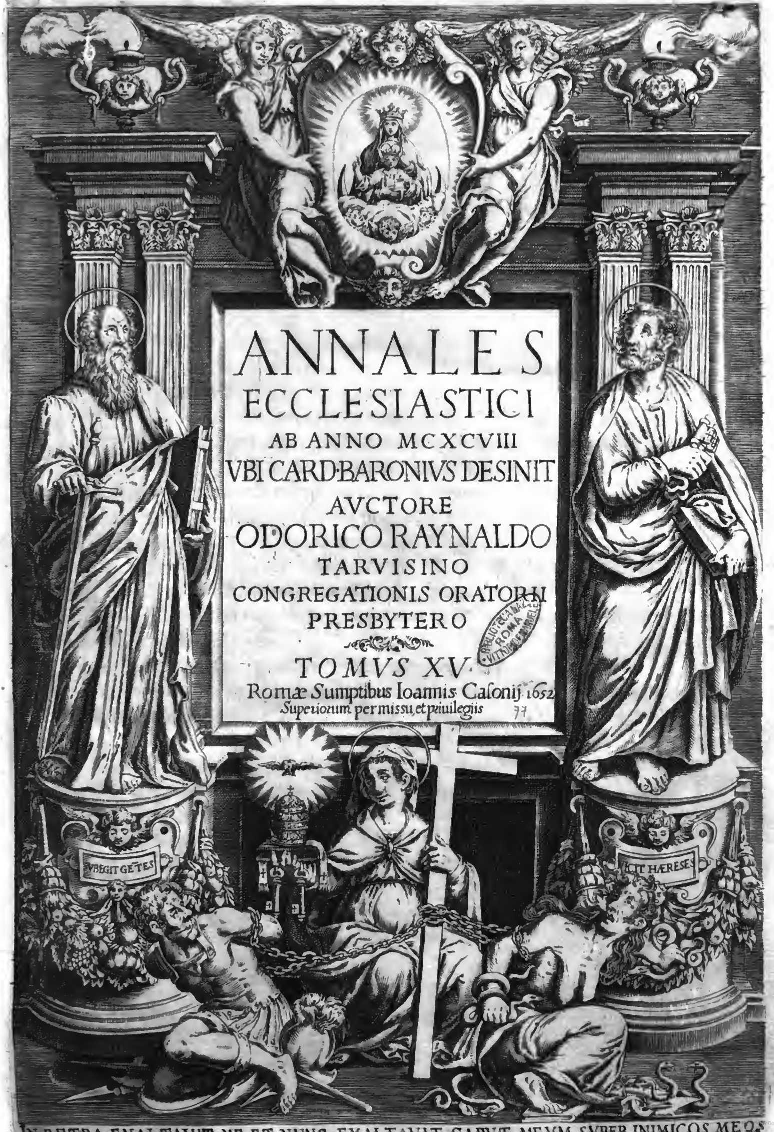
BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE ROMA
8
30 M
2

K — I — 10 — 15

8.10.M.2

ANNALES ECCLESIASTICI

AB ANNO MCXCVIII

VBI CARD·BARONIVS DESINIT

AVCTORE

ODORICO RAYNALDO

TARVISINO

CONGREGATIONIS ORATORII PRESBYTERO

TOMVS XV·

Romæ Sumptibus Ioannis Casonij 1652

Superiorum permissu, et priuilegiis

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

77

SANCTISSIMO

AC BEATISSIMO PATRI

ET DOMINO NOSTRO

INNOCENTIO X.

PONTIFICI MAXIMO.

ODORICVS RAYNALDVS CONGREG. ORATORII PRESBYTER SEMPITERNAM F.

DVO ſunt potiſsimum, Beatiſsime Pater, quæ ad conſcribendos Annales Eccleſiaſticos impulere Cæſarem Cardinalem Baronium, cuius memoria Sanctitati Tuæ ob antiquam cum ipſo familiaritatem ſuauiſſima eſt, egregiaque magni illius ingenij monumenta gratiſsima: vnum quidem, vt offuſæ ab hæreticis errorum tenebræ clariſsima veritatis luce diſcuterentur: alterum vero, vt magis magiſque eniteſceret Romanæ Eccleſiæ ac Sedis Apoſtolicæ maieſtas, in quam non ſolùm aperti hoſtes, ſed (quod ſæpe queritur idem Baronius) plerique etiam recentiores politici, catholicum nomen ad pompam præſeferentes, proh dolor! non ſine manifeſta non ſalutis modò, ſed & rerum ſuarum iactura, videntur conſpiraſſe.

Non alio ductus ego conſilio iniunctum mihi propagandæ ad poſteritatem hiſtoriæ Eccleſiaſticæ onus imbecillibus humeris ſuſcepi: tantæ molis operi ſuccubiturus profectò, niſi me ſacra Beatitudinis Tuæ dextera ſuſtentaret; cui, poſt Deum Optimum Maximum, acceptum referendum eſt qualecunq; hoc idem opus. Cum enim ſuperioribus annis duos priores Annalium Eccleſiaſticorum tomos, qui Baronianos proxime excipiunt, Beatitudinis Tuæ auſpicijs editos, ad ſanctiſsimos pedes attuliſſem, cohortari me dignatus es humaniſsimis verbis ad cœpta perſequenda: labentemque deinde fulcire beneficentiæ Apoſtolicæ præſidijs non deſtitiſti, dum vetera probatiſsimaque monumenta, quorum in locupletiſsima bibliotheca Vaticana, Sediſque Apoſtolicæ ſcrinijs ingens copia eſt, mihi ſuppeditari tradique iuſsiſti.

His itaque confirmatus beneficijs, ſupplex iterum ſanctiſsimorum pedum oſcula repetens, alios duos Annalium tomos defero: in quibus lector nefaria quidem a pluribus hæreſiarchis diſſeminata

Digitized by Google

in agro Dominico errorum zizania perhorreſcet; diuina tamen ope, atque Anteceſſorum tuorum ſtudio & ſolicitudine radicitus euulſa ſimul conſpiciet: mirabiturque ipſorum opera in extrema Scythia conditam Tartarorum Eccleſiam: Bulgaros, Valachos, Alanos, Raſcios, Georgianos, Gochios, Gazaros, Zichos, Naſcarinos, Ingros, Perſas, Indos, alioſque populos ad catholicæ Eccleſiæ gremium vel reuerſos, vel primùm adductos: Armenios, damnatis erroribus, decreta Romanorum Pontificum in Concilio promulgantes: Ioannem Palæologum Græcorum Imperatorem Romæ ſchiſma coram Vrbano V. publice eiurantem: indicta a Pontificibus aduerſus Saracenos, Tartaros, Turcas, Mauros, alioſque fidei hoſtes bella: Rhodum ſubactam, expugnatam Alexandriam; Orientemque vniuerſum facili negotio ſubdendum Chriſti iugo, ſi cum eorum pietate ſtudia Principum occidentalium conſenſiſſent.

Quod verò ad politicos attinet; etſi in his voluminibus illorum ſe prodit impietas, qui Sedem Apoſtolicam Deique Vicarium Cæſarum dominio per ſummam impudentiam ſubijcere tentarunt, eòq; prorupere, vt conculcata ſacroſancta Pontificum maieſtate, abominationem deſolationis, idolumq; execrandum in loco ſancto ſtatuere conati ſint, dum Ioanni XXII. vero Pontifici oppoſuere Petrum Corbarienſem, hominem impium, vxoris ſuæ deſertorem iniquum, quem Nicolaum V. vocitarunt; mox diuina in eos vltio emicat: ſiquidem nefarius antipapa, tiara depoſita, capite in laqueum inſerto, veniam petiturus Pontifici ſe ſiſtit: exauctoratus Cæſar fremit atque indignatur, euectum ab Apoſtolica Sede ad ſolium Auguſtale meliorem Principem, qui certiſſima fidei & obſeruantiæ pignora dederat; tandemq; miſerando caſu perit, quemadmodum Chriſti Vicarius ei prænuntiauerat hiſce verbis [a]: *Noli, quæſumus, procraſtinare vlterius, nec de die in diem differre tam ſalutaris inſpirationis parturire ſpiritum, ne ſubito ira Dei in te deſæuiat, & extincto Spiritu, in vindictæ tempore te diſperdat.* Nec plane diſſimilem illi fauentes Itali Principes exitum habuere: *nam excelſam,* vt Ioannes Pontifex ait [b], *extendente diuina potentia manum ſuam, tyranni crudeliores partium Italiæ, videlicet Caſtrucius, Galeatius, Paſſarinus & eiuſdem Paſſarini filius, alijque quamplures nequam homines, qui Deum & Eccleſiam fidemque catholicam hactenus impugnarunt ferociter, à ſuis reſilire pertinaciter recuſantes erroribus, infeliciſſimæ mortis perſoluerunt occaſum.* Quibus rerum conuerſionibus perculſæ Etruria atque Inſubria Sedi Apoſtolicæ ſeſe ſubmittunt, eique vacante Cæſareo ſolio, ſuprema auctoritate omnia moderanti vectigalia perſoluunt: denique Germani, qui ab Eccleſiæ Romanæ obſequio ſe ſubduxerant, expiato rite crimine, ad illius gremium feliciſſime reuocantur.

a Ioan. XXII. tom. 9. par. 2. ep. ſecr. pag. 224.

b Id. Io. tom. 7. par. 1. ep. ſecr. pag. 169.

In

In ijs quidem omnibus adoranda diuina prouidentia, quæ ſicuti Sedis Apoſtolicæ dignitatem conſeruare nunquam ceſſat; ita etiam noſtris temporibus, te ſummo Paſtore annitente & gaudente, errantes oues ad ſacras catholicæ Eccleſię caulas & Petri obſequium magna cum frequentia in dies reuocare dignatur: ſupplicibuſque oranda votis, vt politicos hoſce miſericordię ſuę radijs colluſtratos ad bonam mentem quamprimum perducat. O vtinam aliquando tandem agnoſcant malorum omnium fontem ex Apoſtolicę Sedis auctoritate contempta, inuaſiſque iuribus Eccleſiaſticis emanare! O ſi perpendant Clementis VI. oraculum [a] Ludouico Vngarię Regi, qui regnum Neapolitanum Eccleſię Romanę vectigale inuaſerat, a Bertrando Card. Apoſtolico per Italiam legato proponi iuſſum: *Attendere velit diligenter*, inquit Pontifex, *quod raro vel nunquam aliquis aduerſus eandem Eccleſiam ſupra firmam petram, quæ eſt Chriſtus Ieſus, ſtabili firmitate fundatam, contra quam (teſte ipſo Chriſto) portæ inferi præualere non poſſunt, legitur erexiſſe calcaneum, quin finaliter diuina Maieſtas dexteræ ſuæ virtute illum deiecerit, contriueritque deiectum*! Ita enim profecto fieret, vt te ſummo Hierarcha, paciſque inter Reges ac Principes Chriſtianos ſequeſtro, *ad quem*, vt ait Nicolaus IV. [b] *ſine dubitatione pertinet quemlibet Chriſtianum de peccato mortali corripere, ac oppreſſos omnes ab eorum oppreſſionibus liberare;* refloreſcentem ſui ſeculi felicitatem, bella compoſita, verſa in fidei hoſtes arma, reſtitutamque Religionis priſtinam gloriam intuerentur. Quæ quidem hominum piorum vota, vt copioſius quotidie impleantur, vna mecum Congregatio noſtra tibi addictiſsima Deum aſsidue orat, vt Sanctitatem Tuam, catholicę Eccleſię bono, incolumem diutiſsime ſeruet.

a *Clem. VI. to. 6. epiſt. ſecr. 1397.*

b *Nicol. IV. in M. S. archiu. Vatic. ſign. n. 539.*

IN-

INNOCENTIVS PAPA X.

ad futuram rei memoriam.

VM, ſicut nobis nuper exponi fecit dilectus filius Odoricus Raynaldus presbyter Congregationis Oratorij de Vrbe, ipſe Decimum tertium Annalium Eccleſiaſticorum compoſuerit, & alios eorundem Annalium Tomos (benedicente Domino) componere, illoſque typis edi facere intendat; vereatur autem, ne alij in hac Alma Vrbe noſtra, aut extra eam Tomos huiuſmodi etiam imprimi curent in ipſius Odorici præiudicium; Nos eius indemnitati conſulere, & ne quis Tomos prædictos ſine eius licentia imprimere præſumat, prouidere, dictumque Odoricum ſpecialibus fauoribus & gratijs proſequi volentes, & a quibuſuis excommunicationis, ſuſpenſionis, & interdicti, alijſque Eccleſiaſticis ſententijs, cenſuris, & pœnis a iure, vel ab homine quauis occaſione, vel cauſa latis, ſi quibus quomodolibet innodatus exiſtit, ad effectum præſentium dumtaxat conſequendum, harum ſerie abſoluentes, & abſolutum fore cenſentes, ſupplicationibus illius nomine nobis ſuper hoc humiliter porrectis inclinati; eidem Odorico, vt decennio proximo a primeua dictorum reſpectiue Tomorum (dummodo antea a dilecto filio Magiſtro Sac. Palatij Apoſtolici approbati ſint) impreſſione computando, durante, nemo tam in Vrbe, quam in vniuerſo ſtatu Eccleſiaſtico mediate, vel immediate nobis ſubiecto Tomos ſine ſpeciali dicti Odorici, aut eius heredum, & ſucceſſorum, vel ab eis cauſam habentium licentia, imprimi facere, aut ab alio, vel alijs impreſſos vendere, ſeu venales habere, vel proponere poſſit, auctoritate Apoſtolica tenore præſentium concedimus & indulgemus. Inhibentes propterea vniuerſis & ſingulis vtriuſque ſexus Chriſti fidelibus, præſertim librorum impreſſoribus, & bibliopolis quouis nomine nuncupatis, tam in Vrbe, & ſtatu prædictis, ſub quingentorum ducatorum auri de Camera, & amiſſionis librorum & typorum omnium, pro duabus Cameræ noſtræ Apoſtolicæ, ac pro altera tertijs partibus accuſatori & Iudici exequenti irremiſſibiliter applicandis; quam per totam Italiam, & extra eam vbiuis gentium & locorum conſtitutis, ſub excommunicationis maioris latæ ſententiæ pœnis, eo ipſo abſque vlla declaratione incurrendis, ne dicto decennio durante Tomos prædictos, aut aliquam eorum partem, ſine huiuſmodi licentia imprimere, aliove titulo, ſeu forma, quouis prætextu mutatos, vel alio quocumque idiomate verſos edere, vel ab alijs impreſſos & editos vendere, aut venales habere, ſeu proponere quoquomodo audeant, ſeu præſumant. Mandantes propterea vniuerſis & ſingulis venerabilibus fratribus noſtris Patriarchis, Archiepiſcopis, & alijs locorum Ordinarijs, eorumque Vicarijs, ſeu officialibus in ſpiritualibus generalibus, ac in dicto noſtro ſtatu Eccleſiaſtico Legatis, Vicelegatis, Præſidentibus, Gubernatoribus, Poteſtatibus, & alijs Iuſtitiæ miniſtris, quatenus eidem Odorico, eiuſque heredibus & ſucceſſoribus, ſeu ab eis cauſam habentibus huiuſmodi in præmiſſis efficacis defenſionis præſidio aſſiſtentes, quandocunque ab eodem Odorico, ſeu alijs prædictis fuerint requiſiti, pœnas prædictas contra quoſcunque inobedientes irremiſſibiliter exequantur, inuocato etiam ad hoc, ſi opus fuerit, auxilio brachij ſecularis. Non obſtantibus conſtitutionibus & ordinationibus Apoſtolicis, ac ſtatutis & conſuetudinibus, etiam iuramento, confirmatione Apoſtolica, vel quauis firmitate alia roboratis, priuilegijs quoque, indultis, & literis Apoſtolicis, quibuſuis perſonis quomodolibet conceſſis, & confirmatis. Quibus omnibus & ſingulis illorum tenoribus, ac ſi de verbo ad verbum inſererentur præſentibus, pro ſufficienter expreſſis habentes, ad effectum præmiſſorum, ſpecialiter & expreſſe derogamus, cæteriſque contrarijs quibuſcunque. Volumus autem, vt præſentium tranſumptis, etiam in ipſis Tomis impreſſis, & ſigillo alicuius perſonæ in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutæ munitis, eadem prorſus vbique fides adhibeatur, quæ adhiberetur ipſis præſentibus, ſi forent exhibitæ, vel oſtenſæ. Datum Romæ apud S. Petrum ſub annulo Piſcatoris die xxi. Aprilis MDCXLVI. Pontificatus noſtri anno ſecundo.

M. A. Maraldus.

Loco ✠ Annuli.

FERDINANDVS III.

DIVINA FAVENTE CLEMENTIA ELECTVS ROMANORVM IMPERATOR SEMPER AVGVSTVS, AC GERMANIÆ, HVNGARIÆ, BOHEMIÆ, DALMATIÆ, CROATIÆ, SCLAVONIÆ REX, ARCHIDVX AVSTRIÆ, DVX BVRGVNDIÆ, STYRIÆ, CARINTHIÆ, CARNIOLÆ, ET VVIRTEMBERGÆ, COMES TYROLIS, &c.

AGNOSCIMVS, & notum facimus tenore præſentium vniuerſis, quod cum nobis deuotus nobis dilectus Odoricus Raynaldus Taruiſinus, presbyter Congregationis Oratorij Romani humillime expoſuerit, conſtituiſſe ſe opus quoddam intitulatum (Annales Eccleſiaſtici poſt Cardinalem Baronium) a ſe magna induſtria ac labore confectum typis excudendum dare, vereri autem, ne (quod fieri ſolet) alij Typographi quæſtus cauſa, hanc ſuam editionem imitentur; ideoque demiſſe nobis ſupplicarit, vt indemnitati ipſius conſuleremus, atque aduerſus eiuſmodi periculum, priuilegio noſtro Cæſareo munire clementer dignaremur; noſque id genus precibus vti æquitati conſentaneis, benigne annuendum cenſuerimus, prout per præſentes annuimus; idcirco omnibus & ſingulis typographis, bibliopolis, alijſque quibuſcunque, librariam negociationem exercentibus, firmiter inhibemus & vetemus, ne quis prædictum librum per decem annorum ſpatium a primæ editionis die computandum, intra ſacri Romani Imperij, Regnorumque & Dominiorum noſtrorum hereditariorum fines, ſimili aut alio quouis typo vel forma, ſiue in toto, ſiue in parte recudere, vel alij recudendum dare, vel etiam alibi impreſſum vendere, vel diſtrahere clam aut palam, citra voluntatem, & abſque ipſius Raynaldi in ſcriptis obtenta licentia, præſumat. Si quis vero, ſecus faciendo, priuilegium & interdictum hoc noſtrum Cæſareum ſpernere, negligere, aut tranſgredi auſus fuerit, eum non modo huiuſmodi libris perperam quippe recuſis, & addictis (quos quidem prædictus Odoricus Raynaldus vbicunque deprehenſos, ſiue propria auctoritate, ſiue Magiſtratus illius auxilio, ſibi vendicare poterit) de facto priuandum; ſed & pœna inſuper decem marcarum auri puri Fiſco noſtro Cæſareo fraudis vindici pendenda, omni ſpe veniæ ſublata, decernimus mulctandum: dummodo tamen præfatus liber nihil bonis moribus contrarium, aut Cæſareæ noſtræ, & Archiducali auctoritati, vel ſacri Imperij conſtitutionibus aduerſum in ſe contineat, & terna minimum exemplaria ad Cancellariam noſtram Imperialem aulicam tranſmittantur. Mandamus ergo vniuerſis noſtris, & ſacri Imperij Regnorumque & Dominiorum noſtrorum hereditariorum ſubditis, cuiuſcunque ſtatus, gradus, ordinis, conditionis, dignitatis, aut præeminentiæ exiſtant, tam Eccleſiaſticis, quam ſecularibus, præſertim vero ijs, qui in Magiſtratu conſtituti vel proprio, vel ſuperiorum ſuorum nomine & loco iuris & iuſtitiæ adminiſtrationem exercent, ne quemquam priuilegium hoc noſtrum Cæſareum temere & impune tranſgredi, aut violare patiantur; quin potius contumaces, quos comperierint, præſcripta pœna plecti, alijſque idoneis modis coerceri curent, quatenus & ipſi eandem mulctam euitare maluerint. Harum teſtimonio literarum, manu noſtra ſubſcriptarum, & ſigilli noſtri Cæſarei appenſione munitarum. Datum in Regia noſtra Pragenſi, xvi. Ianuarij. Anno Domini MDCXLVIII. Regnorum noſtrorum Romani XII. Hungarici XXIII. Bohemici vero XXI.

FERDINANDVS ETC.

V. Ferdinandus Comes Curtig.

Ad mandatum Sac. Cæſ. Maieſtatis proprium.

I. Vvalderodus.

Imprimatur, ſi videbitur Reuerendiſſimo P. Mag. Sac. Pal. Apoſt.

A. Rinaldus Viceſg.

ANnales Eccleſiaſticos poſt Baronium, ab Odorico Raynaldo Taruiſino Congregationis Oratorij presbytero conſcriptos, iuſſu Reuerendiſſimi Patris Vincentij Candidi, Sacri Apoſt. Palatij Magiſtri, perlegi: in quibus non modò nihil reperi, quod fidei, aut bonis moribus aduerſetur; ſed eos Baronianis Annalibus quàm ſimillimos agnoui, iiſdemque Eccleſiaſticæ eruditionis luminibus vbique micantes. Quapropter eoſdem publica luce digniſſimos exiſtimo, tum ad pietatem augendam Chriſtianoſque mores informandos, tum ad eorum mentes recreandas, qui ſacra eruditione delectantur. Ex ædibus S. Mariæ in Vallicella ix. kal. Iulij A. MDCXLVII.

Iulius Diotallenius presbyter eiuſdem Congregationis Oratorij.

Imprimatur,

Fr. Vincentius Fanus Mag. & Socius Reuerendiſs. P. F. Vincentij Candidi S. P. A. Mag. Ord. Præd.

AN-

ANNALES
ECCLESIASTICI.

IESV CHRISTI
Annus 1305.

Clementis PP. V. annus 1. **Alberti Rom. Reg. 7. Andronici Imp. Orien. 22.**

EDITIS, Deo auctore, duobus prioribus Annalium Eccleſiaſticorum tomis XIII. & XIV. iam ipſius fulti auxilio, imploratiſque beatiſſimæ Virginis ſuffragijs, quintodecimo conſcribendo manum admouemus, in quem, ac proximum ea a nobis conijcienda ſunt, quæ in eccleſia Dei obtigere, ſede Apoſtolica magno rei Chriſtianæ detrimento excidio Italiæ, orbis ſcandalo, funeſto fœdiſſimorum ſchiſmatum exitu, a Clemente V. traducta in Gallias, vbi tanquam in transmigratione Babylonica, vt inſignis auctor Gallus ſyncere ſcribit a, exulauit vſque ad Gregorium XI. qui poſt ſeptuaginta & eo amplius annos, diuino inſtinctu afflatus, in Vrbem feliciter eam reuexit. Tanto transferendæ ſedis malo occaſionem dedere, ſine vllo tamen eius rei ſenſu, anno Chriſti milleſſimo trecenteſimo quinto indictione tertia congregati Peruſij ad ſacra comitia Cardinales, qui defuncto Benedicto XI. ab illius exemplis alieni, inuidia & odio, vel ambitione in duas factiones diuiſi, cum in deſignando ſanctiſſimi Pontificis ſucceſſore in aliquo ex purpuratorum collegio conuenire non poſſent, demum dum pars altera alteram circumſcribere nititur, ac non eccleſiæ, ſed ſuam, ſuorumue rem agit, archiepiſcopum Burdegalenſem Romanum Pontificem dixere. Qua de re hæc Bernardus b.

a Genebr. in chron. hoc ann.

Vt ſciſſi in contrarias partes Cardd. Pōtificatum ad Gallos traduxerint.

Cum Cardinales pro electione ſummi Pontificis in Peruſio incluſi ſtetiſſent menſes vndecim, & arctati, diuiſi in partes æquales, non eſt inuentus inter eos lapis aliquis angularis, qui vtrumque parietem coniungeret, vnumque faceret ex ijſdem; tandem verſus occidentem dirigentes intuitum, in Burdegalenſem archiepiſcopum ſuos oculos erexerunt, &c. Verum hæc, quæ auctor paucioribus verbis perſtringit, ab alijs explicatius petenda ſunt; inter quos Ioannes Villanus a fuſius & accuratius proſequitur, quæ in Latinum, vti conſueuit, ſermonem S. Antoninus rem ab exordio ipſo nitide exponens, conuertit. b

b Bern. chr. Rom. Pōt.

Diu in conclaui altercati ſint.

a Io. Vill. l. 8. c. 8.

2 *Ingreſſi*, inquit, *domini Cardinales in conclaue Peruſij pro electione facienda concordari non poterant, quærentes magis ſua, quam quæ Ieſu Chriſti: erant enim diuiſi in duas partes quaſi æquales: vna pars erat ciſmontana, cuius capita erant dominus Matthæus de Vrſinis, & dominus Franciſcus de Guatanis, alias Caietanus, qui fuerat nepos Papæ Bonifacij: altera pars erat vltramontana, vel adhærentium ei, quorum principaliores erant dominus Neapuleon alias Neapulio de Vrſinis, & dominus Nicolaus Pratenſis. Primi vota ſua dirigebant ad aliquem Italicum, & fauentem amicis & conſanguineis Bonifacij Papæ: alij tentabant eligere aliquem Gallicum, vel amicum Regis Franciæ, qui manifeſtam inimicitiam oſtenderat ad Bonifacium Papam, & excommunicatus fuerat ab eo. Sicque per plures menſes qualibet partium fixa in propoſito ſuo ad numerum duarum partium ex eis, prout exigitur, non poterat peruenire.*

b Anton. p. 3. tit. 21 c. 1. Baron in M. S. ſched. ad hunc ann.

Qui aduerſarum factionū ſigniferi.

Pars Bonifacij nepotibus, pars Philippo Regi ſtudebat.

Vna igitur dierum Cardinalis Pratenſis dominus Nicolaus, vir valde ſagax & experientiſſimus, ait ſecreto domino Cardinali de Guatanis domino Franciſco: Nos magnum malum facimus, & eccleſiæ detrimentum, vnde populi ſcandalizantur, non prouidendo de paſtore. At ille: Per me non ſtat, inquit. Tunc Pratenſis: Si bonum medium ad hanc rem efficiendam inuenirem, placeretne tibi? Reſpondit: Placebit vtique. Ego, ait Pratenſis, cogitaui hunc modum tenendum, vt videlicet vna pars collegij Cardinalium eligeret tres ex vltramontanis idoneis ad papatum prælatis, prout eis videretur; & altera pars teneretur intra quadraginta dies vnum ex illis tribus propoſitis eligere, prout eis placeret, & ille Papa intelligeretur canonice electus & eſſet. Placuit domino Franciſco forma prædicta, perſuaſitque ſequacibus ſuis hunc modum acceptare; ita tamen, quod ipſi haberent proponere ſeu nominare illos tres; intendentes tales aſſumere, qui fuiſſent amici olim Bonifacij, & Regi Franciæ parum affecti; & Pratenſis partem ſuam induxit ad id efficiendum, intendens & ipſe taliter prouidere quod haberent ſibi propitium & beneuolum & Regi amicum.

Nicolai Card. Praten dolus.

Noua eligendi Pōt. conuētio.

Dum factio altera alteri nectit dolos, verāq; delusa eſt.

3 *Facta igitur hac conuentione & ſolemni ſtipulatione*

*latione per ſcripturam firmata, pars illa, quæ dominum Franciſcum ſequebatur, nominauit tres archiepiſcopos Gallicos eis familiares & Regi Franciæ infenſos, inter quos fuit * Raymundus Burdegalenſis archiepiſcopus, qui creatus fuerat archiepiſcopus a Bonifacio Papa, nec Regis amicus propter offenſas factas ſuis conſanguineis in Vaſconia per dominum Carolum Valeſianum. Illis igitur tribus nominatis, alia parte ſecreto ad inuicem conferente, perſuaſit Pratenſis ſagax & induſtrius, vt * Raymundum Burdegalenſem decernerent preeligendum, nulli hoc inſinuando; & ante electionem velociſſime Regi Franciæ per literas intimarent negotium, & quia illum Burdegalenſem, quem procuraret reconciliandum ſibi & amicum fieri, ſi ſibi placeret, Papam facerent: quem cum noſſent auidum honoris & gloriæ, vt Vaſconem & ad omnia flexibilem, vt illa conſequeretur, ſperabant facile inducendum ad omnem partem & amicitiam contrahendam cum Rege Franciæ, & illum ad optata exauditurum, ſicut rei poſtmodum probauit euentus.*

*Bertrandus

Tres archiepiſc. Gall. a Bonifaciana factione alijs propoſiti.

*Bertrandum

Monitus Philippus Rex, vt Burdeg. arch. ſibi deuinciret.

Iſta igitur concluſione firmata ſecreto, & iuramento vallata, cum dies quadraginta haberent ad eligendum vnum e tribus, deſtinarunt ſecretos nuntios fideles cum literis continentibus ſeriem facti ad Regem Franciæ, vt reſponſales ſubito redderentur: et ſi in illo ſibi reconciliato Burdegalenſi complaceret, ipſum eligerent, perſuadendo ei vt hoc faceret, vt recuperaret ſtatum ſuum & honorem in ſancta eccleſia, a qua fuerat alienatus, vt eius inimicus. Mittuntur nuntij ſeu curſores ita veloces, vt intra vndecim dies a Peruſio, vnde mittebantur, vſque Pariſios peruenirent. Redditis Regi literis, gauiſus eſt gaudio magno: & perſuaſionibus Cardinalium acquieſcens, deſtinauit amicabiles literas archiepiſcopo Burdegalenſi, inſinuans quod pro bona & ardua cauſa oportebat habere cum eo ſecretum colloquium; vnde intra ſex dies in certo ſibi loco occurreret. Quod cum factum fuiſſet, Rex cum modica ſocietate acceſſit ad locum deputatum cuiuſdam abbatiæ, quo & archiepiſcopus acceſſerat. Conuenientes igitur Rex & archiepiſcopus Burdegalenſis poſt auditionem miſſæ ſimul iurarunt ſibi inuicem ſecretum haberi eorum colloquium.

Ipſum in colloquiū vocat.

4 *Poſt hoc Rex verbis placabilibus archiepiſcopum induxit reconciliatum habere Carolum Valeſianum, non obſtantibus damnis illatis, addenſque, inquit, Rex: Domine archiepiſcope ſcias in manibus meis eſſe poſitum te facere poſſe Pontificem ſummum; oſtendens ei literas ſuper hoc deſtinatas. Si igitur vis, vt faciam te fieri ſummum antiſtitem, volo promittas mihi concedere certas gratias, quas poſtulabo. Quibus perlectis archiepiſcopus ait ſtupefactus ex re ipſa: Domine mi Rex video, quod magis me diligis, quam alium quemcumque in mundo, & bona mihi retribuis pro malis; demum noueris tuum eſſe præcipere, & meum obedire, ſum enim ad omnia exequenda paratus. Tunc Rex oſculatus eſt eum; Iſta ſunt, ait, gratiæ, quas a te requiro. Prima eſt, vt me perfecte reconcilies eccleſiæ ſacroſanctæ, relaxando & veniam dando de adiutorio dato in captura Bonifacij Papæ. Secunda eſt, vt cenſuras excommunicationis amoueas contra me, & meos ſequaces prolatas. Tertium eſt, quod mihi concedas omnes decimas regni per quinquennium in reparationem expenſarum multarum in bello inito contra Flandrenſes. Quarta quod promittas mihi caſſare, & ad nihilum reducere memoriam Bonifacij Papæ. Quinta quod reſtituas honorem & dignitatem Cardinalatus domino Iacobo & domino Petro Columnenſibus ablatam eis per Bonifacium, & reponas eos in ſtatum priſtinum, cum his etiam creando aliquos Cardinales amicos meos. Sextam mihi reſeruo exprimendam loco & tempore ſuo arduam & magnam. At archiepiſcopus omnia ſeruare promiſit cum iureiurando ſuper venerabile Eucharistiæ ſacramentum: & ad confirmationem prædictorum archiepiſcopus dedit Regi obſides germanum ſuum & duos nepotes. Rex autem contra iurauit ſe operã daturum, vt Papa eligeretur: ſicque diſceſſerunt ab inuicem amici facti cum magno gaudio, re occulta alijs, & ſolum manifeſtata reconciliatione facta, & pace inter Carolum & archiepiſcopum. Reuerſus ergo Pariſios Rex ſubito reſcripſit Pratenſi Cardinali & ſocijs, quod geſtum erat: quapropter libere eligerent * Raymundum Burdegalenſem archiepiſcopum. Et intra triginta quinque dies reuerſi curſores Peruſium, Regis litteras reddiderunt Pratenſi & ſocijs. Quibus omnibus alteri parti ignotis, dixit Pratenſis cæteris Cardinalibus alterius partis, quod parati erant procedere ad electionem vnius illorum trium, & iterum pacta & conuentiones ſuper his fuerunt renouata & firmata.*

Significat traditam ſibi conferendi Pontificatus poteſtatē.

Ad iniqua pacta adducit.

Mandat ſtudioſis ſuis Cardd vt arch. Burdeg. eligant.

*Bertrandum

Congregatis igitur omnibus Cardinalibus, Pratenſis prius propoſita autoritate ſacræ ſcripturæ ad materiam congruente, poſt orationem ſuam vice omnium elegit in Papam dominum Raymundum Burdegalenſem archiepiſcopum: ſicque cum gaudio acceptatus fuit ab omnibus, & populo pronunciatus, Deo gratias & laudes referendo. Ignorabat adhuc pars altera quod geſtum fuiſſet occulte circa Burdegalenſem factum amicum Regis, quem adhuc inimicum exiſtimabant. Diuulgatione igitur facta ab extra per ciuitatem, contendebant familiæ Cardinalium & aliorum magnatum, aſſerentes quemlibet electum ſibi amicum & beneuolum.

Bonifaciani cū alijs in eligendo arch. Burdeg. conſentiunt.

5 Hæc ex Io. Villano S. Antoninus: quæ ſi veritate nitantur, e funeſta adeo Cardinalium diſſenſione, conuentione fallaci Nicolai Pratenſis, Philippi Regis artibus, Bertrandi archiepiſcopi Burdegalenſis tanta pollicentis ambitione, quid aliud quam rei Chriſtianæ pernicies, Romanæ eccleſiæ depreſſio, ac nouus aliquis & luctuoſiſſimus caſus expectari poterit? Certe turpis alicuius fœderis inter Clementem & Regem initi ſuſpicionem inijcit illud effuſum poſtea in Philippum ſtudium. Quod ad patrium genus, aliaque noui Pontificis primordia attinet, hęc Bernardus literis mandauit [a]: *Clemens V. natione Vaſco de loco, qui Vilandrau dicitur, Burdegalenſis diœceſis oriūdus, & patre Beraudo milite, fuit electus in Papam in Peruſio in vigilia pentecoſtes, qui fuit nonis iunij MCCCV. Hic prius vocabatur Bertrandus del Got, ſeu de Gotho. Hic fuit primo epiſcopus Conuenarum, factus per prouiſionem Bonifacij Papæ VIII. anno Domini MCCXCV. fuit Conuenarum epiſcop. annis quinque, & exinde tranſtulit ipſum idem Bonifacius Papa in Burdegalenſem archiepiſcopum paulo ante natale Domini anno eiuſdem Domini MCCXCIX. vbi iam ſederat archiepiſcopus annis quaſi ſex.* His conſona Ptolemæus [b] Lucenſis hiſtoriæ eccleſiaſticæ tradidit, atque etiam conſentiunt, quæ ipſe Clemens in literis, quibus Burdegalenſem eccleſiam prærogatiuis auxit [c], tum in alijs ad Arnaldum electum Burdegalenſem datis, quibus de primatu Aquitaniæ inter ipſum ac Bituricenſem archiepiſcopum controuerſiam diremit, deque ſuis primordijs ediſſerit [d]: *Eccleſia*, inquit, *Burdegalenſis dudum nos habuit primo filium, ſuis nos educans vberibus, ſecundo ſponſum noſtro commiſſæ regimini, & demum patrem & dominum*

Inuecta inde eccleſiæ grauiora mala.

a Bern. chro. Rom Pont.

Clemẽtis patria, & genus.

Geſtæ ab illo dignitates.

b Ptol. Luc. hiſt. eccl. lib. 24. c. 39.

c l. 3. ep. cur 6.

d l. 4. ep. c8, 820.

Clericatus primordia in Burdegal. eccleſia poſuit.

reco-

recognoſcit, cum de ipſa ſimus ad ſummum apoſtolatus officium euocati.

Incumbebat tum luſtrandæ prouinciæ, atque in Pictanenſi diœceſi verſabatur, cum ſuffragia in ipſum Cardinales contulere, moxque Burdegalam repetijt: *Rediit autem*, inquit Bernardus a, *de Pictauia Burdegalam idibus menſis iulij ſubſequentis, receptuſque fuit Burdegala proceſſionaliter a toto clero & populo cum ingenti gaudio & honore totius ciuitatis, & patria, undique concurrentibus baronibus & pralatis. Adhuc tamen more tantum archiepiſcopi ſe gerebat vt prius, electionis ſua decreto nondum recepto, quod poſtea miſſum ſibi a Cardinalibus de Peruſio recepit in Burdegala in craſtino S. Maria Magdalena ſecrete: ſed palam & publice ſequenti die xi. kalen. auguſti in praſentia pralatorum & magnatum in Burdegalenſi eccleſia cathedrali, vbi ſedens in cathedra vocari Clemens voluit & elegit, & ex tunc cœpit agere & ſe gerere ſicut Papa.* Porro pro pontificio emblemate hanc ſententiam vſurpauit: *Benedicat nos Deus, Deus noſter, Benedicat nos Deus* vti in eius ſigillo diplomatibus appoſito inſcripta legitur. Superioribus conſentanea hiſtoriæ monumentis conſignant Martinus Polonus b, eius vitæ M. S. auctor c, Ioannes Villanus d, S. Antoninus alijque e, quorum catalogum texere ſuperuacaneum foret. Memoratum porro decretum Cardinalium de Clementis electione ad ornandam hiſtoriam in lucem educimus ex inſigni M.S. f Vaticanæ bibliothecæ, in quo veterum temporum ſelectiſſima & præcipuæ dignitatis monumenta continentur, atque hoc titulo; *Dictamina Berardi de Neapoli Papa notarij*, inſignitur.

a Ber. chr. Rom. Pont. & M. S. bibl. Vat. ſignat. n. 3765. in Clem. V.

Vt publice electionis decretum receperit.

Clemētis nomen ſibi indiderit.

b Mart. Pol. l. 4.

c Extr. in bibl. Vall. ſignat. C. n. 25. & M. S. Vat. ſig. n. 3765. in Clem. V.

d lo. Vill. ... Ant. ...

f M.S. ſign. n. 3977. pag. 181.

Sanctiſſimo Patri & D D. Bertrando archiepiſcopo Burdegalenſi diuina prouidentia in ſummum Pontificem electo, miſeratione diuina Ioannes Tuſculanus .. ciuitatis Papalis & .., epiſcopi & .. presbyteri & .. diaconi Cardinales pedum oſcula beatorum.

Decreti formula.

6 Recordatus eſt Dominus miſericordiæ ſuæ & plebem ſuam non deſpexit in finem, quia dum prolixæ vacationis Romanæ, & per conſequens quodammodo vniuerſalis eccleſiæ reſpexiſſet incommoda, & longa illius ex varijs cauſis ſuſpitia cognouiſſet, in tempore accepto exaudiuit eam, & in die ſalutis miſertus eſt eius: ſanauit quidem, quia commota erat, contritiones ipſius, & vidua per electionem canonicam generoſo ſponſo oblata eſt: ſpecioſa facta & ſicut crapulatus a vino & a ſomno dormiens excitata ſurrexit, & vbi deſperabat magis, vt lucifer eſt exorta, vnde ſerenus dies illuxit nobis & S. Spiritus illuſtratis ardore populis, qui orbati patre gradiebantur in tenebris, tanquam quoddam ſydus apparuit, quod fulgore proprio velut ſtella matutina coruſcans, cunctos fideles irradiat ſuæ lumine claritatis. Dudum ſiquidem eadem Romana eccleſia per mortem ſanctæ memoriæ domini Benedicti PP. XI. paſtoris ſolatio deſtituta, nos Theodericus ciuitatis Papalis, Leonardus Albanenſis, Petrus Sabinenſis, frater Ioannes Portuenſis, Nicolaus Oſtienſis & Velletrenſis epiſcopi; Ioannes SS. Marcellini & Petri, Robertus S. Potentianæ, Gentilis S. Martini in montibus, Neapoleo S. Adriani, Landulphus S. Angeli, Guillelmus S. * Angeli in carcere Tulliano, Franciſcus S. * Angeli in ſilice, Iacobus S. * Angeli ad velum aureum, Franciſcus S. Mariæ in Coſmedin & Lucas Sanctæ Mariæ in via lata diaconi Cardinales; vna cum venerabilibus patribus Ioanne Tuſculano epiſcopo, Matthæo S. Mariæ in porticu, & Richardo S. Euſtachij diaconis Cardinalibus apud Peruſium fuimus pro ſubſtituendo Pontifice conclaue palatij, in quo idem dominus Benedictus mortis ſuæ tempore morabatur, ingreſſi; & tandem dictis Tuſculan.. * epiſcopis, nec non Matthæo & Richardo diaconis, nec non fratre Vvaltero S. R. E. presbytero Cardinali, qui abſens poſtmodum ſuperuenit & prædictum intrauit conclaue, ex manifeſtis infirmitatum cauſis vt aſſerebant, idem conclaue egreſſis, & tunc extra illud morantibus certis; ex nobis votorum noſtrorum ſcrutatoribus, inquiſitoribus voluntatum eorumdem ſcrutatorum electis, per viam ſcrutinij ad electionem de vobis hac die ſabbati in vigilia pentecoſtes proceſſimus in hunc modum.

Electorū nomina. * Nicolai * Luciæ. * Georgij

* & cæt.

Quia primo per deputatos ad id inquiſitores ſcrutatorum ipſorum, & demum per ipſos ſcrutatores ſingulorum noſtrum votis inquiſitis ſecreto & mox in communi etiam publicatis, compertum extitit, quod in vniuerſo eramus XXV. Cardinales in conclaui manentes, & qui depoſueramus in ſcrutinio vota noſtra: quodque nos Albanenſis, Sabinenſis, Portuenſis, & Oſtienſis epiſcopi; Ioannes, frater B.. Lucas, Guillelmus, & .. Gaytani diaconi Cardinales prædicti, vos in eodem ſcrutinio in ſummum nominaueramus & elegeramus Pontificem. Quo comperto nos Theodericus ciuitatis Papalis epiſcopus, frater Gentilis presbyter, Franciſcus, Iacobus & Lucas diaconi Cardinales prædicti acceſſimus iuxta morem, ac ſubſequenter de voluntate & ſpeciali mandato noſtro venerabilis pater Franciſcus Gaytanus prędictus ſuo nomine & omnium noſtrorum forma ſubſcripta vos elegit, nominauit in Romanum Pontificem, & paſtorem in nomine Patris & Filij & Spiritus ſancti ad honorem Dei & B. Mariæ matris eius. Ego Franciſcus S. Mariæ in Coſmedin diaconus Cardinalis venerabilem patrem dominum Bertrandum archiepiſcopum Burdegalenſem nomine meo & omnium, qui eum in ſummum Pontificem elegerunt & nominauerunt, conſenſerunt & acceſſerunt, eligo in ſummum Pontificem. Quam electionem cantico diuinæ laudis præcantato fecimus iuxta morem clero & populo ſolemniter publicari. Pie igitur pater, electioni huiuſmodi veſtrum dignemini præſtare conſenſum. In prædictorum autem teſtium irrefragabilem fidem ea in præſentis decreti ſcripturam redigi fecimus, & noſtrorum nec non dictorum Tuſculani epiſcopi, fratris Gentilis S. R. E. presbyteri, Matthæi S. Mariæ in porticu, & Richardi S. Euſtachij diaconorum Cardinalium ſigillis & ſubſcriptionibus communiri. *Actum & datum Peruſij anno Domini MCCCV, non. * iulij indictione III.*

Scrutinij ritus.

Redactus in tabulas conſenſus

* iunij.

Ego Ioannes Tuſculanus epiſcopus electioni facta de venerabili patre domino Bertrando archiep. Burdegalenſi in ſummum Pontificem conſentio, & eam approbo, atque gratam habeo, & acceptam; ipſumque, licet abſentem, in ſummum Pontificem recipio & recepi, nec non ſigillum meum huic decreto appoſui & ſubſcripſi. Et ſic ſcribant ſe omnes qui interfuerunt.

Ego Leonardus epiſcopus Albanenſis venerabilem patrem dominum Bertrandum Burdegalenſem archiepiſcopum in ſcrutinio nominaui & elegi in ſummum Pontificem, & electionem factam de eo in

Digitized by Google

ſummum Pontificem recepi & huic decreto ſigillum meum apponi feci & me ſubſcripſi, & ſic omnes, qui dederunt voces ſuas in ſcrutinio, ſe ſubſcribant.

Ego Theodericus ciuitatis Papalis epiſcopus poſt publicatum ſcrutinium ante electionem communem ſubſecutam acceſſi, & electionem mandaui fieri de venerabili patre domino Bertrando archiepiſcopo Burdegalenſi in ſummum Pontificem electo, & factæ electioni de eodem archiepiſcopo conſentio & conſenſi; & ipſum licet abſentem, in ſummum Pontificem recipio & recepi, nec non ſigillum meum huic decreto apponi feci, & ſic omnes, qui acceſſerunt.

7 Addidere huic decreto Cardinales alias literas, ad quas Pontifici deſignato Burdegalam perferendas oratores legarunt, vt narrat S. a Antoninus. Perfunctoſque eo munere Guidonem abbatem Belli loci, Petrum Narbonenſis eccleſiæ ſanctioris ærarij præfectum, atque Andream canonicum Catalaunenſem, e ſubiectis Cardinalium literis b conſtat, quibus magnis ab eo precibus contendere, vt Clementis IV. & Gregorij X. exemplo, qui ſanctitate emicuere, quorum cum alter ex Syriaca peregrinatione, alter ex Anglicana legatione ad Cardinales, accepto electionis nuncio, magnis itineribus ſe contuliſſent, Burdegala Peruſium accederet, ac pluribus grauiſſimis rationibus ad id hortati ſunt. Propoſuere fluctuantis eccleſiæ pericula, omnia vbique ciuili bello ardentia, orientem Saracenorum expoſitum vaſtitati, ac ni infidelium retunderentur conatus, reliqua Chriſtiana regna ad exitium prona; ipſius denique muneris & gloriæ fore, vt in Romana eccleſia ſederet.

a Ant. 3. p. tit. 21. c. 1. in prin.

Qui a Cardinalibus ad eum miſſi,

b Ext. in M.S. Vat. bibl. ſig. n. 3977 pag. 180. & apud Maſ. in Cle. V. ex arch. Burdeg. et apud Friz. in Gall. purpur.

Solicitatur ab ijs, vt in Italiam ſe transferat.

Sanctiſſimo in Chriſto patri domino Bertrando Burdegalenſi archiepiſcopo, diuina prouidentia in ſummum Pontificem electo, miſeratione diuina epiſcopi, presbyteri, & diaconi ſanctæ Rom. eccleſiæ Card. pedum oſcula beatorum. Recordatus eſt &c. vt in ſuperiori vſq; ad vocem dudum. Dudum Rom. eccleſia per mortem ſanctæ memoriæ domini Benedicti Papæ XI. paſtoris ſolatio deſtituta, de vobis, ſicut per electionis ipſius decretum, quod ſanctiſſimæ paternitati veſtræ vna cum præſentibus literis per prouidos & diſcretos viros fratrem Guidonem abbatem monaſterij Belliloci Cluniacenſium ordinis Virdunenſis diœceſis Apoſtolicæ ſedis, & magiſtros Petrum de Montegiello ſacriſtam eccleſiæ Narbonenſis, ac Andream de Hugugio canonicum Catalaunenſis, eiuſdem ſedis in Romana curia obſequijs inſiſtentes, noſtros ad id ſpeciales tranſmittimus nuncios, liquere poterit, eſt canonice, in ſummum Pontificem electio celebrata. Pie igitur pater, vos ſuppliciter exoramus, vt ad locum prædictæ ſedis, & ad partes terrarum ipſius exemplo felicis recordationis Clementis IV, & ſanctæ memoriæ Gregorij X. Romanorum Pontificum accedentes præſentia veſtra, ſicut noſter æternus medicus, qui præſens iacentem mundum erexit, & curauit infirmum, eccleſiæ laboribus conſulatis. Fluctuat namque Petri nauicula, ſagena rumpitur piſcatoris, pacis ſerenitas in nubilum verſa eſt, ac eccleſiæ Romanæ terras, & nonnullas adiacentes prouincias vaſtat bellorum calamitas, & in eis ſagittæ zizaniam ſeminantis ardentibus effectæ complentur; ex quibus rerum, perſonarum, & animarum, quod grauius eſt, pericula ſubſequuntur. Soldanus inſuper Babylonicus hoſtis inſultat, & poſt clades miſerabiliter Chriſti fidelibus partium illarum inflictas, & vrbium Chriſtianarum excidia deteriora minatur; & reſiduum, quod ibi Chriſtiani poſſident, vt ſingularis ferus exterminare ſatagit, & hiatu terribili nititur deuorare. Succurrite, inquimus, ſuccurrite pater, & ſauciatorum vulnera præſentialiter purgate vino, & purgata oleo confouete. Non dubium quippe quod in ſede Petri reſidebitis fortior, lucebitis clarior, in terra eius viuetis quietior, & remotis Regibus, principibus, atque populis admirabilior eritis; & ipſorum deuotionem, & obedientiam plenius acquiretis; In ſua namque domo eſt vnuſquiſque planeta potentior. In eccleſia propria quieſcit quis dulcius: enſis iuxta capulum minus, eiuſque pars, quæ magis diſtat a capulo, plus incidit: viſa frequenter plus ſpernuntur perſæpius, ac facilius adita vel quæſita vileſcunt. Venite ergo, atque noſtris in hac parte votis aſſentiat veſtra benignitas, quam bene, diuque valere cupimus, iterum ſupplicamus. Vt autem adhibeatur his noſtris plena fides, eas ſigillorum noſtrorum munimine roborari fecimus, & muniri. *Dat. Peruſij anno Domini MCCCV. indict. 3. ſexto idus iunij.*

Propoſitū Clem. IV. & Greg. X. exemplū vt Peruſium accedat.

Occidentalis & orientalis eccleſ. miſer ſtatus, cui conſulturus ſit, deſcribitur.

Eius aduentum maximæ gloriæ & vtilitati fore.

Vocatus ad Apoſtolatum Clemens, magno rei Chriſtianæ malo Italicum iter non aggreſſus eſt, ſed Cardinales in Gallias exciuit: qua de re inferius nobis agendum erit, cum de accepta Lugduni ſolemni ritu pontificia tiara diſſeremus: nunc quę ante eam celebritatem geſta, percurrenda ſunt.

Spretæ a Clemente inſtæ Card. preces.

8 Præcipiti iam æſtate diſceſſit Burdegala, quem Gallias diſcurrētem Bernardus hiſce verbis deſcribit a: *De Burdegala receſſit; in fine ſequentis menſis auguſti verſus Lugdunum direxit greſſus ſuos, pertranſiens per Agennum & Toloſam & montem Peſſulanum*. In eam vrbem Clementem ſe contuliſſe, vt cum Rege Aragonum in colloquium deſcenderet, ex Surita b colligitur, qui ex vetuſtis magnæ auctoritatis monumentis conſtare refert in annalibus, Iacobum II. Regem adijſſe apud Montempeſſulanum Clementem, atq; etiam Perpiniano Conſaluum Garſiam miſiſſe, vt pro Sardiniæ & Corſicæ iure ſacramento fidei ſe deuinciret: verum non admiſſum ad id munus oratorem in indice idem obſeruat. c

Diſcedit Burdegala.

a Bern. in chro. Rom. Pont.

Eius itinera.

Montempeſſul annum adit,

b Sur. ann. l. 5. c. 68. in Iacob. II.

Pontifex, inquit, *cum abſentis Regis rationem habendam minime cenſuiſſet, mandatumque reieciſſet, Regi perſuadet, vt Montpellerium concedat.* Iacobum itaque, vt antea Bonifacij clientem Sardiniæ & Corſicæ nomine præſens ſe profeſſus erat, ita nunc apud Montempeſſulanum id officij Clementi præſentem detuliſſe exploratum eſt, teſte ipſo Rege, cuius hæc verba ſunt: *Nuper in monte Peſſulano nos vobis præſentialiter detulimus homagium*; qua de re idem Rex Montepeſſulano Perpinianum regreſſus litteras regias, vt Corſicæ & Sardiniæ regnorum donationis legibus a Bonifacio conſtitutis cautum erat, ad Clementem dedit, quæ ſubiecta verborum forma conceptæ ſunt d.

c Id. in Ind. l. 2. hoc an.

Clementi Sardiniæ, & Corſicæ regna ſolēni ritu accepta refert Rex Arag.

Rem geſtam publicis literis ratam habet.

Sanctiſſimo ac reuerendiſſimo in Chriſto patri ac domino domino Clementi, diuina prouidentia ſacroſanctæ Romanæ & vniuerſalis Eccleſiæ ſummo Pontifici, Iacobus Dei gratia Rex Aragonum & Valentiæ, Sardiniæ & Corſicæ, comeſque Barchinoniæ ac præſcriptæ Romanæ eccleſiæ vexillarius, ammiratus, & capitaneus generalis, & humilis filius & deuotus, pedum ſuorum oſcula beatorum.

Sanctitati veſtræ tenore literarum noſtrarum præſentium pateſiat, quod viſo ac plenarie intellecto papali reſcripto ſuper collatione, conceſſione, & donatione confecto, quam felicis recorda-

d Ext. apud Cle. l. 1. ep. com. 258. et in l. priu. R. Eccl. to. 3. pag. 159. & in M.S. Vall. ſign. lit. B. n. 12 pag. 393.

Iacobi Regis honorū tituli.

cordationis dominus Bonifacius Papa VIII. prædeceſſor veſter nobis fecit, noſtriſque heredibus in perpetuum feudum de regno Sardiniæ & Corficæ cum iuribus omnibus & pertinentijs ſuis ſub certo ſeruitio, ſub certiſque conditionibus largius conſcriptis in prædicto reſcripto continentiæ ſubſequentis: *Bonifacius epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei. Chariſſimo in Chriſto filio Iacobo Sardiniæ & Corſicæ Regi illuſtri ad perp. rei mem. Super Reges et regna, &c.* [adducuntur litteræ Bonifacij anno pontificatus tertio exaratæ, quibus Sardiniæ & Corſicæ regna Iacobo fiduciario iure tranſmiſſa ſunt, quas cum ſuo loco a inſtituta de ijs oratione inſinuauerimus annalibus, ſuperuacaneum foret, ipſas iterum exſcribere: ijs ergo omiſſis, quæ in litteris Iacobi Regis ſequuntur, decerpimus.]

Vt a Bonif. Sard. & Corſicę regna acceperit.

a Anno Ch. 1297. n. 2.

9 Idcirco, *inquit*, reducto ad memoriam nos iam tempore donationis præmiſſæ memorato domino Papæ Bonifacio iuxta continentiam dicti reſcripti ex cauſis in eo ſcriptis iuramentum, fidelitatem, vaſallagium, & homagium perſonaliter præſtitiſſe; & poſtmodum etiam per Vitalem de Villanoua militem, & Guillelmum de Lateria ciuem Barchinonen. procuratores noſtros, ambaſciatores, & nuntios ſpeciales olim per nos ad Romanam curiam deſtinatos homagium & alia prædicta renouaſſe, feciſſe & præſtitiſſe felicis recordationis domino Benedicto, præfato dom. Bonifacio in apoſtolatus officio ſuccedenti; & per eoſdem nuntios præfato domino Benedicto ſummo Pontifici dediſſe litteras noſtras aurea bulla noſtra bullatas recognitionis, & acceptationis contentorum in reſcripto prædicto iuxta eiuſdem tenorem; de quorum homagij & aliorum prædictorum præſtatione, nec minus de traditione litterarum regiarum aurea noſtra bulla bullatarum fuerunt concepta, ſeu mandata papalia reſcripta, quæ ſunt in cancellaria papali, aut penes cancellarium dicti quondam domini Benedicti Papæ, quia eidem domino Papæ, morte ſuperueniente, expediri non potuerunt, neque bullari, vt hoc habuimus per aſſertionem noſtrorum nuntiorum ad nos reuertentium prædictorum, quodque nuper in Monte Peſſulano nos vobis præſentialiter obtulimus homagium & alia ſupradicta; conſiderato etiam, nos nunc ex eiuſdem reſcripti ſerie inductos noſtrum conſtituiſſe procuratorem ſolemnem ad eadem veſtræ ſanctitati præſtanda; prouidimus propterea, ſanctiſſime pater, has fieri litteras bullatas bulla aurea noſtra, ſanctitati veſtræ per prædictum procuratorem noſtrum tradendas & dandas, prout fieri debere iam dicti reſcripti tenor inducit: per quas ſiquidem litteras nunc prout ex tunc modos, conuentiones, conditiones, tenorem, & formam in dicto papali reſcripto conſcriptorum acceptamus expreſſe; & per quas etiam fatemur & recognoſcimus expreſſe dictum Sardiniæ & Corſicæ regnum a domino ſummo Pontifice & Romana eccleſia recepiſſe in feudum ſub conditionibus, modo, & forma, atque tenore; qui in dicto papali reſcripto continetur: quos tenorem, modum, conditiones, conuentiones & formam promittimus nos inuiolabiliter obſeruaturos. Pro quorum obſeruantia obligamus nos & dictum regnum Sardiniæ & Corſicæ, iura & bona nobis competentia & competitura in eo. Humani generis conditor & redemptor perſonam veſtram ad ſua ſancta ſeruitia conſeruare dignetur per tempora longiora. *Dat. Perpiniani iv. kal. nouem. anno Domini MCCCV.*

Bened. IX fidem eorũ regnorum nomine deuinxerit.

Clementi ipſiſque eum hominiũ detulerit.

Geſta a ſe in ea cauſa confirmat.

Pacta mita corroborat.

10 Confirmauit poſtea Clemens Iacobo ea regna poſt accepta ſolemni ritu pontificia inſignia: de quo hæc habet M.S. Vaticanum: *Anno Domini*, ſcilicet a Verbo incarnato MCCCV. *prædicto menſe martij Regi Aragonum Sardiniam confirmauit, & Rex promittens & iurans Papa fidelitatem, promiſit inſulam aſcendere in ſeptembri proxime veniente.* Flagitaſſe vero Iacobum opem, dum Montiſpeſſulani cum ipſo egit, ad ea armis comparāda, refert Surita a. Poſtulatamq; opem explicuiſſe liberaliter conſtat tum ex literis Burdegalæ IV. non. iulias exaratis b, tum ex alijs XVI. kal. nouembr. apud Montem Peſſulanum datis, quibus Iacobo Regi quadriennales decimas in ipſius regnis attribuit, quarum colligendarum prouincia Valentino epiſc. eſt demādata c. Cum etiam alijs literis ad Iacobum Regē datis d ad leuandos ſumptus expeditionis, quam inſtruebat, iuſſit omnes vinculis anathematis ob inuectas Aegypto merces, commerciumq; cū Saracenis earum partium habitum irretitos liberari, qui nefarij queſtus quartam partē, ſi mares eſſent, quintā, ſi fœminæ, Regi Aragonum impendiſſent. Confirmata etiam eſt a Clemente e, expoſcente Rege eodem, venditio nonnullorum locorum, quæ Hoſpitalarijs diſtraxerat, vt pecuniam redigeret ad inſtruendum neceſſarium apparatum, cum in Italiam ab Romano Pontifice pro ſubijcienda Carolo Regi Siciliæ inſula euocaretur, quibus litteris dies XVI. kalend. nouembris eſt adſcripta.

Hæc decernebat Clemens, cum ab æquitate abhorreret, vt Aragonij Sardiniam Corſicamque ſuo adijcerent imperio, nec tamen reſtituerent Trinacriam; tum etiam excidiſſet Fridericus iure in eam inſulam parto ex fœdere iam cum Roberto & Carolo duce Valeſiorum icto, cumque vectigal trium millium vnciarum auri Romanæ eccleſiæ, vt ſancitum fuerat f, non perſoluiſſet. At Fridericus cum in eo verſaretur diſcrimine, procuratores ad Clementem decreuit, qui illius nomine cenſuras, quibus ſe irretierat, ſolui expoſcerent: tum de vectigali pendendo cum Apoſtolica ſede, commendata vniuerſa re illius clementiæ, paciſcerentur. Extant ea de re publica documenta g, quibus Trinacrij oratores ijs mandatis a Friderico fulti ſunt.

Fridericus Dei gratia Rex.

Notum facimus vniuerſis, quod nos conſtituimus, fecimus, & ordinauimus, ac facimus & ordinamus in procuratores noſtros & nuncios ſpeciales venerabilem in Chriſto patrem Ioannem Syracuſanum epiſcopum, & nobilem Corradum Lancea de caſtro Mamardo militem, magnæ curiæ noſtræ magiſtrum rationalem, conſiliarios, familiares, & fideles noſtros, vt ſi forte occaſione tardæ miſſionis & tardationis pecuniæ per nos debitæ ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ pro cenſu inſulæ Siciliæ & aliarum inſularum ſibi adiacentium in aliquam ſententiam excommunicationis & interdicti nos & terra noſtra inciderimus, vel pœnas alias temporales; quod ipſi pro nobis & dicta terra noſtra miſericorditer & gratioſe poſſint petere a ſanctiſſimo patre & domino noſtro D. Clemente diuina prouidentia Papa V. abſolutionē prædictæ ſententię excommunicationis & interdicti, nec non remiſſionem, & relaxationem pœnarum temporalium prædictarum. Et ſi forte alterutrum prædictorum nunciorum noſtrorum aliquo impedimento contingeret detineri, ita quod non poſſent ambo dicti domini noſtri

Renouata a Clemente eorum regnorum donatio.

a Sur. l. 5. c. 68. in Iac. 2.

Ad ea regna ſibi ſubijcienda opem flagitat a Pont.

b Cle. l. 1. ep. com. 140.

Annuit eius votis Clemens.

c Ibid. ep. 207.

d An. 1. l. 2. ep. 44. 204.

Conceſſæ mulctæ ob inueſtã cum Sar. initũ commercium.

e Ib. pag. 37.

Confirmatæ venditiones ab eod. Rege factæ.

f To. Ann. 14. ann. 1303. n. 25. et 28.

Frideric⁹ ob non ſolutum cẽſum cenſuris irretitus.

g Ext. in l. priu. Rom. Eccl. to. 2. pag. 248. et in M.S. Vall. ſign. lit. B. n. 1. a pag. 211.

Efflagitat ſuſcepta noxa ſolui.

ſummi Pontificis adire præſentiam, & prædicta petere ab eodem, quod alter ipſorum ea poſſit petere & obtinere a domino noſtro ſummo Pontifice memorato; dantes & concedentes eis & eorum alteri licentiam liberam, & plenam auctoritatem & poteſtatem iurandi in anima noſtra, quod ſuper prædictis ſtabimus beneplacito & miſericordiæ dicti domini noſtri ſummi Pontificis: quodque ipſi vel eorum alteri circa hæc facere poſſint, quæ veri procuratores & nuncij facere poſſunt & debent, & nos etiam facere poſſemus ſi præſentes eſſemus: ac promittentes ſub hypotheca rerum noſtrarum, ratum nos habituros & firmum quidquid dicti nuncij noſtri circa prædicta, vel aliquod præmiſſorum duxerint faciendum. In cuius rei certitudinem & cautelam præſens ſcriptum procurationis eis fieri, & ſub parui ſigilli noſtri ſecreti pendentis munimine iuſſimus roborari. *Dat. Meſſanæ anno Domini MCCCV. menſis octob. XVII. eiuſdem IV. indict.*

Procuratorum pactiones ratas habitu rū ſpondet

Varia Clementis munera.

a lib. 1. ep. 1.

11 Paulo poſt Clemens Nemauſum Galliæ Narbonenſis ciuitatem adijt, vt pontificia diplomata XII. kal. nouemb. exarata docent a, duobuſque poſt diebus nimirum X. kal. nouembris apud Bagnol ſubſtitit, vbi Nicolao epiſcopo Oſtienſi, cuius potiſſimum opera & dolo ad ſummum pontificatus apicem euectus fuerat, ſacrum S. Praxedi Valliſumbroſanæ familiæ templum, cum titulari Cardinale careret, adminiſtrandum contulit, iterque Lugdunum verſus, vt pontificalem tiaram acciperet, intendit. Ex quo Bernardi b & Ptolemæi Lucenſis, excitos in Gallias a Clemente Cardinales affirmantium, dicta confirmantur: quod etiam Ioannes Villanus teſtatur c, Clementem nimirum, vbi primum legationem Cardinalium deq; ſua electione decretum accepiſſet, mandaſſe vt omni mora abiecta Lugdunum, vbi pōtificali diademate redimiri fixum erat animo, ſe conferrent; idque pleriſque grauiſſimum extitiſſe, ac iuſtas ipſos electionis perperam celebratæ pœnas dediſſe: ſed in ea re S. Antoninum, d qui Villani hiſtoriam in latinum ſermonem conuertere conſueuit, præſtat audire.

Lugdunū pergit.

b Bernard. Guido in vitis Rom. Pon. & M. S. Vat. bib. ſign. num. 3765.

Ptol. Luc. hiſt. eccl. l. 24. c. 39.

c Io. Vill. l. 8. c. 81.

Vt Cardinales illuc ſe conferrent iuſſerit.

d Ant. 3. p. tit. 21. c. 1.

12 *Mandauit Cardinalibus omnibus per literas, vt ſine mora accederent Lugdunum Galliæ, vt intereſſent coronationi ſuæ. Similiter etiam vocari fecit Regem Franciæ, Regem Angliæ, & Regem Aragoniæ, & alios principes vltramontanos. Ex hac autem vocatione maior pars Cardinalium grauamen ſumpſerunt, præcipue Italorum, exiſtimantes ſe deceptos, cum crederent ipſum Romam profecturum pro ſui coronatione. Vnde & dominus Matthæus de Vrſinis, qui prior erat Cardinalium & antiquior, & quaſi inuitus Vrbem dimittebat, percipiens de dolo ſuæ partis illato dixit Cardinali Pratenſi: Aſſecutus es voluntatem tuam in ducendo curiam vltra montes; ſed tarde reuertetur curia in Italiam, agnoſco enim conditionem Vaſconum.*

Delecta ab illo ea vrbe, vt Tranſalp. Reges coronationi ſuæ intereſſent.

Cardinales rē grauate ferūt.

Grauiſſimum Matthæi dictū

13 Paruere Clementi Cardinales exceptis duobus, qui ſenio graues iter ſuſcipere non potuere, vt Vueſtmonaſterienſis ait e: additque duos ex ijs, qui dederant ſe itineri, ex corporis iactatione, mutationeue aeris e vita exceſſiſſe: Alij igitur Lugdunū ad pontificiam tiarā ſolemni ritu ipſi conferendam ſe contulere, quo Philippus Francorum Rex ac plures principes ampliſſima ſtipati clientela, vt celebritatis pompam viſerent cohoneſtarentque, confluxere, de qua male ominata hæc Bernardus f: *Fuit autem coronatus ſolemniter in Lugduno dominica infra octauas S. Martini in craſtino S. Bricij, ſcilicet XVIII. kal. decembris litera dominicali B tunc currente.* Diſcrepat in hoc a Bernardo Ioannes Villanus a dum feſto S. Martini die id contigiſſe refert. *Vbi Philippus Rex Franciæ fuit præſens cum ſua nobili comitiua: cumque de loco coronationis procederet coronatus cum comitiua papali pariter & regali, concurrentibus & comprimentibus ſe turbis, vt viderent tanquam Regem Salomonem in ſuo diademate coronatum, depulſa maceria cuiuſdam muri non magni corruit prope Papam & etiam circumſtantes, cecidit que ibi corona de capite eius; & in caſu amiſſus fuit carbunculus pretioſus, cuius pretium dicebatur ſex millia florenorum, & ipſe Papa depoſitus eſt de equo, ſed minime fuit læſus. Fuerunt tunc de circumſtantibus vſque ad duodecim ſic colliſi, quod infra paucos dies obierunt: inter quos vnus fuit maior & præcipuus dux Britanniæ Ioannes, qui ſic colliſus paucis diebus ſuperuiuens diem clauſit extremum.* Tenuiſſe aiunt b tū equi Pontificis fræna Britannum cum Carolo Regis Francorum fratre, cum antea Philippus itineris aliquo tractu ſtratoris munere functus eſſet, ac tum a latere Pontificis obequitaret, nec periculi immunem fuiſſe. Addit de eius fratre Bernardus: *Frater vero Regis Franciæ dominus Carolus fuit grauiter, ſed non lethaliter conquaſſatus, ex quibus mirati ſunt vniuerſi, & more vulgi plurima præſagiebant.* Verſam fuiſſe rem malo omini tradunt etiam auctores alij.

e Vueſt. flor. hiſt.

Ex ijs duo in itinere extincti.

f Ber. chr. R. I. P. & M. S. Vat. bib. ſign. n. 3765. & Hocſem l. 1. c. 29.

Solemni ritu coronam pontificiam Clem. accipit

Intereſt Philippus Rex.

a Io. Vil. l. 8. c. 81.

Inopino caſu confunditur celebritas, Excuſſa e Clem. capite tiara papalis.

Plures oppreſſi.

Dux Britāniæ extinctus.

b Vueſt. flo. hiſt.

Philippus Rex antea ſtratoris munere erat functus.

Perfunctum eo periculo Pontificem, feſto die S. Clementis, cuius gerebat nomen, nouam cæſo fratre accepiſſe calamitatem Vueſtmonaſterienſis ſubiectis verbis teſtatur c: *Papa mirabiliter ſaluatus eſt: quod infortunium alicuius futuri mali prognoſticum plurima gens notauit. Die S. Clementis, cum Papa primo miſſarum ſolemnia celebraſſet, poſt prandium orta lite & mota pugna inter clientes Papæ & Cardinalium, vnus de fratribus ſummi Pontificis occiſus eſt. Alterum fratrem ſuum cinxit Rex Franciæ balteo militari, & multam aliam munificentiam in ciuitatibus & caſtellis ſuis contulit Papæ Rex Francorum, per quod in omnibus negotijs ſuis expediendis gratiam multam promeruit & fauorem. Rex autem Anglorum,* is erat Eduardus, *miſit domino Papæ ſingula vtenſilia, quibus miniſtratur ei in camera & in menſa omnia auro puriſſimo per epiſcopos regni ſui, videlicet Lichfeldenſem & Vuigornienſem, & comitem Lincolniæ.*

c Vueſt. ibid.

Acceſſit lugubre aliud præſagium Cæſus Pōtificis frater in celebritate alia.

Alter eiuſdē frater baltheo militari donatus a Phil. Rege.

Angl. Rex Clem. ſupellectile confert.

14 Quod de effuſo Clementis in Philippum Francorum Regem ſtudio ait auctor, id ſane Clemens factis inſignibus demonſtrauit. In primis Cardinalium numero Columnenſes Iacobum & Petrum reſtituit, alioſque regis fidiſſimos aggregauit, de quibus Bernardus d: *Eodem,* inquit, *anno Domini pontificatus quoque ſui anno primo in aduentu Domini pontificatus ſubſequenti XVIII. kal. ianuarij in Lugduno fecit X. nouos Cardinales, inter quos fuerunt Petrus de Capella Toloſanus epiſcop. poſtmodum Prænestinus, Berengarius Fredoli Biterrenſis epiſcopus, poſtmodum Tuſculanus, Arnaldus de Cantalupo electus Burdegalenſis, frater Thomas Anglicus magiſter in Theologia tit. S. Sabinæ, frater Nicolaus de Francauilla confeſſor Regis Franciæ tit. S. Euſebij, ambo de ordine Prædicatorum presbyteri Cardinales, Stephanus archidiaconus Brugenſis cancellarius Regis Franciæ, Guillelmus Arrufati, Arnaldus de Pilagrua, Remundus del Got ſeu de Gotho nepos Papæ, Petrus* * *Arnaldi Bearnenſis abbas S. Crucis Burde-*

d Bernard. chr. ex M. S. bibl. Vat. ſign. n. 3765.

Ptol. Luc. hiſt. eccl. M. S. l. 24. c. 39.

Prima Cardinalium creatio. Illorum nomina.

* al. Reynaldi.

Digitized by Google

Iacobus, & Petrus Columnē ſes Cardinaliū numero reſtituti.

Burdegalenſis, cui non fuerunt anni attributi in Cardinalatu, ſed obijt infra annum. Item duos veteres renouando, quos olim Bonifacius Papa VIII. depoſuerat, ipſe repoſuit in Cardinalatu, Iacobum & Petrum de Columna, patruum ſcilicet & nepotem. Recenſet accuratius horum titulos & nomina ex Vaticanis monumentis Felix [a] Contelorius & ſubſcriptionibus Cardinalium Clementis diplomati adiectis inferius [b] a nobis afferendis conſentit: de eadem creatione Cardinalium meminere M.S. Vaticanum [c], Ptolemæus Lucenſis [c] in hiſtoria eccleſiaſtica, Io: [c] Vill. & S. Antoninus [d]: qui addunt ipſum conciliaſſe eccleſiæ Philippum, priſtinoque honori & dignitati reſtituiſſe. Verum cum iam anno ſuperiore Philippum a Benedicto XI. reſciſſis omnibus Bonifacianis decretis, in priſtinum decus vindicatum redditumque piorum cœtui viderimus, de renouata prædeceſſoris ſententia, vel etiam in Philippi gratiam amplificata loqui videntur. Fauiſſe etiam illius petitis oſtendunt Clementis literæ: meditanti enim Regi ſacram ædem in Ebroicenſi diœceſi in honorem aui ſui S. Ludouici excitare, ad pelliciendos ad eam luſtrandam populos quadraginta dierum indulgentias, recurrente S. Regis feſto, atque octo conſequentibus diebus adituris impertitus eſt. Vbi de ſanctorum cultu hæc grauiſſime ediſſerit: *Sanctorum honoranda ſunt corpora, & vberioribus laudum præconijs attollenda, quæ glorioſis operibus miraculorum inſignijs maieſtas omnium conditoris honorat, vt & nos illorum adiuti precibus, ſuffragijs circumfulti apud Regis æterni clementiam poſt vitæ præſentis excurſum, ſtatum ſtabilem non habentes, delictorum facilius obtenta venia ſupernæ beatitudinis gaudia perpetuis duratura temporibus conſequamur, &c. Dat. Lugduni non. nouemb.* Francorum præterea Regi decimas vectigalium Eccleſiaſticorum ad quinquennium indulſiſſe, Villanus & S. Antoninus referunt. Conceſſit præterea Clemens [f] quinquennales decimas Iacobo Balearium Regi, vt regnum contra vicinorum Saracenorum impetus tueretur, piratarumque excurſiones comprimeret, cum ſumptibus pro claſſe apparanda conficiendis impar eſſet.

a Contel. in 1. creat Card. Clē V. ex l. obl. Ciac. in Clem. V.
b An. 1307 n. 23.
c M.S. bib. Vat. ſign. n. 3765.
c Ptol. Luc hiſt. eccl. l. 24. c. 39.
d Io. Vill. l. 8. c. 81.
e Ant. 3. p. tit 21. c. 1.
Bonifacij in Philipp. cenſuræ abolitæ.
Sacra D. Lud. ædes a Philippo Rege excitata.
Indulgentiæ illam adituris propoſitæ.
De ſancto rū cultu.
Decimæ Phil. Regi attributæ
f to. 2. pag. 906.

15 Reliquit ingens ſui deſiderium Boemis omnibus hoc anno Vvenceſlaus Boemiæ, ac Poloniæ Rex, dignis principe virtutibus excultiſſimus, quem prodigijs cœleſtibus adeptæ felicis immortalitatis ſigna dediſſe refert Aeneas Syluius [g], qui poſtea ſummum Pontificatum ſub Pij nomine geſſit: *Fuerat*, inquit, *manſuetus & clementiſſimus princeps, & admirandus opinione ſanctitatis, quæ poſtea vel miraculis confirmata traditur. Ioanni Brixionenſi epiſcopo, ſi vera eſt fama, per quietem apparens, cum eum flentem triſtemque reperiſſet, interrogauit quanam eſſet cauſa mœſtitiæ: dicenti, ſe mortem eius æquo animo ferre non poſſe, incredulitatem exprobrauit, qui ſacris eloquijs fidem non adhiberet, in quibus hæc verba potuiſſet aliquando legiſſe: Cum te conſumptum putaueris, orieris vt lucifer, & habebis fiduciam, propoſita tibi ſpe, & defoſſus ſecurus dormies, requieſces, nec erit qui te exterreat, & deprecabuntur faciem tuam plurimi: ſubiungenſque, paruam eſſe eius fidem atque inanem, ſi mortem ſanctorum miſeram putaret, repente diſparuit. Epiſcopus excitatus verba quidem ſibi dicta memoriter tenuit, ſed vbinam ſcripta eſſent in ſacro codice penitus ignorauit: euoluto autem concordantiarum libro, vndecimo apud Iob capitulo quod quærebat inuenit. Ad tumulum autem eius inſignis latro cum acceſſiſſet, exprobrans mortuo vitam, lapideæ ſtatuæ ſuper ſepulchrum iacenti colaphum incuſſit; nec mora, cæcitate perculſus impietatis ſuæ pœnam dedit. Statua poſtmodum in ſacrario erecta eſt, & alia ænea loco eius repoſita, Ioannis Barbantini egregij ſtatuarij nobile opus.*

Vvenceſlaus Boem. Rex moritur.
g Aen. Syl. hiſt. Bohem. c. 28. Dub. hiſt. Boh. l. 18. Chr. hiſt. Pol. l. 10. ſub fin. & alij
Videndū ſe epiſcopo obijcit
Monet Sāctorum mortem non lugē dam.
Sacri tumuli violator ſtatuæ, cæcitate percuſſus.

Succeſſit ipſius regnis Vvenceſlaus filius a paternis virtutibus degener, qui egregia præcepta, quibus a parente morituro, Ioanne Pragenſi & Theodorico Olomucenſi præſulibus præſentibus, inſtructus fuerat, contempſit; vnde cum pater accepto vno lacero regno duo florentiſſima regna ob egregias virtutes reliquiſſet, ipſe ob flagitia & duobus regnis & vita in ætatis flore exutus eſt. Cæterum regnante adhuc Vvenceſlao ſeniore, Pragæ cruci affixum a Iudæis Chriſtianum hominem, omniaque ſuppliciorum genera, quibus Chriſtus pro humani generis ſalute affectus eſt, illi odio Chriſti in abdito ſubterraneo receſſu ſacra paraſceues die illata, refert Dubrauius. Cognito vero ſcelere Pragenſem populum non expectato iudicio Regis, qui in puniendis delictis hac voce vti erat ſolitus: *Cum iratus fueris, miſericordiæ recordaberis*, exquiſitiſſimis ſupplicijs de ſontibus pœnas ſumpſiſſe, atque ex Iudaicis ſpolijs nouo martyri monumentum poſuiſſe.

Succedit in Boē. & Pol. regnis Vvenceſl. iunior.
Iudæi Chriſtianum in crucem ſuffigunt. Dubrau. an. l. 18.
Affectiſup plicijs.

16 Ad hunc annum refert Thuroſius [a], alijque Othonem ducem Bauariæ Vvenceſlai Regis Boemiæ, ad quem ab Alberto Imperatore defecerat, munere ſacra corona potitum, in Vngariam ad eripiendum Regi Carolo ſceptrum ſe inſinuaſſe, atque apud Albam regalem a Benedicto Veſprimienſi & Antonio Chanadienſi epiſcopis regia inunctione delibutum; inde Budam profectum ſolemnē pompam regalibus indutum veſtibus duxiſſe: at ex illo ſummo faſtigio breui deiectū traditumq; vinculis in Tranſiluania a Ladiſlao Vvayuoda, dein ex Vngariæ regno turpiter depulſum viſuri ſumus. Cuius calamitatis præſagium nonnullis viſum eſt [b], quod dum Vngariam concitatis equis peteret, coronam ſacram olim a Romano Pontifice dono traditam S. Stephano Regi, quamque ab angelo datam ferunt Vngari, in itinere amiſiſſet; quamuis eam poſtea inuenerit; ne [c] pretioſo eo theſauro Vngaria orbaretur: De Othonis Bauari in Vngariam aduentu conſentiunt Thuroſio plures ſcriptores [d], idque confirmant afferendæ a nobis inferius Clementis V. literæ [e], quibus vocatum a nonnullis principibus Vngaris poſt Vvenceſlai Regis Boemiæ obitum refert; affectatæ tamen tyrannidis damnat, cum Vngarica corona ad Carolum iure materno ſpectaret.

Othodux Bauariæ affectat Vngariā
a Thur. in chr. Hung. p. 2. c. 87. Bonf. dec. 2. l. 9.
b Io. Auent. ann. Boior. l. 7. Dub. l. 18.
Sacra corona redimitur.
Vt eam amiſerit & reinuenerit.
c Thur. p. 2. c. 88.
d Bonf. vbi ſup. Ranz. in epit. rerum Vngar. ind. 17. Io. Auent. in annal. Boior. l. 7.
e Lib. 1. ep. com. 302.

17 Per hæc tempora vidit Suecia iuſtiſſimum eccleſiaſticarum opum inuaſoris ſupplicium. Is erat, vt refert Magnus, Trugillus Canutus Regis olim Sueciæ gubernator, ac fratrum eius Erici & Vvaldemari ducum tutor, quo tempore per fas & nefas ſub nomine regio graſſatus erat, Regemque, vt ad inexplebilem regium fiſcum implendum eccleſiarum diuitias inuaderet, perſuaſerat: ſed quem finem tandem ſortitus, deſcribit auctor: *Præcepto*, inquit [f], *eorum*, nimirum Regis fratrum, quos in illius odium adduxerat, *in villa Vveſtrogothorum Lena captiuatus, & compedibus ferreis conſtrictus in regiam Stocholmenſem deportatur; vbi decollatus eccleſiaſtica caruit ſepultura, donec ad petitionem Regis Nicolaus archiepiſcopus Vpſalenſis permitteret ipſum in monaſterio Minorum*

Eccleſiarum deprædator diuina vltione penit.
f Magn. l. 20. c. 19.

rum ſepeliri, accepta pro eius reconciliatione ingenti copia auri & argenti, quod eccleſia perſecutor exiſtens, ipſam grauiſſimis damnis implicaſſet, Nec pœnarum expers Suecus Rex Birgerus fuit, qui criminis in eccleſia in ſeruitutem redigenda prauis ſubornatus conſilijs particeps extiterat.

a lib. c. 14.

De eo enim hæc traduntur a: *Hic Birgerus primus Rex erat, qui huius Trugilli ſuggeſtione eccleſiam regnorum Gothiæ & Sueciæ tributis atque oneribus grauare non verebatur, archiepiſcopumq; Vpſalenſem Nicolaum & reliquos epiſcopos pro eccleſiaſtica libertate reſpondentes eodem auctore captiuaſſet, niſi ſe ad interiora loca a conſpectu tyranni confeſtim recepiſſent. Sed quem fructum tunc aſſecutus eſt Birgerus ex rebus Deo pridem conſecratis, & poſtea in regium fiſcum ſacrilega audacia translatis? Profecto nullum alium, niſi vt ad pericula inſuperabilia deiectus ſe & omnes ſuos, atque vtrumque regnum ad extremam ruinam præcipitaret, & tandem poſt infamem vitam infami morte periret; primo namque ad inextinguibile odium cum fratribus ſuis deuenit, ſub quo totis ſedecim annis adeo periclitatum eſt totum Gothorum & Sueonum imperium, vt nihil vltra ad illarum terrarum deſolationem addi poſſe putaretur, &c.* hæc Magnus, cum quo ſequenti anno Birgeri Regis calamitatum initium videbimus.

b Ant. p. 3 tit. 21. c. 1. §. 1. Bar. in M. S. ſched. ad hæc ap.

Dulcinus hæreſiarcha infanda diſſeminat.

18 *Eodem anno*, inquit S. Antoninus b, *in comitatu Nouarienſi prouincia Longobardiæ exorta eſt quadam hæreſis peſſima, cuius auctor fuit quidam frater Dulcinus vocatus, qui non erat religioſus alicuius regulæ approbatæ, ſed lupus ſub pelle ouina habitus religioſi. Hic zizaniam diſſeminans in medio tritici peſſimorum errorum, & inter cæteros aſſerens, quod omnia debebant eſſe communia, etiam mulieres ad commixtionem, quod quidem peccatum non erat, ſed actus charitatis; & quod Papa & Cardinales, cæterique prælati eccleſiarum non erant veri paſtores eccleſiæ, cum non ſeruarent vitam euangelicam; ſed ipſe erat verus apoſtolus Chriſti dignus papatu, cum pluribus alijs articulis falſitatis; multos ſecum populares vtriuſque ſexus, vilis tamen conditionis ad illam hæreſim attraxit vſque ad numerum quatuor millium, qui habitabant in montibus & locis ſyluestribus, vt animalia bruta. Cum autem deficiebant eis victualia, prædabantur vndecunque habere potuiſſent, tanquam omnia forent communia. Per duos autem annos permanſit talis congregatio hæreticorum. Sed quia, vt ait Saluator, omnis plantatio, quam non plantauit pater meus cœleſtis, eradicabitur, ideo ad nihilum redacta eſt: & tædio victus paupertatis & incommodorum, qui eum ſequebantur, multi eum dimiſerunt ad fidem reuerſi. Demum captus ipſe hæreſiarcha cum quadam Margarita ſocia ſui erroris per Nouarienſes, combuſti fuerunt cum multis alijs vtriuſque ſexus perſeuerantibus in pertinacia ſua.* Sed de illius ſupplicio ac religioſa militia Clementis iuſſu aduerſus impuriſſimos homines indicta rurſum inferius.

Plures inficit.

Exciſa ea peſtis.

Ioannes Minorita fidẽ apud Tartaros prædicat.

c Vvading annal. to. 3 hoc an. n. 9 et ſeq.

d Ext. in M. S. cod. Oderici Forociul. & ex eo apud Vvad hoc an. n. 10.

19 Cum epicureus ille pſeudomonachus voluptatum lenocinijs ſimplicem populum fœdiſſimis erroribus irretiret, Ioannes e monte Corbino Minorita A.S.N. in oriente euangelium apud Tartaros propagabat c, cuius præclara geſta ac labores pro Chriſti fide amplificanda ſuſceptos ex ipſius literis d accipere operæ pretium eſt. Narrat in primis vt Tauriſio Perſarum regia profectus anno MCCXCII. penetrarit in Indiam, & eccleſiam S. Thomæ ſacram luſtrarit, ac centum circiter infideles ad Chriſti cultum eo in loco traduxerit: dein ad Catay Tartarorum imperium excurrerit, adieritque Magnum Cham, & porrectis pontificijs literis ad Chriſtiana ſacra eum pellicere pertentarit; ſed ipſum priſtrinis erroribus inuolutum oculos ad euangelij lucem non extuliſſe, Chriſtianos tamen regijs ſtudijs affeciſſe. Addit Ioannes ſe duos iam annos in Chami regia verſari, appetitumque fuiſſe calumnijs a nonnullis Neſtorianis liuore in eum imbutis, quaſi miſſa a Pontifice ad Chamum munera trucidato in India ſocio inuaſiſſet; ſed ex eo diſcrimine feliciter ereptum, affectoſque ſupplicio calumniatores. Tum ſubijcit, vt Tartari ad excipiendos diuinos ſatus parati ſint, conditaque fuerit a ſe Cambalienſis eccleſia.

Vicario generali miniſtro ord. fr. Minorum, &c.

Vnam, *inquit*, eccleſiam ædificaui in ciuitate Cambaliech, vbi eſt præcipua reſidentia Regis, quam ante ſex annos compleui, vbi etiam feci campanile, & ibi tres campanas poſui. Baptizaui etiam ibidem, vt exiſtimo, vſque hodie circa ſex millia perſonarum, & niſi fuiſſent ſupradictæ infamationes, baptizaſſem vltra triginta millia, & ſum frequenter in baptizando. Item enim ſucceſſiue 150. pueros, filios paganorum ætatis infra ſeptem & vndecim annorum, qui nullam adhuc cognoſcebant legem, & baptizaui eos, informaui eos literis Latinis & Græcis ritu noſtro, & ſcripſi pro eis pſalteria, cum hymnarijs triginta & duo breuiaria, cum quibus vndecim pueri iam ſciunt officium noſtrum, & tenent chorum, & hebdomadas, ſicut in conuentibus fit, ſiue præſens ſim, ſiue nõ, & plures ex eis ſcribunt pſalteria & alia opportuna, & dominus Imperator delectatur multum in cantu eorum. Campanas ad omnes horas pulſo, & cum conuentu infantium & lactantium diuinum officium facio, & ſecundum vſum cantamus, quia notarum officium non habemus. Quidam Rex illius regionis Georgius de ſecta Neſtorianorum Chriſtianorum, qui erat de genere illuſtri magni regis, qui dictus fuit presbyter Ioannes de India, primo anno, quo huc ego veni, mihi adhæſit, & ad veritatem veræ fidei catholicæ per me conuerſus, minores ordines ſuſcepit, mihique celebranti, regijs veſtibus indutus, miniſtrauit. Sed quidam alij Neſtoriani ipſum de apoſtaſia accuſauerunt: tamen ipſe magnam populi ſui partem ad veram fidem catholicam adduxit, & eccleſiam pulchram ſecundum regiam magnificentiam conſtruxit ad honorem Dei noſtri, ſanctæ Trinitatis, & domini Papæ, vocans eam eccleſiam Romanam. Qui Rex Georgius ante ſex annos migrauit ad Dominum verus Chriſtianus, relicto filio herede ferme in cunabulis, qui nunc eſt annorum nouem. Fratres tamen ipſius Regis Georgij, cum eſſent perfidi in erroribus Neſtorij, omnes quos ille conuerterat, poſt Regis obitum ſubuerterunt, ad ſchiſma priſtinum reducendo. Et quia ego fui ſolus, nec potui recedere ab Imperatore Cham, ire non potui ad illam eccleſiam, quæ diſtat ad viginti diætas: tamen ſi venerint aliqui boni coadiutores & cooperatores, ſpero in Deo, quod totum poterit reformari, nam adhuc habeo priuilegium prædicti Regis Georgij defuncti. Iterum dico, ſi non fuiſſent infamationes ſupradictæ, magnus fructus ſuiſſet ſecutus. Si habuiſſem autem duos, vel tres ſocios coadiutores meos, forte Imperator Cham fuiſſet baptizatus. Rogo ergo, vt tales fratres veniant, ſi venire aliqui volunt, qui ſtudeant ſe in exemplum dare, & non ſuas fimbrias magnificare.

In regia Tartaror. vrbe ſex mill. hom. baptiſmo abluit.

Ad diuinam officium celebrandum ipſos inſtruit.

Rex Indicus ad fid. cathol conuerſus

Vt indutus regijs veſtibus in diuinis myſterijs illi inſeruierit.

Rom. eccleſiam coluerit.

Eo extincto Neſtoriani inualuerint.

Ioannes ſodales in laboris, & gloriæ ſocietatem vocat.

20 De via notifico, quod per terram Gothorum

tum

Digitized by Google

rum Imperatoris Aquilonarium Tartarorum eſt via breuior & ſecurior, ita quod cum nuncijs inter quinque vel ſex menſes poterunt peruenire. Via autem alia eſt longiſſima, & periculoſiſſima, habens duas nauigationes, quarum prima eſt ſecundum diſtantiam inter Achon & prouinciam Prouinciæ, alia vero eſt ſecundum diſtantiam inter Achon & Angeliam, & poſſet contingere, quod in biennio vix perficiet viam illam, quia prima via facta non fuit a multo tempore propter guerras. Ideo ſunt duodecim anni, quod de curia Romana & de noſtro ordine & ſtatu occidentis non ſuſcepi noua. Iam ſunt duo anni, quod venit quidam medicus chirurgicus Lombardus, qui de Romana curia & noſtro ordine & ſtatu occidentis iſtas partes incredibilibus blaſphemijs infecit, propter quod multum deſidero percipere veritatem. Rogo fratres, ad quos hæc litera perueniet, vt ita ſtudeant, quod eius continentia poſſit peruenire ad notitiam domini Papæ & Cardinalium & procuratorum ordinis noſtri in curia Romana. Miniſtro generali ordinis noſtri ſupplico pro antiphonario, legenda ſanctorum, graduali & pſalterio cum nota pro exemplari, quia non habeo niſi breuiarium portatile cum lectionibus breuibus, & paruum miſſale. Si habuero exemplar, pueri prædicti ſcribent. Modo ſum in actu ædificandi aliam eccleſiam, ad diuidendum pueros in pluribus locis.

Pij labores ab eo ſuſcepti.

Ego iam ſenui, & canus factus ſum potius laboribus & tribulationibus, quam ætate: ſum enim annorum quinquaginta octo. Didici competenter linguam & literam Tartaricam, quæ lingua vſualis Tartarorum eſt, & iam tranſtuli in linguam illam & literam totum nouum teſtamentum; & pſalterium, quæ feci ſcribi in pulcherrima litera eorum, & ſcribo & lego & prædico in patenti manifeſto in teſtimonium legis Chriſti. Et tractaui cum ſupradicto Rege Georgio, ſi vixiſſet, totum officium Latinum transferre, vt per totam terram cantaretur in dominio ſuo, & eo viuente in eccleſia ſua celebrabam miſſam ſecundum ritum Latinum, in litera & lingua illa legens tam verba canonis, quam præfationis. Et filius dicti Regis vocatur Ioannes propter nomen meum, & ſpero in Deo, quod ipſe imitabitur veſtigia patris ſui. Secundum vero audita & viſa credo, quod nullus Rex, nec princeps in mundo poſſit æquari domino Cham in latitudine terræ, & multitudine populi, & magnitudine diuitiarum. Finis. *Data in ciuitate Cambaliech regni Catan anno Domini* MCCCV. *die* 8. *menſis Ianuarij*.

De Imp. Cham potentia.

Cambalia in regno Cetay.

Recurret iterum mentio de Ioanne e monte Coruino, quem eiuſdem eccleſiæ Cambalienſis, cuius erat conditor, creatum archiepiſcopum a Clemente viſuri ſumus.

21 De Tartarorum rebus geſtis, deque amplificata apud eos Chriſtiana religione edidit nobilem commentarium Aythonus princeps Curchi, qui eundem Latinis verbis redditum Clementi obtulit, vt ipſum ad conficiendam pro recuperanda Paleſtina ſacram expeditionem incitaret; quique hoc anno in Cypro poſt varia cum Saracenis geſta prælia monaſticæ diſciplinæ ſeſe addixit, vt ipſe narrat his verbis a: *Ego frater Haythonus interfui omnibus prælibatis, qui dudum propoſueram habitum ſumere regularem: ſed propter inconuenientia diſcrimina, & ardua negotia regni Armeniæ cum honore meo non poteram in tantis neceſſitatibus derelinquere conſanguineos & amicos. Vnde poſtquam Deus ſua pietate mihi conceſſit gratiam dimittendi regnum Armeniæ & populum Chriſtianum poſt multos labores meos in ſtatu pacifico & quieto, conſeſtim votum, quod diu voueram, volui adimplere. Accepta itaque licentia a domino meo Rege & ab alijs conſanguineis & amicis, in tempo illo, vbi Deus de inimicis triumphum conceſſerat Chriſtianis, arripui iter meum, & perueniens in Cyprum in monaſterio epiſcopia Præmonſtratenſis ordinis ſuſcepi habitum regularem, vt qui in iuuentute mea militaueram mundo, in ſeruitijs Dei reſiduum vitæ meæ, pompis huius ſæculi relictis, conſumerem anno Domini* MCCCV. *Gratias igitur ago Deo, quoniam regnum Armeniæ hodie eſt in ſtatu æquo, bono, & pacifico reformatum, præcipue per modernum Regem dominum Liuonum, filium quondam domini Theodari, qui tanquam indolis glorioſæ virtutibus illuſtratus omnibus regentibus eſt ſpeculum gratioſum.*

Aythonus iuſſu Clementis hiſtoriam ſcribit.

a Ayth. hiſt. orien. c. 46

Vt Præmonſtr. ordinem ſit ingreſſus.

22 Migraſſe traditur a hoc anno ex hac vita ad felicem immortalitatem B. Ioachimus ordinis Seruorum.

Pia mors B. Ioachimi.

a Ferar. in nouo cat. ex ord. Seruor. 16. ap. Nic. Burgheſ. patr. Sen. in eius vit.

IESV CHRISTI

Annus 1306.

CLEMENTIS PP. V. annus 2. ALBERTI ROM. REG. 8. ANDRONICI IMP. OR. 23.

1 Compoſuit Clemens anno Chriſti milleſimo trecenteſimo ſexto indictione quarta litem arduam de ſubiectis Pontifici Romano Regibus, quæ Bonifacium inter & Philippum Regem Francorum interceſſerat, vniuerſa re in priſtinum ſtatum reſtituta, reuocataque prædeceſſoris conſtitutione, de qua hæc Bernardus b: *In kalendis Februarij duas conſtitutiones Bonifacij quondam Papæ, vnam, quam direxerat Regi Franciæ, in qua ſcribebat eidem, ipſum Regem eſſe ſubiectum Romanæ eccleſiæ in temporalibus & ſpiritualibus; aliam vero, quæ in ſexto libro decretalium eſt inſerta c, quæ incipit: Clericis laicos, reuocauit, & omnia quæ ex ipſis ſecuta.* Eadem alij d. Prioris ſanctionis initium eſt: *Vnam ſanctam*; ac licet Bonifacius ad ſopienda hominum murmura duriora illius capita molliuiſſet, cum tamen necdum Galli quieſcerent, Clemens diplomate apoſtolico promulgauit e, ipſos nullo modo iure ſedi Apoſt. ſubditos cenſendos, quam ante Bonifacianam conſtitutionem conditam, quam ipſorum libertati nullo modo detrahere pronuntiauit, obnoxij extitiſſent: *Meruit, inquit, chariſſimi filij noſtri Philippi Regis Francorum illuſtris ſynceræ affectionis ad nos & eccleſiam Roman. integritas, & progenitorum ſuorum præclara merita meruerunt; meruit inſuper regnicolarum puritas ac deuotionis ſynceritas, vt tam Regem quam regnum fauore beneuolo proſequamur. Hinc eſt, quod nos Regi & regno per definitionem & declarationem bonæ memoriæ Bonifacij Papæ* VIII. *prædeceſſoris noſtri, quæ incipit: Vnam ſanctam; nullum volumus vel intendimus præiudicium generari; nec quod per illam Rex, regnum, & regnicolæ prælibati amplius eccleſiæ ſint ſubiecti Romanæ, quam antea exiſtebant: ſed omnia intelligantur in eodem eſſe ſtatu, quo erant ante definitionem præfatam tam quantum ad eccleſiam, quam etiam ad Regem, regnum, & regnicolas ſuperius nominatos.*

Nonnullæ Bonifacij conſtitutiones abrogatæ.

b Bern. in chron. Ro. Pon. et chr. Reg. Frā. et MS. Vat. bibl. ſig. n. 3761 in Cle. V.

c De immun. eccl. in 6. inc. p. Cler. laic.

d Mar. Pol. l. 4. & alij

e Ext. inter extrau. de priuil. & Meruit.

Conſtitutione vnā ſanctam Gallorum Regis dignitati nō detrahi.

Quod ad ſecundam conſtitutionem attinet; abrogauit illam Clemens Benedicti XI. exemplo: Bonifacius enim f eccleſiaſticis cenſuris eos inuoluerat, qui laicis decimas perſoluerent, vt

f Cle. l. 1. to 1. ex. 06. 753. pag. 153.

ipſos

Digitized by Google

ipſos ad conſtantiam contra extortorum minas impetuſque cogeret: ex quo cum magni tumultus emerſiſſent, contendentibus principibus ab eccleſiaſticis ſubſidia in anguſtis rebus elicere, reſciſſis Bonifacianis edictis, ſancitum eſt, extortores & alios, qui ipſos fulcirent, cenſuris implicitum iri; atque in exhibendis ab eccleſiaſticis principibus pecuniarum ſubſidijs ſeruanda, quæ in Lateranenſi, aliiſque ſynodis œcumenicis fuiſſent decreta.

Conſtitutio de non exigendis a clero ſubſidijs temperata.

Clemens, &c. Quoniam ex conſtitutione felicis recordationis Bonifacij Papæ VIII. prædeceſſoris noſtri, quæ incipit: *Clericis laicos*; & ex declaratione ſeu declarationibus ex illa poſtmodum ſubſecutis nonnulla ſcandala, magna pericula, & incommoda grauia ſunt ſecuta, & ampliora ſequi, niſi celeri remedio ſuccurratur, præſumitur veriſimiliter in futurum; nos de conſilio Fratrum noſtrorum conſtitutionem & declarationem, ſeu declarationes prædictas, & quidquid ex eis ſecutum eſt, vel ob eas, penitus reuocamus, & eas haberi volumus pro infectis, volentes & firmiter ſtatuentes illud contra quoſcumque laicos exigentes, ſeu extorquentes ab eccleſijs eccleſiaſticiſque perſonis tallias, ſeu collectas, aut exactiones quaſcumque, vel dantes ad id faciendum conſilium, auxilium, vel fauorem; nec non & circa præſtandas ſubuentiones laicis ab eccleſiarum prælatis & alijs viris eccleſiaſticis inuiolabiliter obſeruari, quod ſuper his a prædeceſſoribus noſtris in Lateranenſi & * generalibus concilijs, quæ nos ſub obteſtatione diuini iudicij præcipimus obſeruari, diſtricte & ſalubriter eſt prouiſum. *Dat. Lugduni kal. febr.*

Extortores ac participes tantum cenſuris deuincti.

* alijs

Temperata hoc modo Bonifaciana conſtitutione, ita eccleſiaſticorum fortunis conſuluit, vt principibus eliciendi alicuius in rebus anguſtis ſubſidij ſpem auctoritatemque non adimeret: ad quod non adigi, ſed allici & ſponte eccleſiaſticos conſentire voluit. Atque adeo cum ex pacis inter Robertum Flandriæ comitem, ac Philippum Francorum Regem percuſſæ legibus Robertus grauiſſimam pecuniarum vim Philippo refundere, vel ipſi aliquos agros extra Flandriæ limitem comparare teneretur, atque exhauſtus ærario promiſſis facile ſe exoluere non poſſet, Flandriæ comiti permiſit a, vt eccleſiaſtici tam in terris Francorum regni, quam imperij ipſi obnoxijs agentes pecunijs ipſum iuuarent, modo comes ipſos imperijs ſuis, vel obſcuris artibus ad id vi non compelleret.

a Ib. pag. 170. Permiſſũ Flandriæ comiti, vt aliqua ſubſidia a clero depoſceret.

Superioribus conſtitutionibus tertia addenda eſt b, qua Clemens Bonifacij ſanctionem de citationibus publico edicto propoſitis, quæ nimiam ſeueritatem redolebat, mitigauit; reſtrinxitque ad reos, qui darent operam, ne concepta citationis formula ad ipſos perueniret.

b Ib. ep. eo. 752. Conſtitutio Bonif. de citatiõ mitigata.

2 Sanciuit plura alia, dum Lugduni morabatur Clemens, quæ ad componendum orbem Chriſtianum, amplificandamque eccleſiam pertinebant. Atque in primis Benedicti XI. qui zelo diuino flagrans Græcorum ſchiſmaticorum perfidiam domare armis duce Carolo Valeſiorum comite in animum induxerat, inhæſurus veſtigijs, pactus eſt cum eodem comite, vt ſuſceptum eripiendi Græcis ſchiſmaticis orientalis imperij conſilium perduceret; cum illud Catharinæ ipſius vxori Balduini a Michaele Palæologo depulſi nepti debitum eſſet, atque inde diuina gloria amplificanda, proferendique eccleſiæ limites eſſent: demum in ſcriptis eo argumento litteris hæc ipſi atque illius ſigna ſecuturis præmia ſacra propoſuit a. *Tibi & omnibus, qui pro dicta Terra ſancta ſubſidio ſignum crucis nullatenus receperunt, proficiſcentibus tecum in expeditionem huiuſmodi negotij dicti imperij; & eis etiam, qui proprijs expenſis illuc iuxta eorum facultatem miſerint idoneos bellatores, vel qui, licet in alijs expenſis, cum non poſſint ſuis, in perſonis tamen proprijs tecum curauerint proficiſci, illam concedimus tui & ipſorum veniam peccatorum, quam haberetis, ſi transfretaretis in Terræ ſanctæ ſubſidium prælibatæ. Cruceſignatis autem pro eiuſdem terræ ſanctæ ſuccurſu præſtando, qui tecum ad recuperandum prædictum imperium in proprijs perſonis accedant, vel in expenſis eorum illuc iuxta eorum facultates bellatores idoneos deſtinauerint, ſimilem ſuorum concedimus veniam peccatorum, ipſos ſi forſan in huiuſmodi negotio dicti imperij proſecutione deceſſerint, ab executione voti per eos emiſſi de transfretando in dicta terra ſancta ſubſidium, eadem auctoritate abſoluimus, votum eorum prædictum totaliter commutando. Quod ſi forſan in proſecutione huiuſmodi negotij, vel dicti Imperij non deceſſerint, ad executionem voti eorum quod pro eiuſdem Terræ ſanctæ emiſerint, nullatenus teneantur. Negotium itaque prælibatum virtute tua magnanimitatis aſſume, & aſſumptum tanquam vir ſtrenuus viriliter proſequaris, nam in ijs & alijs, vbi expedierit, Apoſtolicus non tibi deerit fauor. Dat. Lugduni XVIII. kal. febr.*

Expeditionem in Græcos promouere, cogitat Clem.

a Ib. ep. 220. Præmia indulgentiarum proponit.

Vt facilius bellicos ſumptus in ea expeditione ornanda profundendos toleraret, eccleſiaſticorum vectigalium decimas in Gallijs obuenturas ad biennium ipſi attribuit: ingentes enim ſpes conceperat Clemens, Conſtantinopolitanã expeditionem, quæ iam ante a Benedicto XI. decreta fuerat, ac varijs de cauſis diſcuſſa, demum Imperatore Carolo Valeſiaco confectum iri. Indictę b etiam vtriuſque Siciliæ clero decimæ, quæ Friderico Regi Trinacriæ & Philippo principi Tarentino ad parandas copias aſcriptæ, ſi eandem expeditionem obire decernerent; ſin eum laborem defugerent, Carolo duci belli ſacri conferendas ſanxit.

Decimæ attributę.

b L. 1. eo. 2. pag. 41. Frid. Trinac. Rex arma cũ Carolo in Græcos iungere meditatur

c Ib. pag. 43. ep. 18. 220.

3 Excitati etiam ad ſacri belli ſocietatem Veneti c, quorum res in Imperio e Græcorum manibus eripiendo ageretur, cum ad ipſos quarta illius pars, atque alterius quartæ partis dimidia ex initis olim cum Balduino conuentis pertineret.

Clemens, &c. Dilectis filijs duci & communi Venetiarum.

Cunctis per orbem terrarum venit in publicum, quod longe iam dudum orientalis eccleſia, damnabili deceptione ſeducta, a Petri ouili & eccleſiæ catholicæ vnione ſe reddidit per iacturam execrabilis ſciſſionis extraneam; circumſepta errorum inuolucris, pluribuſque prauitatis ſchiſmaticæ falſis dogmatibus inuoluta: propter quæ felicis recordationis Martinus Papa IV. prædeceſſor noſter, videns ex hoc quaſi vniuerſale prouenire diſpendium, & ex tanto ſchiſmate religioni fidei orthodoxæ plurimum derogari, quondam Michaelem Palæologum, ſchiſmatis prædicti fautorem, eiuſque complices, vtpote ab vnitate eiuſdem fidei deuiantes, pronunciauit excommunicationis vinculo innodatos, pluribus per eundem prædeceſſorem quæſitis remedijs, vt imperium Conſtantinopolitanum de prædictorum ſchiſmaticorum manibus liberatum ad ouile Chriſti vicarij & vnionem catholicorum reuocaret.

De Schiſmaticorũ erroribus.

Vt Michael Palæol. a Martino deuinctus anathemate.

4 Cum autem Regis æterni prouiſio tantum nego-

negotium (vtinam per nos humilem ſeruum eius feliciter conſummandum) vſque ad hæc tempora prorogarit, & ad præſens, ſicut firmiter ſperamus & credimus, tempus venerit, Domino miſerante, prouiſum, vt in eiſdem eccleſijs, quas primitus vnio fidei in Chriſti charitate coniunxit, per ipſum ſanioris conſilij, præciſis veteris ſciſſuræ radicibus, vnionis fœdera reformentur, cum dilectus filius magnificus vir Carolus claræ memoriæ Philippi Regis Francorum genitus comes Andegauenſis, ad quem ratione chariſſimæ in Chriſto filiæ Imperatricis Conſtantinopolitanæ illuſtris coniugis ſuæ dictum Imperium noſcitur pertinere, ad recuperationem ipſius ſe aſſerit velle feruenter & potenter intendere, & ad id exponere vires ſuas, multorum ſtipatus comitum, baronum, & aliorum nobilium comitiua; ac per hoc ſperemus in eo, qui in occurſum implorantium nomen eius clementer exurgit, quod prædicti imperij recuperatio diutius expectata præſtabitur, ac per recuperationem ipſius terræ ſanctæ negotium, quod non ſine lacrymarum profluuio ad memoriam reuocamus, facilius immo felicius peragetur; per id etiam præcidentur hæreſes, ſchiſmata euellentur, gloria ipſius fidei orthodoxæ tanto potentiori virtute vallabitur, quanto ad laudem diuini nominis tanti imperij prouincias plurimas complectetur, & regna feliciori decorabuntur vnione; frangentur ex hoc Parthorum ſeu Tartarorum animi, eidem imperio vicinorum, trement Arabes, & a Chriſtianorum facie Chriſti fugient inimici, & alia innumerabilia bona ex ijs fidelibus cunctis euenient, & plurima optata ſuccedent; conſiderantes quoque, quod dictus comes ad ſic ardui expeditionem negotij abſque ſedis Apoſtolicæ & fidelium prædictorum auxilio non ſufficit per ſeipſum; quodque, vtpote eiuſdem eccleſiæ matris veſtræ dilecti filij, quos nulla præteriuit vel mutauit aduerſitas erga eam, in ſic agendorum negotiorum arduorum * conſtitueris vos athletas Dei & fortiſſimos bellatores; vniuerſitatem veſtram rogamus, monemus & hortamur attente, obſecrantes per dominum Ieſum Chriſtum, quatenus ob reuerentiam eiuſdem ſedis, & noſtram magnanimitate ſolita in promptum auxilium eiuſdem comitis ſub velamento diuinæ dexteræ conſurgentes, ſic eidem potenter & viriliter aſſiſtatis, quod dictus comes veſtra & aliorum fidelium fultus potentia, felicem tanti operis exitum, annuente Domino, conſequatur.] Gratuitam demum pœnarum noxarumque condonationem ijs proponit, qui expiata rite conſcientia aduerſus ſchiſmaticos ſtrinxerint arma, opemue contulerint. *Dat. Lugd. xix. kal. februarij*. Solicitati etiam, tranſmiſſo ad ipſos earumdem literarum exemplo, Genuenſes a, vt aduerſus Andronicum arma cum Carolo Valeſiano Philippi Regis Francorum fratre coniungerent.

Carolus Valeſ. vxoris Imperatricis iure Imperium repetere molitur.

Secutura ex imperij Græci recuperatione bona.

Tartaros & Arabes debilitatũ iri.

* diſcrimine

Pontificia ad Venetos exhortatio, ut illud bellum ſuſcipiant.

a Reg. poſt ep. Genuenſes ad idẽ ſolicitat.

5 Cæterum quo expeditionis illius ſacræ, reuocandique ad eccleſię obſequium imperij orientalis conſilium perduceret Pontifex, principes inuicem conciliare ſtuduit, pręcepitque Cluniacenſi & Ciſtercieñſi abbatibus, vt inter Amedæum Sabaudiæ comitem & delphinum Viennenſem mutuo implicitos bello inducias indicerent. De inſtruenda a Carolo duce expeditione in Græcos ſchiſmaticos iterum recurret ſermo. Comparatam vero in eos hoc anno, inita a Carolo Rege Siciliæ cum Templarijs, qui ex Cypro redierant, armorum ſocietate, in Neapolitano regno claſſem fuiſſe duce

Imperatę Sabaudũ inter, ac delphinũ induciæ.

Rogerio Templario equite belli peritiſſimo, ac plures Templarios, alioſque viros prædæ & rapinarũ cupidos in eam confluxiſſe, narrat Boſius a, captamque tunc Theſſalonicam fuiſſe; ſed mox Templarios in Latinos, qui aliquas Græciæ prouincias tenebant, impetus vertiſſe. Alias præterea maritimas oras Peloñneſi, Thraciç & Helleſponti expilarunt Templarij, onuſtique diuitijs in Gallias, vt ijs tuto perfruerentur, ſe receperunt; effuſaque luxus pompa, vitiorumque fœditate adeo omnium odia in ſe accenderunt, vt extremam ſibi perniciem conſciuerint, vt dicetur inferius.

a Boſ. hiſt. equit. Hie r. l. 2. 21

Expeditio aduerſus Græcos ſuſcepta.

6 Dum prope Lugdunum Clemens agebat apud S. Geneſium, Robertus b dux Calabriæ, qui anno ſuperiore Piſtorienſi obſidione pontificio iuſſu diſceſſerat, paternis Caroli II. Regis Siciliæ nomine menſe februario Siciliæ regnum Apoſtolicæ beneficentiæ, ac liberalitati ſolemni ritu acceptum retulit. A quo clientelares honores ſibi exhibitos ita admiſit Clemens, vt Romani Pontificis iuribus conſultum ſanxerit, Siciliæ nimirum Reges ad præſtandum illud officium ad apoſtolicam aulam euocari poſſe; ac literas exerit, quibus Carolus geſta a Roberto filio rata haberet. Aſſenſit Carolus iuſtis petitis, inſertiſque Roberti filij literis de clientelaribus a ſe præſtitis officijs, ſingula ab eo geſta confirmauit, dato hoc Neapoli ad Clementem diplomate. c

b Io. Vill. l. 9. c. 42.

Robertus dux Calab. Pontifici patrio nomine fidem obſtringit.

Sanctiſſimo in Chriſto patri, & clementiſſimo domino ſuo, domino Clementi diuina prouidentia ſacroſanctæ Romanæ ac vniuerſalis eccleſiæ ſummo Pontifici, Carolus II. Dei gratia Rex Ieruſalem & Siciliæ cum omni reuerentia & honore deuota pedum oſcula beatorum.

c Ext. in l. 3. priuil. Rom. eccl. pag. 127. & in arce S. Ang. & inter Colleſt. Plat. to. I pag. 305.

Robertus primogenitus dux Calabriæ, ac meus in regno Siciliæ vicarius generalis per literas ſuas mihi nuper aperuit, quod in præſtatione ſacramenti fidelitatis & homagij, ad quam cum benigne de ſpeciali gratia meo nomine recepiſtis, idem primogenitus ad veſtri & eccleſiæ Romanæ cautelam ſuas conceſſit literas ſub ſerie ſubſequenti.

Nos Robertus illuſtris Ieruſalem & Siciliæ Regis primogenitus Calabriæ dux, eiuſque vicarius generalis tenore præſentium notum facimus vniuerſis, quod die nono præſentis menſis februarij IV. indict. apud ſanctum Geneſium prope Lugdunum offerentibus nobis procuratorio nomine dicti domini genitoris noſtri, cuius inde mandatum ſpeciale ſuſcepimus, ſanctiſſimo in Chriſto patri & clementiſſimo domino noſtro domino Clementi, diuina prouidentia ſacroſanctæ Romanæ ac vniuerſalis eccleſiæ ſummo Pontifici, ſacro dominorum Cardinalium aſſiſtente collegio, ligium homagium, & fidelitatis debitæ iuramentum pro regno Siciliæ & tota terra citra Pharum, quæ dictus dominus genitor noſter a Romana eccleſia tenet in feudum, ipſe dominus noſter Papa tanquam pius pater & dominus benigne reſpondit, quod iuxta formam conuentionum initarum ab olim inter Romanam eccleſiam & claræ memoriæ dominum Carolum Regem Siciliæ auum noſtrum non tenetur per procuratorem, vel nuntium homagium & iuramentum prædicta recipere; quinimmo ex illarũ vigore poſſet ad id dominum patrem noſtrum perſonaliter euocare, vel ad eum aliquem mittere, qui nomine Romanæ eccleſiæ præmiſſa reciperet ab eodem: de paterna tamen benignitate, & gratia ſpeciali a nobis illa nomine, quo ſupra, reciperet, cum ea proteſtatione videlicet, quod ipſa receptio ſibi vel futuro Romano Pontifici præiudi-

Cauet inter Pont. de vocando Rege Sicil. ad præſtanda clientelaria officia.

cium

cium aliquod non pararet: quin vtique vocare poſſent ad perſonalem prçſtationem illorum Regem Siciliç, etiam ſi & quando ſibi placuerit dictum dominum patrem noſtrum, vel ad eum perſonam aliquam mittere; quę ſuō & eccleſię Rom. nomine illa reciperet ab eodem, cum nollet ipſe dominus noſter ad conſequentiam trahi receptionem ſeu prçſtationem huiuſmodi, nec per illam domino patri noſtro, vel nobis, aut eius ſucceſſoribus in prçſtando per procuratorem, etiam primogenitum ſuum, homagium & iuramentum prçdicta in poſterum nouum aliquod acquiri. Qua quidem proteſtatione, vt prçfertur, emiſſa nos eidē domino noſtro, ſacro aſſiſtente collegio, dictum homagium dicti domini genitoris noſtri fecimus nomine, & fidelitatis præſtitimus iuramentum.

7 Et quia, ſicut decet gratum filium & deuotum, cum ipſius domini noſtri beneplacito in ijs & alijs concurrere promptis affectibus cupimus, & proinde nolumus propter ipſam prçſtationem noſtram in aliquo derogari Romanę eccleſię, dicto domino noſtro, aut futuro Romano Pontifici; nec domino patri noſtro, nobis, aut ſucceſſoribus eius in prçſtatione iuramenti & homagij prçdictorum per procuratorem vel nuntium nouum aliquod in futurum propterea ius acquiri, ecce proteſtationi prçmiſſç liberaliter aſſentimus; ſic tamen quod per aſſenſum huiuſmodi domino patri noſtro, nobis, vel ſucceſſoribus eius in iure, ſi quod circa id ſibi quomodolibet competit, nullatenus detrahatur: & nihilominus nos facturos & curaturos expreſſe promittimus, quod dictus dominus genitor noſter infra feſtum beatorum Apoſtolorum Petri & Pauli proximum eidem prçſtationi prçbebit aſſenſum: de cuius prçbitione infra idem tempus mittet ad ſedem Apoſtolicam regias patentes literas aurea bulla regię maieſtatis impreſſa typario communitas. In cuius rei teſtimonium prçſentes fieri fecimus literas ſigilli noſtri appenſione munitas. *Dat. Lugduni die vndecimo februarij anno Domini* MCCCVI. IV. *indict.*

Eius geſta a Carolo II. rata habita.

8 Ego igitur, pie pater, pro dicta gratia veſtra gratus, ſicut & de alijs veſtris beneficijs eſſe Deo dante confido, omnia & ſingula in prçlatis literis dicti ducis contenta ratificans & acceptans, illis expreſſe conſentio & mea ratihabitione confirmo. In cuius rei teſtimonium prçſentes literas fieri feci, & aurea bulla meç maieſtatis impreſſa typario communiri. *Actum Neapoli anno Domini* MCCCVI. *Datum ibidem per manus Bartholomæi de Capua militis logotheta & protonotarij regni Siciliæ ſub eiſdem annis Domini die* XV. *April.* IV. *indict. regnorum meorum anno* XXII. Cum ſe pluribus beneficijs Clementi obſtrictum Carolus in ſuperioribus literis profeſſus ſit, haud quidem inter alia id premendum ſilentio eſt, quod ei, ob prçterita bella exhauſto ærario, nonaginta trium millium vnciarum auri ſupra trecentas quadraginta, ad quas pontificio fiſco cenſus exactis annis debiti ergo inferendas deuinctus erat, ſolutio a Clemente extracta eſt. Et quidem primum cum Bonifacius VIII. memoratam vim auri labente anno huius ſçculi ſecundo, & feſto Petri & Pauli Apoſtolorum die recurrente repeteret, nec ſoluendo eſſet Carolus, ad biennij flexum ſolutionis diem prorogauit. Cum vero tunc Benedicto XI. vita functo ſedes paſtore vacaret, Carolus Rex a Cardinalium ſenatu precibus elicuit, vt illius auri penſio ad proximum annum proro garetur. Euecto vero ſuperiore anno ad Pontificios apices Clemente V. Rex deſuit officio: cumque cenſuris ob id ſe illaqueaſſet, miſſis oratoribus Clementem flexit, vt illum ſuſcepta noxa ſolueret, diemque ſoluendç illius vis auri ad Apoſtolorum Petri & Pauli celebritatem proferret. Quo beneficio affectus Carolus, grates Pontifici prçſtitit a regijs literis hac formula conſignatis. *Dat. Neapoli per Bartholomæum de Capua militem logothetam & protonotarium regni Siciliæ anno Domini* MCCCVI. *die* XVIII. *martij* IV. *indictionis regnorum meorum anno* XXII. Appetente ſacro Apoſtolorum Petri & Pauli die omne illud vectigale aurum tot annis debitum Pontificijs quçſtoribus numerare non potuit: ſolitam vero in eum benignitatem explicuit Clemens: quare accepti beneficij teſtes repetitç ſunt de extracta ſolutione cenſus ad Clementem V. Caroli literç, cum in Prouinciam veniſſet, quç hac formula conſignatç ſunt. *Dat. Maſſiliæ anno* MCCCVI. XI. *nouembr.* V. *indict. regnorum noſtrorum anno* XXII. Vt vero demum Clemens inſigni liberalitate ingentem illam vim auri, quam pendere haud poterat Carolus, niſi plura ditionis ſuç loca, iuraue regia diſtraheret, condonarit, ſuo loco dicetur.

Alia in Carolū Clementis beneficia.

a Ext. in arce S. Angel. & inter collect. Plat. to. I. pag. 330. & in M.S. Vallic. ſign. lit. B. n. 12. pag. 568. &c.

9 Contulit porro ſe proximo anno ad Clementem Carolus Rex, vt cum eo & Galliç, Angliç, Nauarrç Regibus, alijſque principibus Pictauenſes conuentus iniret, quos cum celebrare pro inſtaurandis rebus orientalibus meditaretur Clemens, Lugduno egreſſus, non Italico itineri, ſed Burdegalç repetēdç ſe accinxit. Cum vero Deſeſiam perueniſſet XV. kal. aprilis, ne Italiæ omnino oblitus videretur, prçfecerat b ducatui Spoletano prçnobilem virum fratrem ſuum Arnaldum Garſiam vicecomitem Leomaniç. Quç autem mala poſtea e deſerta prçdeceſſorum ſede, atque exteris ditioni eccleſiaſticç prçfectis emerſerint, videbitur inferius. Profectus eſt deinde Niuernum, vbi datæ VII. kal. aprilis literç ad Antonium Dunelmenſem epiſcopum inferius adducendç, indeque Bituriges adijt. De quo itinere hçc Bernardus c: *Papa de Lugduno recedens redijt Burdegalam, tranſiens per Bituricam & Lemouicas, vbi fuit in feſto ſancti Georgij & Petragoram, ſeditque in Burdegalia cum ſua curia illo anno.* Bernardo conſentit Vveſtmonaſterienſis d, qui vetuſto oraculo id prçdictum ſubdit, ſed quod vehementi fictionis ſuſpicione laborat.

Clem Lugduno Burdegalam repetit.

b Clem. V. an. 1. to. 2. ep. 291.

Vaſcones ditioni eccleſiaſticæ præficit.

Eius itinera.

c Ber. chr. Rom. Pont.

d Vveſtm. flor. hiſt.

10 Aſſeruiſſe eo tempore Pontificem Iacobo II. Regi Aragonum Sardiniç regnum, confirmaſſeque apoſtolica auctoritate, refert Bernardus his verbis: e *In menſe martij Clemens Papa confirmauit Regem Aragonum in regno Sardiniæ, dictuſque Rex iurauit Papæ fidelitatem pro dicto regno, promittens ſub iuramento, aſcendere dictam inſulam in menſe ſeptembri tunc proxime venienti.* Verum irrepſiſſe mendum in Bernardi orationem, ac loco martij menſem maij reponendum, ex Pontificijs literis ea de re Burdegalç menſe maij conlectis conſtat; tum ex Surita f ac regio Iacobi diplomate X. kal. maij edito, quo Ioannem Burgundam ſanctioris ærarij eccleſię maioris Balearium prçfectum & Martinum Godorem procuratores inſtituit, vt Sardiniam iure fiduciario acceptam ſacramento profiterentur, eoque nomine fidem Clementi deuincirent, cum non modo ſuffeciſſet Iacobum Bonifacio clientelare officium exhibuiſſe; verum etiam e donationis legibus ſingulis Romanis Pont. Aragonū Reges, euoluente ſe primo adepti apoſtolatus anno, in eorum verba iurare tenerentur. Concepta eſt hiſce verbis Regis Iacobi diplomatis forma.

e Ber. chr. Rom. Pont. & M.S. Vatic. bibl. ſignat nu. 3765.

Rex Arag. Sardiniæ regni nomine fidē Clementi obligat.

f Sur. ind. l. 2. hoc an.

Noue-

a Ext. apud Clem. l. 1. ep. 258.

Nouerint a *vniuerſi, quod nos Iacobus Dei gratia Rex Aragonum, Valentiæ, & Sardiniæ & Corſicæ, comeſque Barchinoniæ, ac ſanctæ Romanæ eccleſiæ vexillarius, ammiratus, & capitaneus generalis, conſiderantes quod tempore donationis & conceſſionis per felicis recordationis dominum Bonifacium Papam* VIII. *nobis & noſtris facta in feudum de regno Sardiniæ & Corſicæ perſonaliter præſtitimus dicto domino ſummo Pontifici, prout præſtare debuimus iuxta continentiam reſcripti papalis pro dicta conceſſione confecti, homagium vaſallagium, & fidelitatis iuramentum ſub forma in eodem reſcripto contenta; attendentes etiam quod homagium & alia prædicta nos & noſtri tenemur ſecundum conditiones in dicto reſcripto contentas renouare, facere, & præſtare vnicuique Romano Pontifici, & dictæ eccleſiæ infra annum a die, quo in Romanum Pontificem electus fuerit computandum, per idoneum vel idoneos ſubſtitutos, poſtquam nos & noſtri in dicto regno præſtiterimus perſonaliter vni Romano Pontifici iuramentum, fidelitatem, homagium, ſeu vaſallagium ſupradicta; idcirco nominamus, facimus, ordinamus, & loco noſtri ſubſtituimus procuratores noſtros nuntios & ambaſciatores ſolemnes diſcretos viros Ioannem Burgundi ſacriſtam Maioricenſem & canonicum Valentinum, ac Petrum Martini de Godor militem conſiliarios & familiares noſtros præſentis procuratorij exhibitores ambos inſimul, & vtrumque in ſolidum; ſic quod vnus ſine altero poſſit procedere, & proceſſus vnius alterius minime proceſſum impediat, ad præſentandum ſe nomine, loco, & pro parte noſtra ante ſacram præſentiam ſanctiſſimi in Chriſto patris ac domini domini Clementis, diuina prouidentia nouiter in Romanæ & vniuerſalis eccleſiæ ſummum Pontificem ordinati; & ad præſtandum loco, nomine, & pro parte noſtra tamquam Regis Sardiniæ & Corſicæ & pro ipſo regno Sardiniæ & Corſicæ memorato domino ſummo Pontifici Clementi homagium, vaſallagium, & fidelitatis iuramentum iuxta tenorem dictæ donationis reſcripti; & ad dandum etiam dicto domino ſummo Pontifici, & Romanæ eccleſiæ loco, nomine, & vice noſtra literas noſtras patentes bulla aurea noſtra bullatas, confectas ſuper acceptatione conuentionum & aliarum conditionum, ſub quibus dictum Sardiniæ & Corſicæ regnum nobis & noſtris collatum extitit & conceſſum. Ad quas dandas ſummo Pontifici & Rom. eccleſiæ prædicti papalis reſcripti ſeries nos aſtringit, & ad poſtulandum & recipiendum de præſtatione homagij, vaſallagij, fidelitatis, & iuramenti prædictorum, & de datione dictarum literarum noſtrarum reſcriptum ſeu reſcripta papalia, aut alia publica inſtrumenta in æternam certitudinem, memoriam, & teſtimonium præmiſſorum.*

Procuratores idonea ad id auctoritate inſtruit.

Imponit partes, vt Pontificiū reſcriptū de regni conceſſione eliciāt.

Nos autem ipſis & eorum alteri circa iſta plenarie committimus vices noſtras, ratum & gratum habituri perpetuo quod per ipſos, vel eorum alterum actum fuerit in præmiſſis, & quolibet eorumdem. In euidentiam cuius rei præſens ſcriptum per ſubſcriptum notarium noſtrum inde fieri, & maieſtatis noſtræ ſigillo iuſſimus communiri. Dat. Valentiæ x. kal. maij anno Domini milleſimo trecenteſimo ſexto. Signum Iacobi Dei gratia Regis Aragonum, Valentiæ, Sardiniæ & Corſicæ, comitiſq; Barchinoniæ, ac ſanctæ Rom. eccleſiæ vexillarij, ammirati & capitanei generalis. Teſtes ſunt Petrus de Ayerbe, Gondiſaluus Eximini de Arenoſo, Iacobus de Xercita, Berengarius de Enteza, Ioannes Martini de Suna. Signum meum Bernardi de Anarſone notarij domini Regis Aragonum prædicti, qui de mandato ſuo hoc ſcriptum feci, & clauſi loco, die, & anno præfixis.

Peruenere Burdegalam Iacobi II. Regis oratores, atque vbi literas Bonifacij, quibus Iacobo Sardinia & Corſica ſtipendiariæ ab eodem Bonifacio eſſent traditæ, regioq; nomine obſtringendæ fidei factam poteſtatem expoſuiſſent, ſolemni ritu in Cardinalium conſilio ea regna ſedi Apoſtolicæ accepta retulere a: reque perfecta flagitarunt a Clemente, vt rem geſtā publicis literis conſignaret, atque etiam promulgaret, vt viuo Benedicto XI. alij Regis Iacobi oratores ipſius imperijs Pontifici Sardiniæ iure fiduciario acceptæ cauſa clientelari ſponſione ſe deuinxiſſent; cū tamen ob præcipitem Benedicti mortem diploma apoſtolicum de re geſta non emanaſſet. Admiſit eorum preces Clemens, atque acta publica conſcripſit b.

a Sur. ind. l. 2. hoc an.

Perfuncti impoſito munere oratores.

b Lib. 1. ep. com. 258.

Clemens, &c. Ad futuram rei memoriam.

II Dilecti filij Ioannes Burgundi ſacriſta eccleſiæ Maioricenſis, & Petrus Martini de Godor miles Ilerdenſis procuratores, nuntij, & ambaſciatores Regis prædicti ad noſtram præſentiam accedentes, ac recognoſcentes regnum prædictum ad omnia & ſingula obligatum, quæ ſuperius ſunt expreſſa; procuratorio nomine ipſius pro eodem regno in noſtra & fratrum noſtrorum præſentia huiuſmodi vaſallagium, ligium, & homagium infra annum poſteaquam ad apicem fuimus apoſtolatus aſſumpti, fecerunt & præſtiterunt in ipſius Regis animam ſimile iuramentum: nobiſque poſtmodum in continenti præſentauerunt & exhibuerunt ex parte Regis eiuſdem litteras dicti Regis eius aurea bulla bullatas, in quibus non ſolum modi, conditiones, & conuentiones prædictæ; ſed & totus tenor literarum dicti Bonifacij prædeceſſoris ſuper conceſſione huiuſmodi confectarum totaliter inſeruntur, recognoſcendo & confitendo procuratorio nomine dicti Regis, quod idem Rex regnum prædictum ſub ipſis modis, conditionibus, & conuentionibus in feudum receperat: ipſoſque modos, conditiones, & conuentiones dicto nomine obſeruare per omnia promiſerunt, prout ſuper ijs plenam ab eodem Rege receperant poteſtatem, ſicut de huiuſmodi poteſtate conſtabat per inſtrumentum publicum, dicti Regis ſigilli munimine roboratum.

Apoſtolicum ea de re diploma.

Nos itaque huiuſmodi vaſallagium, ligium, & homagium, recognitiones, & promiſſiones facta & iuramenta præſtita a dictis ſacriſta & Petro milite procuratoribus dicti Regis nomine, vt præfertur, de prædictorum fratrum noſtrorum conſilio acceptamus. Tenores autem literarum eiuſdem Regis, & inſtrumentorum prædictorum exhibitorum nobis ex parte ipſius, vt ſuperius continetur, præſentibus inſeri fecimus, qui tales ſunt: *Sanctiſſimo ac reuerendiſſimo in Chriſto patri ac domino, domino Clementi diuina prouidentia ſacroſanctæ Romanæ, & vniuerſalis eccleſiæ ſummo Pontifici, &c.* [Affert Iacobi literas ſuperiori anno Perpiniani exaratas, quas nos ſuo loco attulimus. Quibus expoſitis adducit eiuſdem Regis diploma Valentiæ x. kal. maij hoc anno exaratum, quo oratoribus deuinciendæ ſacramento Pontifici fidei prouinciam contulerat, eoque recitato ſubijcit]: Nulli ergo omnium hominum liceat hanc paginam noſtræ acceptationis infringere, &c. Si quis autem, &c. *Dat. Burdegalæ v. kal. iunij anno* 1. Vt vero Iacobus Rex Sardiniam & Corſicam ex inuaſorum manibus eriperet, vectigalium eccleſiaſticorum, quæ in terris Regi obnoxijs per-

Admiſſa a Pont. regia officia ac promiſſa.

Datæ ei pro comparanda Sardinia decimæ.

cipetentur, decimas in iis regnis, quibus potiebatur, ad biennium ipſi attribuit a.

a Lib. 1. ep. com. 140.

12 Permouerat Pontificem, vt in literis IV. non. iul. eo argumento conſcriptis conſta-, ea ratio ad eccleſiaſticas opes in ſumptus pro Sardinia & Corſica recuperandis conuertendas, vt Iacobus eo regno auctus potentiam ſuam veluti claſſis Chriſtianæ præfectus maiori terrore aduerſus Saracenos explicaret: agitaſſe enim eũ de perditis Syriæ rebus inſtaurandis conſilia, demonſtrant inter cætera literæ ad Hoſpitalariorum equitum magiſtrum datæ b, quem veluti transmarinarum rerum peritiſſimũm ad ſedem Apoſtolicam, vt ea de re cum ipſo, ac Templariorum ordinis principe conferret, exciuit. Vrgebant enim Clementem Cypri & Armeniæ Reges, vt orientali eccleſię in periculum a Saracenis adductæ opitularetur. *Nos*, inquit, *mouent non modicum ad prædicta, quam citius commode poterimus, exequenda illuſtriſſimorum Regum Armeniæ atque Cypri, quibus compatimur toto corde, præſidia poſtulata: propter quod conſiderare compellimur aliquas certas vias ad ipſum negotium promouendum, ſuper quibus tecum & cum dilecto filio magiſtro domus militiæ templi; de quorum circumſpecta probitate, & probata circumſpectione, ac vulgata fidelitate fiduciam obtinemus; deliberandum de fratrum noſtrorum conſilio decreuimus & tractandum: præſertim quod tu & ipſe de præmiſſis vijs, negotijs, atque factis, & cunctis circumſtantijs eorumdem propter locorum vicinitatem, longam experientiam, & meditationem diutinam melius quam cæteri cõſulere poteritis quid agendum: & quia negotium ipſum principaliter quam cæteros poſt nos & Romanam eccleſiam, vos contingit*. Et infra: *Mandamus, quod ad veniendum te pares quanto ſecretius poteris bono modo, & quod quanto pauciores poteris tecum adducas, de ijs, qui ad pugnandum & reſiſtendum inimicis terramq; illam ſunt habiles gubernandi, cum citra mare poteris tui ordinis ſocios inuenire, atq; ſic prouidos, ſic probatos & probos, pro te & terræ defenſione, ac gubernatione vicarium, militeſque tui ordinis, & alios vtiles & neceſſarios pro te in terra illa dimittas, quod terræ illi ex abſentia tua, quæ non longa erit*, Domino concedente, *nullum poſſit pericu um imminere. Aliquos tamen tecum adducas, qui experientia, diſcretione, ac fidelitate pollentes tecum nos dirigere valeant in agendis. Dat. Burdegalæ* VIII. *id. iunij*. Egregiam hoc tempore virtutem bellicam Hoſpitalarios equites aduerſus Turcas in inſulę Rhodi oppugnatione, quam demum poſt conſerta plura annis quatuor grauiſſima prælia in ſuam redegere poteſtatem, explicuiſſe docet Bernardus his verbis c: *Anno Domini* MCCCVI. *Hoſpitalarij cum exercitu Chriſtianorum oppugnare cœperunt inſulam Rhodi cum circumadiacentibus inſulis circiter quinque, quæ ab infidelibus Turcis, qui illas inhabitabant, ſub dominio Imperatoris Conſtantinopolitani. Ceperunt autem ſtatim ab initio aliquas inſulas & caſtella, ſteteruntque in pugna & conflictu obſidentes pariter & obſeſſi annis quatuor contra Turcos, & obtinuerunt finaliter Chriſtiani*. Coniunxiſſe aduerſus infideles arma nonnullos Templarios ex Pontificijs literis encyclicis ad Reges, præſulesque datis idibus aprilis colligitur, quibus ſignificauit Clemens Hymbertum Blanco equitum Templariorum in Aruernia præceptorem, ac Petrum de Leugres Maſſilienſem patritium, zelo defendendi Chriſtiani nominis incitatos, gerendi in Saracenos belli prouinciam ab

b Lib. 1. to. 1. pag. 176

Molitur Clemens in Syria Chriſtianam rem inſtaurare

Armeniæ & Cypri Reges oppreſſi a Sarac. Põt. opem implorant.

Hoſpitalariorũ magiſtrũ ad ſe euocat Pont.

Hoſpitalarij Rhodi oppugnationem aggreſſi.

c Bern. in chr. Rom. Pont. & M.S. Vat. bibl. ſign. n. 3765.

Tenuit illa annos quatuor.

Nonnulli Templarij cum Hoſpit. arma iungunt.

ſede Apoſtolica accepiſſe; quos propterea, vt ſtudijs ſuis complecterentur, hortatus eſt: quibus etiam conceptum animo reſtituendæ Chriſti cultui Palæſtinæ ardorem his verbis aperuit: *Terram ſanctam, quam vnigenitus Dei filius Dominus Ieſus Chriſtus, patrimonium ſibi & hereditatem elegit, conſpicientes feritate infidelium immaniter lacerari, & coinquinatorum pedibus conculcari, acerbas ſentimus in corde puncturas, quaſi noſtris viſceribus laceſſitis: ideoque vias & modos ſolerter exquirimus, quibus eidem terræ noſtro cooperante miniſterio, poſſint opportuna ſubſidia, donec tempora feliciora ſucceſſerint, prouenire*. Confirmauit alijs literis Hymbertum Blanco Templariorum præceptorem ac Petrum de Leugres prænobilem Maſſilienſem in ſuſcepto conſilio, quos fortiter aduerſus Saracenos bellum aggredi ſolicitauit a.

a Reg. poſt eand. ep. 176.

13 Erexit eodem tempore Clemens orientales Chriſtianos, quos finitimi Saraceni occidentalium ope deſtitutos continuis excurſionibus, de quibus Iordanus b meminit, laceſſebant: inter quos Leonem Regem Armeniæ, eiuſque patruos, qui bellum aſſidue gerebant cum infidelibus, ad induendos altiores animos excitauit: de ornanda enim occidentalium expeditione agi, atque interea vere proximo aliquot egregie inſtructas copias auxiliares ad eos traiecturas.

b Iord. M. S. chr. Vat. bib. ſign. n. 1960. c. 23.

Armeni a Saracenis bello appetiti.

c Ext. apud Vvad. to. 3. hoc an. n. 26. ex Vat. reg. huius an.

Venerabili c *fratri Gregorio patriarchæ & chariſſimo in Chriſto filio Leoni Regi Armenorum illuſtri, nobilibus viris, fr. Ioanni ordinis Minorum gubernatori terræ Armenorum dictorum, Vxiano & Almacho patruis Regis eiuſdem*.

Sicut primo per venerabilem fratrem noſtrum Conſtantinum archiepiſcopum Mamiſtan. & deinde per dilectos filios magiſtrum Ioannem Antiochen. & Colozanum & Aegidium nuncios veſtros accepimus, te chariſſime fili Rex, regnumque tuum grauiter inimici Crucis infeſtant, illudque hoſtilibus aggrediuntur incurſibus &, quod abſit, moliuntur ſuæ ditioni ſubijcere, funeſtis fœdare ritibus inhiant, nefarij *.. ſecta inficere ſatagunt, & impuris ſuis legibus profanare nituntur; laboribus veſtris compatimur, in veſtris vobiſcũ aduerſitatibus condolemus, in horum auditu terribili tinniunt aures, tremunt viſcera, & animus noſter horret, turbatur in turbationibus veſtris, in filiorum noſtrorum timemus pauoribus, & in exultationibus hoſtium contriſtamur: contra hæc per generale paſſagium prouidere cupimus, intentio noſtra verſatur, idque futurum, Domino fauente, ſperamus. Sed quia hoc dilationem ex aliqua cauſa poſſet forſan recipere, ad præſens de aliquo, in vere autem proximo de alio conuenienti & particulari ſubſidio vobis & regno prædicto, Deo auctore, putauimus ſuccurrendum. Vos igitur confortamini & eſtote robuſti, in bello fortes exiſtite, cum antiquo ſerpente viriliter pugnaturi. *Dat. Burdegalæ* VI. *non. iulij*. Cæſos magna ſtrage ab Armenis Saracenos proximo anno ex Iordano d viſuri ſumus. Cæterum de Ioanne Leonis Regis patruo addenda videntur, quæ de eo refert S. Antoninus e, illum nimirum iam ante geſſiſſe ſceptrum Armeniæ ac nepoti Leoni tranſmiſiſſe, vt diuinis ex Franciſcana diſciplina vacaret, ac demum in tuenda fide ſanguinem fudiſſe. *Rex*, inquit, *Armeniæ Ioannes dimiſſo regno nepoti ſuo Leoni ex magna deuotione ordinẽ Minorum intrauit, ſed quia contra regnum infideles Turci inſurgebant, & dictus Leo reſiſtere eis non valebat, zelo fidei ſuccenſus arma cum habitu ſuo aſſumpſit & infideles quamplurimos fugat & proſternit, demũ ab infidelibus occiſus fuit*.

Eorũ calamitatibus moueri ſe Põt. ſignificat.

* Mahometis.

Auxilia vere proximo polliceetur.

Confirmat ad conſtantiam.

d Iord. chr. M.S. Vat., ſign. nu. 1960.

De Ioanne Ayto. no.

e S. Ant. 3. p tit. 24. c. 9. §. 13.

Dum

Patriarcha Hier. crucem induit.

a Vveſtm. flor. hiſt. ad an. 1305.
b Lib. 2. ep. 155.

14 Dum parantur pro Armenis auxilia, profeſſus eſt inter cæteros religioſam militiam, accepto crucis ſymbolo, Antonius Dunelmenſis epiſcopus, idemque patriarcha Hieroſolymitanus ſuperiore anno a a Clemente ea dignitate exornatus: cuius eximium zelum Pontifex commendauit b, ac tum ipſius ſociorumque bona, dum in oriente ageret, in clientelam apoſtolicam adſciuit: ornauit etiam pluribus alijs prærogatiuis, vt extra prouinciam pallio vteretur. Cumque Dunelmenſis epiſcopatus cauſa Eboracenſi archiepiſc. obnoxius eſſet, ne ab illo iura petere teneretur ſanxit. Præterea eidem patriarchæ prouinciam impoſuit c, vt Glaſguenſem epiſcopum, quem ad ſedis Apoſtolicæ tribunal ſe ſiſtere iuſſerat, ſi imperia reſpueret, in cuſtodiam traderet: ſi vero itineri ſe accingeret, liberi & tuti commeatus ſyngrapham ab Eduardo Rege ipſi obtineret. Ea porro cauſa Clementem ad exercendam ſeueritatem eccleſiaſticam in Glaſguenſem permouerat, cum is quæ Romano Pontifici reſeruata erant, temere ſibi arrogaret: *Quis tuta*, inquit, *conſcientia ſine offenſa Dei tacere aut diſſimulare valeret tantam præſumptionis arrogantiam, vt quæ ſolus Romanus poteſt Pontifex, inferior contra fas et licitum diuina & humana iura vſurpet, & in contemptum Dei, noſtrum & Rom. eccleſiæ dedecus inauditam exempli perniciem vſurpare nitatur, ac falſo & temerarie ſibi vendicare conetur? Solus ſummus ſacerdos Aaron, cuius Rom. Pontifex typum gerit, intrat in ſancta ſanctorum, ſolus perſcrutatur & tractat, quæ intra ſancta ſanctorum ſunt a Deo, vt Domini voce iubeat Moyſes, vt ſiquis exterius ad perſcrutandum & pertractandum acceſſerit, moriatur, &c.* Imponit archiepiſcopo Eboracenſi prouinciam, vt Glaſguenſem epiſcopum omni eccleſiæ tam in ijs, quæ ad diuina, quam quæ ad humana ſpectant, adminiſtratione ſubmoueat, iubeatque intra menſem ſedi Apoſtolicæ ſe ſiſtere, vt quæ iuſtitia ſuaſerit, imperia capeſcat.

Dunelmen. epiſcopatum gerere premiſſus
c Lib. 1. ex. 2. poſt ep. pag. 72.
Glaſguenſis epiſc. iudicio a Clem. poſtulatus

Cantuarienſis arch. in crimen apud Clement. vocatus.
d Vveſtm. flor. hiſt. hoc ann.
e Harpſfel. hiſt. eccl. Angl. 13. ſecul. c. 9.
f Vveſtm. flor. hiſt. Vvalſing. in Eduar. Boeth. Scot. hiſt. l. 14.

Vocatum etiam hoc tempore apud Clementem in iudicium Robertum Cantuarienſem archiepiſcopum, ac pacis perturbatæ atque aliquorũ perduellionis defenſæ crimine onerasse Vveſtmonaſterienſis d docet: profectum itaque Anglia Burdegalam ad cauſam dicendam ſe contuliſſe, ac munere pontificali abſtinere iuſſum, donec impoſitum crimen a ſe depuliſſet. Verum ipſum ob eccleſiaſticam libertatem, quam Eduardus in pluribus labefactabat, generoſe contra regiam potentiam defenſam in inuidiam & odium adductum, calumnijſque circumuentum ex Harpſfeldio e colligitur, vnde biennio poſt priſtinæ dignitati boniſque eſt reſtitutus.

Robertus Bruſius rebellionẽ in Eduar. mouet.
g Georg. Buchan. l. 8.
Qua arte regiam ſeueritatem eluſerit.
Cumeinum in loco ſacro confodit.

15 Interea cum Eduardus f ſenior Robertum archiepiſcopum a Cantuarienſi ſede exulare cogeret, Robertus Bruſius in eum, affectato Scotiæ regno, rebellionem mouit, quam defectionem diuinæ in Eduardum vindictæ nonnulli vertere. Admirationi ſane pleriſque fuit g Eduardum, qui rebellionis meditatæ certior factus a Ioanne Cumeino conſiliorum Roberti participe, qui ipſas etiam Roberti literas rei indices miſerat, adeo imminens periculum neglexiſſe, vt Robertum cuſtodiæ non traderet. Is enim acceptis literis, quas diligentius inſpectas adulteratas probaturum ſequenti die contendebat, libertati permiſſus contentis itineribus, inuerſis equorum ferreis ſoleis ne veſtigia dignoſcerentur, in Scotiam ſe proripuit, atque Ioannem Cumeinum apud Dumfrens XV. id. februarij in choro Minoritarum tum forte agentem, proditæ fidei increpitum gladio cõfixit, quem repetitis vulneribus ſocij confecere. Inde ea cruentatus cæde Sconam profectus menſe aprili huius anni regale diadema, quod ſibi hereditario iure debitum, adiudicatumque ab Eduardo perperam Ioanni Baliolo contendebat, ſumpſit; collectiſque raptim copijs, ad deturbandos Scotia Anglos ſe accinxit. Verum ab Eduardi ducibus gemino prælio deletus magna ſuorum ſtrage, quorum toto regno publica cædes & proſcriptio fiebat, in ſiluas & antra compulſus a eſt.

Anglos bello aggreſſus prælio gemino vincitur.

a Vveſtm. Vvalſing. Boeth. Buchan. vbi ſup.
b Magn. Goth. Sueonum hiſt. l. 20. c. 17. Albert. Krant. l. 8 c. 26.

Hoc etiam anno, vt narrat Io: Magnus archiepiſcopus Vpſalenſis b, Succia inteſtino bello implicita eſt: exeunte enim ſeptembri Birgerus Rex ab Erico & Vvaldemaro fratribus, quorum odia male ſopita erant, conflata coniuratione, vna cum vxore & filijs, excepto primogenito Magno, qui ad Ericum Regem Daniæ auunculum a fidiſſimo famulo humeris traductus eſt; tum etiam cum Nicolao epiſcopo Aroſienſi ac viginti duobus proceribus interceptus eſt, ac Gothiæ Succiæq; imperium fratribus permittere coactus, clauſuſque arce Nicopenſi. Inde atrox bellum exarſit, cum duces Succiam & Gothiam vnius anni flexu ſibi ſubiecıſſent, Ericus vero vinctum Regem priſtinæ libertati ac dignitati aſſerere niteretur.

Vvenceſlaus III. ex inſidijs cæſus.

Dux Charinth. a Boemis Rex eligitur.

c Siffr. ep. l. 2.
Pellitur ab Alberto Rege Rom.

Rodulph⁹ filius ab eo Rex Boemiæ conſtitutus.

16 Non minoribus malis Boemia inuoluta, quam Succia, hoc anno luxit cæſo Vvenceſlao III. Boemiæ Rege in procinctu Polonicæ expeditionis, dum exutis ob æſtum ad lineam tunicam veſtibus in conclaui obambulabat. Cuius nece funeſta perditæ vitæ reſpondente, regnum in ciuiles fluctus conicctum eſt, concertantibus Boemis de eligendo Rege: deniq; in Henricum ducẽ Charinthiæ, qui Annam Regis defuncti ſororem duxerat, germanorum odio conſenſerunt. Sed Albertus Romanorum Rex filio duci Auſtriç, pulſo Henrico, regnum armis comparauit. Quibus de rebus hæc Siffridus c: *Rex Boemiæ Vvenceslaus III. nondum coronatus, occiſus eſt fraudulenter a quodam milite, procurantibus quibuſdam baronibus regni ſui. Hic cũ eſſet adoleſcens vix ſexdecim annorũ & nouiter duxiſſet filiam cuiuſdam ducis Poloniæ in vxorem, eodem anno nuptiarum ſic miſerabiliter peremptus eſt, non relinquens heredem regni. Tunc barones dicti regni elegerunt ſibi Regem ducem Carinthiæ ſororium ſcilicet præfati Regis occiſi; inconſulto tamen Rege Romanorum, cuius intereſt conferre iam dictum regnum. Igitur Rex Romanorum Albertus forti manu intrauit in Boemiam, & conſtituit ibi Regem filium ſuum Rodolphum ducem Auſtriæ, dans ei vxorem Reginam Boemiæ, videlicet Elizabetham Regis Vvenceslai II. viduam. Sic ergo regnum Boemiæ ad Theutonicos translatum eſt.*

d Dubrau. hiſt. l. 19.
Vt Vvenceſlaus in ſe coniuratos effecerit.

His conſentanea ſcribit Dubrauius d, qui addit Vvenceſlaum perditorum morum fuiſſe, ac iuuenili inſania regia bona in helluones & compotatores profudiſſe, pluresque arces vili pretio diſtraxiſſe, deinde non refuſo pretio repetere voluiſſe: ad quod vt adigeret proceres, in eorum conſpectu collocatis ordine pluribus ollis, ſingulas bacillo confregiſſe, vnumquemque ſuo nomine cientem, inſultantemque: *Redde Regi quod regium eſt, alioqui tergiuerſantis caput ad hunc modum comminuetur*; ac plurium odium, quos ea res afficiebat, ſibi conflaſſe. Regnaſſe porro duobus tantum annis affirmat ab obitu patris, atque adeo cum Vvenceſlaus ſenior ſuperiori anno obierit, filij interitum in ſequentem coniecıſſe videtur.

tur. Verum certiſſime conſtat, antequam Clemens literas apoſtolicas ad confirmandum Carolo Regis Siciliæ nepoti Vngariæ regnum anno ſequenti IV. id. auguſti exararet, fuiſſe defunctum, vt iiſdem literis ſuo loco afferendis Pontifex teſtatur a.

a Lib. 2. ep. 303.

Poloni in creando principe diuiſi.

17 Ex hac vero Vvenceſlai morte non modo in Boemia, vt diximus, verum in Polonia, cuius regios titulos ſibi vendicabat, magnæ rerum conuerſiones ſecutæ b: Vvladiſlaus enim Locticus, qui poſt Vvenceſlai ſenioris mortem Cracouienſem principatum, Boemis deiectis, receperat, ac iuniore Vvenceſlao in Polonicæ expeditionis conatu cæſo, molimina omnia ad regnum recuperandum conuertit. Congregati vero ad comitia Poloni, Boemorum Regum excuſſo iugo, e Polonica gente principem ſibi conſtituere aggreſſi ſunt, ſed ſtudijs diſcrepantes, alij maiori numero Vvladiſlaum ſibi præficere, alij vt Poſnanienſes & Caliſſienſes Henrico duci Glogouienſi ſe ſubiecere; cui Vvladiſlaus bellum intulit, progreſſuſque in Pomeraniam, eam ſuæ ditioni adiunxit: in qua tamen poſtea magnæ defectiones ſecutæ, bellorumque ingentium ſemina pullularunt.

b Mich. l. 4 c. 6. Crom l. 11.

Henricus ſpoliatæ eccleſiæ Tridē. regno ſpoliatus pœnas dedit.

Quod ad Henricum ducem Charintiæ ſpectat; non ſine diuinæ iuſtitiæ exemplo adepto Boemiæ regno depulſus eſt, qui parentis ac fratrum perniciosis exemplis ſubornatus, Tridentinam eccleſiam ſuis iuribus exuerat: Maynardum enim ducem Charintiæ, Tirolique comitem vna cum filijs Othone, Ludouico, & Henrico cenſuris ſæpius ab Romanis Pontificibus ob inuaſa Tridentini epiſcopi iura vidimus: qui cum interceſſore Alberto Rege concordiæ ſpem iniecissent, Clemens Bartholomæo epiſcopo Tridentino ea lege relaxandarum pœnarum auctoritatem contulit c, vt erepta eccleſiæ reſtituerent, iiſdemque pœnis forent irretiti, cum eodem crimine ſe deuincirent.

c Lib. 1. to. 2. p. 126.

Synodus Coloniæ a Petro archiep. congregata.

d Ext. act. in Collect. ſynod. Col.

Damnati Beguardi & eorum errores.

18 Hoc anno Henricus archiepiſcopus Colonienſis paſtorali munere egregie functus, ſynodum coegit d aduerſus Beguardos, qui fallaci religionis ſpecie ſcelera omnia exercebant. Apoſtolorum nomen ij ſibi arrogabant, vt eo fuco ſimplicibus illuderent, quam ſectam iam ante a ſummis Pōtificibus damnatam vidimus: religioſorum vero retento cultu, contra apoſtolicas ſanctiones veteribus flagitijs fœdas hæreſes adiunxerant, iactabantque puros ſe ab omni crimine, nec niſi ipſorum ſectæ ſocios ſalutem poſſe adipiſci: matrimonium crimini, fornicationem virtuti ducebant, coniuges altero etiam inuito ſequendi Dei cauſa ſegregare ſe poſſe, &, quod horrorem cogitanti incutit, cæleſte & æternum Numen perditioni obnoxium effutiebant. Quos nefarios errores cum ſynodus Colonienſis confutaſſet, huiuſmodi impios mares ac fœminas religioſum illum cultum ponere, labore manuum, non mendicitate ſuſtentare vitam intentato anathemate iuſſit, ac menſis vnius excurrentis ſpatio, ni parerent, conſtitutas in hæreticos leges in eos exercendas pronuntiauit. Porro alios Beguardorum errores in concilio Viennenſi damnatos dicemus.

Petrus Baſili. epiſc. ad ſedem Mog. trās latus.

Traductus eſt hoc anno, vel proximo ineunte (quo Clementem ancipiti morbo laboraſſe viſuri ſumus) e Baſilienſi ſede ad Moguntinam Petrus Aichſpadius, vir ingentis virtutis, qui magna exempla in gerendo epiſcopatu, reuocandiſque amiſſis eccleſiæ iuribus explicuerat: commendatuſque a Clemente clero Moguntino, tum Alberto Regi Romanorum pontificijs literis, quibus a eum fecit certiorem, creatum ideo Petrum non expetitis canonicorum ſuffragijs, quod Bonifacius etiā adhuc ſuperſtite Gerardo archiepiſcopo ſanxiſſet, præficiendi Moguntinis archiepiſcopi ius ſedi Apoſtolicæ reſeruatum b. Ferunt ipſum ad eam dignitatem improuiſo caſu euectum, miſſum nempe ab Henrico comite Lucemburgenſi, vt Balduinum fratrem ad eccleſiam Moguntinam promouendum curaret apud Clementem, ſed ob imparem tanto muneri Balduini ætatem repulſam paſſum. Dum itaque reditum parabat, implicitum fuiſſe aduerſa valetudine Clementem, cumq; Baſilienſem epiſc. medica arte, quam olim erat profeſſus, excellere accepiſſet, ipſum curandæ valetudini adhibuiſſe, illique breui reſtitutum, vt gratiam reponeret, eumdem Petrum in Moguntinam ſedem extuliſſe, addita hac voce: *Quia tam felix eſſet corporum curator, maxime conuenire, vt & inſignis conſtituatur animarum paſtor, curator, & medicus.* Concepit inde Henricus Lucemburgenſis graues iras in Petrum, ſed is poſtea Henricum ad imperium Romanorum excitauit c, vt ſuo loco dicetur.

a Clem. l. 1. ep. com. 53 & poſt vnnd. ep.

b Serar. Mog. rer. l. 5. in Petro Trithem. in chron. Hirſaug. Annal. archiep. Mogunt.

Reſtituta Clementi valetudinis ergo ea dignitate auctus.

c Albert. Muſſat. l. 1. c. 1.

Liberata eſt Gallia eodem anno magna lue, damnatis nimirum perpetuo exilio Iudæis, quos etiam ſpoliatos bonis omnibus Philippi Regis iuſſu fuiſſe ſcribit Iordanus d: *Anno*, inquit, MCCCVI. *in feſto Magdalenæ fuerunt capti omnes Iudæi & expulſi, confiſcatis eorum bonis in regno Franciæ.* Eadem Bernardus e & alij tradunt, eaque arte Rex magnas opes cumulauit. Interea reſtituendæ in Gallijs priſtino ſplendori Aurelianenſis academiæ cupidus Clemens, pluribus priuilegijs ipſam exornauit, ſuique in illam ſingularis ſtudij cauſam hanc attulit f: *Quod nos olim*, inquit, *eſſentiam minoris ſtatus habentes legendi & docendi in legibus ſcientia decorauit. Dat. Lugduni* VI. *kal. febr.*

Iudæi regno Francorū pulſi

d Iord. chr. M.S. vat. bibl. ſig. n. 1960.

e Ber. chr. Reg. Frāc Geneb. in chron. & alij.

Inuadit eorū ſpolia Philippus Rex.

f Lib. 1. to. 2. ep. 263. Geneb. in chron.

Aurelianen. academia.

19 Hoc anno ad immortalitatem g euolauit S. Nicolaus Tolentinas, cuius vitę exordia, exituſq; miraculis claruere: S. Nicolai enim Myrenſis epiſc. meritis ſterilibus parentibus datus, virtutemque cum ipſo lacte ſuxiſſe viſus, cœleſtibus beneficijs adeo ornatus eſt, vt puer inter diuina myſteria h Chriſtum in ſacra Euchariſtia conſpiceret. Poſtea Eremitarum S. Auguſtini ſacra inſtituta amplexus omni virtutum genere, multiſque cæleſtibus prodigijs effloruit. Demum piorum laborum præmia in cælo adepturus feliciſſimum mortis genus obiit, quod S. Antoninus his deſcribit i verbis: *Per ſex menſes ante obitum eius omni nocte ante matutinas auribus corporalibus cantum angelicum eum Dominus faciebat audire; & cum eſſet in vltima ægritudine, quidam viſitantes eum a diuerſis languoribus ſanati ſunt.*

g Bar. in not. ad Mar. Rom 4. id. ſep.

Pia S. Nicolai Tolent. mors

h S. Ant. 3 p. tit. 24. c. 10. Sur. to. 5. 10 ſept. Momb. to. 2.

i Bar. in not. Mar. Rom. ad 4. id. ſept.

Morti appropinquans, vocatis fratribus, ſic eos alloquitur: Quamuis nihil mihi conſcius ſim, tamen non in hoc iuſtificatum me eſſe ſentio, ſeu cognoſco, & ideo ſi quem læſi, ſi in aliquo quempiam offendi, vos ipſi indicate, & delictis parcite, vt dimittantur & vobis delicta veſtra. A priore petijt abſolutionem, & omnia eccleſiæ ſacramenta, quæ deuotiſſime ſuſcepit. Deinde rogauit, vt crux poneretur ante oculos eius, vt continue aſpicere poſſet eam. Salutans & multipliciter ſe ei commendans, exhilaratuſque ait: Dominus meus Ieſus Chriſtus, ſua matri inhærens, & beato Auguſtino, mihi dixit: Euge ſerue bone & fidelis intra in gaudium domini tui. Demum orantibus fratribus, directis oculis ad crucem ait: In manus tuas Domine

i Anton. ſup. c. 5.

Puer Chriſtū in Euchar. conſpicit.

Auguſtinianis ſe addicit.

Audit cōcentus angelicos.

Recreatur cæleſtib⁹ viſis.

mine commendo ſpiritum meum; ſicque anima ſanctà feliciter in cælum euolauit. Poſt mortem eius & ſepulturam multa miracula ad inuocationem nominis eius facta ſunt, cæci multi illuminati ſunt, claudi plures erecti ſunt, ſurdi auditum receperunt, loquelam muti non pauci, & quod maximum eſt, ſex mortui reſuſcitati per merita eius, quorum nomina & loca & modus deſcribitur in legenda eius, ſed ob breuitatem dimitto. Captiui quidam carceres euaſerunt, alij in mari naufragium.

Poſt mortem miraculis effulget.

Inſtitui de ijs miraculis ſacrum examen Ioannes XXII. & Innocentius VI. iuſſere, ob quorum ſplendorem ac numerum decurſu temporum auctum Eugenius IV. ſolemni ritu eccleſiaſtico ſanctorum honores inſigni diplomate a illi decreuit.

Conſecrata eius memoria ab Eugenio IV.

a Ext. in bullar. in Eug. IV.

IESV CHRISTI annus 1307.

CLEMENTIS PP. V. 3. ALBERTI ROM. REG. 9. ANDRONICI IMP. OR. 24.

1 Digreſſus Burdegala Pictauium Clemens anno ſalutis milleſimo treceteſimo ſeptimo, quinta indictione, vbi Francorum, Nauarræ & Siciliæ Reges, Flandriæ comes & Carolus Valeſiorum dux grauiſſimis de rebus colloquium habituri ipſum conuenere, Andronicum Græcorum Imperatorem anathemate perculit, Vngariæ regnum Carolo aduerſus ducem Bauariæ adiudicauit, Francos inter & Anglos arctius fœdus aſtrinxit, Flandricam pacem confirmauit, celebrandæ ſynodi œcumenicæ conſilium inijt, plures epiſcopos ad Tartaros religione Chriſtiana excolendos tranſmiſit; denique Philippum, Ludouicum & Carolum Reges, qui ipſum adierant, ampliſſimis ſtudijs beneficijſque eſt complexus. Quæ ſingula antequam percurramus, celeberrimi illius conuentus cum ijs Regibus principibuſque habiti hiſtoria illuſtranda eſt. Sane Ioannes Villanus b, Bernardus c, & S. Antoninus d Pontificem Burdegala hoc anno Pictauium conceſſiſſe conſentiunt: quam profectionem nonnullæ confirmant apoſtolicæ literæ, aſcripta eſt enim decimæ ſeptimæ dies x. kal. martij apud Peſſacum Burdegalenſis diœceſis, atque vndecimæ adiecta VII. idus martij dies Metali Pictauienſis prouinciæ; eoque Philippi Regis Francorum precibus adductum Clementem ex Villano S. Antoninus refert his verbis: *Ipſo anno ſcilicet* MCCCVII. *menſe iunij, cum Papa Clemens ad inſtantiam Regis Franciæ cum curia ſua ad ciuitatem Pictauienſem aduениſſet, ipſe Rex Franciæ Philippus cum tribus filijs ſuis & domino Carolo Valeſiano & Loyſijs alias Ludouicis germanis ſuis, & multis baronibus ſuis, ac cum comite Flandriæ cum ſuis filijs & fratribus venerunt ad illam ciuitatem.*

Præcipuæ res hoc anno geſtæ.

b Io. Vill. l. 8. c. 91
c Bernchr. Rom. Pòt. & M. S. vat. bibl. ſignat. nu. 3765. in Clem. V.
a Ant p. 3. tit 21. c. 1. §. 1.

Clemens e Burdegalenſi ſeceſſu Pictauiū petit.

Colloquiū init cum Philippo Rege.

2 Acceſſit etiam ad hos conuentus Carolus Siciliæ Rex, vt ex literis Pontificis e liquet. Neque Eduardi Regis Anglorum oratores defuere, cum is Scotico bello implicitus eſſet. Hunc vero Regum cum Pontifice congreſſum ad inſtaurandā in Syria rem Chriſtianam celebratum teſtatur Aythonus f Regis Armeniæ conſanguineus, qui miſſos ob id a Carbanda Rege Tartarorum oratores refert, rogatuſque a Pontifice, vt de Syriacarum ac Tartaricarum rerū ſtatu ſcriberet, Nicolao Falconi pontificio interpreti hiſtoriam, quæ typis cuſa eſt, dictauit; ſuumque de conficienda Aſiatica expeditione conſilium exponit, de quo in præfatione hæc habet: *Non habuiſſem audaciam conſulendi ſuper tam arduo negotio* [*niſi de mandato veſtræ ſanctitatis proceſſiſſet, quæ poſtquam aſcendit ſolium paſtorale prouiſione diuina, toto mentis affectu ſtuduit procurare, qualiter illa ſancta ciuitas Hieroſolymitana Chriſti cruore reſperſa de ſeruitute infidelium eripi valeat, & reduci ad priſtinam libertatem: & ob hanc cauſam Reges & principes Chriſtianos in ſtatu pacifico reformatos per gratiam Ieſu Chriſti ad ſuum conſilium reuocauit, vt ſuper his concilium fiat, & adboratio pro ſubſidio terræ ſanctæ.* Ad libri vero calcem expeditionis ſuſcipiēdæ vindicandęq; de Saracenorum manibus Paleſtinę tempus appetijſſe ſubiectis argumentis adſtruit a.

e Clem. l. 2. ep. cur. 23.

Accedit ad illud Carol. Rex Sicil.

Agitatum in eo de recuperāda Syria.

f Ayt. in præf. hiſt. Clem. l. 3. ep. com. 624.

Aytonus Pontificis iuſſu oriētalem hiſtor. ſcribit.

a Ayt. c. 55

3 *Primo enim conceſſit nobis omnipotens & miſericors Deus paſtorem, & patrem ſanctiſſimum, qui poſtquam ſedit in ſede pontificatus prouiſione diuina, toto mentis affectu diu noctuque anxie cogitauit, qualiter terra ſancta ſubſidium valeat impertire, qualiter ſepulchrum Domini valeat liberari a ſeruitute inimicorum, blaſphemantium nomen Chriſti.* Et infra: *Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies ſalutis, quaradeo firmiter demonſtratur, quod terra ſancta debeat liberari de potentia inimicorum; nam per gratiam Ieſu Chriſti omnes Reges & principes Chriſtiani, & communia inter ſe ſunt in ſtatu pacifico & quieto, nec aliqua procella odij, vel ſcandali perturbantur, ſicut olim fieri conſueuit; vnde Deus omnipotens hoc nobis demonſtrat, volens terræ ſanctæ miſericorditer opitulari. Præterea omnes Chriſtiani diuerſarum partium, & regnorum fide, ac deuotione accenſi parati ſunt tam humeris, quam cordibus figere ſignum crucis, & ad terræ ſanctæ ſubſidium tranſfretare, non parcendo laboribus, nec expenſis, & pro nomine Ieſu Chriſti exponere ſe & ſua viriliter & feruenter.*

Datū ab eo ad ſuſcipiendū bellum ſacrum cōſilium.

Ecce nunc tempus acceptabile, quod Chriſtianis a Domino demonſtratur: nam potentia inimicorum fidei Chriſtianæ eſt ad præſens mirabiliter diminuta tum propter guerras Tartarorum, cum quibus nuper bellando paſſi fuerunt conflictum; in quo Saracenorum innumerabilis cecidit multitudo, quæ nondum potuit reſtaurari; tum præterea quod ille ſoldanus, qui regnat hodie in Aegypto, eſt homo nullius valoris, & nullius penitus bonitatis. Eſt etiam aliud, quia omnes principes, & ſoldani Saracenorum, qui conſueuerunt impertiri ſubſidium & iuuamen ſoldano Aegypti tempore opportuno, totaliter defecerunt per potentiam Tartarorum, quod non remanſit niſi vnus, qui dicebatur ſoldanus Meredini, cuius etiam poſſe, & dominia redacta ſunt ſub ſeruitute & potentia Tartarorum, & ipſe perſonaliter eſt detentus: vnde his temporibus abſque magno diſcrimine & labore poterit recuperari terra ſancta, & acquiri regnum Syriæ & Aegypti, ac totaliter deſtrui ac confundi potentia inimicorum impiorum facilius per gratiam Ieſu Chriſti, quam fieri potuiſſet multis temporibus iam elapſis. Ecce nunc tempus acceptabile Chriſticolis a Domino demonſtratum, nam Tartari offerunt ſe paratos Chriſtianis dare ſubſidium & iuuamen toto poſſe contra perfidos Saracenos; & ob hanc cauſam Rex Tartarorum Carbanda ſpeciales nuntios deſtinauit, qui fratris ſui Caſani veſtigijs inhærendo, offert ſe exponere libentiſſime poſſe ſuum ad ſubuerſionem & totalem deſtructionem inimicorum nominis Ieſu Chriſti. Et tempore quidem iſto cum auxilio Tartarorum terra ſancta recuperari poſſet, & regnum Aegypti abſque magno diſcrimine faciliter ſubiugari. Deceret igitur Chriſtianos dare ſubſidium terræ ſanctæ & abſque tarditate. De propagata inter Tartaros Chriſtiana religione, vtque ab ea etiam Carbandas ad ſuperſtitionem Mahumeticā deſciuerit, memorat auctores. Nunc de agitatæ Aſiaticæ

De Saracenorum labefactata potentia.

Miſſi a Carbanda Rege Tartarorum oratores ad iungēda cum Chriſtianis arma.

ticæ expeditionis conſilijs inſtitutam orationem proſequamur.

4 Obſtrinxit ſe ad ea perducenda inter alios Reges Carolus II. Siculus, qui Hieroſolymitani regni titulos gerebat, vel vnum e filijs miſſurum ſpopondit, ſiue ad comparandam ferro Syriam, ſeu partam Tartarorum armis recipiendam, vt conſtat e literis, quibus illum Clemens ingenti auri vi, qua Rom. eccleſiæ deuinctus erat, liberauit a: *Conueniſti & promiſiſti*, his Carolum compellat Pontifex, *quod quando paſſagium generale fiet pro recuperatione terræ ſanctæ, tu in propria ibis perſona, vel vnum de filijs tuis mittes: quod ſi tu, quod abſit, prius rebus ſolueris humanis, heres tuus regni Siciliæ perſonaliter perget, vel vnum de fratribus, aut filijs ſuis in huiuſmodi paſſagium deſtinabit. Et ſiue tu perſonaliter vadas, vel filium tuum mittas, ſiue dictus heres tuus vadat, aut fratrem, vel filium ſuum mittat, duces tu vel ille de prædictis, qui ibit, trecentos armatos equites equos phaleratos habentes, ita quod habeat quilibet eorum tres equos, & eoſdem equites ibi tandiu tenebis, ſiue tenebit heres tuus præfatus, quamdiu durabit ipſius paſſagij proſecutio generalis: & poſt etiam, terra ipſa, vel parte ipſius acquiſita, pro illius cuſtodia equites ipſos tandiu tenebis, aut heres tuus iam dictus tenebit ibidem, quamdiu eccleſia vtile reputabit vſque ad complementum dictorum reliquorum debiti ſupradicti; quodque in ipſo generali paſſagio, & proſecutione illius quatuor menſibus ſingulorum annorum, quibus durabit ipſa proſecutio generalis, vel acquiſitæ terræ cuſtodia ſupradicta, tu & heres tuus prædictus habebitis viginti galeas bene armatas, atque neceſſarijs munitas proprijs veſtris per omnia ſumptibus, donec eccleſia ipſa id vtile reputabit vſque ad complementum præfatum.*

a Lib. 2. ep. cur. 23. lib. priuil. R. eccl. to. 3. pag. 163. & 183. M. S. Vall. ſig. lit. B. n. 12. pag. 328.

Carolus Rex Sicil. ad profectionem Syriacam ſe obſtringit.

Imperata illi a Clemete ſubſidia.

5 *Quod ſi, antequam dictum paſſagium generale fieret, Tartari acquiſiuerint dictam terram ſanctam, vel partem ipſius de Saracenorum manibus, & efferant acquiſitam libere reſtituere Chriſtianis; & ſummus Pontifex, ſeu Romana eccleſia reputet tutum & vtile oblationem ipſam recipere, & ipſe ſummus Pontifex, vel eccleſia, ſeu alij principes mundi pro recipienda ea gentem ad ipſum negotium ſufficientem, quam idem ſummus Pontifex vel Romana eccleſia, prout ſibi videbitur, & placuerit, æſtimabit & arbitrabitur; tunc mittes cum dicta gente, ſeu aliorum principum pro recipienda terra prædicta equites centum, equos ſimiliter phaleratos & tres equos habentes, & galeas quinque, tenendos ſumptibus tuis, equites ſcilicet continue, & galeas quatuor menſibus ſingulorum annorum, quamdiu gens ſufficiens eccleſia, vel aliorum principum ibi morabitur, vel eccleſia Romana huiuſmodi equites & galeas vtiliter & neceſſario prouiderit ibi eſſe, vſque videlicet ad ſatisfactionem reliquorum dictorum debiti memorati.*

Vt Tartari Perſidis Syriam Chriſtianis reſtituere polliciti ſint.

Agitaſſe ſane Clementem de expeditione ad reſtituendam Chriſtiano cultui Syriam conſilia, præter ſuperiora demonſtrant plures literæ a, quibus indictas iam ante a Gregorio X. in concilio Lugdunenſi decumas ad bellicos ſumptus redigi iuſſit; poſcebatque, vt ante inſinuatum eſt b Pontificis & principum occidentalium opem Armenia, quam Saraceni continuis atterebant excurſionibus, vt deleto penitus Chriſti cultu in Aſia Europæi Aſiaticas expeditiones amplius non cogitarent. Verum de Saracenis hoc anno feliciter triumphatum ab Armenis, refert Iordanus c: *Saraceni*, inquit, *intrauerunt Armeniam, ſæpius diſcurrerunt, & afflictiones multas patriæ intulerunt. Tandem* MCCCVII. *de ſeptem millibus vſque ad Tarſum percurrentibus vix euadere potuerunt trecenti, quoniam mortui vel capti fuerunt: nec amplius Saraceni auſi fuerunt regnum introire, ſed treuguas inuicem firmauerunt*. Eæ autem non diu tenuere, conflataque ſunt proximo anno ad Armeniam tutandam auxilia.

Coactæ decumæ. a Ep. com. 446. 448. 449.

b Anno 1306. n. 13.

c Ier. chro. M. S. Vat. ſignat. nu. 1960. c. 23. de Tartar.

Saraceni in Armenia deleti.

6 Nec modo de propugnanda Armenia, Syriaque a Saracenis vindicanda actum eſt, verum etiam Conſtantinopolitano Imperio ſchiſmaticis eripiendo, ex quo ingentis ad religionem in Aſia inſtaurandam præſidij ſpes affulgebat a. Iunxerat ob id armorum fœdus cum Venetis Carolus Andegauiæ comes, idemque dux Valeſiorum, qui vxoris Catharinæ, Balduini II. Imperatoris Conſtantinopolitani neptis, iura ab Andronico Palæologo occupata recuperare, atque orientale imperium ad eccleſiæ obſequium reuocare meditabatur, ac Pontifex fideles ad religioſam militiam accepto crucis ſymbolo profitendam, propoſitis indulgentiarum præmijs, excitari iuſſit b; ipſos enim optime de eccleſia merituros, ſi operam ad eripiendum Græcis imperium, ne Turci eo aliquando potirentur, collocarent: *Profecto*, inquit, *ad ipſum imperium, de filiorum alienorum eripiendum manibus, ipſe fidei Zelus debet corda fidelium velut ignis accendere, nam ſi, quod Deus auertat, præfatum imperium ad Turcos, Saracenos, & infideles alios, qui aſſidue Andronicum præfatum impugnant, deuenire contingeret, graue diſcrimen & confuſionem grauiſſimam reciperet mater eccleſia, totaque religio Chriſtiana, &c. Dat. Burdegal.* VI. *idus martij anno* II. Quam iuſte hæc decerneret Clemens, triſtis rerum euentus edocuit. Ad ſuſtinendos vero illius contra ſchiſmaticos ſacri belli ſumptus decimæ c imperatæ, iuſſique præſules ad inflammandam ad pia arma iuuentutem Chriſtianam nauare operam d.

a M. S. arch. Vat. de reb. Tart. Arme. & Schiſmat. pag. 1. 2. 3.

Meditāti Carolo Valeſ. comiti recuperare Conſt. imperium fauet Clē.

b Lib. 2. ep. 273.

Perpendit periculū ne in Turcorum redigatur poteſtatem.

c M. S. arc. Vat. de reb. Tart. Armen. Schiſ. pag. 1. 2. 3. 4.

Decimæ ea de cauſa impoſitæ.

d Ep. 273.

Venerabilibus fratribus archiepiſcopo Rauennati, & vniuerſis epiſcopis prouinciæ Romaniolæ.

Plenis in Domino gaudijs exultamus, & plenitudinem ſibi gratiarum exſoluimus, quod dilectum filium nobilem virum Carolum comitem Andegauenſem ſecundum cor noſtrum filium deuotionis habentes, vbi pro dilatatione & augmento catholicæ fidei profundis cogitationibus, laborioſiſque vigilijs excitamur, in ipſo ſecure quieſcimus, velut in alto robuſtoque matris eccleſiæ membro & ſtabili firmamento. Ipſe quidem ipſius fidei cultor eximius, pugil eccleſiæ ſtrenuus, pacis amator inclytus, & vnitatem memoratæ fidei perſequentium inimicus, ſic progenitorum ſuorum geſta recolenda proſequitur, & eorum veſtigia grandium meritorum ſtudijs imitatur, quod ad Deum & ſedem Apoſtolicam deuotionem filialem manifeſte oſtenditur habere. Scimus enim, quod ab eiuſdem comitis primordio iuuentutis exaltationem eccleſiæ & fidei prædictorum, velut eiuſdem eccleſiæ ſpecialis alumnus, promouere ſoliciter ſtuduit, aſſiſtens eidem eccleſiæ eiuſque fidelibus temporibus opportunis; & in hoc Dei negotium agi conſiderans, feruenti animo, brachio potenti, & prompto exercitio, nullis parcendo laboribus, propriam & ſuorum expoſuit perſonas pro defenſione ſæpedictæ fidei & eccleſiaſticæ libertatis. Huiuſmodi namque deuotionis præclaram ſoliditatem in eodem comite, velut in filio benedictionis & gratiæ, non diminuerunt annorum curricula, ſed ex eo potius ipſa deuotio comprobatur ſuſcepiſſe per lapſum temporis

Agitata de profectione Cōſtantinopolitana conſilia.

incre-

incrementum, quod ad recuperationem inclyti imperij Conſtantinopolitani ardenter aſpirans, ad id ſe diſponit attingere viriliter & potenter.

Dum enim intra clauſtra noſtri pectoris ſolicita meditatione reuoluimus, quod imperium ipſum a cultu memoratæ fidei, qui vigere ſolebat in eo, ſeparatum attendimus; dum illud ab olim per quondam Michaelem Palæologum tempore, quo viuebat, & poſt eius obitum per Andronicum eius filium, ipſorumque complices & fautores ſchiſmaticos, & ab vnitate Chriſtianæ fidei deuiantes, eleuatis ſuperbiæ cornibus in diuinæ maieſtatis offenſam, Apoſtolicæ ſedis iniuriam, & totius Chriſtianitatis opprobrium conſpicimus damnabiliter occupatum; multo nimirum mœrore * complectimur, trahimur in amara ſuſpiria, & diris vexamur anguſtijs, & ad ſubueniendum ei de remedio, per quod ab ipſorum dominio, immo potius exterminio, Deo propitio, liberari & ad fidem reduci valeat orthodoxam, vias & modos libenter exquirimus, ac ſolicite opem & operam adhibemus. Quorum namque Chriſtifidelium poſſent animi non turbari, & quorum corda ex tanto Chriſtianitatis opprobrio non moueri? Profecto ad ipſum imperium de filiorum alienorum eripiendum manibus, ipſe fidei zelus debet corda fidelium velut ignis accendere. Nam ſi, quod Deus auertat, præfatum Imperium ad Turcos, Saracenos, & infideles alios, qui aſſidue Andronicum præfatum impugnant, deuenire contingeret, graue diſcrimen, & confuſionem grauiſſimam reciperet Romana mater eccleſia, totaque religio Chriſtiana.

* comple mur

Clementis metus de Conſtantinopoli Turcis ſubijcienda.

* ad ſua

Cum itaque dictus comes,* qui idem chariſſimæ in Chriſto filiæ noſtræ Catharinæ Imperatricis Conſtantinopolitanæ illuſtris vxoris ſuæ ad eiuſdem recuperationem Imperij, vt prædicitur, ipſumque reducendum ad cultum fidei memoratæ ſe affirmet potenter velle intendere, & ad id diſponere vires ſuas; multique barones, nobiles & potentes zelo deuotionis accenſi ſecum propter hoc, ſicut aſſeritur, ſint proficiſci parati; nos qui ad tam neceſſarij, ſalubris, & felicis proſecutionem negotij debemus Chriſtianos principes ſolicite quærere & dirigere, diligentia exacta quæſitos & quibus poſſemus modis inducere & inuitare præmijs, ſubſidijs, & auxilijs opportunis, cupientes ab intimis quod præfatum negotium, quod non modicum Apoſtolicam ſedem, omneſque Chriſti fideles noſtræ fidei ſæpedictæ contingit, ſalubrem, Deo fauente, ſortiatur effectum: & conſiderantes attentius, quod ad eiuſdem conſummationem negotij abſque ſedis & fidelium prædictorum auxilio, ſub quorum fiducia præfatum negotium comes ipſe intendit aſſumere, non poteſt ſufficere per ſeipſum; huiuſmodi & alijs pluribus dignis cōſiderationibus feruēter inducti, vniuerſis Chriſticolis in regno Siciliæ tam vltra quam citra Pharum, ac Romandiolæ, ac marchiæ Anconitanæ, & terris ac diſtrictu Venetiarum, & eiſdem Venetis communiter vel diuiſim ſubiectis prouincijs, ac terra Venetiarum & diœceſis Caſtellanæ, quæ partibus præfati imperij vicinæ noſcuntur fore, de fratrum noſtrorum conſilio verbum viuificæ Crucis deliberauimus proponendum, ac miniſterium prædicandi eandem, nec non tradendi venerabile ſignum eius cunctis de regno prouincijs, terris, diſtrictibus, & diœceſibus ſupradictis deuote petentibus vobis, & vniuerſis regni, terrarum, prouinciarum, diſtrictus, & diœceſis prædictorum prælatis prouidimus committendum. Quocirca fraternitati veſtræ per apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus per vos, vel per alium ſeu alios, quos ad hoc idoneos eſſe noueritis, vniuerſis Chriſtifidelibus Rauennæ, & in prouincia Romandiolæ conſtitutis proponatis iuxta datam a Deo vobis prudentiam verbum ipſum, & venerabile ſignum crucis ſtudeatis illud deuote recipere volentibus elargiri, &c.] Proponit Pontifex indulgentiarum præmia ijs, qui rite expiata mente ſacro in ſchiſmaticos bello ſe deuouerint, vel ijs, qui milites ſuo ſumptu in ea expeditione ſuſtentarint. Quæ literæ hac loci & temporis nota conſignatæ. *Dat. Burdegalis 11. id. martij anno 11.*

Ad eurrēcum ad nationem Carolum ſecum belli ducem . . . erent.

Collatum crucis ſymbolū arma correpturis.

7 Allicere etiam ſtuduit ad armorum ſocietatem cum Carolo comite Fridericum Trinacriæ Regem, cui totius inſulæ decimas biennio colligendas, ſi conſcripſiſſet exercitum & cum claſſe regia ad ſacrum bellum in Græcos proficiſceretur, dari voluit: qui ſi iter non ſuſciperet, præſules, quibus decimarum cogendarum prouincia commiſſa eſt, eas Carolo comiti numerare iuſſit a. Denique, vt nihil pontificiarum partium in Caroli comitis promouendo conſilio, prætermitteret Clemens, Andronicum in ſchiſmatis ſcelere obfirmatum anathemate perculit b, atque ad diuellendos ab illius ſocietate catholicos, fidelium communione depulit omnes, qui cum ipſo ſentirent; conuentioneſque initas, etiam iureiurando ſancitas, conuulſit.

Fridericus Rex Trinac. ad belli ſocietatem inuitatus.

a Eod. l. 3. ep. 261. b Ibid. ep. 264. & M. S. arch. Vat. de reb. Tartar. Armē. & ſchiſm pag. 5 ext. etiam in extrauag. com. de ſententia excom.

Clemens, &c. ad certitudinem præſentium, & memoriam futurorum.

Andronicum Palæologum, qui Græcorū Imp. ſe nominat, tanquam eorundem Græcorum antiquatorum ſchiſmaticorum & in antiquato ſchiſmate conſtitutorum, & per hoc hæreticorum & hæreſis ipſorum, ac ſchiſmatis antiquati fautorem, de fratrum noſtrorum conſilio denunciamus excommunicationis ſententiam latam a canone incurriſſe, ac ipſius fore ſententiæ vinculo innodatum. Cæterum vniuerſis & ſingulis Regibus, principibus, & ducibus, marchionibus, comitibus, baronibus, & cæteris omnibus, cuiuſcumque ſint præeminentiæ, conditionis, aut ſtatus; necnon vniuerſitatibus ciuitatum, caſtrorum, & aliorum locorum diſtinctius inhibemus, ne cum eodem Andronico Palæologo, in huiuſmodi excommunicatione manente, ſocietatem vel confœderationem aliquam cōtrahere ſub quouis ingenio, vel machinatione præſumant; vel ei alias in ijs, pro quibus excommunicatus eſt denunciatus a nobis, præſtare conſilium, auxilium, vel fauorem, publicum vel occultum: et ſi ſecus præſumptum fuerit, omnes ſingulares perſonas contrarium præſumentes, non obſtante qualibet indulgentia ſub quacunque forma verborum vel expreſſione ipſis ab Apoſtolica ſede conceſſa, vel impoſterum concedenda, quam quoad hoc viribus volumus omnino carere, ſententiam excommunicationis, quam ex nunc in ipſos ferimus, incurrere volumus ipſo facto. Terras autem ipſorum, necnon & vniuerſitates prædictas, quæ ſecus attentare præſumpſerint, prout expedire videbimus, eccleſiaſtico ſubiacere curabimus interdicto; ad priuationem omnium bonorum, quæ a quibuslibet tenent eccleſijs, & ad pœnas alias ſpirituales & temporales, prout vtile putabimus, proceſſuri. Et nihilominus ſocietatem & confœderationem ipſas, etiamſi pœnarum & iura-

Anathematis ſententia in Andronicum Imp. Græcor.

Vetiti Catholici fœdus cum ipſo currere.

Spernentibus imperata inflictum anathema.

Digitized by Google

iuramenti adiectione, vel quacunque fuerint alia firmitate vallatæ, decernimus irritas, & inanes. *Datum Pictauij* III. *non. iunij anno ſecundo*.

8 Ad traducenda igitur in orientem occidentis arma Pontifex tollere bellorum ciuilium cauſas, initaue ante fœdera arctiori firmare nexu aggreſſus eſt. Ad afferendam in primis in Gallijs concordiam, tradit S. Antoninus a eo conſilio Philippum Regem ac Robertum comitem Flandriæ conueniſſe Clementem, vt initam iam ante inter ipſos pacem, qua pernicioſiſsimo ac diuturno bello finis erat impoſitus, auctoritate apoſtolica corroboraret. Extat de ea confirmata IV. non. iun. exaratum diploma Clementis, qui vbi nonnulla de ingenti eius conciliandæ inter omnes Chriſtianos principes concordiæ, mutuarumque voluntatum coniungendarum deſiderio præmiſit; tum quanta voluptate fuerit delibutus, vbi adductam in Gallias feliciſsime pacem, ac tumultus compoſitos accepit; hæc demum de fœderis initi ratione adnectit b: *Poſt exitioſos exceſſus, nec non contrarietates & diſcordias, quas actore ſuggerente diſcordia habuerunt quondam Guido comes Flandriæ, & dilecti filij nobiles viri Robertus eius primogenitus, ipſius fratres, nec non nobiles bonæ villæ & gentes Flandriæ comitatus contra chariſſimum in Chriſto filium noſtrum Philippum Regem Francorum illuſtrem ipſorum dominum; ex quibus plurima guerrarum incommoda, rerum & perſonarum pericula, ſicut eſt vbique quaſi notorium prouenerunt; placuit altiſſimo, qui actor pacis & amator charitatis exiſtit, quod diſſenſiones huiuſmodi ſedarentur. Ipſe quidem Rex attente conſiderans, & prudenter aduertens, quod exaltat manſuetos Dominus in ſalutem, quodque optimum vindictæ genus exiſtit nolle punire cum poſſit, & quod magnifice parcere magnanimitas eſt cenſenda; ac propterea eligens erga dictum Robertum, eius fratres, & alios ſupradictos, vti potius in hac parte manſuetudine, quam rigore; ipſos ad eius obedientiam & mandata humiliter redeuntes, ad gratiam ſuam de abundantia clementiæ regalis admiſit: ſicque inter Regem prædictum ex vna parte, dictoſque Robertum, eius fratres, nobiles, & alios ſupradictos ex altera eſt pax & concordia, diuina faciente clementia, reformata.*

a Ant. 3. p. tit. 21. c. 1 §. 1.
Pacis fœdera Frãcos inter & Belgas confirmat Pontif.
b Lib. 2. ep. 287.
Eximia clemẽtiæ laus.
Cõmendatur Philippus Rex ea in Belgas vſum eſſe.

Secutura ex eo fœdere ingentia bona deſcribit Pontifex, ſubditque vt Petrus epiſcopus Præneſtinus, Berengarius tit. SS. Nerei & Achillei, & Stephanus tit. S. Cyriaci in thermis presbyteri, & Raimundus S. Mariæ Nouæ diaconus Cardinales retulerint, ſe conceptam ineundæ pacis certis verbis formulam perlegiſſe, atque inter cætera capita illud adiectum, Robertum, alioſque fœderatos Belgas flagitaturos a prouinciæ præſulibus, vt ipſos anathemate defigerent, & eorum loca ſacris interdicerent, ſi vnquam ſcriptas leges infregiſſent; idemque pariter ab Romano Pontifice poſtulaturos, vt cenſuris iiſdem eos percelleret, ſi ea perfidia ſe adſtrinxiſſent, adeo vt eæ nunquam, niſi ad preces Francorum Regis amouerentur: cumque Roberti oratores id etiam ſedi Apoſtolicæ expoſuiſſent, ad firmiori vinculo adſtringendam concordiam decernere Belgas ijs pœnis implicitum iri, ſi pacta violare pertentaſſent. Vtq; ſapienter ſtatuta in opus perducerentur, Clemens Rhemenſi archiepiſcopo, epiſcopo Siluanectenſi, atque abbati S. Dionyſij prouinciam dedit c, vt ſi Robertus dux, Guillelmus, alijque proceres initas concordiæ pactiones temeraſſent aliquando, ijs anathema & ſacrorum iuſtitium infligerent.

Iis flagitãtibus, vt conuentũ erat, obiectę ipſis ſi fœdifragi forent cẽſuræ.
c Reg. poſt cand. ep.

9 Deincta ea religione Belgarum fide, actũ de ſanciendo inter Eduardum Anglorũ & Philippum Francorum Reges fœdere, cuius gratia Pictauienſes cœtus etiam celebratos teſtatur Bernardus his verbis a: *Clemens Papa cum curia vadit Pictauium magna ex parte pro tractanda & confirmanda concordia inter Regem Franciæ Philippum, & Regem Angliæ Odoardum*. Eadem iiſdemque concepta verbis M.S. Clementis geſta, quæ ex Bernardo excerpta videntur, afferunt b. Ad componendam ſane pacem, quæ Pontificis in Galliæ & Angliæ Reges propenſiſsimi animo altius inſidebat, miſſus fuerat c ſuperiori deuexo anno Petrus Card. epiſcopus Oſtienſis: *Pro finali, vt loquitur Clemens, completione negotiorum ipſorum, quæ reſtant ad præſens ſuper pace perficienda inter chariſſimos in Chriſto filios noſtros Philippum Franciæ & Eduardum Angliæ Reges illuſtres*. Meminit de eo Vveſtmonaſterienſis d, & Sabinenſem vocat, quem magnis in Anglia exceptum honoribus ait: impoſitam vero prouinciam feliciter obijt, arctiorique nexu fœdus, coniugandis nimirum matrimonio Eduardo iuniore & Iſabella Philippi filia, firmatum eſt.

Conciliatũ a Clẽ. inter Frãc & Angl. Regem fœdus.
a Ber. chr. Rom. Pon. & M. S. Vat. bibl ſignat. n. 3765. in Clem. V.
b Ext. in M.S. Vall. bib. ſig. lit. C. n. 25.
Petrus ep. Oſtiẽ. in Angl. miſſus.
c Cle. l. 2.
d Vveſtm. flor. hiſt. hoc ann.
Pax affinitate deuincta.

10 Conſtitutis ijs fœderibus, Philippum Francorum Regem, quem teterrimis plenam calumnijs prouocationem in Gallijs aduerſus Bonifacium diuulgaſſe vidimus, vt iuſte flagitium commiſiſſe videretur, contendiſſe vt prædeceſſoris memoriam hæreſeos crimine damnaret, eiuſq; corpus, quod diuina prouidẽtia trecentos poſt annos omnis corruptionis expers ſeruauit, flammis daret, docet Ioannes Villanus e, cuius narrationem S. Antoninus f latinis verbis donatã hiſtoriæ inſinuauit, & qua arte Regis poſtulata Clemens eluſerit, cum non ea valeret conſtantia; vt aperte repellere auderet, ſubiectis verbis depromit: *Rex Franciæ ſupplicauit Papæ, quod ſextam petitionem, quam ipſe promiſerat regi, vſque ad illam horam nondum expreſſam adimpleret, ſicut alias obſeruauerat. Et hoc erat, vt memoriam Bonifacij VIII. deleret de catalogo Pontificum, ac combureret corpus eius & oſſa, aſſerens ſe poſſe probare contra illum per clericos ſuos, ipſum fuiſſe hæreſi infectum & pluribus alijs ſceleribus irretitum. Ad quam petitionem turbatus eſt Papa cum Cardinalibus in huiuſmodi: cum rex multum inſtaret, vt impleret quod iuramento firmauerat ſibi facto, anguſtiæ erant illi vndique. Nam importunius ſe habebat* [*Rex*] *ad offerendum probationes contra Bonifacium, & Regi iuramento* [*Pontifex*] *ſe obligauerat, licet eum promiſſionis pœniteret, id in genere ſe facturum. Et ex alia parte conſiderabat, quia hoc agere eſſet iniuſtum, & impium dedecus eccleſiæ redundans: cum Papa Bonifacius in nullo de hæreſi argui valeret, ſed potius ex lib. 6. quem edidit, decretalium oſtendebatur ſinceritas fidei eius: Sed & ipſe ſatis eccleſiam exaltauerat in tuendis iuribus ſuis. Et ex Cardinalibus plures erant ab eo creati, inter quos erat Cardinalis Pratenſis; vnde ſequebatur, quod ſi damnari debebat memoria Bonifacij, etiam & Cardinales ab eo inſtitutos oportebat a dignitate ſua deijci. Quamobrem contrarij erant huic ſententiæ non ſolum qui erant ſectatores nepotis Papæ Bonifacij, ſed etiam alij Cardinales, qui fuerant in electione Clementis pro Rege Franciæ. Cum ergo Põtifex perplexus eſſet inter has anguſtias, nam irritare Regem ex violatione promiſſi durum videbatur & ſcandaloſum; implere vero promiſſum firma-*

Philippus Rex execrandum ſcelus nimia vlciſcendi libidine cõcipit.
e Io. Vill. l. 8. c. 91.
f Ant. 3. p. tit. 21. c. 1. §. 2.
Contendit a Clemente, vt Bonifaciũ crimine hæreſeos damnet, eiuſq; corpus redigat in cineres.
Bonifacij innocentia.
Clementis puſillanimitas in Rege non repri mendo.

firmatum iuramento impium & prælatorum perturbationi occaſionem prabens omnino apparebat. Super huius igitur ambiguitatis deliberatione ſolicitus Pontifex, conſilium ſecretum quæſiuit a domino Cardinale Pratenſi, viro ſagaci, ſcripturarum peritiſſimo, & in agibilibus mundi experientiſſimo, qui & nouerat ſecrete tractata. Cui reſpondit: quod hic ſolum vnum reſtabat remedium, videlicet diſſimulatio; & quia Regi ſignificaret rem vtique arduam eſſe & difficilem, nec omnes Cardinales aſſentire huic rei: & ideo, vt efficacius petitio ſua ſortiatur effectum, opus celebrari generale concilium, & in ipſo concilio proponantur articuli contra ipſum Bonifacium, quod erit ad maiorem eius vituperationem, & ſtabilius firmari poterit proceſſus contra eum. Et ne impedimentum habeat negotium ſolum, vniuerſis publicetur edictum de concilio celebrando vniuerſali. ad reformationem morum, & quædam eccleſiæ proficua inſtituendum, & tunc in eo congregato ſua petitio impleretur. Vt autem locus ſit magis communis omnibus quo ad ſitum, quod aſſignetur illud celebrandum Viennæ, vbi omnes nationes fidelium ſatis apte concurrere poſſunt. His propoſitis, Rex contradicere non valebit: tu autem cum curia illuc pergens eris extra territorium iuriſdictionis Regis in tua libertate, nec tibi vel curiæ nocere valebit. Placuit Pontifici conſilium Pratenſis, & illud executus eſt. Cum autem hoc Regi expoſuiſſet, male contentus fuit, quod res ipſa tantum differretur: verum etſi grauaretur in mente ſua, tamen videns ſe apte contraire non poſſe, acquieuit placito. Sicque Pontifex de concilio celebrando publice per orbem deſtinauit edictum, pluraque etiam poſtulata a Rege gratioſe conceſſit, vt etiam in concilio futuro quod poſtulauerat circa Bonifacium, obtinere ſperaret. Hactenus S. Antoninus.

Diffugia captat de que celebrando concilio agitat.

Delecta pro co cō gregando Vienna.

Effudiſſe conatus ſuos Philippum Francorum Regem, vt Bonifacij Pontificis nomini infamia hæreſeos inureretur a Clemente, ex publicis documentis conſtat. Angebat enim Philippum grauis cura, ſe apud vniuerſos fideles coniectarum in Bonifacium, quem vt Chriſti vicarium colere tenebatur, calumniarum, patratique in eo capiendo ſceleris ignominia laborare: vtque tanta facinora religionis zelo commiſiſſe probaret, tum apud Benedictum XI. tum apud Clementem Lugduni omni ſtudio incubuerat, vt extincto Bonifacio iudicium hæreſeos intenderent: cumque vt ſuſpectus accuſator & hoſtis iuſtiſſime repelleretur, ex ea mora ingentia ſibi & ſuis creari pericula querebatur, quas etiam querelas Pictauij apud Clementem vehementius vrſit. At Pontifex adducta re in conſilium cum Cardinalibus, cum ij Philippi iras execrati ſuaderent Clementi, vt Regem a cœptis abduceret, permoueretque vt vniuerſam hanc Bonifacianam litem eccleſiæ diſcutiendam, dirimendamque permitteret; propoſuit illi Pontifex ex eiuſmodi controuerſiæ proſecutione veterem inter eccleſiam & regiam coniunctionem admodum labefactari poſſe, confundi pacem, Aſiaticæ expeditionis conſilia diſturbari, offendi fideles, malaque ingentia oboritura: demum flexit, vt eam litem dimitteret, eumque iterum de commiſſis in Bonifacium flagitijs ampliſſima venia donauit, vt nulla ipſi poſteriſue ob præterita labes adhæreſceret, edito ca de re ſubiecto decreto. a

Quę cauſę Philippum ad inſectandum Bonifacij nomen inflammarint.

a Ex bulla autographa Cle. V quæ extat in archiu Vat. inc. Lætamur in te.

Clemens, &c. Philippo Regi Francorum.

Ex parte tua fuit propoſitum coram nobis, quod denuntiantibus olim tibi nonnullis ſublimibus, & magnæ auctoritatis perſonis, quod Bonifacius PP. VIII. prædeceſſor noſter erat crimine prauitatis hæreticæ irretitus, quibuſdam etiam ex perſonis eiſdem ipſum ſuper hoc accuſantibus, & accuſare volentibus ſolemniter & directe; ac requirentibus te tanquam fidei pugilem, & eccleſiæ defenſorem, vt cum ex vitioſo & illegitimo ingreſſu, progreſſu damnabili, peruerſis actibus, deteſtandis operibus & pernicioſis exemplis dicti Bonifacij ſtatus fidei, & eccleſiæ miſerabilibus diſpendijs, & ærumnis, grauiſque ruinæ periculis ſubiaceret; ac in huiuſmodi & ſimilibus caſibus, vbi de hæreſi, aut illegitimitate ſummi Pontificis ex cauſa huiuſmodi agitur, directrix veritatis, ac fidei, & eccleſiæ defenſatrix ſemper extiterit inclyta domus tua, pro declaratione veritatis huiuſmodi procurares generale concilium conuocari; tu qui pudenda patris proprio libenter pallio contexiſſes, denuntiatorum & accuſatorum ipſorum frequentibus pulſatus inſtantijs, & aſſiduis clamoribus excitatus, negotium huiuſmodi pro declaratione veritatis, vt videlicet præfati Bonifacij innocentia in hac parte clareſceret, ſicut teſte conſcientia exoptabas; aut ipſo, ſi denuntiatis, & obiectis contra eum lux veritatis aſſiſteret, tanquam illegitimo prorſus amoto, & cunctis erroribus, iniquitatibus, & ſpurcitijs a domo Domini procul pulſis, de vero & legitimo paſtore prouideretur eccleſiæ ſanctæ Dei; vna cum prælatis, baronibus, collegijs, vniuerſitatibus, & communitatibus ciuitatum, & aliarum villarum, ac clero & populo regni tui, necnon alijs præcellentibus, & magnæ auctoritatis perſonis ſtatus tam eccleſiaſtici, quam mundani, alijſque fautoribus, adiutoribus, valitoribus, & ſequacibus tuis ex feruore fidei & zelo iuſtitiæ, ac pro reformatione ſtatus eccleſiæ & generali bono totius reipublicæ Chriſtianæ deliberato conſilio aſſumpſiſti ſub certis modis, & vijs ad laudem diuini nominis & exaltationem catholicæ fidei promouendum, ipſiuſquo promotioni & proſecutioni negotij tam in vita dicti Bonifacij, quam poſt eius obitum apud bonæ memoriæ Benedictum Papam XI. prædeceſſorem noſtrum, & eo ſublato de medio, apud nos ad eccleſiæ præfatæ regimen, licet inſufficientibus meritis, diuina diſpoſitione vocatos, dum paulo poſt noſtræ promotionis auſpicia Lugduni nobiſcum pro huiuſmodi, ac terræ ſanctæ, & alijs negotijs arduis perſonaliter conueniſſes; operoſis ſtudijs, & indefeſſis ſolicitudinibus inſtitiſti. Quare nobis humiliter ſupplicabas, vt cum exhibitionis iuſtitiæ in hac parte moroſa protractio tibi & tuis diuerſis ex cauſis diſpondioſa foret, & periculoſa quamplurimum, in negotio memorato procedere, ac exhibere ſuper iuſtitiæ plenitudinem dignaremur.

Quo pietatis fuco ſcelus ſit aggreſſus.

Tentata ſæpius ab eo molimina.

Nos autem & fratres noſtri conſiderantes attentius, & infra clauſtra pectoris meditatione ſolicita reuoluentes, quod infeſta nimis negotij proſecutio memorati vnitatis & charitatis antiquæ inter præfatam eccleſiam, ac te & progenitores tuos, regnumque prædictum, diuina faciente clementia, ſeruatæ diutius eſſe poſſet multipliciter detractiua turbatiua pacis, impeditiua prætacti negotij terræ ſanctæ, ac ſcandali generalis & malorum multiplicium productiua; ac volentes tot & tantis malis & ſcandalis, ne in ſegetem periculoſe ſuccreſcerent, ſed præciſis radicibus ſuo præfocarentur in ortu, ex debito paſtoralis officij ſolicitius obuiare; apud te de-

Vrgetur a Clemente vt cœptis abſiſtat.

fra-

fratrum noſtrorum prædictorum conſilio, & ad eorum ſupplicationem inſtantem ſalutaribus monitis, psternis exhortationibus, & multa precnm inſtitimus lenitate, vt pro reuerentia Regis Regum, cuius idem Bonifacius vices geſſit in terris, pro honore eccleſiæ, ac pro vitandis tantis malis & ſcandalis, omiſſo rigore, sc reiectis anfractibus denuntiationum & accuſationum huiuſmodi præsactum negotium, cognitionem, examinationem, ac totalem deciſionem, ſeu determinationem eidem noſtro & eccleſię ſupradictæ indicio vel arbitrio, prouiſioni & diſpoſitioni totali tu ipſe relinqueres, ac cum denuntiatoribus & accuſatoribus prælibatis, quod ſimiliter omnino relinquerent ordinsres: ita quod nos & esdem eccleſia in negotio procedamus eodem, diſponamus, & ſtatuamus de ipſo eique finem congruum imponsmus, prout catholicæ fidei ac vniuerſalis eccleſiæ ſtstui & honori conueniens ac terræ prædictæ negotio & alias viderimus expedire.

Permittat totam cõtrouerſiã ſedi Apoſt.

Põtificijs votis aſſẽtitur.

11 Et demum poſt repetitas & iteratas quampluries huiuſmodi noſtrarum exhortationum & precum inſtantias, ac petitæ & habitæ longæ deliberationis inducias, te votis noſtris & beneplacitis in hac parte filiales affectus de abundantia regalis elementiæ per effectum operis conformante, nos manſuerudinem regiam ac expertam in ijs potiſſimum deuotionis & reuerentiæ filialis gratitudinem plenis in Domino laudibus commendantes, ac volentes propterea tibi & tuis aduerſus futura pericula psternæ ſolicitudinis ſtudio prouidere; omnes ſenteutias canonis & hominis & proceſſus ſuſpenſionum, excommunicationum, interdictorum, priuationum, depoſitionum, & alios quoſcumque proceſſus iuris vel facti, verbo vel literis, in ſcriptis vel ſine ſcriptis, directe vel indirecte, implicite vel explicite, publice vel occulte contra se, regnum tnum, denuntiatores & accuſatores prædictos, ac prælatos, barones, & alios incolas regni eiuſdem quibuſcumqne præteritis temporibus; nec non contra conſœderatos, alligatos, fautores, adintores, valitores, & ſequaces tuos viuos vel mortuos, cuiuſcumque nationis, præeminentiæ, honoris, ordinis, dignitatis, aut ſtatus, eccleſiaſtici vel mundani exiſtant, etiam ſi cardinalatus, archiepiſcopali, epiſcopali, imperiali, vel regali dignitate præfulgeant; a tempore motæ inter præſatum Bonifacium & te diſcordiæ, videlicet a feſto ſanctorum omnium, quod fuit anno natiuitatis dominicæ MCCC. citra per dictum Bonifacium per quoſcumque alios in vita, vel in morte ipſius, suctoritate ſua, quibuſcumqne csuſis, vel occaſionibus, aus exquiſitis coloribus & figmentis, quam per præfatum Benedictum immediatum ſucceſſorem ſuum pro facto, vel occaſione captionis dicti Bonifacij, & eorum, quæ in conflictu, vel facto captionis eiuſdem, vel alias captione ipſins quomodolibet contigerunt, ſpiritualiter & temporaliter factos, & hsbitos, ex certis & legitimis cauſis relaxamus, reuocamus, irritamus, annullamus, caſſamus, & ex nunc nullos, caſſos, & irritos nuntiamus ex certa ſcientia, & de plenitudine apoſtolicæ poteſtatis: & ſi quæuis calumnia, macula, ſiue nota ex præfatis denuntiationibus, vel accuſationibus, aut blaſphemijs, aut quibuſcumqne contumelijs, iniurijs verborum vel factorum, in chartis, vel ſcriptis, aut quibuſcumque libellis famoſis, occulte & publice, aut publicatione eorundem, vel alias quoquo modo in memoratum Bonifacium in vita eius, & poſt mortem illatis, aut eorum aſſumptione, vel proſecutione, aut culpa, offenſa, vel iniuria quælibet, ſen infsmia iuris, vel fscti tibi, poſteritati tuæ, denuntiatoribus, accuſatoribus, prælatis, baronibus, vel alijs incolis; necnon conſœderatis, alligatis, fautoribus, adiutoribus, valitoribus, ſequscibuſue prædictis, aut aliquibus ex eis, aut alijs conſentientibus, mandantibus, vel ratum hsbentibus, viuis vel mortuis, ex captione prædicta, aut ex rapina, ſeu deperditione theſauri eccleſiæ, aut ex alijs quibuſcunq; quæ in conflictu, vel facto captionis prædictæ, vel alias ipſius occaſione, vt præmittitur, contigerunt, impingi, imponi, vel imputari poſſent in poſterum, etiamſi ſupponeretur, vel diceretur csptio ipſa facta nomine tuo, aut te mandsnte, procurante, vel ratum hsbente, aut ſub vexillo tuo, vel inſignijs armorum tuorum; prorſus amouemns, & tollimus, ac omnino remittimus, & quitamus, &c.]

Omnib' ſententijs, quibus ſe deuinxerat, liberatur.

Deterſa ab eo quã ſuſceperat infamiæ macula.

Addit Pontifex apoſtolica etiam benignitate a ſe detergi omnem infamiæ maculam, cenſuratumue notam, qua præſules, proceres, slijque ob impactas Bonifacio calumnias, initam in eum coniurationem, pontificijque theſauti expilstionem inuſti forent. Sanxit etiam Guillelmum Nogaretum, & Reginaldum Supinum equites, qui Bonifacium ceperant, eiuſque theſauros rapuerant, venia donatos, modo crimen ſuſceptis rite pœnis a Petro epiſcopo Præneſtino, Berengario tit. SS. Nerei et Achillei, et Stephano S. Cyriaci in thermis presbyteris Cardinalibus imponendis expiarent. Et quidem Reginaldo, et alijs Campanis eius ſocijs nullas, cum abſint, pœnas ad delendam noxam infligere, ſed poſtea inflicturum: Nogareto vero, qui pluries coram memoratis Cardinalibus comparuerit, audituſque ſit, ad criminis expiationem imperare transmarinam in Saracenos expeditionem, quam armis egregie inſtructus quinquennio vertente obeat, nec ab ea niſi ab eccleſia reuocatus abſcedat, nulloque publico munere vnquam fungatur, neq; ob has pœnss vllius infamiæ macula aſperſus cenſeatur. *Dat. Pictauij kal. iunij pontificatus noſtri ann. II.*

Participes ſceleris in capto Bonifacio patrati pœnis eccleſiaſticis ſubijciuntur.

12 Non exuit propterea Philippus Rex concepta in Bonifacium odia, ſed iudicium iterum eodem exitu vrſiſſe viſuri ſumus: quam ne cslumniatoris pœnas ſubiret, finxerit ſe orthodoxæ pietatis zelo litem mouiſſe, eamque eccleſiæ perſcrutandam permiſerit, vt ſuo loco dicetur. Interim cum Pictauio Pariſios eſſet reuerſus, exagitandos diſcruciandoſque ſupplicijs Templarios ſuſcepit ob immania defectionis a Chriſto, magiæque crimina ab accuſatoribus ijs obiecta. Rem adeo inſolentem ex his initijs prodijſſe ferunt a; priorem e Monte Falcone Tholoſę inquinatiſſimũ flagitijs & hęreſeos nota inuſtum a magiſtro ordinis perpetuo addictum carceri, atq; alium equitẽ Noffum nomine, Florentinum genere, ſuis inſignẽ ſceleribus cuſtodiæ traditum, communicato conſilio, ſeque ex ergaſtuli ſqualore liberandi ſpe regijs magiſtratibus horrenda Templariorum ordinis flagitia indicaſſe, prædæque ingentis ex Templariorum maximis opibus redigendæ occaſionem patere docuiſſe; donatos tamen impunitate male periſſe, nam & Noffum laqueo demum extinctum, prioremque gladio cæſum eſſe. Ea vero per calumniam ſubornata nonnulli ſcripſere b, inter quos S. Antoninus hæc ha-

Inſtaurata poſtea eadem lis a Philippo.

a Io. Vill. l. 8, c. 92. Boſius p. 2 l. 2.

b Horſem in Theob. 29. & alij.

Templarij apoſtaſiæ a fide accuſati.

habet: *Totum dicitur falſo confictum ex auaritia, vt illi religioſi Templarij (qui initium habuerant in Hieruſalem, & poſtea multiplicati & diffuſi per Franciam, & alias prouincias habebant opulenta loca, & magnas diuitias & poſſeſſiones) expoliarentur bonis ſuis, prout factum eſt, &c.* Haud ſane diſſimulandum eſt, augeri hanc ex eo coniecturam, quod Philippus Rex ſceleſtiſſimos impoſtores & calumniatores haberet conſiliarios, quorum artibus omnino ducebatur: ſi enim ipſi Chriſti vicario, quem orthodoxum eſſe conſtabat, magiæ, hæreſeos, aliaque immaniſſima ſcelera obijcere ac iudicio perſequi conſtantiſſime, vel impudentiſſime potius non perhorruit, certe minus conſcientiæ in appetendis calumnijs Templarijs ac perſequendis habuiſſe conijci poſſe videtur. Suadere etiam conſiliarijs ipſius id flagitium potuiſſe auaritiam a verſimili non abeſt, cum auaritiæ fœdiſſimas notas vbique reliquerint, ac Philippum ad eccleſiarum bona inuadenda, opprimendos populos, iniuſtam conflandam monetam, ſpoliandos toto regno Iudæos, & alia turpia lucra aucupanda, quę turpius diſſipabantur, impulerint: demum Templariorum opes, quantumuis Philippus contrarium literis regijs profiteretur, magna ex parte inuaſerint. Ferunt etiam aliquot prodigijs eorum, qui ignibus fuere traditi, non exuſtis ipſorum crucibus, comprobatam innocentiam: acerbiſſime præterea ob delatores ſuſpectos ſupplicijs diſcruciatos ex humana fragilitate ſuccubuiſſe ad crimina nō admiſſa confitenda, eaque poſtea ad pyram conſtanter pernegaſſe. Sed vt vniuerſos Templarios obiectis ſceleribus non fuiſſe pollutos exiſtimari poteſt, cum in Germania a concilijs prouincialibus abſoluti fuerint; ita plures Gallos, eoſque inſignes dignitate ijſdem contaminatos flagitijs maximis argumentis conſtat, atque ordinem ex allatis probationibus iuſte abolitum viſuri ſumus, cum duo millia teſtium & eo amplius obiecta ijs crimina confirmarint; & ipſe Pontifex eandem confeſſionem a ſeptuaginta duobus Templarijs nullo obiecto metu, ſed ab ijs præterita crimina multa doloris ſignificatione effuſoque planctu execrantibus expreſſerit, de quo ſuis locis inferius.

Vt vero, cum Regi Francorum de Templariorum criminibus delatum eſſet, vna literarum ſignificatione eodem die regio iuſſu, maximoque omnium ſtupore comprehenſi ſint, narrat Bernardus a; *Anno*, inquit, *Domini prætaxato* MCCC. VII. *res mira, res magna, noſtris accidit temporibuſque futuris ſcribitur memoranda. In feſto ſiquidem S. Eduardi confeſſoris tertio idus octobris, feria* VI. *fuerunt capti primo Templarij vbique in regno Franciæ, & ex ordinatione Regis & conſilij inopinate ſane, mirantibus cunctis audientibus, antiquam templi militiam, ab eccleſia Romana nimis priuilegiatam, vna die ſubito captiuari, cunctiſque ignorantibus captionis tam repentinæ, exceptis paucis ſecretarijs & iuratis: quæ cauſa tandem detecta fuit & publice infamata, profana videlicet profeſſio eorumdem cum abnegatione Chriſti & expuitione ſuper crucem in opprobrium Crucifixi; fuerantque plures ex eis, etiam de maioribus illius ordinis, confeſſi ſuæ nefandæ profeſſionis ritum, tam abominabilem, quam execrabilem, quam nefandum, qui antea a nemine potuit vnquam ſciri. Plurimi autem ipſorum confiteri minime voluerunt, quamuis nonnulli ſubiecti fuerint quæſtionibus & tormentis. Demum ſedes Romana, cui prius factum incredibile videbatur, & captionem prædictam ægre ferebat, effecta eſt certior in Pictauis, vbi tunc curia morabatur; Templarijſque nonnullis perductis coram Papa, & aliquibus (nonnulli obiecta ſcelera confeſſi, negarunt alij) Cardinalibus, ibidem denuo confitentibus, & confeſſiones factas a ſe antea recognoſcentibus eſſe veras, ipſorum confeſſionibus intellectis conſequenter extitit ordinatum, vt vbique Templarij caperentur, vt veritas prodiret in lucem.* Eadem Iordanus a paucioribus verbis perſtringit: MCCCVII. *Tēplarij ſubito in toto regno Franciæ capti ſunt, & tandem depoſiti in ſequenti concilio generali.* Eos porro regia quidem opera, ſed pontificio imperio non ex leuibus coniecturis, ſed grauiſſimis argumentis captos, & magno numero adductos ad Pontificem, ac pluribus vicibus tum ex arcano tum palam eadem faſſos crimina, eaque acerbe planxiſſe teſtem producimus ipſum Clementem, hæc publico poſtea edicto promulgantem.

a Ber. chr. Rom. Pon. & M. S. Vat. bibl. ſignat. n. 2765. in Clem. V.

In Galliis eadē die comprehenſi.

a Iord. M. S. Vat. ſig. n. 1960.

Ad perpetuam rei memoriam.

Ad omnium fere notitiam iam credimus perueniſſe, nefanda ſcelera & crimina abhorrenda hæreſim notorie ſapientia, quibus ordo & perſonæ Templariorum non leuibus argumentis, ſed manifeſtis indicijs, & violentis præſumptionibus diffamati noſcuntur, ſuper abnegatione videlicet domini ſaluatoris noſtri Ieſu Chriſti, & ſuper nefanda, temeraria, & præſumptiua & hæretica conſpiratione ſuper eiuſdem imaginem crucifixi; nec non & ſuper pluribus alijs articulis (ſodomitico nimirum vitio, idololatria & alijs) quos quia fore credimus manifeſtos, exprimi non oportet. Sicque excrebreſcente infamia, imminentibus ſcandalis plurimis minime contemnendis, quæ non leuiter totam ſcandalizabant eccleſiam, vrgente conſcientia, per totum orbem terrarum iam dudum ipſos capi mandauimus; & tandem cœpimus ſuper ijs contra eos inquirere per nos ipſos, nonnullis ex fratribus noſtris aſcitis ad inquiſitionem prædictam nobiſcum ſolicite peragendam. Et tandem præſentatis nobis eiſdem perſonis non paruo, ſed grandi numero, non leuis, ſed magnæ auctoritatis viris, olim in ordine ſupradicto ſacerdotibus, præceptoribus, militibus, ſeruientibus, per eorum confeſſiones & depoſitiones ſpontaneas libere factas coram nobis, & fratribus noſtris in ſecreto prius, & poſtmodum coram nobis, totoque collegio fratrum noſtrorum S.R.E. Cardinalium patuit manifeſte, quoad perſonas ipſas confitentes, dicta crimina & ſcelera eſſe vera: ijdemq; confitentes omnes & ſinguli ſuum humiliter recognoſcentes errorem, noſtram & Apoſtolicæ ſedis non iuſtitiam, ſed miſericordiam & veniam implorarunt. Quibus cum omni humilitate & reuerentia, & proprij eorum recognitione erroris omnino perſiſtentibus pro abſolutione ab excommunicationis ſententia, quam ex huiuſmodi hæreſis reatibus & ſceleribus incurrerant, ipſis miſericorditer impendenda; nos, qui licet indigni vicarij ſimus illius, * miſerationes ſuper omnia opera eius exiſtunt, & quia Romana mater eccleſia non claudit, prout nec claudere debet, gremium redeuntibus; facta a prædictis confitentibus cum humilitate & reuerentia abiuratione huiuſmodi hæreſeos ſecundum canonicas ſanctiones, eis iuxta formam eccleſiæ fecimus munus abſolutionis impendi, poteſtate iniungendi eis propterea ſalutarem pœnitentiam nobis & dictæ ſedi, ſeu quibus id committendum duxerimus, ſpecialiter reſeruata, &c.

Vt grauiſſimis de cauſis in eos motus ſit Clemens.

Vt nullo incuſſo metu expreſſa ſit ſcelerum confeſſio.

Ea ſæpius conſtāter repetita.

Data venia criminā abiurātibus.

* cuius

Da-

Datum Toloſæ III. *kalend. ian. pontificatus noſtri anu.* IV.

Ex his refellas authores plures, qui nimis facile inanibus leuiſſimorum hominum ſuſurris fidem adhibuere, promiſſam fuiſſe Templarijs veniam a Pontifice, eaque pollicitatione ſubornatos fuiſſe. Quis enim, ſi rem perpendat accurate, viros graues tanto in numero tam immania crimina puter tanto cum dedecore ſine tormentis confiteri, ſibique falſo imponere potuiſſe; cum ne quidem id vnquam imbelles mulierculæ facturæ videantur, niſi ſcelerum facibus ardens conſcientia eam confeſſionem, vbereſque illas lachrymas expreſſiſſet? At de his, deque ſeruato a Pontifice in Templarios iudiciorum ordine proximis annis dicturi ſumus. Non leuiter vero ea res expeditionis Syriacę conſilia retardauit, cum Templariorum opera eam aggredi Clemens conſtituiſſet.

13 Obſuere etiam admodum ſecutæ in Anglia rerum conuerſiones ob Eduardi ſenioris mortem, quam hoc anno media æſtate contigiſſe ſcribit Vueſtmonaſterienſis [a], qui de illius maxima expeditione in Scotiam aduerſus Robertum Bruſium, quem regnum illud mota rebellione inuaſiſſe ait, locutus, confectiſque aduerſus Scotos pluribus felicibus prælijs, quibus ipſos magnis attriuit cladibus, ac noui Regis fratres captos extremo affecit ſupplicio, Roberto in paludes ac loca nemoribus obſita depulſo, ſubdit [b]: *Cœpit Rex vexari dyſenteria. Mouit tamen nihilominus de Caerleolo, quinto nonas iulij, paruis diatis verſus Scotiam proficiſcens. Pridie vero nonas iulij, venit vſque Burgum ſuper Sabulo, vbi inualeſcente infirmitate, die craſtina, ſcilicet ſexta feria, præſenti vita valefaciens, dies ſuos in bono, & annos ſuos in gloria conſummauit. Regnauit autem annis triginta quatuor, menſibus ſeptem, diebus viginti vno, compleuitque ætatis ſuæ annos ſexaginta octo, & dies viginti.* Addit auctor Eduardi elogium, ſed in quo, quamuis ampliſſimo, prætermittit defenſam Syriam contra ſultani Babylonici impetus, cum Ptolemaidi caſtra admouiſſet: ſtetiſſe enim tum illius virtute rem Chriſtianam vidimus. Decreuiſſe etiam ipſum expeditionem Syriacam, quam tunc Clemens cum multis Regibus, principibuſque occidentalibus, atque etiam cum Carbanda Rege Tartarorum agitabat, obiit, tradit Vvalſinghamus [c]. De eo porro hæc ſubijcit memoratus Vveſtmonaſterienſis: *Hic Eaduuardus fuit ſtrenuus in armis per totam vitam ſuam in omni ſtatu, adeo quod totam Angliam de manu Simonis de Monteforti, comitum & baronum eidem Simoni adhærentium, qui etiam Regem Henricum patrem ſuum, & ſe ipſum tenuit in carcere, adquiſiuit; ſicut ſuperius in chronicis continetur. Totam etiam Vualliam de manibus Leolini principis & Dauidis fratris eius, Aquitaniam de manu Regis Franciæ extorſit. Scotiam ſibi ſæpius ſubiugauit, ſicut ſuperiora geſta teſtantur. Sed capta Scotia prodi tioſe per Robertum Bruſium, vt ſupra proximo capitulo continetur, ipſe idem inter exercitum in lecto mortis iacens, ex magnanimitate cordis mandauit & iuſſit corpus ſuum ſibi remanere non ſepultum, ſed deferri in exercitu quouſque tota Scotia eſſet finaliter acquiſita. Sed hoc mandatum non potuit effectui demandari. Fuit corpus itaque delatum in Angliam & ſepultum Vveſtmonaſterij anno proximo ſequenti* * XVIII. *die octobris, iuxta ſanctum Eaduuardum; ad caput patris, per manus venerabilium patrum domini Antonij patriarchæ Hieroſolymitani & Dunelmenſis epiſcopi, & Guillelmi archiepiſcopi Eboracenſis, cum cæteris epiſcopis, abbatibus & prælatis totius regni.* Hiſque verbis auctor finem imponit hiſtoriæ, cui appendix adiecta eſt. Meminere porro Eduardi vt rerum geſtarum gloria florentiſſimi Ioannes Villanus [a] ac Bernardus [b], quorum poſterior hoc præclaro elogio ipſum exornat: *Eodem anno menſe iulij obijt memoratus Rex Angliæ Odoardus, vir in omni probitate famoſus, cui ſucceſſit in regno filius eius nominis ſimiliter Odoardus, qui eodem anno in ſequenti menſe februarij*, numerat auctor annos ab incarnati Verbi die, *duxit vxorem Regis Franciæ nomine Iſabellam.*

[Margin notes: a Vveſt. hiſt. flor. — Scoti magnis cladibus attriti ab Eduardo ſeniore. — b Vveſt. ibid. Vval. in Eduard & alij. — Illius mors. — Regni tēpus. — c Vvalſin. in Eduard II. — Eiuſdem elogium. — Iuſſit corpus inſepultum manere donec per domita omnino eſſet Scotia. — * XXVII. Res operi non mandata. — Hic Vveſtmonaſterienſis hiſtoria deſinit. Adiecta illi appendix. — a Io. Vill. l. 8. c. 90. — Eduardus iunior patri ſuccedit. — b Bern. & M.S. geſta Clem. vbi ſup. M.S. Vat. ſign. n. 3765. in Clem. V. Buchan. l. 8. — Iſabellam ſibi deſpōdet.]

14 Hoc eodem anno, quo Eduardus II. Rex Anglorum ſceptrum capeſſiuit, Ludouicus Hutinus, Philippi Galliarum Regis filius natu maior Ioannæ matris ſuperiore anno vita functæ titulo Nauarrena corona eſt redimitus: qui cum ad ineundam regni poſſeſſionem, adigendoſque in ſua verba ſacramento Nauarros proficiſceretur, flagitauit a Clemente, vt interdictum, quo regni princeps ciuitas Pompeiopolis, ardente inter epiſcopum ac iuſtitiæ præfectos diſſenſione, perculſa fuerat, amoueretur, quod pōtificia clementia viribus carere iuſſit [c], dum ille in ea vrbe verſaretur. Exceptum a Nauarris fauſta procerum ac populi acclamatione refert S. Antoninus his verbis [d]: *Rex Pariſios remeauit*, nimirum a Pictauienſi colloquio cum Clemente habito, *& inde filium ſuum primogenitum Aloyſium ſiue Ludouicum nomine in Nauarram miſit cum multitudine procerum, eumque ibi in Regem Nauarræ coronari fecit in ciuitate Pampelonia.* Agunt de eo Hiſpani ſcriptores [e], ac Iacobum Regem Aragonum nouas curas concepiſſe aiunt, ne Galli in Aragoniam proferre imperium molirentur; atque adeo Oſcam profectum, ne vel ipſum a Sardica expeditione diſtraherent.

[Margin notes: c Lib. 2. ep. com. 388. — d Ant. 3. p. tit. 21. c. 1 §. 2. Paul. Aemil. in Phil. pulc. Gaguin. in eod. — Solemni ritu Pompeiopoli corona cingitur. — e Sur. ind. l. 2. hoc an Marian. l. 15. c. 7. & alij.]

15 Firmatum eodem anno eſt Caroli Regis Vngariæ ſolium a Clemente, qui inſignem conſtitutionem aduerſus Othonem ducem Bauariæ æmulum edidit, vt Vngariam ciuilibus bellis laniatam priſtinæ paci reſtitueret, & Carolo Regi, qui auiæ Stephani Regis Vngariæ filiæ, ac Ladiſlai ſororis iure legitima ſucceſſione ſceptrum ſibi debitum contendebat, dignitatem regiam aſſereret. Profecto iam ante Bonifacius, cum Vvenceslaus Boemiæ Rex electionis iure illud affectaret, ſeruatis iudiciorum legibus ſanxerat, non electionis, ſed ſucceſſionis iura in Vngariæ regno ſpectanda, neque Vngaros electione celebrata legitimi heredis iuribus detrahere potuiſſe; ac Vvenceslaum regno Vngarico abſtinere iuſſerat. Cum vero extincto Vvenceslao ſeniore Vngari ſeditioſi Othonem ducem Bauariæ exciuiſſent ad regnum, idque bellis ciuilibus concuſſum extremo exitio pateret, Clemens Bauarum, neq; ab eo, ad quem conferendæ regiæ inunctionis ius ſpectaret, corona redimitum, neq; vllo ſucceſſionis iure ſuffultum, incuſſa cenſurarum religione, regno, quod inuaſerat, abſcedere, ac iura ſua apud ſedem Apoſtolicam diſceptare imperauit [f].

Clemens &c. Ad perpetuam rei memoriam.

Dudum claræ memoriæ Vvenzeſlao Rege Boemiæ tunc viuente, per eius nuncium & literas ſupplicante felicis recordationis Bonifacio Papæ VIII. prædeceſſori noſtro, vt negotium quondam Vvenzeſlai eiuſdem Regis filij tunc viuentis, quem in Regem Vngariæ concorditer & canoni-

[Margin notes: Vngaricū regnum Carolo Martello contra Bauarum ducem adiudicatum. — f Lib. 2. ep. 302. — Præiudiciū Bonifacij pro Carolo cōtra Vvēceslaū iuniorē electum.]

ce proponebar electum, & eundem Regem Boemiæ, ac tam ſuos quam eiuſdem filij in hac parte ſequaces in beneuolentiam & gratiam eius reciperet, ac ſe ipſis adiutorem, directorem benignum, & fauorabilem in ipſo negotio exhiberet; idem prædeceſſor ſuper hoc pia & rationabili meditatione perpenſans, quod pręfatum regnum Vngariæ, tam nobile hactenus quam præclarum, in ſpiritualibus & temporalibus, per colliſiones varias dignoſcebatur eſſe collapſum; quodque chariſſima in Chriſto filia noſtra Maria Regina Siciliæ illuſtris in eodem regno Vngariæ tanquam heres proximior ſe ius aſſerebat habere; & chariſſimus in Chriſto filius noſter Carolus Rex Vngariæ illuſtris nepos eius regnum ipſum in parte non modica ex perſona iam dictæ ſuæ paternæ auiæ poſſidebat, de quo etiam in Strigonienſi eccleſia, iuxta ritum antiquum Vngariæ, per perſonam idoneam regale ſuſceperat diadema; memoratos Regem Boemiæ, ipſius filium & prædictum Carolum, eorumque ſequaces & alios, qui ſua crederent intereſse, per piæ memoriæ Benedictum Papam XI. prædeceſsorem noſtrum, tunc Nicolaum Oſtienſem & Velletrenſem epiſcopum, & in præfato Vngariæ regno Apoſtolicæ ſedis legatum peremptorie citari mandauit, vt infra certi temporis ſpatium, in literis eius expreſsum, cum omnibus actis, iuribus, & munimentis ſuis, negotium contingentibus memoratum, coram prædeceſsore ipſo Bonifacio deberent legitime comparere, ſuper ijs complementum recepturi iuſtitiæ, ac facturi quæ pro dicti regni ſtatu proſpero per ipſum prædeceſsorem Bonifacium eſsent prouide ordinanda.

Vt Carolus paternæ auiæ iure Strigonij corona einctus ſit.

16 Eodem autem legato prædictos Regem & filium ac Carolum citante legitime, ac adueniente dicto termino; præfata Regina Siciliæ, intimato iam ſibi ex parte prædeceſſoris eiuſdem, vt & ipſa, ſi ſua intereſſe putabat, in eodem termino compareret, & iam dictus Carolus nepos eius per procuratores idoneos ſufficienter inſtructos coram eodem prædeceſſore Bonifacio comparere cum reuerentia debita curauerũt; venerabilibus fratribus noſtris M. Zagrabienſi T. Iaurienſi, & B. Vveſprimienſi epiſcopis, & bonæ memoriæ S.. archiepiſcopo Colocenſi, ac dilectis filijs nonnullis præpoſitis & archidiaconis de ipſo regno Vngariæ ex vigore præſatæ citationis comparentibus ſimiliter cum eiſdem: iam dicti vero Boemiæ Rex ac natus eius in prædicto termino, vel etiam poſtea comparere per ſe vel alium non curarunt; ſed ſub cuiuſdam palliationis aſtutia excuſatores dilectos filios Henricum doctorem decretorum clericum, Ioannem cantorem eccleſiæ de Veterribuda, & Ioannem Romanum iuriſperitum laicum ad præfati pręde ceſſoris Bonifacij præſentiam deſtinarunt: qui eoſdem Regem Boemiæ ac natum eius excuſare ſuper eo, quod iuxta præfatæ citationis edictum ad eundem pręde ceſſorem Bonifacium procuratores ſufficienter inſtructos non miſerant, nitebantur; cauſas ſuper hoc minus rationabiles, immo inanes & friuolas pretendentes: & nihilominus in pluribus conſiſtorijs per eumdem prædeceſſorem Bonifacium ab ipſis excuſatoribus ſerioſe petito, ſi alias cauſas rationabiles excuſationis haberent, vel ampliori forent poteſtate ſuffulti, in excuſatione culpæ contumaciam geminantes, dixerunt improbe, quod præfatus Boemiæ Rex nullo vnquam tempore intendebat de ipſo regno Vngariæ litigare; procuratoribus ipſis & nuncijs eorumdem Reginæ Siciliæ ac nepotis inſtantibus, vt in contumaciam ipſorum Boemiæ Regis & filij ad declarationem & determinationem iuris Reginæ ac nepoti competentis eiſdem, prædeceſſor procederet memoratus.

Maria Regina & Carolo comparẽtibus iudicium declinauit.

Boemi excuſationes non admiſſæ.

Negante ipſo ſubire iudiciũ inſtitit Carolus, vt contumaciæ damnaretur.

17 Idem vero prædeceſſor, habita ſuper ijs cum fratribus ſuis examinatione ſolemni, profunda maxime meditatione recogitans ſtatum præfati regni Vngariæ miſerabilem & depreſſum, flebili quidem compaſſione condignum, quod reuera ex prętacta pręſertim contentione regnandi in peius continue labebatur; quodque, ſicut facti notorium permanentis euidentius oſtendebat, notum prædeceſſori erat eidem, prædicta Regina Siciliæ, ſicut primogenituræ ius obtinens claræ memoriæ Stephani Regis Vngariæ patris ſui in eodem regno, propinquior erat ſucceſſor & heres quondam Ladiſlao Regi Vngariæ fratri ſuo ex vtroque parente, per quod opitulabatur eidem cõmunis iuris præſumptio, quæ in tali caſu probandi onus in aduerſarium iuſte transfert; quia etiam quondam Carolus ipſius Reginæ primogenitus dicti Caroli genitor habitus erat quaſi communiter, & præcipue per Romanam eccleſiam pro Vngariæ Rege dum vixit; nec ex parte dictorum Boemiæ Regis & filij de iure competente ipſis in Vngariæ regno prædicto allegatum erat aliquid vel aſſertum, niſi ſola electio, quę de ipſo filio Regis proponebatur facta fuiſſe, quæ proculdubio diuerſis ex cauſis, prout ratio prima facie indicabat, minus legitima, immo prorſus videbatur inutilis; ex eo maxime quod, ſicut ſcripti canonis ſeries aperit, regnum ipſum Vngariæ ſucceſſionis iure prouenit, & electionis ſuffragio, arbitrioque non defertur; rationibus præmiſſis & cauſis, alijſque motiuis plurimis, quæ religionem debent iudicantis inſtruere, in trutina rectæ deliberationis appenſis, expedientia commixta licentiæ ac benigna humanitate ſeruata; de plenitudine poteſtatis in apertam contumaciam eorundem Boemiæ Regis & filij in præſentia plurium prælatorum, capellanorum, familiarium prædeceſſoris eiuſdem, & aliorum in conſiſtorio vocatorum, & præſentibus eorumdem Boemiæ Regis & filij nuntijs, ac excuſatoribus ſupraſcriptis; idem prædeceſſor decreuit, diffiniuit, declarauit, & voluit de fratrum conſilio prædictorum, quod prædicta Maria in toto ipſo regno Vngariæ ac pertinentijs ſuis omnibus, ac vbique terrarum Regina, & dictus Carolus nepos Rex Vngariæ nuncuparentur apertis labijs, ſcriptionibuſque vulgatis, & intitularẽtur in publicis documentis; quodque pręlati, clerici cuiuſcumque dignitatis, ſtatus, aut conditionis exiſterent, ac religioſi alij cuiuſcunque forent ordinis; nec non comites ſiue bani, barones, milites, ciues, incolę cuiuſcumque ſtatus, preęminentię, dignitatis, aut conditionis exiſterent, iam dicti regni Vngarię, omniumque iurium & pertinentiarum eius, ac aliarum regionum annexarum ſibi, etiam ſi regnorum haberent titulum, dictis Reginę Regique nepoti, tanquam eiuſdem regni Vngarię Reginę ac Regi legitimis, parere & intendere, ac de fructibus, redditibus, ſeruitijs, iuribus, & obuentionibus alijs conſuetis & Regi Vngariæ debitis, deuote reſpondere curarent: prælatis, clericis, & religioſis, comitibus ſiue banis, baronibus, militibus, ciuibus, incoliſque prædictis ſub pœna excõmunicationis iniungens ex-

Ius poſſeſſorium a Bonif. datum Carolo.

Carolum parentẽ habitum a Rom. eccl. Vng. Regem.

Obtenſa a Vvenceſlao electio nis iura inanis.

Veteres Vngariæ conſuetudines.

Data Vngaris imperia, vt Carolo & Mariæ obſequentes eſſent.

expreſſe, quam incurrerent eo ipſo, ſi ſecus facerent, vt eiſdem Reginæ & Regi Vngariæ circa recuperationem, defenſionem, & conſeruationem regni prædicti aſſiſterent auxilijs, conſilijs, & fauoribus opportunis; quodque memoratos Regem Boemiæ vel eius filium Regem Vngariæ nominare, vel titulare nulla nominatione, vel deſcriptione præſumerent, neue ipſis aut miniſtris eorum de fructibus, redditibus, prouentibus, alijſque iuribus dicti regni, & præfatorum ſibi adiacentium quomodolibet reſponderent, vel ipſis circa occupationem, inuaſionem, detentionem, ſeu vſurpationem memorati regni Vngariæ, ac præmiſſorum, quæ annexa ſunt illi, publice vel occulte præſtarent auxilium, vel conſilium, ſeu præſidium fauoris alicuius impenderent. Prælibatus enim prædeceſſor, prælatos, clericos, & religioſos, comites ſiue banos, barones, milites, ciues & incolas memoratos ab omnibus homagijs, ſacramentis fidelitatis, colligationis, aut coniurationis, quæ prælibatis Regi Boemiæ, filio, aut miniſtris eorum præſtiterant, vel eum ipſis in præiudicium dictorum Reginæ ac Regis Vngariæ aliquatenus inierant; etiam ſi ea forent iuramentorum, pœnarum adiectione, vel quouis alio vinculo roborata, quæ vacua iuribus, & nulla fore cenſuit & carere decreuit omni robore firmitatis; abſoluit, & ad eorum obſeruationem quomodocumque, aut quantumcunque ſe aſtrinxiſſent pro obſeruandis eiſdem, ipſos non teneri decreuit.

Regem Boemiæ ſibi non aſciſcerēt.

Sacramēta illi præſtita reſciſſa.

18 Et vt quæ grauitati ſedis Apoſtolicæ congruebant, prædeceſſor idem cum debita maturitate ſeruaret, nec excluderet a ſuis proceſſibus amicam in throno ſedentibus æquitatem; Regi Boemiæ, filioque præfatis certum peremptorium terminum aſſignauit, infra quem ipſi per ſe, vel alium, ſeu alios, ſi qua iura de proprietate dicti regni Vngariæ ſe habere credebant, eidem prædeceſſori & Apoſtolicæ ſedi reuerenter oſtenderent, illaque peterent & proſequerentur ordine debito, & vt rationabile foret, ſicut eis videretur melius expedire. Super poſſeſſorio tamen cuiuſcumque ſpeciei vel generis de dicto regno Vngariæ memorato, Regi Boemiæ vel filio competente, propter eorum contumaciam ſic contractam perpetuum eis duxit prædeceſſor ipſe ſilentium imponendum. Vltra præmiſſi vero termini ſpatium, ne in poteſtate foret dictorum Boemiæ Regis & filij inquietare pro libito, moleſtare frequenter; & vt vitandi ſcandali occaſionem tolleret, ad quam cauſam ex tunc in iure & proprietate competentibus ipſis forſitan in regno præfato, iuriſdictionis ſuæ ac ſedis Apoſtolicæ denegauit prædeceſſor idem incommutabili edictione præſidium, & eis in tribunali quocunque tam de iuſtitiæ fomite, quam de poteſtatis plenitudine perpetuum ſilentium impoſuit de fratrum conſilio prædictorum: ita quidem, quod prædicta termini præfinitio, iuriſdictionis denegatio, impoſitioque ſilentij ex tunc elapſo ipſo termino perinde vigorem & effectum haberent, ac ſi in eorundem Boemię Regis & filij per formam citationis ſolitę notitiam perueniſſent; cum non foret veriſimile, vt pręmiſſa in notitiam & conſcientiam dictorum Boemię Regis & filij debito tempore deuenire non poſſent, quę in pręſentia ipſius conſiſtorij, prędictorū pręlatorum, aliorumque plurium, & eorundem nuntiorum & excuſatorum maxime erant tam vulgata, tamque ſolemniter publicata, prout hęc & alia in ipſius prędeceſſoris Bonifacij bullatis literis inde confectis plenius & ſerioſius continentur: quę omnia poſtmodum fuiſſe dicuntur in locis ſolemnibus dicti regni Vngarię de mandato prędeceſſoris eiuſdem tempore debito ſolemniter nihilominus publicata.

Conſtitutum Vvenceſlao tēpus, quo iure petitorio agere apud ſedem Apoſt.

Abſciſſa illi eo elapſo diſceptandi in iudicio omnis ſpes.

Nos autem eiuſdem prędeceſſoris Bonifacij in hac parte veſtigijs inhęrentes, ipſorum Reginę ac Regis Vngarię ſupplicationibus inclinati, conſtitutionem, diffinitionem, declarationem, voluntatem, mandatum ſiue mandata, cenſuram, abſolutionem, termini præfixionem, ſilentij impoſitionem, pręſidij denegationem, & alia ſupradicta, quę per eundem prędeceſſorem Bonifacium taliter facta ſunt, rata habentes, & grata, ex certa ſcientia de fratrum noſtrorum conſilio & aſſenſu auctoritate apoſtolica confirmamus, & pręſentis ſcripti patrocinio communimus: excommunicationis vero ſententiam ſupradictam volumus vſque ad ſatisfactionem condignam auctoritate noſtra, appellatione remota, inuiolabiliter obſeruari. Verum ſicut fama publica, quinimmo infamia referente, non abſque grandi admiratione ſeu potius turbatione didicimus, quod etiam ſic manifeſtum atque notorium nedum in ipſo regno Vngarię ac vicinis, ſed in remotis etiam partibus eſſe dicitur, quod nulla poteſt tergiuerſatione celari, nonnulli ex pręlatis, clericis, religioſis, comitibus ſiue banis, baronibus, militibus, ciuibus, & incolis memoratis prędictorum Boemię Regis & filij in hac parte fautores atque ſequaces, immemores ſalutis eorum, huiuſmodi pręcepta, ſententias, & proceſſus prędeceſſoris eiuſdem damnabiliter contemnentes, ac venientes temere contra ea, pręfatis Reginę ac filio Regi Vngarię iuxta pręmiſſum mandatum ipſius prędeceſſoris aſſiſtere circa recuperationem, defenſionem, & conſeruationem iam dicti regni Vngarię, ipſiſque parere, intendere, ac reſpondere minime curauerunt: quin potius ipſi Boemię Regi & filio, dum viuebant, eorumque miniſtris aduerſus eoſdem Reginam & Carolum Regem Vngarię, ac in eorum pręiudicium pręſtiterunt poſtmodum auxilium, conſilium, & fauorem, prędictos Reginam & Carolum Regem ſuper ipſo regno, ac eius bonis & iuribus inquietando nequiter, & multipliciter moleſtando; propter quod pręfatam excommunicationis ſententiam, latam per eundem prędeceſſorem Bonifacium, damnabiliter incurrerunt.

Acta Bonifacij a Clemēte confirmata.

Nonnulli proceres, & epiſcopi contra Bonif. edicta ſenſere cum Rege Boë.

19 Eodem autem Rege Boemię viam deinde vniuerſę carnis ingreſſo, pręfato adhuc ipſius Regis viuente filio, nonnulli ex pręmiſſis pręlatis, clericis, & religioſis, comitibus ſiue banis, baronibus, militibus, incolis, atque ciuibus, in ſenſum dati reprobum, & ſpiritu obcęcati nequitię, in multiplicationem exceſſuum, iniuriarum contemptus, & offenſarum auſu pręcipiti collabentes, contra eoſdem Carolum Regem & Reginam Vngariæ, nobilem virum Othonem Bauariæ ducem nequiter conuocarunt, ſeu potius obduxerunt, adhærendo & aſſiſtendo ſibi patenter & publice ad inuaſionem, occupationem, & detentionem dicti regni Vngariæ, vel alicuius partis ipſius, ac præſtando auxilium, conſilium, & fauorem, ex quo etiam ipſos tenet excommunicationis præfatæ laqueus alligatos: idemque dux, ipſorum, & aliorum potentia fultus & auxilijs communitus prætextu conuocationis, ſeu obductionis huiuſmodi ad inuaſionem, occupationem, & deten-

Defuncto Vvenceſlao ſeniore Othonem ducē Bauar. ad regnum occupandum euocarunt.

Is profectus in Vng. inſigne regiū accepit.

detentionem prædictam Vngariæ regni temeraria præſumptione ſe transferens, per ipſum B. Veſprimienſem, & quondam A. Chamadienſem epiſcopos ſe coronari, vt dicitur, in Regem Vngariæ procurauit, in hoc etiam officium iuriſdictionis Strigonienſis archiepiſcopi, ad quem Regis Vngariæ coronatio pertinet, faciens vſurpari: & eoſdem Carolum Regem & Mariam Reginam Vngariæ in adiudicata, vt præfertur, eis poſſeſſione dicti regni nequiter moleſtare, inquietare, & perturbare præſumit, inuadendo, occupando, & vſurpando violenter, & iniuſte pro viribus terras, loca, bona, & iura regni eiuſdem, ac etiam detinendo in ipſius regni ſubuerſionem & ſcandalum; ſuæ ac ſuorum complicum & ſequacium in hac parte ſalutis diſpendium, & prædictorum Reginæ ac Regis graue damnum, præiudicium & iacturam. Propter quæ pro parte prædictorum Reginæ ac Regis Vngariæ pro adhibendo ſuper ijs optimo remedio, ad noſtram & dictæ ſedis prouidentiam humiliter habitus eſt recurſus.

Iniuſtum aduerſus Carolum Regē bellū mouit.

Maria Regina & Carol. ad uerſus illū ſedis Ap. auxilium implorarunt.

Nos itaque nolentes hæc, non abſque diuina & præfatæ ſedis iniuria & contemptu attentata taliter & præſumpta, ſicuti nec debemus, conniuentibus oculis præterire, quin circa ea, cum ſimus omnibus in iuſtitia debitores, officij noſtri debitum, prout tenemur & expedire credimus, exequamur; prælatis, clericis, & religioſis, comitibus ſiue banis, baronibus, militibus, ciuibus incolis, complicibus, & ſequacibus memoratis, excommunicationis in perſonas, & interdicti in terras & loca eorum, ac priuationis omnium officiorum, & beneficiorum, priuilegiorum, & gratiarum, atque bonorum, quæ a Romana, ſiue ab alijs, vel in alijs quibuſcumque tenent, vel habent eccleſijs, pœnis, atque ſententijs, quas ipſo incurrant facto, ſi ſecus egerint, diſtricte præcipimus, vt a præmiſſis omnibus, contra prædictos Carolum Regem & Reginam Vngariæ in auxilium & fauorem ducis præfati per eos attentatis taliter & præſumptis, ceſſent penitus & deſiſtant: & tam eoſdem prælatos, clericos, & religioſos, comites ſiue banos, barones, milites, ciues, incolas, complices, & ſequaces; quam omnes alios & ſingulos tam de præfato regno Vngariæ ac ipſius pertinentijs & iuribus, quam de alijs regionibus quibuſcumque ſiue annexis, ſiue non annexis eidem regno, cuiuſcumque ſint præeminentiæ, dignitatis, ordinis, conditionis, & ſtatus, etiamſi regali, vel alia quauis præfulgeant dignitate, attente monemus, eis omnibus, & ſingulis auctoritate prædicta ſub eiſdem pœnis & ſententijs, quas, ſi contrafecerint, eos incurrere volumus ipſo facto; diſtrictius iniungentes, ne in præiudicium prædictorum Reginæ ac Regis Vngariæ prælatum Bauariæ ducem, vel quemuis alium Regem Vngariæ nominare titulare, vel deſcribere, ſeu habere, vel tenere præſumant; neue ipſum, vel miniſtros eius quomodolibet recipiant, vel admittant; nec ei, vel huiuſmodi miniſtris ipſius in inuaſione, occupatione, vſurpatione, vel detentione dictorum regni Vngariæ, iurium, & pertinentiarum eius, aut annexorum ſibi, vel alicuius partis eorum præſtent auxilium, conſilium, vel fauorem, publicum vel occultum, vel de aliquibus eiuſdem regni redditibus, bonis, & iuribus quoquomodo reſpondeant, vel miniſtrent; neque cum eis, vel pro eis vllam faciant colligationem, coniurationem, conuocationem, vel commotionem, ſeu alias noxiam nouitatem,

Annuit eorū precibus Clemens.

Cenſuras ijs ſtatuit qui in Carolum rebellionē mouerint.

Obiectæ aliæ pœnæ.

donec de iuribus & proprietate dicti regni per eamdem ſedem plene fuerit definitum.

20 Ipſum quoque ducem Bauariæ attente monemus, ſibique diſtricte iniungimus ſub ſimilibus excommunicationis & interdicti ac priuationis pœnis & ſententijs, quas ex nunc, prout ex tunc, ſi contra fecerit, proferimus contra eum, ac eas ipſo facto eumdem incurrere volumus, ne ſe Regem Vngariæ nominet; neue de illo titulum ſibi dignitatis regiæ, vel alterius dominationis aſcribat; neque prælatum regnum, vel aliquam eius partem occupare, inuadere, vel detinere præſumat; neue prælibatum Carolum Vngariæ Regem, vel miniſtros ipſius in poſſeſſione prædictorum regni Vngariæ, iurium, & pertinentiarum eius, vel quorumcumque annexorum eidem, per ſe, vel per alium, ſeu alios impediat, perturbet quomodolibet vel moleſtet: ſed a qualibet eorum occupatione, inuaſione, vſurpatione, ac detentione ceſſet & deſiſtat omnino quouſque ſuper ipſius regni iure, ac proprietate plena præfatæ ſedis, vt præmittitur, definitio ſubſequatur. Et ne dici poſſit, quod quemquam a proſecutione ſui iuris ſuper proprietate dicti regni excludere intendamus, ipſi duci Bauariæ vſque ad annum continuum poſtquam hæc in dicto regno, vel vicinis partibus iuxta tenorem aliarum literarum noſtrarum extiterint publicata, peremptorium aſſignamus terminum; infra quem per ſe, vel alium, ſeu alios, ſi qua de proprietate prædicti Vngariæ regni iura ſe habere crediderit, illa nobis, & ſedi Apoſtolicæ reuerenter oſtendere, petere, ac coram nobis, vel ipſa ſede proſequi debito procuret ordine, ac ſicut rationis extiterit, & melius ſibi videbitur expedire: parati enim ſumus exhibere ipſi fauorabiliter & benigne ſuper hoc iuſtitiæ complementum. Cæterum ne moleſtandi & turbandi pro velle ſit ei exceptionis cuiuſcumque facultas, vltra præmiſſum aſſignatum ſibi terminum, niſi prius oſtenderit, petierit, & proſecutus fuerit, vt præfertur, ſuper iure proprietatis, ſi quod dicto duci forſitan in regno ipſo competeret, a noſtræ & dictæ ſedis ſit præſidio iuriſdictionis excluſus: & in quocunque iudicio, tam de rigore iuſtitiæ, quam de apoſtolicæ plenitudine poteſtatis, ei ſuper hoc perpetuum ſilentium imponimus de prædictorum fratrum conſilio & aſſenſu. Nulli &c. noſtræ confirmationis, præcepti, monitionum, mandatorum, aſſignationis & impoſitionis infringere, &c. ſi quis, &c. *Datum Pictauis IV. idus auguſti anno ſecundo.*

Intentatum duci Bauariæ anathema.

Deſignatum vni anni tēpus quo oſtēſa iura apud ſedē Ap. probet.

21 Tranſmiſit a eam conſtitutionem Pontifex ad Strigonienſem archiepiſcopū, ac Vincentium Colocenſem deſignatum, quibus prouinciam impoſuit, vt hæc decreta in Vngariæ regno diuulgarent, atque epiſcopum Camadienſem, a quo ferebatur fama Othonem ducem Bauariæ regia inunctione delibutum, iudicio ad ſedem Apoſtolicam accerſerent: *Antonium*, inquit, *Camadienſem epiſcopum, ſi eundem Othonem, vt prædicitur, coronauit, ne tantus temeritatis exceſſus maneret impunitus, ſi per famam ſeu indaginem etiam non ſolemnem eum deliquiſſe conſtiterit, vos citare curetis, vt intra quadrimeſtre temporis ſpatium poſt citationem huiuſmodi noſtro & Apoſtolicæ ſedis conſpectui perſonaliter ſe præſentet.*

a Reg. poſt eand. ep.

Chamadien. epiſ. ob impoſitā duci Bauariæ coronam accerſitus in iudiciū

Ac ne quid ad tuendas Caroli Regis partes, componendamque fluctuantem Vngariam Clemens prætermitteret, cum religio in continendis in officio populis, vel ad obſequium addu-

Gentilis Card. legatus in Vngar. miſſus

Digitized by Google

cendis rebellibus plurimum poſsit, Gentilem tit. S. Martini in montibus presbyterum Cardinalem, legationis in Vngaria, ac finitimis prouincijs exercendæ munere auctum miſit a. Quo argumento inſigne eſt diploma b Pictauis pridie kal. auguſti datum ad Vngaros, Polonos, Dalmatas, Croatas, Ramæos, Seruios, Lodomerios, Galatios, Cumanos, apud quos deplorat vt florentiſſimum Vngariæ regnum ſeditionum procellis iactatum fluctuarit, defloruerit illius dignitas; in eo religionis cultus exoleuerit, templorum incendijs, vrbium excidijs, cędibus populorum fœdatum ſit: ad quę tollenda mala, priſtinoque Vngariam ſplendori reſtituendam, cum eo ſe conferre non poſsit, ſignificat legatum ſumma auctoritate inſtructum, rerumque gerendarum peritia, alijſque virtutibus inſignem, nimirum Gentilem Cardinalem mittere, quem vt debito honore complectantur, eius imperia excipiant, atque vbi opus fuerit, opem ipſi explicent, adhortatur; Albertumque Regem Romanorum, vt legato auxilium porrigeret, ſolicitauit. ei inſtruxit vero ad rem bene gerendam Gentilem Cardinalem plurima auctoritate, multiſque priuilegijs decorauit d; inter quę permiſit, vt Minoritas, quos in familiam ſuam adſciſceret, ſi ad epiſcopales ſedes gerendas, dum legationem obiret, eligerentur, eccleſiarum regimini admoueret. e

a Lib. 2. ep. cur. 27.
b Reg. poſt cand. ep.
Legatum in id incu[m]bi[u]rum commendat.
Solicitat Albert. Rex Rō. ne legato opera deſit.
c Ep. cur. 31.
d Ab ep. 28. ad 30.
e Ib. ep. 39.

Perueniſſe proximo anno legatum Cardinalem in Vngariam, atque omnes illius motus compoſuiſſe, & adegiſſe Vngaros ad Caroli obſequium; Othonem vero ducem Bauarię poſt ſuſceptum regium inſigne, dum adiuncto ſibi Bela Thomę filio, ac multo inſtructus equitatu in Tranſiluaniam profectus eſſet, vt eam prouinciam ſuo adijceret imperio, a Ladislao Vayuoda captum, tentumque in carcere, donec poteſtati regię ceſsit, referunt Vngarici ſcriptores f. At interceptum fuiſſe inſidijs narrant g, cum ad conciliandum ſibi Ladiſlaum Tranſiluanię pręſidem illius filiam ſibi deſpondiſſet, inuitatumque a ſocero mancipatum cuſtodię fuiſſe, & ex ea miniſtri ope auſugiſſe in Poloniam, agnitumque a duce Glogouienſi eius filiam ſibi thoro iunxiſſe; tum eius & Boemorum ope in Bauariam, abiecta regni Vngarici ambitione, ſe cum vxore Polonica recepiſſe: quocirca omnia ad Carolum puerum in Vngaria proniora fuerunt.

f Thwr. in chr. p. 2. c. 89. Bonfin. dec. 2. l. 9.
g Auentin. annal. Boior. l. 7. & alij.
Otho vinculis traditus.

22 Non vulgaris hæc Caroli Siciliæ Regis felicitas fuit, vt non modo nepotem e Carolo Calabrię duce filio Vngarica corona cinctū viderit; verum, quod maximum eſt, filium ſuum natu ſecundum Ludouicum, qui ſpreta regni Siculi ſucceſſione, religioſam S. Franciſci diſciplinam amplexus, dein Toloſanæ gerendę eccleſiæ præfectus virtutibus emicuerat, miraculis poſt mortem radiare viderit: quæ cum certiſſimo adeptæ æternæ felicitatis argumento opinionem ſanctitatis illius diffunderent, Pontifex archiepiſcoporum Arelatenſis, Ebredunenſis & Aquenſis, ac ſuffraganeorum epiſcoporum, tum ciuium Maſſilienſium precibus adductus, Guidoni Xantonenſi, & Raimundo Lectorenſi epiſcopis partes contulit h, vt patrata Ludouici ope prodigia ad ſacrum examen reuocarent, quo de ipſo ſanctorum albo addendo agitaretur.

Lud. Tol. epiſc.
h Lib. 2. ep. com. 282.

Clemens, *&c.* Nuper ad nos venerabilium fratrum noſtrorum P. Arelatenſis, G. Ebredunenſis, & P. Aquenſis archiepiſcoporum, & ſuffraganeorum ſuorum, ac dil. vniuerſitatis hominum Maſſilienſium fide digna relatione peruenit, quod recolendæ memoriæ Ludouicus epiſcopus Toloſanus, chariſſimi in Chriſto filij noſtri Siciliæ Regis natus, ab ipſo ſuæ iuuentutis exordio, tanquam prædeſtinatus ad gloriam hereditatis æternæ, innocentiæ ſemitis diuina inſpiratione perrexit, & in eo ætate ſuccreſcente, gradatim ipſe glorioſis virtutibus & fama concreuit; ac deinde ſpretis pompis & vanitate mundanis, Chriſti pauperis veſtigia proſequens, & in ordine fratrum Minorum profeſſorum paupertatis deuotam profeſſionem emittens, laudabiliter geſſit iugum obſeruantiæ regularis; vocatuſque poſtmodum ad regimen eccleſiæ Toloſanæ, ſic ſibi per vitæ meritum, ſicque alijs proficere ſtuduit per exemplum, ſic quoque mundanis omnino relegatis affectibus ſe Deo gratam & acceptabilem hoſtiam immolauit, quod per grandia eius præcelſaque merita, ipſo demum de hac luce ſubtracto, & reddito eius ſpiritu Patri luminum, qui illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum, etiam antequam eius corpus iuxta ſui diſpoſitionem arbitrij apud locum dictorum fratrum in prædicta ciuitate Maſſilienſi traderetur eccleſiaſticæ ſepulturæ, ac ſucceſſiue poſtmodū ipſe Pater altiſſimus, qui eum in ſuæ conſortem hereditatis firmiter creditur elegiſſe, multa & euidentia eſt miracula operatus.

Vt a vitæ primordijs coluerit ſanctitatem.
Inſtituta Minoritarū ſit amplexus.
Creatus Toloſ. ep. emicuerit virtutib.
Miracula ediderit.

Et quamuis pro parte archiepiſcoporum, ſuffraganeorum, & vniuerſitatis eorumdem felicis recordationis Bonifacio Papæ VIII. prædeceſſori noſtro, ijs ſemel & iterum reuerenter expoſitis, & cum inſtantia multa petito, vt ſuper præmiſſis inquiri faceret diligenter, veritate ſibi patefacta lucidius, ad eiuſdem Ludouici canonizationem procederet iuxta ritum; quia tamen, antequam prædeceſſor ipſe potuiſſet de prædictis per exactæ diſcuſſionis indaginem informari, fuit de hac luce ſubtractus, petitioni & inſtantiæ prędictorum taliter repetitis nequiuit votiua ſatisfactio prouenire. Quare archiepiſcopi, ſuffraganei, & vniuerſitas ſupradicta nobis per eorum patentes literas ſupplicarunt, quatenus eundem Ludouicum ſanctorum patrum catalogo aſcribere curaremus, vt auctoritate, ſicut conuenit, apoſtolica dignus honor illi exhiberetur in terris, qui prout claris ſignis, & euidentibus argumentis apparet, honoratur in cælis. Licet igitur quod diuina clementia dignis effert honoribus, humana deuotio promptis affectibus honorare debeat, & deuotionis laudibus revereri; nos tamen in huiuſmodi negotio Apoſtolicæ ſedis conſuetam & debitam maturitatem obſeruare volentes, fraternitati veſtræ de fratrum noſtrorum conſilio per apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus de vita & moribus prælati Ludouici, cum præſentis peragerct vitæ curſum, ac de huiuſmodi meritis & miraculis veritate diligentius inquiſita, quicquid ſuper ijs vos inuenire contigerit, nobis ſcriptum fideliter ſub veſtris ſigillis per fideles & idoneos nuncios remittere ſtudeatis. *Datum Pictauis III. non. auguſti anno ſecundo.* Hoc nimirum anno MCCCVII. cum pontificatus Clementis anni a die, qua tiara pontificia ritu ſolemni eſt inſignitus, numerentur: anno enim Chriſti MCCCVI. auguſti menſe nondum Pictauium ſe contulerat.

Ob ea flagitauit clerus, vt ſanctorū honos illi decerneretur.
Religioſū de ijs miraculis examen inſtitui iubet Clemens.

23 Interim S. Ludouici epiſcopi parens Carolus II. onuſtus plurimo ære alieno ob præterita bella, cum exonerari ab ſede Apoſtolica depoſceret, Arelatenſis archiepiſcopi oratoris opera Ponti-

tifi-

Digitized by Google

tifici & cœtui Cardinalium proponebat, Romanos Pontifices, vt Siculi regni ſupremos dominos, ad defendendum illud contra inuaſores, ſumptuſque bellicos ſuſtinendos obſtrictos fuiſſe. Quæ res ne fraudi & damno Romanæ eccleſiæ verteretur, Clemens conſtitutione edita promulgauit a, ſedem Apoſtolicam ad tolerandos ſuperiorum bellorum ſumptus nullo modo teneri potuiſſe, nec ſi alia in poſterum mouerentur, ad defendenda ſua iura fiduciaria officio vllo deuinciri.

a Ext. in arce S. Angeli & in l. priu. R. ecel. to. 2. pag. 206. et. inter Coll. Plat. to. 1. pag. 310. & in M.S. Vall. ſign. lit. B. n. 12. pag. 160.

Clemens epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei ad perpetuam rei memoriam.

Chariſſimus in Chriſto filius noſter Carolus Siciliæ Rex illuſtris, & claræ memoriæ pater eius, dudum bello Siculo a quondam Petro olim Aragoniæ Rege, ſuiſque filijs ipſis illato afflicti grauiter diu & attriti, coacti ſunt propter neceſſitates, expenſas, & onera, quæ belli ipſius diuturnitas introduxit, & aduerſa fortuna parauit, impares ſumptibus hactenus a Romanis Pontificibus prędeceſſoribus noſtris, & Rom. eccleſia, a qua prædictum regnum genitor Regis eiuſdem tenuit, & ipſe Rex tenet in feudum, diuerſa flagitare ſubſidia; eiſque vſque ad ſummam trecentarum ſexaginta ſex millium vnciarum auri, ex cauſa mutui ab ipſis Rege & genitore huiuſmodi occaſione ſuſcepti, ſe ac bona ſua ſolemniter obligare. Nuper vero a nobis in pręſentia fratrum noſtrorum & ſua Rex ipſe per venerabilem fratrem noſtrum Petrum archiepiſcopum Arelatenſem ſuppliciter petijt, quatenus de miſericordia & Apoſtolicæ ſedis gratia, pluribus allegatis ſuæ ad ſolutionem tanti debiti impotentiæ cauſis; & ad fortius ſuadendum etiam iuris rationibus, & varijs argumentis admixtis, quod Romana eccleſia, ſicut domina regni præfati cis vt vaſſallis eiuſdem pro regno prædicto ad defenſionem tenebatur ipſorum & regni, ac onera & expenſas huiuſmodi occaſione fienda ſubire debuerat, dicti debiti remiſſionem ei ſaltem compenſationis iure facere dignaremur.

Soluendo impar Sic. Rex miſericordiam eccleſiæ implorauit.

Onera, quæ ſubijſſet, expoſuit.

Nos igitur prius ſuper his cum dictis fratribus noſtris & alijs viris prudentibus collatione habita diligenti, & prædictis rationibus confutatis; conſideratis etiam, quæ in conuentionibus in conceſſione olim per eandem eccleſiam facta de regno eodem patri Regis eiuſdem appoſitis continentur; attentis inſuper multis alijs, quæ * variare longiſsimum foret, volentes errorem hunc, ne in futurum creſcat, in ſui ipſius ortu ſuccidere, & omnem in poſterum dubitationis materiam amputare; Rege ipſo præſente, & ad id ſuum ſponte & ſpecialiter præbente cōſenſum, de eorumdem fratrum noſtrorum conſilio & aſſenſu, definimus & ſententialiter declaramus, quod Romana eccleſia in bello prædicto, quod ſæpe dictus Rex & genitor eius in dicto regno Siciliæ paſsi ſunt, non debuit, nec ſi moueretur in poſterum contra eum, vel heredes, & ſucceſſores eius bellum vniuerſale vel particulare quodcunque, aut rebellio quæuis in eodem regno, ſiue terris, quæ ab eadem eccleſia tenet in feudum, ipſos defendere, vel eis ſumptus aliquos in hoc impendere teneretur: ſed iidem Rex, heredes, & ſucceſſores ad expenſas, a quibus dictam eccleſiam pronunciamus & decernimus liberam & immunem, pro defenſione ſua, regni pręfati, & quarumcunque terrarum eius irrefragabiliter teneantur. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtrę diffinitionis, declarationis, pronunciationis, & conſtitutionis infringere, vel

* narrare

Eccleſia Rom. ad nullos ſumptus profundēdos pro defendenda Sicilia fuiſſe obnoxia.

ei auſu temerario contraire. Siquis autem hoc attentare preſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum eius ſe nouerit incurſurum. *Dat. Pictauis XIII. kal. auguſti Pont. noſtri anno ſecundo.*

Nomina Cardinalium, qui ſua adiecere ſuffragia.

Ego Clemens catholicæ eccleſiæ epiſcopus.
Ego Ioannes tit. ſanctorum Marcellini & Petri presbyter Cardinalis ſubſcripſi.
Ego Benedictus tit. ſanctorum Nerei *& Achillei presbyter Cardinalis ſubſcripſi.*
Ego Arnaldus tit. S. Marcelli presbyter Card. *ſubſcripſi.*
Ego frater Thomas tit. ſanctæ Sabinæ presb. Card. ſubſcripſi.
Ego frater Nicolaus tit. S. Euſebij presb. Card. ſubſcripſi.
Ego Guillelmus tit. ſanctæ Potentianæ presb. Card. ſubſcripſi.
Ego Stephanus tit. S. Cyriaci in thermis presb. Card. ſubſcripſi.
Ego Leonardus *Albanenſis epiſcopus ſubſcripſi.*
Ego Petrus Sabinenſis epiſc. ſubſcripſi.
Ego Ioannes Portuenſis epiſc. ſubſcripſi.
Ego frater Nicolaus Oſtienſis & Velletrenſis epiſc. ſubſcripſi.
Ego Petrus Praneſtinus epiſc. ſubſcripſi.
Ego Landulfus S. Angeli diaconus Card. ſubſcripſi.
Ego Guillelmus S. Nicolai in carcere Tulliano diaconus Card. ſubſcripſi.
Ego Franciſcus S. *Mariæ in Coſmedin ſubſcripſi.*
Ego Ricciardus *S. Euſtachij diaconus Card. ſubſcripſi.*
Ego Lucas *ſanctæ Mariæ in via lata diaconus Card. ſubſcripſi.*
Ego Petrus ſanctæ Romanæ *eccleſiæ diaconus Card. ſubſcripſi.*
Ego Raymundus *S. Mariæ nouæ diaconus Card. ſubſcripſi.*
Ego Arduinus ſanctæ Mariæ in Porticu *Cardinalis ſubſcripſi.*

24 Aſſertis itaque ſedis Apoſtolicæ iuribus, ne ſucceſſores grauiori onere premeret, ſi ipſos profundendis in defendendo regno ſumptibus implicuiſſet, benignitatem ſingularem explicuit, Pontifex in Carolum II. qui ob prætetita bella ab euoluto tantarum conuerſionum tempore ingenteſque ſumptus tum a Carolo ipſius parente, tum a Gerardo epiſcopo Sabinenſi & Roberto comite Atrebatenſi Siculæ regiæ procuratoribus, tum ab ipſomet, poſtquam carcere laxatus eſt, profuſos grauiſſimis nominibus onuſtus erat: adeo vt præſtita mutuo illi a Romana eccleſia auri moles ad trecenta & ſexaginta ſex millia vnciarum aſcenderet: quibus ſoluendis cum impar eſſet Carolus, Clemens reuocatis in memoriam inſignibus Caroli I. in eccleſiam meritis, tum Caroli II. officijs & obſequijs vt gratiam reponeret, & calamitatum, quibus regia Sicula tamdiu oppreſſa fuerat, miſereretur, aſſentiente Cardinalium collegio, tertiam illi totius ſummæ partem remiſit a: de duabus vero reliquis ſummæ olim mutuo traditæ partibus ita cum Carolo Clemens, qui Syriacam expeditionem verſabat animo, pactus eſt, vt iam ante indicatum fuit. Exercendæ porro liberalitatis has cauſas attulit.

Obſtricto eccleſiæ Carolus ad trecenta, ac ſexaginta ſex vnc. auri millia.

a Ext. ea lit. in arca S. Aug.

Clemens, &c. Non ſine turbatione mentis diuturnitatem Siculi belli in conſiderationem deduximus, tui, filiorumque tuorum carceres, conflictus varios, tam maritimos quam terreſtres, quos paſſus es, cædes, incendia, prædas, damna, innumeraſque rurſus, quas belli calamitas

introducit clades, aduertimus & finem felicio-rem nunc, qui datus eſt bello, conſpeximus diligenter. Hæc tuas, regnique prędicti attriuerunt opes; hęc tui habendam miſerationem ſuadent; hęc noſtra commouent viſcera pietatis: his & diuerſis munia quęrere: his miſerabiliter ſupplex coactus es ſuffragia poſtulare. Quis dirus pater non miſereatur tui, fili chariſſime? Quis crudelis dominus tibi opem inclyte vaſſalle non ferat? aut quis paſtor ſæuus te ouis pręclara in vberrimis paſcuis non locabit? Abſit quod a principe recedas vacuus, a Romano Pontifice fruſtra poſtularis auxilium, & in tempore placito non fueris exauditus. Eliſeus non tantum viduę mulieri ſubuenit, vt redderet debitum creditori; verum etiam vnde ipſa, eiuſque filij viuerent, de multa benignitate prouidit, Habet nempe aurum eccleſia non vt ſeruet, ſed eroget, & neceſſitatibus ſubueniat oppreſſorum. Argentum quoque & aurum templi diuitis Iudęorum hoſtis non aſportaſſet Aſſyrius, ſi non auare aut in pompam ſeruatum fuiſſet, ſed miſericorditer erogatum. In euangelij etiam narratur parabola, quod duorum debitorum non habentium vnde redderent, creditor donauit vtriſque. Nunquid habes fili vnde commode reddas quod tanta mole debitorum premeris, qui ſecundum dignitatem regiam tibi & tuis liberis in expenſis prouidere debes, quiue alias ex pluribus cauſis grauiter alijs diceris debitis oneratus? Nunquid contra decus regium immobilia regni prędicti in ſolutum dabis eccleſię, vt relinquaris pauper & efficiaris egenus, & tui, ne egeas, non habeamus crudeliter rationem? Certe ad humanitatis, quę requiritur in nobis, quod prouideamus egenis, non eſſet, nec ſacerdotis hoc fore modeſtię probaretur, qui manum ſuam aperit inopi & extendit ad pauperem palmas ſuas. Iubilęus inſuper in lege veteri annus fuit, in quo fiebat remiſſio debitorum. Res quippe fauorabilis eſt remiſſio debiti, & ideo maior pars creditorum in hoc minori prejudicat, & qui inducias eligunt, preferuntur ijs, qui bonorum poſtularint ceſſionem, &c. *Dat. Pictauis, kal. aug. anno* II. Inſigni adeo auctus beneficio Carolus Rex, qui Pictauium ad Clementem ſe contulerat, paucis poſt diebus illuſtre grati animi ob acceptum beneficium regium diploma confecit, quod in molis Adrianę archęo reconditum eſt, & inter inſignia monumenta a Platina iuſſu Sixti IV. collecta b, tum in M. S. noſtro Vallicellano extat: e quo hęc pauca decerpſiſſe ſuffecerit.

Cauſas explicandæ in eum miſericordiæ expo. pij Pont.

Agit Clementi Carolus pro impenſo beneficio grates.

b Ext. in arce S. Angeli & inter. Coll. Plat. to. 1. pag. 314. & in M.S. Vall. ſign. lit. B, n. 12. p. 328. & 399. & in M.S. ſign. lit. D n. 1, pag. 130. & 138.

Pie pater & domine, quia gratitudinis exigit debitum, vt gratus beneficia recipientis affectus præterita memoret, præſentia recognoſcat, ego ingratitudinis vitium fugiens, libenter intra pectoris clauſtra diſcutio & ſolicita meditatione reuolue quanta ſancta mater eccleſia, & prædeceſſores veſtri Romani Pontifices præfatum dominum genitorem meum & me diligentia fouerint, quam feruenter nobis in neceſſitatibus & opportunitatibus noſtris porrigendo dexteram auxiliatricem aſtiterint, quamque ſtudioſe in promptu exurgentes in auxilium noſtris periculis obuiarint: ſed & nunc, beatiſſime pater, cum qui prædeceſſoribus ipſis veſtris in affectus plenitudinem ad me, regnum, & liberos meos ſucceſſiſſe noſcimini, immo pro releuanda mei ſtatus oneroſa conditione diuino nutu in hac tempora videmini reſeruati, de innata vobis liberalitate ac miſericordia ſupraſcripti debiti trecentarum & ſexaginta ſex millium unciarum auri, ſiue ſit tantum, ſiue ſit minus, ſiue etiam plus aſcendat, tertiam partem mihi, heredibuſque meis, & ſucceſſoribus remiſiſtis, & de gratia ſpeciali donaſtis: pro quibus remiſſione & donatione vberes exoluens gratias, ad pedes veſtræ ſanctitatis reuerenter accumbo, &c. Dat. Pictauis anno Domini MCCCVII. *XXI. iulij V. indictionis regnorum meorum anno XXIII.*

25 Conſulente inter hęc ſedem Apoſtolicam Beatrice Droçenſi comitiſſa, ſe olim accepto crucis ſymbolo expeditioni Syriacę voto adſtrinxiſſe, ac Tunetum, cum S. Ludouicus eo duxiſſet exercitum, profectam indeque, cum diſſolutus eſſet, reuerſam crucis ſignum abieciſſe: cumque perficiendi voti ſpes adempta eſſet, ad excutiendam facti religionem quid gerendum incumberet, flagitante; Clemens omni religionis nexu illam exoluit a. Proſecutus ſimiliter eſt Clemens apoſtolica beneuolentia Blancam S. Ludouici filiam, quę ętate prouecta ornando virtutibus animo ſtudebat; cui multas prerogatiuas contulit b ob parentem ſanctiſsimum, modo ipſa expiatarum exhomologeſi noxarum dolore afficeretur, indulgentias eſt impertitus.

Beatrix Drocēſis comitiſſa voti non perfecti religione ſoluta.

a Lib. 2. ep. com. 372.

b Ib ep. cõ. 372.

Blancæ S. Lud. filiæ indulgentiæ datæ.

Dilectæ in Chriſto nobili mulieri Blancæ filiæ ſanctæ memoriæ Ludouici confeſſoris, Regis Franciæ.

Zelum habens intimę deuotionis ad Deum, ſic ſupernę beatitudinis te conſtituis amatricem, quod illam ſtudio pię vitę quęrere non deſiſtis: noſque tanto libentius fauoris apoſtolici plenitudine pia tua vota proſequimur, quanto amplius tuę ſalutis diligimus incrementum. Vt igitur ex largitione ſpiritualis gratię beneuolentiam, quam ad te tãquam filiam benedictionis habemus, ſentias per effectum, de omnipotentis Dei, noſtra, & beatorum Petri & Pauli apoſtolorum eius auctoritate confiſi, tibi, dummodo vere pœnitens fueris & confeſſa, centum annos de iniuncta tibi pœnitentia miſericorditer relaxamus. *Datum Pictauis 2. non. nouembris anno ſecundo.*

26 Collatis c a Clemente apoſtolica liberalitate ſacris beneficijs, ad illius in continenda diſciplina eccleſiaſtica ſeueritatem ſermonem traducimus. In primis contra preſules dignitate & auctoritate conſpicuos, qui cęteros exempli improbitate inficerent, zelum magis acuere viſus eſt; *De prælatorum*, inquit, *præſertim religioſorum exceſſibus, qui ex religionis obſeruantia maiori debent nitore fulgere, eo grauius concitamur, quo ipſi magis per exercitium bonorum operum alijs debent exiſtere ſpeculum & exemplar; eorumque culpa damnabilius toleratur, cum & exempla magis pernicioſa producant, & pericula pariant grauiora.* Defecerat inter cęteros ab officio Dietherus archiepiſcopus Treuirenſis ordinis Predicatorum alumnus Adolphi Naſſonij olim Regis Romanorum frater, qui preter ſimonię, dilapidationis bonorum eccleſię, contemptus in ſedem Apoſt. crimina, Alexandrum abbatem monaſterij S. Matthęi in Treuirorum ſuburbanis ad tribunal apoſtolicum appellantem monaſterio depulerat, aliumque intruſerat. Ob quę demandatum eſt munus d Eſternacenſi, & Lucemburgenſi Treuirenſis diœceſis abbatibus, ac prepoſito eccleſię Leodienſis, vt ipſi ad dicendam cauſam apud ſedem Apoſtolicam diem indicerent.

c 8 annal. l. 3. p. 13. c. 8. & c. 18 Oder. in chr. & de Tars.

In præſules deficientes ab officio animaduertit Clemens.

Dietheri archiepiſc. Treuirēſis crimina.

d Lib. 2. ep com. 139.

Mandamus, inquit, *quatenus vos, vel duo aut vnus veſtrum per vos, vel alium, ſeu alios eundem archiepiſcopum ex parte noſtra peremptorie citare curetis, vt infra trium menſium ſpatium, a die factæ citationis huiuſmodi numerandum, ſub excommunicationis pœna, quam niſi veniendo paruerit*

Siſtere ſe Apoſt. ſedi ad cauſã dicendã iuſſus.

te ipſo incurrat, apoſtolico ſe conſpectui perſonaliter repræſentet, noſtris beneplacitis & mandatis plenarie pariturus, & recepturus quod iuſtitia ſuadebit, &c. Conuulſit Pontifex omnia ab archiepiſcopo contra abbatem geſta, poſtquam is ad Romanum Pontificem prouocaſſet. *Dat. Pictauis II. non. iunij anno II.* Inhorruit ex intentato ſibi iudicio Dietherus, curiſque anxius, cum profectionem adornaret, morbo tentari cœpit, quo e viuis ſublatus eſt a. Cum vero cleri odia in ſe vehementer accendiſſet, nulli funebres honores ipſi exhibiti a clero fuerunt, ſed tãtum a Dominicanæ familiæ religioſis viris, quorum inſtituta fuerat profeſſus. In eius porro locum ſuffectus eſt a canonicorum collegio Balduinus Henrici Lucemburgenſis comitis frater, atque a Clemente V. ſacratus, ac pallio exornatus: cuius opera Henricus proximo anno Germaniæ, deinde Boemiæ regna conſecutus eſt.

Moritur.

a Annal. archiep. Treuir.

Succedit ei Balduinus.

Parto namque ſuperiore anno Alberti patris Cæſaris beneficentia Boemiæ regno, haud diu potitus eſt Rudolphus b Auſtriacus: cum enim alienatas a Vvenceſlao iuniore arces ad regium imperium reuocare niteretur, ac Zuicouam arcem munitiſſimam Bauari Straconicenſis oppugnandam Henrico Roſenſi commendaſſet, & Horaſditium oppidum, in quo Bauarus inerat, obſediſſet, dyſenteria ex fugacium fructuum eſu correptus, Pragamque relatus vita functus eſt, & a Ioanne epiſcopo aliquandiu obniſum eſt, ne ſepulchro mandaretur corpus, quod reluctante ipſo Rudolphus ſanctæ Margaritæ caput a templo S. Viti in Auſtriam tranſtuliſſet. Certatum deinde in regni comitijs magno ardore eſt de Rege Boemiæ præficiendo, ac Ioannes epiſcopus ius Annæ, quæ Henrico nupta fuit, legibus propugnabat, fratribus non extantibus primam ſororibus in ſucceſſione regni cauſam eſſe, non quidem vt ipſæ exerceant imperium, ſed id viro comparent ſi eum habeant, quem pater, regnumue ijs tradiderit, quam ſententiam complures proceres ſunt amplexi: at Pragenſes defuncti Rudolphi fratrem optabant in ſolium euehere. Quo accepto Albertus Germaniæ Rex expeditionem in Boemiam ſuſcepit: verum a Cuthnenſibus propulſatus, appetente hyeme copiarum partem reliquit in munitionibus, partem in Auſtriam deduxit; primo vere maiorem belli apparatum inſtructurus. Sed illius conatus inopina mors a Ioanne nepote illata oppreſſit, ac proximo anno Boemiæ regnum Henricus Charinthius Annæ vxoris iure repetiuit; at non multo poſt Ioanni Lucemburgenſi ceſſit, vt ſuo loco dicetur.

b Dubrau hiſt. Boem. l. 19. & alij.

Rudolphi Regis Boemiæ obitus.

Henricus Charinthius regno reſtitutus.

De ſucceſſore certamen.

27 Interim prætereundum non eſt, Clementem ad aſſerendam pontificiam auctoritatem, ac geſta ante ſuſceptam tiaram apoſtolicam corroboranda, conſtitutionem edidiſſe, qua promulgauit c, eodem valere robore, quæ ante, vel poſt ſolemni ritu acceptas papales infulas decreta eſſent: eademque ab Innocentio III. ſancita d, vt omnem dubij ſcrupulum adimeret, vel diplomata antea data infringere meditantium temeritatem frænaret.

Geſta ante papales infulas ſuſceptas valere decernitur.

c Lib. 1. ep. cur. 18 & extrauag. de ſen. excom.

d Ann. Chr. 1198 n. 12.

Ad perpetuam rei memoriam.

Quia nonnulli, prout accepimus, contra doctrinam Apoſtoli, quin potius imprudentiæ innitentes, ac diſceptare ſuper ijs, de quibus eis non expedit, ſatagentes aſſerere non verentur, quod ſummus Pontifex ante ſuæ benedictionis & coronationis ſolemnia ſe non debet intromittere de prouiſionibus, reſeruationibus, diſpenſationibus, & alijs gratijs faciendis; nec ſe in literis epiſcopum ſimpliciter, ſed electum epiſcopum ſcribere, neque etiam vti bulla, in qua nomen exprimitur ipſius; nos nolentes, quod literæ noſtræ tam ſuper gratijs, quam negotijs quibuſcumque confectæ, quæ ante noſtræ benedictionis & coronationis ſolemnia emanarunt, occaſione huiuſmodi per quorumuis cauillationes quoquo modo vacillent, auctoritate apoſtolica declaramus, ipſas exiſtere validas, plenamque habere roboris firmitatem: diſtrictius inhibendo, ne quis eas de cætero tali occaſione audeat impugnare. Nos enim ex nunc in omnes & ſingulos, qui contra huiuſmodi declarationem & inhibitionem noſtras venire præſumpſerit, excommunicationis ſententiam promulgamus. Nulli ergo, &c. *Dat. apud Peſſacum Burdegalenſis diœceſis IV. kal. martij anno ſecundo.*

Contrarium aſſerentes dãnati.

28 Huic conſtitutioni aliam addimus, quam in eodem Peſſacenſi receſſu tulit, poſtquam e difficili morbo conualuiſſet: graui enim religione animum premi ſenſerat, dum aduerſa tentatus valetudine ſibi vacaret, ob plures eccleſias patriarchales, archiepiſcopales, epiſcopales, tum monaſteria ſuis deſtituta paſtoribus eccleſiaſticorum, vel ſecularium cuſtodiæ & patrocinio commendata: quarum eccleſiarum & monaſteriorum iura ab his diſſipabantur, vtpote qui opibus tantum ſacris inhiarent; diuinique cultus ſplendor obſoleſcebat. Ad euellendum itaque illum ex animo ſtimulum, commendas omnes (vt vocant) ſubiecto diplomate reuocauit. a

Alia Clementis cõſtitutio.

Sacerdotia &c. in commendam tradita reuocat Clem.

a Lib. 2. ep. cur. 27.

Clemens, &c. Ad perpetuam rei memoriam.

Pridem nos, licet inſufficientibus meritis, ad ſummum apoſtolatus apicem, ſicut Domino placuit, euocati, ab ipſo noſtræ promotionis exordio antiquæ notitiæ Regum, prælatorum, magnatum, & aliarum nobilium perſonarum eccleſiaſticarum & ſecularium memores exiſtentes; ac ipſorum aliquibus tum quia in terris morantes eorum gradum huius promotionis habuimus, tum quia ſolitæ ad eos amicitiæ ſpiritualibus affectibus ducebamur, aliquibus vero ex aſſueta Romanorum liberalitate Pontificum, quam in ſuis exercere ſunt ſoliti nouitatibus, volentes honoris & liberalitatis affluentia complacere, ad eorum importunas tamen & multiplicatas precum inſtantias nonnullis clericis, & perſonis eccleſiaſticis, religioſis & ſecularibus diuerſorum ordinum, dignitatum, conditionum, & ſtatuum patriarchales, archiepiſcopales, & epiſcopales eccleſias, ac monaſteria, proprijs deſtituta paſtoribus, ſub commendæ, vel cuſtodiæ, ſeu curæ, vel guardiæ, aut adminiſtrationis titulo, nomine, vel vocabulo duximus perpetuo, vel ad vitam, ſeu ad certi temporis ſpatium committenda. Super ijs autem, an tales videlicet & tantas gratias per nos fieri deceuiſſet, variorum & arduorum negotiorum multiplicitate diſtracti vſque ad tempus, quo infirmitate ſatis periculoſa nos ijs diebus Deus viſitauit omnipotens, nequiuimus plenarie cogitare. Verum in debilitate ipſius ægritudinis conſtituti, & a negotiorum vtcumque diſcuſſione ſemoti, ad hæc ſub diligenti examine direximus aciem noſtræ mentis; demumque proſpeximus euidenter, quod eccleſiarum & monaſteriorum eorundem cura negligitur, bona & iura diſſipantur ipſorum, ac ſubiectis eis perſonis & populis ſpiritualiter plurimum & temporaliter derogatur, eiſque redundant ad noxam, quæ dicebantur cedere ad profectum: ac

Vt plures eccleſias in commendam dederit.

Morbo tentatus ſenſerit inde graues religionis aculeos.

Aguouerit plura inde patere diſcrimina.

ne

Digitized by Google

ne dum ipſis, ſed & Romanæ matri eccleſiæ, quæ diſponente Domino ipſorum capur fore dignoſcitur & magiſtra, grauiora inde futura pericula formidantur.

Nolentes igitur ijs tot & tantis diſpendijs cauſam relinquere, ſed volentes potius opportunum & debitum in hac parte remedium adhibere; omnes & ſingulas commiſſiones huiuſmodi per nos, vt præmittitur, factas quibuſcumque cuiuſuis ordinis, dignitatis, aut ſtatus, ſi etiam ſanctæ Rom. eccleſiæ Cardinalis quocunque modo, vel tempore factæ nuſcantur, auctoritate apoſtolica ex nunc ex certa ſcientia reuocamus, caſſamus, & annullamus, ac decernimus non habere aliquam roboris firmitatem, &c. ***Dat. apud Peſſacum Burdegalen. diœceſis x. kalend. martij anno ſecundo.***

Commendæ ab eo reuocatæ.

29 Nec tantum conditas olim eccleſias, ne commendatorum vitio peſſum irent, tueri Pontifici curæ fuit; verum ad nouas in oriente condendas ſolicirudinem apoſtolicam collocanit. Tarraros ex Aytono & Clementis literis ſuperius, dum de expeditionis Syriacæ conſilijs egimus, erga Chriſtianam religionem præclare affectos vidimus, ac Pontifex hoc anno Ioannem è monte Coruino, virum religioſum, diſſeminandæ fidei zelo inceuſum, qui in Tartaria plures infideles ad Chriſtum pellexerat, archiepiſcopum Cambalienſem in Cathay regno creauit [a]: nonnullos viros religioſos laborum & gloriæ fututos participes ſubmiſit, quos archiepiſcopi Cambalienſis creauir ſuffraganeos, & ſactis epiſcopalibus initiari iuſſit. Tanti viri, quibus auguſta adeo renebticoſo orienti euangelicæ lucis inferendæ prouincia impoſita eſt, fuere Andreas e Peruſio, Nicolaus e Bantra, Gerardus, Vlricus, Sayſuſtordſ, Peregrinus e Caſtello, Guillelmus e Villanoua Minoritæ, quorum nomina digna immortalitate ſilentio obruere non potuimus. Ad quos ſingulos ſubiecta verborum forma conceptæ literæ datæ, atque Andreæ in regeſto pontificio inſcriptæ extant. [b]

Religio apud Tartaros propagata.

a Ibid. ep. cur. 46.

b Lib. 2. ep. com. 652.

Clemens, &c. Dilecto filio fratri Andreæ de Peruſio ordinis fratrum Minorum per nos aſſumpto in epiſcopum ſuffraganeum archiepiſcopalis ſedis Cambalienſis in dominio Tartarorum.

Nuper conſideraütes attentius clara ſanctæ operationis ſtudia, quæ dilectus filius frater Ioannes de monte Coruino in archiepiſcopum Cambalienſem per nos aſſumptus in partibus Tartarorum, ſecum Domino faciente virtutem, operatus eſt hactenus, ac in partibus ipſis exiſtens aſſidue operatur, ipſum fratrem Ioannem ordinis fratrum Minorum profeſſum & in dictis partibus exiſtentem de fratrum noſtrorum conſilio & apoſtolicæ plenitudine poteſtatis in ciuitate Cambalienſi, magna vtique & honorabili regni magnifici principis magni Regis Tartarorum, in archiepiſcopum aſſumpſimus, & præfecimus in paſtorem, curam & ſolicitudinem animarum omnium exiſtentium in toto dominio Tartarorum ſibi plenariam committentes; eique exercendi omnia, quæ ad iura archiepiſcopalia ſpectare noſcuntur, prout permittunt canonicæ ſanctiones, eadem auctoritate plenam & liberam poteſtatem. Vt autem in eiſdem partibus incrementum ſalutis animarum perfectius prouenire valeat, & fides catholica ſemper de bono in melius per euangelicæ prædicationis doctrinam auctore Domino proſperetur; nos ſummi Regis magiſterio eruditi, qui inclinata cœlorum altitudine,

Ioannes e monte Coruino.

Creatur Cambalienſis archiepiſc.

vt hominem redimeret, factus homo diſcipulos, quos elegir, in vniuerſum mundum miſir euangelium prædicare, cupientes viros prouidos & diſcretos, ſcienres ad ſalutem populos incredulos erudire, in partem huiuſmodi ſolicitudinis euocare, qui rectas faciant ſemitas Dei noſtri, populum acceptabilem ei reddant; te ſufficienter in lege Domini erudirum, vita & religione conſpicuum, motum honeſtate decorum, ac multarum virtutum rirulis commendatum, de fratrum noſtrorum conſilio, & apoſtolicæ poteſtaris plenitudine in adiutorium commiſſæ dicto fratri Ioanni ſolicitudinis pro maiori animarum ſalute ſpecialiter deputamus, ac in dicto dominio in epiſcopum aſſumimus & præficimus in paſtorem; mandantes auctoritate præſentium venerabili fratri Ioanni Portuenſi, & dilectis filijs noſtris Ioanni tit. SS. Marcellini & Petri presbytero, ac Lucæ S. Mariæ in via lata diacono Cardinalibus, vt tibi auctoritate noſtra faciant munus conſecrationis impendi, & conſtituentes te ſuffraganeum archiepiſcopi ſupradicti; tibi nihilominus & ſucceſſoribus tuis epiſcopis in eodem dominio concedentes, vt omnibus & ſingulis gratijs & conceſſionibus, quas nuper per literas noſtras fratribus dicti ordinis in terras Saracenorum, paganorum, & aliorum infidelium proficiſcentibus, auctoritate apoſtolica duximus indulgendas, auctoritate noſtra libere vti poſſis.

Submiſſi alij in Tartariam religioſi viri.

Cambalienſis archiep. ſuffraganei inſtituti.

Priuilegijs aucti.

Volumus itaque, ac tibi in remiſſionem iniungimus peccatorum, quatenus huiuſmodi commiſſum tibi paſtorale officium in Dei & noſtro nomine deuote ſuſcipiens, cum diuinæ benedictionis gratia ad partes eaſdem te perſonaliter conferas, propoſiturus ibi verbum diuinum, prout Spiritus S. gratia dabit tibi; ac de noſtro & Apoſtolicæ ſedis fauore plene confiſus dictum officium ſic ſolerter & ſolicite ſecundum datam tibi a Deo prudentiam exequi ſtudeas, vt fructum afferas, & fructus tuus manens in prolem filiorum adoptionis excreſcat, ac ſponſa Chriſti eccleſia de ſua fœcunditate in Chriſto ſponſo ſuo congaudens, fidelem & vtilem miniſtrum ſe deſtinaſſe lætetur, & dictatum partium populi ſalutis & quietis angelum ſuſcepiſſe in Domino glorientur; tuque proin nihilominus ipſius eccleſiæ gratiam, & diuinæ retributionis gloriam vberius merearis. ***Dat. Pictauis x. kal. aug. anno ſecundo.***

30 De hac epiſcoporum creatione, celebrata a Clemente pro inferendo Tarraris Catayenſibus euangelio, Odoricus Foroiulienſis [a], atque ex eo Vvadinghus in Minorum Annalibus meminere: affert autẽ Odoricus partem diplomatis pontificij ad Ioannem e monte Coruinu, fidei Chriſtianæ apud Tartaros propagatorem & Cambalienſis eccleſiæ conditorem dati, alteriuſque partis ſententiam adducit: qua nimirum Clemens Ioannem archiepiſcopum Tartariæ omnibus epiſcopis & præſulibus earum partium præficit ea lege, vt ſe Romano Pontifici obnoxium profiteatur, atque ab eo vſum pallij accipiat: tum dandi eccleſijs, ſacrandique epiſcopos, ſacerdotes & clericos auctoritate inſtruit; demum ob eccleſias ſtructas, & noui veteriſque teſtamenti in ijs depicta myſteria, vt eorum aſpectu imperiti populi ad Numinis cultum alliciantur, commendat. Exſcripſit etiam memoratus Odoricus pontificium diploma ad Cham magnum Tartarorum, quo illum ad exuendam veterem ſuperſtitionem, & ſacra Chriſtiana amplectenda ſolicitat; tum ob

a M.S. Odorici Foroiul. & ex eo Vvad. to. 3. hoc ann. n. 9. & ſeqq.

Cambalienſis archiepiſc. priuilegia.

Commendatur ob ſacras imagines in templo locatas.

Cham Tart. ad fidẽ Chriſtianã amplectendã ſolicitat.

regia

regia ſtudia in ſacerdotes Chriſtianos collata gratulatur his verbis. a

a Extat apud Odor. Foroiul. et Vvading. hoc an. n. 21.

Ioannes, &c. magno Regi Tartarorum Deum colere & timere.

Ob ſtudia in Chriſtianos collaudatur.

Benedictus Deus & pater luminum, qui vbi vult ſpirans, potenter effecit, quod tu, ſicut digna fide relatione libenter accepimus, in amore virtutum & pijs operibus exercendis ſtudioſe intendens, miniſtros Chriſtianæ fidei ſereno oculo pie reſpicis, & verba ſalutis libenter audiens, ipſos in conſpectu tuæ magnitudinis gratanter admittis: ex quo nobis ſuper hoc Deo largitori bonorum omnium deuote laudes & gratias referentibus, firma ſpes ſalutis ingeritur, quod ipſe Deus miſerator et multum miſericors ſic oculos tuæ magnitudini aperiat clara luce, quod ex tot errorum tenebroſo obiecto nubilo ipſum Deum vnicum dominum & Ieſum Chriſtum redemptorem tuum perfecte cognoſcere, & animum tuum pio & recto ordine perquires. Attende igitur, magnifice princeps, & prudenter agnoſcas, quod inter cætera, quæ magnitudinem tuam exaltabunt & dilatabunt potentiam tuam, & fulgorem tui diffundere poterunt principatus & poteſtatis, præcipue catholicæ fidei ſacramentum felicitatem tuam ad perpetuæ beatitudinis inæſtimabilem gloriam promouebit; teque per illam Chriſtus ſol iuſtitiæ, remunerator magnificus præmiorum, inter ſanctos & electos ſuos feliciter in cœleſtibus collocabit, tuique facti recolendi memoriam poſteritatis ad futuros tranſmittet, &c.

Propoſita illi diuina præmia.

IESV CHRISTI annus 1308.

CLEMENTIS PP. V. 4. ALBERTI ROM. REG. 10. ANDRONICI IMP. OR. 25.

1 INſignis extitit noua rerum partim triſtium, partim lætarum conuerſione annus milleſimus ſupra trecenteſimum octauum, indictione ſexta, quo legati Cardinalis opera ſedatæ in Vngaria turbæ, decreti in Raſciam Vroſio ad eccleſiæ gratiam redire meditante nuntij apoſtolici; Cyprus inteſtinis diſſenſionibus concuſſa eſt, Germania cæſum Regem Romanorum luxit, planxit Roma ſacroſanctæ Lateranenſis baſilicæ eccleſiarum omnium principis incendium, Inſubria impuriſſimi hæreſiarchæ, ac ſequacium ſupplicium vidit; exercuit Gallia in Templarios iudiciorum ſeueritatem, atque in eorum cauſa Viennenſe concilium a Clemente indictum eſt.

Expoſita compendio hoc anno geſta

Vrgebat Clementem Philippus Francorum Rex, vti Templarios, de quibus anno ſuperiore memorauimus, nefandorum ſcelerum a ſe poſtulatos, damnaret. Vtque in re grauiſſima Pontifex ſummam conſilij maturitatem adhiberet, nec ſontes inſonteſque iiſdem pœnis inuolueret, viros prudentia & auctoritate conſpicuos creauit iudices, qui de Templarijs diligentiſſime cognoſcerent, atque eorum geſta excuterent, vt vel de ijs ad veterem diſciplinam reuocandis, vel delendo eo ordine ſedes Apoſtolica, tota de re certior facta, conſultiſſime deliberaret. De quibus hæc Bernardus. b

Francorũ Rex Templarios apud Pontif. accuſat.

b Ber. chr. Rom. Pot. & M. S. Vat. bibl. ſignat. nu. 3765. in Clem. V. Templarij cõ, r. heli

2 *Eodem anno Domini prætaxato* MCCCVIII. *in menſe auguſti Papa Clemens ad vniuerſa Chriſtianitatis tam regna, quam climata literas apoſtolicas deſtinauit, vt videlicet Templarij caperentur; & contra ſingulares perſonas illius ordinis per diœceſanos cum adiunctis ſibi perſonis religioſis inquiſitio fieret ſuper articulis redditis contra ipſos, & iudicarentur in ſingulis prouincijs in metropolitano concilio æqua lance. Fuerunt inſuper per Papam delegati viri ſpectabiles & inſignes in diuerſis partibus Chriſtianitatis ſuperintendentes, qui de toto ordine inquirerent, vt poſſet illius ordinis reformatio debita, vel totalis eiectio fieri in proximo futuro concilio generali.* Conſentiunt Bernardi dictis apoſtolicæ literæ a ad vniuerſos eccleſiarum præſules miſſæ, quibus imperauit Pontifex, vti Templarios, in quos nondum a ſacræ fidei cenſoribus quæſtio exercita eſſet, publico programmate accerſerent in iudicium: tum prouinciales ſynodos cogerent, in quibus equeſtris illius ordinis ſingulos viros, diligenter diſcuſſos, ex formula ad eos tranſmiſſa, vel criminis ſuſpicione liberarent inſontes, ſonteſue meritis pœnis afficerent.

a Clem. l. 3. poſt ep. com. 780.

Indictæ prouinciales ſynodi

Præterea ad exercendam maiori diligentia in Templarios iudiciorum ſeueritatem, ſcrutandaque eorum flagitia miſſi ſunt ad complures orbis prouincias apoſtolici nuncij rerum peritia inſignes, quibus quærendi in illos ius decretum eſt b. Præcipua porro capita illius formulæ, ex qua ad examen Templarij adducti fuerunt, extitere immania crimina, quibus communis fama ipſos reſperſerat, infanda nimirum hæreſi, atque idololatria infectos eſſe: Chriſtianum nomen eiuraſſe: Saluatoris imaginem conſpuere: idolum criſpantibus cincinnis aureis ſpectabile, a quo felicitatem diuitiarumque affluentiam precabantur, colere; atque in cœno nefandarum libidinum volutari. Quæ ſcelera execranda plurimi ex ijs magnæ auctoritatis viri ſponte nullo terrore adhibito coram Cardinalibus confeſſi, damnataque hæreſi, eccleſiæ reſtitui flagitarunt: quibus venia ex eccleſiæ ſolita clementia data eſt.

b Lib. 3. ep. cur. 23 ext. etiam apud Rub. hiſt. Raui. l. 7.

Præcipua ſcelera Templarijs obiecta.

3 Vertit vero diuinæ vindictæ ac prouidentiæ Pontifex, occulta hæc flagitia in lucem erupiſſe, in literis ad Moguntinum, Colonienſem, Treuirenſem, & Magdeburgenſem archiepiſcopos datis c: *Deus*, inquit, *vltionum, cui nihil eſt occultum, & apud quem pro ipſius voluntate pro bono & malo retributionem vniuerſi ſuſcipiunt, deteſtanda ſcelera, & abhorrenda crimina, velut intolerabilia, & hæreticam ſapientia notabiliter prauitatem, quibus ordo, fratres, & perſonæ Templariorum ſub tecto diutius laboraſſe, prob dolor! & laborare dicuntur; noſtro & Apoſtolicæ ſedi ex ſua prouidentia patefecit auditui: noſque, licet indigni, vices eius gerentes in terris, fratrum noſtrorum & aliorum etiam ſolemnium ſapientumque virorum communicato, & nobis aſſiſtente conſilio, ad inquirendum ſuper ijs, & ad extirpandos, ſi veritate nitantur, tantæ abominationis errores, actuſque nefarios euellendos, ſub diuini auxilij ſpe, ac ſuſtentatione omnium diligentia ſumma deſcendimus, & deſcendendo conſcendimus ad cor altum, vt exaltetur ipſe Deus, & impij cornua, qui ſemper quærit fidelium deuorare animas, confringantur, &c. Dat. Pictau. 11. id. aug. an. 111.* Iiſdem archiepiſcopis omnium bonorum mobilium, vel immobilium, quæ in Germania Templarij obtinuerant, adminiſtrationem, cuſtodiamque demandauit, ne ſacræ eæ opes ijs equitibus, dum pietate olim florebant, pro gerendo aduerſus infideles bello attributæ, diffluerent ac diſſiparentur, earum inuaſores coercerent cenſuris, vectigalia cogerent; atque adhibitis teſtibus agros, poſſeſſiones, domos, xenodochia, aliaque in tabulas publicas referrent, de quibus poſtmodum ſedi Apoſtolicæ ratio-

c Lib. 3. poſt ep. cõ. 780. p. 2ia

Diuina prouidẽtia in ijs in lucem educendis.

Dat. præſulibus bonorum ordinis cuſtodia.

rationem reddituri eſſent: pontificij enim eſſe conſilij ea omnia inſtaurandis terræ ſanctæ rebus addicere. Quo argumento ad aliorum regnorum præſules ſimiles literas miſit. a

a Ibid.

Indictum Viennenſe conciliũ

4 De ijs porro, deque Templariorum equeſtri ordine ſtatuendum duxit in concilio œcumenico, Viennæ in Delphinatu ad kal. octobris euoluendo biennio poſt celebrando, ad quod Philippum Francorum, Eduardum Angliæ, Carolum Siciliæ, eiuſdemque ex filio nepotem Carolum Vngariæ, Fridericum Trinacriæ, Iacobum Aragonum, Fernandum Caſtellæ ac Legionis, Dionyſium Luſitaniæ, Ludouicum Nauarræ, Iacobum Balearium, Henricum Cypri, tum Boemiæ, Daniæ, Sueciæ, Noruegiæ Reges rogauit accedere. In ea enim ſynodo de fidei incorrupta puritate aduerſus nouas, quæ emergebant, hæreſes, ac ſancienda diſciplina eccleſiaſtica; de vindicanda ex Saracenorum tyrannide Palæſtina, inſtaurandaque in ea religione Chriſtiana decernendum fore. Dedit etiam imperia Pontifex archiepiſcopis, vt de ijs, quæ cenſura notanda eſſent, ad œcumenici concilij patres referrent. Quarum literarum b potiorem partem ob rei dignitatem inſerendam ducimus.

Vocati ad illud Reges.

b Lib. 3. ep. cur. 58. ext. etiam in bull. & præfixa eſt actis Viennen. concil.

Clemens, &c. Dudum circa noſtræ promotionis ad apicem ſummi pontificatus initium, etiam antequam Lugdunum, vbi recepimus noſtræ coronationis inſignia, veniremus, & poſt tam ibi quam alibi ſecreta quorumdam nobis inſinuatio intimauit, quod magiſter, præceptores, & alij fratres ordinis dictæ militiæ templi, & etiam ipſe ordo, qui ad defenſionem patrimonij eiuſdem Ieſu Chriſti fuerant in tranſmarinis partibus deputati, contra ipſum Dominum in ſcelus apoſtaſiæ nefandum, deteſtabile idololatriæ vitium, execrabile facinus ſodomorum, & hæreſes varias erant lapſi. Sed quia non erat veriſimile, nec credibile videbatur, quod viri tam religioſi, qui præcipue pro Chriſti nomine ſuum ſæpe ſanguinem effundere, ac perſonas ſuas mortis periculis frequenter exponere credebantur; quique multa & magna tam in diuinis officijs, quam in ieiunijs & alijs obſeruantijs deuotionis ſigna frequentius prætendebant, ſuæ ſic eſſent ſalutis immemores, quod talia perpetrarent; huiuſmodi inſinuationi ac delationi ipſorum, eiuſdem Domini noſtri exemplis & canonicæ ſcripturæ doctrinis edocti, aurem noluimus inclinare.

Vt ſub initia pōtificatus ſibi indicata ſint ipſorum crimina.

Negata ſit fides ob eorũ horrorem.

Deinde vero chariſſimus in Chriſto filius noſter Philippus Rex Francorum illuſtris, cui eadem fuerant facinora nunciata, non pro typo auaritiæ, cum de bonis Templariorum nihil ſibi vendicare vel appropriare intendat: immo ea per deputandos a nobis gubernanda, cuſtodienda, & conſeruanda liberaliter & deuote dimiſerit, manum ſuam totaliter amouendo, & seneſchallis balliuis, & alijs ſuis officialibus; nec nõ & ducibus, comitibus, baronibus, & alijs ſubditis quibuſcumque per ſuas patentes literas mandauerit, vt curatoribus & adminiſtratoribus generaliter in regno Franciæ deputatis a nobis, & deputatis a ſingulis archiepiſcopis & epiſcopis in ſuis ciuitatibus & diœceſibus, bona mobilia & immobilia dictorum Templariorum, quæ prædicti officiales regij & alij ſubditi ceperunt & tenent, tradant integraliter & realiter indilate, & quod eoſdem adminiſtratores tueantur & defendãt, quoad cuſtodiam & adminiſtrationem dictorum bonorũ; ſed fidei orthodoxæ feruore ſuorum progenitorũ veſtigia clara ſequens accenſus, de præmiſſis quantum licite potuit ſe informans, ad inſtruendum & informandum nos ſuper his multas & magnas nobis informationes per ſuos nuntios & literas deſtinauit.

Philippus Rex illa iudicio fuerit perſecutus.

Nõ auaritiæ, ſed zelo tribui poſſit eius accuſatio.

Iudicialia acta tranſmiſerit Rex.

5 Infamia vero contra Templarios ipſos increbreſcente, validius ſuper ſceleribus antedictis, & quia etiam quidam miles eiuſdem ordinis magnæ nobilitatis, & qui nõ leuis opinionis in dicto ordine habebatur, coram nobis ſecreto depoſuit iuratus, quod in receptione fratrũ præfati ordinis hæc conſuetudo, vel verius corruptela ſeruatur: quod ad recipientis vel ab eo deputati ſuggeſtionẽ, qui recipitur, Chriſtum Ieſum negat, & ſuper crucem ſibi oſtenſam ſpuit in vituperium Crucifixi, & quædam faciunt recipiens & receptus, quæ licita non ſunt, & obuiant aliter eorum honeſtati, prout ipſe tunc confeſſus fuit coram nobis; vitare nequiuimus, vrgente nos ad id officij noſtri debito, quin tot ac tantis clamoribus accõmodaremus auditum. Cumque demum, fama publica deferente, ac clamoſa inſinuatione dicti Regis, nec non & ducum, comitum, & baronum & aliorum nobilium, cleri quoque ac populi dicti regni Francorum ad noſtram propter hoc tam per ſe, quam per procuratores & ſyndicos præſentiam venientium, quod dolentes referimus, ad noſtram audientiam perueniſſet, quod magiſter, præceptores, & alij fratres dicti ordinis, & ipſe ordo præfatus pluribus alijs erant criminibus irretiti; & præmiſſa per multas atteſtationes, confeſſiones, & depoſitiones præfati magiſtri & plurium præceptorum & fratrum ordinis prælibati, coram multis prælatis & hæreticæ prauitatis inquiſitore in regno Franciæ factas, habitas, & receptas, & in publicam ſcripturam redactas, nobiſque ac fratribus noſtris oſtenſas probati quodammodo viderẽtur; ac quia fama & clamores prædicti in tantum inualuerant, & etiam aſcenderant tam contra ipſum ordinem, quam contra ſingulares perſonas eiuſdem, quod ſine graui ſcandalo præteriri non poterant, nec abſque imminenti periculo tolerari; nos illius, cuius vices, licet immeriti, in terris gerimus, veſtigijs inhærentes, ad inquirendum de prædictis ratione præuia duximus procedendum: multoſque de præceptoribus, presbyteris, militibus, & alijs fratribus dicti ordinis reputationis non paucæ in noſtra præſentia conſtitutos, præſtito ab eis iuramento, quod ſuper præmiſſis meram & plenam nobis dicerent veritatem, ſuper prædictis interrogauimus & examinauimus vſque ad numerum ſeptuaginta duorum, multis ex fratribus noſtris nobis aſſiſtentibus, diligenter; eorumque confeſſiones, per publicas manus in autenticam ſcripturam redactas, illico in noſtra & dictorum fratrum noſtrorum præſentia, ac deinde, interpoſito aliquorum dierum ſpatio, in pleno conſiſtorio legi fecimus coram ipſis, & in ſuo vulgari cuilibet eorum exponi: qui perſeuerantes in illis, eas expreſſe & ſponte, prout recitatæ fuerant, approbarunt.

Secreta Templarij de Chriſto abiurato confeſſio Pontifici facta.

Pluribus alijs flagitijs inquinatus ordo.

Septuaginta duo Templarij corã Põt. obiecta faſſi.

6 Poſt quæ, cum magiſtro & præcipuis præceptoribus præfati ordinis intendentes ſuper præmiſſis inquirere per nos ipſos, ipſum magiſtrum & Franciæ, terræ Vltramarinæ, Normanniæ, Aquitaniæ, ac Pictauiæ præceptores maiores, nobis Pictauis exiſtentibus, mandauimus præſentari. Sed quoniam quidam ex eis ſic infirmabantur tunc temporis, quod equitare non poterant, nec ad noſtram præſentiam quoquomodo adduci; nos cum eis ſcire volentes de præmiſſis omnibus veri-

veritatem, & an vera eſſent, quæ continebantur in eorum confeſſionibus & depoſitionibus, quas coram inquiſitore hæreticæ prauitatis in regno tuo præfato, præſentibus quibuſdam notarijs publicis & multis alijs bonis viris, dicebantur feciſſe, nobis & fratribus noſtris per ipſum inquiſitorem ſub manibus publicis exhibitis & oſtenſis, dilectis filijs noſtris Berengario tit. SS. Nerei & Achillei, & Stephano tit. S. Cyriaci in Thermis presbyteris, ac Landulpho S. Angeli diacono Cardinalibus, de quorum prudentia, experientia, & fidelitate indubitatam fiduciam obtinemus, commiſimus & mandauimus, vt ipſi cũ præfatis magiſtro & præceptoribus inquirerent tam contra ipſos, & alias ſingulares perſonas dicti ordinis generaliter, quam contra ipſum ordinem ſuper præmiſſis cum diligentia veritatem; & quidquid ſuper his inuenirent, nobis referre, ac eorum confeſſiones & depoſitiones, per manum publicam in ſcriptis redactas noſtro apoſtolatui deferre, ac præſentare curarent, eiſdem magiſtro & præceptoribus abſolutionis beneficium a ſententia excommunicationis, quam pro præmiſſis, ſi vera erant, incurrerant, ſi abſolutionem humiliter ac deuote peterent, vt deberent, iuxta formam eccleſiæ impenſuri. Qui Cardinales, ad ipſos magiſtrum & præceptores perſonaliter accedentes, eis ſui aduentus cauſam expoſuerunt.

Miſſi Cardinales ad magiſtrũ, & præceptores iudicio interrogandos.

7 Et quoniam tam perſonæ quam res ipſorum & aliorum Templariorum, in dicto regno Franciæ conſiſtentium, in manibus noſtris erant, quod libere abſque metu cuiuſquam plene, ac pure ſuper præmiſſis omnibus ipſis Cardinalibus dicerent veritatem, eis auctoritate apoſtolica iniunxerunt. Qui magiſter & præceptores Franciæ, terræ vltramarinæ, Normandiæ, Aquitaniæ, ac Pictauiæ coram ipſis tribus Cardinalibus, præſentibus quatuor tabellionibus publicis & multis alijs bonis viris, ad ſancta Dei euangelia ab eis corporaliter tacta præſtito iuramento, quod ſuper præmiſſis omnibus meram, & plenam dicerent veritatem, coram ipſis ſingulariter, libere, ac ſponte abſque coactione qualibet & timore depoſuerunt & confeſſi fuerunt inter cætera Chriſti abnegationem, & ſpuitionem ſuper crucem, cum in ordine templi recepti fuerunt: & quidam ex eis ſe ſub eadem forma, ſcilicet cum abnegatione Chriſti & ſpuitione ſuper crucem, fratres multos recepiſſe. Sunt etiam quidam ex eis quędam alia horribilia & inhoneſta confeſſi, quæ vt eorum ad præſens parcamus verecundiæ, ſubticemus. Dixerunt præterea & confeſſi fuerunt eſſe vera, quæ in eorum confeſſionibus & depoſitionibus continentur, quas dudum fecerant coram Inquiſitore hæreticæ prauitatis.

Eorundẽ confeſſio recepta de Chriſto eiurato & conſputa cruce.

Quæ confeſſiones & depoſitiones dictorum magiſtri & præceptorum, in ſcripturam publicam per quatuor publicos tabellarios redactæ, in ipſorum magiſtri & præceptorum & quorundam aliorum bonorum virorum præſentia, ac deinde interpoſito aliquorum dierum ſpatio coram ipſis eiſdem lectæ fuerunt de mandato & in præſentia Cardinalium prædictorum, & in ſuo vulgari expoſitæ cuilibet eorundem. Qui perſeuerantes in illis, eas expreſſe, ac ſponte, prout recitatæ fuerant, approbarunt, & poſt confeſſiones & depoſitiones huiuſmodi ab ipſis Cardinalibus ab excommunicatione, quam pro præmiſſis incurrerant, abſolutionem flexis genibus, manibuſque complexis humiliter & deuote, ac cum lacrymarum effuſione non modica petierunt. Ipſi vero Cardinales, quia eccleſia non claudit gremium redeunti, ab eiſdem magiſtro & præceptoribus hæreſi abiurata expreſſe, ipſis ſecundum formam eccleſiæ auctoritate noſtra abſolutionis beneficium impenderunt; ac deinde ad noſtram præſentiam redeuntes, confeſſiones & depoſitiones prælibatorum magiſtri & præceptorum in ſcripturam publicam per manus publicas, vt eſt dictum, redactas nobis præſentauerunt, & quæ cum dictis magiſtro, & præceptoribus fecerant, retulerunt. Ex quibus confeſſionibus & depoſitionibus, ac relatione inuenimus ſæpefatos magiſtrum & fratres in præmiſſis & circa præmiſſa, licet quoſdam ex ijs in pluribus & alios in paucioribus, grauiter deliquiſſe. *Et infra*.

Vt perſtiterint in eadem cõfeſſione.

Cenſuris, ſed non vinculis liberatur.

Relata ad Pont. iudiciaria acta de ijs confecta.

8 Et quia ſalubre in ijs adhiberi remedium intereſt generaliter omnium; nos cum eiſdem fratribus noſtris, alijſque viris prudentibus, exacto ac frequenti tractatu præhabito, prout tantæ neceſſitatis inſtantia exigebat, de ipſorum fratrum conſilio vniuerſale concilium, ſicut imitatione digna ſanctorum patrum conſuetudo laudabilis longęque obſeruationis exemplo nos inſtruit, a proximis kal. octobris ad duos annos immediate ſequentes decreuimus congregandum; vt in eo tam circa dictum ordinem & perſonas ſingulares & bona eiuſdem & alia, quæ ſtatum tangunt fidei catholicæ, quam circa recuperationem & ſubſidium terræ ſanctæ, ac reparationem, ordinationem, & ſtabilitatem eccleſiarum & eccleſiaſticarum perſonarum & libertatum earum illa, Deo auſpice, communi conſilio inueniatur prouiſio, & eiuſdem approbatione concilij roboretur, per cuius ſalutiferam executionem virtus Altiſſimi, eliminatis erroribus, roborata fide, ad tramitem veritatis reductis errantibus, redintegrata eiuſdem fidei vnitate, extirpatis vitijs, virtutibuſque plantatis, correctis exceſſibus, moribus reformatis, repreſſis oppreſſionibus, libertas ſolida ſtabilitate munita, recuperatis deperditis, & eiuſdem terræ ſtatu proſpero reparato; occupata reſtituat, vaſtata reſtauret, & reſtaurata conſeruet, nobiſque viam aperiat idem ipſe qui nouit & facultatem tribuat ipſe qui poteſt. *Et infra*.

Conciliũ œcumenicum ob id indicit.

Cauſæ ob quas congregandũ ſit.

Mandauimus inſuper, vt ijdem archiepiſcopi & prælati per ſe vel alios viros prudentes, Deum timentes, & habentes præ oculis, omnia quæ correctionis & reformationis limam expoſcunt, inquirentes ſubtiliter & conſcribentes fideliter, eadem ad ipſius concilij notitiam deferant. Et nos nihilominus varijs modis & vijs ſolers ſtudiũ & efficacem operam dare proponimus, vt omnia talia in examen huiuſmodi deducta concilij correctionem & directionem recipiant opportunam, &c. *Dat. Pictauis II. id auguſti pontificatus noſtri anno III.*

Iubentur præſules diſquirere quæ in ſingulis prouincijs videntur emendãda.

Indicta eſt a omnibus & ſingulis Templarijs dies, vt in hoc concilio procuratorum opera ad dicendã de obiectis ordini cauſam comparerent; ac Petro epiſcopo Card. Præneſtino, cui magiſtri ordinis & præceptorum Franciæ, Aquitaniæ, Normanniæ, Pictauiæ, ac Prouinciæ cuſtodia cõmiſſa erat, datum negotium, vt ipſos coram Viennenſi concilio ad excipiendam ſententiã produceret. b At de Templarijs hactenus. Nunc ad impurum Dulcinũ eiuſque ſectarios, qui ad effundendas furenti libidini liberas habenas infanda hæreſi ſe deuinxerant, diuino iudicio iuſtis affectos ſupplicijs, ſermonem traducimus.

a Lib. 3. ep cur. 23.

Dicta apud concilium Templarioru ordini dies.

b Ead. ep.

9 Præmuniérat iam ante Chriſtifideles, do-

Digitized by Google

Infanda nouæ hæreſeos dogmata.

documentis apoſtolicis Pontifex aduerſus hunc pſeudomonachum, qui effutiebat legem Spiritus ſancti euangelicæ legi ſucceſsiſſe, illamque amoris & charitatis appellabat: vnde ad fornicationes exercendas ex charitate ſuos inſtruebat, eoque lenocinio pronam in vitia vtriuſque ſexus multitudinem ad ſe pellexerat. Quæ cum in dies augeretur, Clementis iuſſu ſacra in eam militia indicta eſt duce epiſcopo Vercellenſi, cui parti de impijs triumphi gloriæ partem magnam tribuit Bernardus his verbis a: *Eodem anno*, nimirum MCCCVII. ſed ab incarnato verbo numerato, atque adeo cum MCCCVIII. concurrente, *in quadrageſima ſubſequenti inquiſitores hæreticæ prauitatis in partibus Lombardiæ ſuperioris de ordine Prædicatorum cum epiſcopo Vercellenſi, cruce cum plena peccatorum indulgentia prædicata, congregauerunt exercitum magnum contra Dulcinum Nouarienſem hæreſiarcham, imitatorem non tam veterum, quam nouorum errorum, & peruerſorum dogmatum inuentorem: qui multos infecerat, multoſque traxerat, & habebat plurimos diſcipulos & ſequaces, morabaturque cum ſuis in montanis Nouarienſibus. Accidit autem, quod propter intenſa frigora multi, qui erant in dictis montibus, fame & frigore deficientes a viribus & a vita, in ſuis erroribus perierunt. Aſcendentes autem fideles de exercitu ceperunt ibidem Dulcinum, & cum eo centum quinquaginta perſonas: mortui vero fame & frigore cum interfectis gladio quadringenti, & amplius ſunt inuenti. Cum eodem quoque Dulcino fuit capta Margarita non tam malefica, quam hæretica conſors eius in ſcelere & errore. Prædicta vero captio fuit facta in hebdomada ſancta in die ſancto cœnæ anno incarnationis Domini inchoato* MCCCVIII.

a Ber. chr. Rō. Pon. et M.S. Vat. bibl. ſig. n. 3765.

Sacrū bellum contra Dulcinianos geſtum.

Parta de ijs victoria.

Contra prædictum Dulcinum *de mandato apoſtolico fuerat antea crux cum indulgentia prædicata, & inquiſitores pluries mouerant exercitum contra ipſum: ſed non poterant præualere, quia ſequaces & fautores ac defenſores eius multiplicati erant ſuper numerum in partibus Lombardiæ. Tandem facta fuit debita executio iuſtitiæ de eiſdem per curiam ſecularem, fuitque dicta* Margarita *ante Dulcini oculos membratim conciſa, dehinc & ipſe Dulcinus membratim inciditur, & amborum oſſa & membra omnia pariter comburuntur cum quibuſdam alijs ſuis complicibus, prout eorum ſcelera merebantur: non tamen peruerſum dogma Dulcini cum ipſo extincto penitus eſt extinctum.* His conſentanea tradunt M.S. Vaticanum b, Martinus Polonus c, Ioannes Villanus d, S. Antoninus e, & alij f, qui eundem hæreſiarcham vna cum alijs vtriuſque ſexus eiuſdem perfidię conſcijs a Nouarienſibus flammis iniectum ſcribunt.

Sumptū de Dulcino ſupplicium.

b M.S. Vat. bibl. ſig. n. 3765. in Clem. V. c Mar. Pol. l. 4. hoc an. d Io. Vill. l. 8. c. 84. e Ant. 3. p. tit. 21. c. 1. § 1. f Sabellic. enn. l. 7. & alij.

10 Defluximus ad res Italicas, quæ multis populorum motibus turbidæ ingentia poſtea mala ſecuturis annis pepererc. Vtque ab vrbanis inchoemus, verſum eſt religioni, ac triſti præſagio a Romanis, ſacroſanctam Lateranenſem baſilicam repentino incendio conflagraſſe, vt refert hiſce verbis Bernardus g: *Eodem anno in feſto S. Ioannis ante portam Latinam combuſta eſt eccleſia S. Ioannis de Laterano Romæ, vnde in Vrbe magna lamentatio facta fuit, quaſi hoc ſuper ipſos diuinum iudicium reputantes.* Eluxit ea in calamitate diuina prouidentia: cum enim volitantium flammarum globi obuia quæque depaſcerent, ędiculæ ſacræ, cui Sancta ſanctorum ob pretioſiſsimas conditas in ea reliquias nomen erat, pepercere, vt Antoninus teſtatur h: *Ipſo*, inquit, *anno menſe* * *iunij ignis a caſu ſuccenſus eſt in palatio S. Ioannis Lateranenſis in Vrbe, combuſſitque omnes habitationes canonicorum eius, ac totam eccleſiam, & domos omnes per circuitum. Solum remanſit illæſa capella, quæ dicitur Sancta ſanctorum, quæ teſtudinata erat, & ibi capita Apoſtolorum Petri & Pauli cum reliquijs aliorum ſanctorum quieſcebant; vnde maxima iactura ſecuta eſt ex rebus conſumptis ibi ab igne, & ædificijs deſtructis.*

Lateranē. baſilica conſumpta incēdio.

g Ber. chr. Rom. Pon.

h Ant. 3. p. tit. 21. c. 1. § 4.

* maij

Canonicorū ędes flammis conflagrarunt.

Capita Apoſtolorum & SS. reliquiæ ſeruata illęſa.

Librat iuſtis ponderibus Clemens prodigium illud diuinæ miſericordiæ, quæ ſi ea perire, quæ humana induſtria, vel opibus refici poterant, paſſa eſt, auguſtiſsima tamen religionis noſtræ monumenta, vt altare ligneum, in quo S. Petrus ſacra peregit (ex cuius inſpectione hæretici noſtri temporis, qui diuinum ſacrificium reijciunt, conuinci poſsint) aliaſque pretioſiſsimas reliquias, quarum iactura irreparabilis fuiſſet, corripi flammis, quæ marmora abſumebant, argentumque liquefecerant, non permiſerit; vt e pontificijs literis a ad Iacobum Columnam diaconum Card. datis conſtat.

a Lib. 3. ep. cur. 33.

Clemens, &c. dilecto filio Iacobo de Columna S. R. E. diacono Card.

Ad apoſtolatus noſtri notitiam fide dignorum relatione peruenit (quod non abſque vehementi dolore nos & fratres noſtri recolimus) quod nocte præcedenti feſtum B. Ioannis ante portam Latinam ardens ignis ex incuria forte cuſtodum, emiſsus ſacriſtia primo, deinde pene totum tectum maioris nauis venerabilis eccleſiæ in honorem Saluatoris omnium dedicatæ vorante flamma conſumpſit, marmoreis nonnullis columnis concrematis incendio, ac canonicorum altari & choro ſuccenſis. Cumque dubitaretur, & merito, ne ſacroſanctas eiuſdem eccleſiæ venerandi toto terrarum orbe dominici ac patriarchalis maioris altaris reliquias ignis edax abſumeret, ipſius argenteo liquente ciborio, aſtitit eccleſiæ ſuæ diuinæ pietatis dignatio, in ira miſericordiæ memorans. Nam celeberrimas ipſas reliquias, nec non arcam ſeu altare ligneum, in quo B. Petrus Apoſtolorum princeps celebraſſe recolitur, per deuotorum manus intrepidas ignis flammis eripuit, illæſa cuſtodiuit, & nunc in capella ſancti Thomæ, in eadem eccleſia Lateranenſi ſita, venerabilis fratris Ioannis epiſcopi Tuſculani, & dilectorum filiorum noſtrorum Franciſci S. Luciæ in ſilice diaconi Cardinalis, quibus per alias noſtras literas ſuper hoc ſcribimus, & tuo conſignata ſigillis conſeruari fideliter aſſeruntur. *Et infra.*

Patriarchalis altaris reliquiæ euaſere incēdium.

Altare ligneum, in quo S. Petrus diuina peragebat, e medijs flāmis ereptum.

Agentes itaque vna cum prædictis fratribus humiliter omnipotenti Deo de ſua grandi ſaluatarum reliquiarum miſericordia gratias, habemus exinde in tribulatione lætitiam, in afflictione ſolamen, dum non imparis muneris eſſe cognoſcimus eas de tam magnis liberari periculis, quam hactenus nobis ipſas diuina fore largitione conceſſas. Probata inſuper continuata deuotio, contritio marium & mulierum noſtri peculiaris populi Romani ijs caſibus ſicut, fide dignorum habet aſſertio, operibus ſe commendans, quas in augmentum virtutis, & gratiæ, meritorumque cumulum optamus augeri, pio noſtrum dolore animum liquefecit, &c. [Subdit ſe mox animum ad inſtaurandam Lateranenſem eccleſiam, atque priſtino ſplendori magnis operibus reſtituendam conuertiſſe, atque adeo Iſnardum archiepiſcopum Thebanum cum magna pecuniæ vi tranſmittere, vt cum ipſius Cardinalis

Iſnardus archiep. ad baſilicam reficiendam miſſus.

Colum-

Columnenſis, atque aliorum purpuratorum patrum, nimirum Ioannis epiſcopi Tuſculani, & Franciſci S. Luciæ in Silice diaconi, ad quos extant literæ a, conſilio operi manum admoueat. Pergit Pontifex.]

a Reg. poſt ep. cur. 35

11 Interim vero, quia prædictarum reliquiarum, quæ in præfato maiori altari ſeruabantur, nobis eſt cura præcipua, diſcretioni tuæ præſentium tenore committimus & mandamus, quatenus, ni forſan hæc per eorundem Cardinalium & tuæ circumſpectionis prudentiam forent hactenus adimpleta, tu vna cum prædictis Cardinalibus, aut eorum altero te ad prælibatam capellam S. Thomæ perſonaliter conferens, omnes memoratas reliquias in eodem maiori altari ſolitas conſeruari trium veſtrum, ſi fieri poſſit, vel duorum ſaltem ſigillis, ac altare ligneum conſignare procures; deinceps nec per te, nec per quoſcumque alios mutanda, vel tangenda, niſi ineuitabilis fortaſſis neceſſitatis articulus immineret, abſque noſtra, vel præfatæ ſedis licentia ſpeciali. Deo namque opitulante proponimus, quod celebetrimum præfatum altare ligneum per manus noſtras illic, vbi, & prout fuerit, cum memoratis reliquijs, collocetur.

Iuſſi Cardinales ſacras reliquias ſuis ſigillis cõſignare.

Deliberat Clemens Romam accedere.

Adhæc licet de ſæpedictis altari ligneo venerabilibuſque reliquijs ſic ex cauſa, vt prædiximus, duxerimus ordinandum, pauimenti tamen locum, vbi in eadem Lateranenſi eccleſia ipſum ligneum ſeruabatur altare, ac aliam ſuper terram ipſius altaris inſignia, puta ciborium, columnas, cancellos, & ſi qua alia fuerant, refici volumus, vt Deo propitio tempore accepto, vt diximus, reponendum ligneum altare conuenienter ornetur, eccleſiæ ac populi deuotionem accendat, ſic in ſua ſanctificatione permaneat domus orationis in ſtatum priſtinum ſuſcitata, &c. *Dat. Pictau. III. id. aug. anno tertio.*

Priſtino ſplendori altare reſtituere.

Concuſſi adeo lugubri incendij caſu magno terrore Romani ad diuinas iras placandas ſolemnes ſupplicationes inſtruxere, atq; ad opus inſtaurandum incubuere. De quibus hæc Bernardus b: *Fecerunt clerus & populus proceſſiones ad Dei miſericordiam, & gratiam implorandam; hinc que in Vrbe ſedantur diſcordiæ, paces fiunt, viri quoque timorati, ac mulieres deuotæ* Romanorum *aſſumunt lamentum, ſigna pænitentiæ demonſtrantes: ad reparationem vero eccleſiæ omnes ſolicite dant operam, & mutuo ſe hortantur.* Collaudauit Clemens Romanorum zelum, atque egregium erga res ſacras ſtudium, qui pietatis ſenſu delibuti, inſtructis agminibus religioſis, ſe flagris cædebant, proſuſis ſuſpirijs diuinam clementiam implorabant, adibant religioſa loca, ac faſtu poſito, nullo dignitatis, ſexus, ætatis diſcrimine ſacram Lateranenſem baſilicam inſtaurabant. De quibus hæc ad ipſos ſcripſit Pōtifex c: *Habet fidelis relatio, quam veſtrorum nuntiorum, & literarum ſeries roborauit, ſacroſanctas maioris altaris Lateranenſis eccleſiæ deuotorum manibus, opitulante Deo, ereptas incendio, illaſaſque eſſe reliquias. Habet hæc eadem, veſtrum tam marium, quam mulierum ad reparationem reædificationemque ipſius eccleſiæ continuatam indefeſſis laboribus pietatem, quæ nullo ætatis, nobilitatis, diuitiarum, ſexuſue diſcrimine nunc humeros ſubmittitis oneri, nunc manus miniſterio exhibetis; quaque Apoſtolorum limina, nunc cæterorũ ſanctorum eccleſias immutato habitu, emundati corde in melius, pacis amatores effecti, rancores aſpernantes & odia, interdum ex vobis manibus in diſciplinam ſua fuſtigantibus corpora contritione, gemitibus, lacrymis diuinam implorando clementiam, concomitante clero proceſſionaliter viſitatis. Laudemus itaque omnipotentis Dei miſericordiam, cuius proprium eſt miſereri ſemper & parcere, ipſiuſque conſeruatis tantis reliquijs munificentiam cognoſcamus, &c.* Reſtituendæ igitur priſtino ſplendori baſilicæ Lateranenſis ſolicitus Clemens, fideles propoſitis indulgentijs ad molitionem operis erogata ſtipe promouendam allexit a: tum citerioris vlterioriſque Siciliæ Reges vectigales ligna idonea ſuppeditare iuſſit b. Ipſum etiam ingentem pecuniarum vim contuliſſe, ac baſilicam ad culmen maiori elegantia ac magnificentia, quam antea, aſſurrexiſſe, teſtantur ſcriptores c. Et quidem Ioannem XXII. in gloriæ prouecti illius operis communionem acceſſiſſe conſtat: nunc reliqua ad hunc annum ſpectantia proſequamur.

Effuſa populi Rom. in eo caſu comploratio.

b Ber. chr. Rom. Pon. & M. S. Vat. ſign. n. 3765.

Iratum Numen mulcere. pijs operibus ſtuduit.

c Lib. 3. ep. cur. 36.

Illius in baſilica Lateran. inſtauranda feruor.

Peractæ ſolemnes ſupplicationes.

a Reg. l. 3. ep. cur. 37

b Ib. ep. cur. 39.

c Io. Vill. l. 8. c. 97. Ber. chr. Rom. Pon. Aue. vbi ſup.

12 Dum Clemens moram in Gallijs diuturniorem trahebat, coorti ſunt ob illius abſentiam grauiſsimi tumultus. Rebellarunt enim Anconitani, Æſculani, alijque Piceni populi, qui armorum ſocietatem iniere Poncello Vrſino duce, vt ſe ab imperio ſedis Apoſtolicæ ſubducerent: iiſque etiam nonnulli viri prænobiles ſe coniunxere. Quibus cum diuinarum humanarumque pœnarum terrorem incuſſiſſent magiſtratus pontificij, vt ipſos ad obſequium reuocarent, atque etiam Pontifex ampliſſimis verbis ad officium ſolicitaſſet, nullo metu, nulla religione, a ſuſcepto ſcelere abduci potuerunt: immo crudeli bello finitimos populos, quos in ſedem Apoſtolicam ſtudium, atq; obſeruantia in fide continebat, vt eos in ſcelus pellicerent, laceſsiuerunt. De quorum pertinacia queritur ſubiectis verbis Clemens d.

Ob tranſlationem ſedis in Gall. ingẽtium bellorum initia in ditione eccl.

In Piceno paſſim cõiurationes factæ.

d Lib. 3. ep. cur. 40.

Mirandum occurrit, quod licet animalia bruta laſio ſimilium ſibi [*] *retraxit, ſatiſque præ oculis ipſi rebelles habeant, qualiter in ipſa prouincia lociſque contiguis eccleſiæ Romanæ rebellibus & indeuotis euenerit non ſolum bonis eorum, ſed & perſonis dire & crudeliter exterminio expoſitis & ruinæ; rebelles tamen huiuſmodi ſic iſta contemnere, ſic videntur ad ea nunc vſque nullo modo terreri, quod ab eiſdem exceſsibus non ſolum abſtinere non curant, ſed tanta diuturnitate continuationis aggrauant & excedunt, quanta deteſtabilius eſt poſt illa, tam dire vindicata in alijs, non vereri pertinaciter in ſeipſis, nec abhorrere vindictam, vt illud moralis Philoſophi adimpleri videatur in eis, quo dicitur: Hæc eſt humani cordis duritia, vt non ſolum audiendo, ſed nec videndo periſſe alios extimeant, ut perire conſpiciant & ſeipſos, &c.* Æſino & Scurenſi epiſcopis prouinciam impoſuit, vt Poncellum a cœptis abducere ſtuderent. *Dat. apud Laureum montem Burdegalenſis diœceſis IX. kal. nouemb. anno III.*

[*] retrahit

Sæuitum in rebelles armis, nec ad officium reuocati.

Queritur de iis Clemens.

13 Ad infringendam vero rebellium peruicaciam Clemens, ne malum periculoſius ſerperet, Caroli Regis Siciliæ Rom. eccleſiæ ſtipendiarij fidiſsimi auxilium implorauit e, hiſque verbis, vt in arma proſiliret, excitauit: *Adhibe fili precibus paternis & votis filialis promptitudinis intellectum, accingere ad propulſandas patris & matris iniurias, velut filius benedictionis & gratiæ, virtute ac fortitudine ſolita lumbos tuos: exurge in adiutorium matris eiuſdem, ne contra ipſam præualeant inſurgentes: ſed filij fidelis et fortis circũdata præſidijs, et validis amplexata lacertis exurgat, te duce Deoq; produce, victrix.* Et infra: *Serenitati*

Imploratum Car. Regis auxilium.

e Lib. 3. ep. 42.

Digitized by Google

regiam cum omni rogamus fiducia & hortamur attente, quatenus ſuſcipiens alacriter, & deuote exaudiens, ac efficaciter cum omni celeritate & promptitudine implens noſtrarum precum primitias, ex noſtri cordis intimis prodeuntes, & attendens, quem ad te geſſimus & gerimus peculiaris dilectionis affectum, amoris glutinum, & confidentem zelum, vt ijdem rebelles in freno & camo conſtricti ab eorum peruerſis actibus reſipiſcant, &c. Dat. apud Laureum montem Burdeg. diœceſis IX. kalend. nouemb. anno III. Eodem argumento datis literis maiorem natu Caroli filium, nimirum Robertum ducem Calabriæ, ac Philippum Tarentinum principem ad corripiendas in hoſtes eccleſiæ copias inflammauit a. Tum Bertrandum montis Albani abbatem & Gullielmum Renellen. eccleſiæ Albanenſis præpoſitū Apoſtolicæ ſedis nuntios omnem operam in Picentibus ad officium adducendis collocare iuſſit b: quos ſi flectere ad obſequium non poſſent, equeſtres copias a Carolo Rege Siciliæ depoſcerent, quas ex accepti iure fiduciario regni legibus laboranti eccleſiæ egregie inſtructas mitteret. Quarum numerum ita expreſſit: *Trecentos milites*, de cataphractis equitibus loquitur, *iuxta conuentionem dudum initam inter Rom. eccleſiam & claræ memoriæ Carolum Siciliæ Regem patrem ſuum, in eadem prouincia ad humiliandam prædictorum ſuperbiam & pertinaciam edomandam ſine mora tranſmittere non poſtponat.*

a Ibid. ep. cur. 43. & reg. poſt eand. ep.

b Ib. ep. 54

Petitum vectigal militare.

14 Excitati ſunt eodem tempore Ferrariæ poſt Azonis mortem c, dum Franciſcus illius frater ac Friſcus Azonis ſpurius inter ſe de principatus ſucceſſione contendebant, maximi populares tumultus, quibus marchiones Eſtenſes eiecti ſunt. Quam occaſionem recuperandæ Ferrariæ præclaram ſibi obiectam arbitratus Clemens, Ferrarienſes ob depulſum ceruicibus iugum gratulatus eſt, verbiſque amantiſſimis ad ſedis Apoſtolicæ, cui ab euolutis retro temporum curriculis erant obnoxij, obſequium allicere ſtuduit d.

Ferrarienſes ſe in libertatem vindicāt. Azone mortuo de principatu contenditur.

c Corius hiſt. l. 3. c. 9. Pigna de princ. Atteſtin. l. 4.

d L. 3. poſt ep. com. 26

Clemens, &c. dilectis filijs vniuerſitati ciuit. Ferrarien. ac eius territorio.

Licet Ferrarien. ciuitas cum eius diſtrictu, territorio, & comitatu ad eandem eccleſiam ſpiritualiter & temporaliter pertinere noſcatur, incolæ tamen ciuitatis, comitatus, & territorij prædictorum iam longis retro temporibus ſub diuerſorum eos ſibi ſubiugantium potentia conſtituti, regiminis eorum matris & dominæ, eccleſiæ videlicet prælibatæ, id faciente malitia temporis, dulcedinem non guſtarunt. De quo tanto dolemus amplius, & condolemus eiſdem, quanto magis exinde dicta eccleſia diſpendium, dictique incolæ ac alij circumpoſitæ regionis læſionem ſui ſtatus non modicam ſubierunt. Quia vero illo iam faciente, qui poſt nubilum dat ſerenum, & tranquillitatem poſt turbinem ſubminiſtrat, tempus vt opinamur aduenit, in quo Ferrarienſes prædicti, pulſis procul, qui eos ſicut eſcam panis deuorauerunt & deuorant, ac macula ſeruituris exterſa, ſuæ matris lætos, ſi non deſipiant, ſortientur amplexus, ſuauitatem iugem experientur ipſius, & ſalubris gubernationis eius leui onere, diuina fauente clementia, perfruentur, &c. *Et infra.*

Studet Pōtifex Ferrarienſes ad eccleſiæ obſequiū allicere.

Feſtinare igitur, filij, maternum repetere gremium, adulterina dominia fugite, ſi qua recepiſtis abijcite, & diligenter attendite quod nil ſecuritate dulcius, nil pulchrius libertate. Inſpice ciuitas noſtra quid tibi amatores tui, cum quibus adulterata es, hactenus attulerunt. Fornicationis tuæ rememora fructus, & cerne ſtipendia, quæ ſumpſiſti, quia mercedem tuam ciuium tuorum cædes inuenies, ſeruitutem grauiſſimam, & continuos timores aduertes, eorum exilia inſuper, tui incendia & ruinas non deſinas intueri. Videte ne acceptabile tempus veſtrum recipiatis in vanum. Cauete ne dies ſalutis veſtræ negligatis aſſumere: ſed matrem pariter recognoſcatis & dominam vos vocantem. Properate confidenter ad eā, vt ſub eius ſuaui dominio in pulchritudine pacis, & vbertate quietis, Deo præbente, in poſterum ſedeatis. *Datum Pictauis v. kal. maij. anno tertio.*

Vt ſeſe libertati aſſerāt hortatur.

Calamitates præteritas ob exterorū dominiū proponit ob oculos

15 Imminebant occupandæ illi vrbi Veneti, ad quorum artes frangendas Clemens Arnaldum abbatem Tutellenſem & Onufrium Trebanum Meldenſis eccleſiæ decanum nuntios apoſtolicos ad Ferrarienſes miſit a, vt ipſos in eccleſiæ ditionem admitterent. Tum inſtruxit auctoritate, vt coitiones in publicæ rei perniciem diſſoluerent, atque etiam ciuibus religioſiſſime vetarent cuiuſcumque dominatum ſibi aſciſcere, atque omni adminiſtratione depellerent, ſi quos forte dominos ſuis ceruicibus impoſuiſſent. Perfuncti b ſunt ſtrenue munere internuntij apoſtolici, ac Rom. eccleſiæ nomine dominium ac poſſeſſionem Ferrariæ iniere: coram enim ipſis patritij plebeijque ſolemni ritu Romano Pontifici obnoxios eſſe profeſſi ſunt, creati rogante populo ab ijs magiſtratus, acceptæ claues ciuitatis, ac milites præſidiarij impoſiti, adminiſtrata eorum nomine iuſtitia, atque in Maſſa Fiſcalia totoque Ferrarienſi tractu arcibus præfecti dati; cum Veneti Ferrariam in ſuam poteſtatem redigere ſunt meditati. Præſenſere nuntij eorum conſilia, auditoque bellico, quem inſtruebant ad expugnandam Ferrariam apparatu, apoſtolica auctoritate, literis ſuis, tum Caſtellanenſis epiſcopi opera Petrum Gradenicum ducem, ac ſenatum Venetum monuere, ne Romanam eccleſiam illius vrbis poſſeſſione potitam turbarent, neue vllam ipſi iniuriam inferre molirentur. Cumque in ſuſcepto conſilio perſtarent, Arnaldus abbas Tutellenſis nuntius apoſtolicus Venetias ſe contulit, vt ducem, ſenatum, populumq; a mouendo bello abduceret. At Veneti, ſpretis illius monitis, atrocibus ipſum contumelijs excepere, appetiere ſaxis, concitataque ſeditione incōditis clamoribus mortem intentarunt, & violatis inducijs, ac miſſo cum exercitu, bellicis machinis inſtructo, Ioanne Superantio, iura eccleſiæ inuaſere e; expugnauere arcem, cui Thedaldi nomen eſt, Ferrariæ ſuburbia, pontem, quo fluij vtraque ripa iungebatur, turrimque illi impoſitam occuparunt.

Ad Ferrarienſes miſſi nūtij

a Lib. ep. 26

Ferrariæ poſſeſſionem nomine Rō. eccleſiæ ineunt.

b M.S Vat. bibl. ſig. n. 3977. pag. 173. Clem. in bulla excom. Venet. ex typog. vat. an. 1606

Veneti Ferrariā ſibi ſubijcere moliuntur.

A nuntijs apoſt. cœptis abſtinere iuſſi,

Arnaldū abb. inter nuntium Veneti contumelijs appetunt.

e Pigna l. 4 Sabellic. enn. 9. l. 7. & alij.

Ferrariā oppugnāt

Nōnullis potiuntur propugnaculis.

16 Cum hoſtilis illius irruptionis in Ferrarienſem agrum a Venetis factæ rumor ad ſedem Apoſtolicam perueniſſet, Pontifex Ferrarienſi epiſcopo, abbati Tutellenſi, de quo paulo ante memoraui, atque Onufrio e Trebis Meldenſis eccleſiæ decano prouinciam impoſuit d, vt Venetos blandiſſimis monitis ad ea reſtituenda prouocarent: ac ni euoluto decem dierum ſpatio dictis audientes fuiſſent, ipſos anathemate defigerent, cenſuraſq; in locis comitatus Ferrarienſis, in quibus viſum eſſet, ſolemni ritu promulgari iuberent. His vero verbis de Venetis queſtus eſt.

d Lib. 4. ep. cur. 4.

Obiecta illis cenſura.

Profecto eidem terra Venetiarum tanta nobilitatis titulis inſignitæ paterna nimirum affectione compatimur, quod per hoc in decoris ſui gloria maculam poſuiſſe dignoſcitur, & indeuotionis

ſemi-

Digitized by Google

ſemitam adiſſe. Dolemus etiam quod eadem mater eccleſia in ipſorum culpis offenditur, quodque ipſi in perniciem incaute dilapſi grani terram ipſam infamia reſperſerunt: turbatur etenim eccleſia ipſa, vtpote pia mater, in turbationibus ciuitatis ipſius, affligitur in flagellis, in paſſionibus patitur, in oppreſſionibus premitur, in offenſis offenditur, & participat in aduerſis, &c. Inuaſere interea Ferrariam Veneti, atque ab ſenatu Veneto Ioannes Superantius vrbis prętor reipublicæ nomine creatus eſt. Quibus laceſſiti iniurijs Arnaldus abbas & Honuphrius e Trebis decanus apoſtolica auctoritate Petrum Gradenicum ducem, ſenatum Venetum eorumque adminiſtros anathemate, ac ditionem Venetam interdicto eccleſiaſtico perculere. Necdum peruenerat ad Clementem Ferrarienſis excidij triſtis nuntius, inflictaſue a nuntijs apoſtolicis cenſuras, cum flectere iterum Venetos precibus minisq; datis hiſce ad eos literis, pertentauit. a

Anathemate dānati.

Ignarus acceptæ cladis Pō. Venetos mulcere nititur. a Lib. 4. ep. cur. 3.

Dilectis filijs nobilibus viris duci, conſilio, & communi Venetiorum.

Scripta eo argumēto blanda exhortatio.

Attendite filij ad Chriſti Vicarium patrem veſtrum, & ad matrem eccleſiam, quę vos in ſpiritu regenerauit & aqua. Audite, quęſumus, prudenter quæ loquimur, & aures veſtras in verba oris noſtri diligentius inclinate. Concreſcat in vobis vt pluuia eloquium noſtrum, & ſicut ros ſuper gramen perfundat veſtri cordis intima ſermo patris. De ſinu quidem eius ſpargenda in vobis ſemina prodeunt, fructum germinatura multiplicem, ſi deuote ſuſceperitis illa, eiſque agrum deputaueritis mentes veſtras. Intendimus enim ab oculis veſtris paterno vocis oraculo nubem excutere, vt excluſa tenebrarum caligine quid agatis, & quid veſtris mercamini actibus, poſſitis tam exteriori quam interiori lumine contemplari. Non enim ſecundum motum animi turbationis ſtimulo concitati, ſed iuxta paternæ manſuetudinis gratiam, quę prouocata durius benignius miſeretur, mentem noſtram vobis apetire decreuimus, vt in noſtrorum ſuauitate verborum ad illam cognitionem deuota vos pœnitudo reducat, quod ſub examinatione recti iudicij cognoſcatis aperte, ſi in veſtris actibus digne nobis materia commotionis emergit, ſi iuſta contra vos turbatione mouemur, & ex rationabili cauſa indignatio noſtra procedit; & an exaggerari, & exaggerata puniri meruit tanta temeritas offenſorum.

Non eſt quidem vobis incognitum, quod eadem mater eccleſia ſemper vos dilexit vt filios, ſemper terram veſtram brachijs maternę dilectionis aſtrinxit, ſemper eam portauit in ſui ſacrario pectoris prædilectam, ſemper oculo benignitatis inſpexit, & ſemper, vt felicibus gratularetur euentibus & gratis ſucceſſibus fulciretur, intentis deſiderijs concupiuit, ad veſtrum & ipſius terræ ſtatum proſperum intendendo. Scimus enim quod huiuſmodi ſermo noſter veris innititur, ſcimus quod noſtræ aſſertionis ſeries nihil fictionis innectit, ſcimus quoque quod huiuſmodi verborū noſtrorum oracula plenæ veritatis adminiculo confouentur, &c. *Dat. Lectora 11. nou. decembr. ann.* IV. Adhibuit b etiam patriarchæ Conſtantinopolitani, & Caſtellanenſis ac Patauini epiſcopotum, tum etiam Siciliæ & Trinacriæ Regum auctoritatem, preceſque ad flectendos Venetos: ſed ij in cœptis perſtitere. Vt vero ſequenti anno a Clemente defixi cenſuris atque a legato inde pulſi fuerint, dicetur. Iam reliquas Italicas res proſequamur.

b Clem. in bulla exc. Venet. vbi ſup.

17 Decorata eſt hoc anno Peruſia nobili academia, quam ob egregium ciuium in eccleſiam ſtudium ſe excitaſſe, Clemens teſtatur, dato apud Sanctonas diplomate VI. id. ſeptemb. pont. anno III. conſignato. Clementem vero exeunte menſe auguſto Pictauio diſceſſiſſe, docet ſubiectis verbis Bernardus: *Eodem anno circa finem præcedentis menſis auguſti dominus Papa cum curia ſua receſſit de Pictauo, tranſiuitque per Burdegalenſium, & Agenneſium, fuitque Toloſæ in feſto natalis Domini vſque ad epiphaniam.* Ex quibus colligitur Clementem Pictauio diſcedentem, dum in itinere ſubſtitit apud Sanctonas, apoſtolicum diploma de inſtituenda Peruſina academia confeciſſe.

Academia Peruſię inſtituta.

Clementis varia per Gallias itinera.

Egerat iam ante Dionyſius Luſitaniæ Rex cum Clemente de academia Conimbricenſi conſtituenda: quæ quidem primum in vrbe regia, ipſo rem a Nicolao IV. flagitante, cum non armis modo ad barbaros edomandos, verum etiam literis, ac ſapientia ad probe adminiſtranda iura regnum florere par eſſet, excitata fuerat, ampliſſimiſque priuilegijs exornata. Sed cum poſtmodum inter ciues, ac literis operam dantes diſcordiæ exarſiſſent, quæ extingui facile non poſſent, expoſuit Clementi Dionyſius Coimbricam ob loci amœnitatem, rerumque affluentiam opportuniorem videri, in quam academia prærogatiuis ijſdem, quibus a Nicolao donata fuerat, potitura traduceretur. Aſſenſit a Pontifex, atque archiepiſcopo Bracharenſi, & Coimbricenſi epiſcopo rei perficiendæ prouinciam demandauit: tum in illius academiæ ſuſtinendam amplitudinem ac dignitatem ſex eccleſiarum Vlyſſipponenſium vectigalia, deducta ex ijs ad ſuſtentandos ſacerdotes parte, in doctorum ſtipendia deriuauit. Hæc prætermittere noluimus de ampliſſima academia, quæ poſtea rei literariæ maxima gloria effloruit.

Vlyſſipponenſis acad. inſtituta a Nicolao Coimbricam a Clemente traducta.

a Lib. 3. ep. com. 384.

18 Coniungenda vero hic exiſtimamus nonnulla Clementis ſancita. Haquino in primis Noruegiæ Regi, vt clericos regiæ familiæ a quouis Noruuego antiſtite ſacris ordinibus initiandos curaret, poteſtatem fecit b: Balduinum archiepiſcopum Treuirenſem ad ipſius eccleſiæ inuaſores comprimendos infligendarum pontificio nomine cenſurarum auctoritate inſtruxit c, exemitque ab æris alieni a prædeceſſoribus contracti ſoluendi onere, niſi in eccleſiæ Treuirenſis rem deriuatum eſſet: *Auctoritate*, inquit, d *tibi præſentium indulgemus, vt ad debitorum per prædeceſſores tuos archiepiſcopos Treuerenſes eccleſiæ nomine contractorum, niſi ea in vtilitatem ipſius eccleſiæ conuerſa fuiſſe probauerint, per creditores compelli non poſſis inuitus. Dat. Pictauis* VII. *kal. april. anno.* III. Hæc ſtatuit Pontifex, ne eccleſiaſtici temere eccleſias ſuas ære alieno obruerēt, quod non in earum vtilitatem verterent, ſed in alia profunderent. Ita Lugdunenſem etiam archiepiſcopum eadem religione liberauit. Aſſeruit etiam Roberto Cantuarienſi archiepiſcopo e regia inunctione Angliæ Regis liniendi, exornandique diademate auctoritatem: *Cum*, inquit, *ſicut oblata ex parte tua petitio continebat, coronatio chariſſimi in Chriſto filij noſtri Eduardi Regis Angliæ, quæ illi in proximo imminet, feliciter, dante Domino, facienda, ad te ratione tuæ eccleſiæ pertinere noſcatur, nos nolentes, quod in hac parte officium tuum valeat impediri, tuis ſupplicationibus inclinati omnes literas, ſi quas ſuper cōmiſſione coronationis ipſius Regis alicui, vel aliquibus forte direximus, cuiuſcumq; tenoris exiſtant, auctoritate præſentium*

Tradita a Clē. hoc anno priuilegia.

b Eod. l. 3. ep. com. 122.

c Ibid. 3. ep. com. 446.

Epiſcopi nō obſtricti ad diſſoluenda prędeceſſorum nomina.

d Reg. poſt eand. ep.

Si res in eccleſiæ vtilitatē verſā tenentur.

e Ib. ep. 20

Cōfirmata Cantuarien. archiepiſc. ſacrandorum Regū Angl. auctoritas

Digitized by Google

reuocamus. Nulli ergo, &c. Dat. Pictauis xi. kal. februarij anno III.

Albertus Rex Rō. a nepote cæſus.

19 In Germania conſcendit imperiale ſolium Henricus Lucemburgi dux, cum Albertus Rex a nepote, cui ditionis hereditariæ partem eripuerat, vita & regno exutus fuiſſet. De cuius cæde hæc Bernardus tradit a: *Anno Domini* MCCCVIII. *fuit occiſus Albertus Rex Alemanniæ a nepote ſuo filio fratris ſui*, cui Ioannem nomen fuiſſe teſtantur alij, *cuius cauſa fertur, quia omnia dabat filijs, & de ipſo parum curabat; quamuis ipſe eſſet filius primogeniti*. Martinus vero Polonus b iuuenem furore ob ducatum Sueuiæ ſibi præreptum in patruum fuiſſe incitatum: aliamque irarum cauſam adiungunt Ioannes Villanus c, atque ex eo S. Antoninus d, cuius hæc verba ſunt: *Anno eodem* ſcilicet MCCCVIII. *kal. maij Rex Albertus de Alemannia, qui electus fuerat Imperator, cum per nauigium tranſiſſet quendam fluuium, ac de naui in terram deſcenderet, nepos eius interfecit eum gladio, ex eo quia vſurpauerat ſibi partem ducatus Auſtriæ, ad ſe iure hereditario pertinentem.*

a Ber. chr. Rom. Pon. & M.S. Vat. bibl. ſignat. n. 3765.

b Mar. Pol. l. 4. hoc an.

c Io. Vill. l. 8. c. 95.

d Ant. 3. p. tit. 21. c. 1. § 4.

Illius necis cauſæ.

In cæſo Alberto diuinæ exemplum vindictæ, quæ ab ipſis Regibus & Imperatoribus fuſi iniuſte ſanguinis pœnas repetit, ne quis ob terrenam potentiam ſe illi ſubducere putet, ſuſpici poteſt. Qui enim Adolpho Romanorum Regi vitam & imperium eripuerat, a ſicario poſtea vtroque exutus eſt. Quo ſublato, Germani principes Francofurtum ad creandum nouum Regem confluxere, communique animorum & votorum conſpiratione in Lucemburgenſi comite conſenſere, de quo hæc Bernardus e: *In feſto S. Catharinæ electores regni Alemanniæ Reges conuenerunt in Frankeburg, & elegerunt in concordia comitem Lucemburgenſem, Henricum nomine, in Regem Alemanniæ & Romanorum*. Aſſerunt eadem M.S. geſta Clementis: deſcribitque accurate huius electionis modum Albertinus Muſſatus f nobilis Patauinus, Henrico Imperatori charus, qui commentarium de rebus ab eo geſtis ipſi inſcripſit, vt conſtat ex prologo ipſius præfixo in M. S. Vaticano, in quo etiā libri ſuis capitibus diſtincti ſunt; vnde ipſi eo, non altero excuſo Venetijs vtimur. Narrat igitur, vt Petrus Moguntinus archiepiſcopus Lucemburgenſi familiæ addictiſſimus & Balduinus Treuerinſis Henricum ad ſolium euexerint.

Alia altior ex diuina iuſtitia ob Adolph. Regem interfectum petita cauſa.

e Ber. vbi ſup. Geſta M.S. Clem. Iord. M.S. Vat. bibl. ſignat. nu. 1960. c. 238. & alij.

Henricus Lucemburgenſis comes a principibus eligitur.

f Alb. Muſſ. Patau. M.S. Vat. bibl. ſignat. n. 2962. l. 1. r. 2.

Orbi, inquit, *terrarum vacante imperio, cum de noui principis electione inſtaret agendum, conuenere primates, quibus ius eligendi conceſſum eſt ex imperialibus inſtitutis: inter quos Moguntinus epiſc. domui Lucēbore fidelitatis aſtrictus homagia, vna cum Treuerenſi archiepiſc. aſpirans in Henrici ſublimandum, dudum ſubticuit, dū reliqui, quos iā præſenſerat, in diuerſas intendere concepta depromerent. Sic itidem per triduum ferme habita de compromiſſis in plurimos mētione caleſcentibus in diſſenſiones animis, ad ſcrutinia declinauere. Sciſcitatis itaque clandeſtine, vt aſſolet, vocibus Henrici vox edita eſt quaternis aſſenſibus, binis ſcilicet Treuerenſis & Moguntini ad idem intendentium, et binis qui ob aliorum inuidias animos diuerterant non votis, ſed aliorum contemptibus in Henricum. Siue autem ſic, ſeu diuinitatem humanis anteponamus conatibus, declaratus eſt Henricus Romanorum Rex et Imperator ſemper Auguſtus, conniuentibus parro reliquis. Res hæc per fines vulgata Germaniæ nonnullis admirationi fuit, nec prius credita quam patentiſſima documentorum monumenta manarent, edictaque prouincias communi aſſertione complerent. Suberat admirationis occaſio, cum ad ſummos eleuaretur principum apices hoc ſupremæ dignitatis faſtigium applicari mos eſſet. Et equidem mira res, vt quanto humilius habuerit ipſe primordium, tanto celerius volauit in ſublime natura fortunaque fauentibus, vt mundanis vtamur vocabulis, non abnuentes Dei nutum in excelſa conſiſtere.*

Archiep. Mogunt. dignitatis auctor.

Cur vero Germani, in varias factiones in huiuſmodi comitijs diſtrahi ſoliti, tanta conſenſione animorum in Henricum ſuffragia contulerint, non modo ob egregias virtutes, quæ in ipſo emicabant, adductos; ſed maxime ad Gallorum Romanum imperium ſibi olim a Germanis ereptum recuperare meditantium euertenda conſilia rem acceleraſſe, cum a Pontifice, qui eccleſiam a Gallis, ſi in tantam euaderent potentiam, in ſeruitutem redactum iri metuebat, moniti eſſent, Philippum Regem omnes impetus ad rem perficiendam conuerſurum, ni eius conſilia accelerata electione eluderent; diffuſe & accurate narrat Ioannes Villanus a eius æui ſcriptor, quem S. Antoninus, paucis immutatis, ſubiectis Latinis verbis reddidit. b

a Io. Vill. lib. 8. c. 101.

b Ant. 3. p. tit. 21. c. 1. § 5.

20 *Interfecto Alberto Imperatore, vt dictum eſt ſupra, cum vacaret imperium anno Domini* MCCCVIII. *electores imperij erant inter ſe in magna altercatione in Alemannia de perſona, quam deberent ad dictam dignitatem eligere. Rex autem Franciæ Philippus audita vacatione imperij cogitauit facile poſſe imperium redire ad Francos ratione ſextæ promiſſionis factæ ſibi a Papa, ſi operam daret, vt Papa crearetur, prout factum eſt. Nam cum explicaſſet iam eam, videlicet in delendo quidquid geſtum foret per Bonifacium, & memoriam eius, ad quod Papa ſe difficultabat, & in poſterum hoc offerebat agendum; arbitratus eſt Rex commutari facere quod fuerat poſtulatum ab eo in ſibi vtilius & honorabilius negotium, vt videlicet loco prædictæ petitionis hoc concederetur, vt Papa operam daret, vt dominus Carolus Valeſianus frater eius eligeretur in Imperatorem: quod ſatis æquum & exequibile videbatur, cum Bonifacius Papa hoc ei promiſiſſet, & adhoc ipſe multa fecerat pro eccleſia: ſed & olim imperium fuerat apud Francos tempore Caroli magni tranſlatum a Græcis ad eos, ſic poſſet transferri de Teutonicis ad Francos.*

Vt Philippus Rex imperiū ad Frācos reuocare niſus ſit.

Carolum Valeſium ad illud faſtigium promouere.

Rex igitur ſecretum conſilium habuit ſuper hoc cum domino Carolo præfato, & poſtmodum cum baronibus & conſiliarijs ſuis, quod omnibus placuit; & ſumpta determinatione, vt propter hoc exequendum nullis parceret expenſis ad congregandas copias, dominus Carolus cum magna comitiua procerum præparauit ſe ad eundum Auenionem, & viſitandum Pontificem, tum cum curia ſua ibi reſidentem, ſub prætextu ſolicitandi ipſum ad implendum promiſſa circa Bonifacium Papam condemnandum, re autem vera ab eo petiturus imperium Romanorum. Ordinauerat autem ſecum ducere circa ſex millia armigerorum, vt nullus auderet propter tantam multitudinem ſe opponere ei, quod intendebat. Sed omnipotens Deus, qui diſſipat conſilia principum, & reprobat frequenter cogitationes populorum, quoniam vana ſunt, non permiſit rem ipſam ſuum ſortiri effectum, ne eccleſia regno Franciæ ſubijceretur. Nam etſi conſilium ſecretiſſimum habitum fuerat de re ipſa, & mandatum omnibus omnino celandum; tamen vnus ex conſiliarijs intimauit ſecreto Pontifici, quod deliberatum fuerat;

Patefactū ac diſcuſſum fuerit illius cōſilium.

qui

Digitized by Google

qui Pontifex ſecretum ſibi reuelatum intimauit Cardinali Oſtienſi, ſcilicet Pratenſi, quid agendum foret conſulens.

Nouerit in ea cauſa Philip. Bonifacij VIII. memoriã infectatum eſſe.

21 *At Cardinalis Pratenſis præfatus, qui iam indignationem conceperat contra Regem Franciæ propter poſtulationes eius inordinatas, & graues, præcipue illam, quod deleretur memoria Bonifacij cum omnibus geſtis per eum.* Paucisque interiectis: *Pratenſis, inquam, Cardinalis ait: Pater ſancte, hic non eſt aliud remedium ad obuiandum, ne eccleſia ſubijciatur Regi Franciæ, niſi iſtud, quod quam citiſſime ſecreto ſignificetur electoribus imperij, quod procedant ad electionem noui Imperatoris ſine mora aliqua, alias imperium in procinctu deuoluetur ad Francos, quod totum expediatur antequam Rex veniat ad hoc poſtulandum. Placuit Pontifici conſilium id, & addidit: Pro quo ſcribemus, vt aſſumatur ad imperium. Cardinalis vero ſagax, intendens prouidere non ſolum eccleſiæ ſanctæ, ſed etiam parti Gibellinæ, cui videbatur fauere, reſpondit: Ego percepi a pluribus, quod comes Lungumburgi (alias Luxemburgi) hodie eſt notabilior homo, qui ſit in Alemannia, in armis ſtrenuus & magnanimus, fidelis in negotijs agendis, ac vir catholicus; vnde ſi aſſumatur ad eam dignitatem, non dubito quin ſit fidelis eccleſiæ, obediens tibi & multa acturus magnifica pro Chriſtiana religione. Non diſplicuit Pontifici vir nominatus, cum & ipſe laudabilia de illo audiſſet. Sed quomodo, inquit, faciemus quod Cardinales non aduertant, & qui ſunt amici ex eis Regi, non ei inſinuent? Reſpondit Cardinalis: Literas tuas ſecretas paruulo ſigillo ſignatas deſtinato ei, & electoribus, & ego etiam per meas materiam plenius explicabo, quas familiaris meus deferet Cardinalibus hoc ignorantibus.*

Conſil. a Card. Pratenſi datũ Clementi ad eludẽda Gallorũ petita.

Hoc totum impletum eſt: & miſſis literis per fidelem nuncium ſecreto, ipſiſque readitis poſtquam applicuit, intra octo dies congregati principes, ad quos ſpectabat electio, in Magdeburgo nemine diſcrepante elegerunt in Regem Romanorum Henricum comitem Luxemburgi, qui fuit Henricus * VI. Ideo autem feſtinauerunt electionem, quia Pratenſis Cardinalis per ſuas ſignificauerat literas, quod cito ſe expedirent, & talem eligerent: alias imperium deuolueretur ad Francos. Facta igitur electione dicti Henrici, diuulgatum eſt hoc in curia Papæ, necnon & in curia Regis Franciæ. Quibus auditis Rex Franciæ, qui ſe præparabat cum maxima comitiua proficiſci ad curiam pro negotio imperij conſequendi, videns ſe fruſtratum ſpe ſua, indignatus eſt, & nunquam fuit poſtea amicus Papæ.*

Præmoniti Germani a Pont. & Card. Praten. Henricũ remota omni more creant. *alij, Lucemburgi. * VII.

Philippi Regis animus inde a Clemẽte abalienatus.

Ijs conſentanea de Henrici electione, quem ſeptimum eius nomine numerant, tradunt Ptolemæus Lucenſis a, hiſtoriæ Lantgrauiorum Thuringiæ anonymus auctor b, Paulus Langius c, Conradus Vecerius d, alijque innumeri recentiores. Fuiſſe vero illum anno proximo, die ſacro epiphaniæ Aquiſgrani regia corona cinctum, tradit vna cum alijs Bernardus e. At de his hactenus.

a Ptol. Luc hiſt. eccl. M.S. l. 24. c. 39. b Hiſt. Lãt Thur. c. 83 hoc ann. c Lang. hiſt Citizen. eod. ann. d Vecer. in Henr. Imp e Ber. chr. Rom. Pont hoc ann. f Thur. 2. p. chr. c. 89. Bonfin dec. 2. l. 9. Rancan. epit. rer. Vng. ind. 18.

22 Hoc anno Vngari diuturno bello ciuili feſſi, ac ſacrorum vſu a Gentili Cardinale legato ob negata Carolo Regi apoſtolica ſententia confirmato obſequia priuati, demum ad officium concordiamque ſe redegere f; indictis ab eodem legato prope Peſtum omnium ordinum regni comitijs celeberrimis, in quibus cum legatus ex ſua concione ſedi Apoſtolicæ imponere di Vngaris Regis ius tribuere viſus eſſet, proceres publice ſunt profeſſi, non ſentire ipſos Regem a legato conſtituendum; ſed quem ipſi ex veteri more ſtirpe regia procreatum Regem agnouiſſent, pontificiarum eſſe partium confirmandi & inungendi: iiſque auditis legatus, cum Regem ex Maria Stephani Regis filia duxiſſe genus demonſtraſſet, omnes Vngariæ ordines, etiam illi, qui antea Carolo erant aduerſati, atque Vvenceſlao, deinde Othoni Bauaro, iterumque Boemo adhæſerant, ipſum feſtis vocibus Regem ſalutauere, obſequiumque deuouere. Ita demum lata iam ante in regni Vngarici controuerſia apoſtolica ſententia de potioribus ſucceſſionis quam electionis iuribus admiſſa eſt. Ad quæ illuſtranda publicæ tabulę ea de re editæ a afferendæ viſæ ſunt.

Cõciliati Carolo omnes, qui antea erãt aduerſati.

a Ext. in arce S. Angel. & in lib. priuil. Rom. eccl. to. 1. pag. 149. & inter Coll. Plat. M.S. Vat. arch. to. 2. pag. 319. & M.S. bibl. Vall. ſign. lit. B. n. 12 pag. 455

De Caroli ad Regnũ ſucceſſionis iurib. monumẽtum publicum.

23 *In nomine Domini Amen. Anno eiuſdem milleſimo treceteſimo octauo, indictione ſexta, menſe nouembris, die XXVI. pontificatus Domini Clementis PP. VI. anno III. reuerendus in Chriſto pater & dominus, dominus Gentilis Dei gratia tit. S. Martini in montibus presbyter Cardinalis, in regno Vngariæ, ac partibus illi conterminis Apoſtolicæ ſedis legatus, ex quo ad ipſius legationis partes acceſſit, quod fama prænouerat, ex rei euidentia & facti experimento percipiens; tempeſtatis videlicet fremitum, qui regnum ipſum multa fertilitatis olim, vt aſſeritur, iucunditate refertum, multaque ſolitum deuotione clareſcere, hoſtis antiquus, pacis æmulus, ac zizaniæ ſeminator generali turbine conquaſſarat; particularibus quoque diſſidijs fere in ſingulis eiuſdem regni partibus ſuſcitatis, ex quibus adeo inualuerat commotionis horror in illo, & locum ſibi diſſenſio, quæ detrimenta ſolet vaſtitatis inducere, vendicarat, quod excellenti principe domino Carolo Vngariæ Rege illuſtri, ac nonnullis baronibus & nobilibus dicti regni ad inuicem diſſidentibus, & inter eos odij, ac rancoris igne ſuccenſo, detrahebatur ſubditorum auerſione regalis magnificentia culmini, ab eis ipſius Regis auertebatur affectus, ac mutuis hinc in commodis deperibat; cœpit circa ipſius regni ſedanda ſcanda indeſinentis ſolertiæ ſtudio vigilare, ac feruore officioſi exuberare fauoris inſtantius pro ipſius domini Regis, quem infra clauſtra pectoris in ſingularitate dilectionis habet, vt filium, ac incolarum regni eiuſdem ſtatu proſpero & tranquillo, cogitationes paci aſſidue meditando.*

Vt Card. legatus ad Vngariæ diſſenſiones ſopiẽdas miſſus ſit.

Poſt aduentum igitur eiuſdem domini legati, Budam per nuntios ipſius & literas pro eiuſdem regni negotijs, ſua commiſſis legationis officio, promouendis feliciter, generali prælatorum, ac baronum & nobilium, aliarumque notabilium perſonarum, tam eccleſiaſticarum quam ſæcularium, concilio ad octauam feſti B. Martini confeſſoris tunc inſtantis ſolemniter conuocato; circa ipſam octauam ad idem concilium eorundem prælatorum, ac baronum plurimi, ac multitudo nobilium & perſonarum ipſarum copioſa perſonaliter; aliqui vero eorundem baronum, quorum perſonalem aduentum ad id concilium longa diſtantia prepediuit, per procuratores idoneos conuenerunt.

De conuocato ab eodẽ Budę omnium ordinum conuentu

24 *Sane Henrico magiſtro & bano Sclauoniæ, ac nonnullis baronibus alijs, ac nobilibus, quibus ad ſuperius caſtrum Budæ, vbi tunc legatus ipſe eum ſua curia morabatur, propter armatorum multitudinem, quam ſecum habebant, nequaquam patebat aditus vltra Danubij flumen ex ipſius caſtri oppoſito conſtitutis; ipſe dominus legatus, inſiſtens cœptis alacriter, ſuique ſtatus præeminentiam & dignitatem officij nõ attendens, quin immo ſemetipſum*

humilians, vna cum præfato Rege aliÿſque prælatis & baronibus, citra flumen ipſum cum eo manentibus, ſpatioſam fluminis eiuſdem planitiem, piſcatoris more aquarum intrepidi cymba tranſilyt: ac in loco fratrum Prædicatorum, iuxta flumen ipſum ſito, cum ipſo domino legato prælatorum, baronum, & nobilium, & dictarum perſonarum multitudo; ciues etiam, & aduenæ copioſi, quos eximiÿ ſpectaculi rumor, ac vulgata conuentionis dicti conciliÿ celebritas excitarat, inſperatæ pacis admiratione ſtupidi & tot diſcordium animorum vnitatis increduli, paciſque auidi conuenerunt. Quibus in eiuſdem domini legati, ac mei, aliorumque notariorum, & teſtium ſubſcriptorum ad hoc ſpecialiter vocatorum & rogatorum præſentia conſtitutis;

Præſulũ, ac principum, qui interſuere præcipua nomina.

dictoque domino Rege, ac venerabilibus in Chriſto patribus dominis Dei gratia Thoma Strigonienſi, ac Vincentio Colocenſi archiepiſcopis, & H. Vvacienſi, Benedicto Vveſprinienſi, Ioanne Nitrienſi, Petro Quinqueeccleſienſi, Martino Agrienſi, & Auguſtino Zagabrienſi epiſcopis, & Nicolao poſtulato Iaurienſi ad dexteram; & magnificis viris dominis Henrico præfato magiſtro & bano Sclauoniæ, magiſtro Nicolao filio Gregoriÿ nepote eius, Homodeo palatino de genere Haba, magiſtro Dominico, magiſtro kocos, & Ladislao bano de katolt, Copos palatin. pro ſe, ac Beka magiſtro tauarnicorum, dominæ Reginæ fratre ſuo, filys Thomæ de genere Borſce, ac Petro filio Compoldi de genere Haba ad ſiniſtram ipſius domini legati ſedentibus; et nunciÿs ſeu ambaſciatoribus & procuratoribus magnificorum virorum Vgrini magiſtri tauarnicorum Regis, & Ladislai Vvoivvodæ Tranſiluan. & comitis de Zomik, ac Matthæi Trinze palatin. ibidem præſentibus, ac preſſa nobilium aliorum & vulgi ſtante corona; idem dominus legatus propoſuit verbum Dei, aſſumpto illo euangelico themate: Domine nonne bonum ſemen ſeminaſti in agro tuo? &c. serioſe retexens agri ſemina, id eſt, regni Vngariæ, quæ in illo Dominus ſeminarat, ex quibus Reges catholici, tanta ſanctitatis & vitæ claritate conſpicui prodierunt, quod ſanctorum aſcribi catalogo meruere; quodque coronam regni primus Rex Vngariæ ſanctus Stephanus a Romano Pontifice *conſecratam acceperit, prout Vngarorum hiſtoria, quas legatus ipſe præ nouerat, aſſeruit proteſtari; alias etiam thema ipſum ad ſuæ intentionis propoſitum ſuper ſtatu eiuſdem regni mirabiliter reducendo.*

Habita a legato oratio.

25 *Poſt quæ ſub ſpecie tuendæ libertatis eiuſdem regni, inter ipſos barones & nobiles murmur, quod ipſius domini legati attigit aures, per querelam patulam in publicum productam exoritur: videlicet quod nolebant, nec erat aliquatenus intentionis eorum, quod eccleſia* Romana, *vel ipſe dominus legatus eius nomine, ſæpedicto regno de Rege vllatenus prouideret; ſed placebat eis, quod illum, quem ipſi ex antiquo & approbato eiuſdem regni more vocauerant, & in Regem aſſumpſerant, præfatus dominus legatus eiuſdem eccleſiæ Romanæ nomine in verum Regem Vngariæ confirmaret; & quod etiam perpetuis futuris temporibus veri ſummi Pontifices, & ipſa Romana eccleſia haberet ius confirmandi & coronandi* Reges *Vngariæ, de vera regali progenie propagatos, quos ipſi vnanimiter & concorditer de dicta progenie duxerent eligendos. Ipſe vero dominus legatus, ad conſummationem cœptorum per eum feliciter, feruenter anhelans, ad eorundem prælatorum, baronum, & nobilium ſupplicationem, petitionem, & expreſſum conſenſum, præfatum dominum Carolum, de prædictorum Regum Vngariæ ex domina ſereniſſima, domina Maria Siciliæ ac Vngariæ Regina illuſtri nata claræ memoriæ Stephani Regis Vngariæ vera progenie propagatum; cuiuſque in eodem regno ſucceſſio legitima per eandem eccleſiam extitit declarata, ſibique de iure deberi regnum huiuſmodi diffinitum, in eiuſdem regni verum Regem, ipſius eccleſiæ Romanæ nomine, cum ſolemnitate debita confirmauit, & prædicta ipſius eccleſiæ Romanæ nomine acceptauit: & ſubſequenter omnes vnanimiter & concorditer poſt confirmationem huiuſmodi, tam adhærentes quam aduerſantes hactenus eidem domino Carolo, receperunt & recognouerunt ſingulariter & diuiſim ipſum dominum Carolum verum Regem, ac regni Vngariæ ſucceſſorem, ſibique ſeruire, ac obedire teneri tanquam vaſſalli legitimi & fideles domino naturali. De quibus etiam per eos firmiter adimplendis, & inuiolabiliter obſeruandis, iunctas manus, prout ſolet a profitentibus regulas fieri, infra ſæpedicti domini legati mittentes manus, iuramentum & fidem ſuper veræ crucis lignum, ipſique, ac dicto domino Regi ſingulariter pacis oſculum præſtiterunt. Statimque ipſum dominum Carolum Regem, cateruatim eleuatum ſuſtollentes manibus, plauſu ac vocibus extulerunt regium lætis ad ſydera nomen, ſubſequenter Te Deum laudamus ſolemniter decantando.*

Conteſtãtur Vngari non eſſe Pontificis Regẽ ipſis imponere, ſed quem e regia ſtirpe elegerint cõfirmare.

Illuſtrata Caroli ſucceſſione legat. Rom. eccleſiæ nomine ipſũ confirmatur.

Aſſenſere proceres, fidemque Carolo deuinxere.

Vt Rex in ſublime elatus feſtiſq; vocibus ſalutatus ſit.

Actum, vt prædicitur, in dicto loco Prædicatorum, prope ciuitatem Peſtenſem, vltra ipſum Danubium ex oppoſito dicti caſtri, præſentibus reuerendo in Chriſto patre domino Thoma epiſcopo Veglenſi, ac venerabilibus & religioſis viris fratribus Paulo priore Prædicatorum & Haymone miniſtro Minorum fratrum ordinum prouincialibus, & Salomone vicario prioris prouincialis fratrum eremitarum in prouincia Vngariæ, cum eorundem ordinum fratrum multitudine, ac venerabilibus & diſcretis viris magiſtris Philippo de Sardinia Arborenſis & Ioanne de Aretio Auximanenſis eccleſiarum canonicis auditoribus; nec non magiſtris Guilelmo de Sangumeto, Ioanne Anglico, & Alberto de Parma capellanis præfati domini legati, & notariys publicis, ac inferius ſubſcriptis ad hoc ſpecialiter vocatis & rogatis & alia diuerſarum copioſa multitudine nationum. Agit de his, præter Thuroſium a & Ranzanum b, accurate Bonfinius c, additq; Carolum reſtituto a Ladiſlao vvayuoda Tranſiluano ſacro diademate, quo olim S. Stephanus a Romano Pontifice donatus fuerat, apud Albam Regalem ſolemni ritu fuiſſe redimitum.

a Thur. 2. p. chron. c. 89.
b Ranz. ind. 18.
c Bonif. dec. 2. l. 9.

26. Ex Vngaricis rebus ad Raſcianas digredimur. Moderabatur tum Raſciorum ſceptrum Vroſius, qui pietatis ſenſu delibutus abrumpere funeſta Græci ſchiſmatis, quibus implicitus tenebatur, vincula meditatus, iam ante Marcum Lucani & Tryphonem Michaelis oratores ad Clementem miſerat, vt ineundæ cũ Rom. eccleſia coniunctionis, quo flagrabat, deſiderium exponerent, viroſq; expoſcerent doctrina excultos ad ſubditos populos inſtruendos informandoſq; fide catholica: tum etiam vexillum ab Apoſtolica ſede flagitarent, quod aduerſus nominis Chriſtiani hoſtes præferrent. Quo felici nuntio recreatus Clemens, e Prædicatorum & Minorum ordinibus religioſos viros lectiſſimos tranſmiſit; præſcripſitque fidei formam d, quam eſſet profeſſurus: præterea exegit, vt inter diuina myſteria ea ſymboli verba, quibus proceſſio Spiritus ſancti a Patre, & Filio exponitur, decantarentur, ipſeque ac ſubditi, eiurato rite ſchiſmate, Romanæ eccleſiæ obſequium ſacramento ſponderent.

Vroſius Raſciæ Rex pro expetẽda Rom. eccleſiæ cõiunctione mittit oratores ad Clementem.

d Lib. 3. ep. cur. 21. & M.S. bibl. Vat. ſign. 3977. pag. 81.

Magni-

Magnifico viro Vroſio Regi Raſſiæ illuſtri gratiam in præſenti, quæ perducat ad gloriam in futuro.

Benedictus Deus & pater domini noſtri Ieſu Chriſti, pater miſericordiarum & Deus totius conſolationis, qui conſolatur nos in omni tribulatione noſtra, qui vbi vult ſpirans, ſic nouiſſime his diebus oculos tuæ mentis aperuit radio nouæ lucis, vt excuſſa inde tenebrarum caligine in votis habeas ſacroſanctæ Rom. eccleſiæ matri fidelium & magiſtræ in fidei veritate ac vnitate coniungi. Multum quippe teneris Deo, princeps clariſſime, qui ſic te oculo ſuæ pietatis reſpiciens, ad cognitionem & claritatem veræ fidei clementer adducit; ex quo magnitudo tua promouebitur ad ſalutem, & ſolium tuum ſtabili vallabitur firmitate. Multum etiam lætari debet mater eccleſia, & nos profecto multiplici alacritate perfundimur, quod diebus noſtris tam nobilis ouis, tantuſque populus ad ouile reducatur dominicum, ſchiſmate aliiſque pulſis erroribus, Chriſti corporis, quod eccleſia eſt, membrum efficiantur, in eo luceant, perficiantur, & viuant.

Gratulatur id illi Pontifex.

Sane, ſereniſſime princeps, tu pridem Spiritus ſancti gratia illuſtratus viros prouidos & diſcretos Marcum Lucani & Tryphonem Michaelis, magnificentiæ tuæ nuncios, cum literis regiis ad noſtram præſentiam deſtinaſti, qui huiuſmodi tui propoſiti laudabile deſiderium coram nobis & fratribus noſtris prudenter & fideliter exponentes, a nobis inter alia ſuppliciter poſtularunt, vt te tanquam deuotum filium ad gremium dictæ eccleſiæ, & ſub protectione ipſius benigne recipere dignaremur, tibique aliquos viros idoneos Apoſtolicæ ſedis nuncios mitteremus, per quos tu & illi de regno tuo in fide catholica & in via mandatorum Domini poſſitis ſalubriter informari. Vnde nos, qui Chriſti vicarius, & Petri Apoſtolorum principis effecti, diſponente Domino, licet immeriti, ſucceſſores ad ea præcipue noſtræ curæ prorogamus affectum, ac diligenti ſtudio & ſtudioſa diligentia ſeduli vigilamus, vt errantes ad viam veritatis adducere, omneſque lucrifacere Deo, ſua nobis gratia ſuffragante, poſſimus; habita ſuper his, quæ iidem tui poſtularunt nuntii, cum prædictis fratribus noſtris diſcuſſione ſolemni, de ipſorum conſilio pie decreuimus huiuſmodi votis tuis libenter annuere, ipſaſque petitiones tuas, quantum cum Deo poſſumus, fauorabiliter exaudire, ſi quod ore profers, corde credis, & quod corde credis, opere complecas euidenter: tibi nihilominus tenore præſentium declarantes, quid tibi ac cæteris ſub tua ditione degentibus faciendum incumbit, vt ad ſinum eiuſdem eccleſiæ ſano fretus conſilio venias reuerenter. Quæ ſi inſpirante Domino feceris, ipſa eccleſia mater piiſſima, filio redeunti ſinum largiſſimæ pietatis aperiens, in tuos læta propetabit amplexus. Fides autem Catholica, quam te, clerum, & populum regni tui profiteri, & a nobis recipi ac acceptari volumus, hæc eſt. *Credimus in ſanctam Trinitatem, Patrem, & Filium, & Spiritum ſanctum, &c.* vti habetur in profeſſione fidei a Clemente IV. miſſa ad Græcos, quam nos dedimus tomo XIV. anno MCCLXVII. num. 2. ad illa vſque verba, *quam in quibuſcumque aliis ſemper ſalua*. Concepta eſt iiſdem verbis hæc fidei forma, atque ea, quæ a Clemente Quarto, & Gregorio Decimo Græcis, Ruſſis, Tartaris, aliiſque populis fidelium conſortio aggregandis propoſita eſt.]

Marcum Lucani & Triphonē Michaelis honorifice ſe excepiſſe ſignificat.

Studium ei apoſtolicum pollicetur.

Orthodoxæ fidei formam proponit.

27 Quæ vero circa reditum tuum ad vnionem ſanctæ Romanæ eccleſiæ, ac ſchiſma eminus profugandum exigimus, inferius annotantur. In primis quod ſymbolum Nicæni concilii: *Credo in vnum Deum*, in eccleſiis regni tui & terrarum tibi ſubiectarum in ea parte, vbi de Spiritus ſancti proceſſione in eo agitur, cantetur publice, dum miſſarum ſolemnia celebrantur, & ſic etiam doceatur populus: *Et in Spiritum ſanctum Dominum & viuificantem, qui ex Patre Filioque procedit.* Et quod tu, prælati, clerus, calogeri, & populus dicti regni tui profiteamini Romanum Pontificem eſſe Chriſti vicarium, & beati Petri Apoſtoli ſucceſſorem, eamque poteſtatem habere ligandi atque ſoluendi, quam idem Apoſtolus noſcitur habuiſſe; ac ipſam etiam Romanam eccleſiam ſuper omnes obtinere primatum & etiam principatum: quodque tu pro te & pro populo tuo obedientiam & reuerentiam eidem promittas eccleſiæ, ac prælati eiuſdem ipſa iurent, omni ſchiſmate primitus abiurato: & quod archiepiſcopi, epiſcopi, abbates, archimandritæ regni tui per electionem canonicam eligantur, ſiue etiam poſtulentur; ita quod inferiores prælati ſuarum electionum confirmationes a ſuperioribus ſuis recipiant, epiſcopi vero a metropolitanis ſuis confirmationem & conſecrationem, metropolitani autem hæc & pallium, in quo pontificalis plenitudo deſignatur officii, ſine præiudicio Conſtantinopolitanæ ſedis & patriarcharum, qui erunt ibidem, gratiam & communicationem Apoſtolicæ ſedis habentium, ſi forſan regnum tuum vel aliqua eius pars de patriarchatu dictæ Conſtantinopolitanæ ſedis exiſtat, ſuſcipiant ab Apoſtolica ſede prædicta, regali poteſtate & qualibet alia laicali nihil ſibi in his quomodolibet vendicante. Latinorum eccleſias in regno tuo poſitas, per te vel alium occupatas, dimittas libere, & ab aliis facias omnino dimitti. Latinos in honore habeas, & præcipue ſacerdotes. Eorum a te & hominibus regni tui non declinentur miſſæ neque ſacrificia, ſed pro loco & tempore cum omni reuerentia audiantur.

Indicit, vt proceſſio Spiritus S. ex Patre & Filio in ſymbolo decantetur.

Profiteatur Rom. Pont. primatum.

Archiepiſcopi pallium ab eo accipiant.

28 Verum, vt tantæ ſalutis opus, ac tanti boni felix auſpicium optatum, faciente Deo, ſortiatur effectum, ecce venerabilem fratrem noſtrum Aegidium patriarcham Gradenſem, & dilectos filios fratres Lapum Prædicatorum & Artaniſium Minorum fratrum ordinum procuratores in Romana curia generales, latores præſentium, viros vtique vita & religione conſpicuos, honeſtate decoros, ſacræ ſcripturæ ſcientia præditos, ac nobis, & dictis fratribus noſtris acceptos, pro his exequendis ad tuam magnificentiam, tanquam ſalutis & pacis angelos, iuxta tuæ petitionis inſtantiam deſtinamus: quorum ſalutaribus eruditionibus, fauente illo, in cuius manu Regum corda conſiſtunt, ipſum dominum Ieſum Chriſtum perfecte cognoſces, & ſuum glorioſum nomen catholicæ fidei obſeruatione colere non poſtpones: ac ſtatus tuus, ſupra firmam petram eccleſiæ apoſtolicæ ſolidatus, ſpiritualibus & temporalibus proficiet incrementis, tuque demum coronam perennis gloriæ conſequeris. Rogamus itaque ſerenitatem regiam, monemus, & hortamur attente, per aſperſionem pretioſiſſimi ſanguinis Ieſu Chriſti obſecrantes, quatenus de tua tuique populi ſalute cogitans, prælatos noſtros nuncios, propter hoc ad tuam excellentiam accedentes, ob reuerentiam

Patriarcha Gradēſ. ac nō nulli Prædicatores, & Minoritæ ad Vroſiū miſſi.

tiam

tiam Apoſtolicæ ſedis & noſtram benigne recipias, & honorificentia debita ac condigna pertractes; ac ſic attente præbeas ipſorum ſalutaribus monitis aures tuas, vt verba, quæ ex parte tua prædicti tui retulerint nuncij, per exhibitionem operis compleantur; & ſpes, quam de tua laudabili intentione concepimus, fructus nobis & ipſi eccleſiæ afferat concupitos, tuque præter diuinæ retributionis præmium, noſtram & dictæ ſedis gratiam vberius conſequi merearis. *Datum Pictaui kal. aprilis anno tertio.*

a Reg. poſt eand. ep.

Data nuncijs facultas, vt Raſſiæ Regē in clientelā Apoſt. accipiāt.

29 Commiſit alijs literis prouinciam legatis a, vt Regem in ſinum Romanæ eccleſiæ admitterent, ac promiſſa perficienti vexillum in ipſius exercitu præferendum, cum aduerſus infideles expeditionem moueret, traderent: tum in miſſarum ſolemnijs dominicum corpus in fermentato confici permitterent: *Diſcretioni*, inquit, *veſtræ, de qua plenam in Domino fiduciam obtinemus, per apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus ad præſentiam dicti Regis vos perſonaliter conferentes, & habentes præ oculis ſolum Deum, ipſum Regem & perſonas alias ſupradictas ad vnitatem veræ fidei, & communionem ſanctæ* Romanæ *eccleſiæ ſalubribus inducatis monitis; & inductos, vt præmittitur, recipiatis eoſdem. Quod ſi annuente Deo tam circa catholicam fidem, quam circa præmiſſa alia, quæ fieri volumus per* Regem *ipſum & alios, de quibus ſupra fit mentio, veraciter compleantur, auctoritate noſtra Regem eundem & regnum ſub protectione dictæ ſedis Apoſtolicæ recipiatis & noſtra, & vexillum ab eo ex deuotione petitum contra infideles illarum partium ſine alterius præiudicio vſque ad beneplacitum Apoſtolicæ ſedis tradatis eidem, ipſo* Rege *& alijs de dicto regno, qui propter ſchiſma, & non recognoſcendo primatum ſanctæ* Romanæ *eccleſiæ excommunicationis vinculo ſunt ligati, primitus abſolutis.*

Vexillum eccleſiæ aduerſus infideles præferendum tribuant.

Deinctos anathemate reſtituant Rom. eccl communioni.

Permittāt Chriſti corpus in fermenta to confici

Nonnullisq; interiectis, quibus alijs Raſſiorum petitis obſecundaturum ſe pollicetur, cum de ijs certior factus fuerit, addit: *Quod autem in fermentato pane per ſacerdotes non Latinos regni prædicti rite ordinatos in miſſarum ſolemnijs corpus conficiatur dominicum, quouſque aliud per Apoſtolicam ſedem ordinatum fuerit, cum præmiſſa perfecta extiterint, & quod idem Rex intereſſe poſſit miſſis huiuſmodi; toleramus, &c.*

b Ber. chr Rom. Pon.

Legatorū labores in caſſum conſūpti.

Agit de ea legatione Bernardus b, quam hoc anno decretam affirmat: ſubditq; Vroſium legatos apoſtolicos debita obſeruantia proſecutum, pia tamen vota, ne matrem fratremque in ſe concitaret, in opus non perduxiſſe: *Anno*, inquit, c *Domini prætaxato* MCCCVIII. *mittuntur nuncij, & legati a Papa frater Aegidius de ordine Prædicatorum patriarcha Gradenſis, & procurator ordinis fratrum* Prædicatorum *& fratrum Minorum in curia ad Regem Raſciæ, qui prius ad Papam ſuos nuntios deſtinarat, innuens quod volebat fidei & obedientiæ Romanæ eccleſiæ ſe ſubmittere & ſubeſſe, & regnum ſuum pertrahere ad hoc ipſum. Fueruntque præfati nuncij Papæ recepti a* Rege *debito cum honore: finis tamen intentus nullus fuit, aut modicus ſubſecutus, quia ipſe matris ſuæ & fratris metu retractus penitus nihil egit.*

c Ber. chr. Rō. Pon. et M.S. Vat. bibl. ſig. n. 3765.

Attingit aliam cauſam Ptolemæus Lucenſis, d de Clemente ita locutus: *Miſit nuncios ad Regem Raſiæ, qui ad obedientiam* Romanæ *eccleſiæ promiſerat ſe venturum, quia* Veneti *cum Carolo ſine terra concordauerant imperium acci-*

d Ptol. Luc hiſt. eccl. l. 24. c. 39.

pere Conſtantinopolitanum. Videns autem tractatus non procedere, papales nuncios vacuos remiſit.

Legati a Pontif. ad Tartaros miſſi.

30 Nec minus operæ ad Tartaros ad Chriſti obſequium pelliciendos, quam Raſſios a ſchiſmate abducendos a Clemente impenſum eſt: ad quos hoc anno Guillelmum e Villanoua Minoritam, a ſe Cambalienſis in Tartaria archiepiſcopalis ſedis ſuffraganeum epiſcopum creatum, tranſmiſit a, vt in ijs regionibus fidem Chriſtianam propagaret, quæ iam latius emicare cœperat. Affectos quidem egregie in rem Chriſtianam Tartaros fuiſſe probat inſignis illa Olgetucani Regis Tartarorum ad Clementem legatio, qua expoſuerat, ſe ad euertendam Saracenorum in Aſia tyrannidem arma cum Chriſtianis coniuncturum, ac præter ingentes commeatus & ducenta equorum millia, quæ ex circumiectis Armeniæ prouinciis educturus eſſet, mox atque occidentales in Syriam appuliſſent, in eorum auxilium centum millibus equitum ſuccinctum prouolaturum. Quæ vbi accepit Pontifex, datis ad Olgetucanum literis gratulatus ei eſt b, tam pium deſiderium in ipſius pectus ab Spiritu ſancto demiſſum; vtque quamprimum Chriſtiana ſacra amplecteretur, excitauit: Syriam olim Chriſti cultui addictam fuiſſe, ipſiuſque etiam ſacro ſanguine purpuratam, nec ab alijs quam ijs qui æterni Numinis veri cultores eſſent, incolendam.

Tartaror. Rex ingētia Pontif. ad recuperanda Syriam polliceetur auxilia.

a Lib. 3. ep. 29.

b Lib. 3. ep. cur. 11.

Magnifico viro Olgetucan Regi *Tartarorum veritatem agnoſcere, & agnitam cuſtodire.*

Gratiæ ei a Pontifice actæ.

Dum ad recuperationem terræ tranſmarinæ (videlicet regni Ieruſalem, quod Deus omnipotens ſanctæ catholicæ & apoſtolicæ eccleſiæ, in perſonis antiquorum patrum filiorum Iſrael promiſit & dedit, & in plenitudinem temporum vnigeniti Filij ſui, Dei & domini noſtri Ieſu Chriſti natiuitate, habitatione, prædicatione, & ſanguinis aſperſione ſanctificauit & conſecrauit, eidemque eccleſiæ in vno corpore, cuius caput eſt idem dominus noſter Ieſus Chriſtus, per vnitatem fidei conſtitutæ firmauit; atque ad reprimendam Saracenorum hoſtilem inuaſionem, qui regnum Ieruſalem prælibatum & terram prædictam in præiudicium & contemptum Chriſtianæ religionis iam dudum hoſtiliter inuaſerunt & occupauerunt, ac velut de propria hereditate de regno & terra prædictis Chriſticolas expulerunt, inibi Chriſtianæ religionis cultum, quo Deus omnipotens ſecundum euangelium vnigeniti Filij ſui domini noſtri Ieſu Chriſti per viros apoſtolicos diuulgatum a ſanctis patribus, qui ante nos terram prædictam tenuerant, colebatur, in ſectam aliam, cultum etiam omnino diuerſum, Deoque odibilem peruerterunt) dumque ad hanc iniuriam propulſandam prædeceſſorum noſtrorum Romanorum Pontificum inhęrentes veſtigijs cum omni vigilantia vias exquirere, & exquiſitas operi applicare operoſa ſolicitudine ſtuderemus; Thomam Ilduci nuntium tuum & literas, quas ipſe nobis ex parte tua portauit, conſueta ſedi Apoſtolicę benignitate recepimus; & tam ea quę ipſę literę continebant, quam ea quę dictus nuncius coram nobis dicere, ac proponere pro tua parte ſimiliter voluit, audiuimus diligenter.

Honorifice exceptum a ſe oratorem ſignificat.

31 Profecto gratanter ex literarum inſpectione & nuntij eiuſdem relatione percepimus, quod ad terrę prefatę ſubſidium & recuperationem nos reddens attēta perſuaſione ſolicitos, ducenta millia equorum & ducenta millia ſalmarum bladi in Armenię partibus ſtatim, quod Chriſtianorum exer-

Cum centum millibus equitum coniunctũ ſe Chriſtianis querit ſeruo Tartarus.

exercitus erit ibi; & perſonam tuam inſuper cum centum millibus equitum ad felicem, Deo dante, ipſorum Chriſtianorum progreſſum, & ad profugandum de dicta terra Saracenorum hoſtilem potentiam te daturum & expoſiturum viriliter obtuliſti. Huiuſmodi quidem oblatione cum iucunditate ſuſcepta, velut cibo quodam ſpiritualiter confortati, non alterius angelum putauimus, quam illius, qui per angelum ſuum tulit Abacuc cum cibo ad confortandum Danielem in lacu. Abſque dubio dulciter nos cibaſti, dum nobis tam magnifici ſubſidij ſpem dediſti. Huiuſmodi autem ſubſidij & optatæ recuperationis terræ prælatæ negotio cum eiſdem fratribus plena examinatione diſcuſſo, licet inter cætera noſtra & fratrum noſtrorum deſideria hoc habeatur aſſidua meditatione præcipuum, vt terra, in qua ſteterunt pedes Domini, ad cultum Chriſtianæ religionis, dante Domino, redigatur; videndum tamen occurrit, & exactiſſima diſcuſſione penſandum, per quem modum tam pium ſanctumq; propoſitum felicem ſortiatur effectum. Et idcirco nos & fratres ijdem ſuper ijs diligentem deliberationem adhibere curabimus: & ſperantes in Altiſſimi dextera cum ſeruis ſuis faciente virtutem, quod adminiſtrabit Dominus, quantum in nobis fuerit, exequemur: cumque tranſfretandi acceptabile tempus aduenerit, tibi per literas, ſeu nuntios ſignificare curabimus, vt ad ea perficienda, quæ tua magnificentia pollicetur, inueniaris per operis efficaciam præparatus. Tu vero ad eundem Chriſtum, qui eſt via, veritas, & vita, cuique ſeruire regnare eſt, fide ac opere te conuertens, erga eandem terram in oblato propoſito ſic ſtabiliter perſeueres, ſicque in ijs & alijs cures ipſius Chriſti redemptoris in terris beneplacita proſequi, quod ab eo in cælis deliciarum ſuarum, & gloriam amplam merearis conſequi portionem, ac nos & Apoſtolica ſedes in tuis honoribus & profectibus delectemur. *Datum Pictauis kal. martij anno* 113.

Pontificis reſponſio

Regem ad Chriſtiana ſacra amplectẽda hortatur.

32 Vt facta Regi Tartarorum promiſſa perficeret Clemens, ad ornandã in occidente crucesignatam expeditionem incubuit, plurimiq; Reges, ac principes pio recuperandæ terræ ſanctæ ardore ſunt accenſi. Inter quos Philippus Francorum Rex magnas ſpes Pontifici iniecit, ſe in Saracenos armorum potentiam conuerſurum: ſed cum longo apparatu opus eſſet, atque haud leue periculũ immineret, ne ij debilitatas orientalium Chriſtianorum vires opprimerent, Armeniamque & Cyprum, quæ barbarorum furori ſuperfuerant, obruerent; præmittenda cenſuit cataphractos mille equites, & quatuor peditum millia, vt ſecuturo exercitui viam munirent, Cyprioſque & Armenos aduerſus hoſtium impetus confirmarent. Quas copias antequam Templariorum ſcelera in lucem emerſiſſent, ex ipſis atque Hoſpitalarijs conficere decreuerat: ſed cum ij iudicio poſtulati eſſent, ex Hoſpitalarijs ſolummodo contrahendas decreuit. Quo argumento ad ſupremum ordinis illius equeſtris magiſtrum literas dedit a, ipſiſque ſtipendia ex ærario pontificio, ac Regis Francorum liberalitate ſuppeditatum iri ſpopondit.

Auxiliares copiæ in oriente ad debilitandos Saracenorũ impetus decretæ.

a Bod. l. 3. ep. 626.

Clemens, &c. magiſtro & fratribus Hoſpitalis S. Ioannis Hieroſolymitani.

Exurgat Deus, & inimici diſſipentur ipſius. Exurgant cum eo fidei zelatores: apprehendant arma timoris Domini: induant ſe fidei orthodoxæ lorica: diuini amoris ſcutum aſſumant; & ſub potentia virtutis Altiſſimi roborentur: opprobriorum etenim Crucifixi, quæ fuerunt ei ab inſipientibus tota die, vindices eius ſint memores, & erga ſtatum miſerabilem terræ ſanctæ plenitudinem miſerationum exerceant, compaſſionis fluenta deriuent, & miſericordiæ aperiant viſcera pietatis; quia venerunt gentes in hereditatem Domini, & ſanctum eius tabernaculum polluerunt. Accendantur quidem vt ignis corda fidelium ad ipſius terræ neceſſitatibus ſuccurrendum, & affectus eorum piæ conſiderationis ardoribus inflammentur. Præbeant quoque promptas manus ad opera, & ſub ſpe cæleſtis auxilij prælium Domini præliantes ad iuuandam illius cauſam feruenti magnanimitate conſurgant, qui multos in paucis ſuę potentiæ virtute concludit, non obdormiens nec dormitans in mentibus gerentium bellum eius, ipſorum cuſtos peruigil & magnificus triumphator; ſeque accingant gladio potentiſſimo circa femur ad ipſius iniurias vlciſcendas.

Pontificia exhortatio ad fideles, vt ſacra arma corripiant.

Voce quidem aſſiduæ lamentationis exclamat, & improperat terra ipſa fidei orthodoxæ cultoribus, quod recordari non deſinant, quid eis in partibus tranſmarinis acciderit intueantur, & attente conſiderent totius Chriſtianitatis opprobrium: quoniam præclara noſtri Saluatoris hereditas verſa eſt ad alienos, & locus ille ſanctiſſimus, vbi cæli Regem virgo puerpera genuit, locus redemptoris noſtri pretioſiſſimo cruore perfuſus, locus vbi poni meruit ſepulchri dominici firmamentum, & locus quem reſurgens Chriſtus a mortuis ſuæ reſurrectionis gloria multipliciter illuſtrauit, alienarum ſubuertitur imperio nationum. Recenſeant etiam effuſis lacrymis, multiplicibuſque ſingultibus infra clauſtra pectorum diligenter, qualiter dudum ille perpetuæ maledictionis alumnus Babylonicus perſecutor Chriſtianorum, ſanguinem ſitiens, de fœdis cubilibus Babylonis contra renatos fonte baptiſmatis animis furibundis exiliens, Tripolitanam & demum Acconenſem ciuitates, fidelium militum præſentium viribus ſuperatis, ciuitates eaſdem & nonnulla alia loca ſolemnia in arcu & pharetra furentibus gladijs comprehendit, & fideles ipſos velut occiſione oues in terra marique ſæuiens eius gladius interemit, ciuitates & loca prædicta redigens in cinerem & fauillam.

Terræ ſanctæ infelix ſub Saracenis ſeruitus.

Vt ſoldanus Babylonius plures vrbes expugnarit.

33 Cuius igitur pectus adeo poſſet incallere duritie, quod pro terræ ipſius afflictionibus releuandis non emolliret piæ conſiderationis affectus? Quis etenim niſi ferreum pectus habens, vel adamantis duriſsimi corda gerens, eidem terræ non aperiat viſcera pietatis? quis non prouocetur ex intimis? quis non accendatur ad iram? & quis non animetur ad actum debitæ vltionis? Abſit enim, vt a tam ſalutari Chriſti ſeruitio quiſque ſe retrahat. Abſit, vt relinquat arma rubigini. Abſit, quod animum neget victoriæ, cum non deſit victoribus corona per gratiam & meritum in præſenti, & per gloriam & præmium in futuro. Et quidem illatas quiſque ſubditis ſuis offenſas vlciſcitur, & Dei ſui non vindicabit iniurias tam atroces? Ad hereditatem quilibet ſuorum manus inuaſorum extendi non ſuſtinet, & patietur hereditatis dominicæ tanto tempore detentores? Ne igitur, qui crucem adorant, in Crucifixo diſſimulent, quod iuſte non tolerarent in homine; pungat eorum mentes & animos contumelia Redemptoris, eoſque zelus accendant fidei memoratæ. Dum

Chriſtianos hæc ſine ignauia pati non poſſe.

enim

Digitized by Google

Quemq; dolore Syriacæ cladis moueri debere.

enim mirabilis & plenus amaritudine ſtatus eius, lugubriſque conditio ſe noſtris conſiderationibus offerunt; dum eius diram horrendamque calamitatem vocibus ſuæ flebilis lamentationis audimus, eo turbamur amarius, acerbiuſque laceramur in intimis, quo ſibi ſubductæ quietis dulcedinem magis ac magis deſideranter appetimus, & tranquillitatis deperditæ tempora propenſius affectamus. Sentimus quidem per effectum vberem piæ mentis eius afflictiones innumeras, palpamus ſuarum multiplicium incendia paſsionum, & per compaſsionis intimæ pietatem non abſque lacrymarum profluuio eius deploramus anguſtias, & ſecum doloris ſui tormenta partimur.

Significat Philippũ Regem Francorũ egregie ad reſtituendam rem Chriſtianam animatum.

Triſtatur quoque ac turbatur in intimis pia mater eccleſia tantis intrinſecus confoſſa doloribus, perfunditur lacrymis vultus eius, ſibi vndique lamenta conſurgunt, dum quos regenerauit in filios, efferi hoſtis lacerauit impietas, & in fidei orthodoxæ cultores dire ſæuit gladius impiorum; ſe nihilominus mater ipſa, pro iuuanda terra prædicta ſemper multis ſolicitudinibus anxiam exhibens, & oſtendens feruentibus ſtudijs operoſam, & quanto ſibi extitit ex alto permiſſum, manus & mentem ab eius auxilio non retraxit.

Præmittendã interim aliquã aciẽ ad Cyprũ & Armeniam defendendas.

Profecto copioſus in miſericordia Dominus, qui de ſuæ abundantia pietatis animos Regum & principum deuotionis igne ſuccendit ad ſalubrium exercitium actionum, præcordia chariſſimi in Chriſto filij noſtri Philippi Regis Francorum illuſtris cæleſtis benedictionis rore perfudit, ſicque ipſum fidei zelus eiuſdem ſuccendit, vt terræ prædictæ afflictionibus & preſſuris pro affectu compatiens, ad vlciſcendas in illa ipſius Saluatoris iniurias, & eiuſdem terræ grauamina releuanda adeo feruenter deſiderium dirigitur mentis ſuæ, quod ducimur in Domino firma fiducia, & in illo, qui mari & ventis imperat, & poſt nubilum tempora ſerenitatis indulget, deuote ſperamus, quod per ipſius Regis miniſterium ſtudioſum, auxiliante illo, cuius agitur in hac parte negotium, eidem terræ proueniet paſſagij generalis auxilium, & optatę recuperationis claritas illuceſcet.

Quia vero tam arduum tantęque profunditatis negotium non poteſt ſub breui temporis ſpatio, prout deſideramus & expedit, debitam & congruam ordinationem ſuſcipere; noſque timore grauiſſimo in mente perterriti, ne Cypri & Armeniæ regnorum nobilium, quæ crucis hoſtium premuntur incurſibus, & vſque intrinſecus ad intima laceramur, ac ipſorum inualeſcente perfidia affliguntur varietate multiplicis cruciatus, prout inſinuatur eorundem regnorum fidelium vocibus oppreſſorum, ſub rabie perſecutionis ipſorum decidat fortitudo, & per hoſtium ipſorum ſæuitiam, eiſdem regnis poſitis in deſolationis excidium, fideles ipſi diræ mortis caſibus exponantur; vias & modos ſtudijs diligentis indagationis exquirimus, quibus terræ ac regnis eiſdem opportuni manũ auxilij porrigere valeamus. Oh quam grauem confuſionem reciperet ſi, quod Deus auertat, talis caſus emergeret, tota religio Chriſtiana! Oh quam opprobrioſæ diſpendium deformitatis incurreret, ſi per ipſorum hoſtium rabiem truculentam tam nobilibus membris eam, quod abſit, contingeret mutilari! Quis enim poſſet eis miſericordiæ viſcera claudere? Quis denegabit ea ſuppliciter illis pulſantibus

Si ea regna ſubijciantur Infidelib', religionẽ in exitiũ adductũ iri.

aperire? Quis a ſe ſic virtutem miſericordiæ relegabit, quod ſuper turbam fidelium eorumdem neſciuerit miſereri? Credimus enim quod cum eis in huiuſmodi neceſſitatis articulo ſubuenitur, gratum Deo ſacrificium immolatur.

Delectos ad opem ijs ferendam Hoſpitalarios

34 Verum leuantes in circuitu oculos noſtros, vt videremus ſi quos pugiles & athletas Domini, & ſi quos reperiremus vindices Crucifixi ad bellum paratos ipſius; tandem ad vos noſtræ mentis reflectentes intuitum, & ſperantes quod ad defenſionem terræ & regnorum ipſorum, ad quam eſtis ſpecialiter deputati, ferueatis ex corde, ac pro liberatione terræ ipſius de manibus impiorum, & defenſione regnorum ipſorum nulla mortis pericula formidetis; certum per vos equitum & peditum armatorum paſſagium, quod ſub mille videlicet equitum & quatuor millium peditum numero concludi volumus, & mandamus, prius tecum, fili magiſter, & cum magiſtro militiæ templi, & maioribus præceptoribus antequam idem magiſter ipſius militiæ capetur, & quam pluribus alijs ſecularibus magnis & prudentibus viris, qui ſtatum, & conditionem terræ ac regnorum ipſorum plenius cognouerunt, diutina & matura deliberatione præhabita, prout tanti negotij grauitas exigebat; habitoque ſuper hoc chariſſimorum in Chriſto filiorum noſtrorum Cypri & Armeniæ Regum illuſtrium pleniori nobis per ipſorum literas deſtinato, & ſubſequenter eiuſdem Regis Francorum, & nouiſſime fratrum noſtrorum conſilio, ad dictorum Cypri & Armeniæ Regum inſtantem inſtantiam pro illius modici reſidui, quod fidei prædictæ cultoribus in eadem terra remanſiſſe dignoſcitur, ac ipſorum terræ & regnorum defenſione, ac ſecura cuſtodia, & ad opportuna præparanda obſtacula perfidis Chriſtianis, ne victualia & merces prohibitas eiſdem deferant Saracenis, & Saracenos ipſos, prout poſſibile fuerit impugnandum; non de decimæ, vel partis cuiuſlibet eccleſiaſticorum impoſitione facta redditũum, ſed de theſauro noſtrę cameræ, eiuſdem Regis Francorum affluenti ad hoc pecuniario adiuncto ſubſidio, in proximo vernali tempore prouidimus ordinandum, & proſequendum per vos, Deo duce, per quinquennium ſecuturum, per hoc ipſius cameræ attenuando ærarium, & ſemitas quodammodo, pontes, & vias ad idem generale paſſagium præparando. Ex quo quidem paſſagio, Deo fauente, vberioris fructus eiſdem terræ & regnis commoda prouentura ſperantur, quam de quouis paſſagio in ipſorum terræ & regnorum facto ſubſidium prouenerit a longis retroactis temporibus.]

Stipendia ex ærario pontificio & liberalitate Regis Franc. ſuppeditatum iri.

Indulgentiæ magiſtri Hoſpitalariorũ ſigna ſecuturis propoſitæ.

Proponit Pontifex ad incendendos eorum animos, qui ſe ornandæ huiuſmodi expeditioni comparabunt quos vel a legato Apoſtolicæ ſedis vel a ſuis præſulibus cruce inſigniri ſine publicis concionibus præcipit, criminum condonationem, quam modo Hoſpitaliorum magiſtro pareant, pollicetur. Si vero ab eius imperijs ſe ſubduxerint, denuntiat huiuſmodi diuinis præmijs carituros. Quo etiam beneficio non milites modo, verum nauarchos quoque, ac remiges eſt proſecutus, eorum bona ſedis Apoſtolicæ, ac prouinciarum autiſtitum clientelæ commendatum iri, inuaſoreſque cenſuris comprimendos: tum Iudæos ad remittendas illis vſuras adigendos. *Dat. Pictauis* III. *id. augusti anno tertio*. Continentur etiam alijs literis [a] plura priuilegia, bellum illud ſacrum ſuſcepturis collata, vt

[a] *Ibid. ep. com.* 625. & 648.

vt nimirum clerici ſacerdotiorum ſuorum redditibus potiantur, atque ad biennium illos vendere, locare, pignoriue ſubijcere poſſint: ac ſi diutius in terra ſancta verſari cupiant, eodem beneficio gaudeant, nec a prouinciarum præſulibus ad reſidendum in eccleſijs compelli cenſuriſue deſigi poſſint. Præterea præſulibus ſe Hoſpitalarijs ferendi terræ ſanctæ auxilij prouinciam commiſiſſe ſignificauit, eoſq; ſolicitauit, vt fideles ad tantæ gloriæ ſocietatem pellicerent, hortarenturque, vt in mortis diſcrimine conſtituti eleemoſynas pro tanto opere promouendo erogarent: cæleſtia illis præmia non defutura. Tum preces ad conciliandam Numinis opem inter diuina fundendas indixit a:

Prærogatiuæ clericis ad ſacrum bellū ituris conceſſæ.

Vobis, inquit, *auctoritate apoſtolica diſtrictius iniungimus, vt quotieſcunque vos miſſarum officia celebrare contigerit, orationes contra paganorum perfidiam per eccleſiam ordinatas, quarum prima, Omnipotens ſempiterne Deus, ſecunda deputata ſpecialiter ad ſecretam, Sacrificium Domine, & tertia dies poſt communionem præcipue conſuetam, Protector, incipiunt, deuotis mentibus effundatis, et per ſingulas perſonas eccleſiaſticas in ſacerdotio conſtitutas vobis ſubiectas, pro cordis affectu dici in miſſarum earumdem officijs faciatis. Datum Pictauis III. id. auguſt. anno tertio.*

a Ibid. ep. com. 627.

Preces ſacræ Deo pro cruce ſignatis porrigendæ.

35 Galliarum etiam Regem Philippum, quem in operis ardui ac gloriæ ſocietatem adducere cupiebat, rogauit b vt Hoſpitalarijs facilem ſe & benignum impertiretur: permitteret vt ex ipſius regno arma & commeatus educerent, ac vectigalia pro efferendis rebus neceſſarijs remitteret. Vbi de ingenti ſua conficiendæ expeditionis ſolicitudine hæc ediſſerit: *Poſtquam fuimus, licet immeriti, ad ſummum apoſtolatus apicem diuina diſpoſitione vocati, tecum tam Lugduni quam Pictauis, prout tua nō ignorat ſerenitas, ſuper dicta terra ſuccurſu, de quo in te, quem velut fidei claritate conſpicuū, & ea ejus dono gratiæ ſtatus altioris excellentia illuſtratum, præ cunctis hominibus poſt* Romanum *Pontificem contingit negotium dictæ terræ, plus quam in alio quoquam confidemus, pluries colloquium habuimus & tractatum, ſpem firmam ſuſcipientes in Domino fieri per nos, ac per tuæ ſerenitatis induſtriam in ſubſidium dictæ terræ paſſagium generale, ac per ipſum eidem terræ finale remedium adhiberi, &c.* Rogat vt imperet ſubditis, ne equos, arma, lignaue ad naues compingendas Saracenis inuehant, quibus hoſtes rem Chriſtianam peſſundant.

b Ibid. ep. com. 624.

Inſtaurationē rei Chriſtianæ in Syria proximè ad pot. Romanū Francorū Regem tangere.

Hortatur vt ſubditos ab inferendis mercibus Saracenis arcere pergat.

Demum, vt Chriſtiani nominis hoſtibus præſidia ſuperiora ſubducantur, ſuos oratores ad Venetorum ducem, Genuenſium prætorem, Piſanorum præfectum, aliaſque reſpublicas mittat, quibus ab ijs magnis precibus contendat, ne Saracenis commeatus, arma, machinas, aut alia huiuſmodi inferri permittant, regijſque precibus minas admiſceat; ſuos vero oratores prius ſedem Apoſtolicam adire iubeat, vt eorum beneficio illarum rerumpublicarum magiſtratibus apoſtolicas literas tranſmittat; tum concludit.

Sic itaque in omnibus ſupradictis habere te ſtudeas, quod poſt humanæ laudis præconium tibi exinde proventurum a cæleſti Rege, *cuius dono tui regni ſublime in terris ſolium obtines, hereditatis ſupernæ præmium merearis obtinere. Dat. apud S. Æmilianum Burdegalenſis diœceſis XII. kalend. octob. anno III.*

c Lib. 3. ep com. 839.

36 Quod ad literas c ſpectat, quas Philippi Regis oratoribus Venetis, Genuenſibus, Piſanis, alijſque populis porrigendas daturum ſe eſt pollicitus Clemens; e regeſto Pontificio potiori ex parte delibandæ viſæ ſunt, quibus ipſos ad recuperandam Syriam excitat, rogatque vt Hoſpitalarijs inſtruendarum in eorum portubus nauium, ac rerum neceſſariarum educendarum tribuant poteſtatem; tum legum metu mercatores contineant, ne merces vetitas nominis Chriſtiani hoſtibus inuehant: *Quia*, inquit a, *tam arduum negotium non poterat iuxta noſtrum deſiderium, & prout erat expediens, debitam abſque longi diffugio temporis ordinationem ſuſcipere, certum equitum & peditum paſſagium, per quod cum auxilio diuinæ clementiæ præparabitur via & ſemita ad generale paſſagium ſupradictum per dilectum filium magiſtrum & fratres hoſpitalis S. Ioannis Ieroſolymitani cum, dicto* Rege *ac eodem magiſtro tunc apud ſedem Apoſtolicam conſtitutis diligenti deliberatione præhabita, de theſauro noſtra cameræ affluenti ad hoc ipſius* Regis *pecuniaria adiuncto ſubſidio, ad defendendum interim terras illas, quas adhuc in partibus illis obtinent fidei prælibatæ cultores; & ad opportuna properandum obſtacula perfidis Chriſtianis, ne victualia & alia prohibita deferant Saracenis, & Saracenos ipſos, prout fuerit poſſibile impugnandum; in proximo futuro veris tempore deliberauimus faciendum, & proſequendum per ipſos, Deo duce, per quinquennium ſecuturum.* Et infra.

Itali mercatores ab eo ſcelere deterriti.

a Ibid. 3. ep com. 839.

De præmittendis nonnullis agminib.

Ad hac licet ſine omni heſitatione credamus, vos ad releuandas afflictiones & miſerias dictæ terræ inter fideles alios, quos ordo Chriſtianæ religionis includit, effectualiter dirigere deſiderium mentis noſtræ; vt omnis tamen ſuper hoc oblocutio præcidatur, faciatis in ciuitate prædicta ſpecialia cum grauibus pœnis, opportuniſque cautelis per vos & ciues ac ſubditos veſtros inuiolabiliter obſeruanda ſtatuta, vt nullus ex ciuibus vel ſubditis ipſis arma, equos, ferrum, lignamina, victualia, aut mercimonia qualibet in Alexandriam vel alia loca Saracenorum terræ Aegypti deferre, mittere vel portare, ſeu de portubus veſtris, vt iiſdem deferantur, extrahere vel extrahi permittere quoquo modo præſumant, per vos, ſi contrafecerint, præter pœnas canonicas grauiter puniendi, etc. Dat. apud S. Aemilianum Burdegalenſis diœceſis XII. kal. octob. anno tertio.

Intentatq; pœnas.

Edidit eadem de re conſtitutionem Clemens b, cenſuraſque a prædeceſſoribus ijs inflictas, qui ferrum, equos, ligna conficiendis nauibus idonea, arma, commeatuſue inueherent, renouauit: ſanxitque, ſi in facinore comprehenderentur, abducendos in ſeruitutem, ac bona direptioni expoſitum iri: inurendos infamiæ nota, vt nec teſtamentum condere, nec de bonis diſponere poſſint: criminis vero expiationem a ſacerdote non conſecuturos, ni quæſtum omnem nefario illo commercio partum in ſacri aduerſus infideles belli ſumptus deriuarent. Tum alijs literis c patriarchis, archiepiſcopis, cæteriſque antiſtibus prouinciam dedit, vt diebus feſtis, præſente populi circumfuſa multitudine, ſolemni ritu defixos anathemate, infames, & inteſtabiles tanti criminis participes diuulgarent, ſtudiumque conferrent, vt apoſtolica huiuſmodi ſancita inter vrbanas leges referrentur.

b Ead. l. 3. ep. c. 633. Conſtitutio Pont. in ſceleris illius participes.

c Reg. ib.

37 Nec modo impij huiuſmodi Chriſtiani, in quibus auaritia religionis ſenſum extinxerat, adiecerant barbaris vires animoſque, vt paribus cum noſtris armis inſtructi ferociter exultarent; ve-

Chriſtianorū diſſenſiones exitio ipſis fuere.

verum etiam continuę fidelium diſſenſiones alebant eorum audaciam, vt mutuis cladibus exhauſtos, animiſque diuiſos magno terrore inuaderent. Cyprus certe adeo tum ſtudijs contrarijs fluctuabat, vt pateret exitio, cum Henricus Rex & ipſius frater Almaricus Tyri princeps de regni adminiſtratione contenderent: adeoque controuerſia exarſit, vt Rex oratorum opera Apoſtolicæ ſedis auxilium imploraret, expoſtularetque, iniuſte ſibi relicta tantum regij nominis vmbra, rerum adminiſtrationem ereptam, & cuſtodia obſeſſum teneri. Quibus Almaricus reſpondebat, fratrem grauiore implicitum morbo adeo ſub regni mole ſuccubuiſſe, vt ſceleri fræna laxaret, eoque aſſentiente, ac procerum conſilio regni habenas ſuſcepiſſe. Cumque regij oratores confectas ea de re literas vi & metu extortas ſubinferrent, Clemens Thebanum archiepiſcopum ac Raimundum e Pinibus capellanum, pontificium legatos in Cyprum decreuit a, vt ad adducendos in mutuam concordiam Henricum & Almaricum incumberent, ac ſi pax inter eos coaleſcere non poſſet, totius rei circumſtantias explorarent, ſedique Apoſtolicæ exponerent, vt æquam ſententiam ferret.

Henricus Rex Cypri & Almaricus frater de regni adminiſtratione inter ſe certant.

Pontifex controuerſiam ſtudet componere. a Lib. 3 ep cur 8. Datæ ea de re ad nuntios Apoſt. lit.

Clemens, &c. venerabili fratri Nicolao archiepiſcopo Thebano & dilecto filio magiſtro Raimundo de Pinibus canonico Vaſatenſi capellano noſtro.

Ad Apoſtolicæ ſedis perlato notitiam, noſtriſque auribus inſtillato, prout infauſti & multiplicati rumoris habet aſſertio, qui intima noſtri cordis amaricat, & punctionis aculeo durioris affligit, quod in regno Cypri ſator zizaniæ, cunctorumque malorum incentor grauiſſimas diſſenſionum materias ſeminauit, etiam inter illos, qui os vnum & caro vna ſunt, tam ſpiritualis quam carnalis fraternæ dulcedinis vnione coniuncti, chariſſimum ſcilicet in Chriſto filium noſtrum Henricum Cypri Regem illuſtrem, & dilectum filium Amauricum dominum Tyri, eiuſdem regni Cypri gubernatorem germanum ipſius, diuerſoſque & variæ conditionis eorundem ſequaces, dicto Rege Cypri coram nobis & fratribus noſtris lamentabiliter per ſuas literas & nuntios conquerente, & inculcante querelas, per eundem fratrem atque germanum ſuum, eiuſque ſequaces, ſe regni ſui adminiſtratione ac regimine indebite ſpoliatum, bonis & theſauris ſuis temere deſtitutum, ſibique ac ſibi adhærentibus diuerſis & varijs multifarie irrogatis iniurijs, ſolo ac nudo ſibi regio nomine remanente: adeoque ſe arctatum graui cuſtodia aſſerit, quod deſideranti pro huiuſmodi negotio ad ſedem Apoſtolicam ſolemnes mittere nuntios, ad quam a cunctis oppreſſis, tanquam ad piam matrem debet eſſe recurſus, facultas huiuſmodi ſuum votum implendi ſibi non ſuppetat, nec poteſtas: præcipue cum per eundem dominum Tyri, ſuoſque ſequaces grauiter in ijs & alijs peccati conqueratur in ipſum: cuius querelæ cognitio ad ſanctam ſpectat eccleſiam, vt peccatorem reuocet a vitio ad virtutem; maxime cum contra pacem peccatur, quæ eſt vinculum charitatis, cuius obſeruantia peculiari priuilegio ad Romanam noſcitur eccleſiam pertinere.

Vt Henricus regni adminiſtratione deiectum ſe queratur.

Imploret ſedis Ap. auxilium.

38 Sed e contra ex parte ſupradicti domini Tyri eiuſdem regni Cypri gubernatoris extitit propoſitum coram nobis & noſtris fratribus antedictis, quod ad fratrem ſuum Regem habet ſemper & habuit omnem reuerentiam & honorem: ſed eodem Rege diuina permiſſione infirmitatibus impedito, adeo quod regni negotijs non valebat intendere, ſicque negotia regni periclitabantur omnino, tam in criminalibus quam in ciuilibus omni deficiente iuſtitia, immo & iuſtitiam implorantium auditore, ſicque regno ipſo deſolationi omnimode expoſito, diſpendio etiam & iacturæ; idem ipſe Rex voluit & conſenſit, habito ſuper hoc baronum, militum, & popularium regni conſenſu & vnanimi voluntate, quod idem dominus Tyri frater ipſius, & qui eidem Regi, ſi abſque legitimo decederet filio, vt aſſeritur, iuri regni ſuccederet; de cuius magnanimitate & potentia ac induſtria præſumebant Rex ipſe atque regnicolæ, quod regnum ipſum in ſtatum dirigeretur pacificum, cunctis debitæ reformationis ipſius regni eſſet generalis gubernator & rector, cuius curam & generalem adminiſtrationem & regimen, licet inuitus, nonniſi pro dicti Regis & regni voluntate, vtilitate, & neceſſitate ſuſcepit, & gerit: ac de huiuſmodi conſenſu per procuratores eiuſdem domini Tyri publice producebantur literæ regio ſigillo, prælatorum, magiſtrorum, hoſpitalis, & militiæ templi, baronum etiam, & quorundam religioſorum ſigillis pendentibus conſignatæ, vt prima facie apparebat: e contra procuratoribus & nuntijs Regis replicantibus coram nobis, huiuſmodi cautiones & literas per vim & metum extortas, qui cadere poterant in conſtantem, & ſub armorum tumultu & bellico apparatu. Sicque partibus eiſdem aliquandiu ſuper ijs altercantibus coram nobis, tandem per procuratores & nuntios dicti Regis nobis cum reuerentia & inſtantia extitit ſupplicatum, quod prouidete ſuper ijs paterna ſolicitudine curaremus, ac inquiſita veritate ſuper propoſitis redderemus vnicuique quod eſt ſuum, ac decerneremus mediante iuſtitia quod ius & ratio expoſceret, & expediens videremus. Ideoque cum fratribus noſtris diligenti tractatu præhabito, & ijs, quæ circa hæc attendenda putauimus, diligenti meditatione diſcuſſis, vos, quos eccleſiæ nouimus & noſtri zelatores honoris, necnon ad prætacta pericula propulſanda ſinceris affectibus affici, ad huiuſmodi miniſterium duximus eligendos, &c.] Prouinciam ijs demandat, vt inter Cypri Regem, atque ipſius fratrem Tyri dominum pacem conciliare ſtudeant: ac ſi ipſorum induſtriam odiorum pertinacia eludat, de Regis, regni ſtatu, procerum voluntatibus, populorum ſtudijs, deque re tota diligentiſſime inquirant, ſedemque Apoſtolicam inſtruant: tum partes aduerſas ad dicendam cauſam ſedi eidem ſe ſiſtere iubeant, vt quod ad diuinam tuendam gloriam, nomenque Chriſtianum augendum congruere viſum fuerit, decernatur. *Dat. Pictauis x. kal. februarij anno* 111.

Quid contra Almaricus exponat.

Vt publica Regis & ordinũ monumẽta producat.

Subijciũt Henrici procuratores, vi & metu extorta.

Inſtiterint vt ſedes Apoſt. de ijs cognoſceret.

Conſtituti ad id nuntij apoſtolici.

Demandatum ijs munus.

39 Concuſſæ his diſſenſionibus Cypro ſpe & cupiditate imminebant Saraceni: ad quorum impetus propulſandos cum Henricus Rex Famaguſtam nudatam mœnibus cingere propugnaculis, ac magnis molibus munire decreuiſſet, fuiſque conſilij Clementem certiorem feciſſet; Pontifex eam rem magno rei Chriſtianæ commodo vertere perpendens, Cyprumque aduerſus Saracenos firmandam, vt ex ea inſula in fidei hoſtes ad recuperandam terram ſanctam irrumpi poſſet, apoſtolico diplomate omnibus ijs, qui expiata ſacra confeſſione conſcientia ad promouendum opus, in quod magni ſumptus profundendi erant, ſtipem conferrent centum dierum indulgentiam propoſuit a. Porro Cypri Regem fuiſſe proximo anno

Henricus Famaguſtã firmare propugnaculis deliberat.

Stipẽ ad opus perducendũ collaturis indulgentias proponit Clemens. a Lib. 3. ep. com. 406.

anno pulſum in Armeniam, ac dein in regnum reuocatum a ſuis, exceptumque ſummo gaudio refert Sanutus, a

a Sanut. l. 3. p. 3. c. 11

Eccleſia Burdegal. priuilegijs gratijſque aucta.

39 Abſoluimus hunc annum adductis nonnullis priuilegijs, quæ Clemens hoc anno Burdegalenſi eccleſiæ principi in S. Andreæ honorem excitatæ contulit: atque in primis tranſlationis reliquiarum eiuſdem Apoſtoli feſtum diem celebraturis nono maij, ac diebus proxime conſecuturis luſtrantibus eam baſilicam nonnulla indulgentiarum præmia contulit b, cum pretioſiſſimis ſanctorum lipſanis exornata eſſet: *Conſiderantes*, inquit, *quod eadem Burdegalenſis eccleſia in honore B. Andreæ Apoſtoli glorioſi conſtructa metropolitana inſignis exiſtit, & alias multa coruſcat priuilegio dignitatis; quodque in ea de ipſius Apoſtoli ſacratiſſimo corpore, & aliorum plurimorum Apoſtolorum, martyrum, confeſſorum, & virginum venerabiles reliquiæ, quæ multa ſunt veneratione colendæ a cunctis fidelibus, requieſcunt, &c. Dat. Pictauis* XII. *kal. febr. anno* III. Eodem in patriã ſtudio incitatus eam eccleſiam eleganti opere ad culmen perducendam ſtatuit: quare Burdegalenſi archiepiſc. prouinciam dedit c, vt euoluente ſe viginti annorum ſpatio ſacerdotiorum vacantium primi anni vectigalia, exceptis abbatijs in ſua diœceſi, in eam rem deriuaret. Ad augẽdum quoque eiuſdem eccleſiæ ſplendorem ſuperiori anno Clemens, cum religioſæ diſciplinæ nitor apud canonicos defloruiſſet, ſanxerat d, vt ſeculares canonici in religioſorum decedentium locum ad diuinam rem curandam ſubrogarentur.

b Lib. 3. ep. cur. 6.

c Lib. 4 ep com. 57.

d Lib. 2. ep com. 114.

B. Clara e Montefal.

e Ferar. nonc cat. 17. aug. Vuad. in annal. hoc ann. n. 71

f Io. an. 2. ep. cõ. 315

Migraſſe hoc anno ad cælos ferunt e B. Claram abbatiſſam monaſterij S. Crucis oppidi Montisfalconis, quæ multis poſt mortem miraculis inclaruit, adeo vt de illis Ioannes f XXII. aliquot poſt annis, vti dicemus, religioſam actionem inſtrui iuſſerit ad beatarum virginum honores illi decernendos, vti dicetur inferius: quin etiam Vrbanus VIII. noſtro æuo, propagata eiuſdem Virginis flexu temporum ſanctitatis gloria, immo colendam illius memoriam officio eccleſiaſtico ſanxerit g: ipſa ingentis inſtar miraculi fuit, quippe dum viueret, & diuino æſtuans amore ſacroſanctæ Chriſti paſſionis myſteria attenta mente aliquando perpenderet, cæleſti viſo Chriſtus crucem geſtans ſeſe illi interdum obiecit, atque in corde medio præcipua paſſionis ſuæ inſtrumenta impreſſit, finxitque adeo, vt cum poſt mortem eius corpus exenteratum eſſet, & cor ob magnitudinem diuiſum Ieſu Chriſti crucifixi imago e carne efformata, natiuiſque expreſſa coloribus conſpecta h ſit: quin etiam reperti in veſicula fellis tres lapilli pari magnitudine, & pondere, addito hoc inſuper miraculo, vt vnus duobus præponderaret, & trium coniunctorum pondus vnius tantummodo pondus adæquaret, quo ſanctiſſimæ Triadis, quam illa præcipuo pietatis ſenſu adorabat, myſterium adumbratum eſt.

g Bull. to. 4. Vrban. VIII. eiſ. 23.

h Bereng. Affric. in B. Claræ vita. Vuad. hoc ann. n. 73.

Scoti mors.

i Vuad. ex epitaph. hoc ann. n. 37. Annal. Colon hoc ann.

k Trit. de ſcrip. eccl. Six. Senen in bibl. Poſſeu. in app. Card Bellar. de ſcrip. eccl.

Obijſſe eodem anno tradunt i Coloniæ Ioannem Duns cognomento Scotum, cui ab acumine ingenij in ventilandis theologicis quæſtionibus, Subtilis elogium adiectum eſt, de cuius ſcriptis inſignibus agunt ſcriptores k eccleſiaſtici: de mortis vero genere diſcrepantes ſunt ſententiæ, cum vulgo iactetur illum epileptico morbo correptum, cum adhuc ſpiraret, a ſodalibus Colonienſibus viuum ſepultum ſibi manus arroſiſſe, alij vt fabulam confictam ab eius doctrinæ inuidis confutent: de quo pluribus Vvadingus agit, traditque illum Pariſijs ideo Coloniam tranſmiſſum, vt doctrinæ ſuæ luce offuſas Colonienſibus a Beguardis errorum tenebras diſcuteret.

IESV CHRISTI
annus 1309.

CLEMENTIS PP. V. 5. HENRICI ROM. REG. 1. ANDRONICI IMP. OR. 26.

Geſtorũ huius anni compendium.

1 Anno a Virginis partu milleſimo trecenteſimo nono indictione ſeptima Henrici Lucemburgenſis, a Germanis principibus Regis Romanorum deſignati, electio a Clemente confirmata eſt: compoſita in ſolemni ordinum conuentu a Gentili legato Cardinale Vngaria, pacata profligatis propulſatiſque Ferraria Venetis Italia, concitata in Mauros Hiſpania, ſuſcepta in Saracenos ab Hoſpitalarijs expeditio, exerta in Templarios legum ſeueritas, inſtituta ad Bonifacij VIII. ab inuidorum calumnijs vindicandam memoriam iudiciorum forma; denique a Pontifice ex ſingulari in S. Bertrandum Conuenarum epiſcopum, cuius nomen gerebat, atque in ſede ſucceſſor olim extiterat, ſingulari pietatis ſtudio reliquiarum ipſius tranſlatio magno apparatu celebrata. Vtque ab ea ſacra pompa, quæ ineunte anno ingenti populorum concurſu inſtructa eſt, ducamus initium, rei geſtæ ſeriem ex Bernardo a accuratiſſimo ſcriptore decerpemus.

a Ber. chr Rom Pon. & M. S. Vat. bibl. ſignat. n. 3765.

S. Bertrandi Conuen. epiſc. tranſlatio celebrata a Clem.

2 *Recedens de Toloſa*, de Clemente loquitur, cuius itinera deſcribit, *declinauit ad ſedem S. Bertrandi confeſſoris diœceſis, quæ dicitur Conuenarum: vbi in feſto B. Marcelli Papæ, ſcilicet* XVII. *kal. february corpus ſacrum S. Bertrandi epiſcopi confeſſoris, cuius ipſe fuit conſors in nomine & ſucceſſor in ſede, de loco, in quo prius erat, in capſam tranſtulit pretioſam, quam ad hoc idem Papa Clemens prius fecerat ſuis ſumptibus fabricari. Magnam quoque conceſſit indulgentiam viſitantibus ibidem ſacras confeſſoris reliquias annuatim.* Hæc Bernardus, quæ etiam in M. S. Clementis geſtis b iiſdem pene verbis leguntur, confirmanturque literis apoſtolicis c, quibus ſancti præſulis encomia celebrantur: religioſam vero pompam, qua ſacra lipſana tranſtulit, deſcribit Pontifex.

b Extat. apud nos ſign. lit. C. n. 25.

c Lib. 4. ep com. 332.

Quanta celebritate reliquiarũ illius tranſlationis pompa perfecta ſit.

Clemens, &c. Cupientes eundem ſanctum, quem dominantium Dominus honoris prærogatiua ſublimauit in cælis, debita in terris honorificentia venerari, ſacratiſſimum corpus eius de infimo ad locum celebrem & ſolemnem in eccleſia veſtra paratum, venerab. fratre Nicolao epiſcopo Oſtienſi, & dilectis filijs noſtris Berengario tit. SS. Nerei & Achillei presbytero, Landulfo S. Angeli, Raimũdo S. Mariæ nouæ, & Arnaldo S. Mariæ in porticu diaconis Cardinalibus, nec non venerabilibus fratribus noſtris Rothomagenſi, & Auxitano archiepiſcopis, ac Tholoſano, Albienſi, Magalonenſi, Adurenſi, Tariuenſi, & Conuenarum epiſcopis nobis aſtantibus, ac præſentibus dilectis filijs.. de Cimorra.. de Fonte frigido.. de Scala Dei.. de Bonofonte, &.. de Benedictione Dei monachorum abbatibus S. Benedicti & Ciſtercienſis ordinum, Auxitanæ, Narbonenſis, Tariuenſis, & Conuenarum diœceſum, ac aliorum fidelium multitudine copioſa, XVII. kal. februarij cum debita reuerentia, & honore proprijs manibus duximus transferendum, &c. *Datum Conuenis* XVII. *prædictarum kal. february anno quarto.*

3 Antequam Conuenas ſe conferret, plura in

Gallicani præſules bonorum Templariorũ cuſtodiam ſuſcipere iuſſi.

a Ib.ep.14

in Templariorum, quos vt diuinæ læſæ maieſtatis reos bonis priuari, carceribuſque mancipari iuſſerat, cauſa Toloſæ decreuit; ac datis ad Galliarum præſules literis a ſignificauit, Philippum Regem in congreſſu Pictauis ſecum habito conſilium iniiſſe, vt Templariorum bona, ne inhiantium auaritiæ & prædæ paterent diſſiparenturue, regiæ cuſtodiæ committeret, neq; vlla arte & fuco eas opes ſibi arrogaturum ſpopondiſſe: deinde ad pontificis preces præfectis regijs ac magiſtratibus imperaſſe, vt ab ijs ſibi temperarent, quo eccleſiaſticorum cuſtodiæ traderentur; rem vero nondum in opus adductam. Atque adeo decernit, vt in ſingulis diœceſibus viros probos ad ea ſeruanda deſignent, quos ſacramento obſtringant, rem ſumma fide geſturos: tum etiam eam prouinciam nonnullis integritate conſpicuis demandauit. Obtemperatum eſt Pontifici, extant enim regia Philippi edicta de Templariorum bonis Clementis adminiſtris conſignandis, quæ in archiuio inferiore Auenionenſi reperta ſunt. b

b Ann. 1594. legat. Oſſau Agnan. n. 29. 90.

Nec in Gallijs modo, verum in Aragonia etiam concitata perſecutio in Templarios, qui illius terrore perculſi, vt refert Surita c, munitiſſimis arcibus & caſtris ſe receperant: ſed immiſſis a Iacobo Rege copijs, ad deditionem compulſi pontificijs imperijs parituros ſpopondere. Qua de re certior a Rege factus Clemens apoſtolicum nuncium capellanum ſuum tranſmiſit, vt eas arces pontificio nomine reciperet, atque vna cum Templarijs regiæ cuſtodiæ permitteret. De aſperſa Tẽplarijs infamia, atq; eiuratæ Chriſtianæ fidei criminibus impoſitis, ob quæ ipſos vocaſſet in iudicium, vt ſontes plecteret, inſonteſue abſolueret, ad alia regna ſparſæ literæ: ac ne interea eorum opes ac poſſeſſiones in rem Syriacam conuertendæ diſſiparentur, nonnullos antiſtites ijs conſeruandis præfecit, Regeſque ijs præſidio iuſſit eſſe, inter quos hæc Eduardo monita dedit d,

c Sur. l. 5. annal. c. 73.

In Aragonia Templarij Iacobo Regi deditionẽ faciunt.

d Lib. 4. ep. cur. 63.

Decet, inquit, *fili chariſſime, regia magnificentiam dignitatis, tuam matrem eccleſiam & Apoſtolicam ſedem ſyncero animo, & deuotis affectibus reuereri, ac ea quæ ſibi ſunt placita efficaciter adimplere, vt Rex regum eiuſdem ſponſus eccleſiæ, qui ſuper Reges & regna imperat, dominatur & regnat, ſe in eis a te bonorari proſpiciens exaltet, & proueĥat tui regalis culminis incrementa, &c. Dat. Auinione kal. ſeptembris anno* IV. Ad afficiendos vero meritis pœnis illius ordinis equites, qui a fide deſciuerant, aliiſque ſe contaminarant criminibus, præſules in eos inquirere omni diligentia ac iudiciorum ſeruato ordine iuſſit. Quo argumento plures extant literæ e, quarum notas in margine apponere ſuffecerit. Tum archiepiſcopum Piſanum nuncij Apoſtolici inſtructum auctoritate ad Inſubres, Tuſcos, Dalmatas, & Iſtros, vt quæſtionem in earum prouinciarum Templarios exerceret, imperauit f.

Præſules Templariorũ ſingulorum cauſam cognoſcere iuſſi.

e Ibid. ep. cur. 64 65 66 67. 68. 74 75. 76.

f Eod. l. 4. ep. com. 939.

4 Hæc decernebat in Templarios Clemens, cum Philippi Regis, a quo in eos concitatum vidimus, precibus actus inauditi iudicij, quo prædeceſſoris hoſtibus perſequendæ illius memoriæ, ac probandi criminis hæreſeos, quo Romanum Pontificem notabant, auctoritas conceſſa, formam inſtituit. De qua hæc Bernardus g: *Eodem anno Domini* MCCCIX. *Clemens Papa ad inſtantiam Regis Franciæ & ſuorum in publico conſiſtorio pronuntiauit, vt liceret proſequi volentibus procedere contra memoriam Bonifacij Papæ* VIII. *defuncti*. Extat ea de re Clementis diploma a, quo expoſuit, ſe a Philippo Lugduni primum, deinde Pictauij poſtulatum, vt ab ſede Apoſtolica iudicium de crimine hæreſeos Bonifacio impoſito inſtitueretur. Et quamuis nullatenus, vti debebat, putaret Bonifacium ex catholicis parentibus ortum, qui Martino IV. & Adriano V. in legationibus ab ijs geſtis operam nauarat, dein munera curiæ exercuerat, tum Cardinalatu fuerat exornatus, ſuſceptoque pontificatu hæreſes inſectatus fuerat, & dogma catholicum confirmarat, hæreſeos labe inquinatum fuiſſe; ob decus tamen ſedis Apoſtolicæ, & ad eccleſiæ puritatem aſſerendam profeſſus eſt, accuſatoribus, vt ſuas probationes afferrent, diem indixiſſe.

g Ber. chr. Rom. Pon. & M. S. Vat. bibl. ſig. 3765. in Clē. V.

Clemens Philippo Rege vrgente accuſandi Bonifacij poteſtatẽ facit.

a Ext. apud Mauclet. p. 4. l. 7. c. 8.

Clemens, &c. ad certitudinem præſentium, & memoriam futurorum.

Dudum, poſtquam diuina cooperante clementia, fuimus ad apicem ſummi apoſtolatus aſſumpti, primo Lugduni & deinde Pictauis cum noſtra curia reſidentes, chariſſimus in Chriſto filius noſter Philippus Rex Francorum illuſtris zelo, vt credimus & ipſe promebat, fidei orthodoxæ & deuotionis accenſus, credenſque eccleſiæ ſtatui plurimum expedire, nos cum inſtantia requiſiuit, & ad ipſum dilecti filij nobilis viri Lodouicus natus claræ memoriæ Philippi Regis Francorũ Ebroicenſis, Guido S. Pauli & Ioannes Drocenſis comites, ac Guillelmus de Plaſiano miles, qui contra Bonifacium Papam VIII. prædeceſſorem noſtrum, quẽ dicebant in labe prauitatis hæreticæ deceſſiſſe, crimẽ hæreſeos ſe velle imponere & ad illud probãdum ſufficientes probationes habere, illaque coram nobis velle proponere aſſerebant, poſtularunt inſtãter, quod ipſis videlicet nobilibus benignã audientiã exhibentes, ad recipiendas probationes huiuſmodi, memoriamq; damnandã eiuſdem defuncti iuſtitia præuia procedere curaremus.

Accuſatorum Bonifacij proteruia.

Nos vero quamuis de ipſo, quod de orthodoxis parentibus & catholica patria traxit originem, ac in curia Romana pro maiori parte temporis vitæ ſuæ nutritus extitit, ac cum Martino dum in Franciæ, ac Adriano in Angliæ regnis prædeceſſoribus noſtris Romanis Pontificibus legationis officio fungerentur, ſucceſſiuis temporibus quaſi continuo conuerſatus cancellariæ officium exercuit cum ijs; & ſubſequenter in dicta Romana curia, in qua prius exercuerat aduocationis officium, ad officium notariatus primo, & deinde ad honorem Cardinalatus S. R. E. & demum in ſummum Pontificem aſſumptus extitit; qui ad honorem Dei & roborationem fidei, & hæreticorum exterminium multas edidit ſanctiones, in prædicatione diuina, officia exercendo in præfata curia, & etiam extra eam, tum in dictis regnis Franciæ & Angliæ, cum alijs diuerſis mundi partibus, antequam ſummus Pontifex *.. cum viris auctoritatis eximiæ catholicis & eccleſiaſticis conuerſatus, alias etiam *.. apparebat, & cõmuniter ſemper vixit, prædicta veritate ſubniti nullatenus crederemus; quia tamen crimen hæreſeos, quod eſt inter cætera crimina plus execrabile ac horrendum, magiſque deteſtabile ac damnoſum, contra dictum prædeceſſorem oppoſitum diſſimulanter indiſcuſſum non negligi debebat; ad præfati Regis aliorumque nobilium prædictorum inſtantiam, & ne in ſacroſancta Romana eccleſia, quæ mater eſt cunctorum Chriſti fidelium & magiſtra, quæque cunctis tribuit catholicæ religionis normam, veramque doctrinam fidei orthodoxæ, videamur negligere, quod in

Grauiſſima innocentiæ Bonif. argumenta.

Petita ex eius geſtis

* eligeretur

* catholicus

Inſtituitũ ad fidem aſſerendã iudicium.

in alijs debet diræ cenſuræ acerbitate damnari ; dnm adhuc cum prædicta curia Pictauis eſſemus, prælatis oppoſitoribus de fratrum noſtrorum conſilio audientiam duximus concedendam, & ijs primam diem iuridicam poſt feſtũ purificationis B. Mariæ virginis proximnm, iam tranſactum, ad comparendum coram nobis Auenione, & quantum, ac pront eſſer de iure in ipſo negotio procedendum, pro peremptorio termino ſignantes, &c. *Actum Aueniane in domibus fratrum Prædicatorum, videlicet in aula inferiori, in qua conſiſtoria publica tenemus, id. ſeptembris pontificatus anno* IV.

Cnm ita ſanxiſſet Clemens diſcutiendam Bonifacianæ accuſationis cauſam, dedit imperia [a] epiſcopo Pariſienſi, & Guillelmo Godinio ordinis Prædicatorum, poſtea Cardinali, vt Guillelmo Pleſſiano harum omnium in Bonifacium calnmniarum artifici nefandiſſimo, & Ludouico principi Ebroicenſi, alijſque duobus comitibus a Guillelmo ſubornaris vt ſe accuſatores conſtituerent, diem indicerent ad futiles ſuas probationes depromendas : *Vt*, inquit, *clarius in huiuſmodi negotio procedatur, fratrum noſtrorum ſuper hoc, dũ erimus Auinione, communicata conſilio: diſcretioni veſtræ de ipſorum fratrum conſi io per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus vos vel alter veſtrum, per vos vel alium ſeu alios, Ludouicum, Guidonem, & Ioannem comites, ac Guillelmum militem prælibatos ex parte noſtra peremptorie citare curetis, vt prima die iuridica poſt dominicam memoratam, quam eis ſimiliter pro peremptorio termino aſſignetis, coram nobis ſi ſua putauerint intereſſe, Auniane legitime comparere procurent ad procedendum in dicto negotio, & pertinentibus ad idem negotium, ſi, quantum, & prout de iure fieri poterit & debebitur. Diem vero huiuſmodi citationis & formam, & quicquid inde duxeritis faciendum, nobis per veſtras literas, harum ſeriem continentes, fideliter intimare curetis. Datum in Prioratu de Grauſello prope Malauſan. Vaſianenſis, diœceſis* xv. *kal. nouembris anno quarto.* Hoc freti reſcripto Guillelmus Nogaretus, & Guillelmus Plaſianus Bonifacij accuſatores mirique calumniarum artifices ſuas accuſationes in publica acta redegere, quę porrexerunr Clementi, extanrq; in archiuo Vaticano Romam Auenione tranſlata, ex quibus eorum impoſtorum impietas arguitur. Perhorruit vero Chriſtianns orbis ad rei adeo inſolentis famam, & Caſtellæ atque Aragoniæ Reges Catolici miſſis, vt refert Surita [b], oratoribus apud Clementem queſti, iniectum fidelibns ſcandalum, qnorum aures piæ ferre non poſſent, Romanum Pontificem in crimen hæreſeos adduci. Philippus vero Francorum Rex in Hiſpanos retorſit, ideo iudicium diſturbare molitos, quod ipſorum intereſſet, cum Iacobus Aragonius Sardiniæ & Corſicę regno a Bonifacio donatus eſſet; Ferdinandus iuſtorum nataliũ dignitate, excluſis regno infantis Ferdinandi filijs, affectus. Nec Hiſpani modo, verum Germani quoque, Belgæ, & Itali, vt refert Albertinus Muſſatus [c], Philippi Regis conſilia execrati ſunt; ob idque potiſſimum Henricus Rex Romanorum magnis ſtudijs prouectus, vt illius vim reprimeret, vt dicetur inferius. Cæterum Clemens cum ex eo iudicio nullam ſedi Apoſtolicæ notam aſperſum iri præuideret, ac Bonifacij memoriam, quam obtrectatores obſcurare nitebantur, illnſtrandam in ſuſcepta ſententia perſtitie, demum accuſatores magno ſuo pudore conticeſcere coacti ſunt, ac Bonifacij nomen in ſuum decus aſſertum, de qua re ſuo loco dicetur: iam reliqua proſequamur.

a Lib. 4. ep cur. 69.

Accerſit° ad illud Pleſſianus columniarũ artifex.

b Sur. ind. l. 2. & annal. l. 5. c. 87.

Fideles de re adeo inaudita ſcandalũ paſſi.

c Albert. Muſſ. l. 1. c. 3.

5 Actum eſt de reſtituenda, vti cœptum erat, in priſtinum ſplendorem academia Aurelianenſi, ac plura ad veterem literariam diſciplinam, quæ profeſſorum incuria defloruerat, ſanciendam conſtituta: cuius rei cura archiepiſc. Bituricenſi & epiſcopo Carnotenſi a Clemente demandata eſt [a]. Similiter reuocata in priſtinum decus ab eodẽ Pontifice Bononienſis academia [b], quam Neapoleo Cardinalis Bononiæ iam ante legatus vna cũ ſede epiſcopali, alijs grauiſſimis diuinis humaniſque pœnis Bononienſibus magiſtratibus inflictis, ademerat; atque in conſtitutione [c] Honorij III. contentas pœnas cõtraxiſſe promulgarat. Exaſperarat enim legatum nonnullorum inſolentia, qui in ipſius palarium impetum fecerant, quorum clientelam ſuſceperant vrbani magiſtratus. Sed cum ipſos pœniteret criminis, atque oratores ad Clementem ad illud expiandum miſiſſent, Pontifex in gratiam ipſos admiſit, ac templa, ſedem epiſcopalem, & academiam reſtituit [d], quam etiam anno ſequenti maioribus priuilegijs amplificauit [e]: atque inter cætera, ad augendam illius dignitatem decreuit, vt qui in ea doctoratus laurea decorati eſſent, in alijs academijs eam diſciplinam profiteri [f] poſſent. Muniuit etiam illam ineunte ſequenti anno ea prerogatiua, vt [g] a nullo legato apoſtolico ab ea vrbe diuelli, vel interdicto feriri poſſet, infligendarumque earum pœnarum auctoritas, ſi vnquam ab officio diſcederent, ſoli Romano Pontifici foret reſeruata. Tum Rauennati archiepiſcopo, ac ſi Rauennatium ſedes vacaret, Ferrarienſi Parmenſique epiſcopis prouinciam impoſuit, vt academicos Bononienſes ab improborum iniurijs vindicarent. Quæ beneficia ac nonnulla alia liberaliter Bononienſibus contulit Clemens, vt nauatam ab ijs pro eccleſia in Ferrarienſi bello egregiam operam commendaret. In quod cum defluxerit oratio, illius hiſtoria iam a nobis percurrenda eſt.

a Lib. 4. ep com. 372.

b Ib. ep. cũ. 152. & 518.

Sopitę nõ nullæ ſimultates exortæ Bononiæ

c Ext. to. noſtro annal. XIII. in Honor. ann. Chr. 1225. n. 50. & in M.S. Vat. bibl. ſig. n. 3977. pag. 129.

d Clem. V. l. 4. ep. cũ. 518.

e M. S. Vat. bibl. ſig. n. 3977 pag. 175.

f Lib. 5. ep com. 158.

g ibid. ep. 156.

Priuilegia academię Bononienſi concesſa.

6 Deterrere pluribus literis exeunte anno exaratis Venetos ab inuadenda Ferraria erat conatus, grauiſſimaſque minas incuſſerat, ni cœptis abſiſterent. Sed cum ipſius preces nil valuiſſent, ac Ioannes Superantius patritius Venetus ſubmiſſus cum exercitu Ferrariæ præfecturam, pulſis internuntijs apoſtolicis, qui vrbem ad obſequiũ eccleſiæ traduxerant, & alijs magiſtratibus pontificijs, ferro flammaque ſuccinctus occupaſſet, Pontifex graues cenſuras in Petrum Gradenicum ducem Venetorum, Ioannem Superantium, Vitalem Michaelem præfectos, ſenatum, aliosque Venetos omnium ordinnm eſt iaculatus [h]. Qua de re hæc tradit Iordanus [i]: MCCCIX. *Clemens V. magnum proceſſum fecit contra Venetos, quia Ferrariam vrbem eccleſiæ indebite occupauerant.* Extat id iudiciarium edictum die cœnæ dominicæ pontificatus anno IV. conſignatum in pontificio regeſto & anno huius ſeculi ſexto ex typographia Vaticana excuſum: in cuius initio exponit, vt Ferraria in fundo eccleſiaſtico condita a primis illius fundatæ temporibus Romanis Pontificibus fuerit obnoxia: *Eſt*, inquit, *certa certius, quod ciuitas Ferrarienſis cum ſuo comitatu & diſtrictu & omnimoda iuriſdictione, ac iuribus & pertinentijs ad ius & proprietatem eccleſiæ Romanæ, in temporalibus pertinet & pertinuit ab antiquo; licet tyrannica rabies ciuitatem ipſam, comitatum, territorium, diſtrictum, & habitatores eius* ali-

Veneti anathemate deſixi.

h Lib. 4. ep cur. 54. M. S. Vat. bibl. ſig. n. 3977. pag. 173. ext. typis cuſa inter monitoria & declarationes excom. contra Venetos.

i Iord. M. S. Vat. ſig. n. 1960. c. 234. p. 30. n. 1.

Vt Ferraria ſpectauit iure ad eccleſiam.

Iniuria a nonnullis occupata.

Digitized by Google

aliquibus temporibus oppreſſerit violenter : qua perſecutione, Deo cuius eſſet negotium inſpirante, ceſſante, eadem Romana *eccleſia fuit in poſſeſſione, vel quaſi, pacifica & quieta, ſed ab octo menſibus circa principium menſis aprilis vel circa incœperunt,* de Venetis loquitur, *nos & Romanam eccleſiam in poſſeſſione antiqua prædictorum indebite moleſtare & temere impedire.*

a Ann. 1308. n. 14 15. 16.

Pergit fuſa oratione recenſere, quod iam ante a indicatum eſt, vt Arnaldo abbate monaſterij Tutellenſis, atque Honuphrio eccleſiæ Meldenſis decano pontificio nomine Ferrarienſi vrbe potitis, populus vniuerſus profeſſus eſſet, Ferrariam iuris eſſe Romanæ eccleſiæ, ac nuncij apoſtolici clauea Ferrariæ recepiſſent, conſtituiſſent portarum & pontium cuſtodes, adegiſſent ſacramento in verba pontificia vrbis prætorem eiuſque ſenatum, præfectos impoſuiſſent Maſſæ Fiſcaliæ, denique ſupremum ius exercuiſſent, antequam Ioannes Superantius ad Ferrarienſem rem adminiſtrandam a Venetis eſſet ſubmiſſus; addit nontios, nouarum rerum audita ſama, monuiſſe ſenatum Venetum, ne Romanæ eccleſiæ ius in Ferrarienſi ditione turbaret, atque etiam abbatem Tutellenſem Venetias acceſſiſſe, vt a cœptis iſ ſum reuocaret; concitata vero ſeditione intentatam nuncio fuiſſe necem, atque eius familiam ſaxis appetitam; deinde apertum bellum illatum cladeſque inflictas, anno ſuperiori a Ferrarienſi adminiſtratione deiectos eccleſiæ magiſtratus exponit, deque tanto facinore effuſis iuſtis qoerelis ducem ac ſenatum Venetum, tum expreſſo nomine Ioannem Superantium, qui Ferrarienſem dominatum eripuerat eccleſiæ, ac Vitalem Michaelem, qui Venetæ reipublicæ nomine Ferrariam tegebat, anathemate defixit, edixitque vt Romanæ eccleſiæ iura reſtituerent. Ni parerent, ſacrorum vſu & commercio publico Venetorum omnem ditionem priuauit: iuſſit infamiæ notam magiſtratibus, legum & iudiciorum beneficio priuatos pronuntiauit, viros eccleſiaſticos abire ditione Veneta iuſſit, exceptis ijs, qui baptiſmalia infantibus, & morituris confeſſionis ſacra conferrent, Demum ſi in cœptis perſtarent, præfixo ad veniam poſcendam tempore, ducem inſignibus ducalibus exuendum, & omnes Venetorum fortunas fiſco addicendas, Regumque in eos imploranda arma pronuntiauit, donec Ferrariam eccleſiæ reſtituiſſent. Quæ literæ Auenione exaratæ die cœnæ Domini pontificatus anno IV. conſignatæ ſunt.

Nõ deterriti cenſuris Veneti b App. M. S. biſt. Dãdul. in Petro Grad. M. S. diarium Ven. c Lib. 4. ep. cur. 84.

7 Non iacto anathemate, de quo etiam Veneti hiſtorici mentionem faciunt b, pœniſque alijs eo diplomate inflictis reuocati ſunt ad officium Veneti; ſed maiori in Pontificem ira perciti, atque deriuationibus fluminum comitatum corrumpere, arceſque reliquas machinis euertere perrexere, vt queritur Clemens in literis ad Firmanum epiſcopum datis c: cui etiam ſignificauit inter cæteras ijs cenſuras ſacro cœnæ dominicæ die incuſſas, ipſos in ſeruitutem addictos, occupantibus bona direptioni ſiue in Italia vel in Græcia expoſita, præcepitq; vt ſi quos in ſua diœceſi reperiret, eos mancipaiet cuſtodiæ, ac bonis exueret: qua de re data pluribus præſulibus, prouinciarũ præſidibus, ac Regibus imperia d. Miſſum etiam a Clemente ad Aragonũ Regem nuncium, vt illum ad Venetos in ipſius regno agentes opprimendos adduceret, refert Surita e, atque expoſuiſſe, Venetos nulla laceſſitos iniuria, poſtquam Ferrarienſes pulſo Friſco Azonis ſpurio, in

d Ib. ep. 82. 85. 86. 87. & poſt eand. ep. e Sur. l. 5. c. 82.

eccleſiæ obſequium procubuiſſent, iniuſtum bellũ ad legitimam nuntijs apoſtolicis poſſeſſionem eripiendam ſuſcepiſſe: quæ a diario Veneto a, in quo habetur, Venetos pluribus in locis exagitatos, ac bonorum iacturam paſſos, atque etiam a Bernardo b & Clementis geſtis c & M. S. d Vaticano confirmantur.

a Diar. M. S. Pom. Pigna l. 4. b Ber. chr. Rom. Pon. in Cle. V. c M. S. Val ſign. lit. C. n. 25. d M. S. Vat. bibl. ſign. 3765 in Clem V. e Lib. 4. ep. cur. 84.

8 Cum hæc etſi aſperiora decreta parum valerent, ac niſi ferro cum Venetis res decernenda videretur, religioſam in eos militiam Pontifex, dato crucis ſymbolo, ac propoſitis eccleſiæ ſigna ſecuturis præmijs indulgentiarum, quæ arma in Saracenos gerentibus concedi erant ſolita, indixit e, Arnaldumque e Pelagrua S. Mariæ diaconum Cardinalem ſacro bello præfecit: quem etiam ad exortos in multis ditionis eccleſiaſticæ prouincijs, maxime Anconitana marchia, Spoletano ducatu, Campania, ac Maritima tumultus componendos miſit. Extant plures ea de re ad ipſum datæ literæ f: quem etiam priuilegijs ornauit g, ac pacis arbitrum in Inſubria, Etruria, alijſque prouincijs conſtituit. h

Sacrum bellum in Venetos indictum. Eccleſiaſtica ditio diſſenſionibus exagitata. f Ibid. ep. cur. 27. g Ib. ab ep. 38. ad ep. 56. h Ep. 56.

Geſſit Arnaldus magna animi conſtantia munus ſibi impoſitum, cruciſque vexillis expoſitis, ingentem hominum multitudinem ad ea traxit i. Ad quæ videtur alludere diarium k Venetum, dum ait, propoſitas ijs fuiſſe indulgentias, qui Venetis necem (in acie ſcilicet) inferrent. Vt vero ijs ſuccinctus copijs Cardinalis legatus Ferrariam recuperarit, ſubiectis verbis deſcribit Bernardus l: *Fuit miſſus legatus a latere Papæ dominus Arnaldus de Pelagrua diaconus Cardinalis, in Italiam feſtinauit, & ſubſecuta eſt hominum magna ſtrages; fuitque capta & recuperata Ferraria per legatum in ſequenti menſe auguſti in feſto S. Auguſtini, non ſine multo effuſo ſanguine Ferrarienſium & Venetorum in prælio iuxta Padum. Fertur autem numerus occiſorum hominum vndis VI. millia exceptis mortibus plurimorum, quæ præceſſerant, & poſtmodum ibidem & alibi ſunt ſecuta.*

i Io. Vill. l. 8. c. 103. Pign. l. 4. k Diar. Ve. M. S. Petr. Graden. Ferraria Venetis erepta a Card. legato. l Ber. chr. Rom. Pon. hoc ann. m M. S. Vat. bibl. ſig. n. 3765 in Clem. V.

Aſſentiuntur Bernardo M. S. Vaticanum m, Io: Villanus n, S. Antoninus o & alij. Fauiſſe vero eccleſiaſticis copijs ciues ex M. S. diario colligitur, in quo refertur Vitalem Michaelem creatum a Venetis Ferrariæ præfectum a Ferrarienſibus pulſum eſſe: additque Villanus, Venetos, cum vrbem obſidione cingere molirentur, nondum amiſſa arce, cui Thedaldi nomen eſt, apud Prancolinum cæſos: cuius inſignis victoriæ partem Florentinis aſcribit S. Antoninus, arcemque recuperatam ſubijcit: *Veneti*, inquit, *a legato Cardinale, qui nepos erat Papæ, cum copijs ſuis, inter quas etiam erant Florentini, ita ſunt debellati & ſuperati, vt ad ſex millia exercitus Venetorum mortui ſint in bello partim occiſi, partim in Padum ſubmerſi. Et ſic ex toto eccleſia recepit Ferrariam cum caſtro Thedaldi.*

Strages de ipſis edita n Io. Vill. l. 8. c. 103. o Ant. p. 3. tit. 21. c. 2. ante §. 1. Florentini in hoc operam Põtifici cõmendarũt

Porro ad reponendam gratiam Florentinis ob nauatam egregie in eo bello operam, ſublatum a legato interdictum ac ſacra ijs reſtituta, refert idem auctor. Eodemque etiam beneficio Bononienſes, dum vna cum Inſubribus ad id bellum ſe accingebant, affectos vidimus: quos etiam ſequenti anno, cum feliciter iam confectum eſſet, ob eximiam, quam in eo explicuerant, virtutem militarem encomijs celebrauit p. Reuocata ad eccleſiaſticum imperium Ferraria, poſtea in Ateſtinorum redijt ſeruitutem q, cum Pontifex illius præfecturam Siculo Regi contuliſſet, ſperneretque res Italicas tranſalpino ſolo deli-

Et Bononienſes. p Lib. 5. ep. cur. 157. q Pign. l. 4.

Digitized by Google

definitus : at de his poſtea in Ioanne Clementis ſucceſſore. Clemens porro ſæpius Italos ſpe ſui aduentus permulſit, atque hoc ipſo anno Romanis his literis abblanditus eſt : *Romani, vt vera loquamur, noſter peculiaris exiſtunt populus intima nobis affectione dilectus : ipſi ſunt Romanæ eccleſiæ ſpeciales alumni, quos ſynceris amplectimur brachijs, & paterni fauoris vbere confouemus. Ipſi ſunt filij, quorum exaltationem appetimus, honorem diligimus, & commoda votis feruentibus concupimus: quorum nos perturbat aduerſitas, contingit pungitiue turbatio; quorumque proſperitas dulcedine refouet, & tranquillitas reficit affluentia gaudiorum.*

Officioſa in Romanos Pontificis verba.

Henric. Rex coronā Aquiſgrani accipit.

a Bern. l. de Rom. Imp. M.S. Vat. bibl. ſignat. n. 2043. & M.S. eiuſd. bibl. ſig. n. 3765. in Clem. V. Ior. Chri. M.S. Vat. ſignat. nu. 1960. c. 238. de Imp. Hen. Stero in annal. Ptol. Luc. hiſt. eccl. M.S. l. 24. c. 40. & alij.

b Ant. 3. part. 21. c. 2. in prin.

c Lib. 4. ep com 571.

Reſtituēdæ imperij amplitudinis voluit cōſilia.

d Alber. Muſſ. l. 1. r. 3.

Italicum regnum recuperare molitur.

Gibellinorū ſpe excitatur.

9 Inter hæc redimitus [a] fuerat corona Aquiſgrani anno ineunte Henricus, antea Lucemburgenſis comes, Romanorū Rex ipſo epiphaniæ ſacro die. Quam contuliſſe Henricum Colonienſem archiepiſcopum ait S. Antoninus [b]: quamuis præpoſtero ordine, vt oſtendunt literæ apoſtolicæ [c], poſt obtentam a Clemente confirmationem corona Germanica exornatum innuat. Qua celebritate perfecta more maiorum ad imperiale nomen eblandiendum, aſſerendumque partum ex electorum ſuffragatione in ſolium Romanum ius, oratores tranſmiſit: excitatum ad id Henricum fuiſſe ſtimulis gloriæ, vt Italicum regnum adipiſceretur, imperiumque tot annis ſqualore obſitum priſtino ſplendori reſtitueret; tum a Gibellinarum partium ſequacibus permotum, pontificiæque beneuolentiæ aura excitatum, cum Philippus Rex Francorum ob impoſitas Bonifacio calumnias, motamque de cremandis eius oſſibus litem, Clementis & Cardinalium animos a ſe abalienaſſet; refert ſubiectis verbis Albertinus Muſſatus [d].

Henricus hic titulum nactus imperij, vniuerſorum principum feruentibus aſſenſibus, & plebis clamoribus, & clericorum antiſtitum applauſibus in ſedem auguſtam delatus eſt: cuius iugum ſubiere libentes qui trans & cis Rhenum accolunt, & omnes Theutones, ad hunc ſeſe referentes vt ad perſpicuum columen Cæſareæ maieſtatis, pacata Alemannia finibuſque Aquilonis, vſque in oceanum ad maiora direxit animum, deſuctum iam dudum regnum per fines terræ reuiuiſcere poſſe coniectans inſignibus argumentis, ſeque in horum initium coronas vtraſque adepturum permetiens, Italorum tentare partes induxit in animum. Conſtiterat namque plurimas Italiæ ciuitates per optimatum factiones arcuiſſe in exilia ciues partium ſchiſmatibus, quæ hinc Gelphorum ſub eccleſiæ, hinc Gibolengorum ſub imperij clypeis nomina ſibi quondam induerant, quarum nonnullæ, & præſertim Longobardorum poſſe tyrannides ſiue exilijs, ſiue coertionum profligationibus diu marcuerant, cuius rei inuidia ad ſe ſimile vero erat extorres concurrere. Sicque pacis ingenti ſuaſione alliciendos populos ad cultum noui & ſpecioſi nominis imperatoriæ maieſtatis, nec huiuſmodi regiæ virtutis inſtitutum circumſpecta refellit opinio. Nam & *Tuſcorum quidam optimates ex Gibolegis partis antiquæ, nec non ex diuerſis Gelfis, qui Alborum intolerantia Gibolengi nominis ſibi prænomen elegerant, eiuſdem propoſiti complices montes tranſilire ad ipſum Regem eliciendum muneribus & ſubſidijs, ad quæ etiam hortamenta ſuggeſſiſſe acceptum eſt Albuinum & Canem Veronæ dominatores, quæ res poſtea ſucceſſu rerum ludibrio gentibus fuit diminutionis ſtatuum eorumdem conſecutione, & grauium pecuniarum exhauſtu. His informatus conceptibus & inſtinctu nobilis Clementem Papam Cardinaliumque cœtum, quos cum Philippo Francigenarum Rege litis cauſa, quæ pro cremandis olim Bonifacij Papæ oſſibus de hæreſi accuſati Regem vrgebat, ſimultates gerere non ignorabat, acceſſiri ſtatuit impetraturus coronationis ſuæ actus, & in actus quoſcumque fauores eccleſiæ triumphantis.*

Phil. Regis Franc odio eccleſiæ ſtudijs effertur.

a Ber. de Imp. Rom. in Henr. M.S. Vat. bibl. ſig. n. 2043. Ptol Luc. hiſt. eccl. M.S. l. 24. c. 40. M.S. Vat. bibl. ſig. n. 3765. de Rom. Pon. in Cle. V.

b Ext. in arc. S. Ang & l. 8. ep. cur. 75. l. priu. Rom eccl. to. 3. pag. 81. et M.S Vall. ſign. lit. B. n. 12. pag. 47. ref. in archiu. Auinion. autogr. an. 1594. n. 24

Oratores ad Pont. mittit.

Qui ea legatione perfuncti.

10 Perfuncti ſunt eo munere [a] Baſilienſis & Curienſis epiſcopi, delphinus Viennæ, ac Sabaudiæ, Namurci, & Saraepontis comites, quibus Henricus inſignes reuerētiæ & amoris notis literas dedit [b], quibus Clementē deprecabatur, vt ipſum imperiali inunctione liniret, manibuſque pontificijs diadema conferret. Vtque petita obtineret, ſignificabat, ſe oratoribus munus auctoritatemque demandaſſe, vt regio nomine conceptum quibus vellet verbis fidei ſacramentum nuncuparent.

Sanctiſſimo in Chriſto patri & domino ſuo, domino Clementi ſacroſancta Romanæ, *ac vniuerſalis eccleſiæ ſummo Pontifici, Henricus Dei gratia Romanorum Rex ſemper Auguſtus, cum reuerentia debita deuota pedum oſcula beatorum.*

Cupientes feruenti deſiderio vobis patri, ac domino noſtro clementiſſimo, & Apoſt. ſedi zelum noſtræ deuotionis offerre, noſque veſtris & ipſius ſedis beneplacitis coaptare, noſtroque, & ſacri Romani imperij ſtatui ſicut expedit prouidere, venerabiles Othonem Baſilienſis, & Siphridum Curienſis eccleſiarum epiſcopos principes noſtros, & ſpectabiles viros Amedeum comitem Sabaudiæ affinem noſtrum, Ioannem dalphinum Viennenſem & Albonenſem comitem, Guidonem de Flandria conſanguineum noſtrum, Ioannem comitem de Saraponte fideles noſtros dilectos, & honorabilem virum magiſtrum Simonem de Manulla veſtrum cappellanum theſaurarium Metenſem ſecretarium & familiarem noſtrum dilectum, de quorum fide, legalitate, & induſtria plenam obtinentes fiduciam, fecimus & facimus, cōſtituimus & ordinamus nūcios & procuratores noſtros, mandatum noſtrū in ſe ſponte ſuſcipientes; ipſoſq; ad veſtram præſentiam pro noſtris & imperij negocijs ſpecialiter deſtinantes, damus & concedimus eiſdem plenam, generalem, & liberam poteſtatem, ac ſpeciale mandatum in veſtræ ſanctitatis præſentia, deuotionem & filialem reuerentiam, quam erga vos & ſacroſanctam Romanam eccleſiam, matrem noſtram ſinceris affectibus gerimus, exponendi, petendi, procurandi ſeu impetrandi pro nobis, & noſtris fauorem & gratiam veſtram; nec non tractandi, explicandi, exercendi, promittendi, offerendi ſeu præſtandi in animam & ſuper animam noſtram, debitæ vobis & ſanctæ Romanæ eccleſiæ fidelitatis, & cuiuſlibet alterius generis iuramentum; & ſpecialiter ad petendum a vobis vnctionem, conſecrationem, & coronam imperij de ſacratiſſimis manibus veſtris nobis impendendum, ac faciendi omnia alia & ſingula, quę circa huiuſmodi noſtra & imperij negotia tractāda, explicāda, exercenda, promittenda fuerint, ſeu etiam facienda, quæ ſecundum Deum & honeſtatem viderint expedire, & quæ ad nos promouendum ad Romanum imperium fuerint facienda: ac etiam requirenda, & cætera facienda, quæ regalis excellentia noſtra faceret, & facere poſſet, etiam in his, quæ mandatum exigunt ſpeciale, & perinde ac ſi omnes caſus, qui mandatum exigunt ſpeciale, eſſent in præſenti procuratorio ſpecialiter denotati: promittentes nos ratum

Imperialē coronam iuſſi a Clem. regio nomine depoſcere.

 gra-

Obſtringit ſe Henricus ad rata habẽda quę ab iis geſta fuerint.

gratum & firmum perpetuis temporibus habituros quicquid in præmiſſis, aut circa præmiſſa per dictos nuncios & procuratores noſtros omnes, vel maiorem partem eorum, qui præſentes fuerint, expoſitum, petitũ, impetratum, tractatũ, promiſſum iuratum ſeu factum fuerit; aut quomodolibet procuratum. Volumus inſuper ſaluis præmiſſis, quod prædicti procuratores & nuncij noſtri poſſint omnes inſimul, vel maior pars eorum facere procuratorium fortius quam fieri poterit nomine noſtro & in perſona noſtra, ſub ſigillis eorum ad prædicta facienda, ſi defectus aliquis fuerit in prædictis. In cuius rei teſtimonium præſentes literas ſcribi, & maieſtatis noſtræ ſigillo iuſſimus communiri. *Dat. Conſtantia* IV. *non. iunij indictione ſeptima anno Domini* M.CCC. IX. *regni vero noſtri anno primo*.

11 Perfecere imperata ab Henrico oratores, atque deinde in medio purpuratorum patrum conſeſſu, cum a Clemente flagitarent; vt Henricum Regem Romanorum approbaret, Pontifex ſeruato maiorum ordine, deſignatum Regem vt gerendo ſceptro virtutibus parem, atque ad imperiale faſtigium euehendum confirmauit, tempuſque ad eum diademate cingendum conſtituit, nimirum ab euoluto a feſto proximo purificatæ Virginis biennio recurrente diem, vt referunt Iordanus [a], Bernardus [b], Ptolemæus Lucenſis [c], ac Stero [d]. Apoſtolica ſponſione ſecundo applauſu excepta, Regis Romanorum oratores ſe Pontifici paratos exhibuere, vt Henrici nomine fidem ſacramento deuincirent. Qua de re ſubiectum inſtrumentum confectum [e]:

Inſtrumentum ſacramenti præſtiti per procuratores ſuos nomine domini Henrici Regis Romanorum.

In nomine Domini. Amen. Nouerint vniuerſi hoc inſtrumentum inſpecturi, quod anno Domini MCCCVIIII. *die ſabati viceſima ſexta menſis iulij indictione ſeptima, pontificatus ſanctiſſimi patris & domini noſtri, domini Clementis diuina prouidentia Papæ V. anno quarto in palatio papæ Auinion. videlicet in domo fratrum Prædicatorum eiuſdem loci, in qua ſanctiſſimus pater & dominus noſter, dominus Clemens diuina prouidente clementia ſacroſanctæ Romanæ ac vniuerſalis eccleſiæ ſummus Pontifex tunc reſidentiam faciebat, in conſiſtorio publico & ſolemni, in quo erat idem dominus Papa, & cum eo præſentia reuerendorum patrum dominorum ſanctæ Romanæ eccleſiæ Cardinalium, & aliorum archiepiſcoporum, epiſcoporum, electorum, abbatum & aliorum prælatorum, ac cæterarum perſonarum, tam eccleſiaſticarum quam ſæcularium, maxima multitudo; & venerabilis patris domini Sifridi epiſcopi Curienſis, ac ſpectabilium virorum dominorum Amedei comitis Sabaudiæ, Ioannis dalphini Viennenſis, ac Albonenſis comitis, Guidonis de Flandria, Ioannis de Saraponte comitis, & diſcreti viri magiſtri Simonis de Manulia theſaurarij Metenſis procuratorum & nunciorum ſereniſſimi principis domini Henrici Regis Romanorum illuſtris ad infraſcripta conſtitutorum, prout inferius continetur; poſtquam idem dominus ſummus Pontifex, ſolemnitate debita præcedente, prædictum dominum Henricum in Regem electum, in Imperatorem poſtmodum promouendum, reputauit, nominauit, & declarauit Regem, exigente iuſtitia, Romanorum; & perſonam ipſius approbans, pronunciauit eam & declarauit eſſe ſufficientem, habilem, & idoneum ad imperium obtinendum, & eidem ad recipiendas vnctionem, conſecrationem & imperialis diadematis impoſitionem de manibus ſuis ſanctis, certos locum & terminum aſſignauit: & ad præſtandum iuramentum ipſi domino ſummo Pontifici & eccleſiæ Rom. in animam & nomine dicti Regis, quod dicti ſui procuratores & nuncij eidem domino Papæ ſe frequenter obtulerant præſtaturos, fuit hoc modo proceſſum.*

[a] Iord. chro. M.S. Vat. ſig. n. 1960. c. 238. de Imp. Hen. [b] Ber. de Rom. Imp. M.S. Vat. bibl. ſig. n. 2043. & chro. Rom. Pont. [c] Ptol. Luc. hiſt. eccl. M.S. l. 24. c. 40. [d] Stero Altahem. in annal. [e] Ext. in arc. S. Ang. & l. priu. Rom. eccl. to. 3. pag. 81. & inc. coll. Plat. to. 3. pag. 331. & M. S. Vall. ſign. lib. D. n. 18. pag. 47.

Promittit illi inſigne imperiale Clement.

Publica decreto perfecto iurat.

Lectæ in conſiſt. Henr. Regis literæ.

In primis quidem venerabilis pater dominus Bertrandus epiſcopus Albienſis domini Papæ camerarius publice, ac clara voce legit quandam patentem literam magno ſigillo dicti domini Regis pendenti ſignatam, procuratorium ſeu poteſtatem dictorum procuratorum ſeu nunciorum plenarie continentem, cuius litera de verbo ad verbum, nil addito vel mutato, tenor dignoſcitur eſſe talis.

Subijciuntur Henrici ad Clementem literæ, quas ſuperius opportuniori loco attulimus. Quibus perlectis, ac perſpecta oratoribus obſtringendæ fidei demandata auctoritate, Neapoleo Cardinalis ſacramenti formam ſuis cõceptam verbis propoſuit, ex qua ij iureiurando ad tuendum pontificium honorem, ſeruanda ſedis Apoſtolicæ iura, non affectandam ditionem eccleſiaſticam, & cõprimendos eccleſiæ hoſtes ſe deuinxere; atque Henricum ea omnia reperito ſacramento in ipſa imperialis inunctionis celebritate confirmaturum ſpopondere. Cuius rei geſtæ ſeriem ex ijſdem publicis monumentis decerpimus.

Perlecta ſacramenti forma, qua ij ſe obſtricturi eſſent.

12 *Deinde*, nimirum poſt Regis Romanorum literas in conſiſtorio reperitas, *reuerendus pater dominus Neapoleo S. Adriani diaconus Cardinalis publice legit quandam cedulam continentem formam iuramenti. quod dicti procuratores & nuncij domino Papæ ac eccleſiæ Romanæ in animam & nomine dicti Regis præſtare debeant. Qua lecta ſecundum formam illam dicti procuratores & nuncij iuramentum huiuſmodi præſtiterunt in modum ſequentem: Nos Sifridus Curienſis epiſcopus, Amedeus comes Sabaudiæ, Ioannes delphinus Viennenſis & Albonenſis comes, Guido de Flandria, Ioannes comes de Saraponte, & Simon de Manulia theſaurarius Metenſis nuncij & procuratores ſereniſſimi principis Henrici Romanorum Regis, habentes ad omnia infraſcripta plenam et generalem ac liberam poteſtatem, & ſpeciale mandatum ab eodem, prout conſtat per prædictas patentes literas ipſius, vobis ſanctiſſimo patri & domino, domino Clementi diuina prouidente clementia Papæ quinto vice & nomine dicti domini noſtri Regis & in animam ipſius promittimus, & iuramus per Patrem & Filium & Spiritum ſanctum & per hæc ſancta Dei euangelia, & per hoc lignum viuificæ crucis & per has reliquias ſanctorum, quod nunquam vitam aut membra, neque ipſum honorem quem habetis, ſua voluntate, aut ſuo conſenſu, aut ſuo conſilio, aut ſua exhortatione perdetis; & in Roma nullum placitum, aut ordinationem faciet de omnibus, quæ ad vos pertinent aut Romanos, ſine veſtro conſilio & conſenſu: et quicquid de terra eccleſiæ Romanæ peruenit ad ipſum, aut peruenerit, vobis reddet quam citius poterit: & quandocumque in Lombardiam & Tuſciam aliquem mittet pro terris & iuribus ſuis gubernandis, quoties mittet eum iurare faciet illum, vt adiutor veſter ſit ad defendendum terram S. Petri & Romanam eccleſiam ſecundum ſuum poſſe: & ſi permittente Domino dictus dominus noſter Rex Romam venerit, ſanctam Romanam eccleſiam & vos rectorem ipſius & ſucceſſores veſtros exaltabit ſecundum ſuum poſſe: et cum Roma vel alibi per vos in Imperatorem coronandus fuerit dominus noſter Rex prædictus, dictum ſacramentum & aliud fieri conſuetum ad re-*

Quibus verbis cõcepta fuerit.

qui-

Digitized by Google

quiſitionem veſtram tempore coronationis ſuæ perſonaliter renouabit, &c.

Succincta Bernardi de re geſta narratio.

His conſentiunt hiſtorici. Ad quæ illuſtranda Bernardum paucis verbis hæc omnia complectentem afferendum ducimus: *Anno*, inquit a, *Domini* MCCCIX. *veniunt nuncij ſolemnes & ambaxatores Regis Alamanniæ Henrici ad Papam apud Auinionem, ſcilicet tres comites & duo epiſcopi, petentes confirmationem electionis & coronationis imperij ab ipſo Papa ſibi dari. Papa vero eius electionem admiſit & confirmauit in Auinione menſe iulij ſubſequenti, volens ipſum nominari Regem Alamanniæ & Romanorum, & quod poſſet agere quæ Regis erant: & coronationem imperij promiſit, tempus eidem aſſignans, vt a feſto purificationis ad duos annos Romam veniret, coronam ibidem imperij recepturus.*

a Ber. chr. Rom. Pon. & in lib. de Rom. Imp. M S. Vat. bibl. ſignat. n. 2043. M. S. Vat. bib. ſig. n. 3765. Ptol. Luc. hiſt. eccl. l. 24. c. 40.

13 His ſolemni more perfectis, Clemens geſta in purpuratorum patrum ſenatu apoſtolico diplomate ſanxit, vt Albertinus Muſſatus narrat; locutus enim de petito imperiali diademate ſubiungit b: *Quod & facile ſui abtinuere legati, literis patentibus termino ad hoc in certam diem præfixo, conſtitutione ſolemni emologata electione cum ſacra benedictionis præconio, cui & diadematis appoſitioni ſe ipſum Romæ in ſedem pontificalem comparíturum & effecturum deſpondit.* Inſcriptæ ſunt Henrico eæ literæ c de aſſerta ipſi regia dignitate, promiſſiſque imperialibus apicibus, quibus Clemens rei geſtæ ſeriem exponit, vt vna cum Cardinalium collegio diligenti diſcuſſiſſet examine, an pares virtutes ad regium nomen decuſque imperiale ſuſtinendum afferret; cumque ipſum neceſſarijs tanto muneri ornamentis pollere comperiſſet, ſuffragio apoſtolico Regem renuntiaſſe, atque imperiale diadema illi conferendum decreuiſſe: verum cum indicti a ſe concilij œcumenici tempus immineat, ipſeque grauiſſima negotiorum ad Chriſtiani nominis decus ſpectantium mole ſit implicitus, e quibus nec ſe expedire facile, neq; ea abrumpere ſine ingenti periculo poſſet, imperialis inunctionis celebritatem ad biennium diſtuliſſe: interea præcipere omnibus Romani imperij populis ac proceribus, vt illius iuſsis obtemperent, meritiſque officijs complectantur. Tum ad reponendam in defendendo honore eccleſiæ, quam ſibi addictam ſenſerat, gratiam adhortatur, ac ſaluberrimis alijs monitis, vt ſceptrum pie ac magnifice ſuſtentaret, informat.

b Alb. Muſ. l. 1. c. 3.

c Lib. 1. ep. com. 371.

Confirmata Henrici creatio, ſed coronatio auguſtalis dilata.

Clemens, &c. chariſſimo in Chriſto filio Henrico Regi Romanorum illuſtri.

Nuper venerabiles fratres noſtri ... Baſilienſis & ... Curienſis epiſcopi, & dilectus filius nobilis vir Amedeus Sabaudiæ, Ioannes dalphinus Viennenſis & Albonenſis comes, Guido de Flandria, Ioannes de Saraponte comes, & magiſter Simon de Maruilla theſaurarius eccleſiæ Metenſis ambaſciatores, procuratores, & nuncij tui ex parte tua cum pleno ſufficienti mandato, prout per tuas patentes literas magni tui ſigilli appenſione munitas nobis extitit facta fides, ad noſtram præſentiam deſtinati, coram nobis & fratribus noſtris ſanctæ Romanæ eccleſiæ Cardinalibus in publico & ſolemni conſiſtorio nomine tuo & omnium principum, in Regis in Imperatorem poſtmodum promouendi electione voces habentium, tam de conſuetudine quam de iure, propoſuerunt inter cætera coram nobis electionem de te ad prædictum regnum, & ad imperium poſtmodum promouendo ab omnibus principibus, vocem in huiuſmodi electione habentibus, fuiſſe concorditer & legitime celebratam, teque electioni huiuſmodi conſenſiſſe, & alias ſolemnitates recepiſſe Aquiſgrani, quas prædeceſſores tui recipere conſueuerunt ibidem. [Ex his emendandus S. Antoninus, qui præpoſtero ordine poſt confirmationem obtentam a Clemente Henricum Aquiſgranum iter intendiſſe ait a, vt a Colonienſi archiepiſcopo corona cingeretur.] ſupplicantes inſtanter, ac inter alia humiliter poſtulantes, tibi vnctionem & conſecrationem per noſtras manus impendi, & te in Imperatorem Romanorum, aduocatum & defenſorem eccleſiæ imperiali diademate coronari, & ad hoc tibi certos locum & terminum aſſignari, & alias tibi concedi per ſedis Apoſtolicæ fauorem & gratiam conſuetos.

Pontificie ad Henricũ ea de re lit.

Vt expoſuerint regij oratores, ipſum Aquiſgrani Regem ſacratum.

a Ant. 3 p. tit. 21 c. 2 in princ.

Popoſcerant eiuſdem nomine imperiale diadema.

Nos igitur præmiſſis per eoſdem ambaſciatores propoſitis diligenter auditis, necnon prædicto mandato, electionis quoque prædictæ decreto cum prædictis fratribus diligenter inſpectis, plenaque deliberatione diſcuſsis, factaque nobis de huiuſmodi electione concordi & legitima plena fide; examinatione quoque de perſona tua in eorundem fratrum præſentia per nos facta, in quantum te abſente fieri potuit, ſuper conditionibus omnibus, quæ requiruntur in illo, qui eſt ad imperialis culminis apicem ſublimandus; quia ab olim nos & fratres noſtri ex frequenti & familiari conuerſatione tua, & magnorum ac proborum virorum teſtimonio indubitato & certo excellentiam tuam fore percipimus magnarum virtutum glorioſis titulis inſignitam, diſcretionis immenſitate ſublimem, prouidentiæ maturitate fœcundam, deuotionis claritate conſpicuam; quodque in ea adeo prompti viget intellectus proſperitas, veritatis dilectio, & conſtantis fortitudinis firmamentum, vt tantarum virtutum caſtris in ipſa regnantibus ſublimium honorum extolli faſtigijs rationabiliter mereatur: te chariſſimum filium noſtrum Henricum in Regem electum deputamus, nominamus, denuntiamus, & declaramus Regem Romanorum de ipſorum fratrum conſilio, iuſtitia exigente; tuamque perſonam tot excellentium meritorum claritate fulcitam approbamus, pronuntiamus, & declaramus plene ſufficientem & habilem ad ſuſcipiendum huiuſmodi imperialis celſitudinis dignitatem: decernentes & pronuntiantes, vnctionem, conſecrationem, & imperij Romani coronam tibi per manus noſtras debere concedi loco & tempore opportunis, ad quæ ex nunc nos offerimus paratos: magnitudini tuæ nihilominus concedentes noſtrum & Romanæ eccleſiæ fauorem & gratiam conſuetos; præcipientes ex nunc omnibus ſubditis tuis, quod tibi tanquam Regi Romanorum vero, & per ſedem Apoſtolicam approbato ad imperium obtinendum, efficaciter pareant & intendant.

Diſcuſſũ a ſe fuerit cũ Cardd. an gerẽdo imperio par foret.

Perſpectis illius virtutibus Regem Roman. pronũtiat.

Iubet imperij cliẽtes ipſi obtẽperare.

14 Et quia tam pro generali futuro concilio, quod iam mandauimus conuocari, quam pro alijs arduis & ineuitabilibus fidei Chriſtianæ negotijs multa nobis imminent neceſſario facienda, quæ non poſſent abſque graui periculo vniuerſalis eccleſiæ prætermitti, ante quorum expeditionem, alia ponderoſa implicare negotia, vel explicationi ipſorum intendere commode non poſſemus; vt, vrgentibus ad præſens negotijs vtiliter expeditis, annuente Deo votis tuis & poſtulationibus tam feliciter, quam celeriter ſatisfiat, celſitudini tuæ ad vnctionem, conſecrationem, & coronationem imperij Romanorum de manibus noſtris in baſilica

Imperialem inunctione ad biennium extrahit.

lica

Digitized by Google

lica principis Apoſtolorum de Vrbe, Deo auctore, ſumendas feſtum purificationis B. Mariæ, quod erit vſque ad biennium, computandum a proximo futuro feſto purificationis eiuſdem, tibi de ipſorum fratrum cõſilio aſſignamus. A dictis quoque procuratoribus & nuncijs tuis, habentibus ſuper hoc plenum & ſpeciale mandatum, in animam tuam, prout ipſi nobis frequenter obtulerant, recepimus debitum iuramentum.

Paterna ad Henricum exhortatio.

Euge igitur, fili chariſſime, recognoſce humiliter tui beneficia Creatoris, eius beneplacitis recoapta, dirige vias tuas in ſemitis mandatorum ipſius, eius miniſtros honora, immo ipſum in illis; honora eccleſiam matrem tuam, longæuitatem namque vitæ, parentum etiam temporalium honorificatio pollicetur. Recogita diligenter & tenaci commenda memoriæ, quam gratioſam iam olim in multis caſibus, quam nunc in nunciorum tuorum expeditione celeri & felici Romanam eccleſiam inueniſti: & ideo ipſam, eius & aliarum eccleſiarum honorem & iura dilige, protege, & conſerua, pacem dilige, Regem imitando pacificum. Firma iuſtitia thronum tuum, illam ſectare, fructus enim iuſtitiæ pax illa, ſi ante te ambulet, greſſus tuos ponens in via tibi ab innio præcauebit. Nec te clementia deſerat, quæ amicos & deuotos multiplicans ad imperij adijcit firmitatem. Age viriliter & ſemper cor tuum in Domino confortetur. *Dat. Auinioni VII. kal. aug. anno IV.*

15 Dum hæc ab Romano Pontifice decernebantur, proceres populique in Pannonia Gentilis tituli ſancti Martini in montibus presbyteri Cardinalis atque Apoſtolicæ ſedis legati opera mutuo nexu ac fœdere poſt diuturnas diſſenſiones deuincti ſunt. Ad delenda enim veterũ diſcordiarum ſemina, atque ad temperandam optimis inſtitutis Vngariam habiti ſunt Budæ ab eodem legato, Clementis V. auctoritate, ſolemnes præſulum ac procerum conuentus, in quibus, conſentientibus omnibus ordinibus, egregiæ conſtitutiones ſancitæ ſunt a, quarum præcipuæ nobis tantum leuiter delibandæ. In primis pro alenda publica pace omnes, qui aduerſus Carolum Regem coniurarent, non modo politicis legibus plectendos, ſed etiam nonnullis pœnis eccleſiaſticis, quæ ipſos etiam poſteros irretirent, afficiendos decreuit.

a *Bzo. in l. prim. Rom eccl. to. 1. pag. 192. & in M.S Vall. ſign. lit. B. n. 12 pag. 505.*

Latæ in Regis Caroli conſpiratores ſententiæ.

Præſenti decreto de conſenſu præſentis concilij duximus ſtatuendum, vt ſi quis in hoc flagitij genus irrepſerit, quod in dominum Carolum illuſtrem Regem Vngariæ manus violentas iniecerit, aut aliquod in perſonam ipſius nocumentum procurauerit, vel ſocius fuerit facientis; aut fieri mandauerit, vel conſilium dederit aut fauorem, ſeu receptauerit ſcienter eundem; præter pœnas, quas dictæ leges reis huiuſmodi criminis ingerunt & infligunt, omnibus feudis, gratijs, priuilegijs, indulgentijs, & beneficijs ſpiritualibus & temporalibus, eis ab eccleſia quacumque conceſſis, ſit priuatus & perpetuo ſpoliatus. Et nihilominus vaſalli, comites, caſtellani, Iobagiones & alij officiales ipſius a fidelitate, homagio, obedientia, & alia qualibet præſtatione, qua ei tenebantur aſtricti, iuramento, vel quacumque alia firmitate vallata, eo ipſo ſint abſoluti & liberi præſentis auctoritate decreti. Et vt tanti criminis vltio feratur non ſolum in actores ſcelerum, ſed in progeniem damnatorum, cum dignum ſit, vt nefandi ratione flagitij vltionis ſeueritas amplius extendatur, & propter enormitatem delicti pœnarum modus exuberet; præſenti adijcimus ſanctioni, quod nulli talium filiorum aperiatur ianua dignitatis eccleſiaſticæ vel honoris, immo perpetuo ad quodlibet eccleſiaſticum miniſterium præſentis conſtitutionis auctoritate reddatur inhabilis, nec ad aliquod eccleſiaſticum beneficium, niſi per diſpenſationem ſedis Apoſtolicæ vel legati de latere, poſſit quomodolibet reaſſumi. Publicata vt ſupra, nimirum Budæ, VIII. *idus maij.*

16 Promulgata alia eſt ſanctio grauiſſima de corona regia, quam ſanctam vocabant, eo quod S. Stephanus Vngariæ Rex a Pontifice Romano acceptam geſtaſſet, tantæque apud Vngaros venerationi erat, vt ſimplices ius regium in ea corona ſitum putarent. Quæ opinio cum antea Vvenceſlao Rege Boemiæ, dein Othone duce Bauariæ, demum Ladiſlao Vvayuoda ea potitis graues tumultus peperiſſet; legatus Cardinalis decreuit, eam profanam habitum iri, niſi a Vvayuoda conſtituto tempore reſtitueretur, aliamque Carolo Regi luſtratam ſacra prece ab Romana eccleſia in prioris locum eiuſdem dignitatis tradendam: *De conſilio,* inquit, *& aſſenſu venerabilium in Chriſto Patrum & dominorum archiepiſcoporum, epiſcoporum, & baronum regni prædicti præſentium duximus ſtatuendum, quod corona præfata, quæ per nobilem virum Ladiſlaum Voyuand detinetur ad præſens, niſi vſque ad proximum futurum concilium, in præſenti concilio ordinatum, nobis libera & expedita reſtituta fuerit, ex nunc præſentis conſtitutionis vigore ſit penitus interdicta, & pro interdicta, profana, & reproba tamdiu ab omnibus habeatur, quamdiu per ipſum Ladiſlaum, vel quemcumque alium ſic detenta fuerit, & quouſque ad manus noſtras, ſeu legitimi Regis vel Albenſis eccleſiæ, ad quam ſpectare dignoſcitur, libere fuerit reſtituta; & quod alia fabricetur, quæ per nos nomine* Romanæ *eccleſiæ eidem Regi & regno donetur, & per nos ſeu auctoritate noſtra benedicatur ſolemniter: quæ in locum ſuccedente prioris, dictus* Rex *ſucceſſoreſque ſui coronentur, eamque auctoritate noſtra, vt prædicitur, benedictam, tam* Rex *& ſucceſſores prædicti, quam barones & nobiles, ac populus vniuerſus pro vera & legitima corona perpetuo recipere debeant & habere: iuris enim declarati exiſtit, quod in locum alterius eadem auctoritate ſurrogata res qualibet, iure, quo illa, cenſeatur eodem, illiuſque generaliter ſortiatur naturam, in cuius locum ſubſtituitur & honorem.*

Corona regia Vngarica cur ſancta vocata.

Decretũ quandiu in Ladiſlai Vayuodæ fuerit poteſtate profanam cenſendã.

Ni conſtituto tempore reſtituta ſit, aliã Rom. eccleſiæ nomine Carolo tribuendam.

Quod ſi corona præfata rehabita, ſeu alia fabricata, & auctoritate noſtra benedicta, de nouo occupari, abſcondi, deperdi, vel ſic deficere, quod ad vſum debitum non poſſit haberi, quoquo modo contingat, volumus quod per venerabiles in Chriſto patres dominos Strigonienſem & Colocenſem archiepiſcopos, de conſilio & conſenſu omnium vel maioris partis ſuffraganeorum ſuorum, interdicantur ſic occupata vel perdita, quouſque occupatione ceſſante, prædicta corona eadem in Albenſi eccleſia repoſita fuerit, ſeu Regi legitimo liberaliter reſtituta: & alia ſimiliter nomine Romanæ eccleſiæ fabricetur & benedicatur, quæ taliter benedicta, pro vera & legitima habeatur ab omnibus, vt de benedicenda auctoritate noſtra ſuperius eſt ſtatutum. Si autem præfati archiepiſcopi ſe concordare, vel conſenſum maioris partis ſuffraganeorum ſuorum habere nequiuerint, ſuper eo, quod fieri debeat, ſedes Apoſtolica conſulatur; talieſque prædicta iuxta modum ſuperius declaratum fieri poſſint & debeant, quoties euentus neceſſitatis ſuaſerit ſic agendum.

Ea deperdita vel detenta aliam a Rom. eccleſia poſtulandã.

Cupientes inſuper vt quos reuerentia Dei,

amor-

Digitized by Google

Incuſſum anathema ſacram illam coronam inuadenti.

amorque virtutis a mala non reuocat, formidine ſaltem pœna perterriti aſſueſcant odiſſe peccatum, ſtatuimus vt ſi quis deinceps in eam temeritatem proruperit, quod præfatam ſacram coronam ſeu eam vel eas, quas illius loco ſurrogari contigerit, per ſe vel alium, publice vel occulte, furtiue ſurripiat, vel per violentiam occupet, ſeu in læſionem & damnum legitimi Regis, qui pro tempore fuerit, aut regni eiuſdem quoquo modo detineat vel vſurpet, ſurripienti, occupanti, detinenti, vel vſurpanti prædictis ſub quouis colore quæſito auxilium, conſilium dederit, vel fauorem, cuiuſcumque præeminentiæ, ſtatus, & conditionis exiſtat, eo ipſo ſententiam excommunicationis incurrat: & ſi quidem prædicta vel eorum aliquod publice fecerit, ſeu fautor fuerit facientis, omnibus feudis, conceſſionibus, priuilegijs, vel quibuſuis gratijs, quæ a Romana vel alia quacumque eccleſia obtineat, ſine ſpe reſtitutionis præſentis conſtitutionis vigore perpetuo ſit priuatus.

Obiectæ aliæ pœnę

Si vero clericus fuerit, dignitatibus, eccleſijs, & beneficijs omnibus, quæ obtinet, ſe priuatum & ad obtinendum inhabilem, & nihilominus excommunicationis ſententiam, etiamſi epiſcopali & ſuprema dignitate præfulgeat, incurriſſe ſe nouerit ipſo facto. Si autem vniuerſitas fuerit, interdicto, & nihilominus vniuerſitatis eiuſdem principales auctores excommunicationi ſubiaceant: & demum niſi ſic offendentes reſipuerint, cum Dathan & Abiron (quos terra viuos abſorbuit) accipiant portionem. Nullus inſuper, præterquam in mortis articulo & ſatisfactione præmiſſa, a dicta ſententia excommunicationis abſolui, nec interdictum ipſum relaxari valeat ſine Apoſtolicæ ſedis, vel noſtra licentia ſpeciali. Publicata vt ſupra, nimirum *Budæ* VIII. *idus maij*.

Caroli Regis Sicil. mors. a Ber. chr. Rom. Pon. & M.S. Vat. bibl. ſignat. n. 3765. b Ior. M.S. Vat. bibl. ſignat. nu. 1960. c. 234. c Io. Vill. l. 8. c. 108. d Ant. 3 p. tit. 21. c. 9. § 1. e Io. Vill. vbi ſup. Coll. hiſt. Neap. l. 5. Patererat S. Ludouici epiſc. Indulgentiæ pro illius anima orantibus conceſſæ. f Lib. 5. ep. com. 206.

17 Cœperat Vngaria late a legato apoſtolico optimis conſtitutionibus ad priſtinum ſplendorem reſloreſcere ſub Rege Carolo, cum illius auus paternus eius nominis ſecundus Siciliæ Rex e viuis exceſſit, de quo hæc Bernardus a: *Anno Domini* MCCCIX. *quinta die introitus maij obijt Carolus II. Rex Siciliæ, comeſque Prouinciæ, filius quondam primi Caroli Regis Siciliæ, regni ſui, computando ab obitu patris ſui*, XXV. Quibus conſentanea tradunt Iordanus b, Ioannes Villanius c & S. Antoninus d, illumque in ſenectute laudes regias incontinentiæ vitio e fœdaſſe, ſed par eſt credere diuinam miſericordiam ſanctiſſimi ipſius filij Ludouici, qui faſtu regio conculcato D. Franciſci humilitatem ſectatus erat, precibus placatam flexiſſe Carolum ad expianda lachrymis ſcelera: pro cuius etiam anima leuanda illius vxor Regina Maria plurimas preces apud Deum effudit, obtinuitque a Clemente Papa ſequenti anno, vt fideles ad exhibendum illud viro pietatis officium pelliceret, indulgentiarum præmia ijs erogari f, qui pro eripienda flammis purgatorijs illius anima ſacras orationes Deo porrexiſſent.

Clemens, &c. vniuerſis Chriſti fidelibus præſentes literas inſpecturis.

Regina id beneficiũ a Pont. flagitarat.

Cum claræ memoriæ Carolus Rex Siciliæ, qui dum viueret, fidelitatis conſtantiam, obſequendi promptitudinem, & deuotionis affectum impendere fideliter ſtuduit eccleſiæ matri ſuæ in terra morientium poſitus, & iuſtis operibus fidei tenuerit ſalutiferum ſacramentum, & dormitionem accipiens optimam repoſitam gratiam habere credatur; nos chariſſimæ in Chriſto filiæ noſtræ Mariæ Reginæ Siciliæ illuſtris relictæ dicti Regis viduæ precibus annuentes, volentes vt ij, qui pro ſalute animæ dicti Regis apud Deum orationibus deuotis inſtabunt, lætitiæ dona offerant & ſalutis, omnibus Chriſti fidelibus vere pœnitentibus & confeſſis, qui pro anima prædicti Regis deuote Deum orauerint, pro ſingulis diebus, in quibus huiuſmodi orationes ad Deum effuderint, de omnipotentis Dei miſericordia & beatorum Apoſtolorum Petri & Pauli auctoritate confiſi viginti dies de iniunctis ſibi pœnitentijs miſericorditer in Domino relaxamus, præſentibus poſt quinquennium minime valituris. *Dat. Auen.* III. *non. februarij anno* V.

Controuerſia de Siculi ſceptri ſucceſſione inter Robertum & Carolũ Reg. a Annal. to. XIV. Ann. Chr. 1297. n. 13. Robertus Siculia potitur. b Pandul. Coll. l. 5. hiſt. Neap.

18 Exorta eſt extincto Carolo haud leuis de regni ſucceſſione inter Robertum Caroli tertium natu filium & Carolum Vngariæ Regem, qui Siculi regni iura, vtpote ex Carolo Martello maiori natu Regis Siculi filio oriundum reſpiciebant. Sed Bonifacij VIII. conſtitutio aduerſabatur Carolo, qua ad ſopienda bella imminentia a Carolo II. Regem conſultus ſanxerat a, vt is Siculo ſceptro ſuccederet, qui proximo gradu Regem Siculum eo tempore, quo e viuis excederet, habita in eodem gradu ætatis ratione, attingere compertus eſſet. Cum vero S. Ludouicus epiſcopus Toloſanus ſecundus natu defuncto Carolo Martello melioris regni ſpe caducum ſceptrum immortali commutaſſet, Roberti cauſa vicit b Clementis Pontificis auctoritate, cum id Siculæ rei conduceret, tum ob Roberti ſapientiam ac ſcientiam militarem, tum ne Carolus, qui vix Vngarico regno ſufficeret, alterius regni mole obrueretur: cum maxime ea regna disiuncta eſſent, bellisque grauiſſimis ſæpius fluctuarent. Vt vero poſtea poſt Roberti mortem inter vtriuſque poſteros ea recruduerit controuerſia, atque in bellum funeſtum eruperit, ſuo loco dicetur.

c Ber. chr. Rom. Pon. M.S. Vat. ſign. & n. 3675. Regia inũctione a Clemente linitur. d Ior. M.S. Vat. ſign. n. 1960. e Io. Vill. l. 8. c. 112.

Iam cœptam de Roberto orationem proſequamur, de cuius auſpicijs hæc Bernardus c: *Succeſſit in regno & comitatu Robertus filius eius, qui fuit coronatus & vnctus in Regem per Clementem Papam V. apud Auinionem dominica prima ſequentis auguſti anno Domini prætaxato.* Adſtipulantur his Iordanus d alijque auctores. De Roberti tamen ſucceſſione in regno Siculo diſſentit a Bernardo Io. Villanus e in deſignando perfectæ regiæ inunctionis die, dum ait Robertum iunio menſe Neapoli magno procerum comitatu, triremiumque apparatu in Prouinciam vectum ad Clementem ſe contuliſſe, atque ab eo feſto Deiparæ natalitio die diademate ſolemni ritu exornatum. Conſtat certe ex Roberti literis ipſum die vigeſima ſexta menſis auguſti huius anni Auenione Pontificis beneficio atque auctoritate Siculum ſceptrum capeſſere profeſſum eſſe, fidemque ſuam concepta ſubiectis verbis formula f obſtrinxiſſe:

f Ext. apud Clem. l. 4. ep. cl. 999 & in arce S. Ang. in l. priu. Rõ. eccl. to. 3. pag. 297. inter Coll. Plat. to. 1. pag. 335. & in M.S. Vall. bib. ſignat. lit. h. n. 12. pag. 319. In illius verba iurat. Sacramẽti formula.

19 *In Nomine Domini. Amen. Ego Robertus Dei gratia Rex Siciliæ ad honorem Dei omnipotentis Patris & Filij & Spiritus ſancti & beatæ glorioſæ virginis Mariæ, beatorum quoque Apoſtolorum Petri & Pauli, & eccleſiæ Romanæ ligium homagium facio tibi domino meo Clementi Papæ V. tuiſque ſucceſſoribus canonice intrantibus, & ipſi Romanæ eccleſiæ pro regno Siciliæ & tota terra, quæ eſt citra pharum vſque ad terrarum confinia eiuſdem eccleſiæ: quæ vtique regnum & terram, excepta ciuitate Beneuentana cum toto territorio & omnibus diſtrictibus & pertinen-*

tinentijs ſuis ſecundum antiquos fines territorij, pertinentiarum, & diſtrictus ciuitatis eiuſdem, per Romanos Pontifices diſtinctos vel in poſterum diſtinguendos claræ memoriæ domino Carolo Regi Siciliæ auo meo & heredibus ſuis, quorum ego heres exiſto, prædicta eccleſia Romana conceſſit: & recognoſco & fateor, quod inter Romanam eccleſiam & prædictum auum meum conditiones, conuentiones, modus & forma, ac pacta infraſcripta interuenerunt, & fuerunt appoſita in conceſſione regni ſibi ſuiſque heredibus per Romanam eccleſiam facta, ſeu auctoritate ipſius in prædicta conceſſione, pertinentia, ſeu ſpectantia ad perſonas eorum, qui ſucceſſuri erant ipſi auo meo ſuiſq; heredibus in terra & regno prædictis & eorũ qui in eiſdem ſucceſſuri ſunt mihi meiſq; heredibus: nec non ad ſucceſſionem, vel formam; ſeu modum ſuccedendi ipſi auo meo ſuiſque heredibus, & mihi meiſque heredibus in regno & terra præfatis. Quæ omnia & ſingula tam me, quam meos in dictis regno & terra heredes ſeruaturos promitto, & contra ea non venturos, quæ talia ſunt. Si in noſtro vel heredum noſtrorum obitu legitimum, prout ſubſequitur, heredem nos aut ipſos, quod abſit, non habere contigerit, regnum ipſum ad Romanam eccleſiam, eiuſque diſpoſitionem libere reuertatur, &c. Eædem pactiones ſunt ijſdem conceptæ verbis, quæ a nobis in XIV. tomo a allatæ ſunt, quarum poſtrema hæc eſt.

Profitetur eccleſiæ beneficẽtia datum auo regnum.

Pactiones cum Carolo I. initas firmat

a An. Chr. 1265. n. 14. & an. 1289. n. 2. etc.

20 *Promitto etiam quod nullam confœderationem, ſeu pactionem, vel ſocietatem cum aliquo Imperatore, vel Rege, ſeu principe vel Saraceno, Chriſtiano, vel Græco, aut cum aliqua prouincia, ſeu ciuitate, aut communitate, vel loco aliquo ſcienter contra Romanam eccleſiam, vel in damnum eccleſiæ faciam: & ſi etiam fecero ignoranter, tenear & promitto ad mandatum eccleſiæ reuocare. Denique omnes præmiſſas conditiones, quæ in perſona mea apponuntur, circa meos etiam in regno ipſo heredes & ſucceſſores volo & intelligo eſſe dictas, ſaluis omnibus, quæ circa alios heredes meos ordinata conſiſtunt, prout ſuperius eſt expreſſum. Ego etiam do hoc priuilegium, ſeu literas præſentes tibi domino Papæ & Romanæ eccleſiæ memoratis aurea bulla bullatum ſeu bullatas, in quo vel in quibus proprio iuramento fateor & recognoſco expreſſe, regnum Siciliæ & totam terram, quæ eſt citra pharum, vſque ad confinia terrarum Romanæ eccleſiæ (excepta ciuitate Beneuentana cum territorio & pertinentijs eius, quæ, vt dictum eſt, eccleſiæ remanebit eidem) ex ſola gratia & mera liberalitate ſedis Apoſtolicæ ſæpedicto auo meo, mihi, meiſq; heredibus in feudum fore conceſſa; meque habere & tenere regnum & terram huiuſmodi a dicta Romana eccleſia in feudum pro me meiſque heredibus in dictis regno & terra ſub pactis & conditionibus, forma, modo, & conuentionibus prædictis, & ſub alijs, quæ in literis felicis recordat. Clementis Papæ IV. plenius continentur, exceptis duobus capitulis infraſcriptis.*

Heredes ijſdem obſtrictos paciſcitur

21 *Cæterum vt præmiſſa omnia & ſingula, & inſuper vt conditiones, conuentiones, & pacta, quæ inter ſanctam Romanam eccleſiam & ſæpedictum claræ memoriæ auum meum interuenerunt, ſeu fuerunt appoſita tempore, quo ſæpedicta terra & regnum pro ſe ſuiſque heredibus conceſſa fuerunt in feudum, prout in literis felicis recordationis Clementis Papæ IV. plenius continentur, illibata perpetuo maneant & inconcuſſam ſemper obtineant firmitatem; ipſa omnia & ſingula iuro duobus exceptis nude capitulis, vno de quinquaginta millibus marchis Sterlingorum & earum ſolutione, ſanctæ eccleſiæ debitis ex conuentionibus memoratis per iam dictos parentes meos & me heredem ipſorum, remiſſis mihi meiſque heredibus in perpetuum, & donatis per ipſam eccleſiam & vos clementiſſimum dominum meum dominum Papam Clementem cum conſilio & aſſenſu dominorum Cardinalium, de mera liberalitate veſtra & ſpeciali gratia relaxatis, & de eis ſummis ego & mei heredes de nexu cuiuslibet obligationis aut pœnalis promiſſionis, quibus eſſemus aſtricti propterea, in perpetuum abſoluti & exinde quietati: alioque capitulo de perſonalibus iam dicto auo meo impoſitis, de habendis per eum mille militibus vltramontanis cum certo equitaturarum & baliſtariorum numero, & veniendo ad proſecutionem negotij dicti regni in ſtatutis terminis & præfixis, & ſub certarum interminatione pœnarum, quia hæc eſſe conſtat impleta. Et per ſtipulationem ſolemnem promitto, quod plenarie adimplebo & inuiolabiliter obſeruabo, nec vllo vnquam tempore veniam contra illa. Sic me Deus adiuuet & hæc ſancta Dei euangelia. In prædictorum autem teſtimonium, perpetuamque memoriam præſens ſcriptum exinde confici iuſſi, & aurea bulla regiæ maieſtatis impreſſa typario communiri. Dat. Auin. anno Domini* MCCCIX. *die* XXVI. *menſis auguſti ſeptimæ indictionis, regni mei prædicti anno* I.

Remiſſa Roberto L. mill. march. iure inueſtituræ debita.

Exceptæ nonnullæ leges iam completæ

22 Promulgatæ etiam a Clemente literæ apoſtolicæ a de Roberto donato iure beneficiario Siculo regno ex pactis, inter Carolum I. ipſius auum ac Romanos Pontifices conuentis, ad rei geſtæ memoriam a temporum obliuione vindicandam.

a Lib. 4. ep. com. 977.

Clemens, &c. chariſſimo in Chriſto filio Roberto Regi Siciliæ illuſtri.

Ne in poſterum rei geſtæ memoriam diuturnitas temporis forſan obliteret, literarum noſtrarum præſentium inſinuatione teſtamur, teligium homagium & fidelitatis iuramentum ratione regni Siciliæ & terræ citra pharum (excepta ciuitate Beneuentana cum toto territorio & omnibus diſtrictibus & pertinentijs ſuis, ſecundum antiquos fines territorij, perſonarum, & diſtrictus ciuitatis eiuſdem per Romanos Pontifices diſtinctos, vel in poſterum diſtinguendos, claræ memoriæ Carolo Regi Siciliæ auo tuo & heredibus ſuis, quorum tu heres exiſtis, a Rom. eccleſia conceſſorum) nobis feciſſe ac præſtitiſſe in forma ſubſcripta, ſuper hoc literis formam eandem exprimentibus bullatis aurea tua bulla conceſſis b, quarum tenor talis eſt. [Adducit conceptam a Roberto ſuperiorem ſacramenti formam ac leges, quibus regnum ſedis Apoſtolicæ beneficio accepit: ijſque recenſitis ſubiungit, ſe conuenta admittere, violanti promiſſa anathema incutere, regnumque ad eccleſiam, ſi caſus deſcripti emerſerint, reuocatum.]

b Extat in M. S. Vall. ſignat. lit. B. n. 12. pag. 319.

Nos itaque huiuſmodi homagium & fidelitatis iuramentum, promiſſiones tuas & omnia; vt præmittitur, a te facta de fratrum noſtrorum conſilio acceptamus: & nihilominus, quia in quibuſdam articulis ſeu capitulis prædictorum in dictis literis contentorum expreſſius continetur, quod in certis caſibus tu & heredes tui excommunicationis ſententiam incurratis, & dicta regnum & terra tua & ipſorum heredum ſint eccleſiaſtico ſuppoſita interdicto; quodque in certis caſibus tam tu, quam tui in dicto regno & terra heredes a ſupradictis regno & terra cadatis, & ipſa regnum & terra libere ad Rom. eccleſiam deuoluantur, & totaliter reuertantur; nos ex nunc hu-

Deſponſã ſibi a Roberto fidẽ admittit Pont.

Cõtentas in regni donatione leges confirmat.

huiuſmodi ſententias, videlicet excommunicationis in te & eoſdem heredes, & interdicti in præfatum regnum & terram prædictam, nec non priuationis omnis iuris tam tibi, quam ipſis heredibus in ſæpedictis regno & terra, vel ad ea quomodolibet competentis vel competituri, ſi tua vel ipſorum culpa huiuſmodi caſus emerſerit; de prædictorum fratrum conſilio auctoritate apoſtolica promulgamus, decernentes quod cum huiuſmodi caſus priuationis emerſerit, prædictum regnum & terra præfata libere ad eandem eccleſiam Romanam deuoluantur, & teneantur ad eandem: ita quod ex tunc nullum ius tibi tuiſque heredibus competat in eiſdem, ſed de illis Romana eccleſia libere diſponere valeat, prout ſibi placuerit & videbitur expedire. Nulli ergo, &c. *Dat. Auen. vi. kal. ſeptembris anno iv.*

Sancit in deſignatis caſibus Siculum regnũ ad eccleſiam deuolutũ iri.

23 Cumulauit Robertum Clemens nouo beneficio, remiſſo reliquo ære alieno, quod pater auuſque in Siculo bello abſumpſerant, quodque ad trecenta & amplius millia vnciarum auri aſcendiſſe refert Io. Villanus [a]: de quibus pactum Clementem cum Carolo II. diximus, præter condonata [b] memorata quinquaginta millia marcharum accepti pontificia liberalitate regni ergo debita. Tum etiam Fridericum Regem Trinacriæ non vulgari beneficio deuinxit, donatis ei omnibus obuentionibus ab ipſo, dum bellum cum Rege Carolo II. geſſerat, iniuſte perceptis. Refert vero Surita [c] ſopitas tum a Iacobo Rege Aragonum nonnullas controuerſias, quæ Robertum inter ac Fridericum vertebantur, atq; ab eo pronuntiatum, vt Fridericus arces, quas in Calabria teneret, Roberto reſtitueret: Robertus arcem, cui Iachi nomen eſt, in Catanenſi tractu cederet Friderico, Tunetanus vero Rex Roberti ac ſucceſſorum fiduciarius cenſeretur: præterea Iacobum perpetuo fœdere Fridericum ac Robertum deuincire cupientem, cum Fredericus comparandi ſibi e Saracenorum manibus Ieroſolymitani regni deſiderio flagraret, miſiſſetque Arnaldum e Villanoua oratorem, inſignem medicum, vt cum Roberto de transfundendis in ipſum Fridericum regni Ieroſolymitani iuribus, promiſſo ei certis legibus Trinacriæ regno agitaret, regij ſcrinij præfectum adiunxiſſe: cumque Arnaldus Maſſiliæ e morbo decubuiſſet, præfectum eundem rem cum Roberto Auenione agitaſſe: qui cum metueret ne, vt antea Aragonij cum Sicilia ex fœderis legibus a Bonifacio cum Iacobo initis abſceſſuri eſſent, pepererant ſibi Sardiniæ iura, nec Siciliam dimiſerant, ita tum regnum Hieroſolymitanum ſibi vindicarent, nec Trinacriam reſtituerent; reſpondit non aliter ſuę indemnitati caueri poſſe, aut fidem Friderici obſtringi, quam ſi mediæ inſulæ imperium ſibi cederet, præfectoſque fidiſſimos cum militari præſidio arcibus imponeret, reliquam vero partem inſulæ Iacobus Rex Aragonum milite firmaret; tum non minus vtilem quam magnificam aliam expeditionem confici a Frederico, vel regna ampliora comparari poſſe ſignificauit: ad quæ aperienda Friderico conſilia Arnaldus in Trinacriam iter intendit. At cum inanem Ieroſolymitanum titulum Friderico permittere Robertus recuſaret, nec Trinacriam ſibi ſuiſue peperit, nec ex barbarorum tyrannide regnum Ieroſolymitanum ereptum eſt.

[a] Io. Vill. l. 8. c. 112. [b] Clem. an. 4. ep. 959. [c] Sur. l. 5. c. 75.

Controuerſiæ inter Robertũ ac Fridericũ Reges compoſitæ. Tunetan⁹ Rex Regis Siculi ſtipendiari⁹.

Frideric⁹ Rex Ieroſolymitani regni armis cõparãdi iura a Roberto depoſcit.

Quibus legib⁹ Robertus ea Friderico permittere reuoluerit.

24 Quod ad Iacobi eorum Regum arbitri res ſpectat, ipſum in Sardiniam ad eam inſulam Piſanis eripiendam expeditionem meditatum recenſet Ioannes Villanus [a], a qua non ferro ſed auro retardatum narrat ex ipſo S. Antoninus [b]: *Eodem*, inquit, *anno, cum Rex Aragonum ſe præpararet ad inuadendam & capiendam inſulam Sardiniam, & iam requiſiſſet Florentinos & Lucenſes in adiutorium ſuum contra Piſanos, qui illam inſulam poſſidere videbantur, ipſi Piſani miſerunt oratores ſuos ad Regem Aragonum in tribus galeis cum multa pecunia, qua recepta ab executione talis propoſiti deſtitit ex toto.*

[a] Io. Vill. l. 8. c. 105. [b] Ant. 3. p. tit. 21. c. 2. ante §. 1.

Iacob. Rex Arag. acceptis pecunijs Sardiniæ expeditionẽ differt.

Altiora alia de Piſis atque Ilua Iacobo Regi Aragonũ ſubijciendis fuiſſe ex arcano agitata ab eccleſia Romana ex publicis tabulis [c] exploratum eſt: in quibus pontificio nomine Petrus epiſcopus Præneſtinus, Benignus tit. SS. Nerei & Achillei presbyter, & Raimundus S. Mariæ nouæ diaconus Cardinalis cum Vitali Villanouano Iacobi Regis oratore pacti ſunt pridie kal. iunij huius anni, Iacobum ac ſucceſſores apoſtolicæ beneficentiæ Piſanum comitatum, Iluamque relaturos ea verborum formula, qua de Sardinia & Corſica pontificia liberalitate acceptis profeſſio concepta eſt: fidem Romano Pontifici hac etiam de cauſa addicturos: cenſum mille marcharum argenti perſoluturos: annis ſingulis triremes tres in rem pontificiam ornaturos: Iacobum etiam & ſingulos alios Reges a Pontifice poſtulatos ſemel ſingulorum imperij flexu ſexaginta triremes ad quatuor menſes inſtructuros, accepto ſexaginta millium aureorum ſubſidio, eoque ſtipendio etiam diutius ſuſtentaturos: iureiurando etiam deuinctum iri conſtitutum eſt, ipſos eccleſiæ terras non inuaſuros: nullos Italiæ populos ab ijs bello petitum iri, modo Romani Pontificis ſententiæ ſtare decreuerint: inducias imperatas ab eccleſia religioſe culturos: pœnas vero, ſi fidem violarint, inflictas ſubituros. Sed ex pactiones, quæ Piſanos tangebant, hac lege principe nitebãtur, vt hoc fœdus Piſani amplecterẽtur ac promouerẽt: *Item fuit actum*, inquiunt publica illa documenta, *quod dictus Rex Aragonum faciat prædictas recognitiones, vaſſallagium, fidelitatẽ, obligationem ſeu obligationes, & alia prædicta de ſcientia, cõſenſu, & voluntate Piſanorum & ad requiſitionem eorum, qui ſuper hoc ſupplicent domino ſũmo Pontifici.*

De Piſis & inſula Ilua a Pont. tradendis Iacobo agitata conſilia.

[c] Ext. in arc. S. Ang. & in lib. priu. Rom. eccl. to. 1. pag. 233. & inter Coll. Plat. to. 1. pag. 324. & in M. S. Vall. ſign. lit. B. n. 12. pag. 360.

Caruerunt iſta exitu, nec enim Piſani pontificiam Regiſque Aragonum clientelam ſupplices flagitarunt: ac colligitur ipſos arte vſos, ampliſſimaque ſpe Iacobum deliniuiſſe, ne armis Sardiniam eccleſiæ vectigalem ab ipſis inique partam impetu eriperet, dum imperialem opem præſtolabantur: nec illi omnino ab imperij Romani legibus erant liberi, vt alterius principis patrocinium aſciſcere liceret: nec quamuis plurima Aragonum Reges ad Piſas comparandas pollicerentur Romanæ eccleſiæ, poſtea facile præſtitiſſent, cum Sardinia potiti Siciliæ inſulam non reſtituerint, etiamque poſtea Sardiniam pontificię liberalitati acceptam referre, cenſumque pendere detrectarint. Interea per eos tractatus diſcuſſa Iacobi in Sardiniam expeditio eſt, & Henricus Romanorum Rex, vt in Italiam pronolaret, allectus: quo veniente Piſanos non ad ſua modo tuenda, ſed ad latius ditionis terminos proferendos animos extuliſſe viſuri ſumus.

Porro Iacobus a Sardico bello, pro cuius ſuſtinendis ſumptibus decumas ſacerdotalium vectigalium illi attributas a Clemente antea dictum eſt, abduci facile potuit, cum in Granatenſes Saracenos inita cum Ferdinando Rege Caſtellæ armorum ſocietate, atque illius ſorore Eleo-

Bellum in Mauros transfert Rex.

Eleonora Iacobo maiori natu filio deſponſa, belli molem vertere cogitaret. Ampliſſimam delendi ex Hiſpania Saracenici nominis porrectam fuiſſe occaſionem narrat Mariana a, cum Granatenſes Malacitani reguli, qui Rege luminibus orbato reipublicæ habenas tractabat, non ferentes imperium, ciuilibus diſſenſionibus fluctuarent. Aborrabes enim e Marrocij Regum ſanguine ſatus, regnandi auidus, Almeriam occupauit: qua pulſus, cum Septam cogitaret, Chriſtianos Reges in auxilium exciuit.

a Marian. l. 15. c. 9.

25 Contulere Reges Catholici cum Pontifice miſſis oratoribus (quos fuiſſe, Aragonios quidem Pontium Ilerdenſem epiſcopum & Petrum e Fenollario, Caſtellanos vero epiſcopum Zamorenſem & Ariam refert Surita b) ſacra fidei propagandæ conſilia, quæ plurimum Clemens extulit, diuiniſque præmijs fideles ad ſequenda Regum ſigna pellicere eſt conatus. In primis enim datis ad Valentinum epiſcopum VIII. kal. maij literis, indicendi in Aragonia aduerſus Granatenſes belli ſacri, cruciſque ſymbolum religioſam militiam profeſſuris conferendi prouinciam impoſuit: quibus etiam indulgentiarum præmia Syriacum iter aggredietibus attributa ad delendas noxarum reliquias e ſacro Chriſti ærario propoſuit c, ſi intra excurrens proximum triennium vnius anni ſpatio contra infideles terra marine bellum gererent: quo ſacro munere etiam eos potiri voluit d, qui vel milites ſubmitterent, vel ſtipem erogarent. In quibus literis ſacrum Regis Iacobi nominis Chriſtiani amplificandi ardorem his elogijs commendat: *Læti profecto & cum exultatione referimus, ac largitori bonorum omnium, qui ſuorum corda fidelium ad ipſius exequendi beneplacita potenter inflammat, gratiarum reuerenter exoluimus actiones, quod chariſſimus in Chriſto filius noſter Iacobus Aragoniæ, Valentiæ, Sardiniæ, & Corſicæ Rex illuſtris, prout ex literarum & nunciorum ſuorum relatione collegimus, ad ipſius obſequia Redemptoris, diuino flamine inſpiratus, in eorum executione, Domino auxiliante, felici propriam volens perſonam exponere, ac laborum & expenſarum onero ſub ſpe diuini auxilij ſubire potenter tanquam Chriſti pugil, & cultor fidei memoratæ ad acquiſitionem regni Granatæ, quod Saracenica colit, ſeu fœdat potius fœda progenies, feruenter intendat; & ad procedendum ad id regali potentia ſe præparat & accingit ad Dei laudem, exaltationem matris eccleſiæ, exterminationem huiuſmodi abominabilis nationis, ibique propagandos fidei prædictæ cultores & votiuis ſucceſſibus ampliandos, etc. Datum Auinioni* VIII. *kal. maij anno* IV.

b Sur. l. 5. ann. c. 76.

c Lib. 4. ep. cur. 94.

d Eod. l. ep. com. 329.

Iacobi Regis ſigna in Sar. ſecuturis indulgentiæ propoſitæ

Clementis ea de re literæ.

Contulit etiam eidem Regi ad tolerandos belli ſacri ſumptus vectigaliũ eccleſiaſticorũ, quæ in Catalonia regniſque Valentiæ & Aragoniæ colligerentur, decimas triennales: quarum exigendarum ab omnibus, quam ab equeſtribus religioſis ordinibus Calatrauenſibus, S. Iacobi, & Hoſpitalarijs, qui ſe ſuaque bello ſacro addixerant, prouinciam eidem Valentino epiſcopo & Galcerando canonico Barchinonẽſi demãdauit e eamque curam cum alijs, quos integritatis & fidei ſacramento ſibi obſtringerent, partiri iuſſit. Hortatus vero eſt Iacobum Regem f, vt magnis animis ad id bellum ſe accingeret: ſignificauitq; ſe omnibus clericis, qui in ea expeditione ipſum ſtiparent, permiſiſſe vt vectigalia omnium ſacerdotiorum, etiam ſi ijs animarum cura coniuncta eſſet, locare, diuendere, vel diſtrahere ad biennium liceret: quo elapſo ad aliud conſequens prorogare poſſent; ea tamen lege, vt in ijs locis, quibus addicti erant, diuinus cultus non exoleſceret.

Decimæ Iacobo in eam expeditionem attributæ

e Reg. poſt eand. ep.

f Ibid. ep. 328.

Clericis ad bellũ ituris data priuilegia.

26 Iiſdem officijs proſecutus eſt Pontifex Ferdinandum Regem Caſtellæ, Aragonij in ea expeditione Granatenſi ſocium: attribuis a enim in crucefignatorum ſtipendia regnorum illius decumas eccleſiaſticas: qua de re ad Caſtellæ clerum extant literæ. Tum male partas fœnore & rapinis opes, quarum nempe domini certi non extarent, in eiuſdem belli ſumptus ſanxit b deriuandas. Eodemque argumento Toletano archiepiſcopo & epiſcopo Zamorenſi literas c miſit, iniunxitque, vt nullo modo cum vſurarijs ac deprædatoribus huiuſmodi paciſcerentur, niſi male partarum opum, quarum certus dominus non comperiretur, mediam partem refudiſſent. Gerebat porro tum eccleſiam Toletanam Gundiſaluus, quem Clemens ad Granatenſem expeditionem promouendam legatum ſedis Apoſtolicæ creauit in Ferdinandi regnis, de cuius abolendæ ex Hiſpania Mahumeticæ ſuperſtitionis ſacro deſiderio ſubiecta encomia protulit d.

Conceſſæ etiam Regi Ferdinando decimæ Caſtellæ.

a Lib. ep. 368.

b Lib. ep. 367.

c Reg. poſt eand. ep.

Gundiſaluus Tolet. archiep. creatus ſedis Ap. legatus.

d Lib. 4. ep. com. 369.

Clemens, &c. venerabili fratri Gundiſaluo archiepiſcopo Toletano Apoſtolicæ ſedis legato.

Domino Deo noſtro in voce multæ laudationis erumpimus, & in ipſo ingenti exultamus lætitia, quod chariſſimus in Chriſto filius noſter Fernandus Rex Caſtellæ illuſtris, mentem ſuam dirigens in ſpiritu pietatis ad Chriſtum, & in ipſo perficiens vota ſua, in terris corpore militat, & cæleſtem militiam, ad quam aſpirat, animo contemplatur. Hic profecto labores amplectitur, vt ibi quietis perpetuitate lætetur. Hic etiam ſe indefeſſum pugilem exhibet, vt ibi percepto gloriæ præmio tanquam magnificus triumphator exultet. Ipſe quidem velut in ſummo bono diuini ſpiritus munere confirmatus, cogitando quærit aſſidue, & quærendo ſtudio ſummo laborat, vt Altiſſimo placeat, & per ſalubrem ſuorum incedit ſemitam mandatorum. Pio quidem Rex præfatus ductus propoſito, tanquam orthodoxæ religionis cultor eximius, ad acquiſitionem regni Granatæ ac extirpandam de illo fœtidam nationem, abominabiles videlicet Saracenos, inimicos fidei Chriſtianæ, quorum regnum ipſum inquinatione fœdatur; ibique propagandos prædictæ fidei cultores, pro diuini nominis gloria, & eiuſdem fidei dilatandi palmitibus, ſicut læti ſuſcepimus, feruenter inuigilat, & ſuas laudabiles conuertit & dirigit actiones, ſeque ſub ſpe cæleſtis auxilij potenter præparat & accingit, &c. [Subdit ſe incredibili deſiderio tam ardui pij operis promouendi deſiderio teneri: vtque Rex, quem ſingulari amore complectitur, eo vires ſuas conuertere poſſit, ſi in ipſius regnis vllas ſeditiones ingraueſcere contigerit, vices ſuas Gondiſaluo demãdandas cenſuiſſe, additq;] Tibi quem nouimus dono ſcientiæ præditum, morum honeſtate decorum, conſilij maturitate præclarũ, prædictę fidei feruidum zelatorem in Caſtellę, Legionis, Toleti, Galetiæ, Hiſpalis, Cordubæ, Murciæ, Iahenni, & Algarbij regnis, & dominio de Molina & alijs regnis & terris Regis præfati plenæ legationis officium de fratrum noſtrorum conſilio duximus committendum, &c. *Dat. Auen.* IV. *kal. maij anno* IV.

Clementis literæ de eo munere in Granaten expeditione gerẽdo

27 Geſta eſt initio res magnis animis: capta enim eſt Septa a Iousberto Caſtelli noui vicecomite (is eſſe videtur Iaſpertus vicecomes Regis Caſtellæ claſſis præfectus, cui a Tolerano &

Za-

Res geſtæ in eo bello.

Zamorenſi antiſtitibus collectas decimas ad Granatenſe terra marique oppugnandum regnum, cum Ferdinando libitum eſſet, Clemens numerari iuſſit [a], Septæ præda Aragonijs ceſſit, vrbs ex fœdere Aborrabi, qui in Regem Granatenſem Chriſtianos concitarat, tradita [b]: inde Heraclea Calpi monti impoſita, vulgo Tariffa dicta, ad deditionem compulſa. Suſtentatum tamen aliquandiu, donec Ferdinandus Rex eo acceſſiſſet, quo rei geſtæ gloria principi daretur. His elati victorijs Chriſtiani, præcipuas duas vrbes, Algeziram Caſtellani, Aragonij Almeriam, obſidione cinxere, quibus ſubactis adiungendi Chriſti imperio Granatenſis regni magna ſpes affulgebat. Et quidem Iacobus Rex ita Almeriam bello fatigabat, vt omnes in illius potiundæ ſpem adducti eſſent, ac Pontifex certior factus Valentino epiſcopo III. idus ſeptembris ex felici nuncio ingenti lætitia delibutus hæc ſcriberet [c]: *Deuotas laudes altiſſimo referimus Creatori, quod chariſſimus in Chriſto filius noſter Iacobus* Rex *Aragonum illuſtris negotium per eum aſſumptum contra Saracenos regni Granatæ victorioſe proſequitur & potenter, & iam ciuitatem Almeriæ, in regno conſiſtentem prædicto, ſicut veridica relatione didicimus, cum ſuo exercitu detinet ſic obſeſſam, quod eam in breui ſperatur diuina ſibi aſſiſtente clementia obtinere, &c.*

a Lib.4.ep. cur.93.
b Marian. l.15. de reb. Hiſp. c.9. Sur. ind. l.2. hoc ann.
Tariffa deditione accepta.
c Lib.4.ep. com.756.
Almeria obſidione cincta a Iacobo Rege Arag.

Ob eos lætos progreſſus tradidit partes epiſcopo [d], vt propoſita crucis ſigna ſecuturis in Granatenſes, vel ſtipem militi diſtribuendam erogaturis indulgentias promulgaret. Tum etiam inſtruxit [e] auctoritate, vt cenſuris liberaret Aragonios, qui arma aut merces vetitas Saracenis Ægyptijs inuexiſſent, vel vt e portubus educerentur, aſſenſiſſent; modo ad expiandum crimen aliquam pecuniæ vim, prout ipſi viſum eſſet, in rem Almerienſem conuerterent: ea vice fidelium cœtui illos reſtitueret, qui ob iniectas clericis violentas manus anathemate deuincti eſſent, modo ex vulneribus mortem non oppetijſſent, ſi vel in Regis caſtra ſe conferrent, vel ſtrenuos milites ſubmitterent. Alijſque literis præcepit [f], vt perfecta in Templarios inquiſitione, ad regia caſtra apud Almeriam defixa accederet, atque in exercitu cruceſignatorum vota, exceptis caſtimonia atque Hieroſolymitana profectione, cum alijs pijs operibus commutaret [g]: expugnataque vrbe Almarienſi, ad eccleſiam reſtituendam inſtituendumque canonicorum collegium incumberet, atque omnia pontificalia munia obiret [h], donec idoneus paſtor Almeriæ præficeretur, quem Iacobi Regis precibus adductus ſoli Apoſtolicæ ſedi obnoxium fore ſanxit [i]; adeo vt nec archiepiſcopus, nec metropolita, nec primas, aut canonicorum collegium ius Almerienſi epiſcopo dicere, vel ſententiam in ipſum ferre poſſet; ſancitaque libertatis ergo, vt ſacro Petro & Paulo Apoſtolis die aureum vulgo dictum marabotinum Romanæ eccleſiæ perſolueret.

d Lib.4.ep. cur.94.
e Ib. ep. cur.92.
f Ibid. ep. com.1259
g Ibid. ep. com.761.
h Ibid. ep. com.760.
i Ibid. ep. com.791.

Varia in ea obſidione prælia inita.

28 Gerebatur ſtrenue ab Aragonijs cruceſignatis res, Almeriaque arctiori obſidione premebatur, cum Mauri Granatenſes xv. octobris ad diſſoluendam obſidionem egregio inſtructi equitatu irruperunt. Procurrere [k] mox in eos Aragonij, fugienteſque ad tres leucas ſunt inſecuti. At obſeſſi rarum in caſtris militem conſpicati, eruptione facta noſtrorum caſtra adorti, illa in anceps diſcrimen adduxere: direpta in pluribus tentorijs ſupellex; ac nonnulli cruce inſigniti equites in eo prælio deſiderati. Sed demum hoſtis Iacobi virtute in Almeriam retruſus [l], exindeq; noſtri cautiores effecti. Cum enim iterum XXVIII. octobris die Mauri ad inferendum vrbi commeatum, ſubmittendaſue aliquot auxiliares turmas in armis ſtetiſſent, non permiſit Iacobus equitatum in hoſtem longius procurrere, cum ille noſtros diſtrahere militari arte ac deludere moliretur.

k Sur. ind. l.2. & l.3. ann. c.84.
l Ibid.

Comparare auxilia Iacobo Regi nititur Pont.

Cum itaque Mauri, Almeriæ magis quam Algeziræ metuentes, belli præcipuam molem, omiſſis Caſtellanis, verterent in Aragonios, contrahi noua auxilia a Iacobo iuſſa ſunt: ac Pontifex de tota re monitus, Aragoniæ, Valentiæ, & Cataloniæ antiſtitibus præcepit, vt incitandæ ad induendam crucem in Granatenſes iuuentuti operam darent [a], atque vrgerēt religioſos viros, vt fideles ad ſtipem in ſacrum illud bellum conferendam pellicerent, monerentque morituros gratum Deo opus facturos, ſi opes in eam rem Iacobo Regi conferrent; tum etiam ad conciliandam cruceſignatis diuinam opem ſacras preces indixit.

a Lib.4.ep. cur.95.

Clemens, &c. venerabili fratri archiepiſcopo Terraconenſi, & vniuerſis epiſcopis per regnum Aragoniæ & Valentiæ, comitatum Barchinonenſem, cæteraſque terras chariſſimi in Chriſto filij noſtri Iacobi Aragoniæ, Valentiæ, Sardiniæ, Corſicæ Regis illuſtris conſtitutis, regno Sardiniæ & Corſicæ eiuſque terris dumtaxat exceptis.

Ea de re Apoſtolicæ lit.

29 Sane chariſſimus in Chriſto filius noſter Iacobus Aragoniæ, Valentiæ, Sardiniæ, & Corſicæ Rex illuſtris, actus ſuos in æterni Regis beneplacito dirigens, tanquam Chriſti pugil & athleta inclytus fidei orthodoxæ, ad acquiſitionem regni Granatæ, ac euellendum de illo hoſtes impios & Chriſtiani honoris inimicos, Saracenorum videlicet habitantium, immo coinquinantium regnum ipſum ſordidas nationes; & in eo cultum diuini nominis & fidelium limites dilatandum, virtute tota deſideranter aſpirans, conflatis regalis potentiæ viribus in effectum, regnum ipſum in manu potenti & extenſo brachio cum ſuo exercitu ad ipſorum confuſionem hoſtium victorioſus intrauit, ibique militans ad obſequia Redemptoris, ciuitatem Almeriæ in regno conſiſtentem prædicto, multo nimirum robore ſtabilitam, plenamque copioſa multitudine paganorum, obſeſſam per mare & terram ſic fortiter coanguſtat, quod eam in breui, ſicut veridica relatione didicimus, dextera ſibi aſsiſtente dominica, obtinebit: ex qua, cum ſit, vt fertur, clauis & ſera difficilis dicti regni, præparabitur aditus in ſpe fertili diuinæ potentiæ ad extremum exterminium hoſtium eorundem.

Ad cuius promotionem negotij, & ad Regis eiuſdem tam acceptum Deo propoſitum confouendum, tanto feruentius aſpirare debent fidelium deſideria ſingulorum, quanto per id eiuſdem fidei tangitur generalis vtilitas, & ex regni conquiſitione ipſius, ac ipſorum exterminatione hoſtium, Deo & pulchritudini eccleſiæ catholicæ ſponſæ ſuæ immenſæ laudis decor adueniet, totaque Chriſtiana religio vtilitatis & exaltationis grande compendium, auctore Domino, conſequetur. Verum cum proſecutioni tanti negotij ſit fidelium ſubſidium multipliciter opportunum, nos ad huiuſmodi tam pium fidei prædictæ negotium, immo Chriſti, feliciter ipſo auſpice promouendum feruentibus deſiderijs intendentes, de animarum quoque ſalute ſoliciti, quamplurium gratiarum & indulgentiarum beneficia copioſa fidelibus incolis regnorum & terrarum Re-

Indulgentias opem laturis proponit.

Regis eiuſdem, Sardiniæ & Corſicæ regno eiuſque terris duntaxat exceptis, qui dicto Regi ad proſequendum negotium ipſum ſubuenerint, duximus concedenda.

Præſules ad conferenda ſubſidia hortari ſubditos iubet.

30 Vt autem tantæ ſalutis negotium, tantique boni felix auſpicium non deſidioſa ſubuentio proſequatur, volumus quod vos & ſinguli veſtrum fideles quoslibet veſtrarum ciuitatum & diœceſum, cum vos confeſsiones eorum audire contigerit, eiſque proponere verbum Dei, moneatis attentius & efficaciter inducatis; & nihilominus omnes eccleſiaſticas, ſeculares, & regulares perſonas, exemptas & non exemptas, veſtrarum ciuitatum & diœceſum confeſsiones audiendi & proponendi verbum Dei poteſtatem habentes, iuxta datam vobis a Deo prudentiam ſtudeatis efficaciter exhortari, quod fideles ipſos confitentes eiſdem, & ſermones & prædicationes audientes ipſorum ſolerter moneant & diligentius exhortentur, quod ipſi, dum vixerint, & demum tempore obitus eorundem grata charitatis ſubſidia dicto Regi in auxilium eiuſdem negotij ſtudeant erogare.

Indictæ ad diuinā opem implorandā ſacræ preces.

Verum quia deuotæ crebræque orationes fidelium aures diuinæ pietatis inclinant, & ipſarum interuentione illius propitiatio facilius impetratur; veſtræ mentis aciem deuotis affectibus ad Conditoris omnipotentiam dirigatis, & apud ipſius clementiam, vt ipſe dictum Regem, ſuum vtique bellatorem, cum ſuis omnibus benigne clementi dextera protegat, ſibique vires & virtutes adaugeat & corroboret contra paganicas nationes, ac ad dictum negotium ad ipſius Omnipotentis gloriam, & totius Chriſtianitatis honorem ſalubriter & proſpere dirigendum clementer proſpiciat, ſedulis ſupplicationibus contrito & humiliato corde inſiſtite. Et præſertim quotieſcumque vos miſſarum officia celebrare contigerit, orationes contra paganorum perfidiam, per eccleſiam ordinatas, quarum prima *Omnipotens ſempiterne Deus*, ſecunda ſpecialiter ad ſecretam, *Sacrificium Domine*, & tertia dici poſt cōmunionem præcipue conſueta, *Protector* incipiunt, deuotis mentibus effundatis, & per ſingulas perſonas eccleſiaſticas in ſacerdotio conſtitutas vobis ſubiectas pio cordis affectu dici in miſſarum earundem officijs faciatis, &c. *Dat. prope Malauſan. Vaſionenſis diœceſis 11. id. nouem. anno IV.*

Aragonij alijs lit. a Clem. vt Iacobo ſumptus ad bellū porrigant ſolicitati.

a Ibid. ep. cur. 96 & reg. poſt eand. ep.

31 Exacuit eorum præſulum diligentiam repetitis alijs eo argumento pluribus literis [a], vtque pro excindenda impietate ſumptibus non parcerent, ac decimas integras haud ſegniter porrigerent; æmularentur Caſtellanos antiſtites, qui in iuuando ſumptibus Ferdinando in eo bello liberalitatem explicuerant; vel Gallos, qui in Belgico bello Philippo Regi nunquam defuerant; promereri id beneficium Iacobum Regem Aragonum, qui imperio Chriſtiano augendo arma deuouiſſet, cuius etiam laudes his verbis ornauit: *Deuotionis integritate feruens ad Dominum chariſſimus in Chriſto filius noſter Iacobus Aragonum Rex illuſtris, inclytæ memoriæ Iacobi Regis Aragonum aui ſui, qui tanquā feruidus Chriſti pugil tendens, dum vixit, ad dilatandum nomen fidei Chriſtianæ, ſic eius fidei perſecutus extitit inimicos, quod illorum nequitia in forti brachio ſuperata, quædam ipſorum ciuitates & regna triumphaliter ſuæ ditioni ſubiecit, rectas ſemitas imitans; ac actus ſuos in æterni Regis beneplacito dirigens, zelo amoris diuini ad exterminium infidelium, & fidelium terminos propagandum ingenti & ſublimi potentia dirigit mentem ſuam.*

Iacobi Regis præclarum elogium.

Apud Algeziram res a Caſtellanis ſegniter geſta.

a Sur. l. 5. annal. c. 85. & ind. l. 2. Mariā l. 15. c. 9.

32 Succubuiſſet ſane Almeria ſub Iacobi Regis potentia, vt refert Surita [a], ni Caſtellæ Rex Maurorum vires in vrgenda Algeziræ obſidione diſtraxiſſet: ſed diſcordis inteſtina illius expeditionis fructum corrupit. Ioannes enim & Ioannes Manuel regiæ Caſtellanæ principes a Ferdinando animis diſſidere cœpere, cum Ioannem Nunniū & Lupum Harum ſibi infenſos apud Regem florere gratia & auctoritate, ſuā vero infringi ac ſperni conſilia indignarentur. Querebatur etiā Ioannes Tariffam, vt Ferdinandus ſpoponderat, ſibi non tradi, immo dara imperia, vt ſi eam arcē adiret, letho daretur. Quibus exaſperatus e regijs caſtris ſe proripuit, pluresque ſecum traxit proceres, nec vllis precibus flecti potuit, vt in obſidione perſtaret: cumque Ferdinandus diſſipari exercitum intueretur, obſidionem Algeziræ ſoluit. Quo accepto Iacobus, qui Almeriam in anguſtias graues coniecerat, cum belli molem in ſe verſum iri cerneret, inito cum Rege Granatenſi fœdere, ac liberatis mancipijs Chriſtianis abſceſſit ſequenti ineunte anno, inglorio ſane tantæ expeditionis exitu, in qua nulla alia res inſignis geſta, quam quod Rex Granatenſis cæcus a fratre Azaro, regnandi libidine percito, in ipſo belli ardore coniectus in carcerem eſt, atq; interemptus. Proximo vero anno Ferdinandus Rex Caſtellæ decumas pro expugnanda Algezira a Clemente obtinuit [b].

Diſcordia inter Caſtell. principes exorta.

Ferdin. Rex turpiter obſidionem ſoluit.

Iacobus Rex Arag. pari dedecore Almeria abſcedit.

Rex Granatæ a fratre necatus.

b Ext. de ea lit. repo. ſita in archiu. Aragon.

33 Anceps etiam hoc anno extitit alia Chriſtianorum in orientales Saracenos expeditio, quæ ab Hoſpitalarijs ad muniendum iter ſecuturæ alteri ſolemni, quam Pontifex moliebatur, ſuſcepta eſt. Creatus in exercitu legatus Apoſt. ſedis Petrus epiſcopus Ruthenenſis, dataq; illi in oriente religioſam militiam profeſſuros crucis ſymbolo inſigniendi auctoritas ſubiecto diplomate, in quo Pontifex ad accendendos pio ardore fideles grauiſſimis ſententijs illatas a Saracenis iniurias Chriſtiano nomini, ac profanatam impiorum ſceleribus terram ſanctam, Chriſtumque fidelium auxilia tot linguis, quot vulneribus corpus exaratum habet, implorare deſcribit [c].

Exercitus in orientem aduerſus Sarac. tranſmiſſus.

c Lib. 4. ep. com. 692.

Venerabili fratri Petro epiſcopo Ruthenen. Apoſtolicæ ſedis legato.

Vulnus & liuor & plaga tumens, quę ille leo rugiens ex Ægypto progreſſus, damnati generis beſtia iræ plena in terram ſanctam funiculum hereditatis Domini, & habitatores ipſius catholicæ fidei profeſſores truculentius intulit, fidelium ingratitudinem arguunt, & de ipſorum, proh dolor! damnoſa tarditate queruntur; quoniam terra illa deſerta eſt, ciuitates eius igne ſuccenſæ, regionem illam ſanctiſſimam Chriſti ſanguine purpuratam coram nobis deuorant alieni, & filia Syon vaſtitatis hoſtilis perferens deſolationem, vt vmbraculum in vinea, vt tugurium in cucumerario deploranda ſtrage ſeu captiuitate ſuorum inter alienigenas profani ritus & opprobria exprobrantium noſcitur derelicta.

Lugubris Syriæ excidij deſcriptio.

Propterea in ara crucis expanſis manibus in auribus fidelium clamat aſſidue dominus Ieſus Chriſtus: clamant liuores & vulnera: clamant caput, manus & pedes, & latera: clamant ſpinæ, clamant claui & lancea: clamant opprobria non tam articulatæ vocis exaltatione, quam euidenti obteſtatione paſſionis ipſius, afflictiones innumeras, & diuerſa teſtantia genera tormentorum, ijs noſtræ redemptionis inſignijs idem Re-

Solicitati ad amiſſa recuperāda fideles.

dem-

Digitized by Google

demptor omnium immenſa beneficia humano impenſa generi exprobrans, dum pro tot beneficijs impenſis eiſdem nihil digni rependentes, etiam contra nominis ſui blaſphemos, qui prædictam terram infeſtæ perſecutionis inſtantia totaliter occuparunt, feruore fidei Chriſtianæ & compaſſionis affectu in ipſius Redemptoris vlciſcendas iniurias non aſſurgunt, &c.] Subdit retardatos hactenus varijs impedimentis Romanos Pontifices, ne curas ad pellendos e Syria Saracenos verterent; ſibi vero alte impreſſam hærere animo, vt terrã illam diuino ſanguine conſecratam infidelibus eripiat, atque adeo Hoſpitalarios equites præmittere, vt conflando ex omnibus regnis Pontificis imperio cruceſignato exercitui iter explicaretur: ad quæ facilius perficienda ſe apoſtolicas ipſi vices in Cypro & Rhodo inſulis, Armenia minori, Alexandrino, Antiocheno atque Hieroſolymitano patriarchatibus demandare, inſtruereque auctoritate, vt bello ſacro nomen daturis ſymbolum imponat. Conſignatæ ſunt hæ literæ *Auenione* XII. *kal. iulij anno* IV.

Ruthenenſis epiſc. creatur legatus.

34 Muniuit pluribus alijs priuilegijs a legatum, atque ad liberandos criminum nexibus fideles eam auctoritatem, qua pollerent pontificij pœnitentiarij, conceſſit b: *Nos*, inquit, *de circumſpectione tua plenam in* Domino *fiduciam obtinentes, abſoluendi iuxta formam eccleſiæ excommunicatos huiuſmodi in caſibus, in quibus id minoribus pœnitentiarijs noſtris permittitur, etiamſi per locorum ordinarios excommunicati denuntiati fuerint, dummodo iniuriam & damna paſſis ſatisfaciant competenter, liberam tibi concedimus auctoritate præſentium facultatem*. Amplificauitque c alijs litteris eam legati auctoritatem: *Fraternitati*, inquit, *tuæ diſpenſandi hac vice in caſibus, in quibus diſpenſare poteſt pœnitentiarius noſter maior, cum eccleſiarum prælatis & alijs perſonis eccleſiaſticis ſecularibus & regularibus tuæ legationis, qui ſuſpenſionis, excommunicationis, vel interdicti ligati ſententijs fecerunt ſe ad ſacros ordines facere promoueri, vel diuina officia celebrarunt, aut ſe immiſcuerunt eiſdem, ſeu officia huiuſmodi celebrarunt in locis eccleſiaſtico ſuppoſitis interdicto, iniuncta eis pro modo culpæ pœnitentia competenti; liberam concedimus auctoritate præſentium facultatem*.

a lib. ep. cõ. 739. ad 755. & ep 757. 756. 1252.
b lib. ep. 1254.
c Id. ib.

Commendauit legatum orientalibus præſulibus d, atque Henrico Cypri Regi e, vt debita ipſum obſeruantia complecterentur, atque iuſſa religioſiſſime perficerent. Ad tolerandos vero ſacri belli ſumptus ſtipem a fidelibus colligendam curauit, atque ob id in ſacris ædibus arcas obſignatas peruio foramine, quo eleemoſynas pij demitterent, exponere iuſſit; vt plura docent pontificia diplomata f: quibus etiam archiepiſcopis, alijſque præſulibus eccleſiarum prouinciam impoſuit, vt ſacerdotes viroſque religioſos pro Chriſtiana re tranſmarina, dum peragerent diuina, ardentes Deo preces fundere iuberent. Excitauit quoque alijs literis Clemens religioſos viros ac virgines Deo conſecratas, vt cæleſtem opem precibus ſuis pro Chriſtiano nomine dimicantibus conciliarent. Inter quos Ciſtercienſium pietatem, propoſitis in eam rem indulgentijs, inflammauit. g

d Reg. poſt ep. 652.
e ib. ep. 738
Imploratæ ad belli ſumpt⁹ fidelium eleemoſynæ.
f lib. ep. cõ. 964. 965. 966. 967. 968. et 1112.
g Ep. 682.

Dil. fil. abbati Ciſtercij eiuſque coabbatibus & fratribus, ac dilectis in Chriſto filiabus abbatiſſis & ſororibus Ciſtercien. ordinis.

Gerentes de veſtrarum orationum ſuffragijs in ijs, quæ agenda nobis incumbunt, fiduciam in Domino ſpecialem, vniuerſitatem veſtram rogamus & hortamur in Domino, in remiſſionem vobis peccaminum iniungentes, quatenus pro ſalute noſtra & felici conſummatione paſſagij per nos ordinari in ſubſidium terræ ſanctæ, & aliorum, quæ nobis imminent agendorum, pias apud Deum preces effundere ſtudeatis. Nos enim de ipſius omnipotentis Dei miſericordia, & beatorum Petri & Pauli apoſtolorum eius auctoritate confiſi, ſingulis veſtrum vere pœnitentibus & confeſſis, qui ſingulis diebus, donec vixerimus, quinquies orationem dominicam, & ſepties ſalutationem B. Mariæ virginis pro huiuſmodi gratijs a Domino facile obtinendis dixerint reuerenter, ſexaginta dies de iniunctis ſibi pœnitentijs miſericorditer relaxamus. *Dat. Auinione* II. *non. ſeptemb. anno* IV.

35 Conſcendit a hoc tempore mare legatus apoſtolicus cum Hoſpitalariorum magiſtro Fulcone Villareto, tantaque e diuerſis regnis, maxime e Germania, cruceſignatorum multitudo ad ineundam eam expeditionem confluxit, vt illam claſſis, quæ comparata ad transfretandum erat, capere non potuerit: quorum plures cum ad pontificiam aulam, quæ Auenione verſabatur, ad conſulendum Pontificem acceſſiſſent, Clemens ijs omnibus tot miſertus labores præmia indulgentiarum contulit. Quæ vero geſſerint alij, vtque ventis excepti contrarijs in Sicilia ſubſiſtere reliquo anno coacti ſint, narrat hiſce verbis Bernardus b: *Menſe ſeptembris transfretat epiſcopus Ruthenenſis legatus in terram ſanctam ad partes tranſmarinas cum magno magiſtro Hoſpitalariorum & alia multitudine hominum copioſa, pro quodam præparatorio ad futurum paſſagium generale, conceſſa a Papa tranſeuntibus plena indulgentia peccatorum. Sed ventis in mari contrarijs, per ſequentem hyemem cum multo perſonarum & rerum incommodo & iactura fuit nauigatio impedita: & peruenientes apud Brunduſium multo tempore in illa vicinia ſubſtiterunt, verum tempus ad nauigandum proſperum expectantes*. Hæc ille: quæ vero in oriente cruceſignati geſſerint, ſequenti anno dicetur.

a Boſ. hiſt. equ. c. Hieroſol. p. 2. l. 1.
Cruceſignatorum multitudini naues defuere.
b Bec. chr. Rom. Pon. & M. S. Vat. ſign. n. 3765.
Alij ventis contrarijs detenti in Siciliæ portubus.

Nunc de Saracenorum ſeditionibus hæc ex Iordano c addemus, ex quibus reſtituendæ rei Chriſtianæ tum affulſiſſe occaſionem colligitur: MCCCIX. *Soldanus Aegypti claudus de menſe martij ad Cracum cum gente & familia ſua iuit, & Bibarſimcher abſtuliſſe ſibi videbatur dominium Kayri & Babyloniæ. Hic notat de ſchiſmate Saracenorum, quod poſt cædem plurium ſoldanorum factus eſt iſte claudus, vt dictum eſt: & poſteum quatuor erant potentes viri valde, quorum duo principaliores Naboiſer & Bibarſimcher ſe mutuo oderant, tertius vocabatur Merecendal, cui duo primi inuidebant, oderantque. Hic ſi ac ſoldanum ab eis, quantum poterat, præſeruabat. Quartus vero dictus Camelinus exitum rei tacitus conſiderabat: cæteri autem admirandi atque officiales quantum poterant de regio fiſco rapiebant. Duo autem prædicti Naboiſer & Bibarſimcher licet inuicem diſſiderent, aduerſus tamen Merecendal non multo poſt conſpirauerunt, eorumque factione non ſolum de curia, verum & de tota Aegypto pulſus eſt cum gente ſua. Pulſus vero ad partes Sapheti Ptolemaidis & caſtri peregrinorum ſe contulit, obtinuitque dominium regionis. Quibus geſtis anno prænotato ſoldanus in Cracb fortalitio ſe tutauit*.

c Ior. M. S. Vat. ſig. n. 1690. c. 234 p. 10. Mar. San. l. 3. p. 13. c. 11.
Inteſtina Saracenorum bella

At ſi exercuere Saracenos diſcordiæ, non huius mali erant immunes Chriſtiani: in Anglia enim Eduardus Rex ſolemni ritu co-

rona redimitus a a Vvintonienſi epiſcopo ex procnratione archiepiſcopi Cantuarienſis, cui Regum Angliæ ſacro balſamo inungendorum ius a Clemente aſſertum vidimus, expeditionem duxit aduerſus Robertum Bruſium, qui poſt partam ſuperiore anno de Ioanne Cuminio victoriam vires ſuas admodum in Scotia auxerat. Sed ob innatam ſegnitiem, partimque ob commeatuum inopiam, exercitum e Scotia nulla re geſta reuocauit b: quocirca Scoti, qui etiam tum ipſi hæſerant, ab eo ad Robertum defecere, cui quoque plures vrbes, deſperata Anglica ope, ſeſe dedidere: quamobrem Robertus adeo vires ſuas confirmauit in Scotia, vt ex ea diuelli non potuerit; quinetiam Angliam magnis vltro cladibus attriuerit, vt ſuis locis narrabitur.

a Vvalſing in Eduar.

b Hector. Boet. hiſt. Scot. l. 14. Buchan. hiſt. Scot. l. 8.

Eduardi expeditio in Scotiā diſſoluta. Confirmatæ Scotorū res.

I E S V   C H R I S T I
Annus 1310.

Clementis PP. V. annus 6. Henrici Rom. Reg. 2. Andronici Imp. Orien. 27

1 Svſpenſa erat anno Chriſti milleſimo trecenteſimo decimo, octaua indictione vniuerſa Italia expectatione aduentus Henrici Romanorum Regis, quem Ioannes Villanus c iter aggreſſum ait, vt ſuſcepta Mediolani ferrea Cæſarum corona, atque aurea Romę redimitus, inſignituſque Auguſtorum ornamentis, pacato occidente, meditatam pro inſtaurandis in Syria Chriſtianis rebus expeditionem adornaret. Cumularant etiam tum illius vota felices rerum exitus, nec Germanicas res modo compoſuit, verum etiam Ioannem filium Regem Boemis dedit, quam rem geſtam hoc anno Bernardus teſtatur his verbis d: *Anno Domini* MCCCX. *filius Henrici Regis Alemanniæ cepit in vxorem filiam Regis Boemiæ, quæ erat heres regni, & ipſe factus eſt Rex Boemiæ cum eadem*. Conſentiunt Bernardo Albertinus Muſſatus e, Ptolemæus Lucenſis f, M. S. geſta Clementis V. rerumque Boemicarum ſcriptores.

c Io. Vill. l. 9. c. 1.

Ioannes Henrici Regis Rō. filius creatus Rex Boemiæ.

d Ber. chr. Rom. Pon. geſta M. S. Clem. V.

e Albert. Muſſat. l. 1. 4.

f Ptol. Luc hiſt. eccl. l. 24. c. 40. Aen. Syl. hiſt. Boem. c. 31. Dubr. l. 19 & 20. et alij.

Adductus enim in odium apud Boemos erat Henricus Charinthiæ comes, qui dotali Annæ vxoris iure regnum obtinebat, cum Boemis diffideret, Charinthioſque arcibus ac muneribus præficeret: atque adeo exarſit diſcordia, vt in Nimburgenſi conuentu de pellendis Charinthijs ac Ioanne Romanorum Regis filio ad ſceptrum euocando conſpiratio conflata fuerit. Verſum eſt Henrico Charinthio crimini, Boemiam Romani imperij beneficiariam contra maiorum inſtituta Romanorum Regis auctoritate non accepiſſe, debitaque illi officia poſt triennium non exhibuiſſe; tum Eliſabetam coniugis ſororem ad indignas nuptias, quo regnum ſibi aſſereret, compellere voluiſſe. Decreta itaque ad Henricum Lucemburgenſem legatione, Ioannem filium popoſcere: ſed cum Henricus mittere ſtatueret Valramum fratrem ad comparandum ſibi armis illud regnum, veritus filium in aperta pericula in ipſo adoleſcentiæ flore conijcere, vrgentibus Boemis, atque archiepiſcopi Moguntini conſilio Ioannem ijſdem Boemis Regem tradidit. Qui deſponſa Spiræ Eliſabeta Vvenceslai iunioris defuncti ſorore, egregio ſuccinctus exercitu, Boemorumque ſtudijs regnum, pulſis Charinthijs, adeptus a Petro Moguntino, ſuffragantibus Ioanne Pragenſi & Petro Lonnicio Olomucenſi præſulibus, ſolemni pompa Pragę regio diademate eſt inſignitus. In qua celebritate Moguntinus archiepiſcopus Boemos eleganti oratione ad mutuam concordiam eſt cohortatus, quam illi poſtea magna religione coluere.

BoemiHēricū Charinth. pellunt.

Quæ ipſi obiecta.

Eliſabet. Vvenceſl ſoror Ioāni deſponſa.

Ioannes a Petro Mog. arch. corona redimitus.

2 Euecto ad Boemicum ſolium filio, pacataque Germania, ad altiora conſilia de adipiſcendo Italico regno animum extulit Henricus, ad quod extimulatum a Gibellinæ factionis proceribus indicat Iordanus a: *Hic*, inquit, *ſtrenuus in agendis & acer in hoſtes, pacatis vſque ad oceanum Alamanniæ finibus, primogenito in regno Boemiæ coronato, quod Romano tunc vacabat imperio, Carinthiæ duce ſubmota, ad partes Italiæ diuiſione concuſſas venire diſponit, pollicentibus ſubſidia non paucis, qui a concinibus in Lombardia & Tuſcia pulſi erant*. Cum itaque ille Italici itineris, vt imperiali inunctione a Clemente vel Cardinalibus legatis liniretur, conſilium aperuiſſet ſedi Apoſtolicæ, Pontifex ad tuenda Romanæ eccleſiæ iura, datis Henrico literis, ſuis conceptam verbis ſacramenti formam Henrico propoſuit, ex quo fidem ante obſtricturus eſſet nuncijs apoſtolicis, quam Italiam ingrederetur. Illius vero iuriſiurandi eccleſiæ nomine admittendi prouinciam Balduino archiepiſcopo Treuirenſi & Ioanni e Molans ſcholaſtico viro in rebus gerendis ſtrenuo demandauit. b

a Iord. chro. M. S. Vat. ſig. n. 1960. Alb. Muſſ. l. 1. c. 4. Ptol. Luc. hiſt. eccl. l. 24. c. 40.

Henr. Rō. Rex in Italiam venire apparat.

b Clem. l. 5 ep. cur. 56

Ioannes, & c. venerabili fratri Balduino archiep. Treuerenſi & dilecto filio Ioanni de Molans ſcholaſtico eccleſiæ Tullenſis capellano noſtro.

Vt inter ſanctam Romanam eccleſiam ac nos & ſucceſſores noſtros Romanos Pontifices & Apoſtolicam ſedem, & chariſſimum in Chriſto filium noſtrum Henricum Regem Romanorum illuſtrem, ſemper vigeat plenæ charitatis affectus, ſcribimus eidem Regi per alias literas noſtras, quod per literas ſuas tenoris & continentiæ infraſcriptæ, regio ſigillo munitas, promittat nobis & Romanæ eccleſiæ & ſucceſſoribus & ſedi Apoſtolicæ ſupradictis, quod contenta in eiſdem literis ſuis integraliter faciet & firmiter adimplebit: & nihilominus iuret in manibus veſtris, vel alterius veſtrum vobis noſtro & eccleſiæ ac ſucceſſorum & ſedis prædictorum nomine recipientibus, quod illa inuiolabiliter obſeruabit. Quare diſcretionē veſtram monemus & hortamur attētius, per apoſtolica vobis ſcripta mandantes, quatenus iuramentum huiuſmodi vos vel alter veſtrū ab eodem Rege recipiatis nomine ſupradicto, ac de præſtatione & receptione ipſius inſtrumenti publicum dictarum literarum ſuarum continens ſigillorum veſtrorum munimine roboratum, ſeu patentes Regis ipſius literas prædictarum aliarum literarum ſuarum ſeriem continentes, confici faciatis; illudque nobis vna cum prædictis literis regijs, ſeu præfatas literas iuramentum huiuſmodi continentes quantocyus ſtudeatis per fidelem nuncium deſtinare.

Ab Romanorū Rege ſacramentū de tuenda eccleſia exigi iubet Pont.

Tenor vero dictarum literarum ipſius Regis talis eſt, &c.] Inſerit hiſce literis adducendā a nobis inferius formam ſacramenti, quod ab Henrico pontificio nomine exigi iubetur, ipſum ſcilicet nunquam a fide catholica defecturum, extinctuorum hæreſes, nec cum vllis ſectarijs, Saracenis, ſchiſmaticis, vel eccleſiæ hoſtibus fœdus aliquod initurum: Pontificum Romanorum dignitatem ac iura defenſurum, corroboraturum conceſſa a veteribus Imperatoribus ſedi Apoſtolicæ priuilegia, eccleſiaſticam ditionem non inuaſurum, non defuturum opera vel conſilio Rom. Pontifici ad ipſius hoſtes retundendos, defenſurum deni-

Præcipua capita in eo contēta.

que

que eccleſiaſticam libertatem, omneſque eccleſias protectione imperiali ab omnibus iniurijs vindicaturum. Iniunxit etiam partes nūtijs, vt ab Romanorum Rege, poſtquam ſacramentum huiuſmodi nuncupaſſet, imperiale ea de re diploma ex forma ipſi præſcripta elicerent, ac ſedi Apoſtolicæ tranſmitterent. *Dat. Auenion. v. kal. iulij anno v.*

3 Perfuncti ſunt impoſito ſibi munere Treuirenſis archiepiſcopus ac Ioannes e Molans, vt teſtatur Henricus Romanorum Rex datis Lauſanæ ad Clementem hoc eodem anno v. idus octobris literis a, quibus profitetur, ſe coram ipſis Romano Pontifici fidem ſubiectis verbis deuinxiſſe, manumque ſacroſanctis euangelijs religionis ergo admouiſſe.

a Ext. in arc. S. Ang. l. priu. Rō. eccl. to. 3. pag. 139. coll. Plat. to. 1. pag. 351. & M. 8. Vall. ſign. lib. 8. n. 11. pag. 566. et ſig. lit. D. n. 1. pag. 65. & lib. cenſ. pag. 349.

Sanctiſſimo in Chriſto patri ac domino ſuo domino Clementi, ſacroſanctæ Romanæ ac vniuerſalis eccleſiæ ſummo Pontifici, Henricus Dei gratia Romanorum Rex ſemper Auguſtus cum reuerentia debita deuota pedum oſcula beatorum.

Henr. Regis Rom. lit. ad Pont.

Feruenti deſiderio cupientes ſanctitatis veſtræ pedibus & Apoſtolicæ ſedi toto corde & animo zelum noſtræ reuerentiæ, fidei, & deuotionis offerre, veſtris ſanctis monitis, exhortationibus, & mandatis nos pro viribus coaptando, & honorem veſtrum ac ſanctæ Romanæ eccleſiæ ac aliarum eccleſiarum iura diligere, & pro poſſe protegere atque ſeruare; attendentes propenſius, quod nihil eſt, quod lumine clariore præfulgeat, quam recta fides in principe, nihilque eſt, quod ita nequeat occaſui ſubiacere, quam vera religio; & quod ad Dei timorem ſeruandum, mandataque eius cuſtodienda factus eſt omnis homo, ſed præcipue imperialis & regalis poteſtas, quæ a domino Deo eſt, & ad eius miniſterium exequendum, ad fidem & reuerentiam ſui nominis dilatandam in omnes regiones & regna; promittimus & obligamus nos cum omni efficacia Deo omnipotenti, vobiſque domino noſtro Clementi ſummo Pontifici, veſtriſque ſucceſſoribus ac ſacroſanctæ ſedi Apoſtolicæ, & Romanæ eccleſiæ, quæ eccleſiarum omnium caput eſt & magiſtra; quod ſacroſanctam catholicam & apoſtolicam eccleſiam, fidemque catholicam fundatam ſupra fundamentum Apoſtolorum & prophetarum, ipſo ſummo angulari lapide Chriſto Ieſu, in quo omnis ædificatio conſtructa creſcit in templum ſanctum in Domino, in cuius nomine omne genu flectatur cæleſtium, terreſtrium, & infernorum, nec eſt nomen aliud ſub cælo, in quo ſaluari oporteat credentes; toto corde & animo, pura fide & ſancta intentione conſeruabimus, reuerebimur, atque defendemus totis viribus & toto poſſe, ac omnem hæreſim & ſchiſma * extollentem ſe contra ſanctam catholicam & apoſtolicam eccleſiam exterminabimus pro viribus, & omnes hæreticos, cuiuſcumque ſectæ & conditionis exiſtentes, facies quidē habentes diuerſas, ſed caudas adinuicem colligatas, quibus vineam domini Dei Sabaoth perdere & vaſtare nituntur; omneſque fautores, adiutores, valitores, & receptatores ac defenſores eorum: & quod nullo tempore coniungemur, confœderabimur parentela, vel fœdere, vel vnione quacumque cum quocunque Saraceno vel pagano, vel ſchiſmatico Rege vel principe, vel quocunque alio fidei catholicæ communionem non habente, neque cum aliquo rebelle vel inimico ipſius Romanæ eccleſię, vel eidem manifeſte ſuſpecto.

Religio ſingulare principū ornamentum.

Pollicetur Romanor Rex fidē catholicā ſe defenſurum.

*extollentia Hæreticos perditurum.

Cum hoſtibus eccleſiæ fœdera non initurum.

4 Item promittimus & obligamus nos cum omni efficacia & effectu, quod perſonam veſtram, ſtatum, & honorem & ſucceſſorum veſtrorum contra quemcumque ſeu quoſcumque homines, cuiuſcumque ſtatus, præeminentiæ, vel dignitatis exiſtant, conſeruabimus & defendemus & manutenebimus; nec non omnia priuilegia Regum & principum & Imperatorum Romanorum prædeceſſorum noſtrorum, cuiuſcumque tenoris & continentiæ exiſtant, quocumque tempore conceſſa ſanctæ Romanæ eccleſiæ, ac Romanis Pontificibus, & ſedi Apoſtolicæ, & quibuſcumque eccleſijs, prælatis, & miniſtris ipſarum, conſeruabimus & manutenebimus: nec aliquo vnquam tempore contraueniemus, nec aliquem, quantum in nobis erit, venire permittemus quacumque occaſione vel titulo allegato, iuris vel facti; immo ad perpetuam rei memoriam & ſanctæ eccleſiæ ſecuritatem atque cautelam ipſa priuilegia omnia, pro nobis & ſucceſſoribus noſtris ratificamus, & confirmamus, recognoſcimus, innouamus, & de nouo concedimus, prout melius & plenius poſſumus ex certa ſcientia cum omni efficacia & effectu: volentes ac etiā decernētes, quod iſta generalis ratificatio, confirmatio, recognitio, innouatio, & de nouo conceſſio, perinde robur obtineant perpetuæ firmitatis, ac ſi omnia & ſingula priuilegiorum verba ſingulariter & expreſſe ac de verbo ad verbum præſentibus inſerta fuiſſent. Specialiter autem & expreſſe cum omni efficacia & effectu ſupradictis ratificamus, confirmamus, recognoſcimus, & innouamus, & de nouo concedimus omnia priuilegia Conſtantini, Caroli, Henrici, Othonis quarti, Frederici ſecundi, atque Radulphi Regum & principum ſeu Imperatorum Romanorum quocumque tempore conceſſa ſuper quibuſcumque, cuiuſcumque continentiæ vel tenoris exiſtant, ſanctæ Romanæ eccleſiæ, Romaniſque Pontificibus, & ſedi Apoſtolicæ.

Romanos Pōtifices culturum.

Illorum iura ſeruaturum.

Conceſſa a maioribus confirmat.

5 Promittimus etiam & obligamus nos cum omni efficacia & effectu, omni iure & forma, quo melius & efficacius fieri poteſt, manutenere & conſeruare omnia priuilegia, cuiuſcumq; tenoris vel conditionis exiſtant, & nullo vnquam tempore contrauenire, vel aliquo modo, quantum in nobis eſt, venire permittemus quacumque occaſione, vel cauſa, vel titulo allegato iuris vel facti, per quoſcumque Reges, vel principes, ſeu Imperatores Romanorum, & præcipue per ſupradictos Conſtantinum, Carolum, Henricum, Othonem quartum, & Fredericum ſecundum atque Radulphum conceſſa ſanctæ Romanæ eccleſiæ & Romanis Pontificibus & Apoſtolicæ ſedi ſuper recognitione, innouatione, auoratione, donatione, conceſſione, quitatione, renuntiatione, & libera dimiſſione terrarum & prouinciarum ſanctæ Romanæ eccleſiæ vbicumque poſitarum; præcipue marchiæ Anconitanæ cum omnibus ciuitatibus, limitibus, terminis, & confinibus ſuis integraliter, & cum omnibus iuribus & iuriſdictionibus earumdem, exarchatus Rauennæ & Pentapolis, ac Romaniolæ & Brittenorij comitatus, cum ciuitate Bononię & cum omnibus ciuitatibus, terris, limitibus, terminis, & confinibus integraliter, & cum omnibus iuribus & iuriſdictionibus earundem. Vallis quoque, quæ Spoletana dicitur ſiue ducatus, cum ciuitatibus Peruſij, atque Caſtelli, & cum omnibus ciuitatibus, terris, limitibus, terminis, & confinibus ſuis integraliter, & cū omnibus iuribus & iuriſdictionibus eorundem. Maſſæ quoque, quæ Trabaria nuncupatur cum om-

Spondet eccleſiaſticam ditionem non inuaſū iri.

Præcipuas illius vrbes ac prouincias deſignat.

omnibus ciuitatibus, terris, limitibus, terminis & confinibus integraliter, & cum omnibus iuribus & iuriſdictionibus earundem: patrimonij etiam B. Petri in Tuſcia cum ciuitatibus Tuderti, Narniæ, Vrbiſueteris, & Reate, & cum omnibus ciuitatibus, terris, limitibus, terminis,& confinibus integraliter,& omnibus iuribus,& iuriſdictionibus earundem. Comitatus quoque Sabinæ cum ciuitate Interamnenſi. & cum arce Ceſarum & terra, quæ dicitur Arnulphorum, cum omnibus ciuitatibus, terris, limitibus, terminis, & confinibus integraliter,& cum omnibus iuribus & iuriſdictionibus earundem. Comitatus quoque Campaniæ atque Maritimæ cum omnibus ciuitatibus, terris, limitibus, terminis & confinibus integraliter, & cum omnibus iuriſdictionibus & iuribus earundem.

Agnoſcit ab Imperatoribus donatas, iterumq; donat.

6 Ex ſuperabundanti de nouo, & ad maiorem cautelam ſupradictas omnes terras atque prouincias cum omnibus iuribus,iuriſdictionibus, terminis, limitibus, confinibus earundem,: & ius ac poſſeſſionem & proprietatem ipſarum cum omni plenitudine recognoſcimus iure pleniſſimo ad ius & proprietatem ſanctæ Romanæ eccleſiæ ſpectare, ac omnimode pertinere: ac ipſas omnes terras atque prouincias de nouo auoamus, innouamus, atque concedimus, quitamus libere & dimittimus, reſtituimus & renuntiamus: nec non ad omnem ſcrupulum remouendum, & vt pax, quies, atque tranquillitas inter eccleſiam & imperium iugiter vigeat, & futuris, dante Domino, temporibus feliciter augeatur; & omnis contentionis & diſſenſionis cuiuſlibet materia præcludatur, prout melius & efficacius fieri & intelligi poteſt, concedimus ipſas, conferimus, & donamus de nouo, promittentes & obligantes nos, prout plenius & efficacius poſſumus, quod nullo vnquam tempore occupabimus vel occupari, quantum in nobis eſt, permittemus ciuitates, loca, caſtra, terras, & prouincias ſupradictas, vel aliquam ipſarum vel earum partem; nec in ipſis, vel aliqua ipſarum, vel earum parte iuriſdictionem aliquam per nos vel per alium geremus vel exercebimus; vel iura aliqua, poſſeſſiones, vel tenutas habebimus vel poſſidebimus in eiſdem terris vel prouincijs, vel aliqua ipſarum vel earum parte; nec officium aliquod geremus, per nos vel per alium poteſtariæ, vel capitaniæ, ſeu quocumque nomine cenſeatur,in ipſis, vel aliqua ipſarum vel earum parte; & quod tanquam princeps catholicus, aduocatus, & defenſor ſanctæ Romanæ eccleſiæ iuuabimus ipſam, ſibique aſſiſtemus contra quoſcumque occupantes, inuadentes, vel turbantes prouincias ipſas, ciuitates,loca,caſtra,vel terras,vel aliquam ipſarum, ſeu earum partem; & quoſcumque inobedientes, ſeu rebelles eccleſiæ, præcipue in prouincijs, ciuitatibus, locis, caſtris, & terris eiſdem in nullo fouebimus vel manutenebimus,ſeu per quoſcumque foueri vel manuteneri, quantum in nobis eſt, permittemus; ſed contra ipſos aſſiſtemus auxilijs, conſilijs, & fauoribus opportunis ſanctæ Romanæ eccleſiæ, ac Romanis Pontificibus, & Apoſtolicæ ſedi, quouſque rebelles & ſubditi ad plenam reuerentiam & obedientiam reducantur.

Ad patrociniũ eccleſiæ cõtra hoſtes ſuſcipiendum ſe obligat.

7 Promittimus quoque ſanctam Romanam eccleſiam & eccleſias alias, ac libertatem eccleſiaſticam & bona, iura, prælatos, & miniſtros ipſarum manutenere, conſeruare, ac pro viribus defenſare; vaſſallos quoque Romanæ eccleſiæ contra iuſtitiam non offendere: & quoſlibet deuotos & fideles eccleſiæ, etiam in imperio conſtitutos, benigne tractabimus, & contra iuſtitiam non opprimemus, neque per alium, quantum in nobis eſt, opprimi permittemus, ſed conſeruabimus in iuribus & iuſtitijs eorundem. Prædicta autem omnia & ſingula inuiolabiliter obſeruare & obſeruari facere, & nullo vnquam tempore contrauenire iurauimus ad ſancta Dei euangelia, tacto libro in manibus venerabilis patris domini Balduini archiepiſcopi Treuerenſis, & diſcreti viri Ioannis de Molans ſcholaſtici eccleſiæ Tullenſis veſtri capellani nomine Romanæ eccleſiæ & ſedis Apoſtolicæ ac veſtro, & de veſtro mandato ſpecialiter recipientium: de qua etiam receptione tam per alias noſtras, quam per ipſorum recipientium literas, ſeu inſtrumentum publicum plene conſtat. Et ad prædictorum omnium perpetuam rei memoriam, & ſanctæ Romanæ eccleſiæ ac ſedis Apoſtolicæ & Romanorum Pontificum ſecuritatem atque cautelam præſentes literas regiæ maieſtatis ſigillo munitas fecimus communiri, promittentes & obligantes nos cum omni efficacia & effectu, quod poſt imperialis diadematis coronationem ſuſceptam prædicta omnia ratificabimus, confirmabimus,& recognoſcemus, & faciemus & ſeruabimus,atque iurabimus; & de ſupradictis omnibus infra octo dies noſtras patentes dabimus literas quadruplicatas, harum ſeriem continentes ad perpetuam rei memoriam, & ad ſecuritatem & cautelam veſtram & ſucceſſorum veſtrorum & ſanctæ Romanæ eccleſiæ & Apoſtolicæ ſedis, imperialis maieſtatis typario communitas. *Dat. Lauſanæ v. id. octobris regni noſtri an. ſecundo anno Domini* MCCCX.

Clientes eccleſiæ clemẽter habendos

Accepto inſigni imperiali nũcupatum ſacramentum renouare promittit.

8 Dum Lauſanæ agebat Henricus Rex, permiſſa Ioanni Regi Boemiæ, vt docet Ioannes Villanus a, Germaniæ adminiſtratione, atque Italorum legationes, opperiebatur, exercitumque inſtruebat, confluxere ad ipſum ex omnibus pene Italiæ vrbibus Romano imperio obnoxijs oratores, atque ingentia munera obtulere. Inter quos Piſani ſexaginta aureorum millia pro ornando bellico apparatu porrexere b, æqualem pecuniarum vim imperiali ærario, cum Piſas ingreſſus eſſet, inferre polliciti. His ſtudijs ſubuectus Henricus de Italia ſuo ſubijciẽda imperio ingentes ſpes concepit, coiuitque armorum fœdera cum pluribus principibus, qui Philippo Regi Francorum erant infenſi: præterea expeditionis Italicę diem, miſſis ad demulcendos blandis pollicitationibus populos oratoribus, conſtituit, vt ſubiectis verbis refert Albertinus Muſſatus c.

a *Io. Vill. l. 9. c. 1.*

Italicæ vrbes ad Henr. oratores mittunt.

b *Id. ib. c. 7 Ant. 3. p. tit. 21. c. 2. § 4. Vver. in Henr. et alij.*

Vt populorum amores ſibi conciliaret, nuntios cum maieſtatis ſuæ literis mature nuntiare iuſſit felicem aduentum ipſius; ſeque pacem mundo daturum, iura, libertates lapſis reſtituturum, vniuerſitatum in pace degentium mores approbaturum, & reliqua regalibus extollentia ſuaſionibus corda fidelium. Intereaque confœderationes cum principibus regionum Theotonici nominis, priuataſque amicitias ſibi ſponſionibus & cæteris, quæ mortales alliciunt conquirens; ſpe etiam ſuffultus Amedei Sabaudiæ comitis alteram ex filiabus ducis Brabantiæ vxorem habentis, cui & dalphini frater adhæſit eiuſdẽ comitis Sabaudiæ gener, inque ſocias vices & Guidone Flandriæ comitis fratre incunte: ij quidem & Imperatoris aduentum ob ſtudium exoſi dicti Philippi Francorum Regis affectabant. Statutam inde diem tranſgrediendarum alpium præfixit in Lauſaniam

c *Alber. Muſſ. l. 1. c. 4.*

Deliniæ ab Henrico promiſſis.

Miſſi ad eos oratores.

-niam viciniam deſcenſui ad Longobardiæ planitiem; idemque ſe cum copijs promoturum enuntiauit. Præmiſſiſque iterum ex latere viris ſtrenuis ad partes Italiæ epiſcopis & laicis, ad vniuerſos & ſingulos imperij fideles diem nuntiantibus, qua citra montes deſcenſurus erat, vt occurrerent, ſuſfecturi viribus regalis aduentus & parituri ſalubribus eiuſdem monitis, vt regia maieſtas appeteret.

a Iord. chr. MS. Vat. ſignat. nu. 190.

9 Struxiſſe ſibi iter in Italiam Henricum magna beneuolentiæ & æquitatis oſtentatione, conſonat Muſſato Iordanus a: *Præmiſſis*, inquit, *epiſcopis & legatis, vt populorum ſibi fauorem conciliet, denuncians in pace degentibus ſe eorum laudabiles approbare mores, iniuriam paſſis reſtitutionem, vniuerſis pacem, alpes tranſgreſſus Italiam adijt.* Præcipuis ille in adeundo regno Italico Clementis ſtudijs nitebatur, cuius potiſſimum opera Cæſareum faſtigium conſcenderat: nam Clemens, cum putaret Henricum officij beneficiorumque futurum memorē, ac redactis in concordiam proceribus aduerſarum factionum, quæ diſcerpebant, Italiam, Chriſtianam religionem aduerſus fidei hoſtes, Romanamque eccleſiam tutaturum, Italos omni contentione ſolicitauit, vt Henricum Regem admitterent. Quo argumento Genuenſibus, quamuis illi iam ante feſſi Friderici tyrannide iugum Cæſarum a ſuis ceruicibus depuliſſent, cum tamen inteſtinis tum diſſenſionibus laborarent, Clemens vt eos ad noui Cæſaris pacis ſpem præferentis obſequium pelliceret, apoſtolicas haſce literas ſcripſit b.

Promotæ a Clemente eius partes.

b Lib. 5. ep. com. 59.

Dilectis filijs poteſtati, capitaneo, prioribus, conſilio, & communi Ianuenſium.

10 Exultet in gloria virtutis Altiſſimi regni culmen inclytum Romanorum: exultent magnifice ſibi ſubditæ nationes: iucundetur fœcunda lætitia populorum illius copioſa diuerſitas, & conuentum lætitiæ faciant, qui diligunt nomen eius, quoniam ecce Rex ipſorum pacificus, dono diuinæ gratiæ magnificatus gentibus, cuius vultum eiuſdem Regis terra deſiderat vniuerſa, eis veniet manſuetus, vt in ſuo ſedens ſolio maieſtatis ſolo nutu diſſipet omne malum, cogitet pacis cogitationes pro ſubditis, illamque in plebem ſuam loquatur intrepide, ac ſuæ potentiæ miniſterio ſalutari tanquam flumen aquarum multarum abundare faciat & redundare, ſicut maris gurgites, affluenter. Terribilis quidem ſuper filios hominum, qui ſua virtute dominatur in ſecula, a regalibus ſedibus cœleſtis imperij veram ad infima regna mundi pacem tranſmittens, illam in natiuitatis ſuæ mirabili ſacramento per ſuorum angelorum miniſterium glorioſum in terris fidelibus nuntiauit. Hæc eſt fructus benedictionis a Domino, per quem melliſluam cæli dulcedinem ſuſceperunt. Hæc eſt fructus pretioſus fidelibus, quem arbor iuſtitiæ, in benedictionibus plantata dulcedinis, germinauit. Hæc eſt fructus miræ pulchritudinis & decoris, quem cæleſtis agricolæ ſumma benignitas de radice charitatis eduxit: & hæc eſt fructus, de quo gentium doctor Apoſtolus & prædicator egregius veritatis in ſacro ſuæ ſalutationis eloquio, quod de conſcientia Regis emittebat excelſi, cunctorum refici corda fidelium cum ſummo deſiderio cupiebat. Nos enim ipſius inſtructi eruditione decoris huiuſmodi fructum in orbe terrarum ſuper omnia cupimus abundare, propter quod libenter ſtudia mentis noſtræ conuertimus, vt fructus ipſe in regionibus & terris regno Romano ſubiectis, & alijs partibus orbis, in quibus cultus viget fidei Chriſtianæ multiplicetur ad diuini nominis gloriam & honorem.

Datæ eo arg. literæ

Pacem commendat.

11 Dudum ſiquidem chariſſimus in Chriſto filius noſter Henricus Rex Romanorum illuſtris per ſolemnes nuncios, ad hoc ſufficiens mandatum habentes, quos ad ſedem Apoſtolicam deſtinauit, nobis, præſentibus fratribus noſtris in publico & ſolemni conſiſtorio, aſtante fidelium multitudine copioſa, electionem vnanimem de perſona ſua per venerabiles fratres noſtros archiepiſcopos & dilectos filios nobiles viros regni Alamanniæ principes, in electione Romanorum Regis vocem habentes, celebratam fuiſſe concorditer; & etiam ipſi archiepiſcopi & principes per literas ſuas, decretum ſuæ electionis continentes, ſolemniter cum humilitate debita intimarunt, petentes inſtanter a nobis per nuncios memoratos electionem per nos approbari prædictam, ſibique regiam denominationem aſcribi, & ad noſtram veniendi præſentiam vnctionem, conſecrationem, & coronam imperij de noſtris manibus recepturo terminum aſſignari.

Significat vt Henr. Romanor. Rex electus a principib. confirmatuſque ſit a ſede Apoſt.

Nos vero cum eiſdem fratribus deliberatione præhabita diligenti, prout tanti negotij grauitas exigebat, ac matura & ſolicita deliberatione diſcuſſis, quæ in huiuſmodi negotio putauimus attendenda, electionem eandem duximus approbandam, ſibi denominationem huiuſmodi liberaliter aſcribentes: ipſumque Regem Romanorum reputauimus, nominauimus, denunciauimus, & declarauimus de fratrum prædictorum conſilio, iuſtitia exigente: approbantes nihilominus & etiam declarantes, ac pronuntiantes, ſufficientem & habilem ipſum fore ad imperialis celſitudinis dignitatem; & vnctionem, conſecrationem, & Romani coronam imperij per noſtras deberi concedi manus eidem loco & tempore opportunis, & ad vnctionem, conſecrationem & coronationem huiuſmodi in baſilica principis Apoſtolorum de Vrbe recipiendas de manibus noſtris, diuina fauente clementia, certum terminum de ipſorum fratrum conſilio per alias noſtras literas, continentes præmiſſa omnia, liberaliter præfigentes.

12 Nuper autem Rex prædictus nobis per dilectos filios nobiles viros Amedeum Sabaudiæ & Guidonem de Flandria Zelandiæ comites, ac Oddonem de Grandiſono ſuos nuncios ſpeciales apoſtolatui noſtro ſignificare curauit, quod ſubditis ſuis intra Romanorum regnum in partibus Lombardiæ & Tuſciæ conſtitutis, qui nedum ciuilibus bellis, ſed etiam extrinſecis diſſidijs, peccatis exigentibus, multipliciter colliduntur, pacem dare, pro ipſis tranquillitatem exquirere; & ad reformandum inter ipſos concordiam ardenter aſpirans, pura intentione deſiderat inobedientes ſingulos & rebelles Romanæ eccleſiæ matris ſuæ, vt ab ipſis ei cum humilitate & reuerentia debita, prout conuenit, pareatur, pro eius honore ipſius eccleſiæ pro viribus ſubiugare dominio; & eccleſiarum iura & bona deperdita, & per nonnullos, qui gloriantur cum male fecerint, in diuerſis eiuſdem regni partibus occupata, in manu potenti recuperare proponit. Propter quod & alias iuſtas & rationabiles cauſas, quæ ad hoc ſuæ mentis feruorem inducunt, præfatum terminum ad recipiendum vnctionem, conſecrationem, & coronationem prædictas, ei per nos, vt præmittitur, aſſignatum anticipare diſponit, vt ſperamus, pro vtilitate communi ad prædicti regni Romanorum partes potenter & perſonaliter accedendo,

Deliberarat pacare Etruriam ac rebelles edomare.

Deſignatum ad imperiale conſecr. tempus ob id anteuertere

vt

vt per prouidam & conſultam anticipationem huiuſmodi illo, qui aſpera nouit in vias planas conuertere, faciente placatio fluctuum bellorum & diſſidiorum huiuſmodi, ac recuperatio bonorum & iurium prædictorum, & humiliatio rebellium eorumdem ſuæ virtutis miniſterio fructuoſo celerius valeat prouenire.

Sacerdotiũ deeſſe imperio non poſſe.

13 Profecto cœleſtis altitudo conſilij, in fidelibus ſuis vberum gratiarum dona multiplicans, præcelſas ſacerdotij & imperij dignitates ad plenum & vtile regimen & gubernationem ipſorum fidelium ſalutarem pia in terris dignatione conſtituit, & vt in executione fructuoſi regiminis, & in voti vnitate conformes ipſorum vniuerſis profutura concordia alterutrius fulta præſidijs opus liberius exercerent iuſtitiæ; & commodius in tabernaculis fiduciæ conſtituerent populum Chriſtianum. Præmiſſis igitur digna conſideratione penſatis, & ſperantes Regem præfatum eccleſiarum & perſonarum eccleſiaſticarum aduocatum ſolicitum & vtilem defenſorem, promotorem auidum eccleſiaſticæ libertatis, ſectatorem pietatis operum, amicum ſedulum veritatis, ac pacis & iuſtitiæ feruidum zelatorem, ac propter hoc congruis & gratioſis fauoribus aſsiſtere proponentes eidem; vniuerſitatem veſtram rogamus, monemus, & hortamur attentius, vobis nihilominus per apoſtolica ſcripta mandantes, quatenus conſiderantes attentius, quod pacis amœnitas numerum multiplicat populorum, quodque in multitudine gentium regalis celſitudinis pulchra ſerenitas reſplendet amplioribus radijs claritatis; ac prouida meditatione penſantes, quod Rex præfatus ad nullius partialitatis dexteram vel ſiniſtram, ſicut pro certo creditur, & ſpecialiter nobis per eoſdem nuntios ſuam apertiſsime ſuper hoc tam ſecrete quam publice pluries aperuit voluntatem, ſuos declinabit affectus; quodque vaſſallos ſanctæ Romanæ eccleſiæ in beneuolentia regali recipiet & ſeruabit, ac eccleſiæ prædictæ deuotos etiam in regno conſtitutos eodem in ſuis iuribus conſeruabit, nec offendet, ſeu offendi contra iuſtitiam permittet eoſdem; veſtros animos pro diuinæ & Apoſtolicæ ſedis ac noſtra reuerentia conuertatis ad pacem, & eiuſdem Regis, quorumlibet bellorum feritate depreſſa, & periculoſis fomitibus odiorum euulſis, monitis & votis ſalutaribus tanquam benedictionis filij reuerenter intendere, procuretis, vt per hoc Deum timere & Regem præfatum honorificentia debita venerari laudabiliter oſtendatis.

Hortatur Genuẽſes Pont. ne factionib⁹ aduerſus Henric. ſe irretiri ſinant.

Meritis illum honoribus afficiant.

14 Eia ergo præfato Regi non per armorum ſtrepitus, non per bellorum præcipites impetus, & non per terribiles & hoſtiles incurſus corda veſtra, ſed per vias rectas & copioſæ pacis delectabiles ſemitas præparate, ac omnia, quæ impendere ſibi tenemini, exhibere promptis animis ſtudeatis. Sic igitur monita, preces, & exhortationes & mandata huiuſmodi, quæ de præcordijs apoſtolicis confidenter emanant, ſtudeatis deuote ſuſcipere, & ſic ad efficacis exauditionis effectum veſtra ſinceritas introducat, quod per hoc noſtram & Apoſtolicæ ſedis benedictionem & gratiam vobis vberius vendicetis, & plenitudinem beneuolentiæ regalis vobis ſentiatis proinde magis piam & benignam. *Datum in prioratu de Grauſello prope Malanſanam Vaſionenſis diœceſis kal. ſeptembris anno* v.

15 Concepta eadem literarum formula Pontifex Florentinos, Mediolanenſes, alioſque Italiæ populos Romani imperij vectigales clienteſque, quorum catalogus in regeſto pontificio attexitur, ſollicitauit vt Henricum venientem exciperent, debitiſque officijs proſequerentur, cum ad laceratam bellis ciuilibus Italiam ſciſſos animos mutua pace coniungendos deuinciendoſque accedere polliceretur. Demandauit a vero Arnaldo S. Mariæ in porticu diacono Cardinali, creato in Italia ſedis Apoſtolicæ legato, vt venienti Henrico Regi in Italiæ limite occurreret, ſuamque illi in omnibus, vt officij ipſius ratio depoſceret, operam explicaret: *Præfato*, inquit, *Regi, cum ad tuam notitiam de ſuo aduentu peruenerit & fueris requiſitus ab eodem, vſque ad fines Italiæ lætanter occurres, eum bonorificentia condigna ſuſcipias & pertractes, & tua præſentia gratum & acceptabilem comitatum, prout tanti principis decet excellentiam & honorem, & officij tui requirit auctoritas, feruenter exhibeas, & aſſiſtas fauoribus & auxilijs opportunis. Et nihilominus per teipſum & alias ſolicite cum eodem ad ſtatum terrarum eiuſdem Romani regni pacificum & tranquillum labores inſtanter, & ſtudia tua ſolicitudinis, vt eiuſdem fideles regni dicto Regi, prout tenentur, pareant & intendant efficaciter, interponas. Speramus enim, vt cum eodem Rege ac tecum Domino faciente virtutem, ex Regis ipſius ac tuis operibus fructuoſis diſſenſionum terrarum ipſarum ignis veſtalis extinguetur, & eis pacis amabilis & concordiæ deſiderata ſerenitas illuceſcet.*

a Ib. ep. 60

Arnaldus Card. A. S. L. Henrico veniẽti operam commendare iuſſus.

Nec legati modo opera eſt vſus Clemens, vt Henricus ab Italis perhonorifice ſuſciperetur, verum etiã patriarcham Aquileienſem, ac Genuenſem, Florentinum, Piſanum, & Mediolanẽſem antiſtites in eiuſdem Regis obſequium pellicere eſt conatus; commendauitq; vt in adducenda concordia ac frenandis ſeditioſis Henrico ſtuderent, ea in re tum ipſius tum ſedis Apoſtolicæ gratiam, atque ingens apud omnes decus collecturi. Prouocauit b etiam ad id officium Germaniæ præſules dignitate conſpicuos, vt venientem ad recipienda imperij iura excipiendaque imperialia ornamenta Henricum ſtiparent, quo eorum potentia fultus ſuccinctuſque facilius ad obſequium aduerſarios flecteret, ac decerpendæ inde gloriæ partem ad ſe deriuarent.

Præſules inſignes Itali ſeneire cum Henr. iuſſi.

b Reg. poſt ead. epiſt.

16 Liberauit ſe eo onere Arnaldus Ferrarienſibus conuerſionibus implicitus, vtque facile in Italiam aditus muniret Henrico Pontifex, Thomam tit. S. Sabinæ presbyterum Cardinalem ſubrogauit c legationis in Inſubria, Liguria, Etruria, eccleſiaſtica ditione, Taruiſina marchia, Dalmatia, Sardinia, & Corſica gerendæ auctoritate inſtructum, vt illi comitem itineris ſe adiungeret, conſilijſque optimis informaret: *Nos*, inquit, *qui Regem ipſum ob præcelſa deuotionis inſignia, per quam nomen glorificatur Altiſſimi, & Romana eccleſia mater ſua fœcundatur honoribus, in intimis dilectionis apoſtolicæ gerimus, deſiderabiliter cupimus, vt proſperum iter faciat ſibi Deus, gratis iucundetur ſucceſſibus & votiuis, ac eius ſolium delectabilibus euentibus fulciatur, vt angelica iunioris Tobiæ comitiua lætatus proſperetur in omnibus, ad quæ diuina diſpenſatio mittit illum. Quocirca diſcretionem tuam rogamus, monemus, & exhortamur attentius, per apoſtolica tibi ſcripta mandantes, quatenus impoſitum tibi onus a Domino deuote ſuſcipiens, & perſonaliter ad partes illas accedens, dicto Regi tua præſentia gratum & acceptabilem comitatum, prout tanti principis decet magnificentiam & honorem & officij tui requirit auctoritas, feruenter exhibeas & aſſiſtas honoribus & directio-*

Thomas presbyt. Card. creatus A. S. L.

c Ep. cur. 62.

Datæ illi partes, vt Regem Rom. deducat.

Digitized by Google

ctionis opportunis. Et infra, vbi ipſum ſuam operam Regi ad flectendos in illius obſequium populos imperij clientes, ac rebelles edomandos, pacemque adducendam commendare iuſſit, hæc adiecit: *Indefeſſa quoque ſolicitudine, fili, ſtudeas laborare, quod idem Rex ſui cognoſcat humiliter beneficia creatoris, dirigat vias ſuas in ſemitis mandatorum eius, honoret eccleſiam matrem ſuam & miniſtros ipſius. Nec ipſum prætereat, quod gratioſam Romanam eccleſiam ante aſſumptionem ſuam ad culmen huiuſmodi, & in ipſa & poſt ipſam* * *fauorabilius adinuenit: ideoque tam eam quam eccleſias alias, quarum ipſa mater eſt & magiſtra, ſtudeat condignis honoribus & fauoribus honorare, earum iura diligenter protegere, conſeruare, ac toto corde & animo defenſare procuret, attendens, quod ad hoc eſt diuina prouidentia euocatus: pacem in terris amare ſtudeat, vt ſic Regis pacifici imitator firmetur iuſtitia thronus eius, &c. Dat. in prioratu de Grauſello prope Malauſan. Vaſionenſis diœceſis VIII. id. octob. anno V.*

Optimis præceptis erudiat.

* *fauorabilem*

Hæc conſtituebat Clemens, omnique ſtudio & cogitatione intendebat, vt facile iter Henrico ſine vllo bellico fragore muniret: ſed illius aduentu Gibellinorum & Guelphorum factiones, quas ſedare animo agitabat, magis recrudeſcere. Guelpharum enim partium viri principes, qui in vrbibus publicæ rei habenas tractabant, ſuſpicionibus ſuffuſi, cum Gibellinos augeri animis viderent, ne gradu deijcerentur, pertimuere. Adducit in crimen accenſi funeſti belli Florentinos Ioannes Villanus a: cum enim primum in publico concilio, quemadmodum ipſos ad concordiam cum Henrico cohortatum Pontificem vidimus, decreuiſſent ad illum Lauſanam oratores mittere, iamque neceſſarius in eam rem apparatus inſtrueretur, nonnullos proceres, qui reipublicæ gubernaculis admoti erant, ſui honoris & commodi quam publicæ pacis auidiores, rem diſcuſſiſſe. Conſentit S. Antoninus b, qui Henricum ad Guelphos & Gibellinos conciliandos, pacandamque Italiam ſpecimen præ ſe tuliſſe teſtatur.

Veniente Henr. aucta Italicæ turbę.

Florentini primũ Henrico parere deliberant, dein reſiliunt.

a Io. Vill. l. 9. c. 7.

b Ant. 3. p. tit. 21. c. 2 §. 4.

Cum Imperator, inquit, *adhuc eſſet in Lauſana Sabaudiæ, & ad eum acceſſiſſent oratores, Imperatore quærente cauſam, quare non & ipſi miſiſſent*, ſcilicet Florentini, *fuit qui diceret, hoc ideo egiſſe, quia ſuſpectum eum habebant. Ad quod ille: Non bene ſibi conſuluerunt, quoniam noſtræ intentionis erat, omnes Florentinos non partialiter, ſed integraliter habere vt viros fideles, & ipſam ciuitatem exaltare vt cameram imperij, et meliorem alijs facere. Et ita creditum eſt quod eſſet facturus, non mutaturus ſtatum tunc regentium: ſed ſuſpicioni, quia intrinſecum malum eſt, mederi non poteſt.* Mouit Lauſana ſub autumnum Henricus parte copiarum ſuccinctus, cuius ingreſſum præter Iordanum c, Bernardum d, Ptolemæum Lucenſem e, Io. Villanum f accuratiſſime deſcribit Albertinus Muſſatus his verbis g, ac pontificijs literis ante allatis conſonat.

Mouent iniuſtum bellum.

c Ior. chro. M.S. Vat. bibl. ſign. 1960.

d Lib. de Rom. Imp. M.S. Vat. bibl. ſign. 2843. ſe. chr. R. P. & geſta M.S. Cle. V.

e Ptol. Luc. l. 24. c. 40.

f Io. Vill. l. 8. c. 7. Ant. 3. p. tit. 21. c. 2. §. 4. Conrad. Vuec. in Henr. VII. c. 9.

g Albert. Muſſ. l. 1. c. 6.

17 *Mouit iter trecentis ferme haſtatis militibus peditibuſque totidem: & per iuga & colles, ſummotis niuibus, in Taurinam ciuitatem deſcendit, cui porta patuere, quemque ciues libentes accepere; quibus vicarium ſtatuit: & ad id loci nonnulli ex Tuſcia Lombardiaque partibus confluxere, aduolante fama Romanum Regem aduentare; in reſcriptiſque Cardinali datum, cui Pelagruæ cognomen erat, apud Bononiam tunc Apoſtolicæ ſedis legatum, qui & Ferrariam, expugnatis Venetis, in eccleſiæ ditionem redegerat, vt obuiam Regi pergeret, commeatum præberet in omnes vias & actus. Qui Pelagrua ijs intendere creditus, literis in aperto ſic nunciantibus, diuerſo tamen itinere Auinionem ad Papam contendit, cui quantum de perſona mutato Papa propoſito, ſubrogauit Cardinalem ad eiuſdem Regis conductus officium, qui cœpto iam itinere proficiſcens vita deficit.* Is erat Thomas tit. S. Sabinæ, vt iam ante indicatum eſt. Demandata eſt igitur ea prouincia Lucæ e Fliſco Cardinali S. Mariæ nouæ, cuius cõſilio & opera, necnon Matthęi Vicecomitis Guido Turrianus, qui Mediolanenſem tyrannidem exercebat, & archiepiſcopum Maphæi nepotem alioſque Vicecomites pepulerat, exauctoratus eſt a, & Cæſar vrbe exceptus. Deſcribit Albertinus Muſſatus b, vt Henricus magnum diſcrimen adierit, ne a Turriano, ac ſocijs Longobardia pelleretur: demum diu tergiuerſatus Turrianus, aduentuque regio & Matthæi Vicecomitis ac ſequacium factionis, Mediolanenſiumque defectionis terrore perculſus vrbis imperium illi reſtituerit; tum ſubdit.

Henrici in Italiam ingreſſus.

Lucas Fliſcus legatus Henrico comes additus.

a Io. Vill. l. 9. c. 9.

b Alb. Muſſ. l. 1. c. 8.

Mediolanũ a Turriano reſtitutũ Henrico.

Mediolani deditio non minus Henrici Romani Regis famam auxit per omnes Italiæ fines, quam vt altera Roma diceretur, & vt alterius partis rerum omnium potiretur. Tum animos imperium non affectantium nouus terror inuaſit, obſequentium ſpes extulit. Hinc mærores occulti tacitique, inde gaudia & lætitiæ apparentes in tuto diſſimulatæque. Mirabile dictu! omnes ferme Lombardiæ ciuitates ab alpibus hinc Veronam vſque, inde Mutinam incluſiue Regi fidelitatum iuramenta præſtitere, vicarios ſuſcepere, nouis legum ſanctionibus ad Regis placitum vitæ neciſque poteſtatem habituros; Alexandria dumtaxat excepta, hæc enim Roberti Apuliæ Regis præſidio tenebatur: cui & ſponte Rex *ipſe ceſſit, forſan & illum cauſa non latente*, Regum *nempe conſilia non omnia nota populis.* Patauini *Vicentinique, quos Friderici Imperatoris ſæuitia, nefandaque Ezelini de* Romano *tyrannis imperij vices obtinens necauerat a ſtirpibus, longaque dein freti quiete ſubſtitere, nihil arrogantiæ & contemptus, parumque obedientiæ oſtendentes, fauentium exemplis, rerumque ſucceſſibus ſalubria reſumunt conſilia. Bononienſes ſecus, nam & ipſi nouorum vallorum, fouearumque munimentis vrbem cinxere, plebiſcita legeſque in* Regem *Regique obſequentes ſtatuere, in quibus & Imperatoris nomen proferenti capitale ſit ſupplicium.*

Plures vrbes ad eius obſequium pronæ.

18 Feciſſe iure Bononienſes certum eſt, cum non imperij ſed Romanæ eccleſiæ clientes eſſent, & cohiberent perduelles, qui nouarum rerum ſtudio ad Henricum deſciſcere, ac veteres inter imperium & eccleſiam diſſenſiones accendere moliebantur. Ad quos etiam comprimendos præfecit Æmiliæ Pontifex c Robertum Regem Siciliæ, vt regia potentia ſeditioſos in officio contineret. Quo argumento extant literæ d ad omnes eius prouinciæ ordines datæ, quibus ipſos Roberto obſequentes eſſe iubet. Tum ea etiam ratione Roberti res firmabat, ne facile illum Henricus adoriretur bello, ac potius cum ipſo pacem ad conſtabiliendas res ſuas paciſceretur. Ornatus eo munere Robertus grates egit Pontifici, atque Arnaldo e Pelagrua Auenionem repetenti fidem ſacramento deuinxit, pollicitus e prouinciæ poteſtatem a ſe ad iuſſa apoſtolica reſtitutum iri.

Æmiliæ adminiſtratio Roberto Sic. Regi tradita.

c Lib. 9. ep. cur. 11.

d Reg. poſt eand. ep.

e Ext. in arc. S. Ang. & inter coll. Plat. iuſſu Sixt. IV. edita to. 1. pag. 349. & in M.S. Vall. ſign. lit. D n. 1. pag. 81.

Sanctiſſimo in Chriſto patri & clementiſſimo domino ſuo domino Clementi, diuina prouidentia ſacroſanctæ Romanæ ac vniuerſalis eccleſiæ ſummo Pontifici, Robertus *Dei gratia* Rex *Ieruſalem &*

Sici-

Siciliæ, ducatus Apuliæ, & principatus Capuæ, Prouinciæ, & Forta'querij, ac Pedemontis comes cum omni reuerentia & honore deuota pedum oſcula beatorum.

Refertæ officijs eo argum. lit.

Facit charitas veſtri pij patris & domini, vt plura virtutis & gratiæ de me deuoto filio imaginarie ſentiat, quam ipſa rei veritas per eſſentiam comprehendat. Sed ſine nodo dubij tenere poteſt veſtra ſincera credulitas, quod beneficia tanti patris debita gratitudine recognoſcens, ſicut deuotionis filius & reuerentiæ ſpecialis alumnus, affectibus veſtris interne placere deſidero, & iuſſionibus cum exacta deliberatione propoſiti obtemperare diſpono, in ea mentis præparatione conſiſtens, vt iuxta poſſibilitatis modum conceſſum a domino, reuerenter exequatur filius quod confidenter præcipit pater almus. Sane per honorabilem & religioſum virum fratrem Arnaldum abbatem Tutellentem nuper veſtras amabiles recepi literas tenoris & continentiæ ſubſequentis.

Clemens, &c. chariſſimo in Chriſto filio Roberto *Regi Siciliæ illuſtri, in temporalibus prouinciæ* Romaniolæ *& comitatus Brittenorij & pertinentiarum ipſius rectori.*

Pontificię ad ipſum eodem argum. lit.

19 Summo deſiderio affectantes perſonam tuam, quantum cum Deo poſſumus, honorare; quodque ſtatus terrarum, in quibus Romana eccleſia obtinet principatum, prçſeruetur a noxijs & ad ſalutaria dirigatur, attenti ſumus & vigiles, ac propenſius in intimis excitamur, vt ad prouinciæ Romaniolæ, comitatus Brittenorij, & pertinentiarum illarum, quæ ſedis Apoſtolicæ iuris & proprietatis exiſtunt, regimini eam deputemus perſonam, quæ ſe in illo feruentem exerceat, operoſam exhibeat, & præbeat efficacem; per quam fidelibus in illius degentibus opulentia pacis arrideat, faueat votiua tranquillitas, ac reddatur iuſtitiæ plenitudo. Leuantes igitur in circuitu oculos cordis noſtri, eos ad te velut ipſius eccleſiæ filium prædilectum dirigimus, & rectoriam prouinciæ & comitatus prædictorum & pertinentiarum etiam eorundem in temporalibus apoſtolica tibi auctoritate vſque ad beneplacitum Apoſtolicæ ſedis committimus, per te vel alium, quem ad hoc vicarium deputare curaueris, & per deputatos ab illo etiam exercendam; diſponendi, ordinandi, ſtatuendi, præcipiendi, corrigendi, puniendi, diffiniendi, exequendi, & faciendi in prouincia, comitatu, & pertinentijs ſupradictis quidquid honori Romanæ eccleſię ac proſpero ſtatui fidelium, prædictorum expedire cognoueris, &c. *Et infra*:

Quæ illi commiſſa auctoritas

Volumus inſuper quod rectoriam, prouinciam, & comitatus prædictos cum pertinentijs memoratis, quandocumque a nobis requiſitus extiteris, iuxta noſtrum mandatum dimittere ſine difficultate qualibet, exceptionis, contradictionis, & repetitionis cuiuſlibet onere reneāris: nec poſt ſex menſium ſpatium, a creatione ſucceſſoris noſtri Romani Pontificis computandorum, abſque eius ſpeciali commiſſione & mandato de dictis rectoria, prouincia, & comitatu, eorumque pertinentijs, ſeu regimine te aliquatenus per te vel per alium intromittas, &c. *Dat. in prioratu de Grauſello Vaſionenſis diœceſis* XIV. *kal. ſeptembris anno quinto*.

20. Viſis igitur præfatis literis & perlectis, & ijs, quæ continebantur in illis, in examine rectæ conſiderationis adductis, quia Siculi belli præteriti longa diffuſaque diſcrimina multifariam exhauſerunt ærarium regium, & vires patrimonij minuerunt, aſſumptionem dicti regiminis, meis ſumptibus & laboribus imparem, nec regionis qualitas, nec agendorum imminentia ſuadebat. Sed penſato veſtræ ſinceritatis affectu, qui ad mei ſtatus & honoris augmentum feruenter aſpirat, quodque ſeruitia ſanctæ matris eccleſiæ probabiliter & modeſte declinare nequeo, quin potius illa teneor patenter aſſumere, & cum efficacia virium totis ſtudijs promouere; iactans meum cogitatum in Domino & in ſpe ac fiducia veſtri præſidij paternalis, rectoriam ipſam ad honorem veſtrum & eiuſdem eccleſiæ cum deuotione ſuſcepi; prædicta omnia ſingula, in præſcriptis literis veſtris contenta, expreſſe ratificans & acceptans, ac de obſeruandis eiſdem iuxta formam & modum per dictatum ſeriem traditos in manu venerabilis patris domini Arnaldi Dei gratia S. Mariæ in porticu diaconi Cardinalis Apoſtolicæ ſedis legati, dicto Abbate Tuellenſe præſente & alijs de meo conſilio, corporaliter ad ſancta Dei euangelia præſtiti iuramentum. In cuius rei teſtimonium præſentes literas duplicatas iuſſi fieri, & aurea bulla meæ maieſtatis impreſſa typario communiri. *Datum Florentiæ per Bartholomæum de Capua militem logothetam, et protonatarium regni Siciliæ anno Domini milleſimo trecenteſimo decimo, die ſeptimo octobris nonæ indictionis, regnorum meorum anno ſecundo*.

Significat Rex Arnaldo Card. legato fidē ſe deuinxiſſe.

Robertus Florentiæ præturam accipit.

a Io. Vill. l.9.c.8. Ant. 3. p. tit. 21. c. 2. §. 4.

Cum Hērico fœd' paciſci molitur.

21 Acceſſerat, vt ex appoſita hiſce literis loci & diei nota confirmatur, aliquot ante diebus Florentiam Robertus Rex, quem ciues prætorem vrbis renuntiarunt [a], ſubiitque Florentiæ ad IX. kal. nouembris. Quo tempore operam ad conciliandos diſſentientes inter ſe Guelphos defixit: quamuis odiorum pertinacia regiam induſtriam eluſerit. Ingrata ea res fuit Henrico Cæſari, cum quo ita paciſci concordiam affinitatemq; cupiebat Robertus, vt Etruriæ præfecturam alicui e fratribus demandaret, ne Gibellini ſocios Guelphos opprimerent: ſed pacem aſpernatum Henricum viſuri ſumus. Porro Germani [b] nonnulli Clementem inique carpunt, quod Robertum Æmiliæ præfecerit: cum id iuſte factum conſtet, ne Henricus eccleſiaſticam ditionem ſibi ſubijceret: cum etiam in eundem Pontifex non ſine rerum ſuarum damno pronior fuerit, adeo vt hoc anno Ludouicum Sabaudæ regiæ principem Cæſari fœdere coniunctiſſimum, Vrbis ſenatorem creauerit [c]. Verum Henricus poſtea ingreſſus Romam, non minus illam, quam cæteras imperij vrbes tributis exinanire pertentauit, ditionis eccleſiaſticæ vaſtauit agros, ſeditiones conflauit in vrbibus pontificijs, vniuerſam Italiam in Germaniæ prouinciam redigere meditatus: huius vero cauſa concitaræ quidem anno ineunte Romæ grauiores ſeditiones, quæ e procerū mutuis odijs emerſere. Ad quas ſopiendas Pontifex Guillelmum e S. Marcello Minoritam nuntium ſuum creauit [d] parteſque ei impoſuit, vt patritiorum iras mulceret, quive apoſtolica detrectaret imperia, notaret. Tum Vrbis principes viros literis amantiſſimis adhortatus [e] eſt, vt in mutuam deſcenderent concordiam, minaſque iuſtiſſimas, ſi paterna monita ac iuſſa reſpuerent, intentauit. Porro ſuperioris anni menſe octobri, vt refert Ioannes Villanus [f], Vrſini & Columnenſes in Romano agro magno irarum ardore concurrere.

b Vuecer. in Henr. VII. & aliſ.

Clemens inique a Germanis traductus

c Lib.6. ep cur. 31.

Henrici in Clemētem perfidia.

d Lib.5. cur ep. 1.

Diſſenſiones in vrbe concitatæ.

e Ib. ep. 2.

Vrſini & Columnēſes ſe perſequuntur bello.

f Io. Vill. l.8.c.117.

22 Hoc anno Ferrariæ perniculoſiſſima coniuratio nonnullorū factioſorum ſanguine extincta a

Car-

Digitized by Google

Cardinale legato eſt, de qua antequam diſſeramus præmittenda ea videntur, quæ ordine temporum præceſſere. Decreti fuere ineunte anno a Ferrarienſibus oratores ad Clementem V. ſedentem Auenione, vt in publico Cardinalium ſenatu ſolemni ritu profiterentur, Ferrariam ſedis Apoſtolicæ ditioni obnoxiam, ac ſi aliquandiu Areſtinorum iugum tuliſſent, non iure ſed vi ac tyrannide ad eorum obſequia adactos fuiſſe. Cumque ad excutiendam ſeruitutem Venetos in auxilium exciuiſſent, in tantas anguſtias ab iis Ferrariæ dominatum affectantibus compulſos, vt demum ad Romanum Pontificem veterem ac iuſtum Ferrariæ dominum, cui ſe ſuaque omnia addicebant, confugerint. Perfuncti ſunt ea legatione Guido Ferrariæ epiſcopus, Pignatonus, Antonius de Alexio, Othobonus & Naſcimbene ex omnibus ordinibus lecti, qui his verbis Pontifici Ferrarienſium fidem obſtrinxere a.

Ferrarienſes mittũt ad Clem. oratores, qui vrbẽ eccleſiæ obnoxiã profiteantur.

a Ext. inſtrum. inſertum ep. cur. 40. l. 5. Clẽ V. Quo ritu geſta res.

23 *Nos frater Guido epiſcopus Ferrarienſis, Pignatonus de Pignatonibus, Antonius de Alexio iudices, Vaſallus mercator, Othobonus dictus Bacbarius & Naſcimbene de Brinis notarij, ambaſſiatores & ſyndici populi & communis Ferrariæ, noſtro nomine & totius cõmunis & populi ciuitatis eiuſdem, cuius ſyndicatum cum pleniſſima poteſtate in præſentia ſanctitatis veſtræ & ſacri collegij dominorum Cardinalium exhibemus, profitemur & agnoſcimus ciuitatem Ferraria ab initio fundatam fuiſſe per ſummum Pontificem in ſolo eccleſiæ Romanæ ipſius ſumptibus & expenſis, & ab eadem dotatam, ordinatam, & populorum multitudine decoratam fuiſſe. Cumque poſtmodum proceſſu temporis per oppreſſionem Deſiderij Regis Longobardorũ ſeruituti ſubiecta fuiſſet, per miniſterium Adriani felicis recordationis ſummi Pontificis, inuocato ad hoc brachio inclytæ memoriæ Caroli Regis Francorum, reſtituta extitit eadem ciuitas priſtinæ libertati, & diutius in debita libertate permanſit.*

A noſtr. cõditam a Rom. Pont. in eccleſiæ ſolo.

Caroli Regis Franc. virtute e Deſiderij tyrannide ereptam.

Tempore vero poſtmodum ſuccedente tyrannica peſtis Salinguerra ciuitatem eandem ſeruili conditioni ſuppoſuit, & eam longis temporibus quaſi ſeruam ſuppeditauit, tyranniceque tractauit. Quod ſancta Romana eccleſia pia mater diligenter attendens, & filiorum ſuorum ciuium Ferrarienſium calamitati compatiens, ad illas partes deſtinauit legatum, & contra ipſum tyrannum exercitum maximum congregauit, ſicque victam ciuitatem & eius comitatum, diſtrictum, atque populum a dicta ſeruitute tyrannica liberauit, & ſub dominio eccleſiæ redegit & reduxit. Quapropter recognoſcimus & auoamus ciuitatem Ferrarienſem cum pertinentijs ſuis et diſtrictu, ac totum comitatum Ferrariæ fuiſſe ab antiquo et a fundatione ipſius ciuitatis, et eſſe de dominio temporali Romanorum Pontificum et ſanctæ Romanæ *eccleſiæ. Super quo recognoſcimus priuilegia, et regeſta, et librum cenſualem eiuſdem* Romanæ *eccleſiæ, et ea quæ continent vera eſſe et indubitata, et eis, quantum ad nos attinet, fidem nomine quo ſupra plenariam adhibemus.*

Redactam poſtea in ſeruitutẽ.

Reſtitutã a legato apoſt. libertati.

24 *Item profitemur et agnoſcimus, quod pro eo tempore, quo dicta ciuitas, comitatus, et diſtrictus ipſius fuerunt ſub manu quondam marchionum Eſtenſium, non voluntarie ſubfuerunt eiſdem: obedierunt autem, et eorum dominium de facto agnouerunt, ſed per violentiam et metum mortis et cruciatus corporum, quibus reſiſtere non potuerunt propter nimiam ſæuitiam ipſorum et tyrannicam poteſtatem: ſed ſuſpirabant et gemebant ſub indebitæ ſeruitutis mole, aſpirantes ac deſiderantes cum multis gemitibus videre tempora, quæ nunc vident, videlicet quod ad naturale dominium ſanctæ Romanæ eccleſiæ redirent ſub vero dominio ipſius, et regimine regerentur et defenderentur, a tyrannorum impreſsionis, perſecutionis, et vſurpationis moleſtia liberati. Qui tyranni neque centenaria præſcriptione quidquam de iure ſanctæ Romanæ eccleſiæ diminuere potuerunt, eo quod tyrannica et violenta poſſeſſio caret bono principio et medio; per quod concluditur, quod et fine: licet nec tempus centum annorum, immo etiam nec ſeptuaginta defluxerent: propter quod ius et dominium ſanctæ* Romanæ *eccleſiæ intactum eſt, et extitit ac illæſum, vt tunc et nunc et medio tempore dominiũ illibatum ipſius eccleſiæ eſt et fuit. Verum omnipotens Deus, qui ſuo alto conſilio de malo bonum elicit, pro ſua ſancta Romana eccleſia et pro nobis communi & populo Ferrarienſi ijs diebus operatus eſt magnalia. Benedictus ipſe.* Et nonnullis interiectis, vbi deſcripſere Venetos eiectis iis, qui ipſos oppreſſerãt, tanto ad eos ſibi ſubijciendos impetu incurriſſe atque vndique cinxiſſe periculis, vt in extremas anguſtias adducti ad ſummum Pontificem, vt iuſtum dominum confugerint qui cum ipſorum malis motus Arnaldum Sanctæ Mariæ in porticu diaconum Cardinalem miſiſſet, e præſenti diſcrimine feliciſſime emerſerint, tum ſubijciunt.

Paruiſſe vi & iniuria Areſtinis principibus.

Illorum poſſeſſionem non attuliſſe præſcriptionem.

25 *Veſter autem populus Ferrarienſis de faucibus Venetorum, in quas pene lapſi fuerant, erepti nunc per manum veſtram validam, ſanctiſsime pater, liberati et in tuto poſiti, et plena libertate fruentes, ad gratiarum actiones aſſurgunt, vt vaſſalli domino ſuo ſeruire parati. Certe profitemur, quod ſi ſuper dominio Ferrarienſis ciuitatis & diſtrictus vos, ſanctiſſime pater, & ſancta Romana eccleſia illum ab antiquo non haberetis titulum, quem vos habere recognoſcimus, pro hac defenſione, tuitione, & liberatione populi Ferrarienſis a tyrannide Venetorum, quas in præſenti manus glorioſa veſtra operata eſt, iuſtum eſſet ciuitatem & diſtrictum Ferrariæ veſtro ſubdi dominio temporali. Cum enim ciuitas Ferrarienſis & comitatus a cuiuſque dominio & poteſtate, præterquam Romanæ eccleſiæ, ſint liberi & immunes, nulli facerent iniuriam, ſi in vicem tanti beneficij ſuſcepti ſe & ciuitatem, comitatum, & diſtrictum, & omnia bona ſua, mobilia & immobilia, ſubijcerent veſtro & ſanctæ eccleſiæ dominio temporali.*

Noua pactione ius vrbis in Pontificẽ transferunt.

26 *Eapropter, quia veſtra fuit ciuitas & totus comitatus & diſtrictus Ferrarienſis ab antiquo & a fundatione ipſius ciuitatis ex cauſis & priuilegijs contentis in regeſtis S.R.E. & continue veſtra permanſit, vt & nunc de veſtro dominio ſit, vt ſupra profeſſio a nobis emiſſa declarat; ideo dominium ipſius, quod etſi veſtrum non eſſet, vt eſt & fuit, ob hoc quod a vobis ſuſcepimus in hac neceſſitate beneficium, vt præmiſſum eſt, vobis & eccleſiæ Romanæ ſubdi & concedi deberet, &c.* Ampliſſimis verbis Clementem V. eiuſque ſucceſſores Ferrariæ legitimum dominum ſalutant, atque in illum omnia comitatus iura transfundunt concepta hac verborum formula.

Vetera redintegrata iura.

27 *Quapropter nomine, quo ſupra, vobis dicto domino noſtro Clementi V. & veſtris ſucceſſoribus & eccleſiæ Romanæ recognoſcimus & profitemur, offerimus, reſignamus, concedimus, ſubijcimus, transferimus, ac ſubmittimus quantum poſſumus & ad nos pertinet, licet omnia prædicta & infra ſcripta ſint veſtra & eccleſiæ* Romanæ, *ac fuerint ab antiquo & a fundatione ipſius ciuitatis, omnia pedagia,*

Adiuncta veteribus recentia.

datia

dacia, telonea, riparia, aquas, aquarum decurſus, iuriſdictiones altas & baſſas, merum imperium atque mixtum, gladij poteſtatem, atque omnimodam iuriſdictionem, & bona & iura omnia, quocunque nomine cenſeantur, quæ ipſa ciuitas & populus Ferrarienſis ſeu quiuis ibidem præſidens ſoliti ſunt tenere, poſſidere vel quaſi, ſeu exercere per ſe vel per alium quocumque nomine ſiue modo in dicta ciuitate, comitatu, & diſtrictu Ferrariæ, &c.

Oblata a Ferrarienſibus admittit Pontif.

a Ead. ep. cur. 40.

28 Admiſit, Cardinalibus aſſentientibus, Clemens iuſta Ferrarienſium vota, ipſoſque cæterorum eccleſiæ fidiſſimorum clientum ac ſtudioſiſſimorum ſubditorum numero reſtituit. Qua de re diploma apoſtolicum a ad transfundendam poſteris rei geſtæ memoriam edidit, in quo Ferrariam demonſtrat iuris fuiſſe pontificij ab ipſis etiam lapſis retro temporibus, quibus Carolus Magnus, in eccleſiæ auxilium prouolans, ipſam e Deſiderij Longobardorum tyranni faucibus eripuit; ac ſi in principum potentiorum interdum ceciderit ſeruitutem, non tamen obſoleuiſſe iura eccleſiæ: eaque demum poſt varias temporum procellas inſtaurat, ſancitque b his verbis.

b Ead. ep.

Decretū Clem. de Ferrariæ dominio & clientela acceptis.

29 *Auctoritate*, inquit, *apoſtolica inuiolabiliter ſtabilimus, vt ſemper ſub immediato dominio & protectione ipſius Romanæ eccleſiæ ipſa cum eius bonis, comitatu, territorio, & diſtrictu permaneat, nec ab eius dominio & iuriſdictione ſubtrahi, nec alienari perpetuo valeat quoquo modo, nec ad alterius perſonæ, vel ciuitatis, aut communitatis dominium peruenire; quodque in ciuitate ipſa ſemper ſit vnus vicarius ponendus per nos & ſucceſſores noſtros & eandem Romanam eccleſiam, clericus vel laicus iuxta noſtræ beneplacitum voluntatis, &c.* Decernit vt is, cui id munus demandandum ſit, nulla conſanguinitate aut affinitate eos viros principes, qui antea Ferrariæ imperitarant, contingat; aliaque ſtatuit. *Dat. Auen. III. id. febr. pontificatus noſtri anno V.*

Quis Ferrariæ præfectus.

c Ibid. ep. cur. 41. et 42.

d Ib. ep. 37.

Sanxit etiam alia plura ad temperandum optime ciuitatis illius ſtatum, vt pacis amœnitate ſub clientela apoſtolica c potiretur, vti oſtendunt literæ ad Guillelmum e Brunekello vicecomitem datæ, quibus ipſi eam præfecturam commiſit d. Erupit paulo poſt conflata a nonnullis profligatis viris periculoſiſſima conſpiratio ad Ferrariam ab eccleſiæ obſequio diuellendam, auctore Salinguerra: perductaque ad infelicem exitum fuiſſet, inquit Ioannes Villanus e, ni Arnaldus e Pelagru S. Mariæ in porticu diaconus Cardinalis A. S. L. Bononienſium ſtipatus copijs, eo prouolaſſet. Studioſorum enim eccleſiæ illius præſentia confirmati animi, aduerſariorumque debilitati: cumque is ſpecie componendæ diſcordiæ vrbis conſilium in arce, cui Thedaldi nomen eſt, cogiſſet, triginta ſex e præcipuis, qui facem ſeditioni ſubiecerant, comprehenſos ſuſpendio necari iuſſit, cuius ſupplicij terror cæteris frænum iniecit.

Coniuratio Ferrariæ in pontificios cōflata.

e Io. Vill. l. 9. c. 4. Pign. l. 4.

Illius auctores neci ſuſpēdio.

f Io. Vill. l. 9. c. 2. Alb. Muſſ. de Geſt. poſt Henr. l. 2. c. 1. Diarium Ven. M.S. Guill. et Albrig. Cortuſ. l. 1. c. 10. Boniſ. l. 7.

Boamundus Theupulus Venetijs cōiurat in ſenatum.

30 Diſcuſſa f eſt eodem tempore Venetijs infelici pariter perduellium exitu coniuratio, quæ in Petrum Gradenicum ducem ſubornata fuerat. Præcipuus illius auctor Boamundus Theupulus fuit, quem plures in ſuas partes præmiorum ſpe verborumque lenocinijs pellexiſſe refert diarium Venetum MS. atque in proditores die decima quinta iunij, patefactis eorum conſilijs, ad arma conclamatum; cumque coniuratorum vexillifer fugam corriperet, fœminam, quæ clamore populi excitata ad feneſtram accurrerat, ſaxo fugientis ceruices percuſſiſſe, eoque ictu exanimatum, moxque a furenti populo in fruſta gladijs conciſum fuiſſe. Teupulum vero ducem coniurationis Taruiſiū euaſiſſe narrat Bonifacius.a Deſcribit cōiurationis oppreſſe ſeriem Petrus ipſe Gradenicus dux in literis ad Delphinum prætorem Venetorum in Armenia commorantium datis b, ex quibus hiſtoriæ veritas illuſtrabitur.

Eius vexillifer infelici exitu perit.

a Boniſ. hiſt. Taru. lib. 7.

b Ext. in M.S. appen ad hiſt. M. S. Andr. Dand.

Petrus Gradenico Dei gratia Venetiarum, Dalmatiæ atque Croatiæ dux, dominus quartæ partis & dimidij totius imperij Romaniæ, nobili & ſapienti viro Gregorio Delphino de ſuo mandato baiulo Armeniæ, fideli dilecto ſalutem & dilectionis affectum.

De eadē coniuratione literæ.

Per alias noſtras literas denotauimus vobis inauditum ſcelus per prodirores præſumptum: ſed illud ad cautelam vobis prouidimus ſerioſius iterare, videlicet quod ille nequiſſimus proditor & ſeductor, iniquitatis filius & maledictionis alumnus Baiamons Teupulo, beneficiorum, honorum, & dignitatum progenitoribus eius per commune Venetiarum eorum meritis collatum ingratus, propter quæ habebat ſtatum noſtrum & communis Venetiarum vt pupillam oculi cuſtodire, Marcus Quirino de domo maiori, & cæteri de ipſa domo, qui ſe Venetijs repererunt, Petrus Quirino ſanctæ Iuſtinæ & Marcus eius filius, Andreas Dauro & Paulus Quirino filius Marci procuratoris eccleſiæ S. Marci, & aliqui alij nobiles de Venetijs quamplures contra nos & noſtrum dominium inierunt, & forbannitos & malandrinos & forenſes, quot potuerunt, collegerunt ſecū: & in vigilia S. Viti, de nocte omnes prædicti recollegerunt ſe ad domum dicti Baiamontis, intendentes ſummo mane omnes per potentiam deuenire ad noſtrum palatium debellandum. Sed nos hæc ſentientes illa nocte, ſtatim id fieri notum fecimus conſiliarijs noſtris, capitibus de quadraginta, officialibus de nocte, aduocatoribus communis, & multis alijs nobilibus Venetiarum, & alij bonæ genti: qui ſtatim venerunt ad nos, ſicut debuerant prærer ipſum Andream Dauro, qui conſpirauerat cum eiſdem; & nos cum eis & alia bona gente nobilibus, & alijs, quos pro honore noſtro & ſuo, ac pro conſeruatione boni ſtatus terræ traxerant ad nos, in plateam deſcendimus aliquantulum ante diem, vt obuiaremus eiſdem.

Qui fuerint eius ſigniferi.

Et paulo poſt ipſi cum multitudine armatorum ad arma diſcooperta, & vexilla explicata, cum clamoribus & tumultu vſque ſuper plateam effrænata audacia ſe duxerunt. Quod nos videntes cum prædictis nobilibus & alijs bonis ciuibus Venetiarum, qui nobiſcum erant, viriliter inſurreximus contra eos, & manu potenti, cum duro tamen & aſpero bello, cum adiutorio Dei & euangeliſtæ ſui beati Marci repreſſimus & conculcauimus, per durum exercitum gladiorum plures occidentes ex eis, inter quos fuerunt dicti Marcus Quirino & filius eius Benedictus, qui remanſerunt ſuper plateam gladijs trucidati, vt eorum merita requirebant, & multi ex eis fuerunt grauiter vulnerati: reliqui vero, qui remanſerunt viui, non valentes tam durum impetum ſuſtinere, reduxere ſe in Riuoaltum, prout melius potuerunt, & domum communis, quæ eſt in capite pontis Riuoalti, in qua moratur magiſter Petrus medicus, armis & hominibus munierunt, leuauerunt pontem, ſe fortificarunt in Riuoalto. Sed nos fecimus gentem noſtram quieſcere, non recedente aliquo de platea: & circa veſperas miſimus virum nobilem Vgolinum Iuſtiniano de noſtro

Prælium inter ducem & cōiuratos.

Pulſi coniurati in Riuoaltū perfugiūt.

ſtro mandato poteſtatem Clugiæ, qui cum multis Clugienſibus applicuerat illa hora, & viros nobiles Antolinum Dandulo & Balduinum Delphino, quos fecimus capitaneos gentis noſtræ, cum multis alijs nobilibus & alia bona gente: qui omnes iuerunt ad dictam domum munitam per eos & ceperunt per vim, aliquos occidentes ex eis, & debellare pontem & Riuoaltum ceperunt. Quod ipſi videntes non expectauerunt, ſed exiuerunt de Riuoalto & de terra, & debent ire nobiles de noſtro conſenſu ad noſtra mandata ad illos confines, quos volumus ſibi dare, & reliqui ad noſtram miſericordiam debent ſtare. De noſtris autem in prædictis nemo, Dei gratia, fuit occiſus, nec ad periculum vulneratus. Poſtmodum B. Baduarius principalis auctor conſpirationis prædictæ, qui cum gente armata de partibus Paduæ veniebat Venetias, vt intereſſet prædictis, incidit in noſtras manus, cui mediante iuſtitia, de voluntate noſtri maioris conſilij caput fecimus amputari, & duobus alijs qui cum eo fuerunt, & quinque alios ſuſpendi per gulam, vt ipſorum merita requirebant. Ita quod per Dei gratiam terra Venetiarum nunquam fuit in tanta quiete, nec in ſtatu tam pacifico, quantum eſt. *Dat. in noſtro ducali Palatio die* XXVII. *iunij* VIII. *ind.* MCCCX.

Riuoalto deturbati.

Princeps coniurationis capite truncatus.

31 Seruauit quidem Venetam rempublicam Deus ex ingenti periculo, cuius iras paucis aute menſibus flexerant, miſſis ad ſedem Apoſtolicam oratoribus, vt fidelium conſortio templiſque reſtitui ſupplices poſtularent, commiſſumque ob inuaſam Ferrariam facinus expiarent. Demandatam eam prouinciam Carolo Quirino & Franciſco Dandulo patritijs docent confectæ ea de republicæ tabulæ, quæ cum inſignia religionis atque obſeruantiæ erga ſedem Apoſtolicam argumenta contineant, a nobis adducendæ viſæ ſunt a.

a Ext. in l. priu. Rom. eccl. to. 3. pag. 218. Ext. alia in arce S. Angel. & inter coll. Plat. et iuſſu Sixt. IV. edita to. 1. pag. 346. & in M.S. Vall. ſign. lit. B. n. 12. pag. 176. et typis euſa ex typog. Vat. inter monitoria et declar. cōtra Venet.

In Chriſti nomine. Amen. Anno eiuſdem natiuitatis milleſimo trecenteſimo decimo, indictione octaua, die XIX. *menſis martij, præſentibus Petro Nanno filio D. Marci Ranſi de* Tergeſto, *Petro Longo notario de Tergeſto, Rodulfo Boyardi notario, de Tergeſto, Othone de Alba ciue Tergeſteno, Paſchale de Goya de Tergeſto teſtibus rogatis & ad hæc ſpecialiter conuocatis & alijs, congregato maiori & generali conſilio ciuitatis Venetiarum in ſala maiori ducatus Venetiarum per ſonum campanæ & voces præconum, vt moris eſt in ciuitate Venetiarum, coram magnifico & excellenti viro domino Petro* Gra*denico, Dei gratia Venetiarum, Dalmatiæ, atque Croatiæ duce inclyto, & domino quartæ partis & dimidiæ totius imperij* Romaniæ, *& eius conſilio, & eiuſdem domini ducis voluntate & auctoritate; in quo conſilio fuerunt congregatæ duæ partes conſiliariorum ipſius maioris & generalis conſilij & quaſi omnes, ipſum maius & generale conſilium, & homines ipſius maioris & generalis conſilij cum ipſo domino duce, & eius conſiliarijs, & ipſe dominus dux & eius conſiliarij cum ipſo maiori & generali cōſilio, plena et vnanimi voluntate ac nemine diſcordante nomine ſuo tanquam ſingularium perſonarum dicti communis, vniuerſitatis, et diſtrictus ac ſubditorum et fidelium ipſorum adhærentium, coadiutorum, valitorum, et fautorum, et cuiuſque ipſorum, cupientes ſuorum imitari veſtigia antiquorum et in ſinceritatis fide, deuotione, atque gratia ſacroſanctæ Romanæ ac vniuerſalis eccleſiæ matris eorum, ac ſanctiſſimi et reuerendiſſimi in* Chriſto *patris et domini domini* Clementis *diuina prouidentia Papæ V. omni mentis puritate conſiſtere; fecerunt, conſtituerunt, et creauerunt et ordinauerunt, nobiles et honoratos viros, dominos Carolum Quirino et Franciſcum Dandulo ciuitatis Venetiarum ciues, licet abſentes tanquam præſentes, et quemlibet eorum in ſolidum, ita quod non ſit melior conditio occupantis, ſed quod vnus eorum incœperit, alter proſequi valeat et finire; ſuos et dicti communis, vniuerſitatis, et diſtrictus, et ſingularium perſonarum ipſorum, et cuiuslibet eorundem, veros et legitimos ſyndicos, procuratores, actores, factores, et nuncios ſpeciales ad præſentandum ad pedes ſanctiſſimi patris et domini domini Clementis diuina prouidentia Papæ V. et ſanctitati ac clementiæ ſuæ omnem reuerentiam exhibendam, et ab eius benignitate veniam, gratiam, et miſericordiam humiliter implorandam; et ad ſupplicandum eidem humiliter, vt abſolutionis beneficium, ſecundum formam eccleſiæ a quibuſuis excommunicationum ſententijs, et a culpis, offenſis, exceſſibus, iniurijs expreſſis, et damnis datis, et alijs quibuſcumque violentijs perpetratis, commiſſis, et illatis per dictos dominum ducem et Venetos ac perſonas quaſcumque ciuitatis Venetiarum et diſtrictus, et ſingulares perſonas ipſius ciuitatis et diſtrictus, eorumque valitores, auxiliatores, complices, et fautores, vel alios de mandato ipſorum in ciues et ciuitatem Ferrarienſem, comitatum, et diſtrictum eorum, ipſorumque auxiliatores, valitores, defenſores, et quemlibet eorum, ac bona ipſorum mobilia et immobilia; necnon ſuper his omnibus et ſingulis, et ſuper alijs quibuſcumque ab his dependentibus et connexis eiſdem et eorum circumſtantijs vniuerſis, et ſuper quibuſcumque offenſis et damnis, quæ ſint vel dicantur ab ipſis, vel ipſorum aliquo illata vel data, ſcienter vel ignoranter quomodolibet aduerſus dominum Papam, ſeu legatos, vel nuncios ipſius, ac homines et vaſſallos eiuſdem, vel alias contra ipſam Romanam eccleſiam quoquo modo; dignetur eis et cuilibet eorum nomine prædictorum, et ſingularium perſonarum ipſorum impendere miſericorditer et largiri: et ad petendum humiliter eccleſiaſticum interdictum poſitum tam in ciuitate Venetiarum ſeu in perſonis ciuitatis ipſius, quam in alijs quibuſcumque perſonis et terris, ac locis eis ſubiectis, vel alijs eorum occaſione, de gratia et iuxta formam eccleſiæ relaxari, et a ſententijs excommunicationum abſolui; et nomine quo ſupra ad implorandum, petendum, et obtinendum beneficium reſtitutionis in integrum.* Et infra: *Et ad petendum humiliter pacta, quæ habuerunt et habent cum quibuſcumque perſonis, terris, locis, collegijs, et vniuerſitatibus; et priuilegia, honores et iuriſdictiones ipſorum domini ducis, communis, vniuerſitatis, et diſtrictualium ipſorum ampliari, maiorari, gratificari, et gratioſiora concedi; et ſuper his quaſcumque literas impetrandum: dantes præfati dominus dux et conſiliarij inſimul modo, quo ſupra, præfatis duobus ſyndicis vel procuratoribus ſuis, et eorum cuilibet, plenam et liberam poteſtatem, ac ſpeciale mandatum in ipſorum animas iurandi, et iuramentum præſtandi de parendo mandatis ipſius domini Papæ, et Romanæ eccleſiæ ſuper omnibus et ſingulis ſupradictis, et quolibet præmiſſorum: ſatiſfaciendi etiam ipſi domino Papæ et eccleſiæ Romanæ et eius ſubditis et vaſſallis, valitoribus etiam et fauentibus de his omnibus et ſingulis, pro quibus præfatæ ſententiæ ac proceſſus habiti, lati, et facti fuerunt: obediendi quoque ac parendi ſuper omnibus et ſingulis, et ſuper alijs quibuſcumque tam pendentibus vel connexis eorum, quam circumſtantijs vniuerſis, ipſius domini Papæ et Apoſtolicæ ſedis beneplacitis et mandatis; et promittendi nomine quo ſupra, ſe et ipſos ipſa mandata et beneplacita* acci-

Oratores a Venetis ad Pont. miſſi.

Ad id muneris qui delecti.

Iubentur veniam præteritorum ſupplices depoſcere.

Inſtare vt cenſuris ſoluantur.

Inſtruuntur auctoritate, vt Venetos ad excipiẽda eccleſiæ imperia denunciant.

accipere ac ſeruare, & firma ac rata ſemper habere ac tenere, & nunquam contrafacere vel venire, &c.

Implorāt Veneti in Cardd. cōſiſtorio miſericordiā Pont.

32 Perfunctos impoſito ſibi munere Franciſcum Dandulum & Carolum Quirinum Venetorum oratores, atque in publico Cardinalium conſiſtorio, præſente circumfuſa populi multitudine, pontificijs imperijs in illatis damnis atq; iniurijs ſarciendis parituros ſacramento ſpopondiſſe, veniamque & priſtinam gratiam eccleſię popoſciſſe, teſtatur Pontifex in literis lapſo abhinc triennio datis a, quibus cenſuras diſſoluit. Conſenuit enim is concordiæ tractatus, cum Petro Gradenico duce, a quo erant miſſi, e viuis erepto, habenas reipublicę corripuiſſet Marinus Georgius de quo hæc appendicis ad hiſtoriam Andreæ Dandali auctor b: *Huius tempore Venetorum prouincia ob Ferrariæ dominium*, affectatū ſcilicet, *in excommunicatione permanſit*. Sed illius ducatus integrum annum non tenuit, ipſique ſucceſſit Ioannes Superantius, qui c Franciſcum Dandulum, mortuo iam Carolo Quirino eius collega, ad Clementem redire iuſſit, vt pacem redintegraret: cuius opera demum Veneti in gratiam cum eccleſia reſtituti, de quibus ſuo loco d. Iam ad res Gallicas orationem deducimus.

a Lib. 8. ep. com. 130.

Retardata ob ducis mortem eorum reconciliatio. Petro Gradenico ſuccedit Marin. Georg.

b M. 1. app. ad hiſt. Dandal.

Huic morienti Ioā. Superantius ſubrogatus.

c Clem. l. 8 ep. cō. 130

d An. Chr. 1313. n. 32. 33.

33 Decreuit IV. kal. ſeptembris Pontifex e Iacobum epiſcopum Aueniorenſem ad Philippum Galliarum Regem, vt ardua cum ipſo negotia agitaret. Ac ſane plura grauioria momenti tum pro Lugdunenſi controuerſia componenda, Belgarum pace confirmanda, vindicanda a calumnijs Bonifacij VIII. memoria, tractanda in Viennenſi concilio Templariorum cauſa interceſſiſſe, docent eo argumento pontificiæ exaratæ literæ. Vtque a Lugdunenſibus turbis ducamus exordiū: exaſperarant f adeo in ſe Lugdunenſes ob adminiſtros regios nonnullis iniurijs affectos Philippi Francorum Regis iras, cuius auctoritatem ac iura labefactaſſe videbantur, vt is Ludouicum maiorem natu filium, materno titulo regem Nauarræ, paternique ſceptri futurum heredem, vna cum fratribus ac principibus florentiſſimo ſuccinctum exercitu ad exigendas de Lugdunenſibus pœnas mitteret.

e Lib. 5. ep. cur. 57.

f Ib. ep. cur. 43.

Lugduni in regios adminiſtros concitatæ turbæ. Rex Nauarręexercitum in eiues ducit.

Miſſi a Pont. Cardinales ad bellum ſopiendum.

Cuius imminentia belli procellam longe proſpiciens Pontifex, vt conſuleret filijs, ad eam diſcutiendam neruos intendit: ac mox VIII. kal. iulij huius anni Stephanum tit. S. Cyriaci in Thermis presbyterum, ac Landulphum S. Angeli diaconum Cardinales Apoſtolicæ ſedis nuntios creauit, adhibuitque ad Francorum Regem interceſſores, vt Lugdunenſes priſtinæ reſtitueret gratiæ, omnemque iniuriam Dei ac ſedi Apoſt. donaret: ſummam ea in re tum a diuina maieſtate, tum ab eccleſia gratiam initurum. Præterea partes ijs impoſuit, vt archiepiſcopum Lugdunenſem, canonicorum collegium, & ciues ad pacem alendam, præſtanda Regi debita officia, iniuriaſque illatas expiandas cohortarentur. Contendiſſe de Lugduni imperio nonnullos archiepiſcopos Lugdunenſes cum Regibus Francorum, ſuperius vidimus g: ad quam ſopiendam controuerſiam quædam leges initæ cū Ludouico archiepiſcopo, eoque extincto, a Petro ſucceſſore approbatæ, poſtea reſciſſæ, vnde bellum atrox exarſiſſet, niſi Clemens apoſtolica ſolicitudine Cardinalium opera, ad quos ſubiectæ extant datæ h literæ, extinxiſſet.

g Annal. to. 14. Ann. Chr. 1303. n. 34.

h Lib. 5. ep. cur. 44.

Dilectis filijs Stephano tit. S. Cyriaci in thermis presbytero, & Landulfo S. Angeli diacono Cardinalibus Apoſtolicæ ſedis nuntijs.

34 Ad noſtri apoſtolatus auditum, non abſque magna turbatione mentis, relatio fide digna perduxit, quod occaſione cuiuſdam compoſitionis dudum inter chariſſimū in Chriſto filium noſtrum Philippum Regem Francorum illuſtrem ex parte vna, & quondam Ludouicum archiepiſcopum & dilectum filium capitulum Lugdunen. ſuper certis articulis, dum adhuc idem Ludouicus viueret, initæ; & demum eo ſublato de medio, ac venerabili fratri noſtro Petro archiepiſcopo Lugdunen. ſucceſſore ſuo ad regimen eccleſiæ Lugdunenſis aſſumpto, per ipſum Petrum, vt dicitur, acceptæ, mentis Regiæ præfati contra memoratum archiepiſcopum & eccleſiam ac ciues Lugdunen. eſt adeo turbata ſerenitas, & indignatio ſuſcitata, quod Rex ipſe Francorum chariſſimum in Chriſto filium noſtrum Ludouicum Regem Nauarrę illuſtrem primogenitum, & alios natos & fratres ſuos, & nonnullos regni ſui magnates cum exercitu numeroſo contra dictos archiepiſcopū & capitulum & ciuitatem Lugdunen. impugnandos tranſmittit; ex quorum aduentu multa animarum & corporum ſtrages & pericula ſecutura veriſimiliter formidantur, ac bonorum dictæ Lugdunenſis eccleſię non leuis deſtructio noſcitur imminere.

E quibus cauſis bellum illud emerſerit.

Verum deſiderantes ab intimis, quod idem archiepiſcopus, & eccleſia Lugdunen. pro ipſorum ſtatu pacifico & tranquillo in Regia prædicti deuotione ac beneuolentia ſtabiliter perſeuerent; & ad id, quantū cum Deo poſſumus, libenter miniſterium apoſtolicæ ſolicitudinis impendentes, ac de veſtræ circumſpectionis alta prudentia, in magnis & arduis agendis experta, plenam in Domino fiduciam obtinentes; diſcretioni veſtræ de fratrum noſtrorum conſilio per apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus ſuper compoſitione & acceptatione prædictis, plena informatione habita & recepta, ac temperatis circa compoſitionem ipſam, quę ſecundum Deum & iuſtitiam, & archiepiſcopi & eccleſiæ prædictorum ac circumpoſitæ nationis ſtatum proſperum & tranquillum, dictique placationem Regis temperanda videritis, compoſitionem ipſam, dummodo ad id archiepiſcopi & capituli prædictorum accedat aſſenſus, auctoritate noſtra confirmare & approbare, quantum ad ipſum archiepiſcopum & eccleſiam pertinet, ſuper quibus veſtras conſcientias oneramus, prout expedire videritis, ſtudeatis. Quod ſi prædictos archiepiſcopum & capitulum ſalutaribus monitis ad acceptandum & approbandum compoſitionem ipſam, per prædictos archiepiſcopum & capitulum, vt prædicitur, approbatam & initam inducere non poſſetis; vos temperatis, additis, declaratis, vel detractis in ipſa, quæ temperanda, adijcienda, declaranda, vel detrahenda, ſiqua fore noueritis, quantum ad ipſum archiepiſcopum & capitulum attinet, ſi id expedire videritis, ſuper quo veſtras conſcientias oneramus, compellere valeatis. *Datum Auinioni* VIII. *kal. iulij anno quinto.*

Data legatis auctoritas temperandarum concordiæ legum.

35 Compulſum ad deditionem fuiſſe a Ludouico Hutino Petrum archiepiſcopum Lugdunenſem e Sebuſianorum principum nobilitate, refert Paulus Æmilius a, nec erupiſſe belli flammam, cuius reſtincti, vt etiam firmatæ Gallos inter & Belgas concordię gloria Clementi adſcribēda eſt.

Feliciter pax ſecuta.

a Paul. Æmil. in Philipp. Pulch. Gaguin. in eod.

Exarſerat iampridem inter Philippum Francorum Regem & Guidonem comitem Flandriæ,

Ro-

De pace Belgica.

Robertum filium, Tornacenſes, Brugenſes, Gandauenſes, alioſque ipſorum fœderatos atrox bellum, ac poſt funeſta prælia, in quibus plurimus ſanguis fuſus, regia indulgente clementia pax conſtituta fuerat: inter cuius præcipuas leges ea adiecta erat, vt Robertus comes, ipſiuſque fratres a ſuis præſulibus ſupplices depoſcerẽt, vt in ipſos, ſi vnquam promiſſa infringerent, anathema iacularentur, nec cenſurarum religione, niſi aſſentiente Francorum Rege, liberari poſſent. Præterea ad vinciendam eorum fidem conuentum erat, vti ab Apoſtolica ſede precibus contenderent, vt anathematis & interdicti ſententias a Belgis antiſtitibus latas confirmaret. Ac iam quidem ſolemni ritu ab epiſcopis in Belgio propoſitæ comiti ac populis erant cenſuræ, ne a conuentis diſcederent; ſed nondum ijs apoſtolica auctoritas robur addiderat. Ad quam rem perficiendam Gandauenſes a, Brugenſes b, Chricondenſes c, alijque populi, quorum catalogus in regeſto pontificio texitur, oratores ampliſſimos Auenionem ad Clementem decreuere. Flagitantibus ergo a Clemente Roberti comitis ac Belgicarum vrbium oratoribus, vt apoſtolica auctoritate anathematis atque interdicti cenſuras ab præſulibus ſuis vibratas, quas contracturi demum eſſent, cum primum pacis legis initas infringerent, confirmaret, Pontifex in ſacro Cardinalium ſenatu pacti fœderis arctiore religionis vinculo aſtringendi cupidus, quæ geſta erant comprobauit, literiſque apoſtolicis promulgauit. d

A Belgicis præſulib' cenſuræ in populos latæ, ſi pacem infringerẽt.

a Lib. ep. cit. 983.
b Ep. 981.
c Ep. 982.

Confirmatæ a Pont. flagitantibus Belgis

d Lib. 5. ep. com. 981.

36 *Clemens, &c.* Nos igitur, qui pacem prædictam, vt tam periculoſa diſſenſio tolleretur, affectabamus ab intimis, huiuſmodi negotij laudabilem concordiam, & felicem exitum contemplantes, Regi cæleſti, qui pacem annuntiare, pacem prædicare, & pacem docere venit in terris; & a quo tantum bonum non ambigimus proceſſiſſe, cum ab eo cuncta bona procedant; exinde laudes & gratias deuotionis animo exhibentes, & attendentes ipſorum procuratorum, ſeu ſyndicorum ſupplicationem humilem & deuotam, nec non tenorem pacis prædictæ; ſententias ordinarij ſupradicti, ſi quæ ſecundum modum prædictum latæ ſint, vel poſtquam ordinarius idẽ ſecundum modum eundem illas duxerit proferendas, decreuimus & ex certa ſcientia mandauimus inuiolabiliter obſeruandas, ac in eoſdem dominos ipſorum & ſingulos de communitate prædicta, & eorum ſucceſſores, ſi qui forſan eorum, quod abſit, vllo vnquam tempore pacem violarent eandem, vel contra aliquem de dictis articulis venire præſumerent, aut contenta & quodlibet contentorum in eiſdem articulis ſeu literis noſtris prædictis, pacem eandem & ipſius omnes & ſingulos articulos de verbo ad verbum continentibus non complerent, non attenderent, vel non ſeruarent, excommunicationis, & in dictam villam Brugenſem, eius loca, terras, & pertinentias eorundem interdicti ſententias auctoritate apoſtolica duximus promulgandas; quarum neutram niſi ad requiſitionem prædicti Regis & heredum, vel ſucceſſorum eius Regum Franciæ, vel eorum, qui ab ipſis ſufficiens mandatum ad hoc habuerint, quoquo modo contigerit relaxari, nos relaxationem huiuſmodi auctoritate apoſtolica decreuimus irritam & inanem, ac nullius exiſtere firmitatis, &c.] Rhemenſi archiepiſcopo, atque epiſcopo Siluanectenſi, abbatique monaſterij S. Dionyſij partes iniungit, vt ſi vnquam Brugenſes initas pacis leges violarint, atque a Galliarum Rege aut ſucceſſoribus cenſuras in eos ob id diſtringere fuerint rogati, promulgent anathemate interdictique eccleſiaſtici pœnis ſe deuinxiſſe. *Dat. Auinion. id. iunij anno v.* Adiectæ ſunt plures aliæ ijſdem archiepiſcopo, epiſcopo, atque abbati inſcriptæ literæ a, quibus Belgij populos ad colendam pacem cenſurarum religione continere iuſſi ſunt.

Non ſoluẽdæ niſi Rege Frãcorũ expoſcente.

a Ibid. ab ep. com. 982. & c.

37 Importunis memorari Regis precibus, vt e Bernardo ſuperiori anno retulimus, fatigatus Clemens, cũ in publico conſiſtorio accuſandæ Boniſacij memoriæ obtrectatoribus libertatẽ conceſſiſſet, hoc anno ad controuerſiã dirimendam quæſitores inſtituit, qui teſtium dicta exciperent, atque in publica documenta redigerent, vt ex ijs iudiciaria actio inſtrui, reique veritas in luce collocari poſſet. Quo vero Bonifacij innocentia illuſtrior pareat, Clementis literæ b hac de re adducendæ viſæ ſunt, ex quibus conſtat ſumma iuris acerbitate in eiuſdem Bonifacij nomen actum fuiſſe.

De Bonifacij fama vertitur iudicium

b Ext. in M. S. arch Vatic. ex monum. allatis Auen. ad Vrbem ann. 1633

Clemens, &c. venerabilibus fratribus Iſnardo archiepiſcopo Thebano vicario noſtro in ſpiritualibus in Vrbe, Iacobo Auinionenſi, & Altegrado Vicentino epiſcopis, & dilectis filijs Bertrando abbati monaſterij Montis Albani, & fratri Vitali de Furno ordinis Minorum magiſtro in theologia Caturcenſis et Vaſatenſis diœceſum, ac magiſtro Grimerio de Pergamo laico in Romana curia aduocato ſalutem et apoſt. benedictionem.

In negotio ſuper crimine hæreſeos moto contra quondam Bonifacium Papam VIII. prædeceſſorem noſtrum, quod vertitur coram nobis, nonnulla tam ab ijs, qui ad oppoſitionem & proſecutionem dicti criminis contra eum, quam ab ijs, qui ad ipſius Bonifacij defenſionem coram noſtra & fratrum noſtrorum præſentia comparuerunt, propoſita fuit verbotenus & in ſcriptis. Et licet ſuper ijs eoſdem ſic comparentes, nec eorum aliquem adhuc duxerimus admittendos, nec etiam repellendos; conſiderantes tamen, quod boni iudicis eſt, vt ſalua ſit rerum probatio, & ne pereat probationum copia procurare; ac nolentes, quod propter moras, quæ ex allegationibus & exceptionibus hinc inde per comparentes præfatos oppoſitis incidunt & incidere poſſent, probationum deperiret copia vel facultas; teſtes, de quorum timetur abſentia, ſeu morte, vtpote ſenes, valetudinarios, infirmitate detentos, vel abfuturos abſentia diuturna & ijs ſimiles, qui commode haberi poterunt, quæſtione de prædictis pro oppoſitione & defenſione huiuſmodi, vt præmittitur, comparentibus admittendis vel etiam repellendis coram nobis, pendente ſuper eodem negotio, ex noſtro recipiendos officio duximus decernendum.

Decreti iudices ad interrogãdos teſtes

Quia vero nonnulli viri catholici aſſerentes, & etiam iuramento tactis ſacroſanctis euangelijs per eos coram venerabili fratre noſtro Petro epiſcopo Peneſtrino de mandato noſtro recipiente præſtito, ſicut ex parte ipſius epiſcopi Peneſtrini accepimus, affirmantes ſe credere, quod in Vrbe, Lombardiæ, Tuſciæ, & Campaniæ partibus ac in circumuicinis locis teſtes ſunt conditionis huiuſmodi, per quos articuli in dicto negotio traditi & per nos recepti, vel eorum aliqui probari poterunt; nobis cum repetita inſtantia ſupplicarunt, vt teſtes ipſos in illis partibus per aliquas perſonas idoneas recipi mandaremus; nos volentes, prout debemus, pinguius probationibus

Perquiſitij in varijs prouincijs.

Digitized by Google

ſubuenire, ac de circumſpectione veſtra ac fidelitate probata plenam in Domino fiduciam obtinentes, & ſperantes quod ea, quæ veſtræ induſtriæ committuntur, curabitis exequi fideliter & prudenter; diſcretioni veſtræ per apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus ad Vrbem & partes prædictas perſonaliter accedentes, teſtes conditionis præfatæ, qui coram vobis per quoſcumque viros catholicos fuerint nominati, prius tamen ſummarie per iuramentum nominantium eorundem, aut per aſpectum corporum teſtium ipſorum, ſeu alias per non ſolemnem indaginem fide facta, quod teſtes ipſi prædicti ſtatus & conditionis exiſtant; ſuper articulis, quos vobis ſub bulla noſtra mittimus interclusos receptos & approbatos a nobis, ſecrete recipere * ſecrete in præſentia dilectorum filiorum magiſtrorum Ioannis de Rhegio cameræ noſtræ clerici & Imberti Verzellarij clerici Biterrenſis notariorum publicorũ, quos ad teſtium prædictorum atteſtationes ſeu depoſitiones redigẽdas in ſcriptis tenore præſentium deputamus, & vos etiam alios duos fideles & idoneos, de quibus expedire videritis, iuxta qualitatem negotij deputetis. Et ſi forſan prædicti vel aliquis ex ipſis notarijs eſſent impedimento canonico * prædicti, examinationi dictorum teſtium intereſſe non poſſent, totidem quot erunt impediti, loco illorum ſubrogantes, fideliter examinare curetis, & atteſtationes ſeu depoſitiones ipſorum per eoſdem notarios fideliter in ſcriptis redactas, ſignis eorum ſignatas, ac veſtris ſigillis incluſas nobis ſtudeatis quantocyus deſtinare.

*curetis

*præpediti

38 Teſtes autem, qui fuerint nominati, ſi gratia, odio, vel timore ſubtraxerint veritati teſtimonium perhibere; necnon & omnes & ſingulos tam clericos quam laicos, religioſos vel ſeculares, cuiuſcumque præeminentiæ, dignitatis, ſtatus, ordinis, vel conditionis exiſterent, etiamſi cardinalatus vel pontificatus præfulgeant dignitate, qui præfatis teſtibus, vel alicui eorundem, aut alij vel alijs occaſione teſtificationis aut depoſitionis ipſorum in perſonis vel bonis impedimentum aliquod præſtare, vel moleſtiam inferre præſumerent publice vel occulte; aut conſentirent, quod impedimentum huiuſmodi vel moleſtia inferretur, vel darent ad hoc opem, auxilium, conſilium, vel fauorem per ſe vel alium, ſeu alios, directe vel etiam indirecte; quod ab huiuſmodi impedimento, moleſtia, ope, auxilio, conſilio, & fauore prorſus abſtineant & deſiſtant; per cenſuram eccleſiaſticam appellatione poſtpoſita, ſuper quo plenam vobis auctoritate præſentium poteſtatem concedimus, compellatis: non obſtantibus ſi aliquibus clericis vel laicis, religioſis vel ſecularibus cuiuſcumque ordinis, conditionis, ſtatus, aut præeminentiæ, vel dignitatis exiſtant, etiamſi cardinalatus vel pontificatus honore præfulgeant, communiter vel diuiſim a præfata ſit ſede conceſſum, quod interdici, ſuſpendi, vel excommunicari non poſſint per literas apoſtolicas, non facientes plenam & expreſſam ac de verbo ad verbum de indulto huiuſmodi mentionem. Nos enim omnem promiſſionem & obligationem factas, ac iuramentum præſtitum ſub quibuſcumque modo, forma, vel expreſſione verborum per quoſcumque clericos vel laicos, religioſos vel ſeculares, cuiuſcumque ordinis, conditionis, vel ſtatus aut præeminentiæ, vel dignitatis exiſtant, de non deponendo ſeu perhibendo teſtimonium veritati in negotio ſupradicto, etiamſi, vt præmiſſum eſt, cardinalatus aut pontificatus honore præfulgeant, ſicut alias ſic & nunc eadem auctoritate apoſtolica caſſamus, irritamus, & vacuamus, & etiam reuocamus & iuramentum huiuſmodi relaxamus, & nullam obtinere decernimus roboris firmitatem.

Cautum diligentiſſime vt veritas exploraretur

Cæterum vt teſtium prædictorum periculis efficacius occurratur, & cautius & liberius procedatur in negotio ſupradicto, nomina & atteſtationes, ſeu depoſitiones teſtium eorundem per vos & notarios ſupradictos ſub excommunicationis pœna, quam vos & ipſos ex huiuſmodi violatione ſecreti incurrere decernimus ipſo facto, ſecreto haberi atque teneri volumus, nec alicui patefieri abſque noſtro & Apoſtolicæ ſedis mandato vel licentia ſpeciali. Mandamus inſuper, quod per literas noſtras, harum ſeriem continentes, nobis ſcribere ſtudeatis, quanta ſit fides memoratis teſtibus adhibenda: quodque tu frater Auinionenſis epiſcope, & vos filij abbas & frater Vitalis, vel duo veſtrum vna vobiſcum frater archiepiſcope & Vicentine epiſcope, ac fili Grimerie, vel duobus aut vno veſtrum præmiſſa omnia exequi ſtudeatis. *Dat. Auinion. IV. kal. iulij pontificatus noſtri anno V.* Subditur in eodem ternione eadem formula datas literas ad Iacobum epiſcopum Auenionenſem, qui poſtea pontificatum accepto Ioannis nomine adeptus eſt, ad Bertrandum abbatem monaſterij Montis Albani Caturcenſis diœceſis, ad magiſtrum Caſtellanum Taruiſio oriundum capellanum pontificium, ac Vitalem e Furno Minoritam magiſtrum Vaſalenſis diœceſis. Ne vero Bonifacij calumniatores aliiue hoſtes Romanæ eccleſiæ obgannirent agitatam molliter illius cauſam, teſteſue metu repreſſos, ne teſtimonia contra eundem Bonifacium exhiberent, Clemens publico edicto omnibus, qui aduerſus Bonifacij famam teſtari vellent apud tribunal pontificium, aut quæſitores in ea cauſa conſtitutos, facultatem contulit [a]; vetuitque vllam ijs vim iniuriamue inferri, intentato anathemate vniuerſis ſine vllo dignitatis diſcrimine, qui huiuſmodi teſtes vexarent, vel ne teſtimonia proferrent, clam palamue obſiſterent. Vt vero poſt interrogatos teſtes Romæ, in Campania, in Etruria, Auenione, Pariſijs, vindicata ſit a calumnijs Bonifacij memoria, ac publice theologicis argumentis iuriſq; ciuilis & canonicis legibus comprobata innocentia, dicetur inferius. Nunc reliqua huius anni proſequimur.

Omnia in arcano haberi iuſſa.

a Lib. 5. ep. cur. 42.

39 Per id tempus Lutetiæ fœdi errores ab Arnaldo e Villanoua Valentina diœceſi oriundo inſigni Phyſico diſſeminati, quem Ioannes Villanus [b] inter cæteros ait, inepte affirmaſſe extremi iudicij diem imminere, atque excurrente decimo quarto ſeculo, anno illius ſeptuageſimo ſexto circiter futurum, eaque de re librum, detortis in ſuam ſententiam pluribus Danielis ac ſibyllæ Erythreæ vaticinijs compegiſſe: in quem cum a cenſoribus ſacræ fidei ex legibus agi cœptum eſſet, fuga ſe ad Fridericum Regem Trinacriæ proripuiſſe. Connumerat eius errores Nicolaus Eymericus [c] in directorio, meminitque de eiuſdẽ pſeudoprophetia Durandus epiſcopus Meldenſis in ſuo de viſione animarum libello dato Ioanni XXII. irriſumque fuiſſe a doctis innuit, cum Chriſtus dixerit de iudicij die, neque Filius hominis ſcit: *Fuit*, inquit, *dictum magiſtro Arnaldo Catalano, qui volebat præfigere tempus antichriſti: Magiſter Arnalde ſi vultis prudenter dicere, aſſignetis tantum tẽpus aduentus Chriſti.* Extat vero

Arnaldus e Villanoua errores diſſeminat.

b Io. Vill. l. 9. c. 3 Ant. 3. p. tit. 21. c. 2. § 8.

c Nicol. Eym. 2. p. direct. queſt. 11.

Extremi iudicij diẽ inepte ac falſo præfigit.

a M.S. arc. Vat. Auen.

vero in M.S. [a] reperto in archiuo palatij Auenionenſis anno MDXCIV. gerente legationem Auenionenſem Octauio Aquauiua Cardinale ac dein Romam allato fidei orthodoxæ formula, quam Arnaldus Villanouanus damnatis aduerſis erroribus profeſſus eſt. His addit S. Antoninus [b], Arnaldum miſere in mari periiſſe: *Quia*, inquit, *magiſtri Pariſienſes tenebant contra eum, timens ipſe ne deueniret ad manus inquiſitoris, aufugit inde, & profectus eſt in Siciliam; qui cum miſſus fuiſſet a Friderico Rege Siciliæ orator ad Papam, in mari mortuus eſt.* Non diu quidem ipſum ſuperfuiſſe docent Clementis literæ anno huius ſeculi duodecimo V. id. martij pontificatus anno ſeptimo Viennæ conſignatæ [c], ad vniuerſos orbis præſules datæ, quibus ipſum e viuis ſublatum dolet; & quantam de illius peritia in re medica opinionem hauſiſſet, indicat. Cum enim Arnaldus Pontifici pollicitus eſſet librum de re medica a ſe conſcriptum dono ei traditurum, Clemens audita de ipſius morte fama, Oliuerio clerico libri eiuſdem inueſtigandi partes iniunxit, præſulibuſque imperia dedit, vt incuſſa cenſurarum religione omnes ſiue religioſos viros ſiue laicos, in quorum manus liber deueniſſet, ad eum Oliuerio tradendum adigerent; vel alios, qui apud aliquem latere non ignorarent, ad rem indicandam compellerent. Sed de Arnaldo vt ob rei medicæ ſcientiam conſpicuo, ita ob errores fidei notato infamia ſatis. Infecerat quoq; nonnulla alia loca hæreſeos lues, ſodomitica peſtis, maximeque in vrbe ac diœceſi Lingonenſi, pullularat: ac propterea duo a Clemente e Dominicana familia religioſi viri cenſores creati [d], qui in eius ſceleris reos animaduerterent.

Metu inquiſitorũ in Trinacriam fugit.
b Ant. 3. p. tit. 21 c. 2. Siculo.
Ex hæredi eorum ad pontif. ſu chibus periit.
c Lib. 7. ep. cur. 17.
Clemens illius ſcripta de re medica conquiri iubet.
d lb. ep. 669.

40 Conuictos eo crimine, ac pluribus alijs grauioribus, Templarios eodem anno, & ab eccleſiaſticis foro ſeculari traditos, flammiſque ab ijs iniectos, prodit hiſce verbis Benardus [e]: *Anno Domini* MCCCX. *quinto idus maij feria ſecunda per archiepiſcopum Senonenſem cum ſuis ſuffraganeis in concilio prouinciali Pariſijs coadunato fuerunt ſententiati, & iudicati ex proprijs confeſſionibus quinquaginta quatuor Templarij, & relicti curiæ ſeculari tanquam impœnitentes ſuper nefanda & profana profeſſione ſua: & ſequenti die martis quarto idus maij in feſto SS. Nerei & Achillei fuerunt per ſecularem curiam domini Regis igni traditi & combuſti: & poſt paucos dies fuerunt ibidem quatuor alij ſimiliter iudicati.* De quinquaginta octo Templarijs, in eo ordine auctoritate conſpicuis [e] flammis iuſſu regio Pariſijs traditis meminit Ioannes Villanus [f], ſubijcitque fama percrebuiſſe ipſos iniuria ſupplicio affectos ab ijs, qui illorum opibus inhiabant, & in extremo vitæ actu pœnitentiæ Chriſtianæ ſigna edidiſſe, ſeque Chriſtianos ac pios publice conteſtatos. Errat vero dum ſcribit tunc ordinis principem periiſſe, quem tertio poſt anno exuſtum dicturi ſumus. His addit Bernardus [g], ſumptum in alijs Galliarũ locis de Templarijs ſupplicium, quos ait morituros confeſſa antea tanquam tormentorum metu extorta reuocaſſe: *Item paulo poſt infra menſem in alio concilio prouinciali, celebrato in Siluanecto per archiepiſcopum Rhemenſem cum ſuffraganeis ſuis, fuerunt nouem alij Templarij eadem cauſa in modo ſimili pariter ſententiati, & conſequenter per ſecularem curiam concremati. Vnum autem iniurandum fuit, quod omnes & ſinguli ſigillatim confeſſiones ſuas, quas prius fecerant in iudicio, & iurati confeſſi fuerant dicere veritatem, penitus retractarunt, dicentes ſe falſa dixiſſe prius, & ſe fuiſſe mentitos, nullam ſuper hoc reddentes cauſam aliam, niſi vim vel metum tormentorum, quod de ſe talia faſſi eſſent.*

e Ber. chr. Rom. Pon. Geſta M. S. Clem. V Steron. 3 annal. chronicon Pont. M. S. Vat. bibl. ſig. n. 3765
Iniecti flammis quinquaginta octo Templarij
f Io. Vill. l. 8. c. 121.
g Ber. vbi ſup. & chr. Rom. Pon. & M. S. Vat. bibl. ſignat. n. 3765.
Alij eodẽ affecti ſupplicio.
Morituri tormentorum metu falſa dixiſſe conteſtantur.

Coacta etiam in Templarios prouincialia concilia in Germania [a] hoc anno: ſed ij de geſtis aduerſus ſodales in Gallijs edocti, in mediam ſynodum Moguntinam irrumpentes duce Hugone comite, terrore præſulibus incuſſo, e iudiciorum ſeueritate ſe vindicarunt: vt narrat Serarius [b], iudiciariaque acta [c] edita Moguntiæ hoc anno, atque in memorato archæo palatij Auenionenſis reperta conſignata num. 68. referunt, quadraginta nouem teſtes adductos nil aduerſus Templariorum ordinem de ſceleribus ipſis impoſitis reſpondiſſe: alterius pariter iudiciariæ actionis tabulæ in Treuirenſi archiepiſcopatu confectæ tranſmiſſæque [c] ad Clementem narrant ſeptemdecim teſtes interrogatos de flagitijs Templariorum nullum confeſſos.

a Tom. 3. conc. p. 2. ſub Cle. V
Templarij in Germania ſibi inſerendam vim armorum metu repellunt.
b Serar. Mog. rer. l. 5. in Petr.
c M. S. Vat. ſign. n. 92. ex inferiore arch. pal. Auen. Romam perlatum.

Ceterum Petrum Moguntinum archiepiſcopum impoſitis ſibi a Pontifice partibus malo perfunctum ex Clementis diplomate [d] colligitur; eum enim literas apoſtolicas de capiendis Templarijs cum Magdeburgenſi & Treuirenſi archiepiſcopis cõmunicare iuſſus eſſet, rem non cum ijs, ſed cum ſuffraganeis contulerat. Interim vero Magdeburgenſis archiepiſcopus, cum data ſibi de conijciendis vno die in vincula ſuæ prouinciæ Templarijs, & occupandis eorum bonis, ac referendis in commentarios, quos ad ſedem Apoſtolicam transferret, imperia pontificia exequi aggreſſus eſſet, efferati eo periculo finitimi Templarij, grauiores iniurias ac damna Moguntino archiepiſcopo intulere. Quo ille irritatus caſu Halbeſtadenſem epiſcopum cenſuras Magdeburgenſi archiepiſcopo ob rem ſe inconſulto tentatam incuti iuſſit. Quæ cum improbe latæ eſſent, ac non Magdeburgenſis, ſed Moguntinus officio defuiſſet, reſcripto pontificio VIII. kal. octobris exarato diſſolutæ ſunt.

Moguntinus arch. munere ſibi commiſſo male functus
d Lib. 5 ep. com. 738.
Magdeburgenſẽ archiep. cenſuris ferit.
Eæ a Clẽ. reſciſſæ.

41 Cum vero Templariorum cauſa nondum ita mature diſcuſſa eſſet, vt de ijs in concilio futuro certi aliquid ſtatui poſſet, œcumenicam ſynodum, quam Viennę in Gallijs celebrandã kal. octob. huius anni indixerat Clemens, ad alias ſequenti anno recurrentes prorogauit [e] Cardinalium conſilio. Qua de re encyclicas literas [e] ad archiepiſcopos & epiſcopos dedit, quæ in regeſto pontificio Nicoſienſi archiepiſcopo inſcriptæ occurrunt, pridie non. aprilis anno pontificatus V. conſignatæ. Nec enim modo in Germania, in Moguntino ſcilicet & Treuirenſi concilijs prouincialibus Templarij abſoluti fuerant, ſed etiam in Italia in celebrata Bononiæ ſynodo, cum obiecta fortiter pernegarent, omni noxa liberi fuerunt renuntiati, vt Rubeus [f] narrat. Dare etiam eo argumento ad Philippum Franciæ, Eduardum Angliæ, Robertum Siciliæ, Iacobum Aragonum, Ferdinandum Caſtellæ & Legionis, Iacobum Balearium, Ludouicum Nauarræ, Dionyſium Luſitaniæ, Henricum Boemiæ, Carolum Vngariæ, Henricum Romanorum, Aquinum Norvvegiæ, Henricum Cypri, Fridericum Trinacriæ, tum Daniæ & Suecię Reges literæ [g]: quibus rogauit, vt ſtato tempore accederent. Earum porro quę Francorum Regi inſcriptæ, hæc ſententia eſt.

Conciliũ Vienn. ad ſequentẽ annum extractũ.
e Lib. 9. ep. cur. 12. & poſt eand. ep. et to. conc. 3. p. 2. in conc. Vien.
f Rub. hiſt. Rauen. l. 6
g Reg. poſt ep. cur. 18.

Clemens, &c. chariſſimo in Chriſto filio Philippo Regi Franciæ illuſtri.

Licet eccleſiarum prælatos & celſitudinẽ tuam

ad vniuerſale concilium, quod dudum a proximis tunc kal. octob. ad duos annos immediate ſequentes apud ciuitatem Viennenſem de fratrũ noſtrorum conſilio decreuimus congregandum, per noſtras ſub certa forma litteras prælaris ipſis & tibi ſuper ipſius concilij cõuocatione directas duxerimus euocãdos; quia tamen negotium inquiſitionũ quod per diuerſas mundi partes contra ordinem militiæ templi eiuſq; ſingulares perſonas fieri mãdauimus, completum non eſt, & quod in breui cõpleri valeat non ſperamus, nec videmus ipſum negotium & nonnulla alia, quæ in eodem ſunt tractanda concilio, poſſe vſque ad præfatum ſtatutum terminum taliter præparari, quod ad ipſius examen concilij decenter valeant introduci; eundem terminum vſque ad kalendas octobris, prædictum primum terminum iamdudum per eaſdem noſtras literas aſſignatum immediate ſequentes, ex præmiſſis & alijs certis, iuſtis, & legitimis cauſis, quas præſentibus inſeri non oportet, de fratrum eorundem conſilio duximus prorogandum. Hęc itaque ad tuam & vniuerſorum notitiam deducentes, ſerenitatem regiam rogamus & hortamur attente, in remiſſionem tibi peccaminum ſuadentes, quatenus præſcripto termino ſic per nos, vt prædicitur, prorogato ſtudeas in eodem concilio iuxta priorum directarum tibi per nos ſuper hoc literarum tenorem in prælibato loco perſonaliter intereſſe. *Dat. Auen. 11. non. aprilis anno v.*

Ob Templariorũ cauſam nondum integre diſcuſſam

Recuſarunt plerique Reges ſuſcipere Viennenſis itineris labores; cum tamen Clemens cuperet maxime vt conuenirent, quo expeditio illa ſolemnis in Syriam meditata ex omnium Regum conſilio decerneretur: ſed oratores ſuos miſere. Defixa [a] porro ſunt de prorogatione concilij in Auenionenſis eccleſiæ veſtibulo publica edicta, vt res in omnium fidelium cognitionem emanaret. Tum etiam vergente anno, nimirum x. kal. dec. Pontifex ordinum religioſorum magiſtros & abbates, quorum texitur catalogus, deſignato tempore Viennam, vt concilio intereſſent, iter intendere iuſſit [b]: tum enim, Templariorum peracta quæſtione, omnia ad illud celebrandum inſtructa fore.

a Ibid. ep. cur. 19.

Ordinum religioſ. magiſtri & abbates inſignes exciti ad concil.

b Caniſ. to. 1. ant. lect. pag. 623. et to. 3. tom. conc. p. 2. ſub Cle. V.

42 Iuſſi iam ante in eam rem erant archiepiſcopi ſynodos in prouincijs cogere, atque inter alios Conradus archiepiſcopus Salisburgenſis A. S. L. cum ſuffraganeis concilium hoc anno celebrauit, in quo nonnulla ad diſciplinam eccleſiaſticam adſtringendam decreta edita, atque alia mitigata, inter quę illud in popinarios clericos latum temperatum eſt: *Statutum de clericis tabernarijs, quod incipit, Clericus non viator, cum hoc moderamine declaramus, quod cauſæ rationabiles & honeſta intelligi debeant iſtæ, quod ſi clericus non viator in ſacris conſtitutus, aut religioſus tabernam intrauerit ad honorandum quempiam amicum, dominum, aut quamcumque honorabilem perſonam; vel ſi inpræmeditate intret oblitus conſtitutionis, ſeu ex quacumque neceſſaria vel vtili cauſa, non voluptuoſa, ibique biberit vel comederit, pœna ſtatuti præhabiti non ligetur: hæc tamẽ moderatio ad luſores non extendatur.* Præterea exauctorati, atque omni priuilegio clericali priuati ij, qui artem ioculatoriam anno integro exercuiſſent, atque omnes eam artem ſunt iuſſi excurrente trimeſtri abijcere: quo euoluto ni paruiſſent, e clericorum numero eradendi. Subiecti etiam pœnis, atque ab adminiſtratione omni ſubmouendi pronuntiati, qui excurrentibus annis ſingulis rationes non exhibuiſſent. Benedictinis & Auguſtinianis abbatibus & præpoſitis data imperia, vt comitia ordinis indicerent ſingulis triennijs, in quibus de religioſa diſciplina redintegranda agerent. Sancita etiam nonnulla de decimis Clementi perſoluendis, quæ ab eo in rem Chriſtianam conuertendę ad Aſiaticas terras e Saracenorum tyrannide eripiendas indictæ fuerant.

Salisburg conciliũ. De clericis popinam ingreſſis.

Alia in eo ſtatuta.

43 Aucta certe non parum in oriente Chriſtiana res Clementis auſpicijs hoc anno, quo a cruceſignatis Rhodus inſula duce Fulcone Villareto ordinis Hoſpitalariorum principe bello parta eſt, debilitatiſque Turcarum conaribus, Chriſtiano adiuncta imperio Hoſpitalariorum ditioni ceſſit, vnde Rhodiorum equitum nomen accepere. De qua felici victoria, magnis laboribus ac fuſo ſanguine relata hæc Iordanus [a]: *In feſto aſſumptionis Hoſpitalarij ceperunt ciuitatem Rhodi caput totius inſulæ;* quæ accuratius recenſet Bernardus [b]: *Anno Domini* MCCCX. *in feſto aſſumptionis B. Mariæ virginis exercitus Chriſtianorum cum Hoſpitalarijs obtinuerunt ciuitatem Rhodi, quæ erat caput & metropolis totius regionis & inſularum vicinarum: & ex tunc inſula* Rhodi *et aliæ inſulæ circumuicinæ redactæ ſunt ſub poteſtate & dominio Chriſtianorum, Turchis penitus ſubiugatis. Sunt autem ibi multi portus, & patet inde aptus tranſitus Chriſtianis in terram ſanctam, in Achon, & in Cyprum.* Explicuiſſe fertur [c] in eo ſacro bello egregiam virtutem militarem Amedeus Sabaudię dux in propulſandis infideliũ conaribus, qui ad eam recuperandam claſſe inuecti erant duce Ottomanno Rege Turcorum, indeque magni cognomentum adeptus: ad cuius triumphi laudem transfundendam poſteris crucem albam & quatuor harum literarum F. E. R. T. quæ ſubiectarum vocum initiales ſunt, *Fortitudo eius Rhodum tenuit,* ſymbolum gentilitio ſcuto præferri voluit.

Rhodus ab Hoſpitalarijs erepta Turcis.

a Ior. M.S. chro. Vat. bibl. ſign. 1960.

b Ber. chr. Rom. Pon. Geſta Cle. V. vbi ſup chr. Pont. M.S. Vat. bibl. ſign. n. 3765. hoc ann. in Cle. V.

c Boſ. p. 2. hiſt. eq. Hier. l. 1.

44 Non ita feliciter aduerſus Saracenos Hiſpaniæ geſta [d] res eſt: excitata enim in Regis Caſtellæ caſtris diſſenſionẽ, Algeziræ primum, & Almeriæ poſtea ineunte hoc anno obſidio ab Aragonijs & Caſtellanis irrito euentu ſoluta eſt. Ad quam ignominiam eluendam Fernandus Caſtellæ ac Legionis Rex redintegrandæ Granatenſis expeditionis conſilia perducere agitauit, renouatoque cum Iacobo Rege Aragonum armorum fœdere, oratorem ad ſedem Apoſtolicam, vt auxilia eccleſiæ depoſceret, legauit. Illum placide admiſit Clemens [e], quamuis cõſiſtorij iuſtitium eſſet, ac pium Fernandi Regis amplificandæ religionis ardorem commendauit: datiſque ad eum literis, nunquam pro fide dimicanti eccleſiam defuturam eſt pollicitus: grauiſſimum ſe dolorẽ ex eorum perfidia hauſiſſe, qui commodis ſuis illecti atque a diuino amore alieni ſuſceptam ab ipſo expeditionem diſcuſſiſſent; atque ad frænandam eorum improbitatem Hiſpalenſi & Compoſtellano archiepiſcopis, & epiſcopis Legionenſi & Saguntino prouinciam demandaſſe, vt cenſuris eccleſiaſticis huiuſmodi inuidos & hoſtes defigerent. Miſſæ ſunt hac de re ijs præſulibus ſubiectæ literæ [f], quibus Ioannes [g] patruus Regis Fernandi & Ioannes Manuel, ſuppreſſis eorum nominibus, in crimen vocantur, ſenſiſſe cum hoſte nominis Chriſtiani, aperuiſſe Granatenſibus Fernandi conſilia, auertiſſe ab eo ſtipendiorum ſubſidia, ſubornaſſe milites, qui ſub ſignis erant, atque caſtris promiſſa impunitate elicuiſſe.

d Marian. de reb. Hiſp. l. 15. c. 9.

Ferdinandus Rex Granatenſem expeditionem redintegrat.

e Lib. 5. ep. com. 363.

f Ibid. ep. 360.

g Marian. vbi ſup.

Clemens, etc. venerabilibus fratribus .. Compoſtel-

poſtellano, et.. Iſpalenſi archiepiſcopis, et .. Legionenſi ac.. Seguntino epiſcopis.

Querelæ in principes coniuratos, qui obſidionē Algeziræ ſoluere coëgerūt.

Prout Regis querula inſinuatione peruenit, nonnulli filij Belial, quærentes quæ ſua ſunt, non quæ Ieſu Chriſti, Deum non timentes, nec hominem reuerentes, contra ipſum Regem perſonaliter huiuſmodi negotium proſequentem, in enormem læſionem fidei Chriſtianæ, & dictorum Saracenorum fauorem graues turbationes & ſcandala ſuſcitare curarunt, obſidionem de Algezira impedire conantes, ac inducentes homines & vaſſallos Regis eiuſdem, ne eidem Regi, ſicut ordinatum fuerat & promiſſum, adiutorium in pecunia pro proſecutione ſupradicti negotij exhiberent, corrumpendo etiam animos aſſiſtentium Regi prædicto in negotio memorato, impediendo expugnationem caſtrorum, quæ per Saracenos detinebantur eoſdem, & reuelando eis ſecreta exercitus, ac præmuniendo ipſos de ijs, quæ in ipſorum expugnationem per ipſum Regem fuerant ordinata; ſeducendo & ſubuertendo nihilominus animos exercitualium, ne in exercitu remanerent, moram in eodem exercitu eis periculoſiſſimam aſſerendo, ſuadendo quod de exercitu ſecure recederent memorato, ſecuritatem & defenſionem recedentibus promittendo: propter quæ dictus exercitus in non leui quantitate equitum & peditum extitit notorie diminutus, immo annihilatus omnino, & nonnulla alia per eoſdem iniquitatis filios temere præſumpta & patrata fuerunt, quæ in Dei contemptum, fidei catholicæ detrimentum, dicti Regis & regnorum & terrarum ſuarum graue ſcandalum, grande periculum & enorme præiudicium redundare noſcuntur.] Imponit a prouinciam ijſdem præſulibus, quibus antea promouendæ Granatenſis expeditionis partes erant traditæ, vt cenſuris eos percellerent, qui ſacra illius belli conſilia diſturbarent; ita tamen, vt ſontium pœnis inſontes non inuoluerent. *Dat. in prioratu de Grauſello prope Malauſan. Vaſionenſis diœceſis XVI. kal. aug. ann. V.*

Præſules ipſorum vecordiā reprimere iuſſi. a Lib. ep. 31

Iuſſi etiam ſunt b Toletanus archiepiſcopus & epiſcopus Zamorenſis decimarum in Granatenſi expeditione collectores eam partem, quam a clero exegerant, Ferdinando erogare: ac ne tā arduum opus temere ſuſciperetur, atque regio nomine pro vrgendo Granatenſi bello plura ab Hiſpano clero ſubſidia in militum ſtipendia expetita eſſent, exquireret in prouinciali ſynodo a præſulibus, quid in ea re ſtatuendum foret: an differenda ea videretur expeditio Granatenſis, quoue loco & ſtatu præſulum Caſtellæ res eſſent, quoue ſtudia vergerent; de quibus omnibus ſedem Apoſtolicam faceret certiorem. Repetita ab alijs Regibus ſæpius eſt Granatenſis expeditio, donec Caſtella & Aragonia coniunctis a Ferdinando & Iſabella Regina, ob auctum Chriſtianum imperium dictis catholicis Granatenſe regnum, eiecta ſuperſtitione Mahometica, Chriſtianæ fidei eſt reſtitutum: qua de re ſuo loco. Iam reliquas huius anni res proſequamur.

b Lib. 4. ep. com. 373.

In prouinciali ſynodo de Gran. bello renouādo agitatum.

45 Edita eſt a Clemente Papa conſtitutio c ad ſeueriorem eccleſiaſticam diſciplinam in ſeruandis interdictis adſtringendam, quæ a nonnullis viris religioſis, atque alijs varijs artibus diſſoluebatur; vnde Pontificum auctoritas obſoleſcebat, & improborum, quorum culpa iuſtitium ſacrorum indictum erat, audacia confirmabatur.

c Lib. 4. ep. com. 10. & Clem. de ſentent. com. Ex frequentibus.

Conſtitutio de obſeruandis religioſiſſime interdictis eccleſiaſticis.

Ad perpetuam rei memoriam.

Ex frequentibus prælatorum querelis accepimus & nos ipſi experientia certa probauimus in minoribus conſtituti, quod plerique religioſi nunc patenter excuſationibus fucatis & friuolis innitentes, nunc latenter eccleſiarum ſuarum ianuis perforatis, aut in eis factis feneſtris, ſeu modis alijs exquiſitis, non abſque damno cathedralium & parochialium eccleſiarum, & ſcandalo plurimorum, diſrumpendo neruum eccleſiaſticæ diſciplinæ, ciuitatum, terrarum, & aliorum locorum generalia interdicta præſumptione damnabili violare præſumunt. Nos igitur in ſancta Dei eccleſia, cui diſponente Domino præſidemus, quæ quidem vnica eſt, & vnum Deum prædicat atque colit, vnam fidem credit firmiter & ſimpliciter confitetur, vniformitatem, quantum commode poſſumus, conſeruare volentes, circa interdictorum obſeruantiam prædictorum, auctoritate ſedis Apoſtolicæ vel a locorum ordinarijs poſitorum, de fratrum noſtrorum conſilio diſtricte præcipiendo mandamus, quatenus religioſi quicunque, tam exempti quam non exempti, cuiuſcumque ordinis & conditionis exiſtant, cum cathedralem vel matricem loci eccleſiam illa viderint aut ſciuerint obſeruare, non obſtantibus quibuſuis appellationibus, antea etiam ad eandem ſedem vel alium ſeu alios interiectis, & alijs obiectibus quibuſcumque abſque dolo & fraude, cum moderamine tamen decretalis, *Alma* inuiolabiliter ea ſeruent: alioquin non ſeruantes excommunicationis ſententiæ hoc ipſo volumus ſubiacere: quod & in interdictis & in ceſſationibus a diuinis, indictis per prouincialium conciliorum ſtatuta vel ipſorum auctoritate, cū maius ſit prouinciale concilium, quā ſingulare prælati prouinciæ ad iudicium integrum, quod plurimorum ſententijs comprobatur; volumus obſeruari.

Religioſi templa iuſſi claudere, principe loci eccleſia interdictum ſeruante.

In ceſſationibus vero generalibus diuinis ciuitatum, terrarum, & aliorum locorum, quas aliquando ex conſuetudine, vel alias capitula, collegia, vel conuentus ſecularium, aut regularium eccleſiarum ſibi vendicant, quia hoc vnico munimine ad repellēdas iniurias eis factas ipſos priuare nolumus nec debemus; idem intelligimus obſeruandum. Ipſi vero ſint diligenter attenti, vt ſtatuta Romanorum Pontificum prædeceſſorum noſtrorum ſuper ijs edita inuiolabiliter ſeruent. Porro ſanctionem hanc etiam ad pendentia trahimus, non obſtantibus priuilegijs eis conceſſis, conuentionibus, & ſtatutis, ac conſuetudinibus quibuslibet, quæ contra præmiſſa, ſeu aliquod præmiſſorum, religioſis ipſis in nullo volumus ſuffragari. Nulli ergo, &c. *Dat. Auinioni XII. kal. aprilis anno V.*

Cum in prouincia indictum ſacrorum iuſtitium.

46 Conuertit etiam apoſtolicam ſolicitudinem ad reuocandum primæuum ſanctitatis florem, quem lapſu temporum, atque improbæ naturæ propenſione emarcuiſſe apud Minoritas fama erat. Diſciſſi certe ij contrarijs ſtudijs, in duas partes vel diuerſa ſodalitia ſe diſtraxerant, a quorum alij cœnobiticam vitam colere, alij vero vt a rebus humanis magis diuulſi, addictiq; cæleſtibus, ſocios violatæ diſciplinæ a S. Franciſco inſtitutæ inſimulare ferebantur: recruduitque poſtea ex ijs initijs inter illius religioſæ familiæ viros exitialis diſcordia, quæ ipſam admodum labefactauit; & qui abdicationē ſui & inſtituta ſanctiora ſectari videbantur, vt a cœnobitarum diſciplina abhorrentes, ſuique tenaces arbitrij, damnati.

Minoritæ in factiones diuiduntur. a Cle. l. 5. ep. 1084. Vuad. in annal. Min. hoc ann.

47 Auctus eſt exeunte hoc anno ſacrum Cardinalium collegium a Clemente, de quo hæc Bernardus b: *Anno Domini MCCCX. Clemens Papa*

Cardinales hoc anno creati. b Ber. cho Rom. Pon.

Papa pontificatus ſui anno ſexto in ſabbato quatuor temporum, in aduentu ſcilicet, XIIII *kal. ianuarij in Auinione fecit ſecundam ordinationem quinque Cardinalium: fueruntque tunc aſſumpti in Cardinales Arnaldus de Fleugueriјs archiepiſcopus Arelatenſis in epiſcopum Sabinenſem, Bertrandus de Bordis epiſcopus Albienſis et camerarius Papæ, qui obijt infra annum ſequenti menſe ſeptembris, Arnaldus Nouelli abbas Fontisfrigidi Ciſtercienſis ordinis vicecancellarius in presbyteros Cardinales; Raimundus vero Guillelmi de Fargis nepos Papæ ex ſorore, Bernardus de Garuo* * *de S. Liberata nepos Papæ ex conſanguinea germana in diaconos Cardinales, qui nondum erant ſubdiaconi ordinati.* Quibus conſentiunt ea, quæ Felix Contelorius ex libro obligationum decerpſit a, ac Martinus Polonus b & alij tradunt. Et quidem quod ad titulos, quibus ſunt inſigniti, ſpectat; Bertrandus SS. Ioannis & Pauli, Arnaldus Nouelli S. Priſcæ titulos accepere, diaconi vero Raimundus S. Mariæ nouæ, & Bernardus S. Agathæ in Suburra eccleſijs præfecti ſunt.

* al. Gauo

a Cõtel. in elench. Card. in Clem. V. ſecunda creat. Cardd.

b Mar. Pol. l. 4. hoc an Ciacc. in Clem. V. II. creat.

48 Hoc denique anno migrauit ad cæleſtem immortalitatem B. Nicolaus Eremita Neapoli in eccleſia, cui ornandæ dabat operã, noctu occiſus a nefario homine; qui optionem ipſi impiam, vt occideret vel occideretur propoſuerat. At diuina vltio ab homicida non abfuit, ex loco enim nunquam aufugere potuit, quamuis a nullo mortalium detineretur.

B. Nicolaus eremita.

IESV CHRISTI
Annus 1311.

CLEMENTIS PP. V. annus 7. — HENRICI ROM. REG. 3. ANDRONICI IMP. ORIEN. 28

Inſignes hoc anno res geſtæ,

1 COeptum eſt anno a redempto humano genere milleſimo ſupra treceteſimum vndecimum Viennenſe in Galliis œcumenicum concilium: inſtituti ad opprimendam fœdam hæreſim in Italiæ pleriſque locis enaſcentem, quam ſectarij in omnes libidines effuſi libertatis ſpiritum appellabant, fidei cenſores: Bonifacij VIII. memoria, diſcedentibus e iudicio eius accuſatoribus, ſuo ſplendori reſtituta: euulſa ex omnibus commentarijs aduerſus Regem Galliarum ab eodem geſta; decretique ad Henricum Romanorum Regem, imperialibus inſulis Romæ exornandum, legati Cardinales, cum iam ferrea corona Mediolani fuiſſet redimitus, quam ipſi quidem archiepiſcopũ Mediolanenſem hoc anno contuliſſe teſtatur Bernardus c his verbis: *Vbi,* Mediolani nimirum, cuius ingreſſum ſub anno ſuperiori deſcripſit, *in epiphania Domini ſubſequenti recepit coronam ferream, quam eidem archiepiſcopus Mediolanenſis impoſuit: quam tamen accipere debebat in Modœcia ex more antiquo.* Et quidem Henricum vulgaſſe literis, coronam ferream die epiphaniæ ſacrõ ſibi a legatis Pontificijs Modœciæ impoſitum iri, teſtatur Cortuſiorum d hiſtoria, at mutatam deſignationem loci addit Bernardus: *Sed ex cauſa hac fecit in Mediolano, & in feſto illius coronationis fecit milites cc. e diuerſis nationibus.* Eadem refert Ptolemæus Lucenſis e his concepta verbis: *Tunc Cæſar Henricus anno Domini* M. CCC. XI. *Mediolani in feſto epiphaniæ a diœceſanis vnam ſuſcepit de coronis imperij: quod Modœcia ægre tulit vbi id fieri conſueuit.* Conſentiunt ijs geſta M. S. Clementis, ac tradunt ſimilia præter alios Iordanus a, Ioannes Villanus b, & S. Antoninus c; ſed omnium accuratiſſime Albertinus Muſſatus d, qui a Patauinis ad cohoneſtandam celebritatem orator miſſus e interfuit.

c Ber. chr. Rom. Pon. M.S. Vat. bibl. ſign. n. 2040. in Henr. pag. 40. Geſta M.S Clem. V. et chr. Pont. M.S. Vat. bibl. ſign. n. 3765. et alij.

Henricus Rex Rom. Mediolani ferream coronam accipit.

d Guill. et Albrig. Cortuſior. hiſt. l. 1. c. 12.

e Ptol. Luc hiſt. eccl. l. 24. c. 40.

Triumphans, inquit, *in Mediolano Rex Henricus corona ferrea inſigniri iuxta legis imperialis ſanctionem antiquam ſtatuit, euocarique populos, dimiſſis edictis ad diem certam in ipſa Mediolani vrbe, & ſanctiſſimi Ambroſij æde, ſeu oraculo: quamquam diſceptatum an* Modœciæ *id fieri oportuerit, vt plurimum moris antiqui fuerat, deciſum tamen & illic fieri nihil intereſſe. Illud quoque principum, baronum, ac populorum tam ſubiectorum frequentia & latitudine effectum eſt: ad id ex nondum parentibus inuitati vocatique interfuere Patauinorum, Vicentinorumque legati, regiam coronationem præſentijs honorantes, ſequi non ex fidelibus imo ſ zelis bonis &, cum ſe captaret temporis opportunitas, operibus offerentes: quibus mite reſponſum gratificandi cum ſibi imperioque, vt deuenerit, ſe deuote ſubmiſerint, reddidit. Coronati itaque Henricus Cæſar, Auguſtaque Margarita anno ab ortu Domini noſtri Ieſu Chriſti vndecimo treceteſimo milleſimo* VIII. *id. ianuarij ferrea corona, quam laureã appellabant, in equis phaleratis rubro ſcarleto cum purpureis tegumentis ſuper vertices latis ſe populis exhibuere per vrbem,* Rege *ſceptrũ manu dextra geſtante, videlicet ſcipionem aureum lilio ſuperenitente.* Nonnulliſque interiectis de forma corporis, mores ita deſcribit: *Magnanimitatem comitari manſuetudo videbatur, & diuini cultus inſtans ſedulitas, cuiuſquam cum ſubiectis pactionis impatiens; Gibolenga Gelſæue partium mentiones abhorrens, cuncta abſoluto amplectens imperio.*

a Iord. M. S. Vat. ſig. n. 1960.

b Io. Vill. l. 9. c. 9.

c Ant. 3. p. tit. 21. c. 2 §. 4. V vet. in Henr. VI. et alij

d Albert. Muſſ. l. 1. c. 10.

e Guill. et Albrig. Patau. hiſt l. 1. c. 12.

Diſceptatum an Modœciæ an Mediolani ritus celebrandus.

Margarita Auguſta cum viro coronata. Quo cultu Henr. inſignitus

2 At licet Henricus affectaret, tum ad vniuerſos alliciendos ad obſequium, in neutram partem Gibellinam Guelphamue proniorem videri; plures tamen Guelphi, ne prætura vrbium ac magiſtratu pellerentur a Gibellinis, diffiſi ſunt Henrico. A Florentinis enim, eorumq; fœderatis oratores ad Henrici coronationem exornandam non eſſe legatos Ioannes Villanus & S. Antoninus tradunt f, Henricumque adducendis in mutuam concordiam Mediolanenſibus ſtuduiſſe: Matthæum Vicecomitem eiuſque ſequaces reſtituiſſe patriæ; mox tamen inter Vicecomites ac Turrianos ferro flammaque certatum. Seditionis illius Mediolanenſis, quæ maximi belli faces intulit toti Italiæ, cauſas deriuat Albertinus Muſſatus g in Henrici extorſiones, & aduerſarum factionum mutuas ſuſpiciones.

Florentini ab eo deſciſcunt.

f Io. Vill. et Ant. vbi ſup.

g Alb. Muſ l. 2. c. 1.

Comparatis itaque ad ſeditionem animis, cum magiſtratus ſtipendium a ciuibus in foro exigeret, ab vno arma conclamante temere emiſſa vox, multitudinem in eaſdem voces exacuit, & mox coorta ſeditio. Prætoriæ cohortes armis inſtructæ ad eam comprimendam procurrere, factæ plurimæ ſtrages, præcipue a Galeatio Matthæi filio æmulos quoſque opprimente: Turriani poſt aſperrimam pugnam fuſi, Guidonis domus direpta exciſaque. Dirempta tenebris pugna, in armis pernoctatum, neque illuceſcente die, quãuis a præcone cædibus temperare iuſſum eſſet, reſtinctus ciuilis cruor; addit enim Albertinus: *Theutonicorum plerique, quibus ſe & Maphæi Vicecomitis nõnulli complices adiunxerant, in Turrianos eorumque partis conſortes deſæuiſrunt partiarijs nuncupationibus, vt ſi ſe Gelphos aliqui profiterentur, animaduerſum in eos: ſi quidem Gibellinos, illæſi abirent, per colonias Vicecomitum fidos: aggreſſi Turriani nominis plurimos occidere, domos, et* vil-

Seditio Mediolani coorta.

h Alb. Muſſ l. 2. c. 2. Iord. M S. Vat. ſig. n. 1960. Ptol. Luc. hiſt. eccl. M.S. l. 24. c. 40.

Guelphũ nomen profeſſi cæduntur

villas incendere, vt in ardentibus victorijs eſt mos victoribus, idque inultum pertranſire.

3 Is Gibellinæ ſactionis in Guelpham ſuror Italiam tumultibus, incendijs, cædibus, rapinis compleuit, ijſque malis demum Henricus & eius frater Goleramnus inuoluti perierunt. Naſcentis huius ciuilis peſtis exordia, ſecutaſque Italiæ conuerſiones præter Iordanum a, Ptolemæum Lucenſem b, Ioannem Villanum c, S. Antoninum, d Conradum Vvecetium e, alioſque deſcribit Albertinus Muſſatus f: *Ea*, inquit, *fauilla intra urbis penetralia ſic feruentes flammas extulere, vt omnis Italia nouarum rerum iam exciſa incaluerit, prodytque fama ventilabro mixtis veris falſiſque promiſcuum iam Regem in tyrannum verſum facultates populorum diſſipare, partiarum ſe palam oſtendere, Theutonicorum rabies, Francorumque inſolentias in Latinos inſanire: verum diuulgantium pars Regem non corruptum, ſed domeſticis ſuis violatum aiebat, occiſis pulſatiſque id parum prodeſſe. Viciniores perculſæ ſe ijs terroribus ciuitates, & præſertim partis eccleſiæ nomen ex antiquo tenentes, omni potiunda quietis ſpe exutæ rebellauere. Crema, Cremonaque viciniores, pulſis vicarijs præſidijſque regijs, iugum excuſſere. Rhegini, plus æquo exultantes, partis imperij fautores ſeque ob vana regia militia in partem detegentis extollentes expulere, fuga remedio vicario cedente. Iiſque talibus Mediolani notis elati Macij, Brixiæ paulo ante dominatores, in Thebaldum de Bruxadis cæteroſque, qui nuper iuſſu Regis Brixiæ ciuitatem intrauerant, inſultum mouere: ſed fortuna eorum diuertens affectus, populo plebeque, quos iam veteris dominij pertæſum fuerat, noua affectantibus, vices mutauit, vt pluribus cæſis multiſque captis Maphans de Macijs & Brixienſis epiſcopus eiuſdem nepos vix fugam arriperent, ad caſtrum Vrceorum ſe proripientes: ſicque Thebaldus, qui Cæſaris beneficio impune in ciuitatem reſtitutus fuerat, ſuiſque ſequaces, fulciente populo primum locum obtinens, vt cæterorum eiuſdem partis principes excluſis ad libitum Maciorum amicis vrbem Brixiæ poſſedit. Albertus de Roglogone, quem Rex vicarium ibidem præfecerat, nullis ſuffultus patratis ceſſit, comiter tamen habitus a Thebaldo & ſuis non abſcedit. Cumarum ciuitas ijs tumultibus paulisper commota, Gebennenſi tamen epiſcopo illo iuſſu Cæſaris ad reconciliationem properanti obediens ſubſedit. Rubeorum pars, in ciuitatem Parmenſem Cæſaris imperio adducta, pacem cum Giberto de Corrigia inita rupit, congreſſuque impar cum Giberto victa fugataque cum ſtrage multa cæſorum captorumque ex vrbe diſceſſit.*

4 Tot tantique ſeditionum fluctus Henricum, aulamque cæſaream curis ingentibus impleuere, multiſque priuatis conſilijs ſancitum, explicandam clementiam, conciliandos Mediolanenſes, impoſita vectigalia mitiganda. Vtque primum proceres cæſarei munerentur officij, ipſos in concionem vocatos ob præterita crudelitatis exempla ab Henrico verbis caſtigatos, refert memoratus auctor g: *Iis ſtabilitis ſolicitus Cæſar Amedeū Sabaudiæ comitem, dalphinum fratres germanos, ducem Auſtriæ, Ioannem de Calcia Flandrenſem mareſcalcum curiæ, Flandriæ comitem, alioſque Germanos & Francos ex principibus ſeuocaſſe dictus eſt, in eoſque vultu verbiſque nunc triſtibus, nunc horridis, ardentibus in iram oculis, ſermones intendiſſe ſic inquiens: Deum meum, cælum, ſydera, teſtor, o Franci Germanique ſocij commilitones, neceſſarij mei, fratres, agnati, cognatique, mea caro ſanguiſque meus, nulla me mundi gloria nullique mortalium cupiditatum affectus ad has mundi motiones adduxerunt. Si ſurſum aſpiciam, motorem Deum, ſi infra, Clementem Papam intueor: ijs ducibus vehor. Et quis contra me? niſi ipſe ignarus ingratuſque facinoribus aſſentiam, vt cæcus a cæcis ductus delabar in foueam? An ille ſupremus iuſti & æqui præceptor Deus quidquam ſanctius ſtatuit, quam vt proximum diligam vt me ipſum? Vlla ne diſcretio vel differentia inter Chriſticolas quis ille ſit proximus, Germanus, Francus, Vvandalus, Sueuus, Longobardus, an Tuſcus? Et quiſquam veſtrum reſpondeat Gibellinos. Proh facinus! Ad quid veni? Ad quid miſſus? Vt prædeceſſorum cuiuſpiam errores impius ſucceſſor exequar? Schiſmata antiquata iam ſuſcitem? Clemens & Dei ſedem in terris obtinens noſtrum ad id progreſſum monuit, in plumbo conſculpens, vt Gibellinis Guelphos ſubijciam, vel e contra? Quænam hæc paritas? hi imperij, illi eccleſiæ velaminibus inuidioſa induere nomina? quibus hæc ſuggeſſit? lucifer ille, qui cecidit. Ergo & Clementis Papæ nuncius, cuius ſub ſignaculo in me Chriſticolæ vt in alterum Dei luminare conſpiciunt, alterum eorum genus inſecutus progrediar, alterum perditurus? Non ſic, temerarij noſtrorum actuum peruerſores, præſertim quos ex vobis illud præcordiale ſcelus innaſit. Præmoriar ipſe, priuſque huius corporis compagines quam mente diuidar. Et ſi quos ex vobis illa prorſus vrgeat cordis anxietas, vos ſiquidem mecum progeniti fratres (in fratres aſpiciens) abite hinc, retro callem appetite, ſaniте vobis auctoribus, non me duce, non principe. Per Deum immortalem noſtras ciuitates ſecures, quas primus huiuſmodi concitator tumultus ſuo ſanguine cruentas excipiet. Heu iam Longobardiæ Italiæque ciuitates, iuſtiſſimis accenſæ iracundijs, ſi vulgata fidem teneant, nos vt famoſos tyrannos deteſtantur et fugiunt. Quid nil ſingula quæque animalia mortem perniciemque deuitant.* Eandem Henrici orationem paucioribus collectam verbis Iordanus a, & Ptolemæus Lucenſis b referunt.

Porro Guidonem Turrianum, qui Cremonam perfugerat, ac ſocios varijs clementiæ lenocinijs demulcere irrito conatu niſus eſt, & Cremonenſes illi aperte hæc præter acerbiores extorſiones obiecere c: *Ipſum Cæſarem, quod intolerabilius erat, Theutonicos in Latinos dimiſſa licentia ſinere inſanire: iam Gelfos vbique excludendos, ex præſumptionibus inultorum exceſſuum in ipſos commiſſorum apparere, eius & Cæſaris partiarietamentis indago ſignificat in ſingulis ciuitatibus & locis vicarios Gibellini nominis inſtitutos, parti eccleſiæ iam timendum eſſe, renouatum Frederici ſchiſma vetus; demum conſilium capiendum ab amicis, ſocijſque Longobardis & Tuſcis reſpectu habito reſpondendum.*

5 Exinde coitiones Guelphorum multiplices factæ, ad quas obruendas Henricus expediuit arma, & Cremonenſes igni & aqua interdixit. Tum pontificijs diplomatibus, quibus clientes imperij Henrico parere iuſſi erant, inſtructus eoſdem vti hæreticos eſt inſectatus, vt refert hiſce verbis Albertinus d: *Annunciatis edictis vicarios populoſque in dictam diem in Cremonenſium agris caſtra poſituros mutauit, imperialibus monitis papalia ſubiungens anathemata, vt tanquam extra Chriſticolarum communionem conſtituti Cremonenſes loco eorum habeantur, quos ab orthodoxæ fidei ſemita demum error abduxit. Et idcirco perſecutores eorum digni Dei obſequijs, qui ad ipſorum damna*

a Iord. M. S. Vat. ſig. n. 1960.
b Ptol. Luc. M. S. hiſt. eccl. l. 24. c. 40.
c Io. Vill. l. 9. c. 11. 14. 15. & c.
d Ant. 3. p. tit. 21. c. 2 §. 4. & c.
e Conrad. Vvec. in Henr. VII.
f Alb. Muſſ. l. 2. c. 3.
Diſſenſio vniuerſā Italiam peruagatur.
Ingentes in vrbib. conuerſiones.
Henricus ſeditiones pacare ſtudet.
g Muſſat. l. 2. c. 4.
Suos proceres grauı oratione caſtigat.
Profitetur nullius apud ſe diſcrimen eſſe.
a Iord. M. S. Vat. ſig. n. 1960.
b Ptol. Luc. hiſt. eccl. M. S. l. 24. c. 40.
c Alb. Muſſ. l. 2. c. 5. Iord. M. S. Vat. Ptol. Luc. vbi ſup.
Obiecta illa Cremonenſibus.
d Alb. Muſſ. l. 2. c. 6.
Bellum ijs indictum

Digitized by Google

na & pernicies opes & operas interponerent, accepturi centuplicia laborum merita ad abluenda crimina diuinitus pro delictis. Fulciebat ea ratione ſuam cauſam Henricus, vt hoſtes domaret, quem parto imperio apoſtolica diplomata ſpreuiſſe viſuri ſumus. Nec deerant Cremonenſibus contraria argumenta: *Cremonenſes*, inquit auctor, *in aduerſum opinionibus freti ſuis, quas iuſtas putabant, vallabant rationibus: hunc non Regem ſed tyrannum diuulgabant, cum iam tyrannides in vrbibus exercēdas decreuerit, antiquos tyrannos titulis imperialibus approbans, alios ad libitum dominantium conſtituens dejici populas, quos introduci fecerat iubens, & pellentes ſubſidijs fouens; totumque parti Gibellinæ deditum, Gelpham in Lombardiæ partibus opprimens, ad Tuſcas eiuſdem partis eleuandos feruentius aſpirans. Hæc dictitabant Cremonenſes, &c.* Fracti a demum illi, ad obſequium pactis legibus ſe dedidere.

a Io. Vill. l.9. c.15. Ptol Luc. l.24. c.40. Lud. Cau. in annal. Cremon.

Interea Genuenſes b faſcibus imperialibus ſe ſubmiſere, Vicentia Aymonis Gebēnenſis epiſcopi & Canis Scaligeri opera Patauinæ ditioni erepta: quin etiam ipſum met Patauium, quod iam multo ante diuulſum fuerat ab imperio, inq; Rom. eccleſiæ clientelam demigrarat, Clementis iuſſu Henrico & imperio reſtitutum eſt, vt narrat ſubiectis verbis Albertinus c: *Ab Rege miſſus Aymo Gebennenſis epiſcopus, ab ſenatu ſingulisque ſenatoribus & tribunis iuramenta fidelitatis ſuſcepit; factaque eſt ciuitas Padua imperio fidelis, Henrico VII. præfato regnante anno a Ieſu Chriſti ortu vndecimo trecenteſimo milleſimo XII. kalen. iulij. Et ſi ad ſyderum conſtellationumque reuo utiones aſpectum quiſquam direxerit, notabilis hæc dierum identitas: nam & hac ipſa die poſt annos ſex & quinquaginta, qua ab imperio ad eccleſiam Romanam defecerat, ad imperium rediit. Interea duo de tranſmiſſis a Patauio ad Romanam curiam legatis*, & intra s *Paduam demum applicuere, ſenatuique papale reſponſum retulere, vt ſcilicet inclyto Regi eccleſiæ ſanctæ filio Chriſtianiſſimo pareant omnino; nec prius cuiquam locum ſupplicationi * : tum demum admittendas Paduanorum petitiones pontificali clementia, regio eximius & ipſorum ſtatui congruentes.*

b Alber. l. 2. c.5. Iord. vbi ſup. c Alber. l. 3. c.11.

Patauium Henrico paret.

Eo in re Clementis opera.

* fore

Exceptos Taruiſij d etiam cæſareos oratores addit auctor, cum prius Petrum Gradenicum ducem ac ſenatum Venetum, non vt clientes imperij, cuius legibus ſoluti eſſent, ſed ſocios ad eblandiendam pro imperiali inunctione promouenda opem petiturum adijſſent: *Aymo Gebennenſis epiſcopus*, inquit Albertinus e, *Grata dominus Clerici, & Andreas iudex Gareti Aſtenſis a Cæſare tranſmiſſi Venetias ſe tranſtulere: quos Petrus Gradenico dux Venetorum, cum comitiua obuiam nauigans, comiter honorificeque admodum accepit, in ducatum adducens. Nec ab illo ſeu Venetis fidelitatis vel obedientiæ cuiuſquam fœdus petitum: nam & maturius cum Rex prima Italiæ oſtia contigiſſet, legatos illi dux ipſe direxerat cum regalibus xenijs honorificabilitatis, nec obſequentiæ vllius cauſa: quibus etiam inhibitum pedes oſculari regios. Sic aiebat indultum Venetiarum dignitati communibus eccleſiæ imperijq; largitionibus antiquatis: munera tamen iumentaque ad coronationis progreſſum, galearumque corpora ſeu vaſa, ſiquidem nauigio in quoquam mari opus fuerit, quæſiſſe dicti ſunt: ad quæ dux ſe tanquam amico Henrico Romanorum Regi, captatis opportunitatibus, ſeruitia & honores iuxta primatum ſuorum capienda conſilia impenſurum deſpondit.* Donatos a Venetis cæſareos oratores ingenti vi auri, refert Ioannes Villanus a, atque ex ea coronam auream interſtinctam gemmis, ſedemque imperialem ex argento inaurato conflatas fuiſſe.

d Iord. M. S. Vat.

e Lib.3. c. 13.

Veneti Cæſarem ſociū, non principē agnoſcūt.

Muneribus eum exornant.

a Io. Vill. l.9. c.14.

6 Secundis hiſce ſucceſſibus vſus Henricus, cum vniuerſa ferme Inſubria illius iugum accepiſſet, ac tum Brixiam quateret, ampliſſimos oratores ad Clementem miſit, qui rogarent, vt cum Viennenſi concilio celebrando diſtineretur, ad conferenda illi feſto pentecoſtes imperialia inſignia Cardinales decerneret. Quibus reſpondit Clemens b celebritatis diem, vt apparatum ad eam pompam neceſſarium inſtrueret, tum ob gerendarū rerum magnitudinem, ad aliud feſtum prorogandum videri: reque in deliberationem adducta, Romanorum Rex aſſumptæ in cœlum Virginis diem ad accipienda Romæ in principis Apoſtolorum baſilica imperialia ornamenta elegit, alijſque oratoribus, vt Cardinales legati in eam rem mitterentur, deprecatus eſt. Cuius preces admittendas ratus Pontifex, eam prouinciam quinque Cardinalibus, nimirum Arnaldo e Pelagrua Sabinenſi, Leonardo Albanenſi ac Nicolao Oſtienſi epiſcopis, tum Franciſco & Lucæ diaconis Cardinalibus demandauit c: inter quos ſingula munia eſt partitus. Meminit de hac cæſarea legatione ad Clementem, deq; Cardinalibus a Pōtifice ad Henricum imperialibus inſignibus exornandum decretis Albertinus Muſſatus, ſcriptor accuratiſſimus, his verbis d.

Henricus vrget, vt Cardinales ad cōferendum inſigne imperiale deſignet.

b Lib.6. ep cur.65.

Quinque Cardinales ad id deſtinati.

c Lib.6. ep com. 754.

d Alber. l. 4. c.1.

Baſilienſis epiſcopus vnus ex regia curiæ principibus Auinionem, vbi tunc papalis curia reſidebat, tranſmiſſus a Cæſare, benigne a Papa ſuſceptus, totum Cæſaris progreſſum, difficileſque viciſſitudinum anfractus, pertinaciamque Brixianorum, complicumque, ac fautorum ſeriatim dictauit: qua iter etiam ob Bononienſium, Florentinorum, Tuſcorumque factiones reſiſtentiæ, argumenta habeantur ſtatuta die B. Mariæ Virginis iam iam accedentis auguſti coronam, præſertim in Vrbe, aſſumi non poſſe, prorogandum terminum hunc quandocumque ſe captaret facultas fore: idque non modo ipſius Baſilienſis deſiderio inſtantis, ſed eadem aptantis Papæ pro more inſtinctu obtentum eſt, decretique ab latere legati Arnaldus de Frangerijs Sabinenſis epiſcopus, hicque principaliter ad coronam capitis Cæſaris imponendam legatus; Nicolaus Oſtienſis & Veletrenſis epiſcopus, Leonardus de Guercino epiſcopus Albanenſis, Lucas de Fleſco S. Mariæ in via lata diaconus Cardinales, quos inter, vt prædiximus, conſtitutus & prælatus abſentis Papæ loco Sabinenſis epiſcopus.

Extracta coronationis dies.

Diſceptatione in conſiſtorio habita quiſnam eorum ad eam dignitatem præferendus foret, allegante Oſtienſi, quod cum Papam coronare ſuum eſſet, ſic & conſequenter Imperatorem; Sabinenſis ex aduerſa dictabat, certum eſſe vt Imperatorum coronationibus Sabinenſis ſemper Papæ proximior coronam erigat ipſi ſenior alijs, illic præſertim. Sicque Papa pronuntiante obtentum eſt, vt Sabinenſis illo fungatur officio, cæteriſque præſit. Iuſſi igitur in Italiam quam mature proficiſci, illud celebre coronationis obſequium capta in eiuſdem Regis optione temporis habilitate, executuri celerrime iter arripuere. Duo tamen facilioribus aditibus alpes tranſilientes, ſcilicet Sabinenſis & Albanenſis, in Regis caſtra circiter auguſti kalendas applicuere, ibique ſumma recepti lætitia Regem Reginamque papali benedictione conſalutantes, indultum Regi annuntiauere coronationis terminum, ob iuſtiſſimas cau-

Oſtienſis & Sabinē epiſcopi de corona imponēda certant.

Cardinales ad Hēr ſe conferunt.

cauſas prorogatum ad tempus : iamque ſancitum totius coronationis officium in Vrbe, & redactum in formam cum omnium praordinatione ſolemnium; ipſeque confidens ad ſolitam virtutem exurgat, vires animumque indeficienter intendat; ſeque ac confratres alios non ad aliud premiſſos, niſi vt ſe adiuuent, foueant temporalibus & ſpiritualibus fulcimentis : & ipſe quidem tantum circumſpiciat, ſi poſcat, requiſita ſummiopere impleturos.

Ritus coronandi Cæſaris deſcripti a Clemēte.

7 Quod ad formulam illam attinet, cuius mentio fit ab auctore, quaque ſanciti erant omnes ritus in imperiali inunctione & corona conſerendis a Cardinalibus obſeruandi, illam e veteribus Romanæ eccleſiæ excerptam monumentis, atque in ſubiecto diplomate [a] repetitam, in lucem adducere rei dignitas perſuaſit.

[a] Clem. l. 6 ep. cō. 754. ext. etiam inſertum lit. Henr. Imp. in l. priu. Rom. eccl. to. 3. pag. 142. & M. S. Vall. ſign. lit. B n. 12 pag. 378.

Venerabilibus fratribus Arnaldo Sabinenſi Apoſtolicæ ſedis legato, ac Leonardo Albanenſi & Nicolao Oſtienſi Epiſcopis, & dilectis filijs Franciſco S. Luciæ in ſilice & Lucæ S. Mariæ in via lata diaconis Cardinalibus nuntijs eiuſdem ſedis.

Rex Regum & Dominus dominantium Dei clementiſſimus Filius Ieſus Chriſtus, honore multiplici Reginam præfulgidam, ſibi in veſtitu deaurato circumamictam varietate aſſiſtentem a dextris, ſanctam videlicet eccleſiam ſponſam ſuam, quam ſuo pretioſiſſimo ſanguine redimitam clementer ſibi inſeparabili fœdere coniungi voluit, honore primatus multiplicis, ac multifarie præeminentiæ inſigniuit. Sed in eo potiſſime ipſam honorabilem, & felici ac præcellenti reddidit dignitatis ſtatu fulgentem, quod eidem tantam tribuit plenitudinem poteſtatis, vt perſonis quantumcunque conſpicuis, quantumcunque ſolemnitate inſignibus & præclaris, in ijs poſſit, ſibique competat adeſſe magnifice, per quæ ipſæ clari nominis titulum, & famoſæ conſequantur potentiæ culmen & etiam incrementum. Dominator enim cæli, qui ſolus altiſſimus poteſtatem habet in regno hominum, & quæcunque voluerit ſuſcitat, ſuper illud poteſtatem dedit ei & honorem & regnum; poteſtatem, inquam, æternam, quæ non aufertur, & regnum quod non corrumpitur, vt Imperatores & Reges in ipſa & per ipſam doctrina ſalutari intelligant, & erudiantur iudices orbis terræ eidem ſeruire & obſequi in timore, qui imperat ventis & mari. Cuncta namque, quæ in cælo ſunt & in terra, ſua ſunt, ſuum eſt regnum, ipſe eſt ſuper omnes principes : ſuæ ſunt diuitiæ, ſua gloria, qui dominatur omnibus ; & in manu eius virtus & potentia, magnitudo & imperium omnium; ſub quo curuantur qui portant orbem. Per eum enim Reges regnant & principes, & legum conditores iuſta decernunt : qui habet in femore ſuo ſcriptum Rex Regum & dominus dominantium; ad cuius præceptum eleuabitur aquila, & ponet in arduis nidum ſuum.

De ſedis Ap. dignitate, quæ honorum apicē Imperatoribus conferat.

Vt eam auctoritatē a Deo acceperit.

Sane dudum poſt electionem chariſſimi in Chriſto filij noſtri Henrici Regis Romanorum illuſtris, celebratam concorditer per regni Alamaniæ principes, in electione Romanorum Regis vocem habentes, cum imminet facienda; ſolemnes dicti Regis ambaſciatores ac nuntij ad noſtram præſentiam accedentes, & nobis eiuſdem electionis præſentato decreto, ad eorum inſtantem & deuotam ſupplicationis inſtantiam, coram nobis & fratribus noſtris iteratis vicibus & per interſtitia temporum repetitam, præfatum Regem, quia per decreti præfati, & conditionis perſonæ ipſius, non leui notitia antea nobis & fratribus noſtris notæ, examinationem coram nobis & eiſdem fratribus habitam diligenter, in quantum fieri potuit eodem abſente; ſufficientem ipſum, idoneum, & habilem inuenimus ad præfatum Imperium obtinendum, & electionem ipſam canonicam extitiſſe : de eorundem fratrum noſtrorum concilio ipſum reputauimus, nominauimus, approbauimus, denuntiauimus, & declarauimus Romanorum Regem, iuſtitia exigente; ac fore idoneum, ſufficientem, & habilem ad dignitatem imperialis celſitudinis obtinendam : pronunciantes inſuper, ac etiam decernentes, ſibi per noſtras manus loco & tempore opportunis debere concedi vnctionem, & ipſius imperij diadema, certum ad hoc ei terminum aſsignantes.

De confirmata Hērici Regis Rom. electione.

Promiſſa ei imperiali inunctione.

8 Cumque poſtmodum Rex præfatus Italiæ partes fuiſset potenter ingreſsus, & a Lombardiæ ciuitatibus, alijſque locis inſignibus, ad quæ declinauerat, honorifice & pacifice iam receptus, alij præfati Regis ambaſciatores & nuntij ad Apoſtolicæ ſedis præſentiam acceſserunt, qui cum multa nobis inſtantia inter cætera ſupplicarunt, quod cum ipſi patenter aduerterent, ſicut eis iam per nos ſuper hoc reſponſum extiterat, quod propter generale concilium, quod in kal. octobris proximo venturis diſpoſueramus, dante Domino, & diſponimus celebrare, aliaque multa & ardua plurimumque vrgentia, quæ neceſsario in citramontanis partibus expedienda nobis negotia incumbebant tunc temporis & incumbunt, prædictam vnctionem & imperij diadema, aliaque ſolemnia per noſtras manus Regi non poterant memorato concedi; terminum ipſum ſub ſpatio temporis breuioris concludere, ipſamque vnctionem & imperij diadema, cæteraque ſolemnia per aliquos de fratribus ſupradictis in feſto pentecoſtes, tunc proximo ſecuturo, impendi facere dignaremur. Nos vero prædictis nuntijs receptis manſuetudine conſueta, & ijs & alijs, quæ coram nobis voluerunt proponere, diligenter auditis, eis certo modo duximus reſpondendum; eiuſdem Regis, ſuper hoc cum prædictis fratribus noſtris diligenti deliberatione præhabita, nihilominus deſiderijs annuere intendentes.

Aduentu eius in Italiam.

Miſſis ab ipſo oratoribus ad poſcendā imperialē inunctionem.

Et quia propter temporis nimiam breuitatem in dicto feſto pentecoſtes ſolemnitatem vnctionis & coronationis huiuſmodi non poſse fieri credebamus, nec Rex ipſe in præfato feſto ſibi, vt eius decebat honorem, de apparatu ad hoc neceſsario potuiſset forſitā prouidiſse, ſignificauimus ei per noſtras literas ſpeciales, vt tanti arduitate negotij diligenter inſpecta, & conſiderata prudenter temporis qualitate, aliquem certum & ſolemnem diem, prout crederet conuenire, poſt feſtum prædictum eligere, ipſumque nobis ſignificare illius deliberatio non differret, vt infra diem ipſum, aliquos de fratribus ſupradictis, de quibus apoſtolica deliberatio prouideret, qui ei vnctionis eiuſdem munus impenderent, & imponerent vice noſtra præfatum diadema imperij, ac alia inibi agenda ſolemnia peragerent, mitteremus; dilectos filios magiſtros Robertum electum Salernitanum, & Hugonem Geraldi cantorem Petragoricenſem cappellanos noſtros ad eundem Regem ſuper his cum eiſdem noſtris literis deſtinantes, per quos ſibi paternæ ſinceritatis affectum, & mentis apoſtolicæ puritatem, quos ad ſtatum ipſius & exaltationem

Obiectis varijs impedimētis

nem magnificam habebamus, mandauimus clarius aperiri.

Deſignato ab Henr. aſſumptæ in cælum Virginis feſto die.

9 Verum Rex præfatus ſuper hoc matura deliberatione prǫhabita, feſtum aſſumptionis B. Virginis proximo venturum, pro termino ad recipiendum in baſilica Principis Apoſtolorum de Vrbe more ſolito vnctionem huiuſmodi, & ipſius imperij diadema, aliaque inibi ſolemnia peragenda recepit, prout nobis per ſolemnes ſuos ambaſciatores ac nuntios, & ſpeciales literas intimauit, ſuo regali ſigillo pendenti munitas; cum multa deuotionis inſtantia ſupplicans per eoſdem, vt ad eum aliquos mitteremus de fratribus memoratis pro impendenda vnctione huiuſmodi, & imponendo ſibi eiuſdem imperij diadema, aliiſque ſolemnibus peragendis. Porro ſi deſuper datum eſset, vt circa tanti celebritatem negotij exhiberi poſset noſtra præſentia corporalis, vt vbi mente vigilanter intendimus, ibi præſentialiter noſtrum deſiderium panderemus; ad quod etiam eiuſdem Regis concurrunt, vt pro certo nouimus cũ promptitudine multiplicis deuotionis affectus; gauderemus in Domino, & plurimum ſatisfieret noſtris votis. Verum quia ex cauſis prǫdictis non poſſumus in hac parte affectibus ſatisſacere mentis noſtræ, prædicti Regis frequentibus & deuotis ſupplicationibus inclinati, & ad perſonas veſtras apoſtolicæ mentis oculos fiducialiter dirigentes; vobis, quorum nobis ſunt notæ virtutes, quaſque in magnis & arduis dicta ſedes diuerſis vicibus eſt experta, & de quorum operibus fructus vberes proueniſſe conſpicimus, ſuper hoc noſtræ ſolicitudinis onus duximus imponendum; ſperantes, quod tanquam viri virtute magnifici, opus huiuſmodi viriliter aſſumeris ad diuini nominis laudem & gloriam effectualiter exequendam.

Cardinalibus Pontificis loco ad celebrandã pompam delectis.

Quocirca diſcretioni veſtræ per apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus vos ad dictam Vrbem die aſſumptionis prædictæ perſonaliter cõferentes, ac ibidem conuenientes in vnum, tu frater Oſtienſis epiſcope miſſam celebres, & Regem inungas eundem; voſque fratres Albanenſis, Oſtienſis, & Sabinenſis epiſcopi, voſque Franciſce & Lucas diaconi Cardinales, vel illi veſtrum, qui præſentes fuerint, eiſdem Regi & Reginæ mitras & diademata imperij, Regi quoque ſceptrum, pomum, & gladium & alia ſolemnia, prout infra patentius & diſtinctius vobis iniungitur, tribuatis; eorumque vertices inclyros reddatis illorum inſignijs cum ſolitis ſolemnitatibus decoratos, in nomine ac virtute Altiſſimi, prudenter, honorifice, ac etiam diligenter, prout decet tam arduum & ſolemne negotium, quæ vobis committimus; noſtris vice & nomine exequentes in dicto feſto aſſumptionis, ſi poteritis commode, vel alio certo conuenienti die, quem idem Rex ad hoc pro qualitate negotiorum imminentium duxerit eligendum. Quod ſi non omnes ijs exequendis potueritis intereſſe, quatuor, tres, duo, aut vnus ex vobis, ea nihilominus exequatur. Et ne quis in agendis ſolemnibus antedictis error, quod abſit, interuenire valeret, modum & formam & locum agendorum, & vbi & per quas perſonas agenda fuerint, particulariter & diſtincte duximus præſentibus inſerenda, prout in archiuio eccleſiæ & in pontificali ordinario continetur, quorum forma talis eſt.

Vt partita ſint inter Cardinales coronandi Henrici munera.

Qua forma veniẽs ad portã Collinam Roman. Rex excipiendus ſit.

10 Cum Rex in Imperatorem electus peruenerit ad portam Collinam, quæ eſt iuxta caſtellum Creſcentij, recipiatur honorifice a clero Vrbis cum crucibus & thuribulis, & proceſſionaliter deducatur vſque ad gradus baſilicæ S. Petri, cantantibus vniuerſis: *Ecce mitto angelum meum, &c.* camerarijs eius miſſilia ſpargentibus ante ipſum, & præfecto Vrbis gladium præferente. Cum autem peruenerit ante baſilicam in platea, quæ Cortina vocatur, dextrandus eſt a ſenatoribus vſque ad gradus prædictos; vbi, eo deſcendente, tradendus eſt equus, cui Rex inſederat, illis. Interim ſummus Pontifex cum omnibus ordinibus ſuis præparet ſe in ſecretario tanquam celebraturus diuina, & proceſſionaliter exiens vſque ad ſuggeſtum areæ ſuperioris, quæ eſt in capite graduum, ſuper faldeſtorium ibi ſedeat, conſidentibus ſuper gradus a parte dextera epiſcopis & presbyteris, a ſiniſtra vero diaconis Cardinalibus; & in proximiori gradu ſubdiaconis & acolythis, primicerio & cantoribus aſtantibus circa illos cum magnatibus & nobilibus, officialibus & miniſterialibus aulæ papalis.

Vededucendus ad baſilicam S.Petri.

Quaeum pompa Rom.Pontifex expectet in porticu.

11 Tunc Rex cum archiepiſcopis & epiſcopis, principibus & magnatibus ſuis aſcendens ad ſummum Pontificem, reuerenter oſculetur pedes ipſius, et offerens ei aurum, quantum ſibi placuerit, benigne recipiatur ab eo ad oſculum & amplexum. Quo demum ſurgente, Rex ipſe a parte dextera & prior diaconorum a parte ſiniſtra deducant eum vſque in eccleſiam S. Mariæ in turribus: vbi ante altare, ſubdiacono euangelij textum tenente, Rex ſuper illum corporaliter præſtet huiuſmodi iuramentum: *Ego Henricus Rex Romanorum futurus, annuente Domino, Imperator promitto, ſpondeo, & polliceor coram Deo & beato Petro, me de cætero protectorem & defenſorem fore ſummi Pontificis & ſanctæ Romanæ eccleſiæ in omnibus neceſſitatibus & vtilitatibus ſuis, cuſtodiendo & conſeruando poſſeſſiones, honores, & iura eius, quantum diuino fultus adiutorio fuero, ſecundum ſcire ac poſſe meum, recta & pura fide; ſic me Deus adiuuet & hæc ſancta, &c.* Forma autem iuramenti præſtiti in Auinione per procuratores & nuncios prædicti Regis Romanorum, tempore ſuæ coronationis renouandi, talis eſt.

Vt Rex Pontificis pedes oſculaturus ſit.

Perrectutus cum ipſo ad S. Mariam in turrib⁹

Deuinctu rus ſe ſacramẽto ad tuendã eccleſiam

Nos Sifridus Curienſis epiſcopus, Amadeus comes Sabaudiæ, Ioannes dalphinus Vienenſis & Albonenſis comes, Guido de Flandria, Ioannes comes de Saraponte, & Simon de Maruilla theſaurarius Metenſis nuncij & procuratores sereniſſimi principis Henrici Romanorum Regis, habentes ad omnia infraſcripta plenam & generalem ac liberam poteſtatem, & ſpeciale mandatum ab eodem, prout conſtat per prædictas patentes literas ipſius; vobis ſanctiſſimo patri & domino domino Clementi diuina prouidente clementia Papæ V. vice & nomine dicti domini noſtri Regis, & in animam ipſius promittimus, & iuramus per Patrem & Filium & Spiritum ſanctum & per hæc ſancta Dei euangelia & per hoc lignum viuificæ crucis & per has reliquias ſanctorum, quod nunquam vitam, aut membra, neque ipſum honorem, quem habetis, ſua voluntate, aut ſuo conſenſu, aut ſuo conſilio, aut ſua exhortatione perdetis: & in Roma nullum placitum aut ordinationem faciet de omnibus, quæ ad vos pertinent aut Romanos, ſine veſtro conſilio & conſenſu: & quicquid de terra Romana eccleſiæ peruenit ad ipſum aut perueniet, vobis reddet quam citius poterit. Et quandocunque in Lombardiam & Tuſciam aliquem mittet pro terris & iuribus ſuis gubernandis, quotiens mittet eum, iurare faciat illum, vt adiutor veſter ſit ad defen-

Sacramẽtum aliud in coronatione imperiali renouandũ.

den-

Digitized by Google

dendum terram S. Petri & Romanam eccleſiam ſecundum ſuum poſſe. Et ſi, permittente Domino, dictus dominus noſter Rex Romam venerit ſanctam Romanam eccleſiam, & vos rectorem ipſius & ſucceſſores veſtros exaltabit ſecundum ſuum poſſe. Et cum Romæ vel alibi per vos in Imperatorem coronandus fuerit dominus noſter Rex prædictus, dictum ſacramentum & aliud fieri conſuetum ad requiſitionem veſtram tempore coronationis ſuæ perſonaliter renouabit.

12 Deinde ſummus Pontifex eum ordinibus ſuis ad altare procedit, & facta ibi oratione ad ſedem aſcendit, Rege cum ſuis tribus epiſcopis, videlicet Oſtienſi & Portuenſi & Albanenſi in eccleſia S. Mariæ in turribus remanente, vbi a canonicis S. Petri receptus in fratrem imperialibus induatur inſignibus, dato ipſius pallio camerario domini Papæ, qui præcedentibus illis canonicis & cantantibus: *Petre amas me? &c.* cum ad oſtium baſilicæ principis Apoſtolorum peruenerit, quæ porta argentea nuncupatur, deducentibus eum hinc inde comite Lateranenſis palatij, & primicerio iudicum Romanorum, Albanenſis epiſcopus ante ipſam portam argenteam hanc ſuper eum benedictionem effundat: *Deus in cuius manu corda ſunt Regum, &c.* Cum autem intra eccleſiam in medio rotę peruenerit, Portuenſis epiſcopus hanc orationem ſuper eum decantet: *Deus inenarrabilis auctor mundi, &c.* Qui cum ad confeſſionem beati Petri peruenerit, proſternat ſe pronus in terram, & prior diaconorum ſuper eum faciat letaniam; qua finita prior presbyterorum dicat orationem dominicam cum capitulis iſtis: *Saluum fac ſeruum tuum Domine. Mitte ei auxilium de ſancto. Domine ſaluum fac Regem.* Ac deinde dicat orationem iſtam: *Actiones noſtras quæſumus Domine, &c.* Poſt hæc procedant ad altare ſancti Mauritij, vbi Oſtienſis epiſcopus vngat ei de oleo exorcizato brachium dexterum & inter ſcapulas, hanc orationem dicendo: *Domine Deus omnipotens, cuius eſt omnis poteſtas, &c.* Item aliam orationem dicat: *Deus Dei Filius, Ieſus Chriſtus, &c.*

Rex a canonicis S. Petri in ſodalem adſcitus imperialibus inſignibus ornatur.

Preces pro Rege Rom. fundendæ. Ritus, cũ in baſilicã S. Petri ingreditur, ſeruandi.

Brachio dextro & ſcapulis inungitur.

His ita peractis, aſcendit Rex ad altare beati Petri, vbi ſummus Pontifex, facta confeſſione, recipiat eum ad oſculum ſicut vnum ex diaconibus, ipſeque procedat ad pulpitum vel ambonem, vbi thalamus conſtructus de lignis & ornatus de pallijs debet ei eſſe paratus, cum ſuis archiepiſcopis & epiſcopis, principibus & magnatibus ſecundum capacitatem loci conſiſtat. Primicerius autem & ſchola cãtorum in choro ante altare decantent introitum, & poſt *kyrie eleiſon*, & hymnum angelicum decantatum ſummus Pontifex dicit orationem pro ipſo Imperatore: *Deus regnorum omnium, &c.* Item aliam orationem: *Suſcipe Domine preces, &c.* Item aliam orationem: *Deus, qui ad prædicandum, &c.* Cumque lecta fuerit epiſtola, & graduale decantatum, Imperator aſcendat proceſſionaliter ad altare, vbi ſummus Pontifex imponit ei mitram clericalem in capite, ac ſuper mitram imperatorium diadema dicens: *Accipe ſignum gloriæ, &c.* Deinde ſceptrum & pomum aureum tradit ei, & poſt cætera gladium, ita dicens: *Accipe gladium ad vindictam, &c.*

Vt diaconus admittitur ad oſculum.

Preces habendæ a Pontifice.

Aliæ inter conferenda inſignia imperialia.

Qui coronatus incedens, portet in dextera manu pomum, in ſiniſtra ſceptrum, & ſic ad thalamum redeat. Ipſoque ibi cum principibus ſuis conſiſtente, prior ſubdiaconorum cum ſubdiaconibus Romanæ curiæ & capellanis aulæ imperialis ad pectorale dextrum ante Crucifixum argenteum laudem Imperatori alta voce decantent hoc modo: *Exaudi Chriſte*; ſcriniarij vero Vrbis ſericis cappis induti ante pectorale conſiſtentes in choro reſpondeant: *Domino Henrico inuictiſſimo Romanorum Imperatori, & ſemper auguſto ſalus & victoria.* Qua laude tertio repetita prior ſubdiaconorum cum ſuis tribus vicibus dicat: *Saluator mundi*; & ſcriniarij viciſſim reſpondeant: *Tu illum adiuua.* Deinde iſte cum ſuis duabus vicibus dicat: *Sancta Maria*; & illi viciſſim reſpondeant: *Tu illum adiuua*, & ſic deinceps: *ſancte Michael, S. Gabriel, S. Raphael, S. Ioannes Baptiſta, S. Petre, S. Paule, S. Andrea, S. Stephane, S. Laurenti, S. Vincenti, S. Silueſter, S. Leo, S. Benedicte, S. Baſili, S. Saba, ſancta Agnes, S. Cæcilia, S. Lucia.* Quibus finitis, iſti his dicant: *Kyrie eleiſon*; & illi viciſſim reſpondeant: *Chriſte eleiſon*; ac deinde ſimul omnes: *Kyrie eleiſon.*

Feſtæ acclamationes.

13 Poſt hæc euangelio decantato, Imperator corona & manto depoſitis accedat ad ſummum Pontificem, & offerat ad pedes eius aurum quantum ſibi placuerit; ipſoque Pontifice deſcendente pro perficiendis miſſarum myſterijs ad altare, Imperator more ſubdiaconi offerat ei calicem & ampullam, & ſtet ibi donec Pontifex ad ſedem reuerſus communicet, ſacramque communionem de manu eius ſuſcipiat cum oſculo pacis, & ſic ad thalamum rediens in ambone reſumat mantum pariter & coronam. Miſſaque finita pontificalem benedictionem reuerenter accipiat, & ſtatim procedat ad locum, vbi debet ſummus Pontifex equitare: & cum ipſe Pontifex equum aſcenderit, teneat ſtapedium ſellæ eius, & arrepto fræno, aliquantulum ipſum adextret; moxque ſuum equum aſcendens procedat iuxta ſummum Pontificem vſque ad eccleſiam S. Mariæ in * Traſpadina: vbi dato ſibi oſculo adinuicem, non corde, ſed corpore ſeparentur.

Calicem & ampullam more ſubdiaconi offert.

Pontifici in equum aſſilienti ſtratoris munus exhibet.

* Tranſpõtina

Si vero Regina fuerit coronanda, debet ſuper lectorium ex oppoſito thalamus præparari, vbi cum duabus ad minus puellis, & aliquibus ex principibus imperij tam eccleſiaſticis quam mundanis reſideat: & poſt coronationem Imperatoris deducatur ad altare ante ſummum Pontificem amicta regalibus indumentis: cui ſummus Pontifex mitram imponat, ita quod cornua mitræ ſint a dexteris & a ſiniſtris, & ſuper mitram imponat coronam, ita dicendo: *Accipe coronam imperialis excellentiæ, &c.* Coronata vero Regina reducatur ad thalamum, & poſt euangelium ducatur ad oblationem ſummo Pontifici exhibendam, ſtetque in gradibus iuxta * abſidiam verſus altare S. Leonis, donec de manu ſummi Pontificis, poſt Imperatorem, ſacram communionem accipiat; & tunc ad thalamum reducta permaneat vſque ad finem miſſæ.

Quo ritu Imperatrix coronanda.

* abſidem

Conſueuit autem Imperator larga presbyteria omnibus exhibere, quibus ea, cum coronatur ſummus Pontifex, elargitur; videlicet epiſcopis presbyteris, & diaconis Cardinalibus, primicerio & cantoribus, ſubdiaconis, baſilicariis, & regionarijs, vniuerſitati cleri Romani, cappellanis, & cæteris officialibus & miniſterialibus curiæ; præfecto Vrbis, ſenatoribus, iudicibus, aduocatis, & ſcriniarijs, ac præfectis naualium. Conſueuit etiam Rex, quando deſcendit de monte Gaudij & venit ad porticellum, præſtare hoc iuramentum Romanis: *Ego Henricus Rex, futurus Im-*

De muneribus erogandis ab Imp.

Imperatoris ſacramentum de Romanor. bonis conſuetudinibus tuendis.

Imperator, iuro me ſeruaturum Romanis bonas conſuetudines ſuas. Sic me Deus adiuuet, & hac ſancta, &c.

Vt Henricus ob Clemẽtis abſentiã ſe geſtur' ſit.

14 Quia vero propter noſtam abſentiam, nonnulla ſolemnia ex prædictis, perſonam noſtram tangentia, expcdit intermitti, volumus atque decernimus, quod non obſtantibus his, quæ ſuperius deſcribuntur, in gradibus ſcalarum dictæ baſilicæ principis Apoſtolorum idem Rex Romanorum ſolemnitate & honorificentia debitis recipiatur ad oſculum per vos epiſcopos & diaconos Cardinales, ſtantes in ordinibus veſtris, indutos tamen omnes pluuialibus, proceſſionaliter obuiantes eidem, cum ſubdiaconis & acolythis, primicerio & cantoribus aſtantibus circa vos, magnatibus & nobilibus, officialibus & miniſterialibus aulæ noſtræ. Aurum vero, quod Rex in eiſdẽ gradibus apoſtolico conſueuit offerre poſt genuflexionẽm & deoſculationem pedum, omiſſis illis, quas nulli veſtrum faciat idem Rex, quia ſoli Romano Pontifici competunt & debentur, in eodem loco per eundem Regem nobis humiliter offeratur, ita dicentem: *Si ſanctiſſimus pater dominus noſter, dominus Clemens ſummus Pontifex eſſet hic præſens, ſibi offerrem aurum iſtud præſentialiter: ſed propter eius abſentiam offero ſibi, vobis dominis Cardinalibus eiuſdem domini Papæ vice & nomine recipientibus, aurum iſtud.*

Quo ritu aurum ſit oblaturus in gradib' baſilicæ.

Quo facto, idem Rex exiſtens in medio veſtrum vobiſcum veniat ad altare ſanctæ Mariæ in turribus, & cum ibidem fuerit, publice in veſtri præſentia, recipientium noſtro & eccleſiæ Romanæ nomine, præſtet idem Rex ſacramentum ſuo expreſſo proprio nomine de verbo ad verbum, prout ſuperius continetur. Renouet autem ſacramentum, per procuratores ſuos præſtitum ſuæ approbationis tempore coram nobis, ſecundum tenorem ſuperius deſcriptum. Et ſi in aduentu ſuo in gradibus, vbi eidem obuiabitis, renouationem prædictam facere præeligeret, contentamur.

Cardinalibus ſua officia in conſecrãdo Imp. deſpertita

15 Tu vero frater Oſtienſis, vt præmittitur, miſſam celebres, & Regem prædictum inungas, prout in ordinario continetur. Quod ſi te impediri contingat, hoc tu facias Albanenſis; & ſi ambo impeditemini, hoc facias Sabinenſis, epiſcopi. Letanias dicas tu Franciſce, ſi potes, pluuiali tamen indutus. Quod ſi te impediri contingat, tu Lucas hoc in eodem habitu exequaris. Orationem autem, quam dicere debet prior presbyterorum Cardinalium, tu dicas epiſcope Sabinenſis. Quod ſi te impediri contingat, tu facias Albanenſis; quod ſi ambo impediremini, tu facias Oſtienſis, epiſcopi. Præſtito autem in cappella prædicta S. Mariæ de turribus iuramento, omnes remaneatis cum Rege prædicto, præter illum, qui miſſarum ſolemnia celebrabit. Tu vero Albanenſis orationem, quæ tibi dicenda competit, dicas loco & tempore debitis. Orationem vero, quam deberet dicere Portuenſis epiſcopus, ſi adeſſet, dicas tu Sabinenſis; quod ſi te impediri contingat, tu ſuppleas Oſtienſis. Receptio autem ad oſculum inter diaconos Cardinales poſt confeſſionem in altari B. Petri factam, quia ſoli Romano Pontifiei competit & concurrit cum oſculo pectoris, omittatur. Vos autem vniuerſi imponatis mitras ſuo modo Regi, ſuoque Reginæ, prout in dicto ordinario de ſummo Pontifice continetur; & diademata Regi & Reginę prædictis.

16 Verba vero dicenda in impoſitione diadematum, ſcilicet: *Accipe ſignum gloriæ*; quo ad Regem, item: *Accipe coronam imperialis excellentiæ*; quo ad Reginam, dicas tu Sabinenſis: licet enim ratione prioratus hoc tibi non competat; quia tamen in legatione noſtram repræſentas perſonam, hoc per te volumus adimpleri. Verba autem prædicta dicas alte, atque ſonore ita, quod ab aſſiſtentibus audiantur. Omnes vero vos alij verba eadem, voce ſubmiſſa dicatis ſic, vt nequaquam audiri poſſitis, ſicut in conſecrationibus prælatorum fieri conſueuit per coaſſiſtentes principaliter conſecranti. Verba autem competentia in aſſignatione gladij poſt ſceptrum & pomum aureum, ipſumque gladium per te Albanenſis, ac vos alios tradita, ſcilicet: *Accipe gladium ad vindictam malefactorum, &c.* Tu idem alta & ſonora voce dicas & proferas Albanenſis, reliquis ſubmiſſa voce eadem verba dicentibus, prout in verbis impoſitionum mitrarum & diadematum ſuperius eſt expreſſum.

Sabinenſi epiſcopo ob legationis dignitatem datum, vt coronam imponat.

17 Decantato autem euangelio, Rex coronandus offerat aurum, quod ad pedes Romani Pontificis conſueuit offerri, ad pedem maioris altaris, quod vos omnes noſtro recipiatis nomine Cardinales. Cætera vero ſolemnia peragantur cum omni ſolemnitate & honorificentia, prout in ordinario continentur. Oblatio vero calicis & ampullæ per Imperatorem iam coronatum, decantato euangelio, corona & manto depoſitis more ſubdiaconi Romano fienda Pontifici, & aſſiſtentia eidem fienda per Imperatorem donec Romanus Pontifex ad ſedem propriam reuertatur, quia ſoli Romano Pontifici competunt, omittantur. Idem tamen Imperator, ſi voluerit, ſacram communionem de manu recipiat celebrantis, oſculo tamen omiſſo. Quibus peractis, ad thalamum rediens in ambone reſumat mantum pariter & coronam. Proceſſus autem eiuſdem Imperatoris ad locum, vbi ſummus Pontifex equitare deberet, & detentio ſtapedij ſellæ eius, & arrepto fræno equi, cui Romanus Pontifex inſideret, adextratio, officijque ſtratoris exhibitio, quia ſoli Romano Pontifici competunt, & pręſentiam ipſius exigunt corporalem, omittantur omnino. Reliqua autem ſolemnia, prout exprimuntur in ordinario, ſolemniter & honorifice compleantur.

Soli Pontifici exhiberi ſolita omitti iuſſa.

18 Quia autem, vt ex prædictis apparet, multæ obſeruantiæ, multaque ſolemnia, multæque reuerentiæ & honorificentiæ, Romano Pontifiei competentia, propter noſtram abſentiam omittuntur, proteſtamur & volumus, & apoſtolica auctoritate decernimus, nullum ex hoc iuris vel facti Romanæ eccleſiæ ac nobis noſtriſque ſucceſſoribus præiudicium generari, quin cum caſus Regis Romanorum in Imperatorem coronandi occurreret, omnia exhibeantur & fiant per coronandos Romanis Pontificibus, ſicut in forma, quæ in archiuio eccleſiæ, & pontificali ordinario continetur, ſuperius deſcripta, ſerioſius eſt expreſſum. Ad eiuſdem autem eccleſiæ Romanæ, noſtram, & ſucceſſorum noſtrorum conſeruationem iuris atque cautelam, volumus per vos ab eodem tam Rege coronando, quam Imperatore coronato, expreſſe his noſtris proteſtationi & decreto conſentiente, recipi patentes literas quadruplicatas, de verbo ad verbum tenorem pręſentium continentes, ſuo regali primum ſigillo, ac poſtmodum ſua imperiali bulla aurea communitas; quas vos Albanenſis, Oſtienſis, &

Exigit ab Henr. Clemens, vt promulget, nil dani ex ipſo prætermiſſis Rom. Pontifici obuenturum.

Lu-

Lucas, duo aut alter veſtrum nobis, aut cameræ noſtræ fideliter aſſignetis. *Datum in prioratu de Grauſello prope Malauſanam Vaſionenſis diœceſis* XIII. *kal. iulij anno ſexto.*

a Lib. 6. ep. com. 753. Renouet ſacramenta ab oratoribus præſtita.

19 Monuit alijs literis a ea de re Henricum Romanorum Regem, vt poſtquam ſolemni ritu imperatoria inunctione fuiſſet illitus, eadem ſacramenti forma, qua iam antea anno ſuperiori Balduino archiepiſcopo Treuirenſi & magiſtro e Molans obſtrinxerat fidem imperialem ad tuenda eccleſiæ iura, Cardinalibus legato & nuncio apoſtolicis deuinciret.

Clemens, &c. chariſſimo in Chriſto filio Henrico Regi Romanorum illuſtri.

In humilitatis ſpiritu, quæ virtutum comprobatur origo., ſicut matris eccleſię filius a Domino benedictus tuæ deuotionis ac fidei zelum nobis & ipſi eccleſiæ dudum offerens reuerenter, iuramentum, quod tenor infra ſcriptarum literarum tuo pendenti munitarum ſigillo continet serioſe, olim in manibus dilecti filij magiſtri de Molans ſcholaſtici Tullenſis capellani noſtri, de mandato per nos ei facto, noſtro, eccleſiæ prædictæ, & Apoſtolicæ ſedis nomine recipientis, per te ſacroſanctis euangelijs, ſicut per eaſdem literas plene conſtat, tactis corporaliter præſtitiſti; promittens teque firmiter obligans cum omni efficacia & effectu, quod poſt imperialis diadematis a te coronationem ſuſceptam omnia in iuramento & literis contenta prædictis ratificares, confirmares, recognoſceres, faceres, ſeruares, atque iurares; & de his omnibus infra octo dies poſt coronationem huiuſmodi ad perpetuam rei memoriam, ac noſtram & ſucceſſorum noſtrorum, & eccleſiæ ac ſedis prædictorum ſecuritatem atque cautelam patentes quadruplicatas, imperialis maieſtatis typario communitas, concedens literas, huiuſmodi literarum tuarum ſeriem continentes.

Henricū id ſe facturum ſpopondiſſe ſignificat Pont.

Deſignat Arnaldū ep. Sabin. A. S. L. ad illud excipiendum.

20 Quare magnificentiam regiam paterno rogamus & hortamur affectu, quatenus vt deuotionis & fidei ac reuerentiæ feruorem huiuſmodi cum tuæ promotionis & exaltationis augmento per clara tuæ celſitudinis geſta erga nos & præfatam eccleſiam creuiſſe demonſtres, in manibus venerabilium fratrum noſtrorum Arnaldi Sabinenſis legati & Nicolai Oſtienſis epiſcoporum nuncij Apoſtolicæ ſedis, vel alterius eorundem, quos ad tui præſentiam duximus deſtinandos, quibuſue & cuilibet eorundem in ſolidum iuramenti, & aliorum prædictorum omnium & ſingulorum receptionem per noſtras literas ſpeciales commiſimus, poſt ſuſceptum per te, vt præmittitur, ipſius imperij diadema omnia in iuramento & literis contenta prædictis ratifices, confirmes, recognoſcas, facias, ſerues, ac præſtes de nouo ſimile iuramentum, nobiſque ſuper his omnibus & ſingulis, iuxta tuam promiſſionem & obligationem eaſdem, prædictas literas quadruplicatas eiuſdem imperialis maieſtatis typario communitas, in eis tenore prædictarum tuarum literarum inſerto, concedas; illaſque nobis per eoſdem epiſcopos, vel alterum eorundem tranſmittas, &c.] Adnexæ ſunt literæ Regis Romanorum ad Clementem datæ, quæ ab his verbis ducūt exordium: *Feruenti deſiderio, &c.* quas cum nos ſuperius edidcrimus, ſuperuacaneum foret iterum exſcribere. Addemus tantummodo adſcriptam in ijs diem, quæ in altero regeſto non extabat. *Dat. Lauſanæ v. idus octobris anno Domini* M. CCCX. *regni vero noſtri anno ſecundo.* Pontifex autem ſuis diem hunc appoſuit. *Dat. in prioratu de Grauſello prope Malauſanam Vaſionenſis diœceſ.* x. *kal. iulij anno ſexto.*

Rem geſtā publicis literis diuulget.

a Ib. ep. 753.

21 Iniunxit a prætereá Arnaldo Sabinenſi legato & Nicolao Oſtienſi nuntio Apoſtolicæ ſedis, vt ab Henrico, poſtquam imperialibus infulis redimitus eſſet, exigerent vt literas huiuſmodi publice ederet, rataſque haberet, ac præſtita ſacramenta de tuenda ſedis Apoſtolicæ dignitate confirmaret, ob exploratam ipſorum fidem tantæ rei curam in eos transfudiſſe: pariterque ad eos literarum, quas ab Henrico imperiali inunctione delibuto repetituri eſſent, exemplum tranſmiſit. Cum vero Florentini atque alij partium Guelpharum duces imperialem Henrici conſecrationem diſturbare molirentur, Pontifex Arnaldum epiſcopum Sabinenſem Apoſtolicæ ſedis legatum in Etruria, Liguria, Inſubria, marchia Taruiſina, pluribuſque alijs prouincijs, quas in literis ad eum datis deſignat, ad componendos Italicos motus, ac muniendum inungendo Imperatori iter, creauit: *Te*, inquit, *tanquam pacis angelum, cōmiſſo tibi in Lombardiæ & Tuſciæ partibus, terris, eccleſiæ Romanæ ſubiectis temporali dominio vbicunque poſitis prorſus exceptis; necnon & in marchia Taruiſina, Aquileienſi & Gradenſi patriarchatibus, Ianuenſi, Piſana, & Iadrenſi patriarchæ Gradenſi metropolitico iure ſubiectis prouincijs, ac Sardiniæ & Corſicæ inſulis, & in illa parte prouinciæ Rauennatis, quæ in terra imperij dignoſcitur conſtituta, & Placentina ac Papienſi ciuitatibus & diœceſibus plenæ legationis officio, vt euellas & deſtruas, diſperdas & diſſipes, ædifices & plantes in nomine* Domini, *prout gratiæ cæleſtis infuſio, & tua tibi prouidentia miniſtrabit, de fratrum noſtrorum conſilio deſtinamus: tibi nihilominus faciendi & exercendi auctoritate noſtra quæcunque ad Dei & Apoſtolicæ ſedis honorem, cultumque diuini nominis ampliandum, ac fidelium partium earundem ſtatum proſperum & tranquillum, obſeruantiam eccleſiaſticæ ſanctionis, integritatem eccleſiaſticæ libertatis, releuationem pauperum, animarum ſalutem, & tranquillitatem corporum pertinebunt, facultatem plenariam tribuentes, &c. Dat. in prioratu de Grauſello prope* Malauſanam *Vaſionenſis diœceſis* XIII. *kal. iulij an.* VI.

De Arnaldo Card. creato ſedis Ap. legato.

In quibus prouincijs id munus ei demandatum.

b Ib. ep. cur. 66. Guelphos & Gibellinos iubet inter ſe conciliare.

Extant ad eundem legatum aliæ literæ b, quibus omnem curam in ſopiendis Guelphorum Gibellinorumq; tumultibus ipſum defigere iubet: vtque aduerſas partes in mutuam pacem poſſit adducere, affinitates inter diſſentientes conciliare atque eos connubiorum nexu deuincire cōcedit. Vt etiam ea odia excindere facilius legatus poſſet, Pontifex plurima ipſum auctoritate inſtruxit c, ac priuilegijs ampliſſimis ornauit. Tum patriarchas, archiepiſcopos, epiſcopos, marchiones, duces, alioſque viros principes in decretis legato prouincijs conſtitutos, eiuſdem Arnaldi Cardinalis iuſſis ac monitis obſequi imperauit. d

c Ib. ep. cur. 68. ad ep. 94.

d Poſt ep. cur. 65.

Henr. ob defectionē vrbiū, ab itinere verſus Romam diſtrahitur.

e Muſſ. l. 4. c. 2.

Cardinales legati Brixianos nituntur ad Henrici obſequiū flectere.

22 Quæ porro poſt traditam Arnaldo & alijs Cardinalibus pacandæ Italiæ, Henricique imperiali diademate exornandi prouinciam (neq; enim hoc anno ob populorum defectionem Romam iter intendere Rex potuit) geſta ſint, enarrat Muſſatus e: *Soliciti igitur*, inquit, *ijdem duo*, nempe Sabinenſis & Oſtienſis epiſcopi Cardinales, *ad portas Brixiæ præmiſſis nuncijs accedentes, alloquia petunt. Ingreſſos Brixianus populus ſuis quibuſque ordinibus vocibus altis applauſibuſq; proſequuntur,*

tur, vociferantes : Viuat mater eccleſia. Viuat, viuat dominus Papa, ſanctique patres Cardinales. Sicque ad prætorium adductis reuerentiſſimis inclinationibus, aggregata concione frequenti, eorum alter Oſtienſis iuſſo ſilentio crucis ſignaculo ſic infit : O deuota ſemper Deo & ſacroſancta eccleſia Brixiana communitas, quis vos ab imperijs eccleſiæ veſtra matris, vera ſemita tam cæcus tam pertinax error abduxit, vt venientem in nomine Domini benedictum eiuſdem eccleſiæ filium Henricum Romanorum Regem Auguſtum neglexeritis, voſque contra omnipotentis Dei nutum, contraque ſanctiſſimi Clementis Papæ monita infelices erexeritis? Nonne ſcitis ipſius Filij Dei vocis oraculo reſponſum, Cæſaris imaginem reddendam Cæſari? O imbecilles : o miſeri iam humana diuinaque cenſura damnati, quænam hæc veſtra cæcitas, quæue calamitas? Pergitis ne alterum mundo luminare conſtitutum obſtruere hac clauſi rupe, laterumque ſtrue, quam Deus ipſe ſuperna animaduerſione, vt olim Sodomam & Gomorram, euertet? Tollite ecce vos, infauſta infidelium ſecta, & ad pedes benedicti Regis in cilicijs & cineribus vos ſternite humiles, & peccata deflete : noſque Dei ac Trinitatis, necnon & patris noſtri Clementis Papæ ſanctiſſimi contemplatione freti pro vobis aſſiſtemus, vt parcat, & in vos, quamquam immeritos, regia benignitate conſpiciat. Cum ita Cardinalis Oſtienſis peroraſſet, Brixianorum prætor populi iuſſu reſpondit, agnoſci quidem ſummam Romano Pontifici a Deo tributam poteſtatem, & Imperatorem officij nomine ſingularem mundi miniſtrum : ſed Henricum non Imperatorem eſſe, ſed expilatorem, Guelphos ab eo pelli in exilium, populorum ſanguinem exugi, Gibellinos vero ad tyrannidem exercendam excoli, Friderici ſchiſma accendi: teſtes huius rei Mediolanum, Parmam, Veronã, Mãtuam, Taruiſium. Ita Cardinales re infecta abiere.

Magnæ apud Brixiam ſuſceptæ vtrinque clades.

23 Extracta obſidione Golerannus Henrici frater telo transfixus a, peſtiſque ex cæſorum equorum cadaueribus difflata quatuor et ſeptuaginta duces inſignes, ſeptem millia ſupra ſeptingentos haſtatorum militum, & e plebe numerum infinitum abſumpſit b. In Brixiam etiam proſerpens miſeros ciues fœde depaſta eſt. Inter quas anguſtias Lucas Fliſcus Cardinalis interpretem concordiæ opportune ſe exhibuit c, quamquam poſtea Henricus, qui appetentis coronationis præfixo tempore vrgebatur, nonnulla Cardinali pollicita data violauit. Brixiam Cardinalis Fliſci opera in Henrici adductam obſequium Iordanus d, Ptolemæus Lucenſis e, Ioannes Villanus f & alij g conſentiunt. Præterea venienti poſtea Henrico Placentiam claues vrbis detuliſſe, paulo poſt tamen priſtinos motus recruduiſſe, narrat Iordanus h: *Audiens*, inquit, *Imperator factiones & rebelliones multiplices Lombardorum, Guarnerum de Hoembruch fecit præſidem Lombardiæ, vt emergentia huiuſmodi coerceret : ſed vix cum centum intra Placentiam receptus, audiuit Guelphos per vicarios vbique grauari, & hoc impatientiæ cauſam eſſe; & hac cum repulſa ad Cæſarem Guarnerus redit.* Accendiſſe plurium populorum odia Henricum ob Guelphos oppreſſos, eorumque patrocinium Robertum ſuſcepiſſe, vnde aucta bellorum moles, viſuri ſumus.

Brixia Lucæ Fliſci Card. opera Henrico ſe ſubmittit.

a Lib. 3. cap. 16.
b Lib. 4. c. 8.
c Ib. c. 9.
d Ior. M.S. Vat. ſig. n. 1960.
e Ptol. Luc. hiſt. eccl. M.S. l. 24. c. 40.
f Io. Vill. l. 9. c. 19.
g M.S. Vat. bib. ſig. n. 2040. in Henr. VII.
h Ior. 4. vbi ſup.

Porro Henricus præfectis i Mediolano Matthæo Vicecomite, Veronæ Cane Scaligero, Mãtuæ Paſſerino, Parmæ Guiberto Corrigiano, Genuam ſe contulit, atque a ciuibus magnis honoribus, reſiſtente nemine, menſe octobri exceptus eſt k; Spinolam illiuſque ſtudioſos in vrbem reuocauit, & inter Oriæ & Spinolæ ſtirpes clariſſimas concordiam redintegrauit. Verſum eſt Henrico magnæ gloriæ, terreſtribus ac maritimis viribus florentem illam rempublicam ſe ipſius imperio ſubieciſſe. Sed ad id Clementis monita, necnon Cardinalis Nicolai Oſtienſis epiſcopi, quem Genuæ cum Henrico verſatum refert Io: Villanus a, non parum valuiſſe magno argumento eſt. Immo quatuor Cardinales legatos, atque inter alios Fliſcum Henrico comites ſe addidiſſe, narrat Auguſtinus Iuſtinianus b. Secuta Henricum Regina præclaris perpolita moribus, non multo poſt Genuæ defuncta, in Minoritarum æde tumulo condita eſt c feſto S. Luciæ, vt narrat Iordanus d: Quam fuiſſe, ait Muſſatus, *cæremoniarum diuinique cultus tanta aſſiduitatis, vt ſolemnium feſtiuitatum dicta ſit pernoctare vigilijs.* Admiſſo porro a Genuenſibus Henrico, Florentini vt iter ipſi verſus Piſas abrumperent, copias ſubmiſere e. Huius Etruriæ atque ſociorum Guelphorum motus cauſam attingit anonymus auctor de geſtis Henrici : *Res*, inquit, f *noua & dura videbatur quibuſdam Italicis atque Tuſcis, & ijs maxime, qui populum regere videbantur, cum a ſexaginta quinque annis & amplius a depoſitione ab imperio vltimi Friderici ſine Imperatoris dominio perſtitiſſent, quod eius dominio denuo ſubijcerentur, quo ſe æſtimabant in perpetuum liberatos.* Excunte g anno Brixienſes Guelphi cum vrbem recuperare moliti eſſent, a Cane Scaligero magna clade profligati ſunt. Reginenſes ac Parmenſes ab Henrico deſciuere : in quorum auxilium Bononienſes & Florentini procurrere.

i Io. Vill. l. 9. c. 19.
k Id. c. 23. Aug. Iuſt. hiſt. Gen. l. 4. Bizar. l. 5. & l. 6.

Genuenſes excipiunt Henricum. Diſſentientes ab eo conciliati

a Io. Vill. l. 9. c. 21.
b Aug. Iuſtin. l. 4.
c Io. Vill. l. 9. c. 27.
d Iord. M.S. Vat. ſign. n. 1960.

Regina Genuæ moritur.

e Vill. c. 26.
f M.S. Vat. bibl. ſig. n. 2040. pag. 49. in Henr. VII.
g Io. Vill. l. 9. c. 31.

Excitatæ in eccleſiaſtica ditione ſeditiones.

24 Diffuderat ſe illius mali labes in ditionis eccleſiaſticæ loca, pariq; ſcelere nonnulli pontificiũ excuſſerant iugum, æque atq; alij imperiale e ſuis ceruicibus depulerant; ex quo quãta emerſerint mala, e literis ad Arnaldũ Apoſt. ſedis legatũ datis elicitur, quibus deformatã ijs ſeditionibus pontificiæ ditionis faciẽ ita depingit Clemens : h *Iãdudum hoſte pacis nonnullas terras eccleſiæ Romanæ ſubiectas, in partibus Italiæ conſtitutas, ſua nequitia ſtimulis impetente, ſtatus earum pacificus diſſidiorum ſcandala protulit : ac diſſenſionibus varijs ſuſcitatis ibidem quies perijt, bellicus furor inualuit, multis ſub hoſtili clade peremptis; & nonnullis eiectis a laribus proprijs, violenter armauit impietas patrem in filium, & filius in parentem : frater fratri non detulit, & cognatus proximo non pepercit.* Crudele tunc bellum a Peruſinis & Fulginatibus geſtum aduerſus Spoletanos, quod ægre Clementis imperio compoſitum eſt i.

h Lib. 6. ep. cur. 66.

Quæ inde ſecuta mala.

i Ib. ep. cur. 46. 47. & l. 7. ep. cur. 7.

Philippus Franc. Rex capti Bonifacij crimine liberatus.

25 Sedandæ alterius grauiſſimæ controuerſiæ, quæ inter Philippum Regem Francorum & Bonifacium exarſerat, ſtudio Clemens latas in eum a Bonifacio cenſuras ita deleri voluit, vt publica in Regem acta edita e commentarijs pontificijs eradi iuſſerit, pronuntiauitque eum omnino purum fuiſſe ab eo crimine, cuius labe aſperſus ferebatur, dediſſe nimirum ſuis adminiſtris imperia, vt Bonifacium in cuſtodiam compingerent. Quod vero attinebat ad intentatum ab eodem Rege aduerſus illius memoriam iudicium, quo pſeudopontificatus, hæreſeos, ac plurium flagitiorum notam illi impegerat, atque apud Benedictum XII. & Clementem inſtiterat, vt ſententiam ferrent, an ille legitimus ſediſſet Pontifex, an e Pontificum albo eradendus eſſet; declarauit non incitatum odio Regem, ſed bono adductum zelo, ex ſapientum ac doctorum virorum conſi-

lio

Digitized by Google

lio huiuſmodi iudicium intendiſſe: pontificijſque ſolicitatum precibus,cum aduerſarij ab intentando illi coniurationis in Bonifacium ac direpti eccleſiæ theſauri iudicio rogati diſcederent, totam controuerſiam ſedi Apoſtolicæ atque eccleſiæ permiſiſſe. De quibus hæc Bernardus a: *Anno Domini* MCCCXI. *quarta die exitus menſis aprilis, ſcilicet* v. *kal. maij in Auinione per Clementem Papam fuit in conſiſtorio publice excuſatus Philippus Rex Francorum de his, quæ egerat contra memoriam Bonifacij quondam Papæ; & pronunciatum ad excuſationem Regis, quod ea egerat bona intentione, & bono animo atque zelo, præſentibus ibidem Regis nuncijs: & hæc fuerunt conſequenter bullæ papalis teſtimonio confirmata. Fuitque ibidem Clementi Papæ commiſſum totum negotium, totuſque proceſſus habitus Bonifacij memorati ab vtraque parte ſcilicet accuſante & defendente, & renunciatum atque concluſum per viam pacis tractata. Papa vero ſuſcepit ſuper ſe negotium examinandum, & finaliter terminandum.*

a Ber. chr Rom. Pon. & M. S. Vat. bibl. ſignat. nu. 3765. in Clem. V.

Cauſa de Bonifacij memoria ab aduerſis partib⁹ Pontifici committitur.

Lata a Clemente ſententia.

26 Vſum ea induſtria in conciliandis aduerſis partibus Clementem, ne grauiora mala, quæ antea ex huiuſmodi contentionibus emerſerant, recrudeſcerent, atque alia maiora conſilia, quæ ad amplificandam Dei gloriam cogitabat diſturbarentur, ipſe teſtatur. Suſcepta igitur dirimendę totius cauſæ prouincia, deterſit a Francorum Rege omnem maculam ac notam, qua ob geſtas cum Bonifacio ſimultates inuſtus fuiſſet: quibus de rebus hoc diploma ampliſſimum edidit b, cuius exordium a Francorum regni præclaris encomijs auſpicatus eſt: nil vero grauius conſuluit in Bonifacij memoriam, quam paulatim conſeneſcente inuidia in ſuum ſplendorem reſtitutum iri arbitrabatur.

b Lib. 6. ep cur. 32.

Clemens, &c. ad certitudinem præſentium, & memoriam futurorum.

Ex parte chariſſimi in Chriſto filij noſtri Philippi Regis Francorum illuſtris fuit expoſitum coram nobis, quod ſignificantibus olim ſibi frequenter & pluries nonnullis ſublimibus & magnæ auctoritatis perſonis, Bonifacium Papam VIII. prædeceſſorem noſtrum non per oſtium, ſed aliunde intraſſe ouile dominicum, eccleſiam videlicet ſponſam Chriſti, ipſumque fore criminę prauitatis hæreticæ irretitum; quibuſdam ex perſonis ipſis ipſum ſuper hoc impetere ſeu denuntiare volentibus, ac requirentibus Regem ipſum, tanquam fidei pugilem & eccleſiæ defenſorem, vt cum ex vitioſo & illegitimo ingreſſu damnabili, peruerſis actibus, deteſtandis operibus, & pernicioſis exemplis dicti Bonifacij ſtatus fidei & eccleſiæ miſerabilibus diſpendijs & ærumnis, grauiſque ruinæ periculis ſubiaceret; ac vbi de hæreſi agitur, fidei & eccleſiæ defenſatrix ſemper extiterit inclyta domus ſua, per declarationē veritatis huiuſmodi procuraret generale concilium conuocari; Rex ipſe, quia pudenda patris proprio libenter pallio contexiſſet, denuntiatorum & obiectorum ipſorum frequentibus pulſatus inſtantijs, & aſſiduis clamoribus excitatus; eiuſque conſcientia tam per nonnullas ſublimes, graues, & dignas perſonas, videlicet dilectos filios nobiles viros Ludouicum Ebroicenſem & Guidonem ſancti Pauli ac quondam Ioannem Drocenſem comites, aſſerentes præſtitis ad ſancta Dei euangelia ab eis tacta corporaliter iuramentis, ſe præmiſſa credere eſſe vera, & ea legitime poſſe probari, quam per alias quamplures ſublimes & fide dignas perſonas, ſtatus tam eccleſiaſtici quam mundani, eundem Bonifacium diuerſis hæreſum ſpeciebus infectum, ac in profundo malorum poſitum, ac omnino incorrigibilem, affirmantes, ſuper his, vt decuit, informata negotium conuocationis huiuſmodi concilij generalis pro declaratione veritatis, vt videlicet dicti Bonifacij innocentia in hac parte clareſceret, ſicut teſte conſcientia exoptabat, aut ipſo Bonifacio, ſi denuntiata & obiecta contra eum forent veritate ſubnixa, tanquam illegitimo prorſus amoto, & cunctis erroribus, iniquitatibus, & ſpurcitijs a domo Domini procul pulſis, de vero legitimo paſtore prouideretur eccleſiæ ſanctæ Dei; vna cum prælatis, baronibus, collegijs, vniuerſitatibus, communitatibus, ciuitatum, & aliarum villarum ac clero & populo regni ſui, nec non alijs Regibus & principibus, prælatis, & alijs præcellentibus & magnæ auctoritatis perſonis, ſtatus tam eccleſiaſtici quam mundani, ac communitatibus & vniuerſitatibus ciuitatum, & aliarum villarum diuerſorum regnorum & climatum orbis terræ, alijſque ſibi adhęrentibus; ex feruore fidei & zelo iuſtitiæ, ac pro reformatione ſtatus eccleſiæ, ac generali bono totius reipublicæ Chriſtianæ, aſſumpſit deliberato conſilio ad laudem diuini nominis & exaltationem catholicæ fidei promouendum, ipſiuſque promotionem conuocationis concilij generalis, vt ipſius prouiſione ſalubri memoratis obiectoribus audientia præberetur, ac ſuper obiectis ſciretur veritas, ac ſtatueretur & fieret, quod iuſtitia ſuaderet, apud eundem Bonifacium, dum viueret, per ſolemnes nuntios regios, & poſt eius obitum apud bonæ memoriæ B. nedictum Papam XI. prædeceſſorem noſtrum, & eo ſublato de medio, apud nos ad eccleſiæ præfatæ regimen, licet inſufficientibus meritis, diuina diſpoſitione vocatos, dum paulo poſt noſtræ promotionis auſpicia Lugduni nobiſcum pro huiuſmodi & terræ ſanctæ, & alijs negotijs arduis perſonaliter conueniſſet, ac Pictauis poſtmodum iteratis inſtantijs, vt videlicet per eundem Benedictum prædeceſſorem noſtrum, dum in humanis agebat, & poſt eius deceſſum per nos etiam de præfati deliberatione concilij conuocandi, ſi expediens videretur, ſuper denuntiatis & obiectis huiuſmodi diſcuteretur veritas, ac decerneretur & fieret quod cenſent & ſtatuunt canonicæ ſanctiones; operoſis ſtudijs, ac ſolicitudinibus inſtitit indefeſſis. Quare præfatus Rex nobis humiliter ſupplicauit, vt cum, ſicut denuntiatorum & obiectorum prædictorum habebat aſſertio, ex certis cauſis exhibitionis iuſtitiæ in hac parte moroſa protractio negotio fidei ac eiſdem denuntiatoribus & obiectoribus diſpendioſa foret & periculoſa quamplurimum, in negotio memorato procedere ac exhibere ſuper eo iuſtitiæ plenitudinem dignaremur.

Quæ propoſita a Phil. Rege ad calūnias iactatas in Bonifacium & ſchiſma excuſanda.

Fallacia calumniatorū noceræ nobhentium officia.

Philippus in diſcrimen ſchiſmatis nōnullos Reges & populos trahere ſategerat.

Benedictum & Clementem ad illius damnandam memoriā ſolicitauerat.

27 Proponebatur autem in contrarium ex parte quorundam, ſe offerentium defenſioni memoriæ & ſtatus Bonifacij memorati, dictum Regem ex malignitatis & odij fomite potius, quam charitatis aut fidei vel iuſtitiæ zelo, procedere ad requiſitiones huiuſmodi faciendas, ipſumque denunciationes & obiectiones & aſſertiones prædictas calumnioſe fieri procuraſſe, ac Regem eundem & quoſdam ex denunciatoribus & obiectoribus ſupradictis auſu ſacrilego capi feciſſe Bonifacium memoratum; ac denunciatores & obiectores & aſſertores eoſdem conſpiratores fuiſſe, & eſſe dicti Bonifacij inimicos etiam capita-

Reſponſa Bonifacij defenſorū veriſſima

Accuſatores Bonifacij hoſtes illius, extiteres atq; adeo non audiendi.

tales: quibus præmiſſis & alijs multis rationibus, dicebatur dictũ Regem ſuper requiſitione prædicta nullatenus audiendũ, ac denuntiatores & obiectores prædictos ad denunciationes & obiectiones huiuſmodi nõ fore aliquatenus admittendos.

Doloſa retorſio accuſatorũ.

28 Sed reſpondebatur e contra pro parte Regis, denuntiatorum, & obiectorum & aſſertorum ipſorum, quod ab ipſo primordio promotionis dicti Bonifacij ad ſummi pontificatus apicem memorato Regi per nonnullas ſublimes & præeminentis excellentiæ, aliaſque fide dignas perſonas eccleſiaſticas & mundanas inſinnatum multotiens fuerat, & diuerſis ſucceſſiue temporibus auribus regijs pluries inculcatum, quod præfatus Bonifacius per oſtium non intraſſet, quodque vitio labis hæreticæ & alijs nefandis criminibus irretitus, ac poſitus in fundo malorum omnino incorrigibilis exiſtebat; ipſumque Regem, vt tanquam fidei pugil eccleſiæque defenſor imminentibus malis & ſcandalis remedijs occurreret opportunis, fuiſſe cum inſtantia requiſitum. Sed Rex ipſe vt filius pudoratus illius, quem loco patris habebat, pudenda cernere veritus, auertens a prædictis inſinuationibus & denuntiationibus aures ſuas, ipſum diutius propter honorem eccleſiæ tolerauit, & venerabatur vt patrem, donec perſonarum prædictarum frequentibus & continuatis inſtantijs & demum in publico parlamento Pariſijs præſentibus prælatis, baronibus, capitulis, conuentibus, collegijs, & communitatibus & vniuerſitatibus villarum regni prædicti opportune & importune pulſatus, cum vlterius vrgente conſcientia de præmiſſis, vt præmittitur, informata abſque Dei offenſa diſſimulare non poſſet, nec ſine grauibus ſcandalis & periculis tolerare; de prælatorum, baronum, ac capitulorum, conuentuum, collegiorum, communitatum & vniuerſitatum villarum regni præfati, necnon magiſtrorum in theologia ac profeſſorum vtriuſque iuris, & aliarum ſapientum & grauium perſonarum diuerſorum regnorum & partium deliberato conſilio, non ex odij fomite, non typo malitiæ, ſed zelo fidei, neceſſitate cogente, promotionẽ, vt prædicitur, aſſumpſit negotij ſupradicti, nec præfatum Bonifacium capi, nec aggreſſionem, vel inſultum in eum, vel eius domum fieri mandauit, aut fecit; ſed denuntiationes & obiectiones prædictas ſibi per Guillelmum de Nogareto militem & alios nuncios ſuos, ad hoc ab eo cum patentibus & expreſſis literis regijs deſtinatos, dumtaxat inſinuari præcepit, & ab eo ſuper his generale concilium conuocari; et ſi dictus Guillelmus circa perſonam vel domum dicti Bonifacij, vel alias in præmiſſis aliqua commiſit illicita, diſplicuerunt & diſplicent dicto Regi, nec ea rata vel grata vnquam habuit neque habet. Adijciebatur etiam denuntiatores & obiectores prædictos, de hæreſi, illegitimo ingreſſu, & alijs criminibus ſupradictis a longe retro lapſis temporibus per nonnullas graues & fidedignas perſonas inſtructos & informatos fuiſſe; ipſoſque ad denuntiationes & obiectiones eaſdem apud præfatum Regem, cum ad prælibatum Bonifacium tunc aditum commode habere non poſſent, in publicum deſendendas non ex odio præconcepto, cum tunc ipſos in nullo dictus Bonifacius offendiſſet, non ex fermento malitiæ, ſed potius ex feruore fidei & zelo iuſtitiæ proceſſiſſe, & earum proſecutioni etiam nunc inſtare, paratos eas ſecundum formam iuris legitimo proſequi & probare.

Fallax de dilata accuſatione Bonifacij excuſatio.

Conuentum Pariſien. Philippus, cũ ob cenſuras ſibi incuſſas ſu[illegible]rẽret, congregat.

29 Nos autem cum fratribus noſtris matura & frequenti ſuper hoc deliberatione præhabita; conſiderantes attentius & infra clauſtra pectoris meditatione ſolicita reuoluentes, quod prætacti negocij proſecutio rigoroſa impeditiua nimis prædicti negotij terræ ſanctæ, & alijs grauioribus onuſta diſpendijs & diuerſis vndique plena periculis exiſtebat, ſicut iam facti exordia indicabant; ac volentes tot & tantis malis & periculis, ne in ſegetem periculoſe ſuccreſcerent, ſed præciſis radicibus, ſuo præfocarentur in ortu, ex debito paſtoralis officij ſolicitius prouidere; apud eundem Regem de fratrum noſtrorum conſilio, & ad eorum ſupplicationem inſtantem ſalutaribus monitis, exhortationibuſque paternis inſtitimus, vt reiectis anfractibus denuntiationum & obiectionum huiuſmodi, cum per alias congruas & legitimas vias prætactum negotium tractari commodius & facilius poſſet & breuius terminari, ipſius negotij proſecutionem noſtræ & eccleſiæ ordinationi relinqueret, & vt denũtiatores & obiectores præfati id idem facerent, interponeret partes ſuas, ita quod nos & eadẽ eccleſia, cauſarum vitatis anfractibus, & prędictis malis & periculis obuiãdo, ex officij noſtri debito ad ipſius negotij cognitionem, examinationem & totalem deciſionem procedere, ſtatuere & ordinare de ipſo, ac finem congruum eidem imponere deberemus, prout catholicæ fidei ac vniuerſalis eccleſiæ ſtatui & honori conueniens, ac terræ ſanctæ negotio & alias ſecundum Deum expediens videretur.

Vt Clemens ſe geſſerit ne Philippũ Regem a ſe abalienaret, nec Bonifacii contra fas omne damnaret.

Sed licet requiſitionem huiuſmodi apud eundem Regem pluries diuerſis ſucceſſiue temporibus atque locis duxerimus repetendam, ipſo tamen Rege ad denuntiatorum & obiectorum prædictorum inſtantiam requiſitioni prædictæ vt prius nihilominus inſiſtente; nos inter tot diuerſa & aduerſa in medio ſuper iuſtitiæ ſolium conſtituti in tanto negotio non præcipitanter aut irruptiue, ſed cum debita cautela & maturitate procedere cupientes, diuerſos & varios in negotio ipſo per legitima interualla dierum & temporum continuatis terminis fecimus, iuſtitia mediante, proceſſus. Et ne vel malignis aut falſis delationibus aditum nimis facilem pandere, aut denuntiatoribus & obiectoribus ſupradictis, ſi ſpiritu Dei aguntur, in diſpendium fidei viam præcludere vel negare iuſtitiæ videremur; non intendentes tamen denuntiatores & obiectores prædictos, vel alterum eorundem, aut denuntiationes vel obiectiones, vel aliqua propoſita per eoſdem admittere, niſi ſi, prout, & in quantum contra ſummos Pontifices viuos vel mortuos admittendi forent, & etiam admittenda iuxta ſanctorum patrum decreta & canonica inſtituta; de motu & zelo Regis præfati circa requiſitionem huiuſmodi, & aſſertorum & denuntiatorum & obiectorum prædictorum circa aſſertiones, denunciationes, & obiectiones præmiſſas duximus inquirendum.

Et demum competenti ſuper his inquiſitione præhabita comperimus, quod etſi etiam aſſertores, denuntiatores, & obiectores prædictos ad aſſertiones, denunciationes, & obiectiones huiuſmodi, ac dictum Regem ad requiſitionem prædictam, vt præmittitur, faciendas obiectorum veritas, de quibus certi non ſumus, forſitan non mouiſſet; ipſos tamen ad hoc præconcepta malignitas aut mala cauſa non impulit, ſed bonus, ſincerus, & iuſtus zelus induxit: vnde aſſertores, denuntiatores, & obiectores eoſdẽ ad aſſertiones, denunciationes, & obiectiones eaſdem, & dictum Regem, qui ad eorum, necnon aliarum ſublimium

Ad tegendam Phil. Regis ac ſuorum infamiam Clemens declarat, ipſum animo calũniandi Bonifacium non accuſaſſe.

nium & grauium perſonarum frequentem & ſæpius repetitam inſtantiam ad requiſitionem prædictam ab initio proceſſerat, & nunc etiam procedebat, extra omnem calumniam fuiſſe & eſſe, ac bono, ſincero, & iuſto zelo, ex feruore catholicæ fidei proceſſiſſe, de fratrum noſtrorum conſilio auctoritate apoſtolica pronuntiamus, dicimus, atque decernimus, & tenore præſentium declaramus, &c. [Interiectis dein varijs excuſationum fucis, quibus Guillelmus Nogaretus patrati in Bonifacium ſceleris turpitudinem colorabat, dum ſuam in ſacro Cardinalium ſenatu cauſam agebat, addebatque inter alia ſeruatam a ſe vitam fuiſſe Bonifacio, ne ab hoſtibus trucidaretur, ipſumque a Philippo tantummodo miſſum, vt illi conceptam prouocationem ad concilium denuntiaret, addit:] Vnde nos de ſæpefati Regis innocentia in hac parte tam per confeſſionem præfati Guillelmi, quam alias ſufficienter inſtructi pronuntiamus, dicimus, atque decernimus, & auctoritate prædicta de fratrum præfatorum conſilio tenore præſentium declaramus, Regem ipſum ſuper captione, aggreſſione, & inſultu prædictis, ac diſperſione & amiſſione theſauri & alijs, quæ in conflictu, vel facto captionis dicti Bonifacij, aut aggreſſione, vel inſultu prædictis ipſi Guillelmo impoſitis quomodolibet contigerunt, innocentem penitus & inculpabilem fuiſſe, ac eſſe.

Fucata Guillelmi Nogareti excuſatio patrati in Bonifaciũ ſacrilegij.

30 Quibus pronunciationibus, declarationibus, & decretis per nos, vt præmittitur, factis & habitis, cum in negotio memorato vellemus vlterius iuſtitia mediante procedere, ne cauſa fidei indiſcuſſa diutius remaneret; illi qui defenſioni memoriæ & ſtatui dicti Bonifacij ſe, vt præmittitur offerebant, negotium defenſionis huiuſmodi in officij noſtri mera & libera poteſtate ſponte ac libere dimiſerunt: ac demum præfatus Rex, præmiſſa pericula conſideranter attendens, tanquam benedictionis & gratiæ filius progenitorum ſuorum, qui ſe ſemper ipſius eccleſiæ beneplacitis coaptarunt, veſtigia clara ſequens, pro ſe ac vniuerſis regnicolis regni ſui, cuiuſcumque ſtatus vel cõditionis exiſtant, noſtris in hac parte requiſitionibus de abundantia regalis clementiæ per effectum operis acquieuit.

Vt Bonifacij accuſatores ac defenſores in Clem. arbitrium cauſæ fidei diſcuſſionem contulerint.

[Deſtitit Philippus a perſequenda Bonifacij memoria, cum veluti manifeſtus calumniator damnandus eſſet, eaque onerandus infamia, quæ ſcepteris eum indignum redditura erat. Neque ob Clementis ſententiam ad ipſius Regis gratiam compoſitam ignominiæ dedecus eluit: ſiquidem tanta apud Gallos ipſos Philippus exinde arſit inuidia, vt illius frater Carolus dux Valeſiorum coram Philippi eiuſdem filio Ludouico Hutino obiecerit Enguerrano Marinio, quem poſcebat ad ſupplicium, illum controuerſiæ Philippum inter & Bonifacium exercitæ fontem fuiſſe, & inuiſſiſſe, quæ nunquam elueretur innocenti ſuperioris Regis memoriæ notam. Sed ad pontificium diploma redeamus.] Præfati quoque denuntiatores & obiectores, ad inductionem dicti Regis factam eiſdem ad preces noſtras per nos, vt præmittitur, ipſi Regi porrectas, auctoritate noſtra interueniente, noſtris circa id beneplacitis finaliter aſſenſerunt, negotium huiuſmodi & proſecutionem ipſius noſtræ & eccleſiæ cognitioni, deciſioni, ordinationi, & diſpoſitioni libere relinquentes, prout per patentes regias ac denuntiatorum, obiectorum, & aſſertorum prædictorum literas, quas ad cautelam & memoriam rei geſtæ in ipſius eccleſiæ archiuio repoſitas ſeruari facimus, plene conſtat.

Quando & cur deſtiterit Rex Bonifacium perſequi.

a Paulo Aemilio Lud. Hutino.

31 Nos itaque manſuetudinem regiam, ac expertam in his deuotionis & reuerentiæ filialis gratitudinem, quas pro tot & tantis malis & periculis euitandis dicto Regi diuinitus credimus inſpiratas, plenis in Domino laudibus commendantes, Regi cæleſti, in cuius manu corda ſunt principum, & a quo tantum bonum non ambigimus proceſſiſſe, cum ab ipſo bona cuncta procedant, laudes & gratias profundæ humilitatis ſpiritu, totoque deuotionis animo exhibemus: ac motum & zelum dicti Regis in hac parte ex feruore fidei, quem Rex ipſe a progenitoribus ſuis hereditario quaſi iure traxiſſe dignoſcitur, prodeuntem non immerito approbantes, & ſonoris laudum efferentes præconijs: ac volentes præfato Regi & ſuis aduerſus futura pericula ſic plene proſpicere, & alias in hac parte ad honorem Dei & eccleſiæ ſic vtiliter & ſalubriter prouidere, quod inclytæ domus & regni Franciæ fama celebris, ſuique nominis claritas, vbique diuulgata per orbem, nullis obloquentium morſibus, vel vllorum caninis latratibus, qui vel ex ignorantia veritatis, aut propriæ malignitatis aſtutia, vel inuidiæ ſtimulis concitati malum in bono præſumunt & prædicant, in poſterum pateat; ſed in ſui ſplendore luminis ſemper illibata perſiſtat, vitentur iam experta pericula, ac tot & tantis malis & ſcandalis iam præuiſis, quæ ex præteritorum commemoratione, refricatione, vel recidiua iteratione quacumque veriſimiliter ſequi poſſent in poſterum, via præcludatur omnino, ac charitatis vnitas & pacis fœdera, quæ inter præfatam eccleſiam ac Reges & regnum Franciæ hactenus, diuina fauente clementia, viguerunt & vigent, in ſui vigoris & roboris firmitate de bono ſemper in melius illibata perpetuis temporibus obſeruentur; omnes ſententias latas ab homine vel a iure, conſtitutiones, declarationes non incluſas in ſexto libro decretalium, in quantum præiudicant vel poſsẽt præiudicare honori, ſtatui, iuribus, & libertatibus dictorum Regis & regni, regnicolis, aſſertoribus, denuntiatoribus, delatoribus, fautoribus, adhærentibus, ac valitoribus antedictis, duabus conſtitutionibus, quę non ſunt in eodem libro incluſæ, quarum vna incipit: *Vnam ſanctam*, & alia: *Rem non nouam*; quas ſecundum moderationes eaſdem, alias per nos factas, & non aliter intelligi volumus, & ſecundum moderationes ipſas volumus in ſuo robore remanere, exceptis; necnon priuilegiorum reuocationes, ſuſpenſiones, ac quoslibet proceſſus ſuſpenſionum, excommunicationum, interdictorum, priuationum, diſpoſitionum, & alios quoſcumque proceſſus iuris vel facti, verbo vel literis, in ſcriptis vel ſine ſcriptis, directe vel indirecte, principaliter vel incidenter, implicite vel explicite, publice vel occulte contra dictum Regem, liberos, & fratres ipſius, & regnum Franciæ, ſtatum, iura, & libertates eiuſdem pro quibuſcumque factis, cauſis, vel occaſionibus, aut exquiſitis coloribus, vel figmentis quibuſcumque præteritis temporibus; necnon contra denuntiatores, obiectores, & aſſertores prædictos, ac prælatos, barones, & alios incolas & habitatores regni eiuſdem, quibuſcumque temporibus, cauſa, vel occaſione prædictarum aſſertionum, denuntiationum, propoſitionum, obiectionum, prouocationum, appellationum, petitionum, ſeu requiſitionum, conuocationis concilij generalis, blaſphemiarum, iniuriarum dictarum vel factarum contra dictum Bonifacium quo-

Clementis in Philippum effuſa cõmendatio.

Bonifaciana geſta in Reges Franc. reſciſſa.

quo-

quo modo; vel captionis, aggreſſionis, vel inuaſionis domus, perſonæue ſuæ, diſperſionis & amiſſionis theſauri & aliorum, quæ in facto Anagniæ vel alibi vbicumque occaſione præmiſſorum quomodolibet contigerunt; vel cauſa ſeu occaſione dicti Regis, aut occaſione diſcordiæ, quam habuit contra ipſum Regem Bonifacius prædictus, ſeu cauſa vel occaſione aliquorum emergentium vel contingentium, ſeu quæ contingere potuerunt ex eiſdem; ac etiam contra adiutores, valitores in præmiſſis, ſeu ea tangentibus ipſius Regis, vel ſibi quomodolibet adhærentes, viuos vel mortuos, cuiuſcumque nationis, præeminentiæ, honoris, ordinis, dignitatis, aut ſtatus eccleſiaſtici vel mundani exiſtant; etiamſi cardinalatus, archiepiſcopali, epiſcopali, imperiali, vel regali dignitate præfulgeant, tam per dictum Bonifacium, quam quoſcunque alios in vita, vel poſt mortem ipſius auctoritate ſua, quam per memoratum Benedictum immediatum ſucceſſorem ſuum pro factis, cauſis vel occaſionibus antedictis factos & habitos a feſto ſanctorum omnium, quod fuit anno natiuitatis dominicæ milleſimo treceteſimo citra, ſi qui ſint vel fuerint; ad cautelam relaxamus, reuocamus, irritamus, annullamus, caſſamus, & ex nunc nullos, caſſos, & irritos nuntiamus ex certa ſcientia, de fratrum noſtrorum conſilio & de apoſtolicæ plenitudine poteſtatis.

Benedicti ſententiæ in prædones, qui Bonifacium ceperant, ac diripuerant theſaurum eccleſiæ conuulſæ.

Et ſi quis calumnia, macula, ſiue nota ex præmiſſis denuntiationibus, obiectionibus, aſſertionibus, aut quibuſcunque contumelijs, blaſphemijs, iniurijs, verbis vel factis, in ſcripturis priuatis vel famoſis libellis, occulte vel publice eidem Bonifacio in vita eius vel poſt mortem illatis; aut earum publicatione, aſſumptione, vel proſecutione, aut culpa, offenſa aut iniuria qualibet, ſeu infamia iuris vel facti, præfato Regi, poſteritati ſuæ, aſſertoribus, & denuntiatoribus ac obiectoribus, prælatis, baronibus, vel alijs indigenis, incolis, & habitatoribus dicti regni; nec non & adiutoribus, valitoribus, & adhærentibus prædictis aut aliquibus ex eis, aut alijs conſentientibus, mandantibus, vel ratum habentibus, opem, conſilium, auxilium, vel fauorem præbentibus quoquo modo, viuis vel mortuis perſonis, infra nominatis exceptis, ex captione, inſultu, & aggreſſione prædictis, aut ex rapina ſeu perditione theſauri eccleſiæ, aut ex alijs quibuſcunque, quæ in conflictu vel facto captionis, inſultus, aggreſſionis prædictorum, vel alias ipſorum occaſione, vt præmittitur, contigerunt impingi, imponi, vel imputari poſſent in poſterum quoquo modo; huiuſmodi calumnias, notas, maculas, iniurias, infamiam, actiones, querelas, & offenſas, ſi quæ forſan ſint vel eſſe poſſint in poſterum, totaliter abolemus & tollimus, & etiam ad cautelam penitus amouemus; & ſententias, emendas, mulctas, & pœnas, ſi quæ ſint, pro eis impoſitas vel inflictas ab homine vel a iure, & quæ imponi vel infligi poſſent in poſterum; etiam ſi ſupponerentur vel dicerentur captio prædicta vel aliqua de præmiſſis facta nomine dicti Regis, valitorum, adiutorum, vel adhærentium prædictorum, aut ipſis mandantibus, vel procurantibus, vel ratum habentibus, aut ſub vexillo ſuo, aut inſignijs armorum ſuorum; prorſus amouemus & tollimus, & etiam ad cautelam omnino remittimus & quietamus: ac Regem ipſum & regnum prædictum, aſſertores, denuntiatores, & obiectores, prælatos, barones, & clerum & populum dicti regni, nec non valitores & adhærentes, & alios ſupradictos, in eum ſtatum in omnibus & per omnia, ſi forſan ipſi vel eorum aliqui quomodolibet egeant, perſonis inferius nominandis dumtaxat exceptis, reponimus, reſtituimus, & plene reducimus, in quo Rex ipſe & alij ſupradicti erant ante omnia ſupradicta iuxta diſtinctiones perſonarum, factorum, cauſarum, & temporum ſuperius aſſignatas; ita quod Rex ipſe, poſteritas ſua, & regnum prædictum, aſſertores, denuntiatores & obiectores, barones & alij ſupradicti, aut aliqui ſeu quiuis ex eis, exceptis dumtaxat infra nominatis perſonis, ex calumnia, notis, maculis, captione, aggreſſione, inſultu, rapina, ſeu deperditione theſauri, culpis, iniurijs vel offenſis, blaſphemijs, ſententijs vel proceſſibus, vel quibuſcumq; alijs ſupradictis deinceps notari vel impeti nequeant, nec ſentētię aut proceſſus huiuſmodi contra ipſos, vel quemuis ex eis aliquem poſſint habere vigorem, effectum, aut roboris firmitatem, &c.]

Suſcepta a Philip. Rege ob iactatas in Bonif. calumnias infamia abolita.

Omnes Galli priſtinis iuribus & dignitati reſtituti.

31 Subdit, cum rerum experientia doceat, imminentia pericula diſcutere, ſui eſſe conſilij præteritorum memoriam penitus extinguere, ne forte malum aliquando recrudeſceret: atque adeo memoratas conſtitutiones, priuilegiorum declarationes, reuocationes, ſuſpenſiones, anathematis, interdicti eccleſiaſtici, abrogatæue dignitatis ſententias, aliaſue publicas tabulas e Pontificum regeſtis legumue codicibus ex ſacri Cardinalium ſenatus conſilio euulſiſſe; atque intentato eccleſiaſtico fulmine ab omnibus cuiuſcumque eccleſiaſticæ, etiam cardinalitiæ vel regiæ dignitatis, ſexus, conditionis, intra menſes quatuor illarum exempla flammis dari, vel e libris ſuis abradi iubere, neque cuiquam vllas prærogatiuas in ea re ad eludendum hoc pontificium imperium ſuffragaturas. *Dat. Auin. v. kal. maij pontificatus noſtri anno* VI. Hæc licet a Clemente magna religione decreta ſint, haud tamen omnes paruere: nam in primis Galli prouocationis a Bonifacio ad concilium conceptæ a Philippo formulam, in qua teterrimæ illæ afflatæ a furijs calumniæ aduerſus Pontificem puriſſimum ab hæreſi, immo religionis perſpicuum aſſertorē deſcriptæ erant, vt maximum telum aduerſus auctoritatem Pontificum in ſuis ſcrinijs condiderunt a; quod poſtea, cum a ſuo pſeudopontifice Petro e Luna prouocarunt ad concilium, in publicas tabulas retulere. At contra Bonifacij memoriæ cultores, indignati Clementem, plus æquo in Regem pronum ſtudio, earum literarum Bonifacij exempla clam aſſeruarunt, vt illius innocentia apud poſteros eniteſceret, & paterent cauſæ, ob quas tanto furore Philippus percitus fuit, inflammatuſque a ſuis ſenatoribus, vt Pontificis, a quo cenſura apoſtolica percuſſus fuerat, memoriam inſectaretur, triſtiaque extincti ſpolia flammis exurenda depoſceret. Cum autem iam illorum temporum inuidia, ob quam Bonifaciana in Philippum diplomata Clemens e regeſtis pontificijs aboleri iuſſit, vetuitque retinere iam contabuerit; maximique pro ſedis Apoſtolicæ aſſerenda maieſtate referat illuſtrare, in Bonifacianis geſtis nil a religione diſſonum contineri, & ob iuſtitiam ac diſtrictas in elatum Regem cenſuras Bonifacium calumnijs atrociſſime appetitum, ea ipſa, quæ in regeſtis obliterata fuerunt, vt hæreſeos, magiæ, aliorumque flagitiorum ab impijs obiectorum Bonifacio cauſæ inſpiciantur; ex alijs authenticis MM.SS. reſarcire, & propagare hiſtoriæ viſum eſt. Quæ germana quidem eſſe

Bonifacij in Gallos ſententiæ e pontificijs regeſtis euulſæ.

a Rat. in lib. 9. de ſchiſmate M.S. arch. Vat. pag. 12.

Propagatæ poſteris a Bonifacij ſtudioſis.

Ex ijs illius innocentia illuſtratur.

non

non conficta conſtat, ſi cum ijs, quæ in regeſto a ſuperſunt conferantur; tum perſpicaciter literæ ipſæ inſpiciantur, quas hac eadem referre innoteſcet.

a Ext. in M. S. arch Vatic.

Bonifacij literæ monitoriæ.

33 In primis diploma Laterani nonis decembris anno VII. exaratum, maxima ex parte eraſum, paternis monitis Philippo datis a Bonifacio plenum eſt, quæ ſeductus nefarijs impoſtorum aſſentationibus princeps tolerare non potuit. Exordium eſt ijs litteris ab his verbis: *Auſculta fili chariſſime præcepta patris*, quæ ſequuntur typis cuſa ſunt b vſque ad vocem, *adimplere*. Proxima vero ſententia hæc, qua Rex purgebatur, Clementis iuſſu deleta eſt, ſubiectis concepta verbis: *Vt in corde contrito ad Deum reuerenter redeas, a quo per deſidiam, vel deprauatus conſilio noſceris receſſiſſe, ac eius & noſtris beneplacitis te deuote conformes*. Deinde nonnullis interiectis, quibus Bonifacius Philippo demonſtrabat, ſibi illius animæ curam a Deo demandatam eſſe, quæ in ſuperiore tomo allata a nobis ſunt c apoſtolicas adhortationes repetijt, ne eccleſiaſtici ordinis immunitates ac dignitatẽ obtereret, ſacras opes diſſiparet, vel nefarios impoſtores, ſua commoda ex publicis calamitatibus aucupantes, regia auctoritate ad patranda ſcelera armaret: quæ monita execratus Philippus Clementem ad ea e Bonifaciano regeſto delenda impulit: quæ nos ad Bonifacij pium zelum illuſtrandum ex M. S. archiui Vaticani d reſtituenda exiſtimamus.

b Ann. 1301. n. 31.

Philippus correctionis impatiens.

c Eod. nu.

d M.S. arc Vat.

Sane fili cur iſta diximus, Bonifacij verba ſunt expuncta a Clemente, *imminente neceſſitate & vrgente conſcientia expreſſius aperimus. Conſtituit enim nos Deus, licet inſufficientibus meritis, ſuper Reges & regna, impoſito nobis iugo apoſtolicæ ſeruitutis, ad euellendum, deſtruendum, diſſipandum, readificandum, atque plantandum ſub eius nomine & doctrina: vt gregem dominicum paſcamus, conſolidemus infirma, ſanemus ægrota, alligemus fracta, & reducamus abiecta; vinumque infundamus & oleum vulneribus ſauciati. Quare, fili chariſſime, nemo tibi ſuadeat, quod ſuperiorem non habes, & quod non ſubſis ſummo eccleſiæ hierarchæ: nam deſipit qui ſic ſapit, & pertinaciter hoc affirmans conuincitur infidelis; nec eſt infra paſtoris boni ouile. Et licet de ſingulis Regibus & principibus, ſub fide militantibus Chriſtiana, pro eorum ſalute ſolicite cogitemus; erga te tamen officij noſtri debitum eo amplius eoque charius & attentius dirigere debemus & exequi, quo maiori perſonam tuam paterna & materna charitate complectimur; ac non ſolum te, ſed & progenitores, domum, & regnum tuos in diuerſis noſtris ſtatibus plena & pura ſumus beneuolentia proſecuti. Nec poſſumus, cum non debeamus, ſub ſilentio præterire, quin ea, per quæ oculos diuinæ maieſtatis offendis, nos perturbas, grauas ſubditos, eccleſias & eccleſiaſticas ſeculareſue perſonas opprimis & affligis; nec non pares, comites, barones, alioſque nobiles, & vniuerſitates ac populos dicti regni multis ac diuerſis anguſtijs vt nouimus, licet minus apertius exprimamus, ſcandalizas.*

Apoſtolici culminis aſſertor Bonifacius.

Regem admonet in his, quæ ſpectant ad ſalutẽ ſubeſſe Pontifici.

Grauiori in ſuos tyrannide Deum lædere.

Profecto erga te hactenus tibi charitatis intuitu, interdum ſcilicet præſentialiter per nos ipſos, dum nos minor ſtatus haberet, ac poſtquam nos Dominus peruexit ad apicem apoſtolicæ dignitatis, per multiplicatas noſtras literas, ſolemnes noſtros & tuos nuntios, prælatos & alios domeſticos noſtros & tuos, te opportunis ſtudijs & temporibus inducendo, ſcripſimus vt errata corrigeres, emendares exceſſus, regnum tuum in pacis dulcedine ac tranquillitate diſponeres, a cleri ac populi grauaminibus abſtineres, tuoque iure contentus in aliorum iniuriam occupatus non extenderes manus tuas. Sed quod te correxeris, & in te ſemina ſata fructificauerint, non videmus: quinimmo delinquendi licentiam, & multiplicandi peccata videris, prob dolor! in conſuetudines deduxiſſe.

Ipſum pluries monitum ſcelera nõ emendaſſe.

34 *Et vt aliqua explicabiliter inſeramus, ecce quod licet pateat manifeſte, & explorati iuris exiſtat, quod in eccleſiaſticis dignitatibus, perſonatibus ac beneficijs, canonicatibus ac præbendis vacantibus intra vel extra curiam Romanus Pontifex ſummam & potiorem obtinet poteſtatem; ad te tamen huiuſmodi eccleſiaſtica dignitatum, perſonatuum, canonicatuum, beneficiorum, & præbendarum collatio nõ poteſt quomodolibet pertinere, nec pertinet, nec per tuam collationem in ipſis vel eorũ aliquo poteſt alicui ius acquiri ſine auctoritate vel conſenſu ſedis Apoſtolicæ tacite vel expreſſe; quæ qui accipit & ſe denegat accepiſſe, eis propter ingratitudinem eſt priuandus, & etiam ille, qui conceſſa vel permiſſa abutitur poteſtate, & qui contrarium tibi ſuadet, eſt contrarius veritati; nihilominus tu, metas & poſitos tibi terminos irreuerenter excedens, & factus impatiens ſuper hoc iniurioſe obuias ipſi ſedi, eiuſque collationes canonice factas executioni mandari non ſuſtines; ſed impugnas, quamuis tua qualitercumque factæ procedere dignoſcantur. Et cum in iudicio debeat eſſe diſtinctio perſonarum, tu tamen in proprijs cauſis vis ius tibi reddere vel dicere, vt non in communi, ſed in proprio iudicio videlicet partes actoris & iudicis ſortiaris: & ſi per quemquam iniuriari tibi reputes, conqueri de ipſo contemnis coram iudice competenti, ſeu etiam coram nobis, quantumcumq; iniurians ſit perſona eccleſiaſtica vel mundana, de regno tuo vel extra; & de illatis per te vel tuos iniurijs atque damnis, ac de tuis & tuorum exceſſibus recuſas per aliquem iudicari, & ad ſurripienda & ad occupanda eccleſiaſtica bona & iura pro libito voluntatis occupatrices manus tuas extendis in caſibus tibi non conceſſis ab homine, vel a iure.*

Perſtare contra fas in conferendis ſacerdotijs.

Ius exercere in eccleſiaſticos.

Prælatos inſuper & alias perſonas eccleſiaſticas, tam regulares quam ſeculares, tui regni, etiam ſuper perſonalibus actionibus, iuribus, & immobilibus bonis, quæ a te non tenentur in feudum, ad tuum iudicium protrahis & coarctas, ac inquaſtas facis fieri, & detineri tales; licet in clericos & perſonas eccleſiaſticas nulla ſit laicis attributa poteſtas. Præterea contra iniuriatores ac moleſtatores prælatorum & eccleſiaſticarum perſonarum eos vti ſpirituali gladio, quibus competit, libere non permittis; nec iuriſdictionem ſibi competentem in monaſterijs ſeu locis eccleſiaſticis, quorum recipis guardiam vel cuſtodiam, aut a prædeceſſoribus tuis receptam ſupponis, pateris exercere: quin potius ſententias ſeu proceſſus per dictos prælatos & perſonas eccleſiaſticas licite promulgatos & latos, ſi tibi non placeant, directe vel indirecte reuocare compellis: &, quod tacere nolumus, Lugdunenſem eccleſiam tam nobilem, tam famoſam, tam charam, in prædictæ ſedis pectore conſtitutam, quæ in ſpiritualibus & temporalibus hactenus reflorebat, tu & tui iniurioſis grauaminibus & exceſſibus ad tantam inopiam & oppreſſionis anguſtias deduxiſtis, quod vix adijcere poterit, vt reſurgat, quã conſtat non eſſe infra limites tui regni: noſq; qui quandoq; fuimus canonicus in eadem eccleſia, eiuſque libertatum, priuilegiorum, & iurium notitiam plenam habemus, non reuocamus in dubium, quod iniurioſe nimis tractas eandem.

Inuadere ſacras opes.

Cenſurarũ exercẽdarum libertatem clero adimere.

Lugdunẽſis eccleſiæ iura peſſundare.

De

35 De eadem controuerſia Lugdunenſis eccleſiæ, cuius clientelam ſuſceperat Bonifacius aduerſus regiam potentiam, hæc poſtea inter alia capita, quæ Ioanni tit. SS. Marcellini & Petri Cardinali legato pro paciſcenda cum Philippo concordia tradidiſſe vidimus [a], ſanxit: *Item* [b] *quod nos teſtamur non tantum vt priuata perſona, ſed etiam papaliter, & decernimus huiuſmodi noſtro dicto & teſtimonio eſſe ſtandum, quod ciuitas Lugdunenſis eiuſque ſuburbia & contingentia, ædificia, ſiue horti non ſunt infra terminos, fines, ſeu limites regni Franciæ conſtituta: nec etiam eccleſia & villa S. Irenæi & eccleſia ſeu locus, qui dicitur S. Iuſtus ſupra ſeu prope Lugdunum: & quod prædicta ciuitas & caſtra, terræ, poſſeſſiones & bona ad dictam Lugdunenſem eccleſiam pertinentia, merum et mixtum imperium, et iuriſdictio in eiſdem ſunt iuris et proprietatis præfatæ eccleſiæ Lugdunenſis, et pertinent ad eandem: quodque Rex ipſe et quiuis alij Reges Franciæ non habent, nec habere debent in ipſis vel eorum aliquo ius aliquod vel reſortum: et quod dictæ ciuitatis vniuerſitas, communitas, ſiue ciues ſingulares vel ſpeciales perſonæ ipſius, nec merum et mixtum imperium, nec iuriſdictionem habent in ciuitate, ſuburbijs, hortis, vel ædificijs contingentibus, aut in caſtris, bonis, et poſſeſſionibus prædictis, nec etiam in eccleſijs, ſeu villis vel locis ſancti Irenæi vel ſancti Iuſti præfatis; & quod per conceſſionem vel commiſſionem, qualitercumque ipſis vel eorum alicui a præfato Rege Franciæ factam, ſub quauis forma vel conceptione verborum, aut etiam faciendam mero aut mixto imperio ac iuriſdictione in prædictis ciuitate, ſuburbijs, ædificijs, continentibus, territorio, ſeu diſtrictu, caſtris, villis, pontibus, terris ſeu bonis, aut in ipſorum aliquo, nullatenus vti poſſunt; ipſoſque vniuerſitatem, communitatem, ciues, ſingulares vel ſpeciales perſonas Lugdunenſes commiſſione vel conceſſione huiuſmodi, vel quauis alia non poſſe ipſa, vel ipſorum aliqua, vel aliquod exercere. Quibus & omne ius, omnemque poteſtatem condendi ordinationes et ſtatuta municipialia nos penitus interdicimus, maxime dum ſpeciales perſonæ ciuitatis eius ſunt excommunicationis ſententia innodati, & ciuitas ipſa eccleſiaſtico ſuppoſita interdicto; & quod archiepiſcopo & capitulo Lugdunenſi, clericis & vaſſallis, ſeu hominibus ipſorum de damnis & iniurijs eis illatis ſatisfactio plena fiat, nec impedimentum præſtetur, quo minus auctoritate Lugdunenſis eccleſiæ merum & mixtum imperium & iuriſdictio in dictis ciuitate, ſuburbijs, villis, caſtris, terris, pontibus, bonis, & locis valeat exerceri*. Quæ ſequuntur, in ſuperiore tomo deſcripta ſunt [c]. His & alijs efferatus Philippus Cardinalem legatum liberali addixerat cuſtodiæ, furorique in Bonifacium habenas effuderat: exambitum vero Lugduni imperium Clementis V. opera ſibi aſſeruit [d]: ſed de Lugdunenſi controuerſia hactenus. Ad alia, quæ Bonifacius Philippum emendare iuſſit, redeamus.

a To. Annal. 14. 1303. n. 14.

b Ext. in MS. arch. Vat. allat Auenione Decreti Bonifacij de Lugduno.

c To. Annal. 14. an. 1303. n. 35.

d Bern. in chro. Rom. Pont. in Clem. Genebrar. e chron. comitis e Monteforti & chron. Burgund.

Arguitur cenſus eccleſiarũ vacantiũ ipſum occupare.

36 *Vacantium etiam regni tui eccleſiarũ cathedralium reditus et prouentus, quos tu et tui appellatis regalia, per abuſum, tu et ipſi nõ immoderate percipitis, ſed immoderate conſumitis: ſicq; fit, vt quorũ cuſtodia fuit ab initio Regibus pro conſeruatione permiſſa, nunc ad conſumptionis notã diſcriminoſe deueniant, et diſcriminoſis abuſibus exponantur: quod autem cuſtodiendum eſt rapitur, et quod conſeruandum, illicite deuoratur, et cuſtodes ſunt lupi rapaces effecti, et ſub prætextu cuſtodiæ ſtatus eccleſiarum et perſonarum eccleſiaſticarum diſpendia perfert, damna ſuſtinet, et miſerabiles ſortitur euentus, promeritæ conſeruationis ſpe vtique defraudatur. Et quidem prælati eccleſiaſticæque perſonæ nedum his, quos regni tui continet incolatus, ſed propter illud alienigenæ etiam tranſeuntes propria bona mobilia de regno ipſo nequaquam extrahere permittuntur: ex quo diuerſa patiuntur incommoda, et qui ſuper hoc libero debent vti arbitrio, ſeruitutis quaſi iugo premuntur. Atque vt de mutatione monetæ, alijſque grauaminibus et iniurioſis proceſſibus, per te ac tuos magnis ac paruis eiuſdem regni incolis irrogatis et habitis contra eos, quæ proceſſu temporis explicari poterunt, taceamus ad præſens; qualiter in præmiſſis et alijs libertas eccleſiaſtica et immunitas tuis ſint eneruata temporibus, qualiter tu a ſacris et pijs, prouidis et maturis progenitorum tuorum veſtigijs, quibus per vniuerſa mundi climata emittebãt illuſtriſſimos radios charitatum, degenerare noſcaris, nempe multorum ad nos inſinuatio clamoſa perduxit; ac nedum in regno ipſo, ſed in vniuerſis mundi partibus innoteſcit. Et eccleſiæ dicti regni, quæ ſolebant hactenus libere et quiete viuere, nunc factæ ſunt ſub tributo, ſicut luctuoſus clamor earum ſub intolerabili perſecutione teſtatur.*

Aditus ad ſedem Apoſt. interclusiſſe

Monetæ pretia corrupiſſe.

Deſciuiſſe a maiorum virtutibus.

Immunitatem eccleſiaſtici ordinis euertiſſe.

Nec ignoras, quod ſuper his et conſimilibus de te ad Deum, necnon ad te ſæpius nedum ſæpe clamauimus et exaltauimus vocem noſtram, annuntiauimus ſcelera, delicta deteximus, ſperantes te ad pœnitentiam ſalubriter reuocare; ac adeo laborauimus in clamando, quod raucæ ſint factæ fauces noſtræ: ſed tu velut aſpis ſurda obturaſti aures tuas, et noſtra ſalubria monita non audiſti, nec recepiſti ea velut medicamenta curantis. Verum licet ex præmiſſis ſumere contra te pharetram, atque arcum non indigne nec iniuſte poſſemus, vt te a tanto reuocaremus inuio, ad ſemitam reducendo ſalutis; adhuc nihilominus, dumtamen filialiter metuas, hæc tibi præſignificare decreuimus, vt ſaniori ductus conſilio a facie arcus inflexibilis ſententiæ potius immo prorſus effugias, quam expectes debitæ iudicium vltionis; cum tutius dignoſcatur ante caſum occurrere, quam remedium quærere poſt ruinam.

Obſurduiſſe ad monita precesq;

Intentatæ illi minæ.

37 *Cum autem nos debitum paſtoralis officij vrgeat, & publicæ vtilitatis interſit, vt qui nec Deum timent, nec deferunt eccleſiæ, neque cenſuram canonum reuerentur, et quaſi deſcendẽtes in profundum malorum contemnunt, quamuis diſpliceat eis, ad ſalutem etiam trahamus inuitos; nos nolentes ex diſſimulatione tam longa, ne nos tua culpa reddat obnoxios, ne ſi nos vel te, quod abſit, incorrectum Deus de hac vita ſubtraheret, anima tua de noſtris manibus requiratur; neue tua cuſtodia, quam ſuſcepimus in commiſſo nobis officio apoſtolicæ ſeruitutis, in noſtrum cadat periculum & diſcrimen ac perditionem, multorum talia diſſimulando ac diutius tolerando; ecce amore paterno commoti, qui omnem vincit affectum, & ex affluentia maternæ ſolicitudinis excitati ad prouidendum, ne perdat cum impijs Deus animam tuam, neue tua & tam amœni regni claritas malis actibus & deteſtandis inſolentijs denigretur; deliberatione cum fratribus noſtris ſuper hoc habita pleniori, venerandos fratres noſtros archiepiſcopos & epiſcopos, ac dilectos filios noſtros electos, & Ciſtercienſem, Cluniacenſem, Præmonſtratenſem, nec non S. Dionyſij in Francia Pariſienſis diœceſis, & maioris monaſterij ordinis S. Benedicti monaſteriorum abbates, & capitula cathedralium regni tui, ac magiſtros in theologia ac in iure canonico ac ciuili, & nonnullas perſonas alias eccleſiaſticas, oriundas de regno prædicto, per alias no-*

Oſtenſa correctionis neceſſitas.

Propoſitũ ipſi, prælatos ac viros doctos ex paterno amore vocatos.

ſtras

ſtras patentes literas certo modo ad præſentiam noſtram euocauimus; mandantes eiſdem, quod. III. kal. nouembris, quas eis peremptorie pro termino aſſignauimus, noſtro ſe conſpectui repræſentent, vt apud te & alios, ſublata repentina exceptione conſilij; quinimmo maturiore cautela ſeruata, & fruſtratorijs obiectionibus amputatis, ſuper præmiſſis & alijs deliberate conſulamus eoſdem, cum quibus ſicut cum perſonis apud te ſuſpicione carentibus, quin potius acceptis & gratis, ac diligentibus nomen tuum & affectantibus ſtatum proſperum regni, tractare conſultius & ordinare ſalubrius valeamus, quæ ad præmiſſorum ordinationem, tuamque directionem, quietem, atque ſalutem, ac bonum ac proſperum ipſius regni regimen videbimus expedire.

Regni adminiſtrationem probe cōſtituendā

Si tuam itaque rem agi putaueris, eodem tempore per te, & per fideles viros & prouidos tuæ conſcios voluntatis, ac diligenter inſtructos, de quibus plenam habere valeas fiduciam, ijs poteris intereſſe. Alioqui tuam vel ipſorum abſentiam diuina replente præſentia in præmiſſis & eam contingentibus ac alijs, prout Spiritus nobis miniſtrauerit gratia & expedire videbitur, procedemus: tu autem audies quid loquetur in nobis dominus Deus noſter. In quibus tamen ſine offenſa Dei, ſcandalo & periculo eccleſiæ, offenſione iuſtitiæ, ac vtilitatis publicæ læſione & honoris tui poterimus minorationis vitare diſpendia, deferre tibi diſponimus, & tui etiam culminis ſalubria commoda promouere, ſi te correxeris & habilitaueris ad gratiam promerendam.

Monitus vt a luiſcenatus improbitate caueat.

38 *Ceterum, licet ſuper præmiſſis & ſimilibus ad excuſandas excuſationes in peccatis te aliqui excuſare nitantur, non tantum ea tibi, quantum & tuis prauis conſiliarijs imputando; in hoc tamen inexcuſabilis comprobaris, quod tales conſiliarios, honoris tui vtique deſtructores, tuæque ſalutis & famæ falſos & impios conſumptores, aſſumis & retines, eiſque regium præbes aſſenſum, qui ad tam enormia & tam deteſtabilia te inducunt.*

Illorum fraudes detectæ.

Hi ſunt quaſi falſi prophetæ videntes tibi falſa & ſtulta, quia non viderunt a Domino viſionem. Ergo fraudulentis ſubuerſionibus & detractionibus talium, ſub adulationis & falſi conſilij vtique velamento confictis, minime quæſumus acquieſcas, quia in vaſtitate quadam beſtiali deuorant incolas regni tui, & non tibi, ſed eis mellificauerunt apes. Iſti ſunt ſecretiora oſtia illa, per quæ miniſtri Bel ſacrificia, quæ ſuperimponebantur a Rege, clanculo aſportabant.

Ve prætextu regio opes ad ſe auertant.

Hi ſub vmbra tui & longa manu, tua & aliorum bona diripiunt; & obtentu iuſtitiæ palliata ſubditos opprimunt, eccleſias grauant, & redditus alienos violenter inuadunt: pupillo & viduæ non intendunt, ſed lachrymis pauperum impinguantur, & diuitum oppreſſorum diſcordias ſuſcitant, atque fouent: guerras nutriunt, & pacem de regno prauis operationibus expellere non verentur.

Demōſtratur eorundem hypocriſis.

Veruntamen cadit in hoc illa praua diſſimulatio Iudæorum, qui eum linguis crucifigebant Dominum, dicebant eis non licere interficere quemquam; tradebant tamen eum occidendum militibus, vt ab eis culpa in alios transferretur. Tantam namque prudentiam Deus tibi miniſtrauit ex alto, tanta vides & audis in alijs, quorum potes exemplo doceri; totque tibi meminimus ſalubria nos conſilia deſtinaſſe, quod ſi tua ſtudia conuerteres ſolerter ad bonum, talium te curares conſiliariorum iuuamine communire, qui te in ſtultum finem nequaquā impingerent, ſed ad incrementa ſalutis & vtilitatis publicæ prudentius animarent: ſed timemus ne apud te, cuius interiores oculi putātur illicitis excæcati, vileſcat ſermo dominicus, & verba ædificantia vitā per duritiem ſimultis amoris defectui aſcribātur.

Doles ab ijs ipſum regi.

Ad hæc ne terræ ſanctæ, &c. His annexuit Bonifacius ampliſſimam hortatoriam orationē [a] ad Philippum, vt in arma ad recuperandam terram ſanctam conſurgeret, & Caſſano Regi Tartarorum egregie animato aduerſus Saracenos exercitum coniungeret. Sed cum Bonifacius, dum hoſce pios ſtimulos addidit, eam inieciſſet ſententiam, Philippi maxime & aliorum Regum deſidia Palæſtinam in barbarorum redactam ſeruitutem, Philippus, quem non pudebat turpia agere, ſed ſibi obijci, Clementem perpulit, vt vox, *maxime*, obliteraretur. Morem vero regijs cupiditatibus geſſit Clemens, cum ampliſſima mulceretur ſpe, Philippum expeditionem Syriacam obiturum: ſed omnia ea promiſſa tandem diſſipata viſuri ſumus.

[a] Ext. Annal. to. 14. an. 1301. n. 32.

39 Expunctæ præterea ex regeſto anni VII. Bonifacij duæ aliæ literæ, quarum prima ab his verbis ducit exordium: *Super ſtatu terrarum*; altera ab his: *Nuper ex rationabilibus*; quarum exempla nondum in manus noſtras peruenere. Ex regeſto vero anni noni pontificatus Bonifacij eraſas literas mihi humaniſſimæ communicauit Ioannes Rubeus Anglus monachus Benedictinus: ac primæ occurrunt eæ, quæ Bonifacius vltima aprilis extremo pontificatus ad Ioannem Cardinalem tit. SS. Ioannis & Marcellini, quibus Philippum Regem obfirmatum in pertinacia, oblatamque expiationem cenſurarum, quas ob intercluſos ad ſedem Apoſtolicam aditus contraxerat, aſpernantem, fidelium conſortio ſegregatum promulgari iuſſit [b].

Aliæ Bonifacianæ literæ obliteratæ.

Lit. eiuſdē ad Card. legatum.

[b] Ext. in M.S. proceſſu Boniſ. pag. 225.

Bonifacius dilecto filio Ioanni tit. SS. Marcellini & Petri presbytero Cardinali.

Per proceſſus noſtros diuerſis præteritis diebus ſolemnibus ſecundum morem laudabilem S. Romanæ eccleſiæ publice factos, & præſente copioſa fidelium multitudine ſolemniter publicatos, inter alia anathematis & excommunicationis ſententias continentes, qui in archiuijs eiuſdem eccleſiæ conſeruantur, non reuocamus in dubium, ſicut non poteſt nec debet aliquatenus reuocari, quin magnificus princeps Philippus Francorum Rex dictis anathematis & excōmunicationis ſententijs ſit ligatus, quantumuis regali præfulgeat dignitate; non obſtantibus quibuſcumque priuilegijs & indulgentijs, ſub quauis forma vel tenore conceſſis, quod interdici, ſuſpendi, vel excommunicari non poſſit, quæ omnia duximus reuocanda ad hoc, quod contra huiuſmodi noſtras ſententias & proceſſus per ea nequeat ſe tueri, quo minus includatur in ijs ex eo, quod ad ſedem Apoſtolicam venientes & redeuntes ab ea fecit, ordinauit, mandauit, & ſtatuit multipliciter impediri: & ſpecialiter nonnullos eccleſiarum prælatos & perſonas eccleſiaſticas regni ſui ad noſtram præſentiam venire prohibuit ſub grauibus pœnis & bannis, quos pro reformatione dicti regni, vtilitate populi, augmento catholicæ fidei, conſeruatione eccleſiaſticæ libertatis, correctione dictorum exceſſuum, ſubſidio terræ ſanctæ, & ex alijs rationabilibus cauſis moti feceramus ad noſtram præſentiam euocari, ſicut pene totus orbis ad eandem & beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum limina confluens affirmauit, & nonnulli archiepiſcopi & epiſcopi regni præfati hæc & ijs ſimilia per ſuas nobis literas intimarunt, & per procuratores ſuos ad eorum

Bonifacij edicta in obſtruentes aditus ad ſedem Ap.

Philippi præuaricationes.

Cauſa vocationis præſulum Gallicanorum.

rum excuſationem proponi fecerunt, quaſi ex hoc legitimam cauſam haberent non comparendi in præfixo ijs termino coram nobis: quamuis nonnulli archiepiſcopi & epiſcopi & aliæ perſonæ eccleſiaſticæ propter hoc comparere non omiſerint, quaſi obedientiæ filij & zelo deuotionis accenſi, ad nos & dictam eccleſiam matrem ſuam. Quas quidem excuſationes per procuratores ipſos propoſitas tanquam friuolas non admiſimus, ſed repulimus publice & repellimus, vt debemus.

De nuntiatur Philippus ana thematę ſe illaque aſſe.

Vnde Regem ipſum ſic ligatum a communione fidelium & ſacramentorum perceptione nuntiamus excluſum, & per te, ſeu alium, vel alios præcipimus nuntiari. Nam cui Romanus Pontifex, vicarius Ieſu Chriſti, Petrique ſucceſſor non communicat, nullus communicare debet, aut ei ſacramenta eccleſiaſtica miniſtrare. Eos vero cuiuſcumque fuerint præeminentiæ, dignitatis, ordinis, conditionis, aut ſtatus, etiamſi archiepiſcopali aut epiſcopali dignitate præfulgeant, qui huiuſmodi ſacramenta aut eorum aliqua dicto Regi ligato taliter miniſtrare, aut coram eo miſſam celebrare publice præſumpſerint, excõmunicationis ſententia innodamus, ipſiſque interdicimus lectionis, prædicationis, adminiſtrationis ſacramentorum, audiendi confeſſiones officium; intimantes aperte nos grauius contra eos ſpiritualiter & temporaliter proceſſuros, prout expedire viderimus: præſertim cum Rex ipſe oblatum per te impendendum abſolutionis beneficium iuxta formam eccleſiæ auctoritate noſtra recipere contempſerit; ex quo videtur, quod dolenter referimus, in ſua malitia induratus. Quare ſibi eadem auctoritate præcipias & iniungas, vt quidquid fecit, mandauit, ordinauit, & ſtatuit ad impedimentum adeuntium ad dictam ſedem, vel redeuntium ab eadem, reuocare procuret ac efficaciter corrigat & emendet. Præſentium autem literarum noſtrarum tenorem deducas ad præfati Regis notitiam, & in locis, in quibus expedire videris, ſeu prouincijs facias ſolemniter publicari, ne quis per ignorantiam de contentis in ipſis literis ſe valeat excuſare, quod ad eius notitiam non peruenerit, quod tam ſolemniter publicatum fuerit.

Vetiti eccleſiaſtici ſacra illi conferre.

Nicolaus Farinula in ius vocatus.

Cæterum fratri Nicolao ordinis Prædicatorum olim confeſſori Regis eiuſdem ex parte noſtra diſtricte præcipias, vt infra trium menſium ſpatium huiuſmodi præceptum immediate ſequentium, quod ſibi pro peremptorio termino ſtudeas aſſignare, perſonaliter noſtro ſe conſpectui repræſentet, accepturus pro meritis, aut ſuam, ſi poterit, innocentiam oſtenſurus, ac pariturus noſtris beneplacitis ac mandatis. Alioquin contra eum ſpiritualiter ac temporaliter, prout expedire viderimus, procedemus. *Dat. Laterani die vltimo aprilis pontificatus anno IX.*

40 Præterea iuſſu Clementis e regeſto craſa eſt ad Philippi Regis gratiam Bonifacij ſanctio a, qua, vbi audierat Philippum indignanté ſua errata a Chriſti vicario corrigi, conciliabulum Pariſijs congregaſſe, in eoque poſt immanes confictas calumnias prouocaſſe ad concilium, proteſſum ea omnia futura irrita, quæ aduerſus ſe decernerentur, ac prohibuiſſe, ne apoſtolicis imperijs quis pareret; mox promulgauit hæc omnia ideo geſta ab Rege, quod ex impotentia animi cenſura apoſtolica corrigi non ferret: nullum tanti ſceleris exemplum extare: Imperatores non modo ſummorum Pontificum, ſed etiam aliorum epiſcoporum cenſuram pertuliſſe: œcumenicum concilium, ad quod prouocatum eſt, ſuo nutu congregandum; nec ob illam inutilem prouocationem pontificiam coerceri auctoritatem, quin Philippum Regem male agentem caſtigare poſſit.

a Ext. in M.S. arch Vatic.

Bonifacius epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei ad perpetuam rei memoriam.

Bonifac. decreta in prouocantes ad concil.

Nuper ad audientiam noſtram vulgatus rumor attulit, quod in feſto natiuitatis B. Ioannis Baptiſtæ, præterito proximo, Philippo Regi Francorum in præſentia multorũ pariũ, in iardino eiuſdem Regis congregatorum, contra nos diuerſa crimina denuntiata fuerunt; quodque ſupplicatum eidem Regi extitit, quod ipſe huiuſmodi denuntiationibus conſentiret, conſilium ſuper hoc apponeret, dando ad conuocandum ſeu conuocari faciendum concilium generale opem & operam efficaces; & quod huiuſmodi denunciationi & requiſitioni Rex idem & prælati, qui ibidem erant, aſſenſerunt, & ne nos contra ipſos Regem & regnum ſuum, prælatos, nobiles, comites, barones, nobiles, & alios procederemus in aliquo ad ipſum generale concilium, aut ad Papam noſtrum ſucceſſorem legitimum, vel ad ſanctam Romanam eccleſiam extitit appellatum; & quod multi appellationi huiuſmodi adhæſerunt, inter Regem & prælatos & adhærentes eiſdem initis confœderationibus, & colligationibus factis, diſtricte mandando per Regem eundem, vt nullus nuncios aut noſtras literas reciperet, vel nobis in aliquo obediret; ac Stephano de Columna noſtro & Romanæ eccleſiæ hoſte in regno ſuo, non ſine incurſu grauium ſententiarum, recepto.

Doli multiplices in ea edenda prouocatione. *duces

Sane quantum ad hoc conuenticulum, miniſter huius qua charitate, quo zelo proceſſerit, quantaue temeritate id aſſerit, qui veritatem cõſiderant id euidenter intelligunt, & qui ſapiunt manifeſte cognoſcent. Intueantur blaſphemias, maledictorum tenores inſpiciant; videant regij mandati iuſtitiam, legant, optamus, colligationem & confœderationem; ipſius receptionem Stephani prudenter aduertant, & nutantem eccleſiam ſummorumque Pontificum ſtatum, niſi cauſa fatua cauſaque ſuperba eorundem, quo proceſſerunt, comprimantur impetu, & occidant intus orba. Attendant nihilominus diligenter vt nos, * huiuſmodi os ſuum ponentes in cœlum & lingua eorum tranſeunte ſuper terram, hæreſis inauditis mendaciter blaſphemarunt blaſphemijs alijſque confictis, quantum in eis fuit, criminibus lacerarunt. Sed vbi auditum a ſeculo & quod hæretica fuerimus labe reſperſi? quis? nedum de cognatione noſtra, immo de tota Campania, vnde originem ducimus, notatur hoc nomine?

Calumniæ in ea conceptæ

*homines

Bonifacij contra ſic reſeos obiectum ſibi crimẽ apologia.

41 Certe heri & nudiuſtertius apud eundem Regem, dum eum beneficijs mulcebamus, catholici fuimus: hodie vero ab ipſo taliter blaſphemamur. Sed quæ cauſa mutationis tam ſubitæ? Quæ irreuerentiæ cauſa filialis? Vere ſciant cũcti, quod interpretationis vnius * quo peccatorum ſuorum. * . purgare volebamus, & pœnitentiæ acrimonia, qua crimina tergerentur purgata, cum ad concinnandum armauerunt dolos, & ad falſas inſanias prouocauerunt. Maiores Mediolanenſi epiſcopo ſumus, et claræ memoriæ Valentinianus Auguſtus, et Francorum * minor: ille ſicut humilis et catholicus princeps non erubuit profiteri, ſe Mediolanenſi epiſcopo, cum vt homo delinqueret, ſubmiſſurum, et neceſſario ſub-

Demonſtratur nullo id niti fundamento.

*pharmacum *ſordes

* Rex Quantũ Philippus ab aliorũ principũ religione aberraret

ſubiturum medicamenra curantis: hic autem ſicut Senacherib in ſuperbiam datus eſt: nos, qui eum ſalubribus corripiebamus moniris, ſpreuir: nos ſubſannauit, et poſt tergum noſtrum caput mouit. Sed paueat quod contra eundem

Blaſphemiæ conuincitur,

Senacherib dicitur: *Cui exprobraſti, & quem blaſphemaſti? contra quem exaltaſti vocem tuam, & eleuaſti in excelſum oculos tuos? contra ſanctum Iſrael;* & ecce ſanctus Iſrael, id eſt Dei vicarius, hic eſt Petri ſucceſſor, cui dictum eſt; *Paſce oues meas;* &: *Tu es Petrus & ſuper hanc petram ædificabo eccleſiam meam, & portæ inferi non præualebunt aduerſus eam. Et quodcumq; ligaueris ſuper terram, erit ligatum & in cælis.* Et propter hoc, qui in naui Petri non eſt, peribit naufragio: & qui in ea eſt, oportet quod gubernatoris gubernationi ſubſit. Cum ergo de calumnia obiectoris propter falſitatem huius obiecti criminis pateat, per conſequens quod calumnietur in obiectis alijs dicitur patere. Maledictorem primo conſideremus ex legitimis cauſis excommunicatum pnblice nuntiari, ex hoc contextu & celeritate actuum quis non iure præſumat eiuſmodi non charitatis, ſed ad vindictam zelum? Quis non cogitabit ad correctionis fugam ipſum ad tantæ temeritatis audaciam perueniſſe. Præteriti temporis roborat coniectura.

Oſtenditur prouocationem regiã meram illuſionẽ eſſe. *perueniſſe

42 Olim itaque dum capirula, in quibus excedebat, noſtris comprehenſa literis per dilectum filium Iacobum de Normannis notarium noſtrũ tranſmiſimus, ægre tulit, indignatus extitit & in furiam verſus, maledicere cœpit, non veritus, quod ſcriptum eſt: *Principem populi tui non maledices.* Cum autem ceſſare nos credidit paulo, ante nos in Chriſto patrem ſanctiſſimum habuit & ſic nos ſuis literis appellauit. Nunc vero, quia vrgente conſcientia ex debito paſtoralis officij ipſius correctionem omittere non valemus, impinguatus, dilatatus, & incraſſatus recalcitrauit dilectus, & peiora prioribus addidit maledicta. Ex quibus eius in ijs malum conuincimus zelum & iniquitatis in ipſo fomitem comprobamus & dicere illud prophetæ poſſumus: *Nunquid redditur pro bono malum, quia foderunt foueam animæ meæ?* Sed faciente Domino, incidet in foueam, quam fecit, & dolor eius animi mandati præmiſſi peruerſitatem approbat. Directa ſunt enim verba canonum, eum qui ab epiſcopo ſuo ante ſententiæ tempus dubia ſuſpicione diſceſſerit, manifeſtam manere cenſuram; quam clerici Symmachi Papæ, qui ab eo etiam de hæreſi accuſato contra regulas ante tempus diſceſſerant, incurriſſent, niſi prouidentia ſynodi actum fuiſſet miſericorditer cum eiſdem. Eundem zelum & animum prædicta colligatio patefecit.

Diſcordiæ inter Philippum & Bonif. ſeries.

Vt Philippus cenſura correptus calũnias conflarit.

Ad hæc receptatio Stephani memorata non ſolum malum indicat zelum, ſed Regem ipſum inimicum detegit & principis Apoſtolorum mandati tranſgreſſorem, cum ait de Clemente: *Si inimicus eſt iſte Clemens alicui pro actibus ſuis, cum illo nolite amici eſſe; ſed auertite vos ab eo, cui ipſum ſentitis aduerſum. Si quis vero amicus fuerit ijs, quibus ipſe nunc loquitur, vnus eſt ex his, qui exterminare eccleſiam Dei volunt: qui enim inimicis alicuius ſuas amicitias copulant, eius inimici cenſentur, & ideo facile mentiuntur.* Nonne inſuper eccleſiæ nutabit ſtatus, & Romanorum Pontificum vileſcet auctoritas, ſi talis Regibus & principibus alijs potentibus aperiatur via, aditusque pandatur? confeſtim enim Romanus Pontifex Petri ſucceſſor, qui clara ipſius Petri voce

Stephanũ Columnã exceperit.

Iniquitas eiuſdẽ in obijciendo crimine hæreſeos.

omnibus præeſt, cum circa alicuius principis, vel potentis volet correctionem intendere & mittere manus ad fortia, dicetur hæreticus, vel notorie & in ſcandalum crimiroſus, vt ſic fugiatur correctio, & ſuprema poteſtas penitus confundatur. Abſit ab ſcriptura noſtrorum temporum hoc pernicioſum exemplum: abſit a nobis tanta ſocordia: abſit tam damnabilis negligentia, quod talem errorem ſinamus ſubcreſcere, quin ipſius ſui ortu ſuccindamus eundem.

43 Nunquid ergo, ſi ſupradictis contra nos peccatis a nobis, ſine quo concilium congregari generale non poteſt, illud in exemplum tam deteſtabile maxime, vt omittamus ad præſens de excommunicatione multiplici, qua Rex idem tenetur aſtrictus calumniator malo, vt ex ſuperioribus patet, præcedenti zelo, ac etiam inimico ac ſibi confœderatis, quibus colligatus eſt, etiam concedatur taliter, quod firmamentum dabimus huic peſti? nempe quod in aliorum prælatorum perſonam ex prædictis cauſis ſecundum ſcita canonum repellere deberemus, illud in noſtram ſine alicuius iniuria, ſi nobis & fratribus noſtris videbirur, poterimus merito refutare, vt nemo deinceps Rex, aut princeps, vel alius potens Francorum Regnm exemplo contra Romanum Pontificem ſic prorumpat in verba blaſphemiæ, nullus ſic correctionem euitet. An ſic, vt taceamus de Rege Franciæ a Zacharia regno priuato, dignæ recordationis Theodoſius magnus, ab Ambroſio Mediolanenſi epiſcopo extra eccleſiam factus, contra eum exarſit? An Lotharius glorioſus Rex contra Nicolaum Papam ſic erexit calcaneum? An contra Innocentium Fredericus? An Rex Franciæ his maior eſt? Sed an nos minores ſumus prædeceſſoribus noſtris, aut minus iuſte procedimus? Quippe horum aliquid verum non eſt? Sed hi vt debuerunt, ſuſtinuerunt humiliter. Ille autem vt Adonias cum dijs terræ contra Deum Abraham, qui contra nos vices eius in terris gerentes, vt ſic, quod abſit, poſt Chriſti iuſto ruat iudicio grauius eleuatus eſt.

Concilium non niſi a Pontifice congregandũ

Quam diſſimiles in eadẽ cauſa alij Reges fuerint.

Per hoc autem non credat aliquis, quod contenti ſimus, quin non obſtante friuolæ appellationis obiectu, quæ ad minorem vel parem, ſiue mortalem aliquem non potuit interponi, ſuper prædictis & alijs notabilibus ipſius Regis eiuſque ſequacium exceſſibus, prout expedierit, ſuis loco & tempore, niſi ſe corrigant & ſatisfactionem impendant debitam, ne eorum ſanguis de noſtris requiratur manibus, procedamus. *Dat. Anagniæ XVIII. kal. ſeptembris pontificatus noſtri anno IX.* Ex his perſpicue conſtat, iure latam conſtitutionem hanc a Bonifacio, & ſumma cum laude ab eo apoſtolicam auctoritatem defenſam, quam aduerſus huiuſmodi nefarias ad concilium prouocationes, pro eccleſiaſtica diſciplina labefactanda dolo conceptas, tutati ſunt ſucceſſores: inter quos Pium II. in Mantuana ſynodo, deinde alios anathema id auſuris obieciſſe viſuri ſumus.

Decernitur ſpreta prouocatione vrgendum iudicium

44 Expuncta eſt etiam Clementis imperio concepta a Bonifacio ſententia a, qua ferebatur Philippum Regem anathemate inuſtum, Galloſque ab illius imperio liberos & ſolutos renunciarat. Cauſas huius decreti afferebat, Indigne habitum a Philippo nuntium apoſtolicum, qui ad ipſum detulerat ſingula capita, in quibus ille clerum populumque Gallicanum oppreſſerat, eaque emendare iubebatur: Ioannem Card. le-

Poſtrema ſententia a Boniſacio in Philippũ concepta.
a Ext. in M.S. arch. Vat.

garum ad ſopiendam naſcentem diſcordiam miſſum cuſtodia cinxiſſe : infandas calumnias aduerſus ſuæ animæ patrem & epiſcopum fudiſſe : vim attuliſſe clero Gallicano, vt nefariæ ſuæ prouocationi adhæreſceret, reluctantes compegiſſe in vincula ; Columnenſes ſchiſmaticos recepiſſe ; tum etiam itinera ad Romanam curiam interclusiſſe.

Boniſacius, *&c.* Super Petri ſolio, excelſo throno, diuina diſpoſitione ſedentes, illius vices gerimua, cui per Patrem dicitur a : [a Pſal. 2.] *Filius meus es tu, ego hodie genui te. Poſtula a me & dabo tibi gentes hereditatem tuam, & poſſeſſionem tuam terminos terræ. Reges eos in virga ferrea, & tanquam vas figuli confringes eos.* Quo monentur, vt intelligant Reges, diſciplinam apprehendant, erudiantur iudicantes terram, quod ſeruiant Domino in timore & exultent ei cum tremore, ne ſi iraſcatur, aliquando pereant, cum exarſerit ira eius. Ideoque magnum iudicamus, vt paruum, quia eius ſumus vicarij, apud quem perſonarum [De ſedis Ap. apice.] acceptio indigne reperitur. Hoc veteris & noui teſtamenti veritas habet: hoc venerandorũ conciliorum probat auctoritas : id ſanctorum patrum tenet ſententia ; id etiam naturalis ratio manifeſtat. Sed licet tanta poteſtate ſit prædita Petri ſedes, tantaque polleat dignitate ; tamen vt pius pater ſeueritatem manſuetudine temperantes, ac lenientes æquitate rigorem, non ad contringendum, quamquam iuſte poſſimus, ferream, ſed ad dirigendum in viam ſalutis directionis virgam in præſentiarum aſſumimus, & correctionis ferulam amplexamur. Nouum ad hoc nihil, prout neque grana de ſpicis excuti fecimus, nempe ſimpliciter iudicantis opera fungimur ; quinimo vtentes denuntiatorum officio nullas pœnas Philippo Francorum Regi imponimus, ſed ei propter exceſſus ſuos iam excommunicato notorie inflictas potius a iure intimamus.

[Adhibitis ad Philip. emendandũ curis.] Bonus itaque medicus, ſi quibuſdam medicamenta morbis officiant, ſe de gratia vertit, non eis ſtatim duriora ſubijciens, ſed leniora, niſi morborum aliud expoſcat acuitas, adminiſtrans. Sic peccatorum eiuſdem ſauciati Regis vulnera prius palpauimus, exactis lenitatibus mulſimus, ipſumque pietate paterna fouimus : immo lenimenta huiuſmodi ſeminarium contumaciæ fuerunt & odiorum, eum erexerunt in ſuperbiam, & ad contemptum pertinaciter prouocauerunt. Vnde nos ad alias, non graues tamen, medelas conuertimus, vt ſaltem experiamur, vtrum tactus leniter, non confractus ſe corrigat : fructuoſam (ſicut Nabuchodonoſor præ cæteris terræ Rex inclytus quod optamus, ne obſtinatus in quem transfixit videat, & cogamur ferro abſcindere vulnera, quæ fomentorum medicinam non ſentiunt) pœnitentiam agat : an, quod abſit, in profundum malorum demerſus, ſordidus ſordeſcat amplius, & velut Pharao indureſcat.

[Multiplicia eius ſcelera.] 45 Olim ſiquidem dum idem Rex peccaret grauiter in diuerſis articulis in clerum & eccleſiam Gallicanos, primo per eiuſdem Regis nuncios ad nos miſſos ipſum ſuper huiuſmodi ſalubribus monuimus monitis, deinde ad eum dilectum filium Iacobum de Normannis notarium [Nuntius apoſtolic. inhoneſte ab eo habitus.] noſtrum ei noſtras deferentem literas, in quibus excedebat capitula continentes, transmiſimus : quamquam impudenter, quamquam infrunito animo & irreuerenter tractauerit; non aduertens, quod ſecundum euangelicam veritatem, qui ſpernit miſſum, ſpernit mittentem, ideo dignus ſententia, quam dudum Conſtantinus Papa in Iuſtinum Imperatorem Iuſtiniani filium ex ſimili cauſa tulit, qui in vicino erant, manifeſto cognoſcunt, ac idem patuit de longinquo ; nec conſiderans, quod antiquis eſt ſancitum a ſanctis patribus promulgatis canonibus, quod ſi quis Romam petentes rebus, quas ferunt, ſpoliare [Vt iniuſte aditus ad ſedẽ Ap. obſæpierit.] præſumpſerit, communione careat Chriſtiana, quodque ij, qui accedunt ad præſentiam Romani Pontificis cum rebus ſuis, debeant eſſe ſub apoſtolica protectione ſecuri; & paruipendens excommunicationis ſententiam, quam inhærentes veſtigijs Romanorum & præcipue Nicolai IV. Papæ, prædeceſſorum noſtrorum, qui dictorum canonum auctoritate ſuffulti contra talia facientes ad excommunicationem hactenus proceſſerunt, addito per Nicolaum eundem proceſſibus ipſis, etiamſi connitentes imperiali, aut regali dignitate radient ; nos [Cenſuræ ad molientibus intẽtatæ.] etiam, eodem priuilegio excluſo, in omnes etiam ſi prædicta fulgeant dignitate, qui ad ſedem Apoſtolicam venientes vel recedentes ab ea capiunt, ſpoliant, vel detinere præſumunt, aut impedimentum aliquod exhibent, quominus ad eandem ſedem libere cum proprijs bonis & rebus ſuis veniant & recedant ab ea, in die cœnæ Domini proximo præterito tali modo declarantes, etiam illos, qui per ſe, vel ſuos officiales, vel miniſtros, aut alijs incolis imperij, regnorum, ſeu terrarum ſuarum, vel tranſeuntibus per ea vndecumque oriundis, ad ſedem venientibus memoratam, vel redeuntibus ab eadem equitaturas limitant vel ſubtrahunt, quæ deferunt ſeu reportant pro ſuis opportunitatibus vel expenſis, aut quaſuis alias res & bona; ſiue aperiunt literas vel auferunt, ſeu taxãt numerum perſonarum aut euectionum, vel alias directe vel indirecte talibus venientibus vel redeuntibus impedimentum vel obſtaculum præſtare præſumunt ; impeditores fore ad dictam ſedem venientium & redeuntium, & excommunicationis ſententiam incurrere ſupradictam ; adeo noſtris temporibus, ſicut alias fecerat, notorie ſui regni fines, in tranſgreſſores grauiſſimis interminatis pœnis & nos iactatis blaſphemijs, arctæ cuſtodiæ deputat, ablatis contra dictam ſententiam noſtram non ſolum indigenis, ſed etiam ad eandem ſedem per regnum ipſius aliunde venientibus rebus ſuis, vel iniurioſe taxatis, immo autem omnino ſubtractis; ac literis, quas deferunt, apertis per cuſtodes paſſuum, aut retentis, quod nullus libere ad ſæpedictam ſedem poteſt accedere : nec prælati Franciæ per nos, vt ſuper dictis deliberaremus cum eis, ad noſtram præſentiam euocari potuerunt, ſicut eorũ huiuſmodi per literas cõſtat, quas in archiuio Romanæ eccleſiæ conſeruari facimus. Sic & Nouiomen. Conſtantien. & Bituricen. epiſcopi ipſorum [Conſtat Philippũ hæc auſũ] * nuncios excuſatio, eodem impediente Rege, [*nunciorum] venire * qua cauſa etiamſi princeps quiſquam [*nõ poſſe] fuerit, qui hoc prohibuerit, illum cenſet canon communione priuandum. Quis eum libere ad memoratam ſedem proficiſci dicet, qui ſic tractatur & quod retineatur, vel regnum permittatur exire ſub alterius poteſtate conſiſtit? certe nullus, qui ſane intelligat, & qui ſcripti iuris * in hoc cognoſcat habet aliquam veritatem. [*vi in]

46 Sed volentes ſecundum ſacrorum doctrinam canonum pacis ſeruare vinculum, cum æquitate & firmitate portare, nec ſic moti ſumus. Immo euangelica dicta penſantes conati ſumus errantem ouem tam charam, tanquam nobis

dile-

Digitized by Google

Cardinalis legatus indigne ab eo tractatus.

dilectum quaſi proprijs humeris, ne periret, ad ouile reducere, in vberibus collocare paſcuis, & dulcedinis pabulo confouere. Nam cogitantes ſecundum euangelij parabolam, quod qui notarium ſpreuerat, ſaltem noſtrum vereretur filium, ad reducendum eum dilectum filium noſtrum Ioannem SS. Marcellini & Petri presbyterum Cardinalem de regno oriundum ipſius, qui tanquam amicus ſuus eius zelabat ſalutem, curauimus deſtinare, offerentem inter cætera ſibi ex parte noſtra abſolutionem ab excommunicationum ſententijs, quibus erat notabiliter irretitus.

Offerens ipſi noxæ condonationem repulſus.

Verum fruſtra nos talis cogitatus arripuit, quia ſi erga prædictum notarium ſe, vt præmittitur, geſſit, filium noſtrum magis ignominioſe compeſcuit, quia ſicut ipſe nobis Cardinalis retulit, oblatam abſolutionem contempſit, eique deputatis cuſtodijs, ne libere poſſet ire quo vellet, nec recipere, qui venirent ad eum de regno ſuo, non reuerſurum ſine ſua licentia: & ſic quodammodo, vt eiuſdem Cardinalis verbo vtamur, regio banno ſuppoſitum protulit & eſſlauit eundem. Et etiam vltra parabolam ipſe tandem nos patremfamilias non dimiſit intactos, ſed iterum lacerauit blaſphemijs & iniurijs laceſſiuit; oblitus quod legitur: *Honora patrem tuum & matrem tuam, vt ſis longæuus ſuper terram*; & quod filio ſemper honeſta & ſancta patris querela deberet videri, & taliter eius non effici caſtigator: confœderationibuſque & colligationibus factis cum nonnullis prælatis & perſonis alijs regni ſui, pacis vinculum, quod ſaluum eſſe totis affectibus nitebamur, rupit, perturbauit vnitatem eccleſiaſticam & inconſutilem Domini tunicam ſcindere non expauit; ac ſuæ appellationi friuolæ, contra nos interpoſitæ, adhærere. perperam coegit & cogit inuitos, & in ruinam ſecum pernicioſe deducit. Sane parabolam timeat, ne vinea alijs locetur agricolis, qui ſuis temporibus fructus reddant. Paueat cenſuram canonum, quæ contra tales dignoſcitur præparata; & ne ex huiuſmodi ſtricta cuſtodia Cardinalis prædicti canonem latæ ſententiæ, qui ad eos per interpretationem tranſit, qui clericos ſine læſione detinent in cuſtodia publica vel priuata, cum non multum a ſpecie verborum differant, quibus quo volunt facultas recedendi non datur, incurrat diligenter attendat.

Septus cuſtodia.

Vt Philippus ſchiſma molitus ſit.

47 Ad hoc, vt omittamus de dilecto filio I. abbate Ciſtercienſi detento, & alijs multis religioſis maxime Italicis, quia iuſſio Regis vrgebat, recedentibus regno captis de ipſius conniuentia, & aliquo tempore in caſtelleto ſeruatis, eo quod adhærere nollent appellationi prædictæ; ac de eo quod in perſona venerabilis fratris noſtri B. Appamiarum epiſcopi actum extitit nuper & Nicolaum de Bonfractu capellanum Cardinalis iam dicti noſtras ad eum portantē literas, quibus Regem excommunicatum per Cardinalem eundem mandamus publice nuntiari, capi fecit, & repetitum a Cardinali eodem a carcere noluit relaxare, prout idem Cardinalis nobis id per proprias literas notum fecit: vnde perinde dicitur habere, cum ipſe Rex impedimentum illud præſtiterit, ſicut ſi mandata renuntiatio præceſſiſſet.

Ceperit internuntium ferētem edictum anathematis.

Aſtrictus ſit anathemate ac ſi promulgatū fuiſſet.

Stephanum inſuper de Columna noſtrum & eccleſiæ hoſtem in ſuo regno receptauit patenter, non veritus excommunicationis ſententiam, quam poſt Columnenſium fugam de Tyburē promulgauimus publice, quibuſcumque priuilegijs non obſtantibus, in omnes, etiamſi imperiali aut regali præfulgeant dignitate, qui dictum Stephanum & alios quondam filios Ioannis de Colūna, & Iacobum fratrem dicti Ioannis, Ricchardum & Petrum de mōte Vig. dicti Iacobi nepotes reciperent, conducerent, receptarēt, receptari vel recipi facerent ſeu conduci, aut eis vel ipſorum alicui publice vel occulte auxilium, fauorem, vel conſilium exhiberent; quodque contra adiutores, fautores, & receptores prædictorum Iacobi & filiorum dicti Ioannis ab olim per noſtras literas procedi mandauimus, vt contra hæreticos, receptatores, fautores, & adiutores eorum; nequaquā in his ſeruit Deo Rex Francorum in timore, aut ei cum tremore exultat, ne iratus in eum per ſuum vicarium exardeſcat: nempe tanto offendit grauius, quanto pernicioſius peccat, ſuæ perditionis ad alios exempla tranſmittens.

Columnam excepérit contra edicta vetera.

48 Heu ipſum conſilia praua commaculant: cum ſyrenes necnon vſq; in exitium dulces damnoſe permulcent, periculoſe regalem mentem exagitant, & decipiunt inceſſanter. Non enim propter eas liberare poſſumus nec debemus; hominem namque primum non a peccato diaboli excuſauit ſuggeſtio, quin diuini mandati tranſgreſſor ſolueret pœnam mortis: & ſilentium noſtrum nihil aliud foret, quam delinquendi occaſio, & diſſolutio vniuerſæ eccleſiaſticæ diſciplinæ. Cum enim notorium etiam facti continui ſit, quod ipſo faciente, & contra dictam noſtram veniente ſententiam, libertas non eſt per regnum ipſius veniendi ad Apoſtolicam ſedem; & quod, ſi dictus Nicolaus eſt captus & præfatus Stephanus receptatur in regno; noſtræque ſententiæ ſupradictæ latæ firmatæ ſint vt prædicatæ publice, ſic quod canonum excommunicatio in aperto liquet ex præmiſſis (vt taceamus ad præſens de cuſtodia iam dicto Cardinali impoſita, detētione abbatis, captione religioſorum dictorū, & temerarijs actibus in iam dictos commiſſis) ipſum eundem Regem manifeſtis excommunicationibus eſſe ligatum, & per conſequens beneficia eccleſiaſtica, perſonatus, & dignitates, ſi eorum aliquo legitimo titulo quandoque ad eum collatio pertinet, de iure interim non poſſe conferre, imperium ſiue iuriſdictionem aliquam per ſe vel alios, aut communes actus ſeu legitimos exercere, & collationem & exercitium ipſum nullius exiſtere dignitatis, ac fideles ac vaſſallos ipſius eſſe a fidelitate, & etiam iuramentis, quibus aſtringuntur eidem, & huiuſmodi debito totius obſequij auctoritate canonum abſolutos; hoc omnibus, his præcipue qui de eius ſunt regno, vel in eo moram faciunt, nunciantes eum excommunicatum, comitari pœnas huiuſmodi declaramus: & more periti medici, cum non profuerint monita, a leuioribus incipientes, ac ſanctorum patrum noſtrorum ſtatuta tenentes, omnes fideles & vaſſallos eius, eique iuratos a fidelitate & iuramentis, quouſque idem Rex in excommunicatione permanſerit, apoſtolica nihilominus auctoritate abſoluimus; & ne eidem fidelitatem obſeruent vel ſeruent, modis omnibus, & ſub interminatione anathematis, quia magis Deo quam hominibus ſeruire oportet, & fidelitatem Chriſtiano principi Deo aduerſanti eiuſq; præcepta calcanti nulla cohibentur auctoritate perſoluere, prohibemus.

Ab aſſentatoribus ſe corrūpi ſinat.

Multiplicium cenſurarum laqueis vinctus tenetur.

Pronuntiatur Philippus fidelium cœtu eiectus.

Galli ab eius imperijs liberi renuntiati.

49 Et quia Rex ipſe aliquos forſitan inueniret, qui beneficia huiuſmodi, Dei timore poſtpoſito, ab ipſo reciperent, diſtricte præcipimus ſub

ſub excommunicationis, amiſſionis beneficiorum, quæ alias haberent, & inhabilitatis perpetuæ ad eccleſiaſtica beneficia de cætero obtinenda, pœna (quam ipſo facto incurrant, ſi contrarium agant) ne ab eo, ſic excommunicato manente, illa recipiant quoquo modo: diſtricte ſub huiuſmodi a nobis infligendis pœnis inhibentes capitulis eccleſiarum, in quibus beneficia ipſa per Regem, excommunicatione durante, conferuntur eundem, ne eos, quibus conceduntur ab ipſo, recipiant vel admittant. Porro cum ſcriptum ſit: *Diſſolue colligationes impietatis, ſolue faſciculos deprimentes*; nos confœderationes prædictas, etiam cum quibuſuis terræ Regibus aut principibus, quod non credimus, initas diſſoluimus, & iuramenta, ſi qua ſunt præſtita, annullamus: etiam nuntiantes ipſi Regi, vt a facie arcus fugiat, reſipiſcat, ad obedientiam redeat, & ad Dominum conuertatur ne, quod præterire non valebimus, iuſto in eum iudicio animaduertere compellamur.

Addita ad Regem monita.

Vt autem huiuſmodi noſter proceſſus, quem de conſilio fratrum noſtrorum fatimus, ad omnium notitiam deducatur, chartas ſiue membranas, proceſſum continentes eundem, in cathedrali eccleſia Anaghina appēdi vel affigi oſtijs ſeu ſuperliminaribus faciemus, quæ proceſſum noſtrum ſuo quaſi ſonoro præconio & patulo indicio publicabunt ita, quod idem Rex & alij, quos proceſſus ipſe contingit, nullam poſtea poſſint excuſationem prætendere, quod ad eos talis proceſſus non peruenerit, vel quod ignorauerint eundem; cum non ſit veriſimile remanere quoad ipſos incognitum vel occultum, quod tam patenter omnibus publicatur. *Actum Anagniæ in aula noſtri palatij* VI. *idus ſeptembris, pontificatus noſtri anno* IX.

Pronuntiatum non eſt hoc edictum a Bonifacio, ſiquidem ab hoſtibus pridie eius diei, quo Philippum anathemate damnatum erat promulgaturus, interceptus in cuſtodia eſt habitus: *Pridie*, inquiunt acta iudiciaria, a *quo ſtatuerat Pontifex publicare proceſſus contra Regem Franciæ*, VII, *videlicet idibus ſeptembris* a. Euineſcit vero ex ijs literis, Bonifacium, quamuis atrociſſime læſum a Philippo, proſciſſumque calumnijs infandis adeo, vt nequiores vix dæmon fingere potuiſſet, clementia potius vſum quam ſeueritate, Regemque contumacem ad officium flectere ex apoſtolico munere pertentaſſe; fretum autem ſua innocentia huiuſmodi calumnias generoſe magis quam caute contempſiſſe.

Captus Bonifaci' pridie quam hoc edictum pro mulgare poſſet.

a Ext. in M.S. arch. Vat.

50 Porro Clemens cum ad redintegrandum inter Romanam eccleſiam regiamque Gallicam priſtinum fœdus, hæc & alia in ijs diſſenſionum fluctibus geſta abolenda ſanxiſſet, demum ad depellendam veritatis luce aſperſam Bonifacij memoriæ infamiam confecta in ea lite documenta, quæ Philippum ac filios nō tangerent, ſalua eſſe iuſſit; tum etiam pronuntiauit, non comprehendi ſuperiori ſententia Guillelmum e Nogareto, Reginaldum e Supino, Thomam e Morolo, Robertum Petrum e Genezano, Stephanum Ademulphum, Nicolaum Giffredum Buſſa, Orlandum & Petrū e Luparia, nec pariter Sciarram e Columna, Ioannem Landulphi, Gotifredum Ioannem de Ceccano, Maximum e Trebis, nec nō Anagninos, qui inuadendo palatio pontificio ac theſauro expilando operam præbuere, cum decreuerit de ijs alia ratione ſtatuere.

Qui e ſuperiori ſententia excepti.

Explicuit vero in eos clementiam apoſtolicam a, dum omnibus vinculis, quibus erant irretiti, exoluit; ob ſuum enim in Regem ac regnum Francorum ſtudium Anagninos, qui illi adhæſerant, accepto ab ipſis ſacramento, ſe in ijs, quæ geſta fuerant, nullo ſiniſtro, vt illis videbatur, conſilio adductos, omnibus pœnis exemit. Rainaldum pariter e Supino, Petrum e Genezano, & Stephanum Picalottum, quamuis offerrent ſe multis argumentis probaturos, quæ in Bonifacium tentata erant, iuſtis de cauſis egiſſe, neque a Benedicto vibratis cenſuris teneri irretitos; cum tamen ad cautelam excipiendis pœnis ſe ſubmitterent, a Berengario Tuſculano epiſcopo abſolui iuſſit, atque eandem noxæ pœnam, quam Nogareto iniunxit b. Quæ vero pœnæ Nogareto coniurationis in Bonifacium auctori ad ſcelus expiandum impoſitæ, indicat Bernardus c, de ipſo in gratiam cum eccleſia reſtituto agens his verbis: *Papa Clemens abſoluit Guillelmum de Nogareto præſentem, & petentem abſolui a ſententia excommunicationis, qua tenebatur propter Bonifacij Papæ captionem: fueruntque ſibi ibidem per ipſum impoſitæ & iniunctæ in pœnitentiam peregrinationes aliquæ faciendæ, & inſuper quod in primo generali paſſagio tranſmarino tranſeat ipſe mare, ibidem quamdiu viueret moraturus, niſi ſecum per ſedem Apoſtolicam fuerit diſpenſatum*. Quæ Bernardi verba pontificio diplomati ad fideles dato conſentiunt, quo eæ peregrinationes a Nogareto obeundæ, nimirum Compoſtellana, ac plurium in Gallijs ſacratum ædium, in quibus ſingularis vigebat religio, deſcribuntur d. Ad quas etiam Clemens Nogareti heredem obſtrinxit, ſi antequam ea religione ſe exoluiſſet, e viuis excedere contingeret.

a Lib. 6. ep. cur. 33.

Anagnini Regis Phil ſequaces pœnis excepti.

Præcipui' in Bonif. coniurationis auctores ad cautelam abſoluti.

b Ep. cur. 39.

c Bar. chr. Rom. Pont. & M.S. Vat. bibl. ſignat. n. 3765. in Clem. V. hoc ann.

d Lib. 6. ep. cur. 34.

Clemens, &c. vniuerſis Chriſti fidelibus præſentes literas inſpecturis.

Licet Guillelmus de Nogareto Regis miles a pluribus contentis in prædictis literis et eorum effectu ſpecialiter, vt præmittitur, excludatur ſiue excipiatur; nos conſiderantes, quod licet ipſe aſſerat ex his, quæ in perſonam vel erga perſonam Bonifacij prædeceſſoris noſtri, et ingreſſu domus ſuæ cum multitudine armatorum, et occupatione ac rapina theſauri eccleſiæ Anagniæ facta fuerunt, ſe pluribus rationibus, quas ſe probaturum offerebat, non teneri; nec propter præmiſſa vel illa, ad quæ idem Benedictus prædeceſſor noſter ratione præmiſſorum contra eum proceſſit, excommunicationis ſeu excommunicationum ſententijs ſe fore ligatum; quia tamen cum inſtanti inſtantia humiliter et deuote a nobis impertiri ſibi ſuper huiuſmodi petijt abſolutionis beneficium ad cautelam, offerens ob diuinam eccleſiæ, et noſtram reuerentiam pœnitentiam, quam ei duxerimus iniungendam ſuper prædictis, ſe ad cautelam recepturum, ac etiam completurum; nos volentes ſaluti ſuæ animæ prouidere, nec non et conſideratione ipſius Regis, pro ipſo in hac parte cum inſtantia ſupplicantis, ipſum ab omnibus ſententijs ſupradictis abſoluimus ad cautelam, et iniungimus ſibi pœnitentiam ad cautelam: videlicet quod in proximo paſſagio generali transfretet perſonaliter cum equis et armis in ſubſidium terræ ſanctæ, ibidem in dictæ terræ ſubſidium perpetuo moraturus, niſi a nobis vel ſucceſſoribus noſtris ſuper abbreuiatione temporis gratiam meruerit obtinere.

Vt Nogaretus cenſuris liberari poſtularit.

Quæ impoſita illi pœnitentia.

Volumus etiam quod interim peregrinationes perſonaliter faciat infraſcriptas; videlicet,

quod

Peregrinationes indictæ.

quod viſitet B. Mariæ de valle viridi, de rupe amatoria, Anicienſis de Bolonia ſuper mare, Carnotenſis S. Ægidij, et de Montemaiori eccleſias, ; ac limina B. Iacobi Compoſtellani : ipſumque, dummodo pœnitentiam huiuſmodi deuote ſuſceperit et peregerit cum effectu, dum vitam duxerit in humanis, vel eo mortuo heres eius, prædictarum relaxationum, reuocationum, irritationum, annullationum, caſſationum, denuntiationum, abolitionum, amotionum, ſublationum, remiſſionum, quitationum, reſtitutionum, repoſitionum, reductionum, et aliorum omnium et ſingulorum effectuum, prouiſionum, et ſecuritatum prædictarum ſecundum diſtinctiones perſonarum, factorum, cauſarum, et temporum in prædictis noſtris literis comprehenſas, de fratrum noſtrorum conſilio, et de plenitudine apoſtolicæ poteſtatis participem efficimus et conſortem, etc.] Denuntiat Nogarero, ſi inflictas illi eas pœnas ipſe hereſue reſpuerint, ipſum irrogatis antea cenſuris, ſententijſque irretitum fore. *Dat. Auinione* v. *kal. maij anno ſexto*.

Promulgat Clem. omnes, qui cõtra Boniſ. deponere voluerint audiẽdos. a Ib. ep. cur. 36.

51 Cum ij, qui Bonifacio hæreſeos crimen obiecerant, ac iureiurando ſe id probari poſſe affirmauerant, non tamen ita, vt in iudicio aduerſarios agerent, ſed vt rei veritas illuſtraretur; atq; alij, qui vindicandam ab ea labe Bonifacij memoriam ſuſceperant, cœptis deſtitiſſent, remque totam contuliſſent in ſedis Apoſtolicæ arbitrium vt ex Regis, denuntiatorum, defenſorumque literis patebat; Clemens tamen fidelibus omnibus denuntiauit a, ita ſe admiſiſſe illos a perſequenda lite diſcedere, vt omnibus, qui aliquid aduerſus Bonifacium vel pro eo defendendo vellent afferre, ipſorum dicta benigne ab Apoſtolica ſede exceptum iri: *Quia*, inquit, *nobis, qui ſucceſſores ſumus illius, licet immeriti, in quo Chriſtus fidei poſuit fundamentum, incumbit neceſſitas, quam libenter amplectimur, quod de ijs, quæ contra fidem eſſent, nihil prout poſſumus relinquamus penitus indiſcuſſum; declaramus, & noſtræ intentionis extitit & exiſtit, quod prædictas dimiſſionem et impoſitionem in officio noſtro iuxta formas, vt præmittitur, ita recipimus, quod quicumque fideles & catholici, qui admittendi fuerint, poſſint nos inſtruere & informare, ac teſtes nominare in negotio ſupradicto tam pro his, quæ propoſita ſunt vel proponentur ad defenſionem & excuſationem ipſius Bonifacij & memoriæ eiuſdem, quam contra eum & memoriam ipſius: & ita in ipſa dimiſſione & ante diximus & expreſſimus, &c. Dat. Auen.* v. *kal. maij Pont. noſtri an.* VI. Reſeruabat Clemens Viennenſi concilio œcumenico illius controuerſiæ cognitionem, an Bonifacius legitimus Pontifex extitiſſet: ſed cum ea, quæ ipſi obiecta erant, vel friuola aut calumnijs plena eſſent, ab improborum iniurijs & calumnijs Bonifacij memoria vindicata eſt.

Præſules Viennam ad concilium iter maturare iubentur.

52 Defluxit ad Viennenſis concilij hiſtoriam oratio, ad quod vt confluerent frequentes antiſtites, ad quos id onus incumbebat, operam dedit. Extant enim plures apoſtolicæ literæ, quibus ſegniores atque inter cæteros Rothomagenſem archiepiſcopum, Baiocenſem, Conſtantienſem a, Niuernenſem b, & Carnotenſem epiſcopos, vt iter Viennam intenderent, ſolicitauit. Cum vero Dunelmenſis anceps hæreret, an ad ſynodum conueniret, in qua ipſius prædeceſſor Antonius idemque patriarcha Ieroſolymitanus & patriarchæ & epiſcopi dignitatem in concilio geſſiſſet, illum monuit c Pontifex, vt abiecta omni mora accingeret ſe itineri, cum pauciores ex Anglia exciti eſſent: *Fraternitati tuæ mandamus, quatenus hinc ad kal. octobris proxime venturi, ſi commode poteris, vel ſaltem vſque ad kal. decembris tunc immediate ſequentis præſentiam tuam, quam in eodem concilio ſperamus multipliciter fructuoſam, in ipſo concilio ſtudeas exhibere. Dat. in prioratu de Grauſello* XVIII. *kal. ſept. anno* VI. Verum poſtea datis Viennæ III. kal. decembris literis a, cum eius præſentia adeo Angliæ neceſſaria videretur, vt ſine rerum Anglicanarum diſcrimine diſcedere non poſſet, flagitante Rege, in Anglia ſubſiſtere permiſſus eſt: pariterque epiſcopum Vvigornienſem, regio ſigillo præfectum ab Eduardo, ab adeunda ſynodo exemit b Clemens; ea tamen lege, vt nomine ſuo procuratores mitteret. Moguntinum c quoque archiepiſcopum, quem Henrici Romanorum Regis precibus adductus liberum a Viennenſi itinere pronuntiarat, oratores ſuo nomine ad concilium legare iuſſit. Interceſſiſſe vero ideo Henricum apud Pontificem, vt archiepiſcopus maiori natu filio Regi Boemiæ ad regnum probe inſtituendum temperandumque operam explicaret, literæ d ſcriptæ ad eundem Regem docent: cum enim alias adieciſſet preces, vt Balduinum archiepiſcopum Treuirenſem fratrem ſuum, cuius opera ſibi admodum erat neceſſaria, excuſatum haberet, reſpondit Treuirenſem ipſum archiepiſcopum ob eximias virtutes, quibus erat inſtructus, concilio vtilem admodum futurum, cum maxime nullos niſi ſcientia & auctoritate conſpicuos euocaret; tanta tamẽ apud ſe pollere gratia, vt quamuis iam antea, ipſo flagitante, Moguntinum archiepiſcopum Regi Boemiæ permiſerit, ſeque Arnaldi Sabinenſis, Leonardi Albanenſis, & Nicolai Oſtienſis epiſcoporum, ac Lucæ S. Mariæ diaconi Cardinalium præſentia & conſilio orbarit, vt imperialis conſecrationis celebritati præeſſent; Treuirenſem etiam archiepiſcopum atque epiſcopum Tridentinum, cuius induſtriam ob regij ſigilli præfecturã neceſſariam illi putaret, quo ipſius inſiſtant obſequijs, adeũdæ ſynodi religione ac labore liberarit.

b Ib. ep. cur. 50.

c Lib. 6. ep. cur. 125

a Lib. 9. ep. com. 6.

b Lib. 6. ep. cur. 118.

c Ibid. ep. cur. 119.

Nonnulli archiepiſcopi ad Henr. Regis Rom. gratiam itineris labore liberati.

d Ib. ep. cur. 126.

Expreſſas a Templarijs confeſſiones mitti ad ſynodum iubet.

53 Cum vero inter alia præcipua agitanda eſſet in concilio Viennenſi de Templariorum extinguendo ordine cauſa, maximum defixit ſtudium Pontifex ita circumſtantijs omnibus ac probationibus inſtruere actionem iudiciariam, vt illius dirimendæ exigua difficultas patribus relinqueratur: atque adeo Terraconenſem, Toletanum, & Compoſtellanum archiepiſcopos, atque epiſcopos Valentinum, Seguntinum, Elborenſem & alios plures antiſtites, qui in Templarios quæſtionem exercuerant, appetente iam concilij tempore, quas ab ijs expreſſerant confeſſiones, ad ſedem Apoſtolicam tranſmittere iuſſit e. Cum vero nonnullorum reorum pertinacia inquiſitorum diligentiam eluſiſſet, criminum obiectorum veritatem tormentis extorquendam ſanxit. Qua de re pluribus antiſtitibus, vt Conſtantinopolitano f patriarchæ & Nigripontis epiſcopo, Famauguſtano & Nicoſienſi in oriente g, in Hiſpania Ilerdenſi & Vicenſi epiſcopis h inter cæteros, hæc imperia dedit: *Per Apoſtolica ſcripta præcipiendo mandamus, quatenus fratres ipſos, qui ſunt in dicto regno Aragoniæ & terris chariſſimo in Chriſto filio noſtro Iacobo Regi Aragonum ſubiectis, ad habendum ab eis veritatis plenitudinem promptiorem tormentis & quæſtionibus, ſi ſponte confiteri no-*

e Lib. 6. poſt ep. cur. 36. & ep. 28.

Quæſtionibus ſubijci iuſſi, ni ſponte veritatẽ fateantur.

f Ib. ep. 108 & 116.

g Ib. ep. 107. & 114.

h Ib. ep. 120.

Digitized by Google

luerint, experiri procuretis, confeſſiones & depoſitiones eorum non tam celeriter, quam fideliter tranſmiſſuri. Dat. in prioratu de Grauſellio IV. *kal ſeptembris anno* VI. De quibus a etiam ad Iacobum ipſum Regem, tum ad Caſtellæ, Luſitaniæ & Cypri b Reges ſcripſit, vt regia potentia præſules ad rem perficiendam fulcirent. Adhibita eſt ea a Regibus ac præſulibus in eruenda obiectorum Templarijs ſcelerum veritate diligentia, vt fœdiſſimis hæreſibus ac vitijs ordinem illum equeſtrem duobus teſtium c millibus & eo amplius contaminari compertum ſit: extantque d in Vaticana bibliotheca iudiciaria acta aduerſus Templarios tum confecta ſuis conſignata ſigillis. Sed de eo ordine funditus ſublato ſequenti anno agetur; nunc quid de ijs Albertinus Muſſatus referat adiungimus.

a Ep. 27. et poſt eand. ep. b Ep. 127. & 114. Templariorũ ſcelera duobus millibus teſtiũ comprobata. c Libell. M.S. bibl. Vat. ſign. n. 4177. d Ext. in M.S. Vat. bibl. ſign. n. 4911.

Conuicti, inquit, *confeſſique præceptores, magiſtri, & milites domus militiæ templi Ieroſolymitani ſeptuaginta duo circiter numero plectendi apoſtolicis inſtabant cenſuris, & proh pudor! quanquam nec hæc noſtri thematis nefanda relatu, ſed fanda quidem in ſingulorum tranſgreſſorum, quod abſit, exitium, vt quæ noſtra vidit ætas cautior fiat, ſciat euitare poſteritas; abominanda fera formam humanam induta, fratres immo hoſtes illi, crucis armati ſignaculo, in ſuæ communionis fratrum receptione cum abnegatione Chriſti & ſputione ſuper crucem alijſque ſubticendis, vt verecundiæ parcatur humanæ, erroribus ſuis ſuorumque complicum animas ſuas diutius deſponderant ſathanæ.* Et infra; *Grandia hæc mirandaque, vixque crediti antequam fierent motus hi, qui nec cœleſtibus caruere prodigijs. In ipſis quidem tantorum ſucceſſuum principijs de cœlo apparitiones Pariſijs, perque contiguas Francorum terras conſpectæ ſunt ſolis & lunæ par eclipſis ex telluris vmbra, per biduum nouum ignotumque viſum ſydus irradians, lunæ imago triplex, & in æthere circuli quidam cum incluſa crucis effigie, nouæque formæ ac variæ per aëra; inſuperque ex tellure aduolantes in cœlum faces in partes Italiæ conflagrare, polorum axes increpitantes ſereno cœlo auditi veluti tonitrua edentes abſque promicantibus fulgoribus. Sic de Gallicis enuntiatum eſt terris, repletaque Italia ciuitates, mundoque fama inſidente patens habitum eſt.* Hactenus Muſſatus.

Oſtenſa cælo prodigia cum detecti Templarij.

54 Inſtructis itaque ijs, quæ ad rem dirimendam præmittenda erant, ob quæ ad kalend. octobris concilium prorogatum vidimus, Viennam ſe contulit Pontifex, præfixoque tempore ſynodum inchoauit. De cuius actis hæc habet M.S. Vaticanum e: *Actum eſt de ſtatu militiæ Templariorum, de facto Bonifacij VIII. de expeditione contra Saracenos, de reformatione eccleſiæ: præcipue autem actum eſt de Templarijs, de quorum extinctione videtur modeſte loquendum, ita vt non conferatur culpa in Pontificem, cum conſtet ipſum & concilium feciſſe iudicium ſecundum allegata & probata.* His Bernardus conſentit f, quamuis Bonifacianam litem ſilentio prætereat. *Anno Domini* MCCCXI. *in kal. octobris fuit per Clementem Papam V. apud Viennam ſuper Rhodanum generale prælatorum concilium conuocatum: fuitque prima ſeſſio concilij incohata* XVII. *kal. nouembris ſabbato ante feſtum B. Lucæ.* Et infra: *Poſt prædictam vero ſeſſionem inter colloquia & tractatus deductum eſt tempus per totam hyemem ſubſequentem.* Iis, quæ de tempore inchoatæ ſynodi refert Bernardus, adſtipulantur, præter Ptolemæum Lucenſem in hiſtoria eccleſiaſtica, Clementis literæ g XII.

Celebratum Vienenſe concilium. e M.S. Vat ſignat. n. 6418. de conc. Vien pag. 143. f Ber. chr. Rom Pon & in l. de conc. M.S. Vat. ſig. n. 2043. Geſta M. S. Clem. V. Vall. bibl. Ptol. Luc. hiſt. eccl. M.S. l. 24. c. 39. M.S. Vat. bibl. ſign. n. 3765. in Clem. V. hoc ann. g Lib. 6. ep cur. 128.

kal. nouembr. huius anni die conſignatæ, quibus Leodienſem epiſc. aduerſam valetudinem obtendentem, ni canonico impedimento diſtineretur, ſe transferre ad concilium iuſſit: *Quod iam*, inquit, *diſponente Domino, cœpimus celebrare*. Quod ad patrum numerum, qui ad illud ex varijs orbis partibus confluxere, attinet; trecentos & eo amplius epiſcopos interfuiſſe refert S. Antoninus a: *Præſentes fuerunt*, verba ſunt auctoris, *pluſquam trecenti epiſcopi, vltra alios prælatos de diuerſis partibus orbis*. Cum vero a Clemente excitos numero lectiſſimos dignitate, ſcientia, virtutibus, atque auctoritate inſignes viderimus ex ipſius literis b, cœteris œcumenicis concilijs iure annumeratum, plurimoque fulſiſſe ſplendore, non eſt ambigendum. Extat porro in Vaticana bibliotheca de rebus in eo geſtis M.S. in quo habitæ a Pontifice coram patribus coactæ ſynodi cauſas exponente orationis argumentum ſubiectis verbis delibatur. c

a Ant. 3. p. tit. 21. c. 3. init. Patrum, qui interfuere numerus. b Lib. 6. ep 126. c M.S. bibl Vat. ſign. n. 4177. A quibus verbis Pont. concilium ſit exorſus. Quas ob cauſas illud indixerit.

In nomine Domini. Amen. Anno Domini MCCCXI. *congregato concilio generali Viennæ per ſanctiſſimum dominum Clementem* Papam V. *menſe octobri, in prima ſeſſione ſua, quæ fuit decima ſexta die ipſius menſis, primo propoſito verbo Domini, aſſumpto themate: In concilio iuſtorum & congregatione magna opera Domini; in omni verbo eius expoſuit dictus Papa tres cauſas, propter quas ipſe duxerat concilium congregandum. Prima fuit pro negotio Templariorum & ordine eorum, qui ſuper varijs hæreſibus & nefandis erroribus fuerunt grauiter & multipliciter infamati, & multi proceſſus & inquiſitiones contra eos facti. Secunda propter ſuccurſum & ſubſidium terræ ſanctæ. Tertia pro reformatione morum, & reformatione ſtatus eccleſiaſtici.*

55 De his tribus conſulti ſunt patres a Pontifice, & multa in medium adducta & prudentiæ trutina, diuino ijs afflante ſpiritu, librata. Circa quę inter alios præſul religione & ſcientia conſpicuus ſententiam ſuam his verbis depromſit. d

De primo, ſcilicet de articulo Templariorum, varijs varia ſentientibus, alijs dicentibus & aſſerentibus, quod dicto ordini danda erat defenſio, nec debere tam nobile membrum eccleſiæ a corpore eiuſdem abſque iuris rigore & magna diſcuſſione truncari: alijs peropinantibus dictum ordinem deſtruendum ſine aliqua tarditate, tum propter graue ſcandalum contra dictum ordinem in tota Chriſtianitate exortum, tum quia contra ipſum multi errores & hæreſes per dictos proceſſus & inquiſitiones pluſquam per duo millia teſtium reperiebantur eſſe probati. Quid autem ſenſerim circa dictum articulum, ſequitur in hæc verba.

d Ext. ib. Conſiliũ præſulis de abolendis Templarijs.

Quantum ad negotium Templariorum & ordinis templi attinet; eccleſia Dei & toti fidei Chriſtianæ mirabiliter expediret, quod idem dominus noſter ſiue de rigore iuris, ſiue de plenitudine poteſtatis iſtum ordinem diffamatiſſimum, qui vt ita dicamus, odorem nominis Chriſtiani, quantum in ſe fuit, apud incredulos & infideles fœtere iam fecit, & nonnullos fideles in ſtabilitate fidei titubare, ſine tarditate aliqua, reiectis friuolis & calumnioſis allegationibus ſuper defenſione tollenda, ex officio ſuo omnino tolleret, bonis eius ordinis diſpoſitioni ſedis Apoſtolicæ reſeruatis: & ſine tarditate dico, etiamſi a prima ſua inſtitutione fuerit bonus ordo, cum dicatur LXIII. *di. cap. Verum: Quod ſi nonnulli ex prædeceſſoribus noſtris fecerunt aliqua, quæ illo tempore potuerunt eſſe ſine culpa, & poſtea vertuntur in errorem & ſuperſtitionem (ſicut de*

Ob grauem eorũ infamiam

dicto

dicto ordine apparet) ſine tarditate aliqua & eius magna auctoritate a poſteris aſſtruantur; ſicut tam ibi, quam IV. *Regum* XVIII. *cap. de Ezechia legitur, quod confregit æneum ſerpentem, quem Moyſes, Domino iubente, conſtruxit. Et iterum bene dico ſine tarditate, ne ex tarditate moroſa ſcintilla huius erroris prorumpat in flammam, quæ poſſet incendere totum orbem & fidem catholicam non modicum denigrare, vt accidat, quod dicit Hieronymus, quod Arrius vna ſcintilla fuit in Alexandria; ſed quia ſtatim oppreſſus non extitit, flamma eius totum orbem populata eſt,* XXIV. *q.* III. *Secundæ.*

Argumenta ex ſcripturis petita.

Nec multum mouere debet dominum noſtrum quod dicunt aliqui, prædictum ordinem, qui eccleſiæ videtur eſſe membrum tam nobile, non deberi ſine iuris ordine & plena diſcuſſione truncari; cum ſalua pace dicendum & propter graue ſcandalum, quod in eccleſia Dei ex hoc ordine iam eſt ortum, & ſemper vbique terrarum ex moroſa dilatione crebreſcit, non videtur tanta diſcuſſio requirenda, Veritate dicente Matthæi VI. *& etiam* XVIII. *Si oculus tuus dexter vel brachium dextrum ſcandalizant te, erue eos & proijce abs te: expedit enim vt vnum membrorum tuorum pereat, quam totum corpus, etc. Item etiam expedit dictum ordinem tolli alia ratione, videlicet ne eo remanente ſemper indigna facti memoria refricetur; vnde ſuper illud Leuitici* XX. *Mulier, quæ acceſſerit ad omne pecus aſcendi ab eo, mulierem interficietis et pecus morte moriatur; dicit Auguſtinus: Inde credendum eſt pecora iuſſi interfici, non quia peccauerint, cum ſint irrationalia; ſed quia tali flagitio contaminata indignam refricant facti memoriam: et eſt decretum* XV. *q.* I. *c. Mulier.*

56 *De ſecundo, videlicet de ſubſidio terræ ſanctæ, etc.* Digreditur is præſul ad expeditionem Syriacam, de qua comparanda decernendum erat, ſenſitque vix illius conficiendæ ob diſcordias principum ſpem affulgere. Nec vana fuit opinio: ex Gallorum enim Regis ac Pontificis obitu, tum Cardinalium factionibus præclara ea conſilia extincta fuiſſe viſuri ſumus. De perpoliendis autem cleri ac populi moribus, tum caſtigandis vitijs, quæ fuſius recenſet, hæc ſubijcit.

De apparatu orientalis expeditionis.

Tertius articulus eſt, ſcilicet de reformandis in eccleſia Dei moribus altiorem et prolixiorem requirit tractatum, cum ſint infinita adeo, quod earum non eſt numerus nec finis, circa quæ aliqua ſcripſi, quæ videri et legi poterunt locis et temporibus opportunis; et circa quæ ſi apponeretur remedium congruum, multum iudicio meo reformaretur, et rectificaretur ſtatus vniuerſalis eccleſiæ et honeſtaretur Chriſtianæ religionis cultus et totius fidei orthodoxæ. Et licet iſte tertius articulus ſit vltimus in ordine, tamen præcedere debet ſecundum in executione, quia prius extirpanda ſunt vitia, quam inſerendæ virtutes; et prius placandus eſſet Deus *et poſtea eius auxilium implorandum, quia ſcimus quia Deus peccatores non exaudit. Zelus domus Dei, pariterque Chriſti charitas, mandatique apoſtolici, cui ſummopere obediendum eſt, vrgens neceſſitas quædam ſubannexa, quæ iudicio meo in eccleſia* Dei *per orbem terrarum longe lateque diffuſa correctionis et reformationis, vt domini ſummi Pontificis verbis vtar, limam expoſcunt, rudi ſtylo, ſed fideli iuxta modulum ſcientiæ, et ingenij paruitatem ſcribere me compellunt, vt eadem domini ſummi* Pontificis *prouidentia, ſacro approbante concilio, correctionem et directionem recipiant opportunam. Si autem in ſcribendis aliqua errore, ſeu erroneæ, vel minus perfecte, ſeu inſufficienter reperiantur eſſe dicta, ſimplicitate et ignorantia ſcribentis, bonum zelum (nouit* Deus*) ſed forte non ſecundum ſcientiam habentis, non infidelitati vel malitiæ aſcribitur; quia in omnibus et per omnia fidei catholicæ, quam ſancta Romana tenet, docet, et prædicat eccleſia, etiam vſque ad ſanguinis effuſionem aſſentiens, correctioni et mandato ipſorum dicti domini ſummi Pontificis et concilij, tanquam filius obedientiæ, me ſubijcio reuerenter.*

De reſtituenda eccleſiaſtica diſciplina.

57 *In pleriſque regni Francorum partibus irreligioſa conſuetudo, quin reprobandus inoleuit abuſus, videlicet quod in diebus dominicis et alijs præcipuis anni feſtiuitatibus maieſtati Altiſſimi dedicatis, in quibus populi Chriſtiani deberent ab operibus ſeruilibus ceſſare, ad eccleſias conuenire, ſeruitio domino vacare, pabulum* Dei *permaxime ſibi neceſſarium a prælatis et alijs, quibus conceſſum eſt, percipere, mercata et nundinæ, placita et aſſiſiæ celebrantur; ex quo accidit, quod fideles populi, magis carnalia quam ſpiritualia ſapientes, relictis eccleſijs et diuinis ſeruitijs, ibidem conueniunt, ſua mercimonia et litigia exercentes. Ex quo fit, quod illis ſacris diebus, in quibus præcipue colendus eſſet* Deus*, colitur diabolus, eccleſiæ remanent vacuæ; prætoria, tabernæ rixis, contumelijs, tumultibus, blaſphemijs, periurijs reſonant, ibidemque fere omnium gentium ſcelera perpetrantur. Ex quibus ſequitur quod lex fidei, articuli fidei, et alia quæ ad religionem fidei Chriſtianæ et ſalutem animarum pertinent, a fidelibus quaſi totaliter ignorantur: ex hoc* Deus *blaſphematur, diabolus reueretur, pereunt animæ, fides catholica ſauciatur; vnde ſuper tantis errore et abuſu perneceſſarium eſſet ſalubre remedium adhibere.*

De populi Gall. in feſtiuis celebritatibus, exceſſibus.

58 *In nonnullis etiam eiuſdem regni regionibus alia non minus damnabilis inolet conſuetudo, immo potius corruptela, videlicet quod archidiaconi rurales, archipresbyteri, & decani iuriſdictionem eccleſiaſticam exercentes, tam per ſe quam per quoſdam ſubſtitutos viles, inſcios, ignaros, regni cæleſtis clauibus enormiter abutentes, homines pro paruis & leuibus cauſis, immo multoties ſine cauſa, ſententia excommunicationis percellunt, quæ ſecundum canones ſit æterna mortis damnatio, & qua pœna nulla eſt maior in eccleſia, nec niſi pro mortali crimine & a maiori iudice nutu epiſcopi promulgari deberet. Ex qua erronea corruptela tantum excommunicationum inundat diluuium, quod communiter in vna parochia trecenti vel quadringenti, vt non dicamus ſeptingenti, ſicut oculata fide vidi, reperiuntur per tales iudices, poteſtatem clauium ignorantes, varijs & vt plurimum iniuſtis excommunicationum ſententijs irretiti. Ex quo accipitur, quod homines cum effrænata & monſtruoſa ſententiarum multitudine aſſueti tales ſententias omnino contemnunt, poteſtatem clauium vilipendunt, verba blaſphema & ſcandaloſa contra eccleſiam & miniſtros eius proferunt: vnde iudices, quod grauiter eſt ferendum & cum cordis amaritudine referendum, innumerabiles populos cateruatim ad barathrum ſecum trahunt. Super quo nihilominus ad obuiandum blaſphemijs & ſcandalis & animarum periculis eſſet per eccleſiam remedium adhibendum, cum ſecundum Apoſtolum non ſit manus cito alicui imponenda.*

Cenſura ſine iuſta cauſa ſæpe vibrata.

Grauia inde oborta ſcandala.

Ex transgreſſione huius verbi magnus error hodie reperitur in eccleſia, dum numeroſæ perſonæ contemptibiles & abiectæ, vita, ſcientia, & moribus omnino indignæ, ad ſacros ordines & maxime ad ſacerdotium promouentur. Ex quo fit, quod totus

Sacerdotum conſecrationes maiori delectu celebrandæ.

ordo

ordo eccleſiaſticus dehoneſtatur, miniſterium eccleſiaſticum vituperatur, eccleſia ſcandalizatur, dum effrenata multitudo ſacerdotum, maxime indignorum, in eccleſia a laicis populis conſideratur. Ex quorum execrabili vita & pernicioſa ignorantia infinita ſcandala oriuntur, ſacramenta eccleſiaſtica a laicis contemnuntur: vnde in pleriſque partibus apud laicos ſacerdotes Iudæis viliores & contemptiores habentur. Et licet circa tam leuem manuũ impoſitionẽ multa iura prouiderint, iudicio meo adhuc prouiſione opus eſt, quia dicta iura peſſime obſeruantur.

Mala inde ſcaturientia.

Cum ſecundum canones, quibus etiam in hac parte ciuilia iura concordant, monachi mundo mortui, Deo autem viuentes nullatenus ſe debeant iuxta Apoſtolum ſecularibus negotijs implicare; ſed clauſtro ſuo contenti, ſicut enim piſcis ſine aqua, ſic ſine clauſtro monachus caret vita iuxta ſui nominis interpretationem, ibidem ſoli & triſtes debeant ſedere, & officio ſuo vacare; multi proh dolor! nomine & habitu monachi tantum, de re & vita monachali in ſe nihil habentes, magis cum ſeculo mori, quam cum Chriſto in clauſtro viuere cupientes, in prioratibus ruralibus & alibi bini vel trini maluerit, quam in congregatione ſui monaſterij conuerſari. Qui poſiti iuxta clauſtra ſicut equus effrenatus, abiecta obſeruantia regulari & diuinis officijs penitus prætermiſſis, per mercata & nundinas diſcurrentes & negotiantes & mercationes ſicut laici mercatores exercent, multaque alia enormia, de quibus loqui verecundum eſt & turpe, in deteſtationem ſui ordinis, & graue ſcandalum populorum committere non verentur: quare eccleſiæ Dei & eorum religioni perutile iudicarem, vt omnes tales monachi, ſic per orbem diſperſi & vagantes, reuocarentur ad clauſtrum: vel ſaltem de paruis prioratibus dictæ monachi vel plures congregarentur in vnum, in quo iuxta illud: Ecce quam bonum & quam iucundum habitare fratres in vnum; ſicut in principali monaſterio regulariter poſſent Domino famulari, redditibus illorum paruorum prioratuum principali monaſterio, vel illi loco in quo adunarentur, vt præmittitur, applicatis. Sed vnum præmiſſis obuians procul dubio impedit tantum bonum: cum enim prælati tales monachos vel monachas, in quibus adhuc maius periculum vertitur, ad clauſtrum reuocare aut in vnum, vt dictum eſt, congregare nituntur, fundatores illorum paruorum prioratuum eorum bona in manu ſua capiunt, occupant, & inuadunt, aſſerentes ſe & prædeceſſores ſuos, qui dicta loca ob animarum ſuarum ſalutem & remedium fundauerunt, nolle ſeruitijs & ſuffragijs debitis defraudari. Circa quod eſt ſalubri remedio prouidendum.

De monachis vagis

Tum de alijs, quos Pontificia auctoritas præſulum imperio liberauit, ſubdit damnatos anathemate in ſacrorum cõmunionem ab ijs admitti: vetita matrimonia in eorum eccleſijs iniri: ſtipendia debita ex iure vel pactione negare præſulibus; ſenſimq; iccirco iura epiſcoporum exoleſcere, cum ipſos tædeat quotidie iudicio cum ijs apud ſedem Apoſtolicam experiri. De clericis vero, qui nullis virtutum ſcientiæque dotibus præditi irrepunt ad ſacerdotia, hæc addidit:

59 *Quia multi vita & moribus deteſtabiles, de diuerſis mundi partibus ad ſedem Apoſtolicam concurrentes, tam in forma pauperum quam alias beneficia cum cura, vel ſine cura quotidie impetrare noſcuntur, maxime in locis, in quibus de vita eorum & moribus non habetur*, & a prælatis, tanquam filijs obedientia mandato ſedis Apoſtolicæ obtemperantibus, venerantur inſtituti vel admiſſi ita deteſtabilem vel deformem vitam ducunt, quod ob hoc eccleſiæ deſtruuntur, populi ſcandalizentur, Dei eccleſia blaſphematur; prælati non poſſunt hodie bonis perſonis de beneficijs, nec beneficijs de bonis perſonis, obſtante numeroſa multitudine clericorum impetrantium, prouidere: ex quo fit, quod dicti prælati, dum non habeãt quid pro meritis retribuant litteratis perſonis, non inueniunt ſeruitores, ſine quibus prælationes ſuas recte adminiſtrare non poſſunt. Scio cathedralem eccleſiam tantum triginta præbendas habentem, in qua triginta quinque vel plures a viginti annis citra vacauerunt, de quibus epiſcopus, qui dictis viginti annis & amplius non abſque magnis laboribus, anguſtijs, & tribulationibus epiſcopatum rexerat, obſtante impetrantium a ſede Apoſtolica multitudine, contulit tantum duas: & adhuc ſunt in dicta eccleſia expectantes. Inſuper omnes dignitates, quæ in dicta eccleſia dicto tempore vacauerunt, contulit dicta ſedes maxime perſonis abſentibus, qui nunquam ipſam eccleſiam intrauerunt: & adhuc ſunt duo expectantes dignitates. Quid plura? Paruæ eccleſiæ collegiatæ ipſius diœceſis, in quibus ad epiſcopum collatio pertinet præbendarum, quin etiam eccleſiæ parochiales impetrantibus adeo ſunt, quod bonis clericis patriæ peritis in diuerſis facultatibus, non poteſt idem epiſcopus de beneficijs, nec magnis, nec medijs, nec minimis prouidere: & cum ſint pauperes, nec ſubſidium ab eccleſia habere valeant poſt prolixa ſtudiorum exercitia, immenſoſque labores, & qui amore ſcientiæ aliquando ſua patrimonia deſtruxerunt, vrgente neceſſitatis articulo & paupertatis ergaſtulo ſpe fraudati, deſperati aut matrimonia contrahere, aut ad curias ſeculares & conſilia principum in graue eccleſiæ detrimentum ſe transferre coguntur; & iſti ſunt, qui eccleſias & eccleſiaſticas libertates, quaſi contempti ab eis, acrius perſequuntur.*

De collatione ſacerdotiorum.

*cognitio

Inopia proborũ clericorũ.

60 *Heu mittuntur ad eccleſias vel perſonæ inutiles, peregrina lingua, barbaræ nationis; vel ſi ſunt bonæ perſonæ & vtiles, nunquam in eiſdem reſident eccleſijs, ſed in Romana curia, aut Regis aut principum curijs commorantes, per priuilegia fructus beneficiorum percipiunt, qui eiſdem eccleſijs de nihilo ſeruiunt; ſed fruſtra panem doloris comedentes exquiſitis coloribus ab ipſis eccleſijs ſe abſentant: de quorum numero ſunt quamplures, qui nunquam viderunt eccleſiarum, in quibus obtinent beneficio, crucifixum. Vnde hodie, iuxta illud, * ſcriptum eſt, relinquitur ſola Sion ſicut vmbraculum in vinea, & ſicut tugurium in cucumerario; & rurſum: Poſuerunt Ieruſalem in pomorum cuſtodiam. Quæ de cauſa ipſæ eccleſiæ rurales, ruinæ, periculis, & deſolationis extremæ diſpendijs, omni conſilio & auxilio deſtitutæ, lupis rapacibus exponuntur: a filijs vipereis decimæ, bona, iura eorum diripiuntur, inuaduntur, occupantur: priuilegia, immunitates, & antiquæ conſuetudines violantur, eneruantur, annihilantur: nec eſt, qui aſcendat ex aduerſo, & opponat ſe murum pro domo Iſrael. Quin etiam modernis temporibus in eccleſia Dei, ſuorum abſentia mutilata, diuini cultus perit officium & iuxta ſcripturam ſenes de portis deficiunt, & iuuenes de choro pſallentium; vnde verſus eſt in luctum & carmen lugubre chorus eius, pauperibus patriæ eccleſiarum largitio conſueta ſubtrahitur, præter fundantium ſeu donantium voluntates propulſo pietatis officio defraudantur.*

Eccleſiæ rectoribus deſtitutæ.

* quod

Grauibus inde affectæ damnis.

61 *Ad hoc non eſt quædam inconueniens abſurditas, quæ vniuerſalis eccleſiæ robur & fortitudinem annihilat, eiuſque decorem & pulchritudinem exu-*

tir-

terminat & eneruat, eamque mutilat & detruncat, ſub ſilentio tranſeunda. Cum enim tam ſecundum iura diuina, quam humana, ſingula eccleſiaſtici iuris officia ſint ſingillatim ſingulis committenda perſonis (ſicut enim in vno corpore phyſico multa membra habemus, omnia autem membra non eundem actum habent, ita in corpore Chriſti myſtico, quod eſt eccleſia, multa membra ſunt ſecundum veridicam ſententiam Pauli, *unde in eodem vnoque corpore ſpirituali committendum eſt hoc officium vni, alij alias conferendum & committendum illud, nec quantumlibet exercitata vni perſona vno tempore duarum rerum ſunt officia committenda; quia ſi totum corpus oculus, vbi auditus, &c. vnde lex ciuilis præmiſſis aſſentiens & concordans hoc teſtatur dicens, quod eodem tempore non ſunt honores in duabus ciuitatibus ab eiſdem gerendi) hodie, quod cum dolore referendum eſt, vna perſona aliquando minus idonea quatuor vel quinque in diuerſis eccleſijs obtinet beneficia, id eſt quinque vel quatuor dignitates, aliquando tres vel duas; quinimmo, quod non eſt minimũ inconueniens vel abſurdum, vna perſona, cui ſecundũ ſtatum ſuum abunde vna ſufficeret canonica vel præbenda, decem vel duodecim in diuerſis eccleſijs obtinet & aliquando plures, ſicut vidi. Heu, aliquando vna perſona tot obtinet dignitates, perſonatus, vel officia, quod ex eis poſſet quinquaginta vel ſexaginta exercitatis & literatis perſonis ſufficientiſſime prouideri. Ex quo pernicioſo abuſu ſequitur deſtructio eccleſiarum, defectus ſeruitiorum eccleſiaſticorum, eneruatio & diſſipatio ſtudiorum, quæ modernis temporibus vbique terrarum deperiunt, propter hoc quod bonis ſcholaribus, exercitatum ingenium habentibus, prouideri non poteſt per prælatos.*

Mala ex ſacerdotiorum ſtrue in vnum côgeſta.

62 *Quid autem de pueris, qui omni diſcretione carentes, & quorum ætas quid videat ignorat, tot obtinent dignitates & beneficia, referam neſcio, niſi quod impletum eſſe videtur Iſaiæ vaticinium ſic dicens: Ecce dominator Dominus exercituum auferet a Ieruſalem & a Iuda validum & fortem conſiliarium & ſapientem de architectis, & prudentem eloquij myſtici; & ſequitur: Et dabo pueros principes eorum, & effœminati dabuntur eis, &c. Vtrum tales tantam beneficiorum pluralitatem habentes, periculum damnationis euadere valeant, non determino: ſed a ſapientiſſimis & peritiſſimis theologis, quorum opinio celebrior nõ ignoratur a pluribus, requiratur.*

Pueri indigne donati ſacerdotijs.

Vt cum reuerentia S. Romanæ eccleſiæ & ſedis Apoſtolicæ loquamur, multæ eccleſiæ in diuerſis mũdi partibus hodie grauiter deſolantur propter hoc, quod dignitates ac perſonatus & eorum officia a commorantibus in Romana curia detinentur, ibidem perpetuo remanſuris, quod dum inibi iterum atque iterum, & quoties vacant, alijs curialibus conferuntur: & ſic tandem eccleſiæ ob ſuarum abſentiam perſonarum & carentiam defenſorum exterminio & ruinæ irreparabili ſubiacebunt. Quod vtinam dominus ſummus Pontifex, & ſacer cœtus Cardinalium, qui ſunt animalia pennata plena oculis ante & retro, diligenter aſpicerent, ac nouiſſima prouiderent.

Mala ex reſidentiæ defectu.

63 *Proh dolor! Hodie in tali ſtatu ſunt eccleſiæ conſtitutæ, quod in eis vacantibus vix reperiuntur perſonæ eligibiles: & ſi quandoque, quod raro nunc accidit, bona perſona & idonea in eiſdem reperiatur latens ſicut lilium inter ſpinas, tantum excedit numerus malorum & inutilium perſonarum, quod non permitterent perſonam bonam ad prælationem aſſumi: ſed ſimiles ſimilibus applaudentes eligunt ſibi virum iuxta cor ſuum ad deſtructionem eccleſiæ & plebium ſubiectarum. Olim enim quando plures erant boni quam mali in eccleſia, tunc electio, quæ eſt quaſi ſecundum pluralitatem punctorum, bona erat & canonica: plures enim erant, qui eligebant Deo illis, qui eligebant diabolo. Sed modo fit e contrario, quia plures ſunt mali, quam boni regulariter: & ſic frequentius eſt electio diabolica, quam canonica; non celebrata per ſancti Spiritus inſpirationem, ſed per doloſam & machinoſam conſpirationem. Multi enim hodie introducuntur in eccleſijs inſidioſe & doloſe, alij per impreſſionem & importunitatem potentiæ ſecularis, alij per ambitionem & fictionem hypocritæ ſimulationis, alij affectione ſanguinis & cognationis, contra Hieronymum dicentem, principatum in populos non ſanguini deferendum eſſe, ſed vitæ; & ſequitur: Nunc autem cernimus plurimos hanc rem beneficio habere, non vt quærant eos in eccleſia columnas erigere, quos plus cognoſcunt eccleſiæ prodeſſe; ſed quos vel ipſi amant, vel quorum ſunt obſequijs deliniti, vel pro quibus maiorum quiſpiam rogauerit. Qui taliter intruſi vix aut vnquam in prælatione bonum faciunt: non ædificant, ſed deſtruunt; non proficiunt, ſed corrumpunt; difficile eſt enim, vt bono peragantur exitu, quæ malo ſunt inchoata principio. Tales ambitioſi merito ſunt repellendi, quia ſecundum Gregorium: Sicut locus regiminis deſiderantibus eſt negandus, ita fugientibus eſt offerendus. Et rurſus: Sicut inuitatus renuit, quæſitus refugit, ſacris eſt altaribus admouendus; ſic qui vltro ambit, vel importunum ſe ingerit, eſt proculdubio repellendus.*

Cur electiones rite non fiant.

Eccleſiæ non probe adminiſtrentur.

Hodie iuxta parabolam, quæ habetur Iudicum XI. *oliua, ficus, & vinea principatum refugiunt, ſecundum illud Ioannis Chryſoſtomi: Quicumque deſiderauerit primatum in terra, inueniet confuſionem in cælo; rhamnus vero, qui ſecundum magiſtrum in hiſtorijs eſt genus rubi aſperrimi, nimis aculeatum ſicut ſentes, & ſecundum Ioſephum ad nutum venti de ſe naturaliter ignem producit; primatum non refugit, ſed deſiderat & ambit, dicens: Si vere me Regem conſtituitis, venite & ſub vmbra mea quieſcite, & cætera quæ continentur ibidem. Vtinam eligentes vel confirmantes indignos ad prælationem punirentur pœna canonica, etiam cum augmento, vt pœna docente cognoſcerent quantum crimen ſit quibuſque & longe extra ſacerdotale meritum conſtitutis paſtorale faſtigium & gubernationem eccleſiæ credere. Non eſt hoc conſulere populo, ſed nocere; non parare regimen, ſed augere diſcrimen. Integritas enim præſidentium ſalus eſt ſubditorum, vt Leo Papa, & ſequitur: Quodſi in quibuslibet eccleſiæ gradibus prouidenter ſcienterque curandum eſt, vt in domo Domini nihil ſit inordinatum, nihil præpoſterum, quanto magis celebrandum eſt, vt in electione eius, qui ſuper omnes gradus conſtituitur, non erretur? Nam totius familiæ Domini ſtatus & ordo nutabit, ſi quod requiratur in corpore, non inueniatur in capite.*

Indigni ad dignitates irrepunt.

64 *Ob nihil eſt quod magis eccleſiæ noceat, quam quod indigni aſſumantur prælati ad regimen animarum: cum enim per ignorantiam cæcati alijs ducatum parare cœperint, ambo in foueam cadunt; vnde dicitur in pſalmis: Obſcurentur oculi eorum ne videant, & dorſum eorum ſemper incurua. Cum enim obſcurantur illi, qui præeunt ad ferendum onera peccatorum, facile inclinantur ſequentes. Prælati tamen debent eſſe lux mundi, oculi eccleſiæ, arietes gregis Domini, qui debent ingredi & egredi ante gregem, & ouibus paſcua procurare; vnde dixit ille ſapientiſſimus clericus, loquens prælatis:*

Mala ex prælatorũ indignitate manantia.

Vos

Vos iſtis catholici gregis procuratores, ſal terræ, lux hominum, ouium paſtores, muri domus Iſrael, gentium doctores, iudices eccleſiæ, morum correctores. Et ſequitur: Si deſit protectio legis, lex labetur. Si ſal euanuerit, in quo ſalietur? Niſi lux appareat, via neſcitur. Niſi paſtor vigilet, caula confringetur.

Simoniacæ labis vitium relegandum ab eccleſia.

De donis & muneribus, quæ excæcant oculos iudicum, & peruertunt corda iuſtorum, dico prout ait quidam ſanctus, ſcilicet B. Edmundus Cantuarienſis archiepiſcopus, inquiens ſic: Per dona, quæ nec data nec accepta ſunt ſecundum Deum, corrupta eſt Chriſtianitas hodie. Deficiet priuſquam hoc aduertant Chriſtiani, niſi ſe curare ſtuduerint ab hac peſte; cupiditas enim, quæ eſt radix omnium malorum, adeo hodie ramos ſuos & palmites ampliauit, & maxime in eccleſia Dei, quod fere totum mundum obumbrauit: vnde multi, maxime clerici, aurum quaſi ſolem gratius intuentur: eorum oratio & ſupplicatio ad Dominum aurum quærit. Ergo aurum bibant iuxta illud: Craſſus aurum ſitiuit, & aurum bibit.

Cleri mores cultuſque emendandi.

65 *De monſtruoſa & inhoneſta vita clericorum modernorum, maxime beneficiatorum, expedit facere mentionem. Quam enim hodie deformiter viuant quamplurimi in transformatione habituum, nutritura comarum, vnguium & barbarum, indiſciplinatione geſtuum, nemo poſſit ſufficienter admirari. Leua oculos tuos & vide qualiter ſe gerunt in forma, immo in deformatura veſtium, tonſura crinium, apparatu menſarum, ferculorum & ciborum. Quæ omnia ſigna ſunt deformitatis mentium, iuxta illud: Incompoſitio corporis qualitatem indicat mentis. Vnde iuxta Bernardum clerici aliud eſſe & aliud videri volunt, habitu milites, quæſtu clerici, actu neutrum exhibentes: nec enim pugnant vt milites, nec euangelizant vt clerici, ventri ſuo, non Chriſto domino ſeruientes.*

Sæpe vidi in eccleſijs, qui eſt frequens apud clericos execrabilis & extirpandus abuſus, quod canonici & alij clerici ad horas nummarias currentes, & iuxta deſideria cordis ſui per loca varia euagantes, tandem in fine horæ, quando dicebatur: Benedicamus Domino; ad chorum reuertentes, ſtipendium horæ percipere abſque conſcientia minime formidabant. Vnde hac occaſione peruerſa in cathedralibus & alijs ſolemnibus eccleſijs ſæpe accidit, quod dum dicuntur horæ, chorus remanet vacuus, vix duobus vel tribus clericis ad horas remanentibus, alijs extra chorum euagantibus, vt dictum eſt, in graue ſcandalum ſpectantium populorum; alij, quod non eſt minus inconueniens vel abſurdum, in choro exiſtentes, non vacant pſalmodijs, ſed bini & trini confabulantur verbis inanibus, riſibus, & cachinnis & rumoribus recitandis ſe irreuerenter occupantes; diuinum ſeruitium cum multorum ſcandalo impediunt & perturbant. Et licet contra præmiſſos abuſus multa iura prodierint, tamen iudicio meo eſſent pœnarum adiectione iuuanda, cum pœnæ exacerbari debeant, quoties multis graſſantibus opus eſt exemplo.

Abuſus in pſalmodia.

*Hæc & tot alia, quæ vix ſermonibus poſſent explicari, videntur in Dei eccleſia reformanda, ſuper quorum ſingulis difficile, vel quaſi impoſſibile foret de ſingulis remedijs prouidere. Vnum tamen remedium generale ad præſens ſufficere videretur, videlicet quod dicta ſanctorum patrum ſtatuta, conciliorum quatuor principalium, videlicet Nicani, Conſtantinopolitani, Epheſini, Chalcedonenſis, necnon etiam Lateranenſis, maxime quantum ad capitulum, quod eſt de conceſſione præbendarum * nulla decreta Romanorum Pontificum tam in capite, quam in membris ab omnibus integre ſeruarentur & hoc faciendo videretur ſatis ſtatus eccleſiæ reformatus, quia Spiritu ſancto inſpirati locuti ſunt ſancti Dei homines, qui * ordinauerunt tempora Chriſti bono odore vſque ad conſummationem vitæ. Et bene dico in capite: nam licet princeps legibus ſit ſolutus, nihil tamen ſibi tam proprium quam legibus vinciri; & digna vox eſt maieſtate regnantis, ſe legibus alligatum principem profiteri. Et rurſum dicit Leo Papa, quod totius familiæ Domini ſtatus & ordo nutabit, ſi quod requiritur in corpore, non inuenitur in capite.*

Priſtinæ SS. patrũ leges reſtituendæ

* nec non

* ornauerunt

66 Hactenus præſul anonymus a Clemente de conſtituendis in ſynodo ad reſtituendam priſtino ſplendori eccleſiam conſultus. Referebantur ad hoc caput excindendæ ex agro dominico nonnullæ fœdiſſimæ hæreſes, quæ recenter ex inferis eruperant. Quidam enim ex infanda, vt videtur, Dulcini propagine voluptatum illecebris irretiti, veſanam doctrinam in Inſubria diffundere cœperant; atque adeo humanis ſenſibus blandiebantur, vt effrænatam & effuſam in omne luxuriæ genus licentiam ſpiritum libertatis euangelicæ appellarent. Ad quam delendam peſtem, ne illius contagio latius ſerperet, Pontifex Rainerio epiſcopo Cremonenſi prouinciam impoſuit a, vt aduerſus eiuſmodi hominum fæcem legum canonicarum ſeueritatem exerceret.

Spurca hæreſis in omne libidinum genus effuſa

a L. 6. ep. cur. 37.

Venerabili fratri Rainerio epiſcopo Cremonenſi.

Nuper, ſicut dolenter audiuimus, & grandi mentis punctura referimus, in nonnullis Italiæ partibus tam Spoletanæ prouinciæ, quam etiam aliarum circumiacentium regionum nonnulli eccleſiaſtici & mundani, religioſi & ſeculares vtriuſque ſexus viri peſtiferi, qui alienati ab vtero matris eccleſiæ, ac præclaræ fidei, fundatæ ſuper fundamentum Apoſtolorum & prophetarum ipſo ſummo angulari lapide Chriſto Ieſu; in quo omnis ædificatio conſtructa creſcit in templum ſanctum in Domino, qui eſt ſalus, vita, & reſurrectio noſtra, molientes, heu! obnubilare nitorem, nouam ſectam, nonumque ritum, a via ſalutis omnino degenerem, etiam ipſis paganis & animaliter omnino viuentibus odioſum, & ab apoſtolica & prophetica doctrina & euangelica veritate remotum, quem libertatis ſpiritum nominant, hoc eſt, vt quidquid eis libet liceat, aſſumpſerunt; vt qui quandoque per fidem ſanctorum ciues fuerant & domeſtici Dei, fiant nunc hoſpites & aduenæ abiecti de domo Domini ſuis culpis & pernicioſis erroribus & doctrinis; ſed vt & ipſi dumtaxat pereant non contenti, niſi cœci cœcorum ductores pœnarum ſocios habeant æternarum, ſimul cadentes in foueas, ſimplices animas aſtute decipiunt, & eas in huiuſmodi peſtis mortiferæ profeſſionem adducunt.

In Spoletano præcipue dicta propagata.

Dicebatur libertatis ſpiritus.

Nos autem more patris beneuoli, quem non prætereunt incommoda filiorum, vt reducamus abiecta, reuocemus errata, vinumque infundamus & oleum vulneribus ſauciati, quod infirmum eſt ſolidantes, & quod ægrotum ſanantes, & quod confractum eſt alligantes, & quod perierat requirentes; noſtræ conſiderationis conuertentes intuitum, ſoliciti reddimur, non immerito, anxij ſcripturarum ſacrarum arcana ſcrutantes, quoniam cum nos ſimus, in quos fines ſeculorum iuxta Apoſtolum deuenerunt, ſicut idem vas electionis & doctor gentium, qui in

Clementis ad illã excindendam ſtudium.

cælis

a 2.Tim 3

Præſignatam ab Apoſtolo oſtendit.

cælis didicit, quæ prædicaturus erat in terris; annuntiat loquens ad Timotheum a, & ſtatum nouiſſimorum temporum aperte deſcribens: *Scito, inquit, quod in nouiſſimis diebus inſtabunt tempora periculoſa, & erunt homines ſeipſos amantes, cupidi, elati, ſuperbi, blaſphemi, parentibus non obedientes: ingrati, ſcelesti, ſine affectione, ſine pace: criminatores, incontinentes, immites, ſine benignitate, proditores, proterui, tumidi, cæci, voluptatum amatores magis quam Dei: habentes ſpeciem quidem pietatis, virtutem autem eius abnegantes.* Et poſt pauca ſubiungit: *Quemadmodum Iannes & Mambres;* magi vtique & arioli Pharaonis, ſub ſeruitute Ægyptiaca populum Domini opprimentis, & figurantis ferocem illum Leonem gentium, & draconem maris, leonem rugientem, aduerſarium humani generis, ſub ſeruitute tenentem damnationis æternæ ex protoplaſti peccato genus humanum; *reſtiterunt Moyſi*; in quo & per quem lex Domini immaculata conuertens animas myſtice deſignatur: *ita & hi reſiſtunt veritati, homines corrupti mente, & reprobi circa fidem, & vltra non proficient.*

67 Magis igitur & magis timendum nobis eſt & populo Domini, cuius nobis eſt cura commiſſa, & nobis in ipſo, ne tam abominabilis Deo & hominibus peſtis, quæ latenter videtur ſubrepere, nimis periculoſe ſuccreſcat. Timendum vtique ac toto animo formidandum, quoniam ſicut princeps Apoſtolorum Petrus in canonica ſua ſcribit b: *Quaſi liberi, & non quaſi velamen habentes malitiæ libertatem; ſed ſicut ſerui Dei.* Et idem c: *Nouit Dominus pios de tentatione eripere: iniquos vero in diem iudicij cruciandos ſeruare: magis autem eos, qui poſt carnem in concupiſcentia immunditiæ ambulant, dominationemque contemnunt, audaces, ſibi placentes, ſectas non metuunt facere blaſphemantes.* Statimque ſubiungit: *Hi vero velut irrationabilia pecora, naturaliter in captionem & in perniciem in his, quæ ignorant blaſphemantes, in ſua corruptione peribunt, percipientes mercedem iniuſtitiæ, voluntatem exiſtimantes Dei delitias, coinquinationis & maculæ: delicijs affluentes, in conuiuijs ſuis luxuriantes, oculos habentes plenos adulterij & inceſſabilis delicti: pellicientes animas inſtabiles, cor exercitatum auaritia habentes, maledictionis filij: derelinquentes rectam viam errauerunt.* Expreſſiuſque tali iam hæreticorum iniquorum reatum, & execrabilis peſtis huiuſmodi aperte ſubiungit: *Superba vanitatis loquentes, pelliciunt in deſiderijs carnis luxuriæ eos, qui paululum effugiunt, qui in errore conuerſantur: libertatem illis promittentes, cum ipſi ſerui ſint corruptionis: a quo enim quiſque ſuperatur, huius & ſeruus eſt.*

b 1.Pet.2. S.Petri de hæreticis huiuſmodi oracula.

c 2.Pet.2

Veſanæ illius libertatis execratio.

68 O libertas omni durior ſeruitute! O libertas nec nominanda libertas! Libertas vero vtique illa ſumma libertas, in qua eius ſeruitus comprobatur, cui ſeruire regnare eſt. Cur non attenditur? cur non penſatur? cur non diſcutitur quod Apoſtolus de hoc exclamat, ad Galathas? dicens d: *Vtinam abſcindantur qui vos conturbant. Vos enim in libertatem vocati eſtis fratres: tantum ne libertatem in occaſionem carnis detis.* Exueſtigioque ſubiungit: *Spiritu ambulate & deſideria carnis non perficietis. Caro enim concupiſcit aduerſus ſpiritum: ſpiritus autem aduerſus carnem: hæc enim ſibi inuicem aduerſantur, vt non quæcumque vultis, illa faciatis.* Nonne tuba euangelica, filius tonitrui, qui fluenta euangelij eleuatus vt aquila grandis alarum magnarum plena plumis & varietate, de ipſo ſacri dominici pectoris fonte potauit, de huiuſmodi apud nos erroribus futuris, proh dolor! tanquam de iam factis in canonica ſua loquitur manifeſte, dicens? a: *Qui habet ſpem in Deo, ſanctificat ſe, ſicut & ille ſanctus eſt. Omnis qui facit peccatum, iniquitatem facit: peccatum enim eſt iniquitas. Scitis autem quod Deus apparuit, vt peccata tolleret: & peccatum in eo non eſt. Omnis igitur qui in eo manet, non peccat: & omnis qui peccat, non videt eum nec cognoſcit eum. Qui facit iuſtitiam, iuſtus eſt. Qui facit peccatum ex diabolo eſt, quoniam ab initio diabolus peccat. Apparuit autem in hoc Filius Dei, vt opera diaboli diſſoluat.*

d Gal. 5. Libertas euangelica non in effrænata carnis licentia, ſed integritate conſtat

a Io. 1.3. S Ioannis oraculis confirmatur.

Nonne hunc ipſum ſpernendum errorem & abominandum, immo veſaniam Iudas frater Iacobi in ſua canonica expreſſe deſignat? ponens more prophetico futura tanquam præterita, dicens: *Subintroierunt homines impij, qui olim præſcripti ſunt in hoc iudicium, Dei noſtri gratiam transferentes in luxuriam.* Statimque ſubiungit: *Sicut Sodoma, & Gomorrha, & finitimæ ciuitates ſimili modo exfornicatæ, & abeuntes poſt carnem alteram factæ ſunt exemplum, ignis æterni pœnam ſuſtinentes. Similiter iſti, qui carnem quidem maculant, dominationem ſpernunt maieſtatem blaſphemant.* Et infra: *Væ illis, qui in via Cain abierunt, & errore Balaam effuſi ſunt, & in contradictione Chore perierunt. Hi ſunt, qui in epulis ſuis maculant ſe, conuiuantes ſine timore, ſemetipſos paſcentes, nubes ſine aqua, quæ circumferuntur a ventis; arbores autumnales, infructuoſæ, bis mortuæ, eradicatæ, ſydera errantia, quibus procella tenebrarum reſeruatur.*

D. Iudæ Apoſtoli aduerſus impuros huiuſmodi ſectarios ſententia.

69 Cur igitur contriſtant ſpiritum ſanctum Domini? Cur blaſphemant per tam horrendas inſanias? Cur diſſimulant quod ſcriptum eſt? b qui peccauerunt in Spiritum ſanctum, non remittetur eis neque in hoc ſeculo, neque in futuro. Cum Iob ipſe teſtetur c: *Vidi eos qui operantur iniquitatem, flante Deo periſſe, & ſpiritu iræ ſuæ eſſe conſumptos.* Cur carnis illecebras ſub ſpiritus regimine palliant, quas conſtat in eodem ſpiritu condemnari? Cum enim Apoſtolus fornicatorem Corinthium excommunicandum ſcriberet, ait d: *Ego quidem abſens corpore, præſens autem ſpiritu, iam iudicaui vt præſens eum, qui ſic operatus eſt. In nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti, congregatis vobiſcum meo ſpiritu, & cum virtute Domini noſtri Ieſu Chriſti, tradere huiuſmodi ſathanæ in interitum carnis, vt ſpiritus ſaluus fiat.* Non eſt igitur a Spiritu Domini talis libertas, nam incoinquinatus Spiritus Domini & ſuauis, humanus, benignus, amans bonum, & qui nihil benefacere vetet: in Spiritu enim Domini peccatum dimittitur, non peccatur. Sed talis libertas eſt a ſpiritu tenebrarum, a ſpiritu malo, qui vexabat Saul, ſpiritu immundo, qui egrediens ab homine impellit eum aſſumere ſeptem alios ſpiritus nequiores ſe: colubro tortuoſo, qui & tortuoſe incedit, & tortuoſe ſuadet incedere ſuos: ſpiritu, cuius inuidia mors introiuit in orbem terrarum: ſpiritu diaboli, qui nunc vt aſpis, nunc vt baſiliſcus venena diffundit, vt leo deuorat, inſidiatur vt draco: ſpiritu iniquo illius, qui proiectus eſt, draco magnus & ſerpens antiquus, qui vocatur diabolus & ſathanas, qui ſeducit orbem ſuis ſeductionibus vniuerſum: ſpiritu, inquam, illius, qui perſecutus eſt mulierem, Dei eccleſiam, quæ peperit maſculum

Spiritum S. libertatis impuræ auctorem eſſe non poſſe demonſtratur.

b Matt. 12

c Iob 4.

d 1.Cor. 5

Illius libertatis auctorem dæmonem eſſe.

lum operis virtuoſi, poſt quam mulierem ex ore ſuo aquam magnam tanquam fluuium immittit, vt a flumine attrahat: ſpiritu erroris, cui diuino iudicio acquieſcere permittuntur, qui non crediderunt Spiritui veritatis. Hic eſt ille ſpiritus, qui libertatem male agendi ſuis ſatellitibus & ſequacibus repromittit, ſed deuictus eſt & vincetur in ſanguine agni, quia vicit leo de tribu Iuda aperire librum, & ſoluere ſignacula eius: de quo triũpho tres pueri, tres ordines in vnitate fidelium denotantes, benedicunt & laudant & ſuperexaltant ipſum in ſecula, quia eripuit nos ab inferis ſuo ſanguine redimendo, & ſaluos fecit de vmbra mortis, & liberat nos *.. ardentis flammæ deuorantium hæreſum, & de medio ignis vitiorum corrumpentium eripuit nos.

*de medio

Epiſcopus Cremon. in nouos hæreticos legibus agere iuſſus.

70 Ex prædictis igitur, nec immerito, ſolicitamur ex intimis ſolicitudine indefeſſa, quod peſtis huiuſmodi de Dei eccleſia penitus abſcindatur & pereat, exterminetur radicitus, nec nominetur in populo Chriſtiano. Te igitur, de cuius prudentia & circumſpectione confidimus, vt euellas & deſtruas, & ædifices & plantes, ac omnia facias, quæ ad eradicationem erroris huiuſmodi, & ædificationem ſalutiferæ fidei expedire putaueris, ad partes illas decreuimus deſtinandum. Quocirca fraternitatem tuam obſecramus in Filio Dei Patris, & nihilominus tibi per apoſtolica ſcripta mandamus, in remiſſionem peccaminum iniungentes, quatenus ad prædictas partes in Dei nomine proficiſcens, auctoritate noſtra ſuffultus nec dignitati, nec ſtatui, nec religioni, nec ſexui, nec ætati deferens pluſquam Deo, de præmiſſis inquiras cum ſumma diligentia veritatem: & ſi quos, cuiuſcumque dignitatis, ordinis, religionis, conditionis, aut ſtatus extiterint, huius erroris labe reſperſos inueneris, iuxta datam tibi a Domino gratiam, vt ad cor redeant oculos ipſorum aperias, & ne in vmbra ambulent increpando corrigas & corrigendo reducas; & abiurata prorſus hæreſi ab eiſdem, & impoſita ipſis ſalutari pœnitentia iuxta morem reconciliatis eccleſiæ, ſecundum formam eiuſdem beneficium abſolutionis impendas.

In reſipiſcentes clementia in obſtinatos ſeueritate vtatur.

Quod ſi eos, quod abſit, vel eorum aliquos peccatorum moles præponderans in laqueum deſperationis adduxerit, nec proficere te ſenſeris apud eos, tunc fretus Chriſti potentia velut ad commune reſtinguendum incendium te accingas & contra eos & ipſorum quemlibet ſub modis & forma iuſtitia mediante procedas, quibus procedi in caſibus huiuſmodi conſueuit: non obſtantibus quibuſuis priuilegijs, indulgentijs & literis, perſonis vel ordinibus ipſis, aut ipſorum aliquibus ſub quacumque forma aut expreſſione verborum ab Apoſtolica ſede conceſſis, quæ cuiuſcumque tenoris exiſtant, quomodolibet contra tenorem præſentium cuiquam nolumus ſuffragari; inuocato ad id, ſi opus fuerit, auxilio brachij ſecularis, contradictores per cenſuram apoſtolicam compeſcendo. Cæterum ad proſequendum viriliter cauſam Dei ad ſui laudem nominis & exaltationem catholicæ fidei ſic te gerere ſtudeas in præmiſſis, quod in futuro dignam tibi præpares pro labore mercedem, ac noſtram & Apoſtolicæ ſedis benedictionem & gratiam vberius promerearis. *Dat. Auen. kal. aprilis anno ſexto.*

a Turrec. ſumm. de eccl. p. 2. l. 4. c. 37.

71 Meminit de impuris eiuſmodi lenonibus hæreticis Ioannes Cardinalis Turrecremata a, ac Geraldi Segarelli, eiuſque diſcipuli Dulcini, paucis ante annis affecti ſupplicio, ſequaces ait; peruertebant enim plures illecebra huius dogmatis ſordidiſſimi, nimirum fornicationes & adulteria commiſſa ad ſedandam tentationem non eſſe peccatum. Iidem vero hæretici hanc blaſphemam vocem in Romanam eccleſiam vomebant: *Eccleſia Romana eſt illa meretrix, quæ a fide Chriſti apoſtatauit, de qua ſcribit Ioannes in apocalypſi.* Addebant plura alia conuitia in Pontificem, Cardinales, ac præſules Romanæ eccleſiæ, quos a Chriſto exauctoratos effutiebant. Ex quibus ſapiens lector perpendere poterit, quam impuri fuerint nouatorum ſigniferi, qui in Romanam eccleſiam furorem effuderunt. Superiora vero ex publicis iudiciarijs actis a fidei cenſoribus hoc tempore conſcriptis petita teſtatur Turrecremata, qui plures alios errores his affines enumerat, cui etiam conſentit Eymericus. a

Impia hæreticorum væſania.

Eorundẽ in Rom. eccl. impietas.

a Eymer. 2. p. direct. q. 12.

De exordio huius hæreticos.

Deſciuerat in hæc fœdiſſima flagitia ſimulata ſanctitas quorundam hypocritarum fanaticorum, qui ſpiritu mendacij ducti legem ſpiritus & libertatis ſucceſſuram euangelio, quod tanquam imperfectum abolendum cum Romana eccleſia effutiebant, vt Moſaica lex oriente euangelio extincta eſt: quam hæreſim in ipſo exordio Alexandri IV. diligentia, qui librum ſub ſpecioſa euangelij æterni inſcriptione blaſphema hæc deliria continentem exuri iuſſit, repreſſam vidimus a. Hanc autem tum propagatam auctore Ioanne Parmenſi monacho refert Eymericus, eiuſque fœtidos errores percenſet b, ac notat hunc peſtiferam doctrinam ſuam hauſiſſe ex abbate Ioachimo, quem etiam eo nomine Ptolemæus c Lucenſis, & Guido d epiſcopus Elnenſis ordinis Carmelitarum accuſant, vt qui dum tres ſtatus, primum carnaliũ, alterum partim ſecundum carnem partim ſecundum ſpiritum viuentium, tertium perfecte ſpiritualium confinxerit; alijs delirandi occaſionem dederit: nam pſeudopropheta e Geraldus Segarellus eccleſiam anno MCCLX. interituram dixit, & nouam legem ſancti Spiritus & libertatis in orbe radiaturam, in ſuis nempe ſectatijs: At Petrus Ioannis Oliui inuidens Ioachimo, dicenti ſtatum perfecte ſpiritualium florere in S. Benedicto cœpiſſe, ſomniauit illum in S. Franciſco primum emicuiſſe: & ne viuus argueretur pſeudoprophetiæ, clericalem ordinem anno MCCC. deſiturum mentitus eſt.

a Annal. to. 14. An. Chr. 1256 n. 20.

Deliria de noua lege orta.

b Eymer. 2. p. direct. q. 9.

c Ptol. Luc hiſt. eccl. M.S. l. 22. c. 13

d Guid. Car. ſumm. de hæreſ.

e Eymer. 26 ſup.

Aucta a Segarello.

His pſeudoprophetis auctoribus propagatam hæreſim de lege noua ſpiritus ſiue libertatis refert Guido f Carmelita, de quo paulo ante memoraui, qui opera de concordia euangeliorum Ioanni XXII. & ſummam de hæreſibus Clementi VI. cardinalitios apices tum gerenti dicauit: idemque contra hoſce hæreticos legem euangelicam legem eſſe ſancti Spiritus & libertatis oſtendit: *Dicunt*, inquit, *quod in tertio ſtatu erit lex libertatis, quia euangelium Chriſti non fuit libertatis; & quod Spiritus ſanctus plenius dabitur in tertio ſtatu, quia in ſecundo ſtatu non fuit plene datus; & quod eccleſia in tertio ſtatu purgabitur quaſi frumentum a paleis & zizanijs, quia tunc fiet ſeparatio malorum a bonis, & tunc prædicabitur euangelium regni. Hæc dicta plane ſunt hæretica, primo quia negant euangelium Chriſti fuiſſe libertatis, nam in ſecundo ſtatu fuit Spiritus ſanctus datus Act. 2. vbi autem ſpiritus, ibi libertas 2. Cor. 3. igitur ſecundum ſtatum negare libertatis fuiſſe eſt hæreticum contra doctrinam Apoſtolorum; immo expreſſe contra doctrinam Chriſti, qui Apoſtolis ait Ioann. xv. Iam non dicam vos ſeruos,*

quia

Hæreſis quod lex euangelica non ſit lex veræ libertatis.

f Guido Car. epiſc. Elnen. de hæreſibus abb. Ioach. & Petro Io: commun. cum pſeudoapoſt. c. 11.

Blaſphemum figmentum de Spiritu S. dando plenius quam in lege euãg.

Oſtenditur fideles liberos eſſe.

quia ſeruus neſcit quid faciat dominus ſuus, vos autem dixi amicos, quia omnia, quæ audiui a Patre meo nota feci vobis; & Ioann. 8. in ſecundo ſtatu docens euangelium ait credentibus ex Iudæis: Si vos manſeritis in ſermone meo, ſcilicet euangelico, vere mei diſcipuli eritis & veritas liberabit vos; id eſt, ſi filius liberabit vos, vere liberi eritis. Itaque in ſecundo ſtatu Chriſtus Dei filius, per quem gratia & charitas facta eſt, Ioann. 1. nos liberauit. & Gal. IV. Apoſtolus dicit, quod reiecta ſynagoga, quæ in ſeruitutem generabat, mater noſtra eccleſia in ſecundo ſtatu vero libera generat filios libertatis, qua libertate Chriſtus nos in ſecundo ſtatu liberauit. Et infra: *Ait enim Apoſtolus: Per euangelium ego vos genui; quod non eſt ex ſanguinibus, neque ex voluntate carnis, aut viri; ſed ex Deo naſci per euangelicam veritatem, qua Chriſtum Dei filium recipimus & credimus: & ſic dat nobis poteſtatem filios Dei fieri, Ioann. 1. ergo ſumus liberi, quia Matth. XVII. liberi ſunt filij. Secundo errant fabuloſi heretici illi dicentes, quod Spiritus ſanctus plenius dabitur alijs, quam fuerit in ſtatu ſecundo datus, quod eſt hæreticum propter Apoſtolos & alios ſanctos, qui repleti fuerunt ſancto Spiritu.*

Vt hi nouatores de Apoſtolis detraxerint ſeque ijs prætulerint.

Hæc vero inſania de noua lege a Spiritu ſancto danda, & eo plenius communicando adeo nonnullos faſcinauerat, vt iam antea a reperta fuerit muliercula, quæ Spiritum ſanctũ in ipſa muliebres artus induiſſe effutiret: ſed ea amentia flammis coercita fuit; qua de re etiam inferius recurret mentio; nunc aliorum impoſtorum facinora impia coniungimus. Repetti ſunt in Germania nonnulli, qui cum ſacris pontificalibus initiati non eſſent, agebant epiſcopos, ſeſeque ſacris muneribus ingerebant: de quibus graues querelas afferente apud ſedem Apoſtolicam Friderico Rigenſi archiepiſcopo, Clemens Ioanni Bremenſi & Magdeburgenſi archiepiſcopis, atque Alberto capellano pontificio partes demandauit b, vt temerarijs hominibus, qui non electi, non confirmati a ſede Apoſtolica, non conſecrati epiſcopale munus ſibi arrogarent, iudicium intenderent, atque excurrente quatuor menſium ſpatio in Romana aula ad cauſam dicendam ſe ſiſtere iuberent: ad pietatem vero in Liuonia amplificandam, quam illi impoſtores extinguere moliebantur, eidem Friderico Rigenſi archiepiſcopo egregie in viros religioſos, quorum conſuetudo ad infideles ad Chriſtum pelliciendos & fideles bonis moribus excolendos plurimum valebat, affecto ac ſucceſſoribus auctoritatem conceſſit, c vt Prædicatoribus, ac Minoritis in ſingulis vrbibus ædes conſtruere permitteret.

Inſania de Spiritu S. incarnato a Annal. an. 14. an. 1301 n. 15

Nonnulli epiſcopalia munera inuadunt.

b Lib. 6 ep. cur. 207.

Acceſſiti in iudiciũ apud ſedẽ Apoſt.

c Ib. ep. 208.

72 Hoc porro anno finitimi infideles Lithuani duce Victene in Pruſſiam magno furore irruperunt, eamque late populati barbariem in ſacra præcipue effudere, atque ſacroſanctam Euchariſtiam impijs pedibus in religionis opprobrium protriuerunt. Onuſti deinde ſpolijs, adducta in ſeruitutem ingenti fidelium multitudine, in Lithuaniam abibant, cum Victenes coram virginibus Chriſtianis Euchariſtiæ ſacramentum auectum e Pruſſia adiectis blaſphemis vocibus conculcauit. Sed diuina iuſtitia facinus atrox die proximo vlta eſt inſigni Lithuanorum ſtrage, vt refert ſubiectis verbis Michouias d: *Dum in limitibus in vna ſyluarum captiuos inter ſuos diuiſurus ſtaret,* dux nempe Lithuanorum, *& coram virginibus, quæ abſque viris & cæteris mulieribus mille quadrigenta * numerum explebant, ſacramentum Euchariſtiæ, ex terris Pruſſiæ in ſacrario allatum, profana manu exertum ante pedes virginum proijciens, ſpurciſſimo ore conſpuens, & pedibus conculcans, interrogabat vbi eſſet Deus earum, qui ei reſiſtere non valeret, neque ſuis cultoribus auxiliari. Non autem diuina maieſtas blaſphemiam tulit: altera ſiquidem die in diluculo, quæ fuit dies martis VIII. idus aprilis, Henricus de Ploſzk magiſter Pruſſiæ cum octuaginta fratribus cruciferis & forti aliarum gentium exercitu ducem & exercitum Lithuanicum in eiſdem ſtatius conſecutum conflixit, & ad extremum vicit, ſingulos victos in patibulum agens, aut vndis ſuffocans. Ex tanto autem Lithuanorum exercitu nemo præter ducem & duos eius comites, qui & ipſe in capite vulneratus aufugit. In memoriam tam famoſi triumphi cruciferi, domum reuerſi, monaſterium ſanctimonialiũ in Thorun fabricarunt et dotarunt.*

Lithuanorum in Chriſtianos graſſatio.

d Michou. l. 4 c. 13.

* quadringentarum

Euchariſtia conculcata a barbaris.

Diuina in eos vltio.

73 Exarſit eodem anno grauis diſcordia inter Venetos & Carolum Regem Vngariæ, cum Iadertini, qui diu Veneti iuris fuerant, ad Vngarum deſciuiſſent, ac permouiſſent, vt Venetos de ſoluenda Iaderæ oppugnatione poſtularet; cui Petrus Gradenicus dux, de perduellium correpta clientela queſtus, Veneti in eam vrbem iuris vetuſtatem firmitatemque hiſce verbis propoſuit a: *Potentiæ,* inquit, *regali reſcribimus, quod ipſa ciuitas,* nimirum Iadera, *ſicut eſt vbique notorium, fuit noſtra, & legitime ipſam poſſedimus multiſſimo & antiquiſſimo tempore, cuius non extat memoria; & plenum & ſufficiens ius & iuriſdictionem acquiſiuimus & habuimus & habemus. Per conſequens in eadem & ius veſtri regni Vngariæ expreſſum & notorium in ipſa ciuitate ſemper voluimus & fecimus ob reuerentiam & amorem regum prædeceſſorum veſtrorum, tanquam qui intendimus non turbare in aliquo iura regia, ſed ad conſeruationem eorum dare potius auxilium & fauorem: & erat ius ipſum aliqua pars datij portæ ciuitatis, quod ſoluebatur per homines veſtros regni Vngariæ ad introitum ſolum ciuitatis prædictæ, quæ pars exhibebatur, vt dictum eſt, eis per Reges Vngariæ ordinatum fuerat. Et ſic per prædicta poteſtis euidenter aſpicere & cognoſcere manifeſtum ius noſtrum, & quod vobis aliud quam veritas fuerit intimatum, &c.* Nonnulla alia addidit, Iadertinos ſine cauſa rebellionem moniſſe: demum a Venetis obtritum iri. *Dat. die IV. octob. X. indictionis MCCCXI.*

Iaderę ad Vngaros defectio.

a Ext. eius lit. in append. ad hiſt. MS. And. Dãd. Gradenici ducis ad Car. Reg. lit.

Haud leui impedimento fuit noua illa Venetorum cum Rege Vngariæ diſſenſio, ne Veneti meditatam expeditionem cum Carolo Valeſiorum duce ad eripiendum Andronico Conſtantinopolitanum imperium ſuſciperent. In tantam porro ſeruitutem ſub ſchiſmatico Imperatore redacta erat Græcorum eccleſia, vt patriarchas veluti theatrales imponeret deponeretque. Hoc enim ipſo anno deturbato Athanaſio Niphonem Cyzicenum ad patriarchale ſolium euexit b, cui eiecto ſucceſſit Ioannes Glyces, idemq; Theodoro Metochiti locũ dedit. Hic deinde pulſus infulas reliquit Geraſimo, qui ijs parũ potitus, monaſteriũq; repetere coactus transfuſos in Iſaiã honores indoluit. Hæc ferebant quotidie ludibria patriarchæ Græci, indignique ab indignis trudebantur, qui in Romanæ eccleſiæ obſequio & veram libertatem & honorum firmitatem eſſent conſecuti. Quam vero miſer eſſet aliarum Græcarum eccleſiarum ſtatus, facile colligitur, cum earum princeps tot ludibrijs quotidie expoſita eſſet; vnde iuſte exauctorati imperio Græci, qui ſacerdotium mancipararant ſeruituti.

Miſera Græcæ eccl. ſub ſchiſm. Imp. ſeruitus.

b Niceph. Greg. l. 7.

Patriarch. Conſtantinop. temere inſtituti deiectique.

Digitized by Google

74 Obſoleſcente ita apud Græcos ſchiſmaticos religionis dignitate, diuina prouidentia illam apud Tartaros amplificabat. Quæ res Pontificem impulit, vt nonnullos Minoritas crearet epiſcopos, atque in Tartariam ad colluſtrandos euangelij luce barbaros legaret. Ioannes enim e Monte Coruino a Clemente ex ea familia in archiepiſcopum Cambalienſem adlectus ſtrenuam adeo operam in Tartaris Chriſtiano cultu imbuendis collocarat, vt præclara diuinæ augendæ gloriæ ſpes affulgeret: ac ne colligendæ albeſcenti iam meſſi operæ deeſſent, ſuffraganeos ipſi epiſcopos Thomam, Hieronymum, ac Petrum Florentinos laboris ac gloriæ ſocios adiunxit [a], plurimiſque auxit priuilegijs, vt ea de re diploma pontificium XI. kal. martij anno VI. exaratum docet [b].

Miſſi e Minoritis nõnulli ad Tartaros.

a Lib.6. ep. cur.16 a Reg. poſt eand. ep. b Ead. ep. cur.16.

Admouendi etiam Tharſenſi eccleſiæ alterius Minoritæ Danielis Zerdonenſis, a clero archiepiſcopi deſignati, prouinciam impoſuit Pontifex e Petro Ruthenenſi epiſcopo Apoſtolicæ ſedis in oriente legato, ſi e canonicis legibus electum comperiret. Cumque iam lapſis multis abhinc annis Antiochena eccleſia patriarcha legitimo caruiſſet, poſtremus enim ſedente Bonifacio VIII. e viuis exceſſerat, atque ab eodem Pontifice ſedi Apoſtolicæ præficiendorum ſedibus Conſtantinopolitanæ, Antiochenæ, Alexandrinæ, & Hieroſolymitanæ, dum ſub Saracenorum vel ſchiſmaticorum iugo ingemiſcerent, patriarcharum cura reſeruata eſſet; ac decreto pontificio ſancitum, ne earum eccleſiarum canonici inconſulta ſede Apoſtolica ad patriarcham deſignandum comitia inirent; Iſnardum archiepiſcopatu Thebano perfunctum iure electum ad Antiochenum patriarchatum traduxit [d]: tum ad ſuſtinendam dignitatem, donec barbarorum tyrānide Antiochia opprimeretur, Papienſis eccleſiæ adminiſtrationē ei commiſit [e]: quo poſtea gradu a Ioanne ob inſignem perduellionem deiectū viſuri ſumus. Nunc reliquas res orientales proſequimur.

Aſiaticis eccleſijs conſulit Clemens.

c Lib.6. ep.771.

d Ep.458.

e Ib. ep. 457.

Peruerterat adeo nonnullos mercatores cumulandarum per fas nefaſque opum cupiditas, vt Saracenis vetitas merces inueherent: cumque Genuenſis mercatoris triremis ijs mercibus vetitis onuſta ab Hoſpitalarijs, quorum id muneris erat, intercepta fuiſſet, reſpublica Genuenſis Antonium Spinulam ad repetendam triremem oratorem miſit: cui cum ab Hoſpitalarijs reſponſum eſſet, eius rei ius ſine Apoſtolicæ ſedis, quæ intercipiendarum vetitarum mercium prouinciam ipſis demandarat, facultate integrum ſibi non eſſe, orator vna cum Simone Auria alijſque Genuenſibus proceribus ad Turcas ſe contulit, atque adeo Madachiam Saracenum principem in Chriſtianos concitauit, vt ducentas & quinquaginta naues Rhodias, quæ in diuerſis Turciæ portubus ad permutandas merces, commeatuſque & animalia ad inſulam auehenda in anchoris ſtabant, intercipi iuſſerit.

Exorta inter Genuenes & Hoſpitalarios diſcordia.

Madachias Turcarū princeps a Genuen. excitatus Rhodias naues intercipit.

Tulit etiam conſtans fama, promiſiſſe illos Madachiæ Genuenſis reipublicæ nomine quinquaginta millia florenorum auri ad conducendum militem Turcicum, deque fœdere cum ſchiſmaticis Græcis tractaſſe ad Rhodum in poteſtatem infidelium redigendam, atque Hoſpitalarios ex ea penitus excindendos; neque his contentos, triremium Genuenſium præfectos in Hoſpitalarios feciſſe impetum, plures conieciſſe in vincula, atque eos, qui ad tuendam eam inſulam, recenter ex impiorum manibus ereptam commeatus aliaque neceſſaria inuehebant, ad redimenda corpora adegiſſe: ieciſſe etiam minas, tamdiu in Rhodio mari graſſaturos, totque illaturos clades, donec Hoſpitalarios ex ea inſula euulſiſſent. Et quamuis principes vrbis & Inſubriæ equites apud Genuenſem ſenatum ac populum inſtitiſſent, vt Chriſtiano nomini, Terræ ſanctæ a Saracenis conculcatæ recuperandæ, atque Hoſpitalarijs ea in re conſulerent; nullum ab ipſis poſt vnius menſis flexum reſponſum elicere potuiſſe, atque ita ad ſedem Apoſtolicam confugere coactos. Pontifex igitur, grauiſſimis hiſce querelis permotus, Genuenſis reipublicæ magiſtratus apoſtolicis monitis ad pacem reuocare eſt conatus [a].

Furunt Genuenſes in Rhodios equites.

Vindictæ cupido religioni nõ parcit, vt iras ſatiet.

a Lib.7. ep. com.10.

75 *Clemens, &c.* Nos, qui vos inter alios deuotos matris eccleſiæ tanquam peculiares filios brachijs paternæ dilectionis aſtringimus, nolentes pro veſtro & veſtræ ciuitatis honore tam deteſtandos errores, ſi prædictis veritas ſuffragatur, prout etiam nec debemus, ſub diſſimulatione tranſire, quin oculis veſtris inſtantia paternæ ſolicitudinis & hortationis apertis, vos ab inuijs ad viam rectitudinis reducamus; & circa præmiſſa, prout tam horrendorum exceſſuum, quæ grauia trahunt ſecum pericula, qualitas exigit, adhibeamus remedia opportuna; vniuerſitatem veſtram attente requirimus & hortamur in Filio Dei Patris, quatenus contra præſumptores huiuſmodi ſic opportunum & ſalubre remedium, prout expedit, prædictis fratribus & hominibus alijs libere ac ſine redemptione & exactione qualibet relaxatis, omnibuſque rebus & bonis integraliter reſtitutis eiſdem, celeriter apponatis, quod Saluatoris noſtri & eiuſdem catholicæ fidei, ac dictæ ſedis & noſtræ reuerentiæ ſatisfiat, dictique tranſgreſſores ex huiuſmodi enormitatibus debite corrigantur, a ſimilibus in futurum prorſus abſtineant, & agere talia non præſumant; & huiuſmodi correctionis exemplo omnibus tollatur audacia, & via præcludatur omnimode ſimilia præſumendi: & nihilominus contra omnes & ſingulos de ciuitate veſtra, cuiuſcumque conditionis exiſtant, ſuper confœderatione ſeu coniuratione cum eiſdem ſchiſmaticis, vel quibuſcumque alijs inimicis eiuſdem fidei facienda verbum mouere præſumpſerunt (quod ſolum dicere ſummum nefas eſt & auditu terribile) taliter procedatis, quod eiuſdem fidei vos oſtendatis zelatores feruidos per effectum, noſque ac ſedem prædictam non oporteat ſuper his alia cogitare remedia, qui tam deteſtabiles enormitates facinorum, tanque pernicioſum totius Chriſtianitatis opprobrium ſub diſſimulatione tranſire aliquatenus non poſſemus.

Genuenſes admonet Clemens, vt reſipiſcãt.

Cum infidelib. & Schiſmaticis fœdera inire vetat.

Recolimus inſuper, quod dudum in primis noſtræ promotionis auſpicijs ad culmen apoſtolicæ dignitatis nonnulla licita & laudanda ſtatuta, quæ in veſtris aſſerebatis capitularijs contineri, a vobis pro diuini nominis, ac fidei & ſedis prædictæ reuerentia & honore facta prouide contra eos, qui in Alexandriam & terras Ægypti prædictas cum vetitis antedictis accederent, noſtro apoſtolatui tranſmiſiſtis. Quibus coram nobis & fratribus noſtris lectis, non abſque gratificationis & deuotionis multæ præconijs ea conſiderauimus diligenter; quæ dum ad præſens in animo recenſemus, non indigne cogimur admirari, ſi aduerſus trāſgreſſores ſtatutorum huiuſmodi debito modo iuxta formam ipſorum & canonicas procedere negligitis ſanctiones; cum parum ſit con-

eondere in eiuitate ſtatuta, niſi ſit qui ea pet executionem debitam tueatur, &c. *Dat. Vienna* VI. *kal. decembris anno* VII.

Henricũ Regem Rom. ſolicitat, vt Genuen. a Rhodijs oppugnandis abducat.

a Lib. 7. ep com 10.

76 Scripſit eodem argumento Clemens ad Henticũ Regem Romanorum a. vt in extinguendo imminente bello, ac defendenda fide Chriſtiana regiam auctoritatem adhiberet, cum ex inſula Rhodo in terram ſanctam ad eam Chriſtiano cultui reſtituendam excurri poſſet; tum Genuenſes adducerer, vt illaras Hoſpiralarijs iniurias ſareirent: *Quia*, inquit, *dilectiſſime fili abſque dubitatione confidimus & ſperamus, quad pracordije regije cœleſtis benedictianis rore perfuſis, ad vlciſcendam noſtri Redemptoris iniuriam in eiuſdem terra ſancta partibus tuos conuertis ſapius cogitatus, & dirigis deſideria mentis tua, ac ipſius terra commoda promouere vtiliter te delectat.*

Armeniæ & Cypri Reges Clementem controuerſiarum arbitrum deligunt.

b Ib. ep. 787.

c Ib. ep. 773. & 774.

Permiſsũ Regi Armeniæ, vt Minoritas in aula retineat.

77 Quod ad alias res Aſiaticas ſpectat; Armeniæ & Cypri Reges, qui diſcordijs ſuis potentiam barbarorum auxerant, pontificijs monitis atque inſtruendæ in occidente pro recuperanda Syria expeditionis fama exeitati, in mutuam concordiam deſcendere, vt felicius in Saracenos arma verterent; atque in Pontificem communem pacis arbitrum conſenſere. Miſit iraque ad Clementem Oſinius Armeniæ Rex oratores ſuos, qni ab ipſo magnis honoribus excepti ſunt: ſed cum nondum Cypri Rex ſuos miſiſſet, monnir Pontifex exaratis XV. kal. ſeprembris literis [b] Oſinium vt alios imminente proximo dominicæ reſurrectionis feſto die ad ſedem Apoſtolicam legarer, quo ex Armenorum Cypriorumque oratorum congreſſu rem conſtituere, omnes diſcordiarum cauſas exeindere, ac pacem firmiſſimam inter eos adſtringere poſſet. Pijs eiuſdem Oſinij Regis deſiderijs indulſit alijs lireris c Pontifex, vt alterius Regis Armeniæ, cui retinendorum in familiari vſu ſex religioſorum Franciſcanæ familiæ virorum facultas a ſede Apoſtolica conceſſa fuerat, exemplo ſex etiam eius ordinis, quos deſignaſſet is, qui in Cypro ſodalibus præeſſet, in aula regia ad alendam pietatem, cuius eximio ſenſu delibutum eſſe præ ſe ferebat, vt eorum conſuetudine frueretur, retinere poſſet.

Aquino Regi Norvveg. prærogatiuæ nonnullæ conceſſæ.

c Ep. 316.

Datum Roberto Regi Sicil. vt diuinis ante lucẽ interſſet.

Coniungenda his nonnulla videntur beneficia apoſtolica Chriſtianis Regibus a Clemente conceſſa hoc anno: inter quæ non prætermittendum illud, quod Aquino Regi Norvvegiæ conceſſit e, vt regiorum ſacellanorum dignitate præcipuus mithra coram Rege vreretur: tum Robertum Regem Siciliæ diuinis myſterijs ante ſolis ortum celebrandis intereſſe flagitantem, ne ob ingruentium diurno tempore negotiorum molem a ſacro illo opere diſtraheretur, voti comporem fecit: *Vt miſſam*, inquit, *antequam illuceſcat dies, circa tamen diurnam lucem, cum qualitas negotiorum pro tempore ingruentium id exegerit, tibi poſſis etiam cum cantu licite facere celebrari*, & infra, *auctoritate tibi præſentiũ de ſpeciali gratia indulgemus: prouiſo vt poree huiuſmodi conceſſione vtaris, quia cum in altaris officio immoletur Dei filius Ieſus Chriſtus, qui candor eſt lucis aterna, congruit iſtud non in noctis tenebris fieri, ſed in luce. Dat. in prioratu de Grauſello prope Malauſanam Vaſionenſis diœceſis* IV. *kal. iuly anno* VI.

Cur ſacra noctu heri non deceat.

Habendarum in regia ſacrarum reliquiarum facultas attributa.

Morem etiam geſſit alijs eiuſdem Regis votis, vt nimirum ſacra lipſana ad ea veneranda aſſeruaret: *Vt ſanctorum*, inquit, *reliquias in tua domo habere valeas, in loco tamen decenti cum debita reuerentia conſeruandas; præſertim cum ex Apoſtolica ſedis indulgentia altare portatile habeas, in quo tibi facis per proprium capellanum temporibus congruis diuina officia celebrari, auctoritate præſentium duximus concedendum.* His de ſacrarum reliquiarum cultu adnectimus, quæ refert Ioannes Villanus a, Arnaldum e Pelagtua Cardinalem, de qno ſuperius plurimus ſermo illatus eſt, cum noſſet Florentinos ſingulari veneratione beatum Barnabam Apoſtolum proſequi, illius reliquias Florentiam tranſmiſiſſe, eaſque ingenti pompa a populo non vulgari pietatis ſenſu delibuto excepras, atque in altari principis eccleſiæ S. Ioanni Baptiſtæ ſacro magna religione collocatas.

a Io. Vill. l. 9. c. 13.

S. Barnabæ reliquiæ Florentiam translatæ.

IESV CHRISTI

Annus 1312.

CLEMENTIS PP. V. annus 8. HENRICI IMP. OCCID. 4. ANDRONICI IMP. ORIEN. 29

Inſignes hoc anno geſtæ res.

1 REdimitus eſt ornamentis imperialibus in Lateranenſi ecclesia a Cardinalibus legatis Henticus anno a Virginis partu milleſimo trecenteſimo duodecimo, indictione decima: inſtructus ad abrumpendos in orienre Turearum progreſſus, duce Tarentino principe, exercitus: decreta ad recuperandam Syriam in concilio Vieunenſi expeditio: fœdæ hæreſes cenſura apoſtolica damnatæ; ac Templariorum equeſter ordo, cum a priſtina ſanctiratis laude in impietatem defeciſſet, extinctus. Vtque ab extremo ducamus initium, cum in concilio Templariorum cauſa [b] agitaretur, quæ in prima ſeſſione diſcuti extremo ſuperiore anno cœperar, inijt eam rationem in ijs abolendis Pontifex, quam deſcribit Bernatdus c: *Menſe marty feria* IV. *in hebdomada ſancta* XI. *kal. aprilis ſummus Pontifex, multis pralatis cum Cardinalibus coram ſe in priuato conſiſtorio conuocatis, per prouiſionis potius quam condemnationis viam ordinem Templariorum caſſauit & penitus annullauit, perſonis ac bonis eiuſdem ordinis ordinationi ſua & eccleſia reſeruatis.* Hæc ille, quæ exſcripſiſſe videtur anonymus Clementis V. geſtorum auctor d atque eis conſentanea Ptolemæus Lucenſis e, Martinus Polonus [f] & alij tradunt.

b MS. bibl Vat. ſign. n. 1477. Bernardus chro. Rom. Pont. hoc anno.

c Id. ibid. Ptol. Luc. l. 24. c. 39. & MS. Vat. bibl. ſignat. n. 3765.

Templar. equeſter ordo extinctus.

d Ext. MS in noſtr. bibl. Vall. ſign. lit. C n. 25.

e Ptol. Luc hiſt. eccl. MS. l. 24. c. 39. MS. Vat. bibl. ſignat. n. 3765. vbi ſup.

f Mar. Pol l. 4.

Centum & octoginta quatuor annis viguerat.

2 Habita eſt paucis poſt diebus ſecunda ſeſſio, in qua Pontifex ordinis Templariorum abrogationem in conſiſtorio editam promulgauit, vt Bernardus proſequitur: *Menſe*, inquit, *aprilis tertia die introitus eiuſdem menſis, anno incarnationis dominica iam notato* MCCCXII. *fuit ſecunda ſeſſio concily celebrata, in qua prædicta caſſatio ordinis Templariorum extitit per ſummum Pontificem concilio mediante publice promulgata, præſente Rege Francia Philippo, cui negotium erat cordi, ac domino Carolo fratre ſuo, & tribus eiuſdem Regis filys, ſcilicet Ludouico primogenito Rege Nauarra, Philippo & Carolo: ſicque annihilatus eſt ordo templi poſt annos circiter centum octoginta quatuor, quibus militauerat impinguatus & dilatatus diuitys, multis libertatibus & priuilegys ſedis Apoſtolica communitus.*

g Lib 7. ep cur. 31.

3 Edidit poſtmodum Clemens apoſtolicam ea de re conſtitutionem g, qua vniuerſo orbi, ac futuris ſeculis tranſmittere voluit, quæ ipſum cauſæ ad equeſtrem illum ordinem extinguendum impuliſſent.

Clemens, &c. ad certitudinem præſentium & memoriam futurorum.

Conſideranes dudum inquiſitiones & pro-

Digitized by Google

ceſſus varios, de mandato ſedis Apoſtolicæ per vniuerſas partes Chriſtianitatis contra ordinem quondam militiæ templi & ipſius ſingulares perſonas habitos, ſiue factos ſuper hæreſibus, de quibus ipſi erant grauiter infamati; & ſpecialiter ſuper eo, quod fratres eiuſdem quondam ordinis, dum in ipſo recipiebantur ordine, ac interdum poſt receptionem eorum Chriſtum negare, & in eius opprobrium ſuper crucem ſibi oſtenſam ſpuere, & eam interdum conculcare pedibus dicebantur, quodque generalis magiſter ipſius ordinis, viſitator Franciæ, ac maiores ipſius ordinis præceptores, nec non & quamplures fratres eiuſdem in iudicio confeſſi fuerunt de hæreſibus ſupradictis, quodque ipſæ confeſſiones dictum ordinem valde ſuſpectum reddebant; attendentes inſuper infamiam diuulgatam, ſuſpicionem vehementem, nec non prælatorum, ducum, comitum, baronum, ac communitatum regni Franciæ inſinuationem clamoſam, graue quoque ſcandalum ex prædictis contra ordinem prælibatum ſubortum, quod non videbatur poſſe ſedari eodem ordine remanente; animaduertenteſque multas alias iuſtas rationes & cauſas, quæ ad id noſtrum mouerunt animum, de quibus in proceſſu ſuper hoc habito continetur; cum graui cordis amaritudine & dolore non per modum diffinitiuæ ſententiæ, cum eam ſuper hoc ſecundum inquiſitiones & proceſſus prædictos non poſſemus ferre de iure; ſed per viam prouiſionis & ordinationis apoſtolicæ præfatum quondam templi ordinem ac eius ſtatum, habitum, atque nomen ſuſtulimus, remouimus, & caſſauimus; ac perpetuæ prohibitioni ſubiecimus, ſacro concilio approbante, perſonas & bona eiuſdem ordinis ordinationi & diſpoſitioni ſedis Apoſtolicæ reſeruantes, &c. *Dat. Viennæ 11. non. maij an. VII.*

Clemētis in Templarios ſētentia.

Vt accuſati, ipſos ingreſſo ordine Chriſti fidem abiuraſſe.

Eorum bona ſedis Ap. diſpoſitioni reſeruata.

4 Quod ad ea verba ſpectat, quibus Pontifex Templariorum ordinem ex iuris & iudiciorum forma damnari non potuiſſe profitetur, cauſam affert Vvalſinghamus his verbis a: *Cum in concilio Viennenſi tractaretur, an propter vocationem ſingularum perſonarum ordinis Templariorum, vel propter acta contra eoſdem poſſet totus ordo damnari propter ſingularium delinquentium vocationes, cum conſtaret quod dictus ordo non fuerat vocatus, definitum fuit per dictum concilium, quod non de iure. Ideo Papa Clemens in bulla ſua condemnatoria ordinis adiecit hanc clauſulam: Quamquam de iure non poſſumus, tamen ad plenitudinem poteſtatis dictum ordinē reprobamus.* Hæc ille: verū principi ordinis eiuſque proceribus diē indictam vidimus, ſubeſſeq; alia ratio potuit, plures nempe conſtanter obiecta pernegaſſe, & inſontes pronuntiatos in aliquibus ſynodis prouincialibus; plures etiam, cum obiecta confeſſi eſſent in equuleo, poſtea reuocaſſe dicta, & in extremæ illius vocis conſtantia flammas pertuliſſe.

a Vvalſin. hiſt. Angl. & , ex eo to. 3. conc. p. 2. in not. ad concil. Vien.

Cur pronuntiarit Clemens Templarios ex iuris forma non damnatos.

5 Diſceptatum in concilio eſt b acerrime quid de poſſeſſionibus Templariorum ampliſſimis conſtitueretur, cum plerique cenſerent creandum nouum religioſum ordinem equeſtrem, qui in Saracenos pro amplificanda fide bellum gereret, ac Templariorum opes in eum deriuandas; vrgebant vero alij Hoſpitalarios rei militaris ac pietatis gloria florere, potiuſque alterius ordinis bona illi coniungenda. Altior alia ratio perpendebatur, militarium ordinum varietatem, qui aſſiduis pene diſſenſionibus inter ſe certarent, exitium rei Chriſtianæ attuliſſe, quibus etiam Ptolemaidis clades fuerat attributa: quocirca a Nicolao IV. ea excisa agitatum vidimus, vt Templariorum & Hoſpitalariorum ordines in vnum coaleſcerent. Fauebat huic cauſæ Pontifex, ac recenter e barbarorum manibus erepta Rhodus, ac magna clade Madachias propulſatus, ipſis gratiam apud omnes pepererant. Vicit itaque pontificia ſententia, vt Templariorum bona, quibus potitos anno MCCCVIII. menſe octobri, quo veluti ſigno dato coniecti in cuſtodiam fuerant, conſtaret, ad Hoſpitalarios transferrentur, vt ijs aucti diuitijs rem Chriſtianam latius proferrent. Excepta a tamen ea bonorum pars, quæ in Hiſpania conſiſteret, cum Aragoniæ, Caſtellæ, Luſitaniæ, ac Balearium Reges, quibus ferme continua cum Saracenis, qui extremo ipſorum inſidebant limiti, bella erant, Templariorum bona in ipſorum regnis conſtituta in ſacri aduerſus infideles belli ſumptus vertenda contenderent. Promulgauit mox Clemens quæ aſſentiente ſynodo œcumenica a ſe decreta fuiſſent, & ijs omnibus, quibus bonorum extincti Templariorum ordinis adminiſtratio & cuſtodia credita erat, hæc imperia dedit b.

b Ep. com. 244. ext. to. 3 conc. p. 2. in cōc. Viennen.

Diſceptatum an nouus ordo creandus foret.

Vicit opinio non creandū.

a Ib. & l. 7. ep. cur. 105. & reg. poſt eand. ep. Bern. chr. Rom. Pont.

b Lib. 7. ep. com. 307.

Clemens, &c. adminiſtratoribus & curatoribus bonorum militiæ templi.

6 Nuper in generali concilio per nos Viennæ, diſponente Domino, celebrato poſt longam deliberationem præhabitam & maturam, acceptabilius fore credentes Altiſſimo, magis honorabile fidei orthodoxæ, cultoribus, ac ſubuentioni terræ ſanctæ vtilius æſtimantes, bona quondam domus & ordinis militiæ templi ordini Hoſpitalis S. Ioannis Ieroſolymitani concedere, quam ordini de nouo creando vnire, aut etiam applicare, conſilium deliberationis noſtræ prouidit. Sed quia tunc aliquibus aſſerentibus, vtilius fore bona ipſa ordini noniter creando conferre, quam dicti hoſpitalis ordini applicare, tunc noſter affectus ſperatum effectum ſuper hoc obtinere nequiuit; tandem vero, ſicut per Dei gratiam actum fore dignoſcitur, VI. non. præſentis menſis maij, eodem ſacro approbante concilio, hoſpitali ſeu hoſpitalis ordini ſupradictis præfata bona concedenda duximus & etiam vnienda, bonis eiuſdem ordinis militiæ templi in regnis & terris chariſſimorum in Chriſto filiorum noſtrorum Caſtellæ, Aragonum, Portugalliæ, & Maioricarum Regum illuſtrium extra regnum Franciæ conſiſtentibus dumtaxat exceptis, quæ ab vnione, conceſſione, & applicatione huiuſmodi ex certis cauſis excipienda duximus & etiam excludenda, ipſa diſpoſitioni noſtræ & ſedis Ap. ſpecialiter reſeruantes, &c.] præcipit vt Templariorum bona Hoſpitalarijs attributa vna cum omnibus iuribus & obuentionibus in eos, quibus ab Hoſpitalariorum equitum magiſtris prouincia data fuerit, ſine mora transfundant. *Dat. Liueron. Valentinæ diœceſis* XVII. *kal. iunij anno* VII.

Templarior. bona applicata Hoſpitalarijs.

Excepta quæ in Regum Hiſp. terris cōſiſtunt.

7 Non parum laboris & ſtudij in ea pontificia ſententia mandanda operi, ac præda ampliſſima ex potentiorum, qui auaritiæ ſtimulis incitati Templariorum ſpolia inuaſerant, faucibus eripienda collocatum eſt, eaque munerum lenocinijs extorqueri oportuit, in quibus offerendis exhauſtas Hoſpitalariorum opes refert ſubiectis verbis S. Antoninus c: *Quia iam fuerant occupata a diuerſis dominis laicis, oportuit*

Hoſpitalarij pro repetēdis Tēplarior. bonis ſuas opes exhauriunt.

c Ant. 3 p. tit. 21 c. 3. ante §. 1.

quod

quod illi de hoſpitali magnum theſaurum expoſuerunt in dando Regi, de Philippo Gallo loquitur, *& alijs, qui occupauerant dicta bona: unde depauperata eſt manſio hoſpitalis, quæ ſe exiſtimabat inde opulentam fieri*. Extant eo argumento literæ a pontificiæ ad Francorum Regem, quibus rogat, vt regia auctoritate præſules fulciret, qui Hoſpitalarios in bonorum ad Templarios olim attinentium poſſeſſionem inducere iuſſi erant: licet enim iam olim coram ſe, antequam ea attribuerentur Hoſpitalarijs equitibus, manus ab illis bonis amouere profeſſus eſſet, atque etiam ſanxiſſet, vt proceres pontificijs procuratoribus ipſa traderent; tamen nonnullos adhue ijs bonis nefarie incubare queritur, quæ reſtitui quamprimum monet, cum non leuem ex eo iacturam diuina r.s patiatur b.

Philip. Rex ingẽtia ab ijs munera cõtraxit. a Lib. 8. ep. com. 76. et poſt cand. ep.

Illius admonitu Templariorum bona vi & iniuria retinẽtes. b Bern. Rom. Pont.

8 Arne Rhodij equites ingentes illas opes in viriorum pompam verterent, ac Templariorum exemplo, abiecto armorum vſu, in delicias ſe diſſoluerent, Pontifex inclinante anno edixit c, vt omnium eorum bonorum vectigalia annua redigerentur ad calculos, ac ſtatueretur quot religioſi equites egregie armis inſtructi in tranſmarinis partibus ad loca ſancta recuperanda ſuſtentari poſſent.

c Lib. 6. ep. cur. 78.

Clemens, &c. ad perpetuam rei memoriam.

Bona præfati ordinis [nimirum Hoſpitalariorum] tam antiqua quam noua, & ipſorum valorem annuum exacta exquiri diligentia faciemus, ſolicite inquirentes & omnino ſcire volentes, quantum quælibet ipſius ordinis domus ſiue antiqua ſiue noua valeat annuatim, & de quanto poſſit quolibet anno terræ ſanctæ ſubſidio reſpondere: quo facto iuxta æſtimationem & valorem bonorum ipſorum, & habita ratione de expenſis in locis & propter loca ipſius ordinis neceſſario faciendis, ad tenendum perpetuo in terra ſancta certum fratrum & militum numerum eundem ordinem aſtringemus. Qui quidem fratres & milites ad acquirendum terram eandem, & acquiſitam etiam conſeruandum, quantum Deus dederit, laborent efficaciter & intendant: ordinato per nos & prouiſo, quod citra mare fratres eiuſdem ordinis pauciſſimi morabuntur, videlicet ſoli ad regenda loca ipſius ordinis neceſſarij, & alij ſenes & valetudinarij & inhabiles ad bellandum. Iuuenes autem & fortes, ad bellandumque habiles mittentur & tenebuntur neceſſario vltra mare: vt ſic terra ſancta recipiat quod ſibi debetur, ipſeque ordo id, ad quod inſtitutus eſt, ſicut decet & expedit, proſequatur; non relicta ſibi ſecundum hæc ex diuitijs, aut perſonarum qualitate vel multitudine, ſed adempta potius ſuperbiendi licentia, vel otioſa opera proſequendi: cum longe pauciores ipſius ordinis fratres & milites ſint citra mare moram tracturi, quam hactenus morabantur, bonaque prædicta multum & longe plus ſolito onerata ſint eis iuxta prouiſionem, de qua præmittitur, remanſura, &c. *Dat. Auen. III. kal. ianuary pontificatus noſtri anno VIII.*

Sancitum vt ijad Syriam recuperãdam tuendãue incumbant.

9 Hæc de Templariorum poſſeſſionibus & opibus partim in Viennenſi concilio, partim etiam lapſo aliquo ab eo perfecto tempore conſtituta: quæ noſtra oratione coniungenda duximus, ne res ſæpius repetita faſtidium pareret. Quid vero de equitibus ipſis ſancitum ſit, vtque partim ſontes affecti ſupplicio vel ad explanda lacrymis crimina retruſi in monaſteria, tũ fugitiui incuſſa cenſurarum religione in iudiciũ publico adicto acceerſiti, deſcribit accuratius Bernardus a: *De perſonis*, inquit, *Templariorum ſic extitit ordinatum, vt in quibuſdam nominatim expreſſis diſpoſitioni ſedis Apoſtolicæ reſeruatis, cæteri omnes iudicio & diſpoſitioni conciliorum prouincialium in ſingulis prouincijs ſunt relicti, quantumuis iuxta diuerſitatem conditionum ipſorum cum eis per eadem concilia procedatur: ita videlicet, quod vel qui ſuper erroribus, exigente iuſtitia, fuerint abſoluti, de bonis præfati quondam ordinis, vnde iuxta ſtatus ſui decentiam ſuſtentari valeant, miniſtretur: circa eos autem, qui de præfatis erroribus fuerunt confeſſi, conſideratis eorum conditionibus, modoque confeſſionis penſato, rigor iuſtitiæ cum affluenti miſericordia mitigetur: circa impœnitentes vero & relapſos, ſi qui inuenti fuerint, iuſtitia aut cenſura canonica obſeruetur.*

Quid de Templarijs ſingulis ſtatutum.

a Acc. chr. Rom. Pont.

Inſontes reperti e bonis ordinis ſtipendia accepere. Sontes pœnis reſeruati.

Quoad illos vero, qui etiam ſuppoſiti quæſtionibus ſe prædictis eſſe inuolutos erroribus negauerunt, per eadem concilia reſeruaretur & fieret quod iuſtum foret. & æquitas canonum ſuaderet & collocarentur ſinguli in domibus ipſius quondam ordinis templi, aut in religioſorum aliorum monaſterijs ad expenſas ordinis quondam templi; ita tamen, quod in vna domo, vnoue monaſterio, multi ſimul nullatenus ponerentur. Illis autem cum quibus nondum fuerat inquiſitum, & qui ſub poteſtate eccleſiæ minime tenebantur, & qui erant fugitiui, fuerunt citati cum edicto publico in concilio generali, vt præciſe & peremptorie infra annum coram diœceſanis ſuis perſonaliter comparerent, ſubituri eorum examen, & ſecundum conciliorum iudicium pro meritis recepturi: qui vero infra annum minime comparerent, excommunicationis ſententiam incurrerent ipſo facto: quam ſi per annum ſuſtinerent animo pertinaci, tunc velut hæretici damnarentur. Hactenus de Templarijs, ad quorum dirimendam cauſam primum fuiſſe indictum Viennenſe concilium vidimus.

Pœnitentes retruſi in monaſterijs.

Fugitiui in iudiciũ vocati.

Obiecti non obtẽperantib. pœnæ.

10 Iam quid de Bonifacij memoria, quam Philippus Francorum Rex hæreſeos labe aſpergebar, definitum ſit, videamus: ob hanc etenim etiam cauſam indictam ſynodum vidimus, remque in concilio agitatam teſtatur M. S. Vaticanum b. Suſceperat iam ante ſuperiori anno, vt diximus, Clemens, cum aduerſas partes compoſuiſſet, illius dirimendæ controuerſiæ prouinciam, atque in concilio œcumenico eam exponere decreuerat tum ob rei grauitatem, tum vt inuidiam omnem a ſe amoueret. Eum ſane non aſſentatione, vt Regis vlciſcendi cupiditati obſecundaret, vel puſillanimitate ductum probabile eſt, ſed potius cum apud plures Bonifacij fama laboraret, fraude nimirum ipſum irrepſiſſe in Petri ſedem, eamque iniuſte tenuiſſe, tum male de Euchariſtia, Chriſtianorum morum puritate, immortalitate animæ, corporum reſurrectione ſenſiſſe, illi obiectum erat; ad vindicandum ab omni infamia prædeceſſoris nomen, obſtruenda calumniatorum ora, reique veritatem in luce collocandam permotum officij religione concilij auctoritatem ea in re accerſiuiſſe.

b M. S. Vat. arch.

A Viennenſi concilio Bonifacij VIII cauſa agitatur.

11 Et primum quidem, quod ad Bonifacij pontificatum ſpectat, plures viri docti illum in dubium reuocarant, cum diſceptarent, Cæleſtinum V. abdicare ſe ſummo ſacerdotio non potuiſſe, fuderantque ea de re plura verba Iacobus & Petrus Cardinales Columnenſes; cumq; a Bonifacio armis vrgerentur, publicis documentis c vulgarant, ipſum fraude in Petri ſedem irrepſiſſe, neque a Cæleſtino demandata a Chriſto eccle-

Vt Bonifacij pontificatus fuerit adductus in cõtrouerſiã.

c Bar. in M. S. arch. Vat.

ſiæ gubernacula abijci potuiſse, pluraque argumenta multis ſubornarunt coloribus, quæ tum Romæ, tum in Philippi Francorum principis regia peruulgata magnos animorum motus peperere: adeo vt Philippus pluribus literis obiecerit Boniſacio, multorum fama pontificatum ab illo initum legibus non fuiſse. Cumque Bonifacij memoriæ defenſores, quorum præcipui erant Richardus Senenſis, Petrus Hiſpanus, Franciſcus Caietanus Cardinales coram Clementis tribunali Philippo exceptionem hanc validiſſimam objicerent, Regem ipſum ad accuſandum Bonifacium capitali odio ob cenſuras ſibi ab illo, quem antea vt Pontificem orthodoxum coluerat, incuſsas adduci: proinde non audiendum, quippe inſeliciſſima foret Pontificum ſors, ſi quoties Reges ob eorum ſcelera anathemate percellerent, deinde viui vitaue functi ab ijs iudicio hæreſeos poſtulandi eſsent; reſpondebat Philippus a, iam diu ante contractas cum Boniſacio inimicitias ſibi per conſpicuos ſacra profanaque dignitate viros fide digniſſimos indicatum, Bonifacium vitio non legibus pontificatum corripuiſse. Et quidem iudiciaria inſtrumenta litis Boniſacium inter ac Philippum coram Clemente diſceptatæ referunt b, ineunte pontificatu Boniſacij plures Sorbonicos doctores in controuerſiam adduxiſse, an Cæleſtinus V. pontificatu ſe abdicare potuiſset, eoſque in eam abijſse ſententiam, ceſſionem ab eo editam non tenere, proinde Boniſacium legibus creatum non eſse. Deinde recrudeſcente ea controuerſia, cum memorati Columnenſes Cardinales literas c xv. iunij anni MCCXCVII. ad Pariſienſem academiam Peneſtre dediſsent, quibus Boniſacij pontificatui detrahebant, maiores inter Sorbonicos contentiones de illo obortæ ſunt.

Præcipui Boniſacij defenſores.

Quid Philippo accuſanti reſponſum.

a Apud Clem. l.6. ep. cur. 32.

b Acta iudiciaria in cauſa Boniſ. M.S.

Controuerſia primum ventilata a Sorbonicis.

c M.S. Vat. archiu.

12 Præcipuus difficultatis cardo in eo vertebatur, vt ex Columnenſium Cardinalium literis conſtat: ***Papatus a ſolo Deo eſt, & quæ a Deo vel ab alio ſuperiori committuntur, a nullo poſſunt inferiori remoueri.*** Prouocabantque ad concilium œcumenicum, vt in eo controuerſia dirimeretur. Cumque Boniſacius concilium non coegiſset, ratus Cardinalium decretum ad id ſuffeciſse, demum in Viennenſi concilio controuerſia definita eſt magno rei Chriſtianæ bono, cum altero poſt ſeculo maiores turbas, vbi de excindendo via ceſſionis ſchiſmate agebatur, paritura ſuiſset.

A Columnenſibus inſtaurata

13 Auxerat hanc in Boniſacium litem Philippus Rex Francorum, cumulatis ſœdiſſimis in eundem multiplicium hæreſum calumnijs. Quam ob rem iudicij illius molem Clemente in ſe, vt duximus, ſuſcipiente, poſt varios anfractus iudiciarios, interrogatos Romæ, tum in Campania, Etruria & Gallijs idoneorum quæſitorum opera teſtes, compertum eſt neſandas calumnias a maleuolis confictas fuiſse: quin etiam ipſa formula accuſationis d concepta a Guillelmo Plaſſiano ſatis arguebat, illum prauo animo & calumniandi ſtudio inflammatum fuiſse: cum enim obieciſset Boniſacio, illum de immortalitate animæ male ſenſiſse, putidum hoc & nugax argumentum attulit: ***Prædicare non erubuit, ſe magis velle eſſe canem vel aſinum quam Gallicum, quod non dixiſſet, ſi crediſſet Gallicum habuiſſe animam: ergo non credidit immortalitatem animæ, nec vitam æternam.*** Sat prudentes intellexere, præmiſsas argumenti ab homine maleuolentia in Boniſacium ſuffuſo confictas, vt Gallos in illum incenderet, cum ex publicis Bonifacianis monumentis conſtet, tot in eam nationem, quam in quamuis aliam laudum ornamenta congeſſiſse, nec grauiori verbo ipſam perſtrinxiſse, quam cum ſe a ſenatu regio maledictis hiſce laniari audiuit. Illatio vero ex præmiſſis æque nugax eſt, quamuis inepta ea verba protuliſſet.

Aucta a Phil. Rege

d Extat. to. 9. de ſchiſ. M.S. arch. Vat. pag. 12. in proceſſu Boniſ. M.S. archiu. Vat.

Quam futiles fuerint eius calumniæ

Cæterum potiora erant argumenta contraria, quibus oſtendebatur, Boniſacium recte de animarum ſegregatarum ſtatu ſenſiſse, cum B. Ludouicum Philippi auum ſanctorum catalogo aſcripſiſset, deque miraculis ab eo editis panegyrim habuiſset: cum pro ſalute animæ ſuæ baſilicæ Vaticanæ prædia ampliſſima quadraginta tribus circiter millibus aureorum empta donaſſet a, præter pretioſiſſima varij generis ornamenta: cum plura decreta animæ immortalitatem neceſſario ſtatuentia edidiſſet: cum etiam conſtantiſſime hoſtibus irrumpentibus, ſtrictoſque enſes intentantibus dixiſſet b: *Cupio pro Chriſti fide & eccleſia mori*; cum in extremo vitæ diſcrimine pronuntiaſſet c, vt acta referunt, *Omnes articulos fidei more ſummorum aliorum Pontificum recognoſcens, & confeſſus coram octo Cardinalibus, de quo extant literæ fratris Gentilis Cardinalis.*

Validiſſima contraria argumenta.

a Ext. lib. anniuerſ. baſil. Vat. pag. 144.

b Ex proceſſ. M.S. arch. Vat. pag. 37.

c lac. Card ad vel. aur. & ex proceſſ. ſup pag.

14 Æque ineptum & improbum eſt aliud argumentũ, quo Boniſaciani calumniatores aſtruebant, illum magicis artibus imbutum, addictumque dæmoni; ſerebant enim illum iactaſſe: ***Quod ſi omnes homines in mundo eſſent ab vna parte & ipſe ab alia, non poſſent eum decipere, nec in iure, nec in facto: quod non poſſet fieri niſi arte diabolica vteretur: ergo habuit dæmonem, cuius conſilio in omnibus vtebatur.*** Similibuſque nugis plenum eſt illud, quo accuſatores contendere Boniſacium ſenſiſſe, Chriſtum in Euchariſtia non exiſtere. Sed quo argumento? non alio, quam quod addidere, ipſum diuinis myſterijs, dum peragebantur, tergum obuertiſſe: cum potius contrarium demonſtrarent ſacra ab eo toties ſingulari pietatis ſenſu manantibus ſuauiſſime ex oculis lacrymis peracta, pluraque altaria ab ipſo pretioſiſſimis muneribus exornata. At exinde etiam impingendi criminis idololatriæ occaſionẽ ſumpſere, quod effigiem ſuam ſacris ijs muneribus inſculpendam curaret, atque ita in aris coli a Chriſtianis vellet, atque apud poſteros memoriam propagari.

Sumpta ex pijs operibus maledicendi occaſio

15 Hæc ſane deliria, vt etiam & aliæ calumniæ Philippo, qui parum valebat prudentia, quocirca regni adminiſtrationem alieno nutui permittebat, perſuaderi potuerunt, & in circulis regiorum aſſentatorum muſſitari: ſed in concilio Viennenſi coram trecentis patribus, qui totius orbis Chriſtiani erant lumina, diſcuſſæ ſunt eiuſmodi calumniarum tenebræ aſſerta Boniſacio religionis, cuius tot monumenta extabant, fama; pronunciataque demum decretoria ſententia, ſediſſe iuſtum Pontificem Boniſacium, & recte de fide orthodoxa ſenſiſſe, vt S. Antoninus hiſce verbis teſtatur d: *Cum Clemens*, & infra, ***de delenda memoria Bonifacij ex eccleſia, cum prælatis concilij tractaret, quia Rex illum hæreticum fuiſſe probare intendebat, concilium nullo modo aſſentiri voluit, ſed contrarium declarauit, ſcilicet ipſum fuiſſe catholicum & indubitatum Pontificem.***

d Ant. 3. p tit. 21. c. 3. in princ.

Pronuntiatur ipſum verum & catholicum fuiſſe Pontificem.

16 Confirmat Ioannes Villanus e, Boniſacium a concilio Viennenſi omni ſuſpicione hæreſeos, & calumnijs ei a Rege Francorum impoſitis liberatum, idque pluribus argumentis, ex imperiali iure petitis, coram Philippo Rege eiuſ-

e Io. Vill. l. 9. c. 12. et ex eo Maſſon. in Phil. Pulc.

que

que ſenatu a Richardo Senenſi Cardinale inſigni iuris perito, tum alijs e ſacra theologia depromptis a Ioanne Murrenſi itidem Cardinale, tum etiam alijs ex decretalibus & iure canonico delibatis a Gentili Cardinale comprobatum: nec non duos auratos equites Catalanos aduerſarijs Bonifacij prouocarionem ad certamen ſingulare (ex nobilium more improbo) obieciſſe: indeque Philippum ac ſuos pudore ſuffuſos conticuiſſe. Addit etiam placandi Regis cauſa decretum a concilio editum, quo promulgatum ſit, nullam vnquam labem Philippo poſteriſue ob geſta in Bonifacium adhæſuram, quod etiam repetit S. Antoninus: *Quia*, inquit, *ipſe*, nempe Bonifacius, *fecerat proceſſus contra Regem Franciæ, ad quietandum ipſum, non valentem obtinere quod cupiebat iniuſtum, declarauit & firmauit decreto concilium, quod quacumque de cauſa Rex offendiſſet Bonifacium Papam ſeu eccleſiam, nullo vnquam tempore poſſet ipſi Regi, vel eius filijs & heredibus aliquid damni inferri vel pœna*, ita, quod iam ante ſanxerat Clemens, a concilio repetitum eſt.

Data Philippo Regi venia.

17 Vt deterſa eſt a Bonifacio (pro quo nunc eruditam apologiam typis mandat Ioannes Rubeus monachus Benedictinus) omnis hæreſeos ſuſpicio & macula a Viennenſi concilio, ita ab eodem damnati ſunt nonnullorum impuriſſimorum hypocritarum, qui Germaniam ſuo veneno infecerant, fœdiſſimi errores, qui adeo cum omni ratione atque honeſtate pugnant, vt mirum ſit homines in tantam veſaniam actos, vt colerent vitia ſanctitatis ſpecie, atque humanis ſenſibus æternam metirentur felicitatem. Beguinorum & Beguardorum ijs nomen erat: an illud a peſtiferæ ſectæ auctore, an ab alia cauſa deriuatum, parum exploratum eſt, de quibus hæc Henricus Stero a: *Hic Papa ſectam Begardorum & Begardarum hæreticorum vtriuſque ſexus reprobauit, qui Alemanniam * in plures prouincias peruerſis dogmatibus ſuis infecerant: dixerunt enim inter cætera, hominem eundo de virtute in virtutem perfectiorem Chriſto poſſe fieri et impeccabilem: negauere etiam ſe ſubeſſe prælatis & ſummo Pontifici*. Afflabant alia venena ſimplicioribus, erroreſque diſſeminabant, quos recenſet Clemens ac damnat in apoſtolica conſtitutione in concilio promulgata b; ex qua etiam Aluarus Pelagius Minorita epiſcopus Siluenſis, qui aduerſus hos hæreticos ſæpius ſcuto fidei & gladio ſpiritus ſe concertaſſe teſtatur, eoſdem errores enumerat confutatque, eductis in aciem diuinis oraculis & ſanctorum patrum auctoritatibus: cuius narratio & doctrina etſi prolixior afferenda viſa eſt, cum is teſtis fide digniſſimus ſit, atque impietas pure detecta ob ſui horrorem minus noceat, & vt videant nouatores, quos habuerint anteſignanos: *Vnus*, inquit c, *error eorum eſt: homo in præſenti vita tantum & talem gradum perfectionis poteſt acquirere, quod redditur penitus impeccabilis & amplius in gratia proficere non valebit; nam, vt dicunt, ſi quis poſſet ſemper proficere, poſſet aliquis Chriſto perfectior inueniri. Iſti moueri videntur ex auctoritate Ioannis in ep. 1. cap. III. ibi: Omnis, qui natus eſt ex Deo peccatum non facit, de pœni. di. II. §. Opponitur verſ. item ſecundum hanc. Sed Hieronymus contra Iouinianum prædictæ auctoritati reſpondet, probans omnem hominem in hac vita poſſe peccare & peccato eſſe ſubiectum, multis hoc probans exemplis. Iſte etiam error ab illo videtur trahere ortum, qui dicit nullum imputari peccatum in fide manentium, XXIV. q. III. Quidam verſ. Eunomiani. Si ad impeccabilitatem in hac vita venire poſſemus, fruſtra oraremus. Dimitte nobis debita noſtra, de pœn. d. III. De quotidianis & præ. c. Si enim verſ. ſi non peccamus, & diſt. 1. Tres autem, & de conſe. diſt. II. Iteratur, & Matth. 6. & Luc. XI. vbi Cyprianus: Quam neceſſarie autem & ſalubriter admonemur, qui peccatores ſumus, qui pro peccatis rogare compellimur: & ne quis ſibi quaſi innocens placeat, & ſe extollendo plus pereat, inſtruitur ſe peccare quotidie, dum pro peccatis quotidie iubetur orare. Item Auguſtinus de bono perſeuerantiæ: Hoc autem telo Pelagiani confodiuntur hæretici, qui audent dicere, hominem iuſtum in hac vita habere nullum omnino peccatum: & in talibus hominibus non eſt iam videre in præſenti tempore eccleſiam non habentem maculam aut rugam, ad Epheſ. v. XXI. di. Quamuis. Chryſoſtomus in homilia. Quoniam vero fidelibus hæc oratio conuenit, leges eccleſiæ docent & orationis principium, quod docet Deum patrem vocare. Qui ergo fidelibus iubet remiſſionem peccatorum petere, demonſtrat quod poſt baptiſmum contingit peccata dimitti contra Nouatianum*. Et pluribus interiectis adducit Ioannem Caſſianum in lib. collationum aduerſus impeccabilitatem ſibi affingentes & dicta Apoſtoli: *Quod nolo malum hoc ago*; &: *Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? ad Rom. VII. & XXXII. q. V. Si Paulus, & de conſec. di. IV. c. II. & illud Rom. VII. Video aliam legem repugnantem legi mentis meæ*. Tum iſtud: *Sydera ipſa non ſunt munda in conſpectu eius*. Subdit: *Noſtra tranſlatio habet Cæli non mundi: Iob XV.*

a Henr. Stero Altahenſ. an 1311. Graſſantur in Germania. * per Eorum hæreſes.

b Cle. Ad noſtrum de hæret.

c Aluar. Pel. ep. Sil. de planct. eccl. lib. 2. c 52. Io. Turre c. de eccl. p. 2. l. 4. c. 36. S. Ant. 3. p. tit. 21 c. 3. §. 2. Bin. in not. ad conc. Vien.

Fingunt ſe impeccabiles. Inſana erroris probatio.

Alia petita ex figmento, peccata fide non imputari.

Confutatur ea conficta impeccabilitas.

Quia etiam dicunt dicti Begardi, quod tantū poteſt homo creſcere in gratia in hac vita, quod amplius creſcere non valebit, falſum eſſe non dubium eſt, quia ſcriptum eſt in pſalmo LXXXIII. & de pœni. di. II. Dum ſanctam: Ibunt de virtute in virtutem, vſquequo, videatur Deus deorum in Sion; id eſt in gloria ſempiterna, vbi Dominum ſpeculabimur facie ad faciem. Ioan. cap. XVII. contra etiam verbum Ambroſij in ſermone reſurrectionis de ſanctis dicentis: Quis enim in hac vita tam mundus, qui amplius mundari non poſſit, magis magiſque mundandus non ſit? & ſequitur poſt: Vt tanto ſint fœcundiores; quanto fuerint mundiores. Et contra hoc etiam eſt illud Apoc. cap. vltimo: Et qui iuſtus eſt iuſtificetur adhuc XLVII. di. Quantumlibet; & illud Salomonis prouerb. IV. Iuſtorum ſemita quaſi lux ſplendens procedit & creſcit vſque in perfectum diem, de pœn. d. II. Iuſtorum ſemita, poſt c. Non reuertebantur; vocat autem perfectum diem, ſcilicet gloria ſempiterna. Et infra: *Quis in hac vita ad tantum gradum perfectionis peruenit, ad quantum peruenit mater Dei? & tamen ſemper in ea creuit gratia & meritum vſque ad mortem, quia ſemper gratia vtebatur recte & virtuoſe viuendo: & credo, ſalua eccleſia veritate, quod ſi domina centum millibus annorum vixiſſet in hac vita, in fine illorum dierum perfectior extitiſſet, quia nulla creatura ſic eſt plena gratia, quin amplius repleri valeat, excepto illo homine in Chriſto Deo vnito, qui ab inſtanti conceptionis omnibus chariſmatibus diuinis & Spiritu ſancto pleniſſime plenus fuit, quia non fuit ſibi datus Spiritus ad menſuram Io. III. & ibi: De plenitudine eius omnes accepimus Io. 1. & ibi: plenum gratiæ & veritatis*. Et multis interiectis de plenitudine gratiarum in Chriſto, ſubdit: *Hi ergo miſeri Begardi, qui ſe iuſtificant & plenitudinem Spiritus ſancti ſe habere credunt, ſimiles alijs hæreticis ſunt, & de eadem infecta ſtirpe deſcendunt,*

An ſit terminus vltra quem augeri gratia quis nō poſſit.

Probatur non dari terminū huiuſmodi.

Demonſtratur exemplo Virginis & theſauro infinito diuinæ gratiæ.

Begardi plenitudine Spiritus ſancti ſe potiri iactabant.

qui Cataphrygij dicuntur, de quibus xxiv. q. iii. Quidam. verſ. Cataphrygijs: mundos enim ſe facientes, immundiſſimi ſunt; immundus eſt enim apud Deum omnis, qui exaltat cor ſuum, de pœn. di. ii. Si enim, ille enim vere eſt immundus qui ſe videt mundum, & ille mundus qui ſe videt immundum. Et infra: Iſaias cum vidit Dominum exercituum, tunc ſe immundum vidit, & dixit: Væ mihi quia vir labijs pollutus ego ſum & vidi Dominum exercituum Iſai. vi. Iſti ergo miſeri Beguardi, ſicut dicit Gregorius, quo peccatores ſe eſſe non credunt, eo deteriores peccatores fiunt xlv. di. Vera iuſtitia, &c.

Infelix eorum ſtatus.

Dānarunt ieiunia & orandi laborem.

Secundus error Begardorum eſt, quod ieiunare non oportet hominem vel orare poſtquam gradum vltimum perfectionis fuerit aſſecutus, quia tunc ſenſualitas eſt ita perfecte ſpiritui & rationi ſubiecta, quod poteſt homo libere corpori concedere quidquid placet. Sed iſte error fundatus in errore ſpiritus libertatis (de eo ſuperiori anno a Clemente confutato plura dicta ſunt) facile extirpatur, ſi veritas attendatur: nam certum eſt, quod quamdiu quiſque in hac vita eſt, quantumcumque perfectus ſit, caro contra ſpiritum concupiſcit. Galat. v. & Rom. vii. Video autem aliam legem in membris meis, &c. & iterum ibi: Non enim quod volo bonum hoc facio & c. xxxii. q. v. Si Paulus. Ergo ſemper neceſſaria eſt abſtinentia & ieiunium impetum carnis refrænans, vnde i. Corinth. ix. Caſtigo corpus meum, &c. etiam ii. Corinth. xi. In ieiunijs multis & vigilijs multis; vnde Bernardus: Velis nolis intra fines tuos habitat Iebuſæus. Nonnulliſque interiectis de duobus huiuſmodi hypocritis Minoritis hoc narrat: Vidi duos fratres noſtros ſanctitatis nimiæ famam habentes, dicentes ſe guſtum in comedendo perdidiſſe, & in cibis ſaporem non inuenire: qui tamen re vera ſemota hypocriſi plus de bono vino, quam de malo bibebant, & pro eis ſpecialiter quærebatur & emebatur; & qui plus de bona coquina, carnibus & piſcibus & fructibus, quam de malis: immo nec communibus contenti erant, ſed ſpecialia quærebant & habebant, facta verbis contraria oſtendentes, in verbis mendacibus gloriantes. Vere malus ſpiritus eſt ſpiritus gaſtrimargiæ & periculoſus, quia ianua vitiorum. Et infra: Iſti etiam Beguardi tacite in alium errorem videntur incidere Iouinianiſtarum, nullum diſcrimen facientes inter abſtinentes & laute epulantes, xxiv. q. iii. Quidam verſic. Iouinianiſtæ. Et ideo non dicant quidam: Perfecti ſumus, dimittamus abſtinentias & ieiunia, & teneamus vitam communem aliorum, quia gulam vicimus. Vere tales non victores gulæ, ſed victi a gula ſunt, quia etſi quod intrat per os non coinquinat hominem, vt Matth. xv. & omnis creatura Dei bona eſt, & nihil reijciendum, quod cum gratiarum actione recipitur, i. ad Timoth. iv. & quod dictum eſt Petro: Quod Deus purificauit, tu ne commune dixeris, act. x. ab omni tamen ſpecie mala & occaſione abſtinendum eſt, i. ad Theſſal. vlt. extr. de Simon. Audiuimus. Et iterum Paulus i. ad Cor. ix. Qui in agone contendit, ab omnibus ſe abſtinet. Et quis eſt iſte elatus, qui ſe agonem iſtum credat viciſſe? cum vas electionis dicat ad Rom. vii. Quis me liberabit de corpore mortis huius, xxxii. q. v. Si Paulus. Et infra.

Confutantur ex Apoſtolo.

Duorum hypocritarum fraudes.

Argumēta lenocinantium carni.

Refelluntur.

Iſti miſeri Beguardi quomodo ſibi ſint contrarij, attendat quiſque fidelis. Dicunt ſe continue orare & debere orare, & ideo non poſſunt nec debent manibus laborare: & ijdem dicunt, quod perfectus vir orare non tenetur. Vere Deo & ſibi contrarij ſunt, & ideo non ſunt audiendi xiii. q. ii. Quam præpoſterum xxiii. q. vii. Quod autem extr. de appell. Solicitudinem in fi. vbi de hoc. Mendaces ſunt, & de ſpiritu libertatis carnalis ſunt, quia quanto quis perfectior, tanto cogente Spiritu ſancto, vt ita loquar, orationaliter, & ad Deum mente & corpore deuotior & illuminatior. Et infra: Iſti etiam dicentes ſibi licere concedere corpori quidquid placet, non viderunt textum eos expreſſe confundentem iv. di. Denique in fi. vbi dicitur: Vinum ergo ita bibere permittitur, vt ebrietatem omnino fugiamus; alioquin reſtat, vt & omnia quæ corporibus libent, ſimiliter faciamus, vnde & Alexander ad Didymum: Ea quæ voluntas ſibi vendicat honeſtate, plerumque negamus admittere: dedit nobis multas natura blanditias, quas plerumque virtus cohibet.

Beguardi orare ſēper aiunt, & orandū negant.

Indulgēt omnia cōcupiſcentiæ.

Coercendam eſſe demonſtratur.

Tertius error Beguardorum eſt, quia dicunt, quod illi qui ſunt in prædicto gradu perfectionis & ſpiritu libertatis, non ſunt humanæ ſubiecti obedientiæ. Contra iſtum errorem extra. de renunt. Niſi de §. Sed dices de reg. licet, de elect. Generali §. Illos l. vi. & quia eccleſia iſta ordinata ad inſtar eccleſiæ triumphantis, vbi eſt vnus monarcha, cui omnes obediunt, apocal. xxi. exod. xxv. in fine extr. de ſent. exc. c. i. in Clem. de elect. Significaſti. Nec ad aliqua præcepta eccleſiæ obligantur, quia, vt dicūt, vbi Spiritus Domini ibi libertas, Gal. v. xix. q. ii. Duæ. ii. Cor. iii. Et infra: Quod autem iſte ſit error, patet per teſtamentum vetus & nouum: in lege enim veteri præcipiuntur occidi, qui imperio ſacerdotis, vel principis, vel parentum inobedientes ſunt. De primo deut. xvii. Qui ſuperbierit nolens obedire ſacerdotis imperio morietur, extr. Qui fi. ſint legit. Per venerabilem §. Rationibus. Et infra: Præterea conſtat, quod Chriſtus voluit eſſe loco ſui *, & vicem eius gerere Matth. x. & Luc. x. Qui vos audit, me audit, &c. Et: Qui vos recepit, me recepit xxi. diſt. In nouo teſtam. & viii. q. i. Qui vos ſpernit. Obediendum ergo fuit Apoſtolis ſicut Chriſto tamquam eius vicarijs, maxime Petro primo & præcipuo, vt pra. c. In nouo. A ſimili & eorum ſucceſſoribus obediendum eſt, vnde ſi quis diceret, obediendum Chriſto, ſed non eius vicarijs, Ergo Chriſtus non ſufficienter eccleſiæ prouidiſſet, poſtquam cœlos aſcendit, quod falſum eſt, extra de homicid. Pro humani li. vi. vbi de hoc: non enim remanſit eccleſia ſine capite loco Chriſti, vt ibi, quia corpus Chriſti myſticum eccleſia eſt, xxiii. q. v. De Liguribus; quod ſine capite non eſt extr. de off. ord. Quoniam in plerīſque. Si quis autem diceret obediendum eſſe bonis prælatis, non malis, falſum diceret contra illud Matth. xxiii. Supra cathedram Moyſi, &c. i. q. i. Non quales xix. diſt. Secundum & i. Petr. ii. Serui ſubditi eſtote, &c. non tantum bonis, ſed etiam diſcolis xi. q. iii. Iulianus xxiii. q. i. Quid culpatur. Si enim tantum bonis eſſet obediendum, iuriſdictio eccleſiæ nihil haberet certitudinis, neſciretur enim quis eſſet bonus vel malus, eccleſ. ix Neſcit homo vtrum amore vel odio ſit dignus. Item iuriſdictio eccleſiæ nihil haberet ſtabilitatis, ille enim qui eſt bonus in momento fit malus, & e conuerſo; quia ſecundum Iob. xiv. mutatur homo, & nunquam in eodem ſtatu permanet, de con. di. v. Ne tales. Præterea ſicut pictor fœdus facit pulchram imaginem, ſic malus prælatus bonum præceptum: ſi autem præcipiat quod malum eſt, vt peccatum, obediendum non eſt; vnde Auguſtinus ſupra illud Rom. xiii. Qui poteſtati reſiſtunt, ipſi damnationem acquirunt; Si ille iubeat quod non debet facere, hic ſane contemne pote-

Excuſſum ab his humanç obedientiæ iugum.

Spreta eccleſiæ præcepta.

Arguuntur erroris ex veteri teſtamento, & ex nouo.

** Apoſtolos*

Obiectio an ſit obediendum nefario præſuli.

Probatur obediendum.

Diſtinguitur de præcepto impio, quod ſpernendum.

poteſtatem timendo poteſtatem maiorem. Et infra:

Fundamẽtum erroris Begard conuellitur. Præcepta eccleſiæ eſſe ſancta oſtenduntur.

Quod vero dicunt dicti Begardi, quod poſtquam perfectus eſt quis, ad nulla præcepta eccleſiæ obligatur; certum eſt eſſe erroneum manifeſte ſicut apparet XIV. *q.* 1. *Quod præcipitur. Item canones ab eccleſia editi Spiritu ſancto dictante editi ſunt* XXV. *c.* 1. *Violatores* II. *ad Timoth.* III. *ibi: Omnis ſcriptura diuinitus inſpirata, &c. Et* II. *Pet.* 1. *c. in fi. ibi: Sed Spiritu ſancto inſpirati locuti ſunt ſancti Dei homines. Ergo quilibet eſt obligatus ad eos ſeruandos ſicut præcepta Dei. Ad hoc* XXV. *q.* 1. *Nulli fas, & c. Prima ſalus, & c. Generali decreto.* Et infra: *Quia Deus per eccleſiam nobis loquitur ſecundum illud Matth.* x. *Non enim vos eſtis qui loquimini, ſed Spiritus Patris veſtri, qui loquitur in vobis; & Hierem.* 1. *Ego ero in ore tuo, & ſi ſeparaueris pretioſum a vili, quaſi os meum eris, Hier.* XV.

Begard. argumẽta pro laxando libidinis fræno.

Rurſus quod dicunt Begardi & allegant pro ſe verbum Pauli II. *ad Cor.* III. *Vbi Spiritus Domini, ibi libertas; & Galat.* V. *ibi: Quia ſi Spiritu Dei ducimini, non eſtis ſub lege, &* XIX. *q.* II. *Duæ ſunt. Sed ipſi cæci & carnales æquiuocant libertatem, iſti enim carnales totaliter, qui ſunt proprie de illis hæreticis de ſpiritu libertatis, de peccato ſibi conſcientiam non faciunt; dicunt enim: Modo eſt tempus tertium Spiritus ſancti; diſtinguunt enim totum tempus a creatione mundi vſque ad conſummationem ſeculi in tria tempora, & dicunt quod primum tempus creationis vſque ad Chriſtum fuit tempus Patris, ſecundum tempus ab incarnatione Chriſti vſque ad aduentum Spiritus ſancti, fuit tempus Filij & tempus redemptionis,*

Fundamẽtum eorũ impium.

a miſſione Spiritus ſancti vſque ad finem mundi eſt tempus Spiritus ſancti & tempus libertatis ad faciendum quidquid homini libet, nec reputant hic aliquid malum eſſe. Sed iſte error eorum eſt periculoſior omnium, quia alium errorem includit, qui ab antiquis hæreticis originem traxit, & in iſtis temporibus nouiſſime propinquis perditionis filio antichriſto multum inualuit & inualeſcit & inualeſcet.

Begardi cuiuſdam de inferno & paradiſo ſententia.

Vnus enim ex eis dixit, non eſt diu, qui erat ex epiſcopatu Tudertino, ſicut fuit probatum per teſtes me ibi exiſtente, quod nihil aliud erat infernus, niſi non facere propriam voluntatem; & paradiſus non erat aliud, niſi facere in omnibus propriam voluntatem, & vti in omnibus propria libertate.

Secta libertatis ſpiritus.

De peccato ergo aliquo conſcientiam aliquam ſibi non faciunt, maxime de peccato carnis, ſicut patet extr. de hæret. Ad noſtrum, in VII. *errore, & dicam infra in* §. *ſeptimo: propter quod omnes ſunt immundi, ſicut manifeſtum eſt per eorum proprias confeſſiones & fideles atteſtationes habitas in diebus meis, maxime in partibus Lombardiæ, & in prouincia ducatana, quæ eſt prouincia B. Franciſci.*

Quis eius auctor fuerit.

Caput autem iſtius ſectæ ſpiritus libertatis iſtis temporibus fuit Dulcinus Lombardus, qui fuit combuſtus cum quadam ſua meretrice in Lombardia prope Vercellenſem ciuitatem.

Dulcinus ſectæ illius inſtaurator. * al. Segnerellum

Fuiſſe inſtauratorem ſectæ illius & propagatorem Dulcinum, magiſtrum autem habuiſſe Segarellum * Parmenſem pſeudomonachum, qui legem ſpiritus antiquaturam Chriſti euangelium vaticinatus fuerat, atque ad confirmandam hæreſim plura ex abbatis Ioachimi ſcriptis detorſerat, ex quo etiam Petrus Ioannis Oliui ſua deliria mutuatus ſit, ſuperiori anno ex Guidone a Elnenſi epiſcopo, Eymerico b & Ioanne Card. Turrecremata c obſeruatum eſt. Ex quo facile colligas hoſce Bizochos, Beguardos, pſeudoapoſtolos, Dulciniſtas ſeu Libertinos, & alios plura fuiſſe vnius hydræ capita ex eodem tempe Vualdenſis impietatis monſtro progerminaſſe; quamuis ſingulares quiq; errores confinxerint. Pergit Aluarus.

a Guid Sũ. de hæreſ. b Eym. 2. p. directo q. 12. c Turr. Sũ p. 2. l. 4. c. 37.

Iſti ſunt quos litera ſacræ ſcripturæ occidit II. *Corinth.* III. *male & carnaliter per eos intellecta, & ſpiritus, cuius libertatem alegant, non viuificat, quia ad literam intelligere volunt verba ſcripturæ de libertate loquentia ad ſuas fœditates nefarias confouendas.*

Reſpondetur ad argum. Begard. Duplicis ſeruitutis deſtinctio

Et infra: *Circa iſtum errorem ſciendum eſt, quod duplex ſeruitus in ſcriptura inuenitur. Vna eſt ſeruitus legis, quæ ex timore pœnæ operatur, de qua Galat.* V. *in fine: Itaque fratres iam non ſumus filij ancillæ, ſed liberæ. Eſt alia ſeruitus peccati, de qua Io.* VIII. *dicit Dominus: Qui facit peccatum, ſeruus eſt peccati; & Matth.* VI. *non poteſtis ſeruire Deo & mammonæ; quicumque enim paſſioni obedit, ſeruus eſt paſſionis, quia cum gratia præcedente poteſt homo paſſionibus dominari & ſubijcere obedientiæ rationis;*

Seruitus appetitus libertatẽ conſtituit

unde geneſ. IV. *Sub te erit appetitus tuus, & tu dominaberis illius; & act.* XX. *Non facio animam meam, id eſt animalitatem, id eſt ſenſualitatem, de qua extr. de hæreticis ad noſtrum in Clement. pretioſiorem quam me, ſcilicet rationem & intellectum; quaſi dicat: Poſſum per rationem ſenſualitati dominari.*

Quæ vera libertas ſit.

Vera ergo & prima libertas eſt ſecundum Auguſtinum, carere criminibus: verus liber, quem Dei Filius libertauit pſ. XXXVII. *quia inter mortuos, ſcilicet peccato, liber, Chriſtus a peccato liberos facit, quod peccatum ipſe portauit ſuper lignum crucis* 1. *Petr.* II. *Vt peccatis mortui iuſtitiæ viuamus; & liberando nos a peccato, ſeruos fecit iuſtitiæ & virtutis. Serui eramus cupiditatis, liberati ſerui efficimur charitatis.*

De ea Auguſtini ſẽtentia.

Non ergo, vt dicit Auguſtinus in dicta homilia, dicat Chriſtianus: Liber ſum, in libertatem vocatus ſum: ſeruus eram, ſed redemptus ſum & in ipſa redemptione liber factus ſum: faciam quod volo, nemo me probibeat a voluntate mea, ſi liber ſum. Sed ſi iſta voluntate & libertate peccatum facis, ſeruus es peccati: Noli *ergo libertate vti ad peccandum libere, ſed vtere ad non peccandum, eris enim voluntas tua libera ſi fuerit pia; eris liber ſi fueris ſeruus, liber peccati, ſeruus iuſtitiæ, dicente Apoſtolo ad* Rom. VI. *Cum ſerui eſſetis, &c. Et infra: Quia ergo ſpirituales quantum eſt poſſibile peccata cauent, non ſunt ſub lege puniente ſcelera, ſed ſub gratia eos vt virtuoſos coronante.*

Explanatio verborum Ap. circa libertatem iuſti.

Sic etiam intelligitur illud Apoſtoli 1. *Timoth.* 1. *Iuſto non eſt lex poſita, & Galat.* V. *Quia ſi ſpiritu* Dei *ducimini, non eſtis ſub lege; id eſt ſub timore legis, quia ſicut dicitur* Gala. III. *lex poſita eſt contra tranſgreſſionem prohibendam & etiam puniendam: iuſtus vero potius ſeruit amore iuſtitiæ, quam timore pœnæ; vnde ſuper prædicto verbo, Iuſto non eſt lex poſita, dicit Bernardus: Alia eſt lex promulgata a ſpiritu ſeruitutis in timore, alia a Spiritu libertatis data in ſuauitate; nec ſub illa coguntur filij, nec ſine iſta viuere patiuntur. Vis audire, quia iuſtis non eſt lex poſita? Non accepiſtis, ait, ſpiritum ſeruitutis iterum in timore, Ro.* VIII. *Vis audire, quod ſine charitatis lege non ſunt? Sed accepiſtis, inquit, Spiritum adoptionis filiorum Dei,* XXIII. *q.* IV. §. *Ex ijs.*

An illi poſita lex.

Aperte non dicitur, iuſti non habent legem, aut iuſti ſunt ſine lege; ſed iuſtis non eſt poſita lex, hoc eſt non tanquam inuitis poſita, ſed voluntarijs, eo liberaliter data, quo ſuauiter inſpirata, quia ipſi habentes legem naturalem & euangelicam in cordibus eorum ſcriptam, Rom. II. *præcepta Domini & conſilia obſeruant.*

S Agathæ ſententia.

Et infra: *Vnde dicebat ſancta Agatha: Summa ingenuitas hæc eſt, in qua Chriſti ſeruitus comprobatur, &c.* Plura adduntur in hanc ſententiam, ex

qui-

quibus confirmatur Apoſtoli oraculũ: *Vbi Spiritus Domini, ibi libertas*; & vbi ſpiritus Domini non eſt, ibi infelicíſſima ſeruitus, quamuis libertatis inuolucro ſubornata. Tum ſubdit auctor.

Begardi ſerui concupiſcentiæ fuerũt

Begardi ergo iſti, contra quos ſuperius diſputaui, redeant ad Spiritum Domini, & non carnis, ſi veram habere deſiderant libertatem: ſed ſpiritu fornicationis decepti ſunt ipſi & eorũ conſimiles, ſicut expreſſe dicitur Oſeæ V I. *Spiritus fornicationis in medio eorum, & Dominum non cognouerunt; quia ſicut experti ſumus his temporibus, finis talis ſpiritus libertatis, qui hodie currit, caro eſt & non ſpiritus. Tempore meo in prouincia B. Franciſci multi ſeculares & fratres Minores pro iſto carnali ſpiritu libertatis per inquiſitores hæreticæ prauitatis incarcerati fuerunt: inter quos fuit quidem frater noſter, qui propter perfectionem, quam oſtentabat, apoſtolus dicebatur, qui ibi caput fuit iſtius erroris; qui, cum eſſem nouitius & conſulerem eum, credens eum virum perfectum, ſuper quadam mea tribulatione ſubridens dixit mihi, quod ipſe tribulari non poterat. Quod verbum non intelligens, ipſum mirabilem hominem reputaui: ſed cum captus eſſet pro iſto ſpiritu libertatis, intellexi verbum ſuum occultum, quod ideo non poterat tribulari, quia faciebat quidquid ſibi caro & ſenſualitas ſuggerebat, ſeruus carnis, liber a iuſtitia. Iſte in carcere fratrum mortuus fuit Florentiæ, ſi vere pœnitens, neſcio. Tales valde ſpirituales videbantur, in lucis angelum transformati* I I. *Cor.* X I.

Multi Minoritæ hac hæreſi infecti. De quodã Begard. Minorit. qui Apoſtoli nomen traxerat.

Begardor. error circa viſionẽ beatificã.

Quartus error iſtorum Begardorum eſt, quod homo poteſt finalem beatitudinem ſecundum omnem gradum perfectionis in præſenti vita conſequi, ſicut eam in vita obtinebit beata. Error iſte, nullum colorem habens a ſcriptura diuina, deſtruitur expreſſe a Domino, cum dicit Matth. X I. *Amen dico vobis, non ſurrexit inter natos mulierum maior Ioanne Baptiſta: qui autem minor eſt in regno cælorum, maior eſt illo; vbi Auguſtinus: Regnum cælorum appellauit hic, quod nondum accepimus, de quo in fine dicturus eſt Matth.* X X V. *Venite benedicti Patris mei, percipite regnum; quia ibi ſunt angeli, quorum minor maior eſt quolibet iuſto portante corpus, quod corrumpitur & aggrauat animam; & deprimit terrena inhabitatio ſenſum multa cogitantem, ſap.* I X. *Item ibi Hieronymus: nos autem ſimpliciter intelligamus, quod omnis ſanctus, qui iam eſt cum Domino, maior ſit illo, qui adhuc conſiſtit in prælio: aliud eſt enim coronam victoriæ poſſidere, aliud adhuc in acie dimicare*. Non poteſt ergo clarius, quam per *hæc verba textus & Auguſtini & Hieronymi tolli iſte error, quia cum Ioannes perfectiſſimus eſſet, etiam ab vtero Spiritu ſancto repletus, Luc.* I. *non tamen beatitudinem minimi beati in patria potuit attingere*. Et infra: *Præterea ſecundum Apoſtolum* I. ad Cor. X I I I. *Videmus nunc per ſpeculum & in ænigmate, id eſt in obſcuritate: ænigma eſt veſtigium Trinitatis in creaturis*, Rom. I. *Inuiſibilia enim ipſius a creatura mundi per ea, quæ facta ſunt intellecta conſpiciuntur, alia glo. id eſt in hac vita, tunc ſcilicet in patria facie ad faciem; ſed ſecundum Gregorium etiam ipſa Dei cognitio amor eſt, qui autem clarius videt, purius diligit quem purius cognoſcit. Merces autem ſecundum Auguſtinum tota viſio eſt, Io.* X V I I. *Hæc eſt autem vita æterna, vt cognoſcant te verum Deum, & quem miſiſti Ieſum Chriſtum. Nunquam ergo tali beatitudine poteſt perfrui & tanta, qui in ænigmate Deum videt, ſicut qui facie ad faciem; vnde Dominus ad Moyſem exod.* X X I I I. *Poſteriora mea videbis, ſcilicet in hac vita, id eſt in ænigmate me cognoſcet, quia qui retro ſtat non plene hominem cognoſcit, &c.* Plura non addimus, cum inferius mota in eccleſia de viſione beatifica animarum ſeparatarum controuerſia a nobis ampliſſime hæc illuſtranda ſint. Pergit Aluarus.

Refellitur ex diuinis oraculis.

Probatur ſperari viſionem beatificã in cælo.

Non conferri in hac vita mortali.

Error circa felicitatem creaturæ intellectualis.

Quintus error iſtorum Begardorum eſt, quod qualibet intellectualis natura ſeipſa naturaliter eſt beata, quodque anima non indiget lumine gloriæ ipſam eleuante ad Deum videndum, & eo beate fruendum. Error autem iſte connexus eſt illi alteri errori Pelagianorum, de quo X X I V. *q.* I I I. *Quidã verſ. Pelagiani, dicentium ſufficere volũtatem hominis ſine aliqua gratia ad adimplenda iuſta diuina, contra illud Ioannis* X V. *Sine me nihil poteſtis facere*. Et infra: *Si autem iſti Begardi intelligunt de natura intellectuali angelica, quod ſeipſa naturaliter eſt beata, falſum eſt, quia nullus naturaliter eſt bonus eſſentialiter & beatus, niſi ſolus Deus, qui eſſentialiter & originaliter & perfecte & effectiue & naturaliter eſt beatus. Ioan.* X. Ego *ſum paſtor bonus, & Matth.* X I X. *illud Marc.* X. *Luc.* X V I I I. *Quid me interrogas de bono? vnus eſt bonus Deus; vbi Origenes: Quando enim declinamus a malo & facimus bonum, quantum ad comparationem cæterorum hominum dicitur bonum quod facimus; quantum autem ad veritatem, ſecundum quod hic dicitur: Vnus eſt bonus; bonum noſtrum non eſt bonum: beatus autem quiſque eſſe non poteſt, niſi ſit bonus; vnde Boethius: Beatitudo eſt ſtatus omnium bonorum aggregatione perfectus: eſt autem Deus ſolus eſſentialiter bonus, quia bonitas ſua eſt ſua eſſentia. Originaliter, quia bonitatem ſuam non habet ab alio, ſed a ſeipſo; quia ipſe non eſt ab alio, ſed a ſe, vnde pſal.* C I. *Tu autem idem ipſe es.* Perfecte: *quia nil mali, vel defectus, aut diminutionis conſiſtit in illo. Effectiue, quia omne bonum deriuatur ab eo, cum ſit ipſe fons indeficiens omnis boni, de pœn. d.* I. §. *Hoc idem Iaco.* I. *Omne datum, &c. Naturaliter, quia natura eius ſumme & plus quam poteſt intelligi bona incommutabiliter, & incorrupta. Nulla autem creatura poteſt habere, nec habet quinque prædictas bonitatis conditiones, etiam angelica creatura, nedum humana*. Et infra: *Cæterum quod dicunt ſecundario in iſto errore, quod anima non indiget lumine gloriæ, ipſam eleuante ad Deum videndum & eo beate fruendum; falſum eſt & contra illud expreſſe pſal.* X X V. *Et in lumine tuo, ſcilicet Filij, ergo non noſtro, videbimus lumen, ſcilicet* Patris. *Præterea eſto quod anima habeat lumen gratiæ, non tamen habet lumen gloriæ, quia tunc lumine gloriæ non egeret*.

Probatur ſeipſa felicem non eſſe.

Hæc dignitas ſoli Deo reſeruata.

Lumen gloriæ animæ ad viſionẽ Dei neceſſarium.

Sextus error iſtorum Begardorum eſt, quod ſe exercere in actibus virtutum eſt hominis imperfecti, & perfecta anima licentiat a ſe virtutes. Iſtum errorem, qui etiam ſurgit de ſpiritu libertatis, reprobat & confundit tota vita Chriſti & ſanctorum omnium perfectorum, qui ſe in actibus virtuoſis continue exercitarunt. Et infra: *Item Apoſtolus* I. *ad Timoth.* I V. *hortatur Timotheum virum perfectum ad exercitium virtutis, dicens: Exerce teipſum ad pietatem, &c.* X L I I. *in fin. in eod. cap. Vt profectus tuus manifeſtus ſit omnibus. Nunquid Paulus perfectus erat? qui dicebat ad Philipp* I V. *Quæcumque ſunt vera, quæcumque pudica, quæcumque iuſta, quæcumque amabilia, quæcumque bonæ famæ: ſi qua virtus, ſi qua laus diſciplinæ hæc cogitate, quæ accepiſtis, & audiſtis, & vidiſtis in me, &c. Quis enim ſcit ſe eſſe perfectum, vt licentiare poſſit virtutum actus? certe nullus*, I. *Cor.* I V. *de pœn. d.* I I. *Si enim inquit, verſ. nos autem*

Inſana & pugnans Begardorum aſſertio.

Probatur ſpectare ad perfectos virtutum opera.

iux-

Digitized by Google

iuxta, & di. III. *Adhuc inſtant ad fin. & de purg. can. c. fi.* Miratur virtutes in otio. *Item quomodo licentiari poteſt virtus, quia neceſſe eſt, ſi virtus eſt, quod ſit in habitu aut in actu, nec cum eſt in actu habitus eius perditur? Unde Auguſtinus de bono coniugali: Virtutes animi aliquando in opere manifeſtantur, aliquando in habitu latent: ſi autem non eſt in habitu nec in actu, virtus non eſt, nam virtus eſt habitus mentis bene conſtituta.* Et infra: *Item quomodo poteſt fieri quod virtus poſſit licentiari, quin deſinat eſſe virtus? quia aut virtus exercebitur interius per deſideria illius virtutis & cogitationes & meditationes ſanctas, aut exterius per opera bona. Si neutro iſtorum modorum, virtutis nomen amittit, & ſine virtute remanet anima; virtutes enim ſunt velamina animæ, de pœn. d.* II. *Sapiens nunquam inanit eſt ſub §. Romanos, & c. Ut cognouerunt, & c. Illa anima, & c. Similem. Quomodo ergo imago Dei & ſimilitudo eſt in anima licentiante virtutes? non Dei imago, ſed diaboli eſt, virtute vacua, & vitio ſuccedentis, &c.*

Spurca Begardorũ axiomata. *Septimus error Begardorum eſt, quod oſculum mulieris, cum ad hoc non inclinet natura, eſt mortale peccatum; actus autem carnalis, cum ad hoc natura inclinet, peccatum non eſt, maxime cum tentatur exercens.* At contra Aluarus: *Oſcula, amplexus, & tactus non ſunt mortalia* Quando oſcula ſint peccatũ & quando non. *nec venialia de ſe, cum poſſint fieri bona intentione, ut pro pace danda, vel ratione conſuetudinis, maxime inter conſaguineos iuxta mores prouincialium.* Et infra: *Si vero oſculum detur ex libidinoſo animo, vel tactus fiat, mortale eſt, quia etiam nõ ſolum tactu ſed aſpectu & affectu, etiam ſine aſpectu appetit & appetitur cõcupiſcientia mulierum, Matth.* V. XXXII. *q.* V. *Nec ſolo, & c. Qui viderit.* Et infra: *Item inclinatio naturæ vel non inclinatio non facit peccatum, ſed peruerſa voluntas & inordinata, commutans bonum incommutabile in commutabile, & præponens delectationem creaturæ Creatori, quod eſt peccare ſecundum Auguſtinum; & quia inclinatio non cogit peccare, quia tunc non eſſet peccatum.* XV. *q.* I. §. I. *Sed: & ſi natura inclinet, maxime ad peccatum carnis, non minus peccans ſuo arbitrio noxius eſt, de pœn. di.* II. *Si enim, verſic. liberi arbitrij poſt* IIII. *column.* Vetitam fornicationem oſtẽdit. *Quia vero dicunt iſti animales Begardi, quod actus carnalis non eſt peccatum, cum ad hoc natura inclinet, hoc dicunt quia ſunt de ſpiritu libertatis, ut opus exerceant carnalitatis & beſtialitatis: nam inter alia præcepta negatiua in decalogo mœchia prohibetur, cum dicit Dominus exod.* XX. *Non mœchaberis.* Et infra: *Item Apoſtolus* I. *ad Theſſalon.* IV. *ibi: Ut abſtineatis vos a fornicatione. Item Apoſtolus ad Galat.* V. *præmiſſa fornicatione ait: Qui autem talia agunt, regnum Dei non poſſidebunt. Ad idem Tobiæ.* IV. *Attende tibi ab omni fornicatione, & præter uxorem tuam non patiaris crimen ſcire; crimen autem mortale importat.* XXV. *di.* §. *Criminis* LXXXI. *di. c.* I *extr. de pœni & remiſ. Deus. Item deuteron.* XVIII. *Non erit tibi meretrix.* I. *Cor.* VI. *Fugite fornicationem, &c.*

Hæreſis contra dignitatem Euchariſtiæ. *Octauus error* Begardorum *eſt, quia dicunt, quod in eleuatione corporis Ieſu Chriſti non debent aſſurgere, nec ei reuerentiam exhibere, aſſerentes quod eſſet imperfectionis eiſdem, ſi a puritate & altitudine ſuæ contemplationis tantum deſcenderent, quod circa myſterium ſeu ſacramentum Euchariſtiæ* Impietas alia aduerſus paſſionem Chriſti. *aut circa paſſionem humanitatis Chriſti aliqua cogitarent. Error autem iſte tollitur per illud, quod ſcribitur ad* Philipp. II. *Quod in nomine Ieſu omne genu flectatur, extra de immun. eccl. decr. lib.* VI. *extr. de celeb. miſſ. Sane, de conſecr. di.* II. *Nihil.* I. *q.* I. *Multi. Item Chriſtus ille panis eſt,* Demonſtratur adorandã Euchariſtiam. *de conſe. di.* II. Chriſtus panis eſt: *ſed Chriſtus dominus eſt, Io.* XIII. *Si ego Dominus & magiſter; huic autem domino genuflectendum eſt, Michea* VI. *Quid dignum offeram Domino? Curuabo genu Deo excelſo. Immo nedum corpori Chriſti, ſed etiam cum legitur euangelium, curuari, debemus de conſ. d.* I. *Apoſtolica. Item in pſal.* XCVIII. *Dominus regnauit, iraſcantur populi, ibi: Adorate ſcabellum pedum eius, quoniam ſanctum eſt; ac Chriſti humanitate exponit Auguſtinus & expreſſum de conſ. di.* II. *Acceſſerunt verſ. nemo autem illam carnem manducat, niſi prius adorauerit. Item ad Hebræos* I. *Et cum introducit primogenitum in orbem terræ, dicit: Et adorent eum omnes angeli Dei; & in pſal.* XCVI. *Adorate eum, ſcilicet Filium, omnes angeli eius, ſcilicet Patris. Item cum quilibet fidelis teneatur omni anno communicare, Io.* VI. *Niſi manducaueritis carnem filij hominis, & c. de con. di.* II. *Prima, cum cap. præced. extra de pœni. Omnis; quia & Apoſtolus ſummæ perfectionis hoc dixit Dominus: Hoc facite in meam commemorationem; Luc.* XXII. *de conſ. diſt.* II. *Iteratur & ext. de reliquijs Si Dominum in Clem. eadem ratione tenetur ipſum adorare etiam adoratione latriæ, ut probat Aug. ſupra verſ. Adorate ſcabellum pedum eius, & præ. cap. Acceſſerunt. quia caro Chriſti coniuncta diuinitati adoratur latria, in quantum in creatura, hyperdulia: de qua latria legitur & no. de conſ di.* III. *Venerabiles. Item magi procidentes adorauerunt eum, Matth.* II. *& leproſus Matth.* VIII. *ibi, Adorabat eum, ubi Origenes: Antequam peteret, adorare cœpit, cultum oſtendens; & Chryſoſtomus ſuper Matthæum: Non enim illum petebat quaſi hominem artificem, ſed adorabat, quaſi Deum; oratio autem perfecta eſt fides & confeſſio, unde leproſus fidei opus adorans impleuit: ſic opus confeſſionis implens in verbis, unde adorabat eum dicens: Domine; & ille cæcus illuminatus, Ioan.* IX. *in fine.*

Quod autem dicunt iſti maledicti, quod caderent a perfectione ſua contemplationis, ſi de carne Chriſti aut de paſſione eius aliquid cogitarent; inſanum eſt manifeſta & diabolica arrogantia, quia Hæreticorum argumentum diſſoluitur. *videndo corpus Chriſti vident Deum per fidem & diuinitatem eius, quæ coniuncta eſt carni Chriſti; unde Io.* XIV. *Qui videt me, videt & Patrem; & : Beati oculi, qui vident quæ vos videtis; Luc.* X. *& Io.* XVI. Sicut *nos unum ſumus extr. de ſumma Trin. c.* II. §. *Rurſus. Et quæ maior & purior contemplatio, quam cogitare* Deum *paſſum in carne, ad cuius memoriam eſt illud ſacramentum principaliter inſtitutum? unde Dominus: Hæc quotieſcumque feceritis, in meam commemorationem facietis, Luc.* Paſſio Chriſti pie recolenda. XXII. *de conſ. di.* II. *Iteratur, ext. de reliqu. & vener. ſanctorum.* Si Dominum, *in* Clem. *Vade.* I. *Petr.* IV. Chriſto *igitur paſſo in carne, & vos eadem cogitatione armamini; & ad Hebr.* XII, *Recogitate eum, qui talem ſuſtinuit a peccatoribus aduerſus ſemetipſum contradictionem; & c. thren.* III. *Recordare paupertatis & tranſgreſſionis meæ, abſynthij & fellis.* Sed *quomodo ei impij poſſunt contemplari diuinitatem, niſi & ibi Filium contemplentur, qui eſt una eſſentia cum* Patre? *quia eſt id quod Pater, Pater enim Filio dedit id quod eſt; unde dicit Filius Io.* X. *& extr. de ſumma Trin. c.* II. §. *Licet: Pater meus quod dedit mihi, maius omnibus eſt; ſi autem Filium Dei contemplantur, Deum de Deo, ut in ſymbolo Nicæno, quod cantatur in miſſa, contemplari eos neceſſe eſt, ſi*

recte

Digitized by Google

recte credunt, eundem Filium hominem de Maria natum, XXII. di. *Qui epiſc. de conſ. diſt.* III. *c. fin. extr. de ſumma Trin. c.* I. *& in alijs ſymbolis fidei orthodoxæ, ſed iſtius Dei & hominis illa vera caro ſacroſancta, quæ conficitur in altari, vnde Auguſtinus: De carne Mariæ carnem accepit, & eandem carnem ad manducandum dedit ad ſalutem, de conſ. di.* II. *Acceſſerunt. Non ergo deſcendunt a contemplatione perfecta adorando carnem illam vnitam inſeparabiliter Verbo, ſed aſcendunt illum Deum hominem piiſſimum contemplando; nihil enim ſic hominem ad* Deum *trahit & ad* Deum *allicit, ſicut* Deum *hominem contemplando*. Et infra: *Nam Filius Dei, cum ſit Deus perfectus, totus, non conciſus, non diuiſus, quia indiuiſibilis eſt, incarnatus eſt, quam incarnationem tota Trinitas operata eſt, vt in præ. c. Omnis & extr. de ſumm. Trin. c.* I. *§. Hæc ſancta & tota in hoc altiſſimo. Per comitantiam tres etiam perſonæ ibi ſunt per eſſentiam, per potentiam, per præſentiam, ſicut in omni creatura, tamen non ſunt ibi ſub ſacramento & ratione ſacramenti, ſed ſola perſona Filij incarnati, quia nec Pater nec Spiritus ſanctus incarnatus eſt, ſed Filius de conſ.* III. *c. fin. & hoc ſacramentum de Filio eſt, & pro incarnatione & paſſionis memoria eius fit, de conſ. diſt.* II. *Iteratur & c. In Chriſto Pater, & ext. de reli. & ven. ſanctor. Si Dominum, & Clem. Et per communionem inuiſibilem veraciter eſt, & per vnionem, vt no. de conſ. diſt* II. *Hoc eſt quod dicimus & cap. Comperimus. Si igitur hi Begardi Chriſti carnem vere manducare deſiderant, ipſam carnem veraciter adorent, quia dicit Aug. in pſal* XXVII. *Nemo autem ipſam carnem manducat, niſi prius adorauerit*. De conſe. di. II. *Acceſſerunt*.

Vt Filius Dei ſit in ſacramento.

Vt perſonæ Patris & Spiritus ſancti ſint in ſacramento.

In Vrbe in quodam monaſterio ſanctimonialium S. Laurentij Panisperna, in quo illo tempore manebam, erat quidam Theutonicus, qui multum ſpiritualis videbatur: mihi fuit accuſatus de iſto errore, quod corpus Chriſti non adorabat, quando eleuabatur, & in prædicatione tetigi iſtum errorem contra Begardos, de quorum numero ipſe erat, & tunc aderat, quem correxi ad partem de illo errore; qui nullam pacem habebat, quando tangebam in meis prædicationibus illos Beguardos, quia lupus erat in fabula, nec me libenter videbat: vili habitu ſe tegebat, & lacrymas habebat. Sæpe diabolus apparentes lacrymas adminiſtrat & raptus (ſcripſi ſupra §. Fœminarum c. 45. *in iſta ſecunda parte) & ſe contemplatiuum & guſtantem reputabat.*

De hypocrita, qui Euch. non adorabat.

Vt illu ſus eſſet a dæmone.

Inſignis eſt ea, quā memorat hiſtoria, & confirmat plures hoc tempore hæreticos inani ſanctitatis ſpecimine a dæmone deluſos: *Vnam*, inquit, a *ego cognoui habentem raptum ad placitum & fornicantem in occulto ad libitum, cuius poſt mortem eius filiam vidi monacham, quam de fornicario habuerat, quæ mihi illud facinus reuelauit matris, quam longo tempore pro ſancta deceptus honorauerã, & multa illi loca, vbi ipſa ſtabat, quando eram in ſeculo, dederam præ deuotione quam ad eam habebam: in qua fui deceptus cum plurimis alijs de illa prouincia; nec ego ſolus & alij inferiores, ſed multi prælati & ſancti religioſi, & multi etiam Cardinales: in qua recte ſe transfigurauerat angelus tenebrarum in angelum lucis* II. *Cor.* XI. XXVI. *q.* V. *Epiſcopi*. Eiuſmodi hypocritarum illius temporis flagitia perſtringit Clemens, dū poſt recenſitos ſuperiores Beguardorū errores ſubdit. b

a Lib. 2. c. 45. De meretrice ecſtaſes diabolicas patiē te.

Nonnulla etiam alia ſub ſimulata quadam ſanctitatis ſpecie dicunt, faciunt, & committunt, quæ oculos diuinæ maieſtatis offendunt, & graue in ſe continent periculum animarum. Ad quæ excindenda mala hæc decernit: *Nos ſacro approbante concilio ſectam ipſam cum præmiſſis erroribus damnamus & reprobamus omnino, inhibentes diſtrictius, ne quis ipſos de cætero teneat, approbet, vel defendat: eos autem, qui ſecus egerint, animaduerſione canonica decernimus puniendos*. Addita imperia, vt præſules Beguardos ac Beguinas in ius vocarent, fideique cenſuram in eos exercerent: illam vero negligenter habitam queritur Aluarus Pelagius a. Cæterum nonnulli ex his alijque noui errores partim maiori impudentiæ & infamiæ apparatu in Lolhardis, qui infecere Germaniam, partim ſub pietatis ornatu in Fraticellis repullularunt. Cum vero emergerent hoc tempore in Lugdunenſi & Biſuntina diœceſibus nefandæ hæ, aut aliæ ex Vvaldenſi ſtirpe monſtrorum feraci hæreſes, quæ multos ſua labe infecerant; Pontifex ad eas excinderdas Geraldum de Auſona Dominicanæ familiæ religioſum virum, zelo diuinæ gloriæ ardentem, ſacræ fidei cenſorem creauit: qui cum munus impoſitum exequi eſſet aggreſſus, nonnulli ipſi obſtitere, alij auxilium flagitanti opera defuere. Qua de re certior factus Clemens earum prouinciarum viris principibus, ac magiſtratibus dedit imperia b, exaratis Viennæ idibus martij literis, vt publica illum auctoritate ad hæreticos delendos armarent. Porro ad hæreticorum errores diſſipandos, tum ad obſoleſcentem ſenſim fidelium pietatem excitandam, Clemens Vrbani IV. literas de ſeruanda ac magna inſtruenda pompa feſti corporis Domini feria quinta ab octaua pentecoſtes recurrente celebritate diploma renouauit, ſuiſque inſeruit literis c. Ad diſcutiendos pariter omnes errores, quos hæretici circa humanitatem Chriſti offunderent, fidei catholicæ veritas illuſtrata eſt.

b Cl. Ad noſtrum de hæret. De hypocritarum eius tēporis ſpurcitijs.

Begardi decretoria concilij Viennen. ſententia damnati. In eos cēſura fidei exerceri iuſſa.

a Aluar. ſuperior. c. 45.

In Lugdunen. & Biſuntina prouincijs graſſata hæreſis.

Cenſorē fidei ſua auctoritate fulcire magiſtratus iuſſi. b Lib. 7. ep. cur. 16.

Inſtaurata corporis Domini celebritas a Clē. c Clem. ſi Dominū de reliq. et vener. ſā. ctor.

Tū Petrus Ioannis Oliui Minorita d, qui præter alios errores ex alijs hæreſiarchis petitos male circa generationem Verbi ſenſerat, & Chriſtum dominum adhuc viuum lancea perfoſſum effuſſe aſſeruerat, ac Ioannem euangeliſtam inuertiſſe ordinem hiſtoriæ, damnatus. Quæ in Clementina hiſce verbis expreſſa ſunt. e

d Vvad. in Annal. hoc ann. n. 4.

Fidei catholicæ fundamento, præter quod teſte Apoſtolo nemo poteſt aliud ponere, firmiter inhærentes, aperte cum ſancta matre eccleſia confitemur, vnigenitum Dei Filium in ijs omnibus, in quibus Deus *Pater exiſtit, vna cum Patre æternaliter ſubſiſtentem, partes noſtræ naturæ ſimul vnitas (ex quibus ipſe in ſe verus Deus exiſtens fieret verus homo) humanum videlicet corpus paſſibile & animam intellectiuam ſeu rationalem, ipſum corpus vere & per ſe & eſſentialiter informantem, aſſumpſiſſe ex tempore in virginali thalamo ad vnitatem ſuæ hypoſtaſis & perſonæ: & quod in hac aſſumpta natura ipſum Dei Verbum pro omnium operanda ſalute non ſolum affigi cruci & in ea mori voluit, ſed etiam, emiſſo iam ſpiritu, perforari lancea ſuſtinuit latus ſuum, vt exinde profluentibus vndis aquæ & ſanguinis, formaretur vnica ac immaculata ac virgo ſancta mater eccleſia coniunx Chriſti, ſicut de latere primi hominis ſoporati Eua ſibi in coniugium eſt formata; vt ſic certæ figuræ primi & veteris Adæ (qui ſecundum Apoſtolum eſt & forma futuri) in noſtro nouiſſimo Adam in Chriſto veritas reſponderet. Hæc eſt, inquam, veritas illius prægrandis aquilæ vallata teſtimonio, quam propheta vidit Ezechiel animalibus cæteris euangelicis tranſuolantem, B. Ioannis videlicet Apoſtoli & euangeliſtæ*. Detrahere Petrus Ioannis ſcripturæ auctorita-

e Clem. Fidei cat. de ſum. Trin. Guid. Car ſum. de er ror. Petri Ioan. Io. Tur. ſum. de eccl. p. 2 l. 4. c. 16. Eymer. 2. p. direct. q. 15. Pegna comm. 40. Ant. 3. p. tit. 21. c. 3. §. 1. De duab. in Chriſto naturis & vnitate perſonæ.

Chriſto mortuo, veram aquam & ſanguinē fluxiſſe e latere.

ritati ex libidine mentiendi moliebatur, quem vt hæreticum exagitat Guido Carmelita a his verbis: Non *credens, vel dubitans de veritate euangelij certa, & quæ per euangelium credenda proponitur, eſt hæreticus, & quia dubius in fide infidelis. Sed quod Chriſtus fuerit mortuus lanceatus eſt veritas euangelica expreſſe, quæ per euangelium credenda proponitur; dicit enim Ioannes: Ille ſcit, quia vera dicit, vt & vos credatis. Igitur hoc credere nolens, vel dubitans, vel alia expoſitione peruertens hanc veritatem, eſt infidelis hæreticus; præſertim cum huic veritati nihil etiam appareat obuium, immo ei concors ſanctorum ſententia famulatur. Auguſtinus enim ſuper Ioan.hom.* cx. 11. *dicit: Ad Ieſum autem cum veniſſent, viderunt eum mortuum, & non fregerunt eius crura; ſed vnus militum lancea latus eius aperuit, & continuo exiuit ſanguis & aqua. Vigilanter verbo euangeliſta vſus eſt, vt non diceret, latus eius percuſſit, aut vulnerauit, aut aliquid aliud; ſed aperuit, vt illic quodammodo panderetur, vnde ſacramenta eccleſiæ manauerunt, ſine quibus ad vitam, quæ vera vita erat, non intratur. Ille ſanguis in remiſſionem effuſus eſt peccatorum. Aqua illa ſalutare temperat poculum: hoc lauacrum præfigurabat, & poculum hoc prænuntiabat, quod Noe in latere arcæ oſtium facere iuſſus eſt, quo intrarent animalia, quæ non erant diluuio peritura, quibus præfigurabatur eccleſia. Propter hoc prima mulier facta eſt de latere dormientis, & appellata eſt Eua & vita per matrimonium viuorum: magnum quippe ſignificauit bonum ante magnum præuaricationis malum. Hic ſecundus Adam inclinato capite in cruce dormiuit, vt inde formaretur ei coniux, quæ a latere dormientis effluxit. O mors vnde mortui reuiuiſcunt! Quid iſto ſanguine mundius? quid iſto vulnere ſalubrius? Et qui vidit, ait, teſtimonium perhibuit, & verum eſt teſtimonium eius, & ille ſcit quia vera dicit, vt & vos credatis. Et Ambroſius lib. de ſacramentis: Didiciſtis ergo hoc? accipe aliud. In tempore item dominicæ paſſionis, cum ſabbatum magnum intraret, quia viuebat dominus noſter Ieſus Chriſtus inter latrones, miſſi ſunt, qui percuterent eos: venientes autem inuenerunt defunctum dominum noſtrum Ieſum Chriſtum. Tunc vnus de militibus lancea tetigit latus eius, & de latere eius aqua effluxit, vt emundaret, & ſanguis vt redimeret. Theophil. ſuper Ioannem dicit: Milites gentiles, vt Iudæis placeant, lanceant Chriſtum, circa corpus exanime contumelias inferunt; ſed contumelia in ſignum prodijt: ſanguinem enim & aquã de corpore extincto manare miraculoſum eſt.* Cum ergo ita patres cum euangeliſta conſentiant, impia fuit temeritas Petri Ioannis, pſeudoprophetam agendo, hæc negare. At eius ſequaces illum excuſare niſi ſunt hoc mendacio, ſcilicet quod in textu B. Matthæi ſecundum correctionem S. Hieronymi reperiatur, Chriſtum adhuc viuum fuiſſe lancea traiectum. Sed a Guidone arguuntur mendacij: *Iſti,* inquit, *hæretici patenter dicunt falſum, quod Hieronymus in hoc correxerit euangelium Matthæi, quia ſecundum Hieronymum Matthæus non eſt locutus de lanceatione Chriſti, ſed tantum Ioannes.* Hunc tamen errorem, quamuis ſola fingendi libidine niteretur, a Petro Ioanne hauſiſſe Fraticellos, refert Eymericus. b

a *Guido de hæreſ. c. 3. de hær. Petri Io.*

Probatur Patrum auctoritatibus.

Sequaces Petri Ioãnis conuicti mendacij.

b *Eym. 2. p. direct. q. 15. art. 39 l. 2. q. ... comm. 4.*

19 Iactatum etiam fuerat a Petro Ioannis Oliui, animam rationalem formam humani corporis non eſſe. Qui error, cum veritati catholicæ aduerſaretur, diſertis hiſce verbis ſublatus a Pontifice, atque omnes illius quæſtionis nodi abſciſſi: *Doctrinam a omnem, ſeu poſitionem temere aſſerentem, aut vertentem in dubium, quod ſubſtantia animæ rationalis aut intellectiuæ vere ac per ſe humani corporis non ſit forma, velut erroneam ac veritati catholicæ fidei inimicam, ſacro approbante concilio, reprobamus: definientes, vt ſi quiſquam deinceps aſſerere, defendere, ſeu tenere pertinaciter præſumpſerit, quod anima rationalis ſeu intellectiua non ſit forma corporis humani per ſe & eſſentialiter, tanquam hæreticus ſit cenſendus.* Refellit pluribus Guido Carmelita b hunc errorem Petri Ioannis ſumptum ex Auerroe Saraceno philoſopho, negante animam intellectiuam eſſe formam corporis, ac tetrius venenum, quam externa ſpecie videatur in eo contineri, colligit; neque vero agi de anima rationali ſub reduplicatione nugaci, & diſtinctione ſecundum potentiam, ſed quod ſecundum eſſentiam ſit forma corporis: *Negare,* inquit, *animam rationalem eſſe partem eſſentialem & formam corporis, eſt hæreticum, quia tunc homo non eſſet formaliter per aliquid ſui diuini capax præcepti, nec eſſet tranſgreſſor nec obſeruator, nec iuſtus nec peccator, nec mereretur nec demereretur, nec præmiaretur nec damnaretur, cum hæc conueniant homini per animam rationalem, quæ habet intellectum & voluntatem, & liberum arbitrium; quæ non poſſunt conuenire homini, qui non eſt formaliter homo per animam rationalem, ſi non ſit forma corporis.* Et infra: *Per hoc,* inquit, *negatur meritum & demeritum in homine, neceſſitas ſacramentorum, & peccatum & virtus: negatur totale fundamentum fidei & fides ipſa, quæ præcipitur habenda hominibus, & vita æterna, & ſalutaris aduentus Chriſti in carnem, & aduentus in iudicium, & miſſum Spiritum ſanctum ad ſanctificandum homines, & cætera quæ fide creduntur, ſi homo non habeat tanquam veram & eſſentialem formam animam rationalem per eſſentiam: vnde pernicioſiſſima eſt hæc hæreſis.*

a *Ead. Clem. Si Dominũ.*

Definitũ animam rationalẽ eſſe formam corporis.

b *Guido in ſum. de hæreſib. Petri Io. Oliu.*

Quanta impietas latuerit in contraria aſſertione.

20 Diſceptantibus etiam nonnullis theologis, ãn in infantibus, cum baptiſmo luſtrarentur, infunderentur virtutes habituales, cum nullo fructu fore viderentur, contenderent alij futuras animarum ornamento; in eam partem deſcẽdit conciliũ, vt rationis vsũ in infantibus, quo eas Deus influeret, non expectari profiteretur, dum baptiſma vnicũ eſſe definiuit: *Baptiſma vnicum, baptizatos omnes in Chriſto regenerans, eſt ſicut vnus Deus ac fides vnica ab omnibus fideliter confitendum, quod celebratum in aqua in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti credimus eſſe tam adultis quam paruulis communiter perfectum remedium ad ſalutem. Verum quia quantum ad effectum baptiſmi reperiuntur doctores quidam theologi opiniones contrarias habuiſſe, quibuſdam ex ipſis dicentibus per virtutem baptiſmi paruulis quidem culpam remitti, ſed gratiam non conferri; alijs e contra aſſerentibus, quod & culpa eiſdem in baptiſmo remittitur & virtutes ac informans gratia infunduntur quoad habitum, etſi non pro illo tempore quoad vſum; nos attendentes generalem efficaciam mortis Chriſti, quæ per baptiſma applicatur pariter omnibus baptizatis, opinionem ſecundam, quæ dicit tam paruulis quam adultis conferri in baptiſmo informantem gratiam & virtutes, tanquam probabiliorem & dictis ſanctorum, ac doctorum modernorum theologiæ magis conſonam & concordem, ſacro approbante concilio, duximus eligendam.* Ad aſſerendam hanc ſententiam contra Petri Ioannis ſectarios pluribus diſputat Guido c, ac licet actus fidei, ſpei, & charitatis infantes elicere non poſſint; infundi tamen ha-

Opiniones duæ quando infundantur virtutes baptizatis.

Laudata ea, quæ paruulis vna cum baptiſmo infundi docet.

c *Id. Guido ib.*

Digitized by Google

habitus oſtendit, eoſque omnibus baptiſmi effectibus potiri, cum illi non ponant obicem, & communis ſit in paruulis & adultis baptiſmi efficacia: *Primus*, inquit, *effectus baptiſmi eſt remiſſio peccati, quia per baptiſmum baptizatus moritur peccato & viuit Deo per nouitatem vitæ: vnde* Rom. VI. *Quicumque baptizati ſumus in Chriſto Ieſu, in morte eius baptizati ſumus.* Et infra: *Ergo cum dicat, quicumque baptizati, patet quod generaliter loquitur de efficacia baptiſmi reſpectu cuiuſcumque, ſiue parui ſiue magni, qui obicem non ponit: & ita effectum quem baptiſmus habet in adulto quoad mortem culpæ & nouitatem vitæ, habet etiam in paruulo. Sed in adulto habet remiſſionem & effectum remiſſionis peccati, & habet nouitatem vitæ per gratiam & fidem & charitatem qua fide iuſtus viuit. Ergo hunc effectum habet in paruulo.* Et infra: *Item effectus baptiſmi, tam in paruulis quam in adultis eſt, vt baptizati induant Chriſtum, quia Apoſtolus generaliter Gal.* III. *dicit: Quicumque in Chriſto baptizati eſtis, Chriſtum induiſtis; quod non ſolum conuenit adultis, ſed etiam paruulis. Et hac eadem ratione & modo loquendi Auguſtinus illud Apoſtoli accipit Rom.* VI. *Quicumque baptizati ſumus, &c. conuenire paruulis & adultis; vt patet enchirid. c.* XLIII. *ergo qui negat in baptiſmo paruulis conferri gratiam & fidem quoad habitum, negat quod paruuli baptizati induant Chriſtum, quia Chriſtum nemo induit niſi per gratiam & fidem tamquam boni. Licet enim vt gloſſa dicit & eſt ſumptum ab Auguſtino libro de baptiſmo paruulorum, aliqui habent ſacramenti perceptionem, quod commune eſt bonis & malis, aliqui vitæ ſanctificationem, quod proprium eſt bonis; ſanctificatio autem vitæ eſt per gratiam & fidem. Et hunc ſenſum tangit Apoſtolus ibi, dicens: Omnes filij Dei eſtis per fidem in Chriſto Ieſu; gloſſa et vere filij Dei eſtis, nam quicumque baptizati eſtis, Chriſtum induiſtis. Ergo in baptiſmo, ſi paruuli non induunt Chriſtum per gratiam & vitæ ſanctificationem, per baptiſmum non induunt Chriſtum vt boni, quod eſt hæreticum dicere.*

Omnes effectus baptiſmi paruulis conferuntur.

Præter memoratos autem errores, a Petri Ioannis ſequacibus propugnatos, flexu temporum compertum eſt plures alios ab eodem conflatos, vel ex aliorum hæreſiarcharum officina eductos in lucem: de quibus quando gliſcenti malo obuiam itum eſt a Clementis ſucceſſore, agendum erit inferius, exuſtaque eius oſſa & opera decretoria ſententia videbimus. Nunc reliqua concilij Viennenſis geſta percurrimus.

Petrus Ioannis plurium aliarū hæreſum auctor.

21 Damnatus in eo eſt error nefarius, qui adeo fauebat auaritiæ, vt vſuras puras eſſe a peccato contenderet: ne autem latius in exitiū fortunarum & animarū ſerperet, hoc decreto exciſus a: *Si quis in illum errorem inciderit, vt pertinaciter affirmare præſumat, exercere vſuras non eſſe peccatum, decernimus eum velut hæreticum puniendum; locorum nihilominus ordinarijs & hæreticæ prauitatis inquiſitoribus diſtrictius iniungentes, vt contra eos, quos de errore huiuſmodi diffamatos inuenerint aut ſuſpectos, tanquam contra diffamatos vel ſuſpectos de hæreſi procedere non omittant.*

Damnati fœneratores.

a Cle. Ex grani deuſuris. Ant. 3. p. tit. 21. c. 3. §. 1.

Ad delendas reliquas hæreſeon veterū peſtes, vel nouas, quas emergere cōtingeret, extinguendas, ſacræ fidei cenſoribus atque epiſcopis collata a concilio plurima auctoritas b, vt in notatos ea labe animaduerterent, & carceres ad eos tenēdos in vinculis conſtrui iuſſum eſt. Repreſſi etiam Saraceni, qui in Chriſtianorum locis, præſertim in Hiſpania, Mahometis nomen execrandum certis horis e locis celſioribus inclamabant: ac principes catholici ſcandalum adeo atrox tollere, & peregrinationes ſuperſtitioſas ad Mahometis ſepulchrum, incuſſo pœnarum metu, prohibere iuſſi a. Quo vero Chriſtiana religio inter infideles latius propagaretur, atque in eccleſia Dei viri docti, qui Hebraicam & Chaldaicam linguas ad conuincendos Iudæos, Arabicam ad Saracenos erudiendos callerent, verſarentur ſancitum eſt b, vt publica earum linguarum gymnaſia in omnibus locis, in quibus aula pontificia verſaretur; tum in florentiſſimis academijs Bononienſi in Italia, in Gallijs Pariſienſi, Oxonienſi in Anglia, in Hiſpania Salmanticenſi, aperirentur.

Sancita inquiſitio in hæreticos.

b Cle. Multorum de hær.

Saraceni in Hiſpania primi iubentur.

a Clem. eodem. de Iudæis & Sarac.

Ling. Hebraicæ & Arabicæ ſcholæ aperiri iuſſæ.

b Clem. Inter de magiſtris.

22 At cum non verbis modo, ſed etiam ferro defendenda eſſet religio, atque infidelium Chriſtianos opprimentium retundenda perfidia, inclinarentq; omnium vota, vt terra ſancta e Saracenorum poteſtate eriperetur; affulgerēt etiam præclaræ ſpes, ex inſula Rhodo recenter ſubacta in Syriam magno fructu rei Chriſtianæ bellum illatū iri, indicta eſt c expeditio ſacra; decrētæque d a patribus ſexēnales decimæ ex omnibus eccleſiaſticis vectigalibus in ſacri belli ſumptus redigendæ. Alebant ſane ingentia recuperandæ Palæſtinæ conſilia Reges, atque inter cæteros Henricus e Romanorum Imperator magnas dabat ſpes; Philippus vero Francorum, Eduardus Anglorum, Ludouicus Nauarrorum Reges, vt teſtatur Pontifex, in concilio coram patribus poſt ſexennium in Syriam ducturos exercitum ſe obſtrinxere f: quod publico edicto g promulgatum.

In ſūptus belli ſacri indictæ ſexennales decimæ.

c Lib. 8. ep. cur. 112. et 305.

d Lib. 7. ep. com. 30.

Philippus Rex Frāc. ad oriental. ſuſcipiendam expedit. ſe obſtringit.

Clemens, &c. ad perpetuam rei memoriam.

In concilio Viennenſi, eodem approbante concilio, in ipſius terræ (quæ peculiaris præclara noſtri Saluatoris hereditas eſt, in qua cæli Regem Virgo puerpera genuit, quam etiam Redemptoris noſtri pretioſiſſimus cruor pro humani generis redēptione perfudit, in qua poni meruit ſepulchri dominici fundamentū, & quam reſurgens Chriſtus a mortuis reſurrectionis gloria multipliciter illuſtrauit) ſuccurſum generale paſſagium duximus ordinandum: ad quod, cum noſtris (operante illo, cuius negotium agebatur, qui animos Regum & principum, prout & quando vult, deuotionis igne ſuccendit ad ſalubrium exercitium actionum) chariſſimorum in Chriſto filiorum noſtrorum Philippi Francorum, Eduardi Angliæ, Ludouici Nauarræ Regum illuſtrium, & dicti Regis Franciæ & aliorum filiorum & fratrum concurrentibus votis & animis, ipſi & quamplures alij duces, comites & barones, nobiles & potentes ad vindicandas noſtri Redemptoris iniurias, ad liberandam terram ſanctam de Agarenorum manibus, quæ peccatis exigentibus nunc eorundem pollutis pedibus conculcatur; nec non & pro ſuorum remiſſione peccatorum ſe tranſituros in dictæ terræ ſubſidium in eodem paſſagio per votum aſſumptæ crucis ſpecialiter obligarunt, &c.] Affulgebat orienti noua ſpei lux: ſed cum paucis poſt annis tum Clemens, qui ea promouebat magno ardore conſilia, tum Henricus Imperator ac Philippus Francorum Rex e viuis exceſſiſſent, & alios principes implicuiſſent mutuæ diſcordiæ, illius expeditionis apparatus diſcuſſus eſt, exactæque a clero decimæ, nec tamen Syria e Saracenorum poteſtate erepta: at de his ſuo loco. Iam cætera in concilio geſta perſequamur.

e Henr. in lit. apud Rebdorf. Ant. 3. p. tit. 21. c. 2 §. 8.

f Lib. 8. poſt ep. cur. 305. & ep. com. 78.

g Lib. 8. poſt ep. cur. 127.

23 Ad reſtituendam eccleſiaſticam diſciplinam plura a patribus decreta, & qui cæteros cen-

Eccleſiaſtica diſciplina reſtituta.

Digitized by Google

cenſura notarent, omnium primi a ſe ipſis ea, quæ aliorum offenderent oculos, amouere iuſſi. Caſtigari itaque præſulum exceſſus a atque ij repreſſi antiſtites b, qui religioſos viros opprimerent. Clerici ab indignis muneribus, gerendiſque armis abducti c, iuſſi decoro veſtitu incedere d. Reuocati etiã ad ſanctioris vitæ genus monachi e.

a Clemen. Frequens de exceſſ. prælat. b Ibid. & Clem. Ad noſtrum, de cenſibus, &c. c Clem. Diœceſanus 1. de vit. et hon. cler. d Clem. Quoniam tit. eod. e Clem. Ne in agro de ſtatu monach.

Exorta inter Franciſcanos controuerſia tum dirempta f; ipſis enim in contrarias partes diuiſis, cum alij aſperius vitæ genus amplecterentur ac ſodales violatæ præſcriptæ a S. Franciſco viuendi formulæ arguerent; de quibus hæc Bernardus g: *Pars vna fratrum Minorum, qui ſpirituales dicebantur, contra alteram tumultuans & altercans primatim & publice contendebat, & iudicium ſedis Apoſtolicæ poſtulauit*. Ea itaque dubia ſententia apoſtolica diremit h, ne aliquorum animæ nimia religione torquerentur.

f Lib. 7. ep. cur. 117. g Bern. in Rom. Pon. h Clem. Exiui de verb. ſign. & ſuper. ep. 117. Sixto in annal.

Clement, &c. Cum in primis ex eo quia in regulæ prædictæ principio habetur: *Regula & vita fratrum Minorum hæc eſt, ſcilicet domini noſtri Ieſu Chriſti ſanctum euangelium obſeruare, viuendo in obedientia ſine proprio, & in caſtitate.* Item infra: *Finito vero anno probationis recipiantur ad obedientiam, promittentes vitam iſtam ſemper & regulam obſeruare.* Item circa finem regulæ: *Paupertatem & humilitatem ac ſanctum euangelium domini noſtri Ieſu Chriſti, quod firmiter promiſimus, obſeruemus.* Fuit hæſitatum an fratres eiuſdem ordinis ad omnia tam præcepta quam conſilia euangelij ex profeſſione ſuæ regulæ teneantur, quibuſdam dicentibus quod ad omnia, alijs autem aſſerentibus quod ad ſola tria illa conſilia, videlicet viuere in obedientia, in caſtitate, & ſine proprio, & ad ea quæ ſub verbis obligatorijs ponuntur in regula obligantur; nos circa hunc articulum prædeceſſorum noſtrorum veſtigijs inhærentes, ipſumque articulum quoad aliquid clarius proſequentes, dictæ hæſitationi duximus reſpondendum, quod cum votum determinatum cuiuſlibet habeat cadere ſuper certo, vouens regulam non poteſt dici teneri ex vi voti huiuſmodi ad ea conſilia euangelica, quæ in regula non ponuntur. Et quidem beati Franciſci conditoris regulæ hæc probatur fuiſſe intentio, ex hoc, quod quædam euangelica conſilia in regula poſuit, alijs prætermiſſis. Si enim per illud verbum: *Regula & vita fratrum Minorum hæc eſt, &c.* intendiſſet eos ad omnia, conſilia euangelica obligare, ſuperflue & nugatorie quædam eorum, ſuppreſſis cæteris, in regula expreſſiſſet, &c.] Pluribus eandem ſententiam illuſtrat, atque alia de ſeruandæ a Minoritis paupertatis modo, de quo graues diſſenſiones erant exortæ, definit. *Dat. Viennæ 11 non. maij pontificatus noſtri anno VII.*

Vertebatur in dubium, an Minoritæ ad omnia conſilia euangelica tenerentur.

Quid definitum.

Obſeruandũ eſt, ſanctionem hanc a Clemente editam eo flexu temporis, quo concilium celebrabatur, non tamen latam in cõcilio, ſeu a concilio confirmatam, vt aliqui perperã tradidere i, immo ne quidem in ea ferenda rogatam Cardinalium ſententiam, vt Ioannem Papam promulgaſſe k viſuri ſumus, dum mendacia Michaelis Cæſenatis erroreſque refellit: is enim pro conſtabilienda hæreſi circa euangelicam paupertatem, qua negabat Chriſtum & Apoſtolos ius vllum in communi vel in ſpeciali in ijs, quibus vſi ſunt obtinuiſſe, mentiebatur id a Nicolao definitum. Hoc mendacium cumulabat alio, eandem definitionem a concilio Viennenſi confirmatam. His errorem alium aſtruebat, ea quæ in concilijs ſtatuta ſunt, ab alio Pontifice ſolui non poſſe, atque his mendacijs & erroribus calumniam hæreſeos Ioanni XXII. imponebat. Eius vero conſtitutionis hiſce verbis abutebatur: *Sanctum euangelium obſeruare ſine proprio*; quaſi vita euangelica ſeu perfectio in eo conſtaret, vt nil proprium, ſiue ius vllum in communi vel in ſpeciali in rebus, etiam ad vitam neceſſarijs, haberetur. Ad cuius argutias refellendas reſponſum a Ioanne XXII. nil tale pronuntiatum a Nicolao; neque conſtitutionem eius, *Exijt*, confirmatam a concilio Viennenſi; neque Clementinam, *Exiui de Paradiſo*, in Patrum cœtibus latam: tum conſtitutiones ſynodales ſolui a Pontificibus poſſe, eas nimirum, quæ fidei decretum non continent: impudentiſſimum autem eſſe mendacium, ſynodum Viennenſem contrarium decretum ſanctioni, *Cum inter nonnullos*, ediſſe. De quibus iterum fuſius ſuis locis agetur. Alia nunc Clementis decreta percurramus.

i Aluar. Pel. de Plan. ecl. l. 2. c. 55. & ex eo & alij auct. Nota la Franc. q. 17. conſur. 25. k Io. 22. in conſtit. Quia vir reprobus Ann. Chr. 1329.

24 Moniales etiam, quæ conditionis ſuæ oblitæ in veſtibus delicias, in comis lenocinia ſectabantur, atque admodum a ſanctitatis cultu deflexerant, ad regularem diſciplinam cõſtrictæ a. Coercita b nonnullarum fœminarum temeritas, quæ vitæ ſanctioris genus, non tamen ab eccleſia approbatum, profeſſæ de rebus diuinis diſceptare ad inſaniam non verebantur. Xenodochia vt pauperes humaniter exciperẽt, nec eorum diſſiparentur bona, cõſtitutum c. Laici, qui epiſcopos capere, cædere, aut pellere in exilium auderent, grauiſsimis pœnis deterriti d. Cenſuris etiam alij implicici e, qui eccleſiaſticos inferioris dignitatis viros inſigni aliqua iniuria afficerent. Ne cenſuræ eccleſiaſticæ temere infringerentur, ab improborum contemptu vindicatæ f. Vt pœnitentiæ ſacramentum extremo afficiendis ſupplicio miniſtraretur iuſſum g, atque crudelis abuſus, quo iudices necare etiam animas in nonnullis prouincijs nitebantur, ſublatus. Editæ etiam in eodem concilio plures aliæ conſtitutiones, e quibus ſuperiora delibaſſe ſuffecerit.

a Clem. Attendentes de ſtatu monac. b Clem. Cum de, de relig. dom. Emendati monialiũ exceſſus. Fœminæ de diuinis temere differere vetitæ. c Clem. Quia contig. eod. d Clem. Si quis ſuadente de pœnis. Pœnæ incedentes epiſcopos ſtatutæ. e Clem. Multorũ e tit. eod. Reis pœnitentiæ ſacram cõferri iuſſũ. f Clem. Ex freq. de ſent. excom. & Clem. Grauis, & Clem. ex eo tit. eod. g Clem. Cum ſecundum de pœnit. & remiſſ.

25 Adſcriptum in eodem concilio ſanctorum catalogo Ludouicum filium Caroli II. Siciliæ Regis & Roberti Regis fratrem, affirmat S. Antoninus h: ſed rem tantummodo agitatam, demum a Ioanne XXII. i perfectam anno MCCCXVII. ſuo loco videbimus k. Tum vero magna ſanctitatis fama ac miraculorum gloria illum floruiſſe, ex eodem auctore l conſtat, qui hæc de ipſo refert: *Ludouicus, cum eſſet primogenitus Caroli*, nimirum extincto fratre Carolo Calabriæ duce, *propter quod ad eum regnum Apuliæ ſpectabat, mundum contemnens, habitum ordinis Minorum aſſumpſit ex humilitate & deuotione. Poſtea archiepiſcopus Toloſanus factus, religioſam & ſanctam conuerſationem vſque ad finem ſeruans in Domino requieuit, miraculis clarens.* Hactenus de geſtis rebus in concilio Viennenſi, quod ſeptem menſibus productum, ac tribus tantum perfectum ſeſſionibus, narrat idem Bernardus his verbis: *Menſe maij pridie nonas eiuſdem menſis in feſto S. Ioannis ante portam Latinam, quod fuit in ſabbato infra octauas aſſumptionis Domini, tertia & vltima fuit generalis concilij ſeſſio celebrata. Fuit concilium quod ſeptem fere menſibus protractum fuerat, terminatum anno Domini prætaxato, hoc ſcilicet, præſidente in concilio Clemente Papa V. pontificatus ſui anno ſeptimo in Vienna.*

De Ludouico epiſc. Toloſano ſanctis annumerando agitatum. h Ant. 3. p. tit. 21. c. 3 ante §. 1. i Io. XXII. l. 1. ep. ſecr. 139. k Annal. to. 15. an. 1317. n. 9 l Ant. loc. cit.

Vltima concilij ſeſſio quãdo habita Septem menſes tenuit concilium.

26 Diſſoluta Viennenſi ſynodo, Clemens nonnullis priuilegijs patres, qui ipſi interfuerant, orna-

Nonnulla patribus concilij conceſſa.

ornare voluit, atque inter cæteros Gulielmo archiepiſcopo Eboracenſi, qui cum ad concilium accederet, atque in itinere per Cantuarienſem prouinciam habito crucem præferendam ſibi curaſſet, non ſine iniuria eam abijcere fuerat a Cantuarienſi compulſus; permiſit a, vt dum ad eccleſiam rediret, illam ſibi præire iuberet; qua de re ad archiepiſcopum Cantuarienſem ſcripſit b, vt rem non diſturbaret, cuius tamen iuri, ſi quod in ea re obtineret, poſtmodum detrahi noluit. Amaneuo autem Auxitano archiepiſcopo hæc de pallij vſu conceſsit c: *Tuis ſupplicationibus inclinati, vt etiam extra prouinciam tuam, de licentia tamen metropolitani locorum, in quibus te eſſe contigerit; nec non infra ipſam prouinciam in concilijs & ſynodis, ac diebus anniuerſarijs defunctorum, & in ſolemnitatibus omnibus, quamuis in iure aut eccleſia tua priuilegijs expreſſa nequaquam exiſtant, pallio vti libere valeas, auctoritate præſentium indulgemus, &c. Dat &c. IV. non. augusti anno VII.*

a Lib. 9. ep. com. 243.
b Reg. poſt gaud. ep.
c Ep. 870.

Decoratam etiam illum vna cum Ægidio Rothomagenſi, Arnaldo Burdegalenſi, Roberto Rhemenſi, Petro Lugdunenſi, Bituricenſique archiepiſcopis, ac pluribus epiſcopis alijs, prærogatiuis ob ſuſceptos itineris labores, factasque impenſas, docent exaratæ ea de re literæ d, nimirum vt excurrente triennio tres clericos penes ſe, qui ſacerdotiorum vectigalibus ac ſi intereſſent exceptis quotidianis diſtributionibus potirentur, retineret; tabellionatus officium duobus concederet; eligeret e religioſum vel ſecularem ſacerdotem, qui apoſtolica ipſum auctoritate cēſurarum omnium, ſi quas contraxiſſet, religione exolueret: eccleſia & cœmeteria ſuæ diœceſis polluta presbyterorum, quos mitteret, opera aqua prius ab ipſo ſacra prece luſtrata expiaret. Vt vero præſules, qui itinerum labores, vt parerent pontifici, ad ſynodum conflaxerant, honoribus; ita alij, qui inertia vel alijs iniuſtis cauſis non venerant, pœnis affecti: quos eccleſiarum ingreſſu Clemens interdixit, donec a ſede Apoſtolica in gratiam fuiſſent reſtituti; qua de re ſubiectam ſanctionem edidit. f

d Ext. in conc. Vien. to. 3. conc. p. 3.
e Id. ibid.
Sancita cōtra eos qui vocati abſuere a concilio.

Clemens &c. ad futuram rei memoriam.

f Lib. 7. ep. cur. 88.

27 Dudum ſuper certis, quæ veluti contingentia vniuerſalis eccleſiæ, & præſertim catholicæ fidei ſtatum ſuaſit nobis pietas, & officij neceſſitas incumbentis exegit, generale conuocati concilium, decernentes vt prælatorum parceremus laboribus & expenſis, & remanerent in vnaquaque regione paſtores ad ea, quæ officium paſtorale requirit, inibi exercenda; paucos ex prælatis eiſdem, conſideratis euocationibus retroactis, ad concilium ipſum perſonaliter prouidimus euocandos. [Et infra, vbi eorum diligentiam commendauit, qui obedientiam victimis præſtantiorem rati nullis laboribus ſumptibuſque pepercerant, vt ad Vienneuſe concilium aduolarent, alios qui apoſtolica imperia detrectarant, percellit:] Porro multi ſectantes deteſtabilis inobedientiæ vitium, & in contumaciæ ſpiritu ſe quaſi pullos onagri liberos exiſtimātes, venire ad ipſum concilium contempſerunt, non adducentes in rectæ conſiderationis intuitum, quod peccatum paganitatis incurrit, qui ſe Chriſtianum aſſerit & ſedi Apoſtolicæ obedire contemnit. Hi ſunt, qui ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ, quam reuereri tenentur vt matrem & dominam, terga verterunt non faciem, dum adeo ſe inobedientes exhibuerunt in vocatione huiuſmodi, vt modicum poſſit in alijs de obedientiæ ſuæ promptitudine deuota ſperari.

Notantur a Clemēte inobedientiæ vitio.

Quia igitur occurrendum eſt talibus, ne tractu temporis conualeſcant, ne vires iniquitati ſilentij apoſtolici conniuentia ſubminiſtret, ne impunitas auſum in alijs in contemptum apoſtolicæ reuerentiæ pariat, ne pro tempore, quod abſit, inueniatur qui petere magis eligant quam parere; de fratrum noſtrorum conſilio omnes & ſingulos epiſcopos & ſuperiores prælatos, ad prædictum generale concilium perſonaliter euocatos, qui citra indulgentiam Apoſtolicæ ſedis aut impedimenti iuſti ſuffragium a prædicti acceſſu concilij ceſſauerunt, ne de ſua valeant contumacia gloriari, ab eccleſiæ ingreſſu ſuſpendimus; tamdiuque decernimus ſubiacere ſuſpenſioni huiuſmodi, donec relaxationem a nobis meruerint obtinere, &c. Dat. *in prioratu de Grauſello* XV. *kal. auguſti anno* VII. Extat aliud diploma a eodem argumento, cui eadem dies adiecta, in quo hæc adduntur: Nec *mirandum, ſi cenſuram noſtri propoſiti, quod de procedendo aduerſus inobedientes eoſdem expreſſimus in concilij diſſolutione præfati, etiam nequiuimus in effectum adducere; cum ardua ſolicitudines & occupationes anxiæ, in noſtri cordis alueum vndique confluentes, non permiſerint antea nos ad præmiſſa vacare, &c.*

Arcentur templorū ingreſſu donec a ſede Ap. in gratiā fuerint reſtituti.
a Lib. ep. cur. 95.

28 Implicitum Pontificem graui negotiorum mole, demonſtrat eorum temporum ſtatus, cum nouæ inter principes diſſenſiones emergerent, quos mutuo animorum fœdere ad arma in Saracenos vertenda coniungere ſatagebat. Et quidem, laſſis poſt ſolutam ſynodum paucis diebus, ad Eduardum Angliæ Regem & Anglos proceres in concordiam adducendos legationem ampliſſimam decreuit b, qua Arnaldus tit. S. Priſcæ presbyter Cardinalis & Arnaldus epiſcopus Pictauienſis pontificij ærarij ſummus præfectus perſuncti, quibus hoc diplomate ea prouincia commiſſa.

Diſcordiæ in Angl. inter Eduardum & proceres exortæ.
b Ep. cur. 32.

Clemens, &c. dilect. fil. Arnaldo tit. S. Priſcæ presbytero Card. & Arnaldo epiſcopo Pictauienſi camerario noſtro Apoſtolicæ ſedis nuntijs.

Turbationibus, diſcordijs, & ſuſurris, quæ inter chariſſimum in Chriſto filium noſtrū Eduardum Regem Angliæ illuſtrem, ac certos comites & barones & nonnullos alios de regno ſuo pullulare noſcuntur, auditis eo duriora concepimus materiam turbationis in animo, quo maiora, cum de Rege & regno præfatis nobis proſpera nunciantur, lætitiæ ſuſcipimus incrementa. Profecto dum progenitorum Regis eiuſdem ſinceritatem eximiam, operaque fœcunda virtutibus, quibus erga Deum & eccleſiam claruerunt temporibus retroactis, ſuauiter memoramur; dum eiuſdem regni fidelium deuotionem feruidam & conſtantem, qua reuereri ſtuduerunt præfatam eccleſiam ſicut matrem, intra noſtra præcordia recenſemus; & dum frequenter in mente reuoluimus, quod infra ducatum ſuum Aquitaniæ nobis originem proprietas naturæ donauit, ad perſonam Regis ipſius zelo multæ dilectionis afficimur, & regnum ipſum velut recreationis noſtræ pomœrium delectabiliter intuemur. [Et infra, vbi ſuum conciliandæ in Anglia pacis, reuocandique priſtini ſplendoris ſtudium exaggerauit, de impoſita nuntijs prouincia addit.]

Clemētis ſtudiū pro iis in concordiā adducendis.

Ad Regem & regnum præfatos continuatis greſſibus vos perſonaliter conferatis, dictum Regem

Nuncij ideo in Angliam miſſi.

Digitized by Google

gem, & ipſius regni Angliæ prælatos, comites, & barones eoſdem, ac alios quoſcumque de ipſo regno, de quibus expedire videritis, ad pacem & concordiam iuxta gratiam vobis datam a Domino ſolicitis ſtudijs inducendo, ac inſtando feruentius apud eos, vt ſuper huiuſmodi negotio, quod ſpecialiter cordi gerimus & habemus, beneplacitis noſtris & Apoſtolicæ ſedis, quibuſuis omnino ſubductis obſtaculis, efficaciter acquieſcant, &c. [Vt vero impoſitum adducendæ concordiæ munus obire poſſent, Cardinalem ſumma inſtruxit auctoritate ad coitiones omnes contrarias diſſoluendas, reſcindenda fœdera, ſacramentorum tollendam religionem, ferendas in quoſcumque præſules etiam archiepiſcopos ac primates cenſuras, feriendas eccleſiaſtico interdicto prouincias; tum ad pacis fœdera inter diſſentientes populos, aut viros principes dignitate florentiſſimos concilianda: ſi vero caſu aliquo eam exercere auctoritatem non poſſet, illam in epiſcopum Pictauienſem transfudit; denique adijcit:] Nec quiſquam miretur, ſi contra morem antiquitus obſeruatum in præſenti ſalutationis eloquio tu præfate Cardinalis, præponeris, tuque epiſcope prædicte, poſtponeris & propterea venerabilis frater etiam non vocaris, quoniam in talibus modum huiuſmodi modernis temporibus obſeruari decentius reputamus. *Datum Romanis Vienn. diœc. II. id. . pont. noſtri anno VII.* Interclusiſſe nuntijs apoſtolicis, ne in Angliam traijcerent, iter perduelles queritur in literis anno proximo exaratis Pontifex [a]: quos quidem aduerſus Regem tum ob Gauerſtonium quemdam in regiam reuocatum, euectumque ad ſummos honores concitatos, tum etiam ingentia priuilegia ab inuito principe armis extorquere molitos, Vvalſinghamus refert [b].

Quæ ipſis conceſſa auctoritas

Cur Clemens presbyterum Card. epiſcopo prætulerit.

Aditu in Angliam nuntij a rebellibus prohibiti.

a Lib. 8. ep cur. 31. 36 38.

b Vvalſing. hiſt. de reb. Angl.

29 Quod ad res Gallicas ſpectat; prætereundum non eſt, compoſitam hoc anno fuiſſe veterem illam de Lugduni dominio inter Francorum Reges ac Lugdunenſes archiepiſcopos controuerſiam, eiuſdemque vrbis liberum imperium Philippo ceſſiſſe. Qua de re hæc Bernardus [c]: *Eodem anno tempore concilij Philippus Rex Franciæ quartus habuit Lugdunum integraliter, data recompenſatione in redditibus archiep. Lugdunenſi pro iure, quod ſibi in Lugduno eccleſia vindicabat. Super quo prius Clemens Papa conſultus per archiepiſcopum conſenſum non præbuit, nec diſſenſum; ſed reliquit archiepiſcopum in manu conſilij ſui. Ipſe vero Papa tunc in Vienna concilium celebrabat. Et ſic deinceps Lugdunum ad Regem & regnum Franciæ pertinet tali iure. Poſt celebrationem vero concilij generalis Papa cum curia verſus Auenionem reuertitur de Vienna.* Hæc Bernardus: qui cum de pontificio ab vrbe Viennenſi ad Venuſinum comitatum diſceſſu mentionem fecerit, adducenda videntur quæ in eo itinere aduerſa ipſi acciderint.

Controuerſia de Lugduni dominio inter Regẽ Franc. & archiep compoſita

c Ber. chr. Rõ. Pon. et M.S. Vat. bibl. ſign. n. 376. in Clem. V.

Attributa arch. a Rege nonnulla veſtigia.

Clemens Vienna Auenionẽ iter intendit.

30 Intenderat iter Valentiam, cum ſuborta inter ciuem Valentinum ac militem, qui aulam pontificiam ſequebatur, contentione, ciuis a milite confoſſus occubuit: vulgata eiuſmodi cædis fama adeo Valentinos commouit, vt cum lege agere atque a pontificij ærarij ſummo præfecto vel equitum magiſtro ius deberent depoſcere, abiecta apoſtolicæ maieſtatis reuerentia, vindictæ cupidine furentes, in domum in qua nonnulli, qui Viennæ, dum celebrabatur ſynodus œcumenica, præſidiarij milites verſabantur, impetus crebros impreſſerint, repulſique & ex fuſo ſanguine in furorem verſi ſeditionem grauiſſimam concitarint, ac proditione nonnullis ferro conciſis, palatium, quo Pontifex erat exceptus, oppugnare non perhorruerint. Ex qua accepta iniuria iuſte commotus Clemens, legum ſeueritatem in Valentinos ſtatuit diſtringere, atque Valentino epiſcopo nonnulliſque abbatibus VI. kal. iulias dedit imperia, vt ipſis iudicium intentarent. Perfunctus eſt demandato ſibi munere epiſcopus Valentinus, ciueſque commiſſi ſceleris conſcientia perculſi perhorreſcere cœpere: ac ne ſedi Apoſtolicæ ſe ſiſterent, varias cauſas obtendere, graue ſibi a pontificijs miniſtris eorumque famulitio diſcrimen imminere, ne ij acceptam iniuriam vlciſcerentur. At Pontifex apoſtolico diplomate Valentinorum oratoribus mittendis & alijs, qui ad iudicium accerſiti eſſent, ſecuritati cauit [a].

Valentia tranſiens in diſcrimen a populo adducitur.

Valentini mittere oratores pro Clem. placando deliberãt.

a Lib. 7. ep cur. 85.

31 Optandum ſane fuiſſet, vt Clemens hiſce ſtimulatus iniurijs deſeruiſſet Gallias, atque ad ſedem Apoſtolicam Romæ, pacemque Italiæ reſtituendam iter in Vrbem conuertiſſet, cum ex Regis Romanorum aduentu veteres Guelphorum Gibellinorumque factiones recrudeſcerent, ac plura, quæ inde ſecuta ſunt mala, facile ſopienda eiuſdem Pontificis præſentia atque auctoritate viderentur: neque enim Vrbs, Henrici ac Roberti copijs certantibus, tot infecta cædibus ac ruinis deformata fuiſſet. Sed altius ex Albertino Muſſato hiſtoriæ ſeriem petamus. Narrat is [b] vt Roberti Regis orator Ricciardus Gambacæſa Henricum Genuæ adierit, illum de fœdere & affinitate iungenda poſtulaturus, atque ab Henrico Gibellinæ partis ſtudio repulſam tulerit.

b Muſſ. l. 5 c. 5.

32 Obfuit Henrico non iunxiſſe fœdus cum Roberto Rege, & controuerſias de Prouinciæ Folkalquerij Pedemontijque comitatibus imperij fiduciarijs non compoſuiſſe; quin potius cum Frederico Rege Trinacriæ, cuius oratorem Galuanum Lanceam magnis Genuæ excepit [c] honoribus, ſocietatem pepigiſſe, mentemque ad Guelpham factionem atterendam defixiſſe: ſuſpicatus enim Robertus ſibi ab Henrico parari exitium, vbi Guelphos ſubegiſſet, eorum partes tuẽdas ſuſcepit, itum fratrem ſuum Ioannem Romam ſuccinctum multo equitatu ſubmiſit, quo Vrbis aditum Vrſinorum opera præcludendum, celebritatemque auguſtalis inaugurationis diſturbandam curaret. Inde ancipiti æſtu fluctuarunt plures vrbes, quam potiſſimum factionem ſequerentur, interque alias Patauium, cuius ciues in Henrici obſequio confirmare niſus eſt Albertinus Muſſatus, qui habitam a ſe orationem ea de re affert [d], cuius præcipuum hoc fuit argumentum; *Illum ne eccleſia Romana coadiuuat? fouet? ſubleuat? Atteſtetur hoc Rolandus, cuius oculi videre aſſidentes a latere quatuor Cardinales, Papæ monitu pro viribus obſequentes. Adhæc ſi Franciæ Apuliæue Reges de ſponſalibus, vt accepimus, non conuenere, tractatui ſi quidem non reiecere. Si enim regalia quædam petita munera conferre velit eiſdem, puta Regi Franciæ regnum Arelatenſe tractumque Rhodani vſque in Alemanniæ fines, Roberto Apuliæ Regi Tuſciæ & Longobardiæ præſidatum, nonne conceſſus patet ad Vrbem limes, corona nempe conceditur in Vrbe ſumenda?* Repudiatum eſt Muſſati conſilium a Patauinis Rolando Guelpho auctore Canis Scaligeri odio, quem Vicentiæ Henricus præfecerat: Soncinum pariter & Placentia ad Guelphos deſciuere [e].

Henricus repudiata Roberti Regis affinitate ſuis rebus exitiũ parit.

c Id. ib. c. 7

Cũ Fred. Rege Trinac. fœd. coit.

d Lib. 6. c. 1

e Lib. 7. c. 3. & 5.

 Plu-

Plures etiam aduerſarum partium ſtudia ſecutas vrbes, narrat idem Muſſatus a: *Aſtenſes, inquit, ab Cæſare, pulſo imperij vicario factione primatum Guelphorum, ad Regem Robertum, ſeu eius mareſcalcum, qui Albæ præerat, defecere. Diuiſi igitur Longobardi partium accenſi furoribus, quibus poterant bellorum ſtudijs alternisque prælijs ferro & igne ſibi populiſque acerbe aduerſabantur. Cæſaris quidem partes agebant Taurinum, Nouaria, Vercellæ, Philippo e Sabaudia principe Achaiæ, vicario Mediolani, Pergamum, Cumæ, Brixia, Verona, Vicentia, Mantua, Mutina, Laudum; Placentia. At contra in fidem partis Guelphæ, quam ſanctæ eccleſiæ nuncupabant, Alba, Aſta, Alexandria, Papia, Parma, Rhegium, Cremona, Padua, Taruiſium.* In Etruria porro Guelpha factio Megone Roberti Regis præfecto amplioribus viribus fulta, coortaque in arma in agro Serezano aditus Henrico intercludere parabat, cum ille Genua claſſe inſtructa ſoluit b ac Piſas applicuit: deinde littoreas oras legendo Romam peruenit, cuius itinera atque in Vrbem ingreſſum præter Iordanum c, Ptolemæum d Lucenſem, Ioannem Villanum e Albertinus Muſſatus ita deſcribit. f

Vrbes Italicæ partim Henrico partim Roberto ſtudent.

a Ibid. c. 5.

b Lib. 5. c. 4.

c Iord. M. S. Vat. ſig. n. 1960.

d Ptol. Luc. hiſt. eccl. M.S. l. 24. c. 40.

e Io. Vill. l. 9. c. 39.

f Muſſ. l. 8. c. 1.

33 *Summa ſpe allectus ex Romanorum factionibus, dies nocteſque perambulans per Plombinum ac Maritimam, kalendarum maiarum die occidente ſole Viterbium petijt, comiter a præfecto vrbis & Anguillariæ comite ſuſceptus. Hunc Cardinales cum cæteris comitiuis multa defeſſi celeritate, viaque grauedine ſubjequebantur: vſque pontem, qui Molis dicitur, quem occupandum Ioannes Roberti Regis Apuliæ frater ſtatuerat, quod & Cæſar ipſe præſenſerat, ipſe præoccuparet, iter noctie maturauit.* Et infra: *Sabbato autem ſero nonas maias ibidem ſubſiſtens, in dominicam ſequentem luce prima Romanorum cohortes Columnenſibus prauijs cum multa plebis caterua, horum ſcilicet, qui imperij partes agebant, obuiam cum exultationibus multis exiuere, clero multo concinente, per Columnenſium patentes introitus induxere, inque papali palatio Lateranenſi locauere.*

Henrici in vrbem iter.

Vt in Vrbem ſit inductus.

Potitus ea Vrbis parte Henricus, cum in aliam, in qua Baſilica S. Petri aſſurgit, vbi auguſtali inſigni ornandus & ſacrandus erat Imperator permeare non poſſet, mollibus verbis hoſtes mulcere pertentaſſe, refert memoratus auctor g.

g Ib. c. 2.

Exiſtens, inquit, *in Roma Cæſar omnia tentare, antequam bellum cum Roberto Rege Apuliæ ineat, præmeditans ſciſcitauit, quanquam & ad ipſum Regem in Apuliam Ioannem Inſtiga, & religioſum vnum ex Prædicatorum ordine præmiſiſſet, vt ſcilicet Cæſari ad coronam ſuſcipiendam auxilium præſtaret, neue contra attentaret, cum id in baſilica principis Apoſtolorum Petri & Pauli fieri, & antiquus mos & apoſtolicæ literæ contineant, ac præfigant; perquiriſque ac expetit ad hoc fecit Vrſinorum principes altæ proſapiæ. Ad quæ Cæſaris internuntij, nil obtentum, cum diu percunctati fuiſſent, retulere: hæc prater, vt omnia in ſo ius Regis Roberti voluntate conſiſtant: illius hoc eſſe iudicium, huius velle huiuſque nolle; ipſum adeant; nihil ad hos attinere de perquiſitis.* Et infra: *Tranſmiſſi legati Cæſaris ad Regem Robertum in Apuliam cum reſponſis ad Ioannem & Vrſinos rediere quæ ad Cæſarem relata ſunt, quod videlicet Tuſcis fidelibus ac Longobardis dilectiſſimis defecturum ſe non decreuerat, poſcentibus in ſe ſuoſque prædeceſſores obſequijs meritiſque, ac aſſentiente emologanteque Philippo Francorum Rege, aſſenſuque apoſtolico ſponſalia forſan has mitigarent ſedarentque controuerſias in Italia veriſimiliter euenturas, tradita Cæſaris filia primogenito Roberti prædicti, eodemque genero in Lombardiam & Tuſciam vicario per Romanum imperium conſtituto.* Excitarat has vniuerſas turbas Henricus, totque hoſtes ſibi conſciuerat, repudiatis Clementis monitis a & hortationibus, qui ipſi primum ad Cæſareos apices euecto conſuluerat, vt filiam Roberti Regis filio natu maximo in matrimonio collocaret; quod cum aſpernatus eſſet Henricus, & fœdus cum Friderico Rege Trinacriæ Roberti hoſte pepigiſſet, præuidit Robertus Henricum ipſi moliri exitium: quam ob rem ad eum deprimendum vires intendit, vt ad iungendam affinitatem cogeret. At Henricus, Neapolitano inhians regno imperioque Italiæ, aleam iacere maluit, vt ſubdit Muſſatus b.

Henrici oratores ad Robertum.

Roberti ad Henricum reſponſum.

Propoſita affinitas.

Petita Etruriæ & Longob. præfectura.

a Reperta ea de re Clem. litt. in arch. Aun. pal. temp. Leg. Oſtan. Card. Aquauiua an. 1594. n. 345.

34 *Cæſar,* inquit *Tuſcis Longobardiſq; fidelibus, quorum ſubſidijs, obſequijs, ac ducturis magnos progreſſumque e montibus fecerat, indeficiens regia conſtantia ad omnis belli fortunam tentandam animum erexit: primoque propoſito Vrbis fortalitias captare, loca munita præoccupare, vt ſi in Vrbe, quæ caput mundi imperijque Romani eſt, ſe continuerit, cæteras terras tanquam appenditias ſuum veluti caput reſpectare. Inſtinctu itaque ſuorum, & præcipue Columnenſium, veluti commenſationem cum Romanis facturus, abſque differentia nobiles in conuiuium vocauit: ad quod hilaritate multa conuenere inſignes ſiciciatiter, quos inter Anibaldus ac Anibaldis, Ioannes de Sabello, & Thebaldus de Campofloris. Ii quidem, qui Vrſinis affines eiuſdemque proſapiæ, Imperatori non adhæſerant, quinimmo aduentum renuerant, ac contra præſumpſerant, & ſe in tantas res nouas immiſcuerant. Gratulabundum ſi Cæſar inter hos alioſque conuiuas exhibens, demum lectis fragmentis, amotiſque tabulis, inter eos ſic fatus eſt: Fari mihi inter vos tanto in rerum diſcrimine cauſa ratioque mouet, o Quirites, vixque ſtupor atque admiratio loquendi facultatem occupat, cum excogitem quid me ex Auguſta vrbe regia in hanc Italiam eduxerit, quid niſi iam deſueti extollendi amor imperij, vt iam vix notus Romanus a barbaris mundo imperet ſub clypeo tituloque Cæſareæ maieſtatis. Quid frequentes literæ, quid nuntij celebres toties exoptauere, niſi vt meum charum viſitem ſenatum populumque Romanum, quo exultante in capitolium vehar? Venione violentus inuaſor, qui ab Apoſtoli Petri limine repellar, a clementiſſimo & ſanctiſſimo Papa miſſus? Teſtes adduco tres ab latere Cardinales. Hi duces, hi nuncij executoreſque legum canonumque & imperialium ſanctionum. Ad vos itaque reuertor, vos alloquor, o Quirites, an fruſtra vocatus venerim tanquam mundo ludibrium. Sciturus ſum in huiuſmodi charitate conuiuij quæ vos vota alliciunt, quid geritis in arcanis, quibus ex vobis fulcientibus adiuuer, declaret edatque optio ſingulorum. Hoc ſic ſuccincto breuique ſermone, paululum vultu ſubmiſſo, ſubſtitit metuendus.*

b Muſſ. l. 8. c. 3. Ptol. Luc. hiſt. eccl. M.S. l. 24. c. 40. Iord. M.S. Vat. ſign. n. 1960.

Henrici ad Romanos conuiuas oratio.

Stephanus de Columna, vir inſignis, ſe ſuaque & ſuorum deſpondit, nec defecturum quoad poſſet, morte non excluſa, ſi caſus fortunaque poposcerint. Nicolaus de Comite ſe gratuitum decus cingulumque militiæ ab Rege Carolo Roberti Regis genitore ſuſcepiſſe ait, aduerſus quem vel poſteros non iturum ſubnixe propoſuerat. Anibaldus vero,

Ioan-

Ioannes de Sabello, & Thebaldus de Campoſtoris Regi Romanor. parituras ſeſe obtulere in omnem caſum, & aduerſus omnes, cognationis ſuæ ſingulis dũtaxat
a Cap. 4. Sabelli cũ ſtodiæ adducti. *exceptis. Cæſar a exceptiones has ægre admittens, potiuſque eis turbatus, cuiuſque aſſiſtentium in ſcriptis dicta redigi imperauit: dominum Stephanum ſuoſque, obſidibus datis, abire conceſſit: cæteros deprehenſos priuatim tenuit, Anibaldumque militiarum palatia, munitioneſque ac turrim S. Marci & Coliſæum, quorum poſſeſſor erat, reddere coegit. Iuſſit etiam inuito & reluctanti Ioanni de Sabello, vt ſubarras ad domos viciniamque ſuam firmet, quarum obſtaculo Vrſinorum genti dempta ſit migrandi ad capitolium, quod tunc ipſi tenebant, facultas ſeu etiam & ad militias turrimque ſancti.. et Coliſæum, inde enim in eas fortalitias erat meatus; hocque volente Cæſare prorſus factum eſt circiter* XII. *kal. iunij*. Addit auctor eodem die ac proximo feliciter, cruente tamen, certatum a cæſareis ad Vrſinorum repagula.

Aſperrimum omnium prælium illud fuiſſe narrat Io. Villanus, a ac vigeſima ſexta die menſis maij commiſſum, in quo imperiales copiæ
a Io. Vill. l. 9. c. 42. redacto in ſuam poteſtatem capitolio ad pontem Tyberis iungentem ripas, cui S. Angeli nomen eſt, duce epiſcopo Leodienſi excurrere, ſed regiæ ac Florentinæ turmæ viarum compendijs tanto impetu a latere incurrere, vt cadaueribus cæſorum viæ conſtratæ ſint, ac Leodienſis epiſcopus cum a victore abduceretur, a Catalano occiſi fratris dolorem vlciſcente interfectus.

35 Perculſi eo ſiniſtro certamine Henrici ſocij, plures eum deſeruere: quocirca ipſe ad maturandam in Lateranenſi baſilica imperialem inunctionem ſtudia conuertit, vt ſubdit Muſſatus b: *Decreſcentes videns copias ſuas Cæſar,*
b Muſſ. l. 8. c. 7. *inſtinctu nobili in ſeipſum compreſſus, Deo immortali fortunaque repugnantibus, dum Vrbis potiundæ tempus neceſſitudoque non appetant, ſoli coronationi innitendum conſtituit, ſuperos inferoſq; fauores alias accepturus: bonum fauſtumque Deum in ſe propitium de corde non abijciens, ſed euenturos ſucceſſus mente vſquequaque contectans. Summiſſis*
Petit Henricus ad ſeum ſibi dari ad baſilicam S. Petri. *itaque qui ab Ioanne Roberti fratre ac Vrſinis requirerent, vt conceſſa Principis Apoſtolorum baſilica præordinata per Papæ ſanctionem coronam accipiat; mitigatione aduerſariorum nil vota conſonum aſſecutus eſt, referentibus ijs in Roberti Regis hac aſſenſu conſiſtere, expectatuſque is aſſenſus, fruſtra diuque præmiſſis & remiſſis ad Robertum Regem legatis, laicis ac clericis, nullatenus*
Repulſã patitur. *habitus eſt*. Et infra.

c Cap. 8. 36 *Cæſar* c, *ijs pertentatis, propoſito deficiens, Cardinales vt ſe apud Lateranum coronarent, ſolicitauit: illis aſſerentibus, nefas eſſe a papali conſtitutione reſcriptiſque diſcedere, literarum contextum moremque longæuum allegantes, replicanteque Cæ-*
Vim affert Cardinalibus, vt ei auguſtale inſigne tradant. *ſare, neceſſitatem legem tollere, vimque facti vi ſacrarum legum pellendam; per ipſum non deficere, ad Vrbem papali miſſione profectum, coronam accipere; veritati & æquitati obſequendum fore, nec dubitã Papam emologaturum etiam ex poſtfacto, ſi quid inhabilitatis in tanti conſummatione negotij fuerit; Cardinalibus vero non aſſentientibus, Cæſar populum Romanum, manum illorum videlicet, qui ſuas partes fouebant, in concilium euocauit, has proponens facti anguſtias, quiaque expediat conſultans. Ex plebiſcito itaque obtentum eſt, Cardinales Romani populi ſuaſionibus precibuſque coronam dare: ſin autem, coercendos per tribunos populumque Romanum.*

Reluctantibus itaque Cardinalibus, plebs commota eſt, in illos excandeſcens: iamque furore accenſo, intra militias Cæſarem in priuato affati ſunt; ſi ad Papam facti tenorem direxiſſe, reſponſumque ſperatum intra iulias kalendas præſtolari: velit, in manſuetudine perſiſtens, maieſtatem Cæſaream ſacroſanctæ eccleſiæ monitis inſtitutiſque obtemperare, obſequi, ſic omnia proſperari. Circumſpectus Cæſar, remiſſa animo, dictis acquieuit, contentione ſedata dimiſſaque. Ac inter hos dies, impenſis tanto exercitui deficientibus, ipſaque regia camera exhauſta pecunijs, contributionem populo Romano decernit, edicto emiſſo. Plebs impatiens ad ſcandalum iam nullis alijs auctoribus concitabatur, exinaniuitque illius contributionis edictum, Iudæis dumtaxat, qui trans & vltra Tyberim morabantur, obtemperantibus.

Dum igitur dies vigiliæ Principis Apoſtolorum inſtaret, ſumma luce de palatijs militiarũ egrediens, multo cœtu in montem Auentinum conceſſit. Poſtquam autem illuxit ſequens diei feſtum populo
conſtante ac principibus ſuarum partium Lateranum venit, miſſarumque ſolemnibus peractis, proteſtantibus Cardinalibus ſcilicet legato & Luca de Fliſco, non ſua ſponte, ſed plebis Regiſque impulſibus coactos parere, coronam auream capiti ei impo- De vi illata queritur publice Cardd.
ſuere multis cleri populique applauſibus, inclyto Imperatori Henrico ſemper Auguſto vitam victoriamque conclamantibus vniuerſis, in Auentinum ad parata conuiuia commenſationeſque cum nobilibus & plebe delatus eſt anno eodem domini Ieſu Dei noſtri duodecimo trecenteſimo milleſimo III. *kal. iul.* Laterani illum ornamentis imperialibus induunt.

37 Conſentiunt Muſſato Bernardus a, Iordanus b, Ptolemæus Lucenſis c, Rebdorfius d, qui Henricum ſe fidei ſacramento Romanæ eccleſiæ addixiſſe obſeruat: *Benedictionem*, inquit, *imperialem a quibuſdam Cardinalibus de mandato domini Clementis Papæ V. adeptus, & iuramentum fidelitatis & obedientiæ tunc eccleſiæ præſtitit;* quod a legatis Cardinalibus in publicas tabulas e relatum & a Clemente publico diplomate, cum id negaſſet Henricus, confirmatam viſuri ſumus. Spectarant vero præcipuæ in illo imperialibus inſignijs ornando partes ad Arnaldum Sabinenſem epiſcopum, cum ob legationem adiunctam Pontificem repræſentaret, cui adeo diadematis imponendi munus datũ vt ex allatis literis apoſt. conſtat. Iubebatur etiam Leonardus Albanenſis epiſcopus gladium tradere Imperatori, ſed hoc illi munus mors eripuit: ipſum enim & Franciſcum S. Luciæ diaconum Cardinalem e viuis ereptos fuiſſe, Henricus Imp. in literis f ad Ioannem Vvaldſanenſem abbatem datis docet his verbis.

a Bern. in l. de Rom. impp. MS Vat. bibl. ſig. n. 2043. b Iord. MS Vat. ſign. n. 1960. Arnaldus Sabin. ep. præcipuis partibus functus. c Ptol. Luc. hiſt. eccl. MS l. 24. c. 40. d Rebdorf. in annal. Io. Vill. l. 9. c. 42. & alij. e Clem. Romani de iur. iur. f Ext. apud Conr. Vecer. in Henr. VII Henrici Imp. de ſua coronatione literæ.

Sanctiſſimum in Chriſto patrem dominum Clementem ſummum Pontificem requiſiuimus, vt ad Vrbem accedens præfata ſolemnia nobis ibidem tradere dignaretur: qui cum ex certis cauſis iuxta noſtrum immenſum deſiderium intereſſe nequiret, ne dicta coronatio ob ſui abſentiam impediri valeret, venerabilibus patribus dominis Arnaldo S. ſedis Apoſtolicæ legato, Leonardo Albanenſi, & Nicolao Oſtienſi ac Velletrenſi epiſcopis, ac Franciſco S. Luciæ, nec non Lucæ S. Mariæ in via lata diaconis Cardinalibus commiſit in hac parte plenarie vices ſuas, cum clauſula, vt ſi non omnes his exequendis intereſſe valerent, quatuor, tres, duo vel vnus eorum dictæ coronationis noſtræ negotium expediret. Verum dictis Leonardo & Franciſco de hac luce ſubtractis, per dictos dominos Cardinales ſu-

pr-

perſtites die feſto beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum, quem ad hoc, vt poteramus, virtute dictæ commiſſionis elegimus, in eccleſia S. Ioannis Lateranenſis præſente archiepiſcoporum, epiſcoporum, abbatum, & aliorum prælatorum eccleſiaſticorum ordinum Vrbis; ducumque, comitum, baronum, nobilium, ac Romani *populi innumeroſa caterua, oleo ſacro vncti fuimus, nec non imperiali diademate coronati, ac alijs debitis ac conſuetis ſolemnijs inſigniti, &c.* Datum *Romæ* IV. *kal.* ſulij *regni noſtri anno* IV. *imperij vero anno* I.

Die ſacro Apoſtolorum Petri & Pauli perfecta celebritas

38 Qui porro in ea celebritate ſeruati ritus e litetis ad Cardinales iam ante a nobis allatis a, quibus ij accutatius exptimuntur, & in Henrici literis inſertis inferius colligitur; tum ex ijs quæ in XIII. annalium tomo occaſione Othonis ab Innocentio III. veteri more imperiali inunctione delibuti e pontificijs commentarijs deſcripſimus b. Cum vero pluta ante ac poſt imperialem inunctionem Henricus officia, quæ ſoli Chriſti vicario ob illius maieſtatis faſtigium exhiberi debent, pτæſtare obſtrictus eſſet, quæ in imperiali conſecratione a Cardinalibus perfecta ſunt prætermiſſa, Clemens, Romanæ eccleſiæ iuribus conſulturus, literis ad Cardinales datis promulgarat c, ac publice erat conteſtatus, rem iutium pontificiorum fraudi nõ vertendam, quin cæteri Imperatores Romanis Pontificibus, cum ab ijs auguſtalibus inſignijs ornarentur, obſequia & officia deferrent: quæ ex literis ijſdem hæc fuiſſe conſtat, nimitum vt Romanorum Rex ante deſumptum imperiale inſigne porta collina Romam ingreſſus Pontifici in gradibus baſilicæ Principis Apoſtolorum conſiſtenti aurum oblaturus, prouolutus in genua pedes deoſcularetur; templumque ingreſſus poſt confeſſionem, vt ait, in altari B. Petri factam, (eam veto fuiſſe fidei Chtiſtianæ profeſſionem, indicat M. S. Vaticanum d in quo illius formula edita ab Henrico & promulgata continetur) receptus ad oſculum inter diaconos Cardinales Pontificis pectus oſcularetur: intetque miſſarum ſolemnia ſacram Euchariſtiam excepturus, oſculum Pontificis ori porrigeret: peractiſque impetialis conſecrationis ritibus, templo egreſſus, dum aſſilirõt in equum Chriſti vicarius, ſtapedem paludamento impetiali & diademate decorus teneret: tum arrepto equi ftæno, ſtratoris munus exhiberet.

a Ann. Chriſt. 1311. n. 7. vſq. ad 19

b To. ann. XIII. ann 1209. n. 18

c Lib. 6. ep. com. 754. & M. S. bibl. Vall. pag. 383.

Plures ſolemnes ritus ob Põtificis abſentiam prætermiſſi.

d M. S. Vat bibl. ſign. n. 3977.

Adiecerat etiam Cardinalibus prouinciam Clemens, quo Romanæ eccleſiæ iuribus caucret, vt Henricum ante & poſt accepta imperialia ornamenta adigerent, vt pontificio decreto & conteſtationi aſſentiretur, atque ab ipſo diploma elicerent imperiale, quo huiuſmodi inungendorum Imperatorum ritus & officia, quæ viciſſim Chriſti vicario præſtarent, continerentur.

Sancit Hẽricus eam rem ſecuturis Pontif. damno non futuram.

39 Aſſenſit iuſtis Pontificis & Cardinalium poſtulatis Henricus, vti vouerat, diuulgata ea de re hac imperiali ſanctione. d

d Ext. in arce S. Angeli & l. priu. Rom eccl. to. 3. pag. 14. & pag. 347. & inter coll. Plat. to. 1. pag. 357. & in M. S. bibl. Vall. ſign. lit. B. n. 12 pag. 378.

Henricus, diuina fauente clementia, Romanorum *Imperator ſemper Auguſtus ad perpetuam rei memoriam.*

Cum ſanctiſſimus in Chriſto pater dominus Clemens ſacroſanctæ Romanæ ac vniuerſalis eccleſiæ ſummus Pontifex reuerendis in Chriſto patribus dominis Atnaldo Sabinenſi Apoſtolicæ ſedis legato, Nicolao Oſtienſi & Vellettenſi epiſcopis, ac Lucæ S. Mariæ in via lata diacono Cardinali, nec non felicis recordationis Leonardo Albanenſi epiſcopo & Franciſco S. Luciæ diaconis Cardinalibus, qui poſtmodum ambo diem clauſerunt extremum, per ſuas lireras duxerit committendum, vt nos inungerent & imperiali diademate coronarent, cæteraque ipſius coronationis ſolemnia peragerent; idemque dominus Pontifex ex eo, quod multæ obſeruantiæ, multaque ſolemnia, multæque reuerentiæ & honorificentiæ Romano Pontifici competentia propter ſui abſentiam omittebant, in eiſdem fuerit proteſtatus literis, ac voluetit & apoſtolica auctoritate decreuetit, nullum ex hoc iutis vel facti Romanæ eccleſiæ, ac ſibi ſuiſque ſucceſſoribus præiudicium generari, quin cum caſus Regem Romanorum in Imperatorem coronandi occurrat, omnia exhibeantur & fiant per coronandos a Romanis Pontificibus, ſicut in forma, quæ in archiuio eccleſiæ & pontificali ordinario continetur, in prædictis deſcripta literis, ſerioſius eſt expreſſum:

Antiqui ritus in coronationis põpa cõfirmati

Quarum quidem literarum de verbo ad verbum tenor dignoſcitur eſſe talis: *Clemens epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei venerabilibus fratribus Arnaldo Sabinenſi A. S. L. ac Leonardo Albanenſi & Nicolao Oſtienſi epiſcopis, ac dilectis filijs Franciſco S. Luciæ in Silice & Lucæ S. Mariæ in via lata diaconis Cardinalibus nuncijs eiuſdem ſedis ſalutem. Rex Regum & dominus dominantium, &c.* [Allatæ ſunt ſuperius a nobis a eæ Clementis literæ, quibus Cardinalibus inungendi Henrici Impetatoris data imperia, ac ſinguli ritus ſeruandi deſcripti. Prætermiſſis igitur ijs, quas repetere cum Imperatore ſupetuacaneum foret, quæ ipſe ſubijciat, afferamus.]

a An. Chr. 1311. n. 7. & ſeqq.

Nos igitur pτæfatus Henticus Romanorum Imperator, qui exaltationem Romanæ eccleſiæ vbilibet affectamus, & eiuſdem iura & bonas conſuetudines diminuere non intendimus, ſed augere, prædictis proteſtationi & decreto tenore præſentium conſentimus exptesse, dantes & concedentes, ad ipſius Romanæ eccleſiæ & eiuſdem domini ſummi Pontificis & ſucceſſotum ſuorum conſeruationem iuris atque cautelam, has noſtras literas, conſenſum noſtrum eiuſdem proteſtationis ac decreti expreſſum continentes, imperialis bullæ aureæ robore communitas. *Dat. Laterani* III. *kal. iul. anno Domini* MCCCXII. *indictione* X. *poſt noſtri ſuſceptum imperij diadema, regni noſtri anno* IV. *imperij vero noſtri anno* I.

40 Vt animum præterea fidei religione exolueret, qua ſe antea obſtrinxetat, cum ornamenta imperialia depoſceret a Clemente, ſacramenta olim pτæſtita repetiuit, eorumque formam ſuis conceptam verbis, adeptis iam auguſtalibus inſignibus, conſignauit .. b

Præſtita olim ab oratorib' ſacramẽta renouat.

b Ext. in arce S. Angeli & l. priu. Rom eccl to. 2. pag. 241. & inter Coll. Plat. to. 1. pag. 353. & in M. S. bibl. Vall. ſign. lit. B. n. 12 pag. 420.

Sanctiſſimo in Chriſto patri & domino ſuo, domino Clementi, ſacroſanctæ Romanæ ac vniuerſalis eccleſiæ ſummo Pontifici Henricus, diuina fauente clementia, Romanorum Imperator ſemper Auguſtus cum reuerentia debita deuota pedum oſcula beatorum.

Dudum, antequam ſuſciperemus Imperij diadema, in humilitatis ſpiritu, quæ virtutum comprobatur origo, ſicut ſanctæ matris eccleſiæ filius noſtræ deuotionis ac fidei zelum vobis & ipſi eccleſiæ feruenti deſiderio oſtendete cupientes, in manibus diſcreti viti Ioannis de Molarijs eccleſiaſtici Tullenſis, capellani veſtri, de mandato per vos ei facto, veſtro, eccleſiæ prædictæ, & ſedis Apoſtolicæ nomine recipientis, ſacroſanctis euangelijs corporaliter per nos tactis, præſtitimus iuramentum, quod tenor literarum veſtrarum ſuper hoc confectarum noſtro regio pendenti munita-

nitarum ſigillo continet ſerioſe promittentes, noſque firmiter obligantes cum omni efficacia & effectu, quod poſt imperialis diadematis a nobis coronationem ſuſceptam omnia in iuramento & literis contenta prædictis ratificaremus, confirmaremus, recognoſceremus, faceremus, ſeruaremus, atque iuraremus, & de his omnibus infra octo dies poſt coronationem huiuſmodi ad perpetuam rei memoriam, ac veſtram & ſucceſſorum veſtrorum, & eccleſiæ ac ſedis prædictorum ſecuritatem atque cautelam vobis patentes quadruplicatas imperialis maieſtatis typario communitas concedimus literas huiuſmodi literarum veſtrarum ſeriem continentes, quæ talis eſt: *Sanctiſſimo in Chriſto patri & domino ſuo domino Clementi ſacroſanctæ* Romanæ *ac vniuerſalis eccleſiæ ſummo Pontifici Henricus, Dei gratia,* Romanorum *Rex ſemper Auguſtus cum reuerentia debita pedum oſcula beatorum. Feruenti deſiderio cupientes, &c.*

Concepta erant de religione ac iuribus Rom. eccleſiæ defendendis *a An. Chr 1310. n. 3. & ſeqq.*

[Adducit literarum iiſdem verbis conceptarum ſeriem, quarum formam ipſi Pontifex præſcripſerat, cum imperialia inſignia ab Apoſtolica ſede depoſceret, quas iam ante ſuo loco attulimus a; ac ſacramenti ab eo nuncupandi formulam, ex qua fidem regiam ad religionem Chriſtianam tuendam, excindendas hæreſes, ſchiſmata tollenda, nulla cum ſchiſmaticis aut Saracenis fœdera ineunda, ſeruanda Romanæ eccleſiæ iura, conceſſa illi a maioribus Conſtantino, Carolo, Henrico, Othone, Friderico, Rodulpho priuilegia confirmanda, eccleſiaſticam ditionem, cuius prouincias ac vrbes præcipuas enumerat, nunquam inuadendam; ſed potius ab hoſtium vindicandam conatibus Lauſanæ duobus iam ante annis, cum Italiam ingredi pararet, deuinxerat; ac ſpoponderat, etiam poſt ſuſceptum diadema imperiale eodem ſacramento ſe obligaturum, atque excurrente ab ea celebritate octo dierum ſpatio imperialem ſyngrapham, qua geſta ac promiſſa confirmaret, traditurum. Quibus expoſitis addit.]

Quibus verbis ad ea fidem ſacramento obſtrinxerit.

41 Tanto itaque feruentius ad ſanctitatem veſtram, ſanctam Romanam eccleſiam, & Apoſtolicam ſedem zelo fidei & deuotionis accenſi, quanto ſumus amplius per ſuſceptionem imperialis diadematis diuinæ gratiæ munere ſublimati; iuramento & literis contenta prædictis ratificamus, confirmamus, & recognoſcimus, & ea ſeruabimus & etiam faciemus; ac prædicta omnia & ſingula inuiolabiliter obſeruari facere, & nullo vnquam tempore contrauenire, de nouo iuramus ad ſacroſancta Dei euangelia corporaliter, tacto libro in manibus venerabilium dominorum miſeratione diuina Arnaldi Sabinenſis Apoſtolicæ ſedis legati & fratris Nicolai Oſtienſis & Velletrenſis epiſcoporum, nomine Romanæ eccleſiæ, ſedis Apoſtolicæ, ac veſtro, & mandato noſtro ſpecialiter recipientium: de qua receptione tam per noſtras, quam ipſorum recipientium literas plene conſtat. Et ad prædictorum omnium perpetuam rei memoriam, & ſanctæ Romanæ eccleſiæ ac ſedis Apoſtolicæ & Romanorum Pontificum ſecuritatem atque cautelam præſentes literas quadruplicatas, tenore prædictarum literarum noſtrarum in eis inſerto imperialis maieſtatis typario communitas, iuxta promiſſionem & obligationem noſtras prædictas ſanctitati veſtræ conceſſimus, & eas per eoſdem venerabiles dominos Sabinenſem & Oſtienſem epiſcopos duximus tranſmittendas. *Dat. Romæ apud S. Sabinam* II. *nonas iulij anno Domini* MCCCXII. *regni noſtri anno* IV. *imperij vero noſtri anno* I.

42 Acceptis iis imperialibus literis, quibus Henricus ſacramenta poſt aſſertum illi a Clemente auguſtale ius nuncupata Lauſanæ coram apoſtolico nuntio repetiuit, Cardinales legati, quibus munus erat demandatum, vt eas literas ab eodem principe exigerent, publica documenta conficienda curarunt, quibus teſtatum reliquere, Henricum priſtino fidei ſacramento ad tuendum dogma orthodoxum, aſſerenda Romanæ eccleſiæ iura, ditionem eccleſiaſticam ac Siciliam non inuadendas ſe deuinxiſſe. Quas tabulas ad pontificem hiſce contentas literis a tranſmiſere.

Cardd. ad Clem. literæ de ſacramentis ab Henr. præſtitis. *a Ext. in arce S. Angeli & l. priu. Rom. eccl. to. 1. pag. 312.*

Sanctiſſimo in Chriſto patri & domino noſtro domino Clementi, diuina prouidentia, ſacroſanctæ Romanæ ac vniuerſalis eccleſiæ ſummo Pontifici, miſeratione diuina Arnaldus Sabinenſis Apoſtolicæ ſedis legatus, & Nicolaus Oſtienſis epiſcopi ſedis eiuſdem Apoſtolicæ nuncius deuota pedum oſcula beatorum.

Dudum a ſanctitate veſtra recepimus literas in hac forma: *Clemens epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei venerabilibus fratribus Arnaldo Sabinenſi legato & Nicolao Oſtienſi epiſcopis Apoſtolicæ ſedis nuncio ſalutem, & apoſtolicam benedictionem.* In humilitatis ſpiritu, quæ virtutum comprobatur origo, chariſſimus in Chriſto filius noſter Henricus Rex Romanorum illuſtris, ſicut matris eccleſiæ filius a Domino benedictus, deuotionis & fidei zelum nobis & ipſi eccleſiæ dudum offerens reuerenter iuramentum, quod tenor infra ſcriptarum literarum ſuo pendenti munitarum ſigillo continet ſerioſe, olim in manibus dilecti filij magiſtri Ioannis de Molano ſcholaſtici Tullenſis capellani noſtri de mandato per nos ei facto, noſtro, eccleſiæ prædictæ, & Apoſtolicæ ſedis nomine recipientis, per dictum Regem ſacroſanctis euangelijs, ſicut per eaſdem literas plene conſtat, tactis corporaliter, præſtitit; promittens idem Rex, ſeque firmiter obligans cum omni efficacia & effectu, quod poſt imperialis diadematis ab ipſo coronationem ſuſceptam omnia in iuramento & literis contenta prædictis ratificaret, confirmaret, recognoſceret, faceret, ſeruaret atque iuraret: & de his omnibus infra octo dies poſt coronationem huiuſmodi ad perpetuam rei memoriam, ac noſtram & ſucceſſorum noſtrorum & eccleſiæ ac ſedis prædictarum ſecuritatem atque cautelam, patentes quadruplicatas imperialis maieſtatis typario communitas concederet literas, huiuſmodi literarum ſuarum ſeriem continentes: propter quod præfatum Regem affectu paterno per alias noſtras literas rogandum duximus & etiam exhortandum, vt regiæ deuotionis & fidei ac reuerentiæ feruorem huiuſmodi cum ſuæ promotionis & exaltationis augmento præclara ſuæ celſitudinis geſta erga nos & perfatam eccleſiam creuiſſe demonſtret; in manibus veſtris vel alterius veſtrum, quos ad ipſius Regis præſentiam duximus deſtinandos, quibuſue & cuilibet veſtrum in ſolidum iuramenti & aliorum prædictorum omnium & ſingulorum receptionem per præſentes literas committimus; poſt ſuſceptum per ipſum Regem, vt præmittitur, ipſius imperij diadema in iuramento & literis contenta prædictis ratificet, confirmet, recognoſcat, faciat, ſeruet, ac præſtet de nouo ſimile iuramentum; nobiſ-

Quæ data fuerint Cardinalibus imperia.

Vt iuſſus Henr. fuerit, ſacramenta ante nuncupata ſe petere.

biſque ſuper his omnibus & ſingulis, iuxta ſuam promiſſionem & obligationem, caſdem prædictas literas quadtuplicatas eiuſdem imperialis maieſtatis typarlo communitas, in eis tenore prædictatum literarum ſuarum inſerto, concedat, illaſque nobis per vos vel alterum veſtrum tranſmittat.

Cum igitur de noſtro & eccleſiæ ac ſedis prædictorum honore tanquam ipſius eccleſiæ membra nobilia, ſicut pro certo tenemus, credimus, & ſpetamus, vos attentior & continua cura ſolicitet, noſque in his & alijs, quæ ipſius eccleſiæ contingunt honorem, in vobis cum ſecuritate pleniſſima quieſcamus; volumus, & diſcretioni veſtræ per apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus vos vel alter veſtrum ratificationem, confirmationem, recognitionem, ac iuramenrum prædicta, & prædicta omnia & ſingula a Rege prædicto (quem ſuper præmiſſis & quoliber eorundem requirimus per præſentes, & etiam exhortamur in Filio Dei Patris) poſt ſuſceptum prædictum diadema imperij ab eodem, & quadruplicatas literas, in eis tenore prædictarum literarum inſerto imperialis maieſtatis typario, vt prædicitur, communitas nobis per eum ſuper prædictis omnibus concedendas, prudenter petere, requirere, recipere, & habere cureris, ipſaſque nobis vos vel alter veſtrum deferaris. Nos enim ratificationem, confirmationem, recognitionem, iuramentum, & prædicta omnia & ſingula petendi, requirendi, recipiendi, & habendi a Rege prædicto & omnia alia, quæ circa prædicta & quodlibet prædictorum agenda fuerint faciendi, gerendi, & exercendi, plenam vobis & cuilibet veſtrum in ſolidum concedimus auctoritate præſentium facultatem.

Dare de ijs poſt acceptũ auguſtale inſigne literas.

43 Tenorem autem prædictarum literarum nobis ſuper iuramento per eum in manibus dicti ſcholaſtici, vt præmittitur, præſtito conceſſarum, vt de ipſis plenam certitudinem habeatis, & procedere valeatis cautius in præmiſſis, de verbo ad verbum præſentibus inſeri fecimus, qui talis eſt: *Sanctiſſimo in Chriſto patri & domino ſuo domino Clementi ſacroſancta Romana ac vniuerſalis eccleſia ſummo Pontifici Henricus, Dei gratia, Romanorum Rex ſemper Auguſtus cum reuerentia debita deuoto pedum oſcula beatorum. Feruenti, &c. Dat. Lauſana v. idus octobris anno domini milleſimo treceuteſimo decimo, regni vero noſtri anno ſecundo. Dat. in prioratu de Grauſello prope Malauſanam Vaſionenſis diœceſ. x. kal. iulij pontificatus noſtri anno ſexto.* Volentes igitur veſtris ex corde, prout tenebamur, obedire mandaris, ab eodem domino Imperatore poſt ſuſceprum imperij diadema recepimus iuramentum, & alia fecimus & recepimus, quæ in prædictis ſanctitatis veſtræ literis continentur, prout in ipſius domini Imperatoris quadruplicatis literis imperialis maieſtatis typario communitis, quas veſtræ ſanctitati conceſſit, vobis per nos vel noſtrum alterum deferendas, videbitis plenarie contineri. In quorum omnium teſtimonium, has ſcribi literas per magiſtrum Ioannem de Hynodio capellanum & notarium noſtrum .. Sabinen. & ſigillorum noſtrorum fecimus appenſione muniri. *Acta fuerunt prædicta in Vrbe apud S. Sabinam in palatio, quod inhabitabat ibi dictus dominus Imperator, anno domini milleſimo treceuteſimo duodecimo indictione decima die iouis vi. iulij pontificatus ſanctiſſimi in Chriſto patris & domini domini Clementis, diuina prouidentia, Papæ quinti anno ſeptimo, præſentibus reuerend. in Chriſto patribus dominis Luca S. Mariæ in via lata diacono Cardinali, & Henrico epiſcopo Tridentino, dicti domini Imperatoris cancellario, ac magnificis viris Amadeo Sabaudiæ & Ioanne Forenſi comitibus, ac Roberto de Flandria milite, &c.* Adiecta ſunt alia teſtium & tabellariorum nomina, quæ breuitatis gratia prætermittimus. Cum his Henricus feciſſe ſatis officio videretur, Clemens imperialis inunctionis ſolemnia, quæ non in baſilica S. Petri, vt conſtitutum fuerat, ſed Lateranenſi, & ab inuitis ac renitentibus Cardinalibus celebrata fuerant, rata firmaque eſſe ſanxit a.

Teſtes rei geſtæ.

a Alb. Muſſ. l. 11. c. 6.
b Ead. lib. c. 8.

44 At Henricus pro eo beneficio eccleſiaſtica ditione Pontificē exuere molitus b eſt, vt dicetur inferius; peperitque ſibi violata ſanctiſſime promiſſorum religione exitium. Qui namque antea Pontificis gratiam pro adipiſcendo firmandoque imperio ſtudioſe collegerat, ac non ſine Chriſtianæ demiſſionis gloria ſacros Apoſtolicæ ſedis apices veneratus fuerat; iam correpto auguſtali inſigni elatus in ſuperbiam nuncupatum ſacramentum breui eiurauit, quaſi inania tantum verba officij gratia fudiſſet, nulla vero religione, vt pareret Pontifici, animum deuinxiſſet. Cum enim Pontifex, ſopiendi inter Henricum & Robertum exorti belli cupidus, literas Cardinalibus, qui adhuc Romæ pro adducenda inter ipſos concordia verſabantur, tranſmiſiſſet, in quibus præcipiebat, vt ambos monerent officij his verbis c: *Quod cum ipſi Reges, eiuſdem eccleſiæ ſpecialiſſimi filij, ſibi iuramento fidelitatis & alias multipliciter eſſent adſtricti, ipſius eccleſiæ debeant eſſe promptiſſimi defenſores*; Henricus, qui iam imperialibus infulis redimitus fuerat, rogatus a Cardinalibus vt ad pontificias literas, quibus de concilianda cum Roberto pace agebatur, reſponderet; ægre ferens nuncupati ab eo in ijs ſacramenti fidei editam mentionem, cum adducendæ concordiæ ratio poſceret, vt familiariter ac ſecrete ageret; præceps iracundia, excitis multis tabellionibus, publicis tabulis conſignari iuſſit, nemini ſacramento fidei obſtrictum ſe teneri, ipſumque latere, an vnquam vlli ſuorum prædeceſſorum Romanis Pontificibus fidem iureiurando obligaſſent. Sicque temere admodum præſtita ante & poſt acceptum auguſtale inſigne ſacramenta obliuioni dedit. Sed cum illa in eum ſenſum detorqueret, vt fidei vel fidelitatis ſacramenta appellanda negaret, præſtat Henricum ipſum ſuis verbis arguere. Is enim a Germanis electoribus Rex pronuntiatus, cum ad Clementem oratores ſuos pro imperio & auguſtalibus inſignibus obtinendis miſiſſet, in literis ad Pontificem ea de re datis hæc d profeſſus eſt.

Secuta Henrici inſignis perfidia.

Cardinales Henrico & Roberto cõciliandis incũbunt.

c Clem. Romani de iureiurando.

Clemens vtrumque ſacramenti fidei et eccleſiæ addicti moneri iubet.

Henr. negat fidei ſacramento Romanis Pont. deuinciri.

Concedimus eiſdem, verba ſunt Henrici, *generalem & liberam poteſtatem, ac ſpeciale mandatum*. Et infra: SEV PRAESTANDI IN ANIMAM, ET SVPER ANIMAM NOSTRAM DEBITAE VOBIS ET SANCTAE ROMANAE ECCLESIAE FIDELITATIS ET CVIVSLIBET ALTERIVS GENERIS IVRAMENTVM. Eos vero oratores huiuſmodi fidelitatis iuramentum, vt ipſe Henricus ſui parum memor vocat, præſtitiſſe Romano Pontifici, ex inſtrumento ea de re confecto iam ante ſuo loco e allato conſtat: quod renouatum poſtea, antequam a Cardinalibus imperiali conſecratione liniretur, ex pontificijs literis f exploratum eſt, in quibus inter cætera in celebritate pera-

Suis verbis arguitur.

d Lib. priu. Rom. eccl. to. 3. pag. 81. extan M. S. Vall. ſig. lit. B. n. 12 pag. 47 & ext. ſ. Ann. Chr 1309 n. 10. & ſeq.
e An. Chr 1309. n. 12
f Lib. 6. ep. cam. 754 ann. Chr. 1311.

Probatur ex rei geſtæ ſerie.

gen-

Digitized by Google

genda præſcripta nuncupatum ab Henrici oratoribus ſacramentum iubentur exigere, cuius etiam formulam inſerit; additque oratores iureiurando pollicitos, illud ab Henrico iterum in ipſa imperatoriæ inunctionis pompa exhibitum iri: *Et cum Roma vel alibi*, verba ſunt oratorum Henrici, *per vos in Imperatorem coronandus fuerit dominus noſter Rex prædictus, dictum ſacramentum & aliud fieri conſuetum ad requiſitionem veſtram tempore coronationis perſonaliter renouabit.*

45 Huiuſmodi porro ſacramenti, vel alterius præſtiti genus ſponſionem fidei nuncupandum Imperator negare non potuit, dũ ipſe diſertis verbis oratores ſuos, vt diximus, ampliſſimis mandatis ad id inſtruxerat, ac præſtitam ſponſionem Pontifex fidei ſacramentum in ijs ad Cardinales literis, quæ adeo ipſum pupugere, appellat a; quod poſtea in edita conſtitutione comprobauit ſanxitque his verbis: *Præfatis nuntijs ſufficiens ad hoc ab eo, vt præmittitur*, ac iure ſufficiens quidem, dũ expreſſis verbis iuramenti fidelitatis præſtandi, vt probatum eſt, auctoritatem contulerat, *mandatum habentibus ſecundum formam in decretis, quæ incipit, Tibi domino, comprehenſam fidelitatis recepimus iuramentum. Poſtque idem Henricus conſecrationis & coronationis ſuæ tempore aliud eiſdem Cardinalibus, quos ad impendendum ſibi huiuſmodi conſecrationis & coronationis inſignia miſeramus ad Vrbem, illud noſtro nomine recipientibus, iuramentum præſtitit corporale, quod in libro pontificali, Romano præſtandum Pontifici per Imperatorem coronationis ſuæ tempore, continetur; cuius tenor dignoſcitur eſſe talis: Ego Henricus Romanorum Rex, annuente Domino, futurus Imperator, promitto, ſpondeo, & polliceor, atque iuro coram Deo & beato Petro, me de cætero protectorem, procuratorem, & defenſorem fore ſummi Pontificis & huius ſanctæ Romanæ eccleſiæ in omnibus neceſſitatibus & vtilitatibus ſuis, cuſtodiendo & conſeruando poſſeſſiones, honores, & iura eius, quantum diuino ſuffultus adiutorio fuero, ſecundum ſcire et poſſe meum, recta & pura fide. Sic me Deus adiuuet et hæc ſancta Dei euangelia.*

a Clem. Romani de iurain. Clemens id diplomate promulgat.

Sacramẽti præſtiti formula.

46 *Cæterum quin iuramenta huiuſmodi fidelitatis exiſtant, a retro Romanis Principibus, non fuit hactenus haſitatum: immo tam quondam Albertus Rex Romanorum immediatus prædeceſſor memorati Henrici Bonifacio Papa VIII. prædeceſſori noſtro tempore approbationis eiuſdem Alberti, quam Rodulphus pater ipſius, & alij prædeceſſores eiuſdem Romanorum Reges diuerſis noſtris prædeceſſoribus iuramentum fidelitatis & obedientiæ præſtiterunt: idemque Bonifacius memoratum Albertum, iuramento huiuſmodi ab eo recepto, de fratrum ſuorum conſilio, præſente prælatorum & aliorum multitudine copioſa, auctoritate apoſtolica recepit in ſpecialem ſuum filium & eccleſiæ memoratæ, ipſumque in Regem Romanorum aſſumpſit in Imperatorem poſtmodum promouendum.*

Exempla de prædeceſſoribus Regibus Roman.

47 At Henricum ita ira & vindictæ auiditas commouerant, vt parum ſacramentorum, quibus ſe deuinxerat, religionem curaret; ac Pontificis, reſtinguere ſatagentis exorientem flammam, ne in incendium excreſceret, paterna monita & Cardinalium preces reſpueret; Neapolitanumque regnum, immo totius Italiæ imperium ſibi ſubijcere moliretur. Nec leuibus aduerſis rebus preſſus eſt poſt accepta auguſtalia ornamenta, nam & Anibaldus & Ioannes Sabellus lapſi e cuſtodia ad finitima Vrbi caſtra perfugere a, quibus præſidiarias Roberti Regis copias excepere, quæ multis excurſionibus imperiali exercitui grauiſſima damna intulere; ita vt Henricus intercluſis cõmeatibus, Roma XIII. kal. auguſti abſcedere & Tybur cõtendere ſit coactus b. Quarto poſt die dux Bauariæ, Dalphinus Viennenſis, & Vgo eius frater ex cæſareis caſtris cum quadringentis viris nobilibus domum repetiere. Extenuatus ita admodum eſt Henrici exercitus: cum contra ad Ioannem Roberti fratrem in Vrbe ex Tuſcia, Apulia, & patrimonio maximæ confluerent copiæ: adeo vt tria equitum millia, pediteſque numeroſiſſimos recenſeret. Addit Muſſatus c: *Iiſdem diebus circa menſis iulij exitum ad legatum papales literæ allatæ ſunt, vt ſcilicet Vrbe Cæſar Robertuſque Rex cum vniuerſis abſcedant copijs, quodque diſpoſitis in pace rebus ipſe Romam proficiſcatur: hæcque præconijs vocibus in Vrbe & Tybure conclamata ſunt.*

a Alb. Muſ l. 8. c. 9.
Henricus cinctus anguſtijs.
b Cap. 10.

c Cap. 11
Henrici Robertiq; copiæ iuſſæ vrbe excedere.

Arctatus extenuatuſque Tybure omnibus copijs Cæſar, ſpe ſublata potiundæ Vrbis, ad motus alios pronior fortunæ laxauit intentum, ſuadentibus agentibusq; Etruriæ primatibus, quos vetuſta quærendorum viſendorumue larium ſtimulabat anxietas, in amicas terras retrocedere conſtituit, ſubeunte ratione, ſi Tuſciam prouinciam proſperiores largirentur euentus, ibi & ſedem futuram Italiæ, tanquam in centro poſitam, accommodamque cæſareæ maieſtati. Prouincia huius tanquam ſortitam a re vocabulum Florentiam cæteris ciuitatibus ac colonijs ingenti magnitudine præſtare conſtabat, veluti prouinciæ dictæ faſtigium: huiuſque ſubigendæ cauſæ ſuberant regium allicientes animum, nec deerant huiuſcemodi aggrediendæ viciſſitudinis promotores: Erant Gibolengæ partis vetuſtiſſimi imperium vti ſignum cœleſte colentes: erant Albi, genus hominum ſuperſtitionis nouæ, qui nati ex Guelphis eiuſdem factionis ex ciuilibus diſſidijs a ſuorum communione diſceſſerant, vtrique Gibolengis ad omnia Guelphorum irritamenta pernicieſque. Et infra: *Nec d Cæſarem fallebat, hac quæſita prouincia, Longobardis rebellandi facultatem non fore, multis ſuæ partis potiores vrbes conſtanter obtinentibus, ſicque ab Tybere vſque in Alemanniæ oſtia limen patere.*

In Etruriã motæ aquilæ.

d Id Muſſ. l. 9. c. 1. Io. Vill. l. 9. c. 43. Ant 3. p. tit. 21. c. 2 § 7.

Suſcepto eo conſilio Henricus, cum de Roberto Rege repetere vltionem non poſſet, Tybure digreſſus e, per Sabinos & Vmbros in Etruriam ſe contulit, ac Peruſinum agrum, quamuis pontificiæ ditionis eſſet, euaſtauit f: *Demum*, inquit Albertinus Muſſatus, *copias omnes in Aretium conduxit, ibique tanquam ſponſus in thalamum ſuum ſuſceptus, exeunte congratulanteque omnium Gibolengorum frequentia, moras omnes ſuſtulit, trepidantibus vicinarum vrbium vndecumque Guelphis: cœptoque illico auctoritatis imperatoriæ primordio, Robertum Apuliæ Regem in iudicium citandum iuſſit, emiſſo edicto in diem certam, mulctaq; indicta ſi ſeſe contumacem reddiderit. Nec minus extemplo aquilas aureamque flammam explicans in Florentiæ fines proceſſit, exuſtis ædibus, & ſingulis ad prædam conceſſis.* Subdit vt circa kal. ſeptembris anni MCCCXII. potitus oppidis Vbarchi montis & S. Ioannis, Florentiæ obſeſſæ extremi diſcriminis terrorem incuſſerit. Deſcribunt pluribus Muſſatus g, Ioannes Villanus h, S. Antoninus, & alij varias Henrici ac Florentinorum expeditiones & prælia; tum Piſanorum a Megone Roberti Regis duce cladem acceptam: ſed hæc perſtrinxiſſe ſuffecerit. Cum porro verſam

e Muſſ. vbi ſup.
Aretij magna põpa exceptus Henr.
Robertũ in ius vocat.
f Alb. Muſ l. 9. c. 2. 3. 4. 5.

g Io Vill. l. 9. c. 46.
h Ant. 3. p. tit. 21. c. 2. § 6.

in

in ſe belli molem viderent Florentini, crebriſque excurſionibus vaſtari agrum, reipublicæ gubernacula ad quinquennium Roberto Siciliæ Regi detulere: at de eo anno ſequenti. Iam ad Philippum ipſius fratrem Tarentinum principem, iuſtiore bello pro tuenda Chriſtiana religione ac ſchiſmaticorum conatibus reprimendis occupatum in Græcia, ſermonem conuertamus.

Robertus Rex a Florentinis reip. præficitur.

In Græcia ſchiſmatici catholicos opprimunt.

a Lib. 7. ep. com. 131.

Clemens auxilia cõparat.

48 Adductam in ſummum diſcrimen in Græcia, ac maxime in Achaia a ſchiſmaticis rem catholicam deplorat Pontifex in literis, quibus Philippum Tarentinum principem ad eas prouincias ab imminenti periculo vindicandas accendit a. Certe adeo fidelium, qui hactenus poſt collapſum Conſtantinopolitanum Imperium in Græcia hæſerant, fractæ res fuere, vt expauerit Pontifex, ne cogitata in Syriam expeditio diſturbaretur, atque ex ſexennalibus decimis in concilio Viennenſi pro recuperanda terra ſancta indictis triennales in Sicilia citeriori, Sardinia, Corſica, Creta, ac prouincijs Græciæ Latini iuris colligendas in Achaiæ ac fidelium finitimorum ſubſidium deriuarit b; quarum exigendarum prouinciam Arborenſi c archiepiſcopo in Sardinia, Neapolitano & Brunduſino in Sicilia, pluribuſque d epiſcopis demandauit: cuius decreti cauſam in literis datis ad Philippũ principem Tarentinũ, cui cæ decimę ad inſtruendas copias conferendæ erant, hiſce verbis expreſſit e, vt ſcilicet catholici e ſchiſmaticorum conatibus vindicarentur, neue expeditio pro recuperanda Palæſtina in barbaros comparanda, diſtrahentibus Latinorum vires Græcis, turbaretur.

b Ib. ep. al. 131.

c Ep. com. 132. & poſt eand. ep.

d Ep. 133. 134. 135. 136 137.

e Ep. com. 131.

Parare meditatum Philippum principem Tarentinum ad ferendam Achaiæ Chriſti fidelibus opem duo equitum millia, quatuorq; millia peditum, ex literis pontificijs ad eum datis colligitur, quibus militiam religioſam accepto crucis ſymbolo profeſſuris eo numero, prẽmia indulgentiarum conceduntur f.

Secuturis illius ſigna conceſſæ indulgentiæ.

f Ep. com. 251.

Dilecto filio nobili viro Philippo principi Tarentino.

Tuis ſupplicationibus inclinati, duobus millibus equitum, & quatuor millibus peditum vere pœnitentibus & confeſſis, quos tecum quandocumque, vſque ad triennium, in ſubſidium terræ ſanctæ ad partes Romaniæ contra ſchiſmaticos illarum partium perſonaliter transfretantibus ad eccleſiæ Romanæ & tuum obſequium proficiſci contigerit contra ſchiſmaticos antedictos, illam indulgentiam de gratia ſpeciali concedimus, quæ transfretantibus in dictæ terræ ſanctæ ſubſidium concedi per ſedem Apoſtolicam conſueuit, præſentibus poſt dictum triennium minime valituris. *Dat. Viennæ non. maij anno ſeptimo.*

Idem princeps beneficijs ornatur.

g Ep. 253.

Ornauit g eundem principem pluribus ſacris beneficijs, atque hoc in primis, vt maiori ardore cum ſchiſmaticis bellum iniret: *Tibi, qui ad partes Romaniæ contra ſchiſmaticos partium earundem transfretare proponis, quod confeſſor tuus, cum campum ad congrediendum cum eiſdem ſchiſmaticis bellum te intrare contigerit; & in mari etiam, vbi periculum imminet, te vere contritum & confeſſum a pœna & culpa abſoluere valeat, auctoritate præſentium indulgemus. Dat. Viennæ VI. non. maij. an. VII.* Denique ne eius pietati alendæ deeſſet, permiſit, vt a media nocte ad horam nonam diuina coram ſe celebrari iubere poſſet. Adiecit h tamen, vt parcius ea poteſtate vteretur: *Prouiſo quod parce huiuſmodi conceſſione vtarit, quia cum in altaris officio immolatur noſter dominus Dei filius Ieſus Chriſtus, qui candor eſt lucis æternæ, congruit hoc non in noctis tenebris fieri, ſed in luce.*

h Ep. com. 254.

49 Auxit poſtea alio eundem principem inſigni beneficio, diſſolutis apoſtolica auctoritate nonnullis impedimentis, vt Caroli Valeſiorum ducis & Catharinæ Imperatricis Conſtantinopolitanæ filiam, abneptemque Balduini ſecundi Imperatoris, ad quam hereditaria imperij iura ſpectabant, vxorem duceret: non leuis enim ſpes affulgebat, eundem principem, qui etiam ditionem amplam obtinebat, ſchiſmaticorum limiti contiguam, vxoris iura e ſchiſmaticorum erepturum manibus, Romanæque eccleſiæ terminos propagaturum; verum cum inita iam ante, dum mater Catharina Imperatrix Balduini filia in humanis erat, cum duce Burgundiæ ſponſalia eſſent, Clemens Rothomagenſi archiepiſcopo & epiſcopo Conſtantienſi partes dedit, vt Carolo duce promiſſorum religione exoluto, ea ſponſalia reſcinderent, cuius decreti hanc cauſam addidit a.

Abnepẽ Balduini II. Imp. vxorem ducere, ſolutis impedimentis, ipſi permiſit.

a Lib. 8. eo ſ.m. 17.

Clemens, &c. vener. fratribus Ægidio arch. Rothomag. & Roberto epiſc. Conſtantienſi.

In apoſtolicæ mentis cogitatione reuoluimus, quod Conſtantinopolitanum imperium, in cuius eadem puella dictę Imperatrici hereditate ſuccedere dicitur, a fide ſanctæ matris eccleſiæ ac vnione fidei orthodoxæ diuiſum, & in grauem superni Patris offenſam ac Chriſtianæ plebis iniuriam per prauum genus gentis ſchiſmaticæ occupatum diutius æſtuauit; & quod non indigne ſperatur, quod eodem principe cum eadem puella matrimonialiter copulato, ipſe factus proinde velut in ſuæ rei proſecutione ſollicitus negotium ipſius imperij de filiorum alienorum manibus liberandi aſſumet potentius, & tanquam vir probitate ſtrenuus, fidei ſinceritate conſpicuus, de Chriſtianiſſima quippe ortus proſapia, & illuſtribus natalibus procreatus, magna quoque ſtipatus potentia virilius proſequetur; quodque idem princeps terram non modicam habet proximam imperio ſupradicto, &c. *Dat. Auen. 12. kal. ian. an. VIII.*

Emicabat inde ſpes aliqua recuperandi Conſtantinop. imperij.

50 Vergebat interea b in exitium orientale Imperium, acceptq; hoc anno Andronicus Imperator grauiſſimam cladem a Turcis, qui cum ad prædas agendas in Cherſonam irrupiſſent, atque a Græcis imperiali exercitu circumfuſi eſſent, collectis ex deſperatione animis, tanta ferocia impetum fecere, vt ipſum in turpem fugam verterint: potitique eius caſtris, inter cætera ſpolia imperialis ornamenta dignitatis repererunt, quæ magno Græcorum dedecore barbari ludibrio habuerunt.

b Niceph. Greg. l. 7.

Andronicus a Turcis in Cherſona profligatus.

Ornamẽta imperialia ludibrio barbaris fuere.

Meditabatur eodẽ tẽpore in Syros & Ægyptios Saracenos expeditionem Philippus alter Francorũ Rex. Iam ille, vt dictum eſt, coram Viennenſis concilij patribus excurrente ſexennio in Syriam copias traducturum pollicitus erat, atque a ſecunda menſis aprilis die intra euoluentis ſe vnius anni metas, accepto crucis ſymbolo, religioſam militiam profeſſurum: ſed cum eo conſilio maiorẽ natu filium Ludouicum Regem Nauarræ, atq; alios filios & principes, qui pariter dandi ſacræ illi militiæ nominis deſiderio ardebant, cingulo militari ſolemni ritu donare cogitaret, ad rem maiori pompa perficiendam, crucis affigendæ ſibi tempus prorogari aliquantulum a Clemente flagitauit: qui cum ea res fraudi rei Chri-

Philippus Rex accipiendi crucis ſymboli diem prorogari flagitat.

Chriſtianæ non verteretur, eius votis eſt obſecutus. a

a Lib.8.ep. cur.78.

Chariſſimo in Chriſto filio Philippo Regi Francorum illuſtri.

Licet in generali concilio, per nos Viennæ auctore domino celebrato Redemptoris tui intrinſecus tactus iniurijs,& accenſus zelo deuotionis & fidei, in te, fili chariſſime, onus paſſagij in terræ ſanctæ ſubſidium faciendi duxeris aſſumere, promittendo quod inde ad ſex annos, a menſe martij proximo inchoandos, iter verſus terram ipſam arriperes, ipſum paſſagium incœpturus; & propterea infra annum, a ſecunda die menſis aprilis præteriti proximo computandum, aſſumeres viuificæ crucis ſignum; quia tamen in receptione crucis eiuſdem, ſicut accepimus, ob ipſius terræ ſubſidium latius præparandum, chariſſimum in Chriſto filium noſtrum Ludouicum Regem Nauarræ illuſtrem alioſque liberos tuos, & nonnullos alios nobiles & potentes, qui vna tecum intendunt ipſius crucis ſignum aſſumere proponis militari cingulo decorare, aliaque adhibere ſolemnia, quæ circa feſtum pentecoſtes proximo futurum poterunt commodius ordinari; nos huiuſmodi laudabile propoſitum tuum multipliciter in Domino commendantes, ac volentes illud adhibere remedium, per quod propoſitum ipſum plenius & felicius, dante Domino, duci valeat ad effectum; præſertim cum, etſi huiuſmodi tempus recipiendæ crucis aliquantulum prorogetur, tempus tamen paſſagij inchoandi propterea non differtur; celſitudini tuæ ipſum tempus dictæ crucis dominicæ aſſumendæ vſque ad octo dies poſt dictum feſtum pentecoſtes proximo futurum tibi tenore præſentium auctoritate apoſtolica prorogamus. *Dat. Auin. XII. kal. ianuarij anno VIII.*

Annuit Clemens.

51 Ad ſuſtinendos propterea ſacri illius belli ſumptus Pontifex in Viennenſi ſynodo decimas ſexennales, vt dictum fuit ſuperius, indixerat: quarum exigendarum prouinciam in Gallijs Antiſſiodorenſi epiſcopo, magiſtro Gaufrido e Pleſeio pontificio notario, tum abbati monaſterij ſancti Dionyſij prouinciam iniunxit b: vniuerſiſque archiepiſcopis, epiſcopis, & reliquo clero Gallicano, vt pro recuperanda terra illa, Chriſti domini ſanguine atque humanæ redemptionis myſterijs conſecrata, alacriter vectigalium eccleſiaſticorum conferrent partem, quæ ipſos tangeret, imperauit c. Exactæ etiam ab vniuerſo catholico clero decimæ: quo argumento ad Colonienſem archiepiſcopum & ſuffraganeos ſcripſit Clemens d: tum etiam prolixior antiſtitum in regeſto pontificio catalogus e extat, ad quos de ſoluendis in omnibus regnis & prouincijs decimis data imperia. Et quidem Germanos principes, ac præcipue Henricum Imperatorem zelo ſacro recuperandæ Syriæ exarſiſſe, ipſe Auguſtus, ſeu vere ſeu ficte, conteſtatur in ea ſententia f, quam aduerſus Robertum Regem ſequenti anno ob motum ſibi bellum diſtrinxit; quem Syriæ eripiendæ e Saracenorum manibus conſilia retardaſſe arguit: *In retardationem*, inquit, *negotij terræ ſanctæ, ad quod Deo teſte, qui omnia nouit, totis cordibus & affectibus anhelamus.*

Decimas pro conficiédo belli ſacri apparatu iubet colligi

b Eod.l.8. ep.cö.100.

c Ib ep.cö. 101.& apud Io.22 l.5.ep.cur. 33.

d Lib.8. ep.cur.77.

e Reg.poſt eand.ep.

Conceperat Imp. obeundæ expeditionis Aſiaticæ conſilium.

f Ext. apud Henr. Rebdorf.in annal.

52 Hoc anno in Vngaria ciuiles turbas concitauit aduerſus Carolum Regem Matthæus Palatinus, quem Gentilis Cardinalis A. S. L. eccleſiaſtico anathemate ob patrata in Deum, atque in maieſtatem regiam & populum Vngaricum flagitia perculit: qua de re extat eiuſdem edictum ex archiuo Auenionenſi Romam delatum a gerente Auenionenſem legationem Octauiano Aquauiua Cardinale. Porro de Matthæo hoc anno inſignem diuinitus a Carolo Rege partam victoriam, refert Thuroſius b, cum pius Rex exercitus ſui milites ſacra exhomologeſi & Euchariſtiæ ſacramento muniri iuſſiſſet: nec euentu irrito, cum adeo atrox prælium ab irruptionis Tartaricæ tempore commiſſum non ſit in Vngaria. Fuſus itaque plurimus vtrinque cruor, & hoſtium duces in pugnæ ardore trucidati: Carolus Rex, cæſo regio vexillifero, ſub cruciferorum ſigno pugnam conſeruit, ac poſtremo quamuis plures e ſuis amiſerit, victoria eſt potitus: *Quod factum*, inquit Thuroſius, *a Deo eſſe credimus & fatemur*. Firmatum inde eius eſt Vngaricum ſolium: vt vero poſtea in Seruiam & finitima ſchiſmaticorum regna victorias protulerit, ſuo loco dicetur.

Petrus Palatin.in Reg.Vng. coniurat.

Percuſſus anathemate.

a Ann. 1594.

b Thuroſ. chro. p.2. c.90 Bon. dec.2.l.9.

Cruento prælio profligatur.

53 In Hiſpania Saraceni Alcaudetem oppidum Chriſtianis eripuerant, qua iniuria laceſſitus Ferdinandus Caſtellæ ac Legionis Rex, ingentium princeps animorum, cōmunicatis cum Luſitaniæ & Aragoniæ Regibus delendi Maurici nominis conſilijs, Petrum fratrem adulto vere præmiſit, vt contractis copijs illud circumſideret, eoque poſt valido cinctus exercitu accurrit. Victi c ſunt barbari, atque oppidum in Chriſtianorum redactum poteſtatem. Pontificiæ extāt de eo bello literæ ad Toletanum archiepiſcopum, quibus crucesignatos, qui Regem Ferdinandum anno integro contra Granatenſes ſequerentur, criminum venia donare iuſſit d: *Fraternitati*, inquit, *tuæ per apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus contra huiuſmodi Saracenos prædicti regni Granatæ in eiuſdem Regis Caſtellæ ſubſidium per prouinciam tuam, infra dicti Regis dominium conſiſtentem, per te ac alios tam ſæculares quam regulares, quorumcumque ordinum fuerint, quos ad hoc idoneos eſſe noueris, per eandem prouinciam conſtitutos, proponas iuxta datam tibi a Deo prouidentiam verbum crucis, & venerabile ſignum crucis ſtudeas incolis dictæ prouinciæ, illam recipere volentibus, elargiri, &c.* Addita ſunt indulgentiarum præmia, propoſitaque ijs, qui triennio excurrente integro anno arma pro fide circumtuliſſent, militemue ſubmiſiſſent. *Dat. in prioratu de Grauſello prope Malauſan. Vaſionenſis diœceſis kal. auguſti anno VII.*

Hiſpani Reges in Granat. bellum ſacrum ſuſcipiunt.

c Io.Mariā de reb. Hiſpan.l.15. c.11.

d Lib.7.ep. com 765.

Toletan. arch. fideles ad ſymbolū cruc. contra Sarac. accipiendum iuſſus incendere.

Affulſerant ingentes excindendæ ex Hiſpanijs ſuperſtitionis Mahumeticæ ſpes Ferdinandi auſpicijs felicibus. Sed dum maiora in hoſtem conſilia Rex moliebatur, formidabili vt creditum eſt diuinæ iuſtitiæ exemplo, cum a duobus fratribus, quos iniuſte e rupe præcipites deijci iuſſerat, ad trigeſimum diem coram diuino tribunali in iudicium poſtulatus eſſet, dicta die repentina morte extinctus in lecto eſt repertus. Rem ex Mariana e referre placuit: *Caruaiali*, inquit, *fratres Petrus & Ioannes regio iuſſu comprehenſi, e vinculis more gentis cauſam dixere. Cæſi ad Palentiam, cum regia noctu egrederetur, Benauidij viri primarij lege maieſtatis poſtulati. Cædis auctor cognoſci non poterat, ſuſpicionibus multi exagitati: hi oppreſſi, neque iudicio conuicti, neque crimen faſſi, quæ maxima iudiciorum labes eſt: de vicina rupe præcipites dari iuſſi. Rex intractabilis erat, cum recens iniuria prouocabat, neque in ira regi valens: aulici, vt fit, viris nobilibus euertendis eius offenſas acriter ſpeculabantur.*

Sacrum bellum Ferdinandi Regis morte diſſipatum.

Alcandetes oppidum Caſtellæ reſtitutum.

e Marian. ſup. c.11.

Ea indiuinæ exēplum iuſtitiæ verſa eſt.

Rapti ad ſupplicium diuum hominumque fidem teſtati ſe innocentes mori, quoniam regiæ aures obturatæ eſſent, ad Deum æquiſſimum iudicem prouocare, Regique diem dicere ex eo die trigeſimum. Eæ voces in præſenti pro vanis habitæ, caſu fortaſſe iſto, at mirabili certe euentu confirmatæ ſunt.

Rex nulla periculi cura Alcaudetem in caſtra abÿt: ibi morbo tentatus grauiſſimo Giennium ſeſe retulit, quo tēpore de oppido dedendo a Mauris mentio erat illata. Vis morbi indies augebatur. Rex curis grauioribus impari valetudine, lætus tamen nuncio oppidi capti, nouæ irruptionis faciendæ conſilia explicabat: cum die Iouis ſeptimo idus ſeptembris a prandio ſomno ſe dans, in ſtrato exanimatus repertus eſt. Obÿt in ipſo ætatis flore annos natus quatuor & viginti, menſes nouem, in maximo curſu rerum ſuarum. Regnauit annis decem & ſeptem, quatuor menſibus, diebus decem & nouem. Cibi & potus intemperantia exitio fuit: alÿ diuini Numinis *vim interpretabantur, quod a cæde patrata magno omnium miraculo diem trigeſimum præciſe numerarent, vnde inter Caſtellæ Reges Ferdinandus in ius vocatus nuncupari cœpit.* Proclamatus eſt ab obitu Ferdinandi Alfonſus [a] illius filius, in cunis adhuc vagiens, Caſtellæ Rex: ob cuius imbecillem ætatem ciuilibus diſſidijs regnum fluctuauit.

Quot annis Ferdinandus regnarit vixeritue.

Vnde dictus Ferdinandus in ius vocatus.

a Id. Mar. c. 12.

Alfonſus filius puer regnorū ſucceſſor.

54 Auctum eſt, exeunte anno, Cardinalium collegium ſolemni tertia aliorum nouem adiectione x. kal. ianuarias, recurrentibus nimirum hybernæ tempeſtatis ieiunijs, a Clemente inita, quorum nomina percenſet Bernardus [b]. Guillelmum nimirum e Mandagoto Aquenſem archiepiſcopum ad Prænestinam, Iacobum de Oſſa epiſcopum Auinionenſem Clementis in pontificatu ſucceſſorem futurum ad Portuenſem, Arnaldum de Auxio e Pictauienſem præſulem ad Albanenſem ſedes traductos. Reliquÿ ſex, quorum tres primi theologicæ ſcientiæ erant profeſſores, Guillelmus Petri de Godino Baionenſis ordinis Prædicatorij alumnus S. Cæciliæ, Vitalis e Furno Vazatenſis Minorita S. Martini in montibus, Michael e Beco Normannus S. Quintini decanus S. Stephani in Cœlio monte, Berengarius Fredoli iunior epiſcopus Biterrenſis, SS. Nerei & Achillei, Raymundus S. Seueri abbas S. Pudentianæ, Guillelmus Teſta Condomienſis S. Cyriaci preſbyterales titulos acceperunt.

b Ber. chr. Rom. Pont in Cle. V. Mart. Pol. l. 4. Vel. Cant. in elench. Cardd. in Cle. creatione 3 ex lib. oblig. Ciaccon. in eod. Clē e Ext. de eo Cle. lit. l. 8. ep. cur. 36. 38.

IESV CHRISTI

Annus 1313.

Clementis PP. V. annus 9. Henrici Imp. Occid. 5. Andronici Imp. Orien. 30

1 ADdixere [d] ſe, accepto ſolemni pompa crucis ſymbolo, religioſæ in Saracenos Aſiaticos militiæ tres Reges anno a ſalute humani generis milleſimo trecenteſimo tertio, indictione vndecima; quorum exemplo, ac Romani Pontificis adhortationibus delibatus in ijs regnis equitum flos Syriacæ expeditioni ſe ſimiliter deuouit [e]. Clemens vero, qui recuperandæ terræ ſanctæ conſilia in Viennenſi ſynodo tanta religione ac patrum totius eccleſiæ communibus votis, indictis in eam rem ſexennalibus decimis, ſuſcepta explicare, atque ad felicem perducere exitum nitebatur, legauit ad promouendam Chriſti cauſam Nicolaum Farinulam tit. S. Euſebij preſbyterum Cardinalem, datis hiſce literis, quibus præcipua ad fideles commouendos argumenta libauit [a].

d Clem. l. 8. ep. cur. 112. & 118.

Tres Reges crucis ſymbolū in Sarac. Aſiaticos accipiūt.

e Ber. a. chr Regum Franc.

a Lib. 8. ep. cur. 40.

2 *Clemens, &c.* Intolerabilibus, proh dolor! terra ipſa [de terra ſancta loquitur] conſumpta doloribus, in auribus populi Chriſtiani clamat aſſidue, quod hereditas Domini ſpecioſa dudum plena fidelibus, omnis pulchritudinis amiſſo decore, ſola ſedet ſub vmbra mortis in tenebris, iacet ancillata canibus ſubdita barbaris, & tributaria Saracenis; omnibus paruis & magnis terræ prædictæ Chriſticolis, vt beatæ quæ non genuerunt ſteriles, & quæ non lactauerunt vbera dicerentur, hoſtili feritate crudeliter interemptis. Propterea magna ſua eſt velut mare contritio, cum ventorum fragoribus agitatur. Heu præclara Saluatoris hereditas ſacratiſſimi ſanguinis profluuio conſecrata, abominabilium gentium pedibus teritur, & alienarum ſubuertitur imperio nationum. Heu quod locus ille ſanctiſſimus, vbi cæli Regem Virgo puerpera genuit, locus Redemptoris noſtri cruore perfuſus, locus vbi poni metuit ſepulchri dominici fundamētum, & locus, quem reſurgens Chriſtus a mortuis ſuæ reſurrectionis gloria multipliciter illuſtrauit, coinquinatur a filijs tenebrarum.

Quam indignū ſit terrā ſanctam ſub infideliū ſeruitute lugere.

3 Hæc ſiquidem chariſſimus in Chriſto filius noſter Philippus Rex Francorum illuſtris Chriſtianiſſimus princeps deuota meditatione conſiderans, & oculo clementis propitiationis aduertens, dictæque terræ pia mente compatiens calamitatibus & preſſuris; & ad vlciſcendum in illa noſtri Redemptoris iniurias, vt miſereretur illius regionis oppreſſæ, cuius miſerendi tempus aduenisse ſperatur, eamque liberaret de manibus hoſtium fidei Chriſtianæ regali magnanimitate conſurgens; ſponte ſe obtulit, nobiſque promiſit, ſalutiferæ crucis ſigno vna cum filijs & fratribus ſuis, ac baronum & militum Regni ſui multitudine copioſa recepto, in terræ prædictæ ſubſidium, dirigente Domino, profectum; ſupplicans vt per aliquem de fratribus noſtris ſanctæ Romanæ eccleſiæ Cardinalibus, propter hoc ad dictum regnum ſpecialiter deſtinandum, ſibi, filijs, fratribus, & baronibus ac militibus ſupradictis imponi ſignum huiuſmodi faceremus. Super quo laudes Altiſſimo, qui hoc ei dignoſcitur inſpiraſſe, referimus, eiuſque clementiam, vt huiuſmodi deſiderium ſuum pio proſequi fauore dignetur, ſuppliciter exoramus.

Zelum Philippi Regis bello ſacro ſe deuouētis commendat Pont.

4 Exurgant igitur virtuoſo dicti Regis exemplo in ipſius terræ ſubſidium viri ad bella doctiſſimi, prædicti Regis Franciæ bellatores, & Regem ipſum, præliatorem promptiſſimum Crucifixi, ad ſuccurrendum terræ illius calamitoſis deſolationibus imitentur. Prodeant in publicum ipſius regni ſigna victricia, quæ anxio terra ipſa deſiderio præſtolatur, ſperans ab exterminij ſui lacrymoſis liberari ſqualoribus, & ad ſerenæ tranquillitatis tempora, Deo miſerante, reduci. Accingant ſe dicti regni viri fortes & ſtrenui ſub potenti manu Domini gladijs circa femur, & reddantur in bello Domini glorioſi, qui ſolent glorioſiores in prælijs probatæ virtutis exercitio reputari. Eidem quoque Regi, & inclytæ domui Franciæ, cui Dominus benedixit, huiuſmodi felix victoria belli promittitur: hæc illis paratur ad gloriam & eis, ſicut ſperatur, ad meritum reſeruatur. Huius etenim pij operis fructus recolenda memoria, diuini diſpenſatione conſilij eorum, vt creditur, laboribus reſeruata, ipſorum geſta

Exhortatio ad ſequenda illius ſigna.

ma-

magnifica futuris ſeculis excelſis attollenda præconijs demandabit.

5 Ad perſonam itaque tuam, quam dicto Regi gratam credimus ac acceptam, noſtræ mentis oculos dirigentes, illam cuius nobis ſunt notæ virtutes, quamue in magnis & arduis dicta ſedes diuerſis vicibus eſt experta, & de cuius operibus virtuoſis fructus vtiles prouenisse conſpicimus; ad imponendum eiuſdem viuificæ crucis ſignum Regi, filijs, fratribus, baronibus, & militibus ſupradictis; necnon & quibuslibet alijs tam de dicto regno, quam ad illud venientibus vndecumque, ſignum recipere volentibus ſupradictum, & alias ad ipſius prædicationis officium in regno prædicto, quæ tibi præſentium auctoritate committimus; de fratrum noſtrorum conſilio duximus eligendum, in remiſſionem tibi peccaminum iniungentes, quatenus impoſitum huiuſmodi tibi onus deuote ſuſcipiens, & perſonaliter ad regnum te conferens ſupradictum, & in his iuxta datam tibi a Deo prudentiam procedens efficaciter & prudenter illa per te, & alios quos ad hoc idoneos eſſe putaueris; præſertim archiepiſcopos & epiſcopos dicti regni, qui quidem archiepiſcopi & epiſcopi etiam alijs, dum tamen idoneis, hæc committere valeant; exequi ſtudeas diligenter, &c. *Datum Auinioni IV. idus februarij anno octauo.*

Legatus ſymbolū crucis ſu, ſcepturis ſacram militiam cōferre iuſ-ſus.

6 Geſſiſſe ſtrenue impoſitum munus Nicolaum Cardinalem, ex Bernardo a conſtat, qui rem geſtam deſcribit, vbi præmiſit, Ludouicum Regem Nauarræ vna cum fratribus poſtea Regibus, ac proceribus quadringentis a Philippo cingulo equeſtri donatos: ad quam celebrandam pompam, aſſentiente Romano Pontifice, ſacramenti coram patribus Viennenſis concilij de cruce non integro euoluendo anno induenda nuncupati, diem prorogatam vidimus: *Anno Domini*, auctoris verba refero, *milleſimo trecenteſimo decimotertio in feſto pentecoſtes, qui fuit III. non. iunij præfatus Rex Philippus tenuit Pariſius curiam valde magnam comitum & baronum & militum regni ſui, in qua interfuit Rex Angliæ Eduardus gener eius cum coniuge ſua Iſabella filia eiuſdem Regis Philippi: in quo feſto idem Philippus Rex Ludouicum filium ſuum primogenitum Regem Nauarræ, ac alios duos filios ſuos Philippum & Carolum accingit baltheo militari; fueruntque in dicto feſto facti noui milites quadringenti, ſicut fuit communiter diuulgatum. Item in eadem hebdomada tres præfati Reges videlicet Philippus Franciæ, Eduardus Angliæ, Ludouicus* Nauarræ, *cum præfatis duobus filijs Regis Franciæ Philippo & Carolo, ac etiam cum duobus fratribus præfati Regis, videlicet Carolo comite Valeſij & Ludouico comite Ebroicenſi, crucem ſuſcipiunt tranſmarinam cum multis alijs nobilibus regni Franciæ de manu domini Nicolai tit. S. Euſebij presbyteri Cardinalis, qui pro prædicanda cruce, & promouendo negotio paſſagij tranſmarini per Clementem Papam V. ad regnum Franciæ fuerat deſtinatus; cœptique exinde crux pro dicto paſſagio in regno Franciæ publice prædicari.*

a Ber. chr. Reg. Fran.

Solemnis Regum conuent.

Legatus Card. eos pluresque alios principes cruce in Sarac. conſignat.

7 Conſentiunt his, quæ a Bernardo dicta ſunt de tribus Regibus cruce inſignitis, apoſtolicæ literæ b. Verum vt procliuior ad malum natura ſanctiſſima quæque ad improbum vſum detorquet, plerique nobiles viri præſertim in Romani imperij locis, dum ſacræ expeditionis apparatus fragore omnia infremebant, ac militari ardore calebant animi, ludicris certaminibus, quaſi in hoſtem prolndere diſcerent, ſe dediderunt: ac cum in huiuſmodi haſtiludijs crebræ cædes patrari conſueuiſſent, atque inani veſtium luxu opes melius in comparando milite ac armis conſtandis collocandæ abſumerentur, Pontifex edito apoſtolico diplomate huiuſmodi ſolemnia haſtiludia, torneamenta vulgo dicta, vetuit & cenſurarum religionem ijs omnibus, qui ſe ijs quouis modo implicuiſſent, incuſſit. a

b Lib. 8. ep. cur. 112. & 113.

Viri nobiles addicti haſtiludijs.

Securæ inde mala ingentia.

a Eod. lib. poſt ep. cur. 125.

8 *Clemens, &c.* per Alamaniæ, Franciæ, Angliæ regna, Burgundiam imperialem, ac comitatum prouinciæ diœceſim Lugdunenſem, pro ea parte, quæ de regno Franciæ non exiſtit; nec non & Arelatenſem, Viennenſem, Biſuntinam, Aquenſem, & Tarantaſienſem ciuitates & diœceſes ac prouincias, & contigua, circumuicina, & adiacentia partes, terras, & loca conſtitutis, in quibus vel aliquibus eorundem frequenter torneamentorum, & iuſtarum prædictorum conſueuit vſus haberi; cuiuſcumque conditionis, ſtatus, vel præeminentiæ fuerint, auctoritate apoſtolica diſtricte præcipimus, & inhibemus expreſſe, ne torneamenta ſeu iuſtas huiuſmodi in dictis regnis, ciuitatibus, diœceſibus, prouincijs, partibus, terris, & locis de cætero facere vel exercere præſumant, &c.] Fulminat in eos anathema, qui ad haſtiludia deſcenderint, vel congreſſuris arma, equos, aliaque huiuſmodi præbuerint, aut ad ea ſpectacula confluxerint, ipſorumque terris ſacrorum iuſtitium infligit: quæ vero ad ea ineunda fœdera promiſſaue, etiam ſacramento ſancita, fuerint, ea penitus diſſoluit, conuellitque. *Dat. in prioratu de Grauſello XVIII. kal. octobris anno VIII.*

Certamina ludicra acturis pœnæ ubiectæ.

Tranſmiſit idem diploma b Moguntino, Treuirenſi, Colonienſique archiepiſcopis, vt illud in Germania promulgari iuberent; tum Arnaldo epiſcopo Albanenſi, atque alteri eiuſdem nominis tit. S. Priſcæ presbytero Cardinalibus Apoſtolicæ ſedis nuntijs, vt in Anglia diuulgandum curarent: quod in cæteris pariter locis factum reuocari in dubium non poteſt. Legarat porro in Angliam eos Cardinales Pontifex vna cum Guillelmo Teſta Cardinale, vt grauiores inter proceres diſcordias ſopirent; qui cum a perduellibus mare traijcere prohiberentur, Pontifex ipſos ea inſtruxit auctoritate, vt acta publica in illos confecta tam in citerioribus quam vltramarinis locis promulgarent c, præterea pari poteſtate vtrobique impoſito ipſis munere fungerentur d, imperarentque e religioſis viris, vt ab Anglia in terras citramarinas ſe conferrent. E quibus colligitur, Angliam ob perduellionem in Regem concitatam, atque iter apoſtolicis nuntijs interclusum eccleſiaſtico interdicto deuinctam fuiſſe. Suffectus vero eſt alteri Cardinalium Guillelmo Teſtæ Guillelmus e Baleno, cui denarij S. Petri in Anglia, Vvallia, Hibernia, ac Scotia colligendi prouincia data eſt f. Sed ad inſtitutam orationem reuertamur.

b Aug. poſt eand. ep.

c Lib. 8. ep. cur. 37.

Angliæ legatos interdicto ſuppoſita.

d Ib. ep. 38

e Ep. 36.

f Ep. 28. 29 31.

9 Aſſulſiſſe tunc egregiam reſtituendæ Chriſtiano cultui Syriæ ſpem, refert Iordanus g, cum Saracenos grauiſſima inteſtina bella attriuiſſent, in quorum medio ardore ſoldani Bibarſincher, Naboyſeler, Merecendal, & Camelinus a ſoldano claudo extincti eſſent: Caraſanchor vero, qui Chriſtianis ſacris initiatus, Antiochena ditione pulſus, Carbandam Regem Tartarorum, quem oratores ad Pontificem pro excitanda occidentalium in Palæſtinam expeditione miſiſſe vidimus, commouiſſet in Saracenos. Cuius belli conuer-

g Iord. in M.S. Vat. ſignat. n. 1960.

Saraceni inteſtino bello diſtracti.

Digitized by Google

Caraſanchor Chriſtianus.

ſiones memoratus auctor his verbis narrat: *Caraſanchor quoque Chriſtianus fuit, diues valde & potens, qui dominabatur in contrata Antiochia & Semi, qui fratrem ſoldani interfecerat. Seraph per dictum ſoldanum clausum Euphratem tranſire, & cum theſauris ſuis ad Tartaros fugere coactus eſt, & induxit Carpendam, vt contra duo caſtra ſoldani ſuper Euphratem ſita veniret* MCCCXIII. *quorum vnum vocatur Clerachembe, alterum Elyere: ſunt autem ipſa caſtra in confinio Tartarorum vltra Euphratem: promiſerat enim Caraſanchor, de caſtellanis & habitatoribus caſtrorum confidens, quod cito & leuiter Tartaris traderetur; ſed mutatis caſtellanis ac cæteris per ſoldanum, promiſſum implere non potuit: & fuiſſe dicitur in illo exercitu vltra mille millia beſtiarum cabaluarum. Poſt menſem autem obſidionis propter defectum herbatici, & quia morbus, vulgariter dictus pedana, equos inuaſerat; quia etiam ſoldanus cum magno exercitu in Damaſco* * *venerat, habita deliberatione Carpendas ad deducendum æſtiuum tempus ad contratam Baldacenſem tranſijt, miſitque ad fratrem ſuum Henregi, qui ſua conceſſione in Turchia dominabatur, veniebatque eius iuſſu contra ſoldanum, vt rediret & ipſe.*

Carpendã Perſig Regem in Soldani conatus.

Ingens Tartaror. exercitus.

* Damaſcum

Hæc iiſdem verbis repetit Sanurus a, notatque ſultanum illum, quem euertiſſe Ptolemaidem & Latinos Syria pepuliſſe vidimus, a Caraſanchor Chriſtiano trucidatum fuiſſe. Tum ſuperioribus addit hæc verba: *Ex his omnibus liquet aperte, quam debilitata ſit Aegyptij ſoldani potentia, quam apta tempora populo Chriſtiano ad faciendam vindictam in nationibus, & increpationes in populis ſceleratis.* Non minus catholicos inteſtinæ diſſenſiones in occidente orienteq; ſe implicuerunt, ad quas ſedandas ſtudium collocatum eſt.

a Sanut. l. 3. pag. 13. c. 10.

10 In oriente quidẽ Genuenſes, vt iniuſti doloris vlciſcendi cauſa paucis ante annis Rhodũ, concitato in eam Madachia Saracenorũ principe, in diſcrimen conieceranti; ita modo ex nimia vindictę auiditate inuadendę Cypro non ſine rei Chriſtianę damno imminebant. Ad quod bellũ ſopiendum Pontifex Genuenſes hortatus b eſt, vt concordiæ conciliandæ faciles ſe exhiberent. Inde vero diſcordiæ cauſa eruperat: dum in Armenia Henricus Rex Cypri in vinculis tenebatur, excitata Famaguſtæ ſeditione, in qua multus vtrinque ſanguis ſuſus eſt, Genuenſes exaſperati, quod Amalricus Tyri dominus, qui tunc regni habenas moderabatur, in Famaguſtanos ciues, vindictam expoſcentibus Genuenſibus, non animaduertiſſet, cum ipſi Genuenſes ſeditioni cauſam dediſſent, eo extincto, ſuos ad Cypri Regem vinculis ſolutum oratores vindictæ apud eum in Famaguſtanos perſequendæ cauſa miſere: quibus ardentius inſtantibus cum reſponſum eſſet ab Rege, ex legum æquitate factum iri ſatis; ac negantibus Famaguſtanis obiecta a Genuenſibus crimina, immo opponentibus, aliquos e ciuibus ab ipſis cæſos; reſpondit oratoribus Rex, vt ipſi Genuenſes, qui in ea cauſa criminis labe erant aſperſi, plecterent; ſe viciſſim in reos Famaguſtanos legum ſeueritatem exarturum. Ad quæ oratores cum dicerent, ad expetendam tantum vltionem, non ad damnandos ſuos veniſſe; Cypri Rex in Famaguſtanos inquirere ſuperſedit.

Genuenſes Cypro bellum inferre parant.

b Lib. 8 epiſt. 297.

Leuis illi° occaſio.

Iniuſta Genuenſiũ cauſa.

11 Mox Genuenſes ſuos e Cypro exciuere, promulgaueruntque impune Cyprios lædi poſſe. Quam aucupati occaſionem nonnulli, cum fingerent oratores ad Regem deuehere in triremibus improuiſo impetu Paphenſem ciuitatem, nihil hoſtile metuentem, vaſtarunt: necdum ſatiata ira, claſſem validam ad inuadendam Cyprum inſtruxere: cuius bellici apparatus fama permotus Pontifex, vt rei Chriſtianæ periclitanti conſuleret, Henricum Romanorum Imperatorem precibus vrſit, datis IV. kal. maij literis a, vt Genuenſes a ſuſcepto conſilio abducerer. Eodemque pene exemplo ad Genuenſes magiſtratus ſcripſit b, vt bello abſiſterent, in eaque re ſtudium & amorem, quo in Romanam eccleſiam erant affecti, explicarent.

Paphos ab ipſis vaſtata.

a Poſt ep. 297.

b Ibid.

11 Comparabant ſe alteri, non minus rerum orientalium inſtaurationi pernicioſo atque exitiali, bello Henricus Imperator ac Genuenſes ipſius partes aduerſus Florentinos & Robertum Siciliæ Regem ſecuti. Hæſerat nimirum alte acceptæ ab ijs iniuriæ dolor, qui ſuperiori anno imperialem eius conſecrationem diſturbare niſi eſſent, compluresque in ipſum ad defectionem concitaſſent. In quos antequam armorum omnem molem conuerteret, legibus agere conſtituit: ac poſt leuiora in Florentina ditione confecta prælia Piſas nono martij die reuerſus Florentinos, lege maieſtatis poſtulatos, grauioribus pœnis affecit c. Intendit etiam Roberto Siciliæ Regi iudicium, ac non comparentem, vt imperij proditorem lege maieſtatis damnauit, & Prouinciæ comitatu & Siciliæ regno deturbandum pronuntiauit. Extat e latæ in eum ſententiæ formula apud Albertinum Muſſatum, Albericum f Roſatum, & Rebdorfium g in qua hæc ei vertit crimini, vbi ipſum auguſtali beneficio ampliſſimas terras obtinere eſt præfatus.

Henricus Imp. bellũ in Florentin. & Rob. Regem meditatur.

c Io. Vill. 9. c. 48. et ſeq. Aut. 3 p. tit. 21. c. 1. §. 8.

Illius cauſæ.

Iudicio agit in Florentinos.

d Io. Vill. l. 9 c. 48.

Damnat lege maieſtatis Robertum.

e Apud Alber. Muſſ. l. 13 c. 3.

f Alberi c Roſ. in l. Quiſquis c. ad leg. iul. maieſt.

g Rebdor. in annal.

12 *Ipſe*, inquit, *inter cæteros ſuæ malignitatis conatus, licet antequam imperialis coronationis cauſa proficiſceremur ad Vrbem, per ſuas literas ſpeciales pluries culmini noſtro ſcripſiſſet, quod ipſe (ſicut ex cauſa prædicta debebat, & nos, qui nec opere, nec verbo grauauimus, nec grauare, ſed potius gratioſe tractare intendebamus eundem, ex puritate conſcientiæ credebamus) ad exhibendam nobis debitam reuerentiam & honorem tam in dicta coronatione quam alibi intendebat, & ad id pro viribus ſe parabat.* Secutus quidem Robertus initio egregia Clementis in Henricum ſtudia, cum illum Pontifici futurum addictiſſimum putaret ingredienti Italiam fauit, illius amicitiam affinitatemque, interprete etiam Pontifice, exoptauit h; miſitq; Genuam oratorem, qui Cæſari Prouinciæ, Pedemontij, Folkaquerijque comitatus regio nomine acceptos ritu ſolemni referret. Sed cum Henricus eos comitatus beneficiatios aſſerere Roberto negaſſet i Genuæ, pollicitus Romæ illorum iura donaturum, petitam affinitatem reſpueret, Aſtam iuris Pedemontani comitatus, qua Gibellinæ factionis opera erat potitus, non reſtitueret, euerteret l Guelphos Roberti ſocios, & cum eius hoſtibus coitiones iniret; ſuſpicatus eſt Henricum verſare dolos ſimulato pectore, & aucta confirmataq; ex imperiali inunctione potentia, controuerſa vetera imperialia iura, tot diſceptata bellis, ab ipſo repetiturum. Dolens itaque non prohibuiſſe ipſum ingreſſu Italiæ, vt ſtantibus adhuc Turrianis potuerat, apertum bellum mouit, vt maiores progreſſus abrumperet, in quo geſta a Roberto narrat Henricus in ſuæ ſententiæ ſerie.

Obiecta eid. Regi ſcelera.

Fides violata.

h Clo. lit. ex arch. Aue. n. 345.

i Manel. vol. 1. geo. 44.

l Alb. Muſ in geſtis Henr. Io. Vill. l. 9. c. 9. 15.

13 *Confœderationes tamen, conſpirationes, vniones, & ligas in offenſam & impedimentum proceſſus cæſarei vna cum Florentinis, Lucanis, Senenſibus, &* alijs

Coitiones cum rebellibus init.

Digitized by Google

alijs noſtri Romani imperij ſubditis in Lombardia et Tuſcia, vt eos in rebellionis præcipitet et cæcitatis foueam, omne contrarium ſicut exercuiſſe dignoſcitur per ſe ſuoſque procuratores, nuntios, & ambaſciatores in noſtræ maieſtatis iniuriam & offenſam, & impedimentum proceſſus cæſarei facere procurauit, & fecit. Tractauit etiam, quod ciuitas Cremonæ, Parmæ, & Rhegij, quæ ſub noſtra obedientia exiſtebant, contra nos & imperium rebellarent, inducendo tam communia ipſarum ciuitatum, quam ſubditos noſtros prædictos ad rebellionem huiuſmodi, & in eis ad id pollicendo auxilium, conſilium, & fauorem; et nihilominus gentes dicti Roberti eius fultæ fauoribus, ſuæque nequitiæ conſcij & miniſtri, ciuitatem Aſtenſem & caſtra Valentiæ, caſalis S. Euaſij, & alias nonnullas ciuitates & caſtra prouinciæ Lombardiæ, quæ mandata noſtra iurauerant, & nos in dominum recognouerant, & officiales noſtros receperant & habebant, officialibus ipſis exinde violenter eiectis, nequiter occuparunt, & occupatas & occupata pro Roberto retinent.

Plures vrbes ad defectionē concitatæ.

14 *Supraſcriptus denique Robertus Ioannem fratrem & ſtipendiarios Romam ea videlicet intentione tranſmiſit, vt Vrbe, ſi poſſet, ſuæ proditioni doloſe ſubiecta vel ſaltem turbata, in eius periculo nefandæ ſeditionis immiſſione dictæ coronationis impediret ſolemnia.* Nonnulliſque interiectis, quibus ipſum iter ad baſilicam Principis Apoſtolorum ad accipiendum imperiale inſigne abrupiſſe queritur, & in procinctu ad omnia, quæ poſſet damna inferenda fuiſſe, ac ſeruata iudiciorum forma ipſi, vt flecteret ad officium, diem dixiſſe, refert; alias Roberti iniurias: *Ipſe Robertus, dum in Vrbe prædicta cauſa prædictæ coronationis eſſemus, & dilectiſſimi noſtri Piſani, qui inter cæteros noſtros ſubditos fidelitatis ac operis ſinceritate renitent, galeas & gentes Romam ad noſtrum ſeruitium & honorem mitterent, galeas ipſas in noſtræ maieſtatis iniuriam inuadi, ſpoliari, & gentes prædictas capi & incarcerari & carcere detineri fecit, &c.* Subijcit, vt Robertus auxiliares copias Florentinis, in quos vt perduelles cæſareæ aquilæ motæ fuerant, ſubmiſerit, aliaque patrarit facinora: *In retardationem*, vt ait, *negotij terræ ſanctæ, ad quod, teſte Deo, qui omnia nouit, totis cordibus et affectibus anhelamus.* Sed dolo plena eſt hæc vox, cum potius iuncto cum Roberto fœdere, & pace Guelphis reſtituta ſacram expeditionem Henricus promoturus fuiſſet. Exaggeratis demum Roberti iniurijs, hac eum ſententia perculit.

Piſanorū triremes captæ.

Obiecta inſtaurandis rebus Syriacis obſtacula

15 *Vt culpa ſupplicium timeat, et virtus retributionem expectet, Roberti eligimus domare ſuperbiā, et præſumptionem erectam conterere, ipſumq; a ſtatu ſuo quantumcumque ſublimi deponere, cum præmiſſo ſit læſæ maieſtatis crimine reus; vniuerſis & ſingulis dignitatibus; quocumque titulo comprehenſis, quibus ſe intitulat & decorat, auctoritatibus, honoribus, libertatibus, immunitatibus, & priuilegijs; prouincijs, comitatibus, ciuitatibus, caſtris, terris, villis, & alijs feudis, vaſſallis, bonis, rebus, iuribus, & iuriſdictionibus vniuerſis, tam perpetuis quam temporalibus, quos, quas, & quæ habet, tenet, & poſſidet, vel quaſi, ſeu habuerunt & poſſederunt hactenus quomodolibet ipſe vel ſui prædeceſſores; priuamus eundem Robertum rebellem, proditorem, & hoſtem imperij, dictæque maieſtatis crimine reum de toto prædicto imperio exbannimus & diffidamus ipſum, ſi quo tempore in noſtram & imperij fortiam peruenerit, vita per capitis mutilationem priuandum, in his ſcriptis ſententialiter condemnamus, &c. Actum Piſis in præſentia noſtrorum principum & baronum, ac populi multitudinis copioſæ VII. kal. maij regni noſtri anno quinto, imperij vero anno primo.*

Sententię in Robertū latę forma. Iudicat reum læſæ maieſtatis

Omnibus bonis & iuribus exuendū.

Proditorē & hoſtem imperij.

Capite truncandum.

16 Elatus [a] nimio in ferenda ea ſententia acceptarum iniuriarum dolore Imperator, iuſtitiæ metas tranſgreſſus eſt: ſi enim ea ditione, quam imperij beneficio & auctoritate obtinebat, exuere potuit; nequibat tamen Siciliæ regno ſpoliare, aut ipſi obnoxios populos ſacramenti religione exoluere: quippe Sicilia non imperij ſed Apoſtolicæ ſedis beneficio ſtipendiaria erat, Robertique iudex legitimus Pontifex, apud quem iudicium Regi intendendum foret; tum etiam quæ extra imperij fines commiſſa crimina obiecerat, non ab imperatoria ſed Pontificia auctoritate eſſent plectenda, vt abunde illū arguit Clemens in Apoſtolico edicto [b], quo Henrici ſententiam vt multis iniuſtam capitibus, ad pontificium ius, quod Henricus inuaſerat, aſſerendum reſcidit. Præcipuam nos huius edicti pontificij partem delibamus, ad hiſtoriæ veritatem illuſtrandam: *Regem extra diſtrictum imperij, in regno ſcilicet Siciliæ, notorie ac continue tempore ſupradicto morantem, citare non potuit Imperator: nec citatio, ſi quam forſan intra imperij fines fecit, citatum extra imperium conſtitutum arctauit.*

Iniuſta in nonnullis capitibus ſententia fuit.

a Clem. l. Paſtoralis de ſent. et re iud. c.

Nos quoque, Regis ordinarius iudex, quod ad Imperatoris iudicium citaremus, vel citari aut remitti faceremus eundem, nequaquam fuimus requiſiti. Immo licet ad nos & curiam noſtram temporibus illis rumores frequenter de curia Imperatoris venirent, & iuxta eum etiam quidam ex fratribus noſtris eſſent; prius tamen dictæ ſententiæ promulgatio, quam aliquid de proceſſibus antecedentibus ad audientiam noſtram peruenit. Denique licet Rex ipſe terras aliquas ab Imperatore tenere dicatur in feudum, non tamen in eis, ſed in regno præfato domicilium ſuum fouebat; vnde Imperator in ipſius perſonam nullam ratione terrarum huiuſmodi, niſi ex natura feudorum debitam, ſuperioritatem habebat. Quod ſi punitio criminis, intra diſtrictum imperij eum commiſſi, ad Imperatorem forſan pertinuiſſe aſſeratur, verum eſt quidem, ſi in eodem diſtrictu fuiſſet inuentus delinquens, vel ad illum more remiſſus. Dicine ergo ſententia meruit quæ a iudice, qui per Regem tute adiri non potuit, & in loco notorie, vt præfertur, non tuto in abſentem, nec citatum legitime, ac inauditum, per conſequens & indefenſum non maturo fuit iudicio, ſed præcipiti, & præſertim de tanto crimine, promulgata?

17 *Rurſus non eſt ſilentio relinquendum, quod ipſe Rex, noſter & eccleſiæ Romanæ ratione regni prædicti notorie ſubditus, homoque ligius & vaſſallus, ac in eodem regno, non vt præmittitur, in imperio, certum & notorium ſuum habens domicilium, ac originem inde trahens, Imperatori eo modo non ſubfuit, quod in eum crimen læſæ maieſtatis commiſerit, quantumlibet omnia in ſententia ſupradicta contenta veritatem indubiam continerent. Sicque nedum non iure, immo nec iuris colore tulit Imperator ſententiam ſupradictam in Regem ex cauſa, quæ veritatis ſubſtantiam non habebat: propter quam etiam, quatenus in eo fuit, Regem eundem priuando regno & regia dignitate, ac terris etiam & alijs, & iuriſdictionibus perpetuis & temporalibus, quæ ſub eo nullatenus vel ab eo, ſed a nobis & ſub nobis tenebat; nec non procedendo contra Regem eundem ex illis, quæ per ipſius ſtipendiarios ac nonnullos Imperatoris eiuſdem ſubiectos per malitiam & inſtigationem Regis ipſius contra*

Exauctorari regno nō potuit vectigalis eccleſiæ.

Digitized by Google

eum fuiſſe commiſſa in Vrbe dicebat, cum etſi illa fuiſſent ibidem re vera commiſſa, punitio tamen eorum in Regem, veluti extra diſtrictum imperij commiſſorum, ad Imperatorem nullatenus pertineret. Et infra.

18 *Abſoluendo quoque ab omni fidelitate, obligatione, ſeruitio, promiſſione, ac pacto prouincias omnes, ciuitates & caſtra & loca, ipſiuſque vaſſallos & feudatarios & alios quoslibet, eidem Regi quomodolibet obligatos, cum includerentur in abſolutione huiuſmodi terra & perſona nobis & eccleſiæ Romanæ ſubiecta, propria terminos poteſtatis exceſſit, in meſſem noſtram mittens perperam ſuam falcem. Cæterum defectus ſuppletio, circa proceſſus adhibita ſupradictos, non tantum valet ad iuſtificationem ipſorum & ſententiæ ſupradictæ, quantum ad eorum ſugillationem & notam, cum nullam ſuper præmiſſis poteſtatem haberet Imperator in Regem, ſibi alias, vt præfertur, non ſubditum, non citatum legitime, aut remiſſum & extra diſtrictum ipſius continue ac notorie conſiſtentem; nec prædicta ſuppletio circa ſubditum etiam ad ea potuiſſet de ratione referri, per quæ de crimine, præſertim ſic graui, delato defenſionis, quæ a iure prouenit naturali, facultas adimi valuiſſet, cum illa Imperatori non licuerint, quæ iuris naturalis exiſtunt.*

Suppletio defectus vitium nō tollit ſed arguit.

Vt igitur ſicut memorata ſententia iuris caret effectu, ſic auctoritate & nomine rei careat iudicatæ, vt nec in opinione communi aut vulgi ab ijs nomen habere ſententiæ mereatur; vt etiam in magnum iuſtitiæ ac pacis obſequium ſcandaloſis occurramus periculis, quæ cum noſtra & eccleſiæ prouinciarum multarum, regnorum, & gentium turbatione non modica poſſent occaſione ipſius pro tempore ſuboriri; nos tam ex ſuperioritate, quam ad imperium non eſt dubium nos habere, quam ex poteſtate, in qua vacante imperio Imperatori ſuccedimus; & nihilominus ex illius plenitudine poteſtatis, quam Chriſtus Rex Regum & dominus dominantium nobis, licet immeritis, in perſona beati Petri conceſſit, ſententiam & proceſſus omnes prædictos, & quidquid ex eis ſecutum eſt vel occaſione ipſorum, de fratrum noſtrorum conſilio declaramus fuiſſe ac eſſe omnino irritos & inanes; nullumque debere aut debuiſſe ſortiri effectum, ſeu nocumentum aut notam afferre cuiquam, vel quomodolibet attuliſſe: ipſoſque nihilominus quatenus proceſſerunt de facto, & quidquid ex eis ſecutum eſt vel ob eos, vel in poſterum ſequi poſſet, in irritum reuocamus.

Qua iure Clemens cæſareū edictum reſciderit

19 Declamauit poſtea aduerſus hoc Clementis decretum impius hæreſiarcha Marſilius a, qui conditam a Chriſto eccleſiaſticam hierarchiam, vt Ludouico Bauaro blandiretur, euertere molitus eſt: non ferens enim ſupremam poteſtatem quam Rom. Pontifex in omnes Chriſtianos nullo regiæ imperatoriæue dignitatis diſcrimine obtinet, virulentam ad Reges ac principes apoſtrophen in nefarijs ſcriptis inſeruit, qua Clementis traducit ſententiam, contenditque falſum eſſe traditam a Chriſto plenitudinē poteſtatis, qua cæſareum edictum reuocari poſſit. Contra cuius venenata ſcripta, vbi a Lutheranis euulgata fuere ſcripſit Albertus Pighius b, e quo hæc delibamus.

Marſilius hæreſiarcha declamat in hoc decretum. a *Marſil. in defenſo re pacis.*

Pontificis auctoritatem euertere molitur.

b *Pigh. de hierarch. eccl. l. 5. c. 11.*

Nec quidquam, *inquit*, præter nudam meramque veritatem continet Clementina illa, Paſtoralis, cui ille tam petulanter inſultat de ſent. & re iud. nam ſi, quod ſupra euidenter demonſtrauimus, ad auctoritatem capitis hierarchiæ eccleſiaſticæ pertinet omnia membra eccleſiaſtici corporis in officio continere, exceſſus corrigere, eorum præſertim, qui ſecundum einſdem hierarchiæ formam nulli alteri eccleſiæ membro ſubſunt quam capiti, tu non vis latam ab huiuſmodi aliquo iniuſtam iniquamque ſententiam poſſe retractari auctoritate capitis, aut ſi de iure non ſubſiſtat quod ille fecit, nullam declarari. Habuit, habet, & habebit, etiam ſi te ruperis, illam auctoritatem ſuper vniuerſa membra eccleſiaſtici corporis caput eiuſdem, quod a Chriſto nobis inſtitutum eſt: hoc autem eſſe Romani Pontifices ſucceſſores Petri libro III. & IIII. irrefragabiliter demonſtrauimus. Itaque quod ille tanquam vanitatis præco, ſcilicet valenter atque impotenter clamat Regibus, principibus, populis, per dictam Clementinam, ſecundum omnem eius ſuppoſitionem apertiſsime falſam, omnibus ſummum præiudicium fieri; omnes ſiquidem ſecundum eius ſententiam ſubiectos eſſe auctoritati Romani Pontificis, quod nullis modis ferendum vult; ego contra veritatis verus præco clamo & valenter clamo, illum eſſe liuidum detractorem veritatis, non præconem ſed hoſtem & aduerſarium, pietatis euerſorem, & pro pace, cuius ſe defenſorem prædicat, eccleſiam Chriſti confundere turbis, rixis, ſeditionibus, bellis innumeris. Vobis quoque dico principibus, Regibus, populis, omnibus denique, qui ſe gaudent intra Chriſti ouile contineri, vt libenter, diligenter, & humiliter illi ſubſit, cui Chriſtus mandauit ſui ouilis curam & regimen. Nulli hoc cuiquam fore præiudicio, ſed lucro maximo: hac enim via illam felicitatem aſſequemini, ob quam in hoc Chriſti regnum congregati ſumus. Tu mihi dic, qui pacem defendere te prædicas, quo pacto pacem conſeruabis in domo eccleſiaſtica, niſi omnem in eadem auctoritatē ciuilem ſubdas auctoritati eccleſiaſticæ hierarchiæ capitis? Sunt in domo eccleſiaſtica principantes multi, ciuileſque magiſtratus gerentes, quorum nemo ſubditur alteri, nec alium ſupra ſe recognoſcunt principantem ciuiliter, vt Imperator, Rex Galliæ, Rex Hiſpaniarum, Angliæ, Scotiæ, & alij plurimi: inter hos ſi quando ſurgit quæſtio & controuerſia niſi illos ſubeſſe volueris cōmuni totius eccleſiæ capiti, cuius eſt membra omnia in officio continere, pace, & concordia, nunquid non erit neceſſarium, vt continuo armis decernatur omnis exorta inter eos controuerſia eiuſmodi? Nunquid non continuis bellis tumultuabitur domus eccleſiaſtica? Quod ſi contra hos facies omnes diligenter fideliterque, vt tenentur, ſubeſſe communi totius eccleſiæ capiti, nunquid ille ſua auctoritate, cui obedire debent omnes, qui Chriſtiano cenſentur nomine, non facile componet exortas omnes quæſtiones & controuerſias? Nunquid pro continuis bellorum tumultibus, quæ tu defenſor pacis inducis, excitas, foues, tot in eccleſiaſtica domo principantes, nec ſibi mutuo, nec vlli ſuperiori ſubiectos conſtituens, non videremus in eadem vigere pulcherrimam pacis pulcritudinem? Et quæ eſt alia cauſa bellorum inter nos pluſquam ciuilium, quibus Chriſtiani fratres in viſcera fratrum innocentum ferrum ſtringimus, niſi quia principes noſtri infideles & inobſequentes filij? niſi quia a te, tuique ſimilibus peſtilentiſſimis conſiliarijs ſeducti veſtris perſuaſionibus eiuſmodi pij patris eccleſiaſticæ hierarchiæ præſidis, ipſos omni ſtudio ad Chriſtianam pacem exhortantis monitis, in totius Chriſtianæ reipubli-

Refellitur a Pighio.

Demonſtratur neceſſitas, vt pareant Reges Chriſti vicario.

Ob eorū contumaciam lapſus orbis Chriſtianus.

bli-

Digitized by Google

blicæ confuſionem, perniciem, & excidium rebelles & contumaces ſunt?] Hactenus Pighius. Cæterum Marſilij veneno imbutus Ludouicus Bauarus poſtea in Francofurtenſibus cœtibus, dum Romanorum Pontificum quatere auctoritatem moliebatur, apud eccleſiæ perduelles queſtus eſt inter alia, editam fuiſſe a Clemente ſuperiorem conſtitutionem, quaſi cæſareæ dignitatis faſtigio detraheret. Sed demum cecidere irriti eius conatus, vicitque Romana eccleſia, atque a Carolo IV. Imperatore, vt ſuo loco dicetur, omnia Bauari geſta reſciſſa ſunt, ac principes ſuæ temeritatis veniam a Pontifice popoſcunt.

Lud. Bau. idem decretum impugnat

Reſciſſa a Carolo Imp. eius geſta.

20 Antequam vero memoratum decretum ederet Clemens, apoſtolicas curas ad propulſandum a capite Roberti Regis, quem gratia proſequebatur, atque etiam nonnullis ditioni eccleſiaſticæ obnoxijs vrbibus præfecerat, imminens periculum, ac regnum eccleſiæ vectigale defendendum admouit: Henricus enim, omiſſis Florentinis, a quibus ipſius exercitus male acceptus fuerat, belli molem vertere ſtatuerat in Robertum, cui Florentinos ad quinquennium, eoque labente ad trienniũ aliud reipublicæ gubernacula detuliſſe, cum ſe Imperatoris ſuſtinendæ potentiæ impares fore metuerent; eorumque exemplo Lucanos, Piſtorienſes, ac Pratenſes ipſum ſibi præfeciſſe, refert Ioannes Villanus a, cum eo euerſo, cæteros ad obſequium procubituros ſpes eſſet. Vtque victoria facilius potiretur, cum Friderico Rege Trinacriæ ac Genuenſibus armorum ſocietatem iunxit, præcepitque vt ingentem triremium ac nauium numerum compararent: in Germania nouum militum delectum impetrauit; atque in Inſubria & alijs Italiæ locis Gibellinæ factionis ſequaces ad ſigna iuſſit concurrere. De quo bellico apparatu hæc Albertinus Muſſatus hiſtoriæ commendauit b: *E Ianua Galeas* xxv. *e Piſis* xii. *cum armamentis apparatibuſque ad omnem belli naualis congreſſum diſponens; iamque portubus expoſitas nullis inducijs munitus ſuis copijs computauit: has vltra Fridericus Siculorum Rex octo & viginti promptiſſimo obtulit obſequio. Increbuit hoc per Italiæ ciuitates longe lateque nouum, quod & trans Gallicas alpes allatum eſt, inuadendum in Apuliæ regno Robertum multa claſſe, viribuſque illi pertimeſcendum; vnde ad Philippum Francorum Regem indicante Roberto delatum eſt, &c.* Subijcit auctor, vt Philippus Rex Francorum, qui nullam antea ſuſpicionem de Henrico, vt qui in regia Gallica militari baltheo cinctus, & in equeſtri munere educatus fuerat, in Gallicum nomen conſpiraturum; ea perculſus fama, tuendum Robertum, impendentiaque inde rei Chriſtianæ pericula auertere decreuerit: ac primum oratorem ad Pontificem, vt Henricum a cœptis coerceret, additis hiſce literis, c ſubmiſit.

Henric. Imp. omiſſis Florentinis, bellum in Robert. transfert.

a Io. Vill. l. 9. c. 55.

b Muſſ. l. 16. c. 2.

Henrici apparatus maritim.

Francorũ Rex Roberti cauſam ſuſcipit.

c Ext. apud Albert. Muſſ. l. 16. c. 3.

Sanctiſſimo in Chriſto patri domino Clementi, diuina prouidentia ſacroſanctæ ac vniuerſalis eccleſiæ ſummo Pontifici, Philippus gratia Dei Rex Francorum deuota pedum oſcula beatorum.

Ad noſtrum alias quorumdam magiſtrorum relatu, & nunc ex aſſertione chariſſimi conſanguinei noſtri principis Achaiæ peruenit auditum, quod magnificus princeps Henricus Imperator Romanorum, Apuliæ, Siciliæ, & alias terras proprias illuſtris principis Roberti Regis Siciliæ conſanguinei noſtri chariſſimi debellare proponens, ad ipſius exheredationem ſuos intendat exercere conatus, turbando pacem vniuerſam Chriſti anorum, impediendo negotium paſſagij terræ ſanctæ in vniuerſale & ſpecialiter Romanæ eccleſiæ, cuius dictæ terræ patrimonium proprium eſſe dignoſcitur, excidium & iacturam. Cum igitur nos prædicti Regis Siciliæ, qui de conſanguinitate noſtra traxit originem, & de noſtra domo regia proceſſit, exheredationem non de facili ſuſtinere poſſemus, beatitudini veſtræ ſuper hoc alias ſcripſimus, vt conſideratis incommodis, quæ ex præmiſſis ſi, quod abſit, contingerent ſequerentur, ad occurrendum tantis & talibus periculis velit veſtra ſanctitas in hac parte de competenti remedio celeriter prouidere, ne propter huiuſmodi incommoda poſſit dictæ terræ ſanctæ negotium retardari, vel totaliter impediri. Verum cum Imperatorem in prædictis non intellexerimus ſuum propoſitum diuertiſſe, quin immo paret ſe diebus ſingulis ad eadem; veſtram iteratis precibus clementiam deprecamur, quatenus imminentibus periculis occurrentes, prout ad veſtrum ſpectat officium, in prædictis ſic celeriter tale remedium apponatis, quod pacis pulchritudo ſeruetur, negotiumque paſſagij terræ ſanctæ, quod alias fieri poſſe non credimus, impediri non debeat aut turbari, & ne cum velletis ſuper ijs alias occurrere, tunc commode non poſſetis; dictumque Regem & ſubiectos dignetur veſtra ſanctitas ſpecialiter recommendatum habere. *Dat. Pariſijs* xii *maij*.

Clementem ad Henr. reprimendũ adhibet.

21 Flagitaſſe inter alia regios oratores a Clemente, vt potius latam ab Henrico in Robertum ſententiam pontificia auctoritate conuelleret, quam reſcindi ab Henrico imperaret; id vero a Pontifice poſtea factum narrat Muſſatus: præterea Clementem Philippi oratoribus reſpondiſſe, tres Cardinales legatos ad Henricum ituros, vt imminentia ea bella componerent: cumque validiora a Pontifice remedia adhiberi expoſcerent Philippi oratores, Clementem tum ad tuendum Neapolitanum regnum eccleſiæ vectigale, tum ne decreta in concilio Viennenſi Philippo illius imperatore expeditio Syriaca diſturbaretur, cum neceſſe eſſet Gallicana arma in Henricum auerti; anathemate omnes, nullo regiæ imperialiſque dignitatis diſcrimine, percuſſiſſe, qui bello citeriorem Siciliam adorirentur. Concepta eſt hiſce verbis apoſtolica ſententia a.

Decreti tres Cardd ad Henr.

a Lib. 8. ep. cur. 110. ext. etiam apud Muſſ. l. 16. c. 5.

Clemens, &c. ad perpetuam rei memoriam.

Nuper, multorum fida relatione percepto, quod nonnulli in diuerſis locis & partibus præparabant ſtolium galearum, & alios faciebant bellicos apparatus, quoſdam ipſorum ex certis tenebat coniecturis exorta ſuſpicio, quod regnum Siciliæ ſeu terram citra farũ, quæ de regno ipſo fore dignoſcitur, quæ ad nos & Rom. eccleſiã pertinent pleno iure, & quas chariſſimus in Chriſto filius noſter Robertus Rex Siciliæ illuſtris, nunc pro eccleſia prædicta vaſallus, a nobis & eadem eccleſia tenet in feudum, hoſtiliter inuadendum vel offendendum, ſtolium & apparatum huiuſmodi, quamuis hoc vix poſſimus credere, parabatur; nos eccleſię præfatę, ac nobis, & regno & terræ prædictis, quæ velut recreationis noſtrę pomœriũ delectabiliter intuemur, & in apoſtolici pectoris medio prę multa dilectione portamus, & aduerſus taliũ molimina prouidere volentes, ac periculis animarum, corporum detrimentis, bonorũ diſpendijs, & grauiſsimis ſcandalis, & irreparabilibus incommodis terræ ſanctæ, quæ poſſent ex ijs, ſi procedi, quod abſit, ad illa contingeret, merito formidari, ſalubriter obuiare, præſertim cum ſimus

Bellum Sicul. diſcutere ſtudet Pont.

ſimus

ſimus parati omnibus de ipſo Rege Siciliæ conquerentibus iuſtitiam exhibere; vniuerſis & ſingulis clericis & laicis, cuiuſcumque conditionis, ordinis, ſtatus, dignitatis, vel præeminentiæ fuerint; etiam ſi pontificali, vel imperiali, ſiue regali, aut qnacumque alia præſulgeant dignitate; ac vniuerſitaribus, communitatibus, & ciuitatibus quibuſcumque, auctoritate Apoſtolica diſtrictius inhibemus, & expreſſe præcipimus, ne dictum tegnum aut terram, ſeu partem vel aliqua eorum, vel alterius eorumdem loca per rerram vel mare, quocumque colore quæſito, inuadere vel offendere, aut propter hoc recipere vel exhibere ſtipendia, ſiue galeas ſeu alia vaſa maritima dare, locare, commodare, aut titulo quocumque concedere, ſen remigare in eis, vel eaſdem galeas ſeu vaſa conducere quouis modo præſumant; ſiue præſtate ſuper his præſumprotibus ipſis auxilium, conſilium, vel fauorem, directe vel indirecte, publice vel occulte.

Significat ſe ex legibus in Robertum agere paratum.

Vetat Siciliam inuadi.

Pœnas adijcit.

Nos enim in omnes & ſingulos, qui contra inhibitionem & mandatum huiuſmodi venire præſumpſerint, etiam ſi, vt prædicitur, pontificali, aut imperiali, ſeu regali, vel quauis alia præemineant dignitate, de frattum noſtrorum conſilio excommunicationis, quam eo ipſo incurrant, ſententiam promulgamus: eorumque terras & loca ipſorum & quaſlibet alias communitates ac vniuerſitates & ciuitates, contra præmiſſa vel præmiſſorum aliquod attentantes, eccleſiaſtico ſubijcimus interdicto, &c.] Infligit alias pœnas omnibus priuilegijs, muneribus, honoribus ac bonis, quæ ab Rom. eccleſia acceperint, deturbatum iri: præterea prout ipſorum temeritas in ſe pontificiam ſeueritatem exaſpetarit, legum acerbitatem intentar. ***Actum apud caſtrum nouum Auenionenſis diœc. in palatio ipſius caſtri*** **II. *id iunij pontificatus noſtri anno*** **VIII.**

Robertus Rex in graue diſcrimen adductus.

a Io. Vill. l. 9. c. 50.

22 Non eo edicto apoſtolico Henricus Imperator ac Fridericus Rex a ſuſceptis perdendi Roberti, inuadendæq; Siciliç cōſilijs reuocati ſunt, ſed ad bellum ſe comparare petrexere: Genuenſes enim, vrgente Henrico, triremes imperatas inſtruxere [a], ac præfecto claſſis Lamba Oria cum Piſanis in Siciliam citeriorem vela direxere: Fridericus vero Rex Trinactiæ præſcripta die, quinta ſcilicet auguſti, Meſſana ſoluit, confecta quinquaginta triremium claſſe, atque in Calabriam exſcenſione facta, Rhegium & alia loca in ſuam poteſtatem redegit, ac plures aduerſus Robertum rebellionem mouere. Ne autem huiuſmodi Siculi Regis hoſtes pietatem ex animis, ſpretis cenſuris apoſtolicis, quæ in Siciliæ inuaſores propoſitæ erant, eieciſſe viderentur, pontificiam ſententiam in eum ſenſum detorſere, non defigi anathemate eos, qui Robertum Regem læderent, modo ab inferendo regno vllo damno ſibi temperarent. Ad quorum futiles cauillationes refellendas nouo diplomate VIII. idus ſeptembris edito promulgauit Pontifex [b], omnes qui Roberto aut Siculis vllam inferrent iniuriam, ſiue regia ſiue auguſtali dignitate pollerent, quibus verbis Henricum & Fridericum deſignabat, anathemate alijſque pœnis percelli.

Frideric. Rex Trinacr. Rhegium & alia Calabriæ loca occupat.

Pontificiā ſententiā cauillo eludit.

b Lib. 8. poſt. ep. cur. 134.

Clemens, &c. ad perpetuam rei memoriam.

23 Nouiter ad noſtri apoſtolatus auditum publica fama non abſque grandi admirationis cauſa perducto, quod nonnulli, pacis vtique æmuli, mundi, veritatis & odij incentores, ſuum quærentes in magnatum forſan turbationibus ſabbatiſmum, ſuàque in alienis diſpendijs commoda proſequentes, damnabili præſumunt præſumptione aſſerere, peruerſaque perſuaſione non metuunt ſuadere, quod noſtri proceſſus ad inuadentes ſeu offendentes perſonam, vt eorum vtamur verbis, Roberti nati claræ memoriæ Caroli ſecundi intra dictum regnum, dummodo tales offenſores ſeu innaſores dictum regnum alias non intendant offendere vel inuadere, minime ſe extendunt; nos quanquam vis verborum proceſſuum prædictorum & verba, noſtraque intentio temerariam ipſorum calumnioſamque interpretationem clare refutet, & refellat aperte; nec profecto apud ſane intelligentes vertatur, ſicut nec verti debet, in dubium, quin ſententiæ in dictis per nos proceſſibus promulgatæ, etiam ad prædictos inuaſores ſeu offenſores dicti Roberti Regis Siciliæ intra tegnum & terram prædictam; quinimmo & ad quorumcumque tegnicolarum & aliorum intra dictum tegnum exiſtentium innaſores, ſeu offenſores huiuſmodi ſe extendant, &c. [Addit ſe ad diſſipandas huiuſmodi artes, atque excuſationum colores delendos, anathemate pœniſque alijs grauiſſimis incuſſis cunctis, ſiue regia ſiue imperiali dignitate fulgeant prohibere, ne in Siciliam hoſtili furore irrumpere, aut graſſari mari audeant, aut Roberto Regi eccleſiæ fiduciario quoquo modo vllam iniuriam inferre; tum ſubdit:] Prohibemus expreſſe, ne huiuſmodi ſeu priores noſtros proceſſus & ſententias, quas in ſuo robore volumus permanere, interpretari aut exponere, ſeu intellectum & ſenſum ipſorum & verborum in ipſis contentorum interpretando vel exponendo malitioſe ad aliud, quam litera ipſa ſonat, diſtorquere aut in aliquo deprauare præſumant. Nos enim in vniuerſos & ſingulos, contra prohibitionem huiuſmodi facere præſumentes, excommunicationis ſententiam promulgamus, &c. ***Dat. in prioratu de Grauſello*** **VIII.** ***idus ſeptembris anno*** **VIII.**

Clemens in improbos ſuarū conſtitutionum interpretes cenſuras renouat.

Anathema incurrit in aliū ſenſum ſententias pontif. detorquentibus.

24 Diſcuſſerat iam diuinum Numen Roberto Regi eccleſiæ ſtudioſiſſimo impendens diſcrimē, ſublato paucis ante diebus Henrico Imperatore infenſiſſimo eius hoſte, qui cum acceptarum nimis iniuriarum tenax vibratum a Chriſti vicario in Siciliæ regni ſedis Apoſtolicæ vectigalis inuaſores eccleſiaſticum fulmen ſperneret, & cenſuras inani verborum fuco deludere arbitraretur, præferretque vltionem Chriſtianæ reipublicæ paci, inopinata morte in ipſo imperij limine curſuque victoriarum extinctus eſt. Ipſum cenſuris deuinctum fuiſſe, neque ea religione ſolui popoſciſſe, refert ſubiectis verbis Bernardus [a]: *Tandem præfatus Henricus, non ſano vſus conſilio, contra iuramenta fidelitatis & promiſſionis per eum præſtita veniens, & iura eccleſiæ Romanæ offendens, diſcordauit cum præfato Clemente Papa, vt legitur in Clementinis conſtitutionibus extra de iureiurando Romani principes, & factis proceſſibus contra eum, tandem idem Papa in eum excommunicationis ſententiam promulgauit. Hic Henricus Imperator, nullo abſolutionis beneficio petito nec obtento ab Apoſtolica ſede ab excommunicationis ſententia contra eum lata & ſibi prius intimata, obijt apud Bonum conuentum in Tuſcia in feſto S. Bartholomæi regni ſui anno* V. *dominicæ vero incarnationis anno* MCCCXIII. *delatumque fuit corpus eius apud Piſas & ſepultum in eccleſia cathedrali.* Scripſere recentiores, necatum veneno Henricum, atqui crimen vocauere ipſius confeſſarium,

Robertus Rex periculo liberatus.

a Ber. lib. 1 de Rom. Imp. M.S. Vat. bibl. ſignat. n. 2043.

Anathematis re[us] Henr. moritur.

Digitized by Google

gium, virum religioſum ordinis Prædicatorum, quem aiunt a Guelpha factione ſubornatum ſacram hoſtiam veneno liuiſſe: alij venenum in calice, cum ablutionem porrigeret, miſcuiſſe. Sed ea calumnia a pietatis oſoribus aſperſa tam facile refellitur, quam obijcitur, cum leui recentiorum auctoritate nitatur: at ſi quid præter communem ordinem triſte acciderit, cur non in diuinas iras cauſa referri poſſit, cum cenſuras pontificias ſperneret? Cæterum veteres hiſtorici morbo naturali ipſum perijſſe affirmant, inter quos Iordanus a hæc tradit: *Profectus*, nimirum Henricus, *vſque Orgiam fluuium, peracta cœna in fluuij ripa conſcendens, tinctis ob refrigerationem in aqua cruribus, ſubeuntem ſenſit languorem, & comperta ſub dextri cruris genu puſtula, quæ anthrax vocatur, noctem duxit inſomnem: & dato mane ſigno tollendorum caſtrorum, Bonconuentum properat, pagum XII. millibus a Sena diſtantem, ibique viam vniuerſæ carnis ingreſſus eſt, regni ſui anno V. imperij autem primo, menſe vno, & diebus XXIV. in feſto B. Bartholomæi*. Conſentiunt Ioannes Villanus b, S. Antoninus c, Ptolemæus Lucenſis in hiſtoria, eccleſiaſtica d M.S. (quamquam a recentiore prauum gloſſema adiectum ſit) & Albertinus Muſſatus, qui triplicem mortis cauſam adducit e, inter quas præcipua ea fuit, concepta nimirum in latere vomica, effuſo ſcilicet in pleuram ex nimio æſtu et labore ſub ardenti cælo ſanguine, deinde ex captata perfrigeratione concreto. Auctoris verba ad confutandas nonnullorum recentiorum calumnias, & ineptas nouatorum quæſtiunculas adducenda viſa ſunt.

a Ior. chr. M.S. Vat. ſignat. n. 1960.
Henric. mortis genus.

Grauiſſimorum de eo auctorum ſententia.
b Io. Vill. l.9.c.51.
c Ant. 3. p. tit. 21. c. 8 §. 8.
d Ptol. Luc hiſt. eccl. l. 24. c. 40.
e Muſſat. l. 16. c. 6.
Triplex mortis cauſa phyſica.

25 *Triplex*, inquit, *illi interitus cauſa deprehenſa eſt, vna innati ſub genu lethalis vlceris, quod phyſici anthracem vocant: altera ſciſſa ab ſtranguria veſicæ, quo morbo aſſidue laborabat: tertia pleureſi, quam miſſo iam ſpiritu vomuiſſe conſtitit. Admirabilis hæc mortalibus, & veluti fatalis notata loci ac diei interuenientium identitas: cui admirationi Corradini de Stoph adijciebatur eiuſdem ſancti Bartholomæi memoranda feſtiuitas, qua & ipſe in Italia ab Carolo Rege conflictus capitale poſt ſupplicium ſuſtulit. Cauenda nimis ſacroſanctæ matris eccleſiæ offenſa Chriſticolis, cum & huius prædeceſſorem ſuderit apoſtolica ſententia Fridericum, in quem cum prole tota veluti fulmen iaculata irreparabile tulit exitium. Et hic quoque Henricus, fœcundæ pacis vexillo in Italiam auſpicijs ductus eccleſiæ, quæ voluit obtinuit, ſimul arridente fortuna: verum mutatis velis, verſis ad oppoſitum gubernaculis, aduerſo ſydere ſoluta claſſis profundum petijt. Siquidem reſcripti iam ſola mente tranſgreſſor apoſtolici, quo inhibitus Roberti regnum inuadere, aduerſo ferente ſpiritu, ſuopte fruſtratus ingenio adiuratum ſibi Fridericum Siciliæ dominatorem ad Cathonam Calabriæ inſulam inuadendam, quo ſibi tranſgrediendi pateret aditus, obſtinata animaduerſione præmiſerat. Hæc quippe deteſtandæ litis exordia ad totius terrarum orbis ſcandala ſolo aduertentis Dei ſopita iudicio*. Hactenus Muſſatus, qui licet Henrico addictiſſimus, id tamen obſeruat, ipſum dum cum eccleſia ſenſit, ſecundis rebus potitum: vbi vero in eam ceruices extulit, repente vindicta diuina obrutum. Nullam etiam veneni Henrico propinati mentionem fecere Cortuſij f, qui hæc tantummodo monumentis prodidere: *Infirmitate captus ſoluit debitum naturale*; non Ioannes Villanus ſcriptor candidiſſimus, ſuis Florentinis parcere non ſolitus, quidquam tale ſcriptis tradidit: non S. Antoninus Villanum ſolitus exſcribere qui morbo Henrici obitum aſcribit: non deniq; Ptolemæus Lucenſis, de quo paulo ante memoraui a, ſed alius quis recentior illum eo additamento fœdauit.

Diuina in eo tollendo prouidentia.

f Guill. & Albrig. Cort. hiſt. l. 1. c. 21.

a Ptol. Luc hiſt. eccl. l. 24. c. 40.

26 Commendat Henricum, vt multis virtutibus cumulatum principem, Ioannes Villanus b, atque ea laude exornat, neque in proſperis elatum lætitia, neque in aduerſis deiectum mœrore fuiſſe. Quibus S. Antoninus conſentit his verbis: *Fuit præfatus Imperator Henricus* VI. ſeptimum alij vocant, *vir ſapiens, iuſtus, & gratioſus; in armis ſtrenuus, catholicus, & honeſtus: & quamuis ſecundum genealogiam foret mediocris conditionis, animo tamen magnus, & vt ſperabatur, non infima, ſi longiore vita functus fuiſſet, egiſſet*. Vt magnis etiam virtutibus ornatum, cum ad imperium euectus eſt, a Pontifice commendatum vidimus: ſed eas virtutes adepto iam imperio, priſtinæ fortunæ oblitus, nimio erga Chriſti vicarium faſtu corrupit: non enim exigua eius labes fuit, ſpreuiſſe intentatum ſibi anathema, & vectigale eccleſiæ regnum, ipſamque ditionem eccleſiaſticam inuadere molitum. Et quidem refert Albertinus Muſſatus c, Henricum ad Romam ſibi ſubijciendam anhelaſſe, & inter proceres, dum apud Podium Bonizi hyberna ducebat, Romam ſuam iactitaſſe: atque etiam antea Romanis tributa imperaſſe vidimus. Cum præterea Iacobus Ioannis Arloti e ſtirpe Stephaneſia tribunitiam inuaſiſſet poteſtatem, vrbanique munitionibus potitus proceres exagitaret, compertum eſt, Henricum facta cum eodem tribuno coitione Vrbis imperium a Romana plebecula per ſeditionem eblandiri meditatum: *Illo ſub magiſtratu*, inquit d Muſſatus, *denuo compertum eſt, diſpoſitis ad huius plebiſque libitum rebus, præcipue potentioribus fuſis, omnia hæc parari Cæſari: ipſum euocandum in Vrbem, vehendumque triumphaliter in capitolium, principatum ab ſola plebe recogniturum*. Subdit auctor proceres, pontificij nempe nominis aſſertores, cum ſibi imminere exitium viderent, coniuratione facta, tribunum in capitolio oppreſſiſſe: *Sicque*, inquit, *ampliſſima illa Cæſaris ſpes ſorte caſuque ſic ferentibus ſublata eſt*. Extant ad hunc tribunum Clementis literæ e hoc anno VI. kalend. februarias datæ, quibus cenſuras intentat, ni a Romanis opprimendis & inuadendis arcibus patrimonij B. Petri abſiſtat, queriturque ab eo iniurias eccleſiæ pro acceptæ dignitatis beneficio reponi; tum ad Arnaldum f epiſcopum Sabinenſem, vt perduellem ad reſtituenda Romanæ eccleſiæ iura cenſuris adigeret. Præfocata tamen ea Iacobi Arloti coniuratione, Henricus ditione eccleſiaſtica nouis miſcenda turbis, vectigalique regno Neapolitano pertentando inſidijs non deſtitit g: *Permulta*, ait Muſſatus, *ad Apulos, Calabroſque, ac Romanos per internuntios ſciſcitare, tractare, polliceri, componere ſedulis vigilijs ingenti animo ſtudebat*. Tradit præterea idem auctor h, Henricum indignatum Romanis pontificiarum partium ſequacibus, comminatum ſi ad Vrbem acceſſiſſet, *acerbis* in eos *effulminare ſupplicijs*; tum etiam Vrbeueteræ grauem adeo concitaſſe diſſenſionem, vt Gibellini contra pontificios duobus diebus certamen conſeruerint, infelici tamen exitu.

b Io. Vill. l. 9. c. 48.
Henric. Imp. elogium.
Datur illi vitio ſuperbe cũ Rom. Põt. egiſſe.
c Muſſat. l. 11. c. 6.
Henrici perfidia in affectã do vrbis dominatu.
d Eod. l. c. 8
Iacobi Arloti tribuni cum eo coitio oppreſſa.
e Lib. 6. ep. cur. 15.
f Ib. ep. 115
Supplicia ab Henr. Rom. Pontificijs intentata.
g Alb. Muſ l. 16. c. 5.
h Lib. 1. de geſt. Ital.

27 Refert etiam Henricum claſſis ſuæ præfecto ex arcano dediſſe i imperia, vt cum Terracinam applicuiſſet vigeſimo ſeptimo ab Vrbe milliario, anchoras defigeret, ipſumque præſtolaretur

i Sup. l. 16 de geſt. Henr. c. 5.

retur

retur; tum ſpe & cupiditate iam vniuerſum regnum Neapolitanum beneficiarium ſedis Apoſtolicæ Friderico Trinacriæ Rege ſocio occupaſſe. Qua in re inſigni periurij flagitio ſeſe deuinxit, quippe qui ſuſcepturus auguſtale inſigne Cardinalibus hæc ſacramento ſpoponderat: *Ego Henricus Rex Romanorum Imperator promitto, ſpondeo, & pollicear coram Deo & B. Petro, me de cætero protectorem & defenſorem fore Pontificis & ſanctæ Romanæ eccleſiæ in omnibus neceſſitatibus & vtilitatibus ſuis, cuſtodiendo & conſeruando poſſeſſiones & honores & iura eius, quantum diuino fultus adiutorio fuero, ſecundum ſcire & poſſe meum recta & pura fide. Sic me Deus adiuuet & hæc ſancta Dei euangelia.* Quin etiam hoc ſacramentum imperialibus ſacris delibutus ratum habuit, literiſque a peruulgauit. Præterea, antequam Italicam expeditionem duceret, Lauſanæ Ioanni Molans pontificio internuntio hæc iureiurando pollicitus erat, cinctuſque diademate coram Cardinalibus confirmarat b: *Ratificamus, confirmamus, recognoſcimus, innouamus, & de nouo concedimus omnia priuilegia Conſtantini, Caroli, Henrici, Othonis* IV. *Frederici* II. *atque Rodulphi Regum & principum ſeu Imperatorum Romanorum, quocumque tempore conceſſa, ſuper quibuſcumque, cuiuſcumque continentiæ vel tenoris exiſtant, ſanctæ Romanæ eccleſiæ, Romaniſque Pontificibus, & Apoſtolicæ ſedi.*

Promiſſa ſacramēto violata ab Henr.

a Ext. in l. priu. Rom. eccl. to. 3. pag. 142. & 347. et in arce S. Ang & in M. S. Vall. ſign. lit. B. n. 12. pag. 378.

b Ext. de eo Henr. lib. M. S. Vall B. 12 pag. 284.

In eorum vero Imperatorum literis contineri Siciliæ citerioris donationem, exploratum eſt atq; Othonem, Fridericum II. & Rodulphum profeſſos, Siciliam ſupremi iuris Romanæ eccleſiæ eſſe, ac Rodulphum c diſerte Siciliam non inuaſurum pollicitum, tum ſuis locis diximus, allatis eorumdem principum monumentis, tum etiam Othonem IV. ob affectatū contra iuſiurandum Neapolitanum regnum ab Innocentio III. exauctoratum fuiſſe; adeo vt periurij & proditionis in Romanam eccleſiam nota ab Henrico elui non poſſit, qui ad augendas res ſuas multa ſacramenta de eccleſiaſtica ditione, regnoque Neapolitano non inuadendis ad religionis ſpeciem nuncuparat, quæ deinde Italiæ, captata ex Pontificis abſentia occaſione, ſibi ſubijciendæ deſiderio violarit; atque ad pompam tantummodo peruulgata his temporibus fallacia, bellum in Saracenos meditari iactauerit, dum atrociſſima inter fideles bella ſerebat, quæ perfidus illius aſſentator Piſanus archiepiſcopus inter multas blaſphemas voces aduerſus Clementem, Henrici cupiditatibus iniuſtis reluctantem, effuſas initia redemptionis terræ ſanctæ, vt refert Muſatus d, appellabat; vnde diuina viſione in ipſo conſiliotum improborum molimine oppreſſum Henricum exiſtimari poteſt, vt iam ante indicatum eſt.

Vt Siciliā contra fas affectarit.

c Ann. 1201. n. 111. an. 1207. n. 21. ann. 1215. n. 38. & 10. 14. an. 1275. n. 38. 39. & ann. 1279. n. 6.

d Alb. Muſ l. 16. c. 5.

28 Nec leuem pariter ſibi aſperſerat Henricus maculam, cum Romano Pontifice pacem ipſum inter Robertumque adducere meditante, atque literis ſuis ſacramentum fidei, quo ſedi Apoſtolicæ ſe ille obſtrinxerat, inculcante, vt ipſi rei componendæ arbitrium deferret, adeo in iras præcipitem effudit animum, vt accerſitis pluribus tabellionibus conteſtatus ſit, ac tabulis publicis conſignari iuſſerit, numquam ſe Romano Pontifici fidem deuinxiſſe. Cuius exempli perniciesne in futuros Romanorum Reges atque Imperatores dimanaret, Clemens, inſignem apoſtolicam conſtitutionem ad tuendam Pontificis Romani auctoritatem, dignitatemque edidit e; qua vbi paucis proluſit Chriſtianos Imperatores triūpho duxiſſe ſedi Apoſtolicæ ſubmittere apices promulgat ſacramenta ab Henrico, paucis ante diebus extincto, alijſue Regibus & Imperatoribus præſtita præſtandaue a ſucceſſoribus, ſacramenta fidei appellanda: *Ne quis*, inquit, *in Romanum aſſumptus principem vel in poſterum aſſumendus, an iuramenta huiuſmodi per dictum Henricum Imperatorem præſtita, & per ſucceſſores ipſius in futurum præſtanda fidelitatis exiſtant, in dubitationem deducere audeat vel ſuper his contrarium aſſtruere veritati, auctoritate apoſtolica de fratrum noſtrorum conſilio declaramus, illa iuramenta prædicta fidelitatis exiſtere & cenſeri deberi.*

Inſignis eiuſdem impudentia in negando fidem a ſe Pontifici præſtitā.

e Ext. Clemen. Romani. de iureiur.

Pontificio edicto ſtatuitur iusiurandū ab Imp. exigi ſolitum fidei ſacramentum eſſe.

29 Quæ porro, ſublato Henrico e viuis, ſint ſecuta, narrat S. Antoninus a, tempeſtatem illam immanem, quam in Robertum Siciliæ Regem mouebat Henricus, repente ſedatam, diſſolutum imperialem exercitum, Genuenſium Piſanorumq; claſſem diſſipatam; inter quos poſtea magnæ rerum conuerſiones contigere: Friderici Siculi pariter terreſtres copias in Calabriam traductas in Trinacriam ſe ſubduxiſſe, maritimas diſiectas irrito conatu domum rediſſe; Gibellinos vero, qui in Etruria cum Henrico coitionem fecerant, e ſpe maxima in metum non minorem deturbatos. At contra Guelphos ex cladis extremæ terrore ad priſtinas libertatis ſpes aſſurrexiſſe, deſcribit eleganter Muſſatus b: *Huius*, inquit, *Regis interitus hos ad lucem e tenebris, illos ab luce coniecit in tenebras: hi veſtes lacrymis reſperſere lugubres, affectus illi dulcibus extulere lætitijs. Zelatrices imperij ciuitates functum triſtibus proſecuta lamentis, luculentos nutibus ac geſtibus oſtendere ſucceſſus, parum fidentes rebus humanis in tanta alluſione fortunæ. At per cæteras qualis ante non fuerat oſtenſa felicitas: expiatam mundo cladem, ſupplices matres ſacra pijs muneribus inſtaurabant altaria, clerus ſublatis crucibus longo cœtu cum laicorum ordinibus vrbes ambibat, procedentibus mithratis antiſtitibus ſummo vti placato Deo laudes pſalmorum concentu conclamans datori pacis poſt tanta calamitatis anguſtias: ardentes noctu faces vrbes luſtrabant, ſolaribus æquata fulgoribus: nouis amicti veſtibus populi equorum haſtarumque varijs inſtitere prælu dijs: per vicos & fora fœminarum cœtus laſſi exuſtauere virorum licentijs: clauſo iuſtitio forenſes ſiluere cauſæ, & ſingula tacuere iudicia, apertis ex indulgentia lata carceribus: acta ſublimes Bartholomæo laudes Apoſtolo, xeniaque decreta in eius annua feſtiuitate perpetua, qui in lapſos populos imperij cruciatibus iam his apoſtolica pietate proſpexerit, fuſo Coradino de Stoph, & hoc Henrico vita ſublato. Sic veluti mutatis mundi vicibus, mutati ſingulorum affectus, & diuerſa mundi facies gentes alterauit Italicas.*

a Ant. 3. p. tit. 21. c. 2 §. 8.

Mortuo Imp. illius ſequaces conſternati.

Friderici copias e Calabria abducit.

b Muſſ. de geſt. Ital. poſt mortem Henr. l. 1. c. 8.

Gibellinorum ex Henrici obitu luctus.

Guelphorum gaudia.

30 Obortos exinde nouorum bellorum motus inter Siciliæ ac Trinacriæ Reges, cum Robertus de Friderici perfidia vltionem, occupatamque ab hoſte Calabriæ partem & Trinacriam repetere vellet, narrat ſubiectis verbis memoratus Muſſatus c: *Laceſſitus a Friderico Aragonenſi, Siciliæ dominatore, Robertus Apuliæ Rex, qui Henrico iunctus Cæſari regno orbandum ipſum pariter conſtituerat, inque eius necem exitiumque pariter coniurarat, quamquam poſt illo extincto complice, ipſe Calabriam terram ingreſſus Rheginos deditione ciuitatis ſibi aſciuerat, ad reliqua indeficienter proceſſurus; ipſeque vndecumque copias ſuas augendas, vt tanta molientem retunderet, decreuit: nec eadumtaxat repulſa, ſi proſpere res ſuccedant cōtentus;*

Belli inter Rob. & Frid. cauſæ.

c Muſſ. l. 2. de geſtis Ital. c. 5.

Rob. Siciliæ, inſulā repetere tentat.

ſed

Digitized by Google

ſed ad veterem dirimendam nouo bello regni Siciliæ litem, quam Boniſacius Papa VIII. ſemipacatam multo ſtudio reliquerat, animum erexit. Percitus eo metu Fridericus delatam a Piſanis vrbis præturam reſpuit [a]. Illi itaque Vgutionem Fagiolanum Guelphorum Etruſcorum metu ſibi præfecere [b]: quos etiam Iacobi Regis Aragonum Sardiniæ iura armis repetere meditantis [c] terror angebat. At intermiſſum a Iacobo Sardicum bellum, extractumq; in aliud tempus, refert Surita [d], de quo agetur inferius: nũc ad Venetos digredimur.

a Io. Vill. l. 9. c. 53.
b Id. eod. c.
c Clem. l. 9 ep. com. 389.
d Sur. ind. l. 2.

Veneti in gratiam cum eccleſia reſtituti.

e Ann. Christi 1310. n. 132.

31 Decreuerant [e] illi iam ante ob Ferrariam oppugnatam anno MCCCX. Carolum Quirinum & Franciſcum Dandulum oratores, iſque concordiæ tractatus, cum non leuibus implicitus difficultatibus eſset, ad triennium fuerat productus: cum interea temporis, excedente e viuis Petro Gradenico, qui Ferrariam ditioni Venetæ adiungere erat molitus, Marinus Georgius anno huius ſeculi vndecimo vigeſima tertia auguſti die habenas reipublicæ capeſſiuit: cuius ducatus toto tempore Venetam prouinciam ſub anathemate luxiſse, refert [f] appendicis ad hiſtoriam Andreæ Dandali auctor, eoque poſt menſes decem ac dies totidem infelici imperio ac vita abeunte, Ioannes Superantius die iulij decimatertia ſuprerioris anni dux renunciatus, vt eam labem amoueret, omnes neruos intendit. Demum compoſita controuerſia Clemens cenſuras omnes, quibus Venetos ob inuaſam Ferrariam, ac ſæpius bello tentatam deuinxerat, apoſtolica auctoritate diſsoluit, dato ea de re ad eundem Ioannem Superantium ducem ac ſenatum diplomate [g] VII. kal. februarij conſignato, in quo, vbi fuſa oratione deſcripſit inflictas ab ipſis viuo duce Petro Gradenico iniurias, atq; irruptiones hoſtiles; tum incuſsas ijs a legatis atque ab ſede Apoſtolica cenſuras, de quibus iam ante ſuo loco egimus, ſubijcit.

f M. S. append. ad hiſt. Andr Dandul.

Vt Ioannes Superãtius dux ad eam recuperandam ſtudium intenderit.

g Clem. l. 8 ep. com. 120. ext. typis cuſa an. 1606. ex Vat. typog. inter monitoria & declar. excom. cont. Venet.

32 *Poſtmodum Deus & pater luminum, miſericordiarum dominus inſenſibilitatis præfatæ duritiam rore ſuæ infuſionis emolliens, voſque de tenebris vocans in delectabile lumen ſuum, ſic cordium veſtrorum oculos illuſtrauit, quod deuota pœnitudine ducti ad eccleſiæ ſuaue gremium ſamorı directi conſilio redijſtis, & per dilectum filium nobilem virum Franciſcum Danduli & quondam Carolum Quirini de prædicta terra Venetiarum, adhuc viuentem, veſtros & dicti Petri ſyndicos et procuratores ad hæc pro vobis & eodem Petro,* de Gradenico olim duce loquitur, *et toto diſtrictu veſtro, ſingulis perſonis ipſius, dictiſque ſubditis et fidelibus veſtris plenũ et ſufficiens a vobis et ab eo mandatum habentes,* publicas ea de re a duce ac ſenatu datas tabulas iam ante ſuo loco attulimus [h], *quos propter hæc ad ſedem Apoſtolicam deſtinaſtis, ſuper prædictis exceſſibus, iniurijs, damnis, & violentijs; occupationibus, ſpoliatione ſeu ſpoliationibus, deprædationibus & moleſtijs, ac omnibus alijs & ſingulis ſupradictis, noſtram & eiuſdem ſedis gratiam & miſericordiam imploraſtis humiliter, & cum multa reuerentia & deuotionis ſupplicaſtis inſtantia, quod vos & alios dictis ligatos ſententijs ab eiſdem abſoluere, dictoſque relaxare proceſſus & pœnas remittere dignaremur, ſe pro vobis,* nimirum Ioanne Superantio, qui exercitum in ditionem eccleſiaſticam inſuderat, ac ſenatu, *Petro,* Gradenicum defunctum intelligit, *ac alijs ſupradictis,* ij erant Vitalis & Michael, qui Ferrariæ præfecturam geſserant, *quorum nomine procuratores erant & ſyndici, vt prædicitur, conſtituti; ſuper eiſdem exceſſibus, iniurijs, violentijs, atque damnis; occupationibus, ſpoliatione ſeu ſpoliationibus, deprædationibus, moleſtijs, et omnibus alijs ſupradictis, et eorũ quolibet; noſtris & eccleſiæ prædictæ ſtare & parere mandatis & beneplacitis offerentes. Et tandem in noſtra & fratrum prædictorum præſentia in conſiſtorio publico clericorum & laicorum adſtante copioſa multitudine, conſtituti in veſtras & Petri ac aliorum animas præfatorum ſuper his iuramentum ſuper ſancta Dei euangelia ab eiſdem corporaliter præſtiterunt.*

De miſſis primum a Petro Graden. duce oratorib⁹ ad Clementem.

h Anno Chr. 1310 n. 31.

Poſtulata ab ijs venia ob affectatam Ferrariã.

33 *Et licet Petrus præfatus poſtmodum deceſſiſſet, dictus tamen Franciſcus ſyndicus, te Ioanne duce præfato ad huiuſmodi ducatus dignitatem aſſumpto,* inter Petrum Gradenicum ac Ioannem Superãtium medius ducatum tenuit, vt indicaui, Marinus Georgius, quo rempublicam moderante cœptus cõcordiæ tractatus intermiſſus, *ab inſtantia huiuſmodi ſupplicationis non deſiſtit; ſed continue apud ſedem Apoſtolicam moram trahens, ſuper præmiſſis pro vobis Ioanne duce, ac conſilio & commune & alijs antedictis noſtram & eccleſiæ præfatæ gratiam & miſericordiam, vt prius, ſuppliciter implorauit.*

Pacis tractatus a Marino Georg duce abruptus.

Redintegratus a Ioanne Superantio duce.

34 Duriorem in Venetos Clementem ſe præbuiſse ferunt [a], cum cœptum triennio ante ſub Petro Gradenico pacis tractatum abrupiſsent eoſque Franciſcum Dandulum miſiſse, qui ad flectendum Pontificem, captandamque miſericordiam catena collo iniecta, ac vili cultu ad Clementis pedes, cum menſæ accubuiſset, ſe abiecerit, ſuſcepto ſponte eo ſqualore, vt patriam cenſurarum vinculis liberaret: dein, licet a nonnullis humana arrogantia tumidis cognomen canis ob id retuliſſet, demum tamen Numine diuino eius Chriſtianam demiſſionem & charitatem in patriam exornante, ducales apices aſſecutum. Flexus itaque a Dandulo Clemens ad miſericordiam, illam ampliſſima venia explicuit. [b]

a Sabell. ennead. lib. 7. Egnat. l. 6. c. 2. exemp ill Venet.

Franciſci Dand. inſignis in patriam charitas ac demiſſio in Chriſti vicarium.

b Lib. 8. ſup. ep. com. 120.

35 Cum vero inter cæteras pœnas, quibus Venetos in diſcordia affecerat, ipſorum bona vbiuis terrarum comperta fiſco addixiſſet, admiſſis ijs in gratiam, ad Chriſtiani orbis antiſtites, Reges, ac principes ſcripſit [c], vt priſtina bona Venetis reſtituerent: tum etiam ad exercendam mercaturam, priuilegijs antiquis ac liberrate, quibus eos priuarat, potiri iuſſit. Deleuit [d] pariter eam infamiam, qua ipſorum poſteros ad quartam progeniem aſperſerat, vt ad ſacerdotia ac munera eccleſiaſtica gerenda idonei non cenſerentur. Denique vt priſtinam in eos beneuolentiam explicaret, vetera priuilegia, quibus olim Ferrariæ, dum Ateſtini principes Opizo & Azo illi imperitabant, fruerentur, redintegranda conſtituit [e]: atque abbati Albaterrenſi & decano Meldenſi, ac Galhardo e Caſa canonico Conſtantienſi, vt quæ illa fuiſſent, explorarent, ijſque adijcerent, vel detraherent, aut illuſtrarent, temperarentue quidquid viſum eſſet, prouinciam dedit. Decreuit tamen, ne in poſterum Venetorum dux alijue ex ea republica agros, aut immobilia bona in Ferrarienſi comitatu aut vrbe ſine Apoſtolicæ ſedis facultate, intentata eorum iactura, ſibi comparare poſſent.

Venetorũ priuilegia redintegrata.

c Lib. 8. ep. com. 122.

d Ib. ep. com. 121.

e Ib. ep. com. 117.

36 Diſcuſſis itaque ab abbate & decano apoſtolicis nuntijs veteribus Ferrarienſium cum Venetis pactis, quæ a ratione atque æquitate non abhorrebant, licet ea Ferrarienſes ſine Apoſtolicæ ſedis auctoritate inire non potuiſſent, alen-

Renouata Ferrarien inter & Venetos pacta.

a Ib. ep. 118.

alendæ tamen concordiæ cauſa redintegrauit., datis ad Ioannem Superantium ducem & ſenatum ac populum Venetum literis a, quibus inſerta ſunt ea pacta conuenta, quæ pontificia auctoritate corroborata atque ita conſignata ſunt. *Dat. & actum Auen. in domo domini Iacobi Montanerij, quam habitat dictus dominus Onufrius ſub anno Domini a natiuitate* MCCCXIII. *indict.* XI. *pontificatus domini Clementis Papæ V. anno* VIII. *die veneris*, XVI. *menſis februarij*. Quibus ſolito more confecti diplomatis apoſtolici diem Pontifex adijcit. *Dat. Auen.* XIII. *kal. martij, pontificatus noſtri ann.* VIII. Ne porro tanta maturitate conſilij ſancita pacta temere infringerentur, Pontifex Roberto Sicilię Regi, qui Ferrariæ adminiſtrationem a ſede Apoſtolica ſuſceperat b, præcepit c vt quandiu vrbi præfuiſset, daret operam vt a ſuis adminiſtris religioſe ſeruarentur. Tum Patauino epiſcopo munus impoſuit d, vt ad conuenta illa Ferrarienſes ac Venetos, incuſsa cenſurarum religione, obſtringeret.

b Alb. Muſ l. 11. c. 2.

c Lib. 8. ep com 321.

Fœdifragis intentatæ pœnæ.

d Ib. ep. 119.

Regalia epiſcopo Leodien. collata a Pont.

e Lib 9. ep com. 122.

37 Admouit pariter Clemens ad tuenda aliarum eccleſiarum iura ſtudium apoſtolicum, atque in primis Guidonem epiſcopum Cameracenſem, licet Regi Romanorum fidem non deuinxiſset, a Cameracenſi tamen clero excipi iuſsit e, cum interregnum eſset; contrariaſque in ea re conſuetudines reſcidit. Adolpho etiam epiſcopo Leodienſi, qui gerendæ illi eccleſiæ adhibitus fuerat, cum prædeceſsor, vt vidimus, Romæ dum oppoſitos obices, vt in baſilicam principis Apoſtolorum penetraret, perrumpere nitebatur, captus ac gladio proditione cæſus obijſset, ſuo duce orbato Romano imperio, cuius adminiſtratio interregni tempore ad Pontificem Romanum deuoluitur, regalia ab Romanorum Regibus vel Imperatoribus tradi ſolita apoſtolico diplomate contulit, ne iura illius eccleſiæ obſoleſcerent, deperirentue.

f Annal. to. XIII. an. 1239. n. 46.

In Hiſpania cum Salmanticenſis academia, quam a Ferdinando Palentia eo traductam vidimus f, ob ſubducta magiſtris ſtipendia, quæ olim regia liberalitate fuerant attributa, penitus obſoleſceret, reſtituendæ priſtinæ illius dignitatis cupidus Berengarius archiepiſcopus Compoſtellanus a Clemente precibus contendit, vt apoſtolicam ſolicitudinem in ea inſtauranda collocaret: qui, de totius rei circumſtantijs ab archiepiſcopo edoctus, tertiam partem tertiæ ex decimis archiepiſcopatus Compoſtellani ſubductæ in ludi literarij magiſtrorum ac doctorum ſtipendia, exarato pridie idus octobris diplomate g, attribuit. Hæc in pacis artes colentes, ac dantes operam rei literariæ beneficia conferebat Clemens.

Salmanticenſis academia reſtaurata.

g Ext. apud Io. 22. l. 8. ep. com 989.

Templariorũ bona in regno Balearico Hoſpitalarijs attributa.

Nec belli ſacri ſtudia amplexos gratiarum munerumque expertes reliquit: Hoſpitalarijs enim equitibus omnia bona, quæ Templariorum fuerant in regno Balearico, in quo Sancius Iacobo ſucceſſerat, attribuit: eos vero cenſuris deuinxit, qui excurrente menſis ſpatio decreta bona non conſignaſſent Hoſpitalarijs ijſdem. Cæterum vt commodorum & honorum, quibus potiti erant in eo regno Templarij, compotes; ita ad onera, quæ ad illos incubuerant, obſtrictos iuſſit h eſſe. Quod cum æquitati conſentiret, non in regno Maioricano modo, verum in cæteris regnis ac prouincijs etiam ſeruandũ edixit i ineunte anno idibus ianuarij: ac ſi in eo diplomate, quo Hoſpitalarijs Templariorum bona fuerant addicta, expreſſum ſcriptoris negligentia, aut occupatione nimia, non eſſet ad quæ munera obſtricti fuiſſent Templarij; ſui tamen fuiſſe conſilij, vt ſicut in eorum bona, iura, immunitates, ac priuilegia, ita in armorum in Saracenos gerendorum onera ſuccederent; tum Regibus, principibus, ac præſulibus ad ea officia ac munera præſtanda, quibus tenebantur Templarij, cum vinculis traditi fuere, deuincti forent.

h Ep. 406.

i Ib. ep. com. 87.

Hoſpitalarij omnia munera, quibus obſtricti erãt Templarij obire iuſſi.

a Reg. to. ſ ep. 406.

38 Ad eorum vero iura e principum manibus vindicanda viciſſim Clementem incubuiſſe, apoſtolicæ docent literæ ad Robertum Siciliæ Regem datæ a, quibus ipſum obiurgat caſtra, oppida ac iuris dicundi auctoritatem, quæ in Prouincia obtinuerant Templarij, in Hoſpitalarios non tranſmiſiſſe, quamuis alia ijs bona permiſiſſet: non latere Regem incuſſas grauiores cenſuras omnibus, qui huiuſmodi bonis, aut iuribus manus non amouiſſent: ſequeretur exemplum Philippi Francorum Regis, qui omnia liberaliter Hoſpitalarijs refudiſset. Ex quibus a Philippo Francorum Rege grauior calumnia, a pleriſque auctoribus illi aſperſa, detergitur, dum aiunt ex nimia cupiditate, qua Templariorum bonis inhiabat, ipſos delere meditatum: ſi enim impulerat eum auaritia, quomodo tãdem fieri potuit, vt puriſsimas ab ijs bonis manus ſeruaret, vt teſtatur Clemens, cum maxime alij Reges ab ijs bonis ſibi non temperarent?

Philippũ Francorũ Regem Templariorũ bonis abſtinuiſſe teſtatur Clemens.

Magiſtri ordinis Templ. ac nõnullor. alior. cauſam a Cardinalibus cognoſci iubet Põt.

39 Incitatum igitur ipſum bono zelo, atque impietatis odio ferro flammaque inſectatum Templarios, par eſt credere: quem etiam ſequenti anno in eos legum acerbitatem exeruiſse auctores docent. Cum enim Pontifex ſuppreſso, vt vidimus, Templariorum ordine, illius familiæ equitum cauſæ cognitionem ſynodis prouincialibus detuliſset; reſeruata tamen ſedi Apoſtolicæ ſupremi magiſtri cauſa, ac viſitatorum Franciæ, Normanniæ, Aquitaniæ, Pictauiæ, Prouinciæ & nonnullorum, quos terræ ſanctæ magnos præceptores vocabant, vt iuſtam ipſis ad expianda ſcelera pœnam inſligeret; atque adeo, exeunte hoc anno, nimirum XI. kal. ianuarias Arnaldo epiſcopo Sabinenſi, & Nicolao tit. S. Euſebij, atque Arnaldo tit. S. Priſcæ presbyteris Cardinalibus prouinciam dediſset, vt cognita eorum cauſa ipſos abſoluerent damnarentue; inſtituto iudicio agendæ pœnitentiæ addicti ſunt, dataque a Clemente imperia, vt ipſis ad vitam ſuſtentandam nonnulla ordinis vectigalia attribuerentur: ſed cum illi confeſſa vt vi extorta reuocaſſent, proximo anno flammis traditos fuiſſe narrat Bernardus b: *Anno*, inquit, *Domini* MCCCXIII. numerat more ſuo annos ab annuntiationis die feſto, *in vigilia B. Gregorij Papæ in die lunæ Pariſiis fuit combuſtus magiſter ordinis quondam templi cum quodam alio magiſtro eiuſdem quondam ordinis præceptore, qui tamen fuerunt prius cum peritorum et prælatorum conſilio ad agendum aliam pœnitentiam iudicati. Sed audiens Rex Philippus & curiales conſilij, quod dicti Templarij confeſſiones ſuas reuocabant, dicentes ſe falſa fuiſſe confeſſos, eoſdem Templarios indilate perduci fecerunt ad locum ſupplicij & combuſti, iudicio alio minime expectato. Erant autem Pariſiis præſentes duo S. R. E. Cardinales.* Quæ ex parte in chronico Pontificum eiuſdem auctoris c repetuntur, ijſdemque recenſentur verbis in geſtis manuſcriptis d Clementis V.

Obiecta ſcelera cõfeſſi pœnitentiæ agendæ mancipati

b Ber. chr. Reg. Frãc.

Reuocãt paulo poſt confeſſa ac iuſſu regio flãmis traditi.

c Ber. chr. Rom. Pon. d Geſta M. S. Cle. V. Vall. bibl. & M. S. Vat. bib. ſign. n. 3765. in Clem. V.

Suſpicati ſunt nonnulli, pręcipue recentiores, ipſos inique fuiſſe oppreſſos, ac plurima inſignis conſtantiæ & innocentiæ argumenta ediſſe,

pro-

prodiderunt, inter quos Paulus Æmilius hæc refert a: *Sunt auctores b non obſcuri Iacobum Burgundionem ordinis principem, cum productus ad ſupplicium circumfuſa ingenti multitudine, dum pyra extruitur ſtaret, propoſita vitæ ſpe ac impunitate, ſi quæ in cuſtodia faſſus de ſe ſuiſque eſſet, nunc quoque confeſſus veniam publice peteret, huiuſmodi verba feciſſe: Ego nunc ſupremis rebus meis, cum locum mendacio dari nefas ſit, ex animo vereque fateor, me ingens in me meoſque ſcelus conſciſſe, vltimaque ſupplicia cum ſumma cruciatu promeritum, qui in gratiam, quorum minime decuit, dulcedineque vitæ flagitia impia ſceleraque ad tormenta ementitus ſum in ordinem meum, de religione Chriſtiana optime meritum: nec mihi nunc vita opus eſt precaria & nouo ſuper vetus mendacio retenta. Exin rogo impoſitum, ac admoto paulatim igne primoribus pedibus ad exprimendam ſcelerum confeſſionem, ut tunc quidem, cum reliquo corpore depaſto vitalia fœdo nidore torrerentur, ab huius orationis conſtantia deſciuiſſe, aut mutata mentis vllam ſignificationem præbuiſſe; neque ipſum, neque duos cum ipſo ſupplicio affectos nobiliſſimos eius ordinis viros, quorum alter eſſet delphini Allobrogis frater*. His conſentanea narrat Maſſonus c additque horum cineres vt martyrum collectos a nonnullis: tum in eam abit ſententiam, Templarios iniuſte euerſos, ac Philippum impietatis, Pontificem inclementiæ accuſat. Sed is parum attendiſſe viſus eſt adhibitam a Clemente & œcumenica ſynodo in abolendis Templarijs conſilij maturitatem, teſtium grauiſſimorum multitudinem; tum maximum Templariorum numerum, quos nullo metu obiecto coram Pontifice & Cardinalibus defectionem a fide, aliaque ſcelera faſſos, diximus ſuo loco. Porro Templariorum acta d iudiciaria, quæ ſeruatum in eos æquitatis & legum ordinem oſtendunt, in molis Adrianæ archæo ſeruantur, tum etiam in archiuo Auenionenſi reperta e legato Octauio Cardinale Aquauiua Romamq; aduecta. Sed de funeſto reorum ſupplicio, ad lætam ſanctiſſimi viri memoriæ conſecrationem orationem traducamus.

a Paul. Æmil. in Phil. Pulc. b Io. Vill. l. 8. c. 92. Maſſ. in Phil. Pul. Sabell. ennead. 9. l. 7. Boſius hiſt. eq. Hieroſ. p. 2. l. 2.

c Maſſ. in Phil. Pulc.

d Ex lib. arc. S. Aug. ext. de cod. M. S. Vat. ſignat. n. 4011. e Au. Chr. 1594. ſign. p. vlt. n. 1.

40 Relatum fuiſſe inter ſanctos hoc anno Cœleſtinum V. Romanum olim Pontificem, qui vt diuinis rebus liberiorem animum transfunderet, auguſtiſſimam omnium dignitatem inaudito exemplo exuerat, narrat Bernardus f: *Anno*, inquit, *Domini* MCCCXIII. *quinta die maij in ſabbato apud Auenionem, vbi tunc curia reſidebat, fuit frater Petrus de Murrone quondam Cœleſtinus Papa V. canonizatus, & ſub nomine S. Petri confeſſoris ſanctorum confeſſorum catalogo annotatus per Clementem Papam V. pontificatus ſui anno* VIII. *a tranſitu vero præfati S. Petri anno* XVII. *& eius feſtiuitas fuit inſtituta*, XIIII. *kal. iunij celebranda, qua die exiuerat de hoc mundo*. Promulgauit Clemens apoſtolico diplomate decretos illi ſanctorum honores, in quo præcipua vitæ ſanctiſſimæ exempla, editaque miracula perſtrinxit.

Petrus e Murrone olim Cæleſtin. V. Sanctor. catalogo appoſitus.

f Bern. abr. Rom. Pon. & M. S. Vat. bibl. ſign. n. 3765 in Clem. V.

Feſtus eius dies inſtitutus

Clemens, &c. Vt autem ad ædificationem Chriſtifidelium ſaltem pauca exprimantur de multis, quæ ſint velut informatiua quædam exemplaria vitæ noſtræ; ipſe ſicut pluribus & fide dignis teſtimonijs eſt probatum, veſtium ſplendorem ac leuitatem deſpiciens, in quibus amatores huius ſeculi delectantur, cilicijs de pilis equorum factis, reticulatis pariter & nodoſis, veſtibus quoque alijs vilibus multum & aſperis tegebatur. Ad nudam quoque carnem catenam ferream, & circulum quandoque ferreum deferebat. Lecti etiam mollitiem declinans (ne caro petulanter laſciuiens noxie moliretur in ſpiritum) in terra aut nudis tabulis dormiebat, vel in cancellatis craticulis, veſtitus cilicio & pannis ſolitis, præcinctus lumbos catena ferrea aut circulo: pro puluinari vero ligno aut lapide, ſeu dura re alia vtebatur; & (quod pene importabile eſt) ſanus vel infirmus lectis alijs nō eſt vſus. Studens etiam pro viribus domeſticum domare hoſtem, ne præualere poſſet ſpiritui, nec ſanus nec infirmus carnibus veſcebatur. Vinum vero non bibebat, niſi rariſſime; ſic tamen dilutum, vt videretur vini ſpeciem non habere. Semper quoque, niſi diebus dominicis, ieiunabat. Sex nihilominus quadragenas ſingulis annis faciens, mentem non ventrem reficere cupiendo, affligebat in ipſis ſolito durius carnem ſuam. O ſtupenda & alijs inſueta rerum materies, cernere hominem, in carne degentem mortali & fragili, ſub tam auſteræ & longæ macerationis pondere non cadentem! In tribus namque quadragenis in pane & aqua ieiunabat continue, & quandoque cum ſolis folijs caulium abſque pane. Interdum autem ſolis pomis, vel caſtaneis, ſeu granis fabarum mollificatis in aqua, aut crudis rapis tantummodo veſcebatur. In cæteris vero quadragenis vno tantum ferculo vtebatur, inſipido tamen & in modica quantitate. In harum vero quadragenarum aliquibus (quod naturæ humani corporis eſt horror) vſus eſt pro veſte ſolo cilicio: in quibuſdam vero cilicio, & ſuper ipſum lorica, cuius pondere caro eius per ſubintrantes nodos cilicij, vt teſtantur eius ſocij, aliquotiens diſrumpebatur. Et reuera hæc in homine iſto ſancto ſupra hominem gerebantur: ad hæc enim ferenda tam grauia virtus humana non videtur poſſe ſufficere, ſed diuina potius in ipſo habitans hoc gerebat.

De illius vitæ auſteritate admirabili.

Rigidiſſimis ieiunijs.

41 Hic beatus vir, iam mortificatis ſpiritu carnis deſiderijs & repreſſis, ſumme deuotus Deo, orando aſſidue animum ad Deum tenuit firmiter eleuatum. Ipſe etenim ad matutinas laudes media nocte ſurgebat: ipſiſque dictis legebat pſalterium cum litania & collectis quampluribus, ac crebris genuflexionibus & diſciplinis duris carnem ſuam cum vitijs concupiſcentiæ crucifigens. In aurora vero, miſſa per ipſum celebrata, iterum deuote incipiens ibi pſalterium vbi dimiſerat, orare vſque ad horam tertiam non ceſſabat. Ne autem ipſum reperire poſſet diabolus otioſum, laborabat proprijs manibus, ſcribendo, vel ſuendo cilicia, ſeu faciendo aliud opus honeſtum & vtile ab hora tertia vſque ad nonam. Poſt cibum denique ſumptum vſque ad noctem profundam perſeuerabat cum Deo, ab oratione, feruente ſpiritu, non relaxans. Morum etiam honeſtate venuſtus, odore ſuæ ſanctitatis vitæ communiter iam diſperſo, ad ſuum multos attraxit aſpectum, & quamplures oberrantes per vitiorum abrupta reduxit ad Deum ſuis ſanctis exhortationibus & exemplis. Nec mirum, nam ipſum reddebat cunctis communem charitas, obedientia promptum, placidum humilitas, pietas patientibus coafflictum, decorum puritas, parſimonia mirabilem, honeſtatis maturitas reuerendum, benignitas hilarem, conſtans quoque virtus animi in aduerſis & proſperis vniformem.

Cōtinuo in fundendis Deo precibus ſtudio.

Labore manuum

Morum ſuauitate factiſque animarū conuerſionibus.

Denique vir ſanctus cupiens diuinum ampliare cultum, congregationem monaſticam ſub B. Benedicti regula, ſuperadditis ei ſtatutis arctiſſimis,

Sodalitio inſtituto.

Digitized by Google

ſimis, ordinauit; vbi fratrum ſuorum Deo famulantium adaucta multitudine numeroſa, fundatiſque locis non paucis, in quibus Chriſtus Ieſus ab ipſis iugiter laudaretur, vixit cum eis, cunctis florens virtutibus, ac eximiæ ſanctitatis operibus informans & reformans vniuerſos. Verum quia non erat expediens, quod tantæ ſanctitatis odor in ſolo vno mundi angulo ſentiretur; ſed potius, quod ad ædificationem cunctorum fidelium circumquaque per mundum promptius ſpargeretur, diſpenſatione prouida ad ſummum Pontificatus apicem eſt prouectus: in quo totus idem ipſe manens, qui fuerat ſub præcelſæ dignitatis habitu, nec vitam eremiticam, quantum fas ſeruare fuit, nec animum derelinquens, nouit inter epulas eſſe ſibi ſumme auſterus & abſtinens, inter amplas diuitias ſumme pauper. At vero hic vir ſimplicitatis miræ, & in ſpectantibus ad regimen vniuerſalis eccleſiæ inexpertus, vtpote qui a teneris annis vſque ad ſenium elongatus a mundo cor ſuum mundanis rebus non accommodauerat ſed diuinis, reflectens prudenter ſuæ conſiderationis intimæ oculum ad ſeipſum, honori papatus ceſſit & oneri libere & ex toto, ne ob prædicta poſſet ex ſuo regimine quodcumque periculum vniuerſali eccleſiæ prouenire, & vt turbatiua Marthæ ſolicitudine declinata, vacare poſſet ſecus pedes Ieſu contemplationis ocio cum Maria. Poſt hæc itaque diuinæ vacans contemplationi, aſſidue vſque ad eius obitum, quo beata illa anima carnis euaſit ergaſtulum, cœlos petens, ſanctiſſimam vitam duxit.

Vocatione ad Pōtificatum.

Seruata in eo priſtinæ vitę forma.

Abdicato papali faſtigio.

Vt cœleſtium rerum tractationi ad obitū vſque incubuerit.

42 Et quia multum conueniens erat, quod ille, quem Deus in mente perſuaderat tot & tantis chariſmatibus gratiarum, clarus mundo colenduſque diuinæ virtutis teſtimonio appareret, non defuere diuina miracula in quolibet ſtatu ſuo, ante papatum videlicet, in papatu, ac etiam poſt papatum, in eius vita pariter & poſt mortem, voce clamoſa proloquentia ipſius mirandam cunctis eximiam ſanctitatem, &c. [Adiungit plura inſignia miracula eius ope edita, cœcis oculorum lumen, ægris valetudinem, contractis liberum membrorum vſum reſtituta: nec minora in pontificatu ac poſt eum abdicatum, tum in extremo vitæ actu & poſt mortem collata ad eius preces opemue imploratam diuina beneficia: ob quæ prodigia cœleſtia eum ſanctorum numero aggregatum pronuntiet: vtque fidelium pietatem incitet ad colenda illius ſacra lipſana, hæc addit, quæ cum deſint in bullario, duximus afferenda] Et vt ad venerabile eius ſepulchrum ardentius & affluentius Chriſtiani populi confluat multitudo, ac celebrius eiuſdem confeſſoris colatur feſtiuitas, omnibus vere pœnitentibus & confeſſis, qui cum reuerentia illuc in eodem feſto annuatim acceſſerint, ipſius ſuffragia petituri de omnipotentis Dei miſericordia & beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum eius auctoritate confiſi, quinque annos & quinque quadragenas; accedentibus vero annis ſingulis ad prædictum ſepulchrum, infra eiuſdem feſti octauam, vnum annum & vnam quadragenam de nunc iniuncta ſibi pœnitentia miſericorditer relaxamus. *Dat. Auenion. III. non. may anno* VIII.

S. Petri e Murrone eccleſiam ad turis indulg. propoſitę

IESV CHRISTI
annus 1314.

SED. VAC. 1. ANDRONICI IMP. OR. 31. VAC. IMP. OCCID. 1.

1 INuexit Chriſtiano orbi annus a Virginis partu decimus quartus ſupra milleſimum trecenteſimum, indictione duodecima, funeſtas rerum conuerſiones, triſtiaque Clementis V. ac Philippi Francorum Regis funera, quibus ſuſcepta in Viennenſi œcumenica ſynodo recuperandæ terræ ſanctæ conſilia, atque anno ſuperiori a tribus cruceſignatis Regibus prouecta concidere: inde diſcordiarum turbo eccleſiam concuſſit, & Cardinales ob contrarias cupiditates nullum hoc anno Pontificem fidelibus dedere. Auxere hæc mala electorum principum diuiſa ſuffragia, partitiq; ſunt inter ſe Germaniam ferro flammaque duo Reges. Vngariā inuaſit Tartarus: Angli & Scoti mutuis ſe cladibus attriuere: in Hiſpania ſub Alfonſo puero Caſtellæ & Legionis Rege tumultuati populi: Catalani in Græcia Gallici generis catholicos oppreſſere; ac præter vetera in Italia Guelphorum Gibellinorumque odia Robertus Siciliæ Rex in Fredericum Trinacriæ Regem expeditionem duxit. De quibus ſingulis dicturi, a rebus Italicis ducemus initium.

Proſtrata orientis recuperā. diſpes.

Occidens ciuilibus diſſenſionibus perturbatus.

2 Cum ab obitu Henrici ſuo principe orbatum eſſet Romanum imperium, Pontifex ad quem de vacante imperio curæ ſpectant, Robertum Regem ſtudioſiſſimum ſedis Apoſtolicæ, quem anno ſuperiore Vrbis ſenatorem deſignauerat, ac Ferrariæ, Æmiliæ, ditioniſque eccleſiaſticæ maximæ parti ad continendos in officio populos, ac reprimendos exultantes Gibellinos antea præfecerat, vicarium imperij in Italia, Genuenſi ditione excepta, creauit a, vt terras imperio obnoxias ſua prudentia moderaretur: obiecta tamen grauiorum cenſurarum religione ipſum obſtrinxit, vt bimeſtri elapſo, poſtquam creandus Romanorum Rex a ſede Apoſtolica fuiſſet in cæſareo faſtigio confirmatus, accepta gubernacula deponeret. Sed exorta in imperio diſſenſione ciuili, cum electi Reges recuſarent Pontifici controuerſiam æquitate dirimendam permittere; ac Ludouicus Bauarus, victo æmulo, Clementis ſucceſſorem capitali inſectaretur odio, accidit vt Robertus vicariatum in Italia diutiſſime armis ſibi aſſerere contenderit, nec niſi atrocibus bellis, quæ plures annos tenuere, feſſus ex ea dignitate diſceſſerit.

Robertus Rex Siciliæ creat' a Clemēte in Italia imperij legat'.

a Lib. 9. ep. com. 219. ext. ca. lit. in arce S. Ang. ac S. in arch. ſer. Aui.

Clemens, &c. chariſſimo in Chriſto filio Roberto Regi Siciliæ illuſtri, vicario imperij a nobis in Italiæ partibus ſubiectis imperio conſtituto, ſalutem.

Nos, ad quos Romani vacantis imperij * regnum pertinere dignoſcitur, attendentes quam auide Italiæ partes, præſertim quæ ad imperium ipſum pertinent, rectorem exigant ſtrenuitate, prudentia, & potentia vtique præditum, cuius prouidentia tuta inter improbos innocentia perſeueret, & in ipſis improbis nocendi facultas & audacia, quæ contemptum conſueuit parere, refrænetur (his præcipue temporibus) & requirant; nec non & in conſideratione deducto, quod nos, ad quos negotia vndique velut ad mare flumina confluunt, præmiſſa per nos exequi non valemus; neceſſarium fore proſpeximus, vt alij

* regimen exarata eo argumento lit.

præ-

Digitized by Google

præfati curam regiminis committere debeamus, vt vbi nos præſentes eſſe non poſſumus, noſtra ſaltem per eum auctoritas præſentetur.

3 Exactæ igitur deliberationis examine præcedente, ad te fili chariſſime, quem nobis & eccleſiæ Romanæ deuotum nouimus; cuiuſque prudentiam, ſtrenuitatem, ac potentiam experientia in magnis & arduis probata negotijs luculentius manifeſtat, noſtræ conſiderationis oculos conuertentes, te de fratrum noſtrorum conſilio in partibus ipſis, dicto tamen ſubiectis imperio, ciuitate Ianuenſi cum diſtrictu, territorio, & pertinentijs ſuis certis ex cauſis dumtaxat excepta, vicarium in temporalibus vſque ad ſedis Apoſtolicæ beneplacitum conſtituimus generalem; plenam tibi poteſtatem & liberam tenore præſentium concedentes, vt dictum vicariatus officium per te, vel alium ſeu alios, quem vel quos ad hoc idoneos reputaueris, durante beneplacito valeas exercere: ea videlicet appoſita lege, quod poſtquam Rex Romanorum a nobis vel noſtris ſucceſſoribus approbatus, regnare cœperit, tu ex tunc vltra duos menſes eodem officio non vtaris: & ſi forte contrarium feceris, perſonam tuam excommunicationis, terram vero interdicti ſententijs, quas propter hoc ex nunc ferimus, decernimus ſubiacere; nobis nihilominus reſeruantes expreſſe, quod ciuitates, caſtra, & loca alia, in prædictis partibus conſiſtentia, de quibus nobis viſum fuerit expedire, ab huiuſmodi generali conceſſione, quandocumque & quotieſcumque nobis viſum fuerit expedire, poſſimus eximere, eaque ad noſtrum vel alterius per nos vel alium exercendum regimen reuocare.

Excepta liguria.

Confirmato a ſede Apoſt. Rege Rom. vicariatu abire iuſſus.

Vrbes ac loca, de quibus ſibi viſum erit, imperijs Roberti ſubducit Clemens.

4 Eſto igitur, fili chariſſime, fortis et conſtans, dictumque vicariatus officium deuote ſuſcipiens, ipſum iuxta datam tibi a Deo prudentiam ſic prudenter, ſic viriliter & potenter ad Dei gloriam, noſtrum & eccleſię Romanæ honorem, ſubiectorum vtilitatem, ac tui exaltationem nominis, ſtudeas exercere, quod proinde diuinę retributionis præmium aſſequi, ac noſtram & dictæ ſedis gratiam vberius valeas promereri. Exulet prorſus a præfato regimine, quæſumus, odium: fauor nil ſibi indebite vendicare præſumat; ſed ſtatera recte lances appendat æquo libramine: habenſque Deum ſolum præ oculis, nunc oleum, nunc vinum, iuxta temporum & locorum aliaſque debitas circumſtantias, fundere ratione præuia non omittas: vt ſic populus tuo commiſſus regimini, ipſo durante, in pacis pulchritudine ſedeat, & in requie habitet opulenta.

Per hoc autem, quod dictum vicariatus officium ſuſcipies, & per te vel alium ſeu alios ipſum geres, volumus auctoritate nihilominus apoſtolica decernentes, quod nequaquam aduerſus conuentiones & conditiones contentas in inſtrumento, ſeu literis confectis de conceſſione regni Siciliæ, ac totius terræ, quæ eſt citra pharum, ciuitate Beneuentana cum territorio, diſtrictu, & pertinentijs ſuis excepta, per ſedem Apoſtolicam claræ memoriæ auo tuo Carolo eiuſque in regno & terris prædictis ſucceſſoribus facta, veniſſe in aliquo cenſearis, aut pœnas aliquas, in eiſdem conuentionibus & conditionibus expreſſas, vel earum aliquam incurriſſe; nec iuramentum, ſuper eiſdem conuentionibus & conditionibus plenarie adimplendis & inuiolabiliter obſeruandis a te præſtitum, aliquatenus violaſſe, ſeu iuramentum ipſum aliquod impedimentum afferre, quo minus prædictum officiũ per te vel alium, ſeu alios, dicto modo durante beneplacito, libere valeas exercere: conuentionibus tamen ac conditionibus præfatis in nullo propter hoc volumus in poſterum derogari, ſed eas in ſuo robore plenarie perdurare. *Dat. Montilijs Carpentoractenſis diœc. 11. id. martij anno IX.*

Sancit eã vicariatus conceſſionem iniuris de regno Sicil. pactis nõ obſuturã.

5 Eodem fere exemplo, paucis immutatis verbis, ad viros principes, vrbium magiſtratus, præfectos arcium, atque Inſubriæ [a] & Etruriæ populos [b] datæ literæ de creato a ſe Roberto imperij vicario, quibus eos ad excipienda illius iuſſa faciles obſequenteſque eſſe excitabat ſed antequam ex ſigillo pontificio eſſent obſignatæ, Clementem vita functum teſtatur Ioannes [c] XXII. Vocarunt Inſubres ſuperiori anno, ducibus Turrianis & alijs exulibus Guelpharum partium ad Mediolanenſem principatum Robertum Siciliæ Regem, cum VIII. kal. octobris Matthæus Vicecomes ac Gibellini a Prouincialibus ingenti clade fuſi eſſent; ſolicitatique tum fuere Roberti duces, vt oblatam vltro victoriam, prona in eos Mediolanenſi vrbe, Matthæoque conterrito, amplexarentur: ſed ij nunquam promouere in vrbem caſtra, cum decimo ab ea milliari abeſſent, voluerunt; corrupti nimirum Vicecomitum auro, vt Muſſatus ſcribit [d]: *O hominum*, inquit, *fames inſaturabilis! O immoderata inexpletaque auara mentis ingluuies! Hanc Matthæi aurum litem diremiſſe, cladem ſibi ſubmouiſſe, increbreſcens vulgauit opinio.* Exinde confirmata Vicecomitum potentia, nunquam Robertus, quamuis poſtea Ioannis Papæ edictis, ac ſtudio fultus, Inſubriæ præfecturam aſſequi potuit; vnde ampliſſima bellorum ſeges exorta.

Iuſſi principes ac magiſtratus Roberto obſequi.

a *Rod. l. 9 ep. cõ. 220.*

b *Reg. poſt eand. ep.*

c *Io. l. 1. ep. 441.*

Matthęus Viceconi. profligatꝰ

Robertus ad Mediolan. principatum vocatus.

d *Muſſ. de reb. geſtis Italic. poſt m. vtem Henr. VII*

6 Neque Inſubres modo, ſed Etruſci quoque Gibellinæ factionis, quo magis res ſuas deiectas atque in exitium præcipites videre, eo maiori ardore in Robertum æmuloſque conflixere: quorum præcipui Piſani duce Vguitione Fagiolano Lucenſes oppreſſere [e]. Ac tum eccleſiæ Romanæ theſaurus pretioſiſſimus, quem Gentilis Cardinalis Montisfloris e Romana vrbe, Campania, ac patrimonio extraxerat Clementis iuſſu, ac Lucæ in S. Fridiani ſacris ædibus cuſtodiendum collocarat, expilatus ab inſoleſcente victore fuit. [f] Simili infelici caſu perijſſe alium theſaurum pontificium anno ſuperiori, quem Raimundus Aſpellus Clementis nepos ex Piceno in Gallias aſportabat, eundemq; Raimundum cæſum a Gibellinis Mutinenſibus narrat Albertinus Muſſatus [g]. Ob Lucenſium porro cladẽ perterriti Florentini Roberto Regi publicæ rei adminiſtrationem conferre [h]: qui mox Petrum fratrem cum egregia equitum ala ad reprimendum hoſtem ſubmiſit. [i]

Gibellinę factionis duces Roberti infenſi.

e *Io. Vill. c. 57. & 59. Ant. 3. p. tit. 21. c. 3. §. 5.*

Theſaurꝰ Rom. eccleſiæ expilatus.

f *Vill. eod. c. 59.*

g *Muſſ. l. 11 cap. 4.*

h *Vill. c. 60*

i *Alb. Muſſ l. 5. de geſtis Italic. Io. Vill. eod. c. 60. Ant. e. ſup. §. 6.*

l *Muſſ. de geſtis Ital l. 5. Io. Vil c. 61.*

7 Ipſe vero ad recuperandam Trinacriam ſe comparabat [l], exigendaſque pœnas de Friderico Rege, qui veniente in Italiam Henrico Imp. inducias ſecum initas infregerat, atque in exitium ipſius coniurarat. Soluit Neapoli V. kal. auguſti [m], Philippo & Ioanne fratribus, atque alijs principibus viris ſtipatus, elatuſque ingenti ſubijciendæ ſibi Trinacriæ ſpe: conflaſſe enim centum ac viginti triremium, præter minoris aluei naues claſſem, refert Ioannes Villanus [n], in qua præter Apulos ac Prouinciales Genuenſes erant: quamuis enim Clemens, dato Roberto legati cæſarei in Italia munere, Genuenſes excepiſſet, ne cum ab illis antea bello fuiſſet appetitus,

Roberti Regis in Trinacria expeditio.

m *Alber. Muſſ. de geſtis Italic. c. 5.*

Ingens ab eo claſſis comparata.

n *Io. Vill. l. 9. c. 61.*

maiotes eá res in Liguria turbas cieret; plures ex ijs partim officijs, partim ſtipendiorũ magnitudine in ſuas partes pellexerat. Cecidere tamen irriti ij conatus: cũ enim munitiſſimam atcem inſulæ mari imminentem vi expugnaſſet, ac Drepanum inde corrupris aliquot ciuibus ſe adepturum ſperaret, geminata proditione deluſus eſt. Ii enim ramdiu inanibus promiſſis Robertum detinuere, donec Fridericus vrbem omnibus præſidijs ita firmarit, vt cum Robertus in eam belli molem conuerteret, obſeſſorum virtute, temporum iniurijs, imbrium copia, obſidionis incommodis, ac Friderici aſtu militari, qui nunquam pugnæ poteſtatem fecit, ne regnum aleæ & diſcrimini committeret, adeo fatigatus ſit, vt redintegrare cum hoſte inducias coactus, domum re infecta ſe receperit, ijs firmatis pactionibus, quas Muſſatus narrat a:

Drepani expugnandi occaſionem amittit.

Induciis cũ hoſte init.

a Muſſ. l. 5. de geſtis Italic.

Euenit, inquit, *vt hinc atq; hinc intercepto induciis bello, arbitrorum colloquia de conditionibus fierent: demumque Deo plus viciſſitudines ſuo nutu, quam Regum conſenſu vrgente, ad belli dilationem vtrinque deuentum eſt, his dumtaxat conditionibus, vt ſublato ex omni Trinacria exercitu terra marique ex inſulis Robertus abſcedat, Fridericus Sicula ora contentus vſque in decimumquintum menſem omni Italia abſtineat, ſicque offenſa per tempus idem reſideant. Executionem continuo remedia adinuenta ſortita ſunt: Robertus cum omni manu ex inſula ſubmota claſſe in Apuliam reuerſus eſt anno Domini Ieſu Chriſti* MCCCXV. *per menſem februarium*. Laceratam in eo reditu Roberti claſſem, partemque triremium, quæ ex lignis recentibus nec probe compactis conflatæ erant, fluctibus hauſtam periiſſe, addit Ioannes Villanus b.

Eius claſſis tempeſtate lacerata.

b Io. Vill. l. 9. c. 61.

8 Cæterum Fridericus Trinacriæ Rex non modo regnum a Roberti Regis inuaſione tutatus eſt, verum Athenarum & Neopatriæ quoque ducatum ſibi comparauit c; indeque Friderici ſucceſſores eorum principatuum nomina veteribus titulis adiunxiſſe, refert Surita d. Quo porro iure, quaue occaſione ij principatus a Gallici generis principibus ad Aragonios fuerint deuoluti, e Nicephoro Gregora e, literiſque pontificijs f colligitur. Compoſito inter Carolum II. ac Fridericum bello Siculo, Catalanæ & Aragoniæ copiæ duce Rogerio in armis ſtrenuo in orientem, vt arma Chriſto aduerſus Saracenos conſecrarent, traiecerunt. Excepti itaque honorifice ac beneuole a Græcis, Turcis bellum intulere, ac non ſemel magna eos gloria fudere: deinde arma vertere in Græcos, ac Turcas in auxiliũ magno Chriſtiani nominis damno exciuerunt. Sed auctor ſceleris Entenſa dux ſimulatione amicitiæ a Genuenſibus Græcorum fœderatis interceptus pœnas luit g. Irrupere poſtea in Theſſaliam, e qua, vt eos diuellerent Græci, muneribus delinitos armis adiuuere, vt in catholicos generis Gallici, qui Bœotiam, ac Peloponneſum etiam tum retinuerant, ipſos traducerent. Obuiam ijs occurrit valido ſuccinctus exercitu Gualtherus Brenna e veteri Gallica nobilitate Athenarum dux: ſed in acie magno prælio cæſus occubuit.

Fridericus Rex Trinacr. Athenar. & Neopatriæ ducatus ſibi vendicat.

c Marian. l. 15. de reb. Hiſp. c. 14.

d Sur. l. 5. annal. c. 105.

Quæ illi ac ſucceſſorũ fuerint iura.

e Greg. l. 7.

f Clem. l. 9. ep. com. 200.

Vt Catalani in Turcas plura geſſerint.

g Marian. de reb. Hiſp. l. 15. c. 14.

Arma vertunt in Græcos.

In catholicos aciẽ traduxerunt.

Vſus porro Catalanos hoc militari dolo refert Gregoras, proſcidiſſe nimirum vomere illum terræ tractum, in quo pugnam committere decreuerant, ductiſque e vicino flumine pluribus foſſis planitiem ita rigaſſe, vt ſtagnarent aquæ; cumque dux Athenarum exercitus, robore ſuperior, fraudis ignarus equitatum in hoſtem effudiſſet, hærerentque in profundiore limo ac luctarentur equi, ab hoſte circumuentum teliſque confixum fuiſſe: ita Catalanos fugientes reliquos inſectatos eſſe, ac Thebis & Athenis improuiſo aduentu potitos: quo vero confirmarent ij res ſuas, externa ſubſidia elicienda duxere, ac Friderico Regi ſummam detulere imperij a: qui ſpreta facti inuidia conditionem admiſit, veteteſque auxit titulos. At Pontifex accepto nuntio, Catalanos & Aragonios, qui religioſam in Turcas militiam pro fide amplificanda vouerant, adeo fœde a ſuſcepto deſciuiſſe conſilio, vt arma ad catholicos opprimendos verterent, Iacobum Regem Aragonum grauibus literis monuit b, vt Catalanos ipſos regio pro imperio e Græcia deduceret: tum patriarchã Conſtantinopolitanum omni ſtudio & opera iuſſit incumbere, vt eos monitis, precibus, & cenſurarum incuſſa religione, ad erepta reſtituenda Gualthero e Caſtellione cæſi Athenarum ducis leuiro regni Gallici equitum magiſtro præfectoque Athenarum adduceret.

Ducem Athenarum necarunt.

Qua militari arte in eo prælio vſi ſunt.

Thebæ & Athenæ ab ijs oppreſſæ.

a Marian. l. 15. c. 14.

Regi Trinacriæ principatum deferunt.

b Extat apud Sur. ind. l. 2. hoc ann.

Iuſſi e Græcia abduci.

Data patriarchæ Conſtantinopolitano mãdata.

9 *Ioannes, &c. venerabili fratri patriarchæ Conſtantinopolitano:*

Ab olim clamor validus & multiplicitas querelarum de partibus ducatus Athenarum prouenientes, apoſtolicum pulſarunt auditum, immo nos, qui ſicut in cunctorum fidelium pace quieſcimus & tranquillitate lætamur, ſic in eorum inquietudine & oppreſſionibus, quas peſtilentiæ inducit hoſtilitas, multum offendimur, grauiſſime in intimis perturbarunt. Habet enim eiuſdem clamoris iam pluribus annis præteritis continuata, & accumulans mala malis aſſertio, quod nonnulli, qui olim ad partes illas credebantur in fauorem fidelium aceeſſiſſe, & a quibus ſperabantur eorundem fidelium partes defendi, non exercentes eorum vires in exteros, ſed in eccleſias & perſonas eccleſiaſticas, eoſdemque fideles, proh dolor! conuertentes in propria catholicorum viſcera, immiſericordi crudelitate deſæuiunt; & in eccleſias ac fideles eoſdem eorum conatus illicitos exercentes, eiſdem grauioris depopulationis iacturam, & crudelium hoſtilitatum inſultus, non abſque perſonarum excidijs, ac eccleſiarum & bonorum eccleſiaſticorum & fidelium illarum partium incendijs, ſpolijs, & deprædationibus inferunt, quam fuiſſent quantumlibet peruerſi hoſtes fidei eiſdem fidelibus illaturi: & quod horribilius eſt, vt licentius poſſent mala huiuſmodi perpetrare, ſocietatem ad inuicem contraxerunt, ex quorum quidem conſortio quot horrenda prouenerint, ſtatus illarum partium miſerabilis manifeſtat.

Ioannis epiſtola de re lit.

Catalanæ ſocietatis initia.

Nam inter vniuerſa ſcelera, quæ in illis partibus perpetrarunt, quondam Gualterum de Brenna ducem Athenarum, qui ad defenſionem dictorum fidelium, tanquam Chriſti verus athleta, & fidelis pugil eccleſiæ, aduerſus Græcos ſchiſmaticos laborabat, nequiter occiderunt: filios eius pupillos, & nobilem mulierem Ioannam de Caſtellione relictam eius viduam hoſtiliter impugnantes, bona eorum & eccleſiarum ac perſonarum eccleſiaſticarum, multarumque aliorum fidelium illarum partium data in prædam & diripientium ſpolia occuparunt; ac in perſonas tam eccleſiaſticas, quam alios fideles innumeros funeſtis exertis gladijs, ſtrage data, eorum ſanguinem immiſericorditer effuderunt: a quibus horrendis ſceleribus nondum ceſſant, ſed clades cladibus continuatæ hoſtilitatis execrandis incurſibus dicuntur continue cumulare.

Crudelitas in ducẽ Athen.

Non parcunt ſacerdotib.

10 Cum itaque malis huiuſmodi ſit ſolicitis ſtu-

Digitized by Google

ſtudijs, celeribus & opportunis remedijs per Apoſtolicæ ſedis prouidentiam obuiandum, fraternitati tuæ per apoſtolica ſcripta diſtricte præcipiendo mandamus, quatenus ad requiſitionem dilecti filij capitanei ducatus eiuſdem per dilectum filium nobilem virum Galcherum de Caſtellione comitem Porcienſem Conſtabularium Franciæ, ad tuitionem ipſius ducatus deputatum, vel procuratoris eiuſdem capitanei iuxta datam tibi a Deo prudentiam per te vel alium ſeu alios ſalubribus vijs, modis, & ſtudijs omnibus, quibus expediet vigilantius & diligentius elabores, præcipuorum capitaneorum & maiorum ſocietatis eiuſdem ſalubribus hortationibus & inductionibus mentales oculos, quos diabolica fraus caligine cæcitatis obduxit, veritatis lumine illuſtrando, vt redeuntes ad cor, de præteritis doleant, dolenda vlterius non committant; ipſoſque capitaneos & maiores, nec non ceteros alios de ſocietate prædicta ſub graui interminatione pœnarum ſpiritualium & temporalium auctoritate apoſtolica attentius moneas & inducas, vt eccleſijs ac perſonis eccleſiaſticis, dictiſque pupillis & viduæ, ac ciuitatibus, caſtris, & alijs locis & perſonis dictarum partium, quæ ipſis abſtulerunt, vel detinent occupata reſtituant, eaſdemque partes omnino dimittant, ad illas in impugnationem fidelium nunquam vlterius rediturí. Alioquin eos, qui tuis monitionibus & inductionibus huiuſmodi, immo verius noſtris ſuper præmiſſis efficaciter non parebunt; nec non illos, qui eis in præmiſſis dederint auxilium, conſilium, vel fauorem, quos omnes auctoritate apoſtolica de fratrum noſtrorum conſilio excommunicationis vinculo innodamus; tamdiu excommunicatos per te, vel alium, ſeu alios publice nuntiare procures, & ab alijs nuntiari facias, & ab omnibus arctius euitari, donec ad mandata eccleſiæ redeuntes ſuper his abſolutionis meruerint beneficium obtinere, &c. ***Datum Montilijs Carpentoratenſis diœceſis* XIX. *kalen. febr. anno nono*.**

Obiecta Catalanis cenſuræ.

Propoſitæ contuma. cibus pœnæ.

Defixa anathemate Catalana ſocietas.

11 Nil profuere Pontificis ac patriarchæ monita, vt iniuſto bello parta reſtituerent Catalani, quos Gregoras a ex ijs initijs ditionis ſuæ terminos latius proferre ad ſua tempora perrexiſſe, refert: inde vero Hiſpanos Reges varia ſucceſſione Athenarum & Neopatriæ ducatus nomina, nunc quidem inania vmbramque alijs titulis adieciſſe, Mariana teſtatur b. Quod autem ad patriarcham Conſtantinopolitanum, ad quem datæ ſuperiores literæ, ſpectat; is erat Nicolaus Latinæ gentis, qui cum ob Conſtantinopolim ab Andronico ſchiſmatico obtentam a ſede ſua exularet, ipſiuſque eccleſia olim opibus florentiſſima atque, vt aiunt pontificiæ literæ, Romanæ eccleſiæ filia ſpecialis extitiſſet, iam abiecta acciſiſque a ſchiſmaticis opibus ad inopiam redigeretur; Clemens defuncto Gualchero Negreponti olim Euboeæ epiſcopo, ipſi Negreponti eccleſiæ adminiſtrationem ac vectigalia tradidit ad ſuſtinendam patriarchalem dignitatem: quam etiam eccleſiam in poſterum cum patriarchatu coniunctam iuſſit c eſſe.

Spreta ab ipſis pontificia monita.

a Greg. l. 7

b Marian. l. 15. c. 15.

Nicolaus Conſtantinop. Latini generis patriarcha.

c Lib. 9. ep com. 86. et poſt eand. ep.

12 Conſuluit etiam Ieroſolymitanæ patriarchali eccleſiæ, quæ cum Antonio patriarcha eoque epiſcopo Dunelmenſi defuncto, paſtore eſſet orbata, eam dignitatem Petro Ruthenenſi epiſcopo contulit, cui ob Ieroſolymas ab infidelibus oppreſſas Ruthenenſis eccleſiæ vectigalibus potiri eiuſque adminiſtrationem gerere permiſit, vt apoſtolicum diploma docet Montilijs IV. kalen. martij pontificatus anno IX. exaratum. Commendauit a eundem patriarcham Regi Cypri, vt ipſum regio ſtudio proſequeretur: quem quidem geſſiſſe Apoſtolicæ ſedis legationem in exercitu, quo Rhodus Saracenis erepta eſt, atque ſuo zelo de orientali eccleſia optime meritum, ſuperius vidimus. Nil porro ab illius expugnatæ propugnatæque tempore contra Turcarum impetus memorabile aduerſus infideles geſtum: immo vix fideles ſua tueri potuere.

Petrus epiſc Ruthen. Antonij in patriarchatu Hier. ſucceſſor.

a Reg. poſt eand. ep. 1

13 In Vngaria quidem Tartari ſchiſmatici, alijque impij tot excurſionibus, populationibus, direptionibus fideles attriuere, vt cum res Chriſtiana in diſcrimen adduceretur, Pontifex ijs cladibus permotus, quo Vngaros ad hoſtem propulſandum diuinorum præmiorum ſpe pelliceret, ſacras indulgentias ijs propoſuerit b, qui Caroli Regis ſigna in Tartaros et ſchiſmaticos, aut alias barbaras & impias nationes, quibus regnum cingebatur, ſequerentur.

Vngariæ a finitimis infidelib. & ſchiſmaticis euaſtata.

b Lib. 9. ep com. 212.

Vniuerſis Chriſti fidelibus per regnum Vngariæ conſtitutis.

Cum ſicut ex parte veſtra fuit nobis expoſitum, vos & eccleſiæ Romanæ fideles aliarum partium regno Vngariæ adiacentium a ſchiſmaticis, Tartaris, paganis, alijſque permixtis infidelium nationibus impugnationes, depopulationes, captiuitates, ſeruitutes, & carceres & alias diuerſorum generum pœnas & cruciatus multiplices patiamini, quibus nec obuiare poteſtis, nec reſiſtere per vos ipſos; nos huiuſmodi veſtris tantis calamitatibus, miſerijs, & preſſuris affectu paterno compatientes ab internis, libenter vobis illo quo poſſumus ſpirituali ſubſidio, quod cuilibet temporali præualet, miſericorditer ſubuenimus. Vt igitur vos alijque Chriſti fideles ad defenſionem catholicæ fidei contra ſchiſmaticos & infideles eoſdem eo amplius animemini, quo temporalem in hoc vitam ſperabitis in perpetuam commutare; nos de omnipotentis Dei miſericordia, & beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum auctoritate confiſi, vobis omnibus cæteriſque Chriſti fidelibus, quos pro defenſione catholicæ fidei in bello ſeu pugna in regno Vngariæ, alijſque fidelium terris & partibus eidem regno adiacentibus ſupradictis, aut vicinis eiſdem, habitis contra ſchiſmaticos, Tartaros, paganos, aliaſque peruerſas nationes infidelium ſupradictas, aut ex vulneribus in eiſdem bello vel pugna receptis poſtmodum mori contigerit, veſtrorum omnium, de quibus vere contriti fueritis & confeſſi, plenam concedimus veniam peccatorum, præſentibus poſt triennium minime valituris. ***Dat. Auin. kal. februarij anno IX.***

Vngari aduerſus illos excitari.

14 Non defendendæ in Vngariæ modo aduerſus impios rei Chriſtianæ, verum etiam toto orbe probe conſtituendæ intentus Pontifex, cum Auenione Montilios colligendæ, vt videtur, purioris auræ gratia, quippe grauiori valetudine afficiebatur, reuerſus eſſet, conſtitutiones in ſacra Viennenſi ſynodo editas ac nonnullas alias additas in conſiſtorio publico promulgauit. Quam rem XII. kal. aprilis geſtam conſignat annalibus Bernardus c: *Anno*, inquit, *Domini* MCCCXIII. *in feſto B. Benedicti abbatis, ſcilicet* XII. *kal. aprilis in caſtro de Montillis prope Carpentoracenſem ciuitatem, in qua tunc curia morabatur, Clemens Papa fecit coram ſe in conſiſtorio publicari conſtitutiones, quas prius fecerat ordinari: ex quibus decreuerat fieri librum vnum, quem ſicut vulgatum*

Conſtitutiones editas in concilio Vien promulgat Clemens.

c Ber. chr. Rom. Pont & M. S. bibl. Vat. ſignat. n. 3765. in Clem. V. & in alio libell. de conſilijs M S. ſig. n. 2043.

tum fuit, volebat ſeptimum decretalium appellari, ſicut fecerat ſextum Bonifacius anteceſſor. Cœpitque *Clemens Papa exinde ægrotare*. Paucisque interiectis: *Et ſic liber ille non fuit miſſus ad ſtudia generalia, ut eſt moris, nec expoſitus communiter ad habendum, ſed remanſerunt conſtitutiones illæ ſic fere quadriennio in ſuſpenſo, donec poſtmodum per eius ſucceſſorem fuerunt publicata, & ſub bulla ad ſtudia generalia deſtinata*. Cæterum Clementem cum ſe aduerſa valetudine conflictatum ſentiret, ad captandum natiuum aerem, repetendamque Burdegalam accinxiſſe ſe itineri, aiunt; ſed patriam videre non licuiſſe; apud Rupem enim Mauram extremum diem clauſiſſe idẽ Bernardus a teſtatur, qui etiam ſedis tempus conſignat: *Hic Clemens Papa ſedit annis* VIII. *menſibus decem, diebus* XV. *a die creationis ſuæ vſque in diem ſui obitus computando. Obijt autem in nocte præcedenti diei ſabbati ſubſequentis, qua fuit* XII. *kal. maij pontificatus ſui anno* IX. *anno Domini* MCCCXIIII. *apud roccham Mauram, quod eſt caſtrum Regis Franciæ ſuper Rhodanum in finibus regni ſui: ſuitque inde reportatum corpus eius vltra Rhodanum apud Carpentoracenſem ciuitatem, vbi Cardinales cum alia curia reſidebant*. Direptus eſt tum pontificius theſaurus a multis, qui veluti in expoſitã prædam irruerunt; ijque poſtea a Ioanne XXII. in ius vocati ſunt: tum maxime poſtulatus iudicio Bertrandus comes Leomaniæ Clementis Papæ nepos, qui trecenta & eo amplius aureorum millia acceperat, vt bellicum appatatum ad expeditionem Syriacam inſtrueret, deq; ijs rationẽ reddere recuſabat; qua de re acta iudiciaria extant. b

Septimũ decretaliũ lib. componere meditabatur.

Burdegalam repetere meditatur.

a Ber. chr. Rom. Pont. & M. S. Vat. bibl. ſignat. n. 3765. in Clem. V.

Direptus pontificius theſaurus.

Relatum porro Carpentoraco Clementis corpus & deſignato Vzetæ ſepulchro conditum, narrat Bernardus c: *Sequenti*, inquit, *menſe auguſti de Carpentoraco tranſuectum fuit corpus eius in Vaſconiam patriam ſuam, fuitque ſepultum, ſicut elegerat, in eccleſia quæ appellatur B. Maria de Vzeſta diœceſis Vaſatenſis, vbi paulo prius canonicos inſtituerat ſeculares, in villula minus inſigni & ſatis ſterili & exili*. Excitatum illi eſt in eo loco nobile mauſoleum, eleganti opere ac columnis e Iaſpide exornatum, eiuſque corpus in ferctro gemmis & auro exornato a nepote Leomaniæ comite pretio quinquaginta millium aureorum, quod poſtea a Ioanne Armaniaci comite expilatum fuit demumque ſepulchrum a Caluinianis furore hæretico profanatum excisumq; eſt, atque ipſius corpus pietatis ac religionis odio ab impijs flammis traditum anno ineunte MDLXXVII. vt refert Maſſonus d.

b Reperta ſunt in archiuo Auen. ſign. n. 293.

c Bern. vbi ſup.

Corpus Clemẽtis Vzeſtæ ſepelitur.

Flammis poſtea traditum ab hæreticis.

d Maſſ. in Clem. V.

15 Obſcurarunt etiam nonnulli pij ſcriptores Clementis memoriam, quem vt ardentem auaritia, delitijſque diffluentem deſcripſere; aliaque prorſus indigna, vt de quæſito a quodam artis magicæ perito defuncti eiuſdam nepotis animæ ſtatu, ac loco inferni, in quem erat detruſus nepos, alioque palatio flammarum globis cincto, quod ipſi Clementi pararetur, oſtentato tradidere. Sed hæc conficta a maleuolis, cum ob tranſlatam in Gallias ſedem, extinctoſque Templarios plurium odia incurriſſet, facile conijcitur, auctore etiam forte Dante, cui mordere quoſque inſignes viros inſtar triumphi fuit; & vt poetæ & nugatori fabulari & in infernum illum ſuum fictitium, quos libuit, trudere licuit. Quid enim magis abhorrens, atque alienum ab eo Pontifice eſt, quam ſceleratam cum mago & dæmone pactionem impingere, cuius geſta ſi ſpectentur, religione, zelo, fideique augendæ ſtudio magnis æquandum Pontificibus comperies? Huius ſane rei teſtes Viennenſis ſynodus oecumenica, impietas ab eo ferro flammaque conſtantiſſime exagitata, excitati toties ab eo in Saracenos & ſchiſmaticos principes, compoſita tot egregijs conſtitutionibus apoſtolicis res eccleſiaſtica, Rhodus eius ſtudio Chriſtiano adiuncta imperio, ac reſpublica Chriſtiana in eum ſtatum ab ipſo adducta, vt niſi ipſum mors orbi eripuiſſet, religionem in oriente propagatum iri ſpes magna affulgeret. Sedis tranſlatio poteſt iure obijci; ſed facinus expeditionis contra Saracenos pro recuperanda Syria deſiderium, Viennenſis concilij moræ, ac deinde Italici motus excuſate apud quempiam forte videbuntur. Certe indigna illa & impia in Clementem commenta videtur refellere abunde ipſius ſucceſſor Ioannes XXII. dum ſacram eius memoriam fuiſſe apud ſe teſtatur a: *Sanctæ*, inquit, *recordationis Clemente Papa V. prædeceſſore noſtro de præſentis vitæ mœroribus ad cæleſtem patriam euocato*; neque enim ſanctæ recordationis Pontificem vocaſſet, ſi ita auaritia, libidine, ſimonia, alijſque vitijs contaminatus fuiſſet. Sed hæc apud cordatum quemque pro abſtergenda ea calumnia ſuffecerint. Iam quid poſt illius obitum geſtum percurramus.

Iactatę ab inuidis in eum caluniæ.

Refelluntur.

a Io. 22. l. 1. ep. 1. Graue Ioannis XXII. de illo teſtimonium.

16 Vacauit ſedes, vt ſcribit Bernardus b, annis duobus, menſibus tribus, diebus ſeptemdecim: dum enim ſacer Cardinalium ſenatus in conclaui ſanctiore de præficiendo orbi Chriſtiano ſummo Pontifice agitabat, exardeſcente Carpentoracenſes inter atque alios aulæ pontificiæ adminiſtros diſcordia, eo res prorupit c, vt tam in ciuitate, quam in circumpoſitis locis grauiſſima certamina commiſſa fuerint: tum iniectis facibus tectis pars vrbis incendio conflagrarit; denique verſo in Romanos mercatores & alios exteros, qui pontificiam aulam ſequebantur, furore eorum opes diripuerint, expilarint merces, pannos diſtraxerint: ex quo plures familiæ non ignobiles ad extremam inopiam redactæ fuere. Ardente eo Carpentoraci tumultu, iamque incendio proximas conclauis ædes corripiente, Cardinales, quos etiam mutua diſcordia exagitabat, abſceſſere; atque in priſtina animorum diſſenſione obfirmati diuturnum interpontificium inuexerunt, vt narrat ſubiectis verbis Bernardus d: *Defuncto Clemente Papa, Cardinales numero* XXIII. *qui apud Carpentoracenſem ciuitatem cum alia curia reſidebant, intrantes conclaue in epiſcopali palatio pro electione ſummi Pontificis facienda, cum ibidem aliquandiu perſtitiſſent, non valentes concordare, ſuborta graui & grandi turbatione, inter familias eorundem, ipſum circa feſtum S. Mariæ Magdalenæ concorditer exiuerunt, ſtatuentes tempus, infra quod redire deberent ad eundem locum ad electionem ſummi Pontificis celebrandam. Sed ſubortis varijs quæſtionibus inuicem, quæ ſtylo magis relinquenda ſunt quam ſcribenda, illuc minime redierunt; ſed in diuiſis ciuitatibus & villis diſperſi ſunt, ſteteruntque ſic diuiſi loco & propoſito annis amplius quam duobus*.

b Bern. in chro. Rom. Pont. & M. S. Vat. bibl. ſignat. n. 3765. c Io. [illegible] l. 4. ep. [illegible] 60.

Cardinales Carpentoraci cõclaue [illegible]grediuntur

d Ber. chr. Rom. Pont. & M. S. Vat. bibl. ſignat. n. 3765. in Clem. V.

Comitia graui coorta ſeditione diſcuſſa.

Secutum diuturnũ interpontificium.

Principes electores in eligendo Rege Rom. diuiſi.

17 Funeſtæ illius Cardinalium, ſua non quæ Ieſu Chriſti ſectantium, in eccleſia diſſenſionis mala auxit electorũ principum in creando Rege Romanorum diſcordia, quorum alij Ludouicum Bauariæ ducem, alij Fridericum ducem Auſtriæ elegere e. Qua de re hæc Ptolemæus Lucenſis f: *Poſt mortem Henrici Imperatoris, electoribus Alamaniæ conuenientibus in vnum pro electione Imperato-*

e Stero Alta. in annal. Io. Vill. l. 9 c. 66. Maſſ. in Lud. Bau. Cort. hiſt. l. 1. c. 28. Henr. Reb. in chr. Io. Auentin. annal. l. 7. Anna Col. & alij in Henr.

f Ptol. L. in h. 24. c. 41.

ratoris anno domini MCCCXIV. *in die B. Lucæ euangeliſta, diuiſi fuerunt in duas partes, alij Ludouicum ducem Bauariæ, alij Fridericum ducem Auſtriæ in Regem Alamaniæ nominantes, natos a fratre & ſorore, & ſic fuerunt in ſecundo gradu conſanguinitatis: factaque eſt inter eos grauis & longa concertatio vſque ad ſtrages hominum.* Confirmat eandem electorum diſcordiam Germanus [a] auctor, qui Pontificum vitas ad annum vſque MCCCLXIV. contexuit: *Electores*, inquit, *conuenientes in Frankfort duos in diſcordia elegerunt Ludouicum Bauariæ & Fridericum Auſtriæ duces.* Conſentit etiam his Bernardus, qui ait [b]: *Anno Domini* MCCCXIV. *electores Alamanniæ conuenientes in vnum pro electione Imperatoris diuiſi fuerunt in duos, alij Ludouicum ducem Bauariæ, alij Fridericum ducem Auſtriæ in Regem Alamanniæ nominantes: factaque eſt inter eos propter hoc grauis & longa concertatio vſque ad ſtrages hominum.* Cortuſiorum pariter hiſtoria [c], & longum diuerſarum gentium auctorum agmen duos Cæſares diſcordibus ſuffragijs renuntiatos tradunt. Rei autem geſtæ narratio vera vix ab hiſtoricis peti poteſt, cum ea ſcriptis tradiderint, quæ communi hominum fama in locis, in quibus verſabantur, peruulgata erant, vt ſentiebant cum hoc vel altero æmulo; indeque non minus dictis inter ſeſe, quam armis aduerſi principes pugnarint. Repetenda vero viſa ſunt publica documenta a Ludouici electoribus confecta, quæ Herwartus ſuis apologeticis commentarijs pro Ludouico editis inſeruit [d].

[a] M.S. bibl. Vat. ſig. n. 3765. in Io. XXII.

[b] Bern. de Imp. Rom. M.S. bibl. Vat. ſign. n. 2043. in Lud. Bau.

[c] Cortuſ. hiſt. l. 3. c. 8.

Hiſtorici inter ſe diſſentiũt.

[d] Ext. apud Io. Georgium Heruartũ in ann. 1314. n. 5.

18 *Sanctiſſimo in Chriſto patri ac domino ſuo, domino ſacroſanctæ* Romanæ *ac vniuerſalis eccleſiæ ſummo Pontifici futuro Petrus Dei & Apoſtolicæ ſedis gratia ſanctæ Moguntinæ ſedis archiepiſcopus ſacri imperij per Germaniam archicancellarius, Ioannes Dei gratia Boemiæ & Poloniæ* Rex, *Vvaldemarus marchio Brandeburgenſis, ac Ioannes dux Saxoniæ ſenior humiles & deuoti cum omni reuerentia deuotiſſima pedum oſcula beatorum.*

Electorũ ſtudentiũ Ludouico ad futurũ Pont. literæ.

Qui ad electionẽ vocati.

Vacante nuper per obitum felicis recordationis ſereniſſimi domini Henrici quondam Romanorum Imperatoris ipſo Romanorum regno, ſeu Romanorum imperio, & nobis vna cum reuerendo domino Balduino ſanctæ Treuirenſis eccleſiæ archiepiſcopo, nec non reuerendi domini Henrici archiepiſcopi Colonienſis, & illuſtrium principum Ioannis Boemiæ & Poloniæ Regis, Rodulphi comitis palatini Rheni ducis Bauariæ, Vvaldemari marchionis Brandeburgenſis ac ducis Saxoniæ, honorabilibus procuratoribus, ad quos tam de iure, quam de conſuetudine antiqua & approbata ius eligendi Romanorum Regem, in Imperatorem poſtmodum promouendum noſcitur pertinere, ſolemniter concordantibus in diem electionis huiuſmodi, videlicet craſtinum beati Lucæ euangeliſtæ, quæ eſt decima nona menſis octobris; & ego Petrus archiepiſcopus Moguntinenſis prædictus ex officij mei debito ipſam diem ad electionem huiuſmodi celebrandam præfixi, literas meas vocationis ipſis comprincipibus & coelectoribus meis deſtinando.

Dies ad eam celebrandum a Moguntino archiep. cõſtituta.

19 Qua die veniente, ſuburbio oppidi regalis Frankenuordenſium, loco ſiquidem ad hoc ſolito & conſueto, nobis Petro Moguntinenſi, Balduino Treuirenſi archiepiſcopis, Ioanne Boemiæ & Poloniæ Rege, Vvaldemaro marchione Brandenburgenſi, ac Ioanne duce Saxoniæ ſupradictis ibidem conuenientibus, celebrata miſſa S. Spiritus, deliberatione prouida præhabita ad procedendum in electionis negotio prælibato; & in quantum debuimus expectantibus, quod reuerendus dominus Henricus archiepiſcopus Colonienſis & Rodulphus comes palatinus dux Bauariæ nondum venerant, nec per ſe, nec per ſuos procuratores in dicto loco conuenerant; nos pro bono pacis volentes in hoc eis deferre, ac facere gratiam ſpecialem, terminum prædictum, videlicet craſtinum beati Lucæ euangeliſtæ, vnanimi conſenſu cum reuerẽdo domino Balduino Treuirenſi archiepiſcopo, vſque in diem ſequentem duximus continuandum: quam continuationem dictis archiepiſcopo Colonienſi & Rudolpho comiti palatino, ac alijs, quorum intereſſe poterat, nos archiepiſcopus Moguntinenſis antedictus per noſtros nuncios ſpeciales ad id deputatos inſinuauimus, notificauimus, & ad eorum notitiam deduximus, ipſos citando vice & nomine omnium noſtrorum præſentium, vt præfata die continuata in dicto loco ad eligendum conuenirent.

Qui Francofurtum conuenerint.

Extracta ad diem inſequentẽ electio.

Qua die continuata, ipſis archiepiſcopo Colonienſi & comite palatino & alijs, quorum intereſſe poterat, ſic vocatis & ſufficienter expectatis, quod non venerunt, nec pro ſe miſerunt, nec vices ſuas alicui ſeu aliquibus commiſerunt in electionis negotio memorato; audita miſſa ſancti Spiritus, nos archiepiſcopus Moguntinenſis antedictus, ipſa die continuationis, quæ fuit viceſima menſis prædicti, hora debita & conſueta procedere cupientes, in ſcriptis monitionem legimus, & proteſtationem quandam vice noſtra, ac omnium ibidem præſentium, ius in ipſa electione Regis Romanorum habentium illa vice, monendo omnes infames, excommunicatos, ſuſpenſos, ac etiam interdictos; nec non quoſcumque alios, ſi qui forent forſitan inter eos, qui de iure vel conſuetudine intereſſe in ipſius electionis negotio non deberent, quod a tractatibus electionis celebrandæ futuri Regis Romanorum, & ab eadem electione recederent, ipſos coelectores noſtros, nos & alios, quorum intereſſet, eligere permittentes; proteſtando, quod non eſſet noſtra vel coelectorum noſtrorum intentio tales admittere, tanquam ius in illa electione habentes, aut procedere vel eligere cum eiſdem: immo voluimus & intentionis noſtræ fuit, quod voces talium, ſi qui reperirentur poſtmodum interfuiſſe, nulli præſtarent ſuffragium, nec afferrent alicui nocumentum, & prorſus pro non receptis ſiue pro non habitis haberentur.

Expectatis ijs nec venientibus, electionẽ celebrandam ſancitum eſt.

Miſſa de Spiritu ſancto peracta.

Deuincti anathem. electores ab electionis celebritate iuſſi abſiſtere.

20 Quam proteſtationem nos omnes ſupradicti, vna cum reuerendo patre domino Balduino archiepiſcopo Treuirenſi, coelectoresque tunc præſentes ratam & gratam habentes, conſenſimus in eandem; & demum poſt tractatus præhabitos, conſideratis ſolicite & diligenter circumſtantijs pluribus, & ſtatu perſonarum diuerſarum, per quas ſeu per quam regno vacanti & imperio poſſet vtilius prouideri, in illuſtrem virum Ludouicum comitem palatinum Rheni, ducem Bauariæ, virum vtique catholicum, orthodoxæ fidei feruidum zelatorem, eccleſiæ ſanctæ Dei & miniſtrorum eiuſdem, ac pacis ſanctæ ab ineunte ætate ſua, experientia, quæ eſt rerum magiſtra efficax, atteſtante, deuotum & humilem amatorem, ſtrenuum in armis, in iudicio iuſtum, in conſilijs prouidum, in vniuerſa morum honeſtate præclarum, benignum, affabilem, & manſuetum, de

Ludouic⁹ dux Bauariæ deſignatus Rex.

Eius gen⁹ & virtutes.

Qui principes in ipſum ſuffragia contulerint.

de alto & generoſo ſanguine diuorum Regum & principum procreatum, ac in cunctis agibilibus pro regimine reipublicæ quamplurimum circumſpectum, noſtrum intuitum, diuina diſponente clementia, conuertentes; nos Petrus Moguntinenſis archiepiſcopus pro nobis & nomine noſtro, præfatus vero dominus Balduinus Treuirenſis archiepiſcopus pro ſe & nomine ſuo; nos vero Ioannes Boemiæ & Poloniæ Rex, Vvaldematus marchio Brandenburgenſis, & Ioannes [ſeniorem hunc fuiſſe electorali pollentem dignitate, contendit Hervvartus] dux Saxoniæ prædicti, quilibet noſtrum pro ſe & nomine ſuo, votis noſtris per dominum Moguntinum archiepiſcopum antedictum vice ſua & noſtra, & ex ſpeciali mandato ſuo & noſtro diligenter inquiſitis; nos electores prædicti in loco prædicto præſentes, ius totale ea vice in electione dicti Regis habentes, conſenſimus concorditer in eundem Ludouicum, & ipſum nominauimus, quilibet noſtrum pro ſe, nullo penitus diſcrepante, in Romanorum Regem eligendum, in Imperatorem poſtmodum promouendum, & in aduocatum ſacroſanctæ Romanæ ac vniuerſalis eccleſiæ, viduarumque & orphanorum defenſorem. Quibus ſic peractis, ego Petrus Moguntinenſis archiepiſcopus de mandato ſpeciali & voluntate mea, & meorum electorum prædictorum eundem Ludouicum comitem palatinum Rheni ducem Bauariæ elegi ſolemniter in hunc modum.

Electionis Regis Rom. forma.

21 *In nomine Domini. Amen. Cum vacante Romano regno ſeu Romano imperio per mortem felicis recordationis ſereniſſimi domini Henrici quondam Romanorum Imperatoris, vocatis qui fuerant euocandi, & qui in electione Regis Romanorum ius habere dignoſcuntur, ac præſentibus dicta die continuata ad eligendum omnibus, qui voluerunt, potuerunt, & debuerunt commode intereſſe, placuerit omnibus & ſingulis præſentibus ad electionem procedere futuri Regis; inquiſitis votis omnium & ſingulorum, ius in electione ipſius Regis habentium & præſentium, omnes & ſingulos electores prædictos appareat ex præmiſſis direxiſſe concorditer vota ſua in illuſtrem Ludouicum comitem palatinum Rheni ducem Bauariæ, in eum conſentiendo, & ipſum nominando in Romanorum Regem eligendum; per cuius quidem Ludouici prædicti experta ſtrenuitatis merita, fidei puritatem, & conſtantiam ſperatur ſacroſancta Romana ac vniuerſalis eccleſia potenter & vtiliter defenſari, ac in ſpiritualibus & temporalibus votiua ſuſcipere incrementa, & etiam reſpublica prouide dirigi, & pariter ſuperno ſuffragante auxilio gubernari;*

Pronunciata a Moguntino archiep.

ego Petrus archiepiſcopus Moguntinenſis antedictus vice mea ac coelectorum meorum prædictorum, ius in ipſa electione habentium, ex poteſtate mihi per eos tradita ſpecialiter & conceſſa eundem Ludouicum, inuocata ſancti Spiritus gratia, in Romanorum Regem eligo, in Imperatorem futurum promouendum.

22 *Electione autem huiuſmodi celebrata, eam nos omnes & ſinguli electores prædicti præſentes approbauimus, & Te Deum laudamus alta voce fecimus decantari, & dictum noſtrum electum, qui præſens extitit, & electioni de ſe factæ, diuinæ nolens reſiſtere voluntati, interpellatus cum inſtantia a nobis, reuerenter conſenſit; & deinde electionem ipſam clero & populo ſolemniter fecimus publicari. Poſtmodum vero ipſum electum in ciuitatem Frankenfordenſium introducentes, in eccleſiam S. Bartholomæi deduximus, & ipſum ſuper*

Admiſſũ oblatum ſceptrum a Ludou.

altare maius, prout moris & conſuetudinis eſt, adhibitis ſolemnitatibus in talibus debitis & conſuetis poſuimus, Te Deum laudamus denuo decantantes. Deinde in cœmeterio eccleſiæ antedictæ clero & populo ipſum electum præſentauimus, & eius electionem fecimus ſolemniter publicari. Eapropter ſanctitati veſtræ tam humiliter quam deuote voto vnanimi ſupplicamus, vt ipſum electum noſtrum in Regem Romanorum paternis vlnis amplectentes, munus inunctionis & conſecrationis eidem conferendo, de ſacroſanctis manibus veſtris ſacri imperij diadema dignemini loco & tempore fauorabiliter impertiri, vt ſciant & intelligant vniuerſi, quod poſuerit in lucem gentium vos Dominus, & per ſanctitatis veſtræ arbitrium orbi terræ poſt nubilum exoptata ſerenitas eluceſcat. Cæterum vt beatitudo veſtra cognoſcat euidentius, vota noſtra omnium præſentium in prædictis omnibus & ſingulis concordaſſe, ac in petitione huiuſmodi exiſtere vnanimes & concordes, præſens electionis noſtræ decretum ſanctitati veſtræ tranſmittimus, ſigillorum noſtrorum appenſione ex certa noſtra ſcientia roboratum. *Dat. apud Franckenford x. kal. nou. anno* Domini MCCCXIV.

Decantatæ Deo laudes.

Rogatur Pontif. vt Lud. confirmet illique imperiale inſigne tradat.

23 Conceptas alias iiſdem verbis literas ad Pontificem datas a Balduino archiepiſcopo Treuirenſi repetit Hervvartus a ex archiui Bauarici autographo exceptas, ex quibus Albertum Argentinenſem b, & alios c, qui pugnantia cum his ſcripſere, emendat, partumque ex hac electione a Ludouico Bauaro cæſareum ius admodum illuſtrat; de quo Albertinus Muſſatus hæc tradit d: *Vere quidem electionem primitiuam a veris imperij electoribus ſatis idoneam fateri non prohibemur*. His etiam aſſentitur Ioannes Villanus e, qui memoratorum quinque in ſuperioribus literis electorum Ludouico adhærentium nomina recenſet. Neque Ioannes XXII. Ludouici electionem oppugnauit, donec is contra datam fidem Vicecomitum eccleſiaſtici ordinis hoſtium, decretoriaque hæreſeos ſententia damnatorum, clientelam aduerſus ſedem Apoſtolicam ſuſcepit; tum ſuprema in Ferrariam ditionis eccleſiaſticæ vrbem iura, adactis ſacramento fidei perduellibus Ateſtinis inuaſit: ob quæ poſtulatum iudicio, & ob contemptas leges partis ex electione iuribus exauctoratum viſuri ſumus.

a Herv. an. 1314. De iure Ludouici.
b Alber. Argen. in chron.
c Cuſpin. & alij.
d Muſſ. in Lud. Bau.
e Io. Vill. l. 9. c. 66.

24 Licet vero Ludouicus pluribus publicis ſcriptis euulgatis anno f MCCCXXIV. & MCCCXXXVIII. g contenderit ſe ante Fridericum Auſtriacum non modo a maiori parte, verum a duabus quoque partibus electorum principum tenunciatum Regem Romanorum, atque acerbiſſime in Ioannem dicentem fuiſſe Ludouicum ipſum diſcordibus electum ſuffragijs inuectus ſit; & contenderit, ſibi primum in loco ad id deſignato, nimirum Francofurti, dieque conſtituto electo, atque Aquiſgrani corona Germanica redimito ex veteribus imperij conſuetudinibus parendum fuiſſe; tamen Pontifici potius tot publicis edictis literiſue inferius afferendis pronunciante illum diſcordibus electum ſuffragijs, quam Ludouico contrarium affirmanti adhærendum cenſemus: præcipue cum plures Germani Italique auctores in ea re conſentiant, neque ita illuſtria & perſpecta fuerint Bauari iura, quin ea controuerſia Pontificis ſententia dirimenda foret, vt iam ante a Richardo Anglo & Alfonſo Hiſpano certatum legibus apud ſedem Apoſtolicam h vidimus: ac ſi potiora Ludouici, quam Friderici in imperium iura extitere, vt Muſſatus, Ioannes Villanus, alijque plures conſen-

Allata pro eo argumenta.
f Ext. apud Mic. Minor. M. S. bibl. Vat ſignat. n. 4008. pag. 13 & c.
g Ext. ib. pag. 196.
Pontifex electum diſcordia narrat.
Lis a Pontifice dirimẽda fuit
h To. Anna 14. an. 1263. n. 43. & 1266. n. 36.

Digitized by Google

ſentiunt; in eo peccaſſe Ludouicum conſtat, qui armis tantum, non legibus certare voluerit, qua de re conquerentem Ioannem audituri ſumus. Superius quidem decretum electionis Ludouici Ioanni delatum nō fuiſſe Ioannes ipſe queſtus eſt, vertitque crimini Bauarum, eo ſedi Apoſtolicæ veterum Cæſarum more non oblato, regni adminiſtrationem corripuiſſe a: *Nondum*, inquit, *electione diſcordi, quæ de ipſo in Regem Romanorum promouendum in Imperatorem facta fuiſſe dicebatur, Romana eccleſia, ad quam examinatio ac approbatio, ſeu reprobatio electionis & perſonæ cuiuſcumque in Regem Romanorum electi pertinere dignoſcitur, præſentata; nec ea per eandem eccleſiam approbata vel reprobata.* Pariter decretum de Friderico electo ad ſedem Apoſtolicam non tranſmiſſum b, quamuis illud Ioannes expeteret, ſuo loco dicetur.

Decretū electionis Ludouici Ioanni nō fuit oblatum.
a Io. to. 5. p. 1. ep. ſecr. pag. 177.

Necetiā [?] Friderici.
b Io. to. 5. & ſecret. 30. pag. 298.
c Heruuart. Lud. Bau. defenſ. to. 1. & 2.
Ioannis aduerſus Heruuartc apologia.

25 Neque vero Heruuartus c adeo aſpere Ioannem ob non aſſerta Ludouico cæſarea iura paſſim carpſiſſet, ſi mature ſecū reputaſſet, Pontificem id niſi iudiciario ordine agere non debuiſſe: Ludouicum autem ſibi defuiſſe, qui nunquam legibus, ſed tantum vi rem perſequi voluerit, atque in iudicem ſuæ cauſæ, controuerſi nimirum cæſarei apicis, inſurrexerit. Debuerat Heruuartus potius improbos ſenatores, qui Ludouicum in atrociſſima ſcelera egere præcipitem, inſectari; percellere Rodulphum Bauarum principem electorem, qui odio percitus dubiam fratris electionē effecerit; de diſſenſionibus conqueri Germanorum, apud quos non conſtabat de nonnullis ex ſeptem virorum numero, quinam creandi Cæſaris iure pollerent, vnde oborta eſt grauiſſima illa in imperio diſſenſio: nam ſunt, qui indicant, quatuor tantum fuiſſe principes, de quorum auctoritate in deſignando Romanorum Rege non controuertebatur, nimirum tres archiepiſcopos & comitem Palatinum, atque a duobus ipſorum, nempe Petro Moguntino & Balduino Treuirenſi Ludouicum; a totidem vero, ſcilicet Henrico Colonienſi ac Rodulpho comite Palatino Fridericum fuiſſe electum, in quo par videbatur vtriuſque electi conditio. Cæteros vero electores Boemum, Saxonem, ac Brandeburgicum controuerſos ferunt: ducem Chariutiæ ſe regno Boemico iniuria pulſum diſceptaſſe: Rodulphum Saxonem contra Ioannem eligendi Cæſaris ius ſibi aſſeruiſſe; alium ſimiliter principem cum marchione Brandeburgenſi de principatu certaſſe. Quibus de rebus Io: Villanus d, Albertinus Argentinenſis e, Robdorfius f, Albertus Crātziua g aliiq; agunt. Ex his igitur patet Cæſaris creationē concordem non extitiſſe, litemq; ab ſede Apoſtolica fuiſſe dirimendam: quamuis in eo Ludouici electio præſtabat, quod Brandeburgicus & Boemus principatuum poſſeſſione potirentur h: nec propterea Ioannes ab Heruuarto in crimen vocandus, ſi iuſtitiæ zelo ductus iura ſedis Apoſtolicæ tutatus ſit, & imperium legum æquitate, non ferro & furore iudice ſuſcipiendum contenderit; qua de re agetur inferius: atque hæc de Cæſarum duorum creatione ſuffecerint.

d Io. Vill. l. 9. c. 66.
e Argen. in chron. & alij.
f Robdorf. in chron.
g Crantz. Sax. l. 9. c. 8.
h Vill. eod. c. 66.

Illi quidem mox a ſuis corona Germanica redimiti fuerunt, ſeruato a neutro ritu antiquo, ex quo ea pompa a Colonienſi archiepiſcopo Aquiſgrani peragenda erat. De ijs Albertus Argentinenſis hæc affert i: *Fridericus Auſtralis præ fame recedere eſt coactus, multique dextrorij in aſcenſu manſerunt in via. Ludouicus itaque Aquiſgrani a Moguntino & Treuirenſi in loco, quo debuit, ſed non a quo debuit; Fridericus vero in Bunna a Colonienſi, a quo debuit, ſed non in loco in quo debuit, coronati ſunt. Adhæſerunt autem Ludouico ciuitates inferiores Rheni vſque Seltz, Friderico autem Seltz & ſuperiores regni ciuitates, exceptis Berna & Solodora, quæ neutrum curabant, &c.* Peperit porro hæc diſcordia non crudeliſſima modo & exitioſa in Romano imperio bella, verum etiam funeſtiſſimum in Dei eccleſia ſchiſma, de quibus ſuis locis agetur. Iam a Germanicis rebus ad Gallicas nos conferamus.

Duo cæſares corona redimiti.
i Argent. in chron.

Regis Franc. mors.

26 Luxere hoc anno Galliæ Philippi Regis mortem, cum ingentia expeditionis Aſiaticæ cōſilia, ſed quæ in longum tempus extrahebat, agitaret; contigitque vt nullus ex ijs Regibus, qui in Viennenſi concilio ſymbolum crucis acceperant, nec ſucceſſores, dum ſibi de vitæ longitudine abblandiebantur, nuncupato voto fidem exoluerent. Tradit hæc de Philippi Regis morte Bernardus a: *Anno Domini* MCCCXIII. *in vigilia B. Andreæ Apoſtoli, ſede Romana vacante, obijt Philippus Rex Franciæ anno currente* XXX. *regni ſui in caſtro de fonte Bliandi, vbi natus fuerat in hunc mundum: fuitque ſepultum corpus eius apud S. Dionyſium, cor vero ipſius apud Pyſſiacum in monaſterio ſanctimonialium, quod ipſe fundauerat, dum viuebat: cui ſucceſſit in regno filius eius primogenitus Ludouicus, qui tunc erat etiam Rex Nauarræ.* Verſum eſt in religionem ab Italis & Belgis ſcriptoribus b mortis, quo Philippus obijt, genus, diuinæque in eum vindictæ datum ob Bonifacium calumnijs teterrimis appetitum, prioreſque iras poſt acceleratam eius mortem exercitas; cum in venatione, dum aprum inſequebatur, ex equo, quem fera turbarat, in terram colliſus eſt, vt narrat ſubiectis verbis S. Antoninus c: nam de eo Galli veteres ſilentium tenent.

a Ber. chr. Rom. Pont. & M. c. Vat. bibl. ſignat. n. 3765. in Clem. V.
b Io. Vill. l. 9. c. 65. Ant. 3. p. tit. 21. c. 3. §. 4. Meyer Annal. Fland. l. 11. Maſſon. in Phil. Pulc.
c Ant. ib.

Lugubre mortis genus.

Anno præfato menſe nouembris de hac luce migrauit Rex Franciæ Philippus, qui regnauerat XXIX. *annis. Mors autem eius fuit ſatis infelix: nam, cum eſſet in quadam venatione, quidam aper inter crura equi, quem equitabat Rex, ſe ingeſſit, ex quo Rex ex equo cadens paulo poſt mortuus eſt. Hic fuit pulcherrimus hominum temporis ſui, ſtatura magnus, & optime proportionata membra habebat: ſapiens & bonus in ſe ſecundum conditionem regiam: ſed quia nimis deditus erat delectationibus corporeis, & præcipue venationibus, non tantum vacabat curæ regiminis, quantum expediebat, ſed alijs familiaribus ſuis negotia regni committebat; quibus cum nimis crederet in conſilijs, multa detrimenta inde ſecuta ſunt in regno. Poſt ſe autem reliquit tres filios, ſcilicet Ludouicum Regem Nauarræ, Philippum comitem Pictauenſem, & Carolum comitem Marchiæ. Omnesq; fratres fuerunt in modico tempore Reges Franciæ, ſuccedente altero alteri per mortem eorum. Omnes pulcherrimi viri erant, & male fortunati in vxoribus eorum: nam deprehenſæ ſunt omnes in adulterio.* Nonnulliſque interiectis: *Ad hanc infelicitatem creduntur deueniſſe, vel quia contraxerunt in gradibus prohibitis, vel potius propter nimiam iniuriam ſacrilegij perpetrati a patre Philippo in captura Bonifacij Papæ.* Vt vero illi ordine nullis relictis liberis ſceptro Gallico ſucceſſerint, quod Valeſiorum ducis filio ac poſteris tranſmiſſum eſt, ſuo loco dicetur. Cæterum apud plures inualuiſſe ſuſpicionem Ioannes Papa indicat d, arte & ſimulatione a Philippo Pulchro nuncupatum expeditionis Syriacæ votum, atque a diuino nu-

Illius virtutes & vitia.

d To. 9. p. 2. ep. ſecr. pag. 187

Digitized by Google

numine, cui illuſerat, vindicta percuſſum: vnde eius calamitas Philippo VI. a Pontifice ob oculos poſtea propoſita, ne ſimili arte votum infringeret, non enim periurium impune laturum.

a Vualſin. in Eduar. hoc ann. Polyd. Vir. l. 18. Boet. hiſt. Scot. l. 14. b Buchan. l. 8.

Eduard° a Scotis magna clade fuſus.

27 In Anglia Eduardus Rex a, cum Scotiam armis recuperare cõſcripto, vt ferunt b, centũ millium armatorum exercitu, moliretur, maxima clade a Scotis fuſus fugatuſq; eſt. Laudatur a Vualſinghamo Robertus Bruſius, virtutem egregiam militarem in eo bello explicuiſſe, ac peditem præceſſiſſe exercitum, dato exemplo, ne quis de fuga cogitaret: cæſi ſunt, captiue plures aurati Angli equites, inter quos Gilbertus Glouerniæ comes in ipſo pugnæ ardore occubuit. Ante huius cladis hiſtoriam præmittit auctor c rem non inuolendam ſilentio: Eduardum Regem, cum non leuis inter Elienſes & S. Albani religioſos viros arderet controuerſia de Anglorum protomartyris reliquijs, quas ſinguli apud ſe religioſe aſſeruari contendebant, explorandæ veritatis deſiderio feretrum, in quo Elienſes ſacra lipſana condita putabant, coram ſe reſerari iuſſiſſe, ac non S. Albani repertum corpus, ſed pannum aſperſum cruore adeo viuidi coloris, ac ſi recenter effuſus eſſet. Placet ipſius auctoris verba referre.

c Vualſin. vbi ſup.

Elienſes iactant S. Albani corpus apud ſe cõditum. Anglorũ Rex veritatem explorat.

*Rex cum vidiſſet cunctos clauos extractos, & feretrum patefaciendum acceſſit, & leuauit operculum manu ſua: Et ecce vident locellum illum a ſummo vſque deorſum quodam panno villoſo ita occupatum, vt nihil poſſet aliud continere: in ſuperiore vero parte veſtimenti conſpiciunt cruoris coagula denſe reſperſa, ita noua, ita recentia, quaſi pridie fuiſſent effuſa. Conſtat hanc veſtem fuiſſe caracallam, quam ſanctus Albanus in conuerſione acceperat a ſancto Amphibalo magiſtro ſuo in ſignum religionis, in quo idem martyr ſententiam ſubijt capitalem. Et fas eſt credere, quod ad honorem ſancti, diuino miraculo, ſanguis eius ſic in hac veſte ſeruatus, ſicut in puluere ſui ſepulchri per multa ſecula legitur conſeruatus: cuius pulueris maſſam, in qua rubebat adhuc ſanguis martyris, S. Germanus Altiſſiodorenſis epiſcopus ſecum abſtulit & detulit ad * natalem * ſecum * Altiſſiodoro capellam conſtruens in honorem martyris memorati.*

Veſtis martyris cruore imbuta in feretro reperta.

Cruor ſacer viuid° ac purpureus conſpectus.

De puluere ſepulchri S. Albani prodigium.

*natale *ſolum *Antiſſiodori

Rex igitur & omnes aſſiſtentes, de tanto miraculo ſtupefacti, proni corruerunt in terram, & facta eſt non parua heſitatio, quis accederet ad deponendum operculum & feretrum contingendum. Tandem Rex ipſe cæteris animoſior, operculum detraxit ad locum ſuum. Et tunc primo cognouerunt Elienſes, quid de ſancto Albano haberent, quid non haberent, cum oculata fide cernerent, in dicto feretro præter caracallam nihil omnino contineri. Rex vero, hilarior effectus de rei comperta veritate, dedit illic dona varia, reſiduum temporis, quo manſit ibidem, ducens in ſumma lætitia, frequenter conferens de merito martyris Albani & gloria, & iudicans non ſine diuina factum prouidentia, vt in duobus locis tam celebribus ſpecialis veneratio martyris haberetur; & ait Elienſibus: Gaudete de Dei munere, gaudete de tanti martyris meritis & ſanctitate, quia ſi, prout dicitis, hic Deus per illum plura facit miracula ratione veſtis, credatis quod apud ſanctum Albanum ampliora facit miracula ratione corporis quieſcentis.

Elienſis eccleſia ab Eduardo muneribus ornata.

Hoc anno apparuiſſe tres lunas crucesignatas, conſpectaſque a ſe refert Iordanus d kal. martij duabus ante auroram horis, eandemque impreſſionem aeream iterum oriente ſole reſulſiſſe.

d Iord. in chro. M.S. bibl. Vat. ſignat. n. 3

IESV CHRISTI
Annus 1315.

SED. VAC. annus 2. VAC. IMP. OCCID. 2. ANDRONICI IMP. OR. 32.

1 IAcuit in luctu eccleſia, ſuo viduata paſtore, anno Christi milleſimo trecẽteſimo decimoquinto, indictione decimatertia, diſſidẽtibus Cardinalibus, *atque in diuerſis*, vt ait Bernardus a, *ciuitatibus et villis diſperſis, ſicq; loco & propoſito diuiſis;* Romanum imperium duorum Cæſarum ambitio cruentauit: laniarunt Italiam funeſta Guelphorum Gibellinorumque nomina; fractiſque Gallos inter & Belgas inducijs, bellum repetitum. In Etruria quidẽ magno ardore geſtum eſt bellum b inter Guelphos ac Gibellinos, quorum ſignifer Vguitio Fagiolanus Piſarum & Lucę dominus cum Florentinos propagandi imperij cupiditate magnis amicorum auxilijs fultus inuaderet; cingeretque obſidione montem Catinum, ij a Roberto Rege Siciliæ ſubſidiarias equeſtres copias ac Philippum Tarentinum principem, vt rei bellicæ præeſſet, popoſcerunt. Secuti ſunt Philippum Carolus filius, ac Petrus Regis Philippique frater, qui infeliciter in acie ab hoſtibus cæſi ſunt, triſti admodum ac improuiſo caſu: ſoluebat enim, exeunte auguſto, obſidionem montis Catini ob ſuorum in Lucenſi agro defectionem, intercluſoſque commeatus Vguitio; eum Florentinus exercitus ſine ducis, tum quartana laborantis, iuſſu male inſtructis ordinibus, illum adortus eſt: qui mox verſa fronte & agmine compoſito inuectus in Florentinos, ipſos magna edita ſtrage, conciſiſque ferro inter cæteros Roberti Regis fratre ac nepote, in fugam vertit.

Cardd. magno eccleſiæ dãno ad conclaue non redeunt.

a Ber. chr. Rom. Pont.

b Alb. Muſſ. de geſtis Italic. l. 8. ſub fin. Cortus hiſt. l. 2. c. 20. Io. Vill. l. 9. c. 69. & 70. Leonard. Aret. l. 5. Ant. 3. p. tit. 21. c. 2. §. 6.

Duo principes Siciliæ regum cæſi in acie.

Vguitionis victoria inſignis.

2 Non caruit etiam bello Germania inferior, cum Robertus Belgij comes Ludouico Francorum Regi dicto Hutino, fidem ſacramento deuincire detrectaret, niſi primum arces a Philippo Rege in vltimo bello Belgico retentas reſtituiſſet: in eum enim Ludouicus mox a ſuſcepto inſigni regio expeditionem duxit: quæ quidem regiæ conſecrationis pompa hactenus dilata fuerat, vt noua illius ſponſa vna cum ipſo corona cingeretur: priorem enim Ludouici coniugem Blancam ducis Burgundiæ filiam in priuata cuſtodia, in quam ob adulterij ſcelus coniecta erat, mœrore vel, vt Ioannes Villanus c & S. Antoninus alijq; tradũt, præfocatam linteo, obijſſe ferunt. Addit vero Bernardus d Ludouicum Clementiam Caroli Martelli ducis Calabriæ filiam, & Regis Vngariæ ſororem ſolemni ritu ſibi coniugali nexu iunxiſſe, ſubijcitque: *Sequenti dominica prima auguſti in feſto inuentionis S. Stephani fuit inunctus in Regem Francorum Rhemis ciuitate per archiepiſcopum Rhemenſem cum memorata domina Clementia ſponſa ſua.* Addit auctor bellum in Flandriæ comitem, qui regiæ inunctionis pompæ non interfuerat, nec officia clientis præſtiterat, ſuſceptum tanto apparatu, vt quindecim millia equitum numerarentur in Gallico exercitu, præter peditum innumeram multitudinem ſed cum ad Liſam amnem promota caſtra eſſent, tanto imbre terram immaduiſſe, vt cum luto non cum hoſte certandum fuerit, vniuerſaque expeditio diſſoluta ſit e, ad quam comparandam multæ prædæ actæ fuerant. Et quidem iniuſtos cogendæ bello tolerando neceſſariæ pecu-

Turbæ in Belgio exortæ.

c Io. Vill. l. 9. c. 65. Ant. 3. p. tit. 21. c. 3. §. 4. Maſſ. in Lud. Hut. & alij & M.S. bibl. Vat. ſignat. n. 3765. in Clem. V. d Ber. chr. Regum Franc.

Lud. Francorũ Rex Clementiam Regis Vngariæ ſororem vxorem ducit.

Lud. Rex magno terrore in Flandriã mouet.

e Ber. chr. Reg. Frãc. et M.S. bib. Vat. ſign. n. 3765. in Cle. V. Paul. Aemil. in Lud. Hut. Gaguin. in eod. Maſſ. in eod. Meyer. in Rober. & alij.

Digitized by Google

Iudæi in Gallias reuocati.

niæ modo captaſſe Ludouicum, auctor ſugillat, dum ſubdit, ipſum oblata a Iudæis pecunia victum illos reſtituiſſe [a] regno, e quo ob grauiora ſcelera, addictis fiſco eorum bonis, pulſi fuerant, ne Gallos improba conſuetudine contaminarent.

a Ber. & M.S. bibl. Vatic. vbi ſup.
b Ber. chr. Rom. Pont & Reg. Franc. & M.S. bibl. Vat. ſign. n. 3765. in Clem. V.
Inſtabilitas humanæ felicitatis.

3 Tradit idem Bernardus b inſigne triſteque humanarum rerum volubilitatis exemplum in Gallijs editum fuiſſe in Engerrano Marinio, regij fiſci præfecto, qui cum ſub Philippo Rege ſummis opibus & gratia floruiſſet, demum repetundarum reus ad patibulum damnatus, vncoque tractus eſt: *Tempore*, inquit, *Philippi Regis, patris iſtius Ludouici, maior poſt eum non tam merito, quam de facto fuerat nominatus in regno, ita vt ſecundus regulus, quaſi regulus videretur, ad cuius nutum regni negotia gerebantur: quos enim ipſe volebat exaltabat, & quos volebat deprimebat; quidquid volebat fieri factum erat. In modico tamen fuit ſuperexaltatus & eleuatus nimis, & poſt paululum audiuimus eum tali exitu defeciſſe. Itaque exemplo eius & alterius, qui præceſſit, ſcilicet Petri de Bruſſia, qui elapſis iam tunc annis ferme triginta octo olim tempore Philippi alterius Regis aui iſtius, poſtquam ſupermagnus effectus fuerat, poſt ſimilem fortunæ gloriam ſimilem ignominiam eſt perpeſſus, diſcant & pertimeſcant tam præſentes quam poſteri in gradu conſimiles & fortuna ſobrie & iuſte ac pie viuere in hoc ſeculo, præcauentes ne caſum conſimilem patiantur.* Iniciſſe olim hunc Engerranum Marinium faces funeſtæ illi diſcordiæ, quæ inter Bonifacium Philippumque arſerat, obiecit c illi accuſator a Carolo Valeſio inſtructus, cum nimirum nummariam penſitationem fiſco pontificio debitam ſuppreſſiſſet: quod diuinæ vindictæ non immerito aſcribendum videtur, nec magicæ artes ab vxore, vt eriperetur ſupplicio, adhibitæ profuerunt d.

Diuina in ſatorem diſcordiæ aduerſus Bonif. vltio
c Paul. Aemil. in Lud. Hutino.
d Id. ib. Gagui. in eod.
Equitum Hoſpital. expeditio in Ægei maris inſulas.
e Boſ. hiſt. equitum Hier. p. 2. l. 1.

In oriente ſulcaſſe hoc anno victrice claſſe archipelagus Fulconem Villaretum, Hoſpitalarij ordinis equeſtris principem, ac plures inſulas, interque alias Con Hippocratis patriam, vulgo Langon dictam, ſuo adieciſſe imperio, refert Boſius e. Sed qui impetus vertere in Syriam, atque ad maiora efferre animos debuiſſet, quæſitis piratica arte opibus auctus, Rhodoque ſibi ſubiecta faſtu tumidus, curas belli ſacri ac publicæ rei abiecit, ſeque aucupijs ac delitijs addixit: quocirca poſtea, atrociſſima equitum coniuratio in ipſum conflata, principatu eſt deturbatus f, vt dicetur inferius.

f Id. ib.
g Pet. Bao ep. Tar in vit. B. Henr. Ferrar. in annot. cat. 10. ſum. ex tabulari eccl. Taru. Bonif. l. 7. hiſt. Taru.
B. Henricus eremita. Pulſatę diuinitus ad eius funus campanę. Miraculis coruſcat.

4 Migrauit eodem anno g Taruiſij ex hac vita ad felicem immortalitatem B. Henricus eremita Bauceno oriundus, qui aſperrimo vitæ ſuſcepto genere, paſcendo diuinarum rerum contemplatione animo vacabat: cuius morientis ſanctitatē Numen pulſatarum diuinitus campanarum ſuauiſſimo concentu colluſtrauit; atque adeo exciti repente clerus populuſque ad eius cohoneſtanda funera concurrerunt. Stetit ſpectantium populorum oculis expoſitum ſacrū corpus in eccleſia principe integro octiduo, nec tamē quamuis arderent grauiores æſtus, corruptionem contraxit. Plures vero cæleſtes virtutes ad eius ſepulchrum editæ, quæ epiſcopi & prætoris iuſſu in publicos commentarios relatæ fuerunt. iiſque permoti Taruiſini, oratores ad Ioannem XXII. poſtea decreuere, qui de ipſius ac B. Pariſij conſecranda memoria agerent: ſed ob ſecuta deinde bella extracta res eſt. Ferunt illum aliquando, dum libero & aperto cælo preces Deo funderet, ruptoque nubibus imbre validiſſimo, nulla vel leui guttula aſperſum fuiſſe.

Orantem pluuia nō perluit.
Raimūdi Lulli martyrium.

5 Hoc anno Raimundum Lullum in Africa apud Bugiam promulgatæ fidei Chriſtianæ, & confutatæ Mahumetanæ impietatis odio publici magiſtratus iuſſu poſt atroces iniurias & carceris ſqualorem, cum in conſtantia defendendæ veræ religionis perſtaret, obiectum furenti plebi ac gladijs ſaxiſque appetitum ex vulnerum dolore occubuiſſe tradunt a: dumque eius corpus ex ſepulchro marmoreo Franciſcani templi, adhibitis teſtibus grauiſſimis, anno MDCXI. erutum eſt, quatuor ingentia vulnera in capite accepta conſpecta b ſunt. Porro vt de eius vita (nam & nonnulli c ante hæc tempora, alij poſtea obijſſe ſcribunt) ita de eius doctrina variæ ſunt diſcrepanteſque ſententiæ d: id tamen aduertendum eſt, plures libros peſtiferos, veluti de inuocatione dæmonum, de ſecretis naturæ, de alchymia & metallorum metamorphoſi a Raimundo Lullo iuniore rabbino, eodemque ſub religioſa veſte fidei apoſtata compoſitos alteri ſeniori Lullo aſcriptos eſſe; vnde iſtius errorum infamia prioris exiſtimatio inquinata. Cum vero in alijs Raimundi Lulli libris plura reperiantur, quæ a fide orthodoxa primo aſpectu abhorreant, niſi in meliorem ſenſum trahantur, quod operoſa mole tentant editæ plures apologiæ, id dici poteſt illum quamuis errauerit, non tamen hæreticum fuiſſe, cum pertinaciam errori non coniunxerit: quamquam Lulliſtæ ingentia ſub obſoletis verbis arcana latere contendunt, quos ſugillat Mariana e quod videre ſe fingant aut ſomnient quod non vident, & digito conentur oſtendere quod nuſquam eſt. Vt vero Gregorij XI. iuſſu de Raimundi Lulli erroribus f, an ij ſenioris an iunioris extiterint, habita ſit iudiciaria actio cenſore fidei Aymerico, dicetur ſuo loco.

a Vvad. in annal. hoc ann. n. 5. etc. ex ant M.S. arch Baliar.
b Id. n. 13
Plures libri impij ipſi falſo aſcripti.
c Marian. l. 15. c. 5. an. 1311.
d Prat de har. l. 16. c. 2.
Variæ de eius doctrina ſententiæ.
e Marian. l. 15. c. 5.
f Recenſentur centū errores. in direct. inquiſ. Aymer. c. p. 2. q. 9.

IESV CHRISTI
Annus 1316.

IOANNIS PP. XXII. annus 1. | VAC. IMP. OCCID. 3. ANDRONICI IMP. ORIEN. 33.

Cardinalium Pontificē creare detrectantium pertinacia

1 Diſciſſi in contrarias factiones Cardinales, quos nondum orbatæ ſponſo eccleſiæ luctus, non diſſidentium regnorum calamitates, non rei Chriſtianæ periclitantis diſcrimina mouerant, Philippi Pictauiæ comitis, a Ludouico fratre Franciæ & Nauarræ Rege in eam rem miſſi, induſtria Lugdunum varijs artibus exciti pro creando Romano Pontifice, in ſacrum conclaue anno milleſimo trecenteſimo decimoſexto indictione quartadecima compulſi ſunt. Quos quidem pie deluſit Philippus comes, vt eccleſiæ conſuleret, ac fidem religioſe fregit, vt refert Bernardus hiſce verbis g: *Steterunt ſic diuiſi loco & propoſito annis amplius quam duobus*, de Cardinalibus e Carpentoracenſibus comitijs digreſſis loquitur, *fueruntque tractatus plures habiti per perſonas medias inter eos: quorum finis tandem fuit mediante domino Philippo comite Pictauij, poſtmodum vero Rege Franciæ & Nauarræ. Qui congregati ſunt in Lugduno pactis prauijs, quod non includerentur, & quod poſſent de Lugduno recedere quando vellent: quæ tamen fuerunt eis minime obſeruata, quatenus pro maiori bono rei publicæ, quæ præfertur priuatæ, compellerentur eccleſiæ prouidere.*

g Ber. chr. Rom. Pont. et ex eo Boſque. et M.S. Vat. ſignat. n. 3765. in Io. 22. Ptol. Luc. hiſt eccl. M.S. l. 24. c. 42. et alij.
Lugdunū Regis Frācorū fratris opera conueniunt.

Per-

a Io. Vill. l. 9. c. 79. b Ant. 3 p. tit. 21. c. 4. ante §. 1.
Vaſconū Cardinalium ambitio diſſidij cauſa.

2 Pertinaciſſimarum diſſenſionum fontem & cauſam aperit ex Ioanne Villano [a] S. Antoninus [b]: *Multi*, inquit, *ex eis erant Guaſcones, & ij quærebant Guaſconem habere Pontificem: qui vero erant ex Francia*, Prouincia, *& Italia Cardinales, illis non acquiſcebant, alium quærentes, ſiue qui eis videretur eccleſiæ Dei vtilior, ſiue qui eis foret fauorabilior*. Abrupit demum diuina manus funeſtos priuatæ vtilitatis & commodi nexus, ac poſt conſumptos altercationibus quadraginta dies, cum niſi dato eccleſiæ Pontifice inde diſceſſuros incuſſus ipſis religioſus metus fuiſſet, ſuffragia in Iacobum epiſcopum Portuenſem contulere. De quo hæc Bernardus [c]: *Quadrageſimo die ab incluſione ipſorum, quæ facta fuit in vigilia Apoſtolorum Petri & Pauli, ipſis tum, quod tunc deberent includi, penitus neſcientibus pariter & inuitis, tandem tractatu prahabita in præfatum dominum Ioannem omnes pariter conſenſerunt. Erat autem Cardinalis epiſcopus Portuenſis*, [l] *& Iacobus vocabatur: ſed Ioannes exinde vocatum eſt nomen eius*. Nec ab his diſcrepat M.S. Vaticanum, in quo hæc habentur [d]: *In dominum Ioannem conſenſerunt, ipſum eligentes anno Domini* MCCCXVI. *menſe augusti die* VII. Celebratam eam electionem Lugduni VII. id. auguſti a viginti tribus Cardinalibus conſentit Ptolemæus Lucenſis [e], Ioannemque hoc exornat elogio: *In hunc Pontificem conſenſerunt, virum ardentis ingenij, & in iure eccleſiaſtico ac diuino valde peritum*. Ex Victorianis etiam annalibus, hoc tempore conſcriptis, magni ingenij, honeſtæque vitæ laude commendatur. [f]

c Ber. abb. Rom. Pont. Ptol. Luc. in hiſt. eccl. M.S. l. 24. c. 42.
Iacobus epiſc. Portuen. ad Pontificatum euehitur.
Ioannis nomen accipit.
d M.S. Vat. bibl. ſign. n. 3765.
e Ptol. Luc. hiſt. eccl. M.S. l. 24. c. 42.
f Maſſ. in Io. XXII.

Ex paupere & obſcurū genus.

3 Aſſurrexiſſe in eam auguſtiſſimam omnium dignitatem ex abiecta & inopi conditione, emenſis pluribus honorum gradibus, auctores conſentiunt [g]. Catureenſem quidem patria, patre Arnoldo ſutore veteramentorum; viciſſe vero ingenio fortunam, ita refert S. Antoninus: *Hic fuit natione Gallicus, generis ſui infimæ conditionis, filius ſcilicet reſartoris ſotulariorum, pauper temporali ſubſtantia, ſed diues ingenio & ſcientia; paruus corpore, ſed magnus animo, qui nutritus eſt ſub archiepiſcopo Arelatenſi magiſtro ſuo: quo ſublato Rex*, Robertum Siciliæ Regem intelligit, *fecit eum loco eius cancellarium* [h] *ſuum, et poſtmodū factus eſt epiſcopus Auenionenſis, & inde propter ſcientiam ſuam & prudentiam factus eſt Cardinalis.* His addit Bernardus [i], creatum primum Foroiulienſem epiſcopum in Aquenſi prouincia, atque ab ea ſede traductum ad Auenionenſem, & adhibitum in Bonifacij cauſa ad excipienda teſtium dicta vidimus; deinde a Clemente Quinto anno MCCCXII. ſabbato quatuor temporum recurrente aduentu dominico inter Cardinales Auenione relatum.

g Ber. vbi ſup. Io. Vill. l. 9. c. 79. Ant. vbi ſup. Maſſ. in Io. 22. et alij.
Dotes animi.
Emenſi honorum gradus.
h Io. t. 8 p. 2. ep. ſe. v pag. 27.
i Ber. vbi ſup. et M.S. bibl. Vat. ſignat. n. 3765. Ptol. Luc. Maſſ. in Io. 22. et alij
Eligendi ex gemina factione poteſtate data ſe ipſum elegiſſe ferūt nonnulli.
l Io. Vill. Anton. et Maſſ. vbi ſup.
Fabuloſā rem eſſe oſtenditur.
m Ext. apud Nic. Min. M.S. bibl. Vat. ſignat. n. 4008.

Sugillant eum nonnulli [l] dolo ad Petri ſedem irrepſiſſe, adeo vt cum ipſi a Cardinalibus deſignandi Pontificis optio iuſque data eſſent, ſemetipſum conſilio Neapolionis Vrſini Pontificem renuntiarit. Verum vt Neapolionem Ioanni ad pontificatum illi deferendum ſtuduiſſe, plurimaque apud ipſum gratia valuiſſe non negamus, vti ex dicendis patebit; ita rem hanc ab inuidis iactatam non leue argumentum eſt, cum Ludouicus Bauarus, alijque Ioannis hoſtes infenſiſſimi, in illis aduerſus ipſum inuectiuis [m] acerbiſſimis, quas præ manibus habuimus, nunquam ea obiecerint, quæ ſane nunquam, ſi nixa fuiſſent veritate, vt illum ambitionis nimiæ notarent, præteriſſent. Neque etiam ſi ita res ſucceſſiſſet, Ioannes libera & conſtanti voce denuntiaſſet toti orbi, ſe a pontificatu oblato omnium ſuffragijs conſentientibus abhorruiſſe, atque admodum ancipitem hæſiſſe, an humeros oneri ſubduceret, vt encyclicæ literæ docent a nobis inferius afferendæ [a]. Commentum pariter inane videtur, ipſum Neapolioni Cardinali Vrſino, cuius opera pontificatum adeptum aiunt, ſacramento ante ſe adſtrinxiſſe, nunquam mula vel equo vectum iri, ni Romam ſe conferret; promiſſa vero cauillo eluſiſſe, nec in poſterum iter, niſi pedibus aut flumine confeciſſe.

a Hoc an. n. 8.

Dū pontificiæ infulæ conferendę apparatus ornabatur, Philippi Nauarrę moderatoris oratores a Ioanne expetiere, vt celebritatem ad dies quindecim extraheret, quo illius pompam ſpectare poſſet: qua prorogatione impetrata, iterum alia dierum octo expetita: ſed cum tertia eiuſdem principis nomine poſtularetur, negata eſt iuſtiſſimas ob cauſas, quas pontificio iuſſu Arnaldus Cardinalis Philippo expoſuit [b].

b To. 8. ep. ſecr. 29.

Excellenti & magnifico viro amico chariſſimo domino Philippo, claræ memoriæ domini Regis Franciæ filio, regna Franciæ & Nauarræ regenti, Arnaldus miſeratione diuina S. Mariæ in porticu diaconus Cardinalis ſalutem, & felices ad vota ſucceſſus.

De conſcientia ſanctiſſimi in Chriſto patris domini noſtri ſummi Pontificis, & eius expreſſo mandaro in notitiam excellentiæ veſtræ deducimus, quod nuper die lunæ, tertio videlicet poſt eius aſſumptionem ad apoſtolatus officium, ſpectabilis vir dominus comes Foreſij & magiſter Radulphus de Perellis clericus veſter, ipſius domini noſtri præſentiam adeuntes, pro parte veſtra ſupplicarunt eidem inſtantius, quod in aliquo loco regni Franciæ celebrare vellet coronationis ſuæ ſolemnia, diemque ipſi coronationi præfigere, in qua poſſetis iuxta conceptum inde per vos deſiderium intereſſe; arbitrantes ad id dies quindecim, ex tunc computandos, ad aduentum veſtrum poſſe ſufficere, illoſque concedi petentes, cum infra illos ſe credere dicerent, vos poſſe venire pro certo; & de ſupplicatione huiuſmodi veſtro nomine facienda, cuicunque in Pontificem Romanum aſſumpto, ac a vobis idem clericus aſſerebat ſpeciale ſuſcepiſſe mandatum. Præfatus autem dominus noſter vobis in his & alijs proculdubio cupiens complacere, ac aſſiſtentiam veſtram eidem coronationi gerens placidam atque gratam, licet breuiorem diem ipſi coronationi antea præfixiſſet, eam tamen ad illorum inſtantiam vſque ad dictos dies quindecim petitos, vt præmittitur, prorogauit. Et deinde veniente viro magnifico domino .. delphino Viennæ, & pro vlteriori prorogatione ſolemniter inſtante, dominus ipſe noſter ad complacendum vobis vberius, & vt, ſi fieri poſſet, veſtram poſſet habere præſentiam, per alios octo dies coronationem prorogauit eandem.

Philippi principis in Ioanné ſtudium.
Retardata in eius gratiā celebritas imponendæ nouo Pontifici tiaræ.

5 Nouiſſime vero venerabili viro domino P. de Capis Rhemenſi canonico, clerico veſtro, adhuc inſtante pro prorogatione maiori, idem dominus noſter de fratrum ſuorum conſilio, & habita deliberatione ſuper hoc cum eiſdem, reſpondit illi, quod quantumcumque veſtris complacere vellet affectibus, quantumcumque etiam veſtra cuperet lætificari præſentia, abſque tamen ſcandalo plurium, præſertim dominorum Cardinalium, qui apud Auinionem, vbi erat ex indictione publica in proximis kalendis octobris audien-

Nouas nectens moras repulſā accipit.

Google

dientia Romanæ curiæ reſumenda, rerum ſuarum præmiſerant partem non modicam, ſine quibus amplius nequibant commode remanere Lugduni, & multorum etiam prælatorum, magnatum quoque & nobilium in curia ipſa exiſtentium, & auide coronationem expectantium antedictam; & inſuper abſque mtius reipublicæ graui diſpendio coronationem ipſam non poterat vlterius protogare, quoniam ante illam ardua, quæ incumbunt negotia expediri, nuncij qui ad partes varias ſunt mittendi, interim deſtinari non poterant, cum nec ante vti bulla conſueuerit Romani Pontifices, & iam inſtabat tempus audientiæ, vt præfertur, apud Auinionem indictæ, quod abſque damno intolerabili mutari, vel differri non poſſet. Veſtrum etiam poterat in ipſius coronationis expeditione feſtina intereſſe verſari, quia ſi pro Flandriæ, vel alijs veſtris & regni negocijs dominum ipſum noſtrum interim ſcribere oporteret, id non poſſet ante coronationem huiuſmodi facere, cum nec ante ex more bulla, vt prædicitur, poſſit vti.

Expreſſa eius cauſa.

Propter quod, cum ipſe ſciat, vos virum eſſe virtutis, bonitatis expertæ, conſcientiæque ſinceræ, vt nullatenus veliris cum tanto diſpendio tantoque ſcandalo aliquid in hoc agi, ſupponit idem dominus noſter indubie, quod prudentiæ veſtræ manſuetudo moleſte non feret, ſi requiſitionem dicti canonici ad exauditionem admitti, præmiſſa conſideratione attenta, non ſinit. Ipſe quoque, laudabilem veſtrum veniendi contemplans affectum, vos nedum a veniendo habet, vt & condecet, excuſatum; quinetiam petinde reputar, & gratiarum proſequitur actione, ac ſi perſonaliter intereſſetis coronationi prædictæ. Hęc ſcribimus vobis, quia dominus noſter ante ſuæ coronationis ſolemnia non poſſet iuxta morem eccleſiæ Romanæ laudabilem vobis, vel alij cuiquam aliquid ſcribere, cum nec antea bulla integra poſſit vti. *Datum Lugduni IV. kal. ſeptembris*. Eadem etiam de cauſa, cum Robertus Siciliæ Rex duo millia vnciarum auri, extracta reliqui cenſus ſolutione, Ioanni ſubmiſiſſet, Nicolaus Oſtienſis & Velletrenſis epiſcopus, Nicolaus tit. S. Euſebij presbyter, & Neapoleo S. Adriani diaconus Cardinales ad Robertum de accepta vectigalis parte tranſmiſere ſyngrapham a, his verbis conſignatam. *Dat. Lugduni XVII. kal. ſeptembris ſuſcepti a domino Ioanne apoſtolatus anno 1.*

a Ext. in arce S. Angeli et inter coll. Plat. to. 1. pag. 412.

Redimitum ipſum ſolemni ritu pontificalibus infulis Lugduni, refert Bernardus b ſubiectis verbis: *Fuit coronatus more Pontificum Romanorum cum honore ſolemni nonis ſeptembris, dominica prima menſis, Lugduni in eccleſia cathedrali.*

Ioannes Lugduni apoſtolicis infulis decoratus

b Ber. vbi ſup. & M. S. bib. Vat. ſignat. n. 3765. in ſo. XXII.

6 De ſuſcepto pontificatu certiores tum fecit totius orbis Chriſtiani præſules encyclicis literis c, quæ in pontificio regeſto Rhemenſi archiepiſcopo ac ſuffraganeis inſcriptæ ſunt: eoque exemplo ad patriarchas, archiepiſcopos, epiſcopos, quorum prolixior catalogus deſcribitur d, exaratæ; quibus ipſos ad inſtruendos & paſcendos probe populos, ac partienda apoſtolatus onera adhortatur: tum etiam immutata extremarum calce tranſmiſſæ ad Ludouicum Bauarum ac Fridericum Auſtriacum electos tumultu & diſcordia Romanorum Reges, Ioannem Boemiæ, Carolum Vngariæ, Ericum Daniæ, Birgerum Sueciæ, Eduardum Angliæ, Philippum Franciæ & Nauarræ adminiſtratorem, Alfonſum Caſtellæ, Dionyſium Luſitaniæ, Iacobum Aragoniæ,

c An. 1. p. 2. ep. cur. 1. et poſt eand. ep. d Reg. an. 1 p. 1. poſt ep. cur. 1.

Sanctium Balearium, Henricum Cypri, Oſinium Armeniæ, Fridericum Trinacriæ, ac Robertum Siciliæ Reges, quibus totius electionis ſuæ ſeriem expoſuit; incitauitque, vt ad rem Chriſtianam tuendam, ac decretam in concilio Viennenſi expeditionem conficiendam cum apoſtolico eius zelo conſentirent. Eas nos ſubijciemus, quas ab Robertum Regem, cui antea ſtudio coniunctiſsimus fuerat, dedit a; in quibus id adijcit, partum pontificium munus nil priſtinæ detractutum beneuolentiæ, ſed ipſam amplificaturum: quæ promiſſa ipſum coluiſſe auctor teſtantur b.

a Ann. 1. p. 1. ep. cur 1.

b Io. Vill. l. 9. c. 79. Ant. tit. 21 c. 4 ante §. 1.

Ioannes epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei chariſſimo in Chriſto filio Roberto Regi Siciliæ illuſtri ſalutem, & apoſtolicam benedictionem.

7 Mira & inſcrutabilis prouidentia Dei ſummi, firmam retinens in ſua diſpoſitione cenſuram circa ſacroſanctam eccleſiam catholicam, quam ſibi charitatis ineffabilis dulcedine copulauit, ita ſuæ benignitatis affectum & protectionis auxilium gratioſe continuat, quod vbi ex inſurgentis fremitu tempeſtatis ſubmergi creditur, paratur eidem ex commotione tranquillitas, & in auram miteſcentibus procelloſi turbinis fluctibus, ab inſtantibus periculis prorſus ſeruatur immunis. Hoc quippe multifarie multiſque modis ipſa magiſtra rerum experiētia olim edocuit, & nouiſſime diebus iſtis id ipſum euidenter oſtendit, dum ipſe pius Pater & miſericors Dominus eccleſiam ipſam, inter longæ ac periculoſæ nimis viduitatis anguſtias fluctuantem, de ſuo habitaculo præparato oculo benigno reſpexit. Dudum ſiquidem, ſicut tuam credimus notitiam non latere, ſanctæ recordationis Clemente Papa V. prædeceſſore noſtro de præſentis vitæ mœroribus ad cæleſtem patriam euocato, nos & fratres noſtri eiuſdem eccleſiæ Cardinales, de quorum numero tunc eramus, cupientes eidem eccleſiæ de paſtore celeriter prouidere iuxta conſtitutionem apoſtolicam ſuper hoc editam, nos incluſimus in conclaui, quod in ciuitate Carpentoratenſi, vbi tunc Romana curia reſidebat, ad hoc extiterat præparatum. Demum vero electionis prædictæ negotio imperfecto, ex certis cauſis legitimis conclaue prædictum egredi neceſſitate compulſi, nos ad diuerſa loca tranſtulimus, prout vnicuique noſtrum expediens viſum fuit.

Scribit Pontif. de ſua electione ad Rob. Sic. Regem.

De comitijs Carpētoracenſibus diſſipatis.

8 Cumque poſtmodum diffuſi temporis ſpatio, ſicut Domino placuit, interiecto ad ciuitatem Lugdunenſem pro eiuſdem electionis negotio concorditer veniſſemus, vias noſtras illo dirigente, qui nouit; & tandem die ſeptima præteriti menſis auguſti in loco fratrum ordinis Prædicatorum Lugdunen. in quo reſidebamus, inſimul pro præfato electionis negotio fuiſſemus in loco ſolito congregati; benignus ſapientiæ ſpiritus, neſciens tarda molimina, tam prolixæ ipſius eccleſiæ viduitati pie compatiens, cum eam nollet vlterius viduitatis incommodis ſubiacere, fratrum ipſorum corda ſic adduxit ad ſpiritus vnitatem, quod miro Dei, & nobis nimirum ſtupendo conſilio ad imbecillitatem noſtram oculos dirigentes; nos tunc Portuenſem epiſcopum ad ſuſcipiendum onus, nobis ex humano defectu importabile, curam videlicet vniuerſalis gregis dominici, concorditer, nemine diſcrepante, in ſummum Pontificem elegerunt.

Lugdunenſi conclaui.

Vt communibus Cardinalium ſuffragijs creatus ſit Pont.

9 Nos autem difficultatem officij paſtoralis, continui laboris anguſtias, & praexcellentiam di-

dignitatis apoſtolicæ infra noſtra præcordia recenſentes, noſtrarumque metientes virium paruitatem, timore ac tremore concuſſi, vehementer hęſitauimus, nec indigne. Quid enim tam rimendum, tamque pauendum, quam fragili labor, indigno ſublimitas, & dignitas non merenti? Verum ne poſt eiuſdem vacationis tam diffuſa & diſpendioſa tempora, obſtinata contradictionis teluctatio profuſioris, diſpendij occaſionem induceret; nos, quamquam de noſtra, quam noſter nobis animus atteſtatur, inſufficientia deſperantes, humiles noſtros ad montem illum conuertimus oculos, vnde nobis ſpe multa promittitur auxilium opportunum. Sicque de ſuperabundantia illius omniporentiæ concepta fidncia, cui eum voluerit ſubeſt poſſe; nec non de ipſorum ſtatrum noſtrorum eminenti ſcientia, induſtria circumſpecta, & experientia multa in agendis comprobata confiſi, quorum ſano conſilio dirigi ſperamus in dubijs, & fulciri ſuffragijs in aduerſis; in humilitatis ſpiritu conſenſum præbuimus electioni prædictæ, tantique oneris ſarcinæ imbecilles expoſuimus humeros, debiles miſimus manus ad fortia, & colla noſtra humiliter iugo ſubmiſimus apoſtolicæ ſeruitutis; ſuppliciter implorantes, vt ipſe, qui per huiuſmodi vacationem in maris mundi huius altitudinem nos deduxit, non patiatur nos ab ipſius tempeſtate demergi: ſed illam nobis ſuæ potentiæ dexteram porrigat, quæ Apoſtolorum principem ambulantem & hæſitantem in fluctibus, ne mergeretur erexit, & coapoſtolum eius Paulum nocte ac die in profundo maris poſitum liberauit; viamque nobis & tibi, cunctiſque catholicis principibus, ac cæteris Chriſtianis, illis præſertim, qui ad hoc viuificæ crucis ſignaculum aſſumpſerunt, ſalubrem & paratam aperiat, noſtris & illorum cordibus pium infundat affectum, & infuſum augeat & conſeruet; vireſque opportunas ſua dignatione tribuat ad parandum feſtinum & efficax terræ ſanctæ ſubſidium, & ad recuperandum hereditatis dominicæ præclaræ funiculum de Infidelium manibus, ad quod vtique deſiderium habemus intenſum.

Dignitaté reſpuere voluerit.

Diuina ope fretus ceruices oneri ſubiecerit.

De ſuo recuperandæ Syriæ deſiderio.

Et quia quod in hac parte noſtris aſſequi meritis non valemus, multiplicatis interceſſoribus nobis confidimus elargiri, tua & aliorum fidelium ſuffragia humiliter imploramus: & illos ſpecialiter, qui ſecularis poteſtatis ſolicitudinem in populo Domini ſuſceperunt, vt in illo, prout ad eos pertinet, nobiſcum fideliter & efficaciter collaborent, decreuimus exhortandos; & te præcipue, ad cuius perſonam & domum, vt noſti, geſſimus ab olim, dum nos minor ſtatus haberet, ſolidæ dilectionis affectum, quem vtique non imminuit, ſed auxit potius deſuper impoſitum apoſtolatus officium, & extulit in paternum. *Dat. Lugduni non. ſeptembris pontificatus noſtri anno* 1.

Roberto Regi ſtudium apoſtolicum pollicetur

10 Acceptis igitur eccleſiæ gubernaculis Ioannes, atque excitatis fidelibus ad diuinam illi ſuis apud Numen precibus conciliandam gratiam, atque antiſtitibus & Regibus ad coniungendam cum ipſo pro re Chriſtiana augenda operam ſolicitatis; primas apoſtolicas curas componendo Romano imperio, quod duorum Cæſarum exitiali ambitione fluctuabat, addixit: primumque paternis monitis Ludouicum Bauariæ ducem [a] mulcere, atq; ad pacem ineundam cum Friderico Auſtriæ duce, controuerſiamque non ferro, ſed æquitate iudiciorum dirimendam adducere, his verbis eſt conarus.

Ludouic' & Frider. in imperio æmuli ad pacem ſolicitati.

[a] To. 1. ep. ſecr. 4.

Ioannes, &c. Ludouico duci Bauariæ in Regem Romanorum electo.

Quanta de concordia inter te & chariſſimum in Chriſto filium noſtrum Fridericum ducem Auſtriæ, in Regem Rom. electum, ſi votis noſtris annueret Dominus, reformanda vtilitas proueniret, ipſa diſpendiorum, quæ iam ex pernicioſa inter te & ipſum diſcordia his temporibus emerſerunt, conſideratio manifeſtat. Sopiret quidem pacis lenitas mala, quæ guerrarum calamitas introduxit, & multiplicata commoda ex illius reformatione ſuccreſcerent, præciſis incommodis, quæ diſſenſionis iniquitas germinauit. Propterea quæſumus, dilectiſſime fili, vt perſuaſiones paternas deuota mente ſuſcipiens, ad pacis & concordiæ fœdera cum eodem electo, Deo propitio, reformanda cuiuſuis occaſione rancoris excluſa, mentem tuam habilites & coaptes; vt noſtra ſincera præcordia, quæ tuam & eiuſdem electi, multorumque fidelium populorum ſentit in præfata diſſenſione iactutam, reformatio prædictæ concordiæ grata lætificet: ipſeque miſericordiarum dominus, vota tua ſuis beneplacitis conformari proſpiciens, præter retributionis æternæ mercedem, quam inde mereberis, adaugeat in benedictionibus dulcedinis dies tuos, &c. *Datum Lugdun. non. ſeptembris pontificatus noſtri anno* 1. Vrſit etiam alijs literis [a] ipſum ac Fridericum Auſtriæ ducem æmulos, vt pacem inter ſe conciliarent: cæleſte enim eo facto imperium prometituros. Nil pontificiæ exhortationes valuere, belloque ciuili Germania miſere attrita eſt, cuius clades accurate deſcribunt Germanici ſcriptores. [b]

Scriptæ eo argum. ad Lud. Ir.

[a] To. 1. ep. ſecr. 2.

Repudiata pontificia monita.

[b] Alb. Arg in chron. Stero Althaenſ. et aliſ.

11 Turbidæ etiam in Gallijs admodum res extitere Ludouici X. Galliæ & Nauarræ Regis obitu, de quo hæc Bernardus [c]: *Anno Domini* MCCCXVI. *ſabbato infra octauas pentecoſtes, nonis iunij, obijt Rex Franciæ Ludouicus regni ſui anno ſecundo: fuitque corpus eius cum honore regio in monaſterio S. Dionyſij tumulatum; vnicam filiam ſuam relinquens ex prima vxore, ſecunda vero vxore domina Clementia remanente grauida & pragnante.* Necatum veneficio fuiſſe Regem, ſubmurmuratum eſt: nam & ſuperiori anno deprehenſa tradunt cerea ſimulachra Ludouici Hutini & Caroli Valeſij, quæ leuiter igni admota ſenſim opera dæmonum tabem Regi ac patruo erant illatura; earumque auctores Pauiortum magum & Clandam veneficam ſupplicio extremo periiſſe. Nec ſane vana res eſt, diras huiuſmodi artes in principum perniciem tentatas; cum ijſdem Pontificem ipſum ac nonnullos Cardinales appetitos, inferius viſuri ſimus, repertoſq; tunc in Gallijs variorum ordinum viros magica peſte contaminatos. Neque calumniatores defuere, qui alienæ famæ ſtruxerint inſidias: nam & Guerardum e Barto clericum accuſaſſe vnũ ex Cardinalibus apud Ludouicũ Regem, dũ viuebat, ac ſanctius illius cõſilium, Regi ac Philippo fratri Pictauiæ comiti, tum duobus Cardinalibus veneno magiciſque artibus, *per fabricationem & rabuzationem imaginum, cum incantationibus & inuocationibus dæmonum conditarum*, vt aiebat, mortem inferre pertentaſſe docent Ioannis literæ [d] Pariſienſi epiſcopo miſſæ, quibus a Guerardo tento in carcere publicam confeſſionem exprimi, atque ad ſe tranſmitti iubet. Temere autem iactatam calumniam iudiciorum exitus indicauit.

Ludouici X. Regis Franc. mors.

[c] Ber chr. Rom. Pon. & chron. Reg. Fran & M. S. bibl. Vat ſignat. n 3765 in Clem. V.

[d] To. 1. ep. ſecr. 57.

Con-

Digitized by Google

Indulgentiæ pro Regis Ludou. anima precaturis propoſitæ. a An. 1. p. 2. poſt ep. com. 1564

12 Contulit poſtea Pontifex nonnulla indulgentiarum præmia ijs, qui pro defuncti Regis anima & prole, quam reliquerat, vt feliciter in lucem prodiret, preces apud Deum funderent, ſcriptis ea de re ad Clementiam Reginam literis a v. id. ſeptembris: *Omnibus*, inquit, *vere pœnitentibus & confeſſis, qui deuotis orationibus pro te ac prole tua; nec non pro animabus claræ memoriæ Ludouici Regis Francorum viri tui, & parentum tuorum diuinam miſericordiam implorabunt, quoties apud Deum huiuſmodi orationes effuderint, viginti dierum indulgentiam miſericorditer impertimur.* Quam etiam criminum condonationem pro Ludouici Regis anima Deum exorantibus alio diplomate ad Philippum illius fratrem dato confirmauit b. Meritus erat egregie de vniuerſa eccleſia Ludouicus c, qui purpuratos patres ad dandum viduato orbi paſtorem Philippi fratris opera compuliſſet; tum ingentes ſpes rei Chriſtianæ prouehendæ, atque expectationem inſtaurandæ rei Syriacæ iniecerat: vouiſſe enim ipſū in concilio Viennenſi œcumenico coram patribus religioſam in Saracenos Aſiaticos militiam, Clementis d Pontificis literæ docent, illiuſque vitæ auctores e teſtantur, ſuprema mandata de eo conficiendo bello ſacro a Philippo patre morienτe accepiſſe. Sed pia eius conſilia mors oppreſſit.

b An. 1. p. 2. poſt ep. com. 893. c Bern. vbi ſup. Illius elogium. d Clem. l. 8 poſt ep. cur 225. e Paul. Aemil. in Lud. Hut. & alij.

Philippus Pictauiæ comes regni adminiſtrationem ſuſcipit. f Ber. chr. Reg. Fran. & chron. Rom. Pon. & M. S. bibl Vat. ſignat. n. 3765. in Clem. V.

13 Suſcepit vero regni adminiſtrationem ac procurationem regij vteri Philippus Pictauiæ comes ipſius frater ſecundus natu, Longus ob proceritatem corporis dictus, de quo Bernardus hæc ſcribit f: *Gubernacula vtriuſque regni Franciæ & Nauarræ ſuſcepit Philippus germanus eius, comes Pictauienſis, ſub nomine regentis tenenda, ſi puer maſculus naſceretur vſque ad intelligibilem ætatem annorum* XIIII. *perueniſſet. Si vero filia naſceretur, idem Philippus Rex Francorum fieret, & duæ filiæ Ludouici*, edenda nimirum in lucem e Clementia, atque alia e Blanca priore ſuſcepta, *haberent & ſibi diuiderent regnum Nauarræ & Campaniæ comitatum. Et hæc dicuntur fuiſſe pacta primo inita & firmata; quamuis poſtmodum aliter fuerit ordinatum*. Philippum non Franciæ modo, ſed Nauarræ etiam regna corripuiſſe poſt nepotis mortem videbimus. Addit auctor, vt Clementia Regina partum ſit enixa: *Poſt hæc vero* XIIII. *die ſequentis menſis nouembris dominica die, ſub nocte media præcedenti, memorata domina Clementia Regina peperit filium ſuum primogenitum Pariſiis. & Ioannes vocatum eſt nomen eius, & multi in natiuitate eius gauiſi ſunt.* Audito quidem illius ortu Pontifex, ex innata in Gallos propenſione, vt diuinam gratiam & humanam felicitatem Gallorum apud Deum precibus nouo Regi conciliaret, exarato VII. kal. decembr. diplomate viginti dierum ſacram indulgentiam daturis pro illius incolumitate cælo preces impertijt g. Viſum eſt diuinó Numini potius vt Rex infans caducam æterna vita ac felicitate commutaret: qui cum breuis æui extiterit, Francorum Regibus a pleriſque non annumeratur; ſeptem enim tantum diebus vixiſſe refert Bernardus h: *Gaudium*, inquit, *cito pertranijt, nam ſeptimo die a natiuitate infans obijt, & abijt regnum ſibi accipere ſempiternum.*

Ioannis Regis Fr. natiuitas. g Ann. 1. p. 1. ep. cur 14. & to. 1 ep. ſec. 33. 34. Mors. h Ber. vbi ſup. & M. S. bib Vat. ſignat. n. 3765. in Clem. V. ſub fin.

Ad caſū lugubrem cōſtanter ferendum hortatur Reginam Pont.

14 Grauiſſimo ex filij Regis immatura morte dolore affecta eſt Regina Clementia, cum excurrente paucorum menſium ſpatio cumulata viri ac filij Regum funera recenſeret: quam Pontifex, triſti accepto caſu, apoſtolicis literis eſt hortatus a, ne vinci ſe dolore pateretur, ſed animum ad conſtantiam confirmaret, ac diuinæ prouidentiæ ſubijceret.

a To. 1. ep ſecr. 35.

Chariſſimæ in Chriſto filiæ Clementiæ Reginæ Franciæ illuſtri.

Si finem vniuerſe carnis attendis, ſi ad mortalitatis legem humano indictam generi debitæ conſiderationis retorques intuitum, conceptos nec immerito de vnigeniti tranſitu doloris aculeos temperabis; & humanitatis conditione penſata, quæ moleſte geris, humane portabis. Creaturis etenim creator omnium Deus vitam cum exceptione mortis exhibuit, eamque per interitum ſoluentem omnia, ac ſpiritum principum auferentem terminari finaliter ordinauit: & ſic commune factum eſt omnibus fatum huiuſmodi, vt neminem ab illo eminentia dignitatis excipiat, nullum contra ipſum potentia, nullum diuitiæ muniant, nec ad mitiorem illius ſententiam ætatis miſeratio prouocet, aut ſexus inuitet. Moritur ſiquidem iuuenis, occidit ſenex, puer dum incipit florere, marceſcit. Quæ igitur querela, ſi eos ille, vt & ſibi pro ſuæ voluntatis arbitrio ſubtrahat, quos cum libuit pro ſola ſuæ clementiæ libertate conceſſit? Quæ cauſa dolendi, ſi homini de muliere nato, breui victuro tempore, multaſque miſerias ſubituro, plenius tribuitur requies, anguſtiarum finis imponitur & laborum?

Humanæ vitæ fragilitatem exponit.

Profecto, filia chariſſima, ſi hæc & his ſimilia, illudque præſertim, quod nulla tibi adeſſe poterat certitudo, an ipſius pueri vita longæua futura eſſet vtilis, meditationis attentæ cenſura recenſeas; ſic præparabis in ſpiritu fortitudinis mentem tuam, quod humanis non indulgebis affectibus: ſed in hoc præſertim remedium temperatæ conſolationis aſſumens, quod puer ipſe ſacri baptiſmatis vnda perfuſus in cœlum abijt, ne dicamus obijt; & in abyſſum ſupernæ claritatis aſſumptus, nedum præſentis ærumnas ſeculi, quin etiam dolores æternos euaſit. Planctus eius, quem natus in mundum emiſit, eſt conuerſus in gaudium; vtinam & tuus in ſpiritualem lætitiam conuertatur, vt ſicut bona de manu Domini ſuſcepiſti, mala cum ſpiritualis exultationis iubilo ſuſtineas patienter. Vtinam planctum, quem ſubtracto impendis filio, in arma pœnitentiæ deuote commutes, vt filium ipſum, qui te turbato fatalitatis ordine, ſicut Domino placuit, proceſſit ad mortem, tu poſt decurſa feliciter præſentis vitæ curricula ſequaris ad vitam, &c. *Dat. Auin. die* XXVIII. *nouembris.*

Partam a puero cæleſtem felicitatem.

Lacrymas in arma pœnitentiæ vertēdas.

Contraxit ſiue e partus, ſiue e recentium funerum dolore morbum Regina Clementia, quam Pontifex in rebus aduerſis erigere conatus eſt, monuitque b non incuſanda, ſed adoranda diuina eſſe conſilia: *Ad ſalutem, non ad exitium te reputans a Domino verberatam, ſcias quaſi ſugere mel de petra, immenſam colligens ex infirmitatis acerbitate dulcedinem, contra Deum nec murmure nec querimonia reſonante.* Auxit eos dolores rei familiaris iactura, cum bonis dotalibus a Leuiris exueretur: quare Pontifex, ad quem viduarum & pupillorum, regij maxime generis, cura ſpectat, Clementiæ cauſam ſuſcepit c; ipſamque a coitionibus armorum cum hoſtibus Philippi abducere ſtuduit.

b Ib. ep. ſecr. 32. Mel e petra ſugitur cum in aduerſis diuinæ nos accōmodamus voluntati. c Ib. ep. ſecr. 37. 38 39. 40 41. d Ibid. e Paul. Aemil. Gaguin. Maſſ Phil. longo & a.

15 Et quidem e crebris Regum Francorum funeribus graues diſcordias exarſiſſe, pontificiæ literæ d atque auctores docent e. Concitata in-

in primis in arma vniuerſa Flandria: Robertus a enim ex Atrebatēſium comitum ſtirpe, qui antea de comitatu Atrebatenſi cum Mathilde Atrebati comitiſſa Philippo Pulchro olim Rege arbitro ac iudice contenderat, cauſaque ceciderat, Atrebatenſem comitatum inuaſit. Serpebat ea diſſenſio non in Galliæ modo, verum in rei etiam Chriſtianæ exitium, cum Philippus Longus inſtruendæ, quam vouerat, expeditioni ſacræ in Syriam ſe comparare non poſſet, vt grauiſſime queſtus eſt hiſce verbis Ioannes b: *Ipſe namque regens, qui pia deuotionis inflammatus affectu, intendens ad ipſius terræ negotium proſequendum, iamdudum propterea ſignaculum viuificæ crucis aſſumpſit, propter huiuſmodi diſſidia inteſtina diſtractus præparatorijs dicti negotij nequit intendere; & Gallicorum laudanda deuotio, quæ ſe in obſequium Crucifixi deuotione ſolita vouerat, & ad cuius poſt Deum ſingulare ſuffragium terra ipſa expectationis anxia tædio fatigata ſuſpirat, circa hæc ſic patenter illicita damnabiliter occupatur.* Ad extinguendum itaq; erumpens incendium Pontifex neruos omnes intendit, & abbatem S. Tiberij Agathenſis diœceſis ac Berengarium e Laudora religioſæ Prædicatorum familiæ magiſtrum ad diſſentientes principes miſit c.

a To. 1. ep. ſecr. 54 et 17. Robertus princeps comitatū Atrebatēſem inuadit.

b An. 1. p. 1. ep. cur. 8

Diſturbari ijs diſſēſionibus Aſiaticā expedit. queritur Pont.

Nuntios ad rem componēdā mittit.

c Ib. ep. cur. 18. et to. 1. ep. ſec 60. 61. 62. 63.

16 Auxere Roberti Atrebatenſis factionem Robertus Flandriæ comes, de cuius defectione anno ſuperiori memoraui d, ac Ioannes Fienenſis, tum Fredericus e Pequigniaco ac Gerardus fratres, nec non Ioannes e Varenis & Guido regulus Caluimontis, quos Pontifex iniuſta arma abijcere iuſſit, atque ad vertendum in hoſtem fidei ardorem illum bellicum ſubiectis verbis eſt adhortatus e: *O filij, dolemus ex intimis, & vobis proculdubio, ſi tamen doluerit is, condolemus, quod famam veſtram ſic enormiter læditis; quod generoſos veſtros animos, qui contra inimicos catholicæ fidei in terra ſancta ſubſidium exercitari debuerant, in ſuperiorem & dominum damnabiliter implicatis; quod vos ac dictum regnum Franciæ obloquentium linguis exponitis lacerandos. Quid creditu dicitur, cum auditur, quod regnum ipſum præ cæteris regnis mundi huc uſque viris erga Dominum fidelitate ſincera & obedientia inconcuſſa vigentibus præditum, nunc a proprijs incolis ſic potenter impetitur? Nonne, proh dolor! inferre poterit æmulus, quod a regnis cæteris in incolarum differre perfidia nullatenus videatur. Quid non tam loquitur, quam obloquitur crucis hoſtis, quod Gallicana potentia, cuius auxilium poſt Deum ſingulariter expectat & expetit terra ſancta, ad huiuſmodi nefanda diſtrahitur; & regens ipſe, qui pia deuotionis inflammatus affectu ad negotium dictæ terræ perſonaliter proſequendum intendens, iam dudum propterea ſignaculum viuificæ crucis aſſumpſit, per huiuſmodi diſſidiorum turbines ipſius negotij vacare præparatorijs impeditur? Vtinam, filij, hæc & alia, non facile numeranda diſcrimina, aduertiſſetis attentius, &c.*

d An. 1315 n. 2.

e An. 1. p. 1. ep. cur 30.

Vertit ijs pudori Pont. vires in Saracenos vercendas attrere.

Abduci Philippū eo bello a ſuſcepto conſilio.

17 Philippum viciſſim monuit Ioannes f, vt in Robertum Atrebatenſem, ſi ad officium rediret, clementia vteretur; ac Robertum alterū comitem, Flandroſque pariter priſtinæ gratiæ reſtitueret: *Fili non te latet, cum fere ſit orbi notorium, qualiter guerra illa Flandriæ, procurante pacis æmulo ſatore zizaniæ, ſuſcitata dictum regnum tempore iam longo turbauerit: quæ animarum pericula, quas ſtrages corporum, quanta induxerit diſpendia facultatum, vt iam idem regnum in ſeipſo videatur expertum, quod inimico familiari nulla peſtis eſt efficacior ad nocendum; & quod grauius manus ſibi nocuere domeſticæ, quam impugnantium hactenus & aliorum ipſum perſequentium dextera inimica. Nec ignoras qualiter Gallicanæ potentiæ gladius in Chriſti blaſphemos ad ipſius exaltationē fidei & dilatationem Chriſtiani cultus limatus antea & acutus, propter commotionem & perturbationem huiuſmodi habuit, proh dolor! in effuſionem Chriſtiani ſanguinis acui & limari, &c.* Subdit, vt ipſius parens Philippus eo implicitus bello arma in Saracenos vertere ac terram ſanctam recuperare non potuerit; nec ipſum, qui parentis vota ac ſceptra ſuſcepit, ad tam arduum opus poſſe incumbere, ſi Flandria bello arſerit: atque ideo vt ad recipiendos in gratiam Belgas, delendaque venia eorum crimina clementiam regiam explicet.

f To. 1. ep. ſecr. 81.

Exponit viciſſim Philippo Pont. ciuilium bellorum mala.

18 Affulſit ob pontificiam diligentiam concordiæ ſpes, ac Robertus Atrebatenſis cum alijs ſibi fœdere iunctis, prætulit reuerti ad obſequiū Philippi, cui ea de re Ioannes, exaratis VIII. kal. decembris literis eſt gratulatus a. Hoc vero anno Philippum regium nomen, inſigne vero proximo ineunte accepiſſe, tradit Bernardus b his verbis: *Cœpit regnare, & Rex pariter nominari dominus Philippus in regno Franciæ & Nauarræ menſe nouembri anno Domini MCCCXVI. fuit autem coronatus & unctus in Regem, ſicut moris eſt, Rhemis ciuitate dominica infra octauas epiphaniæ, ſcilicet v. idus ianuarij.* Diſceptatum porro in ordinum regni conuentu fuiſſe de regnorum ſucceſſione, ſcribunt auctores c, cum Oddo Burgundiæ dux Ioannæ pupillæ Ludouici Hutini e priori vxore auunculus contenderet, fraterno paternoque iure regna illi deberi; ſed procerum conſenſu ex veteri lege ſalica, qua fœminæ a ſceptro Gallico excluſæ, Francorum regnum Philippo patruo adiudicatum. De Nauarræ ſceptro, cui fœminæ gentis iure ſuccedunt, diuerſa litis ratio erat. Sed cum Ioannæ mater adulterij conuicta dubium partum effeciſſet, Philippus etiam Nauarræorum coronam capeſſiuit.

Belgij & Atrebatēſ tumultus ſopiti.

a To. 1. ep. ſecr. 158.

b Ber. chr. Reg. Fran Pau. Aem Mayer. l. 11. & a. Philippus regnum Francorū capeſcit.

c Paul. Aemil. in Lud. Hut. ſub fi. et a. Ve Ludouici Hutini filia excluſa ſit a regnis Gall. & Nauarr.

Cæterum Ioannes Papa nonnullis Philippum beneficijs affecit d: atque in primis triginta indulgentiam dierum omnibus impertijt, qui pro ipſo & coniuge, viginti qui pro parentum & Ludouici fratris animabus preces Deo porrigerent; centum vero ac viginti, cum ſacra cōcio coram ipſo haberetur. Denique ob egregiū ſtudium, quod in eccleſiam explicabat, ac flagrans expeditionis Aſiaticæ adornandæ deſiderium ſacerdotem, quem ſacris confeſſionibus adhibebat, auctoritate inſtruxit, vt ipſum atque vxorem omni culpa ac pœna excurrentis vnius anni ſpatio exolueret. Similiter Clementiam Reginam e ea ſacra prærogatiua ornauit, vt antequam dies illuceſceret, diuina coram ipſa ſacerdos perageret: *Cum ex probabili*, inquit, *cauſa fuerit opportunum, liceat tibi per idoneum ſacerdotē & antequam illuceſcat dies, miſſam tibi & familiaribus tuis, in quocumque loco honeſto te eſſe contingat, facere celebrari, ita quod nec tibi, nec ipſi ſacerdoti miſſam taliter celebranti ad culpam valeat imputari, auctoritate præſentium indulgemus: prouiſo tamen, vt parce conceſſione huiuſmodi perfruaris, cum dominus noſter Ieſu Chriſtus, qui in altaris immolatur ſacrificio, non in tenebris ambulet, ſed in luce, &c. Dat. Lugduni v. id. ſeptembris anno I.*

d An. 1. p. 1. ep. com. 83. 606. 798. 895. Sacra beneficia Phil. Regi conceſſa.

e Ib. ep. cō. 1564. 1569. & poſt eand. epiſt.

Cur diuina raro ante diem peragenda

Con-

19 Contenderat etiam magnis precibus a Pontifice Philippus Francorum Rex in eo, quem Lugduni cum ipſo habuerat, congreſſu vt Iacobum Auenionenſem electum, ac Petrum archidiaconum Borbonij cardinalatus dignitate ornaret: cui ſed Ioannes iuſtas ob cauſas rem differendam arbitratus, cum recens ipſos in purpuratorum patrum numerum aſcripſiſſet, hæc Regi ſignificauit. a

a To. I. ep. ſecr. 158.

Ioannes, &c. Philippo Regi Franciæ & Nauarræ.

Adueniente nuper ieiuniorum obſeruantia ſolita, Iacobum & Petrum prædictos vna cum certis alijs ad cooperandum nobis in incumbentis executione regiminis, veluti viros ad id, vt ſperamus, idoneos & ſufficientes, elegimus; eoſque, prout iam tibi ſignificaſſe recolimus, ad cardinalatus honorem duximus promouendos. Et ecce ſuper hoc ſpeciales literas dicto Petro per latorem præſentium mittimus, ac eum ad vacandum nobiſcum diuinis obſequijs & eccleſiæ Romanæ ſeruitijs euocamus [Afferendæ ſunt a nobis inferius eæ literæ ad Petrum e Rebleyo datæ. Cur vero ad ipſum cardinalitium galerum non tranſmiſerit, multis exemplis illuſtrat:] Nec mireris e ſi non mittimus ei [Petro ſcilicet] pileum: quia nec prædeceſſores noſtri Romani Pontifices Cardinalibus, quos in abſentia creauerunt, conſueuerunt extra curiam huiuſmodi pileos mittere, vtpote eccleſiæ Romanæ more laudabili id fieri citra cauſæ rationabilis exigentiam non ſinente: ſi enim Cardinales olim creatos tempore confeſſoris egregij beatiſſimi Ludouici progenitoris tui, inter quos fuit vnus poſtmodum aſſumptus ad apoſtolatus officium, videlicet piæ memoriæ Clemens quartus, & quos felicis recordationis Clemens Papa V. prædeceſſor creauit ad mentem * nulli vnquam præterquã duobus dumtaxat, venerabili fratri epiſcopo Albanenſi & dilecto filio noſtro G. tit. S. Cyriaci presbytero Cardinali, nuncijs tunc Apoſtolicæ ſedis in partibus Anglicanis, reperimus extra curiam ipſam pileum fuiſſe tranſmiſſum. Nec ad conſequentiam trahi debet, quod in illis ex cauſa rationabili factum fuit, ni forte par cauſa ſimile fieri ſuaderet: idem namque prædeceſſor noſter prouidit illis tunc pileos mittere, vt gerentes Cardinalis inſignia, iniunctum ſibi miniſterium tam in Anglia, quam idem epiſcopus in Francia, per quam habebat tranſitum facere, inibi nonnulla geſturus, poſſent fauorabilius expedire: & etiam quia indecens videbatur, vt dilectus filius noſter Arnaldus tit. S. Priſcæ presbyter Cardinalis dicti conſors epiſcopi eidem epiſcopo, cardinalatus inſignia non habenti, quomodolibet præferretur. Si igitur in miſſione pilei morem non tranſgredimur ſolitum, cum nec, vt prædicitur, cauſa ſubſit, nec vtilitas aut neceſſitas id expoſcat, regia non debet ſublimitas admirari. Dat. &c. Fuiſſe Petrum regij ſigili præfectum, Iacobum vero Pontificis ex ſorore nepotem, tradit Bernardus b, qui aulam apoſtolicam Lugduno Auenionem traductam, quiue Cardinalium cœtui aggregati fuerint, accurrate hiſce verbis deſcribit.

Non mittuntur rubri pilei Cardinalibus extra aulam pontificiã creatis.

* reuocamus Si committuntur ipſis legationis munus, conceduntur

b Ber. chr. Rom. Pon. Ptol. Luc. hiſt. eccl. l. 24. c. 42. & M. S. bibl. Vat. ſignat. n. 3075. in Io. xxII. Ciacon. in eod. Cotel in elen. Card. & alij.

20 *De Lugduno circa finem menſis ſeptembris ſabbato recedens, peruenit Auinionem ſecunda die menſis octobris in ſabbato, vbi prius futuram curiam publice fecerat proclamari. Hic fecit vnam ordinationem octo Cardinalium, quos aſſumpſit apud Auinionem feria VI. in ieiunijs quatuor temporum aduentus Domini, ſcilicet XVI. kal. ianuarij anno Domini* MCCCXVI. *quorum ſunt nomina, quæ ſequuntur. Dominus Bernardus de Caſtaneto, dudum Albienſis, tunc vero Anicienſis epiſcopus, quem fecit epiſcopum Portuenſem, & nihilominus epiſcopatum Anicienſem tenendum commendauit eidem, anno quadrageſimo primo epiſcopatus ſui tunc fere completo. Item dominus Iacobus de Via de Caturco nepos Papæ ex ſorore, electus tunc Auinionenſis, quem fecit presbyterum Cardinalem tit. SS. Ioannis & Pauli, & ſibi epiſcopatum Auenionenſem pariter commendauit.* Sed breuis æui extitiſſe Iacobum, atque in locum illius fratrem ei ſdem a Ioanne ſubrogatum, docent literæ pontificiæ ſequenti anno ad eundem Francorum Regem datæ a: *Nobis*, inquit, *de tranſitu bonæ memoriæ Iacobi tit. SS. Ioannis & Pauli presbyteri Card. nepotis noſtri, quem dolenter acceperas, interne compatiens, nedum curauiſti pij conſolatoris vices aſſumere; quin etiam vt ſuperſtitem fratrem eius in quoddam noſtrum de ſubtracto ſolatium ad cardinalatus apicem promouere vellemus, cum multa inſtantia nos rogaſti; literas ipſas ea liberali nimis oblatione concludens, quod videlicet aduerſus quaſcumque perſonas, cuiuſcumque conditionis exiſtant, ſanctæ Romanæ eccleſiæ matri tuæ, perſonæ, ſtatui aut honori noſtris quomodolibet nocere volentes, perſonam propriam cunctamque potentiam tuam cordialius es paratus exponere, quam ſcribere aut referre.* Et infra, vbi ſubiecit ob egregium adeo in ſe ſtudium grates meritas agere, atque in nepotis morte, quem ob ſuas virtutes non tam obijſſe quam abijſſe in cœlum, domumque luteam in ſydereas ſedes commutaſſe crederet, diuinæ voluntati ſe accommodaſſe, addit.

Qui Cardinales hoc anno a Ioanne creati.

a To. I. ep. ſecr. 314.

Iacobus Card. paulo poſt ab adepto honore mortuus.

Porro de promotione fratris eius tua iam eſt inſtantiæ ſatisfactum: octauo namque die poſt dicti quondam obitum Cardinalis, fratribus noſtris in priuato conſiſtorio ſuper hoc vna voce parique conſenſu importune nimis inſtantibus, tandem eorum importunitate deuicti eundem fratrem, Arnaldum nomine, diaconum creauimus Cardinalem, & dein ſibi eccleſiam S. Euſtachij pro titulo duximus aſſignandum. Dat. Auen. VI. *id. iul.* De Arnaldo Cardinale creato anno proximo Bernardus b, Ptolemæus c Lucenſis & alij d meminere, ſed ad Bernardi de alijs hoc anno renunciatis a Ioanne Cardinalibus narrationem redeamus: *Item dominus * Galcelinus Ioannis de Caturco ciuitate, tunc vicecancellarius presbyter Cardinalis tit. SS. Marcellini & Petri. Item dominus Bertrandus de Poieto de caſtro nouo Raterij diœceſis Caturcenſis presbyter Cardinalis tituli S. Marcelli. Item dominus Bertrandus de Monte Fauentio, de prædicto caſtro nouo Raterij diaconus Cardinalis tit. S. Mariæ in Aquiro. Item dominus Petrus de Reblayo Gallicus cancellarius Regis Franciæ tit. ſanctæ Suſannæ presbyter Cardinalis.* Extant ad eum Ioannis literæ, quibus virtutes, quæ in Cardinalibus deſiderentur, deſcribit. e

Arnaldus frater paulo poſt creatus Card.

b Ber. chr. Rom. Pon. in Io. 22. c Ptol. Luc. in hiſt. eccl. M. S. l. 24. c. 42. d Pet. Cont in elen. Card. & alij.

* al Gaucelinus.

e To. I. ep. ſecr. 158.

Ioannes, &c. dilecto filio Petro S. R. E. Cardinali archidiacono Borbonenſi in eccleſia Bituricenſi.

21 Penſantes nobis immenſum onus ſpiritualis regiminis totius orbis incumbere, ac ſupra vires imminere negotium attendentes, vt nobis onere partito ſit leuius, de diuerſis mundi nationibus viros cooperatores nobis in eiuſdem executione regiminis deliberauimus prouidendos, virtutum pollentes viribus, non effæminationis infamia denigratos; viros vtique potentes

 tam

tam opere quam ſermone, vt plebem operum exemplis inſtruant, & doctrina ſermonis informent; viros, qui ſic Deum timeant, quod nequaquam faciem hominis vereantur; ſic auaritiam odcrint, vt poſt aurum non abeant, & in pecuniarum multiplicatione non ſperent; ſed veritatem, immo Chriſtum, qui eſt via, veritas, & vita, pure nec ad dexteram nec ad ſiniſtram declinando, ſequantur: inter quos ad perſonam tuam, quam virtutum Dominus multis virtutibus inſigniuit, conſiderationis conuertens intuitum, deliberatione cum fratribus noſtris præhabita, de ipſorum conſilio te ad miniſterium huiuſmodi cooperationis duximus eligendum, &c. *Datum Auinioni.*

Quas virtutes in Cardinalibus deſideret Pontifex.

Pergit Bernardus a cæteros Cardinales recenſere: *Item dominus Galhardus de Mota, Vaſco natione, domini Clementis Papæ V. quondam ex nepte nepos, diaconus Cardinalis tit. S. Luciæ. Item dominus Ioannes Gaytani Romanus de Vrſinis diaconus Cardinalis tit. S. Theodori.* Ex ijs porro conſtat, Ioannem nimio patriæ amore fuiſſe irretitum, cum tot Cardinales Gallos in ſacrum collegium aſciſceret nonnulliq; exiſtimant, ipſum retinendæ in Gallijs Apoſtolicæ ſedis conſilium iniſſe. Ipſum vero ad id Regis Francorum precibus permotum ac ſubornatum fuiſſe, Benedicti pſeudopontificis oratores docent: iuſſi enim ſunt ab eo Auenione obſeſſo ac pſeudocardinalibus diuturni ſchiſmatis pertæſis Carolo VI. Regi Francorum hæc denuntiare, vt ſui commodi illecebris regium ſtudium periclitanti antipapæ Auenionenſi conciliarent: *Attendatis* b *quid fecerant prædeceſſores veſtri, non eſt diu, cuidam Cardinali vocato domino Neapoleo de Roma vel de Italia: nam cum vellet curiam reducere Romam, dominus Rex Franciæ, qui tunc erat, dedit ſibi & heredibus ſuis villam notabilem de Balneolis & vt in regno ſuo poſſet facere ædificia, & ædificauit palatium, quod eſt in Villanoua; & ſic retinuit dominus Rex curiam: & vos etiam cuſtodiendo iſtum dominum Benedictum a morte, ad quod etiam tenemini de iure, reſeruabitis curiam.*

a Bern. vbi ſup.

b To. 11. de ſchiſ. M. S. arch. Vat. ex inſtructione orator. Petri de Luna ad Regem Fræc. Francorũ Rex retinendæ in Gallijs Apoſt. ſedis auctor

22 Vt vero eam vrbem, in quam aulam apoſtolicam traduxerat Ioannes, aliquo religioſo ac ſacro munere ornaret, eccleſiam in ea ſitam, cui Doms nomen eſt, Virgini beatiſſimæ ſacram ac miraculorum fama celebrem, adituris nonnulla indulgentiarum præmia propoſuit c, pontificio diplomate, quo Deiparam hoc encomio celebrat: *Sempiternum eſt habitaculum Trinitatis effecta, & æternæ lucis incorruptibilem florem, ſummæque beatitudinis pretioſiſſimum fructum ſuper omnia benedictum in ſecula, cuius mortui reuiuiſcunt odore, concipiens deſideratum cunctis gentibus Deum verum, mundi ſaluatorem & dominum parturiuit. Talis namque partus Virgini congruebat, vt non pareret niſi Deum: & talem ſibi condere matrem conueniebat Altiſſimo, qualem ſuam decere ſciebat ineffabilem maieſtatem, ſuiſque nouerat affectibus placituram, vt immaculatus ex virgine immaculata procederet omnium maculas purgaturus. Hæc eſt enim illa ſplendidiſſima ſtella ex Iacob orta mirifice, cuius radijs præfulgens in ſuperis orbem illuminat vniuerſum, perluſtrat mentes, virtutes confouet, fulget meritis, micat exemplis, excoquit vitia, & tenebras reprimit peccatorum. Digne igitur matris eiuſdem intemerata virginitas, ſuper choros angelorum in ſublimibus exaltata, gloriam honoris & laudis ab ipſa continue ſuſcipit maieſtate, & digne populi fidelium illam, quæ in conſpectu filij ſui pro eis non deſinit aduocare, in hymnis iubilationum & canticis collaudant & magnificant vniuerſi. Dat. Auinione 11. kalen. decembris anno 1.*

c An. 1. p. 1. ep. cur. 21. & to. 3. ep. ſecr. 65.
Data Virgini a Ioãne elogia.

23 Collocata itaque ſede Auenione, Ioannes ne Romæ oblitus videretur, Robertum Siciliæ Regem illi ſenatorem præfecit, vt ipſam in officio ſua potentia contineret. Cum vero Robertus, qui ex accepti beneficio apoſtolico regni legibus excurrente primo pontificatus anno fidem ſuam Ioanni præſens ſolemni ritu obſtringere tenebatur, flagitaret ab ipſo, vt eius oneris religione liberaretur, cum ſalua publica re e regno diſcedere non poſſet; ipſius votis Pontifex, exarato hac de re quarto id. ianuarij ineuntis ſequentis anni diplomate, ea lege morem geſſit a, vt regijs literis rem diuulgaret. Sane Roberti præſentiam valde neceſſariam Italiæ fuiſſe, indicat Ioannes Villanus b; plures enim ob acceptam anno ſuperiori ab Vguitione cladem Roberti amicitiam abiecerant. Sed verſæ hoc anno res contrario exitu: victor enim Vguitio c, Piſarum Lucæque pariter dominatu inopinate amiſſo, in Inſubriam ad Scaligerum ſe ſubducere eſt coactus: quo ita eiecto Roberti Regis potentia in Etruria confirmata eſt d. At de his ſatis: iam ad res Anglicanas digrediamur.

Robert. Rex creatur Vrbis ſenator. Obtinet, vt ad ſidẽ Ioanni obſtringendã Auenionem petere nõ teneatur.

a An. 1. p. 1. ep. com. 153.
b Io. Vill. l. 9. c. 74. Ant. 3. p. tit. 21. c. 3 §. 6.
Vguitio Piſarũ & Lucæ dominio exutus.
c Vill. c. 76 & Ant. vbi ſup.
d Io. Vill. ib. c. 77.

24 Implicitus grauiſſimo bello Eduardus Angliæ Rex, atque a Scotis, Roberto Bruſio regnum ſibi vindicante, cuius defectionem ab Rege Anglo ſuo loco conſignauimus, pluribus cladibus affectus, ſiue agnoſceret in ſe diuinas iras ob violata Romanæ eccleſiæ iura aſperaſſe, ſiue vt Pontificis gratiam ad Scotos in ordinem redigendos recuperandumque regnum illud colligeret, ſolemnes oratores ad Ioannem decreuit e, qui ipſius nomine ſedi Apoſtolicæ ſe obſtringerent, intermiſſum annis viginti quatuor vectigal mille marcharum pontificio fiſco, vt Ioannem Regem olim conſtituiſſe vidimus inferendum, perſolutum iri, culpæque præteritæ, quam expiare pollicebatur, veniam flagitarent. Quibus hac regia ſyngrapha conficiendæ rei prouinciam commiſit.

Eduardus Rex Angliæ Apoſt. ſedi beneficiarium profitetur

e To. 2. ep. ſecr. 555.

f Rend. to. n. 11. an. 1313. n. 78.

Eduardus Dei gratia Rex Angliæ, dominus Iberniæ, & dux Aquitaniæ vniuerſis præſentes literas inſpecturis ſalutem, & plenam præſentibus dare fidem.

De fidelitate probata & circumſpectione prouida dilectorum, & fidelium noſtrorum Ademari de Valentia comitis Pembrok conſanguinei noſtri chariſſimi, Bartholomæi de Badeleſmere, Ioannis de Croniuuel, & Antonij Peſſangui de Ianua militum plenam fiduciam reputantes, ad excuſandum nos ſuper ſolutione annui cenſus mille marcharum, qui a nobis per ſacroſanctam Romanam eccleſiam exigitur, non facta; nec non ad ſatisfaciendum inde, prout pro honore noſtro melius viderint expedire, præfatis comiti & militibus vel tribus eorum plenam tenore præſentium committimus poteſtatem, ratum habituri & gratum id, quod per prædictos comitem & milites vel tres eorum noſtro nomine factum fuerit in præmiſſis. In cuius rei teſtimonium præſentes literas ſigilli noſtri impreſſione fecimus roborari. *Datum apud Clypſton* XVI. *die decembris anno Domini* MCCCXVI. *regni vero noſtri* X.

25 Perfuncti ſunt impoſito ſibi munere ſequenti anno oratores, ac veniam a Ioanne Pontifice petiere, ſi cenſus pro Anglia & Hibernia debitus

ab

Intermiſſus a multis annis cenſus eccleſiæ perſoluitur.

ab Eduardo parente ac filio exhauſtis ob bella grauiora ærario appenſus non eſſet: ac mille marchas ſterlingorum pro excurrente eo anno ſoluere, atque illa vigintiquatuor millia diuiſa in ſex annos æquis penſionibus, recurrente beato Michaeli ſacra die, ſoluenda ab Eduardo Rege ſpopondere. Quam rem publico diplomate diuulgatam a voluerunt.

a Ext. apud Io. 22. to. 2. in ep. ſecr. 531. Publicæ ea de re lit.

Vniuerſis præſens publicum ſcriptum inſpecturis, tam præſentibus quam futuris, Ademarus de Valentia comes Penthbrok, Bartholomæus de Badeleſmer, Ioannes de Cromoella, & Antonius Piſaygay milites nuntij ſereniſſimi principis domini Eduardi, Dei gratia, Regis Angliæ illuſtris, domini Iberniæ, ac ducis Aquitaniæ ad præſentiam ſanctiſſimi in Chriſto patris domini Ioannis, diuina prouidentia, ſanctæ Romanæ ac vniuerſalis eccleſiæ ſummi Pontificis deſtinati, ſalutem & huic ſcripto publico fidem indubiam adhibere.

Ad vniuerſorum & ſingulorum, quorum intereſt & intereſſe poteſt, notitiam volumus peruenire, quod nos in præſentia notarij & teſtium ſubſcriptorum recognoſcimus & fatemur, a dicto domino noſtro Rege literas ipſius patentes ſuoque magno ſigillo munitas ſub infra ſcripta continentia recepiſſe. *Eduardus, &c.* [Adducunt ſuperiores Eduardi literas, quibus expoſitis ſubijciunt:] Quarum literarum auctoritate nos recognoſcimus & fatemur, excuſauiſſe dictum dominum noſtrum Regem coram præfato domino noſtro ſummo Pontifice, ſacroque collegio ſuper eo, quod in ſolutione cenſus annui mille marcharum ſterlingorum, pro regno Angliæ & terra Hiberniæ, ſacroſanctæ eccleſiæ debiti, tam de tempore claræ memoriæ domini Eduardi Regis Angliæ genitoris dicti domini noſtri Regis, quam ex quo ipſe dominus noſter Rex gubernacula regni prædicti ſuſcepit, ceſſatum fuerat multis annis propter guerrarum ſtrepitus, ac propter varia diuerſaque incumbentia eorum vtrique negotia; nec non grauia onera expenſarum, quæ fuerunt vrgente neceſſitate ſubire compulſi. Recognoſcimus etiam ſoluiſſe pro domino noſtro Rege theſaurarijs dicti domini noſtri ſummi Pontificis, recipientibus eius nomine, mille marchas ſterlingorum pro cenſu ipſo debito pro anno præſenti, cuius medietas ſoluenda erat in feſto B. Michaelis proxime præterito, & alia medietas ſolui debebat in feſto paſchæ proxime ſubſequenti: & ad ſupra & ad infraſcripta omnia procedimus, & ea facimus de conſilio & aſſenſu reuerendorum in Chriſto patrum dominorum Ioannis Noruicenſis & Ioannis Elien. epiſcoporum, & aliorum nunciorum, ſeu collegarum noſtrorum. [Meminit Harpsfeldius b de horum præſulum & comitis Pembrochij legatione decreta ad Ioannem XXII. cui ampliſſima munera tranſmiſſa ait: ſed apud illum irrepſit error, dum loco Eduardi II. Richardus collocatur. Pergunt ſuperiores Anglorum principum literæ.]

Mille march. vectigal penſitatum.

b Harpsfel hiſt. eccl. Angl. ſæc. 14. c. 16.

Recognoſcimus præterea & fatemur ipſius domini noſtri Regis nomine ſolemniter promiſſa de prædictorum conſilio & aſſenſu, eidem domino noſtro ſummo Pontifici pro ſe & Romana eccleſia ſtipulanti, quod ipſe dominus Rex noſter, vel alius pro eo ſoluet eidem domino noſtro & eius ſucceſſoribus in terminis ſubſcriptis viginti quatuor millia marcharum ſterlingorum pro viginti quatuor annis præteritis; ſcilicet pro annis ſingulis mille marcharum, pro arreragijs cenſus non ſoluti de vtriuſque Regis tempore, vt præfertur, videlicet quartam partem dictorum XXIV. millium marcharum ſterlingorum in primo futuro feſto B. Michaelis archangeli, & anno reuoluto in eodem feſto aliam quartam partem, & ſic de anno in annum in eo die feſto, donec de ipſis arreragijs fuerit eidem Romano Pontifici vel eccleſiæ plenarie ſatisfactum: eo ſaluo, quod ſi de ſumma illa XXIV. millium marcharum ſufficienter conſtiterit aliquid fuiſſe ſolutum Romano Pontifici, vel eidem eccleſiæ pro cenſu prædicto, illud de ſumma deducatur eadem; & quidquid vſque ad eandem ſummam & vltra illam non docebitur fuiſſe ſolutum pro arreragijs dicti cenſus, ſolui nihilominus debeat ipſi Romano Pontifici & eccleſiæ memoratæ. Et ad præmiſſa omnia & ſingula tuenda, complenda, & inuiolabiliter obſeruanda dicto domino noſtro ſummo Pontifici & ſanctæ Rom. eccleſiæ, quanto melius & efficacius poſſimus, virtute literarum prædictarum in præſentia notarij & teſtium ſubſcriptorum obligamus ipſum dominum noſtrum Regem, regnum, terras, & bona ipſius.

Pacta inita de ſoluenda viginti quatuor millibus march. conſtitutis temporibus.

In quorum omnium teſtimonium præſens publicum ſcriptum per manus ſubſcripti notarij publici fecimus fieri, & ſigillorum noſtrorum appenſione vna cum ipſius notarij ſigno & ſubſcriptione muniri: *Actum Auinion. in camera domini Cardinalis de Pel. die prima aprilis anno Domini* MCCCXVII. *indictione XV. Pontificatus dicti domini Ioannis PP. XXII. anno primo, &c.* Adiecta ſunt teſtium nomina, quæ remouendi faſtidij cauſa prætermittimus. Permouere hæc Eduardi in ſedem Apoſtolicam officia, tum illius cauſæ iuſtitia, nec non querelæ grauiores, quas ingeminabat domeſtico bello diſtineri, ne expeditionem, quam accepto crucis ſymbolo in Saracenos voniſſe vidimus a, pro iuuanda re Chriſtiana ac Syria recuperanda adornaret, vt Ioannes illius partes ſuſciperet, ſuamque auctoritatem pro ſedanda Scotorum importunitate admoueret: ſed de his anno ſequenti. Iam quid in Saracenos occidentales hoc anno geſtum (in orientales enim ob Regum diſcordias niſi inania tantum conſilia agitari potuere) delibemus.

a Ann. 1312. n. 22. Pontifex Eduardi cauſa aduerſus Scotos ſuſcipit.

26 Flagitante Balearium, vulgo Maioricarum, epiſcopo a Ioanne, vt cum valida claſsis ad propulſandos Mauros, qui ſæpius in Balearicos incurrebant, inſtruenda eſſet, indulgentiarum præmia ſtipem pro ea apparanda erogaturis, vel arma in barbaros ſumpturis impertiretur, Ioannes pijs eius votis annuit b: *Fraternitati*, inquit, *tuæ, illis, qui contra dictos hoſtes armabuntur, & in armata ipſa perſiſtent, ſi vere pœnitentes fuerint & confeſſi, ad quinquennium, facientibus autem huiuſmodi eleemoſynas, nec non & illis qui alia ſubuentionis auxilia in eiuſdem armatæ ſubſidium erogabunt, ſi modo ſimiliter vere pœnitentes fuerint & confeſſi, vſque ad quinquennium, prout tu duxeris arbitrandum, ſuper quo tuam conſcientiam oneramus, de iniunctis eis pœnitentijs auctoritate noſtra miſericorditer relaxandi plenam & liberam, tenore præſentium, concedimus facultatem. Dat. Auin.* VII. *kal. ianuarij anno* 1. Nil memorabile a Balearibus geſtum in Mauros. Ferdinandum tantum Balearem ea tempeſtate clariſsimum, dum Catalanorum viribus fretus Peloponneſum iniuſtis ſibi armis vindicare conabatur, in ipſo belli ardore extinctum refert Mariana c; Caſtellanos d vero in Granatenſes, Petro principe duce, egregiam militarem virtutem explicuiſſe, partaque nobili victoria Gui-
di-

b Io. an. 1. p. 2. ep. cl. 1902.

Ferdinandus Balearis, dum Peloponeſum inuadit, cæſus.

c Marian. l. 15. c. 15.
d Ibid.

Digitized by Google

Petrus princeps Caſt. ſtrenue in Granatẽſes rem gerit.

dixenſes, Cambiles, geminas arces, & Algabardum in Chriſtianorum imperium conceſsiſſe: cum vero ærarium Maurici belli ſtipendijs conſumptum eſſet, miſſos ad Ioannem nouum Pontificem oratores, ſacerdotiorum decumas ac peccatorum veniam ijs, qui ſacram militiam ſuſcepiſſent, obtinuiſſe. At de his iterum anno ſequenti. Præſentem nunc rebus Aragonicis claudamus.

27 Euecto ad Pontificatum Ioanne, Iacobus Rex Aragonum oratores Pontium epiſcopum Barchinonenſem & Vitalem de Villanoua, virum nobilitate inſignem, Auenionem miſit, qui ipſius nomine, vt Sardiniæ & Corſicæ Regis ſtipendiarij ac Romanæ eccleſiæ claſsis præfecti ſummique copiarum ducis, officia præſtarent, fidemque Romano Pontifici vt ſupremo in eas inſulas domino obligarent, vt ferebat pontificium diploma, quo ea inter cæteras lege regna illa tranſmiſſa erant, vt vnius anni flexu vectigalem ſe Iacobus poſteriue ſedis Apoſtolicæ, data ſolemni ritu fide, profiterentur: quam prouinciam oratores ſibi demandatam cum obituri eſſent, regias literas Pontifici porrexerunt, hiſce conceptas verbis [a].

a Ext. apud Io. an. 1. p. 2. ep. com. 1349 & lib. priu. Rom. eccl. to. 1 pag. 396. & in arce S. Ang. & inter coll. Plat. to. 1. pag. 438.

Sanctiſſimo ac reuerendiſſimo in Chriſto patri ac domino, domino Ioanni diuina prouidentia ſacroſanctæ Romanæ & vniuerſalis eccleſiæ ſummo Pontifici, Iacobus Dei gratia Rex Aragonum, Valentiæ, Sardiniæ & Corſicæ, Comeſque Barchinoniæ, ac præſcriptæ ſanctæ Romanæ eccleſiæ vexillarius, admiratus, & capitaneus generalis, eius humilis filius & deuotus, pedum oſcula beatorum.

Sardiniã Aragoni' pontificia beneficẽtia ſibi aſſeri poſtulat.

Sanctitati veſtræ tenore literarum noſtrarum præſentium pateſcat, quod viſo ac plenarie intellecto papali reſcripto ſuper collatione, conceſsione, & donatione confecto, quam felicis recordationis dominus Bonifacius Papa octauus prædeceſſor veſter nobis fecit, noſtriſque heredibus in perpetuum feudum de regno Sardiniæ & Corſicæ cum iuribus omnibus & pertinentijs ſuis, ſub certo ſeruitio, ſub certiſque conditionibus, largius conſcriptis in prædicto reſcripto, continentiæ ſubſequentis: *Bonifacius epiſcopus, &c. Super Reges, &c.* Allatæ eæ fuerunt a nobis in ſuperiore tomo [b], prætermiſſa breuitatis gratia præfatione vſque ad ea verba: *Ad honorem Dei* conſignatæ vero ſunt hac formula. *Dat. pridie non. aprilis pontificatus noſtri anno* III. Huic vero Bonifaciano diplomati inſerto ſubiungit Iacobus Rex.

b Tom. annal 14. an. 1297. n. 2. & ſeq integra cũ præfat. ext in M. S. bibl. Vall. ſign. lit. D. n. 1. pag. 33.

Proponit geſta cũ pluribus Pontificibus.

Idcirco reducto ad memoriam, nos iam tempore donationis præmiſſæ memorato domino Papæ Bonifacio ſupra continentiam dicti reſcripti ex cauſis in eo ſcriptis iuramentum, fidelitatem, vaſſallagium, & homagium perſonaliter præſtitiſſe; & poſtmodum etiam per Vitalem de Villanoua militem & Guilloſcaum de Laceria ciuem Barchinoniæ procuratores noſtros, ambaxiatores, & nuncios ſpeciales, olim per nos ad Romanam curiam deſtinatos, iuramentum, fidelitatem, vaſſallagium, & homagium prædicta renouaſſe, feciſſe, & præſtitiſſe felicis recordationis domino Benedicto præfato, domino Bonifacio in apoſtolatus officio ſuccedenti; & per eoſdem nuncios eidem domino Benedicto ſummo pontifici dediſſe literas noſtras, aurea bulla noſtra bullatas, recognitionis & acceptationis contentorum in reſcripto prædicto iuxta eiuſdem tenorem; conſequenter etiam nos per Ioannem Burgundi ſacriſtam eccleſiæ Maioricenſis & Petrum Martini de Godor militem procuratores noſtros, nuncios, & ambaxiatores ad hæc per nos olim ad Romanam curiam deſtinatos, ſimilia iuramentum, vaſſallagium, & homagium renouaſſe, feciſſe, & præſtitiſſe pro dicto Sardiniæ & Corſicæ regno, bonæ memoriæ domino Clementi ſummo Pontifici, prælibato domino Papæ Benedicto in dignitate apoſtolica ſuccedenti; ipſique per eoſdem procuratores & nũcios noſtros dediſſe ſimiles literas noſtras, aurea bulla noſtra bullatas, recognitionis & acceptationis in reſcripto prædicto contentorum, iuxta eiuſdem tenorem, vt euidenter apparet per reſcriptum memorati domini Clementis Papæ tam de præmiſſis peractis cum dicto domino Papa Benedicto, a quo circa hæc, propter ſuperuenientem ſibi obitum reſcriptum ſuum haberi non potuit, ſed dicto domino Papæ Clementi ea omnia certa fuerunt, vt per dictum ſuum reſcriptum, tam de peractis cum dicto domino Papa Benedicto, quam coram ſe, clare colligitur; conſiderato etiam, nos nunc ex eiuſdem reſcripti ſupra inſerti ſerie inductos, noſtros procuratores ſolemni ad eadem iuramentum, fidelitatem, vaſſallagium, & homagium veſtræ ſanctitati præſtanda, & facienda conſtituiſſe cum publico ſcripto noſtro; prouidimus propterea, ſanctiſsime pater, has fieri literas bulla aurea noſtra bullatas, ſanctitati veſtræ per prædictos procuratores noſtros tradendas & dandas, prout fieri debere, iam dicti ſuperius inſerti reſcripti apoſtolici tenor inducit.

Decreuit ad præterita ſancienda oratores.

Propter quas ſiquidem literas ex nunc & ex tunc modos, conuentiones, conditiones, tenorem, & formam in ipſo papali reſcripto conſcriptos acceptamus expreſse: & per quas etiam fatemur & recognoſcimus expreſse dictum Sardiniæ & Corſicæ regnum a domino ſummo Pontifice & Romana eccleſia recepiſse in feudum ſub conditionibus, conuentionibus, modo, & forma, atque tenore, qui in dicto papali reſcripto continentur: quos tenorem, modum, conditiones, conuentiones, & formam promittimus nos inuiolabiliter ſeruaturos. Pro quorum obſeruantia obligamus nos, & dicta regnum Sardiniæ & Corſicæ, iura & bona nobis competentia & competitura in eo. Humani generis conditor & redemptor perſonam veſtram ad ſua ſancta ſeruitia conſeruare dignetur per tempora longiora. *Dat. Ilerdæ octauo idus ſeptembris anno Domini* MCCC. *ſextodecimo*. Quod ad publica documenta, quibus Iacobus Rex Pontifici ſignificat, ſe oratores regijs mandatis inſtruxiſse ad clientelarem ſponſionem Sardiniæ & Corſicæ regni liberalitate apoſtolica acceptorum ergo profitẽdam attinet; extant illa inter alia Vaticani archæi monumenta [a], quæ ſuperioribus conſentiunt literis, & prætermittenda viſa ſunt, ne lectorem fatigemus. Adegit porro Ioannes in ſedis Apoſtolicæ verba Iacobi oratores, ac ne rei geſtæ memoria futurorum temporum mole obliteraretur, publico illã diplomati [b] vna cum Bonifacij VIII. & Regis Iacobi literis ſuperioribus commendauit, cui dies hac forma adiecta eſt. *Dat. Auen.* XII *kal decembris anno* I.

a Lib. priu. Rom. eccl. to. 2. pag. 223.

Sardiniã & Corſicã beneficio ſedis Ap. acceptas profitentur.

b Io. an. 1. p. 2. ep. com. 134.

Poſtremo deſignatum ad gerendam Tarraconenſem eccleſiam Ioannem Regis Aragonum filium, extincto Rocaberto Tarraconenſi præſule, refert Mariana [c]; ſed a Ioanne Pontifice vt electionem ratam haberet, impetrari non po-

c Marian. l. 15. c. 15.

Negat Pont. Regis Arag. filio Tarrac. eccleſiam.

potuiſſe, additque: *Cauſæ memoria non ſunt prodita, ſimoniaci ambitus, ſic ſuſpicor, vitium obtendebatur, aut minoris ætatis: nonaum ſoluendarum legum ad principum gratiam vſus percrebuerat. Ea erat animi magnitudo, vt maximorum ſæpe Regum cupiditatibus obſiſtere*, Pontifices ſcilicet, *non dubitarent*.

IESV CHRISTI

annus 1317.

IOANNIS PP. XXII. annus 2.	VAC. IMP. OCCID. 4. ANDRONICI IMP. OR. 34.

Præcipue res a Ioanne hoc an. geſtæ.

1 ANno a Virginis partu milleſimo trecenteſimo decimo ſeptimo indictione quintadecima Ioannes Hiſpanos in Mauros incitauit, Siculum, Belgicum, & Cyprium bella ſopiuit, ſtrenuam denique operam ad pacem inter principes Chriſtianos adducendam defixit: ad quę præclara conſilia in opus perducenda dum incumbebat, veneno primum, deinde magicæ artis carminibus appetitus, diuina munitus prouidentia periculum omne diſcuſſit: de quibus acturis nobis primum Gallicæ res, conſtituta inter Gallos Apoſtolica ſede, occurrunt. Sacro oleo delibutus Rhemis ineunte anno Philippus, vt ex Bernardo [a] ſuperius indicatum eſt, ſuſceptoque regio inſigni regia mox officia Chriſti vicario detulit, regnique opes & armorum potentiam illius obſequijs ſe addicturum eſt pollicitus. Quem Ioannes, vt promiſſorum religione in colendo diuino amore, tuenda Chriſti eccleſia, priſtinoque in eam ſtudio explicando ſe liberaret, obſtrinxit [b].

Philippus Franc. Rex Rhemis munctione regia delibutus. a Aer. chr. Reg. Frāc. Officia regia Pontifici defert. b To. 2. ep. ſecr. 40.

Ioannes, &c. Philippo Regi Francorum.

2 Ecce ſpe ducti oblationis eiuſdem, illud a te ſingulariter petimus, in hoc te cupimus oblationem ipſam exſoluere, in hoc tuum verſari ſtudium affectamus, vt deuotione ad Deum, per quem regnas & regeris, & eccleſiam ſponſam ſuam illibate cuſtodias; charitatem & coniunctionem, quæ inter eccleſiam ipſam & te iam dignoſcitur notabiliter Deo auctore vigere, quam perſeueranter durare deſideranter appetimus, ſolicitudine ſtudioſa conſerues; eam in te, quantum in te fuerit, in omni manſuetudine nutrias, nec per cuiuſuis aſtutiam ipſam vulnerari ſeu exaſperari permittas. Et vt quæ in verborum obtuliſti dulcedine, in operis gratitudine proſequi cenſearis, ſic te zelus domus Domini comedat quod, prout de te firma tenemus fiducia, quæcumque ipſius exaltationem reſpiciunt diuini cultus augmentum, tui regni decorem, tuique throni ſtabilitatem, ac tuæ & ſubditorum fidelium animarum profectum rationabili cenſura producunt, ſtabili conſtantia diligas, & promoueas operoſe; in his præſertim & alijs te catholicum principem, Deo deuotum, veritatis amicum, zelatorem domus dominicæ, fauorabilem eccleſijs, ac perſonis eccleſiaſticis & eccleſiaſticæ libertatis ſedulum exhibeas promotorem, &c. *Dat. xv. kal. februarij*.

Hortatur eū Pont. ad conſtātiam in priſtino erga eccleſiam ſtudio.

3 Conſignatæ ſunt eodem die aliæ literæ [c], quibus Regem erudit, vt iam accepta regia conſecratione regiam indueret grauitatem: priores geſtus leuiores poneret: vteretur longiore epitogio more maiorum: ne dum myſteria diuina peragebantur, ſermones conſerret; ſed ad fundendas apud Deum preces incumberet. Expoſtulauit etiam turpem in Gallijs morem inoleuiſſe, vt dies feſti in polienda cute, tondendis radendiſque barbis profanarentur, quem penitus abolere iuſſit, vt diuinam ſibi gratiam conciliaret.

Pia ad eundem Regem monita. c Ibi ep. 142.

Regi Francorum.

Noſti, fili chariſſime, quod iuxta verbum nobilis citharœdi, decet domum Domini ſanctitudo: noſti, quod eccleſiam vocari domum orationis ipſa veritas cenſuit, & temporalia negotia, quæ alibi geri licite poterant, inibi fieri non permittens, illos abinde eiecit. Sed an tu eccleſiam ipſam domum negotiationis, aut collocutionis interdum efficias, pauliſper attende: habet enim multorum aſſertio, nobis indubitanter implacida, quod tu, dum diuina & ſpecialiter miſſarum ſolemnia in tui præſentia celebrantur, nunc iſti nunc illi colloqueris, & negotijs te frequenter impendēs, quę per Dei miniſtrum pro tua populiq; ſalute, ac expiatione peccatorum aguntur, vt condecet, non aduertis. Porro, dilectiſſime fili, talia beneplacito diuino fore contraria, tuæque indecentia maieſtati, nequaquam ambigimus: vnde huiuſmodi pernicioſum abuſum, tuis præſertim exulare temporibus affectamus, celſitudinem regiam exhortantes in Domino Ieſu Chriſto, quatenus diuinum officium reuerenter audias & deuote, & quamdiu celebrationi illius intereris, deuotioni te totum præbens, humiliato ſpiritu & corde contrito ſacratiſſimam paſſionem & alia immenſa recogites tui beneficia Redemptoris, de cuius dono fateri debes, tibi fuiſſe conceſſum tantis oriri natalibus, tot abundare diuitijs, tot gratijs inſigniri, & iure primogenituræ collato, regiæ fieri celſitudinis ſucceſſorem: & ſi eum forſitan offendiſti, non adijcias iterum, ſed tunc de priſtinis, vt tibi miſericorditer dimittantur, humiliter deprecare.

Quam turpe ſit garrire in templo.

Vt in ſacro diuinæ colere myſteria debeat.

4 Interim autem, dum in oratione colloqueris Domino maieſtatis, cuiuſuis alterius colloquium citra neceſſitatis exigentiam non admittas, ne peregrina forſan immiſcendo colloquia, ſibi qui & quodammodo tibi oranti colloquitur, cenſearis iniuriam facere, ipſeque tibi intendere dedignetur, cui tu deprecans non intendis. Sed & quæ poſt ſuſceptum vnctionis regiæ ornamentum agere te decet, euacuatis geſtibus priſtinis, ea quæ digna ſunt * præcipue. Pulchrum crederemus & congruum, ſi ad excellentiæ regalis ornatum, epitogium longum ex nunc indueres, vt te tuis in hoc progenitoribus conformares.

Dedignatur Deus intendere oranti, qui orationi non attendit.

*percipe

Vetus Regum Frācorum habitus.

Illud ſane, quod inoleuiſſe in illis partibus dicitur, vt videlicet paſſim in quandam diuinam irreuerentiam exerceantur iudicia die dominico, & radendis ac tondendis barbis atque capitibus intendatur, te diſſimulare non decet, cum dies illa diuino cultui ſpecialiter dedicata talibus profanari non debeat, quam cenſura ciuilis alienam eſſe debere a cognitionibus præcipit, & litigantes a controuerſijs in illa reſpirare decreuit. Nec ignoras, quod inter præcepta decalogi ſanctificatio ſabbati ponitur, ad quorum obſeruantiam fidelis quilibet de neceſſitate tenetur. Hæc igitur ſic reformari mandes & facias, quod vberius inde tibi gratiam tui Creatoris acquiras. *Dat. xv. kal. februarij*.

Iudicia & tonſoria ars die dominico exerceri vetita.

5 Inſtruxit etiam Philippum Ioannes ſaluberrimis [a] alijs monitis, veluti Pontificum, Regum, principum literas ſuis perlegeret oculis, non alijs legendas traderet, eaſque vel mox laniaret, aut tutiore loco reponeret: ita enim grauiora

a Io. 1. ep. ſecr. 133.

ra

Digitized by Google

ra pluta pericula prudenter declinari. Cumque Sancius Balearium, vulgo Maioricarum, Rex Gallicæ aulæ Montiſpeſſulani atque illius ditionis, quam baroniam vocant, cauſa fiduciarius Pariſios ſe conferret, vt recens regia innnctione delibuto Francorum Regi fidem ſacramento obſtringeret, diuertenſque in itinere Auenionem, cum Pontifice congreſsus, plurimum de iniutijs a Galliarum Regis adminiſtris illatis, ſuiſque imminutis iuribus queſtus eſset a; Ioannes ad ſopiendam diſcordiam Philippum monuit, vt Sancium, amicitia & conſanguinitate coniunctiſſimum ſibi, debitis officijs deuinciret, nec violari illius iura pareretur: quæ literæ nono aprilis conſignatæ. Sed tum concordia coaleſcere non potuit, repertis enim exeunte anno literis, vt Regis Balearium gratiam & amicitiam coleret, reprimeret adminiſtros, & controuerſiam omnem componeret, eſt adhortatus b.

Monetur Philip. principiſ literas ſuis perlegere oculis.

a To. 1. ep. ſecr. 135.

Intercedit Pont. ad conciliandam inter Balear. Regẽ Sanciũ & regios adminiſtros controuerſiã.

b Ib. ep. 456.

6 Abſuere a Sancij exemplo plerique proceres Gallici, qui Philippo Regi clientum officia exhibere detrectarunt c, ac Belga, Atrebas, Burgundus, Niuernenſis, Andegauenſis, Marchianus, Campani fœderati, & Regina Clementia in eum varijs de cauſis coniurarunt d: ad quas diſsenſiones extinguendas, ne in funeſtum bellũ erumperent, Pontifex nullum amantiſsimi patris officium prætermiſit. Atque in primis Philippum Francorum Regem, ne ob coniuratorum multitudinem aduerſis rebus frangeretur, saluberrimis monitis erudiuit e: *Si feliciibus, inquit, tuis auſpicijs cuncta tibi non ſuccedunt ad votum, ſi rebelles ad tuam obedientiam redire contemnunt, ſi rupto fidelitatis & naturalitatis fœdere inſurgunt contra te, qui tibi aſſiſtere tenerentur, ſi qua forſan aliæ difficultates ſe ingerunt, æquanimiter eum gratiarum actione ſupportes: non enim eſt Iacob, quem Eſau non perſequitur; nec eſt Abel, quem Cain malitia non exercet: & Dominus eum filijs, quos diligit, ſic ſemper agere conſueuit, prius eis oſtendens aſpera, prius dura, vt eo gratior ſit ſubiuncta proſperitas, quo perplexior eam præceſſerit difficultas. Confide ergo in Domino, & in eius omnipotentia confortare: ſperamus enim, quod cum ſibi, prout creditur, placeant viæ tuæ, inimicos tuos conuertet ad pacem, & ſerenitas grata ſucceſſu præſentis temporis nubilum terminabit. Dat. Auen. x. kal. iulij.* Ad diſcedentes vero ab officij religione principes in ordinem redigendos, tum alios ſanguine coniunctiſſimos, vt fratrem ac patruum Carolum Valeſium, conciliandos grauiſſimis literis ad Regis obſequium pellicere ſtuduit f, atque ad redintegrandum priſtinum fœdus nuncios apoſtolicos miſit.

c Eod. to. 1 ep. ſecr. 152.

Nonnulli Galli principes a Philippo deficiunt. Pontifex conciliare diſſentientes conatur.

d Ib. ep. 186. 187. & an. 2. p. 3 ep. com. 569.

e To. 1. ep. ſecr. 290. & 310 & to. 2. ep. ſecr. 54.

Phil. Regem ad conſtantiam confirmat.

f To. 1. ep. ſecr. 187. & 211.

Perfuncti ſunt g eo munere Rainaudus archiepiſcopus Bituricenſis & Berengarius e Landora, quos Pontifex incutiendarum coniuratis proceribus, ſi ipſos ſalubribus monitis ad officium adducere non poſſent, cenſurarum, ac eorum ſubditos omni fidei & obſequij religione liberos pronuntiandi auctoritate inſtruxit: ſi vero nuntij perduelles ad officium flecterent, vt regiam clementiam in eos explicaret, Philippum hortatus ſubiectis verbis eſt: *Cum, fili, miſereri poſſe ſit opus potentiæ virtuſque potentis, & ignoſcere genus optimum ſit vincendi, manſuetudinem tuam rogamus, & in illo, cuius eſt proprium miſereri ſemper & parcere, exhortamur attentius, quatenus prudenter attenta, quod nihil adeo glorioſe relucet in principe, ſicut amare & exhibere iuſtitiam ſine acceptione perſonæ, præfatis inobedientibus ſuper bis, de quibus aduerſum te iuſta poterit ſupereſſe querela, licet eorum aliquibus, ſicut habet facta nobis grata relatio, te iuæ iuſtitiam obtuleris miniſtrare, adhuc ex ſuperabundanti eis iterum & a ijs inſuper ſuper illis te miniſtraturum ſummarie & de plano iuſtitiam afferas, vt per hoc ſaluntius inducantur ad tuam regredi gratiam; alioquin earum proteruia contumax iuſtius contundatur, etc. Dat. Auin. III. kal. maij.*

Nuncij apoſtolici in Belgiũ miſſi.

g Ib. ep. 194.

Franc. Rex ad clementiã excitatur.

7 Non ex modo diſſenſiones Regem Philippum exercuere, ac læta triſtibus regni initia miſcuere, verum etiam illa magno luctu confudit filij, ſceptri Gallici heredis, ſuperiori anno in lucem ſuſcepti, immatura a mors; ob quam dolore affectum parentem Pontifex ſolatus eſt b: *Licet, inquit, fili de ſubtractione nati tui, quem tibi Deo volente ſperabas in regnis Franciæ & Nauarræ, quarum gubernacula poſſides, ſucceſſurũ, non leuiter doleamus tuoq; dolori condoleamus ex internis; de hoc tamẽ tibi plurimum congaudemus, quod tu, ſicut lætanter audiuimus, quæ ſunt digna principe cogitans, & in ſpiritu fortitudinis præparans mentem tuam, in eo conſolationem prudenter aſſumis, qui natum ipſum, quem cum libuit, pro ſola ſua clementia liberalitate conceſſerat, vt & ſibi licuit, pro ſua poteſtatis libertate ſubtraxit: in hoc, fili, Regem illum Dauid laudabiliter imitatus, qui licet ægratum filium fleuit; ne tamen videretur contrarius * voluntati, mortuum non plorauit, &c. Dat. Auin. id. martij.* Iam nonnulla apoſtolica beneficia a Ioanne in Philippum collata afferamus.

Philip. Reg. filij mors.

a Ber. chr. Reg. Frãc.

b Ep. 116.

Philippũ hortatur Pontif. vt ſuam voluntatem diuinæ accõmodet.

* diuinæ

8 Ad cæleſtem illi in primis conciliandam opem & gratiam conceſſa a S. Cæleſtino & Clemente V. quadraginta dierum indulgentiarum præmia fidelibus, qui pro Regibus Francorum pias preces funderent, confirmauit c: *Sperantes, inquit, firmiter, quod ſacrificium tuæ iuſtitiæ Dominus acceptabit, & regiæ magnificentiæ merita, inter quæ velut ſingulare ſydus irradiat ſingularis, quam ad nos & Romanam geris eccleſiam deuotionis affectus, vniuerſos Chriſti fideles ad implorandum quotidie pro te, ac vxore, liberiſque tuis patris æterni gloriam illectiuis retributionibus decreuimus inuitandos. Idcoque omnibus vere pænitentibus & confeſſis, qui deuotis orationibus pro te, ac eiſdem vxore & liberis, quamdiu tu & ipſi commodis præſentis vitæ fruemini, nec non pro anima tua poſt obitum tuum, diuinam miſericordiam implorabunt; ſingulis diebus, quibus apud Deum huiuſmodi orationes effuderint, de omnipotentis Dei miſericordia & beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum eius auctoritate confiſi: ac felicis recordationis Cæleſtini V. ac Clementis V. prædeceſſorũ noſtrorum Romanorum Pontificum ſequentes in hac parte veſtigia, qui pro eodem Rege diuerſas ſuper hoc indulgentias per apoſtolicas literas conceſſerunt; quadraginta dies de iniuncta eis pænitentia miſericorditer relaxamus. Datum Auinioni id. auguſti anno 1.*

c An. 1. p. 4 ep. com. 4142.

Indulgentię fundentib. Deo preces pro Rege Franc. propoſitę.

Renouauit alia priuilegia tum ab Alexandro IV. S. Ludouico, tum a Nicolao III. Philippo parenti conceſſa d, vt diuinis myſterijs in locis eccleſiaſtico interdicto ſuppoſitis intereſſent: tum etiam aliud eidem S. Ludouico datum, vt nimirum Francorum Reges concepta communibus verbis interdicti & anathematis forma inuoluti non cenſerentur, niſi eorum nomina ſpeciatim a Romanis Pontificibus deſignata, eaque nota aſperſa fuiſſent. Ex quibus patet, priuilegia illa ampliſſimis concepta verbis tradita S. Ludouico, de quibus meminimus e, ita intelligi, vt a nullo quam a Romano Pontifice cenſuris vinciri poſſint.

d An. 1. p. 4 ep. com. 4142.

Priuilegia Regibus Franc. ab Apoſt. ſede conceſſa.

e To. 2. in Conſt. 1255. n. 43.

Digitized by Google

ſint. Cum vero religione aliqua teneretur ob bona a maioribus iniuſte parta, quæ ad ipſum ſucceſſione deuoluta eſſent; Alexandri IV. in S. Ludouicum exemplo ea in eleemoſynas conuertenda ſtatuit a, ſi ad quos ſpectarent domini comperiri non poſſent. Proſecutus etiam eſt apoſtolico ſtudio Reginam Ioannam, quæ cum nonnulla leuiora vota nuncupaſſet, quorum religione exoluere facile ſe non poſſet, Gregorij IX. in re ſimili exemplo partes Senonenſi archiepiſcopo commiſit b, vt Reginæ vota cum alijs pijs operibus apoſtolica auctoritate commutaret. Sacram porro ædiculam, quæ in regia eleganti opere a S. Ludouico excitata erat, quamq; ab eo pretioſiſſimis exornatam reliquijs vidimus, decoratam hoc anno ipſius ſancti Regis reliquiarum parte, transferente in eam magna religioſa pompa Philippo abnepote ipſius ſacrum caput auulſum a reliquo corpore, quod in monaſterio diuo Dionyſio ſacro erat collocatum; docet pontificiæ literæ, quibus indulgentiarum præmia eam celebritatem cohoneſtaturis, atque regiam ſacram ædiculam, excurrente ab ea tranſlatione octo dierum ſpatio, adituris c propoſita ſunt.

a Ib. ep. com. 4142. Ioannæ Reginæ vota iuſſu Pont. permutata.

b Ib. poſt eand. ep.

Tranſlatio reliq. S. Lud. in regiam ædiculam Pariſijs.

c Ib. ep. 4142.

9 Decretus eſt d ſanctorum cultus alteri eius nominis Ludouico e Francorum & Siculorum Regum ſtirpe oriundo, eiuſdem ſancti Regis ex fratre Carolo Rege Siciliæ abnepote, diſpari quidem conditione cum alter in gerendo ſceptro Francorum, alter Siculo abiecto ſanctitatem ſit adeptus. Confert vtrumque inter ſe Ludouicum eleganti oratione Pontifex in literis ad Philippum Galliarum Regem datis, & vtrumque illi imitandum tanquam domeſticum exemplum proponit. e

d Iord. M. S Vat ſign n. 1960. Baron. in not. ad Mar. Rom 19. aug. & alij. Ludouic' epiſc. Toloſan. SS. catalogo adiectus. Siciliæ ſceptrum ſpreuerat. *e To 2. ep. ſecr. 53.*

Ioannes, &c. Regi Franc. & Nauarræ illuſtri.

Et quidem ex ipſa domo, quam vtique decet in dierum longitudinem ſanctitudo, duos ipſe miſericors dominus diebus noſtris produxit ſpiritualis belli belligeros, duos candidos Nazaræos, qui ſcuto protecti fidei, & armis pœnitentiæ ac ſanctæ conuerſationis accincti, licet diuerſis temporibus voto tam, conſimili finem ſibi præſtituentes eundem, præſentis vitæ ſtadium, vt incorruptibilem coronam acciperent, cucurrerunt ambo eiuſdem nominis, ambo eiuſdem generis, & ambo admirabilis ſanctitatis. Horum primus eſt, ſicut noſti, ſanctus Ludouicus confeſſor egregius, qui iam ab olim de terreno ac temporali regno ad cœleſtis & æterni gloriam eſt tranſlatus: ſecundus vero eſt venerandæ memoriæ ſanctiſſimus Ludouicus Toloſanus epiſcopus, qui tanquam veræ vitis palmes effectus viuit æterna plantatus in vita, cui ad cœleſte palatium miſericordiarum pater parauit acceſſum, cuius miranda miracula, quibus miraculoſe per ipſius merita glorioſa dominantium dominus ſuam mirificauit eccleſiam, ad ſuæ laudis præconium, ad præſentium, & ſecuturorum inſtructionem & gaudium late patent, &c. *Dat. Auen. v. id. April.*

Cõfertur cum altero S. Lud. Rege.

De illius ingentib' miraculis

Agunt de ea celebritate hoc anno VII. id. aprilis a Ioanne XXII. ſolemni ritu Auenione perfecta, Bernardus e, & Ptolemæus f Lucenſis, qui Pontificem S. Ludouici magiſtrum fuiſſe obſeruat: *Eodem*, inquit, *anno canonizauit Ludouicum fratrem ordinis Minorum epiſcopum Toloſanum, qui eius fuit magiſter, ex continua conuerſatione cum eo de ipſius ſanctitate certior, puta qui eius geſta & acta, vir ſubtilis indaginis, & oculis vidit & experientia manibus contrectauit.* Singulari porro felicitati attribuendum eſt Mariæ Reginæ Siciliæ, S. Ludouici epiſcopi matri, intueri filium, non de aliqua orbis parte debellata, ſed poſt calcatum regium faſtum de parto cœlo triumphantem, atque vniuerſæ eccleſiæ, vt ſumma apud Deum florentem gratia, propoſitum: cui merito Reginæ gratulatus eſt Pontifex, ſcriptis hiſce de eius filio a ſe ſanctorum catalogo aggregato literis a.

e Ber. chr. Rom. Pon. & M. S. Vat. bibl. ſignat. n. 3765. in Io. XXII. *f Ptol. Luc. h. eccl. eccl. M. S. l. 24. c. 42.*

Rara Mariæ Reginæ felicitas, filium ſanctis annumeratũ intueri. *a To. 1. ep. ſecr. 139.*

Chariſſimæ in Chriſto filiæ Mariæ Reginæ Siciliæ illuſtri.

Epulari filia in ſinceritatis & veritatis azymis, & in Domino gaudere te conuenit, quia filius tuus, ab olim mundo moriens, Deo feliciter viuere; factuſque compatriota cœleſtium, & ſyderearum incola manſionum, in Domini tabernaculo meruit habitare. Exultare, ac pium prorumpere debes in iubilum, de vtero tuo proceſſiſſe virum angelicum, meditans conſortem gloriæ angelorum. Profuſis decet te plaudere gaudijs, quod talem in terris genueris filium, cuius in cœlis patrocinio, cuiuſue fauore apud homines communiris, & interceſſionibus apud Deum. Hic eſt ille natus tuus venerandæ memoriæ Ludouicus epiſcopus Toloſanus, quem Deus ipſe glorioſus in ſanctis ſuis, & in maieſtate mirabilis, ſua immenſa bonitate virtutum operatione mirificauit, & gratia ſanitatum ſic immenſis illuſtrauit miraculis, quod in diuerſitate graduum ſeu ſtatus in gratia & gloria gradatim aſcendit. Hic eſt quem, vt pie creditur, Rex ipſe cœleſtis ſic honorari decreuit in patria, vt ſedi ſupernæ quietis inſideat æternæ claritatis lumine quaſi regijs veſtimentis amictus, & ſempiternæ gloriæ diademate coronatus. Hic eſt denique, quem & nos propter ſua merita glorioſa noſtro miniſterio per omnem Chriſtiani cultus ambitum vehiculo debitæ venerationis incedere, ac profuſis per orbem gaudijs, & effuſis vndique laudibus coli cupientes in terris, nuper die iouis poſt feſtum reſurrectionis dominicæ, ſeptimo videlicet idus aprilis, de fratrum noſtrorum & prælatorum omnium, tunc apud ſedem Apoſtolicam exiſtentium, vnanimi conſilio & concordi conſenſu, ſanctorum catalogo duximus aſcribendum. Nec ſine cauſa paſchale tempus ad id faciendum elegimus, vt dies ipſa, noua feſtiuitate iucunda, ex temporis gaudioſa celebritate paſchalis fieret ampliori iucunditate feſtiua.

Gratulatoriæ ad eam Pontificis lit.

Sancti filij elogia.

Digne itaque, filia, cor tuum lætari debet in Domino, & in ſalutari ſuo tuus animus dilatari; & digne gratias agere teneris Altiſſimo, qui tibi fecunditatem ſobolis tam ſanctiſſimæ tribuit, & qui in tanta ſublimatione illius in benedictionibus immenſæ dulcedinis te præuenit. Propera igitur, quæſumus, & in odore vnguentorum beatiſſimi filij currere, tuas corrigendo vias, & bonis operibus vacando feſtina, vt illum ſequi merearis ad regnum, quem ſi mundo viueret, affectu cogente materno, in exilium ſequereris. *Dat. Auin. v. id aprilis.*

Ad occinendas Deo laudes eam hortatur.

10 Excitauit ad ſacri gaudij pompam Pontifex alios principes, qui S. Ludouicum conſanguinitate affinitateue contingebant; vt Robertum b Siciliæ Regem, ad quẽ S. Ludouicus hereditarij regni, cum euangelicã paupertatem ex diui Franciſci diſciplinæ formula amplexus eſt, iura tranſfuderat; Philippum principem Tarentinum c alterum germanum, Sanciam Reginam Siciliæ d ſancti glorem, Clementiam e Francorum, Ioannam f Armenorum Reginas illius neptes, Mariam

Principes ſãcti epiſc affines ad virtutum imitationem excitat. *b Ib. ep. ſecr. 141.* *c Ib. ep. 142.* *d Ep. 140.* *e Ep. 143.* *f Ep. 372.*

riam Reginam a ac Sanctinm Regem b Balearinm, Iacobum Aragonnm Regem c, qui Blancam S. Ludouici ſororem antea vxorem duxerat: quos omnes ad eiuſdem ſaucti æmulandam pietatem accendit. Denique vniuerſos fideles encyclicis literis d ad illius imploranda ſuffragia excitauit, quibus ſepulchrum religioſe veneraturis indulgentiarum præmia propoſuit e. Ad cuius illuſtrandam virtutum gloriã hæc delibanda cenſuimus: *Ductus in Cataloniam cum duobus e ſuis fratribus, datus obſes pro liberatione antedicti Regis*, nimirum Caroli II. patris, *tam feruenter dedicauit ſe ſtudio, quod infra ſeptennium, quo etiam ibi obſes fuit, ſub inſtructione fratrum Minorum, quos ſecum habebat in ſocios, in primitiuis ſcientijs, & ſacra pagina ſic profecit, quod vir Dei, pollens ingenio, de prædictis ſcientijs non ſolum publice ac priuate ſubtiliter diſputare valeret; ſed & ſolemniter clero et populo proponere verbum Dei, vt putaretur ſcientia hæc infuſa ſibi magis diuinitus, quam humanitus acquiſita.*

a Ep. 144.
b Ep. 145.
c Ext. apud Surit. ind. l. 2.
d An. 1. p. 1 ep. cur. 156
e Ib. ep. 157. extat etiam in bullar.
Præcipua illius vitæ acta.
Septénio in cuſtodia Regis Arag. fuit. a Minoritis ſciétijs imbutus.

In orationibus ſedulus & deuotus mentem ad Deum eleuatam tenuit, profecto ſciens, quod oratio humiliantis ſe, nubes penetrans, pro exauditionis ſuffragio Deum adit. In tempore namque dicto, ſacramentali confeſſione præmiſſa, miſſas audiebat deuote; in magnis vero feſtiuitatibus cum præparatione multa corpus ſumebat dominicum: factus autem ſacerdos diebus ſingulis celebrabat. Audientiæ verbi Dei inſiſtebat attente: pro paſtu vero animæ, in ſcripturis deuotus ſtudens, habebat ad hoc pro ſolatio ſanctos libros. Caſtitatis autem amor a puero affecerat eius mentem adeo, quod ob ipſius fidam cuſtodiam mulierum conſortia fugiebat omnino; in tantum, quod niſi forſan cum matre & ſororibus, ſolus cum ſola vnquam tempore loquebatur: mulierem namque amariorem nouerat eſſe morte. Verba etiam inhoneſta horrebat audire, ac loquentes talia grauiter arguebat, attendens prudenter, quod corrumpunt mala colloquia bonos mores: fratres nihilominus duo, & interdum quatuor in ſua iacebant camera, in ſuæ teſtimonio nitidæ puritatis. Cum Apoſtolo Paulo ſobrietate cibi & potus corpus ſuum caſtigabat aſſidue, ſeque frequenter manu ſua, quandoque autem alicuius fratris conſocij cum catenis ferreis diſciplinans, veſtiendo pro camiſia rude ſtamen, & deferendo ad nudum pro cingulo cordam groſſam, ipſam carnem in ſeruitutem redigebat. Summo etiam ſtudio terrena cuncta calcare ſtuduit ex deſiderio æternorum.

Quo pietatis ſenſu diuina perciperet.
Adepto ſacerdotio ſacra ſingulis diebus peragebat.
Eius caſtimonia.
Corpus macerabat.

11 *Conſiderans etiam ſanctus iſte, quod mundus totus ſit poſitus in maligno, quodque cum concupiſcentia ſua tranſit, ipſum fugiendo deſeruit totaliter & contempſit. Nam rediens de Catalonia cum Rege prædicto, votum quod de intrando ordinem fratrum Minorum in obſidione fecerat, in conuentu eorundem fratrum de monte Peſſulano, voluit adimplere. Sed videns, quod timore dicti Regis ipſum fratres recipere non audebant, votum ipſum ſolemniter iterauit. Et quia vouentibus præceptum nouerat de reddendo, ſuadenti felicis recordationis Papæ Bonifacio prædeceſſori noſtro, quod aſſenſum præberet prouiſioni de ſe facta eccleſiæ Toloſanæ, nullatenus conſenſit, quoadusque votum dictum, quod fecerat, compleuiſſet. Cuius deuotioni annuente prædeceſſore noſtro prædicto, habitum ordinis prædicti ſuſcipiens, in præſentia bonæ memoriæ Ioannis epiſcopi Portuenſis, tunc eiuſdem ordinis generalis miniſtri, expreſſam profeſſionem flexis genibus in manibus ſuis fecit; ſicque prouiſioni prædictæ ſuum præbendo aſſenſum, mandatis apoſtolicis obediuit. Et quamquam de iuſſu prædeceſſoris eiuſdem dictum habitum velatum portauerit vſque ad feſtum B. Agathæ tunc vicinum; in dicta tamen feſto in præſentia duorum Cardinalium recepit publice, ac ex tunc portauit continue, atque ipſa die ad ſanctum Petrum patenter detulit, prædicando.*

Vt voto ingrediendæ Franciſcanæ familiæ ſe obſtrinxerit.
Illius religione pri⁹ ſe exoluerit, quam ſuſceperit epiſcopatum.

Miranda res, & alias inſueta! vir namque virtutum poſitus in ſublimi iuri primogenituræ renunciauit & regno, regalis ſolij ſpreta pompa, pro regno corruptibili æternum ac plenum delicijs regnum merens. Mira vero compaſſione ad pauperes ferebatur, quibus largas tam priuatas quam publicas eleemoſynas faciebat: vnde iam factus epiſcopus Toloſanus per vnum ſuum familiarem ſecretarium mandauit inquiri de ſuorum quantitate redditunm, quantumque ſibi ſufficeret pro moderatis expenſis faciendis & rationabilibus, volens quod totum reſiduum in ſuſtendandis pauperibus poneretur; quamquam prælatus tam magnus eſſet, & filius tanti Regis. Cum autem iret Pariſios, pauperem quendam nudum reperit, cui multum compatiens, abſcondite cappam contulit, quam portabat, ſibique fecit aliam ſecrete aſportari, &c. His addit Pontifex vt vigintiquinque pauperes quotidie in ſua domo reficeret, iiſque etiam flexo genu inſeruiret: interdum xenodochia luſtraret, luxum omnem a ſe abieciſſet, magno pietatis exemplo epiſcopale obiret munus, Iudæos & Saracenos ad fidem alliceret; ſanctiſſime demum obierit: deinde ad implorata eius apud Deum ſuffragia cœleſtes virtutes fuerint editæ, plures e morte ad vitã reuocati, mutis vocis vſus, ſurdis auditus redditus; variorum morborum, quorum acerbitas omnia remedia eludebat, genere implicitis valetudo fuerit reſtituta: ob quæ religioſo examine confirmata conſecratam eius memoriam promulgat, atque ipſius ſepulchrum veneraturis nonnulla indulgentiarum præmia confert. Quæ literæ *VII. id. aprilis pontificatus anno* I. conſignatæ.

Renunciarit regno Siculo.
Epiſcopatus vectigalia in pauperes effuderit.
Veſtem ſuam nudo tradiderit.
Alia ab eo geſta.

12 Non illuſtrata modo hoc anno eſt Toloſana eccleſia S. Ludouici epiſcopi gloria & miraculis; verum etiam ſede archiepiſcopali a Pontifice decorata, atque in eam rem illius ampliſſima diœceſis in ſex epiſcopatus Montalbanenſem, Riuenſem, Lombienſem, Sanpapulenſem, Vaurenſem diuulſa a. Agitaſſe Clementem eadem conſilia, teſtatur Ioannes in apoſtolica conſtitutione b de ea re edita, in qua rationes graues adducit, quæ ipſum ad Toloſanam diœceſim in plures partiendam impuliſſent, nimirum ob illius amplitudinem epiſcopum adminiſtrandis tot eccleſijs imparem eſſe; vnde diuinus cultus pleriſque in locis exoleſceret, & animarum iacturæ periculum graue immineret. Et quidem iam ante ſuperiori ſeculo Fulco, præſul virtutibus ornatiſſimus, ab Innocentio III. flagitarat, vt epiſcopatum diuideret, cum paſtorales curas in tot populos diffundere non poſſet: negarat vero ea de cauſa Innocentius, vt ingentibus eccleſiæ ſuæ opibus ad comprimendos Albigenſes vteretur. Mutata autem poſtea temporum ratione, Ioannes vetera priuilegia Toloſanæ eccleſiæ de nunquam diuidenda illius diœceſi conceſſa reſcidit c, cum iam populorum numerus excreuiſſet, nec amplius ſacræ opes aduerſus hæreticos, ſed ad inanem luxus pompam conuerti ab epiſcopis Toloſanis conſueuiſſent, vt Pontifex grauiter queritur hiſce verbis: *Attendentes, quod licet Toloſanus epiſcopatus diuitijs abundaret immenſis, vix tamen ſupererat huc vſque memoria,*

Toloſana ſedes in archiepiſcopalem excitata.
a To. 1. ep. ſecr. 152. to. 2. p. 2. ep 96 & ep. ſecr. 383. & an. 2. p. 1. ep. com. 997.
b Extrau. Saluator noſter. de præbend. & dignit. Item Ms. Vat. bibl. ſign. n. 3701. in Io. 22. & Bern. chr. Rom. Pon.
Illius diœceſis in plures diuiſa.
c To. 1. ep. ſecr. 152.
Quæ Põt. cauſæ impulerint.

quod

Digitized by Google

quod ex ſuorum opulentia copioſa redditnum aliquod in eccleſia vel diœceſi Toloſana peruenijſſet diuini cultus augmentum; immo ſic ex adipe prodierat ac prodibat iniquitas, vt multo iam tempore luxus, cura carnis in deſiderijs, euectionum pompa, numeroſitas clientela, immoderata diſtributio in parentes, ſumptus enormes, ac vſus extraordinarij ſibi vendicaſſent ibidem quaſi totum patrimonium Crucifixi; & verendum erat, ne præſul vnicus incraſſatus & dilatatus ex exceſſiuis huiuſmodi operibus & ſuperbis, periculoſe recalcitrans, Deum factorem ſuum derelinqueret, & a ſuo ſalutari recedens, perditionis exempla in ſuos ſubditos deriuaret, &c.

Quamuis tot opibus affluxiſſet poſtremus epiſcopus, is tamen eccleſiæ ſuæ opes, alienatis etiam nonnullis eius iuribus, abligurierat: quocirca eo amoto Ioannes Conuena epiſcopus Magalonenſis ad archiepiſcopatum Toloſanum eſt traductus. Alias prætetea ampliſſimas diœceſes in plures diſgregauit a Pontifex: in Narbonenſi enim Electenſem & S. Pontij, in Albienſi Caſtrenſem, in Agennenſi Condomienſem, in Lemouicenſi Tutellenſem, in Petragoricenſi Sarlatenſem, in Claramontenſi Sanflorenſem, in Rhutenenſi Vabrenſem, in Pictauienſi Malleacenſem & Lucionenſem epiſcopatus condidit b, ſuiſque limitibus circumſcripſit: de quibus extant plura diplomata c. Neque eos modo epiſcopatus erexit, Pontifex, vt animarum ſaluti conſuleret; verum ad augendum diuinum cultum plura canonicorum collegia in eccleſijs, in quibus ſolemni ritu diuina res perageretur, ac Numinis laudes perſonarent, excitauit d. At de his hactenus: nunc ad alia digredimur.

Epiſcopatus in plures alios diſgregati.
a M. S. Vat. ſignat. n. 3765. in fo. 22. Ber. chro. Rom. Pon. Ptol. Luc. hiſt. eccl. l. 24. c. 42.
b Ibid.
Collegiales eccleſiæ conditæ a Ioanne.
c An. 1. p. 4 ep. com. 3348. p. 1. 3372. 4111. & an. 2. ep. com 4119 4162. 3872.
d Ber. vbi ſup. et M. S. Vat. bib. ſignat. n. 3765.

13 Ad ſubmouendos iuſtitiæ terrore a flagitijs clericos, ne eccleſiaſtica freti immunitate temeritati habenas laxarent, Pontifex canonum ſacrorum religione Philippum exoluit e, ſi ſecularis fori ſatellitio facinoroſi clerici certis in caſibus comprehenderentur: *Celſitudinis,* inquit, *tuæ precibus benignum impertientes aſſenſum, vt ſi contingat te tuoſue miniſtros alios flagitioſos clericos propter notoria crimina homicidij, mutilationis, aut alterius enormis facinoris, vel etiam ſuper huiuſmodi criminibus publice diffamatis, de quorum fuga & euaſione probabiliter timeatur, ſeruato modeſtia qua poteſt in talibus obſeruari, capere, detinere, ſeu capi facere, vel etiam detineri non in contemptum clericalis ordinis, vel odij zelo ſeu perſecutionis affectu, nec vt iuriſdictionem vſurpetis in ipſos; ſed tantum vt reddantur ad mandatum eccleſiæ, ne crimina remaneant impunita propter hoc; tu dictiue miniſtri nequaquam excommunicationis ſententiam incurratis, ad inſtar felicis recordationis Nicolai Papæ IV prædeceſſoris noſtri, qui per apoſtolicas literas idem claræ memoriæ Philippo Regi Francorum tuo prægenitori conceſſit, auctoritate præſentium tibi duximus concedendum; nullam propter hoc tibi vel miniſtris eiſdem dantes licentiam clericos ipſos taliter capiendi, nec eorum captionem vel detentionem etiam huiuſmodi approbantes. Dat. Auinione id. auguſti anno 1.*

e An. 2. ſec. 2. poſt ep. com 4099.
Clerici facinoroſi certis in caſibus a ſecularis fori ſatellitio capiendi.

14 Exuendos etiam clericalibus priuilegijs ſtatuit f Gregorij X. exemplo clericos coniugatos, ſiue monogami vel bigami eſſent, & alios, qui tonſura & habitu decori gererēt magiſtratus, atque etiam pœna ſanguinis ſontes afficerent; vt vero onera ſubterfugerent, prærogatiuam clericalem obtendebant. Pari ſeueritate Baſilienſem epiſcopum, iniuſto bello ſe implicantem non præfixa, vt mos eſt, literis ſalute corripuit a: *Non attendens*, inquit, *quam diſtricte ſacri canones prohibent portationem armorum in clericis, quorum arma lacrymæ debent eſſe; abiecta prorſus maturitate pontificalis officij, dilectum filium nobilem virum Radulphum dominum Noui Caſtri in nullo, prout fertur, iniurium, ea ſolum occaſione, quod guerram habet cum dilecto filio nobili viro Petro de Grandiſono domino Bellimontis, tibi conſanguinitate coniuncto, nedum laicali more per tuas literas diffidaſti; ſed et cum ad pacificandum eos iuxta iniuncti tibi paſtoralis officij debitum ſolicitudinis tuæ partes deberes apponere, non vt pacifer, ſed belliger; non vt Dei miniſter, ſed miniſtrator excidij arma ſumpſiſti militaria contra eum; depradationes, rapinas, inuaſiones, incendia, & occiſiones cum tuis complicibus perperam committendo, &c.* Intentata anathematis mulcta, ac ſacerdotiorum munerisque pontificalis priuatione cœptis iubet ipſum abſiſtere, ac damna illata ſarcire. *Dat. Auen. viii. kal. iulij anno 1.* Querente etiam apud ſedem Apoſtolicam Philippo Galliarum Rege, nonnullos clericos rerum terrenarum cupiditate irretitos mercaturæ ſe addixiſſe; cumque clericorum priuilegijs potiri flagitent, diſciplinæ eccleſiaſticæ ſe ſubducere, Ioannes archiepiſcopos atque epiſcopos coercere eorum auaritiam iuſſit b.

f An. 2. p. 4 ep. com. 4205.
Baſilienſis epiſcop. ob ſuſceptū iniuſtum bellum corripitur.
a To. 1. ep. ſecr. 332.
b An. 2. ſe. 4. ep. com. 4142.

15 Diuulgandas hoc anno in academijs propoſuiſſe Ioannem Clementis V. conſtitutiones, referunt Bernardus c & manuſcripti d annales Romanorum Pontificum. Extant eo argumento Apoſtolicæ literæ e ad Pariſienſes academicos kal. nouembris exaratæ, quibus præcepit, vt in iudicijs ac publicis ſcholis ijs vterentur: quæ etiam Bononienſibus tranſmiſſæ, & Clementinis ſanctionibus præfixæ ſunt. Collocaſſe porro Ioannem augendæ rei literariæ, vt erat in ſcientijs apprime verſatus, cupidiſſimum apoſtolicas curas ad academias ſplendori priſtino reſtituendas, docent plura eius diplomata: atque in primis ad Pariſienſem academiam f, cæterarum principem, inſtaurandam profeſſores corripuit, qui artes liberales imperfectas traderent. Inuectus etiam eſt in theologos g, qui theologiam, conquiſitis philoſophorum fucis ac ſanctorum patrum abiectis ſententijs vel oraculis ſcripturarum, inquinabant: *Sane mirantes*, inquit, *audiuimus; & turbati quodammodo expauimus, quod nonnulli ex vobis, ſicut habet fide digna relatio, habentes magiſterij dignitatem; nec attendentes quod inceſſum bonum agitur, ſi priuſquam veniatur ad terminum diſeratur, legere libros incipiunt; ſed negligentia, vel animi leuitate, vel alia inconſtantia ipſos debito modo non finiunt, ſed deſerunt imperfectos. Nonnulli alij, plus ſapere quam oportet ſapere, contra doctrinam Apoſtoli volentes, inhærendo philoſophorum erroribus, veram ſophiæ intelligentiam derelinquunt; & cum deberent ad conſolationem cordium ipſorum, iuxta præceptum Apoſtoli, eſſe inſtructi in agnitione myſterij Dei Patris, & domini noſtri Ieſu Chriſti, in quo ſunt omnes theſauri ſapientiæ & ſcientiæ abſconditi, decipiuntur per philoſophiam & inanem fallaciam, ſecundum traditiones hominum; fideique orthodoxa documenta minus debite venerantur. Quidam vero minus idonei & indigni, quidam etiam ſine debito examine ad ſtatum magiſterij aſſumuntur. Alij quoque ſolemnium diſputationum, & determinationum frequentiam conſuetam ab olim in Pariſienſi ſtudio prætermittunt. Quidam actu regentes, qui tenerentur inſiſtere exercitio lectionum, litigiorum anfractibus, & aduocatio-*

c Ber. chr. Rom. Pon.
d M S Vat. bibl. ſign. n. 3765.
e To. 1. ep. ſecr. 749.
Pontificiū in re literaria redintegranda ſtudiū.
f An. 1. p. 3 ep. com. 1971.
g lo. eun. p. 3 ep. com. 1971.
Inſtaurata illius diſciplina.

num ſtrepitibus, & forenſibus occupationibus ſe inuoluunt.

Theologi nimij in captandis philoſoph. fucis correpti.

Quidam etiam theologi, poſtpoſitis vel neglectis neceſſarijs, vtilibus, & ædificatiuis doctrinis; curioſis, inutilibus, & ſuperuacuis philoſophiæ quæſtionibus & ſubtilitatibus ſe immiſcent: ex quibus ipſius ſtudij diſciplina diſſoluitur, luminis eius ſplendor offenditur, & per conſequens ſtudentium vtilitas impeditur. Et infra: *Niſi veſtra diſcretio emendatione celeri præmiſſa correxerit, & præteritæ deformationis exceſſus in melius reformabit, illa per alios, in hac parte apoſtolica auctoritate ſuffultos, non abſque debita cenſura iuſtitiæ, in eos, qui ſuper præmiſſis culpabiles fuerint, extrenda infallibiliter, emendari & corrigi faciemus. Dat. Auinione VIII. id. maij anno I.* Eodem argumēto ad epiſcopum Pariſienſem ſcriptis literis a, partes ei impoſuit, vt adhibito in conſilium ſigilli academiæ præfecto, ea vitia auctoritate apoſtolica emendaret, ſeſeque illi ea in re opponentes cenſuris percelleret: ſi vero ea occurrerent, quæ ſine nouis ſedis Apoſtolicæ imperijs tolli non poſſent, rem ipſi literis patefacerent, vt malum diligentia apoſtolica ſuccideretur.

Pariſienſis epiſc. ad abolendos abuſus iuſſus incūbere.
a Reg. poſt eand. ep.

16 Ad redintegrandam etiam Clementis exemplo Aurelianenſem academiam, Raimundo Bituricenſi archiepiſcopo & Ioanni e Cheremont canonico Pariſienſi eam prouinciam dedit b. Aſſeruit etiam c ſuis iuribus Toloſanam, quæ cum ab Innocentio IV. condita, atque ijſdem ornata priuilegijs ac Pariſienſis fuiſſet, doctores numquam a Pariſienſibus impetrare potuerant, vt priuilegiorum Pariſienſis academiæ exemplum traderent; Pontifex non Innocentiana modo priuilegia confirmauit, ſed Pariſienſes etiam academicos apoſtolicarum literarum exemplum concedere Toloſanis iuſſit d. Nūquā in Gallijs ſolum, verum in alijs quoque regnis rem literariam prouexit, Oxonienſem quidem in Anglia academiam, diremptis quæ intercedebant inter Prædicatores & doctores ſeculares controuerſijs, de conferenda doctoratus laurea, atque habendis theologicis lectionibus, compoſuit e. Collatam Bononienſi ad decennium prærogatiuam a Clemente V. vt in ea, exceptis epiſcopis, monachis, & ſacerdotibus, clerici iuri imperiali artique medicæ operam nauaro poſſent, ad aliud ſeptennium ob ſingularem Bononienſium in eccleſiam fidei conſtantiam, Italico ciuili ardente bello explicatam, extraxit f. Hæc de re literaria ſuffecerint; nunc ad bellicos tumultus digredimur.

Conſultū alijs academijs, Aurelianenſi.
b To. 1. ep. ſecr. 304.
c An. 1. p. 4 ep. com. 3497.
Toloſanæ.
d Ib. ep. com. 3501
Oxonienſi.
e An. 2. p. 1 ep. com. 340.
f An. 1. p. 4 ep. com. 1798.

17 Recruduit crudele inter Robertum Siciliæ & Fridericum Trinacriæ Reges bellum, cum initæ inter eos induciæ effluxiſſent. Agebatur Robertus ira in Fridericum, cum ille violata iam antea pace, & cum Henrico Imperatore coitione conflata, facta Calabriæ irruptione, nonnullas arces eripuiſſet; nec Trinacriæ Regis nomine contentus, Siculum ſibi arrogaret g. Ad propulſandas calamitates inde oborturas Ioannes, ineunte martio, Guillelmum Trecenſem epiſcopum & Petrum Textoris plurima inſtructos auctoritate miſit h: tum Regem Fridericum ad ereptas Roberto arces reſtituendas, cum ſine ea re pax coire non poſſet, grauiſſimis verbis eſt adhortatus i.

Bellum inter Robertum Siciliæ & Fridericum Trinac. Reges. Illius cauſæ.
g Tom. 1. ep. ſecr. 443.
Nuncij apoſt. ad eos conciliandos miſſi.
h An. 1. p. 1. ep. cur. 91.
i To. 1. ep. ſecr. 102.

Ioannes, &c. chariſſimo in Chriſto filio Friderico Regi Trinacriæ illuſtri.

Conſidera, fili, conſidera quod pax Domini ſine pace proximi non habetur: nec enim Rex ipſe pacificus, cuius in pace factus eſt locus, corda ſeditioſa incolit, nec in corpore peccatis ſubdito requieſcit. Conſidera quod, dum per cæleſtis præconis miniſterium hominibus bonæ voluntatis pax in terra promittitur, impijs tollitur, malignantibus denegatur. Conſidera quod, cum breuis ſit vita hominis, incertus exitus, & frequenter etiam repentinus; cuiuslibet manus cum omni, qua datur, inſtantia operari debet, quæ ſuo accepta nouerit creatori, vt ſecurus iudicem videat, quem redemptorem agnouit. Conſidera quanta poſſent imminere tuæ poſteritati diſcrimina, ſi eam, cui beneuolentia eſſet acquirenda, magnatum turbinibus odiorum, & guerrarum fluctibus relinqueres innolutam. Profecto ſi hæc & alia circa prædictæ diſſenſionis incommoda, diligentius attendenda, ſedula meditatione conſideres; ſi commoda, quæ ex tua & Regis præfati concordia tibi tuiſque prouenient, intra cordis arcana reuoluas; tuum ad pacem inclinabis, vt indubie credimus, animum. *Et infra:* Quia illorum occupatio iniurioſa caſtrorum, quæ contra pacis dudum reformatæ, ac apoſtolicæ confirmationis roboratæ munimine, ſeriem in dicti Regis iniuriam, noſtrum & ſedis Apoſtolicæ contemptum, & diuinæ maieſtatis offenſam in Calabria detines, ipſi diſcordiæ non leuem cauſam præbuiſſe videtur, caſtra ipſa Regi reſtituas antedicto.

Frideric' Rex iniuſtum bellum mouiſſe arguitur.

Rhegium & alia Calabriæ loca iubetur reſtituere.

18 [Subijcit, vt ad facilius conciliandum fœdus cum Rege Roberto, inducias longiores contrahat: ac ſi de ijs ineundis conſentire inter ſe non potuerint, ſignificat, Guillelmo Trecenſi epiſcopo ac Petro Textoris apoſtolicis nūcijs illarum indicendarū munus iniunctum, vt dum eæ excurrent, coram ſede Apoſtolica de firmiſſimo ſanciendo fœdere agitari poſſit; ipſique Reges ob id ad eam ſe conferant, vel ſaltem oratores ſumma auctoritate inſtructos mittant. Tum addit:] Tu ergo, fili, ordinationem noſtram huiuſmodi veluti ſalubrem amplectens, in omnibus te contingentibus eam ſolicite ſtudeas obſeruare, caſtra reſtituendo prædicta, ineundo treguas, & ad noſtram veniendo præſentiam, vt præmittitur, vel ſufficientes nuntios deſtinando; præſertim cum chariſſimus in Chriſto filius noſter Iacobus Rex Aragonum illuſtris, germanus tuus, ſuos in eodem termino, ſibi notificando, ad requiſitionem noſtram obtulerit ad nos mittere nuntios, vel perſonaliter intereſſe dicto tractatui coram nobis, iuxta quod duxerimus ordinandum, &c. *Dat. Auin. V. id. martij.*

Solicitatur, vt ad ſedem Ap. cum Regibus Sicil. & Arag. colloquium initurus accedat.

19 Monuit alijs literis Robertum Regem Pontifex a, vt Calabriæ arcibus recuperatis, pacem cum Friderico redintegraret. Cui etiam ſignificauit b Iacobum Regem Aragonum maximum renocandæ inter eos pacis deſiderium explicuiſſe; ac tum apud ſedem Apoſtolicam contendiſſe precibus, vt ſuā auctoritatem adhiberet, præterea oratores ad Fridericum tranſmiſiſſe, qui ipſum ad occupatas in Calabria arces reſtituendas permouerent. Cū vero non ita valerent apud Fridericum auctoritate Regis Aragonum oratores, vt ipſum ad reſtituenda iniuſtis armis parta eſſent adacturi, diffideret Pontifex, cenſurarum religionem incutiendam cenſuit, ac pontificia vtendum auctoritate, quam Iacobus Rex Aragonum admouendam flagitarat. Partes itaque Guillelmo epiſcopo Trecenſi, ac Petro Textoris dedit c, vt Fridericum, ſi rapta reſtituere Roberto abnueret, deuincirent anathemate, atque illius ter-

a Ib. ep. ſecr. 103.
b Ib. ep. 100.
Nuncij Fridericū cenſuris ad reſtituendum Rhegium cogere iuſſi.
c Ib. ep. 107.

terras interdicto a eccleſiaſtico percellerent.

a Ep. 108.

Fridericũ cenſuras ſpernentẽ Robertus armis inſequitur.

Verum neque ea ratione Fridericus ad reſtituendas Roberto occupatas in Calabria arces adduci potuit: Cum itaque niſi armis frangendus eſſet, Robertus rem bello decernendam ratus, vt hoſtem e Trinacria, quam Carolo II. eripuerat, depelleret; atque etiam Calabriæ partem amiſſam recuperaret, contraxit validiſſimam ſexaginta triremium ac plurium nauium maioris ac minoris aluei claſſem, cui Thomam comitem Squillacij præfecit: is equitatu & peditatu egregie inſtructus, exſcenſione facta, in inſulam irrupit, ac furore hoſtili Panormitanum & Meſſanenſem agros exuſſit. Intulit b Roberti exercitus, diebus quindecim latiſſime diſcurrens, fœdiſſimam vaſtitatem, Friderico obuiam progredi non auſo, ſeque in arce, cui Glami nomen eſt, continente; adeo vt maiori clade, quam olim Caroli I. & II. Regum temporibus attrita ſit: ac plerique ſenſere Robertum, ſi anno ſequenti parem Trinacriæ vaſtitatem intuliſſet, facile Fredericum regno eiectum iri. Eu itaque depreſſum calamitate, ac maiora reformidantem pericula, pontificij internuntij ad inducias amplectendas, raptaque in Calabria reſtituenda flexere. Qua de re hæc in MM. SS. Baronianis collectaneis reperio: *Rex illos tanquam legatos ſacroſanctæ vniuerſalis matris eccleſiæ quocum decuit honore ſuſcepit. Tunc vnus ex eis, non ignarus verba componere, cauſam diſſidij præmiſſorum Regum ab ipſis primordijs ſubtilitate repetens, nunc vnum nunc alterum arguit: & tandem ſummam ſuæ legationis commiſſæ expreſſit ciuitatem Rheginam & caſtra, quæ in Calabria ſub titulo hereditario Romanorum Imperatoris, de quo paulo ante ſermo præceſſit, Fridericus Rex occupauerat, ac matri eccleſiæ reſignari, ſeruanda per eam vſque ad pacem in proximo componendam, compto ſermone popoſcit; adijciens, vt in deſignato die ad eundem dominum Pontificem, quo etiam Robertus Rex conuenire debebat, Fridericus ipſe propulſis dubijs tranſfretaret, pacem vtrique parti, domino auctore, quietam & placidam recepturus. Cumque legati finem impoſuiſſent ſermonibus, Rex Fridericus ſe nunquam fuiſſe cauſam diſſidij, pacemque cum omnibus, Chriſtianis maxime, cupientem teſtatus eſt: Sed quam, inquit, pacem ſummus Pontifex ſe daturum nobis conſtituit? Illi, quod eſt exiguum arctumque fretum Siciliam inſulam ab Italia ſeparans oſtendentes, dixerunt: Et ſummus rerum opifex, qui antequam fierent cuncta diſpoſuit, nihil fruſtra nihilque incaſſum operatus eſt. Erunt itaque huius maris anguſtia, quas videmus, limites & termini regnorum veſtrorum, alterum ab altero ſeparantes. Eſto igitur quiſque contentus finibus, quos conſtituit manus Dei. Veruntamen quia tractatus pacis huiuſmodi non exiguo tractu temporis indiget, inducias annorum trium inter vos & eundem Regem ſummus Pontifex & competens vtriuſque iudex reuerendus pater indicit.*

b Io. Vill. l. 9. c. 82. Anton. 3. tit. 21 c. 4. nato §. 1. Fazel poſter. dec. l. 9.

Trinacriã euaſtat.

Frideric. arce ſe continet.

Vt Legatos apoſt. receperit.

Rhegium aliaſque arces pontificiæ fidei commiſerit.

c Ex ſ. in l. priu. Rom eccl. to. 2. pag. 112. & in M.S. Vall. bibl. ſign. lit. B. n. 12. pag. 68.

10 Ad tollendam diſſidij cauſam, atque odiorum fomitem extinguendum Fridericus legatorum iuſſis, & Iacobi Regis Aragonum ac S. Elizabethæ Reginæ Luſitaniæ oratorum conſilijs adductus, eam inijt rationem, vt Calabriæ arces, quas incuſſo antea anathemate erat iuſſus Roberto Regi reſtituere, legatis traderet, vt Pontifex de ijs, prout ſuaderet æquitas, vel ei vel Roberto reſtituendis ſtatueret. Qua de re ſubiectæ publicæ tabulæ confectæ c.

In Dei nomine. Amen. Pateat vniuerſis per hoc præſens publicum inſtrumentum, quod die veneris in feſto natiuitatis B. Ioannis Baptiſtæ anno Domini MCCCXVII. *indictione* XIV. *pontificatus ſanctiſſimi patris domini Ioannis diuina prouidentia Papæ XXII. anno primo, apud Meſſanam in Sicilia in palatio, in quo ibidem habitabat ſereniſſimus princeps dominus Fredericus Trinacriæ Rex illuſtris, in præſentia notarij & teſtium infraſcriptorum ad hoc ſpecialiter vocatorum & rogatorum, idem ſereniſſimus princeps dominus Fredericus Trinacriæ Rex illuſtris pure, plene, libere, & abſque conditione & retentione quacumque tradidit, reſtituit, & etiam aſſignauit nomine domini noſtri ſummi Pontificis reuerendo in Chriſto patri domino Guillelmo, Dei gratia, epiſcopo Trecenſi, & venerabili viro domino Petro Textoris priori prioratus S. Antonini Ruthenenſis diœceſis, domini noſtri Papæ capellano, decretorum doctori, ad regnum Siciliæ nuncijs per dominum noſtrum ſummum Pontificem deſtinatis ciuitatem Rheginam, caſtra de S. Nicheto, de Calana, de Motamuri, & fortalitia Cillæ & Balnearia, Cathonam, & omnia alia loca & fortalitia, quæ tenebat & poſſidebat in Calabria, cum territorijs, diſtrictibus, iuribus, & pertinentijs eorundem vaſallis, hominibus, & iuribus vaſallorum eorumdem pro voluntate, ordinatione, & diſpoſitione omnimoda domini noſtri ſummi Pontificis facienda, quam tenere perpetuo & obſeruare promiſit, & nunquam contrafacere vel venire clam vel palam, publice vel occulte; & quod nunquam impediet per ſe vel alium ſeu alios, nec impediri faciet aliquatenus, vel permittet illum vel illos, quem vel quos dicti domini nuncij, vel dominus noſter ſummus Pontifex ad regimen & cuſtodiam ciuitatis & caſtrorum prædictorum duxerint deputandos, &c.*

21 Adiudicatas Roberto eas arces poſt inſtitutam iudiciorum formam, cum vtriuſque Regis oratores ad ſedem Apoſtolicam pro diſceptanda controuerſia ſe contuliſſent, ex laudatis Card. Baronij collectaneis MM. SS. colligitur, quæ tradunt, Franciſcum Panormitanum epiſcopum & Franciſcum Vingrimilienſem comitem a Friderico, miſſos ad probandum ius ſuum in eas Calabriæ arces, contendiſſe materna ſucceſſione ad Fridericum ſpectaſſe: ſed inania illius iura eo titulo fuiſſe, ex dictis in XIII. & XIV. tomis conſpicuum eſt: nefarijs tamen ille ſubornatus conſilijs Siciliæ Regis nomen iniuria affectauit, ex quo grauiſſimis hiſce literis a a Ioanne corripi meruit, quibus etiam Pontifex iniuſtas illius de redditis Roberto Calabriæ arcibus querelas refregit.

Oratores a Frider. ad Pont. miſſi.

Vana illorum oratio. Refellitur

a Lib. 1. ep. ſecr. 443.

Frideric. Siciliæ Regis nomẽ affectat.

Ioannes, &c. Frederico Regi Trinacriæ illuſtri.

Vide, dilectiſſime fili, & ſedula meditatione conſidera, quam indiſcretum dedere tibi conſilium, qui te induxerunt ad indebitam aſſumptionem huiuſmodi tituli [nimirum Siciliæ Regis] & ad perſeuerantem illius retentionem inducunt. Vide quanto te pro hoc diſcrimini ſubiecerunt atque ſubijciunt. Vide quantam maculam in gloria nominis tui ponunt, vt abiecto titulo, quo licenter vti poteras & debebas, denominationem alij debitam, conſilia talium ſecutus, vſurpatiue receperis, quam retinere conſcientia ſalua nequis. Noſti namque, quod cum in pace Siciliæ, per ſedem Apoſtolicam confirmata, ac per ſpeciales tuos nuncios, iuramento in animam tuam præſtito, ſolide promiſſa ſeruari, contineretur expreſſe, quod aut Rex inſulæ Siciliæ, aut Trinacriæ ad arbitrium claræ memoriæ Caroli Regis Siciliæ, tunc viuen-

Vt in ea re fœdera violarit.

Digitized by Google

tis, vocari deberes; bonæ memoriæ Petrus tunc Nouiomenſis epiſcopus cancellariua, & dilectus filius vir nobilis Bartholomæus de Capua miles logotheta & protonotarius Regis Siciliæ, debita circa hæc poteſtate ſuffulti, nomine dicti Regis, cuius erant procuratores & nuncij, de beneplacito & aſſenſu felicis recordationis Bonifacij PP. VIII. prædeceſſoris noſtri elegerunt, & arbitrati fuerunt, te debere Regem Trinacriæ titulari; dictuſque prædeceſſor ſignanter expreſſit, quod per hoc honori regalis tituli, quem de toto regno Siciliæ vltra pharum & citra apud Regem ipſum integre voluit remanere, nullum in aliquo, etiam quantum ad vulgi labia, præiudicium afferretur.

Acerbe corripitur iura pontificia ipſum inuadere.

22 Quomodo ergo potuit aliquis ſanæ mentis tibi conſulere, vt pacem violando prædictam, non abſque tranſgreſſione patula iuramenti, vt de alijs taceamus, aliam intitulationem aſſumeres, quam quæ tibi tributa eſt ex pacis tenore prædictæ? Quomodo tibi potuit ſuaderi, vt illius regni titulum, cuius plena diſpoſitio ad ſedem Apoſtolicam pertinet, abſque ipſius aſſenſu vel licentia vſurpares? Nunquid aliquando, a tempore præcipue dictæ pacis, nos aut prædeceſſores noſtri Romani Pontifices tibi Regis Siciliæ denominationem aſcripſimus, aut verbo vel literis te ſic vnquam curauimus titulare? An non aduertis, quod ſi te vti vellemus huiuſmodi titulo, non te requiſiſſemus de pace vel treugis inter te & Regem Siciliæ ineundis, aut de reſtituendis ſibi ciuitate & caſtris prædictis, ne abſurde videremur inſiſtere, vt tibi ipſi reſtitutionem huiuſmodi faceres, aut tecum pacem vel treugas inires? Profecto, fili, errant qui tibi tam illicita conſulunt, & te per hæc in euidentem errorem inducunt; nec tuæ in talibus inexperientiæ quidquam aſcribimus, talia tibi conſulentium imperitiæ ſuccenſemus, &c. *Dat. Auin. III, id. decembris*. Significauit Pontifex a ſequenti ineunte anno Iacobo Regi Aragonum, vt frater ipſius violatis initæ pacis legibus Siculi Regis nomen vſurpaſſet, atque ideo a ſe obiurgatus fuiſſet.

a Ib. ep. 458.

Orator a Roberto Rege miſſus, vt fidem clientelæ nomine deuinciat Pontifici.

23 Profeſſus eſt ſolemni ritu Robertus Siciliæ Rex hoc anno, ſe beneficio auctoritateque ſedis Apoſtolicæ Siculum regnum accepiſſe, ac fidem Bertrandi e Baucio comitis montis Caueoſi oratoris opera Pontifici ſacramento deuinxit. Tenebatur quidem religione officij ad aulam pontificiam, vt clientis obſequium addiceret eccleſiæ, ſe conferre; ſed cum bellico apparatu in Fridericum Regem Trinacriæ inſtruendo implicitus eſſet, Ioannes ita illius oratorem admiſit, vt tamen Pontificum conſuleret iuribus, ac publica documenta ab eo exigeret, quibus profiteretur Robertum ex initis cum Carolo primo conuentis obſtringi vocatum ad ſedem Apoſt. accedere, præſentemq; Pontifici clientelarem ſponſionẽ ſolemni ritu præſtare; vel ad eum legatum apoſtolicum, qui ipſum ſacramento fidei adigeret, mitti poſſe, atque ex ea pontificia indulgentia ſucceſſores Reges nullum ius, quo detrahant pontificio, ſibi arrogaturos. Aſſenſit poſtulatis pontificijs orator, atque eccleſiæ iuribus hiſce publicis tabulis b cauit.

b Ext. in arce S. Angeli & lib. 3. priu. Rõ eccl. to. 3. pag. 327. & inter Collect. Plat. to. 1. pag. 378. & in MS bibl. Vall. ſign. lit. B. n. 12. pag. 355.

Pontificia iura non violatum iri.

Nos Bertrandus de Baucio comes montis Caueoſi conſiliarius, familiaris, & fidelis ſereniſſimi principis & domini noſtri domini Roberti, Dei gratia, Ieruſalem & Siciliæ Regis illuſtris, tenore præſentium facimus vniuerſis, quod die ſeptimo præſentis menſis maij XV. indict. apud Auinionem, offerentibus nobis procuratorio nomine dicti domini noſtri Regis, cuius inde mandatum ſpeciale ſuſcepimus, ſanctiſſimo in Chriſto patri & clementiſſimo domino noſtro domino Ioanni, diuina prouidentia, ſacroſanctæ Romanæ ac vniuerſalis eccleſiæ ſummo Pontifici, ſacro dominorum Cardinalium aſſiſtente collegio, ligium homagium, & fidelitatis debitæ iuramentum pro regno Siciliæ & tota terra citra pharum, quæ dictus dominus noſter Rex a Romana eccleſia tenet in feudum; ipſe dominus noſter Papa tanquam pius pater & dominus benigne reſpondit, quod licet ipſe iuxta formam conuentionum initarum ab olim inter Romanam eccleſiam & claræ memoriæ dominum Carolum Regem Siciliæ auum dicti domini noſtri Regis non teneretur per procuratorem vel nuntium homagium & iuramentum prædicta recipere; quinimo ex illarum vigore poſſet ad id dictum dominum noſtrum Regem perſonaliter euocare, vel ad eum aliquem mittere, qui nomine Romanæ eccleſiæ præmiſſa reciperet ab eodem; de paterna tamen benignitate & gratia ſpeciali a nobis illa nomine, quo ſupra, reciperet cum ea proteſtatione, videlicet quod ipſa receptio ſibi vel futuro Romano Pontifici præiudicium aliquod non pareret: quin vtique vocare poſſent ad perſonalem præſtationem illorum Regem Siciliæ, cum nollet ipſe dominus noſter ad conſequentiam trahi receptionem, ſeu præſtationem huiuſmodi; nec per illam dicto domino noſtro Regi, aut eius ſucceſſoribus in præſtando per procuratorem ſuum homagium & iuramentum prædicta in poſterum nouum aliquod ius acquiri.

Qua quidem præſtatione, vt præfertur, admiſſa, nos eidem domino noſtro, ſacro aſſiſtente collegio, dictum homagium dicti domini noſtri Regis fecimus nomine, & fidelitatis præſtitimus iuramentum. Et quia, ſicut decet gratum filium & deuotum, cum ipſius domini noſtri beneplacito in his & alijs concurrere promptis affectibus cupimus, & proinde nolumus propter ipſam præſtationem noſtram in aliquo derogari Romanæ eccleſiæ, dicto domino noſtro, aut futuro Romano Pontifici; nec domino noſtro Regi, aut ſucceſſoribus eius in præſtatione iuramenti & homagij prædictorum per procuratorem vel nuncium nouum aliquod in futurum propterea ius acquiri; ecce proteſtationi præmiſſæ liberaliter aſſentimus, ſic tamen quod per aſſenſum huiuſmodi dicto domino noſtro Regi vel ſucceſſoribus eius in iure, ſi quid circa id ſibi quomodolibet competit, nullatenus detrahatur: & nihilominus nos facturos & curaturos expreſſe promittimus, quod dictus dominus noſter Rex infra ſeptimam diem proximo futuri menſis auguſti eidem præſtationi præbebit aſſenſum; de cuius præbitione infra idem tempus mittet ad ſedem Apoſtolicam regias patentes literas, aurea bulla regia maieſtatis impreſſa typario communitas. In cuius rei teſtimonium præſentes fieri fecimus literas, ſigilli noſtri appenſione munitas. Dat. Auinione die VII menſis may, anno Domini MCCCXVII. quintadecima indictionis.

24 Exoluit promiſſorum religionem Bertrandus comes, atque Robertum Regem permouit, vt accepta re ſubiecto diplomate a regio datam Pontifici ſyngrapham confirmaret.

Robertus Rex geſta ab oratore confirmat.

a Ext. vbi ſup.

Sanctiſſimo in Chriſto patri & clementiſſimo domino ſuo domino Ioanni, diuina prouidentia, ſacroſanctæ Romanæ ac vniuerſalis eccleſiæ ſummo Pontifici, Robertus Dei gratia Rex Ieruſalem & Siciliæ cum omni reuerentia & honore deuota pedum oſcula beatorum.

Nobilis vir Bertrandus de Baucio comes mon-

Digitized by Google

montis Caueoſi, dilectus cognatus, familiaris, conſiliarius, & fidelis meus per literas ſuas mihi nuper aperuit, quod in præſtatione ſacramenti fidelitatis & homagij, ad quam eum benigne de ſpeciali gratia meo nomine recepiſtis, idem comes ad veſtri & eccleſiæ Romanæ cautelam ſuas conceſſit literas ſub ſerie ſubſequenti: *Nos Bertrandus, &c.* [Inſerit datæ ab oratore ſuo ſyngraphæ formam iiſdem conceptam verbis, quibus nos eam ſuperius adduximus, additque.] Ego igitur, pie pater, pro dicta gratia gratus, ſicut & de alijs veſtris beneficijs eſſe; Deo dante, confido; omnia & ſingula in præfatis literis dicti comitis contenta ratificans & acceptans, illis expreſſe conſentio, & mea ratihabitione confirmo. In cuius rei teſtimonium præſentes literas fieri feci, & aurea bulla meæ maieſtatis impreſſa typario communiri. *Actum Neapoli anno Domini* MCCCXVII. *Dat. ibidem per manus Bartholomæi de Capua militis, Logothetæ, et protonotarij regni Siciliæ ſub eiſdem annis Domini die* XXIX. *maij quintadecima indictionis, regnorum meorum anno nono.*

Reponi iuſſit regias haſce literas Ioannes in pontificio ſcrinio, vt Romanæ eccleſiæ iuribus conſuleret, reique geſtæ memoriam ſecuturis temporibus transfunderet; eaque de re Robertum Siciliæ Regem certiorem fecit a, repetita in ijs literis totius rei geſtæ hiſtoria, quas IV. id. iunij huius anni conſignatas breuitatis cauſa prætermittimus. Inſtitutæ de clientelari ſponſione a Roberto Rege Pontifici præſtita orationi addemus, Robertum ipſum illatis pontificio ærario decem millibus vncijs auri, ſoluendi reliqui vectigalis diem ſibi extrahi pontificia indulgentia obtinuiſſe, qua de re publica documenta extant ab ipſo edita b.

a Au. 1. p. 4. ep. com. 4135.

b Ext. in arca 8. Angeli et inter Coll. Plat. to. 1. pag. 396 et lib. priuil. Rom. eccl. to 1. pag. 215 et apud Ioan. 2. p. 1. ep. com. 6. et in M. S. Vall. bibl. ſig. lit. B. n. 12. pag. 535.

25 Non his modo beneficijs Robertum ſingulari ſtudio eſt complexus Pontifex; verum etiam ſaluberrimis monitis, quibus ipſum ad regiam dignitatem ſuſtentandam, regnumque optimis legibus temperandum informauit. In primis quidem omnibus virtutibus perpolitos viros, ad quos ſummam rerum referret, deligere iuſſit: ex eorum enim rectis improbiſue conſilijs regni ſtatum pendere. Quæ porro in ijs prudentiæ & integritatis ornamenta exigeret, ſubiectis verbis deſcripſit c.

Salubrib⁹ præceptis Robertū imbuit Pont.

c To. 1. ep. ſecr. 305.

Ioannes, etc. chariſſimo in Chriſto filio Roberto Regi Siciliæ illuſtri.

Quanto ſincerius perſonam tuam diligimus, tanto nimirum grauius perturbamur, cum ad nos ea de te peruenire contingit, quæ dedecent excellentiæ regiæ dignitatem, & in tui præſertim ſtatus vergunt periculum & honoris. Ecce, fili chariſſime, de te nedum communis aſſertio, ſed ipſa rei euidentia prædicat, quod licet inter cæteros mundi catholicos principes abundanter exiſtas literali ſcientia præditus, & excellenter ingenio naturali dotatus; illud tamen ab intuitu regiæ conſiderationis excludens, quo minus ſalubriter diſponitur regnum, quod non regitur conſilio ſapientum, quodque tales conſilijs Regum debent aſſiſtere, qui ſciant, velint, & valeant patientibus compati, paci terræ ac populi ſaluti proſpicere, erudire ad iuſtitiam Reges, imminentibus occurſare periculis, vitæque maturioris exemplis informare ſubiectos, & quadam auctoritate poteſtatiua præſumptionem malignantium cohibere; iuuenes, inexpertos, ignobiles mente ſimul & genere, & qui cum ſcientia & induſtria careant, ſe ipſos gubernare non norunt, tuo lateri applicas & per viam Roboam imprudenter incedens, a te conſiliarios venerandæ maturitatis elongas. Porro, fili, non hæc tibi claræ memoriæ progenitorum tuorum exempla ſuadent, qui non homines delicatos & molles; ſed timoratos & virtuoſos viros, ſtrenuos in agendis, ſcientiæ profunditate conſpicuos, aut multa ſaltem & grandia frequenter expertos de remotis etiam finibus attraxerunt, & admiſerunt in familiaritatis ſuæ ſacrarium, & ſuis conſilijs aggregarunt: ex quorum aſſiſtentia multum decorabatur regale faſtigium & regni negotia feliciter agebantur, & quorum auctoritas, vt de prudentia & rerum experientia taceamus, legationi dum mittebantur, non parum videbatur adijcere grauitatis, & ex quibus etiam plurimi propter eorum notam ſufficientiam dignoſcuntur ad ſublimiora fuiſſe prouecti.

Hortatur vt ſapientiſſimos in conſilium ſibi aſciſcat.

Arguit iuuenibus ſe cōmittere.

Maiorum in ea re exempla proponit.

Quæſumus itaque, fili, & tui honoris ac vtilitatis obtentu ſano conſilio ſuademus, quatenus a tantis progenitoribus editus, ab ipſorum ſemitis non declines; ſed tui generis magnitudine in his & alijs ſic virtutibus etiam ſuperes, ſicut ſcientiæ vbertate tranſcendis, illos in tuos conſiliarios eligens, & electos in regalis beneuolentiæ ſinu fouens, quos tibi credas fideles, & prudentes agnoſcas; non illa prudentia fragili, ex qua multis inaniter nomen prudentis imponitur, qui in magnis negocijs poſiti, eorum ingreſſum vel exitum non viderent. Illos, fili, tuo habeas lateri iugiter aſſiſtentes, qui nec captantur munuſculis, nec muneribus corrumpantur; & qui tibi bene conſulere audeant, nec ad tuum diſpendium tuam faciem vereantur; & qui non tibi placentia, ſed fructuoſa ſuadeant; cum nec quicquid molle ſēſeris, exiſtimare debeas eſſe bonum, & a longis retro temporibus in domibus Regum ſint, & eaſdem libenter inhabitent & frequenter ij, qui mollibus veſtiuntur, ſupponentes puluillos cubitis, & capitibus oleum infundentes, &c. *Datum Auinioni* XV. *kal. iulij.*

Prudentes negat, quos rerū aditus & exitus latent.

Quas in ijs dotes deſideret.

26 His ad Robertum Regem monitis addemus alia, Reginæ Sanciæ tradita a, quæ intempeſtiuæ pietatis ſenſu in tranſuerſum acta, diſſoluere coniugij iura, ſeque a Roberto ſegregare meditabatur, vt liberiorem animum rebus diuinis transfunderet. Hærere enim viri lateri, ac dare operam liberis, quos in diuino timore educaret, iuſſit; ac dæmonis dolos expoſuit, qui pietatis falſo nitore a vera illam pietate abducere moliebatur.

a Ib. pag. 131.

Regina Sancia intempeſtiua pietate a viro diſcedere cogitat.

Chariſſimæ in Chriſto filiæ Sanciæ Reginæ Siciliæ illuſtri.

Quia interdum, filia, humani generis inimicus, vt incautos ſub ſpecie boni decipiat, ſe in lucis angelum transfigurat; idcirco de tua ſalute ſoliciti, ſuper aliquibus te præmunire prouidimus, vt te in periculum promptum incidere, quantum in nobis fuerit, non ſinamus. Et quidem, filia benedictionis & gratiæ, ſcimus te ſpiritus ſinceritate vigentem, ad ea, quæ Dei ſunt, laudabiliter prouehi: ſcimus te mundana pia magnanimitate contemnere, & ad immaculati agni nuptias totis niſibus anhelare: ſed nec ignoramus, te chariſſimi in Chriſto filij noſtri Roberti Regis Siciliæ viri tui ſic pro lege matrimonij ſubijci poteſtati, quod nec vouendo, nec alias aliquid faciendo, quod ipſi matrimonio deroget, habes tui corporis poteſtatem. Et licet cœleſti ſponſo placere deſideres, oculos tamen

Monetur a Pont. caſtitatis votum, non aſſentiēte marito, non acceptū Deo.

Digitized by Google

terreni ſponſi non debes offendere; quin potius, ſeruata pudicitia coniugali, te ſibi placidam & irreprehenſibilem exhibere. Nec tibi ſuadeat aliquis, quin omnia huiuſmodi vota, poſt matrimonium carnali copula conſummatum emiſſa, ſine conſenſu viri ſunt penitus reproba, grauibus plena periculis, & ipſius coniugij inſtitutori moleſta.

Quocirca celſitudinem tuam monendam duximus & hortandam in Domino Ieſu Chriſto, in remiſſionem tibi peccaminum iniungentes, quatenus prudenter attento, quod tribus de cauſis vxor principaliter ducitur, vt ſit videlicet in adiutorium coniugi, vt proles ſuſcipiatur ex ea, & incontinentiæ vitium euitetur, te nullatenus a bono matrimonij retrahas; ſed ipſi viro tuo te adiutorium gratum præbens, per emiſſionem voti cuiuſlibet, aut tui ſubtractionem, nequaquam eum ad incontinentiam prouoces: ſed cum ambo in illius ætatis teneritudine conſiſtatis, vt probabiliter poſſitis de ſobolis fœcunditate ſperare, proli procreandæ vacetis; cum coniugij præmium & gratia nuptiarum partus ſit fœminarum. *Dat. Auin. 11. non aprilis.* Hactenus de rebus Siculis.

Iubetur dare operam liberis.

27. Quod ad reliquas Italicas res ſpectat; cum ob duorum Cæſarum electionem Italiæ ea pars, quæ obnoxia Romano imperio erat, in contraria ſciſſa eſſet ſtudia, ac plerique potentia & clientelis freti temere vicariorum imperialium dignitatē in Etruriæ & Inſubriȩ vrbibus affectarent; Pontifex, ad quem imperij principe ſuo viduati cura deuoluitur, tum vt vtilitati & paci publicæ, tum iuribus Apoſtolicæ ſedis conſuleret, conſtitutionem edidit, qua vicarios, qui apoſtolico iniuſſu vrbium gubernacula occuparant, exauctorauit. In ea quidem primum præfatus, ſi ad Cardinalium atque epiſcoporum defendenda iura ſtudium collocandum merito videatur, eo potius in ipſius Romanæ eccleſiæ ſponſæ ſuæ tuenda dignitate, ac iuribus aſſerendis maiorem diligentiam atque operam eſſe defigendam, hæc ſubdit a.

Imperij vrbes in Italia tyrannis expoſitæ.

a Lib. 1. ep cur. 76.

Ioannes, &c. In noſtram & fratrum noſtrorum deductum eſt fama diuulgante notitiam, quod licet de iure ſit liquidum, & ab olim fuerit inconcuſſe ſeruatum, quod vacante imperio, ſicut & nunc per obitum quondam Henrici Romanorū Imperatoris vacaſſe dignoſcitur, cum in illo ad ſecularem iudicem nequeat haberi recurſus, ad ſummum Pontificem, cui in perſona B. Petri terreni ſimul & cæleſtis imperij iura Deus ipſe commiſit, imperij prædicta iuriſdictio, regimen, & diſpoſitio deuoluantur, & ea, tempore durante ipſius vacationis imperij, per ſe, vel alium, ſeu alios exercuiſſe noſcitur in imperio memorato; nonnulli tamen in Italiæ partibus, poteſtatis & dignitatis faſtigium illicite ambientes, in noſtrum & ſanctæ Romanæ matris eccleſiæ, quantum in eis eſt, præiudicium euidens, ac diminutionem honoris & iuris, vicariatus ſeu alterius cuiuſcumque nomen officij, quod ipſo Imperatore viuente ex ipſius commiſſione gerebant, in certis terris, territorijs, ſiue locis poſt deceſſum ipſius abſque noſtra vel Apoſtolicæ ſedis petita vel obtenta licentia retinere ſibi; & nonnulli etiam de nouo aſſumere, quod non geſſerant, aut geſtum antea, poſteaque dimiſſum reſumere temerarijs auſibus præſumpſerunt, quo vel quibus adhuc non verentur abuti, ac ſub eius vel eorum colore multa facere & feciſſe noſcuntur, quæ in noſtram & eccleſiæ prædictæ iniuriam aperte redundant; non abhorrentes per id varijs inuolui criminibus, nec diuinæ Maieſtatis formidantes offenſam.

Vt vacantis imperij adminiſtratio ſpectet ad Pontificē.

Queritur Io. nonnullos vrbiū præfecturas nullo iure inuadere.

28. Quia igitur error, cui non reſiſtitur, approbari videtur, & latum pandit delinquentibus ſinum, qui eorum peruerſis conatibus non reſiſtit; nos, volentes noſtris & eccleſiæ ſponſæ noſtræ iuribus & honoribus in hac parte proſpicere, & malis ac ſcandalis, quæ ex retentione, aſſumptione, ſeu reſumptione huiuſmodi orta ſunt hactenus, & quæ periculoſe poſſent in antea suboriri, celeriter obuiare; necnon periculis animarum huiuſmodi retinentium, aſſumentium, ſeu reſumentium nomina, & eis abutentium, vt præfertur, ſalubriter occurrere cupientes; præſentium auctoritate monemus ſub excommunicationis pœna omnes & ſingulos, cuiuſcumque ſtatus, præeminentiæ, dignitatis, aut conditionis exiſtant, etiamſi patriarchali, vel quauis alia ſuperiori, aut pontificali, vel regia, ſeu alia quacumque præfulgeant dignitate, qui poſt vacationem imperij abſque noſtra vel ſedis prædictæ licentia huiuſmodi vicarij, ſeu cuiuſuis alterius officij nomen ſibi vbilibet retinuerunt, aſſumpſerunt, ſeu reſumpſerunt & retinent; & qui aſſument, vel reſument fortaſſis in poſterum, & ſub talis denominationis pallio abuſi ſunt & abutuntur, vel etiam abutentur poteſtate vel iuriſdictione quacumque, ſeu eius executione, publice vel occulte; quatenus de cætero a denominatione huiuſmodi, ſeu nominis aſſumptione, reſumptione, ac retentione prædictis; necnon vſu, poteſtate, & exercitio ſupradictis prorſus abſtineant, & omnino deſiſtant: inhibentes inſuper ſub pœna prædicta omnibus & ſingulis patriarchis & prælatis etiam alijs, ſuperioribus & inferioribus, ac Regibus, ciuitatibus, communitatibus, vniuerſitatibus, capitaneis, poteſtatibus, rectoribus, comitibus, vicecomitibus, baronibus, & alijs omnibus, cuiuſcumque ſint dignitatis, conditionis, aut ſtatus, ne prædictos, huiuſmodi nomen ſeu aliud quodlibet in eodem imperio retinentes, vt præfertur, aut aſſumentes vel reſumentes, vel eorum aliquem ſub denominatione vel titulo huiuſmodi nominum; ſeu procuratores, commiſſarios, iudices aut vices eorum gerentes quocumque colore quæſito, recipiant vel admittant; nec vt vicarijs, ſeu vicario, aut officialibus imperij pareant vel intendant, aut pareri vel intendi faciant vel permittant, nec in his eis vel ei quodlibet præſtent auxilium, conſilium, vel fauorem.

Obiecta ijs anathematis pœna.

Intentata eadem pœna ijs, qui ipſorū imperia exceperint.

Alioquin in omnes & ſingulos patriarchas, prælatos etiam, ſuperiores & inferiores, & cæteros denominationem prædictam, vt præmiſſum eſt, retinentes, aſſumentes, ſeu reſumentes; ac illius prætextu exercentes quæcumque officia, poteſtates, ſeu iuriſdictiones; & in recipientes eos vt vicarios vel officiales imperij, aut commiſſarios eorum vt talium, & in parentes ſeu obedientes eis vt talibus, aut præſtantes in hoc ſibi auxilium, conſilium, vel fauorem; niſi infra duorum menſium ſpatium, a die datæ præſentium numerandum, penitus reſipuerint, vel ſe licentia ſedis Apoſtolicæ ſuper hoc oſtenderint communitos; excommunicationis in ſingulares perſonas, & in terras & loca ipſorum, & quaſlibet communitates, vniuerſitates, ciuitates, aut villas interdicti ſententias de fratrum noſtrorum conſilio publice promulgamus; contra eos nihilominus ſpiritualiter & temporaliter grauius proceſſuri, prout inobe-

Præſtita ea de cauſa ſacramenta reſciſſa.

bodientia eorum exegerit, qualitas facti ſuaſerit, & viderimus expedire.] Subdit ſe in eos diuinas humanaſque alias pœnas cumulaturum, prout patrati criminis magnitudo iuſtitiæ ſeueritatem exaſperarit. Vtque omnis fouendæ huiuſmodi temeritatis amputetur occaſio, denuntiat omnia ſacramenta, quibus ij, qui vicariatus imperij nomen retinuerint, aut ſibi arrogarint, fuerint aſtricti, auctoritate apoſtolica reſcindi conuellique: præterea omnes coitionea contrarias conuentioneſque, quamuis iureiurando corroboratas, diſſolui ac labefactari; & omnia huiuſmodi ſacramenta, quæ iuribus eccleſiæ detrahant, cum vinculum iniquitatis res ſacra eſſe non debeat, penitus infringi. Denique concludit, vt ea publica acta ad omnes peruadere poſſent, in eccleſiæ Auenionenſis oſtijs defigenda, in omnium oculis collocanda. *Dat. Auin. in domo epiſcopali* 11. *kal. april. anno* 1.

Vicariatū imperij in Italia Roberto pollicetur Io.

a Tom. 1. ep. ſecr. 441.

29 Meditabatur Ioannes Etruriæ, atque Inſubriæ imperialem vicariatum in Robertum Siciliæ Regem Clementis exemplo conferre; ſed cum grauiſſimo in Fridericum Regem Trinacriæ bello, vt diximus, implicitus eſſet, rem diſtulit: firmatis autem inducijs, ſignificauit a exeunte anno, ſe ad eum Clementis literas de vicariatu imperij ob illius mortem ſigillo apoſtolico nondum obſignatas ad eum tranſmiſſurum; monuitque nulla ab ipſo pro gerenda ea dignitate ſubſidia expectenda eſſe, cum non oneri, ſed honori eſſet futura, eiuſque auus Carolus I. geſto vicariatu Siculas res confirmaſſet. Creatum vero ineunte anno Robertum a Ioanne Vrbis ſenatorem, ac pontificiarum copiarum ducem, oſtendunt ea de re literæ idibus ianuarij exaratæ b. Verum VI. id. aprilis Flaminiæ Ferrariæque adminiſtrationem internuntio pontificio Guillelmo epiſcopo Trecenſi Regem ipſum tradere, ſuoſque adminiſtros reuocare iuſſit. Excitata, quippe Ferrariæ ingens fuerat ſeditio aduerſus præſidiarioa milites a Roberto impoſitos, qui non ſine magna ſtrage in arcem Thedaldi retruſi fuere. Eam quidem defectionem Albertinus Muſſatus in libro VIII. c M. S. Vat. de geſtis Italicorum, cuius libri pars maxima nondum typis cuſa eſt, regiorum adminiſtrorū licentiæ & latrocinio aſcribit, cum Mego Caſertanus comes, exercitus a Roberto, Nicolao Marantio Apulo eam præfecturam demandaſſet: & diuexatos Ferrarienſes magiſtratuum auaritia queritur Ioannes; quocirca excitis Raynaldo, Azone, & Opizone marchionibus d pontificio imperio ſe ſubduxere, arcemque Thedaldi captam ſolo adæquarunt. De Ferrarienſium ad Ateſtinos defectione meminere ſcriptores e, extatque Ioannis XXII. edictum, quo Ferrarienſibus perduellionis intendit iudicium, ac ni ad dicendam cauſam conſtituta die oratores mittant, grauiſſimarum pœnarum terrorem incutit. f

Creat eū Vrbis ſenatorem.

b Epiſt. 147. 148.

Coorta Ferrariæ ſeditio.

c Muſſ. M. S. Vat. ſign. n. 2961. l. 8. de geſt. Ital.

Illius imperium corripiūt Aceſtini.

d Io. to. 1. ep. ſecr. 444.

e Io. Vill. 8. c. 83. Ant. 3. p. tit. 21. c. 4. ante §. 1. P. gn. niſt. Ateſt. l. 4.

Vocati in ius Ferrarienſes.

f An. 3. ep. cur. 102.

Ioannes, &c. dilectis filijs vniuerſitati & populo ac communitati Ferrarienſi, eccleſia Romana ſubiectis.

30 Nuper, ſicut ad noſtrum auditum fidedigna produxit aſſertio, publicaque fama notoria, vos tanquam infideles & ſtolidi, filijque degeneres tam grandia beneficia matris eiuſdem, non abſque multæ ingratitudinis vitio, habere memoriæ dedignantes; immo nobis verius, & eidem eccleſiæ pro tam copioſis muneribus gratiarum compenſantes opprobrium, & pro eiſdem beneficijs rependentes offenſas, & contra nos & præfatam eccleſiam erecta ceruice ſuperbiæ conſpirantes, temerarijs auſibus rebellaſtis; & ſubſequenter vobis Raynaldo, Azone, & Opizone marchionibus Eſtenſibus & nonnullis complicibus aduocatis, burgum ciuitatis ipſius, quod dicitur S. Marci, caſtro noſtro Theodaldi contiguum, & demum caſtrum ipſum duris expugnaſtis aſſultibus; & illud, quod erat ad veſtrum & ciuitatis prædictæ munitionem & robur, cremaſtis incendio, ipſo poſtmodum caſtro vt maiorem nobis & eidem eccleſiæ pareretis offenſam, conuerſo funditus in ruinam: in officiales vero chariſſimi in Chriſto filij noſtri Roberti Regis Siciliæ illuſtris, cui regimen veſtrum & ciuitatis prædictæ, per ſe vel per alium exercendum apoſtolica fuerat auctoritate commiſſum, ad veſtrum & ipſius ciuitatis regimen deputatos, & nonnullos alios aſſiſtentes eiſdemum, ſceleſtis actibus data licentia & debito prorſus humanitatis excluſo, irruiſtis immaniter & eos, paucis exceptis, quos facitia carceri detineri captiuos, deprædationi ſpolijs eorum expoſitis, crudeliter trucidaſtis.

Obiecta illis a Pont.

Inita cum Raynaldo Azone, & Opizone coitio.

Arx Thedaldi diruta.

Roberti Regis præſidiariæ copiæ cōciſæ.

In ciuitate quoque prædicta, ſuique comitatu, territorio, & diſtrictu, qui ad nos & præfatam eccleſiam velut demanium ſpeciale nedum ab antiquo, ſed ab ipſo primario fundamento etiam temporaliter pertinuerunt & pertinent pleno iure; ſicut etiam ſyndici veſtri, procuratores, & nuntij, cum pleno & ſufficienti mandato dudum propter hoc ad ſedem Apoſtolicam deſtinati, coram felicis recordationis Clemente Papa V. prædeceſſore noſtro in conſiſtorio publico aſtante fidelium multitudine copioſa, recognouerunt veſtro nomine ſolemniter & expreſſe; illaque de nouo prædeceſſori & Romanæ eccleſiæ ſæpe dictis conceſſerunt, ſubiecerunt, ſubmiſerunt, & in eos etiam tranſtulerunt, ligio facto in manibus prædeceſſoris eiuſdem homagio, & fidelitatis præſtito iuramento; dominium vſurpaſtis ciuitatis, comitatus, territorij & diſtrictus prædictorum, fortelitia & caſtra nequiter occupando; certis nihilominus ad regimen veſtrum & ciuitatis ipſius poteſtate, capitaneis, & officialibus alijs vocatis, & iam etiam deputatis: ſicque fidelitatis debito violato, reatum periurij miſerabiliter incurriſtis, de ſinu maternæ dulcedinis in perditionis opprobrium lapſu præcipiti corruendo.

Ferrarien. oratores iam ante Clemēti V. eccleſiæ nomine fidem adduxiſſe.

31 [Subdit, quamuis ex apoſtolica manſuetudine, quæ crudelius prouocata benignius miſeretur ad delenda venia ſcelera propendeat; tamen ad coercendam improborum audaciam, ne in grauiora prorumpat, ſe ipſis alijſque dignitate conſpicuis, qui ſe defectionis illius crimine deuinxerunt, imperare vt intra triginta dierum ſpatium Bononienſi & Atrebatenſi epiſcopis, atque Aymerico de caſtro Lucij archidiacono nuncijs apoſtolicis Ferrariam cæteraſque comitatus arces, eiectis alijs præſidiarijs militibus, committant, ac ſedi Apoſtolicæ ſuos ad dicendam cauſam oratores ſe ſiſtere iubeant; exauctorari pontificio imperio eos omnes, qui ſe publicæ rei moderandæ ingeſſerunt, eorumque geſta reſcindi; ac ni temere affectato munere abeant, anathemate irretiri: ſi hæc Apoſtolica iuſſa ſpernant, fidelium cœtu ſacrorumque communione depelli, neque earum cenſurarum religione, niſi in extremis mortis confinijs ſolutum iri. Cum vero beneficia collata ob ingratianimi vitium reuocanda ſint, ſi alijs triginta ſecu-

Abrogatū a Pont. nouis magiſtratib' munus.

Incuſſa ciuibus minæ.

tu-

turis diebus perſtiterint in peruicacia, omnibus priuilegijs, immunitatibus, bonis, & vectigalibus exutum iri: ſubditos clienteſque fidei datæ religioi.e liberandos, interdicenda commercia, denuntist. Prætorea alijs pœnis eorum contumaciam vrget: ſi in ea obriguerint, infamiæ nota inuſtos iore; teſtamenti condendi facultatem adimendam, atque ex illo ſuccedendi ius amiſſuros: nullius dignitatis, ſiue eccleſiaſticæ vel ciuilis, gradum adepturos; inſtrumenta eorum opera confecta nullum robur habitura. Tum ſimillimis pœnis eos afficit, qui cum ipſis, dum in rebellione perſtabunt, coitionem fecerint, fœduſue publicum vel tacitum percuſſerint, eorumue partibus ſuſtinendis ſe addixerint: quæcumque vero fœdera contra ſedis Apoſtolicæ iura inita ſint, reſcindi. Adijcit poſtea, cum pertinacia creſcente pœna augenda ſit, ſi euolutis triginta diebus vltimo præfixis, monitis auerſas præbuerint aures, eos omnes, qui publicis muneribus admoti ſunt, exauctorandos, bona vectigalia fiſco addicenda, alia exponenda direptioni. Denique poſt alias id genus pœnas intentatas, ad temperandam clementia ſeueritatem inflicti ſacrorum interdicti, ſubiungit].

Qua ratione ſeruandum eccleſiaſt. interdictũ

Concedimus tamen quod in maiori Ferrarienſi & alijs eccleſijs, locis, ac domibus eorumdem, duæ, tres, quatuor, vel quinque, aut ſex perſonæ ſecundum magnitudinem vel paruitatem eccleſiarum, locorum, & domorum prædictorum conuerſi & illiterati viri, aut clerici in minoribus ordinibus conſtituti; nec non in parochialibus eccleſijs parochiales presbyteri, pro miniſtrandis baptiſmate paruulorum & alijs ſacramentis eccleſiaſticis, quæ de iure interdicti tempore miniſtrantur, poſſint licite remanere. Intendimus enim quod vobis, ſi forſan in rebellione perſtiteritis antedicta, reatus veſtros pœnarum acerbitate deflentibus, fletus veſtri pœnales cedant poſteris ad terrorem, & commiſſum proditionis crimen ſemper in frontibus veſtris ſculptum appareat, & ad confuſionem veſtram tranſeat in memoriam futurorum. *Dat. Auinione idibus ſeptembris pontificatus noſtri anno ſecundo.*

Legati ad eos miſſi. a lb. ep. 204.

Quo vero facilius Ferrarienſes ad officium adduceret, Bononienſem & Atrebatenſem epiſcopos nuntios apoſtolicos Ferrariam leganit a, vt pontificia iuſſa perduellibus exponerent, mulcerent eorum furorem, apoſtolicas in pertinacia obfirmatis cenſuras obijcerent; nec diuinas modo, ſed humanas etiam pœnas ijs infligerent. Frangere animos ad monita apoſtolica viſi Ferrarienſes, nuncijſque pontificijs ſe obſtrinxere, in Ioannis poteſtate & auctoritate futuros; atque etiam in ipſos, porrectis portarum clauibus, Ferrariæ imperium tranſfudere. Quem felicem ſucceſſum Pontifex Roberto Regi denexo iam anno, nempe id. decembris ſignificauit b: ipſumque paucis poſt diebus, nimirum xiv. kal. ianuarias perſtrinxit, regios adminiſtros Ferrarienſes adeo tyrannico iugo ob nimiam auaritiam exaſperaſſe, vt ipſos ad rebellionẽ concitarint; & Aemiliam, ni caueat, defectionem moliri. Monere etiam ſeditionem Beneuentani in pontificios magiſtratus, grauibuſque edictis c repreſſi fuerunt.

Redit ad eccleſiæ obſequiũ Ferraria.

b To. 3. ep. ſecr. 442.

c An. 3. p. 1 ep. cur. 205.

Ciuili bello ardet Italia.

32 Per idem tempus laniabant bellis ciuilibus Inſubria, quæ non modo diſcors duorum principum Ludouici Bauari ac Friderici Auſtriaci electio, ſed vetera quoque Guelphorum & Gibellinorum nomina pepererant; cumque Vguccio Fagiolanus, Gibellinorum auctus potentia, Piſas recuperare moliretur, propulſatus a eſt: Genuenſes, excitatis nouis diſcordijs, in magnum diſcrimen publicam rem adduxere b: Gibellini Inſubres Cremonam cinxere c obſidione, quam Bononienſes ſoluere coegerunt: Veronenſes conſurrexere d in Patauinos duce Cane grandi, cuius prælia Muſſatus e metro heroico deſcripſit, ac montem Silicem expugnarunt. Ad quæ & alia imminentia mala ſopienda Ioannes, apoſtolico zelo impulſus, viros religione præſtantes tranſmiſit f, nimirum Bertrandum e Turre Minoritam & Bernardum Guidonem Prædicatorem ſacræ fidei in Gallijs cenſorem, eundemque, vt arbitror, Romanorum Pontificum ac Regum Francorum annalium ſcriptorem, non ob ſtyli elegantiam, ſed veritatis puritatem nobiliſſimum, cuius dicta pontificijs literis conſentientia comperi: quos auctoritate ad diſſoluendos omnes impietatis nexus, & coitiones ſacramento confirmatas reſcindendas inſtruxit g; tum etiam principibus Italis Romano imperio obnoxijs, eccleſiaſticis ac laicis, impenſe commendauit h, vt ſaluberrimis eorum monitis faciles ſe præberent: propoſuit enim ob oculos ingentia mala, quæ ex ipſorum diſcordijs emergerent: animarum diſcrimina, quæ in caducis opibus per fas et nefas comparandis ſubirent; paternum denique amorem ſuauiſſimis verbis, e prophetarum oraculis petitis, explicuit i.

a Io. Vill. l. 9 c. 84.
b Id. ib. c. 85.
c Ib. c. 87.
d Ib. c. 88.
e Alb. Muſ l. 9. 10. 11. de geſtis Italic.
Cort. hiſt. l. 2. c. 1.
Nuntij apoſtolici ad ciuile bellum componẽ. miſſi.
f An. 1. p. 1. ep. cur. 38. 87. 88.
g Ib. ep. 89.
h Ib. ep. 88. & to. 2. ep. ſecr. 93.
i An. 1. p. 1 poſt ep. cur 59.

Dilectis filijs nobilibus viris vniuerſis marchionibus, comitibus, baronibus, cæteriſque nobilibus; poteſtatibus quoque, capitaneis, alijſque rectoribus; communitatibus & vniuerſitatibus, ac perſonis ciuitatum, caſtrorum, & aliorum locorum, per Lombardia, marchia Taruiſina, & Venetiarum; ac Aquileienſis, & Gradenſis patriarchatuum, nec non archiepiſcopatus Ianuenſis terras ac partes conſtitutis.

Italos ad mutuam pacẽ hortatur Pontifex.

Etſi diuinæ legis teſtetur auctoritas, parentum in filios dilectionis propagari dulcedinem; naturæ tamen id congruit, ſenſus efflagitant, ac vigor id rationis expoſcit, & ipſorum ſollicitudinis ſtudio communis parentum pietas effectum apertius manifeſtat. Quid namque naturæ magis perceptum illabitur? Cui ſenſuum vires magis aſſentiunt? Aut quid parentes ijdem libentius vt impleant proſequuntur, quam amare quos generant, fouere quos pariunt, diſcordeſque concordare quos coniunxerunt, eoſdemque reducere deuios quos lactarunt? *Nunquid*, iuxta propheticum dictum, *obliuiſci poteſt mulier infantem ſuum, vt non miſereatur filio vteri ſui?* Vbi ex perſona omnipotentis Dei, cuius ſapientia conditi ſumus, & prouidentia gubernamur, indilate ſubiungitur: *Et ſi illa oblita fuerit, ego tamen non obliuiſcar tui.*

Quo fit, vt nos, quos ſuum vniuerſalem in terris vicarium, dignatione ſua non noſtris exigentibus meritis, patremque multarum gentium ipſe conſtituit; ac ſacroſancta Romana & vniuerſalis eccleſia & vnica ſponſa eius, cui præſidemus indigni, cunctorum Chriſti fidelium vera quidem non carne mater, ſed ſpiritu, quos fide docet, ſacramentis regenerat, ſpe refouet, charitate viuificat, nec habet enim aliquod viriditatis ramus boni operis, ſi non manet in radice charitatis; neqnaquam vos noſtros & eiuſdem eccleſiæ ſpiritualis beneuolen-

tiæ

Digitized by Google

tiæ filios neglectui relinquamus; ſed indefeſſæ vigilantiæ cura vias quæramus prudentiæ, quibus procelloſis terrarum & partium veſtrarum guerrarum turbinibus, rerum iacturis, animarum corporumque periculis, ac venenoſis partialitatum diſſidijs profligatis, vobis ac ipſis terris & partibus quietis & ſalutis & pacis * propinemus. Nam tribulationes ciuitatum veſtrarum & partium audiuimus, quas paſſæ ſunt, cum non ſolum hoſtilium bellorum ſæua, ſed et ciuilium ſeditionum tumultuoſa, quinimmo pluſquam ciuilia, ſcilicet fratrum propinquorum violato neceſſitudinis iure inteſtina bella multiplici ſunt afflictione perpeſſæ; ac in terris prædictis domus contra domum, contra ciuitatem ciuitas, gens contra gentem, pars ſurrexerit contra partem, ex quibus fuere ruinæ, deprædationes, depopulationes, incendia, aliaque animarum & damnoſa pericula, rerumque nociua diſpendia ſubſecuta.

* pocula

Exortas e bellis ciuibus calamitates exponit.

33 Verum quia, *pater filijs Dei notam faciet veritatem*, vt ſcriptura proloquitur; filioli, quos iterum parturimus, donec formetur Chriſtus in vobis, diligenter aduertite, quod prædictis actibus, immo exceſſibus indubie Deus offenditur: peccatur in proximum, perſæpe læduntur innoxij; ac nonnũquam iuſto Dei iudicio in culpam pœna redundat, dum tantorum actores criminum, atrociumque ſcelerum patratores, quietis turbatores & pacis intereunt, occiduntur, & fugiunt, coacti deſerunt propria qui cæci cupidine inhiauerant alienis. Nam diſſipat Dominus gentes, quæ bella volunt, qui etſi permiſſione Dei ſuperauerint proximos, ſeparauerint & exprobrauerint & eiecerint tanquam malos; ipſi tamen victores ſua iniquitate vincuntur, dum iuxta beati Auguſtini doctoris egregij dictum, nemo iniuſtum habet lucrum ſine iuſto damno: vbi lucrum, ibi & damnum; lucrum in arca, damnum in conſcientia: tulit veſtem, & perdidit fidem: acquirit pecuniam, & perdit iuſtitiam. Nec minus interdum circumagitata inſtabilitatis rota ſubſidunt, qui alta conſcenderant: optant pares fieri dudum minoribus, quos elati deſpexerant; ſupplicesque ſuper ſe illos euectos inimicos exorant, quia: *Depoſuit potentes de ſede, & exaltauit humiles: eſurientes impleuit bonis, & diuites dimiſit inanes*; cum & diues ille guttam aquæ petierit, qui micas panis Lazaro negauit.

Falſam victorum felicitatem.

Nec tantum ſingulariter ſinguli; ſed, quod perniciosius eſt, vniuerſaliter vniuerſi grauantur ex talibus: creſcit quippe nefas in publicum, & damnum in commune redundat. Suis non eſt terminis contenta nequitia, ſed vniuerſum commaculans, ingreditur aliena: nam dum ſe inuicem partes præponere nituntur alterutri, ambæ deficiunt: & quæ humilitate & charitate proficerent, odijs & iactantia corruunt; quia vt paruæ res creſcunt concordia, ſic magnæ diſcordia dilabuntur: dumque partis hinc inde nomen aſſumitur, totum enervatur & deperit, cum nec totum inibi conſiſtat ex partibus, quæ non ipſum earum ad inuicem aggregatione viuendo conficiunt; ſed potius ipſum earumdem diſgregatione diuidendo confundunt. Ergo in illis diuiſus eſt Chriſtus, qui fecit vtraque vnum; qui cum ſit iuſtus iudex, fortis, atque longanimis, reddet retributionem ſuperbis: *Gladium, quippe, ſuum vibrauit, arcum tetendit & parauit illum, & in ipſo mortis vaſa parauit*. Manet namque illos, ſi non reſipuerint, ignis gehennæ perpetuus, exteriores tenebræ, fletus & ſtridor dentium, remordens conſcientiæ vermis ſecunda mors, horrida ſocietas dæmonum, profundum baratrum, animæ perennis & corporis cruciatus. Hortamur itaque vniuerſitatem veſtram in Domino, dilectiſſimi filij, & monemus ac per aſperſionem pretioſi ſanguinis quaſi agni incontaminati & immaculati domini noſtri Ieſu Chriſti, qui pendens in cruce Patrem pro ſuis perſecutoribus exorauit, obſecramus attentius in remiſſionem peccatorum iniungentes, quatenus, &c.] Sollicitat vt ſtricta in mutuas cædes arma abijciant, ponant inimicitias, extinguant odia, coitiones præteritas diſſoluant, atque arctiſſimi amoris fœdere ſuas vinciant voluntates. *Dat. Auin. 10. kalend. februarij anno 1.* Profectus in Inſubriam Bertrandus e Turre libellum a Pontifici obtulit, in quo ea, quæ Mediolani, Vercellis, & Nouariæ de Guelpha Gibellinaque factione comperiſſet, deſcripſit.

Diſſipari Vrbes ex ciuium diſſenſionibus.

Diuinas iras interas vtraque eleriusſupplicia.

Adiungit amantiſſimas preces.

a Reperitur eſt in archiuo Aueniōn. geſt. a legatis ac Oſtau Aguat an. 1594. Romam q. perlatus.

34 Gerebat porro inter Gibellinos principatũ Matthæus Vicecomes Mediolanẽſis, qui occaſionẽ e diſcordijs aucupatus viam ſibi ad tyrannidẽ muniebat. Exercebat ille maxime cum nonnullis Brixianis ſimultates, eoſque bello appetebat: cui malo vt mederetur Pontifex, illum amantiſſimis verbis mulcere ſtuduit b, ac ne Brixienſibus cladem vllam, aut agris vaſtitatem inferret, abduceret; viciſſim etiam Brixianos adhortatus, ne qua iniuria Matthæum afficerent. Tum Scaligerum Veronenſem c, cui nomen Canis grandis inditum, Raynaldumque d dictum Paſſarinum præfectum Mantuanum rogauit, vt ad mutuam alẽdam pacem animos inclinarent. Sed Matthæus Vicecomes condendi poſteris principatus & latrocinandi illecebra delinitus, fucata tuendi cæſarei nominis ſpecie, monita pontificia ſpreuit, ſuiſq; ſceleribus ſecuto poſtea diuturno & cruento bello, facem prætulit, vt poſtea dicetur. Ex quo patet, quam inique nonnulli Ioannem carpant ob geſta in Inſubria aduerſus Vicecomites bella, cum conſtet ſtudia omnia, vt pacaret Italiam, ipſum collocaſſe, zeloq; iuſtitiæ aduerſus latrones impios arma ſtrinxiſſe, quos precibus & monitis compeſcere non potuiſſet. Admonuit etiam Ioannes curas apoſtolicas e, vt eundem Vicecomitem atque Amedeum comitem Sabaudiæ, Philippum ex ea ſtirpe oriundum, ac Manfredum Salutiarum marchionem, armorum ſocietate Matthæo Mediolanenſi aduerſus Robertum Siciliæ Regem deuinctos, qui Pedemontium bello atterebant, ad pacem cum eodem Rege adduceret: nuntijſque apoſtolicis Bernardo ac Bertrando, religioſis viris, prouinciam impoſuit, vt ipſos bello abſiſtere iuberent f, cenſuriſque induciarum violatores percellerent. Mutuis adeo efferatæ erant odijs aduerſæ partes, vt facile Pontifici non aſſenſerint: nec tamen ab ijs monendis hortandiſque Ioannem deſtitiſſe, oſtendunt eius tum ad Robertum Regem g, tum ad Amedeum Sabaudiæ comitem h, ac Philippum i Sabaudæ ſtirpis principem datæ literæ, quibus oratores ad diſcordias, quæ de Pedemontio vertebantur, conciliandas mittere iuſſit. Deiectas vero admodum in Pedemontio Roberti Regis res fuiſſe, indicant pontificiæ literæ iv. id. aprilis exaratæ l, quibus Regem carpit defendendi eiuſdem comitatus curas ipſum abieciſſe.

Mattheus Vicecom. Brixienſes bello petit.

b An. 1 ep. cur. 82.

Gibellini principes bello abſtinere moniti.

c lb. ep. 85

d lb. ep. 84

e lb. ep. 88 89 90.

Amedeus Sabaud. comes Roberto Regi bellum in Pedemontio infert.

f Rod. ep. 89 & to 1 ep. ſecr. 91.

g To. 1. p. 1. ep. ſecr. 287.

h lb. ep. 288.

i lb. ep. 289.

Roberti res in Pedemontio depreſſæ.

l Ep. 147.

35 Confirmatæ porro ſunt Roberti Regis partes noua rerum conuerſione Genuæ exorta, in

in qua vicit a Guelpha factio, ac Gibellina voluntarium ſibi exilium conſciuit. Cæterum erupit ex diſcordia ſequenti anno in bellum atrox, ad quod extinguendum Ioannes apoſtolica ſollicitudine non defuit. Nec minus operæ contulit b, vt Genuenſes ab inferendo Henrico Cypri Regi bello abduceret, ac demum peruicit, vt claſſem ad vaſtandam Cyprum non immitterent; qua de re Robertum Siculum c, ac tum etiam Henricum d ipſum certiores fecit, Genuenſes decreuiſſe ad kal. martias anni Domini MCCCXVIII. exercitum in Cyprum non miſſuros: non tamen priuatos ijs inducijs contineri, quos acceptarum iniuriarum dolor ad expetendam vltionem impelleret; adduci enim ipſos in ſpem, Genuenſes qui tenerentur a Cyprio Rege in vinculis, libertati reſtitutum iri, vt facilius concordia coaleſcere poſsit. Neque illud prætereundum, rogaſſe Pontificem alijs literis e Henricum, vt commeatus Rhodijs equitibus, qui rei frumentariæ inopia laborabant, ſuppeditaret; ſineretque debita vectigalia Cypro educere, donec inter Fulconem e Villareto & Mauritium e Pagnaco ſuborta de magiſtratus ſupremi dignitate contentio eſſet apoſtolica auctoritate dirempta.

a Io. Vill. l. 9. c. 85. Guelpha factio Genua Gibellinam pellit. b To. 2. ep. ſecr. 7. c Ib. ep. 132. d Ib. pag. 127. Genuenſes a bello Cyprio retardat Pont.

e An. 2. p. 2. ep. 24. Boſ. hiſt. Hoſp. eq. p. 2. l. 1. Controuerſia de ſummo ordinis Hoſpitalarior. magiſtratu exorta.

Deſciuerat a priſtina virtute Hoſpitalariorum equitum princeps Fulco Villaretus, captaque Rhodo, non ad proferendum Chriſti cultum in Syriam extulerat mentem, ſed in delicias abiecerat; præteritiſque inſoleſcens victorijs, intentuſque priuatæ rei, publicas curas ſpernebat: quocirca equites, communicato inter ſe conſilio, eum opprimere ex inſidijs adorti f ſunt: quas cum effugiſſet, ij inſtituto iudiciorum ordine, illum exauctorarunt, ſibique præfecere Mauritium e Pagnaco. Ad quas componendas turbas decreti ſunt a Pontifice internuncij, ac Fulconi & Mauritio dicta g dies, vt apoſtolico tribunali ſe ſiſterent. Vt vero, Fulcone cedente principatu, Elionus ordini præfectus fuerit, dicetur inferius.

f Boſ. ib. Equitum Rhodior. in principem ſuũ coniuratio. g Ib. h To. 1. ep. ſecr. 571. Boſ. hiſt. eq. Hier. p. 2. l. 1.

Miſerat h hoc tempore Oſinius Rex Armenorum ad ſedem Apoſtolicam, Regeſque occidentales oratores, quorum princeps erat Iacobus epiſcopus Cabanenſis, vt ipſos ad expeditionem pro recuperanda Syria conficiendam incitaret; quos cum excepiſſet Pontifex, atque ad Philippum Francorum Regem dimiſiſſet, ſignificauit Oſinio Philippum ad traducendum in Aſiam exercitum egregie animatum. Et quidem Philippus pio ardebat inſtaurandæ rei Syriacæ deſiderio; ſed ob exortas in occidente turbas ipſum poſtea Ioannes ab eo conſilio retardauit. i

Oſinius Rex Armen. principum ad uerſus Sarac. implorat auxilium. i To. 2. p. 2. ep. ſecr. 54. l An. 1. p. 1. ep. com. 1009.

36 Interea vt vires hoſti ſubduceret, intentato anathemate, merces Saracenis inferri l vetuit. Cum vero Genuenſes nonnulli auaritiæ furijs perciti edicta de ea re pontificia violarent; Babyloniorumque nefario fœdere inficerentur adeo vt etiam execranda Mahometis ſigna præferrent, ipſos Pontifex ad Chriſtianam pietatem grauiſſimis literis reuocare ſtuduit m: *Ad noſtrum*, inquit, *non ſine turbatione mentis peruenit auditum, quod nonnullorum conciuium veſtrorum animum ſic occupauit ſæua cupiditas, vt qui gloriantur nomine Chriſtiano, Saracenis nominis predicti blaſphemis, & perſecutoribus infeſtis catholicæ fidei, arma, ferrum, lignamina, & alia prohibita ſæpius deferant; ſocietates ac commercia illicita ineant cum eiſdem, eorumque vires damnabiliter fulciant, quos viriliter impugnare deberent: nec his contenti, ſed tanquam in profundum demerſi malorum, nimis impudenter publicantes deteſtabiles actus ſuos, cum perfido ſoldano Babyloniæ familiaritatem domeſticam contrahunt; nunc mulieres nunc pueros rapiunt Chriſtianos; quos Saracenis ipſis ad abutendum exponunt; & inſuper ad clarius ſuæ peruerſitatis indicium in vexillis ſuis ſigna ferunt nefandiſſimi Machometi. Hæc quidem, ſicut audiuimus, faciunt in animarum ſuarum diſpendium & ſcandalum plurimorum.* Et infra: *Hæc, filij, cum veriſimiliter vos latere non valeant, ſi ſub diſſimulationis conniuentia pertranſitis, nedum eccleſiam fidei matrem, ſed & fidem ipſam offenditis, ac veſtri nominis claritatem ex huiuſmodi conciuium veſtrorum malitia infici permittentes, vos detractorum linguis expoſitis lacerandos, &c.*

Pont. merces Saracenis inferre vetat. Genuenſes nonnulli Mahometis ſigna in mari præferunt. m To. 1. ep. ſecr. 73.

Chriſtianos pueros & fœminas Saracenis vendunt.

A Ioanne correpti.

37 Laceſſitus crebris infidelium, e Septa maxime & aliorum Africanorum, iniurijs Sancius Maioricarum Rex, ad propulſandos impiorum conatus, qui ſæpius in ipſius regnum, exſcenſione facta, irrumpere tentarant, horrendaſque clades intulerant; atque etiam in mercatores regni ſui, agentes in Africa, immanem exercuerant crudelitatem, expeditionem comparauit: ad cuius ſuſtinendos ſumptus, alendumque militem auxilia a Pontifice flagitauit. Cuius petitis admiſſis Ioannes, vectigalium eccleſiaſticorum decimas a Clemente V. in concilio Viennenſi pro recuperanda Syria indictas, quarum exigendarum Elnenſi epiſcopo prouincia impoſita eſt, ad inſtruendam aduerſus Africanos claſſem deriuauit a, eaque de re literas b ad Sancium dedit; in quibus poſt exornatam pluribus elogijs regiæ ſtirpis claritatem, atque eximium illius in eccleſiam ſtudium commendatum, de belli ſacri apparatu ab illo adornato, quo ipſe ad eas decimas attribuendas fuerat permotus; hæc affert: *Cum tu*, inquit, *tanquam princeps & athleta catholicus tam ad defendendos fideles eoſdem, quam ad reſiſtendum alias huiuſmodi peſtiferi ſæuitiæ reproborum, & ad eorum pertinaciam enervandam, ſicut ex firma tua aſſertione lætanter accepimus, & tua præſtita opera manifeſtant, feruenter intendas, & ad id collectis viribus, te potenter prapares & accingas; iamque ad id certum propugnatorum & galearum armatarum numerum deputaris, & ad huiuſmodi negotium feliciter, auctore* Domino*, proſequendum te, vt aſſeris, ſubire oporteat, profluuia expenſarum.*

Sancius Rex Balearum in Sarac. finitimos claſſem comparat.

a An. 1. p. 3. ep. com. 3004. b Reg. poſt eand. ep. Regni decimas attribuit ei Pont.

38 In Hiſpania etiam Petrus Sancij, Alfonſi Regis Caſtellæ patruus ac tutor, ad cœptam anno ſuperiore in Mauros Granatenſes expeditionem promouendam a Pontifice expetijt, vt ſacra militia pro fide amplificanda indiceretur, crucisque ſymbolum accepturis, vel ſtipem erogaturis præmia indulgentiarum e ſacro eccleſiæ ærario proponerentur. Extulit magnis laudibus eius zelum Pontifex, atque ad Toletanum & Hiſpalenſem archiepiſcopos & epiſcopum Cordubenſem datis literis v. kal. martij ad ſacra ſigna fideles vocare & crucis ſymbolo inſignire iuſſit c. Tum ad tolerandos expeditionis ſumptus centum & quinquaginta aureorum millia eidem Petro Sancij ex decimis vectigalium eccleſiaſticorum, ac duabus partibus tertiæ inſtaurandis templorum ſartis tectis addictæ, redigenda attribuit d, imperauitque intentato anathematis & aliarum pœnarum terrore, ne quis Granatenſibus, excurrente toto a kal. aprilis triennio, merces vllas inferret e. Ac ne quis Petro obſiſteret in ea expeditione con-

Hiſpani in Granatenſes expeditionẽ cogitant.

c An. 2. p. 1. ep. com. 1002. 2123. & 2125. d Ib. ep. 1002. 1003. 2125. e Ib. ep. 2124.

Digitized by Google

Rex Caſtellæ ac Petrus princeps in eliente lam apoſt. adſcit. *a lb. ep. 2125.* Ioannis principis inuidia ſa cra conſilia difiecit *b Marian. de reb. Hiſp. l. 15 c. 16.*

conficienda, cumne iniuria aliqua afficeret, ipſum & Caſtellæ ac Legionis Regem, dum bellum ſacrũ in Mauros gererent, in apoſtolicam clientelam admiſit a: ac Toletano & Hiſpalenſi archiepiſcopis, atque epiſcopo Cordubenſi, quos paulo ante memoraui, partes dedit, vt cenſuris eos, qui ipſos laceſſerent, percellerent. Eluſit pontificiam ſolicitudinem, fregitque præclara Petri Sancij conſilia procerum Caſtellæ inteſtina diſſenſio; accenſat enim Ioannis alterius regiæ procuratoris inuidiam Mariana b, quem ait in Petrum ſimultates concepiſſe, cum ſacerdotiorum decumas, ſe excluſo, ab eo adminiſtrari, ac belli paciſque conſilia ad eum referri, atque in dies æmulum creſcere potentia intueretur.

Queritur Iacobus Rex Arag. in belli ſacri ſocietatem nõ vocari. Pontificis reſponſũ. *c l. 1. ep. ſecr. 152.*

39 Suffuſus etiam aliqua in Petrum inuidia viſus Iacobus Rex Aragonum, qui apud Pontificem queſtus eſt c, ſe in belli ſacri & gloriæ ſocietatem non vocatum, cum plura pro fide augenda facinora egregia in Mauros explicuiſſet. Cui reſpondit Pontifex, nullam querendi materiam ſubeſſe, cum ipſius oratores eam ſuſcipiendi in Saracenos belli prouinciam non popoſciſſent; neq; enim huiuſmodi negotia niſi in Cardinalium conſiſtorijs agitanda: pergeret operã dare redintegrandæ inter Siciliæ & Trinacriæ Reges amicitiæ, qua perfecta ſolemnes ad ſedem Apoſtolicam mitteret oratores, atque e Cardinalium cõſenſu inferendi Mauris belli conſilia ſe adiuturum. Extulit vero magnis laudibus eiuſdem Regis pietatem, qui pro liberandis e Babylonij ſoldani ſeruitute Chriſtianis onuſtam mercibus nauim mittere decreuerat: ſed ne cenſuras ob vetitum cum Babylonijs commercium contraheret, facultatem flagitanti aſſenſit Pontifex; modo ferrum, equi, arma, lignaue conflandis apta nauibus barbaris non inueherentur.

Templariorum bona, in Aragonia ſita, adiudicata Hoſpitalarijs.

40 Deciſa eſt hoc anno vetus controuerſia de Templariorum bonis, quæ in Aragonum Regis ditione erant, Hoſpitalarijs adiudicandis: Iacobum enim Regem in concilio Viennenſi oratorum opera obſtitiſſe, atque a Clemente controuerſiæ ſoluendæ diem conſtitutam; ſed rem illius morte diſcuſſam vidimus. Conſultum vero ita eſt Hoſpitalariorum rei, vt etiam regno cautum ſit, attributis arcibus Templariorum, quæ in regni confinijs ſitæ erant, alijs religioſis equitibus Calatrauenſibus, vt ab excurſionibus barbarorum limitem vindicarent. Inſtitutos tunc conuentus militiæ S. Mariæ & S. Georgij tum Monteſiæ, creatumque ordinis principem Guillelmum Erilium, refert Surita d: eam vero religioſam militiam: Calatrauæ quidem contributam narrat Mariana e, proprio tamen magiſtro in veſte candida cruce rubra ſimplici planaque inſignem, cui Ciſtercienſium inſtituto legibuſque viuere mandatum eſt, cuius virtute bellica repreſſi Mauri, qui Valentina litora infeſta reddebant. Addit auctor excitatam aliam a Pontifice proximo tempore in Luſitania nouam militiam, cui a Chriſto nomen eſt, eo regno nobiliſſimam, ac rubra cruce linea candida interſecante diſtinctam; Templariorumque ædes, oppida, prædia ipſis conceſſa: ad caſtrum Marinum præcipuum ordinis domicilium poſitum, indeque Tomarium traductum.

Conſtituta in Aragonia Monteſiæ religioſa militia. *d Surit. ind. l. 2. hoc anno. e Marian. l. 15 c. 16.*

Alia in Luſitania condita.

Equeſtrẽ S. Iacobi ordinem redintegrare ſtudet Pont.

Ita vero nouis creandis ordinibus militaribus Ioannes operam dedit, vt ad reſtituendum veterum ſplendorem, ac redintegrandam dignitatem incubuerit. Diſceſſerant iamdiu a ſupremi magiſtri obſequio in Luſitaniæ & Algarbij regnis S. Iacobi equites: cuius diſſenſionis labes inde olim fluxerat. Nicolai III. Romani Pontificis temporibus militiæ S. Iacobi magiſter, cum ſæpius Algarbij & Luſitaniæ ædes obire coactus, bona in dies diſſipari ac diſciplinam exoleſcere videret, rem ſedi Apoſtolicæ detulit: ac Nicolaus, vt malo mederetur, edixit vt Luſitaniæ & Algarbij equites magiſtrum crearent, cui bonorum adminiſtratio committeretur; omnes tamen ſupremi magiſtri auctoritati obnoxios iuſſit eſſe, eiuſque imperijs obſequentes: at illi eius mox iugum excuſſere, ac Nicolaum afferre malo remedium meditantem mors oppreſſit. Tenente vero ſummum pontificatum Cæleſtino V. Luſitani equites ab ipſo dolo obtinuere, vt Nicolai conſtitutionem confirmaret: verum Cæleſtini ſucceſſor Bonifacius VIII. de re tota edoctus, Nicolai & Cæleſtini decreta conuulſit, ac Luſitanos & Algarbianos S. Iacobi equites, obiecta anathematis religione, ad priſtinam cum Caſtellanis equitibus coniunctionem, ſupremique magiſtri obſequium reuerti imperauit, ne illius exempli pernicies in Hoſpitalarios, Minoritas, ac Prædicatores emanaret. Paruere illi tũ quidem, ſed poſtea paſtore viduata Apoſtolica ſede, magno Regis Caſtellæ ac ſupremi ordinis magiſtri contemptu principem ſibi præfecere. Quorum pulſatus querelis Ioannes Papa Algarbij & Luſitaniæ equites S. Iacobi ad veterem viuendi formam, ac magiſtri Caſtellani obſequium redire iuſſit. a

Luſitanos & Algarbianos equites magiſtro Caſtellano parere iubet. *a An. 1. p. 4. ep. com. 3366. b Io. Marian l. 15. c. 16. & alij.*

A Dionyſio Reg. Alfonſus filius diſſidet. Diſcordia erumpit in bellum. *c To. 1. ep. ſecr. 321. d. lb. ep. 322.* Rebelles cenſuris percuſſi. *e lb. ep. 323.* Excitatus Dionyſius ad expianda lacrymis præterita ſcelera.

41 Vt vero eniſus eſt ſua auctoritate equitum audaciam cõprimere, qui magiſtro obſequia præſtare reſpuerent; ita Dionyſij Regis ſubditos, qui ab eius imperio ſe ſubduxerant, ad officium adducere ſtuduit. Excitatam quidem in Luſitania periculoſiſſimam diſſenſionem hoc anno, Hiſpanici auctores docent b, cum Alfonſus filios ſceptri hæres Sanctium furto genitum, impuriſque natalibus notatum apud patrem nimia auctoritate pollere indignaretur: eoque prorupit ira, vt patri bellum indiceret, quem ea ſuſpicione aſpergebat, abdicandi ſui conſilia agitaſſe, atque a legitimo in ſpurium ſceptrum traducere meditari. Proceres in partes ſciſſi; Conimbria, Portuſque ab Alfonſo occupati ſunt. Adhibuit Ioannes apoſtolicam operam, vt funeſtum bellum extingueret, anathematiſque ſententia eos omnes, qui turbarent rempublicam, ac Dionyſio negotium faceſſerent, defixit c: cuius diuulgandæ Elborenſi d epiſcopo prouinciam dedit. Et quidem regiam dignitatem in graue periculũ adductam, oſtendunt Pontificis literæ e ad Dionyſiũ datæ, quibus eum ad eluenda lacrymis anteactæ vitæ ſcelera hortatur: tum enim victoriam de hoſtibus certiſſimam relaturum, cum maculas omnes ſacra pœnitentia deleuiſſet.

Anglia bello implicita. Induciæ inter Eduardum & Robertum Bruſium indictæ. *f An. 1. p. 1 ep. cur. 271* Cardd. legati miſſi. Diplomata ijs auctoritas. *g lb. ep. 243. 244, 246. 253. 254. 256. 258. 260. h lb. ep. 270. 273. i lb. ep. 276.*

42 Parem ſolicitudinem ad pacem in Anglia, Scotia, & Hibernia adducendam contulit Ioannes. Ardebant ea regna bello grauiſſimo, ex quo Robertus Bruſius Scotiæ regnum, excuſſo Eduardi primi iugo, inuaſerat: ac poſt grauiſſimas clades acceptas, illius defuncti filium parenti militari virtute ac peritia imparem opprimebat. Ad extinguendum itaque atrox adeo incendium Pontifex inducias primum inter Eduardum Robertumque, obiecta violatoribus cenſurarum religione, indixit f: tum Gaucelinum tit. SS. Marcellini & Petri presbyterum, ac Lucam S. Mariæ in via lata diaconum Cardinales legauit g, ampliſſimis mandatis inſtructos h miſit. Eduardum i vero Regẽ ac Robertũ k, quem

Digitized by Google

quem non regio, ſed magnifici viri titulo ornat, vt Cardinalium monitis obſequentes eſſent, admonuit. Aliiſque literis ad Robertum datis a, cur regium nomen, quod apud Scotos ſibi pepererat, ipſi non aſcriberet, excuſauit his verbis: *Quia*, inquit, *diſſenſionis negotio inter te ac præfatum Regem ſupra Scotiæ regno pendente, decenter non poſſumus tibi regij tituli nomen aſcribere, prudentia tua moleſte non ferat, ſi te Regem Scotiæ in eiſdem literis omiſimus nominare: præſertim cum ad nominationem huiuſmodi fratrum noſtrorum conſilium nequaquam accederet; nec Romana eccleſia mater tua, quæ ſuos proceſſus & actus in ſtatera æquitatis appendit, inter diſſidentes conſueuerit aliquid cum præiudicio alterius immutare. Dat. XVI. kal. aprilis anno 1.*

a Ib. ep. 263.

Excuſat ſe apud Robertũ Pont. cur Regis Scotiæ nomẽ ei non aſcriberet

Grauiter rem accipit Robertus.

Negatum ſibi a Pontifice regium nomen Robertus non æqui bonique accepit; ſed adeo exarſit ira, vt ne quidem ad pontificias literas admittendas, cum de pace agendum eſſet, niſi regio nomine compellaretur, flecti potuerit: qua de re agetur inferius. Confirmarat is adeo potentiam, vt non Scotiam modo obtineret, verum aliis regnis Eduardum pellere moliretur. Quæ res cum iniuſta admodum viſa eſſet, vocante in ius Robertum Bruſium Eduardo apud ſedem Apoſtolicam; illique crebras in Angliam, Vualliam, Hiberniam excurſiones, templorum euerſiones, populationes agrorum, diſturbata Syriacæ expeditionis a ſynodo Viennenſi decretæ conſilia, obiiciente; Ioannes Ælienſi & Noruicenſi epiſcopis b, tum etiam Cardinalibus legatis c inſtigendarum Roberto cenſurarum partes dedit, ſi ipſum euertiſſe eccleſias conſtaret, neque ad crimen expiandum permoueri poſſet, vel etiam ab Anglia, Vuallia, & Hibernia inuadendis abduci: nec modo ipſum, verum etiam omnes, qui ad ea regna infeſtanda Roberti partibus ſe irretirent, defigi d anathemate; tum illius ſubditos ſacramenti illi præſtiti religione exolui e, reſcindique fœdera iuſſit. Immo Pontificem ipſum incuſſiſſe eas rebellibus, ex literis f ad Cantuarienſem archiepiſcopum ac ſuffraganeos datis conſtat, quibus hiſce verbis conceptam anathematis formam promulgandam præſcribit: *Cum ſicut diſplicenter audiuimus, nonnulli nobiles & magnates Regem ipſum & regnum Angliæ, ac terram ſuam Iberniæ inuadere auſu nitantur illicito, in eos, vel præbentes auxilium, conſilium, vel fauorem*, & infra, *excommunicationis ſententiam promulgamus, a qua eos ſine ſpeciali mandato ſedis Apoſtolicæ, niſi forſan in mortis articulo, prohibemus abſolui: in quo ſi fuerint abſoluti, & ipſos contigerit ſanitati reſtitui, niſi ſatisfecerint infra menſem, eadem ſententia ligari volumus eo ipſo, &c. Dat. Auin. kal. aprilis anno 1.*

b An. 1. p. 3 ep. 2283.

c An. 1. p. 1 ep. cur. 292.

d Ib. ep. 261.

e An. 1. p. 3 ep. com. 2189.

f An. 1. p. 3 ep. com. 2189.

Hiberni Roberto fœderati deuincti anathemate.

43 Occupare Angliam, Vualliam, & Hiberniam Robertus tentabat non tam viribus ſuis, quam perduellium populorum armis, qui ab Eduardo exaſperati grauioris ſeruitutis iugum a ſuis ceruicibus depulerant. Inter cæteros enim Hiberni literas grauiſſimis querelis refertas ad Cardinales legatos miſere, quibus ſignificarunt, intolerabili tyrannide ad arma in Eduardum corripienda ſe compulſos fuiſſe; violataſque ab eodem Rege leges, quibus Adrianus Pontifex olim Hiberniam Angliæ contribuerat. De quibus Ioannes a Cardinalibus certior factus, ſubiectis literis ad leuandum populorum iugum regiamque clementiam in eos explicandam Eduardum eſt adhortatus g.

Ob Eduardi tyrannidem queruntur ad arma ſe compulſos eſſe.

g To. 2. ep. ſecr. 306. ext. etiam in bull. in Io. anno 1. conſt. 4.

Ioannes, &c. Eduardo Regi Angliæ illuſtri.

Ecce, fili, quaſdam recepimus literas, directas pridem per Ibernicos magnates & populum dilectis filiis noſtris Gaucelino tit. SS. Marcellini & Petri presbytero & Lucæ S. Mariæ in via lata diacono Cardinalibus Apoſtolicæ ſedis nuntiis, & per eos nobis ſuis interclusas literis deſtinatas: in quarum ſerie vidimus inter cætera contineri, quod cum felicis recordationis Adrianus Papa prædeceſſor noſter ſub certis modo & forma, diſtinctis apertius in apoſtolicis literis inde factis, claræ memoriæ Henrico Regi Angliæ progenitori tuo, dominium Iberniæ conceſſiſſet; ipſe Rex ac ſucceſſores ipſius Reges Angliæ vſque ad hæc tempora, modum & formam huiuſmodi non ſeruantes, quinimmo eos tranſgredientes indebite, diris afflictionibus & grauaminibus inauditis, importabilium ſeruitutum oneribus, & tyrannidibus inhumanis ipſos eo miſerabilius & intolerabilius, quo diutius oppreſſerunt, nec fuit hactenus qui reuocaret illata grauamina, aut errata corrigeret: non fuit quem pia compaſsio ſuper eorum contritione moueret, quamuis ſuper his ad te recurſus habitus fuerit, & clamor validus oppreſſorum aures tuas quandoque pulſarit: vnde, talia ferre nequeuntes vlterius, coacti ſunt ſe a domo tua ſubducere, & alium in ſuum regimen aduocare.

Eduardũ Pont. grauiter corripit.

44 Hæc, dilectiſsime fili, ſi veritate nitantur, tanto nimirum infeſtiora noſtris accedunt affectibus, quanto deſideramus intenſius te, vt tibi proſpera cuncta cedant, circa illa verſari ſedule, eaque promptis affectibus exequi, quæ tuo ſint placida creatori, & ab omnibus abſtinere ſolicite, per quæ contra te debeat prouocari Deus ipſe ac dominus vltionum, qui gemitus afflictorum iniuſte minime deſpicit, & qui propter iniuſtitias peculiarem ſuum deieciſſe deſcribitur populum, & tranſlationem feciſſe regnorum; quanto etiam deſiderabilius, his præſertim impacatis temporibus, cupimus te illis libenter intendere, per quæ tuorum corda fidelium ad tuam beneuolentiam & obedientiam debeant allici, & illa pro ſe vitare, quibus valeant a tuæ cultu deuotionis auelli. *Et infra*: Vt autem de prædictis grauaminibus & querelis, quibus prædicti innituntur Ibernici, tuis ſenſibus innoteſcat, ad plenum præſcriptas literas miſſas Cardinalibus antedictis; tum formam literarum, quas prædictus Adrianus prædeceſſor noſter eidem Henrico Regi Angliæ de terra Iberniæ conceſsiſſe dicitur, tuæ magnitudini mittimus præſentibus interclusas. *Dat. III. kal. iunij.*

Monet vt præterita emendet

45 Conciliaſſe ſibi Eduardum, pontificiis excitatum monitis, Hibernos, e felici rerum ipſius in Hibernia euentu colligitur. Concitatos duobus iam ante annis eos populos ab Eduardo Bruſio Roberti Scotiæ Regis fratre, cuius exemplo Hibernicam coronam arripuerat, Thomas Vvalſinghamus ſcribit a: ſed anno inſequenti ab Regis Anglorum fidiſsimis clientibus cæſo magno Scotorum numero, captum & capitis ſententia in loco, cui Dondalk nomen eſt, ob deſumptum inſigne regium damnatum. Vt vero Ioannes Eduardum ad mulcendos Hibernos, ita ad Anglos proceres ſibi deuinciendos, conciliandumque Thomam Lancaſtriæ comitem, quem in ſe concitarat eo tempore, quo Anglia grauiſsimis tumultibus fluctuabat, inſtruxit b: aliiſque literis c Thomam ipſum eſt adhortatus, ne leui offen-

a Vvalſing. in Eduard. II.

Vt Roberti Bruſij frater Hibernicam coronam corripuerit.

b Io. to. 1. ep. ſecr. 216.

c Ib. ep. 217.

offenſiuncula laceſſitus à regio obſequio ſe ſubduceret; nonnulloſque comiti deuinctos ad eum in Regis partes adducendum incumbere iuſſit a. De comitis Lancaſtriæ aduerſus Regem irarum cauſis, pluribus agit Vvalſingamus b, adductum nimirum in ſuſpicionem Eduardum conflatæ in comitem fœdæ proditionis ac ſua auctoritate ijs ſtuduiſſe qui comitiſſam Lancaſtriæ abduxerant. Cæterum Pontifex optimis monitis imbuit Regem ad regnum probe temperandum, vinciẽdam populorum fidem, augendum diuini Numinis decus, tuendas eccleſias, regiamque componendam; quæ ſubiectis literis eius animo infundere ſtuduit c.

a Ib. ep. 157.

b Vvalſin. in Eduar. II.

Irarum cauſa.

c To. 1. ep. ſecr. 136.

Chariſſimo in Chriſto filio Eduardo Regi Angliæ illuſtri.

Vrget nos Chriſti charitas, vrget illa ſpecialis affectio, quam ad tuæ ſalutem animæ & ad tui gerimus ſtabilimentum honoris, aliqua tibi ſcribere, quibus lectis & plenius intellectis, ſaluti tuæ & regni tui quieti prouideas, & periculis imminentibus eo certius, quo prudentius via gradiens æquitatis occurras. Hæc eſt ſane noſtri ſumma propoſiti, vt tuum ſtudium excitemus ad te, tuos, & tua tam prudenter quam prouide ordinanda. Ad tuam autem ordinationem illud principaliter pertinet, vt Regem Regum ſuper omnia diligas, eius venereris eccleſias, & honorifices ſacerdotes; tuo iure contentus, nil cupias vel retineas alienum. Diuinum officium reuerenter audias, & deuote nullius colloquium cum celebrationi diuinorum intereris, citra neceſſitatis exigentiam admiſſurus: eccleſia namque domus orationis, non collocutionis eſſe deſcribitur; & qui in oratione colloquitur Domino maieſtatis vnam magnam ei facit iniuriam, qui colloquentem ſibi audire creatorem omnium dedignatur, illumque ſibi precatur intendere, cui ipſe deprecans non intendit.

Salubria ad Eduardum data a Pont. monita.

De colendo Deo.

Audito vero, vt præfertur, officio te tuis adibilem præbeas quoties opus erit, tutela tui corporis loci ac temporis opportunitate ſeruatis; nec te ludis aut puerilibus implices, qui quæ ſunt digna principe cogitare, & te illis ſolerter occupare teneris. Cum enim eras paruulus, ſi ſapiebas aut faciebas vt paruulus, æquanimiter poteras tolerari: nunc autem cum in ætatis plenitudinem euaſiſti, cum ſuſcepiſti vnctionis regiæ ſacramentum, prorſus euacuare debes quæ ad paruulum pertinent, & ab eis ob conſecrationis reuerentiam, cuius virtus non infirma fore dignoſcitur, temperare. Nam & in Dauid, poſtquam a Samuele propheta Domini vnctus fuit, directus eſt ſpiritus Domini ab illa die, & in reliquum; & Saul poſt inunctionem in virum mutatus alterum prophetare cœpit, cum acceſſiſſet ad cuneum prophetarum. Cauſa pupilli, viduæ, inopis, ac mendici ad te licenter introeat: & in decernendo fauoris dexteram, aut ſiniſtram odij regia ſublimitas non admittat.

Facili ſubditis præbendo ad ſe aditu.

Tuenda regia grauitate.

Explicanda in miſeros clementia.

46 Porro ad tuorum ordinationem ſpecialiter illud ſpectat, vt habeas bona latera, viros ſapientes, prouidos & fideles te diligentes ex animo, quorum diſtincta ſint decenter officia. Sciat quiſque quid ſibi faciendum incumbat, & promiſcuis actibus non turbentur. conſiliarios eligas, & retineas iam electos, qui ſciant regere te & regnum, qui nec minutis alliciantur munuſculis, nec magnis muneribus excæcentur, ingenio naturali dotati, literarum ſcientia præditi, vel multa & grandia ſaltem experti; non præcipites in conſilio, non inciuiles in verbo, non ſomno, non otio, non crapulæ dediti, non impatientes conſortij, & qui ſciant, velint, & audeant bene tibi conſulere: qui & impotentiam tuam, ſi ſtatim non ſatisfacias indigentibus, negligentiam vel duritiam, ſi non ſemper, vt decet, vel recipias venientes, vel reſpondeas aliqua poſtulantibus curialiter, nouerint excuſare. Cum talibus, fili chariſsime, tracta regni tui negotia, & de illius tuitione diſpone, quorum conſilia, cum audieris, non ſubijcias ſeorſum abiens iudicio imprudentum; nec tuæ innitens prudentiæ præferas ſententijs talium id quod ſentis, aut eorum reſponſa iudicari patiaris ab eis, qui non intelligunt ſe vel illos: ſed ſi forſan aliquis afferat quicquam fore ſibi conſultius reuelatum, id ad totius conſilij examen reducere non omittas. Sedeant in curia tua, cum & tu ipſe vacare non poteris omni die iuridico, aliqui ſapientes, qui ea, quæ poterunt expediri, ibidem expediant, & quæ tractum habebunt, tibi renuntient, vt vel detur forma expeditionis eiuſdem, vel ad ſuos iudices remittantur. Iudices & officiales gratis conſtituas, vt per id eos ad vitandũ vitium venalitatis inducas.

Adhibendis optimis conſiliarijs.

Librandis conſultorum ſententijs.

Adminiſtranda iuſtitia.

Cæterum ad diſpoſitionem domus tuæ, quam deordinatam in plurimis mundus clamat, præſertim in ſumptibus exceſsiuis; credimus expedire, vt aliquam perſonam maturam habeas & honeſtam, quæ videat & prouideat, quod nec ex nimia parcitate quicquam tuo honori deſit, nec ex defectu debitæ prouidentiæ bona tua a garſionibus & guloſis hominibus aut alijs perſonis turpibus conſumi contingat. Cum enim bella Chriſti in terræ ſanctæ ſubſidiũ diſponas deuote peragere, propter quæ te multa expendere neceſſario oportebit, neceſſarium tibi prorſus eſſe dignoſcitur, vt in cibis, veſtibus, & alijs ſumptibus faciendis, ac retinenda familia decens moderamen apponas: vt videlicet ſuperflua reſeces, & nedum tenaciæ notam, ſed & næuum prodigalitatis euites; ſciturus quod nos & fratres noſtri non aliter facimus, quam quod te facere in hac parte monemus, prout per nuntios tuos inde poteris plenius informari. Nec te pudeat de receptis expenſis rationem certis audire temporibus, cum ad id magnatum prouoceris exemplis, & nos hoc ipſum tibi & imminentibus celſitudini tuæ negotijs perutile iudicemus. Sic denique in his & alijs te, tuos, & tua ſalubriter ordina, quod & Deo cedat ad gloriam, tibi ad commodum, tuis ad gaudium & exemplum.] Erudiuit vero alijs literis Pontifex Anglos proceres a ac præſules b, qui gratia & auctoritatem apud Eduardum florebant, quibus ipſum præceptis ſaluberrimis eſſent informaturi ad ſceptrum egregie ſuſtentandum, proucctûrique ad virtutes regio faſtigio dignas.

Componenda regia familia.

Caſtigando luxu.

Proceres alijs præceptis ſalubribus informati

a Eod. to. 1 ep ſecr. 223. 224. 225. 226. 227. 228. ad ep. 254

b Ib ep. 255. ad ep 267.

47 Non ad comprimendas modo turbas Cardinales legati c miſſi in Angliam, verum etiam ad recuperanda Romanæ eccleſiæ iura, quæ præteritis temporibus obſoleuerant; vtque ſacramento fidei Eduardum Regem adigerent. Quo argumento grauiſſimis literis ipſi propoſuit d, vt Ioannis Regis exemplo, qui Innocentio III. Angliam & Hiberniam ex pietatis ſenſu ſtipendiarias conſtituerat, fidemque ſedi Apoſtolicæ deuouerat, Cardinalibus clientis officia exhiberet.

c Ib. ep. 239. 240. 275.

Solicitat' Eduardus vt Cardinalibus legatis fidẽ clientelæ nomine, addicat.

d An. 1. p. 2 ep. cur. 242.

Ioannes, &c. chariſſimo in Chriſto filio Regi Angliæ illuſtri.

Si geſta magnifica principum, quos temporibus retroactis produxit inclyta domus tua, qua decet, chariſſime fili, attentione conſideres, & recenſeas commemorationis officio diligenter, claris tibi patebit indicijs, & innoteſcet euidentibus documentis; immo potius ipſa veritatis notoriæ certitudo, vberrimis operum comprobata fructibus, demonſtrabit quod, ſicut principes ipſi natalium illuſtrium ſplendoribus claruerunt, ſic deuotionis ingenuæ gratia præcellentes Romanam eccleſiam coluerunt vt matrem, & pro illius gloria, per quem honorum culmina poſſidentur, filialis reuerentiæ ſtudijs ampliſque donorum muneribus honorarunt. Et inter alia dona largiflua, quæ principes ipſi ducti beatæ conſiderationis ſpiritu eidem eccleſiæ contulerunt, claræ memoriæ Ioannes Rex Angliæ, vnus de principibus antedictis, deuote conſiderans & etiam recognoſcens, quod etiam ipſe Deum & matrem eccleſiam in multis offenderat, quod propterea diuina miſericordia plurimum indigebat; nec quod haberet, quod digne pro ſatisfactione Deo & ipſi eccleſiæ debita facienda niſi ſeipſum & regna ſua poſſet offerre, pro eo, qui ſe humiliauit vſque ad mortem humiliare ſe volens, Spiritus ſancti gratia inſpirante, non dolo inductus nec metu coactus, ſed mera & ſpontanea voluntate communique conſenſu baronum ſuorum, Deo & beatis Apoſtolis Petro & Paulo & eidem Romanæ eccleſiæ matri ſuæ, ac felicis recordationis Innocentio III. prædeceſſori & ſucceſſoribus eius Angliæ & Hiberniæ regna cum omnibus iuribus & pertinentijs ſuis pro remiſſione peccatorum ſuorum & omnium de genere ſuo, tam viuorum quam etiam mortuorum, totaliter obtulit & conceſſit, ex tunc a Deo & ab eadem eccleſia Romana recipiens, & tanquam feudatarius tenens illa, in præſentia bonæ memoriæ B. Tuſculani epiſcopi tunc Apoſtolicæ ſedis legati & Pandulphi ſubdiaconi & familiaris prædeceſſoris eiuſdem, Deo & Apoſtolis prædeceſſori ac ſucceſſoribus, & eccleſiæ Romanæ prædictis: & iurauit; & eidem legato homagium ligium pro regnis eiſdem Deo & Apoſtolis, ac prædeceſſore & ſucceſſoribus ac Romanæ eccleſiæ prædictis, loco & vice ipſorum recipienti publice fecit; ſucceſſores & heredes ſuos, de vxore legitima procreatos, vt Romano Pontifici, qui eſſet pro tempore & ipſi eccleſiæ Romanæ fidelitatem deberent ſecundum conditionem præſtare, & homagium recognoſcere in perpetuum obligando. Et ad huiuſmodi perpetuæ obligationis & conceſſionis indicium voluit idem Ioannes Rex & etiam ſtabiliuit, vt de proprijs & ſpecialibus redditibus regnorum ipſorum pro omni ſeruitio & conſuetudine, quæ pro ipſis facere deberet, ſaluo per omnia denario S. Petri, eadem eccleſia Rom. mille marcas ſterlingorum, videlicet in ſancti Michaelis quingentas & in reſurrectionis feſtiuitatibus totidem marcas eiuſdem monetæ; ſeptingentas videlicet pro Angliæ, & trecentas pro Hiberniæ regno; in perpetuū reciperet & perciperet annuatim, iuſtitijs, libertatibus, & regalibus ſuis ſibi, & heredibus eius ſaluis. Quæ quidem omnia Rex præfatus rata volens eſſe, perpetuo atque firme ſe ac ſucceſſores ſuos contra ea non venire ſpecialiter obligauit: & ſi ipſe vel aliquis ſucceſſorum ſuorum id attentare præſumeret, quicumque eſſet, niſi commonitus reſipiſceret, a regni iure caderet ſupradicti: prout hæc omnia fama notificat, & chronicarum inſpectio manifeſtat. Et licet tam idem Ioannes, quam alij ſucceſſores ſui huiuſmodi cenſum ex dicta cauſa ſoluiſſe ferantur (claræ memoriæ Eduardo Rege Angliæ genitore tuo, qui aliquanto tempore, ac te, qui ſibi in regno præfato ſuccedis, ab eo tempore quo, Deo volente, prædicti regni gubernacula ſuſcepiſti, vſque ad præſentem annum, quo nobis & eidem eccleſiæ de dicto cenſu ſatisfactionem impendiſti debitam, & te per nuncios ſpeciales certo modo ſatisfacturum de ipſius cenſus reſiduo promiſiſti, a ſolutione cenſus huiuſmodi propter incumbentia vobis onera diuerſa ceſſaſtis, dumtaxat exceptis) aliqui tamen ex ſucceſſoribus ipſis, & præſertim tu ac genitor antedictus, præſtare fidelitatis huiuſmodi iuramentum, & recognoſcere memoratum homagium eiſdem prædeceſſoribus noſtris Romanis Pontificibus omiſiſtis.

Vt Ioannes Rex Angliam Rom. eccl. beneficiariam conſtituerit.

Legato Card. fidem obſtrinxerit.

Cenſum ſpoponderit.

Eduardus pater ac filius cliētum iuramentum exhibere ſedi Ap. prætermiſerint.

48 Quæſumus igitur, amantiſſime fili, celſitudinem regiam rogamus attentius, & hortamur in illo, qui Regibus dat ſalutem, tibi patris more beneuoli tuæ potiſſime conſiderationes ſalutis ſano conſilio ſuademus, quatenus prudenter attendens, quod reuocari non debent, quæ Deo ſunt affectu piæ deuotionis oblata; & attente conſiderans, quod grauiter, non abſque propriæ detrimento ſalutis, diſplicuerint Altiſſimo, qui a recognitione dicti homagij, & præſtatione iuramēti huiuſmodi ceſſauerunt; in manibus dilectorum filiorum noſtrorum Gaucelini tit. S. Marcellini & Petri presbyteri ac Lucæ S. Mariæ in via lata diaconi Cardinalium nuntiorum ſedis eiuſdem, vel alterius eorundem, ſi caſu contingeret, ipſorum aliquem impediri, homagium recognoſcere, ac iuramentum exhibere prædicta, noſtro & ipſius eccleſiæ Romanæ vice ac nomine, pro diuina & dictæ ſedis ac noſtra reuerentia, tuæque ſalutis augmento, ſicut benedictionis filius ſpontaneus non omittas: vt proinde ſuperna clementia in tuis proceſſibus & agendis tibi dexteram ſuæ protectionis extendat magis propitiam & benignam, & ſpiritualis patris animus ad tam chari filij proficuum incremētum ferueus & anxius, quantum cum Deo fieri poterit, promouendum tanto efficacius excitetur, &c. *Dat. Auin.* XVI. *kal. aprilis anno* I. Obſecutum pontificijs iuſſis Eduardum non conſtat: illum certe cenſum mille marcharum pro regnis Angliæ & Hiberniæ a Ioanne Rege conſtitutum ipſis idibus aprilis huius anni pontificio ærario intuliſſe, cuius media pars feſto reſurrectionis dominicæ, altera die S. Michaeli ſacra pendēda erat, docet Ioānis ſyngrapha, qua de eo ſoluto Eduardo canit. [a]

Religioſe a maioribus promiſſa temere non violanda.

Cēſus ab Eduardo perſolut°.

Dum in Anglia Cardinales impoſito ſibi munere fungebantur, a nefarijs prædonibus ſpoliati ſunt [b]. Ad quorum vindicandam iniuriam Ioannes cenſuras ijs, qui Cardinales inſigni iniuria afficiunt incuſſas ab Honorio III. cuius diploma [c] ſuo loco attulimus, in facinoris auctores diſtringere iuſſit: ac ne homines impij cenſuras eccleſiaſticas ſacrilego contemptu eluderent, Pontifex Eduardum Regem, præſules [d] Anglos, ac proceres [e], vt illos meritis pœnis afficerent accendit [f]. Præterea eundem Regem alijs literis eſt adhortatus [g], vt libertatis eccleſiaſticæ violatores comprimeret, & Cardinalibus ad eccleſiarum ſplendorem aſſerendum opera non deeſſet.

[a] An. 1. p. 3. ep. com. 2100.
[b] Walſin. in Eduard. II.
[c] Ext. to. 13. ann. Chr. 1225 ſub fin.
[d] An. 1. p. 3. ep. 400. 402. 403.
[e] Ib. ep. 398.
[f] To. 2. ep. ſecr. 396. & 366.
[g] Ib. ep. 396.

49 Deuouerat ſe religioſæ militiæ, accepto crucis ſymbolo, ad inſtaurandas res Syriacas

Ad tuendam libertatem eccleſiaſticā excitatur.

Eduar-

Digitized by Google

Beneficia Eduardo conceſſa a Pontif.

a Ib. ep. ſecr. 268. & an. 1. p. 3. ep. com. 2276. 2277. & 2284.

b To. 1. ep. ſecr. 158.

Eduardus: cuius pium conſilium vt promoneret Pontifex, ex ſexennali decima, quæ a Clemente V. in concilio Viennenſi pro expeditione Aſiatica conficienda decreta erat, vnius anni decumam in Anglia, Scotia, Vvallia, & Hibernia colligendam, vt nomina ingentia, quæ contraxerat diſſolueret, attribuit a: atque etiam vacantium in ijſdem regnis, excepta Scotia, primo anno ſacerdotiorum vectigalium, quæ fiſco apoſtolico ad eccleſiæ leuanda onera inferri iuſſerat, mediam partem contulit b. Cumulauit hæc beneficia alijs diuinis: ad conciliandam enim ipſi atque Iſabellæ Reginæ Numinis gratiam, & cœleſtia comparanda munera, nonnulla indulgentiarum præmia ijs propoſuit c, qui pro ipſis apud Deum preces funderent: tū vt quem vellet Rex ſacerdotē audiendæ exhomologeſi ſine caſuum exceptione adhiberet, conceſſit. d

c An. 1 p. 3. ep. com. 2258. 2279.

d Ib. ep. 2281.

Exactus denarius S. Petri in Anglia.

e To. 2 ep. ſecr 300.

f An. 1. p. 1 ep. com. 203.

In Suetia.

In Noruegia & Dania.

In Polonia.

g Ib. ep. 97. 98.

h Ib ep. 96. & 99.

i Ib. ep. 101.

l Ib. ep. 100.

Neque illud hoc loco reticendum videtur, Pontificem exigi iuſſiſſe a Rigando quæſtore e B. Petri denarium in Anglia, Vvallia, & Hibernia. Vtque ſimilia adiungamus; cum electo Vpſalenſi & canonicorum collegio prouinciam Ioannes dediſſet f, vt denarium B. Petri in Suecia cogerent, Regem Sueciæ rogauit, hortatuſque eſt, ne quid impedimenti in eo cenſu a Suecis perſoluendo inferret. Nec ſolum ex Anglia, & Suecia, verum e Noruegia g etiam, Dania h, & Polonia i exegiſſe denarium S. Petri, datæ ad earum partium Reges, ac Lundenſem, Nidroſienſem, Gneſnenſemque archiepiſcopos apoſtolicæ literæ docent. Gneſnenſi vero partes præterea impoſuit l, vt inter Ioannem epiſcopum ac ducem Cracouiæ pacem conciliaret.

Schiſmatici & infideles in Poloniam excurſiūt.

Reges Rutenorum ac ducem Lith. inuitat Pont. vt accedant ad ſinum eccleſiæ.

m Ib. ep. 103.

n Michou. l. 4. c. 14. & alij.

50 Cingebant Poloniam infideles populi ac ſchiſmatici, Lithuani & Rutheni, crebris in illud regnum finitimaſque prouincias excurſionibus infeſtiſſimi: quos Pontifex ad Chriſtianam manſuetudinem ac fidem pellicere ſtuduit: Quo argumento ad duces Ruthenorum, præfixo hoc titulo, ſalutis inſcribendæ vice: *Illum ſuper cuncta venerari, cui cum voluerit ſubeſt poſſe*; extant literæ a tum ad ducem Lithuanorum, quem, vt Romanæ eccleſiæ caſtris ſe coniungeret, eleganti oratione hortatur m: ex eo triumphaturos omnes fideles: ipſum magnum collecturum apud mortales decus, apud Deum vero æterna ſibi præmia comparaturum. Fuiſſe illum Vitenem ex Polonis hiſtoricis n colligitur, quem bellum aſperrimum cum Henrico magiſtro Pruſſiæ geſſiſſe, ac mutuas clades intuliſſe accepiſſeque, referunt.

Nonnulli Cardinales a Pont abalienati

o To 2. p. 2 ep. ſec. 377

51 In eo publico orbis malo, ac frementibus ciuilibus bellis regnis omnibus & prouincijs, pontificia aula diſcordiarum expers non extitit: inſtigati enim ſunt nonnulli Cardinales, vt coniurationes aduerſus Pontificem conflarent; quibus facem prætuliſſe Bernardum de Artigia pontificium capellanum, Ioannes queritur in literis, quibus in nefarium hominem inquirendi partes Galhardo Regenſi epiſcopo & Petro e Pratis commiſit o: *Ad noſtrum*, inquit, *aſſertio fide digna perduxit auditum, quod magiſter Bernardus de Artigia cantor Pictauienſis, commenſalis capellanus noſter, & ſedis eiuſdem reuerentiæ filialis officium inofficioſe prætereuns, Dei timore poſtpoſito, & fidelitatis debito violato, illius qui primum ſchiſma ſuſcitauit in cœlo, ſtimulis, vt creditur, agitatus, nos & prædictos fratres noſtros, qui in charitatis vnione fore firmiſſimi, & vnius moris in domo habitare debemus, ab inuicem diuidere, ac per excluſionem vnanimitatis ſeparare pro poſſe ſategit; & per ſe ac mediatores improbos zizaniam ſeminans, nonnullis ex eiſdem fratribus, vt contra nos congregationes, coniurationes, & conſpirationes iniquas inirent deteſtandis ſuggeſtionibus perſuaſit, quo ſic ſeparati ſicque diuiſi in mundi ſupportandis oneribus debiliores eſſemus; vnde nimirum, ſi facta relatibus conſonant, ſe reum læſæ conſtituit maieſtatis: eumque propterea, & periurij etiam in noſtra præſentia per eum commiſſi prætextu, eum noſtro fecerimus carceri detinere, multaque huc uſq; nos de ipſius turpi vita latuerant, nunc ad noſtram audientiam ſunt aliquorum delatione perlata, &c.*

Diſſenſionis ſator.

52 Sedata Cardinalium coniuratio, ſed aliorum improbitas in maius exarſit odiorum incendium: appetitus enim eſt inſidijs hoc anno Pontifex ab inimicis, quorum odia liuor accenderat: qui primum ad regendum ſcelus veneno ipſum inficere moliti a ſunt. Quo patefacto flagitio, Ioannes antidota aduerſus veneficorum improbitatem comparauit, tranſmiſitque b ad ipſum Margareta comitiſſa Fuxenſia cornu ſerpentinum, magnarum ad venena detegenda virium: quod cum inæſtimabilis pretij cenſeretur, Pontifex omnia ſua bona mobilia & immobilia comitiſſæ actis gratijs eo nomine obligauit, atque anathematis pœnam ijs, qui illud inuita ipſa detinuiſſent, incuſſit. Cum igitur Pontifex aduerſus veneficorum inſidias ſe muniret, impiorum veſania in tantum prorupit ſcelus, vt magicis artibus dæmonumque opera ipſum & nonnullos Cardinales morte afficere moliretur. Sed diuina prouidentia immane flagitium oppreſſit: quod cum in lucem emanaſſet, tanto ſui horrore audientes perfudit, vt vix illi fides a probis adhiberi poſſet. De quo ambigente admodum Carolo marchiæ comite, Pontifex dubium omne diſcuſſit c: *Vt cuiuſuis*, inquit, *dubitationis ſcrupulum a corde tuo ſuper hoc auferat detectio veritatis, ſcire te facimus, quod nonnulli degeneres filij, ac proditores iniqui, in nos & aliquos ex fratribus noſtris S. R. E. Cardinales conſpiratione commiſſa, dolum conceperunt vt perderent; & vt iniquitatem parerent, potiones & imagines parauerunt ad extinguendum nos & fratres eoſdem, opportunitatibus ſapius perquiſitis. Ille tamen in cuius poteſtate hominis mors & vita conſiſtit, miſericorditer reſiſtentiæ manum appoſuit, & a nocere nitentibus noceri innoxijs non permiſit. Dat. Auin. vi. kal. auguſti.* Nec modo Carolum marchiæ comitem, verum etiam alios principes ac Reges, peruulgata ſtructarum Chriſti vicario inſidiarum fama, armorum potentiam Ioanni aduerſus ipſius hoſtes detuliſſe, e pontificijs literis colligitur, quibus eo nomine Philippo, Francorum, Regi grates egit. d

Pontificis hoſtes ipſum veneno necare tentāt.

a An. 1 p. 1 ep. cur. 61 & to. 1. ep ſecr. & to 2. p. 2. ep. 261. 262.

b To. 1. ſup. ep. ſec. 75.

c To. 1. ep. ſecr. 316.

Coniurāt in Pontificem & Cardd. magi.

Eorum artes diuinitus eluſæ.

Agendum legibus cenſuit Pontifex in tanti ſceleris auctores, & Galhardo e epiſcopo Regenſi & Petro Textoris decretorum doctori, ac Petro f e Pratis iuris ciuilis perito, Petro g e Via equiti, atque Arnaldo e Triamno aulæ pontificiæ ſeneſchallo prouinciam impoſuit, vt quæſtionem in eos veneficos & magos exercerent: quo edicto flagitij immanitatem ita ſuis circumſtantijs ac ponderibus librat h: *Non attento*, inquit, *quod leges humanæ atrocius iudicant hominem veneno extinguere, quam gladio trucidare, potiones & venena mortifera præparari fecerunt*, vt

d Ib. ep. ſecr. 153.

e To. 2. p. 2 ep ſecr. 374. & 781.

f Ib. ep. 378.

g Ib. ep. 385.

Inſtitutū in ſceleris auctores iudicium.

h Ead ep. 374.

Digitized by Google

vt ex illorum propinatione nos et aliquos ex eiſdem fratribus noſtris extinguerent. Et ne deficerent in ſui mali executione propoſiti, propinationis habilitate negata, imagines ceras fecerunt ſub noſtro & ipſorum fratrum nominibus confici, vt magicis artibus, incantationibus vetitis, ac dæmonum inuocationibus reprobandis adhibitis, vitam labefactarent inſontium per punctionem imaginum prædictarum. Porro licet huiuſmodi perfidi proditores conceperint dolum huiuſmodi, & vt iniquitatem parerent, opportunitates quærere, ſuoſque frequenter curauerunt pro viribus exercere conatus; ille tamen, in cuius poteſtate hominis & mors & vita conſiſtit, miſericorditer reſiſtentiæ manum appoſuit, & a nocere nitentibus innoxijs noceri non ſinens, potiones & tres ex imaginibus antedictis ab inſperato in manus noſtras deuenire conceſſit, &c. Dat. x. *kal. maij.* Inſtructa eſt ab ijs iudiciaria actio, redactaque in publicas tabulas hoc anno a, quæ in archæo Auenionenſis palatij gerente Venuſinam legationem Octauio Aquauiua Cardinale repertæ Romamque perlatæ anno MDXCIV.

Vt ceras imagines finxerint.

a M.S. Vat arch. ſign. n. 19.

53 Faſcinatarum illarum imaginum præcipuos artifices fuiſſe Ioannem de Amanto medicum, barbitonſorem, ac plures aulæ pontificiæ clericos, cultu dæmonum & commercio inquinatos, ex alijs literis colligitur: qui abiecto vero Numine, necromantiæ geomantiæque ſe addixerant; incluſerant ſæpius annulis, ſpeculis, & circulis dæmones ad captanda vaticinia: ſuccubis abuti non perhorruerant; nec veneno modo, ſed ſolis etiam verbis perdere homines poſſe affirmauerant. In quos Bartholomæus epiſcopus Foroiulienſis ac Petrus Textor in iure canonico emeritus, legum ſeueritatem diſtringere iuſſi ſunt hiſce literis b.

Sceleris auctores.

b To. 1. ep. ſecr. 550.

Ioannes, &c. venerabili fratri Bartholomæo epiſcopo Foroiulienſi, et dilecto magiſtro Petro Textoris doctori decretorum.

Ad noſtrum aſſertio fide digna, & ſonorum quoddam vulgaris famæ proloquium nouiter perduxit auditum, quod Ioannes de Lemouicis, Iacobus dictus Brabantinus, Ioannes de Amanto medicus, *& infra*, & nonnulli alij, in noſtra curia reſidentes, nolentes iuxta doctrinam Apoſtoli ſobrie ſapere, ſed nimiæ vanitatis ebrietate deſipere reprobis auſibus appetentes, ſe necromantiæ, geomantiæ, & aliarum magicarum artium moliminibus implicarunt & implicant, ſcripta & libros habentes huiuſmodi artium: quæ quidem cum ſint artes dæmonum, ex quadam peſtifera ſocietate hominum & angelorum malorum exortæ, vitandæ forent cuilibet Chriſtiano, & omni penitus execratione damnandæ. Speculis & imaginibus ſecundum ritum ſuum execrabilem conſecratis, vſi fuere frequenter; ac in circulis ſe ponentes, malignos ſpiritus ſæpius inuocarunt, vt per eos contra ſalutem hominum molirentur, aut eos interimendo violentia carminis, aut eorum abbreuiando vitam violentia immiſſa languoris. Dæmones in ſpeculis, circulis, ſeu annulis interdum incluſerunt, vt eos nedum de præteritis, ſed & de futuris inquirerent, futura ipſa, quæ præſcire ſolius Dei eſt, ex illorum conſultationibus prædicturi. Diuinationibus & ſortilegijs ſe immiſcuerunt perperam, Dianis nonnunquam vtentes. Sed etiam experimenta quamplurima quandoque fecerunt circa hæc & alia, per eos dæmonibus

De varijs incantamentis ab ijs exercitis.

Quæſitis dæmonum oraculis.

inuocatis. [Quod magos illos Dianis vſos narrat Pontifex, indicat ipſos cum dæmonibus ſufcubis, qui olim gentiles venatricis mulieris forma delaſere, rem habuiſſe. Similiter dæmones per hæc tempora muliebrem ſexum contaminaſſe incuborum ſpecie plangit Aluarus a Pelagius epiſcopus Siluenſis hiſce verbis: *Aliquæ*, inquit, *ſupponunt ſe dæmoni transfigurato incubo, ſicut in quodam cœnobio ſanctimonialium eam dæmoniacam vexationem poſt multas pœnitentias & conſimilia & prædicationes non vſquequaque de eis potui extirpare: tantam enim familiaritatem cum quibuſdam ex eis iſti dæmones contraxerant, quod ad eorum aſpectum non terrebantur; ſed abſque pauore cum eis loquebantur, & contrectabantur, ſicut ex earum iudiciali confeſſione habui. Vere ſpiritus immundus in immunditia delectatur Luc. XI. XXXII. q. IV. In eo de pœnit. di. II. Si enim in fin. Iob. XXXVIII. Dormit in locis humentibus; id eſt luxuria humoroſa.* Hæc Aluarus. Vt verò magi nefaria dæmonum ſocietate & vi plures hominibus inferant calamitates, ex Pontifice audiamus]. Nec verẽtur aſſerere, quod nedum potus vel cibi propinatione, quinetiam ſolius verbi prolatione hominum abbreuiare ſeu prorogare vitam, aut prorſus perimere, & ab omni poſſent infirmitate curare, talibus ſe vſos fuiſſe firmiter affirmantes.

a Aluar. Pelag. de planctu eccleſ. l. 2. c. 45.

Immiſſis ab ijs in homines morbis.

Relicto præterea Creatore ſuo, in huiuſmodi dæmonum ſuffragijs confidentes, eoſque dignos arbitrantes, quibus ſeruiant & quibus honores diuinos impendant, illos idololatrarum more adorare cum exhibitione cultus & reuerentiæ præſumpſerunt. His & alijs ſuperſtitionibus deteſtandis, & aduerſantibus catholicæ fidei præfati clerici & barberius & eorum quilibet, nec non aliqui alij reſidentes in curia non ſemel, ſed pluries inſtitiſſe feruntur, nedum in ſuarum ſed & in quamplurium aliarum periculum animarum, &c.] Ad excindendam pernicioſiſſimam peſtem Foroiulienſi epiſcopo ac Petro Textoris & Petro e Pratis doctoribus, pontificijs capellanis, contra eos eiuſmodi labe inquinatos quæſtionẽ exercere iubet. *Dat. Auin.* III. *kal. mart.*

54 Poſtulatum etiam iudicio maieſtatis, ac necis paratę b Pontifici Hugonem Geraldum epiſcopum Caturcenſem, ferunt: quem plurimis alijs criminibus fœdaſſe dignitatem, ex apoſtolica in eum lata ſententia c liquet. Arſiſſe quidem auaritia adeo, vt vi ac dolo ingentes pecunias extorqueret a ſubditis, quos ſacramento poſtea deuinciebat, nunquam de ea re expoſtulaturos: nec minore elatum ſuperbia in ijs reijciendis, qui ad ſedem Apoſtolicam prouocaſſent; atq; ob id flagitium epiſcopatu exauctoratum. Deiectum d etiam omni epiſcopali munere ac priuilegio, carcerique perpetuo ad crimen expiandum lacrymis mancipatum e oſtendunt alia edicta pontificia conſignata xv. kal. iunij. Verum ipſum e carcere a foro ſeculari raptum ad ſupplicium & vnco tractum, nudatũ cute, ac flammis crematum, tradit Bernardus f; cuius verba pontificijs literis conſentiunt, arguuntq; de immani flagitio conuictum fuiſſe: *Degradauit*, nimirum Pontifex, *ac depoſuit a ſacerdotali ac pontificali ordine ac dignitate epiſcopum Caturcenſem Hugonem Geraldi, ablatis ab eodem omnibus pontificalibus inſignijs, videlicet annulo, atque mitra, & cappa cum Romana camiſia, & birreto: ſicque relictus in ſimplici habitu ſeculari fuit adiudicatus perpetuo carceri*

Geraldus epiſc. Caturc. lege maieſtatis damnatus.

b Mart. Pol append.
c An. 1. p. 1. ep. com. 793.
d To. 2. p. 2. ep. ſecr. 380.
e Ib. ep. 381.
f eſt extrau. diuinis ex p de pœnis.
f Ber. chr. Rom. Pon.

Quo ritu munere epiſc exauctoratus.

ceri IV. *die menſis maij apud Auinionem anno Domini* MCCCXVII. *Qui poſtmodum relictus curiæ ſeculari fuit per eiuſdem curiæ iudicium tractus, & excoriatus, atque combuſtus*. Eadem Martinus a Polonus, & Ptolemæus Lucenſis b referunt. Quibus conſentanea traduntur ſubiectis verbis in M.S. c bibliothecæ Vaticanæ: *Fuit degradatus per Tuſculanum epiſcopum Cardinalem & curiæ ſeculari traditus, tractuſque fuit & in aliqua corporis parte excoriatus: demum in menſe iulij combuſtus, quia in mortem ſummi Pontificis, vt dicebatur, fuit machinatus*. His addimus extare in veteribus M.S. iudiciaria d acta aduerſus Robertum epiſcopum Aquenſem, qui Bononiæ magicas artes laudauerat, exercueratque. Sed a ſceleſtiſſimis præſulibus ad ſanctum archiepiſcopum lectorem tot criminum horrore perfuſum reuocemus.

Nudatus cute & flammis exuſtus.

a Martin. Polon. b Ptol. Luc hiſt. eccl. M S. l. 24. c. 42. c M.S. Vat ſignat. nu. 3765. in Io. XXII. d Reper. in arc. Auin. ſign. n. 115 legato Octa. Card. Aquen. et Romam translata. e Hier. Rub. hiſt. Rauen. l. 6

55 Celebratum e Bononiæ hoc anno eſt a Raynaldo archiepiſcopo Rauennate, viro ſanctitate vitæ & miraculis inſigni, concilium epiſcoporum prouinciæ: in quo ad reſtituendam eccleſiaſticam diſciplinam vetera a Latino Apoſtolicæ ſedis legato, atque a Bonifacio prædeceſſore decreta renouata: tum ad componendas eccleſias, excolendos pietate populos, cleri expoliendos mores, religioſos viros ad vitæ ſanctitatem reuocandos, conferenda ſacerdotia, diuina ſine ſtrepitu peragenda, ac publica vitia reprimenda, plura religioſiſſime ſancita: quæ cum ſint typis inter reliqua concilia cuſa f, hæc nobis delibaſſe ſufficerit.

Bononienſe concilium.

In eo ſtatuta.

f Ext. inter conc. p. 2.

Nec ſanctiſſimis modo huius beati archipræſulis exemplis illuſtrabatur hiſce temporibus Italia; verum B. Claræ e Montefalcone monaſterij S. Crucis abbatiſſæ miraculis: quorum gloria cum in dies eſfloreſceret, Fulginatum, Peruſinorum, & Spoletanorum precibus adductus Pontifex Peruſino & Vrbeuetano epiſcopis partes dedit g, vt ſacrum de ijs examen, ac publicas tabulas rite conficerent.

B. Clara e Montefalcone miraculis cōſpicua.

g An. 2. p. 1 ep. com. 311.

Attendentes, inquit, *quod Romana eccleſia, præſertim in tanto fidei negotio, conſueuit cum magna maturitate procedere, vbi videlicet de re tam ardua quæritur, ſenſibus quidem abdita, ignota ſcientijs, & nouo quodam probandi genere vita, vtique & miraculis comprobanda; nam ſi difficile exiſtimamus, quæ in terra ſunt, & quæ in proſpectu ſunt inuenimus cum labore, quæ in cælis ſunt quis inueſtigabit? dilecto filio noſtro* Neapoleoni *S. Adriani diac. Card. commiſimus, vt apud ſedem Apoſtolicam de huiuſmodi ſanctitate vitæ ac miraculis prædictæ* Claræ *informationem per teſtimonia fide dignorum reciperet, illamque nobis referre curaret, &c.* Addit illum, demandato munere perfunctum, nonnulla miracula in Cardinalium ſenatu propoſuiſſe, magnis teſtimonijs corroborata, quæ cum amplius ſilentio obſcuranda non ſint, illis inſtituendi ex præſcripta forma ſacri examinis de vita & miraculis illius opera patratis prouinciam imponit. *Dat. Auin.* VIII. *kal. nouembris anno* II.

Cognoſcēdi de miraculorū veritate datā prouincia.

Res diligentius indagari iuſſa.

56 Exeunte hoc anno, nimirum III. kalend. ianuarias, damnauit Pontifex h varias pſeudoreligioſorum ſiue Fraticellorum ſectas, quæ fucatæ pietatis lenocinio veram ſanctitatem labefactabant; & apoſtatarum per orbem vagantium licentiam coercuit. Cum vero ſæpius de Fraticellis mentio occurſura ſit, variæq; ſectæ eo nomine notatæ reperiantur, viſum eſt eorum percenſere diſcrimina, ne dum plerumque quaſdam pſeudominoritarum factiones perſtringimus, putet aliquis alias hæreſeon peſtes, Fraticellorū nominis æquiuocatione deceptus, ex ſacra Minoritarū familia emerſiſſe. Fraterculorum ſectæ impuriſſimæ, quæ promiſcuos concubitus ſectarijs permittebat, & infanticidio ſuum ſacrabat antiſtitem, meminit Ioannes Baptiſta Pigna a; illiuſque conditorem ex vetuſtis monumentis refert Armannum Pungilupum Ferrarienſem, cuius oſſa refoſſa ſepulchro vndetrigeſimo ab hæreſiarchæ morte anno, eiuſque memoriæ veſtigia abolita vidimus anno Chriſti MCCCI. b Hanc vero ſectam ita deſcribit Pigna: *Fraterculorum ea labes fuit Anabaptiſtarum, omnia ad communitatem reuocantium, non præeſſe imperio, non rem facere aut ciuilia vlla munera ſuſcipere ſatis dignum Chriſtiana pietate exiſtimans. Hi, quantum Ferrarienſium annales produnt, virgines, nuptas, viduaſque lectiſſimas inſtar ſacerdotum ſacris initiabant, quibuſcum antiſtites ſine vllo diſcrimine coibant. Partus primum in lucem editus, ſceleſtum atque inauditæ feritatis commentum! ſtatim coacto cœtu in ſublime iactabatur, ſingulis ab ſeſe reijcientibus, quoad extremum ſpiritum exhalaret: cuius in manus veniſſet in ipſo fugientis animulæ articulo, is pontifex ſacrabatur.*

h Extrau. ſancta Romana de relig. dom. Pſeudomonachi coerciti.

De varijs Fraticellorum ſectis

a Pigna de Atest. prin l. 3. Prateo in voce Fraticell. b Annal. to XIV an Chr. 1301 n. 25.

Execranda Armanno auctore Fraticellorum hæreſis.

57 Alterius Fraticellorum ſectæ meminit Aluarus Pelagius c, eoſque cum Sarrabaytis, id eſt, pſeudoeremitis, Begardis, Beguinis, Apoſtolicis, confundit; in eo enim conſentiebant vniuerſi, quod religioſo cultu impietatem velarent, ipſoſque graphice ita depingit: *Iſti vltimis temporibus hypocritalibus plurimi, maxime in Italia & Alemannia & prouincia Prouinciæ, vbi tales Begardi & Beguini vocantur, nolentes iugum ſubire vera obedientia, ſed libertate noxia potiri, nec ſeruare regulam aliquam ab eccleſia approbatam, ſub manu præceptoris & ducis legitimi vocati Fraticelli, alij de paupere vita, alij Apoſtolici, aliqui Begardi: qui ortum in Alemannia habuerunt ſpecie tenus; & quantum ad hominem exteriorem mundo renuntiare videntur; & dicentes, religioſos ab eccleſia approbatos promiſſas regulas non ſeruare, durante primo feruore deſerta domeſtica penetrant, ſoli ſedent vel pauci ſimul, paupertatem ſeruare videntur, abſtinentijs ſe macerant, ſed ventrē replent, diſciplinæ operam dant: ſed deficiente feruore, quaſi poſt annum ſedent ſub vmbra iuniperi Ionæ* III. *cuius cinis ignem vſque ad annum conſeruat: habita occaſione de petenda eleemoſyna, quam nequeunt petere niſi religioſi mendicantes ab eccleſia approbati, extr. de relig. dom.* Religionum *lib.* VI. *& inferius* Declarato, *vagari incipiunt, ad homines ſe conuertunt, laborare refugiunt, quia panem otioſum inueniunt: familiaritates, maxime fœminarum, nunc ſpiritualium, nunc aliarum accipiunt,* XVIII. *q.* II. *Diffinimus et c. Perniciosā: eti prædicant contra illud extra de hæreſi. Cum ex iniuncto: de Deo loquuntur, dulces ſermones proferunt,* II. *ad Timoth.* III. *Rom. vlt. ſimplices ſe oſtendunt, per domos dominorum & viduarum conuiuantur, otio vacant,* II. *Theſſal. vlt. dictis & numeratis aliquot Pater noſter, reliquo tempore aut pedes in commotionem dant, aut in ſuis cellis dormitant.* Et infra.

c Aluarus Pelag. de planctu eccl. l. 2. c. 51.

Nefariæ aliæ Fraticellorum factiones.

Diſcrepātes nominibus, ſed hypocriſi conſentiētes.

Eorum ſtudia.

58 *Et quia obedientia ligati non ſunt, pro libito comedunt & bibunt, ſurgunt & ambulant, & ex occaſione libertatis, quia corrigi non timent, nec per hominem viſitari nec excitari, communiter poltranizant (vulgare eſt Italorum) id eſt, vitam pinguem volunt cum libertate & ſine labore: dediti ſomno & vagationi continuæ, & pro leui commotione ſuborta loca, in quibus habitant, dimittunt &*

Et ignaua ſegnities.

ab inuicem ſe diuidunt, & ſicut paſſeres inſolentes de monte in montem tranſmigrant pſal. x. & torpore & tepore lethæo tepefacti, cum curtis capitijs & repetiatis, & cum amictibus & habitibus, quos ſibi contra eccleſiam inuenerunt, diſcurrunt per mundū.

Cultus ſordidus.

Et quia circa ieiunia & orationes & obſeruationes regulares Domino non promiſerunt, ſed quod faciunt de ſpecie boni ex libertate propria faciunt, ideo recedente primo igne, forſan diuino, qui eos vrebat, peiores quam frigidi eſſent in ſeculo, quia tepidi recedente calore, ab ore dominico euomuntur apocal. III. Speciem quidem ſanctitatis habentes, virtutem autem abnegantes, ad literam II. ad Timoth. III. in ſua hypocriſi ſe & mundum decipiunt: nam eorum prima abſtinentia in gaſtrimargiam vertitur, paupertas in peculium, vigiliæ in ſomnolentiam, ſilentium in multiloquium, maxime ſub ſpecie loquendi de Deo; ſimplicitas in malitiam, ſolitudo in conſortium & familiaritatem ſecularium & mulierum. Eorum etiam aliqui in ciuitatibus & villis, alij prope habitant, & a ſecularibus de die in diem conuiuia recipiunt ſub ſpecie charitatis XLIIII. di. Conuiuia, commatres & compatres ſibi faciunt, contra illud de conſecr. di. IV. Non licet abbati, & cap. ſequenti; ambaxatas, id eſt legationes faciunt & referunt, de animarum conſilijs præſumptuoſi idiotæ ſe intromittunt contra illud c. extr. de æta. & quali. Cum ſit: de peregrinatione in peregrinationem diſcurrunt, quia acidia eos de cella expellit, quam cum ſic credunt expellere, ſub ſpecie boni peregrinando per mundum per ſanctos, tunc eam amplius nutriunt. Et infra: *Hodie cellulæ noſtrorum anachoretarum hypocritarum a mulieribus viſitantur, quod eis ſæpe Aſſiſij & a ibi prohibui; aduenientibus ſecularibus, ſub ſpecie charitatis menſas parant.* Et infra.

Simulata virtus in vitia degenerans.

Abuſus monachorum.

59 *Quidam etiam ex eis, ſuperius Apoſtolici & Begardi nominati, paupertatem euangelicam ſe ſeruare dicentes, quia nec locum habent nec aliquid ſe portare dicunt, veri girouagi & vero ribaldi per mundum curſitant, in plateis comedunt, quia aliqui eorum conſcientiam habent comedendi in domo, & ſpecialiter ab aliquo aliquid petendi; ſed clamant in plateis eleemoſynam ſibi dari, vel cantant, nil expreſſe petendo, ſed clamando; nec laborare volunt, conſcientias habentes, ſi aliquod opus faciant corporale: dicunt enim, quod debent orare continue, ne cadant in tentationem, & quia Apoſtolus dicit I. ad Theſſal. vlt. Sine intermiſſione orate; & Maria optimam partem elegit Luc. x. & ſimilia allegantes. Iſti in veſtibus ouium veniunt Matth. VII. ſed intus ſunt lupi rapaces. Iſti illos hæreticos ſequi videntur, qui in canone Apoſtolici nuncupantur, qui nil proprium poſſidentes, nequaquam recipiunt eos, qui aliquid proprium poſſident in hoc mundo. XXIV. q. III. Quidam vero Apoſtolici.* Et infra: *Sed iſti pſeudoapoſtoli & Begardi iſtius temporis perfectiores apparere deſiderant, quam veri Apoſtoli & veri anachoritæ, qui & viri apoſtolici extiterunt; ſed mentita eſt iniquitas eis, quia ipſi profeſſionem apoſtolicam non ſeruant, nec vitam: Apoſtoli enim in ſe perfectiſſimi XXIV. q. II. & vlt. Legatur, & pauperrimi in ſalutem gentium per orbem a Domino miſſi ſunt ad baptizandum, ad prædicandum Marc. vlt. de conſe. d. IV. Proprie, ad ligandum & ſoluendum per claues eis a Domino datas Io. XX. de pœn. di. I. Quem pœnitet; ſed iſti pſeudoboues ſunt ad præſepe euacuandum, non triturandum & prædicandum XIII. q. I. §. Hæc ita, quia miſſi ab eccleſia non ſunt, ſed a ſpiritu maligno ad illos de eccleſia decipiendum, extr. de hæret. Cum ex iniuncto: non catechizant, neque baptizant, neque prædicant niſi de facto XVI. q. I. Adijcimus, quia nec presbyteri ſunt, & ſi aliqui ſint, non curati, nec abſoluunt nec ligant, quia claues non habent XVI. q. I. §. Ecce I. & II. vere poltrones & ribaldi & ab hominibus deteſtandi ſunt, quia nec eccleſiæ ſeruiunt, nec proximo, nec ſibi in Chriſto, nec domino Ieſu Chriſto in nullo ordine permanentes; de paupertate plenis ventribus, quorum ipſi ſunt dei, Phil. III. & vita apoſtolica glorjantes, contra enim Dei eccleſiam & ſua ſacra concilia ſuperius in principio iſtius §. alleg. ſibi ordinem in oculis hominum inuenerunt.* Et infra. *Vtinam hi tales pſeudoapoſtoli & ficti religioſi non ſic orarent, ſed foderent & ararent geneſ. III. & panem in ſudore vultus ſui manducarent, & oratione vocali dominica Pater noſter contenti eſſent, ſicut alij ſimplices huius mundi, vt non cum ſua ſimulata & imaginaria oratione perirent.*

Mendicitati impoſtores paupertatis euangelicæ ſpecimen ſibi arrogant.

Addictos ſe contemplationi fingunt.

Inſolerāda eorum arrogantia.

Profanāt ſacramenta.

60 *Sed quidam ex eis in mundo porcarij, quidam pecorarij, quidam armentarij, quidam cementarij, quidam carbonarij, quidam fabriferrarij, aut alijs diuerſis operibus mancipati de labore manuum ſuſte ſibi victum quærentes, & ſuæ familiæ talem ſanctum laborem & a Domino indictum refugientes geneſ. III. quia homo naſcitur ad laborandum, Iob. v. mutato habitu, quem ſibi adinuenerunt, ſed non corde, de labore & ærumna, vi ſtate & paupertate ad otium & requiem corporis, vbertatem & libertatem noxiam transferunt.* Et infra: *Parro nullius quaſi ſupradictorum Sarrabaitarum girouagorum & pſeudoapoſtolorum, Begardorum & Fraticellorum, & aliorum de paupere vita laborare vult manibus ſuis; ſed de eleemoſynis viuunt.* Et infra: *Sed certum eſt, quod omnes prædicti aliquem modum ordinis ſibi conſtituunt in habitu, in vita, & in congregatione: quidam ex eis in ſua ſecta viuentes, ſub cuius colore mendicant, de nullo approbato ab eccleſia ordine mendicantium exiſtentes, contra eccleſiam viuunt. Immo iſtis temporibus dominus Papa Ioannes XXII. contra omnes ſic viuentes & eis fauentes excommunicationis ſententiam promulgauit in quadam extrauagante edita contra eos, quæ incipit a, Sancta Romana.*

Plures ad defugiendum laborem monachalem laruam induunt.

Eorundē inertia.

Damnantur a Ioāne.

a Extrau. Sancta Romanæ relig. de mb.

61 In hac porro conſtitutione obſeruatur hos Fraticellos, qui religioſo cultu ſanctitatis laruam præferebant, triplicis ordinis fuiſſe; atque alios prætexuiſſe, habitum ſe & vitæ ritum ab epiſcopis aut eccleſiarum prælatis accepiſſe; alios iactaſſe, ſe tertij ordinis S. Franciſci, pœnitentium vocari, habitum induiſſe; finxiſſe alios ordinem fratrum Minorum profiteri & S. Franciſci regulam ad literam obſeruare, obiecto eo fuco, ipſos a Cæleſtino quinto huiuſmodi vitæ & ſtatus priuilegium, quamuis ea ratio non valeat, cum Bonifacius VIII. conceſſa a Cœleſtino reſciderit, ac poſteriori decreto ſtandum eſſet. Hoc porro triplex Fraticellorum ſiue pſeudomonachorum genus in hac impietate conſenſiſſe queritur Ioannes: *Quia*, inquit, *in errorum barathrum faciliter ruunt, qui conceptus proprios patrum definitionibus anteponunt, ipſorum quamplurimi, ſicut fide digna relatione percepimus, a veritate catholicæ fidei deuiantes, eccleſiaſtica ſacramenta deſpiciunt, ac errores alios ſtudent multipliciter ſeminare.* Vt vero in ea pſeudominoritatum ſuperba factione, quæ a ſodalibus diuulſa ſe ſpiritualem venditabat ad hypocriſis pompam, & inſtar religioſæ familiæ adoleſcebat, & in Prouincia, Etruria, Calabria, & Trinacria, monaſteria occu-

Triplex eorum genus.

pa-

Digitized by Google

pabat condebatue, nonnullæ hæreſes detectæ a ſint, proximo anno dicetur. Secuti vero pontificiarum conſtitutionum ſententiam Fraticellorum nomine nunc maxime intelligimus Petri Ioannis Oliui ſequaces, & alios pſeudominoritas, qui S. Franciſci inſtituta non ex pontificijs decretis, ſed ex nefaria & delira interpretatione ſua ſectari voluerunt, & in varias prolapſi hereſes ab eccleſia aberrarunt: in quos veri Minoritæ pie conſurrexere, donec ea peſtis penitus exciſa eſt. Nec vero hi pſeudominoritæ omnes, ſiue fuerint ordinis Franciſcani apoſtatæ & perduelles, ſiue ex profana multitudine ad eos ſe contulerint, eoſdem penitus errores tenuere: quippe nonnulli etiam reperti, vt plangit Aluarus Pelagius b, qui Beguardorum impuritatem ſectati ſunt: *Multi*, inquit, *ſeculares & fratres Minores pro iſto carnali ſpiritu libertatis per inquiſitores hæretica prauitatis incarcerati fuerunt*. Et infra: *Tales valde ſpirituales videbantur, in lucis angelum transformati*. Vt vero Fraticellorum turbam alij auxerint, vel nouam conflarint, qui poſteriores Pontificum conſtitutiones impugnarunt duce apoſtata Michaele Cæſenate, dicetur inferius.

a Io. in conſt. Glorioſam eccleſiam. Quinam præcipue Fraticell. nomine indicētur

Plures Minoritæ in eam ſectā lapſi.

b Aluar. Pelag. de planct. ec cl. l. 2. c. 52 in Beguar. errore.

Ex pontificijs quoq; literis conſtat, plures hoc tempore ſolo cultu externo Franciſcanam ſanctitatem profeſſos, re autem vera hæreſi infectos fuiſſe, & improborum dogmatum virus ſimplicibus populis afflaſſe: eaque de cauſa eiuſmodi hypocritas omnibus priuilegijs, ſacro S. Franciſci ſodalitio ab Apoſtolica ſede conceſſis, a Ioanne Papa exutos; illorumque anteſignanum extitiſſe Ioannem Barraut, in quem ac ſocios Michael eiuſdem ordinis, fidei cenſor, legum ſeueritatem diſtringere iuſſus eſt c: *Sic*, inquit, *efficaciter & ſolerter iuxta ſtatuta canonica procedere ſtudeas, quod per tuæ ſolicitudinis circumſpectam prudentiam dicti ordinis ſacra plantatio, exterminatis vulpeculis quæ illum venenoſis morſibus demoliri præſumunt, fructus afferat catholicæ puritatis*. Præterea ſanxit Pontifex d, vt hæretici & apoſtatæ a religione catholica ad Iudaicam ſuperſtitionem deficientes, qui ad templa perfugerent, fidei cenſoribus dederentur.

Ioannes Barraut ſignifer hæret.

c Io. ann. 3. p. 1. ep. cur. 142. Hæretici Minoritæ exuti priuilegijs.

d Bullar. in Io. xxii conſt. 15.

62 Hoc anno cum libri Arnaldi e Villanoua varijs contaminati erroribus, quos ſparſerat, vulgi manibus tererentur, a Ioanne Longerio fidei cenſore & præpoſito Tarraconenſi, eccleſia illa ſuo tum paſtore orbata, habitis doctorum cœtibus, damnatæ hæ hæreſes, ex eius nefarijs ſcriptis decerptæ: *Quod natura humana a Deo aſſumpta eſt æqualis Deo in omnibus bonis ſuis, & quod tam alta ſit humanitas in Chriſto, quantum deitas; & tantum poſſit. Quod quam cito anima Chriſti fuit vnita diuinitati, ſtatim ipſa anima ſciuit omnia, quæ Deus ſcit: quia alias, vt dicebat, non fuiſſet cum ea vna perſona præcipue, quia ſcire eſt circumſtantia pertinens ad ſuppoſitum indiuiduale, & non ad naturam. Quod in ſacrificio miſſæ non laudatur Deus opere, ſed ſolum ore.* Proſcripti alij eius errores, quod nimirum vniuerſi eccleſiæ ordines a Chriſti fide & a charitate defeciſſent, quod monachi a ſalutis via aberrarent, quod eleemoſyna ſacrificio altaris eſſet præſtantior, quod ſacra pro mortuis peragenda non eſſent, nec inſtituenda ſacerdotia; quod mundus anno MCCCXXXV. deſiturus foret: quæ accurate Aymericus e percenſet.

Arnaldi e Villanoua errores damnati.

e Aymer. 2 p. direct. inq. q. 11.

IESV CHRISTI
annus 1318.

IOANNIS PP. XXII. annus 3. VAC. IMP. OCCID. 5. ANDRONICI IMP. OR. 35.

1 Condita eſt in Perſide anno Chriſtianæ ſalutis milleſimo trecenteſimo decimo octauo, indictione prima, archiepiſcopalis ſedes Soltanienſis, miſſiq; plures antiſtites & euangelij præcones religioſi viri ad gentes pro fide latius proferenda: inſtructi ſacris ritibus Armenij; & Tartari ad Dei cultum prouocati. Imperabat Tartaris Vſbec, qui erga Chriſtianos regiam beneuolentiam explicuerat adeo, vt ſub illius auſpicijs religio feliciſſime efflореſceret; cum nonnulli viri impij, diabolico inſtinctu concitati, ad progreſſus euangelij diſturbandos barbarorum auribus afflarunt, campanas, quæ ad diuina peragenda & congregandum ad ſacras conciones populum pulſabantur, triſte aliquod Tartaris omen portendere. Quibus ſuſurris in media barbarie ſimplex imperator ſubornatus, edicto pulſari illas vetuit. Vertebatur ea res in religionis noſtræ dedecus, neq; ita facile neophyti, vt pietate excolerentur, poterant conuocari: de qua re certior factus Pontifex, ad Tartarorum Imperatorem, vt eiuſmodi edictum reſcinderet; tum ad Chriſti fidem non parum, vt præſeferebat, in eam propenſum pelliceret, haſce literas dedit a.

Præcipuæ res hoc anno geſtæ.

Tartarorum imp. egregie in Chriſtianos affectus.

a An. 2. p. 1 ep. cur. 40.

Magnifico viro Vſbec Imperatori Tartarorum illuſtri diuinæ inſpirationis gratiam in præſenti, & fruitionis æternæ gloriam in futuro.

2 Lætanter audiuimus, quod tu, non abſque ſpeciali motione diuina, ob reuerentiam Chriſti Ieſu domini ſaluatoris, religionis Chriſtianæ cultores, infra imperij tui terminos conſtitutos, benigno fauore proſequeris & pertractas: hoc in te per te agente illo, qui pro ſua voluntate bona in nobis velle ac perficere operatur; quique vult omnes homines ſaluos fieri, & ad agnitionem pertingere veritatis. Nos igitur, qui principis Apoſtolorum Petri, quem Chriſtus cœlum aſcendens in terris ſuum vicarium dereliquit, regni cœleſtis traditis ſibi clauibus, per quas ipſe ſuique ſucceſſores poteſtatem aperiendi omnibus & claudendi eiuſdem regni ianuam obtinerent, ſucceſſores ſumus ſola Dei patientia non noſtris meritis conſtituti, animas Deo lucrifacere ſuper omnia cupientes, & errantes in viam veritatis reducere; vt ipſum agnoſcant Deum viuū & verū omnium conditorem, qui de tenebris nos vocauit, atque vtinam te ac tibi ſubiectos populos vocare dignetur, in admirabile lumen ſuum; magnitudinem tuam rogamus & hortamur attentius, & per illius miſericordiam obſecramus, qui te ad ſuam fecit imaginem ſe capacem; qui mortis & inferni claues obtinens, cui claudit, nemo aperit, & cui aperit, nemo claudit; quatenus prudenter conſiderans, quod vita noſtra vapor ad modicum parens eſſe dignoſcitur, quodque dies noſtri tranſeunt velut vmbra; ſaluberrimam fidei catholicæ veritatem, quam ſacroſancta Romana ſeruat, prædicat, & docet eccleſia, ſine qua creatori Deo eſt impoſſibile complacere, reuerenter amplectens cum ſubiectis tibi populis per ſacratam ac ſacrantem vndam baptiſmatis, per quam, vt filij ſimus Dei, accipimus poteſtatem, ſpiritualiter regeneteris in Chri-

Gratulatur illi de præclaro eo ſtudio Pont.

Pelliciendi illius ad Chriſtum deſiderium ſuum exponit.

Vitæ humanæ fragilitatem.

Filiorum Dei dignitatem.

Chriſto: vt ſic ab ipſo regni cœleſtis coronam incorruptibilem vna cum ipſis populis conſequi merearis.

Ad protegendos euangelicos præcones cum hortatur.

3 Verum quia ipſe Chriſtus, qui eſt veritas, fauores & bona, quæ ſuis exhibentur cultoribus, perſonæ ſuæ exclamat & reputat eſſe facta; celſitudinem tuam in Domino deprecamur, quatenus ad Chriſtianæ fidei profeſſores, qui dominationis tuæ terram inhabitant, & maxime qui prædicant inibi verbum Dei, ſic tuæ benignitatis affectu continues, ipſos operoſis fauoribus proſequendo, quod tuæ protecti defenſionis clypeo, cuiuſquam offenſionis molimina non formident; quin potius aſſiduæ ſecuritatis dulcedine valeant gloriari.

Queritur in prohibendo cāpanarum vſu ab impijs fuiſſe ſubornatum.

Cæterum cum, prout accepimus, ob diuini reuerentiam nominis Chriſtianos prædictos campanas, ad quarum pulſationem ad diuina conuenire poſſent officia, dudum per aliquod temporis ſpatium habere ac pulſare libere permiſiſſes, quamuis poſtmodum inimicorum Chriſti, qui, quantum poſſunt licet ſuperuacue, non deſinunt ſuæ iniquitatis iacula iacere contra ipſum, fraudulenta ſeductus inſtantia campanas pulſandi prædictas eis interdici feciſti a tribus annis proximo præteritis facultatem; rogamus denuo vt ſuggeſtiones huiuſmodi, quæ de ipſorum ſentina venenoſa procedunt, omnino deſpiciens, Chriſti cultores eoſdem præfatas habere ac pulſare campanas, pro diuini honore nominis, permittas ſine difficultate aliqua & concedas. Speramus enim in Domino, quod ex hoc tibi vitæ præſentis augmenta prouenient, noſtrique Redemptoris immenſa benignitas, qui nunquam irremuneratum bonum aliquod prætermittit, ad ſui nominis gloriam agnoſcēdam oculos tuę mentis facilius ſuę lucis ſplendoribus illuſtrabit. *Dat. Auinione* v. *kal. aprilis anno ſecundo*.

Propagata in Perſide religio.

4 Diffuderat ſe non modo in Cambalienſi vrbe imperiali, aliiſque Scythiæ Aſiaticæ oris religio; verum in Perſide etiam & Indijs: id vero Chriſti vicarium impulit, vt Soltanienſem ſedem patriarchalem in Perſide excitaret [a], quæ fidelibus Tartarorum imperatori Perſidis principi, Chaydo & Doha atque Indiarum & Æthiopiæ Regibus obnoxijs præeſſet; illique Francum Peruſinum ordinis Prædicatorum præficeret, ac laborum & gloriæ ſocios ſuffraganeos ſex epiſcopos ex eodem ſacro ordine adiungeret [b].

a lib. ep. 61

b lib. ep. 63 & poſt eand. ep.

Ioannes, &c. Dilecto filio fratri Franco Peruſino ordinis fratrum Prædicatorum, electo Soltanienſi.

Perſicæ eccleſiæ cura a Pont. ſuſcepta.

Pridem gratis relatibus intellecto; quod in partibus Perſidis, & terris alijs circumpoſitis, ſub magni Imperatoris Tartarorum Perſidis imperio conſtitutis, venuſta fidelium & nouella plantatio, quam inibi plantaſſe dignoſcitur miſericordia Conditoris, regenerata vnda baptiſmatis, nomen veneratur Altiſſimi, & inſpiciens lucem magnam, extollit laudibus noſtri præconia Redemptoris, ingentem ſuſcepimus in corde lætitiam; votis feruentibus affectantes, vt viros, virtutis, honoris, & gratiæ titulo refulgentes, ad cultum nouellæ vineæ veræ vitis tanquam cultores induſtrios & operarios opportunos, quorum curioſa cultura eiuſdem vineæ palmites in illarum partium latitudinem vſque ad extremos orbis terminos Deo auxiliante ſuccreſcant, per opportunæ ſolicitudinis & diligentiæ ſtudium poneremus. Propter quod villam Soltanienſem in eiſdem partibus & dominio conſtitutam, inter alias villas dictarum partium, prout fide dignorum habet aſſertio, inſignem, nobilem, & famoſam, ac habentem populum copioſum, de fratrum noſtrorum conſilio, & apoſtolicæ plenitudine poteſtatis, in ciuitatem metropolitanam duximus erigendam: ac ad perſonam tuam, euangelizantem in illis partibus verbum Dei, de cuius ſanctitate vitæ, literarum ſcientia, & alijs copioſis virtutum meritis magna nobis & eiſdem fratribus fide digna teſtimonia ſunt relata, oculos dirigentes, te ordinis Prædicatorum profeſſorem de ipſorum fratrum conſilio, & dictæ poteſtatis plenitudine, eccleſiæ dictæ ciuitatis in archiepiſcopum præfecimus & paſtorem; curam & adminiſtrationem & ſolicitudinem animarum omnium exiſtentium in eiſdem partibus, quæ ſubduntur præfati Imperatoris, nec non Chaydo & Æthiopiæ ac Indiæ Regum ſeu principum dominijs, tibi plenarie committentes; tibique exercendi omnia, quæ ad iura archiepiſcopalia ſpectare noſcuntur, ſecundum quod eſt ſacris canonibus diffinitum, concedentes plenam & liberam poteſtatem, prout hæc & alia in noſtris ſuper hoc confectis literis plenius continentur.

Soltanienſis vrbs metropolitana erecta.

Francus ord. Præd. archiepiſcopus cōſtitutus.

Adiuncti ei epiſcopi ſex ſuffraganei.

5 Volentes igitur vt catholicæ fidei veritas ſemper de bono in melius, auctore Domino, in illarum partium latitudine expulſis tenebris eluceſcat, ſex de fratribus dicti ordinis, videlicet Geraldum Caluenſem, Guillelmum Adæ, Bartholomæum de Podio, Bernardinum de Placentia, Bernardum Moreti, & Bartholomæum Abaliati, in lege Domini eruditos, vita & religione præclaros, & multarum virtutum titulis commendatos, de dictorum fratrum conſilio, & eiuſdem plenitudine poteſtatis aſſumpſimus & præfecimus in epiſcopos & paſtores; ipſoſque in adiutorium commiſſæ tibi ſolicitudinis pro maiori animarum ſalute in præfatis partibus duximus deputandos, &c. *Datum Auinione kal. maij anno ſecundo*. Impoſuit eidem Soltanienſi archiepiſcopo prouinciam [a], vt ſi pluribus epiſcopis ad proferendos euangelij limites opus eſſet, ipſos excitis duobus catholicis antiſtitibus ſacris pontificalibus initiaret auctoritate apoſtolica: quos cum e viuis excedere contigiſſet, vt Prædicatorum ſodalitia earum partium eccleſiarū curam gererent, conſtituit. Quo vero archiepiſcopalis muneris numeros omnes Soltaniēſis ipſe impleret, Pontifex pallium ſuffraganeis tranſmiſit [b], vt poſt conſecrationem, in Perſide conferendam, ei traderent.

a Ibid.

Conſecrationem & pallium archiepiſcopo tradere iuſſi.

b An. 2. p. 1 ep. ſecom. 1744.

6 Extant in pontificio regeſto huiuſmodi literæ Guillelmo Adæ epiſcopo Soltanienſis eccleſiæ ſuffraganeo, ac Ioanni e Florentia Dominicanæ familiæ alumno datæ [c], quos pallium epiſcopo, cuius partium erat Soltanienſem archiepiſcopum ſacris pontificalibus initiare, conſignare iuſſit, vt ipſum in Romani Pontificis verba ſolemni ſacramento adactum, eo ornaret: adiecitque vt electus ſacramenti formam conceptis verbis deſcriptam in ſuis ad ſedem Apoſtolicam literis inſereret, chirographoque ſuo muniret: illa vero a Pontifice tranſmiſſa eſt in literis ad ſuffraganeos datis [d], quibus ſignificauit, ſe electi laboribus ac periculis, quæ ſubeunda eſſent, peperciſſe, ſi ex antiquo Romanæ eccleſiæ more ad conſecrationem obtinendam metropolitanus ſe ad Apoſtolicam ſedem non contulerit: in ſacramenti ta-

c Reg. poſt eand. ep.

d lib. ep. com. 1746

tamen forma veniendi ſingulis ſex annis, atq; ad ſynodos cum vocatus eſſet, accedendi legem indixit. Quibus porro diebus pallio vtendum eſſet in alijs ad eundē Francū literis præſcripſit a: *Cupientes, inquit prædictam Soltanienſem eccleſiam, ad quā velut opus manuum noſtrarum intenta mente afficimur, cuiuſque exaltationem deſideramus ex animo, honoribus gratioſis attollere; tibi & ſucceſſoribus tuis archiepiſcopis Soltanienſibus, qui pro tempore fuerint, in natiuitatis & duobus diebus ſequentibus, circumciſionis, epiphaniæ, reſurrectionis & duobus diebus ſequentibus, & aſcenſionis & pentecoſtes, & in quatuor B. Mariæ; natiuitatis B. Ioannis Baptiſtæ, Apoſtolorum Petri & Pauli, & omnium ſanctorum, in die cœna Domini, ſabbati ſancti, ramis palmarum, commemoratione omnium ſanctorum,* B. *Laurentij martyris, B. Georgij,* B. *Gregorij, B. Auguſtini,* B. *Dominici, & in principali ipſius eccleſiæ feſtiuitatibus, ac in dedicationibus eccleſiarum, conſecrationibus epiſcoporum, in ordinationibus clericorum, in abbatum ac abbatiſſarum & monialium benedictionibus, nec non & in die conſecrationis tuæ, ipſique ſucceſſores infra dictam eccleſiam & totam prouinciam Soltanienſem pallio de corpore B. Petri ſumpto, quod tibi & eiſdem ſucceſſoribus per certos nuntios ad partes ipſas tranſmittimus, uti licite valeatis, auctoritate præſentium indulgemus, &c. Dat Auinione kal. aug. anno ſecundo.*

a Ib. ep. 1745.

Deſignati dies, quib' pallium gerere debeat.

7 Nec ad Tartaros modo Pontifex præcones euangelicos ex ordine Prædicatorum; verum etiam ad alias nationes, toto orbe diffuſas, veterique ſuperſtitione aut ſchiſmatis & hæreſis erroribus imbutas, colluſtrandas diuinæ luce tranſmiſit: quos ad excolendam vineam Domini inſtruxit auctoritate b ſubiectis literis, accenditque ſacro proferendi euangelij ardore.

Euangelici præcones ad gētes miſſi.

b Ib. ep. cur. 61.

Ioannes, &c. dilectis filijs fratribus ordinis Prædicatorum in terris Saracenorum, paganorum, Græcorum, Bulgarorum, Cumanorum, Iberorum, Alanorum, Gazarorum, Gothorum, Ruthenorum, Iacobitarum, Nubianorum, Neſtorianorum, Georgianorum, Armenorum, Indorum, Mocolitarum, aliarumque non credentium nationum orientis & aquilonis, ſeu quarumcumque aliarum partium proficiſcentibus.

Gratias agimus gratiarum omnium largitori, qui duritie cordium infidelium, in nonnullis locis aquilonarium & orientalium partium conſiſtentium, tanquam terræ vaſtæ ſolitudinis, & imbre diuinæ gratiæ indigenti, imbrem compluit pluuiæ baptiſmalis, & per miniſterium veſtrum & aliorum religioſorum terram illam vomere ſanctæ prædicationis excoluit, ſemenque verbi Dei cœleſtis agricola ſeminauit, quod feliciter in ſegetem pullulat, ita quod regiones illæ meſſem multam oſtendunt: quæ quidem, dante Domino incrementum, plures requirit operarios, vt conquiſita iam meſſis dominica inferatur in horrea; & aliorum terra, quam imber cæleſtis gratiæ non infudit, veſtris meritis de vena ſuperioris irrigui madefacta, capiat verbum Dei, reddatur apta colentibus; vt tandem, in ipſa diuini verbi ſemine ſeminato, in fœcundam ſegetem pullulet, ſeges vberem fœcundetur in meſſem, vt creſcente veſtro, & aliorum operariorum miniſterio ſpiritualis conſortij ſacris horreis cumuletur.

Datæ ipſis literæ.

Ad continuandum igitur in partibus illis ſalutis eulogium euangelicæ veritatis, tubam vniuerſitati non credentium intonandam, ſacris quoque oliuæ ramis fidei Chriſtianæ aquilonaris & orientalis infructiferi oleaſtri germina inſerenda, vt fiat Chriſtianæ gratiæ latitudo, ſeque per partes totius orbis extendat; vos hortandos duximus ac etiam excitandos, vobis in remiſſionem peccaminum iniungentes, vt tanquam fideles miniſtri ſatoris æterni feratis ſemen gratiæ in agrum ſterilem non credentium animarum, neophytorum & nutantium animos confirmetis in fide, corda fidelium confortetis in luce ſermonis & rectitudine operis, propoſitum vobis iter ſine quorumlibet offenſione curratis.

Vt autem miniſterium veſtrum eo plenius proſperetur, quo maiori fueritis auctoritate ſuffulti; vobis apoſtolica auctoritate concedimus, vt in terris illarum partium, quæ adhuc ſedis Apoſtolicæ magiſterio non intendunt, proponere verbum Dei; & conſtitutis ibidem, non obſtante ſi aliqui fuerint maiori excommunicatione ligati, in verbo, officio, cibo ac in alijs honeſtis & licitis communicare ſecure; ipſoſque ſeu alios, quos conuerti ad vnitatem Chriſtianæ fidei affectamus, recipere, baptizare, & aggregare ouili fidelium valeatis: vt per regenerationis gratiam de longinquo ad ſuum reuertentes auctorem, liberi efficiantur ex ſeruis, de extraneis prouehantur in filios, ex corruptibili carne nati ex Dei ſpiritu renaſcantur; & obtineant per gratiam, quod non obtinent per naturam, &c. *Dat Auinione kal. maij anno ſecundo.*

Commiſſa a Pontifice auctoritas.

8 Deſudatum eſt a adeo ſtrenue ab ijs, qui antea in Armeniam ad diſcutiendas errorum tenebras, quibus ij populi erant offuſi, vt Armeni ad Romanæ eccleſiæ gremium fuerint reuocati. Quam quidem redintegraram cum Romana eccleſia Armenorum coniunctionem, pontificiæ ad Oſſinium Regem literæ docent b: quibus ipſius oratores perhumaniter ſe excepiſſe ſignificat, comperiſſeque Iacobum Cabanenſem in omnibus fidei articulis Latino dogmati conſentientem, excepto eo capite, quo ſacramentum confirmationis apud Armenos confertur a puro ſacerdote, ab eodemque oleum, quo infirmi inungerentur, conſecratur: demum illi ſeruatæ hactenus a Romana eccleſia fidei formulam, tradidiſſe.

a Leand. l. 3. Mich. Pius l. 1. de viris ill. Præd.

Redintegrata Armenorū cum Romana eccl. coniunctio.

b To. 1 ep. ſecr. 782.

Ioannes &c. Oſſinio Regi Armeniæ illuſtri.

Fili chariſſime, venerabili fratre noſtro Iacobo epiſcopo Cabanenſi, & dilectis filijs nobilibus viris Stephano & Girardo militibus, ac Gregorio Trucimano ambaſſatoribus tuis & nuncijs a tua magnificentia pro arduis regni tui negotijs ad nos miſſis, nuper in curia noſtra præſentibus, noſtro per nonnullos fuit inſtillatum auditui, quod Armeni, Chriſtiani nominis titulo inſigniti, a Romana eccleſia matre tua, quæ caput eſt & magiſtra, circa dogmata catholicæ fidei & ritus eccleſiaſticos in aliquibus diſcrepabant. Propter quod nos, licet ad id facile noſtræ non inclinaret credulitatis aſſenſus; de tua tamen & tuorum ſalute ſoliciti, & ne tuam & illorum innocentiam cuiuſuis obloquij murmur obrueret, aut tui nominis gloriam impoſitio falſa mendaciter obumbraret; prædictos ambaſſatores tuos & nuncios ad noſtram fecimus ſeorſum in camera conuocari præſentiam, & adhibito per interpretē Gregorio memorato non in velamentis ænigmatum, ſed in verbis explicitis & aptis recenſuimus, vt infra deſcribitur, profeſſionem fidei, quam tenemus, & ritus eccleſiaſticos, quos ſeruamus. Quam vti-

Miſſi ab Oſſinio Rege ea de cauſa ad Pont. oratores.

Vt Pontifex ipſis Rom. eccl. fidem ac ritus expoſuerit.

vtique fidem præfatus epiſcopus, ſuper hoc interrogatus a nobis, non ſub inuolucro aut verborum ambagibus, ſed clare ac pure fuit profeſſus ibidem, idque te ac tuos aſſeruit corde firmiter credere, & ore ſimpliciter confiteri, quod tenet & docet Romana mater eccleſia in hac parte.

Armeni fidem orthodoxā tenere cō perti.

9 Porro circa eccleſiaſticorum obſeruantiam rituum, in hoc tantum non quidem ex contemptu, ſed ex quadam ignorantia & ſimplicitate Armenos diſcrepare ſubiunxit a nobis, quod eorum ſimplices ſacerdotes confirmationis conferunt ſacramentum, quod apud nos ſoli conferre debent epiſcopi per manus impoſitionem, in fronte chriſmando renatos. Ipſi etiam ſacerdotes oleum, quod infirmorum dicitur, conſecrant pro ſacramento vnctionis extremæ; cum tamen id apud nos ad epiſcopos ſolos ſpectet. Cæterum ne in his tuæ ac tuorum ſinceritatis extollenda præconia celarentur, voluimus quod ad Dei laudem & gloriam, tuæque ſublimitatis extollentiam atque decus, idem epiſcopus in noſtra & fratrum noſtrorum præſentia præmiſſa omnia recenſeret; quod & fecit prudenter & prouide: dictamque nihilominus profeſſionem a ſe factam nobis dedit in ſcriptis, vt in futurum conſeruaretur rei geſtæ memoria, & ipſorum recens notitia poſteris ſe offerret. Vt autem ipſius ſinceritas & veritas fidei quam prædicta tenet eccleſia, quamque nos firmiter credimus & ſimpliciter confitemur, & quam etiam prædictus epiſcopus patenter confeſſus eſt, aſſerens ipſum, vt Romana docet eccleſia, te credere firmiter & tenere, fiat tam tibi, quam tuis omnibus manifeſta; eam per præſentes plene proponimus, & exponimus euidenter.

In ritibus aberrare, quod presbyteri confirmationis ſacram. conferrēt.

Conficerent chriſma ad extremam vnctionē.

Data Pontifici Armenorū nomine orthodoxæ fidei, quam tenebant, formula.

Alia a Pōtifice tráſmiſſa ad Oſſinium

10 Credimus etenim ſanctam Trinitatem Patrem, & Filium, & Spiritum ſanctum, vnum Deum omnipotentem, totamque deitatem coeſſentialem, conſubſtantialem, coæternam, & coomnipotentem, vnius volantatis, poteſtatis, & maieſtatis: creatorem omnium creaturarum, a quo omnia, & per quem omnia, in quo omnia quæ ſunt in cælo & in terra, viſibilia & inuiſibilia, corporalia & ſpiritualia. Credimus ſingulam quamque in ſancta Trinitate perſonam vnum verum Deum, plenum & perfectum.

De Deo vno & Trino.

Credimus ipſum Filium Dei verbum Dei æternaliter natum de Patre, conſubſtantialem, coomnipotentem, & æqualem per omnia Patri in diuinitate, temporaliter natum de Spiritu ſancto ex Maria ſemper virgine cum anima rationali, duas habentem natiuitates, vnam ex Patre æternam, alteram ex matre temporalem; Deum verum & hominem verum, proprium in vtraque natura, atque perfectum, non adoptiuum neque phantaſmaticum, ſed vnum & vnicum Filium Dei in duabus & ex duabus, diuina ſcilicet & humana, naturis; ſed in vnius perſonæ ſingularitate impaſſibilem & immortalem diuinitate: ſed in humanitate pro nobis & ſalute noſtra paſſum vera carnis paſſione, mortuum & ſepultum, & deſcendiſſe ad inferos, ac tertia die reſurrexiſſe a mortuis vera carnis reſurrectione: die quadrageſimo poſt reſurrectionē cum carne, in qua reſurrexit, & anima aſcendiſſe in cælum, & ſedere ad dexteram Patris, inde venturum iudicare viuos & mortuos, & redditurum vnicuique ſecundum opera ſua, ſiue bona fuerint ſiue mala.

De Verbo incarnato.

De duab. in Chriſto naturis.

De reſurrectione & aſcenſu in cælum.

Credimus etiam Spiritum ſanctum, plenum & perfectum, verumq; Deum, ex Patre & Filio procedentem, coæqualem & coeſſentialem & coomnipotentem & coæternum per omnia Patri & Filio.

De Spiritu ſancto.

Credimus hanc ſanctam Trinitatem non tres Deos, ſed vnum Deum omnipotentem, æternum, inuiſibilem, & incommutabilem. Credimus ſanctam catholicam & apoſtolicam vnam eſſe veram eccleſiam, in qua vnum datur baptiſma, & vera omnium remiſſio peccatorum. Credimus etiam veram reſurrectionem eiuſdem carnis, quam nunc geſtamus, & vitam æternam. Credimus etiam noui & veteris teſtamenti, legis, ac prophetarum & Apoſtolorum vnum eſſe auctorem Deum ac dominum omnipotentem. Hæc eſt vera fides catholica, & hāc ſuper dictis articulis tenet & prædicat ſacroſācta Rom. eccleſia.

De eccleſia.

De carnis reſurrectione.

De ſcripturarū auctore.

Sed & propter diuerſos errores, a quibuſdam ex ignorantia & ab alijs ex malitia introductos, dicit & prædicat eos, qui poſt baptiſmum in peccata labuntur, non rebaptizandos; ſed per veram pœnitentiam ſuorum poſſe conſequi veniam peccatorum. Quod ſi vere pœnitentes in charitate deceſſerint, antequam dignæ pœnitentiæ fructibus de commiſſis ſatisfecerint & omiſſis, eorum animas pœnis purgatorij poſt mortem purgari: & ad pœnas huiuſmodi releuandas prodeſſe eis fidelium viuorum ſuffragia, miſſarum ſcilicet ſacrificia, orationes, & eleemoſynas, & alia pietatis officia, quæ a fidelibus pro alijs fidelibus fieri conſueuerint ſecundum eccleſiæ inſtituta. Illorum igitur animas, qui poſt ſacrum baptiſma ſuſceptum nullam omnino peccati maculam incurrerunt; illas etiam, quæ poſt peccati contractam maculam, vel in ſuis manentes corporibus vel eiſdem exutæ, prout ſuperius dictum eſt, ſunt purgatæ; in cælum mox recipi: illorum autem animas, qui in mortali peccato, vel cum ſolo originali decedunt, mox in infernum deſcendere, pœnis tamen diſparibus puniendas, eadem ſancta Romana eccleſia credit & firmiter aſſeuerat: & quod nihilominus in die iudicij omnes homines ante tribunal Chriſti cum ſuis corporibus comparebunt, reddituri de factis proprijs rationem.

De pœnitentiæ ſacramento

De purgatorio.

Et paradiſo.

Et inferno.

Tenet etiam & docet eadem Romana eccleſia, ſeptem eſſe eccleſiaſtica ſacramenta. Vnum ſcilicet baptiſma, de quo dictum eſt ſupra. Aliud eſt ſacramentum confirmationis, quod per manus impoſitionem epiſcopi conferunt, chriſmando renatos. Aliud eſt pœnitentia. Aliud eſt Euchariſtia. Aliud eſt ſacramentum ordinis. Aliud eſt matrimonium. Aliud eſt extrema vnctio, quę ſecundum doctrinam B. Iacobi infirmantibus exhibetur. Sacramentum Euchariſtiæ ex azymo conficit eadem Romana eccleſia, tenens & docens, quod in ipſo ſacramento panis vere tranſſubſtantiatur in corpus & vinum in ſanguinem domini noſtri Ieſu Chriſti. De matrimonio tenet, quod nec vnus vir ſimul plures vxores, nec vna mulier ſimul habere permittitur plures viros: ſoluta vero lege matrimonij per mortem alterutrius coniugum, ſecundas & tertias & deinceps nuptias ſucceſſiue licitas eſſe dicit, ſi impedimentum canonicum ex cauſa alia non obſiſtat.

Septenarius ſacramentorū numerus.

In Euchariſtiæ fit tranſubſtantiatio.

Hæc eſt, fili, puriſſima, certiſſima, & ſolidiſſima orthodoxæ fidei & ritus eccleſiaſtici veritas, euangelicæ doctrinæ conſona, a ſanctis tradita patribus, & Romanorum Pontificum in ſuis ſynodis diffinitione firmata. Quod itaque ad hanc fidei veritatem zelo deuotionis afficeris, quod ipſam deuotus amplecteris, quod claræ memoriæ

Excitatur Oſſinius ad populos ad eā fidem alliciendos.

Re-

Regis inclyti patris tui laudabilia imitando veſtigia, ad eius vnitatem & obſeruantiam cunctos ſibi ſubditos exemplo laudandæ imitationis inducis, ſciens cum Apoſtolo, quod ſicut vnus eſt Deus, vnumque baptiſma, ſic cunctorum debet eſſe fidelium vna fides; cedit euidenter ad animarum ſalutem & tui nominis gloriam, & inſuper ad tui ſtabilimentum principatus accedit. Quid enim puriori luce relucet in principe, quam fidei rectæ ſinceritas & vera religio, quæ cũ in luminis & vitæ dirigantur actorem, tenebras reſpuunt, neſciunt ſubiacere defectui, nec verentur occaſum?

Maximũ ſibi comparatur decus.

Hæc profecto cunctis audientibus, qui ſpiritu Dei aguntur, gaudij & exultationis in Domino materiam ſubminiſtrant: hæc catholicos rei conſcios in iubilum animos excitant. Sed cor noſtrum lætitia eo indubie profuſiori reſpergunt, quo celſitudinem tuam potiori charitate proſequimur, & ex officij debito ac paternæ charitatis inducto ad tuam tuorumque ſalutem feruentius anhelamus. Tu quoque, amantiſſime fili, ex ijs habes vnde domino Deo tuo in vocem exultationis & confeſſionis erumpas, exultes in eo, & fatearis humiliter tibi & tuis de immenſo ipſius dono conceſſum inter perfidas nationes veræ fidei agnoſcere veritatem, illamque deuotis affectibus confiteri. Perſta igitur, noſti enim quod perſeuerantiæ palma debetur: cumque præcepto legis cauda hoſtiæ in ſacrificio iubeatur offerri, ille bene immolat, qui ſacrificium boni operis vſque ad finem perducit debitæ actionis.

11 Ne vero circa ſacramenta, vel ritus eccleſiaſticos inter nos & te ac tuos reliquiæ diſſonantiæ qualiſcumque ſuperſint, quæ tuis & illorum honori derogent & ſaluti: excellentiam tuam inſtanter requirimus & rogamus, obſecrantes eam per illum, cuius perfecta ſunt opera, & quem tu creatura illius in tam placidi conſummatione boni pro viribus imitari teneris, quatenus efficacem pro poſſe des opem & operam, quod totus clerus & populus regni tui ritum ipſius Romanæ eccleſiæ circa ſacramenta confirmationis & extremæ vnctionis obſeruent: vt videlicet ſacramentum ipſum confirmationis, quod non legitur neque ſcitur ab Apoſtolorum tempore ab alijs quam ab ipſis fuiſſe peractum; quia potius in eorum actibus ſcribitur, quod ad confirmandum baptizatos in nomine domini Ieſu Chriſti Petrus & Ioannes in Samariam de Hieroſolymis tranſmiſſi fuerunt; quod vtique ſacramentum poſt tempus illorum fuit ſolis pontificibus in eorundem Apoſtolorum locum ſuccedentibus reſeruatum, nulli alij quam epiſcopi exhibere, nec aliqui ab alijs quam ab epiſcopis ſuſcipere quoquo modo præſumant. Licet namque ſacramentum ipſum non ſit a fidelibus contemnendum, tutius tamen eſt illud ſine periculo, quod neceſſitatem non habet, omittere quam ſi ab ijs, a quibus illud conferri non licet, ex temeritate, quæ lege damnatur, non ſine graui periculo inaniter conferatur, cum vmbra quædam oſtendatur in opere, veritas autem non ſubeat in effectu. [Præcepiſſe quoque Innocentium a III. Gregorium b IX. & Innocentium c IV. ne confirmationis ſacramentum ab initiatis tantum ſacerdotio conferretur, vidimus; cum ad id rite conferendum epiſcopalis dignitas deſideretur in conferente, ex poteſtate ſcilicet ordinaria: nam extraordinaria poſſe ſacerdotem, ſi ea auctoritate a ſummo eccleſiæ antiſtite inſtructus fuerit, ſacramentum illud conferre, ex ſancti Gregorij exemplo oſtenſum eſt a. Pergunt apoſtolicæ literæ.]

Monetur vt ritus Rom. eccleſiæ circa ſacramenta cõfirmationis & extremæ vnctionis inducatur.

Sacramẽtum confirm. ab epiſcopo tantum conferendum.

a Annal. to. 13. An. Chr. 1199. n. 63. b Ann. 1231. n. 29. & 30. c Ann. 1254. n. 7.

Efficias etiam, quantum in te fuerit, & procures, quod nullus deinceps niſi epiſcopus oleum ſanctificet infirmorum, cum, vt præfertur, ad ſolos ſpectet epiſcopos ipſius olei materiam conſecrare ad inungendum infirmos. Si nempe, vt præmittitur, in fide fundati ſtabiles & immobiles in illa permanſeritis tu & tui; ſi præfato ritui noſtro vos conformare curabitis, ne dum opinionis veſtræ cuſtodes eſſe, ac de bono nomine habere dicemini, ſed & retributionis pręmia, non ſine laudis humanæ præconio & apoſtolici fauoris augmẽto.

a Ann. 1231. n. 30. A ſacerdote Pontificis legato conferri poteſt.

Oleum infirmorũ ſacrandũ ab epiſcopo.

Nec omittimus, quod ipſa ſacroſancta Romana eccleſia, ſummum & plenum primatum & principatum ſuper vniuerſam catholicam eccleſiam obtinens (quem ſe ab ipſo Domino in B. Petro Apoſtolorum principe, ſeu vertice, cuius Romanus Pontifex eſt ſucceſſor, cum poteſtatis plenitudine recepiſſe veraciter & humiliter recognoſcit) ſicut præ cæteris tenetur fidei veritatem defendere, ſic & ſi quæ de fide ſubortæ fuerint quæſtiones, ſuo debet iudicio diffinire: ad quem poteſt grauatus quilibet in negotijs ad forum eccleſiaſticum pertinentibus appellare: ſed & in omnibus cauſis, ad examen eccleſiaſticum ſpectantibus, ad ipſius poteſt recurri iudicium: & eidem omnes eccleſiæ ſunt ſubiectæ, ipſarumque prælati & obedientiam & reuerentiam ſibi debent; apud quam ſic poteſtatis plenitudo conſiſtit, quod eccleſias cæteras ad ſolicitudinis partem admittit: quarum multas, & patriarchales præcipue, diuerſis priuilegijs eadem Romana eccleſia honorauit, ſua tamen prærogatiua tam in generalibus concilijs quam in quibuſcumque alijs ſemper ſalua, &c.] Subijcit epiſcopum Cabanenſem his omnibus aſſenſiſſe, ex quo ſe ad maximas Deo gratias agendas, qui Armenos ſuæ ita veræ fidei luce colluſtrauit, vt circumiacentium nationum erroribus non inuoluantur, excitatum ait: certiſſima vero ipſum ac ſuos, ſi in ea fide ac Romanæ eccleſiæ coniunctione conſtantes perſtiterint, apud Deum præmia manere. *Dat. III. kal. maij*. Datæ ſunt eodem argumento ad catholicum Armenorum cæteroſque præſules ipſius auctoritati obnoxios literæ b, in quibus præfatus, quantum Chriſtus mutuam inter ſuos animorum coniunctionem commendarit, ſubijcit oratorem Oſſinij Regis epiſcopum Cabanenſem profeſſum eſſe fidei catholicæ, quam Romana colit eccleſia, formulam, quæ ijſdem ſententijs ac verbis concepta eſt atq; illa, quam Oſſinio tranſmiſſam vidimus vſque ad ea verba *ex cauſa alia non obſiſtat*; quibus alia de primatu annectit: *Nec omittimus*, vſque *ſemper ſalua*; tum hæc adiungit. c

De primatu Rom. eccl.

b Ib. ep. 783.

12 Quæ omnia & ſingula præfatus epiſcopus in noſtra & fratrum præſentia prædictorum ſpontanee recognoſcens & reuerenter acceptans, vos & totum clerum & populum, antedictos eadem recognitione & acceptatione deuote perſiſtere affirmauit. Super quibus omnibus gaudemus in illo, qui mirabiliter ab æternis præferens lumina montibus, & cunctos in hunc mundum venientes illuminãs, veſtras & ipſorum cleri & populi mentes in prædictis veræ lucis radio illuſtrauit: illi vitulum labiorum exoluimus, qui vos & eos in his tanta proſecutus eſt gratia, tanto prævehit beneficio, vt inter habitantes in regione vmbræ mortis lux deuotionis veſtræ ſic aperte clareſceret, & velut lilium inter ſpinas ſalubriter emicaret. Hæc profecto catholicos rei conſcios in iubilum animos ex-

c Ead. ep. 783.

Præſules Armeni ad conſtãtiam in fide confirmati.

Gratulatur inter medios infideles fidei puritate radiare

ci-

citant: hæc cunctis audientibus, qui ſpiritu Dei aguntur, gaudij & exultationis in Domino materiam ſubminiſtrant. Sed & vos fratres, cęterique prælati regni prædicti ſpecialiter habetis ex iſtis, vnde in vocem exultationis & confeſſionis erumpatis domino Deo veſtro, exultetis in eo, & humiliter fateamini, prædictis clero & populo, regimini veſtro commiſſis, de immenſo ipſius dono conceſſum inter perfidas nationes verę fidei agnoſcere veritatem, illamque deuotis affatibus confiteri.

Quia igitur ſpiritualis ille citharœdus teſtatur in pſalmis, bonum pariter & iucundum exiſtere fratres in vnum, & vnius moris in domo Domini habitare, vt demum in illa tribus Domini lætantes introeant; faternitatem veſtram monemus & hortamur attente, obſecrantes in domino Ieſu Chriſto, vobiſque per apoſtolica ſcripta mandantes, quatenus cogitatione recogitantes intenta, quod ad hoc prælatos Dominus in eccleſia ſua præfici voluit, vt exerceant in ea quæ ſoliti ſint paſtores; ad hoc in vineam ſuam illos operarios introduxit, vt ſuæ culturæ ſtudio vberior illa cōſtituatur in fructu;ad hoc illos in ſpecula ſtatuit, vt alijs lumine veritatis oſtendant; nedum in fidei confeſſione prædictæ, & recognitione primarus Romanæ eccleſiæ ac eccleſiaſticorum obſeruantia rituum inconcuſſa ſoliditate ſedulæ perſiſtatis,ſed & in eorum immobili perſiſtentia, ſubditos videlicet clerum & populum confirmetis, vt eis iugiter in confeſſione diuini nominis adunatis, vna ſit fides mentium & pietas actionum,&c. *Datum* 11. *kal. maij*.

Hortatur eos vt populos in primatu Rom. eccleſiæ agnoſcēdo foueant.

13 Nec Armeni modo, qui in Cilicia atque Armenia agebant, Romanæ eccleſiæ dogma ſunt amplexi; verum alij etiam, qui a Saracenis ſuis pulſi ſedibus in Taurica Cherſoneſo agebant, Caphenſi epiſcopo Latino Romanę eccleſię nomine obſequium deuouere: quibus id Pontifex gratulatus eſt, ipſoſque inſtruxit, vt in diuinis myſterijs ſubſtantia panis & vini integris ſpeciebus cum Chriſti corpore & ſanguine commutaretur, & vino conſecrando aqua modica affundenda eſſet ac diuina ea re adumbrata myſteria aperuit [a].

Armeni in Taurica Cherſoneſo agentes cum Rom. eccl. ſentiunt.

[a] An. 2. p. 1 ep. cur. 35.

Venerabili fratri archiepiſcopo Armenorum, & dilectis filijs presbyteris per Caphenſem diœceſim conſtitutis.

Exultauit cor noſtrum in Domino, multaque perfudit lætitia mentem noſtram, nouiter intellecto, quod lucis creator omnipotens, vobiſcum virtutem faciens, mentes veſtras veræ lucis radijs illuſtrauit; dum catholicam fidem, quam veraciter tenet, fideliter docet, & prædicat ſacroſancta Romana mater eccleſia, promiſiſtis iuramento præſtito, inuiolabiliter obſeruare; venerabili fratri noſtro Hieronymo epiſcopo Caphenſi Romani Pontificis & ipſius eccleſiæ nomine obedientiam & reuerentiam exhibentes humiliter, & firmiter promittentes. Propter quod ſinceris deſideramus affectibus, & inſtantia multæ ſolicitudinis excitamur, vt eiuſdem eccleſiæ ſalutifera documenta ſeruantes, eius obſeruantias ſeruetis fideliter; & præſertim in altaris ineffabili ac potiſſimo ſacramento. Quamquam enim in ſacramentis cæteris & per ipſa gratia conferatur ſanctificans, in hoc tamen ſacramento tranſubſtantiatis pane in Chriſti corpus, & vino in ſanguinem ſub ſpeciebus vtriuſque, quæ remanent, continetur vero ſacramentaliter totus Chriſtus. Itaque noſſe vos volumus nec latere, quod aquam miſceri vino in ſalutaris calice tenet ſancta Romana eccleſia, prædicat, præcipit, & obſeruat; non falſis ad hoc fictionibus circumuenta, ſed diuinis edocta verbis, & rationibus validis ſancto afflante Spiritu, per quem gubernatur & regitur, communita. Hunc namque ſeruando ritum, hoc ſacramentum celebrans, Chriſto ipſum ſtatuenti veraciter ſe conformat. Non enim credendus eſt Chriſtus ipſe, qui temperantiæ ſummæ cunctis ſe præbuit in exemplum, in die cœnæ, qua hoc ſacramentum inſtituit, vino puro, ſed lymphato potius vſus eſſe; Salomone prædicente in Chriſti perſona diſcipulis pro hac die: *Venite comedite panem meum; & bibite vinum, quod miſcui vobis*.

De ſacramento altaris.

Cur aqua in calice admiſcenda.

Ob traditū a Chriſto exemplum.

Vino etiam in hoc ſacro myſterio aquam miſcens, expreſſe commemorat mortem Chriſti, de cuius latere in cruce dormientis dira perfoſſo lancea non ſolum ſanguis, ſed cum ipſo pariter aqua fluxit; euangeliſta dicente Ioanne, quod vnus militum lancea latus eius aperuit, & continue exiuit ſanguis & aqua. Apoſtolus etiam Paulus verba Chriſti de hac commemoratione recitans, dicit: *Hoc facite in meam commemorationem: quotieſcumque enim manducabitis panem hunc, & calicem bibetitis, mortem Domini annunciabitis*. Denique cum aqua vino apponitur, ſacramenti fructus, qui eſt ſumentes vniri Chriſto, clarius deſignatur; per aquas enim figuratur populus in ſcripturis, angelo dicente beato Ioanni in apocalypſi: *Aquæ, quas vidiſti, populi ſunt*; vt ſic per hoc, quod vino aqua infunditur, Chriſtianus ſumens populus incorporari Chriſto vere intelligitur. Nec quemquam aduerſus prædicta mouere debet, quod per aquam, quæ de Chriſti profluxit latere, deſignatur vnda baptiſmatis: aqua namque non ſolum ſordes carnis abluit & emundat; verum etiam iuncta vino reficit & confortat: vt ſic aqua prædicta accepta per ſe baptiſmum ſignificet, permixta vero ſanguinis ſacramentum.

Præſignatum aquę e latere mortui Saluatoris effluētis myſterium.

Chriſtianorum cū Chriſto coniūctionem adūbratam.

14 Vos igitur, o dilecti frater & filij, iuxta Iſaiæ conſilium attendentes ad Abraham patrem veſtrum, Romanum videlicet Pontificem, & ad Saram, quæ peperit vos, Romanam ſcilicet matrem eccleſiam, quæ vos per baptiſmum in Chriſto genuit, & alere ac complecti dulciter prompta eſt & parata ſuis vberibus & brachijs charitatis; eius legem deuota mente ſuſcipite, qua ſtatuit, quod in hoc admirabili ſacramento nec aqua ſine vino, nec vinum abſque aqua per miniſtrum aliquatenus offeratur. Hanc ergo ſeruare legem vniuerſitatem veſtram rogamus & hortamur in Domino, & obſecramus per viſcera miſericordiæ Dei noſtri, charitatique veſtræ in virtute Dei præcipimus & mandamus. Nam iuxta Chriſti fidele promiſſum aqua hæc, quam ipſe protulit de ſeipſo, fons aquæ ſalientis in vitam æternam, ritum ſacramenti prædictum obſeruantibus vobis fiet; dictaque mater eccleſia fructus colliget vberes ex veſtris actibus virtuoſis. *Dat. Auenione* v. *kal. aprilis anno ſecundo*.

Exhortatio ad Caphenſes vt Rom. eccleſiæ ritibus in eo ſe accommodent.

15 Ne vero facile fidei puritas inter Armenos exoleſceret, Pontifex aperienda in Armenia gymnaſia putauit, in quibus Armeni linguam Latinam diſcerent: quoque maior interpretum copia foret, iniuncta eſt ea Prædicatoribus prouincia, vt ſimul ad Armenos erudiendos incumberent, quos Regi Oſſinio cōmendauit [a] Ioannes, vt ipſis domicilia lai-

De gymnaſijs ad docendas latinas literas conſtituendis agitatum.

[a] Ib. ep. cur. 67.

Aiacij quæ in Ciliciæ extrema ora maritima ſita eſt, conſtitueret.

Ioannes, &c. chariſſimo in Chriſto filio Regi Armeniæ illuſtri.

Quoniam Maieſtati diuinæ, quæ nos gratis condidit, gratis redemit, gratis etiam ab omni mentis & corporis aduerſitate cuſtodit, nihil offertur gratius, nihil acceptius exhibetur, quam ſi homo hominẽ ad vitam trahat, & diuinæ gratiæ, ſine qua ſalui eſſe non poſſumus, feruidus cooperator exiſtat; proinde cum doctore gentium atteſtante fides ſit ex auditu, auditus autem per verbum Dei, valde neceſſarium eſt, vt linguarum confuſionem, quam ſuperborum hominum inſolentia meruit, diuerſorum idiomatum peritia ſuppleat; & defectum, quem culpa intulit, humanum ſtudium præuia Dei bonitate depellat. Quis enim, licet eximiæ ſanctitatis ſplendore fulgeat, licet lacteo eloquentiæ fonte decurrat, verbum Dei etiam beneuolis atque deuotis auribus vtiliter proferat, quando vis verborum ab audientibus non percipitur, & audientis animus vocis barbaricæ aſperitate vexatur? Aut cuius vnquam præſtantiſſimi viri gratus poterit eſſe conuictus, ſi ſermo humanæ mentis interpres a conuiuente omnifariam fuerit alienus? vt enim verbis vtamur Apoſtoli a: *Si neſciero virtutem vocis, ero ei, cui loquor barbarus: & qui loquitur, mihi barbarus*; vnde & Saluator noſter ad præclaram confeſſionem ſui nominis diuerſitatem gentium vocaturus, beatis Apoſtolis, vt linguis loquerentur omnium, poteſtatem tribuit, vt diuinæ vocationis nouitatem noua lingua promeret, & veritatem Chriſtianæ fidei inauditæ facundiæ celebre miraculum confirmaret.

De neceſſitatę ad promulgãdũ euangelium linguarũ vſu.

a 1. Cor. 14.

16 Cupientes igitur, vt vbilibet gentium, & præcipue in ſubiecto tibi regno diuina nominis reuerentia creſcat, augeatur Chriſtiana religio, & fides catholica dilatetur; in memorato regno multiplicare proponimus viros religione claros, deuotione gratos, & ſcientiæ decore venuſtos; videlicet fratrem Raimundum Stephani ordinis Prædicatorum, & quoſdam alios ſuos ſocios, qui ſubiectum tibi populum verbo ſalutiferæ prædicationis inſtruant, ſanctæ conuerſationis exemplo ad amorem patriæ cæleſtis accendant, & Latini ſermonis peritiam, functi præceptoris officio, gratis atque copioſe diffundant. Nam etſi veneranda & prona deuotione colenda eſt illorum gloria, qui diuino munere linguis varijs Dei magnalia loquebantur; laudanda nihilominus & prorſus imitanda illorum ſedulitas, qui pro dilatatione Chriſtianæ fidei interpretandi ſcientiam comparare in continuati laboris probitate nituntur: &, ſi impoſſibile eſt, vt omnes gentes ad vnius linguæ labium redeant; non impoſſibile, ſed facile & perutile eſt, ſi, accedente magiſtro & non deficiente diſcipulo, interpretum multitudo ſuccreſcat, quorum ſuffragio ad tuas accedentes partes facile poſſint, vltroque citroque mutuum ferendo atque referendo ſermonem, conceptus mentis viciſſim promere, nutrire pacem, ſocialem vitam ducere, & de impugnatione, atque expugnatione inimicorum Chriſtianæ fidei *.. cautius liberiuſque, ſuſcipias; & nos, immo Saluatorem noſtrum, pro cuius amore longam atque laborioſam peregrinationem ſubeunt, in ipſis attendens, illos iuxta regalem magnificentiam opportunis fauoribus proſequi non deſiſtas; prouidendo celerius, vt certa loca in regno tuo, & præcipue in ciuitate Aiacij prædictis Dei famulis aſſignentur, in quibus deuotum & debitum ſeruitium Deo reddere, confluentem plebem inſtruere, & Latini ſermonis copiam valeant miniſtrare. Ad quod ſalubre exercitium iuuenilis atque puerilis manus eſt per tuam diligentiam inducenda, ac etiam, ſi opus fuerit, compellenda: quoniam hæc ætas, varietates idiomatum & facilius capit, & tenacius ſeruat, & ſuauius atque efficacius promendo refundit. *Datum Auinione vi. idus iunij anno ſecundo.*

Mitti Prædicatores ad gymnaſia aperienda.

* agere

Rogat Regẽ, vt domicilium ipſis attribuat.

17 Porrexerant Oſſinius Rex atque Regina Ioanna, ex Sicula ſtirpe regia S. Ludouici confeſſoris epiſcopi neptis, ſupplices Pontifici preces, vt ſacerdoti, quem ad exhomologeſim excipiendam adhiberent, ſoluendorum omnium criminum, indulgentiæque in ancipiti mortis diſcrimine conferendæ auctoritatem traderet: quorum pijs votis Ioannes annuit. Alijs autem literis Pontifex eidem Armeniæ Reginæ commendauit a, vt virum honore amoreque proſequeretur, magnoque ſtudio tueretur catholicos. Cæterum contulere ſe Armenorum oratores ad Robertum Siciliæ Regem b, Philippum principem Tarentinum c, ac Philippum Francorum Regem d vt ipſos ad ſacram in Aſiam expeditionem concitarent. De quibus Oſſinio reſcripſit Pontifex e, Philippum Regem Belgico bello implicitum: ſed ſtrenuum ducem cum lectiſſimis copijs ipſi in auxilium ſubmiſſum iri: cum vero ea diſcordia, quæ Oſſinio ipſi cum Henrico Cypri Rege intercedebat, magnam rei Chriſtianæ perniciem afferat, legatum apoſtolicum ad conciliandam inter eos pacem tranſmiſſurum.

Conceſſæ ei prærogatiuæ.

a An. 2. p. 1. p. 537.

Oſſinius Rex auxilia poſcit.

b To. 1. ep. ſecr. 527.

c Ib ep. ſecr. 528.

d Ep. 36.

e Ibid.

Francorũ Rex ſubmiſſurum ſe auxilia pollicetur.

Excercebat etiam Cypri Rex alias cũ Genuenſibus inimicitias, quæ in bellum atrox erupiſſent, niſi pontificia ſolicitudo eas ſedare ſtuduiſſet. Quo argumento extant tum ad Genuenſes f, ne aduerſus Cyprum claſſem immitterent; tum ad Henricum g Regem, vt bello iniurijſque inferendis abſtineret; tum de pace inter eos agitari cœpta plures literę. Exagitabat etiam tunc Cyprius Rex Tyri regulum ſororium, quem Pontifex erigere ad conſtantiam ſtuduit h: auditaſque illius querelas, hiſce verbis ſignificat: *Audiuimus oppreſſiones atque moleſtias in tuis & liberorum tuorum bonis & iuribus, quibus per chariſſimum in Chriſto filium noſtrum Henricum Regem Cypri ſororium tuum affici diceris; a quo quidem propter affinitatis vinculum expectare potius coniectura probabili debuiſſes impendium gratiæ & fauoris.* Hactenus de Aſiaticis rebus, quæ ſi diſsidijs non carebant, Europeæ non minus eodem malo fluctuabant. Vtque a Belgico bello, de quo paulo ſuperius, vt rebus orientalibus exitiali illata mentio eſt, inchoemus.

Diſcordias inter Cypr. & Armen. Reges ſopire ſtudet Pont.

Et Genuẽſes Henrico conciliare.

f Ib. ep. ſecr. 463. 679. 794.

g Ib ep. 677. 795.

h Ib. ep. 552.

Aliæ inter Henricum & Tyri regulum diſcordiæ.

18 Recruduit inter Philippum Francorum Regem ac Robertum comitem Flandriæ fœderatoſq; populos vetus diſcordia, ad quam extinguendam miſſi internuntij Petrus e Palude ordinis Prædicatorum ac Stephanus e Neiraco & Guillelmus e Gandauo Minoritæ: tum exciti ad ſedem Apoſtolicam Philippi Regis ac Roberti Belgarumque oratores pro exigenda hinc inde ad pacis leges ſeruandas cautione, ac poſt ancipites tractatus Belgæ ducentorum millium librarũ mulctam, ſi a fœdere reſilirent, admiſere; & Inſulam, Duacum, & Bethuniam Regi traditũ iri, neq; Curtracum nouis operibus firmandum, ſacramento ſpopondere. Regijs vero oratoribus Philippi nomine varia cautionum genera offerentibus, ca-

Inter Belgas & Frãcos exorti noui tumultus.

Regis Philippi Belgarumq; oratores ad ſe vocat Ioannes.

eaque Belgis reſpuentibus, Pontifex adductis in conſilium non Cardinalibus modo, verum alijs rerum peritia viris conſpicuis, hoc conſilium dedit, quod Francorum Regi ſubiectis verbis ſignificauit. a

Pontificis in ea controuerſia conſiliū. a To. 2. ep. ſecr. 84.

19 *Conſuluimus, & conſulendo diximus, quod tu ſemel dumtaxat per certam perſonam, ad hoc a te deputandam, in animam tuam iuris, quod tu dictas conuentiones inuiolabiliter obſeruabis, per te vel alili non venturus aut facturus aliquid contra eas, vel aliquam earundem: & pro obſeruatione huiuſmodi tu obliges bona tua præſentia & futura. Singuli etiam ſucceſſores tui in regno ſemel dumtaxat iuramentum huiuſmodi* per te & ſucceſſores prædictos in forma præſcripta*, quando comites Flandriæ ad homagium & fidelitatem recipientur, in craſtino videlicet poſtquam huiuſmodi homagium & fidelitatem comites ipſi praſtiterint, & conuentiones ſeruare iurauerint antedictas; curabis etiam tu bona fide abſque fraude aliqua, quantum poteris, quod frater & patrui & conſanguinei tui de Valeſio & de Borbonio, comes S. Pauli, ac pares Franciæ conuentiones ipſas, quantum in eis fuerit, obſeruare promittant; & quod tibi, ſi contra conuentiones ipſas vel aliquam ex eis faceres aut venires, per ſe vel alium in hoc aſſiſtere aut te iuuare minime teneantur. Vbi tamen Flandrenſes ipſi de facto conuentiones ipſas vel earum aliquam infringerent, aut contra te guerram fortaſſe mouerent, tunc prænominati omnes & ſinguli a dictis promiſſionibus ſint liberi & immunes.* Expoſuit eadem Pontifex b non Roberto comiti modo, verum etiam Eduardo Anglorum, Alfonſo Caſtellæ, Iacobo Aragonum, Dionyſio Luſitaniæ, & Sancio Balearium Regibus: cum omnes eam diſcordiam conciliari cuperent.

* faciens * faciendum

Quid agitatum ſit, certiores Reges Pōtifex facit. b Ib. ep. ſecr. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 100. 101, 102. 103. 104. c Ib. ep. ſecr. 67.

20 Reſpuere Belgæ pontificium conſilium; qua de re Ioannes grauiſſime queſtus eſt c: *Non ſufficimus*, inquit, *mirari, quod pax tam fructuoſa Flandrenſibus ipſis renitentibus adeo differatur. Occulta tamen diuina iudicia nouimus, hunc enim indurare nouit in ſua malitia, hunc vero ad miſericordiam reuocare iuxta ſuæ beneplacitum voluntatis.* Cæterum vocatus in crimen eſt Petrus Paludanus ſciētia & auctoritate florētiſſimus Dominicanę familiæ alumnus, nōnulla verba effudiſſe temere, ob quæ Robertus ac populi ad pacis monita obduruiſſent; ex quo Philippus Francorū Rex cum in eundem Petrum graues iras concepiſſet, Pontifex mulcere ipſum ſtuduit d, ſignificauitque ſi quæ ille laxaſſet verba, ea non ex conſilio, ſed ex imprudentia ipſi excidiſſe, ac iureiurando id confirmaſſe. At ſi Petrus e Palude nimio in Flandros ſtudio Philippi incurrit odia, non minus duo Minoritæ, qui Robertum ad pacem flectere nitebantur, Roberti iras in ſe concitarunt; e quem Pontifex ad concordiam grauiſſimis literis reuocare ſtuduit f, atque obiecit quanta rei Chriſtianæ mala ſua pertinacia intuliſſet: inclinanteq; iam in ſenium ætate, non funeſtum bellum cogitandum, ſed diuinam ipſi miſericordiam optimis operibus conciliandam.

Belgarū vitio pax n. conciliata. Petrus e Palude in crimen vocatus. d To. 1. ep. ſecr. 605. e Meyer. hiſt. Fland. in Robert. Bethun. f To. 2. ep. ſecr. 94.

Ioannes, &c. Roberto comiti Flandriæ.

Corripit Robertū comitem Pont. diuturna bella alere.

21 Ecce noſti, cum ſit longe lateque notorium, quod ex indeuotione, lapſu, & rebellionis ſtrepitu, in comitatu Flandriæ contra claræ memoriæ Philippum Regem Francorum ab olim ex adipe iniquitatis exorto, & per te cæteroſque Flamingos contra recolendæ memoriæ Ludouicum, & chariſſimum in Chriſto filium noſtrum Philippum Francorum & Nauarræ Reges illuſtres, præfati Regis Philippi filios & heredes, in culpam continuato, diutius multa peruenerunt mundo flagitia, & diſſidia diſpendioſa guerrarum, quæ animarum pericula, corporum ſtrages, facultatum lapſus, & deſtructiones innumeras induxerunt. *Et infra*: Conſidera ergo fili, conſidera, quod cum in his & alijs tuum offenderis redemptorem, qui pacem promiſit bonæ voluntatis hominibus; quique dominis non tantum bonis & modeſtis, ſed etiam diſcolis obediri præcepit; nunc ſaltem in vitæ veſpera conſtitutus, tua delicta corrigere, & a via mala pedem tuum cohibere ſalubriter, ac Domini faciem in confeſſione oris & ſatisfactione operis præuenire teneris. Conſidera quod Rex ipſe pacificus, cuius in pace factus eſt locus, corda ſeditioſa non incolit, nec in corpore peccatis ſubdito requieſcit. Conſidera breuitatem vitæ tuæ, cum iam ſenilem perueneris ad ætatem, & omne quod antiquatur & ſeneſcit prope interitum eſſe conſtet, & recogitans in amaritudine dies tuos, tui tandem incipias miſereri, initurus pacis optandæ conſilia & quæ tuo accepta creatori putaueris impleturus, vt ſecurus iudicem videas, quem redemptorem expectas. Conſidera & quanta poterunt poſteritati tuæ imminere diſcrimina, ſi eam relinquas turbinibus odiorum & guerrarum fluctibus inuolutam, &c. *Dat. Auin. III. kal. maij.*

Obiectus illi diuini iudicij terror.

22 Propoſuit etiam ei ac Belgis fœderatis alijs literis Ioannes a, vt Reges Francorum a bello ſacro diſtraxiſſent: creuiſſe interim animis ſoldanum Babylonium, peſſum iſſe rem Chriſtianam, tantique exitij & aliorum malorum, quæ emergerent, ni conficerent pacem, cauſam in ipſos deriuatum iri.

a Ead. to. 2. ep. ſecr. 83. Exprobrat rei Chriſtianæ attuliſſe exitium.

Ioannes, &c. nobili viro Roberto comiti, & communitatibus ciuitatum & communitatum Flandriæ ſpiritum cogitandi quæ recta ſunt, & agendi; ſuperbaque non ſapere, ſed humilibus conſentire.

Ex abyſſo, & imperſcrutabili diuini iudicij altitudine retrolapſis temporibus ſuper ſortem iuſtorum virga pertranſijt peccatorum, & in diuerſis iam regionibus infideles, fidelibus præualentes, occupatis & demolitis caſtris, ciuitatibus, viris & mulieribus captiuatis, loca diuino quondam cultui mancipata nunc gentes obtinent, quæ nomen Domini non nouerunt. Inter quæ terræ ſanctæ captiuitatem & miſeriam, quam ſoldani Babyloniæ oppreſſit rabies, amplius deploramus. Verum licet a charis ſuis ſola ſedens ciuitas ſancta, olim plena populo, facta quaſi vidua tunc domina gentium, princeps prouinciarum deſtituta ſubſidio, & humano carere auxilio crederetur; ille tamen, qui eam ſuo ſanguine conſecrauit, multiſque præuenit honoribus, & ex inſperato ſæpius priſcis viſitauit temporibus, ac crebris recuperauit miraculis, cuius manus nequaquam abbreuiata exiſtit, in concilio Viennæ nouiſſime celebrato clariſſimæ memoriæ Philippum Franciæ & Ludouicum eius filium Nauarræ Reges, chariſſimoſque filios noſtros Carolum Valeſij & Ludouicum Ebroicenſem dicti Philippi fratres, nec non & * Alfonſum Pictauiæ, & Carolum Marchlæ eiuſdem filios comites ad dictæ terræ ſanctæ recuperationem adeo piæ deuotionis affectibus diuina gratia animauit, quod propter Chriſtum abnegantes ſemetipſos, terrena regna, mundanos honores, vxores, liberos, & ſecularia deſideria contemnentes, ad crucis aſſumptionem & paſſagij, infra ſeptennium per eos faciendi, pro-

Expeditionem in concilio Vien. decretam diſturbare. * Philippum

ſe-

ſecutionem ſe in dicto concilio obligarunt, dictamque crucem vna cum chariſſimo filio noſtro Eduardo Rege Anglorum illuſtri, & innumera baronum, procerum, nobilium, ac populi multitudine poſtmodum Pariſijs de manu dilecti filij noſtri Nicolai tit. S. Euſebij presbyteri Card. per bonæ mem. * Cæleſtinum V. prædeceſſorem noſtrum ad hoc ſpecialiter deſtinati, in Francia ſolemniter receperunt.

*Clementem

Porro cum ſe ad dicti paſſagij proſecutionem parare diſponerent, humani generis inimicus, pacis æmulus, rancorum, odiorum, & diſcordiarum ſeminator in cordibus impiorum, a quibus pacis bonum, quod bona continet immenſa, tollitur; *& infra*, vos ad ſeditioſas guerrarum commotiones contra dictum Regem Philippum maligno conatu perduxit, &c.] Proponit ingentia mala, quæ ex eo bello in rem Chriſtianam redundent, & quæ bona pax allatura eſſet.

23 Neq; oratoribus modo Belgarum denuntiauit Ioannes, ſe Francorum Regis cauſam cum eccleſiæ & fidei cauſa coniunctam ſuſcepturum; verum etiam Roberto comiti a ac fœderatis populis b eas minas incuſſit, vt ipſos ad concordiam infringeret: ac nuntijs apoſtolicis Petro Paludano, Stephano, & Guillelmo partes dedit c, vt Belgas cenſurarum terrore ad officium adducerent. Sed cum parum auctoritate, vel peritia valuiſſent, Pontifex alios nuntios, nimirum Rainaudum archiepiſcopum Bituricenſem & Berengarium e Landora ordinis Prædicatorum magiſtrum, qui poſtea archiepiſcopatu Compoſtellano donatus eſt, III. kalen. maij ad Belgas legauit d.

a Ib. ep. ſecr. 74. b Ep. 75. 76. 77. 78. c Ep. 73.

Alij nuntij ad Belgas miſſi.

d Ep. 79. et 118. e Ep. 95. f Ead. ep. ſecr. 95. g Ep. 96. 112. 113.

Præfractiorem ſe ad iuſſa apoſtolica prætulit Robertus e comes, atque ideo ſacrorum iuſtitium Belgio indictum eſt: cumque ille eccleſiaſticæ ſeueritatis vim diuinis myſterijs celebrari iuſsis eluderet, Ioannes grauiorum illi pœnarum terrorem incuſſit f: demum eius pertinaciam fregit, vt inducias imperatas admitteret g: cumque de loco ac tempore ad pacem agitandam conuentum eſſet, Bernardum Guidonis cenſorem ſacræ fidei in Gallijs ordinis Prædicatorum ac Bertrandum e Turre Minoritam, geſta anno ſuperiori apud Inſubres legatione celebres, XIV. kal. oct. creauit h Ioannes apoſtolicos nuntios, vt aduerſas partes ſaluberrimis monitis ad pacem perpellerent. Tum hæc grauiter de Roberto comite horum bellorũ face conqueſtus i: *Ne inueniatur*, inquit, *patientia diuinæ longanimitatis abuti, quæ ipſum ad pœnitentiam de commiſſis debet adducere; ne iram in die iræ ſibi finaliter theſaurizet: verendum etenim eſt, ne ipſum Deum hue vſque longanimem, cui impedimenta ſuccurſus prædicti non leuiter, vt creditur, diſplicent; acerrimum cum in breui ira eius exarſerit, iuſte probet vltorem, &c. Dat. xv. kal. octobris anno III.*

Quid ſancitum. h To. 1. ep. ſecr. 692. Bernard[9] Guido & Bertrandus e Turre ad pacem conciliãdam miſſi. i Ib. ep. 107. Nũcij terrorem diuini iudicij Roberto comiti incutere iuſſi.

24 Nec ſolum in Regem Francorum bellum geſſerat Robertus, ſed etiam Ioannem fratrem Namurci comitem inſectabatur ob ſeruatam ſacramenti Clemente V. ſedente nuncupati religionem, quem Pontifex a fratre opprimendo ſibi temperare iuſſit: tum publico edicto Ioannem ipſum nulla ob non ſecutas in eo bello Roberti fratris partes notandum infamia, ſed laude digniſſimum eſſe pronuntiauit l. Vt porro iura regia aduerſus principum coitiones defendenda ſuſcepit Pontifex, ita Philippum Regem, ne ius eccleſiaſticum violaret, grauiſſimis literis dehortatus eſt m: *A clara*, inquit, *magnitudinis tuæ ſtatu iniquum compendium abſit, quod pro alicuius iniquæ ſuggeſtionis applauſu in his regalis declinet intentio, vt pro modico caducæ temporalitatis augmento iuriſdictio ſeu iura eccleſiaſtica minuantur: abſit vt Rex æternus, qui in eccleſijs & iuribus eccleſiaſticis honoratur, quique cunctis Regibus dat regnare, per te, quem in regali ſolio collocauit, in ſuorum vſurpatione iurium offendatur.* Ipſum etiam pluribus alijs literis a ad priuilegia a S. Ludouico abauo eccleſiæ Gallicanæ conceſſa inſtauranda b, ad calumnias aulicorum reprimendas c, regium decus ſeruandum, diuinum cultum tuendum, & colendam pietatem excitauit; vertitque magno regiæ dignitatis probro, ſi cum diuina peragerentur myſteria, animum in preces ardentiſſimas non effunderet, ſed in verba inania laxaret.

Ioannes Namurci comes a Roberto fratre bello appetitus. l An. 2. p. 2 ep. com. 222. Philippus Rex ab inuadendis eccleſiarum iuribus abſtinere monitus. m To. 2. ep. ſecr. 61.

Negarriat interdiuina. a To. 1 ep. ſecr. 469. & to. 2. ep ſecr. 142. b To. 1 ep. ſecr. 802. c Ib. ep. ſecr. 477.

25 Contendere a Pontifice Montiſpeſſulani ciues, vt vetera ab Innocentio III. Honorio III. & Gregorio IX. ipſis conceſſa priuilegia, quibus patrocinio ſedis Apoſtolicæ addicti fuerant, & clientelæ nomine duas auri marchas fiſco pontificio inferre iuſſi, redintegraret. Quorum votis annuit Ioannes, renouato Gregoriano reſcripto, cuius pars hæc potiſſima eſt: *Cum eccleſiam Romanam filiali reuerentia venerantes, eius vos beneplacitis, tanquam filij benedictionis & gratiæ, laudabiliter exponatis; nos veſtris ſupplicationibus annuentes, ad exemplar felicis memoriæ Innocentij & Honorij prædeceſſorum noſtrorum perſonas veſtras, & villam Montiſpeſſulani cum conſulatu & alijs omnibus, quæ in præſentiarum rationabiliter poſſidetis, ſub B. Petri & noſtra protectione ſuſcipimus, & præſentis ſcripti patrocinio communimus. Ad perpetuum autem deuotionis indicium duas marchas auri, centum maſſamutinis computandis pro marcha, quas ſedi Apoſtolicæ obtuliſtis, nobis & ſucceſſoribus noſtris ſingulis annis in feſto reſurrectionis dominicæ perſoluetis.* His Gregorij literis ſubiecit Ioannes: *Licet adiectione plenitudo non egeat, vt tamen noſtra erga vos benignitas clareat, veſtris ſupplicationibus inclinati, præſcriptas literas, & quæ per ipſos prædeceſſores noſtros acta ſunt in præmiſſis, rata gerimus, &c. Dat. Auinione IV. non. nouembris anno III.*

Mons Peſſulan[9] ſedi Ap. clientelæ nomine addictus.

Cenſum ei pendit.

26 Neque hoc loco prætereundum videtur, Ioannem ad reſtituendam priſtino ſplendori Pariſienſem academiam data iam ante epiſcopo Pariſienſi imperia repetijſſe d, iuſſiſſeque auctorum prælectiones ad normam optimam reuocari e; tum ſingularis ſuæ in eam academiam, in qua ſcientiarum latices hauſerat, beneuolentiæ cauſas retexẽs, monuit academicos profeſſores, vt ſumma cura ac diligentia cauerent, ne peregrinum aliquid in ſcientias inducerent: *Ne*, inquit, *vnde veritatis deriuari conſueuit irriguum, remotiſſimas etiam irrigans nationes, inde ſcaturire, quod abſit, videantur errores, ſalubrem Apoſtoli doctrinam ſecuti ſuggerimus; vt non plus ſapere quam oportet, ſed ſapere ad ſobrietatem vnuſquiſque conetur: nullus in verborum nouitatibus aut nimiæ curioſitatis egreſſu ſe occupet, vt doctior videatur; ſed iuxta ſapientis eloquium quiuis ſuæ prudentiæ modum ponat; ſicque comedat ex melle inuento quod ſufficit, ne illud euomat ſatiatus.* Quo vero allicerentur plures ad eam academiam, vt ſcientijs expolirentur, adeundam præmiorum ſpe, quæ illorum ſcientiæ propoſita forent, patriarchas, archiepiſcopos, & epiſcopos eſt adhortatus f, vt eos, qui in

De inſtauranda academia Parien. d To. 2. ep. ſecr. 157. e Ib. ep. 156.

A vanis doctrinis abſtinendum.

f Ib. ep. ſecr. 155.

academia Pariſienſi literis exculti eſſent, in conferendis ſacerdotijs cæteris præferrent; ex eo enim defectu & illius academiæ dignitatem obſoleſcere, & eccleſias paſtoribus ſcientiarum ornamentis inſtructis carere: *Ipſa*, inquit, *vniuerſitas, quæ multos habuit filios, nunc infirmata eſt tanquam Rachel plorat, fere filijs deſtituta; gemit deſerta vinea Domini ſabbath, pulchros habens palmites, quos eccleſiarum prælati reſpicere dedignantur: debita namque virtutibus præmia non impendunt, honorem ſapientiæ non tribuunt; ſed potius Sion ex ſanguinibus ædificare contendunt: & quod deteſtabilius iudicamus, nonnulli eccleſiæ principes diligunt munera, & abiectis huiuſmodi deſertæ filijs, obſequiorum licitorum vel illicitorum retributiones ſequuntur, vnde ipſa vniuerſitas miſerabiliter ac lamentabiliter deficere cogitur, niſi per vos cæteroſque eccleſiarum prælatos releuetur, &c.* Ad reſtituendam pariter priſtinæ dignitati academiam Aurelianenſem incubuit Ioannes, quam prouinciam in Rainaudum archiepiſcopum Bituricenſem contulit a, ac Philippum, vt ſtudium regium in ea re explicaret, eſt hortatus b. Confirmata etiam ab eodem Pontifice Peruſina c in Italia, conſtituta Cantabrigiana d in Anglia academiæ, quam poſtremam Eduardi Regis precibus excitaſſe, ac priuilegijs ampliſſimis exornaſſe, datæ ad Cantabrigiani gymnaſij profeſſores oſtendunt literæ: *Apoſtolica*, inquit, *auctoritate ſtatuimus, vt in prædicto loco Cantabrigiæ ſit de cætero ſtudium generale, illudque ibidem vigeat perpetuis futuris temporibus in qualibet facultate; volentes auctoritate prædicta, & etiam decernentes, quod collegium magiſtrorum & ſcholarium eiuſdem ſtudij vniuerſitas ſit cenſenda, & omnibus iuribus gaudeat, quibus gaudere poteſt & debet qualibet vniuerſitas legitime ordinata, &c. Dat. Auinione v. id. iunij anno ſecundo.*

Præſules ſacerdotia in Pariſien. academiæ emeritis conferre iuſſi.

a Ibid.p.33 b To.1.ep ſecr. 817. c An.1.p.2 ep.com. 1190. d Ib.ep. com.1230

Cantabrigiana academia priuilegijs exornata.

27 Eluſerat hactenus apoſtolicam ſolicitudinem Scotos inter & Anglos odiorum pertinacia, ad quam infringendam Ioannes pontificia auctoritate, mutuamque pacem facilius adducendam inducias indixit e. Sed Robertum eas violaſſe colligitur, cum Pontifex prouinciam Gaucelino & Lucæ Cardinalibus, vt Robertum Bruſium eccleſiaſtica execratione defigerent, impoſuit f; functoſque officio Cardinales ex Vvalſingamo g conſtat; tradit enim pontificia auctoritate Robertum in Anglia & Scotia ſolemni ritu ſacris depulſum. Nec Robertum modo, verum etiam ipſius fratrem, qui Hiberniam occuparat, cenſuris irretitum docent pontificiæ literæ h. Nec vana in Hiberniam inuadentes eccleſiaſtica fulmina cecidere, cum hoc ipſo anno cruentiſſimo prælio obtriti ſint i. Factionis princeps Eduardus erat Roberti Bruſij frater, cuius exemplo Hibernicam coronam, vt ille Scoticam, corripuerat. Qui in prælio captus geſtati diadematis pœnas infelicis victimæ inſtar capite luit. Accepto victoriæ nuncio exeunte anno, Ioannes Papa Eduardum eſt adhortatus l, vt illius gloriam Deo referret; nec faſtu inſoleſceret, ſed potius diuinam maieſtatem maiori demiſſione proſequeretur.

Induciæ inter Eduardũ & Robertũ Bruſium indictæ.

e To.1. ep. ſecr. 520. f Ib.ep. 568. g Vualſing. hiſt. Ang. h To.1.ep. ſecr. 760.

Robertus deuinct° anathemate.

Eius frater cæſus in Hibernia.

i Vualſin. vbi ſup.

Partam de illo victoriam gratulatur Regi Angl. Pont.

l To.1.ep. ſecr. 856.

Sane, inquit, *liberationem regni Angliæ initiatam in virorum ſceleratorum occubitu ſperamus in nomine Domini feliciter conſummari, ſi tu te conſpectui Regis Regum humilies: ſi non tibi, ſed diuino nomini ſoli debitam aſcribas gloriam; ſi tecum pugnantem Dominum in eius eccleſijs & miniſtris nequaquam impugnes. Dat. Auinione XII. kal. ianuarij.* De parta eadem victoria extant aliæ gratulatoriæ ad eundem Regem a, tum ad Ioannem Vvintonienſem b epiſcopum, & Thomam c comitem Lancaſtriæ datæ, vt Regem ad beneficium referendum diuino Numini erudiant.

a Ib. ep. 863. b Ib. ep. 862. c Ib. ep. 858. & 864.

28 Retulit eam victoriam Eduardus, cum iam ante propenſiore ſtudio pietati ſe addixiſſet: qua de re ipſi gratulatus erat Pontifex d, monueratque ne ius eccleſiaſticum violaret.

d To.2.ep. ſecr. 455.

Ioannes, &c. Eduardo Regi Angliæ illuſtri.

Exultauit cor noſtrum in Domino tuorum, fili chariſſime, nuntiorum & multorum aliorum fide digna relatione percepto, quod mutatus in virum alterum, mane ſurgens & diuinis primitus vacans obſequijs, ad ea, quæ virum decent & principi congruunt, intendis ſedulo; perſonæ tuæ & domui regiæ ſtatuens ordinem congruum, quo ſtudes reſecare ſuperflua, & ſupplere prouide diminuta, iuſtitiam abundantius ſolito miniſtrare ſubditis, & a multis eccleſiarum grauaminibus abſtinere. Profecto, fili, hæc mutatio eſt non homini, ſed Excelſi dexteræ aſcribenda. Pro hac habes illi, per quem datur regnare principibus, & a quo cuncta bona procedunt, humiliato ſpiritu gratias agere, ac in continuatione talium operum reſidua vitæ tuæ tempora deuouere. Porro, fili, vnum tibi arbitramur præter præmiſſa neceſſarium admodum, circa quod nihil reformatum audiuimus; ſed potius, quod dolentes referimus, deformatum. Quid illud ſit quæres. Illud vtique, quod in regno tuo ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ matri tuæ, quæ tuos geſſit progenitores in charitatis viſceribus; quibuſque in periculis varijs aſtitit conſilijs & auxilijs opportunis, teque ſinceræ charitatis amplectitur brachijs, honor debitus non ſeruatur, ſibi debita non præſtantur, & in ſuorum proſecutione iurium multipliciter moleſtatur. Vt enim de recognitione taceamus ad præſens, cenſus pro eodem regno debitus non exoluitur, in exactione denarij B. Petri ſibi debiti perturbatur, illiſque frequenter, quibus ipſa de beneficijs eccleſiaſticis in regno illo prouidet, cauſa non cognita ſpoliatis, alijs ipſa beneficia conferuntur; ac in perceptione fructuum beneficiorum vacantium, & multis alijs multipliciter. Putaſne, fili chariſſime, Chriſto ſponſo Eccleſiæ, ſic ſponſæ iniurius, eſſe gratus? Putaſne honorem ſponſo poſſe impendere, ſponſam adeo inhonorans? Putaſne ſponſum placare poſſe quibuſuis obſequijs, in illatis ſponſæ moleſtijs perſeuerans? Profecto, fili, deſipis, ſi ſic ſapis: cum enim ſponſæ corruptibilis & mortalis iniuria noſcatur in ſponſi iniuriam redundare, redundabit vtique multo fortius immortalis, quæ indiſſolubiliori vnione, quam alia, coniungitur ſponſo ſuo, &c. *Dat. Auinione XIII. kal. maij.*

Gratulatur etiam Eduardo Regi de egregie cœptis.

Queritur iura eccleſiæ Ro. in Anglia violari. Cenſum clientelæ nomine non ſolui. Non denarium S. Petri. Collata ſacerdotia ab Ap. ſede in alios deriuari.

Placere Chriſto non poſſe qui ſponſam eccleſiam lædit.

29 Expetijt a ſede Apoſtolica Thomas Lancaſtriæ comes, vt Robertum Cantuarienſem archiepiſcopum, vitæ ſanctitate & miraculis celebrem (de quo, vt vitiorum hoſte acerbiſſimo, virtutum aſſertore, vindice libertatis eccleſiaſticæ acerrimo, in qua propugnanda exilium ab Eduardo I. erat paſſus, agit e Harpsfeldius) ſanctorum catalogo apponeret. Cui reſpondit Ioannes f, ni magna conſilij maturitate rem perfici nõ poſſe: quam ſi promouendam putaret, Cardinalium conſiſtorio, Anglicani cleri nomine rite adductis in medium editis miraculis, exponenda curaret:

De Roberto archiep. Cantuar. ſanctorum numero collocãdo

e Harpsfel. hiſt. Angl. eccl. 13. ſecu. c. 9. f To. 2. ep. ſecr. 857.

Gir-

Circa id, inquit, *quod de canonizatione ſanctæ memoriæ Roberti Cantuarienſis archiepiſcopi ſupplicaſti; ſcire te volumus, quod Romana mater eccleſia non conſueuit, ſuper tanta cauſa præſertim, præcipitanter aliquid agere; quin potius tale negotium ſolemnis executionis indagine ponderare. Propter quod, ſi negotium ipſum credis promouendum, oportet quod illud coram fratribus noſtris in conſiſtorio per ſolemnes perſonas ex parte prælatorum & cleri & populi Anglicani, vitam, merita, atque miracula ipſius archiepiſcopi atteſtantium, ſpecialiter deſtinatas, ſolemniter proponatur; ſupplicatione ſubiuncta, vt inquiſitio de huiuſmodi vita mirabili, miraculis eius, & meritis glorioſis perſonis idoneis committatur; vt iuxta exitum inquiſitionis ipſius canonizatio fieri debeat, vel omitti, &c. Dat. Auinione* VI. *kal. ianuarij*.

Item de Thoma Aquinate.

30 Seruatus quidem is ſacer ritus in B. Thoma Aquinate in ſanctorum numerum referendo: Regina enim Maria S. Ludouici epiſcopi mater, Philippus Tarentinus princeps, Ioannes Grauinæ comes, ac Neapolitana academia oratorum opera primo in purpuratorum patrum conſeſſu illius vitæ ſanctitatem, & diuinitus collata illius ſuffragijs beneficia expoſuere, ac Pontifex nonnullis Cardinalibus rem cognoſcendam demandauit: qui adductis in religioſum examen miraculis dicta veritati conſentire Ioanni retulere. Tum Neapolitano archiepiſcopo, epiſcopo Viterbienſi, ac Pandulpho Sabello partes a Pontifice commiſſæ a, vt miraculorum teſtes e forma ipſis præſcripta diſcuterent.

a An. 3. p. 1 ep. com. 10.

Ioannes, &c. venerabilibus fratribus archiepiſcopo Neapolitano & epiſcopo Viterbienſi, & dilecto filio magiſtro Pandulpho de Sabello notario noſtro.

Dudum ex parte chariſſimæ in Chriſto filiæ noſtræ Mariæ Reginæ Siciliæ, claræ memoriæ Caroli ſecundi Regis Siciliæ relictæ, & dilectorum filiorum nobilium virorum Philippi principis Tarentini, ac Ioannis comitis Grauinenſis, & aliorum plurium comitum & baronum regni prædicti; communis quoque, ac vniuerſitatis magiſtrorum & ſcholarium Neapolitanorum coram nobis & fratribus noſtris propoſitum extitit, & per eorum literas nuntiatum, quod recolendæ memoriæ frater Thomas de Aquino ordinis fratrum Prædicatorum ſacræ theologiæ doctor, dum viueret, nitore ſanctitatis emicuit, conuerſatione reſplenduit, ac multis magnis tam ante, quam poſt ſuum obitum miraculis coruſcauit: quare pro parte ipſorum nobis fuit humiliter ſupplicatum, vt de eiuſdem fratris Thomæ vita & miraculis inquiſitione præmiſſa, ſi reperiremus præmiſſa veritate fulciri, ipſum aſcriberemus ſanctorum catalogo, ipſumque faceremus per vniuerſas eccleſias honore congruo ſolemniter venerari.

Verum licet nobis & eiſdem fratribus noſtris expoſita, ſi vera ſint, noſtrum & fratrum ipſorum corda multiplici iucunditate repleuerint; attendentes tamen quod Romana eccleſia, præſertim in tanto fidei negotio, vbi videlicet de re tam ardua quæritur, cum magna conſueuit maturitate procedere; quodque ſcriptum ſit: *Cauſam* b, *quam neſciebam, diligentiſſime inueſtigabam*: nam & ſi *gloria* c *Dei ſit celare verbum*, *gloria* tamen *Regum eſt inueſtigare ſermonem*; venerabili fratri Arnaldo epiſcopo Albanenſi, & dilectis filijs noſtris Guillelmo tit. S. Cyriaci in thermis presbytero ac Guillelmo S. Nicolai in

Quæ maturitas cō filij in ea re ſeruanda.

b Iob 29. c Prouer. 25.

carcere Tulliano diacono Cardinalib. cōmiſimus, vt apud ſedem Apoſtolicam de huiuſmodi ſanctitatis vitæ, ac miraculorum fama prædicti fratris Thomæ informationem per teſtimonia fidedignorum reciperent; illamque nobis referre curarent, vt verſimilitudine inde ſumpta tutius poſſemus procedere in negotio prælibato.

Duobus Cardd. data prouincia, vt de B. Thom. miraculis ad ſacrum collegiū referrent.

Et quia per dictorum Cardinalium relationem fidelem, coram nobis & fratribus noſtris factam, accepimus aliqualem informationem de ſanctitatis & miraculorum fama prædicta; nos pium & congruum reputantes, vt ſi vera ſint prædicta, non lateant, de ipſorum fratrum noſtrorum conſilio ſupplicationi huiuſmodi, prout præſentium deſcribitur ſerie, duximus annuendum. Quocirca diſcretioni veſtræ, de qua plenam in Domino fiduciam obtinemus, per apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus vos, vel duo veſtrum in loco vel locis, vbi expedire videritis, de vita, conuerſatione, ac miraculis factis Thomæ prædicti, cæteriſque circumſtantijs, huiuſmodi negotium contingentibus, iuxta formam, quam vobis ſub bulla noſtra tranſmittimus interclusam, inquiratis diligentius veritatem; & quod ſuper præmiſſis inueneritis, fideliter in ſcriptis redacta ſub teſtimonio ſigillorum veſtrorum per viros idoneos ad ſedem Apoſtolicam deſtinetis: vt per inquiſitionem veſtram ſufficienter inſtructi, ſicut res exigit, & expediens viſum fuerit, ſecurius in ipſo negotio procedere valeamus. *Dat. Auinione id. ſeptembris anno* III. Peregere illi adeo accurate imperia, vt decreti B. Thomæ ſanctorum honores fuerint, de quo ſuo loco agetur: nunc res Siculas percurremus.

De ijs cognoſci iubet Pontifex.

31 Initis a ſuperiori anno Trecenſis epiſcopi & Petri Texroris opera inducijs inter Fridericum Trinacriæ & Robertum Siciliæ Reges; ijſque ad firmandam pacem, ſi res ferret, ad ſedem Apoſtolicam iter ſe aggreſſuros pollicitis, Fridericus quidem conſtituto tempore oratores miſit b: quibus admiſſis Pontifex, cum Roberti Regis aduentum expectaret, Iacobum Regem Aragonum rogauit, vt ſuos mitteret oratores. Sed Robertus adeo hæſit, vt Fridericus legatos ſuos ex aula pontificia reuocarit c. De Roberto porro, qui die conſtituta, vt promiſerat ad curiam pontificiam ſe non contulit, grauiſſime expoſtulauit Ioannes d, illum Regibus Aragonum & Trinacriæ, ſedique Apoſtolicæ illuſiſſe, nec in leue diſcrimen, non ſopito pericoloſiſſimo bello res ſuas adducere.

a Io. Vill. l. 9. c. 82.

b To. 1. ep. ſecr. 595.

Frederic⁹ Trinacriæ Rex cōſtituto tempore pro firmanda cum Roberto Sic. Rege pace oratores ad ſedem Apoſt. mittit.

c Ib. ep. 682.

d To. 2. ep. ſecr. 669. & 686. 694.

Ioannes &c. chariſſimo in Chriſto filio Roberto Regi Siciliæ illuſtri.

Mirantur e, fili chariſſime, apud nos qui te diligunt vniuerſi, quod ardua tua negotia toties procraſtinationum diſcriminibus ſubijcis: quod ſic negligis ſtatum tuum, non curans aduertere quantum nocuit differre paratis. Mirantur, quod factum Ianuæ ſub ſpe tui fauoris laudabili datum initio, & cui ex tui aduētus celeritate felix exitus arridebat, ex tam diurna mora tua ſic periclitari permittis; quaſi nolis aduertere ad quantū commodum illius expeditio proſpera, & ad quantum diſpendium ſucceſſus eius aduerſus tibi valeat redundare. Mirantur & tertio, quod tu non recogitans, vt videtur, quot grauium ſumptuum onera, ſtrages corporum, animarum pericula, & diſpendia facultatum tuo torpore, vt de præteritis temporibus taceamus, inutiliter hucuſque

Robertus Rex promiſſis deeſt.

e Eod. ep. ſecr. 669.

Grauiter ea de re expoſtulat Pont.

 pro-

produxerit guerra Siciliæ,] & quæ, ſi continuabitur, poterit germinare, quibus omnibus in tuo ad curiam aduentu per reformationem pacis obuiari poſſe probabiliter ſperabatur; tamdiu diſtuliſti venire, vel ſaltem mittere nuncios ſuper hoc ad plenum inſtructos, nuncijs chariſsimi in Chriſto filij noſtri Friderici Regis Trinacriæ illuſtris, te iam a priſtino præuenientibus, tuæque expectationis anxiæ tædio diebus pluribus fatigatis: qui cum mandatum de redeundo infra certum terminum a Rege præfato habere ſe dicant, iam a nobis & a fratribus noſtris inſtanter petiere redeundi licentiam, quam nos decenter non poterimus denegare. Sed & nos ſuper omnes in admiratione ſtupemus, * ſic nobis illuſeris, vt etſi per varias tuas literas nobis miſſas aduentui tuo varios ſtatueris terminos; in nullo tamen eorum venire curaris, &c. *Dat. Auinione non. iulij.*

* quod

32 Implicitus erat Genuenſi bello Robertus a, nec quamuis eum Pontifex vrgeret literis b, vt milite & commeatu communita Genua, ad aulam pontificiam accederet, niſi ſequenti anno Genua diſcedere potuit. Premebant Genuam Aurienſes & Spinolæ, Matthæi Vicecomitis aliorumque Gibellinorum & Germanorum copijs ſuccincti duce Marco Vicecomitis filio obſidione, iam ante Saona c menſe martio noctu proditione occupata, ac pluribus arcibus Guelphis ereptis: quocirca Pontifex Robertum VII. kal. aprilis, vt prompta Genuenſibus ac Pedemontanis laborantibus auxilia ſubmitteret, excitarat d. Paruit ille monitis pontificijs, atque ad tuendum aduerſus Gibellinos Inſubres Pedemontium copias contraxit e. Tum validiſsimam claſſem, precibus etiam Genuenſium impulſus, comparauit; & vna cum Philippo principe Tarentino & Ioanne Grauinæ comite Genuam appulit f, vrbemque in diſcrimen adductam commeatu refecit. Nec tamen Gibellini g cœpta conſilia abiecere; ſed nouis collectis viribus, ac fœdere cum Imperatore Græcorum, Friderico Trinacriæ Rege, marchione Montisferrati, Caſtrucio Lucano, ac Piſanis confirmato, Regem Robertum in ea vrbe obſidione cinxere; tamque acriter vrſere, vt diruta mœnium parte, in vrbem irrumpere pertentarint, nec niſi magna cæde vtrinque edita propulſari potuerint. Audito illius diſcrimine Florentini, Bononienſes, alijque Guelpharum partium ad Regis auxilium confluxere: nec tamen niſi ſequenti anno ſoluta obſidio eſt. Cæterum prouocauit Robertum Marcus Vicecomitis Matthæi filius ad certamen ſingulare, ea lege, vt victor Genua potiretur: ſed Rex temerariam prouocationem repudiauit.

a To. 1. ep. ſecr. 629. b To. 2. ep. ſecr. 644. & 694. Genuenſi bello diſtinebatur Robertus. c Io. Vill. l. 9. c. 92. d To. 1. ep. ſecr. 481. e Ib. ep. 663. f Io. Vill. vbi ſup. g Id. c. 94. Obſidione cingitur Genua a Gibellinis.

Nec defuit partibus ſuis Pontifex, vt eiuſmodi belli flammam extingueret, atque ideo idibus martij Genuenſes hortatus eſt h, vt concordiam inter ſe redintegrarent: ad quam conciliandam Bernardum Guidonis & Bertrandum e Turre, de quibus ſupra memoraui i, tranſmiſit: accenſoque iam bello VIII. kal. ſeptemb. indixit inducias l, ac Trecenſem epiſcopum & abbatem S. Saturnini ad diſſentientes in mutuam pacem adducendos miſit m. Quo etiam argumento ad Robertum Siciliæ Regem & Carolum Fliſcum Lauaniæ comitem, vt ea in re operam ſuam collocarent, hortatus n eſt: tum Gibellinæ factionis Genuenſes obſidionem ſoluere o, alios vero fœdus cum ijs contrahere iuſsit p. Denique ad dirimendam æquitate, non vi controuerſiam, aduerſis partibus, ſi ab ijs, quos iudices cauſæ conſtituerat, componi non potuiſſent, intendit iudicium: cuius litis cauſas ita retexit a.

Pontificis pro componendo Genuenſi bello ſtudium. h To. 1. ep. ſecr. 455. & 675. i Ib p. 681 l Ib. ep. 703. m Ib. ep. 704. n Ib. ep. 699. o Ib. ep. 697. p Ib. ep. 656.

Ioannes, &c. iudicibus.

a Ib. ep. 705. Io. Vill l. 9. c. 85. 92.

Poſt depoſitum ſeu finitum eorum officium, qui tunc ciuitatis [nimirum Genuæ] regimini præſidebant, duos eiuſdem ciuitatis ciues & incolas, videlicet dilectos filios nobiles viros Carolum de Fliſco comitem Lauaniæ, & Gaſparem de Grimaldis iuxta morem hactenus in talibus obſeruatum concorditer elegerant: ſed pacis æmulo malorumque omnium incentore peruerſo huiuſmodi ſtatui pacifico inuidente, ac inter eos inteſtina diſsidia ſeminante, nonnulli ex prædictis ciuibus, qui cum ſuis conciuibus, ſi voluiſſent ciuiliter in pacis vnanimitate conuiuere, poterant cum mutuis vtrorumque profectibus pacis tranquillitate lætari, quique ſæpius modo ſimili aſſumpti fuerunt ad regimen antedictum; inhiantes ad dictum regimen impudenter, ex hoc tantæ dedignationis, vel potius indignationis materiam conceperunt, quod nulla cauſa rationabili præcedente, ciuitatis ambitum exiuerunt; ac poſt huiuſmodi exitum ſuorum conciuium, immo potius proprium meditantes exitium, & vt rei pandit euentus, & ad totius ciuitatis exterminium votis hoſtilibus aſpirantes, nonnullas ciuitates, villas, & loca eidem communi ſubiecta hoſtiliter inuaſerunt & occuparunt, ipſaque contra comitem præfatum ad rebellionis denium deducentes detinent occupata; ac deinde ex certis congeſtis præſidijs, ac ſuorum complicum & ſequacium ex diuerſis partibus auxilijs conquiſitis, viribuſque conflatis, ad ciuitatem Ianuenſem ſe hoſtiliter contulerunt, ipſamque dura obſidione detinentes obſtrictam, die noctuque inſtructis machinis & alijs bellicis inſtrumentis impugnant.

Ciuilis huius diſcordiæ cauſæ. Vt Auriæ & Spinolæ patriæ intulerint bellum.

Et licet prædicti capitanei huiuſmodi capitaneatus officium duxerint deponendum, ac præfatum commune chariſsimo in Chriſto filio noſtro Roberto Siciliæ Regi illuſtri vſque ad certum tempus dictæ ciuitatis & eius diſtrictus concorditer dominium & regimen duxerint concedendum; dictuſque Rex, huiuſmodi conceſſionem acceptans, & ad bonum pacis & concordiæ intrinſecorum & extrinſecorum ciuium eorundem feruenter aſpirans, eoſdem extrinſecos requiſiuerit, quod cum ipſe paratus eſſet ipſos gratioſe recipere, eos pacifice gubernare, ac vtroſque prout ad ſuum eiuſdem ſuſcepti regiminis officium pertinebat, in iuſtæ directionis æquitate ſeruare, ſibi tanquam eorum ciuitatis eiuſdem rectori, in his, quæ ad prædictum ſpectabant officium, obedire & ab obſidione prædicta recedere procurarent; ijdem tamen extrinſeci, in deteſtabilem erecti ſuperbiam, requiſitioni eiuſdem Regis laudabili plurimum parere non minus inſipienter, quam contumaciter contempſerunt, &c.] Subdit, cum ex eo inteſtino Genuenſium bello publicæ rei exitij periculum impendeat, ac terræ ſanctæ, quæ eorum viribus, atque induſtria recuperanda foret, recuperatio diſturbetur; tum etiam cum, imperio ſuo principe viduato ad ſedem Apoſtolicam, quæ humana diuinaque in componenda huiuſmodi diſcordia pollebat auctoritate, confugiendum eſſet, eiuſque auxilium ab ijs, qui ſe aliqua in re oppreſſos arbitrarentur, implorandum; grauiſsime in cingenda obſidione Genua lapſos eſſe: ad componendam tamen diſcordiam nuncios a ſe mitti, qui diuiſos inter ſe animos concilient, atque obſidentibus Genuam

Magiſtratus ſuo munere ſe abdicarint. Collata ſit Roberto Regi publicæ rei adminiſtratio. Obſeuleret is exulibus regium ſtudium. Spreta ſit ipſius beneuolentia. Gibellinos arguit Pont. ad ſedem Ap. non confugiſſe.

gra-

Digitized by Google

grauiſsimarum pœnarum incuſſo terrore denuntient, vt coram Apoſtolica ſede controuerſias ſuas diſceptent. *Dat. VIII. kal. ſeptembris.*

33 Ne vero illius belli flammam aleret inuiſa Gibellinis potentia Roberti, qui Genuenſis reipublicæ gubernacula pontificio nomine capeſſiuerat [a], illum Pontifex Genua, vbi ipſam neceſſarijs omnibus inſtruxiſſet, diſcedere iuſſit [b]: Perſtrinxit vero nō expectato pontificio imperio eām prouinciam ſuſcepiſſe: *Dilecti*, inquit, *filij populus & commune ciuitatis Ianuæ ſincerum ad perſonam noſtram ex nunc deuotionis affectum apertis oſtendunt in ieijs, nobis & tibi vſque ad certi temporis ſpatiū dictæ ciuitatis ſuique diſtrictus dominium conferendo. Licet enim tu, prout nobis tuis literis intimaſti, noſtro acceptaris nomine collationem huiuſmodi; de quo mirati fuimus & miramur, cum nec noſtram conſcientiam inde cognoſceres, nec ad id mandatum haberes; quia tamen certis conſiderationibus nec nobis, nec tibi, nec ipſis populo & communi expedit, vt eidem collationi præbeamus aſſenſum; præſertim ne adijcere videamur innumeris et immenſis oneribus, quæ ſolicitudo paſtoralis requirit & officij, ab acceptione ipſius collati dominij ex cauſis rationabilibus prouidimus abſtinendum, per alias noſtras literas exhortantes populum & commune prædictos, vt id moleſte non ferant.* Dat. VII. kalen. ſeptembris. Extant ex ad Genuenſes datæ literæ, quibus ipſos hortatus eſt, vt rem æqui bonique acciperent [c], ſi pacis ſtudio Robertus Genua pontificio iuſſu abſcederet. Non potuit Rex munus exuere, cum Gibellini pontificias ad concordiam exhortationes reſpuerent, ipſiuſque ſocij vndique periculis circumfuſi eſſent, quem etiam vna cum coniuge & fratribus circumclusum ab hoſtibus, & in graue diſcrimen adductum, ex literis pontificijs [d] colligitur.

a Ib. ep. 694.
b Io. Vill. l. 9. c. 93.

Publicæ rei Genuen. adminiſtrādo Pontifici ac Roberto Regi delata. Fert grauiter Ioānes Robertum illius gubernaculis ſe impliciuiſſe. Significat ſe eas curas ſuſcipere non poſſe.

c To. 1. ep. ſecr. 695.

Robertū Genua excedere iubet.

Obſeſſus Genuæ Robertus a Gibellinis magiſtratum non abijcit.

d Ib. ep. 607.

34 Vt vero Robertum Guelpha Genuenſium factio ſibi præfecit, ita Gibellinam exulem Fridericum Regem Trinacriæ ſibi in dominum adſciuiſſe refert Surita [e]; atque ex eo Genuenſi bello cœptum inter Reges pacis tractatum, de quo ſuperius actum eſt, abruptum: ſed de eo redintegrato poſtea ſuo loco. Iam reliqua, ad Fridericum ſpectantia, coniungamus. Intulit ipſe pontificio ærario tria millia vnciarum auri, de quibus acceptis Ioannes ſyngrapha ei cauit [f]: tum reliqui cenſus, duobus lapſis ſuperioribus annis non perſoluti, terminum prorogauit ea lege, vt quæ inter eum ac Bonifacium VIII. de illo in feſto Apoſtolorum Petri & Pauli pendendo erant conſtituta, firma eſſent. Quas vero pœnas antea contraxiſſet, apoſtolica clementia venia deleuit.

e Sur. l. 6. annal. c. 29.

Fridericꝰ Rex Trinacr. ab ijs in dominum adſcitus.

Tractatus fœderis inter Fred. & Robert. diſſolutus.

Non obſtantibus, inquit, *conuētionibus in conceſſione eiuſdem inſulæ olim facta tibi per ſanctam Romanam eccleſiam appoſitis, quibus volumus nullum alias præiudicium generari, & inconcuſſas & illibatas eas omnino ſeruari. Et te nihilominus ab excommunicationum ſententijs, quas propter ceſſationem dicti cenſus pro annis ſextodecimo & decimoſeptimo ſupradictis incurriſſe dignoſceris, abſoluimus; & interdicti, cui propterea inſula prædicta ſubiacet, nec non omnes pœnas ſpirituales, quas, & ſi quas temporales propter ceſſationem prædictam præfati cenſus ſextidecimi & decimiſeptimi annorum incurriſti, vel potuiſti incurrere, relaxamus ac prorſus viribus vacuamus: abolentes omnem notam, ſiue maculam, ſi quas ex ceſſatione vel incurſione pœnarum quarumcumque huiuſmodi contraxiſti, de gratia ſpeciali, &c. Dat. Auenione* XIV. *kal. auguſti anno* II.

f An. 2. p. 2. ep. com. 1363.

Rex Trinac. Pontifici vectigal pendit.

Pœnis quas ob id non ſolutum cō traxerat ſoluitur.

Vt clementiam in Fridericum explicuit Pontifex, ita ipſum in Zachariæ patritij Genuenſis filium a Catalanis, quos Achaiam, cæſo Gualtero Brenna, inuaſiſſe, ſupremumque illius dominium in Regem Trinacriæ transfudiſſe vidimus, captum & in Siciliam abductum regia vti clementia perſuaſit [a]: *Cum ſicut*, inquit, *audiuimus dilectum filium nobilis viri Martini Zachariæ de Ianua per ſocietatem illam, ne dicamus colligationem, quæ ducatum Athenienſem temeritate damnabili occupare præſumpſit, & detinet occupatum ſine cauſa rationabili*; incitatos enim a ſchiſmaticis Græcis aduerſus Gallicæ ſtirpis catholicos vidimus cum tamen in orientem, vt in Turcas bellū ſacrum gererent, traieciſſent; *captus extiterit & ad te in Siciliam cum eiſdem concaptiuis adductus; nos qui & eidem captiuorum iniuſtæ detentioni compatimur, ac deſideramus claritati conſuli famæ tuæ, ne in eius, quod abſit, redundet infamiam malitia peruerſorum; magnitudinem tuam hortamur, &c.* Addit preces vt ipſos reſtituat libertati. *Dat.* VII. *kal. iulij*. Cæterum vt Achaia e Catalanorum manibus, qui iniuſtis armis eam ſubegerant, eriperetur, conciliatum eſt inter Iſabellam principatus heredem ac Ioannem Graninæ comitem fratrem Siculi Regis matrimonium: ad quorum gratiam, vt iniri poſſet, legem de conſanguinitatis gradibus Pontifex ſoluit [b].

a To. 1. ep. ſecr. 580.

Catalana ſocietas in Græcia in catholicos graſſatur.

Io. Graninæ comes Iſabellam Achaicæ principatus heredē ducit.

b Ib. ep. 551.

Vt vero hic reliqua ad Græcas res ſpectantia coniungamus; Cephaloniæ comes Thomaſium leuirum Græciæ deſpotam necauit, inuaſitque principatum, quem ex pactis conuentis, ac iure hereditario coniugi ſuſceptoque ex ea filio deberi contendebat: qua de re Ioannes Francorum Regem ex Philippi principis Tarentini literis certiorem fecit [c].

Thomaſiꝰ deſpota a Cephaloniæ comite cæſus.

c Ib. ep. 860.

35 Coiere eo tempore inter ſe fœdera armorum Macedoniæ proceres ad excutiendum Vroſij Raſciæ Regis ſchiſmatici ſeruitutis iugum, Romanæque eccleſiæ obſequium amplectendum: contulerunt prius ea conſilia cum Pontifice, qui ipſos ad ea perducenda hiſce literis inflammauit [d].

Vroſius Raſciæ Rex ſchiſmaticus.

d Ib. ep. 57

Ioannes, &c. dilectis filijs nobilibus viris Guillelmo Blenifte Protoſeuaſtoni, Guillelmo comiti, Paulo Materango, cæteriſque baronibus regni Albaniæ.

Ex fide dignæ inſinuationis aſſertione non abſque paternæ compaſſionis affectu percepimus, quod vos ſub graui tyrannide illius Regis perfidi Raciæ, nedum ſchiſmatici & religionis Chriſtianæ totaliter inimici; quin etiam omni humanitatis deſtituti fœdere, & vltra feralem ſæuitiam efferato animo ſæuientis, quaſi ex cuiuſdam neceſſitatis indicto propter temporis corrupti malitiam inuiti conuiuitis, firmo concepto propoſito illius declinandi perfidiam quamprimum opportunitas arridebit, ne ab ipſius conuictu mores perditos contrahatis; tanquam viri catholici & in orthodoxæ fidei veritate fundati, ac ſpiritu inſpirati dominico, dum fauebit aura felicior, educturi libenter in publicum quod ad tempus diſſimulare cogimini, quodque latet de ſinceritate veſtræ fidei ac deuotionis introrſum. Porro, filij, de tam laudando veſtro propoſito gratulamur, quod nimirum acceptum habemus in germine, & profecto fiet acceptius dum ſuo tempore ad fructum peruenerit conſummatum.

Sua impietate ac ſæuitia proceres in ſe concitat.

Perſtate igitur, & ſpiritum nolitis extinguere; & tam laudandum veſtrum in hac parte con-

ceptum quam celerius,tute,ac opportune poteritis,in partũ producere viriliter ſtudeatis. Nec vos ipſius ſchiſmatici malignitas terreat, non quæuis turbatio in partem alteram claudicare compellat: ſed ſpe ſub omnipotentis fiducia dc noſtra & Romanæ matris eccleſiæ, quæ caput eſt omnium fidelium & magiſtra, & quæ de filiorum ſalute lætatur, fauorabili proſecutione concepta, ipſius ſpei fortitudine roborati, ac confortati in virtutis diuinæ potentia, robur ſpiritus aſſumatis: & quod nunc ſub diſſimulatione tranſire vos expedit, ſuis loco & tempore nullatenus omittatis implere; beatam ſpem, ac magni Dei & Apoſtolicæ ſedis auxilium, quod vobis, vt ſperamus, aderit de propinquo, fiducialiter expectātes, &c.] Subdit eos tam egregio facinore ſummam apud Deum hominesque gloriam collecturos Circenſemque epiſcopum, quid factu opus ſit, ipſis dicturos. *Dat. Auinione xv. kal. Iulij.* Alijs etiam literis excitauit a ad conſtantiam in fide catholica, in qua hactenus perſtiterant, Mentulum Muſatium comitem Cliſſaniæ, Andream Muſatium regni Albaniæ mareſcallum, & Theodorum Muſatium protoſeuaſtonem; atque in ſuſcepto de pellendę impij Raſciæ Regis ſeruitutis, tuendæque fidei catholicæ conſilio confirmauit. Præterea Bladiſlaum Cononic Dioclex & maritimæ Albaniæ comitem, virum catholicum, ad premenda alto pectore egregia illa conſilia, cumque affulgeret occaſio, explicanda perducendaque eſt adhortatus b.

Excitantur a Pōt. vt meditata ad conſilia opus generoſe perducāt.

a lib. ep. 571.

b lib. ep. 573.

Deficit ab Vroſio Macedonia.

Animati pontificijs exhortationibus atque auxilij ſpe Albaniæ proceres, abiurato ſchiſmate ad tuendum catholicum dogma in tyrannum inſurrexere. Quo accepto Ioannes eorum conſtantiam his verbis extulit c: *Inducti fortitudine curaſtis opportunitate captata conſurgere, & iugo ſuæ tyrannidis & iniquæ conuerſatione*, Vroſij ſcilicet Raſciæ Regis ſchiſmatici, *abiecto in libertatem & confeſſionem fidei proſilire, audabiliter educentes in publicum, quod quandoque latuerat de ſinceritate veſtræ fidei ac deuotionis introrſum: & ad indicium plenius deuotionis veſtræ laudabilis de Romana eccleſia matre veſtra, quæ caput eſt omnium fidelium & magiſtra, & quæ de filiorum ſalute lætatur, ſi tali ſecuritate confiſi, eam ſuenter in veſtrum auxilium aduocaſtis, &c.* Addit fideles omnes ingenti perfuſos lætitia, cum ipſos ſeruitutis ſchiſmaticæ iugum e ſuis ceruicibus d' pulliſſe acceperunt, neque illis opera defuturos. Profecto inijſſe in eorum auxilium armorum fœdus Philippum Tarentinum principem, Carolum Vngariæ Regem, ac Banum Maladinum Boſsinenſem, innuunt literę pontificię ad Philippum Tarentinum datę d, quibus bellum aduerſus Græcos ſchiſmaticos, ac maxime Vroſium ſuſcepiſſe gratulatur, pontificiaque opera ſe non defuturum pollicetur.

c lib. ep. 571.

Implorat Rom. eccleſ. auxilia.

Suſcipit in Vroſiũ bellum ſacrum Carolus Vngar. Rex.

Et Banus Maladin. Boſſinenſis.

Et Philippus Tarent. prin.

d lib. pag. 163.

36 Neq; aduerſus ſchiſmaticos modo ſacrum bellum, ſed etiam in Mauros ſuſceptum. Preclara aduerſus Saracenos Granatenſes Petri Sancij facinora, quę anno ſuperiori explicuerat, illius patruum Ioannem e Caſtellana ſtirpe regia principem, alterum Alfonſi pueri Regis tutorem, laudis cupiditate incendere, vt in barbaros, ſacrę militię accepto crucis ſymbolo, arma deuoueret. Vtque pia conſilia proueheret, cum Ioanne Papa egit e, vt diuina humanaque ſibi auxilia porrigeret. Vſus eſt etiam illius ex fratre nepos Petrus Sancij, qua florebat apud Pontificem gratia, vt Ioannem, qui equites quingentos cataphractos, ac nonnullas triremes in ea expeditione ſe duce vel filio conficienda, inſtruere meditabatur, ſedi Apoſtolicę commendaret. Sed cum procuratorem ea, quę neceſſaria erat, auctoritate pollentem non miſiſſet, Pontifex ne ſacro bello morę tardiores obijcerentur, Compoſtellano archiepiſcopo atque epiſcopo Cordubenſi prouinciam dedit, vt Ioannem principē in belli Granatenſis ſocietatem adſciſci operam nauarent, atque vna cum Maria Lupi comitis Farenſis filia & Eliſabetha Alfonſi Luſitanę ſtirpis principis nata ijs legibus conuenirent, quę cum Raimundo Cardona Petri nomine fuerant conſtitutę: obſtringerent etiam fidem Ioannes princeps ac filius vel ducturos exercitū, vel ſtrenuum ducem miſſuros ac pacem cum Petro regię procuratore Regeque Alfonſo ſeruaturos: ipſiſq; ad comparandas copias in Granatenſes decimarum mediam partem conferrent. Quod ad Mariam & Eliſabetham ſpectat; ducendæ a ex erant in vxores a Ioanne principe ac filio, ſoluente ad eorum gratiam legem de conſanguinitatis gradibus Pontifice ea conditione, vt cum e re Chriſtiana foret, in regni Granatenſis limite bellum aduerſus barbaros gererent: inflammauit etiam Chriſti vicarius pium Ioannis Caſtellani principis euertendæ ex Hiſpanijs Saracenæ ſuperſtitionis ardorem ſubiectis literis b.

Bellum ſacrum in Mauros Granat.

Io. princeps Petri princ. exemplo crucis ſymbolũ accipit.

e An. 2. p. 2. ep. com. 157.

Attributæ certis legibus ei nonnullæ decimæ.

a lib. ep. 1688. 1689. 1690.

Pontificijs literis cœpta accenditur.

b lib. ep. 1694.

Ioannes, &c. dilecto filio nobili viro Ioanni infanti, nato claræ memoriæ Alfonſi Regis Caſtellæ.

Copioſus in miſericordia Dominus, qui de ſua abundantia pietatis corda fidelium ad ſuæ maieſtatis obſequia deuotionis ardore ſuccendit præcordijs tuis adeo copioſæ gratiam cœleſtis inſpirationis infudit, quod tibi delectabile reputas propriam exponere in ipſorum proſecutione perſonam; ſicque pio ductus propoſito, tanquam ſtrenuus athleta Domini negotium impugnationis perfidorum Agarenorum, a quibus regum Granatæ in Dei contumeliam detinetur, tutorio nomine chariſſimi in Chriſto filij noſtri Alfonſi Caſtellæ Regis illuſtris, qui ſub teneritudine puerilis ætatis adhuc dignoſcitur conſtitutus, aſſumpſiſti ſub ſpe cæleſtis auxilij feruenter & viriliter proſequendum. Vt igitur Rex præfatus & tu ex præmiſſis in prompti exhibitione fauoris percipiatis apertius mentem noſtram, perſonam dicti Regis & tuam; nec non & ipſius Regis, regna, ac eiuſdem & tuas terras & dominia, ac bona mobilia & immobilia, quæ in præſentiarum iuſte & rationabiliter poſſidetis, ab eo die quo tu perſonaliter cœperis in executione huiuſmodi officij proficiſci, & quamdiu proſecutioni huiuſmodi inſtiteris; ſub B. Petri & noſtra protectione ſuſcipimus, &c.] Subdit ſe Toletano atque Hiſpalenſi archiepiſcopis, & epiſcopo Cordubenſi prouinciam demandare, vt cenſurarum eccleſiaſticarũ terrorem illis, qui bellum ijs mouerint, aut in bona ipſorum inuolarint, incutiant *Dat. Auin. id. aug. anno ſecundo.*

Apoſtolicum patrociniũ ei pollicetur.

Extant huiuſmodi literæ c ad eos præſules, datæ, quibus diuinam clementiam extollit, quæ Ioannis animum ad excindendos Saracenos, delendamque illam Chriſtiani nominis labem ac peſtem excitauit; præcipitque tum, vt principem in eo ſacro bello diſtrictum tueantur, tum Caſtellanis, Aragonijs, Cathalanis, Valentinis, Luſitanis & alijs, qui in illius belli ſocietatem confluxerint, eadem indulgentiarum præmia proponant, quibus in terram ſanctam transfretaturi affici conſueuerunt; eaque ad pelliciendos ad

c lib. ep. 1695.

tan-

tanti operis gloriam, & commouendos Chriſtianos in eccleſijs, ijs in regnis ſitis, ſolemni ritu promulgent.

Commeatus Granatenſib⁹ inferri vetat.

37 Ad elidendas vero Saracenorum vires incuti ijs eccleſiaſticas pœnas, atque in Aragonia, Caſtella, & Balearibus promulgari iuſſit a, qui Granatenſibus commeatus, merceſque vetitas inferrent: ſi qui vero eo crimine ſe deuinxiſſent, ea lege a Compoſtellano, Toletano & Hiſpalenſi archiepiſcopis abſoluendos commiſit b, vt iniuſte apud Granatenſes parta ad eos edomandos conuerterent. Præterea præſulibus ijſdem iniunxit c, vt decimas ac duas partes decumæ reparandis eccleſiarum ſartis tectis addictas cogerent, atque in bellum Granatenſe deriuarent: tum ad conciliandam inter proceres concordiam incumberent. Conſtituta d ea eſt Valliſoleti, vbi regni conuentus habiti, præcipua Reginæ induſtria; ac ſancitum, vt Ioannes & Petrus principes diuiſis copijs publico ærario in Maurorum fines irruerent: ſed quam triſti rerum exitu, ſequenti anno dicetur, ne luctum ante tempus accerſamus. Iuſto quidem diuini Numinis Caſtellanorum plectentis crimina iudicio eæ clades aſcribi poterit, cum mores populi a Chriſtiana pietate deficerent, ac præſules vitiorum potius quam virtutum exempla transfunderent: quos Pontifex miſſis Toletano archiepiſcopo & ſuffraganeis literis ad ſanctitatem colendam, ac ſubiectos populos verborum & operum nitore erudiendos eſt cohortatus e.

a Ib. ep. 1126. 1127. b Ib. ep. 1121. 1128. c Ib. ep. 1123. 1124. d Marian. l. 15. c. 16.

Admoniti Caſtellæ præſules, vt reſecandis cleri & populi vitijs ſtudeant.

e To. 1. ep. ſecr. 566.

38 Vt facilius priſtinus religionis ſplendor in finitimo Aragoniæ regno refloreſceret, nouam in eo archiepiſcopalem ſedem, Cæſarauguſtanam ſcilicet excitauit f, de qua hæc Bernardus g: *Anno Domini* MCCCXVIII. *in menſe auguſti memoratus dominus Ioannes Papa archiepiſcopatum Terraconenſem vnicum antea in regno Aragoniæ diuiſit, & conſtituit eſſe duos, epiſcopalem ſedem Cæſarauguſtanam in archiepiſcopalem erigens pro ſecundo, quinque ſibi ſuffraganeis epiſcopis deſignatis ex illis vndecim, quos prius Terraconenſis metropolitanus obtinebat, ſex ſibi tantum ſuffraganeis reſeruatis*. Extant ad Iacobum Regem Aragonum eadem de re Pontificis literæ h; qui cum Aragoniæ epiſcopatus in plures, vt in Gallijs anno ſuperiori egerat, diuidere meditaretur, Tarraconenſis archiepiſcopus, ne id præſtaret, precibus ab eo contendit i, eum epiſcopatuum vectigalia adeo ampla non eſſent, vt ſuſtinendæ epiſcopali dignitati partita ſufficerent.

f Ao. 2. p. 1 ep. cur. 97 g Ber. ibr. Rom. Pont. & M. S. Vat. lib. ſi. gn. n. 3765 in Cle. V. Cæſarauguſtana epiſc. ſedes in archiepiſcopalem excitata. Tarraconenſis archiepiſcopatus in duos diuiſus. h To. 1. ep ſecr. 724. i Ib. ep. 584.

39 Similiter de Vlyſſipponenſi in Luſitania epiſcopatu diuidendo agitauit Pontifex, Compoſtellanoque archiepiſcopo prouinciam dedit l, vt de vectigalium ac diœceſis amplitudine cognoſceret. Tractabat tunc Vlyſſipponenſis eccleſiæ gubernacula Stephanus m, quem diſcordias, de quibus anno ſuperiori actum eſt, inter Dionyſium Regem & Alfonſum filium ac Reginam diſſeminaſſe, Pontifex arguit. Aſperſerat illi hoc crimen Luſitaniæ Rex n: ſed cum nullus in Stephanum accuſator legitimus compareret, Regi reſcripſit Ioannes, legibus in ipſum agi non poſſe: deinde ad confirmandum in aduerſis animum, pacemque cum ſuis ſectandam hortatus eſt, cum in eo bello ſine luctu victor eſſe non poſſet; deque morte Dionyſij nepotis mœrentem eſt ſolatus o. Alfonſum vero filium grauiſsimis literis a gerendis in parentem armis deterruit p, ne impij filij infame nomen ſibi pareret; tum detractorum conſilijs ſubornati ſe non

l Ib. ep. 579. m Ib. ep. ſecr. 502. n Ib. ep. 499. Ciuile inter Dionyſ. Regē Luſit. & Alfonſ. filium bellum. o Ib. ep. 576. p Ib. ep. 501.

pateretur, qui ad aucupanda ſua commoda ipſum in flagitium præcipitem agerent.

Ioannes, &c. dilecto filio nobili viro Alfonſo chariſſimi in Chriſto fily noſtri Dionyſy Regis Portugalliæ illuſtris primogenito.

Alfonſum corripit in parentem arma geſtare.

Aduerſus talium molitiones iniquas conſtantiam tuæ magnanimitatis oppone. Conſidera, quæſumus, quam indecens eſſet & reprobum, prælatos tuos genitorem ac genitricem ab inuicem diuidi, qui debent in vnanimitate conuiuere, & incumbentia onera communi & concordi conſilio & auxilio ſupportare. Conſidera quam abominabile Deo & hominibus cenſeretur diſsidere inter ſe patrem & filium, cum ciuilis auctoritas patrem pro filio conſilium capere, & in eo pluſquam in ſe ipſo pati perhibeat; filiuſque totum quod eſt poſt creatorem ſuum debeat genitori, de cuius carne & ſanguine, ſementatiuæ originis & naturæ beneficio corporalem exiſtentiam principaliter mutuauit. Conſidera quantum ſit apud Deum & homines commendabilis & accepta exhibita patri reuerentia, quamque ſit execrabilis & damnata infauſtis euentibus irreuerentia in parentes. Et quidem parentes honorari Dominus præcipit, & pro honore illis exhibito dierum longitudinem repromittit. Deo vero abominabilis eſſe dignoſcitur, qui moleſtare patrem aut irritare conatur: immo ſicut putreſcit membrum ſeparatum a corpore, & ramus ab arbore auulſus areſcit; ſic & filius ſeiunctus a deuotione paterna iam non eſt filius, ſed frater & collega illorum, qui ex patre diabolo deſcribuntur. Conſidera denique, quod in ſectione huiuſmodi ſi, quod abſit, forte procederet, regno, cuius es poſt dictum Regem volente Deo gubernacula poſſeſſurus, deſolationis poſſet imminere diſcrimen, &c. *Dat. XII. kalend. aprilis.*

B. Eliſabetham hortatur Pontifex ad pacem inter virū & filium conciliandam. a Ib. ep. 500.

Nullas prætermiſit partes Regina Eliſabetha, quam admirandæ virtutes & miracula inſignis ad ſanctorum numerum extulere, vt pacem inter filium maritumq; conciliaret; qua de re Pontifex ipſi eſt gratulatus a: *Diſplicenter*, inquit, *audiuimus, filia, qualiter nonnulli illius, qui primum ſchiſma ſuſcitauit in cælo, veſtigia proſequentes, inter chariſſimum in Chriſto filium noſtrum Dionyſium Regem Portugalliæ, virum tuum ex vna parte, & te ac dilectum filium nobilem virum Alfonſum vtriuſque primogenitum ex altera, niſi ſunt occultis machinationibus diſcordiam ponere, ac tuum et ipſius primogeniti animos contra Regem ipſum latenter peruerſis perſuaſionibus concitare. Sane quod huiuſmodi dyſcolorum in hac parte non habuit, ſicut gratanter accepimus, conatus effectum, in illo gaudemus, &c.* Hortatur, vt filium in parentis obſequio contineat, maritoque obtemperet. Pontificijs monitis adeo ſedulo Regina ſanctiſſima morem geſſit, vt quamuis ferret fama Dionyſium ipſius filio legitimo eripere hereditarium ſceptrum moliri, vt in ſpurium transfunderet, aduerſus ipſum non modo in arma proſilierit, ſed vt vtrumque demulceret, atque acies oppoſitas dirimeret, ſtudium omne collocarit; ac licet Dionyſius thori iura violaſſet, ipſa tamen adulteræ filios diuini amoris intuitu, vt ſuos raro exemplo tractaret.

Egregia virtutum exempla B. Eliſ. in domeſtico bello explicat.

40 Tranſmiſit ad Dionyſium Pontifex b, vt ipſum ad pietatem excitaret, nonnullas ſanctorum reliquias, in pretioſo vaſculo reconditas: ac viciſſim Luſitanus Rex Pontificem quatuor millium aureorum munere eſt proſecutus c. Vt-

b To. 1. ep. ſecr. 574. c Ib. ep. 498.

que

Digitized by Google

Dionyſ. Rex auri vim munere ad Pont. trãſ. mittit. a Ib. ep. 467. Philippi Regis Fr. munera contra veneficorũ inſidias. Alia a Regina Sicil. & comitiſſa Lucemb. trãſmiſſa. b Ib. ep. 439. c Ib. ep. 439. d Ib. ep. 48 e Ib. ep. 50

que adiungamus ſimilia; ſuſcepiſſe Ioannem a Philippo Longo Francorum Rege pretioſa munera, docent pontificiæ ad Regem ipſum datæ literæ a, ex quibus hæc decerpſi: *Præſentata nobis nuper in feſto circumciſionis dominicæ grandia tuæ ſerenitatis munera, ipſa quidem materia, nec minus opere ſuperante in pleriſque materiam pretioſa, pulchros videlicet ſcyphos, potos atque barilia; annulos, ſpeculum, & linguaria ſerpentina, affectu grato ſuſcepimus, &c.* gratias pluribus verborum officijs agit. *Dat. Auinione xv. kal. febr.* Exceperat etiam ſuperiori anno b a Maria Regina Siciliæ c annulum aureum pulcherrimo ſmaragdo inſignem: & a Guidone epiſcopo Aretino d crucem, ac duo angelorum ſigna argento conflata; a Beatrice e vero comitiſſa Lucemburgenſi tabulas refertas reliquijs ſanctorum, cui grates hiſce verbis exoluit f: *Iocale pulcherrimum, tabulas videlicet, nedum decoratas ornatu mirabili, ſed etiam varijs ſanctorum reliquijs copioſe munitas, quas nobis tua nuper deuotio offerre curauit, tanto lætiori manu ſuſcepimus, quanto magis in ſpiritualis ædificationis auxilium, & remedium conſolationis aſſiduæ tam pretioſiſſimis beatiſſimiſque theſauris reliquiarum huiuſmodi optamus piæ ambitionis affectu ditari.*

Ferrarienſes & marchiones Ateſtini ad Pont. imperia redeunt. g An. 3. p. 1 ep. cur. 124 h Ib. ep. 323. i Ib. ep. 50 l Ib. ep. 322. m Ib. ep. 323.

41 Aberant ab eo Regum & principum in Chriſti vicarium ſtudio nonnulli eccleſiæ clientes, ac viri nobiles, qui ex eius ſpolijs opes aggerere, atque ad nouam anniti potentiam moliebantur. Defixi anno ſuperiori ob Ferrariam ereptam eccleſiæ marchiones Ateſtini, ac Ferrarienſes ob initam cum ijs coitionem cenſuris eccleſiaſticis, miſſo ad veniam deprecandam oratore g, pontificijs imperijs ſe ſubiecerant. Pontifex itaque ad amiſſa iura recuperanda h Atrebatenſem & Bononienſem epiſcopos, magiſtrum Aymericum e Caſtro Lucij nuncios apoſtolicos, in diuinis humaniſque Ferrarienſibus rebus ſumma auctoritate fultos i miſit, prouincia impoſita, vt vrbis palatia & arces a marchionibus reciperent l: qua etiam de re Raynaldo, Azoni, & Opizoni principibus imperia dedit m, vtque ipſorum fratres Bertoldus & Nicolaus procuratorum opera, vt conuentum erat, id ratum haberent: *Nobilitatem*, inquit, *veſtram monemus & hortamur attente, per apoſtolica vobis ſcripta diſtricte præcipiendo mandantes, quatenus palatia ſupradicta cum fortalitijs, appenditijs, & pertinentijs ſupradictis, ſicut per eadem confinia deſignantur, eorum poſſeſſionem pacificam præfatis nuncijs, aut duobus vel vni eorum, ſeu alij vel alijs, cui vel quibus ipſi vel duo ex eis id duxerint committendum, infra terminum antedictum plene & integre noſtra & eccleſiæ prædictæ nomine reddere & aſſignare curetis; ratificationem, confirmationem, & approbationem prædictas per Nicolaum & Bertoldum eoſdem cum auctoritate curatorum ſuorum, vt præmittitur, fieri ſine difficultate qualibet facientes, &c. Dat. Auinion. VIII. kal. iulij anno ſecundo.*

n Ib. ep. 51 & 52. & 152. 153. 154. & an. 2. p. 1. ep. cur. 204. 205. o Sup. ep. 52. an. 3. Publicis monumẽtis illuſtrata Pontificis in Ferrariã iura. q Ib. ep. 205.

Ad conſtituendam denique rem Ferrarienſem Ioannes redintegrata a Clemente cum Venetis pacta, quæ inter ipſos ac Ferrarienſes Opizonis atq; Azonis temporibus viguerant, confirmauit n. Vbi o etiam, adductis in medium Venetorum, Ferrarienſium, atque Imperatorum publicis tabulis, Ferrariam ditionis eſſe eccleſiaſticæ comprobat p. Quæ illuſtrant etiam alijs inſerta literis q Ferrarienſium publica monumenta, quibus oratorum opera Clementi V. vt vero ac iuſto domino, fidem obſequiumque deuouere.

a To. 1. ep. ſecr. 824 b ep. 825. c ep. 826. d ep. 827. e ep. 828 f Ib. ep. 830. Beneuentana ſeditio compreſſa. g Ib. ep. 662.

Præterea Ioannes Patauinos a, Taruiſinos b, Rauennates c, Brixienſes d, & Florentinos e, vt pacem cum Ferrarienſibus colerent, ſollicitauit. Bononienſes vero, qui ad continendam in eccleſiæ obſequio Ferrariam egregiam operam nauarant, commendauit f: pariterque Carolum Roberti Ieruſalem & Siciliæ Regis maiorem natu filium ducem Calabriæ cohortam Beneuenti ſeditionem, immiſſo milite compreſſiſſe, eſt gratulatus g. Cæterum Ateſtini iterum Ferrariam iterum in defectionem traxere.

h An. 2 p. 1 ep. cur. 183. Ordelaffus Æmiliam miſcet. i An. 3. p. 1 ep. cur. 53. Fridericus comes e Monteferetro Vibinum & alia loca occupat. k To. 1. ep. ſecr. 854. Præfectis populis adſciſci vetiti inconſulto Pontifice l An. 1. p. 1 ep. cur. 187. & an. 3. p. 1. ep. cur. 36 37.

42 Fluctuabant etiam aliæ eccleſiaſtici principatus prouinciæ. Æmiliam quidem Ordelaffus h, qui Forolinienſium & Foropopulienſium ſtudijs fretus, inita cum nonnullis Imolenſibus, Fauentinis, & Cæſenatibus exulibus coitione turbare moliebatur. Aduerſus quem ac fœderatos apoſtolicis nuncijs Bernardo Atrebatenſi, cui curam poſtea prouinciæ commiſit i, ac Bononienſi epiſcopis, atque Aymerico e Caſtrolucij ſine forenſi ſtrepitu inquirendi, ac fœderis iniuſti reſcindendi partes demandauit. Infenſus etiam erat eccleſiæ Fridericus comes e Monteferetro, qui licet Callenſem comitatum Anconitanæ marchiæ præſidi reſtituiſſet; Vrbinum tamen, atque alias terras eccleſiæ iniuſta ſibi dominatione ſubiecerat: quas vt reſtitueret, Pontifex literis ſollicitauit k. Pariebat ſane crebras populorum defectiones nimia libertas, quam eccleſiæ ſubditi in adſciſcendis ſine apoſtolica auctoritate præfectis ſibi arrogabant; liberas enim ij publicæ rei habenas nacti, ad ſtabiliendam potentiam in tyrannos deſciſcebant: atque id in poſterum fieri pluribus reſcriptis l Ioannes vetuit.

m Io. Vil. l. 9. c. 95. n Id. c. 87. o Id. c. 90. Cremonã Scaliger occupat. p To. 1. ep. ſecr. 841. 842. 843. Inuadit alias Taruiſinorũ terras. Erepta Taruiſinis reſtitui iubet Pont. q An. 3. p. 1 ep. cur. 157. Vngar. Regem admonet Iaurienſe caſtrũ epiſcopo reddet. r To. 1. ep. ſecr. 671. Strigon arch. ad diſciplinã eccl. reſtituendam iuſſus incumbere. ſ Ib. ep. 672. t An. 3. p. 1 ep. com. 174.

Gliſcebat etiam in alijs Italiæ terris diſcordiæ malum: ac Senæ m Guelphæ Gibellinæque factionis turbine concuſſæ ſunt. Cremona quæ ſuperiori anno Canis Scaligeri ac Gibellinorum impetus fregerat n, menſe aprilis proditione capta ſub illius potentia ſuccubuit o. Occupauit etiam Scaliger, iuncto cum Goritiæ comite armorum fœdere, nonnullas Taruiſinæ ditionis terras, quæ vt priſtinis dominis reſtituerentur, Ioannem apoſtolicam adhibuiſſe auctoritatem ad nuncios Atrebatenſem & Bononienſem epiſcopos, Rambaldum comitem e Collealto, ac Taruiſinos literæ docent p. Pari etiam ſtudio contendit Pontifex q a Carolo Vngariæ Rege, vt Iaurienſe caſtrum iuris eccleſiaſtici epiſcopo Iaurienſi reſtitueret; id regij honoris & decoris fore: *Indubitanter*, inquit, *fili chariſſime, tenere te volumus, quod tuos honores tuaque laudis & famæ præconium affectione paterna diligimus, & ſic in virtuoſis tuis actibus, qui honeſtatem regiam condecent, delectamur. Sic equidem, ſi a laudibus & modeſtia deuiant, zelo beneuolentiæ commouemur: optamus etenim actus tuos illa ſemper maturitate fulciri, quod in conſpectu omnium placeant, & quempiam non offendant.* Commendauit eidem Regi r Vngaricas eccleſias, vt ad tuenda earum iura regiam potentiam explicaret: ac Strigonienſi archiepiſcopo & ſuffraganeis epiſcopis præcepit ſ, vt clerum, cuius mores obſoletiores erant, ab impudicitiæ labe ad ſanctitatem vitæ reuocare ſtuderent. Neque illud prætereundum videtur, excitatũ a Pontifice Moguntinum archiepiſcopum t, vt Brunſuicenſem ducem, qui Piſonienſe monaſterium in Nuembergenſi diœceſi diripuerat, ad crimen expiandum, prædamque reſtituendam incuſſo anathemate, prædiorumque ac locorum beneficio eccleſiæ acceptorum priuatione intentata, ſubditis

fidei

Digitized by Google

Dux expilata reddere iuſſus.

ſidei ſacramento exhibito pronuntiatis liberis, cogeret: ac ni officio defungeretur, archiepiſcopus cenſuras ipſi obiecit.

Nouæ hęreſes in Boem & Polonia ſerpunt.

a An. 2. p. 1 ep. cur. 54.

43 Expoſitæ erant crebris diripientium rapinis hiſce temporibus Germanicæ eccleſiæ ob continua Friderici Auſtriaci & Ludouici Bauari, de imperio certantium, prælia: ſed leuior hæc erat, quam bonorum patiebantur, iactura. Illa grauior animarum, quæ turbulentis ijs temporibus profanis erroribus inficiebãtur. Serpebat varijs in locis, ac maxime in Boemia, Miſnia, & Polonia fœdarum hęreſeon lues, ad quam præfocãdam Ioannes præſules earum partiũ excitauit a: inter quos Ioannẽ Muſcaram epiſcopum Cracouienſem, qui munus epiſcopale negligentius tractabat, vt ad naſcens malum, quo par erat zelo, excindendum incumberet, hiſce literis adhortatus eſt.

Ioannes, &c. venerabili fratri epiſcopo Cracouienſi.

Episcop' Cracouiẽ inertiæ arguitur.

Non ſine amaritudine cordis accepimus, quod in aliquibus partibus regnorum Boemiæ ac Poloniæ, & in eorum confinibus & limitibus, pręcipue in ciuitate & diœceſi Cracouienſi adeo patenter hæreticæ infidelitatis error inualuit, quod ibidem quamplurimi a via veritatis prorſus auerſi, euntes poſt dæmonium falſitatis, ac ſeipſos diuerſis & varijs hæreſibus maculantes, peſtiferas ad concutiendum orthodoxæ ſoliditatem fidei machinas conſtruunt, ipſamque ſubuertere falſis & vulpinis impulſibus fallacium argumentationum intendunt. Quid ergo, frater, tu ad hæc? Nunquid ſtabis tota die otioſus, & tanquam nulla ſit tibi cura de omnibus, ijs qui exprobrant nomini agminum Iſrael, te zelo fidei non oppones? An non attendis, quod clamat ad te Dominus per prophetam, vt loquaris ad omnes ciuitates Iuda ſermones, quos locutus eſt tibi & ſermones illos exprimendo ſubiungit: *Vade & clama: Reuertere aduerſatrix Iſrael, dicit Dominus, & non auertam faciem meam a te?* Nunquid etiam clamat idem Dominus per Ezechielem dicens: *Si ſpeculator viderit gladium venientem, & non intonuerit buccina, veneritque gladius, & tulerit animam vnam de populo, ſanguinem eius de manu ſpeculatoris requiram?* Redde ergo tuę teſtimonium fidei, & in Chriſti negotio vlterius non lenteſcas: nec ſit apud te verbum Domini alligatum; ſed diligenter paſtoralis partes officij exequaris. Noli otiari in talento Domini: ſed vt illud Dominus cum fœnoris acceſſione recipiat, euangelicam negotiationem exerce. Inſta importune & opportune: opus fac euangeliſtæ, miniſterium tuum imple, & animam, ſi neceſſe fuerit, pro defenſione fidei ponere non formides, &c. *Dat. Auin. kal. maij anno ſecundo.*

Vrgetur, vt in hæreticos inſurgat.

b Dubrau l. 20 hiſt. Boem.

Rex Boemiæ hæreticos flammis damnat.

44 Fuiſſe eos hæreticos ſecta Dulcinianos, refert Dubrauius b: atque in eos voluptatum aucupes ignis ſupplicio a Ioanne Boemiæ Rege ſæuitum: Hoc, inquit, *laude dignum, quod nocturnis peruigilationibus ritu Dulcinianorum fraterculorum, de quibus ſupra commemorauimus, Pragæ occulte fieri incipientibus, in ipſo ſtatim introitu obſtiterit: exuſtiſque quatuordecim viris mulieribuſque hac dulcedine corruptelaque deprauatis, reliquit cum metum iniecerit, vt bacchanalia facere deſinerent, contenti poſthac religione incorrupta a patribus accepta.* Dandam id ſtudio Romani Pontificis, qui Ioannem Regem Boemiæ, Vvladiſlaum Cracouienſem, Boleſlaum Loktekum Vvratiſlauienſem duces, & marchionem Miſniæ adhortatus eſt, ne religionem nouis erroribus obſoleſcere & obſcurari paterentur, ac ſacræ fidei cenſoribus opera & ſtudio non deeſſent. Iniunctum id munus fuit a Peregrino Oppolienſi & Nicolao Hippodines Prædicatoribus, Coldæ & Hermanno Minoritis, dataque ipſis imperia, vt aduerſus ſontes diuini cultus zelum explicarent.b

Principes Poloniæ in hæreticos a Põt. concitati.

Inſtituti in impios fidei cenſores.

a An. 2 p. 1 ep. cur. 56.

b Ibid. ep. 68

Lollardi Germaniam inficiunt.

Præter Beguardos, quos in Germania incerto auctore pullulaſſe ex Aluaro Pelagio antea dictum eſt, aliam Lollardorum peſtem graſſatam ferunt. Et quidem vna cum Beguardis Lollardos emerſiſſe, cum Henricus VII. ſceptrum Germanicũ ſuſcepit, indicat Hocſemius c eius temporis auctor: *Eodem*, inquit, *anno*, nimirum MCCCIX. *quidam hypocritæ gyrouagi, qui Lollardi, ſiue Deum laudantes vocabantur, per Hannoniã & Brabantiam quaſdam mulieres nobiles deceperunt.* Ex quo cõſtat eos hallucinatos d, qui ad poſteriora longe tempora Lollardorum originem retulerunt, quod Vvicleffo primum ſuas ſpargente hæreſes, Lollardorum nomen infame Vvicleffiſtis inditum vulgo fuerit: quare Vvaiſingamus e paſſim Vvicleffiſtas Lollardos vocat. Cæterum de Lollardorum principe Vvaltero quodam hoc tempore nefaria dogmata diſſeminãte per Germaniam, Auſtriam, & Boemiam meminere Trithemius f, Sanderus g, Genebrardus h, & alij. Fœdiſſimi erant illorum hæreticorum errores, quos hiſce verbis recenſet Trithemius i: *Articulorum hæreſeos eorumdem primus erat iſte: miſſas vanitatem eſſe dicebant, & nullius vel reuerentiæ vel vtilitatis. Secundus articulus fuit, Luciferum cum dæmonibus ſuis cœlo iniuria pulſum dicebant, tandemque beatitudini cum omnibus ſuis reſtituendum: Michaelem & Angelos omnes æternis cruciatibus deputandos, hominesque ab eorum ſecta alienos ſimiliter eſſe damnandos; vnde cum ſe mutuo ſalutarent, dicebant: Salutet te iniuriam paſſus, id eſt Lucifer. Tertius articulus iſte nefandiſſimus fuit, dicebant enim: Maria ſi virgo manſit poſt partum, non hominem ſed angelum peperit: virgo poſt partum non fuit. Item dicebant ſe habere duodecim Apoſtolos; qui totum imperium ſingulis annis perluſtrarent, & duos ex eis ordine & profeſſione ſeniores ſingulis annis paradiſum intrarint: poteſtatem ab Elia & Enoch ligandi & ſoluendi accipere, quam alijs communicabant in eadem ſecta conſtitutis. Sacramentum baptiſmi irridebant, dicentes: Si baptiſmus eſt ſacramentum, ergo quodlibet balneum eſt ſacramentum, & per conſequens quilibet balneator eſſet Deus. Sacramentum pœnitentiæ turpiter vitiabant, confitentes non ſacerdotibus, ſed laicis ingenue peccata ſua, in ſpecie * exprimentes, ſperantes ſe ex hac confeſſione omnium peccatorum a pœna & a culpa remiſſionem plenariam recepturos. Sacramentum dominici corporis non credebant, hoſtiam conſecratam Deum fictitium appellantes. Sacramentum quoque matrimonij iuratum meretricium in vulgari nuncupabant. Sacramentum extremæ vnctionis irridebant, & interrogati ſuper eo quid ſentirent, vnanimiter reſponderunt: Nos creamus, olera quanto fuerint oleo plus condita, tanto eſſe meliora. Conſecrationes eccleſiarum cœmeteriorumque, & benedictiones palmarum, ſalis, aquæ, et cæterorum, quæ in eccleſia fiunt, nihil eſſe dicebant.*

c Hocſem. l. 1 c. 31.

De eorũ origine.

d Prateol. in elench. hæreſ.

e Vvalſing in Eduard III.

f Trith. chro. Hirſaug.

g Sander. de viſibil. monarch.

h Genebr. in chron.

i Trithem ubi ſup.

Et dogmatibus.

Miſſæ ſacrificium ab iis ſpretum.

Cultus dæmon.

Deiparæ virginitas negata.

Vt Apoſtolos ſibi præficiunt.

Baptiſmũ contemnunt.

* non

Clauium poteſtatẽ vſurpabant.

Blaſphemæ eorũ voces in Euchar.

Et ſacramentum matrimonij.

Et extremæ vnctionis.

Deriſa ab iiſdem ſacramentalia.

* *Item dicebant Deum nec ſcire nec punire mala, quæ ſub terra fierint: vnde in ſpeluncis & cauernis ſubterraneis conuenientes, pater cum filia, frater cum ſorore, ac filius cum matre indifferenter turpitudinem carnis ſuæ exercebant. Romanam eccleſiam non Chriſti, ſed gentium infidelium eſſe dicebant; omniaque ſtatuta eccleſiæ cum*

Negarũt Dei ſcientiam, & iuſtitiam.

Spurcitiæ eorum mores.

præ-

Contemptus in eccleſiã. Ieiunia, feſtos dies ſanctorũ ſuffragia ſpreuere.

prælatis & miniſtris eius contemnebant. Ieiunium irridebant; carnibus omni tempore etiam in ſexta feria paraſceues veſcebantur. Dies feſtos non ſeruabant, ſed in die paſcha laborabant. Periurium dicebant non eſſe peccatum. Merita & interceſſiones quorumlibet ſanctorum poſſe hominibus apud Deum præſtare ſuffragia, negabant. Sed & alios complures articulos profitebantur erroris, quorum prolixitas inſerta bis tadium lectoribus, vt vereor, generaret. Magnus eorum numerus fuit in Auſtria, Boemia, & terris vicinis. Et infra: *Multi eo tempore in Auſtria fuerunt in diuerſis locis combuſti, qui omnes vnanimiter in ſuis erroribus pertinaciſſime vſque ad mortem cum magna hilaritate permanſerunt: inter quos puella vna ſpecioſa nomine Gisla, dum iam eſſet cremanda, interrogatur a iudice, ſi adhuc eſſet virgo. Quæ coram omnibus reſpondit: Super terram adhuc virgo ſum, ſub terra vero minime; credebant enim fatui virgines ſub terra non poſſe deflorari, etiam ſi amilſe viris cognoſcerentur, neque tale ſtuprum eſſe peccatum.* Gloriari talibus patriarchis dæmonum fœderatis poſſunt huius ſeculi nouatores, qui plura ab his venena hauſere. Non tulit autem impune ſcelus ſectæ princeps Vvalterus, quem Coloniæ exuſtum anno MCCCXXII. ferunt a, cum hæreſim, quam ſcriptis propagarat, tueretur pertinaciter. Vt vero dæmon impios illos in aperta ſcelera voluptatum lenocinio impulit, ita alios, qui pietatis ſtudio videbantur delibuti, adumbratæ ſanctitatis fallaci ſpecie deluſit.

Inſania meretriculæ Lollardæ.

Hos iactent ſigniferos nouatores.

Vvalterus ſectæ princeps exuſtus.

a Trith. vbi ſup. et alij.

45 Signifer horum hypocritarum extitit Henricus b e Ceua Franciſcanæ familiæ apoſtata, atque hæreſiarcha, qui plures ex eo ſacro ordine infecerat. Deſciuerant ij adeo a B. Franciſci inſtitutis, quem ſuis, vt reuerentiam in Chriſti vicarium, Cardinales ac præſules religioſiſſime colerent, imperaſſe vidimus: atque in eam ſuperbiam viri impij proruperant, vt duas fingerent eccleſias, alteram diffluentem opibus et delicijs obſitamque ſordibus, cui præeſſet Romanus Pontifex; alteram humanarum rerum inopia diuitem, ac virtutum omnium genere exornatam, qua ipſi ſoli continerentur: negarent præſules vlla vel ad ius exercendum, vel diuina conficienda auctoritate pollere; virtutem ſacramentorum a ſacerdotis ſanctitate pendere, iuſiurandum ſine crimine vſurpari non poſſe, Chriſti euangelium extinctum antea fuiſſe, atque in ipſis reuixiſſe & florere effutiebant. Vt vero nefandas adeo hæreſes Ioannes eliderct, eas ſingulas cumulatis pluribus diuinæ ſcripturæ oraculis refellit c.

b An. 1. p. 1 ep. com. 381.

Henricus e Ceua Minoritar. apoſtata.

Illius ac ſociorum errores.

c Eod. ep. 381. act. in bull. 10. Io. XXII. conſt. 3.

Ioannes, &c. venerabilibus patriarchis, archiepiſcopis, & epiſcopis ac dilectis filijs electis ad quos literæ iſtæ peruenerint, &c.

Minorum fratrum ſacer ordo ab ipſo ſuæ fundationis exordio almi confeſſoris B. Franciſci regulari traditione, & Apoſtolicæ ſedis auctoritate atque confirmatione indiſſolubili quadam textura connexus, fide clarus, ſpe validus, charitate perfuſus, humilitate placidus, obedientia deuotus, velut ſingulare iubar ſanctitatis exemplo ac doctrinæ verbo per vniuerſum orbem claruit, & eccleſiaſtiaco decori multum vtilitatis & plurimũ inclytę alacritatis innexit. Verum quia humani generis inimicus vbi virtutum ſegetes vberius videt exurgere, ibi ſcandalorum vepres & diſſidiorum zizania ſatagit cumulatina ſeminare, nonnulli huius ſacræ religionis ſolo nomine profeſſores, dum altiora ſe petunt; dum præpoſteris & perturbatis gradibus citius rapitari, in magnis & mirabilibus ſupra ſe ambulare conantur, illius deluſi fallacijs, qui ſe, vt alios decipiat, in lucis angelum transfigurat; ſibimetipſis ruinam, infirmioribus ſcandalum, ſolidioribus vero probationem & meritum pepererunt, pro viribus ſatagentes tam præclari ordinis vnitatem ſcindere, obnubilare famam, perturbare quietem.

Minoritarum ordinis elogiũ.

Vt diſcordia inter eos oborta fuerit.

Dudum ſiquidem huiuſmodi ſuperſtitioſi & diſcoli homines, in prouincia Prouinciæ aduerſus communitatem præfati ordinis inſurgentes, & ſe ſolos ſuoſque complices de obſeruantia regulæ B. Franciſci mira vanitate iactantes, reliquam ordinis multitudinem, de tranſgreſſione regulæ perperam iudicando, notabant; nonnullos profanæ multitudinis verbis mendacibus, & mentitæ ſanctitatis obtentu in ſui erroris deuium adducentes. Quorum vipereos partus in ipſo ſui exortu felicis recordationis Nicolaus Papa IV. prædeceſſor noſter, ne in multorum perniciem alerentur, ad veritatis petram elidere cupiens, generali miniſtro, qui tunc temporis memorato ordini præſidebat, diſtricte præcipiendo mandauit, vt huiuſmodi præſumptores diſciplina debita coerceret, prout in literis ipſius prædeceſſoris noſtri plenius continetur: ſed horum peſtilentiſſimas nouitates hoc remedio compreſſas fuiſſe potius quam extinctas, rediuiuus error enuntiat, & triſtis experientia manifeſtat.

Malorum cauſa hypocriſis fuit.

Exorientem peſte præfocare niſus eſt Nicol. IV.

Nuper enim nonnulli factionis ſuperſtites memoratæ, adiunctis ſibi quampluribus de dicta prouincia Prouinciæ, & prouincia Tuſciæ, & alijs diuerſarum fratribus nationum, coram piæ memoriæ Clemente Papa V. prædeceſſore noſtro diuerſas regulæ quæſtiones, diuerſaſque contra vniuerſitatem dicti ordinis propoſuere querelas: & quaſi ipſi ſoli, ipſorumque complices B. Franciſci regulam & perſpicacius intelligerent, & efficacius adimplerent, notam actionis contrariæ in vniuerſitatem præfati ordinis impie detorquebant. Qui Clemens prædeceſſor, huiuſmodi homines benignitate magis quam ſeueritate ſatagens emendare, illorum peſtiferos conatus patientiæ virtute tolerans, prædictas quæſtiones atque querelas pluribus archiepiſcopis, epiſcopis, & ſacræ theologiæ profeſſoribus, & alijs iuris ſcientia præditis, diſcretione dotatis examinandas commiſit, & ad ſuam audientiam proferendas.

Vt eius factionis ſequaces apud Clementem ſodalibus litem mouerint.

Quibus diligenter & cum multa maturitate peractis, ſæpenominatus Clemens prædeceſſor, de veritate certior factus, præfatam religionem ſanctam, & vt eius vtamur ſermonibus, mutis obſeruantiæ regularis firmiter vndique aſſeruit circumcluſam, & quædam, quæ circa regulam dubium ſenſum afferre poterant, declarauit; diſtricte præcipiendo mandans, vt dicti fratres, qui cõtra præfatam communitatem ordinis huiuſmodi quæſtiones mouerãt & querelas, ad conuentus, vnde diſceſſerant reuerterentur, & ſuis ſuperioribus obedirent humiliter & deuote, harum quæſtionum & querelarum prætextu ad Romanam curiam de cætero minime reuerſuri. Et vt ipſius ſalubris ordinatio ad optatum duceretur effectum, venerabilibus fratribus noſtris archiepiſcopo Ianuenſi, & Lucano ac Bononienſi epiſcopis per ſuas literas demandauit, vt ipſi vel alter eorum, per ſe ſeu alium vel alios, fratres illos de prouincia Tuſciæ, qui occaſione præfatæ diſſenſionis & adhærentiæ ad illicita laxatis ha-

Hanc ſedare Clemens tentarit.

Perduelles reprimi iuſſerit.

be-

Digitized by Google

banis quædam loca dicti ordinis in prouincia Tuſciæ conſtituta occupauerant, & occupata temeritate damnabili detinebant, ſuis alias obedire ſuperioribus aſpernantes, compellerent vt, eiſdem locis per eos occupatis omnino dimiſſis, ad ſuorum ſuperiorum obedientiam qualibet exceptione & occaſione poſtpoſitis reuerterentur, moraturi vbicumque & ſicut ijdem ſuperiores dncerent diſponendum: quarum literarum auctoritate dilectus filius Bernardus prior eccleſiæ S. Fidelis iuxta Senas, cui præfatus Bononienſis epiſcopus ſuper hoc commiſerat vices ſuas, in ipſos fratres dicti mandati contemptores, eorum exigente contumacia, excommunicationis ſententiam promulgauit, & eos fecit excommunicatos publice nuntiari.

Spreta ab his pontificia mādata.

Qui eccleſiaſtica vincula non verentes, non abſque temeritatis audacia, apoſtaſiæ nota, mentiſque veſania, contra apoſtolica mandata & dicti ordinis inſtituta ſe ad partes inſulæ Siciliæ tranſtulerunt, & inibi ab obedientia & vnitate dicti ordinis & prælatorum eius ſe totaliter ſeparantes, quaſi memorati ordinis beati Franciſci ſtabilem firmamque compaginem reſcindere ſtolida præſumptione valerent, noni ordinis, immo abominabilis horroris caſſis conatibus moliti ſunt ponere fundamenta, tam detestabili turbæ præficientes magis idolum quam prælatum Henricum de Cena, dicti ordinis refugam & apoſtatam fugitiuum.

Condita noua ſecta præſide Henrico Cena.

Et vt tam fœdo capiti membra cætera reſponderent, prouinciales miniſtros, cuſtodes præterea & guardianos eligere temeritate ſimili præſumpſerunt, plurimos ad ipſorum ſectam recipere, prædicatores & confeſſores aſſumere, eoſdemque ad huiuſmodi confeſſionis & prædicationis officium tranſmittere; loca etiam a locis fratrum ipſius ordinis ſemota ad habitandum de nouo conſtruere, ſeu conſtructa recipere contra Romanorum inſtituta Pontificum in animarum ſuarum periculum, aliorumque perniciem attentantes.

Auctoritas clauiū per nefas præſumpta.

Et vt ipſorum error veritas, & impietas religio putaretur, temeritate propria quoſdam habitus cum paruis capatijs curtos, ſtrictos, inuſitatos, & ſqualidos, ſimulationis conſcios, irriſionis amicos, ac diſſidij non ignaros, diſcrepantes a communitate ordinis ſupradicti, aſſumere; & in ſimplicium cordibus, vt eoſdem ſecum in deuium erroris adducerent, ſeminare dictos habitus fore ſecundum regulam B. Franciſci, & in ipſis ſolum pſeudofratribus ordinem conſiſtere, famamque aliorum fratrum præfatæ communitatis diuerſis conuitijs lacerare procaci impudentique verſutia præſumpſerunt.

E ſchiſmate in hæreſes lapſi.

Verum quia ſic ſunt caſus mentis, vt primo quidem infelix animus per ſuperbiam intumeſcat, & inde in contentionem, de contentione in ſchiſma, de ſchiſmate in hæreſim, & de hæreſi in blaſphemias infelici gradatione, immo præcipiti ruina deſcendat; prædicti temeritatis atque impietatis filij, vt habet fide digna relatio, ad eam ſunt mentis inopiam deuoluti, quod aduerſus præclariſſimam & ſaluberrimam Chriſtianæ fidei veritatem impie ſentiunt, ſacramenta eccleſiæ veneranda contemnunt, & in religioſum eccleſiæ Romanæ primatum, cunctis nationibus percolendum, ab ipſo coercendi citius, impetu cœci furoris impingant.

Negarunt primatū Rom. eccleſ.

Et ne aliquid prædictarum blaſphemiarum tolerabile videatur aut dubium, de plurimis corum erroribus aliquos, ne latere & proinde nocere valeant, præſentibus duximus annotandos.

46 Primns itaque error, qui de iſtorum officina tenebroſa prorumpit, duas fingit eccleſias, vnam carnalem diuitijs preſſam, effluentem delitijs, ſceleribus maculatam, cui Romanum præſulem alioſque inferiores prælatos dominari aſſerunt: aliam ſpiritualem, frugalitate mundam, virtute decoram, paupertate ſuccinctam, in qua ipſi ſoli eorumq; complices continentur, cui etiam ipſi ſpiritualis vitæ merito, ſi qua fides eſt adhibenda mendacijs, principantur.

Confictæ ab ijs duę eccl.

Quę impietas ſic iſtis ſceleratis eſt propria, vt a nulla hæreſi poſſit eſſe ſciuncta: quippe omnes impij, dum praue in fide ſentiunt, dum ab vnitate eccleſię atque obedientia per contumaciam ſeparantur, vniuerſitatem fidelium carni, ſeipſos vero ſpiritui ſeruire friuolis aſſertionibus mentiuntur. Quorum dementię nihil adijci poſſe illi manifeſte cognoſcunt, qui ſicut vnum Chriſtum prędicant ſic vnam eccleſiam profitentur; doctore gentium atteſtante, qui ait: *Ipſum dedit caput ſuper omnem eccleſiam, quæ eſt corpus eius.*

Demonſtratur vnica eccleſia, cuius vnicum caput eſt.

Vna eſt igitur ſancta, vniuerſalis, apoſtolica, atque Romana eccleſia, quę non humana pręſumptione ſeu poteſtate nititur; ſed diuina, & prorſus incommutabili auctoritate fundatur: cuius egregium primatum ſi quis impie docendo negat, non ſolum criminoſus aut ſchiſmaticus eſſe conuincitur, ſed hæreticus impietatis ſuę merito diuina etiam atque humana ratione & auctoritate cenſetur: quia peccatum paganitatis incurrit quiſquis, dum ſe Chriſtiannm aſſerit, ſedi Apoſtolicę obedire contemnit. Cui inter cętera dona hoc priuata largitione conceſſum eſt, vt ſaluberrima fides, quam B. Petrus, cœleſti Patre reuelante, cognouit; & immenſa poteſtas, quam ei in eodem Apoſtolorum principe Chriſtus indulſit, ſic per legitimam Romanorum Pontificum ſucceſſionem illibata decurrat, vt illam vſque ad finem ſeculi nec perfidia maculet, nec adulterini paſtoris pontificium interrumpat:

Eius integritas ob fidei puritatem.

quam velut validiſſimam nauem diuinę gubernationis pręſidio communitam, nec variarum opinionum atque hęreſum turbines a ſuę vnitatis compage diuellunt, nec tyrannicę poteſtatis incurſus ad ima deprimit: quin potius & illos auctoritate atque veritate ſuperans, & iſtos patientię virtute ſupplantans, inter blanditias terrenę felicitatis & aſperitates ſeculi felici nauigatione media graditur, donec ad portum futuræ beatitudinis, duce Domino, veniatur. In qua, velut in arca, animalia munda atque immunda ſeruantur: ſicut in area frumenta paleis permiſcentur: quemadmodum in ſagena boni piſces & mali cocunt: vt in agro zizania & triticum ſimili germinatione ſuccreſcunt: nec tamen ipſam membrorum infirmantium immunditia polluit, extollit leuitas, corrumpit nequitia, inſolentia ſcindit; ſed manens integra atque perfecta, adoptionis filios fide generat, verbo nutrit, auctoritate defendit, pœnitentia purgat, patientiæ virtute ſupportat;

In ipſa ſancti & peccatores continentur.

nec illam diuitiarum cumulus ſuffocat, quia illis tanquam creatura Dei bona cum gratiarum actione bene vtitur; & aurum habet, non vt in illo finem conſtituat, ſed vt neceſſitatem patientibus, miſericorditer largiendo, ſuccurrat. Extra quam ſalus eſſe non poteſt, quia natura non patitur, ratio non ſinit, & diuina prudentia non per-

Non illi, efficiunt diuitiæ, quibus vt Dei creatura vtitur.

permittit, vt membrum, quod a totius corporis vnitate ſeiungitur, virtute quæ a vertice in corpus influit, aliqualiter vegetetur: quo fit, vt apud iſtos vaniloquos nec ſancta paupertas, nec caſtitas munda, nec virtus poſſit eſſe perfecta; quin conſequens eſt, vt omni virtute, omni bonitate priuentur, qui Dominum virtutum, cuius eſt totum quod eſt optimum, per inobedientiam derelinquunt.

Hypocritarum eâ blaſphemantium vanitas.

47 Secundus error, quo prædictorum inſolentium conſcientia maculatur, venerabiles eccleſiæ ſacerdotes, alioſque miniſtros ſic iuriſdictionis & ordinis clamitat auctoritate deſertos, vt nec ſententias ferre, nec ſacramenta conficere, nec ſubiectum populum inſtruere valeant vel docere; illos fingentes omni eccleſiaſtica poteſtate priuatos, quos a ſua perfidia viderit alienos: quia apud ipſos ſolos, vt ipſi ſomniant, ſicut ſpiritualis vitæ ſanctitas, ſic auctoritas perſeuerat. In qua re Donatiſtarum ſequuntur errorem, qui olim facto ſchiſmate, ab vnitate eccleſiæ recedentes, ita in ſua ſecta Dei gratiam dixerunt eſſe coactam, vt nullus eam recipere eſſet idoneus, qui non foret ipſorum ſcelere maculatus: quorum impietatem zelus fidelium illo in tempore ſic exhorruit, ſic pia perſecutione compreſſit, vt homines tam peſtilenti contagione reſperſos, & cenſura eccleſiaſtica anathematis mucrone feriret, & legum publicarum ſanctio extremo iudicio prædamnaret; quia dignum & æquum, vt contra illos vtriuſque gladij poteſtas exurgeret, qui auctoritatem eccleſiaſticam a ſolo Deo traditam & in perpetuum duraturam, profanis aſſertionibus abnegarent.

Præſules carere auctoritate affirmant.

Vt Donatiſtis in eo ſimillimi ſunt.

Manet igitur, etiam iſtis reclamantibus, & vſque ad finem ſeculi permanebit apud Romanum præſulem ſicut ſumma auctoritas, ſic immenſa poteſtas: quam ſicut gratis accepit, ſic in eos, quos in partem ſolicitudinis euocat, in vnitate fidei & Romanæ ſedis obedientia permanentes, benigne refundit; tam fortiter atque ſuauiter moderamina indultæ poteſtatis exercens, vt in corpore Chriſti, quod eſt eccleſia, a ſummo vertice vſque ad extrema veſtigia nihil per inobedientiam diſſolutum, nihil relinquat ordinis confuſione turbatum: cuius ſuauiſſimum, ſed validiſſimum iugum impij, quia humiliter geſtare refugiunt, quod rebus non poſſunt, laceſſere maledictis atque conuitijs non deſiſtunt.

Stabilitur Romani Pont. auctoritas.

48 Tertius iſtorũ error in Vvaldenſium errore coniurat, quoniam & ij & illi in nullum euentum aſſerunt fore iurandum, dogmatizantes mortalis criminis contagione pollui, & pœna teneri quos cõtigerit iuramenti religione conſtringi. Quorum blaſphemias pietas Chriſtiana condemnans, non leuitate mota, ſed vtilitate aut neceſſitate coacta veritatem præteritorum atque præſentium, & certitudinem futurorum iuſiurandi religione confirmat; certiſſime tenens quod nullatenus de ſuo genere poteſt eſſe peccatum, quod Chriſtus exercuit, qui peccatum non fecit, ſed peccatum omne ſua paſſione damnauit. Iurauit etenim Dominus, iurauit & Apoſtolus Paulus, ſuæ operationis exemplo monſtrantes, adhoc tantum iuramentum eſſe prohibitum, ne iurandi facilitas frequentiam, frequentia conſuetudinem, conſuetudo periurium introducat. Bonum eſt ergo iuramentum, per quod veritas rerum diuino teſtimonio confirmatur: ſed malum eſt illi, qui eo male vtitur; & a malo infirmitatis humanæ eſt, vt aliquis verum proferens iurare cogatur.

Tertius error circa iuſiurãdum.

Verę de eo doctrinę.

49 Quarta huiuſmodi impiorum blaſphemia, de prædictorum Vvaldenſium venenato fonte prorumpens, ſacerdotes rite etiam & legitime ſecundum formam eccleſiæ ordinatos, quibuslibet tamen criminibus preſſos, non poſſe conficere vel conferre eccleſiaſtica ſacramenta confingit: quorum vtrorumque dementiam eccleſiaſticæ veritatis doctrina redarguit, & cenſura percellit, quoniam nil a bono maius, nil a malo minus perficitur ſacerdote; quia ſacramentorum virtus non in merito conſecrantis, ſed in virtute ſancti Spiritus, & verbo perficitur Creatoris.

Quartus error, conficiendi ſacramẽti poteſtatem a ſanctitate ſacerdotis pendere.

50 Quintus error ſic iſtorum hominum mentes obcæcat, vt euangelium Chriſti in ſe ſolis hoc in tempore aſſerant eſſe completum, quod hactenus, vt ipſi ſomniant, obtectum fuerat, immo prorſus extinctum. Quæ impietas ſic tenebroſos Manichæorum calles oberrat, vt tamen Montani atque Priſcillæ fœda veſtigia non relinquat. Illi enim promiſſionem Domini de Spiritu ſancto non in Apoſtolis, ſed in ſeipſis completam eſſe aſſerunt: iſti euangelium Chriſti, cuius virtus in ſancti Spiritus perceptione conſiſtit, ita in ſe completum autumant, vt ab illius claro intellectu & vera obſeruatione vniuerſitatem fidelium mentiendo ſecludant. Sancta vero & vniuerſalis eccleſia, talium hominum figmenta deridens, firmiſſime tenet, & nullatenus dubitat, Spiritum ſanctum iuxta fidele Saluatoris promiſſum in beatos Apoſtolos die pentecoſtes ſic pleniſſime fuiſſe refuſum, vt illos omnem veritatem, quæ ad ſalutem pertinet, perfecte doceret; vt ipſos ad amorem Dei mirabiliter inflammaret, & vt eoſdem contra omnem tentationem inuictæ virtutis firmitate muniret. Cuius ſpiritus virtus ita ſanctam eccleſiam vſque ad finem ſeculi noua ſemper prole fœcundat, vt renati fonte baptiſmatis vna ſit fides mentium & pietas actionum: quod profecto non eſſet, ſi ſanctum euangelium, in quo Chriſtianæ fidei regula continetur, omnibus eſſet clauſum, & iſtis ſolummodo, quod cogitare impiiſſimum eſt, apertum.

Quintus ipſos ſolos Chriſti euangeliũ ſeruare.

51 Multa ſunt alia, quæ iſti præſumptuoſi homines contra coniugij venerabile ſacramentũ garrire dicũtur. [Contemptum a nonnullis, nimirũ Lollardis hæreticis, ſacramentũ matrimonij & iuratum meretricium ſcelus appellarũ, paulo ante vidimus: eandemq; hæreſim Beguardum quendã Durandũ de Baldach Gerundæ in medio rogo propugnaſſe, refert Eymericus. [a] Alio errore huic affini de vxore inuita dimittenda, ſoluendoque matrimonij ſacramento tinctus fuiſſe videtur Petrus Corbaria, qui poſtea Ludouici Bauari ſcelere pontificatum inuaſit, quippe vt ex iudiciarijs actis conſtat, Minoritis vxore repugnante ſe aggregauit, vt ſuo loco dicetur. Hunc vero errorem a pſeudoapoſtolis, qui plures errores cum Vvaldenſibus & Beguardis habuere communes, hauſiſſe indicat Guido [b] Elnenſis epiſcopus, eundemque confutat.

Plures alios errores ſpargebant.

[a] Eymer. 2. p. direct. inq. q. 11.

Pſeudoapoſtoli, inquit, *Apoſtolorum doctrinæ euangelicæ & apoſtolicæ ſunt aduerſi, dicentes quod vir ſine conſenſu vxoris & e diuerſo poteſt ipſorum ſectam ingredi, & propter ingreſſum maledictæ ſectæ poteſt ſine mutuo conſenſu matrimoniũ ſeparari. Hoc Chriſtus veritas non docuit: immo prohibuit,*

[b] Guido ſumma de hæreſ. pſeudoapoſt. c. 2.

Sacramentum matrimonij ſpretum ab hæreticis.

qui

Ab ipſis diſſoluti. — *a Gen. 2.* — *Reſiſtitur*

qui interrogatus Matth. XIX. an liceret homini vxorem dimittere quacumque ex cauſa, reſpondens Phariſais tentantibus ait: Non legiſtis, quia qui fecit homines ab initio maſculum & fœminam fecit eos? & dixit a: Propter hoc relinquet homo patrem & matrem, & adhærebit vxori ſuæ, & erunt duo in carne vna: itaque iam non ſunt duo, ſed vna caro. Quod ergo Deus coniunxit homo non ſeparet. Sic etiam Apoſtolus I. *Cor.* VII. *præcipit ex prædicta ſententia Domini, quod vir vxorem non dimittat, nec vxor virum; & ponit rationem, quod vir non habet poteſtatem corporis ſui, ſed mulier: igitur non poteſt vir ſuum corpus continentia dare ſine voluntate & conſenſu vxoris cuius eſt, & e diuerſo; vnde ait Apoſtolus: Nolite fraudare inuicem niſi forte ex conſenſu, vt vacetis orationi. Contradicunt ergo Apoſtolo & etiam Chriſto miniſtri ſathanæ pſeudoapoſtoli, dicentes quod matrimonium ſine mutuo conſenſu poſſit per continentiam ſeparari: quia mulier alligata eſt legi viri quamdiu vir eius viuit, & e diuerſo; vnde ab hac lege non poſſunt ſolui niſi ex mutuo conſenſu.* Secuti etiam eandem impietatem ſunt in oriente duce Gregorio Palama pſeudomonachi Græci, qui matrimonia diſſoluere b, & viros inuitis coniugibus attonſos cucullo induere præſumpſerunt. Præter quos errores alios etiam de varijs hominum ſtatibus vario temporum flexu ex Petri Ioannis Oliui delirijs & de fine ſeculi, vel eodem ſomniatore, vel præſtigiatore Arnaldo Villanoua auctoribus, effutijſſe queritur Pontifex ſubiectis verbis:] Multa, *ſunt*, quæ de curſu temporum & fine ſeculi ſomniant, multa quæ de antichriſti aduentu, quem iam inſtare aſſerunt, flebili vanitate diuulgant: quæ omnia quia partim hæretica, partim inſana, partim fabuloſa cognoſcimus, damnanda potius cum ſuis auctoribus, quam ſtylo proſequenda aut refellenda cenſemus: ipſa enim mendoſa commenta ſeipſa deſtruunt, quia nec ratione vigent, nec auctoritate conſtant, nec aliqua veriſimilitudine fulciuntur: in huiuſmodi doctrinis varijs & peregrinis ſæpenominati homines ſtudia ſua conterunt; ad hoc ſimplicium corda blandis fictiſque ſermonibus & ſimulatæ humilitatis prætextu attrahere moliuntur.

Monachi etiã ſchiſ ſoluunt coniugia. — *b Decr. ſyn. Græc. apud Leon. Allat. de conſ. eccl. orien. & occid. l. 2. c. 16.* — *Vana de fine mundi iactata a pſeudominoritis*

Monitus Rex Trin. vt eos pelleret.

52 Cupientes igitur quod dicti peſtiferi homines, aut in melius commutato conſilio a ſuis peruerſitatibus reſilirent, aut ſaltem alios perniciofis ſermonibus & ſuæ prauitatis exemplo contaminare non poſſent; chariſſimum in Chriſto filium noſtrum Fridericum Regem Trinacriæ illuſtrem hactenus rogauimus & monuimus, per apoſtolica ſcripta mandantes, vt huiuſmodi viros peſtiferos & ſeminatores errorum de prædicta inſula expelleret & penitus extirparet: & miniſtris, cuſtodibus, ſeu guardianis dicti ordinis Minorum, cum ab eis ſuper hoc requireretur, faciendo etiam ſi expediret, ſæpedictos pſeudofratres capi, & eorum ſuperioribus tradi captiuos, iuxta diſciplinam ordinis corrigendos, ſtuderet impendere fauorem, conſilium, & auxilium opportunum. Ipſe vero tanquam obedientiæ filius per ſuas parentes literas, noſtrarum literarum ſeriem continentes, ſingulis officialibus ſuis per dictam inſulam conſtitutis præcipiendo mandauit, vt ad capiendos huiuſmodi falſos fratres rectoribus dicti ordinis, vt prædictæ noſtræ literæ continebant, darent conſilium, auxilium, & fauorem; quodque ipſa mandata in noſtris contenta literis ſtuderent executioni in omnibus demandare.

Paret Põtifici.

Quæ præſentientes peſtiferi memorati, cum ad ſinum piæ matris redire ſaltem eccleſiaſtica diſciplina coacti humiliter debuiſſent, ſalubrem coerctionem & felicem neceſſitatem, quæ ad meliora compellit, fugæ præſidio declinarunt, nonnullis eorum in locis abditis & latebroſis dictæ inſulæ derelictis, qui ſuis fautoribus, ſub quorum defenſione conſiſtunt, pro mercede iniqui fauoris peruerſi dogmatis venena rependunt. Alij vero per loca infidelium diſcurrentes mare, & aridam circuire feruntur, vt vnum ſaltem faciant proſelytum, ſimul cum illis gehennæ ignibus applicandum. Ij ſunt quos doctor gentium caute vitandos admonuit dicens: *Nemo vos ſeducat, volens in humilitate & religione angelorum, quæ non vidit, ambulans fruſtra inflatus ſenſu carnis ſuæ, & non tenens caput, ex quo totum corpus per nexus & coniunctiones ſubminiſtratum & conſtructum creſcit in augmentum Dei.* Ij ſunt diffidentiæ filij, nubes ſine aqua, quæ a ventis circumferuntur, ſidera errantia, quibus procella tenebrarum reſeruata eſt: qui iuxta pſalmiſtæ vaticinium: *Neſcierunt neque intellexerunt: in tenebris ambulant. Errauerunt ab vtero*, a veritate ſcilicet ſanctæ matris eccleſiæ recedendo, *locuti ſunt falſa*; vanos & varios errorum tribulos per diuerſas regiones præſumptione damnabili ſeminando.

Ij perduelles in Græciam aufugiũt. — *Inescant ſimplices.*

Quamobrem zelus fidei, feruor compaſſionis animarum excitare debent corda omnium, qui Chriſti nomine gloriantur, & ipſius ſanctæ Romanæ ac vniuerſalis eccleſiæ finibus continentur, vt contra iſtorum inſaniam quaſi contra publicam peſtem valenter exurgant, nec eos in locis, vbi Chriſtianæ religionis viget auctoritas, patiantur pacifice viuere, quos aduerſus matrem & dominam ſuam, ſanctam ſcilicet Romanam eccleſiam, rebellionis ſuæ calcibus & errorum blaſphemijs conſpiciunt inſanire. Fruſtra enim vtuntur nomine Chriſtiano, qui talibus impietatibus non reſiſtunt, & conſequens eſt, vt poſſint hæc credere, qui poſſunt talia patienter audire. Tantas igitur & tam graues inſolentias, errores peſtiferos, deteſtabiles blaſphemias in Creatoris iniuriam, populi Chriſtiani perniciem, & nefariæ operationis exemplum per patientiam, immo vecordiam tolerare nolentes; vniuerſitatem veſtram monemus ſedule, hortamur attente, per apoſtolica vobis ſcripta in virtute obedientiæ diſtricte præcipiendo mandantes, quatenus præfato Henrico de Ceua alijſque pſeudofratribus, qui ad memoratam Siciliæ inſulam hactenus confugerunt, nullum detis, vel dari, quantum in vobis eſt, permittatis in præmiſſis conſilium, auxilium, vel fauorem: quin potius ipſos velut apoſtatas, excommunicatos, ipſius eccleſiæ Romanæ rebelles, ſchiſmaticos, & peruerſi dogmatis aſſertores, lupos graues gregi dominico non parcentes, a veſtris finibus arceatis; capientes ipſos vel capi facientes, & captos tradentes rectoribus ſæpenominati ordinis fratrum Minorum, cum ab ipſis, vel eorum vicarijs, procuratoribus, ſeu nuncijs fueritis requiſiti, per eos iuxta ipſorum demerita caſtigatione debita puniendos, &c. *Dat. Auinione x. kalendas februarij pontificatus noſtri anno ſecundo.*

Iuſſi præſules Henricum & ſocios Minoritas dedere.

53 Tantarum hæreſeon calumnias falſo impactas his pſeudominoritis contendit ex inanibus coniecturis auctor recentior a, & a ſodalibus contra fas accuſatos, eo quod obſoleſcentem S. Franciſci diſciplinam ſuo ſplendori reſtitui cuperent: *Non leue*, inquit, *ſed euidens argumentum*

Contendunt falſo nonnulli calumnijs appetitos. — *a Auct. Franciſ. auctela c. 9.*

tum eſt falſa informationis nimia acerbitas & inue-ctio ſtyli, ſine vlla perſonarum acceptione aduerſus eos, qui regulari obſeruantia & puritati adhærebant, eandemque in alios transformare ſatagebant: ſpecialiter namque perſtringit fratrem Petrum Ioannis, qui ſub Nicolao IV. incurrit aliquorum, quibus via latior placuit, indignationem ex ſtudio veræ diſciplinæ. Crediderim ignoraſſe auctorem hunc Petrum Ioannis inſignem hypocritam plurium hæreſeon inuentorem iudicaria eccleſiæ ſententia damnatum, neque aduertiſſe quam longe abſit a ſedis Apoſtolicæ in condendis decretis maturitate dignitateque, ad leues obtrectatorum ſuſurros ita Chriſtianum orbem commouere. Certe huiuſmodi apoſtatarum ſectam, quæ Cœleſtino pontifice pullularat, contaminatam hæreſibus fuiſſe, atque in eam zelum acuiſſe Bonifacium VIII. vidimus a, nec non Benedictum b XII. & Clementem VI. c in eandem leges diſtrinxiſſe viſuri ſumus: interque alia eoſdem ſectarios confinxiſſe eccleſiæ auctoritatem omnem in ipſos refuſam: Pontifices vero inanem vmbram larnamque præferre: neque excuſari poſſunt, quin percuſſi anathemate auctoritatem ſoluendi peccata ſibi contra fas arrogarint, ob quam & ſuperiorem hæreſim, huiuſmodi pſeudominoritis rogi parati fuerunt. Et quidem hoc anno quatuor eius ordinis hypocritas Maſſiliæ flammis addictos refert Eymericus d: rem vero ſuperiori anno geſtam narrat M.S. Vaticanum e: *Hoc anno*, nempe MCCCXVII. *in vigilia reuelationis S. Michaelis combuſti fuerunt in Maſſilia quatuor fratres Minores propter hæreſim de paupertate*.

Refelluntur.

a Annal. to. XIV. an. Chr. 1297 n. 55. Extant de eo alio rum pontificum grauia teſtimonia.
b Bened. an. 1. ep. 189.
c Clem. l. 3 ep. ſecr. 52
d Eymer. 2. p. direct. q. 15.

Pſeudominoritæ exuſti.

e M.S. bibl. Vat. ſign. n. 3765.

Obortæ fuerunt circa paupertatem variæ hæreſes: non potuit autem illa eſſe, quam Michael Cæſenas amplificauit, an Chriſtus & Apoſtoli ius in his, quibus vſi ſunt, obtinuerint; cum is error nondum damnatus eſſet hæreſeos, de quo ſuſe inferius: ſed alia potius hæreſis fœdiſſima eſſe potuit a Donatiſtis, Catharis, Vvaldenſibus, pſeudoapoſtolis excepta, deinde ad alios tenebriones propagata, qua effutiebant, Pontificem ac præſules omni auctoritate ſacra ſpoliatos adeo, vt ſacramenta ab ijs non confici contenderent f, quod nimirum paupertatem Chriſti & Apoſtolorum non imitarentur; vnde eccleſiaſtica ſacramenta & ab ijs & ab alijs deſpecta Ioannes in conſtitutione, *Sancta Romana atque vniuerſalis eccleſia*, conqueritur g: ijdem vero licet ſacris ordinibus initiati non eſſent, tamen non ſacerdotalem modo, ſed pontificalem quoque auctoritatem ſibi arrogabant h, exhomologeſes ſimplicium audiebant, & inanes indulgentias ipſis flagitio conferebant: quippe eos veros Apoſtolorum ſucceſſores iactabant, qui inopem vitam profiterentur: poſtea vero cæteris hæreſibus Michaelis hæreſim de proprio addiderunt; in quas peſtes fuit flamma ſæuiendum. Memoratos porro hæreticos exuſtos a ſequacibus cultos fuiſſe vt martyres ferunt l, habitos in veneratione eorum cineres, & nomina in kalendaria & litanias relata, iactatumque Chriſtum in ijs fuiſſe ſpiritualiter crucifixum; Pontificem autem & præſules, ac fidei cenſores vt hæreticos execratione defixos l. Nec vero tantum Maſſiliæ, ſed in Narbonenſi etiam prouincia, & in Capite ſtagni, & Biterris, & apud Lodouam, & in diœceſi Agathenſi, & apud Lunellum, & in Magalonenſi diœceſi huiuſmodi nouatores addictos incendio, narrant Bernardus m & Eymericus n.

f Io. XXII. in ſupr. conſt. Glorioſam eccleſ. Ant. 3 p. tit. 21. c. 5. § 1. Peg. in Cav. 41 2. p. direct. inquiſit.
g Extrau. Sancta Rō. de relig. dom.
h Io. 8. p. 3 ep. ſecr. 231.
i Eymer. 2 p. direct. q. 15.

Culti a ſe quacibus vt martyres.

l Id. ibid.
m Bern. chro. Rom. Pont. M.S bibl. Vat. ſignat. nu. 2043.
n Eymer. vbi ſup.

Acerbitas legum in plures alios exercita.

Sunt qui dicunt a, impactum ijs hæreſeos crimẽ, cum negarent Pontificem cõtra Franciſcani inſtituti formulam cellas frumentarias ac vinarias Minoritis poſſe concedere. At non ob eum, ſed alios, de quibus memorauimus, errores cum fide Chriſtiana pugnantes flammis iniectos putandum eſt; præſertim cum in præfatione conſtitutionis, quæ incipit, *Glorioſam eccleſiam* b, promulget Ioannes, eos factioſos Minoritas, qui tanto ardore arctioris inſtituti amatores ſe profitebantur, ſubiectas hæreſes in ſuis conuenticulis effudiſſe: quamquam putandum eſt, nonnullos, qui pio zelo adducti de collapſa diſciplina conqueſti alijs initio ſe coniunxerunt, animaduerſa ſociorum impia hypocriſi, errorum præcipitia defugiſſe: & quamuis Fraticelli dixerint, ſuperiores pſeudominoritas concrematos, *quia*, vt refert Eymericus c, *nolebant aſſentire in laxationem regulæ, nec recipere diſpenſationem prædicti domini Papæ factam ſuper illam*; potuerunt tamen more hæreticorum mentiri veram ſubticendo cauſam.

Excuſantur ob aſſi ctorẽ, et tiorẽ.
a Vvad. in annal. Minor. hoc ann. n. 26

Potius ob lis impietas qua in eccleſiæ crudelitas aſcribenda.

b Io. an. 2. p. 2. ep. com. 381. Extat in bull. conſt. 3. & inter litt. apoſt. pro offic. S. inquiſ.
c Eym. directo. q. 2. p. q. 15. err. 19.

Cæterum Ioannes Papa d indicata ſuperius illa duo exortæ inter Franciſcanos de arctiori & laxiori vita diſceptantes, de habitus & caputij forma, ac de frumentarijs ac vinarijs cellis habendis, controuerſiæ capita ea ratione definiuit, vt prouincialium, vt vocant, ordinis iudicio rem permiſerit reſcripto apoſtolico e nouis octobris huius anni exarato: ex quo inſani Fraticelli fundendarum in eccleſiam Romanam blaſphemarum vocum occaſionem ſumpſere, vt narrat Eymericus f his verbis, dum Beguinorum errores recenſet: *Quartuſdecimus*, inquit, *error & hæreſis eſt, quod dominus Papa Ioannes XXII. faciendo quandam conſtitutionem, quæ incipit, Quorundam, in qua dicitur concedere ac diſpenſare cum fratribus Minoribus, quod poſſint congregare vinum & bladum in granarijs vel cellarijs pro tempore futuro ad arbitrium prælatorum ordinis ipſorum, fecit contra euangelicam paupertatem; & per conſequens, vt aiunt, contra euangelium Chriſti: & ideo dicunt quod factus eſt hæreticus, & quod ex hoc perdidit poteſtatem papalem ligandi & ſoluendi & alia faciendi, ſi in hoc perſeuerauerit; & quod prælati per eum facti, ex quo dictam conſtitutionem fecit, non habent aliquam eccleſiaſticam iuriſdictionem ſeu poteſtatem.* Vt vero iure condere memoratam conſtitutionem potuerit, quidue poſſit decernere, quidue non, ex doctore g eius temporis inſigni, qui tum in curia pontificia verſabatur, aduerſus pſeudominoritas pontificias conſtitutiones impugnantes diſputante, decerpere viſum eſt.

d M.S. bibl. Vat. ſign. n. 3765.

Vana hæreticorũ apologia.

e Io. an. 2. p. 1. ep. 57. & extrau. de Quorundam verb. ſign.
f Eymer. direct. inq. 2. p. q. 15. error. 14.

Eorũ figmentum de exauctorato diuinitus Pontifice.

De pontificia poteſtate in condẽdis ſtatutis quæſtio.

g M.S. bibl Vat. ſign. n. 4869. pag. 21.

54 *Prima concluſio dominus Papa non poteſt condere canones contra determinata per ſacram ſcripturam. Secunda, quod nec contra quatuor concilia principalia*, adde nec alia œcumenica quoad decreta fidei, nec iudiciariã in cõtrouerſia fidei Pontificis prædeceſſoris vel ſui ipſius ſententiam. *Tertia, quod poteſt contra determinata per quoſcumque doctores ſanctos, ſcilicet Auguſtinum & Hieronymum, & ſic de alijs. Quarta, quod contra determinata per prædeceſſores ſuos vel ſeipſum*, in ijs nimirum quæ ad fidem non ſpectant.

Ventilata a pontificiæ curiæ doctore.

Primam concluſionem probo & auctoritate & ratione. Primo auctoritate domini noſtri XXV. q. 1. c. Sunt quidam dicentes, quod Romano Pontifici ſemper licuit nouas condere leges, niſi vbi euãgeliſta, Dominus, vel eius Apoſtoli, & eos ſequentes ſancti patres ſententialiter aliquid diffinierunt: in eis vero non nouam legem Romanus Pontifex dare,

ſed

ſed potius quod præditatum eſt, vſque ad animam & ſanguinem confirmare debet. Quia ſi quod decreuerint Apoſtoli & prophetæ, deſtrueret, quod abſit, videretur non ſententiam dare, ſed magis errare conuinceretur. Iſtud idem probatur ibidem c. *Omne quod reprehenſibile eſt.* Ex hac arguo primo *ſic: Illud non eſt licitum Romano Pontifici, in quo conuinceretur non ſententiam dare, ſed magis errore. Sed ſi determinaret contra determinata per ſacram ſcripturam*, ex hypotheſi nempe impoſſibili ob promiſſum Spiritus ſancti præſidiū, *conuinceretur non ſententiam dare, ſed errare, vt probatum eſt.* Ergo, *&c. Confirmatur quia ſecundum Auguſtinum* IV. *de Trin. c.* VI. *contra rationem nemo ſobrius, contra ſcripturas nemo Chriſtianus, contra eccleſiam nemo pacificus. Si ergo contra ſcripturas determinarit, non eſſet Chriſtianus. Ergo, &c.*

Papa non poteſt aliquid contra S. ſcripturam decernere.

Secundo: Impoſſibile eſt veritatem contrariari veritati, quia ſicut dicitur I. *ethic. vero omnia conſonant. Sed inconcuſſe & indubitanter quidquid in ſacra ſcriptura continetur verum eſt. Ergo nulla veritas ſibi poteſt contrariari. Si ergo determinaretur contra ſacram ſcripturam, neceſſario illud non eſſet verum, ſed falſum. Probatur minor ex prouerb.* VIII. *Veritatem meditabitur guttur meum; & eccleſi.* XXIV. *Hæc omnia liber vitæ & teſtamentum Altiſſimi, & agnitio veritatis; & apoc.* XXI. *Hæc verba fideliſſima ſunt & vera; & pluribus locis ſacra ſcriptura. Item Auguſtinus primo de doctrina Chriſtiana dicit, quod titubat fides, ſi diuinarum ſcripturarum vacillet auctoritas.* Et infra: *Et* XI. *q. contra Fauſtum dicit: Extat auctoritas ſcripturarum noui & veteris teſtamenti, quæ Apoſtolorum confirmata temporibus per ſucceſſiones epiſcoporum, & propagationes eccleſiarum: quæ in ſede quadam ſublimitatum conſtituta eſt, cui pius & fidelis ſubſeruiat intellectus: ibi enim non licet dicere, auctor huius rei non tenuit veritatem, &c. Et ſubdit: In illa canonica ſacrorum eminentia literarum, etiam ſi minus propheta ſeu Apoſtolus, aut euangeliſta aliquid in ſuis literis poſuit, ſi ipſa canonis confirmatione declaratur, non licet dubitare quod verum ſit: alioquin nulla erit pagina, qua humanæ imperitiæ regatur infirmitas, ſi librorum ſaluberrima auctoritas, aut contempta penitus aboletur, aut interminata confunditur.* Et infra: *Sequitur ergo concluſio, quod non poteſt contra determinata per ſacram ſcripturam condere canones. Tertio ſic: Inferior non poteſt determinare contra decreta ſui ſuperioris. Sed ſcriptura digeſta eſt a Spiritu ſanctos dicente B. Petro in* 2. *can. ſua cap.* 1. *Non voluntate humana allata eſt prophetia: ſed Spiritu ſancto inſpirati locuti ſunt ſancti Dei homines; & eccleſiaſtici primo dicitur: Vnus eſt Altiſſimus creator omnipotens, & Rex potens, &c. & ſequitur: Ipſe creauit eam in Spiritu ſancto, & vidit, & dinumerauit, & menſus eſt, &c.*

Ratio adducitur.

De auctoritate ſacræ ſcripturæ.

55 *Secunda concluſio eſt, quod nec dominus Papa poteſt condere canones contra quatuor concilia principalia: & hanc concluſionem probo auctoritate Gregorij in decr.* XV. *d. c. Sicut ſancti euangelij quatuor libros, ſic quatuor concilia ſuſcipere & venerari me fateor.* Obijcit ſibi auctor decreta conciliorum reuocari poſſe, quia *concilium non dat auctoritatem ſummo Pontifici, ſed ſummus Pontifex concilia q.* XVII. Reſpondet: *Quod hoc competit quatuor concilijs, non in quantum concilia ſunt, ſed in quantum de tali materia ſunt, ſcilicet de veritate articulorum fidei; & ſic* dico, *quod competit hoc illis quatuor concilijs, quod reuocari non poſſunt, propter hoc ſcilicet quia non fuerunt niſi declaratiuo articulorum veritatis.* Idem vero de concilijs & Pontificum ſanctionibus ex cathedra Petri editis in controuerſo dogmate dicendum: in ijs enim, quæ ad finem ſpectantia decernunt, reuocari non poſſunt.

Papa non poteſt cōdere canones contra concilia œcumenica quoad decreta fidei.

Nec cōtra decreta fidei a Pōtificibus vel a ſe edita.

Tertia concluſio eſt, quod poteſt condere canones contra determinata per quoſcumque doctores quantumcumque ſanctos, & hoc probo auctoritate & ratione. Auctoritate XX. *di. c. Decretales epiſtola, &c. Ratione ſic: Cuius auctoritas & poteſtas eſt ſupra alterius poteſtatem et auctoritatem, illius legibus non ligatur, ſed potius e contra: hoc patet, quia inferior non imponit legem ſuperiori, ſed ſuperior inferiori.* Sed *auctoritas & poteſtas domini* Papæ *eſt ſuper auctoritatem & poteſtatem omnium doctorum talium, immo omnium Apoſtolorū aliorum a Petro. Ergo ipſe poteſt eis legem imponere, non ipſi ſibi.* Sed *dicet: Chariſſime, tu videris tibi contradicere: nunc dicis, quod ſua poteſtas eſt ſuperior poteſtate cæterorum Apoſtolorum a Petro. Ergo ſi ratio tua concludit, hic ipſe poterit condere canones contra dicta per Paulum in epiſtolis ſuis, & contra quatuor euangeliſtas; immo fere contra totam ſcripturam ſacram, cuius oppoſitum dicebas in prima concluſione.* Reſpondendo dico, *quod contra dicta omnium Apoſtolorum extra ſcripturam ſacram poteſt dominus Papa, quia ſic ſuperior eſt: ſed contra dicta contenta in Scriptura ſacra non poteſt; non quia Pauli ſunt, ſed quia in ſcriptura ſunt, quæ neceſſario continet infallibilem veritatem, quæ a Spiritu ſancto eſt principaliter, a Paulo autē ſolum miniſterialiter, accidentario; ac attribuuntur principali agenti non miniſteriali: & ideo cum Spiritus ſanctus ſit ſuperior Papa, ſi faceret contra Spiritum ſanctum, aſſerere non eſt contradictorium.* Idem dicendum de decretis fidei editis a concilijs œcumenicis & a Romanis Pontificibus b.

a Ib. pag. 52.

Poteſt cōdere contra dicta Patrum.

Cur non poteſt cōtra dicta Pauli, ſi quidem Paulo gradum altiorē tenet.

In dictis Pauli principalis auctor eſt Spiritus S.

Et in decretis fidei editis a Concilijs & Pōtificibus.

b Turrecr. ſumm. de eccleſ. l. 2. c. 109. Bell. de Rom. Pont. l. 4. c. 3.

Sed contra iſtam concluſionem inſto, ſicut inſtat Gratianus *xx. di. c. Decretales epiſtola, & arguo ſic. Quanto quiſque magis vtitur ratione, tanto maioris auctoritatis eius verba videntur. Sed tales doctores, cum fuerint maiori ſcientia præditi, magis ratione vtuntur. Ergo dicta eorum ſunt dictis Romanorum Pontificum præferenda. Reſpondeo ſicut reſpondet Gratianus, qui quaſi reſpondet eodem modo quo dominus noſter loquitur in conſtitutione: dicit enim, quod vnum eſt, quod ad definiendum aliquid ſcientia ſiue poteſtate non ſufficit; & hoc ſatis patet, quia omnis lex debet habere virtutem coercitiuam. Licet ergo tales doctores in ſcientia excellant; tamen quia talem poteſtatem qualem Papa adepti non ſunt, ideo etſi forte in ſcripturarū expoſitione præferantur; tamen in cauſarum ſeu dubiorum definitione merito poſtponuntur. Quare Romanarum Pontificum determinatio eſt eorum determinationi merito præferenda.*

Obiectio circa auctoritatē patrum. Reſpondetur ſcientiam non ſufficere ad definiendum, ſed requiri auctoritatē.

56 *Quarta concluſio eſt, quod poteſt condere canones contra determinata per prædeceſſores ſuos, & contra determinata per ſe ipſum valde rationabiliter plerumque*, ſi ea nimirum non fuerint decreta fidei iudiciaria, *& hoc probo auctoritatibus, executione, & ratione. Primo auctoritate Eſther* XVI. *vbi dicitur ſic: Nec putare debetis, ſi diuerſa iubeamus, ex animi noſtri venire leuitate, ſed pro qualitate & neceſſitate temporum, vt rei publicæ poſcit vtilitas, ferre ſententiā; & extra de conſang. et affi. c.* Non debet, *dicitur ſic*: Non *debet reprehenſibile iudicari, ſi ſecundum varietatem temporum ſtatuta varientur humana; & extra. de ſent. ex. lib.* VI. *c.*

Decreta, quæ non ſunt fidei, reuocari poſſunt.

Alma mater dicitur *ſic: Alma mater eccleſia nonnulla plerumque rationabiliter ordinat & conſulte, quæ poſtmodum conſultius & rationabilius reuocat; in meliuſue commutat vt dominus noſter in conſtit. Quia nonnunquam, dicit valde pulchre ſic: Quia nonnunquam quod coniectura profuturum credidit, ſubſequens experientia nociuum oſtendit, non debet reprehenſibile iudicari, ſi canonum conditor canones a ſe vel ſuis prædeceſſoribus editos, vel aliqua in eiſdem contenta canonibus reuocare, modificare, vel ſuſpendere ſtudeat: ſi ea obeſſe potius viderit quam prodeſſe. Probatur etiam hoc in di. v. Verum. Iſtud etiam confirmatur exemplo ſacræ ſcripturæ; conſtat enim quod Dominus mandauit exaltari ſerpentem æneum in deſerto, vt eum aſpicientes ſanarentur a morſibus ſerpentum, ſicut patet numer. xxi. quod tamen poſtea Ezechias Rex confregit, ſicut patet iv. Regum xviii. quia filij Iſrael ſibi adolebant incenſum. Ex quo patet, quod aliud, quod eſt ex præcepto communi rationabiliter ordinatum, poſtmodum inſtinctu eiuſdem rationabilius reuocatur; quia frequenter quod pro vno tempore fuit expediens, alio tempore reperitur nociuum. Iſtud etiam probo ratione ſic: Par in parem non habet dominium, extra de election. c. Innotuit, & prob. xxi. Inferior, Sed tantam poteſtatem habet vnus ſummus Pontifex ſicut alius. Ergo conſtitutio primum facta non arctat alium quin poſſit eam, ſi voluerit reuocare. Confirmatur quia ſicut Imperator ad Imperatorem, ſic Papa ad Papam. Sed Imperator poteſt contra determinata per alium prædeceſſorem: Ergo, &c. Et ideo valde pulchre dicit dominus Bonifacius de r. p. c. vlt. li. vi. quod licet Papa non poſſit ſuo ſucceſſori legem imponere, poteſt tamen quod ſibi licere non patitur ſuis ſucceſſoribus indicare. Ratio autem quare rationabiliter hoc poteſt facere, licet iſtud rationabiliter fuerit ordinatum, eſt iſta, quia ſecundum* Dionyſium *bonum conſtat ex omni cauſa, ita quod defectus vnius circumſtantiæ debitæ ineſſe ſtatim ponit rationem mali, & ideo ſecundum philoſophum ii. ethic. virtus conſiſtit in medio rationis; & quia aliud expedit vni quam alij; vno tempore, quam alio, & ſic de alijs circumſtantijs, omni enim negotio tempus eſt & opportunitas, vt dicitur eccleſiaſtes viii. ideo frequenter ea quæ primo fuerunt rationabiliter ordinata, poſtmodum rationabiliter reuocantur: maxime in agibilibus, in quibus non poteſt haberi infallibilis certitudo: quare, &c.*

Sæpe mutatur magna prudentia.

Probatur exemplo in veteri eccleſia.

Item a ſimili ex geſtis Regū.

Aptanda tempori conſilia.

Nunc ex iſtis elicio duo corollaria. Primum eſt, quod ex iſtis poteſt concludi euidenter, quod dominus noſter ea quæ continentur in illis conſtitutionibus, &c. potuit valde rationabiliter & ſalubriter ordinare, quod probo ſtatim. In his quæ non ſunt contra fidem, bonos mores, & ſacram ſcripturam nec quatuor principalia concilia, poteſt dominus noſter condere canones & editos a ſuis prædeceſſoribus prout expediens viderit, reuocare. Sed nihil eorum, quæ in dictis conſtitutionibus continetur, eſt contra fidem, nec contra bonos mores, nec contra ſcripturam ſacram, nec contra quatuor concilia, adde, vt dictum eſt, neque contra alia, quod ad decreta fidei attinet, neque contra ſanctiones Romanorum Pontificum in controuerſo dogmate e Petri cathedra editas, *vel in ſcriptura vel in ſymbolo fidei de illis mentio non habetur, vel ſi habetur, vtputa de paupertate Chriſti & Apoſtolorum, magis ex ſcriptura habetur, quod ipſe determinat, quam eius oppoſitum. Ergo quidquid in dictis conſtitutionibus ordinauit, potuit valde rationabiliter ordinare. Secundum corollarium eſt, quod cum detrahentes ſacris canonibus, vt blaſphemi & Spiritui ſancto reſiſtentes, vt probatur xv. q. 1. c. Violatores item anathematizati, vel ſaltem anathematizandi; item prauaricatores fidei catholicæ, vt probatur ibidem c. Generali decreto ſunt etiam tales, quod eis venia deinceps eſt deneganda, vt probatur ibidem c. omnia.* Ex his eniteſcit, vt cum non ſpectet ad fidem neque ad ſalutem neceſſario, cellas frumentarias vel vinarias habere vel non habere, & ſummus Pontifex confirmandi abrogandiue religioſos ordines vel eorum diſciplinam conſtituendi polleat auctoritate; nullam hæreſim edita ſanctione, *Quorumdam exigit*, admiſiſſe; & ſi pſeudominoritæ hæreticum propterea Chriſti vicarium nuncuparint, ipſos veræ pietati deliria ſua prætuliſſe.

Probatur Ioannis decreta iuſte edita.

Neque vero ex his, quæ dicta ſunt, dicenturue aduerſus huiuſmodi peſtiferos homines, qui a S. Franciſci inſtitutis defecere, vlla labes reliquæ Minoritanę multitudini doctrina & ſanctitate clariſſimæ, quæ partim in occidente præfocandis his hæreſibus ſedulam dabat operam, partim in oriente religionem propagabat, aſpergitur; vt nulla aliena Nitela egeat Franciſcana religio, quæ ſuo ſplendore nitet: & ſicut non detraxere Apoſtolorum collegio euangeliſtę, cum in eo Iudam proditionis in Chriſtum accuſarunt; neque putabit antiſtitum ordo, illatam ſibi iniuriam, ſi aliquos epiſcopos magicæ impietatis crimine damnatos referant annales; nec ſummorum Pontificum violatur maieſtas, ſi aliquorum vitia perſtringantur; ita non deteritur ſacræ Minoritarum familiæ ſplendor, ſi ex ea aliqui hæretici emerſerint, cum in ijs debellandis clariſſimos triumphos retulerit. Vt ergo exortos in reliqua eccleſia hæreſiarchas, quamuis patriarchali fulgerent apice, non tacet eccleſiaſtica hiſtoria, ita neque hæreticos in religioſis familijs emergentes ſilentio prætermittet. Sed de his ſatis: ad apoſtolica in excindendis erroribus ſtudia orationem reuocemus.

Magi ad ſupplicium quæſiti.

57 Diſtringi eodem tempore iuſſit Pontifex iudiciorum ſeueritatem in Aymericum e Caſtro, atque alios in Carcaſſonenſi diœceſi hæreſeos nota aſperſos a: tum in nonnullos etiam magos b, qui veneficijs ad inferendam mortem, vel philtris ad homines mulierum irretiendos amoribus vtebantur; conſulebant dæmones in ſpeculis: vocabant in circulos, cum ſuccubis ſiue Dianis coibāt; in quos etiam ſuperiori anno legibus agi cœptum vidimus. Inualuiſſe vero dæmonis cultum tempore hoc inſignis eius æui auctor c ſubiectis verbis queritur: *Adorare dæmonem, baptizare imagines, & talia ſunt valde grauia peccata, & modernis temporibus multum incipiunt pullulare. Valde rationabiliter poſſet eccleſia ſtatuere, quod talia facientes, etſi non haberent errorem fidei in intellectu, ſi facerent hoc præciſe propter aliquod pactum cum dæmone habitum, velut hæretici punirentur; & forſitan expediret, vt propter grauitatem pœnæ homines a talibus arcerentur.* Non hæ modo peſtes emerſerant in occidente; verum etiam in ea Græciæ parte, quæ Latini ritus & iuris erat, hæreſis ſuum virus diffuderat: quod ne latius ſerperet, Pontifex apoſtolico zelo incenſus Conſtantinopolitanum patriarcham, archiepiſcopos, & epiſcopos orientales monuit d, vt euellendis his zizanijs operam nauarent: tum Achaiæ principem & Latini generis proceres, vt ſacræ fidei cenſoribus in contaminatis ea labe inſectandis ſtudio non deeſſent. Quo argumento Venetorum ducem, vt ſuam adhiberet in defen-

a *An. 2. p. 1. ep. com. 728.*

b *ib. ep. 550. & an. 2. p. 2. ep. com. 378. 379.*

Vt hoc tempore dæmonum cultus inualuerit.

c *ms. S. bibl. Vat. ſign. n. 4869. pag. 79.*

Serpentē in Græcia hæreſim excindi iuber Pont.

d *Ana. p. 2. poſt ep. cō. 1436.*

den-

denda religione auctoritatem, eſt adhortatus a.

a lib. poſt ep. com. 1430.

Dilecto filio nobili viro duci Venetiarum.

In vinea Domini conſtituti ſuperna diſpoſitione cultores, ſpiritualem in illa culturam vigilantibus ſtudijs exercemus, inſtantia multæ ſolicitudinis vigilantes, vt in ea, fruge ſanctorum operum ſuccreſcente, nullius radix amaritudinis conualeſcat. Ipſius quidem vineæ palmites fructuoſos peſtilentes hæretici peſtiferis morſibus præcidere molientes, fidelium animas tamquam animalia venenoſa conantur extinguere, illis virus mortiferum in aureo Babylonis calice propinando. Propterea nos, qui vulpeculas paruulas voce ſponſi capere commonemur, ad extirpandam peſtem hæreticæ prauitatis eo feruentius ſtudium apoſtolicæ ſolicitudinis adhibemus, quo deſiderabilius concupimus, vt vbique cultus fidei catholicæ dilatetur.

Scripta ad duce Venetie, vt eolum ea in re expleret.

Cum igitur dilecto filio priori prouinciali fratrum ordinis Prædicatorum in Græcia dederimus nouiter per noſtras ſub certa forma literas in mandatis, vt aliquos de ipſius ordinis fratribus ſibi commiſſis, quos ad hoc idoneos fore cognouerit, inquiſitores aduerſus eoſdem hæreticos in partibus illis ſtudeat deputare; nobilitatem tuam rogamus & hortamur in Domino, ac per Dei miſericordiam obſecramus, tibique in remiſſionem iniungimus peccatorum, quatenus diligenter attendens, quod nedum hæreticos, ſed receptores, fautores, & defenſores eorum pœnis percellunt grauiſſimis canonicæ ſanctiones; quoſlibet in dictis partibus Græciæ, tuæ ditioni ſubiectos, a quouis auxilio, conſilio, & fauore hæreticis, fautoribus, receptatoribus, & defenſoribus antedictis; nec non & Iudæis, qui contra fidei veritatem plura nefanda committunt, & religionis Chriſtianæ cultores peruerſis corrumpunt dogmatibus, quomodolibet impendendo cohibens, abſtinere eis mandes diſtrictius & iniungas, vt inquiſitoribus, per prouinciam deputandis eandem, ad exterminandum de partibus illis peſtem huiuſmodi, dictoſque Iudæos pœna debita puniendum feruenter aſſiſtant, & auxilium efficax, opportunumque conſilium & auxilium largiantur; vt inquiſitores ipſi, huiuſmodi auxilij & fauoris ſuffulti iuuamine, in inquiſitionis negotio contra prauitatem eandem, ad diuini nominis laudem & gloriam, vtilius proficere valeant; ac tu & ipſi, præter mercedem retributionis æternæ, quam tua & ipſorum ſinceritas inde merebitur, noſtram & Apoſtolicæ ſedis valearis benedictionem & gratiam vberius promereri. *Dat. Auinione VIII. kal. auguſti anno ſecundo.*

Fautores hær. & Iudæos qui religionẽ impugnãt comprimat.

Pulſarant iuſtis querelis ſedem Apoſtolicam patriarcha Conſtantinopolitanus, atque alij in oriente epiſcopi Latini, quos lucrandarum Chriſto animarum zelus vrebat, nonnullas fœminas, quæ abiuratis erroribus, catholicis thoro iunctæ fuerant, tum in Græcorum, tum etiam Tartarorum imperio poſtea, fide turpiſſime prodita, ad priſtinos errores deflectere. Ad quod tollendum malum Ioannes Venetorum, Genuenſium, & Piſanorum magiſtratibus, qui illis in regionibus verſabantur, apoſtolica auctoritate ad coercendam illarum muliercularum leuitatem iuſſit b incumbere.

Nonnullæ Chriſtianorũ vxores in oriente amplexa fidem deſerunt.

58 Hoc denique anno ad incendendam in Deiparæ cultum fidelium pietatem, cum pius mos in Xantonenſi eccleſia ſuſceptus eſſet, vt vergente in noctem die campana ad præmonendos fideles, vt ſalutatione angelica Virginis ſuffragia implorarent, pulſaretur; Pontifex decem dierum indulgentiam ijs, qui pie ter eam orationem flexis genibus funderent, ſi vere eos criminum pœniteret, conceſſit a. Quæ vero de matre Dei encomia in ijs literis exararit, præteriri a nobis non potuerunt; *Quam pium*, inquit, *quam debitum & iucundum exiſtit, laudibus Virginis glorioſæ Dei genitricis inſiſtere, dignis ſibi iubilare præconijs, & myſticis eam muneribus honorare; plene deuota mens conſpicit, quæ ad laudem & gloriam Redemptoris quidquid genitrici honoris impenditur pertinere ſumma deuotionis ſpiritu intuetur. Huic namque diuinis & angelicis laudata præconijs, ab angelo venerabiliter atque officioſiſſime ſalutata, in mulieribus benedicta, gratia plena; quæ dedit cælis gloriam, terris Deum, fidem gentibus, finem vitijs, vitæ ordinem, moribus diſciplinam, non deſinat humana lingua cantica laudis exoluere, & ſpiritualis muneris impendere famulatum. Huic humana deuotio, quod nequit, vocis & cordis deſiderijs exequatur, vt quæ ſuper choros angelorum vltra omnem humanitatis naturam meruit exaltari, pro nobis apud Redemptorem noſtrum ad Patris dextram reſidentem iugiter intercedat, &c. Dat. Auin. III. id. octobris anno III.*

Propoſitæ indulgentiæ, qui ſub veſpertino crepuſculo ter angeli eam orationem recitant. Ampliſſima Deipa. ex elogia. a An. 3. p. 1 ep. com. 50

IESV CHRISTI
annus 1319.

IOANNIS PP. XXII. annus 4. VAC. IMP. OCCID. 6. ANDRONICI IMP. OR. 36.

1 Reſtituta eſt Poloniæ intermiſſa regia dignitas anno a partu Virginis ſupra milleſimum trecenteſimo decimonono indictione ſecunda, vt eo auguſtiore titulo inſignita vires aduerſus Tartarorum, Lithuanorum, Rhutenorum, aliorumque barbarorum excurſiones confirmaret, ac religionem Chriſtianam tueri facilius, & felicius propagare poſſet. Vocabatur communibus Polonorum votis ad regium apicem Vuladiſlaus Loktekus Vuladiſlauiæ, Craconiæ, aliarumque prouinciarum dux, ditionis amplitudine, populorum numero, opum magnitudine inter eos florentiſſimus; decretique ſunt a publicis ordinum comitijs oratores ad ſedem Apoſtolicam, qui ab ea precibus contenderent, vt regio faſtigio Vuladiſlaum ornaret. At Boemiæ Rex Ioannes ſuam dignitatem infringendam ratus, ſi Poloni regium decus recuperarent, oratores ad rem diſcutiendam miſit, nonnulla in Poloniam iura obtendens, quæ cum æquitate non niti contenderent Poloni, atq; Vuladiſlaum ſucceſſione principatũ adeptum, Pontifex vt vtriſq; conſuleret, beneficium diſtulit, ac Gneſnenſem archiepiſcopum atque epiſcopos ſuffraganeos certiores fecit b, Polonorum iura ea mora non labefactarum iri.

De reſtituenda Poloniæ regia dignitate agitatum. Vuladiſlaus Loktecus Rex deſignatus. Pontificia ad id expetita auctoritas. b Av. 3. p. 2. ep. cur. 165.

Venerabilibus fratribus archiepiſcopo Gneznenſi eiuſque ſuffraganeis.

2 Dudum venerabilis frater noſter Geribardus epiſcopus Vuladiſlauienſis, veſter & dilectorũ filiorum abbatum, monaſteriorum, priorum Prædicatorum, & guardianorum Minorum ordinum, & conuentuũ eorundem; nec non & capitulorum, eccleſiarum, ac nobilium virorum, ducum, comitum, baronum, ac vniuerſitatum, ciuitatum, & caſtrorum per regnum Poloniæ conſiſtentium, nuntius ad hoc ſpecialiter deſtinatus, ad præſentiam noſtram accedens, nobis veſtras & eorum lite-

Geribardus epiſc. orator ad Ioannem.

literas præſentauit, per quas apoſtolatui noſtro inter cætera ſignificare curaſtis, quod ab olim poſt obitum bonæ memoriæ .. Regis Poloniæ, qui tunc erat, ſeditionibus & diſsidijs, ac guerrarum diſcriminibus inteſtinis inter ipſius habitatores regni peccatis exigentibus ſuſcitatis, regni ſtatus eiuſdem, quod ſolebat florere diuitijs, tam propter hoc, quam etiam propter crebros Tartarorum Lituanorum, Ruthenorum, & aliorum paganorum incurſus, qui Polonorum gentem quaſi nouellam in fide captiuam, diuerſis vicibus abducentes, in miſerabilem redegerant ſeruitutem, & lumine fidei derelicto in noſtri contumeliam Redemptoris idololatriæ ſeruire cogebantur; nec non & propter occupationes diuerſarũ eiuſdem regni partium & locorum, defenſore carentis, quæ nonnulli alienigenæ violenter inuaſerant, erat grauiſsima depreſsione collapſus; in eccleſijs vero, monaſterijs, & alijs Deo dicatis locis, fidelium deuotione conſtructis, in quibus deuotis laudibus colebatur Omnipotens, cultus diuini nominis neglectui tradebatur; quorum aliqua ſpeluncæ latronum effecta, aliqua ſolitudini derelicta, & multa ipſorum ruinæ vaſtitatibus ſubiacebant; adijcientes nihilominus in literis ſupradictis, quod niſi per ſedis Apoſtolicæ prouidentiam circumſpectam ſuper his occurreretur celeriter de remedio opportuno, veriſimiliter poterat formidari, ne terra ipſa ad exinanitionem irreparabilem deueniret; propter quod tam vos, per epiſcopum & literas ſupradictas, quam idem epiſcopus per ſe ipſum cum multa nobis inſtantia ſupplicaſtis, vt cum regnum prædictum eſſet nobis & eccleſiæ Romanæ nullo mediante ſubiectum, & in ſignum ſubiectionis huiuſmodi, cenſus, qui denarius beati Petri vocatur, nobis & eidem eccleſiæ annis ſingulis deberetur: eiuſdem regni fidelibus apetientes viſcera pietatis, & eorum calamitatibus, ac preſſuris paterno compatientes affectu, & illud clementis propitiationis oculis intuentes, de tali Rege prouideremus eiſdem, qui ſe patenter exemplum oſtenderet, qualiter ſubditos oporteret per iuſtitiæ ſemitas ambulare: quique in potentia virtutis Altiſsimi dirigeret indirecta, inſolentes reprimeret, reſtauraret deperdita, dictumque regnum tantæ calamitatis anguſtijs, quibus ſubijcitur, inceſſanter Deo auxiliante ſubductum, ſtatum reſumeret quietis, & dulcedinis primitiuæ; dilectum filium nobilem virum Vvladiſlaum Cracouiæ, Sandomiriæ, Syradiæ, Lancitiæ, Cuiauiæ, regnique Poloniæ, ac terræ Pomeraniæ ducem, & heredem & etiam poſſeſſorem; ſtrenuitate ſublimem, induſtria prouidum, militia ſtipatum, multitudine vaſſallorum onuſtum, diuitijs, munitionibus, & fortelitijs præpotentem, promouendum per nos in Regem Poloniæ concorditer nominando; ſupplicantes inſtanter vt præfatum ducem in Regem dignaremur ipſius regni Poloniæ de benignitate apoſtolica promoueri, & coronari diademate regio mandaremus.

Oborta ex Regũ intermiſſione mala.

Confugiẽdi ad Rõ. Pont. neceſsitas:

Polonia ſedis Ap. beneficiaria.

Vvladiſlai iura.

Polonicæ cauſæ ratio.

3 Quia vero vobis ex præmiſſis firmæ ſpei fiducia ſuggerebat, quod præfatum regnum, per promotionem huiuſmodi ad virium ſuarum potentiã reſtauratum, fortius dictorum paganorum præualeret incurſibus, & facilius peſtiferos conatus reprimeret eorundem; vbertate pacis cultu ſeruato iuſtitiæ frueretur, libertas eccleſiaſtica ex præmiſſis diſſidijs conculcata ſuum reſumeret Deo propitiante, vigorem; eccleſiaſticæ dicti regni perſonæ, etiam eccleſijs eorundem ab oppreſſionibus releuatis, poſſent vacare commodius circa cultum diuini nominis ampliandum; ipſiuſque regni fideles in diuinis beneplacitis proſequendis, & eiuſdem eccleſiæ Romanæ, quam ipſi matrem eorum, & dominam recognoſcunt, fidelitatis & deuotionis firmius ſtabiliri conſtantia; prædictos epiſcopum & literas benigne recepimus, & ea, quæ idem epiſcopus ſuper eiuſdem promotione ducis proponere voluit coram nobis, libenter audiuimus, dictarumque literarum tenorem cum multa iucunditate proſpeximus diligenter.

4 Demum autem chariſsimi in Chriſto filij noſtri Ioannis Regis Boemiæ illuſtris ſuperuenientibus nuntijs, per eos apoſtolatui noſtro fuit humiliter ſupplicatum, vt cum eidem Regi ius in dicto Poloniæ regno competeret, quod ſe offerebant ſuo loco & tempore probaturos, abſtinere ab ipſius promotione ducis Poloniæ dignaremur. Sed idem epiſcopus poſt nuntiorum ipſorum inſtantiam ſicut prius, crebris vicibus contrarium certitudinaliter affirmando, propoſuit quod Rex præfatus nullum in dicto Regno Poloniæ ius proprietatis ſeu poſſeſsionis ſibi poterat vendicare, cum plenum ius prædicto duci tanquam ipſius regni domino naturali & heredi legitimo, cui ſucceſsio iure naturæ a ſuis progenitoribus debebatur, in regno competeret ſupradicto, pro huiuſmodi ſæpedicti promotione ducis tam pro parte veſtra, quam per ſe ipſum ſuppliciter inſiſtendo. Nos igitur volentes vnicuique iura ſua ſeruari, ab huius promotione petita ad præſens prouidimus abſtinendum, non intendentes per hoc iuri veſtro & aliorum ſupplicantium prædictorum præiudicium aliquod generari, quin illo ſic vti, ſi, & quando vobis expedire videbitur valeatis, quod tamen cuiuſuis alterius non lædatur. *Dat. Auinione* XIII. *kal. ſeptembris anno tertio.*

Obtendit Boemus in Poloniã iura.

Negat Geribardus æquitate illum niti. Definiendæ controuerſiæ dies extracta. Data Polonis ſuo iure vtendi auctoritas.

5 Intellexere ex his, tum Gerardi epiſcopi, cui Pontifex ex arcano mentem aperuerat, literis Poloni, quid ſibi agendum incumberet. Proximo itaque ineunte anno regij faſtigij honos apud eos reuocatus a, ægre admodum rem ferente Ioanne Rege Boemiæ. Ex ea vero occaſione Polonos ad veteres titulos inſtaurandos excitatos ferunt: Ioannes Boemus a Vvernero Pruſsiæ magiſtro excitus, vt Prutenis olim ab Othogaro clientelæ nomine Regibus Boemiæ addictis contra Lithuanos Polonorum fœderatos auxilio eſſet erepta in Pruſsia Polonis Dobrina, ac Vvladiſlauienſi ditione ſubacta, ac mox vtraque in Vvernerum transfuſa, in Lithuaniam irrupit, Pomeraniamque iuris Polonici prouinciam cruciferis attribuit, regioque confirmauit diplomate: querenteque de illata iniuria Vvladiſlao Lokteko, reſpondit ſe Poloniæ Regem eſſe, illum autem principem; plus vero dignitatem regiam, quam principalem, in iure ſuo vindicando pollere. Perculit ea vox Vvladiſlaum ac reliquos Polonos, qui ne Boemis inferiores eſſent, regiam coronam a ſede Apoſtolica popoſcerunt. Perſtringit Romanum Pontificem Dubrauius b, creato Poloniæ Rege Imperatoris partes ipſum ſibi vindicaſſe: ſed nulla certe Cæſaris iniuria id factum fuiſſet, cum Polonia imperio non eſſet obnoxia; quidni enim apud Polonos Pontifex regiam poterat reuocare dignitatem, qui iam ante illam apud Vngaros, Armenos, Ruſſos, Bulgaros, Lithuanos, & alios; de quibus ſparſa in Baronianis & noſtris Annalibus exempla repetere opus non eſt, cum ip-

a *Math. Michou l.* 4. *c.* 9. *Chron. l.* 11. *Dubr. hiſt. Boem l.* 20.

Inſtaurandæ regiæ dignitatis cauſa.

De Ioanne Rege Boem. Dobrina & Vvladiſlauen. ditio ab eo ſubactæ. Irrumpit in Lithuã. Pomeraniam iuri Polonici Vvernero attribuit. Querenti Vvladiſlao inſultat.

b *Dubr. ſup. l.* 20.

Refellitur Dubrauij dicterium in Pontificem.

ipſum etiam imperium reſtituiſſe occidenti conſtet, quæ iure facta docent pluribus theologi, qui temporalem poteſtatem eccleſiaſticæ ſubiectam probant a. Adde imperialem auctoritatem, quæ ad hoc non erat neceſſaria, viduato ob Ludouici Bauari & Friderici Auſtriaci diſcordem electionem ſuo principe imperio, penes Romanum Pontificem fuiſſe: qua etiam Ioannem vſum conſtat veluti in Rambaldi comitis ac Taruiſinorum cauſa, cum Henricus Goritiæ comes, Canis Scaliger præfectus Veronenſis, Vgucio Fagiolanus magiſter militum, & Guecellus e Camino inita armorum ſocietate extremo ſuperiori anno Taruiſium obſidione cinxiſſent b, delatum a Taruiſinis patrocinium ſuſcepit; vtpote in quem imperialis auctoritas ad iniuſte oppreſſos a potentiorum tyrannide vindicandos interregni tempore deuoluta eſſet, vt ipſemet his verbis profitetur in literis c ad Atrebatenſem & Bononienſem epiſcopos, & Aymericum archidiaconum internuntios apoſtolicos datis.

6 *Attendentes*, inquit, *quod imperij* Romani *tempore, quo illud vacare contingit, ſicut tunc vacabat, & adhuc vacare dignoſcitur, regimen, cura, & adminiſtratio; necnon et defenſio fidelium eiuſdem imperij oppreſſorum, ac punitio ſubiectorum eorundẽ cum ad alium præterquã ad* Rom. *Pontificem recurſus haberi non poſſet, ad nos pertinebat, ſicut dignoſcitur pertinere; ac inſuper comiti Goritiæ, Cani, Vguitioni, & Guecello ſupradictis et quibuslibet alijs de præfato* Rambaldo *comite & communi Teruiſino, ac ſingulis de ipſo cõmuni conquerentibus offerentes liberaliter exhibere, & nihilominus per vos fieri mandantes iuſtitiæ complementum; vobis per noſtras ſub certa forma literas dedimus in mandatis, &c.* Addit Ioannes ſe memoratis internuntijs dediſſe imperia, vt Scaligerum ac fœderatos intentata cenſurarum religione ab inferendo Taruiſinis eorumque prætori Rambaldo comiti bello ſibi temperare iuberent: ac ſi iterum illi obſidionem, quam ſoluiſſe acceperat, aduerſus Taruiſium defigant, cenſuras ijs incuti iubet. Tum Paganum Turrianum epiſcopum Patauinum, cui Albertinus Muſſatus ſuam de geſtis Italorum hiſtoriam inſcripſit, deſignatum patriarcham Aquileienſem monuit d, ne ex patriarchali ditione ſubſidia ab hoſtes inferri pateretur. Illum quidem Taruiſinis amicum fuiſſe, refert Bonifacius; e ſed ex equo in terram alliſum breui interijſſe: imploraſſe vero Taruiſinos pontificiam opem ait. Verum cum hoſtes, profeſſi ſe imperij iura tutari, cenſuras eccleſiaſticas ſpernerent, diuturno Taruiſini bello attriti ſunt a Scaligero, donec ij interprete Goritiæ comite Friderici Auſtriaci deſignati diſcordibus ſuffragijs Regis Romanorum clientelæ ſe commendarunt f. Quam ob rem exaſperatus Scaliger cum Friderici æmulo Ludouico Bauaro fœdus iunxit: atque ita Germanicæ diſſenſiones inter cæſarei nominis ſtudioſos irrepſere. Gibellinæ porro factionis ſplendidum nomen aucupabantur multi, vt eo fuco latrociniorum turpitudinem colorarent.

7 Inter hos in Piceno Recinetenſes, in Amelium prouinciæ præſidem coniuratione inita g, excitis Auximanis, impetu facto in pontificios adminiſtros, trecentos ferro concidere: eos qui cum pontificijs ſenſerant, detruſere in carceres, ac liberos ſummo furore enecarunt: rapuere virgines, coniuges violarunt, ſanctimoniales ſtuprarunt, epiſcopum & clerum pepulere h, eorum bona diripuere, vrbiſque adminiſtrationem in Fridericum comitem Montisferetri Gibellinum contulere a. Inter coniurationis & latrocinij principes b erant Lippatius & Andreas e Gonzelina ſtirpe, Auximani patritij, qui nefarios quoſque in ſuam ſocietatem adſciuerant quam, vt flagitium pietate colorarent, B. Virginis ſodalitium nuncupabant. Inter cæteras autem leges, quas ſuis præſcripſerant, ea erat, vt ſine vllo pœnæ metu quoſque eccleſiæ partium neci traderent, maxime eos, qui in Romani Pontificis gratiam verba feciſſent. Cum vero plerique cenſuras eccleſiaſticas contemptu ſacrilego eluderent, Pontifex legatũ in ipſos iudicio hæreſeos agere, ac pœnas ſtatutas in hæreticos diſtringere iuſſit c. Fridericus præterea Montisferetri comes Recinetenſium, Auximanorum, & exulum Æſinorum ſe ducem dixit, atque ad nouum principatum in ruinis eccleſiæ excitandum Spoletanos Gibellinarum partium ſubornauit d, vt correptis armis Guelphos pellerent, atque in ipſum vrbis transfunderent dominatum.

8 Exagitabant eædem Guelphorum Gibellinorumque furiæ Inſubriam: ad quam pacandam Bertrandum tit. S. Marcelli presbyterum Cardinalem A. S. L. x. kal. aug. miſit e, ampliſſimis inſtructum mandatis. Cremona f proditione a Giberto Corregia & Brixianis capta in Guelphorum imperium conceſſit, quæ vrbs olim florẽtiſſima opibus, ob inteſtinas ſeditiones veterem ſplẽdorem amiſerat: Ticinum ad Guelphorum & eccleſiæ partes ſpectabat, ni Iſnardus patriarcha Antiochenus eccleſiæ Ticinenſis adminiſtrator acceptorum a ſede Apoſtolica beneficiorum immemor obſtitiſſet. Diſtrinxit itaque in eum Ioannes anathematis ſententiam g ipſumque omni dignitate exuit, cum nimirum grauiſſimis ſacrilegijs, cædibus, rapinis, incendijs, periurijs, alijſque ſceleribus ſeſe inquinaſſet: Gibellinis partibus ſe implicuiſſet, addictos Romano Pontifici ſæuiſſime inſectatus eſſet, inuaſiſſet aliena virorum nobilium bona; bellumque contra dignitatis pontificiæ decus iniuſte mouiſſet, in quo grauiſſima ſcelera fuerant patrata, incenſa templa, profanatæ aræ, cædes editæ, prædæ abactæ: ſæpius etiam in ijs locis, quibus præerat, Guelphos ab excubitoribus ad mortem inſanis vocibus depoſci non modo tuliſſet æquo animo, verum etiam vultum ad eas voces ad hilaritatem porrexiſſet: cumque Ticinum eo tempore, quo a Guelpharum partium magiſtratibus adminiſtrabatur, defeciſſet ad Gibellinos, ac nonnulli ciues, qui eam defectionem inique ferebant, in ſpem erigerentur, auxilia Roberti Siciliæ Regis affutura; ille inter auguſtiſſima miſſæ ſolemnia, dum ad populum concionem habebat, ſcelerate pronuntiarat, dandos neci illos, qui ſpem auxilij Roberti Regis inijcerent; adieceratq; illos, qui huiuſmodi viros e medio tollerent, a ſe omnis noxæ religione liberandos. Denique vocatus ad ſedem Apoſtol. vt ab impoſitis criminibus ſe purgaret, cum inſignis periurij conuinceretur, mutata veſte, ſe proripuit, atque ad pontificiam aulam redire iuſſus imperia reſpuit: quare obfirmatum in pertinacia virum Pontifex hac ſententia perculit.

Ipſum contumacem merito reputantes, in nomine Domini cum Apoſtolo tantam inobedientiam & irreuerentiam vlciſci, exceſſuſque ſic de-

te-

a Palud. de eccleſiaſtica poteſt. M s. bibl. Vat. ſign. n. 4109. Aug Triumph. de poteſt. eccl. q. 38. art. 6. Alex. de S. Elpid tract. 2. c. 3. Turrec. ſum. de eccl. l. 1 c. 90. Card. Bellar. de Rom Pont l. 5 c. 7. & alij.

Taruiſini a Scaligero & fœderatis bello appetiti.

b Cortuſ. l. 2. 4. Bonifac. hiſt. Taruiſ. l. 8

Suſcipit eorũ clientelã Pont.

c An. 3. p. 3 ep. cur. 110.

Adminiſtratio vacantis imperij ad Pont. ſpectat.

d Ib. ep. 108.

e Bonifac. hiſt. Taru. l. 8.

Taruiſini a Scalig. bello attriti.

Regis Romanor. clientelæ ſe commẽdant.

f Cortuſ. l. 2. c. 4.

Recinetẽſium perduellium ſcelera.

g An. 3. p. 1 ep. 160. 161. 192. 193.

h An. 3. p. 1 ep. cur. 160

a Ib. ep. 185.

b Ib. ep. 170.

Impia ſocietas B. Virginis nomen ſibi aſciſcit.

c An. 3. p. 1 ep. cur. 201

Frider. comes perduellium dux.

d Io. Vill. l. 9. c. 103.

Spoletanos in ſuas partes allicit

Magni in Inſub. Guelph. & Gibell. motus.

e An. 4. p. 1 ep. cur. 145.

f Id. ib. §. 4

Cremona in Guelph poteſtatẽ redacta.

g Ib. ep. cur. 196.

Iſnardus patriarcha rebellat.

Accerſitᵘ in iudiciũ

A pontificia aula aufugit.

Patriarchali muneꝛe deijcitur.

teſtabiles ſic enormes, ſicut etiam noſtri debitum expoſcit officij, diſciplina debita caſtigare volentes, ne ipſorum impunitas auſum in alijs pariat, & auſus exceſſum; in Iſnardum prædictum, qui omni honore, dignitate, atque adminiſtratione adeo reddidit ſe indignum, de fratrum noſtrorum conſilio perpetua depoſitionis ſententiam promulgamus, cumque tam a patriarchali quam pontificali, & omni ſacerdotali & clericali priuantes officio, condemnamus; ac corpus eius dantes ſathanæ, vt eius ſpiritus ſaluus fiat, in ipſum excommunicationis ſententiam promulgamus. Nulli ergo, &c. Dat. Auinione III. kal. aug. anno III.

a An. 4. p. 1 ep. com. 105.

Florent. oratores capti.

Pont. pro ijs liberādis ſtudiū

9 Intentauit etiam cenſurarum terrorem Pontifex [a] Philippo Sabaudæ regiæ principi, qui Florentinorum oratores ad aulam pontificiam accedentes non ſine iniuria ſedis Apoſtolicæ interceperat: ac Taurinenſi epiſcopo, niſi ab euoluto menſe reſtituerētur libertati, pronunciam dedit, vt Taurinum & alia loca, in quibus tenerentur in vinculis, eccleſiaſtico interdicto ſupponeret. Sæuiebat in eos Philippus Guelpharum partium odio, cum Florentini Roberto Regi, a quo diſſentiebat, ſtuderent. Et ſane egregias illi auxiliares copias in Genuenſi obſidione periclitanti ſubmiſere [b]: quibus claſſi impoſitis, cum ſemeſtri integro Gibellinorum copijs circumſeptus eſſet, exſcenſione in portu, cui Sextus nomen eſt, facta in hoſtem magno impetu irrupit, ipſumque fudit. Qua parta victoria, Richardo Gambateſta Aprotino cum præſidiario milite Genuam dimiſſo, cum quadraginta triremium claſſe Auinionem ad Pontificem ſe contulit [c]. Captata Roberti Regis receſſus occaſione, Genuenſes [d] exules vires collegere, ac viginti octo triremium claſſem præfecto Conrado Auria inſtruxere, nouiſque copijs ex Germanis & Inſubribus comparatis, Genuam obſidione tentarunt: in qua plurima hinc inde illata acceptaque clades.

Roberti Regis de Gib Genuenſ. victoria.

b Io. Vill. l. 9. c. 94. et 96. Ant. 3. p. tit. 21. c. 4. §. 3.

Auenionē ad Pont. ſe confert.

c An. 2. p. 2 ep. com. 372. Io. Vill. l. 9. c. 97.

d Id. c. 98. & Ant. vbi ſup.

Genua a Gibell. iterum oppugnata.

Inter Genuen. & Cyprios vetus bellum.

e An. 3 ep. com. 1038

Genuenſes, vt ab inſtruēda claſſe abſiſtant hortatur Pōt.

10 Non inteſtino modo in Italia, verum etiam externo in oriente bello impliciti erant Genuenſes: quo ipſos inter atque Henricum Cypri Regem conſurgente, cum extrema rei Chriſtianæ in oriente calamitas impenderet, Pontifex ad illius ſemina præfocanda, cum accepiſſet Genuenſes claſſem ad inuadendam Cyprum acceptaſque vlciſcendas iniurias apparare, miſsis apoſtolicis nuntijs, apud eos inſtitit [e], vt cœptis abſiſterent: permitterent ſuas iniurias ſedi Apoſtolicæ; illam partes pontificias adeo ſolerter adhibituram, vt illata damna ſarcirentur, ipſorumque dignitati conſultum foret: moxque Henrico Regi ſignificauit, vt operam ſuam ad auertendos ab infeſtando ipſius regno Genuenſes, cum ſe ad bellum pro exigenda iniuriarum vltione compararent, collocaſſet: proinde ad propulſanda imminentia pericula, & pacandos quos læſerat, ſollicitauit. Cyprio vero Rege ſuos oratores mittente, vt in Pontificem, vti fidiſsimum arbitrum, compromiſſum ederent; diſcutiendi vtriuſque partis iuris Ioannes prouinciam non admiſit, cum aliorum negotiorum mole premeretur. Sed adhibitis in conſilium viris prudentia conſpicuis ſanxit, vt illata vtrinque damna ſarcirentur, priſtinæ ij libertati immunitatique in inſula Cypro reſtituerentur, illatæ iniuriæ venia & obliuione delerentur, mancipati vinculis in libertatē aſſererentur, quæ erepta conſtaret ſine forenſi ſtrepitu redderentur; ad ea vero quæ iuris ambigui viderentur, illuſtranda mitteret ad Genuenſes virum prudentia & auctoritate inſtructum, vt ea ſine iudicij contentione dirimerentur: viciſsimque Genuenſes e ſuis alium pari induſtria & poteſtate auctū dirigerent ad ea, quæ in Cyprio regno in diſceptationem caderēt, dirimenda. Si vero deſignati arbitri inter ſe diſſentirent, rem totam ſedis Apoſtolicæ iudicio permitterent, vt quod ſuaderet æquitas ſeruandæ mutuæ inter ipſos amicitiæ ſtudio definiret. Contendit demum Pontifex precibus ab Henrico vt ſuos ab inferenda vlla Genuenſibus iniuria contineret, pacique ſanciendę ſe accommodaret, & quę ſedes Apoſtolica ſtatuerat religioſiſsime ſeruaret: exploratum vero haberet, ſe illam partem ſtudijs ſuis promoturam, quę huiuſmodi apoſtolico decreto paruiſſet. At ne interim nouę repullularent diſſenſiones, annuas inducias Cyprijs ac Genuenſibus imperauit, quas a Nicoſienſi archiepiſcopo in Cypro; in Liguria a Cataneoſi epiſcopo & Saonenſi præſule deſignato promulgari iuſſit [a].

Delectus Pont. controuerſiæ arbiter.

Nōnullas concordię leges ſtatuit.

a Ib. ep. 1137.

11 Nec Cyprus modo, verū etiam Rhodus diſſenſionibus non carebat: ad quas ſopiendas, ne rei Chriſtianæ afferrent exitium, abdicante ſe iuſtis ex cauſis ſummi Hoſpitalariorum equitum magiſtri munere Fulcone Villareto, & Mauritio Pagnaco æmulo exauctorato, ſolicitus Pontifex transfundendæ in eum dignitatis, qui pares tanto oneri virtutes haberet, Franciæ, Toloſæ, Campaniæ, Aluerniæ, Caſtellæ, ac Legionis, Portugalliæ, Nauarræ, & Venetiarum priores, qui in aula pontificia verſabantur, exciuit vt ipſorum in re dubia conſilium exquireret: cumque in ſanctiore Cardinalium conſiſtorio illi ſeorſim inter ſe de eo contuliſſent, qui regimini admouendus videretur, vnanimi conſenſu in Helionum, qui tum vitæ religioſæ pulcherrimis exemplis fulgebat, tum præclara aduerſus Saracenos belli facinora explicuerat, ſuffragia coniecerunt: cumque vota Pontifici aperuiſſent, illorum adductus precibus, quem deſignarant, gerendo muneri præfecit, atque ad illud capeſſendum apoſtolicis literis inſtruxit [b].

Helionus Rhodior. equitum magiſter creatus.

b Ib. ep. com. 884.

Catalana ſocietas.

c Ib. ep. com. 957. & poſt eand. ep.

Debilitare nefarios illius conatus ſtudet Pont.

d Io. Vill. l. 9. c. 104. Ant. 3. p. tit. 21. c. 4 §. 4.

Frid. Trinac. Rex Tunetanū Regem reſtituere aggreditur.

Ab hoſte auro corruptus bello abſiſtit.

Soluit cenſum Rom. eccleſiæ.

Et Robertus Rex.

e An. 4. p. 1 ep. com. 87

12 In Græcia ſocietas Catalana, quam omiſſo Turcico bello in Gallici generis reliquias, quæ Achaiæ inſidebant, arma vertiſſe iam ante vidimus, vt latius limites proferrent, Gualterum Athenarum ducem infeſtis ſignis petiere. Quam rem grauiſsime accepit Pontifex, fideles ab ea ſocietate infeſtari, quos Latinarum partium ſtudio tueri debuiſſet; ac ne muneri deeſſet, Athenarum ducatus clientes, atque Argolicenſes excitauit [c], vt aduerſus hoſtes colligerent animos ac vires, nec Gualtero duci deeſſent: eoque argumento Gualterum e Fincherolis Argorum præfectum, alioſque nobiles ad retundendos hoſtiles conatus accendit. Addictæ erant eæ fœderatæ cohortes clientelæ nomine, vt regia auctoritate tutæ eſſent, Regi Friderico. Quem hoc anno a Tunetano Rege, qui regno a Bugiæ Rege, Arabum opera pulſus fuerat, ad expeditionem Africanam ſolicitatum magno auri pondere ferunt [d]: cum obſeſſus barbarus maiore auri vi Fridericum ſibi conciliauit; qui ita emunctis ab vtroque barbaro ingentibus opibus obſidionem ſoluit, Bugiæque Rex Tuneto, quo ab altero primum fuerat deiectus, potitus eſt. Fridericum porro cenſum pro regno Trinacriæ perſoluiſſe, pontificia de eo accepto ſyngrapha docet [e]. Intulit

quo-

Digitized by Google

quoque fiſco apoſtolico Robertus Siciliæ Rex a decem millia vnciarum auri. In vtramque vero vlteriorem & citeriorē Siciliam Pontifex Stephanum e Pinu clericum Lemonicenſem miſit, vt abbatiarum non conuentualium vacantium vectigalia b colligeret: apoſtolicas conſtitutiones in eos, qui ſacerdotia curæ animarum addicta, ſacris ordinibus initiari neglexiſſent, vnde diuinus cultus exoleſceret, promulgandas curaret c; cognitaque cauſa, ipſos contentas in ſanctione, quæ a verbo, *Execrabilis*, ducit exordium, ob retenta iniuria ſacerdotia contraxiſſe pronuntiaret. d

a Ib. ep. 446. — Stephan' e Pinu nũtius in vtráque Sicil. miſſus. — b Ib. ep. cur. 14 — c Ib. ep. cur. 11. — d Ib. ep. cur. 13.

13 Præterea Arianenſi epiſcopo prouinciam dedit, vt pœnas, quas in Rogerium e Bonito ob cæſum Frequentinum epiſcopum ſtatuerat, diuulgaret; ac ni crimen rite expiaret, anathemate deuinctum declararet. Quæ vero pœnæ ad tantum ſcelus luendum incuſſæ, ſubiectæ literæ oſtendunt. e

Frequentinus epiſc. a Rogerio cæſus. — e An 3. ep. com. 1524

Ioannes, &c. venerabili fratri epiſcopo Arianenſi.

Rogerium de Bonito militem Arianenſis diœceſis, latorem præſentium, qui Rogerium epiſcopum Frequentinum auſu ſacrilego interfecit, ab excommunicatione, quam propter hoc incurrit, in huiuſmodi homicidij reatu ad te remittimus iuxta formam eccleſiæ abſolutum, mandantes ſub debito præſtiti iuramenti, vt ante omnia ſufficienter & idonee caueat coram te, quod infraſcripta, per nos ſibi iniuncta, & a te etiam iniungenda complebit; quodque eccleſiæ, cuius epiſcopum interfecit, ſatisfactionem congruam, cum primum poterit, ad arbitrium tuum, cuius conſcientiam oneramus, exhibebit. Iniunximus quoque ſibi ſub debito iuramenti prædicti, vt per maiores omnes eccleſias illius loci, vbi tunc fuit facinus perpetratum, nudus & diſcalceatus, braccis dumtaxat retentis, virgam ferens in manibus & corrigiam circa collum, ſi ſecure poterit, incedat; & ante fores ipſarum eccleſiarum a presbyteris earundem, pſalmum pœnitentialem dicentibus, ſe faciat verberari, cum maior in eis aderit populi multitudo, ſuum publice confitendo reatum: & ſi aliquod feudum, officium, vel beneficium eccleſiaſticum vel temporale a dicta eccleſia tenuit, vel ius patronatus obtinet in eadem, quibus ipſe eiuſque heredes ipſo iure perpetuo ſint priuati, ea eccleſijs, a quibus illa tenebat, dimittat omnino, ſic quod eccleſiæ ipſæ de illius diſpoſitione valeant, prout eis videbitur, expedire; & ne minus vindictæ, quam exceſſus memoria prorogetur, vſque ad quartam generationem ipſius poſteritas in clericorum collegium, vel aliquod eccleſiaſticum beneficium, ſeu officium ſeculare vel regulare nullatenus poſſit aſſumi.

Impoſita Rogerio pœnitentia publica.

Noſque propter hoc ſibi dari fecimus ſignum crucis in ſubſidium terræ ſanctæ, & pro pœnitentia eidem duximus iniungendum, vt cum fuerit paſſagium generale vel particulare per eccleſiam Romanam indictum, perſonaliter legitimo impedimento ceſſante debeat transfretare: & ſi cum prius mori contigerit, de rebus ſuis, ſi habuerit, diſponat mittere idoneum bellatorem: limina Apoſtolorum Petri & Pauli tribus vicibus, & ſemel B. Iacobi debeat viſitare: vſque ad ſeptem annos ſemel qualibet hebdomada vnam miſſam pro anima occiſi epiſcopi faciat decantari, & qualibet ſexta feria in pane & aqua ieiunet, & quarta feria a carnium eſu abſtineat, niſi fuerit infirmitate detentus, vel in itinere conſtitutus; & decies orationem dominicam recitet omni die. Tu autem præter iſtam pœnitentiam iniungas ſibi, quod animæ ſuæ ſaluti videris expedire. Si enim cautionem prædictam, aut ſatisfactionem, ſi poterit, non præſtiterit, vt prefertur, & alia, quæ mādantur facere forte contempſerit, nunties eum in eandem excommunicationis ſententiam recidiſſe. Cæterum volumus, & præſentium tibi auctoritate mandamus, quod per ſingulas diœceſes Beneuentanæ prouinciæ ſupradictas pœnas facias publicari. *Datum Auinione kalend. auguſti anno III.*

14 Conſulturus etiam ſaluti animarum, ne hæreticorum erroribus irretirentur, pontificijs & imperialibus Friderici II. ſanctionibus inflictas hæreticis, vel ea aſperſis infamia, pœnas renouauit, quas a Bertrando tit. S. Marcelli A. S. L. in Inſubria in illos diſtringi a iuſſit. Cumque ea lues plures in Chroatia etiam ac Boſnia infeceret, Maladinum banum grauiſſimis ſententijs ad zelum in ea extinguenda, diuinoque cultu in ipſius ditione reuocando exercendum excitauit b: non nulli enim ementito ſanctitatis habitu ex Vualdenſium impia propagine ſuis erroribus ſimplices circumuenerant, vt viuificæ cruci nullus honos deferretur, non perciperetur euchariſtia, nec etiam baptiſmus pleriſque in locis conferretur.

a An. 3. p. 1. ep. cur. 201. — b Ib. ep. cu. 1248. — Renouatę in hæreticos veteres leges.

Dilecto filio nobili viro Maladino Chroatorum & Boſnæ comiti, alias dicto bano.

Multa, nec immerito, mentem noſtram amaritudo perfundit, grauis dolor nos afficit, cum audiuimus eſſe in populo Domini perditionis filios, maledictionis alumnos, qui a Chriſtianæ religionis obſeruantia deuiantes, & volentes ſuo potius errore perire, quam aliena perſuaſione proficere, in tenebris ambulant; & obcæcati mente, vt lumen cæli non videant, errores hæreticos damnabiliter edocent & obſeruant. Spectat igitur ad vnumquemque fidelem hoſtiliter contra tales inſurgere, ſicque ipſos in brachio virtutis Altiſſimi radicitus extirpare, quod peſtifera eorum rabies pereat, & fideles alios, fauente Domino, non contingat. Sæpe namque, non abſque graui turbatione mentis, relatione fide digna percepimus, quod terra Boſnenſis, eiuſque patria hæreticorum, ob rectorum negligentiam longo tempore ibidem degentium, tanta ſit infidelitatis labe polluta, quod ibi deſolentur eccleſiæ, clericalis ordo ſit extirpatus radicitus, & Chriſti ſacra irriſione peſtifera conculcentur: non ibi crucis reuerentia, de qua ſola voluit Apoſtolus gloriari, non viuifici ſacramenti communio; ipſius etiam baptiſmi, quod eſt religionis initium, nomen in pleriſque partibus ignoretur, agentibus proculdubio peſtiferis doctoribus, qui fidem ſimplicium ſimulato religionis habitu prauorum dogmatum conſperſione fœdarunt. Profecto non indigne graui doloris aculeo noſter animus ſauciatur, & ad vindicandas tantas noſtri creatoris iniurias animamur.

Hæreſis in Boſnia graſſatur. — Clerici inertia. — Præcipui errores, qui in ijs locis ſerpebant.

Tuam igitur fili induſtriam, quam & nobilitas generis, & morum probitas, & orthodoxæ fidei religioſa profeſſio dignis laudibus efferunt, paterna duximus diligentia commonendam, vt ad extirpandos errores de terra & patria ſupradictis, & præparandum veræ religionis cultum, potentiæ tuæ dexteram ſolicitudine religioſa conuertas: tunc etenim vere poteris hoſtium tuorum triumphator exiſtere, cum de agro domi-

Maladinũ excitat Pont. ad religionẽ reuocandam.

minico crucis Chriſti æmulos ſtudueris extirpare; noſque, qui totis animi votis ad veræ fidei gloriam iugiter aſpiramus, quique tuos in hac parte labores gratos plurimum habebimus & acceptos, in tuæ nobilitatis promouendis negotijs conſtitues promptiores. *Dat. Auinione xv. kal. auguſti anno III.*

Vngar. clerus Zagabrien. epiſc. oratorem ad Pont. mittit.

15 In Vngaria clerus Auguſtinum Zagabrienſem epiſcopum Vngaricarum eccleſiarum dignitatis tuendæ gratia ad ſedem Apoſtolicam miſit. Audita cauſa Pontifex, ne Carolus Rex aliqua ſuſpicione ſuffuſus epiſcopo infenſus eſſet, ſignificauit ipſi a, nulla de illo niſi laude & commendatione digna retuliſſe; atque adeo ad eccleſiam reuerti pateretur, neue obtrectatorum ſuſurros admitteret. Eximia etiam ſunt in re ſimili pro defendendo magiſtro Radulpho pontificia præcepta b Philippo Regi Francorum, apud quem in inuidiam erat adductus, data: *In benigniorem*, inquit, *partem ſemper interpreteris, in dubio nullum habiturus ex leui cauſa ſuſpectum: fideles etenim ſi putaueris facies, & dum quilibet confidentiam tuam in ſe fidenter recumbere viderit, ab omnibus, quæ infidelitatem ſapere valeant, cautius, vt credimus, abſtinebit.*

a An. 4 p. 1 ep. com. 45
b To. 2. ep. ſecr. 25.

Vitæ diſcrimen vna cum Regina Philipp. Rex adit.

Adijt eo tempore Philippus vna cum Regina Ioanna, vt ſunt inſtabiles humanæ res, ac tenui etiam filo Regum ſceptra pendent, ingens vitæ diſcrimen, vixque e parietis ruinis emerſit. Quod vbi accepit Pontifex, grates diuino Numini ob ſeruatum Philippum egit; ſumptaq; inde occaſione Regem c ac Reginam d grauibus præceptis erudiuit, vt ab humanis rebus adeo fragilibus ad diuina mentem ſtudiumque transfunderent: *Hæc te cautiorem*, Regem alloquitur, *contra hoſtis illius inſidias debent reddere & promptiorem, vt liberatori tuo ſtudeas deuotius & ſtudioſius deſeruire. Ex his, fili chariſſime, tua prouidentia poteſt percipere, quod nec poteſtatis ſublimitas, nec generis nobilitas, nec formoſitas aut valetudo corporis a periculis liberant, quæ nec poſſunt vtique humano ingenio prauideri: ſed ille, in cuius conſpectu ſunt mille anni futuri ſicut dies heſterna, quæ præterijt, quos vult ab ijs miſericorditer liberat, & quos vult illa ſubire permittit, &c.* Inſtruxit eundem Regem ſaluberrimis alijs præceptis, vt conceſſa Gallicanæ eccleſiæ a S. Ludouico priuilegia reſtitueret e, eamque priſtino aſſereret ſplendori: familiarem in principum aula peſtem calumniatores, qui regias aures obſiderent, reprimeret.

c Ib. ep. ſecr. 66.
d Ib. ep. 67

Hortatur illum ad rerum terren. contẽptũ Pont.

e Ib ep. ſecr. 802.

Gaucelini Card. opera Belgæ Philip. po conciliati.

16 Conciliata eſt hoc anno, ac ſequenti corroborata a Pontifice concordia inter Philippum Francorum Regem & Belgas, Gaucelini tit. SS. Marcellini & Petri presbyteri Cardinalis, cenſurarum metum Belgis incutientis, præcipua opera, ad quam nauandam ſtrenue incitarat ipſum Pontifex f: qui illius nuntio ingenti gaudio perfuſus, vt eam confirmaret, pluribus literis cum Philippo Rege g, Regina Ioanna h, comite Valeſiorum i, Roberto Belgarum principe l, ac fœderatis vrbibus egit; Gaucelinoque Cardinali præcepit m ne, niſi perfecta re, diſcederet aula regia, in qua plurimum floruiſſe gratia atq; a ſede Apoſtolica commiſſa impleuiſſe eſt gratulatus n.

f Ib. ep. ſecr. 65.
g Ib. ep. 207.
h Ep. 208.
i Ep. 209.
l Ep. 290. & 297.
m Ep. 247
n Ep. 201.

Phil. Rex ſacrum bellũ cogitat.

Retardarant Philippi ineundæ Aſiaticæ expeditionis conſilia Belgici tumultus: quibus compoſitis animum ad inſtaurandam rem Syriacam, pro cuius apparatu inſtruendo, tum reficiendo ærario, quod in parentis & fratris Regum teſtamentis exequendis exhauſerat, duas excurrentis triennij ſpatio decimas exigendas obtinuerat a, aduertit cum ſuperiori anno ab Oſſinij Regis Armeniæ oratoribus ab id egregie animatus eſſet: quo argumento datæ ad Armenum extant literæ b. Sed tam ardua prouincia ſine aliorum Regum opera non ſuſcipienda ab ipſo, Pontifici viſa eſt c, cum impar illius potentia Saracenicæ videretur: non ſufficere pacatas eſſe Gallias, ſed reliquum orbem Chriſtianum ad mutuam pacem reuocandum: laniatum vero adeo bellis ciuilibus, vt ſine magno diſcrimine rem aggredi non poſſet.

a Ep. ſecr. 634. & poſt eand. ep.
b To. 1. ep. ſecr. 371.
c To. 2. ep. ſecr. 54.

Ioannes, &c. Philippo Regi Franciæ & Nauarræ illuſtri.

17 Intenſum tuum, fili chariſſime, deſiderium, quod te ad proſecutionem negotij terræ ſanctæ gerere, præſertim pace iam a pacis actore reddita regno tuo, miſſa nobis nouiter epiſtola regia nunciauit, multipliciter in Domino merito commendantes, illud ei aſcribendum credimus, qui vbi vult ſpirat; quique corda Regum habens in ſuæ poteſtatis arbitrio, eadem ad nutum ſuæ voluntatis attrahit & inclinat: cui gratias in humilitate ſpiritus exſoluimus, quas valemus. Sane ſi, iuxta ſapientis ſententiam, in omni negotio ſunt tempus & opportunitas attendenda, in hoc profecto negotio; vtique nimirum arduo & difficultate repleto, ſunt hæc ſingulariter inquirenda. Sed, proh dolor! hæc procul abeſſe conſpicimus, non adeſſe: pax ſiquidem, quæ inter Chriſticolas eius proſecutioni præcipue neceſſaria noſcitur, pene ab ipſis Chriſticolis exulat; cuius loco turbatio, & adeo dura viget commotio, quod vt alter offendat alterum offenſam propriam non abhorret; & vt in periculum præcipitet alium, præceps præcipitium feſtinat in ſuum. Leua, fili chariſſime, in circuitu oculos mentis tuæ, & profecto quaſi vbique reperies, peccatis exigentibus, guerrarum fremitus, & bellicos apparatus. Vide regnum Angliæ contra regnum Scotiæ, & econtrario inſurgens. Attende principes Alamanniæ guerris & bellicis actibus contra ſe mutuo intendentes.

Proponit ei difficultates Pontif.

Occidentalium diſcordias.

Anglos & Scotos mutuo implicitos bello.

Conſidera chariſſimos filios noſtros Siciliæ & Trinacriæ Reges; non eſt vtique pax inter eos, ſed ſolum tregua breui tempore duratura: nec videmus, quod dolentes referimus, ad pacem inter ipſos diſponi negotia, ſed potius augeri continue odia, & multiplicari rancores. Et ne omittamus Cypri & Armeniæ Reges, pax non eſt vtique inter ipſos, ſed odia, ſuſpiciones & inſidiæ creſcunt continuæ hinc & inde. Regna quoque Hiſpaniarum contra regnum Granatæ, & ſuas fronterias ſatis reperies occupata. Conuerte, fili chariſſime, tuum intuitum ad partes Lombardiæ: profecto reperies vnam ciuitatem inſurgere contra aliam; immo, quod grauius eſt, inuenies quaſi quamlibet ciuitatem inteſtinis odijs & inſidijs eſſe plenam, ac tyrrannos illarum partium igne & gladio perſequi ſibi non parentes. Vide illam tam inſignem ciuitatem Ianuæ, tam præfato negotio opportunam, & ipſam propter talia odia deſolatam reperies, & quaſi omni auxilio deſtitutam. Mare quoque in partibus ipſis inuenies inuium, & per terram iter itinerantibus non patere, nec de præmiſſis regnis & terris putes prouenire, in præfati proſecutione negotij, præmiſſis durantibus, ſubſidium vel auxilium, ſed potius nocumentum. Conſidera inſuper ſtatum miſerabilem ordinis hoſpitalis S. Ioannis Ieroſolymitani, iam quaſi diſpoſitum ad ruinam:

Diuiſam ſub gemino Cæſare Germaniam.

Siciliæ & Trinacriæ Reges ad bellum pronos.

Cypri & Armen. mutuo ſuſpectos.

Hiſpanos Granatẽ. ſi bello diſtrictos.

Italos Guelph. & Gibell. factione ſciſſos.

Hoſpitalarios alieno ære ingenti oppreſſos.

nam : debet ſiquidem ſolis duabus ſocietatibus vltra trecenta ſexaginta millia florenorum ; ſic quod de dicto ordine nullum, aut parum poteſt pro proſecutione dicti negotij prouenire ſubſidium : quo tamen maximum probabiliter ſperabatur. *Et infra*.

18 Si hæc, chariſſime, & alia, quæ tibi Dominus circa hæc miniſtrabit, deduxeris in rectæ conſiderationis examen, profecto procul tempus & opportunitatem pro proſecutione præfati negotij perſpicies, & non prope. Ideoque nobis & alijs, cum quibus deliberauimus, expediens videretur, quod ante omnia ad ſedandas & ſopiendas, vel ſaltem vſque ad tempus non modicum per treuguarum beneficium differendas diſſenſiones huiuſmodi tam tu, fili chariſſime, quam nos operoſum ſtudium & ſtudioſam operam impendere curaremus : quod profecto iam dudum fecimus, nec ceſſamus.

Sedandas prius principum diſcordias.

Si autem regali prouidentiæ videatur, quod præmiſſis non obſtantibus ſit ad proſecutionem præfati negotij procedendum, attende fili chariſſime, quomodo negotium ipſum prudenter valeat inchoari. Conſidera qualiter continuari poterit, & aduerte quomodo feliciter valeat conſummari. Examina quas expenſas tantum requiret negotium : & proinde prouide, vnde poterunt miniſtrari ; nec ad impoſſibilia, ſicut audiuimus alias, tui conſiliarij conuertant acies mentis ſuæ. Metire vires tuas, & circumſpice in quo excellentia regia, tuique regni magnates, zelum habentes, ad antefatum negotium voletis & poteritis ſubuenire : & ſuper his deliberatione præhabita diligenti, mittat magnificentia regia viros prudentes & gnaros veritatis, ac præfati negotij zelatores, regalis conſcientiæ plene conſcios, & ſuper præmiſſis plenius informatos : quos vtique audire, dante Deo, proponimus, & in quibus ſecundum Deum poterimus, exaudire. *Dat. VIII. kal. decembris anno* III.

Mittendi oratores ad belli ſacri agitanda conſilia.

19 Præ ſe etiam ferebat Eduardus Angliæ Rex ingens expeditionis illius aggrediendæ deſiderium : cui Pontifex, commendata pia eiuſmodi voluntate, vt prius hoſtes, qui latebant in pectore, vitia ſcilicet excinderet, reſcripſit, & excuteret diligenter conſcientiæ omnes ſinus, ne quam Numini diuino vel proximo iniuriam inferret : ita enim ſedatis animi motibus, facile regni motus compoſiturum, pacemque reuocaturum, ſine qua expeditionis Aſiaticæ conſilia nunquam perducere poſſet.

Eduardus Rex bellum ſacrum cogitat.
l. 16. ep. ſecr. 300.

Ioannes &c. Eduardo Regi Angliæ illuſtri.

Quia, dilectiſſime fili, promoturum in his & alijs negotia Domini ſic condecet propriæ conſulere puritati, vt pacem in domo, id eſt conſcientia ſua, primitus ſolidet ; ne ſi forſan intus pugna domeſtica laceſſente diſtrahitur, minus timeatur ab exteris, & culpa in eum, cui obſequium creditur præſtari commiſſa, fructum impediat aſſumpti laboris, vellemus ac prius inſpiceres quid domi agitur : & ſi forte tumultum faciant, ſi tibi moueant prælium in eadem commiſſæ per te in Deum & proximum interdum offenſæ, vellemus vt prius ſuper illis te, & tibi conſuleres, & in confeſſione oris ac ſatisfactione operis faciem Domini præuenires ; vt per id cum tibi placatum efficeres, vt ab eo tibi & regno tuo tranquillitatem & pacem, ſine quibus vltramarino paſſagio commode nequis impendere, facilius impetrares. Super quibus illius, in cuius manu corda ſunt principum, miſericordiam ſuppliciter imploramus, vt cor tuum ad præmiſſa & alia ſua beneplacita exequenda conuertat ; dies & actus tuos in ſua pace dirigat, regnum tuum ſolidæ quietis amœnitate corroboret ; & te circa dictæ terræ ſubſidium in tam ſancti propoſiti ſoliditate conſeruet, &c.] Addit ad conciliandam ipſi diuinam gratiam, archiepiſcopis ſe Anglicanis præcepiſſe, vt populum ad porrigendas pro ipſius ac regni ſalute ſupplices Deo preces incenderent. *Datum VIII. kalendas iunij.*

Reſpondet Ioannes internos animi domandos hoſtes.

Angliæ prius reſtituendam pacem.

Significat publicas preces pro ipſo indictas.

20 Perſuaſum fuerat Eduardo a nonnullis viris religioſis, ipſum diuina ope regni tumultus compreſſurum, ac feliciter bellum Aſiaticum confecturum, ſi quodam balſamo liniretur, quod a Deipara S. Thomæ martyri datum, eiuſque iuſſu a monacho Pictauenſi monaſterij S. Cypriani in ædicula S. Georgij reconditum acceperat ; tum vero a duobus orientalibus Chriſtianis ex reſponſo dæmonum ſoldano Saracenorum dato compertum fingebatur, ac primum Henrico Imp. traditum, deinde duci Brabantiæ, qui eo munere Eduardum affecerat, iniecta ſpe ipſum illius inunctionis virtute Aſiam debellaturum. Qua de re conſuluit Pontificem Rex depromptis nonnullis argumentis, quæ dictis fidem conciliare viderentur, ac flagitauit, vt alicui epiſcopo inungendi illius pontificio nomine prouinciam traderet.

Vana opinio de quodam cæleſti oleo, iniecta Eduardo.

Verum Ioannes audita re, cum de ea ſibi non conſtaret, hæc reſpondit a : Retulit idem frater N. nimirum Dominicanæ familiæ alumnus, qui regias literas Pontifici reddidit, *quod tu, attente conſiderans, tibi poſtmodum regnoque tuo aduerſitates plurimas accidiſſe ; informatus ab aliquibus publicas indubie, ea tibi ac regno eueniſſe tuo propter omiſſionem vnctionis prædictæ ; quodque ſi eam ſuſciperes, a te cuncta pellerentur aduerſa, teque felices ſucceſſus in omnibus ſequerentur, vnde ipſam ſuſcipere feruenti deſiderio affectabas : verum, præfato non obſtante deſiderio, hoc facere diſtuliſti, donec noſtrum accepiſſes reſponſum, an peccatum eſſet ipſam ſuſcipere, & an te ipſa inungi bonum & expediens putaremus : quapropter memoratus frater N. pro ſerenitate tua nobis humiliter ſupplicabat, quatenus ſuper præmiſſis noſtrum tibi conſilium mittere dignaremur ; & quod ubi noſtro iudicio accipere vnctionem illam culpa non eſſet, alteri dilectorum filiorum noſtrorum Cardinalium, qui apud te tunc temporis præſentes erant, aut prælato alicui regni tui, quod eam tibi impenderet, daremus per noſtras literas in mandatis. Nos vero volentes tibi ſuper ijs maturius reſpondere, diximus fratri præfato, quod nobis vnum de Cardinalibus, cum quo conferre poſſemus, & de quo tu plene cõſideres, nominaret : quo nominante Sabinenſem epiſcopum, ipſoque ad præſentiam noſtram propterea euocato, & ſibi impoſito quod ſecreto teneret omnia, quæ audiret tangentia factum iſtud, voluimus vt in eiuſdem epiſcopi præſentia omnia, quæ nobis ſolis ſuper hoc dixerat, enarraret ipſique ſimul ad partem conferret ſuper huiuſmodi negotio diligenter.*

a *Ibi ep. ſecr. 479.*

Conſulit Pontificẽ an illo oleo liniẽdus ſit.

Præmiſſis igitur in noſtram conſiderationem deductis, & ſuper his cum ſæpedicto, nempe Sabinenſi epiſcopo, *Cardinali collatione habita diligenti, quoad primum quæſitum ; viſum nobis fuit finaliter, ſuppoſito tamen quod tu, fili, ex probabilibus & rationabilibus coniecturis crederes firmiter vnctionem hanc a B. Virgine datam eſſe, & te eſſe illum, qui primus ex ea prædicitur inungendus,*

Reſpondet Pont. in illa vnctione ſumenda peccati ſpeciem non apparere. *eſſe

*das, nec non quod hanc optabas accipere ad honorem Dei, & ſpecialiter ad debellandos vltra mare fidei inimicos; quod cum non colligeretur ex nobis relatis obſeruatio diei vel horæ, ſeu ſuperſtitioſæ rei alterius, ipſam ſumere non poterat ſuperſtitio, nec peccatum *; vnctio etiam hæc primò non derogat, quam ſumpſiſti, tum quia regalis vnctio in anima quidquam non imprimit, tum etiam quod ab illa iſta eſſe alterius rationis dicitur quo ad materiam & ad formam.*

Dictorum incertam eſſe veritatem.

Secunda vero petitioni tuæ, qua petebas per nos conſuli tibi, an deberes recipere, & de conferenda daremus prælata alieni in mandatis; taliter tunc duximus reſpondendum, quod cum de prædictis nobis, prout conuenit, non conſtaret, quod eu vngi deberes nolebamus conſulere: ſed nec concedere vel negare. Diximus tamen ei, quod ſi te recipere ipſam contingeret, hoc per epiſcopum aliquem fieret & ſecreto: nam ſi palam, poſſent ex hoc admiratio magna & ſcandalum forſitan exoriri. Committere autem prælato cuicumque, quod tibi conferret eandem, omnino renuimus: quinpotius petitionem ſuſ dictam ſuper hoc certis ex cauſis totaliter duximus denegandam.

Se nec ſuadere, nec diſſuadere. Si velit inungi clã id fiat.

Hortatur ad explicãda virtutum exẽpla.

Verum cum tuos felices ſucceſſus ex noſtri cordis intimis affectemus, hoc duximus celſitudini tuæ per dictum N. committimus, ac tibi per noſtras literas id idem mandauimus, quod cum nec vnctio nec aliquid aliud, niſi ad Deum eſſes diſpoſitus, proficere quidquam poſſet, magno affectu hortabamur te, ſicut & hoc ipſum recolimus alias pluries nos feciſſe, quod te ſolicite diuinis coaptares beneplacitis, virtuoſam ducendo vitam, in te & tuis ſubditis colendo iuſtitiam, ac recognoſcendo, vt teneris, Romanam eccleſiam matrem tuam, nec non & omnes eccleſias tui regni & dominij in ſuis libertatibus & priuilegijs integre conſeruando.

21 Ingraueſcente inter Eduardum Angliæ Regem ac Robertũ Bruſium bello Gaucelinus & Lucas Cardinales legati, cum ijs ſis tutus in Scotiam acceſſus non pateret, pontificias literas, quibus ad ponenda arma ſolicitabatur Robertus, tranſmiſere a. Quibus ille acceptis, rem cum ſuis in conſilio ſe agitaturum reſpondit: nuntijs vero Cardinalium a Scotis proceribus in ſcriptis reſponſum eſt, nullum pacis tractatum ipſos admiſſuros, niſi Robertus in eo regio nomine inſigniretur: cum Cardinales, ne diſcordiæ malum vlterius gliſceret, inducias imperarunt. Cumque in Scotiam de ijs promulgandis literæ tranſmiſſæ eſſent, Robertoque allatæ, is nuntium intentata capitis pœna regno iuſſit abſcedere: ac poſtea Cardinalibus fallaci ſpe concordiæ aliquandiu deluſis, Vvaruicum aliaque Regia Angliæ loca, effuſo multo humano ſanguine, in ſuam poteſtatem redegit. Cum itaque exploratum eſſet eum pœnis adiectis ob temeratas inducias ſe implicuiſſe, Cardinales Scotiam ſacris interdixere. Verum antiſtitibus ſententiam contemnentib. b. Pontifex quatuor Scotos præſules, qui Roberti partes efferebant, Vvillelmum S. Andreæ, Dunckeldenſẽ, Henricum Arbodenſẽ, & Dauidem Morauienſem epiſcopos ad ſedem Apoſtolicam accerſiuit, tum vt meritæ a contumacibus pœnæ exigerentur, tum vt cum ijs de pace in Scotiam, quæ belli malis attrita erat, adducenda tractaret; ac ne inanibus excuſationibus ſe ab adeunda eadem ſede excuſarent, illorum ſaluti ſyngrapha liberi commeatus cautum iri pollicitus eſt.

a An. 4. p. 1. ep. cur. 58.

Robertus Bruſ pacẽ niſi regio titulo decoretur ſpuit. Induciæ inter ipsũ & Eduardum promulgatæ. Vvaruicũ a Roberto occupatũ, Scotia interdicto ſuppoſita.

Præcipui Scot præſules in iudiciũ vocati apud ſedem Apoſt.

22 Poſtulauit etiam iudicio Robertum, vt recurrentibus inſequentis anni kalen. maij ſedi Apoſtolicæ ad dicendam cauſam ſe ſiſteret, coniugatis ea de re ſubiectis literis a.

a An. 4. p. 1. ep. cur. 22.

Ioannes, &c. ad perpetuam rei memoriam.

Cum Robertus excommunicationis & interdicti & alias ſententias, claues eccleſiæ contemnendo omnino, ſuſtinuerit per annum & amplius, & adhuc ſuſtineat, ſicut accepimus, animo indurato; ſicque a ſe videatur timorem Dei & hominum repuliſſe, vt quaſi clauo pertinaciæ in concepta peruerſitate confixus nec conſcientiæ ſtimulo vrgeatur, nec pudore confundatur infamiæ; neque pœnis pro culpa imminentibus terreatur; ſed potius mala malis in ſuæ damnationis cumulum coaceruans, de nouo dicti Regis Angliæ terram cum gentibus ſuis manu armata hoſtiliter ingredi, ſicut fidedigna percepimus relatione, præſumpſit, caſtra, villas, & loca dicti Regis poſt illationem damnorum grauium per rapinas & incendia illatorum ibidem inuadere ſatagendo; propter quod ſcrupulo non caret hæreticæ prauitatis; nos tamen, volentes ex manſuetudine dictæ ſedis ipſius in hac parte nobilitati deferre, eundem Robertum cum, ſicut poteſt colligi veriſimiliter ex præmiſſis, his, quibus citationem huiuſmodi committi contingeret, ad dictum regnum Scotiæ pro citatione huiuſmodi facienda tutus non pateret acceſſus; tenore præſentium, hac fidelium aſtante multitudine copioſa, citamus vt vſque ad kalendas maij proximo venturas, quas pro peremptorio termino aſſignamus, per ſe vel procuratorem idoneum apoſtolico ſe conſpectui repræſentet, legitime in huiuſmodi negotio proceſſurus ac facturus, & recepturus quod iuſtitia ſuadebit, &c. *Dat. Auinioni xiv. kal. decembris anno iv.*

Intentatũ Roberto Bruſio ob ſpretas cẽſuras iudicium.

Conſtituta ad cauſam dicendam dies.

23 Paruit Pontificio edicto Robertus Bruſius, ac ſequenti anno oratores ad diluenda obiecta, gratiamque Pontificis comparandam miſit. Quod vero ad Vvaruicum ab ipſo Regi Angliæ ereptum illataſque cædes & agrorum populationes ſpectat; captum proditione fuiſſe, refert Vvalſingamus b. Dum vero Vvaruici obſidionem Rex Eduardus vrgebat, atque in illius vrbis recipiendæ ſpem efferebatur, temere verba ipſum laxaſſe, quibus captæ vrbis eiuſdem præfecturam Hugoni Spenſerio & Rogerio Tamari traditurum indicabat; eaque voce exacerbatum Thomam ducem Lancaſtriæ, regijs caſtris ſe ſubduxiſſe, coactumque Eduardum obſidionem ſoluere. Quibus Rex conflictatus malis biennales inducias cum Roberto pepigit. De tractata vero inter eos pace ſequenti anno dicetur: nunc ad Hiſpanicas res varijs inquietas tumultibus, ſtylum conuertamus.

Paret Pontifici.

Vvaruicio potiuntur Scoti.

b Vvalſin. hiſt. Angl. Polyd. Vergil. in Eduar. II. l. Buchan. hiſt. Scot. l. 8.

Eduardi imprudẽtia.

24 Confugerat ad ſedem Apoſtolicam Alfonſus Cerda S. Ludouici ex Blanca filia, atque ex Fernando Caſtellani ſceptri herede Alfonſi X. Romanorũ Regis deſignati nepos, cuius cauſa atrox bellum Gallos inter & Caſtellanos exortũ ſuperiori tomo vidimus; cum Galli Fernandi, vt maioris natu, atque in illius iura ſuccedentibus filijs contenderent, Alfonſus vero Rex ſecundum natu Sanctium primogeniti extincti filijs prætuliſſet; ac poſt diuturna bella Luſitaniæ & Aragoniæ Reges delecti controuerſiæ arbitri, Lata in potentioris gratiam ſententia, Alfonſo ac fratri nonnulla prædia atque oppida, Regis Caſtellæ imperio libera attribuerant. Quam leuem regni compenſationem indignatus Alfonſus regno abſceſſerat, & adhuc bonis deiectus exul vaguſque exiſte-

Alfonſus Cerda ditione deiectus.

Digitized by Google

extiterat. Mouit illius calamitas ad miſericordiam Pontificem, qui Compoſtellano archiepiſcopo prouinciam impoſuit a, vt apud Mariam Reginam Alfonſi Regis impuberis auiam ac tutricem; tum apud Ioannem ac Petrum principes, quibus ſumma rerum Caſtellæ demandata erat, incuſſa cenſurarum religione, ad principatum Alfonſo a Regibus arbitris Iacobo & Dionyſio adiudicatum reſtituendum adigeret.

Reſtituere illum principatui nititur Pontifex. a Ap. 3. p. 2 ep. cur. 1371.

Ioannes, &c. venerabili fratri Berengario archiepiſcopo Compoſtellano.

Inſinuante nobis dilecto filio nobili viro Alfonſo, nato quondam Fernandi primogeniti claræ memoriæ Alfonſi Regis Caſtellæ, quod olim cum chariſſimi in Chriſto filij noſtri Iacobus Aragonum & Dionyſius Portugalliæ Reges illuſtres a claræ memoriæ Fernando Rege Caſtellæ ac eodem Alfonſo ſuper ſopiendo graui diſſidio animarum diſcrimina, grandiaque corporum rerumque diſpendia producente, inter ipſos ab olim exorto, arbitrationes & amicabiles compoſitiones ſub certis pœnis ac præſtitis hinc inde iuramentis electi, pro bono pacis & concordiæ inter cætera ordinaſſent, vt dictus Alfonſus & heredes ac ſucceſſores ipſius infra Caſtellæ & Legionis regna certam terram per Reges deſignatam eoſdem in francum allodium cum mero & mixto imperio liberam & exceptam ab omni iuriſdictione, dominio, ſubiectione, ſeruitute ac etiam appellatione tam dicti Regis Fernandi, quam aliorum poſt eum futurorum Caſtellæ & Legionis Regum in perpetuum obtinerent; & tam dictus Fernandus, quam plures nobiles & barones illarum partium per ſe, ac nonnullæ communitates ciuitatum & villarum inſignium dictorum regnorum per eorum ſyndicos & procuratores legitimos ſuper obſeruatione ordinationis prædictæ emologatæ a partibus iuramentum præſtitiſſent, prout inſtrumentis publicis & autenticis literis inde confectis plenius dicitur contineri; idemque Rex Fernandus dictam terram aſſignaſſet Alfonſo præfato iuxta formam ordinationis eiuſdem, dictuſque Alfonſus poſt aſſignationem huiuſmodi per ſex annos eam poſſediſſet integre, pacifice, & quiete; dictus tamen Fernandus Rex, dum adhuc ageret in humanis, non attendens quam periculoſum, quamque indecens ſit cenſendum in quolibet iuramento præſtitum non ſeruare, ſed præſertim in principe, cuius etiam verba ſimplicia nullatenus irrita fore debent, cum Regis ſit gloria ſeruare promiſſa; contra ordinationem huiuſmodi pro libito veniens, ſpretis iuramento prædicto & pœnis in illo contentis, eundem Alfonſum maiori parte dictæ terræ armata manu per violentiam ſpoliauit, qua dictus Alfonſus tam ipſo Rege ſuperſtite, quam poſt eius obitum remanſerat deſtitutus, in iuris iniuriam, ſuumque diſpendium, & ſcandalum plurimorum, & in periculum animæ dicti Regis, quæ vt probabiliter credi poteſt, pœnis inde grauibus ſubiacet, cum non dimittatur peccatum, niſi reſtituatur ablatum, dictoque Alfonſo ſuper his Apoſtolicæ ſedis auxilium implorante; nos chariſſimam in Chriſto filiam noſtram Mariam Reginam Caſtellæ illuſtrem auiam & tutricem chariſſimi in Chriſto filij noſtri Alfonſi Regis Caſtellæ illuſtris pupilli, & dilectos filios nobiles viros Ioannem quondam Alfonſi, & Petrum quondam Sanctij Regum Caſtellæ filios tutores eiuſdem Regis pupilli per ſpeciales noſtras literas rogauimus & hortati fuimus in domino Ieſu Chriſto, & eiſdem propriæ ſalutis obtentu conſuluimus bona fide, vt conſiderantes attente, quod eidem pupillo hoc præſertim tempore plurimum expediebat & expedit ad ſe pro ſua & regnorum ſuorum tranquillitate corda magnatum attrahere, & omnem ſcandalorũ materiam amputare; vna cum magnatibus alijs regnorum ipſorum ac communitatibus ſupradictis, quarum ad conſilium proſpicerent adhibendũ, ſic ordinarent, ſicq; diſponerent, quod dicta terra, qua dictus Alfonſus taliter extitit ſpoliatus, eidem Alfonſo, qui ſicut aſſerit conſtanti animo & inuariabili voluntate, vbi ſibi fieret debita reſtitutio ſublatorum, ſe dicti pupilli Regis & Reginæ beneplacitis coaptare totaliter diſponebat, reſtitueretur ac dimitteretur libere & quiete; necnon de fructibus, redditibus, & prouentibus medio tempore perceptis debita ſibi ſatisfactione præberetur.

De bello inter Regẽ Caſt. & Alfonſũ princip. ſopito.

Principatus a Regibus Arag. & Luſit. arbitris Alfonſo attributus.

Vt Ferdinandus Rex illũ vi rapuerit.

Alfonſi patrocinium ſuſceperit Pontifex.

Mariam Reginam ac tutores erepta illi reſtituere iuſſerit.

26 Cum autem præfata Regina tutrix ac tutores prædicti, ſicut ex eiuſdem Alfonſi iterata conqueſtione percepimus, huiuſmodi precibus & hortationibus apoſtolicis, quæ eiuſdem Regis pupilli profectum, & tam Regis præmortui patris ſui, quam propriam tutricis & tutorum prædictorum ſalutem, dictorumque regnorum tranquillitatem & pacem proculdubio ſapiebant, parere efficaciter non curarint; nos attendentes, quod ad nos pertinet omnis cenſura peccati, & vbi præſertim agitur de iuriſiurandi religione contempta, immo etiam violata, iuſtitiam denegare non debemus oppreſſis, ne deferre videamur homini contra Deum, &c. [Imponit prouinciam archiepiſcopo, vt in ea loca ſe conferat, excitiſque ijs, qui euocandi viſi fuerint, ac ſine forenſi ſtrepitu quæſita atque explorata de re tota veritate, pupillum Regem, auiam, ac tutores regios Ioannem ac Petrum; præterea locorum magiſtratus ac populos, qui ſe iureiurando obſtrinxere, daturos operam, vt Fernandus Rex ſacramento promiſſa ſeruaret, incuſſo cenſurarum eccleſiaſticarum aliarumque pœnarum iuris terrore ad reſcindenda reuocandaque omnia, quæ contra datam fidem tentata fuerint, adigat: tum pontificia auctoritate irrita eſſe iubet omnes prærogatiuas, quæ archiepiſcopi diligentiam, atque imperia apoſtolica eludere poſſent.] *Dat. Auinione x111. kal. iulij anno 111.*

Eluſa ſunt imperia pontificia

Intentatæ Caſtellanis cenſuræ ni Alfonſus reſtituatur principatui.

27 Perfunctum impoſito ſibi munere Berengarium archiepiſcopum Compoſtellanum, paulo ante ea inſignitum dignitate, refert Mariana a, atque in conuentu Caſtellæ ordinum Valliſolcti a Regina Maria habito pontificias minas obieciſſe, ni Alfonſo Cerdæ attributi a Regibus Luſitano & Aragonio agri traderentur: Caſtellanos vero proceres miſericordia quidem viri in ſpem regni nati, fortunis ſpoliati, tactos; ſed ſacramenta obtendiſſe, quibus ſe obſtrinxerant, minore Rege quidquam ex illius ditione detrahi non permiſſuros.

a L. Mariana l. 15. c. 16.

Proceres ſacramẽti religionẽ obtendũt.

In ijs Valliſoletanis conuentibus conſtitutum, vt regiæ procuratores Ioannes ac Petrus patruus nepoſque alternæ potentiæ æmuli, conciliatis diſcordijs, arma in Mauros verterent. Nec minus ad ſuſtinendos eorum impetus Iſmael Granatenſis Rex ſe comparabat, atque ex Africa auxilia, attributis Regi Marrochitano Algezira & Arunda cum interiectis agris, euocarat. Irrupere in Granatenſe regnum varijs agminibus Ioannes ac Petrus: Tiſcarum a Petro expugnatum: reliqua prona ad victorem fuere. Ioannes illius facinoris gloria inuidiaque perſtrictus, ma-

Ioannes & Petrus principes in Granatenſes mouent.

Rex Marrochij in auxilium a Granaten. excitus.

Petrus princeps ſtrenue in barbaros rem gerit

maius aggredi atque ad principem regni vrbem penetrare conſtituit. Coniunctæ ad Alcandetem copiæ collatæque; equitum nouem millia; peditum innumera multitudo: Toletanus & Hiſpalenſis archiepiſcopi tum religioſorum equitum magiſtri in caſtris erant. Perrupere illi in interiores terras, ingentique illata vaſtitate, caſtra in Granatæ conſpectu defixere ac nulla re alia geſta tertio die profeſto S. Ioannis Baptiſtæ retro mouere. Ducebat primum agmen Petrus, atque poſtremum Ioannes; cum barbari in noſtros in loco, in quo aquæ penuria erat, atque ex æſtu affligendus ſiti exercitus, irruere & compluribus cæſis diripuere impedimenta. Petrus princeps in ipſo belli ardore ſiti, ſole, labore, moleſtia interclusa repente anima, concidit: Ioannes haud diſſimili morte occubuit, ad noctem abalienata mente ſpirare viſus: atque hic luctuoſus Granatenſis illius expeditionis finis extitit. Barbari præferoces ea victoria in Chriſtianorum terras excurrere, nonnullaſque ijs arces eripuere: diſcordia vero inter proceres, qui Rege impubere ad regni adminiſtrationem enitebantur, accenſa; nec leues pluribus in locis tumultus excitati.

Ioannes actus inui dia Granatam pene trat.

Oſtētatis copijs recedit.

In receſſu fideles profligati. Ioannes & Petrus principes ex labore extincti.

Barbari in Caſtell. limitem excurrūt.

Exortæ graues inter proceres diſſenſiones.

28 Recruduit tum ea Compoſtellæ controuerſia, quæ de vrbis imperio inter archiepiſcopum & ciues vertebatur. Adducti fuerant antea ad archiepiſcopi obſequiū Compoſtellani cenſurarum religione, quas ſedes Apoſt. infligi iuſſerat; ac Berengarius ex ordinis Prædicatorum magiſtro in eam ſedem euectus paterna in ſuos manſuetudine, precibuſque Reginæ Caſtellæ cum ciuibus atque Alfonſo Sugerio, qui vrbem archiepiſcopo obnoxiam ſibi ſubiecerat, in hanc concordiæ formam deſcenderat a: *Videlicet quod eadem eccleſia libere dicto archiepiſcopo reſtituta, ſibi vna de portis ciuitatis eiuſdem cum ſuo fortelitio, per quam idem archiepiſcopus ingredi & egredi libere poſſet; & tam per eam quam per altas portas ciuitatis eiuſdem neceſſaria pro ipſius eccleſiæ defenſione in illam introducere, traderetur*. Addit Pontifex paulo poſt Compoſtellanos, ſacramenti religione temerata, archiepiſcopum obſidione cinxiſſe, interclusiſſe commeatus, denique mortis intentato terrore ad deditionem paciſque ſubiectas leges compuliſſe: vt arcem Alfonſi affini viro prænobili cuſtodiendam traderet, donec Rex Caſtellæ e puerili ætate ad annos viriles perueniſſet: tum Alfonſum, qui anathemate defixus fuerat, cœtui fidelium reſtitueret. At Pontifex tuendi iuris Compoſtellanæ eccleſiæ ergo internuntijs apoſtolicis & Hiſpanis præſulibus dedit b imperia, vt Compoſtellanos cenſuris percellerent, Philippumque principem ob præſidium Compoſtellę impoſitum perſtrinxit.

De Compoſtellæ dominatu inter archiep. & Alfonſ. Sugerium cōtrouerſia.

a An. 4. p. 1. ep. com. 244.

Quibus legibus cum Berengario archiep. cōpoſita.

Rebellāt in archiep Compoſtellani.

Ad iniquas leges Berēgarium adigunt.

b Ib.

29 In Luſitania inſtitutus equeſter religioſus ordo ad comprimendas Saracenorum excurſiones, militiæ Ieſu Chriſti nomine inſignitus, cruce rubra linea candida interſecante diſtincta decorus, cui prædia ædeſque Templariorum attributa; de quo hæc Bernardus c: *Anno Dominicæ Incarnationis* MCCCXIX. *pridie idus martij idem dominus Papa pontificatus ſui anno* III. *de fratrum conſilio inſtituit nouum ordinem militum, qui dicerentur de militia Ieſu Chriſti in regnis Portugalliæ et Algarbij, ad reſiſtendum in illis partibus Saracenis pro defenſione fidei & Chriſtianorum: cuius ordinis caput ſeu domum conſtituit principalē in caſtro Marino Siluenſi diœceſis, conceſſitq; & donauit dominus Papa militibus dicti ordinis bona omnia cū pleno iure, quæ fuerunt ordinis quondam Templi in prædictis regnis, accedente ad præmiſſa beneplacito & conſenſu Regis Portugalliæ & Algarbij, qui prædictum caſtrum eidem ordini munificentia regia contulit & conceſſit, ſede Apoſtolica confirmante. Ordo vero prædictus debet viuere & militare Deo pro defenſione fidei & infidelium impugnatione ſecundum regulam & inſtituta ordinis Calatrauenſis; & quando opus fuerit, debet viſitari, corrigi, & reformari tam in capite, quam in membris per abbatem monaſterij de Alcobaſia Ciſtercienſis ordinis diœceſis Vlyxbonenſis. De præmiſſis vero & de forma iuramenti, præſtandi pro tempore Regi Portugalliæ per magiſtrum eiuſdem ordinis, necnon abbati præfato nomine Romanæ eccleſiæ, ac etiam de alijs conditionibus & circumſtantijs appoſitis & ſeruandis in literis Apoſtolicis inde confectis ſerioſius ac plenius continetur. Actum Auinione ad perpetuam rei memoriam*. Conſentit Bernardo præter alios Ioannes Mariana a, qui ait eam ſacram militiam in illo regno nobiliſſimam, geſtarum rerum gloria floruiſſe, & caſtro Marino, in quo primum domicilium fuerat conſtitutum, Touariū migraſſe. Subdit in eodē regno priora ciuilia bella inter Regem Dionyſium Alfonſumque filium, ad rerum ſummam aſpirantem arſiſſe; atque ad ea ſopienda Reginam Mariam Caſtellæ ſocrum Alfonſi Mirobrigam eſſe profectam, ſed re infecta reuerſam.

Equeſter religioſus ordo inſtitutus in Luſit.

c Ber. chr. Rom. Pon. M.S. Vat. bibl. ſign. n. 3765. in Io. XXII. Steve Alteben. in annal. bee ann. Mar. l. 15. de reb. Hiſp. c. 16.

Caſtrum Marinum præcipua illius ſedes.

Templariorum prædia in Luſit. & Algarb. ſita illi attributa.

Calatrauenſiū inſtituta equites ſequuti.

a Marian. eod. c. 16.

Maria Regina Alfonſum Dionyſio Regi Luſit. conciliare fruſtra nititur.

Contrarijs ſtudijs iactata eſt Aragonia, Iacobus enim Regis Aragonum filius ſceptri heres, tranquillioris vitæ deſiderio regni hereditate, reluctante patre ac nequidquam monita, vt non tantum ſibi, ſed orbi natum ſe meminiſſet patriæque conſuleret, ingerente, vigeſimo tertio decembris die in publicis comitijs, vxore Eleonora intacta in Caſtellam ad ſuos dimiſſa, & Calatrauæ habitu ſumpto ſe abdicauit: indeque regni ius proximo natu Alfonſo quæſitum. Certatū eſt multorum ſermonibus de re adeo noua, collaudantibus alijs, alijs damnantibus; demum licentia morum effrenata ad eam leuitati adſcribendam plures adduxit.

Iacobus ſceptri Arag. heres iura in fratrem trāsfundit.

30 Hoc anno celebrata eſt magna religionis pompa tranſlatio reliquiarū S. Ludouici epiſcopi Toloſani, præſente illius fratre Roberto Siciliæ Rege: editaſq; ad eiuſdem ſancti inuocationem plures cœleſtes virtutes, & reſtitutos valetudini ægrotos, narrat Iordanus his verbis b: *Anno Domini* MCCCXIX. VI. *id. nouembris ſummus Pontifex ad tranſlationem ipſius miſit ſex Cardinales, vt in præſentia Regis Ieruſalem atq; Siciliæ germani eius atque Reginæ, multorum prælatorum ac baronum, concurrente etiā cleri ac populi innumera multitudine, cum miris ſolemnijs & reuerentia multa corpus eius de terra leuatum eſt, & in argenteo & ornato ſarcophago ſuper altare reconditum in eccleſia ſumptuoſo opere ad ipſius dedicata honorem. Vbi mirabilis Deus in ſanctis ſuis ſtupenda miracula operatur, nam per ipſius inuocationem & merita votis emiſſis a propinquis & notis* XV. *vere mortui redière ad vitam. Multa quidem & alia extant miracula, quæ iuxta morem gratia breuitatis in hoc libro ſcripta non ſunt: nam circa viginti varijs legi infirmitatibus liberatos, & totidem iuxta notarium haberi, & in quaternis alijs vltra ducentos: quæ omnia manu publica ſcripta, & diligenter examinata de mandato Maſſilienſis epiſcopi, ab ijs dumtaxat expoſita, qui & oculis viderunt, & manibus contrectauerunt; & firmata ſunt præſtito iuramento*.

b Iord. M. S. Vat. ſig. ſignat. n. 1960.

S. Ludouici epiſc. tranſlatio

Miracula ad illius nomen imploratū edita.

Non

Minoritæ quatuor affecti martyrio.

31 Non modo beatiſſimi huius confeſſoris ſanctitate illuſtrata eſt hoc tempore Franciſcana familia, verum in India etiam quatuor martyrum Thomæ, Iacobi, Demetrij, & Petri glorioſiſſima conſtantia: qui cum a Saracenis ob fidem orthodoxam in rogum coniecti eſſent, in medijs flammarum globis illæſi perſtitere, collaudante Chriſtum vniuerſa gentilium multitudine; deinde clam necati immortalitatis palmam ſunt conſecuti; de quibus hæc laudatus Iordanus hiſtoriæ commendauit a: MCCCXIX. *Papa Ioannes legit in conſiſtorio cum magno fauore literas ſibi miſſas infraſcripti tenoris: quod videlicet religioſi viri de ordine Minorum atque Prædicatorum, euntes pro prædicanda fide infidelibus vſque Ormeſe, cum nuliſbi proficerent, ad Indiam tranſire cupiunt in Columbum: & cum perueniſſent ad inſulam, quæ Dyo vocitatur, fratres de ordine Minorum a cæteris tam Prædicatoribus quam ſecularibus Chriſtianis ad aliam terram profecti ſunt, quæ Thana vocatur, vt inde in Columbum tranſirent. Erat autem in loco vnus Saracenus de Alexandria Yſuphus nomine, qui acceſſit ad Melicum, id eſt rectorem terræ, & induxit eum vt inquireret, quomodo & ad quid veniſſent. Ille accerſitos interrogat: Quales homines nuncupamini. Illi ſe Francos eſſe reſponderunt, ſanctæ paupertatis amatores, ad S. Thomam proficiſci cupientes. Tunc fratre interrogati, ſe veros Chriſtianos aſſerunt, & de fide Chriſti cum ſancto feruore multa dixerunt. Cum vero a Melico licentiati eſſent, præfatus Yſuphus vſq; tertio Melicum induxit, vt eos caperet & detineret. Tandem congregati ſunt Melicus & Cadi & populus terræ tam Saraceni, quam pagani & idololatræ; & interrogauerunt fratres: Quomodo Chriſtus, quem dicitis filium Virginis, poteſt eſſe filius Dei, cum Deus vxorem non habeat? Illi de generatione diuina plura dixerunt exempla de radijs ſolis, de arboribus, de gramine terræ, ita vt infideles reſiſtere non valerent ſpiritui, qui loquebatur in eis. Sed accenderunt ignem copioſum Saraceni, & dixerunt: Vos aſſeritis legem veſtram meliorem lege Mahumeti. Si verum eſt, ignem intrate, & miraculo quod dicitis comprobate. Fratres reſponderunt, quod pro honore Chriſti libenter id agerent & accedens frater Thomas primus intrare voluit: ſed contradixerunt Saraceni, eo quod cæteris ſenior videretur.*

a Iord. M. S. bib. Vat. ſign. n. 1960. c. 234.

Inſana Saracenorũ aduerſus Trinitatẽ obiectio.

Refellitur e ſimili.

Martyres in medijs flammis illæſi.

32 *Tunc iunior acceſſit frater Iacobus de Padua, nouus athleta Chriſti, & incunctanter ignem intrauit, & vſque ad ignis pene conſumptionem in eo permanſit lætabundus & laudans abſque vlla capilli vel pili tunicæ combuſtione. Videntes autem qui aſtabant alta voce clamabant: Vere iſti homines boni & ſancti ſunt. Cadi vero tam præclarum miraculum inficiari volens ait: Non eſt, vt creditis, ſed veſtimenta eius de terra ſunt Abrahæ magni amici Dei, qui in igne poſitus Chaldæi lædi non potuit: ideo iſte in igne illæſus manſit. Tunc expoliauerunt innocentem iuuenem, & totus nudus, ſicut de matre natus fuit, a quatuor viris in ignem proiectus eſt. Ille vero innocue ignem ſuſtinuit, & cum gaudio de igne illæſus exiuit. Tunc vero pagani, ſed & Saraceni clamabant; Sancti ſunt, ſancti ſunt. Tunc Melicus eos libertati reſtituit, vt ſecundum voluntatem ſuam abirent. Cadi vero & prædictus Yſuphus iniquitate pleni, ſcientes eos in domo cuiuſdam Chriſtiani receptatos, Melicõ aiunt: Quid agis? Cur Chriſticolas hos non interficis? Ille reſpondit: Quia nullam cauſam mortis inuenio in eis. Illi vero aiunt: Si eos dimiſeris, omnes credent in Chriſtum, & lex Mahumeti totaliter deſtruetur. Melicus iterum ait: Quid vultis, vt faciam, cum cauſam mortis nullam inueniam? Illi vero dixerunt: Sanguis eorum ſuper nos: videtur enim, quod qui non poteſt peregrinari ad Mecham, ſi vnum interficiat Chriſtianum, ita plenam obtinet veniam peccatorum, ac ſi Mecham perſonaliter viſitaſſet. Nocte igitur ſequenti tres prædicti Melicus, Cadi & Yſuphus miſerunt ſatellites, qui tres fratres Thomam, Iacobum, & Demetrium cum palma martyrij ad cœli gaudia tranſmiſerunt. Poſtmodum vero fratrem Petrum, in loco alio exiſtentem; ſibi præſentari fecerunt: & cum firmus in fide Chriſti perſiſteret, duobus diebus eum diris martyrijs afflixerunt, & tertia die capitis obtruncatione compleuit martyrium. Audientes vero ſocij Prædicatores & alij ad partes occiduas hæc ſcripſerunt, lugubri lamentatione querentes, quod a ſanctorum martyrum ſocietate disiuncti fuerant, & quod recuperandis martyrum reliquijs deuoti intenderant.* Hæc Iordanus, qui paucis adiectis chronologiæ ſuæ finem imponit. His conſentanea tradit S. Antoninus a, quamuis de rei geſtæ tempore diſcrepet atque, ad annum huius ſæculi vigeſimum primum id referat. Retexit pariter eorundem martyrum ſacram hiſtoriam fuſius Lucas Vvadingus ex Odorici Foroiulienſis chronico & plurium Minoritarum orientalium literis. b

Saraceni flammis impoſtura.

Saracenica indulgentia.

a Ant. 3 p. tit. 24. c. 9 § 15.

b Luc. Vvad. in annal. ann. 1321 n. 3. & ſeqq.

33 Claudimus hiſtoriam huius anni Bernardi verbis, qui de inſtituto Caſſinenſi epiſcopatu hæc tradit c: *Anno Domini* MCCCXIX. *æſtatis tempore veterem abbatiam montis Caſſini S. Benedicti abbatis in nouam epiſcopalem ſedem erexit, eidem de primo epiſcopo ſuo tempore prouiſurus.* Extracta autem hæc res videtur ad triennium: quippe diploma d pontificium, quo Caſſinenſium monachorum conuentus deſignandi epiſcopi iure donatus eſt, atque ab omni alterius quam Romani Pontificis imperio liber renuntiatus VI. non. maij pontificatus Ioannis anno VI. conſignatum eſt.

Caſſinenſis epiſcopatus inſtitutus.

c Ber. chr. Rom. Pon. & M. S. bibl. Vat. ſignat n. 3765. in Io. XXII.

d Io. an. 6 p. 2. ep. cũ. 1636.

IESV CHRISTI
annus 1320.

IOANNIS PP. XXII. annus 5. — VAC. IMP. OCCID. 7. ANDRONICI IMP. OR. 37.

Relata de Vroſio Rege ſchiſmat. victoria a Carolo Vng. Rege.

1 AMplificata eſt in Raſcia & Macedonia res catholica anno Domini vigeſimo ſupra milleſimum trecenteſimum indictione tertia: parta Caroli Vngariæ Regis virtute glorioſiſſima victoria de Vroſio tyranno ſchiſmatico, qua regnum illud ampliſſimum ditioni eius adiunctum eſt; cum proceres Macedones, quos antea impietatis odio, & coniunctionis cum Romanæ eccleſiæ deſiderio defectionis conſilia cum Pontifice cõmunicaſſe, atque Maledini Boſſinenſis bani & Philippi Tarentini principis armis adiutos vidimus ad depellendum e ſuis ceruicibus ſchiſmatis iugum, cum Rege Carolo paribus aduerſum Vroſium ſtudijs conſenſiſſent. Hæſerant tamen adhuc in ſchiſmaticorum poteſtate maritima Macedoniæ loca: ad quæ expugnanda, ac parta retinenda, cum nouis viribus opus eſſet, Pontifex cuius auſpicijs & conſilijs bellum illud ſacrum ſuſceptum erat, Vngariæ finitimos Reges ac principes orthodoxos, vt in tam commendanda cauſa ad rem catholicam propagãdam latius; confirmandamque auxiliaribus copijs Carolum

Regem iuuarent, ſolicitauit literis, quæ in regeſto pontificio Friderico Romanorum Regi deſignato inſcriptæ ſunt a.

Fridericū Auſtriac. ad iungēda cum Carolo arma ſolicitat Pont. a An.4.p. 1.ep. com. 977.

Chariſſimo in Chriſto filio Frederico in Regem Romanorum electo.

2 Firmam gerit de celſitudine tua mens noſtra fiduciam, quod in his, quæ diuini nominis laudem, exaltationem fidei, & infidelium & ſchiſmaticorum depreſſionem, eorumq; reductionem ad fidei catholicæ vnitatem reſpiciunt, ingenitæ tibi commendabilis voluntatis inſtinctu vbi nulla extrinſecus prouidentiam tuam ad id ſolicitatio commoueret, feruenti deſiderio te promptum, vtilem, & ſolicitum cupias exhibere. Sane chariſſimi in Chriſto filij noſtri Caroli Regis Vngariæ illuſtris iucunda & grata relatio noſtro apoſtolatui patefecit, quod dudum ipſe ſub ſpe cæleſtis auxilij, cuius eſt athletarum ſuorum dirigere & roborare proceſſus, cōtra ſchiſmaticos & orthodoxæ fidei inimicos in potenti manu & exercitu copioſo procedens, ſuperna ſibi fauente potentiæ dextera, de dictis ſchiſmaticis feliciter triūphauit; ita quod regnum Macedoniç, ſicut nota euidentia facti in illis partibus euidentius notum reddit, de manibus illorum ereptum ſuæ ſubdidit ditioni. Qui tanquam princeps catholicus, & tam genere quam magnanimitate præclarus, ad debellandum dictos ſchiſmaticos & infideles vſque ad partes maritimas ſpem robuſti cordis ſtrenuitate protendens, ad id inuigilat, ſuaſque vires catholicas roborat atque conflat, vt in exercitu graui & dextera extenta, aliorum catholicorum principum fultus auxilio, procedere valeat ad dictorum ſchiſmaticorum & infidelium reſiduum conterendum.

De ipſius in propagāda fide zelo gratulatur.

Partum a Rege Vngar. triūphum exponit.

Macedoniam debellatam.

Ad perſequendas hoſtium reliquias illum incumbere.

Quia igitur, fili, decet te, qui ſibi es affinitate, & dilectione coniunctus, ſuper proſecutione tam pij vtiliſque negotij non deeſſe, ſed in fauorem orthodoxæ fidei, & dilatationem ipſius tui opem ſubſidij miniſtrare; ſerenitatem tuam affectuoſe rogandam duximus & hortandam, quatenus ob eius intuitum, qui ſuo pretioſo ſanguine nos redemit, cuius in hac parte negotium geritur, cuiuſque in his beneplacitis deſeruitur, noſtræque interceſſionis inſtantiam eidem Regi in huiuſmodi laudabilis proſecutione negotij aſſiſtas viriliter & potenter, ſibi iuuamen & opem, prout eiuſdem negotij magnitudo depoſcit, per te & ſubditos tuos liberaliter impenſurus; ſic in præmiſſis te vtiliter & fauorabiliter habiturus, quod Altiſſimus digna proinde tibi præmia recompenſet; noſque deuotionem tuam dignis poſſimus in Chriſto proſequi actionibus gratiarum. *Dat. Auin. VI. non. iulij anno IV.*

Ad Frid. exhortatio, ne Carolo deſit.

3 Conceptæ eadem verborum forma literæ ad Vvladiſlaum Loktekum, quem Regis Poloniæ nomine exornat, ad Ioannem Regem Boemiæ; ad Luipoldum Auſtriæ, Henricum Carinthiæ duces, atque alios proceres, vt ſtrenuam in eo bello Regi Carolo operam explicarent, tranſmiſſæ b. Sed eos Reges alijs bellis implicitos vel nulla aut exigua auxilia Carolo ſubmiſiſſe, ex auctoribus c colligitur. Fridericum ſane aduerſus Canem Scaligerum clientem Ludouici Bauari, prementem obſidione Patauium, ad liberandos Patauinos, qui ipſius implorarant opem, copias in Italia diſtraxiſſe d, videbitur inferius; in Germania vero, vt aduerſus illum de imperio certaret, quem potuit validiſſimum exercitum contraxiſſe, refert Ioannes Villanus e; qui addit Ludouicum pariter maximas copias collegiſſe, adeo vt in illis exercitibus totius Germaniæ flos ſub ſignis eſſet: nullum vero conſertum prælium, cum Rhenus interfluens acies dirimeret, ac Ludouicum inopia ærarij diſſoluere exercitum coegiſſet.

Reges ac principes ad eiuſdē belli ſocietatem vocati. b Reg. poſt eand. ep. c Chrom. rer. Pol. to. 2 l. 12. Bonif. dec. 2. l. 9. & alij. d Io. Vill. l. 9. c. 119. Frider. & Lud. emuli acies oſtentant. e Eod. l. 9. c. 125.

Non com miſſa pugna ſibi e dunt ad propria.

4 Agitabat etiam alia, quam belli Macedonici, conſilia Ioannes Boemiæ Rex, quem in Sileſiam vertiſſe arma, eamque ſibi ſubieciſſe ferunt auctores a: quocirca non parum Polonica res labefactata. Vvladiſlaus vero Poloniæ Rex, quamuis Regi Carolo noua affinitate deuinctus b, filiam enim Eliſabetham feliciore duobus prætcritis coniugio illi deſponderat, cum Boemos haberet infenſiſſimos, atque etiam Pomeraniam ereptam iniuria c (fuere enim ob eam inuaſam Pruſſiæ religioſi equites notati anathemate) recuperare meditaretur, in tuendo recens ſumpto regio nomine, quod Boemiæ Rex ipſi inuidebat, erat occupatus. Accepiſſe illud Vvladiſlaum narrat Chromerus d, cum Ioannes Papa ferre ſententiam pro Vvladiſlao, ne Regem Boemiæ in ſe exaſperaret, diſtuliſſet; ſignificaſſetque Gerardo præſuli Polonorum procuratori, vt Poloni iure ſuo vterentur; atque ita ineunte hoc anno Vvladiſlaum regia corona redimitum: *Comitijs*, inquit, *Cracouiam indictis ad vigeſimam diem ianuarij menſis, Vvladiſlaus cum vxore Hedvvigi in baſilica Cracouienſi, tunc primum inſtaurata & cōſummata, ab archiepiſcopo & ceteris epiſcopis ritu ſolemni coronatur anno Chriſti* MCCCXX. *atque ex eo tempore ius coronandi Reges, atque ipſa regni inſignia Gneſna Cracouiam propter amplitudinem ſplendoremque vrbis, & plurimas maximaſque commoditates, tranſlata ſunt.* De Cracouienſi vero eccleſia, in qua inungendorum Regum Poloniæ ſuſceptus mos hoc anno, egregio extructa opere Nankeri archiepiſcopi præcipuis opibus ac ſtudio, meminit etiam Michouias e, qui clerum vrbis ac diœceſis attributis vacantium ſacerdotiorum vnius anni vectigalibus, & fideles opes ſuas magna laude contuliſſe, refert.

Io. Rex Boem. Sileſiā ſibi ſubijcit. a Dubrau. l. 20. hiſt. Boem. Chromer. Pol. rer. l. 16. Micho. l. 4 c. 15. b Chrom. & Micho. ib. Bonif. dec 2. l. 9. c Chrom. vbi ſup. Pruſſiæ equites deuincti anathemate. d Chrom. rer. Pol. l. 12. Vvladiſla' Cracouię Polon. corona redimitus. Cracouiē ſe templi extructū. e Michou. vbi ſup.

5 Redimitum pariter in Dania regio inſigni per hæc tempora Chriſtophorum, e pontificijs literis ad Daniæ epiſcopos datis f colligitur, quibus ſignificat, Elgerum Lundenſem archiepiſcopum ad tuendam eccleſiæ ſuæ dignitatem expoſuiſſe, veteri iure ad Lundenſem præſulem ſpectare electum Daniæ Regem inunctione regia linire; qui cum Danicæ eccleſiæ nomine in aula pontificia ageret, ne illius iuribus detraheretur, a ſede Apoſtolica conſuli flagitaſſe: adductum itaque eius precibus, celebrandam regiam inunctionem ſe ad natalitia Domini extraxiſſe, teſtatur Pontifex. g

Chriſtophorus Daniæ Rex. f An. 4. p. 1 ep. com. 589. & 1408 Dilata ei' coronatio. g Ib. ep. com. 1408

Venerabilibus fratribus epiſcopis regni Daciæ.

6 Exhibita nobis venerabilis fratris noſtri Elgeri archiepiſcopi Lundenſis petitio cōtinebat, quod a fundatione Lundenſis eccleſiæ vſque ad hæc tempora eſt inuiolabiliter obſeruatum, quod archiepiſcopus Lundenſis, qui eſt pro tempore, electum & præficiendum in Regem Daciæ habet inungere, ac diademate coronare; Quare dictus archiepiſcopus, qui pro Lundenſi & totius eccleſiæ regni Daciæ negocijs in Romana curia occupatur, timens ne per vos in poſſeſſione iuris, quod habet in vnctione & coronatione huiuſmodi dicti Regis quomodolibet perturbetur, nobis humiliter ſupplicauit, vt prouidere ſibi ſuper hoc de opportuno remedio dignaremur. Nos igitur dicti archiepiſcopi ſupplicationibus in-

Lundenſiū archiep. in coronādis Regibus Dan. iura.

Vt Pontifex pro ijs tuendis celebratis pompam extrahi iuſſerit.

inclinati, vobis auctoritate apoſtolica diſtrictius duximus inhibendum, ne infra tunc proximo venturum feſtum beati Ioannis Baptiſtæ, ad vnctionem & coronationem Regis Daciæ præſumeretis procedere quoquo modo; decernentes irritũ & inane, ſi ſecus contingeret attentari, prout in noſtris ſuper his confectis literis continetur.

Attendentes igitur, quod idem archiepiſcopus negocijs adhuc apud ſedem Apoſtolicam occupatur; quodque mora, quam dictus archiepiſcopus pro eiſdem negocijs apud ſedem contrahit memoratam, nullum ſibi debet præiudicium generare; adhuc eadem auctoritate vobis diſtrictius inhibemus, ne ad vnctionem & coronationem chariſſimi in Chriſto filij noſtri Chriſtophori Regis Daciæ illuſtris vſque ad inſtans proximum venturum feſtum natiuitatis Domini abſque conſenſu dicti archiepiſcopi nullatenus procedere attentetis. Nos enim ex nunc irritum decernimus & inane, ſi ſecus per quoſcunque quauis auctoritate, ſcienter vel ignoranter, contigerit attentari. *Datum Auinione ix. kal. auguſti anno quarto.*

a Crantz. Dan. l. 7.
Eric' Rex hereditarium ſceptrum illi eripere niſus erat.

7 Succeſſerat a demortuo Erico fratri in regno Chriſtophorus, nec ſine magnis difficultatibus Daniæ gubernacula capeſſiuit a: Ericus enim frater ipſum non modo patria pepulerat, verum edixerat, vt ob quædam ſcelera nunquam regno gerendo admoueretur. Probabant nonnulli defuncti Regis ſupremam voluntatem, atque Ericum Sleuicenſem ducem ad ſolium euehere nitebantur: alij vero illius conditionem miſerti, cum fratri Erico ac patri Chriſtophoro iure proximus ſuccederet, & ſi qua flagitia dum iuuentute arderet, admiſiſſet; e ſuperioribus calamitatibus atque extincto ætatis feruore ad modeſtiam reuocatum, ac probe ſceptrum moderaturum arbitrati, præcipua Ioannis vterini fratris opera in regnum reuocarunt. Et ſane Chriſtophorum ob grauia facinora (ſed quæ dum impijs fratris voluntatibus obſequebatur, patrarat) nimirum ob Ioannem archiepiſcopum Lundenſem coniectum in vincula b, ac duos presbyteros carceris diuturni ſqualore necatos anathemate notatum a Bonifacio Papa, oſtendunt literæ pontificiæ, quibus annitente Elgero archiepiſcopo, Lundenſi eccleſiæ a Bernardo e monte Valrano Apoſtolicæ ſedis nuntio conciliari iuſſus eſt.

Ioannis fratris opera regnum obtinuit.

b An. 4. ep. com. 1404
Anathema contraxerat.

8 Proſecutus eſt nonnullis apoſtolicis beneficijs c Chriſtophorum Ioannes, atque inter alia, vt quem vellet ad excipiendam exhomologeſim ſacerdotem adhiberet d, deditque alijs literis pontificia imperia eidem Chriſtophoro e, vt oppreſſos a fratre Erico Rege extincto Hoſpitalarios equites priſtinis iuribus reſtitueret, ad quorum tuenda iura ad Regem Norvvegiæ ſcripſit f. Qui porro Ericum Regem ſequenti anno, cum annis triginta quinque ſceptrum tenuiſſet, e viuis exceſſiſſe tradunt g, haud parum aberrare e literis ſuperioribus conſtat, cum ex ijs, quæ vii. kal. mart. huius anni conſignatæ ſunt, exeunte circiter anno ſuperiore defunctum colligatur.

Apoſtolicis beneficijs proſecutus.
c Ib. ep. com. 1405 1406.
d Ep. 1407
e Ep. 1402
f Ep. 1403
g Crantz. 2. Dan. l. 7
Brandeburgenſis march. mors.

Quo etiã Vvaldemarum marchionem Brandeburgenſem, nullis relictis liberis extremum diem clauſiſſe, ſcribit Albertus Argentinenſis h; vnde grauiſſima in eo principatu exorta diſſidia, cum illum Ludouicus deſignatus Rex Romanorum, vt beneficiũ imperij ſibi vẽdicaret, Pontifex vero ipſi aduerſaretur: qua de re plura inferius. Porro Ioãnem hoc anno, obeunte Petro Moguntino archiepiſcopo, ad Roberti Regis Siciliæ gratiam Mathiam e Bucheke Hugonis comitis fratrem, ducibuſque Auſtriæ gratiſſimum ad archiepiſcopatum euexiſſe, ac magna pompa exceptum, addit idem auctor a. Quibus adiungimus Albertum deſignatum archiepiſcopum Patauienſem ſubiecta ſacramenti forma Pontifici fidem obſtrinxiſſe b: *Ego Albertus electus Patauienſis ab hac hora in antea fidelis & obediens ero B. Petro, ſanctæque Apoſtolicæ Romanæ eccleſiæ, & domino meo Ioanni Papæ XXII. ſuiſque ſucceſſoribus canonice intrantibus. Non ero in conſilio, &c.* Concepta eſt ijſdem verbis hæc forma, quibus alias concipi ſolitã attulimus. Nec ſolum hoc modo ſacramento Germaniæ epiſcopos adigi moris fuiſſe vidimus; verum etiam, vt cum diſcors Regis Romanorum eſſet electio, eum Regem agnoſcerent ac tuerentur, quem Romanus Pontifex ſuffragio apoſtolico extuliſſet.

h Albert. Argen. in chron.
k e Petri Mogunt. archiep.

Matthias archiep. creatus.
a Id. ibid. & Serar. Mog. rer. l. 5.
Sacramẽtum a Patauien. epiſc. Pontifici delatum.
b An. 4 p. 1 ep. com. 870.

9 Neutram quidem in illa imperij inter Ludouicum ac Fredericum deſignatos Reges Romanorum controuerſia, de qua ſuperius illatus ſermo eſt, electionem probabat Pontifex; ac vel in Fridericum, qui Guelphorum partes in Italia tuendas ſuſceperat, vel ad imperium in Gallicum genus, vt nonnulli ſuſpicati ſunt, reuocandum propendere videbatur: & donec in ea cauſa a ſede Apoſtolica, ad quam dirimendæ eiuſdem controuerſiæ auctoritas ſpectabat, ex legum æquitate pronuntiaretur, ac ſi interregnum eſſet, ſe gerebat: inijtque cum Roberto Siciliæ & Philippo Francorum Regibus Guelphiſque armorum fœdus, vt Gibellinos, qui Ludouici Bauari tuendi ſpecie vrbium ac prouinciarum dominia inuadebant, ac turbabant Italiam, in ordinem redigeret.

Vt Ioan. XXII. in imperij cõtrouerſia ſe geſſerit.

Robertus Rex in Italia imperij legatus.

10 Confirmauit c itaque Robertum Regem imperij proconſulem, iam ante a Clemente V. aſſentiente Cardinalium ſenatu creatum in Inſubria, vt Matthæum Vicecomitem euerteret, qui Genuam continuis oppugnationibus vrgebat, ac Mediolani, Ticini, Placentiæ, Vercellis, Nouocomi, Bergomi, Dertonæ, & Alexandriæ trium filiorum ſtrenuorum ducum fultus potentia, regiam pene auctoritatem exercebat d. Roberto alter ſubrogatus eſt vicarius Philippus e Caroli Valeſiorum comitis filius comes Cœnomanenſis, qui Gallicum poſtea ſceptrum geſſit, vt cum Francorum robore Inſubriam ad pontificias voluntates cogeret, vtque beneuolentia ad ſuas partes fluctuantes alliceret, cui clerum Inſubrem obſequentẽ eſſe iuſſit Ioannes f. Præterea Bertrando Poieto Cardinali legato partes dedit g, vt cenſurarum religione ipſos ad comitis Cœnomanenſis excipienda imperia adigeret. Cum vero plures, qui ſua cõmoda ex publicis incommodis ac malis aucupabãtur, pontificia cõſilia diſcuterent, aliaſque ex alijs ſererent diſcordias, Pontifex legatum eundem in ijs prouincijs publicæ ſeruatorem pacis creauit h, & ampliſſimo imperio, vt tumultuantes in concordiam redigeret, ſ angeretq; tum armis tũ cenſuris ad pontificia obſequia inſtruxit: *Te,* inquit, *in eiſdem prouincijs & partibus conſtituimus pacis de ipſorum fratrum conſilio ſeruatorem, te paciarium in eiſdem prouincijs & partibus ordinantes, et inter quos ibi in ipſis prouincijs & partibus conſtitutos, quos fœdere pacis videris reformandos, pacem & concordiam reformare & conſeruare procures. Et vt commiſſum tibi in hac parte miniſterium vtilius & commodius exequaris, tam contra pacem facere iuuare & firmare valentes, quam eandem præſumentes infringere;*

c An. 4. p. 1 ep. cur. 62.
Pontificia conſilia in Matthæũ Vicecom.

d Io. Vill. l. 9. c. 108.
e Id. ib.
Philippũ comitem Valeſ. filiũ tunc exercitu Galli conuocat
f An. 4. p. 1 ep. cur. 62.
g Ib. ep. cur. 64.
Bertrandus A. S. L. pacis publicæ ſeruator creatus.
h Ib. ep. cur. 146.

nec

nec non & contra eos, qui in eiſdem prouincijs & partibus diſcordias & ſcandala ſeminant, odia ſuſcitant, fouent, & nutriunt; contra illos quoque qui ſtatum pacificum earundem prouinciarum & partium ac huiuſmodi paciarij ſeu ſeruatoris pacis, commiſſum tibi officium perturbare vel impedire præſument; pro præſũptione huiuſmodi ſpiritualiter & temporaliter, prout facti ſuaſerit qualitas, & expedire videris, procedendi ac proceſſus tuos executioni mandandi; marchionum inſuper, comitum, aliorumque magnatum, poteſtatum, capitaneorum, cæterorumque rectorum & conſiliariorum, ac vniuerſitatum & ſingularium perſonarum tam ipſarum prouinciarum & partium, quam etiam aliunde ad id, quoties opportunum fuerit, auxilium & potentiam inuocandi, & contradictores per cenſuram eccleſiaſticam appellatione poſtpoſita compeſcendi; & infra, *concedimus poteſtatem*. *Dat. Auinione iv. non. iunij anno iv.*

11 Conſpirabant Guelpharũ partium proceres cũ Card. legato, Roberto Rege, ac Philippo Cœnomanenſi: nec tamen armis cenſuriſve eccleſiaſticis Gibellina factio edomita eſt, Philippi imprudentia [a], qui cum mille quingentis equitibus tantum ſuccinctus, non expectatis Pontificis, Neapolitani, Francorumque Regum, nec non Guelphorum auxiliaribus copijs, ad Vercellenſes ſocios, cum aduerſarijs pugnantes, iuuandos prouolaret, in Mortarenſi agro a Vicecomitibus, longe validiori exercitu pollentibus, circumfuſus ſalutem redemit fœdere, ornatuſque ab ijs muneribus in Gallias ſe ſubduxit. Exinde Pontificis & Roberti res depreſſæ: ac Vercellenſes a Vicecomitibus obſidione cincti ſub hoſtium, quamuis obijcerentur his cenſuræ [b], potentia ſuccubuere.

a Io. Vill. l. 9. c. 108. 109.

b An. 5. p. 1 ep. cur. 105. & 113.

12 Opponebat enim Matthæus Vicecomes cenſuris eccleſiaſticis arma, eaque iuſta contendebat, cum Ludouici Bauari deſignati Regis Romanorum legatum ſe gereret: quo nomine abſtinere a Pontifice iuſſus, habito ludibrio imperio pontificio, domini Mediolani nomen affectauit; in quem ideo Ioannes hanc ſententiam tulit, quam a legato Cardinale promulgari iuſſit [c]: *Licet Matthæus Vicecomes de Mediolano, qui ſe dudum in ciuitate Mediolanenſi vicarium imperij nominabat, vicariatus huiuſmodi nomen ſuppreſſerit; ipſius tamen vicariatus officium tacite retinens, illius exercitium, poteſtatem, & vſum huiuſmodi, noſtris monitis omnino contemptis, exercere præſumit nequiter, ſicut prius: & in maiorem ſuæ indeuotionis oſtentationem, & notabilius noſtrum & prædictæ ſedis eludium, ſibi dominij dictæ ciuitatis nomen vſurpans, ſe nominare dominum Mediolani, & facere publice nominari præſumpſit, & adhuc, ſicut per literas ſuas proprio ſignatas ſigillo certius nobis conſtat, nominare præſumit; iuriſdictionem, dominium, ac poteſtatem in ciuitate & diſtrictu Mediolanenſi prædictis, & certis diſtrictibus, territorijs, locis, & partibus damnandis auſibus exercendo: ex quibus ipſe Matthæus nobis & eccleſiæ ſe patenter inobedientem exhibens, & notorie contumacem, prædictam ſententiam excommunicationis incurrit, quam demum publicari fecimus contra eum, & ipſum excommunicatum publice nuntiari, &c.* Subdit vt ſententiam apoſtolicam contumaciſſime ludibrio habuerit: ad cuius tamen frangendam peruicaciam iterum præcepit legato vt cenſuras ſolemni ritu in tẽplis promulgaret, illumq; ad ſedem Apoſtolicam ad dicendam cauſam pergere iuberet; quæ ſi eluderet imperia, aliarum pœnarum terrorem incuſſit. *Dat. Auinione v. kal. iulij anno iv.*

c An. 4. p. 1 ep. cur. 102.

Matth. Vicec. vicarij nomen ſibi arrogare vetitus, domini Mediolani ſe appellat.

A Pontif. ce anathemate notatur.

13 Ad vindicandum illum cenſurarum contemptum Ioannes intendit [a] Matthæo Vicecomiti iudicium hæreſeos, cum illi eccleſiæ auctoritas ſacrorumque religio ludibrio eſſet. Poſtulatus etiam [b] iudicio Raynaldus Paſſarinus, atque ad dicendam cauſam de Mantuæ vicariatu ſuſcepto, interregni tempore, cum ad ſedem Apoſtolicam imperij prouinciarum adminiſtratio ſpectaret, dies conſtituta: ſimiliterque in ius ob correptam Veronæ præfecturam vocatus eſt Canis Scaliger [c], cum illius gerendæ auctoritatem a ſede Apoſt. petere debuiſſet, ipſumque vna cum ſequacibus anathemate defigi iuſſit Pontifex. Spreuit eas cenſuras Scaliger, ac Patauij quod magno exercitu cinxerat, obſidionem vrgebat [d]; cum viribus ſuis nimium præfidens, ac parum de tuitione caſtrorum ſolicitus, a Goritiæ comite, qui a Friderico Auſtriæ duce, atque Ludouici Bauari in imperij cauſa æmulo, ſubmiſſus erat ad Patauinos Guelpharum partium defendendos, magna clade deletus præcipiti fuga ſibi conſuluit: in qua obſidione Vgucio Fagiolanus, quem Piſis antea tyrannide arrepta multa ſecunda prælia ac præclara facinora geſſiſſe vidimus, occubuit. Inter hæc vero Gibellini exules ſummo animorum ardore in Genua oppugnanda perſtitere [e], ac terra marique propulſati toties, nouos impreſſere conatus.

Poſtulatur iudicio hæreſis.

a Ib. ep. cur 95. 96. 104.

b Reg. poſt ep. cur. 96.

Alij etiã tyranni in iudicium vocati.

c Ib. ep. 74 102. & an 5. p. 1. ep. cur. 99.

Scaliger Patauium obſidet.

d Io. Vill. l. 9. c. 119.

Obſidionem ſoluere cogitur.

Vgucio Fagiolan. in caſtris moritur.

e Eod. l. 9. c. 106. & c. 114.

14 Cæterum belli huius occaſione recruduit Fridericum inter Trinacriæ Robertumque Siciliæ Reges bellum, quod antea Romanorum Pontificum diligentia ſopitum videbatur: cuius excitati incendij cauſam Ioannes Papa re altius repetita, in Fridericum deriuat, vt oſtendunt literæ ad transfundendam poſteris rei geſtæ memoriam exaratæ [f]; in quibus præfatur, vt Clemens Quintus, increbreſcente rumore parari bellum in Regem Siciliæ, eiuſque terras citra Pharum pontificiæ aulæ vectigales, & in varijs portubus triremes ac naues magno apparatu bellico inſtrui ornarique, grauiſſimis pontificia auctoritate incuſſis pœnis illis, qui iuſſa infringerent, imminens periculum comprimere ſtuduiſſet; acceptiſque eccleſiæ gubernaculis Ioannes ipſe ad conciliandam inter diſſentientes principes concordiam inducias indixiſſet, & Guillelmum epiſcopum Trecenſem, Petrum abbatem montis S. Saturnini Tholoſani S. R. E. vicecancellarium, tunc priorem S. Antonini ordinis S. Auguſtini Rhutenenſis diœceſis miſiſſet, vt apoſtolica auctoritate inducias infringi vetarent; quæ poſtea ad tres annos fuerant extractæ, atque ad eas ſeruandas miſſi a Regibus oratores Friderici & Roberti nomine ſacramento ſe deuinxiſſent. Vt vero a Friderico violatæ ſint, ita exponit Pontifex.

Robertũ inter & Frid. Reges bellũ recrudeſcit.

f An. 4. p. 1 ep. cur. 116.

De inducijs antea initis.

Ioannes, &c. Treuguas ſubſequenter procuratores ipſi, ad hæc & alia infra ſcripta ſpeciale mandatum habentes, ratificarunt nomine Regum ipſorum, & etiam approbarunt; & quod eas dicti Reges per totum tempus prædictum inuiolabiliter obſeruarent, ſupra ſancta Dei euangelia tacta corporaliter ab eiſdem in Regum ipſorum animas iurauerunt, ſuper hoc inter ſe procuratores ipſi dictorum Regum nomine homagio præſtito & recepto. Cumque dictus Fredericus, iuxta noſtræ requiſitionis inſtantiam, tempore procedente, pro huiuſmodi pacis proſecutione tractatus ad ſedem Apoſtolicam ſuos nuntios deſtinaſſet; tan-

Miſſis a Frid. ad ſedem Ap. nuntijs.

Tardiora Roberti aduentus.

tandem ijdem nuntij, cum per dies aliquot moras traxiſſent ibidem, quia dictus Robertus Rex Siciliæ, ſuperuenientibus certis impedimentis eidem, ad ſedem præfatam, quamuis ad hoc ſe paraſſet, tunc venire non poterat, nec ſuos nuntios deſtinare, de noſtra licentia receſſerunt; licet idem Rex Siciliæ, poſtmodum ab impedimentis expeditus eiſdem, propter hoc ad memoratam ſedem, vbi adhuc morari dignoſcitur, acceſſiſſet.

15 Nuper autem cum alios dicti Frederici nuntios per eum ad noſtram præſentiam tranſmittendos (ſuper quo per diuerſas literas noſtras poſt receſſum dictorum nuntiorum rogandum & hortandum attentius duxeramus eundem vt cum eis ac dicto Rege Siciliæ, vel alijs ad hoc deputandis ab ipſo, huiuſmodi pacis proſequi poſſemus negotium & tractatum) anxie noſtrum deſiderium expectaret; quidam miles, qui dicti Frederici nuntium ſe dicebat, ad ciuitatem Aueniqnenſem, vbi nos cum Romana curia reſidemus, accedens ad hoſpitium dicti Regis, in eadem conſtitutum ciuitate, ſe contulit: & eiuſdem hoſpitij aulam ingreſſus, coram aſtantibus ibidem improuide, noſtra reuerentia & ſedis prædictæ calcata, expreſſe ac publice dixit, quod Fredericus Rex prædictus præfatum Robertum Siciliæ Regem ſuoſque valitores, vaſallos, & homines diffidabat. Quibus verbis per militem prolatis eundem, ipſius Roberti Regis, qui tunc erat in camera ſua eiuſdem hoſpitij, nequaquam expectata præſentia; licet ab aſtantibus ibidem fuerit requiſitus, nec aliquo ſuper hoc exhibito vel oſtenſo mandato, præſumptuoſe receſſit. Et deinde, fama publica referente, multarumque literarum ad diuerſos, in curia morantes eadem, tranſmiſſarum inſinuatione percepimus, quod idem Fridericus galeas & milites ac gentes alias præparabat, & ad regnum & terram prædicta inuadendum, vt creditur, & etiam impugnandum. Per quod patenter oſtenditur, quod dictus Fredericus Rex, quamuis de tempore dictarum treuguarum, quas nos de fratrum noſtrorum conſilio auctoritate apoſtolica ratificandas duximus & etiam approbandas, vſque ad feſtum natiuitatis Domini proximo venturum reſtare noſcatur; tranſgreſſionem huiuſmodi iuramenti, dictaſque pœnas & ſententias non formidans, ad ipſius Regis Siciliæ, dictorumque regni ac terræ, non abſque noſtra & eiuſdem eccleſiæ Romanæ iniuria, moleſtia, & contemptu, impugnationem hoſtilem, & guerrarum commotionem intendit.

Denunciatur a Friderico Roberto bellum.

Periurij nota Friderico a Pont. obiecta.

16 Nos igitur, qui præfatum regnum Siciliæ, tanquam recreationis noſtræ pomœrium paternæ dilectionis oculis intuemur, quique in ipſius non poſſemus læſione nõ lædi, talibus conatibus occurrere cõgruis & opportunis remedijs intendentes, eidem Frederico (maxime cum nos de dicto Roberto Rege Siciliæ omnibus de ipſo conquerẽtibus parati ſumus plenam iuſtitiam exhibere) & alijs vniuerſis & ſingulis tam clericis quam laicis, cuiuſcumque ſtatus, ordinis, conditionis, præeminentiæ vel dignitatis exiſtant, etiam ſi pontificali vel imperiali ſeu regali, vt prædicitur, aut quacumque alia dignitate præmineant; ac vniuerſitatibus, cõmunitatibus, & populis ciuitatum, terrarum, locorum, caſtrorum, & aliorum quorumcumque locorum, vbicumque conſiſtentium; hac fidelium aſtante multitudine copioſa, auctoritate apoſtolica diſtrictius inhibemus, &c.] Imperat, grauiſſimarum pœnarum terrore intentato, ne quis in Roberti terras eccleſiæ ſtipendiarias hoſtili furore excurrere, vaſtare agros, vrbes inuadere, aut tentare obſidione audeat: interdictũ eccleſiaſticũ prouincijs incutit, populoſq; ac principes omnibus vectigalibus bonis exuit, quæ ab eccleſia obtinent, vel imperio; cuius ſuo principe viduati adminiſtratio ad Romanum Pontificem pertinet: eccleſiaſticos viros ſacerdotijs, ac dignitatibus deturbat; cæteris vero, quacumque auctoritate atque honore floreant, aliarum pœnarum, quas ipſorum in ſe verterit audacia, metum infligit: ac ne Fridericus hæc imperia ipſum latuiſſe opponat, in publicis locis defigenda ſancit. *Actum & datum in palatio eiuſdem eccleſiæ Auinionenſis x. kal. Auguſti anno* IV. Extant de violatis a Friderico inducijs, belloque Roberto illato plures literæ, quibus ipſum Pontifex a præſulibus anathemate cum fœderatis percelli iuſſit a, populoſque in Roberti fide confirmauit b.

Roberti regnum inuadi vetat Pont.

Imperia ſpernentibus incuſſæ pœnæ.

17 De eodem bello hoc anno inter Fridericum Trinacriæ & Robertum Siciliæ Reges geſto, refert Ioannes Villanus c, Fridericum valida claſſe conflata, cui Gibellinorum triremes præfecto Corrado Auria ſe coniunxere, Genuaq; irrito conatu tentata, in Iſchiam inſulam vela feciſſe: quam cum, exſcenſione facta, miles vaſtaret, Roberti claſſem militum triremiumque numero florentiſſimam d duce Raimundo Cardona hoſtem in fugam aduentu ſuo auertiſſe: additque elapſam Frederici claſſem repetijſſe Genuam, ac finxiſſe reportatam de Roberti maritimo exercitu victoriam, vt obſeſſos ad deditionem eo metu adducerent; ſed eorum impetus ciuium virtute propulſatos.

a Reg. ſe cand. ep.
b Ep. com. 117. & reg. poſt eand. ep.
c Io. Vill. l. 9. c. 112.
d Ib. c. 113

Genua a Gibellina claſſe tentata.

18 Corripuit illius belli flamma ditionem eccleſiaſticam ac plures populos ciuilis furor exercuit: vtque a Ferrarienſibus ducamus initium; defecerant ij ab officij religione, ac violata data olim Romanis Pontificibus, atque etiam Clementi V. fide, coram quo erant profeſſi, Ferrariam a primis incunabulis eccleſiæ obnoxiam fuiſſe; excitiſque Azone & Opizone marchionibus Ateſtinis, pontificiam arcem euerterant: dein moniti officij apoſtolico edicto Azo & Opizo, conſtitutis procuratoribus, tum Ferrarienſes polliciti ſunt, vrbem ad clientelam obſequiumque Romani Pontificis vt iuſſi dominĩ rediturum: cumque nunciorum Apoſtolicæ ſedis auctoritate Franciſcus Griſterius eques Bononienſis Ferrariæ præfecturam inijſſet, atque in propugnaculis pontificia ſigna fixiſſet: deinde Ferrarenſium oratores in ſacro Cardinalium ſenatu Pontifici propoſuiſſent, ad excipienda omnia illius imperia ſe acceſſiſſe; ijſque conſueta beneuolentia auditis iuſſum eſſet, vt Azo & Opizo marchiones palatio, quod tunc inſederant, atq; ante rebellionem Ferrariæ motam a Romana eccleſia obtinebatur, abſcederent, aliaque ad id ſpectantia nuntijs apoſtolicis traderent: itum Ferrarienſibus imperatum, vt arcem Thedaldicam, aggeres, propugnacula, ac mœnia, quæ euerterant, in priſtinum ſtatum reſtituerent: marchiones tamen, quamuis pollicerentur, ſe in ſedis Apoſtolicæ auctoritate futuros, palatio cedere prætermiſere, ac populum in rebellionem coniecerunt. At Pontifex vt ea ab inuaſorum audacia vindicaret, Ferrarienſibus, Raynaldo, Opizoni, alijſque earum partium anathema incuſſit; ac ſi contemnerent cenſuras, iudicio hæreſeos poſtulandos edixit.

Ferrarienſium defectio.

Iuſſi Ateſtini palatio Ferrarienſi abſcedere.

Imperia reſpuere.

Interdicte Ferrarienſibus pœnæ, ni redeant ad officium.

In

Coniurationes cōtra Pontif. in Piceno.
a An.5 p.1 ep.cur.15. b Ib.& ep 21. c Ib.ep.77 d Ib.ep.16 17.18.19. 20.24.77. 95. e Ib.ep. 96. f Bud. ep.

In Piceno paſsim coniurationes factæ: Recinetenſes a, Auximani b, Fanenſes c rebellionis ſigna extulere; nonnullique viri nefarij, cumulandarum opum & augendæ potentiæ cupidi, eccleſiaſticæ ditionis vrbes, oppida, vicos occupare, diripere, incendere, ac nulla ſexus ætatiſue miſericordia ſæuire in omnes, explere libidinem, cumulare ſpolia, infeſtamque reddere prouinciam non ſunt veriti. In quos Pontifex agere legibus d, intendere iudicium, cenſuraſque, demum in obſtinatos arma expedire decreuit. Exutum e eſt eius perduellionis occaſione Recinetum epiſcopalis ſedis dignitate, quæ Maceratam ob egregia illius vrbis in eccleſiam ſtudia traducta f eſt. Vrbinates pariter Friderici, Guidonis, & Sperantij comitum Montisferetri fœdiſsimæ ſeruituti ſe addixerant; in quos iudiciario ordine decretæ pœnæ g, quarum tamen metu ad officium adducti non ſunt; immo ad confirmandam tyrannidem, conſtituendumque e ruinis eccleſiæ principatū ambitione perciti Spoletum, inita cū Gibellinæ factionis ciuibus coniuratione, inuaſere h. Procurrere in Guelphorum auxiliū Peruſini, vrbemq; cinxere obſidione: quā dum vrgebant, ob Aſsiſinatium ad Fridericum comitem Feretranum deſciſcentium rebellionem ſoluere coacti, vt caſtra ad Aſsiſium transferrent: ex quorum receſſu Gibellini Spoletani e metu recreati, efferatique rabie in Guelphos, quos in vincula coniecerant, facibus iniectis carceribus, exeunte anno ſuperiore, inhumaniſsime ipſos in fauillam redegerunt.

g Ib.ep. 16. Spoletum Gibellin. opera occupatum. h Io.Vill. l.9.c.103. Aſsiſinatū rebellio.

19 Abſoluimus res Italicas pontificiæ ſeueritatis in Iſnardum patriarcham Antiochenum ac Ticinenſis eccleſię adminiratorem exauctoratum exemplo. Supra a nobis memoratum eſt, vt ille ob ſecutam Gibellinam factionem, ac plura ſcelera commiſſa iudicio poſtulatus, ad ſedem Apoſtolicam dicturus cauſam ſe contulerit; conuictuſque perfidiæ, non expectata ſententia, mutata veſte Ticinum ſe receperit: damnatus itaque crimine contumaciæ, anathemate defixus, atque priſtino munere deiectus in tantam prorupit temeritatem, vt non modo diuinis ſe ingereret, verum etiam in Chriſti vicarium indignas voces euomeret, eiuſque carperet auctoritatem. Legibus igitur in nefarium hominem Bertrandus A. S. L. cui exercendæ etiam in hæreticos quæſtionis data prouincia erat, nę cenſuræ eccleſiaſticæ ludibrio haberentur, agere cœpit; atque cenſoribus fidei in Inſubria prouinciam ſubiectis literis i contulit, vt in Iſnardum velut ſchiſmaticum animaduerterent, omnique opera vinculis manciparent.

Iſnardi patr. Antioch. exauctorati contumacia.
Iudicio hæreſeos poſtulatus a legato.
i Ext. in M.S.Vall ſign. lit.B. n.12. pag. 334.

Bertrandus miſeratione diuina tit. S. Marcelli presbyter Cardinalis A. S. L. venerabilibus in Chriſto patribus Aſtenſi & Nouarienſi epiſcopis, ac religioſis viris S. Ambroſij & Dionyſij & S. Simpliciani Mediolanenſis ac S. Marciani Terdonenſis monaſteriorum abbatibus; necnon Ioanni præpoſito de Ponterolio Mediolanenſis diœceſis ac archipresbytero & cimiliarchæ eccleſiæ Mediolanenſis, ac vniuerſis inquiſitoribus hæreticæ prauitatis in prouincia Lombardiæ ſuperioris per ſedem Apoſtolicam deputatis ſalutem in Domino, &c.

Poſt prædicta [latas nimirum cenſuras] pro patriarcha Antiocheno & adminiſtratore eccleſiæ Papienſis ſe gerere, & talem ſe nominare, ac officium pontificale & ſacerdotale agere non expauit, inſignia epiſcopalia & patriarchalia deferendo, ſe diuinis officijs immiſcendo multoties ſicut prius, redditus & prouentus eccleſiæ & epiſcopatus Papienſis recipiendo & in vſus proprios conuertendo; dicendo prædictum dominum Papam non debuiſſe, nec potuiſſe taliter procedere contra ipſum, ſeque ad obſeruandum & tenendum dictas ſententias contra eum prolatas aliquatenus non teneri, & contra prædictum dominum Papam multa verba profana & blaſphema proferendo, quæ verba innuunt, dominum Papam prædictum non habere plenitudinem poteſtatis; non attendens ſacris canonibus eſſe cautum, quod qui eccleſiæ vnitatem non tenet, alienus eſt, profanus eſt, hoſtis eſt.

Male ſentire de Rom. Pontificis auctoritate accuſatur

Rom. eccleſiæ primatus illuſtratur.

Hæc namque eccleſia domus Dei ſupra firmam petram ædificata, claues ligandi & ſoluendi accepit, quam ſi quis corrigentem, corripientemque contempſerit, vt publicanus & ethnicus, immo verius vt hæreticus eſt habendus. Domum enim iſtam ſolus Dominus ipſe fundauit, & ſupra petram fidei mox naſcentis erexit, qui B. Petro æternæ vitæ clauigero, & eius ſucceſſoribus Romanis Pontificibus terreni ſimul & cæleſtis imperij iura commiſit. Non enim quælibet terrena ſententia, ſed illud verbum quo conſtitutum eſt cælum & terra, per quod denique omnia elementa ſunt condita, Romanam fundauit eccleſiam, & illius priuilegio fungitur, cuius auctoritate fulcitur. Et ideo qui Romanæ eccleſiæ primatum, ab ipſo ſummo omnium eccleſiarum capite traditū, auferre conatur, in hæreſim labitur, & hæreticus eſt cenſendus: fidem quippe violat, qui aduerſus illam agit, quæ eſt mater fidei; & ei contumax inuenitur, qui eam cunctis eccleſijs prætuliſſe cognoſcitur: nititur enim tunicam inconſutilem ſcindere, & corpus Chriſti domini noſtri, hoc eſt ſanctam eccleſiam, lacerare; vnde tanquam diuiſionem & ſciſſuram faciens in eccleſia ſancta Dei debet non ſolum rerum proſcriptione, ſed & dura & arcta cuſtodia coerceri per iudiciales & publicas poteſtates. Quis enim dubitat inter alia commiſſa ſceleratius eſſe ſchiſma, quod ſcripturæ ſacræ teſtimonio hiatu terræ, ſepultis auctoribus eius rimis, & cæteris cæleſti igne conſumptis, inuenitur grauius vindicatum?

Datū fidei cenſorib' munus illū vinculis mancipandi.

Nos igitur ad prouincias Lombardiæ & Tuſciæ, & alias Italiæ partes in literis noſtræ legationis expreſſas per præfatum dominum noſtrum cum plenæ legationis officio deſtinati, inquirendi & procedendi cōtra hæreticos & eos puniendi nobis & per ſuas literas poteſtate conceſſa, &c.] Prouinciam imponit cenſoribus fidei, vt Iſnardum velut ſchiſmaticum, atque hæreſis nota aſperſum compingant in carceres, magiſtratuum implorent auctoritatem, & ijs, qui cum ipſo ſenſerint, cenſuras incutiant. *Dat. Aſtæ 10. id. octob. pontificatus eiuſdem domini Ioannis Papæ XXII. anno v.* Nauata eſt ſtrenua adeo in Iſnardum a cenſoribus fidei opera, vt ipſum proximo tempore comprehenderint. Quo accepto Pontifex Ioanni e Beccaria Minoritę, cui eccleſię Ticinēſis adminiſtrationem contulerat a, partes iniunxit b, vt ipſum fidiſſimis ſtipatum cuſtodibus ad ſedem Apoſtolicā meritis afficiendum pœnis mitterent.

Comprehenſus ad ſedem Ap. duci iuſſus.
a An.5.p. 1. ep. cur. 86. b Ib.ep.87

Habita eodem tempore in Gallijs inquiſitio de Philiberto ſacerdote Biſuntino, qui in Auxitana diœceſi Vvaldenſium virus vomuerat, ſumptumque de illo ſupplicium: Pontifex enim Toloſano archiepiſcopo, vt ipſum ſacerdotali dignitate exueret, prouinciam dedit. Cum vero ad Gallicas res defluxerit oratio, ad eas ſpectantia proſequamur.

Philibert' Vvaldenſis ſupplicio afficitur.

Ex-

20 Extincto ſuperiori anno exitiali bello quod Gallos ac Belgas in mutuas cædes duobus & viginti annis efferarat a, ac pace feliciſſime reuocata, ad eam ſanciendam aſtringendamque firmiore vinculo, conuentum hoc anno, vt Margarita Regis Galliarum filia Ludouico comiti Niuernenſi Flandriæ comitis maiori filio thoro iungeretur. Gratulatus b eſt Philippo Pontifex de pace confirmata, ſeque ingentem lætitiam ex felici nuncio traxiſſe; Robertum comitem acceptum beneficio auctoritateque Gallicæ aulæ Belgium profeſſum eſſe, clientelæque nomine ſacramento fidem Regi deuinxiſſe, Gaucelino Cardinali legato ſignificauit c, ipſumque ad omnes concordiæ leges ad exitum perducendas incumbere iuſſit. Perſtringit illas Bernardus d, explicatius vero recenſet Meyerus e, additque adiectam eam pacis legem, vt ſi Ludouicus Niuernenſis comes Roberti ſenioris Belgij comitis maior natu filius e viuis ante parentem excederet, in principatu non Robertus ſecundus natu, ſed Ludouicus iunior auo ſuccederet. Alias præcipuas leges cōcordiæ ſubijcit, vt Inſula, Duacum, & Orchiacum Gallici iuris eſſent: Belgæ triginta millia nummum ad refundendos belli ſumptus Philippo Regi penderent, nec ære vel copijs comites, ſi pacem infringerent, alioue modo vnquam iuuarent. Ex eo porro Ludouici cum Margarita matrimonio, ex quo Galli res ſuas augere ac Belgas arctiori vinculo aſtringere arbitrabantur, confirmatas poſtea & amplificatas Belgarum res, idem auctor refert, cum Margaritæ beneficio Atrebatum & Burgundiæ comitatus cum Belgio coniuncti fuerint.

a Ber. chr. Rom. Pont.
b To. 2. p. 2. ep. ſecr. 366.
Profitetur Robertus comes Belgium beneficio Philippi ſe accepiſſe.
c Ibid. ep. ſecr. 363.
d Ber. chr. Regum Franc.
e Meyer. in Rober.
Concordiæ leges.

21 Excitati hoc tempore tumultus perículoſiſſimi improbo nonnullorum zelo, qui profectionis Aſiaticæ aggrediendæ ſpecie in arma conſurrexere. Nullus tum ſermo peruulgatior erat, quã de ſacro bello in orientem aduerſus Saracenos traducendo: decreta enim iam ante fuerat a Clemente V. ea expeditio in Viennenſi concilio, exactæ a ſacerdotibus decimæ, Oſſinius Armeniæ Rex miſſis in occidentem oratoribus Reges ac principes ſolicitarat, vt periclitantibus Chriſtianorum reliquijs ſuppetias ferrent: Francorum Rex crucis ſymbolum acceperat, alij principes eidem ſe militiæ deuouerant, inculcarat toties Pontifex, Belgas ne bellum illud ſuſcipiendum obſtare. At pace iam conciliata, cum omnium expectatio ſacræ illius expeditionis deſiderio ſuſpenſa eſſet, vertebantur alio conſilia: Pontifex namque Philippum Francorum Regem ob ciuilia Chriſtianorum Regum bella auertebat, ratus funeſtam aliquam cladem, niſi pacatus eſſet occidens, expectandam, nec vnius regni vires potentiſſimis ſoldanis pares eſſe, aucupandumq; videri tempus commodius; cum plebeculę fæx impatiens tantarum morarum, imprudenti accenſa zelo, arma corripit: ouium, armentorum, porcorumque ductores concurrunt ſub ſigna: religioſi, ſacerdoteſque multi eorum pietatem commendant: ſimplicibus ruſticanis facinoroſi quique ſe coniungunt, atque exclamant inuito reliquo orbe ad recuperandam terram ſanctam profectionem ſe inituros. Cumque nullius ducis auctoritate regerentur, graſſari ferro, rapinis ac flamma cœpere.

Paſtorelli in arma coorti.
Ex quib. cauſis.
Plura temere & crudeliter gerunt.

Pontifex cum iam ea turba inſano zelo efferata in agro Auinionenſi fremeret, ſacro Chriſti in cælum aſcendentis die cenſuras ijs omnibus, qui ſub ſigna confluerent ante indictum a ſede Apoſtolica profectionis tempus, incuſſit a: atque Narbonenſem b, Toloſanum c, & Arelatenſem d archiepiſcopos eorumque ſuffraganeos eas diuulgare iuſſit. At tutum non erat percitæ furore multitudinis obſtare conatibus, quæ non ſentientes cum ipſis impietatis damnabat: ac Toloſanus archiepiſcopus Pontificem conſuluit, qua ratione in ea re ſe gereret, cum graue immineret periculum, ne ipſos in ſe concitaret. Cui Pontifex tempori ſeruiendum reſpondit e, conſuluitque vt aliquos plebeios ex ſingulis Toloſæ vicis ad ſe reuocaret, proponeretque graui oratione quanta ex Paſtorellis impenſo ſtudio pericula emergerent, ac nunc publice nunc priuatim ad officium reuocare niteretur. Præfectos etiam prouinciarum, magiſtratuſque vrbium populari illi furori obſiſtere iuſſit: quo argumento Belliquadrienſi magiſtratui hæ datæ literæ. f

Intentatis cenſuris a Pont. coeptis abſtinere iuſſi.
a To. 2. p. 2. ep. ſecr. 240.
b Ib. ep. ſecr. 247. & 248.
c Ib. ep. 602.
d An. 4. p. 1 poſt ep. cur. 73.
e To. 2. p. 2. ep. ſecr. 248.
f An. 4. p. 1 ep. cur. 73.

Ioannes, &c. dilecto filio nobili viro ſeneſcallo Bellicadri.

22 Habet multorum fide digna relatio, quod nonnulli porcorum & ouium aliorumque cuſtodes animalium ruſticani, qui ſe nominant Paſtorellos, ignorantes tramitem rationis, ac transfretrare ſe velle in terræ ſanctæ ſubſidium prætendentes, congregationes varias in diuerſis partibus ordinare, impuberibus ad hoc & mulieribus imprudenter aſſumptis, tam indiſcrete quam improuide, moliuntur; nonnullis alijs ſucceſſiuis diebus ad congregationes accedentibus ſupradictas: quorum multi armis carent neceſſarijs ad bellandum, & quidam ex eis inſufficienter armis neceſſarijs ſunt muniti, & omnes ad transfretandum pariter deſtituti quolibet apparatu nullum ſequi ducem, nullumque ſibi præponere capitaneum, & nullum nouerunt aſſumere directorem: & quod eſt in eis grauius deteſtandum, ad impietatis opera laxantes crudeliter manus ſuas, quamplures immaniter gladijs trucidarunt, diuerſorum tam clericorum quam laicorum, & etiam Iudeorum bona, temporis opportunitate captata, violenta prædatione ſubripiunt, & ea in vſus proprios, non ſine grandi noſtri Redemptoris offenſa & propriæ ſalutis diſpendio conuertentes, pluribus diuerſorum principum & magnatum officialibus graues & enormes iniurias irrogarunt: non enim hominum tam imprudentium obſequia, qui per improbos actus oſtendunt deuotione ſe ſteriles, redduntur in oculis diuinæ maieſtatis accepta; nec eorum terra prædicta ſubſidio, cum ſint viribus & facultatibus impotentes, in ſuis poteſt neceſſitatibus adiuuari.

Magiſtratus ad eos armis reprimēdos ſolicitati.
Cædes & rapinæ paſſim a Paſtorellis patratæ.

Cum igitur ad ipſius terræ paſſagium, quod ſpecialiter inſidet cordi noſtro, cum chariſſimo in Chriſto filio noſtro Philippo Rege Francorum illuſtri (qui ſigno viuificæ crucis aſſumpto ad ipſius terræ ſubſidium & ſuccurſum deſideranter aſpirat; & ſuper hoc diuerſa iamdudum & vtilia exquirendo conſilia laborauit, & indefeſſis non ceſſat ſtudijs laborare) promptis deſiderijs intendamus, & nonnullis ſcandalis varijſq; periculis, quę frequenter in diuerſis partibus ex tam inordinatis congregationibus, ſicut manifeſte docet magiſtra rerum experientia, prouenerunt in ſcrutinio debitæ conſiderationis eductis, & ne ſimilia contingant in poſterum, paternæ diligentiæ ſtudijs proſpicere cupientes; nobilitatem tuam rogamus & hortamur in domino Ieſu Chriſto, quatenus omnes & ſingulos, qui Paſtorelli, vt prædicitur, nominantur & quoſuis alios, laicos tamen, quocumque cenſeantur nomine de congregationibus an-

antedictis, qui velle ſe aſſerunt transfretare per terras conſiſtentes & loca tuæ iuriſdictioni ſubiecta, quod a præmiſsis deſiſtant, quouſque de dicto negotio, Deo dirigente, fuerit ordinatum pro diuina & Apoſtolicæ ſedis reuerentia, ſtudeas coercitione debita cohibere. *Dat. Auinione III. kal. iulij anno IV.*

a Tom. 1. p. 2. ep. ſecr. 240.

E pluribus regnis concurrerant Paſtorelli.

23 Viſus a eſt initio Philippus Francorum Rex arreptæ expeditionis ſtudio, cui ſe deuouerat, Paſtorellis fauere: qua de re graues querelas Ioannes apud Gaucelinum A. S. L. agentem in aula Gallica fudit, eum non cruceſignati, ſed lupi rapaces & homicidæ potius appellandi eſſent. Nec modo e Gallijs, ſed ex alijs quoque regnis ea popularis fæx conſurrexerat in arma: de Anglis enim Vualſingamus b ait, plures transfretaſſe in Gallias; eumque in finitimas mediterraneo mari prouincias perueniſſent, ac deeſſent naues, remerarium conſiliū abijcere coactos: Bernardus c vero, qui hæc oculis hauſit, diſsipatos illos teſtatur, eum ob grauia ſcelera ac direptiones agrorum (nullis enim ſtipendijs ſuſtentatis niſi rapto viuere ſupererat) magiſtratus in ſe aſperaſſent, ac pluribus ex ijs necatis ſuſpendio, reliquos vt fumum euanuiſſe; de quibus hęc Iordanus refert d: MCCCXX. *congregatio multorum facta eſt valde periculoſa in Gallicanis partibus, qui Paſtorali vocabantur. Hi omnis ſuperioris poteſtatis iugum excuſſerant, & vt neceſſitatibus ſuis conſulerent & auaritiæ, Iudæorum bona capiebant, ſi baptizari nolebant, & eis mortem inferebant; locis & caſtris, per qua tranſibant, violentias inferebant & damna, maxime in bonis clericorum. Contra hos & fautores eorum camerarius domini Papæ per religioſos mandauit prædicationes fieri: cito autem incompoſita & agreſtis illa multitudo euanuit.*

b Vvalſing. in Edu. II.

c Ber. chr. Rom. Pon.

Breui diſsipati.

d Iord. M. S. bib. Vat. ſign. n. 1960.

Iudæos perſequūtur.

Tum in Aquitania accidiſſe ferunt, vt quingenti ex Iudæis in turrim ſe reciperent, quibus circumſeſsis a Paſtorellis cum nullum effugium pateret, verſi in deſperationem, iacta ſorte, vnum elegere, qui reliquis gulam frangeret; ſed cum is ætate ſenex eſſet, iuuenem in ea crudeli carnificina ſocium popoſcit: ij duo reliquos, voluntariæ morti ſe offerentes, ne in Paſtorellorum manus inciderent, necauere. Qua perfecta re, ſenex a iuuene idem crudele popoſcit officium: quo ille perfunctus, non ſibi manus intulit, ſed Paſtorellis ſe dedidit, ac baptiſmo vna cum pueris ſuperſtitibus luſtrari flagitauit. At ipſum ij, vt generis ſui tortorē, ſupplicio affecere. Commotus ob Paſtorellorum ſæuitiam Pontifex, Iudæorum aduerſus ipſos ſuſcipere clientelam eſt compulſus, literiſque e ad principes Chriſtianos ac viros nobiles datis, armis a Paſtorellorum feritate Iudæos defendere iuſsit.

Suſceptū a Pont. Iudæorum patrocinium.

e Au. 4 p. 1 ep. com. 952.

In ea porro perſecutione a Paſtorellis excitata plures Iudæi ad baptiſmi ſacra perfugere f, quibus alijſque in poſterum conuertendis vt conſuleret Ioannes, editas antea ſuperioribus annis conſtitutiones, vt a Iudaica ſuperſtitione ad fidem traducti bonorum iacturam, quæ antea obtinebant, non paterentur (religionis enim odio nefarium illum morem Iudæi induxerant) renouauit g. Diuinæ porro iuſtitiæ a Paſtorellis edita ſtrages aſcribi poterit, ſi atrocia Iudæorum ſcelera ac blaphemæ voces, quas in Chriſtum & Virginem vomebant, perpendantur; vtque thalmudicis fabulis ſimplicem populum irretire niterentur. Ad quorum perfidiam frænandam Pontifex talmuth aboleri flammis, ac reliquos abuſus, quos inuexerant, tollendos conſtituit h.

f lib. ep. cur. 115.

Plures ex ijs ad fidē conuerſi.

g lib. ep. cur. 150. et ſuper ep. 115.

Renouata contra thalmudiſtas veterum Pōt. decreta.

h Rod. an. 4. p. 1. ep. cur. 190.

Ioannes, &c. venerabilibus fratribus archiepiſcopo Bituricenſi, eiuſque ſuffraganeis.

Dudum felicis recordationis Clemens IV. blaſphemijs Iudæorum innumeris, abuſionibus multis, & deteſtabilibus blaſphemijs contra ſaluatorem & dominum Ieſum Chriſtum, ac præcelſam & glorioſiſsimam ſemper virginem Mariam genitricem eius, in quodam libro contentis ipſorum, plenius intellectis; & demum piæ memoriæ Honorius Romani Pontifices prædeceſſores noſtri aſſertione veridicæ relationis audito, quod ipſorum Iudæorum damnata ſuggerente perfidia, nonnulli fidei Chriſtianæ cultores, tam mares quam mulieres, in certis articulis cum Iudæis iudaizabant eiſdem, & alia multa tam Chriſtiani & Chriſtianæ, quam Iudæi ſupradicti enormia committebant, quæ in grauem noſtri contumeliam Redemptoris, & detrimentum fidei catholicæ redundabant; ijdem prædeceſſores, videlicet Clemens Terraconenſi & poſtmodum Honorius Eboracenſi archiepiſcopis, qui tūc erant ſuper his per eorum ſub certa forma contra dictos Iudæos literas direxerunt; & inſuper bonæ memoriæ Oddo Tuſculanus epiſcopus in regno Franciæ Apoſtolicæ ſedis legatus, quia quoſdam Iudęorum ipſorum libros, qui talmutz nominantur, per ſe & alios fidei zelatores inſpectos reperit errores innumerabiles, abuſiones & blaſphemias continere, contra Iudæos pronuntiaſſe dignoſcitur ſupradictos, prout in eiſdem literis ac pronuntiatione, quarum tenores fecimus annotari præſentibus, continetur.

Horrendæ in thalmudicis libris contentæ blaſphemiæ.

Vt Damnati ij a Clem. IV. Honor. & Oddone legato fuerint.

Nos igitur, ad quos ſpecialiter pertinet fidei orthodoxæ defenſio, in debitæ conſiderationis ſcrutinio recenſentes, quod tam peſtilens tamque pernicioſus morbus, qui adhuc in diuerſis perdurat partibus, non eſt aliquatenus contemnendus, ne proceſſu temporis inficiendo fideles alias damnabilius conualeſcat; ſed potius ad præcidendum radicitus illius peſtiferos palmites, ne in diſcrimen ipſius fidei dilatentur, ſolicitis ſtudijs procedendum; fraternitati veſtræ, dictorum prædeceſſorum inhærendo veſtigijs, in virtute obedientię diſtricte præcipiendo mandamus, quatenus Chriſtianos & Chriſtianas omnes & ſingulos per veſtras ciuitates & diœceſes conſtitutos, tam in cathedralibus & alijs eccleſijs ipſarū ciuitatū & diœceſum per vos vel alios, quos ad hoc duxeritis deputandos, quam in prædicationibus & ſermonibus veſtris, quos propter hoc frequenter fieri volumus & mandamus, monere curetis & eis diſtrictius inhibere, vt a præmiſſis omnibus & ſingulis alijs in literis eiſdem contentis ſtudeant penitus abſtinere, eos ab ijs per ſpirituales pœnas, de quibus expedire videritis, appellatione poſtpoſita compeſcendo; & alias ſuper his contra Chriſtianos & Chriſtianas eoſdem, nec non & contra præfatos Iudæos, vt a præmiſſis blaſphemijs, erroribus, imprecationibus, & falſitatibus, ac alijs, quæ in literis continentur eiſdem, omnino reſiliant, iuxta ſtatuta canonica, & pœnalia congrua & opportuna remedia prouidendo. Et nihilominus a Iudæis, in ciuitatibus & diœceſibus conſiſtentibus ſupradictis, legem ſeu librum huiuſmodi, quem talmutz, vt prædicitur, vocant omneſque alios ipſorum libros cum additionibus & expoſitionibus eorundem faciatis vobis integraliter aſſignari, eos ad hoc pœnis, de quibus expedire videritis, canonicis compellendo: dictoſ-

Præſules deterrere a nefario Iudæor. commercio fideles iuſſi.

Reſpuentes imperia coercere.

Digitized by Google

Talmudicos libros eripere Iudæis ſtimiſq; abolere.

ctoſque talmutz & libros eis prius cum aliquibus de Minorum, Prædicatorum ordinum fratribus, ac alijs prudentibus & peritis viris, quos in lege Domini noueritis eruditos, diligenti examinatione diſcuſsis; vel illos ex eiſdem, quos eoſdem blaſphemias, vel errores, aut imprecationes, ſeu falſitates repereritis continere, igni comburatis, inuocato ad hoc, ſi opus fuerit, auxilio brachij ſecularis: attentius prouiſuri, vt vna ſimul in dicto conſilio ſic prouide, ſic conſulte in huiuſmodi negotio procedatis, quod in eiſdem ciuitatibus & diœceſibus veſtris mandatum noſtrum huiuſmodi circa talmutz & librorum aſsignationem huiuſmodi, vobis integre faciendam, vno eodemque tempore celeriter effectum executionis debitæ ſortiatur; ne Iudæorum ipſorum fallacia dictos libros quomodolibet valeat occultare. Tenores autem literarum & pronuntiationis prædictarum tales ſunt.

Clem. IV. contra Iudæos conſtitutio.

25 *Clemens epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei venerabilibus fratribus archiepiſcopo Terraconenſi, & ſuffraganeis eius ſalutem & apoſtol. benedictionem.*

De illorũ ob Chriſtum necatum diſperſione.

Damnabili perfidia Iudæorum propter ingratitudinis vitium olim merito reprobata, & ſynagogæ dato libello repudij ſuæ viſitationis tempus agnoſcere contemnenti, cœcus ille populus, qui peccatum peccauit, iuxta Ieremiæ vaticinium, inſtabilis eſt effectus; immo vagus & profugus ſuper terram velut fratricida Cain, qui eiectus fuit a facie Domini, quaſi maior eius eſſet iniquitas, quam vt poſſet veniam promereri. Huiuſmodi namque miſerabilis populus Patris æterni filium dominum Ieſum Chriſtum, qui ſecundum carnem factus eſt ex ſemine Dauid, prout ante in ſcripturis ſanctis promiſerat per prophetas, frater ipſorum erat, & ad participium hereditatis æternæ illos vocare venerat tanquam ad oues, quæ perierant domus Iſrael; non ſolum nequiter negauerunt, dicentes in ſua deſipientia: *Non eſt Deus*; verum etiam cæſum, flagellatum, & crucifixum impie occiderunt, eius ſanguinem ſuper ſe ac ſuos deteſtabiliter imprecantes. Verum cum diſperſiones Iudæorum ipſorum adhuc noluerint intelligere vt benefaciant, cum ipſis ſatis humaniter agitur, quod inter fideles abſque grauibus contumelijs viuere permittuntur. Sed ecce praua iſta generatio, dum cohabitationem eius pietas ſuſtinet Chriſtiana, dum ipſam ex quadam benignitate receptat, ſe ingratam inde conſtituit, & nociuam reddens pro gratia contumeliam, pro familiaritate contemptum, & pro beneficijs illa ſtipendia, quæ mus in pera, ſerpens in gremio, & ignis in ſinu ſuis hoſpitibus iuxta vulgare prouerbium largiuntur.

Cœcitate & ingrati animi vitio.

Aragoniæ Iudæi talmud. addicti.

26 Dolentes quidem audiuimus & narramus, quod Iudæi de regno Aragoniæ, lege veteri prætermiſſa, quã per Moyſem ſuum contulit maieſtas omnium Conditoris, quandam legem aliam, ſeu traditionem, quam talmutz vocant, falſo tradidiſſe Dominũ cõfingunt: in cuius amplo volumine per orbis latitudinem deſtinato, quod textum noui & veteris teſtamẽti excedere dicitur, abuſiones fere innumerabiles, ac deteſtabiles blaſphemiæ contra eundem dominum Ieſum Chriſtum, & genitricẽ eius beatiſsimam continentur; quorum relatio vel auditus ſine interuentu pudoris & horroris grauiſsimi vix poteſt ab aliquo ſuſtineri: maledictiones quoque grauiſsimæ, ac imprecationes horribiles, quæ ab eiſdem Iudæis ingratis & perfidis contra Chriſtianos emittuntur quotidie in dicta lege ſeu traditione damnabili, ſunt aſcriptæ. Quid plura? Huiuſmodi & alia deteſtanda, quæ in dicta lege vel traditione profana ſunt damnabiliter annotata, præcipua eſſe cenſetur ea cauſa, propter quam prædictus fatuus & infidelis populus in ſua ſtetit perfidia obſtinatus.

Vt exoriens nouum in fidẽ ſcandalum excindere Clem IV ſtuduerit.

27 Quia vero his & alijs abuſionibus eorundem, quæ vt accepimus, nimis excreſcunt, non ſine detrimento catholicæ fidei quoſcumque fideles, ſed nos præcipue, qui conſtituti ſumus in ſpecula, vt reſiſtamus aſcendentibus ex aduerſo, decet tam congruis quam feſtinis remedijs refragari; fraternitati veſtræ per apoſtolica ſcripta in virtute obedientiæ firmiter præcipiendo mandamus, quatenus aduerſus prædictos Iudæos ſuper præmiſsis prudenter & viriliter inſurgentes, chariſsimum in Chriſto filium noſtrum Aragonum Regem illuſtrem, & omnes barones, nobiles, & balliuos regni & terrarum ipſius moneatis, & inducatis attente barones, nobiles, & balliuos eoſdem, ad hoc per cenſuram eccleſiaſticam, ſi neceſſe fuerit, appellatione poſtpoſita compellendo, vt a Iudæis ſibi ſubditis totam talmutz cum ſuis additionibus & expoſitionibus, & omnes eorum libros vobis faciant exhiberi. Quibus exhibitis, illos ex eis, qui de textu bibliæ & alios, de quibus nulla ſit dubitatio quod blaſphemias vel errores contineant ſeu etiam falſitatem, Iudæis reſtituatis eiſdem: cæteros vero ſigillis veſtris, vt expedit, conſignatos in aliquibus tutis locis, quibus vobis videbitur, deponatis cuſtodiendos fideliter, donec ſuper his conſulta ſedes Apoſtolica ordinet in poſterum, quod de ipſis *... fieri opportunum.

Talmudicos omnes libros implorata regia potẽtia eripi Iudæis iuſſerit.

* ſenſerit

Volumus autem, quod tam examinationem librorum, quam huiuſmodi reſtitutionem, conſignationem, & depoſitionem cæterorum in præſentia & de conſilio fratrum Prædicatorum & Minorum, aliarumq; perſonarum, quæ licentiatæ ſint & prouidæ, faciatis; prouiſo attentius, vt condicto conſilio cum prædicto Rege alijſque perſonis idoneis, prout fuerit opportunum, commiſſum vobis tam pium & ſalubre negotium taliter ordinetis, ac ita prudenter & caute procedatis in ipſo, quod id, vbicumque contingat fieri, ſimul & eodem tempore fiat, ne Iudæorum ipſorum fallacia dictos libros quomodolibet valeat occultare; ſed noſtrum in hac parte potius mandatum executionis votiuæ pulchritudinem conſequatur. Ad hæc autem dilectus filius noſter Paulus, dictus Chriſtianus, de ordine fratrum Prædicatorum lator præſentium creditur non modicum profuturus, tum quia ex Iudæis trahens originem, & inter eos literis Hebraicis competenter inſtructus, linguam nouit & legem antiquam, ac illorum errores; tum etiam quia de ſacro fonte renatus zelum habet fidei catholicæ, & eruditus occurrit laudabiliter in theologica facultate. Præceptum igitur noſtrum in hac parte implere taliter ſtudeatis, vt exinde dignis laudibus & fauoris augmento veſtra ſinceritas habeatur. *Datum Viterbij id. iulij pontificatus noſtri anno tertio ſub anno dominicæ incarnationis* M. CC. LXVII. Item.

28 *Honorius epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei venerabilibus fratribus archiepiſcopo Eboracenſi, & eius ſuffraganeis ſalutem & apoſtolic. benedictionem.*

Alia Honorij contra Iudæos Angl conſtitutio.

Nimis in partibus Anglicanis, prout accepimus, Iudæorum damnata perfidia in noſtri contumeliam creatoris & detrimentum catholicæ fidei nefandis actibus & horrendis operibus re-

relaxauit habenas: ipſi etenim librum quendam maligna fraude compoſitum habere dicuntur, quem talmutz vulgariter nuncupant, abominationes, falſitates, infidelitates, & abuſiones multimodas continentem. In hoc quippe libro ſuum continuant ſtudium, & circa ipſius nefaria dogmata ipſorum praua ſolicitudo verſatur. Illius inſuper doctrinæ lethiferæ proprios ab annis teneris filios deputant, vt huiuſmodi venenoſis pabulis imbuantur, eoſque inſtruere & informare

Iudæorũ veſania circa talmudicos libros.

non metuunt, quod magis in libro contentis eodem, quam expreſſis in lege Moſaica credi debet, vt ijdem filij, Dei filium fugientes, per deuia infidelitatis exhorreſcant, & ad veritatis ſemitam non accedant. Præfati quoque Iudæi non ſolum mentes fidelium ad eorum ſectam peſtiferam allicere moliuntur, verum etiam eos, qui ſalubri ducti conſilio infidelitatis abiurantes errorem ad legem catholicæ fidei conuolarunt, donis multimodis ad apoſtatandum inducere non verentur: quorum aliqui, doloſa Iudæorum ipſorum seducti malitia, publice illis cohabitant juxta ritum & legem ipſorum, in parochijs, in quarum eccleſijs renati ſacro fonte baptiſmatis extiterunt, ſæuam immo nequiſſimam vitam ducunt in noſtri Redemptoris iniuriam, fidelium ſcandalum, & derogationem fidei Chriſtianæ; ac etiam nonnullos ex talibus ijdem Iudæi ad alia loca nequiter deſtinant, vt ibi tanquam incogniti ad ſuam perfidiam reuerſantur.

29 Nec omitrit Iudæorum ipſorum nequitia, quin orthodoxæ fidei cultores quolibet die ſabbati ac alijs ſolemnitatibus eorundem inuitet,

Eorũ fraudes ad Chriſtianos ad Iudaiſmum pelliciendos.

ac inſtanter inducat, vt in ſynagogis ipſorum officium audiant, illudque iuxta ritus ſui conſuetudinem ſolemnizent, rotulo inuoluto membranis ſeu libro, in quibus lex eorum conſcripta conſiſtit, reuerentiam exhibentes: quamobrem plerique Chriſticolæ cum Iudæis pariter iudaizant. Præſumunt quoque præfati Iudæi Chriſtianos in ſua familia retinere, quos in diuinæ maieſtatis opprobrium diebus dominicis & feſtiuis operibus occupari ſeruilibus, a quibus eſt potius abſtinendum, nefaria iuſſione compellunt. Admittunt autem in ſuis domibus Chriſtianas ad ipſorum infantes ſeu pueros educandos, & tam ijdem Chriſtiani, quam Chriſtianæ Iudæis cohabitant, eiſque conuiuunt; ſicque dum opportunitas

Impudicitia in ijs contaminandis.

ſuggerit, & prauis actibus tempus fauet, Iudæorum mulieribus Chriſtiani, & Iudæi Chriſtianorum fœminis infauſto commercio commiſcentur. Alij etiam Chriſtiani viciſſim in domibus proprijs ſępe conueniunt, vt dum ſimul commeſſationibus & potationibus vacant, erroris materia præparatur. Singulis quoque diebus in orationibus, vel verius execrationibus ſuis, in maledictionem Chriſtianorum damnabili præſumptione prorumpunt, alia nonnulla committendo nequiſſima, quæ noſcuntur in offenſam Dei, & animarum Chriſtianorum diſpendium redundare. Verum etſi nonnulli ex vobis ſæpeſæpius fuerint, prout aſſeritur, requiſiti vt ſuper his opportunum remedium curarent adhibere, id tamen efficere neglexerunt; de quo tanto propenſius admirari compellimur, quanto ex debito paſtoralis officij ſe paratiores & efficaciores exhibere tenentur ad vlciſcendas noſtri Saluatoris iniurias, & hoſtium fidei Chriſtianæ conatus nefarios reprimendum.

Impietas in euomẽdis blaſphemis vocibus.

Honorij ad hæc mala abolẽda zelus.

30 Cum itaque non ſit tam peſtilens & periculoſus morbus aliquatenus contemnendus, ne quod abſit, relictus neglectui tractu temporis conualeſcat; & aduerſus tantæ tamq; damnabilis temeritatis audaciam promptis teneamini conſurgere animis, & ad eius repreſſionem & confuſionem omnimodam efficax ſtudium operamque ſolicitam impertiri, vt frænatis huiuſmodi peruerſis auſibus, catholicæ fidei dignitas glorioſis proficiat incrementis; fraternitati veſtræ per apoſtolica ſcripta diſtricte præcipiendo mandamus, quatenus ſuper præmiſſis et ſingulis præmiſſorum per inhibitiones & pœnas ſpirituales & temporales, alioſque modos, de quibus expedire videritis, in prædicationibus veſtris ex his & ijs, & ad hoc temporibus congruis per vos vel alios exprimendos, ſtudeatis juxta officij veſtri debitum ita efficaciter, & ſolicite prouidere, vt morbus huiuſmodi per adhibendæ medicinæ remedium computetur; voſque proinde apud æterni Regis clementiam præmium conſequi valeatis, ac nos veſtram curioſam ſolertiam, & diligentiam vigilantem dignis in Domino laudibus attollamus. Quod autem in hac parte feceritis, nobis per veſtras literas plenius intimetis. *Datum Romæ apud S. Sabinam XIV. kal. decembris pontificatus noſtri anno ſecundo ſub anno Domini* MCC LXXXV. Item.

Data Anglic. præſulibus impετια.

Oddo miſeratione diuina Tuſculanus epiſcopus, Apoſtolicæ ſedis legatus vniuerſis præſentes literas inſpecturis ſalutem in Domino.

Nouerit vniuerſitas veſtra, quod nos Pariſijs anno Domini milleſimo ducẽteſimo XLVIII. id. maij ſuper quibuſdam libris Iudæorum, qui talmutz appellantur, præſentibus magiſtris Iudęorum & ad hoc vocatis, diffinitiuam ſententiam protulimus in hunc modum.

Oddonis Card. legati ſentẽtia in talmudicos libros lata.

In nomine Patris & Filij & Spiritus ſancti. Amen. Exhibitis auctoritate apoſtolica a magiſtris Iudæorum regni Franciæ quibuſdam libris, qui talmutz appellantur, quos inſpeximus & per viros diſcretos & expertos in talibus, Deum timentes & zelum habentes fidei Chriſtianæ fecimus inſpici diligenter; quia eos inuenimus errores innumerabiles, abuſiones, blaſphemias, & nefaria continere, quæ pudori referentibus, & audientibus ſunt horrori, in tantum quod prædicti libri ſecundum Deum ſine fidei Chriſtianæ iniuria tolerari non poſſunt; de conſilio bonorum, quos ad hoc ſpecialiter duximus euocandos, pronunciamus prædictos libros tolerandos non eſſe, nec magiſtris Iudæorum reſtitui debere: & ipſos ſententialiter condemnamus. De alijs vero libris nobis non exhibitis a magiſtris Iudæorum, licet a nobis ſuper hoc pluries fuerint requiſiti, vel etiam non inſpectis, plenius cognoſcemus loco & tempore, & faciemus quod fuerit faciendum. Nomina autem illorum, de quorum conſilio prædicta ſententia lata fuit, ſunt hæc: venerabilis pater Guillelmus Dei gratia Pariſienſis epiſcopus, &c. quorum ſigilla appoſita ſunt præſentibus vna cum noſtro in teſtimonium huius rei. *Dat. anno Domini* MCC. XLVIII. *menſe maij.* Subdit Ioannes. *Dat. Auinione II non. ſeptembris pontificat. noſtri anno IV.* Earundem porro Clementis, & Honorij Pontificum, atque Oddonis Cardinalis literarum, quibus talmutz Iudæorum damnatum eſt, exemplum Toloſano archiepiſcopo atque Pariſienſi epiſcopo, apoſtolico Ioannis diplomati inſinuatum, tranſmiſſum fuiſſe, teſtatur pontificium regeſtum.

Sane omnes thalmudicos libros exuſtos Pariſijs S. Ludouici Regis imperio, cum diuina vltione percuſſus fuiſſet præſul regiorum conſiliorum particeps, qui Iudaico auro corruptus

pium

Diuina in præſulem qui obſtiterat vlta a Cantip. l.1.c.3.

pium illud facinus retardarat, refert Cantipratenſis a: ſed Iudæorum improbitate thalmudica impietas repullularat.

Magica peſtis graſſata in Gallia Narbon.

b Ext. apud Io. XXII. an. 15. p.2. ep. cur. 2.

31 Nec ad hanc modo, verum ad magicam excindendam nauata eſt hoc anno opera: quippe cenſores fidei ampliore inſtructos auctoritate, vt in eos acerbe inquirerent, oſtendũt epiſcopi Sabinenſis literæ b, quarum exemplum ſubijcio.

Frater Guillelmus, miſeratione diuina, epiſcopus Sabinenſis religioſo viro .. inquiſitori hæreticæ prauitatis in partibus Carcaſſonenſibus ſalutem in Domino ſempiternam.

Execranda magorũ opera.

Sanctiſſimus pater noſter & dominus dominus Ioannes, diuina prouidentia, Papa XXII. oprans feruenter maleficos inſectores gregis dominici effugare de medio domus Dei, vult, ordinat, vobiſque committit, quod auctoritate ſua contra eos, qui dæmonibus immolant, vel ipſos adorant, aut homagium ipſis faciunt, dando eis in ſignum chartam ſcriptam, ſeu aliud quodcumque; val qui expreſſa pacta obligatoria faciunt cum eiſdem, aut qui operantur vel operari procurant quamcumque imaginem vel quodcumque aliud ad dæmonem alligandum, ſeu cum dæmonum inuocatione ad quodcumque maleficium perpetrandum; aut qui ſacramento baptiſmatis abutendo imaginem de cera, ſeu re alia factam baptizant, ſiue faciunt baptizari, ſeu alias cum inuocatione dæmonum ipſam fabricant quomodolibet, aut faciunt fabricari, aut ſi ſcienter baptiſmus ſeu ordo vel confirmatio iterantur; item de ſortilegis & maleficis, qui ſacramento Euchariſtiæ, ſeu hoſtia conſecrata, necnon & alijs ſacramentis eccleſiæ, ſeu ipſorum aliquo quoad eorum formam vel materiam, vtendo eis in ſuis ſortilegijs ſeu maleficijs abutuntur; poſſitis inquirere, & alias procedere contra ipſos: modis tamen ſeruatis, qui de procedendo cum prælatis in facto hæreſis vobis a canonibus ſunt præfixi. Ipſe namque dominus noſter præfatus poteſtatem inquiſitoribus datam a iure, quoad inquiſitionis officium contra hæreticos; necnon & priuilegia ad præfatos caſus omnes & ſingulos ea certa ſcientia ampliat et extendit, quoadusque duxerit reuocandum. Nos ita præmiſſa omnia vobis ſignificamus per has noſtras patentes literas de præfati domini noſtri Papæ ſpeciali mandato, facto nobis ab ipſo, oraculo viuæ vocis. *Datum Auinione die* XXII. *menſis auguſti anno Domini* MCCCXX. *pontificatus prædicti domini Papæ anno* IIII.

Eorum abuſus circa ſacramenta.

Cenſores fidei in hos iuſſi inquirere.

Incubuere magno ſtudio ad coercenda hæc magorum ſcelera Narbonenſis archiepiſcopus eiuſque ſuffraganei, ac fidei cenſor. Nec tamen tot execrabilium errorum radices euellere potuere; quare euoluto poſt decennio Pontifex, *intellecto*, vt ait, *quod errores & abominationes in eiſdem literis comprehenſi in partibus illis, de quibus in literis ipſis habetur mentio, adhuc vigent*; apoſtolico accenſus zelo edita a præſulibus & inquiſitore acta iudiciaria in magos, ad ſe tranſmitti iuſſit c, vt ad reſecanda ea mala grauiores curas adijceret. Hactenus de impietate excindenda e Gallijs: nunc reliqua ad hunc annum ſpectantia percurramus.

Pôtificiæ ad hæc mala abolenda curæ.

c Io. vbi ſup.

32 Debilitata in Hiſpania ex accepta ſuperiore anno a Granatenſibus clade Chriſtiana res fluctuabat, nec metus aberat Saracenos Africanos ea excitatos victoria magno agmine in illa regna irrupturos. Ad quorum anteuertenda conſilia propulſandoſque conatus Pontifex operam dedit a, vt claſſis validiſſima compararetur, quæ ipſos traiectu arceret. Attribuit itaque Dionyſio Regi Luſitaniæ triennalem decimam ex ſexennali in Viennenſi concilio indicta, in illius claſſis ſumptus conuertendam. Tum religioſorum equitum S. Iacobi, Alcantaræ, Calatrauæ, & Hoſpitalariorum ordines egregie inſtructas copias pro tutando ab excurſionibus barbarorum Chriſtiano limite ſuis ſumptibus alere iuſſit b. Nec deerant officio Monteſiæ equites, quos flagitante Iacobo Rege Aragonum lineis in bello vti permiſit c, ne bellicis laboribus ſuccumberent.

Claſſis ad arcendos Hiſpanis Africanos cõparata.

a An. 4. p. 2. ep. cõ. 818.

b An. 5. p. 1. ep. cur. 102.

Permiſſũ Monteſiæ equitibus lineis in bello vti.

c An. 4. p. 1. ep. com. 935.

Cum vero noſtrorum diſcordiæ vires augerent barbarorum, conuertit Ioannes apoſtolica ſtudia, vt principes in concordiam adduceret. In Luſitania quidem adeo furor exarſerat, vt necdum poſt plures annos odiorum flamma reſtincta eſſet. Petebat arm is parentem Alfonſus, ſuſpicatus Dionyſium meditari ſceptrum in Sanctium ſpurium transfundere; ac falſus rumor ipſius iras inflammabat, poſtulatum precibus a Pontifice, vt rem auctoritate apoſtolica probaret: Cum vero ea fama longe a veritate abhorreret, publicis literis Ioannes ſuſurronum artes damnauit d, conteſtatuſque eſt nunquam alienas ab æquitate huiuſmodi preces ſibi porrectas eſſe, quo præferocem principis animum, atque ira in nothum fratrem incenſum mulceret.

Alfonſus falſo rumore in Dionyſ patrem Regem, concitatus.

d An. 5. p. 1. ep. cur. 2.

Ioannes, &c. venerabilibus fratribus vniuerſis patriarchis, archiepiſcopis, epiſcopis &c.

33 Nuper ad aures noſtras multorum non contemnenda relatione perducto, quod nonnulli belial filij, hoſtes pacis, æmuli charitatis inter chariſſimum in Chriſto filium noſtrum Dionyſium Regem Portugalliæ illuſtrem & dilectum filium magnificum virum Alfonſum eius primogenitũ, ac inter Alfonſum prædictum & dilectum filium nobilem virum Alfonſum Santij naturalem filium dicti Regis zizaniorum ſemina falſis ſuggeſtionibus ſpargere ſatagebant, aſſerentes quod Rex præfatus nobis ſupplicauerat, vt diſpenſare eum eodem eius naturali filio deberemus, quod non obſtante defectu natalium ſucceſſionem regni poſſet velut legitimus obtinere, quodque multa Alfonſus prædictus nobis ſcripſerat contra ipſum; noſtro præfato ingeſſit horrorem auditui, paternũ amaricauit animũ non indigne relatio ſupradicta. Quis enim abſque amaricatione recenſeat inter tanta neceſſitate coniunctos falſis præſumere inuentionibus iura ſanguinis violare? Quis animo non amato conſideret, quod quis vnigenitum filium prouocet contra patrem, patrem dicimus vtique ſolicitum & attentum, vt in regno opulento & pacifico ſuum relinquat vnigenitum ſucceſſorem? Quis amare non ferat contra fratrem ſuum naturalem legitimum filium irritare?

Tulerat is rumor Dionyſiũ Regi aſſe a Pont., vt ſceptrum in filium ſpurium transfunderet.

Profecto, fratres & filij, hæc ſunt membrorum ſathanæ opera, qui odium diligunt, & charitatem execrantur ac pacem. Propter quod nos conatibus talium obuiare volentes, cum vicarij eius ſimus, licet immeriti, qui de ſinu Patris deſcendit in mundum, vt perhibeat teſtimonium veritati, vt commiſſi vicis officium exequamur; ſuper præmiſſis in eius conſpectu, qui veritas eſt & vita, teſtimonium perhibemus, quod nunquam ex parte Regis prædicti vel eiuſuis alterius, ſcripto vel verbo, ſuper diſpenſatione prædicta nobis extitit ſupplicatum; & ſi ſupplicatum per quoſuis ſuper hoc extitiſſet, ipſi profecto ſupplicationi

Conteſtatur Io. nũquam ſibi iniuſtas adeo preces porrectas.

abnuere, non annnere merito curaſſemus. De Alfonſo Santij prædicto teſtimonium ſimiliter perhibemus, quod nunquam nobis contra præfatum Alfonſum, ſeu contra quemuis alium ad nos vel alium, nobis ſcientibus, eius literæ peruenerunt. Immo nec pro ſe nec pro alio tenet noſtra memoria, quod recepimus ſcripta ſua, &c. [Hortatur ipſos, vt falſis eiuſmodi rumoribus auerſas aures præbeant, ſtudioque omni potius & opera contendant, vt Alfonſus tanto patri obſequatur, viciſſimque Dionyſius filium paterno amore complectatur; Alfonſus vero Santius Alfonſum vt dominum colat, atque Alfonſus Luſitani ſceptri heres illum vt fratrem debita beneuolentia proſequatur; depulſaque omnis odij ſuſpicione mutua pax & concordia reflorescat.] *Dat. Auinione IV. id. ſeptembris anno V.*

Regiæ familię principes ad mutuum amorem cohortatur.

34 Plena turbarum etiam erat Caſtella a ob Ioannis & Petri principum, impuberis Alfonſi tutorum mortem, proceribus fidei oblitis ad rerum faſtigium annitentibus: cum enim Reginæ imbecillitas, grauiſſimis regni curis impar, pleriſque contemptui eſſet, Ioannes Emanuel remotior ſtirpe, ſed florens opibus regioque ſanguine ſatus, regiæ procuratoris prouinciam inuaſit iniuria, ac maximos motus peperit: eoque diſcordia progreſſa, vt non prouinciæ modo, ſed etiam vrbes factionibus ſciſſæ magnos ſtudio partium tumultus mouerent. Cum Romanus Pontifex de calamitoſo adeo rerum ſtatu certior factus, Ioannem Emanuelem apoſtolico zelo monuit, vt tutoris nomine abſtineret; Compoſtellanoque & Toletano archiepiſcopis, atque epiſcopo Burgenſi prouinciam dedit, vt ad ſopiendas b inter principes diſſenſiones ſummum ſtudium collocarent, ac Ioannem c Emanuelem a cœptis abducerent.

a Io. Maria. l. 15. c. 17.
Caſtella in diſcrimen adducta.
Pontifex opem ferre ſatagit.
b An. 4. p. 1 ep. com. 138. 139.
c An 5. p. 1 ep. cur. 31.

35 Perſtrictus ambitione Ioannes Emanuel monitis aures auertebat d atque in dies diſſenſio maiores inferebat calamitates: *hinc*, vt deplorat Hiſpanicarum rerum ſcriptor e, *ſcelerum licentia, cædes, latrocinia, luctuoſiſſima rerum facies: a potentioribus tenuiores opprimebantur, regia vectigalia domum auertebant magiſtratus principeſque, infame latrocinium, turpiſſimum peculatum; nullum erat genus mali, quod ea prouincia non pateretur*. Vt his mederetur Chriſti vicarius, cui pupillorum ac viduarum cura incumbit, Guillelmum Sabinenſem epiſcopum Cardinalem A.S.L. ſumma pro fungendo eo munere rebuſque componendis auctoritate inſtructum miſit f; tum præcipue vt coitiones diſſolueret g, iniuſta reſcinderet ſacramenta, tumultuantes comprimeret; cenſuriſque eccleſiaſticis nobiles viros Caſtellam turbantes, ac ſentientes cum ijs populos percelleret. Inter eos tumultus nonnulli ſpargendarum impune hæreſeon occaſionem aucupati, liberius vomebant virus: in quos eorumque ſtudioſus Cardinalem legibus agere Pontifex iuſſit h.

d An. 5. p. 1 ep. com. 189.
Ioannes Manuel administrationē abijcere recuſat.
e Marian. vbi ſup.
f An 5. p. 1 ep. cur. 34
g Ib. ep. 67
Hæreticos comprimi iubet Pont.
h Ib. ep. 38

Quod vero ad Ioannem Emanuelis maximum turbarum auctorem ſpectat; cum is in prouinciam Granatenſi regno finitimam contra Reginæ Mariæ Regis Alfonſi auiæ, ac procerum voluntatem abijſſet, ac noua moliretur, Carpetaniam & eam Luſitaniæ partem, cui Extremaduræ nomen eſt, inuaſiſſe refert Ioannes i Mariana: quocirca Pontifex eundem principem monuit officij, vt tutoris nomen exueret, ac publicæ paci conſuleret: Guillelmo vero Cardinali prouinciam dedit k, exaratis II. non. decemb. literis, vt ſi princeps monitis ad munus, quod inuaſerat exuendum flecti non poſſet, reſciſſis contrarijs prærogatiuis, obiecto cenſurarum eccleſiaſticarū terrore, ad officium adduceret, omneſque coitiones ac fœdera, quæ reuocandæ concordiæ obſiſterent, auctoritate apoſtolica conuelleret. Apoſtolicum etiam ſtudium adhibuit a Ioannes, vt imminens bellum, quod in Regis Balearium terris, in quibus nonnulli nobiles ipſi infenſi ampliſſima prædia obtinebant, concitandum videbatur diſcuteret, inducias ſemeſtres inter Amalricum Narbonenſem comitem alioſque diſſentientes indixit.

Ioannes Manuel.
i Marian. vbi ſup.
k An. 5. p. 1 ep. cit. 189.
Ruſſin... ad officiu[m] ... Pont.
a An. 4. p. 2. ep. com. 3177.

36 Iactabatur hæc inter Scotico bello Anglia, & licet Pontifex incendij flammam omni opera reſtinguere eſſet conatus, incuſſiſſet cenſuras b, ac fieri ſacra in Scotia vetuiſſet, indixiſſet etiā apoſtolica auctoritate inducias, vt earum beneficio facilius concordia reuocaretur; adeo tamē mutuo odio efferati erant animi, vt armis non abſtinerent, ac præcipue Scoti præteritis elati victorijs in Angliam facta irruptione late populationem inferrent: quos etiam hoc anno ad Eboracum infeſto agmine excurriſſe, ac Ioannem e Britannia comitem Richemundiæ cepiſſe, refert Vvalſingamus c. Pontifex itaque cum antea nonnullos præſules ob violatum eccleſiaſticum interdictum, atque Robertum Bruſium ob non ſeruatas inducias factaſque in Anglia populationes, templa euerſa, direptaue iudicio poſtulaſſet, neque ij die conſtituta ad dicendam cauſam coram ſede Apoſtolica comparuiſſent; Pontifex S. Andreæ, Dunchelnenſem, Arbordenſem, & Morauienſem ob peracta non rite diuina, cum indictum ſacrorum iuſtitium fuiſſet, damnatos contumaciæ defixit d anathemate: atque etiam in Robertum Bruſium ob ſpreta toties imperia apoſtolica ſententiam ſubiecta forma verborum conceptam tulit e, in qua, recenſitis patratis ab eo in bello malis, ſubdit.

Scoticū in Anglos bellum.
b An. 4. p. 1 ep. com. 318. 319. 320.
c Vvalſin. in Edu. II.
Præcipui Scotiæ præſules notati anathemate.
d An. 5. p. 1. ep. ſecr. 553.
e Ib. ep. ſecr. 554. et an. 4 ep. com. 1012.

Dictus Robertus tantis exceſſibus contemptum contumaciæ ſuperaddens, per ſe vel per procuratorem idoneum comparere in eodem termino coram nobis, & poſtmodum expectatus diutius, non curauit. Propter quod ipſum de fratrum noſtrorum conſilio reputamus & pronuntiamus, exigente iuſtitia, contumacem & fore contra ipſum tanquam contra contumacem merito procedendum. Ideoque cum eiſdem fratribus deliberatione prahabita, primo tam ad ipſius Roberti conuincendam malitiam, & contumaciam prægrauandam in audientia noſtra publica; quam etiam in conſiſtorio in dictorum fratrum & aliorum aſtantium præſentia, præmiſſis ſolemnibus tribus requiſitionibus ſeu proclamationibus, ſi aliquis eſſet, qui pro dicto Roberto vellet, vt præmittitur, comparere, vel eius in hac parte contumaciam excuſare, vel pro ipſo aliquid allegare; & cum nullus cum ipſe procurator, vel excuſator ſeu nuncius compareret, in eundem Robertum excommunicationis ſententiam propter huiuſmodi ipſius contumaciam manifeſtam, exigente iuſtitia, de ipſorum fratrum conſilio promulgauimus; ad pœnas alias contra eum, prout & quando nobis & eiſdem fratribus noſtris expedire videbitur, proceſſuri, &c. Vetat quemuis ipſum anathemate niſi in vrgente mortis diſcrimine abſoluere. *Dat. Auinione XVI. kal. iulij anno IV.*

Robertus Bruſius damnatus contumaciæ.
Defigitur anathemate.

37 Conſulere f ſe ad ſedem Apoſtolicam proximo ab ea lata ſententia tempore Roberti Bruſij oratores, vt Pontificis ei animum conciliarent; ac propoſitis ſuæ cauſæ argumentis; peti-

f To. 2. p. 2 ep. ſecr. 388.
Miſſi a Roberto ad Pont. oratores.

tā-

Cenſuras diſſolui impetrāt. De pace inter Anglos & Scotos agitatum.

taque ſi qua in re lapſi eſſent venia, flexere Ioannem, vt cenſuras ad anni inſequentis kal. aprilis diſſolueret, vt excurrente illius temporis ſpatio Anglos inter & Scotos pax componi poſſet, ad quam agitandam dies fuerat conſtituta. Significauit mox Pontifex Eduardo Regi a, archiepiſcopo Cantuarienſi b, epiſcopo Norvvicenſi c, pluribuſq; alijs præſulibus ac proceribus Anglis, d qua pacis ſtudio in Robertum & Scotos in remittendis cenſuris clementia vſus eſſet; tum etiam Roberto, quid ipſius oratores apud ſedem Apoſtolicam egiſſent, ſubiectis literis expoſuit. e

a To. 2. p. 2. ep. ſecr. 391. b lb. ep. 392. c Arg. poſt eand. ep. d lb. ep. 390. e Sup. ep. ſecr. 388.

Ioannes, etc. dilecto filio Roberto, dicenti ſe Regem Scotiæ, et gerenti pro Rege, ſpiritum conſilij ſanioris.

Pontificia apud Robertum excuſatio, ſi regio nomine ipſū non exornet.

Moleſte ferre non debet tuæ magnitudinis prouidentia, ſi te Regem non aſſerimus Scotiæ, cum hoc nobis conſuetudo curiæ, quæ duobus de regno aliquo contendentibus, neutri aſcribit regij dignitatem nominis, interdicat: nec tuum debet adeo turbare animum, quod propter huiuſmodi omiſſionem nominis noſtras recuſes recipere literas, & contenta in eis intelligere prætermittas. Nuper quidem dilecti filij Odoardus de Maubuſſone & Adam de Gordan milites, tui nuntij, ad noſtram præſentiam venientes, literas tuas noſtro apoſtolatui præſentarunt: quibus benigne receptis, & præfatis nuntijs audientia plene conceſſa, quæ ipſi coram nobis ex parte tua proponere voluerunt, audiuimus diligenter.

Vt expoſuerint regij oratores, Scotiā ſedis Apostolicæ tantum beneficia ſtiam.

Continebant autem inter cætera literarum ipſarum ſeries, quod Romani Pontifices prædeceſſores noſtri Scotorum regnum tanto charitatis feruore dilexerant, quod regni eiuſdem eccleſiam nemini voluerunt niſi Pontifici Romano ſubeſſe: nec in hoc prædeceſſorum dilectio quieuerat eorundem; ſed regnum præfatum ac Reges ipſius multis decorauerant priuilegijs libertatum.

Robertū velle debita Pontificibus præſtare officia.

Ad quorum beneficiorum plenitudinem promerendam ſemper in votis geſſeras & gerebas, ſanctiſſimæ ſedi Apoſtolicæ in omnibus reuerentiam exhibere; in eadem ſubiuncto, quod ſuper eo, quod citius ad nos tuos nequiueras nuncios propter impedimenta in eiſdem expreſſa literis deſtinare, nec inuenire quos mitteres, excuſatam habere tuam innocentiam dignaremur; adijciens in literis ſupradictis, quod aliquorum, licet hoc nequaquam credere poſſes, nos contra magnitudinem tuam tibique adhærentes fore commotos, relatio aſſerebat: cuius commotionis cauſam ſcrutari non poteras, niſi forſan illa eſſet occaſio, quod literas, quas ſanctæ Romanæ eccleſiæ Cardinales ad partes ipſas tranſmiſſi tibi per ipſorum nuntios deſtinarant, abſque procerum tuorum conſilio aperire nolueras: nec ipſas poſtmodum, habito cum proceribus eiſdem tractatu ſolemni, de conſenſu omnium admittere nolueras cum effectu; non quod mandatum noſtrum contemneres, ſed pro eo quod literæ ſupradictæ titulum regium non habebant: quamuis dictos nuncios cum reuerentia, qua decuit, admiſiſſes. *Et infra.*

Cur pontificiæ literæ admiſſæ nō fuiſſent.

Apoſtolicis voluntatibus obſequi paratum expoſuerint.

Poſtremo autem nobis per eaſdem literas ſupplicaſti, vt te regnumque tuum habere dignaremur paternæ pietatis auxilio commendatos: & ſi aliquid per nos contra te proceſſum exiſteret, reuocare de benignitate ſedis Apoſtolicæ dignaremur; offerens te pariturum noſtris beneplacitis & mandatis, prout dicti nuntij hic ex parte tua nobis plenius explicarunt. Ad hæc autem tuæ magnitudini breuiter reſpondentes fatemur, quod Romani Pontifices prædeceſſores noſtri illius plenitudine charitatis, quam in tuis literis expreſſiſti, erga eccleſiam, regnum, & Reges Scotiæ, qui fuerunt pro tempore, ſeruarunt: quorū veſtigia, niſi per te & eiuſdem regni incolas ſteterit, ſequi intendimus, & abundantiori charitatis feruore proſequi, quam ipſi, regnum & eiuſdem regni eccleſiam fuerint proſecuti, &c.

Quid reſponderit Pontif.

Præterita rum irarū iuſtas cauſas affert.

38 [Subdit merito ſe in ipſum commotum, cum non modo literas, quibus ad inducias ſolicitabatur, ipſe excipere reſpuiſſet; verum eius milites virum religioſum illas legatorum apoſtolicorum iuſſu deferentem expoliaſſent: non debere ipſum moueri, ſi regio nomine ornatus non fuiſſet in huiuſmodi literis, cum Romanorum pontificum conſuetudo id non ferret. Quod ad relaxandas incuſſas ſententias attinet; reſpondet Roberto Pontifex, cum Cardinales illas induciarum violatoribus inflixiſſent, ipſe vero eaſdem inducias infregiſſet, cenſuris ſe deuinxiſſe, ac iure Scotiam ſacris interdictam; ipſum vero ijs contemptis diuina celebrari iuſſiſſe: ac licet exerceri in eum quæſtio debuiſſet, fuiſſe tamen ipſi ad dicendam cauſam diem indictam: in qua cum non apparuiſſet, ex Cardinalium conſilio fidelium conſortio abactum, ac Scotiam interdicto eccleſiaſtico perculſam fuiſſe: tum nonnullis Cardinalibus quæſtionis in ipſum exercendæ prouinciam impoſitam; deinde adijcit.]

Cenſuræ ſeruato legum ordine incuſſæ.

Qua ratione ad tēpus carere viribus iuſſerit.

Verum quia præfati nuntij ad petendum relaxationem ſententiarum huiuſmodi, & alia faciendum, quæ ratio negotij requirebat, mandatum aliquod non habebant, ad relaxationem prædictam procedi de iure non poterat nec debebat: propterea nuntij memorati nobis iterata precum inſtantia ſupplicarunt, vt proceſſum & inquiſitionem huiuſmodi iam inceptam ſuſpendere, & publicationem & aggrauationem ſententiarum ipſarum vſque ad kalendas aprilis proxime venturas ſuperſedere de benignitate apoſtolica dignaremur. Nos igitur intendentes, vt manſuetudinem dictæ ſedis tibi reperias propitiam & benignam, de fratrum noſtrorum conſilio ſupplicationi prædictæ de ſpeciali gratia duximus annuendum, &c.] Addit magna ſe lætitia perfuſum, diem ad pacem ipſum inter & Eduardum conciliandam fuiſſe conſtitutam, atque Angliæ Regem literis ad eam firmandam adhortatum eſſe. *Dat. Auinione XVII. kal. ſeptembris anno quarto.*

39 De miſſis ad Pontificem a Roberto Bruſio oratoribus meminit Hector Boethius a, qui geminam legationem, alteram ad Pontificem, alteram ad Francorum Regem decretam ait, atque oratores e ſententia apud Pontificem prouinciam confeciſſe: firmaſſe etiam cum Gallis vetera fœdera, quibus ad vtrumque regnum confirmandum illud adiunctum refert: *Ad antiquas fœderis leges cum Gallis id additum, ſi alterutrius Regis ſoboles deficeret, nec regni certus conſtaret heres, tum per primores id regni arbitros diſcuteretur; & non ſolum quemque non declaratum Regem regnum occupare non permitteret, ſed ſumma vi, ſi eſſet opus, præſentia etiam ſua probiberet: declaratum vero non minus defenderet, quam non declarato obſiſtendum eſſet. Quæ vt apud poſteros etiam rata eſſent, ſumpto ſacroſancto Chriſti corpore iureiurando ea vtrinque confirmarunt, & a Pontifice probanda curauerunt.* Addit auctor, reſtinctum ex eo tempore Scotos inter & Anglos bellum, ac

a Boet. l. 14.

Vetera Gallos inter & Scotos redintegrata fœdera.

Qua religione cōfirmata.

ac vtrumque principem prælijs magis feſſum, quam rebus pacatis, armis quieuiſſe. Verum cum e literis pontificijs diem ad tractandam pacem conſtitutam viderimus, ac ſopitum bellum teſtetur auctor, initum aliquod concordiæ genus videtur.

40 Extant quidem eo argumento ad Eduardum a, tum ad Robertum Bruſium b IV. kal. aug. pontificatus anno IV. hortatoriæ ad concordiam literæ, quibus apud Robertum, ſi regium nomen ipſi non aſcriberet, ſe excuſauit. At Robertus nullam ſe pacis mentionem admiſſurum profeſſus eſt, niſi regio nomine ornaretur: & ne literas quidem pontificis, ſi eum titulum non aſcriberet, excipere dignatus. Neque in dubiũ reuocandũ Robertum, Oddonis e Maladuno opera, cui liberi commeatus ſyngrapha x. kal. octobris huius anni, vt ad ſedem Apoſtolicam accederet, data c eſt, rem vehementiſſime vrſiſſe; adeo vt Ioannes, cum ſuam auctoritatem eludi intueretur, nec pontificias literas admitti in Scotia, niſi nomen regium Roberto deferret, concordiæ ſtudio in literis regium titulum XII. kal. nouembris aſcripſit d, profeſſus ſe ea appellatione Eduardi iuribus, quæ in Scotiam obtineret, non detrahere.

a To. 2. p. 1. ep. ſecr. 386.
b Ib. ep. 387 & ep. 444.
Concordiæ ſtudio regium nomen Bruſio defert Pontifex.
c An. 5. p. 1. ep. cam. 18.
d To. 2. p. 1. ep. ſecr. 404.

Ioannes &c. chariſſimo in Chriſto filio Roberto Regi Scotiæ illuſtri.

Licet nobis non eſſet incognitum, quod per talem denominationem [regiam ſcilicet] nec poterat iuri dicti Regis Angliæ detrahi, nec tibi nouum aliquod ius acquiri, prout habet conſtitutio felicis recordationis Clementis Papæ V. prædeceſſoris noſtri ſuper hoc edita, cuius copiam tibi ſub bulla noſtra tranſmittimus; ne tamen, ſaltem quantum ad vulgi labia, videretur per denominationem eandem aliqualiter in ius dicti Regis impingere, diſſenſionis inter te & Regem ipſum ſuper regno Scotiæ pendente negotio, aut Romanæ matris eccleſiæ, quæ ſuos proceſſus, & actus in ſtatera æquitatis appendens, inter diſſidentes nihil immutare cum alteratrius præiudicio conſueuit laudabili obſeruantia derogare; ipſius iam dictæ denominationis titulum tunc de fratrum noſtrorum conſilio conſulte prouidimus ſubticendum. Nunc vero vulgari murmuri poſtponentes veritatis eſſentiam, & ipſius eccleſiæ ſeruare morem in tui ſcandalum non curantes, tibi per præſentes ſub intitulatione regia ſcribimus, vt per huiuſmodi noſtræ benignitatis amabilem condeſcenſum ad condeſcendendum nobis in ijs, quæ placida ſunt Regi pacifico, tuiſque fructuoſa compendijs, tuum facilius animum inclinemus, &c. *Dat. Auin. XII. kal. nouembris.*

Caue ex eo Angliæ Regis iura non læſum iri.
Cur hactenus regium illi nomen denegarit.
Nunc tribuere aſſenſerit.

41 Tranſmiſit e alias eodem argumento literas ad Robertum ipſum, quibus Clementis V. conſtitutionem illam inſeruit, qua cautum erat, Romanum Pontificem non cenſendum cuiquam regiam dignitatem confirmare, quamuis vel literis id nomen adſcribat, vel alia quauis ratione vt Regem pertractet.

e Ib. ep. ſecr. 445.
Conſtitutio Clementis V. de ea re renouata.

Chariſſimo in Chriſto filio Roberto Regi Scotiæ illuſtri.

Ne tuam celſitudinem lateat conſtitutio, quam felicis recordationis Clemens Papa V. prædeceſſor noſter ſuper hoc edidit, quod Romanus Pontifex aliquem ſub titulo cuiuſlibet dignitatis, ex certa etiam ſcientia, verbo, conſtitutione, vel literis nominando, per hoc eum in illa dignitate non intelligitur approbare, aut quidquam eidem tribuere noui iuris; præſentibus inſeri iuſſimus conſtitutionis prædictæ tenorem, qui talis eſt: *Si ſummus Pontifex ſcienter etiam cum excommunicato participet literis vel oſculo, ſeu alio quouis modo, ipſum per hoc abſoluere nulla ratione cenſetur, niſi ſe velle forſitan exprimat illum ex hoc pro abſoluto haberi. Similiter quoque ſi quem ſub titulo cuiuslibet dignitatis, ex certa etiam ſcientia, verbo, conſtitutione, vel literis nominet, honoret, ſeu quouis alio modo tractet, per hoc in dignitate illa ipſum approbare non intelligitur, aut quidquam ei tribuere noui iuris.* His ex Clemente repetitis, Ioannes diploma ſuum ita conſignat. *Dat. Auin. VI. kal. nouembris.*

Rom. Pont. ſi quempiam regio nomine appellat, nõ illi nouũ ius cõparat.
Licet vt Regem tractet nõ tamen cõfirmat.

42 Mulcere vero Eduardum ſtuduit a vt æqui bonique acciperet, ſi Robertum pacis ſtudio regio nomine cohoneſtaret: nec ſui conſilij eſſe ipſius iuribus quidquam detrahere; ſed cum rerum neceſſitas expoſceret, in eam demum ſententiam deſcendiſſe: aſſentiretur itaque optimo conſilio, nec ſe aliquorum inanibus verbis ſubornari pateretur.

a Ib. ep. 397.
Eduardũ Ioannes pontificij in hac re conſilij admonet.

Ioannes, &c. Eduardo Regi Angliæ illuſtri.

Ad nos eſt inſinuatione fideli perductum, quod dilectus filius magnificus vir Robertus de Brus, regnum Scotiæ nunc gubernans, tantam concepit materiam ſcandali pro eo, quod in literis ſuper reformanda inter te & ipſum deſiderata concordia ſibi miſſis non ſcripſimus eidem vt Regi, quod literas ipſas, quaſi ſibi non eſſent directæ, nedum recipere noluit; quin etiam cum dilectis filijs noſtris Gaucelino tit. SS. Marcellini & Petri presbytero, & Luca S. Mariæ in via lata diacono Cardinalibus A.S.N. pro ipſius reformatione concordiæ deſtinatis, inire tractatum hactenus recuſauit: per quod executio tanti boni contra deſiderij noſtri votum non tam poſſet diſpendium moroſæ dilationis incurrere; quam totalis, quod abſit, periculum impedimenti ſubire.

Quia igitur, ſicut patet per conſtitutionem felicis recordationis Clementis Papæ V. prædeceſſoris noſtri ſuper hoc editam, cuius copiam fecimus præſentibus intercludi, per intitulationem huiuſmodi non intelligitur alterutrius accreſcere iuri vel detrahi, cum nec cognitionaliter imponatur, nec id habeat intentio nominantis; videtur nobis expediens, vt per id cœptum negotium, Deo auctore, deſideratos fructus ſortiatur & celeres; quod eidem Roberto ſub regni tituli deſcriptione ſcribamus. Vnde ſuper ipſo negotio dicto Roberto noſtras cum regia denominatione dirigimus literas per nũtios ipſos ſibi, de tua tamen conniuentia, præſentandas; excellentiam regiam affectuoſe rogantes, tibique conſulentes nihilominus bona fide, quatenus noſtram rectam & puram intentionem attendens, eamque tuo prudenti conſilio & ſpiritu quieto diſcutiens, eidem ſalubriter te conformare procures, non impediturus quominus per nuntios ipſos noſtros pro tanti negotij conſummatione, Domino diſponente, felici literæ prædictæ ipſi Roberto ſub denominatione regia, quæ tibi, vt præfertur, proficere non officere poterit, præſententur. Nec in his contrarium forte ſuggerentibus acquieſcas, ſed rectum ſequendo iudicium, vulgi murmuri veritatis eſſentiam anteponas. *Dat. Auin. XII. kal. nouemb.*

Delato itaque Roberto Bruſio regio nomine, adiecta ea conteſtatione, Pontifex biennales inducias inter Angliæ & Scotiæ Reges indixit b, eo

b Ib. ep. ſecr. 391.

Digitized by Google

a Ib. ep. 442.
b An. 5. p. 1 ep. com. 60
c To 2. ep. ſecr. 395.
Biennales induciæ inter Angliæ & Scotiæ Reges promulgatæ.
d Vualſin. in Eduar. II.
Impoſtor ſe Regem dictitans ſupplicio affectus.
Solutus ab Eduar. Angl. & Hiber. cẽſus.

eo loquendi genere vſus, cum ante [a] inter Eduardum Regem Angliæ & Robertum regentem regnum Scotiæ, vel gerentem [b] ſe pro Rege Scotiæ, dicere conſueuiſſet. Eaque appellatione contentus Robertus, qui inducias a Pontifice indictas literis, quibus regio nomine decoratus non fuerat, violarat [c]; has demum ſeruauit, vt ex Boethij paulo ſuperius dictis colligitur: ac demum Anglia crudeliſſimo bello iactata conquieuit. Ferunt [d] tamen excitare, ſed irrito conatu, nouas in eo regno turbas meditatum nebulonem, qui ſe verum Eduardi ſenioris Regis filium iactare auſus, Eduardum partum ſuppoſititium eſſe deblaterabat: at a regijs adminiſtris comprehenſum laqueo eſſe præfocatum. Cæterum Eduardum hoc anno mille marcharum cenſum ob Angliæ & Hiberniæ regna ſedis Apoſtolicæ beneficio obtenta pontificio ærario intuliſſe, Ioannis ſyngrapha de eo accepto VI. kal. iunij huius anni exaratum docet. [e]

e An. 4. ep. com. 7552
B. Thom. Hereford. in ſanctor numero collocatus.
f An. Chr. 1287. n. 16.
g Harpſfel hiſt. Ang. eccl. 13. ſæc. c. 21.
h Ber. chr. Rom. Pon. & M. S. bibl. Vat. ſignat. n. 3765. in Io. XXII. Ptol. Luc. in hiſt. eccl. M S. l. 24. c. 42. & alij.
i An. 4. p. 1 ep. com. 1002. & bullar. in Io. XXII. conſt. 7.

43 Colluſtrata hoc anno eſt nouo ſplendore gloriæ Anglia adiecto ſolemni ritu a Pontifice ſanctorum catalogo Thoma epiſcopo Herefordenſi, de quo a nobis iam ante actum eſt [f] & inſignia ſanctitatis argumenta ab Harpsfeldio referuntur [g]; *Illum*, inquit, *crebra & paucis annis ad centum ſexaginta tria poſt obitum miracula mirifice orbi commendarunt*. De eodẽ hæc Bernardus ſcribit [h]: *Anno Domini* MCCCXX. XV. *kal. maij apud Auinionem canonizauit, & ſanctorum confeſſorum catalogo annotauit cum ſolemnitate in huiuſmodi conſueta, S. Thomam epiſcopum Herfordenſem a tranſitu eius anno* XXXVIII. *qui fuit vir nobilis genere, nobiliorque vita & moribus: præditus ſcientia & doctrina, doctor in decretis, & magiſter in theologica facultate. Cuius præclara & ingentia merita ingens fama virtutum tam præcedentium, quam ſequentium miraculorum longe lateque declarat; non ſolum in beneficijs & remedijs ſanitatum, verum etiam pluribus mortuis eius meritis ſuſcitatis, in quibus mirificauit Dominus ſanctum ſuum, & colendum exhibuit vniuerſis*. Extant in eam ſententiam in regeſto pontificio literæ [i] quæ etiam in bullario typis mandatæ ſunt, in quibus Pontifex nonnulla ad diuinæ maieſtatis prouidentiæq; in ſanctos commendationem præfatus, ſanctiſſimi epiſcopi virtutes his verbis in luce collocat.

Nobilis Anglus.
Doctoratus lauream receperat
Vt libidinis aculeos præfocare ſtuduerit.

44 *Sane beatus hic Thomas natione Anglicus, angelicus homo ipſe de parentibus nobilibus & catholicis originem ſuam trahens, ab ætate primæua morum honeſtate præclarus, ſtudijs literarum ſic ſe dedicauit totaliter, ſic in ipſis ſolicite ſtuduit & profecit, quod tam in humanis ſcientijs, quam etiam in diuina honorem magiſterij eſt adeptus: poſtque doctrinæ ſuæ radios longe lateque diffundens, quamplures ad iuſtitiam erudiuit, velut luminare in mundo præfulgidum continens verbum vitæ. Ne autem terrena carnis inhabitatio deprimeret ſecum ſenſum cæleſtia cogitantem, ipſam vt ſeruiret ſpiritui, vigilijs & abſtinentijs, nec non pungenti cilicio, ſeu cibi & potus parſimonia continua macerabat; abſtinens a vino ſæpius, ſciens quod in ipſo lubricum latet carnis. Sciens etiam, quod Deus ſe promittit in obiectum & præmium mundis corde, ab iuuentute ſua caſtitatis pulchritudinem adamauit; propterea que mulierum conſortia, quæ pretioſam viri animam rapiunt, ac ipſarum blanda colloquia prudentiſſime deuitabat: nouerat namque, quod propter mulieris ſpeciem, a qua factum eſt peccati initium multi perierunt.*

Eius in pauperes liberalitas
Quo zelo gregem pauerit.

45 *Iſte ſanctus etiam vt alter Iob ſimplex, rectus; ac timens Deum, a Chriſto didicit eſſe manſuetus, mitis, corde humilis, & benignus. Miſericordia nihilominus, quæ ab infantia ſecum creuit, erga pauperes & afflictos ſuæ pietatis viſcera ſic affecit, quod ipſe virus pauper ſpiritu diues rebus illos largis ſuſtentabat eleemoſynis, iſtos vero crebris conſolationibus, refouebat: cum Apoſtolo namque Paulo infirmabatur cum infirmantibus, & cum patientibus ſcandalum vrebatur. Hic demum ſanctus de innocente agno factus in Herfordienſi eccleſia bonus paſtor, ſe ipſo in mente maior effectus eſt, ſtudens ſemper de virtute progredi in virtutem. Quo in tempore in Dei templo in virtutum culmine poſitus ſic effulſit, quod merito gemma præſulum dici poſſet. Orationi vero inſiſtebat aſſidue, ac ſui feruorem ſpiritus demonſtabant in orationibus & celebratione miſſæ abundanter ex oculis lachrymæ defluentes. Commiſſas vero ſibi oues perducebat ad paſcua, & a lupis protectas rapacibus, paſtaſque verbo & exemplo pariter ad Chriſti caulas ſedule reducebat. Iura vero ſuæ eccleſiæ defenſabat indutus iuſtitia vt lorica: paratus namque pro ſibi commiſſo grege animam ponere, non timuit in hoc principem, nec magnatem.*

Pie obiit.

Et quia dignum erat quod huic tam excellenti merito daretur æterna requies poſt laborem, cum pro ſuæ cauſis eccleſiæ ad Romanam perueniſſet curiam, diem clauſit extremum, receptis deuote prius eccleſiæ ſacramentis. Sicque vir felix iſte, ad Deum tranſmittendo ſpiritum, de peregrino & aduena factus eſt eximius cæli ciuis: & quod decebat multum diuinam potentiam maieſtatis, vt ſanctum hunc in cælis regnare ſecum per ſignorum euidentiam fidelibus declararet, ipſum coruſcare in terris miraculis multis fecit: quorum quædam fidelibus probata teſtimonijs ad Dei laudem & gloriam ſancti huius duximus inſerenda.

Patrata ab illo diuinitus plura miracula.
Eximium eiuſdem elogium.

46 Adducit plura prodigia S. Thomæ epiſcopi ſuffragijs diuinitus patrata, quinque pueros varijs mortis generibus extinctos ad vitam reuocatos, varijs morbis implicitos valetudine donatos, contractis membrorum liberiorem vſum, cæcis oculorum lumen, gibboſis rectam corporis formam reſtituta. Quorum admiratione perſtrictus Pontifex in has voces erumpit: *Hi ſunt ſancti tui, omnipotens Deus, qui tuo dono gratiæ ſemper virent, rubent vt roſa, candent ſicut lilium, vt mel placent: currunt vt ſpiritus, fragrant vt balſamum, vt ſol fulgent. Sic clemens Deus ſanctum ſuum Thomam glorificans fidem firmat, nubiloſos errores diſſipat & confundit: ad ſuperna noſtros rapit affectus, amoris flammis ſuccendit frigida corda noſtra, &c.* Excitat cæleſtes ſpiritus ab omni humana contagione ſegregatos, homineſque, ac præcipue Herefordienſem eccleſiam, tanto illuſtratam paſtore, ad diuinas laudes concinendas: iiſque miraculis vitæque ſanctitatis exemplis impulſum ſe ait e purpuratorum patrum conſilio ſanctorum honores Thomæ Herefordenſi decreuiſſe, atque vniuerſos fideles ad eius recolendam memoriam his verbis accendit: *Vniuerſitatem veſtram monemus & hortamur attente per apoſtolica vobis ſcripta mandantes, quatenus* VI. *non. octobris feſtum confeſſoris eiuſdem deuote & ſolemniter celebretis, vt pia eius interceſſione & hic a noxijs protegi, & in futuro ſempiterna gaudia conſequi valeatis, &c.* Nonnulla indulgentiarum præmia ſepulchrum recurrente quotannis ipſius, feſto atque octo diebus ab eo euolutis adeuntibus proponit. *Dat. Auin.* XII. *kal. maij pontificatus noſtri anno* IV. Hactenus de

Inſtituitur ſacer illius memoriæ dies VI. non. oct.
Sepulchrum venerantis propoſitæ indulgentiæ.

de occidentalibus rebus : iam orientales perſtringamus.

De Genuenſium & Cypriorum diſcordijs.

47 Nondum ſopita erat inter Genuenſes & Henricum Cypri Regem vetus controuerſia : quæ cum iam ante in bellum erumperet, Pontifex Genuenſes eoſdem a paranda claſſe abduxerat, & Cyprius illata damna compenſare atque iudicio ſedis Apoſtolicæ ſtare ſpoponderat. Sed cum difficilem prouinciam ſuſcipere Ioannes detrectaret, nonnullas concordiæ leges, intentata obnitentibus cenſurarum religione, indixerat; denique a republica Genuenſi Nicolino Fliſco, cui nomen Cardinalis erat, & Petro Grillo ad rem componendam in Cyprum miſſis, Ioannes Henricum Regem monuit a, vt Genuenſes antea apoſtolicis imperijs obſequentes fuiſſent, modo ipſe præſcriptas leges impleret, quas ſi infringeret, opere ſe ac ſtudio Genuenſibus non defuturum. Neque Cyprum modo a Genuenſi, verum etiam Armenico bello liberare ſtuduit b Pontifex, impoſita Genuenſium oratoribus prouincia, vt pacem inter Henricum ipſum Cypri & Oſſiniū Armeniæ Reges, inter quos indixerat c inducias, redintegrarent : vtque principes ad pacem flecteret, apoſtolicis literis XII. kal. iunij datis rei Chriſtianæ, quam in periculum adducebant, conſulere iuſſit.

Miſſi pro componēda contr. oratores. a An. 4. p. 1 ep. com. 737. Henricū Regem admonet Pont. vt a ſe pronūtiata ſeruet. b Ib. ep. 735. & poſt eand. ep. Ipſum inter & Regem Armen. pacē redintegrare ſtudet.

Exceſſit porro e viuis eo tempore Oſſinius, ſceptrumque Armeniæ Leoni tranſmiſit, vt ex pontificijs literis d x. kal. octobris hoc anno exaratis colligitur, quibus ſignificatur, Moriſium e Panacho Hoſpitalarium equitem nonnullas terras Armeniæ aduerſus Saracenorum excurſiones defendendas repetere, quæ olim Hoſpitalarijs ab Oſſinio Rege attributæ fuerant; egregiamque illum operam aduerſus barbaros nauaturum. Iniunxerat antea eidem Moriſio atque Petro e Iunilhaco Nicoſienſi canonico partes Ioannes, vt inter Oſſinium & Henricum Reges inducias, de quibus illatus paulo ante ſermo eſt, pontificia auctoritate promulgarent : ſed cum defuncto Oſſinio mutata rerum facies eſſet, repetitis literis Iunilhaco munus tradidit e, vt inter Leonem atque Henricum eaſdem renouaret.

Oſſinio Regi in Armen. Leo filius ſuccedit. c An. 5. p. 1 ep. cō. 204 d An. 5. p. 1 ep. cur. 108 e An. 5. p. 1 ep. com. 204. Induciæ inter Leonem Armeniæ & Henricū Cypri Reges promulgatæ.

48 *Cum*, inquit, *te dictumque fratrem Moriſium ad partes illas peruenire poſtmodum contigiſſet, tu & ipſe treugas inter Reges eoſdem, ſicut per literas tuas accepiſſe meminimus, prædicti duraturas temporis ſpatium indixiſtis. Verum quia poſſet forte contingere, quod idem Rex Cypri cum chariſſimo in Chriſto filio noſtro Leone Rege Armeniæ illuſtri, qui Oſſinio prefato in Armeniæ regno ſuccedit, & e conuerſo idem Leo cum dicto Rege Cypri treugas nollent obſeruare prædictas; noſque nolentes ab inceptis deſiſtere, quin potius tantis periculis, opportunis remedijs occurrere cupientes; diſcretioni tuæ per apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus præfatos Reges ad obſeruationem treugarum ipſarum ex parte noſtra congruæ perſuaſionis inſtantia ſolerter inducas, & efficaciter exborteris. Quod ſi huiuſmodi tuis inductionibus & exbortationibus acquieſcere forſitan non curarent, tu inter eoſdem Reges & regna, terras, homines, & ſubditos eorundem, pro tempore, de quo tuæ diſcretioni videbitur treugas, non tamen propter hoc a dictæ pacis deſiſtendo tractatu, indicere non omittas, faciens eas per idem tempus ab eiſdem Regibus, regnis, hominibus, & ſubditis per excommunicationis in perſonas; & regna, terras, & loca ipſorum interdicti ſententias, ac publicationem, & aggrauationem ipſarum firmiter obſeruare treugas ipſas; Regibus memoratis, & alias in locis, de quibus videris expedire; per te vel per alium, ſeu alios ſolemniter publicando, &c. Datum Auin. x. kal. octob. anno quinto.* Imperia dedit alijs literis a, vt cenſuras eccleſiaſticas ijs incuteret, qui merces vetitas e Cypro ſoldani Ægyptij terris inueherent : ipſorū bona publico fiſco addiceret; atque illorum commercio & vſu familiari reliquos fideles interdiceret. Neopatrenſi vero archiepiſcopo prouinciam dedit b, vt ad Cephaloniæ comitem, qui ad Græcorum ſchiſma defecerat, ad Latinum ritum reuocandum operam defigeret.

a Ib. ep. 107. Cenſuras in merces vetitas Saracenis inferentes renouatæ. b An. 5. p. 1 ep. cur. 71. Nicolaus Cephal. comes ad ritum Græc. deſciſcit.

49 Celebrata exeunte anno eſt tertia ſeptem Gallorū Cardinalium, nimirum ſex presbyterorū & vnius diaconi, creatio a Ioanne, de qua meminit Bernardus his verbis c: *Anno Domini* MCCCXX. XIV. *kal. ianuarij, feria* VI. *in ieiunijs quatuor temporum in aduentu dominus Papa fecit ordinationem vnam ſeptem Cardinalium, quos aſſumpſit : quibus poſtmodum ſingulis ſingulos titulos aſſignauit; videlicet dominum Reginaldum Laporta de Alaſſaco Lemouicenſis diœceſis archiepiſcopum Bituricenſem, cui datus eſt titulus presbyteri Cardinalis SS. Nerei & Achilles: dominum fratrem Beraudum de Canabolico diœceſis Caturcenſis de ordine fratrum Minorum & magiſtrum in theologia archiepiſcopum Salernitanum, cui datus eſt titulus presbyteri Cardinalis S. Vitalis: dominum Petrum de Prato diœceſis Caturcenſis archiepiſcopum Aquenſem, cui datus eſt titulus presbyteri Cardinalis S. Potentianæ, dominum Simonem de Archiaco diœceſis Xanctonēſis electum Viennenſem, cui datus eſt tit. presbyteri Cardinalis S Priſcæ: dominū Pilum fortem de Rapiſtagno de S. Georgio prope Tarnum diœceſis Albienſis epiſcopum Riuenſem, cui datus eſt titulus presbyteri Cardinalis S. Anaſtaſiæ: dominum Petrum Textoris de S Antonino diœceſis Caturcenſis vicecācellarium curiæ* Romanæ, *cui datus eſt tit. presbyteri Cardinalis S. Stephani in Cœlio monte: dominum* Raimun*dum Ruffi de Caturco ciuitate, cui datus eſt tit. diaconi Cardinalis S. Mariæ in Coſmedin.*

c Ber. chr. Rom. Pont.

50 Conditus eſt per hæc tempora nouus religioſorū virorum ordo, cui Montis Olіueti nomen eſt, auctore B. Bernardo Senenſi, de cuius inſtituta ſacra diſciplina hæc Ferarius narrat d: *Bernardus, ante Ioannes, Senis ex nobili Ptolemæa familia natus, a prima ætate literis humanioribus, deinde legibus operam dedit; quas & publice, factus doctor, ſumma cum laude eſt interpretatus. Cum autem publicam habiturus diſputationem in grauem oculorum ægritudinem incidiſſet, ſanctiſſimam Virginem precatus eſt, vt ſi ſibi lumen & priſtinam oculorum ſanitatem reſtitueret, ſe ſuo famulatui, relicto ſeculo, perpetuo addicturum. Qui mox compos voti factus, loco lectionis diſputationiſque grauem habuit de ſeculi huius contemptu concionem in maxima auditorum, quibus quæ ſibi accidiſſent narrauit, frequentia. Nec mora promiſſionis ſuæ memor, rudi amictu indutus, vrbeque egreſſus, ſe in montem Oliuetum apud montem Ilcinum contulit, quem Patricius ex Patricia familia & Ambroſius Picolomineus, ambo nobiles Senenſes, eodem propoſito ſecuti ſunt. Ibi ædicula celluliſque extructis, ordinis fundamenta iecit, facultatibus ſuis ei dicatis; aſperamque cœpit in ieiunijs, vigilijs, & orationibus vitam ducere : viditque inter orandum ſcalam ad cœlos vſque pertingentem, angeloſque deſcendentes monachos albi veſtitus per ſcalam ad ipſum angelorum Regem eiuſque genitricem candido amictu fulgentes deducere conſpexit.*

d Ferrar. cat. ſanct. Ital. die 22. aug. ex chron. Oliuetan. Ordinis montis Oliuetani initia. Ioannes Senenſ. Deiparæ ope oculorum vſū adeptus. Cæleſte viſum illi obiectum

Cum autē multi in dies ad eū diſcipuli confluerent

ecce

tate ſanctos viros æmuli quidam quaſi hæreticos apud Ioannem XXII. Pontificem maximum, Auinione agentem, deferunt: qui eos ad ſe extemplo acceſſiuit. Cum vero Pontifex ab iis, quos Bernardus miſerat, omnem vitæ eorum rationem intellexiſſet, illos tanquam innocentes ad Guidonem epiſcopum Aretinum, in cuius diœceſi erat locus, qui eis regulam præſcriberet approbaretque ſodalitatem, remiſit. Epiſcopus itaque, cum ſibi ſanctiſſima Deipara in ſomnis albis induta veſtibus apparuiſſet, recentemque congregationem commendaſſet, illos inter miſſarum ſolemnia in eccleſia cathedrali, habitu candido ſolemni adhibita benedictione, die xxi. martij anno ſalutis MCCCXIX. induit, iiſque D. Benedicti Abbatis regulam ſeruandam præſcripſit, congregationique S. Mariæ montis Oliueti, & Ioannis Bernardi nomen indidit, &c. Hi quidem religioſi viri ad maximas virtutes effloruere: Guido autem in tyrannum impium deſciuit; qui tamen in extremo mortis diſcrimine ſcelerum pœnituiſſe fertur, de quo agetur inferius. Cæterum noui huiuſce ordinis originem refert ad ſuperiora tempora M.S. a Vaticanum his verbis: [a M.S. bibl. Vat. ſign. n. 3765. in Io. xxii.] *Anno eodem, nimirum MCCCXVII. in Italia in comitatu Senenſi & diœceſi Aretina cœpit ordo montis Oliueti ſub regula S. Benedicti per Bernardum de Ptolemais & duos ſocios Senenſes.*

51 Editum hoc anno circiter ingens miraculum Auinione implorata Virginis ope memorati M. S. auctor refert his verbis: *Anno MCCCXX. vel circa Auinione, duobus pro crimine ſodomiæ commiſſo vno ſene & alio iuuene igni incendio adiudicatis, iiſque ad columnam ligatis & accenſis, minor ille ad inuocationem B. Mariæ virginis, ſene cremato, illæſus extitit; vnde dictus dominus Papa capellam in eodem loco conſtrui fecit, & dotauit pro perpetuis capellanis: quam capellam de miraculis intitulauit.* [Adoleſcens Virginis ope e rogo ſaluus exit.] Confirmant auctoris dicta Pontificiæ literæ b de condito ſacello iuxta Auenionem in loco, cui Beſtel nomen eſt, in quo beatiſſima Virgo ingens miraculum patraſſe, multis illud ſpectantibus, ferebatur. [Conditum in eo loco ſacellum. b To. 8. p. 1. ep. ſecr. pag. 177.] Celebre etiam erat in Nemanſenſi agro templum Deiparæ ſacrum, cui a valle viridi nomen erat, illudque adituris indulgentiarum præmia fuerunt propoſita a Ioanne: qui hac panegyri pietatem in Virginem commendat c.

[c Io. to. 4. ep. 553.]

Ioannes, &c. Regina cœlorum ſedens a dextris virtutis Altiſſimi ornata monilibus, & omnium virtutum floribus inſignita virgo Dei genitrix glorioſa, quæ vtique ſicut cedrus in Libano exaltata, & ſicut cinnamomum & balſamum aromatizans ſuauitatem odoris, excelſa ſupra ſydera laudis ſingularis præconio beata ab omnibus generationibus prædicatur, almum in mundo germen florem pretioſiſſimum, immarceſcibilem & æternum dominum Ieſum Chriſtum humani generis redemptorem ineffabili ſancti Spiritus cooperatione produxit, ianuam cæli aperiens, & perennibus vitam reddens. Hæc igitur Regina miſericordiæ & ſpes noſtra, ad quam recurrunt continue exules filij Euæ in hac valle miſeriæ conſtituti, vbique locorum pro redemptis pretioſo ſanguine Ieſu Chriſti ad ipſam clamantibus non deſinit ferre ſuffragia, & piæ interceſſionis inſtantia a ſplendore gloriæ Patris æterni gratiam impetrare; ob cuius reuerentiam Virginis cuncta loca eiuſdem Virginis vocabulo inſignita ſunt veneranda, &c. [Vt pro peccatoribus apud Numen intercedat.] *Dat. Auin. VII. kal. iul. anno IV.*

IESV CHRISTI
annus 1321.

IOANNIS PP. XXII. annus 6.	VAC. IMP. OCCID. 8. ANDRONICI IMP. OR. 38.

1 ANno a partu Virginis milleſimo trecenteſimo vigeſimo primo indictione quarta, efflorescente a apud Tartaros religione Chriſtiana, quam Abuſcanus Coſogani Aquilonaris Tartariæ Regis filius Hieronymi Caphenſis epiſcopi opera amplexus erat, Romanus Pontifex, cum iam Hieronymus, poſtquam propagandæ latius apud infideles fidei conſilia cum ſacro eccleſiæ ſenatu contuliſſet, reditum oraret, datis ad Abuſcanum literis, piorum ipſum cœtui, exutis erroribus veteribus, ſe aggregaſſe gratulatus eſt b, vtque ad ſubditos ad euangelij lucem e ſuperſtitionis tenebris euocandos operam ſtudiumque defigeret, eſt adhortatus: e tanto enim opere immortale decus ab ipſo collectum iri. [Fides propagata apud Tartaros. a To. 3. ep. ſecr. pag. 57. & an. 6. p. 1. ep. cur. 34. Abuſcanus Regis filius Chriſtianus. b An. 6. p. 1. ep. cur. 40 & to. 3. ep. ſecr. pag. 87.]

Ioannes, &c. dilecto filio nobili viro Abuſcano nato claræ memoriæ Coſogani Regis in partibus Tartariæ.

Conſidera, quæſumus fili, opus clementiſſimæ pietatis, quod in te dignatus eſt Dominus miſericorditer operari de ſua inacceſſibili luce, ne tranſirent dies tui & non videres bonum, nec excludereris a deſiderio collium æternorum, illuminans habitaculum mentis tuæ. Profecto, fili, ecce quod nos & Romana mater eccleſia mater tua in laudem, benedictionem, & gloriam Dei ac Saluatoris noſtri ſponſi cæleſtis oculos noſtros erigimus, & manus noſtras leuamus in ſancta eius, qui amorem ſuum in generis humani ſalute continua miſeratione conſeruans, te ſicut venerabilis fratris noſtri Hieronymi epiſcopi Caphenſis & ſociorum eius aſſertione læti percepimus, ad ſponſæ ſuæ thalamum, ſancti Spiritus lumine illuceſcente, direxit: propterea Deum noſtrum in ſalutari eius anima noſtra magnificat, noſque in te iubilo cordis & ſpiritus exultamus. [Ad diuinam adorandam clementiam ipſum Pontif. excitat.] Verum vt ſuper te tanquam dignum benedictionis filium perpetuæ pacis fida tranquillitas requieſcat, volumus te prudenter agnoſcere, quod inter cætera, quæ te dirigere poſſunt rectis greſſibus ad ſalutem, hæc recolenda facti memoria ætatis tuæ tempora futuris ſeculis collaudanda mandabit, ſi ſubditi tui viuido ac indiuiduo eccleſiæ catholicæ corpori ad participationem vitalis ſpiritus tua prudentia iungerentur. [Adducendis ad Chriſtum ſubditis populis dare operam admonet.]

Quare nobilitatem tuam paternis rogamus & hortamur affectibus, ac per Dei miſericordiam obſecramus, tibique in remiſſionem iniungimus peccatorum, quatenus inæſtimabilis boni præmium pro eiſdem ſubditis procurando, ſic eos felici ducatu dirigas ad ſalutem, quod tuo ſalutari conſilio ſacri baptiſmatis vnda renati Deo & angelis eius, in communione ſanctorum & communicatione ſancti Spiritus vniantur inſeparabili fœdere charitatis, idque te in ſublimitatem gloriæ celſioris adducat; & noſtram deinde & dictæ ſedis benedictionem & gratiam plenius merearis. Cæterum cum dictus epiſcopi & ſocij pro tua dictorumque populorum procuranda ſalute ad partes ipſas cum benedictionis noſtræ gratia reuertantur ad præſens, quæſumus fili, vt tam eos, quam alios Chriſtianos in eiſdem partibus commorantes pro diuina & dictæ ſedis ac noſtra reuerentia benigne pertractans, eos fauoribus munias

oppor-

Digitized by Google

opportunis, tuæque protectionis auxilijs a moleſtijs tuearis, & in libertate plenæ ſecuritatis manuteneas & conſerues. *Dat. Auin. x. kal. decemb. anno VI.*

a Ead. pag. 87. et an. 6. p. 1. ep. cur. 34.

Muſſaydã Imp. Tartar. in Chriſtianos bene affectus.

b Ib.

Ad religionem eum allicere ſtudet Pont.

Item Zopan Begilay Regẽ.

2 Explicabat a etiam egregium in Chriſtianos ſtudium Muſſaydan Imperator Tartarorum, ac viros religioſos Minoritas Petrum & Iacobum beneuolentia proſequebatur: qua de re Pontifex, vt barbarum ad Chriſti fidem pelliceret, gratias ei egit b, ſignificauitque ſe in ſpẽ maximam efferri, ipſum Chriſtiana ſacra ſuſcepturum; vtque Tartaros, qui in ipſius imperio baptiſmalibus ſacris initiati erant, haberet commendatos excitauit. Optime etiam meritus de re Chriſtiana videbatur Zopan Begilay aliorum Tartarorum Rex (ea enim natio, tum victarum gentium multitudine celeberrima, regna ampliſſima ad extremas vſque ſeptemtrionis, meridiei, atque orientis oras obtinebat) ac Pontifex propagandæ religionis pio deſiderio incenſus, vt illius ſtudium erga Chriſtifideles prolectaret, quas ſubijcio literas exarauit. c

c To. 3. ep. ſecr. pag. 88. et an. 6. p. 1. ep. cur. 38.

Nobili viro Zopan Begilay Regi gratiam, quæ perducat ad gloriam in futuro.

Gratulatur in præcones euãgelicos ſtudio propenſum fuiſſe.

3 Larga Dei patris & copioſa clementia, qui neminem vult perire, ex eo tui cordis intima tetigiſſe videtur, quod fidei Chriſtianæ cultores, infra latitudinem degentes imperij Tartarorum, multæ humanitatis (ſicut dilecti filij Iacobus & Petrus ordinis Minorum exhibitores præſentium quod læti ſuſcepimus, voce laudabilis commendationis attollunt) benignitate proſequeris & pertractas, & a tuæ protectionis fauoribus non excludis: ex quo datur nobis ſpei gratæ fiducia, quod noſtri Redemptoris ineffabilis pietas, a quo chariſmatum omnium dona emanant, oculos mentis tuæ ſplendoribus ſuæ claritatis irradians, de vitæ veteris cæcitate ad agnitionem ſui nominis miſericorditer reuocabit. Quare prudentiam tuam rogamus & hortamur attentius, & per miſericordiam eius, qui vult omnes ſaluos fieri, inſtantius obſecramus, quatenus quod circa fidei cultores eiuſdem tibi dedit pietas inchoari, laudabili proſecutione continuans, prædictos fratres, qui pro tua & populorum imperij memorati ſalute procuranda ad eiuſdem partes imperij cum noſtræ benedictionis gratia reuertuntur; nec non & Chriſtianos alios, in eodem degentes imperio, habens pro diuina & Apoſtolicę ſedis ac noſtra reuerentia propenſius commendatos, eos tui fauoris ope confoueas, a quibuſuis defendas moleſtijs, & tuæ protectionis auxilijs tuearis. Dat. Auin. x. kal. *decembris anno* VI.

Fideles, qui in illi imperio verſantur commendat.

Confirmat ipſos ad conſtãtiam.

Pro Chriſto contumelias patientibus indulgentias impertit.

d Ep. ſecr. pag. 89 ep. cur. 36.

4 At quamuis Tartarorum Imperatores ac Reges egregia erge Chriſtianos affecti eſſent, non deerant tamen viri ſceleſti, qui vel maleuolentia ſuffuſi, vel etiam dæmonum furijs perciti improbitatem exercerent in ipſos; quos vt ad conſtantiam Chriſti vicarius confirmaret, indulgentiarum præmia ijs propoſuit d, qui ob ſuſceptã fidem aliqua iniuria afficerentur, vel ad barbaros ad Chriſtum adducendos incumberent, vel pronuntiata Chriſti ac Deiparæ nomina religioſo corporis flexu proſequerentur: *Vobis*, inquit, *vniuerſis & ſingulis, & alijs de præfato imperio, qui ad fidem catholicam orthodoxam conuertentur in poſterum, ſingulis diebus, quibus vos aut dictos conuertendos contumelias, aut tribulationes, vel perſecutionem pro eodem nomine pati contigerit; & omnibus, qui alios ad dictæ fidei communionem inducent, ſingulis diebus quibus ſuper hoc fideliter laborabunt; nec non & illis, qui nomini eiuſdem domini noſtri Ieſu Chriſti & beatiſſimæ ſemper virginis Mariæ genitricis eius dominæ noſtræ reuerentiam deuotis animis exhibebunt, vere pænitentibus & confeſſis, ſingulis diebus, quibus reuerentiam huiuſmodi facient, viginti dies de iniunctis eis pænitentijs miſericorditer in Domino relaxamus. Dat. Auin. x. kal. decembris anno* VI. Plura de Minoritis, qui in religione Chriſtiana apud Tartaros amplificanda operam ponerent, Vvadingus refert a: quos etiam & alios viros religioſos ea inſtructos auctoritate, vt apud infideles omnia munera, exceptis ijs, quæ epiſcopalis ſunt dignitatis, obire poſſent, pontificiæ literæ docent b.

a Vvad. in annal. Minor. to. 3. hoc ann.

b An. 6. p. 1. ep. cur. 24.

Extant aliæ ad neophytos Aquilonares Caphenſis epiſcopi ac Prædicatorum & Minoritarum zelo ad Chriſtum pellectos datæ c, vt in coniunctione Romanæ eccleſiæ perſtarent, ſeque æternitatis ſpe ad vitæ labores excitarent: *Filij*, inquit, *vniuerſitatem veſtram paternis rogamus & hortamur affectibus, & per Dei miſericordiam obſecramus quatenus diligentius attendentes, quod coronam gloriæ perſeuerantia repromittit, in huiuſmodi ſinceritate fidei, per quam merebimini conſortium angelorum, in* nonnullis radicibus ſtabilitis, illam ſemper deuotis animis obſeruare curetis, vt ipſe cognitor ſecretorum Omnipotens vota veſtra percipiens, ſuis beneplacitis confirmare in vobis gratiæ ſuæ dona multiplicet; & poſt vitæ præſentis excurſum regni ſui faciat coheredes. Dat. Auin. x. kal. decembris anno* VI.

c Ib. ep. cur. 39.

Commẽdata neophytis perſeuerãtia.

* in mobilibus

Epiſcopus Caphen. a nonnullis Genuen. indigne habitus.

5 Perſtricti Caphenſis epiſcopi virtutũ ſplendore (fuiſſe enim ipſum pietate inſignem, prolati latius illius opera Chriſtianæ religionis termini, atque ex ſuperſtitionis erroribus, quibus irretiti tenebantur, erepti Tartari teſtantur) nonnulli Genuenſes, cum ipſum iuuare omni ope debuiſſent, grauiſſimis iniurijs affecere. Ad cuius dignitatem ab eorum contemptu & contumelijs vindicandam Pontifex religioſis Minoritis Caphenſibus dedit imperia d, vt Genuenſes eoſdem ad expiandum rite crimen, obiectis cenſuris eccleſiaſticis, adigerent.

Suſceptũ a Pontif. eius patrocinium.

d Ib. ep. cur. 37.

In Camelesia exorti circa diuina abuſus.

e Ib. ep. cur. 25. exi. etiam in M.S. arch. Vat. de reb. infid. & ſchiſm. pag. 8.

Conſtituendis porro Tartariæ eccleſijs intentus Pontifex, cum nonnullos in Cameleſia ad dignitates eccleſiaſticas irrepſiſſe iniuria accepiſſet, alios etiam ſacris ordinibus rite initiatos non eſſe, vt his mederetur malis, archiepiſcopo S. Thadæi e Cameleſia prouinciam dedit e, vt vel ſacros ordines, auctoritatemue neceſſariam pontificio nomine conferret.

Ioannes, &c. venerabili fratri Cachanæ archiepiſcopo S. Thadæi Apoſtoli de Cameleſia, & dilectis filijs vicario Prædicatorum & cuſtodi fratrum Minorum in imperio Tartarorum conſiſtentibus.

Ijs medẽdis ſtudet Pont.

Cum, ſicut accepimus, nonnulli prælati tam ſecularium, quam regularium eccleſiarum imperij Tartarorum ad prælaturas eccleſiarum ipſarum canonicum non habeant ingreſſum, ac nonnulli alij rite promoti ad ordines non extiterint; nos ſaluti eorum in hac parte miſericorditer prouidere volentes, vobis pro ſalute cleri & populi Chriſtiani in imperio prædicto degentibus, necnon pro reconciliatione eorum præſentium auctoritate concedimus, vt demum poſtquam illa, quæ tam circa catholicam fidem quam circa cætera, in alijs noſtris vobis directis literis comprehenſa, fuerunt ſine ſimulatione completa cum prælatis eiſdem, quod in ſuis remaneant prælaturis auctoritate apoſtolica diſpenſare

Rite non promoti ex ſacr. canonibus promouẽdi.

ſare

ſare libere valeatis, vel eos, ſi maluerint, eadē auctoritate in imperio prędicto transferatis ad alias prælaturas, prout ſaluti animarum ipſorum videritis expedire.

Illos vero, qui vt præmittitur, rite quantum ad ſubſtantiam ordinum celebrantis ordines ſine poteſtate promoti non exiſtunt ad ordines, tu frater archiepiſcope rite ordines ſecundum ſtatuta canonica inſtituta: in nouitate tamen huiuſmodi reductionis eorum, cum nondum eſſent in firma radice plantati, quaſi modo genitos infantes lacte dulcedinis nutriendos, tolerantiæ ſupportandos humeris, & ad præmiſſa lenitate potius quam neceſſitate tradendos, merito iudicamus. Sic ergo vos circa hæc ſolerter ac ſolicite habeatis, quod per veſtræ diligentiæ ſtudium praua redeant in directa, & vigor catholicæ fidei ſemper inibi laudabilibus proficiat incrementis, &c. *Dat. Auin. idus octob. anno* VI.

Vtendum in neophytos clementia.

6 Incumbebat feliciter ad proferendam latius fidem Zacharias S. Thadæi archiepiſcopus, nec leues ab impijs Chriſti cauſa iniurias acceperat: quem Pontifex ad proſequenda egregie cœpta, ac religionem augendam ſubiectis literis inflammauit [a]. Cum vero in ijs regionibus altiſſimis obſitis tenebris is vigeret error, vt ſacramentum confirmationis conferretur a ſacerdotali tantummodo dignitate præditis, vel etiam ſacraretur oleum, quo fideles in ancipiti ex ægritudine mortis diſcrimine conſtituti liniendi ſunt; illum adductis ſacræ ſcripturæ oraculis, ac propoſita ſuſcepta veteri ab Apoſtolis conſuetudine erudiuit; vtque Romana eccleſia omnium eccleſiarum princeps eſſet, a qua difficultatum exorientium lux ac veritas peti deberet.

Zacharias arc. iep. S. Tadæi de re cathol bene meritus. *a An. 6. p. 1 ep. ... 56 & an 8 p. 1 ep. cur. 31. Eſt etiam in MS. arch. Vatic. de rebus Tartar. infidel. et ſchiſm. pag. 31.*

Ioannes, etc. venerabili fratri Zachariæ archiepiſcopo S. Thadæi.

Sane, dilectiſſime frater, de te multæ lætitiæ cauſam & exultationis habemus, quia tu in eiuſdem fidei veritate ſpiritu beatæ conſiderationis inductus, pro diuini nominis gloria ſtabiliter perſeuerans, pro ipſius obſeruatione fidei ab æmulis eius multas te perpeſſum anguſtias, multoſque te percepimus pertuliſſe labores: propter quod ſperamus in illo, qui bonorum eſt omnium magnificus elargitor, quique pro minimis grandia recompenſat, quod pro laboribus tuis gloria copioſæ mercedis in cælis eſt tibi de ſuæ pietatis miſericordia reſeruata. Profecto quod tu ad hanc fidei veritatem zelo deuotionis afficeris, quod ipſam deuotus amplecteris, quod ad vnitatem & obſeruantiam eius cunctos tibi ſubditos exēplo laudandæ imitationis inducis; ſciens cum Apoſtolo, quod ſicut vnus eſt Dominus, vnumque baptiſma, ſic cunctorum debet eſſe fidelium vna fides; cedit euidenter ad animarum ſalutem, tuæ fraternitatis laudem, & ad ſtabilimentum tui ſtatus accedit: ſed cor noſtrum lætitia eo indubie profuſiori reſpergitur, quo te potiori charitate complectimur, & ex debito apoſtolatus officij ad tuam tuorumque ſubditorum ſalutem feruentius anhelamus.

De continuatione cū Rom. eccleſia gratulatur ...

Tu quidem ex his habes vnde domino Deo tuo in vocem exultationis & confeſſionis erumpas, exultes in eo, & fatearis humiliter tibi & tuis de immenſo ipſius dono conceſſum, inter perfidas nationes veræ fidei agnoſcere veritatem, & illam deuotis affectibus obſeruare. Perſta igitur, noſti etenim quod perſeuerantiæ palma debetur: cumque præcepto legis cauda hoſtiæ in ſacrificio iubeatur offerri, ille bene immolat, qui ſacrificium boni operis vſque ad finem perducit debitæ actionis. Ne vero circa ſacramenta vel ritus eccleſiaſticos ab eccleſiæ Romanæ matris tuæ obſeruatione diſcordes, fraternitatem tuam rogamus inſtantius, & per merita obſecramus illius, cuius perfecta ſunt opera, quatenus ritum ipſius eccleſiæ Romanæ circa ſacramenta confirmationis & extremæ vnctionis obſerues, & a tuis ſubditis facias obſeruari: vt videlicet ſacramentum ipſum confirmationis, quod non legitur, neque ſcitur Apoſtolorum tempore ab alijs quam ab ipſis fuiſſe peractum; quia potius in eorum actibus ſcribitur, ad confirmandum baptizatos in nomine domini noſtri Ieſu Chriſti Petrus & Ioannes in Samariam & Ieroſolymas tranſmiſſi fuerunt, quod vtique ſacramentum poſt tempus illorum fuit ſolis pontificibus, in eorundem Apoſtolorum locum ſuccedentibus, reſeruatum; nulli alij quā epiſcopi exhibere, nec aliqui ab alijs quā ab epiſcopis ſuſcipere quoquo modo præſumant.

Cōfirmatio a ſolis epiſcopis conferenda.

7 Licet igitur ſacramentum ipſum non ſit a fidelibus contemnendum, tutius tamen eſt illud ſine periculo ex neceſſitate, quæ legem non habet, omittere quam ſi ab ijs, a quibus illud conferri non licet, ex temeritate contra legem damnabili non ſine graui periculo inaniter conferatur; cum vmbra quædam oſtendatur in opere, veritas autem non ſubeat in effectu. Tu & epiſcopi ſuffraganei tui tantum, & nullus alius deinceps oleum ſanctificet infirmorum cum, vt præfertur, ad ſolos epiſcopos, & ſuperiores prælatos pertineat ipſius olei materiam conſecrare ad vngendum infirmos; ſi nempe, vt præmittitur, in fide fundati, ſtabiles, & immobiles tu & ſubditi tui in illa permanſeritis; ſi præfato ritui noſtro vos & ijdem ſubditi conformare curabitis, nedū opinionis veſtræ cuſtodes eſſe, ac de bono nomine curā habere dicemini, ſed & retributionis cæleſtis larga merebimini præmia, non ſine laudis humanæ præconio & apoſtolici fauoris augmento.

Oleum infirmorum ab ijſdem ſacrandum.

Nec omittamus, quod ipſa ſacroſancta Romana eccleſia, ſummum & plenum primatum & principatum ſuper vniuerſalem catholicam eccleſiam obtinens, quam ſe ab ipſo Domino in beato Petro Apoſtolorum principe, cuius Romanus Pontifex eſt ſucceſſor, cum poteſtatis plenitudine recepiſſe veraciter & humiliter recognoſcit; ſicut præ cæteris tenetur fidei veritatem defendere, ſic & ſi quæ de fide ſubortæ fuerint quæſtiones, ſuo debet iudicio definire: ad quem prægrauatus quilibet in negotijs, ad forum eccleſiaſticum pertinentibus, appellare in omnibus cauſis, ad examen eccleſiaſticum ſpectantibus, ad ipſius poteſt recurri iudicium; & eidem omnes eccleſiæ ſunt ſubiectæ, ipſarumque prælati & obedientiam & reuerentiam ſibi debent: apud quem ſic plenitudo poteſtatis conſiſtit, quod eccleſias cæteras ad ſolicitudinis partem admittit; quarum multas, ſed patriarchales præcipue, diuerſis priuilegijs eadem Romana eccleſia honorauit; ſua tamen prærogatiua tam in generalibus concilijs, quam in quibuſcumque alijs ſemper ſalua. Quare iterato fraternitati tuæ ſalutaribus monitis ſuademus, quatenus in præmiſſorum omnium ſalubri obſeruantia inconcuſſe perſiſtere ſtudeas, & eoſdem ſuffraganeos epiſcopos & alios ſubditos tuos, quantum in te fuerit, ad ſedule perſiſtendum ſolerter inducas. Si enim tu & tui hoc adimplere curabitis, ſperamus in illo, qui in veſtri cordis habitaculum diffudit lucem ſuam, quod in montem ſanctum ſuum, in communionem

Primatū Rom. eccleſiæ edocet Pont.

In rebus eccleſiaſt. ad illius iudicium confugiēdum.

nem

nem ſcilicet & vnitatem ſacroſanctę Rom. eccleſię, per obſeruationem fidei, recognitionē & acceptationem primatus eiuſdem eccleſiæ, ſuo ducatu deducti, tandem feliciter adducemini per continuationem bonorum operum in dilecta eius tabernacula, viſione ſemper fruituri beata. *Dat. Auin. x. kal. decemb. anno 1.*

Pontificium ſtudium pro Georgianis ad Rom. eccl. ſinum adducendis.

a Au. 6. p. 1 ep. cur. 23. et cod. M. S. pag. 5.

8 De primatu Romanæ eccleſiæ ac ſumma illa, qua Romanus Pontifex in cæteros orbis pręſules pollet auctoritate, ſcripſit etiam Ioannes ad Georgianos atque a Græcorum ſchiſmate ad Romanæ eccleſiæ coniunctionem ipſos reuocaret, datis ad Georgium Regem atque Georgianos proceres literis a ſignificauit, ſe ad redintegrandum veteris Georgianæ cum Romana eccleſia fœdus ſynodum conuocaturum: adductiſque in medium pluribus e veteri teſtamento tropologicis argumentis, atque ex euangelio oraculis diuinis ſupremam Romani Pontificis in omnes fideles poteſtatem illuſtrauit.

Ioannes, &c. Georgio Regi Georgianorum illuſtri, eiuſque baronibus, & baroni Parcel.is, &c. ac vniuerſis populis per regna, prouincias, & terras imperij Tartarorum conſtitutis Deum diligere & timere.

Cum ſimus ſuper ſedis Apoſtolicæ ſpeculam conſtituti, *& infra*, orthodoxorum neminem iam credimus latere, vnum in terris caput eſſe tantummodo, ex quo totum corpus contexitur militantis eccleſiæ, rerum id exigente natura, quæ corpus ſi habuerit duo capita, indicat monſtruoſum. Probat hoc idem ratio exemplaris æterni, iuxta quod militantem eccleſiam ſub vtroq; tempore diſponendam per inſtructionem euangelicam didicit legiſlator, Paulo Apoſtolo referente: *Vide, facito omnia iuxta exemplar, quod tibi in monte monſtratum eſt*; vbi diuina diſpoſitione hierarchiæ per media vltima, ipſaque per primam mediatori omnium connectuntur, quod imitandum fore neceſſario peregrinanti eccleſiæ ſcriptura ſacra tam figuris, quam teſtimonijs aſſerit atque probat. Vnus Adam deputatus ad cuſtodiam paradiſi, vnam eſt ſortitus vxorem: vnum dominum Ieſum Chriſtum in Iuſtitia & veritatis ſinceritate eiuſdemque vnum in terris vicarium; & vnicam eius ſponſam eccleſiam præfigurans, doctore gentium atteſtante: *Sacramentum hoc*, inquit, *magnum eſt: ego autem dico in Chriſto & eccleſia*. Lamech vero, quod humiliatum ſignificat, dum vxorem vnam diuiſit in duas, ſanguinarius eſt effectus, & virum in vulnus ſuum occidit; ad inſtar cuius qui eccleſiam ſcindunt, occidunt animas paruulorum. Deinde ſalutis arcam tantum vnam fuiſſe legimus, quæ cuncta vaſtante diluuio, ſuper vnius patriarchæ remigis potentatu paucas animas ſub perfectionis numero reſeruauit; facti cuius myſterium paſtor eccleſiæ Petrus Apoſtolus tangens ait: *In arca Noe pauci, id eſt octo animæ ſaluæ factæ ſunt per aquam: quod & nos nunc ſimilis forma ſaluos facit baptiſma.*

Vnicam eſſe eccleſiam & vnum illius caput figuris illuſtratur.

Ex cælesti hierarchia ſumptum exemplum. Eccleſia vnica Chriſti ſponſa in Adamo & Eua adūbrata.

In arca Noe expreſſa.

9 Ipſa etiam Veritas, gentium vocationem prædicens, aſſeruit quod in ouili ſuo vnus tantum debeat eſſe paſtor: *Fiet*, inquiens, *vnum ouile, & vnus paſtor*. Ad hoc ouile Paulus ipſe diuina clementia reuocatus docet & prædicat, vnum caput eſſe tenendum fide pariter & amore: vnde ſchiſmaticos, & ab vnitate corporis eccleſiæ per inobedientiam recedentes notans, vitandoſque inſinuans ait: *Nemo vos ſeducat volens in humilitate & religione, quam non vidit, angelorum ambulans, fruſtra inflatus ſenſu carnis ſuæ, non tenens caput, ex quo totum corpus per nexus & coniunctiones ſubminiſtratum & conſtructum creſcit in augmentum Dei*. Nulli fideli venit in dubium, quin ipſe Chriſtus ſit paſtor eccleſiæ, atque caput non tantum militantis, ſed etiam triumphantis: qui ſecundum carnis aſſumptæ naturam mortem pro ſuis ouibus ſubiturus; & poſt reſurrectionem ad patris dexteram aſcenſurus, vt quo caput ibat, membra ſe ire ſperarent; ne corpus peregrinantis eccleſiæ propter corporalem ipſius abſentiam videretur acephalum, remanere ſibi ſucceſſorem ſubſtituit vicarium ſpecialem: non quidē Iacobum aut Ioannem, qui columnæ videbantur, non Paulum legis ſcientia præditum & doctrina, vt non glorietur omnis caro in conſpectu eius; ſed Simonem, quem & Petrum cognominauit.

Argumenta ex euangelio petita. Vnicum ouile & vnus paſtor.

Chriſto ſummo paſtori vnicus in terris paſtor ſubrogatus, nimirum Petrus.

Hunc itaque ſuarum ouium paſtorem ſubſtituens vniuerſalem in terris, earundem paſcendarum curam indiſtincte commiſit, eidem tertio dicens: *Paſce oues meas*; cui ex prærogatiua ſpeciali, vt nobis ipſum caput poſt ſe fore totius eccleſię demonſtraret, promiſerat dicens: *Tu vocaberis Cephas*; quod interpretatur caput, vt ſicut in capite ſenſuum plenitudo conſiſtit, a quo ad ſingula membra occultis meatibus pars aliqua tanquam a fonte riuulus deriuatur; ſic tres fidelium ordines in eccleſia, Noe, Daniel, & Iob, prælati videlicet, continentes, & coniugati: quos Ezechiel vidiſſe legitur in viſione ſaluandos a Petro. Petra, ſuper quam non domum ſaltus Libani, non porticum columnarum, non domum filiæ Pharaonis; ſed eccleſiam ſuam ædificauit Dominus, fidelibus videlicet de omni genere piſcium in eius rete concluſis, tanquam a primate primatum, qui de fonte dominici pectoris fluenta potauit; & ſuæ ſalutis debent poſtulare remedia, & cum omni patientia & doctrina, non contentioſe vel ſuperbe in aliquo reſiſtentes, a mentis ſuæ tenebris dubietatis ſcrupulos remoueri. Nam etſi Paulus ex verbo Domini, Petro cæteriſque Apoſtolis vniuerſaliter ſic dicentis: *Quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis, retenta ſunt*; cum Petro fuit, miniſterium dignitatis exercens; fuit etiam ex verbis eiuſdem auctoritatis regulariter Petro propoſitis: *Quodcumque ligaueris ſuper terram, erit ligatum & in cælis: & quodcumque ſolueris ſuper terram, erit ſolutum & in cælis*; in Petro auctoritatis officium recognoſcens: & ideo ad eum tanquam primatem, & euangelij dominici fontem venit Ieroſolymam, & poſtmodum cum ipſo & alijs ſecundum reuelationem contulit euangelium, ne in vacuum curreret vel etiam cucurriſſet.

Chriſti ea de re teſtimonium.

De tribus in eccleſia ordinibus.

Vni Petro ſoluendi & ligandi in cælo data auctoritas.

S. Paulus ipſum conuenit, vt de euangelio conferret.

Quæ Petri auctoritas ex eiuſdem Domini verbis expreſſius roboratur, cum ſibi ſoli dicitur ab eodem: *Duc in altum*; & poſtea ſubinfertur: *Laxate retia in capturam*. Si ergo Petrus per excellentiam fidei, quæ in vno Chriſto duas naturas diuinitus recognoſcens, cum dixit: *Tu es Chriſtus filius Dei viui*; claues regni cæleſtis in terris ſolus accepit, cum vnum ſit caput eccleſiæ militantis; reſtat vt ad regimen generalis eccleſiæ, quam ipſe cum Paulo & cæteris de gentibus congregauit, caput eiuſdem, ſuumque Dominus per ea, quæ præmiſſa ſunt, manifeſte oſtenderit ſucceſſorem. Præuidens autem Dominus, quod eccleſia ſua conculcaretur a tyrannis, laniaretur ad hæreticis, & a ſchiſmaticis ſcinderetur, ait: *Ego pro te oraui Petre, vt non deficiat fides tua: &*

Claues cælorum vni Petro traditæ.

tu

Google

Tu aliquando conuerſus confirma fratres tuos. Ex quo colligitur euidenter, quod ad ſedem Petri omnis ſit quæſtio referenda, &c.]

Illius ac ſucceſſorum fides deficere nō poteſt.

Soluendæ omnes circa fidē a Rom. Pont. controuerſiæ.

Offert Georgianis pro redintegrāda coniūctione ecum. cōcilium.

10 Subditos ſe officij religione ad promouendam omnium ſalutem deuinciri; ac magno teneri dolore, Georgianos a Romanæ eccleſiæ coniunctione diuulſos, atque ad eos illius gremio reſtituendos ſumma ardere cupiditate: initurum in id omnem conſentaneam rationem: paratum ſe pro re perficienda indicere concilium, ſi ita flagitarit; regij quidem muneris eſſe populos ad ſalutem adducere, coniunctiſque mutuo fœderi omnibus fidelibus eccleſiam magno afficiendam gaudio, remque Chriſtianam confirmatum iri. Commendat demum Minoritas, qui ad Tartaros pro inferenda euangelij luce mittuntur, vtque ijs per Georgiam libere commeare permittat hortatur. *Dat. Auin. id. octobris anno VI.*

Armenos ad coniūctionem cū Rom. eccl. ſollicitat.

a Ann. Chr. 1318 n. 10. & Annal. to. XIV. an. 1267. n. 75. b Ab. 8. p. 1. ep. cur. 22. ext. etiam in M. 8. arch. Vat. de reb. Tart. in fid. et ſchiſ pag. 21.

11 Pellicere etiam Armenos, qui in Tartarorum imperio verſabantur, atque alios orientales ad Romanæ eccleſiæ obſequium ſtuduit; vtque fidem a patribus acceptam incorruptam ſeruarent, ipſis conceptam eadem verborum forma profeſſionem fidei, quam Armenis alijs propoſitam vidimus [a]: tum quid de purgatorio, non iterando baptiſmate, tranſubſtantiatione in auguſtiſſimo miſſæ ſacrificio, quidque de alijs ſacramentis credendum obſeruandumque eſſet, inſtruxit [b].

Venerabilibus fratribus de Aguemaz & de Artbamar archiepiſcopis, ac Zacharia Argis, Ioanni de Noræuans, Stephano Troiſair; ac … de Fiſtriniaco … de Aſtarat de Carry, Iacobo de S. Bartholomæo, Zacharia de Naczoan, Thaao de Paccuan, Nerſes de Vranauantz, Sarbas de Arepada, de Arteron, de Arzenga, & de Cars, ac alijs orientis epiſcopis. Et infra: *ac clero & populo fidelium per imperium Tartarorum degentibus, ſalutem, &c.*

Orthodoxæ fidei elogium.

Nequaquam ſine dolore poſſumus intueri a tanti capitis corpore membra quædam eſſe diuiſa, videlicet Armenorum orientis eccleſiam: ſeiuncta nempe per inobedientiam a ſuo capite ſpirituali corporis ſanctificationem nequaquam participat, cum ab eius ſe ſubtraxerit vnitate. Hæc eſt igitur doctrina, quam tenet & prædicat ſacroſancta Romana eccleſia, quæ iuſtos viuificat, labentes ſtabilit, corda purgat. Hæc eſt vere pugnanti clypeus, arrha ſponſæ, præmium & triumphus. Docet inſuper baptiſmum non eſſe aliquatenus iterandum, & eos, qui poſt baptiſmum in peccata relabuntur, non eſſe baptizandos; ſed per veram pœnitentiam ſuorum poſſe conſequi veniam peccatorum. Quod ſi vere pœnitentes in charitate diſceſſerint, antequam dignis pœnitentiæ fructibus de commiſſis ſatisfecerint & omiſſis, eorum animas pœnis purgatorij poſt mortem purgari: & ad pœnas huiuſmodi releuandas prodeſſe eis fidelium viuorum ſuffragia, ſcilicet ſacrificia, eleemoſynas, & alia pietatis officia, quæ a fidelibus pro alijs fidelibus fieri conſueuerunt ſecundum eccleſiæ inſtituta. Illorum vero animas, qui poſt ſacramentum baptiſmatis nullam omnino peccati maculam incurrerunt; illas etiam, quæ poſt contractam peccati maculam vel in ſuis manentes corporibus, vel eiſdem exutæ, ſunt purgatæ, in cœlum mox recipi: illorum autem animas, quæ in mortali peccato, vel cum ſolo originali diſcedunt, mox in infernum deſcendere: pœnis tamen ac locis diſparibus puniendas; nimirum puerorum animas pœna damni non ſenſus in limbo afficiendas.

Baptiſm' non repetendus. Poſt baptiſmum lapſi pœnitentiæ ſacramento Deo cōciliandi. Criminū reliquiæ igne purgatorio expiandæ. Pia fideliū opera defunctis proſunt. Puræ ab omni labe animæ in cælum euolant.

Lethifero ſcelere inquinatæ ſupplicijs inferorum addicentur.

Puerorū non baptizatorum Dei conſpectu carituræ.

Tenet etiam & docet ſacroſancta Romana eccleſia ſeptem eſſe eccleſiaſtica ſacramenta, ſcilicet baptiſma, de quo dictum eſt: aliud eſſe ſacramentum confirmationis, quod per manus impoſitionem epiſcopi confertur chriſmando renatos chriſmate, in cœna Domini per ſolum epiſcopum vel ſuperiorem ipſo antiſtite conſecrato. Aliud eſt extrema vnctio, quæ de oleo per epiſcopum vel ſuperiorem, vt prædicitur, benedicto infirmantibus ſecundum doctrinam B. Iacobi per presbyteros exhibetur. Aliud eſt Euchariſtiæ quod ex azymo conficit eadem Romana eccleſia, tenens & docens, quod in ipſo ſacramento panis verus tranſubſtantiatur in corpus, & vinum in ſanguinem domini noſtri Ieſu Chriſti: in quo ſacrificio in calice aquæ modicum vino apponitur ad conſecrationem dominici ſanguinis celebrandam, ita quod nec aquam ſine vino, nec vinum ſine aqua offerri debere, eadem eccleſia ſancta docet; quodque per ſumptionem huius ſacramenti ſanctiſſimi non frangitur ieiunium a ſumente. De matrimonio vero tenet, quod nec vnus vir inſimul plures vxores, nec vna mulier habere permittatur plures viros. Contracta vero matrimonia inter coniunctos vſque ad quartum conſanguinitatis gradum incluſiue, citra diſpenſationem Romani Pontificis, per ſanctam Romanam eccleſiam nullatenus rata ſeu legitima reputantur. Soluta vero lege matrimonij per mortem alterius coniugum, ſecundas & tertias & deinceps nuptias ſucceſſiue licitas eſſe dicit, ſi impedimentum canonicum ex cauſa alia non obſiſtat. Aliud eſt ſacramentum pœnitentiæ, quo ſecundum inſtitutionem eiuſdem eccleſiæ fidelis quilibet Chriſtianus omnia peccata ſua ſemel ad minus in anno debet ſacerdoti proprio confiteri. Septimum vero ſacramentum eſt ſacer ordo: eadem quippe Romana eccleſia quatuor agnoſcit minores ordines, quorum primus eſt ordo oſtiarij, ſecundus lectoris, tertius exorciſtæ, & quartus acolythi; nec non & tres maiores, ſubdiaconatus videlicet, diaconatus, & presbyteratus ordines, quos ſtatutis a iure temporibus in eadem confert eccleſia ordinatis, &c.

Eccleſiæ ſacramenta ſeptem. A ſolo epiſcopo cōferenda confirmatio. Et oleum infirmorū ſacrandū. In ſacramento altaris fit tranſubſtantiatio. Modica aqua vino conſecrādo affundenda. Ieiunium ſumptione ſacramenti nō violatur. Multiplicitas vxorum aut virorum damnata. A morte coniugis aliæ nuptiæ licitæ. Exhomologeſis ſingulis annis repetēda. Sacramēto ordinis tres maiores & quatuor minores cōtenti.

12 [Excitat Armenos ad conſtantiam in Romanæ eccleſiæ coniunctione ſeruanda, nec in ea re ſe commodi vel honoris ſui, ſed pij animarum lucri cupiditate duci, ac potius ad eos apoſtolicis ſtudijs prouehendos ornandoſque operam conuerſurum. Denique addit, vt ritu Romano nonnullos dies, Chriſti myſterijs ſanctorumue felici obitu vel triumpho potius inſignes, feſtos agitent.] Vt larga Dei patris, & copioſa clementia in laudem & benedictionem & gloriam ſui beatiſſimi nominis ſuorum veneratione ſanctorum vos deuotis percipiens ſtudijs delectari, in vobis gratiæ ſuæ dona multiplicet, quæſumus vt glorioſiſſimæ natiuitatis Dei & ſaluatoris noſtri domini Ieſu Chriſti, annuntiationis beatiſſimæ & præcelſæ genitricis eius ſemper virginis Mariæ dominæ noſtræ, S. Ioannis Baptiſtæ, beatorum Apoſtolorum Petri & Pauli, & aliorum ſanctorum feſtiuitates iuxta ritum, quem prædicta Romana tenet eccleſia, vobis per dilectos filios fratrem Iacobum & Petrum de ordine Minorum exhibitores præſentium peritos in lege diuina tradendum, cum omni deuotione, vt multiplicatis interceſſionibus apud Deum eius miſericordiam valeatis abundantius promereri, colere ſtudeatis, & per eoſdē ſubditos veſtros coli ren-

Commēdata ſanctorum veneratio.

Qui præcipui feſti dies peragendi.

rentibus animis faciatis, &c. *Dat. Auin.* x. *kal. decembris anno* vi.

a An. 6. p. 1 ep. cur. 35. Stephanus epiſc. cathol. a Saraicen. Armenis eiectus. Arachiel. archiep. in Gazar. ob fidem cathol. a ſchiſmaticis exagitatus. *b To. 3. ep. ſecr. pag. 80.* Modica aqua ſacrando vino miſcenda.

13 Deuinxerant a ſe graui ſcelere nonnulli Armeni in Saraicenſi Tartariæ vrbe, qui inita cum Saracenis coniuratione, Stephanum epiſcopum catholicum, in excolenda vinea Domini deſudantem, magna diuini Numinis & eccleſiæ iniuria expulere: quos Pontifex monuit, vt animarum ſaluti conſulerent, atque epiſcopum in priſtinam ſedem reuocarent. Cumque ſimillimis pro Chriſto iniurijs Arachiel Armenorum in Gazaria archiepiſcopus fuiſſet appetitus, atque ſchiſmatici Patriarchæ ſtudio e ſua ſede deturbatus, ipſum Chriſti vicarius apoſtolicis literis excitauit b, vt animos erigeret, rerumque cœleſtium tractatione vitæ moleſtias mulceret; admonuitque, vt inter diuina calici modicam aquam affunderet: *Cum Romana eccleſia mater veſtra*, archiepiſcopum ac ſacerdotes alloquitur, *ſtatuerit quod in altaris mirabili ſacramento nec aqua ſine vino, nec vinum ſine aqua per miniſtrum aliquotenus offeratur, quæſumus vt ſemper aquam vino, ſicut alias per literas noſtras ſcripſiſſe meminimus, in hoc ſacramento beatiſſimo miſceatis.* Dat. Auin.

Data Piſanis in Aſia & Græc. eccleſiarū condendarum poteſtas.

14 Flagitauit a ſede Apoſtolica Piſanorum reſpublica, vt cum plures ciues Africæ, Aſiæ, Græciq; imperij oras ad permutandas merces percurrerent, eodem priuilegio in Syria, Armenia, Cypro, Pontis Euxini portubus, quo in Tunerano & Bugæano regnis, ac multis orientalibus partibus potirentur; vt nimirum templa genti Piſanæ addicta ſuis ſumptibus poſſent excitare, in quibus ſine vlla præſulum moleſtia ſacra baptiſmalia conferre, diuinoque cultui operam dare poſſent. Quorum pijs poſtulatis Pontifex aſſenſit c: *Veſtris*, inquit, *ſupplicationibus inclinati vobis, vt in quibuslibet locis regnorum Syriæ, maris maioris diſtrictus, ac imperij & partium prædictarum, vbi dicti fideles degunt vel etiam conuerſantur, eccleſias in quibus diuina officia celebrentur, ex proprijs bonis conſtruere, ipſiſque dotes congruas aſſignare, & in ipſis ad opus eorum fontes baptiſmales & cœmeteria obtinere libere valeatis; auctoritate præſentium indulgemus: ac nihilominus, vt quiuis catholicus antiſtes, gratiam & communionem Apoſtolicæ ſedis habens, ad veſtram requiſitionem ſingulis eiſdem eccleſijs primarium lapidem imponere, ac fontes & cœmeteria ſupradicta benedicere, vobis & eiſdem antiſtitis duximus concedendum, &c. Dat. Auen. x. kal. octobris anno* vi.

c An. 6. p. 1 ep. com. 584. Diuina in ijs celebrare & baptiſmū conferre permiſsū.

Præcipites in exitiū Græcorū res. *d Io. Cantacuz. l. 1. c. 1. et ſeqq. Niceph. Greg. l. 8. Georg. Phranz. l. 1 c. 10.* Andronici Imp. primogeniti mort. *e Cantac. l. 1. c. 1.* Huius filio eripere imperium molitur Andronicus. *f Ib. c. 19.*

15 Hoc anno in exitium Græcorum res adduxit d atrox ciuilis diſcordia, de imperij ſucceſſione exorta. Cauſa par Andronicum ſeniorem Imperatorem in extremam pene perniciem præcipitem egit, quam Alfonſum Caſtellæ Regem difficillimo implicuiſſe bello vidimus, cum prætermiſſis Ferdinandi e viuis erepti maioris natu filijs, ſceptrum ad filium ſecundum natu Sancium tranſmiſit: ita enim Michaele imperij cum patre collega Theſſalonicæ e cumulatis duorum filiorum funeribus dolore extincto, anno ab orbe condito ſexies milleſimo octingenteſimo vigeſimo nono iv. idus octobris, vt Ioannes Cantachuzenus annum conſignat e, Andronicus ſenior in filium ſecundum natu Conſtantinum, nepote Andronico iuniore Michaelis primogeniti filio excluſo, transfundere imperium in animum induxit. Efferatus ea iniuria iuuenis, qua nocte patriarcha Geraſimus obijt f, Conſtantinopoli fuga ſe ſubduxit: vtque in eum prona erant hominum ſtudia, præpotentem exercitum contraxit, aduerſuſque Conſtantinopolim caſtra mouit. Cōmunibus amicis redintegrata concordia, partitumque inter auum & nepotem imperium. Sed non ea diu pax tenuit, iterumque in priores diſcordiarum fluctus coniectum imperium eſt: quibus dum agitaretur, excitis in auxilium Turcis inuadendę Europæ patefactus aditus eſt. Differunt de eo bello ciuili pluribus Ioannes Cantachuzenus ac Nicephorus Gregoras, quorum prior Andronici iunioris magnus domeſticus & conſiliorum particeps, alter in ſenioris Imperatoris aula ſeruiebat: quocirca contrarijs ſtudijs implicati non minus inter ſe dictis, quam alij armis pugnare videntur, dum quiſque partem quam ſequitur nixam æquitate probare nititur. Illud vero exploratum eſt, Andronicum ſeniorem, dum a Romana abhorret eccleſia, Turcaſque vt amicos vocat, Græcorum imperium præcipiti ruinæ obieciſſe. Antequam vero eiuſmodi bellum erumperet, prodigium ingens Andronicum horrore perculiſſe, narrat hiſce verbis Gregoras a.

In auum nepos bellū parat. Turcas Andronicus ſenior in Europā vocat. Cantacuzen. & Gregoras inter ſe dictis cōtrarij.

Andronicus ſenior ſchiſmatis fautor imperiū orientale ruinæ obiecit. Exitij Græcis imminentis præſagia. *a Greg. l. 8.*

16 *Primo quadrageſimæ ſabbato, cum poſtridie orthodoxorum Imperatorum & patriarcharum memoria proclamanda eſſet, tum quoque is a veſpera ad nocturna ſacra illo de more acceſſit. Tum ſub mediam noctem, me aſtante, & doxologiam audiente, quidam ab Imperatore adijt, nouum illi nuncium apportans, & eius ſententiam exquirens: Modo enim, inquit, cum imperatorij bipenniferi & milites & enſiferi cubitum ituri eſſent, tantus ſubito hinnitus circa palatium exauditus eſt, vt omnes percellerentur: intempeſta enim nocte, cum neque imperatorij, neque ſenatorij equi, nec in ipſo palatio, nec ante fores eſſent, improuiſa res animos audientium perturbauit, & alij alios quid res eſſet interrogarunt. Eo tumultu nondum ſedato, alter hinnitus priore maior exauditus eſt ab ipſo etiam Imperatore: qui miſſo miniſtro, vnde is eſſet, quæſiuit. Sed nihil audiuit aliud, niſi ab equo in quodam palatij pariete ante victricis Deiparæ ſacellum, quem Paulus olim præſtantiſſimus pictor effinxiſſet, D. Georgium Chriſti martyrem pulcherrime ſuſtinentem, eſſe editum. Ad hæc logothete iocatus, vt ſolebat, ad Imperatoris interrogationes: Gratulor tibi, inquit, Imperator futuros triumphos, monſtroſum enim iſtius equi hinnitum nihil aliud indicare reor, niſi tuam aduerſus Agarenos, Aſiam noſtram populantes, expeditionem. Quibus Imperator auditis, alio adoleſcente ad eum miſſo: Tu quidem, inquit, iſto reſponſo ſiue, vt ſoles, mei exhilarandi gratia, ſiue alia de cauſa dato, rem ignorare videris: ego autem, quid verum eſſe cenſeam tibi dicam. Nam, vt patres noſtri nobis tradiderunt, equus iſte alias etiam ad eundem modum hinnijt, cum Balduinus Latinorum princeps a patre noſtro pulſus vrbem amiſſurus eſſet: quo monſtro cum & ille diu vt ominoſo terreretur, tandem nec multo poſt euentum ipſe expertus eſt, cum vrbem a Romanis vaſtari cerneret. Logotheta vero, cum quid reſponderet non haberet, adoleſcentem abire iuſſit, ſe poſtridie Imperatori reſponſurum. Præterea columna, quæ ante orientalem arcem ſtat, in qua Byzantis conditoris vrbis imaginem olim fuiſſe fama eſt, ante multos dies & ipſa commoueri cœpit: quæ agitatio per dies complures durauit, omnibus ad ſpectaculum concurrentibus.* Hæc Nicephorus. Quæ præſagia ſi quis in illum ſenſum detorqueat, Andronicum Conſtantinopolis exitij cauſam fuiſſe, dum orientalis eccleſiæ cum Romana coniunctionem diremit, is a vero non aberra-

Columna pluribus diebus agitata.

Digitized by Google

tabit: ſed de ſchiſmaticis hactenus. Iam ad hæreticos orationem traducamus.

Minoritæ duo ab hæret. trucidati.

27 Affecere martyrio hoc anno hæretici duos Minoritas Cathalanum Fabri & Paſchalem, qui cum zelo incorruptæ fidei acceptæ a patribus tuendæ in Valentinum Lugdunenſis Galliæ municipium, cui Cabioli nomen eſt, ſe recepiſſent, vt de nonnullis in hæreſim relapſis & alijs ea infectis lue cognoſcerent, accenſi furore impij coniuratione facta cum ijs, qui in oppido erant, noctu armati irrupere; ac religioſos viros adorti gladijs ipſos concidere: vtque furorem ſatiarent, lethalibus non contenti vulneribus, etiam vltra mortem ſæuierunt. Luget tātam immanitatem Pontifex in literis ad Valentinum & Viuarienſem epiſc. datis a, quos impios inſectari iuſſit, atque ad tundēdam improborum licentiam magiſtratuum ac nobilium virorum potentiam implorare. Eorum corpora Valentiam ſanctimonialis præcipua opera, quæ cæleſti ipſorum viſo valetudinem recuperauit, tranſlata & in ſacello Minoritarum ſepulchro mandata ſunt: moxque cum multis miraculis eorum gloria effloreſceret, Pontifex Valentino epiſcopo, vt de ijs religioſum examen inſtitueret, partes demandauit b: *Cum*, inquit, *ſicut habet multorum relatio, omnipotens Dominus, qui ſanctos ſuos mirificat meritis, & eos facit coruſcare miraculis, meritis eorundem fratrum, qui fidei proſequendo negotia a viris perfidis martyrium ſuſceperunt, euidentia miracula in eccleſia, ad quam eorum corpora delata fuerunt, circa infirmos, qui dictorum corporum deuotum poterant habere contactum, fuerit operatus & iugiter operari dicatur; ac dignum exiſtat, vt quos ſignis & prodigijs Dominus ſanctos venerandos oſtendit, eos veneratione dignos fidelium mater eccleſia debeat publicare; nos de præmiſſis miraculis volentes cum omni, qua poſſumus, cautela & diligentia veritatem plenius indagare, fraternitati tuæ, de qua plenam in Domino fiduciam obtinemus, de fratrum noſtrorum conſilio præſentium auctoritate committimus & mandamus, quatenus vocatis & adhibitis tecum aliquibus probis viris, tam de vita & conuerſatione dictorum fratrum, quam de profeſſione fidei facta per eos, dum erant in agone recepti martyrij conſtituti, & de ſpontanea ſuſceptione dicti martyrij; quam de dictis miraculis, ac ipſorum circumſtantijs vniuerſis ſecundum datam tibi a Deo prudentiam diligenter inquirens, nobis quæ inueneris, ſtudeas fideliter per tuas literas nuntiare. Dat. Auin. 11. kal. dec. anno 6.*

a An. 6. p. 1 ep. cur. 41

Clarent miraculis

b Ib. ep. cur. 43. De eorū veritate inquiri iubet Pont.

Peſtifera Bizochorum ſecta

28 Graſſabantur eodem tempore in varijs Chriſtiani orbis partibus multi hypocritæ, quorum alij ementito ſanctitatis habitu pura ſancti Franciſci inſtituta, vt ſonabat vocum candida ſimplicitas, poſtpoſitis cuiuſuis conquiſiti ſenſus ambagibus, colere iactabant: atque ita ſpretis Pontificum circa eandem Franciſcanam diſciplinam decretis, commenta ſua erroreſque propagabant: quamuis hæc ſecta, quæ Cæleſtini V. auſpicijs cœpiſſe ferebatur, poſtea a ſede Apoſtolica damnata eſſet: alij tertij ordinis S. Franciſci ſacram formulam ſeruare præ ſe ferebant; ſed cum graues errores apud eos pullularent, nonnulli enim ex ipſis eccleſiaſtica ſacramenta ludibrio habebant, ac res in fidei & ſacræ Minoritanæ familiæ exitium vergebat, præſulibus ac fidei cenſoribus prouinciam dedit Pontifex, vt c ad diſſipandam illam ſectam incumberent.

c An. 6. ep. com. 1589

Ioannes, &c. venerabilibus fratribus patriarchis, archiepiſcopis, & epiſcopis; & dilectis filijs fratribus Prædicatorum & Minorum ordinum inquiſitoribus hæreticæ prauitatis, ad quos literæ præſentes peruenerint.

Dudum fidedigna relatio ad apoſtolatus noſtri peruenit auditum, quod nonnulli viri peſtiferi, qui vulgariter Fraticelli, ſeu fratres de paupere vita, aut Bizochi, ſiue Bichini, vel alijs fucatis nominibus nuncupantur, in diuerſis Italiæ partibus ac inſula Siciliæ, comitatu Prouinciæ, Narbonēſi & Tholoſana ciuitatibus & diœceſibus atque prouincijs, alijſque diuerſis ciſmarinis & vltramarinis partibus, contra ſacros canones habitum nouæ religionis aſſumere, congregationes & conuenticula facere, & ſuperiores ſibi ipſis eligere, quos miniſtros, ſeu cuſtodes, vel guardianos, aut alijs nominibus appellabant; plurimos ad eorum ſectam recipere, loca etiam de nouo conſtruere, & ab alijs conſtructa recipere & communiter habitare, & publice mendicare, & alia facere, quaſi eorum ſecta foret vna de religionibus per ſedem Apoſtolicam approbatis, temeritate damnabili præſumebant; & vt error ipſorum veritas, & impietas religio putaretur, plurimi eorum regulam ordinis fratrum Minorum, quam S. Franciſcus inſtituit, ſe profiteri & obſeruare ad literam confingebant, quanquam ſub obedientia vicarij generalis vel prouincialium miniſtrorum ipſius ordinis minime morarentur; prætendentes ſe a ſanctæ memoriæ Petro confeſſore, tunc Cæleſtino Papa V. prædeceſſore noſtro huiuſmodi vitæ ſeu ſtatus priuilegium habuiſſe; quod tamen, ſi etiā oſtendiſſent, caruiſſet & careret roboris firmitate, cū piæ memoriæ Bonifacius Papa VIII. prædeceſſor noſter ex certis cauſis rationabilibus omnia priuilegia ab ipſo Cæleſtino conceſſa, quæ per ipſum Bonifacium non contingeret approbari, viribus penitus vacuaſſet, dictumque vitæ priuilegium non reperiatur per eundem Bonifacium approbatum, *& infra*, nonnulli etiam ex ipſis, aſſerentes ſe eſſe de tertio ordine B. Franciſci pœnitentium nuncupato, dictum ſtatum & ritum eorum ſatagebant ſub velamine talis nominis palliare, cum tamen in regula dicti tertij ordinis talis viuendi ritus nullatenus eſſet conceſſus; quodque quidam eorum, a veritate catholicæ fidei deuiantes, eccleſiaſtica ſacramenta ſpernebant, & errores alios ſtudebant multipliciter ſeminare; nos attendentes, quod talium damnanda temeritas in eiuſdem fidei detrimentum, fidelium ſcandalum, præfati Minorum & aliorum ordinum opprobrium, & etiam ſuarum & aliarum animarum multarum redundabant; ſectam, ritum, & ſtatum huiuſmodi de fratrum noſtrorum conſilio auctoritate apoſtolica nullius fuiſſe & eſſe decernimus firmitatis; & quatenus de facto proceſſerant, de conſilio & auctoritate præmiſſis reuocantes omnino, perpetuæ prohibitioni ſubiecimus, eoſque ab eccleſia Dei penitus duximus abolendos: eiſdem perſonis & alijs quibuſcumque ſub pœna excommunicationis, quam eas ſi ſecus facerent incurrere volumus ipſo facto, iniungentes expreſſe, ne ſtatum ſiue ſectam & ritum huiuſmodi ab ipſis aſſumptum vlterius ſectarentur, vel de nouo ipſum aſſumere præſumerent quoquo modo, prout in conſtitutione noſtra ſuper hoc edita, quæ incipit: *Sancta atque vniuerſalis eccleſia*; plenius continetur.

Valde propagata.

Fingebat inſtitutā ſe a S. Frāciſco viuē di formulam, vt ſonarēt verba, ſeruare.

Subreptū a S. Cæleſtino priuilegium reuocatum fuerat a Bonif. VIII.

Plures in ſecta ea, hæretici latebant.

Vt damnata ſit a Io.

Quia igitur, ſicut accepimus, in nonnullis ciſmarinis & vltramarinis partibus prænominati peſtiferæ ſectæ viri contra prædictos proceſſus venire & facere moliuntur; nos attendentes, quod pa-

Pontificia ſententia ab ijs ſectarijs ſpreta.

Digitized by Google

parum eſſet prohibuiſſe præmiſſa, niſi ſit qui eadem tueatur, & puniat tranſgreſſores; diſcretioni

Legibus in eos agē dum conſtituntur.

veſtræ in virtute obedientiæ diſtricte præcipiendo mandamus, &c.] Præcipit, vt cum a Minoritis rogari fuerint, ad pontificiam ſanctionem mandandam operi ſuam auctoritatem explicent, ac rebelles cenſuris coerceant: tum, ſi vi publica pervicacia ipſorum infringenda fuerit, ea vtantur. *Dat. Avin. anno* VI.

Beguinæ mulieres.

19 Irretitæ ſimili ſecta erant plures mulieres, in Belgio præſertim & Germania, quæ tractandarum cæleſtium rerum colore abreptæ in devia, veſana temeritate noua inducere dogmata, de diuina eſſentia & ſumma Trinitate quæſtiones agitare, fidem catholicam deprauare, ac ſimplices implicare errorum laqueis non perhorruerant, eaque de cauſa Clementis V. lege fuerant damnatæ. Cum vero nonnullæ aliæ fœminæ ſola nominis Beguinarum notatæ infamia, ſed quæ veræ

Conſultū ijs, quæ piæ erant.

pietatis ſtudio ſe addixiſſent, atque ab aliarum abhorrerēt erroribus, in inuidiam adducerentur; Pontifex epiſcopo Atrebatenſi partes dedit a, vt ſi recte de fide ac pietate ſentirent, ipſas ab obtrectatorum iniurijs vendicaret. Captum porro hoc anno Narbonæ Beguinum ferunt b eiuſque occaſione ſathanam concitaſſe c in Minoritas ſummum Pontificem ad illud vſque tempus Franciſcanorum amantiſſimum. Verum de hoc Beguino, ortaque inde controuerſia de paupertate Chriſti proximo anno dicetur. Quod autem ad Pontificem ſpectat; luce illuſtrius eſt, ipſum non a ſathana, ſed a ſancto Spiritu incitatum ad fidem orthodoxam aſſerendam contra nouatorum impietatem, vt apoſtolica decreta demonſtrant d: concitatos autem a ſathana nonnullos pſeudominoritas hæreticos, qui delira figmenta circa paupertatem Chriſti & Apoſtolorum pro euangelicis oraculis iactarunt, qui definiendis fidei controuerſijs ſe ingeſſerunt, ſuaq; erronea apoſtolicis decretis prætulerunt; qui maxima ſcandala inuexere, qui antipapatum corripuere, qui perſecutionem in fideles indixere: quorum tanta fuit cæcitas & inſania, vt cum ipſi eccleſiam & pios Minoritas concuterent, fingerent tamen S. Franciſcum de ipſis vt eius veris alumnis prædixiſſe, eoſdem grauiſſimam perſecutionem paſſuros: ſchiſmaticus e im pſeudominorita, qui plura de hac hæreſi compegit, hæc habet e: *Incipit tribulatio & tentatio, quā prædixit beatus pater noſter Franciſcus in morte ſua ordini appropinquare: ſed felices vocauit illos fratres qui perſeuerabunt in his, quæ promiſerunt Domino obſeruare. Prædixit autem ipſe beatus pater in infirmitate, de qua mortuus eſt, ſcilicet anno Domini* MCCXXVI. *& tribulatio & tentatio incæpit anno Domini* MCCCXXI. *fratre Michaele de Caſena exiſtente generali, anno generalatus ſui* VI. Hæc ille ob ſuperiorem proculdubio in Fraticellos ſanctionem. Verum ea S. Franciſci prophetia, vel intelligenda eſt ea commotio, quæ contigit Elia ſupremo Minoritarum præfecto ad Fridericum II. contra Innocentium IV. Pontificem deficiente; vel ſi ad poſteriora tempora referatur, non eam interpretari debuerunt prophetiam de ijs Fraterculis, qui vſum rerum ſine vllo iure, quod non religioſorum, ſed furum & prædonum eſt, promiſiſſe confinxere, ſeq; felices putabant, ſi perſtarent in ea amentia, & tentatorem vocabāt Chriſti vicarium; ſed de illis Minoritis, qui in Pontificis & eccleſiæ coniunctione, quæ a S. Franciſco ſuis alumnis vnice commendata eſt, perſtarent; quamuis eorum magiſter

a Ep. com. 346. & ext. com. Ratio recta. de rel domib.
b M.S. Vat ſign. n. 4008. pag. 1.
c Vvading. in annal. Min. hoc ann. n. 16. e Id. ib.
Ioannes non a dæmone, ſed e Spiritu S. concitatus.
d Bullar. mlo. xxii. conſt. 3. Glorioſā eccleſiam. & extr. Cū inter nonnullos et Quia quorundā de verb. ſig. et Quia vir repro. bus.
Pſeudominoritæ vere a dæmone acti
e M.S. Vat bibl. ſign. n. 4019. pag. 1.
Eorum amentia in peruertenda interpretatione prophetiæ S. Franciſci.
Quis fuerit verus illius ſenſus.

Michael Cæſenas ipſos in hæreſim & ſchiſma impellere tentaret. Cæterum Ioannem licet ab impijs hypocritis Franciſcani cultus laruā indutis tot iniurijs appetitus ſit; illius tamen reliquam Minoritarum multitudinem piam & fidei zelo ardentem paterne dilexiſſe viſuri ſumus.

Ioannis e Poliaco error.

20 Repreſſus a Romana eccleſia eodem tempore nouus error, quem Ioannes e Poliaco Pariſienſis doctor eccleſiaſticæ diſciplinæ ſanciendæ ſpecie, re autem vera religioſorum ordinum ac pietatis odio ventilabat: docebat enim a in ſcholis, ſpargebatque in populum exhomologeſes apud religioſos ſacerdotes factas non rite expiare conſcientias, niſi eadem crimina a fidelibus ſuis parochis iterum aperirentur; atque ad confirmandam ſententiam in prauum ſenſum ſtatutum Lateranenſis concilij, *Omnis vtriuſque ſexus*, detorquebat. Adducta eſt ea controuerſia ad ſedis Apoſtolicæ tribunal, iudiciaria dirimenda ſententia; atque diutius a theologis, collatis hinc inde argumentis contrarijs, agitata: de qua inſignem tum editum commentarium b e Vaticanis monumentis in lucem producimus.

a Henr. de cruel. M.S. Vat ſign. n. 4019. pag. 161.
Ingens inde lis exorta.
b M S. Vat bibl. ſign. n. 4109. pag. 265. Inſignis de ea cōmentar.

Vtrum confeſſi legitime priuilegiatis teneātur eadem peccata proprio curato confiteri. Et fuit quidam magiſter, qui determinauit, quod in caſibus, in quibus parochianus de iure communi eſt exēptus a parochiali curato, non debet eadem peccata confiteri, ſcilicet ſi habeat inimicitias capitales, vel ſi timet reuelationem cōfeſſionis, vel ſi ſacerdos parochialis ſit ignarus: in his caſibus poteſt dominus Papa concedere auctoritatē religioſis audiendi confeſſiones et abſoluendi nec tunc abſolutus tenetur eadem peccata confiteri proprio curato, licet debuerit ab eo petere licentiam, qua petita, ſiue obtenta fuerit ſiue non, poteſt confiteri ſuperiori vel priuilegiato & non alij ſacerdoti: & in incerto poteſt eſſe expediens priuilegiare, ſi aliquis haberet deuotionem pluries confitendi alicui priuilegiato eadem peccata, petita tamen licentia a curato. Extra vero illos caſus non poteſt Papa priuilegiare quemquam, nec priuilegiauit, nec priuilegiare expedit.

An exhomologeſis peracta apud religioſos apud parochum repetenda.
Excepti aliqui caſus ex mēte Ioānis e Poliaco.

21 *Et quod non poſſit arguit ſic: quia parochialis non commiſit ius ſuum priuilegiato, nec Papa priuilegiat niſi ſaluo iure alieno, ſicut principis priuilegium intelligi debet. Ergo confeſſus priuilegiato tenetur & ſuo parochiali confiteri. Antecedens declaratur in ciuilibus, nam ſi princeps dat alicui priuilegium ædificandi in aliquo loco publico, intelligitur ſaluo iure alieno ff. Ne quis ædificet in loco publico l. prima Si quis cum principe. ſimiliter in electis eccleſiaſticis* XXV. q. III. *Dicit Gregorius ſi defenderis: In ſingulis eccleſijs ſua iura ſeruamus.*

Eius argumenta.

Secundo arguitur ſic: Quod eſt de iure diuino, a nullo Papa, vel ab alio immutari poteſt. Sed ſubiectio populi ad ſacerdotem parochialem eſt huiuſmodi, quia a Chriſto inſtituta. Ergo Papa hanc immutare non poteſt, quod fieret ſi poſſet ſic priuilegiare, quod confeſſi priuilegiatis non tenerentur iterum eadem, &c. nam per tale priuilegium ſubtraheretur ſubiectio ad curatum. Minor patet, quia ſicut Chriſtus miſit XII. *Apoſtolos, ita miſit* LXXII. *diſcipulos immediate, vt dicitur Luc. x. vbi dicit gloſſa, quod ſicut in duodecim Apoſtolis eſt forma epiſcoporum, ita in ſeptuaginta duobus diſcipulis eſt forma presbyterorum: & ita Chriſtus immediate conſtituit in eis ſuperioritatem ad populum, quare & ſic conſtituit immediate ſubiectionem populi ad ipſos. Et hoc confirmatur per Bernardum* II. *lib.*

ad

Digitized by Google

ad Eugenium Papam: Erras, inquit, ſi vt ſummam ita & ſolam a Domino inſtitutam tuam exiſtimas poteſtatem. Si hoc ſentis, diſſentis ab eo, qui dicit: Omnis poteſtas a Deo eſt; & infra: Omnis anima poteſtatibus ſublimioribus ſubiecta eſt; non dicit poteſtati quaſi in vno, ſed poteſtatibus quaſi in pluribus. Non tua ergo ſola poteſtas a Deo eſt, ſed & mediocres & inferiores; & quemadmodum quos Deus coniunxit non ſunt ſeparandi; ſic quos Deus ſubiecit, non ſunt priuilegiandi.

Tertio arguitur ſic: Qui de iure diuino nullam habet ampliorem poteſtatem, quam cæteri epiſcopi, non poteſt ſubtrahere iuriſdictionem epiſcoporum de iure diuino: ſed ſolum de iure poſitiuo, vel de conſuetudine introducta, cui poteſt derogari per poſitiuum ſtatutum, vel deſuetudinem contrariam. Sed dominus Papa non habet de iure diuino a Chriſto poteſtatem ampliorem quam cæteri epiſcopi. Ergo non poteſt ſubtrahere a iure ipſorum, vel ab eis alios eximere niſi de cõſuetudine, vel de poſitiuo iure, cui poteſt & expedit derogare per conſuetudinem contrariam vel ſtatutum, vt ſic eccleſiæ redeant ad ſuam priſtinam libertatem. Maior probatur xxi. di. c. In nouo, vbi dicitur, quod omnes Apoſtoli poteſtatem & honorem pari conſortio acceperunt, ipſumque beatum Petrum principem ſuum eſſe voluerunt: ex quo ſequitur papatum & principatum Petri, & per conſequens Romani Pontificis, non eſſe a Chriſto ſed ex humano ſtatuto.

Error aduerſus primatũ Petri.

Quarto arguitur ſic: Papa non poteſt ſubuertere totum ordinem eccleſiaſticum, quia ad Corinth. ix. dicitur: Non eſt data poteſtas ad deſtructionem & ſubuerſionem, ſed ad ædificationem. Sed quamuis aliquo modo, non tamen totaliter per abbatem priuilegiatum tollitur ordo eccleſiaſticus, quia adhuc multi remanent epiſcopis ſubiecti, in quibus ordo eccleſiaſticus ſeruatur; tamen per priuilegium prædictum de confeſſionibus totus ordo eccleſiaſticus & ſtatus ſubtrahitur, quia nullus tenetur confiteri epiſcopo vel curato, & quia quilibet poteſt confiteri priuilegiato, & tunc non tenebitur confiteri epiſcopo. Ergo Papa hoc facere non poteſt, ſicut non poteſt facere, quod in eccleſia non ſint epiſcopi; vnde Bernardus ad Eugenium: Non te tollat memoria (loquor) omnium eccleſiarum, quæ verſari ſe clamant & demembrari. Subtrahuntur enim abbates epiſcopis, epiſcopi archiepiſcopis, archiepiſcopi patriarchis: ſic faciendo probatis vos habere plenitudinem poteſtatis, ſed iuſtitiæ non. Ex quo arguitur, quod Papa, ſi hoc faciat, hoc facit de facto, de iure tamen non poteſt.

Hypotheſis falſa, quod ab exemptis euertatur hierarchia.

Quinto dicunt hoc aſſerentes, quod dominus Benedictus Papa, concedens hoc priuilegium, attendens quod de iure diuino tenentur parochiani ſuis confiteri parochialibus ſacerdotibus, aliter non conceſſit dictum priuilegium, niſi vt confeſſi priuilegiatis teneantur eadem peccata confiteri proprijs ſacerdotibus: nam ipſe dicit in conſtitutione prima, quod vult, quod legitime confeſſi dictis priuilegiatis teneantur eadem peccata confiteri ſuis parochialibus ſacerdotibus. Conſtat autem quod non confitetur legitime qui non intendit debita ſua ſoluere illis, quibus debet. Cum ergo quilibet teneatur de iure diuino ſuo parochiali confiteri omnia peccata ſua, niſi hoc cum confitetur priuilegiatis, non eſt huiuſmodi confeſſus, &c. vt prius, ſcilicet quod non obſtante dicta conſtitutione talis teneatur eadem peccata confiteri, &c.

Benedicti XI. dictio in alienũ ſenſum diſtorta.

*Sexto in eadem conſtitutione præcepit dominus Papa Benedictus fratribus, vt moneant ſibi confitentes, quod eadem confiteantur ſuis parochialibus: conſtat autem quod * præcepiſſet, niſi quia de iure naturali & diuino tenentur parochialibus confiteri; aliter enim dixiſſet, quod vel primario vel vicario epiſcopi. Ergo, &c.*

* non

Dicunt vlterius, quod talis conſtitutio non eſt vtilis nec expediens. Primo quia confundit totum ordinem eccleſiaſticum xi. q. Peruenit: Si ſua vnicuique iuriſdictio epiſcopo non ſeruatur, quid aliud agitur, niſi vt per eos, per quos eccleſiaſticus ordo illæſus cuſtodiri debuit, confundatur? Et Oſtien. extra de pœn. & re. Omnis vtriuſque, dicit quod licentiati nulli alij quam ſacerdoti parochiali debent petere licentiam & obtinere, aliter eſſet confundere eccleſiaſticum ordinem & eccleſiaſticam diſciplinam. Secundo non eſt vtilis talis conſtitutio, quia per hanc ſubtrahitur debita reuerentia a prælatis, quæ debetur a ſubditis, & quæ maxime ſeruatur in confeſſione; quam etiam reuerentiam Dominus voluit exhiberi, cum dicit: Ite oſtendite vos ſacerdotibus; ſuper quo verbo dicit glo. quod dominus noſter Ieſus Chriſtus ſeruauit ſemper honorem ſacerdotibus. Tertio non eſt vtilis nec expediens, quia per hoc datur populo occaſio euagandi & libere peccandi, quod reprobat Bernardus, iii. lib. ad Eugenium. Quarto quod fit, in præiudicium ſacerdotum fieri non debet xxxv. q. 2. Abſit hoc a me, vt ſtatuta fratrum meorum diſſoluam, &c.

Fingitur dolo prælatorum poteſtatē obſoleſcere.

Dicunt etiam iſti, quod ſi eſt aliquid boni vel aliqua vtilitas inde proueniẽs, quod poteſt etiam ſine tali priuilegio & exemptione prouenire, quia vbi curatus eſſet ignarus, ſicut in pluribus contingit, vel vbi aliquid eſſet expediens, quod alteri confiteretur; tamen debet ſubditus petere licentiam a curato ſuo, qui eo tempore concederet, & ſic ſeruaretur debita reuerẽtia ad curatum: et ſi forte curatus nollet dare, deberet ſubditus frangere cor ſuum, et confiteri curato, & eſſet ſibi ad meritum, quia aliter non eſſet vere contritus, vt docet dominus Bonauentura in quarto ſententiarum.

Detrahitur publicæ vtilitati.

22 *Ad intentum propoſitæ quæſtionis & eorum quæ dicta ſunt, ſeptem ſunt facienda. Primo videndum eſt, ſi dominus Papa habet ſuperioritatem reſpectu epiſcoporum & aliorum prælatorum. Secundo qualem poteſtatem habeat, vtrum ſcilicet mediatam vel immediatam. Tertio quam poteſtatem habent epiſcopi reſpectu inferiorum rectorum. Quarto quantam poteſtatem habeant curati parochiales reſpectu priuilegiatorum per primam decretalẽ, Omnis. Quinto quod Papa poteſt talem conſtitutionem facere, quod confeſſi fratribus, etc. Sexto oſtendetur quod hoc expediens fuerit et neceſſarium. Septimo reſpondebitur ad oppoſitas rationes.*

Summa eorũ, quæ tractanda ſunt.

Circa primum; ſciendum eſt, quod poteſtas ſacerdotis ſiue eccleſiaſtica eſt ſpiritualis poteſtas collata miniſtris ad miniſtrandum ſacramenta, per quæ homo promouebitur in vitam æternam. Hæc autem poteſtas in duobus conſiſtit, ſcilicet in ſanctificatione materiæ, et vocatur poteſtas ordinis in comparatione ad corpus Chriſti verum; et in præparatione populi ad debitam ſuſceptionem dicti ſacramenti, præcipue per ſacramentum pœnitentiæ, et vocatur poteſtas clauium; quæ poteſtas ligandi atque ſoluendi in foro conſcientiæ eſt, et eſt eadem poteſtas cum prima ſecundum eſſentiam, differens ſecundum diuerſos actus: nam ſicut vnica virtute agentis perfecti inducitur forma et fit præparatio materiæ ad ſuſceptionem formæ, ſic eadem poteſtas datur miniſtris eccleſiæ ad corpus Chriſti conſecrandum et conficiendum, et ad præparandum populum ad eius debitam ſuſceptionem. Hæc autem poteſtas clauium prædicta licet in radice ſit eadem cum poteſtate ordinis et con-

Reſpondetur ad primum argumentũ.
De poteſtate eccleſiaſtica.
Vt verſetur circa corpus Chriſti verum & myſticũ.

Digitized by Google

feratur vna cum alia in ſuſceptione ordinis ſeu ſacerdotij; tamen non tranſit cum effectu niſi in debitam materiam, quæ eſt peccator ſubditus, ſicut nec poteſtas ordinis tranſit cum effectu, niſi adſit panis triticeus: prædicta autem ſubiectio datur per iuriſdictionem, cum alicui datur iuriſdictio & præſidentia ſuper aliquos. Et ideo inter miniſtros eccleſiæ duplex inuenitur ordo poteſtatis, vnus eſt ſecundum poteſtatem ordinis in habitudine ad corpus Chriſti verum, & ſecundum hoc ſuper epiſcopalem poteſtatem non eſt aliquis gradus altior in eccleſia: nam ſacerdos ſimplex, quamuis attingat ad conficiendum & conſecrandum corpus Chriſti, eſt tamen quaſi puer reſpectu epiſcopi, quia non poteſt facere alium ſacerdotem, qui hoc idem facere poſſit; & ideo ſimilis eſt puero, qui non poteſt generare. Sed epiſcopus nõ ſolum attingit ad corpus Chriſti verum, ſed etiam facit alium ſacerdotem, qui reſpectu corporis Chriſti habet ſimilem poteſtatem: & ideo dicitur ſacerdos magnus, quia habet poteſtatem ordinis perfectam & completam, ſuper quam nullus eſt gradus altior in eccleſia in habitudine ad corpus Chriſti.

Quę circa verũm corpus Chriſti ſũma eſt in epiſcopo. Incom plete in ſacerdote ex defectu potentiæ creandi alterius ſacerdotis

Alius autem eſt ordo iuriſdictionis acceptæ in habitudine ad corpus Chriſti myſticum, ſecundum quam Papa habet ſuper epiſcopum gradum dignitatis altiorem: nam cum ſit multiplex communitas hominum, ſcilicet vici, in quo communicant quaſi homines vnius miniſterij vel officij, & communitas ciuitatis, in qua communicant homines vnius linguæ, & communitas regni, in qua communicant homines diuerſarum linguarum ſub vno politico principatu, & communitas mundi, in qua tota gens continetur; parochialis ſacerdos habet iuriſdictionem in vico, epiſcopus in ciuitate & attinentijs, archiepiſcopus in prouincia, & patriarcha in regno, & Papa habet vniuerſalem in toto mundo.

Poteſtatis circa corpus myſticũ varius ordo.

Diſcrimẽ curati, epiſcopi, archiep. & Papæ.

23 *Circa ſecundum; ſciendum, quod quidam dicunt, quod Petrus vel Pontifex iure papatus non habet immediatam iuriſdictionem vbique, quia non habet extra ſuam diœceſim niſi ſicut archiepiſcopus ſupra ſuos ſuffraganeos epiſcopos; nam ipſe quidem magnus patriarcha ſeu archiepiſcopus habens ſolum poteſtatem vbique in caſu appellationis ad ipſum, & hoc propter negligentiam vel defectũ inferiorum prælatorum: nam ſi immediatam & ordinariam haberet vbique, eſſent plures ſponſi eiuſdem eccleſiæ, ſcilicet Papa & epiſcopus, contra illud quod habetur VII. q. I. Scilicet alterius vxor. Sed hoc eſt falſum, nam archiepiſcopus non eſt de iure diuino, ſed poſitiuo introductus; & ideo archiepiſcopus ſuper epiſcopos non habet ſuperioritatem niſi in ijs, in quibus ius poſitiuum eos ſibi ſubiecit. Sed principatus Petri eſt de iure diuino a Chriſto, ſcilicet quia totam eccleſiam ſuam, nihil retinendo, commiſit Petro per illud Ioannis vltimo: Paſce oues meas, vt infra magis patebit auctoritatibus ſanctorum multorum. Ipſe ergo vbique poteſt, nec iuriſdictionem habet ab ijs, ſed omnes ab ipſo, qui aliorum quemlibet in partem ſolicitudinis vocat: nec ſi ordinarius eſt, erunt plures ſponſi vnius eccleſiæ; eſt enim vnicus ſponſus ſcilicet Chriſtus, de quo Ioannis III. Qui habet ſponſam, ſponſus eſt; cæteri vero non ſunt ſponſi niſi miniſterialiter, generando filios eccleſiæ non ſibi, ſed Chriſto, qui verus eſt ſponſus: & ideo Chriſtus, Papa, epiſcopus, & curatus non ſunt quatuor ſpõſi, ſed vnicus quia* vnico miniſtrant, cum eccleſia filios generat, licet vnus mediante alio. Sequeretur autem inconueniens, ſi duo præficerentur ex æquo vni eccleſiæ, quod canones prohibent.*

Iuriſdictio Papæ in omnes immediata.

Aliter ſe habet in patriarchas & archiepiſcopos quam archiepiſcopus in epiſcopos.

Non ex eo plures ſunt ſpõſi eiuſdem eccleſiæ.

* tres alij

24 *Circa tertium; ſciendum, quod non ſic ſe habet curatus parochialis ad epiſcopum in potentia, ſicut ſe habet epiſcopus ad Papam, quia maius ius habet epiſcopus in ſua diœceſi ſub Papa, quã habeat curatus ſub epiſcopo in ſua cura: nam ipſe parochialis ſacerdos non eſt ordinarius in ſua parochia ſicut epiſcopus, cum non fiat per electionem ſicut epiſcopus, ſed per prouiſionem epiſcopi; ſicut dicitur de archidiaconis, quod non ſunt ordinarij niſi vbi de conſuetudine ſunt per electionem, propter quod etiam adiutores ſunt epiſcopi, & non prælati; vnde in eorum ordinatione dicunt epiſcopi: Quanto fragiliores ſumus, tanto magis huius adiutorio indigemus; vnde & Apoſtolus ad Cor. XIII. dicit: Alij ſunt gubernantes, alij opitulantes. Per opitulantes ſecundum gloſſam intelligit eos, qui maioribus opem ferunt, cuiuſmodi ſunt archidiaconi & curati: propter quod etiam quidam doctores ſcribunt, eos ſe habere ad epiſcopos in parochia ſicut ſe habent ballivi ad dominos caſtri vel villæ: ſicut balliui nihil poſſunt niſi quantum eis a dominis committitur, ſic nec curati in parochijs niſi quantum eis ab epiſcopis committitur: propter quod XIII. q. I. Dicitur cunctis fidelibus: Omnibus presbyteris, diaconibus, & reliquis clericis attendendum, vt nihil abſque epiſcopi ſui licentia agant, non vtique miſſas abſque eius iuſſu quiſquam presbyterorum in ſua parochia agat, non baptizet, &c. Ex quibus patet, quod maiorem poteſtatem habet epiſcopus & Papa ſimiliter in ipſo, quam ipſemet ſacerdos parochialis, quia epiſcopus committendo ei curam non ſe exonerat, ſed adhuc habet de parochia curam principalem & poteſtatem in eadẽ ſicut ante; ſicut ignis, dans ligno poteſtatem calefaciẽdi, faciendo lignum calidum, adhuc retinet poteſtatem alia ligna calefaciendi. Ex his etiã patet, quod eadem ſubiectione, qua ſubijcitur populus parochiali ſacerdoti, quod eadem ſubijcitur & epiſcopis: & vbi Papa vel epiſcopus abſoluit, deobligatur parochianus a parochiali ſacerdote, quantum ad tenentiam confeſſionis faciendæ vel abſolutionis petendæ.*

Variꝰ ordo relationis curati ad epiſcopũ & epiſcopi ad Papam.

Papa & epiſcopus plus habent auctoritatis in parochianos, quam parochi.

25 *Circa quartum, ſcilicet quod debetur ſacerdotibus parochialibus virtute illius conſtitutionis, Omnis vtriuſque ſexus; ſciendum, quod intentio illius decretalis eſt in duobus, vnum eſt declarare ius quoddam: nam olim pullulauit error circa poteſtatem clauium, credentibus quibuſdã, quod quilibet peccator a quolibet ſacerdote abſolui poſſet abſque determinatione iuriſdictionis alterius; nã poteſtatem ligandi atq; ſoluendi cum effectu dicebant recipi in ordinis ſuſceptione: quem errorem excludit dicta decretalis, decernens quod quilibet Chriſtianus tenetur confiteri peccata ſua omnia ſacerdoti; non cuilibet, ſed proprio, id eſt iuriſdictionem & poteſtatem habenti, & non alieno, ſi iuriſdictionem non habeat. Aliud eſt autem, quod dicta decretalis intendit determinare, ſcilicet tempus confeſſionis faciendæ, quia ſemel in anno. Quid ergo iuris datur ſacerdotibus parochialibus per primam decretalem reſpectu priuilegiatorum, vel epiſcoporum? Certe videtur quod nihil; nam non dicit decretalis, quod ſemel in anno quilibet confiteatur ſuo parochiali ſacerdoti, ſed dicit proprio ſacerdoti; proprius enim ſacerdos non ſumitur hic prout proprium diſtinguitur contra commune, quia ſic ſolus parochialis ſacerdos eſt proprius, & non epiſcopus vel Papa, & per conſequens confeſſus Papæ vel epiſcopo non eſſet deobligatus a tenentia cõfeſſionis faciendæ proprio ſacerdoti; ſed proprium ibi accipitur prout diſtinguitur contra alienum, vt dicatur ſacerdos alienus, qui nullam habet iuriſdictionem ſuper iſtam gentem, vt curatus vnius parochiæ eſt alienus reſpectu parochianorum alterius parochiæ; & dicitur proprius ſacerdos quicumque habet poteſtatem abſoluendi ordinariam ſeu dele-*

Verus ſenſus ſtatuti Lateran. Conc. *Omnis vtriuſque ſexus.*

Quis intelligẽdus ſacerdos proprius.

delegatam, vt Papa vel epiſcopus, curatus, & quilibet priuilegiatus, vel ab ordinario ſubſtitutus: & quod ſic accipiatur in decretali proprius ſacerdos contra alienum, patet ad euidentiam, quia ſubiungitur in eadem: Quod ſi alieno, priuetur eccleſiaſtica ſepultura. Cum ſit ergo aque proprius ſacerdos priuilegiatus ſicut parochialis, nihil per decretalem primam datur parochiali reſpectu priuilegiati pluſquam aquo; ſed confeſſus et abſolutus a priuilegiato, vel Chriſto, vel Papa, eſt deobligatus a ſententia ſupradicta. Et ſi decretalis de ſolo parochiali ſacerdote intelligeretur (quod non eſt dicendum) poſſet dici, quod confeſſus priuilegiato teneretur confiteri parochiali ſuo non eadem peccata ſed alia ſi qua habet; vel ſi nulla habet, debet ſe oſtendere parochiali, & dicere ſe nihil habere confitendum, quia alias eſt confeſſus.

Demonſtratur iuriſdictio ordinaria Papæ in parochijs & epiſcopatibus.

26 *Circa quintum, ſcilicet ſi Papa talem conſtitutionem facere potuerit, quod populus confiteretur ſic, ſcilicet priuilegiatis, nec teneretur eadem peccata confiteri ſuo parochiali ſacerdoti vel etiam epiſcopo; ſecundum, quod indubitanter potuit, quia ea quæ ſunt iuriſdictionis et nõ ordinis, poſſunt committi ſaltem habentibus ordinem, & modo quo aliquis habet hoc poteſt committere: dictum eſt autem ſupra quod epiſcopus & Papa habent iuriſdictionem ordinariam in diœceſi & in parochia, etiam magis principalem quam parochialis ſacerdos, & poteſtate ordinaria poſſunt in parochia abſoluere, nec confeſſi eis tenentur parochiali eadem confiteri. Ergo hæc eidem poſſunt quibuslibet ordinem habentibus committere. Et hoc etiam apparet exemplo Apoſtolorum in primitiua eccleſia; nam Apoſtoli presbyteros ordinabant in villis, qui cum plebibus morabantur, & nihilominus aliquos mittebant, qui popu um catechizarent. Sic non obſtante, quod Apollo eſſet presbyter Corinthiorum, tamen Paulus ad eos miſit Timotheum 1. Corinth. 10. Conſuetudo etiam Romana eccleſia habet, quod poteſt quilibet impetrare literas a pœnitentiaria Papæ ad quoslibet ſacerdotes, qui eos abſoluant; & ſtultum eſſet dicere, quod confeſſi & abſoluti a talibus tenerentur ſuo parochiali eadem peccata confiteri, vel quod confeſſus Timotheo teneretur eadem confiteri Apollo: & etiam apud prædicatores bulla domini Alexandri Papæ iure declarabat, quod Papa poteſt committere auctoritatem audiendi confeſſiones & abſoluendi fratribus, etiam ſuperioribus ſacerdotibus, immo prælatis quibuſcumque, non ſolum non requiſitis, ſed etiam inuitis. Et quod ſic priuilegiati poſſint abſoluere, patet quia additur, quod non ſolum contrarium dicere, immo dubitare hæreticum iudicamus. Non eſt autem dubium, quod ſi Papa id quod poteſt abſoluere in parochia poteſtate ordinaria, quod hoc idem poteſt committere: quod ſi poteſtate ordinaria poteſt in parochia abſoluere, ita quod abſolutus ab eo non teneatur eadem peccata confiteri ſuo parochiali vel cuiquam alteri, poterit ſimiliter hoc idem committere fratribus, ita quod abſoluti ab eis non tenebuntur eadem peccata alteri confiteri.*

Probatur exemplo Apoſtoli.

Papa poteſt parochianos abſoluere, ergo & id committere alijs.

27 *Circa ſextum, ſcilicet vtrum expediat conſtitutionem facere, vel tale priuilegium dare; ſciendum, quod in indifferentibus, quæ etiam ſua natura non ſunt de ſe mala, ſed poſſunt bene fieri, ſi fiant a principe, non licet iudicare in deteriorem partem, ſcilicet quod male ſint facta: nam ſecundum iura ſacrilegium eſt de iudicio vel de facto principis diſputare, niſi ad maiorem euidentiam, vel niſi ſit manifeſte contra Deum. Et ideo ex quo dominus Benedictus talem conſtitutionem edidit, quæ non eſt in euidentia contra Deum, cum habeat rationes plurimas etiam ad vtramque partem, ſacrilegium videtur dicere, quod non ſit expediens vel vtilis eccleſiæ Dei; ſed quod alia ſit vtilis huic contraria. Sed reſpondeo & dico, quod credendum eſt vtramque fuiſſe vtilem & eſſe pro tempore, licet vtilitate nobis occulta: forſan enim expediebat tempore Bonifacij, vt per ſubtractionem conſtitutionum a fratribus populus ſentiret & cognoſceret quid vtilitatis ex primis alias habuiſſet; & forſan niſi Bonifacius hanc feciſſet, Benedictus iſtam conſtitutionem non dediſſet, propter quod vtraque vtilis eſſe poteſt: ſed vtrum ex natura rei conſtitutio prædicta Benedicti ſit vtilis, ſcilicet quod fratres poſſint, &c. & non teneantur confeſſi eadem peccata, &c. reſpondeo & dico, quod ſic: & ſi non eſſet factum, conſulendum eſſet quod fieret propter multa. Prima propter multorum ſacerdotum ignorantiam, quæ eſt cauſa ruinæ multorum, quia dicit Auguſtinus lib. de pœnitentia: Qui vult confiteri peccata ſua, vt inueniat gratiam, quærat ſacerdotem, qui ſciat ligare & ſoluere, ne cum negligens extiterit, negligatur ab eo qui eum miſerit, & ambo in foueam cadant, quam ſtultus vitare noluit. Secundo propter plebis multitudinem, quæ interdum vni ſacerdoti gubernanda committitur, qui ſi toto tempore vitæ ſuæ aliquid non faceret, vere omnium confeſſiones audire non poſſet; propter quod Matth. 9. dicitur: Meſſis quidem multa, &c. gloſ. turba multa, operarij vero pauci, ſcilicet ſacerdotes, confeſſionibus intendere ſufficientes: & ideo rogandus eſt dominus meſſis, ſcilicet dominus Papa, vt mittat operarios. Propter hoc laudatur Dauid, quod cultum Dei ampliauit, ſacerdotes conſtituendo, vt magis poſſet expediri. Et ſuper Ezechielem dicit Gregorius: His qui animarum cuſtodes ſunt, & paſcendi gregis onera perceperunt, mutare loca minime permittantur. Et infra: Tertio propter confitendi difficultatem, nam quidam, vt experimento compertum eſt, omnino a confeſſione deſiſterent, ſi non poſſent alijs quam parochialibus ſacerdotibus confiteri: patet hoc de concubinis eorum, &c. quoniam propter verecundiam, verecundantur enim confiteri ei, cum quo conuerſantur. Quandoque etiam quia eos eorum inimicos ſuſpicantur; & ſi non ſint, tamen ſuſpicantur. Timent etiam quandoque de reuelatione confeſſionis: & propter multa alia, quæ ſcripto non ſunt commendanda. Et ideo pie eorum infirmitati Papa volens condeſcendere, ne in deſperationem aut perditionem laberentur, de alijs voluit prouidere confeſſoribus. Quarta etiam propter alicuius vel aliquorum ad aliquem vel ad aliquos ſpecialem deuotionem, cui non eſt obſiſtendum, ſicut extra de ſepulturis cap. Firmitatem habetur.*

Conſtitutiones diſcrepantes pro temporum ratione ſunt editæ.

Oſtenditur religioſos ſacerdotes vtiles eſſe parochis.

Et plebi Chriſtianæ.

28 *Nunc autem ad argumenta ſuperius facta reſpondendum eſt. Ad primum, cum dicitur, quod Papa non poteſt, quia eſt contra ius parochiani & priuilegium principis, &c. reſpondeo quod argumentum deficit tripliciter, quia primo tenentur, & abſolute non tenentur parochiani ſuo parochiali confiteri, ſed ſub diſtinctione vel conditione: nam ſolum tenentur confiteri proprio ſacerdoti prout diſtinguitur contra alienum, vt dictum eſt; & ille proprius ſacerdos indifferenter eſt omnis ſacerdos habens poteſtatem ordinariam vel delegatam: propter quod tenentur parochiali ſuo de iure confiteri ſi non fuerint alteri confeſſi, poteſtatem habenti, & e contra. Secundo deficit, quia non poteſt in præiudicium alicuius ſibi ſubtrahi quod in eius fauorem non eſt ei conceſſum; ſubiectio vero populi curato ſacerdoti, vel epiſcopo non introducitur in fauorem præſidentis, ſed populi: ſecundo populo non datur, vt*

Soluuntur argumenta Ioannis e Polliaco.

Ad primum.

præ-

Parochi non curare debent vt præſint ſed proſint.

præſit, ſed vt proſit; vnde Ezech. xxxi. Væ paſtoribus Iſrael, qui paſcebant ſemetipſos: nonne greges paſcuntur a paſtoribus? Ideo non præiudicant ſacerdotibus, dummodo vtilitas populi conſequatur. Tertio deficit, quia non ſolum eis non præiudicatur, ſed & adiutorium præſtatur: quod libenter acceptare debent ſacerdotes, qui non quærunt quæ ſua ſunt, ſed quæ Ieſu Chriſti. Vnde Gregorius ſuper illud Numer. xi. ibi, Aemularis pro me, dicit: Pia mens paſtoris, quia non gloriam quærit, ſed Dei auctoris quærit, ab omnibus vult iuuari.

Ad ſecundum.

29 *Ad ſecundum, cum dicitur, quod ſubiectio populi ad curatum parochialem eſt de iure diuino, cum ſacerdotes ſint immediate miſſi a Chriſto ſicut Apoſtoli; reſpondendum eſt, quod deficit multipliciter. Primo quidem quia non idem ordo rerum in inſtitutione & in progreſſione: nam in inſtitutione ordo eſt, quo vna res eſt ſub alia vt ſibi digniori; non tamen ab illa, ſed ambæ ab vno principio. ſicut patet in primis indiuiduis rerum ſuperiorum & inferiorum, quæ ab vno proceſſerunt; ſed in progreſſione eſt ordo, quod inferior res eſt ab alia, ſcilicet ſuperiore quaſi ab eo acta & mota: & ideo quamuis in eccleſiaſtica conſtitutione ſacerdotum alias diſcipuli non ſint miſſi ab Apoſtolis, qui ſunt forma epiſcoporum, ſed ambo a Chriſto immediate; tamen in progreſſione eccleſia voluit, quod ab epiſcopis ponerentur, & nihil haberent iuriſdictionis niſi eis ab epiſcopis committeretur tanquam eorũ adiutoribus, quia vbique eſſe & vacare non poſſunt; etſi non habent præſidentiam de iure diuino, vt dicebatur. Secundo deficit argumentum, quia dato, quod ſic eſſent inſtituti a Chriſto, non ſequitur, quod eſſent ordinarij ſicut epiſcopi; nam miſſi & poſiti a Chriſto poſſunt aliquos mittere & poteſtatem committere delegatam, &c. poſſunt ponere vicarios, ſcilicet Papa, epiſcopus, & curatus; nec tamen eſſent ibi duo ordines a Chriſto miſſorum & inſtitutorum: quia cum inſtituti ab alijs non abſoluunt auctoritate ſua, ſed mittentis, non faciunt tertium ordinem abſoluentium, nec etiam præſidentium. Tertio deficit argumentum, quia ſicut re vera corporis Chriſti veri non fuerunt a principio niſi duo ordines ſacerdotum; tamen re vera corporis Chriſti myſtici eccleſia poſſet facere tertium ordinem, qui etiam poteſtate ordinaria abſolueret: nec tamen homo eximit quos Deus coniunxit, tum quia ſimiliter remanet ſubiectus quomodo antea, tum etiam quia confeſſus priuilegiato tenetur ſe ei oſtendere, tum etiam quia exemptio non intelligitur fieri ab homine ſed a Deo, cuius inſtinctu eccleſia regi præſumitur.*

Parochi conſtituũtur ab epiſcopis, non autẽ immediate a Chriſto.

Ad tertium.

30 *Ad tertium de Papa qui, vt dicunt, non habet a Chriſto ſiue de iure diuino vltra alios epiſcopos, ſed ſolum ex humano ſtatuto; reſpondeo dicendo, quod falſum eſt. Principatus & papatus Petri et Romani Pontificis in Petro eſt a Chriſto; vnde Cyrillus Alexandrinus epiſcopus in tertio libro theſaurorum: Vt membra vniamur in capite noſtro apoſtolico throno Romanorum Pontificum, a quo noſtrum eſt quærere quid credere quid tenere debeamus; ipſum venerantes præ omnibus, quoniam ipſius eſt ſolum reprehendere, corrigere, ſtatuere, diſponere, ſoluere, & ligare loco illius, qui ipſum ædificauit, & nulli alij quam Petro quod ſuum eſt plenum ſed ipſi ſoli dedit: cui omnes iure diuino corpus inclinant, & poteſtates mundi tanquam domino Ieſu Chriſto obediunt. Chryſoſtomus etiam ſuper illud Ioannis vltimo: Paſce oues meas, loco mei præpoſitus eſto & caput fratrum tuorum. Et Cæſarienſis ſuper eodem loco: Commiſſio Petro fit, & nulli aliquomodo commendat; & ſimile dicunt Gregorius & Gelaſius Papa, & diſt. xxi. in multis canonibus ibi, & Bernardus ad Eugenium lib. ii. Singuli ſingulos, tibi vniuerſos credidit; vni vnus, ſcilicet Chriſtus. Ex quibus patet, quod de iure diuino Romanus Pontifex habet ſuperioritatem ſuper omnes: immo communem iuriſdictionem habet a Chriſto, et omnis iuriſdictio a Petro ad cæteros eſt deriuata, qui quidem ſunt vocati in partem ſolicitudinis, licet differant; nam iuriſdictionem impertitur quibuſdam per ſimplicem & abſolutam commiſſionem, & iſti ſunt commiſſarij vel delegati; quibuſdam vero ad electionem populi, committens ſeu concedens illi, quem populus elegerit, quod in populi fauorem eſt introductum, & iſti ſunt ordinarij: omnes tamen qualitercumque habuerint ſiue habeant a Petro accipiunt, & ipſe a Chriſto. Quod autem arguunt quod de iure diuino non habeat per illud cap. In nouo; dico quod ſecundum gloſſam omnes a Chriſto honorem & poteſtatem accipiunt pari conſortio, id eſt communi: & loquitur de poteſtate ordinis & apoſtolatus, & non iuriſdictionis vel adminiſtrationis, in qua quidẽ fuit Petrus maior: & ſi quidem dicit ibi, quod alij eum conprincipem voluerunt; dico quod verum eſt, non inſtituendo, ſed inſtitutum approbando, &c. Exponit Anacletus Papa xxi. diſt. c. Sacroſancta, vbi dicit: Licet omnes eſſent Apoſtoli, Petro tantum a Domino conceſſum eſt, vt reliquis omnibus præeſſet Apoſtolis; & Cephas, id eſt caput & principium teneret apoſtolatus.*

Oſtenditur Papã habere de iure diuino auctoritatem vltra alios epiſcopos. Patrum de ea re teſtimonia.

Vniuerſalem iuriſdictionẽ Papa accepit a Chriſto. Eam per gradus deriuat in alios.

Ad quartum.

31 *Ad quartum de ſubuerſione totius ordinis eccleſiaſtici, reſpondetur quod per illud idem argumentum poſſet concludi, quod totus ſtatus eccleſiaſticus ſubuerteretur, quod confeſſi presbytero ad quod liceret impetrare a pœnitentiarijs Papæ, teneantur cõfiteri proprijs ſacerdotibus ſiue parochialibus. Quomodo ergo dicunt, quod iterum tenentur, niſi in caſibus, in quibus ſunt de iure communi exempti a ſacerdotibus, vel quantum ad volentes bis confiteri. Dicendum quod per hoc non ſubuertitur ordo & ſtatus eccleſiaſticus, quia adhuc manent ſubiecti curatis quantum ad aliquos actus: tenentur etiam eis confiteri non eadem peccata ſed alia, ſi habent; & ſi non habent, debent ſe eis oſtendere & dicere ſe eſſe abſolutos ab eo, qui potuit, &c.*

Ad quintum.

Ad quintum, cum dicitur, quod dominus Benedictus ita non fecit, quia ponit in conſtitutione, &c. reſpondeo quod legitime confitetur priuilegiato, qui non intendit eadem iterum confiteri parochiali, quia ei non tenetur ad hoc, vt dictum eſt; ſed ſolum tenetur confiteri auctoritatem habenti, a qua tenentia abſoluit ſe confitendo priuilegiato.

Ad ſextũ.

Ad ſextum, cum dicitur, quod nec expedit nec eſt vtile, &c. reſpondeo quod licet tollatur ordo ſecundum partem in ordinatis, qui quodammodo ad aliquid ſubtrahuntur a curato; tamen manet ſaluatus ordo quantum ad intentionem ordinantis, quæ eſt vtilitas populi, propter quam dictus ordo eſt inſtitutus.

Ad ſeptimum.

Ad ſeptimum quod dicitur xi. q. i. Peruenit *ſi cuiquam, reſpondeo loquitur ibi quæſtio vbi ſine vtilitate quidam trahebant clericos ad publica iudicia in ſeculari foro, contemptis proprijs epiſcopis; quod erat præiudiciale & inutile.*

Vtilitas populi a prælatis anteferẽda propriohonori.

32 *Ad hoc quod dicunt, quod ſubtrahitur debita reuerentia ad prælatos; reſpondeo, & dico, quod hoc eſt priuatum; ſed vtilitas populi, quæ ſequitur eſt publica, in cuius fauorem ſubiectio introducta eſt: & ideo ipſi prælati vel curati debent poſtponere id, quod de ſua reuerentia ſubtrahitur, propriæ vtilitati populi, vt ſupradictum eſt. Et quod dicitur,*

quod

quod Dominus ſeruare voluit honorem ſacerdotibus, dicendo: Ite, &c. dico quod honor eſt eis exhibendus, & ad hoc eſt populus a priuilegiatis inducendus, & nihilominus abſoluti debent ſe oſtendere ſacerdotibus, vt dictum eſt.

Ius obuiam maiori malo.

Ad illud de oſtendendo, reſpondeo quod loquitur, vt ipſemet exprimit, vbi in conceſſione non exprimitur licentia non petita, & vbi non confitetur aliqua ſemel in anno, nec de ſe oſtendit alÿ eſſe confeſſum.

Ad illud de vagatione & libertate peccandi, reſpondeo ſi hoc eſt malum, tamen re vera plurimum tolitur maius malum, ſcilicet difficultas confitendi, occaſio deſperandi, & ſequitur facilior expeditio populi; & hoc debet librare Papa committens, quia ſpiritualis homo omnia iudicat, dicit Apoſtolus; nec eſt ſimile in caſu exemptionis abbatum ab epiſcopis.

Ad illud quod vlterius dicitur, quod eſt præiudicium curatorum, reſpondeo & dico, quod non eſt verum, quia eis non debetur abſolute, nec de iure diuino, nec de iure poſitiuo, nec eſt in parochialium fauorem introductum, ſed populi. Ad id quod melius fieri poſſet ſine exemptione, ſcilicet petendo licentiam a prælatis & curatis, reſpondeo & dico, quod non fieret ita bene propter cauſas multas, vna eſt ex parte curatorum, qui libenter eos non vocarent nec huiuſmodi licentiam faciliter concederent, vt temporibus his ſæpe probatum & compertum eſt; vnde ſic poſſet verificari illud exod. III. Puellæ voluerunt aquare gregem, ſed ſuperuenerunt paſtores, qui eiecerunt eas, &c. Alia cauſa eſt ex parte ſummi Pontificis, qui efficacius per gratias & alia poteſt inducere religioſos & priuilegiatos ad vtiliter exequendum. Alia cauſa eſt ex parte religioſorum, qui ſub incerto, quod non eſſent vocandi a curatis, non ita eſſent ſoliciti de ſtudio, ſicut ſunt, certificati per priuilegium, quod audire poſſunt confeſſiones quando volunt & vbi ſciunt expedire. Alia cauſa ex parte populi, cuius deuotioni non ita ſatisfieret, & quia cum dicitur, quod debent frangere cor ſuum, & cederet ſibi ad meritum, nam alias confiteretur fictus; reſpondeo ſi confiteretur fictus, id eſt non contritus, non ideo non reportaret effectum abſolutionis, quia confeſſioni non præexigitur contritio, ſed ſufficit attritio, quæ virtute clauium fit contritio: nec ideo eſt fictus, id eſt, non contritus, ſi non elegit confiteri curato parochiali, cum non teneatur confiteri niſi proprio ſacerdoti, id eſt, poteſtatem habenti. Et ſit finis quæſtionis.

Graues cauſæ cur religioſis communicata iuriſdictio.

33 Ex his colligitur non leuem hunc Ioannis Poliaci errorem fuiſſe, ſed grauiſſimum; atque ideo fortiter oppugnatum a doctoribus theologicæ ſcientiæ laude florentiſſimis. Scripſitque inter alios de iuriſdictione eccleſiaſtica elegantem commentarium [a] Herueus ſupremus ordinis Prædicatorum magiſter, egitque non tam religioſorum, quam eccleſiæ vniuerſalis cauſam aduerſus temerarium nouatorem & eius ſequaces, quos hiſce verbis perſtringit: *His diebus quidam ignorantes poteſtatem ſedis Apoſtolicæ, vel contemnentes eandem, & quærentes ſuam poteſtatem ſtatuere & indebite ampliare, nolunt recognoſcere ſuam poteſtatem eſſe a ſede Apoſtolica, nec eam volunt ſuper prædictam poteſtatem ſedis Apoſtolicæ recognoſcere ſtabilitam, dicentes poteſtatem curatorum immediate eſſe a Deo, ſicut poteſtatem ſedis Apoſtolicæ; & poteſtatem curatorum non eſſe a Papa, ſed immediate a Chriſto.*

[a] Ext. in M.S. Vat. bibl. ſig. n. 4109 pag. 196

Ex quo fonte fluxerint lites in religioſos.

Præter Herueum vero inſignem edidit commentarium [b] Petrus Paludanus poſtea patriarcha Ieroſolymitanus, de poteſtate eccleſiaſtica, cumque Ioannes e Poliaco hierarchiæ eccleſiaſticæ fundamenta concuteret, dum omnium eccleſiarum paſtores æque immediate a Chriſto poteſtatem in commiſſas oues accepiſſe contendebat, demonſtrauit Petrum a Chriſto iuriſdictionem accepiſſe in alios Apoſtolos, nec ipſum Paulum, cum Chriſti ouis eſſet, Petri imperio liberum fuiſſe: quæ a nobis delibanda viſa ſunt, cum Gallus auctor recentior cõtrarium de Paulo errorem inſtaurare ſit niſus, quem Sanctiſſimus Pater Innocentius X. diſcuſſa prius mature controuerſia, in Cardinalium doctiſſimorumq; virorum cœtibus, quibus ipſe infimus ab eodem Pontifice pariter iuſſus interfui, iuſte dãnauit: cuius ſententia decretoria a Gallis ipſis sũma veneratione excepta eſt: hęc vero Petr. Paludanus ſubiectis verbis docebat.

[b] Ext. in eod. M.S. pag. 216.

Vt Io. Pol fauerit etiã ſchiſmaticis.

34 *Prima concluſio eſt, quod Petrus habuit a Chriſto poteſtatem ſuper omnes Apoſtolos tanquam princeps & prælatus eorum: quod patet ſic, quia ſicut paterfamilias alÿs filÿs aliquem vnum quaſi primogenitum præponit, quem facit heredem vniuerſalem, alios vero heredes particulares ſub primo, ſicut geneſ. XII. Iacob, cui dedit primogenita, dicit Iſaac: Eſto dominus fratrum tuorum; ſic Chriſtus quando dicit Apoſtolis: Omnes vos fratres eſtis Matth. XXIII. vnum de Apoſtolis, ſcilicet Petrum, quaſi primogenitum alÿs præponere voluit; vnde dicit Cyrillus ſuper illud Lucæ XXII. Ego rogaui pro te, vt non deficiat fides tua; omiſſis cæteris, venit ad Petrum cæteris prælatum. Item Auguſtinus de verbis Domini, tractans illud Matth. IX. quia Petrus ambulabat ſuper aquas; Primo Apoſtolo, id eſt Petro in ordine Apoſtolorum firmo & præcipuo, in quo figurabatur eccleſia. Item Cyrillus ſuper illud: Et tu aliquando conuerſus confirma fratres tuos: Quaſi dicat, poſtquam me negato ploraueris, & ſic pœnitueris, corrobora cæteros fratres tuos, cum te principem Apoſtolorum deputauerim, hoc enim decet: qui mecum robur es & petra eccleſiæ; vbi ſequitur: Hoc autem intelligendum eſt non ſolum de Apoſtolis, qui tunc erant vt roborarentur a Petro, ſed de omnibus, qui vſque ad finem mundi futuri ſunt fidelibus. Item ſuper illud Io. XXI. Paſce agnos meos, &c. dicit Chryſoſtomus: Eximius enim Apoſtolorum erat Petrus, & os diſcipulorum & vertex collegÿ, vnde & negatione deleta committit ei prælationem fratrum, & negationem quidem ei non exprobrat, ſed dicit: Si diligis me, præſide fratribus. Item Petrus præ cæteris accepit claues; vnde ſuper illud Matth. XVI. Tibi dabo claues regni cælorum; dicit Rabanus: Quia enim * Regem cælorum maior præ cæteris collatis clauibus regni cæleſtis dotatus eſt.*

Petrus Palud. de poteſtate eccleſ. ſcribit.

Stabilitur Petri vniuerſalis iuriſdictio.

* per

Contra concluſionem primo quod omnes fuerunt pares, vnde XXI. di. in nouo. dicitur: Cæteri Apoſtoli cum eodem, ſcilicet Petro, pari conſortio honorem & poteſtatem acceperunt. Solutio huius eſt de poteſtate ordinis ſacerdotalis primo, & epiſcopalis tandem, quæ non recipit magis nec minus: ſed non eſt verum de poteſtate iuriſdictionis.

Apoſtoli pares non fuere.

Secundo quod ſaltem Petrus & Paulus fuerunt æquales, Ambroſius enim quæſt. alleg. Beati Petrus & Paulus eminent inter Apoſtolos vniuerſos, & peculiari quadam prærogatiua præcellunt: verum inter eos quis cui præponatur incertum eſt, puto enim illos æquales meritis eſſe, qui æquales ſunt & paſſione, &c. Sed de hoc reſpondetur per hoc, quod dicit meritis quidem, ſed prælatione impares: ſed ſicut etiam dicit Gregorius in fine primi dialogi, meritis ſpecialiter martyrÿ pares. Vnde X. quæſt. Paulus dicit Hieronymus: Paulus Petrum

An Paulus Petro par fuerit.

re-

reprehendit, quod non auderet niſi ſe non imparem ſciret; vbi ſubiungit Gratianus: Hoc non de officio eccleſiaſticæ dignitatis, ſed de puritate vitæ & ſanctitate conuerſationis intelligitur: ſolus enim Petrus inter Apoſtolos primatum gerebat; vnde Aug. eadem quæſt. Puto quod ſine vlla ſua contumelia Cyprianus epiſcopus Petro Apoſtolo comparatur, quidni? obtinent martyrij coronam: cæterum magis vereri debeo, ne in Petrum contumelioſus exiſtam; quis enim neſciat rationem, Apoſtolatus principatum cuilibet epiſcopatui præferendum? Sed et ſi diſtat cathedrarum gratia, vna tamen eſt martyrij gloria.

Sed contra hoc eſt ſtylus curiæ Romanæ in indulgentijs, in quibus oſtenditur illorum paritas per hæc & ſimilia verba: De beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum eius auctoritate confiſi centum dies de pœnitentijs relaxamus. Sed dicendum, quod ſolus Petrus fuit ſuperior, & omnes alij ſibi ſubditi, etiam Paulus; ſed ideo in geſtis ſpecialibus Paulus Petro coniungitur, quia Vrbem ſuo martyrio conſecrauerunt, & in paſſione ſocij fuerunt XXII *di. Sacroſancta.*

Soluuntur contraria argumenta.

Tertio videtur de Iacobo quod fuerit maior Petro, quia ille qui iudicat inter omnes videtur maior & prælatus. Sed Iacobus tulit ſententiam in quæſtione legalium actor. III. *Petro & Paulo allegantibus, dicens: Ego iudico non inquietari eos, qui ex gentibus conuertuntur. Solutio, Iacobus iudicauit non tanquam iudex omnium, ſed tanquam iudex eius loci ſpecialis: non quia Petrus non potuiſſet iudicare ſi voluiſſet, ſed quia voluit illi deferre in loco ſuo: ſicut Papa, quando eſt in ciuitate alia, non aufert propter hoc officialem nec curiam epiſcopo illius ciuitatis, ſed de his, quæ ibi emergunt, ei iudicium dimittit.*

Aliud argum. de Iacobo refellitur.

35 *Secunda concluſio principalis eſt quod Petrus a Chriſto habuit prælationem ſuper totam eccleſiam vniuerſalem, quia in vno corpore non debent eſſe plura capita, ſed vnum tantum, alias eſſet monſtrum, & illis diſſidentibus, membra non poſſent bene regi; vnde vni corpori ſuo myſtico Chriſtus Petrum ſicut caput vnum præfecit. Propter quod ſuper illud: Tibi dabo claues regni cælorum; dicit gloſſa: Specialiter eam Petro conceſſit, vt ad vnitatem nos inuitaret: ideo enim eum principem Apoſtolorum conſtituit, vt eccleſia vnum principalem Chriſti haberet vicarium, ad quem diuerſa membra eccleſiæ recurrerent, ſi forte inter ſe diſſentirent; quod ſi diuerſa capita eſſent in eccleſia, vnitatis vincula rumperentur. Item ſuper illud Lucæ: Ait Petrus ad Ieſum, &c. Faciamus hic tria tabernacula; Damaſcenus: Non te Dominus tabernaculorum, ſed vniuerſalis eccleſiæ conſtructorem conſtituit. Hæc verba tua, tui diſcipuli, oues tuæ mandauerunt effectui, Chriſto tabernaculum conſtituentes, necnon & ſeruis eius. Item Leo Papa* XXIV. *q.* I. *Cum beatiſſimus Apoſtolus a Domino accepit principatum. Item Chryſoſtomus ſuper actus Apoſtolorum: Petrus a Filio ſuper omnem, qui filij eſt, poteſtatem accepit: non vt Moyſes in gente vna, ſed in vniuerſo orbe. Item Cyrillus Alexandrinus in libro theſaurorum dicit ſic: Cui, ſcilicet Petro, omnes iure diuino caput inclinant, & primates mundi tanquam Ieſu domino obediunt. Item ſuper illud Lucæ* XXII. *Tu autem conuerſus confirma fratres tuos, dicit Theophil. Petrus obtinuit, vt eſſet antiſtes mundi.* Ex his refelluntur temporis huius ſectarij, qui tanquam impoſtorum more fingentes ſe miſſos a Chriſto, ſummos gregum, quos in errorum deuia præcipites agunt, paſtores mentiuntur & hierarchiam eccleſiæ euertere moliuntur. Sed his dimiſſis ad Paludanum a reuertamur, qui omnem in eccleſia auctoritatem a ſummo hierarcha manare ita argumentatur.

Vnicum caput eccleſiæ oſtenditur.

Refelluntur nouatores.

a Ib. pag 231.

36 *Tertia concluſio principalis, quod omnis poteſtas iuriſdictionis eccleſiaſticæ & prælatio in eccleſia procedit et deriuatur et originatur a Papa vel a ſede papali, id eſt ab eccleſia Rom. probatur tripliciter.*

A Papa omnis iuriſdictio eccl. dimanat.

Primo ex præcedentibus cum auctoritatibus ſic. Sicut ſe habuit Petrus, poſtquam fuit Papa, ad Apoſtolos & ad diſcipulos & primitiuam eccleſiam, ſic ſe habet Papa ad omnes prælatos eccleſiæ & ad omnes alias eccleſias. Sed Petrus ſic ſe habuit ad illos, quod a Petro habuerunt omnem poteſtatem iuriſdictionis, non a Chriſto immediate. Ergo Papa ſic ſe habet ad iſtos, quod ab ipſo habent omnem poteſtatem iuriſdictionis. Maior patet quia Papa Romanus in omni præeminentia, plenitudine & dignitate iuriſdictionis ſuccedit plene & perfecte Petro, vt probatum eſt in probatione maioris præcedentis rationis: & iterum probatur tripliciter auctoritatibus Græcorum: primæ ſynodi Nicænæ, quæ magnæ auctoritatis ſemper fuit apud eos & totam eccleſiam Dei, in qua inter cætera legitur ſic: eccleſia Romana ſemper primatum habuit, ſemperque habere debet. Quod autem ſemper habuit, intelligendum eſt ex quo eccleſia fuit, & ex quo primus in ea Petrus ſedit, & in ipſa finaliter reſedit. Secundo patet iſtud per auctoritatem alterius concilij apud eos, vbi dicitur ſic: Reuereamur ſecundum ſcripturas, & canonum ſanctificationem ſanctiſſimum antiquæ Romæ epiſcopum primum eſſe, & maximum omnium epiſcoporum. Dicit autem antiquæ Romæ ad differentiam Cõſtantinopolis, quã Conſtantinus illuc ſedem ſuã transferens & priuilegijs vrbis Romæ extollens, nouam Romam voluit appellari. Tertio patet iſtud auctoritate concilij Chalcedonenſis, vbi inter cætera habetur, quod tota ſynodus acclamauit Leoni Papæ: Leo ſanctiſſimus, apoſtolicus & œcumenicus, id eſt vniuerſalis, patriarcha per multos annos viuat. Quod autem epiſcopi ſucceſſerint loco Apoſtolorum, & curati & omnes inferiores prælati loco diſcipulorum, probatur di. XXI. *In nouo* LXVIII. *Quorum.*

Græcorũ de Papæ auct. teſtimonia.

Secundo probatur ſic: Omnis iuriſdictio & prælatio ſiue poteſtas cuiuslibet perſonæ eccleſiaſticæ procedit & deriuatur originaliter & principaliter ab inſtitutore & fundatore eccleſiæ, cui præſidet: inſuper principium & origo totius dignitatis ſeu poteſtatis vel etiam prælationis, qua fungitur et in qua reſidet. Sed omnes aliæ eccleſiæ et dignitates earum ſunt inſtitutæ ab eccleſia Romana, ipſa vero a ſolo Chriſto. Ergo poteſtas et dignitas eccleſiæ Romanæ eſt a ſolo Chriſto, omnis vero alia poteſtas iuriſdictionis et prælationis in omnibus alijs rectoribus prælatis procedit ab eccleſia Romana vel Papa, quod idem eſt, quia non intelligitur Papa ratione perſonæ, ſed ratione ſtatus et dignitatis in qua eſt. Nonnulliſque in hanc ſententiam interiectis ſubdit auctor: *Probatur id per alias duas auctoritates. Primo auctoritate Gregorij* II. *q.* VI. *Decreto, vbi dicitur ſic: Sancta Romana eccleſia ita vices ſuas impertiuit eccleſijs, vt in partem vocatæ ſint ſollicitudinis non in plenitudinem poteſtatis. Secunda auctoritas eſt Iulij Papæ in cauſa ſequenti, dicentis ſic: Ipſa namque eccleſia, quæ prima eſt, ita vices ſuas reliquis eccleſijs credidit largiendas, vt in partem, etc. Iſta enim impertitio ſiue largitio vicium ſuarum non poteſt intelligi de particulari ſpeciali accidentali commiſſione, quam Papa fecit quibuſdam eccleſijs primo ad primatum et dignitatem legationis, nec de*

Alia Latinorum teſtimonia.

quo-

quotidianis commiſſionibus, quas fecit eccleſiaſticis perſonis, tamen quia iſtud non conuenit niſi certis et paucis ac determinatis eccleſijs, et perſonis, auctoritates autem loquuntur de omnibus alijs eccleſijs in communi; tum quia iſta commiſſio eſt accidentalis, illa autem quæ ſunt per accidens non cadunt ſub arte et neceſſitate: vnde antecedentes ſunt intelligendæ de poteſtate, quam habent eccleſiæ communiter, et non accidentaliter, quod ſcilicet talis procedat ab eccleſia Romana.

Cur Pontificum teſtimonia in propria cauſa maximi fieri debeant.

Inter has autem auctoritates licet videantur prima facie credibiliores illæ Græcorum; teſtimonium et confeſſio contra ſe ipſos, quam auctoritates Romanorum Pontificum, qui ſunt quaſi teſtimonium in cauſa propria, vt dicatur cuilibet eorum: Tu de te ipſo teſtimonium perhibes, teſtimonium tuum non eſt verum; verum ſecundum veritatem auctoritates Romanorum Pontificum ſunt efficaciores in hoc et in ſequentibus, ſi attendamus illud verbum Chriſti ad Petrum pro ſe et pro ſede ſua Luc. XXII. Ego pro te rogaui Petre, vt non deficiat fides tua. Ex quo habetur, quod in Romana eccleſia in fide errari non poteſt, nec de eius fide dubitare licet; ſed in omnibus eſt ſequenda. Vnde ipſe S. Ambroſius: In omnibus ſequi magiſtram ſanctam Romanam eccleſiam profitemur. XXII. di. Omnes, in fine. Vnde cum per prædictas auctoritates conſtet, Romanam eccleſiam et Chriſti vicarios tanto tempore tenuiſſe, docuiſſe, et per ſacram ſcripturam confirmaſſe ipſam Romanam eccleſiam a Chriſto factam fundamentum aliarum, et alias inſtituiſſe, et in partem ſolicitudinis vocaſſe, et alias eius vices gerere; temerarium eſt tantorum patrum determinationi præponere ſenſum ſuum.

Apoſtolica aduerſus errores Ioannis e Poliaco ſententia.

a Extra. Vas electionis de hæret.

37 His & alijs conuulſa ſunt fundamenta erroris Ioannis e Poliaco; diſcuſſaque diligentiſſime hac controuerſia a doctoribus, vt dictum eſt, tum a præſulibus, nec non a Cardinalibus; & a Pontifice, demum lata eſt iudiciaria ſententia a, damnatique ij errores: *Dudum*, inquit Ioannes, *cum dilectum filium magiſtrum Ioannem de Poliaco ſacræ theologiæ doctorem certis ex cauſis de fratrum noſtrorum conſilio ad noſtram præſentiam vocauiſſemus, fide digna relatio ad noſtrum perduxit auditum, quod ipſe in quibuſdam articulis tangentibus pœnitentiæ ſacramentum non ſobrie, ſed perperam ſapiebat, infraſcriptos articulos, periculoſos continentes errores, docens publice in ſuis prædicationibus et in ſcholis. Primo ſiquidem aſtruens, quod confeſſi fratribus, habentibus licentiam generalem audiendi confeſſiones, tenentur eadem peccata, quæ confeſſi fuerant, iterum confiteri proprio ſacerdoti. Secundo quod ſtante Omnes vtriuſque ſexus edicto in concilio generali, Romanus Pontifex non poteſt facere quod parochiani non teneantur omnia peccata ſua ſemel in anno proprio ſacerdoti confiteri, quem dicit eſſe parochialem curatum; immo nec* Deus *poſſet hoc facere, quia, vt dicebat, implicat contradictionem. Tertio quod Papa non poteſt dare poteſtatem generalem audiendi confeſſionem; immo nec* Deus, *quin confeſſus habenti licentiam teneatur eadem confiteri proprio ſacerdoti, quem dicit eſſe, vt præmittitur, proprium curatũ, etc.*

Vt damnati fuerint.

Interiectis nonnullis, vt indicta fuerit cauſa Ioanni e Poliaco, iſque a doctoribus conuictus argumentorum vi in Cardinalium ſacro ſenatu opinionem maleſanam reuocarit; ſanxit hęc Ioannes.

Reuocati fuere a Ioanne e Poliaco in ſenatu Cardd.

Omnes articulos, et quemlibet eorum tanquam falſos et erroneos, et a doctrina ſana deuios auctoritate apoſtolica condemnamus, et reprobamus de fratrum noſtrorum conſilio; prædictorum doctrinam contrariam veram, & contrarium eſſe catholicum aſſerentes, ſcilicet quod illi, qui prædictis fratribus confitentur, non magis teneantur eadem peccata confiteri iterum, quam ſi ea alias confeſſi fuiſſent eorum proprio ſacerdoti iuxta conciliũ generale, etc. Edixit deinde, Alexandri IV. & Clementis IV. ſecutus veſtigia, ne quis eos errores amplius diſſeminare ac tueri auderet, Ioannemque e Poliaco publice in ſcholis & concionibus ſacris priores errores abiurare ac refellere iuſſit. *Dat. Auin.* VIII. *kal. auguſti anno* V. Repetit eandem conſtitutionem Ioannes Baconus a Anglus Carmelita, ac plura in hoc argumentum ſcripſit.

a Io. Bacõ. Carm. q. 3 diſt. 15

Obſecutus Pontifici Ioannes e Poliaco, tum in ſcholis, tum in ſacris concionibus publice errorem eiurauit b. Non defuere tamen qui poſtea alijs nixi argumentis contenderint, ſemel vertente anno ſacram exhomologeſim apud parochum repetendam, neque apud religioſos peractam ſufficere: quorum princeps fuit Armacanus c dictus Richardus primas Hiberniæ, qui religioſis apud Innocentium VI. de abrogandis eorum priuilegijs ob varios abuſus litem intendit. Præcipuum eius argumentum id fuit d, contemni ea ratione clerum, nec labe peccati lethalis eum contemptum immunem: & quia vnum peccatum ſine alio non dimittitur, ideo exhomologeſim apud parochum repetendam, quantauis religioſi criminum nexus ſoluendi poteſtate a Pontifice accepta valerent. Sed negatum eſt contemni propterea paſtores, vel peccatum ex eo ſuſcipi: ac refelluntur pluribus ab Henrico Bictvvelt argumenta Armacani, qui cũ non tam zelo tuendæ diſciplinæ eccleſiaſticæ duci, quam ſuffuſus liuore in religioſos ob prona in eos populorum ſtudia videretur, votis excidit, non quod pontificia curia auro corrupta a religioſis fuerit, vt deblaterat Vvalſingamus e, ſed quia falſa erat Armacani doctrina & eius cauſa ęquitate fulta non erat vt ſuo loco oſtendetur.

Et publice Pariſijs

b Holcot. ſup. 4. ſent q. 5. Henr. Bitt. vvelt. M.S. bibl. Vat. ſign. n. 4109. pag. 262.

Armacã. primas Hibern. parochorũ litem inſtaurat aduerſus monachos.

c M.S. bib Vat. ſign. 3765. in Innoc. VI

d Henr. Bitt. vbi ſup.

Aſſerta religioſis priſtina auctoritas

e Vvalſig. in Eduar. III ad an. 1358.

38 Hoc tempore in Italia fœdiſſimæ errorum tenebræ ſe offuderant, ac non cogendus doctorum cœtus, ſed validus exercitus aduerſus nouum ſuperſtitionis & idololatriæ genus, quod eccleſiæ hoſtes inuexerant, congregandus fuit. Erant ij Recinetenſes aliqui præterita perduellione in Pontificem ac cædibus, latrocinijs, ſtupris, adulterijs, incendijs, omnique impietate inſignes, quorum nomina Ioannes hac notat f infamia: *Poſtmodum autem Iacob, Berardus, Aioletus, Cerolus,* Leo, *Canolus, Bulgariſcus, Perciuallinus, & Albritutius antedicti, documentis veritatis abiectis, & ad obſcœnas operationes & ſordidas inquinati, non aduertentes quod illa virtus, illaque ſapientia, & illa eſt vera colenda maieſtas, quæ vniuerſitatem mundi creauit ex nihilo, & in quas formas voluit & menſuras terrenam cæleſtemque ſubſtantiam omnipotenti ratione produxit, idololatriæ nefandiſſimo cultui per profanas ſuperſtitiones & horrendas ſe ſtulta & cæca dementia ingeſſerunt, labe reſperſi peſtifera hæreticæ prauitatis. Ecce quidem hoſtes profani catholicæ matris aduerſus Chriſtum ſponſum eius inſurgunt blaſphemijs, fidei catholicæ murum detractionis ictibus impetunt, euſque diruere nituntur matris orthodoxæ ſtructuram, & illam ſuarum inuaſione virium aggredi non formidant, &c.*

Exorta in Italia noua ſuperſtitio.

f Io. an. 6. p. 1. ep. cur. 28.

Nonnulli dæmonũ & idolorũ cultui ſe mancipãt

Blaſphemas in eccleſiam voces euomunt.

Subdit, vt ſacræ fidei cenſor, tantorum criminum fama permotus, ipſos ſacro tribunali ſiſtere iuſſerit: qui cum contumaciter accedere

Cenſor fidei in eos legibus agit.

re-

reſpuiſſent, ille quæſita exploratáque diligentiſſime veritate, ſententiam tulerit, ipſos hæreſeos & idololatriæ crimine deuinctos, atque ideo ob anathemati notam ab omnibus ipſorum conſortium ſugiendum: tum ſeculari foro permiſerit, vt ſupplicio merito ipſos afficeret, bona fiſco pontificio addixerit, poſteros ab honoribus remouendos promulgarit, denique domum, in qua obſcœnum idolum colebatur, funditus excindendam, atque in perpetuæ infamiæ monumentum nunquam inſtaurandam pronuntiarit: & quamuis idololatris ipſis ex apoſtolica clementia diem dixiſſet, vt benignitate potius ad Chriſtum reuocaret, quam iuſta ſeueritate perderet, pontificia eos monita ludibrio habuiſſe; atque etiam a Recinetenſibus, Auximanis, Spoletanis, comitibus Montiſfeletri, alijſque fœderatis receptos defenſoſque fuiſſe.

Flagitij auctores a rebellib⁹ eccleſiæ defenſi.

Ad excindendum ergo ingraueſcens malum pontificio zelo permotus Ioannes ſacram in eos expeditionem ornandam edixit, ac patriarchæ Aquileienſi & ſuffraganeis populos ad crucem induendam, propoſitis indulgentiarum præmijs, incendere iuſſit: & quem ex tanto animarum exitio dolorem hauriret, hiſce verbis aperuit: *Dolet mater eccleſia, quod ſacro regenerati fonte baptiſmatis, & naturæ diuinæ conſortes effecti, conuerſatione degeneri in vilitatem veterē per mortis illecebras, & præruptam erroris execrabilis ſemitam, relicta gloria catholicæ fidei, relabuntur; noſque non immerito triſtamur ab intimis, quod perditionis filij decorem catholicæ matris, quam noſtra intereſt vni viro virginem caſtam exhibere Chriſto, hæreticæ prauitatis conantur obſcœnitatibus maculare. Non enim expedit, vt tam horrendorum ſcelerum in ſuccedentia temporum ſecula ſine recordatione vindictæ memoria differatur, ne illorum infamis impunitas in generationes futuras ſimilium pariat audaciam præſumptorum; ſed potius eo fortius eſt ipſorum reſiſtentia obice intentio elidenda, eoque potentius repugnantia obſtacula ſui proſecutio reprimenda propoſiti, eorumque prauis affectibus contrarijs effectibus obuiandum, quo magis infideles Chriſtianæ ſalutis æmuli in fidelium intendunt pectoribus cultum catholicæ fidei, ſine qua nemo vnquam Deum videre poterit, deprauare. Datum Auinione .11. id. octobris anno ſexto.*

Promulgata in eos ſacra militia.

Promulgandæ eiuſdem criminum condonationis arma in nouam illam hæreticorum colluuiem, correptis multis præſulibus in Italia, vtraque Sicilia, & Gradenſi patriarchatu prouinciam impoſuit a.

Diuulgatæ tota Italia Pont. lit.

a Ib. poſt ep. cur. 28

Præterea Germaniam ad peſtem eandem in ipſis eccleſiæ viſceribus hærentem euellendam commouit, ac Bremenſem, Moguntinum, Treuirenſem, Colonienſem, Salzburgenſem archiepiſcopos, alioſque ipſis obnoxios præſules populos ad arma in tam iuſta cauſa capeſſenda concitare iuſſit b. Repertæ etiam eodem fere exemplo ad eoſdem præſules literæ, vt ſacra illa indulgentiarum præmia aduerſus Lipparium c & Andream Auximanos equites, nec non aduerſus Fridericum, Guidonem, & Sperantiam Montiſferetri comites, qui ſe eorum idololatrarum partibus inquinarant, præluſerantq; tanto ſceleri non leuibus alijs, antea enim Vrbini dominiū inuaſerant, initaque cum alijs perduellibus coniuratione, grauiſſimis cladibus prouincias pontificias attriuerant. Ex ijs vero Fredericus longe fratres improbitate vincebat d, vt qui fœdiſſima illa idololatria ſe infeciſſet, atque a ſacræ fidei cenſore, comperta grauiſſimis argumentis veritate, meritis pœnis addictus deuoruſque fuiſſet. Præteritis vero nouum ſcelus addiderat, ac Spoletanorum, quos in ſuas partes traxerat, imperium corripuerat. Conatus etiam fuerat Pontifex, grauiſſimarum pœnarum obiecto terrore, Aſſiſinates ad officium traducere: ſed cum illi promulgatam in eos pontificiam ſententiam reſpuiſſent, intentatas pœnas contraxere, vt queritur Pontifex, qui ad alia aſperiora remedia, ne ſceleri abblandiri videretur, confugere coactus eſt a. Coniunxere ſe etiam alijs hoſtibus eccleſiæ Fanenſes, in quos Pontifex eorumque ſtudioſos cenſuras tulit. b

Germani aduerſus nouam illam peſtē concitati.

b Reg. poſt eand. ep.

c Ib. ep. cur 30. & 31.

d Ib. ep. cur. 29.

Frideric. e monte Feretro eadē idololatria pollutus.

Aſſiſinates in cōcepta rebellione obfirmati.

a Ib. ep. cur. 44.

Fanenſes perduellibus ſe aggregant.

b Ib. ep. cur. 49. 63 & 78.

39. Fœdabat alia ditionem eccleſiaſticam labes: creuerat adeo ex Pontificum abſentia nobilium virorum & populorum audacia, vt principum inſtar, qui ab armis iuſtitiam petunt, mutuo ſe bello laceſſerent. Quos vt in ordinem redigeret Ioannes, eccleſiæque principatum nutantem confirmaret, tum audaciam improborum frænaret, obiectis grauioribus pœnis, temperare armis, atque iudicum tribunalibus controuerſias committere iuſſit c. Cumque in patrimonio d B. Petri in Tuſcia, atque in Sabinia, Arnulphorum terra, ac reliqua ditione eccleſiaſtica iura pontificia plures viri nobiles ac populi non nulli etiam præfecti plura inuaſiſſent, alienaſſentque Pontifex ad ea recuperanda, temere geſta reſcidit e, & pontificio reſcripto ad ſedem Apoſtolicam reuocauit. Ad tuendam vero internuntiorum & adminiſtrorum pontificiorum dignitatem edixit, ne cenſores fidei aut iudices ordinarij ijs iudicium intenderent. Nec tumultibus & periculis carebat Roma, dum Ioannes in Auinionenſi receſſu agebat, qui ne Vrbis curam penitus abieciſſe videretur, hiſce literis ſenatum populumque Romanum in officio continere, & coniurationes aduerſus eccleſiam a Cæſareæ factionis ſtudioſis initas ſopire ſtuduit f.

Collabeſcit ditionis eccl. ſtatus.

c Ib. ep. cur. 47.

d An. 5. p. 1 ep. cur. 152

e Ead p. 1. ep. cur. 150.

Roma a ſeditioſis in diſcrimen adducta.

f To 3. ep. ſecr. pag. 99.

Ioannes, &c. ſenatoribus & populo Romano.

Dudum plena querelis mater eccleſia nobis inſinuans lamenta ſuæ turbationis expoſuit, quod nonnulli mendacem filiorum titulum præferentes, & contra eam inſtinctu quaſi relegato naturæ innectentes, colligationes iniquas ad Romanam vrbem inclytam, Apoſtolicæ ſedis prædilectam filiam inuadendam, & ipſius ſtatum pacificum ſubuertendum ſcandalis & ſciſſuris, ſibique vendicandum dominium, in eadem conglutinare machinamenta clandeſtina præſumebant; ac vos, vt ab ipſius eccleſiæ fidelitate peruerterent, & ſubuerterent in infidelitatis errorem, proponentes aſtutijs circumuenire fallacibus, ac virus deceptibilis adulationis effundere, vbi non poſſens viribus perfidiam conſuetæ tyrannidis exercere. Propter quod nos vniuerſitatem veſtram per noſtras literas rogandam duximus attentius & hortandam, vt animos veſtros contra talium præſumptorum conamina ſolitæ firmitatis munimine roborantes, ac pretioſum fidelitatis veſtræ theſaurum Deo & eidem eccleſiæ abſque defectu & macula conſeruantes illæſum, contra talium præſumptuoſam audaciam, quicumque & cuiuſcumque conditionis exiſterent, ad noſtram & eiuſdem vrbis tuendam omnimode libertatem vos tanquam murum indefeſſæ fortitudinis opponeretis viriliter & feruenter, neminem illorum vel ipſorum nuntios in vrbe recipiendo prædicta,

Conflata conſilia de eripiēdo Pontifici Vrbis principatu.

Romani ad fidei conſtantiam excitati.

vel

Digitized by Google

vel per alios, quantum in vobis eſſet, recipi permittendo, &c. *Dat. Auin.* v. *kal. decembris anno* vi. Vt vero Romani demum, Ioanne in Vrbem redire abnuente, deſciuerint ad Ludouicum Bauarum, inferius dicetur.

Guelpha & Gibell. factio exerces Etruriam.

a Io. Vill. l.9. c.126. An. § 3. p. ep. cur. 214. § 5. § 12.

Turbidæ Inſubriæ res.

b Io. Vill. c. 128. Anſ. vbi ſup.

Guelphorum pars cæſa a Galeatio Vicecom.

40 Laniabat [a] reliquam Italiam Guelphorum Gibellinorumque furor. Florentini inito cum Spinetta marchione Malaſpina Gibellinæ quidem factionis viro, ſed Caſtrucij Lucanorum præfecti hoſte, armorum fœdere in Lucanos conſpirauere. Qui mox arma in Spinetam conuertit, eundemq; ad Canem Scaligetum Veronenſem abegit. Fremebant [b] etiam armis vtriuſque factionis Inſubria & Pedemontium. In Pedemontio quidem ad lapſas res ſuperiori anno turpi Philippi Cœnomanenſis comitis & Gallorum receſſu reſtituendas Robertus Siciliæ Rex Raimundum e Cardona iuſto ſuccinctum exercitu, cui Pontifex legatum Cardinalem adiunxerat, ſubmiſit. Galearius tamen Placentinorum præfecti opera marchionem Caualcabonem, pontificijs auxilio cum equitatu expedito venientem exeunte nouembre deleuit.

Frideric. Rex Trinacr. bellum in Robertũ Sic. Regẽ molitur.

c Io. Vill. l. 9. c. 133. Sur. l. 6. c. 48.

d Ann. to. 4. ann. 1303. n. 27.

Inſignis Friderici perfidia.

Petrum filium Trinacriæ Regem dicit.

e Io. Vill. vbi ſup.

f Sur. vbi ſup.

g To. 3. ep. ſec. pag. 52.

h Io. pag. 55.

i Ib. pag. 53.

Indictæ a Pont. triẽnales inter Reges induciæ.

l Ib. pag. 54.

m Sur. l. 6. c. 38.

n Io. Vill. l. 9. c. 133.

Incuſſę Siciliam exterentem inuadentibus cenſuræ.

o An. 6. p. 2. ep. cur. 27.

Incumbebat [c] Roberto Regi alterius belli moles. Fridericus Trinacriæ Rex, quem in ſuperiori annalium tomo [d] ijs legibus cum Carolo II. Siciliæ Rege Bonifacij VIII. temporibus pacem confeciſſe vidimus, vt Trinacriam, donec aliud regnum ex infidelibus armis ſibi comparaſſet, vel in reliquum vitæ tempus, ſi ea res non ſuccederet, obtineret; morienſque Carolo vel ſucceſſoribus ereptam vi & iniuria Trinacriam reſtitueret, in poſteros coronam traducere, violato ſolemni illo fœdere, decernit. Petrum itaque filium Panormi magna pompa inſigni regio exornat, atque in illius verba Trinacrios proceres ſacramento adigit [e]. Terruerat [f] anno ſuperiori a Roberto, cum Auinione cum Pontifice ageret, vt regnum nouo conſtituto fœdere in filium tranſmitti impetraret; ac Iacobus Rex Aragoniæ pro firmandis fraternis rebus acturos de concordia oratores ad aulam Auinionenſem miſit [g], ſed cum neceſſaria auctoritate ad arduam prouinciam conficiendam inſtructi non eſſent [h], Pontifex rem infectam eſſe Iacobo ſignificauit [i]; vtque ſedulo ad redintegrandam concordiam incumberet, excitauit [l]. Agit de ea legatione a Iacobo ad Pontificem miſſa Surita [m]. Cæterum Pontificem e Cardinalium conſilio triennales inducias indixiſſe inter Reges, ac Fridericum eas infringentem defixiſſe anathemate, Ioannes Villanus refert [n]: quem etiam ne Iacobus Rex contra leges ac iura Fridericum potentia ſua aduerſus Robertum fulciret, cenſuras ijs omnibus, qui regnum Siciliæ bello peterent, conducerent ſtipendiarios, inſtruerent triremes, copias contraherent, ſubmitterent arma, aut alia quauis ratione ſuam operam ad inferendum Roberto bellum conferrent, incuſſiſſe docent apoſtolicæ literæ [o]. At nec ea religione deterriti ſunt plures viri nobiles, quin ex Aragonia & Catalonia alijſque locis in Trinacriam confluerent, atque aduerſus Robertum venirent ſubſidio. Quocirca Pontifex Terraconenſi archiepiſcopo imperia dedit, vt mare conſcenſuros ſacramento adigeret, aduerſus Robertum arma non arrepturos. Ad pijſſimum Iacobus Aragonum Rex opus, redimendos nimirum e Saracenorum ſeruitute Chriſtianos incumbebat, pluresque ex ijs etiam nobilitate inſignes, qui diu ſub barbarorum iugo luxerant, patriæ libertatiq; reſtituerat: cumque cœptis egregie inſiſteret, ac naues onuſtas mercibus, vt felicius res ſuccederet, mittere ſtatuiſſet, facultatem illius rei a Pontifice ob reſcripta apoſtolica in eos, qui merces Saracenis Aſiaticis inueherẽt, edita flagitauit: cuius votis annuit Ioannes [a] ea lege, vt ferrum, arma, ligna conſtandis nauibus idonea, quibus Chriſtiani lædi poſſent, ſoldani terris nõ inferret.

Iacobi Regis Aragon. redimendis Chriſtianis pietas.

a An. 5. p. 1. ep. tom. 216.

Mauri in Murcianos fines incurrũt.

41 Nec vero in Syria ſolum Chriſtiani plures ſub ſeruitute Saracenorum ingemiſcebant, verum in ipſa Hiſpania infelici iugo varijs excurſionibus ſubdebantur. Ex diſſenſione quidem fidelium graſſandi occaſionem aucupati Granatenſes in Murciæ regni limitem incurrere; atque arcem, cui Lorcha nomen eſt, in Carthaginenſi diœceſi ſitam bellico furore tentarunt. Cuius diſcriminis metu commoti ciues, ſuos ad Pontificem oratores miſere, vt fidelium auxilia ad tuendum Chriſtianum nomen ſubmitteret. Quorum precibus ille adductus Caſtellanos ad propulſandos barbarorum impetus, propoſitis indulgentijs, a præſulibus excitari, ſacramque militiam conſcribi iuſſit. [b]

b An. 5. p. 1. ep. cur. 165. 166. 167.

c Ibid. ep. cur. 164.

d An. 6. p. 1. ep. com. 32.

Fortiter excipiunt Lorchani Saracenorum impetus.

e An. 5. p. 1. ep. cur. 166.

Ad conſtantiam confirmãtur.

Guillelmum præterea epiſcopum Sabinenſem Apoſtolicæ ſedis in Hiſpania legatum monuit [c], vt Lorchanis validiſſima auxilia ſubmittenda curaret, ac vectigalium eccleſiaſticorum decumas in eam rẽ deriuaret [d], ne ij ſub potentia Saracenorum tandem fatiſcerent, Chriſtianæque religionis dignitas labefactaretur. Denique eos, qui Saracenici furoris impetus ſtrenue adhuc exceperant fregerantque, ad laborum conſtantiam his verbis incendit [e]: *Vos igitur, fily, conſtanter in eo, cuius agitur in hac parte negotium, quique de ſua confidentes miſericordia non relinquit, figentes anchoram ſpei veſtræ, præfatis hoſtibus virilibus animis reſiſtatis, vt ſtabilimentum fidei poſſitis a præſentibus & poſteris prædicari, alys conſtantiæ ac fortitudinis præbeatis per exemplum, vobis præmium retributionis æternæ, quod promittitur bellum Domini gerentibus, rependatur; & in Apoſtolicæ ſedis gremio, veſtris claris exigentibus meritis, mereamini ſemper ſpecialis fauoris locum præcipuum obtinere; ſcituri, quod cum nos, & Romana eccleſia mater veſtra vos & terram veſtram gerimus in viſceribus charitatis, noſtrum erga vos, cum expedierit, auxilium quantum cum Deo fieri poterit, non tepeſcet. Dat. Auin.* iv. *id. iuny anno* v. Repreſſos fuiſſe barbaros, facile colligitur, cum nullos aduerſus rem Chriſtianam progreſſus ab ijs factos auctores Hiſpanici hoc anno referant. Debilitaræ ſane Caſtellanorum vires admodum ciuili diſcordia, ex qua infideles animos collegerant: ad quam extinguendam Sabinenſem epiſcopum A.S.L. regni conuentus indixiſſe Palentiæ, Ioannes Mariana refert [f]: principes enim auctoritatis ſuæ ac potentiæ confirmandæ cauſa præfecturas vrbium iure vel iniuria corripiebant, vnde magni motus concitati. Legione quidem, cum Philippus princeps Sancij Regis filius atque Alfonſi patruus vrbem ingredi pararet, coorta [g] ſeditio: cum enim ciues ipſum ingreſſu arcerent, ille conciliaris præſidiarijs, qui in arce excubias agebant, vrbe exceptus confugientes ad eccleſiam principem ciues obſidione cinxit, valuiſque exuſtis compulit ad deditionem: quo bello confecto, eccleſiam ſitu & opere munitam cinxit propugnaculis, ac milite firmauit. Quæ res cum aduerſus epiſcopi Legionenſis iura tentata eſſet, Pontifex eccleſiaſticæ libertatis tuendæ ſtudio Philippum principem monuit, vt eccleſiam reſtitueret epiſcopo, indeq; præ-

Indicti Palentiæ cõuentus pro reſtituenda concordia.

f Mar. rer. Hiſp. l. 15. c. 18.

g To. 3. ep. ſec. pag. 46.

Philippus princeps Legionem occupat.

præſidiarios milites amoueret: tum Guillelmo Sabinenſi epiſcopo A. S. L. partes iniunxit a, vt ſi Philippus pontificias preces reſpueret, ad æquãda ſolo quæ excitarat in eccleſiæ circuitu propugnacula, eamque epiſcopo reddendam, vt diuinum in ipſam cultum conuerſo in laudes Dei armorum fragore reuocaret, cenſurarum religione compelleret.

a Reg. poſt cand. ep.

Compoſt. eccleſiæ Compoſt. cõtrouerſia.

b An. 6. p. 1 ep. com. 139.

Geſſiſſe morem pontificijs impetijs Philippum principem videtur, cum ex alijs literis x. kal. oct. eiuſdem anni exaratis b colligatur, ipſum in re ſimili, nimirum reſtituendis Compoſtellanæ eccleſiæ iuribus, ad ſedis Apoſtolicæ voluntates animum flexiſſe. Certatum iam ante diu fuerat de Compoſtellanæ vrbis imperio inter archiepiſcopum prædeceſſorem & ciues: atque archiepiſcopus, obtenta in ſuæ eccleſiæ gratiam a ſanctiore Regis Caſtellæ conſilio ſententia, Compoſtellanos clientelæ nomine ſacramento adegerat. Neque ita multo poſt ij iterum defecere: iterumque ad officium reuocati, rurſus ſacramentum fregere, cum Philippi principis Alfonſique viri opibus & auctoritate florentiſſimi ſtudijs efferrentur. Verum proximo tempore Alfonſo e viuis erepto, Philippus princeps religione motus, ſupplex veniam exorauit: quamobrem Pontifex ingenti gaudio delibutus, Compoſtellano archiepiſcopo prouinciam commiſit, vt principem & Compoſtellanos pœnis omnibus vel Clementis V. in Viennenſi concilio conſtitutione ſancitis, vel a delegatis iudicibus inflictis ea lege abſolueret, vt ſumptus, quos in conficiendo itinere ad ſedem Apoſtolicam pro venia flagitanda facturi eſſent, in terræ ſanctæ ſubſidium deriuarent.

Philippus princeps occupata illius eccl. iura reſtituit.

42 Ad vindicanda pariter Terraconenſis eccleſiæ priſtina iura, quæ in Balearibus inſulis obtinebat, Pontifex grauiſſimis literis Sancium Maioricarum Regem, vt ab ijs inuadendis ſibi temperaret, monuit c. Quem quidem diuino munere ex ingenti periculo ſeruatum, oſtendunt aliæ literæ d, quibus Ioannes ipſum feliciſſime ex inſidijs emerſiſſe eſt ei gratulatus hiſce verbis: *Ingens periculum, quod contra te & chariſſimam in Chriſto filiam noſtram Reginam Maioricarum illuſtrem, & dilectum filium nobilem virum Iacobum nepotem tuum hoſtis ille perfidus, cuius inuidia mors in orbem terrarum intrauit, qui veluti leo rugiens quærens quem deuoret, curauit mare commouens, rapidos ventorum flatus ſuſcitans, his diebus præteritis ſuſcitauit; illiuſque clementia, cui venti obediunt, & maria acquieſcunt, te cum præmiſſis a tantis periculis agnouimus magnifice liberatum, &c. Dat. Auin. iv. id. nouembris anno vi.*

Balearis Rex ab eccleſiæ Terracon. iuribus abſtinere iuſſus.

c To. 3. ep. ſecr. pag. 59.

d Ibid.

Ex ingenti periculo cum vxore & nepote eripitur.

In Nauarra etiam pacatas res haud fuiſſe, refert Mariana e; arcemque Gorritiæ, a Cantabris ea parte, cui Guipuſcoæ nomen inditum, improuiſo aduentu occupatam: cumque Nauarreni iniuriæ vindicandæ ſtudio, contractis copijs duce Pontio Morentia, pro Rege Gallo, in eo regno præfecto, eſſent progreſſi, a Cantabris montium iuga inſidentibus, ſaxaque in ſubiectum hoſtem prouoluentibus, fuiſſe profligatos.

e Mar. l. 15 c. 17.

Cantabri Nauarrã infeſtant.

43 Excitati præterea hoc anno in Anglia f, priores diſcordiarum fluctus, a quibus recreata videbatur. Nimia enim Spenſeriorum, qua apud Regem florebant gratia, atque inuiſa principibus potentia, quam cumulatis in dies nouis opibus confirmarant, Hunfridum Herefordienſem & Thomam ducem Lancaſtriæ ad eam euertendam concitauit: contractis ij copijs Regem Eduardum, vt eos aula abigeret, adigere ſunt aggreſſi. Peruenerant aliqua ad S. Albani cœnobium agmina prædaſque agere cœperant; cum Deus in eorum ductorem vltionis exemplum ſtatuit: verſus enim in furias ſeipſum diſcerpſit; ac ſecundo a patrato flagitio die in oppido, cui Alysbury nomen, animam euomuit. Duces Londinum aduolarunt cum excercitu, ac Regem, quamuis primum niſi ſecundum leges & inta actorum in Spenſerios pronuntiaſſet, vt ipſos cauſa non cognita mulctaret exilio compulere; paxque redintegrata. Sed ea parum tenuit: cum enim Bartholomæus e Baletſmere illius coniurationis particeps Reginam Iſabellam in ſuam arcem admittere detrectaſſet, iudicatus hoſtis eſt, bellique prioris flamma in incendium atrox erupit, quod in ſequentes annos graſſatum poſtea videbitur. Iam Gallicas res perſtringamus.

f Vvalſin. hiſt. Angl. in Eduar. 51.

Angliæ proceres in Eduardum conſpirant.

Sacrilegi militis ſupplicium.

44 Florebat placidiſſima pace Francorum regnum, atque in eum rerum ſtatum agitata toties Aſiaticæ expeditionis conſilia perducta erant a, vt Philippus Rex firmum ſacri belli ſuſcipiendi animum gereret, ac profectionis diem Chriſti vicarius indicturus eſſet, totoque Chriſtiano orbe promulgaturus, vt cruceſignati ad portus maritimos confluerent; cum pia illa conſilia aduerſa regis valetudo retardauit b. Pontificem itaque exorauit c Philippus, vt indicendam expeditionem a S. Martini feſto ad recurrentem ſequenti anno purificatæ Virginis ſolemnitatem extraheret: ſed funeſta rei Chriſtianæ Regis mors ineunte ſequenti anno eadẽ conſilia diſſipauit. Dum illo recuperandæ Syriæ zelo feruebat Gallia, leproſi ac Iudæi atroci veneficij crimine poſtulati d ſunt, ipſos nimirum ſubornatos a Saracenis Aſiaticis, & corruptos pretio, vt fontes ac puteos veneno ad fideles necandos inficerent: conuicti ex ijs nonnulli vario ſuppliciorum genere perempti ſunt; pulſi cæteri, ne fidelibus exitio eſſent: ſynagogæ vero Iudæorum Chriſtiana religione conſecratæ, vt in ijs diuinæ laudes perſonarent. Certe in Venuſino comitatu Iudæis Bidauda municipio eiectis, eorum ſynagogam, ſuperſtitionis odio æquatam ſolo, in ſacram ædem conuerſam Ioannis iuſſu, ſumptibuſque inſtauratam fuiſſe, literæ pontificiæ docent e.

a To. 3. p. 1 ep. ſecr. pag. 1.

Francorũ Rex morbo ab expedit. Aſiatica retardatur.

b Ibid. pag. 1.

c Ib. pag. 14.

d Vvalſig. in hiſt. Angl. Meyer. hiſt. Flandr.

Iudæi & leproſi veneficij in Chriſtianos conuicti.

Synagogæ Iudæor. in eccleſias verſæ.

e An. 5. p. 1 ep. cur. 53.

In vicinis etiam prouincijs f Amedeum Sabaudiæ comitem inter ac Guidonem delphinum Viennenſem, tum fœderatos horum proceres atrox diſſenſio erat exorta, ex qua crebræ cædes, hoſtiles in agros excurſiones, rapinæ, populationes, cladeſque plurimæ fiebant: ad quæ ſopienda mala imperatæ a Pontifice induciæ g. Quarum ſimiliter promulgandarum, ad ſedandos h Sabaudiæ motus, qui inter Ludouicum principem Sabaudæ ſtirpis & comites e S. Martino & e Caſtro monte concitati erant, prouinciam Bertrando tit. S. Marcelli A. S. L. demandauit i, atque grauiores pœnas obnitentibus intentauit: *In non ſeruantes*, inquit, *treuguas ſeu violantes eaſdem, ad grauiores ſpirituales & temporales pœnas tam apoſtolica quam imperiali auctoritate, quæ in nobis ad præſens pro eo reſidere dignoſcitur, quod imperium Romanum Imperatoris regimine caret ad præſens, prout expedire videris nihilominus proceſſurus; &c. Dat. Auin. kal. octobris anno vi.*

f Ibid. ep. cur. 160. 161.

g Ib. ep. 162. 163.

h An 6. p. 1 ep. cur. 11.

Indictæ inter Lud. Sabaudũ & alios induciæ.

i Reg. poſt cand. ep.

45 Recrudeſcente etiam vetere contentione inter Carolum Vngariæ Regem ac Venetos de Iaderæ imperio, quæ a Ioanne Superantio ad Venetam ditionem reuocata l fuerat, ad eam

Inde enata inter Regem Vngar. ac Venetos diſcordia.

l Append. chr. Andr. Dandol.

Iadera ad Venetam ditionem a Io. Superantio reuocata.

fo-

Digitized by Google

ſopiendam Pontifex apud Regem auctoritatem adhibuit a, vt rem æquitate componeret, hortatuſque eundem eſt euécti ad Strigonienſem ſedem Boleſlai occaſione b, vt eccleſias regni Vngarici, cuius limites glorioſiſſime protulerat, regiæ clientelæ commendaret; eique ob felices progreſſus fauſte hiſce verbis precatus eſt c: *Optamus, dilectiſſime fili, vt ſicut poteſtas ineffabilis Dei ſummi tua in regno mundi dilatauit culmina principatus, ſic tua laudabiles actiones te reddant in oculis ſuæ maieſtatis acceptum, per quas tibi in cœleſti patria corona ineffabilis gloriæ præparetur, &c.*

Pontificis ſtudio cõpoſita: a To. 3. ep. ſecr. pag. 75. b An. 6. p. 1 ep. 147. c Reg. poſt eand. ep.

Hoc anno amplificauit Pontifex Peruſinam academiam, quæ cum a Clemente V. inſtituta eſſet, atque in ea publicæ iuris ciuilis & canonici ſcholæ apertæ; adiunxit Ioannes d vt medica ars ac philoſophia in ea docerentur.

Peruſinũ gymnaſ. ſcholarũ numero auctum. d An. 5. p. 1 ep. com. 394.

46 Efflorescente Thomæ Aquinatis ſanctitatis gloria ob plura miracula eius beneficio patrata; tum etiam Reginæ Siciliæ Caroli II. relictæ viduæ, ac filiorum principis Tarentini comitiſque Grauinenſis, atque Neapolitanæ academiæ precibus adductus, prouinciam dederat Humberto Neapolitano archiepiſcopo & epiſcopo Viterbienſi ac magiſtro Pandulpho, vt de miraculis ac vitæ ſanctitate illius veritatem diligentiſſime indagarent, teſtiumque fide dignorum dicta in ſcriptum redacta ſedi Apoſtolicæ tranſmitterent: iniunctoque ſibi munere archiepiſcopus & epiſcopus, Pandulpho abſente, perfuncti ſtrenue, quæ ab ipſis erant explorata ſuo munita chirographo Pontifici miſere. Qui vt maiorem tantæ rei conſilij maturitatem afferret, Anagnino & Terracinenſi epiſcopis ac memorato Pandulpho nouam hanc prouinciam demandauit e.

Thomas Aquinas miraculis inclareſcit. De eorũ veritate inſtituitũ examen.

Cum ſuper eiuſdem miraculis, quæ ipſius meritis in monaſterio Foſſanouæ Ciſtercienſis ordinis Terracinenſis diœceſis, vbi corpus eiuſdem quieſcere dicitur, & in diuerſis alijs locis, ſicut aſſeritur, dignatus eſt Dominus miſericorditer operari, quorundam teſtium, qui iuxta dictarum literarum noſtrarum formam recepti per dictos archiepiſcopũ & epiſcopum non fuerint, reſtet adhuc receptio & examinatio facienda; diſcretioni veſtræ, de qua plenam in Domino fiduciam obtinemus, de fratrum noſtrorum conſilio per apoſtolica ſcripta committimus & mandamus, quatenus vos, vel duo veſtrum tam in dicto monaſterio Foſſa noua, quam in loco vel in locis alijs, vbi expedire videritis, de prædictis & alijs miraculis fratris Thomæ prædicti, quæ extra Romanam curiam ipſius meritis dignatus eſt, vel ex nunc pendente inquiſitione huiuſmodi dignabitur Dominus operari (non tamen de illis ſuper quibus per præfatos archiepiſcopum & epiſcopum ad receptionem & examinationem prædictorum teſtium noſcitur eſſe proceſſum, prout per proceſſum ſuper hoc per eos habitum cuius copiam vobis fieri volumus, poteritis inſtrui) cæteriſque circumſtantijs, negotium huiuſmodi tangentibus, iuxta formam, quam vobis ſub bulla noſtra tranſmittimus interclusam inquiratis diligentius veritatem, &c. Dat. Auin. kal. iunij anno v.

e An. 5. p. 2. ep. com. 1373. Aliorum teſtium dicta recognoſci & explorari iubet Pontif.

47 Obiere ij adeo egregie demandatum ſibi munus, ac miracula omnibus inſtructa circumſtantijs ſanctiſſimo doctore apud Deum interceſſore patrata ſacro eccleſiæ ſenatui retulerunt, vt altero poſt anno ritu ſolemni ſanctorum cultus illi decretus fuerit, de quo iterum ſuo loco ſermo erit. Nunc præſentem annum felici alterius viri ſancti, Raynaldi ſcilicet Rauennatis archiepiſcopi, quem iam ante magno zelo diuinam gloriam promouere, & clerum ſuæ prouinciæ ad primæuum ſanctitatis florem reuocare conatum vidimus, exitu claudemus, adductis in medium verbis Rauennatium rerum ſcriptoris cultiſſimi, qui tanti archiepiſcopi mortem piam atque edita eius opera miracula deſcribit a: *Anno*, inquit, MCCCXXI. *non abſque ingenti apud omnes ſanctitatis opinione, quintodecimo kal. ſeptembris tranquille decedens, in cœleſtem patriam euolauit omni vir laude merito cumulandus, qui cum magnarum rerum humanarum vſu tractationeque religionem & pietatis rerumque æternarum curam coniunctam perpetuo habuit. Sepultus eſt in monumento ex marmore in æde Vrſiana: quod cum ſuperioribus annis Iulius Feltrius ab Ruuere Cardinalis Rauennatum archiepiſcopus aperiri coram ſe mandaſſet, viri ſancti cadauer, vt ipſe mihi affirmauit Cardinalis, integrum ac pene recens promiſſa barba, ſtatura procera, ingenua forma & ſpecie ad dignitatem appoſita inuentum eſt.*

Raynaldᵘ archiep. Rauẽnas pie moritur. a Hie. Rub hiſt. Rau. l. 6. & ex eod. Sur. to VII. 18. au. Ferar nouo cath SS. ead. die. Eius corpus corruptionis expers inuẽtum.

Ad eius cadauer, cum adhuc in ſepulchrum illatum non eſſet, multa miracula, & inſequentibus etiam diebus & annis ſunt facta. Et vt reliqua omittam, Iacobus Benincaſa iuriſconſultus Rauennas, cum deſperata omni ſalute & penitus deſtitutus acerrimis podagræ doloribus affligeretur, ſeque voto nuncupato diem Raynaldi feſtum quotannis ſolemniter celebraturum obligaſſet, poſtridie eius diei doloribus & morbo ſolutus eſt: quod Ioanni quoque Grado in graui capitis oculorumque dolore, cum eſſet ad Raynaldi ſepulchrum profectus, eiuſque opem ſuppliciter imploraſſet, per idem tempus contigit. Ex agro item Rauennæ eo vico, cui Herboſa nomen eſt, mulier Blonda vocata, cacodæmone ſupra quam dici poteſt agitata, a cognatiſque ſuis maxima vi ad Raynaldi ſepulchrum pertracta liberatur. Pari felicitate Thomaſina Petri Lambardani Rauennatis filia, ſacra virgo cœnobij D. Mariæ cognomento Padrielis, quod in Cenceda a mœnibus haud procul erat, nunc in vrbem tranſlatum D. Stephani in oliuis appellamus, membrorum omnium reſolutione languens, cum viri ſancti patrocinium inuocaſſet, repente ſanitati reſtituitur, atque hæc pauca de multis, quæ in dies fiunt, collegiſſe ſat fuerit.

Patrata eiuſdem opera miracula.

48 Rauennæ etiam obijſſe hoc anno refert b Ioannes Villanus Dantem Aligerium nobilem Florentinum patria extorrem, literis humanioribus poeſi Italica & eloquentia clarum. Scripſit inter alia Latino ſermone librum de monarchia, in quo multa aduerſus ſupremam Pontificis auctoritatem, quam in Romanum imperium ex ſingulari translationis imperij iure, tum in omnia orbis regna & imperia indirecte non ad temporarium lucrum, ſed ad ſalutem hominum accepit, multa garrire auſus eſt; iniecitque occaſionem vt multi alij eo argumento ſcripſerint. Confutat eius opinionem grauiſſimis argumentis S. Antoninus c his verbis: *Vult probare, ſed male, ita monarchiam eſſe in imperio Romano & Rege Romanorum, quod nullam dependentiam habeat a Papa, ſed a ſolo Deo, niſi ſolum in pertinentibus ad forum animarum, non in temporalibus; & in hoc errauit, cum poteſtas imperialis & regimen ſubalternetur papali, vt minor maiori: ſicut & luna, ſignans imperium, illuminatur a ſole, ſignante vicarium Chriſti, vt lumine maiori: quod colligitur diſt.* XCVI. *cap. Duo ſunt; vnde & vtrumque gladium*

b Io. Vill. l. 9. c. 135. Dantis mors. Scripſit de monarchia. c Ant. 3. p. tit. 21. c. 5 §. 2.

dium Papam habere frequenter diſputando concluditur ſecundũ id, quod dixerunt Apoſtoli Chriſto: Ecce duo gladij hic. Quod etiam per experientiam monſtratum eſt: nam Papa Adrianus tranſtulit imperium de oriente in occidentem, Carolum magnũ Regem Romanorum inſtituens, quia eccleſiam liberauit & Italiam de manibus Longobardorum; Imperatore Græcorum nec ſe nec eccleſiam iuuare valente, ſed ad errores declinante. Deinde a Ioanne Papa duodecimo vel Leone tranſlatum eſt a Francis in Theutonicos in primo Othone. De Ioanne XII. id demonſtrat ex veteribus monumentis Card. Baronius a; Leonem autem fuiſſe pſeudopontificem, cum Ioanne non rite damnato atq; ea hæretica nimirum hypotheſi, quod iuriſdictio ob crimina amittatur, a pſeudoſynodo creatus eſſet, pluribus illuſtrat b. Pergit S. Antoninus.

Refellit eius opinionem S. Antoninus.

Translatũ a Io. XII. in Germanos imperium.

a Baron. Ann. Chr. 962. n. 1. & c.

b An. 963. n. 39. ad 49.

Papa quoque deponit Imperatorem, & priuat & excommunicat, prout egit Innocentius I. Arcadium enim Imperatorem excommunicauit. Gregorius VII. Henricum III. Imperatorem excommunicauit, & imperio priuauit. Papa etiam confirmat Imperatorem, ipſe coronat, ipſi Imperator fidelitatem iurat, diſt. XIII. Tibi. Quomodo iſti tanta attentaſſent & prælati & ſancti homines iſta approbaſſent, ſi monarchiæ imperij non ſubeſſet Papa, cum par in parem non habeat poteſtatem? Item Imperatores catholici in omnibus ſubmiſerunt ſe & leges ſuas eccleſiæ, vt Conſtantinus magnus, Theodoſius ſenior & iunior, Iuſtinianus, Iuſtinus, Carolus magnus, Otho primus, Sigiſmundus; ſed multi, qui fuerunt peſſimi tyranni & perſecutores eccleſiæ, non defenſores, & malorum morum toto conatu quæſierunt ſubiugare ſibi eccleſiam, & temporalia eius auferre, & ad nihilum deducere, vt Iulianus apoſtata, Conſtantius Arianus, Henricus tertius, quartus, quintus, & ſextus. Fridericus primus & ſecundus, Ludouicus Bauarus, & multi Græcorum Imperatorum. Aliqui prædictorum ſecuti ſunt hæreſes ſuorum patriarcharum, aliqui in Latinis fuerunt cauſa ſchiſmatum: ſed Papa pro tempore exiſtens, vt verus monarcha & ſuper Imperatorem Romanum poteſtatem habens, excommunicauit eos & priuauit; & demum tales cum ſumma confuſione exterminati ſunt, & ad inferos deſcenderunt. In hoc ergo errauit Dantes, quem errorem magis diffuſe proſecutus eſt Ocham ordinis Minorum, quaſi ad nihilum deducens poteſtatem Papæ & prælatorum in dominio temporali. Quamobrem multi viri doctiſſimi tunc quæſtiones diſputarunt & libros ediderunt de poteſtate eccleſiaſtica. At de his iterum inferius.

Cæſares Pontificũ hoſtes infelices.

IESV CHRISTI
annus 1322.

IOANNIS PP. XXII. annus 7.	VAC. IMP. OCCID. 9. ANDRONICI IMP. OR. 39.

1 STatuit diuina Iuſtitia c anno Chriſti milleſimo trecenteſimo vigeſimo ſecundo indictione quinta inſigne ſeueritatis ſuæ exemplum in improbos idololatras eccleſiæque hoſtes infenſiſſimos Fridericum e Monteferetro ac facinoris ſocios: ad quorum reprimendam impietatem Pontifex ſuperiore anno religioſam militiam, dato crucis ſymbolo, ac propoſitis indulgentijs indixerat, fideleſque vt fœdam peſtem e Chriſtiano orbe excinderent, concitarat. Promotæ iam erant Recinetum, vbi impuriſſimum idolum impiorum venerationi expoſitum vidimus, cruceſignatæ copiæ, cum Fridericus perduellium dux ad tuendos Recinetenſes epiſcopi Aretini & Caſtrucij agmina ſubmiſit; parandiſque nouis auxilijs intentus extorquere ab Vrbinatibus duriora vectigalia eſt meditatus: quamobrem valde commoti ciues, eius tyrannidem excutere decernunt, redeunt a ad obſequium ſedis Apoſtolicæ, ac Fridericum ſeminudum, iniecto collo laqueo mitiorem necem a coniuratis deprecantem, obtruncarunt. Is ſcelerati viri, qui ſe aduerſus Chriſti vicarium ſuperbe efferre, atque ad idoli obſcœni venerationem proſternere non perhorruerat, exitus fuit; quem S. Antoninus hiſce verbis refert.

c Io. to. 3. ep. ſecr. pag. 106. to. Vill. l. 9 c. 140. Ant. 3. p. tit. 21. c. 4. §. 11.

Diuinæ in hoſtem eccleſiæ vindictæ exemplũ.

Recinetũ a Põtificio exercitu cruceſignato oppugnatum.

a Tom. 3. ep. ſecr. pag. 108.

Vrbinates ad obſequium eccleſiæ redeunt.

Cum vna dierum marchio, qui erat pro eccleſia, cum copijs ſuis Recanatum impugnaret, & tunc comes Fridericus, Vrbini exiſtens, magnam taleam ſeu impoſitionem pecuniæ communitati induxiſſet, vt poſſet in ſuccurſum accedere cum ſtipendiarijs epiſcopi Aretini & Caſtrutij Recanatum; Deo diſponente, in deteſtationem & iudicium illius Friderici ſubito populus Vrbinas tumultuãs arma corripuit contra dictum Fridericum: qui improuiſus ſe clauſit in arce ciuitatis, & a populo obſeſſus, videns ſe non poſſe defendere vel euadere, ſe populo tradidit miſericordiam poſtulans ab eo; & pro gratia poſtulans ſe decapitari, & non magis illudi & crudeliore morte damnari. Deſcendens ergo de arce ſimul cum filio, ſe ſpolians & funem in gutture habens, populo ſe obtulit miſericordiam clamans. At populus irritatus contra eum, nulla miſericordia motus eſt: ſed ipſum interficiens cum filio, poſtea mortuum per terram traxerunt hinc inde, vituperia multa circa illum inferentes: & quia in excommunicatione mortuus, ideo ſepultura aſini ſepultus eſt, non eccleſiaſtica.

Fridericꝰ comes Monteſeretri miſericordiã fruſtra poſcit.

Trucidatur cum filio.

Retulit Deo de profligato præpotentijs hoſte gloriã Pontifex, vt ex literis poſt aliquot mẽſes ad epiſcopum Ariminenſem datis b conſtat: *Felicis,* inquit, *triumphum victoriæ per noſtros & eccleſiæ Romanæ fideles contra tyrannum crudelem & perfidum Fredericum de Monteſecetro, Dei & eccleſiæ perſecutorem, impium & peſtiferæ hæreticæ prauitatis labe reſperſum, & nonnullos ſequaces eiuſdem dudum obtenta diuinitus; ac alia nonnulla geſta in illis & marchiæ Anconitanæ partibus per tuæ fraternitatis literas nobis miſſas, quas læta manu recepimus, & quæ continebantur in eis, pleno collegimus intellectu, nobis innoteſcere curauiſti, &c. Dat. Auin. kal. octob. anno VII.*

b Ib. pag. 342.

Partam de Frid. victoriam Deo aſcribit Pont.

2 Non triſtia hæc reſponſa Fridericus a dæmone acceperat; cuius maior natu filius Guido a paterno in eccleſiam odio non degener, qui plures in Piceno motus concitarat, ex Vrbinatium manibus fuga lapſus, inſequente illum diuina iuſtitia, in fidiſſimi clientis eccleſiæ Cantis Gabrielis patritij Eugubini poteſtatem cecidit: a quo mox in vincula coniectus eſt. Qua de re certior a Cante factus Pontifex, Guidonem Amelio marchiæ præſidi tradi iuſſit c. Impoſitum d eſt alijs literis munus eidẽ Amelio abbati Toloſani monaſterij S. Saturnini Piceni præſidi, vt cum Guidonem Friderici filium alioſque rebellionis participes in ſua poteſtate obtinuiſſet, in eos ex legum præſcripto pronuntiaret. Sumptum de ijs ſupplicium indicat S. Antoninus e, dum exciſam Friderici ſtirpem, ſuperioribus ex ipſo allatis addit: *Duo,* inquit, *alij filij eius, fugientes ex Vrbino, Eugubij capti ſunt, & alter paruulus in Vrbino: & ſic impletis iniquitatibus eorum de Monteſeltro, qui ſemper fuerant rebelles & perſecuto-*

Eius maior natu filius cõprehenſus

c Ibid. to. 3 ep. ſec. pag 106.

d Ibid.

e Ant 3. p. tit. 21. c. 4. §. 11.

Friderici excila poſteritas.

Digitized by Google

tores eccleſiæ, exterminauit eos Deus de terra.

Recinetū exciſum.

3 Exeruit ſe pariter diuinā in Recinetenſes, apud quos nefandum impurumque idolum excitatum fuerat, iuſtitia: narrat enim Ioannes Villanus [a] Piceni præſidem, cæſi apud Recinetum nepotis dolore percitum, vrbem in fauillas redegiſſe, ac mœnia funditus, obiecta ciuibus idololatriæ infamia, diruiſſe: eam rem crudelitati verſam, cum Recinetenſes, cæſo Friderico ſponte eiectis præſidiarijs vltro pontificio præſidi deditionem feciſſent: diuinæ tamen ſententiæ, grauiſſima illorum ſcelera vlciſcenti aſcriptam. Prona ad victoris obſequium reliqua fuere: Aſſiſinates ad deditionem compulſi [b], eorumque propugnacula ſolo æquata: Auximates [c] in ea rerum conuerſione ad Pontificis imperium redicre, quamquam poſtea Lipacius paucis poſt menſibus Firmanorum armis Auximum eccleſiæ eripuit [d]. Fanenſes [e] ad pontificias partes traducti, ex quorum diſſenſionibus occaſione ſumpta, cum Ioannes Superantius Venetorum dux eccleſiaſticæ ditionis iura affectaret, Pontifex cenſurarum religionem obiecit Venetis, ac niſi male cœpta reuocarent, in eos Reges principeſque ſe concitaturum, eſt comminatus [f]. Rauennatem quidem agrum Venetos vaſtaſſe, occupaſſe Padi litora, damnaque alia grauiora intuliſſe, queritur in alijs literis, xv. kal. aprilis exaratis [g], ac ſignificat, ni nauales copias Pado abducant, farciantque iniuriam, datam Æmiliæ præſidi prouinciam, vt apoſtolica & imperiali auctoritate in eos animaduertat.

a Io. Vill. l.9.c.142. Ant. vbi ſup.

Aſſiſium compulsū ad deditionem.

b Io. Vill. l.9.c.138.

c Ead. l.9.c.141.

Auximates ad Pont. imperia reuertūtur.

d ib.c.161

Et Fanēſes.

e Ead. lib. c.139.

Incuſſæ Venetis minæ.

f To.3. ep. ſecr. pag. 144.

g ib.pag. 148.

4 Exortos tum Rauennæ graues ſeditionum motus, ſcribit Ioannes Villanus [h], ac Bernardini Polentani filios Hoſtaſium & Guidonem, excitis Malateſtæ auxilijs, concidiſſe gladijs in publica re gerenda collegam, eundemque archipresbyterum Rauennatem fratrem patruelem, iacentem in lecto, ad quem colloquij ſpecie inducti fuerant. Raynaldum ipſum vocat Hieronymus Rubeus [i] archiepiſcopum Rauennatem deſignatum. Excitatis tum etiā Bononiæ grauioribus tumultibus, Romæus Peppolus pulſus [l]: Viterbij Silueſter Gatto tyrannidem ſplendido protectoris titulo corripuit [m]. Cæterum ad diſcutiendas crebras populorum ſeditiones, frænandamque eorum ambitionem, qui eccleſiæ ditionem laniare, ac res ſuas in illius ruinis excitare affectabant, ſanxit Pontifex [n], ne quis ſine pontificia auctoritate vrbium ac municipiorum præfecturam quouis nomine coloratam corriperet, pœnaſque grauiſſimas ijs, qui tenderent contra, incuſſit.

h Io. Vill. l.9.c.168.

i Rub. hiſt Rauenn. l.6.

Excitati tumultus Bononiæ.

l Io. Vill. l.9.c.131.

m To.3 ep ſecr. 101. 102. 340.

Magiſtratus incon ſulta ſede Ap. creari vetiti.

n Ib. pag. 331. 332. 336.

5 Inter has ditionis eccleſiaſticæ ſeditiones præerat Vrbi Robertus Rex, qui illius adminiſtrationem acceperat a Pontifice, vt ſeditioſorum conſilia regia auctoritate reprimeret: quem etiam octo annorum ſpatio & eo amplius publicam Florentinorum rem geſſiſſe, refert Ioannes Villanus [o]: hoc vero ineunte gubernacula Florentinis reſtituiſſe: ex quo apparuit, ipſum ad tyrannidem Italiæ, vt ſpargebant hoſtes, non aſpiraſſe: ſed delatam ſibi prouinciarum adminiſtrationem eo conſilio in turbulentis rebus ſuſcepiſſe, vt ijs pacatis pari illam integritate relinqueret. Creatus etiam fuerat a Pontifice imperij in Inſubria legatus, dum interregnum eſſet, ac magna vtrique belli moles aduerſus Vicecomites Mediolanenſes, qui id munus iniuria ſibi arrogarant, incumbebat; iamque ſuperioribus annis adhibiti conatus ad nihilū reciderant. Tentata itaque a Pontifice hoc anno noua conſilia, atque inijſſe cum Friderico Auſtriæ duce altero Rege Romanorum diſcordibus ſuffragijs electo armorum fœdus, refert Ioannes Villanus [a], vt coniunctis copijs Matthæum Vicecomitem euerteret. Concitarat [b] enim Ioannem aduerſus Matthæum non accepta modo inuito ipſo Inſubriæ præfectura, oppugnatio Genuæ, Guelphorum & clientum eccleſiæ depreſſio; verum etiam intolerabilis cenſurarum eccleſiaſticarum contemptus, cleri oppreſſio, infanda populorum ſeruitus, dira immanitas, obſcuratus religionis ſplendor, propagatio hæreſeos, qua etiam Matthæum contaminatum eſſe non leuibus argumentis ferebatur. Quæ atrocia flagitia Pontifex in literis ad Theodorum marchionem Montisferrati deſcribit, illumque ad vires ſuas in tyrannum impium cum alijs iungendas adhortatur.

Robertus Rex Sicil. a Florentinorum præfectura d iſcedit.

o Io Vill.l. 9.c.136.

Eius bella in Vicecomites, cōtra quos imperij vicarius erat creatus a Pōt.

Fœdus initum a Pont. cū Auſtriaco in Matthæum Vicec.

a Io. Vill. l.9.c.143. Ant. 3 p. tit 21.c.4 §.13.

b To.3.ep. ſecr.p.156

Theodorus marchio Montisfer ad belli ſocietatē in Mathæum ſollicitatus.

Ioannes, &c. Theodoro marchioni Montisferrati.

6 Quia prælati, per dura grauamina & violentias multiplices ac preſſuras, quibus eos idem Matthæus inceſſanter affligit, proh dolor! impediti perſonas eccleſiaſticas ſuarum ciuitatum & diœceſeon nequeunt viſitare, ſubditos corrigere, illis proponere verbum Dei, & ſacramenta eccleſiaſtica miniſtrare, aliaque agere, quæ ipſis ex officij debito paſtoralis incumbunt; in illis partibus hæreſes pullulant, ſchiſmata creſcunt, a cultu diuino receditur, fidelium animæ perditioni ſæpius exponuntur, periclitantur corpora, ſcandala ſuſcitantur, & auſus alijs malis panditur innumeris, quorum eſt ipſe cauſa præcipua, perpetrandis; propter quæ nec non & alia, quæ frequenter idem Matthæus pollutis labijs proferre non metuit, & agere ſceleſtis actibus non formidat, grauiter nec immerito ſuſpectus habetur de labe peſtifera hæreticæ prauitatis: qui, ſicut infamia clamat publica contra eum, carnis reſurrectionem denegat impudenter, vel ſuper illa mortiferæ dubietatis ſcrupulum ſecum defert in animo ſceleratus.

Matthæi Vicecom. impietatē in lucē collocat.

Hæreſi contaminatū eſſe.

Nec a tua notitia credimus alienum, qualiter ipſe peſtilens eiuſdem eccleſiæ perſecutor, vt ſolus in dicta prouincia, cultu nequiter extirpato diuino, velut idolum deſolationis abominabilis adoretur; prouinciam ipſam ſui conatus peſte conturbans, ac mittens in exilium pacem eius, populum Domini rabida vexatione dilacerat, & hereditatem eius diræ peſtis laniat feritate; ſeque reddit, ac ſi non videret Dominus mala eius, & opera illius non intelligeret Deus Iacob, in cæteris prauitatis exactionibus truculentum: ex quibus, præter diuerſas excommunicationis ſententias contra tales a canone latas, quas incurriſſe dignoſcitur, nos eum a ſacro ipſius eccleſiæ corpore velut membrum putridum mucrone duximus anathematis præcidendum, tradentes eum ſathanæ in interitu carnis, vt ſpiritus eius in die Domini ſaluus fiat; alijſque diuerſis contra eum per noſtros proceſſus ſpiritualibus & temporalibus pœnis & ſententijs promulgatis. Verum idem Matthæus, nequaquā propter hoc incircumciſi cordis ceruicem humilians, ſed potius elationis ſuæ currum aſcendens, ſic in ſæuitiæ acerbitatem obriguit, quod virtutem diuinam contemnit, humanam paruipendit potentiam; & a malignitate ſolita non quieſcit; quin potius in diuerſoria mortis, cum ſuarum ſint vlcera indurata culparum, corruerit & irreuerenti animo & infrunito, contemnens penitus & de-

Ipſum populos tyrannide laniare.

Cenſuras eccleſiaſticas habere ludibrio.

Deum hominesque contemnere.

ſpe-

ſperans, inceſſanter prioribus deteriora committit.

Nos igitur conſiderantes attentius, quod eò fortiore reſiſtentia eſt intentio ſui nequiſſimi eliſidendæ propoſiti, eoque potentius ſuis prauis affectibus contrarijs affectibus obuiandum, quo ipſe peſtilens æmulus humanæ ſalutis & pacis in fidelium intendit pectoribus cultum catholicę fidei, ſine qua nemo vnquam Deum videre poterit, deprauare; quodque grauiter ex præmiſſis, quod mœſti referimus, impeditur negotium terræ ſanctæ, nobiſque ad prumouendum illud ſubtrahitur opportuna facultas; & nihilominus in debitæ recenſionis * adducto, quod clara tuæ deuotionis credibilia teſtimonia te catholicę fidei & eccleſiaſticæ libertatis zelatorem ſeruidum repræſentant, propterea in ſinu eiuſdem matris eccleſiæ indubitata fiducia conſeruatur, quia pro certo confidit, quod ei tua in inſtanti opportunitate ſuffragia non deerunt, nec potentiæ tuæ manum ab eius auxilio continebis. *Dat. Auin. 11. non februarij anno* VI.

Ipſius ſcelera expeditionem in Saracenos retardari.
* arcanum

7 Dum vero Theodorum marchionem ac Fridericum Auſtriacum in Matthæum commouebat Pontifex, aliaque parabat auxilia, cenſuras eccleſiaſticas in eum latas a Bertrando Card. Apoſtolicæ ſedis legato diuulgari, atq; etiã religioſam militiam dato crucis ſymbolo indici iuſſit a; quibus literis x. kal. februarias huius anni dies aſcripta eſt. Spernentem vero has cenſuras Matthæum Vicecomitem Aycardus Mediolanenſis archiepiſcopus, ac fidei cenſores iudicio hæreſeos damnarunt, cuius ingentia ſcelera cumulata recentibus attulere b: *Præfatus inſuper Matthæus*, inquiunt, *tot & tantis nefandis ſceleribus & exceſſibus horridis inuolutus exorbitans a fide catholica veritate, verum lumen non videns, de ſacramentis male ſentiens ac clauium & eccleſiæ poteſtate, ipſaſque contemptibiliter vilipendens, diutius ſuſtinuit plures excommunicationum ſententias latas in ipſum, tam ab homine quam a iure; ac interdictum eccleſiaſticum, cui præfata ciuitas Mediolanenſis, ipſius Matthæi exigentibus culpis, ſuppoſita fore dignoſcitur, fecit multoties violari, laicorum corpora defunctorum in eccleſijs, & cœmeterijs pulſatis campanis, miniſtris ipſarum inuitis & renitentibus, faciens ſepeliri; id idem fieri faciens in terris & locis, quæ per filios ſuos detinet occupata, ſimili ſuppoſitis interdicto. Præterea Zacharinam filiam ſuam, quæ ipſo præſente cum Richardino de Langaſio in eccleſia facie publice per verba contraxerat de præſenti, nulla diuortij ſententia præcedente, alteri de facto, dicto Richardino viuente, matrimonialiter copulare præſumpſit.* Pergunt vertere crimini Matthæo, ipſum prælatorum ſynodos religioſorumque cœtus celebrari, ſacraſue haberi conciones vetuiſſe, neq; ob illius tyrannidem immanem ſacramenta rite porrigi, aut vitia corripi, vel hæreſes excindi potuiſſe; hæreticorum ſocietate ſe inquinaſſe, eoſque ſibi in fidiſſimos adminiſtros aſciuiſſe. Denique addunt dæmonum commercio vſum eſſe.

Sacrum illi, dato fidelibus crucis ſymbolo, bellum indicitur.
a Ib pag. 155.
Cenſores fidei in Matthæũ ſententiã ferunt.
b Ext in M. S.
Obiecta illi ſcelera

Dæmones præterea, quorum eſt ſeruus effectus, & cum quibus confœderationem feciſſe videtur, deſperatus de diuina potentia multoties execrabiliter inuocauit, & quæſiuit ab eis reſponſiones & conſilia in agendis. Reſurrectionem quoque corporum humanorum, quam fides catholica docet, & ſancta Romana eccleſia profitetur & tenet, impie negat, deuians a fidei veritate, &c. Aggerunt alia crimina, illum incuſſum anathema a Pontifice triennio ſpreuiſſe, poſtulatumque ob id iudicio hæreſeos comparere recuſaſſe, ac de contumacia damnatum nonoque defixum anathemate, in pertinacia veteri obduruiſſe; ob quæ archiepiſcopus ac fidei cenſores in ipſum vt hæreticum ferunt ſententiam, eius bona addicunt fiſco, honoribus euertunt, notantque infamia, quam poſteris & filijs inurunt: *Lecta, lata, & in ſcriptis pronunciata fuit ſententia ſupradicta per religioſum virum fratrem Barnabam priorem prouincialem prædictum pro tribunali ſedentem vice ſua & reuerendi patris domini archiepiſcopi Paxij & Honeſti & Iordani inquiſitorum prædictorum, etiam pro tribunali ſedentium in eccleſia S. Mariæ de Valentia Papienſis diœceſis, anno a natiuitate Dom.* MCCCXXII. *indictione v. die* XIV. *menſis martij.*

Vt dæmoni eſſet addictus.
Quæſierit illius reſponſa.
Indicta eid. Matthæo pœna.

8 Intentatus etiam grauium pœnarum terror Galeatio & Marco Matthæi filijs a; bello quidem ſtrenuis, ſed impietate non diſparibus, atque alijs omnibus earum partium ſtudioſis quos etiam retardatæ Aſiaticæ expeditionis crimine, cum arma ad frangendam eorum pertinaciam diſtraherentur, quæ aduerſus Saracenos, rem Chriſtianam in oriente peſſumdantes (de quibus agetur poſtea) vertenda fuiſſent, poſtulabat Ioan. b Addita c ſunt minis arma. hinc in eum Pontificis & Roberti Regis copiæ, inde Florentini, Bononienſes, Senenſes, alijque Guelphi fœderati conſurrexere d. Parte alia Aquileienſis patriarcha denſis agminibus ſtipatus, atque Henricus Friderici Regis Romanorum deſignati frater cum equitatu grauioris armaturæ, aliaque cruceſignatorum multitudine ſigna extulere. Exceptus Henricus eſt a Brixianis e, ad quos Pontificiæ extant literæ f, vt vna cum ipſo ac Roberto Rege & Guelphis fœdus coirent aduerſus Matthæum Vicecomitem, quem vocat *hæreticum peſtilentem & perfidum, Dei & eccleſiæ ſuæ aduerſarium, & hoſtem impium ac ſceleratum.*

Galeatius & Marcus eius filij cenſuris deuincti.
a Ead. to.3 ep. ſec. pag. 155.
b Ibid.
c Ib. pag. 157. 158.
d Ib pag. 186.
Henricus Friderici Auſtr. frater in Matthæum ... arma vertit.
Excipitur a Brixianis
e Io. Vill. l.9.c.143.
f To.3. ep. ſecr. pag. 186.

9 At Matthæus Vicecomes cum Henrici potentiam formidaret, ipſum ſuis fraudibus mox irretire cœpit. Ad quas diſcutiendas Ioannes Henricum his verbis commonuit g: *Fili, non abſque admiratione ad noſtram audientiam ſubſequenter deduxit relatio fide digna, quod tu ad Matthæum prædictum tuos, & ad te ipſe ſuos, & demum tuos & ſuos ad electum prædictum*, nimirum Fridericum Regem Romanorum, *duxeratis nuntios deſtinandos. Et quia, fili, malitia & fraudes illius hæretici nos non latent, veremur quod cum ſua aſtutia te decipiat, teque a tuo propoſito deuiet, vt vel tempus labatur inutiliter, vel ad ſuam ſouendam malitiam te ſatagat inclinare. Verum quia tam electum prædictum, quam te brachijs complectimur charitatis, & intendimus proſequi, quantum cum Deo poterimus, gratioſe; nobilitatem tuam ducimus exhortandam, vt in ſcrutinio rectæ conſiderationis adducto, quod ſi, quod abſit, Matthæo prædicto annueres, diuinam offenderes maieſtatem, quantum cor noſtrum grauiter ſauciares, quantumque matrem tuam ſacroſanctam eccleſiam contra te merito irritares; tractatus hæretici prædicti reſpuens, qui profecto veneno non carent, manum mittas ad fortia, ea quæ cœpiſti laudabiliter proſequendo, &c. Dat. Auin.* 12. *kal. iunij anno* VI.

Matthæus hoſtibus impar cõfugit ad dolos
g Ib. ep. ſecr pag. 186.
Henricũ admonet Pont. ne ab eo ... quari ſe ſinat.

10 Nil profuere pontificia apud Henricum ducem monita, ac tantum belli apparatum, ſub cuius grauitate neceſſe erat vt Matthæus ſuccumberet, diſſolui contigit h: pugnandum enim dolo ratus Vicecomes oratores ad Fridericum Auſtriacum miſit, blande expoſituros,

h Io. Vill. l.9.c.144.

ſe

ſe imperij cauſam ſuſtinere, atque ob illius defenſam dignitatem bello peti; ac ſi Robertus Rex Inſubria potiretur, Germanos Cæſares Italiæ aditu & imperio excludendos. His permotus Fridericus pontificium fœdus damnanit, fratremque aucupata rixandi occaſione redire iuſſit; neq; ea longius quæſita eſt, Brixianorum enim præfecturam ſibi committi popoſcit Henricus, ac petitis fruſtratus, cum ciues iuſſu apoſtolico ob interregnum Roberto proregi cæſareo fidem adſtrinxiſſent, in Roberti Regis compendium ſe pugnaturum negauit, Germaniamque repetijt a. Nec diu proditæ pontificiæ cauſæ crimen cum fratre impune tulit: prælio enim vtrumque victum, captumque a Ludouico Bauaro, inferius videbimus. Inter hos tumultus exeunte iunio Matthæus Vicecomes nonagenario maior in hæreſi, vt tulit fama, obijt b; ac maior natu filius Galeatius præfectus Placentinus armorum terrore Mediolanenſes coegit, vt ipſum Mediolani ducem ad annum renuntiarent. Verum ij mox Galeatij iugum, ipſo eiecto, excuſſere c. Quo accepto nuntio Pontifex, vt ipſos ad obſequium pelliceret, latas in eos cenſuras a Card. legato diſſolui iuſſit. d

Friderici Auſtriaci perfidia in Pontificem.
Henricus frater muneribus ab hoſte donatus obſcedit.
a Id. ibid.
Vterque tultas pro demeritis pœnas luit.
Matthæus impœnitens moritur.
b Eod. lib. 9. c. 155.
Galeacij Mediolanenſium ducem ſe dicit.
c Eod. li. 180.
Ab ipſis ejicitur.
d To. 3. ep. ſecr. pag. 365.

Bertrando tit. S. Marcelli Apoſtolicæ ſedis legato.

Venerunt nobis in exultationis augmentum rumores placidi, nuntiantes quod commune & populus Mediolanen. iugo tyrannicæ ſeruitutis, quo ſub crudeli tyranno, hoſte Dei & eccleſiæ manifeſto Galeatio, damnati hæretici quondam Matthæi de Vicecomitibus filio, ac paternæ nequitiæ ſucceſſore, & vehementer de hæretica prauitate ſuſpecto, qui Mediolanenſis ciuitatis regimen indebite vſurparat, affligebantur immaniter, ſicut & per dicti hæretici tyrannidem afflicti fuerant diutius; a ſe reiecto totaliter & excuſſo, veritatis ſpiritum aſſumentes, ad noſtram & eccleſiæ Rom. deuotionem & obedientiam, a qua deuiarant, per deuia & errores currendo præcipites, vtentes ſaniori conſilio redierunt, intendentes nobis & eidem eccleſiæ, ad quos imperij regimen ipſo vacante, ſicut & nunc vacare dignoſcitur, pertinet obedire fideliter & parere noſtris & ipſius eccleſiæ beneplacitis & mandatis.

Gaudet Pont. Mediolanenſes [ab] hoſte eccleſiæ [illegible]

Nos autem, ſi in huiuſmodi laudabili propoſito ſtabiliter perſeuerent, cum ipſis volentes agere gratioſe, diſcretioni tuæ, vt per te vel per alium ſeu alios interdictum ſeu interdicta, cui ſeu quibus per nos vel per te ex quibuſcumque cauſis fuerint dicti ciuitas & clerus eiuſdem ſubiecti, ſuſpendere valeas, ſicut videris expedire, plenam concedimus auctoritate præſentium facultatem.] Extant plures aliæ ad eundem legatum literæ, quibus ipſi diſſoluendarum plurium pœnarum, quæ in Mediolanenſes erant vibratæ, auctoritas collata eſt; tum vt clericos, qui diuina myſteria contra interdicti eccleſiaſtici leges celebrarant, abſolueret. *Dat. Auin. XII. kal. decembris anno VII.*

11 Dum Mediolanenſes effuſa lætitiæ ſignificatione de recuperata libertate exultabant, agebantque de concordiæ legibus cum legato, Galeatij factio incautos oppreſſit: corruptis enim auro Germanis ſtipendiarijs, qui Galeatium Mediolano pepulerant, ipſum Lauda euocatum noctu in vrbem admiſit e. Eiecti mox viri nobiles, ac populus, exeunte decembri, dominatum vrbis in Galeatium traſtulerunt conuerſione transfudit. Excitatos porro fuiſſe Mediolanenſes ad res nouandas Placentinorum exemplo, qui Azone Galeatij filio pulſo, ſe in libertatem & eccleſiæ obſequium auctore Obizone e Lando Veruſio (ad quem gratulatoriæ de liberata a Placentia deque profligatis b poſtea Mediolanenſium copijs extant literæ) vindicarant, refert Ioannes Villanus c: quo etiam exemplo vſus eſt Pontifex d, vt Parmenſes ad excutiendam Galeatij ſeruitutem concitaret, qui breui tyranni iugum, deſpecto eius terrore, e ſuis ceruicibus depulerunt e; qua de re extant publica hæc documenta f.

Exorta Mediolani noua factio Galeatij reuocat.
a Io Vill. l. 9. c. 183.

a To. 3 ep. ſecr. pag. 343.
b Ib. pag. 354.
c Io. Vil. l. 9. c. 177.
d To. 3 ep. ſecr. pag. 349.
Pont. Parmenſes ad excutiendum Galeacij iugum ſollicitat.
Deijciunt illud Parmenſes.
e Ib. pag 353.
f Ext in arc. S. Ang. & M S. Vat. arch. Plat. inter Collecta iuſſu Sixt. IV. to. 1. pag. 382. & M. S. Vall. ſign. lit. 8. n. 12. pag. 50.

12 *In Chriſti nomine. Amen. Anno eiuſdem a natiuitate MCCCXXII. indictione VI. Pontificatus ſanctiſſimi patris domini Ioannis Papæ XXII. anno VII. die tertia decembris, conuocato & congregato conſilio vniuerſitatis & hominum ciuitatis Parmenſis voce præconia & ſono campanæ, vt moris eſt, in palatio veteri communis Parmenſis ad infraſcripta ſpecialiter facienda, nobiles viri domini Maffeus de Summo potestas, Ioannes domini Nicolai capitaneus, abbas antianorum & cæteri antiani communis & populi ciuitatis Parmenſis, ac prædictum conſilium vnanimiter & concorditer, nemine diſcrepante, fecerunt, conſtituerunt, & ordinauerunt, ſicut de iure & facto melius & efficacius potuerunt, diſcretum virum magiſtrum Bartholinum de Ferrerijs beneficiatum eccleſiæ S. Hilarij de valle Baganzæ Parmenſis diœceſis, licet abſentem, tanquam præſentem, ſuum & cuiuſque eorum & dictæ ciuitatis & vniuerſitatis ſyndicum & nuncium ſpecialem ad comparendum pro eis, & eorum ac omnium & ſingularum perſonarum ciuitatis & diſtrictus Parmenſis nomine coram reuerendo in Chriſto patre domino Bertrando, Dei gratia, tit. S. Marcelli presbytero Cardinale Apoſtolicæ ſedis legato, vel eius delegato; & ad iurandum in animas prædictorum & cuiuslibet eorum, & promittendum de parendo mandatis eccleſiæ, atque ipſius domini legati vel eius delegati; & quod ipſi de cætero Galeatio de Vicecomitibus de Mediolano, aut fratribus, vel ſequacibus ſuis, vel aliquibus eccleſiæ Romanæ rebellibus nullatenus adhærebunt; nec conſilium, auxilium, vel fauorem præſtabunt, ſibique in nullo parebunt, vel intendent. Item ad conſitendum, recognoſcendum, & aſſerendum realiter & cum effectu regimen ciuitatis & diſtrictus Parmenſis, vacante Romano imperio, ſicut nunc vacare dignoſcitur, ad dominum noſtrum ſummum Pontificem & Romanam eccleſiam pertinere; & quod ipſum regimen & rectores ipſius recipient & tenebunt deinceps nomine præfati domini noſtri ſummi Pontificis & Romanæ eccleſiæ ſupradictæ, quamdiu & quotieſcumque vacabit imperium ſupradictum, ſicut reciperent & tenerent ab Imperatore, ſi dictum imperium non vacaret; & ad petendum, impetrandum, obtinendum ab eodem domino legato, vel eius delegato abſolutionem & relaxationem ſententiæ interdicti dudum latæ & promulgatæ in vniuerſitatem & communitatem ciuitatis Parmenſis, ac ciuitatem eandem; ipſiuſque ciuitatis, communitatis, & vniuerſitatis terras, caſtra, & loca per ſanctiſſimum patrem & dominum noſtrum dominum Ioannem Papam XXII. & cui interdicto ſupraſcriptorum ſubiacent, ex eo quod auxilium, conſilium, & fauorem præſtitiſſe dicuntur damnatæ memoriæ Matthæo Vicecomiti de Mediolano, dum viueret, eiuſque filijs & ſequacibus; & a quacumque alia ſententia interdicti, vel excommunicationis latæ per dictum dominum noſtrum ſummum Pontificem,*

vel

vel alium quemcumque eius auctoritate in dictam ciuitatem & uniuerſitatem & eius communitatem & diſtrictum ſeu ſingulares perſonas ipſarum; & ad ſubeundum & conſentiendum cuicumque praecepto & mandato, quod idem dominus legatus vel eius delegatus eiſdem & cuilibet ipſorum facere & imponere voluerint; & ad obligandum pro praedictis, & quolibet praedictorum fiendis, ſeruandis, & adimplendis, ipſos & eorum quemlibet, communitatem & vniuerſitatem ipſius ciuitatis Parmenſis, & ipſam ciuitatem & eius diſtrictum, ac eorum, & cuiuslibet eorum bona & iura praeſentia & futura; & generaliter ad omnia & ſingula faciendum, & promittendum, quae ipſi domino legato vel eius delegato placuerint, et opportuna ac vtilia videbuntur; ratum & gratum ſe perpetuo promittentes habere, obſeruare, & adimplere quicquid per dictum eorum ſyndicum & cum eo factum & promiſſum fuerit in praedictis & quolibet praedictorum ſub hypotheca, & obligatione omnium ſuorum & praedictarum ciuitatis, communitatis, & vniuerſitatis bonorum & iurium, praeſentium & futurorum. Actum Parmae, &c. Certior iam ante factus Cardinalis legatus Parmenſes ad officium reuerſos, Vgolino Rubeae ſtirpis prouinciam ſoluendarum cenſurarum contulerat a kal. decembris.

a Lib. priu. Rom. eccl. to. 1. pag. 373.

14 Inter has rerum conuerſiones erupit in Robertum Regem Siciliae coniuratio b, comparataeque ab hoſtibus illius vitae inſidiae, quae non ſine diuina prouidentia diſcuſſae: cum illius filius maior natu Carolus c dux Calabriae cum triremibus octodecim Siculam oram populatus eſt; Fridericus vero cum alijs viginti ſex Rhegium tentauit.

b Io. Vill. l. 9. c. 172.
Robertus Rex Sic. e comparatis inſidijs euadit.
c Ib. c. 158

In Germania Ludouicus Bauariae & Fridericus Auſtriae duces Romanorum Reges deſignati, cum Romano Pontifici controuerſiam dirimendam aequitate, vt par erat, permittere detrectarent, de imperio certaturi, incredibili animorum ardore aduerſas acies, quae ferme equeſtres erant, commiſerunt d. Pollebat amplioribus viribus Fridericus, cum Regis Vngariae potentia fultus eſſet, ac Leopoldus e copias auxiliares ad ipſum adduceret. Sed Ludouicus re cognita, antequam eae copiae Friderico ſe coniungere poſſent, ſuperato Aeni fluminis vado, Fridericum ad pugnam elicuit: qui indignum ratus certamen detrectare, proxima auxilia, quibus auctus Ludouico ſuperior erat euaſurus, non expectauit. Commiſſa eſt cruenta pugna, quae pene totum diem tenuit: in qua plura equitum millia periſſe feruntur. Parta demum a Ludouico victoria eſt, cuius gloria; Friderico & Henrico fratribus multiſq; alijs nobilibus, captis aucta eſt, vt Stero f Altaemps, Rebdorfius g, M. S. h Vaticanum, alijque auctores Germanici & Itali conſentiunt i, qui Fridericum arctiſſimae cuſtodiae in arce, cui Truſnit nomen eſt, mancipatum atque in ea triennio tentum addunt.

Ludouic⁹ & Frideri cus de imperio certant.
d Eod. l. 9. c. 174.
e Rebdrf. et Alb. Arg in chron.
Ludouici Bauari ſolertia. Cruentũ certamen diem tenuit.
f Stero Altaemps in annal.
g Henr. Rebdorf. in annal.
Frideric⁹ & Henricus frat. capti a Lud.
h M. S. bib Vat. ſign. n. 3769.
i Chr. Elvva. Auen. ann Boior. l. 7. Muſſat. in Lud. Bau. & alij.

15 Meruere ſane Fridericus & Henricus eo aduerſo caſu proſterni, qui antea a Romano Pontifice aduerſus Inſubriae tyrannos & hereticos in auxilium exciti, initum foedus turpiter violarant, cauſamque pontificiam prodiderant, vt ſuperius rem attigimus. Caeterum Ludouicus Bauarus victor, parto de aemulo triumpho, Pontificem mox certiorem fecit: qui ipſum ad clementiam in Fridericum explicandam hortatus eſt l, atque operam apoſtolicam ad concordiam inter ipſos conciliandam obtulit.

Ludouic⁹ certiorem de victoria Pont. facit.
l To. 3. ep. ſecr. pag. 359.

Ludouico in Regem Romanorum electo.

Excellentiae tuae, fili chariſſime, recepimus literas, quas nobis lator praeſentium praeſentauit, quarum contenta, & quae lator idem proponere voluit, intelleximus diligenter. Et quia ex ipſarum ſerie literarum percepimus euidenter victoriam, quam contra tuum coelectum habueras his diebus, te illi, qui bella nouit conterere, humiliter aſcribere & prudenter; nec non & quam humaniter in ipſius coelecti captione, & poſt in eiuſdem cuſtodia te geras & geſſeris, ipſius nuntij nobis relatio patefecit. Super quibus prouidentiam tuam in Domino plurimum commendantes, magnificentiam tuam rogamus attentius & hortamur, quatenus in his inuiolabiliter perſeuerans, ei a quo cuncta bona procedunt, gratias agere ſtudeas; ac quae illi grata exequi, & vitare quae ſibi diſplicibilia noueris, non omittas: erga coelectum praedictum, quem in tua manu concluſit Altiſſimus, ob ipſius concludentis honorem ſic clementer ſicque pie te habeas, vt miſericordiam aſſequi valeas, quam miſericordibus veritas repromittit. Nos autem ad tractandum & procurandum quod ad pacem & concordiam inter te & ipſum pertinent, offerimus nos paratos: ſuper quo ſi nobis tua prudentia ſuae innotuerit beneplacitum voluntatis, ad exequendum quae ad illa opportuna viderimus abſque cunctatione aliqua procedemus. Super alijs autem nuper prouidentię tuae per tuum nuncium ſcripſiſſe meminimus: quare ad praeſens ea non repetimus, ſed in illis inuiolabiliter permanemus. *Dat. Auin. xv. kal. ianuarij anno vii.*

Hortatur eum Ioãnes ad referendas de victoria Deo gratias.

Explicandam in victum clementiam.

Suam ad conciliandum concordiam operam offert.

Non vſus eſt Ludouicus oblato a Pontifice ad tractandam inter eos pacem ſtudio, regnũ ſibi armis aſſerere poſſe arbitratus, de quo haec tradit Ptolemaeus Lucenſis a: *Dux praedictus Auſtriae captus fuit per ducem Bauariae & detentus: & ſic ipſe Ludouicus dux Bauariae ius imperij ſibi vendicans vſurpauit.* Inde vero Pontificem inter & Bauarum ipſum grauiſſimae diſcordiae, cum regni Italici habenas, & Galeacij Mediolanenſis clientelam ſequenti anno corripuerit, vt ſuo loco dicetur.

Ludouic⁹ oblatis a Pontifice ſtudijs nõ vtitur.
a Ptol. Luc in hiſt. eccl M. S. l. 24. c. 41.

16 Interea fluctuanti diuturnis diſſenſionibus Luſitaniae, in qua Dionyſius ob effuſum in Alfonſum Sancium ſpurium ſtudium alterius filij Alfonſi legitimi, & ſceptri Luſitanici heredis, iras ac principum odia in ſe concitarat, iniuſtaque aduerſus ſanctiſſimam vxorem odia ſuſceperat, pacem redditurus Pontifex, cum annis ſuperioribus mulcere praeferocis principis animos, Dionyſium ad aequitatem flectere, D. Elizabetham, quae filij ſui cauſam aduerſus maritum impudicũ, & in adulterae liberos propenſiorem ſequi videbatur, ad concordiam inter filium & patrem reuocandam excitare literis ſuis ſtuduiſſet; hoc anno archiepiſcopum Compoſtellanum in Luſitaniam ad redintegrandam concordiam apoſtolica munitum auctoritate, vt coitiones diſſolueret, reſcinderet iniuſta ſacramenta, perturbatores pacis cenſuris reprimeret, ineunda foedera corroboraret, miſit b: ac praeſules Luſitanos, vt operam cum archiepiſcopo coniungerent, monuit c. Ad conciliandam vero diuinam miſericordiam, vt eos bellorum ciuilium fluctus compeſceret, preces Deo in ea cauſa porrecturis praemia indulgentiarum propoſuit d.

Pont. ad concordiã reſtituendam Luſitaniae incumbit.

Archiep. Compoſtellanum ea de cauſa in id regnum mittit.
b To. 3. ep. ſecr. pag. 66.
c Ib. pag. 68.
Porrecturis Deo pro pace preces indulgẽtias proponit.
d Ib. pag. 69.

Praeterea Dionyſium grauiſſimis literis e eſt adhortatus, vt Compoſtellani archiepiſcopi monita in animum demitteret: Reginam ſanctiſſimam, quae niſi ad pacem ac diuinam glo-

e Ib. pag. 65.

riam

riam ſpectabat & Alfonſum a heredem in gratiam reciperet; Alfonſum Sancij furto genitum cum Alfonſo legitimo conciliaret; nec tanta amoris ſignificatione illum proſequeretur, vt alterius in nothum fratrem odia exaſperaret. Tum Alfonſum illegitimum revereri b fratrem ſuum vt dominum ac Regem futurum, animumque ad illius obſequia flectere c, iuſſit: Alfonſum vero legitimum heredem, vt laceſſitum d grauioribus iniurijs patrem Compoſtellani archiepiſcopi opera delinire ſtuderet: ferret æquiori animo e, ſi frater illegitimus ab illo ditaretur, neque enim decorum videri, ſi rerum inopia laboraret; ac ſi Reges in adminiſtros liberalitatem effundere ſoleant, non debere mali & iniqui accipere, ſi filio poſſeſſiones aliquas compararet, cum maxime earum opum fultus præſidio præſtandis illi obſequijs aptior futurus eſſet. Tum Reginam Eliſabetham, quæ pulcherrima ſanctitatis exempla in ijs aduerſis rebus explicuit, hortatus eſt f, vt pacem inter diſcordes adducere omni ſtudio niteretur.

a Ib. pag. 64.
b Ib. pag. 65.
c Ib. pag. 64.
d Ib. pag. 66.
e Ib. pag. 67.
f Ib. pag. 64. & 66.

B. Eliſabethæ rarū in virum adulterū coniugalis amoris exemplū.

Obſequentiſſima ipſa erat Dionyſio viro etſi adultero & iniuſto: quam maternum viciſſe affectum, nec ſe implicuiſſe bello, ſed illud extinguere conatam, e pontificijs literis gratulatorijs vidimus. Demum præcipuis illius, vt par eſt credere, apud Deum precibus pax eſt feliciſſime reuocata: Berengarius Compoſtellanus archiepiſcopus acceptus perhonorifice a paritum illius monitis, ac ſopitæ omnes diſcordiæ: qua de re ad archiepiſcopum de nauata præclare opera, ad ſanctam Reginam, Dionyſium Regem, ac filium maiorem natu de perfectis apoſtolicis imperijs gratulatoriæ literæ g 8 kal. iulij exaratæ.

Pax Luſitaniæ auſpicio reddita.

g Ib. pag. 69. & 70.
h Ib. pag. 68.

17 Adhibita h etiam fuerat a Pontifice ad eam concordiam confirmandam Guillelmi Sabinenſis epiſcopi Apoſtolicæ ſedis legati opera, qui in Caſtellam ad ſedandos illius regni motus, quos principum de tutela Regis Alfonſi inter ſe contendentium, ac regnum armis & factionibus laniantium ambitione concitatos vidimus anno ſuperiori, miſſus fuerat: vtque facilius adducere concordiam poſſet, iniunxit l illi XIII. kal. april. huius anni Pontifex, vt indulgentiarum præmia ijs qui precibus a diuino Numine illam expoſcerent, vel operam pro ea concilianda nauarent, propoſita promulgaret, ipſumque l & Compoſtellanum, Toletanum, & Hiſpalenſem archiepiſcopos ac regni proceres ad reſtituendam Caſtellæ publicam pacem incumbere pluribus literis m ſolicitauit: atque in primis Philippum Sancij olim Regis filium, vt ſtuderet n concordiæ ac tutoris munus & nomen deponeret, hortatus eſt. Celebrabantur o Vallisoleti magni præſulum & procerum conuentus kal. martij præcipua legati apoſtolici opera, cuius etiam ſtudio inter Alfonſi Regis tutores ad feſtum natalis Domini induciæ armorum initæ ſunt p.

Inſtitutæ publicæ preces pro reuocanda in Caſtellam publica concordia.
i Ib. pag. 49.
l Ib. pag. 46.
m Ib. pag. 48.
n Ib. pag. 46
o Ib. pag. 46.
Valliſoletanus cōuentus.
p Ib. pag. 242.

Coniunxere cum legato operam Toletanus archiepiſcopus, atque epiſcopus Burgenſis & alij plures quibus, conceptis eadem verborum forma literis, ob conciliatas inducias eſt gratulatus; vtq; ſtrenue cum legato ad pacem confirmādam laborarent, ipſum eſt adhortatus q: *Licet*, inquit, *inter dilectos filios nobiles viros Philippum claræ memoriæ Sancij* Regis *Caſtellæ, Ioannem dominum de Viſcaya, & Ioannem filium .. claræ memoriæ Manuelis infantis, a concepta ratione tutelæ chariſſimi in Chriſto filij noſtri Caſtellæ Regis illuſtris pernicioſo diſcriminis odia ſibi reconciliandos ad pacem treguarum fœdus adueniſſet, ſuper quo non parcendo laboribus nec expenſis prædigna relatione te percipimus fideliter laboraſſe; continue tamen affectantes in intimis inter eos accrecere inſolubile vinculum dictæ pacis, ſuper hoc ſcire te volumus, quod venerabili fratri noſtro Guillelmo epiſcopo Sabinenſi A. S. L. noſtræ ſcripturæ oraculum deſtinauimus: propter quod fraternitatem tuam requirimus & rogamus attentius, quatenus eid m legato, ſicut hactenus aſſiſtiſti, ſolicite non deſiſtas aſſiſtere.* Dat. Auin. VII. id. nouembris anno VII.

q Ead. pag. 242.
Caſtellanus vrget Pont. vt perhcienda paci dent operam.

18 Ad dirimendam demum de regiæ procuratione ac tutela gerenda principum controuerſiam Alfonſum Regem Valliſoleti regni gubernacula ſuſcepiſſe, refert Ioannes Mariana a, cum iam illius auia Maria Regina obijſſet, ingentium virtutum fœmina trium Regum ætate, vt ait b, *reipublicæ præſidium, Caſtellæ columen, pietatis monimentum*. Addit auctor, Guillelmi legati iuſſu, epiſcopis vniuerſa ditione Valliſoletum conuocatis, concilium hac tempeſtate nobiliſſimum peractum c: *In eo*, inquit, *ſæculo* 10. *nonas auguſti multæ ſalutares leges promulgatæ ſunt. In eo numero anathemate vinciuntur, qui carnibus quadrageſima aut quatuor temporum diebus veſcentur; quique in eis publice vendiderint carnes a noſtra religione alienis, templis dum res diuina peragitur, intereſſe vetatur: ijs tamen ſi noſtra ſacra ſuſceperint, ſacri ordines & ſacerdotia, unde inopiam tolerent, non denegantur. Purgatio vulgaris reprobatur, qua Hiſpani vulgo vtebantur. Extant Ioannis Toletani præſulis conſtitutiones per idem fere tempus promulgatæ: Iudæis niſi Iuuam & Mauri, qua tempore res diuina peragitur, a templis receſſerint, ceſſare mandat. Redactas cruciatæ pecunias ad ſe cum fide deferri, captiuis redimendis, egenorum inopia ſubleuanda. Presbyteri quater minimum per annum diuinam hoſtiam ſacrificanto, neque vnquam niſi matutinis precibus exorato Numine: eccleſiaſticis obſequijs parta bona ea dare legareue filijs, quamuis iuſtis, nefas eſto; & erit qui ſacerdotes & epiſcopos eorum bonorum dominos & arbitros faciat.*

Vt diſcordiæ ſedaretur.
a Mar. de reb. Hiſp. l. 15. c. 18.
Mariæ Reginæ mors & elogiū.
b Ead. lib. c. 17.
Valliſoletanū conciliū ab epiſc. Sabinenſi A.S.L. celebratum.
c Ibid.
Præcipua illius ſtatuta.

19 Quod ad Maurorum in Hiſpania res attinet; Iſmael Granatæ Rex ab Ozminio Rege Algeziræ ex inſidijs cæſus d eſt. Erepta excellenti forma fœmina neci cauſam dedit. Mahomad vero filius Iſmaelis prætoris eximia fide, qui mox Granatenſes in illius verba adegit, cum alium coniurati ſucceſſorem deſtinarent, regnum arripuit. In Africa e Tunetanus Rex matre Chriſtiana natus, & egregie affectus in Chriſtianos, Chriſtianorum & Arabum opera Tunetanum alium Regem æmulum acie vicit, regnoque potitus eſt: ſed iterum poſtea ab alio ejectus f.

Iſmael Rex Gran cæſus.
d Ead. l. 15. c. 17.
e Io. Vill. l. 9. c. 149.
Variæ in Tunetano regno cōuerſiones.
f Ead. l. c. 154.

20 Flagrauit ciuili externoque bello Anglia hoc anno: proceres enim Hunifrido Herefordienſi & Thoma Lancaſtriæ comitibus coniurationis ducibus, Eduardo Regi ob nimiam Speſeriorum gratiam & potentiam infenſi erant: cumque res ad arma & cædes ſpectaret, Pontifex ineunte anno Cantuarienſem archiepiſcopum & epiſcopum Vvintonienſem ad adducēdam inter coniuratos ac Regem concordiam incumbere iuſſit g: tum Eduardum eſt adhortatus h, vt clementiam in ſuos explicaret, commotoſque animos mulceret: ſed in apertum bellum erupit diſcordia, cum indicto apud Ciceſtriam conuentu Eduardus in ho-

Ciuiles bellum in Anglia.
Pontificiū pro ſopiendo ſtudium:
g To. 3. ep. ſecr. pag. 35.
h Ib. pag. 34.
Eduardus coniuratos prælio fregit.

a Vvalſin. in Eduard II.
b Io. Vill. l. 9. c. 139

hoſtes contraxit a ingentia auxilia, ac plures proceres ſui terrore ad obſequium compulit. Inde Hunifridum & Thomam comites inſectatus, exeunte martio, magna clade deleuit b. Hunifridus Herefordienſis comes, dum ponte tranſibat, lancea perfoſſus occubuit: Thomas Lancaſtrius captus. Cuius victoriæ ab Eduardo partæ accepto nuntio Pontifex, qui rebelles flectere ad officium non potuerat, oppreſſos armis fuiſſe, Regi triumphi gloriam acceptam Deo referenti, eſt gratulatus c; atque eccleſiarum iura, vt ea ab inuaſoribus vindicaret, enixe commendauit.

c To. 3. ep. ſecr. pag. 36
Partam victoriam ſignificat Pontifici Eduardus

Excitat ipſū Pont. ad referēdas Deo grates.

Profecto, inquit, *fili chariſſime, noſtro tua adijcit gaudio gratitudo, per quam, vt debes, illi qui bella conterit, iſtam aſcribis victoriam, & non tibi. Hac vtique, fili chariſſime, beneficia tam immenſa debent ſcribi indelebiliter in tabulis cordis tui: hac nulla obliterare debet obliuio, ſed in iugi memoria retineri; debeſque cum propheta quærens dicere; Quid retribuam Domino pro omnibus, quæ retribuit mihi? Et vtinam tibi ipſi taliter reſpondebis: Iſtud ſibi retribuam; licet reſpectu tanti beneficij parum ſit cenſendum aut nihil: illi quidem meam offeram iuuentutem, ipſi fortitudinem meam cuſtodiam, & reſidua vita meæ tempora in continuatione ſalutaris propoſiti & piorum proſecutione operum deuouebo, fauendo eccleſijs, ipſarum libertates & iura; nec non & miniſtros Dei, perſonas eccleſiaſticas confouendo, &c. Dat. Auinione 11. kal. maij anno VI.*

Conſecrādum ſe diuino obſequio.

Victoriā crudelitate fœdat Eduardus
a Io. Vill. & Vvalſ. ubi ſup.

21 Fœdaſſe crudelitate victoriam Eduardum, ac Thomam Lancaſtrium & alios plures viros nobiles criminis ſocios capitis ſententia damnaſſe, ferunt a. Nec eorum ſupplicio pacata Anglia, incumbebat enim illi Scotici belli moles cum Robertus Rex a coniuratis excitatus in arma conſurrexiſſet. In quo quidem bello ſtuduit Eduardo Pontifex, atque archiepiſcopum Cantuarienſem & Vvintonienſem epiſcopum pontificias cenſuras ijs, qui Angliam aut Hiberniam inuaderent, obiectas diuulgare e; Dublinenſem archiepiſcopum f Roberto Bruſio perduellionis iudicium intendere; Anglos denique, Vvallenſes, & Hibernos præſules Eduardo ſacerdotiorum decimas ad leuandos belli ſumptus pendere g iuſſit. Confecit in Scotos florentiſſimum exercitum Angliæ Rex, ac ſuperiori elatus victoria Scotiam terra marique oppugnare ac frangere ad obſequium conſtituit. Sed cum imprudentiſſime neceſſarios commeatus ſuſtentando exercitui non prouidiſſet, ingens ea expeditio nullo operæpretio diſſoluta eſt h, magna hominum multitudine (ad viginti millia aſcendiſſe refert Ioannes Villanus i) fame morboque conſumpta; Rexque non ſine magno dedecore regredi compulſus eſt.

Scotiæ Rex Eduardum bello petit.
Tuetur Eduardi partes Pont.
e To. 3. ep. ſecr. pag 37.
Mouet in Scotiam Eduardus
f Ib. pag 39.
g Ib. pag. 43.
h Vvalſin vbi ſup.
i Io. Vill. l. 9. c. 160.

Philippi Regis Franc. mors.
l Ber. chr. Reg. Fran. Paul. Aemil. in eod. Maſſ. in eod.
m To. 3. ep. ſecr. pag. 8
Illius elogia.
n Ann. 1319. n. 17

22 Sublatus e viuis eſt Philippus Longus Francorum Rex ineunte hoc anno, vt teſtatur Bernardus l: *Philippus Rex obijt tertia die intrantis menſis ianuarij in prima parte noctis dominicæ dies, anno Domini* MCCCXXI, Nimirum numeratis de more auctoris ab incarnato Verbo annis: conſumptus diuturna ægritudine, in qua ſingularem explicuit patientiam m, pari pietate eccleſiaſticis ſacramentis ingenti immortalitatis ſpe munitus. Magnarum virtutum princeps, dignus S. Ludouici abnepos, cuius exemplo bellum ſacrum in Saracenos ſine fictione erat redintegraturus (ſuperioribus enim annis n ſopito bello Flandrico, ne profectionem iniret, ob occidentis turbas fuerat retardatus) in ipſo conatu, cum Pontifex diem traiectionis conſtituturus a eſſet, relicto ſui magno deſiderio exceſſit e vita. Commendauit b moriens regnum Chriſti vicario, eiuſque apud Deum preces ad expiandas reliquas criminum maculas implorauit. Nec pio defuiſſe Ioannem officio indicant literæ, quibus viginti dierum indulgentiam preces pro illius anima Deo porrecturis impertijt. c

a To. 3. ep. ſecr. p. 1. pag. 1. ep. 2
Pontificis preces moriens implorat.
b Ib. ep. ſecr. pag. 6
Conceſſæ pro illius anima oraturis indulgentię
c An. 6. p. 1. ep. c. 4. 865
d Ber. chr. Reg. Fran.
Carolus marchiæ comes ſuccedit.
Rhemis inungitur
* IV.
* IV.
* V.

Accepit poſt Philippum Galliæ, ac Nauarræ ſceptra frater Carolus Marchiæ comes, de quo hæc Bernardus ſcribit d: *Carolus huius nominis * tertius, filius quondam tertiogenitus Philippi Regis huius nominis * quinti, germanus quoq; frater præfati domini Philippi huius nominis * ſexti, qui defuncto præfato Philippo Rege germano ſuo eidem ſucceſſit in regno; cum nullum heredem filium reliquiſſet, quia filia in regno Franciæ ad regnandum nunquam ſequuntur ſucceſſiſſe. Cœpit autem regnare in regno Franciæ & Nauarræ defuncto fratre ſuo in menſe ianuarij anno Domini* MCCCXXI. *fuitque coronatus & inunctus in Regem Rhemis ciuitate* IX. *kal. martij.*

23 Significarat non ſine lacrymis Carolus Philippi fratris obitum Pontifici, qui magnum ex eo dolorem percepit, atque ipſius e & Ioannæ f Reginæ viduæ luctum mulcere literis ſtuduit. In ijs vero, quas ad Carolum dedit, fraternæ mortis occaſione ipſum ad humanarum rerum deſpicientiam, & transfundendum ad cæleſtia animum, ac mortis incerti exitus diuinique iudicij iugi meditatione vitæ rationem probe inſtituendam excitauit. g

e To. 3. ep. ſecr. pag. 6.
f Ib. pag. 7
g Ead. ep. pag. 6.

Carolo Regi Franciæ illuſtri.

Redditæ illi de fratris obitu Pontificis lit.

Affectu benigno celſitudinis regiæ recepimus literas per venerabilem fratrem noſtrum Raynaldum Oſtienſem epiſcopum, & dilectum filium Petrum S. Suſannæ presbyterum Card. præſentatas, per quas infirmitatem claræ memoriæ Philippi Regis Franciæ, eiuſque tranſitum, ac qualiter in illis ſe habuerat prouidentia regia, mœſtuoſo nobis calamo nuntiauit; noſtrarumque ac fratrum noſtrorum pie ac religioſe pro ipſius animę ſalute orationum ſuffragia poſtulans, ſeque ac regnum ſedi Apoſtolicę recommendans, more deuoti filij ſe paratum ad eiuſdem ſedis beneplacitum non omiſit. Profecto, fili chariſſime, cum primum tranſitus ipſe auribus noſtris inſonuit, cordis noſtri amaricauit intima, & punctionis durioris aculeo ſauciauit: vnde ſi te potauit abſynthio, ſi te felle cibauit, ſi tua commouit viſcera, ſi extorſit gemitum, ſi expreſsit lacrymas, cum adhoc te affectus inclinauerit naturalis, non decet quempiam ſuper hoc admirari.

Quā pie ille animā Deo reddiderit, exponit Pōt.

Sane, fili chariſſime, ſi tam innocenter Rex ipſe vixerit, quam laudabiliter rexerit, tamque patienter flagella Domini in ſua ægritudine tulerit; nec non quam humiliter, quam deuote eccleſiaſtica petierit & reuerenter receperit, velut princeps Chriſtianiſſimus, ſacramenta; & poſtremo quam confidenter & alacriter, Dei miſericordiam & ſanctorum patrocinia inuocans, Deo reddiderit ſpiritum, qui creauit illum, & terræ corpus, vnde aſſumptum fuerat, ad debitæ rationis deducitur examen, ceſſabit dolor vtique planctus, & gemitus acquieſcent; ac proculdubio multa tibi materia aderit ipſi congaudendi gaudenti, ipſum nempe vitam breuem & fluidam, quæ nihil eſt aliud quam vapor ad modicum parens, quæ velut vmbra præterit & in eodem ſtatu perſiſtere nunquam nouit, pro æterna & incommu-

Humanæ vitæ fragilitatis cū cæleſti gloria collatio.

mutabili firmiter credimus commutaſſe; ipſumque de hac valle calamitatis & miſeriæ, in qua ciuitatem manentem non habuit, ad ciuitatem gloriæ, quam ſolicite quæſiuit dum vixit, cuius angeli ſunt conciues, Deus pater templum, Filius ſplendor, & Spiritus ſanctus eſt charitas; in qua manſio eſt ſecura, totumque continet quod delectat, credimus perueniſſe: nec non & de fallaci mundano gaudio, quod luctus occupat, ad vera perfectaque & æternalia gaudia iam tranſiſſe credimus, vel ſaltem ad ſpem infallibilem illuc veniendi e veſtigio perueniſſe.

Carolum ad conſti tiam excitat.

Depone itaque fili chariſſime, depone gemitum, luctumque abijce, ac iuxta dictum Apoſtoli gaudenti congaude, ne te de charitatis inopia arguendo, illud tibi dominicum verbum exprobrando valeat dicere: *Si diligeretis me, vtique gauderetis, quia vado ad Patrem*. Orationes autem noſtræ fratrumque noſtrorum pro ipſius ſalute non defuerunt, nec noſtræ vtique deerunt dum viuemus, Domino concedente. Te autem, fili chariſſime, regnaque tua, ſicut debitores ſumus, & nos eſſe recognoſcimus, proponimus & intendimus habere in opportunitatibus propenſius commendata. Oblationem inſuper tuam gratam animo acceptantes, regiæ beneuolentiæ gratias pro eadem offerimus, quas valemus. Ad hoc, fili chariſſime, quia decet patrem beneuolum chariſsimum ſibi in Chriſto filium circa ardua occupatum dirigere, ipſumque cautum in his reddere, per quæ poſſet in illis laudabiliter ſe habere: agnoſcentes te ad ardua regiæ dignitatis aſcendiſſe, admodum neceſſarium arbitramur, vt memoriter * æternæ ſtudeas quæ ſequuntur.

Preces a ſe & Cardinalibus pro Phil. anima fundendas pollicetur

* tenere

Saluberrima nouo Regi a Pont. propoſita monita.

24 In primis, quia conſideratio altitudinis regiæ dignitatis offuſcare nonnunquam rationis oculum conſueuit, expedit aduertere te prudenter, quod quantacumque ipſa dignitas ſit ſublimis, a curis tamen multis, & oneribus varijs, ac innumeris periculis nequaquam, qui illi præſidet, eſt immunis. Hæc tibi, fili chariſſime, conſideratio ſuadebit, vt in agendis conſilia cures adhibere ſalubria, ac velut in lubrico poſitus tibi non des liberos impetus, ſed circũſpicias quo eundum ſit & quouſque; nec alta te ſinet ſapere, ſed potius ſuggeret te humilibus conſentire; quod vtique neceſſarium non mediocriter arbitramur volenti regnorum gubernacula laudabiliter gubernare.

Sentiendum de ſe demiſſe.

Recolendam mortis memoriam.

Rurſus te ſcire non ambigimus, & a tua memoria non excidere affectamus, quod nihil eſt morte certius, nec aliquid incertius hora mortis, ſicut magiſtra rerum experientia continue hactenus manifeſtat: videmus enim ſic mori iuuenem, ſicut ſenem; ſic fortem, vt debilem; ſic nobilem, vt ignobilem; diuitem, vt pauperem; iuſtum, vt peccatorem; ſapientem, vt ſtultum; ac doctum pariter, vt indoctum. Videmus quoq; frequenter infirmos conualeſcere, & incolumes ſubito expirare; alios loquendo deficere, alios comedendo, alios eundo, alios ſtando, alios dormiendo, alios laborando, alios ridendo, alios flendo, ſpiritum exhalare. Hoc quoque ſcriptura ſacra teſtatur, dicens quod conſtitutum eſt omnibus ſemel mori; & alibi, quod neſcit homo finem ſuum: ſed ſicut piſces capiuntur hamo, & aues comprehenduntur laqueo, ſic homines plerumque rapiuntur in tempore malo. Hæc profecto conſideratio vitare te, fili chariſſime, noxia faciet; & ſtimulabit te feſtinanter agere quæ videris expedire. Hinc ſapiens ait: *Fili memorare nouiſſima tua, et in æternum non peccabis*. Et alibi ſuadet, dicens: *Quodcumque poteſt facere manus tua, inceſſanter operare; quia nec opus, nec ratio, nec ſcientia, nec ſapientia erunt apud inferos, quo tu properas*; diemq; tibi quamlibet perſuadet velut vltimam ordinare.

Pia opera illius cauſa accelerãda.

Recogitãdum ſupremo iudici rationem reddendam.

25 Adhuc, fili chariſſime, optamus in tua fixe memoria reſideri, quod quantumque hæc dignitas ſit excelſa, non eſt libera a reddenda ratione: immo illi præſidens non ſolum de geſtis, ſed & de ſermonibus, nec non & de cogitationibus, quod eſt grauius, ſtrictam tenetur reddere rationem. Hinc Apoſtolus ait: *Omnes ſtabimus ante tribunal Chriſti*; & ſequitur: *Vnuſquiſque pro ſe rationem reddet*. Et cui? Sequitur: *Deo*; cuius vtique ſapientiæ nil poterit occultari, cum ante eius oculos omnia tam præſentia, tam præterita, quam futura nuda ſunt & aperta: cuius potentiæ nullus reſiſtere poterit, cum cuncta, & quæ in cœlo, & quæ in aere, & quæ in terra, & quæ in profundum abyſſi ſunt poſita, ſint eius ditioni ſubiecta: cuiuſque iuſtitiam nullus euadere poterit, cum tempus acceperit iudicandi: tunc enim nulli parcet, nec acquieſcet cuiuſquam precibus, nec pro redemptione dona plurima acceptabit.

Horum, fili, conſideratio te inducet, vt illum timeas, illi iuuentutis tuæ primitias offeras, ipſi fortitudinem tuam cuſtodias, & reſidua vitæ tuæ tempora in continuatione ſalutaris propoſiti, & piorum cum proſecutione operum ſtudeas deuouere; fauendo eccleſijs, ipſarum libertates & iura, nec non & Dei miniſtros, perſonas videlicet eccleſiaſticas, confouendo. Hæc tibi, fili chariſſime, ſi ea obſeruaueris diligenter, annos vitæ producent: hæc tibi dierum longitudinem miniſtrabunt: hæc firmabunt proculdubio thronum tuum. His itaque tuum animum imbue, his informa, talibus aſſueſce, vt per conſuetudinem mores fiant, nec peruerti poſſint amplius conuerſi quodammodo in naturam, &c. *Dat. Auin.* VI. *id februarij anno* VI.

Eccleſias tuendas.

Adducendas in mores virtutes.

26 Reddidit ob egregia monita Pontifici grates Carolus a, atque illis ſe obtemperaturum eſt pollicitus: tum etiam armorum potentiam ſuaque illi obſequia, accepto inſigni regio, perhumaniter ac pie deuouit: Ioannes vero ipſum ad ſectanda maiorum præclara veſtigia prouocauit b: vtque ad moderandum pro dignitate Gallorum ſceptrum diuinam illi opem conciliaret, omnibus qui pro ipſo preces apud Deum funderent, Cæleſtini V. & Clementis exemplo quadraginta dierum indulgentiam propoſuit; modo tamen conſcientiæ labes ſacra confeſſione expiaſſent. Quo vero ſtimulos illi ad veram comparandam gloriam, quæ in Numinis diuini cultu ſita eſt, incenderet ipſius animum, hiſce laudibus laceſſiuit: *Serenitatis regiæ vota præclara ſic præclaris euidentium operum clarent effectibus, quibus ſub regio titulo Regi regum fidelis ſeruus deſeruit; ſicque fulgentis famæ fulgore præfulgent, quod ad decantandum aſſidue nouum Domino canticum, qui ad ſui exaltationem nominis in te magnifica operatur, audientes vndique inuitant. Tu ſiquidem, quem dominantium Dominus multis prætitulauit titulis, inter cæteros regiæ dignitatis participes non indigne præconijs humanis extolleris, & non immerito prædicari a ſingulis promereris, ac iuuari deuotis & pijs Chriſticolarum interceſſionibus apud bonorum omnium Largitorem, vt ipſe, qui huiuſmodi vota benignus aſpirat, pius & miſericors* pro-

a T.3.ep. ſecr. pag. 10.

Carolus Rex ſua officia Põtifici offert.

b An.6.p.1 ep. com. 857.

Indulgentiæ pro ipſo Deo porrecturis preces propoſitæ

proſequatur etiam adiuuando; quatenus ſic bene-ceptis inhæreas, ſic inſiſtas, quod idem te poſt decurſi feliciter præſtiti vitæ curricula in dilecta ſua tabernacula introducat, &c. Dat. Auin. v. non. iuly an. vi.

a To. 3. ep. ſecr. pag. 8
Pluribus exornatur priuilegijs

27 Hortatus eſt a alijs litteris Carolum Valeſiorum comitem Regis patruum, inſigni prudentia, belli peritia ſingulari, ætateque prouectum virum, vt nepoti ad regnum probe gerendum conſilio & opera non deeſſet. Ornauit etiam pluribus nouum Regem apoſtolicis beneficijs b, quæ cæteris Regibus conferri conſueuerant; conceſſitque inter cætera, vt anathematis interdictiue ſententia amplioribus verbis concepta, ſi illius nomen non exprimeretur (quod ante a ſede Apoſtolica datum fuerat S. Ludouico) comprehendi ac deuinciri non cenſeretur c. Quæ vero cauſæ ipſum ad id præſtandum adduxerint, his verbis explicat d: *Attendentes*, inquit, *quod claræ memoriæ Chriſtianiſſimi Reges & principes progenitores tui, ſicut exacti temporis antiquitas fidelis inſitulat, & experientia clara docet, ad Deum & eccleſias rectitudine fidei & deuotionis integritate feruentes, ipſas perſonaſque eccleſiaſticas, bona & libertates earum regalis potentiæ clypeo protexerunt; & nihilominus in ſuis munificentijs erga illas, immenſitatem ſolam pro menſura ponentes, eas multis liberalitatibus ampliarunt.*

b An. 6. p. 8 ep. com. 856. 857. & ab ep. 860. ad 874.
c Ib. ep. 855.
d An. 6. p. 8 ep. com. 929.
Liberalitas Franc. Regum in eccl. elogium.
Matrimonium inter Carolum & Blancam diſſoluit.

28 Denique flagitante Carolo, matrimonium antea cum Blanca, e qua etiam prolem ſuſceperat, præter leges initum diſſoluit. Deprehenſam in adulterio Blancam referunt e, vtque illius vitæ conſuleretur, Mathildem comitiſſam matrem inuitam repudio aſſenſiſſe. Certe iam ante Philippi Pulchri nurus adulterij iudicio poſtulatas vidimus: in quo diuinam iuſtitiam adorandam obſeruauimus, quæ ſtirpem Philippi eiuſdem, qui Bonifacij VIII. olim Chriſti vicarij teterrimis fœdare calumnijs niſus erat, fœdiſſima infamiæ labe inquinari permiſit. De eo diuortio ſcribit hæc Bernardus f: *Hic dominus Carolus, viuente adhuc patre ſuo duxerat in vxorem Blancam ducis Burgundiæ filiam: ſed poſtmodum extitit matrimonium accuſatum, & inquiſitione facta fuit tandem declaratum per iudicium domini Ioannis Papæ XXII. in conſiſtorio de conſilio ſapientium, de iure nullum eſſe matrimonium prædictum, dudum de facto celebratum ſub anno Domini* MCCCXXII. *in vigilia aſcenſionis Domini* XIV. *kal. iuny.*

Blanca Regina adulterij infamia laborabat.
e Paul. Aemil. Gaguin. Maſſon. Philip. pulchro lo. Vill. l. 9 c. 171.
f Ber. chr. Reg. Fran.

Adducenda nobis viſa eſt pontificia ſententia, vt Ioannem a nonnullorum dicterijs vindicemus: *De fratrum*, inquit g, *conſilio, deliberatione prius diligenti præhabita, cum eiſdem, proceſſimus in hunc modum. Quia per propoſita & probata primo coram epiſcopo Pariſienſi, & ſubſequenter coram nobis euidenter apparet & clare, præfatos Regem & Blancam quarto conſanguinitatis gradu ex vtroque latere reſpectu vnius ſtipitis eſſe coniunctos; conſtat etiam præfatam Mathildim comitiſſam Atrebatenſem fore genitricem Blancæ præfatæ, & quod eadem comitiſſa vna cum pluribus alijs dictum Regem de ſacro fonte leuauit, ſicque comitiſſa ipſa matrina & Blanca præfata ſoror ſpiritualiter ſunt dicti Regis effectæ; quarum profecto conſanguinitatum prædictarum qualibet, ac ſpiritualis ipſa proximitas inter ipſum Regem & Blancam prædictam contracta ſufficit ad impediendum non ſolum contrahendum inter ipſos Regem & Blancam matrimonium, ſed contractum etiam dirimendum, niſi auctoritate ſedis Apoſtolicæ impedimenta præfata per ſufficientis diſpenſationis beneficium ſint ſublata; conſtatque inſuper euidenter ex forma diſpenſationis prædictæ*, data illa a Clemente V. fuerat, quæ non omnia impedimenta canonica exprimebat diſſoluebatque, *tam coram epiſcopo Pariſienſi præfato, quam coram nobis exhibitæ pro parte Blancæ prædictæ, & ex alijs propoſitis et probatis, quod illa nequaquam omnia impedimenta expreſſa ſuperius comprehendit, nec ad illa omnia aliquatenus ſe extendit; ipſoſque Regem & Blancam volentes a vinculo, quo occaſione dicti matrimony mutuo tenebantur aſtricti ſoluere, ac ipſorum cuilibet, quantum ad dictum matrimonium attinet, abeundi quo voluerint licentiam impertiri; ſententiam inter ipſos diuorty proferentes, pronuntiamus & ſententialiter declaramus, dictum matrimonium nullum eſſe, nec fuiſſe de iure; ipſis & eorum cuilibet impertientes licentiam ad vota alia tranſeundi, præfato matrimonio non obſtante, &c.* Adiectæ ſunt Clementis V. literæ, quas omnia illa impedimenta non diremiſſe pronuntiauit Pontifex; tum Regis Caroli ac Blancæ, quibus inſtitutis procuratoribus ad proponendam ſedi Apoſtolicæ cauſam ſummis contendebant precibus, vt controuerſiam citius definiret. *Dat. Auin.* XIV. *kal. iuny anno* VI.

g An. 6. p. 8 ep. com. 806.
Lata in ea cauſa ſententia.
Plura impedimenta contractum matrimonium dirimentia interceſſerant.
Coniunctæ partes mutuo ſolui nexu optabant.

29 Diſſoluto eo matrimonio, nouam coniugem Carolum duxiſſe Mariam Lucemburgicam Ioannis Regis Boemiæ ſororem, atque Henrici Imperatoris filiam, refert Bernardus a: ac Pontifex legem de quarto conſanguinitatis gradu ſoluit, quamuis acceptarum ab Henrico iniuriarum vigeret memoria, de quibus hæc affert b: *Sane nonnulla per genitorem quondam dictæ Mariæ contra chariſſimum in Chriſto filium noſtrum Robertum Siciliæ Regem illuſtrem, ac in eius perſonam, & alias etiam contra ſacroſanctam Romanam eccleſiam, cuius Rex ipſe fidelis exiſtit; nec non & in eiuſdem Regis perſonam, contra domum inclytam Francorum, cuius eſt Rex ipſe membrum nobile, temere attentata, ſuper quorum attentatarum reuocatione apoſtolicæ exiſtunt conſtitutiones editæ, quæ in ſcholis leguntur publice, & in iudicijs allegantur; diſpenſationem ipſam grauem & difficilem efficaciter arguebant.* Latam ab Henrico Imperatore in Robertum ob bellum Romæ aduerſus ipſum geſtum, Guelphoſque concitatos capitis ſententiam, atque a Clemente reuocatam ſuperius vidimus. Subdit Ioannes obruendam eſſe benefactis præteritarum iniuriarum memoriam; atque ideo Mariam Lucemburgenſem Regi Francorum deſponderi permittit.

Carolus Rex Mariam Regis Boem. ſororem ducit.
a Ber. chr. Reg. Franc.
b To. 3. ep. ſecr. pag. 21. & an. 6. p. 2. ep. com. 1174

Cæterum Burgundiæ dux ob dimiſſam Blancam graues in Regem Carolum ſuſcepit iras: ad quos conciliandos, cum ſanguine eſſent coniunctiſſimi, Pontifex c operam nauauit; & Blancam Carolo, Clementiamque Ludouici, ac Ioannam Philippi Regum vxores commendauit d. Ad ſedandos etiam reliquos Galliarum motus Dignenſem & Magalonenſem epiſcopos in Vaſconiam miſit e, vt nimirum tumultuantes ibi proceres in concordiam adducerent: inducias ab archiepiſcopo Viennenſi indici iuſſit f inter delphinum Viennenſem & Amedeum Sabaudiæ comitem: & quo eundem Amedeum Roberto Siciliæ Regi conciliaret, vt Auenionem accederet, ipſi conſuluit, ſediſque Apoſtolicæ clientelam ſpopondit g. Nec diſparem adhibuit operam h, vt Iacobum Aragonum & Sancium Balearium Reges ob ipſorũ iura in Montepeſſulano, Omeladeſio, & Carladeſio a regiis adminiſtris iam ante ſub Ludouico & Philippo Regibus violata exulceratos conciliaret.

c To. 3. ep. ſecr. pag. 189.
d Ib. pag. 15.
e Ib. pag. 22. & 23.
Conciliādæ inter diſſentientes Gall. proceres cōcordiæ ſtudet Pontif.
f Ib. pag. 81.
g Ib. pag. 79
h Ib. pag. 13. & pag. 20.

Eo

Digitized by Google

30 Eo ardentiùs ad alendam pacem incubuit [a] Ioannes, quo Carolus a Philippi fratris conſilijs de bello ſacro redintegrandis non alienus viſus eſt: religioſæ enim militiæ iam ante nomen, accepto crucis ſymbolo, dederat; atque ob Saracenorum in Armeniam excurſiones a Pontifice vrgebatur, vt extremo orientis exitio occurreret: quo argumento plures ſunt ad ipſum [b] ac patruum Carolum Valeſiorum comitem [c] hortatoriæ literæ, in quibus Laiacij vrbis Armenię olim florentiſſimę excidium, ac reliqui regni vaſtitatem deplorat.

a Ib. pag. 18.

b Ib. pag. 14. 15.

c Ib. & pag. 194.

Armeniā Saraceni inuadunt.

Carolo Regi Franciæ & Nauarræ illuſtri.

Habet, fili chariſſime, literarum nuper miſſarum do Armeniæ partibus, & nuntiorum inde venientium infauſta relatio, noſtra vtique non indigne viſcera ſaucians, & præcordia dure pungens, quod his diebus, inundante Saracenorum ſuperbia ſuis finibus non contenta, & robore adunato, Armeniæ regnum inuadens hoſtiliter, in redemptos Chriſti ſanguine pretioſo ingenita immanitate inſurgere non expauit; ac in eos impræmeditatos & inſcios ferociter irruens, multos eorum abſque delectu ſexus, ordinis, vel ætatis occupata & prorſus ſubuerſa ciuitate de Laiacio, immaniter proh dolor! trucidauit. Nec his contenta, ad abolendum de terra illa Chriſtianorum nomen & cultum; immo ad exterminandum omnino exinde Chriſtianitatis reſiduum ardenti, ſicut fertur, ſuſpirat deſiderio, & propoſito damnando feſtinat; tanto certior, niſi peruerſis eius reſtiterit miſericordia diuina conatibus, de ſuæ iniquitatis conceptu, quanto terræ præmiſſæ conditio, catholicorum mundi principum & aliorum fidelium non fulta ſuffragio, inſufficientis reſiſtentiæ veriſimilitudinem repromittit.

Euertunt Laiacium

Propter quod excellentiam regiam rogamus & obſecramus per viſcera miſericordiæ Dei noſtri, tibi in remiſſionem omnium tuorum peccaminum ſuadentes, quatenus illius obtentu, qui pro redemptione humani generis crucis ſubire ſupplicium non expauit, prudenter conſiderans & attendens quam ſit recuperationis terræ ſanctæ negotio, pro quo proſequendo inuictum crucis vexillum noſceris aſſumpſiſſe, præfatum regnum Armeniæ opportunum, ad illud præſeruandum ab impiorum manibus, & dicto negotio conſeruandum attendas ſolicite & intendas, &c.] Hortatur, vt copias validas eo tranſmittendas comparet ad ſuſtinendas labantes Chriſtianorum res, donec occidenti reſtituta pace, conciliatiſque principibus, ex omnibus regnis atque prouincijs florentiſſima expeditio ad Saracenos retundendos ac Palæſtinam recuperandam adornari poſſit. *Dat. Auin. x. kal. iulij anno VI.*

Carolum Regem Pontifex ad ſubmittenda Armeniæ auxilia ſolicitat.

31 Tranſmiſſi ſunt a Carolo Rege oratores [d] ad ſedem Apoſtolicam, qui cum Ioanne de Aſiatica expeditione agitarent: atque abeuntibus relliquis, comes Clarimontis eam ob cauſam in aula pontificia hæſit, pluresque habiti ea de re tractatus; de quibus nonis auguſti Rex certior factus a Pontifice: iterumque, quæ in ijs occurrerant dubia, expoſita [e] diſcuſſaque de peditum & equitum numero, de ſtipendijs militum & claſſis ſumptibus, vndeue petendi ac tolerandi eſſent; de exercitus in Aſia mora, an mediocres aliquæ copiæ præmittendæ, vel vniuerſæ acies in hoſtem mouendæ.

Tranſmiſſi ad Pōt. a Rege oratores pro tractanda Aſiat. exped.

d Ib. pag. 18. & 20.

e Ib. pag. 191. 199. & pag. 209. ad 232.

f Ib. pag. 191.

Quæſiuere [f] etiam a Ioanne regij oratores, quibus auxilijs Carolum bellum ſacrum aggredientem fulcire, quantoue ære iuuare meditaretur. Quibus reſponſum a Pontifice eſt, ſe quadriennales omnium Galliæ & Nauarræ ſacerdotiorum decimas attributurum; iam enim Philippum Regem defunctum ex illa ſexennali in Viennenſi concilio decreta biennalem recepiſſe: tum centum quinquaginta aureorum millia, quæ a Bertrando comite Leomaniæ & Altiuillaris (is erat Clementis Quinti nepos, qui a Ioanne de ingenti auri vi repetundarum poſtulatus, partem illius in pia opera erogandam reſponderat accepiſſe: partem vero aliam pro expeditionis Aſiaticæ imminentis ſumptibus ſuſtētandis) exacta traditurum; denique ſacra indulgentiarum præmia ex eccleſiæ theſauro omnibus, qui pecunijs expeditionem Aſiaticam iuuarent; vnde non exigua earum vis redigenda eſſet, elargiturum: de quibus Ioannes non. decembris ſcripſit ad Carolum, preceſque adiecit, euaſtatæ a Saracenis Armeniæ miſereretur, intermiſſamque fratris morte expeditionem egregijs illius exemplis prouocatus redintegraret, cuius conficiendæ gloria ipſi reſeruata videretur.

Quid ipſis reſpōſum a Pont.

32 Conſumpta verbis inanibus res eſt, nam Ioannē vrgebant bella Italica, & Carolus prætermiſſo bello ſacro, Anglico ſe implicuit. Aquitaniæ imperium in illius clientela erat, atque ab Eduardo Rege Angliæ beneficio auctoritateque Gallicæ aulæ obtinebatur. Accepto itaque inſigni regio, Carolum Regi Angliæ denuntiaſſe refert Vvalſingamus [a], vt de more in Gallias ad fidem ſolemni ritu nouo Regi Aquitanici principatus beneficiarij nomine aſtringendam accederet: inde enatum bellum, cum Eduardus non paruiſſet; conuerſaque in Aquitaniam Gallorum arma ait auctor, ac principibus Chriſtianis alias ex alijs diſſenſiones mutuas excitantibus alternis ſe, Saraceni liberas furori habenas in orientales laxauerunt.

Carolus, omiſſo bello ſacro Anglicum ſuſcipit.

a Vvalſing. in Ypodig. Neuſt.

Accepto itaque Babylonius ſoldanus Gallorum apparatu, aduerſus imminens bellum ſtrenue ſe comparauit, & Armenos, ne Gallis ſe coniungerent, opprimere eſt meditatus: vtque pernicioſa perficeret conſilia, Tartaros qui hactenus Chriſtianorum fœderati extiterant, & quorum auxilio res Chriſtiana ſteterat in oriente, atque Aramanum Turcam nouis fœderibus ſibi deuinxit. Suſtinendis tot hoſtibus Saracenis, Tartaris, Turcis impar erat Armenia: dum illius etiam vires inteſtina diſcordia magis debilitauit [b].

Babylonij Turcas & Tartaros in Armenos concitant.

Mutua diſcordia debilitatæ Armenorum vires

b Io. Vill. l. 9. c. 148. Ant. 3. p. tit. 21. c. 5.

Deſcribit non ſine lacrymis Pontifex clades illatas a ſoldano Babyloniæ, Aramano Turcarum principe, atque Damorda Tartaro viro ſceleſtiſſimo, qui Mahometis nomine execrando a Saracenis ſibi promiſſo, ſacrilegæ gloriæ cupiditate ad Chriſtianum excindendum nomen fuerat excitatus; vtque Armenis in extremum adductis exitium opitularetur, exeunte anno expeditionem, appetente proximo vere conficiendam a nonnullis ducibus, indixit, ac fideles, vt vel ſtipe vel opera eam iuuarent, eſt adhortatus. [c]

c An. 7 p. 1 ep. cur. 8. & M.S. arch. Vat. de rebus Tart. Armen. & alior. infid. & ſchiſm. pag. 9.

Indicta in proximū annum Armeniaca expeditio.

Ioannes, &c. vniuerſis Chriſti fidelibus præſentes literas inſpecturis.

33 Dum mentis noſtræ aciem & internæ conſiderationis aſpectum ad terræ ſanctæ ſubſidium eiuſque flebilem ſtatum intenta meditatione porrigimus, illud cum propheta dicere cogimur: *Magna eſt velut mare contritio tua: quis medebitur tui?* Grandem vtique afflictionem eius futuram idem propheta cōmemorans, nec habens cui com-

Apoſtolicæ ad fideles pio ardore incē dendos literæ.

parare illam, cui aſſimilaret, cuique æquaret eandem, tempeſtati maris eiuſque amaritudini, quod intumeſcentibus fluctibus ventorum impulſione concutitur, latruneulorum patet incurſibus, & hiantis aquæ periculis prompta demerſione paratur, vicina quadam illi ſolitudinis & formidandæ nobis comparatione metaphoræ exæquauit, cum diceret: *Magna eſt velut mare contritio tua*; quam vndique fluctus operiunt, venantur inſidiæ, hoſtes iaculantur in mortem. Sed cum illius medelam difficillimam propheta conſpiceret, quam longo iam ſpiritu cernebat languore tabeſcere, diuina relinqui deſolatione videbat, merito ſubiunxit, vt diceret: *Quis medebitur tui?* abſunt namque, qui diligunt: longe ſunt ab ea, qui opem ferant: inſtant, qui oderunt: grauant, vt non reſurgat: finitimos quoque eius Armenos, ipſorumque regiones & ſata per ſe perque alios aggrediuntur, depopulantur, & vaſtant: ſic opprimunt, vt eos periment: ſic opprimunt, vt vel ipſis tributum dent: ſic opprimunt, vt Chriſti nomen, quod abſit, abnegata fide aboleatur in illis: Machometo vero nequiſsimo ſeruiant, illi impudico ſternantur, hoſtes nobis fiant ex milite, apoſtatæ ex fideli; locus poſtremo non maneat, vbi in tranſmarinis partibus, ſi caperetur Armenia, pedem Chriſtianitas ſuæ deuotionis affigat.

Nam, quod dolentes referimus & magna cordis amaritudine recenſemus, diebus iſtis nouiſsimis, prout venerabiles fratres archiepiſcopi & epiſcopi, ac chariſsimus in Chriſto filius noſter Leo Rex, & dilecti filij nobiles viri Oſsinus comes Curchi & gubernator, cæterique barones ac populus regni Armeniæ nobis per ſuas literas & nuntios lachrymabiliter intimarunt, ſoldauus Babyloniæ velut ſecundus nequitiæ Pharao, cuius cor contra Dei erat populum induratum, & Turci, licet eos hactenus grauiter diutius afflixiſſent, quod Chriſtianis alia terra ſolida vltramarina præter Armeniam non remanſerat, eam nunc de medio tollere conabantur; præſertim quia fide digna relatione perceperant, ſedem Apoſtolicam decreuiſſe, eiſdem Armenis in tantis eorum oppreſsionibus vt fidelibus ſubuenire; ſicque dubitans, ne Franci Armenis ſociati eoſdem efficacius impugnarent, idem ſoldanus cum Tartaris, qui dudum per centum annos Armenorum amici extiterant, per quos ſoliti erant ſe a Saracenis defendere, eiſdem obſiſtere, illos etiam impugnare, & cum Aramano Turcomanorum domino pernicioſam amicitiam inijt, vt triplici fultus munimine a tribus partibus Armeniæ terram inuaderet, quo Armenorum reſiſtentiam præteritam minueret, eos aggrederetur ſecurius, cautius immo ſeuerius conculcaret: quod effectus vicinior docuit, & pauor eorum proximus comminatur.

Vt Babylonici Armenos delere ſint meditati.

Concitarunt in eos Tartaros. Aramanũ Turcomanum inſtigarunt.

Nam Damordas magnus & potens inter eos, qui Armeniæ adiacent, Tartaros ætate vt fertur iuuenis, moribus elatus; quique ob ſuam in Chriſti fideles nequitiam, deteſtanda facinora & odij virus effuſum ſecundus a Saracenis dicitur Machometus; cui &, ſi inchoata perfecerit, & ſuã in Chriſtianos truculentiam conſummabit, abominabile Deo Machometi nomen pollicentur, vt gaudeat; offerunt vt exultet (nam lætantur cum male fecerint & exultant in rebus peſsimis) cum triginta millibus equitum Armeniæ regnum inuaſit, per viginti quinque dierum ſpatium, quibus in ipſo diſcurrit vt hoſtis, depopulatus eſt, vaſtauit, incendit, & rapuit: boues quoque, oues, & cætera eorum animalia abegit: agrorum ſata virentia equorum ſuorum pabulis adeo conſumpſit, quod ſemen eis, vnde deinceps ſererent, non reliquit.

Quid promiſerint Damordę Tartaro ſi Chriſtianos exciderit.

Vt is Armeniam aggrediuerit.

34 Et quia eorum hoſtilis in Armeniam non timebatur Tartarorum aduentus, ipſique Armeniæ infirma & intima quæque cognouerant, veluti alias inibi familiarius conuerſati, occiſis quamplurimis in planitie, qui ad Armeniæ montes non fugerant, ac nonnullis, qui in montanis ac fortelitijs eiuſdem fugę ſuæ præſidium poſuerunt, pueris videlicet & fœminis, in captiuitatem adductis, effringunt eccleſias, altaria polluunt, ſacerdotes occidunt; nec non abbatias, monaſteria, caſalia, & preſterias ardentis foci flamma conſumunt. Quorum ſic deteſtandus furor deſæuit immanius, quod non pepercit mortuis, nec compaſſus eſt iam defunctis; cum eorum exhumaret corpora, ſepulchra violaret, deprædaretur tumulos, nuda relinqueret monumenta: ſicut & viuentium peculium rapuit; ſupellectilem ſpoliauit, dum conſpecta quæque diriperet, abſcondita turpius rimaretur. Ac deinde poſt eiuſdem Tartari Damordas de regno Armeniæ antedicto egreſſum, præfatus Haramanus Turcomanorum dominus ipſius Damordas procuratione, quin potius nequam machinatione, cum magno exercitu idem Armeniæ iterato regnum inuaſit, vaſtans & diſſipans quod inuenit. Cumque eundem Damordas de die in diem rediturum expectent, eum tremore valido hoſtiliter, nec immerito, & terribilem eiuſdem in Armeniam reditum reformidant, prout eorundem prælatorum, Regis, gubernatoris, baronum, & populi calamitates huiuſmodi & nonnulla alia circa hæc continentes, tranſmiſſæ nobis antedictæ literæ indicabant.

Eo diſcedente irruperit Haramanus ac Damordas expectetur reditus.

Sed & ſoldanus idem præfata dudum machinata nequitia triplici volens Armenos contritione conterere, poſt memoratum illorum egreſſum, innumerã equitum & peditum multitudinẽ hoſtiliter in Armeniam Saracenorum immiſit, quæ depopulata eſt reliqua, vaſtauit atque combuſſit Laiacium Armeniæ ciuitatem, locum vtique inſignem cum ſuo inibi caſtro demoliens, & tandem nauali obſidione vel bello captum etiam eiuſdem ciuitatis caſtrum fortiſſimum, in mari, ſitum euertens; vt illud Ioelis prophetæ in hoc etiam vaticinium impleatur: *Reſiduum erucæ comedit locuſta: reſiduum locuſtæ comedit bruchus, & reſiduum bruchi comedit ærugo*; prout ad nos poſt præfatas Armenorum literas & nuntios fide digna, ſed mœſta, relatione peruenit. Qua de re clamat oppreſſus ad nos, velut ad patrem filius: clamat fidelis ad Romanam eccleſiam vltramarinus populus, vt ad matrem; clamat afflictus idem ad cunctos Chriſticolas, vt ad fratres, præſidium poſtulans, vltra requirens monita, flagitans vires indulgentiæ, largitionis, & ſubuentionis expoſcens. Chriſtianitas enim, vt præfati ſumus, in Armenia paupere oppreſſa eſt. Soldanus illis inſultat, dum obtinet; minatur, dum vincit: ex hoc blaſphemus exprobrat Deo viuo, dumque ſuperbit impius, inceditur pauper, affligitur qui minus poteſt Ieruſalem in Creatoris contumeliam detinet, in confuſionem fidelium, in periculum animarum. Depopulatur Armeniam, vaſtat, incendit, & viris minatur exterminium, illis ſuæ ſeruitutis iugum perpetuum comminatur.

Abeunte Turcomano irruerit Babylonius.

Arcem maritimã Laiacij euerterit.

Confugerint ad ſedẽ Apoſt. Armeni.

35 Effœminati, vt fertur, Ægyptij moliuntur

vt

Digitized by Google

Cyprum ſibi ſubijcere cogitent Ægyptij. Henrico bellum a ſoldano denuntiatum.

vt nauigent, galeas parant, iter in Cyprum intendunt; regnum quippe fidele, deuotum, Chriſtianitati plurimum opportunum. Nam, vt eadem habebat relatio, ſoldanus ipſe chariſſimum in Chriſto filium noſtrum Henricum Regem Cypri illuſtrẽ, qui in tanto bellorum diſcrimine Armenis compaſſus, multos eorum ac aliorum fidelium de dicto regno Armeniæ & caſtro Marino Laiacij ante dicto, miſſis nauigijs, vt mortis ijdem vitarent periculum, & inibi vtcumque ſuſtentari valerent, in Cyprum fecit adduci; diffidauit elatus. Sed *Non ſic impij, non ſic; ſed*, vt ſperamus in Domino, *tanquam puluis, quem proijcit ventus a facie terræ*; quia *nouit Dominus viam iuſtorum, & iter impiorum peribit*; quod, nondum elapſo triennio, in eodem regno Armeniæ contra ſoldani exercitum, qui depopulaturus Armeniam in graui multitudine fuerat, ſuæ clementiæ dignationis effecit: nam cum eſſent numero decem & octo millia equitum Saracenorum, Chriſtiani ducenti vel circiter, quibus viuere Chriſtus erat, & mori lucrum, in Saluatore noſtro habentes fiduciam, in certis Armeniæ paſſibus, Saracenos aggredientes eoſdem, ſex millia ex eis equitum vel circa ceciderunt in bello, nonnullis eorum alijs in Chriſtianorum ſeruitutẽ adductis; nunc etiam, qui ſolitus eſt mirabilia in ſuis operari fidelibus, miſericors nõ deſiſtit. Quippe, vt ex præfata relatione percepimus, poſt demolitionem Laiacij, euerſionemque Marini caſtri eiuſdem, dum eadem ſoldani præmiſſa hoſtiliter equitum & peditum in Armenia multitudo, ſicut exultant victores capta præda, inſolentius lætaretur, ſexcenti Armeniæ milites, animo conſtantes & ſtrenui, ter eadem die particulari conflictu cum longe pluribus eis, ex eadem multitudine tunc ſibi viciſſim ſuccedentibus, hoſtibus habito, palmæ victoriam reportauit: adeo vt admiratus, qui eidem Saracenorum multitudini præerat, recollecto militum ſuorum exercitu, quatuor vel quinque millia equitum, computatis ijs, qui in pugna Laiacij & caſtri ex eis perierant, deeſſe priori ſuorum numero inueniret: nec mirum, nam *Clamauerunt iuſti ad Dominum cum tribularentur, & de neceſſitatibus eorum liberauit eos.*

Nonnulla Armenorum fœlicia prælia

Arcana Dei in ſua affligendis cõſilia.

36 Verum quia ſæpe mala bonis inſeruntur, vt meliores fiant; ſæpe peccatoribus, vt conuertantur; ſæpe iuſtis, vt probentur in illis, nam *Vaſa figuli probat fornax, homines vero iuſtos tentatio tribulationis; qui iuſti ſunt ſicut ſol in iuſtitia maneant*, nam *Beatus vir qui ſuffert tentationem, cum probatus fuerit, accipiet coronam vitæ, quam repromiſit Deus diligentibus ſe*; qui boni, in malis creſcant: creuit Iob, dum affligeretur, recepit de manu Domini duplicia; qui vero peccatores, quales omnes ex humilitate exiſtimare ſe debent, nam *ſi dixerimus quia peccatum non habemus, ipſi nos ſeducimus, & veritas in nobis non eſt*; conuertamur ad Dominum & miſerebitur, quia pius & miſericors eſt & multus ad ignoſcendum; & per cordis contritionem, oris confeſſionem, & operis ſatisfactionem ſcrutemur vias noſtras, & quæramus & reuertamur ad Dominum, leuemus corda noſtra cum manibus ad Dominum in cœlos, quia non repellet in ſempiternum Dominus; quia ſi abiecit, & miſerebitur ſecundum multitudinem miſericordiarum ſuarum. Clamauerunt itaque ad Dominum, dum tribularentur: clamant & nunc oppreſſi dum ſuſtinent, & grauiora ab opprimentibus reformidant. Clamant vtique ad Dominum, clamant ad eius vicarium; cunctoſque Chriſticolas, vt eis ſubueniatur in tempore, deuota precum inſtantia interpellant.

37 Nunquid igitur nos ac vniuerſi Chriſti fideles, dum illius, qui pro nobis in cruce paſſus eſt, vulnera cernimus, afflictiones memoramus, opprobria recenſemus, quibus ſaturatus eſt, quæque illi ab inſipiente ſunt tota die; nunquid inquam, in tanta fidelis populi contritione, tanta miſeria, tanto eius clamore, tantoque illius pauore, & nefandæ impudicitiæ formidando metu, & niſi celerius ſuccurratur eidem, non incertis, continere poterimus lachrymas? premere gemitus? viſcera concludere pietati? Abſit a mente fidelium, a cunctis Chriſticolis relegetur.

Exhortatio ad fideles, vt Chriſtianum nomen iuuẽtur.

Quare nos hæc & fratres noſtri præfatæ Romanæ eccleſiæ Cardinales, maturo penſantes iudicio, eadem libra debitæ conſiderationis appendimus, & ex intimis noſtræ mentis præcordijs condolemus: & vt tantis præcaueamus diſpendijs, occurramus caſibus; rerum damnis, animarum corporumque periculis ſuccurramus, vias cogitamus & modos, quibus ijs celeriter medela præſtetur. Et inter cætera, quæ nobis in præſentiarum & memoratis fratribus noſtris pro expedientiori ſe exhibent, ipſorumque Armenorum deuota ſupplicatio continebat, pecuniarium a Chriſti fidelibus parandum ſubſidium, quo Armeniæ & Cypri regnis prædictis de frumento & hordeo, alijſque victualibus & ad vitam neceſſarijs, ac armis & ſtipendiariorum ſtipendijs, quibus nunc maxime pro defenſione ſui Armenia indiget, ſuccurratur; nec non quod bellatores idonei, tam equites quam pedites, illuc pro ipſius defenſione Armeniæ ex eorundem fidelium ſubſidio deſtinentur occurrit, donec Omnipotens tantis eiuſdem afflicti populi, ac totius Chriſtianitatis in illo, tribulationibus ſuæ benignitatis miſeratione compaſſus, dexteræ ſuæ potentiam extenderit ad iuuamen.

Decreta ad Armeniam & Cyprum defendendas auxilia ſignificat.

38 Quocirca vniuerſos & ſingulos paterna dilectione requirimus attente, inducimus, ac præmijs ſpiritualium gaudiorum, quæ ſunt temporalibus merito præferenda, allicimus; vniuerſitatem veſtram tenore præſentium per aſperſionem ſacratiſſimi ſanguinis domini noſtri Ieſu Chriſti, & per eiuſdem viſcera miſericordiæ Dei noſtri præcordialius obſecrantes, quatenus prædictorum Armenorum ſanguinis & fidei, calamitatis & ruinæ miſericordiam & pietatem habentes, eis & præfatis Cypri & Armeniæ regnis in tantæ eorum neceſſitatis articulo, immo terræ ſanctæ deſolationi perpetuæ, quod abſit, niſi eiſdem ſuccurratur celerius, in manibus inimicorum deficientibus, in prædictis quibus indigent opportunis & amplis ſubueniatis auxilijs, & copioſis eleemoſynarum ſuffragijs propenſius ſuccurratis; ac vt ardentes Chriſtianæ fidei zelatores, pro ipſius defenſione fidei, & prædictorum regnorum tuitione, terræ ſanctæ recuperationi ac transmarino paſſagio quamplurimum opportuna, cum regna eadem inter cunctas fidelium terras magis ſint ipſi terræ ſanctæ vicina, vnum ſcilicet in terra ſolida Armeniæ poſitum, alterum videlicet Cypri in mari ſitum ad vlteriora, magiſque accommoda ad recipiendum, reſocillandum, & retinendum Chriſtianorum exercitus; impugnandum quoque infideles eoſdem, & recuperandum, diuino aſsiſtente præſidio, de eorum manibus terram ſanctam, vos ad illuc perſonali-

Sanguinẽ quẽ debere in ſuſo Chriſtiano ſanguine vleiſcẽdo.

Ad recuperandam Syriam patere aditum.

Digitized by Google

ter transfretandum promptis affectibus & ſinceris deſiderijs in peccatorum veſtrorum remedium præparetis: parata quidem manet in cœlis pro fide Chriſti obeuntibus corona martyrum beatorum.

Morientibus in eo bello coronam martyrũ propoſitã.

39 Et vt vos ad transfretandum, ſuccurrendum, & ſubueniendum præfatis Armeniæ regnique Cypri fidelibus poſsitis eo libentius atque feruentius animari, quo vos potiorem fructum ex transfretationis ſuccurſu & ſubuentione huiuſmodi noueritis percepturos; nos de omnipotentis Dei miſericordia, & beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum eius auctoritate confiſi, & illa quam nobis, licet inſufficientibus meritis, Deus ligandi atque ſoluendi contulit poteſtatem; omnibus qui infra annum a proxime futuris kal. martij numerandum, contra ſoldanum & alios infideles in ſuccurſum & auxilium regnorum Armeniæ & Cypri prædictorum in perſonis proprijs & expenſis acceſſerint, in eis vicisſim, vel eorum altero ad minus per vnius anni ſpatium iuxta diſpoſitionem ſedis Apoſtolicæ moraturi, illam peccatorum ſuorum, de quibus corde contriti & ore confeſsi fuerint, veniam indulgemus, quæ proficiſcẽtibus in terræ ſanctæ ſubſidiũ concedi per ſedem Apoſt. conſueuit: & in retributione iuſtorum ſalutis æternæ pollicemur augmentum, &c.]

Indulgentias aliquas correptu- eis eroga- turiſue ſtipem concesſas.

Addit Pontifex eos etiam ſacris præmijs affectũ iri, qui cum profectionem ornare non poſsint, conduxerint ſtipendiarios, vel pecunias pro ſuarum fortunarum modulo ad ſuſtinendos ſacri belli ſumptus contulerint: tum etiam ea conſecuturos, qui cum itineri ſe commiſerint, morte oppreſsi fuerint. Demandat etiam prouinciam omnibus præſulibus, viriſque eccleſiaſticis, ac religioſis, vt pontificias literas populis pro concione exponant, ipſoſque ad penetrandos intrepide pro Chriſti gloria periculorum æſtus, difficultates ſuperandas, ac ferenda Armeniæ & Cypro laborantibus promptiſsima auxilia incendant.

Concionatores hæc populis ſignificare iuſſi.

☞ *Datum Auinione* XIII. *kalendas ianuarij anno ſeptimo.*

Cyprios ad Armẽ. auxilium concurrẽtes venia criminũ donat Pont.

40 Collegere in medio Saracenici belli ardore animos Armeni, in quorum auxilium e Cypro alijſque prouincijs fideles procurrere; conflatoque iuſto exercitu, ſanguinem pro Chriſtiano nomine profundere parati, ad hoſtium excurſiones reprimendas crucis ſigna extulere: quos immortalitatis ſpe ad mortem fortiter oppetendam, ſi opus foret, confirmauit ad conſtantiam Pontifex [a], ac venia criminum commiſſorum reliquias, modo expiata primũ rite conſcientia eſſet donauit: *Attendentes*, inquit [b], *vos ad certandum contra inimicos fidei Chriſtianæ pro defenſione ipſius in campo certaminis conſtitutos, vt in eodem eo vos habeatis vtilius, quo liberius ad æternam poſſitis beatitudinem peruenire, &c.* alijſque literis de propoſita criminum & pœnarum gratuita condonatione in acie contra Saracenos occubituris, deque irruptionibus crebris hoſtium in Armeniam hæc habet Pontifex. *Ex veſtra inſinuatione percepimus, quod adeo eſtis ſoldano alijſque infidelibus Chriſtiani nominis inimicis vicinitate propinqui, quod videmini fore quaſi ſignum poſiti ad ſagittam; & oportet vos contra eos pro defenſione memoratæ fidei atque veſtra frequenter inire certamina, in quibus veſtrum quamplurimi ſæpius moriuntur.*

a To. 3. ep. ſecr. pag. 266. & l. 7. p. 1. ep. cur. 7. 9. et 10.

b Eod. ep. cur. 7. ext. etiam in cod. M S. arch. Vat. pag. 11.

c To. 3. ep. ſecr. pag. 266.

41 Liberandis ab extremo exitio Armeniæ rebus intentus Pontifex, non Cyprios [c] modo & Gallos, alioſque fideles, vt ſuperius a nobis dictum eſt; verum etiam Tartarorum Imperatorem in ſoldanum Babylonium concitare eſt meditatus. Inueterata erant Tartaros inter ac Saracenos odia, ac plures olim Imperatores Tartarorum Chriſtianis valida contra Babylonios & Ægyptios auxilia tulerant, horrendiſque Saracenos affecerant cladibus; adeo vt ſi occidentales a mutuis diſſenſionibus liberi arma cum Tartaris, vt ſæpius rogatos ab ijs vidimus, coniunxiſſent Mahumericum nomen penitus ab ijs facile fuiſſet exciſum. Scriptis itaque literis ad Boyſſethan Imperatorem Pontifex [a], vetera Tartaros inter & Chriſtianos fœdera ad memoriam ipſi reuocauit, vtque Tartari Armenos ſæpius a Turcorum & aliorum hoſtium irruptionibus atque oppreſſione vindicaſſent: preceſque adiecit, vt Leoni Regi Armeniæ more maiorum imperialem opem explicaret.

Tartarorũ Imp. ſollicitat Pontifex ad Armenorũ clientelã ſuſcipiendam.

a Ib. pag. 19.

Magnifico viro Boyſſethan Imperatori Tartarorum gratiam in præſenti, quæ perducat ad gloriam in futuro.

☞ Refert progenitorum tuorum memoria, quod ipſi nominis Chriſtiani non abſque inſpirationis diuinæ conſilio, vt pia credulitas ſuggerit, ſe reddentes beneuolos amatores, cum Regibus Armeniæ, qui fuerant pro tempore, fœdus amicitiæ ſtabilis obſeruarunt; eis contra Turcos, & alios eorum perſecutores & hoſtes prompti iuuaminis impendentes auxilium, & in eorum ac regni & ſubditorum ſuorum defenſionem ſolicitam potentiæ ſuæ dexteram extendendo, laudandæ imitationis exemplum tibi & alijs eorum poſteris relinquentes. Propter quod indubitata nobis fiducia repromittit, quod tu a dictorum progenitorum in hac parte veſtigijs, velut germen proprium, non declinans, eo maioris chariſſimo in Chriſto filio noſtro Regi Armeniæ illuſtri aduerſus eoſdem perſecutores & hoſtes impendes ſubſidij fulcimentum, quo dictorum progenitorum exempla te ad id merito debent inducere potioris efficacia rationis.

Exponit veterem Tartarorum cum Armenis coniunctionem.

Sæpius illos contra Turcos tuitos.

Cum igitur, ſicut noſti, memorati perſecutores & hoſtes, ad eiuſdem inuaſionem regni ſuos ardentes exponendo conatus, aliqua nunc ipſius regni loca nequiter inuaſiſſe dicantur, & ad inuadendum alia ardenter aſpirent; magnitudinem tuam rogamus & hortamur attentius, & per Dei miſericordiam obſecramus, quatenus huiuſmodi progenitorum ipſorum inhærendo veſtigijs, dicto Regi contra perſecutores & hoſtes eoſdem pro diuina & Apoſtolicæ ſedis ac noſtra reuerentia ſic potenter aſſurgas, ſicque illum tuæ virtute potentiæ tuearis, quod perſecutores & hoſtes ipſi, tuo potenti brachio ſuperati, cogantur occupata dimittere, & ab ipſorum Regis & regni perſecutionibus reſilire; teque diuina clementia, percipiens vota tua ſuis ſuper hoc beneplacitis conformare, ad agnitionem ſui gloriſiſsimi nominis, ſine qua ſalus eſſe non poteſt, dignetur miſericorditer reuocare, & per ſuorum dirigere ſemitam mãdatorum; & tibi, poſt vitæ præſentis excurſum, in cæleſti patria præparare feliciter manſionem. *Dat. Auin.* III. *non. iulij anno* VI.

Nunc Armeniam [illegible] ad- [illegible].

Gloriæ ipſius eſſe illam defendere.

☞ 42 Pellicere eundem Imperatorem ad Chriſtiana ſacra conatus eſt Ioannes, eumque ad vniuerſi orbis Conditorem, a quo potentiam ſceptrumq; omnium Tartarorum accepiſſet, agnoſcendum excitauit. Plures illius maiores religionem Chriſtianam erant amplexi, ſuos ſæpius ad ſedem Apoſtolicam oratores miſerant, inierant

Ipſum ad Chriſtiana ſacra allicere ſtudet.

cum

cum Regibus Francorum fœdera, muneribus & officijs certarant inuicem. Ad redintegrandam itaque veterem amicitiam Pontifex, qui ſperabat ex Tartarorum & Francorum mutuo fœdere, Saracenicum imperium facilius oppugnatum & euerſum iri, Boyſſethanum Imperatorem ad mittendos ad ſedem Apoſtolicam & Gallicam aulam oratores ſolicitauit a, remque eam ſibi fore gratiſſimam ſignificauit.

a Ib. pag. 89. & an. 6. p. 1. ep. cur. 8.

Magnifico viro Boyſſethan Imperatori Tartarorum gratiam in præſenti, quæ perducat ad gloriam in futuro.

Ex de re literæ.

Inter ſolicitudines alias noſtris humeris incumbentes hoc perpeti cura reuoluimus, & in hoc ſolidæ charitatis ardore crebris orationibus a Domino poſtulamus, vt ipſe lapis angularis, qui fecit vtraque vnum, ſuam ſanctam, catholicam, & vniuerſalem eccleſiam toto orbe terrarum in vnitate fidei orthodoxæ dignanter adiuuet, cunctis mundum purget erroribus, & diffundat in mentibus ignorantium nomen eius ſuæ radios claritatis, vt ipſum cognoſcant Deum viuum & verum omnium conditorem. Propterea iubilum copioſæ lætitiæ deſiderijs noſtris accreſceret, ſi te dignum filium benedictionis conſtituens, viuido ac indiuiduo eiuſdem eccleſiæ catholicæ corpori ad participationem vitalis ſpiritus iungereris inſeparabilis fœdere charitatis. Ideoque magnitudinem tuam rogamus & hortamur attentius, & per illius, qui mortificat & viuificat, deducit ad inferos & reducit, miſericordiam obſecramus, quatenus eiuſdem fidei ſaluberrimam vnitatem, quam primo ſancti Apoſtoli de fideli Chriſti pectore ſuſceperunt, & quam ſacroſancta Romana ſeruat, prædicat, & docet eccleſia, ſine qua nemo vnquam Deum videre poterit, reuerenter amplectens; & deuote conſiderans, quod omnis homo eo ipſo, quod rationalis eſt conditus, debet ex ratione colligere illum, qui eum condidit eſſe Deum; in ipſius lumen & regimen, omnis vetuſtate peccati & cœcitatis errore depoſitis, per baptiſmatis tranſeat ſacramentum, fidem huiuſmodi conſtanter & fortiter obſeruando: vt per illam gratia domini ſaluatus, cũ Dei electis aſſequi valeas hereditatem incorruptibilem, incontaminatam, & immarceſſibilem conſeruatam in cælis.

Hortatur Tartarum vt more maiorum oratores ad Apoſt. & Gallicā aulam mittat.

43 Cæterum frequenter audiuiſſe meminimus, quod memorati progenitores tui tanquam viri magnanimitate ſublimes, vt Romanis Pontificibus prædeceſſoribus noſtris & Apoſtolicæ ſedi deuotam reuerentiam exhiberent, ad ipſos interdum propter hoc mittebant nuntios ſpeciales; & nihilominus cum Francorum Regibus, qui tunc erant, amicitiam contrahentes, illos per eoſdem nuntios & literas viſitabant: quos prædeceſſores ac Reges ipſi recipientes honorificentia, qua decebat, eorum gratis aſpectibus lætabantur, ſe hinc inde progenitoribus ac Regibus ipſis donis & muneribus honorando. Ex quibus potes plene colligere, quod tibi & imperio tuo ad laudis cumulum & honoris accreſceret, ſi progenitorum ipſorum imitatus exemplum, per ſimiles nuntios nos & dictam viſitares ſedem, & cum chariſſimo in Chriſto filio noſtro Rege Francorum illuſtri amicitiam renouares: nos enim ex hoc ſpecialiter lætaremur in Domino, qui tibi libenter in omnibus, cum ſecundum Deum grata procederent, placeremus. *Dat. Auin. IV. non. iulij anno VI.*

44 Tuebatur in Aquilonari Tartaria religionem Chriſtianam Abuſcanus princeps, Regis Cotogani filius, cui ſuperiori anno ob ſacra Chriſtiana amplexa Pontificem gratulatum vidimus; quem etiam hoc anno ad populos ſua auctoritate ad Chriſtum adducendos eſt adhortatus a: vtque cæleſtibus præmijs ad pietatem principem neophytum accenderet, ſingulis diebus, quibus auguſtiſſimo miſſæ ſacrificio intereſſet, viginti dierum indulgentiam impertijt.

Excitat Abuſcanū Tartarū principē ad religionem proferendam

a An. 6. p. 1. ep. cur. 479.

Dilecto filio nobili viro Abuſcano nato claræ memoriæ Cotogani *Regis in partibus Tartariæ.*

Ingentem, nec mirum, materiam gaudiorum ſuſcepimus, quod ſummus ille lapis angularis dominus Ieſus Chriſtus, in quo omnis ædificatio conſtructa creſcit in templum ſanctum in Domino; quodque quos ſaluos vult fieri, ad cognitionem ſui non deſinit ſemper abundantiſſimo beneficio erudire, per inenarrabilem gratiam ſuam toto orbe diffuſam augens continue familiam Chriſtianam, te ſicut venerabilis fratris noſtri Hieronymi epiſcopi Caphenſis & ſocij eius relatione iucunda percepimus, veræ fidei luce perfuſum & ſacri baptiſmatis fonte renatum, ac imbutum doctrina apoſtolicæ & euangelicæ veritatis, vnitati ſanctæ Romanæ ac apoſtolicæ & catholicæ eccleſiæ aggregauit.

De ſuſcepta fide ei gratulatur.

Quia igitur Deo patri æterno, & apoſtolicis votis ad gaudium cedit immenſum, ſi Redemptoris noſtri familia in ipſis partibus, quas dudum cœcitas errorum obduxerat, dilatetur; nobilitatem tuam rogamus & hortamur in eodem noſtro piiſſimo Redemptore, quatenus prudenter attendens, quod inter cætera, quæ de recto calle dirigere poterunt ad vitæ gaudia ſempiterna, hoc eſt præcipuum, ſi ſubditos tuos viuido & indiuiduo eiuſdem catholicæ eccleſiæ corpori, & cognitioni veræ fidei aggregabis; ad hoc præſtes opem, & ad hoc totis ſtudijs elabores, vt eius obtentu, qui fidelibus ſuis iter æternæ vitæ demonſtrans, paradiſi ianuas, quas primi parentis inobedientia clauſerat, ineffabili miſericordia reſerauit, eoſdem ſubditos per te & alios cognitione fidei catholicæ illuſtratos vnitati eiuſdem fidei ſtudeas aggregare. Vt autem, fili, tuæ deuotionis integritas eo promptius pijs operibus intendere ſtudeat, quo maiorem indulgentiam per Apoſtolicæ ſedis gratiam fuerit conſecuta; deuotioni tuæ, dummodo vere fueris pœnitens & confeſſus, qualibet die, in qua ob reuerentiam eiuſdem domini noſtri Ieſu Chriſti & beatiſſimæ matris eius miſſam audieris; vel ad eccleſiam cauſa orandi te deuote contuleris, viginti dies de iniunctis tibi pœnitentijs miſericorditer relaxamus. Nulli ergo, &c. *Dat. Auin. XI. kal. martij anno VI.*

Sacra audituro nō nullas indulgentias impertitur.

45 Miſerat Hieronymum Clemens V. in Tartariam, ad eos populos, veteris ſuperſtitionis tenebris obſitos, colluſtrandos euangelij luce; ſacriſque epiſcopalibus inſigniuerat, quamuis nullius illi epiſcopatus nomen attribuiſſet. Cum vero ab eo feliciſſime in Tartaria Aquilonari religio propagaretur, Ioannes illum Caffenſi epiſcopatu a ſe inſtituto donauit, cuius diœceſis fines ita circumſcripſit b: *Ciuitatem Caffenſem, tunc villam infra Cambalienſis diœceſis limitem conſtitutam, qui locus inſignis exiſtit, & vbertate multiplici hominum & rerum exuberat, de fratrum noſtrorum conſilio, & apoſtolicæ plenitudine poteſtatis in ciuitatem ereximus, & ciuitatis vocabulo duximus decorandam: & a villa de Varia in Bulgaria vſque Saray incluſiue in longitudine, & a mari Pontico vſque ad terram Rhutenorum in*

Hieronymus in Tartariā ad prędicandum euangeliū miſſus.

Caphenſi epiſcopatu donatus.

b Ib. ep. cur. 497.

Caffa epiſcopali ſede decorata.

in latitudine pro diœceſi eidem Caſſenſi eccleſiæ duximus aſſignandam; ſtatuentes ac etiam decernentes, vt eccleſia ſancta Agnetis dicti loci Caſſenſis ex tunc haberetur & exiſteret perpetuis futuris temporibus cathedralis, &c. Dat. Auin. xv. kal. martij anno vi.

46 De inſtituendo alio epiſcopatu in Curchi Armeniæ prouincia agitauit conſilium Pontifex,[a] expetente Oſſino comite; electumque Ieroſolymitanum, num ea res fidei amplificationi conduceret, xii. kal. auguſti cognoſcere iuſſit. Confirmatus [b] porro fuerat xiii. kal. iul. in Ieroſolymitano patriarchatu Petrus canonicus Nicoſienſis, cuius prædeceſſor Petri etiam nomen geſſerat: quo argumento Ioannes ad Regem Cypri, vt patriarcham ſtudio regio proſequeretur, literas dedit [c]. Cæterum Regem Cyprium ob lata Armenis, in extremum adductis exitium, auxilia ſoldani Babylonij iras in ſe concitaſſe, ſequenti anno amplius videbimus, quo Pontifex Cyprum periclitantem defendit.

a lib. ep. 83
Peritum a Pont. vt in Curchi epiſcopatum inſtitueret.
b lib. ep. 991.
Petrus creatus patriarcha Hieroſolym.
c Reg. poſt eand. ep.

47 Tentata eſt a Turcis per hæc tempora Rhodus inſula, hoſtiſque a Rhodijs equitibus magna clade profligatus. De parta victoria conſentiunt hiſtorici, quanquam de illius tempore diſcrepant: Ioannes enim Villanus [d] ad annum huius ſeculi vigeſimum; continuator vero belli ſacri [e], alijque [f] in hunc annum rem coniiciunt. Aſcribenda vero eſt illius triumphi gloria diuino Numini, cum barbarorum claſsis nauium octoginta a quatuor Rhodijs triremibus, & ſex alijs Genuenſibus, ac viginti maioris minoriſue aluei nauibus circumſeſſa vel in noſtrorum poteſtatem venerit, vel fluctibus merſa ſit, duce Gerardo e Pinibus ordinis Hoſpitalariorum vicario. Cumulata ea victoria maritima terreſtri altera: decem enim Turcarum millia, quæ in Epiſcopia inſula expoſita fuerant, a victoribus capta, quorum pars cæſa, pars abducta in ſeruitutem.

Rhodus vane tentata ab Orchane,
d Io. Vill. l. 9. c. 118.
e Contin. belli ſac.
f Boſ. l. 2. de Rhod. eq. et alij.
Maritima de barbaris parta victoria.
Alia terreſtris.

48 Peperit alium nobiliſsimum de ſchiſmaticis triumphum Carolus Vngariæ Rex, atque Vroſium Regem Raſciæ ad ſuas leges, vt ait Ioannes Villanus [g], compulit. Eas vero fuiſſe, vt eiurato ſchiſmate Romanæ eccleſiæ ſe aggregaret, e pontificijs inferius afferendis [h] literis colligitur, quibus ipſi ad officium redeunti fidei formam, quam erat profeſſurus, præſcribit [i]. Fuiſſe vero a Rege Carolo impietatis odio bello petitum, cum Macedones pio recuperandæ Romanæ eccleſiæ coniunctionis deſiderio arderent; maximumque eius ſacri belli auctorem Chriſti vicarium extitiſſe, ſuperius vidimus.

Victus Vroſius Raſciæ Rex a Car. Rege Vng. ad coniunctionem eccleſiæ redit.
g Io. Vill. l. 9. c. 175.
h A. 1323 n. 14. et ſeq.

Seruandæ incorruptæ religionis zelo ac ſchiſmatis abolendi accenſus Pontifex ægerrime tulit, Latinos qui in Achaia verſabantur, infidelium & ſchiſmaticorum commercio ſe inquinare; iuſſitq; Conſtantinopolitanum patriarcham (Latinum ſcilicet) atque archiepiſcopum Patracenſem Latinos illos deterrere, ne cum ſchiſmaticis in diuinis communicarent.

Achaici infideliũ & ſchiſmaticorum commercio ſe inquinant.
i To. 3. ep. ſecr. pag. 260.

Patriarchæ Conſtantinopolitano & archiepiſcopo Patracenſi.

Vt ſplendor fidei catholicæ nullis prauorum actibus valeat obfuſcari, tanto curioſius inuigilare conuenit eccleſiarum prælatos, quanto de ijs, velut eorum incumbentibus officijs, reddituri ſunt diſtrictius æterno iudici rationem. Sane non abſque mentis amaritudine percepimus his diebus, quod in principatu Achaiæ Chriſtiani fideles, qui Latini in illis partibus vulgariter nuncupantur, cum Græcis ſchiſmaticis & alijs infidelibus conuerſantes, interdum tam ipſi, quam eorum vxores & familiæ prædictorum ſchiſmaticorum ritui, non ſine ſuarum animarum periculis, adhærent imprudenter; & accedentes ſæpius ad miſſas audiendas, eorum oblationes ſacerdotibus ſchiſmaticis offerunt, & ſacramenta eccleſiaſtica iuxta ritum huiuſmodi temere recipiunt ab eiſdem: dictique Latini ad miſſas & alia diuina officia, quæ ſecundum ritum ſacroſanctæ Rom. eccleſiæ celebrantur ibidem, admittere dictos ſchiſmaticos non verentur.

Fert grauiter rem Pontifex.

Cum autem præmiſſa, ex quibus diuina maieſtas offenditur, & religioni detrahitur non modicum Chriſtianæ, non ſint aliquatenus toleranda; fraternitati veſtræ per apoſtolica ſcripta committimus & mandamus, quatenus vos & quilibet veſtrum, per vos vel alium ſeu alios, præfatos fideles illarum partium Chriſtianos, ne talia, quæ in animarum ſuarum ſalutis vergunt diſpendium, de cætero attentare præſumant; ſed ab illis prorſus abſtineant, monere & efficaciter inducere vijs & modis ad hoc expedientibus ſtudeatis; ipſos ad id nihilominus per cenſuram eccleſiaſticam & alias ſpirituales pœnas & ſententias, prout, quando, & quoties, ac ſicut expedire videritis, appellatione poſtpoſita, compellendo. *Dat. Auin. kal. octobris anno vii.*

Illos diuina cum ſchiſmaticis participare vetat.

49 Grauiori ſe contaminabat flagitio Catalana ſocietas, quæ cum in orientem ad Turcas oppugnandos traiecisſet, arma in fideles Gallici generis nefarie verterat, ac piraticam exercebat in noſtros; eiectoque ex animo omni pietatis & religionis ſenſu, Chriſtianos quos intercipere poterant, diuendebant Turcis. Impiorum anteſignanus erat Alfonſus, cuius ad officium reuocandi prouincia patriarchæ Conſtantinopolitano & Patracenſi archiepiſcopo, de quibus paulo ante memoraui, a Pontifice data eſt. [a]

Catalani Chriſtianos Turcis impie vendunt.
a lib. pag. 260.

Patriarchæ Conſtantinopolitano & archiepiſcopo Patracenſi.

Ad noſtrum infeſtæ relationis aſſertione peruenit auditum, quod Alfonſus capitaneus, alijque rectores, ac nonnullæ ſingulares perſonæ magnæ ſocietatis, tanquam in tenebris & vmbra mortis ambulantes damnabiliter, ſibique theſaurizantes iram in die iræ & vltionis iuſti iudicij Dei, nonnullos fideles Chriſticolas, in principatu Achaiæ ac vicinis & circumpoſitis regionibus commorantes, per ſe & per piratas crudeles & curſarios ſuos hoſtiliter perſequuntur, affligunt immaniter, & captiuant interdum; & quod eſt dolendum amarius, auaritiæ cœcitate ſeducti, Chriſticolas ipſos, venales Turcis infidelibus exponentes, pretio vendunt damnabili, & tradunt eos infidelium ipſorum diræ ſeruitutis imperio, miſerabiliter captiuantes. Cum igitur prædicta, ſi vera ſunt, in illius opprobrium, qui Chriſticolas ipſos ſui pretioſi redemit effuſione cruoris, ac catholicæ fidei & gloriæ nominis Chriſtiani, nec non & illorum, qui talia patrare præſumunt, propriæ ſalutis diſpendium redundare noſcantur; fraternitati veſtræ, &c.] præcipit vt ducem fœderatorum, alioſque ſingulos a tanto ſcelere deterreant; ac ſi eo ſe contaminare non perhorruerint, cenſuris eccleſiaſticis deuinciant. *Dat. Auin. kal. octobris anno vii.*

Alfonſus illorum ſignifer.
In ipſos animaduerti iubet Pont.

50 Dum catholici eo furore ſuos in Græcia Turcis prodebant, a quibus demum perdendi erant, non minus Græci ſchiſmatici ciuilibus diſſenſionibus ſuum accerſebant exitium, vt in Turcarum prædam cederent: nec perhorruit

Græci inter ſe diſſentiunt.

An-

Andronicus Imperator eos ex Aſia, in qua religionem Chriſtianam deleuerant, in Europam aduerſus nepotem Andronicum iuniorem euocare a: qui tamen ab eo primo belli impetu Zurulum inter & Selybriam fracti, fugatique ſunt. Ex qua clade Andronicus ſenior, Turcarum diffiſus viribus, ſuorumque timens defectionem, pacem a nepote flagitauit. Cumque is a ſuis ſuaderetur b, vt auo eas leges imponeret, quibus conſtrictus mouere amplius bellum non poſſet, nimirum imperij parti, quam antea priori tractatu obtinuerat, vltimo bello comparata loca adiungeret; is in contrariam verſus ſententiam, auo vniuerſi imperij adminiſtrationem reliquit. Iam a ſchiſmaticis ad hæreticos ſermonem transferamus.

Andronicus ſenior Turcas aduerſus nepotẽ euocat. Iis debellatis pacẽ flagitat.
a Ia. Cant. hiſt. l. 1. c. 31.
b Id. c. 32. Andronicus iunior auo vniuerſã imperij adminiſtrationem permittit.

51 Demandata eſt hoc anno Galliarum archiepiſcopis & epiſcopis prouincia c, vt tertij ordinis S. Franciſci ſodalium cauſam cognoſcerent, qui hæreſeos crimine erant poſtulati, vt e ſubiectis literis videri poterit.

c An. 6. p. 1 ep. cur. 52.
Fratres Tertij ord. S. Franc. in ſuſpicionem hæreſeos vocati.

Ioannes, &c. venerabilibus fratribus vniuerſis archiepiſcopis & epiſcopis per Narbonenſem, Toloſanam, Auxitanam, Burdegalenſem, Terraconenſem, Arelatenſem, Aquenſem, Viennenſem, & Ebredunenſem prouincias conſtitutis.

De nonnullis profeſſoribus ordinis continentium, qui fratres tertij ordinis B. Franciſci vulgariter nuncupantur, grauis ad noſtri apoſtolatus auditum, quod dolenter referimus, peruenit infamia, iuſtæ vltionis acrimoniam in eoſdem, ſi dictis facta conueniant, relatura; quod in huiuſmodi ordine tertio ſunt nonnullæ ſexus vtriuſque perſonæ, quæ volentes potius ſuo errore perire, quam euangelica doctrina & ſalubri perſuaſione proficere, de articulis fidei, de ſacramentis eccleſiæ, de apoſtolicæ poteſtatis plenitudine, ac in quantum eiuſdem claues eccleſiæ ſe extendunt, altercari & diſputare, nonnulli etiam ex eis aliter in præmiſſis, quam Romana eccleſia doceat & ſentiat, ſentire ac profiteri præſumunt in derogationem, quantum in eis extat, catholicæ fidei, ac in perniciem ſuarum & aliarum, quas aſtute decipiunt, ſimplicium animarũ.

Dare præſulibus partes, vt ipſorum fidem diſcutiant.

Nos itaque dignum cenſentes & debitum, vt ſuper his per vos & veſtrum quemlibet auctoritate noſtra, cum ſitis in partem noſtræ ſollicitudinis euocati, habeatur indago, & certitudo plenaria veritatis; fraternitati veſtræ per apoſtolica ſcripta in virtute obedientiæ diſtricte præcipiendo mandamus, quatenus ne talis morbi contagium in fideles ſubrepat populos animaſque ſimplicium, quod abſit, inficiat; perſonis vtriuſque ſexus eiuſdem tertij ordinis in veſtris diœceſibus conſtitutis ad veſtram, prout commodius fieri poterit, præſentiam euocatis, inquiratis tam ſuper præmiſſis & ſingulis præmiſſorum, quam de ingreſſu earum ad huiuſmodi tertium ordinem, & per quem vel quos ad ipſum ordinem fuere recepti, & in cuius ſeu quorum manibus, ac vbi & quando & quid ſpecifice fuere profeſſi, iuxta datam vobis ex alto prudentiam diligenter, & habita de ingreſſu, receptione, & profeſſione ipſorum, ac de diſputationibus & erroribus, vt præfertur; & vtrum tanquam fideles atque catholici firmiter de prædictis & alijs ſentiant, quod ſancta Romana ſentit eccleſia; certitudine veritatis; &c.] Subdit vt ijs, quos a criminis labe puros inuenerint, nullam moleſtiam infligant, ſed moneant, ne ſe aliorum erroribus irretiri atque inquinari patiantur: illos vero quos non ſentire cum eccleſia, ſed hæreſis macula aſperſos deprehẽderint, canonicis pœnis afficiant. *Dat. Auin. IV. kal. martij anno VI.*

Qua forma interrogandi in iudicio.
Plecti ſontes, inſontes abſolui iuſſi.

52 Exercitam in hos a præſulibus iudiciorum ſeueritatem refert a M.S. Vatic. his verbis: *Huius tempore Papæ diuerſis vicibus fuerunt combuſti multi fratres Minores propter opinionem de paupertate euangelica, & multæ ſorores ordinis in diuerſis locis.*

a M.S. bibl. Vat. ſign. n. 3765. in Io. XXII.
Franc. e Lutra hæreticus.

53 In Germania compactus in carcerem eſt a Spirenſi epiſcopo Franciſcus e Lutra Minoritarum deſertor, ingentium criminum reus, quem Pontifex deduci ad ſedem Apoſt. atque armato milite, ne vincula euaderet, ſtipari iuſſit. Quo argumento ad epiſcopos Germanos, viros principes, vrbiũque magiſtratus ſcripſit, vt ſuam in id operam conferrent. Quos vero ille errores ad diſſoluendum ſacrum Minoritarum ordinem ſerere ac diſſeminare publice elata proteruia cœpiſſet, indicat Ioãnes in alijs ad Spirenſem epiſcopum datis b: *Corã clero,* inquit, *& populo Spirenſi contra ſtatum dicti ordinis publice prædicare infamatorie non expauerat, damnatam Sarrabaytarum ſectam ſatagens ſuſcitare,* de Sarrabaytarum ſiue pſeudoeremitarum ſecta ex Aluaro Pelagio ſupra egimus; *& inter cætera patenter prædicare præſumpſerat, quod non erant in ſtatu ſalutis fratres ordinis prælibati, quoſdam ipſius ordinis fratres peſtiferos, in quorum cordibus hoſtis antiquus ſator zizaniæ prauos ſeminauit errores; contra quos, vtpote tunicam Domini ſcindere molientes, modum certa proviſionis ſalubris duximus apponendum, auſu damnabili approbando, & dicendo, quod iniuſte proceſſum fuerat contra eos.*

b An. 6. p. 1. ep. com. 469.
Illius errores.

Peſtiferorum Minoritarum nomine deſignari videntur Fraticelli illi, qui pura & candida S. Franciſci inſtituta ſectari ſe iactabant, & a Cœleſtino V. Pontifice auctoramentum ſectæ, quæ poſtea a Bonifacio damnata fuerat, accepiſſe contendebant; quiq; duce Henrico Ceua trahere in apoſtaſiam Minoritas, ordinemque ſanctiſſimum ſoluere nitebantur c: in quos, veluti hæreſi maculatos, præſules legibus agere iuſſos vidimus: contra quos & alios niſi a Ioanne Franciſcani ordinis acerrimo propugnatore ſtudia apoſtolica magno ardore collocata fuiſſent, vniuerſus fere ordo periclitatus fuiſſet, vt Pontifice ipſo teſte viſuri ſumus. Ii porro pſeudominoritæ grauiſſimo inſectabantur odio Minoritas, a quibus defecerant; adeo, vt memoratus impoſtor Franciſcus e Lutra, vti refert Ioannes, pro concione exclamaret: *Quod peccaret mortaliter quicumque daret eleemoſynam fratribus ordinis memorati.* Proripuit vlterius huius hypocritæ improbitas, quippe vt queritur Pontifex: *Alia ſuperſtitioſa & falſa in noſtrum et Apoſtolicæ ſedis contemptum, dicti ordinis opprobrium, plurimorum ſcandalum, & animæ ſuæ perniciem palam non eſt veritus prædicare, &c. Dat. Auin. kal. februarij anno VI.*

c An. Chr. 1318. n. 45. et 61.

53 Nec longe diſpar ſcelere illi fuit Ruffinus d Minorita, qui epiſcopi perſonam ementiri nõ perhorruit: quem a Michael Cæſenate ſupremo ordinis præpoſito carceri mancipari iuſſit. At ipſe Michael in errorem, demumque in hæreſim & ſchiſma prolapſus eſt ordinemque vniuerſum, cui præerat, trahere in exitium molitus hoc ipſo anno. Cuius facinoris occaſionem narrat accuratiſſime Nicolaus Minorita e, eiuſdem Michaelis ſchiſmate & hæreſi contaminatus, vt paſſim ipſe perſpicue oſtendit, prauoque animo edidit ingens volumen, in quod inſignia Pontificis in controuerſia de paupertate Chriſti & Apo-

d To. 3. ep. ſecr. pag. 317.
Ruffinus Minor. epiſcopalia ſacra profanat.
e Nic. Min. M.S. bibl. Vat. ſig. n. 4008 pag. 1. et n. 4010 pag. 1.

ſto-

ſtolorum ſancita, tum venenata Michaelis Cæſenatis ſcripta aduerſus Pontificem, tum etiam Ludouici Bauari edicta, eiuſdemque ſtudioſorum varios libellos compegit. Is ergo, ab ipſo exordio rem altius repetens, ſcribit ſuperiore anno, ſcilicet MCCCXXI. præfecturæ Michaelis anno VI. quendam Beguinum ſiue Bizochum, de qua ſecta iam ante a nobis dictum eſt, Narbonenſis archiepiſcopi & Ioannis Beluæ fidei cenſoris ordinis Prædicatorum imperio captum, & iudicio hæreſeos poſtulatum fuiſſe; Beguinum vero inter alia affirmaſſe: *Quod Chriſtus & Apoſtoli*, vt ait auctor, *viam perfectionis ſequentes, nihil habuerunt iure proprietatis & dominij in ſpeciali, nec etiam in communi*. Cum vero in ipſum iudiciariam actionem exerceret fidei cenſor, atque ad concilium religioſarum familiarum præpoſitos, & plures alios doctores congregaſſet; ex ijs Berengarius Tolom Minorita theologus negauit ſuperiorem articulum de paupertate Chriſti & Apoſtolorum hæreticum eſſe; ſed orthodoxum, atque in decretali Nicolai Papæ, *Exijt*, contineri contendit: dictum vero reuocare iuſſus, ad ſedem Apoſtolicam prouocauit. Ex hac ſcintilla excitatum ingens incendium; cum enim Berengarius in ſacro Cardinalium ſenatu propoſuiſſet ſententiam, pontificio iuſſu cuſtodiæ traditus eſt, ac theologorum celeberrimi cœtus deinde congregati, vt controuerſia dirimeretur. Ac primum, vt accurate ventilaretur anathematis pœna, a Nicolao Papa obiecta diſceptantibus de ſua conſtitutione, remiſſa eſt, edita ſanctione a, quæ iuri canonico adiecta eſt.

Orta ingens de paupertate quæſtio.

Eius origo.

Lis inter Prędicatores & Minor. ad ſedē Ap. deuoluta.

Conuocati doctorū cœtus.

Nicolai ſanctio ſuſpenſa.

a Extat in extrau. Quia non nunquā de verbor ſignif.

Tum vero indigna ſuſpicio nonnullorum ſuſurronum vitio magnam Franciſcanorum multitudinem peruaſit, Ioannem in aduerſariorum partes inclinare, atque in ordinis comitijs Peruſij congregatis primas ſchiſmatis faces accendere; quippe in eam temeritatem ſe proiecere, vt dum Apoſtolica ſedes in agitanda definiendaque controuerſia occupata eſſet, ipſi ſententiam ſuam vniuerſis fidelibus encyclicis literis propoſuerint, quaſi iam a Nicolao in decretali *Exijt*, promulgatam: cum tamen ipſe de ea quæſtione, in qua plurima diſtinguenda Ioannes in ſuis conſtitutionibus illuſtrat, decretorie non eſſet locutus; vtque ſi quid ambiguitatis in eius dictis emerſiſſet, eius explanationem a Romano Pontifice petendam ſanxiſſet; non vero a Minoritarum præfecto & ſodalibus, cum hi errare poſſent, non vero Chriſti vicarius e Petri cathedra ſententiam laturus: *Si quid*, inquit Nicolaus, *penes aliquem in his ambiguitatis emerſerit, ad culmen prædicta ſedis Apoſtolica deducatur, vt auctoritate apoſt. ſua in hoc manifeſtetur intentio*, CVI SOLI *cōceſſum eſt in his ſtatuta cōdere, & edita declarare*. Ita nonnulli Minoritæ aduerſus hanc conſtitutionem fucata illius tuendæ ſpecie, dum ſoluendi dubij Chriſti vicario præripere auctoritatem tentant, præuaricati ſunt. Quorum literas memoratus Nicolaus Minorita his verbis conceptas refert, b

b M. S. bib Vat. ſign. n. 4008. pag. 54. et M. S. 4010 pag. 2. ext. etiam apud Aluar Pelag. de plan. eccl. l. 2. c. 62. et apud V vad. hoc an. n. 52.

Vniuerſis Chriſtifidelibus, præſentes literas inſpecturis, frater Michael ordinis fratrum Minorum generalis miniſter, Guillelmus Angliæ, Henricus ſuperioris Alamanniæ, Arnaldus Aquitaniæ prouinciales miniſtri & in ſacra theologia magiſtri; nec non Hugo de Nouocaſtro & Guillelmus de Almuich ſacræ theologiæ doctores, Nicolaus miniſter Franciæ, ac Guillelmus Bloc baccalaurij in ſacra pagina, & omnes miniſtri & cuſtodes, diſcreti & lectores generalium ſtudiorum apud Peruſium congregati in capitulo generali, ipſumque totum generale capitulum ordinis ſupradicti, ſalutem & pacem in Domino ſempiternam.

54 Noueritis, quod nos anno Dom. MCCCXXII. indictione V. pridie non. iunij, audita & intellecta quæſtione quadam, quæ in Romana curia præſentialiter agitatur, qua quæritur, vtrum aſſerere Chriſtum & Apoſtolos eius non habuiſſe aliqua in proprio nec in communi ſit hæreticum; & requiſiti quid de ipſa quæſtione ſentiremus, & in ſcriptis ſub noſtris ſigillis & ſubſcriptionibus proprijs redigere curaremus; viſis & examinatis dicta quæſtione, tum allegationibus, quæ pro & contra fiunt, diligentique & matura deliberatione digeſtis, determinationi ſanctæ Romanæ eccleſiæ firmiter & totaliter inhærentes, concorditer & vnanimiter dicimus & fatemur, quod dicere & aſſerere, quod Chriſtus viam perfectionis oſtendens, & Apoſtoli eandem viam perfectionis ſequentes, atque per exemplum in alios volentes perfecte viuere deriuantes, nihil iure proprietatis, dominij, ſeu iuris proprij in ſpeciali & in communi habuerunt, non eſt hæreticum; ſed ſanum, catholicum, & fidele. [Si reſtringerent vocem, *nihil*, quantum ad immobilia, non errarent; ſed ipſos definijſſe non modo quantum ad immobilia, ſed etiam quantum ad mobilia conſtat: in quem ſenſum neſarium Nicolai Papæ verba, quæ falſo ſupponunt eſſe decretum fidei detorquent: cum verus verborum eiuſdem Nicolai ſenſus ſit, vt declaratum fuit a Ioanne, Chriſtum & Apoſtolos nihil dominij, quantum ad immobilia habuiſſe ſiue in ſpeciali ſiue in communi; habuiſſe tamen quantum ad mobilia; quare diſtorta eſt ſequens concluſio.] Maxime cum ſancta Romana eccleſia catholica, quæ a tramite apoſtolicæ traditionis nunquam deuiaſſe, aut erraſſe probatur *XXIV. q. 1. c. A recta fide, & cap. Pudenda in fine* hoc expreſſe dicat, affirmet, & determinet manifeſte, *extra de verborum ſignificatione cap. Exijt, qui ſeminat lib. VI.* §. *Porro*, ſic inquiens: *Dicimus quod abdicatio proprietatis omnium rerum tam in ſpeciali, quam etiam in communi, propter Deum meritoria eſt & ſancta; quam & Chriſtus, viam perfectionis oſtendens, verbo docuit, & exemplo firmauit: quamque primi fundatores militantis eccleſiæ*, id eſt, Apoſtoli, *prout ab ipſo fonte*, id eſt, Chriſto, *hauſerāt volentes perfecte viuere per doctrinā & vitā ipſorum alueos deriuarunt*. Quæ eccleſiæ determinatio in lib. VI. per ipſam catholicam eccleſiam eſt inſerta, & per aliam decretalem in Viennenſi cōcilio promulgatā [falſa eſt hęc hypotheſis rum quod omnia contenta in iure canonico ſint decreta fidei] in VII. lib. ſub tit. *de verb. ſignificatione* inſerta, & per ipſam vniuerſalem & catholicam eccleſiā eſt approbata; ac nouiſſime per ſanctiſſimum patrem & dominum dominū Ioannem, diuina prouidentia, Papam XXII. in quadam ſua declaratione edita ſuper regulam & ſtatum fratrum Minorum, quæ incipit, *Quorundam exigit*; eſt eadem declaratio plurimum commendata [purū hoc etiam mendacium eſt & falſum erroris fundamentum] tanquam ſalubriter edita, ſolida, lucida, multaque maturitate digeſta, & teſtante canone *XIX. diſt. capitulo Si Romanorum*. Illud quod pro ſano dogmate ſedes Apoſtolica approbauit, ſemper teneri debet acceptum, nec ab eo licet alicui quomodolibet reſilire *XXIV. q. 1. Hæc eſt fides* [non in ſenſu falſo in quem illam factioſi diſtorſere.] In huius autem noſtræ opinionis, & com-

Factioſor. literæ.

Mentiuntur controuerſiā iam definitam.

Figmentū inſtar oraculi propoſitum.

Detorta in alienū ſenſum Nicolai ſanctio.

Digitized by Google

communionis ac concordis ſententiæ teſtimonium & munimen, præſentium ſeriem de communi conſenſu omnium noſtrum ſigillis & ſubſcriptionibus proprijs generalis miniſtri, & nominatorum ſuperius magiſtrorum, & baccalariorum in ſacra pagina; nec non quatuor prouincialium miniſtrorum, videlicet Thomæ prouinciæ Bononienſis, Petri prouinciæ S. Franciſci, Fernandi prouinciæ Caſtellæ, & Simonis prouinciæ Turoniæ duximus muniendam. *Datum Perusij anno & menſe & die ſuperius nominatis, ſeu memoratis.*

Ego frater Michael ordinis fratrum Minorum generalis miniſter, & in ſacra pagina magiſter prædictis conſentio, & ea vera eſſe iudico: in cuius rei teſtimonium ſigillum mei officij præſentibus literis appendi iuſſi, & me propria manu ſubſcripſi.

Ego frater Guillelmus miniſter Angliæ in ſacra pagina magiſter prædictis conſentio, &c. vt ſupra.

Ego frater Henricus miniſter Alemanniæ ſuperioris, et in ſacra pagina magiſter, etc.

Ego frater Arnaldus miniſter Aquitaniæ, et in ſacra pagina magiſter.

Ego frater Vgo de caſtro nouo in ſacra pagina magiſter.

Ego frater Nicolaus miniſter Franciæ in ſacra pagina magiſter.

Ego frater Guillelmus Almuic in ſacra pagina magiſter.

Ego frater Guillelmus Bloch in ſacra pagina baccbalarius.

Ego frater Thomas miniſter Bononiæ.

Ego frater Petrus miniſter prouinciæ S. Franciſci.

Ego frater Fernandus miniſter prouinciæ Caſtellæ.

Ego frater Simon miniſter Turoniæ.

Omnes ſubſcripſerunt ſicut primus cum proprio ſigillo cuiuſque ipſorum.

55 Damnata eſt poſtea a Pontifice illorum definitio, & cenſura hæreſeos, ſcilicet in ſenſu Michaelis, Okami, & ſociorum intento & pertinaciter propugnato, notata vt refert Nicolaus [a] pſeudominorita. Quocirca alij Minoritæ dixere, illam damnatam vt hæreticam *in quantum Michaelis Caſenatis fuit, non in quantum Minoritarum*. Et quidem recte, cum veri Minoritæ decernenti contrarium dogma eccleſiæ adhæreſcere parati eſſent, atque ideo non lapſi ſunt in hæreſim. Michael autem cum ſocijs, cum errorem contra decreta eccleſiæ tueri in animum induxiſſet, hæreſeos cenſura iure perſtrictus fuit; vnde poſtea furens, in literis [b] ad Geraldum Othonem ordinis magiſtrum de Ioanne Papa querebatur: *Ipſe pronuntiauit*, inquit [c], *literam generalis capituli hæreticam per ſe, & primo ratione contentorum in ipſa, & non ratione noſtri præciſe; & reputat totum ordinem fuiſſe fundatum in hæreſi: & tu eius conſtitutiones habes ſicut catholicas*. Hæc Michael hæreſiarcha. Ad quæ facilis eſt reſponſio, cœtum Peruſinum erraſſe, cum nondum controuerſia definita eſſet ab eccleſia; & religioſos quoſque ordines in ſuis conſtitutionibus errare poſſe: Chriſti autem vicarium, diuina fretum ope, in decretis fidei edendis errare nō poſſe, vt ex euāgelio & SS.PP. oſtendunt theologi [d]. Sed hunc ſycophantam ſe Pontifici, & conuenticulum monachorū vniuerſali eccleſiæ prætuliſſe, viſuri ſumus.

[a] M S bib. Vat. ſign. n. 4008. pag. 4

[b] Ext. in M.s. Vat. bibl. ſign. 4010. pag. 215.

[c] Ib. pag. 225.

Michaelis Cæſenatis impudentia.

[d] Turrecr. ſum. de eccleſ. l. 2. c. 109. Bellar. de Rom. Pont. l. 4. c. 3. & alij.

Cæterum ad confirmandam memoratam ſententiam Michael, Ochamus, & alij Minoritarum præpoſiti, vt ſodales ſeducerent, libellum VII. idus iunij in eodem cœtu Peruſino ediderunt, in quod plura falſa argumenta congeſſere. Hoc vero temerarium facinus Nicolaus pſeudominorita ſchiſmaticus excuſat, dum ait, Minoria rogatos fuiſſe a nonnullis Cardinalibus & alijs viris nobilibus, vt quid ipſi ſentirent de paupertate Chriſti in cœtu vniuerſi ordinis definirent: *Subſequenter*, inquit [a], *aliqui Cardinales & nonnulli alij viri nobiles requiſierunt præfatum fratrem Michaelem generalem miniſtrum dicti ordinis & totum capitulum generale apud* * *Pariſium in pentecoſte tunc proximum celebrandum, quod ipſi definirent et determinarent illud de dicta quæſtione de paupertate Chriſti & Apoſtolorum eius ſentirent, & in ſcriptis redigerent, ac vniuerſis Chriſti fidelibus deſtinarent*. Mox autem auctor ſchiſmaticus ſodalium impiam arrogantiam detegit, dum alia cauſa permotos addit: *Ex hoc*, inquit, *ſperantes, præfatum dominum Ioannem ad errores diſpoſitum refrenare, ne de dicta quæſtione in præiudicium prædeceſſorum ſuorum & fidei attentaret oppoſitum definire*; quaſi Chriſti vicarius, e Petri cathedra fidelibus dogma propoſiturus, errare poſſet, atque a Michaele & ſocijs e capitulo, vt vocant, corrigendus fuiſſet. Hæc fuere ſchiſmatis & hæreſeos exordia, quæ eccleſiam catholicam poſtea laniarunt. Diſcant religioſæ familiæ ex hoc doctiſſimorum virorum lapſu modeſtius de ſua doctrina ſentire, nec fidei dirimendis controuerſijs, ac muneri ad ſedem Apoſtolicam pertinenti ſeſe ingerere; quippe Michaelem, Ochamum, Henricum, alioſque nonnullos in concepta ſententia pertinaciſſime hæſiſſe, poſtquam hęreſeos damnata fuiſſet; ac præter ſchiſma, quod ſubornato Ludouico Bauaro creauere, etiam Fraticellorum, quibus ab opinione impia nomen fuit, ſcilicet fingentium ob dogma de paupertate Chriſti a Ioanne definitum eundem ac ſucceſſores a Spiritu S. Chriſti vicariatu, exauctoratos; ſectam nefariā propagaſſe, viſuri ſumus.

Editus ad firmandū errorem commentarius.

[a] M.S bib. Vat. ſign. n. 4008. pag. 1. & 4010. pag. 1.

* Peruſii

Admonitio ad religioſos ordinem.

Prodijt auctor recentior Michaelis defenſor, qui illius deciſionem tuetur acerrime, atque hoc telo aduerſantes adoritur [b]: *Cum*, inquit, *manifeſta ſit hæreſis dicere, hanc determinationem capituli Peruſini eſſe Fraticellorum hæreſim; hoc enim conuinceretur ſedem Apoſtolicam, atque adeo totam eccleſiam cum generali concilio non modo erraſſe iudiciali, vt ferunt, errore; ſed etiam hæreſim longe ante & ſæpius ab eccleſia profligatam & damnatam docuiſſe, approbaſſe, & acceptaſſe*. Supponit auctor hæreſiarchæ Michaelis ſepultos errores, & mendacia renouat, nimirum Nicolai conſtitutionem in ſenſum Fraticellorum detortam eſſe decretum fidei, illamq; in concilio œcumenico confirmatam: oſtenſum enim iam ante fuit, concilium de ea quæſtione non egiſſe; neque ſanxiſſe Nicolaum, vt conſtitutio, *Exijt*, eſſet decretum fidei: nunquam etiam eccleſiam eandē ſanctionem pro decreto fidei habuiſſe, nunquam enim aſſenſiſſet, vt eandem conſtitutionē Ioannes reuocaret [c], cum decreta fidei reuocari nequeant. Non itaque ſequitur a fide aberraſſe eccleſiam, ſi Michael cum ſuis in edendo Peruſino decreto errauerit: erraſſe autem illum conſtat, cum ob determinationem illam pertinaciter defenſam vna cum alijs iudiciaria ſententia damnatus fuerit ab eccleſia hæreſeos, quam Pontifex pluribus conſtitutionibus confutauit. Præcipua vero

[b] Nicol. Franciſc. pag. 216.

Inſignis error recentioris veteres hæreticos defendentis.

Supponit falſo ſanctionem *Exijt eſſe decretum fidei*.

[c] Ext. ad conditorē. de verb. ſignif.

Definitio Michaelis Cęſenatis non eſt eadē quoad intelligentiam cum definitione Nicolai.

a Ead. Nitel. pag. 205.

b M.S. bib Vat. ſign. n. 4010. pag. 206.

vero ratio qua auctor a innititur hæc eſt: *Quacumque porro via in concordiam veniet, Ioannes cum Nicolao, eodem modo reconciliare licet eundem cum determinatione Peruſina, cum eadem ſit Nicolai ſententia*. Negat id aduerſus Michaelem hæreſiarcham Geraldus b Minoritarum præpoſitus generalis. Conſonant quidem externa ſpecie voces, ſed ſenſu longe diſcrepant, nam Nicolai verborum ſenſus verus & legitimus, declaratus a Ioanne, ad quem ea auctoritas, non autem ad Minoritas ſpectabat, is eſt: Chriſtum & Apoſtolos nullum habuiſſe dominium quantum ad immobilia vel in ſpeciali vel in communi, habuiſſe autem quantum ad mobilia: Minoritarum autem in Peruſinis comitijs decernentium ſenſus ab ijs intentus is fuit, Chriſtum & Apoſtolos nullum dominium neque quantum ad mobilia, neque quantum ad immobilia habuiſſe; ad quem propugnandum multos commentarios c edidere: quem ſenſum prauum pij veriq; Minoritæ, paulo poſt captiuantes intellectum in obſequiū fidei, abiecere audita Ioannis ex Petri cathedra ſententia d. Michael autem Okamus, Bonagratia, & alij determinationem erroneam in primo ſenſu intento tenentes, pertinaciter hæreſim, quæ Fraticellorum vulgo dicta eſt, auxere; cum ob arrogantiam errorem fateri nollent, a quo certe nemo catholicus eos vindicare poteſt. Producimus in hac cauſa teſtem ſupremum Minoritarum præfectum aduerſus Michaelem hæreſiarcham ita decertantem, Geraldum nimirum, de quo paulo ante memoraui; *Tu*; Inquit e, *non dominus Papa reprehenſibilis multipliciter extitiſti: tu namque quæſtionem de paupertate Chriſti & Apoſtolorum eius, in diſcuſſione ſedis Apoſtolicæ tunc temporis actu pendentem, prædeterminare auſu temerario præſumpſiſti; de qua temeritate, nullo quidem ſanæ mentis dubitante, dignus reprehenſione & confuſione fuiſti. Commiſſum tibi ordinem graui expoſuiſti periculo, eccleſiam vniuerſalem graui repleſti ſcandalo, decretum ſedis Apoſtolicæ contempſiſti; dicit enim dominus* Nicolaus *III. in decret. Exijt: Si quid penes aliquem in his ambiguitatis emerſerit, hoc ad culmen ſedis Apoſtolicæ deducatur, vt ex auctoritate apoſtolica ſua in hoc manifeſtetur intentio, cui ſoli conceſſum eſt in ijs ſtatuta condere, & condita declarare. Tu vero ambiguitatem, quam noueras in materia dictæ decretalis ad culmen ſedis Apoſtolicæ iam eſſe deductam, præoccupare & vniuerſis Chriſti fidelibus tuam audaciam notam facere voluiſti, nec quod in hoc ſedis Apoſtolicæ manifeſtetur intentio expectaſti: quapropter & præſumptionem contra te dediſti, & perfidæ opinionis ſpeciem prætendiſti, in hoc enim opinari & credere videbaris, quod ſedes Apoſtolica tuam, non tu ſuam ſequi deberet intentionem; vel quod ei omnino diſponeres repugnare. Vnde mirari non debuiſti, ſi dominus* Papa *literam tuam ſeu determinationem, pro quanto erat tua dixit hæreticam: non quidem definiendo, pronuntiando, vel ſententiando, vel etiam pro tribunali ſedendo; ſed ad partem coram ordinis noſtri fratribus obiurgando, reprehendendo, & tuam temeritatem præſumptuoſam increpando. Tunc enim ex viſibilibus coniecturis te fore ſuſpicabatur hæreticum, ſicut conſequenti tempore declarauit: cernebat enim, quod in prænominata determinatione, ſeu verius interminatione tua, ſpeciem malam vt prædicitur prætendiſti, quæ grauem & periculoſam hæreſim ſapiebat: quare non mirum, ſi ad cauſam & ad ſpeciem dictæ literæ, ſeu determinationis vel potius, vt dictum eſt, interminationis attendens dixit, ipſam hæreticam modo & forma & circumſtantijs ſupradictis. Nec ex huiuſmodi dicto ſequuntur inconuenientia, quæ tua falſa calliditas infert, ſcilicet quod dominus Papa ideo ſchiſmaticam & hæreticam faciat, vt deſtruat & confundat determinationem eccleſiæ & regulam B. Franciſci & religionem noſtram, determinatio enim eccleſiæ non eſt ſimpliciter eadem cum determinatione tua, vt de ſe patet cuilibet intuenti.*

c Ext. in M.S. bibl. Vat. ſign. n. 4008. 4009. 4010. & in M.S. 3740 p. 1.

d Extr. Cũ inter nonnullos de verb. ſign.

e M.S. bib Vat ſign. n. 4010. pag. 206.

Michaelis præſumptio impia.

Vt vehementem de ſe hæreſeos ſuſpicionem concitarit.

Haud vanam fuiſſe docuit exitus.

Michaelis calumnia.

Reſtringitur.

Ex his verbis arguitur Nitelæ auctor, cui non tam credendum, quam Minoritarum magiſtro aduerſus hæreſiarcham pugnanti conſtat; præcipue cum in eo non Franciſcani ordinis, ſed apoſtatarum hæreticorum patrocinium ſumere videatur; & Franciſcanæ religionis notiſſima pietas ab eo exigat, vt cum Geraldo potius quam Michaele in hac re ſentiat. Pergit Geraldus aduerſus Michaelem: *Item determinatio eccleſiæ fuit a cauſa legitima; determinatio autem tua illegitima & prohibita, vt oſtenſum eſt ſuperius. Item determinatio eccleſiæ ſpeciem habuit fideliſſimam, puta quia non vltimata, ſed remittit ambiguitates emergentes ad culmen ſedis Apoſtolicæ, per ſedem Apoſtolicam decidendas; determinatio vero tua plena eſt ſpecie mala, vt dictum eſt ſupra, & eſt vltimata ac ſi vniuerſi Chriſti fideles tuæ tenerentur determinationi & ſententiæ generaliter adhærere: quare determinatio tua, vt tua eſt, hæretica poteſt eſſe, determinatione ſedis Apoſtolicæ catholica remanente. In regula vero B. Franciſci determinatio tua nec verbaliter, nec ſententialiter continetur. Vnde igitur habes niſi a patre mendacij? quod ſi opus tuum eſt hæreticum, ſic opus B. Franciſci opus ſedis Apoſtolicæ, vel potius opus Dei: regula namque noſtra fuit B. Franciſco diuinitus inſpirata. Vnde igitur trahis niſi ab illo, qui in infernum te trahat poſt ſe, quod ſi facta tua ſunt hæretica & confuſa, quod ideo religio noſtra ſit hæretica deſtructa & confuſa? nonne vides quomodo religio noſtra facta tua videt & condemnat?* Subdit Geraldus religionem Minoritanam non Michaeli hæretico, ſed Chriſto innixam, medio B. Franciſco *in fide*, vt ait, *& deuotione, & obedientia, & reuerentia, ac vnitate ſacroſanctæ matris eccleſiæ*, in eaque, quamuis Michael & ſocij errent, inconcuſſam permanſuram. Hæc ille. Nunc aduerſus venenata Michaelis, & ſociorum dogmata, Petri de Arreblayo tit. S. Suſannæ presbyteri Cardinalis doctrinam orthodoxam proferemus. Is enim conſultus a Pontifice, ſententiam ſuam in hæc verba deprompſit.

Diſcrepātia definitionis Nicolai & Mich.

Falſum eſt quod S. Franc. dogma Fratic. de paup. tenuerit.

Arreblagi Card. ſententia.

Dicta Petri de Arreblayo tit. S. Suſannæ presbyteri Cardinalis.

56 *Eſt quæſtio, vtrum aſſerere pertinaciter, Chriſtum ſaluatorem noſtrum & eius Apoſtolos nihil habuiſſe nec in ſpeciali nec in communi, ſit hæreticum cenſendum.* Et aliquibus de hæretici deſcriptione interlectis, ſubijcit: *Hæreticus eſt qui non recipit quatuor concilia vel contradicit. Ergo multo fortius qui contradicit euangelijs & canoni bibliæ. Sed in multis locis ſacra ſcriptura reperimus Chriſtum habuiſſe aliquid. Ergo qui pertinaciter contradicit iſto modo eſt cenſendus hæreticus. Quod autem Chriſtus habuerit hoc probatur: habebat enim loculos vt in c. Exijt, & x11. q. 1. c. Exemplum. & c. Habebat; vbi dicitur, quod in loculis illis conſeruabat ſibi data & oblata, vt ſuorum neceſſitatibus, & aliorum indigentium ſubueniret debitis temporibus: & eſt Auguſtini, & etiam hoc*

pro-

probatur, Io. XIII. cap. vbi Chriſtus dicit: Quod facis, fac citius; quidam enim exiſtimabant, quod diceret, quod emeret cibos propter paſcha. Ergo concluditur, quod pecuniam habebat Chriſtus vnde emeret.

Probatur ex euang. Chriſtum habuiſſe propriũ.

Item certum eſt, quod habuit veſtimenta, Matth. XXVII. Diuiſerunt ſibi veſtimenta mea, & ſuper veſtem meam miſerunt ſortem, &c. Item in transfiguratione: Veſtimenta eius facta ſunt candida ſicut nix, Marc. IX. Item de muliere: Si tetigero fimbriam veſtimenti eius, Marc. V. & Matth. IX. Item quando lauit pedes, depoſuit veſtimenta ſua & poſt reſumpſit Io. XIII. Item piſces & panis habuit Matth. XIIII. c. Item Apoſtoli habuerunt tunicas: Qui non habet gladium, vendat tunicam ſuam, & emat gladium; fuit dictum Apoſtolis per ſaluatorem noſtrum Luc. XXI. Item & Apoſtoli emebant & vendebant: Vnde habebimus, vt emamus panes?

Probatur de Apoſtolis.

Itẽ Paulus Apoſtolus proprijs manibus laborabat, & vendebat, vt haberet victum. ext. de cen. Cum Apoſtolus, & de conſecrat. di. vlt. c. Nunquam. & XXI. q. I. c. 1. ibi: Ad ea, quæ mihi opus erant, & his qui mecum ſunt, miniſtrauerunt manus iſtæ. Et in f. a: *Item videtur, quod Apoſtoli ſaltem in communi haberent, XII. q. 1. Dilectiſſimis, & c. Exemplum. Et cap. Expedit. Erant enim eis omnia communia Act. IV. Patet ergo, quod Chriſtus habuit aliquando.*

57 *Nunc arguo. Indefinita communis locutionis æquipollet vniuerſali; vnde valet tantum dicere, Chriſtus non habuit aliquid, ſicut dicere Chriſtus nunquam habuit aliquid. Sed illud eſt falſum, quia aliquando habuit aliquid, vt eſt probatum, quia plus negat negatiua, quam affirmet affirmatio. Et ita dicere quod Chriſtus non habuit aliquid, dicit ſacram ſcripturam dicere falſum. Sed hoc dicere eſt hæreticum & mendoſum, vt probatur. Ergo talis pertinaciter ſic dicens eſt hæreticus.*

Sententia contraria ſcripturæ aduerſatur.

Quod autem dicere quod ſanctum euangelium, ſeu ſacra ſcriptura falſitatem contineat ſit hæreticum hic probo per c. IX. di. &c. Multis ea de re cumulatis argumentis ſubdit: *Item ſi teſtis aliquid falſum in ſuo dicat teſtimonio, totam teſtimonij fidem partis mendacio decolorat. III. q. IX. c. Pura. Cum ergo euangeliſtæ ſint teſtes fidei noſtræ, ſi quid eſſet falſi in dictis eorum & libris, totum eſſet teſtimonium ſuſpectum, & ſic dubium, & ſic facerent multos dubios in fide. Sed dubius in fide cenſetur hæreticus, extr. de hæret. c. 1. Ergo, &c. Item euangelium veritas appellatur, vt in c. Cum ex iniuncto ext. de hæret. & de bapt. c. Maiores: & c. Deditum: & eſt ratio, quia Spiritu ſancto dictante ſcriptum; immo ipſe Spiritus ſanctus ſcripſiſſe dicitur, vt habetur XXIV. q. vlt. c. Hæreſis & c. penult. & cum Spiritus effugiat fictum vel abſurdum, hæreticum eſſet dicere, quod ipſe ſcripſerit, vel ſcribi fecerit, vel dictauerit aliquid falſum, cum ſit Spiritus veritatis: & ad hoc poſſent induci iura c. Si ex falſis inſtrumentis l. II. & III. & extr. de re. ill. cap. 1. & ext. de fide inſtr. cap. Inter dilectos.*

Ex ea euerti euangeliũ oſtẽditur.

Patet ergo ex prædictis, Chriſtum habuiſſe & eius Apoſtolos; & ſic habuiſſe, quod in rebus, quas habuerunt, ius habebant: nam dicere, quod Chriſtus habuerit & eius Apoſtoli vſum facti ſimplicem, communis modus loquendi ſic dicere reprehendit; nam cum volumus dicere, quod quis faciat iniuriam, dicimus hoc fit de facto; ita quod intelligimus, quod iure non fiat. Sed dicere quod Chriſtus iniurioſe aliquid habuerit, dicit hæreticum: cum ipſe ſit verum ius, & vera iuſtitia. Ergo concluditur, quod omnino ius habuerint in rebus, quas habuerunt arg. inſt. de re di. in prin. de oblig. q. ex. di. naſ. §. Placuit.

58 *Præterea aut dicemus, quod Chriſtus non habuit ius, aut dicemus quod habuit ius in rebus, quas habuit: ſi dicamus, quod ius habuit, habebimus intentum: ſi dicamus, quod non habuit ius, expreſſe dicimus contra textum euangelij & bibliæ, quia iam probatum eſt Chriſtum habuiſſe, & potuiſſe vendere & donare. Sed donare non poteſt, niſi habeat ius dominij, quia dare eſt accipientis facere; quia ſi non eſſet dominus non transferret ius in alium. Ergo &c. nemo enim plus iuris transfert in alium, quam ipſe habeat ff. de acquir. re. domin. l. Traditio. Ergo habet ius, quia aliter eſſet dicere Chriſtum fuiſſe furem & baratorem & iniurioſum, vt colligitur ex prædictis. Et ideo dico prout mihi videtur, Chriſtum & eius Apoſtolos habuiſſe ius in hoc, quod habuerunt, & contrarium eſſe hæreticum & inſanum; ſemper ſupponendo omnia correctioni veſtræ ſanctitatis, & ſanctæ ſedis eccleſiæ Romanæ.*

Chriſtum verum ius ciuile habuiſſe.

59 Tot argumentorum lucem ac nitorem obſcurare nitebantur aduerſarij, & Chriſtum atque Apoſtolos quoad, vt aiebant, ſimplicem vſum facti, non quoad ius & dominium ea, quæ referunt euangeliſtæ, habuiſſe contendebant; tum Chriſtum in habendis loculis imperfectorum perſonam, perfectorum vero in abdicatione geſſiſſe. In quos Petrus tit. S. Stephani in Cælio monte presbyter Card. egit his verbis. a

Vanæ argutiæ.

a Eod. M. S. Vat. ſign. n. 3740. pag. 94.

Reſponſiones Petri Caramolis S. Stephani in Cælio monte.

Refelluntur a Petro Card.

Euangelium dicit ſimpliciter, Chriſtum & Apoſtolos loculos habuiſſe. Ergo non licet alicui aliquid, propter quod dictum huiuſmodi confundatur; quinimo debet quicumque fidelis euangelium defendere & confirmare vſque ad mortem & ſanguinem, vt in præallegato c. Sunt quidam. Item quatuor euangelia ſunt inuiolabiliter obſeruanda, velut fundata in quadrato lapide fidei ſancta XV. di. Sicut ſancti. Iſtud autem fundamentum eſt Ieſus Chriſtus dominus Deus noſter, vt in c. Fundamenta: & ſic non licet aliquid addere vel minuere de euangelio. Sed patet manifeſte, quod iſte, qui ſic aſſerit, addit vel minuit aliquid de euangelio. Ergo corruptor euangelij merito poteſt dici: ſicut illi Alogij dicuntur fractores & violatores euangelij & verbi B. Ioannis euangeliſtæ, propter quod in canone hæretici iudicantur, XXIV. q. III. c. Quidam vi. Alogij. Sic recte talis aſſerens, ſic ſic addens vel minuens fractor merito poteſt dici, & per conſequens ſicut dicti Alogij hæreticus iudicari. Item nulla ſcriptura debet præferri euangelio & dictis Apoſtolorum, IX. di. c. Quis neſciat: ſi enim aliquis dicat, quod aliqui ſancti ſcripſerunt, quod Chriſtus & Apoſtoli habuerunt loculos propter imperfectos, hæc ſcriptura ſanctorum non debet præferri euangelio & dictis Apoſtolorum: immo euangelium, vt ſupradictum eſt, ſeruari debet vſque ad mortem & ſanguinem. Item cum ſacra ſcriptura legitur vel docetur, non ſecundum propriam virtutem ingenij debet intelligi, ſeu ſecundum ſenſum alienum; ſed ſecundum ſenſum veritatis, & ſecundum veritatem traditam illis, quibus data fuerat primo ad ſeruandum: ſic loquitur c. Relatum XXXVII. di. Beatus autem Paulus & alij Apoſtoli, qui habebant iſtam legem a Deo, ſeruauerunt eam ſecundum veritatem. Ergo ſecundum obſeruantiam eorum nos de-

Sanctorũ dicta non æquanda cum euangel.

Vnde petendus ſcripturarum ſenſus.

Digitized by Google

debemus intelligere iſtam legem: & qui aliter intelligit errat, quia ſecundum ſenſum alienum intelligit, & non ſecundum obſeruantiam Apoſtolorum: ipſi autem Apoſtoli ſeruabant eam, loculos habendo, in communi ſeruando, neceſſaria emendo, & ſecundum quod opus erat vnicuique diſtribuendo, vt patet clare per ſupra allegata. Ergo aſſerens aliter eos ſeruaſſe, patet manifeſte, quod negat eos non ita ſeruaſſe. Iſte autem ſic aſſerens eſt huiuſmodi. Ergo eſt hæreticus cenſendus; ſi enim liceret cuilibet intelligere legem euangelicam & apoſtolicam ſecundum propriam intelligentiam, ſeu ſecundum proprium ſenſum ſuum, & quod dimitteret obſeruantiam illorum, quibus lex data fuit, hoc eſſet ſubuertere legem, quod non licet: immo ſic faciens hæreticus iudicatur, xxiv. q. iii. c. fi. in fi. Item lex & euangelium continent ius diuinum, in c. Humanum genus, *ſuper quo iure diuino & eius obſeruantia omnes fideles debent conuenire: & ſi ſit aliquis, qui non conueniat cum eccleſia in obſeruantia iuris diuini & legis euangelicæ, hæreticus eſt cenſendus, xxiv. q. 1. c. A recta ergo fide, & c. Hæc eſt fides. Ille autem, qui dicit, quod Apoſtoli non habuerunt aliquid in communi, non conuenit cum eccleſia, & deuiat a fide; quia lex euangelica dicit, quod habuerunt Apoſtoli aliquid in communi: quare patet quod talis eſt hæreticus iudicandus. Item plus peccat ille, qui defendit et ſuſtinet errorem per alium probatum, quam ille alius qui primo dicens erraſſet; quia talis defenſor eſt illius erroris & damnabilior illo eſt, quia nedum iſte ſecundus errat, immo errorem alijs parat, & illius errorem confirmat; & ideo nedum hæreticus, immo potius hæreſiarcha cenſendus eſt, xxiv. q. iii. c. Qui aliorum de verbor. ſignif. Super quibuſdam iſte hæreticus. Ergo &c. Iſte autem affirmat illum non errare, qui errat & contra legem euangelicam & contra eccleſiam eandem legem ſeruantem iſtum ſic errantem defendit, & eius errorem confirmat; & ſic per conſequens in dictis ſuis innuit, quod eccleſia errat in eo quod tenet, quod Apoſtoli habuerunt aliquid in communi: ille autem qui credit vel aſſerit eccleſiam errare infidelis eſt & hæreticus xxi. di. c. Quamuis xxiv. q. 1. Loquitur & c. Non turbatur, & c. Omnibus: quare patet, quod hæreticus eſt cenſendus: eccleſia enim nec errat nec errare poteſt, nec fides deficere, quia rogauit Chriſtus, quod non deficeret fides Petri. In viam autem collationis prædicta dico ſub proteſtationibus ſupraſcriptis. Ego Petrus S. Stephani in Cælio monte presbyter Card. S. R. E. vicecancellarius.* Cum vero aduerſarij, eorumq; erroris ſequaces Nicolai conſtitutionem ad ſuam confirmandam opinionem in alienum ſenſum traducerent, ad ventilandam accuratius controuerſiam, conſulti ſunt præter Cardinales epiſcopi; & doctores de vero eius conſtitutionis ſenſu diſceptarunt: inter quos epiſcopus Anicienſis ita diſſeruit. a

Non vt libet interpretanda ſcriptura.

Defenſor erroris magis peccat, quam errans.

Explorata erat hæc ex euangelicis oraculis ſententia.

a M.S. bibl Vat. ſig. n. 3740. pag. 129.

Nicolai ſententia diſcutitur.

Dicta epiſcopi Anicienſis.

Ad illud, quod dicitur in expoſitione regulæ fratrum Minorum, dicendum eſt, quod duo ibi dicuntur: primum eſt, quod abdicationem omnium rerum tam in proprio, quam in communi, Chriſtus viam perfectionis oſtendens verbo docuit, & exemplo firmauit: ſecundum eſt, quod Chriſtus infirmorum perſonam ſuſcepit in loculis. Primum autem dictum, quantum ad hoc, quod dicit, quod Chriſtus verbo docuit abdicationem omnium rerum tam in proprio, quam in communi, & exemplo firmauit; non inuenio alicubi ſcriptum in euangelio, aut in cæteris ſcripturis noui teſtamenti, & maxime quod ipſe & Apoſtoli non habuerunt aliquod dominium, ſeu proprietatem in veſtimentis & alimentis ſibi datis, ſed ſolum vſum facti, remanente dominio & proprietate penes alium. Et infra.

Et mirum eſt quod ad probandum Chriſtum & Apoſtolos ſic fuiſſe pauperes & mendicos, quod nihil proprietatis & dominij habuerunt in quibuſcumque rebus, ſed ſolum ſimplicem vſum facti, adducuntur auctoritates ſanctorum: eſt primitiui ſancti, quorum auctoritates adducuntur, SS. Auguſtinus, *Hieronymus, Ambroſius, Gregorius, Baſilius, & cæteri nunquam diſtinxerunt in rebus, quæ vſu conſumuntur inter habere eas quoad dominium, & quoad ſimplicem vſum facti: nec prædicti ſancti, qui ſicut veri & perfecti religioſi renunciauerunt ſeculo, conati ſunt tendere ad ſtatum, in quo nihil haberetur in communi: immo ſummam paupertatem meritoriam reputauerunt illam, per quam ſic renunciatur ſeculo, vt nihil in proprio habeatur. Vnde Baſilius in regula ſua x. c. dicit ſic: Communionem vitæ perfectiſſimam hanc ego voco, a qua poſſeſſionum quidem proprietas propulſa eſt, cõmunia autem omnia. Ecce quod vitam communem perfectiſſimã vocat illam, in qua nihil eſt proprium, ſed omnia cõmunia; perfectiſſimo autem nihil eſt perfectius: vnde relinquentes propria, quamuis ſint in ſtatu habentium aliquid in communi, vere tamen dicuntur nudi, & omnia contempſiſſe, & nihil præter Chriſtum quærere: & in hoc ſenſu ſunt intelligendæ omnes auctoritates ſanctorum, loquentium de contemptu mundi & rerum temporalium. Vnde illud, quod Auguſtinus dicit in epiſtola ad Ebidiam: Si vis eſſe perfecta, & in prima ſtare faſtigio dignitatis, fac quod fecerunt Apoſtoli: vade & vende omnia, quæ habes, & da pauperibus, & ſequere Saluatorem, & nudam ſolamque crucem nuda ſequaris; hæc enim nuditas exponitur per Hieronymum ad Nepotianũ, qui dicit ſic: Si nõ accipio partem inter cæteras tribus, ſed quaſi leuita & ſacerdos viuo de decimis; & altari ſeruiens, de altaris oblatione ſuſtentor, habens victum & veſtitum, his contentus ero, & nudam crucem nudus ſequar. Vide ergo quod etiam clerici viuentes de altari, ſi victu & veſtitu ſint contenti, nudam crucem ſequuntur nudi. Similiter intelligendum eſt illud Auguſtini de catechizandis rudibus, vbi dicit ſic: Omnia bona terrena contempſit Chriſtus, vt contemnenda monſtraret. Hoc enim ſolum intelligitur de contemptu rerum mundi, quæ in proprio poſſidentur, non de communibus bonis eccleſiæ vel monaſterij, quæ res non mundi, ſed Dei. Vnde Proſper de vita contemplatiua: Poſſeſſiones, quas oblatas a populo ſuſcipiunt ſacerdotes, iam non ſunt res mundi credendæ, ſed Dei.*

Diſtortæ auctoritates ſanctor.

Diſtinctio ſimplicis vſus facti recenter conficta.

Vt Chriſtum nudum nudi ſequantur clerici.

Item illud quod dicit Hieronymus in tertia epiſtola ad Heliodorum, quod perfectus ſeruus Chriſti nihil habet præter Chriſtum, aut ſi aliquid habet præter Chriſtum, perfectus non eſt; & ſic, vt videtur, qui habet aliquid in communi, perfectus non eſt, exponitur per Hieronymum ad Nepotianum, vbi dicit: Qui tantum eccleſiæ bonis vtitur, nihil habet præter Chriſtum. Et Proſper: Qui tantum de bonis Chriſti, contemnendo omnem proprietatem, nihil in hoc ſeculo habere quærit, quia hoc eſt poſſidendo contemnere, non ſibi ſed alijs poſſidere. Et ſimili modo ſunt intelligendæ omnes auctoritates quorumcumque ſanctorum, loquentium de contemptu mundi, & de renunciatione bonorum temporalium, qui nunquam cogitauerunt, nec locuti ſunt de aliquo ſtatu, in quo ſic contemnerentur ea, quæ ſunt neceſſaria victui, quod in eis haberetur ſolus vſus facti, proprietate & dominio penes alium remanentibus.

Nihil præter Chriſtum habeant.

Con-

Digitized by Google

60 *Concludo ergo quantum ad quæſtionem ipſam propoſitam, quod dicere Chriſtum & Apoſtolos nunquam aliquid habuiſſe in proprio vel communi, videtur mihi eſſe hæreticum; cum ſit clare contra textum ſacræ ſcripturæ. Dicere autem, quod in his quæ habuerunt, non habuerunt niſi ſolum vſum facti, & nihil dominij ſeu proprietatis, non eſt adeo clare hæreticum, quia ſcriptura ſacra de hoc non loquitur pro* vel contra. Quid ea in re a Ioanne XXII. fuerit definitũ, dicetur inferius. *Puto tamen, quod ſit falſum & radix erroris periculoſiſſimi, qui apud aliquos inſurrexit; videlicet quod poteſtas et auctoritas eccleſiæ, quam Chriſtus cõmiſit Petro et Apoſtolis, non manet apud Papam nec apud prælatos, pro eo quod non ſunt ſucceſſores eorum; quia, vt dicunt, non imitantur vitam Chriſti & Apoſtolorum, nihil habendo in proprio vel in communi.*

Fraticellorum hæreſis.

a Ib. pag. 155.

Quod a ergo dicitur in illa decretali, *Exijt qui ſeminat, quod Chriſtus in loculis accepit perſonam infirmorum, originem habet a gloſſa, quæ habetur Io. XIII. quæ dicit ſic: Cui angeli miniſtrabant, loculos habet in ſumptus pauperum, condeſcendendo infirmis. Et iſtud poteſt exponi dupliciter vno modo, quod Chriſtus, cum eſſet Deus & homo, in quantum erat* Deus, *maior erat angelis, nec ſic indigebat loculis: ſed angeli vt miniſtri obſequebantur ei; quantum autem ad naturam humanam, infirmus fuit & minor angelis, & ſic indiguit ſecundum curſum naturæ cibis & alimentis, ſicut cæteri homines; & pecunia ſeu loculis, mediantibus quibus vitæ neceſſaria emerentur. Infirmitas ergo, de qua loquitur glo. prædicta, non ſonat imperfectionem ſtatus, ſicut alij arguunt; ſed notat conditionem humanæ naturæ pro ſtatu mortali.*

Vt Chriſtꝰ in loculis perſonam infirmor. accepit.

Non eſt infirmitas quoad virtutem, ſed quoad naturæ ſtatũ

61 *Alio modo exponitur, quod infirmos appellat non illos, qui de loculis* Domini *viuunt: ſed illos, qui ſcandalizantur, putantes ſcilicet imperfectionis vel minoris perfectionis eſſe de loculis Domini viuere: talibus enim infirmis condeſcendens, ſeu compatiens* Dominus, *ne forte ſcandalizarentur, & maiori perfectioni aſcriberent, ſi viderent ſeruos* Dei *loculos communes habere, & de illis viuere: ideo loculos habere voluit, vt eſſet alijs in exemplum, vt legitur* 12. *q.* 1. *c.* Exemplum *accepite. Vnde Auguſtinus in.* 2. *li. de ſermone* Domini *in monte: Hoc autem vehementer cauendum eſt, ne forte, cum viderimus aliquem ſeruum Dei prouidere, ne iſta neceſſaria deſint vel ſibi vel ijs quorum cura ſibi commiſſa eſt, iudicemus eum de craſtino ſolicitum eſſe; nam & ipſe Dominus, cui angeli miniſtrabant, tamen propter exemplum, ne quis poſtea ſcandalum pateretur, cum aliquem ſeruum eius animaduertiſſet iſta neceſſaria procurare, loculos habere dignatus eſt; quibus portabatur pecunia, de qua vſibus neceſſarijs quidquid opus fuiſſet, præberetur; ſicut Paulus Apoſtolus de craſtino poteſt videri curaſſe, cum dicit* 1. Cor. 16. *De collectis autem, quæ fiunt in ſanctos, ſicut ordinaui in eccleſijs Galatiæ, ita & vos facite; nec ad vnum diem tantum videtur victus iſte procuratus. Et in his & huiuſmodi ſcripturarum locis ſatis apparet,* Dominum *noſtrum non improbare, ſi quis humano more iſta procuret; ſed ſi quis propter iſta Deo militet, vt in operibus ſuis non regnum Dei, ſed iſtorum acquiſitionem intueatur. Et ſic patet, quod gloſſa non loquitur de infirmitate, quæ ſonat imperfectionem ſtatus habentium loculos; ſed loquitur de infirmitate illorum, qui poſſent ſcandalizari, cum viderent ſeruos Dei, ſeu prælatos loculos habere.* Hactenus epiſcopus Anicienſis.

Condeſcẽdit infirmis, id eſt ſcandalũ patientibus.

62 Primum ſoluendæ huius difficultatis modum attingit Herueus in ſuo egregio cõmentario, dum ad Minoritarum obiectiones reſpondet a, Chriſtum propter imperfectos habuiſſe loculos, nimirum propter nos, quorum natura imbecillis adeo & imperfecta eſt, vt multarum rerum ſubſidio ſit ſuſtentanda, & ad hæc ſubſidia infirmitatis noſtræ comparanda loculi ſunt neceſſarij: quibus abſolute Chriſtus angelorum dominus non egebat, & tamen huic humanæ imperfectioni ſe accommodauit, dum loculos habere, & humano more ijs vti voluit. *Dicendum, quod quando dicitur, quod Chriſtus habuit loculos propter imperfectos; quod illa imperfectio, qua ſcilicet nos dicimur imperfecti in comparatione ad Chriſtum, nõ dicit imperfectionem priuatiue dictam, ſcilicet carentiam perfectionis natæ haberi in ſtatu viæ, quia neceſſitas naturalis habendi talia non poteſt ſecundum curſum cõmunem tolli in ſtatu viæ; nec etiam neceſſitas procurandi ſecundum curſum communem, licet Deus poſſet miraculoſe tollere talem neceſſitatem: Chriſtus autem cui miniſtrabant angeli, & per creationem etiã poterat habere talia, non habebat neceſſitatem faciendi talem prouiſionem, vel procurationem. Et hoc expreſſe dicit Auguſtinus ſuper illud verbum: Nolite ſoliciti eſſe in craſtinum, Matth. VI.* Et infra b: *Idem Auguſtinus dicit: Habebat Dominus loculos, & a fidelibus oblata conſeruans, & ſuorum neceſſitatibus & alijs indigentibus tribuebat. Tunc primum eccleſiaſticæ pecuniæ forma inſtituta eſt, vt intelligeremus, quod præcepit non cogitandum eſſe de craſtino, non ad hoc fuiſſe præceptum, vt nihil pecuniæ ſeruetur a ſanctis; ſed ne Deo propter iſta ſeruiatur, & propter inopiæ timorem iuſtitia deſeratur. Ecce expreſſe dicit, quod quando Dominus conſeruauit oblata pro ſuorum neceſſitatibus & alijs indigentibus, tunc forma eccleſiaſticæ pecuniæ inſtituta eſt. Sed forma eccleſiaſticæ pecuniæ inſtituta a Domino non diminuit de perfectione vitæ. Ergo nec reſeruare bona oblata in futurum pro ſuorum & aliorum neceſſitatibus. Dicens etiam ipſe Auguſtinus, eſſe dictum:* Nolite eſſe ſoliciti, *&c. non eſſe intelligendum, vt nihil pecuniæ ſeruetur a ſanctis, ſed ne* Deo *propter iſta ſeruiatur, & propter inopiæ timorem iuſtitia deſeratur: manifeſte oſtendit, non eſſe interdictam per illud verbum omnem ſolicitudinem de futuro; ſed exceſſiuam præponentem temporalia ſpiritualibus, vel alia vltra menſuram debitam procurantem, &c.*

a Ib. pag. 182. Heruei interpretatio.

b Ib. pag. 186. Datum a Chr. exẽplum eccleſiæ habendi loculos.

Qualis ſuſcipienda ſolicitudo.

63 Illuſtrabitur magis non intelligendum imperfectos in genere moris, ſed in genere imperfecti ſeu infirmi naturæ ſtatus, ſi quis perpendat Chriſtum imperfectiones in genere moris ſuſcipere non potuiſſe. Docet autem egregie Soranus epiſcopus Chriſtum in gerenda imperfectorum perſona tenuiſſe apicem perfectionis c: *Si dicatur,* inquit, *in eo quod loculos habuit, infirmorum ſuſcepiſſe perſonam, ex hac adiectione non ſequitur, ſed firmatur eum & Apoſtolos habuiſſe aliqua in communi: quamuis ſi dicatur, eum in hoc monſtraſſe infirma humanitatis aſſumptæ, poteſt dici, quod quidquid Chriſtus geſſit in carne & vt homo non ratione vnionis ad Verbum, ſicut quod fugit, fatigabatur ex itinere, eſuriuit & ſitiuit, quod fremuit, lacrymatus eſt, & cætera talia; competebat ſibi ratione infirmitatis & naturalis imperfectionis naturæ: permittebat enim naturam humanam, quæ ſua ſunt facere, & pati: omnia tamen hæc ſtabant cum apice ſummæ perfectionis in eo. Itaque ſicut fugiendo egit, vt infirmus, quia puerili ætati conuenit fugere minantem, vt dicit Chryſoſtomus; in hoc nihilominus tamen etiam perfectus dedit exemplum, vt cum neceſſitas perſecutionis euenerit, fugere*

Habere loculos nõ arguit imperf. in in genere moris.

c Ib. pag. 149.

Chriſtus in perſona imperf. gerenda perfectiſſimus.

non erubeſcant, vt dicit idem Chryſoſtomus: Fugere, eum oporteţ & quando, adhibitis alijs circumſtantijs, eſt virtutis; ſic etiam quamuis portare loculos ſit infirmitatis humanæ, & non competeret ſibi ratione deitatis; in hoc tamen exemplum dedit perfectis, eccleſiæ videlicet prælatis, vt ad vſus pauperum facultates eccleſiæ poſſideant in communi. Hæc ipſe.

64 Conſentiunt cum Sotano epiſcopo Petri Columnæ diaconi Cardinalis dicta, ita nimirum dici poſſe Chriſtum in ſeruandis loculis perfectorum perſonam ſuſtinuiſſe, æque atq; a Nicolao dictum eſt imperfectorum in ijs geſſiſſe, eundem vero textum ſacrum in varios ſenſus trahi poſſe exemplo confirmat. a

a Ib. pag. 109.

Conſtitutio, inquit, *quæ allegatur in contrarium, Exijt qui ſeminat; maniſeſte dicit quod Chriſtus habuit loculos, infirmorũ infirmitatibus condeſcendens: ſed ex quacumq; cauſa habuerit, habemus propoſitum, quia habuit loculos. Et forte dici poſſet, quod in hoc, ſcilicet in habendo loculos, non imperfectorum, ſed perfectorum formam aſſumpſit; quia perfectionis & prouidentiæ fuit, ſuorum neceſſitatibus & egenis prouidere.* Similiter *& quod de fuga dicitur, quod infirmorum infirmitatibus condeſcendit, forte & hoc ipſum poſſet dici, perfectionis & virtutis eſſe, ſuo loco & tempore dare locum iræ, & non aggredi pericula: quod fecit Dominus, fecerunt & Apoſtoli, vt ſe ipſos ad tempus aliud vtilius reſeruarent. Non enim eſt veriſimile quod Chriſtus diſcipulis ſuis imperfectionem iniunxerit; & tamen dixit: Si vos perſecuti fuerint in vna ciuitate, fugite in aliam. Et ſuper illo verbo Matthæi: Si filius Dei es, mitte te deorſum; dicit Chryſoſtomus: Ad ſanam doctrinam pertinet, quod cum homo inuenit quid faciat, totum Deo non committat.*

Chriſtus etiam ob perfectos loculos habuit.

Item auctoritatem illam: Nolite ſoliciti eſſe, aliter exponit Auguſtinus, aliter Hieronymus, aliter Chryſoſtomus. Auguſtinus de opere monachorum, pertractans verbum illud, dicit ſic: Si hoc verbum Domini, Nolite ſoliciti eſſe in craſtino, ita intelligatur, vt nihil in craſtinum reponatur, non poterunt ita ſeruare qui ſe per multos dies a conſpectu hominum ſeparatos includunt, viuentes in magna intentione orationum & contemplationum. Et poſtea ſubdit: Si enim vrgeantur ex euangelio, vt nihil reponant in craſtino, reſpondet: Cur ergo ipſe Dominus loculos habuit, vbi pecuniam collectam reponeret? Cur tanto ante fame imminente frumenta ſanctis patribus miſſa ſunt? Cur Apoſtoli indigentiæ ſanctorum neceſſaria procurant? Quod patet etiam in multis ſanctis patribus, præſertim in Abraham, Iſaac, & Iacob, & in Iob, qui beatiſſimi in temporalibus, pauperes mente erant. Hieronymus autem exponit prædictum verbum: Nolite ſoliciti eſſe, &c. dicens ſic: Sufficit nobis præſentis temporis cogitatio, vt futura, quæ incerta ſunt, Deo relinquamus. Chryſoſtomus autem exponit ſic: Sic ſufficit labor quantum ad ſuperflua; noli de ſuperfluis laborare, &c.]

Idem patitur interpretationes varias.

65 Ex huius dictis patet diſcrepantes externa ſpecie interpretationes vnius dicti ſiue actus adduci poſſe, quæ egregie concilientur, ſi interpretantium mens ſpectetur. Non ergo ita illa Nicolai Papæ verba: *Sic infirmorum perſonam Chriſtus ſuſcepit in loculis*; accipienda ſunt, quaſi adęquatam huius facti interpretationẽ ipſe tradiderit, ac veluti in fidei iudicio decretoriam ſententiam protulerit, adeo vt ab apoſtolica diſcedat perfectione, qui loculos habuerit, vti Fraticelli acceperunt; ſed Nicolai mens & conſilium ſpectanda ſunt. Is ergo, cum Minoritas in tradita a beato Franciſco monaſticæ vitæ formula confirmare contenderet, eam primum protulit ſententiam: *Dicimus quod abdicatio proprietatis omnium rerum non tam in ſpeciali, quam etiam in communi propter* Deum *meritoria eſt & ſancta; quam et Chriſtus viam perfectionis oſtendens docuit, et exemplo firmauit*. Quæ quidem ſententia veriſſima eſt, hac interpretatione temperata, *omnium rerum*, intellige immobilium, vt Pariſienſis a academia interpretata eſt; vel vt alij & doctores & epiſcopi & Cardinales ſunt interpretati, *omnium rerum*; id eſt non neceſſariarum ad vitam: cum enim ſuſtentatio imperetur a Deo, abſolute neceſſaria ad vitæ ſuſtentationem abdicari non poſſunt. *Secundum*, inquit b Cardinalis Gaucelinus, *illud Hieron. in epiſtola ad Ruſticum monachum:* Nudum *Chriſtum nudus ſequere: ſed nõ eſt multum veſtitus qui pauperem victum habet, ſine quo ſuſtentari non poteſt*. Vel vt alij docuerunt, *abdicatio omnium rerum*, ſcilicet quoad curas nimias, quam explanationem adducit Bertrandus c tit. S. Mariæ in Aquiro.

Non eſt data a Nicolao adęquata interpretatio.

a Pariſien. ſtud. in fine tract. ext. in M. S. bibl. Vat. ſignat. n. 3740. pag. 248.

b Apud M.S. bibl. Vat. ſign. n. 3740. p. 90.

Vt intelligenda ſit eius ſententia.

c Ib. pag. 96.

Nec obſtat, inquit, *quod vita Chriſti fuit, quam verbo docuit & exemplo firmauit, non habere aliquid in communi nec in ſpeciali, quia illud verum eſt quantum ad ſuperfluitatem ſeu theſaurizationem; non autem intelligitur quantum ad neceſſitatem propriam ſeu aliorum, quia tale habere, vt puto, non diminuit aliquid de perfectione paupertatis, vt credo, cum augeat de perfectione charitatis*. Harum vero interpretationum primam, quam attulere Pariſienſes, Ioannem ſecutum viſuri poſtea ſumus; & ſanxiſſe, Nicolaum non intellexiſſe per hanc vocem, *omnium rerum*, omnia tam immobilia quam mobilia & neceſſaria ad vitam; ſed tantummodo immobilia, quorum cauſa domorum, hortorum, aliorumque huiuſmodi ad Minoritas ſpectantium, ius ac dominium in Romanam eccleſiam deriuatũ eſt, vt ij Chriſto & Apoſtolis in huiuſmodi immobilium, quæ nunquam illi acquiſiſſe leguntur, abdicatione non tam in ſpeciali quam in communi, ſimillimi viderentur: in quo Pontifices pio Minoritarum affectui ſunt obſecuti.

Quæ interpr. data a Ioanu. XXII.

66 Ex Nicolai ſententiæ interpretationibus eniteſcit, illam cum euangelio conciliari; nec vllam difficultatem oborituram, maxime ſi quis Bertrandum Cardinalem tit. S. Mariæ in Aquiro ſecutus, decretalem *Exijt*, vbi dicitur Chriſtum & Apoſtolos abdicaſſe proprietatem omnium rerum non tam in ſpeciali, quam etiam in communi, intelligendam ſentiat vt fert moralis loquendi modus, quatenus maximo vitæ flexu & frequentiſſime omnium rerum egeni & inopes fuerunt: ita flumen dici, quamuis aliquando eius alueus exareſcat; vnde Chriſtum habuiſſe loculos cum Nicolai ſententia, eo ſenſu accepta, non pugnat: a quo quidem paupertas moraliter ſumpta, quam Chriſtus & Apoſtoli coluere, commendata eſt; non illa per nugaces dialecticorum argutias conficta, dum nimirum vocem *omnium rerum*, rigida & inepta diſtributione pſeudominoritæ pertinaciter contendere etiam veſtis, potus, & cibi proprietatem a Chriſto & Apoſtolis fuiſſe abdicatam. At qui dialecticis tricis irretiti vocem *omnium rerum*, in ampliſſimo ſignificato, & non pro ratione moralis reſtrictionis accipere voluerunt; ad conciliandum euangeliſtam dicentem, Chriſtum habuiſſe loculos, cum Nicolao ipſorum di-

dicta ad varia tempora retulerunt, cum ſemper Chriſtum habuiſſe aut ſemper abdicaſſe non dicatur; inter quos Cardinalis S. Cyriaci hæc habet a: *Videntur iſta duo ſe poſſe compati, ſcilicet Chriſtum nihil habuiſſe, & Chriſtum aliquid habuiſſe, hoc ad diuerſa tempora referendo; ſed ad idem tempus non videtur.* Quam diſtinctionem multi amplexi ſunt poſteriores, qui Ioannis & Nicolai conſtitutiones inter ſe conſentire demonſtrarunt b. Idem vero Cardinalis ſenſit hæreſeos labe aſperſos, qui nihil vllo tempore Chriſtum in proprio vel in communi habuiſſe pertinaciter contenderent.

a M.S. bib. Vat. ſign. n. 3740. pag. 107.

b Turrecr. de ſum. eccleſ. c. 112. Bellarm. de Rom. Pont. l. 4 c. 14 & alij.

Affirmarunt quidem contrarium, ſed non pertinaci animo, vtpote decretis eccleſiæ aſſentiri parati, aliquot Cardinales, nimirum Berengarius c epiſcopus Tuſculanus, qui Chriſtum loculos, quoad ſimplicem vſum facti, ſed eum iuſtum habuiſſe ſentiebat; Bertrandus e Turre presb. Card. tit. Martini in montibus, & Vitalis epiſcopus Albanenſis; qui pluribus ſcriptis Minoritarum ſententiam propugnarunt: quorum vltimus conſulenti Pontifici hæc reſpondit d.

Qui Card. ſententiã Minor. tenuerint.

c M.S. bib. Vat. ſign. n 3740. pag. 103.

d ib. pag. 3

67 *Ego frater Vitalis epiſc. Albanenſis reſpondeo in modũ, qui ſequitur. Primo præmitto omnibus & ſingulis dictis meis illud, quod ſcribitur XXIV. q. 1. c. Hæc eſt fides, vbi ſic dicitur: Hæc eſt fides catholica, Papa beatiſſime, quam in eccleſia didicimus, quamque ſemper tenemus: in qua ſi minus perite aut parum caute forte aliquid poſitum eſt, emendari per te cupimus, qui Petri ſedem tenes & fidem. Si autem hæc noſtra confeſſio apoſtolatus tui iudicio comprobatur, quicumque me culpare voluerit, ſe imperitum vel maleuolum, aut etiam non catholicum, ſed hæreticum comprobabit. Prædictum capitulum duo continet euidenter, quæ in proteſtatione mea volo includi. Primum eſt, quod ſi in dictis meis forte aliquid ponam minus prouide, incaute, vel indiſcrete, omnia per Chriſti vicarium corrigantur. Secundum eſt, quod quidquid per eundem Chriſti vicarium fuerit determinatũ de prædicta quæſtione & de quibuſcumque alijs, maxime ad fidem pertinentibus, omnia volo ſimpliciter & indubitabili fide tenere; prompte & libere confiteri. Addo etiam ad præmiſſam proteſtationem, quod nihil intendo dicere, aut ſcribere per modum aſſertionis; ſed ſolum per modum collationis, quantum ex ſcripturis ſacris & ex dictis ſanctorum probabiliter potero colligere. His præmiſſis &c.* Et infra.

Vitalis Cardinalis ſubmittit dicta ſua eccleſiæ.

Ad euidentiam dicendorum præmitto, quod perfectio ſimpliciter ſeu ſtatus perfectionis conſiſtit in habitu charitatis interioris: in actu vero exteriori non conſiſtit ſimpliciter, ſed ſecundum quid & quaſi per accidens: conſtat enim quod Ioannes Baptiſta arctiorem vitam in comedendo, bibendo, induendo duxit, quam Dominus Ieſus; ſic enim ait ipſe ſaluator Matth. XV. Venit, inquit, Ioannes non manducans neque bibens, & dicunt: Dæmonium habet. Venit Filius hominis manducans et bibens, et dicunt: Ecce homo vorax & potator vini. Conſtat etiam quod multi martyres acerbiora tormenta paſſi ſunt, quam Chriſtus: nec propter hoc ſequitur, quod Ioannes Baptiſta aut aliquis martyr fuerit maioris aut tanta perfectionis ſimpliciter, ſicut Chri*ſtus, quia ex maiori charitate Chriſtus paſſus eſt, quam omnes martyres ſimul; & ex maiori charitate Chriſtus manducabat & bibebat, quam Ioannes abſtinebat.*

In quo cõſiſtat perfectio.

Dico itaque quod ſaluator noſter dominus Ieſus Chriſtus, qui venit in mundum, vt viam ſalutis perfectis & imperfectis oſtenderet, interdum perſonam infirmorum & imperfectorum aſſumpſit: imperfectorum dico, quantum ad actum extrinſecum; puta habendo loculos, habendo dico modo prædicto, comedendo, & bibendo de ijs, quæ apponebantur. Interdum vero, ſicut exemplar ſummæ perfectionis, perfectorum perſonam aſſumpſit, nullam proprietatem vel dominium in re aliqua ſibi retinendo.

Vitalis error.

Primum patet in illa decretali, Exijt, vbi dicitur, quod Chriſtus infirmorum perſonam accepit in loculis. Hoc idem patet per Hugonem ſuper illum pſalmum: Bonum eſt confiteri Domino; vbi ſic dicit: Habebat Chriſtus loculos, conformans ſe imperfectis: Paulus autem noluit ſumptus accipere, ſed gratis factus eſt miniſter, & inuenitur Paulus magis aliquid feciſſe quam Chriſtus. Chriſtus autem in numero imperfectorum inueniri voluit, ne præſumerent non accipientes, & confunderentur accipientes. Quod autem dicit Hugo, Paulum aliquid magis feciſſe quam Chriſtus, intelligendum eſt quantum ad actum extrinſecum, in quo, vt præmiſi, nõ conſiſtit perfectio ſimpliciter; non eſt autem intelligendum quod Paulus aliquid vel in aliquo magis fecerit, quam Chriſtus, quantum ad habitum charitatis intrinſecum, in quo conſiſtit perfectio ſimpliciter; ſicut ſuperius dixi, quod Ioannes Baptiſta, quantum ad actum extrinſecum magis abſtinuit quam Chriſtus, ſed non abſtinuit ex tanta charitate, ex quanta comedit & bibit Chriſtus. Item Auguſtinus ſuper illum verſiculum pſalmi: Producens fœnum iumentis &c. dicit ſic: *Habuit,* inquit, *Dominus loculos, ſed quia multi infirmi iſta quæſituri erant, in hoc infirmorum perſonam ſuſcepit. Ex quibus patet, quod Saluator noſter habendo loculos, infirmorum & imperfectorum ſtatum aſſumpſit.*

68 Egregie quidem Vitalis indicauit decretalem, qua ratione Chriſtus infirmorum perſonam acceperit in loculis, dum obſeruat interdum ab actu externo commodo appetitui ſenſitiuo quempiam vulgo dici imperfectum, quia in ſtatu naturæ lapſæ facile in vitium illius commodi illecebra deflectitur; perfectionem vero dici actum arduum ac difficilem naturæ ſenſitiuæ: ita comedere, bibere, quæ ad guſtum ſapiunt, perſecutionem fugere, habere loculos, imperfectorum actus dici vulgo; vt contra tolerare ieiunia, veſci locuſtis & melle ſilueſtri, pilis camelorum indui, ſaxum inhabitare, carere opibus, & alia his ſimilia, perfectorum actus exiſtimari: cum re ipſa in his perfectio non ſit collocata, & Chriſtus comedens eſuriente Baptiſta fuerit perfectior. Ex quibus patet, eatenus habentes loculos dici imperfectos, quatenus loculis in natura lapſa homines facile abutuntur: cum aliunde ijs bene vtendo, poſſint eſſe non habentibus perfectiores; atque ita fraterculos immerito Pontificem ac præſules ob diuitias in crimen abiectæ perfectionis euangelicæ vocaſſe.

Ex actu externo; cõmodo naturæ quis imperfectus dicitur.

Qua ratione imperfecti dicantur habentes loculos.

Errabat vero in eo Vitalis, dum dixit Chriſtum ſicut exemplar ſummæ perfectionis perfectorũ perſonam aſſumpſiſſe, nullam proprietatem vel dominium in re aliqua ſibi retinendo: non enim, vt Herueus a ordinis Prædicatorum magiſter, doctores Pariſienſes b, & Ioannes Papa arguunt, perfectionis exemplar dedit, nullo ſibi in res quibus vtebatur retento iure, præter ſimplicem vſum facti, quod cum ipſius dignitate pugnabat, cum rebus vti iuſte deberet; ſed in eo quod, cum rerum omnium ius ac imperium multiplices ob cauſas obtineret, rebus tamen fere omnibus ca-

a Heru. in tract. ſuo M.S. eod. pag. 194.

b Sind. Pariſ. pag. 248.

fuerit, adeo vt victum alienamq; domum ac neceſſariam ſupellectilem piorum liberalitati accepta retulerit, vt perfectionis exemplo nobis præluceret. Contraria vero opinione imbuti erant plures qui in eo perfectionis locabant apicem, dum rerum omnium dominium a ſe abdicaſſe iactabant, lautum vero & opiparum rerum vſum conſectabantur; quorum iactantiam Augerius Carmelitarum, vt vocant, prouincialis ſcriptis a retudit; ac non tam in ea abdicatione iuris rerum, quam in paupere rerum vſu, ex quo maceratur caro, & tumor mentis frangitur, paupertatem euangelicam conſtare contendit. Superiora vero in hac de paupertate Chriſti controuerſia fuſius afferenda duximus, vt pateant maleuolorum calumniæ, qui Pontifices qui ſedere Auenione præcipiti impetu animi fidei decreta edidiſſe temere effutiunt.

Pſeudominoritar. error, a Ext. in M. S. ſup. 3740. pag. 334.

69 Cum porro multæ de Minoritis querelæ ad ſedem Apoſtolicam perferrentur, ipſos ſpecie paupertatis Apoſtolicæ, qua cæteris religioſis ordinibus antecellere iactabant, conſectari opes, & lites iniquas ſedis Apoſtolicæ nomine, ad quam verbale & ænigmaticum, vt ait Ioannes, rerum quas poſſidebant, dominium ex Nicolai conſtitutione ſpectabat, intenderent; Ioannes conſtitutione, quæ inter extrauagantes a verbis, *Ad conditorem canonum*, exorditur, promulgata VI. id. decembris huius anni, dominium huiuſmodi præter ea quæ ad ſacra ſpectāt, reſtituit Minoritis, vetuitq; eos pontificio nomine quemquam in litē adducere. Cuius facti plures rationes attulit in eadem expreſſas conſtitutione, e qua has dumtaxat delibamus: *Talis*, inquit, *dominij carentia re in præſenti, ac ſpe in futurum omni commodo denudati, quoad paupertatem temporalem, quam altiorem præ mendicantibus alijs in communi habentibus ſibi vendicant dicti fratres, pauperiorem non efficit non habentem*. Et infra: *Adhuc ordinatio prædicta*, ſcilicet Nicolai Papæ de reſeruato ſedi Apoſtolicæ rerum immobilium, non vero conſumendarum vſu, vt pluribus verbis probat, *eccleſiarum prælatis & rectoribus, & multis alijs grauis exiſtere nimium & moleſta monſtratur. Nunquid non graue præmiſſis poteſt exiſtere, quod ipſos oporteat ſe Romanæ eccleſiæ opponere, quæ ipſorum eſt domina & magiſtra; ac cum ea agendo, vel defendendo litigare aſſidue, vel cedere iuri ſuo? Hæc tamen oporteat facere cum in multis fratres prædicti exiſtere dicantur iniurij, ſicut clamoſa multorum prælatorum & rectorum diuerſorum, adhuc in curia exiſtentium, habet inſinuatio. Qui quidem fratres facta ſua palliare nituntur & defendere per procuratores, ab ipſis dictis ſancta Romana eccleſia conſtitutos nomine, &c.*

Ioannes dominiū rerum Minoritis reſtituit.

70 Exulcerauit ea res pſeudominoritas, & ſua carpi a Ioanne vitia impatienti animo tulere, effutientes ſubornatum ab æmulis religioſis Pontificem; atque omnium primus Bonagratia Bergomenſis ordinis procurator eam conſtitutionem impugnauit, & prouocationem ad ipſummet Pontificem XXIV. ianuarij inſequentis anni cōcepit, cuius formula a Nicolao pſeudominorita affertur: deinde Michael Cæſenas a Romana eccleſia deficiens, eo furoris prorupit, vt velut hæreticam pluribus calumnijs inſectatus ſit edito execrando libro b, quem Piſis anno MCCCXXVIII. menſe aprilis indictione XI. promulgauit, in quo vir apoſtata quinque errores in hanc conſtitutionem impingit Pontifici, eumque maledictis dilaniat. Ludouicus etiam Bauarus, quamuis arma tantum tractare noſſet, ab impijs tamen edoctus, plura aduerſus eandem ſanctionem in ſuæ appellationis formula anno MCCCXXIV. effutijt a & crimine hæreſeos pontificiam maieſtatem obſcurare niſus eſt. Quas omnes calumnias Ioannes inſigni commentario poſtea confutauit, ac veritatem & fidem orthodoxam ſuæ aſſeruit dignitati. Qua de re inferius fuſe agetur. b

b Ext. in M. S. bibl. Vat. ſign. n. 4008. apud Nicol. Minor. pag. 29. ad 75.

Concitata ab hac gratia ſcandala. a Apud eund. Nic. Min. pag. 87. b Anno Chr. 1329. n. 22. &c.

Cæterum vt exploratum eſt apud pios, Ioannem non iniuſte memoratam conſtitutionem, *Ad conditorem canonum*, edidiſſe, atque in ipſum impie inſurrexiſſe Bonamgratiam, Michaelem, & alios, qui ipſum ob abdicatum Franciſcani ordinis rerum dominium poſtularunt crimine hæreſeos; ita poſtquam extincta iam eſſet præteritorum inuidia temporum, & calumniæ impiorum in ſedem Apoſtolicam ſepultæ obliuione eſſent, Romani Pontifices priſtinæ in Minoritas beneuolentiæ officia explicuere. Inter quos Martinus V. reſtitura decretali Nicolai, *Exijt*, & conſtitutione Ioannis XXII. *Ad conditorem canonum* abrogata, dominium rerum ad Minoritas ſpectantium ſuſcepit: quem plures alij Pontifices ſecuti ſunt, vt ea ſingulari clientela tecti Minoritæ ad diuinum cultum liberius incumberent: de quo Vvadingus ad ſui ordinis defenſionem agit c. Nunc ad aliam controuerſiam ſermo traducendus eſt.

Vt Rom. Pont. decr. Nicol. reſtituerint.

c Vvadin. annal. Min. to. 3. ann. 1322. n. 60.

71 Ad ſedandos conſcientiarum motus Ioannes nonnulla alia, quæ erant a viris peritis controuerſa, diremit; ac pronuntiauit, nuncupatum ſolemni ritu in ſuſcipiendis ordinibus ſacris votum contractum antea matrimonium etiam nequaquam cognita vxore, non dirimere: ab omni tamen munere ſacro ſacerdotioque deturbandum, ac ſi ſponſa virum petierit, ad perficiendum matrimonium adigendum: ſi vero diſſoluatur matrimonium, ac religioſam familiam inierit, ſacerdotio perfungi poſſe, ac dignitate eccleſiaſtica potiri. De quo ſubiecta conſtitutio edita. d

Nonnullarum controuerſia illuſtrata.

Ioannes, &c. ad futuram rei memoriam.

De fratrum noſtrorū conſilio præſenti declaramus edicto, quod licet votum ſolemnizatum per ſacri ſuſceptionem ordinis quā tum ad impediendum matrimonium contrahendum, ac ad dirimendum, ſi poſt contractum fuerit, ſecundum ſtatuta canonum ſit efficax reputandum; ad diſſoluendum tamen prius contractum, etiamſi per carnis copulam non fuerit conſummatum, cum nec iure diuino nec per ſacros reperiamus canones hoc ſtatutum, inualidum eſt cenſendum; auctoritate apoſtolica diſtrictius inhibentes, ne quiſpiam, durante matrimonio, nondum etiam conſummato, aliquem de ſacris ordinibus præſumat ſuſcipere, niſi prout ſacris canonibus nouerit conuenire. Quod ſi ſecus a quoquam forſitan attentatum fuerit, ordinamus quod nec matrimonio diſſoluto in ſic ſuſcepto ordine miniſtrare, nec ad ſuperiores promoueri, nec ad aliquod beneficium aut officium eccleſiaſticum valeat promoueri, niſi aliquam de religionibus approbatis, quarum profeſſio ad caſtitatis cuſtodiam, & abdicationem temporalium, & ſui ſuperioris obedientiam ſuos profeſſores aſtringat, ipſum canonice contigerit ingredi, ac eius regulam expreſſe vel tacite profiteri: quo caſu diœceſanus ſuper præmiſſis & ſingulis præmiſſorum cum eo diſpenſare valeat, niſi ſit aliud canonicum, quod obſiſtat. Ad ingreſſum huiuſmodi ſic ordinatum (ſi matrimonium conſūmatum non fuerit) per diœceſanum inſtanter moneri præcipimus & induci:

d An. 7. p. 1 ep. cur. 3. est etiam in arch. S. Ang. & in M. S. bibl. Vall. ſign. lit. D n. 1. pag. 12. ext. & extrav. Ant. eiq. de vot. & vot. redem. & inter extr. Plat. to. 1. pag. 381.

Matrimonium ordinem ſuſcipiendum impedit, non ſuſceptum. Statuiç in coniuges pœnæ qui ordinibus initiantur.

quod

Digitized by Google

quod ſi forſan renuerit adimplere, ipſum ſi ſponſa eius inſtiterit, per cenſuram eccleſiaſticam compellendum decernimus, contractum matrimonium conſummare. Nulli ergo, &c. *Dat. Auinione kalendas decembris pontificatus noſtri anno VII.* Hæc licet definita ſint, tamen repertus poſtea eſt Petrus e Corbaria, qui etiam poſt matrimonium conſummatum, vxore renitente, Minoritarũ familiam ingreſſus, non modo ad ſacerdotium irrepſerit, verum pſeudopontificatum inuaſerit, vt dicetur inferius.

Coniugatus initiatus repetente illũ vxore redire ad ipſam iuſſus

61 Graſſati ſunt in Italia nonnulli impoſtores, qui ad emungendas a ſimplice populo pecunias, fœdiſſima ſpargebant in vulgus mendacia; & quamuis ſacris ordinibus non eſſent initiati, ſacras tamen exhomologeſes excipiebant, ac diſſoluendorum votorum noxarumque expiandarum auctoritatem ſibi impie arrogabant; quos Pontifex a Picenatibus epiſcopis reprimi iuſſit. a

Coercitĩ nonnulli impoſtores;

a To.3. ep. ſecr. pag. 108.

Ioannes, &c. venerabilibus fratribus vniuerſis epiſcopis per prouinciam marchiæ Anconitanæ conſtitutis.

Doloſi quidam mendacij fabricatores & ſtolidi, qui fratres hoſpitalis de Altopaſſu Lucanæ diœceſis ſe faciunt nominari, peruerſorum operum ſectatores, ac multæ falſitatis cœno fœdati, per partes ipſas, ſicut nuper accepimus, diſcurrentes, nonnulla enormia & nefanda, vt alios decipere, & ab eis pecuniam & alia nequiter extorquere valeant, publice prædicare præſumunt. Ipſi vero, quorum vnus Bartholomæum de Luca, alius Nicolaum Florentinæ vel Senenſis diœceſis, & tertius Bartholomæum de Mutina ſe faciunt nominari; iniquitatem quaſi aquam bibentes, ſeque falſo dicentes diuerſis noſtris & Apoſtolicæ ſedis priuilegijs fore munitos, ad prædicationem eorum per excommunicationis ſententiam alios venire compellunt, illam in impedientes eos proferunt impudenter, & eis dantibus auxilium, vel fauorem, certam indulgentiam largiuntur. Super omnibus autem votis, præterquam vltramarino, cum eis, qui vota emiſerunt huiuſmodi, diſpenſare præſumunt, a reſtitutione incertorum ablatorum bonorum, nec non & a fratricidio & quouis alio homicidio, ac reatu periurij, dummodo certa eis ſumma pecuniæ perſoluatur, indifferenter abſoluunt. Et quamuis ijdem viri mendaces laici fore noſcantur, tamen ad confeſſionem eorum recipiunt confiteri volentes, & illis beneficium abſolutionis impendunt; abſoluendi alios tam a pœna quam a culpa, habere plenariam poteſtatem a nobis mendaciter aſſerentes: & vt facilius adhibeatur fides mendacijs & prædicationibus eorundem, non ſine multa temeritate moliuntur aſſerere, quod in eorum hoſpitali centum miſſæ quotidie celebrantur; puellæ pauperes, quæ ad ipſum confluunt hoſpitale, de bonis hoſpitalis traduntur nuptui memorati, nec affirmare verentur, quod in eodem hoſpitali ducentæ ſunt puellæ de bonis huiuſmodi maritandæ: & quod terribilius eſt auditui, quandam bullam ad ſimilitudinem eius, qua noſtræ & Apoſtolicæ ſedis literæ ſolitæ ſunt bullari, ſe fingunt habere, in qua verus ſanguis & aqua, qui de ſacratiſſimo ſaluatoris Dei & domini noſtri Ieſu Chriſti effluxerunt latere, conſeruantur; & alia incredibilia velut amentes affirmare non metuunt, quæ ſeriem longę narrationis exigerent, ſi oporteret illa per ſingula recitari, &c. *Dat. Auin. kal. iulij anno VI.*

Vt finxerint ſe inſtructos priuilegijs apoſtolicis.

Sine ſacerdotio pro fanarint ſacras exhomologeſes.

IESV CHRISTI
annus 1323.

IOANNIS PP. XXII. annus 8. VAC. IMP. OCCID. 10. ANDRONICI IMP. OR. 40.

1 Diſcutiendæ caliginis gentilitiæ ſuperſtitionis anno a redempto orbe milleſimo treceteſimo vigeſimo a tertio indictione ſexta, deſiderium concepit Gedeminnius Lithuaniæ & Ruſſiæ Rex: redintegrata b ab Oroſio Seruiorum Rege intermiſſa diu cum Romana eccleſia coniunctio: Armeniæ inferioris populi ad fidem, a qua deflexerant, reuocati c: promota in India, Perſide, ac Tartaria religio de qua cum ſentiret optime Vsbec Imperator, eiuſque ſtudio in dies effloreſceret, Saraceni pietatis Chriſtianæ hoſtes infenſiſſimi, quos Damordam Regem Tartarum Mahumetica infeciſſe impietate, atque in Chriſtianos efferaſſe, ſuperiori anno vidimus, Imperatoris aures obſedere, ne campanas a Chriſtianis ad diuina peragenda pulſari pateretur; atque in eam ferociam in vrbe Soldaya exatſere, vt concitata ſeditione Chriſtianos pepulerint, eorumque templa diuini Numinis cultui conſecrata, Mahumetico ritu profanarint. Quo accepto Chriſti vicarius, vt religionem ab impiorum iniuria vindicaret, Imperatorem barbarum ad reprimendos Saracenos, tum ad Chriſtiana ſacra amplectenda adducere hiſce literis niſus eſt d.

a To.4. ep. ſecr. pag.12.
Religionis Chriſtianæ progreſſus.
b To.3. ep. ſecr. pag. 263.
c Ann. 7. p.1. ep. com.848.
Saraceni infeſtantur fideles inter Tartaros.

De ijs cõqueritur Pont. apud Vſbec. Imp.
d An.8.p.1 ep.com. 34.

Magnifico viro Vſbec Imperatori Tartarorum illuſtri diuinæ inſpirationis gratiam in præſenti, et fruitionis æternæ gloriam in futuro.

2 Lætanter audiuimus, quod tu, non abſque ſpeciali motione diuina, ob reuerentiam omnium Creatoris religionis Chriſtianæ cultores, infra imperij tui terminos conſtitutos, benigno fauore proſequeris & pertractas; hoc in te ac per te agente illo, qui pro ſua voluntate bona in nobis velle & perficere operatur; quique vult omnes homines ſaluos fieri, & ad agnitionem pertingere veritatis. Nos igitur, qui principis Apoſtolorum Petri (quem Chriſtus ad cœlum aſcendens in terris ſuum vicarium reliquit, regni cœleſtis traditis ſibi clauibus, per quas ipſe ſuique ſucceſſores poteſtatem aperiendi omnibus & claudendi eiuſdem regni ianuam obtinerent) ſucceſſor ſummus ſola Dei patientia, non noſtris meritis conſtituti, animas Deo lucrificare ſuper omnia cupientes, & errantes in viam veritatis reducere, vt ipſum agnoſcant Deum viuum & verum omnium conditorem, qui de tenebris nos vocauit, atque vtinam te ac tibi ſubditos populos vocare dignetur celeriter, in admirabile lumen ſuum; magnitudinem tuam rogamus & hortamur attentius, & per illius miſericordiam obſecramus; qui te ad ſuam fecit imaginem ſuique capacem: qui mortis & inferni claues obtinens, cui claudit nemo aperit, & cui aperit nemo claudit; quatenus prudenter conſiderans, quod vita noſtra vapor ad modicum parens eſſe dignoſcitur, quodque noſtri dies tranſeunt velut vmbra, ſaluberrimam fidei catholicæ veritatem (quam ſacroſancta Romana ſeruat, prædicat, & docet eccleſia, ſine qua creatori Deo eſt impoſſibile complacere) reuerenter amplectens cum ſubiectis tibi populis per ſacratam & ſacrantem vndam baptiſmatis, per quam vt filij ſimus Dei accepimus poteſtatem, ſpiritualiter regenereris in

Commẽdat regiũ in Chriſtianos ſtudium.

Ad fidem amplectẽdam illũ allicere nititur.

Chtiſto;vt ſic ab ipſo tegni cœleſtis coronam incorruptibilem vna cum ipſis populis conſequi merearis.

Verum quia Ipſe Chriſtus, qui eſt veritas, ſauores & bona, quæ ſuis exhibentur cultoribus, perſonæ ſuæ exclamat & tepurat eſſe ſacta; celſitudinem tuam in Domino deptecamur, quatenus ad Chriſtianæ fidei profeſſores, qui dominationis tuæ & ſubiecti tibi imperij terras inhabitant, & maxime qui prædicant inibi verbum Dei, ſic tuæ benignitatis affectum continues, ipſos operoſis fauoribus proſequendo, quod tuę defenſionis protecti clypeo cuiuſquam offenſionis molimina non formident; quin potius aſſiduæ ſecuritatis dulcedine valeant gratulari.

Expoſtulat ipſum ab impijs ſubornatum, vſum campanarum vetuiſſe.

3 Cæterum eum, prout accepimus, ob diuini reuerentiam nominis Chriſtianos prædictos campanas, ad quarum pulſarionem ad diuina conuenire poſſent officia, dudum per aliquod temporis ſpatium habere ac pulſare libere permiſiſſes; contra poſtmodum inimicorum Chriſti, qui quantum poſſunt, licet ſuperuacue, non deſinunt ſuæ iniquitatis iacula iacere contra ipſum, fraudulenta ſeductus inſtantia campanas pulſandi prædictas eis interdici feciſti, vt aſſeritur, facultatem; rogamus denuo, vt ſuggeſtiones huiuſmodi, quæ de ipſorum ſentina venenoſa procedunt, omnino deſpiciens, Chriſti cultores eoſdem præfatas habere ac pulſare campanas, pro diuini honore nominis, permittas ſine difficultate aliqua & concedas.

Saracenos pulſis Chriſtianis, eorũ templa prophanaſſe.

Demum quia in Chriſtianorum anguſtijs, tribulationibus, & preſſuris non poſſumus anxie non torqueri, dolenter audiuimus, Chriſtianos in ciuitate Soldaye nouiter degentes, eſſe nouiter de ciuitate ipſa per Saracenos eiectos, & campanis de eccleſijs ipſorum depoſitis, eccleſias ipſas factas eſſe meſquitas. Nos autem ad Chriſtianos ipſos, tanquam pater ad filios præcordialis habentes compaſſionis affectum, adhuc preces adijcimus precibus; & a celſitudine tua, quam per huiuſmodi pietatis opera penes Deum & homines creſcere cupimus, petimus; & ob reuerentiam eius, qui bona vniuſcuiuſque opera cum mercede compenſat opima, prælibatos Chriſtianos, vt præfertur, eiectos facias in dictam ciuitatem ad inhabitandum inibi regredi, & reſtitutis eis dictis eccleſijs & campanis, ipſos Domino noſtro Ieſu Chriſto, quem colimus, intrepide obſequi & ſeruire permittas; ſciturus indubie, quod quanto per plura pietatis & charitatis opera ad Chriſtianos ipſos oculos tuæ propitiationis extendes, tanto ſuauiores intentiones thurificabis Domino, & gratiora ſibi offeres holocauſta. Speramus enim in Domino, quod ex hoc tibi vitæ præſentis augmenta prouenient, noſtrique Redemptoris immenſa benignitas, qui nunquam irremuneratum bonum aliquod prætermittit, ad ſui nominis gloriam agnoſcendum oculos tuæ mentis facilius ſuæ lucis ſplendoribus illuſtrabit. *Dat. Auin. v. kal. octobris anno* VIII.

Hortatur vt fideles patriæ templiſque reſtitui iubeat.

Tartari Chriſtianis aduerſus Sarac. maximo munimẽto fuere.

4 Proſequi magno honore Romanum Pontificem ſolitos Tartarorum Imperatores, Chriſtianoſque aduerſus Saracenorum impetus tueri, ſuperius vidimus. Certe hoc anno Boyſſethan Imperator a Pontifice excitatus, rei Chriſtianæ a Saracenis in extremum adductæ exitium in Armenia, ſubmiſſis in noſtrorum auxilium viginti equitum millibus, dum occidentales mutuis ſe cædibus conficiebant, ſalutem attulit. Sed antequam de his agamus, quæ prius geſta percurramus. Adiutum plurimo ære a Pontifice Leonem Armeniæ Regem ad ſuſtinendos belli Saracenici ſumptus, docent inter cætera literæ datæ ad Petrum patriarcham Conſtantinopolitanum & Geraldum Beneuentanum archidiaconum literæ a, quos triginta aureorum millia in rem Chriſtianam periclitantem in Armenia vertere iuſſit: quantum vero dolorem ex illius vaſtitate accepiſſet, operamque ad conflanda auxilia contuliſſet, Armenos præſules hiſce literis certiores fecit b.

Laboranti Armeniæ opitulatur Pont.

a To. 3. ep. ſecr. pag. 266.

b Ibid. pag. 267.

Ioannes, &c. archiepiſcopis & epiſcopis per regnum Armeniæ conſtitutis.

Illius ad præſules Arm. literæ.

Magno ex illatis Armeniæ cladibus dolore ſe affici ſignificat.

Relatio nunciorum, quos chariſſimus in Chriſto filius noſter Leo Rex illuſtris, & dilecti filij nobiles viri Oſſinus comes Curchi & gubernator, cæterique barones ac populus regni Armeniæ cum ipſorum literis nuper ad noſtram præſentiam deſtinarunt, nos profecto cibauit abſynthio, noſque felle potauit merito; per illam plenius intellecto, quod barbarica feritas Chriſtiani nominis inuida perſecutrix, vos & alios Chriſti fideles Armenos, vtique inuictos fidei catholicæ pugiles & Chriſtianæ profeſſionis feruidos defenſores, ac ipſum Armeniæ regnum immaniter perſequi non veretur; & veſtrum ac eorum ſanguinem ſitiens, infert ſtragem corporum flebilem, horrenda committit genera ſcelerum, & rerum addit execrabiles vaſtitates, quæ præſentialiter nobis recenſere per ſingula, prout ſcripſiſtis, ea ratione omiſimus, quia vobis tanquam nimis dira, proh dolor! ſagittatione percuſſis, renouare nolumus vulnera, quibus & nos vehementer offenſi porrigere nitimur opportuna in Domino ſolidationis vnguenta.

Vt occidentales principes in arma ſacra concitarit.

5 [Addit vt mox, ex triſtibus adeo nuntijs horrore perfuſus, cum Cardinalibus magno ſtudio de ſubmittendis Armeniæ pecuniarum in ſumptus bellicos ſubſidijs deliberarit; omneſq; occidentales Reges, principes, ac populos propoſitis ſacris indulgentiarũ præmijs ad conferendas ſuas in tam iuſta cauſa opes fuerit adhortatus. Tum Armenos ad defendendam fidem, deſpiciendaque pericula indulgentiarum ſpe excitarit; omnemque operam, ac ſtudium ad retundendos barbaros pollicetur.] Quocirca, inquit, iam mũdo notoriam & cunctis ſeculis celebrem fidei veſtrę ac Armenorum ipſorum conſtantiam ſinceris in Domino laudibus commendantes, vniuerſitatem veſtram rogamus & hortamur attente, quatenus memoratos Regem, gubernatorem, barones, & populum dicti regni Armeniæ, quibus ſuper his ſpecialiter ſcripta noſtra dirigimus, inducere ac monere curetis, vt contemptis barbaricæ hoſtilitatis impulſibus, nullam in eorum vmbratili terrore potentiam habituris, non deſerant inceptum eiuſdem fidei, quæſumus, pro perfidiæ ſuperatione certamen; ſed conatus ſuos animorum viribus roborantes viriliter, pro eius nomine ac honore concertent, qui moriendo vincens pro humani generis redemptione certauit. Licet namque barbarorum ipſorum multiplex numerus dictos Armenos in præſenti excedere videatur; nouit tamen Altiſsimus, ſuæ cauſæ defenſor vnicus, eius inſuperabili dextera multos in paucorum manu concludere, & proſpero tantis perſecutionibus dato fine, potentiam plurium virtutis vnico brachio ſuperare. Denique cum pro illo mori vitæ gloria ſit perennis, ſummus operum bonorum omnium opifex per

Armenos ad conſtantiam excitari iubet.

Cadere in hoc bello glorioſum victoriæ genus eſſe

per euentum omnem ſic beati certaminis eos felicesfaciet iam victores. Ad hoc ſubiungimus, vos in virtute Domini noſtri Ieſu Chriſti rogantes, monentes, & obſecrantes attente, vt & vos, in quantum in vobis fuerit, huiuſmodi victoriæ ſperatæ negotium totis affectibus proſequentes, ſecundum gratiam vobis a Deo traditam, aſsiſtatis eiſdem pro noſtra & Apoſtolicæ ſedis reuerentia auxilijs, conſilijs, & fauoribus opportunis, &c. *Dat. Auin. kal. aprilis anno* VII.

Infictæ Armenis ob ſcelera clades.

6 Victiptius a vitijs fuerant Armeni, quam a Saracenis vincerentur; aſcriptaque eſt illata ab impijs vaſtitas diuinæ iuſtitiæ, quæ eorum tanquam ſæuiſsimorum carnificum opera ad ſumendas de orientalium Chriſtianorum flagitijs pœnas vſa eſt: atque ideo, cum ad propulſandum barbarum nullum potentius auxilium foret, quam iratum diuinum Numen morum conuerſione ad miſericordiam inflectere, Pontifex eoſdem præſules Armenos alijs literis ad fideles a vitijs deterrendos, munerisque paſtoralis partes ſtrenue obeundas excitauit a.

a An. 7. p. 1. ep. cur. 11.

Venerabilibus fratribus archiepiſcopis & epiſcopis per regnum Armeniæ conſtitutis.

Non dubitamus quin vos, in quorum mentes & animas ſuperna dona chariſmatum defluxerunt, percipiatis ſenſu & intellectualiter videatis, quod Deus noſter & ſaluator æternus dominus vnigenitus Dei patris filius Ieſus Chriſtus, qui in cœlis habitat, & dominatur in terris, hominum peccatis offenſus prælatos interdum delirare permittit & principes, regna inter ſe ſuo marte confligere, ac gentes conſurgere inuicem, aduerſantes pro libito, ac fideles ab infidelibus cruciari. Hinc profecto guerrarum diſcrimina prodeunt, rerum vaſtitas prouenit, perſonarum cædes producuntur & vulnera, contingunt eruenta mortis exitia; & quod, proh dolor! dolemus amarius, animarum ploranda pericula ſubſequuntur. Ex quibus ipſe Deus, vtique dominus vltionum, bona remunerans & mala non deferens impunita, punit vt corrigat; delicta parentum in filijs; vindicat vt compeſcat prælatorum & principum ſcelera in ſubiectos.

De diuina ea in re iuſtitia ac prouidentia.

Quia igitur memoratus Saluator noſter, qui dominatur ſuper cunctos prælatos & principes orbis terræ, vobis ſicut & catholicis cæteris mundi prælatis aſcriptis dignitatis contulit apicem; & vt ſeruiatis eidem, illam quam obtinetis ſuper commiſſum populum vobis tradidit poteſtatem; vniuerſitatem veſtram requirimus, monemus, & hortamur attente, quatenus ad præmiſſa velut catholici, velut iuſti, & diuinæ timidi vltionis veſtrorum dirigatis aciem oculorum, decernentes inter dexteram & ſiniſtram, ne ſumme patiens ipſe Dominus iam ex peccatis humanis factus impatiens, & prouocatus in iram illatas offenſiones atque iniurias durius vlciſcatur per imminentia regno Armeniæ alijſque regnis conterminis Agarenorum perſecutiones & bella, immo tormenta tartarea. Si penſatis per quod in vobis * ad id ipſum ſolerti cura veſtro commiſſos regimini inducturi, peccata præterita emendationis condignæ ſuffragio corrigere ſtudeatis; & in futurum iuxta gratiam vobis a Domino præſtitam vigilanter atque ſalubriter cohibere ſic, quod ſub timore cœleſtis gladij ſeruiatis Deo, cui omnia ſeruiunt, ſibique offeratis iuſtitiæ holocauſta, viuendo innocenter & iuſte, & in æquitate ac pace dictos regendo populos, puniendo crimina, & conatus ac auſus excedentium reprimendo, rationem villicationis veſtræ in ſupremo iudicio redditur; quod idem Saluator noſter aduerſus peccantium iacula tam pœnitentia cordis, quam operis ſatisfactione placatus, dignetur in vobis ac eiſdem commiſſis populis miſericorditer ſeruare quod præſtitit, nec velit perire crudeliter quod creauit: ſit vobis & commiſſis huiuſmodi populis contra ipſos aduerſarios perſequentes ex alto victoria, ſit de cœlo veniens fortitudo; & peccatorum cordibus directis ad Deum eius miſericordia ineffabilis auferat formidines hoſtium, & pie conferat temporum gaudia tranquillorum: circa hæc illud inter cætera, quantum in vobis fuerit, ſpecialiter prouiſuri, quod ſalutaribus eccleſiæ Romanæ prohibitionibus & præceptis ſine tranſgreſſione ſeruatis, cautelam vigilem impendatis, vt victualia, vel vtenſilia, quæque prohibita, per aliquos Chriſtianos in contemptum ipſius prohibentis eccleſiæ & totius Chriſtianitatis profecto iacturam, ex permiſſione vel conniuentia veſtra, ſeu miniſtrorum & ſubiectorum veſtrorum nullatenus deferantur ad barones, qui ex illorum fulcimento ſuperbiant, ad quorum exterminium plus aſpirant.

ᵃ offendatur Deus

Hortatur præſules, vt populos ad ſcelerum pœnitentiam adducant.

Prohibeat merces vetitas Saracenis deferri.

Præterea vt circa iſta, quæ affectibus noſtris interne præponderant, in quantum nobis ex Altiſſimi pietate permittitur, ſolicitudinis & diligentiæ ſtudium impendamus; ſubiungendo mandamus, vt tam chariſſimum in Chriſto filium noſtrum Leonem Regem Armeniæ illuſtrem, cui ſuper his ſpecialia ſcripta noſtra dirigimus, quam alios barones & dominos temporales & Chriſti fideles alios dicti regni, veſtræ ſpeciali gubernationi commiſſos, opportune ac importune inducere, monere curetis pariter & hortari, vt ſalutaribus in hac parte monitis & exhortationibus pijs veſtris ſe laudabiliter conformantes, & agnoſcentes ex culpæ reatu ſe tanquam pœna demerſos fore perſecutionis barbaricæ huiuſmodi reorum Niniuitarum more, qui per exaggeratæ pœnitentiæ meritum vltionis diuinæ ſententiam euitarunt, tam per hoc, quam per orationum imploranda ſuffragia, & alia pia condignaque opera charitatis, ac bonæ de cætero vitæ frugem, ſic in diuinorum præceptorum ſemitis continue ambulent, quod Deum creatorem & ſaluatorem noſtrum, iniuria humanæ fragilitatis offenſum, merito ſibi placent: vos vero, tanquam lucerna ſuper candelabrum poſiti, veſtris ſubditis exemplares ſic virtutum ſermone ac opere vos ipſis exhibeatis exemplum, quod veſtra laudabilis actio ſit inſtructio reliquorum; indeque finaliter ſalus patriæ deſiderata proueniat, ſitque vobis apud Altiſſimum fructus operationis ad gloriam, & felix tanti negotij exitus noſtro & Apoſtolicæ ſedis præconio extollat prudentiæ veſtræ famam. *Dat. Auin. kal. aprilis anno* VII.

Placent iratum Deum morum conuerſione.

Hortatus eſt alijs literis Leonem a Regem Armeniæ, Oſſinum b comitem Curchi ac regiæ procuratorem, proceresque ac populum, vt vitæ maculas delerent lachrymis, flecterent ardentiſſimis precibus ad miſericordiam iratum diuinum Numen, denique generoſe pro Chriſti nomine pericula adirent.

a To. 3. ep. ſecr. pag. 168.
b Ibid.

7 Emerſere porro e tenebris perfidiæ Armeniæ inferioris populi, diuinaque tandem luce colluſtrati literas & oratores ad Romanum Pontificem miſere, vt incorruptæ fidei formam a ſede Apoſt. veluti puriſſimo fonte peterent. Delibutus itaque Ioannes magno lætitiæ ſenſu apoſtolicum ſtu-

Armeniæ populi ad dogma orthodoxum reuerſi.

Digitized by Google

ſtudium ad reuocandos ad gremium eccleſiæ Armenos, qui in Perſide verſabantur, contulit; legauitque in Perſidem Guillelmum magnæ religionis virum, quem Soltanienſem archiepiſcopum creauit: & Conſtantinum patriarcham Armenorum ad coniungendam cum archiepiſcopo in ea re operam, zelumque in animarum ſalute promouenda explicandum incitauit a.

a An. 7. ep. com. 848.

Venerabili fratri Conſtantino patriarchæ Armenorum.

Agimus in humilitate ſpiritus deuotas laudes domino Deo noſtro quod, ſicut inferioris Armeniæ populi, quos in tenebris & vmbra mortis diutius ambulantes antiquus hoſtis in ſagenam incluſerat cœcitatis, nobis per literas eorum & nuncios inſinuare curarunt, ipſe miſericors & miſerator Omnipotens, qui ſecundum multitudinem miſerationum ſuarum, *Nolo mortem peccatoris* dixit, *ſed vt conuertatur & viuat*; antiquum ab ipſorum oculis velamen cœcitatis abducens, ad proſpectum veri luminis, hoc eſt ad Chriſtianæ fidei iubar & euangelicæ veritatis lineam, a qua exorbitantibus non eſt ſalus, iuxta quod ſacroſancta Romana mater eccleſia mater omnium & magiſtra fideliter profitetur & prædicat, reuocauit. Nos autem ex his ſpiritualium gaudiorum vbertate refecti, & ſperantes in miſericordia Domini, quod non ſubſiſtet, nec abbreuiabitur in his tantummodo manus eius, ſed votorum noſtrorum feliciter diriget pro ſui laude nominis ad vlteriora progreſſus; ad prædicandum verbum vitæ populis Armenorum imperij Perſidis, qui quamquam tibi in ſpirititualibus obediant & intendant, a doctrina tamen eccleſiæ Romanæ degenerant; & ad reducendum eos in ſemitam veritatis, & ad lucrifaciendum Chriſto animas eorundem, ad inſtar illius, *qui ſpiritus ſuos angelos facit, & miniſtros ſuos ignem vrentem*; venerabilem fratrem noſtrum Guillelmum Soltanienſem archiepiſcopum, Chriſtianæ fidei zelatorem, qui dictæ fidei ardore ſuccenſus maris & terræ pericula libenter ob Chriſti nomen perferre ſe obtulit, ad plantandum & irrigandum in partibus illius nouæ plantationis hortum incrementum dante Domino, deſtinamus.

Puritatẽ illius a ſede Apoſt. petunt.

Soltanienſem archiep. ad Armenos in Perſide conſtitutos mittit Pont.

Et quia fauores tuos, cooperationes, & ſtudia, velut prælati catholici, & in partem apoſtolicæ ſolicitudinis ad conuertendas ad ſalutem animas euocati, fore noſcuntur ad felicem huiuſmodi plantationis effectum plurimum opportuna; fraternitatem tuam rogamus & obſecramus in Filio Dei Patris, in remiſſionem tibi peccaminum ſuadentes, quatenus prudenter attendens, quod diuina ac Apoſtolicæ ſedis gratia inter tantos tamque diffuſos populos eccleſiaſtica dignitate præfulges, vt retribuas domino Deo tuo pro his, quæ tribuit ipſe tibi, calicem ſalutis quem tibi propinamus accipias, & ſpeciales nuntios tuos & literas ad Armenos eiuſdem imperij Perſidis vna cum eodem archiepiſcopo deſtinare procures: qui Armenos ipſos ex parte tua ſolerter inducant, ſalubriter alloquantur, & moneant, vt eundem archiepiſcopum ob reuerentiam Apoſtolicæ ſedis & noſtram deuote recipiant, & verba vitæ ac fructum ſalutis æternæ, quem eis prædicando & exhortando pollicebitur, tenaciter eorum mentibus infigentes, ad viam veritatis, quæ Chriſtus eſt, & ad ſalutiferam eccleſiæ Romanæ doctrinam, ad quod ſummopere te decet anniti, antiquis relegatis erroribus, ſe conuertant: ſicque in melius atque ſalubrius præſentis ſeculi ſtadium Chriſto auxiliante percurrant, vt vitæ perennis brauium comprehendant. Tu vero, qui ad reuocandas ab erroribus tot populorum animas ad ſalutem te cooperatorem & adiutorem tam optimæ mercedis efficies, præter benedictionem & gratiam, quas a nobis & a matre tua ſede Apoſtolica conſequeris, Deo gratiſſimum offeres holocauſtum; per quod cæleſtem tibi cumulabis gratiam, mercedem æternam tibi proculdubio repenſuram. *Dat. Auin. kal. iunij anno* VII.

Patriarcham Armenor. rogat, vt eos Guillelmo parere iubeat.

8 Eodem pene exemplo conſcriptas literas Leoni Regi Armeniæ miſit a; ipſumque hortatus eſt, vt ad reponendam diuino Numini pro acceptis ab eo ampliſſimis beneficijs gratiam, amplificandamque in minori Armenia fidem ſuos oratores ac literas ad populos, qui recens euangelica luce colluſtrati fuerant, mitteret vt archiepiſcopo ab Romano Pontifice legato obſequerentur, atque ad conſtantiam in religione Chriſtiana excitaret. Complexus porro eſt Ioannes apoſtolica benignitate Franciſcum e Peruſio, Guillelmi Soltanienſis archiepiſcopi prædeceſſorem, qui dignitate diſceſſerat, eamq; procuratoris opera ſedis Apoſtolicæ curæ commiſerat, quo liberius cæleſtium rerum contemplationi vacaret. Hæc enim Pontifex in literis, quibus eius votis aſſenſiſſe ſignificat, addit: *Tibi de ſedis Apoſtolicæ benignitate vtendi apud Græcos & fideles, in quorum partibus pro ſalute fidelium, & ampliatione catholicæ fidei conuerſaris, pontificalibus inſignijs in diuinis officijs & locis competentibus, abſque tamen vſu pallij, ſicut vti conſueueras ante huiuſmodi ceſſionem; nec non benedictionem populo in eiſdem locis more pontificum largiendi, dummodo legatus ſedis Apoſtolicæ, aut aliquis archiepiſcopus vel epiſcopus præſens in benedictione huiuſmodi non exiſtat; plenam & liberam auctoritate præſentium concedimus facultatem*, &c. *Dat. Auin. kal. iunij anno* VII.

a Eod. an. 7. ep. com. 849.

Excitatus Leo Rex, vt in ea re operã ſuã collocet.

Franciſc' e Peruſio Soltanienſi archiepiſcopatu ſe abdicat

Pontificalibus inſignijs, pallio excepto, ipſum vti permittit Pont.

9 Inſigne hic in Armenos diuinæ prouidentiæ exemplum ſilere non poſſumus, quæ cum ad vindicanda eorum ſcelera Saracenos toleraſſet, ijs iam ad pietatis cultum reuocatis, ac præteritis ſceleribus ſacra pœnitentia expiatis, miſericordiæ non oblita, Tartaros in Armenorum auxilium commouit. Repreſſa itaque hoc anno Saracenorum rabies, cum expertam toties Tartarorum potentiam formidaret. Solicitatum ad defendendos Armenos a Pontifice fuiſſe Boſſaithan Imperatorem, ſuperiori anno diximus. Contrarijs etiam ſtudijs Tartari ac Saraceni, cum vtraque natio ad orbis imperium anniteretur, diſſidebant. Addicta præterea a lapſis retro temporibus clientelæ nomine magno Chamo erat Armenia a Leone Rege, qui magnis cladibus eorum ope Saracenos attriuerat; ductuſque amplitudinis ſuæ & gloriæ tuendæ deſiderio, Armenorum ſuſcepit patrocinium, ac ſoldanum Babylonium a laceſſendis Armenis imperij Tartarici clientibus ſibi temperare iuſſit: paruit mox ſoldanus, ac ſubiectas pacis leges admiſit, quæ in regeſto pontificio præfixo hoc titulo deſcriptæ ſunt. b

Tartarorũ Imp. Armeniæ clientelã ſuſcipit.

b T. 4. p. 2. ep. ſecr. pag. 89.

Noua de partibus vltramarinis habita per literas mercatorum de ſocietate Bardorum ab eorum ſocijs morantibus in Cypro, datæ Famaguſtæ, die vltimo maij proxime præteriti, redacta de Turco idiomate in Latinum, prout melius fieri potuit. Continetur in literis ipſis capitulum in hæc verba.

Habemus de nouo, quod fertur per literas ha-

Concordia inter Armen. & Saracen. inita.

habitas hic de partibus Armeniæ, quod concordia inter ſoldanum & Armenos facta eſt ad requiſitionem Tartari, qui dicit Armenos eſſe ſuos homines. Pro qua facienda Tartarus ipſe miſit ad ſoldanum duos eius admiratos, quemlibet ducem decem millium equitum, nuncios vt concordaret cum Armenis, alias illos ipſe defenderet, ob quod dicitur, quod cōcordia facta eſt in hunc modum. Soldanus debet habere ab Armenis tributum conſuetum anno quolibet, quod eſt duodecim centena millium derenorum per annum, quorum derenorum ſinguli quatuor computantur pro vno biſantino albo de Cypro. Et vltra hoc debet habere medietatem dirictus commercij Layacij & portellæ, & medietatem ſalinarum: & a flumine verſus Syriam debet habere vnum biſantum auri vetus anno quolibet pro quolibet homine a viginti ſupra. Et ſoldanus non debet tenere aliquam fortaliciam in Armenia, & debet facere refici expenſis ſuis caſtrum Layacij, & omnem aliam fortaliciam, quam deſtrui feciſſet in Armenia, ita fortes vt erant, vel melius. Scribitur etiam, quod catholicus Armeniæ, qui erat Alappi in Syria, iuit de mandato ſoldani, ad ipſum apud Cairum ad firmandum cum ipſo concordiam ſupradictam: neſcitur tamen adhuc per quantum tempus; nam quidam dicunt per tredecim, quidam per quatuordecim annos. Quando certiora ſuper his habebimus noua, illa vobis inſtanter ſignificabimus. Placeat Deo, quod ſit ad bonum ſtatum Chriſtianorum. Nec hucuſque iſta notoria ſunt, nec erunt, quouſque dictus catholicus in Armeniam ſit reuerſus.

Quibus legibus.

Induciæ ad annos quindecim indictæ.

10 Certiorem paulo poſt nuntiū de pace Armeniæ reſtituta accepit Pontifex, ac rem Carolo Francorum Regi ſignificauit: *Ceterum*, inquit, *ad gaudium celſitudini regiæ nunciamus fidedignis relatibus noviter accepiſſe, quod ſub tributo annuo quinquaginta millium florenorum, ſoldano per Armenos more ſolito perſoluendo, pax eſt inter eos pro annis quindecim reformata, & in eis partibus publicata: iamque Armeni propter guerram profugi ad propria ſunt reuerſi. Quæ quidem pax ab Armenis acceptabilis reputatur, &c. Dat. Auin. id. nouembris anno VIII.* Agitaſſe Carolum Galliarum Regem conſilia de expeditione in orientem, ad liberandam e Saracenorum tyrannide Armeniam adornanda, oſtendunt tum apoſtolicæ ad Leonem Regem Armeniæ, Oſſinum comitem Curchi, atque omnes regni ordines datæ literæ a, quibus ipſos excitat ad confirmandos ad conſtantiam animos, ac frangendos hoſtis impetus, dum Carolus Galliæ & Nauarræ Rex florentiſſimum in hoſtem exercitum comparabat; tum legationes a Rege de ea cauſa ad Pontificem miſſæ, quibus apud ſedem Apoſtolicam Petrus epiſcopus Viuarienſis, Robertus Bononiæ comes, Ludouicus comes Clarimontis, & Richardus e Montmoranciaco perfuncti ſunt b. Egregie etiam affectus ad ſacrum illud bellum videbatur Carolus Valeſiorum comes c Regis patruus: quocirca Ioannes ſcriptis ad Galliarum archiepiſcopos & epiſcopos literis encyclicis d, in quibus a Damorda Tartaro, Aramano Turco, ac Babylonio ſoldano Armeniæ clades illatas, indictumque a ſoldano bellum Henrico Regi Cyprio ob ſubmiſſa Armeniæ auxilia deſcribebat; pontificio nomine expeditionem ſacram denuntiare, & pio ardore ad arma fideles concitare iuſſit.

Vt Francor. Rex de orientali expedit. egerit.

a To. 3. ep. ſecr. pag. 278.

Oratores eam ob cauſam ad Pont. mittit.

b Io. pag. 199.

c Idib.

d Ib. pag. 285. 288. 291.

Miſit a etiam VII. kal. iun. Guillelmum archiepiſcopum Viennenſem, ac Dominicum ordinis Prædicatorum ad aulam Gallicam, vt de pactis nomine eccleſiæ cum Rege ineundis agerent. Cumque archiepiſcopus Viennenſis nuntius apoſtolicus Carolo Galliarum Regi pontificium de vindicanda e ſeruitute Saracenorum terra ſancta conſilium expoſuiſſet, Rex eiuſque patruus dux Valeſiorum expeditionis ſuſcipiendæ ingens deſiderium præ ſe tulere, & quæ a nuntio erant propoſita, in deliberationem reuocarūt. Propoſuerat b vero archiepiſcopus, ſedem Apoſtolicam flagitare, vt ſi dux Valeſiorum expeditioni ſacræ ſe deuoueret, quatuor cataphractorum equitum, quindecim peditum millia cum cæteris omnibus, qui ſpontanea pietate adducti ſe illi coniungerent, duceret: tum vt is princeps quinquennio toto in terra ſancta bellum Saracenis inferret. Qua re a Regis ſanctiore militari conſilio in examen adducta, miſſi ab Rege ad Pontificem oratores expoſuere, turpe fore ſi Rex, aut princeps parente Rege oriundus, bellum illud ſuſciperet, niſi tot copijs inſtructus eo contenderet, vt in campo contra hoſtes ſtare poſſet; viderique ad id ſaltem equitum cataphractorum decem millia deſiderari, cum ſoldanus ſexaginta equitum cataphractorum millia conflare poſſit: verum cum Rex ac Valeſiorum dux ſpe eſſent imbuti, victoriam potius Dei auxilio, quam multitudine copiarum niti; liberandæque terræ ſanctæ incredibili cupiditate tenerentur, arduum illud opus ſuſcepturos, ſuaque omnia in ea collocaturos expeditione, modo Pontifex quatuor illis equitum & peditum quindecim millibus bellicos ſumptus ſufficiendos curaret: quos quidem ſubductis rationibus ad ſex decies centena millia librarum Turonenſium aſcenſuros conſtabat. Tum adiecere oratores, vt cum liberandæ terræ ſanctæ prouincia omnes Chriſtianos tangeret, æquum non eſſe, vt ſumptus bellici e Gallijs tantummodo haurirentur; viderique ea onera in omnes fideles, ad quos ex æquo iniuria nominis Chriſtiani pertinet, cum laicis tum clericis partienda. Quibus poſtremis Pontifex his verbis reſpondit Carolo c.

a Ib. pag. 200.

b To. 4. p. 2 ep. ſecr. pag. 10.

Quæ fuerint inter Pont. & Regem Franc. agitata.

De numero copiarum duci Valeſior. tradendo.

Petita a Pont. pro ijs ſuſtentandis ſtipendia.

Id oneris in omnes Chriſtianos partiendum.

c Ead. ep. Pontificia reſponſio.

11 *Vtinam, fili chariſſime, omnes viri catholici mente perciperent, profiterentur ore, & opere adimplerent: ſic onus cuiuslibet leue exiſteret, ac ſuaue: ſic vtique prompte poſſet & faciliter eripi terra prædicta, quantum humana noſſe ſinit fragilitas, de manibus impiorum. Quis enim neſciat, quod contra Redemptorem noſtrum committitur, in omnium iniuriam redundare? Quis rurſus ignorat, Chriſticolarum omnium intereſſe, terram illam ſanctam ortus Redemptoris eiuſdem gratia illuſtratam, conuerſationis decoratam præſentia, paſſionis beneficio & ſui pretioſi aſperſione ſanguinis conſecratam; quæ violenter per Agarenos detinetur immundiſſimos occupata, quæque eorum immunda contrectatione polluitur; de ipſorum manibus eripi, & ad Chriſticolarum manus, ad eiuſdem Redemptoris noſtri laudem & gloriam ac conſolationem ingentem fidelium reuocare? Profecto hæc non debent ignota fore fidelibus vtentibus ratione.*

Sane, fili chariſſime, circa præmiſſa difficultas quædam nobis & dictis fratribus in vno ſe obtulit, & in alio impoſſibilitas ſe ingeſſit. Nunquid non difficile tractare cuilibet onus, quod pro dicto negotio ad ipſum debeat pertinere, ſummamque prædictam ſexdecies centena millia librarum Turonenſium diuidere inter omnes? Vtique videtur

Digitized by Google

difficile nimis nobis. Nunquid non, & ſi hoc poſſet fieri, exequi impoſſibile videretur? Proculdubio nobis & prædictis noſtris fratribus ſic videtur, &c. Addit ad ſuſtinendos bellicos ſumptus, quæ ex decimis, piorum eleemoſynis pro indulgentijs comparandis collatis, legatiſque a fidelibus relictis Regi expeditionem ducturo tribuentur, tanta eſſe, vt nulli vnquam principi maiora ſint oblata: nec reuocandum in dubium, vt ſi dictarum copiarum numerum conſcripſerit, tot ex omnibus regnis prouincijſque equites peditesſque ad ipſius ſigna conuolaturos, ſuiſque ſe ſumptibus ſuſtentaturos, vt plures forte, quam opus ſit, concurſuri videantur. *Dat. Auin. VII. id. ſep. anno VIII.*

Conſilia ea omnia euanuere.

Reuerſi a Rege nuntij apoſtolici, iterum menſe nouembri ad eum ſunt dimiſſi a, pluraque agitata conſilia; quæ omnia demum euanuere. Publica quidem pax, quæ omnino ad rem perducendam erat neceſſaria, turbari cœpta: in Belgio b enim concitati populares motus, ac de principatu etiam inter Ludouicum comitem & Robertum patruum diſceptatum in aula Gallica: verum in gratiam Ludouici ex legibus initi cum Roberto comite fœderis, de quo ſuo loco a nobis dictum eſt, lata ſententia c. Exortæ etiam hoc anno Gallos inter & Anglos noui belli cauſæ d, cum Eduardus Aquitaniam Gallo Regi acceptum ritu ſolemni referre detrectaſſet.

a To.4.p.2 ep.ſecr. pag.51. 52. 53. 54. 55. 56.
Diſcordiæ ciuiles in Belgio.
b Io. Vill. l.9.c.221. Meyer. in Lud. hiſt. Flan.
c Vill. eod. l. c.184. Meyer. in Lud. Niu.
d Vualſin in Eduar. II.

Henrici Cyp. Regis in Armeno bello egregia opera. Soldanus iras in eũ vertere meditatur.

12 Explicuit vero in bello Armeno egregiam operam Henricus Cypri Rex e, ac rem Chriſtianam, immiſſa aduerſus Saracenos valida claſſe, egregie iuuit, pluresque Armenos ab extremo exitio hoſtiumque ſeruitute vindicauit: quam ob rem laudibus ipſum extulit Pontifex, hortatuſque eſt, vt ad præclare geſta prouehenda incumberet. Cæterum grauiores in Henricum iras concepit ſoldanus Babylonius f, ac ſuperbe minas in eundem Regem effudit, arma ſe ad excindendam Cyprum conuerſurum. Ad quam defendendam Pontifex, ea de re certior factus, ſexennales ſacerdotiorum Cypri decumas in bello ſacro collocandas aduerſus Saracenos Cypro Armeniaue propulſandos attribuit g, præmiaque indulgentiarum prælium in tam iuſta cauſa inituris adiecit h: tum Regem ad conciliandam ſibi optimis operibus diuinam miſericordiam, quæ Cypriorum laceſſita criminibus erat, excitauit i.

e To.3.ep. ſecr. pag. 276.
f Ib. pag. 269.
g Ib. pag. 270.
h Ib. pag. 273.
i Ib. pag. 269.

Ioannes, &c. chariſſimo in Chriſto filio Henrico Regi Cypri illuſtri.

Regem admonet Pont. vt diuinã ſibi miſericordiam conciliet.

Diſplicenter audiuimus rugitus damnabiles horribilis beſtiæ, nefandiſſimi videlicet ſoldani Babylonici, hoſtis Chriſtianitatis infeſti, qui contra te, fili chariſſime, ex miſericorditer impenſis pro Armenis his diebus ſubſidijs plus ſolito dicitur irritatus, minaſque graues arroganter tibi propterea intuliſſe. Profecto, fili chariſſime, dummodo viæ tuæ, populique tui Domino exercituum ſint acceptæ, illius perditionis filij, qui venundatus eſt, vt faciat malum, minas non expedit nimium formidari: ſed quanto ſe contra factorem ſuum plus erigit & extollit, quantoque in membris ſuis acrius ipſum diſponit perſequi, tanto debet eius ruina vicinior fiducialiter præſtolari: ſi autem ſibi tuæ tuorumque ſubditorum ſemitæ ſunt infeſtæ, niſi ipſas per cordis contritionem, confeſſionem oris, ac ſatisfactionem operis duxeritis corrigendas, eſt ex præteritis multipliciter formidandum, quod vltionum Dominus per infideles huiuſmodi de vobis diſpoſuerit ſe vlciſci,

Quocirca ſerenitatem regiam monemus, rogamus, & hortamur attente, quatenus tu & tui ſubditi vias veſtras ſtudeatis cum omni diligentia perſcrutari: & ſi qua inueneritis, quæ diuinæ poſſint oculos offendere maieſtatis, ipſum placare, quantum in vobis fuerit, ſtudeatis cernui remedijs opportunis; vt ſic conuertere dignetur in miſericordiam, quod forſitan diſpoſuerat ad vindictam. Et quia per eos, qui Chriſti redempti ſanguine ipſum, qui pro noſtra redemptione crucifigi & ſubire tormenta voluit, quantum in eis eſt, iterum crucifigere molientes, in diuinæ maieſtatis opprobrium, animarum ſuarum periculum, & orthodoxæ fidei detrimentum crucis blaſphemis ſubſidia, cum quibus impugnant Chriſticolas, miniſtrare præſumunt, Rex ipſe cæleſtis merito prouocatur acrius ad iracundiam & vindictam, &c.] Grauiſſime admonet, vt eorum auaritiam ardentem comprimat, qui arma inuehunt Saracenis, quibus ipſi poſtea Chriſtianos opprimunt. *Datum Auinioni v. id. aprilis anno ſeptimo.* Iuſtiſſimæ quidem vltionis iras in Chriſtianos Deus effundebat, dum ipſos ijs armis peti patiebatur, quæ apoſtolicis conſtitutionibus violatis, cœca conficiendæ per fas nefaſque pecuniæ cupiditate Saracenis porrexerant; vt alijs literis inculcat a Henrico Regi Pontifex; non expectanda alia a ſerpentibus, quos alant in ſinu, præmia quam vt ab ijs mortiferis morſibus lanientur: nefarium cum Saracenis commercium Armenis exitium attuliſſe, nec leuiores Cypro clades inuecturum. Ad deterrendos porro ab eo flagitio pœnarum grauitate fideles, Ioannes editas in concilio Lugdunenſi in eos, qui arma vetitaſque merces Saracenis inueherent, renouauit b; ac patriarchas cæteroſque præſules earum ſeueritatem in criminis participes diſtringere iuſſit c.

Coerceat eos, qui vetitas Saracenis merces deferunt.
Diuina in Armenos vltio.
a Ibid.
b An.8.p.1 ep. cur. 2.
c Ib. ep. cur. 3.

13 Sopita nondum erat vetus diſcordia inter Henricum Cypri atque Oſſinum Armeniæ Reges olim magno rei Chriſtianæ periculo diſceptata, quæ cum felici fœdere concilianda ſperaretur, ſublato repente Oſino, perduci ad exitum pacis tractatus non potuerat: redintegrata tamen poſtea tum Latinorum tum Armenorum præſulum opera fuerat inter Henricum ac Leonem Oſini filium eiuſque tutores, qui ſuos in Cyprum oratores ad illam coniungendam ſumma auctoritate inſtructos miſerant d; necdum tamen bene coaluerat, cum in nonnullis capitibus, in quibus de ſarciendis damnis agebatur, nouę diſſenſiones exortæ eſſent: cuius rei culpa, vt ferebat fama, ad Armenos pertinebat. Pontifex igitur Petro deſignato patriarchæ Ieroſolymitano, Aymerico epiſcopo Paphenſi, ac Mauritio Hoſpitalariorum equitum in Cypri & Armeniæ regnis magiſtro prouinciam dedit, vt ad extinguendam diſcordiam & vtriuſque populi animos arctiſsimo amicitiæ fœdere deuinciendos incumberent: tum auctoritate ad omnia, quæ rei perficiendæ conducerent, præſtanda ipſos muniuit. Reuocabatur vero in dubium e an Iſabellæ Amaurici Tyri domini viduæ, atque Henrici eius filij, qui in carcere apud Armenos obierant, mors initam olim inter Oſinum Armeniæ & Henricum Cypri Reges concordiam diremiſſet; cum in eo tractatu plures leges f ad Iſabellæ & liberorum gratiam continerentur, quæ ijs extinctis perduci ad exitum non poterant. Conſulenti itaque patriarchæ Ieroſolymitano Apoſtolicam ſedem, reſpondit Pontifex g, vt rem ex ęquitate componeret:

d An.7.p.1 ep. cur. 12. & to.3 ep. ſecr. pag. 271.
Noua inter Armenos & Cyprios controuerſiæ. Has ſedare ſtudet Pont.
e An.7.p.1 ep. cur. 23
f To.3. ep. ſecr. pag. 271.
g An.7.p.1 ep. cur. 16.

ret; cenſuitque Henricum Regem præſtiti ſacramenti religione ſolutum nouas cum Armenis fœderis leges ſine periurij labe conficere poſſe. Denique ipſum eſt adhortatus [a], vt patriarchæ & Paphenſis epiſcopi conſilijs obſequeretur. Nec modo cum Armenis, ſed etiam cum Rhodijs equitibus [b] ac Genuenſibus [c] alias controuerſias exercebat: quarum conciliandarum prouincia ijſdem patriarchæ & epiſcopo a Pontifice demandata eſt.

a To. 3. ep. ſecr. pag. 271.

Alias Cypriorum cum Hoſpitalarijs & Genuẽ. contrcu. ſtudet cõponere Pont.

b Ead. pag. & an. 7. p. 1. ep. cur. 22.

c To. 3. ep. ſecr. pag. 271. & an. 7. p. 1. ep. cur. 21.

Sumpſiſſe hoc anno diuinum Numen iuſtum de Genuenſibus, qui conflata decem triremium claſſe in mari piraticam exercebant, ac nulla æqui & iniqui habita ratione Chriſtianos & infideles ſpoliabant, ſupplicium refert Ioannes Villanus [d]. Onuſti itaque ampliſſimis ſpolijs & opibus, cum ſe ad ſatrapam Turcarum Cerabi Sypontinum vt amicum contuliſſent, barbarus, ipſos dolo intercipere ac prædatores diripere meditatus, omni officiorum genere in terram pellexit: cumque ij ſplendido & opiparo conuiuio accumberent, ſuos extemplo in illos irruere iuſſit. Cæſi itaque vel ſeruituti mancipati, treſque tantummodo ex dicto triremium numero barbarorum manus in eo tumultu effugere. De ijs mentionem facit S. Antoninus [e], atque illud diuinum oraculum in eos intorquet: *Væ qui prædaris, nonne & ipſe prædaberis?* Quod porro ad Turcas attinet; infeſtabant adeo maria orientalia, vt tutus Chriſtianis acceſſus non pateret: quæ res Venetos adduxit, vt conflata validiſſima claſſe ea purgarent maria, quorum Turcæ imperium, occupatis inſulis, inuaſerant atque ad Rhodum ipſam excurrebant. At de religioſa alia in Turcas expeditione dicetur inferius: nunc ad Seruios ſchiſma exuere præ ſe ferentes ſermonem traducimus.

Genuenſes pyraticam exercent.

d Io. Vill. l. 9. c. 217.

Iuſto Dei iudicio a Turcis capti vel cæſi.

e Ant. 3. p. tit. 22. c. 5. §. 9.

Veneti Turcas mari debellant.

14 Aggregauit [f] ſe hoc anno Romanæ eccleſiæ Oroſius Seruiæ Rex, ac veterum Græcorum ſchiſmatis damnandi deſiderium explicuit: quem felicem nuntium ſedi Apoſtolicæ primus attulit Philippus Tarentinus princeps, cuius filiam Blancam Oroſius vxorem depoſcebat, armaque & regni vires Philippo ad recuperandum Conſtantinopolitanum imperium offerebat. At Philippus, vtpote ſingulari ſtudio eccleſiæ addictiſſimus, antequam affinitatem cum Oroſio contraheret, Chriſti vicarium conſuluit; cui a Ioanne redditum hoc reſponſum: *Valde gratum & placidum gerimus, ſi alias de tua voluntate proceſſerit matrimonium memoratum, dum tamen, prout ex ipſorum nunciorum tuorum narratione lætanter accepimus, præfatus Rex vna cum clero, nobilibus, & populo regni ſui ſchiſmaticæ prauitatis deterſa rubigine ſolidetur, vt ſupere dicitur, in firma petra catholicæ fidei, & integretur orthodoxæ matris eccleſiæ vnitati, aliaque compleat, quæ tuæ magnitudini pro faciliori acquiſitione Conſtantinopolitani imperij obtulit, ſicut habet nuntiorum aſſertio præfatorum.*

Seruiæ Rex ſad Rom. eccl. communẽtionem redit.

f To. 3. ep. ſecr. pag. 266.

15 Conuertit mox apoſtolicum zelum Pontifex ad Seruiorum cum Romana eccleſia coniunctionem perficiendam: cumque Oroſius memoratum Philippum rogaſſet, vt qua pollebat apud ſedem Apoſtolicam gratia & auctoritate, nuntios apoſtolicos in Seruiam legandos curaret, qui obnoxios ſibi populos fide catholica erudirent; Pontifex id munus contulit Bertrando Brunduſino archiepiſcopo, Bernardo e Parma canonico Aduerſano, & Ioanni Dominici ordinis Prædicatorum theologo, quos ad Philippum Tarentinum, Ioannem Achaiæ principes, & Carolum Calabriæ ducem Siculi ſceptri heredem miſit [a], vt ipſum ad rem præclare gerendam conſilijs inſtruerent. Oroſio vero Regi paratos venienti paternos amplexus ſignificauit, fideique orthodoxæ formam, quam ipſe ac Seruij eſſent profeſſuri, propoſuit [b].

Miſſi a Pont. pro concilian dis eccleſiæ Seruijs oratores.

a Ead. pag. 266.

b Ib. pag. 263.

Ioannes, &c. magnifico viro Oroſio Regi Seruiæ illuſtri gratiam in præſenti, quæ perducat ad gloriam in futuro.

Nuper dilectus filius nobilis vir Philippus princeps Tarentinus, claræ memoriæ Caroli Regis Siciliæ filius, per gratos ſuarum literarum affatus & ſpecialem nuncium noſtro apoſtolatui reſerauit, quod Deo patre luminum ad veræ religionis zelum prius præparante tuæ mentis affectum, eidem principi per litteras & nuntios expreſſiſti, quod dilectæ in Chriſto filiæ nobili mulieri .. natæ ipſius coniungi deſideras fœdere coniugali; & quod abiurata & dimiſſa erroris ſchiſmatici vetuſtate, cum clero & nobilibus, totoque populo regni Seruiæ, ſacroſanctæ eccleſiæ catholicæ corpori redintegrari, & ad vnitatem veræ fidei orthodoxæ reduci, ac religionem eiuſdem fidei, veramq; doctrinam Patris & Filij & Spiritus ſancti, quam tenet, docet, & prædicat ſancta Romana vniuerſalis eccleſia, deuotis & pijs mentibus profiteri, ac inconcuſſe & inuiolabiliter deſideras cuſtodire; vt ſub paſtore apoſtolico, cui Paſtor ille cœleſtis in perſona B. Petri Apoſtolorum principis paſcendas oues poſt ſuam reſurrectionem commiſit, non extra ſed intra ouile dominicum doctrinis ſalutaribus imbuaris; ab eodem principe, per literas & nuncios depoſcendo, vt per ſuæ interceſſionis inſtantiam obtineret ad tuam præſentiam a nobis apocryſiarios deſtinari in veritate catholicæ fidei eruditos, qui velut pacis angeli te, dictoſque clerum, nobiles, & populum ſalutari doctrina eiuſdem fidei informarent.

Gratulatur Oroſio Pont diuino Numine fuiſſe colluſtratum.

Doctrinã Rom. eccleſiæ circa Trinit. velle amplecti.

16 O quam gratum noſtris id occurrit affectibus! Quam acceptum cum gaudio exultationis ingentis, quod tam nobilis ouis, a caula dominicæ paſcuæ ſegregata, cũ clero, & populo dicti regni apoſtolici paſtoris directa vehiculo ad ouile dominicum & vnitatem eiuſdem eccleſiæ reuehatur! Hoc eſt enim quod totis viſceribus, quod etiam in ipſis miſſarum ſolemnibus a Domino petimus inceſſanter, vt videlicet ſacroſanctam eccleſiam vnicam ſponſam ſuam toto orbe terrarum adunare dignetur; vt eadem eccleſia, ſeruans in membris ſuis omnibus vnitatem, per fœcunditatis augmentum in multitudine latius extendatur, & dominica luce perfuſa per orbem totum radios ſuos protendat: vt ijdem radij ſeruentur in corpore, rami eius ab arbore non cædantur, nec ipſius riui præcidantur a fonte: vt ſic, eiuſdem eccleſiæ vnitate integraliter conſeruata, vnum ſit corpus eius, nullam membrorum ſuorum patiens ſectionem; vna origo & vna mater fœcunditatis ſucceſſibus copioſa, quæ fideles Deo ſeruet, & filios regno, quos generauit, aſſignet.

Ex conſortio ingẽti delibutus lætitia Pont.

Ecce igitur, deuotione tua huiuſmodi patefacta, commota ſunt viſcera paternæ pietatis in filios; & velut perfuſi ingentibus gaudijs ſuper drachma perdita reinuenta, & pro errantibus ouibus ad gregem dominicum reducendis, veri pijque paſtoris officium exequi cupientes, libenter annuimus poſtulatis; ac iuxta vota tua nobis expoſita venerabilem fratrem noſtrum Bertrandum archiepiſcopum Brunduſinum, & magiſtrum Bernardum de Parma canonicum Aduerſanum, & Ioan-

Pro coniũctione perficienda legatos mittit.

& Ioannem Dominici ordinis fratrum Prædicatorum lectorem fratrum conuentus Narbonenſis dicti ordinis, tanquam pacis angelos & pacificos Chriſti diſcipulos, non gaudentes in vanitate verborum, neque ſapientiæ Dei mundanam ſapientiam præferentes; viros vtique in lege Domini plenius eruditos, ad tuam præſentiam deſtinamus, vt ipſi in ſolido litore fidei conſiſtentes te, clerum, nobiles, & populum dicti regni velut de naufragio erutos tuto ſinu recipiant; & tanquam tabula de tranquilli ſali fluctibus in portum veræ ſalutis adducant. Et quia fidei primum eſt & ſolidum fundamentum, ſine qua impoſſibile eſt placere Deo, profeſſionem fidei, quam tenemus; quam a te, clero, nobilibus, & populo dicti regni exigimus, vt eandem tu & ipſi profiteri & Seruiræ, ſi ad noſtram & eiuſdem eccleſię, vt deſideramus vnitatem redire velitis, vobis verbis explicitis & apertis tenore præſentium explicamus. Et quidem credimus S. Trinitatem, &c. [Eadem eſt fidei formula a, quæ Palæologo Imperatori a Clemente IV. & ad Armenos alioſque a Ioanne tranſmiſſa fuit vſque ad ea verba, Semper ſalua. His addit Ioannes.]

Orthodoxæ fidei formam proponit. a Ext. in Annal. to. 14. ann. 1267. nu. 75 ad 79. & to. 15. an. 1318. n. 10.

17 Idcoque excellentiam tuam monemus & rogamus attente, ac in domino Ieſu Chriſto per aſperſionem ſui pretioſi ſanguinis obſecramus, quatenus diligenter attendens, quantum tibi creſcet ad meritum, quantum ſuccedet ad gloriam, ſi vna cum omnibus dicti regni ad vnitatem eiuſdem eccleſiæ & caulam dominicam reducaris, ſic ſtudeas habilitare maternam, ſic tuam tuorumque mentem diſponere, quod ad requiſitionem nunciorum, quos præſentialiter mittimus, te ac prædictis clero, nobilibus, & populo præſcriptam humiliter ſuſcipientibus & profitentibus fidei veritatem, regnum prædictum in eiuſdem fidei ſolido fundamento fundetur; tuque merito chariſſimus & acceptione intimus efficiaris eccleſiæ filius, & inter alios catholicos eccleſiæ principes læteris & gaudeas nomine Chriſtiano; regnumque prædictum, in firma petra apoſtolicę eccleſię ſolidatum, contra omnes temporum turbines & incurſus infidelium nationum inconuulſam recipiat indeficientis roboris firmitatem.

Hortatur Oroſium Ioannes ad cœpta egregie perducenda.

Cæterum gratum geremus plurimum & acceptum, & ex nunc ad id noſtrum exhibemus aſſenſum, quod poſtquam eiuſdem profeſſionem fidei & recognitionem primatus Romanæ eccleſiæ iuxta formam contentam præſentibus duxeris faciendas, inter te & prædictam natam eiuſdem principis legitimum matrimonium contrahatur; ex quo profecto tibi & filijs tuis, quos actore Deo ex copula ſic honorabilis thori ſuſcipies, fortitudo, ſecuritas, atque robur contra quoſcumque impugnantes inimicos pro præſentibus temporibus & futuris prouenient; multorumque Regum & principum propter huiuſmodi parentelam, in te tuiſque poſteris famoſa & potenti, vallaberis firmitate. *Dat. Auin. 11. id iunij anno* VII. Eodem argumento ad Bertraudum archiepiſcopum ac ſocios literas dedit b, quibus apocryſiariorum pontificiorum munus demandauit, ac ſtrenuam in ijs ad Romanam eccleſiam traducendis nauare operam iuſſit; & poſt deſcriptam eandem conceptis verbis fidei formulam, quam Regi tranſmiſerat, adijcit.

Permittit Oroſio Pont. vt poſt editã fidei profeſſionem Blancam principis Tarent. filiam ducat vxoré.

b Tom. 3. ep. ſecr. pag. 264. Data legatis Seruios in gremiũ eccleſiæ admittendi auctoritas.

Ioannes, &c. diſcretioni veſtræ præſentium tenore committimus, quatenus ad partes illas vos abſque tarditate moræ perſonaliter conferentes; ac ſecundum datam vobis a Deo prudentiam procedentes, Regem, clerum, nobiles, & populum memoratos ad eiuſdem fidei orthodoxæ profeſsionem, & ad acceptandum vel recipiendum ipſius eccleſiæ Romanæ primatum iuxta præſcriptam formam, idoneis ſecuritatibus & cautelis adhibitis, admittatis; ita quod, ſi diuina gratia Regis, cleri, nobilium, & populi prædictorum mentis aciem illuſtrabit, idem Rex ac prælati, clerus, nobiles, & populus dicti regni, in parlamento publico congregati, eandem fidei veritatem & primatum Romanæ eccleſiæ, iuxta præſcriptam ſeriem plene ac ſerioſe lectam & expoſitam, fideliter, explicite, ac aperte hoc modo recognoſcant & profiteantur præſtito iuramento.

18 *Ego Oroſius Rex Seruiæ ſupraſcriptam fidei veritatem, prout plene lecta eſt & fideliter expoſita, veram, ſanctam, catholicam, & orthodoxam fidem eſſe cognoſco: eam accepto, & corde ac ore profiteor; ipſamque, prout ea veraciter tenet, fideliter docet, & prædicat ſacroſancta Romana eccleſia, me inuiolabiliter ſeruaturum, & in ea omni tempore perſeueraturum; nec ab ea vllo vnquam tempore receſſurum, nec quoquomodo deuiaturum, vel diſcrepaturum promitto. Primatum quoque ipſius ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ, prout in præmiſſa ſerie continetur, ad ipſius eccleſiæ obedientiam ſponte veniens, fateor, recognoſco, accepto, ac ſponte ſuſcipio: & me omnia præmiſſa tam circa fidei veritatem, quam circa eiuſdem eccleſiæ Romanæ primatum, & ipſorum recognitionem, acceptationem, ſuſceptionem, obſeruantiam, ac perſeuerantiam ſeruaturum, præſtito corporaliter iuramento, promitto & confirmo. Sic me Deus adiuuet, & hæc ſancta euangelia. Huic autem ſcripto, de mea recognitione, acceptatione, profeſſione, ſuſceptione, promiſſione, ac iuramenti præſtatione ſponte mea facto, lecto, & perlecto, ſponte ſubſcripſi & ſigillum appoſui feci.*

Præſcripta exigẽdi ab Oroſio ſacramenti formula.

Porro a prælatis prædicta & alia exigetis, videlicet vt manualem, vobis recipientibus nomine eiuſdem Rom. eccleſiæ, obedientiam & reuerentiam exhibeant; & ſe ab illa nullo vnquam tempore receſſuros, præſtito iuramento promittant: & nihilominus in eorum promiſsione veniat, quod nec contra ſuam profeſsionem aliquid publice prædicare, aut occulte ſuadere præſumant. De huiuſmodi autem profeſsionibus fiant publica inſtrumenta, multiplicanda in varia omnino ſimilia, vt aliqua penes vos retinere, nonnulla poſsitis deponere, & alia per diuerſos nuntios propter inopinatos caſuum fortuitorum euentus ad ſedem ipſam, vt in eius conſeruentur archiuio, cum cautela & diligentia omnimoda remittatis, &c. *Dat. Auin. 11. id. iunij anno* VII. Inſtruxit etiam ea legatos auctoritate Ioannes, vt Regem Oroſium, impuro thoro procreatum ad gerendos regios honores natalium dignitate donarent: *Diſcretioni*, inquit, *veſtræ præſentium tenore committimus & mandamus, quatenus cum dicto Rege, quem ſicut accepimus quondam Oroſius Seruiæ Rex pater eius coniugatus genuit de ſoluta; vt huiuſmodi non obſtante defectu libere ad quemlibet honorem ſeu dignitatem, ſerenitati regiæ congruentem, & quoslibet actus legitimos admittatur; & quod filij ſui legitimi ſibi in dominio & honore ſuccedant, auctoritate apoſtolica, qua in hac parte vos fungi volumus, & de apoſtolicæ plenitudine poteſtatis diſpenſetis.*

Quæ a prælatis iuramenta exigenda.

Iuſtorum natalium dignitate ornare Oroſium iubentur.

19 Cumulata eſt illa de Oroſio Seruiæ Re-

ge

Digitized by Google

Lithuan. & Ruthē. Rex ad fidem in ſpecié con uerſus.

a To.4.p.2 ep. ſecr. 1312.

ge, gremium eccleſiæ inire meditante, publica letitia alia ingenti, nimirum Lithuaniæ & Ruthenorum Regis Gedeminni, a dæmonum inſana ſuperſtitione ad diuini Numinis cultum conuerſionis ſpe, quam Regi Francorum Pontifex hiſce verbis ſignificauit a: *Gedennen, qui ſe Regem Lethoniæ & Ruthenorum intitulat, nobis nuper per ſuas literas intimauit, ſe deſiderare intenſe cum ſuis regnicolis ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ ſubiacere vnitati; ſupplicans a nobis legatos ſibi, qui eum ad fidem orthodoxam admittant, & in ea ſalubriter inſtruant, deſtinari: ſuper quibus per nuncios noſtros plenius informari poterit regia celſitudo. Dat. Auin. VII. id. nouemb. anno VIII.*

Pactum inter ipſū & Cruciferos equites fœdus.

b An. 8. p. 2 ep. com. 1893.

20 Attulit pacē Liuoniæ & Pruſſiæ illius conuerſionis ſpecimen, cum pro fidei amplificatione religioſi equites infideles laceſſerent, vel ab ijs bello peterentur: fœduſque Vilnæ hoc anno die dominico poſt euolutum D. Michaeli ſacrum diem compoſitum eſt, atque anno ſequenti a Romano Pontifice confirmatum: quo argumento ſubiectæ literæ datæ ad Pruthenos equites b, cum quibus pacem Gedeminnus confecerat.

Dilectis filijs magiſtro, præceptoribus, & fratribus S. Mariæ Theutonicorum Ieroſolymitan. per Alamaniam, Liuoniam, Pruſſiam, & partes circumiacentes conſtitutis.

Gratulatoriæ ad eoſd. religioſos equites de Regis eiuſdem conuerſione lit.

Gratias agimus domino Deo noſtro, qui per altitudinem diuitiarum ſapientiæ & ſcientiæ ſuæ omnem creaturarum ſuperans intellectum, ſecundum ordinatiſſimam diſpoſitionem ſuam ad ſaluandas animas vias præbens & præparans ſalutares, magnifici viri Gedenunne Regis Letvvinorum direxit votum, & præparauit affectum: vt qui iamdudum extitit in paganitatis deuio conſtitutus, ſicut laudabilibus oſtenditur indicijs, ad veritatem conuerti deſiderat fidei orthodoxæ, & profeſſionis doctrinæ catholicæ, & moribus imbui Chriſtianis. Hoc namque per literas, hoc per nuntios ſuos, quos ad ſedem Apoſtolicam propter hoc ſpecialiter deſtinauit, nobis & fratribus noſtris S. R. E. Cardinalibus pateſecit; pia & inſtanti deuotarum precum adiectione depoſcens, vt ad eum & terras ſuas nuntios noſtros, Deum timentes, in lege Domini eruditos, ſpecialiter mitteremus; quorum ſalutaribus doctrinis cognitione veræ fidei illuſtratus, ipſe cum alijs ad fidem venire cupientibus Chriſtianam, ſacrum ſuſciperet baptiſmatis ſacramentum. Quas preces cum ſummo gaudio ſummaque lætitia amplectentes; ac eas, cum eius conuerſio poſſit, ſuperna auxiliante gratia, innumeras illarum partium gentes infidelitatis tenebris inuolutas ad fidem pertrahere orthodoxam, iucundis deſiderijs admittentes; venerabilem fratrem noſtrum Bartholomæum epiſc. Electen. & dilectum filium Bernardum abbatem monaſterij S. Theofredi Anicienſis diœceſis, magni conſilij magnæque experientiæ viros, decretorum doctores, & in ſacra pagina eruditos, ac etiam pro ampliatione * intrepidis & ſpontaneis animis laborantes, ad dictum Regem & partes illas de dictorum fratrum conſilio duximus deſtinandoa; ſperantes per gratiæ cæleſtis auxilium & incrementum, ac opportunum miniſterium eorundem eiuſdem Regis & aliorum conuertendorum ad fidem dominicis horreis vberem ſegetem inferendam.

Miſſi a Pont. legati ad Lithuanos Chriſtiana fide erudiendos.

* fidei

De Gedēmini Regis ad Rigenſes legatione.

Poſt hæc dilecti filij aduocatus, conſules, & vniuerſitates ciuitatis Rigenſis per eorum literas & nuncios ſpeciales nobis & eiſdem fratribus intimarunt, quod Rex idem ſparſim in ſe torem ſupernæ gratiæ per bonarum operationum incrementa multiplicans; nec ſolum fide cupiens imbui Chriſtiana, ſed & ipſam deſiderans exhibitione bonorum operum demonſtrare; tam vos quam nonnullos eccleſiarum prælatos & religioſos, ac principes & nobiles & vniuerſitates illarum partium catholicæ fidei profeſſores, per ſuas literas requiſiuit, vt ad eum ſpeciales nuntios mitteretis, cum quibus ipſe deſiderabat pacem bonam & firmam perpetuis tenendam temporibus tractare pariter & firmare: propter quod dilecti filij nobiles viri vniuerſi dictarum terrarum Liuoniæ, & Eſconiæ in feſto B. Laurentij anni proximi præteriti certo loco vna cum aliquibus ex vobis colloquendi gratia conuenerunt ad inueſtigandum & perſcrutandum veritatis formulam, vt eorum verbis vtamur, de literis, quas idem Rex verſus Theotoniam ad vos & prædictos nobiles deſtinarat: in qua collocutione, placitis hinc inde conſilijs habitis, tandem concorditer & vnanimiter mittere idoneos & ſolemnes nuncios, quemadmodum dictus Rex petierat, cum pleno mandato faciendi omnia, quæ Chriſtianitati dictarum partium expedirent, ad ipſius Regis præſentiam decreuerunt.

Concordia cum ijs mutua firmata.

Accedentibus ergo tam dictorum prælatorum & nobilium & eiuſdem vniuerſitatis Rigenſis, quam noſtris nuncijs ad præſentiam Regis eiuſdem, ijdem nuntij ab eo, ſicut ex eiuſdem vniuerſitatis inſinuatione percepimus, honorifice fuere recepti, & ſplendide pertractati: dictique nuncij literas ſuas, tam nobis quam eiſdem dominis eorum directas, oſtenderunt eidem. Quibus viſis & auditis idem Rex ſuo ſigillo recognouit, & confeſſus eſt omnes articulos in eiſdem literis comprehenſos de cordis ſui conſcientia proceſſiſſe: adijciens quod quando legati, quorum quotidie præſtolabatur aduentum, ad eum peruenerint (id quod omnipotens Deus nouit, & in ſuo corde firmauerat) illico ſatageret effectui mancipare; ſubiungens ſe a ſuis progenitoribus in ſua pueritia audiuiſſe, quod Romanus Pontifex erat pater & dominus omnium ſuorum; poſt quem archiepiſcopi & epiſcopi in orbe præeminent poteſtate; inferens eiſdem nuntijs, quod loquerentur de pace hinc inde firmanda, qua mediante, & Dei ſuffragante clementia, omne bonum inter eum & Chriſtianitatem illarum partium poterat ordinari.

Vt Rex profeſſus ſit, ſe in pueritia accepiſſe, Romanū Pont. eſſe patrem omnium Chriſtiā.

Verum ijdem nuntij, neceſſitate & vtilitate Chriſtianitatis attenta, cum ipſo Rege & ſuis pacis fœdera inierunt pro cunctis hominibus Chriſtianis, prout ineundi & faciendi pacem huiuſmodi plenam habebant ab eorundem dominis facultatem: quam quidem pacem tam Rex & ſui, quam veſtri & alij nuncij ſupradicti obſeruare inuiolabiliter iurarunt, prout in literis inde confectis, & theutonice ſcriptis, ſigillis prædictorum Regis & nunciorum communitis, & quarum tenores, de Theutonico in Latinum tranſlatos, nobiſque tranſmiſſos, de verbo ad verbum præſentibus inſerere fecimus, plenius cōtinetur, &c.] Subdit, pacis initæ conceptam formulam Latinis verbis traductam, a ſe perlectam auctoritate apoſtolica corroborari, quam inferius literis ſuis inſerit; mixtiſque precibus imperijs, crucigeros equites hortatur, vt contractum fœdus religioſiſſime colant, ex quo diuina gloria efflorescere, amplificari religio, ipſorum augeri decus debeat; ſeque veros fidei pugiles atque athletas ſtrenuos oſtendant. Quod ſi forte violarint,

Fœderis leges a Pont. confirmatæ.

Digitized by Google

ſciant Oſilienſi epiſcopo, atqueius eccleſiæ decano & præpoſito partes iniunctas, vt ipſos cēſuris eccleſiaſticis percellant. *Dat. Auin. 11. kal. ſeptemb. anno VII.* Regis porro Gedennini literis dies in hunc modum adſcripta eſt. *Dat. in caſtro noſtro Vilna anno Domini MCCCXXIII. dominica proxima poſt feſtum beati Michaelis.* De Gedennini Regis conuerſione agitata iterum ſequenti anno nobis agendum erit. Nunc reliquas ſeptentrionales res proſequamur.

Fumariani Ethnici in Norvvegos barbariē exercent.

21 In Norvvegiæ limite nonnulli populi, quibus Fumar nomen eſt, dæmonum ſeruituti irretiti, Chriſtianæ pietatis odio in eum furorem proruperē, vt in Norvvegiam excurrentes, ferinam barbariem in fideles exercuerint. Quo triſti nuntio ad ſedem Apoſtolicam allato, Ioannes tuendæ religionis, propagandæque latius zelo Norvvegos incitauit, vt in arma ad excindendam impietatem conſurgerent; ac præmia indulgentiarum crucis ſigna ſecuturis, vel ære aut opera ſacrum bellum promoturis contulit a.

a An. 7. p. 1. ep. com. 425.

Vniuerſis Chriſti fidelibus per regnum Norvvegiæ conſtitutis.

Pontifex Chriſtianos in ipſos concitat.

Fide digna multorum relatio ad apoſtolatus noſtri deduxit auditum, quod quidam pagani dicti Fumar, crucis hoſtes, & inimici nominis Chriſtiani maximas ſtrages & depopulationes in Chriſtianos illarum partium exercuerunt hactenus; & quoties eorum nequitiæ deſeruit iniquitas, exercere præſumunt, quærentes ſi poſſent partes illas aquilonares, ab olim diuina gratia regeneratas vnda baptiſmatis, ad perfidiæ reducere cæcitatem; & exinde delere Chriſtianum nomen & cultum, ſi eorum feritas, quod auertat Altiſsimus, fidelium viribus præualeret. Ne igitur meſsis dominica, quæ in partibus illis coaluit in fructus multiplicium fidelium populorum, ab eiſdem paganis, gentilitatis horrore hiſpidis tenebris cæcitatis obductis, immaniter opprimatur; cum ad magnum pudorem redundaret fidelium, ſi terra iam fundata & radicata in lumine veritatis, per blaſphemos nominis Chriſti diſpendijs non ſolum temporalibus, ſed etiam ſpiritualibus ſubiaceret; quinimo Chriſti fideles certo ſalutis illecti ſtipendio, ad obſiſtendum paganis eiſdem & defendendum partes illas, quas fideles inhabitant, aduerſus eorundem nequitiam perfidorum fortius accēdantur; omnibus vere pœnitentibus & confeſsis, quos in tuitione patriæ contra illarum partium infideles ſe viriliter opponentes, mori contigerit, illam remiſsionem omnium concedimus peccatorum, quæ concedi per ſedem Apoſtolicam in terræ ſanctæ ſubſidium transfretantibus conſueuit. *Dat. Auin. IV. idus februarij anno VII.*

Correpturis ſacra arma indulgētias impertitur.

Chriſtophor. Dā. Rex & Henr. Magnopolen princ. de arce Roſtok. contendunt.

22 Vt Norvvegos ad ſacrum bellum aduerſus infideles concitauit Ioannes, ita ad fideles a mutuo ſibi bello inferendo abducendos operam contulit. Non leues illius cauſæ inter Chriſtophorum Daniæ Regem atque Henricum principem Megalopolenſem erant exortæ: Henricus enim negabat ditionem, cui Roſtok nomen eſt, ad Danicum ſceptrum ſpectantem, eiuſque fidei ab Erico Rege Chriſtophori fratre commendatam, reſtituere: cumque res ad arma vergeret, Pontifex nonnullis eccleſiaſticis viris prouinciam impoſuit b, vt Megalopolenſi principi, cauſa cognita, cenſurarum religionem incuterent.

b Ib. ep. 432.

Venerabili fratri noſtro epiſcopo Ripenſi, *& dilectis filijs præpoſito* Sleſvvicenſis *ac archidiacono* Roskildenſis *eccleſiarum.*

Querelam chariſsimi in Chriſto filij noſtri Chriſtophori Regis Daciæ illuſtris recepimus, cōtinentem quod dudum claræ memoriæ Ericus Rex Daciæ frater eius, de fidelitate nobilis viri Henrici domini Magnopolenſis Raſeburgenſis diœceſis plene confidens, terram Roſtok, quæ a longis retro temporibus, quorum in contrarium memoria non exiſtit, Regibus Daciæ, qui fuerunt pro tempore, dicitur fuiſſe ſubiecta; quamque dictus Ericus Rex, dum vixit, diutius in pace poſſederat, & tunc etiam pacifice poſsidebat; eidem nobili bona fide commiſit, cuſtodiendam per eum, & reſtituendam dicto Erico Regi; vel heredi & ſucceſſori ſuo, cum ſuper hoc exiſteret requiſitus. Verum eodem Erico Rege, priuſquam ſibi dicta terra reſtituta fuiſſet, naturæ debitum perſoluente, quamuis præfatus Chriſtophorus Rex, frater & vniuerſalis hæres ipſius, eundem nobilem requiſierit, vt ſibi, prout tenebatur, terram reſtitueret memoratam; idem tamen nobilis nullo iure ſuffultus, ſed cauſam poſſeſsionis terræ prædictæ ſicut aſſeritur interuertens, dictam terram eidem Chriſtophoro Regi reſtituere contradicit, eamque violenter detinet occupatam, in diuinæ maieſtatis offenſam, propriæ ſalutis & famæ diſpendium, & eiuſdem Chriſtophori Regis præiudiciū & grauamen: propter quod idem Rex noſtrum & Apoſtolicæ ſedis remedium ſuper his humiliter implorauit. Volentes igitur indemnitati Regis eiuſdem, & ipſius nobilis animę periculo in hac parte de opportuno remedio prouidere, diſcretioni veſtræ per apoſtolica ſcripta mandamus, &c.] Imponit ijs prouinciam, vt ſine forenſi ſtrepitu indagata exploratāque rei geſtæ veritate, pontificio nomine Henricum Megalopolenſem ad reſtituendam Chriſtophoro Regi, quam iniuſte occupat, ditionem adducant, ac ſi monitis auerſas aures præbeat, cenſuris percellant; iiſque etiam teſtes feriant, ſi odio vel metu ſe ſubduxerint. *Dat. Auin. kal. februarij anno VII.*

Cuſtodiēdam ab Erico Rege Henricus acceperat.

Negabat contra fas ſucceſſori reſtituere.

De iniuria ſibi illata queſtus eſt apud Pont. Rex.

Ripenſi epiſcopo in Henricum cenſuras diſtringendi prouincia data.

23 Diſtringenda pontificiarum cenſurarum ſeueritas maiori terrore fuit in atrociori longe facinore aduerſus Guecelonem Caminenſem, quem impietas & ambitio aduerſus Manfredum Feltrenſem epiſcopum efferauit: cum enim Guecelo Feltriæ Beluniq; & aliarum arcium, quas eripuerat eccleſiæ, tyrannide deiectus eſſet, fictam amicitiam cum epiſcopo, adhibito interprete Henrico Goritiæ comite, coluit: deinde colloquij ſpecie in inſidias pellectum, ſubornatis ſicarijs contrucidauit, ac manus impias eius ſanguine imbuit. Illum itaque, cæteroſque parricidas Pontifex anathemate defigi iuſſit a, & agris priuauit, quos ab eccleſia iure fiduciario acceperat. Haud diu ſuperfuit Guecelo ſceleri, cum proximo anno periiſſe referat Cortuſiorum hiſtoria b. Quod ad Goritiæ comitem, quem inter Guecelonem & Manfredum pacem ſimulatam iunxiſſe memoraui; illum hoc anno veneno Taruiſij inter nuptiales epulas extinctum, ſcribit Ioannes Villanus c: cuius facinoris infamiam adhæſiſſe ait Cani Scaligero hoſti infenſiſſimo, qui a Goritiæ comite in obſidione Patauina profligatus fuerat. Addit auctor Patauinos inter ſe conciliatos d.

Guecelo eccleſiæ Feltrienſis iura inuadit.

a An. 7. p. 2. ep. com. 1361.

b Cortuſ. hiſt. l. 3. c. 23.

Goritiæ comes Taruiſij inter nupt. epulas veneno ſublatus.

c Io. Vill. l. 9. c. 199.

d Ibid. l. 9. c. 191.

Patauini inter ſe conciliati.

24 Iactata eſt reliqua Italia ſuperiorum bellorum ciuilium turbine: in ditione quidem pontificia ex Ioannis in receſſu Auenionenſi mora, crebræ populorum defectiones, cum a tranſalpinis præfectis ſe premi indignarentur. Vrbinum

Crebri in ditione Pont. tumultus.

Plures vrbes a Io. Papa deficiunt. Caſtruti⁹ Florentinos infeſtat. Genuæ obſidio ſoluta. a Eod. lib. c. 196. b To. 3. ep. ſecr. pag. 341. 344. c Io. Vill. l. 9. c. 207. d To. 3. ep. ſecr. pag. 304. e To. 4. p. 1 ep. ſecr. pag. 9. & 10. f To. 4. p. 2. pag 39. g To. 3. ep. ſecr. pag. 382. h To. 3. ep. ſecr. p. 382 i Io. Vill. l. 9. c. 214. & c. 219.

num ea de cauſa pontificiũ imperiũ excuſſit a: Cernia b a tyrãnis occupata, Spoletum a Peruſinis obſidione oppugnatum c: Firmani, Auximani, & Fabrianenſes in perduellione plura aduerſus pontificiam auctoritatem facinora patrarunt d: quamquam exeunte anno Firmani, & Fabrianenſes ad officium reuocati e: Bononienſes quamuis pontificiarum eſſent partium, Romaniolæ imperium affectarunt f: Ferrarienſes g, de quibus iterum inferius, cũ redituros ad obſequium prę ſe tuliſſent, cũ hoſtibus coniurarunt h. Afflixit alias Italiæ prouincias ciuilis diſcordiæ furor; Florentiæ enim ingentes tumultus concitati i, quos Caſtrucij Lucenſium præfecti hoſtiles in eorum agros excurſiones auxere l: Genua a Gibellinis exulibus tentata obſidione m, ſed noctu a Roberti Regis præſidiarijs copijs in hoſtem irrumpentibus liberata, ac ſuburbana a ciuibus recuperata.

Bellum ſacrum in Inſubria aduerſus Galeatiũ. l Eod. lib. c. 220. m Ibid. c. 187. Expugnatæ aliquot vrbes a pontificijs ducibus. n To. 3. ep. ſecr. pag. 343. 360. 376. o Ibid. ep. ſecr. pag. 358. p Io. Vill. l. 9. c. 189. q Eod. lib. c. 194. r Id. ib.

25 Præcipuus belli turbo Inſubriam turbauit. Induxerat in animum Pontifex Galeatium Vicecomitem, quem hoſtem & hæreſi contaminatum iudicarat, a Matthæi patris impietate & aſtu non degenerem euertere; Regique Roberto imperialis legati dignitatem antea attributam aſſerere. Coniunxere n ad rem perficiendam cum Põtifice & Roberto Rege vires fœderati Guelphi, compluresque e Germania, qui accepto crucis ſymbolo aduerſus eccleſiæ perduelles religioſam militiam erant profeſſi, aduolarunt: qui vt libere commeare per ditionem Venetam poſſent, Pontifex a Ioanne Superantio id contendit o. Aucti hiſce viribus Raimundus e Cardona Roberti copiarum dux, & Bertrandus Cardinalis A.S.L. plura aduerſus Galeatium ſecunda prælia fecere. Dertona a Raimundo ad deditionem compulſa p. Alexandria a legato Cardinale expugnata q. Henricus r Belga genere, Laudenſi comitatu ab Henrico Imperatore donatus, cum pontificiæ potentiæ ſuſtinendę impar eſſet, cum legato fœdus inijt, ſed ſuſpenſa ex euentu illius fides ac lubrica poſtea apparuit, iterumq; ad põtificias partes redijt. Opizo e Lando prænobilis Placentinus, quem anno ſuperiori Placentiam Vicecomitibus eripuiſſe, traduxiſſeque ad partes eccleſiæ vidimus, ineunte hoc anno vel exeunte ſuperiori victoriam de hoſte retulit. ſ

ſ To. 3. ep. ſecr. pag. 354 t Io. Vill. l. 9. c. 190. Marcus Vicecomes magna clade profligatus. u Eod. lib. c. 198. Canis Scaliger ad eccl. partes ſe trãsferre meditatur. x To. 3. ep. ſecr. pag. 359.

26 Cumulauit eam victoriam altera t, inclinante februario, ad flumen Adduam de Mediolanenſibus magno labore parta; cum initio hoſtis bello ſuperior viſus eſſet: neque ab eo triumpho adhuc menſes duo effluxerant, cum Marcus Vicecomes Galeatij frater ad eiuſdem fluminis ripam magna clade deletus eſt u, atque illius ſeptemdecim ſigna capta. Collabente itaque ſenſim Galeatij potentia, eiuſque viribus in dies acciſis, Gibellini nobiles, qui Matthæo Vicecomiti adhæſerant, atque vrbium præfecturas, imperio ſuo principe viduato contra apoſtolica edicta inuaſerant, ſuæ potentiæ diffidere cœpere, atque ad res ſuas confirmandas eccleſiæ gratiam ambire. Inter eos Canis Scaliger, qui legatum pro imperio ſe Veronæ geſſerat, ea lege a Pontifice in gratiam admiſſus, vt imperij vacantis adminiſtrationem ad Romanum Pontificem ſpectare publice agnoſceret, ſeque cenſuris eccleſiaſticis iuſte deuinctum fuiſſe; eandem tamen præfecturam Romanæ eccleſiæ nomine gerere pergeret. Qua de re hæ ad legatum, vt fœdus perficeret, literæ a Ioanne datæ. x

A legato cenſuris abſolui cũ iubet Pont.

27 *Cupientes ſanctæ Romanæ eccleſiæ indeuotos reducere ad deuotionem eiuſdem, diſcretioni tuæ per apoſtolica ſcripta committimus & mandamus, quatenus nobili viro Cani de Scala, qui poſt quondam Henrici Romanorum Imperatoris obitum in certis terris & ciuitatibus Lombardiæ pro vicario gerere in præiudicium præfatæ eccleſiæ, ad quam imperij prædicti regimen, ipſo vacante, ſicut & nunc vacat, pertinere dignoſcitur, non expauit; propter quod ipſe excommunicationis, & terræ, quæ reguntur per eum, interdicti per nos contra tales latas ſententias incurriſſe noſcuntur; quique nunc ſaniori ductus conſilio, velut deuotus filius ad eccleſiæ memoratæ redire gremium, ſicut intelleximus, eſt paratus, abſolutionis & relaxationis beneficium a prædictis ſententijs auctoritate noſtra ſtudeas iuxta formam eccleſiæ, ſi præmiſſa fulciri veritate repereris, impartiri, &c. Dat. Auinione v. id. aprilis anno VII.*

Paſſarin⁹ ab eccl. Rom. Mãtuan. vicariatum accepit. a Eod pag. 359 Ateſtini marchiones in eiuſd. eccleſiæ gratiam admiſſi. b Eod. to. pag. 364.

Secutus Scaligeri fœderatus victoriæ curſum Paſſarinus a, qui Mantuæ dominatum vicarij nomine inuaſerat, iiſdemque legibus in eccleſiæ gratiam reſtituens. Adducti eodem pontificiæ potentiæ terrore Ateſtini marchiones Raynaldus, Opizo, Bertoldus, & Nicolaus; cum ante grauioribus iniurijs eccleſiam affeciſſent, illique Ferrariam vi ac dolo eripuiſſent, in ſedis Apoſtolicæ obſequium procubuere. Quibus Ioannes mox gremium paternum clementer explicuit, deditque legato partes b, vt ipſos ac Ferrarienſes cenſurarum religione, & pœnis omnibus exolueret.

Fidem violant. c Eod. to. pag. 383. Cum ijs & Gibellinis Lud. Bau. fœd⁹ init. d Eod. to. pag. 382. Galeatij & Mediol. patrocinium ſuſcipit. e Io. Vill. l. 9. c. 195. Exitata inter Lud. & Pont. diſcordia. Bertrandi legati ad Lud. oratores reſponſum. f Eod. l. 9. c. 212. g To. 3. ep. ſecr. pag. 382.

28 Reſiliere c mox a promiſſis (vt improbus fidei cuſtos timor eſt) Ateſtini marchiones ad defectionem pellecti a Ludouico Bauaro d, qui miſſis oratoribus alios Gibellinos proceres ad partes ſuas traduxit e, & Galeatij ac Mediolanenſium vt clientum imperij ſuſcepto patrocinio, Pontificis Regiſque Roberti conatus infringere aggreſſus eſt: Bertoldo etiam comite cum nonnullis alijs ad Cardinalem legatum, qui Placentiæ agebat, miſſo denuntiauit, ne imperij terras infeſtaret. Cui Bertrandus reſpondit, ſui non eſſe conſilij eas inuadere, ſed interregni tempore ob diſcordem electionem celebratam tueri; ſeque non parum mirari, Ludouicum catholicum principem Galeatio hæreſeos crimine poſtulato ſtudere: tum inſtitit, vt dicta chirographo principis corroborata ſibi traderent. Cum oratores, veriti ne, ſi ea proderent, Ludouico hæretici hominis contra eccleſiam defenſi nota aſpergeretur, rem detrectarunt; veniaque errati poſtulata, abſceſſere. Non prætermiſere tamen, quos potuere, ad Mediolanenſium auxilium ſollicitare f, ſuique principis partes augere. Perculit ea noua Gibellinorum coitio Pontificem; excitauitque Guelphos fœderatos, nec non Bononienſes g, vt ad retundendas auxiliares copias, quę Mediolanenſibus a marchionibus Ateſtinis, Scaligero, & Paſſarino ſubmittendæ erant, impigre ſe compararent, vt attriti aduerſarij ad obſequium procumberent.

Gibellini Mediolano ferunt ſuppetias. h Io. Vill. l. 9. c. 211. i Eod. lib. c. 212. l [illegible]

29 Fefellere Pontificem ſuæ ſpes: paucis enim ante diebus cum Raimundus e Cardona Mediolanum valida obſidione, promotis ad vrbem menſe iunio caſtris, premeret h, Paſſarinus & Scaliger auxilia feſſis Mediolanenſibus attulere i; ademptaque eſt Galeatio ſpecie tenus Mediolanenſis præfectura, quam Bertoldus comes Ludouici Bauari nomine geſſit l, vt non tam Galeatij quam publicæ rei & imperij cauſa defendi videretur: denique ob morbos, qui in caſtris graſſa-

Soluta obſidio.

Pontifex in Lud. Bauarum legibus agere cōſtituit.

Quæ Ludouico obiecerit.

bantur, ſoluta obſidio eſt. Inde lis in Ludouicum Bauarum, qui pontificium & Roberti Regis exercitum Mediolano propulſaſſet, ſuſcepta; ac legibus in eum agi cœptum eſt. Præcipua accuſationis capita hæc erant; Ludouicum diſcordibus electum ſuffragijs, antequam ea controuerſia dirimeretur a ſede Apoſtolica, imperij adminiſtrationem corripuiſſe: alterum vero, quod maxime Pontificis animum aſperarat, Galeatij, quem hoſtem & hæreſi contaminatum pronuntiarat ſedes Apoſtolica; tum perduellium Ferrarienſium patrocinium ſuſcepiſſe. Nundeerant tamen Ludouico plures rationes, quæ ipſius geſta apud pleroſque excuſarent: controuerſiam de imperio cum Frederico Auſtriaco iam diremptam ferro; Mediolanum vero defenſum, non vt Galeatio hæretico ſtuderet, ſed vt aſſereret ſibi imperij iura; neque a Roberto Siciliæ Rege ampliſſimam imperij prouinciam, nunquam forte recuperandam, occupari pateretur. Non his tamen Ioannes a meditato conſilio reuocatus eſt; ſed octano octobris die, vt refert Ioannes Villanus [a], in Ludouicum Bauarum ſententiam tulit: cuius forma ſubiectis verbis concepta eſt [b].

Quibus argumentis Ludouicus ſe defenderit.

[a] Io. Vill. l. 9. c. 207.
[b] To. 4. epiſt. pag. 105. & l. variar. bull. Io. an. 1. pag. 35.

Ioannes, &c. ad perpetuam rei memoriam.

Ioannis in Lud. ſententia.

30 Attendentes, quod dum errori non reſiſtitur, is ad quem reſiſtere pertinet, illi vtcumque præſumitur conſentire, quodque plerumque iuſtitiæ opprimitur veritas, ſi defenſionis opportunæ illi beneficium ſubtrahatur; profecto nec errori damnabili conſentire per reſiſtentiæ negligentiam volumus, neque pati ob defectum opportunæ defenſionis præſidij iuſtitiam opprimi ſponſæ Christi. Dudum ſiquidem per obitum claræ memoriæ Henrici Romanorum Imperatoris imperio Romano vacante, principes eccleſiaſtici & ſeculares, ad quos tranſlato ab olim per ſedem Apoſtolicam prædicto imperio de Græcis in perſonam magnifici Caroli in Germanos futuri Romanorum Regis, in Imperatorem poſtmodum promouendi, electio pertinebat, votis eorum in diuerſa diuiſis, duos ſicut dicitur in diſcordia elegerunt; quibuſdam eorum in dilectum filium magnificum virum Ludouicum Bauariæ, quibuſdam vero in dilectum filium Fredericum Auſtriæ duces, nominando & eligendo ipſos in Romanorum Reges, dirigentibus diſcorditer vota ſua. Verum præfatus Ludouicus a nobis, ad quem ſuæ electionis huiuſmodi, ſicut præmittitur, in diſcordia celebratæ; ac perſonæ ipſius examinatio, approbatio, ac admiſſio, repulſio quoque & reprobatio noſcitur pertinere, electione prædicta nequaquam admiſſa, nec eius approbata perſona, ſicut notoria fama notoriat, & publica facti euidentia manifeſtat; non quærens, vt deberet, per oſtium ad huiuſmodi regni ſeu imperij conſcendere dignitatis faſtigium, ſed potius aliunde, neſcimus quo ductus, vel verius ſeductus conſilio, præfati Romanorum regni nomen ſibi & titulum regium vſurpauit; quamuis priuſquam alterutrius eorum per ſedem Apoſtolicam fuiſſet approbata vel reprobata perſona, neutri electorum ipſorum aſſumere licuit nomen & titulum prælibatum; cum nec interim Romanorum Reges exiſtant, ſed in Reges electi; nec ſint habendi pro Regibus, nec Reges etiam nominandi.

Præfatus Pont. diſcordes in eligendo Rege Rō. principes patitur ſe.

Pōtificis fuiſſe ſedis dirimere æquitate controuerſiam.

Lud. regiū ſibi nomē vi non iuſtitia aſſerere affectaſſe.

Non Regem ſed electū in Regem fuiſſe.

Regni adminiſtratione contra ſas inuaſiſſe.

31 Idem etiam Ludouicus eodem præſumpto titulo non contentus; adminiſtrationem iurium regni & imperij prædictorum, in grauem Dei offenſam & contemptum, ac manifeſtam iniuriam Romanæ eccleſiæ matris ſuæ, ad quam eiuſdem vacationis imperij regimen, ſicut & in præſentiarum vacat, pertinere dignoſcitur; nec non & plurimorum ſcandalum, & rei turbationem & læſionem publicæ, ac ſuæ animæ detrimentum, proſilire, ſeque illi immiſcere irreuerenter ac indebite præſumpſit hactenus & præſumit, exigendo & recipiendo ſub præfato titulo regio fidelitatis in Alemanniæ & nonnullis Italiæ partibus, tam a perſonis eccleſiaſticis quam ſecularibus vaſſallis imperij, per ſe & alios iuramenta; ac de dignitatibus, honoribus, & officijs ad eiuſdem Romani regni ſeu imperij diſpoſitionem ſpectantibus, pro ſuo libito diſponere: ſicut ijs proximis diebus de marchionatu Brandeburgenſi, quem primogenito ſuo de facto publice contulit, ordinarat; nec non alia plurima exercendo, quæ ad eiuſdem Romani regni & imperij regimen non eſt dubium pertinere. Eiuſdem inſuper eccleſiæ Romanæ hoſtibus, ſicut Galeatio de Vicecomitibus & eius fratribus, quamuis ſint de crimine hæreſis a ſuis competentibus iudicibus, exigente iuſtitia, per definitiuam ſententiam condemnati; & nonnullis alijs eccleſiæ præfatæ rebellibus ſe exhibere fautorem & defenſorem contra dictam eccleſiam, proſequentem aduerſus eoſdem rebelles iura ipſius imperij & negotium fidei, in grauem diuinæ maieſtatis iniuriam, contemptum eiuſdem eccleſiæ, & animæ ſuæ perniciem, non eſt veritus, nec veretur.

Marchionatum Brandeburgen. filio contuliſſe.

Senſiſſe cum Galeatio hæreſis crimine poſtulato ac perduellibus eccleſiæ.

32 Nos itaque tam temerarijs auſibus, ne mos tam pernicioſus inualeſcat in poſterum; obuiare ac, prout ad apoſtolatus noſtri ſpectat officium, iuſtitiam ſponſæ Christi in hac parte defendere; dictumq; Ludouicum a tam perniculoſo erroris deuio ad veritatis callem reducere cupientes; ac conſiderantes, quod ad eius præſentiam, ad proponendum coram eo præſentialiter per quæ poſſet & deberet retrahi a prædictis, nequaquam tutus pater acceſſus; quodque in præmiſſis formidatur, quod mora periculum, & diſſimulatio damnum forent proculdubio allaturæ, ad prouidendum ſuper præmiſſis exceſſibus & obuiandum eiſdem, ſubſcriptum modum de fratrum noſtrorum conſilio, ac ex certa ſcientia & de apoſtolicæ poteſtatis plenitudine eligentes; præfatum Ludouicum, præſente fidelium multitudine copioſa, præſentium tenore monemus eidem ſub virtute ſanctæ obedientiæ, ac excommunicationis pœna, quam ipſum, niſi cum effectu huiuſmodi monitioni noſtræ paruerit, incurrere volumus ipſo facto; auctoritate apoſtolica nihilominus iniungentes, vt infra trium menſium ſpatium, a data præſentium computandum, quos ei de eorumdem fratrum conſilio pro peremptorio termino aſſignamus, ab adminiſtratione, fautoria, & defenſione prædictis prorſus abſtineat ac deſiſtat: adminiſtrationem ipſam per ſe, vel alium, ſeu alios non reſumpturus vlterius, niſi tunc demum, cum & ſi electionem ſuam huiuſmodi, quæ de ipſo dicitur celebrata, ac perſonam eiuſdem per ſedem Apoſtolicam approbari contigerit & admitti; quodque geſta per eum poſt præſumptum ab eo titulum memoratum circa præmiſſa, quatenus proceſſere de facto (cum de iure non teneant, velut ab ipſo cuius faciendi non competebat nec competit) attentata curet infra prædictum terminum, quantum patietur poſſibilitas, realiter reuocare, aperte

Monet Ludouicū vt a Galeatij patrocinio abſtineat.

Et imperij adminiſtratione, donec a ſede Apoſt. cōfirmatus ſit.

Conſtituit eum ad id trium menſium ſpatium.

per

Digitized by Google

Pœnæ re-ſpuenti imperia intentatæ.

per præſentium ſeriem intimantes eidem, quod ſi in præmiſſis per eum infra præfatum terminum exequendis negligens fuerit, vel remiſſus, nos contra ipſum ad publicationem pœnarum, in quas propter præmiſſos exceſſus notorio inci-diſſe noſcitur, vel incidet in futurum, & alias quantum ſuadebit iuſtitia, eius non obſtante abſentia, procedemus.

Vetiti eccleſiaſtici in ijs Ludouico ſtudere.

33 Vniuerſis inſuper patriarchis, archiepiſcopis, & epiſcopis, & alijs perſonis eccleſiaſticis quibuſcumq; ſub pœna ſuſpenſionis ab officio & beneficio, quam eos incurrere volumus ipſo facto niſi infra prædictum terminum infraſcriptæ inhibitioni noſtræ efficaciter ſtuduerint obedire; & tam ipſis, quam omnibus & ſingulis ciuitatibus, communitatibus, & vniuerſitatibus, nec non perſonis ſecularibus quibuſcumque, cuiuſcumque conditionis, aut ſtatus exiſtant, etiam ſi regali, aut alia quacumque dignitate præfulgeant, in virtute ſanctæ obedientiæ, & ſub pœnis excommunicationis in perſonas & interdicti in terras eorum; nec non priuationis priuilegiorum quorumcumque apoſtolicorum & imperialium, ac feudorum quæ ab eccleſia vel imperio obtinent, diſtrictius inhibemus, ne prædicto Ludouico in præmiſſis vel alijs, regni ſeu imperij tangentibus regimen, tanquam Regi ſeu in Regem Romanorum electo, niſi & quouſque dictam electionem & perſonam ipſius per ſedem eandem approbari contigerit, vel admitti, in aliquo pareant, ſeu intendant; neue eidem in quibuſcumque, ad regimen prælibatum ſpectantibus, præbeant auxilium, conſilium, vel fauorem. Non obſtante ſi ipſi, vel eorum aliqui ad hoc ſe dicto Ludouico vt Regi, ſeu in Regem electo, adſtrinxerint per fidelitatis vel alterius cuiuslibet generis iuramenta: quæ quidem, cum præſtita fuerint ei, cui minime præſtari debuerant, nec ſeruari ſine æternæ ſalutis valeant detrimento, præſtantes eadem non adſtringunt. Quæ nihilominus ad cautelam auctoritate apoſtolica relaxamus; illaque caſſa & irrita nunciantes, decernimus penitus non tenere, nec fore aliquatenus obſeruanda, ſeu ſi præfato Ludouico vel quibuſuis alijs, communiter vel diuiſim, per literas ſedis eiuſdem foret ſub quacumque verborum forma vel expreſſione conceſſum, vel concederetur in poſterum, quod excommunicari, ſuſpendi, eorum terræ ſeu loca interdici non poſſint, quas contra præſentem proceſſum noſtrum in nullo eis volumus ſuffragari, ſed ipſas quoad hoc viribus volumus omnino carere. Ex præmiſſis autem nos nequaquam intendimus, nec volumus obligari, quin ad publicationem dictarum pœnarum, & alias contra dictum Ludouicum poſſimus, pendente huiuſmodi dilatione, procedere, prout iuſtum fuerit, & nobis viſum fuerit expedire. Vt autem huiuſmodi proceſſus, &c. *Datum Auinione in palatio epiſcopali VII. id. octobris anno VIII.*

Sacramenta omnia, donec a ſede Ap. fit approbatus reſciſſa.

Ludouici oratores ad Pont. mittit. Conſtituti iudicij diem extrahi poſtulat.

a Extant ſerta in lo 4. ep. ſecr. Io. XXII. pag. 107.

Percrebuit proximo tempore pontificiæ ſententiæ fama ad Ludouicum Bauarum, qui vt rebus ſuis conſuleret, Albertum Hoſpitalariorum equitum in Germania magiſtrum, Grueſturp archidiaconum Herbipolenſem, atque Henricum Pragenſem canonicum oratores ad ſedem Apoſtolicam miſit, vt cauſas latæ ſententiæ cognoſcerent, diemque extrahi depoſcerent. Demandati a Ludouico ijs muneris literæ a hac verborum forma tempus conſignant. *Dat. apud Nuremberg II. idus nouembris anno Domini* MCCCXXIII. *regni vero noſtri anno* IX.

Lud. Bauarus mutat ſententiam.

34 Profectis iam ad Pontificem oratoribus de concordia acturis, Ludouicus improborum ſubornatus conſilijs vi & armis ſua iura aſſerere, ſibique aduerſantis Pontificis hoſtem ſe profiteri maluit, quam demiſſione, vt cœperat, Chriſtiana naſcentem diſcordiam componere. In contrariam itaque mentem auerſus, ſpernere indictum a Pontifice iudicium decreuit; vtq; facinus coloraret, acceſſitis tabellionibus ac teſtibus, exaratis XV. kal. ian. literis; quibus ſingula a Ioãne obiecta confutare nitebatur, contendit ſe potioribus electorum principum ſuffragijs creatum, atq; Aquiſgrani regia corona redimitum; exinde vero ſine noua pontificia confirmatione ex veteri more iura imperialia aſſecutum: neq; illi ob nomen Regis Romanorum affectatum actionem intendendam, cum iam annis pluribus illud geſſiſſet: Galeatio non ad tuendam hæreſim, ſi qua infectus ſit; ſed Mediolanenſem ditionem, quam oppugnabat hoſtis, defendendam opem tuliſſe. Cuius principis apologiam a ad illuſtrandam hiſtoriam afferendam ducimus ex potiore parte, in qua vis iuris conſtat: *Reſpondemus*, inquit Ludouicus, *& dicimus ad præmiſſa*, ſcilicet obiecta in iudicio a Pontifice, *quod hactenus a tempore cuius non eſt memoria, circa electos Romanorum Reges & principes ſic eſt de iure & conſuetudine obſeruatum; & ſic tenent, dicunt, & ſentiunt & ſemper tenuerunt, dixerunt, & ſenſerunt principes & meliores ac maiores imperij; & eſt maxime in partibus Alemaniæ adeo notorium apud omnes, vt non ſit qui dubitet vel ignoret, quod Romanus* Rex *eo ipſo, quod electus eſt a principibus electoribus, ad quos pertinet ipſius electio, omnibus vel maiori numero eorundem, & coronatus corona regia in ſolitis locis & conſuetis, Rex eſt, & pro Rege habetur, & Rex nominatur, & eidem ab omnibus paretur & intenditur ſicut Regi, ac iura regni libere adminiſtrat: fidelitates & obedientiam recipit, feuda confert, & de bonis, honoribus, & dignitatibus, & officijs regni iuxta beneplacitum ordinat & diſponit. Quare cum notorie conſtet, nos a longe maiori numero electorum, ad quos ius eligendi Regem pertinet, rite eſſe electos, & diademate regio coronatos in locis debitis & conſuetis; & hoc ipſo nomen & titulum prælibatum, & ius adminiſtrandi iura regni, & de ipſius rebus, honoribus, dignitatibus, & officijs diſponendi, legitime aſſecutos; manifeſte patet quod in iniuriam noſtram & grauamen dicit, nos illicite nomen & titulum vſurpaſſe, & ad adminiſtrationem & diſpoſitionem præfatas indebite ingeſſiſſe: cum potius, quemadmodum alij* Romanorum *Reges prædeceſſores noſtri in hac parte vſi ſunt, & nos vtamur licite iure noſtro. Cum etiam circiter decem annos nomen & titulum, adminiſtrationem & diſpoſitionem huiuſmodi in pacifica poſſeſſione continue ſcripſerimus & geſſerimus abſque reprobatione electionis & perſonæ noſtræ, ſi tamen poterant reprobari; & extra impeditionem & contradictionem, ſi cuius forte poterant intereſſe, ſicut eſt notorie manifeſtum, nimis eſt iniurioſum & iuri contrarium, quod nunc primum ipſe dominus Apoſtolicus lege imperſpecta, parte inaudita, negotio indiſcuſſo, & iuris ordine prætermiſſo, contra nos queritur, inuehitur, & procedit; intendens ac ſi, abiecto nomine & titulo, & depoſita adminiſtratione præmiſſa, nos ipſos quaſi capite minuamus: licet ſæpe miſſis ad eum per nos nuntijs, & reſcriptis ſuis literis, per eos vel in illis nunquam fuerimus reprehenſi.*

Decernit iudiciariũ ordinem temnere. Scribit apologiã. a Ext. apud Heruuart. ad ann. 1323

Quæ fuerint illius iuris munimenta.

Eiuſdem querelæ.

cibo ſuo, ſed omnia iſta fuerunt a Chriſto præcepta Apoſtolis, vt patet ex principio ſecundi capituli. Ergo, &c. Secundo Matth. xix. Si vis perfectus eſſe, vade & vende quæ habes, & da pauperibus. Sed qui vendit omnia quæ habet, & dat pauperibus, nihil habet. Ergo, &c. Et eodem capitulo dixit Petrus: Ecce nos reliquimus omnia, & ſecuti ſumus te. Tertio Luc. xx. omnis ex vobis, qui non renuntiat omnibus, quæ poſſidet, non poteſt eſſe meus diſcipulus. Si omnibus renuntiat nihil habet. Ergo, etc. Quarto Chryſoſtomus in glo. Tho. Io. xiii. Iudas loculos habebat: nullus diſcipulorum pecunias afferebat. Sed per hoc quod hic dicit occulte inſinuat, quod quædam mulieres cum de ſuis facultatibus nutriebant.

Argumẽta quod fuerit ex præcepto.

In oppoſitum eſt, quia Chriſtus loculos habuit, quos portandos Iudæ commiſit. Io. xii. et xiii. Apoſtoli etiam pecunias habuerunt, de quibus aliquando emerunt cibos. Io. iv.

Oppoſitio ad quæſt.

40 Reſponſio. *Dicendum, quod cum in ipſo ſint duæ naturæ in vno ſuppoſito, diuina ſcilicet et humana, quædam conuenerunt Chriſto ratione diuinæ naturæ ſolum, ſicut creare et infinitum eſſe; quædam vero ſunt, quæ competunt Chriſto ratione humanæ naturæ ſic, quod repugnant ſibi ratione diuinæ. Sicut pati et mori: alia autem ſunt, quæ competunt ſibi ratione vtriuſque, licet diuerſimode, ſicut eſt naſci: naſci enim competit Chriſto et ratione diuinæ naturæ, ſed ab æterno; et etiam ratione humanæ naturæ, ſed ex tempore.* Modo *nulli eſt dubium quin Chriſtus ratione deitatis eſt verus dominus omnium corporalium et ſpiritualium creaturarum, quia habet verum & plenum ius in omnibus creaturis quantum ad proprietatem & vſum ratione creationis & conſeruationis rerum, pſalm.* Domini *eſt terra & plenitudo eius.* Et alibi: Meæ *ſunt feræ ſiluarum, iumenta in montibus, & boues. Et Iudith 11. Dominus cælorum, creator aquarum, & dominus totius creaturæ, exaudi me. Sed vtrum dominium omnium creaturarum; vel ſaltem aliquarum corporalium competat Chriſto ratione humanæ naturæ, ſicut naſci de matre ex tempore ſuo modo competit ſibi ratione humanæ naturæ, videtur aliquibus dubium. Et propter hoc ſic procedam, quia primo oſtendam, quid eſt verum dominium temporale: ſecundo diſtinguam de dominio temporali: tertio oſtendam quibus modis, & quot Chriſtus fuit verus dominus omnium temporalium, vel ſaltem aliquorum.*

Diſtinguitur quæſtio ſecundum naturas in Chriſto.

Secundũ diuinam non controuertitur.

De humana vertitur in dubium.

Modus pertractã. dæ quæſtionis.

Quantum ad primum articulum; dico quod verum temporale dominium verum eſt ius proprium habendi, poſſidendi, vtendi re aliqua ſimpliciter, vel ſecundum aliquem certum modum. Dico, quod dominium eſt ius aliquid, vti enim re, & poſſidere ſine iure non facit nec dat verum dominium, alias fures & latrones, qui poſſident res alienas, & vtuntur eis pro libito voluntatis, eſſent veri domini, quod eſt falſum. Ius etiam quodcumque non ſemper tribuit dominium, quia plus eſt ius quam dominium: omne enim dominium verum temporale eſt aliquod ius, ſed non econtra; quia non omne ius eſt dominium: nam ſeruus habet verum ius temporale ſuper dominum ſuum, quia dominus tenetur nutrire & alere ſeruum, ſicut ſeruus tenetur ſeruire & obedire domino ſuo; & tamen licet ſeruus habeat ius in domino ſuo, non poteſt proprie dici dominus. Similiter filius habet aliquod ius in patre, &c. Multis in hunc & ſecundum articulum, in quo dominij, quod definit, *ius habendi rem cum quadam ſuperioritate & auctoritate,* variæ diſtinctiones afferuntur, interiectis ad tertium deſcendit.

Definitio dominij.

Ius latius patet quã dominiũ.

Quantum ad tertium articulum principalem, ſic procedam, quia quæritur de Chriſto & Apoſtolis ſimul, verum habuerint aliqua bona temporalia; primo oſtendam, quod Chriſtus habuit bona aliqua temporalia, in quibus habuit verum & reale ius quoad vſum & proprietatem ipſorum. Secundo oſtendam idem de Apoſtolis, quod habuerunt aliqua ſimul cum Chriſto & etiam per ſeipſos.

Cõcluſio quæſtionis.

41 *Quantum ad Chriſtum, pono tres concluſiones. Prima eſt, quod Chriſtus in quantum homo & ratione humanæ naturæ indiuidualis habuit ab inſtanti ſuæ conceptionis verum *& virum dominium infuſum in omnibus rebus creatis, & quantum ad proprietatem & quantum ad vſum. Secunda concluſio eſt, quod cum prædicto dominio infuſo, quod ab inſtanti conceptionis fuit in Chriſto, Chriſtus acquiſiuit nouum ius & nouum dominium in aliquibus rebus ſibi collatis a fidelibus & deuotis, quando conuerſabatur in mundo. Tertia concluſio, quod licet habuerit verum & plenum dominium infuſum in omnibus creaturis, nunquam tamen fuit vſus dominio rerum immobilium, niſi, ſicut, & quantum vnus non dominus poteſt vti, nec habuit talis dominij executionem: dominia vero bonorum mobilium, quantum ad vſum & proprietatem fuit vſus, ſed valde paucorum & parce.*

De Chriſti dominio ex triplici capite.

* ius

Primam concluſionem probo quadruplici ratione. Primo ſic: Cuicumque competit verum & perfectum ius habendi aliquam rem, & vtendi ea iure proprio pro libito voluntatis, illi competit verum & perfectum dominium in illa re: hæc propoſitio patet ex primo articulo ſuperius declarato. Sed Chriſto ſecundum quod homini & ratione ſuæ humanitatis, competit ab vtero ſuæ conceptionis verum & perfectum ius vtendi omnibus rebus corporalibus, immo omnibus creaturis pro libito ſuæ voluntatis. Ergo ipſe habuit ab vtero ſuæ conceptionis verum dominium & perfectum in omnibus creaturis. Sed verum & perfectum dominium eſt dominium completum quantum ad res proprietatem & vſum, ſicut fuit ſupra declaratum in ſecundo articulo. Ergo, &c. *Maior huius rationis patet ex primo articulo principali: ſed minor probatur & primo per Apoſtolum ad Hebræos 11. vbi loquens de Chriſto quantum ad humanitatem dicit: Minuiſti eum paulo minus ab angelis: gloria & honore coronaſti eum, & conſtituiſti eum ſuper opera manuum tuarum. Omnia ſubiecisti ſub pedibus eius. In eo enim, quod omnia ſubiecit, nihil dimiſit non ſubiectum ei. Auctoritas eſt clara: & quod loquatur de Chriſto quantum ad humanitatem, patet per gloſſam* Ambroſij *ibidem dicentem ſic: Minuiſti eum paulo minus per paſſibilem naturam: minoratus eſt enim, dum ſe exinaniuit, formam ſerui accipiendo. Ergo propter infirmitatem carnis, quam Dei ſapientia geſtare dignata eſt; *&* humilitatem recte dicitur: Minuiſti eum, &c. quia mortalis & paſſibilis. Sequitur in eadem gloſſa Ambroſius:* Conſtituiſti *eum ſuper opera manuum tuarum. Ecce poteſtas Chriſti oſtenditur, vt enim a diuino opere nihil excipitur, ita nec a Chriſti poteſtate. Ecce textum planum & gloſſam planiſſimam: niſi quis velit gratis tranſuerſari. Sed forte dicetur ad iſta, quod omnia ſubiecit humanitati aſſumptæ quoad dignitatem ſolum, quia ad ſuppoſitum diuinum aſſumpta: ſed non quoad dominium & auctoritatem. Iſtud ſtatim remouet gloſſa ſequens Auguſtini dicens: Et non ſolum conſtitutus eſt ſuper omnia opera, vt dignior; ſed & omnia ſubiecisti ſub pedibus eius, id eſt, poteſtati eius & dominio, vt adorent eum & vereantur: poſſet enim eſſe ſuperior, & tamen omnibus non dominari. Hæc gloſſa. Secun-*

De infuſo Chriſti dominio in inſtanti conceptionis.

Probatur ex Patris donatione per Apoſtolũ.

* carnis

Et interpretatione Ambroſij.

do

do eadem minor probatur per illud Matthæi vltimo: Data eſt mihi omnis poteſtas in cælo & in terra, &c. Qui omnia dicit, nihil excludit. Et quod *intelligatur de humanitate, patet per gloſſam ibidem: Data eſt; non de coæterna Patris deitate, ſed de aſſumpta dicit humanitate, qua minor eſt angelis, in qua etiam gloria & honore coronatus eſt.* Et paulo infra: *Et glo. Tho: Fuius quippe Dei Virginis filio, Deus homini, deitas carni contulit, quod ſemper ipſe cum Patre præcedit. Tertio probatur per illud apocalypſis xix. Habet in veſtimento & femore ſuo ſcriptum, Rex regum & dominus dominantium. In veſtimento; interlinearis, id eſt, in humanitate: & dominus dominantium; id eſt, illorum, qui dominium exercent in ſubditos. Quarto probatur eadem minor per illud Philipp. II. Propter quod & Deus exaltauit illum, & donauit illi nomen, quod eſt ſuper omne nomen: vt in nomine eius omne genu flectatur cæleſtium, terreſtrium, & infernorum, glo. Aug. Quod a conceptione acceperat, dicitur ei & donatur poſt reſurrectionem propter manifeſtationem, & gloſſa Ambroſij ſequitur: Quæres, cui donatum? Vtrum homini an Deo? Reſpondeo, homini donauit nomen, quod eſt ſuper omne nomen, non Deo. Sequitur in glo. Auguſtini: Donauit ergo ſecundum hominem Chriſto ſecundum carnem mortuo, reſurgenti, & aſcendenti, vt in nomine Ieſu omne genu flectatur cæleſtium, terreſtrium, & infernorum; id eſt, imperio eius fateantur ſubiecti angeli, homines, & dæmones. Hæc Auguſtinus. Conſtat autem, quod ille eſt verus dominus, cui ſubijciuntur angeli, homines, & dæmones, quia ſubiectio refertur ad dominium & principatum; vnde ſubdit idem Auguſtinus in gloſſa: In carne, quam accepit, factus eſt dominus dominorum, & eſt dominus Deus, qui eſt dominus cæleſtium, terreſtrium, & infernorum.*

Per Chriſti oraculum.

Per apocalypſim.

Ex titulo redemptionis per Apoſtolum.

Et interpr. Ambroſij

Et Auguſtini.

42 *Secundo probatur concluſio prima ſic. Illud quod importat dignitatem & perfectionem ſimpliciter, & non impedit finem incarnationis, ſicut immortalitas & ſimilia, quod poteſt communicari et de facto communicatum eſt alicui puro homini, multo fortius eſt communicatum Chriſto ſecundum humanam naturam ab inſtanti ſuæ conceptionis: hoc ſatis videtur rationabile, quod illi naturæ vnita deitati daretur omnis humana perfectio naturalis & gratuita, ſicut & benefica.* Et infra: *Sed ius habendi & vtendi pro libito voluntatis, & dominium verum quo ad proprietatem & vſum ſuper omnia temporalia inferiora ſaltem fuit collatum primo homini in ſtatu innocentiæ & naturæ integræ; iuxta illud* Geneſ. I. *Dominamini piſcibus maris, & volatilibus cœli; vnde primus homo pro tunc poterat omnibus vti ſicut verus dominus pro libito voluntatis; & Chriſto tale dominium fuit collatum ab initio ſuæ conceptionis: vnde licet vti & maxime indifferenter dominio rerum temporalium forte non importet dignitatem & perfectionem ſimpliciter, ſed ſicut actus indifferens, qui poteſt bene & male fieri; tamen habere dominium & ius vtendi pro libito voluntatis pertinet ad dignitatem et perfectionem ſimpliciter, alias nunquam fuiſſet communicatum homini in ſtatu perfecto innocentiæ, nec competeret beatis poſt generalem reſurrectionem; nec competeret Deo ratione diuinæ naturæ, qui eſt dominus veriſſimus omnium rerum quoad proprietatem & vſum.*

Confirmatur idem dominiũ ratione theologica.

Ex dignitate Chriſti.

43 *Sed contra minorem huiuſmodi rationis poteſt obijci: nam per votum paupertatis & religionis quis abrenunciat omnibus bonis temporalibus, & priuat ſe omni iure & dominio, & quantum ad proprietatem & quantum ad vſum. Sed vouere paupertatem facit ad perfectionem ſpiritualem, de qua loquimur. Ergo habere dominium & ius vtendi rebus non pertinet ad perfectionem ſpiritualem: immo magis priuare ſe per votum paupertatis tali dominio et iure pertinet ad perfectionem ſpiritualem. Item quando dicitur, quod Deus eſt dominus omnium creaturarum. Ergo habere dominium & ius dominandi pertinet ad perfectionem ſimpliciter; ſi iſta probatio eſt bona, ita probat quod vti de facto ipſis rebus pro libito voluntatis dicit perfectionem ſimpliciter: quia conſtat, quod ſicut Deus habet dominium omnium rerum; ita de facto vtitur omnibus rebus pro libito voluntatis, & ſic vſus omnium rerum fuiſſet in Chriſto, quod eſt contra concluſionem huius quæſtionis.*

Obiectio aduerſarij de voto ſpectante ad perfectionem.

Ad iſta dicendum, ad primum dupliciter. Primo quod votum paupertatis, & abdicatio dominij iuris & aliarum rerum temporalium pertinet ad perfectionem ſpiritualis vitæ ſicut inſtrumentum perfectionis, ſicut dicetur in tertia concluſione: hoc, inquam, verum eſt in natura lapſa, vel quæ poteſt deficere & labi in peccatum, ſicut ſunt viatores communiter; & quia talia iura & dominia vt plurimum a Deo retrahunt, & incitant ad peccatum: ſed in natura, quæ labi non poteſt nec peccare, ſicut fuit natura humana aſſumpta a Verbo, ſicut & ſunt & erunt omnes beati, priuatio talis iuris & dominij per votum paupertatis vel aliter non eſſet perfectionis, ſed imperfectionis. Secundo poteſt dici, quod inſtantia prædicta falſum aſſumpſit quando dicit, quod per votum paupertatis & religionis quis renunciat, & priuat ſe omni dominio & iure rerum temporalium; hoc, inquam, falſum eſt, quia non priuat ſe vſu temporalium neceſſariorum ad vitæ ſuſtentationem, quia hoc fatuum eſſet, nec iure ſic vtendi. Item licet priuet ſe dominio proprietatis quantum ad dominium proprium, non tamen quantum ad dominium communitatis, in quo dominio communicat ſicut pars communitatis; & tali dominio & iuri non renuntiat per votum paupertatis.

Diſſoluitur.

Diſtinguitur de voto in natura lapſa, vel impeccabili.

Ad ſecundum quod ius vtendi pro libito ipſis rebus temporalibus importat perfectionem ſimpliciter in omni natura & in omni ſtatu, in quo vtens non poteſt deficere nec errare, ſicut eſt natura diuina & natura humana in ſtatu beatorum; & quia humanitas Chriſti aſſumpta a Verbo non poterat errare, idcirco ſine imperfectione ſua habuit plenum ius vtendi omnibus pro libito voluntatis; ſimpliciter dico, quia vti de facto quibuslibet eſt perfectionis in natura, quæ non poteſt errare, nec male velle; ſicut fuit ſtatus humanæ naturæ aſſumptæ a Verbo: vnde dico, quod Chriſtus quantum voluit vſus fuit. Verum eſt, quod paucis vti voluit propter noſtrum exemplum & noſtram redemptionem, propter quam voluit habere vſum valde pauperem. Et infra.

Oſtenditur ius vtendi importare perfectionem in natura impeccabili.

44 *Et quia omnia facta ſunt propter hominem, & homo eſt dominus omnium naturaliter, poſſet dici, quod Chriſtus ſecundum humanitatem, ſecundum quam eſt caput hominum, ipſe eſt verus dominus omnium corporalium. Iſto modo videtur arguere expreſſe Apoſtolus Epheſ. I. Omnia ſubiecit ſub pedibus eius, & ipſum dedit caput ſuper omnem eccleſiam, quæ eſt corpus eius: vbi gloſſa Ambroſij: Sub pedibus eius, id eſt ſub humanitate eius, quæ ſignificatur per pedes: quia ſicut pes eſt pars inferior corporis, ita in Chriſto inferior pars eſt humanitas, quam angeli adorant: & ipſi Chriſto hæc omnia ſubſunt. Hæc gloſſa. Et infra circa medium eiuſdem verſus dicit idem.*

Stabilitur dominiũ Chriſti ex eo, quod ſit caput hominũ.

Quar-

Quarto principaliter probatur eademconcluſio ſic, & eſt ratio particularis quantum ad quædam bona, quæ habuit non a conceptione, ſed quaſi a natiuitate. Et infra: *Probatur quod Chriſtus habuit verum ius quantum ad vſum in omnibus, quæ comedit & bibit ab inſtanti ſuæ natiuitatis vſque ad mortem, & arguo primo ſic.*

Probatur habuiſſe ius quantum ad vſum.

Quicumque facit aliquid iuſte, habet ius faciendi illud; et quicumque habet aliquid iuſte, habet ius habendi illud: hoc patet per locum a coniugatis, et contrarium videtur implicare contradictionem, ſcilicet quod aliquis faciat aliquid iuſte, et tamen nõ habeat ius faciendi. Sed Chriſtus iuſte comedit & bibit, & iuſte vſus eſt cibo & potu, et alijs neceſſarijs ad ſuſtentãdam vitam humanã, quia omnia habuit dona expreſſo vel tacito, vel alio iuſto titulo. Ergo habuit ius habendi, et ius vtendi, comedendo vel bibendo. Probatur: Iuſtum et iniuſtum ſunt priuatiue oppoſita circa actum humanum ſaltem deliberatum. Ergo ſecundum legem priuatiuæ oppoſitionis omnis actus Chriſti ſaltem deliberatus fuit iuſtus vel iniuſtus. Sed actus comedendi et bibendi in Chriſto fuit actus deliberatus: et non fuit iniuſtus, ergo iuſtus; et ſi iuſtus, ergo habuit ius vtendi cibo et potu. aliter eſſet dare concretum ſine abſtracto, et effectum formalem ſine forma, quod eſt impoſſibile: quia ſicut nulla potentia poteſt fieri, quod aliquid ſit album ſine albedine, ita nullo modo poteſt fieri, quod aliquid ſit iuſtum ſine iuſtitia et iure. Probatur, ſi Chriſtus comedit et non habuit aliquod ius in cibo, nec quantum ad proprietatem nec quantum ad vſum, vſus Chriſti & comeſtio non differebat ab vſu latronum; quia & illi vtuntur de facto comedendo cibum furatum omnino ſine iure. Et infra.

Ex actib⁹ iuſtis.

45 *Secunda concluſio eſt, quod præter dominium infuſum ab inſtanti conceptionis reſpectu omnium creaturarum, Chriſtus in quantum homo, & ratione ſuæ indiuidualis naturæ acquiſiuit verum ius et dominium in quibuſdam rebus ſibi collatis ex fidelium collatione & ſua acceptatione: quod probo vi. medijs.*

Concluſio, quod in quantũ homo ius verum habuerit.

Primo quia non plus repugnat dominium acquiſitum aliquarum rerum dominio infuſo omnium creaturarum ab inſtanti conceptionis Chriſti, quam ſcientia experimentalis acquiſita rerum temporalium repugnat ſcientiæ omnium naturalium et gratuitorum, vel ſupernaturalium infuſa animæ Chriſti a principio ſuæ creationis. Sed animæ Chriſti fuit a Deo infuſa ſcientia omnium naturalium et ſupernaturalium a principio ſuæ creationis et conceptionis; et hoc non obſtante Chriſtus præterea acquiſiuit lumine intellectus agentis ſcientiam experimentalem rerum naturalium, ſicut dicit Thomas par. vlt. q. xii art. ii. iuxta illud Lucæ ii. Ieſus proficiebat ſapientia, ætate, & gratia apud Deum & homines. Ergo ſimili cauſa dominio ſibi infuſo ab inſtanti ſuæ conceptionis reſpectu omnium creaturarum, potuit et debuit ſtare dominium de nouo ſibi acquiſitum per modum naturalem et communem proceſſu temporis in rebus a deuotis et fidelibus collatis.

Ex iuſta acquiſitione per modum naturalẽ.

Secundo cuicumque acquiritur aliquod nouum ius in vſu rei, quæ totaliter conſumitur ipſo vſu, eidem competit ius & dominium in proprietate. Sed Chriſtus in quantum homo in rebus ſibi a fidelibus collatis, puta in cibo & potu, collatis ſibi a Martha & Zachæo & cæteris, acquiſiuit verum ius & nouum modum dominij vtendi illo cibo ſibi dato; alias non plus nec magis licuiſſet comedere cibum datum, quam non datum. Ergo tunc acquiſiuit nouum ius & nouum modũ dominij in tali proprietate,

Per donationem piorum.

Tertio quia ſi Chriſtus non acquiſiuiſſet aliquod nouum ius, vel nouum dominium in rebus ſibi de nouo collatis, hoc fuiſſet aut quia donantes non potuiſſent ius ſuum dare, aut quia Chriſtus non potuiſſet recipere: primum non poteſt fingi, ex quo illi erant veri domini rerum collatarum: ſecundum etiam non poteſt dari, quia ſi Chriſtus in quantum homo non potuiſſet recipere nouum ius rerum donatarum; hoc fuiſſet aut ratione diuinæ naturæ, cui vniebatur: aut ratione plenis dominij omnium iam infuſi a conceptione, cum quo forſan non poſſet ſtare nouum dominium particulare; aut ratione alicuius paupertatis & abdicationis dominij. Non propter primum, quia humana natura vnita deitati retinuit omnes proprietates & conditiones humanas, præter defectus innaturales, & defectibiles paſſiones ſecundum Damaſcenum. Nec etiam obſiſtit, quod licet vnus & idem non poſſit habere in eadem re plura dominia eiuſdem rationis, tamen plura dominia diuerſarum rationum & diſtincta talia iura poteſt acquirere, & ſimul habere: ſicut dominium altum & dominium baſſum, directum, & vtile; dominium autem humanitati Chriſti infuſum in conceptione, & dominium poſtea acquiſitum ex tempore in rebus collatis non eſt eiuſdem rationis, nec modi: ſicut nec ſcientia Chriſto infuſa cum ſcientia acquiſita experimentali. Et infra.

Cõfirmatur.

Quarto, quia datio & receptio dicuntur relatiue, & mutuo ſe reſpiciunt; quia non poteſt eſſe datio niſi vbi eſt receptio, & quantum donans dat, tãtum recipiens recipit. Sed dantes Chriſto bona ſua dando priuabant ſe & ſpoliabant iure & dominio, quod habebant in rebus datis: aliter non fuiſſet verum donum, ſed fictum. Ergo Chriſtus, recipiendo eorum dona, illud ius & dominium ſibi acquirebat.

46 *Quinto ſic arguo. Primo præmitto duo: primum eſt, quod poteſtas iudicandi, eſt poteſtas curæ dominij; quia nulli competit iudicare iure proprio niſi ſoli domino, iuxta illud i. Cor. iv. qui autem iudicat me Dominus eſt, & ad Rom. xiv. Tu quis es, qui iudicas ſeruum alienum? ſecundo præmitto, quod meritum de condigno innititur iuri & iuſtitiæ, & non ſolum liberalitati & gratiæ donantis: verum quicumque meretur de condigno, merendo acquirit nouum ius in præmia, quod meretur. Ex his arguo. Quicumque meretur de condigno iudiciariam poteſtatem, merendo acquirit nouum ius & verum dominium ſuper iudicandos. Sed Chriſtus in quantum homo meruit ſibi per paſſionem poteſtatem iudicandi viuos & mortuos, ſicut Thomas declarat part. vlt. q. xix. art. v. & illam iudiciariam poteſtatem Chriſtus meruit ab inſtanti ſuæ conceptionis. Ergo Chriſtus ſuper omnes iudicandos ex parte ſua verum ius & verum dominium acquiſiuit. Ergo ſicut Chriſtus in quantum Deus eſt verus dominus omnium creaturarum, iure tamen & dominio increato; ita Chriſtus in quantum homo eſt verus dominus omnium creaturarum, iure tamen & dominio infuſo & creato, ſicut patet ex prima quæſtione principali. Sed non obſtante dominio increato rerum omnium, res dedicatæ & oblatæ ſunt Dei ſpecialiter & Deo ſubiectæ iure ſpeciali dedicationis & oblationis iuxta c. extr. Ingredientes monaſteria ſe & ſua Deo dedicant. Ergo a ſimili res Chriſto homini, & in quantum homo collatæ & oblatæ erant Chriſti duplici iure, iure generalis dominij creati & infuſi a principio ſuæ conceptionis, & iure ſpecialis dominij ſibi acquiſiti tempore collationis, et receptionis talium donorum. Et poteſt confirmari, quia ſicut Salomon habuit forte duplex ius in regno Ieruſalem, vnũ ex diuina promiſſione et electione pſ. lxxxviii.*

Probatur habuiſſe verũ dominium per poteſtatem iudiciariã.

ſe-

Digitized by Google

ſecundum ex patris ſui Dauidis collatione et ſucceſſione III. Reg. I. et ſicut filij Iſrael in exitu de Ægypto habuerunt duplex ius in ſpolijs Aegyptiorum, ſaltem quamdiu fuerant in Aegypto, vnum ex Aegyptiorum acceptatione, aliud ex diuina collatione, propter quod excuſantur a furto, quia aſportauerunt eas ſecum, ſicut patet exod. XII. ſic Chriſtus in quantum homo habuit et habere potuit duplex ius et duplex dominium, diuerſarum tamen rationum in rebus ſibi a deuotis collatis: vnum ſibi a Deo infuſum in conceptione, commune aliud, poſtea acquiſitum ex fidelium collatione et ſua acceptione.

Argumẽta ex ſacrıs orıcu ıu quæſita.

47 Et confirmatur auctoritatibus ſcripturæ, quod Chriſtus fuit verus dominus rerum ſibi collatarum. Primo per illud quod ſcribitur Io. XII: Maria vnxit pedes Ieſu; ſequitur? Dixit ergo vnus ex diſcipulis ſuis Iudas Iſcariotes, qui erat eum traditurus: Quare hoc vnguentum non venditur trecentis denarijs, et datum eſt egenis. Dixit autem hoc, non quia de egenis pertineret ad eum; ſed quia fur erat, et loculos habens ea, quæ mittebantur, portabat. Gloſſa interlinearis ſuper illud: Et loculos habens; Dominus loculorum cuſtos. Ergo dominus habebat loculos illos, et contenta quæ in loculos mittebantur, quorum Iudas ſolus erat cuſtos. Item alia gloſſa marginalis: Non pertinebat ad eum de egenis quantum ad intentionem ſuam, quia non curabat de eis, non quin commiſſum eſſet ei diſpenſare pauperibus. Ergo Chriſtus commiſerat diſpenſationem illarum pecuniarum Iudæ. Sed diſpenſationem pecuniæ nullus poteſt alteri committere, niſi ille, qui habet ius in pecunia. Secundo: Eſt dominus pecuniæ. Ergo Chriſtus habuit ius et fuit verus dominus pecuniæ. Secundo probatur idem per illud quod ſcribitur Ioannis XII, quando poſt bucceillam introiuit in eum ſathanas, dixit ei Ieſus: Quod facis, fac citius. Hoc autem nemo ſciuit diſcumbentium ad quid dixerit ei: quidam autem putabant, quia loculos habebat Iudas, quod dixiſſet ei Ieſus: Eme ea quæ opus ſunt nobis ad diem feſtum, aut egenis aliquid daret. Auguſtinus, vt habetur in glo. Tho. Habebat ergo & Dominus loculos, et a fidelibus oblata conſeruans, ſuorum neceſſitatibus & alijs indigentibus tribuebat.

Aduerſariorum reſponſio.

48 Ad hoc reſpondetur, nempe ab aduerſarijs, iuxta decretalem, Exijt, quod Chriſtus loculos habuit non quantum ad ſtatum Apoſtolicum, quem aſſumpſit, qui fuit ſtatus ſummæ perfectionis, in quo nihil habuit nec in proprio nec in communi; ſed Chriſtus interdum condeſcendit infirmis, & tunc loculos habuit. Et hoc videtur expreſſe dicere quædam gloſſa marginalis Io XII. ſuper illud: Et loculos habens. Cui angeli miniſtrabant, loculos habebat in ſumptus pauperum, condeſcendens infirmis. Ad iſtud dicendum, quod iſta reſponſio non interimit quæſtionem noſtram, ſed magis confirmat; quia dat rationem & cauſam, quare Chriſtus habere voluit loculos: certum eſt enim quod ille, qui habet loculos & pecuniam propter infirmos & pauperes, vere habet loculos & vere habet pecuniam, & poteſt habere verum ius habendi & dominium, ſicut patet de hoſpitalibus & de domo Dei: conſtat enim quod domus non habet pecunias, nec aliqua bona temporalia, niſi propter infirmos & pauperes; & cum hoc ſtat, quod domus Dei habet verum ius & dominium in his, quæ poſſidet propter ſubleuationem pauperum. Solum ergo cauſa redditur in iſta gloſſa & per ſimiles auctoritates, quare Chriſtus habuit loculos & pecuniam: certe propter infirmitatem & imperfectionem Apoſtolorum & diſcipulorum ſequentium Chriſtum; tanta eſt enim infirmitas & debilitas humanæ naturæ, vt non poſſit præſentem vitam tranſire abſque cibo & potu & quibuſdam alijs neceſſarijs, quæ non ſufficienter interdum ſine pecunijs habentur: Item propter eorum infirmitatem perſonalem, qui poſtquam viderant multa miracula, adhuc dubitabant de Chriſto, & omnes in paſſione dubitauerunt; vnde dixit eis Ieſus Luc. XII. Nolite timere puſillus grex. Et Matth. XXVI. dixit Petro: Spiritus quidem promptus eſt, caro autem infirma. Et ideo propter iſtam duplicem infirmitatem Apoſtolorum & diſcipulorum, ſcilicet infirmitatem humanæ naturæ, & infirmitatem perſonalem eorum, qui fuerunt valde duri ad credendum, & timidi ad mala toleranda, ſcilicet paupertatem, &c. quia ſtatim credebant deficere; Chriſtus condeſcendens eorum infirmitati & imperfectioni, ſtatuendo ſtatum perfectum apoſtolicum, voluit habere loculos & bona mobilia in communi, ſicut magis patebit in ſecunda quæſtione.

Diſcuſſio.

Vt habuerit Chriſtus loculos propter infirmitatem.

49 Tertia concluſio eſt, quod licet Chriſtus ſecundum quod homo habuit verum ius & verum dominium a Deo ſibi in conceptione infuſum rerum omnium creatarum; iſto tamen dominio nunquam fuit vſus quantum ad res immobiles, nec habuit dominij executionem rerum immobilium niſi ſicut & quantum vnus extraneus poſſet vti: dominio autem aliquarum rerum mobilium fuit vſus, ſed paucarum & parce valde propter noſtrum exemplum.

Concluditur Chriſtum non vſum dominio niſi in paucis.

Prima pars huius concluſionis, ſcilicet quod non habuit vſum, nec executionem dominij quoad immobilia, patet, quia Matth. VIII. dicitur: Vulpes foueas habent, & volucres cæli nidos: filius autem hominis non habet vbi caput ſuum reclinet. Sed qui non habet vbi reclinet caput, non habet aliquem locum, nec per conſequens aliquam rem immobilem. Ergo & c. Vnde glo. Hieronymi ſuper prædicta auctoritate: Quid me propter diuitias & ſeculi lucra cupis ſequi, cum tantæ ſim paupertatis, quod nec hoſpitiolum quidem habeam, & tecto vtar non meo? Et Chryſoſtomus ſuper eodem verbo Lucæ q. in glo. Tho. Aſpice qualiter paupertatem, quam Dominus docuerat, per opera demonſtrat. Non erat ei menſa, non candelabrum, nec quidquam talium. Primũ autem quod homines conſueuerunt acquirere communiter inter res immobiles eſt domus: quare, etc. Eſt tamen aduertendum, quod non vti de facto bonis temporalibus maxime immobilibus, nec quantum ad proprietatem nec quantum ad vſum non minuit verum dominium, nec tollit ius vtendi; quia conſtat quod filius paruulus poſthumus mortuo patre ſuo habet verum & plenum dominium, & verum ius in omnibus patris defuncti, quia ſi filius & heres; & hoc tam in proprietate, quam in vſufructu & vſu; & tamen paruulus heres non poteſt habere executionem ſui dominij, nec vti ſuo iure. Iſto modo loquitur Apoſtolus Gal. IV. Quanto tempore heres paruulus eſt, nihil differt a ſeruo, cum ſit dominus omnium. Chriſtus igitur noluit vti dominio rerum immobilium propter noſtrum exemplum, vt retraheret homines ab affectione & amore inordinato mundi: rebus enim temporalibus vti parce eſt ædificatio videntium; ideo pauper vſus docuit Chriſti perfectionem: ſed dominium & eius priuatio ſeu carentia eſt res inuiſibilis, & per conſequens non eſt materia ædificationis; ideo non oportuit Chriſtum habere paupertatem dominij, ſicut pauperem vſum, & vſus paupertatem.

Deſcribitur maxima eius paupertas

Diſtinctio inter dominium & executionem dominij.

Secunda vero pars quæſtionis, ſcilicet quod Chriſtus fuerit vſus iure & dominio aliquarum rerum mobilium quantum ad vſum & proprietatem

ſimul,

Digitized by Google

ſimul, interdum vero quantum ad vſum tantum ſine proprietatis conſumptione. Probatur primo per illud Matth. xxi. Ite in caſtellum, quod contra vos eſt, & inuenietis aſinam alligatam, &c. Sequitur; Et ſi quis vobis aliquid dixerit, dicite quia Dominus his opus habet, Ecce quia Dominus vſus fuit re quantum ad vſum ſolum abſque conſumptione proprietatis. Item interdum fuit Chriſtus vſus dominio mobilium quantum ad vſum & proprietatem ſimul, quia conſtat quod Chriſtus comedit & bibit. Sed in cibo & potu, ſumptis nimirum in actu ſecundo, *vſus non differt a proprietate: immo vti cibo & potu eſt totalis conſumptio proprietatis eorum,* Ergo *ſi Chriſtus fuit vſus iure ſuo quantum ad vſum, vſus etiam fuit in talibus iure proprietatis: & ſic habuit executionem dominij quantum ad vſum, & habuit quantum ad proprietatem. Ex iſtis omnibus patet, quod Chriſtus habuit verum dominium rerum ſibi collatarum a fidelibus; ex triplici vero iure: ipſe namque fuit verus dominus iure diuino & increato, ſicut omnium creaturarum. Secundo fuit dominus iure humano & creato infuſo ſibi ab inſtanti conceptionis. Tertio fuit dominus iure creato & particulari acquiſita ex collatione deuotorum, & ſua acceptatione. Sed contra iſtas tres concluſiones obijcitur quinque medijs poſitis in principio quaeſtionis.*

Concluſio Apoſtolos habuiſſe aliqua mobilia ante paſſionem,

50 *Secundo principaliter circa Apoſtolos & diſcipulos pono duas concluſiones:* Prima *eſt, quod ante Chriſti paſſionem habuerunt cum Chriſto aliqua bona mobilia in communi quantum ad proprietatem.* Secunda *concluſio eſt, quod poſt paſſionem Chriſti ipſi Apoſtoli & diſcipuli habuerunt aliqua in communi, quorum fuerunt veri domini quantum ad proprietatem & vſum.*

Prima concluſio probatur quinque modis, Primo *ſic: Decima, accipiendo eam non pro decima parte determinate ſecundum quadam determinata, ſed accipiendo decimam pro neceſſaria & decenti ſuſtentatione miniſtrorum eccleſiae; talis, inquam, decima ſecundum omnes theologos & iuriſtas debetur ſolis miniſtris eccleſiae de iure diuino & naturali, vt patet extra de decimis in multis capitulis, in quibus dicitur, quod de iure diuino debetur. Sed veri*

Probatur.

miniſtri eccleſiae primitiua fundata per Chriſtum fuerunt Chriſtus & Apoſtoli & etiam diſcipuli, Chriſtus ſicut ſummus Pontifex, Apoſtoli vero vt epiſcopi, diſcipuli autem tanquam veri curati, & nullus alius fuit verus miniſter eccleſiae, maxime ex quo legalia ceſſauerunt et fuerunt mortifera; Ergo ipſis tanquam veris et ſolis miniſtris eccleſiae debebantur iure diuino et naturali decimae fidelium, et neceſſaria vitae ſuae. Sed ille, cui aliquid debetur iure naturali et diuino, habet verum ius et verum dominium in illo; quare, etc. Et confirmatur iſta prima ratio per Auguſtinum lib. de opere Monachorum, et habetur in gloſ. 1. Corinth. 1x. ſuper illo verbo: Nunquid non habemus poteſtatem manducandi, etc. Euangeliſtis et miniſtris Dei a plebibus neceſſaria debentur: et ſi quis eo, quod ſibi debetur, vti non vult, amplius eccleſiae impendit; ſicut Paulus, qui exigendo ſtipendium debitum, quotidianum victum ſuis laboribus continue tranſigebat. Sequitur: Hoc apparet non eſſe iuſſa illa, ſed permiſſa, vt quiſquis vti vellet, eo vteretur quod ſibi liceret, et ex Domini *conſtitutione;* Si *quis autem vti nollet, non contra iuſſum faceret; ſed de ſuo iure cederet miſericors conuerſatus in euangelio, in quo et debitam mercedem nollet accipere. Sed de ſuo iure cedere non poteſt qui non habet verum ius. Ergo Apoſtoli verum ius habuerunt. Item debita merces et debita ſtipendia ſonant ius et dominium illius, cui debentur. Ergo, etc.*

Confirmatur ex iure naturali in res, quae ſub nullius dominio ſunt.

51 *Secundo Matth. 17. dicitur, quod Chriſtus, qui non habuit vnde ſolueret tributum in Capharnaum, dixit Petro: Vade ad mare, & mitte hamum, & eum piſcem, qui primus aſcenderit, tolle, & aperto ore eius inuenies ſtaterem: illum ſumens da eis, ſcilicet tributarijs, pro me & pro te. Tum arguo ſic: Illud quod competit homini iure politico & iure naturali, competit viris Apoſtolicis abſque praeiudicio ſui ſtatus: hoc patet, quia 1xt. Exijt, dicitur quod in articulo extremae neceſſitatis vitae politicae omnia ſunt illis viris apoſtolicis communia. Sed res vaga, quae ſub nullius dominio ſunt, iure naturali, et diuino competunt occupantibus & capientibus: vnde & Philoſophus etiam 1. politic. c. vi. dicit, quod praedatiua ferarum, auium caeli, piſcium maris eſt naturalis: Talis, inquit, acquiſitio ab ipſa videtur natura data hominibus, ſicut ſecundum primam generationem mox fit & ſecundum perfectam. In iure etiam dicitur, quod illud, quod ſub nullius dominio continetur, occupanti conceditur; vnde piſces piſcati in mari, & gemma & theſaurum inuenta in profundo maris iure naturali competunt inuenientibus. Sed Chriſtus cepit piſcem & ſtaterem in mari. Ergo ille piſcis & ſtater fuerunt Chriſti & Petri iure naturali. Ergo ipſi habuerunt in eis verum ius & verum dominium in proprietate & vſu. Tertia Ioan. x. cap. dicitur, quod quando Ieſus cum Samaritana iuxta fontem loquebatur, quod diſcipuli eius abierant in ciuitatem, vt cibos emerent. Quaero, quis portabat pecuniam illam, & cuius erat, & cuius erant illi cibi empti? Aut Chriſti, aut collegij diſcipulorum, aut aliena? Si ſua, habeo propoſitum. Si aliena, non licebat eis comedere nec emere de alieno. Apoſtoli autem quandoque emebant ſicut huiuſmodi, aliquando vendebant. Act. iv. Ioſeph, qui cognominatus eſt Barnabas ab Apoſtolis, cum haberet agrum, vendidit eum. Et de Paulo Act. xx. & ad Theſſalon. dicitur, quod ipſe operabatur manibus ſuis, & de pretio viuebat: emere autem & vendere ſunt actus veri dominij, & nulli alteri competunt iure proprio & auctoritate. Et ſi dicatur: Apoſtoli emebant & vendebant iure alieno, vt procuratores vel diſpenſatores tantum, & non vt domini; cum non legatur procuratio iſta, nec quis conſtituerit eos procuratores aut quorum, eadem facilitate contemnitur: quod probatur, quia certum eſt, quod illos cibos emptos in ſuam vtilitatem & commodum comedendo regulariter conuertebant, & non in vtilitatem domini cuiuſcumque, cuius poſſent dici procuratores.*

Ex actib' emptionis & venditionis.

Quarto quia dicitur ſuper illo verbo Ioannis xxiii. quidam enim putabant, quia loculos habebat Iudas, &c. dicit gloſſa Auguſtini: Chriſtus loculos habebat, in quibus oblata conſeruabantur ſuorum neceſſitatibus, & alijs indigentibus: in quo datur forma eccleſiae, ſeruari neceſſaria, quae iubetur non cogitare de craſtino, ne pro terrenis ſeruiant aut timore inopiae iuſtitiam deſerant. Et alibi dicit Auguſtinus, & habetur xii. q. 1. quod in iſtis loculis primum eccleſiaſticae pecuniae forma inſtituta eſt. Auctoritatis plane ſunt cap. xii. q. 1. Et infra.

Cōcluſio Apoſtolorum poſt paſſionem poſſediſſe aliqua in cōmuni.

52 *Secunda concluſio eſt, quod poſt paſſionem & aſcenſionem Chriſti Apoſtoli inter ſe habuerunt aliqua bona immobilia in communi: quod probo multipliciter.* Primo *quia* Actor. ii. *dicitur: Omnes etiam, qui credebant, erant pariter, & habebant omnia communia. Poſſeſſiones & ſubſtantias vendebant, & diuidebantur illa omnibus, prout cuique*

opus

Digitized by Google

opus erat. Item cap. IV. *Nec quiſquam eorum, quæ poſſidebat, aliquid ſuum eſſe dicebat, ſed erant illis omnia communia. Sequitur: Quotquot enim poſſeſſores agrorum, aut domorum erant, vendentes afferebant pretia eorum, quæ vendebant, & ponebant ante pedes Apoſtolorum. Diuidebatur autem ſingulis prout cuique opus erat; vnde glo.* Reſpondetur, *quod prædicti textus non loquuntur de Apoſtolis, ſed expreſſe loquuntur de tota turba fidelium tunc conuerſorum in Iudæa, quorum erant omnia communia in eccleſia primitiua. Sed iſtud non videtur, quia certum eſt, quod textus expreſſe loquitur tam de Apoſtolis, quam de quibuſcumque alijs, tunc de nouo conuerſis in Iudæa; vnde dicit: Omnes, qui credebant, &c. vnde omnes Apoſtoli & cæteri fideles conuerſi apud Iudæam omnia ſimul poſſidebant in communi: quod forte erat & propter conuerſorum paucitatem, & propter fidei feruorem. Et iſtum ritum ſeruabant vſque ad tempus Conſtantini, ſicut videtur dicere decretum* XII. *q.* 1. Non ita alij ſenſere, ſed tantūmodo apud Iudæos conuerſos, qui diuino amore inarſerant, initio omnia fuiſſe communia: non autem poſtea, cum aucta eſt eccleſia numero populorum; nec apud conuerſos ex gentibus, vt grauiſſime Ioannes XXII. in ſuo commentario [a] docet. *Et quod dicta auctoritas intelligi debeat non ſolum de turba, ſed & de Apoſtolis, patet ex hoc, quod ibi dicitur, quod omnes, qui credebant, pariter erant, & erant illis omnia communia. Tantum ergo de diſtributione ly omnia communia, quantum ly omnes credebant, contraponitur. Sed ly omnes credebant, diſtribuit non ſolum pro turbis, ſed etiam pro diſcipulis; quia omnes pariter credebant. Ergo ly omnia communia, debet diſtribuere non ſolum pro turbis, ſed etiam pro diſcipulis omnibus. Nec prædicta gloſſa negat de diſcipulis, ſed ſpecialiter affirmat de turbis, quia de eis minus videbatur.*

a Io. in cō. ſtitutione Quia vir reprobus.

Probatur ex lucro ipſorum iuſto.

53 *Secundo: conſtat ex diuerſis locis ſcripturæ, quod beatus Paulus operabatur manibus proprijs, & de hoc viuebat, ne grauaret illos, quibus prædicabat. Sic habetur* 1. *Theſſal.* II. *&* II. *Theſſ.* III. *Item Act.* XX. *Ad ea, quæ mihi opus erant. Illa opera, quæ Paulus vendebat, aut ſua propria, aut communia Apoſtolorum, aut alterius. Non propria ſecundum omnes. Ergo communia Apoſtolorum, quia non bene poteſt fingi cuius alterius eſſent. Idem poſſet argui de pretio illorum operum: idem de membranis Pauli. Cuius erant? ſicut prius.*

Tertio: Io. XXI. *dicitur, quod poſt reſurrectionem Chriſti Petrus & quidam alij diſcipuli redierunt ad piſcationem ſuam, & ſolus Petrus traxit rete in terram plenum magnis piſcibus; vbi quæro: Cuius erat ius & dominium illorum piſcium, quos ceperunt, & poſtea comederunt, & forte partem vendiderunt? Non poteſt dici nec fingi, quod alicuius alterius, quam Apoſtolorum, qui piſcati fuerant; quia piſces exiſtentes in mari ſub nullius dominio continentur: & ideo Philoſophus* 1. *politic. cap.* VI. *dicit, quod prædatiua piſcium maris, & ferarum, & auium cæli competunt homini iure naturali. Ergo iſti piſces fuerunt Apoſtolorum.*

Ex iuſto vſu rerū conſumptibiliū.

Quarto: Apoſtoli comederunt & biberunt poſt reſurrectionem Domini, & iuſte ſine iniuria cuiuſquam. Ergo habuerunt ius in vſu ſaltem illius cibi & potus; quia dicere quod aliquid ſit iuſtum, & non ſit ibi ius, ſeu iuſtitia, eſt contradictio; ſicut dicere, quod aliquid ſit album, & non ſit ibi albedo: effectus enim formalis ac forma ſunt idem, vnde ſicut album ad albedinem, ita iuſtum ad ius vel iuſtitiam. Ergo ſi Apoſtoli iuſte comederunt, aliquod ius & aliquam iuſtitiam in cibo illo habuerūt, ſaltē in vſu: & ſi in vſu, ergo & in proprietate, quia in talibus non differt vſus a proprietate.

Quinto: de Auguſtino legitur in eccleſia, quod factus presbyter monaſterium clericorum, id eſt canonicorum regularium mox inſtituit, & cœpit viuere ſecundum regulam ſub ſanctis Apoſtolis conſtitutam. Sed conſtat, quod canonici regulares ſecundum regulam Auguſtini habent in communi multa bona, quorum habent plenum ius & dominium vendendi, diſtrahendi, & alienandi. Ergo & Apoſtoli habuerunt, ſecūdum quorum regulam fuerunt inſtituti, vel B. Auguſtinus neſciuit regulam apoſtolicam.

Ex ſanctorum diſciplina monaſtica.

Sexto: Gregorius qui fuit monachus, & cæteri ſancti inſtituerunt monaſteria & cœnobia habentiū poſſeſſiones in communi, vel non ſeruarunt perfectionem apoſtolicam, & vitam Chriſti & Apoſtolorū, vel Apoſtoli habuerunt aliquid in communi ſicut et ipſi.

Reſpondetur ad aduerſar. obiectiones

54 *Contra duas iſtas concluſiones obijcitur quatuor medijs in principio quæſtionis. Ad primum ergo, quod obijcitur in contrarium de Chriſto, quia Matth.* VIII. *dicitur: Vulpes foueas habent, &c. dicendum videtur primo, quod ad literam Chriſtus ibi loquitur non de vbi locali terrenæ poſſeſſionis; ſed vbi accipit ibi pro conſcientia cuiuſdam ſcribæ elati & cupidi, qui doloſe & fraudulenter dixerat Chriſto: Magiſter ſequar te quocumque ieris; non intendens ſequi eum amore fidei aut doctrinæ, ſed doloſe cupiens alloquendo eum addiſcere facere miracula, ſicut Chriſtus faciebat; & ex hoc cupiebat lucrari pecunias, & fauores. Et Chriſtus, reſpondens illi ſcribæ, dixit: Vulpes, id eſt, doloſitates & auaritiæ, & aues cæli, id eſt vanitates & ſuperbiæ habent locum in conſcientia tua: filius autem hominis, id eſt Chriſtus, non poteſt per gratiam in tali conſcientia habitare, nec ibi vbi caput reclinet habere. Non ergo loquitur Chriſtus ad literam de vbi locali & terrenæ poſſeſſionis, ſed de vbi mentali & ſpirituali illius peccatoris.* Et infra: *Secundo dicendum ad iſtam auctoritatem & vere ad omnes alias conſequentes, quod omnes peccant per fallaciam conſequentis, arguendo a ſuperiori ad inferius negatiue, & a particulari ad vniuerſale negatiue, in quo caſu eſt fallacia conſequentis; ſicut ſi dicerem: Non eſt ſor, ergo non homo, iſto modo arguitur in propoſito dicendo: Non habuit Chriſtus vbi caput ſuum reclinet. Ergo nihil habuit; prædicta fallacia conſequentis ab inferiori ad ſuperius negatiue: poſito enim quod non habuit vbi reclinaret caput, potuit tamen habere pecuniam & multa alia mobilia.* Firmior & illuſtrior eſt ſecunda hæc reſponſio, quam plures alij epiſcopi & doctores vſurparunt [a]. Licet Chriſtus eo in loco domum non poſſideret, Nazarethi tamen & lectum & domum pauperculam habere potuiſſe: & quamuis rerum immobilium dominium exercere noluerit, non colligi quin rerum vſu conſumptibilium dominio vteretur. *Ad auctoritatem Hieronymi dicendum, quod Hieronymus ibi nihil negat habuiſſe Chriſtum niſi ſolum de domo, et tecto. Et ſi ex hoc inferatur, Ergo nihil habuit, eſt fallacia conſequentis, vt dictum eſt. Ad auctoritatem Chryſoſtomi dicendū, quod Chryſoſtomus negat ſolum Chriſtum habuiſſe domum & vtenſilia ſeu ſupellectilia domus, ſcilicet menſam & candelabrū, etc. huiuſmodi; vnde dicit: Nec aliquid talium; de alijs autē nō negat: immo arguere eſſet fallacia conſequentis.*

Ad primam.

Reſpondetur 1.

Reſpondetur 2.

a Ext. eorum tract. in cod. M. S. Vat. ſign. n. 3740.

Chriſti ſētentiam non eſſe genericā quoad omnia tēpora & loca ...

Ad ſecūdā obiect.

Ad ſecundum dicendum dicitur primo, quod Hieronymus in illa gloſſa dicit, quod Chriſtus non habuit pro tunc vnde ſolueret tributum. & nil plus negat; & ideo arguere, nihil habuit, eſt falla-

tia conſequentis, quia potuit habere multa alia: tributum enim & vectigal non ſoluitur niſi de pecunia monetata. Chriſtus autem, etſi tunc non habuit pecuniam, habuit tamen veſtes proprias, & potuit habere multa alia ſibi data. Secundo committitur eadem fallacia, dicendo: Chriſtus non habuit tunc vnde ſolueret tributum. Ergo nunquam alias: quia frequenter multi diuites non habent actu obolum, vnde ſoluant tributum; qui tamen habent multa alia bona. Eſt autem ſciendum, quod ſicut habetur ex textu Ioannis XIII. *in loculis Iudæ ad duo pecunia ponebatur, quia aliquando dabatur eleemoſyna Chriſto pro ſuis neceſſitatibus & ſui collegij, ſcilicet diſcipulorum; interdum vero dabatur ſibi pecunia per eum ſeu diſcipulos, & eorum arbitrio pauperibus, & Chriſtum ſequentibus; quod forte fiebat, vt ſecretius & prudentius diſtribueretur: ſicut & nunc diuerſis religioſis pro prædictis duabus cauſis pecunia datur a deuotis perſonis. Et propter hoc dicitur* Io. XIII. *quod Chriſtus dixit Iudæ: Quod facis fac citius; quaſi Chriſtus diceret ei: Eme ea, quæ opus ſunt nobis ad diem feſtum; ſcilicet pro Chriſto & collegio, aut egenis vt aliquid daret. Et forte iſta pecunia reponebantur in diſtinctis loculis: & poſſibile erat, quod tunc Chriſtus non haberet aliquid in loculis Iudæ de eis, quæ erant data ſibi pro ſuis neceſſitatibus & diſcipulorum; ſed ſolum de his, quæ erant data ad diſtribuendum cæteris pauperibus: & de illa pecunia noluit accipere ad ſoluendum tributum pro ſe & pro Petro: non quin poſſit licite recipere ſicut verus dominus rerum omnium pauperum: ſed in hoc dat exemplum nobis, ſicut dicit dicta gloſſa Hieronymi, vt res pauperum in noſtros vſus non conuertamus.*

Ad tertiũ. Quæ ſit vera paupertas euangelica. *Ad tertium dicendum eſt, quod Dei Filius, quando noſtram ſubſtantiam induit, ad ſummam paupertatem peruenit, accipiendo paupertatem non ſolum materialiter & informem, quæ eſt mera priuatio & carentia: ſed accipiendo paupertatem formatam per charitatem, quia ex maxima & ſuprema charitate paupertatem elegit.*

Ad quartum. 55 *Ad quartum dicendum dicitur primo, quod quando dicitur in decretali, quod illam paupertatem quæ eſt non habere nec in proprio nec in communi, Chriſtus verbo docuit, & exẽplo firmauit; dico quod* Solida decretalis interpretatio. *intelligendum eſt de paupertate, quæ eſt non habere in proprio nec in communi bona immobilia, quæ Chriſtus nunquam habuit nec in proprio nec in communi quantum ad dominium acquiſitum, ſicut patet ſupra in ſecunda quæſtione: ſed de bonis mobilibus non eſt verum, quia Chriſtus habuit aliqua pauca in communi. Et videtur iſta ratio ita eſſe rationabilis de iure, ſicut illa, quam faciunt doctores iuris, & Goffredus quolib.* XI. q. IV. *ſuper illo verbo Extr. Cum ad monaſterium: Abdicatio proprietatis & cuſtodia caſtitatis adeo ſunt annexa regulæ monachali, vt cõtra ea nec ſummus Pontifex poſſit licentiam indulgere; quod exponitur, non poteſt id eſt non debet; quia non poteſt, non dicit ibi impotentiam, ſed difficultatem. Secundo poteſt dici quod hodie illa decretalis eſt abrogata per dominum Ioannem Papam* XXII *in illa decretali noua, Quia nonnunquam quod coniectura aliqua, &c. ibi enim dicitur, quod amodo liceat de his, quæ continentur in illa decretali, maxime de paupertate, de qua loquitur, diſputare & conferre propter aliqua dubia* De eius auctoritate. *in hoc de nouo ſuborta: ex quo videtur conſtitutio illa declaratiua paupertatis Chriſti abrogata & reuocata; non directe ſicut falſa, ſed tanquam dubia, & per conſequens non habet auctoritatem, nec firmitatem: aliqua enim conſtitutio declaratiua poteſt abrogari dupliciter, vno modo, quia a conditore iuris, qui putat id, quod prius declarabatur, eſſe verum; & poſtmodum diligenti inquiſitione prælibita inuenitur, & pronuntiatur falſum: & iſto modo decretalis, Exijt, nondum eſt abrogata, ſeu etiam reuocata. Alio modo, quia id quod prius declaratum erat, poſtea per ius ſequens vertitur in dubium: & iſto modo decretalis, Exijt, eſt nunc reuocata & abrogata per ſequentem decretalem domini Ioannis, ſicut dictum eſt.*

56 *Ad* * *ſixtum dicendum, quod ſi illa ratio eſt bona, probat quod Chriſtus nunquam debuit comedere niſi panem & aquam, quia certum eſt, quod ſuperior gradus paupertatis & abſtinentiæ eſt non habere niſi panem & aquam, & ſolum eis veſci, quam habere panem & vinum, carnes & piſces. Ergo ſi Chriſtus debuit tenere ſupremum gradum paupertatis & abſtinentiæ, debuit tenere ſupremum gradum in vtendo, ſicut & in poſſidendo: & per conſequens non debuit comedere niſi panem & aquam, ſicut fecerunt antiqui patres multi.* Et paucis interiectis: *Immo ſecundum hoc ſequeretur, quod Ioannes baptiſta, qui non comedebat niſi locuſtas & mel ſilueſtre, & induebatur pilis cameiorum fuit perfectior ſimpliciter & perfectione eſſentiali, quæ ſecundum iſtos conſiſtit eſſentialiter in paupertate, quia Chriſtus comedit communiter panem & vinum & piſces & carnes, ſicut patet ex diuerſis locis euangeliorum. Et ideo ipſe dicit Matth.* XI. *Venit Ioannes neque manducans, neque bibens, & dicunt: Dæmonium habet. Venit filius hominis manducans & bibens, & dicunt: Ecce homo vorax, & potator vini. Chriſtus non induebatur de pilis cameiorum, ſicut Ioannes; ſed habuit plures tunicas & vnam inconſutilem, vt habetur* Io. XIX. *Dicendum eſt nihilominus ad rationem, quod paupertas poteſt accipi dupliciter, vno modo materialiter, ſcilicet pro carentia & priuatione rerum; & iſto modo poteſt eſſe virtus informis: alio modo, vt* Diſtinctio paupertatis, vt virtus eſt informis, & vt formata. *paupertas eſt virtus formata per charitatem. Chriſtus ſumme perfectus non oportuit, quod acciperet ſupremum gradum paupertatis primo modo ſumpta, ſcilicet vt eſt virtus informis; ſed decuit eum ſumere ſupremum gradum paupertatis ſecundo modo ſumpta, prout paupertas eſt virtus formata per charitatem, quod & fecit, quoniam ſuprema charitate pro* Quomodo Chriſtus Ioanne Bapt. pauperior fuerit. *nobis pauper fieri voluit: vnde Chriſtus magis fuit pauper paupertate ſic formaliter ſumpta, quam Ioannes Baptiſta, quia ex maiori charitate: ſed Ioannes fuit magis pauper paupertate materiali.*

* quintum Ad quintum.

57 *Ad quatuor rationes, quæ fiebant de Apoſtolis* Ad argũ. Nolite poſſidere. *dicendum ad primam, quod in tota illa auctoritate: Nolite poſſidere, &c. nihil prohibet Chriſtus diſcipulis ſuis, niſi rerum temporalium ſuperfluitatem, & inordinatam ſollicitudinem, ſicut patet in toto illo capitulo decimo per textum & gloſſam: Nolite ſolliciti eſſe, &c. Et ideo ſecundum veritatem nihil facit ad propoſitum. Si autem omnino dicatur, quod auctoritas eſt intelligenda ad literam, oportebit dicere, quod ſicut Apoſtoli habuerunt ex præcepto Chriſti et ex voto non habere aurum nec argentum; ita fuerit in præcepto & in voto non portare duas tunicas, nec portare calceamenta, nec portare virgam in via, quod falſum eſt; immo contrarium frequenter fecerunt Chriſtus & Apoſtoli. Et ſecundum hoc ſequitur, quod religioſi, qui reputant ſe tenere profeſſionem Apoſtolorum, non poſſent portare duas tunicas, vel calceamenta, neque virgam: vel ſi in iſtis admittunt ſenſum ſpiritualem & myſticum, eadem ratione debent admittere in hoc, quod dicitur: Nolite poſſidere aurum, &c. cum omnia*

illa

illa verba ſub vnico ſenſu & ſine interpoſitione quacumque contineantur in textu euangelij. Et quod prædicta auctoritas non ſit intelligenda ad literam, ſicut ſonant verba grammaticaliter, nec in toto nec in parte, ego probo ex hoc, quod omnia illa, quæ ibi perhibentur & præcipiuntur negatiue, alibi in euangelijs continentur affirmatiue, & de facto affirmatiue inueniuntur facta per Chriſtum & Apoſtolos. Verbi gratia: Nolite poſſidere aurum, &c. contrarium legitur de Chriſto Matth. II. quod Reges obtulerunt ei munera, aurum, thus, & myrrham; & diſtincte, dicit gloſſa, non Mariæ, nec Ioſeph, ſed puero. Item: Neque peram; contrarium Luc. XXII. Quando miſi vos ſine ſacculo & pera, numquid aliquid defuit vobis? At illi dixerunt: Nihil. Dixit ergo eis: Sed nunc qui habet ſacculum, tollat ſimiliter & peram. Item: Nec tunicas habeatis; contrarium Io. XIX Chriſtus habuit plures tunicas, quia milites, qui crucifixerunt Chriſtum, diuiſerunt veſtes in quatuor partes: tunicam autem inconſutilem non diuiſerunt. Item: Neque calceamenta; contrarium Ioannis I. Non ſum *dignus ſoluere corrigiam calceamenti eius, ſcilicet Chriſti: Item actorum XII. dixit Angelus Petro: Surge calcea te caligas tuas. Item Marc. VI. præcipit eis Chriſtus portare ſandalia in pedibus. Sed ſandalia epiſcoporum ſunt perfecta calceamenta. Item Epheſ. VI. dicitur de Apoſtolis: Calceati pedes in præparatione euangelij pacis. Neque virgam; contrarium dicitur Marc. VI. Præcepit eis, ne quid tollerent in via, niſi virgam. Nec pecuniam in zonis; contra de loculis Iudæ, quos portauit de mandato Chriſti, vt diſpenſator eius. Item Io. IV. diſcipuli abierant in ciuitatem, vt cibos emerent; non niſi de pecunia, quam portabant. Oportet ergo dicere propter iſta, quod illa auctoritas: Nolite poſſidere, &c. non eſt intelligenda grammaticaliter: ſed ad literam Chriſtus ibi prohibet ſolam ſuperfluitatem & ſollicitudinem rerum temporalium, & permittit & præcipit temperatum & parcum vſum.*

Oſtenditur Chriſti ſententiam grãmaticaliter non ſumendam.

Ad tertiam & quartam dicendum, quod quicumque religioſus in quacumque probata religione ex voto ſuæ profeſſionis abrenuntiat omnibus, quæ poſſidet in proprio. et dat omnia, quæ habet pauperibus & collegio ſuo religioſo, quia omne collegium religioſum quodcumque collegium eſt vere pauperum, pro eo quia nullus eorum habet aliquid in proprio, licet totum collegium alias habeat multa bona temporalia in communi; vnde religioſi ſunt pauperes, quia nullus per ſe poteſt habere proprium in proprio, licet omnes in ſimul de vno collegio habeant proprium in communi: & ſic loquitur decretalis, quod ingredientes monaſteria ſe & ſua Deo dedicant. Ad quartam dicendum ad illud Chryſoſtomi: Nullus diſcipulorum pecunias aſſerebat, &c. dico quod verum eſt proprias; ſed illæ mulieres, quæ ſequebantur Chriſtum, dabant Chriſto & diſcipulis ſuis pecunias: & tunc erant communes totius collegij, & de his nutriebantur.] Hactenus academia Pariſienſis.

De religioſorum paupertate.

a *Ext. in* Cod. M.S. *bibl. Vat. ſignat. n.* 3740. *pag.* 195.

58 Editi ſunt in ea controuerſia a pluribus alijs viris doctiſſimis inſignes commentarij, atque inter alios Herueus a magiſter ordinis Prædicatorum prolixum conſcripſit, e quo eam partem delibabimus, in qua aduerſariorum argumenta ita confutat.

Herueus magiſt. ord. Præd. conſultus a Pont. impugnat argu[illegible]

Dicunt quidam, quod Chriſtus & Apoſtoli habuerunt res venientes in vſum vitæ humanæ quantum ad communem vſum, quantum ad quem dominus talium rerum poteſt vti eis, ſcilicet conſumendo, alienando, præcipue quantum ad res, quæ conſumuntur vſu ſuo: & hoc quantum ad nudum vſum facti, non autem quantum ad ius, quia Chriſtus & Apoſtoli non erant capaces illius iuris. Et hoc declarant, quia ipſi erant obligati ad oppoſitum, ſcilicet ad non habendum tale, ius & voto & præcepto. Primum declarant per illud Matth. XIX. Ecce *nos reliquimus omnia; vbi dicunt, Apoſtolos renuntiaſſe voto omni iuri in rebus temporalibus. Secundum declarant per illud Matth. X. Nolite poſſidere aurum, neque argentum, nec pecuniam in zonis veſtris: non peram in via, non duas tunicas, non calceamenta, nec virgam: dignus eſt enim operarius cibo ſuo. Vbi dicunt dominum interdixiſſe ſub præcepto Apoſtolis, ne haberent aliquod ius in rebus temporalibus. Hæc autem reſponſio videtur mihi multum irrationabilis, videlicet quod aliquis obligetur voto vel præcepto ad carendum iure in illis, quorum vſus eſt in præcepto. Sed vſus rerum temporalium, quantum ad neceſſaria vitæ ſunt in præcepto. Ergo obligare ſe ad nullum ius, vel etiam præcipere quod nihil iuris in talibus habeatur, ſatis videtur irrationabile. Et hoc patet dupliciter.*

Horum ſententiã pugnare cum ratione oſtendit.

Primo quia ita ſit, ſicut ſupradictum eſt, quod ius in talibus, ſiue quantum ad vſum, ſiue quantum ad ipſam ſubſtantiam rei, nihil aliud ſit, quam poteſtas vtendi licite talibus; ſequitur quod vſus talium ſine iure eſt illicitus. Sed præcipere quod homo careat eo, ſine quo vſus talium eſt illicitus, eſt præcipere quod careat totaliter vſu talium, vel quod exerceatur vſus iſtorum rerum illicite: quorum vtrumque eſt illicitum, & contra Domini præceptum. Ergo dicere, quod præcepto diuino prohibeatur aliquis ne ius habeat in talibus, eſt dicere quod Deus præcipit illicitum, & præcepto ſuo de ſuſtentatione vitæ contrarium.

Non ſtat carentia iuris in re cuius vſus eſt in præcepto.

Secundo quia ſecundum omnes ius in rebus temporalibus ordinatur ad vſum earum tamquam ad finem, & præcipue quantum ad vſum neceſſarium pro ſuſtentatione vitæ, ad quem quidem vſum homo obligatur præcepto diuino. Sed nulla res habet ordinem per ſe loquendo ad aliquem finem niſi ſit tale, quod fini non poſſit haberi ſine eo, vel ſaltem non æque bene, aliter enim fruſtra ordinaretur ad finem. Ergo præceptum illud, quo præciperetur aliquis carere iure in rebus temporalibus eſſet præcipere carentiam illius, ſine quo vſus temporalium non poteſt vel ſimpliciter haberi, vel ſaltem æque bene: tale autem præceptum videtur irrationabile, videlicet præcipere finem & præcipere carere eo, ſine quo finis vel ſimpliciter non poteſt haberi, vel ſaltem non æque bene. Et idem etiam ſequitur de voto, quod ſcilicet illud votum eſſet irrationale & illicitum, quo aliquis obligaret ſe ad carentiam illius, ſine quo vſus temporalium, & præcipue quãtum ad hoc, quod eſt in præcepto, vel ſimpliciter non poſſet haberi, vel non æque bene: nec vnquam Chriſtus fecit tale præceptum, vt dicunt iſti; nec etiam aliquis Apoſtolus vouit tale votum. Quod autem dicitur Matth. XIX. Ecce nos reliquimus omnia; intelligendum eſt quantum ad abdicationem temporalium in proprio, non autem quantum ad abdicationem totalem tam in proprio quam in communi. Et hoc eſt, quod habetur Act. IV. vbi dicitur: Nec quiſquam eorum quod poſſidebat, id ſuum eſſe dicebat: ſed erant illis omnia communia. Et infra.

Non vouere Apoſtoli carẽtiam iuris in vſu rerum.

Interpretatio text. Ecce nos reliquimus omnia.

59 *Sciendum quod multa talia de abiectione temporalium & parentum & aliorum amicorum carnalium dicuntur in euangelio, quæ intelligenda ſunt quantum ad præponendum Deum talibus ſecundum animi præparationem; non autem intelliguntur quantum ad abijciendum prædicta ſecundum effectum exteriorem. Verbi gratia Luc. XVI. Si quis*

venit ad me, & non odit patrem ſuum, & matrem, et vxorem, & filios, & fratres, & ſorores, adhuc & animam ſuam, non poteſt meus eſſe diſcipulus. Quod quidem non eſſe accipiendum, quod tales quantum ad naturam odiamus, qui præcipimur diligere inimicos, ſed ſecundum B. Ambroſium ſic intelligendum eſt, vt a Deo parentum amore non deſiſtamus; ita ſcilicet, quod præponamus Dominum amori carnali parentum. Super illud Marc. x. Amen dico vobis, nemo eſt, qui reliquerit patrem, &c. dicit Theophil. Ea autem dicens, non innuit vt patres relinquamus, non adiuuantes eos; nec vt ab vxoribus ſeparemur: ſed nos inſtruit præferre honorem Dei ſecularibus.

Verba Nolite poſſidere, ad tempus prædicationis cōtrahenda

Quod autem ſecundo adducunt illud Matth. x. Nolite poſſidere aurum, &c. non ſic accipiendum eſt, quaſi Dominus interdixerit eis ſimpliciter & vniuerſaliter habere quodcumque ius in rebus temporalibus: ſed hoc ideo dixit, quando miſit eos ad prædicandum, vt abſoluti ab omni cura temporalium, ne prædicatio impediretur, ſcirent ea eis deberi ab illis, quibus prædicaturi erant. Vnde B. Hieronymus ſuper illud verbum: Dignus eſt enim operarius mercede ſua; dicit ſic: Et quia quodammodo nudos & expeditos ad prædicandum Apoſtolos miſerat, & dura videbatur eſſe conditio magiſtrorum, ſeueritatem præcepti ſequenti ſententia temperauit, dicens: Dignus eſt operarius cibo ſuo; quaſi diceret: Tantum accipite, quantum in victu & veſtitu neceſſarium vobis eſt. Vnde Apoſtolus: Habentes victum et veſtitum, his contenti ſimus. Et alibi: Communicet is qui catechizatur, & qui ſe catechizat in omnibus bonis; vt quibus diſcipuli ſeminant ſpiritualia, conſortes faciant eos carnalium ſuorum, non in auaritiam, ſed in neceſſitatem. Item Chryſoſtomus ſuper illud verbum dicit ſic: Deinde, vt non dicant Apoſtoli: Mendicantes ergo nos iubes viuere, & in hoc verecundarentur, monſtrat eis hoc debitum eſſe, operarios eos vocans, & quod datur, mercedem appellans. Item Auguſtinus ſuper illud verbum: Nolite poſſidere, &c. dicit ſic: Vel aliter cum diceret Dominus: Nolite poſſidere aurum, etc. continuo ſubiecit: Dignus eſt operarius cibo ſuo. Vnde ſatis oſtendit cur eos poſſidere hoc, aut ferre noluerit: non quod neceſſaria non ſint ſuſtentationi vitæ huiuſmodi, ſed quia ſic eos mittebat, vt eis hoc deberi demonſtraret ab illis, quibus euangelium credentibus annuntiarent, tanquam ſtipendia militantibus.

Nec ſtricte accipienda demōſtratur ex Apoſtolo,

Apparet autem hic non ita præcepiſſe Dominum, tanquam euangeliſtæ viuere aliunde non debeant, quam eis præbentibus, quibus annuntiant euangelium; alioquin contra hoc præceptum fecit Paulus, qui victum de manuum ſuarum laboribus tranſigebat: ſed apparet poteſtatem dediſſe Dominum Apoſtolis, in qua ſcirent iſta ſibi deberi. Cum autem a Domino quid imperatur, niſi fiat, inobedientiæ culpa eſt: cum autem poteſtas, licet cuique non vti, & tanquam de ſuo iure recedere.

Hoc ergo ordinans Dominus, quod qui euangeliū annunciant, de euangelio viuant, illa Apoſtolis non loquebatur, vt ſecuri non poſſiderent, non portarent huic vitæ neceſſaria, nec magna nec minima; ideo poſuit: Nec virgam; oſtendens a fidelibus ſuis omnia deberi miniſtris ſuis, nulla ſuperflua requirentibus. Et ſi dicatur, quod id debitum, de quo loquuntur Chryſoſtomus & Auguſtinus, intelligatur quantum ad debitum gratitudinis, non autem quantum ad debitum iuris; non valet, quia & Chryſoſtomus dicit neceſſaria Apoſtolis debita ſicut mercedem operarijs; & Auguſtinus dicit neceſſaria eſſe debita Apoſtolis ſicut ſtipendia militantibus, & dicit etiam, quod Dominus dedit poteſtatem Apoſtolis in qua ſcirent iſta ſibi deberi. Sed tale debitum non dicit tantum debitum gratitudinis, ſed & iuris, quod expreſſius infra oſtendit Auguſtinus dicens, quod Apoſtolus non vtens tali poteſtate, recedebat a iure ſuo. Ergo talis poteſtas eſt poteſtas iuris, & non tantum debitum gratitudinis.

Veritam ex ijs curioſam affluentiā.

Sciendum autem, quod habere aurum & argentum, vel conſimilia prohibuit Dominus Apoſtolis, non interdicendo eis vniuerſaliter quodcumque ius in rebus temporalibus, ſed propter alias cauſas, & ſpecialiter propter duas. Primo quia talia aliunde debebantur eis, ſcilicet ab eis quos docebant. Secundo ne haberent iſta ad ſuperfluitatem, ſicut exponit B. Hieronymus. Et infra: *Probatur ex cauſis, propter quas dicuntur Apoſtoli nihil iuris habere in temporalibus, quia cauſa, quam allegant illi, qui aſſerunt Apoſtolos non habuiſſe tale ius, eſt quia carentia talis iuris pertinet ad euangelicam perfectionem. Sed hoc eſt falſum, quia habere aliquid in communi non diminuit de perfectione perſonali, vel ſtatus.* Ergo, &c.

Oſtēdutur Apoſtolos verum ius habuiſſe in rebus.

60 *Et ex his etiam, quæ dicta ſunt in iſta quæſtione, non ſolum habere tale ius non diminuit de perfectione perſonæ vel ſtatus: immo oppoſitum videtur diminuere de perfectione vitæ quantum ad perſonas vel ſtatum; quia hoc eſſet carere eo, quod ordinatur ad vſum temporalium, vt ad finem, ſine quo vel finis non poſſet ſimpliciter haberi, vel æque bene: cum tamen ad talem finem, ſcilicet ad vſum temporalium quantum ad neceſſitatem vitæ teneamur ex præcepto diuino. Idem probatur ex commutatione, quam faciebant Chriſtus & Apoſtoli. Vendebant aliqua, puta piſces, quos capiebant, & opera quæ manibus faciebant: quandoque etiam emebant aliqua pro pecunia, ſicut patet Io. IV. & innuitur etiam Io. XIII. Tunc ergo quæro: quando emebant, vtrum pecunia, quam tribuebant venditoribus, tranſiret in ius venditorum, vel non? Si non; venditores nullum ius habebant in illa pecunia, quod eſt inconueniens, tum quia ipſi decipiebantur, nam ipſi intendebant habere ius in pecunia eis tradita, & ſic Apoſtoli erant deceptores; tum quia aliquod genus hominum præter Apoſtolos tenebatur tam ad perfectionem euangelicam, quam ad habendum nudum vſum facti ſine iure: nam illi venditores vtebantur de facto illa pecunia eis tradita, & tamen vt ponitur, nullum ius habebant in ea.* Et infra:

Falſum eſt Chriſtum & Apoſtolos dum gerebant perſonam perfectorum, nil habuiſſe.

Et ſic, vt mihi videtur, vel modicam apparentiam habet aſſertio illa, qua dicitur, quod Chriſtus & Apoſtoli non habuerunt, ſaltem vitæ neceſſaria, nullam habet exiſtentiam veritatis: nam omnes illæ auctoritates ſiue ſint ſcripturæ ſacræ, ſiue ſanctorum, in quibus videtur, quod Chriſtus eis talia interdixerit, vel quod ipſi eiſdem renunciauerint; intelligenda ſunt vel quantum ad modum habendi, quod iſta ſcilicet non haberent in proprio, ſed in communi; vel quantum ad curam ſuperfluam prouidendi. Et ſi eſſent centum millia auctoritatum, non poteſt plus concludi ex ipſis.

Ad *primam ergo in oppoſitum*, nimirum ad decretalem, *in qua dicitur quod Chriſtus aſſumpſit aliquando perſonam infirmorum, ſicut quando habuit loculos, aliquando vero aſſumpſit perſonam perfectorum, ſicut quando nihil habuit in proprio vel communi, ergo ſecundum hoc nihil habere in proprio vel communi conuenit Chriſto ſecundum quod aſſumpſit perſonā perfectorum; maior eſt falſa ſimpliciter, quod videlicet Chriſtus & Apoſtoli in ſuo perfecto eſſe, vel quando gerebant perſonam perfectorum nihil habuerunt in proprio vel communi. Ad*

au-

auctoritatem autem Baſilij, quæ inducitur contra hoc; dicendum quod paupertas extrema, quam tenuerunt Apoſtoli, & de qua loquitur Baſilius, non conſiſtit in nihil habendo penitus; ſed in non habendo vltra neceſſaria vitæ: alioquin nihil debuiſſent habere quantum ad vſũ facti, nec quãtum ad ius; quia maior paupertas eſt carere rebus quantum ad vtrumque, quam quantum ad alterum tantum. Et quod dicitur vltra, quod ipſi non debebant curare etiam de nutrimento, hoc non eſt ſic intelligendum, quod abſolute non curarent de nutrimento niſi vellent mori fame; ſed ſic intelligendum eſt, quod videlicet propter curam nutrimenti præterneceſſariam non omitterent prædicationem, vel ea quæ Dei ſunt. Et hoc etiam patet per illud, quod ſequitur, quod ſcilicet nec duas tunicas poſſiderent: quod non eſt intelligendum abſolute, ſicut ſancti exponunt: ſed intelligendum eſt de præterneceſſario impedimento, ſicut ſupradictum eſt. Et infra: *Ad ſecũdum dicendũ, quod minor,* nimirum paupertatem nihil habentium in communi eſſe inter virtutes integrantes ſtatum perfectionis, *eſt falſa, quia paupertas nec eſt perfectio formaliter, nec pars perfectionis. Ad probationem, cũ dicitur: Si vis perfectus eſſe: &c. dicendum, quod hoc non dicitur quia paupertas ſecundum exteriorem effectum ſit perfectio formaliter, vel pars perfectionis: ſed quia facit diſpoſitiue ad perfectionem.* Hactenus Herueus.

a Ib. pag. 118.
An perfectio ſita in paupertate.
Argum. pro affirmatiua.
Reſpondetur perfectionem non in dando pauperibus, ſed in ſequendo Chriſto poſitã.
Probatur ex Chriſti oraculo.

Huius argumenti ſolutionem ita illuſtrauit Lucerinus epiſcopus a, vt perfectionem non in ſuis opibus diſtrahendis, ſed in ſequendo Chriſto ſitam demonſtrarit: *Quod,* inquit, *in arguendo ſubditur, quia dixit Dominus Matth. xix. Si vis perfectus eſſe, vade vende quæ habes, & da pauperibus: & veni, ſequere me; dico quod Dominus in verbis illis duo dixit, vnum ſcilicet, quod venderet omnia, quæ haberet, & daret pauperibus; & hæc eſt via perueniendi ad perfectionem: alterum autem dixit, quod ſequeretur ſe; & in hoc conſiſtit perfectio. Vnde Hieronymus dicit ſuper Matthæum exponens illud, quod dixit Petrus in perſona ſui & aliorum Apoſtolorum: Ecce nos reliquimus omnia, & ſecuti ſumus te: Quia non ſufficit tantum omnia relinquere, ſubiunxit Petrus quod perfectum eſt: Et ſecuti ſumus te. Vnde & ipſe Dominus laudans perfectionem Apoſtolorum, reſpondens Petro nullam mentionem fecit de rerum dimiſſione; ſed tantum de ſequela, dicens: Amen dico vobis, quod vos, qui ſecuti eſtis me, in regeneratione, cum ſederit filius hominis in ſede maieſtatis ſuæ, ſedebitis & vos, &c.*

Decretum diu in ſynodo papali cõtrouerſia.
b Ext. in ead. M.S. bibl. Vat. ſignat. n. 3740 ſer. chr. Rom. Pont.
Decretũ fidei pronũciatũ e Petri cathedra.
c To. 4 ep. ſecr. pag. 1 & M.S. bibl. Vat. ſignat. n. 3765. in Io. xxii. ext. etiam inter extr. c. 4. tit. de verb. ſign.

61 Editis ita multis commentarijs b, & concertationibus habitis; cum omnium fere Cardinalium, epiſcoporum, doctorumque paucis exceptis, qui Pontificem decernentem ſecuturos ſe profitebantur, in id concurrerent ſententiæ, Chriſtum & Apoſtolos iure ea, quibus vſi ſunt, habuiſſe; & paupertatem euangelicam in iuſto rerum vſu, non iniuſto conſtare, ac figmento ineptæ diſtinctionis quoad ſimplicem vſum facti adulterari ſacra oracula, & verum eorum ſenſum peruerti; Pontifex in hac fidei controuerſia diuino, quod nunquam eccleſiæ defuturum Chriſtus pollicitus eſt, præſidio fultus, e Petri cathedra decretoriam hanc tulit ſententiam c, quam per vniuerſum orbem Chriſtianum promulgari iuſſit.

Venerabili fratri Andreæ epiſcopo Terracinenſi vicario noſtro in ſpiritualibus in Vrbe.

Eius formula.

Cum inter nonnullos viros ſcholaſticos ſæpe contingat in dubium reuocari, vtrum pertinaciter affirmare, redemptorem noſtrum & dominum Ieſum Chriſtum, eiuſque Apoſtolos in ſpeciali non habuiſſe aliqua, nec in communi etiam, hæreticum ſit cenſendum, diuerſis diuerſa & aduerſa etiam ſentientibus circa illud; nos huic concertationi finem imponere cupientes, aſſertionem huiuſmodi pertinacem, cum ſcripturæ ſacræ, quæ in pleriſque locis ipſos nonnulla habuiſſe aſſerit, contradicat expreſſe, ipſamque ſcripturam ſacram, per quam vtique fidei orthodoxæ probantur articuli, quoad ad præmiſſa fermentum aperte ſupponat continere mendacij; ac per conſequens, quantum in ea eſt, eius in totum fidem euacuans, fidem catholicam reddat, eius probationem adimens, dubiam & incertam; deinceps erroneam fore cenſendam, & hæreticam, de fratrum noſtrorum conſilio hoc perpetuo declaramus edicto. Rurſus in poſterum pertinaciter affirmare, quod Redemptori noſtro prædicto, eiuſque Apoſtolis in ijs, quæ ipſos habuiſſe ſcriptura ſacra teſtatur, nequaquam ius ipſis vtendi, ſeu conſumendi competierit; nec illa vendendi, ſeu donandi ius habuerint, aut ex ipſis alia acquirendi, quæ tamen ipſos de præmiſſis feciſſe ſcriptura ſacra teſtatur, ſeu ipſos potuiſſe facere ſupponit aperte; cum talis aſſertio ipſorum vſum, & geſta euidenter includat in præmiſſis non iuſta, quod vtique de vſu, geſtis, ſeu factis redemptoris noſtri Dei Filij ſentire nefas eſt, ſcripturæ ſacræ contrarium, & doctrinæ catholicæ inimicum; aſſertionem ipſam pertinacem de fratrum eorundem conſilio deinceps erroneam fore cenſendam merito & hæreticam declaramus. Nulli ergo, &c. *Dat. Auin. II. id. nouemb. pont. noſtri anno octauo.* Ex his conſignatum in extrauagantibus editis annum emendes.

Damnati hæreſeos negantes in Chriſto & Apoſtolis ius in rerum vſu.

62 Aſſenſere decernẽti Pontifici, ac ſuſceptam antea opinionem erroneam propugnatamque (ſine pertinacia tamen) exuerunt Vitalis & Bertrãdus e Turre Cardinales Minoritæ, ac Berengarius epiſcopus Tuſculanus, tum Arnaldus Royardus Salernitanus & Monaldus Beneuentanus archiepiſcopi; pariterque Caphenſis, Vlyſſipponenſis, Rigenſis, & Pactenſis epiſcopi, qui plura ſcripta excutiendæ veritatis gratia ediderant. Inter quos eminebat ſcientia & doctrina Vitalis Cardinalis, qui tres commentarios a, detortis in ſuam ſententiam ſcripturis diuinis & ſanctorum patrum dictis confecit, cuius argumenta Ioannes Neapolitanus ordinis Prædicatorum inſignis theologus diſſoluit b.

Cardd. & epiſcopi Pont. decretum amplectũtur.
a Ext. in M.S. bibl. Vat. ſign. n. 3740. pag. 3. &c. pag. 80.
b Ib. pag. 210.

At Michael Cæſenas ſupremus Minoritarum præfectus, conceptum erroris virus alto preſſit animo, atque in hæreſim poſt ſanctionem pontificiam auctum impie effudit, perperamque intellectis Nicolai Papæ ſententijs, quas in prauum & obliquum ſenſum tractas velut decreta fidei obtrudebat, abutebatur in ſcriptis tum editis, atque hoc argumentum c tanquam validiſſimum magno in S. Franciſci laudem epiphonemate iactabat: *Non eſt hæreticum aſſerere, quod exemplar, regula & menſura non excedantur in perfectione ab exemplato, & menſurato. Sed B. Franciſcus fuit voluntarie ſic pauper, quod non habuit aliquid in proprio vel communi. Ergo aſſerere, quod B. Franciſcus non exceſſerit in paupertate Chriſtum, qui exemplar, regula, & menſura omnis perfectionis, non eſt hæreticum. Præterea hoc idem patet ſtigmatibus ſibi impreſſis propter ſingularitatem ſequelæ in Chriſti paupertate, quod admodum ſuper deductum eſt.*

Minoritarum magiſter in errore pertinax.
c Ext. in volumine diſſerẽ eius pag. 82. eiuſd. M.S. Vat.
Fallax argumentum.

Multipliciter refellitur. Detecta ſunt in ea argumentatione plura vitia, nam ex eo quod Ioannes Baptiſta in genere operis ieiunij ita excelluerit, vt niſi locuſtas & mel ſilueſtre comederet; ſimiliter in genere aſperioris cultus ita emineret, vt pilis camelorum veſtiretur, non colligendum Chriſtum, exemplar & regulam perfectionis, locuſtas & mel ſilueſtre tantum comediſſe, indutumque fuiſſe pilis camelorum, ne a regulato & menſurato vinceretur. Ita Chartuſiani inferrent Chriſtum non comediſſe carnes, ne Chriſtus a S. Brunone ſuperaretur. Quamuis ergo S. Franciſcus non attrectarit aurum, ſuiſque illud attrectare vetuerit, non ſequitur Chriſtum numquam loculos quoad ius & dominium habuiſſe. Falſum etiam eſt, S. Franciſcum non vſum iure ijs, quibus vitam ſuſtentabat. Falſa quoque probatio, Chriſti inſignibus ob paupertatem ſingularem, & non ob ardentiſſimum amorem in Chriſtum fuiſſe decoratum. Sed puduit Michaelē reuocare errorem, quem e comitijs Peruſinis datis ad fideles encyclicis literis propagare erat niſus: vocatuſque in iudicium, defecit palam ab eccleſia, verſuſque in hæreſiarcham, quinto poſt anno nefario commentario edito calumniam hæreſeos Chriſti vicario aſperſit, ſuam impietatem pluribus argutijs fulcire molitus: quas a Ioanne luculentiſſime confutatas viſuri ſumus.

Hæret. in pertinacia Michael Cæſenas.

Guill. Ocham. ei⁹ ſocius. Adiunxit ſe ſocium illius perfidiæ Guillelmus Ochamus Anglus qui, ſecta Nominaliū inter philoſophos condita, plurimum in ſcholis puluerem excitauit, eo temeritatis prorupit, vt dum ſuperior quæſtio apud ſedem Apoſtolicam agitaretur,

Indictum illi indiciū apud Ap. ſedē. Chriſtum Dominum vel Apoſtolos priuato aut communi nomine quidquam obtinuiſſe e ſacro ſuggeſtu damnaret hæreſeos. De quo Pontifex in literis ad Ferrarienſem & Bononienſem epiſcopos datis a, quibus intendendi illi iudicij prouinciam impoſuit, vt excurrente menſis ſpatio ad ſedem Apoſtolicam ad dicendam cauſam ſe ſiſteret, ita expoſtulat: *Plus ſapere, quam oportet ſapere moliens, & os ſuum ponens in cœlum, non ſubmiſſa voce ſed altius ſolito proclamando indiſcrete & imprudenter dicere & affirmare non ſine multa temeritate præſumpſit, hæreticum eſſe dicere & aſſerere, ſaluatorem noſtrum & dominum Ieſum Chriſtum ac eius Apoſtolos aliquid habuiſſe in proprio vel communi: quamuis nec poſſet nec deberet quomodolibet ignorare quæſtionem ſubortam ſuper hoc eſſe in Romana curia, & in ea terminari debere, &c. Dat. Auin. kalend. decembris anno* VIII. Is rebellionis aduerſus Romanum Pontificem poſtea ſigna extulit, ſenſitque cum hæreticis & ſchiſmaticis, vnde infami hæreſiarchæ nomine a Pontifice notatus eſt. b

a To. 4 p. 1 ep. ſecr. pag. 38.

Veſana eius temeritas.

b Io. an. 24. pag. 4.

63 Porro ex aſſerta a Ioanne fide orthodoxa, & Chriſti domini maieſtate calumniandi occaſionem ſumpſit proximo anno Ludouicus Bauarus corruptus ab impijs; neque intelligens, quæ diceret, plura temere effudit c, contrariam fidei ſententiam amplexus: atque etiam poſtmodum alij, Fraticellorum ſectam augentes, in Ioannem acerbe inuecti ſunt. Quorum obſtruxit ora Iacobus Nouellus Cardinalis ordinis Ciſtercienſis, in ſummo pontificatu Benedicti XII. nomen adeptus, erudito commentario, in quo theologum agens, reſpondet hæreticis, licet ſtatuatur falſa hypotheſis, Nicolaum Papam pronuntiaſſe, Chriſtum & Apoſtolos abdicaſſe proprietatem, ius, & dominium omnium rerum, tam immobilium quam mobilium, atque etiam veſtium, cibi, & potus, & in his tantummodo ſimplicem vſum facti habuiſſe ſine vllo iure ciuili ac mundano; haud tamen inferendum, Ioannem prolapſum in hæreſim, vt effutiebant impij, dum contrarium huic ſententiæ poſtremæ decretoria conſtitutione, *Cum inter nonnullos*, definiuit; locutum enim Nicolaum in ſanctione, *Exijt*, ſolum opinatiue; cum dubia illius a ſucceſſore explanari voluerit, neque illam ſententiam veluti articulum fidei credendam propoſuerit vniuerſæ eccleſiæ: corrigi itaque potuiſſe a Ioanne, qui obortam in eccleſia controuerſiam ex ſacris oraculis diremit, vti Petrum a Paulo correctum obſeruat Auguſtinus: *Non enim*, inquit, *fuit voluntas in crimine, ſed defectus humanæ intelligentiæ: potiſſime quia dominus* Nicolaus *dicta ſua ſuppoſuit correctioni ſedis Apoſtolicæ.* Hæc Benedictus apud Eymericū a, ſcilicet ex falſa hypotheſi, vt obſeruat Pegna, quod Nicolaus ita ſenſiſſet, vt hæretici eum ſenſiſſe voluerunt; ſed non ita ſenſerat: quocirca explanatione allata a Ioanne, non correctione eguit. Neque vero Benedicti verba carpi poſſunt, etiamſi conceſſiſſet Nicolaum, dum opinando loquebatur, errаſſe: Ioannem vero decernendo errare non potuiſſe contenderet. Reſpondet enim Ioannes Turrecremata Cardinalis b: *Aſſiſtentia Spiritus ſancti promiſſa a Chriſto non reſpicit perſonam Papæ, ſed officium ſiue ſedem: & ideo cum opinari ſit perſonæ, iudicare vero ſit officij, licet eſſet poſſibile Papam male opinari, errare tamen ſententiando in iudicio de his, quæ ſunt fidei, non eſt poſſibile, ſtante diuina promiſſione.*

c Apud Nic. Min. M.S. Vat. ſignat. n. 4008. pag. 17.

Iacobus Nouellus ſcribit in Fraticellos.

Reſpōdet ad eorum mentē ex falſa hypotheſi.

Dicta Nicolai non fuere decretoria.

a Apud Eymer. 2. p. direct. inquiſ. q. 17. ad obiect. 13.

In ijs explanandis Ioannem errare nō potuiſſe demonſtratur.

b Io. Tur. ſum. de eccleſ. l. 2. c. 112. ad obiect. 6.

Ex his vero peruicacia memoratorum hæreticorum conuincitur, ſiquidem ij Ioanni ſingulari præſidio Spiritus ſancti inſtructo, ex diuinis oraculis motam in eccleſia controuerſiam e Petri cathedra dirimenti, aſſentiri recuſarunt, & confictæ impie ab ipſiſmet interpretationi verborum Nicolai opinantis adhæreſcere maluerunt. Cæterum refert Ioannes Bacho c occaſione ſuperioris decreti d fidei, a Ioanne editi, ab aliquibus ventilatam nouam quæſtionem: *Vtrum Chriſtus & Apoſtoli, vt viam perfectionis exercentes, habuerint aliquid in proprio vel in communi*, tum ſubdit idem auctor: *Hæc quæſtio mota eſt per aliquos præſumentes, qui volebant exponere articulos condemnatos per dominum Ioannem, dicendo quod verum eſt, quod Chriſtus condeſcendens imperfectionibus infirmorum interdum loculos habuit & aliquid in illis; ſed tunc geſſit perſonam infirmorum, prout in multis alijs infirmitates noſtras ipſe portauit: tamen Chriſtus, viam perfectionis oſtendens, & primi fundatores militantis eccleſiæ proprietatem omnium rerum abdicarunt, tam in ſpeciali quam in communi, & hoc habetur, vt videtur, VI. de verb. ſignif. c. Exijt* S. *Porro, & fuit conſtitutio Nicolai.* Hæc Bacho, qui pluribus deinde argumentis eam opinionem refellit: quam tamen nonnulli recentiores inſtaurare videntur. Verum non tantum poſt editum decretum fidei a pertinacibus ea quæſtio agitata, ſed etiam antequam fieret, motam propugnatamque a Vitali Minorita Cardinale Albanenſi pluribus commentarijs vidimus: quare cum eruditione & pietate præſtantiſſimus huiuſmodi opinionem abiecerit, vt pontificiam amplecteretur, non tutum putamus ſuſpectam hæreticorum doctrinam, qualis illa eſt hæretici Vbertini Caſalis, quam nonnulli recentiores magni feciſſe videntur, longo ſepultam æuo reuocare. De germana vero dictorum Nicolai interpretatione ſat antea di-

c Io. Bacho q. 12. diſt. 25.

d Extrau. Cum inter.

dictum eſt, vt ea repetere opus non ſit: iam reliqua hoc anno geſta proſequamur.

Thomas Aquinas ſanctor. catalogo adijcitur.

a M.S. bib. Vat. ſign. n. 3765. in Clem.

b Bern. in chr. Rom. Pont. M.S. Vat. bibl. ſignat nu. 2043. Ptol. Luc. in hiſt. eccl. M. S. l. 24 c. 42.

64 Auctum Thomam Aquinatem ſanctorum honoribus hoc anno conſignat ſubiectis verbis M.S.[a] Vaticanum: *Anno Domini* MCCCXXIII. *xv. kal. auguſti Auinione canonizauit*, nimirum Pontifex, *ſanctum Thomam de ordine Prædicatorum, quinquageſimo a felici eius tranſitu decurrente*. Confirmat hæc Bernardus b, qui eius laudes celebrat his verbis: *Anno Domini* MCCCXXIII. *xv. kalen. auguſti dominus Ioannes Papa* XXII. *apud Auinionem in conſiſtorio, vt eſt moris, cum ſolemnitate debita canonizauit, & ſanctorum confeſſorum aſcripſit catalogo S. Thomam de Aquino ordinis Prædicatorum, a felici eius tranſitu de hoc mundo anno quinquageſimo decurrente; de vita eius & miraculis inquiſitione duplici præuia diligenti, &c.* nonnullis de eius nobili proſapia, virtutum ornamentis, doctrinæ præſtantia interiectis, addit: *Hic propter eius eminentem ſcientiam vocatus a Gregorio Papa X. ad generale concilium Lugdunenſe, veniens de Neapoli, vbi famoſe legebat vt doctor, cum perueniſſet ad monaſterium Foſſanouæ Ciſtercienſis ordinis Terracinenſis diœceſis in Campania, ibidem ſuſceptis cum deuotione & fide mirabili eccleſiæ ſacramentis, in Domino obdormiuit, virgo mente & corpore, clarus opere & doctrina. Ob cuius ſanctitatis præconium & virginitatis titulum declarandum, poſt eius obitum elapſis ſeptem menſibus vna vice, & iterum elapſo ſeptennio vice altera, ac tertio annis circiter* XIV. *euo utis in apertura ſepulchri eius, diuerſis ex cauſis per vices temporum ſæpius patefacti, ſingulis vicibus ex eius ſacro corpore odor magnus & ſuauiſſimus emanauit: qui, locum replens, mirifice fundebatur, & omnem fragrantiam aromatum ſuperabat; multiſque alijs miraculis in vita claruit & poſt mortem*. Meminere de ſanctorum cultu B. Thomæ decreto Ioannes Villanus c, & S. Antoninus d, quorum verba repetenda non ſunt, cum hæc Ioannis encyclicæ literæ confirment, in quibus præcipua viri ſancti geſta & poſt mortem eius ſuffragio patrata miracula deſcribuntur. e

c Io. Vill. l. 9. c. 218.

d Ant. 3. p. tit. 21. c. 5 §. 8.

e An. 7. p. 2 ep. com. 1376. ext. in bull. in Io. XXII. conſt. 11.

Ioannes, &c. vniuerſis patriarchis, archiepiſcopis, & epiſcopis, &c.

Dominicanam familiam ingreditur. Literis egregiam operam dat.

Dum adhuc infra pubertatis annos exiſteret, ordinis Prædicatorum habitum ſuſcepit: in eo, inuito etiam patre, qui eius felicibus actibus inuidebat, conſtantius manſit; ac in ipſo tandem regularem profeſſionem emiſit: vbi in breui adeo ſcientia, vita, & moribus profecit, vt ætate adhuc iuuenis ad ſacerdotium promoueretur; & ad eiuſdem theologiæ magiſterium Pariſijs, loco vtique celeberrimo, aſſumptus magno inibi ſui, ſuique ordinis, ac Pariſienſis ſtudij fauore per multorum annorum curricula cathedram regeret magiſtralem: quippe cum illi vita exiſtentiam, conuerſatio famam, doctrina pareret opinionem, opera diuulgationem, eademque tam breui confecta tempore admirationem merito exhiberent, vt illud pſalmi: *Rigans montes de ſuperioribus tuis: de fructu operum tuorum ſatiabitur terra*; in eo veriſſime impleretur, quod vtique thema idem ſanctus, dum eſſet in ſacra pagina incœpturus, aſſumpſit; quodque, vt fertur, reuelatione ſibi poſt ſuam orationem facta didicerat, dum propter iuuentutem ſuam ſe inhabilem ad magiſterium reputans, quod proponeretur in inſtanti principio hæſitaret. *Et infra*.

Diuinitus accipit in gentes in ijs progreſſus ſe facturũ.

65 Profecit vtique vir peritus, a terrenorum ambitione ſemotus, & ad cæleſtium aſſecutionem intentus, perfecto vacans ſtudio, intendebat Deo: prætermittebat terrena, vt aſſequeretur æterna: præmittebat diuina, vt roboraretur in ſchola; cum ſingulis diebus, antequam lecturus aſcenderet cathedram, vel diſtraheretur ad alia, miſſam vnam celebraret, aliam audiret: in quibus & alias in oratione, cum in illa foret aſſiduus, lachrymarum effuſionem mentis ſuæ dulcedinem deuotionemque Deo, cui nihil eſt abſconditum, reuelabat.

Cæleſtiũ rerum cõtemplationi addictus.

Illibatam coluit caſtitatem.

Cumque caſtitatis nitore canderet, parſimonia deuota cuſtodiebat; humilitatem, hanc eandem ſobrietate medica nutriebat adeo, vt multi eum in carne virginitate manſiſſe incorruptum exiſtimarent: quod eiuſdem ſancti confeſſor ordinis memorari, qui longo tempore ipſius confeſſionem audierat, publice, vt ad nos teſtimonio fidedigno peruenit, coram omnibus die defunctionis eiuſdem aſſeruit, dicens: *Ego confeſſionem generalem iſtius ſancti viri audiui, de quo teſtificor, quia ita inueni eum purum, ſicut puerum quinque annorum: quia nunquam ſuæ carnis ſenſit corruptelam*. Qui præterea vir Dei cibis religioſorum veſtimentiſque communibus contentus, conuerſione mitis, benignitate ſuauis, pietate miſericors, humilitate ſubiectus, cæteraque virtutum varietate redimitus, honorum ſupercilium, mulierumque cautius conſortia ſpernebat: non elatus, non præeminens, nec etiam diſputans, quod & interdum diſputanti ſolet eſſe commercium, iactator effectus, vt ampulloſis, etiamſi ſibi eadem inijcerentur ab alijs, in illo palæſtricæ ſyllogizationis exercitio vteretur. Totus igitur Dei famulus diuinis operibus intentus, aut eruditioni, qua præcellebat; aut prædicationi, qua immotus erat; aut orationi, qua deuotus; aut ſcripturæ ſacræ, qua profundus ſedulus vacabant; adeo vt, præter naturalis neceſſitatis aut quietis horas, nullum ſibi aut vix temporis ſpatium relinqueret otioſum.

Quantũ ab otio abhorreret.

Euocatus a Greg. X. ad Lugd. conciliũ apud Foſſamnouã decũbit.

66 Appropinquante autem die, qua de hoc ſeculo migraturus eſſet ad Dominum, quaque deuicto triumphatoque mundo in perpetuas æternitates recipiendus in patria, nam bonorum laborum glorioſus erat fructus, cum a felicis recordationis Gregorio Papa X. prædeceſſore noſtro ad Lugdunenſe concilium diceretur eſſe vocatus, de Neapoli veniens, vbi tunc temporis more ſolito famoſe legebat vt doctor; & per maritimam tranſiens, cum ad monaſterium Foſſænouæ ordinis Ciſtercienſium Terracinenſis diœceſis, parumper digreſſurus, per dies aliquot antea ad ipſum, vt illuc deferretur, affectuoſe depoſtulans, perueniſſet, intrans monaſterium plenus Dei ſpiritu, hæc verba protuliſſe refertur: *Hæc requies mea in ſeculum ſeculi: hic habitabo quoniam elegi eam*. Quod verum eſſe euentus edocuit, & ſacri corporis ſui illic facta tumulatio manifeſtat. Cœpit enim illic in infirmitate grauari eadem, viribus paulatim deſtitui: infirmitatem tamen ipſam, etſi dierum plurium, non impatienter tolerans; ſed æquanimiter, totus vt erat humilis, patientia ſupportans, qua ſibimet leniret infirmitatem, Deo obedientia placeret, miniſtris de ſe, quos non intendebat aggrauaret, reuerentiam imitandæ quoque patientiæ exempla præberet. *Et infra*: Cumque in eadem infirmitate, de qua obijt, ſanctiſſimi Dei & domini noſtri Ieſu Chriſti corpus, in cibum ſumendum, ſibi vt viaticum deferretur, totus profuſus in lacrymas, & dulci amore eiuſdem anima, aſſueta dul-

Mortem ſibi præſagit diuinitus.

Quã pie euchariſtiam perceperit.

dulcedine Dei liquefacta, inter cætera multa & decora quæ protulit, hæc vel ſimilia fidei & deuotionis verba, toto illius monaſterij conuentu multiſque dictorum Prædicatorum & Minorum ordinum aſſiſtentibus fratribus erudiſſe refertur: *Ego de iſto ſanctiſſimo corpore domini noſtri Ieſu Chriſti, & alijs ſacramentis multa docui, multa ſcripſi in fide Ieſu Chriſti et ſanctæ Romanæ eccleſiæ; cuius correctioni cuncta ſubijcio, cuncta ſuppono.*

Quæ de ea ſcripſerat moriens Romanæ eccl. cenſuræ ſubijcit.

Miracula poſt mortem edita

Recepto deinde ab ipſo eodem viuifico ſacramento, cunctiſque alijs ſacramentis eccleſiæ debita veneratione cum lacrymarum effuſione ſuſceptis, tertio die obdormiuit in Domino, cui credidit quem amauit, & tota mentis affectione dilexit, &c. [Affert Pontifex probatiſſima miracula, ob quæ ſanctorum catalogo ſolemni ritu adiectus ſit, nimirum ipſius corpus poſt decem menſes aperto ſepulchro ſuauiſſimum odorem diffudiſſe; podagricum poſt annis decem toleratum morbum, implorata eius ope, morbo ſolutum: defunctum ad illius ſepulchrum exportatum reſtitutum vitæ: non recte de illius ſanctitate ſentientem repente a diuino Numine percuſſum, petitaque a S. Thoma venia ad ſanitatem reuocatum; morbos eius opera ab ægris depulſos, mutis linguæ officium, ſurdis auditum redditum. Tum hæc de ſacra illius memoria ſingulis annis recolenda præſulibus imperia dat] Vniuerſitatem veſtram monemus & hortamur attente, per apoſtolica vobis ſcripta præcipiendo mandantes, quatenus nonis martij feſtum confeſſoris eiuſdem deuote ac ſolemniter celebretis, & faciatis a veſtris ſubditis veneratione debita celebrari; vt pia eius interceſſione, & hic a noxijs protegi, & in futuro ſempiterna gaudia conſequi valeatis] proponit nonnulla indulgentiarum præmia illius ſepulchrum annis ſingulis adituris. *Dat. Auin. xv. kal. auguſti pontificatus noſtri anno* VII.

Eius corpus poſt decem menſes ſuauem odorem ſpirat.

Puer mortuus reſtitutus vitæ.

Detractor percuſſus diuinitus ac reſipiſcens ſanatus.

Feſtus illius dies nonis martij inſtitutus.

67 Inſtitere apud ſedem Apoſtolicam Guillelmus Bituricenſis archiepiſcopus, atque eius eccleſiæ canonicorum collegium, vt cum Deus pluribus miraculis Philippum, qui olim Bituribus præfuerat, ornaret, ipſi ſanctorum cultum decerneret: qua de re antea ab Vrbano IV. & Clemente IV. examen agitatum fuerat; ſed cum in tanta re maturitas conſilij maxima adhibenda Ioanni videretur, Carnotenſi & Aurelianenſi epiſcopis ac prædicatorum Bituricenſium præfecto partes dedit a, vt de vita ac miraculis illius inquirerent: *Pium eſt*, inquit, *penitus atque iuſtum, vt quos Deus merito ſanctitatis coronat & honorat in cælis, nos venerationis officio laudemus & glorificemus in terris: cum ipſe potius laudetur & glorificetur in ipſis, qui eſt laudabilis & glorioſus in ſanctis; quique vt ſuæ virtutis potentiam mirabiliter manifeſtet, & noſtræ ſalutis cauſam miſericorditer operetur, fideles ſuos, quos coronat in cælo, frequenter etiam honorat in mundo, ad eorum memoriam ſigna faciens & prodigia, per quæ prauitas confundatur hæretica, & fides catholica roboretur. Sed licet ſit pium & debitum venerationi ſanctorum intendere, & eos colendos in terris populis exhibere; expedit tamen in illis illam maturitatis adhibere cautelam, vt nulla fallat incertitudo iudicium, nec ignorantia facti iudicantis ſolertiam circumſcribat, quæ tanto periculoſior foret in talibus, quanto in maioribus erraretur; ſed prudentia multa præambula & diligenti maturitate ſeruata, veritas exquiſita ſolicite deducatur in lucem, de dubijs ſententia eliciatur indubia; & certitudo habeatur & ſumatur certior in incertis, &c.*

Philippus archiep. Bituricenſis miraculis clarus.

Vrb. IV. & Clem. IV. de ijs examen inſtitui iuſſerant.

a An. 8. p. 1. ep. com. 563.

Qua maturitate conſilij eccleſia illa diſcuſſiat.

Subdit vt ab Vrbano & poſtea a Clemente IV. Carnotenſi & Niuernenſi epiſcopis datæ fuerint partes, vt Philippi olim archiepiſcopi Bituricenſis miracula ac vitæ geſta ad examen ſacrum reuocarent, teſtiumque dicta in publicas tabulas referrent. Poſtmodum vero vt Clementi V. eæ ſuis ſigillis communitæ oblatæ fuerint, illeque Nicolao epiſcopo Oſtienſi & Ioanni tit. SS. Marcellini & Petri presbytero, & Guillelmo S. Nicolai in carcere Tulliano diacono Cardinalibus munus rei exactius diſcutiendæ impoſuerit; quibus duæ membranæ conuolutæ ex ſanctiore Bituricenſis tabulario, in quarum altera de miraculis a viro ſancto patratis, in altera de ipſius vitæ ſanctiſſimæ geſtis teſtium dicta continebantur, vna cum literis Vrbani & Clementis fuerint oblatæ. Quibus omnibus diſcuſſis, ad illuſtrandam magis veritatem Ioannes S. Petri Peruſini & S. Petri Aſſiſinatis monaſteriorum abbatibus partes dedit a, vt earum Clementis & Vrbani literarum exemplum e pontificio regeſto exciperent: ſanxitque nouum iterum examen inſtituendum eſſe; atque hanc Carnotenſi & Aurelianenſi epiſcopis, ac priori Bituricenſiũ Prædicatorum, de quibus paulo ante memoraui, prouinciã iniunxit.

Vt Clem. V. de iſdẽ cognoſcendi nonnullis Card. partes dederit.

a Ib. ep. 564.

Duo epiſcopi vitę illius geſta & patrata prodigia adducere in examen iuſſi.

Mandamus, quatenus vos, vel duo veſtrum in locis, vbi expedire videritis, de vita & conuerſatione & miraculis præfati archiepiſcopi, quæ ipſius meritis dignatus eſt hactenus, vel nunc pendente inquiſitione huiuſmodi dignabitur Omnipotens operari, cæteriſque circumſtantijs negotium huiuſmodi tangentibus, iuxta formam quam vobis ſub bulla noſtra interclusam tranſmittimus, inquiratis diligentius veritatem: & quæ ſuper præmiſſis inueneritis, fideliter in ſcriptis redacta, ſub teſtimonio ſigillorum veſtrorum per viros idoneos ad ſedem Apoſtolicam deſtinetis; vt per inquiſitionem veſtram ſufficienter inſtructi, ſicut res exigit, & expediens viſum fuerit, ſecurius in ipſo negotio procedere valeamus. Dat. Auin. xix. kal. ianuarij anno VIII. Meminit de Philippo archiepiſcopo Bituricenſi in Gallia Chriſtiana Claudius Robertus b, quem beati nomine inſignit, & ſeptuageſimum primum in archiepiſcoporum numero collocat; cuius inſigne clementiæ exemplum in Hugonem epiſcopum Claramontenſem refert: cum enim Innocentius quartus illum contumaciæ in Philippum damnatum exauctoraſſet epiſcopatu, vir egregius non prius e genibus voluit aſſurgere, quam ſummum Pontificem ad miſericordiam in aduerſarium explicandam flexiſſet.

Singulare benignitatis in ipſo exemplũ.

b Claud. Rob. Gall. Chriſt. in archiep. Bituric. Vinc. l. 3. c. 134.

Trãslatio capitis S. Martini.

Celebratam tranſlationem capitis S. Martini Turonenſis epiſcopi præcipua Caroli Regis Francorum opera & religione, qui thecam argenteam eleganti arte elaboratam, vt in ea reponeretur comparauit, pontificiæ literæ c indicant ad decanum & eccleſiæ B. Martini canonicos datæ, quos ſedis Apoſtolicæ auctoritati tantum obnoxios ait.

c To. 4. p. 2. ep. ſecr. pag. 76.

68 Clauſiſſe hoc anno vitam Pariſijs S. Eleazarum Ariani comitem ferunt d, vigeſima ſeptima ſeptembris e die, dum pro Roberto Siciliæ Rege in aula Gallica oratorem agebat: qui vna cum vxore B. Delphina raro exemplo, licet eodem cum ipſa thoro vteretur, virginitatem tamen coluit. Cui aliquando de nimia apud Montem Peſſulanum mora expoſtulanti hæc per literas reſpondit f: *Sanus corpore ſum et ſoſpes; ſi vero me videre cupis, quære me in vul-*

De S. Eleazaro comite.

d Sur. to. 5.

e Bar. in not. ad mart. Rõ. 27. ſept.

f Sur. ib. c. 23.

Piũ illius ad vxorẽ reſponſũ.

vulnere lateris Chriſti: illic enim habito, et ibi me poteris inuenire, fruſtra alibi quæſitura. Datus is eſt a Roberto Rege Siciliæ ob ſingularem virtutum ſplendorem virtutis præceptor Carolo duci Calabriæ, Siculi regni heredi, vt eum probis moribus perpoliret. Neque irrita a viro ſancto impenſa opera a: cum enim Carolus, iuuenili abreptus leuitate, obſcœna verba fundere & laſciuire ſolitus, ab Eleazaro correptus eſſet, ita illius monita impreſſit pectori, vt poſtmodum pudicitię legibus frænaret ora, neq; impuros magna procerum admiratione a ſuis ſermones laxari pateretur. Cum vero plurima polleret auctoritate in regia Neapolitana, illam in tuendis inopum iuribus collocauit: quocirca patroni pauperum nomen vulgo illi inditum b. Deinde Lutetiam legatus c, vt vxorem Carolo ex ſtirpe Gallica regia compararet, prudenter munere perfunctus eſt, in medio regalis aulæ luxu diuinis rebus transfundere animum ſolitus. Quo tempore ad alias cœleſtes agni nuptias vocatus, piiſſimo exitu ad immortalitatem migrauit. Deſcribit d extremum illius vitæ actum antiquus auctor hiſce verbis.

Vt præceptor fuerit Caroli ducis Calab.

a Ib. c. 27.

Patrocinium pauperum acceperit.

b Cap. 28.

c Cap. 31.

d Apud Sur. 27. die ſept.

Sentiens mortem impendere, magiſtro Franciſco Maronenſi Minoritæ conterraneo ſuo, qui tum erat Pariſiis generalem fecit confeſſionem cum multis lacrymis. Quotidie etiam mane apud lectum ſuum miſſæ ſacrificium pie audiuit, & crebro ſub illa aduerſa valetudine confeſſus eſt: & quamuis tota vita ſua & ſuam & Dalphinæ virginitatem celaſſet accurate; attamen ſub vitæ finem, compellente eum ſpiritu Dei, ita ad aſtantes loquebatur: Saluatus eſt homo malus per mulierem bonam, quam ſicut virginem accepi, ita et in hac mortali vita virginem relinquo.

Pie ad mortem ſe comparat.

e Cap 33.

69 *In ea ægrotatione e, qua grauiſſimos, eoſque perpetuos et dolores afferebat, quos ille patientiſſime ſpe futurorum tolerabat, ſpiritus eius iugiter coniunctus cum Deo fuit; volebatque nihilominus etiam bona audire, iubebatque ſibi Chriſti paſſionem legi, nec lingua etiam a diuinis ceſſabat laudibus, crebro repetens illum verſum f: Dominus opem ferat illi ſuper lectum doloris eius: vniuerſum ſtratum eius verſaſti in infirmitate eius. Sumpto autem dominico ſacramento cum ſacro oleo vngeretur, & verſum illum dicerent: Per ſanctam crucem & paſſionem tuam libera eum Domine; ipſe eundem tertio repetiuit, & addidit: Hæc eſt ſpes mea: in hac volo mori. Ad extremum iam in agone poſitus, vultum præ ſe tulit valde terribilem; vnde colligi liceret eum in magno verſari labore ob quædam illi obiecta, atque ſub eiuſmodi conflictu exclamauit: Magna eſt dæmonum vis; ſed eam penitus eneruarunt virtus & merita ſacroſanctæ incarnationis & paſſionis Ieſu Chriſti. Et poſt paululum rurſus exclamans: Plane, inquit, vici. Poſt aliquantum temporis ſpatium cum ingenti clamore dixit: Totum me diuino iudicio committo; atque his dictis reparatus eſt vultus eius, & quodam rubore atque ſplendore multaque elegantia perfuſus; atque ita reddidit ſpiritum; nec fuit vel tenuiter mutatus vultus eius, ſed permanſit ſerenus & pulcher. Hæc autem omnia vidit quidam nobilis multum petulans & lubricus, adeoque ob ſua peccata corde compunctus eſt, vt nullo pacto ferre ſuſtinens, mox accito ad ſe fratre Franciſcano, qui illic aderat, in quodam cubiculo cum ingenti pietate, & largiſſimo lachrymarum imbre ſua peccata confiteretur. Obiit ſanctus comes plenus virtutibus & operibus bonis anno ſalutis* MCCCXXIII. *v. kal. octobris.*

f Pſal. 40.

Sacramentis procuratur.

Felix eius mors.

Laſciuus iuuenis ex illa conuerſus.

Sepultus in cultu Franciſcano primum eſt Pariſiis in Minoritarum templo: ac dein Aptam translatæ eius reliquiæ, ad quas maximæ cœleſtes virtutes editæ, ac vario morborum genere laborantibus valetudo diuinitus reſtituta: immo & mortui ad vitam reuocati. Quinetiam Balearicum regnum, quod atroci turbabatur bello, eo videndum ſeſe obiiciente, docenteque, ſine fuſo cruore pacatum eſt. Quibus permotus Vrbanus V. ſanctorum honores ſolemni ritu poſtea illi decreuit a. Diploma vero morte oppreſſus edere non potuit: quod ab illius ſucceſſore Gregorio XI. eſt promulgatum, vti ſequenti tomo dicetur.

Tranſlatio reliquiarum S. Eleazari.

Decreti illi ſanctorum honores.

a Vvadin. in annal. Min hoc ann. n. 39. & ſeq.

IESV CHRISTI annus 1324.

IOANNIS PP. XXII. annus 9. — VAC. IMP. OCCID. 11. ANDRONICI IMP. OR. 41.

1 INeunte anno Chriſti milleſimo trecenteſimo vigeſimo quarto indictione ſeptima Ludouici Bauari oratores, quos antea ad aulam pontificiam legauerat, vt obſequentem ſe eccleſiæ, nec ſentire cum hæreticis profiteretur, diemque ad dicendam cauſam conſtitutam extrahi depoſceret, ingreſſi purpuratorum patrum conſiſtorium IV. nonas menſis ianuarii Pontifici, in ſolio conſidenti, ſupplicem hunc libellum b porrexere.

Lud. Bauari oratorũ ad ſedem Ap. acceſſus.

b Ext. apud loco. 4. p. 1. ep. ſecr. pag. 107. & l. 2 ar. bull. pag. 35.

Pater ſanctiſſime.

Ad mandatum ſanctitatis veſtræ in ſcriptis poſuimus ad quid venimus, & quid a ſanctitate veſtra petere debeamus. Dicimus igitur ex parte domini noſtri filii veſtri deuoti, quod licet paucis diebus elapſis ab aliquibus murmuraretur, & abſque tamen vlla inſinuatione certa referretur apud dictum dominum noſtrum, proceſſus aliquos eſſe factos a ſanctitate veſtra, ipſum & iura ſua ac ſtatum ſuum grauiter contingentes; tamen dominus noſter prædictus nullatenus credere poterat, nec credebat: immo æſtimabat æmulorum ſuorum eſſe figmenta, nec etiam veriſimile reputabat, quod ſancta Romana eccleſia taliter proceſſiſſet, cum nunquam antea ſuper iis fuerit monitus vel citatus. Ad cautelam tamen nos miſit ad inquirendum ac inueſtigandum, vtrum contra ipſum, vt præmittitur, proceſſus aliqui facti eſſent: & ſi inueniremus eos factos, quod ſupplicaremus ſanctitati veſtræ vt, ſaluo in omnibus iure ſuo, daret ei terminum aliquem competentem & decentem, inſpecta locorum diſtantia & maxime negotii arduitate conſiderata; infra quem domino noſtro prædicto proceſſus huiuſmodi veritatem referre poſſemus, vt ipſe ſibi ac iuribus ſuis, ipſum tangentibus, de conſilio ſuorum principum & procerum valeat ſuper iis, prout tenetur & debet, ſalubriter prouidere; & de informando ſanctitatem veſtram plenius circa dictum proceſſum & ipſum contingentia, & de oſtendenda iuſtitia ſua & innocentia ſua circa dictum proceſſum & ipſum contingentia, prout ſibi videbitur expedire; nec non de reformando in ſtatum debitum, ſi forſan in aliquibus exceſſiſſet. Igitur, pater ſanctiſſime, cum inuenerimus proceſſus huiuſmodi eſſe factos, ſupplicamus ſanctitati veſtræ ex parte domini noſtri præfati humiliter & deuote, vt ſaluo in omnibus iure ſuo terminum competentem, prout præmittitur, dare & concedere dignemini: cum dictus dominus noſter intendat, quantum in ipſo eſt, tanquam deuotus filius ſanctitatis veſtræ paternitatem & ſanctam eccleſiam vt matrem reuereri, & ipſam finali obedientia pro poſſe adiuuare, defendere & tue-

Porrecti ab iis Pontifici libelli ſupplicis formula.

Extrahi flagitant iudicii diẽ.

& tueri; terminum petimus ſex menſibus longiorem.

a An. 1323 n. 34. &c.

Quæ reſpōſa ſint a Pontifice.

2 Mirum cuiquam videri poſſet, quomodo hac demiſſione Chriſtiana, & obſeruantia Pontificem mulcere ſtuduerit Ludouicus, qui paulo ante, vt vidimus a cōcepta appellationis formula Pontificem ipsū calumnia hæreſeos appetiuerat, atque ab eius iudicio ad concilium œcumenicum prouocarat: quod Ludouici factum ignorans Ioannes, accepto eius libello ſupplice, rem in deliberationem cum Cardinalibus adduxit, ac publico conſiſtorio VII. idus ianuarij congregato, præſentibus oratoribus obiecit, Ludouicum non cognita a ſede Apoſtolica electionis controuerſia, contra decreta pontificia non electum in Regem, ſed Regem ſe dixiſſe, Vicecomites hæreſeos crimine poſtulatos tutatum eſſe; cum antea ad eos euertendos acceſſurum ſe in Italiam ſpopondiſſet: marchiones Ateſtinos & Ferrarienſes eccleſiæ perduelles in ſua verba ſacramento adegiſſe; vetera eccleſiæ iura, quæ interregni tempore ac diſcordibus ſuffragijs duobus electis Regibus vicarios imperij creare ſolet, infregiſſe: ob quæ licet ipſi dies proroganda non eſſet, ad duos tamen illam menſes proferre, non vt ab ipſo geſta tueretur, ſed venia petita demiſſe emendaret. Quæ ſubiectis verbis prodit Pontifex.

Ioannes, etc. ad perpetuam rei memoriam.

Nos ſuper litera & ſupplicatione prædictis cum eiuſdem fratribus deliberatione præhabita diligenti, eoſdem nuntios VII. idus eiuſdem menſis ianuarij coram nobis fecimus euocari; ac eiſdem in noſtra & dictorum fratrum præſentia in conſiſtorio couſtitutis, taliter duximus proloquendum.

3 Vidimus literam patentem & ſupplicationem prædictas, quas in noſtra & fratrum noſtrorum præſentia exhibere curaſtis, & contenta in eis intelleximus diligenter: ac ſuper illis cum eiſdem fratribus deliberatione præhabita diligenti, attendentes & ad memoriam reducentes deuotionem, quam præfatus dux Bauariæ per alios nuntios ſuos ad præſentiam noſtram hactenus deſtinatos, eius literas de credentia deferentes, ad nos & præfatam eccleſiam ſe gerere aſſerebat; & quod inter alia nonnunquam nobis obtulerat per nonnullos ex nuncijs ſupradictis, ſe paratum in eccleſiæ prædictæ & noſtrum obſequium contra rebelles eccleſiæ ad partes accedere Lombardiæ, miramur quamplurimum, & cauſa nobis iuſtæ admirationis ingeritur, quomodo ſic ſubito, nulla per nos data ſibi occaſione vel cauſa, in virum alterum ſit mutatus. Ipſe namque in contemptum noſtrum, & magnam iniuriam ſanctæ matris eccleſiæ, ſe Regem Romanorum intitulat: cum de electo in diſcordia in Romanorum Regem, ſicut iſte fuiſſe dicitur, a nullo ſit in dubium reuocandum, quod ante approbationem ſeu admiſſionem electionis ſuæ per ſedem Apoſtolicam habitam, non debet tali nomine vel titulo appellari: quod vtique dudum, cum de intitulatione duorum electorum in Reges Romanorum controuerſia incidiſſet, per ſedem eandem auditis allegationibus partium in caſu ſimili decretum extitit, deliberatione cum ſimilibus tunc ſanctæ Romanæ eccleſiæ Cardinalibus præhabita diligenti. At inſuper dux prædictus Galeatio de Vicecomitibus eiuſque fratribus de Mediolano rebellibus eiuſdem eccleſiæ,

Queritur Bauarum perduellium eccleſiæ cauſam ſuſcepiſſe. Regium nomen ſine confirmatione Apoſtolica ſumpſiſſe.

& de hæreſi per eorum competentes iudices condemnatis, fauere hactenus contra præfatam eccleſiam non expauit, nec adhuc, ſicut audiuimus, a fautoria deſtitit eorumdem.

Perduellium Ferrarienſiū clientelā accepiſſe.

A Ferrarienſibus etiam, videlicet Raynaldo & Opizone natis dilecti filij Aldebrandini Eſtenſis, de labe prauitatis hæreticæ ſimiliter condemnatis, ac rebellibus eccleſiæ memoratæ, ratione ciuitatis Ferrarienſis fidelitatem & homagium præſumpſit recipere, ipſiſque fauorem, auxilium, & conſilium impendere in noſtrum & eiuſdem eccleſiæ magnum contemptum, atque diſpendium & præiudicium manifeſtum: cum dictam ciuitatem Ferrarienſem, eiuſque diſtrictum ad plenum ius atque dominium & proprietatem eiuſdem Romanæ eccleſiæ pertinere noſcitur.

Administrationi etiam imperij ſe indebite ac irreuerenter immiſcuit, donando de bonis ipſius, homagia recipiendo, & alia indebite attentando: cum tamen huiuſmodi adminiſtratio, imperio prædicto vacante, prout ad præſens vacare dignoſcitur, ad ſedem pertineat memoratam; ſicut hoc iure patet, conſuetudine declaratur, & Romani Pontifices prædeceſſores noſtri in caſu vacationis imperij iure huiuſmodi vſi ſint, velut ad eos pertinente indubie, ſicut etiam nonnullis exemplis euidentibus patet. Nam felicis recordationis Clemens Papa IV. prædeceſſor noſter, tempore ſuo exiſtentibus duobus in Romanorum Reges electis, claræ memoriæ Carolum Regem Siciliæ in Tuſcia vicarium generalem conſtituit, qui dictum officium exercuit diligenter. Similiter piæ memoriæ Clemens Papa V. prædeceſſor noſter in prouincijs Lombardiæ & Tuſciæ chariſſimum in Chriſto filium noſtrum Robertum Regem Siciliæ illuſtrem vicarium ordinauit: cuius iuris poſſeſſione, vel quaſi, præfatus dux Bauariæ, quantum in eo eſt, nos & dictam eccleſiam indebite & præſumptuoſe nimium ſpoliare conatur.

Vicariatū imperij Roberto traditum interturbaſſe.

Si igitur prædicta, nec non verba in dictis literis & ſupplicatione per vos exhibitis poſita, quæ magis ſunt ad turbationem irritantia, quam ad manſuetudinem mentem intelligentis prouocantia, vellemus attendere diligenter, nullum vobis reſponſum dare vtique deberemus: tamen memores deuotionis præteritæ dicti ducis, vobis præfatis nuncijs de dictorum fratrum conſilio breuiter reſpondemus, quod cum proceſſus noſter prædictus contra dictum ducem Bauariæ & electum, vt prædicitur, factus rite ſit, & ſuper notorio habitus; terminumque competentem contineat, infra quem ad eius deduci, niſi per ipſum ſteterit, notitiam potuerit, ac a præſumptis per ipſum temere etiam reſilire, ipſaque quantum erat ſibi poſſibile reuocare, quorum neutrum ipſum conſtet feciſſe per exhibita; ſed potius, quod intendat illa, vt dicta ſcriptura aſſerit, excuſare ac de iure, quod vtique electo faciendi nequaquam competat nec poteſt competere, ſe velle dicere aſſerat, intendens per conſequens exceſſus ſuos notorios minus prouide defenſare; non intendimus aliquid innouare, ipſum tollendo vel ſuſpendendo, vel quoad impediendum effectum ſententiarum in eo latarum terminum, dilationem, vel prorogationem aliquam concedendo: immo volumus eum quoad omnia contenta in ipſo, & ipſorum effectum, in ſuo pleno vigore atque robore permanere.

Verum quia in dicto proceſſu eidem aperte du-

Digitized by Google

duximus intimandum, quod ſi in præmiſſis in dicto proceſſu contentis per omnia infra præfixum ad hoc ſibi terminum exequi dum foret negligens vel remiſſus, nos contra ipſum ad publicationem pœnarum, in quas propter præmiſſos exceſſus notorios inciderat, vel incideret in futurum, & alias quantũ ſuadet iuſtitia procederemus, eius abſentia non obſtante; interdimus vſque ad duos menſes, a data præſentium computandos, a publicatione pœnarum & proceſſibus huiuſmodi, ac ab aggrauatione ſuperſedere proceſſus eiuſdem, infra quos certificari poſſimus quid per eundem circa præmiſſa extiterit reformatum.

Conceſſit bimeſtre a Pont. vt Ludouic. male cœpta emendet.

Per hoc tamen non volumus nec intendimus nos aliquatenus obligare, quin etiam eorundem duorum menſium pendente termino ad aggrauationem dicti proceſſus & alias poſſimus procedere contra ipſum, ſi & prout nobis pro conſeruatione iurium & honoris eiuſdem eccleſiæ viderimus expedire, &c. *Dat. Auin. VII. id. ianuary anno VIII.* Affixæ fuere hæ literæ Auenionenſis eccleſiæ foribus, & in Germaniam ad Friſingenſem epiſcopum tranſmiſſæ a vt eas diuulgandas curaret, ne quem latere poſſet, quid inter Ludouici oratores ac ſedem Apoſtolicam agitatum eſſet, ac dolo & calumniæ ora obſtruerentur. b

a Ibid.

b Ead. to. 4 p. 1. rp. ſec. pag. 110.

4 Effluxere duo ij menſes a Bauaro a Pontifice dati, vt commiſſa aduerſus Apoſtolicæ ſedis dignitatem expiaret. Verum ipſe, non impetrato, vt vidimus, ſex menſium ſpatio, vt cauſam ageret, congregato ſuorum cœtu, conſtitutas ſibi a Pontifice anguſtiores temporis metas conteſtatus eſt: ſe fidem catholicam colere, & eccleſiæ decus ſemper aſſerturum; neque in animum poſſe inducere, ſe quapiam in re læſiſſe ſedem Apoſtolicam, ac ſi læſerit, facturum ſatis: proſecuturum Pontificem honoribus debitis, ac iura etiam imperij tutaturum; ſeque eadem coram Pontifice, cum ſe daret prima occaſio, profeſſurum. Quæ Georgius Hervvartus ſubiectis concepta verbis ex veteribus monumentis affert. c

Contemnit Ludouicus de conſtituto compa rere. Eius doli ad declinandum iudicium.

c Hervvart ad ann. 1324. n. 4.

Nos Ludouicus Romanorum Rex ſemper Auguſtus comparemus, & infraſcriptas proteſtationes noſtras coram vobis proponimus, & in ſcriptis offerimus, ac ſi in præſentia domini noſtri ſummi Pontificis (cuius copiam, arctante termino, tanquam abſentis & remote diſtantis habere non paſſumus) eſſemus perſonaliter conſtituti: promittentes expreſſe, quod eaſdem in ipſius ſummi Pontificis, quamprimum commode poterimus, notitiam deducemus, & coram eo innouabimus. In primis proteſtamur, quod ſanctam eccleſiam Rom. magiſtram fidei catholicæ matrem & alumnam noſtram colere, diligere, & fouere: ſtatum eius ſolidare, & iura ſeruare ſemper intendimus bona fide. Item quod hoſtes eius & rebelles quoslibet quos ſcimus, vel a profeſſione dictæ fidei aberrantes, tanquam fidelis aduocatus & feruidus Chriſtianæ fidei zelator hoſtiliter perſequi & exterminare volumus toto poſſe.

Iactatio ad pompam vanæ pollicitationes.

Item quod non credimus contra ipſam ſanctam eccleſiam nos vnquam in aliquo exceſſiſſe; & ſi quando excederemus, parati ſumus ad eius correctionem humiliter emendari, & ſub regula diſciplinæ ſuæ obedienter conſiſtere, & ſuo conſilio & regimine gubernare. Item quod eidem volumus reuerentiam debitam & honorem. Proteſtamur inſuper, quod domino noſtro ſummo Pontifici eam, quam debemus, & quemadmodum Romanis Pontificibus Rom. Imperatores & Reges prædeceſſores noſtri obedientiam, deuotionem, & reuerentiã geſſerunt & habuerunt, volumus ſimiliter gerere & habere.

Item proteſtamur quod ſtatum Rom. imperij & & iura, res & honores ſuos ſaluos ſine præiudicio cuiuslibet, iuxta debitum fidei noſtræ & virtutem præſtiti ſacramenti, quantum ſcimus & poſſumus, noſtris ſeu partibus ſimiliter diſponimus cuſtodire.

5 Magnifica hac oſtentatione inuidiam exortæ diſſenſionis omnem in Pontificem apud ſuos deriuabat Ludouicus etiam iactabat. Speciore conſtitutum bimeſtre, vt cœpta ei daret, quod ipſe de diſceptanda iudicio cauſa interpretabatur, anguſtius eſſe: de cœpto vero eccleſiæ ſupremo Ferrariæ imperio, adactoque in ſua verba illius vrbis oratore, tacuit; cum magna verborum põpa eccleſiæ iura ſe tutaturum profiteretur; recuſabatque hæretici hoſtiſque fidei Galeatij clientelam deſerere, cum fidei ſplendorem ſe vindicaturum ſponderet: immo ad tuendos eccleſiaſtici iuris oppreſſores exercitum immiſit, vt ſuo loco videbimus. Fruſtra itaque eum excuſare nititur Hervvartus a, dum publicas eas tabulas, quæ ad coloranda geſta plurima arte editæ erant, veluti illuſtria iuris Ludouici eiuſdem monumenta adducit; & Ioannem veluti iniquum immerito traducit: non enim verba Ludouici ſpectanda ſunt, ſed opera potiſſimum.

Pugnant cum verbis eius opera.

a Hervvart to. 1. in Lud. defenſione ad ann. 1324 n. 14. & c.

Vt vero funeſtæ illius diſſenſionis, quæ maximos fluctus in eccleſiam concitauit, culpam non in Ioannem, ſed in Ludouicum eiuſque aſſeclas & ſenatores impios deriuandam, illuſtremus, rem vti geſta eſt, in luce collocabimus, eã paulo altius ex iam dictis repetendo. Potuiſſet Ludouicus pontificia ſibi ſtudia conciliare, ſi vt cæſarei erat muneris eccleſiam tueri, eamque ab hoſtium ſæuiſſimorũ nefaria tyrannide vindicare ſtuduiſſet. Sed improborum faſcinatus conſilijs, cum Pontifici aduerſus Vicecomites diuini eccleſiaſtici iuris euerſores, & Numinis rerumque ſacrarum contemptores operam regiam ſpopondiſſet, eorum deinde, vt dictum eſt, patrocinium ſuſcepit, atque etiam Ferrarienſium perduellium clientelarem ſponſionem admiſit, inuaſitque Romanæ eccleſiæ iura: nec pluribus edictis monitus, reſipuit, ſed iniqua prouocatione ad concilium diffugia captauit. Commotum vero iuſte Pontificem indicat Albertinus Muſſatus b, dum Italiæ tyrannorum, quos armis in Pontificem defendendos ſuſcepit Ludouicus, impietatem deſcribit hiſce verbis.

Conſectarium malorum cauſa Ludouico aſcribenda.

Primus læſit Pontificem Ludouicus.

b Alb. Muſſ. in Lud. Bauaro.

Feſtis, tyrannorum ſcilicet, *per ea tempora per totam ferme Italiam, & præſertim Lombardiam, Tuſciam, Romandiolam, & Marchiam inuaſerat; qui, contemptis Deo & ſanctis, ſanctas eccleſias, ſcilicet epiſcopatus, abbatias, prioratus, & quaſcumque etiam magnorum prouentuum baſilicas, quos vt populos vorarent, in armis, bellis, & quotidianis armorum vſibus ſtipendiarijs erogabant; deque ipſis ſacris locis equorum ſtabula, pulſis antiſtitibus & prælatis, fecerant. Hanc, tyrannis Vicecomitibus Mediolani, ſæuam rabiem nequius cœpiſſe, & adeo perſeueraſſe, vt ipſi tyranni eccleſias & prælaturas de facto, ſpreta papali ſede & iuriſdictione, ſuis clientibus & parum dignis conferrent: promouiſſe primum, & non alium, hac omnia momenta ſenem illum inueteratum malorum Maphæum Vicecomitem. His nefandis actibus abſtinere; archiepiſcopum Mediolani & alios pulſos*

Patrocinium tyrannorũ ſuſcepit.

præ-

Digitized by Google

* ſtis

*prælatos in pace * ſine reſtitutis locis, prædijs, & bonis ad eccleſias ſpectantibus, quibus ſacra coluntur eccleſiæ, illum Maphæum ſtirpemque eius tantis malis nutritam, vt de iuſto vſu abuſum, & de æquitate iniquitatem feciſſent, monuiſſe; diuinum cultum in ea vrbe exerceri per veros prælatos permitterent.*

Horum impietas.

Sed mandata apoſtolica ſpernentes, non modo deſtitere, ſed infandos actus auxere, preces Apoſtolicæ manſuetudinis renuentes; deinde ſeipſos excommunicationum vinculis innodantes, & verba proterua in ſacram eccleſiam, ipſumque Apoſtolicum iactantes, quæ manifeſte hæreſis ignominias, & intolerabilis Chriſtianæ religionis contemptus & pertinacias oſtendebant. A quibus ſimiliter canonice & ſolemniter moniti, nec abſtinere paſſi, vel ab eccleſiaſtica monitione correcti, peccata infanda accumulauere peccatis, Saracenorum & aliarum ſuperſtitionum ſectas & materias imitati, vt & ipſi Saraceni & hæretici manifeſti. Inſuper monitum hunc Ludouicum Bauarum, illorum hæreticorum erroribus infandiſque actibus non adhærere: ſed ſi ad ſacrum imperij culmen aſpiraſſet, illos & conſimiles abhorrere, & veri filij ſacroſanctæ eccleſiæ more ad illos repellendos & refellendos tam prauis auſibus, eccleſiæ aſtare & ſeruire. Sed ille, cuius mens in eccleſiam efferа earum tyrannidum tyrannorumque Italicorum iura tenere ſpiritu diabolico coniectauerat, non modo deſtitit; ſed vicarium ſuum gentemque Germanam aduerſus eccleſiæ monita patenter tranſmiſit, & ſe hæreticum & diuinarum conſtitutionum exhibuit contemptorem. Hactenus Muſſatus.

Monitus Lud. ne hoſtibus eccleſiæ ſe iungeret.

Auxilia ijs ſubmitit.

6 Hos tyrannos impios Ludouicus, cum eorum opera imperiale inſigne ſe adepturum ſperaret, Italiaque potiturum, defendendos ſuſcepit. Qua in re non inique modo, ſed imprudenter etiam ſe geſſit: imprudenter quidem cum pontificia beneuolentia ad firmandum ſolium longe foret aptior; & Vicecomites non cæſarei nominis tuendi, ſed augendarum rerum ſuarum cupiditate mouerentur, vt exitus edocuit: quippe qui firmata potentia Cæſares irriſerunt. Inique vero Ludouicum datam Pontifici de ijs debellandis fidem infregiſſe iudiciaria ſententia in Galeatium paternæ ſequacem impietatis lata indicat, in qua eius flagitia hiſce verbis recenſentur a.

a To. 4 ep. ſecr. pag. 126. & lib variar. bullar. pag. 25

Ioannes, &c. ad perpetuam rei memoriam.

7 Dudum ad noſtri apoſtolatus famam, quin immo infamia publica deduxit auditum, quod quondam damnatæ memoriæ Matthæus de Vicecomitibus de Mediolano nonnullos de diuerſis mundi partibus ad ſedem Apoſtolicam venientes capiebat, & etiam detinebat, eos bonis omnibus ſpoliando; ac literas clauſas, quæ nobis per nonnullos eccleſiæ Romanæ deuotos filios & fideles de diuerſis partibus mittebantur, per ſe, officiales, & miniſtros ſuos aperire & lacerare, & alias pro ſuo libito contrectare, & inſpiciendas diuerſis exponere auſu damnabili præſumebat.

Vt Matthæus improbe erga eccl. ſe geſſerit.

Expoſitum etiam fuit in publico conſiſtorio coram nobis, quod ipſe eccleſijs, monaſterijs, & alijs pijs locis, ac perſonis eccleſiaſticis, ſecularibus & regularibus, ciuitatis & diſtrictus Mediolanenſis talliam ſeu collectam plurimum oneroſam imponens, ad exactionem illius procedebat adeo violenter, quod illam ab aliquibus perſonis eccleſiaſticis per expoliationem rerum, a quibuſdam per captionem & detentionem perſonarum ipſorum, & ab alijs per diuerſos cruciatus corporum extorquebat; & nonnulla alia impia & iniqua in perſonas eccleſiaſticas immaniter exercebat, quæ in grauem diuinæ maieſtatis offenſam, opprobrium catholicæ fidei, & magnum fidelium ſcandalum redundabant: quodque tam ipſe, quam Galeatius, Marcus, & alij filij ſui, paternæ nequitiæ ſectatores, bona cathedralium & aliarum eccleſiarũ, conſiſtentia per ciuitates & diœceſes, in quibus per ſe & alios tyrannidis ſæuitiam exercebat, vel maiorem partem ipſorum occupare & occupata tenere damnabiliter præſumebat: ipſarumque prælatos amariſſimas pœnas exilij cogebat miſerabiliter experiri.

Tributa ab eccleſiaſticis exegerit.

Exercerent tyrannidem eius filij.

Idemque Matthæus adeo redditus erat religionis cuiuſlibet inſolens perſecutor, quod tam prælatis eiſdem, quam religioſis Prædicatorum, Minorum, ac Eremitarum S. Auguſtini fratribus, & aliorum ordinum paupertatis, ne ſynodos & concilia, vel quælibet capitula congregarent, vel in eorum ſubditos viſitationis vel prædicationis officium exercerent, interdicebat expreſſe; peruerſos dictorum ordinum fratres, ſuæque iniquitati conformes in eorum fouendo nequitia, eoſque ſuis conuentibus per violentiam præfici faciendo: & quod in eccleſijs ſecularibus & regularibus, tam virorum quam mulierum auſu ſacrilego perſonas intrudebat indignas, vtpore qui in monaſterio S. Celſi Mediolanenſis nonnullos monachos, abbate dicti monaſterij exulare compulſo, violenter intruſerat. Nonnullas etiam puellas in monaſterio monialium Mediolanenſium, poſtquam illis fuerat impudenter abuſus, per intruſionis reatum recipi fecerat violenter.

Religioſos ordines turbarint.

Nec veritus adhuc in Chriſtum Deum rabiem diræ perſecutionis armare, venerabilem fratrem noſtrum epiſcopum Vercellenſem in ciuitate Vercellenſi, conflatis viribus, obſederat violenter, ac demum eundem per violentiam captiuatum in carcere præſumpſerat detinere; quamuis poſtea de manibus eius per fugæ ſubſidium diuina fuit miſericordia liberatus. Per ſufficientem quoque informationem, de ſpeciali mandato noſtro habitam per bonæ memoriæ Berengarium epiſcopum Tuſculanum, tunc viuentem apud ſedem prædictam, idem Matthæus repertus fuit ſuper huiuſmodi ſacrilegijs, offenſis, & exceſſibus publica infamia laborare.

Vercellẽſis epiſc. in ſeruitutem redactus ſit.

8 Validus etiam clamor ad audientiam noſtram deduxit, quod idem Matthæus, per Stephanum natum eius, dilectum filium abbatem S. Stephani Vercellen. ac præpoſitum, archiepresbyterum, & plures canonicos Vercellenſes; ac per virum ſacrilegum Scottum de S. Geminiano, aliosque ſuos ſatellites & miniſtros iniquos & impios, nonnullas alias perſonas eccleſiaſticas, ſeculares & religioſas, etiam in ſacerdotio conſtitutas, capi fecit ac teneri carceri mancipatos, in illos diuerſorum tormentorum genera exercẽdo. Statuta etiam canonica, tanquam a fide catholica prorſus exorbitans, contemnens damnabiliter & impugnans, interdictum eccleſiaſticum, cui dicta ciuitas Mediolanenſis eius culpis exigentibus ſubiacebat, ſicut & adhuc ſubiacere dignoſcitur, obſeruare deſpexit, & fecit per alios violari, defunctorum corpora laicorum in cœmeterijs eccleſiarum pulſatis campanis, miniſtris eccleſiarum ipſarum renitentibus & inuitis, faciendo in contemptum clauium contra ſanctio-

Violata eccleſiaſtica interdicta.

ctiſones canonicas tumulari: id idem per Galeacium in Placentina & per Marcum filios ſuos in Terdonenſi ciuitatibus, tunc ſub eorum tyrannide conſiſtentibus; & per alios tyrannos ciuitatum & locorum, quæ per eum & alios ſuos filios tenebantur, vel cum eis fuerant iuramento vel confœderatione ligata, eidem interdicto ſubiecta, obſeruari faciens, dictumque interdictum nequiter violari, & diuina, quantum in eo erat, profanari officia in eiſdem in contemptum clauium earumdem.

Inſectat° ſit Galeatius Placentinū epiſcopū.

Idemque Galeatius, perfidia paternæ præuaricationis imbutus, bonæ memoriæ epiſcopum Placentinum, tunc viuentem, bonis omnibus ſpoliauit, domos, vineas, & alia bona epiſcopalia deuaſtando, ac ea, quæ de redditibus & prouentibus dictorum bonorum percipi potuerunt, ſuis vſibus applicando. Nonnullos etiam clericos Placentinos, grauibus afflictos vulneribus, bonis omnibus ſpoliauit; & quibuſdam eorum horribili nece peremptis, eccleſiaſtica beneficia eorundem alijs nequitiæ ſuæ fautoribus, de facto conceſſit; dictum epiſcopum Placentinum cogens miſerabiliter exulare, qui deinde Apoſtolicam ſedem petens, ibidem diem clauſit extremum. Idem Galeatius, ad execrabiliora licentians manus ſuas, clerum Placentinum tallijs, collectis, gabellis, & diuerſis angarijs, pedagijſque nouis afflixit: clauſtra etiam monialium ciuitatis eiuſdem damnabiliter violauit, exinde nonnullas moniales adducens, eiſque virginitatis lilium, quod perpetuo voto Chriſto ſpoponderant, effræni & damnata libidine auferendo. Nonnulla etiam bona, quæ tam clerici quam laici in locis Prædicatorum, Minorum, & Eremitarum S. Auguſtini & alijs diuerſis eccleſijs Placentinis pro ſecuriori cuſtodia duxerant deponenda, tam per ſe quam per ſuos ſatellites aſportauit. Diuerſas quoque eccleſias, hoſpitalia, & alia pia loca cremauit incendio, & contra claues eccleſiæ per ſe & alios labia detractionis aperiens, per quoſdam clericos & religioſos fautores ſuos fecit coram omnibus prædicari, quod * tenendæ non erant excommunicationis & aliæ ſententiæ latæ contra eum. Propter quæ non erat dubium, dictos Matthæum eiuſque filios diuerſarum excommunicationum fore ſententijs innodatos.

Clerum vectigalibus onerarit. Sanctimoniales ſtuprum ſtuprum ſaculerit. Depoſita in ſacrar. ijs diripuerit.

Eccleſias incēderit.

Cenſuras contemſerit.

*timendæ

9 Præter hæc idem Matthæus & filij eius obſtacula præſtiterant, ne noſtri vel dilecti filij Bertrandi tit. S. Marcelli presbyteri Card. in illis partibus A. S. L. nuncij ciuitatem Mediolanenſem, vel terras & loca prædicta, ſeu territoria poſſent ingredi eorundem, vel infra illa noſtras vel eiuſdem legati deferre literas, ac quoſcumque nuntios ipſos capi; incarcerari, & frequenter occidi crudeliter faciendo. Nec adhuc idem Matthæus contentus, quod ipſe in profundum malorum demerſus præceps abierat, ſed laborans, vt alios ſecum traheret in ruinam, deuotos eiuſdem eccleſiæ a deuotione ipſius auertere, & indeuotos, ne ab erroris inuio ad vitæ viam & deuotionem redirent eiuſdem eccleſiæ, impedire vijs & modis omnibus, quibus poterat, conabatur: immo vt contra dictam eccleſiam & fidem catholicam execrabilius poſſet ſuam nequitiam exercere, cum ſchiſmaticis confœderationem & colligationem iniuit. In prouincia etiam Lombardiæ, ac circumadiacentibus locis, & partibus ſeminauit diſcordias, guerras mouit, fructum pacis ſubuertens ſcandalis & ſciſſuris in tantum, quod eccleſiarum prælati, propter eiuſmodi preſſuras & ſcandala multipliciter impediti, perſonas eccleſiaſticas ſuarum ciuitatum & diœceſum & alios eorum ſubditos non poterant viſitare, nec corrigendos corrigere, nec illis proponere verbum Dei, aliaque ſpiritualia gerere, quæ exigebat officium paſtorale. Ex quibus profecto pullularunt & pullulant in illis partibus hæreſes, creuerunt ſchiſmata, diminutus eſt cultus diuinus, fidelium animæ perditioni fuerunt expoſitæ, corpora patuere periculis & malis innumeris licentia præſtita; & ſcandala ſuſcitata fuere: propter quæ ſic licentioſe per dictos Matthæum eiuſque filios aduerſus Deum, & eccleſias & fidem catholicam perpetrata, & alia quæ ſequuntur, habebantur grauiter, nec indigne, ſuſpecti de labe hæreticæ prauitatis.

Appetit° ſit bello pontifici° legatū.

Notum eſt enim in partibus Lombardiæ, quod eiuſdem Matthæi paterni auus & auia, dum viuebant, fuerunt habiti de memorata prauitate ſuſpecti: quinimmo propter huiuſmodi labem peſtiferam eadem auia, iudicio eccleſiæ de hæreſi condemnata, tradita fuit flammarum incendio per iudicium ſeculare. Communis etiam in partibus illis habet notitia, idque fama publica manifeſtat, quod quondam Manfreda mulier de Mediolano, dicti Matthæi ex linea materna propinqua, labe reſperſa prauitatis eiuſdem, in perſona cuiuſdam, quæ Guillelma nomine vocabatur, Spiritum ſanctum aſſeruit incarnatum, ipſamque Guillelmam a Deo aſſumptam mirabiliter extitiſſe: poſt quæ, cum ſuper his, ac diuerſis alijs articulis, hæreſim ſapientibus manifeſte, per inquiſitores prauitatis eiuſdem tam contra eas, quam nonnullas alias credentes ipſarum, fuiſſet veritatis certitudo comperta, Manfreda & Guillelma prædictæ traditæ fuerunt iudicio ſeculari, & demum ignis incendio concrematæ. Et quia inter alios credentes ipſarum præfatus Galeatius culpabilis fuit repertus, inquiſitores ipſi propter hoc captiuarunt & detinuerunt eundem: licet poſtmodum per eiuſdem Matthæi potentiam coacti minis & terroribus eum duxerint dimittendum. Idem quoque Matthæus in tantum exorbitabat a fidei catholicæ veritate, quod carnis reſurrectionem negabat.

Vicecomitum familia infecta hæreſi.

Galeatius de ea ſuſpectus. Noua Matthæi hæreſis.

10 Cum ex præmiſſis præfati Matthæus & filij eius ſe Dei aduerſarios manifeſtos, & fidei catholicæ corruptores patenter oſtenderent, inceſſanter deteriora prioribus committentes; nos conſiderantes attentius, quod non expediebat, quod tam horrendorum ſcelerum in ſuccedentia temporum ſecula ſine recordatione vindictæ memoria deſerretur, venerabili fratri noſtro archiepiſcopo Mediolanenſi, & dilectis filijs inquiſitoribus hæreticæ prauitatis in prouincia ſuperioris Lombardiæ, noſtris dedimus literis in mandatis, vt ipſi, vel duo, aut vnus eorum contra prælatos Matthæum, Galeatium, Marcum, & alios præfati Matthæi filios eiuſdem hæreſis ſultos labe, quoad ea, quæ præmiſſa contingebant & alia, de quibus poterat haberi veriſimilis ſuſpicio contra eos, iuxta formam canonum, & prout alias eis ex officio inquiſitionis contra hæreticos competebat, procedere cum omni diligentia procurarent. Qui ſuper præmiſſis, earundem literarum noſtrarum forma ſeruata, diligentius inquirentes, ac comperto legitime prænominatos Matthæum, Galeatium, Marcum, & alios eius filios ſæpedictos de prædicta labe reſperſos; primo dictum Matthæum, & deinde Galeatium,

Data archiepiſc. Mediolan. prouinciæ in Vicecomites inquirendi.

& ſubſequenter Marcum, Luchinum, Ioannem, & Stephanum natos eiuſdem Matthæi legitime conuictos de hæreſi, iuxta formam canonum auctoritate noſtræ commiſſionis huiuſmodi, & prout alias eis ex officio inquiſitionis contra hæreticos competebat, per diuerſas ſententias diffinitiuas ſucceſſiue prolatas decreuerunt & iudicauerunt hæreticos manifeſtos: eoſque de hæreſi condemnarunt, ipſorum bona omnia, mobilia & immobilia, iura, iuriſdictiones, & quæcumque alia vbicumque eſſent, & quibuſcumque nominibus cenſerentur, per eaſdem ſententias confiſcando, & confiſcata declarando; nonnullis alijs pœnis in præfatos Matthæum, Galeatium, & Marcum & alios eiuſdem Matthæi filios & nepotes legitime promulgatis; prout in proceſſibus & ſententijs, per dictos archiepiſcopum & inquiſitores ſuper his habitis & probatis, plenius continetur.

Lata ab illo in eoſdem ſententia.

11 Cum autem poſtquam idem Matthæus, in obſtinata prauitate deficiens, infeliciſſimæ mortis perſoluit occaſum, dicti Galeatius, Marcus, Luchinus, Ioannes, & Stephanus hæretici manifeſti ſecundam obſtinatam nequitiam & cor impœnitens eorundem, abſque erubeſcentia ſcelerum, dura facie, & indomabili mente velut domus exaſperans aduerſus Deum & Romanam eccleſiam & orthodoxam fidem ſemper damnabilius & contumacius intumeſcant; per victricis crucis ſuffragium de fratrum noſtrorum conſilio contra dictos hæreticos, eorumque fautores, adiutores, conſiliarios, & valitores quoſcumque, eiſque quomodolibet adhærentes vel parentes eiſdem; & eos, qui eiſdem hæreticis impendent auxilium, conſilium, vel fauorem, vel adhærebunt aut, parebunt eiſdem; prouidimus in virtute Altiſſimi inſurgendum, ac vniuerſos Chriſti fideles ad tollendum de fidelium medio infideles eoſdem & incredulos, ac ſubuerſores catholicæ fidei de catholicorum gregibus extirpandos, donis ſpiritualibus inuitandos, vt Dei cauſam fideique negotium tanto aſſumant feruentius & animoſius perſequantur, quanto ſalutis æternæ clypeo communiti huiuſmodi perſecutionis euentum poterunt ſecurius experiri. Ideoque nos de omnipotentis Dei miſericordia, & beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum eius auctoritate confiſi, illa quam nobis, licet inſufficientibus meritis, Deus ligandi atque ſoluendi contulit poteſtate, omnibus vere pœnitentibus & confeſſis, qui contra dictos Galeatium, Marcum & Luchinum, Ioannem & Stephanum eiuſdem Matthæi filios, rebelles, hæreticos, excommunicatos, Dei aduerſarios & hoſtes apertos, perſecutores & inimicos eccleſiæ manifeſtos, ac quoslibet adhærentes vel parentes eiſdem; nec non contra eos, qui in poſterum in huiuſmodi hæretica prauitate & excommunicatione durantibus impendent auxilium, conſilium, vel fauorem, vel adhærebunt aut parebunt eiſdem, proceſſerint, *et infra*, illam ſuorum, de quibus cor de cõtriti & ore confeſſi fuerint, concedimus veniam peccatorum, quæ proficiſcentibus in terræ ſanctæ ſubſidium concedi per ſedem Apoſtolicam conſueuit, & in retributione iuſtorum ſalutis æternæ pollicemur augmentum, &c. *Dat. Auin. x. kal. aprilis pontificatus noſtri anno* VIII.

Indictum in illos ſacrum bellum.

Propoſitæ arma ſumpturis indulgentiæ

12 Decreta eſt ſacra hæc expeditio in Vicecomites, cum iam februario exeunte pontificius exercitus ab auxiliatibus Ludouici Bauari copijs profligatus fuiſſet [a], eiuſque ductor Raimundus Cardona Mediolanum in vincula adductus. Qua iniuria & clade exulceratus Ioannes, Bauari legatos Bertholdum, Marſteron dictum Niffen, Bertholdum Groiſpach, Fridericum Truendingen, qui Vicecomites armis tutati fuerant, confixit anathemate [a] ob præſtita damnatis hæreſeos auxilia. Tum aduerſus Bauarum ipſum iudiciorum ordinem vrſit, cum is in ius vocatus non cœpta emendaſſet nec miſiſſet procuratores, vt reſponderet in iudicio, vel controuerſias pactione ſedaret; ſed expediret arma, & Romanæ eccleſiæ iura, occupato etiam ſupremo Ferrariæ imperio, inuaderet. Præterea contendebat Ioannes, interregnum eſſe creatis duobus Cæſaribus, donec lis a ſede Apoſtolica dirimeretur: neque illam in acie, in qua iuſtus poſſit ſuccumbere, ſed in iudicio æquitate decidendam: proinde Robertum iure a Clemente V. legatum imperij in Inſubria conſtitutum; ac ne munus illud exerceret, iniuſto bello appetitum. Contra Ludouicus Bauarus opponebat, ius in armis, capto in acie Friderico æmulo, ſiue is iuſte vel iniuſte Cæſar deſignatus eſſet, ſublatam omnem controuerſiam, diremptamque ferro, neque iam pontificia ſententia dirimendam; ac poſt ſuſtentatum a ſe tot annis Romanum ſceptrum interregnum dici non poſſe, iuraque imperij contra Pontificẽ & Robertum iure recuperari: quæ Ludouici defenſio fuſe in eius ſcriptis tractatur [b]. Secundo itaq; armorum ſucceſſu tumidus, legum voces & iudiciorum ordinem contemnebat: quæ res Pontifici acerbiſſima accidit, quippe qui iuſtitiæ tenax & legum vindex Cæſarum diſcordibus ſuffragijs electorum controuerſias in apoſtolico tribunali dirimi volebat, vt Richardi Alphonſique cauſa fuerat olim diſceptata. Hanc itaque in Ludouicum, in iudicio non comparentem, ſententiam pronuntiauit [c].

Præcipua inter Pontificem ac Bauar. controuerſia.

Ioannes, &c. ad certitudinem præſentium, & memoriam futurorum.

13 Quamuis præfati electi [nempe Ludouici] in non parendo noſtris monitionibus & mandatis inobedientia pertinax, nec infra ſecundum terminum ſibi ſimiliter huiuſmodi dilatione conceſſum comparendo coram nobis per ſe vel procuratorem legitimum, nec etiam poſtea, de benignitate ſedis Apoſtolicæ diebus pluribus expectati contemptus eiuſdem exigant; ſcandalum quoque, & pericula plurima, quæ profecto præmiſſorum diſſimulatio & impunitas vel dilata iuſtitia probabiliter comminatur, deſiderent ſuper præmiſſis contra dictum electum de remedio celeri per opportunam & rigoroſam iuſtitiam prouideri; nos tamen adhuc volentes cum eodem electo vti potius manſuetudine, quam rigore, ac probare, vtrum manſuetudinis noſtræ benignitas ipſum a tam periculoſo deuio valeat, quod deſiderijs intenſis appetimus, reuocare; de dictorum fratrum conſilio auctoritate Apoſtolica per infraſcripſum modum duximus ordinandum: videlicet, quod ad publicationem ſententiæ excommunicationis per nos, vt præmittitur, promulgatæ, in quam idem electus propter ſuam in præmiſſis commiſſam inobedientiã & contemptũ incidiſſe dignoſcitur, procedentes ab aliarum pœnarum publicatione, in quas ſimiliter incidit, ſuperſedeamus ad præſens.

Accuſatur Ludouicus contumaciæ

Ideoque præfatum electum de ipſorum fratrum conſilio auctoritate apoſtolica in prædictam excommunicationis ſententiam incidiſſe, præſente hac multitudine copioſa fidelium, declaramus;

Pronuntiatur contraxiſſe anathema

[a] Io. Vill. l. 9. c. 239.

[a] To. 4. p. 1 ep. ſecr. pag. 118. & lib. var. bull. pag. 16.

[b] Ext. apud Nicol. Min. M.S. Vat. ſign. n. 4008. pag. 13. &c.

[c] To. 4. p. 1 ep. ſecr. pag. 110 & lib. var. bull. pag. 28.

mus ; ipſumque prædicta excommunicationis ſententia innodatum, & velut excommunicatum, præter caſus exceptos, euitandum ab omnibus nunciamus : cumque nihilominus, aſtante prædicta multitudine copioſa fidelium, per hoc præſens edictum publicum ſolemniter anctoritate prædicta monemus, ſibi anctoritate apoſtolica ſub pœna priuationis omnis iuris, ſi quod ſibi ex ſua electione prædicta, quæ de ipſo dicitur celebrata, vel ad regnum & imperium Romanum quoquo modo competit & poſſit competere ; quam, ſi monitioni & mandato huiuſmodi efficaciter non parebit, eum incurrere volumus ipſo facto; diſtrictius iniungentes, vt infra trium menſium ſpatium a data præſentium, in antea computandum, ſe Regem Romanorum non intitulet, non denominet, nec deſcribat, nec per alios faciat, quantum in eo fuerit, tali intitulari titulo, vel etiam nominari ; ab intitulatione & denominatione regali huiuſmodi, per eum indebite vſurpata, ac adminiſtratione regni & imperij prædictorum & rerum & iurium eorundem (denominationem, intitulationem, & adminiſtrationem præfatas non reſumpturus vlterius, niſi, ſi, & quando perſonam ipſius & electionem, quæ de ipſo celebrata fuiſſe dicitur, per ſedem eandem approbari contigerit, & admitti) a fautoria quoque & defenſione tam dictorum hæreticorum Mediolanenſium rebellium Dei & eccleſiæ [nimirum Galeatij & fratrum Vicecomitum] quam Ferrarienſium, videlicet Raynaldi & Opizonis filiorum dilecti filij nobilis viri Ildebrandini marchionis Eſtenſis, qui quidem filij ſunt ſimiliter de labe prauitatis hæreticæ condemnari, ac rebelles eccleſiæ memoratæ, eorumque fautorum, valitorum, & ſequacium prorſus abſtinere procuret ; fidelitati etiam & homagio, quæ ratione ciuitatis Ferrarienſis, quæ ipſius Romanæ eccleſiæ pleni iuris & proprietatis exiſtit, præſumpſit recipere ab eiſdem, in noſtrum & eiuſdem eccleſiæ magnum contemptum, atque diſpendium & præiudicium manifeſtum, publice & omnino renunciet; illaque prorſus a ſe abijciat, quaſi nunquam ſibi præſtita extitiſſent : nec ratione illarum aliquid penitus iuris vſurpet in ciuitate Ferrarienſi prædicta, eiuſque diſtrictu vel ciuibus ac diſtrictualibus eorundem; ſed potius omnia prædicta vſurpata, præſumpta, & attentata per ipſum ſub denominatione & intitulatione prædictis, ſeu colore vel occaſione ipſarum, curet effectualiter infra dictum terminum, prout ſibi poſſibile fuerit, ſolemniter & publice reuocare ; ac parere in omnibus prædictis noſtris monitis, inhibitionibus, & mandatis ; necnon & ad eiuſdem eccleſiæ redire gremium ſtudeat, ſatisfactionem debitam impenſurus de offenſionibus & iniurijs ſupradictis : ac nihilominus infra dictum terminum, quod prædicta omnia reuocauerit ac paruerit in eiſdem omnibus huiuſmodi noſtris monitionibus, inhibitionibus, & mandatis plenarie cum effectu, nos per autenticas perſonas, literas vel inſtrumentum publicum certificare procuret : ac inſuper infra dictum terminum per ſe, vel procuratorem ſeu procuratores idoneos compareat coram nobis, ſuper dictis exceſſibus, offenſionibus, & iniurijs ; ac ſuper pœna priuationis iuris, ſi quod ſibi competit vel competierit ad regnum ſeu imperium ſupradicta, declaranda vel inferenda ; necnon & pœnis alijs, quibus exceſſus ac inobedientia & contemptus prædicti eundem electum obnoxium reddiderunt, definitiuam ſententiam, & noſtrum beneplacitum, quãtum officium noſtrum patitur, auditurus, & alias facturus & recepturus, quod iuſtitia ſuadebit, &c.] Addit plura grauiora imperia, ac præſules, proceres, & populos Romani imperij Ludouico vt Regi parere vetuit, antequã cæſarea electio ſedis Apoſtolicę auctoritate confirmata eſſet, & contra nitentibus diuinas humanaſque pœnas intentauit. Tum quorumcumq; principum cum Ludouico inita fœdera reſcidit. *Dat. Auin. x. kal. april. pontificatus anno VIII.*

Conſtitutum trimeſtre, quo excurrente non Regis, ſed electi in Regem nomen ſibi tribuat.

Clientelā Mediolanenſium, & Ferrarienſium deſerat.

Vſurpatū in Ferrariam imperiū ponat.

Sarciat iniurias illatas eccleſiæ.

14 Diſceptabat contra publicis libellis Ludouicus, ſe iure & legibus cæſareos accepiſſe apices, ac Fridericum æmulum imparibus electum ſuffragijs, & ſi qua lis interceſſiſſet, diremptam prælio, in quo ille ſub victoris poteſtate ſuccubuerat : nunquam hactenus Reges diſcordibus ſuffragijs creatos in ius vocatos, ſi Reges ſe dixiſſent : conſulenda in ea lite vetera Germanorum & imperij inſtituta ; tum graues querelas in Ioannem fudit : *In dicto,* inquit [a], *proceſſu ſiue exceſſu mandare dicitur ſubditis noſtris eccleſiaſticis & mundanis, ſeu ſecularibus etiam cuiuſcumque ſtatus vel conditionis exiſtant, etiamſi regali vel quacumque alia præfulgeant dignitate, ſub pœnis grauibus inflictis ac etiam comminatis, ne nobis tanquam Regi Romanorum, & in Regem Romanorum electo pareant vel intendant, aut ne nobis præſtent auxilium, conſilium, vel fauorem,* & infra, *contra noſtram manifeſtam iuſtitiam, atque iura, vt ex prædictis apparet, & contra libertatem & dignitatem & vtilitatem ſacri imperij, & principum imperij electorum et aliorũ principum, et omnium imperij ſubiectorum, et contra cõſuetudines imperij approbatas prædictas, quæ pro lege ſeruantur & ſeruata ſunt ab antiquo ; præcipue contra conſuetudinem iam approbatam, atque ſeruatam ab eo tempore, cuius contrarij memoria non exiſtit, qua cauetur, quod ſi vota principum, ad quos ſpectat eligere, ad eligendum conuenientium diuidantur in plures, & duo in diſcordia eliguntur, alter electorum, qui potentior fuerit & prænaluerit, debeat obtinere. Sed victoriam nobis contulit plenam, atque pleniſſimam miſericors Dominus, ad quem bellorum ſpectat victoria, vt victo hoſte & aduerſario conculcato, potentiorem atque victorem nos fecerit per miſericordiam ſuam.* Falſa eſt hypotheſis probari a Deo ſemper victoris cauſam, nec enim miſericors Deus crudelitate ſed æquitate, non ferro ſed legibus lites dirimi iubet. Subdit Ludouicus : *Licet electio eiuſdem aduerſarij nulla fuerit, & nullum ius tribuere potuerit, nec noſtro in aliquo derogare : quia a minori parte principum fuit electus, videlicet a duobus, & quia facta fuit ex interuallo poſt primam electionem noſtram, & ideo vt nulla nullum ius ſibi tribuere potuit, nec noſtro in aliquo derogare. Item quia electio ſua facta fuit non in loco debito de Franchefort, & ſic nulla de iure, & per conſuetudines approbatas prædictas. Item quia facta fuit non in termino & die præfixis ad eligendum per eum ad quem ſpectat præfigere : & ſic nulla per iura communia & per conſuetudines imperij approbatas, quæ pro iure ſeruantur.*

Intentatę ni compareat dicto peremptorio termino pœnæ.

[a] Ext. apud Nicol. Min. ſchiſmaticum M.S. bibl. Vat. ſign. n. 4008. pag. 15. & M.S. ſign. n. 4010. pag. 23.

Ludouici argumenta.

Aſſertam victoria electionē diſceptat.

15 *Item quia coronatus fuit & inunctus in Regem non in loco ad hoc antiquitus deputato, videlicet Aquiſgrani, & ex pluribus alijs rationibus euidentibus, atque cauſis, quas numerare & exprimere non expedit, velut notorias, & omnibus manifeſtas;* Et infra : *Reſeruaſſe ſibi dicitur, vt poſſit pendente dilatione contra nos procedere, prout ſibi videbitur expedire. Ex quo manifeſte patet odium notorium, quod ad ſacrum imperium & nos gerit.* Non ex

Confutat Frederici electionē.

eo odium patet, ſed in aſſerendis legibus Ioannis conſtantia: addit aliam querelam Ludouicus; *Item manifeſte patet, quod ſe ſacro imperio & nobis prius inimicum capitalem conſtituit, nos & deuotos ſacri imperij videlicet perſequendo, & rebelles & hoſtes imperij videlicet publice & notorie confouendo, inimicorum noſtrorum & ſacri imperij continue vtendo conſilijs; immo ſeipſum, & actus ſuos, & opera ſua dirigendo in omnibus & per omnia conſilijs eorundem: & poſt hac iudicem noſtrum ſe conſtituere nititur contra antiquos canones, decernentes, quod ſuſpecti & inimici iudices eſſe non debent*, Falſum eſt Pontificem Ludouici & imperij hoſtem ſe profeſſum eſſe, ſed prior Ludouicus ſuſcepta hoſtium eccleſiæ clientela hoſtem ſe eſt profeſſus: non etiam imperij hoſtis Ioannes dici poteſt, qui legibus litem, quæ euertebat imperium, dirimi voluit; nec quamuis ſuſpectus contendatur, iudiciarium ordinem debuit intermittere, cum nullus ſit eo ſuperior legum arbiter. Pergit Ludouicus.

Fucus ad ſubterfugiendum Pont. iudicium.

Refellitur.

Præterea cum conſtet & notorium ſit, omnes Reges Romanorum electos etiam in diſcordia, licet electio noſtra haberi debeat omnino ex cauſis euidentibus pro concordi, vt ſuperius eſt narratum; & tam Lotharius quam Conradus, tam Philippus quã Otho, tam Richardus quam Alfonſus, tam Adolphus quam Albertus electi fuiſſent in diſcordia; tamen adminiſtrauerunt ſemper imperium ſicut potuerunt de iure, nec per quemquam Romanum Pontificem præſumptum fuit, quod per ipſum nuper noſcitur attentatum, in præiudicium & grauamen notorium ſacri imperij, atque noſtrum & principum electorum imperij & principum aliorum. Falſa ſunt hæc, nam Vrbanus & Clemens Richardi Alfonſique litem cognouiſſe oſtenſum eſt. Quæ vero ſequuntur de electione, iam ante a nobis diſcuſſa fuere: *Præterea electione noſtra a maiori parte, immo a duabus partibus principum facta, & quæ ex cauſis euidentibus & notorijs debet eſſe legitima; nobilis vir Fredericus dux Auſtriæ, licet nõ in loco electionis, nec in die ad eligẽdum præfixa, a longe minori parte principum, videlicet a duobus tantũmodo ſe eligi fecit in Regem: & ex prædicta electione, non ſolum nos, qui de iure notorio poteramus et debebamus, poſſumus & debemus adminiſtrare; immo etiã ipſe Fredericus adminiſtrauit, cui in adminiſtratione ſua ipſe procedens, immo verius excedens, fauit pro poſſe ſuo, ſicut notorium eſt & manifeſtum, nec aliqua poteſt tergiuerſatione celari: nunquam tamen non ſolum nobis, ſicut nec debuit nec potuit, ſed nec ipſi Frederico, quem adminiſtrare ſciebat, adminiſtrationem quomodolibet interdixit; cum tamen & ante aſſumptionem ſuam, & poſt ipſam iam per annos octo et vltra adminiſtrauerimus, et adminiſtrare nos ſciret notorie ac etiam euidenter, ſicut poteramus et debebamus, poſſumus et debemus, prout patet ex ſupradictis*.

An lis de imperio cognoſcẽda a Pont.

Cognoſcendam confirmatur exemplo.

Argum. Lud. de adminiſtrando imperio.

16 *Item per diuerſas mundi partes et prouincias perſequens imperiales ac ſacrum imperium, parti eos impugnanti fauet et fauit, prout eſt notorium toti mundo, ipſos filios chariſſimos eccleſiæ appellando, et conando pro viribus ſubiugare deuotos imperij et fideles, eorum faucibus deuorandos; adeo quod ſe iactet, quod non remanebit in breui de omnibus imperialibus et imperio adhærentibus vnus, quin ipſum deſtruxerit et confuderit; ita quod nemo de imperialibus et imperio adhærentibus, atque fidelibus remanebit, quod abſit* Iactata ſunt hæc ad creãdam inuidiam: Gibellinos autem tyrannos iure repreſſos armis ſat ante demonſtratum eſt; tum iniquas eſſe ſubiectas querelas.

Lud. querelæ in Guelph.

Item cum nobiles viros de Grambach et de Treuligen & de Suffen comites ad legatum eius in Italiam legatos a latere noſtro mitteremus, facturos eius ope et auxilio pacem et concordiam inter partes, quæ illic ſibi bellum et duras guerras mouebant, continue ipſarum partium inuitatione et pietatis officio excitati, ipſe renuit, et bellum et obſidionem fidelibus Mediolanenſibus parauit, et parare mandauit, ſicut in iſtis partibus eſt notorium et manifeſtum; quod tamen profeſſioni ſuæ minime congruebat, dictos comites in noſtrum et ipſorum, vel verius in ipſius vituperium dimiſit nimium inhoneſte.

Dolet preces non admiſſas pro Vicecom.

Item ipſe crudelis vſurpator iura principum imperij priuata, negotio indiſcuſſo, parte inaudita, nititur vſurpare: cum enim vacante imperio comiti Palatino Rheni de iure et approbata conſuetudine imperij obſeruata hactenus inconcuſſe, præſertim in partibus Alamanniæ ius competat adminiſtrandi iura imperij, feuda eccleſiaſtica et temporalia conferendi, et cuncta alia negotia diſponendi; ipſe in dicti principatus et principum ſuorum iniuriam contendit, quod in illum caſum ſibi competit ad ſe adminiſtrationem vacantis imperij pertinere.

Controuerſi ad quem ſpectet imperij vacantis adminiſtratio.

17 Germaniæ adminiſtrandæ non ſe Ioannes ingeſſerat, neque contra veteres conſuetudines quidquam nouauit: Italiæ autem adminiſtrationem ſi prædeceſſorum more acceperit, argui iure non poteſt. Verum ſuperiora iactabat Ludouicus Bauarus, vt Germanos in ſuas partes pelliceret: qui etiam ad principes in Ioannem Papam concitandos ſpargebat, nil aliud Ioannem moliri, quam vt Germanis eriperet auguſtales apices, & Imperatoris creandi auctoritate ad ſe reuocata, electores principes ferendi ſuffragij iure deturbaret. Nauarunt ea in re Ludouico operam nonnulli nefarij viri, qui cum add accendæ publicæ concordiæ ex officij religione ſtudere debuiſſent, augere diſcordiam ac Pontificem in inuidiam & odium apud electores principes adducere conabantur. A quorum calumnijs vt ſe Pontifex vindicaret, hæc ad Moguntinum, Colonienſem & Treuirenſem archiepiſcopos, ac Ioannem Regem Boemiæ ſcripſit a.

Variæ Bauari artes ad creandum Pontifici odium.

Ioanni Regi Boemiæ illuſtri.

Infauſti rumoris aſſertio noſtris pertulit auribus his diebus, quod quidam iniquitatis filij, ſub veſte humili religionis exterius geſtantes habitum, ſed interius a religionis veritate vacui, iniquitate pleni, & malitia non carentes, eius qui ab initio mendax eſt & pater mendacij, opera nequiter imitando, tibi fili chariſsime, ac quibuſdã alijs Regis Romanorum promouendi in Imperatorem coelectoribus tuis falſo & mendaciter ſuggeſſerunt, quod circa proceſſus, quos contra magnificum virum Ludouicum ducem Bauariæ, dudum in diſcordia in Regem Romanorum electum, propter varios exceſſus execrabiles contra Deum, nos, & Romanam eccleſiam, reique publicæ vtilitatem per eum perpetratos, nuper habuimus, adhoc noſtra ferebatur intentio & dirigebantur ſtudia mentis noſtræ, vt tandem te & coelectores alios eligendi iure huiuſmodi priuaremus. Et licet credamus te, tuoſque coelectores huiuſmodi falſis ſuggeſtionibus, ex fermento iniquitatis & malitiæ prodeuntibus, aures non accommodaſſe faciliter ad credendum; tamen ad confundendum omnino nequitiam huiuſmodi detractorum, ſatagentium inter matrem & filios ſcandala ſuſcitare, præmiſſa tuæ celſitudini prouidimus deſcribenda, quam tenere volumus indubie, quod noſtræ intentionis ne-

a To. 4. p. 2 ep. ſecr. pag. 67 & poſt eand. ep.

Ad eas diſſipandas primo nec electores ſcribit Põtifex.

nequaquam extitit, nec exiſtit per proceſſus prædictos tuis & aliorum coelectorum iuribus in aliquo derogare: indecens enim eſſet, quod inde ſequerentur iniuriæ, vnde iura naſcuntur; & illi de paterna manu nocumenta ſentirent, qui per eam ad gratiam meruerunt attolli. Quocirca ſerenitatem regiam attentius deprecamur, quatenus tuum animum ad cuiuſcumque ſiniſtræ ſuggeſtionis inſtantiam ſuper his non inclines; ſed potius ſuggeſtores eoſdem fabricatores mendaciorum reputes, & mendaces. *Dat. Auin. VII. kal. iunij anno VIII.* Eodem exemplo ad Treuirenſem, Maguntinum, & Colonienſem archiepiſcopos miſſæ literæ [a].

a Reg. poſt cand. ep.

18 Non deerant etiam Ludouico aliæ artes & illecebræ, vt aduerſarios ſibi conciliaret; multiſque fucis ac blanditijs mulcere tentauit Leopoldum ducem, qui, cum ſparſa de Pontifice figmenta aperuiſſet, de rei veritate hiſce verbis eſt edoctus [b]: *Quod autem ſe ſcire aſſerat, quod ſi nobis certa dimiſerit, nos nedum ſibi, ſed eius heredibus alia dimittemus; quomodo ſit auſus dicere ſic euidenter falſa & impoſſibilia, non ſufficimus admirari: cum, Deo teſte, nunquam pro parte ſua nobis, nec pro noſtra ſibi de noſtra conſcientia, vel mandato factus de his ſermo fuerit; nec nobis credimus hæc licere. Quare verbis talibus nequaquam eſt fides ab aliquo prudente adhibenda: ſed ad illum finem loquitur, vt alios in ſui erroris attrahere valeat fulcimentum.* Addidit monita, ne ſe fallacibus hoſtis promiſſis irretiri pateretur. *Datum Auinione VI. id iunij anno VIII.* Tum fœderatos Ludouici Reges ac principes ab ipſius amicitia diuellere eſt conatus; interque eos Chriſtophorum Regem Daniæ fecit certiorem [c], Ludouicum a cœptis non potuiſſe abduci; atque adeo non parum regium decus obſcuraturum, ſi illius partibus ſe infici pateretur, in quem latæ ſententiæ has cauſas expreſſit.

b Ib. pag. 70.
Confutata figmenta.

c Ib. pag. 68.
Queritur de Lud. apud Reges Pontifex.

Ioannes, &c. Chriſtophoro Regi Danorum illuſtri.

Magnificentiæ tuæ litteris ſolita benignitate receptis, prout ex illarum tenore perpendimus, magnam deuotionem erga nos vt ſpiritualem patrem, & ſanctam Romanam eccleſiam matrem tuam habere prætendis, non abſque ſinceræ mentis indicio te nobis & tua liberaliter offerendo. Super quo beneuolentiam regiam cum gratiarum actione multiplici dignis in Domino laudibus commendantes, vt verſa vice de ſincera patris affectione confidas, placitum gerimus quod nos requiras in tuis opportunitatibus confidenter: nam ſicut te vt chariſſimum filium brachijs paternæ dilectionis amplectimur, ſic in illis, quantum cum Deo poterimus, te fauorabiliter proſequemur. *Et infra.*

Audiuiſſe te credimus, quod cum magnificus vir Ludouicus dux Bauariæ, diſcorditer in Romanorum Regem electus, ante obtentam ab Apoſtolica ſede approbationem & confirmationem ipſius, indebite ſe immiſcens adminiſtrationi eiuſdem regni atque imperij, cuius regimen imperio ipſo vacante, ſicut vacare noſcitur in præſenti, ad nos & prædictam eccleſiam de iure noſcitur pertinere; impertinenter nomen & titulum regium ſibi aſſumeret, & iura dicti regni & imperij occuparet in offenſam Dei, noſtram & eccleſiæ præfatæ iniuriam, opprobrium pariter atque damnum: quamuis ad ipſum publica monitio noſtra præcederet, vt infra certum competentem terminum ſibi præfixum a præmiſsis deſiſteret, & attentata indebite reuocaret. Quia tamen ſic inſania ſuæ mentis inualuit, quod huiuſmodi noſtra monitione contempta, patenter adhæret & fauet noſtris in Italia & eiuſdem eccleſiæ rebellibus & hoſtibus publicis, finaliter tanquam hæreticis condemnatis; contra ipſum ducem proceſſum nouiter fecimus: in quo eum, proh dolor! tam exigente quam clamante iuſtitia excommunicauimus publice, & proceſſus adhuc alios fecimus, ex quibus damnandos & reprobos auſus ſuos ſalubriter, actore Domino, reprobamus, &c. *Dat. Auin. II. kal. iunij anno VIII.* Non placuerunt hæc Dano Regi, qui affinitatem cum Ludouico pepigit, orauitque eliteris a Cardinales, vt ad conciliandum Ioanni Ludouicum operam darent: *Vobis*, inquit, *& veſtrum cuilibet omni inſtantia qua poſſumus ſupplicamus, quod dominum Ioannem ſummum Pontificem velitis pie monere & inducere, vt prædictum D. Ludouicum Regem Romanorum iure ſuo ac iuris ſui proſecutione perfrui amore Dei, iuſtitiæ & noſtrarum precum interuentu, velit permittere.*

Danus in Lud. partes inclinat.
a Ext. apud Heruuart. ad an. Chriſt. 1324. n. 107.

19 Non ob Dani preces deferendum ius pontificium Ioanni viſum eſt, nec Ludouicus admonitus ſæpius flecti non potuit, vt legibus cæſarei apicis controuerſiam dirimi aſſentiretur. Immo iure in vi aperta conſtituto, pontificios varijs prælijs attriuit in Inſubria ducum ſuorum opera: quæ Ioannes Villanus [b] alijque accurate deſcribunt, ac præter ſuſceptum Vicecomitum iuris imperialis ſpecie patrociniũ, etiam perduelles pontificios, qui ditionem eccleſiaſticam laniabant, tuebatur. Inter hos marchiones Ateſtini Rainaldus & Opizo iudicaria ſententia percuſſi, in qua de eorum perfidia ita Ioannes queritur [c]: *Ipſi in deſperationis currentes abyſſum, & mala malis prioribus addere non verentes, quamquam eadem Ferrarienſis ciuitas, eiuſque comitatus & diſtrictus ad ius & proprietatem B. Petri & Romanæ eccleſiæ pertinere noſcuntur; in ſceleratiſſimæ proditionis dolo machinationes eidem eccleſiæ per falſum alterius nominis titulum in ciuitate, comitatu, et diſtrictu nouam ingereſſe quæſtionem *, poſt dictas ſententias & condemnationes in eos rationabiliter promulgatas a magnifico viro Ludouico duce Bauariæ in diſcordia in Regem Rom. electo contra iuramentum fidelitatis, quod eidem eccleſiæ præſtiterant, recognitione facta per eos coram eiſdem ducis nuncijs, recognoſcere promiſerunt: ac præmiſſis reatum addentes periurij, iuramento fidelitatis licito eidem eccleſiæ per eoſdem prius præſtito violato, eiſdem nuncijs dicti ducis nomine aliud fidelitatis pro dictis ciuitate, comitatu, & diſtrictu; quinimmo infidelitatis & perfidiæ iuramentum præſtare temere præſumpſerunt.* Subijcit alia patrata Adria & Comaclo expugnatis contra eccleſiam ſcelera, ob quæ cruceatam in eos expeditionem indicit, atque arma anno excurrente a die a legato conſtituenda geſtaturis indulgentias impertitur. *Dat. Auin. IV. non. maij anno VIII.* Commiſſæ ſunt patriarchæ Aquileienſi & Bertrando tit. S. Marcelli presbytero Cardinali partes [d], vt bellum ſacrum in Ateſtinos & Ferrarienſes promouerent: excitatuſque Robertus Siciliæ Rex [e], vt regiam operam ad recuperandam Ferrariam collocaret: decoris illius fore, vt cum ea ciuitas, dum illius gerebat præfecturam, amiſſa eſſet, eiuſdem potiſſimum armis ad obſequium reuocaretur.

Perduelles pontificis defenſi a Lud.
b Io. Vill. l. 9. c. 259. 271.
c To. 4. p. 1. ep. ſecr. pag. 107.
Ateſtini marchiones Ferrariæ iura ab eccl. ad imperiũ transferre nili.
* conati
Comaclũ & Adriã eripiunt eccleſiæ.
Indictum in eos bellum ſacrũ
d Ib. pag. 130.
e To. 4. p. 2 ep. ſecr. pag. 81.

Certiores etiam fecit Venetos Pontifex [f] de bello ſacro in Raynaldum & Opizonem alioſque ip-

f Ead. to. pag. 40.

Veneti in Ferrarienſes ſolicitati.

ipſorum partibus implicitos indicto ; contenditque precibus, vt in hoſtes eccleſiæ magnis animis conſurgerent : neue Firmanorum & Fabrianenſium perduellium precibus, qui Sperantiam e Monteferetro hæreſi notatum ducem crearant, ac Venetæ reipublicæ opem implorabant, corrumpi ſe paterentur, conceptaſue de ijs eccleſiæ ſpes fallerent : Eam, inquit a, *gerit de vobis velut deuotis filijs eccleſia mater veſtra fiduciam, quod ipſius rebelles & hoſtes tanquam proprios abhorrentes, ipſam curabitis, ſicut hactenus, in omnibus reuereri.* Meriti ſunt optime de eccleſia Veneti b, atque ad Ferrariam in pontificiam ditionem redigendam claſſem Aemiliæ præſidi obtulere c. Qua in re Superantij ducis ac Venetorum eximium in eccleſiam ſtudium Ioannes extulit. d

a Eod. to. pag. 42.

De eccleſia optime meriti

b Ibid. pag. 41.

c Eod. pag. 41.

d Eod pag. 41.

Ioannes, &c. duci, conſilio, & communi Venetiarum.

Relatione grata nuper audiuimus, quod vos Firmanorum noſtrorum & ſanctæ Romanæ eccleſiæ publicorum rebellium damnatorum, & hoſtiũ obſtinatã conſiderantes inſaniam, nulla miſeratione condignam, denegaſtis eiſdem petita per ipſos pecuniæ mutua ; miſiſtis ad eos veſtros nihilominus nuncios, vt ad eiuſdem eccleſiæ redirent gremium & mandata. Iniunxiſtis prætcrea illis, qui vaſis veſtris maritimis præſidebant (quod ſimul cum cæteris valde nobis eſt placitum) vt contra Ferrarienſes, laborantes vtique damnationis mole permaxima, dilecto filio prouinciæ Romandiolæ rectori ad requiſitionem ipſius aſſiſterent auxilijs & fauoribus opportunis. Super quibus notantes, quod erga nos & dictam eccleſiam ſinceræ deuotionis obſequio clarere nitimini, deuotionem veſtram cum gratiarum actione multiplici dignis in Domino laudibus commendamus, &c. *Datum Auinione x. kalend. iunij anno VIII.*

Apoſtolicæ ad eos ſit.

A Pontifice commendantur.

Cæterum non modo tum potuit Ferrarienſium edomari rebellio, immo Aeſtini marchiones, qui Ferrariam eccleſiæ eripuerant, Argentam proditione octobri exeunte e occuparunt. Cum vero triſtem illum Argentæ caſum e Bononienſium literis accepiſſet Pontifex f, ipſos anno proximo ineunte ad militarem in hoſtes explicandam virtutem ſolicitauit; ne ob aduerſos euẽtus animos curaſue remitterent: *Ob hoc tamen,* inquit, *ad reprimenda conamina huiuſmodi hoſtium ſtudia ſolicitudinis noſtra non deſinunt; nec in illo ſperare deſinimus, cuius eſt inexpugnabilis, & infinita potentia: qui tunc præualet, cum ſuccumbere creditur; & tunc fortius vindicat, cum opplanſiſſe peccantibus reputatur. Dat. Auin. XII. kalen. februarij anno IX.*

e Io. Vill. l. 9. c. 276. Rubeus hiſt. Rau. l. 6.

f To. 5. p. 1 ep. ſecr. pag 100.

Guido epiſc. Aretin. tyrannus.

20 Paſſa eſt etiam eccleſia plures alios hoſtes, atque inter cæteros acerbiſſimum perſecutorem, qui defenſor illius eſſe debuerat, Guidonem epiſcopum Aretinum, qui eius vrbis tyrannidem corripuerat, & Cæſarei nominis augẽdi fucato prætextu, eccleſiaſticam ditionem acerbe vexauit. Cuius præcipua flagitia his verbis recenſet Ioannes. g *Adeo,* inquit, *licentiauit iniquitia ſua auſus in malum, quod hoc præſenti anno ciuitatem Caſtelli, fidelem & deuotam eccleſia memorata, procurauit & fecit per Sacconum germanum ſuum, alioſque conſanguineos ſuos cum militibus & peditibus ſuis armatis proditionaliter occupari; multis ex fidelibus ciuitatis eiuſdem peremptis gladio, & multis alijs, quos a nece gladius præſeruarat, poſt ſpoliationem bonorum de ciuitate prædicta exulare compulit.*

g Lib. var. bull. pag. 13.

Tifernum Pontifici eripit.

Amplius autem præfatus epiſcopus præmiſſis adijciens, quaſi ſibi impune peccandi libera facultate conceſſa, de proximo præterito menſe februarij cum nonnullis ciuibus ciuitatis Vrbini intrinſecis, & extrinſecis ; necnon cum Firmanis & Fabrianenſibus, alijſque Romanæ eccleſiæ rebellibus, diuerſis tractatibus habitis, ordinauit cum eis qualiter dictam ciuitatem Vrbini, iure proprietatis plenique dominij ad Romanam eccleſiam pertinentem, poſſet ſuæ tyrannidi applicare ; & vſque adeo tractatum huiuſmodi in partum nequitiæ ſcelerata perduxit, quod gentes ſua, & dictorum rebellium die certa menſis prædicti per duas portas ciuitatem eandem cum multitudine peditum & equitum intrauerunt: ſed diuina fauente clementia, quæ cum vult ſuperbos humiliat, & fideles ſuos ab inimicorum ſuorum præſeruat inſidijs & defendit, gentes eiuſdem epiſcopi & alij rebelles eccleſiæ de ciuitate prædicta deiecti fuerunt, & fugati turpiter; ciuitate eadem in deuotione & fidelitate eiuſdem Romanæ eccleſiæ remanente, &c. Subdit illum obfirmatum in ſcelere, atque ad defectionem clientes eccleſiæ omnibus artibus ſolicitare ; datque obiectis pœnis grauioribus imperia, vt Tifernum reſtituat eccleſiæ, Aretij præfecturam deponat, Picenos rebelles fulcire ope abſiſtat. *Dat. Auin. II. id. apr. anno VIII.* Spreuit hæc iuſſa Guido ; ad cuius frænandam temeritatem Cortonium ab Aretio a Pontifice diremptum eſt a, illique Rainerius Bordilius epiſcopus datus. Sed ex eo grauiſſima inter Aretinos & Cortonienſes prælia ſecuta, nec Guido a Guelphis inſectandis tractandiſque iniuſtis armis deſtitit, donec dextra diuini Numinis vindice percuſſus acerbe hæc crimina defleuit b, damnauitque Ludouici Bauari partes.

Vrbinum ab eotentatum.

Cortonienſis eccleſia ab epiſcopatu Aretino dirempta. Rainerius illi epiſcopus datus.

a Aut. 3. p. tit. 22. c. 5. §. 10.

b Alb. Muſ. in Lud. Bauaro.

21 Appetebat interea dies Ludouico Bauaro eidem conſtituta, qua niſi ad expianda geſta aduerſus Pontificiam dignitatem iudicio Apoſtolicæ ſedis ſe ſiſteret, omnibus ad imperium ex electione comparatis iuribus priuare ipſum Ioannes erat comminatus : cumque Ludouicus erepta eccleſiæ iura reſtituere, ſuamue Pontifici cauſam permittere denegaret, armiſque regiam aſſerere ſibi dignitatem in animum induxiſſet ; tum antiſtites, vt Salisburgenſem archiepiſcopum & epiſcopum Argentinenſem, qui ne pontificias cenſuras incurrerent, illius reſpuebant imperia, inſectaretur ; Pontifex iudiciario fulmine illum percellere, iuribuſque omnibus, quibus ſibi imperium vendicabat, vt contemptorem ſedis Apoſtolicæ, iurium illius in re Ferrarienſi inuaſorem, atque hæreticorum Vicecomitum protectorem exuere decretoria ſententia conſtituit ; de quo hæc habet Bernardi c M.S. libellus de Romanis Imperatoribus : *Dominus Papa Ioannes XXII. multis factis proceſſibus contra prædictum Ludouicum cum iuris ordine obſeruato, & præmiſſis citationibus cum terminis peremptorijs & publicis edictis, cum ipſe Ludouicus non duceret comparendum priuauit eum in publico conſiſtorio V. idus iulij anno Domini MCCCXXIV. omni iure, ſi quod ſibi competebat, aut competere in imperio ratione electionis facta de ipſo in diſcordia ; quia ante confirmationem electionis ſua, & antequam perſona ſua eſſet per ſedem Apoſtolicam approbata, vſurpauit ſibi titulum regij nominis & Auguſti, & quia adhaſit & fauit rebellibus & aduerſarijs eccleſia Romana Mediolanenſibus & Ferrarienſibus, & etiam quibuſdam pro crimine hæreſis condemnatis de Mediolano.* Extat ea ſententia ſubiectis concepta verbis d, cuius præcipuam partem decerpimus.

Bauarus in priſtinus conſilijs obſtinatus.

c Bern. de Imp. Rom. M. S. bib. Vat. ſign. n. 2043.

d To. 4. p. 1 ep. ſecr. pag. 113. & lib. var. bull. pag. 43.

Lata in eũ ſententia.

Ioannes, &c. ad perpetuam rei memoriam.

Du-

Digitized by Google

Inſtitutæ in eum actionis cauſæ.

Dudum, pro eo quod dictus dux Bauariæ in diſcordia, in Regem Romanorum promouendum in Imperatorem, electus, diſcordi electione huiuſmodi per eccleſiam Romanam; ad cuius examen perſonæ electi in Regem Romanorum in Imperatorem aſſumendi, approbatio & electionis admiſsio pertinet, diſcordi electione huiuſmodi non admiſſa, nec eius approbata perſona, nomen Regis Romanorum indebite vſurpauerat, ac regni Romanorum & imperij adminiſtrationi ſe in eiuſdem eccleſiæ manifeſtam iniuriam, plurimorum ſcandalum, ſuæ & aliorum multorum animarum periculum, ac etiam contra proceſſus noſtros, aduerſus talia præſumentes excommunicationis, & alias diuerſas ſpirituales & temporales pœnas & ſententias continentes, factos antea & ſolemniter publicatos, nimis præſumptuoſe & periculoſe ingeſſerat, exigendo videlicet & recipiendo ſub præfato titulo regio fidelitatis in Alamanniæ & nonnullis Italiæ partibus, tam a perſonis eccleſiaſticis quam ſecularibus vaſſallis imperij per ſe & alios iuramenta; ac de dignitatibus, honoribus, & officijs, ad eiuſdem Romani regni ſeu imperij diſpoſitionem ſpectantibus, pro ſuo libito diſponendo; ſicut diebus præteritis de marchionatu Brandeburgenſi, quem primogenito ſuo de facto publice contulit, ordinauit, & alia plurima exercendo quæ ad eiuſdem Romani regni & imperij regimen non eſt dubium pertinere; nec non eccleſiæ memoratæ rebellibus, ſicut Galcatio de Vicecomitibus, eiuſque fratribus de crimine hæreſis a ſuis competentibus iudicibus, exigente iuſtitia, ſententialiter & publice condemnatis; ac nonnullis alijs perfidis Dei & eccleſiæ prædictæ hoſtibus ſe contra ipſam defenſorem exhibuerat & fautorem, & alia grauia commiſerat, quæ nec non & alia plurima, quæ circa prǽmiſſa temere prǽſumpſerat attentare, adeo erant notoria, quod nulla tergiuerſatione celari poterant, nec diſsimulatione neglecta irreprehenſibiliter incorrecta relinqui; certos proceſſus, per quos ipſum a deuijs huiuſmodi ad veritatis & iuſtitię ſemitam reducere ſtudebamus de fratrum noſtrorum conſilio diuerſis temporibus fecimus contra eum.

Geſtorũ in eandẽ anacephalæoſis.

Primo namque, videlicet VIII. idus menſis octobris iam elapſi, ipſum prædictum publicum prǽſente fidelium multitudine copioſa monuimus, &c. [Pergit geſta cum Ludouico recenſere, quę ante a nobis allata ſunt, vt primum iuſſus fuerit non Regis Romanorum, ſed electi in Regem Romanorum nomen vſurpare; Galcatio hęreſeos nota inuſto nullam opem ferre, Ferrarienſium Romanę eccleſię perduellium clientelam deſerere: deinde oratores miſerit, ad quorum preces intentati iudicij dies ad bimeſtre extractus ſit: conſtituto vero die x. kal. aprilis recurrente cum ſpreuiſſet monita, nec vllos miſiſſet oratores, pronuntiatum Ludouicum obiectam anathematis ſententiam contraxiſſe, repetitaque imperia ne Ferrarienſibus perduellibus & Galeatio hęretico auxilio eſſet, neue Regem ſe, ſed electum in Regem appellaret, aut adminiſtrationem imperij corriperet; expoſitaque reliqua illius ſententię a nobis adductę ſerie, vt trimeſtre ad obiecta in iudicio emendanda indictum fuerit, eoque iam euoluto non comparuerit, ſubdit].

22 Verum quia prǽfatum trium menſium ſpatium eidem Ludouico ad deponendum titulum regiũ, & ab adminiſtratione regni & fautoria hęreticorũ & rebellium prędictorum penitus abſtinendum; necnon realiter & cum effectu quęcumque de facto, cum non potuiſſet de iure, tanquam Rex Romanorum geſſerat, quantum ſibi foret poſſibile, reuocandum, nobiſque & eccleſiæ ſatisfaciendum de iniurijs & offenſis & grauaminibus, per præmiſſa nobis & eidem eccleſiæ temere irrogatis, ac de præmiſſis per autenticas literas, vel inſtrumentum publicum nos certiores reddendum; & hoc ſub pœna priuationis omnis iuris, ſi quod ei ex ſua electione prædicta ad dicta regnum & imperium competebat ſeu competierat, quam, niſi præmiſſis pareret efficaciter, eum ipſo facto incurrere voluimus, prout ſuperius plenius continetur; nec non & ſuper dictis exceſſibus, & iniurijs ac ſub pœna priuationis prædicta declarandum, ſeu inferendum, & pœnis alijs, quibus exceſſus inobedientia & contemptus prædicti obnoxium eum reddiderant, definitiuam ſententiam, & noſtrum beneplacitum audiendum, quantum noſtrum pateretur officium, per nos peremptorie aſſignatum; idem Ludouicus nec per ſe comparuerit, nec alius pro eodem, neque prædicta impleuerit, intra prædictum terminum, nec ea curauerit adimplere, ſed illis potius peiora ſtuduerit cumulare, nec nos per autenticas vel inſtrumenta publica reddiderit certiores; licet tunc merito potuiſſemus contra ipſum procedere, eius proterua contumacia exigente; de benignitate tamen ſedis Apoſtolicæ, de fratrum prædictorum conſilio, ipſum vſque ad diem præſentem hora conſiſtorij duximus expectandum.

Obiectæ ni cœptis abſiſteret pœnæ.

Eiuſdem contumacia oſtenditur.

Cum itaque nec interim comparuerit, nec adhuc ipſe compareat, nec aliquis alius pro eodem, de fratrum eorumdem conſilio præfatum electum reputamus & declaramus merito contumacem; eiuſque contumaciam tam in non comparendo, quam in non acquiſcendo noſtris ſuperius expreſſis ſalutaribus monitis & mandatis auctam conſiderantes attente, ne deinceps plures trahat in ſui erroris deuium, ad quod ſua tota ferri videtur intentio, & ne de tanta contumacia glorietur, ſi iuſtitia vlterius differatur; omnino nos tam temerarijs auſibus, tam periculoſis exceſſibus, tamque obſtinatæ malitiæ electi præfati ocyus cupientes occurrere, ne ſero medicina ipſis procedẽtibus vlterius præparetur; attendenteſque, quod ad exceſſus huiuſmodi perpetrandos gloria tituli regij, quem ſibi temere vſurpauit, intentius ſibi tribuit, ac in ipſis perſeuerandi fomentum periculoſe nimium ſubminiſtrat; hanc ad Dei honorem, & ſanctæ Romanæ eccleſiæ, ac totius catholici populi quietem & pacem, eiuſdemque electi ſalutem, prout & iuſtitia exigit, amputare volentes; de fratrum ipſorum conſilio memoratum electum, qui propter exceſſus notorios, contemptus quoque ac ſuperadditas obſtinatas contumacias ſupradictas, tam in non comparendo ſibi præfixis terminis, quam in non parendo noſtris ſalutaribus præceptis & monitis ſupradictis, prædictis regno & imperio reddidit multipliciter ſe indignum, quique propter ſuam proteruam ambitionem, & ſuperbam proteruiam a Deo, ne regnet vel imperet, eſt abiectus; ipſum Ludouicum ducem Bauariæ omni iure, ſi quod ſibi ex electione ſua prædicta competere ſeu competiiſſe poterat, ac dominio priuatum denunciamus & oſtendi-

Omni iure ex electione quæſito priuatur.

contra ſa a Ioãne exauctoratum fuiſſe, ac nomen cæſareũ iuſque non dimittere conſtituit; ſed illud contra edicta pontificia ſibi armis aſſerere: tũ acceptæ, vt putabat, iniurię impatiẽs multa in pontificiã dignitatẽ molitus eſt a, cum Ioannes anathematis illũ ſententia, quam antea intentarat, ni poneret titulos, ineunte octobri perculit, ac ſotæ hæreſeos crimine poſtulauit, conſtituris illi ad dicendam cauſam die peremptorio. Cuius ſententiæ ſeries ad plures prouincias præcipueque Romam ad epiſcopum Terracinenſem, pontificium in Vrbe vicarium in diuina re, tranſmiſſa eſt, vt promulgandam curaret. In charta vero pergamena deſcripta Auinione gerente Auinionenſem legationem Octauio Aquaniua Cardinale cum alijs inſignibus monumentis eſt reperta b.

a Eod. pag. 40.

28 Ad declinandam huius pontificij fulminis vim, celebratos in Germania menſe octobri a Ludouico Bauaro ſolemnes ordinum imperij conuentus, refert Ioannes Villanus c, in quibus grauea de Ioanne Papa querelas effudit, atque a lata in ſe ſententia ad concilium œcumenicum Romæ celebrandum prouocauit. Deinde vindictæ expetendæ cupiditate æſtuans ad eripiendam, ſi poſſet, illi tiaram apoſtolicam, qui ſibi diadema imperiale eriperet, multa Ioanni obiecit, quibus indignum illum pontificatu contendebat; eamque prouocationis formam menſe nouembri ad aulam pontificiam miſit; ex qua grauiſſimum eccleſiæ iniectum ſcandalum, tumultuſque concitati. Vtebatur, vt e Villano d colligitur, in exarandis illis nefarijs ſcriptis Ioannis Ianduni & Marſilij Patauini inſignium philoſophorum & aſtrologorum opera: ſed quos pluribus hæreſibus contaminatos ait. Cæterum plures prouocationum formulas a Ludouico compoſitas, quibus in Pontificem per gradus inuehebatur acerbius, vel ab ipſo nouis edictis perellebatur, ex aliquot earum exemplis e literiſque f apoſtolicis colligitur: extatque conceptus Ludouici Bauari nomine a viris impijs, de quibus paulo ante memoraui, libellus in M.S. bibliothecæ Vaticanæ a Nicolao Minorita ſchiſmatico compacto g in quo ex improborum conſultorum conſilio atrociſſimas in Ioannem iniurias ſudit, impiumque de Chriſti & Apoſtolorum paupertate dogma, quod nõnulli pſeudominoritæ hypocritæ tuebantur ſecutus in ſpeciem, in illius erroris abyſſum cæcis ducibus adductus eſt, vt Romanum Pontificem, dum controuerſiam dirimeret, hæreſim ex Petri ſede promulgaſſe affirmaret: cum huiuſmodi decretoriæ fidei ſentẽtiæ princeps auctor ſit Spiritus ſanctus illiuſq; adminiſter Romanus Põtifex. Cuius infelicis lapſus nefarium hoc monumentum in illa ſua in Ioannem inuectiua reliquit h, quod ad eorum, quæ conſecuta ſunt vberiorem doctrinam, lucemque hiſtoriæ potiori ex parte repetemus.

b Arch. Auin. nu. 103. an. 1594. c Io. Vill. l. 9. c. 275.

Bauarus a pontificia ſententia ad concilium prouocat.

In Ioannem plures conuitia calũnias.

d Eod. l. c. 265.

Quibus viris impijs vſus ſit ad nefaria ſcripta cõponenda.

Variæ ab illo editæ prouocationum formæ.

e Ext. apud Heruvart. ad an. 1324. n. 39. & ſeq. f Lib. 4. p. 2. ep. ſecr. pag. 79. & to. 5. p. 1. ep. ſecr. pag. 40. g Apud Nic. Min. M.s. bibl. Vat. ſig. nu. 4008. pag. 13. h Ib. pag. 16.

29 *Non ſufficit*, inquit, *ſibi temporalis imperij iura attentare ſubuertere, & in coronam noſtram ac fideles imperij tam nequiter deſæuire, niſi & ipſum dominum noſtrum Ieſum Chriſtum Regem Regum & dominum dominantium, principem Regum terræ, & eius ſanctiſſimam Matrem, quæ eiuſdem voti & ſtatus conſiſtio in obſeruantia paupertatis vixit, & ſanctum Apoſtolorum collegium, ipſorum denigrando vitam, & actus infringeret, & doctrinam euangelicam de paupertate altiſſima, in qua exemplaris perfectio exterioris vitæ ipſorum de pleno et perfecto mundi contemptu tanquam in fundamento immobili eſt firmata. Quod fundamentum nõ ſolum ſua mala vita, & a mundi contemptu aliena conatur ſubuertere; ſed hæretico dogmate, & venenata doctrina in prædicationibus publicis & ſolemnibus, & varijs aſſertionibus affirmando aſſeruit, Chriſtum & Apoſtolos habuiſſe bona communia in communi eo modo, quo alia collegia habent. Quod dictum eſt notorie hæreticum, profanum, & contra euangelij ſacrum textum: innumera enim ſunt dicta ſanctorum prophetarũ, prædicantium Chriſti paupertatem altiſſimam. Cuius renouator fuit principalis ſeraphicus vir Franciſcus: tota enim ſilua ſacri euangelij quoad Chriſti ortum, incolatum, & exitum; & circa ſanctorum doctorum, & diſcipulorum ipſorum Apoſtolorum vſque ad tempora hæc, omnia clamant, Chriſtum ſcilicet et Apoſtolos vixiſſe in altiſſima paupertate prædicta, quæ conſiſtit in nihil habendo ciuiliter in hoc mundo. Quod ſi quæratur, quid vult dicere, altiſſima paupertas, de qua Apoſtolus dicit: Altiſſima paupertas eorum, &c.? Reſpondet Innocentius Papa V. Alta paupertas eſt habere pauca propria propter Deum: altior, quæ nulla habet propria, habet tamen in ſuo collegio in communi: altiſſima, quæ nihil habet in hoc mundo in proprio vel in communi: & hæc fuit Chriſti & Apoſtolorum.* Nonnulliſque in beati Franciſci laudem interiectis, ad conuitia in Ioannem redit Bauarus, miſcetque hæreſim.

Ob decretum fidei editum Pont. hæreticum vocat.

Dicta hęc ab Innoc. vt priuato doctore.

30 *Hic oppreſſor pauperum, vitæ Chriſti & Apoſtolorum inimicus, prædicta omnia paruipendens, ac volens Chriſti paupertatem altiſſimam de medio tollere, & ſub miris dolis & fraudibus, et venenatis fallacijs ipſam rationaliter annullare, duo nefanda ſtatuta, in quibus hæreſiarcha et hæreticus perfectus cum alijs aſſertionibus alias factis notorie comprobatur, et in Chriſti vitam blaſphemus, et ſacris diffinitionibus ſanctorum priorum Pontificum prædictorum aperte contrarius, promulgauit.* Subdit earum conſtitutionum primam fuiſſe, *Ad conditorem canonum*; alteram, *Cum inter nonnullos*; quas varijs argumentis, ab hæreticis & apoſtatis ſuggeſtis, refellere nititur. Tum pluribus iniurijs & calumnijs eundem Pontificem proſcindit, aduerſuſque ipſum prouocationis ad concilium œcumenicum formulam impiam concepit, in qua impacta Ioanni, quem pontificia exutum auctoritate contendit, hæreſeos calumnia, vbi fallacibus verbis colorare facinus niſus eſt, ſubijcit: *Ad ſancta Dei euangelia tacto libro iurauimus, omnia & ſingula ſupradicta nos credere vera eſſe, et quod prædicta talia probari poterunt contra eum: quæ ſecundum ſanctorum ſtatuta patrum ſufficienter ſufficient ad eum hæreticum iudicandum. Iurauimus etiam nos contra eundem pro viribus perſecutores, &c.* Concilium præterea clientum imperij nomine, quos ob defenſas partes cæſareas, propugnatamque imperij dignitatem cenſuris contra fas percuſſos diſceptabat, cogendum poſtulauit, vt ipſorum cauſa in eo cognoſceretur; cui prouocationi hæc temporis nota adiecta eſt: *Acta et publicata fuit hæc appellatio anno Domini* MCCCXXIV.

Decretũ fidei pro hæreſi acceptum a Lud.

Impiũ Ludouici iuramentũ.

31 Exinde Ludouicus Bauarus, quamuis non iniuſtam antea cauſam tueri pluribus cæſarei nominis ſtudioſis viſus eſſet, tanto tamen piaculo iniquiſſimam prorſus reddidit, ſeque auguſtali iure exuit: dum enim Fraticellorum hæreſim conſtitutione, *Cum inter nonnullos*, damnatam profeſſa eſt, eamque ſuſcepit amplificandam, in barathrum hæreſeos præcipitem ſe dediſſe

Poſt hæc Lud. ſe cũ dum iura exauctoratus.

pa-

Digitized by Google

prætetulit impulſoribus impijs cõſiliarijs, qui principis politica iura quauis ratione tueri annitentis facilitate abuſi ſunt: quem etiam non ſine conquiſitis coloribus excuſare nititur Hervvartus a.

a Hervv. ad ann. Chr. 1328 n. 46. & c.

Porro a ſententia, quam Romanus Pontifex in iudicio fidei tulit, ſine hæreſeos crimine diſcedere non licet b, cum ob diuini Spiritus ſingulare præſidium promiſſum a Chriſto tunc errare non poſſit. Iuridicam itaque Pontifex in Ludouicum ſententiam tulit, qua illum ob impugnatum eccleſiæ dogma publice promulgatum, quod nimirum Chriſtus & Apoſtoli in ijs, quibus ipſos diuinæ ſcripturæ teſtantur vſos, verum ius ſiue in ſpeciali ſiue in communi obtinerent; crimine hæreſeos damnauit, ac pœnas in hæreticos ſtatutas ipſum contraxiſſe ſanxit. Cuius ſententiæ autographum in archiuio Auenionenſi Octauio Aquauiua Card. legato compertum eſt. c

b Turrecr ſum. de eccl. l. 2. c. 112. & alij.

Pontifex in edendo fidei decreto errare non poteſt.

c Ext. n. 277. in arch. Auin.

Pœnituit d poſtea Ludouicum tanti ſceleris in propugnanda fraterculorum hæreſi, laniandaq; Pontificis fama perpetrati, atque hoc reſpõſo illud excuſauit, geſtũ id Vdalrici ſcribæ inuidia, & improbitate, eumq; ſcelus in morte faſſum, ſe vero armorum tantum, non theologicarum controuerſiarum peritum eſſe: *Sicut miles*, inquit, *ſcripturarum & literarum ſubtilitatum ignari, quia dicebantur meliores magiſtri theologiæ & fratres religioſi, non credentes nos aliquid contra fidem facere, appellationi eorum conſenſimus, & ſic adhærebamus, & ipſam pro defenſione noſtra & iurium noſtrorum & imperij interpoſuimus.* Dixit etiam non ſtudio tuendi erroris, ſed Pontificis, qui ipſum in eripiendis cæſareis apicibus pupugiſſet, repungendi animo illa ſudiſſe: qua de re inferius mentio recurret.

Lata in eũ hac de cauſa ſententia.

d Ext. dicto Lud. lit. reper. in arch. Auin. n. 138.

Pœnituit Ludouicũ ſceleris.

Cæterum Ioannes, cum hoſtes eccleſiæ latius in dies virus ſuũ diffundere, & Ludouicum principem ſubornaſſe conſpiceret, ac palam duabus memoratis prioribus cõſtitutionibus impie detrahi, tertiam edidit e, quæ ab his verbis ducit exordium, *Quia quorundam*, & iuri canonico adiecta eſt; in qua grauibus rationibus a ſe antea promulgata confirmauit: cuius argumentũ pontificiæ curiæ doctor in ſuo commentario, pro ea defendenda edito, ita accurate exponit f.

e To 5. p. 1 ep. ſecr. pag. 52. & 120. et p. 2 pag. 29. & lib. variar. oull. pag. 32. et extr. Quia quorundã de verb. ſign.

f M S. bib. Vat. ſign. n. 4869. pag. 21.

Contra iſtas duas conſtitutiones, nempe, *Ad conditorem canonum*, & *Cum inter nonnullos*, *aliqui dixerunt, obiectantes dominum noſtrum non potuiſſe ea quæ dicta ſunt, declaraſſe; & ad ſui mendacij colorationem adducebant talem rationem: Illud, quod per clauem ſcientiæ in fide & moribus definiuerunt ſemel Romani Pontifices, adeo immutabile perſeuerat, quod illud ſucceſſoribus ſuis reuocari non licet in dubium, nec contrarium affirmare; licet ſecus ſit in ijs, quæ ſunt per eos per clauem potentiæ ordinata. Sed, vt dicunt, Romani Pontifices & multa concilia generalia declarauerunt & definiuerunt per clauem ſcientiæ primo, quod regula fratrum Minorum eſt regula euangelica, Chriſti & Apoſtolorum imitatrix, quæ nihil habet in hoc mundo proprium, vel commune; ſed in rebus, quibus vtuntur, habent ſimplicem vſum facti: ſecundo quod Chriſti & Apoſtolorum paupertas conſiſtit in expropriatione cuiuslibet temporalis dominij ciuilis & mundani, & quod eorum ſuſtentatio fuit in ſolo & nudo vſu facti. Ergo quibuſcumque ſucceſſoribus non licuit oppoſitum declarare. Sed oppoſitum in dictis duabus conſtitutionibus declaratur, vt viſum eſt. Ergo hoc non licuit facere domino.* Ad hanc *autem rationem primo dominus noſter valde ſubtiliter, artificioſe, & efficaciter reſpondit* g, *& circa maiorem inſiſtendo, & circa minorem. Et primo circa maiorem oſtendendo, quod ſcientia vel non eſt clauis ſpiritualis, vel ſic vt ad ipſam non pertinet aliquod definire, ſed ſolum ad clauem poteſtatis.* Reliqua maioris propoſitionis pars ſilẽtio præterita, quia vera, & ideo nil cõtra a Põtifice dictũ eſt. *Secundo circa minorem primo oſtendendo, quod falſum eſt quod Romani Pontifices definiuerunt, quod fratres in rebus, quibus vtuntur, habeant ſimplicem vſum facti; & probat per eos, quod habeant vſum iuris, oſtendendo quod dictus dominus Nicolaus, in quo ſe fundant principaliter, nunquam dixit ſuſtentationem Chriſti & Apoſtolorum extitiſſe in ſolo & nudo & ſimplici vſu facti; immo quod oppoſitum ſenſit, probat. Tertio oſtendendo, quod habere aliqua in communi, non derogat altiſſimæ paupertati. Quarto oſtendendo, quod in rebus vſu conſumptibilibus non poteſt vſus a proprietate ſeu dominio ſeparari. Quinto probando, quod vſus denudatus omni iure non eſt iuſtus, quare perfectis non competit talis vſus, nec eis talem vſum conditor canonis reſeruauit. Sexto ex eorum dicto eos confutando oſtendit, quod ſi licuit dicto domino Nicolao contra declarationes prædeceſſorum ſuorum aliqua declarare in materia ſupradicta, quod eadem ratione ſibi licuit contra determinata per dominum Nicolaum prædictum; vel ſi non licet, non alteri licuit. Septimo oſtendit per ea, quæ in conſtitutione dicti domini Nicolai continentur, quod ad Romanos Pontifices, & per conſequens ad dominum noſtrum pertinet, ſi quid dubietatis circa ſuam conſtitutionem emergeret, declarare. Octauo oſtendendo, quod licet Romanis Pontificibus ordines confirmare, & confirmatos caſſare: quare eſto non habeant maius periculum fratres Minores, vt videtur, licet circa eorum regulam talia facere & oppoſita declarare. Nono oſtendendo, falſum eſſe, permulta concilia generalia talia declaraſſe, vel quod concilia generalia,* nempe ij Pontifices, *non celebrauerunt, vel nullam de talibus mentionem fecerunt. Decimo oſtendendo, quod nec ad fidem, nec ad mores pertinet, Chriſtum & Apoſtolos non habuiſſe in ijs, quibus vſi ſunt, niſi ſimplicem vſum facti: immo magis oppoſitum pertinet, cum nec in ſcriptura ſacra, nec in ſymbolo habeatur, quod fratres Minores non habent in rebus niſi ſimplicem vſum facti; nec quod non liceat Romano Pontifici dominium, quod ſibi reſeruauit in rebus, quæ in fratribus obueniunt, abijcere; nec quod procuratores per ſummos Pontifices conſtitutos ſucceſſori non liceat reuocare. Quare concludit neceſſario, quod reſponſio talium nulla eſt, & quod ipſe talia ſuperius præmiſſa potuit declarare, & ipſa etiam ordinare. Vltimo concludendo definit primo, quod tales niſi ſunt publice defendere & etiam approbare hæreſim damnatam in iſta conſtitutione, Cum inter nonnullos, aſſerendo quod Chriſtus & Apoſtoli in ijs, quæ habuerint, habuerunt tantum ſimplicem vſum facti omni iure denudatum; & quod omnes tales & ſinguli, qui verbo ac ſcripto per ſe, vel alium, ſeu alios talia publice præſumpſerunt; illique qui eos inſtruxerunt in talibus, et vt præmiſſa facerent docuerunt, in damnatam hæreſim inciderunt, et vt hæretici ſunt vitandi. Secundo diffinit, quod ſi aliquis deinceps damnatas per conſtitutionẽ prædictam, Cum inter nõnullos, hæreſes vel ipſarum alteram ſcienter verbo vel ſcripto defendere, vel approbare præſumpſerit, tanquam hæreticus ab omnibus euitetur. Tertio inhibet, ne quis contra ordinata, definita, ſeu facta in conſtitutione, quæ incipit, Ad conditorem canonum, verbo vel ſcripto ſcienter approbet aliquid vel defendat; et ſi quis contrarium præſumpſerit, tanquam contumax et re-*

Papales ſanctiones oppugnatæ.

Aduerſariorum argumentũ.

Ad illud reſpondetur a Pontifice.

g Ext. Quia quorundã de verb. ſign.

Error quẽ maior ſupponebat confutatur.

Minor multipliciter oppugnata.

Non ſpectat ad fidem Minoritas non habere niſi ſimplicem vſum facti.

Decretũ fidei, Cum inter nonnullos confirmatũ.

Intentatæ aduerſarijs pœnæ

Recedunt illi idem argumentum.

rebellis Rom. eccleſia habeatur. Iſte eſt caſus et ſententia totius iſtius decretalis. Hactenus Auinionēſis doctor, ex quo obſeruādū eſt, pſeudominoritas alioſque pontificiarum conſtitutionum de paupertate euāgelica impugnatores ſuperius argumentum in eo, quod ſcientiam clauem dixerant, cum ad hoc, vt clauis dicatur, poteſtas illi ſit coniungenda, correxiſſe; maiorique apparatu ſubornatum, ac mole vibratum illud repetijſſe.

a Ib. pag. 59.

Maior vera ſi ea ſint fidei & morum eſſentialia.

32 *Quod eſt*, inquiebant a, *per ſedem Apoſtolicam in fide & moribus ſemel definitum & approbatum, fas non eſt deinceps contradicere; hoc ſtatim probatur* XIX. *di. Si nouitiorum, vbi dicitur: Quod vere apoſtolica fides approbauit, hodie teneatur acceptum; & ſequenti cap. Sed omnes, &* XIV. *q.* I. *Hæc eſt fides.*

Vera eius confirmatio.

Probatur etiam ratione, primo quia tunc eccleſia aliquo tempore aliud contra fidem declaraſſet, & tunc non ſemper fuiſſet virgo ſine macula & ſine ruga. Item promiſſio Chriſti, qua promiſit Luc. XXII. *quod fides Petri nunquam deficeret, fuiſſet falſa, tunc enim fides aliquo tempore defeciſſet. Præterea B. Auguſtinus in epiſtola ad Hieronymum arguit ſic: Si in ſcriptura ſacra ſemel aliquid falſum inueniatur, tota ipſius ſcripturæ vacillabit auctoritas. Ergo a ſimili, ſi ſedes Apoſtolica aliquid falſum determinaſſet, tota eccleſiæ auctoritas titubaret. Et confirmatur quia ſecundum beatum Auguſtinum contra epiſtolam Fundamenti: Ego euangelio non crederem, niſi me catholicæ eccleſiæ commoueret auctoritas. Ergo ſicut ei quod eſt per euangelium diffinitum, non eſt fas deinceps contradicere. Sed per ſedem Apoſtolicam ſemel fuit diffinitum & approbatum, quod Chriſtus & Apoſtoli nihil habuerunt quantum ad dominium in proprio vel in communi. Ergo oppoſitum aſſerere nefas eſt.*

Fraus latet in minori.

Et in eius probatione.

Probatur Minor extra de verborum ſignificationibus Exijt lib. VI. *§. Porro, vbi dicitur ſic: Dicimus, quod abdicatio omnium rerum in proprio vel in communi propter Deum meritoria & ſancta eſt. Et ſequitur: Quomodo primi fundatores militantis eccleſiæ, prout ab ipſo fonte hauſerant, in volentes perfecte viuere per doctrinæ & vitæ ipſorum alueos deriuarunt. Item ibidem dicitur, quod Chriſtus hanc expropriationem & verbo docuit & exemplo firmauit. Quæ quidem decretalis fuit per plures Romanos Pontifices approbata, & etiam per concilium Viennenſe, &c.* Hæc illi. Sane maior propoſitio, nimirum nefas eſſe contradicere in ijs, quæ definita ſunt per ſedem Apoſtolicam in fide & moribus, certiſſima eſt, & additæ probationes eam omnino confirmant, ſi intelligantur, vti debent, ea quæ ſpectant ad fidem & vniuerſales eccleſiæ mores in neceſſarijs ad ſalutem: at pſeudominoritæ non in eo ſiſtunt, ſed quæ ad fidem & mores tantum ſpectant accidentario & remote, qualia ſunt nimirum Franciſcani inſtituti encomia, priuilegia, ſeu decreta Pontificum eo attinentia, & omnia in ijs contenta fidei & morum eſſentialia eſſe falſo ſupponunt, ac ludunt in æquiuoco: illas ergo ſanctiones, licet ſint in ſexto, eſſe fidei & morum decreta eſſentialia negandum eſt conſtantiſſime b; neque enim decreta fidei condunt Pontifices niſi id expreſſerint, & vt de neceſſitate credenda propoſuerint: ita conſtitutionem, Exijt, non fuiſſe decretum fidei, indicat Nicolaus ipſe, dum non damnat hæreſeos contrarium ſentientes: immo eandem ſanctionem velut ambiguam ſucceſſoris decretoriæ ſententiæ ſubiecerit;

Reſpondetur ad maiorem ſub diſtinctione.

Aduerſariorum æquiuocatio & fraus detegitur.

b Director inquiſit. 2 p. comm. 42. in q. 17

Contēta in conſt. Exijt non ſunt decreta fidei.

ac ſi fingatur eſſe fidei decretum; non quidem in eo ſenſu quem quilibet ipſi affinxerit, ſed in eo quem Pontifex declarauerit, fidei decretum erit, vt Patrum & eccleſiæ traditiones in huiuſmodi litibus docent; quam rationem Auinionenſis doctor ſubiectis verbis illuſtrat a.

Si ſpectat ad fidem, ſpectabūt in ſenſu ab eccl. declarando.

33 *Reſpondetur quod ſicut patet extr. de baptiſ. & eius effectu c. Maiores, quando occurrit aliquod dubium in articulis fidei, vel in ſcriptura ſacra, licet declaratio magiſtralis poſſit pertinere ad illos, tamen declaratio & determinatio auctoritatiua & finalis, cui omnes habent acquieſcere, pertinet ad dominum Papam; quod clare fuit demonſtratum actuum* XV. *vbi orta diſſenſione, vtrum legalia debeant ſeruari cum euangelio, conſuluerunt Petrum & alios Apoſtolos, qui erant in Ieruſalem: & Petrus ſicut princeps Apoſtolorum decreuit, legalia non eſſe obſeruanda.*

a M. S. bib Vat. ſign. n. 4869. pag. 72.

Probatur oborta in ijs dubia a ſede Ap. dirimēda.

Nec obſtat, quod Iacobus ibidem dicit: Ego iudico non inquietari eos, &c. tum quia Petrus primo decreuit, poſtmodum Iacobus ſicut illius loci epiſcopus ad oſtendendum, quod Petrus ibi, ſicut & in tota eccleſia, iuriſdictionem ordinariam habebat; Iacobus autem in loco illo non quidem æqualem, ſed ſubordinatam, quia ſua erat ſub illa Petri & ſucceſſorum eius: alij autem Apoſtoli ibi iuriſdictionem non habebant.

Confirmatur Apoſtolorum exemplo.

Item certum eſt, quod ſententia Iacobi non potuit arctare extra fines ſuæ iuriſdictionis, ſicut ſententia epiſcopi Pariſienſis non arctat illos de diœceſi alia. Sed illa ſententia obligauit vniuerſos per totum mundum conſtitutos. Ergo fuit ſententia in toto orbe vniuerſaliter præſidentis. Ille autem erat ſolus Petrus: quare, &c. Si ergo, cum occurrunt dubia circa ſcripturam ſacram vel circa articulos fidei, declaratio & determinatio ad dominum Papam pertinet, multo fortius cum dubia occurrunt circa intellectum alicuius conſtitutionis per ipſum vel per prædeceſſorem ſuum edita, declaratio vel determinatio pertinet ad ipſum. Modo circa dicta illius conſtitutionis quantum ad paupertatem Chriſti & Apoſtolorum contingebat dubitari: & ideo dominus noſter & rei veritatem & verum intellectum conſtitutionis voluit declarare.

Non contradicit Ioannes conſtitutioni, Exijt, ſed eam declarat.

Cum ergo dicitur, quod in illa decretali definitur, quod Chriſtus & Apoſtoli nihil habuerunt quantum ad dominium in proprio vel in communi; dico quod non eſt verum ſimpliciter: vel ſi alicubi diceretur, intelligendum eſſet quantum ad bona immobilia, non autem quantum ad bona mobilia; & hoc videtur dicere textus canonis Luc. IX. *cum dicitur: Filius hominis non habet vbi caput reclinet; Chriſtus enim & Apoſtoli non habuerunt domum, agrum, aut prædia: ſed bene habuerunt eorum pretia. Et credo quod iſta gloſſa eſt ita bona, ſicut etiam gloſſa, quam dant doctores communiter ſuper illo verbo illius conſtitutionis extr. de ſtatu mon. Cum ad monaſterium, quod caſtitas & paupertas ita ſunt oſſibus monachorum annexa, quod contra ea ſummus Pontifex diſpenſare non poteſt, id eſt non debet, ſicut gloſſant multi ſolemnes doctores.*

Expropriatio quoad immobilia commendata eſt.

Quod ergo dicitur in illa conſtitutione, Exijt, in §. Porro: Dicimus quod abdicatio omnium rerum in proprio vel in communi propter Deum meritoria eſt & ſancta, quam primi fundatores, &c. dico quod intelligenda eſt abdicatio omnium rerum in proprio vel communi, ſupple omnium rerum immobilium. Et eodem modo ad illud, quod ibidem dicitur, quod hanc expropriationem Chriſtus et verbo docuit, et exemplo firmauit; dico enim: quod intel-

lexit

lexit quantum ad bona immobilia, quæ primitiua eccleſia habere noluit, quia futuram eccleſiam in gentibus præuidebat, ſicut ſupradictum eſt; non autem quantum ad bona mobilia, nec etiam de immobilibus intellexit quantum ad ius in vſu, ſed ſolum quantum ad ius et dominium in re ſimpliciter: quare, etc. Vel poteſt aliter gloſſari, quod aliquid poteſt dici proprium duobus modis, vno modo in quantum diſtinguitur contra commune, et ſic abdicatio omnium rerum in proprio etiam mobilium eſt meritoria et ſancta: alio modo vt proprium diſtinguitur contra alienum, et ſic abdicatio omnium rerum in proprio, ſic quod homo ſemper viueret de alieno, in quo nullum ius haberet, ſaltem ſicut pars communitatis, non eſt meritoria nec ſancta.

Illuſtratur ſolutio probationis primæ ad Minorem adiunctæ.

Ex dictis patet minoris propoſitionis ab aduerſarijs factæ ſolutio; fuit definitum a Nicolao tamquam illud ſit decretum fidei, vbi ſonant verba, *quod Chriſtus et Apoſtoli nihil habuerunt, quantum ad dominium, in proprio vel in communi*; falſum eſt, vti demonſtratum fuit; ſed in conſtitutione illud opinatiue poſitum eſt: quod autem nihil habuerint in proprio vel communi quantum ad immobilia, illud verum eſt, vti Ioannes declarauit ex Nicolai voluntate in conſtitutione expreſſa: quod neque mobilia habuerint, falſum.

Quod vero ad ſecundam probationem minoris petitam e concilio Viennenſi ſpectat; falſum omnino eſt, controuerſiam eam diremptam in concilio, quantumuis exclamet Michael Cæſenas in ſuis hæreticis commentarijs [a]: *Eccleſia poſuit finem in quæſtione de paupertate Chriſti per ſextum, et per concilium*. Corrigenduſque eſt auctor nitelæ Franciſcanæ, qui Michaelis Cæſenatis errorem ſecutus. Contendit [b] decretalem, *Exijt*, in concilio Veiennenſi confirmatam, & Iacobum Cardinalem, qui in pontificatu Benedicti XII. nomen geſſit, Fraticellorum argumenta diſſoluentem, negantemque approbatam vnquam per vniuerſalem eccleſiam aliter, niſi vt communes conſtitutiones papales, nullamque de ea in concilio mentionem habitam, confutare nititur. Certe Clemens V. qui in ſua decretali, *Exiui de paradiſo*, non dicit concilium generale approbaſſe vel confirmaſſe decretalem, *Exijt*; Ioannes XXII. qui in ordine tum epiſcopali, concilio intereſſe potuit, deque re tota diligentiſſime quæſiuit, & cum Cardinalibus & epiſcopis qui interfuere, contulit, Michaelem Cæſenatem hæreſiarcham contrarium aſſerentem arguit mendacij; Benedictus XII. qui veſanam illam Fraticellorum erroris patrocinium a concilio œcumenico petentium impudentiam refellit, rem melius nouere, quam recens auctor aut alij, quos errantes ſecutus eſt. At licet fingatur eam decretalem approbatam in concilio, negat tamen Ioannes XXII. in conſtitutione, *Quia vir reprobus*, quod attinet ad articulum de abdicatione rerum in ſpeciali & in communi, approbatam: neque enim ea controuerſia in concilio Viennenſi diſcuſſa fuit, aut a concilio de dogmate non propoſito fertur cæcis oculis decretoria ſententia. *In hoc*, inquit Ioannes [c], *quod dicit*, nempe hæreſiarcha Michael Cæſenas, *quod dicta conſtitutio, Exijt, fuit per vniuerſalem eccleſiam approbata; dicimus quod quantum ad hoc, ſcilicet quod fratres Minores in rebus vſu conſumptibilibus habeant vſum facti, nunquam fuit per vniuerſalem eccleſiam approbata: dicimus etiam, quod non fuit in Viennenſi concilio confirmata, nec hoc poterit per conſtitutionem aliquam vel aliquas apparere; immo nec de fratrum conſilio promulgata.* Multo certe minus dici poteſt in eo concilio fuiſſe definitum, Chriſtum & Apoſtolos nullũ habuiſſe ius vel dominium rerum, quibus vſi ſunt: proferant enim aduerſarij acta concilij. Sed mendaciſſimus hæreſiarcha ſibi potius ſomnianti, quam Cardinalibus, epiſcopis, & doctoribus, qui illi interfuerant, fidem adhiberi voluit, & contra ſuperiorem Pontificis conſtitutionem, *Quia quorundam*, nefarium commentarium edidit, quem Ludouicus Bauarus vna cum alijs ſuis edictis promulgauit, de quo inferius agetur. Aduertendum porro eſt in memorata ſanctione, præter decretum de iuſto rerum vſu in Chriſto & Apoſtolis, quod ad fidem ſpectat, aliam quæſtionem expendi, an in rebus vſu conſumptibilibus vſus iuſtus a iure ſegregetur; quæ quæſtio ad fidem non pertinet: eã tamen Pontificis hoſtes ad fidem ſpectare inepte contenderunt, contrarium errorem ſecuti, vt ex ea pharetra iacula blaſphemiæ in Chriſti vicarium torquerent, quem propterea exutum a Chriſto pontificia poteſtate garriuerunt [a]. Præſtat itaque doctorem Auinionenſem prædictam conſtitutionem propugnantem audire.

a M.S. bib. Vat. ſign. n. 4010. pag. 231.
b Nitel. Franc. q. 17. in eiſ. reſponſionis ad obiection. 5. Fratic. et in conſ. 15.

Demonſtratur concilium Viennenſe nõ approbaſſe ſanctionẽ Exijt. Teſtimonia Pontificum de ea re.

c Ioann. in conſt. Quia vir reprobus n. 40.

Impudentia contra id tendẽtium.

Quæſtio an ius in re, quæ cõſumitur, ſeparetur a iuſto vſu, ad fidem non ſpectat.

Hoſtes põtif. ſpectare ad fidẽ inſulſe voluerunt.

34 *Quantum*, inquit [b], *ad quartum articulum, quomodo fratres Minores poſſunt habere vſum nudum facti, intelligendo iſtum articulum quantum ad res, quæ non conſumuntur vſu; pono quatuor breues concluſiones. Prima erit, quod non poſſunt habere in talibus rebus vſum nudum licitum per omnis iuris nudationem. Secundo quod poſſunt habere nudum vſum per proprietatis excluſionem. Tertia quod non poſſunt habere nudum vſum per omnis vtilitatis priuationem. Quarta quod poſſunt habere per actionis in iudicio abdicationem.*

a Ludou. Bau. in ſententia aduerſus Io.
M.S. bib. Vat. ſign. n. 4008. pag. 80.
b M.S. bib. Vat. ſign. n. 4869. pag. 32.

Quomodo vſus nudus facti in non conſumptibilibus poſſit haberi.

Primam concluſionem probo faciliter ſic: Impoſſibile eſt, eſſe vſum licitum ſine iure vtendi ſeu iure in vſu ſimpliciter, & ſine iure in re, ſecundum quid; hoc patet ex prima & tertia concluſione præcedentis articuli. Ergo impoſſibile eſt, quod fratres Minores habeant vſum in talibus rebus licitum, ſi ſit denudatus omni iure: & ideo, ſicut dominus noſter deducit, talem vſum ſic omni iure denudatum, nunquam fratribus dominus Nicolaus reſeruauit, quia ille vſus perfectionem non adijcit, immo potius repugnat, ſicut ille qui neceſſario eſt illicitus. Ergo talem vſũ nunquã dictis fratribus reſeruauit.

Non habetur per omnis iuris denudationẽ.

Secunda concluſio eſt, quod in talibus rebus poſſunt habere vſum nudum per proprietatis excluſionem; & hanc probo faciliter. In rebus in quibus aliquis poteſt habere vſum ſalua rei ſubſtantia, dominio illius rei penes alium remanente, poteſt homo habere vſum nudum per proprietatis excluſionem vel abſq; dominio in proprietate; & ſi habeat talem vſum ex conceſſione domini, erit vſus licitus. Sed fratres Minores poſſunt habere vſum in rebus, quæ vſu non conſumuntur, ſicut in domibus, libris, & huiuſmodi, ſalua rei ſubſtantia, dominio illius rei penes dominum Papam, vel alium remanente & ex conceſſione domini. Ergo, &c.

Poteſt per proprietatis excluſionem.

Tertia concluſio eſt, quod non poſſunt habere vſum nudum in talibus rebus per omnis vtilitatis priuationem, & hanc probo ſic: Vſus domus eſt inhabitatio domus. Sed inhabitatione domus fratres indigent &c.

Non per vtilitatis priuationem.

Quarta concluſio eſt, quod poſſunt habere vſum nudum per actionis in iudicio abdicationem, & hanc probo faciliter ſic: Quando aliquis petit aliquam rem, non tamen neceſſario, non eſt repugnantia habere illud ſine alio. Sed ius & ſi pariat

Poteſt per actionis in iudicio abdicationem.

actionem, non tamen petit eam neceſſario, immo voluntarie. Ergo poſſunt habere ius in aliqua re detenta per alium abſque hoc, quod ſibi vendicent in iudicio. Secundo quia illud poſſunt habere fratres, quod adijcit ad perfectionem ſicut melius, vel ſaltem non eſt illicitum. Sed ſua non repetere iudicio vel adijcit ad perfectionem, vt videtur innuere Apoſtolus 1. ad Cor. vi. vel ſaltem non eſt illicitum. Ergo fratres poſſunt habere vſum in rebus per actionis in iudicio abdicationem. Et ſic patet quomodo in talibus fratres Minores poſſunt habere vſum nudum, & quomodo non. Et infra.

a Ib. pag. 34.

Controuertitur, an vſus poſſit a proprietate ſeparari.

35 *Quartum* a *dubium hic declarandum, vtrum in rebus vſu conſumptibilibus poſſit eius licitus a proprietate ſeu dominio rei ſeparari; & arguo primo quod ſic, quia monachus in nullo caſu eſt capax proprietatis: abdicatio enim proprietatis ita eſt regulæ monachorum annexa, quod contra eam Papa diſpenſare non poteſt, vt dicitur extra de ſtatu monachorum, Cum ad monaſterium. Sed monachus neceſſario vtitur rebus vſu conſumptibilibus, ſicut quando comedit & bibit. Ergo in talibus rebus poteſt vſus licitus a proprietate ſeu dominio ſeparari. Contra. In rebus vbi vſus non eſt ſine conſumptione proprietatis, impoſſibile eſt eſſe ius in vſu ſine iure in proprietate: hoc patet, quia ex quo per vſum conſumitur proprietas, vſus non erit licitus, niſi poſſim conſumere licite proprietatem. Sed non poſſum licite conſumere proprietatem ſine poteſtate licita ſeu iuris in proprietate. Ergo, &c. Sed in rebus vſu conſumptibilibus non eſt vſus ſine conſumptione proprietatis. Ergo in talibus rebus non poteſt vſus a proprietate ſeu dominio ſeparari.*

Contra concluditur non poſſe ſeparari.

Diſtinctio conſumptibilium.

Subdit auctor varia rerum conſumptibilium diſcrimina; aliæ nempe in ſua natura & forma mutantur, corruptæque in ſubſtantiam vtentis vertuntur, vt alimenta: aliæ vſu non quidem momentaneo, ſed diuturno paulatim deteruntur, vt veſtes: aliæ non ex ipſo vſu per ſe, ſed per accidens, quia omnia terrena conſeneſcunt ac depereunt. Deinde loquens de ijs, quæ mox abſumuntur, oſtendit in ipſis iuſtum vſum iure rei nō orbatum: *Ille*, inquit, *qui poteſt per ſe rem licite transferre in alium non ſolum quantum ad vſum, ſed quantum ad proprietatem, habet ius neceſſario in re & in vſu rei: hoc patet, quia nemo poteſt transferre pro ſe & nomine ſuo in alio quod ipſe non habet. Sed qui vtendo conſumit rem, non minus transfert rem & alienat a quocumque, cuius ante fuit, quam qui per venditionem & donationem transfert in alium; immo magis, quia vendendo & donando adhuc manet res in propria forma, poſt talem autem conſumptionem non. Ergo ſi talis per ſe licite vtitur, neceſſario habet ius in re non ſolum in vſu rei illius.* Diſtinguit deinde auctor vſum rei ſtatim conſumptibilis completum & incompletum, & vbi iuſtus vſus rei incomplete conſumptæ, incompletum eſt rei ius & dominium; & vbi iuſtus vſus completus pariter conſumptę rei completæ, completum ius ſiue completa proprietas. Tum concludit b; *In rebus vſu conſumptibilibus non poteſt vſus licitus ſeparari a dominio in re ſeu proprietate rei. Ergo in talibus rebus non poſſunt fratres Minores nec alij habere vſum nudum per proprietatis excluſionem: & ideo patet differentia inter res quæ non conſumuntur vſu, & eas quæ ſtatim vſu conſumuntur; quia in rebus quæ non conſumuntur vſu, poteſt eſſe nudus vſus per proprietatis excluſionem, licet non per omnis iuris nudationem: ſed in rebus quæ ſtatim vſu conſumuntur, non poteſt eſſe vſus licitus nudus per omnis iuris nudationem, nec per proprietatis excluſionē.*

Probatio concluſionis.

Diſtinctio conſumptionis completæ & incompletæ.

b Ibid. pag. 36.

Ad principalem rationem dico, quod monachus non eſt capax proprietatis ſic, quod de re poſſit diſponere ad libitum: immo tamdiu poteſt diſpenſator monaſterij vel monaſterium rem ad vſum conceſſum monacho reuocare, donec vſus ſit inchoatus; et ideo non dicitur dominus, vel habere proprietatem. Sed in ipſo vſu, quia non poteſt eſſe ſine conſumptione proprietatis, ideo quantum conceditur monacho de vſu in tali re, tantum ſibi conceditur de proprietate; nec abdicatio talis proprietatis monacho eſt annexa: quare, etc.

Soluitur obiectio antea propoſita.

Monach' propter illud ius non ſit proprietarius.

Ex his illuſtratur ſolutio difficultatis, quæ torſit ingenia plurium doctorum catholicorum, qui Ioannem, dum in rebus conſumptibilibus iuſtum vſum a iure & dominio rerum non ſeparari in memorata conſtitutione pronuntiauit, erraſſe in controuerſia ad fidem non ſpectante exiſtimarunt; inter quos numeratur Robertus Cardinalis Bellarminus a hoc deceptus argumento: *Quia*, inquit, *eſſe dominum non eſt poſſe rem deſtruere quocumque modo: ſed poſſe libere deſtruere quando, vbi, quomodo quis voluerit; et etiam donare, vendere, commutare, etc. Conſtat autem omnes veros religioſos habere vſum panis quem comedunt, et vini quod bibunt; nec tamen poſſe illa donare, vendere, mutare, proijcere.* At ex hoc probatur tantum non haberi a religioſo viro plenum & liberum dominium ante vſum rei conſumptibilis; non vero in ipſa conſumptione, quod haberi conſtat, cum nulli alteri remaneat, vt demonſtrat pontificiæ conſtitutionis propugnator b hoc argumento: *Si res illa, qua quis vtitur, eſt alterius concedentis talem vſum rei, aut concedit vſum rei, nihil retento in re; aut concedit vſum, retento dominio in re: ſi primo modo, ſequitur quod concedens vſum concedit quidquid habet in re, et quantum ad vſum et quantum ad ius: ſi autem ille, cuius dicitur res eſſe, concedit vſum talem retento dominio, hoc eſt impoſſibile, quia in re conſumpta non remanet ius alicui.* Refellit deinde obiectionem ineptam, poſſe retineri ius abſtrahendi ex ore, tum enim foret rei vſus incompletus, atque ideo ius incompletum, ſubditque: *Patet quod monachus et filiusfamilias et ſeruus habent aliquale ius in rebus, quibus vtuntur: ſed quia non habent plenum ius et liberum nomine ſuo, ideo tales non dicuntur eſſe capaces ſimpliciter iuris vel dominij in rebus, ſicut etiam in religionibus.*

a Bellar. l. 4. de Rom. Pont. c. 14

Bellarmini oppoſitio.

b M.S. bib. Vat ſign. n. 4869. pag. 5.

Diluitur.

Porro mirum non eſt, ſi in ea quæſtione legali de diſtinctione iuris ab vſu iuſto rei conſumptibilis plures Ioannis mentem non ſint aſſecuti, cuius non videre commentarium: neq; enim vt Pontifex ipſe docet c, res conſumptibilis pro tempore, antequam deſtruatur, debet ſumi; ſed legaliter, vti etiam Nicolaus Papa acceperat, nimirum pro ipſa conſumptione, in qua ius ab vſu diſtrahi non poteſt, niſi quis abutatur iniuſte (quod de Chriſto ſentire impium eſſet) vt aduerſarij, qui ſimplicem vſum facti ſine vllo iure ipſi tribuebant, ſentire voluerunt. Quod autem ad eam conſtitutionis partem, in qua Ioannes ſanctionem, *Cum inter nonnullos* repetit; in ea Cardinalis Bellarminus, cæterique pij omnes cum Ioanne conſentiunt, neq; Hervvartus Ludouicum Bauarum rite excuſat, cum Bellarminus Ioannem in re metaphyſica ad fidem non ſpectante immerito perſtringat erroris: Ludouicus vero non in ea modo, quam ad fidem pertinere cum pſeudominoritis falſo contendebat; ſed in

c Io. in com. Quia vir reprobus.

Res conſumptibilis in ſuperiori quæſt. accipitur pro re que conſumitur.

ia alia, ad fidem ſpectante non ſine magno rei Chriſtianæ detrimento, improbiſſimorum hominum artibus incitatus in ſpeciem amplexus ſit. At de his hactenus. Nunc reliqua hoc anno geſta proſequamur.

Sardinia ab Alfonſo comparata.

36 Parta eſt hoc anno Sardinia ab Alfonſo Aragonici ſceptri herede, quam a Bonifacio VIII. iure beneficiario vna cum Corſica traditā Iacobo Regi vidimus, vt Siciliæ inſulam Carolo II. reſtitueret: ſed nullo compendio, cum Fridericus frater illam tenuerit. Geſta varia in eo Sardico bello prælia narrat Ioannes Villanus a: denique pacem inter Piſanos & Aragonios ea lege initam, vt inſula pareret Aragonijs. Cæterum Calarim in Piſanorum poteſtate relictam, Mariana refert b: quibus addit Surita c, Petrum Ripacurtiæ comitem a Iacobo ad aulam pontificiam miſſum e, qui ob grauiſſimos ſumptus in eo bello profuſos expoſceret, vt ex annuo duorum millium marcharum Sardico cenſu Pontifex, ad quem ſupremum inſulæ ſpectat imperium, quingentas marchas, tum ex alijs ſtipendijs & oneribus mediam partem detraheret, atque a Iacobo Rege & Alfonſo ſuperſtitibus nullum vectigal exigeret. Fœdiſſimæ hæ ingrati erga ſedem Apoſtolicam animi notę non vulgari ſtupore Pontificem & collegium Cardinalium defixere. Ioannes tamen, ne a ſe Aragonium Regem abalienaret, illiuſque petitis aliqua ex parte annueret, ex liberalitate, non pacto, vel vlla ſibi impoſita lege, decennio vertente mille marchas annuas, ac ſubmittendi militaris vectigalis mediam partem remiſit. Iacobum itaque Pontifex, reuocatis in memoriā conuentis d cum Bonifacio VIII. initis de ſoluendis duobus millibus marcharum, & centum equitibus & peditibus quingētis in caſtris pontificijs regijs ſumptibus trimeſtri ſuſtentandis; & Caroli Regis propoſito exemplo, qui parta maximis ſumptibus & laboribus Sicilia, octo millia vnciarum auri eccleſiæ ſumma fide perſoluiſſet, hortatus eſt e, vt rem æqui conſuleret.

a Io. vill. l. 9. c. 239.
b Marian. l. 15. c. 18.
c Sur. l. 6. c. 50.
Petrus Arag Regis filius orator ad Pontificē miſſus.
d Extr. annal. to. XIV. an. 1297. n. 2. &c.
e To. 5. ep. ſecr. pag. 29.

Chariſſimo in Chriſto filio Iacobo Regi Aragonum illuſtri.

Quæ ſint ab eo Iuſſa propoſita.

Ad noſtram nuper accedens præſentiam dilectus filius nobilis vir Petrus infans natus tuus comes Ripacurtiæ ſub commiſſa ſibi per literas regias, quas nobis præſentauit, credentia pro parte tuæ celſitudinis prudenter expoſuit coram nobis, quod tu, fili chariſſime, ac heredes tui pro regno Sardiniæ & Corſicæ, quod felicis recordationis Bonifacius Papa VIII. prædeceſſor noſter tibi & eiſdem heredibus donauit de fratrum ſuorum tunc S. R. E. Cardinalium conſilio & conceſſit, ab eadem eccleſia & Romanis Pontificibus in perpetuum tenendum feudum ſub homagio, ligio, & pleno vaſſallagio, ac fidelitatis debitæ iuramento, alijſque pactis & conditionibus in eiuſdem prædeceſſoris literis expreſſis plenius & contentis, ad cenſum annuum duorum millium marcharum argenti bonorum & legalium ſterlingorum, in feſto beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum Romano Pontifici, vbicumque fuerit, & Romanæ eccleſiæ annis ſingulis ſoluendorum; ac militare præſtandum ſeruitium, centum videlicet equitum, cum vno equo ad arma & duabus equitaturis ad minus pro quolibet, ac quingentorum peditum armatorum, quorum centum exiſtant baliſtarij ſufficienter muniti; qui veſtris ſumptibus infra Italiam ſemel in anno, quandocumque prædicta indigebit eccleſia per trimeſtris temporis ſpatium a die, qua terram intrabunt eccleſiæ computandi, ſeruire debeant eccleſiæ pralibatæ; mutandi nihilominus huiuſmodi ſeruitium in ſtolio galearum, ſeu vaſorum maritimorum, dando per te & heredes eoſdem quinque galeas armatas & munitas infra maritimam Italiæ, dictis ſumptibus per tempus prædictum tenendas, ac milites & pedites, vel galearum ipſarum ſtolium vltra tempus retinendi prædictum ſimilibus gaggijs ad expenſas eccleſiæ Romani Pontificis pro ſuæ voluntatis arbitrio, libera poteſtate retenta, ſicut in eiſdem literis plenius & ſerioſius continetur; exiſtere noſcimini efficaciter obligati.

Quæ pactiones a Bonifacio VIII. cū Iacobo initæ.

Cum autem prædicti regni, non abſque graui diſcrimine tuæ gentis, & importabili tibi profluuio expenſarum per te nouiter acquiſiti, redditus & prouentus adeo, ſicut aſſeruit dictus comes, reperias tenues & exiles, quod vltra neceſſarias expenſas faciendas ibidem parum aut nihil, quoad præſens, tibi poterit ſupereſſe de illis; nec ſperes etiam, quod tantum in futurum valeant, quantum valere prædictæ conceſſionis tempore credebantur; reputareſque propter hoc non leuiter te grauatum, ſi pro dicto regno tu & heredes prædicti ſingulis annis ſoluere teneremini tantum cenſum; præfatus comes natus tuus tuo nomine nobis humiliter ſupplicauit, vt tibi ſuper expenſarum oneribus, quæ te ſubire oportuit pro regni acquiſitione prædicti, & alijs prædictis per eum propoſitis benigno compatientes affectu, duorum millium marcharum ſummam pro cenſu debitarum prædicto, ad quingentas marchas reducere, ac reſiduum dicti cenſus, prædictique militaris ſeruitij medietatem tibi & eiſdem heredibus remittere in perpetuum; quodque tu & dilectus filius nobilis vir Alphonſus primogenitus tuus, cenſum quingentarum marcharum huiuſmodi, ſeu eius partem non teneremini ſoluere dum viuetis, nec vſque ad decem annos præſtare huiuſmodi militare ſeruitium, vel galearum ſtolium vobis in dictarum expenſarum releuamen & ſubſidium de benignitate ſolita concedere dignaremur.

Eas mutari poſcit Aragoni.

Et licet prædicta petitio, quam diligenter audiuimus, nobis & fratribus noſtris S.R.E. Cardinalibus, cum quibus plene deliberauerimus ſuper ea, grandem iniecerit, velut inſolita & alias inaudita, materiam admirandi; cum non legerimus, nec ſciuerimus, quod vnquam per aliquem prædeceſſorum noſtrorum Romanorum Pontificum cuiquam perſonæ de cenſu eccleſiæ debito aliqua fuerit in toto, ſeu parte facta remiſſio in perpetuum, vel ad tempus, quamquam ex cauſis interdum legitimis, aliquibus fuerint ſolutionum termini prorogati: certum eſt enim, quod claræ memoriæ Carolus primus Rex Siciliæ non ſine multa effuſione ſanguinis & exceſſiua expenſarum magnitudine, regno Siciliæ de manibus inimicorum eccleſiæ potenter erepto, ad octo millia vnciarum de cenſu annuo pro dicto regno, de quo ſatis modicus cenſus antea debebatur, ſemper eccleſiæ memoratæ ſoluenda ſe ac heredes ſuos efficaciter obligauit: de qua ſumma tam ipſe, quam heredes prædicti ſatisfecerunt ſtatutis terminis vſque modo, vel ſuper ſolutione ipſius certis & iuſtis cauſis prorogationem impetrarunt aliquotiens; inde tamen ſibi nulla facta remiſſione in perpetuum vel ad tempus, & etiam non obſtante, quod ad præſens per alios, magna pars regni detineatur prædicti; tamen ex ſinceræ dilectio-

Rem ab æquitate abhorrere demonſtrat Pontifex.

 ctio-

ctionis affectu, quo te dictumque comitem ſupplicantem & domum tuam regiam proſequimur in viſceribus charitatis, volentes ſuper his, quæ ſecundum Deum poſſumus, tuam celſitudinem proſequi gratioſe; eidem comiti de dictorum fratrum conſilio duximus offerendum, nos medietatem duorum millium marcharum cenſus & militaris ſeruitij prædictorum vſque ad decem annos proximos venturos, nullo tamen pacto nullaque conuentione aſtricti, ſed de noſtra mera liberalitate & gratia ſpeciali, tibi tuiſque heredibus in dictarum expenſarum ſuffragium remiſſuros, dummodo comes prædictus recognoſcendi nobis & eccleſiæ Romanæ totum cenſum & militare ſeruitium ſupradicta ſub modis, formis, & conditionibus contentis in literis ſuper dicta donatione confectis, & recipiendi dictam gratiam tuo nomine, ac ipſis expreſſe conſentiendi, eſſet ſuffultus ſufficienti regia poteſtate; adiecto tamen quod ſi tu & heredes prædicti in ſolutione reſiduarum mille marcharum, in dicto termino feſti beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum facienda, forſitan ceſſaretis, remiſſioque de illis mille marchis facta eſſet, tam pro illo anno, quo ceſſatum fuiſſet a ſolutione prædicta, quam pro toto reſiduo temporis dictorum decem annorum, haberetur penitus pro non facta; quodque per præmiſſa pactis, conuentionibus, & obligationibus prædictis inter eandem Romanam eccleſiam & te facta & ſtabilita non derogaretur in aliquo, quin potius in ſuo robore & efficacia permanerent.

Vectigal pecuniarium & militare ad decennium dimidiat.

Verum præfatus comes, audita oblatione prædicta, & cum ſuo conſilio deliberatione habita ſuper ea, ſe non habere reſpondit ſuper hoc poteſtatem; ſed ipſam gratiam non reſpuens, nec admittens, vt tuam in hac parte poſſet conſulere prouidentiam, per nos ſibi petijt indulgeri: quod vtique nobis gratum extitit & acceptum. Super quibus, fili dilectiſſime, proinde proſpicias quid agendum; nos enim quæ ſibi obtulerimus ſub modis, conditionibus, & forma prædictis, ſumus adimplere parati. Cæterum ad hoc, quod vlterius de grauamine cenſus & minori valore regni prædicti, eadem petitio continebat; de dictorum fratrum conſilio duximus reſpondendum, quod licet pro tempore iſto acquiſitionis tam nouæ futuri terrarum regni prædicti redditus nequeant æſtimari, cum in nouitate tanta multa expendere oporteat, & de quibus non erit neceſſarium in futurum; intendimus tamen, prius informatione ſuper his habita diligenti, cum eiſdem fratribus opportuno tempore ordinare quod in hac parte fieri honeſte poterit, & debebit. *Dat. Auin. XII. kal. decembris anno IX.* De remiſſis ad decennium mille marchis ex Sardico cenſu, ac media copiarum ſtipendiariarum parte, meminit Surita. a

Acta Ioãnis a Petro gratiæ.

a Sur. l. 6. c. 58.

37 Præterea tum Regem Aragonum regni Balearici ad aulam Aragoniam & Ceritaniam, Ruſſinonem, Montempeſſulanum, Omeladeſiam, & Carladeſiam occupandi armis conſilia agitaſſe, addit auctor; cum ex aui Iacobi voluntate Sancij Regis Maioricarum morte ad ſe deuolui viderentur, quippe nullos ex vxore liberos Sancius reliquerat: cumque Iacobus maior natu frater viuo patre vitæ tranquillioris amore ſe ab omni ad ſceptrum iure abdicaſſet, Philippus vero alter Sancij frater ſacerdotalibus ſacris eſſet initiatus; Iacobus Ferdinandi filius, attributo Philippo tutore, ſucceſſor teſtamento dictus eſt b, Iacobo vero Ferdinandus ſubrogatus, atque huic Reges Aragonum ſubſtituti. In ijs vero Balearici regni motibus, cum Rex Aragonum cæteris regnis Baleares inſulas cæteroſque principatus adiungere affectaret, Pontificem pupilli Regis clientelam aduerſus Aragonij potentiã ſuſcepiſſe conſtat ex literis ad Carolum Regem Frãcorum & comitem Valeſium ſcriptis a, quibus rogat, vt Iacobo Regis Sancij nepoti & heredi in Montiſpeſſulani principatus cauſa, aliarumque terrarum, Gallicæ aulæ vectigalium, quæ ad Sancium ſpectabant, ſtuderet; tum ex alijs ad ſanctiorem Iacobi Regis ſenatum datis. b

Sancij Regis Balear. obitus.

Iacobus teſtamento Rex creatus.

b Lib. 6. c. 57.

Illius cliẽtela a Põtifice ſuſcepta.

a To. 5. p. 1. ep. ſecr. pag. 2.

b Ib. pag. 27.

Conſiliarijs chariſſimi in Chriſto filij noſtri Iacobi Regis Maioricarum illuſtris.

Fatali recolendæ memoriæ Sancij Regis Maioricarum audito nuper occaſu, de ipſius obitu velut illius, quem de brachijs Apoſtolicæ ſedis ſubtraxit Altiſſimus, nobis merito inde dolentibus, rationabiliter condolemus. Sed cum idem Rex tanquam perfecte catholicus migrans ad Dominum, vt firmiter credimus, pro iſtius peregrinationis exilio vel iam fruatur, vel ſit fruiturus in proximo patriæ gaudio ſempiterno; vobiſque, ſicut audiuimus, & ſubiectis de chariſſimo in Chriſto filio noſtro Iacobo Rege Maioricarum illuſtri nepote ſuo, eius in dicto regno vtique ſucceſſore, prouiderit licet impubere; ſi eius ætatis optando prouectui diuinæ gratiæ fauerit incrementum, & alias quantum in ſe fuerit in conſilio non defecerit ſalutari, adhuc actore Deo tempore ac virtute proficiens, dicere poterit: Cum ſederem quaſi Rex circumſtante me exercitu, eram tum mœrentium conſolator; ex vtriuſque conſiderationis intuitu, quæſumus, vt ceſſantibus concepti doloris anguſtijs, inde conſolationis in Domino ſpiritum aſſumatis. Et quia Rex ipſe defunctus in vltimo teſtamento, ſeu codicillis eiuſdem, dicto Regi ſucceſſori ſuo, vt præfertur, impuberi ſuper ſalubri ſuo & dicti regni regimine de opportunis contutoribus certo modo dicitur ordinaſſe; rogamus vniuerſitatem veſtram & hortamur attente, quatenus tanquam diligentes ſtatum proſperum præfatorum Regis & regni, ordinationem huiuſmodi ſeruantes tenaciter, & facientes, quantum in vobis fuerit, efficaciter obſeruari, naturalem veræ fidei & deuotionis affectum, quem ad patruum habuiſſe noſcimini, propagetis laudabiliter ad nepotem, velut illum de cuius ſucceſſione Rex ipſe defunctus, ſicut ſperamus in Domino, digne diſpoſuit; & quem nobis imaginarium ſtirpis regiæ dereliquit, &c. *Dat. Auin. XI. kal. octobris anno IX.*

Moniti Baleares de Regis Sancij teſtamento obſeruando.

Cæterum Iacobum Regem Pontifex ſalubribus præceptis informauit, monuitque c vt iuuentutem virtutibus aſſueſceret, atque eccleſias tueretur: *Cum*, inquit, *Chriſtus ſic diligat eccleſiam vnicam ſponſam ſuam, quod quis ſibi nequaquam placere valet, niſi præfatam eccleſiam deuote ſtudeat honorare; regiam magnitudinem attentius exhortamur, quatenus eccleſias & perſonas eccleſiaſticas pro diuina reuerentia ſemper habeas in honore; ſicque in deuotione huiuſmodi, & alijs pijs actibus tuam ſolidare ſtudeas iuuentutem, quod dum ætatis prouectioris fueris, & curis maioribus fueris occupatus, portes aſſueta ſuauius & in bonis operibus magis quotidie delecteris; vt te in omnibus Domino dirigente, cuncta tibi ſuccedant proſpere, ac tandem æternæ beatitudinis præmium aſſequi merearis. Dat. Auin. VII. kal. nouembris anno IX.*

Præcepta nouo Regi propoſita.

c Ib. pag. 28.

Hoc

Nata inter Anglorum & Francorũ Reges diſcordia.
a Vvalſin in Eduar. II. Polyd. Virg. l. 17. in eod. Paul. Aemil. in Carol. IV Gaguin in eod. & alij.

38 Hoc anno erupiſſe inter Eduardum Anglorum & Carolum Francorum Reges grauiores diſcordias, ex quibus in Aquitania atrox bellum accenſum, & Angli magna illius ditionis parte Caroli Valeſij armis depulſi, refert Vvalſingamus a. Obſtrictus erat Eduardus, vt more maiorum Aquitanicum ducatum & comitatum Pontiniacenſem beneficio & auctoritate aulæ Gallicæ obtinere ſolemni ritu profiteretur, & nono Regi Carolo clientis officia deferret: cumque varias, vt illud onus excuteret, obtenderet cauſas, bellique immineret terror, Pontifex tuendæ inter eos concordiæ ſolicitus, Eduardum monuit b, vt Francorum Regi clientelæ nomine fidem addiceret, omneſque diſſidiorum cauſas amputaret. Pullularant ea culpa Radulphi Aquitaniæ præfecti, qui municipium S. Sacerdotis ob prouocationem ad Gallum Regem, ſupremum Aquitaniæ dominum, editam flammis deleuerat. Qua laceſſiti iniuria Galli illum apud Montem Piſatum cinxere obſidione. Cuius belli cum leuia quidem viderentur principia, ſed formidandi exitus; Pontifex ab Eduardo contendit c, vt cum ea, quæ a ſuis crudeliter in Aquitania geſta erant damnaret, ſi quo modo in ſeruata aduerſus ipſos iudiciorum forma læſa eſſet ducalis auctoritas, controuerſiam amicitia & æquitate cum Gallo Rege componeret.

Cũctatur Eduardus acceptam referre Aquitaniam Carolo.
b To. 4. p. 2 ep. ſecr. 45.
Belli principijs occurrere nititur Pontifex.
c Ead. pag 45.
d Vvalſin in Eduard II.
Spreta ab Eduardo magno ſuo malo pontificia conſilia.

Auertit aures pontificijs monitis Eduardus: cum enim ipſius frater Edmundus Cantij comes in Gallica aula orator pacis ſtudio aſſenſiſſet, vt Radulphus diſcordiæ fax vna cum ſocijs traderetur Gallis, vt in eos ageretur legibus, contra Dublinenſis archiepiſcopus conſulendum eſſe Eduardum contenderet; accepta re Anglorum Rex Edmundi fratris ſententiam reuocauit d, ac ſuos tueri armis aduerſus Gallorum impetus conſtituit. Diſceſſit itaque ab aula Gallica in Aquitaniam Edmundus Cantij comes ad eam defendendam: Carolus vero Rex patruum Carolum Valeſium valido ſuccinctum exercitu immiſit ad fiduciarias terras ab Anglo reperendas. Quo accepto Pontifex, qui ſicuti ex concordiæ primis rumoribus magna fuerat lætitia delibutus, ira ex aduerſis conſternatus, Francorum Regem ſolicitauit literis e, ne armorum vi, ſed blando tractatu rem dirimeret, ſeq; affinitatis nexu Eduardo coniunctum meminiſſet.

Diſcuſſo cõcordiæ tractatu, Carolus Valeſ. in Aquitaniam irrũpit.
e To. 4. p. 2. ep. ſecr. pag. 1. & pag 33.
f Ead. to. 4 p. 2. ep. ſec pag. 34 & to. 5. p. 1. ep. ſecr. pag. 1.
g To. 4. p. 2 ep. ſecr. pag. 35.
h Ibid. ep. ſecr. pag. 44. 45 46. 51. 52. 53. et to 5. p. 1. ep ſec. pag. 3. et 18.
Oratores ad Francorũ Reg. ab Anglo miſſi.

In medio interim belli ardore Ioannes Guillelmum archiepiſcopum Viennenſem atque Hugonem epiſcopum Auraſienſem, vt concordiam vrgerent ix. kal. ſeptembris miſit f, inſtruxitque auctoritate g ad coitiones paci contrarias diſſoluendas. Perfecit demum pluribus literis Pontifex h, vt Eduardus ampliſſimos oratores Vvintonienſem & Norvvicenſem epiſcopos, Ioannem e Britannia comitem Richemundiæ, & Henricum, e Bellomonte ad Carolum miſerit, quẽ enixis rogauit i precibus, vt illius amore, in cuius aduentu cœleſtea ab omni humana contagione ſegregatæ mentea præconia pacis cecinere; tum redintegrandæ Aſiaticæ expeditionis, eo bello diſturbandæ ſtudio, ac proxime cũ Eduardi primogenito ex Iſabella ſorore nepote ſuo coniunctionis intuitu, paci animum accommodaret.

i Ead. to. 5 pag. 4.
l Ead. to. 9. p. 1 ep. cur 1. et to. 5. p. 2 ep. ſecr. pag. 61.
m To. 4. p. 2. ep. ſecr. pag. 86. 87.

Adhibuit quoque Pontifex l ſtudium in reuocandis ad mutuam pacem Eduardo principe Sabaudiæ cum Guigone delphino nec non Sabaudos m principes & marchionem Salutiarum, qui Pedemontio bellum intulerant Roberto Regi; qui oratores ad ſedem Apoſtolicam pro iungendo fœdere miſerat a, conciliare niſus eſt. Propendebat in eam pacem Robertus Rex, cum alia bella cogitaret: miſere enim ad illum Veneti ſuos oratores, vt de catholica re redintegranda in Græcia cum ipſo agitarent. Solicitati b vero ad id bellum erant a Ioanne principe Achaiæ, in quem cum Superantius ducale ſtudium explicuiſſet, illi ac ſenatui Veneto Pontifex gratias egit: alijſque literis eodem die, nimirum vi. kal. nouembris datis * Gantinum Brenenſem ducem Athenarum, quem a Catalana ſocietate Græciſque ſchiſmaticis oppugnatum vidimus ipſis commendauit c.

a To. 5. p. 1 ep. ſecr. pag. 61.
Veneti cũ Roberto de orientali bello agitant conſilio.
b Ib. pag. 99.
* al. Galcherum
c Ib. pag. 100.
Immanis Tartarorum in Græciam excurſio.
d Io. Vill. l. 9 c. 241.
e Ant. 3. p. tit. 21. c. 5. § 9.

39 Irrupiſſe hoc anno menſe februario in Thraciam Tartaros Scythas e Gazaria & Ruſſia cum innumero equitatu, atque ad Conſtantinopolim vaſtatis agris excurriſſe, ſcribit Ioannes Villanus d. S. Antoninus vero trecenta equitum millia adduxiſſe, remque non incredibilem ait e, ac Græcorum centum quinquaginta millia vel necaſſe ferro, vel in ſeruitutem abduxiſſe; hancque addit ſententiam: *Iuſto autem Dei, iudicio Græci ſic flagellati ſunt ab inimicis Dei, ſcilicet infidelibus, quia ipſi Græci facti ſunt inimici Dei diuerſis ſchiſmatibus & hæreſibus, pluries ad veritatem redeuntes, & cito ad vomitum reuertentes.* Perculſus his aduerſis Andronicus Græcorum Imperator, cum etiam fama accepiſſet, occidentales principes, qui inſtaurandæ in Syria Chriſtianæ religionis conſilia agitabant, expeditionem ad imperium Conſtantinopolitanum illi eripiendum meditari; de reuocandis ad Romanæ eccleſiæ coniunctionem & obſequium Græcis agere cœpit. Quo felici rumore permotus Marinus Sanutus, qui ſe ſuaque diuino cultui in Syria redintegrando deuouerat, gratulatorias ad Andronicum ipſum literas dedit f, eique ſignificauit ſe cum Roberto Rege Siciliæ ac Gallis principibus & Cardinalibus ac præſulibus egiſſe, vt Græcorum prætermiſſo imperio, arma in Syriam traducerentur: ſeque etiam pacis cum Carolo Valeſiorum duce, qui dotalia ad imperium iura obtendebat, interpretem fore ſpopondit.

Andronicus de Græcis ad eccleſiam reuocandis agitat.
f Sanut. ep. 7.

Excellentiſſimo ac ſapientiſſimo principi, ac ſuo domino, domino ſingulari domino Andronico Pallæologo, Dei gratia Imperatori Conſtantinopolitano, moderatori Romæorum magnifico et ſemper Auguſto. Marinus Sanutus, dictus Torcellus, de Venetijs ſe ipſum humiliter ad omnia imperialia beneplacita & mandata.

Gratulatoriæ ad illum Sanuti literæ.

40 Nouerit veſtrum magnificum imperium, quod diligo & dilexi, me fuiſſe ſatis longo tempore in Romana curia, & tandem in curia magnifici domini Regis Franciæ pro tractandis & ordinandis opportunis negotijs terræ ſanctæ: & a viris religioſis, qui venerant de veſtro imperio, & præcipue a domino epiſcopo Caphenſi, intellexi de veſtra imperiali ſapientia & fide ac voluntate bona, quam ad vnionem eccleſiarum habetis. De quo cor meum fuit & eſt non modicum hilaratum, cognoſcens quod eccleſiarum vnio eſt complementum paſſagij terræ ſanctæ: nec ſcio maius bonum poſſe fieri in hoc mundo, quam eccleſias reunire. Propterea frequenter colloquium huiuſmodi cum pluribus dominis Cardinalibus, & cum excellenti domino Rege Roberto, & cum aliquibus principibus regni Franciæ, & etiam cum domino Petro de Via nepote domini Papæ; & maxime cum nobiliſſimo domino Gulielmo comite Hanoniæ, Vlandiæ & Zelandiæ ac Friſiæ domino, genero domini Caroli, & cum do-

Vt cum Gallis de eo egerit.

domino Gualterio de Caſtilione comite Portani & Comeſtabulo Franciæ, & cum domino Roberto comite Bononiæ & Aluerniæ, de negotio ſupradicto; qui pro magna parte regunt, & ordinant ipſum regnum: ac etiam colloquium habui cum prælatis de multis, quæ tangunt honorem, & ſecuritatem veſtri imperij, & reperi multos prædictorum habere optimam voluntatem. Et ideo propter Dei honorem & vtilitatem fidei, & amorem ſpecialem veſtri magni imperij offero me, ſi opportunum vobis videbitur, tractare & laborare ſecundum meam poſſibilitatem pro prædicta vnione eccleſiarum, & pace ac concordia cum ſancta Romana eccleſia, & cum excellenti domino Carolo ac cæteris perſonis, quibus veſtræ magnificæ prudentiæ videbitur opportunum. Plura alia explicaui de iſta materia domino fratri Hieronymo epiſcopo Caphenſi, quæ oretenus veſtræ maieſtati poterit explicare.]

41 Cum diſceſſurus etiam eſſet ex aula pontificia Caphenſis epiſcopus, illum Marinus Sanutus rogauit a, vt Andronicum Imperatorem faceret certiorem, ipſum ad aſſerendum illi imperium pluribus egiſſe cum occidentalibus principibus, ne arma verterent in Græcos: licet enim eorum imperium euerti poſſet, haud tamen ob gentes efferas, quibus cinctum erat, diu ſeruari poſſe; & quamuis ſubderentur iugo Græci, a ſchiſmate non receſſuros, vt de Cyprijs, Cretenſibus, Eubœis, Athenienſibus, & Achinis conſtabat: neq; ad diuinam gloriam amplificãdam quid vtilius excogitari poſſe, quam ſi Imperator & patriarcha ſponte Romanæ eccleſiæ ſe aggregarent; magna enim exinde ſubſidia ad Palæſtinam e Mahumetana tyrannide vindicandam comparatum iri: *Via*, inquit, *per quam poteſt eccleſia reuniri, vt mihi videtur, eſſet habere magnificam perſonam ſuam vna cum ſuo patriarcha, & cæteros etiam de domo ſua: propter quod omnes ipſius ſubditi, & alij, ſicut Rutheni, & Exagora, & regnum Seruiæ & * Zorzani & alij, qui ſunt ſub dominio * Francorum, Tartarorum, Turcorum, & ſub dominio ſoldani Babylonici, erunt obedientes eccleſiæ Romanæ: quod quidem eſſet maximum bonum pro reuniendis eccleſijs, & ſecurum pro gente ſui imperij, tam pro anima, quam pro corpore*. Certatum eſt b magna contentione in arcanis conſilijs Regum ac principum, an per Conſtantinopolitanum imperium exercitus in Saracenos traducendus eſſet, an maritimo itinere claſſe inſtructa in ſoldani terras irrumpendum: ſed nullus pedem mouit.

a San. ep. 8.

Concilij Græcis datum.

* al. Georgiani * Alamanorum

b Superiores epiſt.

Agitatum an terra, vel mari expeditio ducenda.

42 Quod ad Aſiaticas res ſpectat; Leo Armeniæ Rex ampliſſimos oratores Baſilium Tarſenſem archiepiſcopum atque auratos equites Aythonum, Manuzac, & Balduinum in occidentem ad imploranda auxilia, miſerumque orientalium Chriſtianorum ſtatum exprimendum miſit: qui cum ad Carolum Francorum Regem ſe contuliſſent, Pontifex ipſos illi enixe datis nonis maij literis commendauit c, rogauitque d Carolum Valeſiorum, Ludouicum Claromontis comites, Alfonſumque Hiſpanum in aula regia auctoritate florentiſſimos, vt operam ſuam in ea re collocarent. Meminit de hac legatione Marinus Sanutus, vir ardentiſſimo zelo pro vrgendo bello ſacro præditus, qui libros ac membranas coſmographicas Pontifici obtulit, quibus regionis ſitum, ac bellandi rationem explicabat. Armenoſque oratores demiſſe ei commendauit e,

c To. 4. p. 3 ep. ſecr. pag. 25.

d Ib. poſt eand. ep.

Sanutus eam promouere nititur.

e San. ep. 8

calamitateſque ab impijs acceptas his verbis deſcribit: *Viuunt ſub tributis intolerabilibus, quæ infidelibus profanis perſoluunt, & innumerabilibus anguſtijs alijs cum timoribus continuis comprimuntur: quod licet iam habeant licentiam a ſoldano readificandi terram de Laiaza cum caſtro ſuo de terra, non tamen permittitur eis readificare caſtrum de mari, cuius readificatio eis pernecesſaria iudicatur. Remedium contra iſta mala eſt veſtra ſanctitas ſingulare, ſi dignetur præcipere, diligentem maris cuſtodiam fieri per fideles*. Et infra: *Et per conſequens per defenſionem cuſtodiæ antedictæ readificaret Rex Armeniæ caſtrum de mari, quantumcumque ſoldanus impie reclamaret. Maximum vero miraculum fuit, quod Redemptor noſter amiſſis terris de Laiaza, ac caſtris tam de terra quam de mari regni Armeniæ, reſiduum conſeruauit: vnde videtur quod diuina clementia illam partem ſeruare diſpoſuit, ne Chriſtiani de recuperatione, ſi tota fuiſſet perdita, deſperarent: & partem prædictam aliam ab infidelibus occupari permiſit, vt ſaltem propter pœnam damni paſſi fideles circa maris cuſtodiam, quam prius ſuam per ignauiam neglexerant, de mandato ac ordinatione clementiſſimæ veſtræ celſitudinis diligentius vigilarent, &c. Dat. Venetijs anno domini noſtri Ieſu Chriſti MCCCXXIV. de menſe decembris*.

Hortatur ad coercendas in fideliuni excurſiones.

Inſtaurationem Armenam poſſe.

43 Diuturnæ Pontificis cum Ludouico Bauaro diſſenſiones, Italorum factiones, Francorum in ſuſcipiendis cum finitimis bellis ardor, ac bellandi pro Chriſto poſt nuncupata toties vota ſegnities conſilia de Aſiatica expeditione confregere. Ne tamen conijcerentur omnino in deſperationem Armeni, Ioannes archidiacono Beneuentano ſedis Apoſtolicæ nuntio, & Aymerico epiſcopo Paphenſi prouinciam v. id. auguſti commiſit a, vt pro Armeniæ & Chriſtianorum earum partium tuitione triginta aureorum millia numerarent; ac Leonem Armeniæ Regem ad regnum ſtrenue propugnandum eſt adhortatus b. Tum Henricum e Cypri Regem ad reprimendam deteſtabilem eorum auaritiam, qui merces Saracenis inueherent, e quibus præferociores infideles efficerentur, excitauit: in quos etiam grauiſſimas pœnas ſtatuit, diſceptanteſque in ea re peccatum nõ committi, damnauit d erroris.

Cur omnia pie a conſilia euanuerunt.

a To. 4. p. 2 ep. ſecr. p. 89. 90. Data a Pont. ſubſidia Armenis ſub ſidia.

b Ead pag. 90.

c Ib. pag. 91.

44 *Quia*, inquit, *ſicut graui inſinuatione percepimus, nonnulli ſolo dumtaxat nomine Chriſtiani in illum errorem auſu damnabili præſumpſerunt prorumpere & præſumunt, vt pertinaciter aſſerant, et affirment ab illarum rerũ commercio & negotiorum exercitio fore ſolummodo abſtinendum, quæ dumtaxat in præfatis concilijs, Lateranenſi nempe & Lugdunenſi, prohibentur mendaciter; quinimo damnabiliter aſtruentes contra conſtitutiones prædictas victualia, & alia quæcumque mercimonia, præter dicta prohibita in concilijs ſupradictis in Alexandriam, vel alia loca Saracenorum terræ Ægypti deferre vel mittere non eſſe peccatum, per affirmationem erroris huiuſmodi pertinacem ſe & alios, eorum imitantes errores, in peccatorum fæcem & labem prauitatis hæreticæ immergentes; nos eorundem prædeceſſorum in hac parte veſtigijs inhærentes, tantoque ſuper præmiſſis prouidere ſolertius cupientes, quanto magis hoc exigere noſcit negotium fidei et vrgens neceſſitas dictæ terræ, quæ ab eiſdem prædeceſſoribus Nicolao, Bonifacio, et Clemente ſuper præmiſſis, vt prædicitur, facta ſunt, grata habentes et rata, illa auctoritate apoſtolica approbamus et innouamus, et præſentis ſcripti pagina communimus, eaque præcipimus inconcuſſe, et inuio-*

Cyprij mercesve ctas Saracenis vehentes coercuit.

d Ib. p. 2 ep. cur. 5. Pontifices in auſos con illud facinus ſententia.

Illatæ iam a Romanis Pontificibus cenſuræ renouantur.

violabiliter obſeruari ; damnantes et reprobantes errorem eorum, qui aſtruere vel affirmare contendunt, victualia et alia quæcumque mercimonia, præter dicta prohibita in eiſdem concilijs, in Alexandriam vel alia loca Saracenorum terræ Aegypti deferre vel mittere non eſſe peccatum : ac decernentes eoſdem tanquam hæreticos puniendos ; cum non ſit dubium in damnatam incidere hæreſim aſſirmatores vel aſſertores erroris huiuſmodi pertinaces. Nulli ergo, etc. Dat. Auin. nonis ſeptembris anno VIII. Erepto e viuis Petro patriarcha Hieroſolymitano, Pontifex Raimundum Dominicanæ familiæ virum religioſum eo titulo exornauit a, eique contulit b Nimocienſis eccleſiæ adminiſtrationem, cum Ieroſolymis ob infidelium tyrannidem ſedere non poſſet. Tum ea inſtruxit auctoritate c vt in Auenioneñ vel alijs vrbibus ac locis de cauſis ad patriarchatum Hieroſolymitanũ ſpectantibus cognoſcere poſſet : denique ipſum a Guillelmo epiſcopo Sabinenſi ſacrari, & pallio a Neapoleone eccleſiæ S. Adriani, Luca S. Mariæ in via Lata, ac Bertrando S. Mariæ in Aquiro diaconis Cardinalibus ornari, fideique ſacramento adigi iuſſit d : factaque abeundi poteſtate, clero Ieroſolymitano & Henrico Regi Cypri eum commendauit.

Raimundus Petro in patriarchatu Ieroſ. ſubrogatus.
a An. 8. p. 3. ep. com. 1169.
b Ib. ep. 1170.
c An. 9 p. 1 ep. com. 377.
d An. 8 p. 2 ep. com. 1480.

45 Nec conſultum modo eſt a Pontifice Aſiæ, verum ſeptentrioni, in quo ampliſſimæ gentes infidelitatis gelu conſtrictæ hactenus, diuini amoris ardore viſæ ſunt colliqueſcere. Ad quas fide orthodoxa imbuendas decreti ſunt e apoſtolici nuncij Bartholomæus epiſcopus Electenſis, & Bernardus abbas monaſterij S. Theofredi Anicienſis diœceſis, quibus data prouincia eſt f, vt ex omnibus religioſis ordinibus viros pietate ac doctrina inſignes in laboris & gloriæ promulgandi apud Lithuanos & Ruthenos euangelij ſocietatem aſciſcerent. Gedeminnius enim Lorvvinorum ſiue Lithuanorum Rex, de cuius agitata ad fidem conuerſione hiſtoriam ſuperiori anno delibauimus, ad Romanum Pontificem vt ſupremum Chriſtianorum ſacrorum principem literas dederat, quibus ſe diuino inſtinctum ſpiritu, vt in filiorum Dei numerum accederet, ſignificarat. Legatis itaque collata eſt ſubiectis literis ampliſſima auctoritas ad religionem Chriſtianam in ipſius regno propagandam.

e An. 8. p. 1 ep. cur. 11. Miſſi in Lithuaniã legati pro fide amplificãda.
f Ib. ep. 16

46 *Ioãnes, etc.* Vobis auctoritatem concedimus, vt in terris illarum partiũ, conuertendarũ ad fidei catholicæ veritatem, proponere verbum Dei ; & conſtitutis ibidem, non obſtante ſi aliqui fuerint maiori excommunicatione ligati, in verbo, officio, cibo, ac in alijs honeſtis & licitis communicare ſecure, ipſoſque ſeu alios, quos conuerti ad veritatem fidei Chriſtianæ affectamus recipere, baptizare, aggregare ouili fidelium valeatis ; in his omnibus per vos, vel alium, ſeu alios exequendis pari in omnibus poteſtate ſuncturi niſi in ijs, quæ ordinis epiſcopalis exiſtunt, & auctoritatem pontificalis exigunt dignitatis, quæ per te frater epiſcope volumus exerceri. Liceat quoque perſonis dudum ſacro baptiſmate delibutis, redeuntibus ad fidei veræ lumen & obedientiam dictæ ſedis, maiori excommunicatione ligatis, abſolutionis beneficium iuxta formam eccleſiæ impertiri : ac etiam diſpenſare, vt redeuntes de ſchiſmaticis ad eccleſiæ catholicæ vnitatem inter ſuos, ſi voluerint, valeant habitare, eiſque communicare ſine contumelia Creatoris ; & quod clerici nationum ipſarum, publice ad dictæ ſedis obedientiam redeuntes, gaudeant priuilegio clericali.]

Legati ampliſſima inſtructi auctoritate.

Ornauit ipſos pluribus alijs prærogatiuis, quo rem catholicam augere ac diuinum cultum amplificare poſſent. Tum auctoritate muniuit, vt priſtino ſtatui præteritorum temporum iniuria collapſas epiſcopales ſedes ac metropoles reſtituerent, vel nouas excitarent, præficerent idoneos paſtores in vrbibus atque oppidis, religioſas familias admitterent, conferrent indulgentiarum præmia, commutarent vota, exceptis religionis, continentiæ, ac peregrinationis vltramarinæ : tum auctoritate apoſtolica rata haberent eorum matrimonia, qui in ſchiſmate in tertio, vel quarto conſanguinitatis gradu contraxiſſent, atque eccleſiæ ſe aggregarent. Præſcripta a quoque fidei formula, quã Romana profitetur eccleſia, in eaq; ipſos Gedeminnium Regem ac Lithuanos erudire iuſſit. Prætermittenda vero hic nobis viſa eſt, cum eiſdem verbis, atque ea, quam ad Palæologum b Imperatorem, Græcos & Armenos tranſmiſſam vidimus, concepta ſit.

a Ib. ep. 19. Tradita legatis formula fidei Lithuanis proponendæ.
b Ext. in to. 14. An. Ann. Chr. 1267. n. 14. & c. et an. 1318. n. 10.

47 Commendauit eoſdem legatos Pontifex c Lithuaniæ, atque ampliſſimæ Ruſſiæ partis Regi, gratulatuſque eſt ipſum diuino afflatum ſpiritu vnicam diuinitatem, perſonarumque triadem ; Romanum vero Pontificem Chriſti in terris vicarium, a cuius ſede fidei orthodoxæ puritas petenda ſit, agnouiſſe. Cum vero graues de cruciferis equitibus querelas attuliſſet, qui etiam olim adeo Mindauum Regem oppreſſerant, vt illum ac Lithuanos poſt ſuſcepta Chriſtiana ſacra ad veterem ſuperſtitionem deſciſcendi cauſã dederint, quos quidem e Longino diximus Lithuaniæ ſupremũ imperium affectaſſe d, cum illud Mindauus in ipſos baptiſmo rite luſtratus obtenta e ab Alexandro IV. regia corona transfudiſſet ; Gedeminnio Ioannes eſt pollicitus f, ad componendas eas controuerſias curas ſe adhibiturum, ipſumq; ac Lithuanos & Rhutenos paterno ſtudio complexurum.

c An. 8. p. 1. ep. cur. 14. Gratulatur Pontifex Regi Lith. ipſũ fidei veritaté agnouiſſe.
d Ann. Chr. 1255 n. 58.
e Ib. n. 58.
f Sup. ep. cur. 14. extat etiam in MS. arch Vat. de reb. infid. & ſchiſm. pag. 16.

Excellenti & magnifico viro Gedemunno Letvvinorum, et multorum Ruthenorum Regi *illuſtri, Deum colere & timere.*

48 Miſſa nobis tuæ magnitudinis litera deuotione referta, verbiſque ſuccincta, grata nimirum noſtris ac fratrum noſtrorum S. R. E. Cardinalium venit affectibus : in qua, dum tuam deuotionem attendimus, dum aduertimus ſaluationis tuæ ſalubre propoſitum, dum illum, quem ad Deum, ac nos & Romanam eccleſiam te gerere aſſeris deuotionis affectum intentæ meditationis intuitu contemplamur, auditui noſtro gaudij & lætitiæ materiam præbuiſti. Poſt primum quidem tuæ gratæ ſalutationis alloquium, in ipſius primordio literæ ſubiunxiſti, quod omnes fidei Chriſtianæ cultores auctoritati noſtræ debent eſſe ſubiecti, quodque tota fides catholica iuxta prouiſionem Romanæ eccleſiæ gubernatur ; declarans nobis, quod quondam prædeceſſor tuus Rex Mindoue, cum toto ſuo regno fuit ad fidem Chriſti conuerſus ; ſed propter atroces & innumerabiles iniurias dilectorum filiorum magiſtri & fratrum ordinis S. Mariæ Theutonicorum Ieroſolymitanorum a fide huiuſmodi receſſerunt & in errorem priſtinum ſunt relapſi, ſicut & te oportet propterea vſque ad hodiernum diem, licet inuitum, in errore huiuſmodi permanere ; ac ſubſequenter quamplures articulos contra eoſdem magiſtrum & fratres in eiſdem literis annotaſti, multorum grauaminum, iniuriarum, exceſ-

Expoſita ab Rege Lith. in crucigeros querela.

ceſſuum expreſſiuos; ſubnectens, quod tu nequaquam Chriſtianos impugnas tanquam fidem velis deſtruere Chriſtianam, ſed defendis te ab inimicis tuis, vt faciunt Reges & principes alij Chriſtiani; & quod Prædicatorum & Minorum ordinum fratres tecum habes, quibus commiſiſti & licentiam dediſti liberam, vt baptizent, prædicent, & informent Chriſtianum populum & etiam infideles, vt ad omnipotentem Deum & Dominum conuertantur. Supplicaſti denique nobis, vt ad ſtatum tuum flebilem attendere dignemur, quia paratus es nobis in omnibus, ſicut cæteri Reges catholici, obedire, ac fidem recipere orthodnxam; dummodo prædictis magiſtro & fratribus in nullo penitus tenearis; eligens nos dictoſque fratres noſtros prædictæ Romanæ eccleſiæ Cardinales cum filijs tuis præſentibus & futuris in patres, ac iterato ſupplicans; vt venerabilem fratrem noſtrum Fredericum archiepiſcopum Rigenſem vna cum legato noſtro & Apoſtolicæ ſedis ad te ad partes illas pro facienda pace, ac terminis diſponendis mittere dignaremur.

Bellum cum ijs non religionis odio ab ipſo geri.

Datam religioſis viris promulgandi euangelij facultatẽ.

Ad pacẽ cum Cruciferis ipſum comparatum eſſe.

Conſequenter poſt aliqualis decurſum temporis profuſæ deuotionis odore ſecundæ literæ, quas nobis tua excellentia deſtinauit, exultationem & gaudium ſuper eo nobis & eiſdem fratribus noſtris vberrima cumularunt, quod tu & alij principes omnes & barones regni tui, perſeuerantes laudabiliter in præmiſſis, circa nos & eandem eccleſiam te & ipſos plena ſinceritate conſpicuos indicatunt; illum in perſona tua innuentes obedientiæ reuerentis haberi ſpiritum, tibi vt credimus, non ſine diuinæ clementiæ dono conceſſum, prout in earundem literarum principio annotatur, quod ex illuſtratione diuina te aſſeris, vnum eſſe Deum Patrẽ, & Filium, & Spiritum ſanctum: & hoc firmiter credis & tenes, noſcens ab eodem Deo viuo & vero nos paſtorem & gubernatorem ſaluandorum omnium conſtitutum, vt quidquid ligauerimus & ſoluerimus in cælo & in terra, ab altiſſimo Iudice ratum maneat. Multa inſuper grata noſtriſque accepta propoſitis earundem tenor continet literarum, quæ inſerere præſentibus cauſa omittimus breuitatis.

Vt Gediminnus primatũ eccleſiæ agnouerit.

49 Nos igitur tam primis, quam ſecundis huiuſmodi literis, debita cum eiſdem fratribus noſtris attentione diſcuſſis, Deo Patri omnipotenti (a quo bona cuncta procedunt, in cuius manu Regum corda conſiſtunt, cui etiam quæcumque vult illa ſine obice difficultatis inclinat) multimodas gratiarum retulimus actiones pro eo, quod Spiritus ſancti gratia videtur mentales tuos oculos ſui fulgore radij illuſtraſſe, ac oſtendiſſe tibi viam catholicæ veritatis; vt regalis prouidentia reformet ſalubriter fidem ipſam catholicam, quam prædeceſſor tuus prædictus cum ſuo regno ſuſceperat, licet ab ea deficientes poſtmodum damnabiliter in errorem priſtinum laberentur, vt tuæ literæ continebant; præſertim cum & noſtrum ex hoc, & ipſius eccleſiæ hoc expectemus magnum & ſalutare deſiderium adimplendum, ſi viderimus eandem eccleſiam multiplicatæ prolis fœtu concreſcere, variaſque gentium nationes, ſub eiuſdem fidei obſeruantia in vnum acceptabilem Chriſto populum congregatas, in domo Domini habitare.

Pontifici zelus pro Lithuan. ad Chriſti cultũ traducendis.

Hanc vtique domum, vnam videlicet eccleſiam ſibi ex gentibus congregatam, non habentem maculam neque rugam, Dominus noſter elegit, iuxta quod legitur in canticis canticorum: *Vna eſt ſponſa mea, electa mea, immaculata mea*. Ipſe quoque Dominus vnum eſſe ouile ouium, & vnum paſtorem, in euangelio proteſtatur: & in Apoſtolorum ſymbolo vnam eſſe catholicam & apoſtolicam eccleſiam fides catholica profitetur. Hanc autem dominus Ieſus Chriſtus in ſemetipſo lapide angulari fundauit: hanc & ſui pretioſi ſanguinis effuſione redemit; cuius magiſterium Apoſtolorum principi B. Petro vicario ſuo, & per ipſum ſuis ſucceſſoribus, ſingularis priuilegij prærogatiua commiſit: *Tu es*, inquiens, *Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo eccleſiam meam*; & cum ille poſt ſuam reſurrectionem verbo tertio repetito dixiſſet: *Paſce oues meas*. Pro cuius etiam fide ſe oraſſe fatetur, loquens ad eum in euangelio: *Ego pro te rogaui Petre, vt non deficiat fides tua: & tu aliquando conuerſus confirma fratres tuos*. Ac vt eiuſdem Apoſtolorum Principis, ſuorumque ſucceſſorum vniuerſalis eccleſiæ eſſet auctoritas, & introducendi in regnum cælorum indubitata poteſtas, ad eundem dixit: *Tibi dabo claues regni cælorum, & quodcumque ligaueris ſuper terram, erit ligatum & in cælis: & quodcumque ſolueris ſuper terram, erit ſolutum & in cælis.*

Primatus Romanæ eccleſiæ illuſtratur.

Qui ergo ſe ad huiuſmodi ouile, & ſub eiuſdem paſtoris cura reduxerint, ac ſub eius doctrina & magiſterio curſum vitæ peregerint, ſaluationis gratiam merebuntur; qui vero ab eis deuiarint, damnationis ſententia ferientur. Ec ideo paterno deſideramus affectu, vt ſalutis tuæ vitato diſpendio, electorum aggregari conſortio merearis; & quæ credit, tenet, & ſeruat eadem Romana mater eccleſia (deletis omnino ſchiſmaticorum erroribus, in quorum obſeruatione deuiatur a via lucis, & panditur iter ad tenebras) veræ conuerſionis & conuerſationis gratiam amplectaris. Hinc eſt quod nos ad venerabilem fratrem noſtrum Bartholnmæum Electen. ſem epiſcopum, & dilectum filium Bernardum abbatem monaſterij S. Theofredi Anicienſis diœceſis, viros vtique literarum ſcientia præditos, vita & conuerſatione laudabiles, & gratiam euangelicæ prædicationis habentes, nobiſque propterea ac dictis fratribus acceptos, dirigentes oculos mentis noſtræ; ipſos ad te ac partes tuæ ditioni ſubiectas de ipſorum fratrum conſilio vt noſtros & dictę ſedis nuntios duximus ſpecialiter deſtinandos, vt tibi ac regno tuo euangelizent & prædicent Deum & dominum noſtrum Ieſum Chriſtum; voſque in orthodoxæ ac ſanctæ catholicæ & apoſtnlicæ Romanæ eccleſiæ fidei veritate ſalubriter inſtruant & informent; quatenus ipſum Dei Filium Ieſum Chriſtum tu & gens tua ſalutaribus eorum eruditionibus agnoſcentes, baptiſmi, qui nondum illo forſan renati eſtis, purificari mereamini in ſacramento; ac ſuum glorioſum nomen Chriſtianæ fidei obſeruantia colatis.

Commẽdati Gediminno legati.

50 Cæterum quod ſuper memoratis articulis, in prædictis primis ac ſecundis literis etiam contra dictos magiſtrum & fratres expoſitis, ad nos dictoſque Cardinales fratres noſtros habuiſti recurſum; nos attendentes, quod ex recta confidentia & pura deuotione procedit, quod noſtrum & ipſius eccleſiæ ſubire in illis iudicium non recuſas, & imploras auxilium confidenter, eius obedientiæ te ſubmittens; eiſdem magiſtro & fratribus, te poſt ſuſceptionem eiuſdem fidei ad gremium eiuſdem eccleſiæ redeunte, noſtris dabimus literis in mandatis, & faciemus, aucto-

Spondet Ioannes ad conciliandam inter Lithuan. & crucifeтos pacẽ ſe incubiturum.

te

re Domino, per circumſpectam Apoſtolicæ ſedis prouidentiam, quod ab huiuſmodi moleſtijs, damnis, & iniurijs tibi de cætero inferendis penitus reſipiſcant; tecumque fraterne teneantur viuere, & in pace, ſine qua non congrue colitur pacis auctor. Et nihilominus, cum ſimus omnibus, ſecundum Apoſtolum, in iuſtitia debitores, ſuper huiuſmodi articulis, cauſis, & quæſtionibus, quos & quas cum dictis magiſtro & fratribus, vel aduerſus eos te habere proponis, poſt tuæ felicis conuerſionis auſpicium adeo fauorabilis iuſtitiæ plenitudinem ac defenſionis præſidium tibi tuiſque natis & regno exhibere proponimus, quod tu, qui nos dictoſque Cardinales fratres noſtros in patres cum eiſdem filijs tuis, vt præmittitur, elegiſti, merito gaudere poteris tales elegiſſe patres; teque in nobis & prædicta Romana eccleſia id, quod in patris & matris auxilio reperire ſperaueras, inueniſſe. Sed & memoratis epiſcopo & abbati dedimus in mandatis, vt omnia inter te dictoſque magiſtrum & fratres in dictis partibus agere ſtudeant & tractare, quæ ad cultum & laudem Dei, exaltationem catholicæ fidei, honorem Apoſtolicæ ſedis, releuationem eccleſiarum & pauperum, animarum ſalutem & corporum pertinebunt.

Secundū leges pronuntiatū rum.

Ideoque magnificentiam tuam rogamus, monemus, & hortamur attente, quatenus eoſdem epiſcopum & abbatem pro diuina, dictæque Apoſtolicæ ſedis, ac noſtra reuerentia, immo potius nos in ipſis benigne recipiens, & honeſte pertractans, eorum ſalubribus monitis acquieſcas; ſiſque Chriſtianis catholicis, qui apud te degunt, pius & miſericors, beneuolus & benignus; & permittas, quod ijdem epiſcopus & abbas aliæque perſonæ idoneæ, gratiam euangelicæ prædicationis habentes, quas ad huiuſmodi prædicationis officium duxerint aſſumendas, Chriſtianis eiſdem alijſque infidelibus tibi ſubditis euangelizare libere valeant Ieſum Chriſtum. *Dat. Auenione.*

Hortatus, vt orthodoxos foueat.

51 Ad Lithuanos Rhutenoſque, ad fidem catholicam redeuntes, arctiori vinculo eccleſiæ adſtringēdos, Theutonicos equites religioſos, qui atroci ipſos diutius bello afflixerant, ab inferenda illis vlla moleſtia abducere ſtuduit. Significauit igitur, vt Gedeminnius Rex diuino radio a Patre luminum, a quo omne donum optimum & omne donum perfectum deſcendit, colluſtratus Chriſtianam fidem ſuſcepiſſet ſuaque Apoſt. ſedi obſequia detuliſſet, atque adeo ad ipſius ſubditos in euangelicam lucem adducendos epiſcopum Electenſem atque abbatem Bertrandum mitti flagitaſſet. Ne vero res diſturbaretur, ipſos ad componendas omnes controuerſias, quæ cum eodem Rege ipſis intercederent, eſt adhortatus a.

Datæ ad cruciferos literę.

52 Interea confirmatæ ſunt a Pontifice b hoc anno fœderis inter Gedeminnium & Liuones Vilnæ initi ſuperiori anno leges, ac fœdifragis cenſurarum incuſſa religio. Refrixiſſe porro in egregie cœptis pium Gedeminnij ardorem, atque in veteribus tenebris inuolutum hæſiſſe, refert Crantzius his verbis c: *Nihil cunctatus Pontifex annuit poſtulatis, mittens epiſcopum cum abbate & clero competenti: qui vbi in Liuoniam peruenere, perducti ſunt, annitente archiepiſcopo Rigenſi* (is erat Fridericus) *memorato, in conſpectum Lituaniæ principis. Expoſito legationis ſuæ mandato, cum barbarus vir iam animum mutaſſet, in hanc ſententiam fertur reſpondiſſe:* Papam *veſtrum nec noui nec noſſe cupio. Fidem ac religionem, quam paterna traditione accepi, in ea permanebo, certans pro illa a ſanguine vſque ad mortem. Legati vbi audierunt, deiectis in terram frontibus, non læti redierunt, tantum itineris tantum periculorum per mare per terras emenſi: ſic ſe res habet. Antiquus ille hoſtis princeps tenebrarum, Ægypti tyrannus Pharao non dimittit populum Domini, niſi in manu forti.* Sequenti porro anno Gedeminnium Regem filiam Vuladiſlai Lokteki Regis Poloniæ filio Caſimiro, demiſſis pro dote captiuis Polonis iunxiſſe, illamque ſolemni ritu in Craconienſi templo baptiſmalibus ſacris initiatam Annæ nomen accepiſſe, tradunt auctores a. Sancitum inde inter Polonos & Lithuanos fœdus, ac finitimas prouincias, quæ Lithuanico bello continuis fœdatæ excurſionibus atque in ſolitudinem redactæ fuerant, reuocatis colonis excoli ac refloreſcere cœpiſſe, tum vtrumque aduerſus cruciferorum fœderatos excurſiones feciſſe; demum diuina vltione perijſſe Gedeminnium, cæſumque ad Ploſcouiam a Polono equite, refert Crantzius b, qui tamen Dauidem illum vocat.

a An. 8. p. 1 ep. cur. 17.
Confirmatæ concordiæ leges inter Gedeminn & Liuones
b An. 8. p. 2 ep. com. 1893.
c Cranz. Vvandal. l. 8 c. 9.
Gedeminnus ad vomitum reuerſus.
Pontificij legati ſine fructu vilo reuerſi.
a Michou. l. 4. c. 11. Cromer. l. 9 in Vuład. Loktek. & alij.
Captiui Poloni pro dote a Lith. filiæ dati.
b Crantz. Vvandal. l. 8. c. 10.

53 Cum equitum crucigerorum Liuoniæ ac Theutonicorum hoſpitalariorum S. Mariæ Ieroſolymitanorum ordo grauiſſimorum criminum, ob quæ ad ſedis Apoſtolicæ tribunal ſupremus illius magiſter atque alij inferiores præfecti exciti erant, infami ſuſpicione laboraret; quę tamen equites illi negabant conſtanter, ac ſe illorum labe puros, ac immunes contendebant; Pontifex, vt rei Chriſtianę conſuleret, ſingulis accuſationum capitibus in medium adductis contraria remedia appoſuit c, ordiniſq; procuratores ſacramento adegit, imperia apoſtolica ipſos religioſiſſime ſeruaturos. Obiectum ergo ipſis fuerat, arceri ab illis præcones euangelicos, ſiue religioſos ſeculareſue, ne populis, veteris ſuperſtitionis tenebris inuolutis, euangelij lucem inferrent, eoſque ſacris concionibus ad Chriſti cultum traducerent; cumque per eorum terras iter habendum eſſet, ſecuritati ipſorum cauere recuſaſſe: prętetea neophytos, quos paterna complecti beneuolentia, ac ſingularibus ſtudijs proſequi debuiſſent, vt alios ad Chriſtum ea amoris ſignificatione pellicerent, intolerabili ſeruitutis iugo atterere: non permittere, vt excitarentur templa, in quibus diuina doctrina imbui atque informari poſſent; neque in illos modo exercere tyrannidem, verum etiam viros eccleſiaſticos opprimere, necare, ſpoliare eccleſias & excindere, aut flammis delere, cumque eos atrociter læſiſſent, vinculis, minis, terrore, pœnis ad remittendam iniuriam adigere: coitiones ad labefactandam in ijs partibus Romanę eccleſię auctoritatem feciſſe: tum itinere prohibere eos, qui ad ſedem Apoſtolicam ſe conferrent; quodque immanitate barbarum atque a Chriſtiana manſuetudine ac lege penitus abhorret, ſæuitę pietatis ſpecie in ſodales ſuos ſiue fratres, quorum ſi quis in pręlio ab hoſte ſauciatus eſſet, ei mox inhumane, antequam extremos agerent ſpiritus, reliquam ferro vitam abrumpere, ac flammis cadauer inijcere: inuadere etiam iura Rigenſis archiepiſcopi & illius eccleſię canonicorum collegij, atque epiſcoporum, qui ſub archiepiſcopi auctoritate erant; tum ciuium Rigenſium bona inuolare, peſſundare immunitates, publicam rem labefactare, fluminum, Dunę præcipue, occupare ripas, ac portum Rigenſem, ne libere commercium iniretur, intercludere.

Cruciferi in ius vocati.
c An. 8. p. 1 ep. com. 722.
Obiecta ijs crimina.

Ad ea igitur tollenda mala, vel ne aliquando

etum-

Ea emendare iuſſi a Pontifice.

erumperent præcidenda, intentato anathemate, iiſdem equitibus apoſtolico pro imperio præcepit, ne ſimilia vnquam auderent; reſtituerent præſulibus eccleſiaſticis ac Rigenſibus crepta, neque vllam iis moleſtiam inferrent: deuincti cenſuris tum iis, qui vulneratos in certamine commilitones religioſos necarent, tum, qui tam horrendo ſceleri conſentirent: cauerent, ne venientes ad ſedem Apoſtolicam interciperent: coltiones ac ſacramenta, quibus eccleſiæ auctoritati detraheretur, conuulſa: colerent eccleſiaſticos, atque ab iniuriis quibuſcumque illis inferendis, aut templis violandis temperarent: ſinerent neophytis eccleſias extrui, in quibus lege Chriſtiana erudiri atque excoli poſſent: ipſos non modo non opprimerent, ſed etiam officiis proſequerentur: ſacerdotes, qui ad diſſeminandum apud infideles euangelium, ac proferendos religionis Chriſtianæ fines ſe conferrent, ſaluos & incolumes tuerentur; quos ſi forte quapiam in re violarent, tam ſceleris auctores, quam cæteri omnes, ad quos quoquo modo ea criminis labes pertineret, anathemate damnati. Quæ ſanctio IV. *id. februarij pontificatus anno* VIII. eſt conſignata.

Polonia eccleſiæ vectigalis. a Ext. in M.S. Nicol. Card. Aragon. ſign. lit. C. pag. 139. b Ead. pag. 139. et in alio M.S.

In Polonia Henricus dux Haleciæ & Poſnaniæ, idemque Poloniæ heredem ſe gerens, datis ad Pontificem literis [a], Glogouiæ peruigilio S. Ioannis huius anni, profeſſus eſt a ſe clientelæ nomine Romanæ eccleſiæ cenſum perſolutum iri; quæ literæ in M. S. Nicolai Cardinalis Aragonii extant: hiſque aliæ adiectæ [b] Vuladislai Regis Poloniæ datæ Cracouiæ in peruigilio S. Trinitatis, quibus denarium S. Petri penſitandum pollicetur, poſcitque vt apoſtolica auctoritate Poloni ad proferendam in Tartaros crucis accepto ſymbolo, religioſam militiam concitentur, atque auxilia ad eorum retundendos conatus efflagitat.

c Io. Vill. l. 9. c. 234.

54 Claudimus hunc annum inſigni prodigio. Narrat Ioannes Villanus [c] ſacro epiphaniæ die in Prouincia Guillelmi Corni animam, quæ paulo ante e corpore migrauerat, ſe pluribus videndam obiecisse, multaque admiranda de alterius vitæ rebus & pœnis purgatorii dixiſſe. Cumque plurimo hominum comitatu ſtipatus prior Prædicatorum eo acceſſiſſet, atque aduerſus diabolicas fraudes ſacratiſſimam hoſtiam clam detuliſſet, ſpiritus Saluatorem mundi delatum pronuntiauit. Eadem refert S. Antoninus his verbis [d]: *In prouincia Prouincia in ciuitate dicta Aleſio circa illud tempus hoc accidit mirum, vt refertur in chronico. Apparuit quidam ſpiritus, qui aſſerebat ſe eſſe animam cuiuſdam, qui de propinquo mortuus fuerat in ciuitate illa: vtrum autem audiretur tantum, et non videretur; vel videretur, et in quaſpecie appareret, non clare habetur. Mira hic ſpiritus referebat de alia vita, & de purgatorio. Prior autem conuentus ordinis Prædicatorum, qui erat in illa ciuitate, vir venerabilis conuerſationis, acceſſit ad illum, occulte ſecum deferendo ſacramentum corporis Chriſti ad obuiandum fraudibus diaboli, ſi forte eſſet opus eius: & cum dictus prior examinaret illum, & adiuraret in præſentia plurimorum hominum, hoc cognoſcens ille ſpiritus, dixit priori: Tu habes tecum verum Deum ſaluatorem mundi. Sub adiuratione vero inquiſitus plura ſecreta manifeſtauit; addens demum, quod propter merita eius & fratrum cito haberet requiem.*

d Ant. 3. p. tit. 21. c. 5 §. 8. Anima cuiuſdam defuncti regreſſa in domum.

Mira de altera vita narrat.

Cognoſcit delatam clam Euchariſtiam.

IESV CHRISTI
Annus 1325.

IOANNIS PP. XXII, annus 10. VAC. IMP. OCCID. 12. ANDRONICI IMP. OR. 42.

Carolus Francor. Rex ad imperium annititur. a To. 5. ep. ſecr. pag 15.

1 ANnitebatur ad imperium occidentis Carolus Francorum Rex [a], eiuſque cauſam Romanus Pontifex promouebat anno Chriſti milleſimo trecenteſimo vigeſimo quinto indictione octaua, cum ſpes affulgeret, ſi Carolus eueheretur ad imperium, optime rei Chriſtianæ conſultum iri: ob illius enim potentiam, cui ſuam etiam Siciliæ & Vngariæ Reges, Gallico ſanguine ſati, coniungendam offerebant, ſopienda bella ciuilia, obterendos hoſtes eccleſiæ; cæteroſque perduelles ad officium reuocandos, denique ſacram in Saracenos expeditionem, cui ſe Carolus deuouerat, ab ipſo, coniuncto cum Galliarum & Nauarræ regnis imperio, felicioribus auſpiciis contra ſoldanum Babylonium promouendam. Diſſipata tamen ea conſilia, cum Ludouicus Bauarus omni contentione pro aſſerendo ſibi imperio contraria ſtudia conferret. In primis quidem cum ſolicitatum ad bellum ſibi inferendum ab Auſtriacis ducibus Francorum Regem ob tentum in diuturni carceris ſqualore Fridericum, pluresque ob id a ſe abalienatos videret; fœdus cum Friderico ea lege, vt omni ad imperium iure diſcederet, iniit [b] menſe aprili: quam concordiam ipſius fratres, excepto Leopoldo, admiſiſſe refert Ioannes Villanus [c]. Huius vero fœderis & pactionum formula ex monumentis Bauaricis affertur a Georgio Heruuarto [d], cuius præcipua decerpimus capita.

Initum a Bauaro fœdus cũ Friderico. b Io. Vill. l. 9. c. 315. chr. Elnūg c Io. Vill. l. 9. c. 294. d Heruu. ad hunc ann. n. 39.

Primo, prædictus dux Fridericus renunciare debet clare & omnimode regno, & omni iuri, quod in illo habere poſſet, & debet literas, quibus eligebatur, ſi electio vocari poſſet & omnes alias literas, quæ ipſum ad hoc iuuare ac promouere poſſent, a quocumque ha illi data & in quacumque forma ſcriptæ ſint, reddere Regi ſine omni fraude & dolo: neque etiam regnum vnquam ambire vlla ratione, neque per vllius voluntatem aut inſtantiam, nec in eo vllum obſtaculum a quocunq; inductus aut irritatus, ſiue ab eo qui ſe Papam nominat, ſcilicet Ioannem a quo, Fraticellorum errores ſecutus, deſciuerat Ludouicus; *ſiue a quouis alio Regi opponere quam diu Rex viuit.*

Fridericus controuerſo iure imperii abſcedit.

Deinde debent prædicti duces omnes quinque, nimirum Auſtriaci, *Regi reſtituere quicquid de imperio tenent & occuparunt, ſiue ſint dominia, ciuitates, & in vniuerſum terra, homines, & bona quocunque nomine, & quicquid de his oppignerarunt; ſiue etiam quod ab aliis Imperatoribus & Romanis Regibus Regis anteceſſoribus oppigneratum eſt, aut oneratum, id omne debent redimere & liberare. Debent etiam omnes quinque cum Rege fœdus inire æternum, cum eo & eius liberis permanendi, & illos iuuandi contra quoſcunque, quocunque dictos nomine, clericos & laicos, & nominatim contra illum, qui ſe Papam dicit; omneſque eius adiutores ac fautores, quamdiu is contra Regem & regnum eſt.* Et infra. *Debent etiam procurare, vt omnes principes, ſiue laici ſiue clerici, comites, liberi, vaſalli, & alii quocunque nomine, qui in illorum miniſteria hactenus fuerunt propter bellum; feuda ſua recipiant a Rege, & illum agnoſcant & habeant pro ſuo domino, illiq; obediant tanquam Romanorum Regi de iure. Et quicunque principes, ſiue laici*

Sequaces in Lud. obſequium adducere ſpondet.

ſiue

Digitized by Google

ſiue clerici, comites, liberi, vaſalli, aut alij quocunque nomine, id facere noluerint; contra illum & illos debent Regi auxilium ferre cum corpore & bonis ſuis ſine fraude & dolo tamdiu, quoad ille vel illi ſua feuda accipiant a Rege; illumque agnoſcant, & habeant pro ſuo vero domino, eique obediant ac ſubditi ſint tanquam Romano *Regi de iure; præter illos octo ſupradictos, ſcilicet Charinthium, Badenſem, & alios principes, qui vna cum ducibus, ſua feuda abſolute abſque omni contradictione accipere debent a Rege, etc. Facta & ſcripta eſt in Tranſnitht die mercurij ante dominicam, qua cantatur lætare.* Cum has concordiæ pactiones reſpueret Leopoldus, ad eum ſibi conciliandum ſtudium omne conuertit Ludouicus.

2 At contra Pontifex, cum ſolutum vinculis Fridericum audiſſet, Leopoldum eſt adhortatus a, ne fœdus cum Ludouico iungeret, neue in colloquium cum ipſo ſaltem in loco ſuſpecto deſcenderet, datamue Regi Francorum fidem violaret; ſed potius pontificiam ſententiam, vltimo latam in Bauarum, diuulgandam curaret coram Friderico fratre: ad quem etiam Fridericum extant pontificiæ literæ b, quibus de Ludouico exauctorato, cenſuriſque defixo fit certior, & omni religionis, qua ſe ipſi deuinxiſſet, nexu ſoluitur. Qui tamen eidem Ludouico coniunctus hæſit, ac Regem & principem ſuum profeſſus c, ſocios & ſequaces populos proceresque in Bauari obſequium publicis literis pellicere ſtuduit. Cum vero initas inter illos pactiones Leopoldus aperuiſſet Pontifici, Ioannes eas vt iniquas damnauit, contenditque ipſos de ijs, quæ ad ſe non ſpectarent, paciſci non potuiſſe; ac Leopoldum monuit d, vt ab eorum fraudibus ſibi caueret, cum grauiſſima ſubeſſet ſuſpicio, illos inter ſe geſta & conuenta non aperire, atque ex aliorum damnis ſua commoda ſectatos.

a To. 5 p. 1 ep. ſecr. pag. 49.

Damnat Pontifex pactiones a Friderico initas cum Bauaro.

b Ead. pag. 49.

c ib. pag. 52.

d Ead. ep. pag. 52.

Ioannes, &c. Leopoldo duci Auſtriæ.

Percepimus quid, iuxta relata tibi per germanum ijs diebus præteritis a carceribus liberatum, inter ipſum & liberantem in ipſa liberatione fuerit ordinatum; quidque a te & tuis alijs fratribus ab ipſis fuerit poſtulatum: ſuper quo tuam beneuolentiam plurimum in Domino commendantes, eidem referimus gratiarum vberes actiones. Profecto, fili, ordinationem ipſorum non indigne reputamus temerariam & inſanam; velut de his, quæ ad ipſos non pertinent attentatam; & quæ in eccleſiæ Romanæ, electorum quoque, ac totius rei publicæ præiudicium & iniuriam, ſi (quod abſit) procederet, redundaret.

Vergere eas in dedecus eccleſiæ & electorum ait.

Petitiones autem prædictæ fraudulentæ ſunt, per quas ſua venantur commoda, non ſine tuo fratrumque tuorum tam corporali quam ſpirituali incommodo euidenti. Per primam quidem ſatagunt te fratreſque tuos prædictos ſuæ ſubijcere ditioni, quorum alter veſter eſt capitalis æmulus; quique, ſi diem illum videre poſſet (quod auertat Dominus) non poſſet de veſtris diſpendijs varijs ſatiari. Per ſecundam autem petitionem a deuotione Dei & ſanctæ matris eccleſiæ ac noſtra, in qua perſtitiſtis viriliter hactenus, & vt tenemus indubie perſiſtetis, retrahere vos laborant; & ad hoſtis Dei & eccleſiæ obedientiam inclinare, eiuſque vos ſubdere ditioni.

3 Sane fili quia, ſicut noſti, virtuti non minus aſcribitur, quam acquirere, parta ſeruare; circumſpectionem tuam prouidam, & prouidentiam circumſpectam duximus exhortandam, tibi & nihilominus ſano conſilio ſuadentes, quatenus fel & venenum, quæ ſub petitionibus huiuſmodi latitant, cogitans & recogitans diligenter, ipſas a tuo cures abijcere animo; & contra illas more ſerpentis, cuius in hac parte prudentia commendatur, aures tui cordis ſtudeas obturare: ac amicitiam Dei & eccleſiæ, ac noſtram & cunctorum eccleſiæ fidelium, quas per actus tuos fideles & ſtrenuos merito quæſiuiſti, in ipſis immobiliter perſiſtendo, ſtudeas omni diligentia ſedula obſeruare, conſiderantter attendens ſapientis conſilium ſuadentis, ne inimico tuo te credere debeas in æternum, quia eius nequitia more æruginat æramenti: ſed & ſi humiliatus curuus incedat, animum tuum ab illo abijce, teque ab illo perinde cuſtodi: *Eſt* enim *qui nequiter humiliat ſe, & interiora eius plena ſunt dolo.* Sed & ſi vocem ſuam ſumpſerit, caue ne credas te illi, quoniam ſeptem nequitiae in ſuo, te vt decipiat, corde gerit.

Ne fidat hoſti Leopoldum monet.

Qualem autem ad fratrem tuum prædictum ante liberationem eius geſſerimus animum, qualemue ex quo extitit liberatus, ex oblatis per nos tibi & tuis nuntijs, & literis deſtinatis tuam credimus prudentiam plenius informatam. Quomodo autem tam in liberatione ipſa, quam poſtea noſtram & Apoſtolicæ ſedis gratiam conſeruare, ac ampliorem ſtuduerit promereri, quæ geſſit in ipſa liberatione ac poſtea, & quæ gerere & procurare continue non omittit, hæc arguunt quæ ſcimus tuam prouidentiam non latere. In ipſa quidem liberatione cum hoſte Dei, & perſecutore eccleſiæ execrabili fœdus & amicitiam copulauit, & inſuper ad contrahendum parentelam cum ipſo contra ſtatuta canonum ſe aſtrinxit. Nec his contentus, te fratreſque tuos, quantum in eo fuit, a deuotione noſtra ſubduxit & eccleſiæ, & illi tuo ſingulari æmulo nos coniungere laborauit; cõmunitates & principes ad eius obedientiam verbis & literis nihilominus pertrahendo, ipſumque nominando Regem & ſuum dominum, & eidem fauendo & totaliter adhærendo; non attendens pericula, quæ per proceſſus noſtros incurrunt talia facientes.

Queritur de Friderico Auſtriaco.

Appellaſſe Ludouicum Regem.

4 Rurſus ſi diligenter attendens quantum ipſum poſt liberationem repereris varium, ne dicam mendoſum, vide quantum nos & tu de eo confidere, quamdiu in his perſtiterit, valeamus: cum indubie ſupponamus, quod de ijs, quæ inter ipſos acta ſunt, nondum tibi aperuerint veritatem. Linguas ſiquidem ſuas tam liberatus quam liberans videntur docuiſſe loqui mendacium, & vt iniqua perpetrent, conueniſſe. Propterea ſuum fecerunt conuenticulum, omnibus ſuis neceſſarijs prætermiſſis, contenti ſolis ſuis duobus confeſſoribus, quibus forſan omnia non panderunt. Hoc enim habent peruerſa tractantes proprium, vt lucem odiant, nec ad lucem libenter veniant, ne forte ſua opera arguantur. Deduc itaque fili, quæſumus, præmiſſa omnia in conſiſtorio rationis, illaque diligenter examina, eorum finem inſpiciens, vt paratos tibi laqueos valeas euitare, nec eorum conſilia verearis: ſperamus enim in Domino, quod ipſe illa velut exoſa ſibi merito diſſipabit. Perſta igitur, fili, in cœptis tam laudabiliter: nobis enim videtur indubie, quod continue a ſuo propoſito ſe elongent, quodque vt in foueam, quam tibi & alijs fidelibus parauerunt, incidant ſe diſponant; ac honore, quem ambiunt impudenter aſſumere, carebunt merito, & habitis,

Non ſincere agere.

Qui inter Ludouicũ & Fridericum cõcordiæ fuerint interpretes.

ſi quos

ſi quos habent, reddent ſi in cœptis perſtiterint ſe indignos, *Dat. Auin. VII. kalend. auguſti anno IX.*

Adhæret Pontifici Leopold⁹. *a Io Vill. l.5. c.315. b Chron. Elvvang.* Ludouicũ ad Burgrauium fundit.

5 Perſtitit in ſuſcepta ſententia, & cum Ioanne Papa, ac Francorum & Siciliæ Regibus, Florentiniſq; fœdere Leopoldus a: atque hoc ipſo anno Ludouicum, dum Burgrauium obſidebat, fudit fugauitq; b Cum vero Pontifex Fridericũ, vt vincula euaderet, ſua ad imperium in Ludouicum iura trãſſuderat, priſtinis iuribus ex electione quæſitis reſtituiſſet c; Bauarum vero vt hoſtem eccleſiæ omni iure priuatum, ac ſceptro indignum pronuntiaſſet, nonnulli Germani diuturnæ pertæſi diſcordiæ, miſſis oratoribus ad Auenionenſem aulam, flagitarunt vt Fridericum, excurrente breui tempore, Regem Romanorum declararet: ægre enim ferebant tot annis ancipites & incertos, quem agnoſcerent, fluctuare. Quibus reſpondit Ioannes, non oblatum ſibi de Friderici electione decretum, neque illius iura diſcuſſa: quæ ſi proponerentur in iudicio, ex legibus ſententiam ſe laturum, deque his Ioannem epiſcopum Argentinenſem docuit d.

c To.5. p.1 ep. ſecr. pag.49. Flagitant a Pontifice Germani, vt Fridericũ Regem cõfirmet. Reſpondet Ioannes, non oblatum electionis illius decretum. *d To.5. p.2 ep. ſecr. pag.258.*

Ioannes, &c. Ioanni epiſcopo Argentinenſi.

Sane frater, mirati fuimus admodum, quod nuncij prædicti electionem, de magnifico viro Frederico duce Auſtriæ in Regem Romanorum dudum diſcorditer celebratam, decreto electionis non oblato, nec data informatione alia ſuper ea, coram nobis pecierunt infra breuis temporis ſpatium confirmari. Et vt reſponſionem, quam ſuper propoſitis huiuſmodi fecimus, non ignores; ecce quod tam ipſis nuncijs verbo, quam dilecto filio nobili viro Alberto duci Auſtriæ literis taliter duximus reſpondendum; videlicet quod ſuper ipſo negotio parati ſumus prompte, & expedite cum fratrum noſtrorum conſilio, ſicut & requirit negocij qualitas, iuſtitiam exhibere; & adhuc gratioſe & fauorabiliter, quantum ſine Dei offenſa, ſuæque ſanctæ eccleſiæ præiudicio, ac iniuria principum, ad quos electio Regis Romanorum promouendi in Imperatorem pertinere noſcitur, poterit fieri, cum hoc opportune poſtulatum fuerit, nos habere. *Dat Auinione II. non. ſeptembris anno X.*

Laturum ſe iuſtam ſententiã, cum id[..] a ſede Apoſt. poſtulabitur

Non aſſenſit æquiſſimo reſponſo Albertus, ac Pontifex apud Germanos in ſuſpicionem adductus eſt e, ex innato in patriam ſtudio illi imperium inferre moliri, apud quam ſummum iam ſacerdotium peruenerat, ac repente mutata rerum facies eſt. Nam & populi Auſtrales ad Ludouici partes ſe contulere f: Albertus dux Ioannem Regem Boemiæ & Treuirenſem archiepiſcopum ad fœdus cum Ludouico & Friderico trahere ſtuduit g: Bauarus & Auſtriacus electi partiri inter ſe imperium ducentes potius, quã ſi omnino ab eo excluderentur, ſancito nouo fœdere (priori enim ad Ludouici gratiam Fridericus regno abſceſſerat) h in eas concordiæ leges deſcendere i, vt alter Germanicum, Italicum alter regnum capeſſeret: ex quo cum pontificijs rebus ac fœderatis Guelphis haud dubium exitium immineret, Carolum Gallorum Regem in conſectando imperio remiſſum animis fuiſſe incuſauit l Ioannes, ex eoque ſtudia pontificia intepuiſſe: effundendum ea occaſione ærarium, excutiendum in rebus agendis languorem, occupandum tempus antequam efflueret: ſignificatum ſibi, Fridericum fidem Ludouico deuinxiſſe, proque eo in gratiam apud ſedem Apoſtolicam reſtituendo interceſſurum; ac ſi repulſam tulerit, ipſum recepta imperij parte arctiſſimum cum Ludouico fœdus coniuncturum.

e Rebdorf. in annal. Alber. Argent. in chron. Ioãnis cõſilium de imperio ad Gallos transferẽdo. *f To.5. p.2 ep. ſecr. pag. 254. g Ib. pag. 211. h Io. Vill. l.9. c.294. i To.5. p.1. ep. ſecr. pag.15. l Ead. p.1. ep. ſecr. pag.52.*

Carolo Regi Francorum illuſtri.

6 Diligenter a percepimus quæ continebant literæ regiæ, & transcriptum literæ de Alamannia excellentiæ regiæ deſtinatæ: & antequam nobis fuiſſent præſentata, per dicta illius, qui de Alamannia prædicta ſcripſerat, literas receperamus; & non tantum eadem, quoad familiaritatem & amicitiam illorum ducum incredibilem, continentes adhuc fidedignorum receperamus literas quod dictorum ducum ad hoc intentio ferebatur, quod liberatus deberet remanere in Alamannia ſub titulo regio, & illud ab ipſo recognoſcere liberante; liberans autem ſub imperiali titulo deberet ad partes Italiæ ſe transferre, vel ſi liberanti eſſet acceptius, liberatus pro eo deberet ad partes Italiæ proficiſci: creditur tamen quod, ſpretis periculis, liberans eligat Italiam viſitare. [Extant b de eiuſmodi ſeu diuiſione, ſeu ſocietate imperij pacta inter Ludouicum & Fridericum publica documenta, quæ a Cuſpiniano referuntur, ſeptima ſeptembris huius anni die conſignata, & repetuntur ab Hervvarto c ludibrij gratia, ea quippe vt commentitia refellit. At cum arcanis pontificijs literis conſentiant, non conficta eſſe conſtat: neque conuincit idem auctor falſitatis, adductis prioribus tabulis, ſiquidem diuerſas pactiones varijs temporibus ob rerum conuerſiones initas exploratum eſt. Pergit Pontifex, quem illud Friderici & Ludouici arctiſſimum fœdus vrebat, in literis ad Gallorum Regem datis.]

a Ib. pag. 15. Electi Reges Germaniam Italiamq; inter ſe partiri. *b Apud Cuſpinianum Auſtr. pag 638. c Hervv. ad I. huc ann. n.34. &c.* Refellitur Hervvartus.

Profecto, fili chariſſime, ſi conceptus iſti, quod abſit, producerentur ad partum, multa poſſent pericula, & vtique ampliora quam conſiderari valeant, prouenire. Ideoque prouidentia regia, tepiditate depoſita curet ſuper hoc vigilare: res enim ſic adhuc ſunt diſpoſitæ, vt regium poſſit vt prius deſiderium adimpleri, quod forſan non poterit, ſi prædicti poſſint ſuum propoſitum ſtabilire. Tepiditas regia multum negotio obfuit, quia & nos reddit & reddidit tepidos & moroſos. Literam illam, per quam de regio theſauro nil emittitur, tenuit magnificentia regia iam fere per annum, licet ſæpius ſpes data fuerit tranſmittendi. Excutiat circumſpectio regia, quæſo, hunc torporem; & operetur ſi ad hoc intendat, dum dies eſt: nox enim ſuperuenire poterit, in qua non poterit operari. Sollicitatur, ſicut intimatum eſt nobis de illis partibus, is qui regali excellentiæ inſinuauit prædicta, vt noſtram liberanti debeat gratiam impetrare; quod ſi non poſſet fieri, ſe cum illo velit coniungere, & de imperio recipere quidquid volet. Scribenti reſcripſimus, prout vidimus expedire. Ex multis, quæ audiuimus, credimus quod nondum liberatus de modo liberationis, & factis in ea promiſſionibus ſuis fratribus expoſuerit veritatem, &c. *Dat. Auin. III. kal. auguſti anno IX.*

Monitus Rex Francorum, vt his occurrat, Poſſe adhuc votis potiri, ſi ſegnitiem excuſſerit

7 Non hiſce ſtimulis Carolus Francorum Rex excitatus eſt, vt ad ſubijciendum ſibi imperium cum Germanis alijs beneuolentia & promiſſis ſplendidis, cum alijs ferro, cum alijs auro certaret: de quo, deque Leopoldo duce Auſtriæ, qui Ludouici odio, ac fratris liberandi cauſa traducere ad Carolum imperium ſtuduerat, narrat Mutius d Leopoldum ipſũ in Gallias ſe cõtuliſſe, & Carolum Regem vrſiſſe, vt Ludouico bellum inferret: res maximas geri facile poſſe: Ger-

Leopold⁹ Francum incitat, vt imperiũ corripiat. *d Mut. chr Ger. l.24.*

Germaniam a Bauaro notato anathemate deſciuiſſe; laturam auxilia Vngariam. Sed plura erant, quæ Carolum Regem a conſectando anxie imperio deterrerent. Multos autem Germanos ad Carolum inclinaſſe, vt collapſam maieſtatem imperij reſtitueret, maiorique terrore ac vi infideles adoriretur, ſcripſit Bertrando tit. S. Marcelli Apoſtolicæ ſedis in Italia legato Marinus Sanutus [a] cuius verba ſubijcio: *Frater Albertus de Nigrocaſtro de Alemannia, qui fuit magnus præceptor ſanctæ domus hoſpitalis S. Ioannis Ieroſolymitani de Alemannia, familiariter retulit mihi, quod principes Alemanniæ contentabantur dare coronam imperij prædicto* Regi *Franciæ ſolum in vita ſua: & hoc faciebant, vt imperium aliquod bonum haberet principium, nam reuerenter loquendo, videtur mihi, quod illud ex humilitate maxima & ſapientia procedebat.* At horum conſilia a Bertholdo Moguntini archiepiſcopi fratre in Confluentinis cœtibus diſiecta fuiſſe, ſubdit Argentinenſis. De tentata noua Regis Romanorum electione extant pontificiæ ad Carolum Francorum Regem literæ IX. kalend. ſeptembris datæ [b], quibus ipſi indicat, quæ Germaniæ principes in ea cauſa ſedi Apoſtolicæ ſcripſiſſent, alijſque literis ſignificat [c], Albertum ducem Auſtriæ Auſtraleſque grauate accepiſſe datum in extrahenda Friderici electionis confirmatione reſponſum, ac Ioannem Regem Boemiæ & Balduinum archiepiſcopum Treuirenſem in ſuas partes allicere meditatos; atque ideo admonet, vt rebus ſuis conſulat, quidue ad perducenda conſilia agendum ſit exploret: quibus literis III. non. ſeptembris dies aſcripta eſt. Boemum porro Regem ac Balduinum archiepiſcopum Treuirenſem Gallorum Regi, ne eligeretur, aduerſatos ſcribit Rebdorfius his verbis [d]: *Papa Ioannes miſit quemdam legatum in Alemanniam priorem de Toloſa de ordine Hoſpitalariorum, mandans principibus electoribus & principaliter dominis Henrico Colonienſi & Mathiæ Moguntino epiſcopis, de quibus ſpecialiter confidebat, vt alium Regem eligerent: & eum in termino condicto præſentes conueniſſent, domini Valdevvinus Treuirenſis archiepiſcopus & Ioannes Rex Boemiæ huius propoſitum impediuerunt; & ſic legatus reuerſus eſt ſine fine.* Hæc Rebdorfius. Neque his obſtat Marinus Sanutus, dum in literis [e] ad Bertrandum Cardinalem, de quo paulo ante memoraui, narrat Boemum Regem de Carolo, cui ſororem nuptui locarat, euehendo ad imperium egiſſe, varietati enim temporum rerumque conuerſioni ſeruiunt hominum voluntates.

a Marin. San. ep. 17.
Nonnulli Germani ſtuduere Gallo.
Diſſipata tandem conſilia.
b To. 5. p. 2. ep. ſecr. pag. 210.
Tentata noua Regis Romanorum electio.
c Ib. pag. 211.
d Rebdor. in chr.
Miſſus ad eam promouendã legatus.
Rex Boemiæ & archiep. Treuirenſis illam diſcutiunt.
e Marin. San. ep. 17.

8 Fuere itaque vera comperta Ioannis Papæ monita Carolo Regi Francorum data, ipſum votis non potiturum, niſi acerrimis ſtudijs illa conſectaretur: inferret nimirum Ludouico Bauaro, hoſti eccleſiæ iudicato, bellum: Pontifex enim reliquos Reges finitimos ad ſigna in Ludouicum attollenda, vt Ioannem Boemiæ & Vvladislaum Poloniæ Reges, ac plures alios principes concitare ſtuduit [f]: traxitq; Polonus in Brandeburgico bello Lithuanos infideles armorum ſocios; vnde non leuem Ioanni creatam inuidiam indicat Rebdorfius [g].

f To. 5. p. 2. ep. ſecr. pag. 52.
Rex Poloniæ contra Ludouicum incitatus.
g Rebdor. in chr.

Vertiſſe Ludouico Bauaro crimini Pontificem, non adepta confirmatione fiduciarium imperij marchionatum Brandeburgenſem filio contuliſſe, ſuperius vidimus: ferebat enim ægre Bauarum potentiam ſuam auxiſſe eo principatu, quem cum Vvladislaus Loktekus Rex Poloniæ cum exercitu inuaſiſſet, de re vt præclare geſta idibus iulij gratulatus illi eſt Pontifex [a]: neque ex eo ſuſcepto bello ipſius gloriam apud quemquam obſcurari poſſe: ſi eius oratores in aula pontificia traxiſſent moras, vt veniam daret rogauit [b]; Reginæque Hedvvigi de effuſo in Romanam eccleſiam ſtudio gratias egit [c]. Meminere hiſtorici [d] de bello Brandeburgico a Polonis geſto eo conſilio, vt Brandeburgenſes a fœdere equitum cruciferorum diuellerent; ac Lithuanos belli ſocios plura crudeliter & barbare egiſſe: at præter Pontificis voluntatem: ex eo tamen poſtea a Bauaro ſumpta eſt inuehendi acerbiſſime in Ioannem occaſio, ferendæque in eum nefariæ ſententiæ [e], de qua ſuo loco agetur. Nunc ad inſtitutam orationem regredimur. Solicitati quoque a Pontifice in Ludouicum Bauarum alij principes, Slauiæ, Glogouiæ, Lomgomeriæ duces [f] comeſque Spaithem [g], ne illius filium marchionatus Brandeburgici poſſeſſionem inire ſinerent.

Lithuanos in Brandeburg. marchionatũ immittit.
a To. 5. p. 2. ep. ſecr. pag. 52.
Gratulatur illi Põtifex.
b Ib. pag. 51.
c Ibid.
d Chr. l. 12 & alij.
e Ext. apud Nic. Min. M.S. Vat. bibl. ſign. n. 4008. pag 25. & in M.S. ſched Vall.

Præſertim cum nullum ius, Ioannis verba ſunt, *vt veſtram prudentiam latere non credimus, ſibi competat in eodem: nec dictus dux de illo potuerit aliquid diſponere, ſicut in noſtris proceſſibus contra eum, ſuis culpis grauibus exigentibus, per quos reuocare debuiſſet, quidquid de facto & indebite attentauerat; ſuper his plenius continetur; ſcituri, quod obedientes dicto Ludouico, ſeu ſibi præſtantes ſuper dicto marchionatu auxilium, conſilium, vel fauorem, excommunicationis & alias graues ſpirituales & temporales pœnas & ſententias contentas in eiſdem proceſſibus incurrere dubium non exiſtit, &c. Dat. Auin. IV. id. auguſti anno IX.* Vetiti alijs literis [h] Brandeburgenſes ſtudere Ludouici filio, quem de parentis manu nullo iure principatum accepiſſe ait; pœnaſque ſi eum ipſo ſenſerint, apoſtolicis diplomatibus comprehenſas incurrit. Neque de ea ſeueritate quis iuſte queri poteſt, cum Romanos pontifices eorum, qui percuſſi ſunt anathemate, ſequaces cenſuris percellere conſueuiſſe, tum a Card. Baronio, tam a nobis in ſuperioribus tomis demonſtratum ſit.

f To. 5. p. 2. ep. ſecr. pag. 54.
g Ib. pag. 52.
Concẽdit Ludouicũ marchionatum filio conferre nõ potuiſſe.
h Ib. pag. 177.

9 Non porro in Germania modo Ludouicum Bauarum ac ſequaces, verum in Italia inſectatus eſt Pontifex. Acceperat is recentem a Mediolanenſibus Vicecomitibus cladem, cum ipſi vicum, cui S. Domnini nomen inditum, in Parmenſi agro menſe martio expugnaſſent [i], vt ex eo in Etruriam ac Liguriam bellum traducere, ac Gibellinis contra Guelphos ferre auxilia poſſent. Pertimuit Pontifex, ne inde, vt contigit, ad reliquam turbandã Italiam hoſtis excurreret; Bertrandoque legato recuperandæ eiuſdem loci prouinciam dedit [l], ac ſolicitauit [m] Genuenſes [n], vt auxiliares copias, ne in priores bellorum fluctus & diſcrimina conijcerentur, cum legato coniungerent. Obſecuti ſunt Genuenſes pontificijs precibus, quibus Ioannes de balliſtarijs in Inſubriam miſſis gratias egit [o]. Poſtulati [p] etiam vna cum pluribus alijs Florentini, vt copias egregie inſtructas ad legatum mitterent. Coegerat is hoſtem ad ſummam rerum inopiam, cum Scaliger Veronenſium, Paſſarinus Mantuanorum, atque Ateſtini marchiones Ferrarienſium præfecti, inita armorum ſocietate, commeatus obſeſſis innexere [q]; indeque Azo, vt Caſtrucio, qui Lucenſibus dominabatur, aduerſus Florentinos cum copijs

Ab ijs eadem accipit.
i Io. Vill. l. 9. c. 289.
Genuenſes imminentis periculi præmonet.
l To. 5. p. 2. ep. ſecr. pag. 93.
m Ibid. pag 103.
n Ead. pag.
o To. 5. p. 2. ep. ſecr. pag. 357.
p To. 5. p. 2. ep. ſecr. pag. 93.
q Io. Vill. l. 9. c. 307.

opem ferret, occaſionem nactus eſt a. Concitauit quidem in Etruria aduerſus Guelphos grauiſſimos motus, illiſque plures intulit clades Caſtrucius Gibellinarum partium Lucenſium ac Piſtorienſium Cæſarcus legatus, vt Ludouici oſtendunt diplomata b: contra vero pontificia ſententia damnatus c poſtulatuſque eſt crimine hæreſeos, quem bellica virture ac peritia e parua & tenui fortuna ad ſummas opes ac potentiam effloruiſſe, Marinus Sanutus in literis hoc anno ad Ingramum archiepiſcopum Capuanum & Regis Siciliæ ſcrinij præfectum datis deſcribit d. Contra quem Florentini, aduerſo ad Topalſium attriti e certamine, Carolum ducem Calabriæ ad publicæ rei gubernacula in decennium vocauerunt f.

a Id. ib. Ant. 3. p. tit. 21. c. 6. §. 4.
Caſtrucius creatur a Lud. legatus imperij in Etruria.
b Ext. in appen. poſt Rebd. chr.
c To. 5. p. 1 ep. ſecr. pag 188.
d San. ep. 3 pag. 292.
e Io. Vill. l. 9. c. 301.

Solicitati ſunt inter hæc Piſani multis verborum lenocinijs a Bauari oratoribus, vt more malorum imperialem cauſam defendendam ſuſciperent; ſed repulſi ſunt: quocirca Pontifex multis laudibus eorum conſtantiam atque in eccleſiam fidem extulit g, vbi nonnullis verbis Bauarum, veluti male de eccleſia meritum, quæſito ex electione iure excidiſſe præfatus eſt: *Suos*, inquit, *prout fida relatione didicimus, non admiſiſtis, ſed excluſiſtis inſtanter præ foribus nuntios venientes, vt ipſi velut pſeudoprophetæ labiorum dulcedine veſtram non improuiſam inde prudentiam quadam ſerpentis aſtutia ſeducerent in ruinã*. Afferebat Pontifici horum bellorũ moles grauiores moleſtias, ac varios in animo æſtus cõcitabat, vt ipſe in literis h ad Carolum ducem Calabriæ datis teſtatur: *Scire*, inquit, *te facimus, auctore Deo, in cuius manu vita eſt hominis, ſoſpitatem, qua te, fili dux perfrui cupimus, nobis exterius adeſſe corpoream; interius vero vltra metas potentiæ nos languore ſpiritus laborare*, &c.

Ant. 3. p. tit. 21. c. 6. §. 4.
f Io. Vill. l. 9. c. 229.
Adhærent Pontifici contra Ludouicum Piſani.
g To. 5. p. 1 ep. ſecr. pag. 102.
h To. 5. p. 2 ep. ſecr. pag. 36.

Comparabat tum Carolus princeps vna cum patre ingentem aduerſus Siciliæ inſulam expeditionem: ad quam diſcutiendam Fridericus Roberti Regis vitæ ſtruxit inſidias i, ac ſubmiſit incendiones, qui claſſi faces ſubijcerent: ſed, detecta proditione, de reis ſumptum ſupplicium. Cum vero a Pontifice experijſſet Carolus dux, vt præmia indulgentiarum ſigna contra Fridericum ſecutis concederet, eius preces non admiſit Pontifex, repulſæque hanc rationem ſubiecit l: *Quia non præceſſerunt proceſſus noſtri contra tuum æmulum, per quos ad concedendum indulgentiam, quam olim felicis recordationis Martinus Papa prædeceſſor noſter contra Siculos & inſulæ Siciliæ occupatores conceſſit, procedere cum noſtra decentia valeamus habeat nos tua nobilitas, quæſumus, ſuper hoc excuſatos*, &c. Cumque Carolum belli illius conficiendi prouinciam in ſe ſuſcepiſſe Pontifex accepiſſet, ob ingentia pericula, in quæ ſe conijceret, ſibi rem ingratam acceſſiſſe ſignificauit, pijſque monitis inſtruxit m.

Robertus Rex expeditionem comparat in Trinacriam.
i Io. Vill. l. 9. c. 281.
Parantur illi inſidiæ a Friderico.
l To. 5. p. 1 ep. ſecr. pag. 59.
Car. dux Calab. duce Trinacriã meditatur.
m Ib. pag. 60.

Ioannes, &c. Carolo Roberti Regis Siciliæ primogenito, duci Calabriæ.

10 Te, fili, capitaneatum armatæ regiæ, mittendæ in inſulam, Siciliæ ſuſcepiſſe diſplicenter audiuimus in perſona propria proſequendum, cum nobis perſonæ tuæ pericula, quæ Deus auertat, verentibus ſatis fuiſſet acceptius, ſi alius capitaneatum huiuſmodi aſſumpſiſſet. *Et infra*. Cum mittas manum ad fortia, tuæ nequaquam prudentiæ innitaris; ſed viros fideles & prudentes tecum habeas, quorum vtaris conſilijs, teque prudenter & mature regas & alios, ac dirigas ſic in omnibus actus tuos, quod perſonam tuam euidentibus non ſupponas periculis, nec omittas etiam quæ vtilia & expedientia videbuntur. Et vt virtutum Dominus actiones tuas aſpirando præueniat, & adiuuando ſalubriter proſequatur, ipſum timere & diligere ſuper omnia ſtudeas, exercendo quæ ſibi placita fuerint; & quæ poſſent eius oculos offendere penitus deuitando. Eccleſias inſuper & perſonas eccleſiaſticas ſemper habeas in honore, ab ipſarum iniurijs & oppreſſionibus penitus abſtinendo: nec non pupillis, orphanis, ac viduis, alijſque perſonis miſerabilibus pietatis & miſericordiæ non claudas viſcera; ſed ſis eis potius miſericors & defenſor. Redeuntibus quoque ad obedientiam, & tuam miſericordiam implorantibus te pium exhibeas in parcendo, vt beatitudinis, quam viris miſericordibus repromittit Veritas, participio non frauderis, &c.

Præceptis eum informat Pontifex.

11 Accepto illius belli apparatu Alfonſus comes Vrgellenſis, Aragonici ſceptri heres, viginti triremes ac ſex naues inſtruxit, vt primum Sardicam rem curaret, ac deinde redintegrandæ inter Siciliæ & Trinacriæ Reges concordiæ ratione tentata, ſi voti compos non fieret, patruum Fridericum armis iuuaret. Aggreſſus vero eſt Carolus Calabriæ dux Siculum bellum, vt refert Ioannes Villanus a, magno apparatu ac terrore, ineunte maio: cumque aliquandiu contrarijs ventis fuiſſet agitatus, Panormum fruſtra obſidione tentauit; idque mirum accidit, vt tertio a ſoluta obſidione die maxima mœnium pars ſponte corruerit; ex quo in quanto periculo Panormitanorum res verſatæ fuerint, conſtitit. Meſſanam etiam incaſſum oppugnauit, oramque maritimam euaſtaſſe contentus præcipiti æſtate reuerſus eſt, cui de felici reditu Pontifex x. kal. nouembris eſt gratulatus b. Caroli porro parentem Robertum Regem, cum diuinarum rerum ſtudio ſe addixiſſet, hiſce literis ad transfundendum rebus cœleſtibus animum magis incendit.

a Io. Vill. l. 9. c. 297.
Panormũ fruſtra tentatum obſidione.
Meſſana incaſſum oppugnata.
b To. 5. p. 2 ep. ſecr. pag. 261.
Robertus Rex diuinis rebus animum addicit.

Regi Siciliæ.

Exultantem de te, fili chariſſime, nuper concepimus ex audita lætitiam, quod vt familiari cum Deo ſæpe loquaris eloquio, & in conſpectu ſuo cordis tui meditatio dirigatur, horas canonicas ſolicite recitas, & deuota veneratione, qua decet, cultus diuini myſterium ſolemnizas. Quæſumus igitur, & excitando te, fili chariſſime, intimo patris affectu, quo poſſumus deprecamur, quatenus ſic delectabiliter iſta continues, ſumma orationis dulcedine guſtum tuum quaſi libamine ſuaui reficiens, mulcens mentem, ac eius præſidio componens, & roborans vitam tuam, quod ex illorum perſeuerantia, quæ ſola præmium promeretur vt noſti, ſentias incrementum votiuæ proſperitatis in terris, & coronam vitæ aſſecutum finaliter gaudeas te in cælis. *Dat. Auin. xv. kal. decembris anno x.*

Gratulatur ipſi Pontifex.

12 Contulit ad redintegrandum inter Carolum Francorum & Eduardum Angliæ Reges maximum ſtudium Pontifex c, cum quo ſuum Iſabella Regina, vt coniugem fratri conciliaret, coniunxit: vtque facilius concordia coaleſceret initæ ſuperiori anno induciæ extractæ ſunt d. Gratulatus etiam eſt kalend. aprilis Ioannes e Eduardo, Reginam in Gallias miſiſſe: quæ adeo ſtrenue ad rem perficiendam incubuit, vt ſacro pentecoſtes feſto pax conſtituta ſit, de qua gratulatoriæ ad Viennenſem archiepiſcopum & Hugonem epiſcopum Auraſicanum extant Pontificiæ literæ f.

Pacem inter Frãc. & Angl. Reges cõciliare nititur.
c To. 5. p. 5 ep. ſecr. pag. 16. ad 24.
d Ib. pag. 8
e Ib. pag. 21.
f Ib. pag. 12.

Ioannes, &c. Guillelmo archiep. Viennenſi & Hu-

Digitized by Google

Hugoni epiſcopo Auraſicano A. S. N.

Lætanter fraternitatis veſtræ recepimus literas, pacem inter chariſſimos in Chriſto filios noſtros Carolum Francorum & Nauarræ, & Eduardum Angliæ Reges illuſtres ingenti deſideratam deſiderio non abſque Spiritus ſancti gratia in die fuiſſe concordatum pentecoſtes ad vniuerſalis eccleſiæ immenſum gaudium, nunciantes. Super quo illi, qui vbi vult ſpirat & diſſidentium miſericorditer corda vnit, atque conciliat iuxta ſuæ beneplacitum voluntatis, in humilitatis ſpiritu cernui gratias duximus referendas. Et quia, ſicut eædem literæ continebant, optant partes, vt quouſque per Regem præfatum Angliæ homagium præſtitum fuerit, moram in illis partibus contrahatis, placet nobis & volumus, vt earum beneplacitis acquieſcere debeatis, &c. *Dat. Auin. IV. non. iunij anno IX.* His conſentiunt quæ Ioannes Villanus a ſcribit, ijs legibus pacem confectam, vt Eduardus clientis officia Carolo Regi ſolemni ritu Aquitaniæ nomine exhiberet, & quę parta bello a Carolo Valeſio fuerant, a Gallis retinerentur. Verum, vt refert Vvalſingamus b, Eduardus in filium Aquitaniæ ducatum transfudit, vt fidem Carolo ſacramento obligaret.

Concordia confecta inter Reges ſacro Pentecoſtes die.
a Io. Vill. l. 9. c. 314.
Quæ pactiones fuerint initæ.
b Vvalſin. in Eduar. II.

13 Nouum porro Aquitaniæ ducem Pontifex inſtruxit c ad ſectandas virtutes, præceptiſque optimis informauit, vti ſe in parentes & Carolum Regem auunculum gereret.

Eduardus iunior creatus dux Aquitaniæ.
c To. 5. p. 1 ep. ſecr. pag. 215.

Eduardo duci Aquitaniæ.

Quia recte ordinata principia felices ſolent ſortiri euentus, deſideranter appetimus, fili, & tibi nequaquam ambigimus expedire, vt in initio tui regiminis ſic te geras & proinde prudenter, quod ſtatus tuus & terræ tuæ, te præſidente, Deo propitio de bono ſemper in melius proſperetur. Ad quod opportunum admodum & neceſſarium reputamus, vt tecum habeas viros maturos & prouidos, qui tuam ſalutem diligant, quorum conſilijs regules facta tua; & in officijs terræ tuæ homines conſtituas peritia præditos & fide pollentes, pacem & iuſtitiam diligentes, odientes auaritiam & iniuſtitiam abhorrentes; inclytis Regibus chariſſimis in Chriſto filijs noſtris Carolo Francorum & Nauarræ velut tuo domino ſpeciali, & Eduardo Angliæ tanquam patri & domino cum omni deuotione & reuerentia pariturus; nec non chariſſimæ in Chriſto filiæ noſtræ Iſabellæ Reginæ Angliæ illuſtri genitrici tuæ honorem exhibiturus debitum, labores quos ipſa te in vtero geſtando pertulit, & amorem ſincerum, quo te proſequitur, non oblitus.

Salubribus præceptis a Pontifice inſtruitur.

Nec prætermittas, fili, ſuper omnia Deum diligere ac timere, ipſiuſque mandata tenaciter obſeruare; eccleſias & perſonas eccleſiaſticas pro diuina reuerentia honorando, & in ſuis iuribus & libertatibus confouendo, pauperibus, orphanis, ac viduis & alijs perſonis miſerabilibus miſerando, eoſque ab oppreſſionibus & grauaminibus tuorum officialium & quorumcumque malignantium releuando. Quocirca nobilitatem tuam paternis rogamus & hortamur affectibus, quatenus ſic in huiuſmodi & alijs pijs operibus tuam ſolidare ſtudeas iuuentutem, quod cum ad ætatem prouectiorem deueneris, & curis fueris maioribus occupatus, portes aſſueta ſuauius, ac in tam pijs actibus magis ac magis quotidie delecteris; indeque Deo merearis fieri ſemper acceptior, qui te ad laudem ſui nominis & rei vtilitatem publicæ perducat, ſicut oramus ſuppliciter, in dierum longitudinem & ſalutem, ad nos quos, quantum cum Deo poterimus, propitios & benignos in tuis opportunitatibus reperies, recurſum fiducialiter habiturus. *Dat. Auin. 11. non. octobris anno X.* Similiter Iſabellam Reginam eſt hortatus a, vt filium Eduardum virtutibus excoleret: tum vt ad redintegrandam pacem recenter initam abruptamque inter Reges omni ſtudio contenderet. Quo etiam argumanto ad Carolum & Eduardum Reges hortatorias literas dedit b. Conceperat nimirũ Anglus in Regem Francorum, & vxorem filiumque odia, cum Iſabella & Eduardus, ſpretis ipſius imperijs, redire in Angliam detrectarent c: abalienati enim ob nimiam Spenſeriorum gratiam improbamque adminiſtrationem a Rege Angliæ erant. Ad quam remouendam diſcordiam duos epiſcopos legauit Ioannes d: demum rem in apertum bellum erupiſſe, ac Spenſerios capite damnatos, Regemque exauctoratum videbimus.

a Ib. pag. 215.
Obortæ nouę turbæ.
b Ib. pag. 211. & 225.
c Io. Vill. l. 9. c. 314.
Miſſi ad eas componendas nuntij a Pontifice.
d Io. Vual vbi ſup.

14 In Belgio præterita diſſidia recruduere e: cumque Ludouicus comes nonnullos Brugenſes, proditionis crimine poſtulatos, Curtraci perſequeretur, ac faces tectis, vbi agebant, injici iuſſiſſet, tantum excitatum incendium eſt, vt Curtraci magna pars ignibus conflagrarit. Irritati municipij clade Curtracenſes, arma ſtrinxere in comitem: excitique in auxilium Brugenſes Ludouicum, fuſo eius exercitu, vinctum Brugas adduxere, ac participes comitis conſiliorum, vt publicorum malorum auctores, capite damnarunt: demum arrepta f a Gallo Rege comitis clientela, miſſoque g Petro Atrebatenſi epiſcopo internuntio apoſtolico; ob peruicaciam defixi h anathemate, ac gemino prælio fuſi i, comitem Ludouicum libertati reſtituere: cuius fœderis leges Meyerus proſequitur l.

e To. 5. p. 1 ep. ſecr. pag. 15.
Io. Vill. l. 9 c. 309.
Meyer. hiſt. Flan. l. 12.
Belgium ciuili bello laborat
f To. 5. p. 1 pag. 15.
g Ead. pag.
h Meyer. ſup. l. 12.
i Io. Vill. l. 9. c. 330.
Meyer. eod. l. 12.
l Meyer. hiſt. Flan. l. 12.

15 In Luſitania Dionyſius Rex hoc anno ineunte e viuis ſublatus eſt, de quo hæc Ioannes Mariana m: *Anno milleſimo trecenteſimo vigeſimo quinto ſeptimo nonas ianuarij Dionyſius Luſitaniæ Rex Scalabri deceſſit, diuturno regno anno quadrageſimo quinto nouem menſium dierum quinque: excelſa animi magnitudine & perpetua felicitate inter principes ea ætate inclytus. Domeſtica diſſidia, implacabileque inter patrem & filium odium ad aliquam iniuriam extrema ætate acceſſerunt. Corpus in Ciſtercienſe monaſterium illatum, quod eius impenſa ab Olyſippone ſex paſſuum millibus ab imo totum erat extructum: pietatis id argumentum eſt. Liberalitatem magnificentiamque animi multa oppida conſtituta, alia perpetua mœnium corona, aut alijs operibus munita indicant.* Succeſſit Dionyſio Alfonſus filius cognomento fortis, quem e S. Eliſabetha ſuſceperat. Si quæ porro in vita Dionyſius crimina violato iure eccleſiaſtico, commiſiſſe, vel ætatis ardore in veſanos amores actum præcipitem diximus, ſanctiſſimæ coniugis precibus obtenta cæleſti gratia, ea magno ſenſu pietatis delibutus lacrymis deleuiſſe viſus eſt, vt in conſolatorijs ad ſanctam Reginam literis Pontifex exponit n, dum ritu Chriſtiano omnibus eccleſiaſticis munitum ſacramentis, concepta ingenti de alterius vitæ immortalitate ſpe emigraſſe ait.

Dionyſij Regis Luſit. mors.
m Marian. l. 15. c. 18.
Alfonſus filius ſuccedit.
n To. 5. p. 1 ep. ſecr. pag. 39.
S. Eliſabetham de mariti morte ſolatur Pontifex.

Chariſſimæ in Chriſto filiæ Elizabethæ Reginæ Portugalliæ illuſtri.

16 Licet chariſſimi in Chriſto filij noſtri Alfonſi Regis Portugalliæ illuſtris nati tui literæ nobis miſſæ, claræ memoriæ Dionyſij Regis

Datæ ad ipſam literæ

Portugalliæ viri tui obitum nunciantes, non indigne amaricauerint mentem noſtram, cum non potuerimus de tam deuotiſſimi & chariſſimi ſubtractione filij non dolere; felix tamen ipſius Regis tranſitus, qui deuotione ad Deum & ſanctam eccleſiam clarens præcipua, & zelo fidei orthodoxæ accenſus, deuote receptis ſacramentis dominicis, de morte tranſiſſe ad vitam, & in excelſis cum amicis & electis Dei obtinuiſſe manſionem perpetuam creditur, nobis in partem magnæ conſolationis acceſſit: & eiuſdem Regis nati tui debita gratitudo, quam ipſum erga dictum genitorem ſuum gerere prædictarum literarum ſeries indicauit, dum de ipſius animæ ſalute ſolicitus, illam per nos & cœtum fratrum noſtrorum S. R. E. Cardinalium haberi commendatam in noſtris orationibus ſupplicauit humiliter; cordis amaritudinem non modicum temperauit: cum hoc nobis ſpem tribuat, quod ipſe circa ſalutem propriam velit intendere, ac eam ſtudioſis operibus procurare. Ad quod eidem neceſſarium nunciamus, vt Deum timeat, eiuſque præcepta obſeruare tenaciter nō poſtponat, ſponſam eius ſanctam eccleſiam in ſuis prælatis & alijs perſonis eccleſiaſticis honorando, compatiendo pauperibus, & eos ab oppreſſionibus defendendo; viroſque Deum timentes, pacem & iuſtitiam diligentes ad ſua conſilia & officia admittendo: ſuper quibus Regem eundem per alias noſtras literas duximus exhortandum.

Sane, filia chariſſima, quia ſicut noſti, ex præſentis vitæ fallacijs rerum mundanarum veluti corruptibilium figura præterit, & nihil quod ſub ſole naſcitur, ſoliditatis habet ſtabile fundamentum; nec aliquem a lege mortalitatis, cunctis indictæ mortalibus, eminentia dignitatis, ſeu cuiuſuis poteſtatis excuſat, ſed potius omnes tam diuites quam pauperes ſibi iuxta voluntatis, & diſpoſitionis diuinę beneplacitum ſint ſubiecti; excellentiam regiam deprecamur, quatenus præmiſſa, nec non & prædicti Regis viri tui felicem obitum, cuius animam veluti deuoti & catholici principis nos & dicti fratres noſtri commendatam ſpecialiter in noſtris orationibus habuimus & habere intendimus, conſideranter attendens, abſterſis lacrymis, & mitigatis doloribus ſpiritum conſolationis aſſumas, quo Regem natum tuum, & domum regiam tuæ circumſpectionis prouidentia conſoleris; ipſum ad prædicta quæ præmiſimus, & alia quæ ſalutem ſuam reſpiciant dirigendo, maternis affectibus & ſedulis exhortationibus inducendo; ad nos nihilominus fiducialiter habitura recurſum ſuper tuis opportunitatibus quæ, quantum cum Deo poterimus, & propitios reperies & benignos. *Dat. Auinione kal. martij anno IX.* Superfuiſſe ferunt [a] Reginam Elizabethā annis vndecim, quos in omnium virtutum genere exercuit, adeo vt ſanctitas vitæ ingentibus illuſtrata miraculis ipſi in triumphanti eccleſia ſanctorum felicitatem, atque in militanti cultum venerationemque pepererit. Erexit etiam ad conſtantiam ſcriptis eodem argumento literis [b] Pontifex Alfonſum Regem, cuius oratores ad aulam apoſtolicam in illo primo illius regni ingreſſu miſſos excepit [c], ipſique viros eccleſiaſticos, præſertim religioſos equeſtres ordines, ad tundendos Saracenos inſtituros, enixe commendauit [d].

Solicitatur, vt filium virtutibus excolat.

a Marian. l.15.c.18.

S. Eliſabetha poſt viri obitū diuinis rebus ſe totam addicit.

b To.5 p.1 ep. ſecr. pag.39.

c Ead. pag.

d Ibid.

Renouatū in Sardinia inter Piſanos & Aragones bellum.

e Sur. l.6. ann. c.60.

17 Hoc anno Rex Aragonum bellum Sardicum redintegrauit [e], proximoque totius inſulæ liberam poſſeſſionem eſt adeptus; licet enim anno ſuperiori pacem firmatam viderimus; ex quo tamen Alfonſus regni heres Sardinia claſſem ſoluerat, Piſani & Catalani mutuis cædibus paſſim ſe conficere cœpere; ac Piſanis oratorum opera de iniurijs agentibus, Iacobus auxilia in Sardiniam ſubmiſit [a], tum vt parta vltimo bello retineret, tum Fridericum aduerſus Siciliæ Regem iuuaret. Miſſus vero a Iacobo Rege Bernardus e Boxados orator, qui coram Pontifice & Cardinalibus adiectas a Bonifacio in regni Sardiniæ donatione leges Iacobi nomine ratas habuit, ac pontificiam liberalitatem in remittendo ad decennium dimidio cenſu admiſit, eaque de re publica hæc edita monumenta. [b]

a Ead. lib. c.60.

Miſſus orator ad Pōt. pro re Sardica.

b Ext. in lib. priuil. Rom. eccl. to.3. pag. 315. & in M.S. bibl. Vall ſign. lit. B. n. 12 pag. 343.

In Chriſti nomine Amen. Anno eiuſdem a natiuitate MCCCXXV. *indictione* VIII. *Pontificatus ſanctiſſimi patris & domini noſtri domini Ioannis diuina prouidentia, Papæ* XXII. *anno nono, die* XXI. *menſis iunij, conſtitutus in conſiſtorio coram ſanctiſſimo patre, & domino noſtro prædicto, ac ſacro collegio reuerendorum patrum dominorum S. R. E. Cardinalium, præſentibus nobilibus clericis cameræ, notarijs, & teſtibus infraſcriptis, nobilis miles dominus Bernardus de Boxados domini Iacobi, Dei gratia, Aragonum, Valentiæ, Sardiniæ, Corſicæ Regis illuſtris, comitiſque Barchinonenſis, ac S. R. E. vexillarij, ammirati, & capitanei generalis procurator & nuncius per ipſum dominum Regem ad admittenda, acceptanda, recognoſcenda & facienda quæ inferius deſcribentur, ad ipſum dominum noſtrum Papam ſpecialiter deſtinatus, quaſdam ipſius domini Regis patentes literas, ſuo magno pendenti ſigillo ſignatas, humiliter præſentauit & exhibuit dicto domino noſtro Papæ, quarum tenor inferius inſeretur, per quas idem miles de ſua dicebat procuratione conſtare.*

Quibus quidem procurationis literis coram ſe, & dicto collegio, nobis notario ac dicto milite præſentibus, primo publice lectis, idem dominus noſter Papa quaſdam alias literas eiuſdem domini Regis aurea ſua bulla bullatas; in quibus idē Rex fatetur & recognoſcit expreſſe Sardiniæ & Corſicæ regnum a domino ſummo Pontifice & Rom. eccleſia recepiſſe in feudum ſub conditionibus, conuentionibus modis & forma, atque tenore, qui in papali reſcripto cōtinetur, facto ſuper donatione & conceſſione ipſius Sardiniæ et Corſicæ regni per felicis recordationis dominum Bonifacium Papam VIII. *ſub certis modo et formis in ipſis literis regijs comprehenſis, quarum ſecunda linea incipiebat: Sanctitati veſtræ, tenore præſentium pateſiat, &c. penultima finiebat: Bona nobis competentia & competitura in eo humani, &c. necnon & copiam alterius literæ, quam ipſe dominus noſter Papa eidem Regi olim ſub bulla ſua tranſmiſerat, vt aſſeruit pro eo quod ipſa contingebant negotia, ad quæ dictus procurator & nuncius deſtinatus extiterat immediate mihi fecit legi, cuius tenor ſequitur in hunc modum, &c.* Dat. Auin. XII. *kal. decemb. pontificatus noſtri anno* IX.

Iacobi Regis, profitentis regnū Sard. ſpectare ad ſedem Ap. literas affert orator.

Ioannes, &c. Inſeruntur literæ anno ſuperiori a nobis adductæ: tum aliæ publicæ tabulæ, quibus Iacobus Rex Bernardum e Boxados procuratorem regio inſtruxit mandato, vt ſe obſtringeret, remiſſionem illam futuram irritam, ſi reliquum cenſum pontificio fiſco non inferri contingeret: tum caueret eam rem pontificijs iuribus fraudi non fore, nec leges a Bonifacio in conferenda iure beneficiario Sardinia abrogatum labefactatumque iri. *Dat. Valentiæ* VIII. *id. martij anno Domini* MCCCXXIV. Subdunt publicæ tabulæ.

Qui-

18 Quibus lectis, idem dominus noſter ſummus Pontifex ſententiam dictarum literarum præfatarum domini Bonifacij Papæ VIII. ſuper donatione Sardiniæ & Corſicæ regni confectarum, ſummatim eidem militi expoſuit in vulgari: & interrogauit eundem, ſi vellet admittere, acceptare, facere, & adimplere omnia & ſingula, ad quæ ſe ſuum procuratorium extendebat, ita quod præmiſſa, pactis, conditionibus, & obligationibus prædictis inter eandem Romanam eccleſiam & ipſum Regem Aragonum factis & ſtabilitis non derogaretur in aliquo; quin potius in ſuo robore & efficacia permanerent. Qui quidem miles reſpondit, quod volebat, in quantum ad hæc ſe lectum ſuum procuratorium extendebat. Tunc dominus noſter præfatus, iuxta formam oblationis eidem domino Petro infanti per ipſum dominum noſtrum dudum, & poſtmodum præfato Regi Aragonum per ſuas literas factæ, prout in tenore ipſarum literarum ſuperius lecto plenius continetur, ſub modis, conditionibus, & forma prædictis, de fratrum ſuorum conſilio medietatem duorum millium marcharum argenti ſterlingorum cenſus annui, & militaris ſeruitij prædictorum vſque ad x. annos proxime venturos præfato Regi Aragonum, ſuiſque heredibus in dictarum expenſarum ſuffragium de mera liberalitate & gratia ſpeciali remiſit: adiecto tamen per eundem dominum noſtrum, quod ſi ipſe Rex Aragonum vel heredes ſui in ſolutione reſiduarum mille marcharum cenſus annui præfati, in dicto termino feſti beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum facienda, quocumque anno dicti decennij forte ceſſarent, remiſſio huiuſmodi de illis mille marchis pro cenſu ipſo, quam faciebat tam pro illo anno, quo ceſſatum eſſet a ſolutione prædicta, quam pro toto reſiduo temporis dictorum decem annorum haberetur penitus pro non facta: quodque per præmiſſa pactis, conditionibus, & obligationibus prædictis inter eandem Romanam eccleſiam et antedictum Regem factis & ſtabilitis non derogaretur in aliquo; quin potius in ſuo robore & efficacia permanerent.

Pactiones initas cũ eccleſia ratas habet.

De remiſſis ad decennium mille marchis gratias agit.

Ac conſequenter præfatus miles, humiliter genuflectens, nomine dicti Regis Aragonum domini ſui, dictam gratiam per dictum dominum noſtrum ſummum Pontificem & Romanam eccleſiam, præfato domino ſuo & heredibus eius factam, admiſit, recepit, & acceptauit, & eidem expreſſe conſenſit: & nomine quo ſupra recognouit præfatum Regem Aragonum dominum ſuum, eiuſque heredes, eidem domino noſtro, ſuiſque ſucceſſoribus Romanis Pontificibus canonice intrantibus, ac Romanæ eccleſiæ ad totum cenſum duorum millium marcharum argenti ſterlingorum annis ſingulis; & ad militare ſeruitium ſupradicta pro Sardinia & Corſicæ regno teneri, quod idem Rex tenet, & heredes ſui tenere debent in feudum ab eis, ſub modis, formis, & conditionibus contentis in literis ſuper dicta donatione confectis. Et voluit & conſenſit expreſſe procurator præfatus nomine quo ſupra, quod ſi Rex dominus ſuus, vel heredes ſui in ſolutione reſiduarum mille marcharum cenſus annui præfati, in dicto termino feſti beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum facienda, quocumque anno dicti decennij forte ceſſarent, remiſſio huiuſmodi de mille marchis pro cenſu ipſo Regi Aragonum eiuſque heredibus facta tam pro illo anno, quo ceſſatum eſſet a ſolutione prædicta, quam pro toto reſiduo temporis dictorum decem annorum, haberetur penitus pro non facta: quodque per præmiſſa pactis, conditionibus, & obligationibus prædictis inter eandem Romanam eccleſiam & antedictum Regem factis & ſtabilitis non derogaretur in aliquo; quin potius in ſuo robore & efficacia permanerent. De quibus omnibus & ſingulis tam per dominum noſtrum ex mera liberalitate eidem Regi de gratia ſpeciali remiſſis & adiectis, quam per eundem militem nomine procuratorio Regis ipſius admiſſis, acceptatis, recognitis, quibus expreſſe conſenſit, mandauit nobis notarijs infraſcriptis idem dominus noſter ſummus Pontifex, quod inde faceremus vnum vel duo publica inſtrumenta, quæ idem miles fieri voluit, & conceſſit.

Cautum pontificio iuri.

19 Cumque præfatus miles pro ampliori gratia, eidem domino ſuo Regi Aragonum facienda, domino noſtro humiliter ſupplicaret, idem dominus noſter ſummus Pontifex de fratrum ſuorum conſilio gratiam prædictam eidem domino Regi factam, ſub modo ampliauit & forma inferius comprehenſa: videlicet, quod ſi ipſe Rex Aragonum vel heredes ſui in ſolutione reſiduarum dictarum mille marcharum annui cenſus præfati, in dicto feſto beatorum Petri & Pauli apoſtolorum facienda, quocumque anno dicti decennij forte ceſſarent, remiſſio huiuſmodi de mille marchis pro cenſu ipſo, & medietate ſeruitij militaris prædicti pro illo anno ſolummodo, quo ceſſatum eſſet a ſolutione prædicta, haberetur penitus pro non facta, cæteris omnibus ſuprapoſitis in ſua liberalitate & gratia & adiectionibus antedictis, vt ſupra plenius continetur, in omnibus & per omnia in ſuo robore duraturis: & de hoc etiam voluit idem dominus noſter, quod faceremus publicum ſeu publica inſtrumenta. Quam quidem ampliationem gratiæ, & omnia contenta in ipſa ſub forma ſuperius expreſſa dictus miles nomine dicti Regis reuerenter & humiliter acceptauit, & eidem expreſſe conſenſit. Acta fuerunt hæc Auinione in epiſcopali palatio, vbi prædictus dominus noſter Papa cum ſua curia reſidebat, anno, indictione, die, & pontificatu prædictis, præſentibus venerabilibus in Chriſto patribus dominis Gasberto archiepiſcopo Arelatenſi camerario, Ademario epiſcopo Maſſilienſi theſaurario eiuſdem domini noſtri Papæ, & domino Petro de abbatia canonico Valentino ad præmiſſa vocatis teſtibus & rogatis. Quod ad aliorum regnorum vectigalia ſedi Apoſtolicæ pendenda ſpectat; ſolutum a Roberto Rege Siciliæ pontificia ſyngrapha docet a. Tum etiam miſſos in Poloniam nuntios ad exigendum denarium S. Petri, commendatoriæ ad Vvladiſlaum Regem & Andream e Vernlis ac Petrum de Aluernia literæ oſtendunt b.

Temperata non ſoluentis cẽſum mulcta.

a To. 5. p. 2 ep. ſecr. pag. 307.

b To. 5. p. 1 ep. ſecr. pag. 160.

20 Interea recruduere de proprio Chriſti & Apoſtolorum controuerſiæ, nonnullis hypocritis, quos malus agebat ſpiritus, detrahentibus conſtitutionibus apoſtolicis, quas ſuperioribus annis editas vidimus; quibus illorum error, qui Chriſtum Dominum & Apoſtolos puro rerum vſu ſine vllo iure potitos affirmabant, refellebatur. In quos in regno Balearico a Maioricarum epiſcopo, in Aragonio a Valentino inquiri imperauit Ioannes c. Inter cæteros Vbertinus e Caſali pſeudominorita iudicio poſtulatus d cũ lis apud ſedem Apoſtolicam penderet, non obtenta facultate diſceſſit; atque in vincula a Pontifice abripi iuſſus eſt. Verum ipſe ſeueritatem eluſit, confugitque ad Ludouicum Bauarum, cui vna cum hæreſiarcha Marſilio in concipienda aduerſus Ioannem ſententia, referciendaque hereſibus poſtea operam nauaſſe, refert Muſſatus e; meminitque de eiuſdem impijs ſcriptis aduerſus decreta apoſtolica M.S. f Vat. Vbertini g Caſalis magiſter fuerat Petrus Ioannis Oliui, damnatus pro-

Nonnullorum pſeudominoritarũ peruicacia & hereſis.

c Ib. pag. 134.

d To. 5. p. 2 ep. ſecr. pag. 168. & pag. 275

Vbertus e Caſali tactionis ſignifer.

e Muſſ. in Lud. Bau.

f M. S. Vat ſignat. n. 4010. in indice.

g Marc. Vlyſſip. l. 8 c. 34.

Magiſtro Petro Ioãnis Oliui erat vſus.

proximo ineunte anno, factionis, quæ inter Minoritas ſpiritualium ſpecioſum nomen ſibi arrogabat, princeps: hauſerat a vero plurimam fæcem partim ex Vualdenſium lacunis, partim ex abbatis Ioachimi delirijs, accommodatis nempe S. Franciſco blaſphemis ijs encomijs, quæ Ioachimus in S. Benedictum temere effudiſſe ferebatur, magnoque argumento eſt improbum hypocritam a cacodæmone in angelum lucis transformato deluſum, ſi vera ſunt quæ referunt Franciſcani annales b, illum in extremo vitæ diſcrimine profeſſum, omnem ſuam ſcientiam ipſi infuſam diuinitus, & quadam die hora tertia repente a Numine colluſtratum fuiſſe: hoc enim auctore patre mendacij dictum colligitur, vt hæreſes ſuas altius defigeret in animis ſimplicium diſcipulorum, qui adeo erant faſcinati, vt pro ijs tuendis flammas pertulerint c. Cæterum vana penitus ſunt, quæ nonnulli de Franciſcana familia referunt, illam adeo fuiſſe collapſam hoc tempore, vt viros ſanctos diſciplinæ reſtitutores circumuētos calumnijs incendio deleuerit; deformatores enim fuiſſe, ex ſerie hiſtoriæ patet. Quamuis autem nonnulli Petri Ioannis errores iam ante in concilio Viennenſi damnati fuiſſent, cum tamen alij ex eiuſdem ſcriptis eruti inualeſcerent, impietatis iudicio damnata ſunt, vt tradit M. S. Vaticanum d: *Anno*, inquit, *domini* MCCCXXV. ſumpto nimirum illius ab incarnatione Verbi exordio, *ſabbato primo quadrageſima condemnauit* (nimirum Ioannes) *poſtillam fratris Petri Ioannis Biterrenſis diœceſis de ordine* Minorum: *ex qua fomentum ſumpſit quadam ſecta peſtifera illorum, qui ſe pauperes de tertio ordine* S. *Franciſci appellant, ex quibus multi fuerunt combuſti*. Confirmat hæc Bernardus e, qui etiam ab eodem amplificatam Beguinorum ſectam ſcribit.

Damnati Petri Ioannis commentarij.

a Guid. epiſc. Elnen. ſum. de hær. Petr. Io.

b Marc. Olyſipp. l. 5. c. 23.

c Eod. lib. c. 24.

d M. S. bib. Vat. ſign. n. 3765 in Io. XXII.

e Chron. Rom. Pon. M. S. bib. Vat. ſign. n. 2043. et ex eo Bar. in ſchedis

Anno Domini MCCCXXV. *ſabbato primo quadrageſima, qua fuit* VI. *idus februarij dominus Ioannes Papa* XXII. *reprobauit & ſententialiter condemnauit in publico conſiſtorio, aſſiſtentibus Cardinalibus & pralatis & magiſtris in theologia & doctoribus vtriuſque iuris, quandam peſtiferam poſtillam, quam frater* Petrus *Ioannis olim ordinis fratrum Minorum de Serinbano diœceſis Biterrenſis fecerat ſuper librum apocalypſis B. Ioannis, tanquam continentem peſtiferum & hæreticum dogma contra vnitatem eccleſia catholica, & poteſtatem ſummi Pontificis Romani, et Apoſtolica ſedis. Continebat etiam plures articulos erroneos et hæreticos. Ex qua poſtilla ſumebat originem et fomentum ſecta quædam peſtifera illorum, qui Beguini ſunt vulgariter appellati; qui ſe fratres pauperes de tertio ordine S. Franciſci communiter nominabant: ex quibus quamplures fuerant per iudicium prælatorum et inquiſitorum hæretica prauitatis tanquam hæretici condemnati, & relicti iudicio curiæ ſecularis & combuſti diuerſis locis in prouincia Narbonenſi, &c.* In libri margine æque vetuſto charactere additum eſt: *Narbonæ*, Biterris, *in Capite ſtagno, apud Pedeuacium, apud* Lodouam, *apud Lunellum, & Maſſilia, et Carcaſſona, et Tholoſa.* Eadem afferuntur in M. S. Card. Baronij notis; quibus conſentit Aymericus his verbis: *Dominus Ioannes Papa* XXII. *Auinione reſidens, informatus de peruerſa doctrina fratris Petri Ioannis de ordine fratrum Minorum, cum magno conſilio multorum in theologia magiſtrorum et doctorum condemnauit dicti fratris Petri Ioannis, de quo actum eſt ſupra, hos libros vt vere hæreticales; ſcilicet poſtillam ſuper apocalypſim, poſtillam ſuper Matthæum, poſtillam ſuper canonicas propter errores contentos in eis, et hæreſes, qua recitantur ſupra quaſtione nona.* Eadem Pegna a refert in commentario, qui ipſum profeſſione Minoritam ait, Ceriaco diœceſis Biterrenſis oriundum, ac ſepultum Narbonæ in eccleſia Minorum. Ad cuius ſepulchrum cum ſimplices afferrent venerationis ergo donaria, iuſſu pontificio refoſſa eius oſſa refert, & diſſipata: *Idem*, inquit, *dominus Papa fecit exhumari oſſa dicti fratris* Petri *Ioannis, et omnia tam cereas imagines, quam pannos per manus ſimplicium ad eius tumulum deducta Narbonæ fecit publice concremari. Aliqui tamen volunt dicere, quod licet oſſa fuerint exhumata, non tamen cum prædictis concremata, ſed Auinionem deducta, et de nocte in Rhodanum proiecta pro eo, quia repertum extitit, quod libros ſuos prædictos ſuppoſuerat correctioni ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ.* Ac ne quis ambigat, poſthac damnatos Petri Ioannis in apocalypſim commentarios a Romana eccleſia, teſtimonium producimus eius temporis ſcriptoris inſignis, ſcilicet Aluari Pelagij ordinis Minoritarum, poſtea epiſcopi Siluenſis, qui in ſuo tractatu in extrauag. Ioannis, *Cum inter nonnullos*, hæc narrat b.

Ex his Beguini ſectarij tuebantur hæreſim.

Varia Petri Ioannis ſcripta exitialia.

a Pegna comm. 51. in q. 26.

Diſſipatū eiuſdem hypocritæ monumētum.

Dominus Papa de conſilio ſacri collegij dominorum Cardinalium in condemnatione, iuxta ſupplicationem ſibi factam pro parte ordinis fratrum Minorum, quam fecit de poſtilla, quam Petrus Ioannis ſuper apocalypſim conſcripſit, habuit conſilium magiſtrorum in ſacra pagina, quibus examinationem ipſius poſtillæ commiſit: inter quos magiſtros fuerunt fratres Gregorius de Landinto archiepiſcopus Viennenſis, & Petrus de Palude ordinis Prædicatorum, & multi alij magiſtri aliorum ordinum & ſtatuum. In quo iudicio, per ipſos magiſtros in ſcriptis ſub eorum ſigillis etiam in forma publici inſtrumenti præfato domino Papæ tradito, de quodam articulo, quem dictus Petrus Ioannes ſcripſit in dicta poſtilla, cuius articuli tenor de verbo ad verbum talis eſt: Ex quo per Romana *eccleſiæ autenticas teſtificationem & confirmationem conſtat, regulam Minorum per B. Franciſcum editam, eſſe vere et proprie illam euangelicam, quam Chriſtus in ſe ipſo ſeruauit, & Apoſtolis impoſuit, & in euangelijs ſuis conſcribi fecit; & nihilominus conſtet hoc per irrefragabilia teſtimonia librorum euangeliorum & cæterarum ſcripturarum ſanctarum, & per ſanctos expoſitores eorum, prout alibi eſt ſuperabunde monſtratum; dicti magiſtri in ſacra pagina de ipſo articulo ſuum dant conſilium in hæc verba.*

b Ext. in M. S. arch. Vat. var. bullar. Io. XXII. pag. 89. ext. etiā typ. cuſa apud Aluar. Pelag. de plā. ecel. l. 2. c. 59.

Vt maturitas conſilij adhibita in dānando Petro Ioannis.

Laus regulæ Min. temeraria.

Si dictus Petrus Ioannis hæc verba accipit ſecundum intellectum & declarationem decretalis Exijt qui ſeminat: verum dicit. Si autem intelligit, ſicut ipſe alibi declarat, & ſui ſequaces aſſerunt, quod regula B. Franciſci ſit vere & proprie idem & id ipſum, quod Chriſti euangelium, & e conuerſo, & quod dominus Papa non habet poteſtatem ſuper eam, ſicut nec ſuper euangelium; vel quod quidquid eſt in regula B. Franciſci, totum Chriſtus ad literam ſeruauerit, & Apoſtolis impoſuerit obſeruandum; hoc totum ſimpliciter reputamus hæreticum, ridiculum, & inſanum: nec iſtud probatur per aliquod teſtimonium, quod inducat. Hæc verba dicti *concilij*.

21 Extant in M. S. archiui Vaticani nonnulli alij articuli, ex Petri Ioannis ſcriptis decerpti, qui cum nefariæ doctrinæ ſuſpicione nō carerent, tranſmiſſi fuere Pontificis iuſſu ad Franciſcum epiſcopum Florentinum, poſtea Cardinalitia purpura exornatum, vt ipſos ad theologicum examē ad-

Nonnulli eius articuli iuſſu pontificio diſcuſſi.

adduceret: qui ijs accurate diſcuſſis, ſententiam ſuam ſubiectis verbis explicuit a.

a Apud Ie. xxII. var. bull. pag. 99. & in M.S. bibl. Vat. ſign. n. 4004.

Mittantur, nimirum articuli memorati, *reuerendo in Chriſto patri domino domino Franciſco Dei gratia epiſcopo Florentino.*

In nomine Domini. Amen. Super articulis mihi tranſmiſſis, quæ inferius continentur, duxi breuiter ſicut ſequitur reſcribendum. Primus reſcitur eſſe talis: Vtrum catholice poſſit dici, quod pontificatus Chriſti fuerit primo ſtirpi vitæ euangelicæ & apoſtolicæ in Petro & alijs apoſtolis datus, ac deinde ad ſtatum habentem temporalia vtiliter & rationabiliter commutatus. Et infra.

Vt fictitiã pontificatus mutationem induxerit

Prædictus articulus videtur implicare duos errores. Primus eſt, quia dicit pontificatum fuiſſe datum determinate ſtirpi, ſcilicet ſtirpi vitæ euangelicæ & apoſtolicæ: hoc enim videtur eſſe falſum & erroneum, quod poteſt probari ſic, quia pontificatus fuit datus toti cœtui fidelium Chriſtianorum, & non determinatæ ſtirpi: quod patet ex hoc, quia quicumque fidelis Chriſtianus rite eligitur & conſecratur in Pontificem vel epiſcopum, vere eſt Pontifex vel epiſcopus, nec oportet, quod teneat vel obſeruet vitam apoſtolicam, id eſt, proprio abrenuntier. Et infra.

Florentini epiſcopi cenſura.

Item dico, quod videtur ſine dubitatione, faciendo mentionem de pontificatu Chriſti dato ſtirpi, vt dicit, quædam ſupponere & principia facere, ex quibus poſſit aliquos errores fundare, quibus deſtructis tales non poſſunt nec debent errores fundari. Et ideo dicendum videtur quod Petrus Ioannis, qui in ſua dixit poſtilla, quod dictus pontificatus datus fuit ſtirpi vitæ, &c. iure primogenituræ; & ſic ad ordinem Apoſtolorum tali iure ſpectare dixit, vt vidi contineri in prologo eiuſdem poſtillæ VII. notabili, ſubtrahendo Apoſtolis quod ſuum erat, & eis datum, vt eſt dictum; & hoc dixit ad hoc, quod qui de ſtirpe dicta vitæ non fuerit, ad dictum pontificatum non debeat aſſumi. Quod falſum videtur tali ratione, quia ſi concedatur quod datus fuerit ipſe pontificatus eo modo, quo dicit in Petro & alijs Apoſtolis, quod ipſi Apoſtoli omnes fuerunt pontifices, & hoc eſt verum; licet Iudas non expectauerit pontificatum, quamuis ſacerdos fuerit: ſed Petrus ex conceſſione Chriſti ſpeciali & ampliori propter rationem & ordinem vniuerſi, qui eſt, quod omnia ad vnum caput ſeu terminum reducantur, ſummus fuit Pontifex, & exercitium habuit vniuerſaliter vt vicarius Ieſu Chriſti, dicente ſibi Domino Ioan. vltimo: Paſce oues meas. Vbi aliquis de ſtirpe decedit, in locum eius ſuccedere debet proximus, quem nemo antecedit, vt hæc plene probantur in alia facultate. Sed Apoſtoli quos nullus antcibat in ſancta eccleſia, erant proximiores Petro eorum capiti poſt Chriſtum de ſtirpe vitæ prædictæ. Ergo quicumque de Apoſtolis remanſit poſt Petrum, ſibi ipſum Petrus ſucceſſorem debuit facere in pontificatu ratione iuris primogenituræ, & quia ſtirpi datus erat pontificatus ſecundum Petrum Ioannis, & ſi hoc B. Petrus non fecit propter rationes prædictas mortaliter peccauit, ſubtrahendo Apoſtolis quod ſuum erat, & eis datum, vt eſt dictum.

Erros de pontificatus ſucceſſione hereditaria.

Dico quod quia pontificatus non erat datus ſtirpi, ſecundum quod ipſe Petrus Ioannis dixit, beatus Petrus ſibi Clementem ſubſtituit, nec aliquem Apoſtolum VIII. q. 1. Si Petrus in te. Et glo. Et quod de Apoſtolis aliquis poſt Petrum remanſerit, vide XXI. q. 1. Dilectiſſimis. Et quod B. Petrus peccauerit mortaliter ſic faciendo, ſpiritu ſancto plenus, & qui ſciebat, quomodo pontificatus erat datus, eſt impoſſibile. Et infra.

Refellitur

Secundus error implicatur in hoc, quod dicit, pontificatum mutatum de ſtatu vel ſtirpe Apoſtolorum ad ſtatum habentium temporalia: quia per hoc clare dicitur, quod Apoſtoli non habuerunt temporalia nec in proprio nec in communi. Et infra: *Non tamen pontificatus ipſe datus eſt ſub præcepto non habendi temporalia, vel ſub prohibitione habendi; conſtat enim quod & Chriſtus & Apoſtoli temporalia habuerunt: nam & Dominus habebat loculos, & a fidelibus oblata conſeruans, & ſuorum neceſſitatibus, & alijs indigentibus tribuebat; & Apoſtoli, cum rerum pretia, quæ offerebantur reciperent, & etiam diſpenſarent, XII. q. 1. Dilectiſſimis. & c. Scimus; quamuis nihil proprium dicerent eorum, quæ poſſidebant, ſed omnia erant communia, vt in illis capp. dicitur. Patet igitur, quod ſtatus ille primus in Chriſto & Apoſtolis erat ſtatus habens temporalia: & hoc quoad communia bona temporalia, ſicut ſunt bona eccleſiaſtica hodie quantum ad clericos & pauperes, quoniam bona eccleſiæ pauperum ſunt, XVI. q. 1. c. vlt. Ex quibus ſatis apparet, quod quoad bona temporalia eccleſiarum, quæ non propria ſed communia ſunt & dicuntur, XII. q. 1. Expedit, pontificatus tempore Chriſti & Apoſtolorum erat in ſtatu habente temporalia, & nunc ſimiliter. Ergo non poteſt dici commutatus ad ſtatum habentem temporalia; cum commutatio vel mutatio ſit de vno in aliud.* Et infra.

Error, quod Apoſtoli nõ habuerint temporalia.

22 Secundus articulus eſt: *Vtrum catholice poſſit dici, quod in ſexto ſtatu huiuſmodi vita non ſolum ſimplici intelligentia, ſed palpatiua & guſtatiua experientia videbitur omnis ſapientia Verbi incarnati, & potentia Dei Patris, quia Chriſtus promiſit, quod cum venerit ille Spiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem.* Multis interiectis ad hæc confuranda, non videri nempe ſeptem humanitatis Chriſti myſteria, non conceptionem, non natiuitatem, non paſſionem, mortem, & ſepulturam, non deſcenſum ad inferos, non reſurrectionem, non aſcenſum in cœlos; non aduentum poſtremum; non etiam Trinitatis myſteria conſpici, verbum generari, procedere Spiritum, nec diuinam eſſentiam, &c. ſubdit.

Error de ſexto ſtatu.

Prædictus articulus non videtur catholicus in eo quod dicit, quod in præſenti vita non ſolum ſimplici intelligentia, ſed etiam guſtatiua & palpatiua experientia videbitur omnis ſapientia Verbi incarnati; & potentia Dei *Patris; quia ex hoc ſequitur, vt probatum eſt, quod in præſente vita habebimus experimentalem notitiam de articulis fidei: ſed ſic fides non habebit meritum, dicente* Gregorio *in homilijs, quod fides non habet meritum, cui humana ratio præbet experimentum. Sic etiam fides euacuaretur in præſenti vita, quod eſt contra auctoritates præmiſſas*, nempe Apoſtoli: *Videmus nunc per ſpeculum & in ænigmate, tunc autem facie ad faciem.* Et: *Nunc ex parte cognoſcimus, & ex parte prophetamus: cum autem venerit quod perfectum eſt, euacuabitur quod ex parte eſt*, id eſt, imperfectum. Itemque: *Fides eſt ſubſtantia rerum ſperandarum argumentum non apparentium. Sic etiam in præſente vita poſſemus in aliquo ſtatu habere notitiam experimentalem de vnitate diuinæ eſſentiæ, & trinitate perſonarum, & ſic plene eſſe beati, &c.*

Alius cõtra fidei naturam.

Tertius articulus eſt de prædeſtinatione, poſt quem ſubijcitur.

Quartus articulus talis eſt: Vtrum catholice poſſit dici, quod B. Franciſcus ſit euangelica vita & regula ſexto & ſeptimo tempore propaganda renouanda-

lator, & ſummus poſt Chriſtum & eius matrem obſeruator. Et infra: *Ponit aſſertionem de incertis minus probabilem & non credibilem, cum ſupponat, quod Apoſtoli minus quam B. Franciſcus vitã euangelicam & regulam obſeruarint: quod ratio refugit, & probabilis crudelitas aſpernatur*. Et infra: *Per hoc quod dicitur, vitam euangelicam fore propagandam ſexto & ſeptimo tempore, clare ſatis innuitur, quod adhuc aliud euangelium ſit futurum: quod eſt omnino erroneum, & per eccleſiam tempore Alexandri IV. iamdiu damnatum tanquam hæreticum: ſic enim ſequeretur, quod lex Chriſti, quæ per euangelium nobis exponitur, non eſſet perfecta, & ſic non poſſet homines introducere ad vitam æternam*. Et infra: *Non eſt ergo expectanda in ſexto vel ſeptimo tempore propagatio vitæ & regulæ euangelicæ, quia nullus ſtatus vitæ præſentis eſt futurus perfectior, quam euangelij iam diuulgati, per quod homines ad finem omnis perfectionis, ſcilicet ad æternam beatitudinem perducuntur: & dicere contrarium omnino eſt hæreticum. Si autem aliquis dicat, quod per vitam regulæ euangelicæ, ſexto & ſeptimo tempore propagandæ, intelligitur regula fratrum Minorum, quam B. Franciſcus edidit, non autem intelligitur per illam propagationem noua regulæ nouum euangelium futurum; dico, quod iſtud nihil videtur valere, primo quia, cum ipſe dicat, quod B. Franciſcus eſt ſummus obſeruator talis vitæ poſt Chriſtum & eius matrem, innuit per hoc quod Chriſtus & eius mater illam regulam & vitam, de qua loquitur, ſeruauerunt. Conſtat autem, quod non ſeruauerunt regulam, quam B. Franciſcus edidit, quia nondum erat tempore Chriſti & matris eius. Ergo non intelligitur de illa, &c.*

Impium S. Franc. encomium.

De fictitio ſtatu perfectionis in extremo tempore.

23 Scriptæ præterea ab eodem Florentino præſule aliæ animaduerſiones in damnatos Petri Ioannis commentarios præfixo hoc titulo.

Super tertio cap. ſuper verbo: Tene quod habes. [a]

a Ib. pag. 88.

Item a ſicut ſoli primo, verba ſunt Petri Ioannis, *comminatur tranſlationem ſuæ eccleſiæ de loco ſuo, ſic ſoli ſexto ſignificat, quod ſi non perſeuerauerit, eius corona ad alium transferetur: cuius myſtica ratio eſt; quia ſicut primus ſtatus habuit primatum reſpectu ſui totius primi generalis ſtatus mundi, qui ab Apoſtolo vocatur tempus ſeu ingreſſus plenitudinis gentium, ſic ſextus habebit primatum reſpectu totius tertij duraturi vſque ad finem ſeculi. Ne ergo ſuperbiant de ſuo primatu, aut inſoleſcant, quod non poſſint ipſum perdere, aut quod alius nequeat ſubſtitui eis & fieri æque dignus, inſinuatur eis prædicta tranſlatio. Secunda ratio eſt, quia vterque eorum ſubſtitutus eſt alteri; nam gloria, quæ fuerat ſynagoga parata & pontificibus ſuis, ſi in Chriſtum credidiſſent, translata fuit ad primitiuam eccleſiam & ad paſtores eius; ſic & gloria parata finali eccleſiæ quinti ſtatus transferetur propter eius adulteria ad electos ſexti ſtatus, vnde & in hoc libro vocatur Babylon meretrix circa initium ſexti ſtatus damnanda*. *Notandum tamen, quod per hoc verbum docemur, numerum electorum ad complendam fabricam ciuitatis ſupernæ ſic eſſe præfixum, quod ſi vnus per ſuam culpam corruat, alterum oportet ſubſtitui, ne illa fabrica remaneat incompleta.*

Figmẽta de tranſlatione pōtificatus in Fraticellos.

Blaſphemia in Rom. eccl.

Qui vicerit. Hoc verbum expoſitum eſt ſupra. Notandum quod ipſe victor ſignanter dicitur fiendus columna templi Dei: & ſicut primi Apoſtoli Chriſti fuerunt fundamenta eccleſiæ, ſic iſte debet eſſe columna recta ipſius, & pertingens ad ſublimem conſummationem ipſius; debetq; eſſe firmum et decorũ ſuſtentaculum altæ & finalis perfectionis ipſius, &c.

Reuerende pater, is erat memoratus Franciſcus epiſcopus Florentinus, *dominus noſter*, ſcilicet Ioannes Papa, *vult quod ſuper hoc*, id eſt, propoſitionibus Petri Ioannis in poſtilla, *deliberetis & ſcribatis*.

24 *Secundum* [a] *Hieronymum verba & ſcripta ſanctorum doctorum ſunt piè accipienda & exponenda, & ſemper trahenda ad bonum & verum ac pium ſenſum & ſententiam: ſed verba & ſcripta hominum ſuſpectorum ſunt fugienda vt peſtis, & repellenda vt quoddam venenum & lepra. Sicut enim dicit Auguſtinus in homilia, vera falſis permiſta in vna diſputatione vel narratione hominis ſignificant lepram: vnde ſecundum eundem leproſi non abſurde intelligi poſſunt, qui ſcientiam veræ fidei non habentes, varias doctrinas profitentur errorum. Et quia frater Petrus Ioannis prædictus multa falſa & erronea, ac hæretica ſcripſit in ſua poſtilla ſuper apocalypſim, prout iam incipit innoteſcere toti eccleſiæ fidelium, in Romana curia & alibi per diuerſas mundi partes & nationes; ideo verba præmiſſa in dicto notabili credo eſſe trahenda & intelligenda ſecundum ſuum ſenſum peruerſum & corruptum, quia qui ſemel malus in eodem genere malitiæ, ſemper præſumitur malus*. Et infra.

a Ib. pag. 81.

Suſpecta ſcripta rigide interpretanda.

Dicit primo, quod ſicut primus ſtatus habuit primatum reſpectu ſui totius primi generalis ſtatus mundi, ſic ſextus habebit primatum reſpectu totius tertij duraturi vſque ad finem mundi. Ne ergo de ſuo primatu ſuperbiant, aut inſoleſcant, quaſi non poſſint ipſum perdere, aut quaſi alius nequeat ſubſtitui eis, & fieri æque dignus, inſinuatur eis prædicta tranſlatio. Secundam rationem aſſignans dicit ſic: Secunda ratio eſt quia vterque ſubſtitutus eſt alterius, nam gloria, quæ fuerat ſynagoga parata & pontificibus ſuis, ſi in Chriſtum credidiſſent, tranſlata fuit ad primitiuam eccleſiam, & ad poſteros eius; ſic & gloria parata finali eccleſiæ quinti ſtatus transfertur propter eius adulteria ad electos ſexti ſtatus: vnde & in hoc libro vocatur Babylon meretrix, circa initium ſexti ſtatus damnanda. Ex *præmiſſis colligi poteſt, quod exponendo prædictum textum: Tene quod habes, &c. ne alius accipiat coronam tuam; ponit de facto, quod primus ſtatus perdidit primatum, quem habuit; & ſextus ſtatus poterit perdere primatum quem eſt habiturus, & ſicut ſynagoga perdidit gloriam ſibi paratam, quæ gloria parata fuit tranſlata ad primitiuam eccleſiam*.

Refellitur fictitia pōtificatus tranſlatio.

His conſentanea Guido epiſcopus Elnenſis [b]: tum de Petri Ioannis erroribus plura habent Aymericus in directorio inquiſitionis [c], qui ex eiuſdem commentarijs in apocalypſim blaſphema in eccleſiam conuitia recenſet, quibus ille hypocrita proſcindit eccleſiam, dum ipſam Babyloniam meretricem, beſtiam, ſynagogam ſathanæ, carnalem eccleſiam, habitationem dæmoniorum; Pontificem vero myſticum antichriſtum impie vocat [d]: at ſuæ ſectæ homines Chriſti militiam, eccleſiam ſpiritualem, & ſanctos patres appellat. His mendaciorum lenocinijs & blaſphemis in eccleſiam vocibus iam ante vſi erant VValdenſes, ac pſeudoapoſtoli, qui ſtupris adulterijſque contaminatiſſimi eccleſiam meretricem vocitarant; quod impium mendacium Aluarus Pelagius [e] epiſcopus Siluenſis his verbis confutat: *Attendendum eſt iſto toto tempore Matth. XVI. Mar. VIII. Luc. XII. a fermento quorundam pſeudoprophetarum, quod eſt hæreſis, dicentium eccleſiam meretricem, ſcilicet vere de meretrice impia conſcientia, & malignante pſal. XXV. odiui eccleſiam malignantium; tales adulterij & ſpurcitiei filij ſunt exorti. Eccleſia enim catholica*

b Guid. Carmel. ſumm. de hær. c. de de hær. Petri Io.
c Aymer. direct. inquiſit. p. 2. q. 16.
Blaſphemæ voces in eccleſiam.
d Ead. q. 9.
d Guid. epiſc. Eln. ſum. de hær. Vald. Turrecr. ſum. de eccl. l. 2. c. 4.
e Alu. Pel. de planc. eccl. l. 1. c. 66.

in ſe & in ſuis ſanctis non meretrix, ſed ſancta eſt, non habens maculam hæreſis Ephes. v. nec rugam ſchiſmatis. Et infra: *Ait Ieremias xxxi. In charitate perpetua dilexi te, ideo attraxi te, miſerans tui. Hoc matrimonium initiatum fuit in paradiſo, quando de latere dormientis Adæ formata eſt Eua. gen. ii. xxxv. q. i. Cum igitur in princi. extra de diuort.* Gaudemus. *extra in* Clemen. *de ſum. Trin. Sacroſancta. ratificatum in cruce, vbi de latere Chriſti dormientis proceſſerunt duo ſacramenta, ſcilicet ſanguis & aqua, quibus formatur & dotatur eccleſia, vt prææleg. cap. Sacroſanctæ, & extr. de celebr. miſſ. In quadam: aqua enim mundatur, vt ſit ſine macula, cant. iv. ibi: Et macula non eſt in te; Chriſtus loquitur eccleſiæ. Sanguine ornatur, vt ſit purpurata ſicut* Regina, *pſal. xliiii. Adſtitit Regina, id eſt eccleſia.* Conſummatum erit *poſt iudicium, quando introducetur ſponſa in thalamum ſponſi, vt bonis eius plenarie perfruatur, & nunquam ab eius amplexibus auellatur, apoc. xix. ibi: Quia venerunt nuptiæ agni, & vxor eius præparauit ſe.* Et infra: *De iſto etiam matrimonio inter Chriſtum & eccleſiam dicitur Oſeæ ii. ibi: Deſponſabo te mihi in fide: ſponſabo te mihi in iudicio, et iuſtitia, & miſericordia & miſerationibus.* Sponſabo *te in ſempiternum. Ter dicit, Sponſabo, vt oſtendat hoc matrimonium initiatum, ratum, & conſummatum: initiatur enim in fide, per quam quælibet anima de eccleſia* Dei *ſponſa Dei efficitur, & annulo fidei ſubarrhatur.* Et infra: Conſummatur *autem hoc matrimonium in æternitate: & hoc eſt quod ait: In ſempiternum. Sed non dicit in quo ſtat conſummatio, innuens quod ineffabilis erit delectatio matrimonij conſummati; vnde Auguſtinus: Quod Deus præparauit diligentibus ſe, fide non capitur, ſpe non attingitur, charitate non comprehenditur, deſideria & vota tranſgreditur; acquiri poteſt, æſtimari non poteſt.* Hactenus Aluarus.

Conſutatur e ſacris oraculis.

Pſeudoprophetiæ Petri Ioannis.

a Eymer. ſup. q. 9.

26 Edoctus præterea a patre mendacij Petrus Ioannis, pſeudoprophetam agens; vaticinatus erat [a], Pontificem & eccleſiam euerſum iri. Tum effutierat inter cætera fore, vt euangelium obſoleſceret inter Latinos, atque inter Græcos, Saracenos, & Tartaros efflореſceret: quæ cum etiam nonnulli iactarent apoſtatæ, nam & Fraticellos metu Bonifacij VIII. in orientem ſe ſubduxiſſe vidimus [b], imperauit Ioannes, edita conſtitutione, ne quis e religioſis ordinibus niſi a ſuis præſulibus miſſus inter infideles euangelium promulgaret.

b Annal. to. xiv. an. 1297. n. 55.

Vetiti monachi ſine ſuperiorũ venia oriẽtẽ petere.

Ioannes, &c. ad perpetuam rei memoriam.

Ad noſtrum nuper relatio fidedigna perduxit auditum, quod nonnulli religionis geſtantes habitum, ſed a veritate religionis omnino vacui, & modeſtia penitus alieni ad partes quandoque tranſmarinas ſe transferunt, in quibus pauci fideles reſpectu infidelium commorantur; & vt ibidem facilius decipere ſimplicium animos, ac ipſos & alios in errores præcipitare ſeu retinere valeant; ſub ouili veſte ac humilitatis habitu lupinum animum occultantes, per doctrinas ſuas reprobas & erroneas fidelium mentes, quantum in eis eſt, corrumpere ſatagunt: in ipſis partibus periculoſa nimium ſpargere non omittunt, nec non & os ſuum ponentes in cœlum, lingua eorum tranſeunte falſidica ſuper terram, ſanctæ Romanæ eccleſiæ detrahere conſtitutionibus, & alia multa a fide deuia in ſuis ſermonibus & ſecretis collocutionibus euomere inſanis auſibus non verentur: ex quibus Deus offenditur, periculoſa ſuſcitantur ſcandala, paratur ſimplicibus laqueus, ipſique talium præſumptores de hæreſi vehementer arguunt ſe ſuſpectos.

Fraticell. orientem ſuis hæreſibus inficiunt.

Nos itaque, tãtis obuiare periculis paternæ diligẽtiæ ſtudijs cupientes, vniuerſis & ſingulis religioſis cuiuſcumque religionis, ordinis, ſtatus, vel conditionis exiſtant, de fratrum noſtrorum conſilio diſtrictius auctoritate præſentium inhibemus, ne ipſorum aliquis abſque ſuperioris ſui ordinis licentia, ſibi per ipſius literas patentes conceſſa, de cætero ad partes ſe transferant antedictas; ſuperioribus ipſis nihilominus iniungentes, ne quibuſuis ſui ordinis fratribus, niſi duntaxat viris literatis, prouidis, & expertis huiuſmodi licentiam impertiri præſumant, &c.] Intentatum anathema, cuius nexu niſi in extremo mortis diſcrimine ſolui poſſent, ijs qui contra hæc tenderent: dataque præſulibus imperia, vt eiuſmodi monachos niſi ſuperiorum ſyngrapha inſtructi eſſent, diuina celebrare aut conciones ſacras habere permitterent, ſed veluti apoſtatas inſectarentur; ac ſi qui e ſacro ſuggeſtu aliqua aduerſus religionem effutirent, ipſos ſine iudiciario ſtrepitu in carcerem conijcerent, ſoluta quauis prærogatiua, qua pontificijs diplomatibus muniros ſe contenderent. Quæ ſanctio vi. *id. maij pontificatus anno* ix. edita eſt.

27 Refregit pontificium hoc decretum pſeudomonachorum audacia: plures enim ex Fraticellorum fæce, qui Romanã eccleſiam collapſam penitus, ac religionis & ſanctitatis expertem ob ampliſſimas opes, quibus ſuæ dignitatis ſplendorem turbatur, impiaque dogmata effutiebant, penetrarunt in orientem, ac fideles nonnullos hæreſi antea damnata infecere, non Clementem V. non Ioannem XXII. non Benedictum XII. non quoſcumq; alios etiam Pontifices veros paſtores fuiſſe, ſed fucatam tantum & vmbratilem auctoritatem geſſiſſe; veram autem firmamque auctoritatem a diuino Numine in ipſos, paucos numero & ſpecie mendiculos, ſed cœleſtibus theſauris affluentes transfuſam. Ad quorum reprimendam improbitatem, orientales fideles a Clemente VI. [a] monitos, vt ab ijs hypocritis ſceleſtiſſimis cauerent, inferius [b] viſuri ſumus. Cæterum edidit Ioannes aduerſus naſcentes errores plures ſanctiones [c], quas in academia Pariſienſi iuſſit diuulgari; datiſque ad Robertum Regem Siciliæ literis, ipſum edocuit [d] eccleſiam nil contra Minoritas ſtatuere, ſed in impios tantum illos, qui ſe ſpirituales iactabant, atque eccleſiam Romanam euertere nitebantur.

Blaſphemant erãt latum in ipſos a Rõ eccleſia pontificatum.

a Cle. VI. l. 3. ep. ſecr 52. ext. etiam in M.S. arch. Vatic. de reb. tranſ. mar. pag. 57.

b Ann. Chr. 1344

c To. 5. p. 2. ep. ſecr. pag. 201.

d To. 5. p. 1 ep. ſecr. pag. 58. & lib. var. bull. ſign. lit. A. pag. 118.

Roberto Regi Siciliæ.

Conſtitutionem, fili chariſſime, non contra fratrum Minorum ordinem, ſed contra nonnullos illis fratribus, qui ſe ſpirituales nominant, adhærentes eorumque doctrinam ſequentes peſtiferam, ſanctam Romanam eccleſiam, eiuſque ſtatuta falſis inſanijs ſatagunt impugnare, nos excellentia regia nouerit de fratrum noſtrorum conſilio edidiſſe: cuius tenorem regiæ prouidentiæ, vt eidem innoteſcant de illa plenius, in cedula mittimus præſentibus intercluſam. *Dat. ii. non. feb. anno* ix. Rogauit alijs literis [e] eundem Regem, vt Beguinos, qui ex Sicilia in ducatũ Calabriæ ad diſſeminandos errores ſuos fugerant, coerceret, ne ea lue populos inquinarent, ac præſulibus puniendos traderet. Ex his cõſtat iniquas eſſe eorum querelas, qui Ioannem in inuidiam nimiæ in Minoritas acerbitatis adducunt: perpendere enim debuerunt ipſum amantiſſime complexum

Impia inter Minoritas ſpiritualium ſecta. Excindi iuſſa.

e Ib. pag. 59.

Mi-

Minoritas,tantummodo autem Franciſcani ordinis hoſtes,ſacris eius inſignijs indutos,inſectatū.

Boſnia cō taminata hæreticis. a An.9.p.1.ep.cur.5 b Ib.ep.7. c Ib.ep.6.

28 Pullulantem etiam tum in Boſſina hæreſim excindere ſategit, ac Stephanum a & Elizabetham b Boſsinenſes principes excitauit, vt in ea labe delenda zelum explicarent. Tum Regem Vngariæ Carolum grauiſsimis literis monuit c, vt regia auctoritate Fabianum Minoritam fidei cenſorem fulciret.

Ioannes, &c. chariſſimo in Chriſto filio Carolo Regi Vngariæ illuſtri.

Expurgādæ illi dat operam Pontifex.

Frequenter, fili chariſsime, fide digna relatio Apoſtolicæ ſedis pulſauit auditum, quod principe tenebrarum, humanæ ſalutis æmulo, nocendique cupido, conſuetis nequitiæ ſtimulis procurante, magna hæreticorum caterua, de multis & varijs partibus congregata, ad principatum Boſnenſem, in confinio Dalmatiæ conſtitutum, ſub fiducia inibi ſeminandi obſcœnos errores tuteque nocendi confluxit. Qui antiqui hoſtis imbuti verſutia, ac veneno ſuæ falſitatis armati, catholicorum animas, ſub ſimplicitatis ſimulatæ fallacia prætenſa, ſed falſa Chriſtiani nominis profeſsione, corrumpunt, dum eorum ſermo ſerpit vt cancer: humiliter irrepunt, ſed latenter occidunt; & lupi rapaces interius exiſtentes,veſtitum ouium exteriori ſimulatione demonſtrant,quia non poſſent fallere veras & ſimplices Chriſti oues,niſi ſub nomine Chriſtiano tegerent rabiem beſtialem.

Carolus Rex ad fidem tuēdam incitatus.

Cum igitur prædictorum hæreticorum nefanda, ſed eliminanda ſeductio in dicto principatu, ſicut aſſeritur, iam multas animas labe reſperſerit, ſeu infecerit hæreticæ prauitatis; dictuſque principatus tuæ, ſicut accepimus, ſit ditioni ſubiectus, ac propterea deceat & expediat cum omni cautelæ ſtudio & prouiſionis acceleratæ medio, de principatu prædicto peſtem huiuſmodi radicitus extirpare, ne paſsim vagari permiſſa intactas adhuc Chriſti oues morbo eiuſdem prauitatis inficiat, & in vicinis prouincijs periculoſius dilatetur; ſerenitatem regiam rogamus & hortamur in eodem domino Ieſu Chriſto, tibi nihilominus per apoſtolica ſcripta mandantes, quatenus ob reuerentiam Apoſtolicæ ſedis & noſtram, ac pro ſalute animarum, ad eliminandum & extirpandum dictos hæreticos de principatu prædicto opem præpares & impendas congruentem, regio culmini, & eiuſdem prouinciæ ſtatui opportunam, &c. *Dat. Auinione nonis iunij anno IX.*

Pugnat aduerſus infideles.

29 Agitabat tum Carolus ingentia fidei propagandæ inter finitimos barbaros conſilia, quæ cum expoſuiſſet Pontifici,flagitauit vt e regnis, in quibus florebat Chriſtiana religio, auxilia ſibi pro fide augenda dimicaturo ſubmitteret. Cuius pijs votis Ioannes annuere non potuit, reſponditque d moris non eſſe vt Romanus Pontifex vlla auxilia cuiquam principi extra regni ſui limites petenda attribueret: *Sane*, inquit, *fili chariſſime, cum per eaſdem literas inter cætera nobis duxeris ſupplicandum, vt ad refrænandam nationum infidelium tuo regno vicinarum, contra quas te pugnare frequenter oportet, ſuperbiam & malitiam conterendam, certum tibi ſubſidium in certis alijs regnis propinquis concedere dignaremur; regalem prouidentiam volumus non latere, quod licet te, dictumque regnum tuum prærogatiua fauoris præcipui proſequamur, libenter ad ea, quæ tuum & ipſius regni commodum & honorem reſpiciunt, paternis affectibus intendentes; quia tamen nulli Regi ſubſidium extra regnum ſuum concedere conſueuimus, tuæ petitioni huiuſmodi annuere cum noſtra decentia non valemus: quare nos habeat regia magnificentia ſuper hoc, quæſumus, excuſatos, &c. Dat. Auin. id. ſeptembris anno X.* Gratulatur quoque iiſdem literis filium regni heredem futurum ab ipſo ſuſceptum. Cæterum Pontifex,quem extra Vngariam Carolo negaſſe auxilia vidimus, vt Vngaros ad ſequenda illius ſigna concitaret, omnibus qui in acie aduerſus infideles & Saracenos pugnando fortiter caderent, vel occumberent ex vulneribus, præmia indulgentiarum contulit.

d To.5.p.2.ep.ſecr. pag.358. Poſcit ex alienis regnis ſubſidia. Pontificiū reſponſū. Vngaris cum ſecuturis conceſſæ indulgētiæ.

a An.9.p.1 ep.com. 212. Rex Boemiæ proficiſci in Syriam meditatur. b To.5 p.1 ep.ſecr. pag.46.

30 Ardebat a ſimili pio deſiderio proferendæ inter barbaros religionis Chriſtianæ Ioannes Boemię Rex,atq;oratorum opera ſuſcipiendæ a ſe Aſiaticæ expeditionis conſilia ſignificauit Pontifici: qui magnis ea laudibus extulit, illumque hiſce literis ad conſtantiam in concepta voluntate incitauit. b

Ioannes, &c. Ioanni Regi Boemiæ.

Pontifici pium animum ſignificat.

Cum nuncij te, fili chariſſime, ad tranſfretandum zelo fidei catholicæ in ſubſidium terræ ſanctæ,& ad certos honores noſtros & eiuſdem eccleſiæ toto cordis affectu ſub eadem credentia coram nobis aſſeruerint aſpirare, perſonam & bona tua propterea te paratum exponere nihilominus offerentes; nos oblationem huiuſmodi, quam Deo gratam, tibique honorabilem,& nobis placidam admodum & acceptam indubitanter ſupponimus, tuumque in hac parte laudandum propoſitum gratiarum actionibus vberibus proſequimur, & digna laude in Domino commendamus. Et licet ſupplicatis pro parte tua per ipſos nuncios, qualitate ſupplicatorum ipſorum & alijs pluribus obſiſtentibus, per nos præfatis nuntijs expoſitis, & tibi referendis per eos, non annuerimus vſquequaque; ea tamen de illis, quæ ſecundum Deum & honeſte potuimus, ad exauditionis gratiam admittenda fauorabiliter duximus, ſicut in literis confectis ſuper hoc regiæ patebit magnitudini, & ipſi nuncij referre poterunt viua voce. Rogamus igitur excellentiam regiam & obſecramus in domino Ieſu Chriſto, quatenus in eodem propoſito, exhibitione fructuoſi operis, cum opportunum fuerit, proſequendo conſtanter & indefeſſe perſeuerare ſtudeat regia celſitudo: tenemus enim indubie, quod perſeuerantia ipſa grata diuinæ maieſtatis accedet oculis,& honoribus & profectibus regijs exiſtere poterit multipliciter opportuna. *Dat. Auin. kal. aprilis anno IX.*

Ad conſtantiam in ſuſcepto conſilio ſolicitatur.

c Io.Vill.l.9.c.282. Ioannis principis felices in Græcia progreſſus

31 Quod ad orientalium res ſpectat,refert Io. Villanus c Ioannem Roberti Regis Siciliæ fratrem,Peloponeſi ſiue Moreæ principem,comparata viginti quinque triremium claſſe, ad Cephaloniam applicuiſſe;cumque comitem a fratre cæſum repperiſſet, eas inſulas ſibi ſubieciſſe, ac domitis rebellibus, Clarentiam appuliſſe feliciter,atque a ciuibus maximo cum honore exceptum. Addit Marinus Sanutus d in literis ad Ingramum Capuanum archiepiſcopum Regiſque Siciliæ ſcrinij præfectum, irrupiſſe e Blachia in Græciam Albanenſium ingentem exercitum, ac Græcos & Catalanam ſocietatem magnis cladibus attriuiſſe, ipſorumque regionem late populatos; tum eorundem coniunctas copias propulſaſſe. Præterea Turcas piraticam exercuiſſe in Ægæo mari,atque Eubœam & Naxon inſulas,abductis in ſeruitutem Chriſtianis, infeſtaſſe.

d Sanut. in append. ep.3. Albanenſium irruptio in Græcos & Catalanos. Turcar. piratica excurſio. Andronicus iunior corona redimitus.

Redimitum Conſtantinopoli,ineunte februario Andronicum iuniorem imperiali diademate, refert

fert Nicephorus Gregoras a: ſeruatoſque in ea celebritate ritus Ioannes Cantachuzenus b exactius deſcribit. Qua perfecta pompa, cum e S. Sophiæ baſilica rediret Andronicus, ſenior equo in lutum eſt prouolutus, qui caſus a pleriſque in triſte labentis imperij omen verſus eſt c.

a Greg. l. 8. b Cantac. l. 1. c. 41. c Greg. eod. l. 8.

IESV CHRISTI
Annus 1326.

IOANNIS PP. XXII. annus 11. — VAC. IMP. OCCID. 13. ANDRONICI IMP. OR. 43.

1 CVm diſcordia in Inſubria atque Etruria anno Chriſti milleſimo trecenteſimo vigeſimo ſexto indictione nona in dies ingraueſceret, ac populos inter ſe magno furore committeret; nec Bertrandus Cardinalis legatus in eas prouincias miſſus ob negotiorum molem, quibus obruebatur, ſolicitudinem ſuam ad omnia, quæ occurrebant, interponere poſſet; Pontifex oneris impoſiti partem in Ioannem S. Theodori diaconum Cardinalem conuertendam cenſuit d.

Io. Card. S. Theodori legatus in Italiam miſſus.

d To. 5. p. 2. ep. ſecr. pag. 350. & an. 10. p. 1. ep. cur. 5.

Ioannes, &c. Ioanni S. Theodori diacono Card. A. S. L.

Attendentes quod gratiarum dator Altiſſimus perſonam tuam, nobilitate generis, ſcientiæ magnitudine, pruuidentiæ dono, diſcretionis virtute, induſtriæ munere, circumſpectionis gratia, & aliarum virtutum titulis inſigniuit, humeros tuos fortitudiuis robore muniendo, vt onera grauia facilius ſupportares; plenam quoque immo pleniſſimam de huiuſmodi tuis laudabilibus meritis fiduciam obtinentes, licet apud ſedem Apoſtolicam ex tui maturitate conſilij tua non modicum opportuna præſentia dignoſcatur, noſque illa careamus inuiti; te ob honorem & exaltationem eccleſiæ ad reformationem & directionem neceſſarias, ac deſideratam quietem prouinciæ ac partium prædictarum, nimirum Etruriæ, de fratrum prædictorum conſilio illuc tanquam pacis angelum duximus deſtinandum: diſcretioni tuæ in eadem prouincia Tuſciæ, tam in imperio quam in terris Romanæ eccleſiæ conſtituta; nec non archiepiſcopatu Piſano, & Caſtelli ac Peruſina ciuitatibus & diœceſibus, Maſſa Trabaria, ciuitate Vrbini, diœceſi & diſtrictu ipſius, marchiæ Anconitanæ, ducatus Spoletani prouincijs; Campaniæ, Maritimæ, & Sabinæ comitatibus, patrimonio B. Petri in Tuſcia, & Vrbeuetana, Viterbienſi, Tiburtina, Reatina, Tudertina, Interamnenſi, Narnienſi ciuitatibus & diœceſibus, omnibus alijs prouincijs & terris in literis legationis dicti Bertrandi Cardinalis legati expreſſis; necnon inſulis & terris Sardiniæ & Corſicæ, ſub ipſius Bertrandi legatione libere remanentibus & incluſis; plenæ legationis officium committendo, vt euellas & deſtruas, diſſipes & diſperdas, ædifices & plantes, ac facias auctoritate noſtra quæcumque ad honorem Dei, proſperum ſtatum partium earundem, ac reformationem pacis fidelium videris expedire, conceſſa tibi auctoritate ſimili contradictores, & rebelles quoslibet, præterquam noſtros & einſdem eccleſiæ Romanæ eccleſiæ officiales, quos nobis ſpecialiter reſeruamus, per excommunicationis & interdicti, vel amotionis, aut depoſitionis ſententias, ſiue alias per cenſuram eccleſiaſticam, appellatione poſtpoſita, cōpeſcendi, &c. *Dat. Auin. xv. kal. maij an. x.*

In quibus prouincijs mun⁹ illi demandatum.

Eundem creauit paciferum, ſiue publicæ pacis ſeruatorem in Etruria, quod munus ampliſſimum erat, ad factioſos ad concordiam adducendos reprimendoſque. Ornauit a etiam pluribus priuilegijs pro concilianda illi populorum veneratione, & officio egregie obeundo; atque inter cætera, vt cum Florentiam accederet, templorum & ſacrorum vſum ciuibus reſtitueret. b Tum vero vniuerſos Etruriæ & aliarum prouinciarum, quæ legato obnoxiæ erant, præſules, viros nobiles, magiſtratus vrbium, ac populos eidem Cardinali S. Theodori, vt legato ſedis Apoſtolicæ paciſque ſeruatori parere iuſſit c: cum autem ille ſe Piſas contuliſſet, fuit a Piſanis honorifice exceptus habituſque, quo nomine gratias ipſis egit Pontifex. d

Creatur paciferus in Etruria.

Priuilegijs ornatur. a Ib. ab ep. 100. 7. ad 42. b To. 5. p. 2. ep. ſecr. pag. 350. c Ib. pag. 351. & an. 10. p. 1. ep. cur 5. 6. et 10. 6. p. 1. ep. ſecr. pag. 59.

Piſis excipitur.

2 Dum vero Piſis agebat legatus, Caſtrucius Anterminellus Lucanorum tyrannus, vt refert Ioannes Villanus e, miſſis ad eum literis pacem orauit: quo accepto nuntio Pontifex reſpondit legato f, Lucanos ſe in gratiam amantiſſime admiſſurum, ſi ad eccleſiæ partes ſe traducerent; ſed vereri ſe, ne animus ab eorum dictis longe abhorreret.

d To. 5. p. 2. ep. ſecr. pag. 361.

Caſtruci⁹ ab eo poſcere in gratiam admitti. e Io. Vill. l. 9. c. 349. f To. 5. p. 2. ep. ſecr. pag. 355.

Legato Tuſciæ.

Lætanter audiuimus, fili, te cum tua comitiua Piſis perueniſſe proſpere, clerumque ac populum ciuitatis eiuſdem te amicabiliter ac honorificentia placida recepiſſe. Placent nobis quæ illorum infidelium [Lucenſes notat hoc verbo] nuncijs reſpondiſti: & ſi Dominus in eorum cordibus ſpiraret, quod a deuio ſuos vellent pedes retrahere, dummodo realis eſſet retractio non verbalis, eſſet nobis gratum admodum & acceptum ac in his & alijs proinde plus ad facta, quam ad verba tuum intuitum dirigendo, dilecto filio magnifico viro Carolo duci Calabriæ ſcribimus, vt amicabiliter, & benigne Piſanos pertractare ſtudeat, ac vt ipſos ſuæ deuotioni attrahat, ſtudioſam curet diligentiam adhibere, ad quod cum tua prouidentia inducere non omittat. Gratia domini noſtri Ieſu Chriſti ſit tecum, quæ te in agendis dirigat & protegat ab aduerſis. In confectione præſentium nos & fratres noſtri, Dei miſericordia, valebamus. *Dat. Auin. vi. idus iulij anno x.*

Admonetur Pont. modo ſicte non agat.

Athenarū dux Florentiam a duce Calabriæ miſſus.

3 Non aberrauit a vero Pontificis coniectura: Caſtrucius enim, vt ſe in tutum ſubduceret redimeretque tempus, dum nouas vires ad excipiendos hoſtiles impetus comparabat, pacis tractatum dolo iniecerat, vt refert Ioannes Villanus g: traditque h Gualterum ducem Athenarum Carolo duci præiuiſſe, ac Florentiæ pontificium diploma, quo Robertus imperij in Italia adminiſtrator, dum teneret interregnum, pronuntiabatur, promulgari iuſſiſſe: menſe vero iulio Carolum Senas acceſſiſſe, atque ob diſcordias Tolemæorum & Salimbenenſium, inter quos inducias imperauit i, præfecturam Senarum ad quinquennium obtinuiſſe l; deinde inclinante eodem menſe vna cum vxore, magna procerum multitudine ac flore nobilitatis magniſque copijs ſuccinctum Florentiam ingreſſum m. Stipauit ipſum in ea expeditione Ioannes Achaiæ princeps patruus, quem Pontifex literis, vt nepoti opera & conſilio adeſſet, eſt adhortatus n.

Florentiæ Robertus imperij vicari⁹ promulgatur. g Io. Vill. l. 9. c. 349. h Ead. lib. c. 347.

Senenſiū imperium datum Carolo duci. i Io. Vill. l. 9. c. 352. l Ant. tit. 21. c. 6. § m Io. Vill. l. 10. c. 1. n To. 5. p. 2. ep. ſecr. pag. 205.

Eluſiſſe o Caſtrucium arte & dolo horum principum vires formidabiles, dum tractatum pacis ſimulatæ cum legato, cui Pontifex vt omni ſtudio ad Gibellinos ad eccleſiæ partes reuocandos incumberet, commendabat p, extraxit q. Ita enim conſumptam tempus, bellumque mora conſenuit, quod impetu gerendum fuiſſet: ſi

Caſtrucij ſimulata pacis petitione tiſcitur. o Ead. 6. § 2. p To. 5. p. 2. ep. ſecr. pag 56. q Io. Vill. l. 10. c. 2.

enim

enim Lucam verſus caſtra mouiſſent, cum menſe auguſto Caſtrucius graui implicitus valetudine teneretur, leui momenro res eſſet cõſecta. Cum vero conualuiſſet, ac menſe octobri duæ arces, quibus Cauignanum & Mammianum nomina, ab ipſo deſeciſſent, adeo ſtrenui ducis parres obiuit a, vt occupatis itinerum anguſtijs, Caroli ducis copias ne eo tenderent repulerit, omneſque conatus ſregerit.

a Io. Vill. l. 10. c. 6.

Caroli impetus fortiter ſuſtinet.

4 Nec parum Caſtrucium iuuere exortæ inter Carolum & Florentinos diſcordiæ, quas a legato demum ſopitas ipſi Pontifex gratulatus eſt b. Cui etiam prouinciam iniunxit, vt apoſtolicam ſententiam in Guidonem epiſcopum Aretinum, quem dignitate exauctoratum e diximus d, Gibellinatum partium ducem acerrimum laram diuulgaret e. Corripuerat is malis artibus Aretinorum præfecturam, & graues clientibus eccleſiæ clades intulerat; interque alia ſcelera Caſtrucio arctiſſimo fœdere ſe coniunxiſſe, queritur Pontifex f.

b To. 6. p. 2. ep. ſecr. pag. 59. *c Io. var.*

Guido epiſc. Aretinus ei ſe coniungit

buli pag. 13. Io. Vill l. 9. c. 342. *d Ann. 1324. n. 21* *e To. 5. p. 2 ep. ſecr. pag. 348.* *f Ibid.*

Ioannes, &c. dilecto filio Ioanni S. Theodori Cardinali A. S. L.

Idem epiſcopus, mala malis accumulans, ſibique iram in die vltionis & iuſti iudicij Dei theſaurizare damnabiliter non formidans, damnato Caſtrucio de Anterminellis, Dei & eccleſiæ manifeſto rebelli & hoſti, excommunicato, ac de hæreticotum ſautoria ſententialiter & publice condemnato, excommunicationis & alias graues pœnas & ſententias contra quoſcumque participantes, ſautores, adiutores, valitores, conſiliatores, receptatores, delenſores, & adiutores dicti Caſtrucij; cuiuſcunque ſtatus, dignitatis, ordinis, vel conditionis exiſtant, etiam ſi pontificali, vel quacunque alia prȩfulgeant dignirate; per literas & proceſſus noſtros ſuper hoc habitos, & in eis partibus ſic ſolemniter publicaros, quod non eſt dubium illos ad ipſius Guidonis notitiam perueniſſe, impoſitas & inflictas incurrere nequaquam metuens; ſed in mortis & damnationis præcipitium potius ſe immergens, adhȩſit, ſauit, adhæret & ſauet, ſibique præſtar & præſtitit contra eandem Romanam eccleſiam & fideles ipſius publice ac notorie, auxilia multiplicia, conſilia, & ſauores.

Pontificis in eum ſententia.

Poſtmodum vero cum ad dilectorum filiorum Ioannis de Ancona & Seruidei de Penna de ordine fratrum Minorum, inquiſitorum hæreticæ prauitatis in prouincia noſtra marchiæ Anconitanæ deputatorum, auctoritate apoſtolica notitiam clamoribus plurimum validis, referenteque fama ſeu potius infamia publica perueniſſet, quod dictus Guido quondam Friderico de Monteſeretro, ac Iacobo & Berardo Perſeualli, Aiolero Cruciani, Burgareſco eius nepoti, Zanolo, Cerolo, ac Leoni de Racanoto, de hæreſi & idololatria, necnõ Lipacio & Andreæ quondam Gonzoli de Auximo de hæreſi ſententialiter & publice condemnatis adhæſerat, ac eiſdem poſt condemnarionem huiuſmodi præſtiterat multipliciter auxilia, conſilia & ſauores, &c.] Recenſet atrocia alia eiuſdem ſceleta, vtque ob epiſcopatus adminiſtrationem pontificio iuſſu non dimiſſam anathema incurrerit, veteraque flagiria recentibus cumularit: ob quæ omnes præſules, & vrbium magiſtratus, intentata cenſurarum religione, Guidonis commercio abſtinere iuſſit; cunctaque cum ipſo inita fœdera reſcidit. *Dat. Auin. VIII. kal. iuny anno X.* De promulgata a legato aduerſus Guidonem exauctoratum ſententia meminit

Vt ſenſerit cum perduellibus eccleſiæ.

Anathema incurrit.

Ioannes Villanus a, atque a Pontifice Vbertinum e nobili Arerinorum familia ſatum creatum b epiſcopum Aretinum; poſſeſſionem tamen eccleſiæ, quamuis res tentata fuerit (eo argumento ad Franciſcum Florentinum epiſcopum, vt vi & armis electum Aretinum in eccleſiam induceret, extant literæ ſecundo poſt anno ineunte daræ c) inire non potuiſſe. Vocatus quoque eſt in ſuſpicionem Simon Piſanus archiepiſcopus, ſentire cum hoſtibus, ac præcipue Caſtrucio: ſed in eam opinionem ſe adduci non potuiſſe, ſignificauit illi Pontifex d; vtque in priſtina fide & conſtanria perſtaret, hortatus eſt. Tulit vero grauiter Bononienſium defectionem, quam in literis ad Bertrandum tit. S. Marcelli presbyterum Cardinalem datis e ob aduerſos caſus, quibus occulro Dei, vt air, iudicio excepti fuerant conrigiſſe, illoſque hæreticis & alijs cum ipſis ſentientibus adhæſiſſe deplorat, ſeque inducias, quas pepigerant cum hoſtibus, reſcidiſſe ſignificat: quo argumento ad Bononienſes ſcriptis lireris, eos ſeruandarum pactarum induciarum cum Paſſarino Mantuæ tyranno religione exoluit. f

a Io. Vill. l. 10. c. 3.

Vbertinus in epiſcopatu Aretino ſubrogatus.

b Ead. lib. c. 12. *c To. 6. p. 2 ep. ſecr. pag. 59.* *d Ead. p. ep. 136.*

Bononienſes ab eo deficiunt.

e To. 5 p. 2 ep. ſecr. pag. 335. *f Ib. pag. 360.*

5 Certatum quoque pariter euentu vario eſt in ditione eccleſiaſtica inter eos, qui partes eccleſiæ defendebant, ac perduelles, qui ſe Gibellinos profitebantur. Fabrianenſes g, Piceni Gibellinis & Aretinis coniuncti quoddam, oppidum impetu cepere impleuereque cædibus: ij tamen poſtea a Tano Æſino & Malateſta profligati h. In victorem vero conflata coniuratio a Lamberto i, qui dominandi cupidus conſanguineos opiparo exceptos conuiuio adortus, Ariminum ſibi ſubiecit abſente Malateſta: qui mox eo aduolans, perrupta vrbis porta, tyrannum pepulit. Turpi quoque proditionis genere Auximani l Firmanos, dum luſibus & iocis indulgebant, contra fœdera inuaſere, vrbemque ſanguine & flammis deformarunt. His malis feſſi Firmani ſe ad obſequium eccleſiæ reditutos ſpondere m. Fabrianenſes n etiam, quos a Malateſta contuſos diximus, ad officium reuerſi.

Varij & triſtes belli caſus in ditione pontificia

g Io. Vill. l. 9. c. 334. *h Ib. c. 351* *i Ead. cap.* *l Ib. c. 340* *m To. 5. p. 2. ep. ſecr. pag. 321.* *n Ead. p. pag. 325.*

6 Dum ea in Italia gerebantur, Pontifex inirum inter imperij æmulos fœdus omni opera diſſoluere niſus eſt. Inter cætera vero obiecit, plura o in eo contra electorum principum, ac Romani Pontificis dignitatem contineri, cum illius leges religioſo Charruſiano ſacerdote adhibito initæ occultæ tenerentur, nec Ludouicus cum ijs, quæ affirmabanr Friderici ſequaces, conſenriret; queſtuſque eſt de Balduino archiepiſcopo Treuirenſi, edicta in Bauarum pontificia non diuulgaſſe: *Non ſufficimus*, inquir, *admirari, quod in tor alicuius prudentis, qui noſtros proceſſus contra Bauarum habitos nouerit, aſcendere poſſit vel potuerit, quod concordia, quæ facta eſſe inter Auſtrales & Bauarum dicitur, nobis grata ſit vel accepta; præſertim cum illa concordia ſolis tribus ex ipſis, vel ad plus quatuor nota, omnibus alys, prout fertur, occulta remanet & incerta. Ex quo probabiliter conuincitur reproba & indecentia, ac iuri ſancta Romanæ eccleſiæ & illorum, ad quos ius eligendi Regem aſſumendum in Imperatorem pertinet, obuia continere; præſertim cum Bauarus ys, quæ Auſtrales aſſerunt, non concordet: immo, ſicut fertur, in duabus congregationibus eligentium habitis pro parte ſua ys fuerit contradictum expreſſe.*

Pontifex pacem Bauarum inter & Fridericum damnat.

o To. 5. p. 2 ep. ſecr. pag. 254.

7 De ijs duobus principum conuentibus in Germania, pro illius turbis componendis celebra-

Habiti in Germania conuentus.

a Io. Vill. l. 9. c. 315.

bratis, agit Ioannes Villanus a, ac refert, emiſſo e vinculis Friderico Auſtriaco exeunte ſuperiori anno primum habitum, atque inter partes aduerſas diſcordiam exortam, cum Leopoldus negaret conſenſurum ſe, vt frater iuribus imperij abſcederet. Hoc vero anno alium tractatum habitum, atque in eo agitatum, vt Ludouicus Bauarus in Italiam accederet ad inſigne imperiale accipiendum, ac Leopoldus ab eo vicarius imperij diceretur: Fridericus autem in Germania regio nomine potiretur. Verum vrgentibus Pontifice ac Rege Francorum principes imperij electores aduerſatos, obieciſſeque Fridericum ſua in Ludouicum ſuffragia conferre ſine noua electione non potuiſſe. Initum quidem ea de cauſa inter Pontificem ac principes electores fœdus indicare videntur Ioannis Papæ literæ b ad Ioannem Boemiæ Regem & Balduinum Treuirenſem archiepiſcopum datæ, quibus Auſtriæ ducis oratori reſponſum ſignificat, nullum fœdus cum Ludouico aut Friderico eo inconſulto a ſede Apoſtolica firmatum iri.

b To. 5. p. 2 ep. ſecr. pag. 256.

c Io. Vill. l. 9. c. 315.

Leopoldi ducis mors.

d Alb. Arg. in chron. & add. ad Lambert. auctor.

Dum ſuperiora agitabantur, addit Ioannes Villanus c, Leopoldum, qui cum Roberto Siciliæ & Carolo Francorum Regibus ac Florentinis fœdus percuſſerat, vigeſima ſeptima februarij die, non ſine veneni ſuſpicione extinctum. Vocatur in crimen a nonnullis d nefariæ cum necromantis familiaritatis ſuſceptæ, ac inſano videndi dæmonis correptum deſiderio, illum deformi aſpectu magi opera intuitum, ac mox ex horrore decubuiſſe morbo, ac phreneticũ obijſſe. Quæ ſi ab inuidis non iactata ad calumniam, qui magicarum artium ſint fructus, triſtes exitus oſtendunt.

Frideric⁹ Auſtriac⁹ imperiũ a Pont. eblandiri nititur.

Porro adulto anno Fridericus Auſtriacus, cum Pontificem abalienatum a Ludouico cerneret, aſſerendi ſibi imperij ſpem concepit, atque vna cum fœderatis ampliſſimam ſuo, ac Moguntini & Colonienſis archiepiſcoporum nomine apparauit legationem, cuius princeps erat futurus Albertus Auſtriacus: ſed ab his præmiſſi oratores auerſum a confirmando eodem Friderico Ioannem & alia meditantem conſilia comperere: moliebatur nimirum Carolum IV. Regem Francorum euehere ad imperium, deque ea re arcanos inijſſe tractatus colligitur ex ſubiectis literis quibus Auſtriacorum conſilia ac molitiones aperuit. e

e M. S. arc. Vat. bullar. Io. XXII. ſign. lit. A. pag. 121.

Ioannes, &c. Regi Franciæ illuſtri.

Decreta pro eo legatio.

Regali magnificentiæ taliter reſpondemus, quod gratum eſt nobis, opportunitatibus fauendo regijs, dictæ dilationi annuere, quantum videlicet ipſum negotium nos concernit: ſed dum attente circa illud attendimus, quod in tractatu dicti negotijque præfixione termini nonnulli ambaſſiatores ſolemnes certarum ciuitatum ſolemnium de ipſorum regiorum nuntiorum beneplacito affuerunt, veremur quod ipſius termini prorogatio eis inconſultis vel inſcijs dubios ipſos reddat & anxios; quod vtique non expedit in hac parte. Præterea, ſicut ad aures ſupponimus regias perueniſſe, ambaſſiata ſolemnis pro parte viri magnifici Friderici ducis Auſtriæ, dudum in Regem Romanorum electi, dirigenda nobis ordinata extitit pridem, in qua dilecti filij nobilis vir Albertus ipſius Friderici germanus pro eo, & de Buchel, ac de Virnemberch comites pro venerabilibus fratribus noſtris Maguntino & Colonienſi archiepiſcopis fuerunt ad veniendum cum alijs nonnullis perſonis ſolemnibus ſpecialiter deputati. Qui ſiquidem Auſtrales duos poſtmodum præcurſores nuntios præmittentes, a nobis nonnulla in fauorem electionis Friderici prædicti cum feruenti inſtantia poſtularunt: quibus cum annuendum minime decreuerimus, tam præcurſoribus ipſis oretenus, quam Alberto prædicto per ſpeciales literas duximus taliter reſpondendum, videlicet quod ſuper negotio per eoſdem nuntios propoſito, præfatum Fredericum principaliter contingente, parati eramus prompte & expedite cum fratrum noſtrorum conſilio, ſicut & requirit negotij qualitas, iuſtitiam exhibere: & adhuc gratioſe & fauorabiliter, quantum ſine Dei offenſa, ſuæque dictæ eccleſiæ præiudicio, ac iniuria principum, ad quos electio Regis Roman. promouendi in Imperatorem pertinere noſcitur, poterit fieri, cum hoc opportune poſtulatum fuerit, nos habere. Ex quibus prouidentia, quæſo, colligat regia, quæ poſſent, præſertim exordio nec non intento fini dicti negotij, ex prorogatione reſponſionis huiuſmodi, maxime Auſtralibus ipſis & ſibi adhærentibus, condictam ambaxiatam proſequentibus, obſtacula prouenire. Nihilominus tamen offerimus nos paratos memoratis ciuitatum prædictarum ambaxiatoribus iuxta regium beneplacitum ſcribere prorogationem termini antefati, rogareque illos etiam, quod exinde diſplicentiæ materiam eorum deuotio non aſſumat. *Dat. Auin.* IX. *kal. ſeptembris anno* X. Non Gallus, non Auſtriacus potiri imperio potuere, ſed Ludouicus Bauarus vi & armis illud tenuit; exindeque a principe Pontifici aduerſante maximam procellam, quæ eccleſiam concuſſit grauiſſime, excitatam viſuri ſumus.

Pertentata prius Ioannis mens.

Datum a Pont. anceps reſponſum.

Ad Francorũ Regis gratiã extractũ interregnum cæſareum.

Gallus & Auſtriac⁹ votis deluſi.

Interea Germania, cui pacem ex æmulorum Cæſarum coniunctione reſtitutam pleriq; ſperabant, fluctuabat vrgente ſua in Ludouicum edicta Pontifice, qui Treuirenſem archiepiſcopum ob prætermiſſam eorũ promulgationem corripuit his verbis a: *Miramur inſuper, nec ſufficimus admirari, cum nobile membrum eſſe noſcaris eccleſiæ ſanctæ Dei, cur a capite & commembris tuis alijs, publicando proceſſus contra dictum Bauarum habitos, te renuis conformare. Quocirca fraternitatem tuam requirimus & hortamur, vt attendens attentius, quantum Deum offendis & matrem tuam, quæ te præfecit eccleſiæ Treuerenſi, quantumque honori tuo detrahis, quantiſque per hæc periculis te exponis, præceptis ſedis Apoſtolicæ toties iteratis obedire non protrahas; ſed ea prompte ſtudeas adimplere, &c. Dat. Auinione* VII. *idus martij* Pontificatus noſtri *anno* X. Terrere poterant Treuirenſem obiecta pericula, ſi pontificia in Ludouicum Bauarum edicta vulgaret: Bochardus enim archiepiſcopus Magdeburgenſis, a Ludouici ſequacibus appetitus inſidijs, pro defendenda eccleſiaſtica dignitate occubuerat. Obſecutus ille Romano Pontifici cenſuris Magdeburgenſem prouinciam ob ſuſceptas Bauari partes defixerat; cumque illa ea religione ſolui depoſceret, ac Pontifici obſecuturum ſponderet, datæ b fuere hæc Bochardo anno ſuperiori imperia.

a To. 5. p. 2 ep. ſecr. pag. 254.

Treuerenſis arch. edicta in Bauarum promulgare iuſſus.

b An. 9. p. 2 ep. com. 1343.

Ioannes, &c. venerabili Bochardo archiepiſcopo Magdeburgenſi.

De Bochardo archiepiſc. Magdeburgenſ.

Dudum ex manifeſtis rationabilibus & vrgentibus cauſis contra Ludouicum de Bauaria, tunc in diſcordia in Regem Romanorum electum, pro eo quod diſcordi electione huiuſmodi per Romanam eccleſiam, ad cuius examen per-

perſonæ electæ in Regem Romanorum in Imperatorem aſſumendæ approbatio & electionis admiſſio pertinet, non admiſſa, nec eius approbata perſona, nomen Regis Romanorum indebite vſurparat, ac regni Romanorum & imperij adminiſtrationi ſe, in eiuſdem eccleſiæ manifeſtam iniuriam, plurimorum ſcandalum, ac ſuæ aliorumque multorum animarum periculum ingerebat, diuerſos proceſſus fecimus, varias pœnas & ſententias continentes. [Nonnullis interiectis, quibus cenſuras Ludouico adhærentibus inflictas recenſet, ſubiungit:] Tuque dictos proceſſus & contenta in eiſdem literis publicare ſolemniter curauiſti, prout tua nobis inſinuatio patefecit. Et quia nonnullas perſonas & loca tuæ ditioni ſubiecta reputaſti contra proceſſus & ſententias eoſdem dicto Ludouico adheſiſſe ac etiam adhærere, tu prout ex forma literarum huiuſmodi tibi directarum poteras, publice nunciari mandaſti & feciſti perſonas ipſas tunc nominatim expreſſas excommunicationis ac loca huiuſmodi & ſpecialiter ciuitatem Magdeburgenſem, Halenſem, Caluenſem, de Barboys, & de Roſeborg, cæteraque alia oppida & caſtra tuæ diœceſis interdicti ſententijs ſubiacere. Verum quia, ſicut ex inſinuatione prædicta percepimus, huiuſmodi perſonæ ſingulares, quas excommunicatas, nec non dictæ ciuitatis ac prænominatorum & aliorum oppidorum & caſtrorum (quæ interdicta mandaſti & feciſti, vt præmittitur nunciari) vniuerſitates coram te poſt huiuſmodi ſpatium proponere curauerunt, ſe prædictas ſententias minime incurriſſe, pro eo quod ipſi contra proceſſus & ſententias præfatos eidem Ludouico minime adhæſerant, nec etiam adhærebant, offerentes ſe ſuper hoc purgare, ſeu ipſorum innocentiam oſtendere iuxta morem illius patriæ per propria iuramenta; nobis humiliter ſupplicaſti, vt illorum ſtatui & ſaluti prouidere clementer & miſericorditer dignaremur.

Sententes cum Bauaro percutit anathemate.

Incumbit ad Magdeburgenſes ad officium reuocandos

Nos igitur cunctorum Chriſticolarum tranquillitatem & ſalutem plenis deſiderijs affectantes, & volentes vt eos, qui conſiſtunt in fide ac deuotione ipſius Romanæ tuæque eccleſiarum, confirmes & corrobores in eiſdem, & alios qui forſan deuiarunt ab illis ad gratiam reconciliationis admittas, ipſoſque ſic admiſſos verbo informes & ſtabilias ſalutari; tuis ſupplicationibus inclinati fraternitati tuæ, de qua ſinceram & firmam in Domino fiduciam obtinemus, per apoſtolica ſcripta committimus & mandamus, quatenus circa illas ex eiſdem perſonis ſingularibus, quas excommunicatas; & eas ex vniuerſitatibus, ciuitatis, ac prænominatorum & aliorum oppidorum & caſtrorum eorundem, quas & quæ interdictas ſeu interdicta mandaſti & feciſti, vt prædicitur, nunciari; quæue ſe ſine culpa fuiſſe aſſerunt in præmiſſis, ſeque coram te purgauerint, ſeu innocentiam ſuam oſtenderint iuxta morem illius patriæ per proprium iuramentum, facias quod iuſtitia ſuadebit; alios vero, qui adhærendo dicto Ludouico, vel præſtando eidem auxilium, conſilium, vel fauorem contra proceſſus prædictos excommunicationis vel interdicti ſententias incurrerunt, ab huiuſmodi excommunicatione iuxta eccleſiæ formam, ſi tibi videbitur, poſſis abſoluere ac interdictum huiuſmodi, quod vniuerſitates ciuitatis oppidorum & caſtrorum prædictorum ob cauſam ſimilem incurrerunt, auctoritate prædicta valeas relaxare, iniungendo eiſdem ſuper ijs quæ de iure fuerint iniungenda; Volumus tamen quod ipſi vel illi eorum, qui eidem Ludouico contra proceſſus prædictos in poſterum adhærebunt, ſi perſonæ ſingulares, in excommunicationis, ſi vero vniuerſitates extiterint, in interdicti eo ipſo prædictas ſententias relabantur. Dat. *Auin. x. kal. februarij anno* IX.

8 Dum impoſitum munus obibat Bochardus ſtrenue, ac Magdeburgenſes & alios pontificijs imperijs parere ac Ludouici exauctorati partes deſerere iuberet, captus ab hoſtibus tetro carcere incluſus eſt, in quo a laruatis carnificibus claua armatis, parricidales choræas agentibus, necatus eſt. Quam triſtem cædem deſcribit Crantzius a: *Sub noctem*, inquit, *rapitur in carcerem tenebroſum, ſqualidum, profundum; oneratur catenis, maceratur inedia, mille excruciatur modis, vir Deo dignus, quem improbi diu habere pontificem non mererentur. A die nati Ioannis ad feſtum vſque Matthæi ſedebat in tenebris, lucerna lucens. Iam conſilium parricidæ firmauerunt. Eliguntur viri quatuordecim; de Magdeburgo octo, de Hallis quatuor, de Caluis duo, veſte per omnia ſimili, & laruis induuntur, vt etiam inter ſeſe noſſe non poſſent, quis eſſet quiſque. Clauas manibus præferentes irruunt in carcerem, clamoribus teſtati nequitiæ ebrietatem. Vinctum pontificem ludibundi choriZantium in morem circuierunt, & vt in tenebris poterant, clauis ſæpe innoxijs iacentem tetigerunt. Iam vertigine in errorem acta, vt internoſci quis caderet non poſſet, vnus ex his claua ferit caput pontificis; nec opus fuit ictum iterare. Vertiginem tamen continuarunt, donec mortuum eſſe non dubitarent. Egreſſi ponunt laruas, nec inter eos quis necem peregiſſet, ſciebatur: niſi quod omnes æque noxij & eſſe & haberi voluerunt, qui vno conſilio grauiſſimum parricidium & atrociſſimum facinus peregerunt: nec refert cuius manu interierit, quando omnium conatu conſummatum eſt ſcelus. Linquitur ſanctum in carcere cadauer anno pene toto. Ignorabat capitulum vacare eccleſiam. Iam pene in obliuionem venerat pontifex, cum ciues, velut ignari rerum, inſpectare vadunt quid agat carceratus. Reperiunt iam fœtore grauem, vermibus ſcatere, diuturnitate pene conſumptam carnem: enunciant defunctum in carcere. Non potuit internoſci pontificis niſi in capite ſignum. Extrahitur, in medio templo tumulatur, lacrymantibus per circuitum bonis omnibus, quod vir iuſtus & pontifex inter ſuos tam miſerabiliter laceratus periſſet.* Hæc ille.

Inſidijs capitur.

a Crantz. Vvand. l. 8. c. 12. & 13.

Immane mortis illi illatæ genus.

Audito cædis nuntio Ioannes Papa, ſicarijs intendit iudicium, ac Miſnenſi, Nuemburgenſi, & Hildeſemenſi epiſcopis partes dedit, vt Magdeburgenſem prouinciam ſacrorum vſu interdicerent, auctoreſque ſceleris ferirent anathemate, atque ex ijs octo, eorundemque poſteros ad tertiam progeniem publicis muneribus, gerendiſque ſacerdotijs mulctarent. Obtemperaſſe illos iuſſis apoſtolicis, refert Crantzius b, additque Bochardi ſucceſſorem deſignatum etiam a Ludouico Bauaro captum in carcere breui vitam clauſiſſe, tunc vero ſuffectum Lantgrauij Haſſiæ filium. Ex pontificijs autem literis c certiſſime conſtat, Magdeburgenſes ſacris interdictos patrati ſceleris in Bochardum acerbe pœnituiſſe, atque Othonem deſignatum archiepiſcopum magnis honoribus, & demiſſis obſequijs proſecutos d: tum miſſis oratoribus ad ſedem Apoſtolicam a commiſſo crimine rite expiari popoſciſſe, ac demum ad clementiam Ioannem quinto poſt anno flexiſſe:

Intentat iudicium parricidis

b Crantz. eod. c. 13.

c To. 6. p. 1 ep. ſecr. pag. 45.

d An. 15. p. 4. ep. cō. 575.

qui

qui Magdeburgenſibus eam pœnam impoſuit a, vt ſacellum in eo loco, in quo cæſus fuerat Bochardus, excitarent vt in eo ſacerdos pro archiepiſcopi trucidati anima ſacra quotidie peragcret: in templo etiam principe qninque altaria Deo ponerent, vt in ijs pariter diuina ad placandum eidem cæſo præſuli diuinum Numen celebrarentur; ſanxitqne vt Magdeburgenſes ſingulis archipræſulibus ſucceſſuris chentelatem ſponſionem fidemque ſacramento addicerent.

a An. 15. 24. ep. 48. 575.

Magdeburgẽſes veniam poſcunt.

Ioannes, &c. ad perpetuam rei memoriam.

Quamuis cædes eiuſdem antiſtitis [nempe Bochardi archiepiſcopi Magdeburgenſis] mentem noſtram horrendi criminis atrocitate commouerit, cnm inauditum ſit facinus proprium neeare paſtorem, parricidiale committere crimen in præſulem, & funeſtam perniciem in antiſtitem proprium miniſtsantem ſubditis verbum fidei Chriſtianæ tam nequiter exercere; conſiderantes tamen, quod per plurium annorum curricula conſules & communitas prælibati magnam contritionem & deuotam pœnitentiam oſtendentes de exceſſibus ſupradictis, pro conſequenda ſuper his miſericordiæ venia penes ſedem Apoſtolicam per procutatores eorum, propter hoc apud dictam ſedem per plures annos continne commorantes, inſiſtere continuatis precibus non ceſſarunt; attendentes quoque propter multitudinem delinquentium prædictorum fore in hac parte ſeueritati canonicæ detrahendum, ac rigorem pœnarum, eis pro præmiſſis exceſſibus debitarum, eiuſdem ſedis miſericordia temperandum; nec minus etiam in meditationis noſtræ ſcrutinium deducentes, quod dicti conſules & communitas erga dilectum filium Othonem electum & eandem eccleſiam Magdeburgenſem ſic ſe gratos, humiles, & deuotos reddere ſtuduerunt, atque ſtudent, quod idem electus & capitulum eiuſdem eccleſiæ pro miſericordia cum dictis conſulibus & communitate habenda penes nos, & ſedem eandem ſolicita & inſtanti deuotarum precum inſtantia interpellant; de einſdem ſedis conſueta clementia ſatisſactionem & emendam prædictas, nobis oblatas, iuxta modum & formam expreſſos præſentibus per conſules & communitatem prædictos prouidimus exhibendas; videlicet quod conſules & commnnitas præfati ad laudem Dei conſtrui faciant vnam capellam in longitudine ſeptem, in latitudine vero tres cum dimidia cannas, & in altitudine condecentem menſuram habentem pro conſideratione longitudinis & latitudinis prædictarum, ſecundum conſuetudinem terræ illius, in loco vel prope locum, in quo dictus Bochardus archiepiſcopus, proh dolor! fuit occiſus, & per tempns iacuit occultatus; in qua vnus clericns infra annum, ſi ſacerdos non fuerit, in presbyterum promouendus, ſeu ſacerdos libere per archiepiſcopum Magdeburgenſem, qui erit pro tempore inſtituendus, in ea quotidie per ſe ibidem diuina officia celebret, vel per alium faciet celebrari pro anima Bochardi archiepiſcopi memorati: & quod in eadem capella eſſe debeat perpetuum luminare, ſintque eiuſdem capellæ perpetui redditus annui aſſignandi realiter cum effectu cidem capellæ per conſules & communitatem prædictos quadraginta & octo florenorum auri, diuidendorum hoc modo: ſi quidem triginta floreni auri præſato clerico, ſeu ſacerdoti, & duodecim eius miniſtro, & tres pro luminari, & alij tres reſidui dabuntur pro candelis cereis pro vſibus dictæ capellæ opportunis: & quod in maiori eccleſia Magdeburgenſi per dictos communitatem & conſules quinqne altaria debeant fieri, ſen conſtrui, in quibus per quinque ſacerdotes in diuinis officijs perpetuis futuris temporibus ad laudem Dei & pro anima dicti Bochardi archiepiſcopi ſeruiatur, ad illa per archiepiſcopum Magdeburgenſem, qni erit pro tempore, libere inſtituendos in eos; quibns etiam debeant per eoſdem communitatem & conſules ſufficientes dotes, ſeu annui & perpetui redditus aſſignari per infraſcriptum modum inter eos ſimiliter diuidendum. Nam ſinguli dictorum altarium ſingulos ſacerdotes habebunt, & percipient ſingulariter ſinguli vigintiquinque florenos auri redditus annuatim. Sed quia vſus florenorum auri in dicta ciuitate, vt dicitur, non exiſtit, loco quatuor florenorum auri, quando eorum copia inibi non habebitur, vna marcha puri argenti & vſualis monetæ perſoluatnr eiſdem. Quæ omnia ijdem procuratores, prout ad id habebant ſufficiens & ſpeciale mandatum, acceptarunt, ratificarunt, & approbarunt expreſſe procuratorio nomine communitatis, &c. [Soluit Pontifex Magdeburgenſes cenſurarum nexu, exceptis Bochardi interſectoribus, quorum percenſet nomina, eorumque poſteros notat infamia, edicitque ne ab vllo ſacerdote quam a Romano Pontifice abſolui poſſint; tum addit.] Volumus etiam, quod præfati conſules & communitas cuilibet archiepiſcopo Magdeburgenſi, qui erit pro tempore, in cuiuslibet archiepiſcopi nouitate iuramentum fidelitatis & homagij præſtare & facere teneantur, &c. *Dat. Auin. x1. kal. iulij anno xv.*

Proſequũtur luctu paſtoris cædem.

Othonẽ ſucceſſorem honorifice excipiunt

Quo ritu expiatum crimen.

Sacra ædes in loco vbi trucidat⁹ eſt, extruitũſſa.

Attribuẽda illi pro gerendo cultu diuino vectigalia.

Altaria quinque in eccleſia principe excitanda.

Marcha argentea quatuor aureis valet.

9 Hoc anno irrupit hoſtili furore in marchionatum Brandeburgenſem, quem Ludouicum Bauarum maiori natu filio contuliſſe vidimus, Vvladislaus Rex Poloniæ auxilijs Lithuanorum, cum quibus fœdus pepigerat, Ruthenorum & Vvalachorum ſuccinctus; ac maximam infelici prouinciæ intulit vaſtitatem. Vltum ipſum eſſe acceptas a ſuperioribus marchionibus iniurias, cum Premizlaus Rex ab ijs cæſus eſt, vaſtata Pomerania & védita, refert Michouias a, atq; infanda flagitia a barbaris in ea expeditione patrata, templa flammis abſumpta, direpta monaſteria, matronas & virgines violatas. Inter tot ſcelera editum eſt inſigne a moniali, quæ rapiebatur ad ſtuprum, virtutis facinus, quod narrat Chromerus b: *Memoratur*, inquit, *forte & praeclarum monachæ cuiuſdam facinus, quæ capta a Lithuano quopiam, cum ad ſtuprum traheretur, rogauit eum, ne ſibi vim faceret; mercedis autem loco promiſit, ſe eum edocturam eſſe, qui corpus eius vulnerari nullo vnquam ferro poſſet: quod cum diſcere ille percuperet, iugulum ei fortis puella præbuit, vt in ipſã eius rei periculum faceret. Credulus ille, ſtricto gladio, caput eius amputauit. Sic illa barbari libidinem eluſit, ſtuprumque turpe honeſta morte euaſit.*

Regis Poloniæ in marchiõ. Brandeburgensẽ irruptio.

a Michou. l. 4. c. 9.

b Chrõ. l. 11. in Vvlad. Crãt. Vvandal. l. 8. c. 13.

10 Inſeſtata ſunt hiſce temporibus Norvvegiæ, Suetiæ, & Gotiæ regna varijs paganorum excurſionibus, Carelorum maxime & Ruthenorum, qui graues earum partium Chriſtianis clades intulerant. Ad quos propulſandos cum Magnus Rex ſedis Apoſtolicæ auxilia implorasset, Pontifex mediam illi e vectigalibus eccleſiaſticis collectæ ſexennalis decimæ, in Syriæ res conuertendæ, partem attribuit, ac nuntijs apoſtolicis Ioanni e Serone & Bernardo de Ortoſis partes dedit c, vt eam illi, explorata re de barbarorum irruptionibus, erogarent.

Septẽtrionalia regna ab infidelibus infeſtata.

c To. 3. p. 2. ep. ſecr. pag. 373.

Ioannes, &c. Ioanni de Serone Prædicatori, & Bernardo de Ortolis Apoſtolicæ ſedis nuntijs.

Dudum ex inſinuatione chariſſimi in Chriſto filij noſtri Magni Regis Norvvegiæ illuſtris, non abſque magna mentis compaſſione percepimus, quod infideles pagani, Carelli videlicet & Rutheni, regnis ſuis Norvvegiæ, Sueciæ, ac Gociæ propinqui, adeo regna ipſa, præſertim Norvvegiæ prædictum ſibi vicinius, & degentes Chriſticolas in eodem per rapinas, incendia, ſtrages varias, captiones, incarcerationes, depopulationes, & tam locorum ſacrorum, quam aliorum dirutiones, & alios incurſus hoſtiles multiplices hactenus; maxime poſt claræ memoriæ Hayquini Regis Norvvegiæ aui ſui obitum, crudeliter & immaniter afflixerunt, & moleſtare continuis vexationibus non deſiſtunt, quod ijdem Chriſticolæ, ſic ex præmiſſis afflicti multipliciter & conſumpti, aduerſus hoſtium crucis prædictorum ſæuitiam, & ſuperbam ſementem ſtare non poterunt diutius, niſi opportunis ſubſidijs fulciantur; quodque Regis eiuſdem ad hoc, necnon & infideles eoſdem ad diuini nominis laudem & gloriam ac fidei exaltationem catholicæ, liberationemque Chriſtiani populi impugnandos non ſufficiunt, vt habet præfati Regis petitionis ſeries, nobis per dilectos filios nobiles viros Bertrandum de Suciolis & Raimundum de Lemena nuncios & ambaxiatores ſuos exhibitæ, facultates.

Implorata a Norvvego Pont. auxilia.

Nos autem eiſdem Regi, & ſuis ſubditis Chriſticolis ſuper oppreſſionibus, calamitatibus, & miſerijs huiuſmodi, paterno compatientes affectu, eiſque volentes de illo, quod commode præſentialiter poſſumus, ſubſidio prouidere; diſcretioni veſtræ per apoſtolica ſcripta committimus & mandamus, quatenus ſi de prædictis neceſſitatibus nobis ignotis merito vobis, dum in illis partibus fueritis, conſtiterit euidenter, præfato Regi medietatem pecuniæ dictæ decimæ ſexennalis collectæ in eiſdem regnis, ac etiam colligendæ in ſubſidium & neceſſitates prædicta, ſecundum ordinationem venerabilis fratris noſtri archiepiſcopi Narbonenſis, & duorum ex ſuis ſuffraganeis, per eundem archiepiſcopum & vos ſuper hoc aſſumendis, quorum oneramus in hac parte conſcientias, diſpenſandæ noſtro nomine concedatis, &c. *Dat. Auinione idibus auguſti anno x.*

Ad eos arcendos media ſexennalis decimæ pars attributa.

11 Fœdauit [a] eodem anno cædibus Flandriam Iacobus Peyt ijs barbaris impietate & crudelitate non impar, ſeditionum popularium, quæ violata pace Arkenſi recruduere, ſignifer: adeo enim impius extitit, vt clericis & eccleſijs omnia, quæ poſſet, damna inferret, cunctoſque viros eccleſiaſticos in vnum corpus refuſos, illudque perditum velle publice iactaret: adeo crudelis, vt fratres & conſanguineos in ſe mutuo exercere carnificinam iuberet. Obtruncatus ille demum eſt, atque ob labem hæreſeos ab epiſcopis eius memoria damnata. Redeuntibus porro ad officium ſub huius anni initio Flandris, atque Francorum Rege Carolo expoſcente, vt cenſuris ſoluerentur, Pontifex Siluanectenſi & Tornacenſi epiſcopis prouinciam eam impoſuit [b].

Belgium ciuili diſcordia laniatum. a Meyer. hiſt. Fland. l. 12. in Lud. Niu.

Flādri ad officium reuocati.

b An. 10. p. 1. ep. cū. 605.

Recruduere aliæ in Aquitania diſcordiæ, cū Francorum Rex partas vltimo bello terras retinere vellet, eaſque Anglus repeteret: quæ quidem vt reſtituerentur Eduardo iuniori duci Aquitaniæ Ioannes nuncios ſuos apud Gallum operam dare ſubiectis literis iuſſit. [c]

Orta in Aquitania noua belli ſemina. c To. 5 p. 2 ep. ſecr. pag. 219.

Guillelmo archiepiſcopo Viennenſi, & H. epiſcopo Auraſicenſi Apoſtolicæ ſedis nuncijs.

Deſiderantes intenſe, vt inter chariſſimos in Chriſto filios noſtros Carolum Franciæ & Nauarræ, & Eduardum Angliæ Reges illuſtres pacis perennis & concordiæ, ſublatis quibuſcunque impedimentis contrarijs, vigeat plenitudo, volumus, & fraternitati veſtræ per apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus inſtetis apud eundem Regem Franciæ, ſicut videritis expedire, vt ipſe circa reſtitutionem terræ ducatus Aquitaniæ per ipſum occupatæ, dilecto filio nobili viro Eduardo prædicti Regis Angliæ primogenito duci Aquitaniæ faciendam, non iuris rigorem velit attendere, ſed potius ſe habeat gratioſum; nos ſuper his & alijs vobis occurrentibus reddituri nihilominus, quotiens opportunum noueritis, certiores. *Datum Auinione kal. maij anno x.*

Miſſi pro pace redintegrāda nuntij

Monitus Carolus Rex, ne acerbiori iure in Anglum vtatur.

Hortatus iam erat ad id Carolum ipſum Pontifex [c] vt nimirum clementiam & liberalitatem in nepotem clientem, redditis terris, quas bello pepererat, explicaret; alijſque literis [a] incunte iulio exaratis ſuaſit, vt mutuæ coniunctioni aliquid daret; tum etiā Toloſanum [b] & Aginnatem pro Rege Gallorum, Vaſconiæ [c] vero pro Anglo præfectos ad ſopiendos tumultus ac ſeruandam pacem iuſſit incumbere.

a Ead. p. pag. 209. b Ib. pag. 208. c Ib. pag. 212.

12 At cum erumperet in maius incendium diſſenſionis flamma, ad diuinam opem implorandam publicas preces indixit Pontifex; quo argumento literas ad Galliarum & Angliæ archiepiſcopos & epiſcopos dedit [d], vt populos ad cœleſte illud munus expetendum permouerent, ac preces, quæ inter diuina eſſent fundendæ, præſcripſit.

d To. 6. p. 2 ep. ſecr. pag. 2, extat etiam in M.S. bibl. Vall. ſign. lit. C. n. 27 pag. 65.

Ioannes, &c. Ad illum, qui mari & ventis imperat, per quem fit de turbatione tranquillitas, cum fratribus noſtris deliberauimus recurrendum; ac apud ipſum, in cuius manu ſunt omnium poteſtates & iura regnorum, quique Regum corda inclinare poteſt, quo voluerit, humilibus ſupplicationibus inſiſtendum, vt benignius Reges præfatos [Carolum nimirum & Eduardum] alioſque orthodoxos principes, eorumque principatus & regna reſpiciat, ac ab illis diſſenſiones amoueat, diffidentium corda in concordiæ vnitate conciliet, tranquillitatem tribuat, ipſoſque in illius ſoliditate conſolidet & confirmet, ſicque ipſos præeſſe, vt proſint, tribuat; eorumque regimen ſic regat & dirigat, vt cedat tam ipſis, quam eorum ſubditis ad ſalutem, perpetuam quietem, ac pacem; nobiſque ipſe, cuius prouidentia in ſui diſpoſitione non fallitur, modos & vias aperiat, per quas hoc, vt in votis gerimus, efficaciter promouere poſſimus.

Encyclicæ ad præſules literæ de poſcenda a Deo pace.

Vt autem hoc multiplicatis interceſſoribus promptius aſſequamur, vniuerſitatem veſtram, cuius ſuffragia ſupponimus multipliciter opportuna, monemus, rogamus, & hortamur attente, quatenus vos noſtris deſiderijs in hac parte conformantes, & veſtras diebus ſingulis ex totis præcordijs in excelſa preces humiles porrigentes, deuotas orationes fundatis ad Dominum, vt ipſe, cuius eſt ita pacis perfecta conceſſio, quod ipſo eandem concedente, non ſit qui condemnet iudicio, poteſtate deterreat, vel terrore perturbet; inter memoratos principes ſuæ pacis & concordiæ fluenta diffundat. *Et infra*. Et vt ad prædicta per ſalutaris retributionis exinde obtinendæ præmium promptius exequi ſtudeant orthodoxi, nos de omnipotentis Dei miſericordia, beatorum quoque Apoſtolorum Petri & Pauli

au-

auctoritate confiſi; & illa, quam ipſe nobis Dei Filius ligandi atque ſoluendi tribuit poteſtatem, omnibus vere pœnitentibus & confeſsis ſingulis diebus, quibus vſque ad annum poſtquam eis innotuerit computandum, deuote pro præmiſsis orauerint, viginti dies de iniunctis ſibi pœnitentijs relaxamus. *Et infra*: Et quia in miſſarum ſolemnijs ad Deum conſueuerunt preces fundi deuotius, ordinamus quod in ſingulis miſſarum celebrationibus poſt dictum a celebrante, *Pater noſter*, reſponſioneq; ſecuta, antequam in miſſa vlterius procedatur, illud canticum: *Lætatus ſum in his, quæ dicta ſunt mihi*, cum *Gloria Patri*, a religioſis clericis & alijs literatis præſentibus cum deuotione dicatur; & poſt dicantur: *Kyrie eleiſon, Chriſte eleiſon, Kyrie eleiſon*, & *Pater noſter*; & poſt iſti verſiculi ſubſequantur: *Domine ſaluos fac Reges. Et exaudi nos in die, qua inuocauerimus te. Saluum fac populum tuum Domine. Et benedic hereditati tuæ, & rege eos, & extolle illos vſque in æternum. Fiat pax in virtute tua. Et abundantia in turribus tuis. Domine exaudi orationem meam. Et clamor meus ad te veniat.* Oratio: *Largire domine famulis tuis indulgentiam placatus & pacem, vt pariter ab omnibus mundentur offenſis, et ſecura tibi mente deſeruiant. Per Chriſtum dominum noſtrum. Dat. Auin. IV. kal. octobris anno XI.*

Indictæ ob id ſolẽnes preces

13 Auctæ ſunt ea inter Carolum & Eduardum Reges diſcordiæ ex atroci inter Iſabellam Reginam Angliæ Caroli ſororem ac virum diſſenſione: cum enim illa antea Gallicam aulam pro componenda pace acceſsiſſet, diutius in ea, quam vir cuperet, hæſit: vocatam etiam in ſuſpicionem turpis cum Rogerio e Mortuo mari conſuetudinis nonnulli ferunt [b]. Ab oratoribus vero Regis Angliæ nomine in regnum redire iuſſa, negauit ſe reuerſuram, ni Rex Hugonem Spenſerium eijceret exoſum omnibus, qui regni adminiſtratione abutebatur [c] & a quo fama [d] erat Regem in libidinum cœnum impelli, cuius perfidiæ nunquam ſe committeret. Reſpondit contra Iſabellæ Eduardus, Spenſerium nullas ei moliri inſidias, ſed meritis ipſam officijs proſecuturum: atque ea de re Eduardo apud ſedem Apoſtolicam expoſtulante, conquerente etiam Francorum Rege violatam a Regis Angliæ copijs in Vaſconia pacem, & conteſtante malorum omnium, quæ fœdifragorum culpa emergerent, auctorem ſe non futurum, ſi ſua armis iura tueretur; Pontifex adducta re in deliberationem cum Cardinalibus, Guillelmum archiepiſcopum Viennenſem & Hugonem epiſcopum Auraſicanum, qui e legatione redierant, vt in ijs peritiſsimos, adiuncto Ioanne e Grandiſono, iterum mittendos cenſuit [e]; eoſque ad pacem Eduardum inter ac Iſabellam reuocandã iuſsit incumbere. Qua de re ad Francorũ Regem [f] ac plures alios [g] tum Gallos tum Anglos ſcripſit. Denique Iſabellam Reginam Regemque Eduardum pluribus literis varijs exaratis temporibus eſt adhortatus [h] vt in mutuam gratiam redirent, e quibus hæc ſaluberrima conſilia Regi, cui extremum exitium impendebat, a Pontifice data afferre ſuffecerit.

Diſſenſio inter Regem Reginamque Angliæ.

Miſſi ad eam ſopiẽdam a Põtifice nuncij.

a To. 5. p. 2. ep. ſecr. pag. 204.
b Walſin. in Eduar. II. Meyer. hiſt. Fland. l. 12.
c Io. Vill. l. 10. c. 7.
d Walſing. vbi ſup.
e To. 5. p. 2. ep. ſecr. pag. 206. 213. & 219. to. 6. p. 1. ep. ſec. pag. 1. & 5 & an. 10. p. 1. ep. cõ. 1301.
f To. 5. p. 2 ep. ſecr. pag. 211.
g Ib. pag. 204. 216. 221. & to. 6. p. 1. ep. ſecr. pag. 10. & 23.
h To. 5 p. 2 ep. ſecr. pag. 219.

14 *Celſitudinem regiam rogamus & hortamur attentius, ac per Dei miſericordiam obſecramus, quatenus varia ſcandaloſa diſcrimina, quæ valerent ex huiuſmodi diſcordia, ſi quod abſit, procederet, merito formidari, ac quot & quanta bona ſperari poſſint probabiliter ex concordia prouentura, in ſcrutinio regiæ conſiderationis adductis, præfatos nuncios, tuæ ſalutis et honoris feruidos zelatores, benigne recipiat; ſicq; ipſos patienter ac quieto, pacifico, & tranquillo animo audiat & exaudiat regia prouidentia in hac parte, quod omni turbatione, Regis pacifici & æterni gratia ſuffragante, ſedata, pacis & charitatis grata ſubſequatur tranquillitas, quam deſiderabiliter affectamus. Et licet aliqui murmuraſſe dicantur, quod præfati nuncij nequaquam reciperentur a tua ſerenitate benigne, quin immo afficerentur iniurijs, ſi ad tuum regnum Angliæ ſe transferrent; nos tamen hoc credere nequiuimus, nec in cor noſtrum aſcendit, quod nuncios a ſede miſſos prædicta, & pro tuis honoribus laborantes offendi vel iniurioſe tractari ſineret regia prudentia quoquo modo. Quamobrem eiſdem mandauimus, ſicut præmittitur, vt dictis obtentis literis illuc accedere non poſtponant. Cæterum, dilectiſſime fili, negocia venerabilium fratrum noſtrorum Noruuicenſis, Lincolnienſis, & Herfordenſis epiſcoporum, ac tam ipſorum quam aliorum prælatorum regni tui perſonas & eccleſias regiæ celſitudini, ſicut alias, commendamus; ipſam attentius deprecantes, quatenus ipſos ob diuinam & Apoſtolicæ ſedis reuerentiã regio fauore pertractans, ab eorum iniurijs & oppreſſionibus facias tuos officiales & ſubditos abſtinere, &c. Dat. Auinioni IV. id. maij anno X.*

Conſulit Eduardo Pontifex, vt paci ſe accõmodet.

15 Affecerat inter alios Eduardus atrocioribus iniurijs Ioannem e Britannia Richemundiæ comitem, boniſque priuarat: cum tamen ille in Gallias ad gerendas ipſius res acceſsiſſet, ſummaque fide & conſtantia in maximis bellis ſua ſtudia & officia Eduardo ac parenti explicuiſſet; maximos etiam periculorum æſtus, & hoſtium carceres eius cauſa ſubijſſet. Cuius rei indignitate permotus Pontifex, Eduardum hortatus eſt [a], vt comitem priſtinæ gratiæ fortuniſque reſtitueret; non has pro acceptis beneficijs iniurias reponendas, itum Gualterum archiepiſcopum Cantuarienſem optimis eum monitis ad id flectere, atque apoſtolicas ipſi reddere literas iuſſit [b]. Agebat Eduardum præcipitem in hæc & alia mala nefarijs ſuis conſilijs Hugo Spenſerius, quem paulo ante memoraui, e cuius voluntatibus infelix princeps pendebat, eaque re omnium in ſe odia concitabat. Imminentium vero malorum præſagus Pontifex Hugonem monuit, niſi Apoſtolicis conſilijs morem gereret, voluntateſque a ſe auerſas conciliaret, demum ſub rerum mole ſuccubiturum.

Ne principes Anglos vexet.

a Lib. 10. ep. com. 1301.

b Reg. poſt eand. ep.

Hugo Spẽſerius diſcordiarũ auctor.

Hugoni Ledeſpenſier iuniori.

Vtinam, fili, conſideranter attenderes, ne dum tibi credis conſulere, grauioribus periculis te ſubmittas. Hæc pro tanto dicimus, quia, vt habet vox communis, nobis vtique implacida & ingrata, tu inimicitias minuere * ſatagens, ad grauamina prælatorum & principum continue ac vigilanter intendis; ex quibus nedum grauatorum inimicitias aggrauas, ſed & Dei & hoc videntium iram contra te prouocas & irritas. Quocirca nobilitati tuæ ſano conſilio ſuademus, quatenus ab his prorſus abſtineas, ac vijs & modis alijs inimicitias minuere ſtudeas, & prouideas amicitias cumulare: veremur etenim, quod niſi noſtris acquieueris in hac parte monitis, oneri quod ſufferre non poteris, te ſubmittis. *Datum Auinione X. kal. maij anno X.*

* non

Monet eũ Pontifex, ne in ſe aliena odia concitet.

16 Spreuit pontificia monita Spenſerius, atque in triſte fallacis humanæ felicitatis exemplum verſus, carnificum, qui ipſum omni ſuppliciorum genere diſcruciarunt, ludibrium extitit; miſerumque

Iſabella Regi bellũ infert.

que Regem, quem ſuis lenocinijs corruperat, in exitium traxit. Deſcribunt tragicam illam rerum conuerſionem auctores a, nimirum Iſabellam Reginam furentem in virum zelotypia, atque in Spenſerios odio, Caroli Regis Francorum fratris ærario comitiſque Hannoniæ, cuius filiam Philippam Eduardus filius vxorem acceperat, in Hollandia menſe ſeptembri octoginta nauium claſſem comparaſſe, & cum proceribus Anglis quibus Spenſeriorum adminiſtratio exoſa erat, in Britanniam vela feciſſe: vſam vero militari dolo, ac diuulgaſſe armorum fœdera pepigiſſe cum Scotis, atq; in finitima eorum ora exſcenſionem facturam: cumque his rumoribus deluſus Rex Eduardus Londino in eas ſe partes conferret, haud procul a regia vrbe applicuiſſe, ac recto itinere contendiſſe Londinū, plura edicta in Spenſerios ſparſiſſe, ac melioris adminiſtrationis ſpe populos deliniuiſſe; tum certatim omnes, atque inter alios Londinenſes illius partibus acceſſiſſe, Regemque in Vvalliam perſecutam: Eduardum autem cum ſe in extremum diſcrimen ab vxore adductum videret, nauiculam conſcendiſſe, vt vna cum Hugone ſuo in Hiberniam euaderet; ſed maris æſtu ventiſque contrarijs ſæpius in terram reiectum: haud vero ita multo poſt a Lancaſtriæ comite, cuius parens Eduardi iuſſu capite truncatus fuerat, captum vna cum Hugone; ac tum Eduardum, cum ſe honorifice ab hoſtibus tractari videret, Hugoni metuentem, illum amplexu ſibi adſtrinxiſſe: ſed agminum ductores dolo vſos finxiſſe, de arcanis quibuſdam ſe cum Rege agitare velle: atque ita dimiſſum Hugonem, moxq; raptum ad Iſabellam Reginam, illiuſque iuſſu patibulo ſuſpenſum, auulſis genitalibus & in ignem iniectis, vnco tractum, atque in partes conciſum. Is infelicis Spenſerij exitus fuit. Rex vero Eduardus in cuſtodiam datus, ac triſti ſupplicio ad ſequentem annum reſeruatus. In ijs bellorum ciuilium motibus Ioannes apoſtolico muneri non defuit, vt ad Regem ac Reginam exeunte ſeptembri datæ ad pacem hortatoriæ literæ oſtendunt b, tum ad Apoſt. ſedis nuntios, vt coitiones ſacramento etiam firmatas reſcinderent c; ſed odiorum pertinacia ac ſubiti caſus pontificiam diligentiam eluſere.

a Io. Vill. l. 9. c. 7. Vvalſing. hiſt. Angl. in Eduar. II. & alij

Londinū occupat.

Regem fugientē perſequitur.

Hugonē ad ſupplicium rapi iubet.

Regem Eduardū vinculis tradi.

b To. 6 p. 1 ep. ſecr. pag. 22.

c Ib. pag. 3

17 Adducere etiam in alijs prouincijs ac regnis publicam pacem Ioannes ſtuduit: ad quam conciliandam inter delphinum Viennenſem & Sabaudiæ comitem, Ioannem Toloſanum archiepiſcopum & magiſtrum Hoſpitalariorum equitum iuſſit d incumbere, ac pœnis grauioribus intentatis, aduerſas partes prælio abſtinere, plurimus enim ſuperiori anno fuſus ſanguis fuerat. De qua ineunda concordia plures ad Guidonem delphinum, Eduardum Sabaudum, nec non Galliarum & Boemiæ Reges literas dedit e. Afferendæ etiam concordiæ ſtudio bella, quæ in Pedemontio inter Regem Siciliæ ac Philippum e Sabaudia, Manfredum Salutiarum, Montisferrati, & Carreti marchiones exarſerant, ſopire ſtuduit f, indictaſque iam ante inducias prorogauit.

Imperatę induciæ inter delphinum & Sabaudum.

d To. 5. p. 2 ep. ſecr. pag. 363.

e Ib. pag. 362. ad 370.

Pedemōtium pacare nititur Pontifex.

f Ib. 337. et 342. et to. 6 p. 2. ep ſecr. pag. 46.

Agitatum etiam ab eo eſt g cum Iacobo Rege Aragonum de pace inter Robertum Siciliæ & Fridericum Trinacriæ Reges coniungenda, quam Aragonius fratris ſtudio vrgebat, eaque de cauſa ad ſedem Apoſtolicam oratores legarat; reque in deliberationem adducta, viſum eſt h, vt ij ad Aragoniam aulam redirent, atque a Iacobo ad Fridericum Trinacrium mitterentur regij legati, qui ipſum ad pacis leges Regi Roberto tolerabiles adducerent, ac voti effecti compotes ad Regem Robertum diuerterent, illumque ad eas admittendas flecterent: ſi trahere in ſuam ſententiam non poſſent, inducias inter eos firmare ſatagerent, quibus excurrentibus Siciliæ & Trinacriæ Reges oratores ad Pontificem mitterent, vt de fœdere cum eo tractarent; ac tum a ſede Apoſtolica cum Iacobo Aragonio de re perficienda agitaretur: de quibus eundem Regem certiorem fecit, ac ſi conſilij ratio accepta eſſet, quamprimum oratores ad Siciliæ & Trinacriæ Reges tranſmitteret. Felicem illi rei exitum his verbis vltimis comprecatus eſt: *Gratia Dei cor regium dirigat in agendis. Dat. Auin. XVIII. kal. maij anno X.*

g To. 5. p. 2 ep. ſecr. pag. 234.

h Ib. pag. 240.

De pace inter Siciliæ & Trinacriæ Reges agitat

18 Agit de ijs Surita a, ac belli inter hos Reges cauſam eam notat, Fridericum ab armis quieſcere negaſſe, niſi Trinacriæ regnum ſuis poſteris permitteretur; quæ res cum antiqui fœderis a Carolo Valeſio initi, confirmatique a Bonifacio VIII. legibus pugnabat: Robertum vero illud regnum ad ſe reuocare ſtuduiſſe, illatiſque annis ſingulis fœdiſſimis populationibus adeo attriuiſſe Trinacriam, vt nil propius abeſſet, quam vt populi tot calamitatibus feſſi ſe Roberto ſubijcerent: Regem autem Aragonum, fratris caſu conſternatum, de concilianda pace multos tractatus, de commutanda certis legibus Trinacria cum Dyrtachij comitatu, ac ſuppeditādis vectigalibus pro Albaniæ regno Friderico comparando, de Sardinia illi tradenda, de Murciç regno & Granata ipſi cōferendis ingeſſiſſe; ſed graues in ijs difficultates ſubortas: cumque Friderico fratri auxilia ſubmittere decerneret, a filio Alfonſo reuocatum, ne ab Alfonſo Rege Caſtellæ bello peteretur; Robertum vero ſe obtuliſſe Friderici poſteris ampliſſimas fortunas traditurum, ſi regnum ſibi Trinacriæ reſtitueret. Tum menſe maio claſſem immiſit in Trinacriam b, fœdamque illi expoſitis in terram copijs intulit vaſtitatem.

Belli inter Reges cauſæ.

a Sur. l. 6. c. 75.

Trinacria hoſtili populatione vexata.

b Io. Vill. l. 9. c. 348.

Dum ea parabatur claſſis, ineunte anno, atroces inſidiæ Caroli ducis Calabriæ vitæ comparatæ ſunt, quæ cum feliciter diſcuſſæ eſſent, Pontifex Robertum Regem ad adorandam diuinā prouidentiam excitauit his verbis c: *Conſideret, quæſo, ſerenitas regia bonorum omnium largitoris beneuolentiam, qua dicto principi & in eo tibi & vniuerſis fidelibus in præmiſſis clementer oſtendit, vt pro ea te ſibi gratum exhibeas, & ad gratiarum inges actiones aſſurgas, &c. Dat. Auin. VII. kal. februarij anno X.* Alijs etiam literis Carolum ad agendas Deo pro inſidijs ſuperatis grates permouit d. Gerebant ij principes bellum cum hoſtibus, qui inſidias, proditiones, & quidquid ignaua perfidia comminiſcitur, genus putabant victoriæ: quocirca ſuperiori etiam anno Neapoli atque antea Auenione Robertum inſidijs appetitum vidimus.

c To. 5. p. 2 ep. ſecr. pag. 263.

Carolo duci ſtructæ inſidiæ diſcuſſæq.

d Ead. pag.

19 Quod ad Aragonias res attinet; Ioannes Alfonſum e comitem Vrgellenſem ingrati in Deum & eccleſiam animi perſtrinxit, qui mox eius criminis ſuſpicionem ex Pontificis animo multis verborum officijs delere conatus eſt f. Grauioribus quoque verbis increpitus eſt Rex Aragonum g violati iuris eccleſiaſtici, ac reuocare iuſſus h quæ in Barchinonenſem epiſcopum, præconis voce ſede ſua depulsū ſcelere hactenus inaudito, geſta eſſent: *Præconizationem prædictam ocyus*, inquit, *ſtudeas reuocare, quod præmiſſa poſſis merito deuitare. Nec immunem ſe putet a prædictis circumſpectio regia, eo quod ea* fieri

e Ead. pag.

Alfonſus comes de violato iure eccleſiaſtico correptus.

f To 6. p. 2 ep. ſecr. pag 34.

g Ead. pag.

h To. 5. p. 2 ep. ſecr. pag 238.

fieri non præcepit; ipſe namque ſua efficiet, ſi ea neglexerit reuocare: licet enim Heli in ſe bonus exiſteret, peccata tamen ſibi filiorum imputauit diuina prouidentia, quæ negligenter omiſerat emendare. Dat. III. *id. martij anno x.*

Ilerdæ epiſcopi decretum reſciſſum a Pontifice. a An. 10. p. 1. ep. cú. 452.

Sanxerant a Ilerdæ epiſcopus & canonicorum collegium, non paſſuros ſe in alijs templis, quam in principe baptiſmalia ſacra conferri infantibus, vel nuptos benedictione ſacra donari. Quæ lex cum iniqua eſſet, ac plura inueheret mala; tum breuis æui & imbecillium virium infantes ob id baptiſmo non abluti excederent e vita; Pontifex Petri principis adductus precibus eam reſcidit, ac ſacramentum, quo epiſcopus & canonici de non tradenda aliarum eccleſiarum parochis facultate irritum iuſſit eſſe.

Regis Luſit. lex de vltione legibus tátum perſequenda. b Ib. pag. 243.

In Luſitania Alfonſus Rex edicto regio cauit, ne quis vltionem de hoſte ferro, ſed legibus peteret: nefarius enim mos inoleuerat, vt furori in vlciſcendis iniurijs fræna laxarentur. Quam Alfonſi legem multis laudibus commendauit Pontifex, egitque illi gratias b, apoſtolicum nuntium Petrum Labruna honorifice excepiſſe. Beatrici vero Reginæ nonnullas ſacras reliquias, eaſque inter viuificæ crucis, in qua redempti humani generis perfecta myſteria, particulam tranſmiſit c.

c Ib. pag. 244. d M.S. bib. Vall. ſign. lit. L n. 48 pag. 68.

20 Hoc anno xxv. menſis iunij die celebratum eſt d Complutenſe concilium prouinciale a Ioanne Toletano archiepiſcopo Hiſpaniarum primate, & regij Caſtellæ ſcrinij præfecto; cui Petrus Segobienſis, Ioannes Exomenſis, Fernandus Conchenſis, Giennenſis epiſcopi, & Palentini Seguntini, & Cordubenſis epiſcoporum procuratores interfuere, ac plura in eo ad aſſerendam rei eccleſiaſticæ dignitatem conſtituta; atque inprimis Ioannes archiepiſcopus, vt ſuam auctoritatem confirmaret, hæc ſanxit: *Quia, ipſa experientia rerum magiſtra nos edocente, probauimus nonnullos ſuffraganeorum noſtrorum nobis & noſtræ Toletanæ eccleſiæ in eiſdem promittendis*; vultu nimirum & obſeruãtia in archipræſulem, *negligentes hactenus extitiſſe; idcirco concilio approbante præſenti conſtitutione duximus ſtatuendum, vt epiſcopus per alium quam per nos ſine noſtra licentia conſecratus, ex quo ſuam fuerit ingreſſus diœceſim vſque ad annum, legitimo impedimento ceſſante, ad nos accedere perſonaliter teneatur, ad promittendum nobis & noſtræ eccleſiæ reuerentiam & obedientiam, vt tenetur, niſi de noſtra ſpeciali licentia dictus terminus ſibi per nos fuerit propagatus: alias contrarium faciens tamdiu ab ingreſſu eccleſiæ ſit ſuſpenſus, donec ad nos acceſſerit, & obedientiam præſtiterit a canonibus definitam.* Confirmata etiam ad libertatem eccleſiaſticam tuendam ſtatuta, quæ a Gundiſaluo Ioannis prædeceſſore apud Pennafielem edita erant: quibus adiunctum eſt, vt cum quis ob eccleſiarum iura inuaſa, bona eccleſiaſticorum direpta, vel atroces iniurias ijs illatas ab epiſcopo diœceſano anathematis infamia notatus eſſet; reque ad archiepiſcopum relata, ab eo cæteris omnibus ſuffraganeis fuerit iniunctum, vt patrati criminis auctorem ſolemni ritu in omnibus eccleſijs anathemate defixum pronuntient, interdictum ſit ingreſſu eccleſiæ ijs omnibus, qui ſe inertes in imperijs exequendis præbuerint, donec illum ſolemni ritu fidelium cœtu pulſum diuulgarint.

De ſuffraganeorũ conſecratione decretum.

Aliud de tuendo iure eccleſiaſtico.

Celebrata Toleti ſynodus. e Eod. M.S pag. 69.

21 Celebratum e aliud ſequenti anno Toleti concilium viſuri ſumus ab eodem archiepiſcopo Ioanne, qui egregia paſtoralis ſolicitudinis exempla explicuit, ornatuſq; eſt a Pontifice eo priuilegio a, vt extra prouinciam accepta a Metropolitanis poteſtate certis diebus in peragendis diuinis pallio vteretur. Adiungenda hic viſa ſunt alia priuilegia a Pontifice hoc anno conceſſa. Meditabatur peregrinationem Compoſtellanam Philippus Valeſij comes ſequenti anno inire, eaque perfecta bello ſacro in Saracenos Hiſpaniæ ſe deuouere: quæ pia conſilia cum expoſuiſſet Apoſtolicæ ſedi, ea vti a Spiritu ſancto afflata magnis laudibus extulit Pontifex b, atque omnibus, qui ipſum in acie ſtiparent, fortiterque pro fide occumberent, præmia indulgentiarum propoſuit.

a An. 10. p. 2. ep. cũ. 1315. Datum archiep. Toletano priuilegiũ. Philippus Valeſius expeditionem in Granatẽſes meditatur. b To. 5. p. 2 ep. ſecr. pag. 284.

Exceſſerat e viuis paucis ante menſibus illius parẽs Carolus Valeſius, quem aiunt c in extremo vitę confinio procuratę Engerrani, de quo dictum eſt, necis pœnituiſſe, obtinuiſſeque a Rege Carolo, vt illius corpus e patibulo depoſitum conſanguineis ſacræ ſepulturæ mandandum traderetur. Magnis ſane virtutibus ornatus erat princeps; quem ad reſtituendam orienti armorum vi catholicam fidem ſæpius paratiſſimum vidimus, ſi temporum ratio cum illius votis conſenſiſſet: e quo Valeſiorum Regum proſapia duxit originem, atque inter illius elogia illud affertur, non quidem Regem, ſed filium, patruum, ac parentem Regum extitiſſe.

Caroli Valeſij mors. c Paul. Aemil. in Carol. IV. d An. Chr. 1315. n. 3

22 In Gallijs patrata hoc anno eſt infanda ſcurrilitas a nonnullis, qui inter diuina mimicas ineptias exercuere: quos Pontifex iuſta ſeueritate, vt ſubiectæ docent literæ e, perculit.

e An. 10. p. 1. ep. cur. 50.

Ioannes, &c. ad perpetuam rei memoriam.

Non abſque vehementi admiratione percepto, quod menſe maij proximo præterito fratribus ordinis Minorum in villa Exoldunenſi Bituricenſis diœceſis commorantibus, de translatione B. Nicolai confeſſoris feſtum celebrantibus celebre, ad quod quamplures perſonæ fuerant inuitatæ; quidam frater ipſius ordinis cum baculo paſtorali, annulo, & alijs pontificalibus inſignijs miſſam conuentualem & ſolemnem, guardiano conuentus eiuſdem villæ alijſque prædictis fratribus, vno videlicet eorum tenente ad inſtar abbatis altũ baculum paſtoralem, & decem alijs cappis indutis ſericis ſibi aſſiſtentibus, celebrarat. Et ſubſequenter in ſecundis eiuſdem feſti veſperis, dicto fratre ibidem in pontificalibus veſperorum ipſorum officium proſequente, quidam alius frater eiuſdem ordinis indutus mulieris amictu, duas literas bullatas portans in manibus, ad fratrem acceſſerat eundem in pontificalibus, vt præmittitur celebrantem, dicens ei, quod ipſum faciebat ſummus Pontifex Cardinalem. [Et infra, vbi ſubiecit Bituricenſi archiepiſcopo datam prouinciam, vt ſine ſtrepitu forenſi diligentiſſime exquireret veritatem, exploratoque facinore Gaucelino tit. SS. Marcellini ac Petri presbytero, ac Bertrando S. Mariæ in Aquiro, tum Arnaldo S. Euſtachij diaconis Cardinalibus partes demandatas, vt illum qui perſonatum epiſcopum egerat, atque alterum qui muliebri veſte indutus illum creatum Cardinalem denuntiarat, in examen adducerent; crimenque ab ijs compertum fuiſſe, addit Pontifex:] In patratione præmiſſorum exceſſuum a recto regulæ declinatur, dum a viris ſacræ religioni deditis in tantæ leuitatis ludibrium proſilitur, & forma eccleſiaſtica deformatur: dum pontificalis dignitatis auctoritas deducitur taliter in contemptum, & ij, qui deberent in domo Domini verbo pariter & exemplo proficere, ac vir-

Indigna aliquorũ ſcurrilitas.

Digitized by Google

virtutibus coruſcare, tam profanæ vanitatis flatibus ventilantur, talia in deuotis mentibus præſentium, dum agebantur ſacra myſteria & celebrabantur diuina officia, non ſine fidelium ſcandalo nefarie præſumendo; ex quibus intime tangimur & mouemur.

Inflicta ijs pœna.

Ne igitur huiuſmodi præſumptuoſa temeritas in perniciem tranſeat aliorum, ſed in committentibus puniatur, ac etiam extinguatur, ne quod abſit, cæteri ſumant audaciam ſimilia committendi; auctoritate apoſtolica de fratrum noſtrorum conſilio, eundem Ioannem Garnerij omnibus officijs, ſi qua in eodem habet ordine, perpetuo priuamus, ipſumque inhabilitamus & inhabilem reddimus ad quæuis officia in poſterum obtinenda, & alios actus legitimos exercendos, & per vnius anni continuum ſpatium a miſſarum celebrationibus ipſum ſuſpendimus; quodque ipſe per totum eundem annum ieiunare ſexta feria, & dumtaxat panem comedere & aquam bibere, ſedendo donec comeditur & bibitur in ſuperficie terræ coram ſui conuentus fratribus teneatur; & quod per integrum annum huiuſmodi in quolibet capitulo de manu illius, qui ſibi præerit, acutam ſeu rigidam & bene ſenſibilem recipiat diſciplinam, vt huiuſmodi ab eo commiſſum ſine rubore & cum ſcandalo aliorum exceſſum defleat, & deflendo patienter ad contritionis affectum eius animus efficaciter inducatur. Ordinamus quoque atque decernimus auctoritate prædicta, vt prædicto Ioanni Robineti caputium habitus dicti ordinis, quem defert, amoueatur omnino, ſicque huiuſmodi detruncato habitu vſque ad feſtum reſurrectionis Domini proximo venturum maneat & incedat, niſi cum eo interim ſuper hoc per ſedem prædictam extiterit diſpenſatum; quodque per totum eundem annum dicta feria ieiunare, comedere, bibere, ac ſedere, prout de dicto Ioanne Garnerij prætangitur, teneatur; & quod per eundem annum viginti vicibus in capitulo, ſicut ſibi exprimitur, ſucceſſiue recipiat diſciplinam ſimilem, &c. *Dat. VIII. kal. Auguſti anno x.* Eodem argumento Pontifex Bituricenſi archiepiſcopo ſcripſit, præcepitque vt in Exoldunenſi conuentu pontificiam ſanctionem promulgaret, pœnaſque reis infligendas curaret.

Nonnulli Minoritæ rebellant in Pontificem.

23 Emarcuerat adeo inter nonnullos Minoritas priſtinę pietatis flos, vt aliqui hæreſeos infamia laborarint, contemptiſque ſacris inſtitutis S. Franciſci, quem ipſis Romani Pontificis & præſulum obſeruantiam religioſiſſime commendaſſe vidimus, nefarias voces in ſedem Apoſtolicam effutirent. In ijs Petrus [a] quidam miniſter, vt vocant, eo crimine poſtulatus traditus cuſtodiæ eſt; commiſſaque Hugolino abbati monaſterij S. Petri, & Matthæo Vngari Minoritæ theologo prouincia, vt de illius dictis in Pontificem temere iactatis inquirerent. Guillelmus [b] etiam Minorita e Villafranca e ſacro ſuggeſtu contra apoſtolicas conſtitutiones, quibus definitum erat ab hæreſi nō abeſſe, qui pertinaciter affirmarent Chriſtum dominum & Apoſtolos aliquid proprio vel communi nomine non poſſediſſe, declamare non perhorruit: cuius cauſam Elnenſis epiſcopus cognoſcere iuſſus eſt.

a To. 5. p. 2 ep. ſecr. pag. 328.

b An. 11. p. 1. ep. cur 3.

Impoſtores in Italia.

Nonnulli quoque tum ſceleſtiſſimi hypocritæ, qui pſeudoapoſtoli vel Fraticelli videntur extitiſſe, religioſa veſte inſignes, multis verborum lenocinijs ſimplices quoſque contaminare ſuis erroribus in ditione pontificia, ac pietatis ſpecie pietatem omnem extinguere nitebantur. Contra quos Ioannem Amelium archidiaconum Foroiulienſem ducatus Spoletani præſidem leges diſtringere imperauit [a].

a To. 5. p. 2 ep. ſecr. pag. 325.

Dilecto filio Ioanni de Amelio archidiacono Foroiulien. ducatus Spoletani rectori.

Imperatores graſſati in Italia.

Ad audientiam noſtram tua nuper inſinuatione peruenit, quod nonnulli prauitatis filij, ouinam pellem ſub religionis habitu prætendentes extrinſecus, lupi vero rapaces intrinſecus exiſtentes, decretam tibi prouinciam, velut ouile dominicum ſub hac fictione, proh dolor! & ſimulatione ſubintrant, vt inuenientes ibi ſimplices fidelium animas, quædam eis, ſub verbo prædicationis enuncient, & ſophiſticis atque fallacibus ſuggerant argumentis, ex quibus ipſi fideles inducti, abiurata fide, labantur in perfidiæ lubricum, & a noſtrorum, ac ſanctæ Romanæ matris eccleſiæ declinent ſemitis mandatorum. Cupientes itaque his prouidere ſalubriter, ac gerentes de tuæ circumſpectionis induſtria fiduciam in domino ſpecialem, procedendi contra tales ſimpliciter & de plano, abſque ſtrepitu & figura iudicij, teque per omnes vias & modos iuri non obuios informandi, ac faciendi quod ſuadebit iuſtitia, tibi auctoritate præſentium licentiam impartimur. Contradictores, &c. *Dat. Auin. kal. martij anno x.* Similiter in Germania Franciſcus e Lutra Benedictinus apoſtata, de quo iam ante egimus, peſtiferos errores in omnibus, quæ circumcurſabat, locis diſſeminabat: quocirca Ratiſponenſium Minoritarum præfecto munus a Ioanne iniunctum eſt [b], vt impium hominem carceri traderet.

Alius in Germania.

b Ib. pag. 247.

24 Cum vero nonnulli impij Chriſtiani, qui terreni lucri cupiditate illecti, iacturam æternitatis incurrere, totieſque a concilijs œcumenicis ac Romanis Pontificibus vetita cum Saracenis commercia inire non perhorrerent, vt pœnarum metu a crimine ſubmouerentur, Ioannes ob inſignem eccleſiaſticarum cenſurarum contemptum in eos ſtatutis in hæreticos legibus agi iuſſit [c]. Quorum ſuſcipere patrocinium auſus eſt Rizardus Cremonenſis [d], ac dictis contrariam apoſtolicis conſtitutionibus ſententiam tueri; qui cum ſentiret etiam cum hæreticis & perduellibus eccleſiæ, cenſoribus fidei in ipſum animaduertendi munus iniunctum eſt. Quibus etiam ſequenti anno, cum magis fureret illius improbitas, eadem repetita imperia [e]; ac Bertrando Cardinali A.S.L. datæ partes [f], vt in ipſum legibus ageret, cuius ſcelera his verbis in medium adducit.

c To. 5. p. 2 ep. ſecr. pag. 247.
d Ead. pag.

e To. 6. p. 2 ep. ſecr. pag. 204. & 215.
f Ib. pag. 37. & 40.

Rizardi Cremon. doctrina de commercio infid. damnata.

Rizardus Malumbre de Cremona approbationis, innouationis, & declarationis huiuſmodi, nimirum criminis labem contrahere, non modo qui merces in concilijs œcumenicis vetitas Saracenis Ægyptijs inueherent, verum etiam alias a Nicolao IV. Bonifacio VIII. Clemente V. prohibitas inferrent, aut illi flagitio conſentirent, *non ignarus aſſerere, affirmare, aſtruere, ac dogmatizare verbo & ſcriptis in ſua ſalutis animæ diſpendium, & multorum, quos ſecum in errorem hæreſis damnatá ſatagebat trahere, perniciem & iacturam; quod deferre vel mittere Saracenis in Alexandriam, aut alia loca Saracenorum terræ Aegypti victualia & alia quæcumque mercimonia, præter prædicta in eiſdem conſilijs prohibita, non erat peccatum, præſumpſerat damnabiliter ac etiam præſumebat: quodq; idem Rizardus huiuſmodi prauis ſuis ac iniquis actibus non contentus, ſed ſe Dei & eccleſiæ ac fidei*

fidei catholicæ rebellem & hoſtem exhibens manifeſte, Raynaldo & Opizoni marchionibus Eſtenſibus, ac Galeatio de Vicecomitibus, eiuſque fratribus hæreticis, & de crimine hæreſis a ſuis competentibus iudicibus ſententialiter & publice condemnatis; nec non Ludouico de Bauaria excommunicato, Dei & eccleſiæ rebelli & hoſti, adhæſerat. Et infra: *Contra dictum Rizardum ſuper prædictis & ea tangentibus ſecundum formam canonum, ac priuilegia officio inquiſitionis conceſſa ſolerter & diligenter per te, vel alium, ſeu alios inquirere ac procedere non poſtponas. Dat. Auin. non. maij.*

Idem adhæsit Gibellinis & Bauaro.

25 Interea hoc anno ad Genuenſium gratiam iuſtis cauſis adductus Pontifex apoſtolicas leges de non ferendis ad Saracenos mercibus ad biennium mollinit, cum ea reſpublica, antea florentiſſima opibus, tum ob ciuium diſſenſiones, tum intercepta commercia cum orientalibus ab antiquo ſplendore deficeret, neque ad Conſtantinopolitanum imperium, aliaſque plures prouincias merces transferre poſſent. Permiſit a itaque retinendæ veteris dignitatis cauſa, vt merces ferro, telis, lignis, naualibus exceptis, ad Laodicenam oram Babylonio ſoldano obnoxiam aduehere; indeque cum Perſis, Tartaris, Indis, & alijs populis, quibus Chriſtianorum commercio interdictum non eſſet, merces diſtrahere ac permutare poſſent. Impoſita b vero eſt archiepiſcopo Genuenſi prouincia, vt ſacramento nauium rectores e portu ſoluturos adigerent, ipſos contra imperia pontificia non ituros, nec merces vetitas Saracenis inuecturos. Cum vero in pontificijs literis dicatur, Genuenſes ad Conſtantinopolitanum imperium merces deuehere tum non potuiſſe, id ob Turcarum excurſiones, qui ea maria infeſta reddebant, videtur contigiſſe, de quibus ſupra ex Sanuto memoraui: is enim auctor ſuadebat propterea Romano Pontifici, vt claſſem ad reprimendos Turcas compararet, itanamque & Chriſtianorum libertati conſulturum; atque a Græcis, qui ad coniunctionem cum Romana eccleſia his beneficijs allicerentur, ſummam gratiam initurum.

a An. 10. p. 1. ep. cõ. 890.
Data Genuenſib. facultas, vt cum infidelib. merces commutarent.
b Ib. poſt eand. ep.
Turcæ maria graſſationibus infeſtant.

26 Præſeferebat c quidem Andronicus Imperator redintegrandæ cum Romana eccleſia coniunctionis deſiderium, atque oratores ad Francorum Regem Carolum miſit, quibus ſignificabat, ſe pacem cum omnibus Chriſtianis maximeque cum Gallis ſeruaturum, & alias ingentes ſpes & promiſſa oſtentabat: de quibus vt certior fieret Carolus, Benedictum e Cunis Dominicanæ familiæ religioſum virum legandum cenſuit d; quem Pontifex ad Robertum Regem Siciliæ ac Philippum principem Tarentinum tranſmiſit, vt quæ ipſis in tanta re gerenda viſa eſſent, optima conſilia explicarent.

Andronicus reuocandæ ad Rom. Græcor. eccleſiæ deſiderium præfefert.
c To. 5 p. 2 ep. ſecr. pag. 266. & 372.
d Ead. pag. 266.

Regi Siciliæ.

Significauit nobis chariſſimus in Chriſto filius noſter Carolus Rex Franciæ & Nauarræ illuſtris, quod vir magnificus Andronicus, qui ſe Romæorũ Imperatorem & moderatorem intitulat, per ſuas literas inſinnauit eidem, intentionis & voluntatis eſſe ſui imperij, velle pacem & amorem cum omnibus, & ſpecialiter Chriſtianis: & cum Regem ipſum, eiuſque domum, & prædeceſſores ſuper alios mundi principes ad hoc perciperet delectari, certum ad ipſum deſtinabat nuncium literarum exhibitorem ipſarum, ſuper intentione prædicta plenius informatum. Rex itaque præfatus ſcire, vt aſſerit, deſiderans certius, an ipſe Andronicus præfatæ intentionis exiſtat, & an quæ literis præfatis aſtruit, operibus cupiat adimplere, dilectum filium Benedictum de Cunis ordinis Prædicatorum ſacræ theologiæ magiſtrum ad eundem Andronicum pro ſcrutandis huiuſmodi prouidit de noſtro beneplacito cum ſuis literis deſtinandum.

Oratorẽ ad Regẽ Francor. ea de re acturum mittit.

Nos autem attendentes, quod negotium huiuſmodi tuam excellentiam, nec nõ & dilectum filium nobilem virum Philippum principem Tarentinum germanum tuum inter cæteros catholicos principes non mediocriter tangit, volumus quod idem magiſter, prius quam ad dictum accedat Andronicum, ad tuam, dictique principis ſe conferat præſentiam, auditurus vtriuſque intentionem, ac informationem, ſi quam ei dare decreueritis ſuper his, nobiſque illas poſtmodum reſcripturus. Quocirca regalem excellentiam attentius excitamus, quatenus cum eodem principe, quid nos deceat, vel expediat in hac parte, prouida deliberatione diſcernens, magiſtrum eundem reddere ſtudeat ſuper his plenius informatum: nos enim præfato magiſtro collegam alium in negotio ipſo cogitaueramus adiungere; ſed donec de tua, dictorumque principis & Andronici intentionibus ſuper his plenius nobis liquerit, conſultius id prouidimus differendum: e ſuper quibus etiam præfato germano tuo per magiſtrum ipſum litteras noſtras dirigimus opportunas. *Datum Auinione XIII. kal. ſeptembris anno X.*

Robertus Rex Sicil. & Philip. princeps de ead. re conſulti.

27 De miſſo ad Andronicum Imperatorem Benedicto e Cunis, vt ipſum ac Græcos ad fidem orthodoxam alliceret, extant aliæ literæ a, quibus ea ſpe facultatem ipſi tribuit, vt eum mathematicis (ijs nimirum, quorum profanæ artes in prædicendis, magiſtro dæmone, vanaque aſtrologiæ obſeruatione, rerum futuris euentibus ab eccleſia damnatæ ſunt) & cæteris ſchiſmatis labe infectis publice occulteue ageret, concioneſque ſacras haberet. Terruerant Andronicum peruulgati de expeditione Gallorum Aſiatica ineunda ſermones, fueratque a Marino Sanuto admonitus b, pleroſque Conſtantinopolitanum prius imperium expugnandum cenſere, & eorum opinionem in Regum conſilijs a ſe refutatam; ſollicitatuſque, vt Chriſtifideles contra Saracenos omni ſtudio iuuaret. Cæterum præclara adeo de reſtituenda Aſiæ Chriſtiana religione, ac ſuperſtitione excindenda Mahumetica ob occidentalium diſſenſiones eſt turbata; neque vniuerſus exercitus, ſed leues copiæ ad defendendas Chriſtiani nominis reliquias orientem petebant, pluresque crucesignati oſtentationis magis, quam pietatis cauſa crucis ſymbolum ferebant: quos in Æmilia Pontifex a prouinciæ præſide Aymerico archiepiſcopo Rauennate vel ad promouendam ſacram rem Aſiaticam profectionem inire, vel ſacrum ſymbolum abijcere monendos curauit. c

Miſſus ad Andronicum a Pont. internũtius.
a Ib. pag. 372.
b Sanut. in lit. ad Andronic.
Segniter bellum ſacrum geritur.
c To. 5 p. 2 ep. ſecr. pag. 331.

28 Adducebatur hoc interim ſpatio in diſcrimen orthodoxa in Cypro religio, cum Neſtoriani duas in Chriſto perſonas, ipſumque non natura, ſed adoptione Dei filium; Iacobitæ contra vnicam in eo tantum naturam, contra œcumenica concilia cum Eutyche publice impieque effutirent: Cyprij etiam Græci purgatorium ignem negarent, ac peruerſe ſentirent, neq; improbos inferni pœnis affici, nec ſanctos cæleſti felicitate ad diem vſque extremum iudicij potiri: ſacramentum etiam corporis dominici animalibus ad reſtituendam ijs valetudinem porrigerent, ac niſi Conſtantinopoli deferretur, excipere abnuerent.

Cyprij Græci male de fide ſentiunt.

Ad

Ad qnas fœdas excindendas hæreſes Pontifex Raimundum patriarcham Hieroſolymitanum zeium explicare hiſce literis iuſſit. a

a To. 6 p. 1 ep. ſecr. pag. 80.

Ioannes, &c. Raimundo patriarcha Ieroſolymitano.

Trahimur in amara ſuſpiria, & multa mentis turbatione monemur, dum infra fines eccleſiæ catholicæ, curæ noſtri regiminis diuina diſpoſitione commiſſæ, contra puritatem catholicæ fidei errores percipimus pullulare: ad qnos extirpandos tanto ſolertius vigilare nos conuenit, quanto maiora formidantur ex illis pericnla fidei & fidelibus prouentura. Habet ſiquidem infeſta nimis de tranſmarinis partibus inſinuatio, nobis miſſa, quod in regno Cypri, vbi catholicæ fidei viget cultus, quidam iniquitatis filij, Neſtoriani & Iacobitæ vocari, quorum ſecta neqniſſima olim in concilijs generalibus reprobata extitit & damnata, ſe aduerſus Dei ſcientiam extollentes, ac in damnatos errores & hęreſes incidere non verentes; præfati Neſtoriani in Chriſto Ieſu domino noſtro duas perſonas, & ipſum per inhabitantem gratiam adoptiuum Dei Filium exiſtere; dictique Iacobitæ vnam tantum ineſſe naturam contra veritatem orrhodoxæ fidei damnabiliter profitentur; habentes ſuas illic diſtinctas eccleſias, in quibus errores & hęreſes hniuſmodi, non ſine magnis ſuarum & multorum aliorum animarum periculis, publice dogmatizant. Et inſuper quod Græci aliqni, qui pro maiori parte in regno morantur eodem, negant purgatorium & infernum, aſſerentes mendaciter & temere, nullum ſanctorum eſſe in paradiſo vſqne poſt iudicium generale; ſed interim in certo loco quieſcere ſine pœna: & hoc idem etiam de malis aſſerere molinntur. Alij quoque Græci ſunt ibi, qui ſacramento altaris non communicant, niſi eis de Conſtantinopoli deferatur, & nonnulli etiam alij huiuſmodi ſacramentum in eſcam iumentis pro ſanitate miniſtrare præſumunt.

Plures Neſtorij hereſi infecti.

Alij cum Iacobitis vnam in Chriſtu naturam aſſerunt.

Alij purgatorium & infernű negant.

Infandű de Eucharistia animalibus porrecta ſacrilegiű.

29 Cupienres igitur prædictos errores & hęreſes de finibus fidelium extirpari, ac de tuæ circnmſpectionis exquiſita prudentia plenam in Domino fiduciam obtinenres, fraternitati tuæ per apoſtolica ſcripta committimus & mandamus, quatenus ad extirpandum prædictos errores & hęreſes, ac reformandum & corrigendum qnæ in hac parte reformanda noueris ac etiam corrigenda, intendere iuxta datam a Deo tibi prouidentiam adeo ſtudeas diligenter, quod diuinam & Apoſtolicæ ſedis gratiam vberius propter hoc merearis, &c. *Dat. Auin. kalend. octobris anno* XI.

Patriarchæ Ieroſol. aduerſus impios data imperia.

De gliſcentibus ijs hęreſibus Hugoni Regi Cypri eadem ſententia ſcripſit Pontifex b, vtque ad eas excindendas Raimundo patriarchæ regiam opem porrigerer, hortatus eſt; cum nullam maiorem gloriam, quam in fide amplificanda, aſſerendoque ſtudio ne illius flos ac dignitas emarceſceret, colligere poſſet: *In virtute*, inquit, *ac decore fidei a Domino cenſentur conſtituti viri potentia præditi, & proſapia illuſtrium præcellentes, qui dum illam fulciunt, & ſe operoſos exhibent in illius dilatatione miniſtros, fama creſcunt & meritis, & a Domino in ſuis actibus diriguntur. Sed in eorum gloria non parum macula ponitur, cum in ſuis diſtrictibus fides vim patitur, & infidelium ſubiectiorum morſibus laceratur; frequenter enim exercitatione membrorum caput affligitur, & nonnunquam pœna principibus propter peccata plebis infertur.*

b Ead. pag. Solicitat Rex Cyp. vt patriarcham fulciret.

30 Proferebat ſe latius per id tempus in remotioribus orientis oris fides Chriſtiana, atque in Tartaria Imperator miſſos a Romanis Pontificibus ad eos populos Chriſtianis ſacris imbuendos epiſcopos perhumaniter excepit, & ad ſuſtentandam honeſte vitam ſtipendia attribuit, vt Andreæ e Peruſio epiſcopi e ſacro Minoritarum ordine ſuffraganei archiepiſcopi Cambalienſis ad Peruſinorum Minorum præfectum literæ teſtantur a.

Amplificata apud Tartaros Chriſtiana religio.

Frater Andreas de Peruſio de ordine Minorum fratrum, diuina permiſſione vocatus epiſcopus, reuerendo patri fratri guardiano Peruſini conuentus, &c.

a Ext. apud Vvad. to. 3. hoc ann. n.

Nouiſtis me cnm bonæ memoriæ fratre Peregrino coepiſcopo, & meæ peregrinationis indiuiduo comite, præter mnltos labores & languores, inedias, variaque tormenta, atque pericnla in terra pariter & in mari, vbi fuimus, rebus omnibus, etiam tunicis & habitibns ſpoliati; demum Deo iuuante ad Cambalienſem ciuitatem, quæ ſedes eſt imperij magni Chanis, anno dominicæ incarnationis MCCCVIII. vt credo, perueniſſe: vbi ſecundum mandatum a ſede Apoſtolica nobis datum, archiepiſcopo conſecrato, moram ibi per quinquennium fere contraximus. Infra quod temporis ſpatium procurauimus alaſa ab Imperatore magnifico pro victu & veſtitu octo perſonarum: eſt autem alaſa impenſa, qnam Imperator tribuit nuncijs magnatum, oratoribus, bellatoribus, diuerſarum artium artificibus, iaculatoribus, pauperibus, & dinerſis diuerſarum condirionum perſonis: quæ impenſæ plurium Latinorum Regum introitus & expenſas tranſcendunt. De dinitijs, magnificentia, & gloria huius magni Imperatoris; de vaſtitate imperij, multitudine populorum, numeroſitate ciuitatum, & magnitudine earundem; & de ordinatione Imperij, in quo nemo aduerſus alium auſus eſt leuare gladium, tranſeo, quia longum foret ſcribere, & audientibus incredibilia viderentur: nam ego ipſe, qui præſens ſum, talia audio, quæ vix ipſe credere poſſum. *Et infra.*

Imperator Tartar Andreæ epiſcopo ex ærario victum tribuit.

31 Eſt quædam magna ciuitas iuxta mare oceanum, quæ vocatur lingua Perſica Cayton; in qua ciuitate vna dines domina Armena eccleſiam erexit præclaram ſatis & grandem, quam quidem, de ipſius voluntate per archiepiſcopum in cathedralem erectam, cum competentibus dotibus, fratri Gerardo epiſcopo, & fratribus, qui cum eo erant, donauit in vita, & in morte reliqnit; qui primus eandem cathedram ſuſcepit. Mortuo autem dicto epiſcopo, inibique ſepulto, voluit archiepiſcopus in eadem eccleſia me facere ſucceſſorem: ſed huiuſmodi locationi & ſucceſſioni me non præbente aſſenſum, ipſam contulit fratri Peregrino epiſcopo memorato, qui illuc habita opportunitate ſe cōtulit, & poſtquam paucis annis rexit eandem, anno Domini MCCCXXII. in craſtino octauæ Apoſtolorum Petri & Pauli diem clauſit extremum. Ante cuius diſceſſum per quatuor fere annos ego, qui in Cambaliech non eram conſolatus ex aliquibus cauſis, procuraui quod dicta alaſa ſeu eleemoſyna imperialis mihi daretur in præfata ciuitate Caytonis, quæ diſtat a Cambaliech itinere hebdomadarum fere trium: vt dixi, ſolicite procuraui: & cũ octo equitibus, ab Imperatore mihi conceſſis, ad eandem ciuitatem cum magno honore perrexi & applicui, adhuc fratre Peregrino præfato viuente; & in quodam nemore proximo ciuitati ad quartam partem vnius milliarij eccleſiam conuenientem & præ-

præclaram ædificari feci cum omnibus officinis ſufficientibus pro XXII. fratribus, & cum quatuor cameris, quarum quælibet eſſet pro quocumque prælato ſufficiens. In quo quidem loco moram traho continuam, & viuo de eleemoſyna regia memorata, quæ iuxta mercatorum Ianuenſium æſtimationem aſcendere poteſt annuatim ad valorem centum florenorum aureorum vel circiter: & de hac eleemoſyna magnam partē in ædificatione loci prædicti expendi, cui ſimilem in eremitorijs in tota noſtra prouincia nullum ſcio quoad pulchritudinem & omnem amœnitatem.

Denique non longo elapſo tempore poſt obitum fratris Peregrini recepi decretum archiepiſcopi de locatione noſtra in memorata eccleſia cathedrali, cuius locationi aſſenſum præbui, cauſa rationabili ſuadente: & nunc in loco, vel eccleſia ciuitatis, nunc in eremitorio moram facio iuxta meæ libitum voluntatis, & ſum ſano corpore, & quantum longæuitas vitæ patitur, aliquibus adhuc annis in hac meſſe laborare potero, licet canitiem habeam ex defectibus naturalibus, & proprietatibus ſenectutis. Sane in iſto vaſto imperio ſunt gentes de omni natione, quæ ſub cœlo eſt, & de omni ſecta, & conceditur omnibus & ſingulis viuere ſecundum ſectam ſuam. Eſt enim hæc opinio apud eos, ſeu potius error, quod vnuſquiſque in ſua ſecta ſaluatur; & nos prædicare poſſumus libere & ſecure: ſed de Iudæis & Saracenis nemo conuertitur. De idololatria baptizantur quamplurimi, ſed multi ex baptizatis non recte incedunt per viam Chriſtianitatis. Quatuor noſtri fratres martyrizati fuerunt in India a Saracenis, quorum vnus bis in ignem copioſum iniectus illæſus euaſit; & tamen ad tam ſtupendum miraculum nullus eſt a ſua perfidia permutatus, &c. *Dat. in Cayton anno Domini* MCCCXXVI *in menſe ianuary*.

Omnes ſectæ apud Tartaros tolerantur.

32 Hoc anno Placentini, permoti fama miraculorum Gregorij Papæ X. ſupplices a Ioanne XXII. flagitarunt, vt illum in ſanctorum albo collocaret: ad quorum iuſtas preces Ioannes, vt in tanta re ſolitam conſilij maturitatem adhiberet, Piſano archiepiſcopo & epiſcopo Mutinenſi prouinciam dedit a, vt de illius ſanctitate & miraculis, adductis in religioſum examen teſtibus, publica documenta conficerent.

Gregorius X. miraculis clarus.

a An 9 p. 2. ep. com. 1519

Ioannes, &c. venerabilibus fratribus archiepiſcopo Piſano & epiſcopo Mutinenſi, ac dilectis filijs Bindo de Senis propoſito eccleſiæ Coloníenſis notario noſtro.

Dudam ex parte dilectorū filiorum Iaconini de Pontecanali pro Rom. eccleſia rectoris, ac prioris antianorum, & ipſorum antianorum, nec non conſilij & communis ciuitatis Placentinæ coram nobis & fratribus noſtris propoſitum extitit, quod felicis recordationis Gregorius Papa X. prædeceſſor noſter, dum viueret, nitore ſanctitatis emicuit, conuerſatione reſplenduit, ac multis magniſque tam ante quam poſt ſuum obitum miraculis coruſcauit: quare pro parte ipſorum fuit nobis humiliter ſupplicatum, vt de eiuſdem Gregorij vita & miraculis inquiſitione præmiſſa, ſi reperiremus præmiſſa veritate fulciri, eum aſcriberemus ſanctorum catalogo, ipſumque faceremus per vniuerſas eccleſias honore congruo ſolemniter venerari. Verum, licet prædicta coram nobis & eiſdem fratribus noſtris expoſita, ſi vera ſint, noſtrum & fratrum noſtrorum corda multiplici iucunditate repleuerint; attendentes tamen, quod Romana eccleſia, præſertim in tanto negotio conſueuit cum magna maturitate procedere, vbi videlicet de re tam ardua quæritur, & de cæleſtibus indagatur; nam ſi difficile exiſtimamus quæ in terra ſunt, & quæ in proſpectu ſunt inuenimus cum labore, quæ in cælis ſunt quis inueſtigabit? vt tutiori & ſolidiori tramite procedamus, diſcretioni veſtræ, de qua plenam in Domino fiduciam obtinemus, per apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus vos vel duo veſtrum in loco vel locis, vbi expedire videritis, de vita, conuerſatione, ac miraculis Gregorij prædicti cæteriſque circumſtantijs, huiuſmodi negotium contingentibus, iuxta formam, quam vobis ſub bulla noſtra tranſmittimus interclusam, inquiratis diligentius veritatem; & quæ ſuper præmiſſis inueneritis, fideliter in ſcriptis redacta, ſub teſtimonio ſigillorum veſtrorum per viros idoneos ad ſedem Apoſtolicam deſtinetis, vt per inquiſitionem veſtram ſufficienter inſtructi, ſicut res exigit, & expediens viſum fuerit, ſecurius in ipſo negotio procedere valeamus. *Dat. Auin. VI. id. may anno IX.* Conditæ erant Gregorij reliquiæ in Aretina eccleſia, cuius diœceſis hoc anno diſpertita eſt a, condito Cortonæ nouo epiſcopatu.

Placentini SS. catalogo annumerandum poſtulant.

Inſtitutū a Ioann. de illius miraculis religioſū examen.

Conditus epiſc. Cortonen.

a Ib. ep. cō. 1071.

IESV CHRISTI

Annus 1327.

IOANNIS PP. XXII. annus 12. VAC. IMP. OCCID. 14. ANDRONICI IMP. ORIEN. 44

1 Concuſſit b Italiam Ludouici Bauari ad eam ſibi armis ſubijciendam, corripiendaque vi inſignia imperij, aduentus anno Chriſti milleſimo vigeſimo ſeptimo indictione decima: cum enim ob Caroli ducis Calabriæ, qui Florentinam rempublicam adminiſtrandam ſuſceperat, & Ioannis S. Theodori Cardinalis A. S. L. & publicæ pacis ſeruatoris in Etruria inſtituti ſuperiori anno acceſſum, annuas Regis Siciliæ in Trinacriam irruptiones, attritamque Friderici potentiam, & Inſubriam a Bertrando legato continuis afflictam bellis, Gibellini hinc armis hinc cenſuris pontificijs vrgerentur, illum crebris legationibus & pollicitationibus ad maturandum iter pellexere. Indixit c Tridenti menſe februario ſuæ factionis comitia Ludouicus, in quibus plura perperā geſſit, ſchiſmaticorumque & impiorum illuuiem ad ſe traxit, qui in eum prorupere furorem, vt ſupremum in terris Chriſtianorum caput anathematis notarent infamia, captatiſque ex nomine inanibus argutijs, vt facete ſacrilegi viderentur, presbyterum Ioannem appellarent: ex quo pontificiæ dignitatis contemptu ſententiæ apoſtolicæ habitæ ludibrio, & eccleſiaſticum interdictum, coram Ludouico, diuinis celebratis officijs, violatum. Eminebant d inter cæteros impietate ſceleſtiſſimi Ludouici Bauari aſſentatores Marſilius Patauinus theologicæ ſcientiæ improbus interpres, & Iandunus philoſophicarum argutiarum nugarumque artifex, qui nouis hæreſibus ex inferis excitatis, id vnum moliebantur, vt eccleſiam Dei exciderent, vel fœdiſſime ſubijcerent ſeruituti: quibus Pontifex quinto idus aprilis iudicium hæreſeos intendit: ſed de his agetur inferius. Nunc Bauarum Italiam ingredientem ſequamur.

b Io. Villa. 10. c. p. 1. ep. ſecr. pag. 60.

Bauarus in Italiam a Gibellinis excitus.

c Io. Vill. l. 10 c. 17. Tridenti ſuorum conuentus agit.

d T. c. 6. p. 3 ep. ſecr. pag. 121. Marſilius & Iandunus ad illius gratiā fingunt hæreſes.

2 Cum de Tridentinis conuentibus habitis a Gibellinis certior eſſet factus a Bertrando legato Ioannes Papa, tenues eorum vires, ſuaſque ſuperiores arbitratus, nullas timendi cauſas

ſub-

ſubeſſe, exaratis XII. kalendas aprilis literis, reſpondit [a]; parteſque ipſi dedit, vt cum Carolo duce Calabriæ, cui eo argumento eadē die reſcripſit [b], ad propulſandos hoſtes ſe compararet: ſed Pontificis conſilia & vires Bauari vicit bellica audacia. Cuius itinera Marinus Sanutus [c] deſcripſit, datis ad Cardinales ſibi familiares literis, quibus auctor erat, vt ad declinanda mala imminentia Pontifex Ludouicum admitteret in gratiam, cum populorum ſtudia in eum vergerent. Ingrediente Italiam Bauaro, Florentini vt periculū anteuerterent, oratorem miſere [d] ad ſedem Apoſtolicam Simonem Pazium, qui a Pontifice flagitauit, vt aduerſus Ludouicum ne Italiam penetraret, ſacram expeditionem dato crucis ſymbolo indiceret; Bononienſes exules, vt ciuitas milite inſtructior foret, patriæ reſtitui a legato iuberet; ac Ferrarienſes ad augendas vires in gratiam admitteret. Cui reſpondit Ioannes [e], adducturum ſe in deliberationem, an crucis ſigna in Ludouicum eſſent explicanda: tutum non eſſe Bononienſes exules reuocare in patriam, ne proditionem conflarent: Ferrarienſes, qui recenter cum Tridentinis coitiones inierant, vix ad officium adduci poſſe. Nauata tamen ei rei opera [f]. De Bononienſibus etiam exulibus in patriam reducendis data legato imperia [g], ſi e pontificia re id fore cognoſceret; alios vero ciues hortatus eſt, ne ob Ludonici in Inſubriam irruptionem animos deſponderent, vlliſue aduerſis rebus ab eccleſia diuelli ſe paterentur. Tum certiores fecit, quibus cenſuris hoſtes defixi eſſent.

a Ib. pag. 61.
b Ibid.
c Sanut. in appen. ep. 16.
Ludouici ingreſſus in Inſubriam.
Florentini oratorē ad Pont. mittunt.
d To.6.p.2. ep. ſecr. pag.50.
e Ibid. pag.45.
f Pigna de Princ. Aten.l.4.
g To.6.p.3. ep. ſecr. pag 126.

Ipſe quidem, inquit, *Ludouicus ſuis demeritis exigentibus, ſicut vos noſſe credimus, iure ſi quod ei ex electione, quam de ſe celebratam aſſerit, ad regnum Romanorum acquiſitum fuerat, priuatus iamdiu extitit iuſtitia exigente: ac ſubſequenter ducatu Bauariæ, & omnibus feudis, quæ ab eccleſia Romana, ſeu eccleſijs alijs, vel imperio obtinebat; nec non & omnibus priuilegijs eccleſiaſticis & imperialibus fuit his diebus præteritis priuatus, ſeu declaratus priuatus, iuſtitia exigente. Et nihilominus extitit declaratum ipſum fautorem hæreticorum notorium, ipſumque pœnas inflictas talibus incurriſſe. Et quia de hæreſi euidentius eſt conuictus, ad audiendum ſuper hoc ſententiam eſt ſibi peremptorius terminus aſſignatus, ſicut plenius in noſtris proceſſibus, quos dilecto filio Bertrando tit. S. Marcelli presbytero Cardinali A. S. L. in illis partibus tranſmittendos duximus, poteritis intueri. Illos autem* Dei *hoſtes & noſtros ac veſtros, tyrannos ſcilicet de Mediolano, de Ferraria, & de Mutina, de hæreſi ac de fautoria; illum de Cumis, & de Luca, & de Aretio condemnatos, veſtra prudentia non ignorat, &c. Dat.* Auinione III. *kal.* maij *anno* XI. Excitati ſunt ad coniunctionem armorum & conſtantiam ſimillimis literis alij fœderati populi: tum Benignus & Albiſſus e Vico iudices Piſani ob nauatam eccleſiæ operam cōmendati [h]. Vt vero Piſani demum ſub Bauari potentia & artibus ſuccubuerint, videbitur inferius.

Solicitati ad conſtātiam Bononienſes
Intentatū Ludouico iudicium hæreſeos.
Guelphi in hoſtem ad arma concitati.
h To.6.p.2 ep. ſecr. pag.71.
Ludouic⁹ Mediolani ab excommunicatis corona ferrea redimitus

3 Interea redimitum ipſum magna pompa, exeunte maio die ſacro pentecoſtes in æde Ambroſiana, refert Ioannes Villanus [i]: non quidem vt moris eſt, ab Aycardo Mediolanenſi archiepiſcopo; illum enim partium eccleſiæ defenſorem acerrimum vidimus, pontificiamque potius in Ludouicum ſententiam, vt fuerat iuſſus [l], diuulgabat; ſed a Guidone Tarlato olim Aretino exauctorato & Brixienſi defixo anathemate epiſcopis, qui dignitatem ſuis ſceleribus inquinarant. Interfuere vero profanæ celebritati Gibellinæ factionis proceres: qua perfecta pompa colligendo in militum ſtipendia auro intentus Bauarus Galeatium, & eius filium ac fratres, pro quibus tuendis Pontificis hoſtem ſe profeſſus erat, in vincula coniecit. Aſcripta eſt, vt refert S. Antoninus [a], huius tyranni calamitas diuinæ vindictæ, vt ab illo, quem exciuerat ad deprimendam eccleſiam, dominatu pelleretur. Sed nec minus Ludouicum ingrati animi vitio in ea relaboraſſe ſubijcit. Terruere Galeacij aliorumque Vicecomitum vincula Gibellinos proceres [b], quos vt ſibi conciliaret Ludouicus, ac ſuſpiciones de ipſo conceptas amoueret, indictis comitijs, plura obiecit Galeatio; atque inter cætera, de defectione ad pontificias partes conſilia cum Bertrando legato Cardinale agitaſſe: quæ an vera eſſent, an ad abolendam inuidiam facti ſubornata, non eſt facile diſcernere. Marcum vero Vicecomitem, vt ab omni criminis labe purum, vinculis ſoluit: Luchinus & Azo ducentis ſupra quinquaginta aureorum millibus redimere libertatem iuſſi.

i Io.Vill.l. 10. c.19. Ant. 3. p. tit.21.c.6. S.5. Alber Argen. in chron. Mutius lib.24.
l To.6.p.2 ep. ſecr. pag.50.
a Ant.3.p tit.21.c.6. S.5.
b Id. ib.c. 33. Ant. vbi ſup.
Luchinus & Azo libertatem magno pretio redimunt.

Ludouicus porro refecto ea ratione ærario, ac ſumpta, vti dictū eſt, Mediolani ferrea corona, ad auream Romæ accipiendam ſe accinxit. Ferunt nonnulli [c] ipſum, vt morem maiorum ſeruare videretur, oratores ad Pontificem miſiſſe, qui ab ipſo depoſcerent, vt Romam ad conferendum illi imperiale inſigne accederet, vel legatis, vt Clemens V. cum Henrico VI. egerat, id munus tribueret. Sed abhorrebat longe a confirmando Ludouico Ioannes, cum non modo iuribus imperij, verum etiam ducatu Bauariæ illum priuarit [d], ac ſententiam ad Ioannem Regem Boemiæ tranſmiſerit [e]: illius iuſſu Ioannes S. Theodori diaconus Cardinalis die S. Ioanni Baptiſtæ ſacro ſententiam in eum, vt hæreſis nota contaminatum & eccleſiæ perſecutorem latam, diuulgarit [f] Florentiæ: data [g] ſint Aycardo Mediolanenſi archiepiſcopo eadem imperia in Inſubria: in Germania Balduinus [h] Treuirenſis archiepiſcopus, qui etiam tum rem diſtulerat, Ludouicum omnibus pœnis pontificia ſententia comprehenſis deuinctum pronuntiarit: Henricus Colonienſis archiepiſcopus [i] parem in ſententijs pontificijs diuulgandis laudem tulerit; ac Matthias Moguntinus vna cum alijs archiepiſcopis ad inſectandum Bauarum ſit excitatus [l].

c Caſpin. de Caſar. Trithem. in chron. Hirſaug.
d To.6.p.1 ep. ſecr. pag.44.
e Ibid. pag.51.
f Io. Vill. l.10.c.26.
g To.6.p.2. ep. ſecr. pag.50.
h To.6.p.1 ep. ſecr. pag.52.
i Ead.p.1. ep. ſecr. pag. 48.
l Ib pag. 44.

Germaniæ etiā principes ac populi ſolicitati [m], ne noua ab illo vectigalia, ad quæ exigenda turrim in Rheni inſula excitarat, imponi ſinerent, priſtinamque tuerentur libertatem. Vetiti etiam Italiæ proceres, vt Philippus [n] Sabaudus, Guecelo [o] Tempeſta, Taruiſini, plureſque alij ſentire cum Ludouico, ſed omni contentione ſuum eccleſiæ ſtudium explicare iuſſi. Placentini [p], vt vrbem propugnaculis contra Ludouici impetus munirent, admoniti [q]: Genuenſes, inter quos Gibellini inualuerant, ad mutuam concordiam excitati [r]. Commouerat enim populos Ludouici aduentus, atque hos ſpe, hos metu concitarat. Ac Piſis [ſ] quidem, cum de Ludouico Mediolani coronato nuntius acceſſiſſet, coorta ſeditio, ſed magiſtratuum diligentia mox repreſſa.

m Ead. pag
n To.6.p.2 ep. ſecr. pag.78.
o Ead. p. pag.71.
p Ib. pag. 82.
q Ib. pag. 95.
Genuenſes mutuis diſcordijs diſciſſi.
r Ib. pag. 70.
ſ Io.Vill.l. 10.c.24.
Seditio Piſis orta compreſſaque.

4 Grauiores vero motus Romæ a populo nobiliſſimiſque ciuibus concitati. Agebat [t] eos indignatio, tranſlatā Auenionem a Gallis Pontificibus Apoſtolicam ſedem, amiſſoque veteris imperij ſplendore, ipſos ſummi ſacerdotij dignitate carere: orbatam Pontificis & Cardinalium præſen-

t Ib.c.20.

Romani vrgent Pōtificem, vt in Vrbem veniat.

a T. 4. p. 2. ep. ſecr. pag. 13.

ſentia Vrbem in ſqualore iacere, ciuium numero minui, attenuari opibus, veteta eccleſiarum decora in rudera redigi. Ioannem itaque demiſſis primum precibus interpellarunt, vt ſedem Apoſtolicam Romæ reſtitueret. Quos Pontifex mulcere aduentus ſui ſpe ſubiectis literis conatus eſt a.

Ioannes, &c. dilectis filijs conſilio & populo Romano.

Pontificis excuſatio.

Super eo nimia commendatione condigno, quod vos, vtique filij benedictionis & gratiæ, videndi patris auidi zelatores, inſtanter a nobis & gratanter exigitis, vt matris & vniuerſalis eccleſiæ S. Petri Apoſtolorum principis limina viſitemus, aduertat quæſumus veſtra prudentia vatiam negotiorum vrgentiam, quæ pro tranquillo ſtatu eunctorum Chriſti fidelium & præſertim Italiæ partium diutius, proh dolor! inquietæ, nos ad præſens inexplicabiliter detinet occupatos. Verum illis (in quibus filiali compaſſione, ſi libet, æquanimiter & amabiliter potius corporalem ex cauſa noſtram ſupportetis abſentiam, cum diuinæ maieſtatis auxillo proſpere, ſicut cupimus & pariter affectare vos credimus, conſummatis) nedum libenter & prompte, immo anhelantibus ex corde affectibus huiuſmodi limina ipſius eccleſiæ, cuius miniſter apoſtolicæ ſeruitutis exiſtimus, iter bonum parante nobis Altiſſimo, viſitare curabimus præſentialiter; fruituri, ſi Deo placuerit, veſtra paternis affectibus corporea viſione: licet inſpiciamus vos mentalibus oculis & fauoribus præuijs, quos bono modo valemus, & gratijs geramus vos merito in viſceribus charitatis, &c. *Dat. Auin. XIII. kal. februarij anno XI.*

Repetitæ apud Ioānem Rō. preces.

b Ext. ib. pag. 4.

5 Non his promiſſis deliniti Romani quieuera, ſed magis tumultuati ſunt, cum Ludouicum Romam cum exercitu petere tumor increbreſceret: ac Panduiphus Anguillariæ comes & Annibaldus de Annibaldis regionarij, atque a Roberto Rege Siciliæ Vrbis ſenatore publicæ rei præfecti, haſce literas b Pontifici tranſmiſere, quibus obteſtabantur, vt iter Romam intenderet; ac ſignificabant, populum intuendæ illius ſanctitatis cupidiſſimum ad retundendos Ludouici impetus ſe comparare.

Epiſtola Panduiphi comitis Anguillariæ & Annibaldi de Annibaldis, regiorum in Vrbe vicariorum, ad Ioannem XXII.

Magiſtratuū literæ de ea re datæ.

Licet veſtræ beatitudinis, ſanctæque matris eccleſiæ profiteamur eſſe fideles; ex debito tamen noſtri officij pro ſubſidio veſtri peculiaris populi Romani ſoliciti reddimur ad cuncta, quæ veſtræ placeant ſanctitati. Et quamuis beatitudo veſtra vniuerſali præſit eccleſiæ; peculiari tamen iure præeſt ciuitati Romanæ: & tanto amplius veſtra ſanctitas in ſcrinio beatitudinis veſtræ crebro populum prælibatum decet habere, quanto qui nati ſunt & continue naſcuntur totis viſceribus mentis & animi deſiderant continuis recitationibus videre ſanctitatem veſtram; his præſertim temporibus, quibus inſurrexerunt noua illius peſſimi tyranni Bauari ſanctæ matris eccleſiæ inimici, qui vt fertur, ad ipſam veſtram ciuitatem vt ipſam viribus intret, dirigit ſuos greſſus; quem Romanus populus reputat inimicum; & contra eum diſponimus cum dicto populo pro veſtra ſanctitate & ſancta matre eccleſia viriliter reſiſtare, & pati, ſi oportuerit, corporum cruciatum; & cum ea auiditate, qua poſſumus, nos cum populo memorato ſtudemus ad hoc facere apparatu, &c.]

a Ead. pag.

b Ead. pag.

Extulit a multis laudibus Ioannes præclarum illorum in ſedem Apoſtolicam ſtudium, atque ad conſtantiam in retundendo Ludouico Bauaro eos eſt cohortatus, ſe opportuno tempore ſedem ipſam Romam tranſlaturum pollicitus. Conſignatæ hæ literæ VI. id. iunij. Quo etiam die alias ad Iacobum Sabellum, pluresque alios patritios Romanos dedit b, rogans vt omni ope anniterentur, ne Romani Bauaro ſtuderent.

c Io. Vill. l. 10. c. 20.

Miſſus iterum orator, vt in Vrbem rediret.

d Ext. apud Io. to. 6. p. 2. ep. ſecr. pag. 3

Propoſitū Romam diuinitus electam Pontificū ſedem.

6 At dum hæc ſcribebat Pontifex, Romani plurima nouarant in Vrbe c, atque in Ludouici partes propendebant, ne Vrbem ipſam cædibus ac direptioni exponerent: parati tamē pro maieſtate pontificia bellum gerere, ſi Ioannes ſedem Apoſtolicam Romam reduceret. Quem vt permouerent magis, Matthæum Vrſinum ex ſacro Prædicatorum ordine religioſum virum, poſtea creatum Cardinalem, oratorem decreuere, ſubiectiſque literis d, vt reditum maturaret, inſtitere: *Quoniam totius mixti corporis connexio ſpiritualis ſuperioribus inferiora ſubiecit, & caput vnum membris ſingulis excellentiæ ſublimitate præfecit, condignum procul dubio æſtimamus, vt eminenti Apoſtolicæ ſedis cuiuſcumque ſubſit dignitatis poteſtas, non ſolum veſtra alma Vrbs, ſed totius orbis, cui Deus clanes regni cælorum conceſſit, ac primatum contulit pontificij ſingularis; & ei, quem vniuerſalem Regem, præſulem, & paſtorem Saluator inſtituit, cuncti qui Chriſtiani vocabulo nuncupantur, humiliter pareant, & paſtorali præeminentiæ inclinentur.*

* ſanctitatis

*Vt veſtræ reuerendiſſimæ ſanctitati pateat manifeſte totius veſtræ Vrbis, & generaliter omnium ciuium Romanorum voluntaria vnitas & vnita voluntas implenda ſanctæ matris eccleſiæ, & * ſedis veſtræ beneplacita & mandata ſincero animo & valenti; latorem præſentium reuerendum virum magiſtrum Matthæum de filijs Vrſi prouincialem Romanæ prouinciæ fratrum ordinis Prædicatorum, vita & ſcientia approbatum, quem pro ſancta Romana eccleſia, veſtræ deuotionis honore feruidum nouimus zelatorem, quemadmodum in veſtrorum publicatione proceſſuum experimento didicimus, quos conſtanter publicari mandauit, curauimus ad veſtræ ſanctitatis pedes ſingulariter deſtinare, qui vt conſiuis fideliſſimus reuerentiam veſtram de intentione & affectione noſtræ voluntariæ vnitatis certiſſime informabit; expectantes & optantes quidquid per eum veſtra beatitudo duxerit intimandum, & mandare acceperit ſeruis ſuis, paratis contra quoſcumque rebelles, ſedi Apoſtolicæ non parentes, toto conatu inſurgere & pro viribus obuiare. Ceterum cum filiorum affectus ſuſpenſis deſiderijs patris expectent præſentiam perſonalem, ſicque expectatione diutina ſuſpirent propenſius & anhelent, ſanctitati veſtræ deuote & humiliter ſupplicamus; quatenus ipſos veſtros filios in Vrbe veſtra incyta dignemini corporali viſitatione eorū deſideria cito cum gaudio adimplere.*

Preces ad dictæ vt ſedem vrbi reſtituat.

Queritur Pont. nouatū eſſe in Vrbe.

e Ead. pag. 3.

7 Acceptis hiſce Romanorum literis Pontifex, ſolitis verborum blandimentis opportuno ſe tempore in Vrbem acceſſurum, reſpondit e; grauiſſimeque expoſtulauit, ipſos inclinare in partes Ludouici, quem vt hæreticorum defenſorem iuribus imperij priuaſſet, hoſtem eccleſiæ indicaſſet, principatu Bauariæ deieciſſet, cui ob crimen hæreſeos diem ad decretoriam ſententiam accipiendam conſtituiſſet: conſtituendam non eſſe fidei & conſtantiæ in ſedem Apoſtolicam gloriam, quam a maioribus accepiſſent; atque ideo hortatus, vt in priorem ſtatum Vrbem reſtituerent.

Ioannes, &c. dilectis filijs conſulibus Bouacteriorum & mercatorum, ac ſingularum aliarum artium viginti ſix bonis viris, duobus videlicet per quamlibet regionem, ac populo Vrbis.

Sane, dilectiſſimi filij, quia diſplicenter nimis audiuimus his diebus, quod in Vrbe innouata ſunt aliqua, per quæ inter vos videtur diſſenſionis pericuIoſe iecíſſe ſemina hoſtis pacis; quodque ab æmulis a deuotione eccleſiæ ſanctæ Dei per diuerſa iam eſt mundi climata publicatum, quod in fauorem & ſubſidium illius hoſtis ſanctæ Romanæ eccleſiæ, Ludouici ſcilicet de Bauaria, qui velut hæreticorum fautor, & infeſtus perſecutor eiuſdem ſanctæ Rom. eccleſiæ, varijſque alijs criminibus irretitus, iure ſi quod ex electione, quam de ſe in Regem Romanorum celebratam aſſerit, fuerat acquiſitum, nec non & ducatu Bauariæ, feudiſque omnibus, quæ a Romana & quibuſuis alijs eccleſijs, ſeu imperio obtinebat, per ſedem Apoſtolicam eſt priuatus, ac de fautoria hæreticorũ ſententialiter condemnatus; cuique per ſedem eandem ad audiendum ſuper crimine hæreſis, de qua conuictus euidenter noſcitur, eſt aſſignatus terminus peremptorius, ſunt nouitates huiuſmodi attentatæ: quanquam hac nullatenus poſſimus credere, cum ſint prorſus rationi obuia, & præmiſſarum veſtrarum continentiæ literarum. Quis enim credere debeat, quod tam deuoti filij, ſic radicati in fide catholica, ſicque firmati in deuotione ſincera eccleſiæ ſanctæ Dei, ponendo maculam in ſua gloria, ſic horrendam viro tam pernicioſo, tamque atroci perſecutori eiuſdem eccleſiæ, contra matrem ſuam fauorem, ſeu ſubſidium cogitauerint impertiri? Proculdubio tam periculoſus defectus de viris tam prouidis nequaquam probabiliter eſt credendus.

Promiſſa hoſti eccleſiæ auxilia.

Nõ ea expectanda de Romanorum fide & cõſtantia.

Hæc vobis, licet apud nos ſint incredibilia, nuntiare duximus, vt ſuper ijs poſſitis cautius prouidere; veſtram circumſpectionem prouidam exhortantes attentius & rogantes, quatenus nouitates iſtas ad finem Deo gratum, veſtræque deuotioni ac fidei, quam ad eandem matrem veſtram geſſiſtis & geritis, congruum prompte ſic ordinare curetis, quod interpretatio huiuſmodi peruerſorum interpretum nouitatem ipſarum falſa & mendoſa cunctis euidenter appareat, veſtraque ſincera fides eluceſcat euidentius, & prorſus inuiolata perſiſtat; prouidentes attente, ne ſubdola malignorum vos ſeducere perſuaſio valeat, nec ad ſuam vos perfidiam pertrahat, ſicut optant: ſed veſtrorum progenitorum veſtigijs inhærentes, firmi & immobiles in fide ac deuotione ipſius ſanctæ Dei eccleſiæ matris veſtræ curetis perſiſtere; ipſique contra præfatum perſecutorem Dei & eiuſdem eccleſiæ, eiuſque fautores aſſiſtatis viriliter & potenter: per hoc enim veſtri nominis augmenta ſuſcipiet gloria Dei ac eiuſdem eccleſiæ matris veſtræ, noſtram quoque merito vberiorem promereri poteritis gratiam, ac ad veſtra beneplacita reddere promptiores, &c. [Excuſat ſe nondum poſſe prout gerit in votis, iter in Vrbem aggredi, ſubditque.] Gratia Domini noſtri Ieſu Chriſti in agendis vos dirigat, nec vos ſeduci permittat; ſed in ſuo prorſus beneplacito vos corroboret & confirmet. Amen. *Dat. Auin. vi. id. iunij anno xi.*

Commonitio officij.

8 Hortatus eſt etiam a ſcriptis eodem die literis Romanos patritios Stephanum, Iacobum, Sciarram, ac Ioannem Columnenſes; Neapoleonem Vrſinum, Theobaldum e S.Euſtachio; Ambaldum, Petrum, Allebrandinum Annibaldenſes; Ioannem & Nicolaum Comites, vt ſtrenue eccleſiæ partes contra Ludouicum tuerentur. Sed iam curandæ publicæ ſalutis ſpecie res in rebellionem eruperat a: Neapoleo Vrſinus & Stephanus Columna, vt pontificiarum partium vindices, atque a Roberto Rege Siciliæ nuper creati aurati equites, ne illi Vrbem proderent, in exilium pulſi ſunt: Siciliæ Regi Romæ ſenatori interdictus in Vrbem acceſſus: Sciarra Columna, Gibellinæ factionis vir, vrbanis rebus, adiunctis quinquaginta duobus viris, delectis quatuor ex ſingulis regionibus vrbanis, præfectus: ac tum, vt refert Ioannes Villanus b oratores iterum Auinionem miſere, vt Pontificem Romam accerſerent; exponerentque ſe, ni veniret, Ludouicum in Vrbem admiſſuros, ſuæque conſulturos ſaluti. Sextus is erat dies a coronato Mediolani Ludouico, quo oratores decreti, miſſæque a Romanis literæ, terror enim ipſos compleuerat; datique tantum tres oratoribus dies, vt in aula pontificia morarentur, ne alias ex alijs moras Ioannes traheret, repetitiſque aduentus ſui promiſſis eos eluderet. Eiuſmodi literarum exemplum infra ſcriptum eſt. c

a Ead. p. 2. ep. ſecr. pag. 4.

a Io. Vill. l. 10. c. 20.

Pontificij magiſtratus pulſi.

Roberto Regi abrogata ſenatoria dignitas a Rom.

Sciarra Columna eam ſibi arrogat.

b Ead. cap.

Oratores ad Pontificem miſſi a Romanis.

9 *Nexum immenſi debiti, quo parentibus filij alligantur inſufficientes totaliter ad ſoluendum in hoc ſaltem retribuunt, quod gaudent in illorum honoribus & opprobria deteſtantur. Hac certe meditatione continua nos veri pij eccleſiæ ſanctæ Dei modernis temporibus audientes iniquos flare ventos pro Petri nauicula tempeſtatibus conquaſſanda, turbamur in intimis, & lethaliter vulneramur, præſertim cum eccleſia ſancta matre noſtra, cum qua & viuere & mori vnanimiter ſumus diſpoſiti, ab ea tam longæuo ſpatio ſeparati præſentialiter & continue non manemus. Eapropter veſtræ beatitudini flexis poplitibus ſupplicamus, quatenus ſedem veſtram primæuam, & verum eccleſiæ fundamentum, quam obliuioni videmini tradidiſſe, abiectis morulis & exceptionibus conſuetis, præſentialiter viſitetis: in qua omnium aduerſantium repulſo turbine, pater & filij conflati in vnum poterunt, Deo propitio, in pacis pulchritudine nuptialiter delectari.*

c Ext. apud, Io. xxII. to. 6 ep. ſecr. pag 5.

Literæ ab ijs ſcriptæ ad Pont.

Alioquin ex nunc apud Deum, totamque cæleſtem curiam, & eccleſiam ipſam, ac omnes mundi Chriſticolas excuſemur, ſi quid ſiniſtrum accidat vel contingat; & filij patris præſentia deſtituti, tanquam acephali declinent ad dexteram vel ſiniſtram. Et ecce quod pro his ſerioſius enarrandis oraculo viuæ vocis nobiles & ſapientes viros dominos Petrum Vatani & Petrum de Magiſtris Luca iudices, & Gocium Gentilis dilectos ciues & ambaxatores noſtros ad veſtram præſentiam deſtinamus; eiſdem diſtrictius iniungentes, quod quia facto opus eſt, non verbis, vltra tres dies apud Romanam, immo Auinionicam curiam non morentur: ſed cum feſtinantia retrocedant, vt eorum audita relatione ſaltem noſtræ indemnitati cautius conſulere valeamus. Data Romæ apud eccleſiam S. Mariæ in Aracæli die vi. menſis iunij x. indictione.

Denuntiant, ni venerit, fœdus ſe cum hoſte inituros.

Triduum oratoribus tantum datum, vt agant cũ Pontifice.

10 Auditis Romanorum oratoribus Pontifex, reque in conſilium magna celeritate & maturitate cum Cardinalibus adducta, cum euoluto trium dierum ſpatio reditum adornarent, nec literæ, quibus ipſis reſpondere meditabatur, compoſitæ eſſent, recedendi facultatem impertijt; ac ſignificauit ſe nuntiorum opera, quos citiſſime erat tranſmiſſurus, conſilium ſuum expoſiturum. His vero poſtea literis Romanos in officio conti-

Ioannes reſponſũ extrahit.

ti-

tinere ſtuduit, reditus in Vrbem moras excuſauit. a

a lib. pag. 5. & 6.

Ioannes, &c. dilectis filijs quinquaginta duobus electis viris per Romanum *populum ſuper pacifico ſtatu Vrbis, conſulibus artium, populoque* Romano.

Quod deſiderium ab illo datũ fuerit.

Quanta noſtrum ad Vrbem acceſſum deſiderio affectetis, quantoq; deſideretis affectu, veſtrarum præmiſſarum literarum nos docuit lectio, ipſorumque nunciorum inſinuatio luculentius patefecit. Et licet, filij amantiſſimi, filiorum deſiderantium patris preſentiam videatur deſiderium commendandum; hoc tamen intelligimus, ſi ſit, vt decet & expedit, debitis circumſtantijs communitum: inter quas circumſtantias indubie numerandas ſupponimus habilitatem temporis, ſecuritatem viæ vel itineris, & quod locus, ad quem acceſſus petitur, ſit pacificus & ſecurus. Sane, ſi ad habilitatem temporis proficiſcendi ad Vrbem ipſam ſine mora, vt petitur, mentis aciem conuertatis, proculdubio ſi quantum temporis apparatus ad acceſſum huiuſmodi exigat attendatis, reperietis tempus inhabile ſubſequi ad receſſum. Si autem vos ad ſecuritatem viæ vel itineris conuertatis, tam maritimas quam terreſtres, tam nobis, quam fratribus noſtris, quam ijs, qui ipſam ſequuntur curiam, quam qui ad eam de cunctis mundi partibus pro ſuis neceſſitatibus ſunt venturi, reperietis innumeris inſidijs & periculis varijs inundare.

E veſtigio prouolare in Vrbẽ ipſum nõ poſſe.

Iter tutũ non eſſe.

Vrbem impacatã fore.

11 Porro ſi de ſtatu Vrbis inquiratur, an cenſendus ſit pacificus & ſecurus, reſpondeant ſuper his quæ acta ſunt ijs diebus inibi & aguntur. Ab ea quidem nobiles nouiter ſunt eiecti, ac compulſi in manu populi ſua dare fortalitia, & filios ſeu nepotes pro obſidibus aſſignare. Filio quoque noſtro chariſſimo Roberto illuſtri Regi Siciliæ, noſtro in dicta Vrbe vicario, eiuſque fratribus eſt interdictus acceſſus; nec eius in ea recipiuntur literæ, nec nuntij admittuntur: & qui conſueuerunt Romano populo eſſe chari, propter Regem odio ſunt habiti & ſuſpecti. Ludouicus inſuper de Bauaria, Dei & noſter æmulus, perſecutorque notorius eccleſiæ ſanctæ Dei palam aſſerit, & prælatis ac principibus ſcribere non omittit, nouitates prædictas in Vrbe prædicta fore in eius fauorem & præſidium attentatas; atque adeo in eadem Vrbe potentem exiſtere, quod non credit, quod eius ingreſſum potentia aliqua impedire valeat, ſicut in pleriſque literis ſuis vidimus contineri.

Robertũ Regem acceſſu Vrbem interdictũ.

Bauarum iactare ſibi fauere Romanos

Quas inſuper nouitates quidam veſter conciuis (ſicut in quibuſdam ſuis literis infidelibus miſſis & interceptis a fidelibus, ab ijs, qui eas ſe vidiſſe aſſerunt, contineri dicitur) pro fauore partis, & ad honorem Bauari aſſeruit factas eſſe: & quod negotia Vrbis, prout vellet, procederent, & Regis e contra ſe nouitatum ipſarum fuiſſe eſſe & futurum promotorem. Vos quoque, de quibus potius admiramur, ſi forſan nos Vrbem præſentialiter contingeret non adire, ſi quid ſiniſtrum accidit vel contingat, & filij patris præſentia deſtituti, tanquam acephali declinent ad dexteram vel ſiniſtram, id eſt, ad receptionem Bauari, ſicut nuntiorum habuit expoſitio, apud Deum totamque cæleſtem curiam & eccleſiam ipſam, ac omnis mundi Chriſticolas petitis excuſari. Si quis autem hæc omnia & ſingula ad examen rectæ deduxerit rationis, non credimus, ſi in eo ratio vigeat, quod præmiſſis ſic ſtantibus, poſſit pro nobis, fratribus noſtris, & curia Vrbs ſæpeſata locus tutus, quietus, & pacificus reputari.

Sciarram Columnã nouatarum rei auctorem ſe dicere.

12 Sane quia noſter ac fratrum noſtrorum ad hoc intenſe fertur affectus, vt nos ad Vrbem prædictam, cum primum opportune poterimus, conferamus; Deo ac ſanctis Apoſtolis Petro & Paulo & ſanctis alijs, quorum inibi corpora requieſcunt, exhibituri reuerentiam debitam; ac vt ibidem vicis commiſſæ nobis officium, interueniente ipſorum ſuffragio, vtiliter exequamur, mutuaque præſentia nos & vos inuicem conſolemur; circumſpectionem veſtram rogandam duximus & hortandam, quatenus ſub ratione veſtrum deſiderium reſtringentes, ſic curetis Vrbem ipſam diſponere, quod in ipſa probabiliter tute poſſit & quiete reſidere curia, noſque in eadem paſtorale poſſimus officium libere ad Dei gloriam, conſolationem veſtram, reique publicæ commodum exercere. Et vtinam, dilectiſſimi filij, præmiſſa verba, ſcilicet quod ſi vos in ſiniſtram declinare contingeret, haberemini apud Deum, &c. nec mente concepta, nec ore prolata, nec, quod eſt grauius, ſcripturæ tradita extitiſſent. Quomodo enim ab infidelitate ſcienter committenda potuiſtis petere, vt haberemini excuſati? Quomodo creditis, quod Deus, cæleſtis curia, eccleſia, vel Chriſticolæ de tanto exceſſu, quantus eſſet ille, ſi in illum, quod abſit, vos incidere contingeret, vos excuſatos haberet? Præterea quomodo propter abſentiam noſtram vos acephalos dicere potuiſtis? Papæ namque præſentia nequaquam patrem ipſum vobis conſtituit, nec equidem abſentia acephalum quemquam reddit: alioquin nobis in Vrbe moram trahentibus, ſequeretur quod omnes Chriſticolæ alij poſſent acephali, quod veritati obuiat, reputari.

Arguit Pont. Romanos, ſe dixiſſe acephalos

Vtinam tunc memores fuiſſetis verbi Apoſtoli, quod ad laudem Romanorum ipſis ſcribens protulit dicens: *Gratias*, inquit, *ago Deo meo per Ieſum Chriſtum pro omnibus vobis, quia fides veſtra annuntiatur vniuerſo mundo*. Credimus etenim, quod ſi verbum apoſtolicum veſtræ memoriæ occurriſſet, verbum illud declinandi in ſiniſtram de ore veſtro nullatenus proceſſiſſet: quod vtique vos in fide fluctuantes arguit, ac arundini vento agitatæ ſeu maris fluctui, quæ a vento mouetur & circumfertur, ſimiles vos oſtendit: niſi velimus dicere, quod deſiderium ingens, quod habetis, vt in Vrbe curiam haberetis, vos ad proferendum illud impulit, non quod cor veſtrum intrauerit tam deteſtabile verbum.

Commĩnatos ad hoſte eccleſiæ defecturos.

13 Et quia facta potius, quam verba ſunt attendenda, hortamur veſtram prudentiam & rogamus, quatenus ſic factis fidem veſtram conſtantem & indubiam ad nos & ſanctam Romanam eccleſiam oſtendere ſtudeatis, quod euidenter appareat, præmiſſa ab ore veſtro non ex animo proceſſiſſe, deuotis eccleſiæ & ſpecialiter Regi prædicto vos oſtendendo beneuolos, ac indeuotis vt ad deuotionem redeant, præſertim dicto Bauaro (cui per noſtros proceſſus, quos debet venerabilis frater noſter Viterbienſis epiſcopus noſter in in Vrbe vicarius publicaſſe, ſpecialiter eſt interdictus ingreſſus, ac contra ipſum, ſi eum intrare contingeret, nec non & ipſum recipientes, ſeu in hoc fauentes eidem, & dantes conſilium, auxilium, vel fauorem impendentes, publice vel occulte, pœnæ variæ ſunt inflictæ) viriliter reſiſtendo; ſcituri quod nos vna cum fratribus no-

Hortatur ad priſtinam conſtantiam.

noſtris, vt impedimenta tollantur viæ vel itineris, quantum in nobis erit, diligentiam adhibere intendimus ſedulam: ac illum, cui mare & venti obtemperant, & cui cum voluerit ſubeſt poſſe, deuotis orationibus, vt illa dignetur tollere, & propulſare, rogamus. [Et infra vbi literas Romani populi inſeruit, adijcit]

Spōdet ſe in Vrbem ſi id præſtent, opportuno tempore acceſſurũ.

Sane quoniam vox viua efficacius, quam mortua, imprimere conſueuit; ecce quod dilectos filios Guidonem de S. Germano præpoſitum Anicienſis capellanum noſtrum, cauſarum noſtri palatij auditorem, & Guillelmum de Veirato præcentorem Agathenſis eccleſiarum, Apoſtolicæ ſedis nuncios, de quorum circumſpectione plene confidimus, ad vos pro præmiſſis explicandis ſerioſius deſtinamus: quos pro noſtra & Apoſtolicæ ſedis reuerentia honorifice velitis recipere, attente ac patienter audire, ac eis & eorum cuilibet in ſolidum indubie credere ſuper his, quæ vobis circa præmiſſa pro parte noſtra duxerint explicanda. *Dat. Auin. VI. kal. auguſti anno XI.*

Oratores ad illos mittit.

14 Cum his motibus Vrbs fluctuaret, Pontifex Ioannem Card. Vrſinum A.S.L. Romam, aut ad propiora loca ſe cōferre hiſce literis iuſſit a, vt ſeditionem ſopiret, ac diſſentientes ad tuendas contra Bauarum eccleſiæ partes conciliaret.

Ioannes Cardinalis in Vrbē iuſſus proficiſci. a Ead. pag. 5.

Ioannes, &c. Ioanni S. Theodori diacono Cardinali A. S. L.

Cum ad ſtatum Romanæ vrbis, in qua caput ſacerdotij prouidentia diuina noſcitur ſtatuiſſe, conuertimus aciem mentis noſtræ, ipſum vtique non abſque grandi turbatione animi periculis ſubiectum varijs cernimus & turbatum. Quis enim ſtatum tutum & abſque periculo dicere poterit, cuius populares de nobilibus ſuſpicantur, ipſoſque ab ipſius regimine, immo ab habitatione, quod eſt durius, prorſus efficiunt alienos, fortalitia ipſorum recipiunt, & ipſos nobiles obſides dare cogunt? Quis enim talis ciuitatis ſtatum ruinæ magnæ vicinum non timeat, ſic diuiſæ? Profecto dum hoc in conſiſtorio deducimus rationis, ſuper eam flere cogimur, & noſtrum amaritudine cor repletur: illique paterno compatientes affectu, vias & modos non ceſſamus perquirere, per quos poſſit Vrbs ipſa inclyta a tantis periculis eripi & reduci ad ſtatum quietis & pacis. Et quia te ad ſtatum illius proſperum non ambigimus affici, velut nobile membrum eius, de tua induſtria & prudentia plenam in Domino fiduciam obtinentes, diſcretioni tuæ per apoſtolica ſcripta committimus & mandamus, quatenus ad Vrbem prædictam, vel ad locum aliquem illi vicinum, ſicut magis cognoueris expedire, te perſonaliter conferens, iuxta datam a Deo tibi prudentiam ad vniendum Vrbem ipſam, & tollendum omnem ſuſpicionem huiuſmodi cures interponere ſolicitudinis tuæ partes, &c.] Legatum ad munus obeundum, percellendoſque peruicaces neceſſaria auctoritate inſtruit. *Dat. Auinione XIII. kal. auguſti anno XI.* Excitauit alijs literis, III. kal. auguſti exaratis b, ad rem ſtrenue gerendam, & quinquaginta duos viros populumq; c Romanum ſolicitauit, vt legato concordiam inter ipſos adducturo obſequerentur: tum patritios ac præ cæteris Neapoleonem Vrſinum d, Stephanum Columnam, Pandulphum comitem Anguillariæ e, & Annibaldum, Angelum epiſcopum Viterbienſem f pontificias vices Romæ gerentem, abbatem S. Pauli, ac Ioannem Achaiæ g principem ſolicitauit, vt neruos omnes ad Vrbem in priſtinum ſtatum reuocandam intenderent.

Ad ſeditionem ſopiendā incumbere.

b Ead. p. pag. 7. c Ead. pag. d Ead. pag. e Ib. pag. 5 f Ib. pag 7 g Ead. pag. 1.

Achaiæ princeps ad id ſolicitatus.

Miſiſſe tum Robertum Siciliæ Regem fratrem ſuum Ioannem memoratum Peloponneſi principem, increbreſcente de Ludouici aduentu fama, vt regni aditus ac maritimæ, Campaniæque arces milite præſidiario muniret, refert Ioannes Villanus a: illumque Romam, vt ciues in pontificias partes traheret, vi ingredi paraſſe: repulſum paſſum Romanorum terris vaſtitatem intuliſſe, atque etiam quinque Genuenſium triremes quinto auguſti die cepiſſe Oſtiam, ac fauces tyberinas obſediſſe, vt commeatus Vrbi intercluderent: cum Romani nonnullas copias ad recuperandam Oſtiam tranſmiſere, quæ non ſine cæde propulſatæ: Genuenſes autem veriti, ne maioribus copijs impares eſſent, facibus Oſtiæ iniectis abſceſſere. Quo excidio efferati Romani, cœptum cum Roberto concordiæ tractatum abrupere.

a Io. Vill. l. 10 c. 21. Repulſus Romanũ agrum euaſtat. Romani cæſi.

15 Accedit interea, vt erat iuſſus, legatus Cardinalis: & exeunte auguſto cū Ioanne Achaiæ principe, atque exulibus Guelpharum partium Romanis Vrbem ingredi nititur, vt pacem illi reſtituat: at repulſus a ciuibus, vi penetrare in Vrbem apparat: initaque cum aliquot ciuibus coitione, nocte intempeſta per hortos pontificios ad eccleſiam S. Petri cum Ioanne principe & Neapoleone Vrſino, ac lectiſſimis equitum copijs irrumpit, Romanorumque præſidia cædit. Subſiſtere iubet in area S. Petri inſtructam ad pugnam equitum aciem, atq; vlterius euentum belli tentat. Sed cum ij, qui arma pro pontificio nomine coniuncturos polliciti erant, ſe in Vrbe non commouiſſent, atque plurimus vndique populus ingrueret; exoriente luce ſuburbanis ignes iniecit, vt Romanos a ſe inſequendo retardaret. Cuius incendij ope agmina ex Vrbe tuto educit. Vt vero Romam factioſi, miſſis oratoribus, Bauarum in Vrbem exciuerint, dicetur inferius.

Poſcit legatus in Vrbem ingreſſum. Repulſa accepta, vi irrūmpit noctu. Propulſatus ſuburbana incendit.

16 In reliqua ditione eccleſiaſtica graues etiam tumultus concitati. Viterbienſes, excuſſo eccleſiæ iugo, Ludouici hoſtis obſequio ſe addixerant: in quos cum Robertus Siciliæ Rex & Ioannes Achaiæ princeps ſigna attollere meditarentur, ipſorum conſilia & conatus Pontifex commendauit b. Alberghetinus c Fauentinos ad defectionem traxit, homo in eccleſiam perfidus, impius in parentem Franciſcum Manfredum, quem dominandi libidine principatu depulit: cum Richardus Manfredus frater, acceptis a Bertrando Cardinale legato, qui Bononiæ agebat, copijs, Fauentiam reuocare ad officium ſtuduit d: ſed repulſus a Fauentinis agros circumquaque vaſtauit. Inde aduerſus Imolenſes e, qui licet a Pontifice officij & conſtantiæ admoniti f, cum Alberghetino tamen defectionis agitabant conſilia, verſæ iræ, magnaque ij clade cæſi & eorum opes direptæ. Arimini Rambertus Malateſta ab eccleſia deſciuit g: rogati vero Veneti h, Iaderenſes i, atque inſularum Dalmatiæ adiacentium incolæ, ne perduellibus commeatus inferrent. Et quidem optime de eccleſia meritos, ac ſtudium & operam Æmiliæ præſidi ad hoſtes oppugnandos explicuiſſe Venetos, commendatoriæ ad Ioannem Superantium ducem ac populum ſenatumque Venetum indicant literæ. l

Tumultus in ditione eccleſiaſtica.

b To. 6. p. 3 ep. ſecr. pag. 219. c Io. Vill. l. 10. c. 17. d Ead. l. 10. c. 45. e Id. c. 40. f To. 6. p. 2. ep. ſecr. pag. 12. g Ib. pag. 68. 69. h Ib. pag. 67. i Ib. pag. 68. l Ib. pag. 69.

Certatum quoque in alijs prouincijs magno animorum ardore aduerſus eccleſiæ hoſtes: atque adeo in Etruria munita arx, cui S. Mariæ ad montē nomen eſt, a Carolo duce Calabriæ & Florentinis erepta m Caſtrucio Lucenſium tyranno, inde-

m Io. Vill. l. 10. c. 29.

de-

deque Artiminum expugnatum a. In Inſubria a Cardinale legato Mutina, depulſa e ceruicibus Paſſarini ſeruitute, ad eccleſiæ partes quarto iunij die traducta b, ac menſe decembri oppidum cui S. Domnini nomen inditum, ineſcatis auro ciuibus, ad deditionem pellectum c. Non tamen itinera Ludouico in Apennini anguſtijs intercluſa d fuere ab eodem legato.

a Ead. lib. c. 30.
b Cap. 23.
Mutina ad Pont. partes reuocata.
c Cap. 51.
d Ib. c. 33.

In Etruriam Ludouicus penetrat.
A Piſanis excluditur.
e Io. Vill. l. 10. c. 34.

17 Penetrauit itaque in Etruriam cum exercitu Ludouicus, cum menſe auguſto Inſubria caſtra mouiſſet, atque vna cum vxore a Caſtrucio magnificentiſſime exceptus e, cum Piſas cogitaret, eius oratores excluſi ſunt a ciuibus, qui proditionis metu Germanos pepulere, atque ad tolerandam obſidionem ſe accinxere. Concepit in eos graues iras Bauarus: tumque Guido Tarlatus epiſcopus Aretinus exauctoratus pro conciliandis Piſanis interceſſit: quorum oratores cum ſexaginta aureorum millia Ludouico ſponderent ea lege, vt Piſas prætergrederetur, indignante Bauaro ſubito abrupto tractatu in vincula coniecti ſunt, ac mox Piſæ ſexto ſeptembris die cinctæ f obſidione, quæ ad menſem extracta eſt. Poſtea diſſenſio inter ciues exorta, vrbſque oppreſſa g metu ijs legibus tradita Ludouico, vt ipſi ſexaginta millia aureorum penderent, Caſtrucius vero & exules vrbem non ingrederentur: ſed tertio die magiſtratus adacti metu ſcripta fœdera exuſſere, ſeque addixere ſeruituti Ludouici; qui præter illa ſexaginta aureorum millia, alia centum millia, vt Romanum iter conficeret, exegit. Pœnituit tum eos ſpontaneæ deditionis, qui ſi conſtanter hoſtem mœnibus arcuiſſent, Bauarus obſidionis diuturnitate debilitatus conatus ſuos fruſtra conſumpſiſſet. Ex Piſarum autem expugnatione illius potentiæ terror omnibus offuſus eſt.

Piſæ ab eo obſeſſæ.
f Ib. c. 35.
Exorto tumultu deditione captæ.
g Ext. de eo inſtrū. publ. apud To. var. bull. pag. 103.

Renouata a Lud. in Robertum Regem capitis ſententia.
h To. 6. p. 3 ep. ſecr. pag. 193.
i Io. Vill. l. 10. c. 36.
Guido olim epiſc. Aret. a Caſtrucio accuſatus.

18 Poſt hæc adeo elate ſe gerere cœpit, vt publice, Piſis capitis, ſententiam latam in Robertum Siciliæ Regem ab Henrico VII. Imperatore, atque a Clemente V. reuocatam renouarit, vt narrat Pontifex in literis ad Carolum Francorum Regem ea de re ſcriptis h. Dum vero Piſis agebat Ludouicus, inter ipſius factionis principes, Caſtrucium ſcilicet & Guidonem exepiſcopum Aretinum, orta contentio i: in Guidonis enim os ab altero obiectum eſt proditionis crimen, eiuſque culpa, qui ſuas copias non adduxiſſet, Florentiam expugnatam non fuiſſe, cum ipſe vna cum Azone Galeatij filio caſtra ad mœnium conſpectum promouiſſet. Retorſit in Caſtrucium Guido perfidiæ infamiam, vt qui Vgucionem Fagiolanum Gibellinarum partium Piſarum & Lucæ principatu exuiſſet; nec ſe datam Florentinis induciarum fidem frangere debuiſſe: cum vero Bauarus Caſtrucium non reprehendiſſet, Guido preſſo intus iniuriæ dolore, conſulendarum Aretinarum rerum ſpecie abſceſſit a Ludouico; grauiſſimaque indignatione, atque ex ea morbo correptus, coram multis commiſſa in Pontificem Romanum crimina, ac Lodouicum vt hæreticum, & hæreticorum fautorem execratus; conceptoque pio, ſi valetudinem recuperaret, defendendæ eccleſiæ dignitatis deſiderio, vigeſima prima octobris die extinctus eſt, vt narrat Ioannes Villanus l, quibus conſentanea ſcribit S. Antoninus m, adductis in medium illius vitijs virtutibuſque, hiſce verbis.

Ex dolore morbum cōtrahit.
Iuratis Ludouici partibus moritur.
l Io. Vill. l. 10. c. 36.
m Ant. 3. p. tit. 21. c. 6. §. 5.

Vir quidem magnus fuit & glorioſus in ſeculo, niſi quod aduerſus Pontificem rebellis: vt omittam, quod & ſtatui ſuo & dignitati exercitium id omnino fuit contrarium. Quem tandem errorem recognouiſſe ante obitum, ac pro Pontifice, ſi vita ſuppeteret, aduerſus hoſtes militaturum promiſiſſe, quidam literis tradiderunt. Quamuis enim multos ſoleat decipere ſera pœnitentia, miſericordiæ tamen Dei nec menſuras poſſumus nec tempora definire, apud quem nullas patitur veniæ moras conuerſio. Poſt eius autem mortem Petrus cognomento Saccon huius Guidonis frater tyrannidem Aretinorum exercuit.

Dederat a paulo antea Pontifex cenſoribus fidei prouinciam, vt in Guidonem Tarlatum e Petramala, epiſcopali deiectum dignitate, hæreſeos infamia laborantem, legibus agerent. Cuius morte audita, Bertrando Cariti Vaurenſi archidiacono & Guillelmo Dulcino ordinis Prædicatorum Apoſtolicæ ſedis nuntijs munus iniunxit b, vt inquirerent an Guidonem in extrema mortis cōfinia adductum anteactæ vitæ ſcelerum pœnituiſſet, atque adeo ſepulturæ eccleſiaſticæ mandari potuerit, quine tabelliones publici illius pœnitentiam ſcriptis conſignarint.

a To. 6. p. 1 ep. ſecr. pag. 60.
Inquiri iubet Pōt. an illum ſcelerum pœnituiſſet.
b To. 6. p. 3 ep. ſecr. pag. 118.
c Io. Vill. l. 10. c. 37.

19 Perculit eo tempore, nimirum vigeſima octobris die Ioannes exultantem ſecundis rebus Ludouicum Bauarum apoſtolica ſententia c, atque omnibus honoribus & dignitatibus ac iuribus exuit. Extat ea ſententia, inferius a nobis ſubijcienda, in M. S. codice archiui Vaticani d, in qua Pontifex præfatus, ſe apoſtolica conſtitutione damnaſſe hæreſeos illos, qui pertinaciter negarent, Chriſtum & Apoſtolos iura in res, quibus vſi fuere, habuiſſe, addit Bauarum ſcripta ſuo munita ſigillo eiuſmodi errore fœdata ad principes ac populos Germaniæ & Italiæ miſiſſe, libellum hæreſibus inquinatiſſimum a Marſilio & Ianduno compoſitum recepiſſe atque ad eas hæreſes promulgandas ſtudia conferre; quamuis a præſulibus catholicis monitus eſſet ne tantum piaculum patraret, neue ſacerdotes ad diuina, violato eccleſiaſtico interdicto, profananda adigeret. Extat is libellus apud Nicolaum pſeudominoritam ſchiſmaticum e, in quo cæſareus ſcriba nomine Ludouici, quem hoc facto prodebat turpiſſime, aſperſa ipſi hæreſeos infamia, blaſphemas deliraſque illationes ex orthodoxo dogmate aſſerto a Pontifice elicit, nimirum ſi Chriſtus ius in eas res, quibus vſus eſt, habuiſſet, paupertatem altiſſimam præ ſe non tuliſſe; ex quo ita concludendum impie contendit.

d Variar. bull. To. xxi pag. 75.
Inſtitutū aduerſus Bauar. hæreſeos iudicium.
Vt miſere ad profitendam hæreſim a proditoribus adductus ſe paſſus ſit.
e Nic. Minor. M. S. bibl. Vat. ſignat. n. 4008. pag. 18.

Neceſſario concluditur Chriſtum, nempe ſi ius in eas res, quibus vtebatur habuit, *non fuiſſe verum Chriſtum, nec Meſſiam illum, quem lex & prophetæ promittunt: in æſtimatione enim diuitiarum, ſiue communium ſiue propriarum, eſt principale fundamentum & ianua ſingularis ſecta antichriſti & totius erroris mendacij, & etiam Saracenorum, &c.* Hæc ille, fuſaque oratione inde Iudæorum ac Saracenorum ſuperſtitionem confirmari diſceptat: quaſi Chriſtus altiſſimam, omnium angelorum & hominum admiratione & laudibus celebrandam, paupertatem non eſſet profeſſus, qui ius & dominium pauciſſimarum rerum, quibus ipſum eſſe vſum diuina teſtantur oracula, exercuerit: cum tamen in reliqua omnia condita, quorum abſtinuit vſu, ſupremum ius & imperium, longe quidem auguſtius, quam quod maximi Imperatores vnquam ſibi arrogarunt, tenuerit: quod Ioannes ad depellendam ſuperioris erroris caliginem eximio commentario, quem ſuo loco afferemus, poſtea

illuſtrauit. Nunc vero, vt Ludouici errorem comprimeret, illum iuſtiſſima hac ſententia a defixit.

a Var. bull pag. 75.

Ioannes, &c. epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei ad perpetuam rei memoriam.

Pontificia in eum ſententia.

20 Dudum volentes certis dubijs, quæ inter nonnullos viros vertebantur ſcholaſticos, finem dare, de fratrum noſtrorum conſilio duximus declarandum, quod pertinaciter affirmare, quod redemptori noſtro & domino Ieſu Chriſto, eiuſque Apoſtolis in ijs, quæ ipſos habuiſſe ſcriptura ſacra teſtatur, nequaquam ipſis ius vtendi ſeu conſumendi competierit, nec illa vendendi, ſeu donandi ius habuerint, aut ex ipſis alia acquirendi; quæ tamen ipſos de præmiſſis feciſſe ſcriptura ſacra teſtatur, ſeu ipſos potuiſſe facere ſupponit aperte; cum talis aſſertio ipſorum & vſum & geſta euidenter includeret in præmiſſis non iuſta, quod vtique de vſu, geſtis, ſeu factis Redemptoris noſtri Dei Filij ſentire nefas eſt, ſcripturæ ſacræ contrarium, & doctrinæ catholicæ inimicum; aſſertionem ipſam pertinacem de fratrum eorundem conſilio deinceps erroneam fore cenſendam & hæreticam, duximus declarandum. Ac ſubſequenter cum ad notitiam noſtram fama publica perduxiſſet, quod nonnullorum mentes dicebatur pater mendacij adeo excæcaſſe, quod auſu nefando ac petulantia improba auſi fuerant defendere publice damnatam per conſtitutionem noſtram prædictam hæreſim, ac etiam approbare, videlicet quod Chriſtus & eius Apoſtoli in ijs, quæ habuiſſe leguntur, tantum habuerunt abſque iure aliquo ſimplicem vſum facti; ex quo, ſi verum eſſet, ſequeretur, vſum Chriſti fuiſſe non iuſtum, quod profecto blaſphemiam continet, & eſt catholicæ fidei inimicum; cum hoc de pertinaci animoſitate ac erronea non eſſet dubium proceſsiſſe, omnes & ſingulos, qui verbo & ſcripto per ſe, vel alium, ſeu alios talia præſumpſerant publice, ipſos quoque, qui eos inſtruxerant in talibus, & vt præmiſſa facerent docuerunt, in damnatam incidiſſe hæreſim, ac euitandos fore vt hæreticos, de fratrum noſtrorum conſilio per noſtram conſtitutionem aliam, quæ incipit, *Quia quorumdam*, duximus declarandos, prout in eiſdem conſtitutionibus plenius continetur.

Vt damnata ſit hęreſis negantium, Chriſtum ius in res, quibus vteretur, obtinuiſſe.

Profeſſus ſit eam Ludou.

21 Sane cum fama publica nec non & inſinuatio, tam verbalis quam literalis, plurium ſublimium perſonarum ad noſtrum perduxiſſet auditum, quod Ludouicus de Bauaria, in diſcordia dudum in Regem Romanorum, vt dicebatur electus, velut in reprobum ſenſum datus contra prædictam declarationem temere præſumpſerat, facta mentione expreſſa de conſtitutione prædicta, *Cum inter*, contrarium aſſerere publice, ac in eius præſentia per alios, vt plures in ſui erroris deuium traheret, facere publicari; & vt ſua inſania in plurium notitiam perueniret, libellum quendam, ſigillo ſuo in eodem appenſo, inter alia multa falſa & erronea prædictam continentem hæreſim, videlicet quod in Chriſto & Apoſtolis in rebus, quas habuerant, nullum ius competijt, ſed tantummodo vſus facti; inſuper adiecto, quod dicere contrarium hæreticum eſt cenſendū, prout etiam nos & plures ex fratribus noſtris in diuerſis libellis prædicti Ludouici eius ſigillo pendenti ſigillatis vidimus contineri; per certos nuntios ad diuerſas ciuitates & principes Alamanniæ & Italiæ & aliarum partium, nec non & ad tyrannos & hæreticos partium prædictarum curauerat tranſmittere, libellum ipſum affigi faciens in locis publicis & exponi publice, vt haberet de tanta & tali inſania plures teſtes; ex quibus euidētius apparebat, ipſum aſſeruiſſe pertinaciter eſſe catholicum quod dicta conſtitutio hereticum iudicauit, ac fore hæreticū quod dicta cōſtitutio catholicum declarauit, præcipue cū in eodē affirmaret libello, ſe credere eſſe vera; & inſuper cumulās mala malis duos viros nequam, perditionis filios & maledictionis alumnos, quorum vnus Marſilium de Padua & alter Ioannem de Ianduno ſe faciunt nominari, ad eundē Ludouicum (quem ſuis demeritis exigentibus velut hæreticorum fautorem, & perſecutorem ſanctæ Romanæ eccleſiæ, ac plurium atrocium aliorum exceſſuum patratorem de fratrum ipſorum priuaueramus conſilio iure, ſi quod ſibi ex electione prædicta fuerat acquiſitum) greſſus ſuos propere dirigentes, ſibi librum quendam erroribus plenum, ac varijs hæreſibus non vacuum, ſicut multorum fidedignorum catholicorum habebat aſſertio, pręſentarant; quos errores & hæreſes in terra ipſius Ludouici, & in eius præſentia docere ſæpius præſumpſerant publice, ſicut habebat inſinuatio eorundem; quodque, licet nonnulli viri catholici ſacris literis eruditi eidem Ludouico dicerent doctrinam illam hæreticam, ipſoſque Marſilium & Ioannem fore veluti hæreticos puniendos, periculoſumque ſibi fore tales ad ſuam familiaritatem admittere, aut in terris ſuæ ditioni ſubditis ſuſtinere; ipſe tamen non acquieſcens eorum ſalutaribus monitis, velut credens illorum hæreſes, ipſos in ſuos familiares retinuerat, errores prędictos ac hæreſes publice dogmatizare permittens; adhuc quod diuerſis ligatus excommunicationum ſententijs in locis interdictis diuina faciebat, etiam nonnumquam contra rectorum eccleſiarum & religioſorum voluntatem & beneplacitum excommunicatis & interdictis præſentibus celebrari, immo quantum in eo erat, potius profanari; ex quibus euidenter præſumebatur, immo conuincebatur potius, clauium eccleſiæ ſanctæ Dei euidenter contemptor exiſtere, ac labe reſperſus hæreticæ prauitatis; nos attendentes, quod iuxta doctrinam Apoſtoli peccantes publice ſunt publice arguendi, ac vtilitati publicæ expedire, peccata nocentium deduci in publicam notionem, cum ad ipſum non eſſet tutus acceſſus, per quem noſtra poſſet ad eum redargutio per nuntios ac literas peruenire; exceſſus ipſos multitudini tunc aſtantium fidelium non abſque dolore ingenti animi referendos duximus, vt ſic ſaltem ad eius notitiam noſtra poſſet circa exceſſus ipſos reprehenſio peruenire.

Germanos & Italos in eidem inducere ſit conatus.

Marſilij & Ianduni libellū receperit.

Permiſerit eorum hęreſeos diſſeminari.

Eccleſiaſtica interdicta violarit.

22 Et licet, iuſtitia exigente, tunc poſſemus ad ſententiam ſuper præmiſſis proferendam procedere contra ipſum, cum adeo præmiſſa forent notoria, quod nequirent tergiuerſatione aliqua occultari; volentes tamen adhuc de benignitate apoſtolica expectare, an dimiſſis præfatis erroribus ad ſinum ſanctæ matris eccleſiæ & viam vellet ſe conuertere veritatis, de fratrum eorundem conſilio ipſum III. non. aprilis proxime præteriti per edictum publicum citauimus præſente fidelium multitudine copioſa, vt infra kal. octobris, ex tunc proxime ſubſequentis, coram nobis perſonaliter compareret, facturus ſuper præmiſſis quod ſuaderet ratio, & ſententiam auditurus. Quem terminum, eidem denuo de fratrum noſtrorum conſilio peremptorie duximus aſſi-

Intentatū ſit illi iudicium hæreſeos.

aſſignandum, prædicentes publice, quod ſiue veniret, ſiue non veniret, ad proferendum procederemus ſententiam & alias ſuper omnibus præmiſſis & ſingulis, coniunctim vel diuiſim, prout videremus expediens & iuſtitia ſuaderet.

23 Et vt proceſſus noſter prædictus & omnia ac ſingula in eodem contenta ad præfati Ludouici & omnium aliorum, quorum intererat, communem deducerentur notitiam, chartas ſiue membranas, proceſſum continentes eundem, in eccleſiæ Auinionenſis appendi, & affigi oſtijs, ſeu ſuperliminaribus fecimus, quæ proceſſum ipſum ſuo quaſi ſonoro præconio & patulo indicio publicarent, vt idem Ludouicus & alij, quos proceſſus ipſe tangebat, nullam poſſent excuſationem prætendere, quod ad eos non peruenerat, vel quod ignoraſſent eundem, cum non eſſet veriſimile, quoad ipſos remanere incognitum vel occultum, quod publicabatur omnibus tam patenter: prædictum inſuper citandi modum decernentes eligere eum, vt prædicitur, ad dicti Ludouici præſentiam propter viarum pericula & alia diſcrimina varia tutus minime pateret acceſſus; volentes & auctoritate apoſtolica de poteſtatis plenitudine decernentes, vt perinde proceſſus dictæ citationis eundem Ludouicum appreheuderet & arctaret, ac ſi eidem inſinuatus perſonaliter & alias ſolemniter extitiſſet, conſtitutione quacumque per prædeceſſores noſtros Romanos Pontifices in contrarium edita, non obſtante.

24 Sane cum dictus Ludouicus (quem, vt prædicitur, iure ſi quod ſibi ex electione prædicta acquiſitum fuerat, priuaueramus iuſtitia exigente: ac ſubſequenter, eius aucta contumacia, feudis omnibus, quæ a Romana, vel quibuſuis alijs eccleſijs, ſeu imperio obtinebat; & ſpecialiter ducatu Bauariæ, ac omni iure, quod in eodem, aut eius occaſione, vel cauſa ſibi competebat, ſeu competere poterat quoquo modo; nec non & omnibus priuilegijs apoſtolicis & imperialibus ſibi, ſeu eius prędeceſſoribus, quatenus ſcilicet ipſum tangere poterant, indultis iuſto priuaueramus iudicio: quemque pro fautoria hæreticorum excommunicationis innodatum ſententia, quam per biennium & vltra indurato ſuſtinuerat, ſicut & adhuc ſuſtinet animo, declaraueramus manifeſtum hæreticorum fautorem, pœnas omnes a canonibus inflictas talibus incurriſſe, prout hæc plenius in noſtris proceſſibus contra ipſum habitis continentur) infra prædictum ſibi præfixum terminum iam elapſum comparere per ſe vel alium non curarit, ipſum vſque in craſtinum hora conſiſtorij duximus de fratrum noſtrorum conſilio expectandum. Et quia nec tunc comparuit, nec aliquis pro eodem, de fratrum eorundem conſilio eum reputauimus & declarauimus contumacem.

Pronuntiatus ſit fautor hæreticorũ.

25 Et licet tunc præmiſſa adeo eſſent notoria, quod nulla poterant tergiuerſatione celari, & contra ipſum ad ſententiam poſſemus procedere, exigente iuſtitia, proferendam; ipſum tamen de benignitate Apoſtolica vſque ad diem præſentem hora conſiſtorij de eorundem fratrum conſilio duximus expectandum. Et quoniam nec hac die hora iam dicta cõparuit, nec comparet adhuc, nec aliquis pro eodem, nec ad correctionem prædictorum ſe diſponit in aliquo; ſed velut in profundũ malorum perductus mala malis ſuperaddere, offenſaſq; offenſis cumulare, ac iram Dei cõtra ſe prouocare, fideleſque verbis & operibus perſequi non omittit; nos in prædictis læſionem fidei, patrumque ſanctorum contemptum & probra, nec non & præſentium ſcandala variaque poſterorum pericula attendentes, tantiſque malis & periculis obuiare ſalubriter cupientes, cum præmiſſa adeo ſint notoria, quod nequeant tergiuerſatione aliqua occultari; præſente hac multitudine fidelium copioſa, ipſum reputantes & declarantes merito contumacem, Dei nomine inuocato, de fratrum eorumdem conſilio ipſum fore hæreticum declaramus, ipſaſque aſſertiones per dictam conſtitutionem hæreticas, vt prædicitur declaratas, & ſcripturas quaſcumque cõtinentes eaſdem; nec non & ipſum Ludouicum velut hæreticum reprobamus & ſententialiter condemnamus. Si quis autem doctrinam & aſſertiones prædictas defendere vel approbare præſumpſerit, cuiuſcumque dignitatis, ordinis, conditionis, aut ſtatus exiſtat, tamquam hæreticus ab omnibus confutetur. Et nihilominus ipſum Ludouicum bonis omnibus, mobilibus & immobilibus, iuribus, iuriſdictionibus, & quibuſcumque alijs, vbicumque ſint, & quibuſcumque nominibus cenſeantur; & ſpecialiter comitatu Palatino Rheni, & omni iure, ratione, vel occaſione illius vel alias quouis modo ad eundem Ludouicum pertinentibus; habendi vocem in electione Regis Romanorum in Imperatorem promouendi, ſeu in electione huiuſmodi aliquem ad prædicta regnum vel imperium eligendi, ſeu quomodolibet nominandi, priuatum fore decernimus & priuamus, exponendis vel concedendis catholicis, ſi, prout, & quando, ac quibus, vel de quibus ſedes Apoſtolica ordinandum duxerit, iure principalis dominij ſemper ſaluo.

Conuictus hæreſeos damnatur

Pœnæ illi incuſſæ.

26 Vaſſallos quoque ipſius & quaſcumque alias, tam eccleſiaſticas quam ſeculares perſonas, nec non communitates & vniuerſitates & ciuitates caſtra, terras & villas, quæ ſibi fidelitatis vel alijs quibuſcumque iuramentis tenerentur aſtricta, penitus ab illis abſoluimus; ac quaſcumque colligationes, confœderationes, ſocietates, pactiones, & ligas per quoſcumque cum eodem contractas vel initas; etiamſi iuramentis, pœnis, vel alijs quibuſcumque firmitatibus eſſent innexæ, quatenus fauorem aut commodum ipſius concernerent; de poteſtatis plenitudine penitus diſſoluimus: ac pœnas adiectas, & iuramenta ſuper ijs præſtita relaxamus, decernentes quaſuis perſonas ſingulares, ac communitates, vniuerſitates, caſtra, villas, terras, & oppida nequaquam teneri de cætero ad obſeruationem earum, vel cuiuslibet earundem. Vniuerſis etiam & ſingulis prælatis & perſonis eccleſiaſticis, ſecularibus & regularibus, cuiuſcumque præeminentiæ, dignitatis, ordinis, ſtatus, vel conditionis exiſtant, etiamſi patriarchali, pontificali, aut maiori ſeu inferiori fulgeant dignitate; nec non Regibus, ducibus, principibus, marchionibus, comitibus, baronibus, nobilibus, poteſtatibus, capitaneis, rectoribus, & alijs dominis temporalibus, & qui aliquo titulo ſe præmiſſorum intitulant, licet ius non habeant in eiſdem; ac communitatibus, vniuerſitatibus, ciuitatibus, caſtris, & villis; & ſpecialiter Mediolanenſi, Saonenſi, Cumanæ, Vercellenſi, Pergamenſi, Laudenſi, Cremonenſi, Aretinæ, Nouarienſi, Papienſi, Mantuanæ, Ferrarienſi, Veronenſi, Lucanæ, & alijs quibuſcumque inhibemus & mandamus expreſſe, ne prædicto Ludouico de hæreſi, vt præmittitur, condemnato adhærere, communicare, participare, vel faue-

Vetiti fideles illi parere.

fauere quomodocumque, directe vel indirecte, publice vel occulte, præſumant; nec portent, mittant, portari vel mitti faciant, aut procurent granum, vinum, aut quæcumque victualia, pannos, ligna, ferrum, arma, ſeu quæuis mercimonia, pecuniam, vel quidquid aliud, quod poſſit in ipſius vtilitatem vel commodum redundare: nec ſocietates, confœderationes, colligationes, pactiones, aut ligas quaſcumque cum eodem initas & contractas, præſertim in eius fauorem, auxilium, vel vtilitatem, conſeruent. Alioquin perſonas quaſcumque ſingulares excommunicationis, vniuerſitates vero vel communitates & collegia, quæ poſtquam videlicet proceſſus noſter huiuſmodi ad eorum peruenerit notitiam, vel perueniſſe probabiliter potuerit; aut per ipſos ſteterit, quominus peruenerit ad eoſdem, in hac parte offenderent quouis modo, nec non terras & loca quorumcumque circa prædicta delinquentium interdicti ſententijs, & generaliter pœnis omnibus, quibus fautores & defenſores hæreticorum & adhærentes eiſdem ſubijciuntur a iure, vel quibuſuis conſtitutionibus, volumus & decernimus ſubiacere; apertius prædicentes eiſdem, nos ad earumdem pœnarum declarationem & executionem contra delinquentes huiuſmodi proceſſuros, ſpecialiter ſi & quando & quoties videbimus expedire, non obſtantibus ſi eis vel eorum aliquibus, communiter vel diuiſim, a ſede Apoſtolica ſit indultum, quod interdici, ſuſpendi, vel excommunicari non poſſint per literas apoſtolicas, non facientes plenam & expreſſam ac de verbo ad verbum de indulto huiuſmodi mentionem; & quibuslibet priuilegijs, indulgentijs, & literis apoſtolicis, generalibus vel ſpecialibus, quibuſuis perſonis, locis, vel ordinibus ſub quacumque forma vel expreſſione verborum conceſſis; etiam ſi de illis eſſet ſpecialis & expreſſa & de verbo ad verbum in præſentibus mentio facienda, per quæ nullum contra præmiſſa vel præmiſſorum aliquod volumus afferri ſuffragium, vel obſtaculum interponi. Cæterum proceſſus tam contra prædictum Ludouicum, quam fautores & adhærentes ipſius, per nos habitos, de fratrum eorundem conſilio ratos exiſtere decernimus, eoſque ratificamus & ex certa ſcientia etiam approbamus. Vt autem ſententiam & proceſſus præſentes huiuſmodi ad dicti Ludouici & aliorum, quorum intereſt, communem notitiam deducantur, chartas ſiue membranas, ſententias & proceſſus continentes eoſdem, in eccleſia Auinionenſi appendi vel affigi oſtijs ſeu ſuperliminaribus faciemus, quæ ipſos ſententiam & proceſſus ſuo quaſi ſonoro præconio & patulo indicio publicabunt; ita quod dictus Ludouicus & alij, quos contingere dignoſcuntur, nullam poſſint excuſationem prætendere, quod ad eos non peruenerint, vel quod ignorarint eoſdem: cum non ſit veriſimile, quoad ipſos remanere incognitum vel occultum, quod tam patenter omnibus publicatur. *Dat. Auinione x. kalend. nouembris pontificatus noſtri anno XII.* Data ſunt mox Germaniæ præſulibus imperia, vt Ludouicum hæreſeos ſentẽtia damnatum promulgarent: quo argumento literæ a plures ad Moguntinum archiepiſcopum ac ſuffraganeos, aliosque III. non. nouembr. conſignatæ ſunt.

a To.6.p.3 ep.ſecr. pag.70.& poſt eand. ep.& pag. 171.173.

Marſilius & Iandunus hæreſiarchæ.

27 Præcipui hæreſiarchæ, quos ſuis ſtudijs Ludouicus impiorum politicorum conſilio efferebat, erant memorati Marſilius Patauinus & Iandunus, qui ad illius attollendas res, deprimendamque maieſtatem pontificiam nouas hæreſes conflarant. Meminit de Marſilio Patauino nefandiſsimo hæreſiarcha Albertus Pighius, deque eiuſdem nefarijs ſcriptis hæc habet a: *Nemo diligentius, vehementius, aut etiam copioſius cauſam ſecularis poteſtatis aduerſus eccleſiaſticam egiſſe legitur, quam plane ſubuertere & in nihilum redigere omni ſtudio conatus eſt. Scripſit is ante annos ducentos ad Ludouicum Bauarum temporibus Ioannis XXII. a quo ille excommunicationis vinculo innodatus fuerat, ex contumace hæreticum facere ſatagens, velut apologiam quamdam aduerſus auctoritatem pontificiam, cui Defenſoris* b *pacis titulum fecit, cum eandem omni ſtudio eliminet ab eccleſia. Fuit homo Ariſtotelicus magis quam* Chriſtianus, *atque ex illius magis quam* Chriſti *inſtitutis nouam eccleſiaſticæ hierarchiæ formam conatus effingere; quamuis ſacras literas & ſanctorum patrum ſententias, ſed ſuo more intellectas, ſine fine & modo congerat, veritatique confidentiſſime obijciat, vbique ſeipſum victorem pronuntians: ſed ante victoriam tam amarus, tam virulentus in* Romanos Pontifices, *vt merito dubitares, niſi tempora diſiungerent, hic ne a* Luthero, *an* Lutherus *ab iſto ſuam didicerit rhetoricam; nam vterque alterum in hac parte conatur vincere.* Hactenus Pighius. Cum peſtifer Marſilij liber, cui etiam conſarcinando damnatiſſimam operam Iandunus contulerat, in vulgus emanaſſet, Pontifex ſeruandæ incorruptæ religionis zelo ductus, cum illis iudicium conſtituta die intendiſſet c, obfirmatos in contumacia x. kalen. nouembris decretoria perculit ſententia, eorumque hæreſes damnauit. d

a Albert. Pigh. l.5. c.1.

b Extr. M.S in bibl. Vat. ſign. n.3974.

Sacrarum literarum corruptores.

c To.6.p.3. ep.ſecr. pag.221.

d Vat. bull pag.76.& in append. lib. Marſil. M.S. Vat. ſignat. n. 3974.

Decretoria in eos ſententia.

Ioannes epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei ad perpetuam rei memoriam.

Licet iuxta doctrinam Apoſtoli ob id eſſe hæreſes ſit neceſſe, vt fiant qui probati ſunt apertius manifeſti; quia tamen iuxta doctrinam eiuſdem Apoſtoli, hæreticorum ſermo vt cancer ſerpere, id eſt, a paruo ad maius paulatim tendere conſueuit, neceſſe eſt, vt talibus eorumque peruerſis dogmatibus ſic celeriter occurratur, quod tam pernicioſus morbus neglectus inter initia vires ſumere nequeat; ſed potius ſuo præfocetur in ortu. Sane dudum ad noſtram euidentiam relatione, tam verbali quam literali, plurium ſublimium ac fidelium perſonarum, necnon fama publica notoriante perducto, quod duo viri nequam, perditionis filij, & maledictionis alumni, quorũ vnus Marſilium de Padua & alter Ioannem de Ianduno ſe faciunt nominari, quemdam librum compoſuerant multa falſa, erronea, & hæretica continentem; quodque ipſos errores ac hæreſes in ducatu & terris Bauariæ (Ludouico de Bauaria excommunicato, Dei & eccleſiæ fideique catholicæ perſecutore manifeſto & hoſte crudeli, ſuiſque horrendis exceſſibus & grauibus culpis exigentibus iure, ſi quod ei ex electione diſcordi, quæ de ipſo celebrata dicebatur, ad regnum Romanorum vel imperium competebat, iuſto priuato iudicio eiſdem Marſilio & Ioanni fauente ſuper his, ac etiam adhærente) dogmatizare publice præſumebant; quibus licet nonnulli viri catholici, ſe pro defenſione fidei opponentes, oſtendiſſent aperte, quod illa doctrina erat erronea & hæretica, velut contraria euangelicæ & apoſtolicæ veritati, & vt a tali doctrina deſiſterent ſuaſiſſent eiſdem, ipſique eorum nollent acquieſcere monitis, ſed in publicandis ſuis erroribus perdurarent; tandem tam præfati, quam plu-

Editus ab ijs liber refertus hæreſibus in gratiã Lud.

Commoniti non reſipiunt.

plures prælati, necnon & alij viri catholici per pernicioſas hæreſes inter catholicos dogmatizari publice indecens & pernicioſum nimium reputantes, nobis certos articulos exceptos de libro prædicto curauerunt nonnulli mittere, ac per ſelpſos aliqui præſentare, ſupplicantes attentius, vt ſuper præmiſſis curaremus ſanctæ Dei eccleſiæ de optimo remedio prouidere: de quibus articulis ſuſcriptos duximus præſentibus annotandos. Et licet tam cum fratribus noſtris S. R. E. Cardinalibus, quam cum archiepiſcopis & epiſcopis alijſque eccleſiarum prælatis, necnon & cum pluribus ſacræ theologiæ magiſtris, ac vtriuſque iuris profeſſoribus deliberationem ſuper ipſis articulis præhabueramus diligentem; ex quorum deliberatione aperte conuincitur, quod errores articulorum ipſorum ſunt adeo manifeſti, quod quidquid ad eorum manifeſtationem adijcitur, fruſtra adijci videatur, & quaſi ſol facibus adiuuari; vt tamen minus periti promptius illos percipere valeant & vitare, quædam ad ipſos declarandos errores perfunctorie ſatis de eorundem fratrum conſilio præſentibus duximus inſerenda.

29 In primis itaque iſti viri reprobi dogmatizare præſumunt, quod illud, quod de Chriſto legitur in euangelio beati Matthæi, quod ipſe ſoluit tributum Cæſari, quando ſtaterem, ſumptum ex ore piſcis, illis qui petebant didrachma iuſſit dari, hoc fecit non condeſcenſiue e liberalitate ſuæ pietatis, ſed neceſſitate coactus. Quod vtique doctrinæ contradicit euangelicæ, noſtrique ſententiæ Saluatoris. Cum enim, ſicut in eodem euangelio legitur, Chriſtus interrogaſſet Petrum: *Reges terræ a quibus accipiunt tributum, vel cenſum? a filijs ſuis, an ab alienis?* & Petrus dixit: *Ab alienis*, ex hoc concludens Chriſtus filios Regum eſſe liberos, dixit: *Ergo liberi ſunt filij*; conſtat autem Chriſtum ſecundum carnem Iuſſe Dauid filium, iuxta teſtimonium angeli ſic dicentis: *Dabit ei Dominus ſedem Dauid patris eius, &c.* Et per conſequens quod ipſe a ſolutione tributi vel cenſus erat prorſus immunis. Hoc etiam ex hoc patet, quod ſtatim ſubiunxit: *Vt autem non ſcandalizemus eos, vade & da ſtaterem pro me & pro te eis.* Vbi euidenter patet, quod non vt aſtrictus, ſed vt euitaret ſcandalum, ſtaterem tributi exactoribus iuſſit ſolui.

Chriſtum ex neceſſitate tributum Cæſari penſitaſſe affirmabant.

Ex prædicto autem dicto ſuo nituntur concludere præfati viri reprobi, quod omnia temporalia eccleſiæ ſubſunt Imperatori, & ea poteſt accipere velut ſua. Videntur enim ſupponere, quod ex hoc, quod Chriſtus tributum ſoluit ex debito, res temporales eius Imperatori ſubeſſent; & per conſequens, quod res eccleſiæ temporales ſint Imperatori ſubiectæ, & eas poſſit recipere velut ſuas. Quæ quidem concluſio nullatenus ex præmiſſis ſequitur, nec ſequi poteſt etiam apparenter: cum enim liqueat ex prædictis, Chriſtum fuiſſe a ſolutione tributi vel cenſus liberum & immunem, & ſtaterem non ſoluiſſe ex debito, ſed vt aliorum ſcandalum euitaret; nullo modo poteſt concludi, quod res Chriſti, quales ſunt res eccleſiæ, ſubſint Imperatori. Præterea etiamſi Chriſtus ſtaterem ſoluiſſet ex debito, impertinenter concluderetur ex eo, quod res Chriſti, quales ſunt res eccleſiæ, ſubeſſent Imperatori: cum Chriſtus non pro rebus, ſed pro perſona ſtaterem ſoluit antedictum; quod patet ex eo, quod ille iuſſit ſolui pro ſe & Petro modo prædicto, non pro rebus ſuis & bonis. Vnde non ſequitur, quod ex eo quod perſona eſt tributaria; ſunt & bona: immo qui pro perſona tributum tenetur ſoluere, habere poteſt bona libera, & e contra; & quia hæc patent falſa etiam per iura imperialia manifeſte, ſuperſedimus ſuper hoc plenius allegare.

Falſ inferebant, res eccleſiaſticas ad Cæſarem ſpectare.

30 Secundo, iſti filij belial, dogmatizare præſumunt, quod beatus Petrus Apoſtolus non plus auctoritatis habuit, quam alij Apoſtoli habuerunt, nec aliorum Apoſtolorum fuit caput. Item quod Chriſtus nullum caput dimiſit eccleſiæ, nec aliquem vicarium ſuum fecit: quod eſt totum contrarium euangelicæ & apoſtolicæ veritati. Quod enim Chriſtus vicarium ſuum beatum Petrum conſtituerit, patet. Conſtat enim, quod Chriſtus officium paſtoris geſſit in terris. Hinc eſt quod in Ioanne ſe vocat paſtorem dicens: *Ego ſum paſtor bonus, &c.* Liquet etiam quod curam gregis ſui ante aſcenſionem beato Petro generalem commiſit, quando ſibi illud Ioannis dixit: *Paſce oues meas, paſce agnos meos.* Vnde cum paſtor gregis dominici, ſcilicet Chriſtus, curam eiuſdem gregis beato Petro commiſerit; quin eum, quoad curam gregis ſuum vicarium fecerit, nullus debet in dubium reuocare. Hoc ille Imperator Chriſtianiſſimus Conſtantinus aliquando teſtatus eſt dicens: *Beatus Petrus videbatur in terris vicarius Dei Filij conſtitutus.* Ex hoc etiam ſequitur euidenter, quod Petrus caput vniuerſalis eccleſiæ poteſt dici iuxta morem illum ſacræ ſcripturæ, quo rector alicuius multitudinis dicitur eſſe caput. Vnde legitur in Ioele*: *Congregabuntur filij Iuda & filij Iſrael pariter: & ponent ſibi caput vnum*; id eſt, rectorem. Conſtat autem quod beatus Petrus eo ipſo, quod Chriſtus ſibi commiſit curam gregis dominici, ipſum eiuſdem gregis conſtituiſſe rectorem, & per conſequens caput.

Primatũ Petri negabant.

Refelluntur ex ſcripturæ oraculis.

* Oſeæ.

Fatemur tamen cum Apoſtolo, quod Chriſtus eccleſiæ eſt verum caput & principale, ſub quo tamen Petrus caput dicitur ſecundum modum prædictum; ſecundum quem modum ſub Chriſto capite & Petro multa capita particularia poſſunt dici, ſicut patriarcha patriarchatus ſui & archiepiſcopus archiepiſcopatus ſui: ſicut videmus, quod licet Chriſtus ſit eccleſiæ principale ac primarium fundamentum, iuxta illud Apoſtoli: *Fundamentum autem nemo poteſt ponere præter illud, quod poſitum eſt, quod eſt Chriſtus Ieſus*; & alibi, loquens gentilibus conuerſis, dixit: *Vos eſtis ciues ſanctorum & domeſtici Dei, ſuperædificati ſuper fundamentum Apoſtolorum & prophetarum, ipſo ſummo lapide angulari Chriſto Ieſu*; id eſt, quod fundamentum eſt Chriſtus Ieſus; tamen etiam Apoſtoli dicuntur fundamentum, iuxta illud Pſalmiſtæ: *Fundamenta eius*, id eſt, eccleſiæ, *in montibus ſanctis*. Et ſecundum hunc modum Chriſtus videtur Petrum prædixiſſe futurum eccleſiæ fundamentum, dum dixit: *Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo eccleſiam meam.* Vnde ſicut Chriſtus dicitur ſanctus ſanctorum, Rex Regum, & dominus dominantium; ſic ſimilitudinaliter paſtor paſtorum & caput capitum & fundamentum fundamentorum eccleſiæ poteſt dici. Sic igitur ex prædictis patet, quod Petrus ſecundum prædictum modum caput eſt eccleſiæ & vocatur. Et hoc videtur Chriſtus in impoſitione nominis deſignaſſe; dixit enim ſibi, ſicut legitur in Ioanne: *Tu vocaberis cephas*; cephas autem Græce interpretatur Latine caput. Vnde Conſtantinus Imperator de Roma-

na

na eccleſia loquens dixit, quod principatus ſacerdotum & Chriſtianæ religionis caput ab Imperatore cœleſti conſtitutus eſt Romæ. Iuſtinianus quoque in quadam epiſtola Ioanni Papæ miſſa, teſtatur hæc dicens: *Non patimur quicquam, quod ad eccleſiam pertineat, quamuis manifeſtum & indubitatum ſit, quid innouetur, & non hæc veſtræ ſanctitati, quæ caput eſt eccleſiarum omnium, innoteſcat*. Et alibi ſic dicit: *Summi pontificatus apicem apud Romanam eccleſiam eſſe, ipſamque fore ſacerdotij fontem, nemo eſt qui dubitet*; id eſt qui debeat dubitare. Ludouicus autem Imperator beatum Petrum principem Apoſtolorum vocat.

Præcellere Petrũ reliquis Apoſtolis oſtẽditur.

Quod autem beatus Petrus plus quam alij Apoſtoli habuerit auctoritatis, ex prædictis etiam concluditur euidenter: certum eſt enim, quod maior eſt auctoritas paſtoris, quam gregis; Petrus autem totius gregis dominici generalis conſtitutus eſt paſtor, vt probatum eſt ſuperius: quod de nullo alio poteſt dici. Præterea conſtat, quod maior eſt non limitata auctoritas, limitata: omnes autem alij Apoſtoli receperunt limitatam poteſtatem, ſiue ſupra verum corpus Chriſti conficiendum, ſumendum, & alijs miniſtrandum: quæ quidẽ auctoritas ſeu poteſtas fuit in cœna Domini omnibus Apoſtolis attributa; & etiam illa, quam poſt reſurrectionem Dominus ſupra corpus myſticum dedit illis, dicens: *Quorum remiſeritis peccata, remiſſa ſunt: & quorum retinueritis, retenta ſunt*. Siue etiam in aſcenſione, quando dixit eis: *Euntes ergo docete omnes gentes, baptizantes in nomine Patris, &c.* Petro autem ſine limitatione aliqua commiſit curam gregis dominici, cum ſibi dixit: *Paſce oues meas: paſce agnos meos*. Item ſibi ſoli, ita quod nulli alij ſingulariter dixit: *Tibi dabo claues regni cælorum: & quodcumque ligaueris ſuper terram, erit ligatum & in cælis: & quodcumque ſolueris ſuper terram, erit ſolutum & in cælis*. Hæc etiam in ſancto Lucæ euangelio Ieſus videtur ſatis congrue deſignaſſe, vbi loquens Petro dixit: *Duc in altum*; ſignificans quod ad ipſum ſolum pertineat, in altum, id eſt, in profundum diſputationum fidei dubia definire; ſibi autem & alijs quod ſequitur: *Laxate retia in capturam*; quia omnes Apoſtolos conſtituit huiuſmodi piſcatores, iuxta illud quod in ſancto euangelio Marci dixiſſe legitur Chriſtus: *Venite poſt me, faciam vos hominum piſcatores*; hoc quoque, ſcilicet quod Petrus plus cæteris Apoſtolis receperit auctoritatis, apparet ex multis quæ Ieſus ſibi, & de ipſo alijs dixit; necnon & ex multis, quæ ipſum poſt aſcenſionem Domini dixiſſe atque feciſſe, ſacra ſcriptura teſtatur. Ex prædictis itaque patet, quod Petrus a Chriſto fuit vicarius conſtitutus, quando ſibi totius gregis dominici curam commiſit, & per conſequens rector, & caput gregis ipſius inſtitutus eſt, & vocatus. Ex quibus ſequitur, quod ſibi a Chriſto amplior, quam alijs attributa fuerit auctoritas & poteſtas. Hinc eſt quod Clemens eiuſdem Petri ſucceſſor & diſcipulus dixit: *Nec inter ipſos Apoſtolos par fuit inſtitutio: ſed in omnibus præfuit vnus, ſcilicet Petrus*.

Effutiebant, ad Imp. ſpectare Pontifices inſtituere & deturbare.

31 Tertio iſti filij belial aſſerere non verentur, quod ad Imperatorem ſpectat, Papam inſtituere & deſtituere, ac punire; quæ vtique omni iuri obuiant, & repugnant. De primo quidem poſt Chriſtum noui teſtamenti ſummo Pontifice ſcilicet Petro patet, quod non ab Imperatore temporali, ſeu terreno conſtitutus Papa fuerit, ſed a Chriſto, dicente ſibi illud Ioannis: *Paſce oues meas: paſce agnos meos*; per quæ verba ipſum ſuum vicarium generalem conſtituit, vt patet ex prædictis.

Id falſum eſſe, probatur in Petro primo Pontifice.

Adhuc, de illis ſummis Pontificibus, qui fuerunt ante Conſtantinum magnum Imperatorem, quod ipſorum inſtitutio ad Imperatores non pertinuerit, ſatis liquet volenti acquieſcere veritati. Cum enim fere omnes Imperatores illius temporis fuerint idololatræ, ac fidei catholicæ & orthodoxorum Pontificum perſecutores atrociſſimi, adeo quod omnes fere a beato Petro incluſiue vſque ad beatum Silueſtrum effecerint martyres; quod ad eos Papæ inſtitutio potuerit pertinere, nullo modo vtique credi debet.

Non iſtẽ id ſpectaſſe ad Impp. idololatras.

Nec de ipſo Conſtantino vſque ad ſuam conuerſionem ad fidem catholicam, quod ad eum inſtitutio pertinuerit, dici poteſt; nec per conuerſionem ad fidem hoc aſſequi potuit, cum per eam Papæ filius ac diſcipulus fuerit & ſubiectus. Præterea cum Imperator ipſe poſt ſuſceptum baptiſmũ inconueniens reputauerit & iniuſtum, quod vbi principatus ſacerdotum & Chriſtianæ religionis caput ab Imperatore cæleſti inſtitutum fuerat, videlicet Romæ, illic Imperator terrenus poteſtatem haberet, ideoque ſedem imperialem Silueſtro Papæ conceſſerit, & ad partes orientales imperij & regni tranſtulerit poteſtatem; multo fortius iniuſtum & inconueniens eſt cenſendum, quod ad ipſum Imperatorem Papæ potuerit inſtitutio pertinere. Et idem patet dicendum eſſe de Græcis Imperatoribus, qui ſibi in imperio ſucceſſerunt.

Conſtantinũ Imp. contrariũ factis oſtẽdiſſe.

Spectare non potuiſſe ad Impp. Græcos.

Neque ad Latinos.

Quod autem ad Imperatores Latinos non pertinuerit, nec pertineat inſtitutio ſupradicta, patet: imperium enim per Papam a Græcis tranſlatum eſt in Latinos; nec plus iuris in ipſos, quam apud Græcos exiſteret, Papam ipſum transferentem legimus tranſtuliſſe: Græcis autem Imperatoribus, vt ex prædictis patet, talis non pertinebat inſtitutio; quare nec pertinere poterit ad Latinos. Et ſi dicatur, quod Papæ inſtitutio ad Latinos Imperatores pertinet ex conceſſione poſtea ipſis facta per ſummum Pontificem, vel ſummos Pontifices, eſt dicendum, quod nulla conceſſio facta per Papam aliquem Imperatori ſeu Imperatoribus debet intelligi, quod ipſi Imperatores Papam poſſent inſtituere ſeu eligere; ſed quod poſſent electioni ſummi Pontificis intereſſe.

An fuerit conceſſa aliquibus Impp. Põtificis inſtitutio.

Oſtenditur non conceſſã.

Et quod ſic conceſſiones illæ intelligi debeant, ſatis ex eo, quod in quodam capitulo legitur, vbi ſic dicitur: *Verum quia Imperatores quandoque modum ſuum ignorantes, non in numero conſentientium, ſed potius diſtribuentium, immo exterminantium eſſe voluerunt, &c.* Item querimonia nunciorum Ludouici Imperatoris, quibus in Vrbe præſentibus electio de Papa Adriano II. ipſis non vocatis extitit celebrata, hoc ſimiliter probat: conquerebantur enim dicentes, quod cum præſentes eſſent, non fuerant inuitati: nec optatæ meruerunt electioni futuri præſulis intereſſe. Adhuc quia nonnulli Imperatores illo priuilegio abuſi fuerunt, ac frequenter in hæreticorum prolapſi perfidiam, & catholicæ matris eccleſiæ vnitatem fuerunt impugnare conati; ſtatuta ſanctorum patrum contra eos, vt ſe electioni Papæ non ingererent, prodierunt, ac vt anathematis innodaretur vinculo quiſquis eorum ſuffragio eccleſiam obtineret. Nonnulli quoque Imperatores ducti religione mentis affectu ex abundanti, ſupradicto renunciauerunt priuilegio, vt patet ex tenore canonum ſuper hoc conditorum,

tum, per quos & non alios probatur conceſſio antedicta.

Præterea legant homines iſti peſtiferi hiſtorias approbatas, & oſtendant quis vnquam Papa catholicus ab Imperatore inſtitutus fuerit. Profecto credimus quod nullum poterunt reperire. Nec dubium, ſi ad eos talis pertinuiſſet inſtitutio, quin poteſtate fuiſſent vſi huiuſmodi, & quin in hiſtorijs de inſtitutione tali mentio haberetur. Dicere autem quod Papæ deſtitutio, ſeu punitio ad Imperatorem pertineat, eſt erroneum & inſanum. Quomodo enim pertinebit Papæ deſtitutio, cum eius inſtitutio ad eum non pertineat, vt ex prædictis patet? Inde etiam ſecundum iura imperialia priuatio debet procedere, vnde datio noſcitur proceſſiſſe. Præterea, quomodo Imperator principem clericorum deſtituere poterit, vel punire, cum etiam ſecundum imperiales leges id in ſimplici clerico nequeat exercere? Audiant inſuper iſti perfidi homines quid circa hoc nonnulli catholici principes ſenſerint, & quid duxerint ſanciendum.

Imperatorum teſtimonia, ab ipſis pontifices nõ poſſe exauctorari.

Theodoſius quidem & Arcadius Imperatores catholici expreſſe ſanxerunt, quod nullus epiſcoporum, ſiue eorum qui eccleſiæ neceſſitatibus ſeruiunt, ad ordinariorum ſiue extraordinariorum iudicium pertrahantur.: *Habent enim illi ſuos iudices, nec quicquã eis cum legibus eſt cõmune.* Item Imperator Conſtantinus, cum querelam clericorum quorundam coram ſe deferendam conſpiceret, dixit: *Vos a nemine laicorum poteſtis iudicari, qui Dei ſolius eſtis iudicio reſeruati.* Et ſi dicatur: Si ſolius Dei iudicio reſeruãtur, ergo nec a iudicibus eccleſiaſticis poterunt iudicari; dicendum quod immo ipſi quidem pontifices vicarij, licet differenter, ſunt Chriſti; quia Papa vniuerſalis, velut vocatus in poteſtatis plenitudinem; alij vero particulares, velut illi, qui in partem ſolicitudinis ſunt vocati: vnde a Deo videntur iudicari, quia ab eo iudicantur potius quam ab ipſis, cum ille cuius auctoritate fit, illud facere videatur. Et propter hoc Imperator prædictus ſignanter dixit: *A nemine laicorum.* Item * cum Romæ concilium conuocaſſet, vt ſanctum concilium iudicaret de his, quæ Papæ Symmacho ab aduerſarijs dicebantur impingi, certi epiſcopi, qui conuenerant, Imperatori dixerunt, quod ad illum, qui impetebatur, ſcilicet Papam, pertinebat concilium conuocare, quia eius ſedi primum Petri Apoſtoli meritum, deinde ſecuta iuſſione Domini conciliorum venerandorum auctoritas, ſingularem in eccleſijs tradidit poteſtatem, nec ante minoris ſubiacuiſſe iudicio antiſtitem dictæ ſedis. Quo audito * prædictus, Deo inſpirante, reſpondit ſynodalis eſſe arbitrij in tanto negotio ſequenda præſcribere; ac ad ſe nihil, præter reuerentiam, de eccleſiaſticis negotijs aſſeruit pertinere. Epiſcopis etenim principes Chriſtianos ſolitum eſt capita ſubdere, non de eorum capitibus iudicare. Hinc eſt quod Innocentius Papa Arcadium Imperatorem excommunicauit, quia conſenſit vt a ſua ſede ſanctus Ioannes Chryſoſtomus pelleretur. Plures quoque ſummos Pontifices legitur, Imperatores pro ſuis exceſſibus imperiali dignitate priuaſſe. Beatus quoque Ambroſius, licet eccleſiæ vniuerſalis non eſſet Pontifex, Theodoſium magnum Imperatorem excommunicans, eidem ingreſſum eccleſiæ interdixit. Ad huiuſmodi autem erroris ſui fulcimentum, ſcilicet quod ad Imperatorem pertineat Papam deſtituere & punire, illud quod in ſanctis euangelijs legitur de Pilato, ſcilicet quod Chriſtum crucifixerit, præſumunt inducere; aſſerentes ipſum Pilatum tanquam Chriſti ordinarium crucifixiſſe ipſum tãquam ſibi ſubiectum, quod habet duplicem intellectum. Aut enim intelligunt Pilatum Chriſtum crucifixiſſe de iure, aut de facto: ſi de iure, hoc obuiat veritati; de iure enim de crimine quis puniri non poteſt, niſi qui deliquerit vere, vel interpretatiue, vel qui conuictus fuerit deliquiſſe. Chriſtus autem ſecundum veritatem non deliquit, quia innocens fuit manibus, & mundo corde: *Qui peccatum non fecit, nec inuentus eſt dolus in ore eius*; & hoc Pilatus ipſe fuit expreſſe teſtatus, cum enim ipſum Iudæis tradidit crucifigendum, dixit: *Mundus ſum a ſanguine iuſti huius.* Item nec fuit deliquiſſe conuictus, quod idem pluries eſt teſtatus; cum enim Iudæi inſtarent quod crucifigeret eum, in vno loco dixit: *Quid enim mali fecit?* quaſi dicat: Nihil inuenio eum feciſſe mali. Et alibi pluries eiſdem Iudæis inſtantibus, quod crucifigeret illum, dixit: *Ego nullam in eo inuenio cauſam mortis.* Quare ipſum de iure non potuit punire. Si autem intelligant quod de facto, & iniuſte puniuit eum innocentem, ſicut & veritas ſe habet, tunc non poſſunt concludere aliud, niſi quod Imperator Papam de facto poteſt interficere & iniuſte; quod vtique non ſolum de Imperatore concedimus, verum etiam de priuato, ſicut & plures Imperatores a priuatis perſonis, & ſummos Pontifices a non ſuis iudicibus, ſicut omnes martyres legimus interemptos. (Refellitur egregie a Pont.)

Inſana hæreticorũ probatio ad confirmandam hæreſim.

32 Quarto dicunt iſti vaniloqui, immo falſiloqui, quod omnes ſacerdotes, ſiue ſit Papa, ſiue archiepiſcopus, ſiue ſacerdos ſimplex, ſunt ex inſtitutione Chriſti auctoritatis & iuriſdictionis æqualis. [Hanc hæreſim ab Aerio confictam cum epiſcopalem gradum adipiſci non potuiſſet, S. Auguſtinus obſeruat a, quam nonnulli alij hæretici imbibere; huic vero Marſilius & Iandunus hoc virus addidere:] Quod autem vnus plus alio habeat, hoc eſt ſecundum quod Imperator concedit vni vel alij plus & minus: & ſicut conceſſit alicui, ſic poteſt illud etiam reuocare. Quæ vtique doctrinæ ſacræ obuiant, & hæreticam ſapiunt prauitatem: quod enim ſacerdotum ſimplicium & non ſimplicium ex ipſa inſtitutione Chriſti non exiſtat æqualis poteſtas, patet tam in his, qui fuerunt in teſtamento veteri, quam in ijs qui fuerunt in nouo. In veteri ſiquidem teſtamento per Moyſem ex præcepto Domini Aaron in ſummum pontificem, filij vero eius vncti fuerunt in ſimplices ſacerdotes: quorum poteſtas, vt patet, inæqualis exiſtit, quia ex ſimplicibus ſacerdotibus velut ad ſuperioris auctoritatis & poteſtatis honorem ad pontificatum ſunt aſſumpti: tumque licebat quædam pontifici, vt ſancta ſanctorum ingredi, quæ non licebant ſimplici ſacerdoti. In nouo vero teſtamento pontificis & ſimplicium ſacerdotum ab ipſo Chriſto exordium aſſumpſiſſe videtur exordium, quod duodecim Apoſtolos, quorum typum gerunt pontifices, ac ſeptuaginta duos diſcipulos inſtituit, quorũ typum gerunt ſimplices ſacerdotes. Conſtat autẽ ex multis, quod de ipſis in ſanctis legitur euãgelijs, quod Apoſtolorum & diſcipulorũ auctoritas diſpar fuit. Adhuc quod poteſtas aliorum quorumcumque ſacerdotum poteſtati Papæ par non ſit, nec æqualis, patet euidentius ex prædictis, quod aliorum epiſcoporum, ſcilicet patriarcharum, archiepiſcoporum, & epiſcoporum, par poteſtas nec ſit nec

(Nefandus error contra hierarchiam eccleſiaſticã)

(a Aug. in catal. hær. & ex eo Guid. Carmelita in ſumm. de hær. Baron. annal. to. 3 ann. Chr. 58. n. 4.)

(Confutatur grauiſſimis argumentis)

(*Theodoricus Rex)

(*Rex)

nec fueris, patet. Inferiorum ſiquidem poteſtas ſuperiorum non eſt par poteſtati: conſtat autem patriarchas eſſe ſuperiores reſpectu archiepiſcoporum, & archiepiſcopos reſpectu epiſcoporum, & epiſcopos reſpectu ſimplicium ſacerdotum. Et ſi dicant iſti homines reprobi, quod iſtorum epiſcoporum diſtinctio ab Imperatore proceſsit, non a Chriſto; dicimus quod immo proceſsit ab ipſo, ille enim, cuius auctoritate fit aliquid, velut feciſſe videtur. Beatus autem Petrus Chriſti vicarius, & gregis dominici caput, attendens quod aucto grege, ſine ipſius augmentatione cuſtodiæ gregi non poterat ſalubriter prouideri, auctum gregem poſt aſcenſionem Domini conſiderans, & aucturum amplius prævidens in futurum, gradus prædictarum poteſtatum inſtituit & diſtinxit: quare cum auctoritate Chriſti prædicta diſtinctio facta fuerit, Chriſto debet abſcribi. Hanc autem poteſtatem datam eccleſiæ, pſalmiſta diu ante prædixit, dicens: *Pro patribus nati ſunt tibi filij: conſtitues eos principes ſuper omnem terram.* Vbi patres eccleſiæ vocat Apoſtolos, & filios eccleſiæ fideles, per Apoſtolos ipſos conuerſos: vbi ſatis aperte eccleſiæ, [id eſt eius paſtori, attributa poteſtas intelligitur inſtituendi diuerſos gradus principum, cum expedire perciperet eccleſiæ ſanctæ Dei. Audiant inſuper iſti peruerſi homines, quod Iuſtinianus Imperator catholicus ſuper hoc dixit; cum enim circa gradus prædictos epiſcoporum, eorumque ſuperioritatem & ſubiectionem conſtituiſſet aliqua, ſubiunxit dicens: *Nam hoc ſecundum ſacrarum regularum explanationem, apoſtolicamque traditionem conſtituimus.* Ex quibus colligitur euidenter, non ab Imperatore diſtinctionem & auctoritatem pontificum originaliter & principaliter, ſed ab auctoritate apoſtolica proceſsiſſe; Imperatoremque, vt illa ſeruarentur melius, iuxta ſtatuta apoſtolica eadem ſtatuiſſe.

Abſurda ex dictis hæreticorum conſequentia.

Conſiderent etiam quæ & quanta ex his, ſi vera eſſent, inconuenientia ſequerentur. Sequeretur vtique, quod vſque ad tempus Conſtantini nulla poteſtas eſſe potuerit in eccleſia ſancta Dei, cum illo tempore Imperatores fere omnes gentiles fuerint, & perſecutores eccleſiæ ac prælatorum eiuſdem, de quibus dici non poteſt, quod prælatis eccleſiæ poteſtatem conceſſerint aliquam, vt ex prædictis patet. Ex prædictis inſuper ſequeretur, quod vniuerſalis eccleſia, quæ Spiritu ſancto regitur, errer & erraverit, ipſos honorando pro ſanctis; quod eſt vtique contra illud, quod Chriſtus diſcipulis in aſcenſione ſua, vt in ſancto euangelio Matthæi legitur, promiſit dicens: *Ego vobiſcum ſum vſque ad conſummationem ſeculi.* Secundum enim iſtos diaboli filios, pro illo tempore vera Chriſti promiſſio non fuiſſet, nec aliquis illorum Pontificum, qui a paganis fuerunt eo tempore interfecti, ſancti fuerunt, nec pro ſanctis honorari deberent. Hoc quoque eſt expreſſe contra illum articulum: *Vnam ſanctam catholicam & apoſtolicam eccleſiam*; quia ſecundum eos nec ſancta fuit pro illo tempore, nec potuit dici ſancta.

Parem nõ eſſe pontificalem & ſacerdotalem poteſtatem oſtẽditur.

Verum autem in omnibus Apoſtolis, ac in ſimplicibus ſacerdotibus fuerit ordinis poteſtas æqualis; dicimus, quod quantum ad ordinis dignitatem pares ſunt & fuerunt: æque enim ſacerdos quilibet ſacerdotalem characterem recipit rite & ſecundum formam eccleſiæ ordinatus: poteſtas autem ipſius ordinis par quoad ſacramentum altaris omnino non exiſtit, nec extitit ſimplicis & non ſimplicis ſacerdotis, quod patet, quia poteſtas ligabilis & ſuſpenſibilis illi, qui ligari & ſuſpendi nequit, nequaquam par poteſt dici: conſtat autem, quod Papa ligare poteſt aliorum ſacerdotum & ſuſpendere poteſtatem; ſic quod licite vti dicta poteſtate non poterunt, licet effectus ſubſequatur, ſi vſi fuerint, & ipſi ſunt ex hoc merito puniendi: nullus autem aliorum ſacerdotum poteſtatem Papæ ligare vel ſuſpendere poteſt: quod etiam de alijs ſuperioribus, & inferioribus patet. Ex quo ſequitur euidenter, quod poteſtas etiam ordinis ſuperiorum & inferiorum ſacerdotum omnino par iudicari non poteſt. Concedimus tamen, quod ſi ſine prohibitione aliqua minores vſi fuerint huiuſmodi ordinis poteſtate, pura hoſtiam conſecrando, par ſequitur effectus. Aeque enim prolatis verbis illis: *Hoc eſt corpus meum, &c.* a ſimplice ſacerdote fit tranſubſtantiatio panis in corpus Chriſti, ſicut ſi ea ſuperior protuliſſet; quod ex eo contingere noſcitur, quia vnus & idem eſt ſacerdos interior, videlicet Chriſtus, qui prolatis verbis prædictis a ſacerdote quolibet animo conſecrandi, tranſubſtantiationem huiuſmodi facit: & ideo non eſt mirum, ſi par effectus ſequi debeat verbis prædictis a quocumque ſacerdote prolatis, cum vnus & idem auctor huiuſmodi eſſe noſcatur effectus.

33 Quinto adhuc iſti blaſphemi dicunt, quod tota eccleſia ſimul iuncta nullum hominem punire poteſt punitione coactiua, niſi concedat hoc Imperator; quod vtique doctrinæ euangelicæ noſcitur obuiare. Cõſtat enim, quod a Chriſto Petro & in perſona Petri eccleſiæ poteſtas coactiua conceſſa, vel ſaltem permiſſa extitit; quæ quidem permiſſio fuit poſtea adimpleta, cum ſibi Chriſtus dixit: *Quodcumque ligaueris ſuper terram, &c.* Ligantur enim non ſolum voluntarij, ſed inuiti. Adhuc conſtat, ſicut ibi legitur in Matthæo, quod ſi aliquis damnum alicui indebite dederit, illudque ad mandatum eccleſiæ noluerit emendare, quod eccleſia per poteſtatem a Chriſto ſibi conceſſam ipſum ad hoc per excommunicationis ſententiam compellere poteſt: quæ quidem poteſtas eſt vtique coactiua. Circa quod eſt aduertendum, quod cum excommunicatio maior nedum excommunicatum a perceptione ſacramentorum remoueat, ſed etiam a communione fidelium ipſum excommunicatum excludat; corporalis eſt a Chriſto coactio eccleſiæ permiſſa; cum etiam ſecundum leges imperiales grauius reputetur inter homines conuerſari, ipſorumque priuari ſuffragijs, quam ab hominibus ſeparari: ſequitur poteſtatem coactiuam non ab Imperatore terreno, ſed ab ipſo Chriſto fuiſſe originaliter eccleſiam conſecutam.

Inſanus eorundẽ error, nemiñẽ ab eccleſia puniri coactiue poſſe contendentium.

Præterea beatus Petrus poſt aſcenſionem Domini in perſonam Ananiæ & Sapphiræ vxoris ſuæ ſine imperiali conceſſione aliqua hac vſus eſt poteſtate: in quos, quia de pretio agri Deo oblato fraudauerant, mortis ſententiam promulgauit; quæ quidem ſententia non proceſſit de ipſorum coniugum voluntate. Item beatus Paulus Elimam magum, Sergium Paulum a fide quærentem abducere, ad tempus luce corporali priuauit. Illum quoq; fornicatorem Corinthium in carnis interitum tradidit ſathanæ, vt eius ſpiritus ſaluus eſſet. Item Corinthijs ſcribens idem Apoſtolus dixit: *Quid vultis? in virga ad vos veniam, an in charitate, & in ſpiritu manſuetudinis?* In quo ſatis expreſſe coactiuam poteſtatem ſuppoſuit ſe

ha-

habere. Item ſcribens eiſdem alibi dixit: *Arma*, inquit, *militia noſtra non ſunt carnalia, ſed potentia Deo*, ideſt a Deo conceſſa *ad deſtructionem munitionum conſilia deſtruens, & omnem multitudinem, extollentem ſe aduerſus ſcientiam Dei*. Et ſequitur; *In promptu habentes vlciſci omnem inobedientiam*: Ex quibus patet, Paulum non ab Imperatore, ſed a Deo habuiſſe poteſtatem, etiam coactiuam; cuius contrarium blaſphemi præſumunt dicere ſupradicti. Rurſum aduertant iſti nequam homines, quomodo audent dicere, quod ab Imperatore terreno eccleſiarum prælati coactiuam vel aliam receperint originaliter poteſtatem; cum, vt ſupra dictum eſt, Imperatores vſque ad Conſtantinum magnũ fere omnes pagani fuerint, ſeu idololatræ & perſecutores; immo exterminatores, quantum fuit in eis, eccleſiæ ſanctæ Dei. Quomodo ergo illi talibus coactiuam vel aliam poteſtatem concederent, vtique nullus ſapiens credere debet.

34 Et quia ne tantotum actores & doctores errorum plures in ipſorum errorum pertraherent deuium, ipſiq; propter impunitatis audaciam nequaquam fierent nequiores, licet nos, cum eorum exceſſus adeo forent notorij, quod nulla poterant tergiuerſatione celari, & poſſemus procedere ad ſententiam contra eos; de benignitate tamen apoſtolica, quæ conuerſionem deſiderat peruerſorum, nos ipſos Marſilium & Ioannem & quemlibet ipſorum de fratrum eorumdem conſilio v. idus aprilis proxime præteriti, die videlicet dominicæ cœnæ, per edictum citauimus publice, præſente fidelium multitudine copioſa, vt infra quatuor menſium etiam proxime ſubſequentium ſpatium, quos eis & eorum cuilibet de eorumdem fratrum conſilio pro peremptorio termino præfiximus & aſſignauimus, apoſtolico conſpectui ſe perſonaliter præſentarent, ſuper prædictis exceſſibus & delictis, vt præfertur, notorijs iuſtam, dante Domino, ſententiam audituri; ac reſponſuri & facturi quod iuſtitia ſuaderet; eiſdem apertius prædicentes, quod ſiue infra prædictum comparerent, terminum coram nobis, ſiue non comparerent; nos ad prædicta abſque monitione & citatione procederemus, prout videremus expediens, eorum abſentia non obſtante; volentes tunc nihilominus, ac etiam decernentes occaſione prædicta, etiamſi termini ſupradicti præfixo in tempore forſitan caderet feriato, perinde valere, ſuumque effectum ſortiri debere, ac ſi tempus feriatum non exiſteret, quacumque conſtitutione ſuper hoc in contrarium edita non obſtante: & vt ad ipſorum & aliorum, quos tangebant, notitiam communem deducerentur prædicta, chartas ſiue membranas, proceſſum continentes eundem, in maioris eccleſiæ Auinionenſis appendi vel affigi oſtijs fecimus, quæ proceſſum ipſum ſuo quaſi ſonoro præconio & patulo indicio publicarent, vt ipſi & alij, quos proceſſus ipſe tangebat, nulla poſſent excuſatione contendere, quod ad eos non perueniſſet, vel quod ignoraſſent eundem: cum non eſſet veriſimile, quoad ipſos remanere incognitum vel occultum, quod publicabatur omnibus tam patenter. Voluimus etiam, auctoritate apoſtolica decernentes, quod idem proceſſus prædictos citatos apprehenderet & arctaret, quia ad eos, moram trahentes cum dicto Ludouico, tutus non patebat acceſſus, ac ſi eis inſinuatus perſonaliter & publicatus ſolemniter extitiſſet, conſtitutione quacumque per Romanos Pontifices prædeceſſores in contrarium edita non obſtante.

Vt ijdem hæretici iudicio poſtulati ſint.

Propoſitũ publice in eos editum.

Cum autem præfati Marſilius & Ioannes citati, vt prædicitur, nec aliquis eorundem in præfixo ſibi termino comparere non curauerint, nec aliquis pro eiſdem, nos ipſos & eorum quemlibet de fratrum prædictorum conſilio reputauimus, & decreuimus merito contumaces. Et licet etiam eorum contumacia exigente potuiſſemus, cum eorum eſſent exceſſus, vt præfertur, adeo notorij, quod non poterant aliqua tergiuerſatione celari, ad ſententiam alias rationabiliter contra ipſos procedere & quemlibet eorundem; de benignitate tamen apoſtolica, quæ conuerſionem peccatorum deſiderat, ipſos decreuimus vſque ad noſtrum beneplacitum expectandos: quocirca contra ipſos procedere vſque ad diem præſentem de eorundem fratrum conſilio duximus differendum.

Conuicti contumacia.

35 Sane conſiderantes attente, quod præmiſſi Marſilius & Ioannes ad redeundum ad ſinum eccleſiæ ſe non præparant, ſed potius vt in ſui erroris deuium alios pertrahant, elaborant; necnon & ad memoriam reducentes, quod dudum cum hoſtis humani generis ad impugnandum ſinceritatem fidei hæreticorum fallaciam ſubinduceret fraudulentam, ſancti patres prædeceſſores noſtri contra ipſos viriliter inſurgentes, eorum praua dogmata cum ſuis auctoribus condemnarunt, ſicut patet de Arrio & Manichæo, Neſtorio & Dioſcoro, eiuſque complicibus & pluribus alijs, quos cum ſuis hæreſibus iuſtiſſima ſententia condemnarunt, ac volentes eorundem patrum veſtigijs inhærere; & inſuper attendentes probabiliter formidari, quod contra præmiſſa mota periculum, & damnum diſſimulatio forent proculdubio allatura, non intendentes eos vlterius expectare, ſed reputantes ac decernentes potius contumaces; ad laudem & gloriam ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis, conſolationemque fidelium, & fidei catholicæ firmamentum de fratrum noſtrorum conſilio, Dei nomine inuocato, articulos prædictos, videlicet quod illud, quod de Chriſto legitur in euangelio beati Matthæi, quod ipſe ſoluit tributum Cæſari, quando ſtaterem ſumptum ex ore piſcis, illis qui petebant didrachma iuſſit dari, hoc fecit non condeſcenſiue & liberalitate ſuæ pietatis, ſed neceſſitate coactus; item quod beatus Petrus Apoſtolus non fuit plus caput eccleſiæ, quam quilibet aliorum Apoſtolorum, nec habuit plus auctoritatis, quam habuerunt alij Apoſtoli, & quod Chriſtus nullum caput dimiſit eccleſiæ, nec aliquem fecit vicarium ſuum; rurſus quod ad Imperatorem ſpectat corrigere Papam & punire, ac inſtituere & deſtituere; adhuc quod omnes ſacerdotes ſiue ſit Papa, ſiue archiepiſcopus, ſiue ſacerdos ſimplex quicumque, ſunt æqualis auctoritatis & iuriſdictionis ex inſtitutione Chriſti, ſed quod vnus habet plus alio, hoc eſt ſecundum quod Imperator conceſſit plus vel minus, & ſicut conceſſit, reuocare poteſt; vltimo quod Papa, vel tota eccleſia ſimul ſumpta nullum hominem quantumcumque ſceleratum poteſt punire punitione coactiua, niſi Imperator daret eis auctoritatem; velut ſacræ ſcripturæ contrarios & fidei catholicæ inimicos, hæreticos, ſeu hæreticales & erroneos; nec non & prædictos Marſilium & Ioannem hæreticos, immo hæreſiarchas fore manifeſtos & notorios ſententialiter declaramus; articuloſque ac librum prædictos, nec non & quamcumque aliam ſcripturam continentem eoſdem; prædictos quoque Marſilium & Ioannem, vt hæreticos manifeſtos & notorios, immo

Damnatæ ipſorum hæreſes.

Inflictæ Marſilio & Ianduno pœnæ.

vt hæreſiarchas potius reprobamus & ſententialiter condemnamus. Si quis enim doctrinam prædictam deſendere vel approbare præſumpſerit, cuiuſcumque dignitatis, ordinis, conditionis, aut ſtatus tanquam hæreticus ab omnibus cenſeatur.

Præterea vniuerſis & ſingulis Chriſtifidelibus diſtrictius inhibemus, ne prædictos Marſilium & Ioannem hæreticos & de hæreſi, vt præmittitur, condemnatos ſententialiter, aut eorum alterum receptare, defendere, fouere, aut eis quomodolibet adhærere per ſe, vel alium ſeu alios, publice vel occulte, directe vel indirecte, auxilium, conſilium, vel fauorem præſumant; ſed eos euitent potius vt hæreticos manifeſtos, ipſoſque, quos capiendos fidelibus exponimus, zelo perſequantur fidei, & capiant vbicumque ipſos reperire potuerint, ac eccleſiæ captos aſſignent, animaduerſione debita puniendos, &c. *Dat. Auin. x kal. nouemb. pontific. noſtri anno XII.*

36 Meminit huius conſtitutionis Turrecremata [a], ac memoratas hæreſes Marſilij & Ianduni perſtringit; ſcrip ſitque aduerſus eoſdem Aluarus Pelagius in ſuo collyrio [b] aduerſus hæreſes, tum in libro de planctu eccleſiæ, ac duas alias inſuper Marſilium vomuiſſe memorat his verbis [c]: *Dicit etiam ille perfidus Marſilius, quod vacante papatu ſuccedit Imperator. Sed vnde hoc habuit, & quo motu hoc dixit ignoro, cum nedum omnis ſcriptura, ſed huic poſitioni omnis ratio contradicat: Papa enim ſuccedit imperio, extra de foro compet. Licet, extra de re iud. Paſtoralis in Clement. non Imperator in papatu. Quæ enim communicatio carni & ſancto? eccleſiaſt. XIII. & I. Corinth. VI. profanis & diuinis? extr. de Iuda. Ad hæc XII. q. II. Nulli. Subdito & domino? extr. de elect. Venerabilem. Quomodo poteſt Imperator in eccleſiaſticis ſuccedere, cum inhabilis ſit ad talia poſſidenda & tractanda, cum etiam ſtatutum factum ab eo in eccleſiæ fauorem non valeat niſi expreſſe ab eccleſia approbetur? XCVI. di. Bene quidem extr. de conſti. Eccleſia. Quia Balthaſar vaſa templi contaminat, a Deo percutitur, Dan. V. de conſec. di. I. Veſtimenta! Item Ozias Rex Iuda, quia ſacerdotum officia vſurpare voluit, a Domino lepra percuſſus eſt, II. Paralip. XXVI. II. q. VII. §. Item cum Balaam verſic. Sicut erga. Item Heliodorus miſſus a Rege Antiocho, inuadere ærarium, vbi erant in templo repoſita depoſita, calcibus equi mirabiliter apparentis, percuſſus ſemiuiuus relictus eſt, II. Machab. III. Item ſi Imperator ſuccederet in papatu, iam ſolueret & ligaret: ſed non Imperatoribus, ſed piſcatoribus data ſunt claues a Deo, de pœn. di. I. Quem pœnitet, & non laicis, ſed presbyteris: Imperator enim a ſacerdotibus eccleſiæ anathematizatur & religatur XCVI. di. Duo. Ad hæc faciunt XCVI. di. Satis euidenter. XVII. di. §. Hinc etiam. Item Ambroſius Imperatori volenti eccleſiam occupare ait: Quid tibi & adultera? adultera eſt, quæ non tibi eſt legitimo matrimonio copulata: cedat palatium Imperatori, eccleſia antiſtiti. XXIII. q. VIII. Conuenior: diſtincta autem quantum ad hoc ſunt officia Romanorum Pontificum et Imperatorum. X. di. Quoniam, XCVI. di. Cum ad verum; vnde in fine ibi dicitur de Imperatore: Ac viciſſim non ille rebus diuinis præſidere videretur, qui eſſet negotijs ſpiritualibus implicatus. Vide ſup. cap. XL. verſ. Item error.*

a Turrec. ſumm. de eccl. l. 4. p. 2. c. 37.
b Ext. M S in bib. Vat ſignat. n. 1110 p. 5.
c Aluar. Pelag. ep. Siluen. l. 1 de planctu eccl. c. 68.

Finxit Marſil. Pōtificē ſuccedere Cæſarem vacante ſede. Refellitur

Negauit clerum tēporalia habere poſſe.

37 *Inſuper quod dicit ille impius, ſubdolus, & ſophiſta, quod eccleſia temporalia habere non poteſt, falſum eſt, quia nedum laici, ſed etiam clerici poſſunt habere temporalia & proprium. Sed illa de antiqua hæreſi traxit, hi ſunt enim heretici, qui condemnant proprium, habentes in hoc mundo, XXIV. q. III. Quidam virſic. Apoſtolici. Alij etiam ſunt qui dicunt, quod a tempore Silueſtri Papæ, qui recepit donationem a Conſtantino, de qua XCVI. di. Conſtantinus, eccleſia non fuit in ſtatu ſalutis. Sed iſtis mentita eſt iniquitas ſibi, pſal. XXVI. nam eccleſia primitiua habebat pecunias & proprium in communi, act. IV. & XII. q. I. Dilectiſſimis & ca. Scimus; vnde & videntes ſummi ſacerdotes & alij fideles magis expedire eccleſijs habere poſſeſſiones, quam pecunias, quæ dabantur eis ex poſſeſſionibus venditis, dederunt eis poſſeſſiones, quæ in ditione epiſcoporum conſiſtunt, XII. q. I. Videntes de prædijs eccleſiarum; XII. q. II. quaſi per totum. Propter hanc etiam cauſam Chriſtus aliquoties habuit loculos, Io. XII. quia ſua iras eccleſia loculos habitura, XII. q. I. Habebat, & c. Exemplum XXIII. q. IV. Duo iſta. Quod autem & epiſcopi & alij clerici poſſint habere proprium in ſpeciali, qui religioſi non ſunt, clarum eſt, XII q. I. Epiſcopi cum II. c. ſeq. & §. Cum ergo & §. Oſtenſum.* Et infra: *Item ſi ſancti martyres & confeſſores prælati in eccleſia Dei ſciuiſſent eſſe peccatum eccleſiam bona temporalia poſſidere, nunquam donationes talium recepiſſent & diſpenſaſſent: ſic argumentatur Proſper XII. q. I. Expedit. Simile c. VII. q. I. Omnis qui gemebat. Præterea filij Leui clericos præfigurant, XXI. di. §. Terras & ciuitates poſſidebant XIIII. q I. § Hiſta.*

Exploditur ea hæreſis.

Sparſi ſunt præter memoratas hæreſes plures alij errores in venenatis Marſilij libris, quos in perduellionis Lutheranæ exordio, cum diu ob pontificiā præſcriptionem in tenebris, quibus erāt digni iacuiſſent, perfidi in lucem ediderunt, ne vt ait Albertus Pighius: *Nulla non peſtis nunc reuiuiſceret, aut quid deeſſet perſecutioni eccleſiæ.* Confutauit tunc idem catholicus doctor a luculento libro typis cuſo Marſilij peſtifera dogmata, vt fideles aduerſus illius venena communiret, quē lector cupidus conſulere poterit; cum ipſe magna fide Marſilij argumenta referat, vt nos ex M.S. [b] vetuſto Vaticanæ bibliothecæ, quod præ manibus habuimus comperimus, eaque ſolide & erudite cōfutet; noſtra vero ad hiſtoricam narrationem reuocanda ſit oratio, vt Ludouicum, cuius gratia aſſentatores nefandi tot finxere hæreſes, Romam properantem ſequatur.

Marſilij ſcripta in lucē edita a Lutheranis.

a Alber. Pig. l. 5. de hierarch. eccl.
b M.S. bib. Vat. ſign. n. 3974.

38 Exeunte anno eduxit Piſis exercitum Ludouicus [c], cum a Piſano populo & clero auri vim in militum ſtipendia exegiſſet, & Caſtrucio aliquot diebus expectato (cui Piſanos Sarzanam, Rotinam, aliaque oppida inuitós tradere coegerat [d]; quique non ſine magnis difficultatibus, vt Romam contenderet, adduci poterat) a Romanis Gibellinis ſolicitatus [e], vt caſtra promoueret, ne Vrſini ac Robertus Rex fluctuantem populum in ſuas partes traherent, Vrbemque occuparent; vigeſimo primo decembris verſus Romam per maritimam oram iter intendit non ſine maximis difficultatibus. Tum vero Pontificiæ ſpes inanes apparuere; cum imminente Italiæ Ludouico, Ioannēs perſpectis Gibellinorum rebus, illius impetus fractum iri præſidebat [f] a Bertrando legato & Carolo duce Calabriæ, quos ad coniungenda, vt Ludouico iter abrumperent, arma animabat: qui tamen venienti nullum obicem obiecere. Peruenit Viterbium ſecunda ianuarij die [g] inſequentis anni Ludouicus; quo ſe mox Caſtrucius cum lectiſſima equitum manu contulit. Carolus [h] vero dux Calabriæ vigeſimo octauo decembris Florentia ab-

c Io. Vill. l. 10. c. 49
d Cap. 47.
e Cap. 49.

Mouet verſus Romā exercitū Ludouic.

f To. 6. p. 2 ep. ſecr. pag. 62.
g Io. Vill. l. 10. c. 49.
h ib. c. 50.

Digitized by Google

abſceſſit in regnum paternum, vt illius aditus aduerſus Ludouici irruptiones muniret.

Iacobus Rex Arag ſuam aduerſus Lud. operā offert.

39 Dum ſecundis rebus vtebatur Ludouicus, parteſque eccleſiæ proſternebat, Petrus princeps Iacobi Regis Aragonum filius, zelo accenſus, ſuam Pontifici operam aduerſus Bauarum detulit; cuius egregia in eccleſiam ſtudia commendauit Ioannes, temporeque opportuno eius ſe adhibiturum operam reſcripſit a. Cæterum exagitabat b tum Petri principis pater Iacobus Rex Cæſaraguſtanam eccleſiam, a qua opprimenda ipſum ſibi tēperare iuſſit Pontifex; ac Iacobum Regem Balearium eſt adhortatus c, ne Tarraconenſis eccleſiæ iura, quæ in Minorica inſula Tarraconenſis archiepiſcopi virtute barbaris, vt vidimus, erepta obtinebat, inuaderet; ac Philippo d e Maioricis ſacræ eccleſiæ B. Martini quæſtori ac regio tutori, vt ſeruarentur integra, commendauit: inſtititque e apud eundem principem, ne ſuum nepotem, qui a nonnullis Aragonijs magnatibus ad dirimendas ferro quaſdam controuerſias in certamen ſingulare ex nefaria gentis conſuetudine vocabatur, diſcrimini ſe committere permitteret. Tum etiam ad Regem Aragonium, vt rem vetaret, hæc ſcripſit f: *Quia quadam in partibus regni tui conſuetudo eſſe aſſeritur, diuino prorſus & humano iuri contraria, quod barones, ſeu milites & eorum filij ſuper quaſtionibus ſuis, etiam ſi ſtare iuri ſe offerant, hoc non admiſſo, cum aduerſario bellum ſuſcipere compelluntur; nec, vt noſti, præfatum Regem*, Balearium ſcilicet, *deceat, nec ſibi & dicto regno ſuo expediat, ſe tanto exponere caſus, prædictum Regem, tā inhumana conſuetudine prædicta non ſinas aliquatenus coarctari. Dat. Auin. v. kal. iunij an. xi.*

Monitus a Pont. de tuendo iure eccleſiaſtico.
a To. 6 p. 1 ep. ſecr. pag. 40.
b Ead. pag.
c Ead par pag. 35.
d Ib. pag. 36.
e Ead. par pag. 40.
Rex Balearis prouocatus in certamen ſingulare.
f Ead. pag.
Rogatus Rex Arag. impium facinus diſturbare.

Ereptus eſt e viuis paucis poſt menſibus, nimirum menſe octobri, vt refert Ioannes Villanus g vel nouembri ineunte vt Hiſpani auctores affirmant, Iacobus Rex Aragonum, magnis quidem, vt aiunt, virtutibus ornatus, & pacis bellique artibus decorus, cuius peritia in rebus ingentibus ſe explicuit. Laudat ipſum Ioannes Mariana h litibus infenſum fuiſſe, ac Radam iuriſconſultum inſignem, cum illius argutijs æquitas opprimeretur, regno pepuliſſe; atque hoc elogium ſubiungit: *Illud in Iacobo Rege eximium, quod regni principatus Aragoniam, Cataloniam, Valentiam indiuiduos fore perpetua lege ſanxit*. Sexaginta ſex annorum fuiſſe tradit Surita i eiuſque corpus in monaſterium S. Crucis illatum.

g Io. Vill. l. 10 c. 46.
Iacobi Regis mors.
h Marian. l. 15. c. 19.
Illius elogium.
i Sur. l. 6. c. 75.

Synodus Toleti celebrata.

40 Hoc anno ſecunda menſis februarij die habita eſt ſynodus prouincialis Toleti Ioannis archiepiſc. Toletani iuſſu, in qua plura de ſeruādo in cognoſcendis cauſis iudiciorum ordine, deque eccleſiaſtica reſtituenda diſciplina ſtatuta ſunt. Tum hæc in clericos, qui cenſuras eccleſiaſticas ſpernerent, ſancita: *Quia frequenter aliqui clerici, qui in obedientia exhibitione & obſeruatione mandatorum Dei eccleſia ſua ſancta eſſe debuerant ſpeculum aliorum, manendo excommunicati longo tempore animo indurato occaſionem laicis tribuunt ſimilia faciendi; ideirco ſtatuimus, quod quicumque clericus excommunicatus ab homine paſſus fuerit contumaciter per triginta dies a tempore ſententia ſic ſe manere ligatum, ſi beneficiatus fuerit, per ſententiam domini archiepiſcopi vel eius vicarij ſuo beneficio expelletur, & per duos menſes ſit inhabilis ad aliud obtinendum: ſi beneficiatus non fuerit, pro ſuperioris arbitrio pecuniaria * puniatur; ſic quod maior pœna ei imponatur, quam per Regem & ſtatuta contra laicos taliter excedentes.*

Contra clericos cenſuras ſpernentes decretum.
* mulcta

41 In Caſtella Ioannes princeps Emanuelis filius, limiti aduerſus Granatenſes Saracenos præfectus, belli ſacri conſilia meditabatur: quæ cum aperuiſſet Pontifici, ad ea magnis animis perducenda excitatus eſt a: eoque militari ardore incenſus Rutem arcem, vt ſcribit Mariana b, improuiſo aduentu cepit, collatiſque ad Guadalfortium cum Mauris ſignis, illuſtrem de fidei hoſtibus victoriam retulit; de qua Pontifex gratulatorias haſce literas ad illum dedit c, vtque debellandis fidei hoſtibus operam, vti magna cum virtutis laude cœperat, collocaret accendit.

Ioannes princeps in Granatenſes ducit.
a To. 6. p. 2 ep. ſecr. pag. 87.
b Marian. l. 15. c. 19.
c To. 6. p. 2. ep. ſecr. pag. 491.

Ioannes, &c. nobili viro Ioanni nato celebris memoriæ Emanuelis infantis.

Nobilitatis tuæ literas glorioſam victoriam, quam tibi aduerſus nationem Saracenorum fœtidam pridem in eis partibus dominus exercituum de cœlo contulit, cum ingenti lætitia recepimus deſcribentes: & ex earum lectione, nec non & relatione venerabilis fratris noſtri Guillelmi epiſcopi Sabinenſis, & dilecti filij Lucæ S. Mariæ in Via lata diaconi Cardinalis, quibus plenius ſuper ijs ſcripſeras (per quas modum ipſius lætabundæ victoriæ, captioniſque vexilli profani Regis Granatæ, ac alia, quæ præceſſerant & ſubſecuta fuerunt, plenius intelleximus) lætiores effecti, ei exoluere laudis iubilum curauimus, qui te tantæ zelo deuotionis accendit, vt fortis athleta & pugil Chriſti effectus ſtrenuus contra blaſphemos nominis Chriſtiani, crucis hoſtes, & Chriſtianorum ſanguinem ſitientes, pro noſtri Redemptoris reuerentia potenter & viriliter offeras temetipſum; quique tandem, te gratia ſuæ benedictionis præueniens, aduerſus hoſtes ipſos triumphalem tibi victoriam miniſtrauit.

Gratulatoriæ de victoria parta Pontificis lit.

Exultamus inſuper in Domino, & in eo tuæ deuotionis prudentiam multipliciter commendamus, quod victoriam ipſam non tibi, ſed ſibi, qui contra ſuos pugnans aduerſarios, non modicam in manu tua concluſit ipſorum multitudinem, ſapienter aſcribis. His profecto, fili, rebus intendere perſuadet tibi clara tui proſapia generis, & cor tuum gratia perfundente diuina, te illis inhærere inducit ſtudijs, quæ benedictionem tibi adaugeant, & laudem apud homines tuæ titulis probitatis adquirant. Sane quia inter virtutes, currentes ad brauium, corona eſt perſeuerantiæ repromiſſa, eandem nobilitatem tuam rogandam duximus & hortandam, quatenus laudabiliter cœpta peruigili cura continuans, ſic Dei negotium ad finem perducere, gratia tibi aſſiſtente diuina, ſtudeas peroptatum; ſicque, vbicunque potueris, pugil Chriſti cultum eius, repreſſis eiuſdem crucis hoſtibus, propagare procures, &c. *Datum Auinione*. Felices ij progreſſus, exortis nouis in Caſtellana aula diſcordijs, abrupti: cum enim Alfonſus Rex, neglecta Conſtantia Ioannis principis filia, quam vxorem ducere ſpoponderat, in Mariam Regis Luſitaniæ filiam affectus conuertiſſet, Ioannes d relicto bello priore, contentus parta victoria, ad ſuæ ditionis oppida ſeceſſit. Abalienatus etiam eſt a Rege Alfonſo ob crudele illius in Ioannem Cantabriæ principem facinus, quem vocatum exceptumq; conuiuio, violato hoſpitij iure, obtruncauit, moxque in Cantabriam miſſo exercitu principatum occupauit; ex quo atroci facto vindicis nomen apud ſuos tulit.

Diſcordiæ ciuiles ſecundos ſucceſſus euertunt.
d Marian. l. 15. c. 19.

42 Inter hæc in Luſitania Elizabetha Regina, cui ſanctæ nomen eximiæ virtutes peperere,

S. Elizabeth Regina.

Digitized by Google

pijs operibus ſe totam addicebar a, magnoque ſumptu xenodochium exercendæ in pauperes miſericordiæ cauſa condete meditabatur, proximo interuallo ſitum a religioſis ædibus, quas antea Conimbricæ in Clariſſarum vſum extruxerat, cum quibus diuinis rebus liberiorem animum transfundere cupiebar, perficiendique pij conſilij poteſtatem petijt a Pontifice; qui pijs eius votis ſubiecto diplomate annuit b.

a Au. 12. p. 1. ep. com. 170. Vvad. in annal. hoc ann. n. 18. 19.

b Ib.

Chariſſimæ in Chriſto filiæ Elizabeth Reginæ Portugalliæ illuſtri.

Petirio tua nobis exhibita, quod tu olim cupiens terrena in cœleſtia, & tranſitoria in æterna felici commercio commutare, ad honorem B. Claræ virginis quoddam monaſterium monialium ordinis eiuſdem ſanctæ, prope ciuitatem Colimbrienſem conſtrui feciſti, & de bonis proprijs ample dotaſti, illudque permagnum & latum ſpatium muro vallaſti, atque infra murum, & vallum huiuſmodi domos, in quibus tu cum tua familia valeas commorati, ædificari mandaſti; quodque nihilominus tu quoddam hoſpitale pro alimentandis pauperibus iuxta domos huiuſmodi conſtruere, & proprijs facultatibus dotate intendis: quare nobis humiliter ſupplicaſti, vt tibi conſtruendi hoſpitale prædictum in dicto loco licentiam largiremur.

Extructū ab ea Clariſſarum monaſterium.

Et xenodochium.

Nos itaque huiuſmodi tuum laudabile propoſitum in Domino commendantes, ac volentes, quantum cum Deo poſſumus, votis tuis annuere in hac parte, tuis ſupplicationibus inclinati, vt prædictum hoſpitale & iuxta illud capellam, in qua altaria ad honorem B. Claræ & Eliſabeth erigantur, ac vnus vel duo perpetui capellani inſtituantur ibidem Domino ſeruituri, per te & ſucceſſores tuos loci diœceſano in poſterum præſentandi, qui poſſint pauperibus dicti hoſpitalis & familiaribus ſuis ſacramenta eccleſiaſtica miniſtare; conſtruere valeas, dote ſufficienti pro præmiſſis omnibus eiſdem hoſpitali & capellæ iuxta eiuſdem diœceſani arbitrium per te primitus aſſignata, deuotioni tuæ tenore præſentium indulgemus: volentes inſuper & auctoritate apoſtolica nihilominus concedentes, quod idem diœceſanus in loco opportuno cœmeterium benedicere poſſit, in quo præfati hoſpitalis pauperes & familiares tui prædicti, cum eos pro tempore mori contigerit, valeant ſepeliri; iure parochialis eccleſiæ & cuiuslibet alterius in omnibus ſemper ſaluo. Nulli ergo, &c. *Dat. Auen. vi. kal. nouembris anno* XII.

43 Aberat ab his S. Eliſabethæ Reginæ Luſitaniæ virtutum exemplis Iſabella Regina Angliæ, quæ Eduardum Regem maritum ſuum mancipandum vinculis curauerat c: denique infelix Rex Eduardus in publicis totius regni ordinum conuentibus gradu regio deturbatus eſt d, ipſiuſque ſceptrum ad filij manus translatum. Neque is actus vltimus calamitatis miſeri principis, quem ſibi exitium ob contempta pontificia monita accerſiuiſſe vidimus; arctiſſimæ enim cuſtodiæ mancipatus eſt; cumque nonnulli de eo liberando cogitarent, in vinculis extinctus eſt. Tulit rumor acerbiſſimo eoque ignominioſiſſimo ſupplicij genere diſcruciatum, ne vlla in corpore violentæ mortis nota appareret, adacto nimirum in anum tubo ductili, traiectoque veru ignito, quo exuſta ſint viſcera. Rogerius Mortimerius tutelam regis Eduardi III. vna cum Edmundo Cantij & Henrico Lancaſtriæ comitibus ſuſcepit nouoque Angliæ Regi Pontifex vi. idus nouembris huius anni de adepto regno gratulatus, optimis præceptis illum imbuit, ita ſceptrum eadecum moderaretur, vt immortale ſibi compararet. Geſſit bellum ſub ipſa regni initia cum Roberto Bruſio Rege Scotiæ, ac Ioannes Hannoniæ comitis frater maxima e Flandria ad Eduardum auxilia adduxit: quibus copijs externis & Anglico inſtructus exercitu, Robertum (qui in Angliam ante irruperat) adorſurus, ob ſuorum diſcordiam reducere exercitum coactus eſt.

Anglorū Regina Regem in vinculis tenet.

c Vvalſing in Eduar. II.

Conuentus ordinum contra Regē celebrati.

d Idem in eod.

Eduardus ſenior in vinculis extinctus.

Inutilis Eduardi expeditio in Scotiā.

44 In Aquitania Anglorum cum Gallis controuerſiæ non leuca erant: ac licet Pontifex idibus maij Ioanni Vvintonienſi & Guillelmo Noruvicenſi epiſcopis de pace inita ſit gratulatus; haud ita tamen res compoſitas a datæ ad ſedis Apoſtolicæ nuntios iulio, & auguſto literæ indicāt. Geſtæ vero rei hiſtoria, quam parum accurate tractant Gallici ſcriptores, petenda eſt ex ipſis cōcordiæ, quæ tum inter Reges percuſſa eſt, publicis documentis, quæ ad Ioannem XXII. pacis ſolertem interpretem tranſmiſſa ſunt, atque ex archæo Auinionenſi in Vaticanum illata, præ manibus habuimus, quæ diligentius a nobis exeutienda viſa ſunt, cum ex male ſeruato hoc fœdere bella, quæ Anglos Galloſque exercuere tot ſeculis, primam duxiſſe originem viſuriſimus.

Pontificiæ curæ ad pacandā Aquitaniam.

a To. 6. p. 1. ep. ſec. pag. 23.

In primis de fœdere antea inter Carolum & Eduardum II. inito interprete præcipue Iſabella Regina Eduardi coniuge & Caroli ſorore ſuamque ad id operam conferentibus archiepiſcopo Viennenſi & epiſcopo Auraſicano ſedis Apoſtolicæ nuntijs, facta a nobis mentio eſt ex hiſtoricis, quos ſecuti, diximus eam latam fuiſſe legum, vt quæ parta fuerant in Aquitania a Carolo Valeſio, Gallici iuris eſſent: ſed in documentis b publicis Gallorum Regis ſigillis obſignatis, ea pactio non eſt expreſſa, ſed obſcuris admodum verborum ambagibus adumbrata, quas cum huiuſmodi tricarum politicarum artifices nexuiſſent, atrociſſimarum diſcordiarum maximo rei Gallicæ damno ſemina ſparſere, cum Galli in eum ſenſum concordiæ leges detorquerēt; Angli vero fucum ſibi factum diſceptarent: adiectum etiam fuerat, Gallum ſecundum leges de his terris pronuntiaturum, ius ſuum Anglo repetente; atque ita lis dirempta non fuit. In illo vero tractatu ea pactio perſpicua eſt, vt Gallus Aquitaniæ virum probum Anglo non ſuſpectum præficeret ad iuſtitiam adminiſtrandam, ſoluerentur vtrinque exercitus, Angluſque Gallum Regem, recurrente feſto aſſumptæ in cælum Deiparæ ſacro Bellouaci conueniret, & acceptam Gallicæ coronæ Aquitaniam referret, quæ tum ipſi, reuocato memorato præfecto, reſtituenda foret. Et hæc pari conſenſu a Gallicis & Anglicis oratoribus ad Iſabellæ Reginæ gratiam, ſediſque Apoſtolicæ preces anno MCCCXXV. vt Caroli & Eduardi Regum literæ c oſtendunt, ſancita fuerunt. At dein, cum Eduardus II. in filium Aquitaniæ iura transtuliſſet, poſteaq; inteſtino oppreſſus bello perijſſet, atque Eduardus III. Angliæ ſceptrum capeſſiuiſſet, priora recrudeſcere bella, ius ſuū armis, quod legibus non potuerat, Eduardo repetente; ſed ne ſanguinis iura violarentur, ea diſsidia, vrgente concordiam Pontifice, a quo Guillelmus archiepiſcopus Viennenſis & Ioannes e Grandiſono miſsi d, ita compoſita e ſunt, vt primum quæ ab Anglis in Aquitania erepta fuerant Gallo contra ſuperioris fœderis formulam reſtituerentur, & viciſsim parta a Gallo redderentur Eduardo: tum Anglus quinquaginta millia ſterlingorum ad ſarcien-

Quæ fuerint belli cauſæ.

b Ext. in arch. Vat. ex Auen. delata ſign. n. 10. in chart. pergam.

Quæ fuerint prioris fœderis pactiones.

c Ext. in ſect. in eod. inſer. d To. 6. p. 3. ep. ſect. pag. 17.

Poſterioris belli cauſæ.

e Ext. de eo publ. docum. ſign. n. 8. in arc. Vat. ex Auen. delata.

Quibus legibus ſopitum.

Digitized by Google

cienda illata damna numeraret, Aquitanè vero ſuperiorum diſſenſionum auctores, qui a Franco Rege capite damnati fuerant, exilio tantum ad Anglorum gratiam mulctarentur. Superioris præterea fœderis leges reſtitutæ, editaque Marmandæ menſe octobri publica de his documenta, quæ proximo anno xx. februarij Pariſijs Gallorum Regis ſigillo obſignata fuerunt. At inuoluta & anceps hæc pax extitit, cum Carolus prius e viuis ſublatus ſit, quam partas a Carolo Valeſio Aquitaniæ terras Eduardo nepoti reſtitueret: Philippus vero Valeſius, qui componendis huius fœderis pactionibus interfuit a, ad ſolium euectus expugnata a ſuo patre in Aquitania loca retinere voluerit, neque ad id a Pontificibus flecti potuerit: cumque ſummo & acerbiore iure eum Anglo ageret, illum ad Galliarum excidium concitauit; ſed de his poſtea. Nunc ad Carolum orationem reuocemus. Extulit pluribus laudibus Ioannes b Caroli Francorum Regis eximium in tuendis viris eccleſiaſticis, ac reprimenda eorum, qui ipſi inſenſi eſſent temeritate, ſtudium: Ioannamque Reginam vxorem permouit c, vt ipſum ad eccleſiaſticorum venerationem, Dei cultum, pia opera, atque alia exempla virtutum vrgeret.

Deluſus ſua expectatione Anglus.

a Idem M. 8. vbi ſup.

b To. 6. p. 3. ep. ſecr. pag. 191.

c Ead. pag.

44 Inuidit quidem dæmon pij Regis felicitati, qui adminiſtros ſuos ad conflandas illius vitæ magicis artibus inſidias impulit, de quibus Pontifex his verbis queritur d: *Nonnulli perditionis filij & iniquitatis alumni, deteſtandæ factionis nefarijs operationibus damnabiliter intendentes, quaſdam ſub figura ſeu typario regio conflari imagines plumbeas, vel etiam lapideas fabricarunt, ſeu fabricari fecerunt, vt magicis artibus horrenda maleficia, incantationes, & conuocationes dæmonum, & alia execranda & prohibita opera exercerent.* Tantorum flagitiorum auctores nonnulli clerici accuſati: qui cum a regijs adminiſtris in vincula coniecti eſſent, atque ad eccleſiaſticum tribunal de eorum cauſa cognoſcere ſpectaret, Pontifex Guillelmo epiſcopo Sabinenſi, Petro tit. S. Suſannæ, ac Bertrando S. Mariæ in Aquiro diacono Cardinalibus munus impoſuit e, vt clericorum eorundem cauſam diſcuterent, indiceſue conſtituerent.

Structæ magicis artibus Carolo Regi inſidiæ.

d Ib. pag. 179.

In nõnullos clericos mali auctores a Pont. inquiri iuſſum.

e Ead. pag.

45 Per ea quidem tēpora dæmones curioſitatis lenocinio plures Chriſtianos ad magicas artes allexiſſe, ſeque phialis, ſpeculis, ſigillis, alijſque rebus vinciendos curaſſe conſtat. Tantum enim tamque lugubrem fidelium lapſum his verbis deplorat Pontifex f: *Dolenter aduertimus, quod etiam cum noſtrarum turbatione viſcerum cogitamus, quamplures eſſe ſolo nomine Chriſtianos, qui relicto primo veritatis lumine, tanta erroris caligine obnubilantur, quod cum morte fœdus ineunt, & pactum faciunt cum inferno: dæmonibus namque immolant, hos adorant, fabricant ac fabricari procurant imagines, annulum, vel ſpeculum, vel phialam, vel rem quamcumque aliam magice ad dæmones inibi alligandos. Ab his petunt reſponſa, ab his recipiunt, & pro implendis prauis ſuis deſiderijs auxilia poſtulant; pro re fœtidiſſima fœtidam exhibent ſeruitutem. Proh dolor! huiuſmodi morbus peſtifer, nunc per mundum ſolito amplius conualeſcens, ſucceſſiue grauius inficit Chriſti gregem, &c.* Obiectum eſt a Pontifice anathema ijs, qui nefarias huiuſmodi artes exercerent; ac ſancitum, vt pœnis in hæreticos conſtitutis afficerentur, omneſque libelli de arte magica conſcripti, excurrente octiduo, flammis abolerentur; inflictumque anathema ijs, qui ipſos ſeruarent.

Plures magicis artibus infecti.

f Extr. in bullar. in Io. xxii. conſt. 13.

Statutæ in eos pœnæ.

46 Nefarijs eiuſmodi artibus imbutum Franciſcum Aſculanum aſtrologum Florentiæ flammarum ſupplicio traditum hoc anno ſcribit Ioannes Villanus a. In tantam enim veſaniam proruperat, vt in ſphæræ tractatu a ſe Bononiæ compoſito affirmaret, in ſuperioribus orbibus cæleſtibus ſpiritus generari, qui incantatoria arte ad opera admiranda conſtringi poſſent: aſtra in hominum voluntates influere, eaſque ad neceſſitatem cogere: Chriſtum dominum certo aſtrorum concurſu natum inopem, atque in crucem ſuffixum; diſſimilique ſiderum conuerſione naſciturum antichriſtum, ac ſummas opes, potentiam, & orbis imperium adepturum. Quam pernicioſam hæreſim cum a fidei cenſoribus enomere iuſſus eſſet, iterumque reſorbens quæ vomuerat, damnato libro vteretur, vrgente epiſcopo Auerſano Minorita ducalis ſcrinij prælecto, qui nefarium hominem in ſcelera & libidines effuſum in Caroli Calabriæ ducis clientela & vſu verſari dolebat, flāmis exuſtus eſt. Plura vera Franciſcum prædixiſſe, vt de Ludouici Bauari Romam vſque ſecundis proceſſibus, refert memoratus Villanus: quæ quidem dæmonum opera præſagire facile potuit, cum ſolemne ſit huiuſmodi hominibus, dæmonum conſortio inquinatis, ad ſcelus tegendum inanem aſtrologiam obtendere.

Franciſc. Aſculan. magus.

a Io. Vill. l. 10. c. 41.

Ficta ab eo hæreſis.

Exuſtus Florentiæ

47 His igitur temporibus infernæ poteſtates eccleſiam oppugnare omnium telorum genere anniſæ, promouebant artes magicas, vt nefarios & curioſos a Chriſto omnino abducerent. Præterea Marſilij & Ianduni hæreſibus, de quibus ſuperius actum eſt, in Italia ac Germania præcipue inficiebant politicos; alios vero pietatis ſpecie in ſchiſma & hæreſim agebant præcipites. Graſſati enim in Boſſina, Sclauonia, & Tranſiluania religionis larua induti hæretici b. Polonia ea labe non caruit c, ad quam abolendam Prædicatores d fidei cenſores in eo regno ſunt conſtituti: in Sicilia Fraticelli e ſua venena ſparſere. Michael Cæſenas f ſummus Minoritarum præfectus ſuis ſcandalum iniecit: cum enim ſententiam ſuam promulgatam in Peruſinis comitijs præferret fidei decreto a Pontifice edito, in ius ad ſubſellia Apoſtolica vocatus hoc anno rebellionem & fugam molitus eſt. Deinde vbi ſe parum collegiſſet, pœnitere præ ſe tulit; ac ſignificauit literis g Ioanni, ſe Apoſtolicæ ſedi, ac ſententiam ſuam ſubijcere, iterque ad capeſſenda illius imperia ingreſſum. Cui reſcripſit Pontifex eū ſe præſtolaturum. At Michaelem ipſum reuerſum ad vomitum, ſeque ad Ludouicum Bauarum contuliſſe, atque antipapæ adhæſiſſe viſuri ſumus.

Oppugnatur eccleſia varijs impietatum telis.

b An. 12. p. 1. ep. cur. 20.

c Ib. ep. 25.

Michael Cæſenas impietatis ſignifer.

Fuga ſe pœnitere fingit.

d Ead. p. 1. ep. cur. 27. 28.

e To. 6. p. 3 ep. ſecr. pag. 57.

f To. 6. p. 3 ep. ſecr. pag. 123.

g Ead. par. pag. 125.

Rediere h vero nonnulli Minoritæ ad ſinum eccleſiæ, quos expiato rite crimine a Bartholomæo Minoritarum, vt vocant, prouinciali vna cum alijs i, qui hæreticis & ſchiſmaticis ſtuduerant, iamque reſipuerant a crimine, Pontifex exemplo, vt ait, Dei non morte, ſed vita peccatorum gaudentis, Aſtenſi & Albenſi epiſcopis in conſilium adhibitis, in gratiam reſtitui iuſſit. Illos porro tum Ludouici Bauari partibus, cum ageret in Inſubria acceſſiſſe colligitur, ſimiliter namq; Alberto epiſcopo Brixienſi data l auctoritas, vt ſex ex ijs, qui Bauaro obſecuti erant, diuinaq; coram ipſo officia peregerant, cenſuris exolueret. At Fraticellos, quibus de paupere vita nomē

Plures Minoritæ reſipiſcunt ab hæreſi.

h Ib. pag. 91.

i Ead. pag.

l An. 12. p. 1. ep. cur. 40.

Digitized by Google

erat, qui Calabriam inficiebant, comprehendi, ſupplicioque iuſſit a affici.

a To. 6. p. 1 ep. ſecr. pag. 57. & 60.

Carol. Vngar. Rex hæreticos inſectatur

48 Ad perpurgandam etiam Boſſinam, in qua vetus Catharorum & Manichæorum lues hæſerat, Carolum Regem Vngariæ, qui eximia in dies Chriſtiani principis exempla in amplificanda religione, atque hæreticis inſectandis explicabat, ad Dalmatiæ & Boſſinæ hæreticos delendos adhortatus eſt, hocque ornauit elegio b: *In illis, fili chariſſime, quæ ad exaltationem catholicæ fidei & exterminationem hæreticæ prauitatis reſpiciunt, celſitudinem tuam eo libentius ſalubriuſque requirimus, quo experientia certa didicimus, quod tu velut glorioſus athleta Domini, intrepiduſque pugil eccleſiæ, ac orthodoxæ religionis Zelator aſſiduus, ad exterminandum labem prauitatis eiuſdem de regni tui finibus, & conterendum inimicos crucis & fidei vota tua ſemper feliciter direxiſti.* Geſſiſſe aduerſus infideles ſacrum bellum Vngariæ principes pro amplificanda fide Caroli auſpiciis, oſtendunt datæ ad Philippum comitem Palatinum & alios proceres apoſtolicæ literæ c.

b Ann. 11 p. 1. ep. cur. 22.

Gratulatur ob id ipſi Pontifex.

c To. 6. p. 1 ep. ſecr. pag. 61.

Boleſl. dux Ruſſiæ ad fidē orthodox. prouocatus.

49 Propagandæ etiam religionis catholicæ zelo permotus Pontifex Boleſlaum ducem Ruſſię, Græcorum ſchiſmate infectum, vt ad Romanæ eccleſiæ coniunctionem vna cū populis ſuis rediret, ſolicitauit d. Tum excitauit Vladiſlaum e Regem Poloniæ, qui proximo ſanguinis gradu Boleſlaum attingebat, vt in tam præclaro opere regiam diligentiam nauaret.

d Ead. p. 1. ep. ſecr. pag. 52.

e Ead. pag.

Vladiſlao Regi Poloniæ illuſtri.

Famæ gloria creſcis & merito, fili chariſſime, multipliciter profuturus tibi & aliis apud Deum, ſi ad incrementum fidei catholicę niteris, ad quod tanquam princeps catholicus piis conſiderationibus innitaris. Cum itaque, ſicut exultatione pragrandi nuper audiuimus, nobilis vir Boleſlaus dux Ruſſiæ pronepos tuus, qui ex ritus imitatione Græcorum ab vniuerſalis ſanctæ Romanæ matris eccleſiæ vnione diuiditur, ſpiritum Domino aſpirante conceperit ad vnitatem ipſius eccleſiæ redeundi, nec bene conueniat, vt ex tuæ, quod abſit, degeneratione proſapiæ arbor diſcrepet a radice; rogamus excellentiam regiam quantum affectuoſe poſſumus & hortamur, te nihilominus in remiſſionem peccaminum obſecrantes, quatenus præfatum ducem, cui ſuper hoc per alias noſtras literas ſcribimus, quod relicto huiuſmodi ritu erroneo redeat, ſeu veniat in ſuæ ſalutis præmium ad ipſius eccleſiæ vnitatem, paternis & ſalubribus inducere monitis non omittas. *Dat. Auin. XVI. kalen. iulii anno XI.*

Rogatus Rex Polon. in id incumbere.

Vvratiſlauia vectigalis eccleſiæ.

f Ext. in M.S. arch Vat. ſign. lit. C pag. 140. & in alio ſign. lit. E. pag. 240.

Controuerſiam idem Rex habebat de regni limitibus cum Io. Rege Boemiæ, qui Vvratiſlauiam inter alia a Polonia diuulſerat: cumque Vvratiſlauienſis ager denarium vectigalem Romanæ eccleſiæ penderet, ne ex ea mutatione dominatus iuri pontificio detraheretur, Petrus Aluernus Apoſtolicæ ſedis nuntius coram Ioanne Rege ius f eccleſiæ expoſuit, idque in publica monumenta iuſſit redigi aſſentiente ipſo Boemo Rege, & paciſcente quidquam damni ex eo eccleſiam non accepturam.

Ludi cruenti Neapoli edi ſoliti.

50 Suſcepta g erat Neapoli nefanda conſuetudo, vt ludi crudeles ederentur, in quibus exercendarum virium ſpecie, plurimus ſanguis humanus fundebatur: ad quos abolendos nauata eſt a Pontifice opera, vt ſubiectæ literæ docent h.

g To. 6. p. 3 ep. ſecr. pag. 215.

h Ead. p. 3 ep. ſecr. pag. 215.

Ioannes, &c. archiepiſcopo Capuano & Geraldo de Valle A. S. N.

Sane noſtra tenet memoria, quod cum olim in minoribus conſtituti moram in partibus regni Siciliæ traheremus, non ſine ſtupore audito, quod Neapoli, ciuitate vtique regia, ludus quidam pernicioſus & execrabilis carbonarii nuncupatus, certo anni exercebatur tempore; in quo Chriſtiani, per modum pugnæ ſeu inuaſionis vires ſuas alter in alterum exercentes, ſe ipſos quandoque mutilabant inuicem, & interdum etiam occidebant impune, variis exinde aliis ſcandalis & periculis ſubſecutis; ad quod horrendum ſpectaculum multitudo tam ſublimium, quam aliarum perſonarum, in quarum conſpectu præmiſſa committebantur horribilia, concurrebat; nos tam temeraria ludibria, tamque horrenda facinora multipliciter abhorrentes, claræ memoriæ Carolo Regi Siciliæ tunc viuenti diximus & denuntiauimus, quod talia ſibi a Deo ad culpam & negligentiam merito poterunt imputari; eidem nihilominus ſuadendo, vt ea non ſineret vlterius in ſuis terris & diſtrictibus attentari, qui noſtris ſalutaribus acquieſcens conſiliis, ludum huiuſmodi pro tunc penitus interdixit.

Suaſerat olim Carolo Ioannes, vt eos aboleret.

Recolimus etiam chariſsimo in Chriſto filio noſtro Roberto Regi Siciliæ illuſtri, dudum apud ſedem Apoſtolicam colloquenti nobiſcum, hoc idem ſuaſiſſe ſuper ludo prohibendo prædicto, quod dicto Carolo Regi genitori ſuo duxeramus, vt præmittitur, ſuadendum.] Addit Pontifex ac deplorat ludum illum nefarium inſtauratum, ex quo recrudeſcunt odia, funditur Chriſtianus ſanguis, feruntur diſsidia, aliaque mala ingraueſcunt: ad quæ tollenda Capuano archiepiſcopo & Geraldo de Valle memoratis prouinciam imponit, vt Regem ad prohibendos, adiecto pœnarum terrore, huiuſmodi ludos impellant: tum etiam, vt pro ſacris concionibus tribus diebus feſtis in maxima populi frequentia anathemate in illos, qui eos ludos celebrarint ſpectarintue, fulminent, ac promulgent ipſos a nemine, niſi in extremo mortis diſcrimine, præterquam a Romano Pontifice, illius criminis labe abſolutum iri. *Dat. Auin. XII. kal. ianuarii anno XI.* Repetita a ſequenti anno eadem imperia, iuſſique internuntii apud Robertum Regem omni opera incumbere, vt regia auctoritate crudeles eos ludos diſturbarent. Quo etiam anno, vt ſimilia coniungamus, obiecta anathematis religione edixit b, ne quis Auinione, aut in illius ſuburbanis, dum pontificia aula in ea Vrbe verſaretur, haſtiludia exhiberet.

Ac dein Roberto.

Intentato anathemate tolli iubet.

a To. 6. p. 3. ep. ſecr. pag. 215.

b An. 12. p. 1. ep. cur. 3

Vetat Auinione haſtiludia

51 Quod ad Siculas res ſpectat, Robertus Rex, vt narrat Ioannes Villanus c, menſe iulio ſeptuaginta triremium claſſem ad populandam Trinacriam immiſit, magnaque vaſtitas Trinacriis illata, vt iis attriti malis ad obſequium cogerentur. At Fridericus Roberti impar viribus, ex aduentu Ludouici Bauari in ſpem elatus, repetendæ vltionis conſilia moliebatur, de quibus ſequenti anno agetur. Geſſerat idem Robertus in Pedemontio diuturnum bellum cū Philippo Sabaudæ ſtirpis principe, ſolicitatique ambo ſunt d, vt paci animos accommodarent: pariterque Guigo delphinus vt firmando optato fœderi aſſentiretur incitatus e. Illum vero vna cum Sabaudiæ comite diuturnas inimicitias Reginæ Clementiæ conſiliis poſuiſſe, ſequenti anno videbimus. Ne vero exercita iamdiu Genuenſes in-

c Io. Vill. l. 10. c. 31.

Robertus Trinacriā populatur

Sabaudus & delphinus ad pacem incitati.

d To. 6 p. 2 ep. ſecr. pag. 79.

e Ead. pag.

inter atque Cyprios diſcordia maximo Chriſtianę rei damno recrudeſceret, Pontifex Hugonem Regem, qui patruo Henrico ſucceſſerat, atque in Genuenſes animo propendebat, literis eſt adhortatus a, vt ad confirmandam concordiam ſtudia ſua conferret. Potiri tum felici pace Cyprum & Armeniam Hugo Rex Pontifici ſignificarat b: Genuenſes tantummodo nonnullos exercere piraticam, Cypriiſque infeſtos eſſe, contra quos ſe compararet: ſed Ioannes, qui ex Genuenſium bello rei Chriſtianæ exitium conflari verebatur, Hugoni reſcripſit, maximo ſe ex ijs diſſidijs dolore affici, atque adducendæ paci & tranquillitati operam daturum; qua in re ſequenti anno apoſtolicum ſtudium collocaſſe viſuri ſumus. Nunc Græcorum res perſtringemus.

De pace inter Genuen & Cyprios agitatum. a To. 6. p. 2. ep. ſecr. pag. 80. b Ead p. 2. ep. ſecr. pag. 86.

52 Depulit c hoc anno imperali ſolio Andronicum ſeniorem iunior Andronicus nepos. Conflata vero in eum eſt proditio Spiritui ſancto in Apoſtolos igneis linguis deuoluto die ſacro, quemadmodum Cantachuzenus notat d; vt nimirum ob perfidiam negatæ ex Filio Spiritus ſancti proceſſionis plecti conſtaret: noctuque admotis mœnibus ſcalis, adiuuantibus proditoribus ac porta ab ijs, qui ſubierant vrbem, patefacta Conſtantinopolis capta eſt quarta & vigeſima die menſis maij vndecimæ indictionis. Vt vero Andronicus ſenior victoris ingredientis tumultu excitatus ad Virginis ſacellum confugerit, deſcribit Gregoras. Solicitatus eſt iunior Andronicus a Niphone olim patriarcha ad auum male tractandum, a quo ille gradu patriarchali fuerat depulſus: ac poſt agitata varia conſilia illud ſumptum eſt, vt inſignia imperialia ſeni relinquerentur, ſed extra palatium pedem efferre aut publicam rem attrectare non liceret, attributaque illi ad vitam ſuſtentandam modica ſtipendia: in qua cuſtodia quæ & quanta mala ſit perpeſſus deſcribit Gregoras, atque ex eo dicetur inferius. Eſaias vero patriarcha, monaſterio ab Andronico ſeniore incluſus, a victore curru exceptus ſolio patriarchali reſtitutus eſt: in qua pompa nullis epiſcopis & presbyteris, ſed meretricibus ſtipari viſus. Ex quo facile colligas, quantam morum ſanctitati ſchiſma cladē inferat. Potito itaque rerum Andronico iuniore, ac ſolo habenas imperij tractante, ciuilia bella, quibus Conſtantinopolitanum imperium agitatum fuerat, quieuere: quæ quanta mala rei Chriſtianæ inuexerint, ſuperius indicauimus, cum inde Turcarum potentia inualuerit. Quanto vero tempore arſerint, ex Cantachuzeno e decerpendum viſum eſt: *Belligerarunt*, inquit, *annos ſex menſem vnum, incipientes nimirum anno ab orbe condito vigeſimo nono ſupra ſex millia & octingentos indictione quarta XIII. kal. maias, & ad annum quintum & trigeſimum ſupra ſex mille octingentos ad indictionem vndecimam & XIV. kal. iunias perducentes.*

Andronicus ſenior pulſus ſolio. Die S. Spiritus ſacro prodita Conſtantinopolis. c Cantac. l. 1. c. 59. Nic. Greg. l. 9. d Cantac. l. 1. c. 58.

Eſaias patriarchatui reſtitutus.

Ex Græcorum diſcordia Turcis aucta potentia. e Cantac. l. 1. c. 59.

53 Editæ ſunt hoc anno a Pontifice nonnullæ conſtitutiones: atque in primis cum clerus apud Pontificem de religioſis Prædicatoribus, Minoritis, Carmelitanis, & Auguſtinianis expoſtularet, ipſos parochorum iura infringere, nec Bonifacij VIII. decretum, *Super Cathedram*, a Clemente V. in concilio Viennenſi confirmatum, obſeruare; Ioannes rei æquitate permotus, ne condita a prædeceſſoribus iura obſoleſcerent, ea lege religioſos viros aſtringi pronuntiauit f, & ad eam ſeruandam cenſurarum religione adigendos; neque ad illius ſeueritatem eludendam vlla apoſtolica priuilegia ipſis præſidio & munimini fore conſtituit.

De iure paroch. & religioſor. controuerſia ſopita. f Ext. in extr. com. l. 2. de iud. cap. vnic.

Præterea ſanxit a, priuilegia, quæ nonnullis vrbibus & populis a ſede Apoſtolica erant conceſſa, ne extra certos limites vocari in iudicium poſſent, ad aulam pontificiam non extendi, cum ob pontificiæ dignitatis apicem omnes ab illa iuſtitiam repetere debeant; par non eſſe, beneficia ab ipſa collata illius maieſtati fraudi eſſe. *Attendentes*, inquit, *quod Romana curia communis eſt patria, ſedeſque Apoſtolica mater exiſtit omnium fidelium & magiſtra; hoc edicto in perpetuum valituro auctoritate apoſtolica declaramus, præfatum indultum hactenus quibuſuis conceſſum, vel in poſterum concedendum, ad cauſas & negotia, quæ apud ſedem eandem agitantur, ſeu pro tempore contigerit agitari, propter prærogatiuam ſeu eminentiam dictæ ſedis aliquatenus non extendi, nec vniuerſitates & perſonas, cuiuſcumque dignitatis, conditionis, aut ſtatus exiſtant, aliquam immunitatem exinde recipere, quominus apud ſedem eandem apoſtolica auctoritate vocatæ comparere, ac reſpondere legitime teneantur. Nulli ergo, &c. Dat. Auin. non. aprilis anno XI.*

Priuilegia contra ius ſedis Ap. non valer. a An. 11. p. 1. ep. cur. 24. Ea de re conſtitutio.

54 Hoc anno ad incendendam fidelium pietatem, cum Romanæ eccleſiæ grauis perſecutionis procella ingrueret, Pontifex cum iam ante ſtatuiſſet, vt in veſpertino crepuſculo fideles, dato ſigno, angelicam ſalutationem repeterent, & incarnati Verbi diuini myſteria religioſe recolerent, decem dierum indulgentias ſacram eam orationem pronuntiaturis adiecit b.

Fideles ad orationē Angelicā repetendā veſpertino crepuſculo incitati. b To. 6. p. 2. ep. ſecr. pag. 1.

Angelo epiſcopo Viterbienſi noſtro in Vrbe vicario.

Saluiferum illud verbum, *Aue Maria, &c.* pium quidem euangelicæ ſalutationis eloquium, orationis loco quadam a fidelibus veneratione præcipua eſt dicendum, cum Virgo ipſa in eius Filio domino Ieſu Chriſto pignus mondo humanę ſalutis attulerit, & quæ Saluatoris omnium eſſe meruit genitrix, apud ipſum præ cæteris eſſe meruit efficax interuentrix. Dudum ſane ad reddendum dictæ Virgini gloriam, & per interceſſionis ſuæ præſidium a diuino Numine gratiam dictis fidelibus implorandam, quod in quolibet noctis crepuſculo campana pulſetur, & ad ſonum eiuſdem ipſi fideles præmiſſæ ſalutationis verbum dicerent, pie duximus ordinandum. Et vt prædicti fideles ad hoc ſpirituali munere inducerentur auidius, omnibus & ſingulis prædicta hora huiuſmodi verbum deuote dicentibus, de omnipotentis Dei miſericordia ac eiuſdem glorioſæ Virginis & beatorum Apoſtolorum Petri & Pauli meritis ac interceſſionibus confidentes, decem dies de indulgentia duximus concedendum, &c. *Dat. Auin. non. maij anno XI.*

Conceſſæ ijs indulgentiæ.

55 Exeunte anno recurrentibus quatuor temporum ieiunijs Pontifex, vt ſuſtinendæ incumbentium rerum moli par eſſet, atque eccleſiam a Ludouico Bauaro quatiendam fulciret, decem nouos Cardinales laborum ſocios renuntiauit c, quorum nomina Ioannis vitæ auctor d recenſet his verbis: *Hic dominus ſummus Pontifex pontificatus ſui anno XII. dominicæ incarnationis MCCCXXVII. feria VI. quatuor temporum aduentus videlicet, XV. kal. ianuarij fecit tertiam ordinationem decem Cardinalium, quos aſſumpſit; videlicet Ioannem de Conuenis archiepiſcopum Toloſanum, Anibaldum Gaitanum Romanum archiepiſcopum Neapolitanum; Iacobum Ciſtercienſis ordinis magiſtrum in Theologia epiſcopum Mirapiſcen-*

Cardinalium creatio. c To. 6. p. 1. ep. ſecr. pag. 193. d Bib. eſtr. Rom. Pon. M.S. Vat. bib. ſign. n. 2040.

ſcenſem, Raimundum Rutenenſis diœceſis epiſcopum S. Pauli; Petrum de Mortomari Lemouicenſis diœceſis epiſcopum Antiſſiodorenſem, Petrum de Capis epiſcopum Carnotenſem, fratrem Matthæum de Vrſinis Romanum de ordine Prædicatorum *magiſtrum in theologia archiepiſcopum* Sipontinum, *Petrum de Toleto* Hiſpanum *epiſcopum Carthaginis vel Murciæ, Ioannem de Columna Romanum, Vbertum de Puteo de Montepeſſulano*. Erant ij viri inſignes, qui illuſtribus virtutum exemplis in eccleſia præluxerant: e quibus Iacobus Nouelli Mirapiſcenſis Ioanni in pontificatu accepto Benedicti nomine ſucceſſit, magna & doctrinæ & probitatis laude conſpicuus: cui Pontifex his literis ab eccleſiæ Mirapiſcenſis cura ipſum ſolutum, atque in partem moderandæ vniuerſæ eccleſiæ catholicæ vocatum, ſignificauit a.

Iacobus Mirapiſc. epiſ. Card creatus poſtea Bened. XII. dictus.

a *To.6.p.1 ep. ſecr. pag.193.*

Iacobo olim epiſcopo Mirapiſcenſi ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ presbytero Cardinali.

Moyſi legiſlatoris, qui Ietro cognati ſui vtili adhærendo conſilio viros potentes & Deum timentes circa regendam plebem Iſraeliticam elegiſſe teſtatur, exemplo ducti laudabili, ad onus ſpiritualis totius orbis regiminis, quod nobis ex iniuncto deſuper apoſtolatus officio incumbere noſcitur, auxiliatores & cooperatores nobis, viros vtique potentes & Deum timentes, in quibus ſit veritas & auaritiam oderint, nos & fratres noſtri profundis meditationibus, laborioſiſque vigilijs, de diuerſis ipſius orbis partibus perquirentes, ad perſonam tuam, quam bonorum omnium largitor Altiſsimus multis virtutibus inſigniuit, intuitum conſiderationis noſtræ direximus, & te per nos a vinculo, quo eccleſiæ Mirapiſcẽſi tenebaris aſtrictus, de poteſtatis plenitudine abſolutum ad honorem & ſtatum Cardinalatus de dictorum fratrum conſilio vna cum nonnullis alijs duximus aſſumendum. Quocirca diſcretioni tuæ per apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus onus prædictum, apoſtolica diſpenſatione tuis impoſitum humeris, deuote ſuſcipias, ac prouiſioni noſtræ huiuſmodi in humilitate ſpiritus acquieſcens, ad præſentiam Apoſtolicæ ſedis abſque moroſæ diſpendio tarditatis accedas, vna nobiſcum & eiſdem fratribus diuinis obſequijs, & eccleſiæ Romanæ ſeruitijs vacaturus. *Dat. Auinioni* XIII. *kal ianuarij anno* XII. Euexit etiam VI. kal. ianuarij ad Oſtienſem & Velletrenſem epiſcopatum Bertrandum tit. S. Marcelli Cardinalem in Inſubria Apoſtolicę ſedis legatum, cum Rainaldus epiſcopus Oſtienſis eam eccleſiam moriens orbam reliquiſſet.

Virtutes in Cardinalibus deſideratæ.

56 Obijſſe ferunt b hoc anno B. Rochum, cuius ſanctitas cœleſtibus beneficijs in eos, qui peſte percuſſi illius apud Numen diuinum ſuffragia implorarunt, collatis inclaruit. Eius geſta Franciſcus Diedus, Petrus Pinus, Claudius e Rota, Ludouicus Maldura c, & Crantzius d conſcripſere. Silentio autem diſſimulandum non eſt, nonnulla in eius geſtis apud Surium fictitia reperiri, veluti cum dicitur illius parentem Montipeſſulano imperaſſe & Rochum principatu ſe abdicaſſe, vt peregrinationem ſuſciperet: conſtat enim tunc Baleares Reges eum principatum beneficiarium Gallicæ coronæ obtinuiſſe, & Francorum Regibus clientelari ſponſione acceptum retuliſſe e: quamuis de inſigni aliquo magiſtratu ſiue præfectura poſſit intelligi. Narratur f etiam B. Rochum egiſſe triennio Romæ apud Cardinalem natione Britonem, atque ab hoc perductum ad Pontificem, quæ fabuloſa ſunt, vt patet, Romana curia Auenione defixa; neque antea venire potuerat, cum anno MCCXCV. natus referatur. In eo vero omnes conſentiunt, ipſum in Italica peregrinatione in xenodochijs famulatum peſte laborantibus, & pleroſque crucis ſigno ab eo luſtratos valetudini reſtitutos. Demum ſanctitatis illius fama apud patres concilij Conſtantienſis celebrata eſt, quorum decreto ad propulſandam luem honores ſanctis debiti eidem exhibiti fuere a: nam, ſolemni ſupplicatione indicta, imaginem ipſius, inſtructo agmine religioſo, per vrbem ingenti pompa circumtulerunt; quo peracto extincta peſtis eſt: indeque exemplum ſumptum, vt vbique locorum eius venerandæ imagines expoſitæ, & ſacella templaque ad eius memoriam Numini poſita fuerint. Vrbanus etiam VIII. eccleſiaſtico officio colendam eius memoriam edixit. Translatum eius corpus aiunt Venetias anno Domini MCCCCLXXXV.

b *Apud Sur. to.4.* Mors S. Rochi.

c *Ib.* d *Crantz. in Metrop Saxon. l.9 c.25.* Eius geſta. Peſte laborantib' inſeruit.

e *To.1.p.3 ep. ſecr. pag.135.* f *To.6.p.3 ep. ſecr. pag.87.*

a *Auct. ſup citati & Bar. in not ad 16. aug* A Conſtã tien. ſynodo decreti illi SS. honores.

IESV CHRISTI
Annus 1328.

IOANNIS PP. XXII. annus 13. VAC. IMP. OCCID. 15. ANDRONICI IMP. ORIEN. 45

1 EXhorruit Chriſtianus orbis anno a partu Virginis milleſimo trecenteſimo vigeſimo octauo indictione vndecima, pſeudopontificem improbiſsimum, ſumpta ex Romani Pontificis intempeſtiuæ ab Vrbe abſentiæ occaſione, effrænata audacia Apoſtolicam ſedem inuaſiſſe. Tanti auctores ſceleris hæreſiarchæ & proditores fuerunt, qui Ludouicũ Bauarum vindictæ cupidine, vt ipſe faſſus eſt, in Pontificem ob Romanum ipſi abrogatum imperium æſtuantem, ad id concitarunt, non curantes quantum exinde illius rebus ac dignitati damnum inferrent. Penetrarat ille ineunte anno cum Germanico & Italico Gibellinorum exercitu in ditionis eccleſiaſticæ terras; ac Viterbium iam a Siluestro Gatta ad defectionem adductum, ſecundo ianuarij die peruenerat b; cum Romani, aduerſarum factionum ac ſpei metuſque æſtu incerto agitati, alijs excipiendum auide Ludouicum, alijs conſtanter excludendum, admittendum vero certis legibus ſentientibus alijs; poſtremam amplexi c ſententiam, ampliſſimos oratores Viterbium ad eum miſere, vt fœderis cum ipſo leges componerent. At Sciarra Columnius & Iacobus Sabellus ac Theobaldus e ſancto Euſtachio, viri auctoritate in Vrbe ac nobilitate principes, plurimo a Caſtrucio ac Gibellinis Etruriæ auro corrupti, fidei in Pontificem immemores, ac futurorum ignari malorum, Ludouico miſsis nuntijs arcano ſignificarunt, vt ſpretis Romanorum oratorum dictis, iter in Vrbem maturaret, ea enim votiſq; ipſum certiſsime potiturũ. Qua ſpe elatus Ludouicus Bauarus, perhumaniter acceptis oratoribus, Caſtrucio dandi illis reſpõſi prouinciam contulit: ac mox ſigna moueri iuſsit, vt quiſque itineri Romam verſus ſe accingeret. Septimo itaque ianuarij die, attonitis ex illius improuiſo aduentu Romanis, exceptus d eſt; de quo hæc in M.S. Vaticano leguntur: *Hoc anno Ludouicus Bauarus intrauit Italiam: & licet* Robertus *Sicilia Rex & dominus Bertrandus Oſtienſis Cardinalis, tunc legatus Italiæ, conarentur ipſum in paſſibus impedire; recto tamen itinere venit Romam: & caſtrametatus in pratis, vt dicitur, ante Vrbem, tandem auxilio Columnenſium introiuit.* Traditum mox illi Vrbis

Progreſſus Lud. in Vrbem tendentis

b *Io. Vill. l.10.c.49.* Romani aduerſis factiõib' fluctuant.

c *Eod. lib. c.55.* Datum a proditoribus Lud. conſilium

d *Io. Vill. ib. Muſſ. in Lud. Bau. Bern. in libel. de Imp. Rom. M.S. bibl. Vat. ſign. n.2043.* M.S. bibl. Vat. de Rom. Pont ſignat. n. 3765. Bauari aduentus.

bis

bis & arcium imperium adduat a, cum boni quique ingemuere, vt publicis poſtea tabulis profeſſos videbimus.

a Corneſ. hiſt. l. 3. c. 11.

Cleri & religioſor. pars præci pua Vrbe effugit. Ob ingreſſũ Ludouici Roma ſacrorum vſu orbata.

2 Interea e clero & religioſis ordinibus prudentia & ſanctitate præcipui in fugam ſe conuertere: ſacratiſſima Veronica, in qua Chriſti domini pergentis ad crucis ſupplicium diuino miraculo expreſſa effigies, a baſilicæ Vaticanæ canonico, ne a ſchiſmaticis & hæreticis indigne conſpiceretur, abſconſa; indictumque ſacrorum iuſtitium. Celebrata a Ludouico in capitolio magna pompa comitia, in quibus ipſe Romanorum Rex eſt ſalutatus, creatuſq; a populo ad annum Vrbis ſenator & copiarum vrbanarum dux; denique decretum, imperiali diademate ipſum cingendum. Hæc pluribus Ioannes Villanus alijque auctores. Quam vero inani iure id ſit attentatum refert Albertus Argentinenſis b: *Prætenderunt enim*, inquit, *vrbici*, ij nimirum, qui Bauaro adhærebant, *hoc eis competere, Papa etiam nolente, præſertim cum ſenatores prius Papam requiſiuerint, vt ad Vrbem ſe transferret*.

Creatur Lud. a rebelli populo ſenator. Romani perduelles coronãdi Imp. ſibi ius arrogant.

b Alb. Arg. in chr. & ex eo Nauclem. 45.

3 Redimitus itaque eſt imperialibus ornamentis Ludouicus in baſilica S. Petri, de qua celebritate hæc Nicolaus Minorita c: *Die*, inquit, ** XVII. ianuarij, quæ fuit dominica de nuptijs, anno Domini MCCCXXVIII. præfatus princeps dominus Ludouicus Romanorum Rex fuit non per Papam, ſed per quatuor ſyndicos populi Romani, ad hoc ſpecialiter conſtitutos, in eccleſia S. Petri in Imperatorem Romanorum ſolemniter corona aurea coronatus, & ex tunc Imperator vocatus: nam a die ſuæ electionis, vſque ad diem qua Roma corona aurea coronatus, non Imperatores; ſed Reges Romanorum in ſuis literis & ab omnibus appellantur.* Impoſitam illi a Sciarra Columnio imperialem coronam, addit S. Antoninus d: *In coronando*, inquit, *nullus ſolitus ordo, nemo legatus, nulla Pontificis auctoritas ſibi adfuit. Impoſita eſt vis corona populi nomine a Sciarra Columnenſi, principe diuerſæ factionis: in cuius rei memoriam ipſe poſterique eius ad antiquum gentis inſigne quod eſt columna, coronam addidere, quaſi præclarum fuerit ſcelerate feciſſe.*

c Nic. Min. MS. bibl. Vat. ſign. n. 4008. pag. 22. Corneſ. hiſt. l. 3. c. 11.

* xvi habet Vill. l. 10. c. 56.

Lud. a quo diademate redimitus.

d Ant. 3. p. tit. 21. c. 6 § 6.

Inunctus a Caſtellano exepiſcopo.

Delibatum vero inunctione auguſtali vna cum vxore a Iacobo Alberto exauctorato epiſcopo Venetiarum e Cardinalis Pratenſis nepote, ſuſceptiſque ornamentis imperialibus, pias ad oſtentationem, ſed ſuſpecto conſilio leges tuliſſe, refert Ioannes Villanus f: nimirum primam de fide catholica incorrupta ſeruanda, ſecundam de tuenda libertate eccleſiaſtica, tertiam de viduis & pupillis defendendis; atque aſtu ſimpliciores Romanos ſibi deuinxiſſe; cum tamen obiecta religionis ſpecie religionem oppugnare, odiaque in Chriſti vicarium atque omnes catholicos illi adhærentes, quos æquabat cum hæreticis, ipſe apoſtolica ſententia damnatus, effundere moliretur.

e Corneſ. hiſt. l. 3. c. 11.

f Io. Vill. l. 10. c. 56.

Leges latæ a Bauaro.

4 Ignorabat Pontifex g Ludouicum tanta celeritate felicitateque in Vrbem peruaſiſſe, & imperialem coronam ſuſcepiſſe; cum XII. kalen. februarij huius anni, vt ſecundos illius progreſſus abrumperet, & Vrbe ac Siciliæ regno arceret, ſacram militiam, præmijs indulgentiarum propoſitis ijs omnibus, qui ſigna eccleſiæ Robertiue Regis ſequerentur, vel ſtipendijs, conſilio, aut milite iuuarent, indixit, tranſmiſſo ad Ioannem Vrſinum Cardinalem legatum ſubiecto diplomate.

g To. 6. p. 3. ep. ſecr. pag. 107.

Indicta a Pont. in illum cruciata militia.

Ioannes, &c. Ioanni S. Theodori diacono Cardinali Apoſtolicæ ſedis legato.

Cum præfatus Ludouicus, qui vt prædicitur iure, ſi quod ſibi ex electione prædicta fuerat acquiſitum, ac ſubſequenter, eius aucta contumacia, feudis omnibus, quæ a Romana vel quibuſuis alijs eccleſijs, ſeu imperio obtinebat, & ſpecialiter ducatu Bauariæ, ac omni iure ad ipſum in eo cum eius occaſione vel cauſa ſibi quomodolibet competenti, nec non & omnibus priuilegijs apoſtolicis & imperialibus ei aut ſuis prædeceſſoribus concesſis, quatenus ipſius tangere poterant commodum, iuſto priuatus extiterat iudicio; quique etiam pro fautoria hæreticorum innodatus excommunicationis ſententia, quam per biennium & vltra indurato ſuſtinuerat, ſicut & tunc ſuſtinebat animo, manifeſtus hæreticorum fautor declaratus fuerat, & pœnas a canonibus inflictas talibus incurriſſet; quæ in proceſſibus contra eum habitis plenius continentur, infra prædictum ſibi præfixum terminum [nempe kal. octobris ſuperioris anni] comparere per ſe vel alium non curarit, ac etiam poſtea de manſuetudine ſedis Apoſtolicæ diebus pluribus expectatus; nos eundem reputauimus de eorundem fratrum conſilio merito contumacem. Et quoniam ſe ad correctionem præmiſſorum diſponere in aliquo non curauit, ſed velut in profundum malorum perductus, mala malis ſuperaddere, offenſaſque cumulare offenſis, ac iram Dei contra ſe iugiter inuocare, ac fideles verbis & operibus perſequi non ceſſabat; nos læſionem fidei, patrum quoque ſanctorum contemptum & probra, nec non & præſentium ſcandala, variaque poſteriorum pericula ſuper ijs attendentes, obuiareque tantis malis & periculis ſalubriter cupientes, cum eſſent præmiſſa ſic notoria, quod nequibant tergiuerſatione aliqua occultari; Dei nomine inuocato, de fratrum eorundem conſilio, præſenteque fidelium multitudine copioſa, præfatum Ludouicum fore hæreticum declarauimus: ac prædictas aſſertiones per dictam conſtitutionem hæreticas declaratas, & ſcripturas quaſcumque contra eaſdem, nec non & ipſum Ludouicum velut hæreticum reprobauimus, & finaliter duximus condemnandum; volentes vt ſi quis doctrinam, ſeu aſſertiones prædictas defendere præſumeret, vel etiam approbare, cuiuſcumque dignitatis, ordinis, conditionis, aut ſtatus exiſteret, tanquam hæreticus deberet ab omnibus confutari.

Pontificiũ eius de re diploma.

De prætentis in Lud. edictis.

De nouo in eum iudicio hæreſeos inſtituto.

5 Ne itaque tot & tantorum facinorum in diuinæ maieſtatis offenſam, & eiuſdem Romanæ eccleſiæ matris omnium fidelium contumeliam & contemptum, fideique catholicæ ac vtilitatis reipublicæ detrimentum nequiter patratorum, in ſuccedentia temporum ſecula ſine correctione debita in multorum perniciem memoria diffundatur; nec idem Ludouicus, qui pertinaciter in ſuis prædictis erroribus & hæreſibus perſiſtere, ac exceſſus exceſſibus, & iniurias iniurijs cumulare, pacem Dei & eccleſiæ perturbare quaſi continue non veretur, ac inter Chriſticolas ſchiſmata, diſſenſiones, & ſcandala (præcipue in Vrbe Romana & in regno Siciliæ citra pharum, quod ad Romanam eccleſiam iure directi dominij noſcitur pertinere, & pro quo chariſſimus in Chriſto filius noſter Robertus Rex Siciliæ illuſtris exiſtit vaſſallus eccleſiæ antedictæ) nititur periculoſe nimium ſuſcitare, ſuos prauos & damnandos conceptus, per quos cultum eiuſdem fidei catholicæ, ſine qua Deum nemo videre poterit, deprauare quantum eſt in ipſo ſatagit, in partum poſſit perducere; ſed

Obiectæ illi molitiones ad eripiendũ eccleſiæ regni Neapolitani ſupremũ imperium.

Digitized by Google

ſed potius, dextera Domini faciente virtutem, obſiſtatur eidem viriliter, & ſui damnandi executio propoſiti elidatur, opportunis prouidere remedijs cupientes; quia in his Dei & eiuſdem catholicæ fidei cauſam agi conſpicimus, illam deuote proſequentibus decreuimus etiam ſpiritualibus auxilijs aſſiſtendum, vt cauſam ipſam eo feruentius proſequantur, quo tutius huiuſmodi proſecutionis euentum poterunt experiri. Ideoque nos de omnipotentis Dei miſericordia, & beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum eius auctoritate confiſi, omnibus vere pœnitentibus & confeſſis, qui dictum Ludouicum eiuſque complices, fautores, & receptatores, quamdiu extra dictæ ſedis gratiam extiterit, in perſonis & ſumptibus proprijs; nec non & ijs, qui in perſonis proprijs, alienis tamen ſumptibus expugnabunt, & ſuper hoc per annum incipiendum a die, de quo tu duxeris ordinandum, continuum vel interpolatum infra biennium ex tunc complendum proximo laborabunt, eccleſiæ ſequendo vexillum, tam clericis, quam laicis, & eis inſuper, qui ſuis dumtaxat expenſis iuxta quantitates & facultates ſuas deſtinabunt idoneos bellatores, per dictum tempus moraturos & laboraturos ibidem; illam concedimus veniam peccatorum, quæ concedi per eandem ſedem proficiſcentibus in terræ ſanctæ ſubſidium conſueuit, &c.] Imponit legato promulgandæ indulgentiæ prouinciam ad fideles ſub ſignis eccleſiæ contra ipſius hoſtes congregandos. *Dat. Auin. xii. kal. februarij anno xii.*

Ad Roberti gratiam indicta in Ludouicum religioſa militia.

Conceptæ eadem verborum forma literæ tranſmiſſæ ad Bertandum Cardinalem Apoſtolicæ ſedis in Inſubria legatum a, & ad Capuanum archiepiſc. b in Sicilia citeriori. Præterea eidem archiepiſcopo ac memoratis legatis Cardinalibus, tum patriarchæ Gradenſi, ac Genuenſi, Mediolanenſi, & Piſano archiepiſcopis data prouincia c, vt omnes eccleſiaſticos ac laicos anathemate defixos pronuntiarent, qui Bauari partes tuerentur, vel ipſi commeatus atque auxilia ſubmitterent. Quæ imperia præ cæteris, intentata cenſurarum religione, propoſita Mediolanenſibus, Saonenſibus, Comenſibus, Vercellenſibus, Bergomenſibus, Laudenſibus, Cremonenſibus, Aretinis, Nouarienſibus, Ticinenſibus, Mutinenſibus, Ferrarienſibus, Veronenſibus, Lucanis, qui populi fœdus cum Ludouico pepigerant. Nec modo commeatus, vel auxilia Bauaro ſuppeditaturis, verum etiam cum eo commercium habituris obiectæ cenſuræ.

a To. 6. p. 6. ep. ſecr. pag. 107. Promulgata per totam Italiam. b Ead. pag. c Ead. par. pag. 109. Fœderatis Ludouici inflictæ cenſuræ.

6 Cum vero de occupata antea ab illo Vrbe, ac Romani cleri in fugienda Ludouici communione, intermiſſoque ob ipſius præſentiam templorum & ſacrorum vſu conſtantiæ nuntius ad Pontificem affluxiſſet, Viterbienſem epiſcopum, Vrbis in diuinis vicarium pontificium, & clerum Romanum ob fidem commendauit Ioannes, vtque in ea eccleſiæ perſecutione virtutum exemplo prælucerent, fortiterque obſiſterent hæreticis, ac præcipue blaſphemis Marſilio & Ianduno, quos duas beſtias ex abyſſo ſathanæ egreſſas appellat hortatus eſt. Vt autem Ludouicus ob ſuſceptam eorum impietatem, aliaſque cauſas anathemate deuinctus eſſet, ac loca, in quibus ageret, eccleſiaſtico interdicto perculſa, his literis expoſuit Pontifex d.

d Ib. pag. 113.

Ioannes, &c. Angelo epiſcopo Viterbienſi noſtro in ſpirtualibus in Vrbe vicario, & dilectis filijs clero eiuſdem Vrbis.

7 Poſt multas alias moras & expectationes prolixas, quibus modis omnibus deſiderabamus eundẽ [nempe Ludouicum Bauarum] per emendationis frugem ad ſinum & gratiam ſedis Apoſtolicæ reuocari, intellecto quod ipſe non emendationi, ſed conſuetudini præteritarum factionum auſus illicitos deputabat, ruptiſque habenis modeſtiæ, in campum illicitæ voluntatis exiliens, ad ciuitatem Tridentinam, infra metas Italiæ conſtitutam, nonnullos hæreticos & de publica hæreſi rationabiliter condemnatos, ac rebelles eiuſdem eccleſiæ illuc direxit conuocandos, cum eis contra pacificum ſtatum reipublicæ, in cunctorum fidelium ſcandalum, ac catholicæ fidei detrimentum, & Apoſtolicæ ſedis iniuriam & offenſam conſilium ineundo; illud præcipue prauis machinationibus continuando, vt omnes pariter mutuis ſe iuuantes auxilijs, ſub vmbra culminis, quod idem Ludouicus ſperabat indebite vſurpare, poſſent velut cohærentes ſquammæ in ſuis rebellionibus & hæreſibus perſeuerare liberius, eccleſiæque deuotos de ſuis finibus effugare, ipſe Ludouicus, eorum fultus potentia, vſurpatum nomen regium indebite retinere, ac imperiale deinceps promptius vſurpare; ad hæc congerentes ſtudia, ſuaſque potentias conglobantes, non attendentes, quod Dominus exercituum nouit reproborum infatuare conſilia, & etiam diſſipare; nos eorum pernicioſis volentes obuiare conatibus, prout ad id apoſtolicæ ſolicitudinis debitum nos vrgebat, per alios proceſſus noſtros ſpecialiter ſuper hoc & ſolemniter habitos eundem Ludouicum monuimus, ſibi ſuper hoc diſtrictius iniungentes ſub anathematis & alijs pœnis a iure, ſeu conſtitutionibus quibuſcumque inflictis ſeu comminatis ijs, qui titulum regium falſo propria temeritate ſibi vſurpare, aut ſe adminiſtrationi imperij immiſcere, quæ ipſo vacante, ſicut tunc vacabat & vacat, ad eandem Romanam eccleſiam noſcitur pertinere, ipſam eccleſiam in adminiſtratione huiuſmodi perturbando &, quantum in eis erat, etiam ſpoliando; vel ijs, qui hæreticis ac Romanæ eccleſiæ rebellibus præſumunt contra dictam eccleſiam impendere conſilium, auxilium, vel fauorem, quaſque inſligunt ijs, qui guerras præſumunt mouere, *& infra*, conſiderantes etiam, quod ipſe ad omne malum præſumpta licentia aduerſus Dominum & aduerſus Chriſtum eius blaſphemias loquebatur, duaſque beſtias de abyſſo ſathanæ & inferni ſulphureo puteo prodeuntes, ac deteſtabiles hæreſes contra Redemptorem noſtrum in ſcandalum fidei publicantes, videlicet Marſilium de Padua & Ioannem de Ianduno, ac libellum per eos editum, impijſſimos errores & fœdiſſimas hæreſes continentem, receperat; eoſque in conſortium ſuæ familiaritatis admittens, velut credens & publicus fautor eorum, ipſis dogmatizandi & diſſeminandi hæreſes ſupradictas defenſionem & licentiam exhibebat; quinimmo contemptor canonum & diruptor cuiuslibet eccleſiaſticę diſciplinę, quamuis foret diuerſis excommunicationum ſententijs innodatus, diuina faciebat officia in locis etiam eccleſiaſtico interdicto ſuppoſitis, excommunicatis & interdictis præſentibus, celebrari, &c. [Pergit, vt de hæreſi ob id eundem damnarit, & omnes ſubditos fidei ſacramento liberarit, cenſuriſque eius ſtudioſos defixerit; tum ſubdit.]

De conuentibus Tridenti ab eo celebratis.

Incuſſæ illi nouo edicto pœnæ.

Studium in hæreſiarchas obiectum.

8 Verum idem Ludouicus, omnino auerſus a Deo & in profundum malorum demerſus, diuina pariter & humana iura peruertens, inuaſit Ita-

Italiam ; & per indeuotorum loca progrediens, Vrbem pollutis greſſibus introiuit, ſerenitatem eiuſdem Vrbis ſuæ prauæ contagione præſentiæ, quod dolenter referimus, maculando : cuius acceſſus & ingreſſus in dictam Vrbem ſicut eius ſequacibus eſt odor mortis in mortem, ſic vobis propter laudabilem veſtram conſtantiam, & claram & commendabilem obedientiam, quam erga Deum dictamque Romanam eccleſiam & nos fortibus & robuſtis animis oſtendiſtis, eſt odor vitæ in vitam ; cum ex hoc maximæ laudis præconio magnæq; commendationis titulo apud homines fulgeatis, veſtraque ſinceritas fidei vbique non indignę laudis præconijs commendetur ; ita quod propterea, licet vos ſemper geſſerimus in præcordijs charitatis, ſpecialem beneuolentiam vendicaſtis. Quantæ enim commendationis laude reddidiſtis vos dignos, quod non obſtante malitia temporis impacati ; quinimo ſpreto populari tumultu, & applauſibus laicorum multorum, communionem eiuſdem viri peſtiferi declinaſtis hactenus, & etiam declinatis ; ac interdictum, cui propter præſentiam eiuſdem hæretici Vrbs ipſa, quod non abſque ingenti dolore referimus, ſubiacere dignoſcitur, velut prædilecti filij benedictionis & gratiæ ſtuduiſtis & ſtuderis inuiolabiliter obſeruare : ſuper quibus, Deo ac nobis & Apoſtolicæ ſedi cunctiſque fidelibus gratis admodum & acceptis, circumſpectionis veſtræ prudentiam dilectionis plenitudine proſequentes, eam plurimum laudandam duximus & commendandam.

Romano clero ob declinatũ eius commercium gratulatur.

Ideoque vniuerſitatem veſtram rogamus attentius & hortamur, quatenus in laudabilibus cœptis veſtris conſtantiſſime perſiſtatis (ſperantes in Domino & potentia virtutis eius dexteræ, quod eiuſdem viri nequiſſimi, ſe aduerſus Dei potentiam & ſcientiam extollentis, fidei catholicæ puritatem & ſtatum reipublicæ peruertere ſatagentis, ſuorumque ſequacium cornua elata conſtringet) eiuſque violentiæ, quantum decet leuitas miniſtros Altiſſimi, in verbo virtutis potenter & viriliter reſiſtatis, ſcituri quod deuotio & conſtantia veſtra, quam ſuper his oſtendiſtis & oſtenditis pro communione ſedis eiuſdem, ſic indelebiliter eſt & erit impreſſa, quod ſuo loco & tempore eius gratitudinem realiter cognoſcetis. Nos enim ſuper ijs taliter prouidere Deo auctore ſtudebimus, auxilij ſui dexteram nobis & eccleſiæ ſanctæ ſuæ adeſſe ſperantes, quod eiuſdem hæretici de peruerſis conatibus honor erit Altiſſimo, catholicæque fidei robur & eccleſiaſticæ libertatis augmentum prouenient, & veſtra & aliorum fidelium proſperitas & vtilitas ſubſequentur. *Dat. Auin. iv. kal. martij anno xii.*

Ad conſtantiam eos hortatur.

9 Diuexarunt clerum Romanum in Pontificis obſequio conſtantem ſchiſmatici & hæretici, tuliſque grauiſſimos in ea perſecutione eccleſiæ labores Viterbienſis epiſcopus vicarius vrbanus, quem datis nonis martij literis Pontifex ad reuocanda in memoriam ſanctorum geſta, imitandamque eorum inuictam inter tyrannorum iras & carnificum furorem patientiam excitauit a : promiſſam enim perſeuerantiæ immortalitatis & gloriæ coronam. Perſtitere b vna cum eo conſtantes in ſedis Apoſtolicæ cultu plures viri nobiles Romani, quorum prolixior eſt in regeſto pontificio catalogus : inter quos Iacobus Columna canonicus Lateranenſis enitebat, quem vt zelo ardentiſſimum ſolicitauit Ioannes c, vt populum ad Marſilium ac Iandunum hæreſiarchas capiendos commoueret. Confluxerant a ij Romam mox atque Ludouicum ea potitum percrebuit, vt ſuis hæreſibus fideles inficerent : ac Marſilius a Ludouico Bauaro, quaſi ad eum ſacrorum cura & adminiſtratio ſpectaret, pontificij vicarij munus, cui præerat Viterbienſis epiſcopus, ſcelere acceperat, cœpitque b tyrannidem in viros probos, qui ſe hæreticorum & ſchiſmaticorum communione contaminare exhorreſcebant, pioſque ſacerdotes, qui ſacrorum vſu pie abſtinebant, exercere. Ad comprimendum vero ferocientem virum Pontifex Ioanni S. Theodori diacono Cardinali A.S.L. onus iniunxit c, vt in vicinis Romæ locis edicta publica proponeret, quibus Marſilium & ſceleris ſocium Iandunum capi iuberet.

Pij a Ludouici ſequacibus vexati.

a Ead. p. 3 pag. 127.

b Ib. pag. 126. 127.

c Ib. pag. 125.

a Ib. pag. 110.

Marſilius hæreſiarcha Romæ in clerum tyrannide exercet.

b Ead. pag.

c Ead. pag.

Ioanni S. Theodori diacono Cardinali A.S.L.

10. Ad noſtri apoſtolatus auditum his diebus fama publica diuulgante peruenit, quod illi duo nequam homines Marſilius de Padua & Ioannes de Ianduno hæretici manifeſti, & per nos dudam de fratrum noſtrorum conſilio de hæreſi finaliter & publice condemnati, audito quod Ludouicus olim Bauariæ dux & diſcorditer in Regem Rom. electus (qui ſuis horrendis exceſſibus & grauibus culpis exigentibus excommunicatus, ac iure, ſi quod ei ex prædicta electione ad regnum Romanorum vel imperium forſitan competebat ; nec non ducatu Bauariæ ac comitatu Palatin. Rheni, & iure quocumque habendi vocem in electione Regis Romanorum in Imperatorem promouendi, iuſto iudicio priuatus extitit, & de hæreſi finaliter & publice condemnatus) Vrbem intrauerat & in ea ſuam tyrannidem exercebat, ad Vrbem ipſam ſe perſonaliter conferentes, hæreſes publice prædicare præſumunt ; dictuſque Marſilius prætextu vicariatus, quem ibidem ſibi per dictum Ludouicum commiſſum aſſerit, tam contra clericos, quia non ſunt interdictum, cui propter dicti Ludouici præſentiam ſubiacere proceſſuũ noſtrorum auctoritate Vrbs prædicta noſcitur, violare, quam eorum cognatos & affines in noſtram offenſam procedere immaniter non veretur.

Nos autem periculis & ſcandalis, quæ fidei & fidelibus ex præmiſſis prouentura feruntur probabiliter, obuiare ſalubriter cupientes, diſcretioni tuæ per apoſtolica ſcripta præcipimus & mandamus, quatenus cum ad Vrbem prædictam per ſæuam & damnatam dicti Ludouici tyrannidem ſuorumque complicum occupatam tutus acceſſus ad præſens non pateat, Romanum populum & eos, qui rectorum & gubernatorum ipſorum gerunt officium, quocumque nomine cenſeantur, per publici propoſitionem edicti in locis publicis, de quibus tibi videbitur, & ſit veriſimilis præſumptio, quod ad eorum peruenire valeat notitiam, moneas efficaciter & inducas, vt ipſi prædictos Marſilium & Ioannem hæreticos capiant & tute cuſtodiant, ſubdendos, ſicut iura præcipiunt, eccleſiaſticæ diſciplinæ, ſi pœnas vitare curauerint, quas incurrunt talium contemptores. *Dat. Auin. xvii. kal. maij anno xii.*

Ambos capi iubet Pont.

11 Eluſit pontificiam ſeueritatem Marſilius clientela Ludouici tectus, quem Ioannes Villanus d perfidum hæreticum ac Bauari ductorem & magiſtrum appellat. Recenſitæ ſunt anno ſuperiori illius hæreſes & confutatæ ; quibus ſceleribus aliud atrox adiecerat, vt præcurſor antichriſti,

d Io. Vill. l. 10. c. 104

Marſilius in confl.anda ſchiſmate ſceleris auctor.

ſti, Petri ſcilicet e Corbaria, euaderet, atque ad illius profanationem præcipuam operam correpti ſacrilegio in rebus ſacris vicariæ præfecturæ occaſione impenderet. Euomuerat iam ante eam blaſphemiam a, Romanum Pontificem non ſuam a Chriſto domino, ſed Romanorum Imperatorem auctoritatem accipere, huiuſque iuris eſſe Pontifices ad arbitrium creare vel gradu pellere.

a Io. Var. bull. pag. 67.

Edictum a Ludou. latum.

Ludouicus itaque eius hæreſeos lenocinio ab aſſentatoribus hæreticis delibutus, cum decimoquarto aprilis die purpura & imperialibus ornamentis decorus ad porticum baſilicæ S. Petri in ſolio conſediſſet, mortis ſententiam b tuliſſet in hæreticos, qui diuinam & imperialem maieſtatem læſiſſent, vtque a quolibet iudice etiam non rogato, nec ſeruata in flagranti delicto iudiciorum forma, poſſent damnari, ſanxiſſet c; vt tabelliones publica acta annis imperij ſui conſignarent; denique perduellibus bonorum mulctam inflixiſſet fraudulento aduerſus Pontificem & catholicos ſæuiendi conſilio: die lunæ inſequenti d Chriſti vicarium damnare hæreſeos, ac dignitate pontificia exuere temere eſt aggreſſus.

b Ext. apud Nicol. Minor. M. S. bib. Vat. ſignat. n. 4008. pag. 24.
c Io. Vill. l. 10. c. 69. Muſſ. in Lud. Bau.
d Vill. eod. lib. c. 70. Muſſ. ibid.

Fert in Pontificē ſententiā.

Extat illa Ludouici ſententia e apud Nicolaum pſeudominoritā, qui illum a cleri & populi Romani ſyndicis, atque a Minoritis ad id facinus concitatum narrat: *Videns*, inquit auctor ſchiſmaticus, *prædictus Imperator, quod præfatus dominus Ioannes Papa ſupradictus tria ſtatuta* f, *nimirum, Ad conditorem, Cum inter nonnullos, Quia quorumdam) ediderat & publice promulgauerat, & pertinaciter defendebat*. Et infra: *Inductus ſupplicationibus & inſtantijs plurimis ſyndicorum cleri & populi Romani, atque fratrum Minorum, plenam ad hoc cleri & populi auctoritatem habentium & liberam poteſtatem, prout apparuit ex oblatis tunc dicto Imperatori ſyndicatus eorum publicis inſtrumentis; memoratum dominum Ioannem Papam XXII. in hæreſi publice deprehenſum, per ſententiam definitiuam ſolemniter depoſuit de papatu cuius ſententiæ tenor talis eſt, &c.* Hæc Nicolaus ad ſchiſmatis commendationem.

e Nic. Min. M. S. bibl. Vat. ſign. n. 4008. pag. 80.
f Extr. inter extrauag. c. verb. ſign.

Verum hoſce ſyndicos cleri Romani, partis nimirum infectæ (potiorem aufugiſſe vidimus, idque etiam Aluarus Pelagius, qui vna cum pijs abijt, teſtatur g) fuiſſe Marſilium & Iandunum hæreſiarchas conſtat h, pariterque Sciatram Columnium, & alios, qui populi Romani nomen auctoritatemque corripuere. Quod vero Nicolaus in tanta re de ſyndicis Minorum meminit; ſatis facinoris horrorem detegit. Cur non enim tot aliorum ordinum religioſorum ſyndici exciti? Cur non collegij Cardinalium? Cur non patriarcharum, non archiepiſcoporum, non epiſcoporum, non abbatum, aliorumue præſulum cœtus vocati? Cur non rogati tot regum, principum, populorum, eccleſiarum, & academiarum oratores? ſiquidem tanta res omnes tangebat. Denique Ludouicus, qui iam ante a Pontificis ſententia ad ſynodum œcumenicam prouocauerat, quomodo illius exauctorationem ſine eadem ſynodo moliri auſus eſt? Si enim ipſum exauctorare potuiſſet, a Ioannis ſententia, non ad concilium, ſed ad Cæſareum faſtum prouocare debuiſſet: ſed lædendi Pontificis libido id facinus ſuaſit, Marſilio hæreſiarcha & Vbertino Caſali apoſtata conſultoribus, quos edicta illa impia compoſuiſſe, Albertinus Muſſatus refert i. Prior quidē ſententia cum Fraticellorum erroribus referta ſit, Vbertini Caſalis deliria ſtylumque redolet, prolixiorque ea eſt, quam vt a nobis repetenda ſit, ne in immenſam molem confutatio aſſurgat; præcipua itaque illius capita perſtringemus.

g Alu. Pel de planctu eccl. l. 1. c. 36.
h To. 6. p. 3 ep. ſecr. pag. 110.

Ab hæreſiarchis & pſeudominoritis in id facinus impellitur

i Muſſ. in Lud. Bau.

Obiectio prima Bauar. in Pont.

12 Obijcit primum Pontificem affirmaſſe in conſtitutione, *Ad Conditorem*, Minoritas non eſſe ſimplices vſuarios, & vſum iuris vel facti a rei dominio in conſumptibilibus non ſeparari. At controuerſia hæc ad fidem non ſpectat, ſed ad quæſtionum legalium argutias; recte vero id pronuntiatum a Ioanne fuiſſe, probat huius temporis doctor: *Prima*, inquit, a *concluſio eſt, quod vſus licitus non poteſt ſeparari a iure vtendi, & hanc concluſionem probo & auctoritatibus & rationibus. Primo, auctoritate domini noſtri, qui hoc manifeſtiſſime probat in conſtitutione, Ad conditorem, & in illa, Cum inter nonnullos, & in iſta, quam habemus præ manibus. Secundo probo auctoritate Auguſtini ad Macedonium, & eſt in decretis XIV. q. IV. c. Quid dicam, de vſuris, vbi dicitur ſic: Hoc certe alienum non eſt, quod iure poſſidetur; hoc autem iure, quod iuſte; & hoc iuſte, quod bene. Tunc arguo: Hoc iure quod iuſte poſſidetur. Hoc iuſte quod bene. Tunc a primo ad vltimum quod bene poſſidetur, iuſte poſſidetur. Tertio probo auctoritate Iſidori, & ponitur extra de verb. ſign. c. Ius dictum eſt a iure poſſidendi; iure autem poſſidetur, quod iuſte, hoc autem iuſte, quod bene; arguo ſicut prius. Quarto auctoritate eiuſdem Iſidori V. etymol. & eſt in decretis di. I. c. Ius generale, vbi dicitur ſic: Ius autem dictum eſt, eo quod iuſtum eſt. Ex qua auctoritate arguo ſic: Omnis actus iuſtus eſt iuris, quia ius dictum eſt, eo quod iuſtum. Iterum quia impoſſibile eſt adhibere rationem iuſti ſine omni ratione iuris. Sed omnis actus licitus eſt iuſtus. Ergo omnis actus licitus eſt iuris. Vſus autem quidam actus eſt. Ergo omnis vſus licitus eſt cum iure vtendi. Quod autem omnis actus licitus ſit iuſtus, patet quia omnis actus deliberatus hominis aut eſt iuſtus aut iniuſtus. Sed certum eſt quod licitus non eſt iniuſtus. Ergo omnis actus licitus eſt iuſtus. Confirmatur quia omnis actus iuſtus* *. *Ergo omnis licitus eſt iuſtus. Et iſtam rationem tangit dominus noſter in conſtitutione, Cum inter nonnullos; dicit enim ſic, quod dicere quod Chriſtus & Apoſtoli in rebus, quibus vtuntur, non habuerunt niſi ſimplicem vſum facti, conuincit actus eorum fuiſſe non iuſtos, quia negatio in ſubiecto apto nato infert priuationem ſicut non viſio in oculo infert cæcitatem, & non auditio in aure ſurditatem: actus autem hominis eſt ſuſceptibilis iuſti & iniuſti, quia, &c.* Plura addit in eam ſententiam, quæ breuitatis ſtudio prætermittimus.

a M. S. Vat ſignat. n. 4869. pag. 31.

Ad fidem non ſpectat.

Probatur recte affirmatum a Pont. vſū iuris a dominio in re conſūptib. non ſeparari.

Non fore aliter iuſtum.

** eſt licitus.*

Inepta interpretatio ſacri textus ſupra ex fraterculis.

At ſubdit Ludouicus, Petrum ſociorū nomine dixiſſe: *Ecce nos reliquimus omnia*; ex quo multis verborum ambagibus deducit, ipſos ius etiam rerum conſumptibilium reliquiſſe; vocem enim, *omnia*, nihil quod relinqui poſſit excipere. At mox mendacium ſe prodit: vt enim vſus rerum relictus non fuit, ita nec ius vtendi relictum; alterum namque ad vitæ ſuſtentationem, alterum ad iuſtitiam virtutemque ſpectat, ſanctique patres, qui Spiritu ſancto colluſtrati ea Petri verba explanarunt, de iure conſumendi relicto ab Apoſtolis altum tenuere ſilentium: neque in eo ſancti perfectionem euangelicam, ſed in ſectando Chriſto & rerum caducarum exuenda ſolicitudine nimia, collocarunt. Qua de re, tum de vero illius ſententiæ ſenſu antea abunde dictū eſt.

Secunda obiectio de explanatione grammaticali vocis abutā.

Pergit Ludouicus: *Secundus error, qui in dicto ſtatuto, Ad conditorem, continetur eſt quod*

vi-

rebus vſu conſumptibilibus non poteſt quis vti, quia eis vti non contingit ſed abuti. Sed ad fidem non ſpectat hæc quæſtio, vt propterea Ioanni, ſi in argutijs legalibus diſtinguendis erraſſet, impingenda hæreſeos calumnia non fuerit. At nullatenus lapſus eſt Pontifex, ac varias in eadem conſtitutione vocis vti & alterius abuti ſignificationes docte explicuit, oſtenditque abuti interdum ſumi pro iniuſto rei vſu, interdum pro rei conſumptione licet iuſta, ita enim dixit propheta: *Abutere eis*; id eſt conſume eos. Ex hoc vero aſpergendæ Pontifici calumniæ hæreſeos nulla arripi occaſio prudenter potuit; vt nec cudendæ tertiæ obiectionis, in qua aduerſus eandem conſtitutionem opponit, dixiſſe Ioannem, non pertinere ad perfectionem, vt Minoritæ careant iure ac dominio rerum, quibus vtuntur; ac dominium, quod Pontifices prædeceſſores de rebus ad Minoritas ſpectantibus tenuere, ænigmaticum extitiſſe, cum nullum ex illo temporarium commodum capere ſperarent. Sed quam recte id pronuntiatum a Pontifice fuerit, ex eiuſdem conſtitutionibus memoratis adeo perſpicuum eſt, vt mirum ſit tantum principem aliquorum pſeudoreligioſorum nugis & quiſquilijs ſe implicuiſſe.

Recte explanatam eam vocé demonſtratur.

Tertia obiectio de carentia iuris in fraterculorum quiſquilias negata.

13 Quarto perſtringit hæreſeos Pontificem Ludouicus ob decretum fidei, quo ſancitum eſt, Chriſtum & Apoſtolos in ijs, quibus eos vſos fuiſſe ſcriptura teſtatur, ius habuiſſe in cõmuni vel ſpeciali. Illud autem non oppugnandum fuiſſe a catholico principe, ſed religioſe colendum conſtat, cum Romanus Pontifex, ferens vti eccleſiæ princeps in controuerſo fidei dogmate iudiciariam ſententiam, errare non poſſit, teſtante Chriſto a: *Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo eccleſiam meam, & portæ inferi non præualebunt aduerſus eam*; idque alio oraculo confirmante b: *Rogaui pro te Petre, vt non deficiat fides tua: & tu aliquando conuerſus confirma fratres tuos*. Quæ quidem de firmitate ſedis Apoſtolicæ intelligenda ſancti patres docuerunt.

Quarta obiectio. Decretũ fidei accuſatur erroris.

Pontificé in edendo fidei decreto errare non poſſe probatur.

a Matth. 16.

Ex Chriſti oraculis.

b Luc. 22.

Ex Patrũ interpretatione.

Quinto obiecit Ludouicus, docuiſſe Ioannem, actum vtendi in rebus temporalibus in Chriſto & Apoſtolis non potuiſſe eſſe iuſtum abſque iure vtendi, *ciuili & mundano, contentioſo & litigioſo*, addidit Ludouicus verbis Pontificis: nam præcipuum Ioannis telum, quo hæretici confoſſi fuerunt, hoc fuit, rerum vſum in Chriſto & Apoſtolis fuiſſe iuſtum, ergo non ſine iure, & blaſphemum eſſe iniuſtum vſum ipſis affingere: de iure autem ciuili & mundano, contentioſo & litigioſo non aliud dixit, quam ius ciuile ſiue contentioſum non eſſe iniuſte, ſed iuſte inductum, & a perfectis etiam ius coram indice ſuo repoſci poſſe: quamquam maximæ interdum ſit perfectionis, ne ſerenitas animæ turbetur, vel ob altiorem finem, iniuriam ferre.

Quinta obiectio vana de diſtinctione iuris ciuilis.

14 Sexto vertit crimini, Ioannem in conſtitutione, *Quia quorundam*, reuocaſſe in dubium, num ea Chriſti verba: *Nolite poſſidere aurum & argentum, nec pecuniam in zonis veſtris, &c.* præceptiua fuerint. Sed hęc deliria pſeudominoritarum, iactantium præceptum Apoſtolis, ne vnquam pecuniam attrectarent; refellit docte pontificiæ cõſtitutionis defenſor academicus Auenionẽſis: c *Secundum*, inquit, *Auguſtinum in lib. de opere monachorum, & in libro de mendac. cap. XXII. & in libro contra Adamantium diſcipulum Manichai cap. XX. hoc non fuit præceptum, ſed documentum vtile pro illo tempore; vnde in prædicto libro de mendacio & prædicto cap. dicit Auguſtinus ſic: Dictum eſt Apoſtolis, vt nihil ſecum portantes in via, de euangelio viuerent & quodam loco Dominus aſſignauit cum hoc dixit, cum ſubiunxit Marci x. Dignus eſt operarius mercede ſua; vbi ſatis oſtendit Dominus permiſſum hoc eſſe, non iuſſum, vt in opere prædicationis verbi, cum aliquis ab eis, quibus prædicaret, in vſus huiuſmodi vitæ ſumeret aliquid, illicitum facere non arbitretur, cum laudabilius non fieri in Apoſtolo* Paulo *monſtratum eſt, qui cum diceret: Communicet autem qui catechizatur verbo ei, qui ſe catechizat in omnibus bonis, & in multis locis illud ſalubriter fieri ab eis qui verbum Dei prædicarent oſtenderet ſed tamen vnquam non ſum vſus hac poteſtate. Poteſtatem ergo dedit Dominus, cum iſta diceret, non imperio conſtrinxit.* Hoc *Auguſtinus. Et in dicto libro contra Adamantium cap. XX. dicit ſic: Ne dominus Ieſus Chriſtus impijs hominibus contra ſua præcepta feciſſe videatur, qui etiam loculos habuit, quibus ad victum neceſſarium pecunia portabatur; non iuſſa iſta, ſed permiſſa ex hoc intelligitur, quod Apoſtolus Paulus manibus ſuis operatus victum quærebat, non vſus hac poteſtate, quam* Dominus *viris euangelicis, ſicut ipſe dicit, dedit. Et in libro de opere monachorum dicit: Non apparet hæc eſſe illa iuſſa, ſed permiſſa, vt quiſque vellet vti, ea vteretur, quod ſcilicet liceret ex Domini conſtitutione. Si quis autem vti nollet, non contra iuſſa faceret, ſed de ſuo iure diſcederet, miſericordius & laborioſius conuerſatus in euangelio, in quo & debitam mercedem nollet accipere: alioquin etiam contra iuſſum* Domini *fecit* Paulus, *qui poſtea quam oſtendit ſibi licere, ſtatim ſubiecit:* Sed *non ſum vſus hac poteſtate. Et infra dicit idem Auguſtinus: Acceperant diſcipuli hanc poteſtatem, ordinante* Domino, *vt qui euangelium nunciarent, de euangelio viuerent, eo dicente: Dignus eſt operarius cibo ſuo; qua poteſtate Paulus, aliqua erogans, vti noluit. Liberum ergo eſt vti & non vti hac poteſtate. Et idem etiam dicit Auguſtinus de conſenſu euangeliſtarum, & fuit auctoritas poſita ſupra. Ex quo patet intentio Auguſtini, quod illud non fuit præceptum ſeu iuſſum, ſed pro illo tempore vtile documentum; & ratio* Auguſtini *eſt iſta: Verba iſta, nolite portare, &c. & quod reciperet ſumptus ab ijs, quibus prædicabat, dicta ſunt ſub eodem textu verborum. Sed illud non fuit præceptũ, ſed permiſſum, & conceſſũ, quod patet quia tunc Apoſtolus Paulus in non recipiendo peccaſſet, & non ſupererogaſſet, quod eſt falſum. Ergo nec primum fuit præceptum ſed documentum. Præterea hoc fuit dictum Apoſtolis in quantum erant prælati, & in quantum eis ſuccedunt epiſcopi, quod patet quia vt ſic eis debentur neceſſaria, admittenda ab illis, quibus prædicabant vel prædicant, & ius recipiendi habent. Item quia hoc dictum fuit eis quando mittebantur ad prædicandum, prædicare autem competit prælatis ex officio; religioſi autem, non niſi ex voluntaria commiſſione Domini Papæ, vel aliorum prælatorum. Item quia ex hoc accipitur forma & inſtitutio prælatorum in eccleſia, ſicut dicit Beda in glo. Luc. x.* Sed *nullus diceret, quod epiſcopi, cum vadunt ad prædicandum, peccarent mortaliter, ſi haberent aliqua in communi; immo hoc eſſet damnare non ſolum ſtatum prælatorum præſentium, immo & ſanctiſſimos epiſcopos, ſicut Auguſtinum, Ambroſium, Hilarium, & ſic de alijs, qui in communi bona eccleſiæ poſſederunt, & pro ſe & alijs laudabiliter diſpenſauerunt; immo etiam adauctis multis poſſeſſionibus ampliarunt. Ergo non fuit præceptum, ſed documentum. Præterea cum ſub eodem textu verborum dictum ſit Luc. x. Nemi-*

Sexta de interpretatione textus, *Nolite poſſidere*.

c M.S. bib. Vat. ſign. n. 4669. pag. 73.

Interpretatio pontificia a SS. patribus petita oſtenditur.

Teſtimonium Auguſtini.

Aliud.

SS. patrũ exemplis & operibꝰ idem illuſtratur.

nem per viam ſalutaueritis, ſi alia eſſent ſub præcepto, & iſtud fuiſſet ſub præcepto, quod non videtur: ſatis enim videtur eſſe durum dicere, quod Apoſtoli, diſcipuli & apoſtolici viri mortaliter peccaſſent, ſi aliquem in via ſalutaſſent, vt dictum ſit per ſapientem eccl. XII. Erubeſcite a ſalutantibus de ſilentio; quare patet, quod non fuit præceptum ſed documentum. Præterea quia omnia illa, de quibus Matth. X. ſit mentio, Chriſtus & Apoſtoli alicubi in ſcriptura leguntur habuiſſe; quod tamen non habuiſſent, ſi fuiſſet præceptum ipſos nunquam habuiſſe. Quod enim primo dicitur: Nolite poſſidere aurum; certum eſt, quod Matth. II. dicitur, quod Magi obtulerunt Domino aurum, thus, & myrrham: illud autem aurum non potuit fuiſſe alterius quantum ad dominium, quam ipſius Chriſti, vt deductum fuit ſupra. Item cum ſubiungitur: Neque argentum, neque pecuniam; certum eſt quod loculos Chriſtus & Apoſtoli habebant, in quibus pecunia conſeruabatur etiam pro neceſſitatibus ipſorum, vt dictum fuit ſupra. Item actuum IV. ipſi recipiebant pretia agrorum venditorum, pretium autem rei venditæ communiter eſt pecunia; quare, &c. Item cum ſubiungitur: Non peram in via; certum eſt, quod Lucæ XXII. dicit eis Ieſus: Quando miſi vos ſine ſacculo & pera & calceamentis, nunquid aliquid defuit vobis? at illi dixerunt: Nihil. Dixit ergo eis: Sed & nunc qui habet ſacculum, tollat ſimiliter & peram, & qui non habet, vendat tunicam ſuam & emat gladium. Ex quibus verbis patet, quod Chriſtus ſupponebat aliquos de Apoſtolis habere ſacculum & peram. Item cum ſubiungitur: Neque duas tunicas; certum eſt, quod Chriſtus habuit duas vel plures: conſtat enim in multis locis euangelij, vt patet Matth. XXVII. & Luc. XXIII. & clarius Ioannis XIX. Et infra: Quare patet, quod omnia, quæ ibi videntur eis fuiſſe interdicta, alibi leguntur habuiſſe. Patet ergo, quod non fuit præceptum ſed documentum. Præterea ſi hoc fuiſſet præceptum, Paulus viros apoſtolicos iſta portare non præcepiſſet; cuius tamen oppoſitum apparet ad Titum III. Et infra: Quare patet, quod nomen præcepti frequenter ſumitur pro documento, & ſic accepit Marcus, cum dixit: Præcepit eis, ne quid tollerent, &c. Vnde ſciendum, quod multa de abiectione temporalium & parentum & aliorum amicorum carnalium ponuntur in euangelio, quæ magis ſunt intelligenda quantum ad præponendum Dominum talibus ſecundum animi præparationem, quam quantum ad abijciendum prædicta ſecundum effectum exteriorem, cum enim dicitur Lucæ XIV. Siquis venit ad me, & non odit patrem ſuum, & matrem, & vxorem, & filios, & fratres, & ſorores, adhuc autem & animam ſuam, non poteſt meus eſſe diſcipulus; iſtud non eſt accipiendum, quod tales quantum ad naturam odiantur, cum præcipiamur Matth. V. diligere inimicos; ſed ſecundum Ambroſium ſic intelligendum eſt, vt a Domino parentum amore non deſiſtamus, ita ſcilicet quod præponamus Deum amori carnali parentum; vnde ſuper illo verbo Marci X. Nemo eſt, qui reliquerit domum, aut fratres, aut ſorores, aut patrem, aut matrem, &c. dicit Theophil. ſic: Non innuit, vt parentes relinquamus, non adiuuantes eos, nec vt ab vxoribus ſeparemur; ſed nos inſtruit præferre honorem Dei ſecularibus rebus. Et ita etiam cum dicitur Matth. X. Nolite poſſidere aurum, &c. non ſic accipiendum eſt, quaſi Dominus interdixerit Apoſtolis ſimpliciter & vniuerſaliter habere quodcumque ius in rebus temporalibus; ſed hoc ideo dixit quando miſit eos ad prædicandum, vt abſoluti ab omni cura temporalium, ne prædicatio impediretur, ſcirent ea eis deberi ab illis, quibus prædicabant: vnde videtur mihi ſecundum expoſitionem ſanctorum ibidem, quod Chriſtus hoc eis interdixit non propter hoc, vt interdiceret eis habere aliquod ius in rebus temporalibus, ſed propter alias cauſas. Primo vt oſtenderet alimenta eis deberi ab ijs, quibus prædicabant, & hanc cauſam reddit Hieronymus ſuper illo verbo, dicens quod quodammodo nudos & expeditos Apoſtolos ad prædicandum miſerat; & dura videbatur eſſe conditio magiſtrorum: ſed ſeueritatem præcepti ſequenti ſententia temperauit, dicens: Dignus eſt operarius cibo ſuo; quaſi diceret: Tantum accipite, quantum vobis in victu & veſtitu neceſſarium eſt. Recenſet docte plures alias cauſas, quas prætermittimus. Idem etiam recte obſeruat, licet ſtatuatur, ea verba, *Nolite poſſidere aurum*, præceptiua fuiſſe eo nempe loco & tempore; male tamen a particulari ad vniuerſalem inferri. Quod etiam perpendit Guido a epiſcopus Elnenſis aduerſus pſeudoapoſtolicos, qui in eo errore Vvaldenſium deliria erant ſectati.

Et exemplo Chriſti.

Et Apoſtolorum

Præceptũ pro documento interdum accipitur.

A ſimili confirmatur ex interpretatione aliorum textuum.

Superior obiectio petita a Vvaldenſibus.

a Guido ſum. de hæreſ. c. 10 de hæret.

15 Septimo Ludouicus, vocauit in crimen hæreſeos Pontificem, quod de clauibus eccleſiæ male ſentiret: *In dicto*, inquit, *ſuo hæreticali ſtatuto, Quia quorundam, in dubium reuocat ſiue negat clauem ſcientiæ eccleſiæ catholicæ fore clauem.* Recte id a Ioanne contra pſeudominoritas, vt ſuo loco dictum eſt, negatum fuerat: ad decernendum enim fidei articulum non ſcientia tantummodo, qua interdum doctores præcellunt Pontificibus, deſideratur; ſed etiam auctoritas decernendi ex promiſſo Spiritus ſancti ſingulari præſidio; ex quo fit, vt cæteri præſtantiſſimi ſcientia doctores vel ſanctitate conſpicui, aſſertionem fidei condere non poſſint: Certe in formula b fidei Græcis, Armenis alijſque ad eccleſiam acceſſuris propoſitum eſt: *Romanus Pontifex*, & infra, *ſi quæ de fide ſubortæ fuerint quæſtiones, ſuo debet iudicio definire*. Quare huius auctoritatis defectu perperam Michael, Ochamus, Vbertinus Caſalis, & alij pſeudominoritæ, qui Ludouicum Bauarum male docuerunt, quantumuis ſcientiæ faſtu turgerent in dirimenda fidei controuerſia clauim apoſtolicam inuaſerunt.

Septima obiectio de clauis definitione.

Ad definiendum fidei articulum ſcientia non ſufficit.

b Ext. in annal. to. 14. ann. Chr. 1267 n. 75. & to. 15. ann. 1318. n. 11

Octauo deniq; inſignē calumniam a pſeudominoritis illatam Pontifici ira incitatus repetit: *Ipſe*, inquit, *in dicto ſtatuto, Quia quorumdam, etiam dogmatizat, quod ſummus Pontifex in ijs, quæ ad fidem & mores pertinent, poteſt ſuorum prædeceſſorum definitiones & dicta reuocare, & eius contrarium ſtatuere, quod decernitur in eiſdem.* Prima obiectionis pars, nimirum affirmaſſe Ioannem, decreta fidei a prædeceſſore edita reſcindi poſſe, ex lectione conſtitutionis refellitur: conſpicuũ enim eſt, reſcindi non poſſe: de quo cum lis non eſſet maior propoſitione argumenti ab aduerſarijs facti ſcholaſtico more ſilentio præterita eſt. Illuſtratur vero a pontificiæ illius conſtitutionis defenſore c gemina ratione, tum quia veritas veritati contraria eſſe non poteſt; tum quia principalis decernens extitit Spiritus ſanctus, eiuſque miniſter fuerit Pontifex, atque adeo contra Spiritum ſanctum, cuius inſtinctu decretum fidei editum, tendere non licet; alioquin quateretur fidei fundamentum iuxta illud Auguſtini: *Ego euangelio non crederem, niſi eccleſiæ me commoueret auctoritas*; ea vero interiret auctoritas, ſi decretum fidei reſcindi poſſet. Quod vero ad ſecundam partem obiectionis a Ludouico factæ ſpectat; diſtinguendum eſt de ijs, quæ ad mo-

Octaua obiectio mera eſt calumnia a pſeudomin. ficta.

Refellitur

c M. ſ. bib. Vat. ſign. n. 4869. pag. 21. 22.

mores ſpectant eſſentialiter, & de ijs quæ accidentario pertinent: quæ eſſentialiter ſpectant, inconcuſſa eſſe nunquam Ioannes in ſua cõſtitutione negauit. De his vero, quæ ſpectant accidentario ad mores, qualia erant ad Franciſcanorum diſciplinam ſpectantia, late ediſſerit, varijſque Pontificum exemplis & prædeceſſorum & conciliorum œcumenicorum decreta conuelli poſſe demonſtrat: atque in refellenda minori propoſitione argumenti aduerſariorum inſiſtit, nimirum decreta prædeceſſorum circa regulam Minorum vel eius elogia non fuiſſe decreta fidei, in quo tota aduerſariorum delirantium vis effundebatur. Ex his patet Ludouicum ex conſilio improborum has fraterculorum fæces mouiſſe, & paucorum apoſtatarum partes politico facinore ſuſcepiſſe.

16 His ergo de cauſis Bauarus, falſo contendens Ioannem hæreticum eſſe, repetendæ ab eo vltionis dolore elatus, hanc ſententiam protulit a:

a Ext. apud Nicol. Min. M.S. bibl. Vat. ſign. n. 4008. pag. 80.

Bauarus, ſupponẽs falſo Pontificem hæreticũ, eum damnat.

Denuntiamus & declaramus, pronuntiamus & publicamus præfatum Iacobum de Caturco, ex quo, vt dictum eſt, contra fidem catholicam publice aſſeruit & ſtatuit prædicta, & ea manifeſte & notorie promulgauit & publicauit, & pertinaciter pro viribus defenſauit, fuiſſe & eſſe cenſendum hæreticum notorium, & manifeſtum excommunicatum ab omnibus catholicis euitandum, & quia de facto ſe gerit pro Papa: ipſum priuamus & deponimus, ſiue priuatum & depoſitum nuntiamus, & omnes ſententias & proceſſus, omniaque per ipſum authoritate papali ſiue pontificali a dicto tempore citra facta & geſta, nullos & nulla fuiſſe; nulliuſque roboris & firmitatis exiſtere. His Bauarus Marſilij & Ianduni hæreſiarcharum ſequacem ſe oſtendit, dum Romanum Pontificem exauctorare pertentatum ſubijcit:

Inſuper vniuerſis, & ſingulis ſub noſtro imperio degentibus, cuiuſcunque ſtatus, dignitatis, aut conditionis exiſtant, diſtricte præcipimus & mandamus, quatenus nullus dictum Iacobum de Caturco hæreticum, excommunicatum, & omni dignitate, poteſtate, & auctoritate priuatum, de cætero habeat, reputet, ſiue teneat ſicut Papam, nec eidem pareat ſiue obediat tanquam Papæ, nec in hoc præſtet ſibi auxilium, conſilium, vel fauorem, publice vel occulte; nec eius proceſſus aut ſententias, præcepta vel interdicta, a dicto tempore citra prolata, præſumat obſeruare, nec eidem tanquam Papæ & eius nuncijs obedire. Quicumque autem contrafacere præſumpſerit vel venire, eum omnibus feudis, quæ ab imperio tenet, ac omnibus gratijs, priuilegijs, libertatibus, & immunitatibus, a nobis vel prædeceſſoribus noſtris eidem conceſſis, priuamus: ad quas pœnas, omnes contrafacientes poſt menſẽ a publicatione præſentiũ quoad Italicos, & poſt duos menſes quoad alios noſtro ſubiectos imperio, aſtringi volumus et arctari. In quorum omnium teſtimoniũ atque fidem præſentem proceſſum conſcribi mandauimus, & noſtræ imperialis maieſtatis bulla aurea ſignoque noſtro imperiali ſolito iuſſimus communiri. Dat. & actum in vrbe Roma in platea publica extra eccleſiam S. Petri, præſentibus clero & populo Romano, ac multis alijs principibus, tam eccleſiaſticis quam ſecularibus, epiſcopis, abbatibus, ducibus, comitibus, & baronibus, ibidem nobis aſſiſtentibus, XVIII. die menſis aprilis anno Domini milleſimo trecenteſimo XXVIII. indictione XI. regni noſtri anno XIIII. imperij vero primo.

17 Ingemuiſſe ob tantum facinus bonos omnes, refert Ioannes Villanus a: norant enim Pontificem orthodoxi dogmatis aſſertorem, ac Ludouicum, fraterculorum faſcinatum delirijs, illi calumniam hæreſeos impingere, fallaceſque eſſe eius argutias, quas ab impijs doctoribus hauſerat. Ad quas refellendas non immorabimur, cum Pontificis commentarium, quo huiuſmodi argumenta confutantur, allaturi ſimus b, idque dumtaxat addemus ex Aluaro Pelagio c eius temporis ſcriptore, ſtatuta falſa hypotheſi, Pontificem fuiſſe hæreſeos rite accuſatum, haud tamen ad Ludouicum eius cauſæ cognitionem pertinuiſſe: *Synodus etiam vniuerſalis*, inquit Aluarus, *in eum, corrigibilem præſertim, iuriſdictionem non habet, nec in eum ſententiam depoſitionis profert etiam in hæreſi; ſed dicit ei: Ore tuo iudica cauſam tuam, vt per c. In tantum XXI. di. Nunc autem ibi: Et dicit ei, ſcilicet Papæ, ſynodus vniuerſalis: Noli audiri in noſtro iudicio, ſed collige in ſinu tuo cauſam tuam; rurſus: Quoniam ex te, inquiunt, iuſtificaberis, aut ex ore tuo condemnaberis; & infr. ib. Et in arbitrio præfati Pontificis tribuit iudicare iudicium ſuum. Facit eadem di. In tantum, ibi: Quia ponens in cælum os ſuum, lingua eius tranſeunte ſuper terram, excommunicationem in S. Leonem Papam dictauit. & XVII § Hic etiam, ibi: Nec antedicti ſedis antiſtitem, id eſt, Papam minorum ſubiacuiſſe iudicio; & ibi: Epiſcopi vero in ſynodo præſidentes, congregata auctoritate Symmachi, quod eſt notandum, quod etiam in cauſa, quæ agitur contra Papam, ipſe ſynodum congregabit, dixerunt: Symmachus Papa ſedis Apoſtolicæ præſul ab huiuſmodi oppoſitionibus impetitus, quantum ad homines reſpicit, ſit immunis & liber: ſed cauſam eius totam Dei iudicio reſeruamus. & per c. Nemo IX. q. III. ibi: Neque ab omni clero; vbi de hoc notatur, quod concilium non poteſt Papam iudicare: no. etiam Oſtien. extr. de conc. eſſ. præb. Propoſuit, quod ſi totus mundus ſentiret in aliquo negotio contra Papam, quod ſententiæ Papæ ſtandum eſſet, quod verum intellige, niſi eſſet cauſa fidei.*

a Io. Vill. l. 10. c. 70.

b An. Chr. 1329. n. 22. & c.

c Aluar. Pelag. de planctu eccleſ. l. 1. c. 6.

Temeritas Bauari in damnãdo Pontifice oſtenditur.

Pontificis cauſa Deo reſeruata.

At contra ſenſit cum Ioanne XXII. vniuerſus orbis Chriſtianus in controuerſia de paupertate Chriſti, exceptis paucis apoſtatis religioſorum ordinum; quocirca eiuſmodi Fraticellorum hæreſis in ipſo præfocata fomite orbem non peruaſit. Licet autem vniuerſa eccleſia in aduerſam ſententiam contra Ioannem inclinaſſet; peccaſſe tamen grauiſſime Ludouicum in ferenda aduerſus eum ſententia oſtendit Aluarus d, cum Romanus Cæſar in ſummum Pontificem etiam ſontem nullam auctoritatem obtineat: *Quod Papa*, inquit, *vel eccleſia, vel clericus quilibet ab Imperatore iudicari non valeat, ſed e contra, tum quia Papa a Deo, non ab homine iuriſdictionem recipit, & ab eo ſolo iudicandus eſt, IX. q. III. a §: Solo vſque ad fi. q. tum quia Imperator inferior. XCVI. di. Si Imperator & c. Cum ad verum, extr. de mai. & obe. Solitæ, XXI. di. Interior; & ibi; tum quia Imperator filius eſt eccleſiæ & non pater XCVI. di. Si Imperator: pater vero filium corrigit, non contra; vnde & lex erubeſcit filios eſſe correctores patrum in aut. de nupt. §. Si vero, XXIII. q. IV. Diſplicet. verſ. voluntas, XIII. XLV. §. Salomon, XCVI. di. Quis dubitat; tum quia Imperator imperium tenet ab eccleſia ſicut vaſſallus fidelis, LXIII. di. Tibi domino extr. in Clem. de iureiur. Romani principis: ſed vaſſalli reſpondent ſub iudicio domini, non econtra extr. de iudi. Cæterum. Facit quod no. de foro compe. Verum, glo. fin. & quod legitur & no. XXII. q. V. De forma; tum quia Imperator aduocatus eſt & defenſor*

Sentiebat cum Ioanne vniuerſa eccleſia.

d Id. Alu. Pel. eod. l. 1. c. 68.

Non ſpectat ad Cæſarem in reum Põtificem ferre ſententiam.

Varia quę id probãt argumẽta

eccleſiæ extr. de elect. Venerabilem xcvi. *di. Si Imperator & c. In ſcripturis* xi. *q.* ii. *Sacerdotibus: tum quia Imperator gladium recipit ab eccleſia, vt ſupr. in principio iſtius operis probaui; ſed qui gladium ab alio recipit, nõ illum, a quo recipit, percutit, aut iudicat cum eodem.* Ad quod *bene facit quod legitur & no.* xcvi. *di. Si Imperator, ibi: Et contra illius beneficia pugnare videatur, a quo propriam conſecutus eſt poteſtatem.*

18 *Facit etiam quod legitur & no. extra de na. ex li. vin. c.* i. *optime quod legitur & no. extr. de poſtu. c. vlt. in glo. vlt. tum quia Papa non homo ſimpliciter, ſed quaſi Deus in terris eſt, pſal.* lxxxi. *Ego dixi dij eſtis. extr. de transl. c.* ii. *& c. Quanto & t eccleſia bene c.* i. *Sed homo Deum non dijudicat, Sed e contra,* xi. iii. *aliorum. tum quia Moyſes & Ioſue & Samuel, qui typum tenent Papæ, ſicut rectores populi generales iudicant populum exod. & Ioſue quaſi per totum,* i. Regum vii. *non e contra: tum quia Papa non eſt de foro Imperatoris, nec ratione papatus, quem non tenet ab imperio, ſed a Deo, Ioan. vlt.* xxi. *diſt. In nono, nec ratione alicuius rei terrenæ, quam ab Imperatore teneat: nam etſi Imperator donationem fecit eccleſiæ de multis temporalibus.* xcvi. *diſt.* Conſtantinus; *ipſam tamen donationem liberam fecit, nec fecit eum feudatarium ſuum, aut emphyteotam, aut vaſſallum,* lxiii. *di. Ego* Ludouicus xvi. *q.* i. *§. Nouarum & l. placet* xxiii. *q. vlt. §. Quamuis l. ſcimus: quæ donatio valida & perpetua eſt, vt no. præ. c. Ego Ludouicus. Si ergo Papa non eſt de foro eius, iudicari non poteſt per eum, vt extra de foro compe. per totum &* xi. *q.* i. *In primis & extra de re iu. c. Paſtoralis in Clemen. ff. de iuris. omn. iudi. l. vlt. extr. de off. le. Nouit. extr. de conſti. vt animarum §. fin. lib.* vi. *tum poſtremo, quia nedum non ſuper Papam chriſtum Domini, ſed nec ſuper aliquem clerum poteſtas aut iuriſdictio datur cuicumque laico, quia ſunt clericis inferiores laici & eis infeſti, vt* ii. *q.* vii. *in primis* xxii. *c. Vſque ad §. Ex his extr. de accuſ. Cum p. extr. de conſti.* Eccleſia *ſancta Maria extr. de re eccl. non ali. Cum laicis* xcvi. *di. Bene quidem* xi. *q.* i. *In primis* xxv. *c. vſque ad §. Cum ergo: tum quia hoc quod iuris erat de facto & ſancta conſuetudine & debita reuerentia hoc omnes Reges &* Romani *principes ſeruauerunt,* xi. *q.* i. *Sacerdotibus* xcvi. *di. In ſcripturis* xvii. *di. §. Tunc eſt.*

Cæleſtis poteſtas terrenæ non eſt obnoxia.

19 At ſi Imperator iuſtus reum Pontificem iudicare non poteſt, multo minus deſignatus Rex diſcordibus ſuffragijs, pontificiaque ſententia exauctoratus, propugnator aduerſæ factionis ex dolo politico & apertus hoſtis iuſtum Pontificem fidei aſſertorem iure damnare potuit, vt aduerſus Ludouicum Bauarum idem Aluarus argumentatur his verbis: *Quod autem Bauarus in imperio intruſus, olim dux Bauariæ cum populo ſtulto & inſideli & furioſo, & clero phantaſtico Romano, adulante ſibi, in furia Theutonica & inſipientia ſua & vindicta dominum Papam Ioannem XXII. in cuius tempore ſcribo hunc librum, depoſuerunt in Vrbe.* Et infra: *Hoc minus etiam eſt ad conſequentiam deducendum, quia nedum Imperator non eſt ſed intruſus in imperio & tyrannus & lupus rapax, deuorans nedum oues eccleſiæ obedientes ſanctæ eccleſiæ matri ſuæ a dextris ſtantes, Io. x. ſed etiam hœdos putidos & olidos ſecundum glo. Matth. xxv. ſtantes a ſiniſtris, fauentes ſibi, filios degeneres & infrunitos,* xcvi. *di. In ſcripturis; & hoſtis eccleſiæ manifeſte,* xcii. *di. Si inimicus, & ab ea iuſto iudicio reprobatus extr. lib.* vi. *Fundamenta §. Quid plura; & ab eodem Papa Ioanne de hæreſi ſententialiter condemnatus. Qualem ergo ſententiam dare potuit in imperio intruſus contra Papam catholicum, cui tota eccleſia, ſicut tenetur, obedit & tenet eum pro Papa, non auditum, non confeſſum, non conuictum, non rei euidentia hæreticum? contra illud* xxi. *di. Nunc autem,* ix. *q.* iii. *Nemo* ii. *q.* i. *Nos in quemquam cum. v. c. ſeq. extr. de cohab. cle. & mu. veſtra & c. vltim. extr. in Clem. de re iudicata Paſtoralis cum multis ſi. quæ enim ab intruſis fiunt non tenent, vt legitur & no. de conſ. di.* i.

Obſtabãt multa in Bauaro, vt iure id poſſet agere.

Vt deſuerit ipſi auctoritas.

Hic ergo quomodo potuit, quia non potuit, iſte Bauarus dominum Papam Ioannem accuſare, cum ſibi non obediat? iii. *q.* iiii. *Alieni. ibi: Aut Apoſtolicæ ſedis iuſſionibus inobedientem ſuſcipere non debemus, ſupple in accuſationem. Item quia infamis, quia iuſſa Apoſtolicæ ſedis libenter tranſgreditur: cauſ. e. & q. ca. Si quis. Item Bauarus contra Papam conſpirator cum ſuis Gibellinis fuit; non dico de omnibus. Ergo Papam accuſare non potuit, e. cauſa & q.* Conſpiratores. *Item excommunicatus multis excommunicationibus Papam accuſare non potuit cauſ. ead. Nullus & c. Omnes. Item Bauarus Papæ inſidiator & detractor ab accuſatione ſua repelitur cauſ. c. & q. Clericus qui & c.* Detractores. *Item Bauarus ſacrilegus propter multorum clericorum & religioſorum captionem, & multarum eccleſiarum & monaſteriorum inuaſionem,* xii. *q.* i. *Nulli c. Qui abſtulerit, c.* De *viro* xvii. *q.* iv. *Sacrilegium c. Omnes raptores c. Qui rapit c. Si quis ſuadente & quaſi per totum. Vide hic de Bauaro vſque ad verſ. ſeq. qui incipit, Ad hæc etiam. &* xxvi. *q.* iv. *Quid ergo extr. lib.* vi. *de re iudi. Ad Apoſtolicæ. Ne dum non Papam, ſed nec alium accuſare poteſt,* iii. *q.* iv. *Nulli vnquam & q. v.* Conſtituimus.

Item Bauarus, eccleſiæ & domini Papæ publicus hoſtis & inimicus capitalis, Papam accuſare non potuit, nec in eum ſententiam ferre, etiam ſi alias iudex ſuus fuiſſet, iii. *q. v. Accuſatores, &c.* Et infra: *Item iſte Bauarus armauit ſe contra Papam ad literam & ſecundum glo. conuiciando, vel diffamando eum. Ergo contra eum vel contra quemlibet epiſcopum admitti non debet in aliquo ad hoc.* iii. *q. Omnes:* Omnes, *qui aduerſus patres armantur, vt patrum inuaſores infames eſſe cenſemus;* Et infra: *Quoniam iubent canonica decreta patrum, vt accuſatio vel teſtimonium eorum, qui odio quolibet perſequuntur, vel qui inimici aut ſuſpecti habentur, nullo modo recipiantur idem.* vi. *q.* i. *Sacerdotes. Quod autem contra eum ſententiam ferre non potuit inimicus, patet.* iii. *q. v. Quod ſuſpecti vbi de hoc; vnde dicitur ibi, quod ſuſpecti & inimici iudices eſſe non debent, vt ipſa ratio dictat, & plurimis probatur exemplis: nam quid gratius & amabilius dare quis inimico poteſt, quam ſi ei ad impetendum commiſerit quem lædere forte voluerit?* Et infra: *Vbi Athanaſius a ſuo patriarcha canonice condemnatus, quia proclamauit, quod inimicus eſſet, a ſynodo Chalcedonenſi recipere ſuam eccleſiam iudicatur.* Et infra: *Quæro, inquit, iudicium, quod prætendunt, vbinam poſſit agitari? an apud ipſos, vt ijdem & inimici ſint & teſtes & rei iudices? Quod ſi in iudicio, vbi ijdem ſunt inimici qui iudices, nec humana committi debent iudicia, quanto magis diuina, id eſt eccleſiaſtica, quis ſapiens & non intelligat?* Et infra: *Nam quodammodo naturale eſt ſuſpectorum iudicum inſidias declinare, & inimicorum iudicium velle refugere, &c. De iſtis inimicis legitur & no. extr. de off. del. Inſinuante, vbi etiam no. quod minor inimicitia re-*

Suſpecta erant eius odia.

Profeſſus erat publice, ſe Pontificis hoſtem.

repellit iudicem quam teſtem & de accu. Quam oporteat. Item Bauarus excommunicatus & hæreticus condemnatus dare ſententiam non potuit contra Papam, extr. de re iud. Ad probandum, xxiv. q. 1. §. Sin autem. Cum ſi. Quomodo ergo miſer iſte Bauarus ſecularis & inferior, & tot dictis laqueis irretitus procedere potuit contra Papam contra illa omnia, c. xxi. di. §. In his omnibus, cum c. ſeq. vſque ad fi. di. Sed & concilium, vel potius conuenticulum, quod Romæ ſuper hoc fecit (tunc prope Romam eram per tres leucas in eremitorio montis De Aluaro auctore, vt tum Roma fugerit. *Compatris, a perſecutione & facie Bauari fugitiuus in terra Guelforum) acephalum liquet eſſe, vbi de tanta poteſtate, ſcilicet domini Papæ, agebatur, & maiorum non fuit expectata ſententia, vt xxi. diſt. Submittitur. Vere etiam poteſt dici in hac parte Bauarus beſtia lapidanda, quia montem tetigit, ad Hebr. xii. exod. xix.*

20 Nec defuere qui Ludouici facinus in ipſa vrbe Romana, eius oppreſſa armis, publice reprehenderint intrepide: refert enim Ioannes Villanus a, Iacobum Columnam Stephani filium xxii. aprilis die in S. Marcelli area pontificiam ſententiam aduerſus Bauarum latam coram mille Romanis & eo amplius perlegiſſe, conteſtatum ſyndicum cleri Romani verum non extitiſſe, qui aduerſus Ioannem Papam verba feciſſet; ipſum enim abfuiſſe, & clerum, nimirum Lateranenſis, Vaticanæ, ac S. Mariæ maioris baſilicarum canonicos & alios præcipuos auctoritate clericos, ac viros religioſos Prædicatores & Minoritas, alioſque præpotentis hoſtis vim fuga declinaſſe; reliquos, qui cum Ludouico ſentirent, anathematis nota inuſtos, neque Bauarum verum Imperatorem eſſe: deinde foribus S. Marcelli pontificiæ ſententiæ membranis affixis, cum quatuor ſocijs præcipiti fuga Præneſte ſe recepiſſe, admodum ex eo caſu Vrbe commota, ac Ludouico fremente, tardiuſque ad eum comprehendendum equites immittente. Subdit Villanus, collaudatam a Ioanne Iacobi conſtantiam, ipſumque creatum epiſcopum fuiſſe.

Bauarus palam in Vrbe reprehẽſus.

a Io. Vill. l. 10. c. 71.

Egregium Iacobi Columnæ facinus.

21 Inſequenti a diuulgata Romæ a Iacobo ſententia pontificia Ludouicus improborum conſilio aliud facinus de redigendis in ſeruitutem futuris Pontificibus eſt molitus, ſtatuens enim hanc Marſilij hæreſim, Pontifices non a Chriſto ſed ab Imperatore pontificium ius accipere, ita ipſos eſſe voluit legibus imperialibus obnoxios, vt ſi eas transgrederentur, omni pontificia auctoritate exuerentur; hancque ſanctionem edidit b: *Summus Pontifex in vrbe Romana continuam reſidentiam facere teneatur, nec extra vrbem prædictam ſeu per duas vulgares diætas longe ab ipſa vrbe poſſit vllo modo abſentare abſque cleri & populi Romani petita licentia & obtenta; nihilominus in caſu præmiſſo in vrbe præfata ſede cum conſiſtorio remanente. Si vero talis ſummus Pontifex contra præſcriptam formam ſe abſentare præſumpſerit, & a clero populoque Romano tertio monitus infra terminum, eidem per dictum clerum & populum moderandum, ad vrbem Romanam non redierit celeriter, ibidem vt præmittitur continue moraturus, ipſo iure pontificatus ſui honore & dignitate præſentis conſtitutionis auctoritate volumus fore priuatum; decernentes ad alterius ſummi Pontificis electionem procedi debere, ac ſi per mortem ipſius naturalem de alio electionem fieri immineret. Data Romæ apud S. Petrum ſub ſigillo maieſtatis noſtræ anno Domini MCCCXXVIII. die XXIII. menſis april. indict. XI. regni noſtri anno XIV. imperij vero I.*

b Extr. in MS. ſched. Vall. bibl.

Impia lex.

At ſi Chriſtus vicarium ſuum orbi dedit, non is vtique cæſerea, ſed diuina tantum lege collatam a Deo auctoritatem amitteret: ni forte Romanus Imperator Deum etiam ſibi eſſe obnoxium contenderit, qui ad cæſareum imperium vices ſuas modo huic modo illi conferret. Voluit vtique Marſilius ſceleris auctor Græcorum Imperatorum, qui patriarchas ſuos vt viliſſima habebant mancipia, tyrannidem impietatemque inſtaurari in occidente; cum tamen id in ſummo Pontifice quam in patriarcha perrentare atrocioris ſit flagitij. Meminit de ſuperiori edicto contra ſupremam Pontificis auctoritatem conſcripto Ioannes Villanus a illudque vt par eſt, damnat.

Plures ea errores inuoluit.

a Io. Vill. l. 10. c. 72.

22 Prodit ſe præterea illius edicti temeritas, dum Romanis eligendi Pontificis ius confert, cum illud nonniſi a ſede Apoſtolica conferri poſſit. Ad quos autem id vere ſpectet, illuſtrat Petrus Paludanus b, qui primum de Pontificatu Antiochia Romam translato ita præloquitur: *Eſt*, inquit, *aduertendum, quod ſedes Petri non dicitur prima, in qua ſedit, ſed vltima in qua finaliter reſedit, legitime translatus. Petrus qui ſuper vniuerſalem eccleſiam ſedit, a principio nullam determinatam ſedem ſibi appropriauit; ſed ſedem Ieroſolymitanam Iacobo fratri Domini dimiſit. Poſtea vero Antiochiæ primo ſedit: ſed & illam ſedem reliquit Ignatio martyri diſcipulo S. Ioannis Euangeliſtæ. Poſtea vero Romam venit, & illuc ſedem ſuam tranſtulit, & immobiliter illic reſedit: vnde non Antiochiæ prima, ſed Romana vltima debet dici ſedes Petri. Verum qui in ſede Romana legitime conſtituitur, ſucceſſor Petri efficitur, & per conſequens plenus & perfectus vicarius Chriſti. Aliud autem eſt de electione epiſcopi, aliud archiepiſcopi, quia electio epiſcopi debet pertinere ad clericos omnes ſuæ diœceſis, vel ad maiores clericos, ſicut ad eccleſiam cathedralem, quia præficitur ſolum diœceſi; ſed archiepiſcopus præficitur ſuæ diœceſi ſpecialiter & toti prouinciæ communiter: qui autem omnes tangit, ab omnibus debet approbari; vnde, quantum eſt de primitiuo iure eligendi, non ad ſolam eccleſiam cathedralem, cuius ſpecialiter intereſt, ſed ad ſuffraganeos, quibus præficitur, ſpectat electio archiepiſcopi: & ita olim ſeruabatur: propter quod in electione B. Nicolai metropolitani Myrenſis eccleſiæ conuenerunt epiſcopi ſuffraganei tanquam principales, ad quos ſolos electio pertineret, ſi archiepiſcopus nullam ſedem determinatam haberet. Sed quia difficile eſt ſemper ſuffraganeos conuocare, conſtitutum eſt de conſenſu omnium, ad quos ſpectat, quod ad ſolam eccleſiam ſpectat electio archiepiſcopi, ſicut & epiſcopi. Si ergo Petrus mortuus fuiſſet antequam Romæ ſedem elegiſſet, ad primitiuam totam eccleſiam, vel eius conſenſu ad ſolos Apoſtolos quaſi ſuffraganeos pertinuiſſet electio ſucceſſoria Petri: ſed poſtquam Romæ reſedit, de iure communi & ad patriarchas ratione vniuerſalis eccleſiæ, et ad clerum Romanum ratione appropriationis ſpectat electio, vt videtur. Sed quia difficile erat patriarchas conuocare, nec erat tutum ſimplicibus canonicis totum negotium committere, Papa loco patriarcharũ & canonicorũ Romanorum Cardinales inſtituit, qui Papam eligerent, concurrente tamen ad hoc conſenſu eccleſiæ generalis, ſicut infra plenius oſtendetur: vnde qui ſic in Romanum Pontificem eligitur, eſt verus Petri ſucceſſor, & Chriſti plenus vicarius; vnde dicit canon concilij Chalcedonenſis: Si quis prædicatur infamis, liberam habeat licentiam appellandi ad beatiſſimum antiquæ*

b Pet. Pal. de poteſt. eccl. M.S. bibl. Vat. ſignat. n. 4109.

Demonſtratur Pontificem exemplo Petri ſedẽ transferre poſſe.

Ad quos ſpectet ius eligẽdi Pontificis

Roma, quem habemus Petrum, petram refugij cum ipſi ſoli libera poteſtate loco Dei ſit ius diſcernendi a *epiſcopi criminalis infamia ſecludum claues a Domino ſibi datas.* Ex his ergo patet ad Cardinales ſolos, non ad reliquum clerum Romanum eligendi Pontificis ius ſpectare.

a de

Alia Ludouici Bauari in Ioannem ſententia.

23 Porro a memorato edicto promulgato recurrente quinto die, ſuadente hæreſiarcha Marſilio, Ludouicus capitali ſententia a ſummum Chriſtianorum antiſtitem damnauit; tantoque ſceleri duas cauſas prætexuit, nimirum orthodoxum dogma a Ioanne aſſertum defenſumque Chriſti gloriam, & ob id egregium facinus hæreticum illum eſſe vocitabat; alterum ob imperij in ambigua duorum Cæſarum electione adminiſtrationem veteri inſtituto ſuſceptam, defenſumque ius pontificium, ad quod ſpectabat eam controuerſiam legibus dirimere; & hanc Ioannis conſtantiam, læſæ maieſtatis crimen appellauit. Repleuit Marſilius b mendacijs, calumnijs, hæreſibus, impietatiſque fœdiſſimis notis hanc poſteriorem Ludouici Bauari ſententiam, cuius errores catholici doctores eius temporis confutarunt. Primum tanquam fundamentum ſtatuit, vt ſe non fuiſſe iure cæſareo exauctoratum probet, ſcilicet imperium æque ac ſacerdotium independenter & ſine medio a Deo traxiſſe principium, vt nimirum ſacerdotium diuina exerceat, imperium autem humanis præſideat. Sed maximum inter vtrumque ineſſe diſcrimen, illuſtrat his verbis Heruæus c, neque ea aque independentia.

a Ext. apud Nicol. Minor. ſched. & in M.S. bibl. Vat. ſign. n. 4008. pag. 15. etc & in M.S. ſched. Val. bibl.

Lata auctore hæreſiarcha Marſilio.

b Marſ. in Lud. Bau.

Sciendum, inquit, *quod licet ita ſit, quod omnis dominus & omnis præſidens, ſiue in temporalibus ſiue in ſpiritualibus, ſit aliquo modo vicarius Chriſti, ſeu Dei; tamē non eodem modo principes temporales & Papa ſunt vicarij Dei, quia principes temporales, qui acceptantur ad regimen populi ex ipſius conſenſu, non inſtituuntur vicarij Dei expreſſe & immediate, niſi aliqui Reges fuerint, qui reuelatione Dei expreſſa fuerint inſtituti: ſed poſſunt dici inſtituti a Deo implicite & mediate, in quantum a Domino inditum eſt rationi humanæ, quod bonum eſt aliquam poteſtatem eſſe eminentem alijs, quæ poſſit compeſcere malos, qui ſcilicet nocent reipublicæ humanæ vt humana eſt, & poſſit conſeruare pacem bonorum a moleſtijs talium: vnde ſufficit, quantum ad hoc, poteſtas talis inſtituatur, per quam præſidens poſſit compeſcere moleſtias & conſeruator eſſe boni humani in republica: nec ad poteſtatem talium pertinet ordinare populum ad gratum obſequium Dei, modo quo fides Chriſtiana ponit, vel etiam quod attendat acceptationem diuinam, ſicut fides noſtra docet: propter quod quia conſectura ordinare de bono humano pertinet ad rationem & voluntatem humanam, ideo ſufficit ad inſtitutionem talis poteſtatis conſenſus humanus. Primus autem Papa, ſcilicet Petrus, in tali poteſtate & tali ſtatu expreſſe inſtitutus eſt a Domino, vt eius vicarius; ita quod eius prælatio & poteſtas eſt poteſtas, quæ eſt expreſſe & proprie loquendo poteſtas vicarij alterius, & hæc vicaria commiſſa eſt ſibi expreſſe quando dictum eſt ſibi: Paſce oues meas; vnde poteſtas Petri expreſſe eſt poteſtas vicarij expreſſe deputati a Chriſto ſuper oues ſuas, &c. Patet minor, quia poteſtas Papæ, quæ ſuccedit Petro non ſolum vt ſimplici epiſcopo, ſed vt generali vicario Chriſti in tota vniuerſali eccleſia, eſt poteſtas vicarij Chriſti proprie dicti: & per conſequens patet conſequentia, ſcilicet quod inſtitutio poteſtatis papalis pertinet ad ſolum Chriſtum, cuius eſt expreſſe vicarius, &c.*

c Heruæ. de iuriſd. eccl. M.S. bibl. Vat. ſignat. n. 4109 pag. 190.

24 Falſum etiam eſt imperium inter fideles independenter a ſacerdotio duxiſſe a Deo principium, quod Aluarus Pelagius epiſcopus Siluenſis pluribus auctoritatibus confirmat a: *Sicut*, inquit, *vnus Chriſti ſacerdos et Rex dominus omnium, ſic vnus in terris & in omnibus vicarius generalis. Ad hoc Hier. 1. Ecce conſtitui te hodie ſuper gentes & ſuper regna, &c. Ieremias autem ſacerdos fuit typus Papæ: ſic argumentatur Innocentius III. extr. de maioritate & obedientia. Solitæ §. Nos autem, ibi: Vt alienum a ſuo demonſtraret ouili, qui Petrum & ſucceſſores ipſius magiſtros non cognoſceret, & paſtores; paſtores autem accipiuntur a Chriſto pro dominis ouium, Io. x.* Et infra: *Quodcumque ligaueris ſuper terram, &c. Matth. XVI. 1. Cor. XV. Hebr. 11. & dict. ca. Solitæ, nihil excipiens, qui dixit, Quodcumque, XXI. diſt. Cleros, ibi: Antea autem Pontifices & Reges erant, &c. Pſal. XCVIII. Et Samuel inter eos, qui inuocant nomen eius. Item Samuel inuocator nominis Domini, licet non ſacerdos, figurans Papam, populum Iſrael cunctis diebus ſuis iudicauit, & rexit Iſrael, 1. Regum VII. ad finem. Item Melchiſedech ſacerdos Dei altiſſimi Rex Salem, id eſt Ieruſalem fuit gen. XIIII. vltra medium, quia typum Chriſti tenuit, Pſal. CIX. Tu es ſacerdos in æternum; & ſic Papa vicarij Chriſti extr. de transl. Quarto item Moyſes ſacerdos, pſal. XCVIII. Moyſes & Aaron in ſacerdotibus eius. XXII. di. c. 11. & no. XXII. di. §. 1. & LXVI. di. Porro; qui gerit perſonam Chriſti. de pen. di. III. Inter hæc. Et rexit in tota vita ſua populum Iſrael. exod. VII. ibi: Ecce conſtitui te Deum Pharaonis; & Papa Deus eſt Imperatoris*, id eſt ſuperior quod ad directionem attinet, quod alibi hiſce argumentis confirmat idem Aluarus. b

Imperiū a Pont. pendere oſtenditur.

a Alu. Pel. de plan. eccl. l. 1. c. 13.

Item omnis poteſtas, quæ in eccleſia eſt, a Deo eſt: Non eſt poteſtas niſi a Deo, Rom. XIII. XI. q. III. Qui reſiſtit, & Ioan. XIX. Non haberes in me poteſtatem vllam, niſi tibi datum eſſet deſuper, facit XXIII. q. 1. Quod culpatur. Sed quæ a Deo ſunt ordinata ſunt, vt dicitur ibidem Rom. XIII. Ergo iſtæ duæ poteſtates ſpiritualis & temporalis, quæ ſunt in eccleſia, ordinatæ ſunt. Non autem eſſent ordinatæ, ſed potius diſſipatæ, ſi vna alteri minime ſubhæreret, facit LXXXIX. diſt. Ad hoc. Igitur vna alteri ſubiecta eſt. Sed non ſpiritualis temporali, vt XCVII. diſt. Quis dubitet cum ſeq. Ergo temporalis ſpirituali tanquam digniori, XCVI. di. Duo ſunt. Item omnis poteſtas dependens in eſſe ab alia ſicut a totali cauſa eſt illi ſubiecta. Sed poteſtas temporalis eſt huiuſmodi reſpectu ſpiritualis. Igitur eſt illi ſubiecta. Et infra: *Item ſicut videmus in maiori & minori mundo naturali, ſic & in mundo myſtico, id eſt in congregatione hominum, & maxime fidelium debemus arguere eſſe: Sed in maiori mundo naturali videmus, quod corpora inferiora regulantur & ſubijciuntur corporibus cæleſtibus; & corpora cæleſtia ſpiritibus, ſcilicet intelligentijs & motoribus: ita ſimiliter & in minori mundo, id eſt in homine, corpus regulatur & ſubijcitur animæ naturaliter, & ab ea vitam recipit, ad hoc LXXXIX. di. ad hoc de pæn. di. 1. Reſuſcitatus ſub §. Hoc idem ſecundum Aug. X. de ciuitate Dei c. VI. anima vtitur corpore ſicut ſtimulo & inſtrumento. Igitur ſic erit in mundo myſtico, qui eſt vniuerſalis eccleſia, quia poteſtas temporalis regulabitur & ſubijcietur ſpirituali, & per conſequens Imperator Papæ.*

b Eod. lib. c. 37.

Temporalis poteſtas obnoxia ſpirituali, vt ea dirigatur.

25 Vrget hoc argumentum Robertus Card. Bellarminus c in libro de Romano Pontifice, oſtenditque vt coniunctæ carni ita præeſt ſpiritus, vt ſi actiones carnis fini ſpiritus officiant

c Bell. l. 5. de Rom. Pont. c. 6.

re-

reſtænet ſenſus, carnem maceret, immo & aliquando, vt in martyribus, morti objiciat; ita politicam poteſtatem coniunctam & ſubiectam ſpirituali inter Chriſtianos, vt ſi politica aberret ab vltimo fine, a ſpirituali coercenda ſit: imperare vero politicæ ſpiritualem probare pergit Aluarus,

Dirigenda vtraque ad vltimũ finem.

Illa poteſtas principatur & imperat alteri poteſtati, ad cuius actum tanquam ad finem ordinatur actus alterius poteſtatis. Sed ad actus proprios poteſtatis ſpiritualis, qui ſunt Deum colere in ſacrificijs, quibus vult ab homine coli, & regenerare homines ſacramentis eos ordinantibus ad vitam æternã, immediate ordinatur poteſtas temporalis ſiue imperialis & eius actio ſicut ad finem, dicente Auguſtino v. de ciuitate Dei c. xxiv. Nec enim nos Chriſtianos quoſdã Imperatores ideo felices dicimus, quia vel diutius imperarunt, vel quia imperantes filios morte reliquerunt, & infra: *ſed ſi iuſte imperant, & poteſtatem ſuam ad Dei cultum maxime dilatandum ordinant. Vnde & Iſidorus: Cognoſcant principes ſeculi Deo ſe debere eſſe reddituros rationem propter eccleſiam, quam Chriſto tuendam ſuſcipiunt, & c. xxiii. q. v. Principes.*

Spiritualis poteſtas ſublimior oſtẽditur.

Igitur poteſtas ſpiritualis imperat temporali, & Papa Imperatori. Confirmatur etiam hoc, quia illa poteſtas, quæ immediatius & directius ordinatur ad finem ſimpliciter vltimum conſequendum, eſt ſimpliciter ſublimior illa, quæ non niſi mediante illa ordinatur ad conſequendum illum; ita quod, ſicut finis eſt ſub fine, ſic & poteſtas ſub poteſtate xi. q. iii. Qui reſiſtit. Sed poteſtas ſpiritualis immediati ac directe ordinatur ad finem ſimpliciter vltimum conſequendum, ſcilicet vitam æternam, xcv. di. Eſto ver. Recordemur. Poteſtas vero temporalis non niſi mediante ſpirituali, pro quanto ſcilicet ordinatur ad cultum Dei *dilatandum & defendendum, vt per c. Principes, qui cultus eſt actus poteſtatis ſpiritualis. Ergo poteſtas ſpiritualis eſt ſimpliciter ſublimior temporali.* Et infra.

Chriſtus eſt Rex Regum & dominus dominantiũ. Igitur & Papa eius vicarius eſt & Rex. Hoc eſt etiam quod dicit Apoſtolus ad Ephes. 1. quod Deus omnia ſubiecit ſub pedibus Chriſti, id eſt ſub humanitate eius ſecundum glo. quia ſicut pes eſt inferior pars corporis, ita humanitas eſt inferior natura in Chriſto, & ipſum dedit caput ſuper omnem eccleſiam, quæ eſt corpus ipſius: vbi gl. dicit, quod proprie dicitur caput eccleſiæ ſecundum humanitatem, ſecundum quod coniungitur ei natura & gratia. Sed Papa ſolus eſt eius vicarius, vt ſæpe dictum eſt. Igitur ipſe ſolus eſt caput eccleſiæ militantis, vel tenet capitis Chriſti locum, cui omnia membra eccleſiæ ſunt ſubiecta vt Chriſto, qui fuit Rex & ſacerdos. Ad hæc xix. di. Ita Dominus extr. lib. vi. de elect. Fundamenta: vnde & Petro vicario ſuo dixit Io. 1. Tu vocaberis Cephas, quod latine ſonat caput, eo quod pro capite ſit conſtitutus Apoſtolorum, vt dicit Papias xxi. diſt. In nouo xxii. di. c. 1. Vnde & clerici qui ſub nullius diſciplina vel prouidentia epiſcopi viuunt, acephali vocantur, xcii. di. Nulla ratione.

Item apud illum reſidet regalis ſiue imperialis dignitatis plenitudo, cui de iure competit imperium transferre, quod eſt vni auferre & alteri conferre; ius & poteſtatem eligendi Imperatorem tribuere, electum examinare, inungere, conſecrare, & per conſequens approbare vel reprobare. Sed hæc omnia de iure competunt Papæ, vt dicitur extr. de elect. Venerabilem, & in Clem. de iureiur. Romani principes, & in Clem. de re iudicata Paſtoralis cura, & extr. li. vi. de re iudi. Ad Apoſtolicæ; & de hoc ſupra dixi in xiii. c. ver. item tenet. Facit ad hoc quia Papa priuat etiam Reges regnis, & ſubſtituit alios, & abſoluit fideles a fidelitate eorum, poteſt etiam non tum ipſe ſed etiam quilibet epiſcopus, iuſta nimirum de cauſa, ac ni prohibeantur ab Apoſtolica ſede, *Reges & Imperatores excommunicare: ad hæc xv. q. iii. Alius & c. Nos inratus extr. lib. vi. de ſup. neg. Ite. præ. Grandi xcvi. di. duo. Item apud illum reſidet poteſtatis plenitudo, ad cuius iudicium referri debet omne arduum vel ambiguum vel difficile, tam in ſpiritualibus quã in temporalibus. Sed talis eſt Papa vt per c. Per venerabilem extr. q. fi. Sint legi, &c. Item ille eſt ſimpliciter prælatus omnium & monarcha, ex cuius iudicio pendent omnes, & qui pro omnibus eſt redditurus in diuino iudicio ſeu examine rationem, hi enim ſunt actus prælati. Sed Papa eſt huiuſmodi, vt xcvi. di. Duo ſunt, & ix. q. iii. Aliorum. Ergo, &c. Et ſi dicatur quod eſt monarcha in ſpiritualibus & non in temporalibus, non eſt verum, quia propter contemptum in ſpiritualibus Papa punit Imperatorem in temporalibus, lxiii. di. Adrianus.*

26 *Item ille eſt maior alio, qui ipſum iudicare, & a quo iudicari non poteſt. Sed Papa poteſt Imperatorem iudicare & omnem hominem, & a nemine iudicari, xl. di. Si Papa & ix. q. iii. Nemo. Ergo, &c. & de hoc ſupra dixi, Item luna a ſole recipit luminis dignitatem; & Imperator luna a Papa ſole culminis dignitatem, ſic arguitur per c. Solitæ extr. de maior. & obed. Item Hugo de ſacramentis lib. ii. part. 2. c. iv. dicit, quod quantum vita ſpiritualis dignior eſt quam terrena, & ſpiritus quam corpus, tantum ſpiritualis poteſtas terrenam poteſtatem ſiue ſecularem honore ac dignitate præcellit, nam ſpiritualis poteſtas terrenam poteſtatem & inſtituere habet vt ſit, & iudicare habet, ſi bona non fuerit: ipſa vero a Deo inſtituta eſt primum, & cum deuiat, a ſolo Deo iudicari poteſt, ſicut ſcriptum eſt 1. Cor. ii. Spiritualis iudicat omnia, & ipſe a nemine; & hoc declaratum eſt expreſſe in populo Iſraelitico, vbi primum a Deo ſacerdotium inſtitutum eſt; poſtea vero per ſacerdotium, iubente Deo, regalis eſt poteſtas ordinata. Audi vocem populi in omnibus, quæ loquuntur, Reg. viii. Dedit eis Regem Saulem.*

Eam iudicat.

Item Ambroſius oſtendit in ſuis ſcriptis, quod aurum non tam pretioſius ſit plumbo, quam regia poteſtate ſit altior ordo ſacerdotalis. Item idem: Sublimitas epiſcopalis nullis poterit comparationibus adæquari, ſi Regum fulgori compares & principum diademati, longe erit inferius, quam ſi plumbi metallum ad auri fulgorem compares: quippe cum videas Regum colla et principum ſubmitti genibus ſacerdotũ, & oſculata eorum dextera, orationibus eorum credant ſe communiri, xcvi. di. duo ſunt. Item Ioannes Papa: Imperatores *Chriſtiani ſubdere debent executiones ſuas eccleſiaſticis præſulibus, nõ præferre, xcvi. di. Si imperator in ſi. Dicendum eſt ergo, quod apud Papam reſidet vere & originaliter vtriuſque poteſtatis & iuriſdictionis plenitudo.*

Sacrum imperialẽ aliquis dat principiũ.

Vt vero illa temporalis poteſtas aliter in ipſo quam in principe conſiſtat, explicat inferius Aluarus a: *Prehabet*, inquit, *poteſtatem temporalem, non tamen ſecundum eundem modum, ſecundum quem habetur a principe temporali; ſed modo digniori & perfectiori: non enim ſic habet eam, vt exerceat eius opera immediate, niſi in aliquibus caſibus, extra quos ſi. ſint leg. Per venerabilem §. Rationibus: ſed agit opera eius nobiliori modo, ſcilicet imperando & dirigendo,*

a Eod. l. 1. c. 56. Opera imperialia nobiliori modo exercet poteſtas ſpiritualis.

& ad

Digitized by Google

& ad ſuum finem operibus eius vtendo. Propter quod principes omnes temporales obedire debent ei, apud quem ſpiritualis poteſtas in ſummo reſidet, tanquam ipſimo domino noſtro Ieſu Chriſto; extra de ma. & obe. Omnes principes; & ipſum ſicut ſuperiorem & ſicut caput recognoſcere, ipſumq; reuereri & bonorare, atque ei ſubijci. Peruertere niſi ſunt huiuſc ordinem Ludouici conſultores impij, qui Chriſti vicarium in ſeruitutem redigi, ac veluti plebeium Germanum ſubijci voluerunt.

Obiectio de bello ſacro indicto a Pōt. refellitur.

27 Præterea obiecit Bauarus velut immane facinus Ioanni Papę, indictum fuiſſe ab eo ſacrum bellum tyrannis Gibellinis, & Chriſti fideles in illos ſacris præmijs concitatos: quod aſperiori verbo vocat, abuſum gladio ſanguinis, & indulgentias pro homicidiorum ſtipendijs contuliſſe. At iuſte ſacrum bellum a Pontifice non modo contra infideles, ſed etiam improbos Chriſtianos diuini humanique iuris euerſores geri, demonſtrat Auguſtinus Triumphus Eremitanæ S. Auguſtini familiæ religioſus vir hiſce verbis a: Dicendum, inquit, *quod Chriſtiani cum peccant, grauius puniendi ſunt, quam pagani vel Iudæi; promittunt enim in baptiſmo diabolo & pompis eius renunciare, & ipſi Chriſto per fidem & charitatem incorporari: ſi ergo contingat aliquos Chriſtianos diabolicis inſtigationibus ſic ſuperari & implicari, vt tunicam Chriſti inconſutilem velint ſcindere, & a capite eccleſiæ tyrannica violentia ſe ſubtrahere, tanquam mendaces effecti promiſſionis factæ in baptiſmo per crucem Chriſti compeſcendi ſunt magis quam pagani vel Iudæi, quia vt dicitur* II. *Petri* II. *Melius erat eis viam veritatis non cognoſcere, quam poſt agnitionem retrorſum reuerti ab eo ſancto mandato, quod traditum eſt eis; & ſignanter dicit melius, quia minus malum eſt pati iniuriam ab extraneis, quam a familiaribus amicis, vt glo. dicit.* Ad argumentum aduerſariorum contendentium, cruceatam militiam in Chriſtianos cruce inſignitos non effundendam, reſpondet idem Auguſtinus: *Non eijcitur*, inquit, *crucesignatus cruce in quantum eſt crucis Chriſti imitator, ſed vt eſt vicarij Chriſti contemptor, & membrorum Chriſti perſecutor: dicit enim Chryſoſtomus in homilia de laude crucis, quod crux Chriſti eſt conſolatio pauperum, refrænatio diuitum, deſtructio ſuperborum, tyrannorum pœna, triumphus contra dæmones, obſeſſorum murus, pater orphanorum, defenſor viduarum.* Licet vero belli exitus feſellerit Pontificem, haud tamen conſilium ex eo damnandum; ſed diuina adoranda prouidentia, qua etiam crucesignatos exercitus ab infidelibus deleri ſæpius paſſa eſt.

a Aug. Triumph. de poteſt. eccl. q. 26. art. 5.

Nota noua quæſtio a Lud. ſuaſcnt.

28 Ludouicus porro poſt detorta in alienum ſenſum aliqua diuina oracula, vt ſe pontificiæ auctoritati ſubducat, hanc cōcluſionem elicit: *A Deo in ipſa electione iuriſdictionem & poteſtatem in temporalibus nos ſoli recipimus, cum eo ipſo quod ſumus electi & confirmati, nulla prorſus confirmatione fienda per hominem indigemus.* Primum in his Ludouicus ab auitis legibus deflectit: Henricus enim, vt antiquiores prætermittam, Albertus, Rudolphus, cæterique Germani Cæſares, vt publica eorundem monumenta docent, etiam concordibus electi ſuffragijs, agnouere pontificia ſe indigere confirmatione, eamque nuncupato fidei ſacramento popoſcere. Præterea quamquam in ipſa electione a Deo cæſarea iuriſdictio confertur, haud tamen negandum, quin medio Pontifice, qui ſeptemuiratum conſtituit, medijs principibus qui eligunt, medijs imperij ordinibus qui conſentiunt, conferatur: quod ita illuſtrat Aluarus. a

Spectare ad Pont. confirmare Cæſarē oſtēditur.

a Alu. Pel. de plan. eccl. l. 1. c. 36.

Ad illud c. XCVI. *di. Si Imperator, vbi dicitur, quod diuinitus Imperator conſecutus eſt ſuam poteſtatem. & ad illud quod dicitur ibi in glo. argumentando, non ergo a Papa; reſpondeo quod hoc non ſequitur ex textu, ſed eſt fallacia conſequentis: ſicut non ſequitur, Gentes diuinitus ſunt conſecutæ baptiſmum. Ergo non mediantibus Apoſtolis; ſimiliter, Aaron & filij eius diuinitus conſecuti ſunt ſacerdotium. Ergo non mediante Moyſe, cum exod.* XXVIII. *dixerit Deus Moyſi: Veſties his omnibus Aaron fratrem tuū & filios eius cum eo, & cunctorū conſecrabis manus, ſanctificabiſque illos, vt ſacerdotio fungantur mihi. Et de hoc* XXI. *diſt.* 55. I. *ibi: Qui ex præcepto Domini Aaron, etc. Sic quod Papa facit, Deus facit, extr. de tranſlatione Quanto. ver. non enim. Et quod Imperator habet ab eccleſia, a Deo habet. Nunquid enim non habet approbationem ſui iuris, conſecrationem, vnctionem & diadema a Deo, ex quo habebat a Papa? vt pra. c. Romani principes de iureiur. Quis ſapiens negaret hoc? Deus enim aliqua facit immediate, vt quæ creat; aliqua vero mediante creatura in exemplis poſitis ſupra, & in exodo frequenter dicitur: Locutus eſt Dominus ad Moyſem; & intelligunt ſancti per interpoſitam creaturam per angelum, & vtraque poſſunt dici diuinitus eſſe facta. Ad c.* IV. XXIII. *q.* IV. *quod dicit, poteſtates temporales a Deo fuiſſe conceſſas; verum eſt, quia omnis poteſtas ſiue imperialis ſiue alia a Deo eſt immediate & principaliter, ad Rom.* XIII. *in prin.* XXIII. *q.* I. *Quid culpatur; & mediate, quia poteſtas ſub poteſtate eſt,* XI. *q.* III. *Qui reſiſtit. quia miles a poteſtate recipit gladium* XXIII. *q.* V. *Miles et Imperator ab eccleſia, vt ſupra plurimum eſt probatum.*

Imperiū eſſe a Deo non excludit, quin medio Pōtifice.

29 Quod vero Ludouicus vt rite patrare facinus videatur, iactat ſibi ſoli gladium diuinitus ad vindictam malefactorum traditum; auctoritatis ſuæ limites plus æquo amplificat, dum gladium vertit in Pontificem: etſi enim ſtatuamus iuſtum Cæſarem fuiſſe, is certe tantum in ſubditos Germanos Italoſue aliquos, non in alios puta Gallos, Anglos, Hiſpanos, Polonoſue malefactores exercere potuit: multo minus in Pontificem, a quo gladij poteſtatem medijs electoribus acceperat, cuique fidem addicere ſacramento tenebatur, quem Gallus, Hiſpanus, Boemus, Polonus, Anglus, Siculus, Vngarus, Danus, Norvvegus, Suecus, Cyprius, Rhodius, Armenus, vt patrem & dominum colebant; quemque etiam ipſe Germanus Cæſar ſingulari alio titulo tanquam fidei ſacramento obſtringendus auito iure & exemplo pari obſequio complecti debebat. Producta iam ſunt a nobis de ea re plurium Cæſarum monumenta; nunc quæ de his aduerſus ſchiſmaticos ſcripſit Aluarus a, breuiter perſtringemus: *Item*, inquit, *nulli dubium eſt, quod Imperator fidelis eſt eccleſiæ, & fidelitatem ſibi iurat, ſicut ſæpe ſupradictum eſt,* LXIII. *di. Tibi domino, & extra de iureiurando,* Romani *principes Clem. Et inde eſt ratio quare facilius Papa contra ipſum procedit ad depoſitionem, quam contra alios Reges; & Papa ſibi enſem porrigit, & ipſum coronat, & inungit tanquam defenſorem principalem eccleſiæ & protectorem eccleſiaſticæ libertatis. Et quod non adminiſtrat ante confirmationem Papæ, licet contra no. Inno. & Oſtien. extr. de elect. Venerabilem, et ſupra dixi, apparet præcipue per quandam extrauagantem apologeticam domini Innocentij* IV. *qui depoſuit Fredericum, quam per totum orbem miſit;*

Ludouici iactantia de dato ſibi diuinitus gladio.

Eo in Pōt. etiam malefactore non poteſtatē vti oſtēditur.

a Eod. l. 1. c. 43.

Magis Pōtifici obnoxius quam ſint cæteri Reges.

dicit

dicit enim ibi Innocentius inter alia: Aliud enim eſt in alijs Regibus, qui a ſuis Pontificibus inunguntur, extr. de ſacra unct. c. 1. a quibus pro temporalibus ſubiectionibus fidelitatis accipiunt iuramenta; facit XI. *q.* I. *placuit* I. & XXIII. *q.* VIII. §. *Ecce. aliud in* Romano *principe, qui* Romano Pontifici, *a quo imperij honorem & diadema conſequitur, & fidelitatis & ſubiectionis vinculo aſtringitur, ſicut antiquitas tradidit, & modernitas approbauit.* Item *aliud inquit* Innocentius, *eſt de reliquis* Regibus, *in quibus pro hereditaria ſucceſſione ſuorum proueniunt iura regnorum: aliud de* Imperatore *Romano, qui per liberam Germaniæ principum electionem aſſumitur, in quos ius & poteſtas eligendi Regem, in* Imperatorem *a nobis poſtmodum promouendum, ſicut ipſi non abnuunt ſed fatentur, ab* Apoſtolica *ſede peruenit, quæ olim a Græcis imperium tranſtulit in Germanos. De hoc extra de electione Venerabilem, & in præc. cap. Clem.* Romani *principes.*

Non ex inde ijs inferior, ſed ſublimior.

In quo vtique cęteris Regibus Cęſar inferior non erit, vt praui politici argumentari voluerunt. Sed ſemper fuit auguſtior, cum in Pontifice Chriſto ſe ſubmittat, cui quo magis ſe ſubmittunt Reges, eo ſublimior illorum dignitas efflorescit. Subdit Aluarus: Et *licet de hoc ius antiquum non reperiatur expreſſum, longa conſuetudine eſt hoc approbatum: de facto enim & conſuetudine a trecentis & quinquaginta annis & amplius inuenimus Imperatores coronatos ab eccleſia, antequam imperij officium proſequantur; conſuetudo autem loco iuris ſuccedit cum ius deficit, di.* I. *Conſuetudo. Conſuetudo autem eſt ius quoddam moribus inſtitutum, quod pro lege accipitur cum deficit lex, vbi de hoc etiam no. & extra de conſue. cap. vlt.* Hæc Aluarus Pelagius, cui de gerenda a Cæſaribus in Pontificem obſeruantia adiungere lubet inſignem ſententiam S. Bernardi [a] in epiſtola ad Conradum Imperatorem ſcribentis ſubiectum ſalubre monitum: *Legi, omnis anima poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit, & qui poteſtati reſiſtit, Dei ordinationi reſiſtit; quam ſententiam cupio vos, et omnibus modis moneo cuſtodire, et in exhibenda reuerentia ſummæ et Apoſtolicæ ſedi et beati Petri ſucceſſori, ſicut ipſam vobis vultis ab vniuerſo ſeruari imperio.* Ex eo ergo, conſtat Pontificem non eſſe ſubditum Cæſari, nec futurum reum læſæ maieſtatis.

a Bern. ep. ad Conrad. Imp.

Cæſar ita ſubiectus eſſe debet Pontifici, vt ſuos ſibi vult ſubiectos.

30 Sed eſto fuerint ea vera Pontificis crimina, quæ Ludouicus in ſuæ ſententiæ formula cumulat de auerſis Armenorum auxilijs, fœdato ſtragibus Brandeburgenſi principatu, concuſſa bellis Italia, oppugnata dignitate cæſarea; non tamen ob hæc vel aliam criminum molem præter hæreſim Pontifex gradu papali deturbari poteſt, nedum a Cæſare, ſed ne quidem ab vniuerſali eccleſia, vt docte probat ſubiectis verbis [b] Petrus Paludanus, de quo ſupra memoraui: *Dicendum*, inquit, *quod Papa in nullo caſu, quandiu eſt Papa, propter quodcumque crimen poteſt nec a concilio, nec a tota eccleſia, nec a toto mundo deponi; non ſolum quia eſt ſuperior, ſed quia eſt a Deo, qui ſibi Romani præſulis, quamdiu præſul eſt, iudicium reſeruauit,* IX. *q.* III. *Aliorum. Sed quando labitur in hæreſim, tunc eo ipſo præciſus eſt ab eccleſia, et deſinit eſſe caput; et tunc deponitur de facto, non de iure, quia qui non credit, iam iudicatus eſt: de iure ſcilicet hoc eſt ante iudicium, quia eo ipſo quod eſt hæreticus, ab eccleſia eſt præciſus: non poteſt autem caput a corpore præciſum, quandiu eſt præciſum, caput eſſe illius corporis, a quo eſt præciſum; vnde Papa per hoc deſinit eſſe caput corporis eccleſiæ, quod ab illo præciditur per hæreſim ipſo facto, ſecundum illud deuteronomij* XIV. *Non poteris alterius gentis hominem facere Regem. Vnde hæreticus non poteſt eſſe nec manere Papa, quia extra eccleſiam non poteſt habere claues eccleſiæ. Per peccatum autem eſt caput languidum, et non propter hoc deſinit eſſe caput; nec poteſt a membris per conſequens iudicari. Quia ergo Marcellinus Papa, qui idolotrauerat, non fuit iudicatus de facto, ſed dictum eſt ei: Tu ipſe iudica cauſam tuam, di.* XXI. *nunc autem, hoc eſt quia non erat hæreticus, quia a fide nunquam deuiauerat animo, ſed metu tormentorum ſacrificauerat idolis; potiſſime propter hoc, quia papatus, qui non eſt ab homine, non poteſt ab homine iudicari: vnde propter quodcumque crimen, quo Papa non deſinit eſſe Papa, ſicut eſt omne aliud præter hæreſim proprie dictam, Papa ab homine iudicari non poteſt, ſ. a reprehendi poteſt, ſicut Paulus in faciem reſtitit Petro, quia reprehenſibilis erat; ita quod in malis non eſt ei obediendum, ſed reſiſtendum.* Et infra: *Iſte, qui habet ſuperioritatem a Deo, non ſubiectus, niſi per hæreſim a communitatis corpore diuidatur, ſemper manet communitate ſuperior; vnde non poteſt ab ea aliquatenus iudicari: & ideo Papa ſolius Dei, qui ſolus ſuperior eius eſt, iudicio reſeruatur. Secunda ratio talis eſt: Poteſtas quæ excedit poteſtatem eccleſiæ, non eſt ab eccleſia, quia nemo dat alteri quod non habet. Sed poteſtas Papæ ſolius excedit poteſtatem totius reſiduæ eccleſiæ, quia in omnibus alijs eccleſijs a Romana eſt pars poteſtatis, in ſola Romana id eſt in ſolo Papa eſt plenitudo poteſtatis,* XI. *di. Quare, vt dictum eſt. Ergo poteſtas non poteſt eſſe ab eccleſia.* Nonnullisq; interiectis hæc ſubijcit. *Quilibet in eo, in quo non eſt alicui ſubiectus, poteſt ſe alteri ſubmittere, qui filij ſunt leg. c. Per venerabilem, & ideo populus nulli ſubiectus poteſt ſibi rectorem præficere, cui ſubmittat ſe in humanis & ciuilibus: & ſicut liber vendens ſe ad pretium participandum, ſe emptori ſubijciendo, facit eum dominum ſuum, ſic populus ſe ſubijciendo voluntarie alicui, vt principi vel rectori facit eum principem ſuum, dans ſuper ſe poteſtatem in ciuilibus & humanis, & iſta poteſtas erit in illo virtute, in quantum potens erat ſe ſubijcere. Sed poteſtatem ſpiritualem non poteſt populus conferre; vnde nullo conſenſu populus poteſt ſibi aliquem præficere in curatum, nec ſe alicui ſubijcere, vt curato, ſic quod det ei poteſtatem ſe abſoluendi in foro conſcientiæ, cum illa poteſtas non ſit niſi a Deo: ideo nulla conſuetudine ſola poteſt quis ſibi eligere confeſſorem, de pœn. c.* II. *I. di. nec ſimiliter poteſt ſibi aliquem præficere in epiſcopum ſic, quod ab eis habeat poteſtatem confirmandi & ordinandi, quod non eſt niſi a Deo. Ita ſimiliter cum Papa in eo, quod Papa, habeat plenitudinem poteſtatis; ex qua poteſt aliquid, quod totus mundus non habet formaliter nec virtute, ſicut quod poteſt dare indulgentiam pleniſſimam, quod poteſt reſtringere materiam ſacramenti matrimonij, multiplicare miniſterium confirmationis & ordinis & huiuſmodi. Iſta poteſtas, quæ non reſpicit humanum iudicium nec ciuile, non eſt in virtute populi eligentis.*

Ex hypotheſi quod vera crimina loanni ſint obiecta a Bauaro damnari nō potuit.

b Palud. de eccl. po reſt. M.S. bibl. Vat. ſignat. n. 4109 pag. 229.

Nec a ſynodo œcumenica, ſi non ſit hæreticus.

Rationes huius rei.

31 *Sed contra eſt, & videtur quod eccleſia Romana habeat primatum ab ordinatione vniuerſalis eccleſiæ ſiue conciliorum tripliciter. Primo modo per ſimile de Imperatore, quia ſicut Papa præeſt in ſpiritualibus, quæ ſunt propria clero; ſic Imperator in temporalibus, quæ ſunt propria populo: vnde iſti duo ſunt quaſi duo magna luminaria in mundo. Sed Imperator præeſt populo in temporalibus ab electione populi. Ergo Papa in ſpiritualibus ab electione cleri, all. di.* XCIII. *Legimus in medio, vbi dicit gloſſa, quod exercitus facit Imperatorem. Reſpondeo*

A quo habeat ſuam auctorit. Papa.

non

non eſt ſimile, quia Imperator non habet poteſtatem niſi temporalem, terrenam & mundanam quam populus, ſe ei ſubyciendo, poteſt ei dare: licet enim priuatorum conſenſus iudicem non faciat eum, qui nulli iuriſdictioni praeeſt. C. de iuriſdictione ord. iudic. l. Priuatorum; tamen populi conſenſus poteſt facere iudicem in temporalibus. Sed in ſpiritualibus nullorum hominum conſenſus facit iudicem illum, qui non eſt per quamcumque ſubmiſſionem; vnde nulla ſubmiſſione poteſt ſe quis ſubycere excommunicandum illi, qui aliter excommunicare non poteſt. Verum quia Papa vt Papa habet ſpiritualem poteſtatem, qualis non eſt in tota reliqua eccleſia, vt dictum eſt, ideo illam per nullam electionem ſolum acquirere poteſt.

Non habet a clero quamuis eo mediante.

Secundo arguitur per illud, quod dicitur. xxi. q. vi. Dudum. vbi dicitur, quod ſancti Apoſtoli ſucceſſoreſque eorum ſanctam Romanam eccleſiam primatem omnium eccleſiarum eſſe voluerunt: ex quo videtur, cum Apoſtoli & eorum ſucceſſores fuerint puri homines, quod a puris hominibus eccleſia Romana habuit principatum. Solutio ſicut ſupradictum fuit de Petro, ita & hic de ſua eccleſia dicendum eſt, quod a ſolo Deo primo & principaliter habuit principatum de iure; ſed a concilys & patribus volentibus voluntati Domini obedire, ſicut debebant, de facto obtinuit principatum. Sed tertio obycitur contra hoc, & videtur, quod immo etiam principaliter a concilys, conſequenter autem a Domino approbante, xvii. di. Huic itiam ſedi, ſcilicet ratione primi Apoſtoli Petri meritum, deinde ſecuta iuſſione Domini conciliorum reuerendorum auctoritas ſingularem in eccleſys tradidit poteſtatem. Sed dicendum, quod licet in praeferendo Romanam eccleſiam alys meritum Petri praeceſſerit Domini iuſſionem quantum ad hoc, quod Dominus in perſona Petri eccleſiam fundauit, & ibi voluit eſſe primatum, vbi Petrus finaliter reſideret; tamen Petrus fuit cauſa meritoria tantum, ſed Chriſtus effectiua, concilia vero ſequentia cauſa executoria de facto tantum.

Non a conciliis niſi ſecundario.

32 *Secunda concluſio principalis, ſcilicet quod Papa praeminentiam & plenitudinem, quam habet in eccleſia, non habet ab homine, ſed a Deo, probatur multipliciter. Primo ſic: Succeſſor Petri habet in tota eccleſia non ab homine, ſed a Deo praeminentiam ſuper omnes & plenitudinem poteſtatis. Papa ſiue Pontifex Romanus eſt huiuſmodi. Ergo &c. Maior patet, quia illa plenitudo & praeminentia poteſtatis, quae fuit in Petro, tranſit ex dono Chriſti ad Petri legitimos ſucceſſores: ſicut enim Adam quaedam dona habuit perſonalia, ſicut omnem ſcientiam, quaedam vero pro ſua poſteritate in ſtatu innocentiae, ſicut originalem iuſtitiam; ſic & Petrus quaedam dona a Chriſto habuit pro ſua perſona, ſicut miracula, vt quod ad eius vmbram ſanarentur infirmi, quaedam vero pro ſucceſſoribus ſuis in eccleſia, & haec ſunt prima, ſine quibus eccleſia non ſtaret, ſicut claues ligandi & ſoluendi, aliter portae inferi praeualerent aduerſus eam: vnde hanc plenitudinem poteſtatis, per quam eccleſia reſiſtit mundo & diabolo, Chriſtus contulit Petro pro ſe & ſuis ſucceſſoribus: vnde & vbi ſupra ſicut Chriſtus accepit a Patre ducatum & ſceptrum eccleſiae gentium, ex Iſrael egrediens, ſuper omnem principatum & poteſtatem, & ſuper quodcumque eſt, vt ei genu curuetur; ſic & Petro & eius ſucceſſoribus pleniſſime commiſit. Item de renunc. c. Quando dicit Innocentius: Poteſtatem transferendi Pontifices ita ſibi retinuit Dominus & magiſter, quod eam ſoli beato Petro vicario ſuo, & per ipſum ſucceſſoribus ſuis praebuit & conceſſit. Minor patet, quia ſucceſſor Petri in plenitudine & praeminentia poteſtatis, ſiue papatu eſt ſolus epiſcopus Romanus.* Et infra.

Probatur habere a Deo.

Dona Petri alia perſonalia, alia in ſucceſſores tranſmiſſa.

Item iſta concluſio, ſcilicet quod poteſtas Papa ſit a Deo, probatur auctoritate Cyrilli in lib. theſauri, qui tractat illud Matth. xvi. Tu es Petrus & ſuper hanc petram aedificabo eccleſiam meam, & portae inferi non praeualebunt aduerſus eam, dicens: Secundum autem hanc Domini promiſſionem eccleſia Apoſtolica Petri ab omni ſeductione et haeretica circumuentione immaculata manet ſuper omnes primates eccleſiarum & populorum in ſuis Pontificibus in fide pleniſſimam, & auctoritate Petri. Item xxi. diſt. c. Quamuis: Sancta Romana eccleſia catholica & apoſtolica nullis ſynodaticis conſtitutis caeteris eccleſys praelata eſt, ſed euangelica voce domini & ſaluatoris noſtri Ieſu Chriſti primatum obtinuit. Item xxi. d. Omnes: Non ergo qualibet terrena ſententia, ſed illud verbum, quo conſtitutum eſt caelum & terra, per quod denique omnia condita ſunt, Romanam eccleſiam fundauit. Item ſequenti cap. Sacroſancta Romana eccleſia & apoſtolica non ab Apoſtolis, ſed ab ipſo Domino & ſaluatore noſtro primatum obtinuit. Item ib. Prima ergo ſedes caeleſti beneficio Romana eccleſia. Item ib. Haec vero Apoſtolica ſedes caput & cardo, vt praefatum eſt, a Domino et non ab alio conſtituta eſt. Ad idem Conſtit. di. 1. Baſilicas, vbi dicitur ſic in fine de eccleſia Romana: Vbi dominus eccleſiae totius poſuit principatum.

Auctoritates SS. Patrum, quod poteſtas papalis ſit a Deo.

33 At propugnat auſa Ludouicus Bauarus Othonis, & aliquorum ſchiſmaticorum Cæſarum exemplo: *Praedeceſſorum*, inquit, *noſtrorum, videlicet Othonis primi, qui cum clero et populo Romano Vrbi et orbi prouidit, et aliorum quamplurimorum Imperatorum veſtigys inhaerere volentes.* Exempli huius, vtpote nefarii, imitationem confutat Aluarus a Pelagius his verbis: *Ad illud quod dicitur, quod Imperator poteſt Papam iudicare, ſi Papa reperiatur a fide deuius, quod non probatur niſi exemplo Othonis primi Regis Theutonicorum qui, vt fertur, cum clero & populo Romano Ioannem xii. depoſuit a papatu; dico hoc falſum eſſe, quia Papa in haereſi etiam incorrigibilis iudicari non poteſt ab Imperatore, ſicut de hoc ſatis dixi ſupra in iii. iiii. xii. & xxxi. cap. Nec eſt trahendum ad conſequentiam factum Othonis.* Et infra: *Non debemus autem attendere ad factum Othonis, quia non eſt exemplis, ſed legibus iudicandum, c. de ſententia Nemo. de hoc no. xx. di. De quibus: leges autem infinita ſunt in contrarium, quod nunquam debet nedum Papa, ſed nec aliquis clericus a ſeculari iudice condemnari, extra de iudi. At ſi clerici, &c. Decernimus & xi. q. 1. quaſi per totum & adde quod no. in prae. i. iii. iv. xii. & xxxi.* Hæc Aluarus.

Accerſit e Bauaro fucus pro colorando facinore.

a Aluar. Pel. de planct. eccl. l. 1. 1. 37.

Confutatur Othonis exemplum.

At directe reſponderi poteſt ex hiſtoriarum monumentis b, Othonem peſſimo exemplo Ioannem pellere pontificatu aggreſſum, & ſchiſma conflaſſe, ac pſeudoſynodum illam, quæ Ioanni Leonem ſubrogare voluit, peccaſſe grauiſſime: atque in eo quod contendit propter peccata auferri Pontificibus clauium poteſtatem, in errorem impegiſſe, ex quo ſequeretur nullam in eccleſia iuriſdictionis certitudinem eſſe, & omnis politicus ordo confunderetur. Siue ergo id Othonis vindictæ, ſiue zelo ſed non ſecundum ſcientiam aſcribatur, non debuit in eo Ludouicus errantem illum imitari. At neque Otho, neque coacta ipſius imperio pſeudoſynodus præſumpſerunt in Ioannem xii. ferre ſententiam.

b Baron. Annal. to. 9. an. 963. n. 14. &c.

Cum

Digitized by Google

Inepta hæreſeos obiectio petita ex fraterculis. Diluitur. a Ext. de verb. ſign. Cum inter nonnullos. b Ext. in M.S. bibl. Vat. ſign. n. 3740. pag. 130. Demonſtratur contra fraterculos nõ ſitã in egeſtate perfectionẽ.

34 Cum vero contenderit Ludouicus, Ioannem infectum hæreſi eo quod Chriſtum ius rerum, quibus vſus eſt, habuiſſe ſanxerit a, quod vocat, *perfectionem arctiſſimæ paupertatis in Chriſto penitus denegaſſe: ex quo conſequeretur*, inquit, *Chriſtum non fuiſſe perfectiſſimum viatorum*; facile refellitur. Chriſtus enim, quamuis omnium rerum creatarum imperium (quod obtinuiſſe quoad ius, non quoad vſum, vt nobis prælucerct exemplo, certum eſt) exercuiſſet, perfectiſſimus tamen omnium viatorum extitiſſet. In quo autem ſita ſit vera perfectio, Anicienſis epiſcopus his verbis grauiſsime demonſtrat. b

Tam ſecundum philoſophos, quam ſecundum theologos ſumma perfectio humana conſiſtit in operatione optimæ potentiæ ſecundum optimum habitum reſpectu optimi obiecti, vt patet ex primo & decimo ethicorum: ſed potentia optima hominis eſt intellectus & voluntatis; optimi autem habitus ſunt illi, qui perficiunt prædictas potentias, optimum autem obiectum eſt Deus; & ideo ſumma perfectio hominis conſiſtit in actu intellectus contemplantis Deum, & in actu voluntatis diligentis ipſum ſecundum habitus vtique actui congruentes: & ſecundum differentiam perfectionis dictorum ſtatuum eſt differentia perfectionis perſonalis, propter quod cum in patria ſit contemplatio clara & dilectio perfecta, excludens omne impedimentum ex parte creaturæ, quod in via eſſe non poteſt; idcirco ſumma perfectio perſonalis poſſibilis homini eſt in patria, de qua dicit Apoſtolus 1. Cor. XIII. Cum venerit quod perfectum eſt, euacuabitur quod ex parte eſt; cui perfectioni non poteſt æquari aliqua perfectio viæ, iuxta quem ſenſum dicit Chriſtus Matth. XI. Non ſurrexit inter natos mulierum maior Ioanne Baptiſta, qui autem minor eſt in regno cælorum maior eſt illo. Ex quo manifeſte apparet, quod perfectio perſonalis viæ non attingit ad perfectionem patriæ: perfectio enim viæ habet multas imperfectiones adiunctas, quæ euacuabuntur in patria.

Charitas perfectionis eſt apex.

35 *Nihilominus tamen perfectio Chriſtianæ vitæ in præſenti conſiſtit, vt dictum eſt, in habitibus virtutum & in earum actibus: maxime tamen conſiſtit in habitu & actu charitatis, quæ in via præeminet cæteris virtutibus; vnde Apoſtolus 1. Cor. XII. enumeratis donis Dei, & officijs eccleſiaſticis, ſubiungit: Adhuc excellentiorem vobis demonſtro; & loquitur de charitate, de qua proſequitur in ſequente cap. & concludit: Maior autem horum eſt charitas; in eius enim duobus mandatis vniuerſa lex pendet & prophetæ, vt dicit Chriſtus Matth. XXII. c. & Apoſtolus* Rom. XIII. *Plenitudo legis eſt dilectio; propter quod Coloſſ. III. dicitur. Super omnia autem charitatem habentes, quæ eſt vinculum perfectionis. In ipſa igitur & eius actu potiſſime conſiſtit perfectio perſonalis præſentis vitæ, quia ipſa virtutibus omnibus imperat, & ad finem ſuum ordinat. Patet ergo in quo conſiſtit perfectio perſonæ, quæ ſola reddit hominem perfectum & bonum, & ſine qua nullus eſt perfectus aut bonus, etiamſi ſit in ſtatu perfecto, quia hæc eſt perfectio formalis et ſimplex; ſicut ſanitas animalis eſt ſanitas formalis & ſimpliciter: propter quod ſicut nihil dicitur ſanũ nec animal niſi in quo eſt adæquatio humorum, quæ eſt ſanitas formaliter & eſſentialiter; ſic nullus dicitur perfectus niſi ille, in quo ſunt habitus & actus virtutum, & præcipue charitatis, quia in his conſiſtit formaliter & eſſentialiter perfectio hominis tanquam eius ſanitas ſpiritualis.* Hactenus epiſcopus Anicienſis. Quam doctrinam iam ante docuerat apoſtolica ſanctione Ioannes Papa his verbis: *Perfectio vitæ Chriſtianæ principaliter & eſſentialiter in charitate conſiſtit, quæ ab Apoſtolo perfectionis vinculum dicitur, & quæ vnit ſeu iungit aliqualiter in via hominem ſuo fini, ad quam per contemptum bonorum temporalium & ipſorum expropriationem via diſponitur*; ſcilicet in ſtatu naturæ lapſæ, veluti etiam per ieiunia & carnis macerationem ad perfectionem itur: & ſicuti non colligitur Chriſtum non fuiſſe perfectiſſimum viatorum, quod melle ſilueſtri, & locuſtis, vt Ioannes Baptiſta, vitam non ſuſtentarit; multo ſane minus quod ius earum rerum, quibus vſus eſt, tenuerit; cum perfectius ſit, vti iuſte quam non iuſte. Ob aſſertam ergo fidem orthodoxam & iuſtitiam propugnatam, non ob hæreſim pontificatu exuere ſummum Pontificem Ludouico conſultores hæretici ſuaſerunt.

Comedẽs Chriſtus perfectior ieiunante Baptiſta.

36 Quod ad aliud obiectum crimen ſpectat, de abrogato Ludouico auguſtali apice; electionem cæſaream abrogari a ſummo Pontifice certis in caſibus poſſe, probat Auguſtinus a Triumphus, confirmatque b ratione & exemplo: ratio hoc ſyllogiſmo proponitur: *Omnis res*, inquit, *per quaſcumque cauſas naſcitur, per eaſdem diſſoluitur. principium autem ipſius generationis Imperatoris planum eſt, quod eſt ipſe Papa quantum ad eius electionem*, ſiquidem ab eo ſeptemuiri conſtituti; quare quod per hos fit, per Papam fieri cenſetur, *item quantum ad coronationem & confirmationem. Ergo principium eius depoſitionis & corruptionis ipſe Papa exiſtit*. Rei vero in opus adductæ conſtant iurid ea exempla recentiora in Othone IV. & Friderico II. quorum primus ab Innocentio III. alter ab Innocentio IV. exauctorati fuerunt. Iuris ordinem deſcribit Paludanus c his verbis: *Ad officium Papæ ſpectat de quocunque mortali peccato corripere quemlibet Chriſtianum, & ſi correctionem contempſit, per diſtrictionem eccleſiaſticam coercere, de iudicijs cap. Nouit. Quod ſi in excommunicatione perſeueret, poteſt ipſum, vt dictum eſt, deponere, & ſubditos ab eius ſubiectione abſoluere ſicut ſchiſmaticum, propter contumaciam & inobedientiam pertinacem: & ex hoc etiam, quia excommunicatus & legitimis actibus & officijs publicis non debet fungi, & ſchiſmatici dignitate & cingulo militiæ ſunt nudandi, XXIV. q. 1. Qui circa XV. q. VI. c. penult.* Ob hanc iuris acerbitatem, a Ioanne diſtrictam in Ludouicum, idem Ludouicus nimium vindictæ cupidini indulſit, dum hanc ab hæretico conceptam Pontificis proſcriptionem promulgauit his verbis: *Sæpedictum Iacobum, omnes eccleſiaſtici ordinis prærogatiua nudatum, & officio ac beneficio eccleſiaſtico ſpoliatum, tenore præſentium ſubijcimus ſecularis noſtrorum miniſtrorum arbitrio poteſtatis, ab omnibus feudatarijs & iuſtitiarijs noſtri ſacri imperij vbicumque deprehenſum hæreticum animaduerſione debita puniendum.* Indixit etiam perſecutionem in eos omnes, qui Ioannem vt Chriſti vicarium colerent, idque ex Italorum ac Germanorum præſulum & principum conſilio actum oſtentare niſus eſt. Verum tantum abeſt vt Romani, Itali, Germaniq; aſſenſerint flagitio, vt ob id Ludouicum proborum omnium odia contraxiſſe, Albertinus Muſſatus d & Ioannes Villanus e teſtentur, ac ſecutæ mox rerum conuerſiones idem aperte commonſtrarint. Conſignata eſt eiuſmodi ſententia XVIII. die aprilis huius anni, quam Auentinus ex bibliotheca Bauarica erutam refert, non quidem ſuis conceptam verbis, ſed quia non ſatis veneni continere ipſi videbatur, impoſtoris more multa commentus eſt,

a Aug. Triumph. de pot. eccl. q. 40. ar. 2. b Ead. q. art. 1. Cæſar ex auctorari a Pont. poteſt. Iuris ordo. c Palud. M.S. bib. Vat. ſignat. n. 4109. de eccl. pot. pag. 229. Indignũ Ludouici facinus. d Muſſ. in Lud. Bau. e 10. Vill. l. 10 c. 70. Auentini perfidia in adulteranda Ludouici ſententia.

aſſin-

aſſinxitq; Ludouico alia mendacia, vt ex eadẽ ſententia non tantũ Ioannes ſed alij etiam Pontifices carperentur; veluti cum obijcit Ioannem *facere ſe adorari, pedeſque ſibi oſculari* permittere: ſeruum ſeruorum Dei ſe dicere, & non ſeruire; a Franciſcanorum Peruſinis conuentibus ſimulachrorum cultorem declaratum. Hæc enim non extant in Ludouici ſententia, quam ex ſchiſmaticorum libris, qui in Vaticana bibliotheca reconditi ſunt, decerpſimus. Ex quibus paret quæ fides huiuſmodi hiſtorico, monumenta publica adulteranti, & Lutherana deliria illi principi, cuius dignitatẽ ſe aſſerere videri vult, impingenti habenda ſit. Quamuis autem ſuperiora facinora Ludouicus poſtea damnauerit, eaque vindictæ cupidini aſcripſerit, faſſuſque ſit non inſcium ſe fuiſſe, quantum patraret flagirium; prodijt tamen auctor recentior a qui traducendi Ioannis Pontificis & commendandi Ludouici partes arripuit. Sed in his refellendis immorari nobis non eſt animus; ſufficit enim veritatem puram in luce collocare, & producere monumenta veterum: inter quos Bernardus Gido epiſcopus Lodouenſis, quid de geſtis Ludouici ſenſerit, candide hiſtoriæ tradit b.

Calũnia ab eo impacta Frãciſcanis.

Hervvartus defenſor Ludouici.

a Io. Georg Herv. in Lud. Bav. defenſione

Dãnatus a Bern. Lud. facinus.

b Ber. de Imp. Rom. M.S. bibl. Vat. ſign. n. 2043.

37 *Præfatus Ludouicus in oſtentatione coronationis ſuæ, ſuggerentibus nefarijs hominibus mente & fide corruptis, contra ſanctiſſimum patrem & dominum Ioannem Papam XXII. vniuerſali & catholicæ eccleſiæ præſidentem, & vicarium domini Ieſu Chriſti prorupit, auſu nefario ſanctum polluens ſacerdotium & pontificium S. Petri, dicens eundem ſanctiſſimum Papam eſſe hæreticum, & non eſſe Papam Romanum, nec eſſe ſibi a catholicis obediendum,* & infra, *& alia nefaria nonnulla inuexit, quæ pudor eſt dicere, & auditus ſunt horrori. O inſania capitis! O barbarica ſtultitia! O furor furens ad ſcindendam tunicam inconſutilem domini Ieſu Chriſti, qui dicit bonum malum & malum bonum!*

Neque his contentus Ludouicus, cum illa quæ in lata a ſe ſententia continebantur, perficere in Ioannem ipſum non poſſet, in pontificiam effigiem iras conuertit, quam ex ſtramine efformatam cæſareos adminiſtros exuſſiſſe ex Muſſato c videbimus: cuius facinoris meminit S. Antoninus d, dum tradit, Ioannem a Bauaro flammarum ſupplicio damnatum. *Adeo*, inquit, *fuit temerarius & ſuperbus dictus Ludouicus Bauarus, quod poſt falſam coronationem auſus fuit facere contra Papam Ioannem proceſſum & contra Regem Robertum, tanquam hæreticos & Patarenos, cum multis deriſionibus & contumelijs eos ad ignem condemnando: vnde omnes boni fideles abominati ſunt eum, & multi clerici ex Vrbe receſſerunt, ne participarent cum illis ſchiſmaticis & excommunicatis.*

c Muſſ. in Lud. Bau.

d Ant. 3 p. tit. 21, c. 6. §. 6.

Albertus Auſtriæ dux poſcit a Põt. vt fratri imperiũ cõfirmet.

38 Dum atrocibus adeo iniurijs Ludouicus pontificiam maieſtatem labefactare nitebatur, Albertus Auſtriæ dux ſpe aliqua elatus, Pontificẽ Ludouici odio Fridericum illius æmulum ad imperium euectum, miſſis oratoribus flagitauit, vt Fridericum ipſum Regem iam Romanorum deſignatum confirmaret; ac poſt promiſſa ampliſſimis verbis ſua eccleſiæ ſtudia, eſt pollicitus fratrem ſe ad omnes Põtificis voluntates adducturũ: cuius poſtulata cum nulla ratione niterentur, nec decretum electionis Friderici ad ſedem Apoſtolicam tranſmiſſum eſſet, quod tamen antea, cum Auſtralium Germanorum oratores idem vrgerent, expetitum fuerat; Pontifex rem iuſte perfici non poſſe reſpondit *, obiecitque Friderico nunquam Apoſtolicam ſedem de ſuæ electionis iuribus edocuiſſe, neq; iuſtitia, ſed vi imperiale ſolium affectare. Pontificiarum literarum potiorem partem ſubijcio.

* To. 6. p. 3. ep. ſecr. pag. 173.

Ioannes, &c. Alberto duci Auſtriæ.

Cuius [nimirum Friderici clerici oratoris] credentia hoc habuit in effectu, quod fratrem tuum præfatum in Regem Romanorum electum ſcribere, nominare, & approbare etiam dignaremur: & vt ad hoc inclinaremur facilius, obtulit te paratum pro eodem fratre tuo certitudinem & ſecuritatem facere tibi poſſibilem, quod idem frater ad mandatum noſtrum perſiſter, & omnia ſua negotia ſecundum noſtram voluntatem diriget & diſponet. Profecto, fili, de ſupplicatione tam per te facta, quam per nuncium antedictum *.. & nonnulli ex fratribus noſtris S. R. E. Cardinalibus, quos ad hoc duximus euocandos, admodum nec immerito fuimus admirati: quis enim vnquam prædeceſſorum noſtrorum aliquem in Regem Romanorum electum in diſcordia Regem nominarit ſeu approbauit, nulla fide de electione huiuſmodi facta? Proculdubio factum non legimus, nec vidimus, quod fieri potuerit iuſtitia non offenſa. Scimus quidem, quod dum de intitulatione duorum electorum in Reges Romanorum controuerſia incidiſſet, per ſedem Apoſtolicam decretum extitit, deliberatione cum S. R. E. Cardinalibus præhabita diligenti, quod neuter illorum ante approbationẽ ſeu admiſſionem electionis ſuæ, per ſedem eandem habitam, deberent intitulari tali nomine, ſeu etiam appellari. Tuam autem prudentiam credimus non latere, quod dictus germanus nec dictæ ſuæ electionis decretum nobis obtulit, nec de ea nos aliter informauit; quare aduertat tua prudentia, quomodo ſine offenſa iuſtitiæ poſſit tua prædicta ſupplicatio ad exauditionis gratiam introduci. Et vtinam, fili, præfatus germanus tuus per ſemitas iuſtitiæ ad tanti honoris apicem aſcendere procuraſſet: ſed neſcimus quo ſeductus conſilio, non iuribus ſed viribus, non per iuſtitiæ ſemitas, quæ inter ipſum & eius coelectum eſſe debebat media; ſed potentia potius tam ipſe quam eius coelectus, ac congreſſibus bellicis decreuiſſe videntur, exortam inter eos dirimere quæſtionem.

* nos

Reſpõdet Pont. decretum electionis ſibi non oblatum.

Fridericũ iura ſecta ri conteſſe.

39 Quantum autem via prædicta Deo, a quo eſt omnis poteſtas, exoſa fuerit & infeſta quæ eorum vtrique, proſequendo viam huiuſmodi, acciderunt, euidentius attente conſiderantibus maniſeſtant, in tertiodecimo ſiquidem anno regni ſui exiſtere ſe deſcribitur, quanta autem incommoda, quot ſtrages corporum, lapſus rerum, animarumque pericula ex eorum congreſſibus bellicis, vt de incommodis ipſorum taceamus perſonalibus, fuerint ſubſecuta, rei euidentia clarius manifeſtat. Nec adhuc a via prædicta germanus tuus ſe videtur velle retrahere; ſed per eandem ad imperiale aſcendere ſolium, in Dei offenſam, matriſque ſuæ S. R. E. præiudicium & rei publicæ detrimentum, obliuioni datis periculis varijs, quæ incurrit propterea, & quæ adhuc poteſt incurrere, & forſitan peiora. Hæc, fili, ad ruam germanique tui prædicti & aliorum ſuorum ſequacium memoriam vtinam curares reducere, ac vt tanta vitaretis diſcrimina prouide prouidere, &c. *Dat. Auin.* IV. *non martij anno* XII.

40 Excluſo itaque Friderico ſpe ſua, cum ſibi ad imperium iuſtitia viam non muniret, iura

vero

vero ſua ex impiorum conſilio labefactaret Ludouicus, Pontifex apoſtolica auctoritate omnia, quæ in Vrbe in conferendis eidem imperialibus inſignibus erant geſta, conuulſit a: eaque de re nonis aprilis huius anni ad Germanos principes imperij electores literas dedit b, quibus etiam Bauarum iuribus e prætetirà electione quæſitis, & ducatu Bauariæ ac vectigalibus omnibus & terris, quas eccleſiæ vel imperij beneficio auctoritateque obtineret, apoſtolica ſententia deturbarum ſignificauit, atque ad celebrandam noui Romanorum Regis electionem ſolemnes conuentus celebrare iuſſit. Habuere itaque feria tertia poſt octauum a dominica reſurrectione diem euolutum comitia, ac recurrente a feſto pentecoſtes octauo die deſignando nouo Regi daturos ſe operā ſpopondere: qua de re Ioannes IV. kal. maij Robertum Siciliæ Regem, Bertrandum in Inſubria & Ioannem in Etruria Apoſtolicæ ſedis legatos Cardinales hiſce verbis fecit c certiores: *Principes eccleſiaſtici et ſeculares, in electione Regis Romanorum vocem habentes, in nouiſſima congregatione ſua, videlicet die martis poſt octauas reſurrectionis Domini proximo præterita, diem martis poſt octauas inſtantis feſti pentecoſtes ad electionem celebrandam loco ſolito pro peremptorio termino aſſignarunt, ad eam procedere, fauente Domino, intendentes.* Dat. Auinione IV. kalend. maij anno XII.

Geſta in Ludouico corona cingendo reſciſſa. a Ib. pag. 169. b Ead. pag.

Solicitati principes electores de creando nouo Cæſare.

Conſtituta ab ijs dies pro electione celebranda. c Ib. pag. 222.

40 Cum die conſtituta principes haud facile conuenire poſſent, non modo enim Ludouicum, verum Fridericum quoque Auſtriacum obſtitiſſe, ex literis ad Albertum ducem allatis colligitur, cum is etiam armis ad imperium anniteretur; Pontifex celebrandæ electionis diem ad ſex hebdomadas vel duos menſes extraxit, quæ Mathiæ archiepiſcopo Moguntino ſignificauit d: *Nos*, inquit, *attendentes magnitudinem negotij, quodque ſanctæ Dei eccleſiæ, fideique catholicæ, ac vtilitati reipublicæ plurimum expedit, quod perſona Deum timens & Deum diligens ad regimen regni Romanorum & imperij aſſumatur; ac prouidere cupientes, ne propter breue tempus poſſit contingere periculum in hac parte, ut ſi expectare potueris, & poſſit abſque periculo negotij electionis prædictæ fieri, terminum prædictum vſque ad ſex ſeptimanas vel duos menſes, ſi hoc magis expedire cognoueris, ab eodem termino in antea computandum, prorogare aliaque gerere valeas, quæ circa prorogationem huiuſmodi fuerint opportuna, &c.* Datum Auin. nonis maij anno XII.

Ludouic. & Fridericus rem diſturbāt.

d Ead. p. 3. pag. 167.

Extracta a Pont. dies. electionis

Facta etiam eſt eidem Mathiæ archiepiſcopo Moguntino cæteriſq; principibus electoribus, qui die martis, poſt ſacram reſurgenti Chriſto celebritatem recurrēte, in Moguntino agro conuenerant a Pontifice poteſtas e, vt ſi viſum eſſet ob hoſtium inſidias vel conatus in alio loco, quam Francofurti electionem noui Romanorum Regis celebrare poſſent: *Vt alium*, inquit, *locum, de quo tuæ prouidentiæ videbitur, pro celebranda electione prædicta eligere, ac etiam tibi & alijs coelectoribus aſſignare valeas, in quo tu & ipſi conuenire & ibidem ad electionem prædictam poſſitis, ſicut in dicto loco de Frankinfort valeretis, procedere in præfixo prædicto, vel alijs terminis prorogandis ſeu etiam aſſignandis, fraternitati tuæ facultatem & licentiam tenore præſentium elargimur; auctoritate apoſtolica nihilominus decernentes, electionem in loco, quem hac vice ad hoc elegeris celebrandam, perinde valere, quibuſuis conſuetudinibus, obſeruantijs, ſeu ſtatutis contrarijs nequaquam obſtantibus, ac ſi in prædicto loco de Frankinfort celebrata fuiſſet.* Dat. Auin. non. maij anno XII.

e Ib. ep. ſec. pag. 263.

Sancitum vt in alio a Francofurto loco poſſet electio celebrari.

41 Data alia etiam Mathiæ archiepiſcopo imperia a, vt Spirenſem clerum iniuſto ſacramento exolueret, quo a Bauaro adacti fuerant, apoſtolicas ipſos literas non recepturos, pontificijſq; imperijs non parituros. Fuiſſe vero Mathiam ab hoſtibus eccleſiæ armis appetitum, ex literis ad Henricum Colonienſem b, Henricum Haſſiæ Lantgrauium; ac plures alios datis colligitur, quibus ad explicandam illi opem ſunt excitati c. Cum vero Balduinus Treuirenſis archiepiſcopus d iam diu nonnullas Moguntini principatus arces occupaſſet, eumad eam eccleſiam vocaretur, de qua electione a Pontifice abrogata agit Serarius e; admonitus eſt, vt eas Mathiæ reſtitueret. Data etiam eidem archiepiſcopo XII. kal. aprilis prouincia f, vt cruceatorum equitum Pruſſiæ & Pomeraniæ cauſam cognoſceret, qui iuncto cum Ludouico Bauaro armorum fœdere marchionatum Brandeburgenſem, irruptione facta, cædibus fœdarant; epiſcopatum Vuladiſlauienſem & alias fidelium terras ferro flammiſque corruperant, ſtuprarant virgines, homines in ſeruitutem abduxerant; adeo vt eccleſiæ paſtoribus deſtitutæ eſſent, diuinuſque cultus exoleſceret: ſæuierat in ipſa templa eorum furor, calices, ſacra ornamenta diripuerant, adeo vt a ſacrilegis ipſum dominicum corpus in terram abiectum fuerit: vetuerant etiam clientibus, obiectis grauioribus pœnis, ne denarius S. Petri Romanæ eccleſiæ penderetur, vel ſacerdotum decumæ perſoluerentur, publicaq; acta a pontificijs nuntijs de tantis ſceleribus confecta, atque intentatas cenſuras ludibrio habuerant. Cum itaque eorum ope Ludouici Bauari maior natu filius marchionatum Brandeburgenſem ſibi vendicaſſet, Pontifex Bremenſi archiepiſcopo pridie kal. februarias munus iniunxit g, vt eam ditionem eccleſiaſtico interdicto ſubijceret, omneſque religioſos viros, etiam pluribus in ſimili caſu auctos priuilegijs, templorum & ſacrorum vſu abſtinere iuberet.

a Ib. p. 12. p. 1. ep. cur. 9

Archiep. Moguntinus a Lud ſequacib. impugnatus.

b Tom. 3. p. 1 ep. ſecr. pag. 91. c Ead. p. pag. 92. d Ib. pag. 91 e Serar. Lib Mog. l. 5. in Matth.

Intentatū Pruſſiæ cruciferis iudicium. f To. 6 p. 3 ep. ſecr. pag. 174.

Grauia eorum ſcelera.

Marchia Brandeburg. a Ludouici filio occupata. g Ead. p. 3. ep. ſecr. pag. 165.

Sacrorum vſu priuata.

42 Hæc ad elidendam Ludouici potentiam agebat in Germania Pontifex, cum ille Romæ ſacro aſcenſionis dominicæ die atrox facinus creato pſeudopontifice adorſus eſt: obſeruatque Nicolaus Minorita h, Ludouicum vt tire ſcelus perageret affirmaſſe, Cardinalium ſenatum hæreticum eſſe, qui cum Ioanne XXII. ſentiret: proinde omnes archiepiſcopos & epiſcopos, qui eius decreta excepere, hæreſi maculatos; atque ita ad plebeculam & nonnullos minoris ordinis ſacerdotes, quibus præerat Marſilius hæreſiarcha (nam canonicorum collegia patriarchalium baſilicarum aufugerant) redactam eligendi Pontificis poteſtatem. Ludouicus itaque e fæce illa dignum ſchiſmaticorum caput Petrum e Corbaria pſeudominoritam, qui ſacerdotium iam contaminarat, dum in coniugio inuita vxore illud ſuſceperat, ad ſolium pontificale extulit i. Luget tantum facinus Aluarus Pelagius in libro de planctu eccleſiæ his verbis l: *Bauarus in imperio intruſus, olim dux Bauariæ, cum populo ſtulto & infideli & furioſo, & clero phantaſtico Romano adulante ſibi, in furia theutonica & in inſipientia ſua & vindicta dominum Papam Ioannem XXII. in cuius tempore ſcribo hunc librum, depoſuerunt in Vrbe, & ſibi ſubſtituerunt de facto pſeudoreligioſum de ordine Minorum fratrem Petrum de Corbaria, quem cognoui in Vrbe verum hypocritam, cum conuentua-*

h Nic. Min. M.S. bibl. Vat. ſign. n. 4008. pag. 27.

Petrus Corbaria creatur antipapa.

i Muſſ. in Lud. Bau. Cort. hiſt. l. 3. c. 11. l Alu. Pel. l. 2 c. 37.

lis eſſem ibi Romæ in Aracæli, decimantem mentam Matth. XXIII. & anetum in quibuſdam abſtinentijs exterioribus & in aperto, & in abditis loculos compilantem, & inter mulierculas Romanas quaſi continue reſidentem, & gloriam aucupantem: et ſicut mihi teſtimonium perhibuerunt miniſter illius prouinciæ Romanæ & cuſtodes tunc, cum eſſemus in magno concilio, de facto eius et aliorum, qui eccleſiæ et ordini rebellauerant, Anaguiæ minus habentem, ſcilicet in caſtitate, et in fidem paupertatis, et munditia, et obedientia, quæ ſunt legis grauiora, relinquentem, Matth. XXIII.

Qui fuerint eius mores.

Bernardus quoque Ludouici facinus ita deſcribit a: *Ad cumulum veſaniæ ſuæ, et in vituperium dictæ Vrbis, et in ſcandalum fidei catholicæ fecit fieri et erigi in antipapam quendam pſeudoreligioſum de ordine fratrum Minorum circa feſtum aſcenſionis Domini anno eiuſdem Domini benedicti MCCCXXVIII; eundemque antipapam fecit non ſacris ſed execratis orationibus execrari potius, quam ſacrari: cui etiam antipapæ ipſe Ludouicus reuerentiam indebitam tanquam ſummo Pontifici exhibuit, et ceruicem et genua inclinauit, ipſumque manu tenuit et deduxit tanquam idolum et paſtorem et nefarium hominem pro vicario domini Ieſu Chriſti. Præfatus pſeudopapa vocabatur frater Petrus Raynalducij de Corbaria Reatinæ diœceſis, qui vxorem habuerat & adhuc habebat Ioannam Matthæi de Corbario eiuſdem diœceſis, cum qua cohabitabat publice coniugaliter vt maritus annis quinque, antequam aſſumeret habitum fratrum Minorum, quem aſſumpſit, renitente pariter & inuita.*

a Bern. in chron. de imp. Rom. MS. bibl. Vat. ſign. n. 2043.

Vt vxorẽ tunc habuerit per ſcelus dimiſſam.

Eadem Ptolemæus Lucenſis reperit b, conſentitque ſanctus Antoninus c, qui hæc addit: *Prius fecerat Ludouicus vnum alium; ſed ille nolens ſchiſmati operam dare, recuſauit & ex Vrbe aufugit.* Conſentientia ſuperioribus ſcribunt Germanus auctor anonymus d, Ioannes Villanus, e Cortuſiorum hiſtoria f, alijque plures; inter quos Albertinus Muſſatus g obſeruat Ludouicum ob id facinus ſuorum odia collegiſſe.

b Ptol. Luc. hiſt. eccl. l. 24. c. 41.
c Ant. 3 p. tit. 21. c. 6. §. 7.
d MS. bib. Vat. ſign. n. 3765. in Io. XXII.
e Io. Vill. l. 10. c. 73.
f Cort. hiſt. l. 3. c. 19.
g Muſſ. in Lud. Bau.

Quod, inquit, prauis aliquorum ſibi adiunctorum conſilijs Papam Ioannem abominatus ac deteſtatus, furioſo plebeiorum populique Romani clamore, accenſoque rumore, in illum ſub nullius ſacri ſolemniſque iuris ſerie, ſolius facti executione, depoſitionis hæreticæque ſuperſtitionis ſententiam fulminaſſet; neue diuini humanique iuris alluſioni ſacrarumque conſtitutionum ac conſuetudinum quidquam deeſſet, turpi ludibria periculoſaque Chriſtiani ritus diſcrimine antipapam Cardinaleſque creaſſe ſub clamore ſau reque dementiæ popularis ſub ſacri manti papalis effigie galeorumque rubeorum: ad vltimumque fœdum ac cæcum conſiſtorium conſtituiſſe de potentia papæ factioſas per imperitos conſodales ſuas aſtu partiario conſcriptiones promulgaſſe; denique & ſimpliciſſimorum puerorum more Ioannis Papæ ideam ſeu imaginem ex ſtramine formari paſſum eſſe, ipſamque imaginem Ioannis Papæ nomine igni adiudicatam cremaſſe. Quæ quidem talia tali mundo horrenda abominandaque Ludouica huic leuitatis, paruæque prudentiæ, potiuſque paucæ maturitatis infamiam attulere. Verum cum per plurimos imperialis factionis hæc iam dictis conſodalibus prauiſque conſiliarijs, quam ipſi Ludouico aſcribi dicerent, vſquequaque tamen ipſa excuſatio non leuabat.

Ludouic. ob ſchiſma conflatum ſuis inuiſus.

Nulla valet excuſatio pro eo allata.

43 Quarto ab ea profanatione die, nimirum decimaquinta h maij antipapa ex ijs, qui conflando ſchiſmati operam dederant, creauit pſeudocardinales Iacobum Alberti olim epiſcopum Caſtellanum, quem ad eccleſiam Oſtienſem & Velletrenſem traduxit, Franciſcum epiſcopum Albanenſem, Nicolaum e Fabriano Auguſtinianum tit. S. Euſebij presbyterum Cardinalem, Petrum Oringhium S. Petri ad vincula, Bonifacium Dominicanum, Paulum Viterbienſem Minoritam, Ioannem Arlotum, Ioannem Matthæi Vicecomitis Mediolanenſis filium. Exauctorati erant hi a Ioanne iuſto Pontifice omnibus ſacerdotijs & dignitatibus, qui mox a Ludouico ampliſſimis ſtipendijs donati: & quamuis Corbarius ſententiam tenuiſſet, Chriſtum & Apoſtolos nullius rei dominium proprio vel cõmuni nomine poſſediſſe, atque id vitæ genus ſeruandum a clero; ipſe tamen & pſeudocardinales ſui mox luxum, opes, & delicias conſectari flagitio cœpere a, ac ſacerdotia dignitateſque auro diuendere: ex quo patuit ab eo & alijs in Romanæ eccleſiæ magnificentiam iactata, non zelo, ſed inuidia tantum temere dicta.

h Io. Vill. l. 10. c. 71.

Antipapa pſeudocardinales creat.

Simoniam publice exercet.

a Io. Vill. eod. l. c. 73.

Interiectis duobus diebus, Bauarus dimiſſo in ædibus Vaticanis antipapa, Tybur contendit b, vt Romam ſolemni pompa ingrederetur ſacro pentecoſtes die, cui Petrus Corbarius vna cum anticardinalibus ad baſilicam Lateranenſem occurrit, ac c Ludouicus tiaram pontificiam pſeudopontifici, iſque Bauaro diadema imperiale impoſuit d, ſicque tanquam in ſcenico ludo ſictæ dignitatis iura ſibi mutuo contulere. Confirmaſſe tum Ludouicum latam ab Henrico Imperatore in Robertum Siciliæ Regem ac Florentinos ſententiam addit Ioannes Villanus: cum tamen Clemens V. eam, quæ in Robertum pronuntiata erat, vt iniuſtam reſcidiſſet.

Tiaram a Lud. accipit.

b Id. eod. c. 75.
c Cap. 76.

d Ant. 3 p. tit. 21. c. 6. §. 9.

Quid tentauerit Bauarus in Robertũ Regem.

44 Inuadere etiam tyrãnidem non eſt veritus hypocrita Petrus Corbaria, qui ne quidem iuſtum principatum decere Chriſti vicarium ex fraticellorum ſchola effutierat: neque illum puduit prouincijs ditionis eccleſiaſticæ præſides imponere, pſeudoapoſtolicos nuntios legatoſque in varia regna mittere: vtque Dominicanæ familiæ religioſos viros, qui vt fortiſſimi pugiles contra pſeudominoritas ijs temporibus pro fide dimicarunt, vexaret, Bonifacium pſeudoepiſcopum & anticardinalem ſacro illorum ordini præeſſe iuſſit e. Neque expauit ſacrilega edicta proferre f, quibus latam a Ludouico Bauaro contra exauctoratum Ioannem XXII. ſententiam a ſe corroboratam profitebatur, & omnes, qui vero Pontifici adhærebant, ſacerdotijs, dignitatibus, boniſque priuabat.

Nefaria antipapæ geſta.

e Reg. Nic. antip. pag. 1.

f Eod. reg. pag. 87

Nicolaus, &c. vniuerſis præſentes literas inſpecturis ad perpetuam rei memoriam.

Vobis & veſtrum ſingulis præſentibus duximus fore manifeſtum, quod cum per ſententiam dilecti filij noſtri Ludouici Romanorum principis & ſereniſſimi Imperatoris ſemper Auguſti omnes & ſinguli, Iacobo de Caturco ſe Papam aſſerenti obedientes, adhærentes, & fauentes tanquam hæretici ſint damnati, ac quod omnibus & ſingulis beneficijs & feudis, ac bonis omnibus ſint priuati; nos eidem ſententiæ iuſtæ & rationabili adhærere volentes, & ipſam omnimode confirmare, omnes clericos & beneficiatos ac religioſos, cuiuſcumque ordinis exiſtant, dicto Iacobo adhærentes, fauentes, & eidem obedientes, eiuſq; mandata tam interdicti quam aliorum obſeruantes, omnibus & ſingulis beneficijs eccleſiaſticis & feudis & bonis omnibus priuauimus auctoritate apoſtolica & priuamus; decernentes ipſos & ipſorum ſingulos ſibi, vt præmittitur, ad-

Eius ſententia in clerum catholicũ.

Digitized by Google

adhærentes fore eorundem beneficiorum, feudorum, & dignitatum priuatos, & tanquam vacantes ſeu vacantia apud Apoſtolicam ſedem collationi & diſpoſitioni noſtræ & dictæ ſedis ſpecialiter reſeruauimus, &c. *Dat. Romæ apud eccleſiam S. Mariæ de Aracæli VI. kal. iunij pontificatus noſtri anno I.*

Alia æque nefaria in catholicos.

45 Neque clerum modo, verum & Chriſtianam plebem, incuſſis atrocioribus minis, a legitimi Pontificis obſequio nititur diuellere, ſancitque vt ſtatutæ in hæreticos pœnæ exerceantur in catholicos, qui ipſum Corbarium eſſe Pontificem negarent.[a]

a 16. pag. 131.

Nicolaus, &c. vniuerſis in Chriſto fidelibus.

Cum pridem Iacobus de Caturco ab apoſtolatus officio, cui in Dei offenſam & ſanctæ matris eccleſiæ opprobrium indigne & immerito præſidebat, propter manifeſtas hæreſes, errores, & alios nefarios & enormes exceſſus ſuos iuſto iudicio depoſitus fuerit & amotus, dilectionem veſtram attentius rogamus & monemus, & nihilominus in virtute ſanctæ obedientiæ diſtricte præcipimus & mandamus, ne eidem vel quibuslibet ſuis proceſſibus vel ſententijs, habitis vel habendis, quomodolibet pareatis, nec ipſum Papam nominetis, vel in papatu faueatis auxilio, conſilio, vel fauore: omnes enim & ſingulos, qui contrarium præſumerent, vel etiam pertinaciter aſſererent, ſeu defenderent ipſum eſſe verum Papam & iniuſte priuatum fore, & exinde Papam nominarent; nos quoque minus rite creatum dicerent, nec nominare Papam vellent, noſtriſque proceſſibus, ſententijs, abſolutionibus non parerent, ac ſi apoſtolicus non eſſemus, aut etiam blaſphemias nobis & confratribus noſtris dicerent; tanquam hæreticos decernimus puniendos. Et ad executionem præmiſſorum efficacius habendam, inquiſitori hæreticæ prauitatis damus ſtrictiſſime in mandatis, quatenus quoſcumque tales inuenerit, fultus auctoritate noſtra pœna debita puniat & caſtiget, &c.] Deturbari ſuis dignitatibus iubet catholicos præſules. *Dat. Rom. apud S. Mariam de Aracæli VI. kal. iunij pontificatus noſtri anno I.* Excitata itaque eſt antichriſti huius iuſſu in fideles perſecutio, ac Romæ duos a Ranerio Vguccionis Fagiolani filio ſenatore, quorum alter patria Etruſcus, alter Inſuber erat, cum intrepide & conſtanter aſſererent Ioannem verum eſſe Pontificem, nec apoſtolico gradu Ludouici ſententia dimoueri potuiſſe; Corbarium vero eſſe apoſtaticum, eiuſque complices ſchiſmaticorum & hæreticorum ſynagogam, flammis traditos fuiſſe ſcribit Ioannes Villanus.[b]

Vetat piorum obſeruantiam ſtudium in Pontificem.

Duo Romæ a ſchiſmaticis necati.

b Io. Vill. l. 10. c. 76.

Preces ad extinguendum ſchiſma a Pontifice indictæ.

46 Dum eccleſia ſchiſmate laniabatur, Ioannes Papa, vt diuinam miſericordiam ad eos ſedandos fluctus flecteret, ſolemnes preces indixit[b], ipſaſque fundentibus viginti dierum indulgentiam impertijt.

Ioannes, &c. Quia in miſſarum ſolemnijs ad Deum conſueuerunt preces effundi deuotius, de eorundem fratrum conſilio ordinamus, quod in ſingulis miſſarum celebrationibus poſt dictum a celebrante, *Pater noſter*, reſponſionique ſecuta, antequam in miſſa vlterius procedatur, illud canticum: *Lætatus ſum in ijs, quæ dicta ſunt mihi;* totum cum *Gloria Patri, etc.* a religioſis clericis & alijs literatis præſentibus cum deuotione dicatur. Et primo dicantur *Kyrie eleiſon, Chriſte eleiſon, Kyrie eleiſon, Pater noſter*; & poſt, iſti verſiculi ſubſequantur: *Domine ſaluos fac Reges, et exaudi nos in die, qua inuocauerimus te: Saluũ fac populum tuum, Domine, & benedic hereditati tuæ; & rege eos & extolle illos vſque in æternum. Fiat pax in virtute tua; & abundantia in turribus tuis. Domine exaudi orationem meam; & clamor meus ad te veniat. Dominus vobiſcum; & cum ſpiritu tuo.* Collecta: *Eccleſiæ tuæ quæſumus Domine preces placatus admitte, vt deſtructis aduerſitatibus & erroribus vniuerſis, ſecura tibi ſeruiat libertate. Per dominum noſtrum, &c.*

Precum formulæ inſtitutæ.

Hoſtium noſtrorum, quæſumus Domine, elide ſuperbiam, eorum contumaciam dextera tua virtute proſterne. Per Chriſtum dominum noſtrum. Benedicat celebrans conſequenter.

Nos autem Chriſtifideles ad exequendum ſupradicta promptius donis volentes ſpiritalibus animare, omnibus vere pœnitentibus & confeſſis, tam his celebrantibus quam ipſis aſſiſtentibus obſeruantibus ſupradicta, quam alijs preces tunc deuotas Deo fundentibus, pro præmiſſis diebus & miſſis ſingulis, quibus hæc fecerint, XX. dies, de omnipotentis Dei miſericordia & beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum eius auctoritate confiſi, de iniunctis ſibi pœnitentijs relaxamus. Nulli ergo, &c. *Datum XII. kalendas iulij anno XII.* Solicitati etiam ſunt ad fundendas Deo preces pro eccleſia religioſi viri, interque ceteros Ciſtercienſes[a], Dominicani[b] Toloſæ congregandi, tum Minoritæ[c] Bononiæ ſolemnes ordinis conuentus, quibus Bertrandus electus Oſtienſis Cardinalis legatus præeſſe iuſſus[d], habituri.

Religioſi viri ad preces fundendas incitati.

a To. 6. p. 3 ep. ſecr. pag. 188.
b Ead. p. pag. 204.
c Ead. p. pag. 103.
d An. 12. p. 1. pag 95.
e Muſſ. in Lud. Bau.

47 De indictis publicis a Pontifice precibus meminit Albertinus Muſſatus[e], ac repente diuinitus conuerſas res & hæreticorum ſchiſmaticorumque potentiam concidiſſe, obſeruat: *Ioannes*, inquit, *Papa tantis anfractibus rumoribuſque aſſidue inualeſcentibus, etſi mente vel corde timidus, nil tamen ambigui in patulum oſtendens, Dei maxime fiducia ad fratrum curialiumque exhortationes erigebatur, hoc non contingere aiens, niſi vt his luctationibus ac vexationibus ſancta creſcat eccleſia, inimicos ſua ipſorum exterminet pernicies: edictumque ſubito per vniuerſam eccleſiam omnibus fidelibus emiſit in ſacrarum miſſarum ſolemnium officijs poſt Pater Noſter orationem ſpecialem ad altaria cantari, ſterneret Deus inimicos ſua virtute, vt eccleſia illis ſolita & ſua libertate conſeruiat ſeu ſubſeruiat, addito pſalmo: Lætatus ſum in his, quæ dicta ſunt mihi, &c. Mirum quid poſt edicti huius decantationem notatur: euenit enim, vt eius virtute ſigna per eos dies ſubſecuta ſint.* Subdit auctor, præcipuos Gibellinos proceres, qui Ludouicum in his ſceleribus armis fulciuerant, breui miſere perijſſe: ſed de triſti eorum caſu agetur inferius. Nunc præcipuarum rerum inter hæc geſtarum narratio percurrenda eſt.

48 Agente Romæ Ludouico, & in membranis maledictis in Pontificem inquinandis occupato, in eum a pontificijs res ſtrenue geſta eſt: inſtructus a Roberto Rege ad eum depellendum exercitus in Neapolitano Regno, in Etruria Piſtorium a Philippo e S. Gineto, qui Florentiæ Caroli ducis nomine præerat, interceptum: captuſque eſt in illius vrbis expugnatione Donatus Auguſtinianus pſeudo-epiſcopus (ſchiſmatis enim occaſione monachorum fæx e clauſtris in epiſcopales ſedes irrumpebat) quem Ioannes Cardinalis legatus exutum ſacerdotio legum ſeueritati ſubijcere iuſſus eſt.[f] Caſtrucius porro, qui ſenatoriam Romanæ Vrbis præfecturam a Ludouico acceperat,

Ludouici res euerſi, captæ.

f To. 6. p. 3 ep. ſecr. pag. 109

mox ea iactura territus, veritusque ne alij populi ab ipſo deficerent, magnis itineribus in principatum ad eum confirmandum conceſſit, augendoque illi intentus, Piſas profectus ciues adegit a, vt ſibi reipublicæ ſummam deferrent.

a Io. Vill. l. 10. c. 60.

Cæterum Caſtrucij ab Vrbe receſſu conſilia de inuadendo regno Neapolitano conſenuere, cum tamen Ludouicus, ſi recto itinere eo contendiſſet, vt communi hominum opinione peruulgatum fuit, Robertum Siciliæ Regem ſuæ imparem potentiæ oppreſſiſſet b; licet enim Carolus dux Calabriæ cum mille quingentis equitibus cataphractis regni aditus tutaretur; in Ludouici tamen caſtris cum imperiale inſigne arripuit, quinque millia & eo amplius equitum conſpecta ſunt c: ſed cum tempus in expectanda claſſe Trinacriæ Regis, ducendis inanibus pompis, exauctorando Chriſti vicario, creando antipapa conſumeret, obſoleſcere cœpit eius felicitas, eripiente illi conſilium diuino Numine, vt ait Ioannes Villanus, ac Roberti Regis potentia cœpit aſſurgere. Vt enim mittamus plures ipſius milites a Romanis in ea periculoſiſſima ſeditione, quæ menſe martio concitata eſt, cæſos d, Vrbemueterem fruſtra oppugnatam e, amiſſum Aſtur f inſequenti ab antipapæ execratione die, quatuordecim Roberti Regis triremes Tyberis oſtia ingreſſæ cepere Oſtiam g, & expoſito in terram milite obuia quæque ferro flammaque vaſtauere, & ad baſilicam vſque S. Pauli excurrere: immiſſique poſtea a Ludouico octingenti equites cum multo peditatu ad recipiendam Oſtiam non ſine magna clade propulſati ſunt. Fabrianenſibus Bauari partium a Tano pontificiarum copiarum duce magna clades illata h: conciſæ nonnullæ prope Narniam quarto iunij die Ludouici copiæ i. Iuſſerat antea Pontifex illius prouinciæ præſidi arces Roberto Regi milite præſidiario aduerſus Ludouici impetus muniendas tradere, vbi tamen prius ab eo ſacramentum exegiſſet ipſas eccleſiæ reſtitutum iri.

b Ib. & c. 96.

Conſumptum a Lud. inanibus ſtudijs gerendarum rerum tempus.

c Eod. c. 96

Robertus Rex creſcit potentia.

d Cap. 66.

e Eod. cap.

f Cap. 68.

g Cap. 74.

Omnia aſperiora fiunt Ludouico.

h Cap. 57

i Cap. 77.

49 Expugnata quidem, aut improuiſo aduentu oppreſſa a Bauaro nonnulla agri Romani loca, refert Ioannes Villanus l; ob inopiam tamen commeatuum vigeſimo iunij die Tybur rediſſe, vt regni Neapolitani fines peruadere tentaret: ſed cum omnes obſepti aditus, & annona grauiſſima, ſummaque ærarij inopia eſſet, vigeſimo iulij iter reflectere coactum: cumque m interea copias ſuas promoueret Robertus Rex, & in Campaniam ac finitimas Vrbi terras penetraret, adduci ſe in periculum intuitum, maxime cum Romanorum potior pars geſta eius execrans, publicis vocibus hæreticis & ſchiſmaticis mortem, ſalutem & gloriam eccleſiæ, eiuſque ſtudioſis comprecaretur, ac nonnullos aduerſæ factionis necaſſet, exterritum ac pudore oppletum, ſecumque trahentem idolum abominationis Petrum Corbarium antipapam, ac reliquam ſchiſmaticorum colluuiem, quarto auguſti die Vrbe exceſſiſſe, noctequе inſequenti Bertoldum Vrſinum Ioannis S. Theodori Cardinalis legati nepotem & Stephanum Columnam, cum copijs ingreſſos, pontificias partes fulciuiſſe, ipſoſque ſenatores renunciatos: octauo vero menſis eiuſdem die Neapoleonem Vrſinum & legatum Cardinalem, ad quem extant literæ IV. idus ſeptembris datæ n, vt Vrbi reuerſæ ad officium templorum & ſacrorum vſum ad tempus reſtitueret, magnifice ac feſtis acclamationibus exceptos, Vrbis ſtatum compoſuiſſe; plures in Bauarum & antipapam ſententias promulgaſſe; illorumque priuilegia omnia publice exuſta in capitolio, mortuorum Germanorum corpora eruta a pueris e ſepulchris, ac tracta in Tyberim: Sciarram Columnium & Iacobum Sabellium ac ſequaces, quos Ludouicum exciuiſſe in Vrbem vidimus, in ea rerum conuerſione deiectos fugam arripuiſſe, direpta eorum bona ac fiſco addicta: neque multo poſt Guillelmum Ebulum cum equitibus octingentis ac multo peditatu a Roberto Rege ſubmiſſum, Vrbem in Pontificis Regiſque obſequio confirmaſſe. Conſentit Ioannis Villani dictis Ptolemæus Lucenſis a in hiſtoria eccleſiaſtica, cuius hæc verba ſunt: *Poſt hæc autem præfatus Ludouicus in menſe auguſti de vrbe Romana diſceſſit non volens, ſed nolens, & rediit ad vrbem Piſanam, vbi cum ſuo antipapa de malo in peius continuo debacchatur adhuc hodie, quo hoc ſcripſimus, inchoante iam anno dominicæ incarnationis M.CCC.XXIX. Nondum venit finis malorum ipſorum.* Illuſtrant ſuperiora literæ Pontificis, qui de felice victoria, de qua paulo ante memoraui, accepto nuntio, Chriſtianos principes, atque inter cæteros Philippum Valeſium Francorum, & Philippum Ebroicenſem Nauarræ nouos Reges de Roma recuperata, alijſque rebus geſtis inſignibus certiores fecit b.

l Cap. 78.

Signa dein reflectit & qua de cauſa.

m Cap. 98

Metu vrbe diſcedit Bauarus.

Roma ad Pontificis obſequiū reuocata.

n To. 3. p. 3. ep. ſecr. pag. 8.

Acta ad papa & Lud. exuſta.

Poſt aduerſa ſinem principes

Submiſſe a Rob. Rege in Vrbe copiæ.

a l. 24. c. 41.

Philippo Regi Franciæ.

b To. 6. p. 3. ep. ſecr. pag. 10

50 Poſt plures nonnullorum mercatorum, quam aliorum miſſas de partibus Vrbis literas, continentes, quod diuina prouidentia pro eccleſia ſancta ſua ibidem dignata eſt his diebus præteritis operari, literas dilecti filij noſtri Ioannis S. Theodori diaconi Card. A.S.L. recepimus, quibus inter cætera continetur, quod die quarta præſentis menſis auguſti, Ludouico de Bauaria excommunicato, ſchiſmatico, & hæretico, Vrbem cum ignominia & diſpendijs plurimis exeunte, dilecti filij nobiles viri Stephanus de Columna miles & Bertoldus de filijs Vrſi Vrbem intrauerunt eandem, per quorum ſolertem induſtriam Romanus populus, ſe peccaſſe conſiderans & cognoſcens, pacificatus & humiliatus extitit, & eoſdem nobiles pro nobis & ſancta Dei eccleſia conſtituit ſenatores. Et interim præfatus legatus, ad Vrbem prædictam dirigens greſſus ſuos, illam intrauit die dominica immediate ſequenti, & a Romanis clamantibus: *Viuat ſancta mater eccleſia & ſanctiſſimus pater Papa Ioannes, ac Cardinalis legatus, & moriantur Petrus de Cornaria, hæretici & Paterini, ac alij proditores*; cum gloria & honore deuote ac honorifice fuit receptus, ibique moratur pacifice, alloquendo populum, & ad deuotionem Dei ac noſtram & eccleſiæ iugiter exhortando; dictique nobiles ſuum exercent ſenatoriæ officium, facto per eos in eadem Vrbe generali parlamento, in quo inter alias reformationes ibidem factas, proceſſus, priuilegia, & alia quæcumque facta & ordinata per dictos Bauarum & Petrum de Coruaria reuocarunt, præconizato etiam per Vrbem eandem publice, quod omnia talia coram dictis ſenatoribus infra certum ſuper hoc præfixum terminum portarentur, quodq; in omnibus contractibus factis illis temporibus tempus pontificatus noſtri, ſicut hactenus, poneretur.

Pontificis de felici ſucceſſu ad Franc. Regem lit.

Præterea ſanctum ſudarium Ieſu Chriſti, quod in eccleſia B. Mariæ rotundæ de Vrbe cum magno tremore per Romanos aliquos ſeruabatur, præfatus legatus cum deuotione magna cleri & populi, aſtantium & ſequentium, ad baſilicam prin-

Veronica ad baſilicam S. Petri magna pompa relata.

Digitized by Google

principis Apoſtolorum de Vrbe reportauit in vigilia feſti B. Laurentij proxime præteriti, & in loco ſolito honorabiliter collocauit. Et quia tenemus indubie te, fili chariſſime, de proſperitate eccleſiæ matris tuæ, velut deuotus ipſius filius & princeps Chriſtianiſſimus, ac errantium & ab ea deuiantium conuerſione & reductione ad ipſam plenis & deuotis affectibus conſolari; præmiſſa tuæ celſitudini, vt nobiſcum in domino congaudeas, & inde noſtro gratiarum actiones offeras Saluatori ſerie præſentium intimamus. Hæc autem nunciare magnificentiæ regiæ vſque ad diem datæ, quo ad nos prædictæ literæ peruenerunt, diſtulimus de præmiſſis a fidedignioribus certiores effici præſtolantes. *Dat. Auin. v. kal. ſeptembris anno XII.* Eodem argumento literas Ioannæ Reginæ [a] Francorum, ac Philippo Regi Nauarræ, Carolo Alenconij comiti [b] Regis Galliarum fratri, Ludouico Borboniorum duci, Roberto Atrebatenſi comiti Bellimontis ſcripſit.

a Reg. poſt eand. ep. b Ib. pag. 104.

Perſtitiſſe porro Romanos in obſequio eccleſiæ, atque omnes, qui ſchiſmaticorum partes in Vrbe erant ſecuti, fortunis euerſos, deſcribit Pontifex in literis ad Petrum archiepiſcopum Cæſarauguſtanum datis [c]: *Ecce, inquit, frater, quod literarum inſcriptionibus & relatibus percepimus fide dignis, eadem Vrbs in noſtra & chariſſimi in Chriſto filij noſtri Roberti Regis Siciliæ illuſtris in eadem Vrbe vicarij noſtri ſolida deuotione perſiſtit, dictorum Ludouici & Petri hæreticorum & ſchiſmaticorum actibus per eiuſdem Vrbis ſenatores reprobatis & damnatis ſolemniter, ipſorumque literis, quæ reperiri potuerunt, publice concrematis; ac inſuper domibus & habitationibus conſlictorum eiuſdem Petri Cardinalium, notariorum, ſcriptorum, & officialium aliorum quorumlibet, qui fugæ ſe commiſerunt ignominioſæ datis funditus in ruinam.*

c To. 7. p. 1. ep. ſecr. pag. 169. an. 13.

Officialis antipapæ domus dirutæ.

51 Coactus Vrbe abſcedere Ludouicus, Viterbium ſe contulit: Petrus vero Corbaria e pſeudopontifice in latronem verſus, S. Fortunati gazā ſacram, atq; ipſas lampades diripuit: tātus in ſacrilego opū amor fuit, qui ſe paupertatis amantiſſimū per ſummam hypocriſim præſetulerat. Cumulauit hoc facinus impia tyrannide: cum enim iuſta ſe execratione defigi a catholicis audiret ac peruulgari, nec Ludouicum iure exauctorare Pōtificem, vel Corbariam ipſum ad ſolium euehere potuiſſe, excanduit vir nefarius, ac vni e miniſtris impietatis partes demandauit, vt in catholicos ſæuiret, pontificiaſque ſententias latas in ſchiſmaticos irritas pronuntiaret. Conceptæ ſunt his verbis ſacrilegæ antipapæ literæ. [d]

Iubet execrari catholicos.

d Regeſta Nicolai antip. pag. 125.

Nicolaus, &c. Emanueli Sementis de Albigana ordinis fratrum Prædicatorum.

Habet rei veritas, nec orbis & Vrbis angulis eſt occultum, qualiter damnatæ memoriæ Iacobus de Caturco, per ſereniſſimum principem Ludouicum Romanorum Imperatorem ſemper auguſtum noſtrum & eccleſiæ ſanctæ catholicæ & Chriſtianæ fidei pugilem, ac clerum populumque Romanum omni dignitate omnique pontificatus honore nuper recte priuatus & depoſitus extitit ſententialiter ob ſuarum nefandarum congeriem offenſarum. Nos vero proceſſu temporis, diuina diſponente clementia, licet immeriti, ad apicem apoſtolatus aſſumpti contra eiuſdem damnati ſequaces, fautores, & eidem pertinaciter adhærentes & communicantes in talibus criminibus, cuiuſcumque ſtatus, ordinis, dignitatis, & conditionis exiſterent, ſententiam priuationis & depoſitionis protulimus generalem, & tanquam hæreticorum fautores decreuimus eſſe cenſendos. Verum quia nonnullorum induratæ ceruices & prauæ nec ſic a talibus improbitatibus reſipiſcunt, quin etiam effrænate os ſuum ponentes in cælum, nos & poteſtatem nobis a Domino traditam & ſacri Romani auctoritatem imperij lacerare non deſinunt, varijs & diuerſis vtentes contra nos detractionum vocabulis, & aſſerentes improbe, ac dogmatizantes temere, noſtras ſententias non valere, in eorum periculum animarum, ſcandalum etiam plurimorum, ne ipſorum malitiæ & nequitiæ falſæ ſuggeſtionis fermento tota maſſa fidelium cum ipſis conuerſantium corrumpatur, adhibere diſpoſuimus aduſtionis & præciſionis remedia opportuna, &c. *Dat. Viterbij apud S. Franciſcum XVIII. kal. octobris pontificatus noſtri anno I.*

Queritur peruulgari non potuiſſe a Lud. exauctorari Pōtificem.

Piorum vocibus ſe proſcindi.

52 Hæc inter Ludouicus expeditionem meditabatur [a] in Florentinos, aduerſum quos a Caſtrucio, qui Piſtorium ad deditionem perpulerat [b], concitabatur. Et ſane impendebat ijs magni diſcriminis terror, cum nouus caſus Bauari conſilia retardauit; qua de re hæc S. Antoninus [c] tradit: *Cum iam omnia Ludouicus paraſſet, vt e Tuderto in Etruriam iter dirigeret, claſſis Siculorū qua Regem Robertum inuadere conſtituerat, tardius comparata eo tempore aduenit, cum iam Ludouicus cœptum regni negotium omiſiſſet. Præerat autem claſſi Petrus Friderici Regis filius, erantque cum eo naues Genuenſium exulum, qui Regi aduerſabantur. Ludouicus ergo cum equitatu delecto * Cortonem profectus eſt: ibi namque prædicta claſſis eum præſtolabatur. In colloquio autem magis querelæ effuſæ, quam vlla prouiſio aut reparatio facta: ille enim fruſtra paratam claſſem magnamque vim pecuniæ incaſſum abſumptam; hic ob tarditatem aduentus res ſimul ſpeſque ſuas ob id fruſtratas querebatur: ac reditum in regnum, quod illi poſtulabant, omnino recuſauit. Et hæc fuit cauſa retardationis impetuoſi progreſſus in Florentinos.* De Petri Regis Trinacriæ alij ac Saonenſium claſſis ſero aduentu agit accuratius Io. Villanus [d], ac Ludouicum, exeunte auguſto Tuderto profectum, in colloquium cum Petro deſcendiſſe, & promiſſa ex fœderis legibus viginti millia vnciarum auri, vt in Roberti Regis terras irrumperet, repetijſſe: hunc vero ſoluturum pollicitum, cum in hoſtis terras ſigna extuliſſet: tum Ludouicum accepto nuncio de tumultibus, Piſis opera filiorum Caſtrutij hoc anno, vt dicetur, extinctis excitatis, illuc vna cum Petro iter intendiſſe, exceptumque vigeſimoprimo ſeptembris die honorifice Tarlatinum Tarlatum Aretinum populi ſigniferum creaſſe. Petrum vero Trinacriæ Regis filium paucis poſt diebus, cum reditum comparaſſet, initi cum hæretico & ſchiſmatis auctore principe pœnas exoluiſſe: diſiecta enim ac laniata a ventis eius claſſe, quindecim triremes vnā cum vectoribus fluctibus hauſtas, alias diſcerptas quaſſataſue, ſaluum tamen Petrum Meſſanam cum quatuor triremibus applicuiſſe; ceteras autem laceras militibus & armamentis valde deſtitutas ad varia Siciliæ loca perueniſſe.

Ludouic' expeditionem in Florentinos meditatur.

a Ant. 3. p. tit. 21. c. 6. § 8. b Io. Vill. l. 10. c. 85. 86.

Petrus Trinacrius cū claſſe ad eum accedit.

**al. Cornetum*

d Io. Vill. l. 10. c. 104

Piſis ſe confert.

Petri claſſis laniata ventis mergitur.

53 Haud quidem feliciores Petro principe extitere alij Ludouici fœderati: vt enim prætermittamus Silueſtrum Gattam Viterbienſem tyrannū, quem Bauari iuſſu [e] captum ac tortum, vt theſaurum ſuum proderet, quē Viterbij in Minoritarum ſacrario abſconderat, aſcendentē ad triginta aureorum millia, Caſtrucium ad apicem ſpe-

e Io. Vill. eod. l. c. 67

ratæ felicitatis excitatus, Piſtorium enim bello occuparat, & Luca Piſis ac plurimis locis alijs potiebatur, mortuus a eſt ætatis ſuæ ſeptimo & quadrageſimo : exituſque vaticinij illius apparuit, dum Romæ in pretioſa veſte hæc verba in pectore intexuerat b : *Eſt quod Deus vult*; & a tergo : *Et erit quod Deus volet*; nimirum puluis & cinis, qui inanes ſibi faſtus augurabatur: eius vero filij principatu pulſi in exilium acti ſunt. c

a Ib. c. 87. Ant. 3. tit. 21. c. 6. § 8.
b Io. Vill. ead. l. 10. c. 60.
c Ead. l. c. 108.

Similiter inſignes alij Gibellini principes Ludouici ſocij periere, de quibus hæc narrat Albertinus Muſſatus d, qui cælesti iræ, ac diuinæ in eccleſiam prouidentiæ eorum caſum aſcribit: *Paſſarinus*, inquit, *Mantuæ tyrannus, vir aſtutiſſimus, cuius maxime ductu conſultoque Ludouicus in Italiam tractus extiterat, ab Ludouico de Gonzaga & filio ex coniuratione cum Canegrande della Scala habita, præſidioque eius, inſcio Paſſarino, in Mantuam accepto, obtruncatus necatuſque eſt, filio eius Franciſco capto, & caſis membris omnibus decaluato, in caſtellaris fundum iacto, in quem olim Franciſchinum nobilem de Mirandula, multoſque Paſſarinus conſectos ad famis mortem coegerat. Hicque finis Paſſarini fuit, tyranni longiſſimo tempore crudeliſſimi. Epiſcopus* * *Forlinſenſis, qui & ſpreta Papæ Ioannis & eccleſiæ auctoritate magno apparatu in Lombardiam ad Ludouicum acceſſerat, fauoreque multo exco luerat, repentina morte ac crudeli correptus eſt: quamquam & hic ſigna extremæ pœnitudinis eorum, quæ in hoc opere commiſerat, & verbis & nutibus patenter oſtenderit. Caſtrucius vir robuſtæ fortitudinis mox, dum Roma digreſſus in Lucam rediyt, & ipſe morti præuentus eſt.* Paucíſque interiectis, cæteris annumerat Galeatium Vicecomitem, de quo ſæpius actum eſt. De eo vero poſtquam multis precibus laxatus eſſet e vinculis, ac ſtipendia ſub Caſtrucio turpiter mereretur, qui Mediolano, Papiæ, Laudæ, Cremonæ, Como, Nouariæ, Vercellis imperarat, miſere hoc anno extincto agens Ioannes Villanus e, eam ſententiam libeat, diuina quidem differri iudicia, ſed non auferri. De quo etiam digniſſima ſunt, quæ a nobis afferantur hæc S. Antonini verba.

Paſſarinꝰ tyrannus trucidatꝰ
d Muſſ. in Lud. Bau. Io. Vill. l. 10. c. 101.
* Aretinus
e Ead. l. c. 87.

Obijt f *quoque per idem fere tempus Galeatius Vicecomes, qui dudum in Mediolanenſes cæteraſque Galliæ vrbes amplum ac regno ſimile tenuerat imperium. Is enim poſt amiſſas res ac perditas opes ad Caſtrutium confugerat, ac in Piſtorienſi obſidione cum eo fuerat. Ibi contracto morbo Piſciæ e vita deceſſit, ſicque verum oſtenditur quod ait Pſalmiſta: Vidi impium ſuperexaltatum & eleuatum ſicut cedros libani: tranſiui, ſcilicet per conſiderationem mentis, & ecce non erat, quæſiui eum, & non eſt inuentus locus eius. Et iterum: Deieciſti eos dum alleuarentur. Quomodo facti ſunt in deſolationem, ſubito defecerunt: perierunt propter iniquitatem ſuam: velut ſomnium ſurgentium exterminati ſunt, & ad inferos deſcenderunt cum armis ſuis excommunicati vt rebelles eccleſiæ. Idem contigit, & in poſterum eueniet cunctis rebellibus & inimicis eccleſiæ.*

Vicecomitum Mediolanenſium miſera ſors.
f Ant. 3. p. tit. 21. c. 6. § 8.

Agnouit quidem Pontifex in horum principum eccleſiæ hoſtium aduerſis caſibus diuinam iuſtitiam arcana iudicia exercuiſſe, dum hæc ad Ioannem patriarcham Alexandrinum & Petrum epiſcopum Cæſarauguſtanum ſcripſit g: *Excelſam extendente diuina potentia manum ſuam, tyranni crudeliores partium Italiæ, videlicet Caſtrucius, Galeatius, Paſſarinus & eiuſdem Paſſarini filius, aliyque quamplures nequam homines, qui Deum & eandem eccleſiam fidemque catholicam, dictis adhærendo & fauendo hæreticis & ſchiſmaticis, hactenus impugnarunt ferociter, a ſuis reſilire pertinaciter recuſantes erroribus, infeliciſſima mortis perſoluerunt occaſum. Quæ tibi ad gaudium prouidemus nuncianda, non vt læteris, ſicut nec nos lætamur, quin potius triſtamur in perditione morientium; ſed conſoleris in Domino, cum ipſum qui ſuperbis reſiſtit & humilibus dat gratiam, perpeſſis malos, vt maiora committant, interdum tollendo de medio, iuſtum ſua potentia iudicium exercentem, &c. Dat. kal. nouembris anno* XIII.

g To. 7. p. 1 ep. ſecr. pag. 169.
Domini in eccleſiæ hoſtes vltionis plura exempla.

54 Fœderatorum Ludouici infelicibus exemplis territi marchiones Areſtini ad obſequium eccleſiæ redire in animum induxere a. Damnati b iam fuerant hæreſeos crimine a cenſoribus fidei, atque in diuinam prouidentiam plures blaſphemas voces euomuiſſe, illam res humanas non curare, Romanæq; eccleſiæ dignitatem ſacrilegis vocibus temeraſſe accuſati. Ad quæ obiecta diluenda, captandamque ſedis Apoſtolicæ clementiam Gaſparinum & Albertinum oratores miſere, qui iniectis collo laqueis, ad Pontificis pedes inſigni Chriſtianæ demiſſionis exemplo ſe proſtrauere, ac marchionum Areſtinorum nomine Ferrariam pontificiæ ditionis eſſe, nec; ius in eam vllum ipſos obtinere profeſſi ſunt. Dein cõmemoratis veterum principum Ateſtinorum in eccleſiã officijs, ad purganda obiectæ nefandæ hæreſeos capita digreſſi, blaſphema ea verba nunquam ab ijs iactata expoſuere, vel ſi dicta, e præcipitis iracundiæ ardore, leuitateue animi prorupiſſe; de fide autem catholica, deque eccleſiæ maieſtate recte ſentire. A Pontifice itaque admiſſi in gratiam cenſuris omnibus ſoluti, priſtiniſque iuribus & amplitudini reſtituti ea lege, vt Argentam oppidum aliaque ad Rauennatem eccleſiam ſpectantia reſtituerent: quo argumento ſubiectæ literæ exaratæ c, in quibus primum grauiora ijs impoſita crimina, ob quæ ipſos antea hæreſeos infamia notatos vidimus, recenſentur.

Marchiones Areſt. poſcunt, redire in gratiam eccleſiæ.
a Muſſ. in Lud. Bau.
b To. 7. p. 1 ep. ſecr. pag. 21.
c Ead. p. 1. pag. 27.

Ioannes &c. ad perpetuam rei memoriam.

Venerabilis frater noſter Guido epiſcopus Ferrarienſis auctoritate literarum noſtrarum, ſibi & dilecto filio inquiſitori hæreticæ prauitatis in prouincia Lombardiæ ſuper hoc directarum, interdum cum dicto inquiſitore, interdum ſolus, prout ex forma dictarum literarum & ex commiſſione ſibi ſuper hoc facta per dictum inquiſitorem competebat procedens, aſſerens dictos nobiles [nimirum Raynaldum & Opizonem Areſtinos] clare & manifeſte fore conuictos de criminibus hæreticæ prauitatis, cum dixiſſent & protuliſſent pluries & ſcienter in publicum, quod Deus nihil habet in terra facere, nec de factis hominum, nec de mundo huiuſmodi intromittit; item quod eccleſia Romana eſt nihil, & quædam barataria, nec vera eccleſia eſt cenſenda; item quod non ſit peccatum ſpoliare eccleſias Dei & miniſtros earum; plura etiam alia dixerant erronea & abominabilia contra fidem, quæ præfati nobiles negare, ac audaci quadam obſtinatione in negatione perſiſtere præſumpſerant, ac expreſſe contrarium affirmare, quas reſponſiones & negationes emendare in termino præfixo peremptorie non curarant; diffinitiue ſententiauit eoſdem nobiles in ſuis negationibus perſiſtere pertinaciter, & tanquam hæreticos iudicauit, pœnas eiſdem imponendo varias, ipſoſque declarando alias incurriſſe, prout in proceſſibus ſuper præ-

Vt poſtulati ſint hæreſeos.
Impiæ voces ab ipſdem fuerunt iactatæ.

miſ-

miſſis per præfatos epiſcopum & inquiſitorem interdum ſimul, interdum ſeparatim, vt præmittitur, habitos plenius continetur: quorum quidem omnium proceſſuum prælatorum extenſam ſeriem propter prolixitatem eorum præſentibus non duximus inſerendam, licet velimus haberi ac ſi de verbo ad verbum continerentur plene & totaliter in eiſdem.

Pœnituerunt eos ſcelerum.

55. Cum autem ille, qui omnes homines vult ſaluos fieri, & quod ad agnitionem veniant veritatis, cuique cum voluerit ſubeſſe poſſe, cor eorum tangere placuit, ac oculos eorum, quos culpa clauſerat aperire, ad cor ijdem nobiles redeuntes, ſuoſque enormes ac deteſtabiles attendentes exceſſus, nec non, & pericula varia, in quæ inciderant propter illos, corde contrito & humiliato ſpiritu, ſicut ſequentia prætendebant; in Gaſparinum de Thaghis legum doctorem & Albertinum Abobus filium quondam Iacobini ſpeciales eorum procuratores & nuncios, ad omnia infra ſcripta plenum & ſufficiens ab eis mandatum habentes, prout in literis ſuper hoc confectis, & eorum ſigillo munitis, quas penes nos retinuimus, continetur plenius, ad noſtram præſentiam perſonaliter deſtinarunt. Qui quidem procuratores & nuntij coram nobis & noſtris fratribus comparentes, habentes & geſtantes circa collum funes in ſignum ingentis contritionis de ijs, quæ commiſerant & doloris, in noſtra & dictorum fratrum, nec non archiepiſcoporum & epiſcoporum & aliorum prælatorum, tunc in curia Romana morantium, ac officialium noſtrorū & ſedis eiuſdem copioſa multitudine præſentia conſtituti, dictorum nobilium nomine recognouerunt & confeſſi fuerunt expreſſe procuratorio nomine & vt nuncij eorundem, quod prædicta ciuitas Ferrarienſis, eiuſque diſtrictus cum omnibus iuribus & pertinentijs eorundem ad plenum ius & proprietatem B. Petri & eiuſdem Rom. eccleſiæ pertinebant; & quod fuerant, ſunt, & eſſe debent de omnimoda iuriſdictione, poteſtate, & dominio cum mero & mixto imperio Romanæ eccleſiæ memoratæ; quodque ijdem nobiles in iuriſdictione, poteſtate & dominio & mero ac mixto imperio ciuitatis prædictæ & diſtrictus eiuſdem, ſeu in aliquibus vel eorundem aliquo, ius aliquod non habuerant nec habebant, ſaluis & reſeruatis præfatis nobilibus omnibus & ſingulis domibus, poſſeſſionibus, & rebus, ac iuribus, quæ de iure pertinent ad eoſdem in ciuitate præfata eiuſque diœceſi & diſtrictu: ita tamen, quod reſeruatio huiuſmodi facta dictis nobilibus referri non debeat neque poſſit ad ius, iuriſdictionem, vel dominium ciuitatis, comitatus, & diſtrictus prædictorum in ſolidum, vel pro parte, vel ad aliquid eorundem; ac inſuper ciuitatem & diſtrictum prædictos cum omni iuriſdictione, poteſtate, dominio, mero & mixto imperio, & quocumque regimine eorundem, quatenus de facto illa vel eorum aliqua fuerant vel eſſe potuerant quomodolibet apud nobiles memoratos, in noſtris manibus procuratores prædicti eorum nomine libere reſignarunt, ac claues ciuitatis prædictæ nobis ibidem præſentialiter & manualiter ſupradicto nomine nihilominus aſſignarunt: proponentes inſuper prædictorum nobilium nomine procuratores prædicti, quod dicti nobiles originem traxerant ex parentibus catholicis & eccleſiæ Romanæ fidelibus & deuotis, qui eidem eccleſiæ contra ſuos æmulos & rebelles adhæſerant & aſtiterant, ſpretis rerum diſpendijs, nec vitatis perſonarum periculis, opportunis auxilijs; ad hæc exempla ſequentia ſubiungentes.

Miſſi oratores pendente e collo laqueo veniam flagitarunt.

Profeſſi ſunt Ferrariæ imperium ad eccleſiam ſpectare.

Maiorum ſtudia in eccleſiam expoſuerunt.

56. Azo quidem Eſtenſis marchio & progenitor eorundem, ſicut propoſuerunt & aſſeruerunt procuratores prædicti, cum toto ſuo exſortio cum quondam Gregorio de Monte longo tunc A. S. L. ad captionem & recuperationem ciuitatis prædictæ per Rom. eccleſiam fuerat, quæ tunc per Salinguerram vicarium quondam Frederici olim Rom. Imp. detinebatur indebite occupata; quodque idem Azo cum toto prædicto exſortio etiam fuerat ad capiendum* Guezelinum de Romano rebellem eccleſiæ memoratæ. Raynaldus quoque marchio Eſtenſis eorum ſimiliter prædeceſſor pro deuotione eiuſdem eccleſiæ ab eodem Frederico captus extiterat, & in Apuliæ partibus in eius carceribus interemptus. Multa quoque & alia eorum maiores fecerant in ſubſidium, defenſionem, & exaltationem eiuſdem eccleſiæ, quæ longum eſſet per ſingula enarrare. Adiecerunt inſuper procuratores prædicti, quod maiores ipſorum nobilium affinitates & parentelas & ligas cum fidelibus eccleſiæ & deuotis ſemper conſueuerunt contrahere & inire, ſeque in charitatis operibus, eccleſias & hoſpitalia conſtruendo, eaque de bonis dotando proprijs, & alijs pijs operibus exercere: ſubiungentes quod dicti nobiles, maiorum ſuorum veſtigia imitantes fidem tenent & tenuerunt hactenus & intendunt tenere immobiliter in futurum, quam tenet ſancta Romana eccleſia atque docet.

*al. Ecelinum

Orthodoxam fidē colere affirmarint.

57. Credunt quoque & crediderunt & intendunt credere firmiter in futurum, quod Deus creator eſt & dominus cæli & terræ & omnium, quæ in eis ſunt; qui omnia bene fecit, & ſine eo factum eſt nihil; quod in mundo niſi ipſo volente nihil permittitur, vel permittente fit nihil. Item quod Romana eccleſia illa, cui nos præſidere fatentur, eſt ſancta, catholica, & apoſtolica eccleſia, quam ipſi credunt; & quæ ipſa credit & docet, credunt ea ſeruanda & tenenda expreſſe, ac in contrarium credere hæreticum profitentur. *Et infra.* Verum eſt tamen quod cum interrogarentur ſuper aliquibus verbis, quæ dicebantur dixiſſe, cum illa non protuliſſent, nec eorum mentem intraſſent, prout eorum memoriæ occurrebat, ſe illa nequaquam dixiſſe, nec ea credere, nec vnquam crediſſe; ſed contrarium reſponderunt, cum aliud non poſſent, ſalua conſcientia, reſpondere. Et quia memoriam hominum labilem eſſe conſtat, adiecerunt quod ſi ipſos illa contigiſſet aliqualiter protuliſſe, illa non ex propoſito ac penſate, nec ex certa ſcientia, ſed potius inconſulto calore iracundiæ, vel per iocum, vel ex animi leuitate, non in contemptum Romanæ eccleſiæ, vel noſtrum, ſeu nunciorum eiuſdem ſedis Apoſt. fuerant ab ipſis prolata. Ad quæ probanda, nec non quod teſtes, qui eos ea protuliſſe dixerant, falſum ipſos ex eo depoſuiſſe manifeſtius apparebat, quod illa die in loco illo non fuerant, in quo ea eos deponebantur dixiſſe [His permotus Pontifex, in marchiones Ateſtinos explicuit clementiam, ac Bertrando legato prouinciam dedit, vt eos cenſuris ac pœnis, quas contraxerant, liberaret; tunc addit:] Ipſos inſuper dictos nobiles & quemlibet eorum reſtituimus in integrum ad ſtatum, dignitatem, & bona, ſaluis ſubſequentibus de apoſtolicæ, nec non & imperialis, quæ ad nos vacāte imperio, ſicut & nunc vacat, pertinere noſcitur, plenitudine poteſtatis. Subiungit Pontifex pa-

Eorum de obiecta hæreſi excuſatio.

paterna monita, vt fidem orthodoxam colant, linguamque a blaſphemis ſundendis vocibus coerceant, obſequentes ſint eccleſiæ, & caſtrum Argentæ eccleſiæ Rauennati reſtituant. *Dat. Auin. nonis decembris anno XIII.*

Plures Vrbes ad eccleſiæ imperium traductæ. Taruiſiū in eccleſię ditionem concedit. Parma & Regium a Pont. deficiunt.

58 Nec Ferraris modo, verum pluresetiam aliæ vrbes Romanæ eccleſiæ obnoxiæ ad officium rediere [a]. Taruiſini [b] in ditionem eccleſiæ ſponte conceſſere, actæque a Pontifice Gonzolo Tempeſtæ & Taruiſinis ipſis de tam egregio in eccleſiam ſtudio gratiæ, quorum adminiſtratio Bertrando Cardinali legato concredita [c]. Parmenſes contra, quamuis de inſtituenda in eorum vrbe academia Pontifex conſilia agitaret [d], ineunte auguſto pontificiorum ducum grauius iugum queſti, copias pontificias vrbe depulere [e]; dieque inſequenti Rhegienſes [f] a legato deſcecere, & cum Scaligero in fœdus coiere. Creuit vero admodum Scaligeri Veronenſis potentia, cum demum Patauium ſæpius antea fruſtra bello tentatum, atque ob diſcordias attritum in ſuam redegit poteſtatem [g]. Interceſſiſſe vero antea inter Carrarenſes Patauinosque Nicolaum & Marſilium atroces diſcordias, e Pontificijs literis [h] ad Nicolaum datis colligitur, quibus conqueritur indigna inter fratres odia creuiſſe, alterumq; alterius exitium moliri; neque enim id modo a decoro abhorrere, verum publicam rem in diſcrimen adducere: dataque abbati monaſterij Vvangadiſſenſis & Bertrando Raimundi prouincia, vt omni ſtudio & opera ipſos inter ſe conciliare niterentur. Potitum [i] autem Canem Scaligerum Patauio Marſilij & ſociorum voluntaria deditione, proditioneque, refert Muſſatus, cum fruſtra antea pluribus eam prælijs laceſſiuiſſet: ita miſera vrbs ſuorum magiſtratuum fœdata ſceleribus, ſeruitutem commutauit. Obſeruat vero auctor, Canem Scaligerum mox eccleſiaſticas opes, ſcilicet monaſterij S. Iuſtinæ, alendis pauperibus ſacras, in Marſilium contuliſſe, vt eo beneficio ornaret proditorem, cui hæc nullo emolumento fuiſſe auctor exprobrat: *Ah Marſili, mille panes per ſingulos dies de mille pauperum manibus rapuiſti, non plus quam vno ſolo refectus & paſtus: nec tamen Deo ſupplente defuit, quin & ſinguli eorum panibus vberius quam tu veſcerentur; ac mille ſaturatis a Deo, tu vnus famelicus permanſiſti: templis Dei ſanctorum Proſdocimi & Iuſtinæ eleemoſynas mille egenorum aſſiduas in tua horrea ſubtraxiſti, Tartari & Vbertinelli ſucceſſor et ſacrificiorum libamina combibiſti: Sed auctore Cane, inquis, conceſſa & donata poſſideo*, &c. Ex quo & alijs obſeruandum, Gibellinos proceres, qui in Italia cæſaream tueri dignitatem præ ſe ferebant, fuiſſe maxima ex parte ſacrorum prædones, indeque iuſtitiam pontificiæ cauſæ aduerſus horum fautorem Ludouicum patere.

Scaliger Patauio potitur. Marſilius deditionis auctor.

[a] To. 7. p. 2 ep. ſecr. pag. 30. 42
Io. Vill. l. 10. c. 96.
[b] To. 7. p. 1. ep. ſecr. pag. 13.
[c] Ead. p. pag. 12.
[d] To. 6. p. 3. ep. ſecr. pag. 90.
[e] Io. Vill. l. 10. c. 97.
[f] Ead. cap.
[g] Ead. lib. c. 105.
[h] To. 6. p. 3. pag. 126.
[i] Muſſ. l. 12 de reb. Ital.

59 Oppreſſus eſt hoc tempore Robertus Siciliæ Rex grauiſſimo luctu domeſtico, cum regnorum heres Carolus Calabriæ [l] & Florentiæ dominus vnigenitus, contracto in venatione morbo, Neapoli nono nouembris ſublatus eſt, nullis relictis liberis maſculis (ſuſceptus in lucem ſuperiori anno Florentiæ filius Carolus breuis æui extitit [m]) ſed filia tantum Ioanna, atque alia poſthuma, ſepultuſque in monaſterio S. Claræ XIV. nouembris. Confectum e filij obitu dolore Robertum ea verba vſurpaſſe, ferunt: *Cecidit corona capitis mei*. Et quidem ex Ioannæ I. in regno ſucceſſione maxima in Siciliam inuecta ſunt mala, quæ ſub Ioanna II. recruduiſſe vidimus, donec regnum illud diuturnis bellis laniatum Gallico generi ereptum eſt. Accepto Caroli ducis obitu Pontifex Robertum Regem ad Chriſtianam conſtantiam hiſce literis excitauit. [a]

Carolus dux Calab morbo extinctus.
[l] Io. Vill. l. 10. c. 111
Ant. 3. p. tit. 21. c. 6.
[m] Io. Vill. l. 10. c. 22.
Summon. in hiſt. Neap. l. 3. & alij.

Ioannes, &c. Roberto Regi Siciliæ illuſtri.

Scimus, fili chariſſime, tranſitum benedicti tui vnigeniti, quem non abſque ſtupore & ingenti cordis amaritudine & dolore audiuimus his diebus, & tibi & nobis, immo & cunctis fidelibus, ſecundum ſenſualitatem grauem doloris & anxietatis materiam miniſtraſſe: debet tamen, fili chariſſime, zelum temperare ſcientia, & dolorem ſpei fiducia delinire; immo & te & nos decet non modicum conſolari, ne illius benedicti anima nos poſſit arguere de inopia charitatis, dicens & ipſe quod dominus ad Apoſtolos ait: *Si diligeretis me gauderetis vtique, quia vado ad Patrem*. Spe enim tenemus firmiſſima, quod ipſum Pater cœleſtis de valle miſeriæ mundi huius eduxerit, tanquam ſibi dilectum & placidum ad illam cœleſtem Ieruſalem delaturus. Adhuc quæ cauſa dolendi, ſi iſti viro inclyto charo noſtro miſeriarum finis, anguſtiarum terminus, laboris exitus ſunt conceſſi? ſi de labore ad requiem, de periculo peruenit ad ſecuritatem & pacem? Profecto, fili chariſſime, ſi hoc conſideremus attente, conſolationis magnæ nobis materiam miniſtrabunt, &c. *Dat. III id. decembris anno XIII.* Eodem argumento exaratis literis, confectam luctu Sanciam Reginam erigere ſtuduit [b]; in quibus hæc inter alia:

[a] To. 7. p. 1 ep. ſecr. pag. 145.
Robertus Rex ad Chriſtianam conſtantiam excitatur a Pont.

Expedit humanis non indulgere ſemper affectibus, ſed præſcindere potius rationabili conſideratione dolorem, attendentes quod ad nos illum reuocare non poſſumus, ſed voluntati diuinæ noſtram, quantum potuimus, ſtuduimus conformare. Et infra: *Ideoque ſerenitatem rogamus regiam, vt & tu, filia chariſſima, hæc & alia, quæ tibi Dominus inſpirabit, recogitans diligenter, de tam graui iactura in Domino conſoleris, vigilans vt quando dies vocationis tuæ, vtique certa quæ veniet, ſed quando incertiſſima venerit, ſpiritum Deo reddere ſis parata; circa conſolationem dicti Regis viri tui intendens ſolicite, quem Deus totius conſolationis dignetur iuxta tuum & noſtrum deſiderium conſolari, quod attenta ſua immenſa prudentia & ſcientia ſperamus effici, immo & ipſum alios conſolari. Gratia domini noſtri Ieſu Chriſti ſit tecum. Amen.*

[b] Ib. pag. 146.
Conſolatoriæ ad Sanciam literæ.

60 Deiecti ſunt ob Caroli ducis mortem Guelforum Italiæ animi, quorū maximæ ſpes in eo erant collocatæ: interque cæteros conſternati Florentini [c] ac Senenſes [d], quos ducis imperijs ſe ſubieciſſe vidimus, vt illius clientela aduerſus tyrannorum impetus tegerentur: eos vero recreare in illa conſternatione Pontifex niſus eſt. Cæterum mutatam mox ob Caroli mortem Florentinæ reipublicæ formam, deſcribit Ioannes Villanus [e], quibus antea Robertum Regem ac filium Carolum quingentos equites cataphractos feſto omnibus ſanctis ſacro ſubmiſiſſe in auxilium ait [f]: periclitabantur enim ob Ludouici Bauari ad Piſanam vrbem aduentum, in qua dum morabatur, octingenti equites ſuis fraudati ſtipendijs ab eo deſcecere [g]. Ipſe vero ibi agens, priora facinora confirmare, & nouis augere aggreſſus eſt conſilio Michaelis Cæſenatis, qui tum hæreſiarcham ſe profeſſus eſt, de quo ſceleſtiſſimo homine, inficere ſuis hæreſibus vniuerſam eccleſiam moliente, nunc agendum eſt.

Guelfi ex Caroli obitu conſternati.
[c] To. 7. p. 2 ep. ſecr. pag. 27.
[d] Reg. poſt eandē p.
Mutata reip. Florent. forma.
[e] Io. Vill. l. 10. c. 112.
[f] Ead. l. c. 110.
Pars Germanici equitatus a Lud. deficit.
[g] Ead. l. c. 109.

61 Texerat ſua hypocriſi Michael impium faſtum, quem de ſua ſcientia conceperat, poſt-

Michael Cæſenas Ludouicū in Pont. exaſperat.

quam

Quæ fuerunt illius apoſtaſiæ exordia.

quam enim in Peruſinis comitijs in controuerſia fidei erroneam ſententiam temere promulgarat, ita in male cœptis obduruit, vt errorem, quem multis ſcriptis, quæ a Romana eccleſia dum controuerſiam agitabat, diſcuſſa fuerant, in præſulum & doctorum cœtibus defenderat, licet damnatus hæreſeos fuiſſet apoſtolica ſanctione, *Cum inter nonnullos*, pertinaciſſime tamen tenuerit, lapſuſque ſit in hæreſim, quam varijs artibus affundere ſodalium animis, & latius propagare; tum in ſocios, qui ipſi aduerſabantur, tyrannidem exercere præſumpſerit a. Ob hæc ſcelera vocatus b ad curiam pontificiam, vt paternis monitis ad officium reuocaretur, diu conquiſitis aduerſæ valetudinis mendacijs ſubterfugit; denique exeunte ſuperiore anno Auenionem ſe contulit: quem produci menſe aprili huius anni ante ſe voluit Pontifex, vt ipſum paterne emendaret, coramque Bertrando e Turre Cardinale Minorita & ordinis procuratoribus increpitum, obiectis cenſuris, e Romana curia diſcedere vetuit. Potuerat Ioannes ſuſpicione hæreſeos laborantem iuſto carceri vna cum perfidiæ ſocijs addicere; verum benignitate eos ad officium adducere optabat: ſed homo arrogans in iras efferatus impia defectionis ab eccleſia inijt conſilia. Et fugæ colorem aucupaturus, Franciſcanos duos, qui interfuerant rei, cum increpitus fuerat a Pontifice, adduxit vt ad ipſius gratiam publicum de re geſta documentum hoc ederent c.

Vt in ius vocatus ſit.

a To. 6. p. 3 ep. ſecr. pag. 188.
b Nic. Min. M.S. bibl. Vat. ſign. n. 4008. pag. 21.
c Ext. ib. pag. 22.

Anno Domini MCCCXXVIII. IX. *die aprilis, quæ fuit ſabbato in albis, dominus Ioannes Papa XXII. fecit vocari coram ſe fratrem Michaelem miniſtrum in præſentia domini fratris Bertrandi de Turre Cardinalis, & fratrum Petri de Prato miniſtri prouinciæ S. Franciſci, Raimundi de Lados procuratorum ordinis in Romana curia, & Laurentij de Coalbano baccalarij Auinionenſis; & dixit generali miniſtro prædictus dominus Ioannes Papa, eum inter multa alia nuncupans, quod erat ſtultus, temerarius, capitoſus, tyrannus, fautor hæreticorum; & quod erat ſicut ſerpens nutritus in ſinu ab iſta eccleſia, & ſpecialiter increpauit eum de quadam litera capituli generalis facta Peruſij, quod quæſtione pendente in curia, ipſe eam determinare cum capitulo generali præſumpſerat: quam literam dixit fuiſſe & eſſe hæreticam pluries & frequenter. Vltimo præcepit ſibi per obedientiam & ſub pœnis excommunicationis, priuationis officij, & inhabilitationis ad quodumque officium & beneficium, vt non exiret de Romana curia ſine licentia ſpeciali: quas pœnas, vt dixit, volebat ipſum incurrere ipſo facto in hora, qua exire de curia attentaret.*

Increpitus a Pont.

Vetitus diſcedere.

61 Reſtitiſſe in faciem Pontifici Michaelem refert Nicolaus pſeudominorita ſchiſmaticus, eumque laudat conſtantiæ, de quo poſtea etiam Michael gloriatus eſt: cuius impudentiam Gerardus, in locum illius poſtea ſuffectus ſupremus præfectus Minoritarum, ita refregit d: *Domino Papæ te mendaciter aſſeris reſtitiſſe: noſti namque quod qui fugit a facie, non reſiſtit in faciem; nec Paulus reſiſtens Petro fugit a facie Petri, nec ſimulatione veritatem periclitari permiſit. Tu autem, ſicut res geſta declarat, a facie domini Papæ nocturno tempore ſicut fur & latro fugiſti. Non igitur ſicut Paulus in fide & veritate doctor gentium reſtitiſti, ſed ſicut Agar mater infidelium fugit a facie Saræ dominæ ſuæ, ſic tu a facie ſedis Apoſtolicæ dominæ tuæ velut deſperatus homo fugiſti.* Et infra: *Quod autem argumentis vaniſſimis innitaris, luculenter apparet, tum cum vis tuam apoſtaticam fugam etiam Chriſti conſilio colorare, dicis quod Papa te tuoſque ſ. quæ eos perſequebatur vſque ad mortem, ideo iuxta conſilium Chriſti dicentis: Si vos perſecuti fuerint in vna ciuitate, fugite ad aliam; in ciuitatem Piſarum te tranſtuliſti. Sed verecundari deberes tu, qui confidis te ducem eſſe cæcorum, lumen eorum qui in tenebris ſunt, eruditorem inſipientium, magiſtrum infatuatorum, habentem formam ſcientiæ, qui doctor cognominaris theologiæ, quod ita ſcripturam accipias, quod taliter arguas: legis enim, ſi codicem verum habes, Matth. x. Cum autem perſequentur vos in ciuitate iſta; non dicit vna, ſed iſta; de qua ſcilicet ſermo præceſſerat, vbi Dominus dixerat: Quicumque non receperit vos, exeuntes foras de domo vel ciuitate excutite puluerem de pedibus veſtris; vbi enim peregrinum ciues non recipiunt nec audire volunt, ſed de ciuitate ſua illum expellunt, vtique perſequuntur: & de tali ciuitate ſuadet Dominus, quod prædicatores verbi Dei exeant, & in aliam tranſeant, fructum facturi ſalutis. Tu tamen in ciuitate Auinionenſi receptus fueras, expulſus non fueras; immo quod non recederes iuſſus fueras: coram domino Papa prædicaueras de fide, auditus et audiendus eras: locũ conuenientem habitationis ſufficientiamq; victus, libertatem prædicandi, & facultatem loquendi & conſiliandi cũ quibus velles, habebas. Dicat ergo tua nequam conſcientia, ſi in tali caſu iubet vel conſulit Dominus fugere, & ad aliam ciuitatem ire. Nonne dicit: Beati qui perſecutionem patiuntur propter iuſtitiam, quoniam ipſorum eſt regnum cœlorum? Quia ergo propter tuam non iuſtitiam, ſed iniuſtitiam puniri timebas, de Chriſti conſilio nec de Chriſti promiſſis curaſti, ſed vt videtur, ad memoriam reduxiſti verba B. Petri dicentis: Nemo veſtrum patiatur quaſi homicida, aut fur, aut maledicus, aut alienorum appetitor: ſi autem vt Chriſtianus, non erubeſcat. Quia ergo de fide interrogari erubuiſti, euidenter vtique demonſtraſti, quod non vt Chriſtianus, ſed vt maledicus pati timebas: nec iuxta conſcientiam Pauli, cui te comparas, aufugiſti.* Auget illius fugæ apoſtaticæ crimen loci, ad quem fugit, circumſtantia; quo nomine ita eum perſtringit Geraldus: *Receſſiſti a vicario Chriſti & acceſſiſti ad vicarium antichriſti.* Et infra: *Acceſſiſti, vt tu ipſe dicis, ad ciuitatem Piſarum, vbi tunc erat ſedes ſathanæ.* Ex his arguendus vitelæ Franciſcanæ religionis auctor a, qui hæreſiarcham de fuga excuſat, & Chriſti vicarium indigne carpit: *Pontificem*, inquit, *iratum non ſuſtinens, & quantis æmulorum ſubiaceret inſidijs perpendens, cum in auribus ſenis, ætatis & propenſionis vitio ad ſuſpiciones prompti, inania pericula & varios caſus inſtillare continuo non deſiſtebant: expertus etiam eſt die decima menſis aprilis quam acerbo in eum ſtomacho ferueret Ioannes, quamque oblique deciſionem Peruſinam reſpiceret.* Hæc ille, qui potius pij Minoritarum magiſtri verba attendere debuit, quam pernicacis hominis delirijs, quem non religionis zelus, ſed ambitionis furor tranſuerſum egit. Antequam vero fugam caperet XIII. aprilis die nefariam prouocationem edidit b, cuius cauſam hanc memoratus Nicolaus affert: *Cognoſcens*, inquit, *& intelligens, quod dictus dominus Ioannes Papa intendebat eum cogere ad abnegandum dictam determinationem capituli generalis.* Facti vero turpitudinem in totius ordinis inuidiam deriuare niſum, indicat idem eius ſequax Nicolaus: *Videns*, inquit, *præfatus generalis arreſtatus quod dicta pronunciatio, ſiue aſſertio & arreſtatio erant in enorme*

ip-

Se reſtitiſſe Pontifici gloriatur.

Refracta eius iactantia.

d Apud eund. Nic. Min.

Eius argutiæ ſubdolæ confutantur.

a Nitel. Franc. c. 3 ad ann. 1328. pag. 351.

Vaniloquium recentioris ſcriptoris refellitur.

b Ext. ea ib. pag. 22.

Affectaui ab ſchiſmaticis excuſatio.

ipſius præiudicium & grauamen, ac ordinis & capituli generalis & fidei orthodoxæ, & ſentiens ſe & dictum ordinem ex prædictis enormiter aggrauatum, et aggrauari poſſe ex prædictis, etc. Ita Michael, vt male in Peruſino cœtu a ſe ac ſodalibus definita a tueretur, ſchiſma & hæreſim conflauit.

a Ext. ea definitio pap. an. Chr. 1322 n. 54. ex Nic. Min. pag. 1. & c

62 Dum porro varias nocendi artes explorat, ſuorum opera, perdita agitat conſilia cum Ludouico Bauaro: qui cum iam ante, vt vidimus, Michaeli & ſocijs Minoritis obieciſſet hæreſim, & ſacras exhomologeſes pandere, & ſacramenta profana facere diceret, ac Pontifici, quod Minoritas ſingulari ſtudio proſequeretur, in hæreticos ſtudium aſperſiſſet, ſuborta poſtea controuerſia de proprio, cum Michalem plura in eccleſiam moliri aduertiſſet, hunc & ſocios partium ſuarum idoneos adminiſtros futuros ratus, eorum hæreſim propugnandam publice ſuſcepit b, coluitque vt viros ſanctos, quos antea, cum putaret addictos Pontifici, vt hæreticos exagitauerat. Ludouicus itaque rogatus vt triremem inſtructam ad Michaelem, Ochamum, & Bonamgratiam excipiendos mitteret, non defuit: qua læti occaſione Michael cum ſocijs deſciuit ab eccleſia, tacitamque fugam in Italiam capeſſiuit c menſe maio, Piſaſque applicuit; vbi mox dies noctesque triuit, vt volumen pro concepta hæreſi propugnanda conficeret, & ſchiſma amplificaret. Titillatum ſpe atque illecebra corripiendi antipapatus fugiſſe, poſtea increbuit d. Porro in illum Pontifex iudiciariam actionem inſtituit, & in locum eiuſdem apoſtatæ Bertrando e Turre Cardinale Minoritarum ordini ſubrogato, decretoriam tulit ſententiam, quam Bertrando e Podieto epiſcopo Tuſculano in Italia legato diuulgandam tranſmiſit e, in qua obijcitur Michaeli, illum multa tum alibi tum Romæ in fidei orthodoxæ odium commendationemque hæreticorum effudiſſe, in ius vocatum accerſitis varijs fucis iudicium declinaſſe, pios quoſque & in eccleſiam egregie affectos vexaſſe; participes vero nefariorum conſiliorum promouiſſe: cumque ob patrata illa ſcelera contra eccleſiæ maieſtatem iuſte vinculis mancipari potuiſſet, religioſi tamen, cui præerat, ordinis honori parcitum, intentataque anathematis & exauctoramenti religione imperatum fuiſſe, ne ſine pontificia facultate pedem Auenione efferret. Deinde ſubdit.

b Ext. ea de re Lud. libel. apud Nic. Min. pag. 13.

Ad eccleſiæ hoſtes deficit.

c Nic. Min pag. 28.

d Io. to 6 p 3. ep. ſecr. pag. 197.

e Ead. ep. p. 3. pag. 188. reper idem proc. in chart. perg. n. 214 Auin arch an. 1594. & deinde Rem. tranſlatus.

63 *Poſtmodum vero præfatus Michael audita intruſione, quæ de quodam prædicti ſui ordinis per illum iniquitatis filium Ludouicum de Bauaria, Dei & eiuſdem eccleſiæ manifeſtum perſecutorem & hoſtem, & de hæreſi ſententialiter condemnatum, patrata in Vrbe prædicta dicitur, ad quam ipſe Michael pro perſona ſua nequiter aſpiraſſe dicitur, ac etiam aſpirare; intellecto quoque, quod quædam armata galea, quam ipſe ſibi per dictum Ludouicum mitti procurauerat, ſicut patronus eiuſdem galeæ affirmauit poſtmodum, de Aquiſmortuis applicarat, prædictis inhibitione ac pœnis & ſententijs in contemptum deductis, nocturno tempore latenter & furtiue de ciuitate prædicta receſſit: & aſſociatis ſibi quibuſdam ſuæ iniquitatis complicibus (inter quos erant duo nequam viri, videlicet Bonagratia de ordine prædicto, qui ſuis exceſſibus & delictis exigentibus in eadem curia arreſtatus ad ſancta Dei euangelia iurauerat, ſe de ipſa curia minime ſine noſtra ſpeciali licentia receſſurum; & quidam Anglicus vocatus Guillelmus Ockam ordinis prælibati, in quem ratione multarum opinionum erronearum & hæreticarum, quas ipſe ſcripſerat & dogmatizauerat, pendebat in eadem curia inquiſitio, auctoritate noſtra diu iam incœpta; & propter hoc erat, ne abſque noſtra licentia de curia memorata diſcederet, arreſtatus) ad portum ſupradictum deueniens, ſeque reddens cum dictis complicibus fugitiuum, primo quandam nauem ſeu ebocam, ac deinde galeam ſupradictam conſcendit.* Addit Pontifex ſe, illorum comperta fuga, epiſcopum Portuenſem atque alios viros ad perfugas reuocandos miſiſſe: qui ſpreta auctoritate apoſtolica reſponderint, ſe ad Nicolaum Papam ac Ludouicum cœptum iter proſecuturos: atque ideo teſtatur Ioannes ſe perfidum ac ſchiſmaticum hominem ſuprema Minoritarum præfectura deturbaſſe, illudque munus ex Cardinalium conſilio in Bertrandum e Turre epiſcopum Card. Tuſculanum contuliſſe: quem ad rebelles percellendos, & eiuſdem religioſæ familiæ ſtatum optime componendum ſumma auctoritate inſtruxit, vtque eam prouinciam ſuſciperet obiretque adhortatus eſt. *Dat. id. iunij pontific. noſtri anno* XII.

Affectauit antipapatum.

Bonagratia & Ocham rebellant in Pont.

64 Edixit præterea Pontifex archiepiſcopis a, vt ſententiam pontificiam in Michaelem Cæſenatem, Bonagratiam, Ochamum, alioſque e pontificia aula fugitiuos, hæreſeos & ſchiſmatis iuſta ſuſpicione infames, atque anathemate defixos e Cardinalium conſilio vibratam ſolemni ritu promulgarent, nefarioſque homines in vincula conijcerent. Tum Robertum Siciliæ Regem rogauit b, vt defendendæ eccleſiæ ſtudio Michaelem qua terra qua mari inſectaretur, & comprehendendum curaret: quo etiam argumento ad Conradum Spinulam regiæ Roberti claſſis præfectum ſcripſit c. Michael vero ad ineundam a Pontifice gratiam Philippi Galliarum Regis auctoritatem adhibuit, vt ſibi in Gallijs muneris ſupremi apud Minoritas obeundi facultatem concederet: cui Pontifex commiſſa ab illo ſcelera, vt antipapæ ac Ludouico adhæſiſſet, quin etiam ſe in Petri ſedem intrudere affectaſſet, retexit d; ex quibus iuſtas in perditos homines iras conciperet. Quo accepto Philippus animum a Michaele auertit e: pariterque Regina, quæ antea flagitarat a Ioanne, ne in Michaelem pontificiam ſeueritatem diſtringeret, de commiſsis ab eo ſceleribus edocta reſcripſit f Pontifici, nullum in Gallica aula patrocinium Cæſenati, ſi ad eam confugeret, præſtitum iri. Fuiſſe vero Michaelem hoc anno Pariſijs damnatum in Minoritarum comitijs, refert Pegna g. Cæterum alios etiam Reges Eduardum h Angliæ Reginamque Iſabellam, Alfonſum Aragonum, Iacobum i Balearium, Philippum principem, ac Toletanum archiepiſcopum de iuſta in Michaelem lata ſententia certiores fecit.

a To. 6. p. 3. ep. ſecr. pag. 123. 124.

b Ib. pag. 238.

c Ib. pag. 232.

d Ead. p. pag. 197.

e Ib. ep. 198. & 200.

f Ibid. pag. 198. & pag. 201.

Moniti Reges de apoſtaſia Michaelis Cæſenatis.

g Pegn. in Aymer. directo. inquiſ. p. 2. com. 40. in q. 15.

h To. 6 p. 3 ep. ſecr. pag. 239.

i Ib. pag. 238.

Impia Michaelis Cæſ. ad concilium prouocatio inf...

65 At Cæſenas flagitio claritatem adipiſci meditatus, a pontificia ſententia ad eccleſiam catholicam prouocauit l XVIII. ſeptembris. Sed ad quam eccleſiam prouocauit? Non ad eam vtique, cui præerat Chriſti vicarius, ſed nouam hæreticorum colluuiem, cuius condendæ princeps extiterat. Præterea hæreſiarcha nouus librum m ad impietatem propagandam edidit, in quo varijs argutijs decretum fidei, *Cum inter nonnullos*, oppugnauit; ipſamque ſanctionem, qua fides orthodoxa aduerſus nouatores aſſerta eſt, proſcindere maledictis non perhorruit, vocans *hæreticalem, deteſtabilem, religionis & fidei deſtructiuam*. Tanta hominis impij fuit inſania, cum tamen in eadem ſanctione nil aliud contineatur, quam Chriſtum & Apoſtolos iuſte rebus neceſſarijs

l Ext. ea appellatio tranſlata Rem. ex arc. Auen. ſign. n. 251

m Ext. ea apud Nic. Min. M.S. bibl. Vat. ſignat. n. 4008. pag. 29.

m Ext. apud eund. Nic. ib. pag. 75

rijs

rijs ad vitam vſos. Alias quoque duas conſtitutiones, *Ad conditorem*, & *Quia quorumdam*, confutare aggreſſus, in ijs etiam, quæ nullatenus ſpectant ad fidem, plurium hæreſeon calumniam Pontifici aſperſit. Eiuſmodi autem librum Ludouicus Bauarus, a Michaele in breuiorem formulam redigi voluit: & hunc poſteriorem libellum a in quo Caſenas hæreſiarcha nouem errores contra tres memoratas conſtitutiones orthodoxæ fidei aſſertori Pontifici impingit, vna cum ſententia b, quam ipſe Romæ xviii. aprilis tulerat in Pontificem, oſtijs Piſanæ eccleſiæ affigi iuſſit xii. decembris: quibus nefarijs libris Ochamus & Bonagratia ſua nomina appoſuere. Quin etiam commentarium alium compoſuit Michael c, in quo vertit in quæſtionem, an Pontifex ſine concilij ſententia tenendus foret hæreticus: quippe catholici ſentiebant non poſſe, neq; ad Ludouicum ob cæſareos apices damnandi Pontificis ſententia hæreſeos munus ſpectare; tenendumque ſine concilio hæreticum concluſit.

Eam Ludouicus vna cum ſuis edictis promulgat.

a Ext. ib. pag. 75.

b Ext. ib. pag. 88.

c Ext. ib. pag. 83.

66 Fretus deceptuſque huius hæreſiarchæ nequitia Ludouicus Piſis xiii. decembris, vt refert Ioannes Villanus d maximos ſequacium ſuorum cœtus habuit, in quibus Michael ampullata oratione plurium hæreſeon calumnias effudit in Pontificem: cumque maledicendi finem feciſſet, mox Bauarus in Ioannem veluti hæreticum pronuntiauit ſententiam, & pontificatu ipſum deturbare auſus eſt. Addit Villanus Pontificem eodem menſe recurrentibus quatuor temporum ieiunijs Auinione in Cardinalium & præſulum ſenatu edicta in Ludouicum veluti hæreticum & perſecutorem eccleſiæ promulgaſſe, atque ob hæc ſcelera eum cæſarea, ducali, aliaue dignitate exauctoraſſe, ac fidei cenſoribus dediſſe partes, vt in ipſum ſequaces legum ſeueritatem distringerent. Quæ quidem ſententia xiii. Ioannis pontificatus anno conſignata in charta pergamena exarata reperta e eſt in Auinionenſis palatij archiuo gerente legationem Auinionenſem Octauio Card. Aquauiua.

Item exauctorare auſus Pontificē.

d Io. Vill. l. 10. c. 115

Ab eodē damnatur hæreſeos.

e An. 1594 conſignat. n. 185

Diſtricta etiam in apoſtatæ Cæſenatis ſequaces ſeueritas: extant quidem eo argumento datæ ad præſidem Patrimonij beati Petri literæ, quibus ei præcerit f, vt in Minoritas, qui Michaeli e Caſena adhærebant, legibus ageret; tum etiam ad Ioannem patriarcham Alexandrinum & Petrum archiepiſcopum Cæſarauguſtanum, vt Arnaldum Canelli & Petrum Fibla pſeudominoritas, qui plures in Romanam eccleſiam blaſphemias effuderant, ac per totam Italiam tanquam miniſtri diaboli fœdos errores diſſeminarant, ſeque in Aragoniam ad eam inficiendam contulerant, in cuſtodiam traderent g. Infecti fuere præ cæteris Michaelis partibus Saonenſes h Minoritæ, e quibus tamen nonnulli oculos ad veritatis lucem extulere: alij in pertinacia obfirmati omnibus priuilegijs apoſtolica ſententia exuti ſunt, habendarumque concionum & ſacrarum confeſſionum excipiendarum munere interdicti. Denique anno extremo ſcilicet x. kal. ianuarias Michaelem horrenda multa aduerſus eccleſiam molientem, quem gehennæ filium vocat, pœnis grauioribus deuinxit. Agit de Michaele, qui in hæreſiarcham euaſit, Aymericus i in directorio inquiſitionis, cuius hæreſcar recenſet.

Iudiciaria actiones in Minoritas ſchiſmaticos.

f To. 7 p. 1 ep. ſecr. pag. 41.

g Ead. p. pag. 169.

h Ead. p. pag. 70.

i Aymer. de inquiſ. 2. p. q. 9. & 2. q. 34.

67 Ex infelici Michaelis Cæſenatis, Petri Corbariæ antipapæ, Ochami, Bonagratiæ, aliorumque lapſu, iactatiſque aduerſus pontificias conſtitutiones vocibus, plures Franciſcano ordini infenſos Pontificem exaſperaſſe in Minoritas, teſtatur S. Antoninus a: ſed Regum principumque precibus ad priſtinum amorem facile reuocatum, cum plures viri ſanctitatis laude inſignes in eo ordine verſarentur, neue ſontium pœnis inſontes irretirentur. Præterea aſcitos iam antea in Cardinalium numerum duos Minoritas Bertrandum e Turre & Vitalem e Furno magna contentione eundem ordinem defendiſſe: *Aſſumpti*, inquit, *ad cardinalatus præcellentiam duo fratres Aquitanici, viri vtique literati & ſuæ religionis Minorum feruentiſſimi zelatores, frater videlicet Vitalis de Furno & frater Bertrandus de Turre canum latrantium contra ordinem clamoribus in facie eccleſiæ reſpondent. Viuebat etiam tunc dominus infans Aragonia patriarcha Alexandrinus, qui ex magna deuotione ad ordinem deferebat habitum Minorum occultatum, qui iuuabat fratrum cauſam. Pacem ante illam tribulationem præceſſerat canonizatio B. Ludouici epiſcopi Toloſani, qui in facie eccleſiæ crebra miraculorum coruſcatione effulgebat. Quis ad dilectionem ordinis fortius efferbuit quam Rex Siciliæ Robertus Ludouici ſancti frater, & domina Regina Sanctia vxor eius; quæ pro defenſione ordinis perſonam & potentiam ſuam obtulit, eam exponere parata & pro ſtabilitate ordinis & regulæ parata immolari? Multi quoque Reges ac principes ordinem in tanta tribulatione poſitum adiuuabant in curia, Rex Franciæ, Rex Caſtellæ, Rex Aragoniæ, Rex Cypri, Rex Maioricarum.* Et infra: *Magna pars dictorum Regum & principum ſcripſit pro excuſatione & conſeruatione religionis ipſius cordialiſſime domino Papæ; & magni magiſtri & famoſi tunc erant. Et ob hoc diuino inſtinctu dominus Papa malitiam inuidorum ſuſurrantium & ſolemnitatem & innocentiam religionis perpendens flexus ad eam, tum ex compaſſione tum affectione literas multum conſolatorias & fauorabiles miſit Pariſios capitulo generali, & ad amorem priſtinum eſt reductus.*

Conflata Minoritis ex aliquorum lapſu inuidia.

a Ant. 3 p. tit. 24. c. 9. §. 13.

Qui Minoritarum ſuſcepere clientelam.

Plures Reges ordini patrocinati.

Conciliatus Minoritarum familiæ Pont.

Et quidem Pontificem, exceptis nonnullis pſeudominoritis hæreticis, ſchiſmaticis, & apoſtatis, de reliquo ſacro ordine optime ſenſiſſe, Albertus Callenſis in Piceno, Antonius Sagonenſis in Corſica, Nicolaus Aiacenſis in Armenia, Rodulphus Dunenſis in Hibernia, Ioannes Senogallienſis, & Matthæus Balneoregienſis creati ex eodem ordine hoc anno epiſcopi demonſtrant b. In literis certe ſcriptis ad Francorum Reginam ſacram illam familiam pontificiæ clementiæ commendantem, hæc reſpondit: *Quia in eadem litera recommendationem orationis adiecit regia celſitudo, preceſque fudit, vt pacem in dicto ordine ponere curaremus; ad hoc, vt alias reſpondimus, reſpondemus quod perſonas dignas honoris pariter & fauoris tenemus indubie in ordine multas eſſe, quas cum earum probitatis obtentu, tum etiam partium regiarum intuitu proponimus & intendimus propenſius habere commendatas: nec exceſſus olim rectoris nimium Michaelis Cæſenatis, ſequaciumque ſuorum, adhuc & plurium aliorum, ſi cum eis concurrerent, a dilectione nos dicti retraherent ordinis nec contra illum turbare nos poterunt, Domino concedente; cum non deceat alium ex alterius odio prægrauari, pœnaque ſuos actores tenere debeat, nec ſit ad alios extendenda. Pro pace autem dicti ordinis nos ſicut vnus de prædeceſſoribus noſtris vtiliter credimus laboraſſe: & ſi fratres vellent agnoſcere quanto periculo dictus ordo ſubiacebat tempore quo*

Plures ex eo ordine creat epiſcopos.

b Luc. Vuad. in annal. Minor. hoc an. n. 23.

Suam in illum beneuolentiam oſtēdit.

aſſum-

Digitized by Google

aſſumpti ad ſtatum huiuſmodi fuimus, credimus quod nequaquam in dubium reuocarent, quod ex quo cœpit ipſorum ordo, nullus efficacius quam nos pro ſtatu eorum pacifico laborauit: nec adhuc recuſamus laborẽ, immo parati ſumus prompte aſſumere quoties opus erit. Ex his refellas Franciſcanæ Nitelæ auctorem & alios, qui Ioannem vt Minoritarum aduerſarium traducunt, qui ſuorum potius culpā fateri ingenue debuiſſent, ſi ad eos coercẽdos Ioannes adactus ſit, vti his verbis profitetur: *Sed quis ſtultorum infinitus eſt numerus, nec dubium quin in eodem ſint multi fatui, & qui non ponderant quæ loquuntur; ipſos ſuperiores eorum deberent corrigere, alias oportebit, quod ab alijs, non abſque aliqua nota ordinis, corrigantur: ſicut & iam multi linguas ſuas ad talia laxauerunt, propter quæ oportuit velut de hæreſi & ſchiſmate valde ſuſpectos inquiſitores hæreticæ prauitatis & ordinarios extendere manus ſuas.*

Queritur plures ex eo trāna licentiæ linguas laxare.

In eos agendum legibus.

68 Hoc anno a kal. februarij Carolus Francorum Rex e viuis exceſſit, atque in S. Dionyſij templo ſepulturæ mandatus eſt, nullo relicto ſceptri herede, haud magnarum virtutum princeps: & licet ingentia agitarit conſilia, nullum tamen in opus perduxit. Exaruit in eo Philippi Pulchri ſtirps regia, quæ cum magna eſſlotéſceret gloria, breuiſſimo temporis interuallo extinctis quatuor Regibus defecit. Impletum tum episcopi Morianenſis oraculum, cum Bonifacium VIII. Philippi Pulchri factione captum audiuit, illū ac filios perituros miſere, nec poſteris ſceptrū tranſmiſſuros. Cauendum itaque ſummopere, ne Reges iure vel iniuria Chriſti vicarium lædant.

Caroli Regis Francor. obitus. a Io. Vill. l. 10. c. 61. Paul. Aemil. in Carol. IV Philippi Pulchri ſtirps excisa.

Accepto de Caroli IV. Regis obitu nūtio Pontifex mœrentes Gallorum principes b Ludouicum Boiorum comitem, Robertum Atrebarenſem, atque alios, ſed præcipue Ioannam Reginam e mariti ſui morte dolore confectam ſolari ſtudnit, humanarumque rerum, vt ad diuina illam erigeret, inconſtantiam expoſuit c, cum ab euolutis annis quindecim Reges quinque, Philippus Pulcher, Ludouicus Hutinus, Ioannes, Philippus Longus, Carolus IV. Francorum & Nauarræ ſceptra tenuiſſent.

b To. 6. p. 3 ep. ſecr. pag. 205.

c Ib. pag. 204.

Ioannæ Reginæ Franciæ & Nauarræ.

Infeſti rumoris aſſertio ad noſtrum peruenit auditum, quod nobis chariſſimum filium, tibi chariſſima in Chriſto filia virum amantiſſimum, mors immatura ſubtraxerat. *Et infra:* Deſiderãtes itaq; vt tui doloris aculeos temperes, & preſcindas rationabili conſideratione dolores, tuæ mẽtis obtutibus exponẽnda duximus quę ſequũtur. In primis quod, vt acerbitatem mortis eius temperaret æqualitas, mortis tributum cunctis hominibus eſt indictum, a quo nõ excipit eminentia generis ſeu cuiuſuis dignitatis, a cuius ſolutione ſapientia ſeu potentia non eximit, nullumq; contra illud diuitię muniuerunt; nec ad remiſſionem ſtatuti prædicti obſeruantiæ ætatis miſeratio prouocat, ſeu ſexus inuitat fragilitas, ſicut in libro experientiæ hæc leguntur aperte. Et ne ſuper hoc ad antiquorum recurramus exempla, hæc in regno Francorum inclyto poſſunt quaſi præſentia intueri, in quo quidem a xv. annis citra quinque præfuiſſe Reges legimus, & eorum quemlibet tributum huiuſmodi perſoluiſſe.

Conſolatoriæ ad Ioannam Reginam literæ.

Secundo quam breuis & miſera ſit hæc vita caduca, ad quod inducimur dicto beati Iob ſic dicentis: *Homo natus de muliere, breui viuens tempore, repletur multis miſerijs: qui quaſi flos egreditur & conteritur, & fugit velut umbra, & nunquam in eodem ſtatu permanet.* Quid enim eſt aliud præſens vita? Profecto vt verbis vtamur B. Iacobi, non eſt aliud niſi *vapor ad modicum parens*. Quid enim eſt aliud hæc vita, niſi curſus quidam ad mortem, in quo quidem nec momentum licet quieſcere, nec a curſu ceſſare? Hæc vtique, filia prædilecta, ſi meditationis attentæ cenſura recenſeas, humanitatis conditione penſata, quod ferre in præſenti moleſte nimis noſceris, æquanimiter ſupportabis. [Addit ad permulcendum eius dolorem, vt Rex omnibus ſacramentis eccleſiaſticis rite procuratus, regnique negotijs compoſitis, concepta de æternæ felicitatis ſpe firmiſſima animam pie efflarit. Tum illi apoſtolicam beneuolentiam, ad quam in aduerſis rebus confugiat, pollicetur; concluditque hiſce verbis:] Gratia domini noſtri Ieſu Chriſti ſit tecum, quæ tibi patientiam in aduerſitatibus tribuat, & miſericorditer conſolationem infundat. Amen. *Dat. Auin. x. kal. martij anno xii.*

Vitæ humanæ inconſtantia deſcribitur.

Relicta a Carolo viro prægnans fuerat Regina Ioanna, grauiſque exorta controuerſia, quis regij vteri cuſtos, regiæque procurator foret. Eduardus, miſſis Pariſios oratoribus, ad id munus enitebatur, contendebatque a ſi partus proſpere in lucem non exiret, Iſabellæ Reginæ matris Caroli IV. ſororis iure ad ſe regnum deuolutum iri; ſed vicit ob legem Salicam contraria ſententia, regnique adminiſtratio Philippo Valeſio Caroli comitis nepotis S. Ludouici ac Philippi Pulchri Regis fratris filio, poſtremiq; Regis patrueli delata eſt, ac ſancitum e maiorum inſtitutis regno ipſum ſucceſſurum, ſi maſcula proles a Ioanna Regina non ederetur. Gratulatus Philippo eſt Pontifex, cum Galliarum & Nauarræ adminiſtrationem iniſſe, ac præceptis ſaluberrimis ad obeundum pro dignitate id munus informauit b. Enixa demum eſt Regina Ioanna fœmineum partum c, atque ex memorata veteri lege Salica regno ipſa atq; Iſabella Anglię Regina & Eduardo, qui minora in regnū iura obtinebat, excluſis Philippus Valeſius proximus agnatus, conſentientibus regni ordinibus, octaua pentecoſtes die Rhemis eſt Francorum Rex ſacratus d, de quo hæc ex M.S. Vaticano e decerpta ſubijcio: *Mortuo Carolo Rege Francorum ſine herede maſculo, Philippus comes de Valeſio nepos eiuſdem Caroli ex patruo regnum adeptus eſt Francorum: Rhemis coronatur, licet ex oppoſito per procuratores ſuos ad hoc miſſos inſtaret Eduardus Angliæ Rex, petens ſe admitti ad regnum, tanquam illum cui deberetur ex ſucceſſione matris ſuæ, quæ fuit ſoror Caroli tunc defuncti. Eſt tamen conſuetudo antiqua regni Franciæ, filias non ſuccedere in regno; ideoque idem Eduardus repulſus fuerat nec admiſſus: quare inter eundem Philippum & Eduardum grauis orta diſſenſio multis durauit annis, quæ & Franciam vltra modum afflixit.* At de bello Anglico agetur inferius.

a Paul. Aem. in Phil.

Philippus Valeſius regni adminiſtrationem init.

b To. 6 p. 3 ep. ſecr. pag. 205.

Edito a Ioanna Regina fœmineo partu, ſceptrum ſuſcipit.

c Io. Vill. l. 10. c. 61.

Regia unctione Rhemis linitur.

d Ead. l. 10 c. 88. Paul. Aemil. in Phil. VI.

e M.S. bib. Vat. ſign. n. 3765 in Io. xxii. & M.S. aliud de Reg. Fran. ſign. n. 2040.

69 Non eadem regni Nauarræ ratio fuit; quod quamuis materno iure Carolus exemplo fratrum coniunctum cum Francorum regno poſſediſſet, cum tamen in Nauarra Salica lex non vigeret, Philippus Valeſius eodem iure ad illud anniti non poterat: & licet antea Ioannæ Ludouici Hutini filiæ ob matris adulterium, obiectum viderimus incertum partum, ademptumque a Philippo Longo regnum Nauarræ, ex quo noua bella erupere; nouus tamen Rex, ne plures ſibi hoſtes pareret, cum etiam Anglus vt dictum eſt ſceptro Gallico inhiaret, Nauarræ regnum Ioannæ Ludouici Hutini filiæ, quæ Philippo Ebroicenſi duci regia Francorum Regum ſtirpe ſato, ac

Excluſæ apud Gallos ſceptris fœminæ.

Regnum Nauarræ a Gallico diuiſum.

S. Ex-

Digitized by Google

S. Ludouici pronepoti nupſerat, dimiſit: fuiſſeque illam cōmunibus Nauarræorum votis ad ſolium euectam, refert Mariana a. Adepta itaque Nauarræ regnum Ioanna Regina, Romano Pontifici regia officia pie detulit: cui viciſſim Pontifex de ſuſcepto ſceptro eſt gratulatus b, ipſamque incitauit, vt ad regnum æternum contenderet.

a Io. Mar. l. 15. c. 19.

b To. 3. p. 6 ep. ſecr. pag. 202.

Ioanna Regina Nauarræ.

Miſſa nobis magnificentiæ tuæ nuper epiſtola, aſcenſum tuum ad thronum nuncians regium, ac ſincerum, quem ad nos & ſanctam matrem geris eccleſiam, repræſentans affectum, grata nimirum noſtris occurrit aſpectibus. Super quibus magnitudini tuæ gratias non indebitas referentes, & oblationem acceptam habemus, & acceptamus oblatam, illa cum locus aderit vſuri tanto ſecurius, quanto id promptius conſideramus offerri. Cæterum quia ſalutem tuam plenis zelamus affectibus, & incrementa tui deſideramus honoris, circumſpectionem regiam exhortamur in Domino, eidem nihilominus ſano conſilio ſuadentes, vt ſtatus iſtius excellentiæ, cum ſit tranſitorius & breui tempore duraturus, te non extollat indebite; ſed ei, qui ad illud dignatus eſt te perducere, in humilitate ſpiritus gratias agens aſſidue, ſic tranſire per bona temporalia ſtudeas, quod æterna non amittas: ſed cum vitæ finis aduenerit, ad illorum beatum participium feliciter, quod tibi concedat Altiſſimus, admittaris; ſuaſura chariſſimo in Chriſti filio noſtro viro tuo, vt ſic regnum illud temporale regere ſtudeat, vt ad perenne feliciter poſt huius vitæ tranſitum valeat peruenire. *Dat. Auin.* VI. *kal. ſeptembris anno* XII.

Ioanna Regina ſuſcepto regno ſe, ſuaque Pontifici defert.

Pontificia ad illam monita.

70 Diuiſis Nauarræ & Galliarum regnis, quæ in vltimis Regibus coniuncta fuerant, Philippus primum in Belgas, qui Ludouicum comitem principatu depulerant, expeditionem duxit c: Et inter cæteros in caſtra adduxit delphinum Viennenſem, & Sabaudiæ comitem, quos quidem poſt diuturna bella, de quibus antea memoraui, in mutuam amicitiam Reginæ Clementiæ prudentiſſimæ fœminæ, Ludouici olim Regis vxoris ac delphini amitæ, quæ extrema ægritudine, e qua paulo poſt obijt conflictabatur, ſtudio reuocatos, ac mutua ſibi in beneuolentiæ ſignum oſcula porrexiſſe, refert Ioannes Villanus d: Confluxerant e etiam ad Regis ſigna Barenſis, Namurcenſis, & Hannoniæ comites, pluresque viri nobiles adeo, vt duodecim millibus equitum Philippus eſſet inſtructus: is tamen, irrumpentibus Flandris in ipſum regium tentorium, in maximū diſcrimen fuit adductus. Conſurgentibus demum ad pugnam omnibus Gallis, magna Belgarum ſtrages, nimirum ad duodecim millia, edita eſt, alij fuga diſſipati: Hypra aliaque municipia ad victorē prona fuere. Reuocatus Brugas eſt Ludouicus comes, quem Philippus Rex ad principatum moderate gerendum eſt adhortatus, interminatus, ni iuſti principis munus obiret, ipſum ſe gradu depulſurum. De parta illuſtri adeo victoria Philippus Rex Pontificem certiorem fecit, vtque in extremum periculum ab hoſtibus, qui ad illius tentoria penetrarant, eſſet adductus: cui Ioannes referendam diuino Numini huiuſmodi victoriam reſpondit, vtque in victos clementiam explicaret, apoſtolicis monitis ſolicitauit. f

Belgarū rebellio. Francor. Regis ad ipſos edomandos expeditio.

c Io. V. ll. l. 10. c. 89.

d Eod. l. 10. c. 107

e Ib. c. 89.

Ii demū repreſſi cæſique.

Comes Flandriæ principatui reſtitutus.

f To. 7. p. 2 p. ſecr. pag. 113.

Ioannes, &c. Philippo Regi Franciæ.

Sane, fili dilectiſſime, cum horrore quodam percepimus, quod hoſtes vſque ad tua tentoria te inſcio potuerunt peruenire. Sed hoc forſan permiſit Altiſſimus, vt certius cognoſceres, ab ipſo futuram victoriam proceſſiſſe, teque ad ſuam deuotionem eiuſque beneplacita exequenda, & arctius euitanda quæ prohibuit, obligaret. Et quia tam liberationem ab inimicorum inſidijs, quam victoriam ſubſecutam non humanæ potentiæ, ſed ſupernæ, ſicut prædictæ atteſtantur literæ, cum actionibus gratiarum aſcribis, circumſpectionem regiam multipliciter in Domino commendamus, regalem excellentiam attentius exhortantes, quatenus præmiſſa de tua memoria obliuio non obliteret: ſed cum aſſidua gratiarum actione perduret, vt ſic eius vberiores continue gratias, quas ipſe tibi dignetur concedere, merearis: & attendens inſuper, quod magna eſt gloria principum vti miſericordia & manſuetudine poſt triumphum, illi populo, ſi humiliter & deuote ad tuam deuotionem & fidelitatem redire ſine fictione voluerit, ob illius reuerentiam, qui cum iratus eſt, non obliuiſcitur miſereri, ſinum tuæ non omittas gratiæ aperire. Cæterum de victoriæ inſinuatione huiuſmodi regiæ celſitudini gratiarum referimus vberes actiones. *Dat. Auin.* VIII. *id. ſeptembris anno* XIII.

Gratulatur Philip. Pont. de parta victoria.

Hortatur ad clementiam in victos.

Perdomiti Gallorum armis Belgæ, præteritæ defectionis veniam ſupplices popoſcerunt: cumque ex conuentis antea cum Philippo IV. & Carolo IV. Regibus apoſtolica auctoritate initis, anathematis & interdicti eccleſiaſtici vinculis ſe irretijſſent, Philippum Regem interpretem adhibuere apud Pontificem, vt ea religione ſoluerentur. Flexus itaque ad regias preces Ioannes, ſubiectis præſulibus eam prouinciam demandauit. a

Belgæ Philippo ſe ſubmittunt.

a An. 13. p. 1. ep. ch. 297.

Ioannes, &c. venerabilibus fratribus archiepiſcopo Rhemenſi & epiſcopo Siluanectenſi, & dilecto filio decano eccleſiæ Rothomagenſis.

Petitio chariſſimi in Chriſto filij noſtri Philippi Regis Franciæ illuſtris nuper nobis exhibita continebat, quod communitates, burgimagiſtri, aduocati, ſcabini, conſiliarij, corrarij, & præpoſiti, cæterique habitatores & homines plurium villarum, locorum, & caſtellaniarum patriæ & territorij Flandriæ contra paces & capitula contenta in eis inter claræ memoriæ Philippum tunc Regem Franciæ, dicti Philippi nunc Regis patruum ex vna parte, & Robertum tunc Flandriæ comitem & habitatores locorum & villarum patriæ & territorij prædictorum ex altera primo; ac deinde inter claræ memoriæ Carolum tunc Regem Franciæ & Nauarræ, ipſiuſque Regis, qui nunc eſt conſanguineum, prædeceſſores ſuos ex parte vna, & communitates ac habitatores plurium locorum & villarum patriæ Flandriæ prædictæ ex altera dudum factas & initas temere veniendo, quamplures rebelliones & inobedientias contra eundem Philippum, nunc Regem, genteſque ac ſubditos ipſius Regis patenter & notorie commiſerunt, paces prædictas in pluribus punctis & articulis contra fidem per eos datam ac iuramentum præſtitum violarunt, excommunicationis in perſonas & interdicti in communitates, villas, & loca tam a felicis recordationis Clemente Papa V. prædeceſſore noſtro, quam a nobis latas ſententias propterea incurrendo, quas quidem ſententias executores tam ab eodem prædeceſſore, quam a nobis ſuper hoc ſpecialiter deputati, ſeu alter eorum ad requiſitionem ipſius Regis, qui nunc eſt, prædictos burgimagiſtros, aduocatos, ſcabinos, conſiliarios, corrarios, præpoſitos, cæteroſque habitatores ex-

De corū pactionibus cum Phil. IV. & Car. IV.

Vt eas infregerint.

excommunicationum, ac communitates, loca, caſtellanias, & villas rebellium prædictorum interdicti ſententias prolatas incurriſſe, auctoritate apoſtolica declararunt, prout hæc in apoſtolicis ſuper hoc confectis literis & proceſſibus inde ſecutis plenius & ſerioſius continetur: quodque poſtmodum præfati burgimagiſtri, aduocati, ſcabini, conſiliarij, corrarij, præpoſiti, cæterique habitatores & communitates villarum, caſtellaniarum, & locorum rebellium prædictorum ad cor reuerſi, ſuumque recognoſcentes errorem, ducti ſpiritu conſilij ſanioris ad eiuſdem Regis obedientiam tanquam fideles ſubditi redeuntes, de & ſuper inobedientijs, rebellionibus, & attentatis alijs omnibus ſupradictis eidem Regi competentem fecerunt emendam, ſe ſuper ijs ipſius Regis voluntati totaliter ſupponendo; quare nobis idem Rex humiliter ſupplicauit vt perſonis & locis præfatis prouideri de abſolutionis & interdicti relaxationis beneficio miſericorditer mandaremus, &c.] Diſſoluit Pontifex ad regias preces cenſuras, & auctoritate memoratos præſules inſtruit, vt Belgas expiato ritu eccleſiaſtico crimine ſacrorum communioni reſtituant. *Dat. Auin.* XIV. *kal. nouemb. anno* XIII.

Cenſuris ſe illaquearint. — *Earum nexu ſolui efflagitarint.* — *Data Rhemenſi archiep. & epiſcopo Siluanect. ea prouincia.*

Lapſis aliquot annis Belgæ iterum in Philippum Regem coniurarunt, cenſuraſque eo fuco non contraxiſſe prætexuere, quod Eduardum Gallicum nomen regium ſibi aſciſcentem ſequerentur. De quibus ingentibus turbis, vtque eiuſmodi de cōtrahendis cenſuris pactionem abrumpere ſint auſi, dicetur inferius. Addimus nunc Pontificem adhortatum eſſe Philippum, vt illius belli curis ſolutus animum vireſque ad eccleſiæ a ſchiſmaticis oppugnatæ decus tuendum conuerteret: *Tenemus*, inquit a, *probabiliter, quod intenſum tuum deſiderium, quod ad vlciſcendas matris tuæ videlicet iniurias, tuitionemque catholicæ fidei te habere tam publica vox quam priuata multorum teſtatur, tuaque literæ hoc exprimebant expreſſe, induxit Dei beneuolentiam, vt breui completo tempore, quod dudum compleri prolixiori nequiuit circa matris eiuſdem eccleſiæ negotium, tuis poſſis promptius præfatum deſiderium adimplere. Quare noſtris exhortationibus adijcimus; vt ſucceſſus proſperi, qui plerumque a bonis retrahere conſueuerunt conceptibus, te non retrahant; ſed animent potius, ſicut & viros gratos percepta beneficia fortius animant & accendunt, vt illi, a quo ea percipiunt, promptius ipſi obſequantur.* Addit res eccleſiæ in dies efferri, hoſtiumque frangi potentiam: ſenatores Vrbis vice Roberti Siciliæ Regis adminiſtrandæ publicæ rei præfectos munus ſtrenue ac placide obire: omnia, quæ a ſchiſmaticis geſta erant reſciſſa: edixiſſe, grauiſſimis adiectis pœnis, vt qui literas pſeudopontificis haberet, quam primum deferret; omnium illorum domos, qui ab hæreſiarcha Cardinales, notarij, ſcriptores, officiales creati fuerant, funditus in æternum dedecus exciſas. *Dat.* IV. *non. octobris anno* XIII.

Pontifex Philippū hortatur ad cauſā eccleſiæ ſuſcipiendam. — *a To. 7. p. 1 ep. ſecr. pag. 114.* — *De proſperis Italiæ rebus eum monet.*

71 Explicuerat Philippus Pontifici præclarum tuendæ Apoſtolicæ ſedis dignitatis ſtudium, atque ad euertendam hoſtium eccleſiæ tyrannidem, excindendumq; ſchiſma armorū potentiam obtulerat. Cuius zelum Pontifex magnis extulit laudibus b, rogauitque vt ad ſingulas Italiæ vrbes ac populos literas daret, ac publice profiteretur, ſe eccleſiæ cauſam ſuſcepturum, atque arma in ſchiſmaticos & antipapæ ſequaces conuerſurum. Inſtitit etiam apud Ioannam Francorum Reginam a, vt maritum Regem ad glorioſiſſimum opus impelleret, ac ſcribere Italis ſuaderet, ne Ludouico, eiuſque, vt ait, idolo, nimirum antipapæ obſequerentur, ſed potius Roberto Siciliæ Regi omnem operam ponerent.

Rogat, vt denuntiet Italis ſe eccleſiam aduerſus ſchiſmaticos tuiturum. — *b To 6. p. 3 ep. ſecr. pag. 197.* — *a Ib. pag. 169.*

Vrſerat etiā alijs exeūte anno ſuperiore literis Pont. Philippū, vt eccleſiæ cauſam ſtrenue defenderet, ſeq; ad vlciſcendas illius iniurias generoſe accingeret: ea re ſummam a Chriſto domino gratiam ipſum initurum; ſi enim mortales ſponſi ſuis illatas ſponſis contumelias vindicent, immortalem ſponſum eccleſiæ ſuæ ſponſæ iniurias vindicantem amore complexurum: tum etiam gratulatus eſt b abiecta ab ipſo inanium fabellarum lectione ſacros Regum veteris teſtamenti libros perlegi.

b Ead. p. 3. pag. 191.

Ioannes, &c. Regi Franciæ.

Accedit nobis ad ingens gaudium, cum te, fili chariſſime, in ijs occupari percipimus, quæ dignitati conueniunt regiæ, Regi Regum ſunt placida, & vtililitatem reſpiciant ſubditorum. In his profecto te comprobas occupari, cum abiectis romantiorum fabulis, quarum lectio aures magnatum frequenter occupat, veteris teſtamenti Regum hiſtorijs intendis ſedule: ex quibus potes circa bellicos actus inſtrui, ac quantum in illis diuina prouidentia egerit, erudiri: ex quo potes euidenter percipere, quantum diuina reuereri maieſtas debeat, quodque in illa ſola ſpes omnis victoriæ ſit ponenda. Adhuc in præmiſſis te arguis occupari, cum circa tuendas eccleſias & perſonas eccleſiaſticas earumque iniurias vlciſcendas te curas exhibere ſolicitum, quodque vtique gratiam eiuſdem ſponſi eccleſiæ, ſcilicet Chriſti, tibi vendicas ampliorem: ſi enim ſponſi carnales adeo diligant ſponſas ſuas, vt ad illos ſuam extendant gratiam, quos illas nouerint honorare, ac contra illos excandeſcere ſoleant, qui ſponſabus eiſdem iniurias præſumpſerint irrogare; proculdubio multo magis ſponſus, qui amplius ad ſponſam afficitur, quam quiuis ſponſus alius ſuam ipſam honorantibus exhibet gratiam, & contra inhonorantem eam, ſeu ſibi irrogantibus iniuriam iraſcitur & turbatur, &c. *Dat. Auin.* VI. *id. decembris anno* XII.

Gratulatur Philippo Pont. de ſacrorum librorum lectione. — *Proponit paſtum eius eſſe iniurias eccleſiæ vlciſci.*

72 Vt porro fluctuanti eccleſiæ felicius opem Philippus Rex ferre poſſet, ſtudium ad pacem in Gallijs tuendam, exorientes cum Anglorum Rege Eduardo diſcordias ſopiendas, malaque imminentia auertenda conuertit Pontifex. Contenderat, vt diximus, Eduardus iure ſanguinis ad ſceptrum Gallorum vocari, vimque & arma adhibere ad cauſam defendendam parabat; cum Ioannes conciliandos nouis affinitatibus eos Reges cenſuit, Robertumque Atrebatenſem ac plures Gallicæ aulæ principes, tum Reginam Francorum ſolicitauit c, vt ad perficiendam concordiam incumberent: tum Philippum Regem eſt adhortatus, vt Ioannem maiorem natu filium cum Eduardi ſorore matrimonio coniugare niteretur; ex ea enim affinitate facile futura bella dirēptum iri. Repudiata ſunt, nec mandata operi pontificia conſilia magno Francorum detrimento; ab Eduardo enim irato grauiſſimis cladibus affectas Gallias, atque in extremum adductas diſcrimen viſuri ſumus. Traditam porro Eduardi ſororem Ioannam Dauidi Roberti Bruſij Regis Scotorum filio in vxorem, ac pacem poſt diuturna bella inter Scotos & Anglos firmatam, refert Ioannes Villanus d: quam quidem vocatam turpem ait Vualſinghamus e, cum Scotia antea in

Pontificię curæ pro ſopienda Anglum inter & Philippū lite. — *c Ib. pag. 203.* — *Pontificia conſilia maximo Philipp. & Gallorū malo neglecta.* — *Pax Scotos inter & Anglos conciliata.* — *d Io. Vill. l. 10. c. 80.* — *e Vualſin. in Edu. III. Boet. h. Scot. l. 14. & alij.*

in Ednardo I. regno Anglico coniuncta, ac ſuperioribus temporibus iure beneficiario obnoxia, ab omni onere & officio Anglis Regibus præſtando libera ex illius fœderis legibus pronuntiata fit.

Scotia Anglico iugo ſoluta pronuntiata.

73 Popoſcit tum veniam a Pontifice Robertus Scotiæ Rex, pluribus cenſuris ob prætérita in Eduardum II. bella irretitus; miſſiſque oratoribus, apoſtolicis imperijs obſequentiſſimum ſe poſthac futurum pollicitus eſt. Excepit Ioannes, qui pacem inter Anglos & Scotos redintegratam gaudebat, benigne legationem, diſſoluitque cenſuras apoſtolico diplomate, in quo ſuſe repetit, vt ardente inter Robertum & Eduardum II. Angliæ Regem bello, poſt varias concordiæ rationes pertentatas Gaucelinum epiſcopum Albanenſem, tunc tit. SS. Marcellini & Petri presbyterum, ac Lucam S. Mariæ in via lata Cardinales legatos miſerit, imperaritque Anglos inter & Scotos inducias, intentato ijs, qui bellum mouerent, anathemate: Robertus vero pacis conſilia reſpuerit, ac licet Cardinales ipſum cenſuris, & Scotiam eccleſiaſtico interdicto perculiſſent, ſi in Angliam cum exercitu irrumperet; ipſe tamen violata induciarum religione Angliam inuaſerit, & Bervvicum ac nonnullas alias arces Eduardo eripuerit, ob quæ eum Cardinales defixum anathemate & Scotiam ſacris interdictam pronuntiarint: cum vero idem Robertus cenſuras toto vertente anno ſperneret, & Angliam vexaret armis, pontificio edicto in ius ad ſubſellia Apoſtolica accerſitus fuerit: cumque apud ea non compareret, ſeruato iudiciorum ordine ex ſacri ſenatus ſententia damnatus ſit contumaciæ, ac fidelium conſortio eiectus. Iam vero inſtaurata cum Eduardo III. pace ad eccleſiæ obſequium redeunti Pontifex veniam tribuit. a

Cenſuris liberata a Pont.

Cur eas contraxiſſet Robert.

a An. 13. p. 2. ep. com 1849.

Ioannes, &c. chariſſimo in Chriſto filio Roberto Regi Scotiæ illuſtri.

Cum ad præſens, cooperante pacis principe, qui facit concordiam in ſublimibus ſuis & arcem poſſidet vnitatis, quique de throno cæleſti ad ima deſcendens, pacem in terra per cæleſtium Angelorum exercitum, glorioſæ pacis canticum concinentem, bonæ voluntatis hominibus nuntiauit, & demum regreſſurus ad Patrem pacis bonũ, quod ſuper omnia diligebat, tanquam donum gratiſſimum dedit fidelibus, & reliquit; pax & concordia inter te & chariſſimum in Chriſto filium noſtrum Eduardum nunc Regem Angliæ illuſtrem fuerint reformatæ, tu cupiens tanquam deuotionis filius ad ſinum almæ matris eccleſiæ, quæ nulli redeunti claudit gremium, cum humilitate redire, ipſiuſque ac noſtris in omnibus obedire mandatis, nobis per venerabiles fratres noſtros Iacobum S. Andreæ & Ioannem Morauienſem epiſcopos, ac dilectum filium Adam electum Brekmenſem nuntios & procuratores tuos (qui epiſcopus S. Andreæ, Iacobus Benedicti archidiaconus eccleſiæ S. Andreæ, & Adam electus præfati, Adam de Morauia decretorum doctor in litera, in qua eos ad id procuratores tuos conſtituiſti, per te nominati fuerunt) ad noſtram præſentiam ſuper his ſpecialiter deſtinatos, humiliter ſupplicaſti, vt prouidere tibi & ſtatui tuo, ac regno & terris tuis præfatis de ſalubris & opportunæ abſolutionis & interdicti relaxationis beneficio miſericorditer dignaremur. Nos itaque, qui ipſius Regis pacifici vices in terris, quamuis inſufficientibus meritis exercemus, ipſius exemplis ſalutaribus eruditi, huiuſmodi pacis & concordiæ dulcedinem internis brachijs amplectentes; conſiderantes etiam attentius, quod diuinitatis natura clemens eſt & pia, magiſque ad indulgentiam quam ad vindictam prona, quæ non vult mortem peccatoris, ſed vt conuertatur & viuat; præfatis nuntijs & procuratoribus nomine tuo poſtulantibus humiliter & deuote (qui etiam habentes ad hoc a te ſpeciale mandatum, de ſtando ſuper omnibus & ſingulis noſtris & eiuſdem eccleſiæ mandatis in animam tuam præſtiterunt corporaliter in noſtra præſentia iuramentum, bona tua ad hoc etiam obligando) te a præfatis omnibus & ſingulis excommunicationum ſententijs atque pœnis, quas per nos & Cardinales ipſos latas, vt præmittitur incurriſti, auctoritate apoſtolica tenore præſentium duximus abſoluendum, dictumque interdictum in regnum Scotiæ & alias terras præfatas, per Cardinales ipſos vt præfertur prolatum, vſque ad biennium a data præſentium numerandum auctoritate prædicta de ſpeciali gratia relaxamus.

Miſſi a Scoto ad Pont. legati.

74 Verum quia mediator Dei & hominum homo dominus noſter Ieſus Chriſtus hanc præpoſitis eccleſiæ tradidit poteſtatem, vt confitentibus pœnitentiæ ſatisfactionem docerent, & eiſdem ſalubri ſatisfactione purgatis reconciliationis ianuam aperirent; tibi pro præmiſſis quoad præſens huiuſmodi pœnitentiam iniungimus ſalutarem, videlicet quod de cætero per te, vel alium, ſeu alios treuguas, ſi quas per ſedem Apoſtolicam inter te & ipſum Regem indici canonice contingeret in futurum, nullo modo violare, ac mandatis apoſtolicis licitis contraire, regnum etiam Angliæ ac terras alias dicti Regis nunquam inuadere, ſeu alias occupare præſumas, niſi quantum tibi de iure conceſſum fuerit, vel permiſſum; reſeruatis nobis omnibus alijs, quę pro præmiſſis tibi iniungenda fuerint, tibi noſtro arbitrio in poſterum imponendis. Nulli ergo, &c. *Dat. Auin. id. octobris anno* XIII. Data alijs literis archiepiſcopis & epiſcopis imperia a, vt a Roberto poſtulati, illum anathematis nexu ſolutum, & ſacrorum vſum Scotiæ ad biennium reſtitutum promulgarent. Haud diu pax ea tenuit, cum Roberto breui extincto, Eduardum III. ſpreta affinitate, ad auita in Scotiam iura recuperanda Dauidem ſororium grauiſſimo bello exagitaſſe viſuri ſimus.

Impoſita Regi Scot a Pont. pœna.

a Reg. poſt eand. ep.

75 In Hiſpanijs Alfonſus Caſtellæ Rex, ardore propagandæ religionis ac regni limitis proferendi ſuccenſus, bellum in Saracenos cœptum vrgere conſtituit: vtque belli molem facilius volueret, ab Romano Pontifice ſacrarũ opum auxilia flagitauit, ac Ioannem epiſcopum Conchenſem & Petrum electum Carthaginenſem oratores legauit, inſtruxitque auctoritate, vt fidem regiam ad ſeruanda ineunda ea de re pacta obſtringerent. Quo argumento ſubiectas literas ſupplices tranſmiſit. b

Rex Caſtellæ bellum in Mauros vrget.

Sanctiſſimo ac beatiſſimo in Chriſto patri ac domino, domino Ioanni, diuina prouidentia ſacroſanctæ Romanæ ac vniuerſalis eccleſiæ ſummo Pontifici, chariſſimus eius filius Alfonſus Dei gratia Caſtellæ, Legionis, Toleti, Galleciæ, Sibiliæ, Corduba, Murciæ, Giennij, & Algarbij Rex, ac Viſcayæ, & Molinæ comitatuum dominus, cum recommendatione humili & reuerentia pedum oſcula beatorum.

b Ext. apud Io. an 12. p. 3. inſerta ep. 1477 & in M.S. bib. Vall. ſign. lit. B. n. 11 pag. 161

Pater ſanctiſſime, clare nouit veſtra prouidentia circumſpecta, qualiter Deo ſeruire præcordialiter affectantes, fidemque catholicam pro vi-

Poſcit ſubſidia a Pont.

viribus exaltare, velut verus filius eccleſiæ & catholicus Chriſtianus, ac deprimere ſeu frangere Saracenorum inimicorum fidei orthodoxæ perfidam & abominabilem nationem, ſicut fecerunt Reges, de quorum ſtirpe noſcimur deſcendiſſe; cum regnorum noſtrorum redditus non ſufficerent ad tam arduum tamque ſanctum negotium modo debito proſequendum, ſperantes ad hoc auxilium per gratiam ſeu liberalitatē ſedis Apoſtolicæ conſequi opportunum, ſupplicari per noſtros fecimus nuncios, vt aliquas petitiones nobis, regnis, & ſubditis noſtris expedientes, veſtra ſanctitas dignaretur miſericorditer exaudire.

Verum, vt percepimus, quia veſtra ſancta pietas aliquas gratias nobis intendit facere pro ſubſidio guerræ per nos contra Saracenos inceptæ, ſub certis conditionibus, & ad earum obſeruantiam obligationibus, quibus adijciendis quamuis anteceſſores noſtri, qui in Caſtella & Legione pro tempore regnauerūt, acceperint tertias & theſauros eccleſiarū ad guerram, quā cum præfatis habuerunt inimicis fidei exercendam, & ab eorum incurſibus terras & regna ſua commodius protegenda; tamen ob deuotionem eximiam, qua Deum & ſedem Apoſtolicam reueremur, impendentes reuerentiam qua tenemur vobis vicario Ieſu Chriſti, veſtram voluntatem complentes facimus, conſtituimus, creamus, ordinamus noſtros veros procuratores, yconomos, ſyndicos, vel actores & nuncios ſpeciales venerabiles dominos Ioannem Conchenſem epiſcopum, Petrum Carthaginenſem electum clericos noſtros, ac nobilem virum Fernandum Sancij militem ac iudicem curiæ noſtræ abſentes tanquam præſentes, omnes vel duos eorum ad comparendum coram ſanctitate veſtra & ſacro collegio reuerendorum dominorum Cardinalium, & offerendum ex parte noſtra ſupplicationes, quæ ipſis procuratoribus, aut eorum duobus videbuntur ſpecialiter proſecutioni guerræ Saracenorum, nobis, regnis, ac ſubditis noſtris expedientes, & oblatas proſequendum & acceptandum vna vobiſcum: immo &, ſi ſanctitati veſtræ videbitur cum dicto collegio, ſuper dictis ſupplicationibus & earum qualibet quicquid ſanctitas veſtra & dictum collegium tractandum, ordinandum & promittendum ordinauerit per eoſdem procuratores vel duos ipſorum nomine procuratorio noſtro: nec non obligandum nos, terram, & ſubditos noſtros ad tenendum & ſeruandum firmiter omnia & ſingula, quæ dicti procuratores aut duo eorum in præmiſſis & eorum quolibet duxerint promittendum ſub quibuſcumque conditionibus & pœnis ſpiritualibus, tempore dictarum tertiarum nobis concedendarum tantummodo duraturis, adijciendis cuilibet capitulo dictarum ſupplicationum per vos & dictum collegium, vt exequamur ea, ad quæ dicti noſtri procuratores vel duo eorum nos duxerint obligandos; & præſtandum in animam noſtram cuiuslibet generis ſacramentum ſuper præmiſſis omnibus & ſingulis obſeruandis & tenendis; & generaliter ad omnia alia & ſingula procurandum, faciendum, agendum, & exercendum, quæ veri & legitimi ac ſufficientes procuratores procurare, agere, facere, & exercere poſſunt in præmiſſis & quolibet præmiſſorum, etiamſi mandatum exigant ſpeciale, & quæ nosmet procurare, facere, & exercere poſſemus, ſi perſonaliter intereſſemus. Inſuper promittimus ratum & firmum habere, tenere, & ſeruare quicquid per dictos procuratores vel eorum duos procuratum, factum, actum, & geſtum fuerit in præmiſſis & quolibet præmiſſorum, & in nullo contrafacere vel venire ſub hypotheca & obligatione regnorum & aliorum bonorum noſtrorum; proteſtantes, quod curſo dictarum guerrarum tempore, ſaluum remaneat ius exemptionis & libertatis competentium nobis & regnis noſtris. In quorum omnium teſtimonium, has noſtras patentes literas, noſtro ſigillo plumbeo eiſdem appenſo, dictis noſtris procuratoribus iuſſimus elargiri. *Dat. Toleti* VII. *id martij anno Domini a natiuitate* MCCCXXVIII.

Mittit ob id ad ipſū oratores.

Conuenta obſeruaturum ſe pollicetur.

76 Popoſcere Caſtellani oratores a Pontifice a, vt religioſa expeditio collato crucis ſymbolo propoſitaque noxarum venia indiceretur: rum in militares ſumptus ſacerdotiorum decumę ac duæ partes tertiæ reficiendis ſartis tectis addictę, cōferrentur. Detulit laudibus Pontifex Caſtellæ Regis de ducenda in Mauros expeditione conſilium b, eiuſque petitis pro ſuſtentandis bellicis ſumptibus ita aſſenſit, vt ea certis legibus temperaret, ſanciretque vt a ſacro illo auro ſubſidiario Rex abſtineret eo flexu temporis, quo inducias pacemue cum barbaris paciſceretur: rum ad hæc conuenta Alfonſum obſtrinxit.

a An. 12. p. 3. ep. cd. 2477.

b Ead. ep. 2497.

Quæ leges Caſtellanis impoſitæ.

Ioannes, &c. chariſſimo in Chriſto filio Alfonſo Regi Caſtellæ & Legionis illuſtri.

Volumus quod tu huiuſmodi negotium per te aſſumptum viriliter & efficaciter, tam per mare quam per terram, ad exaltationem & dilatationem catholicæ fidei contra Saracenos eoſdem proſequaris; & vbi huiuſmodi negotiū in perſona propria non proſequereris, illud per terram ad minus cum mille militibus vel equitibus bene munitis equis & armis proſequi tenearis, non ſolum defendendo terram Chriſtianorum ab impugnationibus dictorum Saracenorum regni Granatæ, ſed impugnando & expugnando Saracenos ipſos, caſtra, fortelitias, terras, & loca ipſorum & alios Saracenos, tam vicinos quam quoſcumque alios, dum venerint in auxilium eorundem; niſi forte interdum pro meliori plus defenſioni cum prædicto militum ſeu equitum numero dictæ terræ Chriſtianorum ab impugnationibus Saracenorum dictorum, quam huiuſmodi impugnationi eorundem hoſtium proſpexeris inſiſtendum: quorum tamen hoſtium impugnationi & expugnationi debes intendere diligenter, cum ipſi fidem catholicam & terras fidelium, potiſſime in ipſorum frontarijs conſtitutas, ac perſonas Chriſtianorum non deſinant impugnare, Chriſtianos ipſos capiendo, ſuæque ditioni ſubdendo, ipſoſque tam mares quam fœminas & paruulos filios & filias eorundem cogendo fidem catholicam, vt præmittitur, abnegare, & nonnulla alia nefanda in eoſdem catholicos cōmittendo. Si vero aliqui milites ſeu equites per obitum ipſorum, vel ex aliqua rationabili cauſa, vel caſu de numero prædicto deficerent, idem numerus abſque reprehenſibili mora per tuæ ſolicitudinis ſtudium celeriter reſtauretur. Vbi autem non proſequereris dictum negotium perſonaliter per teipſum, ordinabis in capitaneum aliquem virum catholicum aptum, ſtrenuum, & fidelem, quem duxeris eligendum a dominijs, cum ſupradicto militum vel equitum numero, equis, armis, vt præmittitur, munitorum ad proſecutionem dicti negotij loco tui contra Saracenos eoſdem, adhibito vbi forſan aliquis

Obſtringitur Caſtellanus ad curandum limitem Chriſtianorū.

De creando exercitus duce.

vel.

Digitized by Google

vel aliqui de numero prædicto deficerent, moderamine ſupradicto. In caſu vero vbi dictum negotium in perſona propria proſequereris, neceſſarium non exiſtimamus, quod tu ad faciendam proſecutionem huiuſmodi cum certo determinato numero militum vel equitum aſtringaris; ex eo maxime, quod probabiliter credi poteſt, quod velut princeps magnificus in comitiua tua ad proſecutionē dicti negotij, quoties illud in perſona propria proſequereris, longe maiorem tecum duceres, quam præmiſſam militum vel equitum quantitatem.

De condendis eccleſijs.

77 In terris quoque, caſtris, & locis in dicto regno Granatæ tam per te nouiter acquiſitis, quam quæ diuina ſuffragante virtute acquiri contigerit, conſeruentur & ædificabuntur eccleſiæ ſeculares, videlicet cathedrales ſecundum mandatum & ordinationem noſtram & dictorum ſucceſſorum noſtrorum vel aliorum, quibus nos vel dicti ſucceſſores id duxerimus vel duxerint committendum, conſiderata aptitudine, conditione, qualitate, & dignitate locorum, in quibus fuerint huiuſmodi eccleſiæ ordinandæ; in quibus etiam de mandato noſtro, ſeu noſtrorum ſucceſſorum ponentur & conſtituentur perſonæ eccleſiaſticæ ſeculares, per quas in eis diuina celebrentur officia, & miniſtrentur locorum ipſorum habitatoribus catholicis eccleſiaſtica ſacramenta; collegiatæ vero & aliæ inferiores eccleſiæ a cathedralibus fundari poſſint de mandato prælatorum, vel aliorum catholicorum, quibus hoc de iure competit vel competet in futurum; ac ſimiliter inſtitutio, ſeu ordinatio perſonarum eccleſiaſticarum, quas vt prædicitur ſeculares eſſe volumus, in eiſdem collegiatis & alijs inferioribus eccleſijs ponendarum, poſſit fieri per eoſdem, quibus competet id de iure, ſaluo iure patronatus tui; quod ius intelligi volumus illud eſſe, quod tibi iura communia canonica in caſu, de quo agitur ſeu agetur, præſtiterint.

Conſtituendis in ijs clericis ſecularib.

78 In locis autem taliter poſt guerram per te nouiter cœptam acquiſitis, vel in poſterum, infra dictum tamen quadriennium acquirendis, ſi ſeorſum vel permixtim habitare contigerit Saracenos circa ſacerdotes ipſorum, qui Zabazara vulgariter nuncupantur, nec non templa ſeu meſchitas ipſorum ne, quod abſit, per eorum funeſtos titus, inuocationes, & clamores verborum, ac publicas inuocationes & peregrinationes ipſorum in cordibus fidelium ſcandalum generetur, tu tanquam princeps catholicus & zelator fidei Chriſtianæ iuxta conſtitutionem ſuper hoc editam in concilio Viennenſi, cum eoſdem Saracenos in dictis locis nouiter, vt præmittitur, acquiſitis vel etiam acquirendis ad eorum templa ſeu meſchitas contigerit conuenire, vt ibidem adorent perfidum Machometum, eiuſdem Machometi nomen alta voce inuocari & extolli Chriſtianis audientibus, vel aliqua verba in illius honorem eos profiteri, vel proclamare publice, ſeu huiuſmodi peregrinationes in fidelium ſcandalum fieri non permittas; ſed talem obſeruationem funeſtam de dictis locis omnino auferas, & a tuis ſubditis auferri procures; diſtrictius inhibendo, ne præfata inuocatio, ſeu profeſſio nomine ipſius perfidi Machometi publice, aut peregrinatio prælibata ab aliquo in tuo exiſtente dominio attentetur de cætero, vel quomodolibet toleretur; eos, qui ſecus præſumpſerint, taliter caſtigando, quod alij eorum exemplo perterriti a præſumptione ſimili arceantur. Et quia ſpiritualia diu ſine temporalibus non ſubſiſtunt, ac iuſtum eſt, vt qui altari ſeruit, viuere debeat de altari, & iuxta verbum Apoſtoli, mirum eſſe non debet, ſi temporalia metant ij, a quibus ſpiritualia ſeminantur; volumus quod pro bonis & rebus in dicto regno Granatæ per catholicos nouiter, vt præmittitur, acquiſitis vel in poſterum acquirendis decimas ac primitias eccleſijs & perſonis eccleſiaſticis, inſtituendis ibidem, cum ſuper hoc per eas fueris requiſitus, facias cum integritate perſolui, ſecundum quod iura ad id te aſtringere dignoſcuntur: & nihilominus libertas & immunitas eccleſiaſtica in ciuitatibus, caſtris, terris, & locis acquiſitis, & quæ acquiri contigerit in regno præfato, eiſdem eccleſijs & perſonis eccleſiaſticis & alijs plene & libere ſeruabitur iuxta canonicas ſanctiones.

Reprimēda Mahumet. ſuperſtitione.

Decumis pēdendis ſacerdotibus.

79 Volumus inſuper quod proceſſus noſtri & ſententiæ excommunicationis & interdicti per nos, vt præmittitur, in perſonam tuam & ciuitates & loca prædicta latæ, & præmiſſorum occaſione ferendæ per aliqua verba dicti procuratorij tui nullatenus reſtringantur, ſed in ſua firmitate conſiſtant; ita quod, ſi eas incurrere te contingat, tamdiu in perſona tua ac ciuitatibus & locis prædictis eas habere decernimus roboris firmitatem, donec congrua ſatisfactione præmiſſa dictas ſententias de noſtro vel ſucceſſorum noſtrorum ſpeciali mandato contigerit ſpecialiter relaxari. [His etiam additum eſt, vt pactiones a Caſtellæ Regis oratoribus cum Gaucelino epiſcopo Albanenſi, & Ioanne tit. S. Crucis in Ieruſalem presbytero, ac Iacobo S. Georgij ad velum aureum diacono Cardinalibus, nec non Gaſperto archiepiſcopo Arelatenſi camerario initæ pontificio nomine, illibatæ maneant: & ſi qua de ijs oboriatur controuerſia, illa a Sede Apoſtolica ſoluatur: tum ſubdit, vt Alfonſus vertente anno geſta ab oratoribus rata habeat, eiuſque literas antea memoratas inſerit, quibus hæc ſubijcit.]

Pactionū interpretatio reſeruata Pontifici.

Cæterum, fili chariſſime, vt vitentur grauamina, quæ interdum viri eccleſiaſtici ſunt perpeſſi, volumus quod per dictos archiepiſcopum Hiſpalenſem, & Cordubēſem ac Giennenſem epiſcopos, nec non per ſubcollectores, ſuper ijs deputandos ab eis, huiuſmodi decima iuxta conſtitutionem Viennenſis concilij ad monetam currentem communiter leuetur, & etiam exigatur; quodque calices, libros, & alia ornamenta eccleſiarum, diuinis officijs deputata, ex cauſa pignoris vel diſtractionis cuiuſpiam per ſe, vel per alium, ſeu alios occaſione huiuſmodi decimæ contra conſtitutionem eandem capere ſeu recipere, diſtrahere ſeu occupare quomolibet non præſumatur. *Dat. Auin. id. iunij pontificatus noſtri anno XII.* Data a ſunt ea de re memoratis præſulibus imperia, vt quadriennales decimas cogerent, modo initæ pactiones corroboratæ eſſent a Rege: tum vt cruceſignatam expeditionem, promulgatis indulgentiarum præmijs, ad excindendam e Granatenſi regno mahumeticam ſuperſtitionem e ſacro ſuggeſtu indicerent, & clerum populumque, ſacram profecturos militiam, affixo humeris crucis ſymbolo inſignirent. b

a lib. ep. 1478.

Conferendi Crucis ſymboli data auctoritas.

80 Turbabat bellum illud ſacrum grauiſſima diſſenſio, quæ Alfonſum inter ac Ioannem Manuelem e ſtirpe regia progenitum exarſerat; ad quam extinguendam Pontifex Petrum Cardinalem, epiſcopum olim Carthaginenſem, in Caſtellam legauit, Regemque illum hortatus eſt c, vt diſcordiæ ſemina præfocaret

b lib. ep. 1476.

Sacrum bellum ciuili diſſenſione retardatum.

c To. 6 p. 3 ep. ſecr pag. 223. Marian. l. 15. c. 20.

Petrus Card. leg. concordiā reuocare iuſſus.

a Ead. p. pag. 226.

b Ead. p. pag. 228.

c Ib. pag. 228.

d Io. Mar. l. 15. c. 21.

perpenderet quanta ex eiuſmodi ciuili bello mala emerſura eſſent, quantaue ipſius dignitati labes aſpergeretur. Petrum vero ſtudia ſua omnia pro redintegranda inter illos concordia defigere iuſſit a; vtque auctoritatem ipſi in re gerenda conciliaret, pileum cardinalitium, quamuis moris non eſſet niſi e Pontificijs manibus accipi, in Hiſpanias tranſmiſit b: *Vt honorabilius*, inquit, *& vtilius exequaris*, nimirum imperata, *tibi capellum rubeum, inſigne cardinalatus, tibi contra morem duximus de eorundem fratrum conſilio per latorem præſentium deſtinandum*. Solicitati c vero pontificijs precibus Aluarus Nunius comes e Traſtamara & Garſias Laſſus, qui auctoritate in Caſtellana regia florebant, vt Cardinali legato in ſopienda diſcordia operam impenderent: denique ſancitum eſſe inſequenti anno concordię fœdus, refert Mariana d, Rege ad illam propendente, vt belli molem in Saracenos verteret.

Arag. Rex ad clientelarem pro Sardinia ſponſionem obſtrictus

e To. 6. p. 3 ep. ſecr. pag 230.

Poſcenti vlteriores temporis moras repulſa obiecta.

f Ib. pag. 238.

Ripacurtię comes ad ſedem Ap. legat.

81 Interea Alfonſus Aragonum Rex, cum ex acceptorum Sardiniæ & Corſicæ regnorum iure fiduciario legibus excurrente primo regni adepti anno obſtrictus eſſet ad ſedem Apoſtolicam, vt fidem deuinciret, ſe conferre, ob negotiorum, quibus obruebatur, molem expetijt, vt tempus extraheretur: cuius precibus permotus Pontifex, illud ad annum e a primo euoluto proximū prorogauit. Ægre tulit Rex ampliores temporis metas ſibi non prorogatas: cui Ioannes reſcripſit f, moris non eſſe, vt Romana eccleſia rem adeo grauem in poſteriora tempora extraheret. Alfonſus tamen, cum metueret, ſi regno diſcederet, grauiores in eo motus poſſe concitari, Petrum fratrem Ripacurtiæ comitem oratorem ad Ioannem miſit, vt ſuſcipiendi itineris laborem ſibi remitti deprecaretur: cuius precibus flexus Pontifex, e Cardinalium conſilio aſſenſit, vt Rex in Aragonia ſolemni ritu pro obtenta ſedis Apoſtolicæ beneficio auctoritateque Sardinia ſacramentum nuncuparet. Rogatus quoque Pontifex, vt a Rege ad infidelium: ac præſertim ſoldani Babylonici oras duas naues mitti permitteret, tum ad exportanda ſacra S. Barbaræ lipſana, tum ad nonnulla alia negotia conficienda; reſpondit g, continuis ſuas ex Cypri & Armeniæ partibus clamoribus aures feriri, barbaris merces inferri, quibus aucti magis ferociebant; reliquiarum tamen ſanctæ illius martyris intuitu ipſi vnius mittendæ nauis, comitique Ripacurtiæ alterius poteſtatem feciſſe.

Lipſana S. Barbaræ ex Aſia deportanda curat Alfonſus.

g To. 7. p. 1 ep. ſecr. pag. 170. & an. 13 p. 1. ep. cū. 85. 86.

Philipp. regia ſtirpe Baleari ſatus Frāciſcanis ſe addicit.

h Ext. apud Vvad. in annal. hoc ann. n. 29.

82 Hoc anno Iacobi Balearis Regis patruus atque antea tutor Philippus e Maioricis, Aragonum, Siciliæ & Francorum Regum conſanguinitate illuſtris, nouum Franciſcani inſtituti ordinem, in quo præſcripta a S. Franciſco religioſæ vitæ formula ſine vlla interpretatione atque additamento ſeruaretur, condere in animum induxit, ac perficiendæ rei auctoritatem oblato hoc libello ſupplice h a Pontifice flagitauit.

Supplicatio Philippi de Maioricis.

Supplicat ſanctitati veſtræ (qui eſtis vicarius Ieſu Chriſti in terris, qui de domus ſuæ diuitijs deſcendit in vterum pauperis Virginis, vt paupertate noſtræ carnis indutus pœnitentiæ viam arctam ſumeret, & per crucis ignominiam glorioſus ad Patris aſcenderet dexteram) Philippus de Maioricis theſaurarius B. Martini Turonenſis pro ſe & ſui propoſiti ſocijs præſentibus & futuris, quod cum ipſe, licet peccator, fide Chriſtianus ſit, fidei opera habere deſiderans; & ideo non ſolum præcepta, ſed & euangelica Chriſti conſilia a iuuentute ſeruare affectans, ex omnibus vijs ſalutis illam ſolam prælegit & præligit, ad quam præligendam eſt & eſſe vult voto aſtrictus, ſcilicet regulam beatiſſimi Franciſci, quæ beato Franciſco per Spiritum ſanctum inſpirata eſt, & paſſionis Chriſti ſignis ſolemniter confirmata; de qua idem ſanctus in ſuo teſtamento dicit ſic: *Ipſe Altiſſimus reuelauit mihi, quod deberem viuere ſecundum formam ſancti euangelij, & ego paucis verbis ſimpliciter feci ſcribi, & dominus Papa confirmauit mihi*. Et iterum circa finem teſtamenti ſui, loquens fratribus, ait: *Dominus dedit mihi ſimpliciter & pure dicere & ſcribere regulam, & iſta verba ſimpliciter & pure ſine gloſſa intelligatis, & cum ſancta operatione obſeruetis vſque in finem*.

Nouam condere familiam relig. meditatur.

Puram S. Franciſci regulam ſeruandā depoſcit.

Huic igitur tanti Patris admonitioni toto deſiderio cordis adhæreo; eos tamen, qui ſummorum Pontificum expoſitiones & declarationes receperunt, in nullo tango, quia in via Dei alius ſic ambulat, alius ſic; ſed ego ipſam B. Franciſci regulam, ſimpliciter & pure intellectam & ſine gloſſa, in qua promittitur euangelij Chriſti obſeruantia, cuius euangelij vita a Chriſto exemplata & tradita eſt fidem euangelij tenentibus; ſicut ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ filius veſtris, pater ſanctiſſime, pedibus ſubditus & ſubiectus a vobis regulam ipſam & vitam tamdiu deſideratam libenter & libere obſeruandam, cuiuſpiam contradictione ceſſante, mihi & mei propoſiti ſocijs præſentibus & futuris concedi proſtratus & genibus flexis expoſco: non tamen in ſocietate fratrum Minorum, qui hodie ſunt, nec ſub obedientia ordinis prælatorum propter diſſonantiam voluntatum inter ipſos & nos; ſed ſicut illi, qui Ciſtercienſium ordinem inchoauerunt, a nigris monachis ſe ſequeſtraſſe dicuntur ad regulam S. Benedicti perfectius obſeruandum, ſic & ego pro me & mihi adhærentibus peto humiliter ſupplicans, me & ſocios, qui inſpirante Deo vna mecum præfatam regulam & vitam ſeruare deſiderant, veſtræ ſanctitatis auctoritate ad ipſam ſeculo dimiſſo recipi, & ex ſpeciali gratia ſtatim ad profeſſionem admitti; maxime cum omnes, quos nunc mecum aſſociabo, probationis annum vel annos, quantum ad notitiam & exercitium vitæ religioſæ, exiſtentes in ſeculari habitu tenuiſſe poſſint dici: qua profeſſione facta, liceat nobis regulam prædictam Domino iuuante ſeruare, eleemoſynas pro Chriſto mendicare, eleemoſyniſque & laboritio manuum ſuſtentari, &c. [Sub finem modeſtiæ metas egreſſus, minas, ni votorum compos fieret, adiecit, quæ ipſum haud ſancto adductum ſpiritu indicant.] Pater, *inquit*, ſanctiſsime, quam peto pro me & propoſiti mei ſocijs, licet ea indignus ſim peccatis exigentibus, indignius tamen eſt eam mihi denegari: & ſicut a Spiritu ſancto eſt via perfectionis Chriſtianæ, quam poſtulo, ſic a ſpiritu maligno eſſe denegationem eius non dubitant fidei catholicæ vitam & genera æſtimantes. Si denegetur ergo, quid reſtat? Audient certe cæli quæ loquor, audiet & terra verba oris mei]. Repulſam imprudenti homini obiecit Pōtifex e Cardinalium conſilio, ne ordo Franciſcanus multis concuſſus factionibus magis labefactaretur.

Petit e Ciſtercienſibus exēplum.

Dat ſigna petulcæ cia.

Ob iuſtiſſimas cauſas repulſam patitur:

Ordo Eremitarum S. Pauli.

83 Cōtra Caroli Vngariæ Regis adductus precibus efflorescentem in ipſius regno Eremitarum S. Pauli primi religioſam familiam, ac magnis virtutibus, præcipueque cœleſtium rerum tra-

cta-

etatione conſpicuam, apoſtolica auctoritate confirmauit a.

a An. 13. p. 1. ep. cb. 473.

Ad perpetuam rei memoriam.

Ad noſtri apoſtolatus auditum relatio fide digna perduxit, quod dilecti filij fratres S. Pauli primi Eremitæ in Vngaria & alijs partibus conſtituti, per auſteritatem piæ vitæ, bonorumque operum actiones adeo ſe reddunt in conſpectu Dei & hominum gratioſos, quod eorum exemplo plurimi ad pietatis opera perducuntur; quodque ipſi ſecundum B. Auguſtini regulam deſiderant virtutum Domino perpetuum impendere famulatum. Nos igitur huiuſmodi pium, laudabile, ac meritorium propoſitum & obſequium eorundem fratrum, Dei & ſanctorum ſuorū proſequentium laudem & gloriam, digne in Domino commendantes; & attendentes illa ſalubria & efficacia fore ad perennis ſalutis brauium impetrandum, vt eo libentius dicti fratres diuinis beneplacitis ſe coaptare, ſeque diligentius exercere operibus ſanctitatis, quo inueniſſe gaudebant nos & dictam ſedem ſibi gratioſos, propitios, & benignos, chariſsimi in Chriſto filij noſtri Caroli regis Vngariæ illuſtris, quem ad fratres ipſos ſpecialis deuotionis affectum habere percepimus, apoſtolicam pro fratribus præfatis in hac parte gratiam humiliter implorantis, & eorundem fratrum deuotis ſupplicationibus annuentes, prælibatis fratribus auctoritate apoſtolica regulam concedimus antedictam, per eos & ſucceſſores ipſorum in locis ſuis, quæ habent, & præſtante Domino habebunt in poſterum, perpetuis futuris temporibus obſeruandam: memoratis inſuper fratribus eorumq; ſucceſſoribus, qui in capitulo ipſorum, quoties expedierit, celebrando aliquem ex eis idoneum in eorum priorem generalem eligere, ac electum recipere valeant, & habere; idemque prior ſic electus, receptus, & habitus in dictos fratres & ſucceſſores viſitationis & correctionis debitæ officium valeat exercere, ac ipſos ab excommunicationis ſententia, ſi quam eos propter violentam manuum iniectionem in ſe ipſos, vel propter ſtatuta dictæ regulę violanda incurrere contigerit, iuxta formam eccleſiæ abſoluere conſuetam, &c. *Dat. Auin. x. kal. decembris anno* XIII.

In Vngaria efflore ſcit.

Ad Caroli Regis preces cō firmatur.

84 Eodem anno Pontifex, propagandæ inter infideles religionis ex apoſtolico munere ſolicitus plures religioſos viros ad excolendas fide barbaras nationes tranſmiſit; ac Prædicatoribus comitia ordinis Toloſæ celebraturis imperia dedit b, vt quinquaginta ex ſacra ipſorum familia virtutibus & ſcientia inſtructos, forteſque ad ferendos labores mitterent: *Inexplicabili*, inquit, *deſiderantes affectu, et ſummo ſtudio proſequentes quod diuini cultus officium, iam in pleriſque gentilium partibus actore Domino, propagatum eo indeſinentius frequentetur et vigeat, quo miniſtris potioribus inualeſcat, ſolicita deliberatione prouidimus, vt in hac veſtra congregatione ſalubri, in qua dominus Deus noſter, de cuius dilatatione nominis agitur, medius noſcitur conſtitutus, per vos filij ordinetur, prouideatur, & fiat, quod de ordine veſtro, qui inſpirante Deo velut cælum micat ſtellis, ſic perſonarum numero & virtute coruſcat, ad minus quinquaginta fratres ad hoc voluntarij, nimis tamen nec iuuenes nec antiqui, ſed bene religioſi alias & diſcreti, ac ſufficientes clerici competenter mittantur ad partes dictorum gentilium per ſingulos ordinis prædicti conuentus ad exercenda ibi diuina myſteria, prout expeditius fuerit, diuidendi, &c. Dat. Auin.* VI. *kal.* *maij anno* XII. Plures etiam e Minoritarum ordine in Perſidem, in Indias, in Turcheſtan, ad imperium Elchigadai, ad terras Chorazam; vt gentibus euangelium inferrent, miſſos refert Vvadingus. a

Pontifici zelus in religione propagan da.

b To. 6 p. 3 ep. ſecr. pag. 187.

Quinquaginta ex ordine Præd. mit ti in oriē tē iubet.

Plures Minoritæ profecti ad gentes.

a Vvad. hoc ann. n. 23.

85 Quod ad res orientales ſpectat; Ioannes e Januilla ad ſoldanum Babylonium miſſus pro Syriacis rebus promouendis, reuerſus ex Aſia nonnulla ſoldani reſponſa attulit, de quibus Ioannes Papa Philippum Regem Frācorum IV. kal. nouembris deliberare iuſſit b: ſed vt omnia illius conſilia aliorum Regum exemplo euanuerint ob Anglorum bella, ſuis locis dicetur. Imminebat Cypro haud leue periculum, niſi Pontifex apoſtolica ſolicitudine illud diſcuſſiſſet: Genuenſes enim vlturi veteres iniurias claſſem aduerſus Hugonem Regem inſtruebant, cum quibus Robertus Siciliæ Rex arma coniungere meditabatur: ſed Ioannes vt rei Chriſtianæ conſuleret, admonuit Hugonem c vt illata Genuenſibus damna ſarciret, Regem vero Robertum, vt bellicum illum apparatum intermitteret. Miſſus vero eſt a Genuenſibus pro componenda controuerſia Nicolinus Fliſcus, cui Cardinalis nomen inditum, quem Hugoni, vt perhonorifice exciperetur commendauit Pontifex d, eundemque Regem vt paci animum accommodaret eſt adhortatus. Interceſſerant etiam Hugonem ipſum inter ac Rhodios equites nonnullæ controuerſiæ, quæ ſolicitudine pontificia ſopitæ ſunt e: regij enim oratores, habito cum Heliono Villanoua ſummo Hoſpitalariorum equitum magiſtro & Rhodij conuentus oratoribus colloquio, poſt contentiones aliquas demum in concordiam cum ijs venere.

Ex ſoldani aula reuerſus orator Chriſtianus.

Agitata Pont. & Gallo de Syria recuperanda conſilia.

b To. 7. p. 1 ep. ſecr. pag. 114.

Imminēs Cypro bellum diſcutere Pont. nititur.

c To. 6. p. 3 ep. ſecr. pag. 212.

Monitus Hugo, vt Genuenſi bus iniurias ſarciret.

d To. 7. p. 1 ep. ſecr. pag. 63.

e Ead. pag.

Componit ſuas cum Rhodijs contentiones.

Et ſane par erat, vt mutuo fœdere Chriſtiani coniungerētur, cum infideles viribus inualeſcerent, aduerſum quos Pontifex Robertum Regem Siciliæ cum Venetis armorum ſocietatem coire, V. id. decembris iuſſit f. Alliciebantur ad idem fœdus Philippus Tarentinus & Ioannes Achaiæ principes, cuius tractandi prouincia Iſnardo archiepiſcopo Thebano a Pontifice demandata eſt g, vt ſchiſmaticorum & Turcarum impetus frangerentur. Initam verò magna Franciſci Danduli ducis Venetorum gloria, qui Ioanni Superantio exeunte anno ſuperiori extincto ſucceſſerat, refert appēdicis ad chronicon Andreæ Danduli auctor his verbis: *Iſte dux Zelo fidei catholicæ cum Ioanne XXII. ſummo Pontifice, Rege Franciæ, & Imperatore Conſtantinopolitano ligam contra Turcas & vnionem compoſuit: qua durante ſecuritas maxima Chriſticolis in Romania partibus reſidentibus, & damna Turcis data fuerunt.*

Principū Chriſtianorū fœdus in Turcas.

f Ib. pag. 145.

g Ib. pag. 65.

IESV CHRISTI
Annus 1329.

IOANNIS PP. XXII. annus 14. VAC. IMP. OCCID. 16. ANDRONICI IMP. ORIEN. 46.

1 Emicuit inſigne diuinæ in eccleſiam prouidentiæ exemplum anno redempti orbis milleſimo trecenteſimo vigeſimo nono indictione decimatertia, quamque infelices rerum exitus excipiant eos principes, qui rerum ſuarum augendarum ſpe religionem contemnunt. Ludouicus Bauarus, antequam ſchiſma in Dei eccleſia conflaret, ad ſummam effloruerat potentiam, aduerſaſq; Italiæ vires ſolo pene terrore obtriuerat: at mox atque pſeudopor-

Diuina prouidentia in debellando eccleſia hoſte.

pontificem creauit, ſupetiori inclinatæ, atque hoc anno adeo collapſæ ſunt res eius, vt ab omnibus deſertus pudoreq; oppletus, fugam in Germaniam carpere coactus, Italicum regnum amiſerit. Quæ ſingula antequam recenſeamus, atrox ab illo ineunte anno patratum facinus in medium adducemus. Excepit ipſe Piſis tertio ianuarij die Petrum Corbariam pſeudopontificem ſuis anticardinalibus ſtipatum, omneſque vero Chriſti vicario exhiberi conſuetos honores more hiſtrionico illi detulit a; quæ res Piſanis omnibus prudentibus horrori fuit: ac ſcenicus pontifex octano ianuarij concionem habere ad populum non erubuit, atque indulgentiarum præmia ijs, qui Ioannis XXII. nomen execrarentur polliceri. Et quidem in Petri Corbariæ neſario regeſto extant literæ b idibus ianuarij Piſis exaratæ, maledictis in Chriſti vicarium refertæ: idemque ſathanæ emiſſarius iterum decimonono februarij die, ſchiſma propagare enitente Ludouico, anathema in verum Pontificem, ac Robertũ Siciliæ Regem & Florentinos, præcipuos illius in Italia defenſores, cæteroſque catholicos vibrauit c, & alijs pœnis eos ſubiecit.

a Io. Vill. l. 10. c. 116
Nefaria concio ab eo habita. Antipapæ furor.
b Regeſt. Nicol. V. antip. pag. 18t.
c Io. Vill. l. 10. c. 143

2 Accidit vero, vt quo tempore ſolemnes illi conuentus celebrandi erant, tanta repente inhortuerit procella, tantaq; effuſa ſit nubibus pluuia, quantam nullus vnquam meminiſſet: vt nemini dubium eſſet tanto ſceleri cælum iraſci. Cumque Piſani eam occaſionem, ne criminis participes eſſent, captarent, immiſſus eſt a Ludouico militum præfectus, qui opibus & auctoritate conſpicuos ciues ad profanam concionem compelleret. Sed diuina ab eo vindicta nõ abſuit; ex aura enim frigidiore obrigeſcens, vt morbum depelleret, veſpere balneum ſtillatitij vini ingreſſus, inopino caſu ignem corripiente aqua ardenti, flammis præfocatus interijt d: verſumque id ab omnibus prodigio eſt, ac Ludouici & antipapæ geſta inuiſa Deo eſſe cõmuni Piſanorum exiſtimatione peruulgatũ. Cæterum aduerſum ſacrilegos, contra cælum & Chriſti in terris vicarium blaſphemas voces euomentes, Pontifex ſacro cœnæ dominicæ die eccleſiaſticũ fulmen iecit e, ac Ludouicum Bauarum & Petrum Corbariam, nouis flagitijs vetera cumulantes apoſt. ſententia damnauit, quam præſulibus eccleſiæ, atque inter cæteros archiepiſcopo Cæſarauguſtano ſignificauit f.

Præfecti, qui Piſanos ad eã coegerat, mors infelix.
d Eod. c. 123.
e To. 7. p. 8. ep. ſecr. pag. 174.
Petrus e Gorbaria damnatur
f Eod. pag. 174.

Auſus etiam eſt perfidus Corbaria ad ſchiſma amplificandum, ac plures in exitium trahendos pſeudoepiſcopos eccleſijs vt Thomam & Conradum Auguſtinianos Senogallienſi & Auximanæ, Vitalem Minoritam Firmanæ intrudere: quos a Piceni g præſide & epiſcopis h pelli ac plecti iuſſit Ioannes Papa. Tum pſeudopontifex antilegatos in prouincias miſit. In Corſica quidem vir improbus eius ac Bauari nomine legationem gerens, plures hæreſes ſerere ſtuduit, & indulgentias transfretaturis in terram ſanctam propoſitas, ad turpem quæſtum aucupandum pollicebatur: cuius plectendi prouincia Nebienſi epiſcopo impoſita eſt i. Miſerat etiam in Græciam aliaſque orientis oras Corbaria ſcelerum ſuorum adminiſtros, quos epiſcopali dignitate inſigniuerat, vt pontificia vectigalia occuparent. Ad quorum euertendos conatus Ioannes Conſtantinopolitano patriarchæ alijſque archiepiſcopis catholicis ſignificauit l, vt antipapa matrimonio iunctus eſſet, ac repugnante coniuge ordinem Minorum ingreſſus, grauiores pœnas in eo ordine ob infamem vitam contraxiſſet, quarum ſeueritate eluſa, demum ſe ſchiſmatis principem conſtituiſſet; præcepitque vt illius partibus inquinatos ac neſandos præcurſores vinculis mancipa rent.

Apoſtatæ ab antipapa in epiſcopatus introſi.
g Ead. p. 2. ep ſecr. pag. 34.
h Ib. pag. 32.
i To. 7. p. 2 pag. 46.
Miſſi in orientem pſeudolegati.
l To. 7. p. 2 ep. ſecr. pag. 66.
Pontifex eorum nefaria conſilia occupat.

Patriarchæ Conſtantinopolitano ac Patracenſi, Circenſi, Thebano, Corinthienſi, & Athenienſi archiepiſcopis.

3 Ad noſtri apoſtolatus auditum nuper infeſtæ relationis aſſertione peruenit, quod ille filius ſathanæ Petrus de Corbaria hæreſiarcha & ſchiſmaticus, homo vtique reprobus, qui dudum vxore ſua legitima, quam in facie eccleſiæ deſponſarat, cuique pluribus annis cohabitarat publice in ſeculo, abſque ipſius vxoris voluntate dimiſſa, ordinem fratrum Minorum intrauit [vxorem Petri Corbariæ viro, vt ad thorum rediret iudicium intendiſſe, & coram Ioanne epiſcopo Reatino auctoritate ordinaria cauſam cognitam, latamque a Ioanne Auſune cantore Conſtantienſi ſententiam, vt vxori adhæreſceret, teſtatur Pontifex in alijs literis ad Philippum Regem & Ioannam Reginam Francorum, cuius formam ſuis conceptam verbis tranſmiſit a. Addit Pontifex quam turpiter Petrus contra leges ſuſceptum Minoritatum habitum conſpurcarit.] In quo vitam ducens, ſicut habet aſſertio multorum veridica, inhoneſtam, propter horrendos & deteſtandos exceſſus per ipſum commiſſos pœnis grauibus per eundem ordinem fuit ſubiectus: quas velut rebellis & inobediens ordini prædicto deduxit damnabiliter in contemptum: & tandem tanquam in profundum malorum demerſus, ſuſcitando in eccleſia Dei ſchiſma neſandiſſimum, ſe fecit & facit Nicolaum Papam V. in diuinæ maieſtatis contumeliam, totiuſque fidelium cœtus opprobrium & ſcandalum abuſiue ac detiſorie per ſuos ſequaces damnatos & complices nominari.

Docentur præſules, quis ſit Petrus e Corbaria antipapa. Vt ſit nuptus. Scelere ſe adſtrinxerit Minoritis
a To. 7 p. 1 ep. ſecr. pag. 118.
Patrarit in eo ordine grauia ſcelera.

Ad partes Romaniæ, in quibus catholicæ fidei viget cultus, quoſdam ſuarum nequitiarum complices & fautores, quos epiſcopos nominat, ad ſeducendos fideles earundem partium, ipſoſque in ſuorum errorum hæreſim & ſchiſmatum trahendos præcipitium, occupandoſque ibidem prouentus eccleſiaſticos, molitur auſibus neſandiſſimis deſtinare. Nos autem huiuſmodi damnatis conatibus & fidelium partium prædictarum periculis obuiari ſalubriter cupientes, fraternitati veſtræ per apoſtolica ſcripta committimus & mandamus, quatenus ſi quos tales per eundem Petrum hæreſiarcham & ſchiſmaticum deſtinatos, vel ipſius fautores, ſequaces, & complices, aut contra conſtitutiones & declarationes noſtras dogmatizantes hæreſim damnatam per eas, in veſtris ciuitatibus, diœceſibus, & prouincijs repereritis; ſuper quo adhibere curetis, ſicut ad veſtrum paſtorale pertinet officium, diligentiam ſtudioſam; cuiuſcumque ſint conditionis, ordinis, dignitatis, aut ſtatus, etiam ſi pontificali, aut quauis alia præemineant dignitate, capiatis, & ad ſedem Apoſtolicam ſub fida cuſtodia, ſi commode fieri valeat, tranſmittatis, &c. *Dat. non. maij anno* XIII.

Nititur orientem ſuis hæreſibus inficere.
Iuſſi præſules in eius ſequaces animaduertere.

4 Creatum in Inſubria ab eodem pſeudopontifice legatum ad peruertendam fidem & laniandam catholicam eccleſiam, refert Ioannes Villanus b; idque muneris Ioanni Matthæi Vicecomitis ſceleſtiſſimi viri damnatique crimine hæreſeos filio impoſitum, adiuncta illi cardinalitia purpura: quam rem vigeſimo nono ianuarij die

Ioannes Vicecomes pſeudocardinalis & legatus in Inſubria creatur.
b Io. Vill. l. 10. c. 119

Digitized by Google

die geſtam ait. Quo accepto Pontifex Bertrando Apoſtolicæ ſedis in Inſubria legato prouinciam iniunxit a; vt Ioannem pſeudocardinalem ac Luchinum fratrem hæreſeos & ſchiſmatis crimine contaminatos, ac damnatos ab Apoſtolica ſede ſolemni ritu diuulgaret: *Fraternitati, inquit, tuæ per apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus prædictos Luchinum & Ioannem filios dicti Matthæi hæreticos, qui Ludouico de Bauaria & Petro de Coruaria hæreticis & ſchiſmaticis manifeſtis, eorumque fautoribus, & ſequacibus adhærendo & præſtando auxilia, conſilia, & fauores contra Deum & eccleſiam ſanctam ſuam, fidemque catholicam, errores erroribus, hæreſes hæreſibus, & exceſſus exceſſibus tanquam in profundum malorum demerſi cumulare damnabiliter hactenus ſtuduerunt, & continue in ſuæ damnationis cumulum non deſiſtunt; dictuſque Ioannes velut auerſus a Deo totaliter, & deſperationis laqueo inuolutus, ſe ſub dicto Petro de Coruaria hæreſiarcha & manifeſto ſchiſmatico Cardinalem per hæreticos & ſchiſmaticos rebelleſque alios ſatagit, ſicut habet multorum relatio, in diuinæ maieſtatis opprobrium, eccleſiæ Romanæ contemptum, ac fidei & fidelium deriſionem & ſcandalum; nominare, eſſe manifeſtos hæreticos, & de hæreſi ſententialiter condemnatos ac ſchiſmaticos; in eccleſijs & locis tuæ legationis & alijs, de quibus & quoties tibi expedire videbitur, per te vel alium ſeu alios publice nuntiare procures, &c.* Addit vt fideles ab improborum illorum ſchiſmaticorum ſocietate ac ſtudio, intentatis pœnis grauiſſimis & cenſuris, deterreat. *Dat. Auin. id. martij anno* XIII.

a To. 7. p. 1 ep. ſecr. pag. 10.

Hæreſeos & ſchiſmatis crimine deuinctus.

Iuſſus Bertrandus Card. in eum cenſuras promulgare.

Creandi Ioannis anticardinalis Ludouicus auctor extiterat b, cum ea ratione res ſuas confirmare arbitraretur: qui etiam parum memor illatæ Galeatio iniuriæ Azonem illius filium & Ioannis nepotem ad principatum Mediolanenſem euexit c, promiſſis ſibi centum viginti quinque aureorum millibus, vt militi ſtipendia perſolueret. Adiunxit vero Azoni Porcarium virum principem, vt promiſſam auri vim reportaret, ſed Porcarius parte recepta in Germaniam abijt: qua ſpe deluſi Ludouicus & antipapa, cum res in dies anguſtiores fierent, haud parum conſternati. Decreuit itaque Ludouicus exercitum in Inſubriam traducere. De cuius conſilijs certior factus Pontifex, XVI kal. april. ſignificauit Philippo Francorum Regi d, Bauarum Piſis diſceſſum ornare, vt cum Scaligero colloquia iniret, reditumque in Germaniam compararet.

b Io. Vill. 10 c. 119.

Azo Vicecom. præfectus Mediolano a Bauaro.

c Eod. cap.

Bauarus fugam ex Italia cogitat.

d To. 7 p. 1 ep. ſecr. pag. 118.

5 Dum Piſis agebat Ludouicus, nonnulli coniurati Florentiæ ſubornati, qui Vrbem dedere moliebantur: ſed patefactæ inſidiæ, ſumptumque de ſontibus ſuppliciũ. Bertrãdus vero Roberti Regis dux inſtructo egregie exercitu ſuccinctus in comitatum Piſanum plurimam agris cladẽ intulit e: ac Ludouici res tam in Inſubria, quam Etruria nutarunt; quas cum fulcire niteretur, impelli magis ac labare viſæ, de quibus hæc S. Antoninus f affert: *Ludouicus, quoniam Germani equites, qui ab eo transfugerant, omnibus cœptis cogitatiſque obſiſtere videbantur, nec promiſſæ ab Actio pecuniæ comparebant, quo his proſpiceret incommodis, tranſire in Galliam citeriorem ſtatuit. Relicto itaque Piſis falſo pontifice, cum omni hæreticorum apoſtatarumque ſentina, ſcilicet antequam captus duceretur ille antipapa Aueniouem, vt dictum eſt; cum per agrum Parmenſem deueniſſet in Galliam; exiſtimaretque ſubito Piſas reuerti, maiora quam putabat in Gallia impedimenta offendit.* Et infra: *In Etruria vero poſt eius diſceſſum varios caſus varioſque euentus res ſuſceperunt.*

Pontificiꝰ legatus Piſanum agrum populatur.

e Cap. 117

f Ant. 3 p. tit. 21 c. 6 §. 21. Ex Leonar. Aret. 4. 6.

Antipapa Piſis relictus.

Corruit quidem primo Petrus e Corbaria: Piſani enim, in quibus catholicæ religionis amor hæſerat, vt vrbem immani portento liberarent, antipapam ac ſequaces expulerunt. Qua de re Pontifex his verbis Francorum Regem fecit certiorem a: *Synagogam malignantium & operantium deteſtabilia & iniqua, Petri videlicet de Coruaria & miniſtrorum ipſius, etiam Dominus diſſipauit; præcepto quidem Petro & ſuis ſequacibus per Piſanos, quod ciuitatem illã exirent, furtiue feſtinarunt recedere quaſi nullo eorum alio expectato. quo autem dictus Petrus ierit, communiter ignoratur.* Non inieciſſe in eum manus Piſanos ob præfecti Ludouici, qui multo milite præſidiario inſtructus erat, conteſtati ſunt b in pontificia aula eorum oratores. De eiecto Tarlatino Ludouici vicario dicetur inferius, vbi prius quæ tempore præceſſere, adduxerimus.

Mox inde pulſus.

a To. 7. p. 1 ep. ſecr. pag. 121.

Captat latebras.

b To. 7. p. 2 ep. ſecr. pag. 54.

Afflictæ c itaque admodum ea rerum conuerſione Ludouici res in Etruria non pontificijs viribus, ne parti de hoſte eccleſiæ triumphi laus mortalibus aſcriberetur; ſed diuino Numine Bauari ſequaces mutuis diſſenſionibus diſſipante, vt Pontifex Francorum Regi ſubiectis litteris ſignificauit d: *Vt ea, quæ ad Dei honorem & eiuſdem exaltationem fidei eſt in partibus Italiæ Saluatoris noſtri clementia his diebus præteritis operata & operatur continue, ſublimitas regia non ignoret; ad eius notitiam pro animi conſolatione ac regni deducimus quæ ſequuntur. In primis ſiquidem inter partem gentis Bauari ac Lucanam & Piſtorienſem ciuitates ex vna parte, ipſumque Bauarum ex altera vertiginis immiſit Dominus ſpiritum, ita quod gens illa Bauari vna cum parte ciuium ciuitatum prædictarum contra eundem Bauarum rebellarunt: & capto illo, quem ipſe pro rectore dimiſerat in ciuitate Lucana, ciuitatem occupauerunt eandem, & contra ipſum Bauarum detinent occupatam. Ciues autem Piſtorienſes, eiecta gente dicti Bauari, per ſe regunt ciuitatem prædictam, &c. Dat.* III. *non. iunij anno* XIII.

c Ant. 3. p. tit. 21 c. 6. §. 21. 22.

d To. 7. p. 1 ep. ſecr. pag. 121.

Ludouici res collapſæ in Etruria.

Cum igitur in Inſubriam, vti dictum eſt, traduxiſſet exercitum Ludouicus, mox Etruria iugum eius excuſſit e. Primi omnium equites, qui ob non ſoluta ſtipendia defecerant, ac loca imminentia Lucæ inſederant, Ludouici res labefactarunt: inita enim cum veterano milite præſidiario coniuratione, arcem duce Marco Vicecomite ingreſſi Lucã occuparunt. Gherardinus vero Spinola Genuenſis Lucenſem principatũ ab equeſtribus copijs triginta aureorum millibus coemit, quarum partem magnis conductam ſtipendijs ſecum retinuit: paucíſque poſt menſibus Caſtrucij f filij Lucam proditione ingreſſi, vrbem ſibi ſubijcere pertentarunt; ſed demum non ſine clade a Gherardino ex arce cum ſuis erumpente propulſati ſunt. Cæterum Piſtorienſes ea rerum commutatione exterriti, potentiæ Florentinorum impares, pulſis Germanis militibus, ſe in libertatem aſſeruere g, ac fœdera cum Florentinis percuſſere. Tranſmiſere h vero ad aulam pontificiam oratores veniam ob ſecutas Ludouici Bauari & antipapæ partes poſtulaturos: qui in Cardinalium conſiſtorium producti expoſuere, ſe quidem Ludouico vt Imperatori paruiſſe, nunquam tamen, cum a Romano Pontifice confirmatus non eſſet, iuſtum Imperatorem exiſtimaſſe: intruſum a Petro Corbaria epiſcopum

e Io. Vill. 10 c. 131. 144.

Luca Ludouico erepta.

f Cap. 131

Piſtorium priſtinæ reſtituum libertati.

g Cap. 132

h To. 7. p. 2 ep. ſecr. pag. 58.

Piſtorienſes ad Pontificem oratores mittunt.

ex-

excepiſſe; Caſtrucio, eius tyrannide oppreſſos, obtemperaſſe. Quæ flagitia execrati ſe orthodoxam ſemper fidem, quam Romanus Pontifex docet, profeſſuros ſunt polliciti. Extant de eo munere ipſis demandato hæ publicæ tabulæ.

6 *In Christi nomine. Amen. Anno natiuitatis eiuſdem milleſimo treceuteſimo vigeſimo nono indictione* XIII. *die duodecimo menſis ſeptembris.* Nonnulliſque interiectis, quibus Hugonem epiſcopum Iuſtinopolitanum & Albizanum equitem decernunt oratores, ipſos hiſce mandatis inſtruunt: *Ad comparendum & ſe præſentandum conſpectui ſanctiſſimi in Christo patris & domini domini Ioannis diuina prouidentia Papæ XXII. ſicut coram ipſorum patre & domino & Christi in terris vicario, & coram ſacro collegio reuerendorum patrum dominorum Cardinalium ad recognoſcendum & confitendum ſe deliquiſſe ſuper eo & pro eo peccaſſe, quod damnatum Ludouicum de Bauaria, qui ſe Romanum Imperatorem nominat coadiuuauerunt, eique conſilium & auxilium præſtiterunt & præſtari ab alijs fecerunt, & permiſerunt: dominia * quod, officia, & rectorias ab ipſo Bauaro ſicut Imperatore receperunt; licet ipſum nunquam crediderint, nec credant fuiſſe, vel eſſe Imperatorem, poſtquam non erat per ſanctam matrem eccleſiam & dominum Papam ſupradictum approbatus; ſed potius improbatus. Inſuper ſuper eo & pro eo, quod fratrem I. de Sedegijs in epiſcopum in dicta ciuitate Piſtorienſi aſſumptum, & electum a Petro de Coruaria ſchiſmatico & apoſtatico, & nunc damnato per ſanctam matrem eccleſiam receperunt, & ipſi epiſcopo indebite electo dictæ ciuitatis epiſcopatum regenti ſibi conſenſerunt & obediuerunt, & conſilium & auxilium præbuerunt. Et inſuper pro eo, quia Caſtrucium Caſtrucini de Interminellis tyrannum peſſimum & iniquum, ac damnatum hæreticum & ſchiſmaticum per dictum ſummum Pontificem contra iuſtitiam receperunt, & ei per longum plurimum obediuerunt, & auxilium & conſilium præſtiterunt, committendo temere & non ex certa ſcientia plura delicta contra ſanctam Romanam eccleſiam & ſanctiſſimum Papam dominum Ioannem præfatum. Hæc autem effectus mandauerunt quouſque reſpirare potuerunt, & gratiam & miſericordiam ſanctæ matris eccleſiæ procurare; quam rehabere ſperantes ſanctæ matris eccleſiæ & domini Papæ præſidio inuocato, ſe ſupradictis Bauaro & eccleſiæ inimicis oppoſuerunt & opponere intendunt, &c.* Impoſuere etiam oratoribus prouinciam, vt ob violatum ſacrorum interdictum, diuina profanata, aliaque ſcelera in pontificiam auctoritatem patrata veniam poſcerent, ſeque ad ea rite expianda ſubmitterent; tum ad ſoluenda ærario pontificio duo marcharum millia totius populi bona obligarent, ſi a promiſſis vnquam deficerent. Quæ cum ſumma animi demiſſione, productis magno doloris ſenſu omnibus flagitijs in ſacro Cardinalium ſenatu expoſuiſſent, donati ſunt ampliſſima venia, confirmata publico diplomate III. kal. nouembris pontificatus anno XIV. conſignato.

* quoque Profitentur Imperatorem niſi confirmatum a ſede Apoſt. eſſe non poſſe.

Veniam petunt de recepto pſeudoepiſc.

Et tolerata Caſtrucij tyrannide;

Illatam ſibi vim excuſant.

7 Interea Piſani ad res nouas priſtinamque recuperandam libertatem excitati [a], cum comite Bonifacio e Donoratico de Tarlatino e Petramala Aretino Bauari præfecto eijciendo conſilia incunt: ac Marco Vicecomite nonnullis equeſtribus copijs ſuccincto Luca excito, Germanos præſidiarios eiecere. Cum Pontifex archiepiſcopo Piſano XIII. kal. iunij munus iniunxit [b], vt interdictum eccleſiaſticum, quo Piſæ ob atrocia in ea vrbe patrata facinora in pontificiam maieſtatem deuinctæ erant, ad feſtum omnium ſanctorum remitteret; diſſolutum vero poſtea eſt penitus, cum Piſanorum oratores ad pontificiam ſedem hoc eodem anno acceſſere, vt flagitij in Bauaro & antipapa excipiendis commiſſi veniam poſcerent: ac publice coram Cardinalibus ſunt conteſtati, ſe Ioannem verum Pontificem ſemper ab eo tempore, quo apoſtolicum ſolium conſcenderat, crediſſe; fidemque orthodoxam, quam ille prædicaret, tenere. Pluribus vero verbis ad captandam miſericordiam expoſuere, vt terrore armorum compulſi Ludouici ſeruituti ſe ſubieciſſent & ſchiſmatis laqueis fuiſſent irretiti; quos tum demum feliciter abrupiſſent, cum meliorum rerum ſpes ipſis affulſiſſet. Quibus permotus Pontifex eoſdem Piſanos cenſuris ſolutos priſtinis iuribus reſtituit [a].

Præſidiũ Germani cum Piſis eiectum. a Io. Vill. l. 10. c. 135.

b To. 7 p. 1 ep. ſecr. pag. 27.

Piſani ad Pontificis gratiam redeunt.

Ioannem verũ Pontificem agnoſcũt.

Cõmuni, vniuerſitati, & populo ciuitatis Piſanæ.

8 Nuper ad noſtram præſentiam venientes dilecti filij nobiles viri Guillelmus de Seximundis, Nicolaus Gualandis, & Guido Maſca veſtri ambaxiatores & nuncij, ad infraſcripta omnia ſufficiens a vobis mandatum habentes, coram in vobis & fratribus noſtris in conſiſtorio, præſente ibidem prælatorum & aliorum fidelium multitudine copioſa, proponere curauerunt, quod cum Ludouicus olim dux Bauariæ excommunicatus, hæreticus, & ſchiſmaticus vobis dudum velle ad ciuitatem veſtram accedere intimaſſet, vos tanquam deuoti & fideles ſanctæ matris eccleſiæ filij eum recipere minime intendentes, vt ad eandem ciuitatem venire niſi de voluntate & aſſenſu, ac cum concordia eccleſiæ nullatenus præſumeret, eidem per veſtros ambaxiatores & nuncios miſſos ad eius præſentiam diuerſis vicibus propter hoc intimare curaſtis: ac poſtmodum eodem Ludouico ad ciuitatem eandem accedere, ijs non obſtantibus, ſatagente vos eidem realiter & viriliter opponentes, per menſem, & vltra reſtitiſtis eidem, donec per potentiam ſuam portu aquæ & maris perdito, & omni deſtituti ſuccurſu, vos contra eundem defendere vlterius nequiuiſtis. Tunc vero Ludouicus prædictus vobis coactis & violentatis, ac omni auxilio & ſpe auxilij deſtitutis; nec non caſtris, villis, & locis comitatus & diſtrictus veſtrorum per gentes & ſequaces ipſius Ludouici occupatis & expoſitis vaſtitati, ſtipatus magna multitudine armatorum, equitum, & peditum ciuitatem intrauit eandem, quondam Caſtrucium hoſtem veſtrum & æmulum, ac Guidonem, qui ſe intitulabat epiſcopum Aretinum, alioſque multos rebelles ſanctæ matris eccleſiæ ſecum ducens. Qui ciuitatis iam dictæ, ac comitatus & diſtrictus eiuſdem regimen per aliqua tempora tenuit vſurpatum, multaque deteſtanda & execranda verbo, ſcripto, & facto fecit ibidem & exercuit, & per alios fieri & exerceri, vobis reſiſtere ſeu prohibere nequeuntibus, fecit, voluit, & permiſit. Subſequenter vero Ludouicus præfatus inde recedens, & verſus Vrbem infelices dirigens greſſus ſuos, nonnullos de ciuitate prædicta Piſana clericos & laicos, ne aliquid poſſet interim immutari circa ipſius ciuitatis regimen, ſecum duxit ſub manu potenti ciuitatem eandem munitam dimittendo; nihilominus & eandem dicto Caſtrucio commendando, & a vobis inuitis magnas pecuniarum ſummas exigendo, & etiam per ſuam tyrannidem extorquendo.

a To. 7 p. 2. ep. ſecr. pag. 54. & M.S. Vat. bull. to. XXI. pag. 101. Ext. in rotulo perg. ſign. n. 328. ex arc. Anim. 2 om. arg. delato.

Miſſi ab ijs oratores ad veniam poſtulan.

Toleratas obſidionis incommoda exponunt.

Ingreſſo hoſti ſuccincto exercitu reſiſti non potuiſſe.

Acceptos ab eo in receſſu obſides.

Præfectũ Piſis Caſtrucium.

Ruſus poſt certi temporis ſpatium, memora-

ra-

Digitized by Google

Roma reuerſum Lud. induxiſſe antipapam.

ratus Ludouicus, de dicta vrbe ad præfatam ciuitatem rediens & exiſtens in ea cum magna potentia gentis ſuæ, virum perfidum Petrum de Corbario apoſtaticum & ſchiſmaticum cum ſuis nequam officialibus & miniſtris in ciuitatem introduxit præfatam, eique fecit tanquam Papæ honorem, in diuinæ maieſtatis contumeliam, & cunctorum iacturam fidelium exhiberi. Quem honorem tam regimina, quæ ibi erant, quam nonnulli ex vobis & Forenſes Petro exhibuerunt eidem: & aliqui tam de ciuitate, quam comitatu prædictis ab eo beneficia & officia receperunt, ipſiſque Ludouico & Petro, eorumque damnatis ſequacibus, in eadem ciuitate manentibus, homines dictæ ciuitatis, eiuſque comitatus & diſtrictus tam clerici quam laici, interdictum ſeu interdicta, cui vel quibus propter præmiſſa ciuitas ipſa cum eiſdem comitatu & diſtrictu ſubiacebat, minime ſeruauerunt; quinimmo potius violarunt coacti ſic, quod ibidem diuina celebrata, ſeu potius profanata fuerunt: quamuis vos prædicta per eoſdem Ludouicum & Petrum, eorumque ſequaces, miniſtros, & complices præſumpta, facta, & attentata eſſe & fuiſſe, abominabilia & horrenda catholicis, & inania & nulla de iure; noſque verum Papam, & ſacroſanctæ Romanæ & vniuerſalis eccleſiæ ſummum Pontificem eſſe, & fuiſſe a tempore promotionis noſtræ ad apoſtolicæ dignitatis apicem, crederetis & teneretis firmiter, ſicut adhuc creditis indubitabiliter & tenetis; nec a fide catholica, quam nos & ipſa eccleſia prædicamus & docemus, recedere, nec alicui contra ipſam fauere intenderetis quoquo modo: quamquam non fueritis auſi præmiſſis deteſtandis reſiſtere, vt præfertur.

Paritum illi vi incuſſa fuiſſe.

Cultum tantum externa ſpecie.

9 Poſtmodum autem dicto Ludouico de ciuitate, comitatu, & diſtrictu prædictis recedente, vos memoratum Petrum de Corbario, ſuoſque damnatos officiales & miniſtros cum ſua licentiantes ignominia, de dicta ciuitate veſtra expellere curauiſtis, eundem Petrum de Corbario arreſtare tunc præ timore vicarij dicti Ludouici & gentis armigeræ, quos ibidem dimiſerat, non audentes; licet poſtea, reſumptis tractu temporis viribus, eoſdem vicarium & gentem & quoſcunque dicti Ludouici officiales, ac eccleſiæ veſtroſque rebelles & hoſtes, inibi exiſtentes, potenter & viriliter eiecitis de ciuitate prædicta: & ad obſeruationem interdicti & interdictorum prædictorum inuiolabilem humiliter rediiſtis, ac parere reuerenter vicario & officialibus venerabilis fratris noſtri Simonis archiepiſcopi Piſani, & ad chariſſimum in Chriſto filium noſtrum Robertum Regem Siciliæ illuſtrem pro ipſius gratia & pace habenda veſtros nuncios tranſmittere curauiſtis: & inſuper cum dilectis filijs communi & ciuibus Florentinis, eccleſiæ Romanæ deuotis, pacem, vnitatem, & concordiam, adactis in concordia ipſa certis articulis, deuotionem, reuerentiam, & honorem noſtrum, & ſanctæ matris eccleſiæ tangentibus, reformaſtis. Quare præfati ambaxiatores & nuncij nobis in eodem conſiſtorio ſupplicarunt humiliter & deuote, vt veſtris non attentis exceſſibus; ſed ſequentes potius diuinæ miſerationis exemplum, vobis aperire dignaremur ſinum pietatis & miſericordiæ, vos ad noſtram & eiuſdem eccleſiæ gratiam admittendo, ac interdictum ſeu interdicta prædicta tollendo de ciuitate, comitatu, & diſtrictu prædictis; vobiſque, nec non perſonis ſingularibus ciuitatis, comitatus, & diſtrictus prædictorum, clericis & laicis, religioſis & ſecularibus ab interdicti, ſuſpenſionis, excommunicationis, & alijs pœnis & ſententijs, quas propter prædicta vel aliquod prædictorum quomodolibet incurriſtis, de abſolutionis & relaxationis beneficio prouidendo, ac diſpenſando miſericorditer cum perſonis eccleſiaſticis, religioſis, & ſecularibus ciuitatis, comitatus, & diſtrictus prædictorum, quæ occaſione præmiſſorum fuerunt irregularitatis macula irretitæ; ac abolendo a vobis & ipſis omnem infamiæ maculam ſiue notam ex præmiſſis obortam, & in eo ſtatu reſtituendo, quo eratis ante aduentum dicti Ludouici de Bauaria ad ciuitatem iam dictam; offerentes prædicti ambaxiatores & nuncij veſtro nomine, vos noſtris & eccleſiæ in omnibus ſtare ac parere mandatis, omnemque ſubire pœnitentiam, & emendam complere, quas vobis iniungendas ſeu imponendas duxerimus pro præmiſſis.

Egreſſo Ludouico [illegible].

Ludouici præfectū deiectum.

Seruatum eccleſiaſticum interdictū. Robertū Regem exoratum de pace.

Redintegratum cum Florentinis fœdus.

Cenſuris Piſani ſolui [illegible].

Omnibus pœnis ad expiandū facinus ſe ſubijciūt.

10 Nos autem, qui licet inſufficientibus meritis vices illius in terris gerimus, cui proprium eſt miſereri ſemper & parcere; quique non venit iudicare populum, ſed ſaluare, cupientes ipſius, quantum poſſumus, veſtigijs inhærere; & attendentes quod excuſationes huiuſmodi, etſi non tollant delictum totaliter, diminuunt tamen peccatum; & inſuper puram deuotionem, quam vos & prædeceſſores veſtri retroactis temporibus ad Romanam geſſiſtis eccleſiam, ad memoriam reuocantes; excuſationes eaſdem admiſimus, ac vos ipſoſque ambaxiatores veſtro nomine ad noſtram & eiuſdem Romanæ eccleſiæ gratiam, per eoſdem ambaxiatores & nuncios veſtro nomine factis & promiſſis primitus quæ ſequuntur, duximus admittendos. Ipſi namque ambaxiatores & nuncij nomine veſtro ad ſancta Dei euangelia tacta corporaliter promiſerunt, ac etiam iurauerunt, vos ſtare, parere mandatis eccleſiæ ac noſtris ſuper & de prædictis & prædictorum quolibet, & ab eiſdem dependentibus, ſeu aliquo eorumdem; quodque dictos Ludouicum & Petrum, eorumque officiales & miniſtros, aut alterius eorundem, ſeu ipſius Ludouici ſtipendiarios, vel aliquos alios, qui venirent contra mandatum eccleſiæ ſeu noſtrum, vel aliorum ſummorum Pontificum canonice intrantium, nunquam admittetis ad ciuitatem ipſam, comitatum, vel diſtrictum ipſius, nec eis vel eorum alicui præſtabitis per vos vel alium ſeu alios, directe vel indirecte, publice vel occulte, auxilium, conſilium, vel fauorem: ſed ſtabitis potius & perſeuerabitis in noſtra, ac ſucceſſorum prædictorum, ac eccleſiæ deuotione, obedientia, & reuerentia debitis, & reſiſtentia contra illos, qui ad ciuitatem, comitatum, & diſtrictum prædictos venire taliter attentarent. Promiſeruntque inſuper prælibati ambaxiatores & nuncij, & etiam iurauerunt, ſe facturos & curaturos, quod vos omnia & ſingula prædicta ratificabitis, approbabitis, promittetis, iurabitis, & vos ad ea obſeruanda, & complenda efficaciter obligabitis, inde confectis ſcripturis publicis, ſeriem præſentium continentibus, veſtro communitis ſigillo: quæ nobis ad noſtram & eiuſdem Romanæ eccleſiæ cautelam celeriter tranſmittentur.

Admiſſi a Pontifice in priſtinam gratiam.

Exactum ab ipſis ſacramentum.

Quibus iuramento & promiſſionibus per nos ibidem receptis, vos, communem, vniuerſitatem, & populum ab omnibus & ſingulis pœnis & ſententijs, iuris vel hominis, nec non proceſſibus quibuſcunque, quos & quas incurreritis propter prædicta, ſeu aliquod prædictorum, de

Priſtinis iuribus reſtitui.

fratrum eorundem conſilio abſolnimus; omnemque infamiæ maculam ſiue notam, quam contraxiſſetis propter hoc, tollimus totaliter, & etiam abolemus: voſque ad omnia priuilegia, honores, bona, ſtatum, & famam in integrum reſtituimus de plenitudine poteſtatis; & nihilominus interdictum ſeu interdicta quæcunque, quibus prædicti ciuitas, comitatus, & diſtrictus qualitercunque propter præmiſſa, vel aliquod eorundem ſubiacent, relaxamus omnino, &c. *Dat. XVII. kal. octobris anno XIV.*

Florentini ad concordiam cũ Piſanis ſollicitati.

a To. 7. p. 3 ep. ſecr. pag. 29.

Rogatus Robertus vt Piſanis ignoſcat.

b Io. Vill. l. 10. c. 138.

c To. 7. p. 2. ep. ſecr. pag. 56.

11 Cæterũ vt publicæ Etruriæ quieti conſuleret Pontifex, Florentinos ad pacem cum Piſanis ineundam excitauit a; quam feliciter conciliatã Ioannes Villanus refert b: quamuis nonnulla ante emerſiſſent odia, cum Piſani Lucam a Germanicis copijs, quæ a Ludouico defecerant, pretio emere tentaſſent. Solicitauit quoque Pontifex c Robertum Siciliæ Regem, vt acceptas iniurias Piſanis remitteret, veteraque cum ipſis fœdera redintegraret: dignos videri venia; qui nõ niſi armorum vi multiſque damnis affecti ſub Ludouici potentia ſuccubuiſſent: admitteret oblata ab ijs mulctæ nomine quindecim aureorum millia: quamquam ſatius foret ipſorum beneuolentiam quam opes ſibi comparare. Explicuerat egregiam in reuocandis ad obſequium eccleſiæ Piſanis operam Bonifacius e Donoratico, quem Pontifex multis laudibus ob editum tam præclarum facinus extulit d. Vt vero illius opera Petrus Corbaria cuſtodiæ traditus, atque Aueniorem adductus, crimen coram Cardinalium ſenatu execratus ſit, ſequenti anno videbimus. Redicere ad obſequium eccleſiæ vna cum ſuperioribus inſignibus populis præcipui nobilitate viri Etruriæ Gibellinarum partium; inter quos Gerinus, Franciſcus, & Vgolinus Vbaldini, alijque perduelles a Ioanne Vrſino S. Theodori diacono Cardinale A. S. L. pontificio iuſſu eccleſiæ conciliati e. Hactenus de Etruriæ rebus: iam alia proſequamur.

d Ib. pag. 55.

e To. 7. p. 1. ep. ſecr. pag. 5.

Conuentus habiti a Lud. in Inſubria.

f Io. Vill. l. 10. c. 130.

12 Traducto in Inſubriam exercitu, Ludouicum menſe aprili celebres conuentus, vt eam prouinciam fluctuantem in ſuis partibus contineret, habuiſſe ſcribit Ioannes Villanus f, quibus Scaliger Veronenſis, Mantuæ, Cremonæ, alijque tyranni interfuere. Incenderat enim in ſe omnium odia ob creatum antipapam Ludouicus, & eo flagitio res ſuas maxime euertit. Depulere itaque a ſuis ceruicibus ſchiſmaticæ ſeruitutis iugum plures inſignes vrbes ac populi: quos eccleſiæ conciliari, ac ſacrorum vſum ad proximas kalendas auguſti illis reſtitui iuſſit Pontifex, g donec cum de ipſorum fide penitus conſtaret, cenſuræ inflictæ diſſoluerentur. Quo argumento hæc Beneuenuto Bononienſi II. id. maij reſcripſit h: *Lætanter percepto, quod Papienſis, Nouarienſis, Vercellenſis, Pargamenſis, & Laudenſis ciuitates cum ſuis communitatibus, relicto erroris inuio, pedes ſuos in viam veritatis, ſicut iam cœpiſſe dicitur, conuertere intendentes, illis viris reprobis Ludouico de Bauaria & Petro de Coruaria, hæreticis, & ſchiſmaticis, conſtanter & viriliter ſe opponunt; nos more paterno eiſdem ſuper his congaudentes & ſperantes, quod ſi diuina in eiſdem ciuitatibus & communitatibus licite celebrentur, preces & ſacrificia, quæ Deo in ipſis offerri ſunt ſolita, ipſos in cœptis firmabunt, ac vt ipſi perficere valeant impetrabunt, & vt perficiant obtinebunt; ad Dei honorem ipſorumque conſolationem interdicta omnia in eiſdem ciuitatibus & communitatibus*

Plures Inſubriæ vrbes ab eo deficiũt.

Eccleſiæ eos conciliari iubet Pont.

g To. 7. p. 1. pag. 26.

h Ib. pag. 12. & 20.

appoſita vſque ad inſtantis kal. auguſti duximus ſuſpendenda. Addit ſibi ingratum admodum rumorem accidiſſe, Mediolanenſes ad committendas cum Ludouico Bauaro acies ſe comparare, cum ea res periculo non careat; viderique ſatius cunctari, dum ad eum delendum excindendumque omnium vires conflari poſſent; ac præcipit, vt ſi nondum in eum exercitum eduxerint, ipſos ab eo conſilio reuocet: cæterum ſe legato ac Placentinis ſcribere, vt auxiliares copias cum Mediolanenſibus aduerſus hoſtem coniungant: quæ quidem literæ ad Bertrandum legatum, Placentinos, & alios idibus maij datæ extant in regeſto pontificio a: quibus eoſdem Mediolanenſes ſe ad eccleſiam traduxiſſe ſignificat, vtque vires cum ipſis in Ludouicum conuertat, perſuadet.

a Ead. pag. 18.

Mediolanenſes Ludouici impetus retundunt.

b Io. Vill. l. 10. c. 130.

c To. 7. p. 1 ep. ſecr. pag. 121.

13 Perſtitere conſtantes in obſequio eccleſiæ Mediolanenſes b, nec Ludouici minis, quamuis Montiam caſtra promouiſſet, atque ad vrbem excurreret, frangi potuerunt. De quibus ſecundis nuntijs hæc Pontifex ad Philippum Francorum Regem ſcripſit c: *Mediolanum fere cum omnibus ciuitatibus alijs Lombardiæ, quæ conſueuerunt obedire dicto Bauaro, contra eum etiam rebellarunt, ſic quod in campis eum oportet perſiſtere; ciuitatibus eum recipere, ſibique renuentibus obedire: iamque vt habet fidedigna multorum relatio, vſque ad burgos Mediolani perueniens, obſidionem ibidem poſuit; ciuibus Mediolanenſibus cum ſuo exfortio ciuitatem potenter defendentibus, & ſe viriliter opponentibus contra eum, &c. Dat. III. non. iunij anno XIII.* Cur vero Azo Vicecomes in principatu Mediolanenſi a Ludouico confirmatus defecerit, exponit S. Antoninus his verbis d: *Actius illius perfidiam in paterna*, nimirum Galeatij, *dudum euerſione expertus, parere noluit aduentanti, ſed Mediolano cæteriſque oppidis excluſit; quare bello in his locis neceſſario eſt implicatus.*

d Ant. 3. p. tit. 21. c. 6. §. 11.

Cauſę ob quas Vicecom. Azo a Bauaro deſciuit.

e To. 7. p. 1. ep. ſecr. pag. 20.

14 Vt ſuas aduerſus Ludouicum partes Azo confirmaret, ad caſtra eccleſiæ clam transfugit. Cuius oratoribus humaniſſime receptis, eſt ei gratulatus pium reditum Pontifex: e *Profecto*, inquit, *vox tua dulcis, immo ſancti Spiritus potius, in noſtri cordis inſonuit auribus; quæ vtique non indigne ingenti gaudio nos repleuit: etenim cum peccatoris conuerſio Dei angelos, paſtoremque gregis vnius ouis errantis inuentio gaudio repleat, quanto magis filij reuictio mortui, eiuſque qui perierat reinuentio exultatione implere debet & gaudio patrem pium? Illi itaque gratias referentes, qui te de tenebris vocauit in admirabile lumen ſuum, tuam prudentiam exhortamur, vt ſpiritum tam benignum, qui miſericorditer te reſpexit, nutrire ſtudeas, eique reuerentiam exhibere, eidem humiliter ſupplicando, vt quod in te cœpit perficiat, & perfectum cuſtodiat & conſeruet.* Et infra: *Age igitur, fili, virtuoſe in cœptis & perſeuera conſtanter, ac contra tuum, Dei, & eccleſiæ ſuæ hoſtem peſtiferum, Bauarum videlicet, hæreticum & ſchiſmaticum, eiuſque fautores & ſequaces viriliter arma ſumens, procedere procures prouide ac potenter, ad hoc ipſum Mediolanum & alios tibi adhærentes nobiles ac populos nihilominus excitans & inducens, &c. Dat. Auin. X. kal. iulij anno XIII.*

Marcus Vicecom. gratia florens ob res geſtas.

f Io. Vill. l. 10. c. 136. Ant. 3. p. tit. 21. c. 6 §. 12.

15 Commiſſum eſt per hæc tempora ab Azone in patruum Marcum crudele facinus: cum enim ille, vt narrat Ioannes Villanus f, poſt occupatam Lucam, & reſtitutas priſtinæ libertati Piſas magnis muneribus decoratus ad Florentinos ſe contuliſſet, exceptuſque honorificentiſſime

me coram magiſtratibus & epiſcopis Florentino, Feſulano, & Spoletano fidem deuinxiſſet, partes eccleſiæ ſe amplexurum, atque a Bertrando Card. A. S. L. præteriti in oppugnanda eccleſia criminis veniam flagitaturum; Mediolanum reuerſus a ciuibus maximis honoribus cohoneſtatus, poſt infauſtas epulas ad arcana excitus con filia nepotis iuſſu laqueo præfocatus eſt, eiuſque cadauer in publicum vicum e feneſtris proiectum, ſtupentibus ad tantum facinus Mediolanenſibus, nec tamen mutire audentibus. Acceſſiſſe vero menſe ſeptembri ad pontificiam aulam Mediolanenſium & Azonis oratores, ac Ioannem cardinalatu a Petro Corbaria accepto ceſſiſſe, creatumque a Pontifice Nouarienſem epiſcopum, atque ſacrorum, & templorum vſum Mediolano reſtitutum, refert idem Villanus a. Extant Pontificis ad Ioannem & Azonem literæ b, quibus ad fidei conſtantiã ipſos excitat; propoſitoq; ob oculos infelici exitio, e quo emerſerant, admonet ne ſe dæmonum laqueis irretiri patiantur. Haud leuis poſtea ſequenti anno oborta ſuſpicio, ne vterque fidem infringeret, atque exaratis pridie nonas auguſti pontificatus anno XIV. literis c, obiectum eſt ipſos Carauatium clientelæ eccleſiæ commendatum in ſuam poteſtatem redigere molitos: Ioannem vectigalia Mediolanenſis archiepiſcopatus Aycardo eripere, eccleſiaſticos a ſede Apoſtolica & legato ſacerdotijs donatos, ne bonis potirentur, prohibere; tres ſchiſmaticos a pſeudopontifice promotos in conſortium & menſam admittere, pſeudominoritas ſchiſmaticos aduerſus eius ordinis catholicos tueri: a quibus Ioannem atque Azonem iuſſit abſiſtere, vtq; promiſſam fidem religioſe colerent, admonuit.

[Margin: Laqueo ab Azone præfocatus. — Io. pſeudocardinalis falſos honores abijcit. — a Io. Vill. l. 10. c. 146. — b To. 7 p. 2. ep. ſecr. pag. 45. — c To. 7. p. 2. ep. ſecr. pag. 45. — Corrept' a Pont.]

16 Quod ad res in eo bello geſtas attinet; cum Mediolanum ſibi ſubijcere non potuiſſet Ludouicus, iras in circumiacentes agros, quos late eſt populatus, conuertit d ac Ticinum armorum terrore ad deditionem certis legibus compulit; cum interim Bertrandus legatus Cardinalis valido ſuccinctus exercitu Parmam, Rhegium, Mutinam, ac Fauentiam ad obſequium eccleſiæ traxiſſet e. Sed parum diu ob iniecta Rubeo prænobili Parmenſi vincula tres priores vrbes in fide perſtitere f. Quem caſum, vt in rem ſuam verteret Ludouicus, Cremonam reuerſus periculoſiſſimam coniurationem Bononiæ in legatum conflauit g: ſed ea pateſacta, atque excitis ob proditorum multitudinem, vt refert Ioannes Villanus h, qui tũ Bononiæ Florentinorum orator erat, nouis auxilijs a legato, ſumptum eſt de coniuratis, quorum Albergheteinus Manfredus Fauentino principatu depulſus princeps erat, ſupplicium. Ita Ludouicus ſpe deluſus Tridentum iter intendit, vt nouas e Germania vires euocaret. De quibus Pontifex hæc ad Francorum Regem ſcripſit i: *Vt regalis circumſpectio noua, quæ hic narrantur ad præſens, de partibus Italiæ non ignoret, ea ſibi prouidimus, vt ſequitur intimare. Fertur ſiquidem, quod Bauarus die quarta huius menſis octobris diſceſſit de Papia verſus ciuitatem Cremonenſem, quam die x. menſis eiuſdem intraſſe dicitur, infelices dirigens greſſus ſuos; quibuſdam quod inde Parmam, & alijs quinimmo prius Tridentum diſponit accedere referentibus, habiturus ibidem colloquium cum Auſtrali, &c. Dat. Auin. v. kal. nouembr. anno xiv.* De Ludouici ex Italia receſſu hæc tradit Bernardus l: *Ludouicus Bauarus ſub anno dominicæ incarnationis incohante* MCCCXXIX. *paulo ante paſcha inefficax diſceſſit de Parma ciuitate Italiæ & de tota Italia: Ibi parum profuit, nec profecit, multumque obfuit ſibi & eccleſiæ catholicæ & paci patriæ & reipublicæ, & rediit in Theutoniam.* Peruenit Tridentum Ludouicus inclinante anno: cum Friderici Auſtriaci Romanorum olim Regis deſignati, cum quo ſolemnes conuentus, vt e ſuperioribus literis colligitur, erat initurus, obitus fama percrebuit: ac tum meliorum rerum deſperatione, ne vti regnum Italicum amiſerat, paucis exceptis vrbibus, quæ ancipites ſuſpenſa ex incerto rerum exitu fide fluctuabant, ita abſentia ſua Germanico deturbaretur; ſuperatis Alpibus, nec repetita poſteà vnquam Italia, in Germaniam ſe contulit a: maxime cum Robertus dux Bauariæ idemq; comes Palatinus Rheni, ipſum execratus, ſentiret cum eccleſia, ac nuntio ſedis Apoſtolicæ operam ſuam commendaret: quem Ioannes pridie nonas aprilis excitauit b, vt in fide perſtaret.

[Margin: Ticinẽſes a Ludouico oppreſſi. — d Io. Vill. l. 10. c. 130. & 142. — e Ibid. l. 10. c. 133. — f Cap. 143 — Coniuratio Bononiæ conflata detectaque. — g Cap. 148 — h Cap. 149 — Ludouic' Tridentũ abit — i To. 7 p. 2. ep. ſecr. pag. 111. — Eius itinera. — l Bern. libell. de Rom. Imp. M.S. Vat. bibl. ſignat. n. 2043. — Friderici Auſtriaci obitus. — a Io. Vill. l. 10. c. 148. — Robertus dux Bauariæ ſentit cum eccleſia. — b To. 7 p. 2 ep. ſecr. pag. 95.]

17 Ad elidendas Ludouici vires, fœderatos illius principes Pontifex ab eiuſdẽ partibus diuellere annixus eſt: atque in primis vt præcipuum dignitate & potentia Fridericum Regem Trinacriæ ad ſinum eccleſiæ adduceret, ſollicitauit c menſe martio, ac Robertum Siciliæ Regem, vt pacem vel inducias cum ipſo iniret; Reginamque Siciliæ promouendæ rei iuſſit incumbere. Coire inter eos principes concordia non potuit, ac res Friderici non parum a Roberto depreſſæ ſunt, vt ex literis pontificijs ad archiepiſcopum Neapolitanum VIII. kal. ſeptembris ſcriptis d colligitur: quibus ipſi partes impoſitæ, vt cum plures inſulani Trinacrij antea perduelles ad Roberti Regis obſequium redire, atque in illius fide conſtantes eſſe in animum induxiſſent, cenſuris quibus erant irretiti, exolueret. Studuerat etiam Ioannes conciliare Roberto Regi Montisferrati ac Salutiarum marchiones e & Philippum Sabaudum f; cum ea concordia Pedemontio ac Genuæ, in maxima diſcrimina adductis, & regno Siculo conduceret; indictæque ſunt a Pontifice induciæ inter eos principes, inclinante menſe martio, atque Aſtenſi & Albenſi epiſcopis datæ partes, vt aduerſantes ad inducias ſeruandas inducerent. Sed Roberti Regis hoſtes dictis pontificijs audientes non fuere, ac Pedemontium in diſcrimen coniecere: cui Pontifex copias, vt laboranti ſuccurreret, ſubmiſit g: cum viciſſim Rex agmina regia pro continenda in officio Marchia tranſmiſiſſet.

[Margin: c Ib. pag. 145. — Fruſtra tẽtata inter Roberti & Frider. Reges cõcordia. — d Ib. pag. 143. — e Sup. pag. 145. 146. & p. 2. pag 30. — f To. 7 p. 1 ep. ſecr. pag. 15. — Imperatæ in Pedemontio induciæ. — g Ib. pag. 148.]

18 In Vrbe Roberti Regis copiæ ad illam in Pontificis obſequio confirmandam aduerſus Gibellinorum conatus, cum in militari diſciplina non continerentur, nonnullas turbas peperere; indeque factiones haud leues ſecutæ. Quo accepto Pontifex Guillelmum Ebulum Roberti copiarum ducem IV. non. ianuarij admonuit h, vt ſuorum impetus reprimeret, imminentiaque inde pericula anteuerteret. Neque ita multo poſt concitata i eſt a populo Romano aduerſus Guillelmum coniuratio, qua exauctoratus eſt, & Stephanus Columnenſis ac Poncellus Vrſinus ſenatores creati. Cum vero Romanus populus in fidei erga eccleſiam conſtantia perſtaret, tempus reſtituti iam ſacrorum vſus Pontifex Ioannem S. Theodori Cardinalem A. S. L. extrahere iuſſit l: ſeque in contrarijs Vrbis factionibus æquum aduerſis partibus præbere m. Cæterum Romani, publico celebrato concilio, coram Ioanne legato fidem Pontifici aduerſus Ludouicum & antipapam deuinxere, ac ſuperiora ſen-

[Margin: Roberti copiæ in Vrbe licẽtiam exercent. — h Ib. pag. 2. — i Io. Vill. l. 10. c. 121. — l To. 7 p. 1 ep. ſecr. pag. 3. — m Ib. pag. 5.]

tiendo cum ijs execrati ſacinora omnia temere ab ijſdem perperam tentata reſcidere; de quibus Ioannes Philippum Francorum Regem ſubiectis verbis certiorem fecit a: *Populus Rom. his diebus proxime præteritis in manu legati noſtri Tuſciæ, in Vrbe præſentis, publice populo congregato per ſuos ſindicos; nec non & nobiles, qui tunc in eadem vrbe aderant, per ſeipſos iuramentum fidelitatis, reuerentiæ & obedientiæ, præcipue contra Petrum & Bauarum prædictos eorumque ſequaces corporaliter præſtiterunt, recognoſcentes ſe circa ea, quæ fecerant erga eoſdem Petrum & Bauarum errasse grauiter, ea quatenus de facto proceſſerant, quantum ad ipſos pertinere poterat, nihilominus reuocando, &c.* Dat. III. non. iunij anno XIII.

a Ib. pag. 131.
Romani ſe ſuaque contra Lud. & antipapam deuouent

Præcipui etiam Romani patritij, qui Ludouicum in Vrbem exciuerant, atque vt imperiale inſigne corriperet auctores fuerant, Iacobus e Sabella ſtirpe, & Theobaldus e S. Euſtachio Ildebrandini epiſcopi Patauini opera criminis veniam flagitarunt; atque antipapam execrati, in Ioannis vt iuſti Chriſti in terris vicarij obſequium, concepta ſubiectis verbis formula b, procubuere: *Coram vobis ſanctiſſimo in Chriſto patre & domino meo domino Ioanne, diuina prouidentia, Papa XXII. & ſacro collegio dominorum Cardinalium dominorum meorum conſtitutus ego Ildebrandinus epiſcopus Paduanus, procurator nobilium virorum Iacobi de Sabello & Theobaldi de ſancto Euſtachio ciuium Romanorum, habens ad infra ſcripta ſpeciale mandatum, prout apparet per inſtrumenta publica confecta manu Franciſci de Aringiana publica auctoritate apoſtolica notarij; in primis nomine & vice prædictorū Iacobi & Theobaldi confiteor & recognoſco, vos ſanctiſſimum patrem et dominum Ioannem prædictum eſſe & fuiſſe verum & ſummum Pontificem ſacroſanctæ Romanæ & vniuerſalis eccleſiæ, ac verum & vnicum Chriſti vicarium & beati Petri ſucceſſorem, Item confiteor nomine, quo ſupra, &c.* Fatetur Ildebrandinus eorumdem nomine, ipſos graui flagitio ſe obſtrinxiſſe, cum Ioannem Achaiæ principem & Ioannem S. Theodori diaconum Cardinalem mœnibus propulſarunt, non obſtitere ne Petrus e Corbario pontificatum latrocinio inuaderet, dedere operam vt Ludouicus diademate cingeretur, inunctioneque imperiali liniretur; aſſuefere ſenatorem Vrbis renuntiari, denique Romanæ rei adminiſtrationem ab eo ſuſcepere. Profeſſus etiam eſt Ildebrandinus Petrum Corbariam nullo iure, ſed ſacrilegio ſedem Petri conſcendiſſe, ac demiſſe tot flagitia apoſtolica clementia deleri expetijt: quam Ioannes ipſis impertijt, ac diplomate III. id. octobris pontificatus anno XIV. exarato confirmauit. Simili ſucceſſu cæteri in ditione eccleſiaſtica rebelles ad officium, damnatis Ludouici partibus, redicre.

b Ext. apud Io. Pap. to. 7. p. 2. ep. ſec. pag. 3.
Ioannem verū Chriſti vicariū agnoſcunt
Ditionis eccleſiaſticæ rebelles ad officium redeunt.

19 Immiſerat ille c ad turbandum Picenum comitem Claromontis Trinacrium: ſed ad reprimendos illius conatus, cum initio aliquos ſecundos progreſſus feciſſet, atque Æſio proditione capto d, Tanum armis ſtrenuiſſimum ducem capite plecti iuſſiſſet, Pontifex Robertum Siciliæ Regem, vt Piceni præſidi copias auxilio ſubmitteret, rogauit datis x. kal. aprilis literis e: cumque fidiſſimus eccleſiæ cliens & defenſor Robertus exercitum traduxiſſet f in prouinciam, vniuerſi Picentes ad Pontificis obſequium reuocati ſunt f, pariterque Rauenna & alia loca ad officium rediere g. Cuius felicis nuncij Francorū Regem Pontifex participem fecit h: *Præterea,* inquit, *de partibus Romanis narratur, quod Sciarra de Columna obijt his diebus: & eſt certum quendam tyrannum peſſimum Silueſtrum nomine, qui ciuitatem Viterbienſem ſua actinebat tyrannide ſaua contra eccleſiam occupatam, interfectum fuiſſe per quemdam alium Gibellinum; quodque ciuitas poſtmodum ad obedientiam eccleſiæ, receptis eius gentibus, cum honore notabili eſt reuerſa. Rurſus narratur & creditur etiam ex veriſimilibus coniecturis, quod Tudertina ciuitas ad eiuſdem obedientiam eccleſiæ, niſi iam redierit, breuiter reuertatur: qua reducta nulla ciuitas rebellis eccleſiæ in eis partibus procul dubio remanebit. Dat. Auin. v. kal. nouembris ann. XIV.* Eluxit quidem in tyrannis Italiæ e medio tollendis diuina iuſtitia: vt enim ea, quæ de Galeacio, Caſtrucio, Paſſarino, Guidone Aretino, Marco Vicecomite, Alberghettino, ac poſtremo de Sciarra Columna, & Silueſtro Gatta dicta ſunt mittamus; Canis Scaliger a, cum ſperatæ felicitatis apicem videretur conſcendiſſe, ac Taruiſinos, quos eccleſiæ clientelæ ſe commiſiſſe ſuperiori anno vidimus, quindecim dierum obſidione menſe iulio ad deditionem compuliſſet; mox a cœna, in qua opipare & ſplendide delitijs indulſerat, ægritudine implicitus die ſanctæ Mariæ Magdalenæ ſacro extinctus eſt: moxque Albertus & Maſtinus principatum, pulſis Canis Scaligeri ſpurijs, ſuſcepere.

c To. 7. p. 1. ep. ſecr. pag. 145.
d Io. Vill. l. 10. c. 124.
e Io. to. 7. p. 1. pag. 148.
f Io. Vill. l. 10. c. 147.
g Cap. 128
h To. 7. p. 2. ep. ſecr. pag. 111.
Sciarræ Columnæ & Silueſtri Gattæ exitus.
Canis Scaliger in medio triumpho moritur.
a Io. Vill. l. 10. c. 14.

20 His tyrannis feliciores, ac ſanius amplexi conſilium marchiones Ateſtini Raynaldus, Opizo, & Nicolaus, qui initam cum Ludouico Bauaro armorum ſocietatem abruperunt. Receperat eos in gratiam Pontifex ſuperiori anno b, vtq; arctiori eos nexu eccleſiæ deuinciret, ac beneficijs ad maiorū, qui optime de eccleſia fuerant meriti, ſectanda veſtigia prouocaret, Ferrariæ toparchatum ad decennium certo impoſito cenſu tradidit c, ſoluta contraria Clementis V. ſanctione: *Conſtitutione*, inquit Ioannes d, *qua per felicis recordationis Clementem Papam V. prædeceſſorem noſtrum, ne dicti marchiones in eiſdem ciuitate, comitatu, & diſtrictu vicariatum, dominium, vel officium, aut regimen aliquod habere, obtinere, vel exercere valerent, facta fuiſſe dicitur, non obſtante: ita tamen, quod ipſi communiter & heredes ſui quolibet anno dicti decennij decem millia Florenorum boni & puri auri, & legalis ponderis in duobus terminis, qui ſequuntur, videlicet medietatem in inſtanti feſto natiuitatis dominicæ, & aliam medietatem dictarum decem millium in ſubſequenti feſtiuitate beatorum Petri & Pauli menſis iunij nobis & eidem eccleſiæ in Romana curia, vbicumque ipſum eſſe contigerit, ſuis periculis & expenſis abſque aliqua diminutione cenſus nomine perſoluere integraliter teneantur, etc.* Præcipit Bertrando Cardinali legato, vt abſciſſa omni mora Aieſtinis Ferrarienſis vrbis agriq; præfecturam, Pontificis vice gerendā, cōmittat. *Dat. Auin. II. kal. iunij an. XIII.*

b To. 7. p. ep. ſecr. pag. 19.
Aeſtini marchiones Ferrariæ imperium ad decennium accipiunt.
c Ib. pag. 23.
d Ead. pag. 23.
Impoſitū decē millium aureorum vectigal.
Redeuntis a ſchiſmate propoſita venia.

21 Explicuit etiam Pontifex in omnes apoſtolicam clementiam, qui a ſchiſmate Ludouici & Petri Corbariæ ad ſinum eccleſiæ redicre: ac ne ſuperiora exempla repetamus, Ioanni S. Theodori diacono Cardinali e, Colonienſi archiepiſcopo f in Germania, Benedicto Nouocomi epiſcopo g in Inſubria, Nebienſique h in Sardinia, ac pluribus alijs i prouinciam dedit, vt eos qui ſchiſmatis laqueis ſe irretijſſent, in fidelium communionem reſtituerent: parteſque eaſdem ſummo Minoritarum præfecto l & alijs, qui in ſingulis prouincijs ſacri illius ordinis viris præpoſiti eſſent, impoſuit, vt ſodales, qui cum Ludouico & anti-

e To. 7. p. 2. ep. ſecr. pag. 14.
f To. 7. p. 1. ep. ſecr. pag. 84.
g Ib. pag. 85.
h To. 7. p. 2. ep. ſecr. pag. 46.
i To. 7. p. 2. ep. ſecr. pag. 34.
l Ib. 2. ep. ſecr. pag. 98

pa-

papa ſenſiſſent, expiato crimine, piorum conſortio aggregarent. Inieccrat his pernicioſum ſcandalum Michael Cæſenas, qui antea Minoritis præfuerat, atque ob hæreſim, quam ſuperiori anno venenato commentario in Piſanæ eccleſiæ foribus affixo promulgarat, hac decretoria ſententia eſt damnatus. a

a P. 1. pag. 3.

Ioannes &c. ad perpetuam rei memoriam.

Sententia in Michaelem Cæſenatem latæ.

Quia præfatus Michael venenum, quod corde occultum diu tenuerat, euomere publice, velut in ſenſum datus reprobum, non formidans, ad ciuitatem Piſanam (quæ per eundem Ludouicum de Bauaria, iure ſi quod ſibi ex electione diſcordi, quæ de ipſo in Regem Romanorum facta dicebatur fuiſſe, quomodolibet competebat, iuſtitia exigente priuatum, tyrannice tenebatur) non expauit dirigere greſſus ſuos, vbi cum eiſdem Ludouico & Petro de Corbario hæreticis, ſchiſmaticis, & rebellibus conuerſans continue; ipſoſque in ſuis hæreſibus, erroribus, & damnatis ſchiſmatibus fulciens, ac præſtans eiſdem aduerſus Deum & eccleſiam ipſam veritatemque catholicam auxilia, conſilia & fauores, nonnulla erronea & hæreticalia contra conſtitutiones, & declarationes ſedis Apoſtolicæ, præſertim contra illam, quæ incipit, *Cum inter*, ſcribere b ac dogmatizare in diuerſis locis publice, ſicut fama ſeu potius infamia publica notoriat, ac per eadem ſcripta & quorundam etiam depoſitiones teſtium receptorum ſuper hoc nobis & eiſdem fratribus conſtitit euidenter, præſumpſit; pertinaciter aſſerendo catholica quæ dicta conſtitutio hæretica, & hæretica quæ conſtitutio eadem catholica declarauit; per quæ vtique ſe reddidit de dictis hæreſis & ſchiſmatis, alijſque diuerſis criminibus reſperſum, immo etiam vt hæreſiarcham manifeſte conuictum, ſatagens per ſuas falſas, erroneas, & hæreticales doctrinas & dogmatizationes huiuſmodi, quas verbis & ſcriptis inculcare ſuis damnandis molitur conatibus, fideles a ſua fidelitate peruertere, ac animas decipere ſimplicium, ſecumque deducere in præcipitium damnationis & mortis; nos ne vir tam reprobus glorietur vlterius, ſuæ prauitatis opera abſque condignis demeritorum ſtipendijs præteriri; ac ne deinceps in ſui erroris deuium, ad quod tota ſua ferri videtur intentio, plures trahat, tantis malis & periculis occurrere ſalubriter cupientes, cum præmiſſa adeo ſint notoria, tam per facti euidentiam quam per plures ipſius literas ad partes diuerſas directas, quarum aliquæ ad noſtras & fratrum noſtrorum prædictorum manus etiam peruenerunt, quod non poteſt tergiuerſatione aliqua occultari; de fratrum eorundem conſilio, auctoritate Dei omnipotentis, ac beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum eius & noſtra, præfatum Michaelem fautorem hæreticorum & manifeſtum hæreticum & hæreſiarcham & ſchiſmaticum declaramus, ipſumque vt hæreticorum fautorem & manifeſtum hæreticum & hæreſiarcham ac ſchiſmaticum ſententialiter condemnamus, priuantes eundem officijs, dignitatibus, & honoribus quibuſcunque, vel priuatum potius declarantes: ipſumque ab omni gradu deponimus & priuilegio nudamus eccleſiaſtico, ac eum inhabilem ad præmiſſa reddimus & quodlibet prædictorum, pœnis omnibus & ſententijs ſpiritualibus & temporalibus, quibus diuino & eccleſiaſtico iure hæreticorum fautores & hæretici & hæreſiarchæ ac ſchiſmatici exiſtunt obnoxij, plectentes eundem, & velut talem cum fore obnoxium eadem ſententia declarantes, &c. *Dat. Auin. XII. kal. maij pontificatus noſtri anno XIII.*

Vt damnatam hæreſim promulgare niſus ſit.

b Ext. impia illius comment. apud Nic. Min. M.S. bibl. Vat. ſignat. n. 4008. pag. 29. &c. & pag. 75.

Pronuntiatur hæreſiarcha.

22 Non perhorruit Michael exauctoratus priſtinum munus attrectare, ac ſuas vices Azolino committere a: nactuſque eſt facinoris ſocios, in Dalmatia Franciſcum Tergeſtinum b, Franciſcum Æſculanum, & Gerardum Roſtagni c in Gallijs: in Anglia Petrum & Ioannem d; Stephanum e Salmantinum in Hiſpania, Franciſcum f & Guarinum ac Saonenſis conuentus ſchiſmaticos g in Italia: quos omnes Pontifex meritis pœnis affici iuſſit. Ipſe vero Michael in Germaniam, vt eam inficeret, profecturus, cum Bona immo verius cum Malagratia, vt ait Pontifex in literis ad Francorum Regem ſcriptis h, Ludouico Bauaro ſocium ſe adiunxit, quos ſecutus eſt Guillelmus Ocham. Eminebant hi tres ſcelere in reliqua hæreticorum & ſchiſmaticorum colluuie; ac ſcientiæ laude, qua florebant, ad fidem labefactandam abuſi ſunt. Cæterum Pontifex, vt contra Michaelis Cæſenatis commentarios antidotum pararet, libellum edidit, in quo ſingulas viri perfidi hæreſes confutauit: quem veluti huius hiſtoriæ clariſſimum lumen ad diſcutiendas errorum tenebras, quas homines impij aduerſus Ioannis de paupertate conſtitutiones, ſoluendaſque difficultates, quas etiam nonnulli catholici in conciliandis eius dictis cum Nicolai Papæ decretali, *Exijt*, ſunt experti, etſi prolixiorem, ob doctrinæ tamen in eo contentæ dignitatem e M.SS. Vaticanis i decerptum publici iuris faciemus: cum maxime auctor gloſſematis in conſtitutionem, *Cum inter nonnullos*, & Pegna k in commentario in Eymericum, alijque typis excudendam expetierint.

Perſtat in peruicacia & ordinem Min. turbat.

a To. 7. p. 1. ep. ſecr. pag. 6.

b Ead. p. pag. 9.

c Ib. pag. 123.

d Ib. pag. 135.

e Ead. p. pag. 150.

In eius ſequaces animaduerti iubet Pont.

f To. 7. p. 2. pag. 46.

g P. 1. pag. 8

Libellus a Pont. contra Michaelem hæreſiarcham editus.

h Ib. pag. 21.

i M.S. lib. Vat. Nic. Min. ſign. n. 4008. pag 94. & M.S. ſign. n. 4010. pag. 119.

k Peg. apud Eym. 2. p. direct. inquiſ. q. 17. comm. 42.

Ad perpetuam rei memoriam.

Quia vir reprobus fr. Michael de Cæſena, dudum magiſter generalis ordinis fratrum Minorum, qui ſuis exceſſibus exigentibus de miniſteriatus officio per nos de fratrum noſtrorum conſilio priuatus, & inhabilis redditus ad quæcumque dignitates & officia obtinenda fuerat, iuſtitia exigente; conuerſus in vaniloquium, non intelligens quæ loquitur, nec de quibus affirmat, in illam prorupit inſaniam, quod tres conſtitutiones noſtras videlicet, *Ad conditorem canonum, Cum inter nonnullos*, & *Quia quorundam*, niſus eſt multipliciter impugnare, aſſerendo inter alia hæreticum, quod dicta conſtitutio *Cum inter*, catholicum aſſerit, & catholicum quod conſtitutio eadem hæreticum declarat, & vt ſua inſania pluribus eſſet nota, libellos ſuos continentes impugnationes prædictas ad diuerſas mundi partes & ſtudia deſtinare, & ipſos affigi in portis eccleſiarum & locis alijs publicis temeritate plectibili attentauit; propter quæ & plures ipſius exceſſus alios de eorundem fratrum conſilio fautor hæreticorum & hæreticus, exigente iuſtitia, declaratur, prout in noſtris ſententijs latius continetur, licet impugnationes prædictæ adeo ſint inualidæ notorie, quod ſint reſponſione indignæ; quia tamen in ipſis impugnationibus arma ſumit contra legem ex lege, ac euangelium impugnat ex euangelio, & de veris fingens mendacia, prouocat ad mendacium; veritatem, ne ſimplicium corda poſſint inficere erronea ac hæretica ſua dicta, ſuccincte duximus ſuis opinionibus, vt ſequitur, reſpondendum.

Quæ decreta a Michaele oppugnata.

23 In primis itaque iſte hæreticus conſtitutionem, *Ad conditorem canonum*, in eo conatur impugnare, quod dicta conſtitutio probare inten-

dens, quod fratres Minores, ſine proprio viuere profitentes, in rebus, quæ vſu conſumuntur, non ſunt cēſendi ſimplices vſuarij, aſſerit quæ ſequuntur: *dicens* ſiquidem, *quod in talibus rebus: ſcilicet quæ vſu conſumuntur, vſus iuris vel facti ſeparatus a proprietate rei, ſeu dominio poſſit conſtitui, repugnat iuri & obuiat rationi*. Et infra: *In rebus vſu conſumptibilibus nec ius vtendi, nec vſus facti ſeparata a proprietate, ſeu dominio poſſunt conſtitui vel haberi. Hæc verba conſtitutionis prædictæ*, vt dicit iſte hæreticus, *ſacræ ſcripturæ, & ſacris canonibus, & diffinitionibus ſanctorum doctorum, ac etiam determinationi ſanctæ* Romanæ *eccleſiæ obuiat manifeſte. Quod autem ſacræ ſcripturæ repugnet, per illud quod legitur in actibus Apoſtolorum* II. *&* IIII. *cap. aperte probatur*, vt dicit. *In ſecundo enim capite dicitur ſic: Omnes qui credebant erant pariter, & habebant omnia cōmunia: poſſeſſiones & ſubſtātias vendebant et diuidebāt illa ſingulis, prout cuique opus erat. In* IV. *vero capitulo ſcribitur ſic: Multitudinis credentiū erat cor vnum & anima vna: nec quiſquam eorum, quæ poſſidebat aliquid ſuū eſſe dicebat.* Et *paulo poſt ſequitur: Nec quiſquā egens erat inter eos: quotquot enim erant poſſeſſores agrorum & domorum vendentes afferebant pretia eorum, quæ vendebant, & ponebant ante pedes Apoſtolorum: diuidebant autem ſingulis, prout cuique opus erat, & panes frangebant circa domos, ſumentes cibum cum exultatione. Hæc ibi. Hoc autem vocabulum, ſuum: ſancti exponunt ſic: ſuum, id eſt, proprium, vt patet* XII. *q.* I. *cap. ſcimus. Et cap. nobis & cap. non dicatis* §. Sic *ergo, & per Auguſtinum circa principium regulæ ſuæ. Et glo. ord. ſuper verbo, habebant omnia communia, dicit ſic: Indicium fratrum Minorum eſt omnia poſſidere & nihil proprium habere; ex quibus verbis*, dicit iſte hæreticus, *inſinuatur aperte, quod nullius rei temporalis, nec vſu conſumptibilis, nec non conſumptibilis vſu habebant credentes proprietatem: quia res non conſumptibiles vſu, ſcilicet poſſeſſiones, agros, domos, & ſubſtantias, glo. id eſt pecora. vendebant, & ipſa nec in ſpeciali, nec in eorum communitate eorum retinebant: illas autem res, quas lex inſtituta de vſufructu* §. Conſtituitur *vſu conſumptibiles eſſe teſtatur, ſcilicet pecunias pro pretio venditarum rerum acceptas, & panes, de quibus habetur ibi mentio ſpecialis, in communi habebant & diuidebant ſingulis, prout cuique opus erat: & nullus ex eis aliquid ſuum, id eſt proprium, eſſe dicebat: ſed erant illis omnia communia, & ſic quilibet eorum habebat vſum rerum vſu conſumptibilium abſque proprietate & dominio, id eſt proprietate & dominio ſeparatum.* Ex quibus concludit, quod dicta aſſeneratio & doctrina in dicta conſtitutione cōtenta ſcripturæ diuinę obuiat, & omnem religionem habentem votum abdicationis proprietatis omnium rerum temporalium deſtruit & confundit, quia ſecundū hoc quilibet religioſus quando vteretur rebus vſu conſumptibilibus, proprietarius cenſeretur.

Quæſtio legalis de viu rei & dominij diſtinctione.

Cōtendit inepte Michael ad fidem ſpectare.

Delira eiuſdem concluſio.

24 Hæc ſunt verba iſtius hæretici, in quibus includit proculdubio multa falſa, ad quæ vt ſequitur reſpondemus. Dicimus enim, quod verum eſt, quod dicta conſtitutio docet & aſſerit, quod in rebus vſu conſumptibilibus nec ius vtendi, nec ipſum vti poteſt conſtitui vel haberi: ſed licet nec ius vtendi, nec ipſum vti in rebus illis haberi poſſit vel conſtitui, ipſis tamen poteſt, ſicut dicit dicta conſtitutio, quis abuti; abuti autem ſecundum dictam conſtitutionem, dum tractatur de rebus vſu conſumptibilibus, ſumitur pro conſumptione rei. Et quod ius vtendi in talibus rebus non poſſit conſtitui, probat dicta conſtitutio ex diffinitione vſus, quæ talis eſt: *Vſus eſt ius vtendi rebus alienis ſalua rei ſubſtantia*; id eſt, ius percipiendi fructus, ſeu vtilitatem aliam in totum vel per partem ſuo nomine, qui poſſunt ex re, in qua vſus conſtituitur, prouenire. Conſtat autem quod in rebus vſu conſumptibilibus, quamdiu earum ſubſtantia ſalua & integra permanet, nulla poteſt vtilitas prouenire, vt patet in pane & vino, ex quibus nullus fructus vel vtilitas poteſt colligi ſeu haberi, ſubſtantia ſalua rei. Quare euidenter relinquitur, quod in rebus talibus, videlicet vſu conſumptibilibus, ius vtendi ſeparatum a proprietate, ſeu dominio nequeat conſtitui ſeu haberi. Et per hoc beatus Ioannes Chryſoſtomus rationem reddit, quare pro pecunia mutuata vſura, ſicut merces pro domo vel re alia vſu non conſumptibili locata a licite recipi nequaquam poſſit, dicens quod in re vſu non conſumptibili, vt in domo vel agro, habens illa non ſolum habet proprietatem ſeu dominium, ſed ex illis ſubſtantia ſalua rei, ac proprietate rei & dominio, fructus ſeu vtilitatem aliam percipit: vt patet in domo, in qua inhabitat, & ſic ex ea commodum inhabitationis habet ſibi domus, ſaluo dominio, remanente ſalua rei ſubſtantia, & domo remanente. Ex agro quoque fructus recipit agri, ſalua rei ſubſtantia, & dominio remanente. Et ideo, quia locans fructus rei ſeu vtilitatem aliquam prouenientem ex ea, retento ſibi dominio, conductori concedit, nec illa ſcilicet fructus, ſeu vtilitatem domus vel agri finita locatione repetit, non eſt mirum ſi pro his pretium recipere poſſit: mutuans autem pecuniam in eius, cui mutuatæ pecuniæ transfert dominium, non fructum aliquem nec vtilitatem aliam, quæ ex ea ſalua rei ſubſtantia valeat prouenire, & tantumdem ab eo, cui mutuat, poſtea repetit; quare vltra illud, quod mutuat, a recipiente mutuum licite recipere nequit, vt legitur XXXVIII. *di. cap. Eijciens*. Quod autem ipſum vti ab aliquo haberi nequeat, dicta conſtitutio ſequens Auguſtini ſententiam poſitam in libro confeſſionum clare probat, quia quod non eſt, haberi nequaquam poteſt: actus autem vtendi in rerum natura non eſt, nec antequam quis vtatur, nec poſtquam vſus eſt, nec dum eſt, nempe integer in actu vtendi, id eſt ſucceſſiuo, prout latius proſequitur dicta conſtitutio: quare relinquitur quod haberi non poſſit.

Refellitur

Definitio vocū vti & abuti.

Ratio ob quam vſura vetita.

25 Ad illud autem quod dicit, quod ex prædictis ſcripturis ſacris inſinuatur aperte, quod nullius rei temporalis, nec vſu conſumptibilis nec non conſumptibilis vſu, proprietatem credentes habebant; dicimus, ſi intelligat quod in ſpeciali proprietate nullus credentium habebat, verum eſſe quod dicit, pro tempore illo quo dicta ſcriptura loquitur; quia hoc dicit expreſſe ſcriptura prædicta *act.* IV. *c.* cum dicit: *Nec quiſquam eorum, quæ poſſidebat, aliquid ſuū eſſe dicebat*. Si autem intelligat, ſicut intelligit, vt per ea quę proponit inferius clare patet, quod credētes nullius rei proprietatem habebant etiam in communi, ſcripturis prędictis etiam contradicit expreſſe, cum dicat, quod illis, ſcilicet credentibus, omnia quæ poſſidebant, erāt communia inter eos; & quod illa cōmunione quod prius ante conuerſionē Iudæorū ipſis fuerat proprium, poſtquam credentes effecti ſunt, fuit inter eos communicatum: conſtat autem quod illa, quæ poſſidebant ante conuerſionem, erant illis quantum ad dominium propria, alias enim illa communicare non poterant; quare ſequitur, quod

Probatur contra Mich. veteres fideles habuiſſe rerū proprietatē.

Digitized by Google

quod fuerunt quoad proprietatem ſeu dominium inter eos communicata: quod de rebus non conſumptibilibus vſu ſcriptura prædicta actor. ſ ſ ſ. dicit aperte, niſi violentia ſibi fiat. Cum enim dixiſſet: *Nec quiſquam eorum, quæ poſſidebat aliquid ſuum eſſe dicebat, ſed erant illis omnia communia*; parum poſt ſequitur: *Nec quiſquam egens erat inter eos*; & cauſam huiuſmodi volens reddere ſubdit: *Quotquot enim erant poſſeſſores agrorum & domorum vendentes pretia portabant ante pedes Apoſtolorum, &c.* Cum igitur prius dicat, quod inter credentes omnia erant communia; & poſt ſubiungat, quod agri vendebantur & domus, euidenter apparet, quod illa communia, antequam venderentur, erant effecta: alias enim ſequeretur, quod remanſiſſent illorum, quorum prius fuerant propria, & per conſequens, quod ipſi ante illorum venditionem remanſiſſent proprietarij; cuius tamen contrarium dicit ſcriptura prædicta, cum dicit: *Nec quiſquam eorum, quæ poſſidebant aliquid ſuum eſſe dicebat*.

26 Ad illud autem, quod volens probare, quod rerum vſu non conſumptibilium credentes non habuerunt dominium etiam in communi; ſubiungit, ſcilicet: *Quia res non conſumptibiles vſu vendebant, & ipſas nec in ſpeciali nec in eorum communitate retinebant*; dicimus, quod ex hoc non ſequitur, quod ante venditionem illarum rerum non habuerunt dominium: ſed bene ſequitur, quod poſt venditionem illud non retinuerunt, & hoc eſt verum; per venditionem enim perfectam in ementes tranſtulerunt dominium, quare illud ſibi non retinuerunt. Et ſi quæratur, quare Apoſtoli agros & domos non retinebant in Iudæa, ſed potius illis venditis habebant eorum pretia in communi; reſpondet Melchiades Papa dicens: *Futuram*, id eſt tranſituram, *eccleſiam in gentibus*, id eſt ad gentes, *Apoſtoli prauidebant, idcirco prædia in Iudæa minime ſunt adepti*. Et ſi dicatur, quod Melchiades videtur ſupponere, quod credentes etiam ante venditionem prædiorum illa nequaquam habuerunt in communi, cum dicat quod illa in Iudæa minime ſunt adepti: dicimus, quod Melchiades pro tanto dixit Apoſtolos in Iudæa non fuiſſe adeptos prædia, quia non ſic adepti fuerunt ea, quod illa ſibi intenderent retinere; & ideo non videbantur ea fuiſſe adepti, cum qui ſic rem adipiſcitur, vt eam in continenti a ſe abdicare debeat, adeptus proprie non dicatur. Ex prædictis patet, quod Apoſtolis fuit licitum in Iudæa, ſi voluiſſent, retinere prædia: nec voto compulſi ſunt, quod illa non retinuerunt; ſed voluntate propria, quia ſe non contracturos moram ibi, ſed tranſituros præuidebant ad gentes.

Cur Iudei fideles bona ſua vendiderint.

27 Ad illud autem quod ſubſequenter dicit, quod res vſu conſumptibiles in communi credentes habebant, & ſic quilibet eorum habebat rerum vſu conſumptibilium vſum facti; dicimus, quod ſi intelligat, quod erant eis communia quoad proprietatem ſeu dominium, verum dicit: ſi vero intelligat, quod non fuerint communia quoad proprietatem ſeu dominium, ſed tantum quoad ſimplicem vſum facti, eum errare dicimus, & ſacræ ſcripturæ contradicere ſupradictæ. Et quod ſcriptura illa demonſtratiue ſupponat, res vſu conſumptibiles quoad proprietatem ſeu dominium credentibus fuiſſe communia, patet: dicit enim omnia illis, ſcilicet credentibus, fuiſſe communia; & quia qui omnia dicit, nihil excludit, ſequitur quod dictum illud etiam res vſu conſumptibiles comprehendat. Quæro ergo, quoad quid erant illis communia illa bona? Aut dicet iſte hæreticus, quod erant communia quoad vſum facti, aut quoad ius vtendi, ſeu vſumfructum, ſeu poſſeſſionem; aut quoad dominium, ſeu proprietatem: hæc enim ſecundum decretalem illam, *Exyt*, in rebus temporalibus reperiri conſueuerunt, quod tantum verum eſt in rebus non conſumptibilibus vſu: quantum autem ad ſimplicem vſum facti, quod res illæ ſcilicet vſu conſumptibiles communes fuerint, dici nequaquam poteſt, primo quidem quia in rebus talibus, ſcilicet vſu conſumptibilibus, vſus facti ſumendo vſum proprie, locum habere non poteſt: vſus enim ſumptus proprie requirit, quod cum ipſo vſu ſubſtantia rei ſalua maneat, vt ex prædictis patet, quod in rebus vſu conſumptibilibus nequit eſſe. Item quia vſus facti ſic eſt vtentis proprius, quod non poteſt alterius dici, nec cõmunicabilis ſibi: patet enim, quod actus comedendi ſic erat ſibi proprius quod non poterat dici alijs eſſe communis; quare & communio prædicta non poteſt intelligi quoad ſimplicem facti vſum.

Diſtinctio ad Mich. inſaniã.

Michaelis fundamẽtum de ſimplici vſu facti conuellitur.

28 Rurſus quia vſus facti communitati non conuenit, cum talis vſus perſonam veram requirat & exigat, quam non gerit communitas, ſed potius imaginariam, ſeu etiam repræſentatam, adhuc dici non poteſt, quod reſpectu iuris vtendi ſeu vſusfructus dicta communio poſſit dici, cum in rebus talibus, ſcilicet vſu conſumptibilibus, iura prædicta ſcilicet ius vtendi ſeu vſusfructus conſtitui nequeant, vt ex eorum diffinitionibus, quas ponit dicta conſtitutio, *Ad conditorem*, patet. Item nec quoad poſſeſſionem dicta communio poteſt dici, quia ſi loquamur de poſſeſſione quæ ius eſt, illa communis inter credentes ſecundum eum eſſe non potuit, cum ipſe aſſerat, Apoſtolos nullum ius habuiſſe in iſtis temporalibus, ſed tantum ſimplicem facti vſum. Si autem loquamur de poſſeſſione, quæ facti eſt, illa ſic eſt cuiuslibet poſſidentis propria, quod non eſt communis alicui, nec etiam communicabilis, ſicut de vſu facti dictum eſt ſupra: quare ſequitur, quod res illæ vſu conſumptibiles, quæ inter ipſos erant effectæ communes, quoad proprietatem & dominium ſint communes inter ipſos effectæ. Quantum autem ad illud, quod poſtea iſte hæreticus dicit, videlicet: *Et ſic quilibet eorum habebat vſum rerum vſu conſumptibilium abſque dominio & proprietate, ſiue a proprietate & dominio ſeparatum*; dicimus quod iſtud infert ex falſa ſuppoſitione, quam fecerat prius: dixerat enim ſuperius, quod res vſu conſumptibiles inter credentes erant communes tantum quoad ſimplicem facti vſum; & ex hoc concludit, quod quilibet eorum abſque dominio & proprietate habebat rerum vſu conſumptibilium vſum facti: vnde cum primum ſit falſum, ſcilicet quod res vſu conſumptibiles eſſent communes inter credentes tantum quoad ſimplicem facti vſum, immo erant communes quoad dominium ſeu proprietatem, vt ſuperius eſt probatum; patet illud, quod ex eo concluditur, eſſe falſum; ſcilicet quod quilibet haberet in rebus talibus ſimplicem vſum facti. Primum patet falſum alia ratione, quia vſus facti nequit haberi ab aliquo, vt ſuperius eſt oſtenſum.

29 Ad illud vero, quod dicit iſte hæreticus, quod dicta doctrina, ſcilicet quod in rebus vſu conſumptibilibus vſus iuris vel facti, a proprietate ſeu dominio ſeparatus, non poteſt conſtitui nec ha-

Eiuſdem concluſio euertitur.

haberi, omnem religionem habentem votum abdicationis proprietatis rerum temporalium deſtruit & confundit, quia ſecundum hoc quilibet religioſus, quando vteretur rebus vſu conſumptibilibus, proprietarius cenſeretur; dicimus quod mentitur aperte. Omnes enim religiones, præterquam beati Franciſci, quarum profeſſores ad viuendum ſine proprio aſtringuntur, confitentur ſe habere poſſe ſecundum ſuas regulas, & habere etiam tam res vſu conſumptibiles, quam non conſumptibiles quoad proprietatem & dominium in communi, licet aliqua ſtatuta ſuperaddita regulis quantum ad aliqua immobilia ſuas regulas duxerint reſtringendas: quarum profeſſores dici non poſſunt vti rebus conſumptibilibus vſu, ſi vſus proprie ſumatur, vt ſuperius eſt probatum; poſſunt tamen res huiuſmodi conſumere, vtpote vinum bibendo, & panem comedendo, & ſic de alijs: ſed per actum conſumendi talia, non ſunt cenſendi proprietarij, cum ipſa non vt propria conſumere, ſed vt communia ſunt dicendi, actuſque conſumendi res huiuſmodi nequaquam a communi dominio ſeparantur: ſicut ſi duo habentes panem cõmunem illum indiuiſum comederent, neuter propter hoc, panis, quem comederit, proprietarius fieret; nec diceretur comediſſe proprium, ſed communem.

Oſtenditur non fieri proprietariū monachū ex rei vſu qui iure iuſto.

30 Videtur etiam, quod probabiliter poſſit dici, quod poſt diſtributionem bonorum vſu conſumptibilium, quæ fiebat inter Apoſtolos & credentes alios, vt dicitur *actor* II. *&* IIII. quilibet portionis ſibi aſſignatæ proprietarius & dominus poſſet dici. Et hoc ſcriptura prædicta *actorum* IV. videtur expreſſe ſupponere, cum dicit: *Nec enim quiſquam egens erat inter ipſos*; & quare hoc? reddit rationem ſubiungens: *Quotquot enim poſſeſſores agrorum & domorum erant, vendentes afferebant pretia eorum, quæ vendebant & ponebant ante pedes Apoſtolorum, diuidebant autem ſingulis, prout vnicuique opus erat*. Cum ergo dicat quod nullus egens erat pro eo, quod vnicuique diuidebatur, prout opus erat, ſupponit aperte, quod id, quod vnicuique dabatur diuiſim, cuiuſlibet erat proprium: diuidere enim eſt diuiſim aliquibus diuerſas partes rei alicuius dare. Cum ergo daretur ab illis, qui dare poterant, ſcilicet Apoſtolis, & illis qui recipere poterant ea, quæ ad vitæ humanæ ſuſtentationem pertinebant, videtur quod dominus quilibet fuerit eius portionis, quæ ſibi fuerat aſſignata: alias non videretur verum, quod dicitur, quod egentes non erant, niſi plus poſt diuiſionem haberent in aſſignata ſibi portione, quam ante.

Poſt diuiſionem quiſq; rei diuiſæ fit dominus.

Præterea conſtat quod veſtimenta quotidiana inter res vſu conſumptibiles computantur, poſt communionem autem prædictam, de qua fit mentio in prællegato c. *act.* IV. in *actis* legitur, quod angelus Petro dixit: *Præcingere & calcea te caligas tuas*. Item dixit ei: *Circumda tibi veſtimentum tuum, &c.* vbi clare ſupponit angelus, quod caligæ & veſtimenta aſſignata Petro, propria quoad dominium erant Petri: quare videtur quod pecunia, panis, vinum, & veſtimentum, & res aliæ vſu conſumptibiles ſibi diuiſim pro vitæ ſuſtentatione aſſignatæ ſimiliter eius erant; nec votum viuendi ſine proprio videtur, quod ſe extendat ad talia, quibus neceſſario eget vita humana. Præterea ex illo c. *actor.* IV. probari non poteſt, quin credentes de bonis illis communibus ex diuiſione Apoſtolorum licite recipere potuerint, & vt proprium obtinere: ſcriptura enim prædicta quantum ad hoc nihil aliud dicit, niſi quod ſequitur: *Multitudinis credentium erat cor vnum & anima vna; nec quiſquam eorum, quæ poſſidebat, aliquid ſuum eſſe dicebat: ſed erant illis omnia communia*. Per verba autem iſta videntur iſti omnium, quæ poſſidebant, a ſe dominium abdicaſſe, & illud tranſtuliſſe in communitatem: non autem videntur ſe aſtrinxiſſe, quin ſi detur eis de bonis illis communibus quoad ſuſtentationem vitæ ſuæ, poſſint licite recipere, & vt propria retinere; immo hoc ſcriptura prædicta ſatis ſupponit aperte, cum dicit: *Diuidebatur autem cuique prout opus erat*; diuidere autem eſt, ſicut prædictum eſt, alicuius rei diuerſas partes aliquibus dare.

Apoſtoli veſtium ſuarum vere fuere domini.

Vera text. actor. interpretatio.

31 Item ad probandum, quod aſſerere quod in rebus, quæ vſu conſumuntur, non poſſit haberi vſus a dominio ſeparatus, obuiat ſacræ ſcripturæ, adducit, quod Petrus Domino dixit *Matth.* XIX. *Ecce nos reliquimus omnia, & ſecuti ſumus te*; quod ſecundum eum non poteſt intelligi, quod Apoſtoli reliquerint omnia quantum ad vſum, quia conſtat ex ſcriptura ſacra, quod poſtea rebus vſu conſumptibilibus vtebantur. Ergo reliquerunt omnia tam conſumptibilia, quam non conſumptibilia vſu quantum ad dominium & proprietatem, vt probatur, vt ipſe dicit, XII. q. I. c. *Dilectiſſimis*; quia qui omnia dicit nihil excipit: & S. Gregorius ſuper illo verbo; *Relictis retibus*; dicit: *Multum reliquit, qui ſibi nihil retinuit, & qui quantumlibet parum, totum deſeruit*. Ergo dicere quod vſus rerum vſu conſumptibilium non poſſit ſeparari a proprietate & dominio, ſacræ ſcripturæ obuiat & repugnat. Et confirmatur hoc, ſicut dicit, quia Apoſtoli abdicationem omnium rerum vouerunt ſecundum Auguſtinum, XVII. *de ciu. Dei*: ad quorum exemplum religioſi, qui figuram tenent Apoſtolorum vt dicitur XVI. q. I. c. *Ex auctoritate*, vouent abdicationem omnium rerum temporalium, non tamen quantum ad vſum: quare ſequitur ſecundum eum, quod Apoſtoli vouerunt & religioſi vouent abdicationem dominij & proprietatis omnium rerum vſu conſumptibilium & non conſumptibilium vſu. Hæc dicta eius.

Inepta Michaelis obiectio contra de[illegible] vſus rei conſumptibilis ab vſu rei [illegible].

Ad hoc dicendum, quod per verba; *Ecce nos reliquimus omnia, &c.* non poteſt concludi, quod quoad dominium ſeu proprietatem reliquerunt ea: reperimus enim hæc verba dicta de Petro, Iacobo, & Ioanne: *Luc.* V. vbi dicitur, quod *ſubductis ad terram nauibus, relictis omnibus ſecuti ſunt eum*; & tamen poſt illa verba legitur *Matth.* IV. quod Ieſus, ambulans iuxta mare Galilææ vidit Petrum & Andream mittentes retia in mare, quibus ait: *Venite poſt me, & faciam vos fieri piſcatores hominum. Qui continuo relictis retibus ſecuti ſunt eum*; & quod dictum *Luc.* V. præceſſerit illud, quod dictum eſt *Matt.* IV. dicit Auguſtinus in libro de concordia Euangeliſtarum expreſſe. Item poſt id, quod legitur *Matth.* IV. habetur *Matt.* VIII. quod venit Ieſus in domum Petri. Ergo domus adhuc remanſerat Petri. Item *Matth.* XXVI. legitur, quod vnus ex his, qui erant cum Ieſu (videlicet Petrus, vt dicitur *Ioann.* XVIII.) exemit gladium ſuum, & percutiens ſeruum principis amputauit auriculam eius. Cui Ieſus ait: *Conuerte gladium tuum in locum ſuum*. Ergo gladius erat Petri. Item *Luc.* XXII. dictum eſt Petro & alijs Apoſtolis:

[illegible]

Habuiſſe poſtea Apoſtolos aliqua, demonſtratur.

Qui

Qui habet ſacculum tollat ſimiliter & peram: & qui non habet, ſcilicet gladium, *vendat tunicam ſuam & emat gladium*. *Item act.* x11. dixit Angelus Petro: *Præcingere & calcea te caligas tuas*; item dixit ei: *Circumda tibi veſtimentum tuum, & ſequere me*. In quibus verbis ſacra ſcriptura euidenter ſupponit, quod poſt illa verba poſita *Luc.* v. de Petro, Iacobo, & Ioanne, *relictis omnibus ſecuti ſunt eum*; ſcripturæ ſacræ prædictæ ſupponunt, cum & retia & domum, & poſt illa Petri, *Ecce nos reliquimus omnia*; etiam gladium & veſtes habuiſſe vt ſua: quare relinquitur, quod per illa verba, *relictis omnibus, ſecuti ſunt eum*, non poteſt concludi Apoſtolos a ſe dominium omnium temporalium abdicaſſe.

32 Item de Matthæo legitur *Luc.* v. quod cum Ieſus dixiſſet Matthæo: *Sequere me*; quod ipſe ſurgens relictis omnibus ſecutus eſt eum, ſtatim ſequitur, quod Matthæus, qui & Leui dicebatur, magnum conuiuium fecit ei in domo ſua: vnde patet, quod quantumcumque de eo dicat ſcriptura, quod relictis omnibus ſecutus eſt eum, non ſequitur quod quoad dominium reliquerit ea, cum ſtatim ſubditur, quod in domo ſua fecerit magnum conuiuium. Et propter hoc Petrus *Matth.* x1x. cum Dominus dixiſſet vni, qui non erat de diſcipulis: *Si vis perfectus eſſe, vende omnia, quæ habes, & da pauperibus, & habebis theſaurum in cælo: & veni, ſequere me*; Petrus dixit: *Ecce nos reliquimus omnia, &c.* non dixit, nos vendidimus omnia, & dedimus pauperibus; ſed dixit: *Nos reliquimus omnia*; poſſunt enim res temporales relinqui quoad curam & affectionem illarum, ſine dominij abdicatione; vel *reliquimus omnia*, ſcilicet præter illa, ſine quibus non poteſt hæc vita tranſiri, ſicut ſunt alimenta, vel pro alimentis neceſſaria, quibus non eſt veriſimile, quod ipſis renuntiauerint, vt probant ſcripturæ prædictæ, & aliæ multæ, de quibus dicetur latius infra in obiectionibus, quas iſte hæreticus facit contra conſtitutionem, *Cum inter*. De Iacobo autem & Ioanne dicitur *Marc.* 1. quod *relicto patre ſuo Zebedæo in naui cum mercenarijs, ſecuti ſunt eum*. Certe patrem non reliquerunt, vt ei renunciauerint, & pro patre poſtea non habuerint eum; immo eius filij remanſerunt: quare illa verba non concludunt, quod per illa verba *Nos reliquimus omnia*, intelligatur a ſe abdicaſſe omnia temporalia, ſaltem illa, de quibus ſacra ſcriptura dicit contrarium quoad proprietatem & dominium.

Intelligẽdum relicta omnia quoad curam.

33 Item non obſtat *cap. Dilectiſſimis* x11. *q.* 1. quod pro ſe dictus hæreticus adducit, in quo B. Clemens ſcribit condiſcipulis ſuis Ieroſolymis habitantibus, cum B. Iacobo epiſcopo Ieroſolymitano æquiparat ſtatum Apoſtolorum & ipſorum diſcipulorum ac Iudæorum Ieroſolymis, poſt miſſionem ſancti Spiritus conuerſorum, quantum ad modum habendi iſta temporalia, ſtatui primorum parentum in ſtatu innocentiæ conſtitutorum: & dicit ibi quantum ad ſtatum prædictum primorum parentum, quod communis vſus omnium, quæ ſunt in hoc mundo, omnibus hominibus eſſe debuit; ſed per iniquitatem alius dixit hoc eſſe ſuum, & alius illud, & ſic inter mortales facta eſt diuiſio; proculdubio iſta ſcriptura ſupponit, quod ſi primi parentes non peccaſſent, omnia communia fuiſſent quoad dominium, ſeu proprietatem: quod patet in eo, quod dicit, quod per iniquitatem, id eſt per peccatum primorum parentum, alius dixit hoc eſſe ſuum, & alius illud, & ſic inter mortales facta eſt diuiſio. Hæc autem diuiſio facta fuit eius rei, cuius prius erat communio: diuiſio autem facta eſt rerum, & non vſus ſimplicis facti, vt patet, quia alius dicebat hoc eſſe ſuum, & alius illud: & non dicit, quod vnus diceret vſum huius rei ſuum eſſe, & alius alterius; ſed dicebat vnus rem aliquam, & alius aliam eſſe ſuam: ſicque patet, quod rerum, quoad dominium non quoad vſum, diuiſio facta fuit; & per conſequens ſequitur, quod ante diuiſionem quoad rerum dominia communio erat. Et hoc clarius per ſequentia in eodem cap. patet, vbi ſequitur: *Et ſicut non poteſt diuidi aer, neque ſplendor ſolis, ita nec reliqua, quæ communiter data ſunt omnibus hominibus ad habendum*; vbi manifeſte dicit omnia temporalia communiter data fuiſſe omnibus hominibus ad habendum: non dicit quoad facti vſum, ſed dicit ad habendum, quia vſus facti haberi nullatenus poteſt, vt ſuperius eſt probatum. Ergo ſi data fuerunt eis, ab illo, ſcilicet a Deo, qui dare potuit, dicendum eſt, quod domini fuerunt effecti, quia dare eſt accipientis facere. Deinde ſubiungit B. Clemens ſic: *Illius enim conſuetudinis more retento, Apoſtoli eorumque diſcipuli vna nobiſcum & vobiſcum, communem vitam duxerunt: vt enim bene noſtis, erat multitudinis eorum, ſcilicet credentium, cor vnum & anima vna: nec quiſquam eorum aut noſtrum de his, quæ poſſidebat aliquid ſuum eſſe dicebat; ſed omnia nobis & illis erant communia.* In quibus verbis beatus Clemens ſupponit aperte, quod ante conuerſionem illorum Iudæorum, de qua habetur *act.* 11. & 1v. mentio, Apoſtoli & eorum diſcipuli aliqua poſſidebant, ibi cum dicit: *Apoſtoli eorumque diſcipuli vna nobiſcum, & vobiſcum*; & loquitur Iudæis conuerſis, *communem vitam duxerunt*. Et in quo erat iſta communis vita? Declarat, dicens: *Erat enim multitudinis credentium cor vnum, & anima vna: nec quiſquam eorum*, ſcilicet Apoſtolorum & ipſorum diſcipulorum, de quibus locutus eſt ſupra, *aut noſtrum*, ſcilicet Iudæorum conuerſorum, *de ijs quæ poſſidebant*, ecce aperte dicit, quod Apoſtoli & diſcipuli aliqua poſſidebant ante; ſequitur, *aliquid ſuum eſſe dicebat*; *ſed omnia nobis*, ſcilicet conuerſis, *& illis*, ſcilicet Apoſtolis & eorum diſcipulis, *erant communia*. Sicque per dictum cap. clare patet, quod ante conuerſionem Iudæorum prædictam Apoſtoli & eorum diſcipuli aliqua habebant, & quod illa communicauerint conuerſis Iudæis; & Iudæi conuerſi communicauerunt Apoſtolis & eorum diſcipulis ſimiliter quæ habebant. Itaque quiſquam eorum, ſcilicet Apoſtolorum & diſcipulorum ac Iudæorum conuerſorum, eorum quæ poſſidebat, nihil ſuum eſſe dicebat; ſed omnia erant communia inter ipſos.

Obiectio Mich. pecca e cap. confutatur.

Qui ver' epiſt. Clementis ſẽſus.

34 Item in eo, quod dicit, quod Apoſtoli poſt verba illa, *Ecce nos reliquimus omnia, &c.* vſi ſunt rebus conſumptibilibus vſu; dicimus eſſe falſum, quia in rebus vſu conſumptibilibus, vſus proprie ſumptus haberi nequit, nec illis aliquis poteſt vti, vt ſuperius clare eſt oſtenſum. Item in eo, quod dicit, beatum Auguſtinum dixiſſe, Apoſtolos vouiſſe rerum omnium abdicationem, dicit falſum; hoc enim B. Auguſtinus non dixit: ſed cum recitaſſet Apoſtolos dixiſſe: *Ecce nos reliquimus omnia, & ſecuti ſumus te*; ſubiunxit: *Hoc votum potentiſſime vouerant*. Dic mihi hæretice, quod eſt illud votum, quod vouerunt? Certe dici non poteſt, quod votum illud eſſet abdicationis dominij, ſeu proprietatis omnium rerum temporalium, cum de hoc in præcedentibus

Apoſtoli non vouerunt abdicationem rerum, ſed Chriſti ſequelam.

bus ſeu ſubſeqnentibus nullam fecerit mentionem. Quod eſt ergo illud votum? Certe videtur, quod vouerunt ſe Dominum ſecuturos, de quo immediate mentio erat ibi: *Secuti ſumus te*. Et ſi dicatur, quod immo vouerant, ſe relicturos omnia & Dominum ſecuturos, quia iſta verba præceſſerant verba illa, cum dixiſſet: *Ecce nos reliquimus omnia, & ſecuti ſumus te*; dicimus, quod non eſt veriſimile, quod B. Auguſtinus intellexerit, quod in voto huiuſmodi, ſcilicet quod, *reliquimus omnia*, intelligantur illa comprehenſa, quæ ſcriptura ſacra eos poſtea aſſerit habuiſſe, ſicut ſunt quæ ipſos habuiſſe ſuperius eſt probatum.

Quod nõ vouerint non habere in communi.

Item non eſt intelligendum, quod beatus Auguſtinus intellexerit, quod ipſi Apoſtoli vouerunt non habere aliquid in communi, cum intendens circa vitam apoſtolicam ſuam religionem fundare, loquens ſuis fratribus ſic dixerit in regula ſua: *Sit vobis anima vna & cor vnum, & non dicatis aliquid proprium: ſed ſint vobis omnia communia, & diſtribuatur vnicuique veſtrum, prout opus erit*. Et ſequitur: *Sic enim legiſtis in actibus Apoſtolorum, quia erant eis omnia communia, & diſtribuebatur vnicuique, prout opus erat*. Cum igitur B. Auguſtinus & eius fratres res habuerint & habeant in communi, non eſt reuocandum in dubium, quin beatus Auguſtinus Apoſtolos habuiſſe ſuppoſuerit in communi: quare per auctoritatem prædictam Auguſtini iſte hæreticus nequaquam poteſt concludere, quod Apoſtoli voto abdicauerint omnium rerum dominium; nec quod illud abdicauerunt in proprio & in communi.

Item non obſtat c. illud. XVI. *q.* I. *c.* ex auctoritate per ipſum ſuperius allegatum; immo facit potius contra ipſum: loquitur enim de monachis, qui vt ibi dicitur, figuram tenent Apoſtolorum: conſtat autem, quod monachi habent mobilia & immobilia quoad proprietatem & dominium in communi, vt probatur XVIII. *q.* II. *c. In nullo*; quare videtur quod & Apoſtoli habuerint, ſeu habere potuerint talia in communi. Verum eſt tamen quod in Iudæa non retinuerunt immobilia; ſed potius ea vendiderunt, quia præuidebant ad gentes eccleſiam tranſituram, vt probatur *actor.* II. *&* III *cap. &* XII. *q.* I. *c. Futuram*.

Obiectio Mich. petita ex deprauato textu ſcripturæ.

35 Adhuc iſte veritatis & fidei inimicus ad probandum, quod in rebus, quæ vſu conſumuntur, poſſit haberi vſus a dominio ſeparatus, arguit ſic: *Omnes decimæ terræ, ſiue de frugibus ſiue de pomis arborum, Domini ſunt, vt habetur leuit. vlt. vſus autem decimarum tantum eſt leuitarum, vt numer.* XVIII. *Conſtat autem, quod illæ decimæ ſunt de frugibus & pomis, quæ ſunt res vſu conſumptibiles; quare cum dominium decimarum ſit Domini, & vſus earum ſit leuitarum, ſequitur quod in rebus vſu conſumptibilibus haberi poteſt vſus a dominio ſeparatus*. Ad hoc dicendum eſt, quod iſte hæreticus arguit euidenter ex falſis: quod enim dicit, leuitas habuiſſe vſum tantum decimarum, falſum dicit, vt probatur *numeror.* XVIII. *cap.* per eum in contrarium allegato, vbi Dominus ſic dicit: *Filijs Leui dedi omnes decimas Iſrael in poſſeſſionem pro miniſterio, quo ſeruiunt mihi in tabernaculo fœderis*. Ex quibus patet, quod leuitæ non tantum vſum in decimis, ſed & dominium habuerunt. Nec obſtat, quod in eo c. dicitur, quod in vſus leuitarum & neceſſaria Dominus decimas ſeparauit: aliud eſt enim alicui in vſum rem aliquam dare, & aliud dare alicui vſum alicuius rei; vbi enim vſus alicuius rei viſibilis conceditur alicui, vſus tantum rei & non dominium ſibi intelligitur eſſe datum: ſed vbi alicui res datur in vſum, nedum vſus rei, ſed et dominium intelligitur eſſe datum; vnde cum dicitur in præallegato cap. quod in vſus leuitarum & neceſſaria Dominus ſeparauit, declarauit Dominus ad quid, vel propter quid leuitis decimas dedit: quia enim de frugibus & fructibus dupliciter nos viuimus, vno modo comedendo, ad quod primo & principaliter ſunt cõceſſi, iuxta illud *gen.* I. *Ecce dedi vobis omnem herbam, & vniuerſa ligna, quæ habent in ſemetipſis ſementem generis ſui, vt ſint vobis in eſcam*; verum quia nonnunquam qui abundat in talibus, deficit in alijs neceſſarijs ad vitam humanam, voluit Dominus quod leuitæ poſſent non ſolum de frugibus illis comedere, ſed etiam de illis quoad alia vitæ neceſſaria, vendendo vel permutando, ſibi prouidere: & ideo dixit, *In vſus & neceſſaria*. Et idem dicendum eſt de verbis illis in eodem cap. contentis ad Aaron prolatis, vbi Dominus ſic dixit: *Vniuerſa frugum initia, quæ gignit humus & Domino deportantur, cedent in vſus tuos*; illarum autem rerum dominium conceſſit illis Dominus, vt in eodem cap. patet; in quo Dominus ad Aaron loquens ſic dixit: *Omnis oblatio & ſacrificium, & quidquid pro peccato atque delicto redditur mihi, & cedit in ſancta ſanctorum, tuum erit & filiorum tuorum*; ſequitur: *Primitias autem, quas vouerunt & obtulerunt filij Iſrael, dedi tibi & filijs & filiabus tuis iure perpetuo*. Ex quibus patet, quod non ſolum in decimis, nec in rebus prædictis alijs Aaron & leuitæ vſum, ſed & dominium habuerunt.

Inſana Mich. cõſequentia.

Refellitur.

36 Rurſus nititur oſtendere, quod dicere, quod vſus ſimplex facti nõ poſſit haberi in rebus vſus cõſũptibilibus a dominio ſeparatus, eſt vitã Chriſti & Apoſtolorũ eius impugnare, quia perfectio paupertatis, ſicut & aliæ perfectiones conſiliorũ euangelicorum, fuerunt in Chriſto & Apoſtolis perfectiſſime; & conſtat ſecundum eũ, quod paupertas euangelica excludit ſolicitudinem, quam requirit proprietas ſeu dominium rerum temporalium: ex quo ſequitur, ſecundum eum, quod vſus rerum vſu conſumptibilium poteſt a proprietate & earum dominio ſeparari. Ad hoc dicendum, quod concedimus, quod perfectio paupertatis in Chriſto & Apoſtolis perfectiſſime fuit; perfectio ſiquidem euangelicæ paupertatis magis conſiſtit in animo, vt ſcilicet animus amore iſtis temporalibus non adhæreat, quam in carentia temporalium rerum: hanc autem paupertatem perfectiſſime Chriſtus habuit & poſt eum Apoſtoli eius, & per conſequens perfectionem paupertatis euangelicæ habuerunt. Ad illud autem quod dicit, quod paupertas euangelica rerum vſu conſumptibilium dominium & proprietatem excludit; dicimus quod falſum eſt: immo illarum rerum ſupponit ſacra ſcriptura ipſos Apoſtolos ad minus in communi habuiſſe proprietatem & dominium. Probatur *act.* IV. vt ſuperius eſt oſtenſum. Ad illud autem, quod dicit, quod abdicatio proprietatis & dominij ſolicitudinem excludit; dicimus ſimiliter, quod eſt falſum. Et quod talis abdicatio non excludat ſolicitudinem patet, conſtat enim, quod ſi dominus ſeruo concedat peculium, quamquam proprietas ſeu dominium peculij in ſeruum non cadat, nec propterea ſeruus a ſolicitudine eſt immunis; alias

Paupertas euãgelica non in carentia ſed in animi affectu cõſiſtit.

Abdicatio proprietatis ſolicitudinem non excludit.

iniu-

iniuſte reprehendiſſet Dominus ſeruum negligentem, de quo agitur *Luc.* XIX. quia pecuniam a domino ſibi traditam non tradiderat ad vſuras. Et hoc videmus ad ſenſum, quod ille, ad quem rei vtilitas pertinet ſine dominio, magis eſt circa rem illam ſolicitus, quam ſit nudus dominus eius; vt ad ſenſum videri poteſt in fratribus Minoribus, qui nudum vſum facti ſe habere in talibus aſſerant, qui circa illa magis ſunt ſoliciti quam Romana eccleſia, ad quam illarum rerum dominium aſſerunt pertinere.

Arguitur Mich. ab euidenti exemplo.

37 Præterea dicit iſte hæreticus, quod vitæ Apoſtolorum repugnat doctrina prædicta; quia ſecundum eum quantum ad abdicationem proprietatis rerum temporalium fuerunt Apoſtoli ſecundum beatum Remigium ad dignitatem primi hominis reuocati: ſed primus homo & eius poſteri, ſi ſtetiſſent in originali iuſtitia, habuiſſent vſum rerum vſu conſumptibilium ſine proprietate & dominio eorundem ſecundum beatum Clementem, vt dicit: ad quod probandum inducit XII. *q.* I. *c. Dilectiſſimis*; quare dicere, quod in rebus vſu conſumptibilibus non poteſt vſus a proprietate & dominio ſeparari eſt, vt dicit, vitam Apoſtolorum & religioſorum, Apoſtolos in abdicatione proprietatis omnium rerum imitantium, impugnare. Ad quod dicendum, quod illud, quod ipſe dicit, quod primi parentes in ſtatu innocentiæ in nullo habuerunt dominium, ſed tantum ſimplicem facti vſum, ad minus poſt illam benedictionem: *Creſcite & multiplicamini, &c.* ſcripturæ ſacræ contradicit expreſſe: legitur enim *geneſ.* I. quod Dominus primis parentibus dixit: *Creſcite & multiplicamini & replete terram, & ſubijcite eam*; alia litera loco eius, quod ſupra dicitur, *& ſubijcite eam*, habet: *Et dominamini ei*, & illam proſequitur Auguſtinus in lib. ſuper geneſim ad literam, & *in lib. de ciu. Dei l.* XIIII. *c.* XXI. & ſequitur: *Et dominamini piſcibus maris & volatilibus cæli & vniuerſis animantibus, quæ mouentur ſuper terram.* Ex quibus euidenter apparet, primos parentes poſt benedictionē prædictam & terræ & piſciū maris ac volatilium cæli & vniuerſorū animantium, quæ mouentur ſuper terram, dominium in ſtatu innocentiæ habuiſſe. Et ſi quæritur, vtrum illud dominium proprium fuerit, vel commune, videtur dicendum, quod ſi tempore benedictionis prædictæ ſolus Adam formatus erat & non Eua, ſicut ordo ſcripturæ ſacræ euidenter innuit, cum illa benedictio fuerit data Adam extra paradiſum exiſtente, Eua vero formata fuerit ipſo Adam in paradiſum tranſlato, vt patet *geneſ.* I. *&* II. *cap.* videtur quod ante formationem Euæ dominium temporalium Adæ proprium fuit non commune. Commune quidem eſſe non potuit, cum ſolus pro tempore illo fuerit, & reſpectu vnius, qui nunquam alios habuit, nihil dici commune poſſit. Et hoc videtur expreſſe dici *eccleſ.* XVII. *cap.* vbi dicitur ſic: *Deus creauit de terra hominem, & ſecundum imaginem ſuam fecit illum*; Et ſequitur: *Dedit ei poteſtatem eorum, quæ ſunt ſuper terram, & poſuit timorem illius ſuper omnem carnem, & dominatus eſt beſtiarum et volatilium.* Ex quibus patet, quod ſolus dominatus fuit: ex quo ſequitur ipſum ſolum pro illo tempore dominium habuiſſe, quia ſecundum Dionyſium *de diuinis nominibus cap.* XII. a dominio dicitur dominus, dominans, & dominator: vnde cum de ſolo Adam dicitur, quod dominatus eſt beſtiarum & volatilium, ſequitur quod & ſolus dominus fuit, & quod Eua tunc formata non eſſet, Patet quia ſtatim poſt illa verba: *Et dominatus eſt beſtiarum & volatilium*; ſequitur: *Creauit ex ipſo adiutorium ſimile ſibi.* Hoc idem videtur ſentire Damaſcenus *lib.* I. *cap. fin.* vbi loquens de primo parente, ſic dicit: *Hunc igitur hominem Conditor maſculum conſtruxit, ſtatuit, & tribuit ei ſui ipſius dominationis gratiam, & in communione eius præter hanc ipſum fecit, vnde & animalium nominatorem propheticæ & ſuorum donorum dominatorem effecit*; alia litera habet: *Et ſuorum ſeruorum dominatorem fecit*, & ſequitur: *Fecit ex ipſo auxiliatricem ipſius.*

Diſtortū Michaelis argumentum.

Primos parentes non ſimplicem vſum facti, ſed dominium habuiſſe oſtēditur.

38 Nec obſtat *cap. Dilectiſſimis* in contrarium allegatum: per illud enim concludi non poteſt, quod primi parentes temporalium dominium non habuerint; ſed quod illud non habuerint diuiſum: immo ex auctoritate philoſophi, quam beatus Clemens in eodem cap. adducit, concluditur euidenter, ipſos habuiſſe dominium in communi: ipſe enim dicit, quod ſicut non poteſt diuidi aer, nec ſplendor ſolis, ita nec reliqua, quæ communiter data ſunt ad habendum diuidi debere; ex quibus verbis clare patet philoſophum dixiſſe ita temporalia fuiſſe data communiter omnibus ad habendum: & ſi data fuerunt ab illo, qui dare potuit, ſcilicet Deo, & ei qui capax fuit, ſcilicet homini, ſequitur quod eorum dominus factus fuit. Nec philoſophus inducit comparationem aeris & ſplendoris ſolis ad temporalia reſpectu dominij, vt ſicut non habebant dominium aeris & ſplendoris ſolis, ſic nec haberent dominiū temporalium rerum; ſed reſpectu indiuiſionis tantum illam comparationem induxit, ſic enim dixit: *Et ſicut non poteſt diuidi aer, nec ſplendor ſolis; ita nec reliqua, quæ communiter data ſunt hominibus ad habendum, diuidi debere, ſed communia ſunt habenda.* De aere tamen D. Auguſtinus II. *lib. De libero arbitrio* ſic dicit: *Si aliquid aeris, quod ego reddidero, poſſis tu ducere; illud tamen non poteris, quod in meum ceſſit alimentum: nam et a naribus alimēta nos capere medici docent, quod alimētum aſpirando ſolus ſentire poſſum, & reflando non poſſum reſtituere, vt a te ductum naribus cenſeatur.*

Si nō proprium, ſaltem commune.

Adhuc ad oſtendendum, quod in rebus vſu conſumptibilibus vſus facti poſſit a dominio ſeparari, adducit quod legitur *Luc.* XIX. vbi Dominus ſeruo, cui pecuniam ad negotiandum tradiderat & eam tenuerat otioſam, dixit: *Serue nequam, quare non dediſti pecuniam, & ego veniens vſuris exegiſſem illam?* ex qua auctoritate patet, vt dicit, quod in pecunia prædicta ſeruus vſum habebat actualiter, & dominus proprietatem eiuſdem: quare cum pecuniam eſſe de rebus vſu conſumptibilibus lex præallegata ſuperius teſtetur expreſſe, ſecundum eum prædicta doctrina ſancto euangelio contradicit. Ad hoc dicendum quod, ſicut probatum eſt ſupra, impoſſibile eſt in rebus vſu conſumptibilibus quemquam vſum habere vel ſimplicē facti vſum. Nec obſtat ſcriptura prædicta: vſus enim pecuniæ, immo potius abuſus, non eſt ipſam ſimpliciter alicui tradere, ſed taliter tradere quod cōſumpta quoad dominiū cenſeatur: Vnde licet ſeruus actualiter pecuniam mutuanti traderet per traditionem ſolam ſine tranſlatione dominij, nequaquam vſum, ſed abuſum potius fuiſſe pecunia poteſt dici: ſed per tranſlationem dominij habetur pro conſumpta pecunia, quam quidem tranſlationem non ſeruus, ſed dominus, cuius nomine fiebat mutuum, facit; vnde cum ſeruus nomine domini mutuaſſet, ipſe dominus videtur vſus, immo abuſus potius fuiſſe pecunia, &

Alia Michaelis obiectio ex parab. euang.

Diſſoluitur a Pōt.

non

non ſeruus. Præterea ſeruus, qui iuſſu domini pecuniam mutuat, non debet dici habere vſum, ſeu abuſum ſimplicem facti, cum ius habuerit pro conceſſione huiuſmodi mutuandi.

Alia ex decretali Nic. PP.

39 Rurſus dicit, quod prædicta aſſertio determinationi ſanctæ Romanæ eccleſiæ obuiat & repugnat, quia in decret. quæ incipit, *Exijt*, per vniuerſalem eccleſiam, vt dicit, approbata, & in Viennẽſi concilio confirmata diffinitur, quod fratres Minores habent vſum facti omnium rerum, quibus vtuntur abſque omni dominio & proprietate; de quo vſu ſic dicit, quod *vſus non iuris, ſed facti tantummodo nomen habens, quod facti eſt tantum in vtendo, præbet vtentibus nihil iuris*; manifeſtum eſt autem, vt dicit, quod fratres Minores habent tantum vſum facti rerum vſu conſumptibilium; ergo in rebus vſu conſumptibilibus poteſt vſus facti a proprietate & dominio ſeparari. Ad hoc dicendum, quod ſicut dicit dicta conſtitutio, *Ad conditorem*, verba prædicta intellexit conditor illius canonis, *Exijt*, de rebus quæ non conſumuntur vſu, quod per præcedentia & ſubſequentia probatur ſatis clare, ante enim propoſuerat quæ ſequuntur: *Cum in rebus temporalibus ſit conſiderare præcipuè, proprietatem, poſſeſſionem, vſumfructum, ius vtendi, & ſimplicem facti vſum, &c.* poſtea ſequitur, *condecens fuit ei profeſſioni, quæ ſponte deuouit, Chriſtum pauperem in tanta paupertate ſectari, neceſſario vſu facti fore contentam.* Cum autem prædicta, ſcilicet proprietas, vſusfructus, ius vtendi, & vſus facti ſumptus proprie nequant in rebus vſu conſumptibilibus reperiri, ſed proprietas tantum, vt patet ex definitionibus vſusfructus & vſus; apparet, quod de rebus vſu conſumptibilibus, in quibus præmiſſa nequeunt reperiri, non intellexit conditor canonis verba illa. Hoc etiam apparet per ea, quæ in eadem conſtitutione poſtea ſubſequuntur: ſequitur enim: *Quod prædicti*, ſcilicet fratres, *ſint vſu facti contenti, non obuiat, quod ciuilis prouidentia in humanis rebus conſtituit*, videlicet non poſſe vſum vel vſumfructum a dominio perpetuo ſeparari, *ut dominium ſemper, abſcedente ab eo vſufructu, dominis inutile redderetur.* Quæ quidem lex de rebus illis intelligitur, quarum penes vnum vſus rei, & penes alium dominium poſſit, licet inutile, remanere: quod nequaquam in rebus vſu conſumptibilibus poteſt eſſe, cum in illis per vſum ſeu abuſum vſuarij ſubſtantia talis rei eſſe deſinat, & per conſequens proprietas etiam inutilis non ſubſiſtat; ſicut dicitur in conſtitutione, *Ad conditorem*, ſupradicta. Si autem velit iſte hæreticus, quod dicta conſtitutio, *Exijt*, definierit quod fratres Minores in rebus vſu conſumptibilibus habeant ſimplicem facti vſum, dicimus quod diffiniuit impoſſibile, & per conſequens de iure diffinitio non teneret: cum enim ſit impoſſibile in rebus vſu conſumptibilibus vſum iuris vel facti habere a dominio ſeparatum, cum hoc rationi obuiet & iuri repugnet, ſtatutum a quocumque factum in contrarium non teneret. Item in hoc quod dicit, quod dicta conſtitutio, *Exijt*, fuit per vniuerſalem eccleſiam approbata; dicimus quod quantum ad hoc, ſcilicet quod fratres Minores in rebus vſu conſumptibilibus habeant vſum facti, nunquam fuit per vniuerſalem eccleſiam approbata; dicimus etiam, quod non fuit in Viennenſi concilio confirmata, nec hoc poterit per conſtitutionem aliquam vel aliquas apparere, immo nec de fratrum conſilio promulgata.

Reſpondetur Nicol. de vſu cõſumptibilibus non loquutũ.

Declaratur verus decretalis ſenſus.

Oſtenditur ſenſũ qui a Michaele aſſingitur, ſtare non poſſe.

Non eſſe confirmatam a Cõcilio quãtum ad id quod ſpectat vſum ſimplicis facti.

40 Adhuc dicit iſte hæreticus, conſtitutionem prædictam, *Ad conditorem*, errorem alium continere in eo, quod continet quæ ſequuntur: *Rurſus nec ſimplex vſus facti, qui nec eſt ſeruitus, nec pro illo competit ius vtendi in talibus rebus*, ſcilicet vſu conſumptibilibus, *poteſt conſtitui vel haberi: cum enim vti re aliqua nihil aliud ſit proprie, quam fructus rei ſeu vtilitatem aliam in ſolidum vel pro parte recipere, quæ ex ea poſſunt ſalua rei ſubſtantia prouenire, reſtat quod re illa vti quis nequeat, ex qua eius ſalua ſubſtantia nulla poteſt ſibi prouenire vtilitas, quales res vſu conſumptibiles eſſe conſtat. Ex quibus patet quod nec vſus, qui eſt ſeruitus perſonalis, nec ius vtendi, quod non eſt ſeruitus, ſed mere ius perſonale, nec actus ipſe vtendi ſine iure aliquo poſſunt in rebus vſu conſumptibilibus conſtitui vel haberi; cum quodlibet præmiſſorum exigat, quod ex re ipſa ſalua rei ſubſtantia, poſſit habenti ius vtendi, ſeu vtenti ex re ipſa vtilitas aliqua prouenire: quod vtique nequit in rebus vſu conſumtibilibus reperiri.* Et infra: *Licet autem in rebus vſu conſumptibilibus, nec ius vtendi, nec ipſum vti poſſit conſitui vel haberi: ipſis tamen poterit quis abuti: abuti autem dum tractatur de rebus vſu conſumptibilibus, pro rei cõſũptione ſumitur, quod ei opponitur quod eſt vti. Vti quidem præſupponit quod cum vſu ſalua rei ſubſtantia, maneat: ſed abuti exigit, quod cum actu huiuſmodi rei ſubſtantia conſumatur, cum abuti nihil aliud, quam contra naturam vſus vti, in hac materia proprie dici poſſit.* Hæc verba dictæ conſtitutionis: ex quibus apparere dicit hæreticus ſupradictus, quod dicta conſtitutio in eo quod dogmatizat, quod nec vſus facti nec actus vtendi haberi poteſt in rebus vſu conſumptibilibus; quodque rebus euiuſmodi vſu conſumptibilibus nullus vti poteſt, quamuis eis poſſit abuti abuſu, qui contra naturam vſus exiſtit, ſacræ ſcripturæ obuiat manifeſte. Ad quod probandum inducit *Leuit. cap. fin.* vbi dicitur, quod omnes decimæ terræ ſiue de frugibus, ſiue de pomis arborum Domini ſunt; & *numerorum XVIII.* dicitur de leuitis, quod nihil aliud poſſidebunt, decimarum oblatione contenti, quas in vſus eorum & neceſſaria ſeparaui. Ex quibus liquere dicit, quod vſus in rebus vſu conſumptibilibus ex Dei ſtatuto habetur.

Quid ſit proprie vti, in quo cardo difficultatis conſiſtit.

Ad hoc dicendũ, quod iſte in prædictis manifeſte ſe fundat in falſis: quod enim leuitæ in decimis tantum habuerint ſimplicem vſum facti, falſum eſt, & contradicit expreſſe illi *cap. numerorum XVIII.* per ipſum allegato, vbi ſic Dominus dicit: *Filijs Leui dedi omnes decimas Iſrael in poſſeſſionem pro miniſterio, quo ſeruiunt mihi in tabernaculo fœderis.* Ex quo patet, quod leuitæ non tantum vſum in decimis, ſed & dominium habuerunt. Nec obſtat, quod in eodem cap. dicitur, quod in vſus leuitarum & neceſſaria Dominus ſeparauit decimas: aliud enim eſt alicui dare in re aliqua vſum facti, & aliud rem alicui in vſus eius neceſſariam dare, vt ſuperius eſt oſtenſum. Ad illud autem quod dicit, quod vſus in rebus vſu conſumptibilibus ex Dei ſtatuto habetur; dicimus, quod eſt falſum, quia in tota ſcriptura ſacra non habetur mentio de ſimplici vſu facti.

Leuitæ in decimis non habuiſſe facti ſimplicem vſum oſtẽditur.

In ſcriptura ſacra non habetur mentio ſimplicis vſus facti.

41 Adhuc dicit hæreticus prædictus, quod vbicumque ſcriptura ſacra de vſu rerum conſumptibilium vſu loquitur, ſemper manifeſtat, quod quis rebus vſu conſumptibilibus poteſt vti, & quod proprie contingit & veraciter eis vti, ſicut patet *ad Timotheum v.* ibi: *Vtere modico vino*

& ii.

Digitized by Google

& 21. *Regum* XIII. ibi *cap. Filia Regis virgines veſtimentis huiuſmodi vtebantur*; & *numer.* XVIII. *cap.* ibi: *Vniuerſa frugum initia, quæ gignit humus & Domino deportantur, cedent in vſus tuos*; & parum poſt: *Carnes vero in vſum tuum cedent*; & *iudic.* XIX. ibi: *Habentes panem & vinum in tuos & ancillæ tuæ vſus*; & *deuter.* XXIV. *cap. in fine*, & *Ioſue* V. ibi: *Nec vſi ſunt vltra, &c.* & *Leuit.* VIII. ibi: *In vſus varios, etc.* & *Eſther.* II. & *exod.* XXVIII. Item etiam patet ſecundum eum per auctoritates ſanctorum, ſcilicet S. Clementis XII. *q.* I. *c. Dilectiſſimis*, & S. Auguſtini XL. *di.* Ad hoc dicendum, quod conſtitutio prædicta *Ad conditorem*, loquitur de vſu & de vti ſecundum quod diuiditur vſus contra dominium & proprietatem, & contra vſumfructum & ius vtendi ſecundum decretalem illam, *Exijt*, quæ dicit ſicut illa, ſcilicet proprietatem, vſumfructum, & ius vtendi, ac ſimplicem vſum facti in temporalibus reperiri, cuius gratia dicta conſtitutio, *Ad conditorem*, facta fuit.

Conſtitutio Pont. de vſu tantum loquitur, vt a dominio diſtinguitur.

42 Iſte etiam hæreticus ad oſtendendũ, quod pecunia inter res vſu conſumptibiles numeretur, allegat leges, vt ex prædictis patet: conſtat autem, quod ſecundum leges in rebus vſu conſumptibilibus nec vſusfructus, nec ius vtendi, quod eſt ſeruitus, nec etiam ius vtendi, quod non eſt ſeruitus, ſed mere ius perſonale poteſt conſtitui vel haberi, vt probatur *ff. de vſufructu earum rerum, quæ vſu conſumuntur l.* I. & II. *ff. de iureiurando, l. Sed & ſi poſſeſſori* §. *Sed ſi rerum ff. commodati. l.* III. §. *fi.* cum multis ſimilibus. Item nec quiſquam vti talibus rebus poteſt, ſumendo proprie vti: vſus enim ſeu vti, ſi ſumatur proprie ſecundum leges, requirit quod ex re illa, in qua vſum habere ſe aſſerit, vel ea vult vti, poſſit fructus, vel vtilitatem aliam aſſequi, ſalua ſubſtantia rei; quod non poteſt in rebus vſu conſumptibilibus reperiri: & ex hoc beatus Ioannes Chryſoſtomus rationem reddit, quare mutuans pecuniam pro mercede pecuniam recipere nequeat licite, cum locans agrum vel domum, hanc licite recipere poſſit, vt dictum eſt ſupra. Ex quibus patet, quod in rebus conſũptibilibus vſu vſus haberi nequeat, nec quis ipſis etiam vti poſſit; cum hoc iuri repugnet & obuiet rationi. Licet autem in rebus talibus, ſcilicet vſu conſumptibilibus, vſus vel vti locum ſibi proprie non vendicent; conſumptio tamen & actus conſumendi locum habet, vt dicit conſtitutio prædicta: quæ tamen non poſſunt dici ſimplicia, nec a rei, quæ conſumitur, dominio ſeparata, cum ipſa rei conſumptione eius dominium pereat & prorſus eſſe deſinat, vt probat dicta conſtitutio, *Ad conditorem*, quæ ſic dicit: *Præterea ſi in rebus vſu conſumptibilibus poſſit vſus conſtitui vel haberi, nequaquam ſimplex, nec a rei ſubſtantia proprietate, ſeu dominio ſeparatus vſus huiuſmodi poteſt dici; cum per talem vſum, id eſt vtendi actũ, et in ipſo actu & cum ipſo actu res huiuſmodi conſumatur, ac ſine ipſius rei conſumptione eſſe valeat vſus talis. Ex quo patet, quod vſus talis nec ſimplex, nec ſeparatus a dominio dici poſſit*; & hoc patet, cum per talem facti vſum proprietas & dominium ipſius rei perire noſcatur. Dicimus ergo, quod decretalis, *Ad conditorem*, de vſu & vti loquitur, ſicut decretalis, *Exijt*, loquebatur: quæ de ipſis loquitur ſecundum quod leges loquuntur, ſecundum quas impoſſibile eſt, loquendo de illis proprie, ſicut dicta decretalis, *Ad conditorem*, loquitur, & dicit expreſſe in §. *Rurſus nec ſimplex vſus facti*, ibi cum dicit: *Cum enim vti re aliqua nihil aliud ſit proprie, &c.* locum habeant in rebus conſumptibilibus vſu, ſed in ipſis conſumptio & conſumendi actus locum habent, vt probatur *ff. de vſufructu earum rerum, quæ vſu conſumuntur l. Hoc ſenatus* §. I. & §. *fi. ff. de iureiurando. l. ſed & ſi poſſeſſori* §. *Sed ſi rerum*. Licet autem, vt prædictum eſt, in rebus vſu conſumptibilibus vſus, proprie loquendo, locum non habeat; tamen frequenter dicitur, quod quis in illis vſum habeat, vel eis vtitur: ſed quoties hoc contingit, vſus vel vti pro rei conſumptione debent ſumi. Sic dicimus, quod quoties ſacra ſcriptura vſum in talibus rebus vſu conſumptibilibus attribuit, pro rei conſumptione ipſum ſumit, vt patet in illa auctoritate: *Vtere modico vino*; ſumitur enim *Vtere* ibi pro conſumere, id eſt pro bibere: conſtat autem vinum bibendo conſumi. Et per hoc patet reſponſio ad illas auctoritates inductas, hoc ſaluo, quod *numerorum* XVIII. vbi dicitur: *Vniuerſa frugum initia, quæ Domino deportantur, cedent in vſus tuos*; falſo modo inducitur, vt ſuperius eſt oſtenſum.

Argumentum Michael. pecuniam ex legibus confutatũ

Vſus nullus in re, quæ conſumitur a dominio non ſeparatur.

43 Adhuc iſte hæreticus dicit, quod dicere, quod ſint aliquæ res vſu conſumptibiles, & tamen non contingit illis vti, contradictionem implicat manifeſtam. Profecto per hoc vt ignarus & inſcius legiſlatorem arguit, qui rubricam poſuit, *De vſufructu earum rerum, quæ vſu conſumuntur*; vnde conſtitutio loquitur ſecundum quod legiſlator & leges plerumque loquuntur, ſumendo vſum pro abuſu, id eſt pro conſumptione rei: quia nec alius vſus, videlicet niſi conſumptio in rebus vſu conſumptibilibus poteſt eſſe; & ideo dici *ff. de iureiurando l. Sed et ſi poſſeſſori* §. *Sed ſi rerum*, ſic: *Si rerum, in quibus vſusfructus conſtitui non poteſt, propter abuſum*, id eſt propter rei conſumptionem, *etc.* Et glo. ſuper rubricam illam *ff. de vſufructu earum rerum, quæ vſu conſumuntur*, ſuper illo verbo, *vſu*, dicit, *id eſt quaſi vſu*; expreſſe ibi innuit, quod vſus ibi ponitur improprie.

Arguta Michaelis nugacitas exploditur.

Adhuc dicit iſte hæreticus, quod cum ſecundum Auguſtinum *lib.* I. *de doctrina Chriſtiana*, abuſus ſit illicitus vſus, ex prædictis ſequi videtur, quod Chriſtus & Apoſtoli & alij ſancti viri, quoties actus comedendi & bibendi & induendi exercuerunt, toties rebus huiuſmodi ſunt abuſi: quod ſentire vel dicere eſt impium & blaſphemum. Ad quod dicimus, quod Chriſtus & Apoſtoli & alij ſancti viri panem comedendo & vinum bibendo abuſi ſunt rebus illis, ſicut abuſus in conſtitutione prædicta ſumitur, in qua pro rei conſumptione ſumitur, ſicut patet ex eius ſerie manifeſte. Sed contra hoc dicit hæreticus ſupradictus, quod hoc, videlicet quod abuti ſumitur pro conſumptione rei, non valet, tum quia quod ſic debeat accipi nec ratione nec auctoritate probatur, tum quia abutire non voce ſemper in mala ſignificatione ſumitur, ſicut patet *geneſ.* XXXIV. *cap.* & *Eſther. vlt.* & I. *ad Corinth.* IX. & alijs pluribus locis. Ad hoc dicimus, quod illud quod dicit, nec ratione nec auctoritate probari, quod verbum abuti pro rei conſumptione ſumitur, euidenter eſt falſum: in lege enim *ff. de vſufructu earum rerum, quæ vſu conſumuntur l. Hoc ſenatus* §. *Si pecuniæ*, dicitur ſic: *Si pecuniæ ſit vſusfructus legatus, vel earum rerum, quæ in abuſu conſiſtunt, nec cautio interueniat, videndum finito vſufructu an pecunia, quæ data ſit, vel cæteræ res, quæ in conſumptione conſiſtunt condici poſſunt.* Vbi patet, quod legiſlator in rebus, quæ

Abuſus pro rei conſumptione acceptus oſtenditur.

Tum in legibus.

vſu

Digitized by Google

vſu conſumuntur promiſcue vtitur verbis iſtis, abuſu videlicet & conſumptione. Et eadem *ff. S. ſi.* dicitur ſic: *Quæ in vſufructu pecuniæ diximus vel cæterarum rerum, quæ ſunt in abuſu, eadem & in vſu dicenda ſunt.* Item *ff. de iureiuran. l. Sed & poſſeſſori §. Sed ſi rerum*, dicitur ſic: *Sed ſi rerum in quibus vſusfructus propter abuſum*, id eſt propter rei conſumptionem, *conſtitui non poteſt, &c.* vbi aperte abuſum pro conſumptione recipit legislator. Ex quibus patet, quod legislatores loquentes proprie de rebus, quæ vſu conſumuntur, negant vſum in illis locum habere, & abuſum locum habere concedunt: qui quidem abuſus, id eſt rei conſumptio, ſi fiat ab eo, cui ius abutendi, id eſt conſumendi competit, erit licitus: ſi vero ab eo, cui ius non competit, illicitus eſt cenſendus. Item quod abuſus pro conſumptione ponatur, congruit rationi; præpoſitio enim ſenſum dictionis, cui per compoſitionem apponitur, augere vel diminuere conſueuit: vnde patet quod rationi congruit, quod per illam præpoſitionem, *ab*, ſenſus dictionis, *vſus*, cui per compoſitionem apponitur, augeatur. Falſum inſuper dicit in eo, quod dicit, quod abuſus quoties re non voce dicitur, accipitur in mala ſignificatione: in legibus enim Imperatorum abuſus, cum de rebus vſu conſumptibilibus agitur, in bona parte cõmuniter ſumitur, vt ſuperius eſt probatum. Adhuc repetimus, quod in ſcriptura ſacra abuſus in bona ſignificatione ſumitur; vnde *Ieremiæ XVIII.* propheta Deo loquens dicebat ſic: *Fiant corruentes in conſpectu tuo: in tempore furoris tui abutere eis*; vbi abutere non pro actu illicito, ſed pro licito debet ſumi, cum in Deo abuſus in mala ſignificatione ſumptus non cadat: tantum autem videtur dicere, *abutere eis*, ac ſi diceret, conſume eos; ſicque patet quod abuſus etiam in ſacra ſcriptura pro conſumptione ſumitur, & in bona ſignificatione.

Tum in ſcriptura ſacra.

Definitio vocis vti.

44 Adhuc dicit iſte maledictus hæreticus, quod iſta definitio, quam dat de vti dicta conſtitutio, non eſt vera definitio nec conſona definitionibus, quas dant ſancti. Ad hoc dicimus, quod illa definitio, deſcriptio, ſeu notificatio, quam dat dicta conſtitutio de vti, conueniens eſt & vera: dicit enim, quod vti re aliqua nihil aliud eſt proprie, quam fructus rei ſeu vtilitatem aliam in ſolidum vel pro parte recipere, qui ex ea poſſunt, ſalua rei ſubſtantia, prouenire. Et quod ſit conueniens patet, vſus enim definitur ſic: *Vſus eſt ius vtendi rebus alienis ſalua rei ſubſtantia*; ex quo ſequitur, quod vti, proprie loquendo, requirit quod cum ipſo vſu remaneat ſubſtantia ſalua rei, & quod ex ea poſſit vtenti vtilitas aliqua prouenire. Ad illud autem quod dicit, quod dicta definitio non eſt conſona definitionibus, quas dant ſancti; dicimus quod non eſt inconueniens, quod eiuſdem rei diuerſimode conſideratæ dentur definitiones diuerſæ: ſancti autem, qui ipſum vti definiunt, ipſum vti ſumunt aliter, quam ſumat conſtitutio antedicta, reſpectu enim finis ipſum vti accipiunt, videlicet ad quem finem res, quibus vtimur, ordinentur, & ſecundum hoc dicit Auguſtinus, quod vti eſt res, quæ in vſum veniunt referre ad ea, quibus eſt fruendum: decretalis autem, *Exijt*, cuius occaſione conſtitutio, *Ad conditorem*, facta fuit, de vſu loquitur non prout res ad finem eſt ordinabilis, ſed prout contra dominium, ſeu contra proprietatem ac vſumfructum, ſiue ius vtendi diuiditur: & ideo non eſt mirum, ſi per ſanctos aliæ definitiones de vſu datæ fuerunt, cum ipſum vti aliter ſumpſerint, quam ſumat conſtitutio antedicta.

45 Præterea iſte hæreticus loquendo de vſu & de vti extra modum loquendi ſcripturæ ſacræ & ſanctorum ſe opponit, dicit enim in rebus vſu conſumptibilibus locum habere abſque iure aliquo ſimplicem vſum facti, profecto modus iſte loquendi nec in nouo teſtamento, nec in veteri, nec in ſcripturis ſanctorum aliquibus, ſicut credimus, poterit reperiri. Præterea aduertat iſte hæreticus, ſi Auguſtini definitio conueniat dictis ſuis. Item dicit, quod in rebus vſu conſumptibilibus poteſt haberi vſus ſimplex facti a dominio ſeparatus; Auguſtinus autem dicit, quod *vti eſt res, quæ in vſum conueniunt, referre ad ea, quibus eſt fruendum*; proculdubio dicta definitio eius dictis non conuenit, cum de rebus loquitur dicta definitio, & ipſe de ſimplici vſu facti dicendo: *Vti eſt res, quæ in vſum, &c.*

Vſus ſimplicis facti recentiorum figmentum eſt.

Adhuc dicit iſte hæreticus, quod prædicta aſſertio determinationi ſanctæ Romanæ eccleſiæ obuiat in ſupradicta decretali, *Exijt*, ſic dicente: *In his, quæ ad victum & veſtitum, & diuinum cultum, ac ſapientiale ſtudium pertinent, neceſſariarum vſum rerum fratribus eſſe conceſſum.* Ex quibus verbis colligitur euidenter, quod contingit in rebus pertinentibus ad victum & veſtitum, quatenus conſtat eſſe res vſu conſumptibiles, fore vſum. Dicimus quod per verba illa non conceſſit fratribus ſimplicem facti vſum; immo hoc ipſo, quod ipſis vſum conceſſit, ſi conceſſio valuit, ipſis ius vtendi conceſſit: & ſic in illis non habent ſimplicem vſum facti. Et ſi dicat, quod immo nullum ius eis conceſſit; dicimus, quod quantum ad res vſu conſumptibiles poſuit vſum improprie pro rei conſumptione: nec eſt nouum, quod idem verbum ponatur proprie & improprie reſpectu diuerſorum: Præterea decretalis prædicta dixit, neceſſarium vſum rerum in his, quæ ad victum & veſtitum pertinent, fratribus eſſe conceſſum; non dixit vſum facti: & ſic nihil facit pro eo. Et ſi omnino dicat, quod conditor canonis intellexit de vſu facti, ſumendo vſum proprie; dicimus, quod cum in talibus rebus vſus conſtitui nequeat neque haberi, vt probat dicta conſtitutio & eſt probatum ſupra in primo articulo, dicta conſtitutio contineret quantum ad hoc impoſſibile; & per conſequens cum conſtitutio poſſibilis eſſe debeat, non valeret: non tamen fuit illa conditoris intentio, vt probat conſtitutio, *Ad conditorem*, antedicta.

Concilia. tur Nicolai conſtitutio cũ decreto Ioannis.

46 Rurſus dictus hæreticus dicit, dictam conſtitutionem, *Ad conditorem*, errorem aliũ continere in eo, quod continet quæ ſequuntur: *Præterea*, inquit, *ſi ſimplex facti vſus abſque iure vtendi haberi poſſet ab aliquo, conſtat quod non iuſtus eſſet actus vtendi huiuſmodi reputandus, cum ille vſus fuerit, cui ius non competebat vtendi; talis autem vſus ſcilicet non iuſtus, ad perfectionis ſtatum nequaquam pertinet, nec perfectionem adijcit; ſed potius ſibi repugnare & detrahere noſcitur manifeſte.* Et infra loquens de vſu facti conceſſo fratribus, ſecundum quod in decretali, *Exijt*, continetur ſic dicit: *Ex quo ſequitur, quod vſus facti, de quo ordinatio loquitur, de tali intelligi debeat, qui iuſtus ſit, id eſt pro quo competat ius vtendi.* Item iſte hæreticus, volens imponere conſtitutioni quod non dicit, dicit quod dicta conſtitutio intelligit loqui de iure vtendi ciuili & mundano, quod eſt ius proprium, pro quo datur actio in iudicio: ſic patet, vt dicit, in hac conſtitutione

Iuſtus vſus rei conſumptibilis ſine iure non ſtat.

Falſum quod illud ius nõ aliud ſit, quam ciuile & mũdanum.

Ad

Ad conditorim, & in conſtitutione, quæ incipit, *Quia quorundam*, in qua, vt dicit, hoc manifeſtat aperte, de quo aſſerit ſe inferius dicturum: hoc autem aſſerit obuiare ſacræ ſcripturæ, dicenti *Mat. XIX.* in perſona Apoſtolorum: *Ecce nos reliquimus omnia, &c.* ex qua, vt dicit, per doctores catholicos patet, quod reliquerunt ius agendi in iudicio, quod non ſtat cum tali perfectione ſupererogationis, quæ implicat ad peccatum, ſicut probat Apoſtolus 1. *ad Cor. VI.* dicens: *Iam quidem omnino delictum eſt in vobis, quia iudicia habetis inter vos*; & ideo, vt dicit, Chriſtus iniunxit perfectis, vt non litigent, neque contendant in iudicio, *Matth. V. & Luc. VI.* Ad hoc dicimus, quod dicta conſtitutio aperte & expreſſe loquitur de vſu, pro quo competit ius vtendi, quod eſt aliud a iure agendi: poteſt enim alicui competere ius vtendi, cui tamen non competit ius agendi: quare dicimus, quod imponit conſtitutioni quod non intellexit, nec dicit. Vtrum autem tale ius ſit mundanum & ciuile, & an pro illo Apoſtolis competierit ius agendi, dicetur inferius in his, quæ opponit iſte hæreticus contra conſtitutionem, *Cum inter*. Item in hoc quod dicit, quod conſtitutio, *Quia quorumdam*, continet manifeſte, quod intelligitur de iure ciuili & mundano, quod eſt proprium, mentitur aperte: immo dicta conſtitutio dicit clare, quod ius vtendi communitatis fratrum extitit; cum enim Innocentius & Alexander in ſuis declarationibus regulæ fratrum Minorum dixerint, quod locorum, domorum, & vtenſilium & librorum, quæ licet habere ordini, habeat ordo vſum; dicta conſtitutio, *Quia quorumdam*, volens probare, quod illud de vſu iuris intelligi debeat, ſic ſubiungit: *Cum enim dicatur in declarationibus ſupradictis, quod ordo vſum rerum habeat permiſſarum, ad vſum iuris neceſſe eſt hoc referri*. Facta quidem, quæ ſingulorum ſunt, perſonam veram exigunt & requirunt: ordo autem vera perſona non eſt, ſed repræſentata, & imaginaria potius eſt cenſenda; quare quæ facti ſunt, ſibi vere conuenire nequeunt, licet ei poſſint congruere, quæ ſunt iuris. Ex quibus patet, quod dicta conſtitutio ius vtendi non dicit eſſe proprium, ſed toti vniuerſitati conuenire.

Ius vtendi non eſt ius agendi.

Impoſuit Michael conſtitutioni Pôt. alienum ſenſum.

47 Item dicit hæreticus iſte, quod ſi vſus poſſ e ſeparari a iure vtendi, vſus a iure vtendi ſeparatus non eſſet iniuſtus; quia aliud eſt habere ius vtendi, & aliud licentiam vtendi: & ideo, quamuis vſus abſque omni iure & licentia vtendi eſſet illicitus, vſus tamen abſque iure vtendi, cum licentia tamen vtendi, nequaquam illicitus eſſet cenſendus. Secundum hoc iſte hæreticus inter ius & licentiam videtur facere differentiam, ſupponens quod aliquis habeat vtendi licentiam ab eo, qui eam poteſt concedere, & quod non habeat ius vtendi, quod tamen euidenter eſt falſum: ſi enim aliquis licentiam concedat alicui vtendi re ſua vſibili, ita quod licentia teneat, conſtat quod iſte habet ius vtendi re illa, cui licentia eſt conceſſa. Hinc eſt, quod licet religioſus in concordia extra ſuum monaſterium electus ſine ſui ſuperioris licentia ius conſentiendi non habet; obtenta tamen licentia, ius habebit conſentiendi, *extr. de electione c. Quare ſit ls. VI.* & *c. Si religioſus* cum ſimilibus multis. Præterea aut iſte hæreticus dicit, quod iſte, cui vtendi re aliqua licentia eſt conceſſa, iuſte re illa vtitur, aut quod iniuſte, aut quod nec iuſte re illa vtitur nec iniuſte. Si dicat, quod iniuſte, concordat vtique cum conſtitutione prædicta, quæ vult, quod qui ſine iure vtitur, vtatur iniuſte: ſi dicat quod iuſte vtitur, ſequitur per conſequens, quod & iure, quia quod iuſte fit & iure fit, *extr. de verborum ſignificatione c. Ius dictum eſt XIIII. q. IV. c. Quid dicam*. Si dicat autem quod ille, cui eſt licentia vtendi conceſſa, nec iuſte vtatur nec iniuſte, hoc eſt falſum: impoſſibile eſt enim actum humanum indiuidualem indifferentem eſſe, id eſt nec bonum nec malum, nec iuſtum nec iniuſtũ: cum enim actus humanus dicatur qui ex deliberata volũtate procedit, & per cõſequens qui fit propter aliquem finem, qui quidem obiectũ noſcitur voluntatis; oportet, quod ſi finis actus ſit bonus; & ipſe actus ſit bonus: ſi vero finis ſit malus, oportet quod actus ſit malus, quia ſicut Auguſtinus in *lib. de moribus eccleſiæ* dicit, ſecundum quod finis eſt culpabilis vel laudabilis, ſecundum hoc laudabilia & culpabilia ſunt opera noſtra. Nec obſtat ſi dicatur, quod immo Iſidorus inter iuſtum & iniuſtum ponere medium fas videtur, dicens quod ire per agrum alienum fas eſt, ius non eſt: Iſidorus enim diuiſerat legem inter diuinam & humanam, & impoſuerat nomina iſtis legibus dicens, quod fas lex diuina eſt, ius lex humana; vnde volens de ijs exemplum dare ſubiunxit: *Ire per agrum alienum fas eſt*, id eſt de iure diuino licitum eſt, *ius non eſt*, id eſt de iure humano non licet, vt patet *diſt. 1. c. Omnes leges*. Non ergo voluit Iſidorus inter iuſtum & iniuſtum fas pro medio ponere, ſed declarare, quod aliquid de iure diuino licet, quod de iure humano non licet.

Michaelis delira diſtinctio inter ius vtendi & licentiam.

Oſtẽditur licentiã ſi iuſta ſit, non eſſe ſine iure.

Non detur vſus, qui nec iuſtus nec iniuſtus ſit.

Fas non eſt mediũ inter iuſtũ & iniuſtũ.

Adhuc iſte hæreticus dictam conſtitutionem ſatagit impugnare in eo, quod probare intendens, quod ſimplex vſus, id eſt ſine iure vtendi, a proprietate ſeu dominio ſeparatus in re vſu conſumptibili haberi non poſſit, ſic dicit: *Præterea quod ſimplex vſus ſine iure vtendi a proprietate ſeu dominio ſeparatus in re vſu conſumptibili haberi nequeat, ſic probatur: ſi enim haberi poſſet vſus talis aut ante ipſum actum, aut in ipſo actu, aut poſt actum completum huiuſmodi haberetur: quod autem hoc fieri nequeat ex hoc patet, quia quod non eſt nequaquam haberi poteſt: patet autem, quod actus ipſe antequam exerceatur, aut etiam dum exercetur, aut poſtquam perfectus eſt in rerum natura non eſt. Ex quo ſequitur, quod haberi minime poteſt: licet enim ante actum ipſum quis facultatem habeat ipſum exercendi; per hoc tamen actus ipſe in rerum natura niſi in primo non exiſtit: cum autem actus eſt in fieri, nec adhuc eſt in rerum natura, cum eſſe rem perfectam ſignificet, quod quandiu eſt in fieri non poteſt actus conuenire: quod enim de actu, qui eſt in fieri, præteriit iam non eſt: quod autem ſit inſtantaneum eſt, ſeu momentaneum eſt, & tale, quod magis intellectu percipi poteſt, quam ſenſu. Adhuc poſt completum actum, licet ſi ex ipſo facto producta res aliqua fuerit, res ipſa haberi non valeat; factum tamen ipſum, quod iam tranſiit, non habetur*. Hæc verba ipſius conſtitutionis, ex quibus concludere nititur hæreticus ſupradictus, quod prædicta probatio geſta Chriſti & Apoſtolorum deſtruit, quæ ſacra ſcriptura eos feciſſe teſtatur, ſcilicet quod ſi actus vtendi haberi non poſſit, quia in rerum natura non eſt, nec antequam fiat in rerum natura non ſit, nec dum ſit, niſi pro inſtanti, nec poſtquam perfectus fuit; per conſequens ſequitur, quod nec aliquid fieri poſſit, cum factum antequam fiat in rerum natura non ſit, nec dum ſit, niſi pro inſtanti; nec poſtquam fut-

Nugaces Michaelis argutiæ.

Diſſoluitur a Ioãne.

fuerit perfectum. Proculdubio iſta conſequentia eſt falſa, & eſt potius totum contrarium concludendum, videlicet quod ſi actus vtendi, quia in rerum natura non eſt, haberi non poteſt, concludi debeat quod, quia factum in rerum natura non eſt, fieri non poſſit: ſicut enim quod non eſt haberi non poteſt, ſic quod eſt factum fieri nequit: vnde ſi actus vtendi haberi non poſſit, quia in rerum natura non eſt, ſequitur quod non factum, quia in rerum natura non eſt, fieri poſſit. Rurſus dicit iſte hæreticus, quod per rationem prædictam ſequeretur, quod nec vſus rerum vſu conſumptibilium etiam coniunctus cum proprietate ſeu dominio haberi poſſit: quod de vſu facti vtique nos fatemur, & idem dicimus de rebus non conſumptibilibus vſu, licet enim illis quis de facto vti valeat, habere tamen nequit in talibus vſum facti, vt ex prædictis patet.

Aliæ ineptiæ Michaelis circa actum cõſumptionis.

48 Præterea dicit iſte hæreticus, quod dicta conſtitutio falſum includit in eo quod dicit, quod ſi in rebus vſu conſumptibilibus poſsit vſus conſtitui vel haberi, nequaquam ſimplex nec ſeparatus a proprietate ſeu dominio vſus huiuſmodi poſsit dici, cum per talem vſum, id eſt vtendi actum & in ipſo actu & cum ipſo actu res huiuſmodi conſumatur, in ipſiuſque rei exerceatur ſubſtantia, nec ſine ipſius rei conſumptione eſſe valeat talis vſus: dicit enim quod prædicta conſtitutio intelligit, quod ſtatim & vltimate in actu vtendi res huiuſmodi conſumatur, cum manifeſtum ſit, quod veſtes non ſtatim in primo actu vtendi vltimate & omnino conſumuntur; ſicut etiam panis non ſtatim in principio actus conſumitur: & ſicut nõ eſt inconueniens, quod dominus habeat dominium ſerui comedentis, ita non eſt inconueniens, quod dominus habeat dominium cibi vel potus exiſtentium in ore ſerui. Ad quod dicendum, quod iſte hæreticus manifeſte imponit conſtitutioni quod non intellexit nec dixit, videlicet quod in primo actu vtendi vltimate & omnino res vſu conſumptibiles conſumantur: ſed intellexit & euidenter expreſsit, quod per vſum perfectum, per quem res dicuntur vſu conſumptibiles, conſumantur: dixit enim, quod per talem vſum, id eſt vtendi actum & in ipſo actu res huiuſmodi conſumuntur: poſuit enim copulatiue vtendi actum & in ipſo actu & cum ipſo actu; vnde ſatis expreſsit, quod non per ipſius actus principium conſumantur res huiuſmodi, ſed per actum perfectum. Item ſubiunxit, quod actus vtendi, in ipſius rei ſcilicet conſumptibilis vſu, exercetur ſubſtantia, nec ſine ipſius conſumptione eſſe valeat vſus talis: vnde cum dicat, quod ſine rei conſumptione eſſe valeat vſus talis, ſatis euidenter expreſsit, quod de vſu illo, per quem res conſumitur, non de eius principio intellexit.

Reſpondetur vſũ perfectũ conſumptionem vltimatã tantum inniere.

49 Rurſus dictus hæreticus dictam conſtitutionem impugnare nititur in eo quod dicit, quod retentio dominij, quam ſummus Pontifex fecit in rebus, quæ ad fratres Minores obuenerant, vel in poſterum obuenirent dictis fratribus, quantum ad ſtatum perfectionis nequaquam profuit, quantũ ad hoc, quod propter carentiã talis dominij ſe pauperiores dicere valeant, quam ſi res illas cum dominio illo, quo carere ſe dicunt, obtinerent, & infra: *Talis enim carentia dominij re in præſenti & in ſpe in futurum, omni commodo denudati, pauperiorem non efficit non habentem.* Et infra: *Nolentes in poſterum, quod ſub prætextu ſeu pallio talis dominij verbalis, nudi, & ænigmatici fomentum tantis malis, quanto procedunt ex ſimulatione huiuſmodi, miniſtretur, ſancimus, &c.* Prædicta verba ſecundum iſtum hæreticum ſacræ ſcripturæ, ac doctrinæ euangelicæ & Apoſtolicæ & ſanctæ matris eccleſiæ obuiant & repugnant: nam ex ſcriptura diuina ſuperius, vt aſſerit, eſt oſtenſum, quod Apoſtoli & eos ſequẽtes viri perfecti ex conſilio Chriſti proprietatem & dominium rerum temporalium omnium reliquerunt, vſu rerum neceſſariarũ ad vitæ humanæ ſuſtentationem, cui non eſt licitum renuntiare, contenti: conſtat autem ſecundum ipſum, quod dominium, quod Apoſtoli in omnibus rebus temporalibus, quarum vſum habebant, ex Chriſti conſilio reliquerunt, fuit omni temporali commodo, vſu ſcilicet vtili denudatum: ſicut manifeſte patet in rebus, quarum proprietatem & dominium, vſu retento, prout euangelica teſtatur hiſtoria, reliquerunt; cum in conſilio a Chriſto dato de rebus temporalibus abdicandis abdicatio proprietatis & dominij earum rerum & non vſus, vt ſuperius oſtenditur, includatur. Si ergo carentia talis dominij ad perfectionem non pertinet, nec pauperiorem efficit non habentem, ſicut dicta conſtitutio dogmatizat; ſequitur quod Chriſtus ſimulatam & falſam doctrinam tribuerit volentibus perfectionem attingere, quod omnia temporalia quoad proprietatem & dominium relinquerent conſulendo; & quod Auguſtinus & Hieronymus doctores eccleſiæ & alij ſancti patres religionum inſtitutores errauerunt, qui dictum Chriſti conſilium ſequi volentes, abdicationem proprietatis & dominij omnium rerum ſunt profeſſi.

Refellitur conquerens, Michaelis dimiſſum à Pont. rerum ad Min. ſpectantium dominiũ.

Falſa eius aſſũptio, quod Apoſtoli dominium rerum, quibus vtebantur, nõ habuerint.

50 Profecto iſte hæreticus, vt præuaricator legis notorie verba conſtitutionis prædictæ truncate recitat, illa quæ eius defectum manifeſte inſinuant, omittendo: intendit enim probare dicta conſtitutio, quod retentio dominij prædicta, facta per ſummum Pontificem, quantum ad ſtatum perfectionis nequaquam prædictis fratribus profuit: quam probationem omittit dictus hæreticus, quæ talis eſt, vt ex dictæ conſtitutionis tenore manifeſtius liquet. *Quod enim, inquit, quantum ad ſtatum perfectionis nequaquam eis profuerit retentio dominij ſupradicta, patet: cum enim perfectio vitæ Chriſtianæ principaliter & eſſentialiter in charitate conſiſtat, quæ ab Apoſtolo vinculum perfectionis dicitur, & quæ vniſu iungit aliqualiter hominem ſuo fini, ad quam per contemptum bonorum temporalium & ipſorum expropriationem vio diſponatur, per hoc præcipue quod ſolicitudo, quam ipſa temporalia in acquirendo, conſeruando, & diſponendo exigunt, quæ plerumque ab actu charitatis retrahit, amputetur: reſtat, quod ſi ſolicitudo eadem poſt expropriationem huiuſmodi, quæ ante ipſam inerat perſeueret, ad perfectionem huiuſmodi talis expropriatio valeat nil conferre. Conſtat autem, quod poſt ordinationem prædictam non fuerunt in acquirendis, aut conſeruandis bonis prædictis in iudicio, & extra iudicium minus ſoliciti, quam ante illam fuerant fratres ipſi: quamquam ſint religioſi mendicantes alij, habentes aliqua in communi.* Credimus itaque, quod nullus ſapiens probationem huiuſmodi reprobabit, propter quod ipſam hæreticus non expreſsit. Item intendit probare dicta conſtitutio, quod quantum ad hoc, quod propter carentiam talis dominij ſe pauperiores fratres ipſi dicere valeant, quam ſi res ipſas cum illo, quo carere ſe dicunt dominio obtinerent, non profuit retentio domi-

Eius perfidia in truncandis verbis pontificij decreti.

Non conſtat perfectio in abdicatione iuris vel dominij.

minij ſupradicta ; quod vt ſequitur probat : *Licet enim prædeceſſor noſter prædictus dominium illarum rerum, quæ ipſis fratribus offerri, ſeu conferri, aut alias obuenire contingerent, quarum tamen vſum facti habere licet ordini vel fratribus antedictis, vſu ſimplicis facti prædictis fratribus reſeruato, in ſe & Rom. eccleſiam recipiendum duxerit, ac libere pertinere decreuerit, vt ſuperius eſt expreſſum; attento tamen ipſorum fratrum vtendi modo & eius effectu, & patientia circa modum Romana eccleſia ſubſecuta, non ipſe vſus fratrum dici debet, ſed potius* Romana *eccleſia dominium eſſe ſimplex. Quis enim ſimplicem vſuarium dicere poterit, cui rem vſuariam licet permutare, vendere, aut donare? Proculdubio hæc natura repugnant vſuarij, nec ad vſuarium pertinent: quæ tamen de rebus mobilibus antedictis faciunt fratres ipſi. Quod autem dominium* Romana *eccleſia reſeruatum ſimplex cenſeri debeat, ex hoc patet, quod ex illo nullum eccleſia eidem temporale obuenerit hactenus commodum, nec ſperatur quod obuenire debeat in futurum; cum nec intentio reſeruantis, nec fratrum ipſorum fuerit, quod ad quemcumque alium, quam ad fratres dictarum rerum perueniret compendium, quod proculdubio modus ipſorum fratrum &* Romana *eccleſia ſubſecuta patientia euidenter declarauit. Et quod talis fuerit intentio ordinantis, etiam ex hoc patet, quod illarum rerum ſibi & eccleſia Rom. dominium dumtaxat retinuit, quarum vſum facti liceret habere ordini & fratribus antedictis: talis autem dominij carentia re in præſenti & ſpe in futurum, omni commodo denudati quoad paupertatem temporalem, quam altiorem præ mendicantibus alijs, in communi habentibus ſibi vendicant fratres antedicti, pauperiorem non efficit non habentem.* Ex prædictis probatum euidenter credimus, quod attento vſu dictorum fratrum rerum, in quibus vſum facti ſimplicem aſſerunt ſe habere, & patientia Apoſtolicæ ſedis, eos pauperiores carentia talis dominij non efficit.

Qualis vſus Minoritarum in rebus, & quale dominiũ Pont. circa ipſas.

Ob illud Pont. dominium non fuere pauperiores Minoritæ.

51 Ad hoc autem quod ipſe dicit, quod ex hoc ſequitur, quod Chriſtus ſimulatam & fallacem doctrinam tribuit volentibus ad perfectionem attingere, quod omnia temporalia quoad proprietatem & dominium relinquerent conſulendo; dicimus falſum eſſe, quod conſuluerit Apoſtolis & diſcipulis ſuis ad minus, quod non habetens in communi: & de hoc dicetur latius in obiectionibus contra conſtitutionem, *Cum inter*, per iſtum hæreticum factis. Ad illud autem quod dicit, quod etiam ex prædictis ſequitur, quod Auguſtinus, Hieronymus, & alij ſancti patres religionum inſtitutores errauerunt, qui dictum Chriſti conſilium ſequi volentes, abdicationem proprietatis & dominij rerum omnium ſunt profeſſi; dicimus quod mentitur aperte, quia nullus eorum, exceptis fratribus Minoribus, abdicarunt a ſe nec ſuis fratribus res quantum ad proprietatem & dominium in communi: immo eis ſecundum ſuas regulas licet & licuit habere etiam res immobiles in communi. Ad illud autem, quod inducit *leuitici vltimo*, vbi dicitur, quod omnes decimæ terræ ſiue de frugibus, ſiue de pomis arborum Domini, ſunt & illi ſanctificantur; & quod *numerorum xviii.* loquens de perfectione leuitarum Dominus dicit: *Nihil aliud poſſidebunt, decimarum oblatione contenti, quas in vſus eorum & neceſſaria ſeparaui. In vſum*, inquit iſte hæreticus, non *in dominium dixit*, profecto per hoc ſe præuaricatorem legis manifeſte oſtendit: in illo enim *cap. numeror. xviii.* expreſſe dicitur; quod Dominus dedit leuitis dominium decimarum: & ad quid daret eis declarauit, dicens quod in vſus eorum & neceſſaria decimas huiuſmodi ſeparabat; non autem dixit, quod vſu facti leuitæ eſſent contenti: multum autem refert vtrum res aliqua aliquibus detur in vſum & neceſſaria, an vſus in re aliqua, ſeu rei alicuius alicui concedatur, ſicut plenius & latius eſt ſuperius, vbi induxit eadem capitula, declaratum. Ad id autem quod dicit, quod hoc eſt contra determinationem eccleſiæ factam in cap. *Exijt*, ſuperius ſæpius eſt reſponſum.

Sancti cõditores ordinum nõ excluſere ius & dominium ab alumnis.

52 Rurſus dictus hæreticus conſtitutionem, *Cum inter nonnullos*, ſatagit impugnare dicens, quod dicta conſtitutio declarat fore cenſendum hæreticum affirmare deinceps dominum noſtrum Ieſum Chriſtum eiuſque Apoſtolos non habuiſſe aliquid in ſpeciali nec etiam in communi; & inſuper hæreticum dicit fore cenſendum affirmare Chriſto & eius Apoſtolis in his, quæ eos habuiſſe ſacra ſcriptura teſtatur, non competijſſe ius vtendi, nec illa vendendi ſeu donandi ius habuiſſe, aut ex ipſis alia acquirendi; dicimus quod hæreticus iſte conſtitutionem imperfecte recitat quantum ad vltimam partem eius; quia poſt illud verbum: *Nequaquam ipſis ius vtendi*, omittit, *ſeu conſumendi*, quod immediate ſequitur ibi. Item poſt verbum *illud, aut ex ipſis alia acquirendi*, omittit quæ ſequuntur, ſcilicet, *quæ tamen ipſos de præmiſſis feciſſe ſcriptura ſacra teſtatur, ſeu ipſos potuiſſe facere ſupponit aperte.* Vnde vt melius eius fraus & malitia detegatur, textus dictæ conſtitutionis partis vltimæ noſcitur eſſe talis: *Rurſus in poſterum pertinaciter affirmare, quod Redemptori noſtro prædicto eiuſque Apoſtolis in his, quæ eos habuiſſe ſcriptura ſacra teſtatur, nequaquam ius ipſis vtendi ſeu conſumendi competierit, nec illa vendendi ſeu donandi ius habuerint, aut ex ipſis alia acquirendi, quæ tamen ipſos de præmiſſis feciſſe ſcriptura ſacra teſtatur, ſeu ipſos potuiſſe facere, ſupponit aperte; cum talis aſſeueratio ipſorum vſum & geſta euidenter includat in præmiſſis non iuſta, quod vtique de vſu & geſtis ſeu factis redemptoris noſtri Dei Filij ſentire nefas eſt, ſcripturæ ſacræ contrarium, ac doctrinæ catholicæ inimicum, aſſeuerationem ipſam pertinacem de fratrum eorundem conſilio deinceps erroneam fore cenſendam merito, hæreticamque declaramus, &c.*

Obiectiones Mich. contra conſt. Cũ *inter nonnullos*.

Dicit ergo hæreticus iſte, quod dicta conſtitutio, cum de habere & competere loquitur, intelligit de habere ſeu competere iure proprietatis ſeu dominij ciuilis ſeu mundani, per quod contenditur ſeu in iudicio litigatur: & quod de tali intellexerit, patet vt dicit, quia dicta conſtitutio euidenter includit, quod Chriſtus & Apoſtoli in his rebus, quas ipſos habuiſſe ſacra ſcriptura teſtatur, ius vendendi & donandi, ſeu alia ex ipſis acquirendi habuerunt, quod ius a iure humano fuiſſe introductum manifeſtum exiſtit. Profecto iſte hæreticus imponit conſtitutioni quod ipſa non dicit: conſtitutio enim dicit, quod pertinaciter affirmare Chriſtum & Apoſtolos in his, quæ eos habuiſſe ſacra ſcriptura teſtatur, ius ipſis vtendi ſeu conſumendi non competierit, vel illa vendendi, ſeu donandi ius non haberint, aut ex ipſis alia acquirendi; quæ tamen ipſos de præmiſſis feciſſe ſcriptura ſacra teſtatur, ſeu ipſos potuiſſe facere ſupponit aperte, hæreticum eſt cenſendum: & tamen licet de iure dominij ſeu proprietatis nullam faciat mentionem, ipſe tamen imponit ei, quod intellexerit loqui de iure pro-

Eius impoſtura, dum fingit de iure ciuili & mundano Pontificem locutum.

prietatis & dominij ciuilis & mundani, per quod contenditur & in iudicio litigatur; & hoc ex eo, quia ius emendi, vendendi, & donandi, quod dicta conſtitutio Chriſtum & Apoſtolos aſſerit habuiſſe, ab humano iure introductum fuiſſe manifeſtum exiſtit: & idem dicta conſtitutio intellexit, quod Chriſtus & Apoſtoli non ſolum in communi, ſed etiam in ſpeciali proprietatem & dominium rerum temporalium habuerunt: quod dictum, ſecundum eum omnem religionem, quæ volens vitam & doctrinam Apoſtolorum ſequi, vouet viuere ſine proprio, deſtruit & confundit, & omnes religioſos facit proprietarios etiam in ſpeciali, & voti ſui per conſequens tranſgreſſores: & doctrinæ euangelicæ & Apoſtolicę ac ſanctę Romanæ eccleſiæ & omnium doctorũ eccleſiæ & ſanctorum patrum, inſtitutorũ religionum obuiat manifeſte. Proculdubio dicta ipſius heretici poſſet vno verbo repelli, videlicet quod falſum imponit conſtitutioni, imponendo ei quod non dicit, quod ſcilicet intellexerit loqui de iure dominij ſeu proprietatis, cum nulla in ea habeatur mentio de dominio, vt patere poteſt cuilibet intuenti.

Elicitę ab eodem fal laces conſequentię.

53 Sed quia iſte hæreticus pertinaciter aſſerit, Chriſtum & Apoſtolos nullius rei temporalis proprietatem ſeu dominium in communi vel proprio habuiſſe, videndum eſt vtrum eius aſſertio poſſit ſtare: & quia ipſe dicit in præcedentibus, & hic etiam ſupponit, quod dominium proprium a iure humano eſt introductum, primo quæritur quo iure ſit ius proprietatis ſeu dominij ſic introductum. Ad hoc dicit iſte hæreticus, quod a iure humano & ciuili: ad quod probandum inducit VIII. *di. c. Quo iure*, vbi dicitur quod iure humano dicitur, hæc villa mea eſt, hæc domus mea eſt, & hic ſeruus meus eſt. Item inducit dictum Clementis, quod recitatur XII. *q.* I. *c. Dilectiſſimis*, vbi dicitur ſic: *Communis vſus omnium, quæ ſunt in hoc mundo, omnibus hominibus eſſe debuit: ſed per iniquitatem alius dixit hoc eſſe ſuum & alius illud, & ſic inter mortales facta eſt diuiſio*; & intelligit illud quod dicit, *per iniquitatem*, debere intelligi ius humanum. Scriptura ſacra dicit contrarium euidenter, ſcilicet quod immo iure diuino, non humano, fuerit dominium introductum: ius enim diuinum eſt, quod in ſcripturis diuinis habemus, vt legitur VIII. *di. c. Quo iure* in principio; vbi dicitur, quod ius diuinum eſt, quod in ſcripturis diuinis habemus; humanum vero ius, quod in legibus Regum. In ſcripturis autem diuinis habemus, quod antequam leges Regum, immo etiam antequam Reges eſſent, res aliquæ alicuius erant. Ergo iure diuino aliquis dicere poterat aliquid ſuum eſſe. Maior patet per c. *Quo iure*, præallegatum. Minor autem probatur etiam pro innocentiæ ſtatu; videtur enim, quod Adam in ſtatu innocentiæ, antequam Eua formaretur, ſolus dominium habuerit rerum temporalium: commune dominium, cum ſolus eſſet, pro illo tempore habere non potuit, cum communio plures requirere dignoſcitur. Et quod dominus fuerit antequam Eua formaretur, *eccleſi.* XVII. *cap.* probari videtur expreſſe; ibi enim dicitur ſic: *Deus creauit de terra hominem*; & ſequitur: *Poſuit timorem illius ſuper omnem carnem, & dominatus eſt beſtiarum & volatilium*. Dicit ergo quod dominatus fuerit, ex quo ſequitur, quod dominium habuit: a dominio enim ſecundum Dionyſium *de diuinis nominibus cap.* XII. dicitur dominus, dominator, & dominans; ex quo ſequitur, quod ex quo dominatus eſt, quod dominium habuerit. Quod autem tunc formata Eua non eſſet, patet quia ſtatim poſt verba illa, *Et dominatus eſt beſtiarum & volatilium*; ſequitur: *Creauit ex eo*, ſcilicet Adam, *adiutorium ſimile ſibi*; ſcilicet Euam. Ad idem facit illud *ſapientiæ* IX. *cap.* vbi dicitur ſic: *Deus patrum noſtrorum & domine miſericordiæ, qui feciſti omnia verbo tuo, & ſapientia tua conſtituiſti hominem, vt dominaretur creaturæ tuæ, quæ a te facta eſt, &c.* Et hoc expreſſe dicit Damaſcenus *lib.* II. *cap. fi.* vt dictum eſt ſupra. Item quod poſt lapſum primorum parentum ante diluuium, & antequam eſſent Reges, potuerit aliquis dicere, hoc eſt meum, probatur *geneſ.* III. vbi Dominus ad Adam dixit: *In ſudore vultus tui veſceris pane tuo*. Ergo patet quod Adam tunc potuit dicere panem ſuum; & tamen tunc non erant Reges nec homines alij, niſi ſoli primi parentes. De Abel quoque, qui fuit ſecundogenitus primorum parentum, dicitur *geneſ.* IV. quod Abel obtulit de primogenitis gregis ſui; ex quo patet, quod Abel potuit tunc dicere iſte grex eſt meus. Item quod poſt diluuium ſine iure Regum potuerit dicere aliquis aliquid ſuum, patet: legitur enim *geneſ.* IX. quod Noe vineam plantauit, & vinum productum ex ea bibit: puto quod nullus ſapiens negabit, quin vineæ dominus fuerit & etiam vini, & tamen tunc non legimus Regem aliquem extitiſſe. Item illud *geneſ.* XII. dixit Dominus ad Abraham exiſtentem in terra Chanaam: *Semini tuo dabo terram hanc*; quod & fecit: conſtat autem, quod illi de ſemine ſuo potuerunt dicere, terra iſta eſt noſtra, & non per iura Regum, quia eam ex collatione Dei habuerunt, non Regum. Item *geneſis* XXVI. cum deſcendiſſet Iſaac in Geraris, dixit Dominus ei: *Tibi & ſemini tuo dabo vniuerſas regiones has*; quarum regionum dominium ſemen eius non ex iure Regum, ſed ex collatione Dei habuerunt. Præterea *numerorum* XXXI. dicitur, quod vniuſcuiuſque quod in præda rapuerit, ſuum erit: quod non erat per iura Regum, cum ille populus Iſraeliticus tunc Regem aliquem non haberet, ſed dux eius Moyſes tantum eſſet. Item *numerorum* XXXIII. Dominus ad Moyſen dixit: *Præcipe filijs Iſrael, & dic ad eos: Quando tranſieritis Iordanem, intrantes terram Chanaam, diſpergite cunctos habitatores illius. Ego dedi vobis illam in poſſeſſionem, quam diuidatis vobis ſorte*; quod & fecerunt, vt legitur *Ioſue* XIII. Quilibet ergo iſtorum poſt diuiſionem terræ illius illam, quæ ad eum obuenit, potuit dicere ſuam eſſe; & hoc non iure Regum, ſed diuino, cum tunc temporis, vt dictum eſt, Regibus non regeretur populus ille. Item *numerorum* XXXV. Dominus ad Moyſem dixit: *Præcipe filijs Iſrael, vt dent leuitis de poſſeſſionibus ſuis vrbes ad habitandum, & ſuburbana per circuitum, vt ipſi in vrbibus maneant, & ſuburbana ſint pro pecoribus & iumentis*; quod & fecerunt, vt legitur *Ioſue* XIV. Ex quibus patet, quod cum Dominus præcepit filijs Iſrael dare leuitis de poſſeſſionibus ſuis, quod filij Iſrael antequam darent poſſeſſiones illas, poterant dicere ſuas eſſe, & leuitæ poſtquam ſibi fuerunt datæ: & hoc non per iura Regum, cum Reges non haberent; ſed per ordinationem diuinam. Ex quibus omnibus patet, quod in ſcripturis ſacris habemus, quod aliquis & in ſtatu innocentiæ & poſt lapſum primorum parentum, & ante diluuium & poſt diluuium, dicere poterat ſine iure Regum aliquid eſſe ſuum: & quod

Aſſertio hæretica Michaelis

Eius fundamentũ falſum.

Ius non peccato, ſed iure diuino inductum.

Probatur ſacris oraculis.

Non iure Regum inductum ius humanũ, quod ante Reges erat.

quod iure diuino ſint dominia aliqua, probatur xxiii. q. iii. c. i.

Confirmatur a iure diuino ius humanū manaſſe.

54 Adhuc quod nullo Iure humano, ſed ſolum diuino dominium rerum temporalium potuit dari hominibus, patet; conſtat enim, quod rem aliquam aliquis dare non poteſt niſi cuius eſt, vel alias eius voluntate: nec dubium quin Deus omnium temporalium vel iure creationis, quia illa de nihilo creauerat, vel iure factionis, quia de ſua materia illa ſecerat, dominus eſſet. Ergo nullus Rex de illarum dominio, niſi de voluntate Dei potuit ordinare. Vnde patet, quod nec iure naturali primæuo, ſi ponatur pro illo iure, quod omnibus animantibus eſt commune; cum illud ius nihil ſtatuat; ſed inclinat, ſeu dirigit ad aliqua omnibus animantibus communia facienda. Nec iure gentium, nec iure Regum, ſeu Imperatorum fuit dominium rerum temporalium introductum; ſed per Deum, qui eſt & erat earum rerum dominus, fuit collatum primis parentibus, vt patet *geneſ.* 1. quarum rerum Adam, quandiu ſolus fuit, id eſt antequam Eua formaretur, ſolus vt videtur dominus extitit, vt ſuperius eſt oſtenſum. Verum eſt tamen, quod de iure gentium multi modi acquirendi dominium, & nonnulli per iura ciuilia, ſeu imperialis fuerunt inducti. Item modus agendi pro iſtis rebus temporalibus in iudicio, id eſt circa formam proponendi ius ſuum in iudicio fuit per iura ciuilia introducta.

Non ius, ſed formulæ iuris in iudicio inductæ a Regibus.

Ex prædictis itaque patet, quod non obſtat *cap. Quo iure*, in contrarium allegatum, loquitur enim de iure agendi in iudicio, cuius formulas ciuile ius & non aliud introduxit. Et hoc voluit dicere Auguſtinus in illo *cap. Quo iure*, quando dixit: *Tolle iura Imperatoris & quis audet dicere, hæc villa mea eſt, meus eſt iſte ſeruus, mea eſt iſta domus?* Quaſi dicat, nullus poteſt in iudicio proponere hoc, niſi per imperatoria iura: quod ius actionum formulas introduxit. Vel poteſt dici, quod Auguſtinus hoc dicebat cum hæreticis diſputando, non quod hoc pro veritate teneret, ſcilicet quod dominium de iure diuino non eſſet: & quod ita ſit patet, quia xxiii. q. v. ii. c. s. ipſe idem Auguſtinus contrarium dixit expreſſe, vbi ſic dicit: *Quamuis res quæcumque terrena non recte a quoquam poſſideri poſſit, niſi vel iure diuino, quo cuncta iuſtorum ſunt; vel iure humano, quod in poteſtate eſt Regum terræ, &c.* Item non obſtat, xii. q. i. c. *Dilectiſſimis*, vbi dicitur ſic: *Communis vſus omnium, quæ ſunt in hoc mundo, omnibus hominibus eſſe debuit, ſed per iniquitatem alius dixit hoc eſſe ſuum, alius illud: & ſic inter mortales facta eſt diuiſio.* Et hoc dicit ipſe

Quo pacto ius humanū dicatur iniquum, vel inductum per iniquitatem.

quia diuiſio temporalium eſt facta per ius humanum, quod dicitur iniquum, & contra æquitatem iuris naturalis. Dicimus quod hoc eſt factum, quia per iniquitatem non intelligitur ius gentium, cum ſit æquum, ſed intelligitur peccatum primorum parentum, per quod natura corrupta fuit, & poſt non fuit contenta communibus, ſed ſibi propria voluit poſſidere.

Quæſtio an Chriſtus alicuius rei temporalis habuerit dominium.

55 Secundo quæritur, vtrum Chriſtus alicuius rei temporalis dominium habuerit, & quale. Quod autem dominiū rerum temporaliū habuerit, ſacra ſcriptura tam in teſtamento veteri, quā in nouo in multis locis teſtatur. Multi quidem prophetæ eum Regem futurum populi Iſraelitici, & per conſequens habere regni dominium prophetarunt. Iſaias quidem de eo prophetauit Iſaiæ xxxiii. ſic dicens: *Ecce Dominus legifer noſter, Dominus iudex noſter, Dominus Rex noſter, ipſe veniet & ſaluabit nos.* Item per os Ieremiæ prophetæ Deus *Ier.* xiii. ſic dixit: *Suſcitabo Dauid germen iuſtum, & regnabit Rex, & ſapiens erit, & faciet iudicium & iuſtitiam in terra. Et hoc eſt nomen, quod vocabunt eum Dominus iuſtus noſter.* Iſte enim eſt lapis abſciſſus de monte ſine manibus, cui Deus cœli dedit regnum, quod in æternum non diſſipabitur, vt habetur *Daniel.* ii. Item: *Zachar.* ix. de eodem dicitur ſic: *Exulta ſatis filia Sion, iubila filia Ieruſalem: ecce Rex tuus veniet tibi iuſtus & ſaluator: ipſe pauper, & aſcendens ſuper aſinum, & ſuper pullum filium aſinæ.* De hoc Dauid in multis locis prophetauit; vnde in quodam loco in perſona eius ſic dixit: *Ego autem conſtitutus ſum Rex ab eo ſuper Sion montem ſanctum eius, prædicans præceptum eius.*

Probatur ſacris oraculis Regem fuiſſe Iſrael.

Eumque futurum Regem in multis alijs locis prophetauit. Vnde totus ille pſalmus, *Eructauit*, loquitur de iſto Rege & ſponſa eius, ſcilicet eccleſia; & alij multi pſalmi loquūtur de Rege huiuſmodi ſatis clare. De hoc etiam Salomon *canticorum* iii. ſic dixit: *Egredimini filiæ Sion, & videte Regem Salomonem, &c.* De hoc etiam antequam conciperetur, Gabriel archangelus, vt legitur *Luca.* ii. dixit *Dabit ei dominus Deus ſedem Dauid patris eius, & regnabit in domo Iacob in æternum.* Item & eo nato angelus ad paſtores *Luca* ii. dixit: *Natus eſt vobis hodie ſaluator, qui eſt Chriſtus dominus;* id eſt Rex & dominus. Huic etiam nato illi tres magi *Matth.* ii. perhibuerunt teſtimonium, ſic dicentes: *Vbi eſt qui natus eſt Rex Iudæorum?* Item ille Nathanael verus Iſraelita, in quo dolus non erat, dixit ei *Ioan.* i. *Tu es filius Dei: tu es Rex Iſrael.* Pilatus quoque in ſuperſcriptione crucis ſcripſit: *Ieſus Nazarenus Rex Iudæorum*; quam quidem ſuperſcriptionem non ſine diuino inſtinctu, Iudæis inſtantibus quod non ſcriberet, *Rex Iudæorum*, ſed quia dixit ſe Regem Iudæorum; ipſos audire noluit, ſed reſpondit: *Quod ſcripſi, ſcripſi.* Hoc etiam Saluator noſter confeſſus fuit *Ioan.* xviii. cum enim Pilatus interrogaret eum, vtrum eſſet Rex Iudæorum, reſpondit ei: *Regnum meum non eſt de hoc mundo;* ex quo Pilatus concludēs dixit: *Ergo Rex es tu?* Ieſus reſpondit: *Regnum meum non eſt hinc;*

Chriſtus regnum ſuum de mundo nō habuit ſed a Deo

non dixit, non eſt hic, ſed dixit: *Non eſt hinc;* quaſi diceret, regnum meum a mundo non habeo, ſicut nec habebat, immo a Deo, ſicut angelus eius genitrici prædixerat, dicens *Luca* i. *Dabit illi dominus Deus ſedem Dauid patris eius, &c.* Et hoc beatus Petrus *Act.* ii. expreſſe teſtatur dicēs: *Certiſſime ergo ſciat omnis domus Iſrael, quia & dominum & chriſtum fecit Deus hunc Ieſum, quem vos crucifixiſtis;* in quibus verbis Petrus ſatis clare concludit duo de Ieſu domino noſtro, videlicet quod regnum ſuum a mundo nō habuerit, ſed a Deo, videlicet in eo, quod dicit, quod Ieſum fecit Deus chriſtum, ideſt Regem: per chriſtum enim Regem intelligimus, quia Chriſtus interpretatur vnctus; & quia Reges inungi conſueuerunt, per chriſtum intelligimus Regem; vnde Rabanus ibi: *Manifeſte Petrus ex hoc pſalmo regnum Chriſti non terrenum, ſed cæleſte oſtendit eſſe.* Item concludit Petrus ex verbis prædictis,

Habuit in quantū homo.

quod Chriſtus, in quantum homo ſubſiſtens in diuino ſuppoſito, fuerit dominus & Rex factus: conſtat enim, quod in quantum erat Deus crucifixus non fuit, ſed in quantum homo. Et ideo cum dominus & Rex fuerit factus in quantum crucifixus, & crucifixus fuerit in quantum homo,

ſequitur quod regnum & dominium tanquam homini Deus ſibi conceſſit. Hoc etiam ſupponit angelus loquens, eo nato, paſtoribus dicens: *Hodie natus eſt vobis ſaluator, qui eſt Chriſtus dominus*, id eſt Rex & dominus: vbi aduertendum, quod illud quod Gabriel angelus Chriſto nondũ nato dixerat de futuro, dicens Mariæ: *Dabit ei Dominus ſedem Dauid patris eius, &c.* angelus iſte eo nato dixit paſtoribus per verba de præſenti, dicens: *Hodie natus eſt vobis ſaluator, qui eſt Chriſtus dominus*. Hoc Auguſtinus *libro de concordia euangeliſtarum in proœmio* expreſſe teſtatur, dicens: *Dominus Ieſus Chriſtus vnus verus* Rex *& vnus verus ſacerdos eſt*; & paulo poſt dicit ſic: *Secundum hominem quippe Chriſtus & Rex & ſacerdos effectus, cui dedit Deus ſedem Dauid patris ſui, & regni eius non erit finis*.

Non Iſraelitarũ modo ſed omnium dominus fuit.

56 Item quod ſaluator fuerit dominus omnium temporalium videtur: de eo enim dicitur *Iſaiæ* xvi. *Emitte agnum Domine dominatorem terræ*. Item *Michea* v. de eo dicitur ſic: *Et tu Bethlehem Effrata, nequaquam minima es in principibus Iuda; ex te enim egredietur qui ſit dominator in Iſrael, & egreſſus eius ab initio dierum æternitatis*. *Malachia vero* iii. de eo dicitur ſic: *Statim veniet ad templum ſanctum ſuum Dominus dominator, quem vos quæritis, & Angelus teſtamenti, quem vos vultis*. Item *Io.* xiii. ipſa veritas dicit: *Vos vocatis me magiſter & domine, & bene dicitis, ſum etenim*. Item *Matth.* xxi. dixit diſcipulis: *Ite in caſtellum, quod contra vos eſt: & ſtatim inuenietis aſinam alligatam & pullum cum ea: ſoluite & adducite mihi. Et ſi quis aliquid vobis dixerit, dicite quia Dominus his opus habet, & confeſtim dimittent eos*. Hoc quoque B. Ioannes *in apocal.* xix. teſtatur dicens: *Habet ſcriptum in veſtimento, Rex Regum & dominus dominantium*. Hoc etiam Apoſtoli in ſuo ſymbolo confitentur, dicentes: *Et in Ieſum Chriſtum filium eius vnicum dominum noſtrum*. Hoc etiam ſancti Patres in ſymbolo, quod cantatur in miſſa, proteſtantur expreſſe ibi: *Et in Ieſum Chriſtum filium eius vnicum dominum noſtrum*.

Multiplices modi quibus habuit Chriſtus.

Præmiſſa autem ſcilicet regnum & vniuerſale dominium habuit Chriſtus in quantum Deus ab æterno eo ipſo, quod Deus Pater genuit eum; & in quantum homo ex tempore, ſcilicet ab inſtanti conceptionis ſuæ ex Dei datione, vt patet ex prædictis: & nihilominus habuit dominium rerum aliquarum temporalium non ab inſtanti ſuæ conceptionis, ſed poſtea ſucceſſiue modis alijs, vtpote ex collatione fidelium, vel emptione acquiſitas, & quæ ſint illa videamus: nullus autem poteſt de his melius teſtimonium perhibere, quam Apoſtoli & diſcipuli eius. Videamus ergo quid ſuper hoc ipſi dicant, ſpecialiter a tempore, quo cœpit miracula facere & prædicare.

Omnium dominiũ habuit, ſed paucorum quantum ad vſum.

Certe narrant, ipſum aliqua habuiſſe, ſed pauca: habuit itaque veſtimenta; vnde legitur *Matth.* xvii. in transfiguratione ſua veſtimenta eius facta eſſe alba ſicut nix. Item *Ioann.* xiii. dicitur de eo ſic: *Surgit a cœna, & ponit veſtimenta ſua, &c.* Item *Ioann.* xix. in perſona eius legitur: *Partiti ſunt veſtimenta mea, & ſuper veſtem meam miſerunt ſortem*; & ad idem facit *Matth.* xxvii. Item beatus Ioannes Baptiſta videtur ſupponere, quod habuerit calceamenta; legitur enim *Matth.* iii. quod B. Ioannes Baptiſta loquens de eo dixit: *Cuius non ſum dignus calceamenta ſoluere*. *Marci* i. recitatur ipſum dixiſſe: *Cuius non ſum dignus procumbens ſoluere corrigiam calceamenti eius*. Ioannis vero i. recitatur dixiſſe: *Cuius non ſum dignus, vt ſoluam corrigiam calceamenti*. Item Ioannes ſupponit, ipſum loculos habuiſſe, in quibus Iudas quæ mittebantur portabat: vnde *Io.* xiii. cum dixiſſet Iudæ Ieſus: *Quod facis fac citius*; quidam putauerunt, quia loculos habebat Iudas, quod dixiſſet ei Ieſus: *Eme ea, quæ nobis opus ſunt ad diem feſtum*: aut vt egenis aliquid daret. Et quod loculi eſſent Ieſu, patet per Auguſtinum dicentem: *Habebat Dominus loculos a fidelibus oblata conſeruans, & ſuorum neceſſitatibus*, alijſque indigentibus tribuebat, vt habetur xii. q. i. c. *Habebat*, & patet per id, quod in eius perſona propheta dixit: *Qui manducat meum panem leuabit calcaneum ſuum contra me*; & recitatur *Io.* xiii. Quod autem vinum interdum habuerit patet, quod ad minus in cœna illa habuit, in qua Euchariſtiæ inſtituit ſacramentum, de quo habetur *Matth.* xxvi. *Marci* xiv. & *Luc.* xxii. Iſte ergo hæreticus dicendo, Ieſum Chriſtum dominum noſtrum non habuiſſe dominium aliquod temporalium, ſcripturis prædictis veteris & noui teſtamenti contradicit expreſſe. Et ſi velit dicere, quod illi regno & dominio renuntiauit expreſſe, oſtendat illud, ſi ſciat: quod tamen, vt credimus, per ſacram ſcripturam non poterit; immo contrarium ſacra ſcriptura ſupponit expreſſe, quæ ſupponit eum non longe a paſſione ſua dixiſſe: *Vos vocatis me magiſter & domine, & bene dicitis, ſum etenim*. Item illud *Matth.* xxi. vbi Dominus duobus diſcipulis dixit: *Ite in caſtellum, quod contra vos eſt, & ſtatim inuenietis aſinam alligatam & pullum cum ea: ſoluite & adducite mihi. Et ſi quis vobis aliquid dixerit, dicite quia Dominus his opus habet*. Item tempore paſſionis ſe Regem recognouit, vt probatum eſt ſupra. Item Dauid in perſona eius legitur dixiſſe etiam pro tempore paſſionis: *Diuiſerunt ſibi veſtimenta mea, & ſuper veſtem meam miſerunt ſortem*; & recitatur *Matth.* xxvii. Ex quibus euidenter apparet, ipſum regno & dominio non renunciaſſe prædictis: immo videtur, quod nec potuerit renunciare, & ſi feciſſet, contra ordinationem Patris feciſſet; dicitur enim *Danielis* ii. vbi de eius regno fit mentio, ſic: *Suſcitabit Deus cæli regnum, quod in æternum non diſſipabitur: & regnum eius alteri non tradetur*. Item *Danielis* vii. dicitur ſic: *Dedit ei poteſtatem & honorem & regnum, & omnes populi, tribus, & linguæ ſeruient ei: poteſtas eius poteſtas æterna, quæ non auferetur; & regnum eius quod non corrumpetur*.

Figmentũ eſt, Chriſtum renunciaſſe dominio rerũ, quas habuit.

Danielis de Chriſti regno inſigne teſtimonium.

57 Sed dicit iſte hæreticus, quod hoc eſt contra ſacram ſcripturam, quæ in plerisque locis dicit, Chriſtum fuiſſe pauperem & egenum. Ad quod dicendum, quod dici non debet eſſe contra ſacram ſcripturam, quod in tot locis ſcriptura ſacra teſtatur aperte: ſed & contra merito poteſt dici, quod dicere contrarium, eſt contra ſacram ſcripturam, & mendaces reddere tot prophetas, angelum, & Apoſtolos, ac ipſum Dominum noſtrum; qui tamen veritas eſt & vita. Ad illud autem, quod dicitur, quod ſcriptura eum fuiſſe pauperem & egenum in pluribus teſtatur; eſt dicendum, quod non carentia dominij fecit eum pauperem & egenum, ſed potius carentia perceptionis fructus & obuentionis rerum, quarum dominus erat: nudum enim dominium ſeparatum in perpetuum ab omni perceptione commodi rei, habentem non facit diuitem, cum ſit inutile reputandum; vnde habens tale dominium poteſt ege-

Obiectio Michaelis falſa.

Chriſtus non carẽtia dominij pauper fuit, ſed quia dominio non eſt vſus.

Confirmatur exemplo inſigni.

egenus & pauper merito reputari, quod patet ad ſenſum: ſi enim Rex Franciæ, non renuntiando regno, ſe abſentaret a regno, & poſt lapſum alicuius temporis incognitus rediret ad illud, ſi ſe pro Rege non gereret, nec aliqua emolumenta perciperet dicti regni, ſed in domo regia reciperet vt vnus alius ex gratia neceſſaria vitæ ſuæ, talis vtique licet Rex eſſet & dominus, poſſet mendicus & pauper merito reputari. Hinc eſt, quod Apoſtolus *ad Galatas* IV. dicit, quod heres, quamdiu eſt, paruulus, non differt a ſeruo, cum tamen ſit omnium dominus: ſic Chriſtus Rex Regum, & dominus dominantium, quoad perceptionem fructuum regni & rerum temporalium, niſi in valde paucis, pro Rege vel domino ſe non geſſit: propter quod merito pauper dici potuit voluntarius & egenus; non propter dominij carentiam ſiue regni, ſed propterea quia ſe eorum fructibus & prouentibus non iuuabat.

An Apoſtoli aliquod rerum dominium habuerint.

58 Nunc autem de Apoſtolis eſt videndum, vtrum habuerint dominium aliquorum temporalium in proprio vel in communi. In quæſtione iſta videtur diſtinguendum inter tempus, quo Apoſtoli fuerunt cum Redemptore noſtro dum viueret, & tempus poſt eius mortem. Si quæratur vtrum tempore, quo cum Redemptore noſtro fuerunt, habuerint aliqua; videtur adhuc diſtinguendum inter tempus antequam ad prædicandum mitterentur, & tempus miſſionis, & quo in prædicatione fuerunt, & tempus poſtquam ſunt a prædicatione reuerſi. Si conſideretur primum tempus, videlicet tempus antequam ad prædicandum mitterentur, non videtur quod eis habere aliqua, præſertim ad vitæ ſuſtentationem pertinentia, fuerint interdicta: quod apparet ex forma vocationis eorum, cum enim ad diſcipulatum vocati fuerunt, forma vocationis Petri & Andreæ, vt patet *Matth.* IV. fuit hæc: *Venite poſt me, faciam vos fieri piſcatores hominum*; & ſequitur: *At illi, relictis retibus, continuo ſecuti ſunt eum*. De Iacobo autem & Ioanne in eodem *cap.* non dicitur aliud, niſi quod vocauit eos, & ſequitur: *Illi autem ſtatim, relictis retibus & patre, ſecuti ſunt eum*. Forma autem Matthæi fuit hæc: *Sequere me*; & ſequitur quod *relictis omnibus, ſurgens ſecutus eſt eum*. Forma autem vocationis Philippi noſcitur fuiſſe talis: *Sequere me*; vt habetur *Ioann.* I. Ex forma autem vocationum prædictorum, nec ex his, quæ ipſi feciſſe tunc leguntur, non apparet quod ipſi renuntiauerint omnibus bonis ſuis. De Petro autem & Andrea non legitur, quod tunc reliquerint, niſi retia ſua; & tamen legitur *Marc.* I. & *Matth.* VIII. quod poſt prædicta Ieſus exiens de ſynagoga, venit in domum Simonis & Andreæ cum Iacobo & Ioanne, vbi curauit ſocrum Petri de febre. De Iacobo autem & Ioanne non legitur, quod tunc reliquerint niſi retia & patrem, quæ quidem retia videntur fuiſſe patris, qui viuebat potius quam ipſorum. De Philippo autem non legitur, quod tunc reliquerit aliquid. De Matthæo autem legitur, quod *relictis omnibus ſecutus eſt eum*; & tamen ſtatim ſequitur poſtquam dictum eſt, quod reliquit omnia & ſecutus eſt eum, quod fecit ſibi Leui, id eſt Matthæus magnum conuiuium in domo ſua: ergo per illam generalitatem non deſierat domus illa eſſe ſua. Præterea cum Ieſus miſit duodecim, quos & Apoſtolos vocauerat, legimus eis interdixiſſe aliqua, videlicet vt non poſſiderent aurum, neque argentum, neque æs in zonis ſuis & nonnulla alia: ex quibus patet, quod ante miſſionem illa eis interdicta non erant, alias fruſtra in miſſione fuiſſent eis talia interdicta, vt patet *Matth.* x. & *Marc.* III. & *Luc.* IX. eodem modo LXX. diſcipulis, dum eos miſit, aliqua interdixit, vt patet *Luc.* x. ex quo ſequitur quod ante illa non fuerant ipſis interdicta.

Diſtinguũtur varia eorum tẽpora.

Probatur eos habuiſſe ante miſſionẽ ad populos.

Probatur diſcipulos habuiſſe aliquarũ rerum dominium.

59 De diſcipulis autem conſtat, quod aliqui habuerunt multa. De Ioſeph ab Arimathia legitur *Io.* XIX. quod erat diſcipulus Ieſu: *Matth.* autem XXVII. dicitur, quod erat diues homo & diſcipulus Ieſu. Item conſtat quod Simon leproſus erat diſcipulus Ieſu: & tamen legitur *Matth.* XXVI. quod Ieſus in Bethania erat in domo eius. Item Lazarus, Martha, & Maria Magdalena, qui erant eius diſcipuli, erant multa bona habentes; vnde legitur de eis *Io.* XI. quod caſtrum dictum Bethania erat Mariæ Magdalenæ & Marthæ, & quod in Bethania fecerunt ei cœnam magnam, in qua Martha miniſtrabat, Lazarus autem erat vnus de diſcumbentibus cum Ieſu: Maria vero accepta libra vnguẽti nardi piſtici pretioſi vnxit pedes Ieſu, & extерſit capillis ſuis pedes eius. De Tabitha quoque, quæ interpretatur Dorchas, quam Petrus ſuſcitauit a mortuis, vt legitur *Act.* IX. quod erat diſcipula & plena operibus bonis & eleemoſynis, quas faciebat; & quod omnes viduæ flentes oſtenderunt Petro tunicas & veſtes, quas faciebat eis Dorchas: ex quibus patet, quod & iſta, non obſtante diſcipularu, temporalia habebat, de quibus faciebat eleemoſynas prædictas. Nec reperimus, quod Ieſus dominus noſter aliam legem viuendi diſcipulis dederit, & aliam Apoſtolis ſuis: immo B. Clemens in quadam epiſtola ſua, cuius pars recitatur XII. *q.* I. *c. Dilectiſſimis*, expreſſe ſupponit, quod eadem erat Apoſtolorum & diſcipulorum vita, dicens: *Communis vita omnibus eſt neceſſaria, & maxime ijs, qui vitam Apoſtolorum & diſcipulorum imitari volunt*. Item nec cum ipſos Apoſtolos ex diſcipulis fecit, videtur eis indixiſſe aliam vitam, quam prius habuerunt, ſed poteſtatem eis aliquam tribuiſſe; vnde cum eos Apoſtolos ordinauit, legitur *Matth.* x. ſic dixiſſe: *Et conuocatis duodecim Apoſtolis ſuis dedit illis poteſtatem ſpirituum immundorum, vt eijcerent eos, et curarent omnem languorem & omnem infirmitatem*.

An fuerit præceptũ Apoſtolis, ne haberent miſſionis tẽpore.

60 Si vero conſideretur tempus, quo miſſi fuerunt ad prædicandum, videtur quod illo tempore aliqua fuerint eis habere interdicta, legitur enim *Matth.* x. quod illos duodecim Apoſtolos miſit, præcipiens & dicens: *Nolite poſſidere aurum, neque argentum, neque pecuniam in zonis veſtris: non peram in via, neque duas tunicas, neque calceamenta, neque virgam*. *Matth.* vero VI. legitur ſic dixiſſe: *Et vocauit duodecim & cœpit eos mittere binos, & præcepit eis ne quid tollerent in via, niſi virgam tantum: non peram, non panem, neque in zona æs*; ſed calceatos ſandalijs, & ne induerent duabus tunicis. *Luc.* vero IX. legitur ſic dixiſſe: *Miſit illos*, ſcilicet duodecim Apoſtolos, *prædicare regnum Dei & ſanare infirmos*, & ait ad illos: *Nihil tuleritis in via: neque virgam, neque peram, neque panem, neque pecuniam, neque duas tunicas habeatis*. Ex quibus videtur, quod pro tempore viæ prædictæ tantum prædicta eis fuerint interdicta. Auguſtinus tamen dicit expreſſe in libro de concordia euangeliſtarum, quod illud non fuit præceptum, ſed poteſtas data recipiendi neceſſaria ab ijs, quibus euan-

Senſit Auguſtinus, non fuiſſe præceptũ, ſed licentiam accipiendi, neceſſaria.

euangelium prædicabant, quam ſeruare Apoſtolis licuit, vel etiam non ſeruare: alias autem Apoſtolus Paulus tranſgreſſor præcepti huiuſmodi extitiſſet, quia plerumq; ab illis, quibus prædicabat non recipiebat neceſſaria; ſed illa vel recipiebat ab alijs, vel ea ſuis manibus acquirebat, ſicut patet 1. *ad Corinth.* IX. *& ad Philippen.* IV. 1. *ad Theſſalonicen.* 1. *& actor.* XX. vbi dicitur: *Argentum autem & aurum, aut veſtes nullius concupiui, ſicut ipſi ſcitis; quoniam ad ea, quæ mihi opus erant, & ijs, qui mecum ſunt, miniſtrauerunt manus iſtæ.*

Item præceptum illud fuit temporale.

Præterea quod illud præceptum fuerit temporale, ſatis innuitur: *Luc.* XXII. vbi Dominus Apoſtolis dixit: *Quando miſi vos ſine ſacculo & pera & calceamentis, nunquid aliquid defuit vobis?* Præterea diſcipulis * LXX. quando miſit eos, dixit: *Nolite portare ſacculum*, in quo pecunia conſueuit portari, *neque peram*, in qua conſueuerunt alimenta portari, *neque calceamenta*; & tamen de illis certum eſt, quod multi ex diſcipulis erant multa bona habentes, vt patet ex prædictis.

* XXXII.

61 Si autem conſideretur tempus poſt reuerſionem, tunc videtur quod eis licuerit habere præmiſſa in communi ſaltem; habuerunt enim Apoſtoli, poſtquam fuerunt reuerſi de prædicatione, panes & piſces, vt patet in miraculis panum & piſcium, quæ facta fuerunt poſtquam de prædicatione ad Ieſum redierunt, vt patet *Marc.* VI. vbi de Apoſtolis poſtquam a prædicatione redierant, dicitur ſic: *Et conuenientes Apoſtoli ad Ieſum, renunciauerunt ei omnia, quæ egerant & docuerant*, ſcilicet in prædicatione. Ecce quod de prædicatione, ad quam miſſi fuerant, reuerſi erant & rationem Domino reddiderant de ea; & poſt, *eodem cap.* ſequitur miraculum quinque panum & duorum piſcium, vbi Apoſtoli, cum Dominus dixiſſet eis, quod darent turbæ manducare, dixerunt: *Euntes emamus ducentis denarijs panes, & dabimus illis manducare.* Illi dixerunt, non ſunt nobis pluſquam quinque panes, &c. *Luc.* vero IX. dicitur ſic: *Et reuerſi Apoſtoli narrauerunt illi quæcumque fecerant*; & poſt ſequitur *eodem cap.* miraculum prædictum quinque panum, vbi dicitur, quod cum Dominus Apoſtolis dixiſſet: *Vos date illis manducare*; illi dixerunt: *Non ſunt nobis plus quam quinque panes & duo piſces; niſi forte nos eamus & emamus in omnem hanc turbam eſcas.* Ex quibus patet, quod poſtquam reuerſi ſunt a prædicatione Apoſtoli, habuerunt panes, piſces, & pecuniam, de qua tantæ turbæ, quanta erat ibi, poterant emere cibos.

Probatur ex hiſtoria euangelica.

Item quod poſtquã redierunt a prædicatione habuerint pecuniam, patet: nam legitur *Io.* IV. quod Ieſu ſedente ſuper fontem Iacob, diſcipuli eius abierunt in ciuitatem, vt cibos emerent; ſicque patet, quod pecuniam habebant, cum emptio mediante pecunia fiat: *deuteronomij* II. *cap.* & tamen tunc temporis Apoſtoli de prædicatione fuerant, vt videtur, reuerſi, cum in *cap. præallegato* Ieſus diſcipulis dixerit: *Ego miſi vos metere quod non laboraſtis: alij laborauerunt, & vos in labores eorum introiſtis.* Supponit quoque euidenter ſcriptura euangelica, ipſos poſt reuerſionem prædictam, ſacculos, in quibus portabatur pecunia, & plures tunicas habuiſſe; legitur enim *Luc.* XXII. dominum noſtrum Ieſum Chriſtum Apoſtolis dixiſſe: *Qui habet ſacculum, tollat ſimiliter & peram: & qui, non habet gladium, vendat tunicam ſuam, & emat gladium*; & ſequitur, quod Apoſtoli dixerunt ei: *Domine ecce gladij duo hic.* Ex quo patet, quod duos gladios habebant, Petrus quoque legitur *Ioan.* XVIII. gladium habuiſſe, vbi dicitur, quod Simon Petrus habens gladium eduxit eum & percuſſit Pontificis ſeruum cui Dominus dixit: *Mitte gladium tuum in vaginam.*

62 Si autem quæratur de tempore poſt mortem Chriſti; videtur adhuc diſtinguendum inter tempus ante miſſionem Spiritus ſancti, & tempus poſt miſſionem ipſius. Si quæratur de tempore ante miſſionem Spiritus ſancti, non legitur quod quoad præmiſſa circa eos aliquid fuerit immutatum; ſed quod iuxta præceptum Domini, dicentis *Luc. vltimo*: *Vos autem ſedete in ciuitate, quoadusque induamini virtute ex alto*; expectauerunt in ciuitate aduentum Spiritus ſancti. Si autem quæratur de tempore poſt miſſionem Spiritus ſancti, videtur adhuc diſtinguendum inter illos, qui ex Iudæis conuerſi fuerunt in primitiua eccleſia Ieroſolymitana & inter gentiles. Quoad conuerſos ex Iudæis, videtur quod Apoſtoli & diſcipuli Chriſti ex vna parte, & illi qui poſtea ad prædicationem Petri & miracula ſunt conuerſi omnia, quæ habebant, ſibi inuicem communicauerunt; ita quod nullus ipſorum proprium ſibi retinuerit, ſed communia fuerunt effecta: & intellige, quod quoad dominium illa fuerunt communicata, vt probatur *actor.* II. & IV. vt ſuperius eſt oſtenſum. Et quia iſte hæreticus dicit, quod illa cõmunio intelligitur de turba diſcipulorum, inter quos erant omnia communia quæ habebant; non de Apoſtolis, quia nihil habebant in temporalibus nec in proprio nec in communi, niſi tantum in rebus vſu conſumptibilibus ſimplicem facti vſum; dicimus quod hoc dicendo, Apoſtolos a credentium numero euidenter excludit: dicitur enim *actor.* II. quod omnes, qui credebant, erant pariter & habebant omnia communia: ſi ergo omnibus credentibus erant omnia communia, ſequitur quod ſi Apoſtolis non erant communia, quod credentes non erant, quod eſt falſum: immo ſicut ipſi inter credentes principaliores erant, ſic eis omnia communia principaliter exiſtebant: vnde ſicut principalioribus pecuniæ agrorum & domorum venditorum ante pedes Apoſtolorum ponebantur, vt legitur *actor.* IV. & hoc expreſſe probatur per epiſtolam Clementis recitatam pro parte XII. *q.* 1. *c. Dilectiſſimus*, in qua B. Clemens, ſcribens condiſcipulis ſuis, Ieroſolymis habitantibus cum B. Iacobo epiſcopo Hieroſolymitano, ſic dicit: *Apoſtoli eorumque diſcipuli vna nobiſcum & vobiſcum communem vitam duxerunt: vt enim bene noſtis, erat multitudinis cor eorum vnum, & anima vna: nec quiſquam eorum aut noſtrum de ijs, quæ poſſidebat, aliquid ſuum eſſe dicebat, ſed omnia nobiſcum erant communia*; vnde ſatis clare monſtratur, quod Apoſtoli & eorum diſcipuli illa, quæ habebant communicauerunt Iudæis Ieroſolymitanis conuerſis, & econtra, vnde Hieronymus ibi: *Talem fuiſſe eccleſiam credentium primo in Chriſtum, qualem nunc monachi etiam imitantur & cupiunt, vt nil cuiquam ſit proprium, nullus inter eos diues, nullus pauper, patrimonium diuidatur, orationi vacetur & pſalmis, doctrinæ quoque & continentiæ inſiſtatur; Lucas manifeſte refert cum dicit: quotquot erant poſſeſſores agrorum aut domorum, &c.* Expreſſe quoque innuit & ſupponit, quod ante illam communionem habere potuerunt Apoſtoli & diſcipuli eorum aliqua in proprio & in communi.

An habuerint poſt Chriſti paſſionem.

Probatur habuiſſe in cõmuni inter Iudæos.

Quantum autem ad conuerſos ex gentibus;

non

Conuerſi ex gentibus ſuarũ rerum dominium retinuere.

non videtur, quod ipſi inuicem & alijs credentibus communicauerint ſua: im mo videtur, quod ipſa retinuerint ſibi propria ſicut prius, vt probatur de Corinthijs 1. *ad Corinthios c.16. in principio* vbi dicitur ſic: *De collectis autem, quæ fiunt in ſanctos, ſicut ordinaui in eccleſijs Galatiæ, ita & vos facite. Per vnam ſabbati vnuſquiſque veſtrum apud ſe reponat, recondens quod ei placuerit.* Item *ad Philippenſes* iv. Apoſtolus Philippenſibus ſic dixit: *Scitis autem & vos Philippenſes, quod in principio euangelij, quando profectus ſum a Macedonia, nulla mihi eccleſia communicauit in ratione dati & accepti, niſi vos ſoli: quia & Theſſalonicam ſimel & bis in vſum mihi miſiſtis*; & ſequitur: *Repletus ſum acceptis ab Epaphrodito, quæ miſiſtis odorem ſuauitatis*. Item *act. 11.* legitur, quod cum Agabus propheta in Antiochia in præſentia Barnabæ & Sauli ſignificaſſet per ſpiritum famem futuram magnam in vniuerſo orbe terrarum, quæ facta eſt ſub Claudio; diſcipuli, prout quiſque habebat, propoſuerunt ſinguli miniſtrum mittere habitantibus in Iudæa fratribus: quod & fecerunt, mittentes ad ſeniores per manus Barnabæ & Sauli. Et hoc eſt, quod Auguſtinus. III *de doctrina Chriſtiana* dicit expreſſe, ſic dicens: *Tam extiterunt capaces Spiritus ſancti qui prima ex Iudæis crediderunt, ex quibus facta eſt prima eccleſia Ieroſolymitana, vt omnia ſua venderent, eorumque pretium indigentibus diſtribuenda ante pedes Apoſtolorum ponerent, ſeque totos dedicarent Deo, tanquam centuplum nouum, in orationibus & fractione panis ſpiritualis & corporalis, qui prius veteri templo ſeruiebant: quod nullas eccleſias gentium feciſſe ſcriptum eſt, qui non tam prope erant, qui ſimulacra manu facta deos habebant: ex quo intelligimus, magnam vtilitatem fuiſſe Iudæos ſub lege tanquam ſub pædagoga cuſtoditos, vt ſigna quæ temporaliter eis carnaliter ſeruientibus erant impoſita, vnius Dei cultum, qui fecit cælum & terram, opinione obſeruatum religarent.*

Fideles Iudæi præ omnibus feruentiſſimi.

63 Tertio videndum eſt, vtrum pro rebus, quas habuerunt Apoſtoli, licet non legantur litigaſſe pro ipſis, eis licuerit litigare. Et quod non licuerit dicit hæreticus iſte, ad quod probandum inducit *Matth.* xix. vbi Petrus pro ſe & alijs Apoſtolis Domino dixit: *Ecce nos reliquimus omnia, &c.* ex quo patet ſecundum catholicos doctores, vt dicit, quod Apoſtoli reliquerunt ius agendi in iudicio, quod non ſtat cum tali perfectione ſuper erogationis, quæ implicat ad peccatum, ſicut probat, ſecundum eum, Apoſtolus 1. *ad Cor.* vi. dicens: *Iam quidem omnino delictum eſt in vobis, quod iudicia habetis inter vos*; & ideo Chriſtus, vt dicit, iniunxit perfectis, vt non litigarent in iudicio *Matth.* v. & *Luc.* vi. dicens, quod illa tantum intelliguntur perfectis iniuncta: & ſimiliter illud Apoſtoli 1. *ad Cor.* vi. In quibus iſte hæreticus mentitur aperte, quia quod in euangelijs prædictis dicitur, non poteſt intelligi de perfectis, prout ipſe ſumit perfectos: illos enim ſolos perfectos aſſerit, qui a ſe temporalium omnium proprietatem abdicarunt, & dominium ſibi dumtaxat retento ſimplici vſu facti; conſtat autem quod illa verba: *Et qui vult tecum in iudicio contendere, & tunicam tuam tollere, dimitte ei & pallium*, poſita *Matth.* vi. & *Luc.* v. intelliguntur de ijs, qui in proprio temporalia obtinebant: loquitur enim Dominus illi qui tunicam habebat & pallium, dicit enim: *Qui voluerit tunicam tuam tollere, dimitte ei & pallium*: ſicque patet, quod tunicam habebat & pallium is, cui loquebatur. Præterea illi ſtatim, cui prædicta iniunxerat, ſic præcepit ibidem: *Qui petit a te da ei; & volenti mutuare a te, ne auertaris.* Ex quibus etiam patet, quod habentibus temporalia hactenus eſt locutus, cum dixerit, quod det ei, qui a ſe petit: quod non poſſet facere, cum dare ſit accipientis facere, niſi dominium etiam quoad temporalia obtineret: nec mutuare poſſet, niſi eius, quod mutuaret eſſet dominus, cum in mutuo a mutuante in eum, qui mutuum recepit, rei mutuatæ ſit dominium transferendum. Item ipſe intelligit Apoſtolis datum prædictum fuiſſe mandatum, quod eſt falſum: tempore enim illius ſermonis in monte facti, in quo iniuncta ſunt prædicta, nullus adhuc erat Apoſtolus, vt patet, quia ſermo ille recitatur *Matth.* v. & Apoſtoli fuerunt facti poſt, vt patet *Matth.* x. Vnde dici non poteſt, niſi mendaciter, quod illa præcepta, contenta in illo ſermone Domini in monte, ſolis Apoſtolis facta fuerint, cum nondum eſſent Apoſtoli.

Perfectorum definitio male ſumpta a Michaele.

64 Item attendat iſte hæreticus, quod Dominus præcepit *Matth.* xviii. diſcipulis ſuis dicens: *Si peccauerit in te frater tuus, vade & corripe eum inter te & ipſum ſolum*; & ſequitur: *Si autem te non audierit, dic eccleſiæ: ſi autem eccleſiam non audierit, ſit tibi ſicut ethnicus & publicanus.* Voluit ergo Saluator noſter, quod eius diſcipuli, inter quos erat Petrus, vt patet quia ſtatim ſequitur ibi: *Tunc accedens ad eum Petrus, &c.* conquererentur eccleſiæ de iniuriantibus ſibi. Et quod verba prædicta *Matth.* v. non ſolum perfectis, ſed generaliter intelligantur omnibus eſſe data, ex eo patet, quod illa verba ſunt dicta in illo magno ſermone Domini in monte, quod continetur *Matth.* v. vi. & vii. *cap.* in fine autem vii. *cap.* Dominus concludens, ſic dixit: *Omnis ergo, qui audit verba mea hæc, & facit ea, aſſimilabitur viro prudenti, qui ædificauit domum ſuam ſuper petram, &c.* & ſequitur quod *omnis, qui audit verba mea hæc, & non facit ea ſimilis erit viro ſtulto, qui ædificauit domum ſuam ſuper arenam, &c.* Cum ergo non dixerit omnis qui audit verba mea, ſed dixerit: *Verba mea hæc, & facit ea, aſſimilabitur viro prudenti, &c. qui vero audit & non facit, ſimilis erit viro ſtulto*; apparet, quod non ſolum perfectis ſunt dicta verba prædicta, ſed & imperfectis, cum omnibus illa ſeruantibus promittatur præmium, & omnibus non ſeruantibus pœna. Pro hoc etiam facit quod Chriſtus Apoſtolis *Matthæi vltimo* dixit: *Euntes ergo docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti, docentes eos ſeruare omnia quæcumq; mandaui vobis*. Ex quibus clare etiam patet, quod mandata data diſcipulis, ſicut illa fuerunt data, cum nondum eſſent Apoſtoli, vt patet ex prædictis, intelliguntur omnibus data. Et hoc tenet Auguſtinus *in lib. de ſermone Domini in monte.* Item idem Apoſt. 1. *ad Cor.* vi. *Iam quidem omnino delictum eſt in vobis, quia iudicia habetis inter vos. Quare non magis accipitis? Quare non magis patimini fraudem? Sed vos iniuriam facitis & fraudatis, & hoc fratribus*; non intelligitur dictum talibus perſonis, de quibus loquitur iſte hæreticus, ſcilicet qui a ſe dominium omnium temporalium abdicauerunt, contenti ſolo ſimplici vſu facti: loquebatur enim Apoſtolus Corinthijs conuerſis ad fidem, qui quidem non renuntiauerunt bonis ſuis, nec ad inuicem communicauerunt ſibi, vt patet 1. *ad Corinthios* in principio, vbi Apoſto-

Pauli textus ab eodem in alienum ſenſum detortus.

ſtolus hortatur eos, vt collectas inter ſe facerent, deferendas Ieruſalem ſanctis, ſic dicens: *De collectis, quæ fiunt in ſanctis, ſicut ordinaui in eccleſijs Galatiæ, ita & vos facite. Per vnam ſabbati vnuſquiſque autem veſtrum apud ſe reponat, recondens quod ei placuerit.* Hæc autem non facerent, ſi nihil haberent, & patet ſicut in articulo proximo latius continetur. Auguſtinus quoque dixit, quod non legitur, quod conuerſi ad fidem ex gentibus communicauerint ſua. Quare patet, quod dictum Apoſtoli nihil pro ipſo hæretico facit, quia non loquitur de perfectis, ſicut ipſe perfectos accipit, ſcilicet qui abdicauerunt omnium temporalium dominium, ſolo ſimplici vſu facti contenti: ſed loquitur de omnibus Corinthijs ad fidem conuerſis, qui dominium temporale retinuerunt ſibi. Sane ſecundum hoc videtur, quod fidelibus non liceat litigare ſine peccato, quod eſſet nimis durum.

Licet fidelibus litigare.

65 Et ideo eſt dicendum, quod præcepta illa *Matth. v.* data: *Si quis te percuſſerit in vnam maxillam, præbe ei & alteram: & qui vult tecum in iudicio contendere & tunicam tuam tollere, dimitte ei & pallium: & quicumque te angariauerit mille paſſus, vade cum eo alia duo*; ſecundum quod dicit Auguſtinus in libro de ſermone Domini in monte: *Non ſunt ſemper ſeruanda in executione operis, ſed ſemper in præparatione animi ſunt habenda*; ſcilicet vt ſemper ſimus parati hoc facere & ſuſtinere, quando charitas hoc requireret: & recitatur *xxiii. q. i. cap. Paratus*. Et propter hoc Apoſtolus non ſimpliciter dixit *i. ad Corinthios vi.* quare non iniuriam accipitis; ſed dixit: *Quare non magis iniuriam accipitis*. Et quod hoc eis ſimpliciter non interdixerit, ex eo apparet, quia in præcedenti *cap.* ſcilicet *i. ad Corinth. vi.* Apoſtolus reprehenderat Corinthios, quia erant negligentes in iudicio faciendo, dicens eis: *Nonne de his, quæ intus ſunt iudicatis*? Item in prælegato *cap. i. ad Cor. vi.* Apoſtolus Corinthios reprehenderat, quia coram infidelibus litigabant, & iudicium ſubibant, dicens: *Audet*, id eſt præſumit, *aliquis veſtrum, habens negotium aduerſus alterum iudicare*, id eſt iudicium ſubire, *apud iniquos, & non apud ſanctos*; id eſt fideles. Item oſtendebat, quod hoc ad fideles pertinebat, dicens: *Et ſi in vobis*, id eſt per vos, *iudicabitur mundus*, id eſt mundani, *indigni eſtis qui de minimis*, ſcilicet temporalibus, *iudicetis*, quaſi dicat, quia qui maioribus, multo fortius minoribus eſt dignus. Et ſequitur: *Secularia igitur iudicia ſi habueritis, contemptibiles, qui ſunt in eccleſia, illos conſtituite ad iudicandum*. Hoc autem dicebat ſibi ironice, vnde ſubdit: *Ad verecundiam veſtram dico*; ſubaudi, quia curritis ad iudicia infidelium. *Non eſt inter vos ſapiens quiſquã, qui poſſit iudicare inter fratrem & fratrem ſuum? Sed frater cum fratre in iudicio contendit: & hoc apud infideles!* Deinde reprehendit eos, quia iniuſte & fraudulenter fratres ſuos ad iudicium trahebant, dicens: *Iam quidem omnino delictum eſt in vobis, quia iudicia habetis inter vos*; ſcilicet fraudulenta & iniurioſa, vnde ſequitur: *Sed vos iniuriam facitis, & fraudatis, & hoc fratribus*. Et quod de talibus, qui fraudulenter trahebant fratres ad iudicium Apoſtolus intellexerit, patet quia ſtatim ſubiunxit: *An neſcitis, quia iniqui regnum Dei non poſſidebunt?* eos agere inique ſupponens: vnde patet quod Apoſtolus non interdixit ſimpliciter Corinthijs conuerſis ad fidem litigare; immo quod eis liceret, ex multis, vt patet ex prædictis, oſtendit & ideo ſubiungit: *Omnia mihi licent; glo. omnia mea licet repetere mihi*. Nec per ſacram ſcripturam patet, quod Chriſtus, ſeu Apoſtoli ſecundum intellectum hiſtoricum ſemper ſeruauerint præcepta prædicta: de Chriſto enim domino noſtro legitur *Io. xiii.* quod cum vnus ex miniſtris Pontificis dediſſet ei alapam, non ſibi præbuit aliam, ſed dixit ei: *Si male locutus ſum, teſtimonium perhibe de malo: ſi autem bene, cur me cædis*? Item de B. Paulo legitur *actor. xxii.* quod cum tribunus iuſſiſſet eum flagellis cædi & torqueri, & eum aſtrinxiſſet loris, dixit aſtanti concioni Paulus: *Hominem Romanum indemnatum licet vobis cædere*? Quo audito tortus non fuit. Item *act. xxiii.* cum princeps ſacerdotum præcepiſſet percuti os Pauli, Paulus dixit ad eum: *Percutiet te Deus, paries dealbate. Et tu ſedens iudicans me ſecundum legem, & contra legem iubes me percuti*? Item eodem capite legitur, quod Paulus, cum audiſſet a filio ſororis ſuæ, quod plures ex Iudæis deuouerant, ſe non manducaturos neque bibituros, donec occiderent ipſum; miſit nepotem ſuum ad tribunum ad nunciandum ſibi prædicta, & ſic euaſit, vt legitur *xxiii. q. iii. cap. Maximus*. Item cum Ieroſolymis in manus Romanorum traditus fuiſſet, & Iudæis contradicentibus ipſum non expedirent, ad Cæſarem appellauit, vt legitur *actor. vlt.* Ex quibus ſatis liquet, quod non fuit intentio Saluatoris noſtri prohibere fideles ſe defendere in iudicio & res ſuas; niſi quando hoc charitas ſuaderet: quare patet, quod prædictus hæreticus vt præuaricator legis diuinæ allegauerat ſupradicta capitula, quæ non tangunt in aliquo noſtras conſtitutiones prædictas.

Vera interpretatio aliquorũ textuum difficiliũ.

Oſtenditur ex Apoſtolo non vetita litigia quæ fraude non fiant.

Agere iudicio cũ ſanctitate non pugnat.

66 Cum ergo quæritur, vtrum Apoſtolis & diſcipulis & eorum ſequacibus pro rebus, quas habebant, licuerit & liceat litigare; videtur dicendum, quod illis, qui propria non habebant, pro rebus aliquibus tanquam proprijs non licuit litigare: illis autem, qui habebãt cõmunia pro illis vt pro communibus animo ipſa bona communia defendendi, vel repetendi ſine fraude & alicuius iniuria licuit litigare, præſertim illis, qui curã habebant illius communitatis, vel ſaltem alij eorum mãdato: niſi forſan ex hoc graue ſcandalum ſequi poſſet, quo caſu eſſet iudicium differendum, vel omittendum. Et ſi diceretur, vt dicit iſte hæreticus, quod viris perfectis pro rebus religionum ſuarum eſſet prohibitum litigare, omnes religioſi, qui renuntiauerunt proprijs & habent in communi, vt ſunt illi qui viuunt ſecundum regulam beati Auguſtini & Benedicti, & quaſi omnium aliorum ſanctorum patrum, diuerſarum religionum fundatorum, qui habent in communi, in via damnationis exiſterent, bona communia in iudicio defendendo: qui tamen tenentur ſeruare, tueri, & defendere bona illa, quod ex eo patet, quia B. Auguſtinus ad Bonifacium dixit: *Maximus epiſcopus Vagienſis auxilium petit ab Imperatore Chriſtiano contra hoſtes, non tam ſui vleiſcendi cauſa, quam tuendæ eccleſiæ ſibi creditæ; quod ſi prætermiſiſſet, non eius fuiſſet laudanda patientia, ſed negligentia merito culpanda*. Item quod prælati quorum ſtatus reputatur præſtantior alijs, & qui locum tenent Apoſtolorum pro rebus ſuarum eccleſiarum litigare liceat, patet: Nicolaus enim Papa præcepit archiepiſcopo Treuirenſi & eius eccleſiæ filijs, vt ſpirituali ſimul & materiali gladio tamdiu occupatores poſſeſſionum & rerum eccleſiæ ipſius inſequerentur, eorumque fautores, quouſque cum integritate poſſeſſiones & res aliæ

Habentibus commune pro communi licet litigare.

Refellitur Michaelis delirium, quod perfectis non liceat.

Licere epiſcopis demõſtratur.

oo

Digitized by Google

occupatæ fuerint reuocatæ, XVI. *q.* I. *c. Auctoritate*; quod non feciſſet, ſi hoc licitum non fuiſſet. Ad quod facit *extra. de ſententia excommunicationis c. Dilecto li.* VI. *de reſtitutione ſpoliatorum c. Cum olim*. Item in concilio Gangrenſi ſtatutum fuit, quod ſi quis oblata Deo dederit vel acceperit præter epiſcopi aſſenſum, qui ab eo inſtitutus eſt, & qui dat & qui accipit, anathema ſit, & ſequitur: *Iniquum enim eſſe cenſemus, vt potius cuſtodes chartarum quam defenſores rerum creditarum, vt præceptum eſt, iudicemur*, XVI. *q.* I. *c. In canonibus*. Innocentius quoque in hoc, quod renunciantibus proprijs & habentibus in communi pro communi licet litigare, expreſſe determinaſſe videtur *extra de iudicijs c. Cum deputati*.

67 Adhuc iſte hæreticus conſtitutionem, *Quia quorumdam*, impugnare nititur dicens, quod de clauibus eccleſiæ male ſentire videtur, quia in dubium reuocat ſiue negat, clauem ſcientiæ eccleſiæ catholicæ fore clauem: cum enim in dubium reuocet, vtrum ſcientia clauis eccleſiæ ſit cenſenda, & ſuper hoc opiniones contrarias & diuerſas recitet in partem illam, quod ſcientia non ſit clauis in eccleſia, declinare videtur; cum dicit, quod Saluator noſter in promiſſione clauium facta beato Petro hoc ſenſiſſe videatur expreſſe, cum immediate poſt illam promiſſionem ſubiunxerit: *Quodcumque ligaueris ſuper terram, erit ligatum & in cælis, &c.* nulla de ſcientia habita mentione: quæ ſacræ ſcripturæ & ſanctorum ſententijs & doctrinæ eccleſiæ catholicæ, vt dicit iſte hæreticus, contradicunt. Ad quod probandum inducit, quod legitur *Luc.* XI. vbi Saluator noſter ſic dicit: *Væ vobis legiſperitis, qui tuliſtis clauem ſcientiæ, & ipſi non intraſtis & illos qui introibant prohibuiſtis*; ex quo patet, vt dicit, quod clauis ſcientiæ eſt vna clauis eccleſiæ a claue potentiæ ſeparata. Profecto patet, quod eius malitia adeo iſtum hæreticum excæcauit, quod ad veritatem aliquam nequit erigere intellectum. Dicat nobis iſte hæreticus, quibus loquebatur Saluator in verbis prædictis? Profecto negare non poteſt quin loqueretur phariſæis & ſcribis, quia ſic ille textus dicit expreſſe; quibus tamen claues eccleſiæ traditæ quouis tempore non fuerunt: vnde patet, quod non intellexit loqui de clauibus eccleſiæ Dominus in verbis prædictis. Attendat adhuc iſte hæreticus verba Saluatoris noſtri, dixit enim: *Væ vobis legiſperitis, qui tuliſtis clauem ſcientiæ*; clauem dixit ſcientiæ, non dixit clauem regni cœlorum, de quibus clauibus, cum de clauibus eccleſiæ loqueretur, eſt intelligendus: illas vero Petro a Chriſto promiſſas legimus, & non ſcientiæ clauem, vt patet *Matth.* XVI. vbi Dominus Petro ſic dixit: *Ego dico tibi, quia tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo eccleſiam meam, & portæ inferi non præualebunt aduerſus eam, & tibi dabo claues regni cœlorum*. De clauibus autem iſtis regni cœlorum Auguſtinus *de doctrina Chriſtiana* ſic dicit: *Has claues dedit eccleſiæ ſuæ, vt quæ ſolueret in terra, ſoluta eſſent in cælis; & quæ ligaret in terra, ligata eſſent in cælis*. Hoc etiam Saluator noſter dixiſſe videtur expreſſe, ſicut conſtitutio prædicta, *Quia quorumdam*, dicit; quia immediate poſt verba illa, *Tibi dabo claues regni cœlorum*, ſubiunxit: *Et quodcumque ligaueris ſuper terram, erit ligatum & in cælis: & quodcumque ſolueris ſuper terram, erit ſolutum & in cælis*. Et ſi quæratur, quæ ſit clauis ſcientiæ, de qua Dominus loquitur *Luc.* XI. reſpondet gloſſa, quod clauis ſcientiæ dominicæ eſt Chriſti humilitas, quam qui habet, habet apertum oſtium ad intelligendum ſcripturas. Hanc Phariſæi & legiſperiti contempſerunt, nec ipſi eam in lege & prophetis noluerunt intelligere, nec ab alijs intelligi permiſerunt. Item clauis ſcientiæ poteſt dici fides ſecundum illud Iſaiæ VII. *Niſi credideritis, non intelligetis*. Hanc clauem ſcientiæ, ſcilicet Chriſti fidem, Phariſæi & legiſperiti ſuis prauis expoſitionibus de legis & prophetarum dictis abſtulerunt, quantum in eis fuit, ſicut iſte hæreticus, vt patet, nititur auferre. Hanc clauem, ſcilicet fidem habebat Petrus antequam ſibi Dominus promitteret regni cœlorum claues, vt patet in præallegato *cap. Matth.* XVI. cum Dominus Apoſtolos interrogaſſet, quem dicebant homines eſſe filium hominis, & poſtmodum diceret eis: *Vos autem quem me eſſe dicitis? Reſpondens Petrus dixit: Tu es Chriſtus filius Dei viui*. Et ſic patet, quod hanc clauem, ſcilicet fidei, Petrus habebat ante promiſſionem prædictam. Habebat etiam & humilitatem, alias Deus pater hoc non reuelaſſet ei, qui talia reuelare paruulis, id eſt humilibus conſueuit, iuxta illud *Matth.* XI. *Confiteor tibi Pater, quia abſcondiſti hæc a ſapientibus & prudentibus, & reuelaſti ea paruulis*; & iuxta illud Pſalmiſtæ: *Scientiam dat paruulis*. Et quod Pater Petro reuelauerit reſponſionem prædictam, hoc immediate ſubiunxit Dominus noſter, qui immediate poſt reſponſionem Petri eidem Petro ſic dixit: *Beatus es Simon Bariona, quia caro & ſanguis non reuelauit tibi, ſed Pater meus, qui eſt in cælis*.

Obiectio Michaelis contra ſanctionem, *Quia quorumdam*.

Scientia an ſit clauis.

Quæ ſint claues eccleſiæ.

Clauis ſcientiæ, nomẽ metaphoricẽ humilitati & fidei attributum interdum.

68 Item impugnat adhuc iſte hæreticus conſtitutionem prædictam, falſo imponens ei, quod dicit, quod ſummus Pontifex in his, quæ ad fidem & mores pertinent, poteſt ſuorum prædeceſſorum definitiones & dicta reuocare, & contrarium ſtatuere, prout decreuerit ſtatuendum; aperte iuxta morem ſuum mentitur hæreticus ſupradictus: conſtitutio enim illa hoc non dicit, nec de hoc facit aliquam mentionem, vt patere poteſt cuilibet intuenti: immo expreſſe negat, quod dicere Chriſtum & Apoſtolos non habuiſſe in ijs, quæ habuerunt niſi ſimplicem vſum facti, profecto hoc directe, nec ad fidem pertinet, nec ad mores, vt in §. *Præterea* patet, in quo ſic dicit: *Præterea dicant nobis aſſertores huiuſmodi vbi legunt, quod ad fidem vel ad mores pertineat Chriſtum & Apoſtolos non habuiſſe in ijs, quæ habuerunt, niſi ſimplicem facti vſum. Profecto directe hoc ad fidem non pertinet, cum de hoc articulus non ſit aliquis, nec ſub quo valeat comprehendi, vt patet ex ſymbolis, in quibus articuli fidei continentur; nec etiam reductiue, quaſi hoc ſacra ſcriptura contineat, quo negato, tota ſcriptura ſacra redditur dubia, & per conſequens articuli fidei, qui habent per ſcripturam ſacram probari, redderentur dubij & incerti; hoc enim in ſcriptura ſacra non poterit, ſed contrarium reperiri*. Ex quibus concludit dicens: *Vnde non poſſunt ex prædictis concludere, niſi falſo, quin contra ordinata per ſummos Pontifices circa talia liceat ſucceſſoribus aliud ordinare, quod prædictus Nicolaus expreſſe in ſua declaratione inſeruit, vt ſuperius plenius continetur*. Præmiſſa quoque, vt ad plurium poſſent peruenire notitiam, eorumque memoria conſeruari valeret diutius, ſcripturæ præſenti decreuimus committenda: quam quidem bulla noſtra munitam maioris eccleſiæ Auinionenſis oſtijs affigi fecimus ſeu appendi, vt ſic iuxta noſtrum deſiderium ad communem de-

Michael falſo attribuit Pontifici ea, quæ non dixit.

Refellitur eius impoſtura.

deducta notitiam hæreticorum doctrina prædicta peſtifera ſic ſuo præfocetur in ortu, quod nequaquam einſdem virus nequiter ad inficiendum ſimplices vlterius diffundatur. *Dat. Auin. xvi. kal. decembris pontificatus noſtri anno xiv. anno Domini* MCCCXXIX.

69 Tranſmiſit hunc commentarium Pontifex ad præſules, vt hæreticorum ora obſtruerent, interque alios ad Hugonem epiſcopum Pariſienſem a, vt diuulgandum curaret: qui quidem vna cum Pariſienſi academia egregiam laudem in propugnanda apoſtolica doctrina & Michaelis erroribus refellendis tulit b. Pari gloria in Anglia Icherius e Concoreto Apoſtolicæ ſedis nuntius aduerſus nõnullos Michaelis ſequaces pſeudominoritas, qui fœdiſſimos errores ſpargebant, ſuſceptis impigre multis laboribus enituit c. Vvillelmus etiam Iuliaci comes, cum pium inſectandi hæreticos ardorem concepiſſet, a Pontifice eſt collaudatus d. Quamuis vero nonnulli Minoritæ, impietatis ſigniferis Petro e Corbaria, Michaele & Ochamo, qui per vniuerſũ orbem Chriſtianum publice in eccleſijs defixi anathemate & hæreſeos nota inuſti fuere, vt docent publica ea de re documenta e, ſchiſmatis & hæreſeos laqueis ſe implicuiſſent; tamen ſacer ordo pene vniuerſus in fide Romani Pontificis conſtans perſtitit, ipſo Pontifice in literis datis f ad Reginam Francorum teſte: qui ſuam in eũdem ordinem beneuolentiam non ob præuaricatorum perfidiam imminutam, ſed ob aliorum zelum in comitijs ſolemnibus adeundis, magniſque ſuſceptis impigre laboribus explicitum, auctam profitetur.

a To. 7. p. 2. ep. ſecr. pag. 113.
b To. 7. p. 1 ep. ſecr. pag. 123.
c Ead. p. pag. 135.
d Ib. pag. 99.
Paucis exceptis, vniuerſus Minoritarũ ordo in fide Rom. Pont. perſtat.
e Ext. inter alia in Auin. arc. reperta n. 161.
f To. 7. p. 1 ep. ſecr. pag. 124.

Ioannes epiſcopus, &c. Ioanna Reginæ Franciæ illuſtri.

Vt de affectione, quam ad eundem ordinem gerimus, ſolicitudini regiæ ſatisfiat indubie, volumus excellentiam regiam iſtud ſcire, quod extunc affectus noſter ad eundem ordinem auctus eſt merito, non mutatus. Ex tunc enim, non obſtante quod ille Petrus de Corbario, reputatione frater eiuſdem ordinis, cathedram B. Petri præſumptuoſe nimium tentauerit occupare, ſeque ſummum Pontificem a ſuis ſequacibus fecerit nominari; Michael quoque olim eorum miniſter, cum nonnullis ſuis ſequacibus a noſtra & ſedis Apoſtolicæ obedientia ſe, velut ſchiſmaticus & hæreticus, duxerit ſubtrahendum; miniſtriſque dicti ordinis & alijs fratribus Petrus & Michael ſupradicti ſub pœnis grauibus per ſuas literas duxerint iniungendum, ne venerabili fratri noſtro Bertrando epiſcopo Tuſculano, quem dicto ordini quouſque de miniſtro ordinatum foret, vicarium dedimus, in aliquo non parerent; nec noſtras, ſeu eiuſdem vicarij ſententias excommunicationis, vel alias nullatenus obſeruarent, ſed interdicta per nos poſita violarent; ordo tamen prædictus generaliter vbique (paucis exceptis perſonis vilibus, quæ fere omnes propter eorum delicta dudum carceri adiudicati fuerant, vel erant præſentialiter iudicandi) adeo prompte & plene noſtris & dicti vicarij paruere mandatis, ſicut vnquam ſummo Pontifici vel ſuo vero miniſtro paruit dictus ordo. Interdicta quoque noſtra ſeruauerunt, vbi potuerunt, fratres dicti ordinis: vbi vero non potuerant, fugientes de locis illis, ſe ad loca, vbi ſeruare poterunt, tranſtulerunt. Contra fautores quoque Petri & Michaelis tam inquiſitores hæreticæ prauitatis eiuſdem ordinis, quam miniſtri & alij, ad quos pertinere; diuerſos proceſſus fecerunt & ſententias protulerunt: ac in præſenti omnes miniſtri & fratres alij pro generali miniſtro opportune, ſpretis mortis periculis, quod erat incredibile, properant verſus Pariſios greſſus ſuos. Nonne per hæc, filia chariſſima, meruit dictus ordo, ſed & promeruit merito gratiæ & fauoris augmentum? &c.] Rogati Reginæ, vt ea comitia ordinis in longius tempus extraherentur, reſpondet Pontifex id conſilium eiuſdem ordinis vtilitati non conducere. Quibus literis adiecta dies eſt, III. *non. maij pontificatus anno* XIII.

Pontifex priſtinum in illum amorem non mutat, ſed auget.
Laudat conſtantiæ in rebus aſperrimis Minoritas.
Tutatos eccleſiæ dignitatẽ.

Minoritas vero alijs literis paterni amoris notis inſignibus refertis hortatus eſt a, vt virum virtutibus conſpicuum ſibi præficerent; ex rectoris enim improba adminiſtratione grauiſſima mala emerſiſſe: pietati propagandæ ac moribus ad ſanctitatem perpoliendis ſtuderent. De ſeruando vero diſciplinæ rigore hoc illos præcepto imbuit: *Sic diſcretionis moderetur æqualitas, ne vel nimia remiſſio nutritina ſit vitiorum, vel impia diſtrictio parricida virtutum.* Ad ſeruandam præterea mutuam animorum coniunctionem, conciliandam ſibi præſulum beneuolentiam ipſis admodũ neceſſariam impulit, ipſoſque illorum famam carpere ac traducere vetuit. Excitauit denique ad preces Numini diuino fundendas, vt tranquillitatem in eccleſiam, hæreſeos & ſchiſmatis fluctibus agitatam, adduceret: pariterque ſolicitati Ciſtercienſes b, ac Prædicatores c; qui ordinis comitia celebrabant, vt pijs orationibus Deum ad molliendas iras reſtituendamque eccleſiæ quietem flecterent. Nec vanas Pontificis de religioſorũ virorum precibus conceptas ſpes fuiſſe ſequenti anno viſuri ſumus, quo antipapa ſchiſma execratus eſt.

a Ead. p. 1. pag. 125.
Datum Minoritis monitum
Religioſæ familiæ ad fundẽdas pro eccleſia preces excitatæ
b Ead. p. pag. 122.
c Ib. pag. 58.

70 Emerſit e Prædicatorum, quam paulo ante memoraui familia, blaſphemus Echardus, vir apud eos ſacræ paginæ doctoratus laurea donatus: qui cum errores fœdiſſimos diſſeminaret, primum a Colonienſi archiepiſcopo in ipſum fidei quæſtio habita eſt: eaque ad ſedem Apoſtolicam reuocata, cum iterum exerceri cœpiſſet; conſtitit tum vtroque examine, tum Ekardi ipſius confeſſione, ipſum prædicaſſe, ſcripſiſſe, ac docuiſſe nonnulla, quæ cum fide catholica pugnabant, & alia quæ hæreſeos ſuſpicione laborabant: ac propterea ex ſacri Cardinalium ſenatus conſilio damnata fuere. Tum etiam Pontifex in eos omnes, qui pertinaciter eos errores tuerentur, quæſtionem haberi iuſſit: iniunxitque partes archiepiſcopo Colonienſi d, vt literas pontificias, quibus ij errores confutati erant, in prouincia ſua promulgaret, ne inficerentur ſimplicium animi, ijque maxime, apud quos Echardus, dum viuebat, errores ſuderat.

Echardus hæreſiarcha.
Damnati eius errores.
d An. 13. p. 1. ep. cur. 5

Ioannes, &c. ad perpetuam rei memoriam.

Dolenter referimus, quod quidam his temporibus, de partibus Theutoniæ Ekardus nomine, doctorque, vt fertur, ſacræ paginæ, ac profeſſor ordinis fratrum Prædicatorum plura voluit ſapere quam oportuit, & non ad ſobrietatem, neque ſecundum menſuram fidei, quia a veritate auditum auertens, ad fabulas ſe conuertit. Per illum enim patrem mendacij, qui ſe frequenter in lucis angelum transfigurat, vt obſcuram & tetram caliginem ſenſuum pro lumine veritatis effundat, homo iſte ſeductus, contra lucidiſſimam veritatem fidei in agro eccleſiæ ſpinas & tribulos germinans, ac nociuos carduos & venenoſos paliu-

liuros producere ſatagens, dogmatizauit multa, fidem veram in cordibus multorum obnubilantia, quæ docuit quammaxime coram vulgo ſimplici in ſuis prædicationibus, quæ etiam redegit in ſcriptis. Ex inquiſitione ſiquidem contra eum ſuper his auctoritate venerabilis fratris noſtri Henrici Colonienſis archiepiſcopi prius facta, & tandem auctoritate noſtra in Romana curia renouata comperimus, euidenter conſtare per confeſſionem eiuſdem Ekardi, quod ipſe prædicauit, dogmatizauit, & ſcripſit viginti ſex articulos, tenorem, qui ſequitur continentes.

Primus Echardi articulus.

71 Primus articulus. Interrogatus quandoque, quare Deus mundum non prius produxerit, reſpondit tunc ſicut nunc, quod Deus non potuit primo producere mundum, quia res non poteſt agere antequam ſit; vnde quam cito Deus fuit, tam cito mundum creauit.

Secundus

II. articulus. Item concedi poteſt mundum fuiſſe ab æterno.

Tertius.

III. articulus. Item ſimul & ſemel quando Deus fuit, quando Filium ſibi coæternum per omnia coæqualem Deum genuit, etiam mundum creauit.

Quartus.

IV. articulus. Item in omni opere, etiam malo, malo inquam tam pœnæ, quam culpæ, manifeſtatur & relucet æqualiter gloria Dei.

Quintus.

V. articulus. Item vituperans quempiam vituperio, ipſo peccato vituperij laudat Deum; & quo plus vituperat & grauius peccat, amplius Deum laudat.

Sextus.

VI. articulus. Item Deum ipſum quis blaſphemando, Deum laudat.

Septimus

VII. articulus. Item quod petens hoc aut hoc, malum petit & male, quia negationem boni & negationem Dei petit, & orat Deum ſibi negari.

Octauus.

VIII. articulus. Qui non intendunt res, nec honores, nec vtilitatem, nec deuotionem internam, nec ſanctitatem, nec præmium, nec regnum cælorum, ſed omnibus ijs renunciauerunt, etiam quod ſuum eſt, in illis hominibus honoratur Deus.

Nonus.

IX. articulus. Ego nuper cogitaui, vtrum ego vellem aliquid recipere a Deo vel deſiderare: ego volo de hoc valde bene deliberare, quia vbi ego eſſem accipiens a Deo, ibi eſſem ego ſub eo, vel infra eum, ſicut vnus famulus, vel ſeruus; & ipſe ſicut Dominus in dando: & ſic non debemus eſſe in æterna vita.

Decimus.

X. articulus. Nos transformamur totaliter in Deum, & conuertimur in eum ſimili modo, ſicut in ſacramento panis conuertitur in corpus Chriſti: ſic ego conuertor in eum, quod ipſe operatur me ſuum eſſe. Vnum non ſimile per viuentem Deum verum eſt, quod nulla ibi eſt diſtinctio.

Vndecimus.

XI. articulus. Quicquid Deus Pater dedit Filio ſuo vnigenito in humana natura, hoc totum dedit mihi: hic nihil excipio, nec vnionẽ, nec ſanctitatem, ſed totũ dedit mihi, ſicut ſibi.

Duodecimus.

XII. articulus. Quicquid dicit ſacra ſcriptura de Chriſto, hoc etiam totum verificatur de omni bono & diuino homine.

Decimus tertius.

XIII. articulus. Quicquid proprium eſt diuinæ naturæ, hoc totum proprium eſt homini iuſto & diuino: propter hoc iſte homo operatur quicquid Deus operatur, & creauit vna cum Deo cælum & terram, & eſt generator Verbi æterni, & Deus ſine tali homine neſciret quicquam facere.

Decimus quartus.

XIV. articulus. Bonus homo debet ſic conformare voluntatem ſuam voluntati diuinæ, quod ipſe velit quicquid Deus vult: quia Deus vult aliquo modo me peccaſſe nollem ego, quod ego peccata non cõmiſiſſem; & hæc eſt vera pœnitẽtia.

Decimus quintus.

XV. articulus. Si homo commiſiſſet mille peccata mortalia, ſi talis homo eſſet recte diſpoſitus, non deberet velle ſe ea non commiſiſſe.

Decimus ſextus.

XVI. articulus. Deus proprie non præcepit actum exteriorem.

Decimus ſeptimus.

XVII. articulus. Actus exterior non eſt proprie bonus, nec diuinus: nec operatur ipſum Deus proprie, neque parit.

Decimus octauus.

XVIII. articulus. Afferamus fructum actuum non exteriorum, qui nos bonos non faciunt; ſed actuum interiorum, quos Pater in nobis manens facit & operatur.

Decimus nonus.

XIX. articulus. Deus animas amat, non opus extra.

Vigeſim.

XX. articulus. Quod bonus homo eſt vnigenitus Filius Dei.

Vigeſim. primus.

XXI. articulus. Homo nobilis eſt ille vnigenitus Filius Dei, quem Pater æternaliter genuit.

Vigeſim. ſecundus.

XXII. articulus. Pater generat me ſuum filium & eundem Filium, quicquid Deus operatur, hoc eſt vnum, propter hoc generat ipſe me ſuum filium ſine omni diſtinctione.

Vigeſim. tertius.

XXIII. articulus. Deus eſt vnus omnibus modis, & ſecundum omnem rationem; ita vt in ipſo non ſit inuenire aliquam multitudinem in intellectu, vel extra intellectum: qui enim duo videt, vel diſtinctionem videt, Deum non videt: Deus enim vnus eſt extra numerum & ſupra numerum, nec ponitur vnum cum aliquo: ſequitur, nulla igitur in ipſo Deo diſtinctio eſſe poteſt, aut intelligi.

Vigeſim. quartus.

XXIV. articulus. Omnis diſtinctio eſt a Deo aliena, neque in natura neque in perſonis probatur, quia natura ipſa eſt vna & hoc vnum, & quælibet perſona eſt vna, & ad ipſum vnum quod natura.

Vigeſim. quintus.

XXV. articulus. Dum dicitur: *Simon diligis me plus his?* ſenſus eſt, id eſt plus quam iſtos, & bene quidem, ſed non perfecte; in primo enim & ſecundo & plus & minus & gradus eſt, & ordo: in vno autem nec gradus eſt nec ordo. Qui igitur diligit Deum pluſquam proximum, bene quidem, ſed nondum perfecte.

Vigeſim. ſextus.

XXVI. articulus. Omnes creaturæ ſunt vnum purum nihil: non dico, quod ſint quid modicum, vel aliquid; ſed quod ſint vnum purum nihil.

Obiectum præterea extitit dicto Ekardo, quod prædicauerat alios duos articulos ſub his verbis.

Vigeſim. ſeptimus.

Primus articulus. Aliquid eſt in anima, quod eſt increatum & increabile: ſi tota anima eſſet talis, eſſet increata & increabilis, & hoc eſt intellectus.

Vigeſim. octauus.

Secundus articulus. Quod Deus non eſt bonus, neque melior, neque optimus: ita male dico, quandocumq; voco Deum bonum, ac ſi ego album vocarem nigrum. Verum nos omnes ſupraſcriptos articulos, per multos ſacræ Theologiæ doctores examinari fecimus, & nos ipſi cum fratribus noſtris illos examinauimus diligenter, & demum quia tam per relationem doctorum ipſorum, quam per examinationem noſtram inuenimus primos quindecim memoratos articulos, & duos etiam alios vltimos tam ex ſuorum ſono verborum, quam ex ſuarum connexione ſententiarum errorem, ſeu labem hæreſis continere; alios vero vndecim, quorum primus incipit, Deus non præcipit, &c. reperimus nimis male ſonare, & multum eſſe temerarios, de hæreſique ſuſpectos, licet cum multis expoſitionibus, & ſuppletionibus, ſenſum catholicum formare valeant, vel habere; ne articuli huiuſmodi, ſeu contenta in eis, corda ſimplicium, apud quos prædicati fuerunt, vltra inficere valeant, neue apud illos, vel alios quomodolibet inualeſcant; nos de dictorum fratrum noſtrorum conſilio præfatos quindecim primos articulos, & duos alios vltimos tanquam hæreticos, dictos vero alios vndecim, tanquam male ſonantes, temerarios, & ſuſpectos de hæreſi, ac nihilominus libros quoslibet, ſeu opuſcula eiuſdem Ekardi, præfatos articulos, ſeu eorum aliquem continentes dam-

damnamus, & reprobamus expreſſe: ſi qui vero eoſdem articulos pertinaciter defendere, vel approbare præſumpſerint, contra illos, qui prædictos quindecim articulos & duos alios vltimos, ſeu eorum aliquem ſic defenderint, aut approbauerint, tanquam contra hæreticos; aduerſus vero eos, qui alios dictos vndecim articulos prout ſonant verba eorum defenderint, aut approbauerint, velut contra ſuſpectos de hæreſi, procedi volumus, & mandamus.

72 Porro tam illis, apud quos præfati articuli prædicati ſeu dogmatizati fuerint, quam quibuslibet alijs, ad quorum deuenere notitiam, volumus notum eſſe, quod prout conſtat per publicum inſtrumentum inde confectum, præfatus Ekardus in fine vitæ ſuæ fidem catholicam profitens, prædictos viginti ſex articulos, quos ſe prædicaſſe confeſſus exritit; necnon quæcumque alia per eum ſcripta & docta ſiue in ſcholis, ſiue in prædicationibus, quæ poſſent generare in mentibus fidelium ſenſum hæreticum vel erroneum, ac veræ fidei inimicum; quantum ad illum ſenſum reuocauit, ac etiam reprobauit, & haberi voluit pro ſimpliciter & totaliter reuocatis, ac ſi illos & illa ſigillatim & ſingulariter reuocaſſet; determinationi Apoſtolicæ ſedis & noſtræ tam ſe, quam ſcripta ſua & dicta omnia ſubmittendo. *Dat. Auin. vi. kal. aprilis pontificatus noſtri anno* XIII.

73 Ignorauit plane infandas huius hominis hæreſes Taulerus a, qui meminit in opuſculis ſuis Echardi tanquã egregij alicuius theologi pietate conſpicui: cuius errorẽ ſecuti alij, non diſcuſſa re, hæreſiarcham tanquam virum inſignem ordinis Prædicatoris ſuis annalibus cõmendarunt. Certe inter mellita verba pietatem ſpirantia ſuſpectam doctrinam interijcit: quippe, cum præcipiti volubilitate garriret ad inanis gloriolæ aucupium, blaſphemias horridas, & contradictorias ſententias tanquam arcana, quibus doctrinam excellentem tegeret, obtrudebat.

a *Taulin opuſc. de conuiuio in Echard.* & *xx 10 Bzou. in annal. ad an. Chr. 1337. n. 14.*

Nec ſolum munus iniunxit Colonienſi archiepiſcopo Ioannes, vt peſtiferos errores ab Echardo diſſeminatos e ſuo grege euelleret; verum vt decanum quoque & canonicos Moguntinos nouo archiepiſcopo infenſos reprimeret b. Obierat enim anno ſuperiori Matthias archiepiſcopus, vir magni in defendenda ſedis Apoſt. dignitate zeli, ingentiumq; virtutum, de quo præclarum caſtimoniæ exemplum ex Vvione refert his verbis Serarius c: *Vitam, inquit lib. 2. Vvion, duxit caſtiſſimam: dum enim quadam vice, eo ignorante, a camerarijs ſuis pulcherrima quædam virga in cubiculum fuiſſet intromiſſa, vt eius ſanitati conſulta, vt aiebant, medicorum continentiam ei obeſſe affirmantium, conſulerent; virginem quidem blande a ſe intactam dimiſit: ſed camerarijs ne talem rem amplius tentarent, ſub interminatione præcepit, &c.* Peperit Moguntino principatui ingentes motus Matthiæ archiepiſcopi mors, cum Ioannes d Papa iam ante ſedi Apoſtolicæ ob Germanica bella præficiendi illi eccleſiæ archiepiſcopi reſeruaſſet auctoritatem, & Henricum (de Virnberg cognominat eum Serarius e) ex Cardinalium ſententia creaſſet archiepiſcopum, quem idibus martij literis ad clerum & populum Moguntinum datis commendauit: Balduinus vero Treuirenſis archiepiſcopus a Moguntino clero poſtulatus in archiepiſcopum, canonicis violatis iuribus, ſedis eiuſdem adminiſtrationem arripuiſſet, ac vi tentata temere tueretur. Acceſſit porro in gratiam patrui deprecator apud Pontificem Ioannes Boemiæ Rex: cui ab illo reſponſum a, id iura pati non poſſe, cum Moguntinus clerus, qui ſuis votis ipſum ad archiepiſcopatum vocabat, rem conſtituto tempore & legum ritu non promouiſſet.

b *To. 7. p. 3 ep. ſecr. pag. 84.* Matthiæ archiep. Mogunt. mors & elogium. c *Serar. Mogunt. rer. l. 5 in Matthia.* Caſtitatis exemplũ ab eo editum. Motus in principatu Mogũtino. d *To. 7. p. 1. ep. ſecr. pag. 94.* e *Ser. Mog. rer. l. 5. in Henr.* a *To. 7. p. 1 ep. ſecr. pag. 93.*

74 Pari oppreſſos præſules contra potentiorum audaciam tuendi zelo permotus Pontifex eundem Ioannem Boemiæ, ac Vvladiſlaum Poloniæ, & Carolum Vngariæ Reges, vt contra Bolconem ducem Sileſię Nankero Vvratiſlauienſi epiſcopo opera & conſilio adeſſent, eſt adhortatus b. Traductum illũ ſuperiori anno e Cracouiẽſi ſede Vvratiſlauiam, refert Chromerus c magniſque mox inuolutum calamitatibus bellicis, cum Prutheni equites ſocietate Regis Boemiæ fulti aduerſus Polonum, cui auxilia ferebat Vngarus, de Pomerania certarent: in eius belli ardore Vvratiſlauia a Pruſſis capta impetu & adempta Polonis, & mox flammis deleta. Illatum poſtea viciſſim a Polono in Pruſſiam bellum, ſociantibus cum eo arma Vngaris & Lithuanis, & regio late deuaſtata. Pactæ poſt induciæ, & a Vvernero cruciferorum equitum principe Ioannes Rex Boemiæ, & ab Vvladiſlao Poloniæ Rege Carolus Vngarus Rex controuerſiæ delecti arbitri; de quibus Michouias d & Chromerus e fuſius agunt.

Oppreſſus ep. Vvratiſl. b *Ead. p. pag. 95. & 98.* Vvratiſlauia flammis vaſtata. c *Chrom. hiſt. Pol. l. 11.* Certatũ de Pomerania inter Pruten. & Polon. d *Mich. l. 4 c. 10.* e *Chrom. ſup. l. 11.*

75 In Gallijs Petrus Cunerius in Pariſienſi ſenatu procurator regius, grauem controuerſiam aduerſus eccleſiaſticam libertatem mouit f, contendebatque lites ad eccleſiaſticum forum non auertendas, ſed cum diuina & humana diſcreta ſint, diuina iura a ſacerdotibus, humana a Regibus eiuſque adminiſtris tractanda: tum omnem illorum in dirimendis controuerſijs auctoritatem conuellebat. Propugnauit eccleſiaſticorum cauſam Bertrandus epiſcopus Æduenſis, cuius opuſculum inſigne in bibliotheca patrum extat g, in quo vbi pluribus epiſcoporum dignitatem & eos Reges, qui ipſos ſingulari ſunt veneratione proſecuti, victorijs & felicitate cumulatos demonſtrauit, diuini humanique iuris dicendi auctoritatem diſcretam, ſed non inter ſe pugnantem oſtendit, vt apud vnum eundemque conſiſtere non poſſit: veteres ſacerdotes in naturali & & Moſaica lege vtraque vſos, Chriſtum dominum & Apoſtolos in euangelica; ac Petri Cunerij argumentum egregie his verbis retorquet h: *Dicebat, & in hoc bene, quod per duos gladios intelligebantur duæ poteſtates, videlicet temporalis & ſpiritualis. Sed penes quas voluit eſſe iſtos duos gladios? Certum eſt quod penes Petrum & alios Apoſtolos: Petro autem ſucceſſit dominus Papa, Apoſtolis vero ſucceſſerunt alij epiſcopi, ſicut diſcipulis curati, vt apparet in gloſ. Luc. 10. Ex quo arguo ſic: Per duos gladios intelliguntur prædictæ duæ poteſtates. Sed Chriſtus voluit eſſe illos duos penes eccleſiam. Ergo & vtramque poteſtatem. Sed dices, quod Chriſtus reprehendit Petrum, quia percuſſit gladio temporali, amputando auriculam, dicens ei: Conuerte gladium tuum, &c. Sed hoc non valet: Chriſtus enim non dixit Petro, quod expelleret a ſe talem gladium, ſed reponeret in vaginam, penes ſe ſeruandum in vagina, vt daret intelligi, quod talis poteſtas, etſi ſit penes eccleſiam; tamen eius exercitium quantum ad cauſam ſanguinis in noua lege vult eſſe in manu iudicis laicalis, ſecundum nutum vero & imperium penes ſacerdotem.*

f *Chrom. ſup. l. 11.* Petr' Cunerius ſenator Pariſiẽ iuris eccleſ. oppugnator. ſ *Paul. Aemil. in Phil. IV.* g *Ext. in bibl. patr. to. 4. pag. 1182.* Illum cõfutat Bertrandus ep. Eduẽſ. h *Luc. 22.* Quomodo vtraſque gladij poteſtas ſit penes eccleſiam.

76 *Tertio* i; *proba ex intentione Pauli Apoſtoli, vbi dicit, quod habens negotium etiam ſeculare aduerſus alterum debet iudicari apud ſanctos, vnde*

i *Sup. to. 3 pag. 1198*

ſecit

fecit tale argumentum: An neſcitis quomodo ſancti de hoc mundo iudicabunt? Et ſi in vobis iudicabitur mundus, indigni eſtis, vt de minimis iudicetis; quaſi dicat: Non neſcitis quoniam Angelos iudicabitis? Quanto magis ergo ſecularia? Et ſequitur: Secularia igitur iudicia ſi habueritis, contemptibiles, ſi qui ſunt in eccleſia, illos conſtituite ad iudicandum. Nec obſtat quod ſubdit Apoſtolus ibidem: Ad verecundiam veſtram dico; quia illud referri debet ad hoc quod dicit, contemptibiles conſtituite. Vnde quaſi ironice in hoc loquitur Apoſtolus, ac ſi diceret, quod citius deberent recurrere ad iudicium contemptibilium, qui ſunt in eccleſia, quam ad iudicium aliorum, qui ſunt extra eccleſiam. Ergo multo fortius deberent recurrere ad iudicium ſapientum, qui ſunt in eccleſia multi. Vnde ſtatim poſtquam Apoſtolus dixerat: Ad verecundiam veſtram dico; ſubiungit: Sic non eſt inter vos ſapiens quiſquam, qui poſſit iudicare inter fratrem & fratrem ſuum; quaſi dicat, immo eſt. Patet ergo ex iſtis & multis alijs, quæ cauſa breuitatis omitto, quod vtraque poteſtas poteſt cadere in perſonam eccleſiaſticam. Et infra.

Obiectio quod Petrus ea poteſtate non ſit vſus.

* *fidelibus*

*Nec obſtat ſi dicitur, quod Petrus & alij Apoſtoli, immo etiam Chriſtus parum vſi ſunt iſta poteſtate temporali; & quod in eis non fuit alia ratio, quam nunc ſit in nobis, ſicut probatur 12. q. 1. cap. Futuram, & in multis alijs cap. Apoſtoli a * finito non recipiebant agros nec prædia, ſed pretia eorum; quæ tamen eccleſia valde rationabiliter recipit etiam cum magno merito dantium & offerentium, ſicut patet de Conſtantino & alijs. Et ratio diuerſitatis tangitur in dicto capite pro eo, quod Apoſtoli futuram eccleſiam in gentibus prauidebant non apud Iudæam remanſuram, &c. Conſimiliter quia Chriſtus & Apoſtoli ab initio totaliter noſtræ ſaluti & conuerſioni ac eruditioni intenti, parum circa cuiuſcumque iuriſdictionis exercitium inſiſtebant, attendentes illud primæ ad Cor.* a *Omnia mihi licent, ſed non expediunt. Et illud eccleſ.* b *Omni negotio tempus eſt & opportunitas. Sed nunc per Dei gratiam totus populus Gallicanus colla Chriſtianæ fidei ſubmiſit. Merito igitur eccleſia inſiſtit circa delictorum punitionem, et iuſtorum iudiciorum redditionem, &c.* Vbi diuino iure fultam eccleſiaſticorum iuriſdictionis cauſam aperuit, naturali quoque niti, ac demum ciuili probat.

Reſpondetur diſparem tẽporum cõditionem.

a 1. Cor. 6

b Eccl. 8.

Vt epiſcopi exercuerint iudicia.

77 *Dicit,* inquit, *lex, quod ſi iudex laicus fuerit ſuſpectus, adiungatur ei epiſcopus ciuitatis: ſi autem fuerit negligens, totum iudicium ad epiſcopum refertur, vt probatur in corpore autenticorum, &c. Præterea Theodoſius Imperator talem legem condidit: Quicumque litem habens, ſiue petitor fuerit, ſiue actor, ſiue ab initio litis, vel decurſis temporum curriculis, ſiue cum peioratur ſiue cum incœperit * perimi ſententia, ſi iudicium elegerit ſacroſanctæ ſedis antiſtitis, illico ſine aliqua dubitatione ceſſet: ſi alia pars refragatur, ad epiſcoporum iudicium cum ſermone litigantium dirigatur. Quam legem poſtea Carolus magnus, qui erat Rex Franciæ, ita confirmauit: Volumus, &c.* Hac ex nobili de hac controuerſia tractatu delibare placuit, cui alter elegans ab eodem auctore adiunctus: *De origine & vſu iuriſdictionum: ſiue de ſpirituali & temporali poteſtate.*

* *promi*

Quem vero exitum controuerſia ſortita ſit, deſcribit Paulus Æmilius c: *Prima actione nihil conſtitutum. Cum ampliatur die D. Thomæ Cantuarienſi feſto cum patrum frequenti globo Bertrandus Regem adijt, admonuitque illum illuxiſſe diem, quim pro libertate eccleſiæ Thomas ſanguine ſuo conſecraſſet. Reſpondit Rex, omnia ſibi curæ futura. Anceps vox. Bertrandus vt certius lætiuſque eliceret reſponſum, orauit vt qui diuinitus vocatus fuiſſet ad ſceptrum, ambiguo reſponſo non dimitteret triſtes ab ſe ſacerdotes, qui quotidie rem diuinam pro eo facerent. Tunc Rex: Iura, inquit, eccleſiarum auxerim potius, quam imminuta velim. Gratias vniuerſi egere. Rex catholici cognomen promeruit.* Retulit etiam Bertrandus epiſcopus iuſta defenſæ eccleſiaſticæ dignitatis præmia: illum enim creatum a Ioanne Cardinalem, vrgente Philippo Rege, viſuri ſumus. Petrus vero Cunerius tanto laborauit odio, vt pueri illius imaginem ſtylis configerent, eiuſque infamia in prouerbium abierit.

c Paul. Aemil. in Phil. IV.

Lata a Philippo Rege pro iure eccleſiaſtico ſententia.

Inuſta Cuneno infamia.

78 De lata porro a ſe in eccleſiaſticorum gratiam ſententia, ac repreſſis eorum conatibus, qui ſacerdotum auctoritatem labefactare moliebantur, Philippus Rex Pontificem certiorẽ feciſſe videtur; cum viciſſim Pontifex illi, vt catholicum principem ſe geſſiſſe gratuletur a: *Literas,* inquit, *regias feruorem magnæ deuotionis & fidei, quibus erga Deum & eccleſiam ſanctam ſuam, fidemque protegendam & dilatandam catholicam præfulgere regalis ſerenitas noſcitur, recenſentes delectabiliter, & reſponſionem peruerſis detractoribus lædere ſynceritatem regiam circa præmiſſa molientibus factam, ſicut catholicum & orthodoxum decebat principem, deſcribentes recepimus læta manu; & præmiſſa etiam nonnullorum gratis Deo & nobis relatibus audiuimus exultantes, inde regiam prudentiam cum gratiarum actionibus vberibus laudis & commendationis præconijs in Domino plurimum attollentes, eamque rogantes attentius & hortantes, quatenus in huiuſmodi ſalutari propoſito, vt mereatur ſemper vberius diuinam & Apoſtolicæ ſedis benedictionem & gratiam, ſtabiliter perſeueret, &c. Dat.* III. *non. iunij anno* XIII.

a To. 7. p. 1 ep. ſecr. pag. 121.

Actæ a Pont. Regi gratiæ.

Hoc anno traiecit in Gallias Eduardus III. Angliæ Rex b, ſolemnique ritu acceptam beneficio auctoritateque aulæ Gallicæ Aquitaniam profeſſus, fidem Philippo Regi deuinxit. Qui tamen conuerſis rebus datæ fidei immemor Francorum Rex vocari voluit, ac regnum Gallicum magno rerum Chriſtianarum damno ferro flammaque inuaſit. Hoc vero tempore domeſticæ turbæ ſuis contentum eſſe coegerunt: diſſenſere enim ab eo Angliæ principes, quos ipſi conciliandos Pontifex ſuſcepit c, litteraſq; dedit ad Eduardum, ad patruum illius Edmundum Cantiæ & Thomam Mareſchallum & Henricum Lancaſtriæ comites, nec non ad Cantuarienſem archiepiſcopum, cui diſcordiæ cauſas ſibi aperire iuſſit, ad Ioannem d epiſcopum Vvintonienſem, quem ob diſſenſionis auctæ ſuſpicionem corripuit; denique ad Iſabellam e Reginam, vt pacandis rebus operam daret.

Eduardus Gallo adijcit fidem.

b *Vvalſin. in Eduar. III. ſub hoc ann. Paul. Aemil. in Phil. IV.*

Violata dem periurio fides.

c To. 7. p. 1. ep. ſecr. pag. 133. & 134.

d Pag. 134

e Sup. pag. 133.

79 In Scotia Robertus Rex, qui regiam dignitatem aduerſus Anglorum conatus tot geſtis prælijs ſuæ genti aſſeruerat, ad eam diuino conſtabiliendam præſidio, iam ante accepta regia inſignia, totque annorum flexu vi & armis defenſa, apoſtolica auctoritate nouo ritu induere peroptauit; tum vt eius ſucceſſores ex nouo Pontificis decreto ab epiſcopo S. Andreæ, inſtaurato veteri more, regia inunctione linirentur: cuius votis Ioannes ſubiecto diplomate aſſenſit f.

f An. 13. p. 3. ep. com. 2106.

Chariſſimo in Chriſto filio Roberto Regi Scotiæ illuſtri.

A ſummo cæleſtis regni Rege perpetuo, per

quem ſinguli Reges regnant & principes principantur, temporalis gladij ad vindictam malorum laudemque bonorum eſt ipſis attributa poteſtas, vt iudicent in æquitate populos & in terris dirigant ſubiectas ſibi gentium nationes; ſitque voluntas eorum in executione iuſtitiæ, ac meditatio in lege rectitudinis & obſeruantia bonæ pacis. Ad quæ vtique perfectius exercenda ijdem Reges vnctionis ſacræ virtute, quam per venerabiles Dei miniſtros antiquo more ſuſcipiunt, donum gratiæ recipiunt potioris, vt & in proſecutione iuſti regiminis fortius conualeſcant, & tam in ſe quam in eorum ſubditos prudentiori & ſanctiori ſpiritu dirigantur. Vehemens namque eſt in eiſdem Regibus huiuſmodi efficacia vnctionis, nam inuncto Saule inſilijt Spiritus Domini ſuper eum, & in virum alterum eſt mutatus: & Dauid, vnctione ſuſcepta, Spiritu Domini eſt directus. Ad inſinuandum quoque, quod in Regibus eſſe debeat plenitudo virtutum & integra dominij temporalis auctoritas, capiti principis ſub circulari forma honorabile imponitur diadema, vt ab eo, qui talibus fuerit decoratus inſignijs, & titulis præſignitus, tanquam a capite ſubditis velut membris recte viuendi modus & modeſtiæ regula indicatur.

Cur Reges inunctione & diademate inſigniātur.

Sane tu, velut deuotiſſimus eccleſiæ filius princepſque catholicus, deuote conſiderans rorem ſpiritualis gratiæ, qui per huiuſmodi infunditur vnctionem, feruenti deſiderio duceris, vt Romana eccleſia, tua cunctorumque mater fidelium & magiſtra, quod tibi & catholicis principibus, qui legitime tibi in regno prædicto ſucceſſerint, huiuſmodi inunctio & coronatio poſſint manu ſacra pontificis exhiberi, ſuæ robur auctoritatis exhibeat & præſidium apoſtolicæ firmitatis impendat; maxime cum, ficut ex tenore tuæ petitionis accepimus, tam tu quam prædeceſſores tui Reges Scotiæ conſueueritis ab epiſcopis S. Andreæ, qui fuerunt pro tempore, ab antiquis retroactis temporibus inſignia recipere regiæ dignitatis: quare tu per tuos ſolemnes nuntios, quos propter hoc ad ſedem Apoſtolicam ſpecialiter deſtinaſti, nobis humiliter ſupplicaſti, vt tibi, quod coronationem & inunctionem cum cæteris regalibus inſignijs ab epiſcopo S. Andreæ, qui erit pro tempore, volente & valente, alioquin ab alio regni Scotiæ antiſtite tu & ſucceſſores tui Reges Scotiæ valeatis recipere, auctoritate apoſtolica concedere de ſpeciali gratia dignaremur.

Robertus Scotiæ Rex apoſt auctoritate ſacrari poſtulat.

Nos igitur ſinceritatis tuæ deuotionem multimode attendentes, ac conſiderantes, quod erga Apoſtolicæ ſedis obſequia tanto te ſtudebis reddere promptiorem, quanto eam tibi ſenſeris magis propitiā & benignā, tuis ſupplicationibus grato concurrentes aſſenſu, vt tam tu quam ſucceſſores tui, qui tibi legitime in regno prædicto ſuccedent, in deuotione Romanæ eccleſiæ perſiſtentes, a S. Andreæ, aut ipſo forſan ea exequi nolente ſine cauſa rationabili vel etiam nequeunte, a Glaſguenſibus epiſcopis, qui ſunt vel erunt pro tempore, gratiam & communionem Apoſtolicæ ſedis habentibus, poſſitis vnctionem & regium ſuſcipere diadema: idemque ſancti Andreæ, vel eo illa, vt præfertur, nolente exequi vel etiam nequeunte, dictus Glaſguenſis epiſcopus auctoritate apoſtolica, adhibito ſecum decenti epiſcoporum numero tum propter regiam honorificentiam, tum propter ſacræ reuerentiam vnctionis, more debito te & ſucceſſores prædictos inungere, tuoque & illorum verticibus auctoritate prædicta regiū imponere valeant diadema, iure tamen Romanæ eccleſiæ & cuiuslibet alterius in omnibus ſemper ſaluo, de fratrum noſtrorum conſilio tenore præſentium indulgemus. Volumus autem, quod idem epiſcopus, qui præmiſſa exercuerit, vt præfertur, ab eiſdem Regibus tempore vnctionis & coronationis huiuſmodi noſtro & eiuſdem eccleſiæ Romanæ nomine corporale recipiat iuramentum, quod de præfato regno & alijs terris ſuis ſuæque ditioni ſubiectis vniuerſos hæreticos, ab eccleſia denotatos, bona fide pro viribus exterminare ſtudebunt; quodque libertates & immunitates eccleſiaſticas lædere, vel minuere per ſe vel alios non præſument: quinimmo eas defendent & conſeruabunt illæſas, ipſaſque facient a ſuis ſubditis integraliter obſeruari. Nulli ergo, &c. *Datum Auin. idib. iunij anno XIII.*

Pius eius votis obſecundat Pontifex.

Collatū epiſcopo S. Andreæ ius inungendi Reges Scotiæ.

80 Conceptæ ſunt eadem fere formula verborum literæ a ad epiſcopum S. Andreæ, cui auctoritas collata, vt Scotiæ Reges ſacra inunctione liniret, eoque id muneris obire nequeunte, in Glaſguenſem epiſcopum ea prouincia transfuſa eſt: *Vt*, inquit, *tam chariſſimus in Chriſto filius noſter Rex Scotiæ illuſtris, quam ſucceſſores Scotiæ Reges, in deuotione Romanæ eccleſiæ perſiſtentes, a te & ſucceſſoribus tuis epiſcopis S. Andreæ, aut vobis forſan ea exequi nolentibus ſine cauſa rationabili vel etiam nequeuntibus, a Glaſguenſi epiſcopo, qui erit pro tempore, gratiam & communionem Apoſtolicæ ſedis habentibus, poſſint vnctionem & regium ſuſcipere diadema, tuque & dicti ſucceſſores tui vel, vobis illa nolentibus vel nequeuntibus exequi, vt præfertur, dictus Glaſguenſis epiſcopus auctoritate apoſtolica, adhibito vobiſcum decenti epiſcoporum numero tum propter regiam honorificentiam, tum propter ſacræ reuerentiam vnctionis more debito ipſum* Robertum *Regem & ſucceſſores prædictos Reges inungere, & illorum verticibus auctoritate prædicta regium valeatis imponere diadema,* & infra, *indulgemus, &c.* Addita imperia, vt ab eodem Rege & ſucceſſoribus ſacramentum de tuenda immunitate ordinis eccleſiaſtici, excindendiſque hæreticis, exigerent.

a Ib. ep. 2107.

Eo impedito ſuffectus Glaſguenſis.

81 Non diu poſt expetitum hoc beneficium vitæ ſuperfuit Robertus, huius enim anni æſtate ipſum obijſſe ex afferendis inferius alijs pontificijs literis b (e quibus Vvalſinghamus, qui eius obitum ad alium annum refert, corrigendus) conſtat. Illum porro in ancipiti mortis diſcrimine pro caduco potius regno cum finitimis, quam pro æterno comparando aduerſus infideles bella geſſiſſe pœnituit, ſuumque cor Ieroſolymas deferri atque ad ſepulchrum dominicum condi iuſſiſſe refert Hector Boethius c: *Obnixe*, inquit, *omnes orauit, vt dum ipſe fatis conceſſiſſet, vnum eligerent ex præſtantiſſimis regni ducibus, qui cor ſuum Ieroſolymam ad Chriſti ſepulchrum deferret, id enim ſibi viuo maxime ſemper fuiſſe in votis, vt eo profectus hoſtes Chriſtiani nominis oppugnaret: ſed quoniam per frequentia bella, fatumque ſuum non licuiſſet, id ſaltem modo optare, vt quod eſt præſtantiſſimum corporis humani, & quo iam ſæpe illuc euolauerat, id ſepeliendum in templo dominici ſepulchri, quod in Golgotha ædificatum eſt, illuc deferretur. Eo itaque defuncto, ex conſilio magnatum Iacobus Duglas haudquaquam aliena ſua voluntate, etſi præſentia illius regno etiam magnopere vſui futura erat, ad id electus eſt.* Hæc Boethius. Ex pontificijs vero literis biennio poſt exaratis d ex-

Robertus moritur.

b To.7.p.1 ep.ſecr. pag.135.

c Hect. Boeth.l.14 Buchan. rer. Scot. l.8.

Cor in ſepulchro dominico condi flagitat.

d An. 15. p. 3. ep. 2607.

exploratum eſt, Iacobum Duglaſſium Roberti Regis cor ſecum deportaſſe in Hiſpanias, atque illud in Granatenſi expeditione contra Saracenos, a quibus cæſus occubuit, circumtuliſſe a vt pio deſiderio Roberti, qui id teſtamento ſanxerat, obſequeretur: *Petitio*, Ioannis verba ſunt, *dilecti filij Thomæ comitis Morauiæ nobis exhibita continebat, quod dudum claræ memoriæ* Robertus *Rex Scotorum, dum adhuc rebus ſupereſſet humanis, zelo fidei & pia deuotionis accenſus, propoſuerat ad partes tranſmarinas contra perfidos Saracenos cum decenti hominum armatorum comitiua perſonaliter ſe conferre, ſed morte præuentus non potuit huiuſmodi ſuum propoſitum adimplere; quodq; cùm idem Rex ſuum vltimum conderet teſtamentum, voluit & mandauit expreſſe, quod ſi eum mori contingeret, cor ſuum ab eius corpore extraheretur, & in bello contra Saracenos etiam portaretur; quodque poſtmodum, cum ipſe Rex naturæ debitum perſoluiſſet, corpus ipſius exenteratum extitit, ipſiuſque cor a dicti Regis corpore extitit ſeparatum, & per quondum Iacobum de Duglas militem Glaſguenſis diœceſis in Hiſpaniam in bello contra dictos Saracenos iuxta voluntatem ipſius Regis deportatum, &c.* At licet pium id Roberti Regis conſilium fuerit, tamen ſine pontificia venia fieri non debuerat, cum Bonifaciana conſtitutio cadauera truculenter dilacerari, intentata cenſurarum religione, vetet. Ad expiandum itaq; facinus ad Morauiæ comitis preces epiſcopo Morauienſi partes dedit Pontifex, vt omnes, qui truculentæ exenterationi dederant operã vel aſſenſerant, ſuſceptæ regionis nexu solueret: quæ literæ v e t. id. augusti pontificatus anno xv. conſignatæ, euoluto nimirum a morte Roberti biennio.

a Boeth. & Buchanan. vbi ſupr.

Illud in prælio aduerſus Mauros defert Duglaſſius.

Exenterationis auctores & participes cenſuris canonicis ſoluti.

82 Reliquit ille Dauidem Scotici ſceptri heredem, qui mox Pontificem adulta huius anni æſtate de recenti parentis interitu fecit certiorẽ, vt ab eo ſolatium dolori quæreret, apoſtolicoque patrocinio in ſuſcepti regni auſpicijs tegeretur: quem Ioannes ad Chriſtianam conſtantiã ſtuduit erigere, ac præceptis ſaluberrimis informauit, b vt diuinum amorem ac timorem altiſſime animo defigeret, eccleſiam veneraretur tueretur, iura eccleſiaſtica prudentiſſimos quoſque in conſilium aſciſceret, in miſeros clementiam & miſericordiam explicaret.

Succedit Scotico ſceptro Dauid filius.

b To. 73. 1 ep. ſecr. pag. 135.

Dauid Regi Scotorum.

Præſentatas nuper apoſtolatui noſtro regalis excellentiæ literas, per quas inclytæ memoriæ Roberti Regis Scotorum genitoris tui tranſitum, teque fili chariſſime inde turbatum & anxium nunciaſti, benigne non abſque magna compaſſione recepimus, & earum ſeriem intelleximus diligenter. Sane, fili dilectiſſime, quia decet principem fortitudo, vt nec eleuetur in proſperis, nec concidat etiam in aduerſis; ſed ſic animum ſuum temperet, vt in omnibus diuinis beneplacitis ſe conformans, bona de manu Domini, ſi dare dignetur, cum lætitia ſpiritualiter ſuſcipiat; & aduerſa, ſi euenire quandoque permiſerit, ſufferre cum humili patientia ſit paratus; ſublimitatem regiam in Domino exhortamur, quatenus te talem in omnibus ſicut princeps magnanimus exhibens; & conſiderans nihilominus diligenter, quod eundem genitorem tuum ſic diuina clementia oculo pietatis reſpexit, quod poſt anxietates & pericula varia, quæ ſicut nouit tua prudentia, in hac valle miſeriæ diutius fuit perpeſſus, pacem vidit ſuo tempore, ac vnitati eccleſiæ ſanctæ Dei, extra quam aliquibus fuerat temporibus ante ſuum de hoc mundo exitum reconciliari meruit; ita quod tanquam princeps catholicus de præſenti ſæculo nequam ereptus poſt multorum laborum inquietudinem tranſiſſe ad patriam felicius credi poſſit; conſolationem aſſumas in Domino & ei, qui te dictumque genitorem tuum tot & tantis dignatus eſt beneficijs præuenire, ſuppliciter ad gratiarum actiones aſſurgens, & habens in tuis actibus ipſius timorem & amorem ante oculos mentis tuæ, non ceſſes operari quæ ſibi placita fuerunt, & quæ ſuæ maieſtatis poſſent oculos offendere, ſummopere ſtudeas deuitare: Romanam eccleſiam, tuam & cunctorum matrem fidelium, reuerearis in omnibus, regni tui eccleſias earumque prælatos & perſonas alias eccleſiaſticas honorando pro diuina reuerentia, & nihilominus in ſuis iuribus & libertatibus conſouendo.

Solatur mœrentẽ Pontifex.

Præceptis informat.

Et vt regni gubernacula, quæ diſponente Domino ſuſcepiſti, ad Dei laudem & gloriam tuique honoris & ſalutis augmentum, ac ſubditorum pacem & commodum dirigas ſalubriter & diſponas, prudentium virorum, qui tuam & eorundem ſubditorum ſalutem & quietem zelentur, vtaris conſilijs; taleſque conſiliarios, iuſtitiarios, & officiales habere ſatagas, qui Deum timeant, iuſtitiam diligant, & lucra propria in tuum & ſubditorum prædictorum diſpendium non venentur: ita quod in regno eodem ceſſent oppreſſiones pauperum, adſit pupillorum, viduarum, aliarumque miſerabilium perſonarum defenſio; regnetque in omnibus cum pace iuſtitia oleo miſericordiæ, ſicut opportunum extiterit, temperata. Hæc, fili amantiſſime, ſi feceris, & dirigere continue per viam rectitudinis iuxta diuinæ voluntatis beneplacitum curaueris greſſus tuos, corroborabit Dominus regnum tuum, adaugebit tibi dies vitæ, ac tandem de regno temporali, quod obtines, ad regni gloriam proueher ſempiternam; noſque ac eandem Romanam eccleſiam propitios in tuis opportunitatibus reperies & benignos. *Dat. Auin. x. kal. ſeptembris anno* XIII. Cæterum cum pax, vt vidimus, Scotos inter & Eduardum III. firmata eſſet, ex qua libera ab omni Anglorum imperio Scotia pronuntiata fuerat, Pontifex Dauidis precibus flexus interdictum eccleſiaſticum omnino diſſoluit a, cum ante ad biennium tantum ſacrorum vſus reſtitutus eſſet: iactum vero a ſede Apoſtolica & legatis Cardinalibus diximus, cum Robertus Scotiam ab Anglico imperio diuulſit. Data etiam eſt Bertrando Chatiei archidiacono Vaurenſi & Raimundo e Quercu apoſtolicis nuntijs prouincia b, vt cenſuris eos exoluerent, qui Roberti Regis partes, dum anathemate deuinctus eſſet, fuerant ſecuti; vel ob non ſolutas decimas conſortio fidelium depulſi c: ne vero iura ſedis Apoſtolicæ obſoleſcerent, cenſum Romanæ eccleſię pendi ſolitum, dictum denarium S. Petri, a Scotis exigere iuſſit d.

De ſenatu prudenti ad legendo conſulit.

Sacrorum vſus Scotis reſtitutus.

a An. 14. p. 1. ep. cl. 278.

b To. 7. p. 2. ep. ſecr. pag. 127.

c Ead. p. pag. 126.

Denarius vectigalis a Scotis exactus.

83 Profeſſus eſt ſolemni ritu hoc anno Alfonſus Rex Aragonius e, ſe beneficio auctoritateque ſedis Apoſtolicæ Sardiniæ & Corſicæ regnum accepiſſe, ac Ioanni fratri ſuo, cui Ioannes in ea celebritate partes pontificias demandarat, fidem ſacramento deuinxit, ſeque dictas a Bonifacio VIII. leges fiduciarijs Sardiniæ Regibus ſancte & religioſe ſeruaturum, eſt profeſſus: eblanditus enim erat. Alfonſus, miſſo Petro comite Ripacurtiæ, ſummis precibus a ſede Apoſto-

d Par. 1. pag. 132.

Alfonſus Rex Sardiniam e eccleſiæ beneficiariã agnoſcit.

e Par. 2. pag. 192.

lica, vt licet ad aulam pontificiam pro exhibendis clientis officijs ſe conferre obſtrictus eſſet; ea tamen in Aragonia pontificias vices gerenti præſtare liceret, ne ex ipſius abſentia bellorum motus concitarentur. Qua de re extant ad Ioannem Toletanum olim archiepiſcopum, eundemque patriarcham Alexandrinum deſignatum literæ [a], quibus exigendi a fratre Romanæ eccleſiæ nomine ſacramenti prouincia, additis ſubiectis legibus, impoſita eſt.

[a] An. 13. p. 2. ep. com 1413.

Ioannes, &c. Ioanni olim archiepiſcopo Toletano in patriarcham Alexandrinum electo.

Datæ patriarchæ Alex. illi in verba Pont. ſacramento adigendi partes.

Tibi de magna & ſpeciali gratia, quam hac vice perſonæ Alfonſi Regis facere intendimus in hac parte, ita quod in poſterum ad conſequentiam non trahatur, ſuper infraſcriptis cõmittimus vices noſtras; fraternitati tuæ tenore præſentium iniungentes, quatenus infra menſem computandum a receptione præſentium, quas tibi per dilectum filium magiſtrum Hugonem de Mirabello præpoſitum eccleſiæ Mimatenſis capellanum noſtrum & eiuſdem ſedis nuntium mittimus, certam diem ſolemnem, dummodo dies ipſa eundem menſem ab huiuſmodi receptione præſentium, vt præmittitur, computandum nequaquam excedat, & locum aliquem inſignem, quos ad hoc duxeris deputandos, eidem Alfonſo Regi aſſignare procures. Qua ſiquidem die in maiori eccleſia dicti loci, exiſtente inibi nuntio ſupradicto, totum tenorem literarum prædeceſſoris eiuſdem, quem tibi ſub bulla noſtra tranſmittimus, in eiuſdem Regis ac cleri & populi dicti loci præſentia perſonaliter, nomine noſtro & ſucceſſorum noſtrorum Romanorum Pontificum, ac eiuſdem Romanæ eccleſiæ fidelitatem, plenum vaſſallagium, homagium ligium, & iuramentum in forma curabis recipere infraſcripta, videlicet: *Ego Alfonſus, &c.* plene ac ſerioſe legi fideliter facias & exponi: quibus ſic lectis & expoſitis, illico ab eodem Alfonſo Rege, &c. [Aſſeretur ea inferius a nobis in regijs literis, qua ab Alfonſo nuncupata, hæc fieri iubet].

84 Deinde in tui præſentia, repræſentantis perſonam noſtram, & fungentis vice noſtra, ac eiuſdem Romanæ eccleſiæ in hac parte, ac recipientis nomine noſtro & ſucceſſorum noſtrorum & Romanæ eccleſiæ prædictorum confeſſionem, recognitionem, promiſſionem per ſtipulationem ſolemnem & iuramentum; nec non obligationes & promiſſiones & cætera infraſcripta, nuntio inibi exiſtente præfato, idem Alfonſus Rex, clero & populo etiam præſentibus antedictis, confitebitur & recognoſcet expreſſe ex gratia & liberalitate prædeceſſoris eiuſdem & Romanæ eccleſiæ, dictum regnum Sardiniæ & Corſicæ eidem genitori ſuo ac ſibi ſuiſque heredibus fuiſſe conceſſum in feudum; & ſic dictum genitorem ſuum illud recepiſſe, ſeque illud tenere ſub conditionibus, conuentionibus, ſiue pactis, modo, tenore, ac forma, quæ in dictis eiuſdem prædeceſſoris literis continentur: quos per ſtipulationem ſolemnem promittet & iurabit, ſe inuiolabiliter ſeruaturum. Pro quibus etiam ſeruandis dictum regnum Sardiniæ & Corſicæ, iuraque ſibi in eo competentia, & competitura & bona ſua, quæ ibidem conſiſtunt & conſiſtent, nobis & ipſi eccleſiæ obligabit; & promittet nihilominus, quod ſucceſſores ſui heredes in dicto regno Sardiniæ & Corſicæ eo tempore, quo facient & præſtabunt vaſſallagium, homagium, & fidelitatis iuramentum ſub forma prædicta, ſimilia confeſſiones, recognitiones, promiſſiones, iuramentum, & obligationes facient & præſtabunt Romano Pontifici, qui erit pro tempore & eccleſiæ ſæpedictæ]. Addita imperia, vt ex veteri pactione ab Alfonſo diploma regium bulla aurea obſignatum eliceret, quo is Sardiniam & Corſicam Romano Pontifici, ad quem ſupremum earum ſpectet imperium, acceptas referret, initaque conuenta confirmaret: quæ literæ pridie idus octobris pontificatus Ioannis anno XIII. conſignatæ ſunt. Eiuſdemque diei nota appoſita eſt alijs literis [a] ad Regem Alfonſum datis, quibus labore itineris ad ſedem Apoſtolicam pro nuncupanda clientelari ſponſione liberatus eſt, iuſſuſque Ioanni patriarchæ ſolemni ritu fidem addicere.

Propoſitæ Alfonſo regi gerendæ leges.

[a] Ead. p. 2 ep. com. 1414.

85 Accepit Alfonſus grati animi ſignificatione beneficium; cumque publice Sardiniam & Corſicam iure beneficiario accepiſſe profeſſus eſſet, & pacta vetera coroboraſſet, ſubiectas literas, vti fuerat conſtitutum, vt rei geſtæ memoria ad ſecuturas ætates propagaretur, his conceptas verbis exarauit [b].

[b] Ext. in lib. priuil. Rom. eccl. to. 3. pag. 153. & M. Bib. Vall ſign. lit. B. n. 12. pag. 387.

Sanctiſſimo ac beatiſſimo in Chriſto patri & domino, domino diuina prouidentia ſacroſanctæ Romanæ & vniuerſalis eccleſiæ ſummo Pontifici, Alfonſus Dei gratia Rex Aragonum, Valentiæ, Sardiniæ, & Corſicæ, ac comes Barchinonenſis pedum oſcula beatorum.

Sanctitati veſtræ literarum noſtrarum præſentium ſerie pateſiat, quod nos viſo ac plenarie intellecto papali reſcripto ſuper conceſſione & donatione confecto, quam felicis recordationis dominus Bonifacius Papa VIII. prædeceſſor veſter fecit illuſtriſſimo domino Iacobo recordationis eximiæ Regi Aragonum patri noſtro, ſuiſque heredibus in feudum perpetuum de regno Sardiniæ & Corſicæ cum iuribus omnibus & pertinentijs ſuis, ſub certo ſeruitio, certiſque conditionibus conſcriptis largius in prædicto reſcripto continentiæ ſubſequentis: *Bonifacius epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei &c.*] Subijciuntur Bonifacij literæ eadem verborum forma conceptæ, quas nos antea ſuo loco ita conſignatas inſeruimus [c]. *Dat. Romæ apud S. Petrum* II. *non. aprilis pontificatus noſtri anno* III. [His ſubiungit Alfonſus Rex].

Publica documẽta de fide ab Alf. Põtifici deuincta.

[c] Textu. an. Chr. 1297. n. 2.

Conſiderantes, quod nuper poſt deceſſum prædicti domini Regis claræ memoriæ genitoris noſtri, nos qui tanquam eius legitimus & vniuerſalis heres in dicto Sardiniæ & Corſicæ regno ſuccedimus, iuxta formam & conditiones contentas in reſcripto donationis iam dictæ fidelitatem, vaſallagium, & homagium ligium, ac ſecundum formam in eodem reſcripto expreſſam ſanctitati veſtræ & ſanctæ Romanæ eccleſiæ facere & præſtare perſonaliter tenebamur; prouidimus per inclytum & legitimum fratrem noſtrum infantem Petrum Ripacurtiæ & Impur. comitem nuncium noſtrum, propter hoc ad ſedem Apoſtolicam deſtinatum, a ſanctitate apoſtolica ſupplicando facere humiliter poſtulari, vt cum nobis his diebus propter occupationes varias, quas noui ſuſcepti regiminis regnorum noſtrorum auſpicia præparabant, ad apoſtolicam præſentiam perſonaliter accedere graue foret, dictam fidelitatem & iuramentum ſecundum prædictam formam in præfato infante nomine noſtro recipere dignaremini; quodque licet apoſtolica ſanctitas hoc poſſet rationabiliter denegare, de magna tamen & ſpeciali gratia, quam perſonæ noſtræ facere voluit in hac parte, quam in poſterum ad conſequen-

tiam

etiam trahi nequaquam intendimus; reuerendo in Chriſto patri domino Ioanni nunc patriarchæ Alexandrino, germano noſtro, tunc vero in patriarcham electo Alexandrinum commiſiſt, iniungendo eidem, vt infra menſem computandum a receptione literarum commiſſionis huiuſmodi, quæ ſibi per venerabilem Hugonem de Mirabello præpoſitum eccleſiæ Mimatenſis capellanum veſtrum & ſedis Apoſtolicæ nuncium tranſmiſſa, certam diem ſolemnem, dummodo dies ipſa eundem menſem non excederet, & locum inſignem nobis aſſignare curaret, ad infraſcripta in præſentia dicti Hugonis a nobis recipienda, ſub modo & ſolemnitate contentis in noſtris literis prædictis, quæ datæ ſunt Auinione pridie idus octobris pontificatus veſtri anno XIII.

Vt Aragonius id offeciū præſtiterit.

Nos igitur, pater beatiſſime, gratiam apoſtolicam ſuper hoc nobis factam cum filiali reuerentia & deuotis gratiarum actionibus admittentes, tenore præſentium fatemur, & recognoſcimus, quod cum ipſe reuerendus patriarcha ſecundum tenorem dictæ commiſſionis aſſignaſſet nobis diem ſolemnem, videlicet diem feſti beatorum Simonis & Iudæ Apoſtolorum, & locum inſignem, ſcilicet ciuitatem Valentiæ; conſtat & eſt verum, quod conſtitutis nobis & ipſo in eccleſia maiori beatæ Mariæ ſedis Valentinæ, vbi dictus infans Petrus & epiſcoporū, prælatorum, baronum, clericorum, militum, & populi copioſa multitudo conuenerat; lectiſque in noſtra & ipſorum, ac dicti Hugonis de Mirabello præſentia dicto papali reſcripto donationis dicti regni ſupra inſerto, & reſcripto etiam commiſſionis prætactæ, ipſiſque clare nobis & eis expoſitis in vulgari fecimus, & præſtitimus tanquam Rex Sardiniæ & Corſicæ in manibus memorati reuerendi patriarchæ, repræſentantis perſonam veſtram, & fungentis vice apoſtolica & ſanctæ Romanæ eccleſiæ, fidelitatem, plenum vaſallagium, & homagium ligium in forma ſequenti.

Sacramenti formula.

86 *Ego Alfonſus, Dei & apoſtolicæ ſedis gratia, Rex Sardiniæ & Corſicæ plenum vaſſallagium, fidelitatem & ligium homagium faciens, & sacramentum præſtans pro dicto regno Sardiniæ & Corſicæ, ab hac hora inantea fidelis & obediens ero beato Petro, domino noſtro domino Ioanni diuina prouidentia Papæ XXII. ſuiſque ſucceſſoribus canonice intrantibus, ſanctæque apoſtolicæ Romanæ eccleſiæ. Non ero in conſilio, aut conſenſu, vel facto, vt vitam perdant, aut membrum, aut capiantur mala captione. Conſilium, quod mihi credituri ſunt per ſe, aut per nuncios ſuos, ſiue per literas, ad eorum damnum, me ſciente, nemini pandam: & ſi ſciuero fieri, vel procurari, ſiue tractari aliquid, quod ſit in eorum damnum, illud pro poſſe impediam, & ſi impedire non poſſem, illud eis ſignificare curabo. Papatum Romanum & regalia S. Petri, tam in regno prædicto, quam alibi exiſtentia, adiutor eis ero ad retinendum & defendendum, ac recuperandum, & recuperata manutenendum contra omnem hominem. Vniuerſas & ſingulas conditiones, modos, ſeu formas & tenores contentos in literis conceſſionis dicti regni Sardiniæ & Corſicæ, ac omnia & ſingula quæ continentur in eiſdem literis, plenarie adimplebo & inuiolabiliter obſeruabo, nec vllo vnquam tempore veniam contra illa. Sic me Deus adiuuet, & hæc ſancta Dei euangelia.*

87 Ac deinde in eiuſdem reuerendi patriarchæ præſentia, repræſentantis perſonam veſtram apoſtolicam, & fungentis vice veſtra & eiuſdem Romanæ eccleſiæ; in præſentia etiam omnium aliorum prædictorum confeſſi fuimus, & recognouimus expreſſe ex gratia & liberalitate dicti domini Bonifacij felicis recordationis Papæ VIII. & ſanctæ Romanæ eccleſiæ dictum regnum Sardiniæ & Corſicæ, eidem domino genitori noſtro, ac nobis noſtriſque ſucceſſoribus heredibus fuiſſe conceſſum in feudum: & ſic dictum dominum genitorem noſtrum illud recepiſſe, noſque illud retinere ſub conditionibus, conuentionibus ſiue pactis, modo, tenore, forma, quæ in dictis eiuſdem domini Papæ Bonifacij prædeceſſoris veſtri literis continetur. Quos tenorem, modum, conuentiones, conditiones, & formam per ſtipulationem ſolemnem promiſimus & iurauimus nos inuiolabiliter ſeruaturos: pro quibus etiam ſeruandis nos & dictum regnum Sardiniæ & Corſicæ, iuraque nobis in eo competentia & competitura, & bona noſtra, quæ inibi conſiſtunt & conſiſtent, vobis & ipſi eccleſiæ obligauimus. Promiſimus etiam, quod ſucceſſores noſtri heredes in regnum Sardiniæ & Corſicæ eo tempore, quo facient & præſtabunt vaſſallagium, homagium, & fidelitatis iuramentum ſub forma prædicta, ſimilia confeſſiones, recognitiones, promiſſiones, iuramentum & obligationes facient & præſtabunt Romano Pontifici, qui erit pro tempore, & eccleſiæ ſupradictæ. Et nihilominus prædicta omnia in manu & præſentia dicti reuerendi patriarchæ, fungentis in hoc vice apoſtolica, per nos, vt præmittitur, confeſſa, recognita, & promiſſa fatemur iterum & recognoſcimus, ac promittimus per præſentes noſtras literas, aurea bulla noſtra bullatas, quas fieri fecimus, dictoque reuerendo patriarchæ, tanquam repræſentanti perſonam apoſtolicam, tradidimus infra menſem ad hoc ſtatutum, vt per eum eidem ſanctitati apoſtolicæ poterit notum fieri. Humani generis Redemptor veſtram beatiſſimam perſonam dignetur per tempora longiora cuſtodire. *Dat. Valentiæ v. kal. nouembris anno Domini MCCCXXVIII.*

Cōfirmatæ veteres pactiones.

Acceptis hiſce literis Ioannes Papa, ſequenti anno hæc Alfonſo reſcripſit [a]: *Super homagio per te, fili, nobis & eccleſiæ Romanæ in illis partibus pro regno Sardiniæ præſtito patentes literas tuas, aurea tua bulla munitas, nobis per dilectum filium Bertrandum de Fonte canonicum Toletanum, venerabilis fratris noſtri Ioannis patriarchæ Alexandrini germani tui nuncium, exhibitorem præſentium præſentatas gratanter accepimus; promptitudinem ſuper hoc & diligentiam vigilem in Domino commendantes. Dat. Auin. VI. id. februarij anno XIV.*

a To. 7. p. 2 ep. ſecr. pag. 192.

Alfonſi ſacramentū ... a Font.

88 Quod attinet ad Petrum Ripacurtiæ comitem Regis Aragonum fratrem, de quo in Alfonſi literis iniecta mentio; flagitarat [b] Rex a Ioanne vt leges de gradibus conſanguinitatis ad illius gratiam ſolueret, vt Elionoram Reginam Cypri Friderici Regis Trinacriæ, patrui ſui filiam, vxorem duceret: cumque petita reſpueret Pontifex, ne Fridericus hoſtis eccleſiæ ea noua affinitate Aragonios ſibi arctius deuinciret, Alfonſi animo in ea prorumpere verba auſus eſt, vt ſi Pontifex non aſſentiretur, eas tamen inceſtas nuptias perfectum iri. Quo audito, principe Chriſtiano indigno reſponſo, Ioannes Alfonſum grauiſſimis literis certiorem fecit [c], ob quas iuſtas cauſas legem canonicam ad fratris gratiam non remitteret: tum quanto piaculo ſe deuincirent, qui vetitas nuptias celebrarent, adductis imperialibus & pontificijs decretis demonſtrauit.

b Ib. pag. 172.

De nuptijs in vetito gradu contrahendis.

c Ead. pag.

Ioan-

Ioannes, &c. Regi Aragonum illuſtri.

Sane, fili chariſſime, quamquam libenter tam Regis præfati [nempe Philippi Regis Franciæ] quam tuis affectibus, quantum cum Deo poſſumus, annuamus, ſicut de tuis, docente magiſtra rerum experientia, circumſpectionem regiam credimus non latere; ſuper diſpenſationis tamen poſtulatæ negotio ſine Dei offenſa, proximi, & eccleſiæ præiudicio in præſentiarum, quod moleſte ferimus, annuere non valemus. Cum enim ſtatuta ſacrorum canonum non ſint niſi pro neceſſitate vel vtilitate eccleſiæ mutilanda, & hanc diſpẽſationem, vt clare patet, neceſſitas aliqua eccleſiæ non requirat, nec ex ea ſperatur vtilitas aliqua probabiliter ſubſequi (cum nec inter dictum comitem & Reginam prædictos, ſeu inter ipſum comitem & eiuſdem Reginæ progenitores diſſenſio vigeat, nec ſubſit materia, ex qua in poſterum debeat probabiliter excitari) patet quod ob bonum pacis, propter quod plerumq; conſueuit eccleſia ad diſpenſationis beneficium inclinari, non poteſt ſine tranſgreſſione canonum, tale beneficium ſuper hoc impertiri. Rurſus nedum non expectatur vtilitas ex copula ſupradicta, immo quod ſubſequi debeant pericula grauia, probabiliter formidatur. Nouit enim prouidentia regia, Regem Trinacriæ fore dictæ genitorem Reginæ, nec ignorat Regem ipſum Trinacriæ cum Ludouico dudum duce Bauariæ, hoſte Dei & eccleſiæ, ac de fautoria hæreticorũ & crimine hæreſis condemnato, chariſsimique in Chriſto filij noſtri Roberti Regis Siciliæ illuſtris perſecutore atrociſsimo, colligatum exiſtere ac actualiter vna cum dicto Ludouico dictum Regem & regnum, quod ad eccleſiam Romanam iure recti dominij pertinet, & pro quo idem Rex eiuſdem eccleſiæ vaſſallus exiſtit, perſecutus eſt æſtate præterita, & vt in futuro perſequi valeat, ſicut dicitur, ſe diſponit. Numquid igitur, durante ſtatu huiuſmodi, ſi Regis talis filia iungeretur cum domo ſic fideli, ſicut eſt domus Aragonum, poſſent tam eccleſiæ, quam Regi Siciliæ prædicto, quam fidelibus alijs Tuſciæ & Lombardiæ partium pericula varia probabiliter formidari? Profecto, fili chariſsime, ſi poteſtatem, quam vxores in viros vendicant, attente conſideres, non poteris, vt credimus, aliud quam dicimus opinari.

Negata Aragoni facultas.

Propoſitæ cur non ſoluatur lex canonica, rationes.

Non carere periculo eam coniunctionem.

89 Attende, fili, ad quid virum illum ſapientem, cui nullus purus homo in ſapientia præceſsit ſimilis, nec ſequetur, vxores eius traxerint, & a quo reuocarint eum: vtique a Dei veri dilectione ipſum ſeparauerunt & ſeruitio, & ad deorum ſuorum falſorum cultum & obſequium, non abſque idololatriæ vitio, pertraxerunt. Si igitur in tam ſapiente talia potuerunt, quid putas in minus ſapientibus poſſunt? Et ſi dicatur, ſicut & dicitur, quod facta diſpenſatione huiuſmodi, ſuper pace reformanda inter dictos Reges & eccleſiam curabis tunc cum fratribus & alijs amicis tuis pro pace huiuſmodi reformanda curam ſedulam adhibere; proculdubio medicus prudens ad adminiſtrandum medicinam infirmo tempus opportunum eligit, in quo medicina ſalutem poſsit efficacius operari. Attendat ergo prouidentia regia, ſi ad procurandam pacem prædictam tua diligentia poſt diſpenſationem eſſet adeo efficax ſicut ante: & ſupponimus indubie, quod ipſam poſt adeo non reperies efficacem. Primo quidem, quia Rex Siciliæ ſupradictus nec de nobis, nec de te ſperare poterit, ſicut ante ſperaret. Secundo quia dictus Rex Trinacriæ, ex quo intentum ſuum per dictam diſpenſationem fuerit aſſecutus, non erit ſic obediens votis tuis. Adhuc præfatus Rex Trinacriæ nobis & eccleſiæ in multis alijs iniurioſus exiſtit. Primo quidem quia, licet iuramento corporali præſtito idem Rex ſingulis ſummis Pontificibus homagium facere, & ligium iuramentum fidelitatis infra certum terminum ſit aſtrictus præſtare; nobis tamen hoc facere prætermiſit. Secundo quia, licet certum cenſum pro regno prædicto, iuramento corporali præſtito, certo termino ſoluere nobis & eccleſiæ teneatur; in ſolutione tamen huiuſmodi annis pluribus iam ceſſauit. Tertio quia inaudita grauamina inferre eccleſijs & perſonis eccleſiaſticis non formidat. Attendat ergo circumſpectio Regia ſi, eo in iniurijs huiuſmodi perſiſtente, ſit æquum, quod eccleſia ſibi gratiam faciat, per quam poſſit tanta malitia pertinacius perdurare.

Propoſitã a Friderico non præſtitã clientelarem poſſeſſionem.

Non ſolũ tum cenſum.

Ab eodẽ vexatum ius eccleſiaſticum.

90 Sane quia ſalutem eiuſdem Regis paterno more intenſis deſiderijs affectamus, beneuolentiam regiam hortamur & rogamus attente, vt ſicut iam te cœpiſſe nouimus, de ſtatu tam periculoſo, tam ignominioſo Regem ipſum eripere ſuadeas, & ad pacem reformandam inter Reges prædictos, ipſumque Regem Trinacriæ ad deuotionem eccleſiæ reducendum & gratiam interponas efficaciter ſolicitudinis tuæ partes. Ex hoc quidem & diuinam vberiorem promereberis gratiam, ac nos & Reges ipſos tibi conſtitues ad tua beneplacita promptiores. Poſtremo autem præfatus miles nuntius regius extra ſcripturas oblatas nobis ex parte expoſuit regia oraculo viuę vocis, quod ſi nos diſpenſationem huiuſmodi negaremus, quod præfatum matrimonium nihilominus compleretur. Nos autem, hoc admiranter audito, vix potuimus credere, quod de mente Regis tam catholici proceſſerit dictum tale: præſertim quia, ſicut audiuimus, cum diebus præteritis per nonnullos conſuleretur tibi, vt inter te, fili, & Reginam prædictam etiam ſine diſpenſatione, ſi diſpenſatio negaretur, deberet matrimonium celebrari; tu velut princeps catholicus, & deuotus eccleſiæ filius, timens Deum offendere, indignanter talem conſiliarium repuliſti. Vnde credendum non eſt probabiliter, quod tu, id quod in tua perſona illicitum & inconueniens reputaſti, in cuiuſuis perſona alia procurares vel etiam, quantum eſſet in te, cum patientia ſuſtineres.

Reſpondetur ad temerariã Aragonis vocem.

Et vt celſitudo non ignoret regia quam deteſtabile apud catholicos principes fuerit crimen iſtud, quantiſque pœnis perſecuti fuerint committentes, pauca tibi duximus præſentibus inſerenda. Ecce quid vnus ſtatuit catholicus Imperator: *Si quis*, inquit, *illicitas & contra ius naturæ, quas lex inceſtas & nefandas & damnandas vocat, contraxerit nuptias, ſi quidem non habuit filios ex prioribus legitimis, & inculpabilibus ſibi contractis nuptijs, mox ei ſuarum rerum caſum imminere: ſimul autem & eis, quæ nomine dotis data ſunt ei, in nullo potiri, ſed omnia ærario aſſignari, eo quod dum licuerit facere nuptias legitimas, contra leges amauerit, & cõfundere quidem ſobolem, nocuerit autem & generi, egerit vero quæ impia ſunt & ſcelerata: ſitque ei plena non confiſcatio ſolum, ſed & cinguli priuatio & exilium; & ſi vilis fuerit, corporis verberatio, quatenus diſcat caſte viuere, & intra naturam ſe continere; non autem delectari & amare vltra terminum & tradita nobis a natura etiam, & legibus repugnare. Mulier quoque ſi legem, ſciens, hanc quidem neglexerit,*

Expoſitæ pœnæ aduerſus cõtrahentes vetitas nuptias.

ince-

inceſtiſque ſemetipſam tradiderit nuptijs, ſub eadem pœna conſtituenda. De his autem vnus canon ſic dicit: *Omnis pollutus inceſti macula, eſt infamis.* Alius autem ſic dicit: *Nos ſequentes* patres noſtros, illos ſcilicet inceſtuoſos, notamus infamia, & infames eſſe cenſemus: quia infamiæ macula ſunt aſperſi.

Viennẽſis concilij decretum

91 Audi, fili chariſſime, quid contra tales ſtatuerit concilium Viennenſe: *Eos, inquit, qui temeritate præſumpta in ſuarum periculum animarum, ſcienter in gradibus conſanguinitatis vel affinitatis, conſtitutione canonica interdictis, matrimonialiter contrahere non verentur, refrænare metu pœnæ ab huiuſmodi eorum temeritatis audacia cupientes, excommunicationis ſententiæ decreuimus ſubiacere: præcipientes eccleſiarum prælatis, ne illos, quos eis conſtiterit taliter contraxiſſe excommunicatos publice tandiu nuncient, ſeu a ſuis faciant ſubditis nunciari, donec ſuum humiliter recognoſcentes errorem, ſeparentur ab inuicem, & abſolutionis mereantur beneficium obtinere.* Ad hæc, chariſſime fili, quia excellentiam regiam, ſucceſsibus abundare proſperis, intenſis deſiderijs affectamus, eandem rogamus attentius & hortamur, quatenus ſic in cunctis te prudenter & prouide dirigas, ſic laudabiliter actus tuos & opera, velut princeps catholicus & ex deuota proſapia genitus moderaris, vt Regi Regum, per quem regnas & regeris, iugiter occurras acceptior, magiſque reddaris in eius oculis gratioſus, ac in orbe terrarum nominis tui fama clarioribus titulis augeatur: quod vtique aſſequeris, ſi declinare vetita ſtudueris, teque in præceptis diuinis ſedule exercere, &c. *Datum x. kal. martij anno* XIII. Paruit monenti Pontifici Alfonſus Rex, cum referat Surita a, Petrum Ripacurtiæ comitem Ioannam Gaſtonis Fuxenſis comitis ſororem thoro ſibi iunxiſſe, cum Pontificem ad dandam poteſtatem vt Conſtantiam Reginam Cypri Friderici Regis Trinacriæ filiam vxorem duceret, flectere non potuiſſet: illam vero Regi Armeniæ nupſiſſe.

a Sur. l.7. c.14.

Caſtellæ Regis nuptiæ ob publicam pacem cõfirmatæ.

92 Contraxerat vetitas nuptias cum Maria Regis Alfonſi Luſitaniæ filia Caſtellæ Rex: cumque veniam ſupplex poſceret a Pontifice, vtque initum matrimonium confirmaret deprecaretur, Ioannes explicandam in eum miſericordiam cenſuit b, cum ille non in eccleſiaſticæ auctoritatis contemptum, ſed ad publicam pacem aſſerendam, ac potentiam in Saracenos confirmandam id pertentaſſet; tum vt ex longiore in copula differenda mora pericula anteuerteret, legemque de coniugijs ad ſui gratiam ab Apoſtolica ſede ſoluendam ſperaret. Ad expiandum vero crimen Pōtifex Bracharenſi archiepiſcopo ac Burgenſi & Ægitanienſi ac Palæſtino epiſcopis munus impoſuit, vt coniuges conſtituto tempore thoro abſtinere iuberent, ac fidem iureiurando deuincirent, nunquam ſimile quid ipſos molituros.

b An. 13. p. 1. ep. cõ. 916.

Fraternitati, inquit, veſtræ mandamus, quatenus eos ſeparetis ad tempus, iniuncto eis inter alia ſub virtute iuramenti præſtandi, quod ſimilia non committant vel facientibus præbeant conſilium, auxilium, vel fauorem; dictoque Regi pro ſalutari pœnitentia iniungentes, vt ad placandam diuinam offenſam, & quod exceſſus huiuſmodi tam graues tamque deteſtabiles ipſis diuina pietas non debeat imputare, vnam eccleſiam collegiatam erigat in loco, quem in regno ſuo duxerit eligendum, &c. Dat. Auin. XVI. kal... anno XIII. Cum etiam Ioannem Ouetenſem epiſcopum ea de re certiorem factum cauſam, ob quam Regi non reſcriberet, ipſi ſignificare iuſſit a: *Quod, inquit, præfato Regi ad præſens reſcribere omittimus, non miretur eum, ſicut tua prudentia non ignorat, contrahentes matrimonium in gradibus conſanguinitatis vel affinitatis, conſtitutione canonica interdictis, excommunicationis ſubiaceant ſententiæ auctoritate concilij Viennenſis. Nos * præfato Regi nō dirigeremus libenter niſi tanquam deuoto & in gratia exiſtenti eccleſiæ, quod minime valemus facere, donec abſolutus a ſententia huiuſmodi fuerit (ſuper quo nos apud ipſum excuſare ſtudeas) ſcripta noſtra. Dat. Auin.* III. *non. martij anno* XIII. Rege vero ac Regina cenſurarum religione, quibus ſe irretierant, ſolutis, Pontifex Mariam Reginam grauiſſimis ſententijs ad ſectandam pietatem informauit b.

Irrogata illi ad crimen expiandum pœna.

a To. 7. p. 2. ep. ſecr. pag. 156.

Vetus mos, ve Pontifex anathemati reis nō ſcribat.

* enim

b Ead. pag.

Alfonſo vero petita ab illo ab Apoſtolica ſede pro conficienda Granatenſi expeditione ſubſidia conceſſit, de quibus ſuperiori anno, adductis Alfonſi Regis ad Pontificem ſupplicibus literis, ipſum egiſſe vidimus; vtque adiectas leges religioſe ſeruaret, eſt adhortatus c.

c Ead. par. pag. 152.

93 Pellexit Alfonſus Caſtellæ Rex in ſacri belli ſocietatem Alfonſum Aragonum & Alfonſum Luſitaniæ Reges, quos quidem nouis affinitatibus ſibi deuinxerat: neq; enim modo Mariam Luſitani filiam ſibi iunxerat, verum Blancam Petri principis, qui ad Granatam occubuerat, filiam Petro Luſitani Regis filio deſpondit, Regique Aragonum Alfonſo Eleonoram ſororem vxorem tradidit. Porro de ſacro illo inter tres Reges fœdere hæc ſcribit Mariana d: *Inter tres Reges fœdus aduerſus Mauros ſancitum, ſi gentis impiæ reliquias viribus ſocietatis delere poſſent: cautum præterea ne perfugas inter ſe reciperent, in quo tranquillitatis publicæ ſpes continebatur.* Acceſſiſſe in illius belli ſacri ſocietatem Philippum Nauarræ Regem, ſequenti anno viſuri ſumus: quem quidem hoc anno vna cum coniuge Ioanna Regina tertio nonas martij ſolemni ritu ſacro oleo perunctos coronatoſque Pompeiopoli, refert idem Mariana e; nouos vero Reges his legibus ante eam celebritatem ſancitis aſſenſiſſe: *Regni vendendi, permutandi, regijue patrimonij alienãdi facultas ſublata: ſi proles maſcula nata eſſet, cum primum vigeſimum ætatis annum expleſſet, Vaſconum Regem fore: reipublicæ moderatorem, datis Philippo patri centum aureorum millibus, ſi nullam ex ſe prolem reliquiſſent, noui Regis inſtituendi liberam poteſtatem penes tres ordines futuram.*

d Marian. de reb. Hiſ. l.15. c.20.

Hiſpani Reges in Mauros fœdus ineunt.

e Eod. cap.

De Philippo Rege Nauarræ.

94 Dum ea apud occidentales principes gerebantur, oppugnabant Armenos in oriente Saraceni: cum Pontifex eorum tuendorum zelo, ne ſub impiorum tyrannide ſuccumberent, Petro e Manſo & Arnaldo e Fabricis Apoſtolicæ ſedis nūtijs partes dedit, vt plurimam auri vim in belli ſacri ſumptus conuertendam erogarent; ea tamen lege, ſi Armeni in fide & coniunctione eccleſiæ conſtantes perſtarent: acceperat enim nonnulla in eo regno contra traditam a patribus incorruptam religionem nouata. Conſultum etiam lapſæ in Syria religioni, præfectuſque eſt patriarchatui f Hieroſolymitano Petrus e Palude * ordinis Prædicatorum theologicæ ſcientiæ laude florens, & Raimundo, qui in Cypro obierat, ſubrogatus: cui etiam ad dignitatem ſuſtentandam eccleſiæ Nimocienſis in Cypro adminiſtratio tradita. Ad paſcendos præterea diuino verbo Georgianos inſtituta eſt Tephelicæ ſedes cathedralis, & Ioannes Dominicanæ familiæ alumnus Georgiæ datus epiſcopus, vt ex ſubiecto diplomate patebit.

Armenia Saracenis oppugnatur.

Subſidia tio auro a Põt. adiuti.

Petrus e Palude creatus patriarcha Hieroſol.

* Palude

f An. 13. p. 2. ep. cõ. 1817. & poſt eand. ep.

Ioan-

Ioannes, &c. dilecto filio Ioanni de Florentia electo Tephelienſi.

In Georgia Tephelicæ conditus epiſcopatus.

Nuper ad dilatationem fidei Chriſtianæ cultumque diuini nominis ampliandum, ſuadentibus etiam alijs rationabilibus cauſis, locum inſignem Tephelicenſem nuncupatum, in regno Iorgianorum conſtitutum, de fratrum noſtrorum conſilio, & apoſtolicæ plenitudine poteſtatis in ciuitatem ereximus, ipſamque vocabulo inſigniuimus ciuitatis & ciuitatem Tephelicenſem volumus perpetuis futuris temporibus nuncupari; ac de conſilio & plenitudine antedictis decreuimus & conſtituimus, in ciuitate ipſa fore conſtituendam eccleſiam cathedralem, eamq; dignitatis epiſcopalis titulo decorandam. *Et infra*: In te ordinis fratrum Prædicatorum profeſſorem, in ſacerdotio conſtitutum, in ſacra pagina eruditum, qui conditiones & qualitates illarum partium præſentialiter & palpabiliter expertus, & per tuam ſationem verbi diuini multorum iam fidelium lucrifeciſſe animas diceris domino Ieſu Chriſto; cuique ſacræ religionis zelus, vitæ munditia, morum grauitas, diſcretionis maturitas, aliaque dona virtutum, prout etiam teſtimonia fide digna perhibent, commendabiliter ſuffragantur, oculos conuertimus noſtræ mentis: quibus omnibus debita meditatione diſcuſſis, de perſona tua eccleſiæ præfatæ de dictorum fratrum conſilio auctoritate apoſtolica prouidemus, &c. *Dat. Auin.* XIV. *kal. nouembris anno* XIV.

Io. Flor. ord. Præd. inſtitutus epiſcopus eius eccl.

95 Ad reuocandos etiam ad ſinum eccleſiæ a diuturno ſchiſmate Aſiaticos Græcos, Ioannes religioſos viros zelo ac ſcientia præditos tranſmiſit in Galatiam & Cappadociam, qui populos vera religione excolerent; tum Imperatorem Trapezuntinum ad redintegrandam eccleſiæ Aſiaticæ cum Romana coniunctionem excitauit a.

Trapezuntinus Imp. ad eccl. Rom. cõiunctioné ſollicitatus.

a An. 14. p. 1. ep. 81. 335.

Magnifico viro Trapeſundarum Imperatori, gratiam in præſenti, quæ perducat ad gloriam in futuro.

Pontificię ad illum hac de re lit.

Licet votis zelemur ardentibus, vt cunctis mortalibus, quos Dei Filius Ieſus Chriſtus ſuo ſanguine pretioſo redemit, cæleſtis gratiæ radius illuceſcat, & ſalus votiua proueniat animarum, vt hoſtis antiqui, ſemper quærentis vt noceat, eluſa nequitia, ſupernæ beatitudinis gloria, quam non ſufficit capere intellectus humanus, quamque Saluator noſter, a quo vniuerſorum chariſmatum dona manant, ſe diligentibus repromittit, in ſuauitatis fœcundæ dulcedine perfruatur; hoc tamen profundius perpeti cura reuoluimus, hoc ſitimus ardentius, hoc in ſolidæ charitatis ardore crebris orationibus poſtulamus, vt inter omnes, quos regenerauit vnda baptiſmatis, ceſſet ſciſſuræ diuiſio, ceſſent errorum nebulæ, fidei charitas iubilet, & mentales oculos in Chriſto credentium temeratæ fidei perfidia non obducat; vnaque ſancta catholica & vniuerſalis eccleſia in vnitate veræ fidei, ſub vno paſtore, & vnius ouilis intemerata & ſolida vnione, ad conquirendam eiuſdem beatitudinis gloriam gratis ſucceſſibus fœcundetur. Ideoque excellentiam tuam monemus, rogamus, & hortamur attente, te in domino Ieſu Chriſto, per aſperſionem ſui pretioſi ſanguinis obſecrantes, quatenus diligenter attendens, quod tibi creſcet ad meritum, accedet ad gloriam atque famam, ſi datum tibi deſuper fuerit, vt tu & populus, tuæ ditioni commiſſus directionis tuæ ſtudio, ad vnitatem eiuſdem catholicæ & vniuerſalis eccleſiæ reuertamini, extra quam non eſt gratia, neque ſalus; te & prædictum populum habilitare & reducere ſtudeas ad eiuſdem catholicæ & ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ perpetuam & inuiolabilem vnionem, &c. *Dat. Auin. kal. decembris anno* XIV. Conceptæ ſunt eadem formula literæ a hortatoriæ ad Raſſiorum, Tephelicenſium in Georgia & Chotacicenſium Reges, atque ad Solagay, Miſſerquis, Tephelicenſes principes, tum Carpi & Aliquis regulos, quos omnes ad repetendum Romanæ eccleſiæ ſinum excitauit; tum Prædicatores & Minoritas, qui ijs in oris circumferebant euangelium; tum Bernardum e Gardiola epiſcopum Diagorganenſem enixe commendauit.

a Id. reg. poſt eand. ep.

96 Retulere b magnam pietatis & conſtantiæ gloriam Vngari Aſiatici, Malchaytæ & Alani, qui licet impijs ſuperſtionum erroribus irretitis populis circumfuſi eſſent, incorruptam tamen fidei puritatem ſeruauerunt. Eminebat inter eos dignitate Ieretanny Vngarorum Regum ſtirpe ſatus, qui cum præſulem catholicum a ſede Apoſtolica flagitaſſet, Pontifex epiſcopum Gemiſcatenſem ad eos tranſmiſit; ſubiectiſque literis ad fidem tuendam, ac religioſorum virorum pia monita excipienda ipſos inſtruxit c.

b Ib. ep. com. 63.

Vngari Aſiatici, Malchaytæ, & Alani fidem Chriſtianam colunt.

Dilectis filijs Ieretanny & vniuerſis Chriſtianis Vngaris, Malchaytis, & Alanis ſalutem.

Ingentem, nec mirum, materiam gaudiorũ ſuſcepimus, quod ſummus ille cæleſtis agricola, qui omnes quos diligit ad cognitionem ſui miſericordi ſemper beneficio euocat atque trahit, quodque per inenarrabilem gratiam vnigeniti ſui toto orbe diffuſam auget continue familiam Chriſtianam, vos veræ fidei luce perfuſos, & ſacri baptiſmatis fonte renatos & imbutos, doctrina euangelicæ & apoſtolicæ veritatis in orientalibus partibus in eorum medio, qui nondum gratiam recepere baptiſmatis, collocauit. In immenſum inſuper nobis ceſſit ad gaudium intellecto, quod tu, fili Ieretanny, de ſtirpe catholicorum principum Regum Vngariæ deſcendiſti; quodque tu & alij Chriſtiani in dictis partibus commorantes, zelo fidei & deuotionis feruore ſuccenſi, doctorem catholicum deſideratis habere, qui vos in fide catholica verbis ſalutaribus inſtruat, & ſanctis exemplis informet: propter quod a nobis humiliter veſtris ſupplicationibus poſtulaſtis, vt aliquem catholicum antiſtitem, ſacrarum ſcripturarum ſcientia præditum, vitæ ſanctitate decorum, verbo vtilem, & exemplo mirabilem, ad partes ipſas pro inſtitutione veſtra in eadem fide catholica mittere dignaremur.

Ad religionem tuendam excitati.

Antiſtes ſacrorum ad eos miſſus a Põt.

Cupientes igitur, vt Chriſti familia vbique locorum incrementa ſuſcipiat, ſed maxime in ipſis partibus dilatetur, venerabilem fratrem noſtrum Gemiſcatenſem epiſcopum, vobis notum, ad partes ipſas cum noſtræ benedictionis gratia prouidimus deſtinandum. Quocirca deuotionem veſtram monemus & hortamur in domino Ieſu Chriſto, quatenus ſacris inſtructionibus, quas idem Thomas & alij epiſcopi catholici, nec non dilecti filij fratres Prædicatorum & Minorũ ordinum, in ipſis partibus commorantes, in doctrina catholicæ fidei vobis fecerint, mentales aures deuotius adhibentes, animos veſtros veritati eiuſdem fidei & ſanctorum patrum auctoritatibus coaptetis. Benedictionem noſtram inſuper vobis impendimus, & rogamus humani generis pijſſimum Redemptorem, vt ipſe vos benedictionis ſuæ rore perfundat, vt in veræ fidei vnitate conſtantes vos de bono perficiaris in melius, & alios ad familiam gregis dominici fructuoſis

Commendati Prædicatores & Minoritæ.

excm-

Digitized by Google

exemplis & operibus euocetis. *Dat. Auin. III. kal. octobris anno XIV.*

97 Excitati etiam literis apoſtolicis omnes Chriſtiani, qui in Perſide verſabantur a, vt in diuino amore ac religione conſtantes perſtarent: tum Zacharias archiepiſcopus S.Thadæi Apoſtoli e Coratesia in Perſide ad zelum in fide proferenda inflammatus b. Incumbebant vero magna laude ad traducendos ad Chriſtũ eos populos Dominicanæ ac Franciſcanæ familiarum religioſi viri, qui plures Perſas ab errorum tenebris in altiſſimam euangelij lucem eduxere. Denique Pontifex apoſtolico impulſus zelo, vt omnes barbaros ad cultum diuini Numinis conuerteret, Tartarorũ Imperatorem, propoſita orthodoxæ fidei formula, ad eam amplectendam hiſce literis ſolicitauit c. Miſerat enim oratores Imperator ad Apoſtolicam ſedem, vt ſacerdotes & epiſcopos ad ipſum ac Tartaros fide Chriſtiana excolendos depoſcerent.

a Eod. an. 14. p. 1. ep. com. 70.

Inter Tartaros aucta religio

b Ib. ep. 69

c Ib. ep. com. 180.

Magnifico viro Elchigadan Imperatori Tartarorum Coraſſan, & Turqueſtam ac Indoſtan, gratiam in præſenti, quæ perducat ad gloriam in futuro.

Paſtoralis officij commiſſi nobis a Domino debitum exigit, vt excellentiam tuam ad ea, quæ tuæ ſalutis profectus reſpiciunt, tibique titulos laudum adſcribunt, ſolicitis inducamus ſtudij, & affectuoſis exhortationibus excitemus. Licet igitur verbum crucis, ac vniuerſalis redemptionis humanæ ſalutiferum venerandumque præconium per apoſtolicam tubam in ſalutem vniuerſitatis exiuerit, & ad vniuerſos orbis fines ſonus doctrinæ peruenerit ſalutaris; tamen perſonam tuam eo ſpecialius lucrifacere Domino cupimus, mentiſque tuæ oculos cognitione veræ & catholicæ fidei illuſtrare, quo propter beneficia & multa ſolamina, quæ in terris dominio tuo ſubiectis exhibes Chriſtianis, te magis præcipua affectione proſequimur, tuoſque ſpirituales prouentus ardentius affectamus; quoniam etiam ſpes certa nobis impenditur, quod ad fidem catholicam, faciente illo, in cuius manu corda ſunt hominum omnium, facilius conuertaris. Non enim procedit niſi ex ſuperni luminis gratia, quæ ſicut credimus, oculos tuæ mentis aperuit ad exercendum erga renatos fonte baptiſmatis pietatem, quod tu dilectos filios fratres Prædicatorum & Minorum ordinum, fideles operarios Ieſu Chriſti, in partibus orientis euangelizantes in feruore ſpiritus verbum Dei, benigne ſuſcipis, deuote pertractas, & officium eis hilaris hoſpitalitatis impendis. Colligimus etiam ex alijs tuorum laudabilium operum floribus tuæ deuotionis inſignia, qui nuper duos fratres eiuſdem ordinis Prędicatorum, venerabilem fratrem noſtrum Thomam nũc epiſcopum Seniſcantenſem cum vno ſocio eiuſdem ordinis ſpeciales nuncios tuos ad Apoſtolicam ſedem deuote & humiliter deſtinaſti, petens & cupiens tibi per literas apoſtolicas benedici, ac etiam de fide catholica informari. Laudabilia igitur vota tua gratis affectibus complectentes, eundem Thomam ad ſtatum proueximus paſtoralem, curam animarum, quas ad gregem ſuum in ciuitate Seniſcantenſi cæleſtis pietas iam vocauit, vel vocabit in poſterum, eidem Thomæ epiſcopo auctoritate apoſtolica committentes. Et vt catholicæ fidei ſeries tibi plenius innoteſcat, eam tibi annotatam præſentibus deſtinamus, quæ talis eſt.

Imperator Tart. fauet Chriſtianis. Actæ illi a Pont. gratiæ.

98 Et quidem credimus ſanctam Trinitatem Patrem, & Filium, & Spiritum ſanctum, &c. [Eadem a eſt fidei formula quæ ad Armenos anteà tranſmiſſa eſt, vſque ad hæc verba:] Sua tamen prærogatiua tam in generalibus concilijs, quam in quibuſcumque alijs ſemper ſalua. Ideoque magnificentiam tuam rogamus & hortamur attente, quatenus ſedulà meditatione recogitans, quod fragilis eſt & caduca humanæ naturæ conditio, plena periculis, expoſita caſibus, inſtabilis ſtatus eius; conſiderans etiam, quod a lege mortis, mordentis omnia, nullus excluditur, promptus aſſurgas, præſto te offeras, paratus accedas ad agnitionem Chriſtianæ fidei, & ſuſcipiendum baptiſmatis ſacramentum ad laudem diuini nominis, tuæ ſalutis profectum, & augmentum fidei ſupradictæ, vt lucis ſuæ radio illuſtratus, te ſolerter exerceas ad eius fines laudabiliter ampliandos, vt poſt vitæ præſentis excurſum a porta inferi libereris, & eius diris cruciatibus, pœniſque grauiſſimis euitatis, æternæ beatitudinis præmia perpetuis duratura temporibus conſequaris. Ad hæc multæ benignitatis affectum quem, ſicut prædiximus, Latinis Chriſtianis, in partibus illis morantibus & illuc accedentibus, fauorabiliter exhibes, vberibus gratijs proſequentes petimus, vt affectum huiuſmodi tua nobilitas continuet circa illos & cæteros alios, qui fide imbuti fuerint orthodoxa. Cæterum inſtanter rogamus, vt eundem Thomam epiſcopum, & omnes catholicos antiſtites, in dictis partibus commorantes, & qui illuc accedent in poſterum; nec non præfatos Prædicatorum & Minorum ordinum profeſſores, ad dictas partes non alicuius commodi temporalis obtentu, ſed ſolum pro lucrifaciendis Domino animabus non abſque grauibus laboribus & periculis accedentes, benigne pertractes, iucunde recipias, prædicationes ipſorum aure cordis efficaciter audias, ipſoſque per tuos ſubditos ſimiliter facias benigne ſuſcipi & tractari; vt bonorũ omnium Retributor mentem tuam aperiat, te beneplacitis ſuis coaptet, tuoſque labores in eius obſequium præſtitos non ſolum temporalibus, ſed etiam ſpiritualibus prę mijs recompenſet. *Dat. Auin. IV. nonas nouembris anno XIV.*

Fidei catholicæ deſcripta formula.

a Ext. an. 1318. n. 10 & ſeq.

Propoſitũ felicis immortalitatis præmium.

Profecti etiam ſunt in Æthiopiam præcones euangelici: miſſiſque literis præfixa hac ſalutatione, *Gratiam in præſenti, quæ perducat ad gloriam in futuro*, Æthiopum Imperatorem Pontifex ad veram religionem allicere ſtuduit: b cum vero illæ eadem pene verborum formula conceptæ ſint, qua tranſmiſſæ ad Trapezuntinum Imperatorem, repetende non viſæ ſunt.

b An. 14. p. 1. ep. com. 275.

IESV CHRISTI
Annus 1330.

IOANNIS PP. XXII. annus 15. VAC. IMP. OCCID. 17. ANDRONICI IMP. ORIEN. 47.

1 Affulſit eccleſiæ felix annus a partu Virginis milleſimus trecenteſimus trigeſimus, indictione decima tertia, quo peſtiferum ſchiſma, Petro Corbario ſcelus damnante, ac Ioannem, quem antea vt hæreticum immani veſania damnauerat, verum Chriſti vicarium ſolemni ritu ac ingenti demiſſione agnoſcente, ſedatum eſt. Cuius hiſtoriæ longam adducturi ſeriem, temporum ordinem ſeruandum putauimus. Subduxerat c ſe anno ſuperiori Petrus fuga præcipiti cum reliqua ſchiſmaticorum & hæreticorum colluuie; quæ mox piorum metu diſ-

Schiſmatis abolitio.

c To. 7. p. 2. ep. ſecr. pag. 121.

a T. 7. p. 2. ep. ſecr. pag. 49. Antipapæ latebræ. b Boſq. in Io. XXII.

diſſipata a eſt, e Piſana vrbe: auxitque fugitiui antipapæ pauorem, Piſas in veri Chriſti vicarij obſequium procubuiſſe, ac tum fugam ad Bauarum eſt molitus; vrgenteque terrore, ne caperetur a catholicis, latebras quæſiuit. Rem accurate narrat ex Bernardo Boſquetus b his verbis: *Poſt receſſum Bauari de ciuitate Piſana, callide cogitans*, nimirum Tarlarus nobilis Gibellinus Piſarum præfectus, *ſibi appropriare dominium ciuitatis, de voluntate ciuium Piſanorum, qui erant de tyrannide Bauari grauati multipliciter & afflicti, cœpit tractare de pace cum poteſtate, eccleſia, & ciuibus Florentinis. Etiamne dederunt commeatum prædicto Petro antipapæ, vt inde recederet & abiret: cumque peteret a prædicto Tarlato, vt ſibi prouideret de ſecuro conductu, donec perueniſſet ad Bauarum, qui adhuc erat in partibus Lombardiæ, negauit Tarlatus: & tunc prædictus antipapa ſecretius dedit ſeipſum in manibus Bonifacij comitis Nouelli de Donoratico Piſani; & ipſe Bonifacius fecit eum de nocte occulte duci cum quodam ſuo anticardinali fratre Paulo de ordine fratrum Minorum ad vnum caſtrum ſuum in maritima, quod vocatur caſtrum de Vrgari, quod diſtat a ciuitate Piſana per* XXXV. *milliaria: vbi cum prædicto Paulo anticardinale occultus latuit circiter per tres menſes. Verum cum ciues Florentini quacumque ex cauſa duxiſſent exercitum gentis ſuæ verſus partes illas, dubitans & timens dictus Bonifacius comes, ne hoc facerent, vt prædictum antipapam ſcirent ibi latere, & quærerent ipſum antipapam habere; fecit eum quanto potuit occultius reduci ad domum ſuam in ciuitate Piſana, vbi tenuit eum abſconditum & occultum, &c.*

Vt antipapa ad Bauarum ſe conferre niſus ſit. Bonifacio comiti ſe crediderit. Aliquandiu latitarit.

2 Interim Pontifex extinguendi ſchiſmatis cupidus, ac reſtituendæ eccleſiæ priſtinæ tranquillitatis, omnem operam defixit, vt abditiores receſſus, in quos ſe condidiſſet antipapa, ſcrutaretur: & omnes, qui illum occultatum tenerent, vel vt capeſſeret fugam præſidio eſſent, bonorum priuationis terrore & cenſurarum religione petculit: inueſtigandi illius comprehendendi Simoni archiepiſcopo Piſano, epiſcopo Florentino, & electo Lucano kal. martij prouinciam dedit. Excurrente breuiſſimo a datis hiſce imperijs tempore, eductus eſt ex impuro latibulo ſuo coluber: dum enim Piſanorum oratores in pōtificia aula verſabantur, percrebuit Petrum Corbarium in comitis Bonifacij e Donoratico poteſtate eſſe. Quem mox, accepta certiſſima rei fama, Ioannes literis eſt adhortatus c, vt illum, vt loquitur, *gehennæ filium atque alumnum maledictionis*, ad ſedem Apoſtolicā adducendum traderet: tum grauiſſima pericula propoſuit in quæ ſe ſuoſque conijceret, ni apoſtolica iuſſa faceret. Quæ literæ hac nota loci ac temporis ſunt conſignatæ. *Dat Auin.* VI. *id. maij pontificatus noſtri anno* XIV. Pontificis parendum decreuit Bonifacius comes, quem detinuiſſe antipapam arcana diuini Numinis prouidentia perpendit Ioannes d: *Ne*, inquit, *dictus Petrus antipapa, ſe transferendo ad partes alias, poſſet Dei eccleſiam cum ſuis ſequacibus vlterius perturbare, ſuſcitauit Deus ſpiritum Danielis in dilectum filium nobilem virum Bonifacium comitem de Donoratico, vt ipſum Petrum reciperet & cuſtodiret, ne poſſet proficiſci alibi, vt ſic malis, quæ inde poſſent ſubſequi, obuiaret.*

Veſtigandi illius Florentino & Lucano epiſcopis data prouincia. Bonifacius e Donoratico monitus, vt illū tradat. Detectæ latebræ antipapæ. c Ead. p. 2. ep. ſecr. pag. 6. Diuina in retinēdo antipapa prouidentia. d Ep. ſecr. pag. 57.

3 Tentus vero in liberali cuſtodia Corbarius pſeudopontifex, cum diffugia aucupari non poſſet, pontificiam miſericordiam tentandā putauit: atq; ad eam conciliandā demiſſas haſce literas e tranſmiſit, quibus antipapatus correpti crimen execratus eſt, ac Ioannem verum Chriſti in terris vicarium agnouit.

e Extr. inſerta in pontif. lit. to. 7. p. 2. ep. ſecr. pag. 8. Antipapa pœnitens.

Reuerendiſſimo ac ſanctiſſimo patri & domino, domino Ioanni Papæ ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ, frater Petrus de Corbario, dignus omni pœna, ſeipſum ad pedes cum reuerentia vera ſubiectionis.

Licet, ſecundum canonem euangelicæ veritatis, qui non intrat per oſtium in ouile gregis dominici fur appelletur & latro rapacitatis lupinæ, audiens & conſiderans diligenter tanta enormia ſcelera prauitatis hæreticæ ſtylo ferreo exarata in vngue adamantino, quanta dicebantur a multis de veſtra ſolida fide, ſicut præſumptuoſus, temerarius, & ſuperbus aſcendi ſuper aſtra cæli eccleſiaſtici, vbi mihi meis peccatis exigentibus parata fuit ſedes iniquæ prælationis; ſed poſtquam deueni ad territorium Piſanum, & quæſiui diligentiſſime de prædictis, & inueni quod obliqua erant & falſa, & deficiebant in pondere veritatis, dolui & doleo vehementer, & pœnitet me feciſſe quæ feci contra iura & leges veſtri ſacratiſſimi nominis de conſilio peruerſorum. In cuius rei teſtimonium iam eſt annus completus, quod aduerſarium veſtrum dimiſi ſponte, & ſedem mei præſumptuoſi culminis dereliqui: & propono firmiter in ciuitate Piſana & etiam in Vrbe, atque vbique locorum renuere *, ſecundum quod veſtra benigniſſima ſanctitas decreuerit ordinandum. Et quia grauiſſime peccaui & erraui patenter in inuio & non in via, ſupplico veſtræ clementiſſimæ pietati quatenus mihi maximo peccatori dignemini parcere ſecundum multitudinem magnam miſericordiæ Dei viui, vt rediens ex totis viſceribus reliquias deleam & anihilem ſupradictorum de cordibus vniuerſorum fidelium, & ora claudam omnium obloquentium de veſtra ſereniſſima ſanctitate; & eccleſiæ Dei de cætero ſit vnus paſtor & vnum ouile pro pace totius populi Chriſtiani. *Datum in confinibus Lucanorum.*

Eiurat hæreſim. Et pſeudo pontificatum. Spondet vbique locorū profeſſurum ſe deliquiſſe. * id eſt abiurare ſcelus. Veniam flagitij implorat.

4 Hæc Petrus e Corbaria in clientum eccleſię poteſtatem lapſus demiſſe ſcribebat, qui dum Ludouici Bauari potentia nitebatur, Pontificem Ioannem e Caturco, hæreticum & exauctoratum appellabat, atque inanibus anathematum ſuorum fulminibus percutere nitebatur: illum tamen ſeu vere ſiue in ſpeciem reſipiſcentem paterno ſinu excipere decreuit Pontifex, vt ſubiecto diplomate ipſemet teſtatur a.

a T. 7. p. 2. ep. ſecr. pag. 8.

Ioannes, &c. Petro de Corbario ordinis fratrum Minorum, quod cœpiſti laudabiliter, feliciter adimplere.

Profecto, fili, ex dictarum ſerie literarum percepimus tibi immenſam exultationis & gaudij materiam miniſtratam. Nunquid non ingens materia gaudij, quod tibi ambulanti in tenebris, & quaſi in profundum malorum prolapſo, lux illa vera, quæ omnem hominem venientem in hunc mundum illuminat, illuxiſſe videtur, manumque ſuam tibi, vt de profundo malorum exeas, miſericorditer porrexiſſe? Sane quia affectum paternum non prætereunt commoda filiorum, nos expertes non ſumus illo gaudio, quod vtique inane exiſteret, ſi quod cœpiſti laudabiliter Spiritus ſancti gratia, feliciter non completes. Et quoniam nemo ponens manum ad aratrum, retro reſpiciens, aptus eſt regno Dei; hortamur in Domino & rogamus, vt attente prouideas, ne ſpiritum tam benignum extinguas: ſed ipſum in te nutriens, eius inſpirationes exe-

Pontificis ad pœnitentem antipapā reſponſū. Hortatur eum, vt Spiritus ſancti afflatibus pareat.

qui

qui cum omni promptitudine & reuerentia ſtudeas. Et quia ſæpe nocuit differre paratis, ſæpeque vidimus tempus a mane vſque ad veſperam immutari; ſano tibi ſuademus conſilio, vt moræ cuiuſuis vinculis interruptis & laqueis, de tenebris ad lucem, ac de morte ad vitam exire ac peruenire feſtines, nihil hæſitans quin nos, ſi compenſaueris facta dictis, reperies patrem pium, benignum, & propitium, & omnium tuarum immemorem offenſarum, &c.] Subiungit vt cum ſe ad geſta damnanda Piſis, Romæ, vel in alijs locis paratum obtulerit, plurimum rei catholicæ conducere, vt Piſis ea omnia, quæ Pontificis in morem peregerit, abiuret; ſeque ad Apoſtolicam ſedem conferat, vt apud eam iniurias eccleſiæ illatas farciat, gratiamque pontificiam ineat. *Dat. Auin. III. id. iulij anno XIV.*

Pollicetur veniã.

5 Mollioribus hiſce verbis Petrum Corbarium ad ſchiſma eiurandum pellicere maluit, cum ex ea facilius reliquos ſchiſmaticos veritatis luce colluſtrandos, rediturosque ad ſinum eccleſiæ ſpes affulgeret, quam ſi cum ipſo verbis durioribus egiſſet, iiſque laceſſitus in peruicacia obriguiſſet. Quamuis enim, ſi obfirmatus in ſcelere fuiſſet, certa manerent illum ſupplicia; ſequaces tamen in ſchiſmate non parum confirmaſſet: quam ob cauſam Pontifex ab alijs literis, in quibus atrociſſima eius flagitia recenſebat, vt ad crimina lacrymis expianda ipſum adduceret, mittendis ſuperſedit. Extant eæ in pontificio regeſto [a] in cuius pagina marginali hæc verba appoſita: *Iſta non proceſſit*. Eam tamen literarum partem afferre operæpretium ducimus, in qua ſcelera exprobrat, plurimaque hiſtoriæ lux afferenda videtur.

Cur Pontifex miſericordia potius quam ſeueritate vti maluerit.

a Ead. p. 2. pag. 9. Prætermiſſæ literæ obiurgatoriæ.

Ioannes, &c. Petro de Corbario ordinis fratrum Minorum, quod cœptum eſt laudabiliter, feliciter conſummare.

Tuæ quidem perſonæ conditio reddit offenſam huiuſmodi vtique multipliciter grauiorem: eras enim vir religionem profeſſus ſubditam ſingulariter Apoſtolicæ ſedi: vir ætatis prouectæ, ſcripturæ diuinæ nequaquam inſcius, & qui diu moram traxeras in religione prædicta. Grauitatem offenſæ te non credimus ignorare: tunicam quippe Chriſti inconſutilem tentaſti ſcindere, quod tamen gentiles milites facere vitauerunt; ipſumque pontificatu ſuo, qui in æternum permanet, voluiſti priuare, vicariatum ſuum ab excommunicato recipiens & priuato omni iure, ſi quod competebat ſibi ex electione in Imperatorem de ipſo celebrata in diſcordia & de hæreſi condemnato; dogmatizans & aſſerens publice, quod ad illum pertinebat Papam deponere, & ordinare alium, per hoc incidens in hæreſim iam damnatam. Dignitates quoque tam cardinales, quam pontificales & alias inferiores, tam ſeculares quam regulares; nec non & alia inferiora beneficia eccleſiaſtica cum cura & ſine cura, amotis interdum ab eis de facto fidelibus, hæreticis de facto ſeu hæreticorum fautoribus & ſchiſmaticis in animarum ſuarum periculum prouidiſti. Officiales inſuper iuxta morem ſummorum verorum Pontificum ad indulgentias & diſpenſationes reſeruatas ſedi Apoſtolicæ, immo etiam quæ non conſueuerunt per ſedem eandem fieri; timore Dei poſtpoſito, facere ac concedere auſu nefando & temerario nimium præſumpſiſti. Hæreticos quoque & ſchiſmaticos; ac hæreticorum & ſchiſmaticorum fautores non erubuiſti per te, vel alium, ſeu alios promouere.

Circumſtantiæ Corbarij crimen augentes.

Ludouici hæreſis cõfirmata.

Schiſmatici & hæretici ad epiſcopatus promoti.

6 Nunquid per hæc Chriſti tunica ſcindebatur? Nunquid ſponſa Chriſti ſancta Dei eccleſia quantum in te erat, tradebatur ſtupratoribus ad ſtuprandum? Nunquid per hæc via ad ſubuertendam ſanctam Dei eccleſiam fidemque catholicam parabatur? Nunquid per hoc erat via parata hæreticis ad ſuas hæreſes prædicandas publice, & ſimplices a veritate fidei reuocandum? Nunquid negabas Chriſtum Pontificem? Nunquid ſponſam ſuam, quantum in te fuit, exponere proſtibulo attentaſti? Nunquid ſchiſmaticum & hæreticum, immo hæreſiarcham & hæreticorum patronum publice te feciſti? Nunquid in locis interdicto ſuppoſitis tam in Vrbe quam in tota Italia, quantum in te fuit, coegiſti profanare diuina? Nunquid tentaſti fideles ſuis priuare prælationibus & dignitatibus & beneficijs eccleſiaſticis, & ad illos fautores hæreticorum, ſeu hæreticos promouere?

Catholici vexati.

Profecto, fili, graues & atroces offenſæ ſunt iſtæ: & tamen hæc omnia bonitatem Dei non retrahunt, quin de tua ſalute ſit ſolicita, & quin cor tuum, vt defectus tuos recognoſcat, illuminet; vt ſic pedes tuos ad viam veritatis conuertere non omittas. Si enim a corde tuo puro proceſſerint quæ continet epiſtola ſupradicta, tenemus indubie, ſuppoſito quod a corde tuo puro proceſſerint ſupradicta, quod Spiritus ſanctus in eius confectione affuerit; quinimmo quod non a te, quæ in ea ſcripta ſunt, ſed ab eodem in te loquente Spiritu emanarint, &c. *Dat. III. id. iulij pontificatus noſtri anno* XIV.

Adhortatio ad execrationẽ flagitij.

7 Acturus porro interpretem Bonifacius comes pro reſtituendo in gratiam Pontificis pſeudopapa, primum illius vitæ ac ſaluti cauere ſtuduit, obtinuitque facile ex innata eccleſiæ manſuetudine, quæ tunc maiorem explicuit clementiam, quo atrocius laceſſita ac læſa fuerat; hæc enim eidem comiti Pontifex reſcripſit [a]: *Volumus indubie te tenere, quod ſi deputatis a nobis ipſum ſpontaneè duxeris aſſignandum, eidem vitam ſeruabimus; & ſi in prædictis perſtiterit, ipſum gratijs & fauoribus prompto animo proſequemur: ſi autem ipſum inuitum duxeris eidem aſſignandum, adhuc ſibi vitã, vt tuis ſatisfiat deſiderijs, ſeruabimus; & ſi a deuijs reſipuerit, ipſum gratijs noſtris & fauoribus non relinquemus expertem. Dat. III. id. iulij anno* XIV.

Cautum antipapæ vitæ.

a Ead. p. 2. pag. 10.

Commendauit alijs literis [b] Bonifacij ac Timucij illius præfecti præclarum in eccleſiam ſtudium, flagitantique comiti nonnulla in Petri gratiam, ac primum vt omnium criminum nexibus tam occultis quam manifeſtis abſolueretur; Ioannes hæc reſpondit [c]: *Attendentes quod ad talem miſericordiam ſine peccatorum confeſſione poteſtas noſtra, etiam vt miniſtri, ſe nequaquam extendit, quod poſtulaſti nequiuimus adimplere. Sed ecce quod volentes eius prouidere ſaluti, tuæque annuere voluntati, ſibi per noſtras patentes literas*, extant eæ in eodem regeſto pontificio, *indulgemus, quod poſtquam errores ſuos recognouerit, ſecundum formam contentam in noſtris literis alijs eligere poſſit confeſſorem idoneum, qui audita eius confeſſione ſibi poſſit abſolutionis beneficium iuxta formam* [d] *eccleſiæ impertiri.* Adiecerat alia petita, vt nullius quam Romani Pontificis auctoritati obnoxium illum fore decerneret; tum etiam aliqua ſtipendia ad tolerãdam vitam attribueret, quibus ampliſſime annuit Pontifex: tria enim aureorum millia ex ærario pontificio illi annis ſingulis pendenda conſtituit; ex quibus illi at-

b Ead. pag.

c Ib. pag. 11. Cenſuris poſt eiuratum ſcel[us] liberand[us].

d Ext. ib. pag. 12. Tria aureorum millia eidem annua promiſſa.

attribuendis data Piſano archiepiſcopo & electo Lucano impetia, donec ipſi vberius conſultum eſſet.

8 Porrexerat etiam alias in eiuſdem Cobarij gratiam preces Bonifacius, quas Ioannes non admiſit, reſponditque a: *Ad id quod in calce tua litera continetur, ſcilicet quod niſi ea, quæ pro eo poſtulabat, ſibi primo faceremus, & ſuper ipſis apoſtolicum mitteremus priuilegium, vehementius dubitabat ne a tali facto dictus Petrus reſiliret propoſito, & in pertinacia longanimi perduraret: reſpondemus, quod ſi de puro corde ſuo proceſſerant quæ nobis per ſuas literas nunciauit, de hoc non eſt in aliquo haſitandum: ſi vero non de puro corde proceſſerint, ſed de facto, vide fili quantum eſſet eccleſiæ ſanctæ Dei periculum ſibi concedere piſ…nata: iam enim ſi promiſſa poſtulet, quæ pro eo per tuas literas poſtulaſti, cor ſuum nequaquam detegit, & quantum peruerſe ſe facturum diſpoſuerit, pandit. Vnde, fili, in hoc nec tu, nec fidelis aliquis debes annuere, nec impertiri ſibi fauorem aliquem; ſed ipſum illis, quos ad hoc deputauimus per noſtras alias literas, debes inuitum etiam aſſignare.* Tum reſcindit omnia ſacramenta, quibus ſe Petro in rei catholicæ iniuriam deuinxiſſet. *Dat. Auin. III. id. iulij anno XIV.*

a To. 7. p. 3. ep. ſecr. pag. 11.
Alias paſtiones poſtulas, ſed repellitur

Vrſit alijs literis eodem die exaratis Bonifacium, vt inuitum traderet: *Cum non ſit*, inquit, *cum tanto diſcrimine eius pertinacia indulgendum, venerabilibus fratribus noſtris archiepiſcopo Piſano & epiſcopo Lucano, vel eorum alteri, vbi ambo vel nollent vel non poſſent his intendere, noſtra & eccleſiæ Romanæ nomine debeas aſſignare.* Et infra: *Gratia domini noſtri Ieſu Chriſti ſit tecum, quæ tibi gratiam tribuat, vt quæ iuſte petuntur & iubentur fideliter, ſublato vlterioris moræ diſpendio, exequaris.* Tum omnia promiſſa, ſi quæ feciſſet, etiam iureiurando firmata, quæ in eccleſiæ detrimentum vergerent, diſſoluit, infregitque. *Dat. III. id. iulij anno XIV.*

Monitus Bonifacius, vt inuitū etiam tradat.

9 Geſſit morem pontificijs imperijs Bonifacius, Præſcripſit vero Ioannes Simoni Piſano archiepiſcopo b modum, quem in Petro e Corbaria ad eccleſiæ gremium reuocando tenere deberet.

b Ib. pag. 7

Ioannes, &c. Simoni archiepiſcopo Piſano.

Primo in tua præſentia & venerabilis fratris noſtri Lucani epiſcopi, vel alterius veſtrum, ſi forſan amborum præſentiam abhorret; nec non & illorum, in quorum præſentia frequenter eſſe ac fuiſſe noſcitur, recognitis erroribus & etiam abiuratis, per vos ſibi abſolutionis beneficium impendatur: deinde in præſentia multorum prælatorum, religioſorum & clericorum, nobilium & ignobilium vſq; ad numerum, de quo vobis & dilectis filijs nobilibus viris Bonifacio comiti de Donoratico ac Timucio eius baiulo expediens videretur, repetat & faciat iterum ſupradicta, ſibiq; poſtmodum abſolutionis beneficium impendatis, ac ſub virtute iuramenti præſtiti iniungatis, vt infra certum competentem terminum eidem præfigendum, cum illis, quos eidem vos vel alter veſtrum, vbi ambo circa hoc intendere non poſſetis, aſſignandos duxeritis, ſe noſtro conſpectui perſonaliter repræſentet: alioquin in eaſdem ipſo facto pœnas & ſententias relabatur, & proinde infecta præmiſſa abſolutio habeatur.

Præſcriptus modus admittendæ ab eo ſchiſmatis eiurationis.

Hoc autem fraternitatem tuam volumus non latere, quod literam dicti Petri nobis miſſam ad Dei laudem & gloriam fratribus noſtris in conſiſtorio legimus, quam vtique, vt apparebat, audierunt cum gaudio, & Deo de tanta miſericordia, quam circa eundem Petrum exercebat, gratias retulerunt, de otiori em mittentium plurimum in Domino commendantes. Ad hæc quia inter alia tenor continet literæ ſupradictæ, quod idem Petrus proponit firmiter in ciuitate Piſana & in Vrbe etiam, ac vbique locorum, vt eius verbis vtamur, renuere *, ſicut nos decreuerimus ordinandum, videtur nobis, ſibi & eccleſiæ catholicæ plurimum expedire, vt ſuis recognitis Piſis erroribus & etiam abiuratis, quæcumque vt Papa præſumpſit facere, eſſe nulla, ſicut & ſunt, publice recognoſcens iuxta modum, quem tu & dictus epiſcopus, vel alter veſtrum, vt prædicitur, ordinandum duxeritis, ad noſtram non tardet præſentiam ſe conferre: nullibi ſiquidem de iniuria illata Deo & eccleſiæ melius poteſt ſatisfacere idem Petrus, quam vbi Chriſti vicarius noſcitur & eccleſiæ caput eſſe: nec alibi ſic noſtrum fauorem percipere poterit, nec ſecurius, ſi recte conſideret, immorari. *Dat. Auinione III. id. iulij anno XIV.*

Iuſſus Petrus e Corbaria publice acta ſua damnare.
*id eſt abiurare antipapatū & hæreſim

Extant quoque apoſtolicæ literæ a, quibus eidem Simoni archiepiſcopo & Guillelmo deſignato epiſcopo Lucano eſt prouincia data, vt Petrum e Corbaria, damnatis rite ab eo erroribus, cenſuris exoluerent: tum a quorumcumque præſulum auctoritate liberum pronuntiarent b: reſtituerent c priorum cœtui omnes, qui ipſum iam ante excepiſſent, redeuntesque ad eccleſiæ ſinum pœnis ac ſententijs, quibus eſſent irretiti, liberarent. Corbario autem ſacerdotis, apud quem conſcientiæ maculas expiaret, eligendi poteſtatem fecit. d

a Ead. t. 9. p. 1. ep. ſecr. pag. 10. & pag. 18
b Ead. pag. 12.
c Pag. 8.

10 Ipſum porro eiuraſſe Piſis ſolemni ritu antipapatum, atque omnia in Chriſti vicarium a ſe geſta damnaſſe, edita ea de re publica acta ac literæ pontificiæ e teſtantur: vtque apud ſubſellia apoſtolicæ commiſſa ſcelera expiaret, quarto auguſti die a Piſanis & comite Bonifacio, vt refert Ioannes Villanus f, firmatis nonnullis conuentis, quæ antea a nobis indicata ſunt, pontificijs adminiſtris, qui duas triremes ad iter inſtruxerant, traditus eſt: ac ſecundis auris afflantibus ſecundo die Niciam in Prouincia applicuit. Quo accepto nuntio Pontifex, patris euangelici prodigum filium excipientis inſtar, magno ſe ex illius aduentu delibutum gaudio ſignificauit, g atque ad conſtantiam in ſuſcepto optimo conſilio ipſum excitauit, cum ea magno vſui in extinguendo ſchiſmate, atque innumeris animabus e laqueis dæmonum eripiendis, traducendiſque ad Chriſtum futura eſſet.

d Pag. 11.
Piſis antipapatum publice ponit.
e To. 5. p. 1. ep. ſecr. pag. 25.
Traditur pontificijs nuntijs.
f Io. Vill. 10. c. 164.
Niciam nauigat.
g To. 7. p. 1. ep. ſecr. pag. 12.

Petro de Corbario ordinis fratrum Minorum.

Læti percepimus hodie te, iter ſpontanee proſequentem, ad noſtram veniendi præſentiam lætum & incolumem Niceam perueniſſe. Profecto, fili, talis aduentus cor noſtrum exultatione repleuit & gaudio non indigne: ſi enim patri cedat ad gaudium videre filium inuentum fuiſſe, qui perierat, vel qui fuerat mortuus reuixiſſe, cuius tamen inuentio vel reuictio paucis, aut forſan nulli fuerat profutura; quantum pietas tua inuentio & a morte ſpirituali reſuſcitatio in nobis poſſit & debeat peperiſſe gaudium, de cuius inuentione & reſuſcitatione multorum ſalus probabiliter ſpectatur? Rurſus ſi angelis eſt gaudium ſuper vno peccatore agente pœnitentiam, cuius forſan pœnitentia futura non eſſet vtilis

Pontificie ad filium lit. paterni amoris ſignificatione plenæ.
In ſuſcepta pia mente cō firmatur.

niſi

niſi ſibi, quantum nobis immo toti eccleſiæ catholicæ ſuper tua conuerſione poſſit exiſtere gaudium, quæ nedum tibi prodeſt ad meritum, ſed & Deo ad gloriam, angelis ad gaudium, cunctiſque cedit hominibus ad exemplum? Proculdubio tantum eſt & eſſe debet huiuſmodi gaudium, quod lingua non poſſet illud de facili explicare.

Saluti futuram pluribus illi' conuerſionem.

Nec tu, fili, expers a gaudio debes eſſe: ſi enim eſt gaudium ad lucem venire de tenebris, & de crudeliſſimo liberari carcere, ac de iugo graui ad ſuaue tranſire; vtique tibi, in quo ſpiritualiter concurrunt præmiſſa omnia, ingens in Domino gaudium debet eſſe: nec quoad nos, nec quoad te gratiarum debet ceſſare actio, nec vox laudis, immo debent illi, qui tam clementer tamque miſericorditer nobiſcum dignatus eſt agere, in corde & ore iugiter reſonare; ac etiam ipſum ſuppliciter exorare, vt qui præmiſſa faciendi virtutem tibi tribuit, in ipſis quoque perſeuerandi vſque in finem virtutem miſericorditer largiatur. Gaude ergo, fili, in Domino, qui de tantis malis te liberauit & periculis, & gratiarum actiones non ceſſes agere; lætaque ad nos venire feſtina, ſciturus indubie, quod nos pium patrem & clementem reperies, præterita in memoria non tenentem; ſed te tractantem ſicut chariſſimum filium & ſpecialem amicum. *Dat. Auin. v. id. auguſti anno XIV.*

Eiuratum ab eo Niciæ pſeudopontificium.

11 Dum ille Niciæ ſubſiſtebat, imperiaque apoſtolica expectabat, vt Piſis egerat, in celebri præſulum ac virorum nobilium corona ſacrilegio Petri ſedem inuaſiſſe faſſus eſt a; iterque cœptum proſecutus, & in omnibus inſignibus locis publice damnato crimine, vigeſima quarta auguſti die Auenionem ingreſſus, proxime inſequenti in medio Cardinalium ſenatu, laqueo collo iniecto, vt narrat Ioannes Villanus b, magna animi demiſſione ad pontificios pedes proſtratus, ſeque hæreſi contaminatum faſſus, condemnatoq; Bauaro, qui illum pſeudopontificem crearat, admiſſa a ſe flagitia iniectumq; orbi Chriſtiano impietatis exemplum execratus, miſericordiam implorauit. Conſcriptæ ſunt ea de re publicæ tabulæ in priuato ſecundo conſiſtorio editæ c, cum in primo eoque publico ob adſtantium multitudinem, ac ſtrepitum Petrus ſcriptam de antipapatu eiurato formulam integram repetere non potuiſſet, ac pudore perfuſus obmutuiſſet.

a To. 8. p. 2 ep. ſecr. pag. 23. & p. 2. pag. 57

Pendente e collo laqueo ad Pont. pedes ſe abijcit.

b Io. Vill. l. 10. c. 164. Sur. l. 7. c. 13.

c Ext. in arc. S. Ang. & in M. S. arch. Vat. ſign. lit. C. Nic. Card. de Arag. pag. 241. & in alio M. S. pag. 248. Apud Boſq. in vit. Io. XXII. & apud Contel. in elench. Card.

Publicæ tabulæ de eiurato in publico conſiſtorio pſeudopontificio.

In nomine domini. Amen. Cunctis & ſingulis pateat euidenter, quod anno a natiuitate Domini MCCCXXX. indictione XIII. Pontificatus ſanctiſſimi in Chriſto patris & domini noſtri, domini Ioannis, digna Dei prouidentia Papæ XXII. anno XV. die ſexta menſis ſeptembris, conſtitutus perſonaliter coram ipſo domino noſtro Papa in priuato conſiſtorio, præſentibus & aſſiſtentibus eius reuerendis in Chriſto patribus dominis Cardinalibus eiuſdem ſacri collegij, nec non alijs teſtibus, & nobis clericis cameræ ſuæ publicis tabellionibus infraſcriptis; frater Petrus de Corbario ordinis fratrum Minorum ex ſua certa ſcientia, gratis, & ſpontanea voluntate, ac motu ſuo proprio libere facta & exhibita reuerentia humili & deuota, ſæpius genibus flexis, eidem domino noſtro Papæ, ac dominis Cardinalibus in eodem conſiſtorio præſentibus, teſtibus dominis Gasberto Arelatenſe, Bertrando Ebredunenſe archiepiſcopis, Bertrando Stephani electo Regenſi, Bindo Lumardo, Manuele domini Papæ notarijs; Ganfrido Cauallicenſi, Petro Carcaſſonenſi, Ildebrandino Paduano epiſcopis; Heliſone magiſtro maiore hoſpitalis Ieroſolymitani, Guidone dalphino Viennenſi Ioanne comite Forenſi, Gerardo de Lalo, et Bernardo Grauerij cappellanis apoſtolicis; in effectu propoſuit & legit per ordinem ſicut denotantur inferius omnia & ſingula, quæ ſequuntur.

12 Pater ſanctiſſime, ſicut veſtra tenet memoria, nec excidit a mea, die vigeſima quinta menſis auguſti proxime præteriti ego frater Petrus de Corbario ordinis fratrum Minorum, in veſtri ſanctiſſimi in Chriſto patris & domini noſtri domini Ioannis, ſuperna prouidente clementia, ſacroſanctæ Romanæ & vniuerſalis eccleſiæ ſummi Pontificis, veri & vnici vicarij Ieſu Chriſti, ſacrique collegij veſtri RR. in Chriſto patrum dominorum Cardinalium præſentia; nec non præſente fidelium tam prælatorum & religioſorum quam aliorum clericorum & ſecularium multitudine copioſa in conſiſtorio publico, quantum ad ſententiam, & effectum recognoui & confeſſus fui, reprobaui, anathematizaui, refutaui, & renui omnes & ſingulos errores & hæreſes, in quibus incideram hactenus ex aſſumptione damnati & hæretici ac ſchiſmatici ſtatus antipapatus, per me erronee & inique dudum aſſumpti ab hæretico & ſchiſmatico Ludouico de Bauaria, & nonnullis fautoribus ſuis eius complicibus in hac parte ſchiſmaticis & hæreticis condemnatis; nec non ex damnabilibus fautorijs & adhæſionibus ipſorum & plurium aliorum hæreticorum, & ſpecialiter Ludouici prædicti & Michaelis de Ceſena olim generalis miniſtri ordinis antedicti, peſſimorum hæreticorum & ſchiſmaticorum reprobatorum per eccleſiam ſanctam Dei, multorumque ſequacium, complicium, & fautorum ſuorum, quibus in eorum factis peruerſis, ac falſis opinionibus & damnatis ſum ſæpius damnabiliter & adhæſi; illoſque ac quoſcumque alios errores & hæreſes abiuraui, iurando ad ſancta Dei euangelia, mentaliter & corporaliter per me tacta, præmiſſa omnia & ſingula inuiolabiliter obſeruare, ac mandatis ſanctæ matris eccleſiæ & apoſtolicis per omnia obedire.

Ludouici & Michaelis errores ſe ſuſcepiſſe plangit.

13 Sane cum tunc fatigatus ex labore, debilitatus in vigore, anguſtiatus in dolore, & confuſus ex rubore, confractuſque ex itinere ac timore, impeditus in clamore, extinctus in deuotione, mortuus tandem in amore, eo quod dilexi dudum malitiam ſuper benignitatem, & iniquitatem magis quam loqui æquitatem, iuſto Dei iudicio obmutuerim euidenter, & ſicut volui non potuerim omnia exprimere ſupradicta, nec vos etiam forſan, beatiſſime pater, vna cum dicto ſacro veſtro collegio dominorum Cardinalium prædictorum ea plene propter tumultum aſſiſtentium, & dicta impedimenta mea, intelligere potuiſtis; ideo latius in præſenti priuato conſiſtorio, reſumptis confortatiuis viribus, poſtquam de benignitate & humilitate clementia ſanctitatis veſtræ apparuit, quoniam non ex operibus iuſtitiæ, quæ nunquam feci actualiter; ſed ſecundum magnam Dei & veſtram miſericordiam me ſaluaſtis, & operuiſtis omnia mea ſcelera & peccata, laborem meum oppreſſiuum ſedando pacifice, & vigorem perditum mihi reſtituendo integre, & dolorem afflictiuum dulcificando conſolatiue, ruboremque confuſiuum laudabiliter remouendo, ac timorem meum confortando viriliter, & clamorem meum raucum ſanando celeriter, extinctamque deuotionem meam ſuauiter inflammando, & amorem meum mortuum viuificando; cum confidentia ſecuritatis pacifice & benigne prædictos errores & hæreſes, ac omnia & ſingula ſcelera & delicta mea iniquiſſima & nefanda prænunc confidi, publicare & legere vola in ſcriptis, et

Vt in primo conſiſtorio obmutuerit, & quibus de cauſis.

Pontificia in eum clementia.

certius pateant vniuerſis & vos, beatiſſime pater, vna cum dictis dominis Cardinalibus poſſitis ea intellectu ſuſcipere pleniori. Quare huiuſmodi hæreſes & errores, ac ſcelera & delicta mea coram vobis & dictis dominis Cardinalibus et teſtibus alijs, & clericis cameræ apoſtolicæ publicis tabellionibus infraſcriptis, ad laudem & gloriam altiſſimi Dei patris, beatiſſimæ ſemperque virginis Mariæ, beatorum angelorum & ſanctorum omnium, & veſtri ſanctiſſimi patris præſentis, veri, & vnici in terris vicarij Ieſu Chriſti pro ſalute & pace perfecta totius populi Chriſtiani propono, confiteor, recognoſco publice, & lego per ordinem, vt inferius deſcribuntur.

Renouata priſtina ſchiſmatis ejuratio.

14 *In a nomine Dei Patris omnipotentis, et Filij, & Spiritus ſancti. Amen. Quoniam, iuxta ſapientis doctrinam, occultanti ſcelera ſua denegotur directio, pure autem confitenti & ſe penitus deſerenti, eſt miſericordia repromiſſa; idcirco ego frater Petrus de Corbario ordinis fratrum Minorum minimiſſimus & ſceleratiſſimus peccator hoc conſideranter attendens, nolens vlterius cum impijs commiſceri, ſed cupiens toto corde in viam veritatis, quam inique deſerui, dirigi & miſericordiam & gratiam Ieſu Chriſti, & veſtri beatiſſimi in Chriſto patris ac domini noſtri domini Ioannis, ſuperna prouidente clementia, ſummi Pontificis, veri et vnici eius in terris vicarij, ac eccleſiæ ſacroſanctæ catholicæ, quibus meis iniquiſſimis & nefandis me priuaui ſceleribus, valeam promptius & efficacius obtinere; quamquam nuper Piſis exiſtens coram patribus reuerendis dominis, Simone archiepiſcopo Piſano & Guillelmo Lucano epiſcopo, ac diſcreto viro magiſtro Raynaldo Stephani clerico papalis cameræ & apoſtolico nuncio præſentibus, quam multis prælatis alijs, religioſis, & nobilibus, ac popularibus ciuitatis prædictæ, errores meos & ſcelera ſpontanee cum ingenti cordis amaritudine confeſſus fuerim, & dominis archiepiſcopis & epiſcopo, adhoc per vos pater ſanctiſſime deputatis, ſupplicauerim humiliter & deuote, vt mihi parato præfatos errores & quoſcumque alios abiurare, ac mandatis ſtare veſtris apoſtolicis; & inſuper mihi recognoſcenti, quod ea, quæ vt Papa, immo verius antipapa tam circa perſonam hæretici Bauari, quam circa creationem, quam de facto præſumpſi Cardinalium & aliorum officialium, quos veri ſummi Pontifices ſoliti ſunt habere, quam circa diſpoſitionem, & ordinationem patrimonij beati Petri Apoſtoli; nec non circa priuationem nonnullorum prælatorum a ſuis prælationibus, & aliorum clericorum a ſuis dignitatibus & beneficijs alijs eccleſiaſticis, quocumque nomine cenſeantur, & prouiſionem attentatam de facto de præmiſſis prælaturis, dignitatibus, & beneficijs alijs eccleſiaſticis quibuſcunque; nec non & quæcunque alia, quæ vt Papa quocunq; modo præſumpſeram ſeu feceram, nulla, præſumpta, ac temeraria fuiſſe & eſſe, & ab omni effectu iuris vacua, & nullius penitus exiſtere firmitatis, velut attentata ab illo, cui nullum ius talia facere competebat, & illis, in quorum perſonas illa attentata fuerint, cum eſſent ſchiſmatici & hæretici ſeu hæreticorum fautores notorij, eſſent penitus non capaces, nec non & ea, quatenus de facto proceſſerant, quantum erat mihi poſſibile reuocanti, & nulla fore & inania declaranti, abſolutionis mihi impenderent beneficium ab omnibus ſententijs iuris & hominis, quas ob præmiſſa incurreram, vel aliquid præmiſſorum, meque incorporarent & reſtituerent ſacroſanctæ eccleſiæ catholicæ unitati, quod vtique præfati archiepiſcopus & epiſcopus auctoritate veſtra apoſtolica, ipſis per literas veſtras patentes apoſtolicas in hac parte conceſſa, recognitionibus & reuocationibus ſupradictis receptis, ac iuramento de ſtando mandatis veſtris apoſtolicis prompte & liberaliter exequi curauerint; hoc adiecto, quod ſi ad priſtinos errores, ſeu actus ſchiſmaticos ſceleratos redirem, in caſdem pœnas & ſententias reinciderem ipſo facto; ac nihilominus illa nuper in diuerſis ciuitatibus prouinciæ Prouinciæ confeſſus fuerim & abiurauerim, & nulla fore per me attentata recognouerim, & ea quatenus de facto proceſſerant, quantum poteram & ad me pertinere poterat, reuocauerim et declarauerim eſſe nulla; nihilominus tamen ad fortius abolendas maculas hæreſum & infamiæ, quas contraxi & incurri ex præmiſſis & pluribus alijs damnabilibus fautorijs, adhæſionibus, & conſilijs per me dudum exhibitis hæretico & ſchiſmatico Ludouico de Bauaria, principali ſtatus mei damnoſi huiuſmodi patratori, ac eius ſequacibus, fautoribus, & complicibus; & ſpecialiter hæretico & ſchiſmatico Michaeli de Caſena, olim ordinis fratrum Minorum generali miniſtro, de hæreſibus & ſchiſmate, ac pluribus hæreticorum fautorijs & adhæſionibus per vos, præfate ſanctiſſime pater, legitime condemnatos; adhuc tamen errores meos & ſcelera in præſentia veſtri, ſacrique veſtri collegij dominorum Cardinalium conſiſtentium, intendo & volo recognoſcere & abiurare, ac alia facere, quæ veſtra ſanctitas duxeris ordinanda.*

Ext. etiã apud Bern. in Io. xxii ſ ex editione Boſq.

Grauiſſime ſeipſũ accuſat Corbari⁹.

Ioannem vnicum & verum Pontificẽ agnoſcit.

Male a ſe præſumpta damnat.

Pontificiæ ſe ſubmittit voluntati.

15 *In primis itaque confiteor & cum ingenti amaritudine animi recognoſco, quod cum ſeductor ille ſchiſmaticus & hæreticus manifeſtus Ludouicus de Bauaria, dudum iure, ſi quod ſibi quæſitum fuerat ex electione diſcordi de ipſo in Regem Romanorum celebrata, iuſte priuatus fuiſſet per ſedem Apoſtolicam & eandem ſanctitatem veſtram, ac vt hæreticus & fautor hæreticorum notorius de multis hæreſibus & fautorijs hæreticorum ac ſchiſmatibus condemnatus, ad Vrbem Romanam imbutus diabolico ſpiritu perueniſſet, & religioſus vir frater Ioannes de Melſano miniſter Romanæ prouinciæ dicti ordinis fratrum Minorum, ac reuerendus in Chriſto pater dominus Ioannes Dei gratia S. Theodori diaconus Cardinalis, ſedis Apoſtolicæ & eiuſdem veſtræ ſanctitatis legatus pro maiori obſeruatione interdicti, cui tunc erat per vos, ſanctiſſime pater, ſuppoſita Vrbs prædicta, eiuſdem Ludouici aduentu percepto, mihi & alijs fratribus in eadem Vrbe morantibus ſub virtute obedientiæ & excommunicationis pœnis, quas non parentes ipſo facto incurrerent, publice iniunxiſſent, vt dictam Vrbem omnes & ſinguli exiremus; ego tamen infelix peccator, præceptis huiuſmodi non obſtantibus, licet omnes alij fratres, paucis exceptis, eidem legato et miniſtro promptius obedirent; in eadem Vrbe, præſente dicto peſſimo hæretico et ſchiſmatico Ludouico, et aſſiſtentibus ei pluribus alijs ſchiſmaticis et hæreticis condemnatis et reprobatis per ſanctitatem veſtram, et eccleſiam ſanctam Dei, pertinaciter remanere præſumpſi: et in ea, licet eſſet iuſte et ſancte per vos eccleſiaſtico interdicto ſuppoſita, celebraui ſæpius, immo quantum in me fuit, verius profanaui.*

Dolet ſe ad legati imperiũ ex Vrbe non exiſſe cum Bauarus eſſet ingreſſus.

Diuina contra ſas celebraſſe.

16 *Deinde cum idem perfidus Ludouicus datus in ſenſum reprobum ſe de facto feciſſet Imperatorem a dictis Romanis perfidie coronari, et contra vos, beatiſſime pater, diabolicam et iniquiſſimam depoſitionis, immo verius abuſionis, promulgaſſet ſententiam, et proceſſus diuerſos temerarios, falſos nimium et iniuſtos; meque ad quorundam perfidorum principalium Romanorum, clericorum et laicorum inſtantiam eius ſequacium vna cum certis de clero et populo perfidis eius complicibus et fautoribus ad hoc*

ſe-

ſecum vocatis, in Papam et ſummum Pontificem; immo verius antipapam damnatum et peſtiferum elegiſſe; ego miſer inductus, immo ſeductus ſuis, et multorum tam clericorum quam laicorum eius fautorum et ſequacium dictæ Vrbis precibus importunis, et pernicioſis inſtantijs ac infeſtis falſo et erronee aſſerentium, quod Papam Imperator deponere poterat, et loco depoſiti alium ordinare; et quod per conſequens eidem hæretico et ſchiſmatico Ludouico, qui tunc in fictum et falſum Imperatorem denuo ſe coronari de facto fecerat, et vos, pater beatiſſime, abuſiue depoſuerat, hoc licebat; mea ſuperbiſſima damnatione, more luciferi, ambitioneque damnabili nihilominus excæcatus, huiuſmodi clamationi tam nefanda quam reproba, immo nulli, malitioſe conſenſum meum temerarium, et excæcatum, ſicut præmittitur, omni pœna digniſſimum non erubui adhibere; et ſubſequenter conſecrari, immo execrari ab hæretico et ſchiſmatico Iacobo dudum epiſcopo Caſtellano excommunicato et depoſito, et coronari a dicto hæretico Ludouico de Bauaria me permiſi: licet ad eum, etiam ſi verus Imperator exiſteret, ſicut reuera non erat, nec eſt, ſed hæreticus manifeſtus & reprobus; egoque verus eſſem Papa, ſicut in veritate non eram, ſed antipapa potius ſchiſmaticus, hæreticus, & iniquus, nequaquam talis coronatio pertineret. Item quod Cardinales, immo verius anticardinales, & omnes officiales, quos verus Papa eſt habere ſolitus, ordinare de facto præſumpſi, bullamque more Papæ, licet eſſem reprobus & damnatus, fieri feci huiuſmodi, eaque falſo vſus fui temere & inique.

Aſſenſiſſe ſuadentibus, vt antipapatũ corriperet.

17 *Et vt ſtatum meum peruerſiſſimum & Ludouici prædicti damnati, ac falſas opiniones hæretici & ſchiſmatici Michaelis de Cæſena, dudum miniſtri generalis ordinis antedicti fratrum Minorum, ſcilicet quod Chriſtus & eius Apoſtoli in his, quæ habuiſſe leguntur, non habuerint niſi tantum vſum facti ſimplicem, poſſem fortius, ac promptius ſtabilire; Dei timore poſtpoſito, extendens ad omnia illicita manus meas, proceſſus & depoſitionis ſententiam Ludouici manifeſti prædicti hæretici & de pluribus hæreſibus condemnati, contra vos, ſanctiſſime pater, habitam & etiam fulminatam, ſupplens omnem defectum, ſi quis eſſet in ipſis, ex certa ſcientia & de plenitudine poteſtatis non ſolum illos confirmare & mei ſcripti communire patrocinio non erubui; ſed etiam de nouo ſententiare, prædicare, pronunciare, declarare, & prædicta publice omnia & ſingula in dictis proceſſibus promulgata præſumpſi. In quibus quidem proceſſibus, Ludouicus prædictus pronunciabat & declarabat, fore hæreticum & ſcripturæ ſacræ contrarium dicere, quod Chriſtus & Apoſtoli in his, quæ habuiſſe leguntur, habuerint aliud, quam ſimplicem vſum facti: ex qua quidem pronunciatione euidenter concluditur, ipſum & me etiam ex confirmatione & pronunciatione & prædicatione prædictis in damnatam hæreſim per conſtitutionem veſtram apoſtolicam, de fratrum veſtrorum promulgatam conſilio, incidiſſe. Et nihilominus ad diuerſos Reges & principes meas literas deſtinaui, per quas ad eorum notitiam deducebam, quomodo vos pater beatiſſime, cui multa falſa, hæretica, & erronea in eiſdem literis imponebam, ſuggerentibus dictis hæreticis ſceleratis Ludouico & Michaele, ac iuxta votum ſuum ordinantibus, per eundem Ludouicum ac per me eratis depoſitus, & ſententialiter condemnatus; eoſdem Reges & principes exhortando nihilominus & rogando, quod vobis, ſanctiſſime pater, tanquam Papæ non parerent in aliquo, nec fauores aliquos exhiberent; ſed contra vos potius mihi & dicto Ludouico præberent auxilium, conſilium, & fauorem.*

Impiam Ludouici in Pont. ſententiã confirmaſſe.

Contaminaſſe ſe hæreſi.

Reges ad defectionem ſollicitaſſe.

18 *Nec his contentus tam in Vrbe, quam in pluribus ciuitatibus & locis alijs clericos ſeculares & regulares compuli, vt non obſtante interdicto, cui per vos, beatiſſime pater, erant ſuppoſita loca ipſa, in eiſdem celebrarent, immo verius, quantum erat in me, profanarent diuina. Tallias quoque eccleſijs impoſui tam in Vrbe, quam alibi, pro quibus, calicibus, ornamentis, & nonnullis rebus alijs ipſas eccleſias ſpoliaui. Fideles inſuper prælatos nonnullos & alios clericos in dignitatibus & beneficijs alijs eccleſiaſticis, in illis præficiendo vel hæreticos vel ſchiſmaticos vel eorum fautores, & plerumque non abſque ſimoniaca prauitate; quibus etiam, illis ſcilicet, quorum huiuſmodi prælatio requirebat, de facto, cum de iure non poſſem, per me vel alium munus conſecrationis, immo verius execrationis impendi. Contra fratres quoque Minores, non parentes Michaeli prædicto tanquam generali miniſtro, qui tamen depoſitus erat iuſte & condemnatus de hæreſi, & hæreticus & ſchiſmaticus declaratus, & alius per generale capitulum ordinis Minorum concorditer in generalem aſſumptus; & contra ſeruantes interdicta per vos, ſanctiſſime pater, vel legatos ſeu officiales veſtros alias promulgata, vtroque ſpirituali videlicet & temporali gladio procedere non expaui, eidem Michaeli & ſuis ſequacibus hæreticis & ſchiſmaticis inique impertiendo, iniuſte, ac temere auxilium & fauorem. Indulgentias inſuper & diſpenſationes ſedi reſeruatas Apoſtolicæ concedendo de facto, & etiam faciendo. Nonnullis quoque pontificibus commiſi, vt ſacros ordines celebrarent, in quibus ordinibus plures, vt credo, ad ſacros ordines promouerunt temere, cum eis virtute præfatæ licentiæ non liceret. De patrimonio quoque S. Petri in nonnullis locis ad tempus, & interdum in perpetuum diſponere non expaui. Hæc omnia & plura alia contra Deum, ſanctamque catholicam eccleſiam ac vos, beatiſſime pater, verum et vnicum Ieſu Chriſti vicarium, recognoſco et confiteor, me de facto inique nimirum et temere perpetraſſe. Quæ omnia et ſingula recognoſco et confiteor nulla fore, ac caſſa et inania, velut ab illo, cui ea faciendi non competebat ius aliquod attentata, eaque quantum ad me ſpectare poteſt, quatenus proceſſere de facto, reuoco et nulla fore et fuiſſe pronuncio et declaro.*

Extẽpiaſſe templor. calices.

Violari eccleſiaſtica interdicta iuſſiſſe.

Ditionẽ eccleſiaſticam occupare præſumpſiſſe.

19 *Confiteor inſuper, & ore ac omnino recognoſco, me credere & tenere fidem illam, quam ſancta Romana eccleſia, ac vos, pater ſanctiſſime, tenetis, prædicatis, atque docetis: & ſpecialiter recognoſco me tenere & credere, quod ad Imperatorem non pertinet deponere nec inſtituere Papam; immo hoc tenere hæreticum reputo, prout per proceſſum contra hæreticos Marſilium de Padua & Ioannem de Ianduno, per vos, beatiſſime pater, ſuper hoc & nonnullis alijs erroribus habitum, quem diligenter ſtudui, continetur. Item fateor & recognoſco hæreticum eſſe dicere, Chriſtum & eius Apoſtolos non habuiſſe in his, quæ eos habuiſſe ſcriptura ſacra teſtatur, niſi ſimplicem vſum facti; licet dudum contrarium tenuerim, & hæc tenentibus impenderim indebite auxilium & fauorem: & fateor & recognoſco, quod hoc aſſerentes ſunt cenſendi hæretici manifeſti, ſecundum quod in conſtitutionibus veſtris, pater ſanctiſſime, quarum vna incipit, Cum inter &c. alia vero, Quia quorundam, &c. plenius continetur. Et ſuper materia proprij & communis, ac iuris & dominij, quod Ieſus Chriſtus & eius Apoſtoli in rebus temporalibus habuerint, credo, profiteor, & teneo in omnibus & per*

Profitetur teneres ſe quod fides orthodoxa tenet.

Imperatoris non eſſe creare vel deponere Pontificẽ.

Hæreticũ eſſe affirmare Chriſtum & Apoſtolos niſi ſimplicem vſum facti non habuiſſe.

Neq; aliquid in cõmuni aut ſpeciali poſſediſſe.

omnia firmiter id, quod in dictis conſtitutionibus & reſponſionibus per vos factis abiectionibus, quas dictus Michael eiuſq; ſequaces contra conſtitutiones prædictas fecerunt, de quibus ſum informatus, plenius continetur; ac omnia & ſingula ſcripta, dicta, & publicata contra conſtitutiones & reſponſiones prædictas, & tangentia ea, per hæreticos & ſchiſmaticos Ludouicum & Michaelem prædictos, ſeu quoſcumq; alios aſſero, recognoſco, & dico fuiſſe & eſſe nulla, erronea, ſchiſmatica, hæretica, atque falſa, eaque omnia refuto, renuo, anathematizo, reprobo, & deteſtor. Item confiteor, & recognoſco in veritate, quod vos, ſanctiſſime pater & domine domine Ioannes Papa XXII. & nullus alius, eſtis verus ſummus Pontifex, & vnicus in terris vicarius Ieſu Chriſti: & contrarium, quod teneo & dicta quorumcumque idem mecum dicentium refuto, anathematizo, renuo, reprobo, & deteſtor.

Ludouici, & Michaelis ſcripta eſſe erronea.

Anathematizat damnat omnes ſchiſmaticos.

20 Item recognoſco, & fateor in veritate vt ſupra, quod ego male, falſo, temere & erronee & inique aſſumpſi, & exercui de facto ſtatum ſummi pontificatus, immo verius antipapatus damnabilem anteactum; & adhæſi ac ſaui hæreticis ſuprascriptis & pluribus alijs: ideoque ſtatum, adhæſionem, & fautoriam huiuſmodi in omnibus & per omnia refuto, renuo, anathematizo, reprobo, & deteſtor. Item recognoſco & fateor in veritate, quod male, temere, & inique de facto promoui & conſecrari feci, ſeu potius execrari nonnullos prælatos, ſchiſmaticos, & hæreticos, ſeu fautores hæreticorum. & aliquos deuotos catholicos & fideles depoſui, & beneficia eccleſiaſtica pluribus infidelibus, ſchiſmaticis, & rebellibus, ſeu eorum fautoribus contuli; & ſæpius per ſimoniacam prauitatem, quam exercere per me & dictos hæreticos & alios perfidos non expaui, & cætera, quæ verus Papa gerere conſueuit, malitioſe de facto exercui. Quæ omnia et ſingula ſcelera tam horribilia et nefanda refuto, renuo, anathematizo, reprobo, et deteſtor.

Falſo & impie ſe pontificium ſe exercuiſſe agnoſcit.

Peccaſſe in promouendis ſchiſmaticis.

Perſequendis catholicis.

21 Item fateor et recognoſco in veritate, quod anticardinales et antiepiſcopos per me, vt prædicitur, promotos, quos feci conſecrari, immo verius execrari de facto, non reputo eſſe Cardinales, nec epiſcopos; immo confiteor ipſos fuiſſe, ſi non fuerint abſoluti et reconciliati per vos, beatiſſime pater, ſchiſmaticos, hæreticos, atque nullos; et omnes actus, quos circa ipſos, vel quoſcumque alios, et ſpecialiter circa Ludouicum prædictum ac eius fautores, complices, et ſequaces, et cui de facto, cum de iure non poſſem, dico quantum in me eſt, fore et fuiſſe de iure tanquam hæreticos et ſchiſmaticos, inualidos, ac nullius roboris vel momenti: eoſque vt tales, quatenus proceſſere de facto, in quantum poſſum, infringo, irrito, et denuntio nullos eſſe, ac expreſſe refuto, renuo, anathematizo, reprobo, et deteſtor. Quæ omnia et ſingula hæretica, et ſchiſmatica, ſcelera & delicta grauiſſima, ac omnes hæreſes ſuprascriptas, et quaſcunque alias mentaliter et corporaliter ſponte abiuro, petens humiliter a vobis, beatiſſime pater, mihi veniam et miſericordiam impertiri.

Profitetur Cardinales non eſſe quibus purpurã contulit. Omnia ab ipſis geſta irrita eſſe, & eſſe reuocari.

22 Item promitto, et iuro vt ſupra, quod nunquam præscripta, nec infraſcripta, ſeu aliqua eorundem, per me retractata et abiurata tenebo nec exercebo, nec pro tali, ſcilicet Papa, me habebo, nec quantum in me etiam erit, permittam quoque modo ab alijs me haberi. Item promitto, et iuro ad ſancta Dei euangelia, corporaliter et mentaliter per me tacta, quod nunquam dictis hæreticis et ſchiſmaticis Ludouico et Michaeli, nec eorum fautoribus complicibus et ſequacibus, aut alijs per vos, beatiſſime pater, et eandem eccleſiam denotatis vel denotandis,

Iuratus ſpondet, non paſſurum ſibi deferri pótificios honores.

Non ſenſurum cũ Ludouico & Michaele.

ſcienter quamdiu in rebellione, et extra deuotionem et gratiã fuerint ſanctæ matris eccleſiæ atque veſtram, adhærebo, nec eis præſtabo auxilium, conſilium, vel fauorem: nec cum eis, vel eorum aliquibus ligam, coniurationem, pacta, conuentiones, ſeu conſpirationes faciam, aut contraham quoquo modo. Item quod cum hæreticis, & ſchiſmaticis antedictis, ſeu fautoribus, ſequacibus, et complicibus eorundem, ſeu cum aliquibus a me promotis, immo verius execratis, vt præmittitur, conuerſationem aliquam non habebo, nec eis præſtabo aliquod conſilium, auxilium, vel fauorem. De quibus omnibus & ſingulis ſuprascriptis ad æternam rei memoriam pro ſalute mea & publica peto, quod vnum & plura, quotquot erunt expedientia, fieri publica inſtrumenta per vos magiſtrum Guillelmum de Fetrilia & Bernardum Stephani cameræ domini Papæ clericos ac notarios publicos.

23 Quæ quidem omnia et ſingula, per me ſupra aſſertiue propoſita et prolata, iuro per hæc ſancta Dei euangelia, a me tacta mentaliter et corporaliter, vera eſſe, ac præscripta vitanda vitare, et obſeruanda inuiolabiliter obſeruare. Ea vero, quæ me aſſerui credere, iuro vt ſupra, me illa credere fore vera. Item omnes errores et hæreſes ſupradictos et eorum ſingulos, et ſpecialiter aſſere, credere, et tenere quod ad Imperatorem pertineat deponere ac inſtituere Papam; item quod Chriſtus et eius Apoſtoli in his quæ habuiſſe leguntur, non habuerint niſi ſimplicem vſum facti; et quoſcumque errores et hæreſes alias abiuro, anathematizo, renuo, reprobo et refuto. Et inſuper promitto et iuro, tactis mentaliter et corporaliter per me euangelijs ſacroſanctis, ſuper omnibus et ſingulis ſuprascriptis ſtare mandatis eccleſiæ ſanctæ Dei, et veſtris apoſtolicis, et fidem tenere, quam ſancta Romana eccleſia catholica et vos, pater beatiſſime, creditis, tenetis, et prædicatis; nec non et veſtras conſtitutiones et declarationes factas ſuper materia proprij et communis, ac iuris et dominij, quod Ieſus Chriſtus et eius Apoſtoli in rebus temporalibus habuerunt, perpetuo et inuiolabiliter obſeruare; ac ſtare et parere in omnibus et per omnia mandatis ſacroſanctæ Romanæ Dei eccleſiæ, et veſtri præfati domini noſtri Papæ; petens humiliter et deuote, me per vos, pater ſanctiſſime, non attentis meis exceſſibus et ſceleribus grauibus; ſed ſola Dei miſericordia, cuius eſtis vnicus in terris vicarius, ab omnibus pœnis et ſententijs iuris et hominis, quas propter præmiſſa, vel eorum ſingula, ſeu aliquod eorundem miſericorditer abſolui, et vnitati redintegrari, et reincorporari eccleſiæ ſanctæ Dei: paratum me offerens omnem pœnam ſiue pœnitentiam, quas mihi pro præmiſſis iniungendas vel imponendas veſtra ſanctitas duxerit, cum omni obedientia ſuſtinere, et etiam adimplere.

Conſtitutiones papales de Chriſti proprio admittit.

Poſcit ecclesiæ fidelis reſtitui.

24 Quibus omnibus et ſingulis ſuprascriptis a dicto fratre Petro de Corbario et ſua certa ſcientia gratis, et ſpontanea voluntate propoſitis, confeſſatis, lectis, recognitis, publicatis, anathematizatis, reprobatis, refutatis, et abiuratis, factiſque per eum promiſſionibus & iuramentis ſuperius expreſſatis, tandem præfatus dominus noſter ſummus Pontifex poſt præmiſſa omnia et ſingula, ad eiuſdem fratris Petri inſtantes petitiones humiles et deuotas circa ipſius abſolutionem et reincorporationem per ipſum a domino noſtro Papa ſæpius et cum inſtantia humiliter poſtulata, egit ſecum more pij patris; et illius vice et imitatione præcipue, cuius eſt dignus ac vnicus in terris vicarius, miſericorditer et benigne attente conſiderans, quod ipſum Petrum ad confeſſionem huiuſmodi non induxit violentia aliqua, ſed

Digitized by Google

timor Dei ſpontaneaque voluntas ; nec non quod eius contritio vera videtur, tam ex eo quod illa Piſis, et ad ipſum dominum noſtrum veniendo in multis ciuitatibus et locis prouincia Prouincia publice, et hic etiam in curia tam in publico conſiſtorio, quam priuato non erubuit confiteri, nec ad ſuam prætermiſit venire præſentiam voluntarius et congaudens humiliter et deuote pro gratia et miſericordia impetrandis ; tum etiam quod paratum ſe obtulit, atque offert quæcunque ei præfatus dominus noſter iniungenda duxerit, adimplere; et vt partes ſui officij exequatur, eiuſq; actibus, prout eſt ſibi poſsibile, conformetur. qui mortem peccatorum non deſiderat, ſed vt conuertantur et viuant, de fratrum ſuorum conſilio abſolutionem et reincorporationem prædictorum archiepiſcopi Piſani et Lucani epiſcopi ratas habuit, et etiam confirmauit: ipſum fratrem Petrum nihilominus abſoluit, et duxit reincorporandum vnitati eccleſiæ ſanctæ Dei, ſuper irregularitate, quam contraxit propter præmiſſa, ſeu aliqua præmiſſorum, ſecum miſericorditer diſpenſando; ordinationem et declarationem pœnitentiæ dicto Petro pro præmiſsis et eorum ſingulis, prout, quando, et quoties expedire videbitur imponendæ, ſibi ſpecialiter et expreſſe nihilominus reſeruans. Actum et datum Auinione anno, indictione, die, menſe, loco, et pontificatu quibus ſupra; præſentibus teſtibus venerabilibus patribus dominiſque Giſberto Arelatenſe archiepiſcopo domini Papæ camerario, et Bernardo Stephani electo Regenſe, ac nobili Guillelmo de Patilia et Raydo Stephani cameræ domini Papæ clericis, auctoritate apoſtolica publicis notarijs, ad hæc vocatis, quibus mandatum fuit per præfatum dominum noſtrum, vt inde conficeremus vnum vel plura publica inſtrumenta, idem frater Petrus promiſit ſe ſubſcribere, eaque ſui ſigilli munimine roborare.

Cenſuris omnibus a Pontifice ſoluitur.

25 Peperciſſe Pontificem Petro e Corbaria cum multa paterni amoris ſignificatione, confirmat Ioannes Villanus a; & manantibus fletu oculis e terra illum erexiſſe, porrexiſſeque oſculum, inſtar euangelici patris prodigum filium e remotioribus terrarum oris redeuntem, amplexantis. Extant etiā literæ, quibus exoluit b eum omnibus pœnis atque eccleſiaſticis cenſuris, quibus ob affectatum pontificatum contraxerat, ac datam a Simone Piſano archiepiſcopo criminum veniam confirmauit: tum ab aliorum prælatorum auctoritate liberum & immunem, ſedique tantum Apoſtolicæ obnoxium pronuntiauit: *Exemptionem*, inquit, *per præfatos archiepiſcopum*, nimirum Piſanum, *& epiſcopum*, ſcilicet Lucenſem, *auctoritate literarum noſtrarum ſicut præfertur conceſſā, ratam & gratam habentes, et nihilominus ex ſuperabundanti ab omni iuriſdictione, ſubiectione, ac poteſtate cuiuſcunque, ſeu quorumcumque præterquam Romani Pontificis et ſedis prædictæ totaliter eximimus auctoritate prædicta: volentes, ac etiam ſtatuentes quod amodo eidem ſummo Pontifici et ſedi præfatæ tantummodo ſit ſubiectus; non obſtantibus ordinis fratrum Minorum, quem fuiſti profeſſus, ſtatutis contrarijs, ſeu priuilegijs, indulgentijs, et literis apoſtolicis quibuſcumque eidem ordini, vel quibuſuis alijs ſub quacumque forma vel expreſſione verborum conceſſis, etiamſi de illis in præſentibus ſpecialis et expreſſa eſſet de verbo ad verbum mentio facienda. Nulli ergo, etc. Dat. Auin. kal. decemb. pontificatus noſtri anno xv.*

Pontificia in eum clementia a Io. Vill. l. 10. c. 164. Bern. in chr. Rom. Pont. b To. 8. p. 1 ep. ſecr. pag. 176. et M. ſ. bib. Vall. ſign. lit. B. n. 12 pag. 435. Ipſum Ioannes ab omni Minoritarum imperio liberat.

26 Scripſit encyclicas Pontifex ad fideles literas de Petro ad catholicæ eccleſiæ ſinum reuerſo, quas ab Hugone epiſcopo Pariſienſi in celeberrima Pariſienſi academia diuulgari iuſſit c: extantque aliæ eo argumento ad Chriſtianos Reges datæ a, e quibus hiſtoriæ veritas magis elucet.

c To. 8. p. 1 ep. ſecr. pag. 22. & 25. Fideles de illius reditu ad ſinū eccleſiæ facti certiores.

a Ib. pag. 23.

Datæ eo argumēto ad Reges literæ.

Ioannes, &c. Philippo Regi Franciæ.

Quia iuſtum eſt, vt qui paſſionum fuerunt ſocij, non ſint a conſolatione & gaudio alieni, ad gaudium excellentiæ regiæ nunciamus, quod Petrus de Coruaria, qui caput ſchiſmatis fuerat, in feſto B. Iacobi Piſis in noſtrorum nunciorum, & aliorum tam prælatorum quam clericorum ſecularium & regularium, nec non & multorum nobilium & popularium ciuitatis eiuſdem præſentia conſtitutus, cum cordis amaritudine, ſicut intelleximus, erroribus ſuis recognitis & etiam abiuratis, ac beneficio abſolutionis & redintegrationis a præfatis noſtris nuncijs humiliter poſtulatis, abſolutus extitit & reincorporatus vnitati eccleſiæ; prius tamen, quod noſtris parere mandatis debeat, corporali præſtito iuramento. Qui ſponte die xv. auguſti vna cum noſtro nuncio & certis perſonis nobilibus intrauit mare, illoque greſſus ipſorum dirigente qui nouit, & iter proſperum faciente qui poteſt, die vi. menſis eiuſdem Niciam incolumes peruenerunt: vbi errores ſuos recognouit ſimiliter publice, & etiam abiurauit: ſimilia faciens in locis ſolemnibus vſque Auinionem.

Quacumque ducebatur antipapa crimen publice execrabatur.

Qui proſequens iter ſuum die xxiv. ipſius menſis Auinionem intrauit: & in craſtinum in conſiſtorio publico, propoſito themate primo: *Pater peccaui in cælum & coram te, iam non ſum dignus vocari filius tuus*; & eo proſecuto, errores ſuos recognouit cum cordis amaritudine, prout ſigna certiora indicabant: illiſque abiuratis, & quod ſuper prædictis noſtris ſtaret mandatis, corporali præſtito iuramento, humiliter petijt, ſe ad noſtram, & eccleſiæ reſtitui gratiam, qua ſuis nefandis exceſſibus merito ſe indignum reddiderat, & vnitatem eccleſiæ, qua ſimiliter ſe fecerat alienum. Nos autem, qui vicem eius in terris, licet inſufficientes gerimus, cui proprium eſt miſereri, quo commiſſæ vicis exequeremur officium, eum pie & benigne ad eccleſiæ & noſtram recepimus gratiam, & reſtituimus eccleſiæ vnitati, prout in alijs patentibus literis noſtris continetur plenius, quas in diuerſis alijs partibus deſtinamus, &c. Eodem exemplo ad Siciliæ, Aragoniæ b, Caſtellæ, Luſitaniæ, Balearium, Vngariæ, & Poloniæ Reges ſcripſit c deque læto adeo nuntio alios etiam plures viros principes ac præſules, vt Ioannem patriarcham Alexandrinum d & Simonem archiepiſcopum Piſanum e, qui præclaram in tanto opere nauarat operam, ac ſenatum populumque Piſanum certiores fecit.

De antipapæ reſipiſcentia moniti alij Reges b Reg. p. ſt eand. ep. c Reg. poſt eand. ep. et to. 7. p. 2. pag. 195.

27 Confirmarunt hi ineunte anno in publicis ciuium comitijs ſolemni ſacramento ea omnia, quæ Piſani oratores Pontifici de execrando Petro Corbario pſeudopontifice, de pellenda Ludouici Bauari ſeruitute, neque eo colendo vt Cæſare, neque eius præſidio militari vel oratoribus excipiendis ſpoponderant; de quo edita ſunt publica documenta f, & ad Pontificem tranſmiſſa, quæ vetuſtas ex parte arroſit, & ab his verbis ducunt exordium: *In nomine Domini Amen. Anno eius a natiuitate MCCCXXX. indict. XIII. die XIX. ianuarij pont. ſanctiſſimi in Chriſto patris et domini noſtri domini Ioannis Papæ XXII. an. XIV.* Subditur g vt Piſanorum ſcriba Guillelmo Cabirolo canonico & Dulcino ordinis Prædicatorum Apoſtolicæ ſedis nuncijs literas pontificias exaratas XVII. kal. octobris pontificatus anno XIV.

Piſani promiſſa ſuperiore anno confirmant. d Ibid. pag. 199. e Ib. pag. 57. f Rotul. pergam. arch. Vat. ſign. n. 318 ex arch. Auin. Romam delatis. g Ib.

con-

conſignataa de abſoluendis Piſanis allatas ab oratoribus tradiderit, quarum formula inſeritur. Ducunt exordium ab his verbis: *Nuper ad noſtram præſentiam, etc.* atque a nobis ſuperiori anno a allatæ fuerunt. Addunt vero publica illa documenta, Piſanos omnia ab oratoribus geſta confirmaſſe, & quæ a Pontifice data erant de eiurando ſchiſmate, & ſpernenda Ludouici Bauari ſeruiture imperia compleuiſſe.

a An. Chr. 1329. n. 8.

Bonifacius caſtro Peretano donatus.

b To. 7. p. 2 ep. ſecr. pag. 58.

c Io. Vill. l. 10. c. 164.

Bonifacio autem comiti, de quo ſupra memorauimus, egregiam operam in euertendo ſchiſmate expliculſſe eſt, gratulatus b, eundemque magnis affectum muneribus a Pontifice, refert Ioan. Villanus c. Proximo certe anno illum caſtro Peretano ditionis pontificiæ in Suanenſi agro maritimo donatum iure fiduciario, quod in prolem maſculam legitimo procreatam thoro, vnius aurei quotannis recurrente feſto Apoſtolorum Petri & Pauli perſoluendi cenſu impoſito, teſtatur diploma d proximo anno XI. kal. iun. datum.

d An. 15. p. 3. ep. cũ. 1464.

Petrus e Corbario cuſtodiæ traditus.

e Io. Vill. l. 10. c. 164.

Cæterum ne Petrus Corbarianus ad vomitum redire facile poſſet, ac nouum in eccleſia ſchiſma conflare, Pontifex & publicæ quieti & Petri ipſius ſaluti conſulturus, ſub honeſta eum cuſtodia in pontificio palatio renuit e; ac nemine cum eo colloqui permiſſo, plurimos illi libros, vt ſtudio & orationi vacaret, & cibos opipare ſuppeditari iuſſit. De quo hæc refert Bernardus f: *Præfatus Petrus fuit clementer & miſericorditer ſuſceptus ad pœnitentiam, poſitus in decenti cuſtodia ad cautelam, vt probaretur an ambularet in tenebris vel in luce; ibique hodie, quo hæc ſcripſimus, tractatur vt familiaris, ſed cuſtoditur vt hoſtis.* Exactis in eo honeſto carcere tribus annis & mẽſe vno, morbo & ſenio confectus obijt; ſepultuſque eſt in Minoritarum eccleſia cultu Franciſcano indutus.

f Bern. in vit. Io. XXII. apud Boſq.

Aliquot poſt annis in ea moritur.

Fideles ad agendas Deo pro ſedato ſchiſmate grates excitati.

Vt vero indictas pontificio iuſſu publicas preces exoriente ſchiſmate vidimus, ita eo collabente fideles ad ſoluendas diuino Numini grates, ac preces ingeminandas Ioannes eſt adhortatus, vt priſtina pax eccleſiæ reſtitueretur; quo argumento Ioanni S. Theodori diacono Cardinali A. S. L. hæc imperia dedit: *Tuam prouidentiam excitamus, quatenus conſideranter attendens, quod miſericorditer Saluator noſter eandem eccleſiam Sponſam ſuam reſpexit in hac parte, corde humiliato eidem cures gratiarum actiones exhibere; ſidule clerum & populum Vrbis ac aliarum ciuitatum & locorum, de quibus tibi videbitur, ad id ipſum efficaciter, iuxta datam tibi a Deo prudentiam, commonendo: nihilominus & eis ſalubriter ſuadendo, ipſoſque vt efficacius poteris inducendo, vt preces ſuas Altiſſimo ſtudeant humiliter fundere, quod pacem & vnitatem, quam cœpit eidem ſponſæ ſuæ ſic mirabiliter reſtituere in hac parte, ipſe cui cum voluerit ſubeſt poſſe, dignetur miſericorditer confirmare. Dat. X kal. octob. anno XV.* Præterea eidem Cardinali legato munus iniunctum g, vt ad Reges & principes ſcribendum a Romanis curaret, geſta ab ipſis in pſeudopontifice deſignando coronandoque Bauaro pro ea, qua pollebant poteſtate, reuocata.

g To. 8. p. 1 ep. ſecr. pag. 146.

Sollicitati Romani, vt Regib. ſcriberent præterita a ſe reuocata.

Ludouicus Imperatorem ſe eſſe cõtendit.

h Ib. pag. 85.

Præſumpta illa inique a nonnullis Romanis Pontifex abolita, ſeruata iuris forma diuulgari voluit; cum aliqui contenderent, Ludouicum ob correpta in Vrbe conſenſu & auctoritate Romanorum imperialia ornamenta iuſtum eſſe Imperatorem: quorum inania argumenta literis ad Regem Boemiæ datis diſſoluit h,

Ioanni Regi Boemiæ.

In reſponſione, quam tibi, fili chariſſime, & venerabili fratri noſtro Balduino archiepiſcopo Treuirenſi ſuper facto Bauari miſimus, fuit per errorem inſertum, quod idem Bauarus per Petrum de Coruaria, dudum antipapam coronatus in Imperatorem fuerat & inunctus: cum ſecundum veritatem ab eo nec inunctus fuerit, nec etiam coronatus; ſed innnctus fuit, ſeu verius execratus a Iacobo dudum epiſcopo Caſtellano, tunc ſuis demeritis exigentibus depoſito, excommunicato, & vt hæreticorum fautore condemnato. Coronatus autem de facto extitit, cum de iure poſſet a nemine coronari (cum priuatus fuiſſet omni iure, ſi quod ſibi competierat ex electione in diſcordia celebrata de ipſo) a quibuſdam Romanis, ad quos non pertinebat Imperatoris coronatio, etiam ſi eſſet coronandus de iure: quod vtique ipſi Romani poſt diſceſſum Bauari de Vrbe publice in Vrbe, & coram nobis per literas & nuncios ſunt confeſſi. Ex quibus vnctione & coronatione omnino nihil iuris ſibi quæri potuit, quam ſi a Petro tunc antipapa attentata fuiſſent. *Dat. VI. kal. octobris anno* XV. Conceptæ a ſunt ijſdem verbis ad Balduinum archiepiſcopum Treuirenſem & ad ducem Auſtriæ Ioannis literæ. Quam vero iuſte negarit Põtifex, Ludouicum adeptum imperialem dignitatem ex acceptis perduellium Romanorum ſtudio imperij inſignibus, agnoſcet qui perpenderit eodem conferendæ imperialis dignitatis auctoritatem iure ad Pontificem pertinere, quo ad principes electores deſignandi Regis ius ſpectet, cum hæc vtraque Romanorum Pontificum auctoritate ſint conſtituta.

A quo fuerit inſ ctus.

A quibus coronatus dimidus.

Geſta res non iure ſed vitio.

Nil iuris ipſi inde comparatum.

a Reg. poſt cand. ep.

28 Cum vero Ludouicus b arreptos titulos inanes armis ſibi aſſerere affectaret, traheretque ſecum Iacobum exauctoratum Venetiarum epiſcopum, qui ſe Petri Corbarij Cardinalem & legatum in Germania iactabat, ac Michaelem Cæſenatem hæreſiarcham, qui Minoritis præfuerat; Pontifex omnes Germanos principes, eccleſiaſticos & ſeculares ad ſchiſmaticorum dolos diſcutiendos, ac vires Ludouici elidendas excitauit: interque cęteros Robertum c & Henricum d comites palatinos Rheni & duces Bauariæ, qui a Ludouici impietate abhorrebant. Cum etiam Rodulphum Saxoniæ ducem obiecta cenſurarum eccleſiaſticarum religione, deterrere ſtuduit e, ne in partes Ludouici concederet; ſed potius ad creandum nouum Romanorum Regem cum cæteris principibus electoribus ſe compararet: atque Othonem f Auſtriæ ducem confirmare in ſuſcepto aduerſus Ludouicum bello eſt niſus; & Argentinenſem, Baſilienſem, & Auguſtenſem epiſcopos g fœdere armorum connectere.

b To. 7. p. 2 ep. ſecr. pag. 155. & 159.

Germani in Ludouicum ſollicitati.

c Ead. p. 2. pag. 160.

d Ib. pag. 164.

e Ib. pag. 166.

f Ib. pag. 162.

Saxo monitus, vt a Ludouico abſcederet.

g Ib. pag. 164. & pag. 169.

Otho Auſtriæ dux ſua commoda in his turbis ſectatur.

At breui ampliſſima Othonis ducis promiſſa euanuere, cum fidem erga ſedem Apoſtolicam commodorum ſuorum ratione metiretur: Roberti enim comitis Palatini Rheni & Bauariæ ducis exemplo, quẽ Pontifex ob amplexas in Ludouicũ eccleſiæ partes ineunte anno commendarat, haud diu poſt ad Ludouicum defecerat h, de confirmando illi imperio agitare cœpit i, initaque cum Ioanne Boemiæ Rege & Balduino archiepiſcopo Treuirenſi coitione, pro conciliando Pontifici Ludouico literas & oratores miſit, quibus etiam ſuos adiunxit Boemiæ Rex. Ii vero præcipuas pactionum, ad quas Bauarum obſtrinxerant, leges attulere, nimirum vt antipapam exauctoraret, editam prouocationem ad conci-

h Ib. pag. 170.

Robertus Bau. dux ad Ludouicum deficit.

i To. 7. p. 2. ep. ſecr. pag. 171. & to. 8. p. 1. ep. ſecr. pag. 74.

Actum de Cæſareo apice aſſerendo Ludouico.

lium

lium reuocaret, geſta in eccleſiam reſcinderet, agnoſceret ſe anathemate deuinctum iuſte fuiſſe; ea tamen lege vt imperium teneret. Hæc moliebatur Ludouicus, vt firmaret ſolium, lapſaſque res inſtauraret, eum tamen ad nullas pro expiandis criminibus ſuſcipiendas pœnas paratum ſe exhiberet: ſed auguſtalis iuris, quo ob hæreſim & ſchiſma exciderat, commoda aucupateretur, vt Pontifex Boemo Regi expoſuit a.

a An. 14. p. 1. ep. 4.

Ioannes, etc. Ioanni Regi Boemiæ.

29 Profecto, fili, quin intentio tua aliorumque principum circa præmiſſa recta fuerit, nequaquam in dubium reuocamus: ſed fuiſſet admodum nobis gratum, quod tu, fili chariſſime, & præfati principes conditionem præfati Bauari & ingreſſum eius ad imperium & in eodem progreſſum examinaſſetis attentius in conſiſtorio rationis: profecto ipſum reperiſſetis priuatum iure, ſi quod ſibi ex electione illa in diſcordia celebrata quæſitum fuerat, iuſtitia exigente. Et quia his non contentus, Marſilium de Padua & Ioannem de Ianduno, qui quendam librum compoſuerant plures hæreſes continentem, & ad eum velut hæreticorum patronum fugerant, prompte recepit; & vt illos errores prædicarent publice, non erubuit impartiri fauorem. Hinc fuit declaratus hæreticorum fautor publicus & notorius, & vt hæreticorum fautor, exigente iuſtitia, condemnatus. Sane quia diutius expectatus ab his non reſipuit, ſed velut verecundatus, vt faciat malum, nedum fauorē impendere curauit hæreticis, ſed ipſis hæreſibus facto & verbo non eſt veritus ſe immiſcere, fuit merito pronūtiatus hæreticus, & vt hæreticus exigente iuſtitia, cōdemnatus, prout hæc in proceſſibus apoſtolicis plenius continētur. Ex prædictis ſatis poteſt eius inhabilis conditio ad imperiale faſtigium apparere.

Reſponſū Boemo & alijs a Pont.

Propoſitū hæreſiarchas a Ludouico defenſos.

Ob id decretoria percuſſū ſententia.

Monitum non reſipuiſſe.

Hæreſeos iudicio dānatum.

Qualis autem ingreſſus eius ad imperium fuerit, ex ſequentibus patet, quod Deo odibilis, iniurioſus ſanctæ Dei eccleſiæ, & de facto duntaxat nimium temerarie attentatus. Sicut enim ex prædictis iam liquet, electus fuerat in diſcordia priuatuſque, exigente iuſtitia; iure, ſi quod ſibi ex electione eadem fuerat acquiſitum; & nihilominus fautor hæreticorum declaratus & hæreticus, & vt fautor & hæreticus condemnatus. Quibus non obſtantibus, vt ad ea, quæ requirit imperialis dignitas, videlicet inunctionem, conſecrationem, & coronationem, poſſet ſaltem peruenire de facto, cum de iure non poſſet, Petrum de Corbario in Chriſti opprobrium, ſubuerſionem catholicæ fidei, & iniuriam totius cœtus catholici in antipapam aſſumere non expauit. In quo quidem facto confeſſus ipſo facto illam damnatam hæreſim, quam incurrerat antea, ſcilicet quod ad Imperatorem Papam pertineat ordinare. A quo quidem Petro ſe pati inungi, ſeu fœdari potius non erubuit, ac etiam coronari. [Poſtremis hiſce verbis ſecutus eſt Ioannes vulgi errorem, quem alijs literis a nobis paulo ante allatis correxit b.] Ex quibus patet, qualis ingreſſus fuerit ad imperialis faſtigium dignitatis. Progreſſus autem eius qualis fuerit, eſt lippis & tonſoribus ſatis notum, quia vbicumque fuerit, eccleſiam catholicam & fideles eſt manifeſte & immaniſſime, vt membrum ſatanæ, perſecutus; eccleſias ipſas vaſis & ornamentis ſpoliando eccleſiaſticis, ac fideles compellendo violare interdictum eccleſiaſticum, & profanare diuina: ſpoliando inſuper viros catholicos ſuis prælationibus & beneficijs, ac eis de facto hæreticos & ſchiſmaticos ſubrogando, ipſiſque hæreticis & ſchiſmaticis contra catholicos impartiendo fauorem & conſilium, ac fideles ipſos immaniter perſequendo.

Creaſſe antipapā.

Hæreſim opere profeſſum.

b To. 3 p. 2 ep. ſecr. pag. 57.

Perſecutum eccleſiam catholicam.

30 Profecto, fili, probabiliter arbitramur, & credimus, quod ſi ad memoriam tu & dicti principes reuocaſſetis prædicta, nullatenus dixiſſetis, ipſum remanere in regno & imperio ad vtilitatem & honorem noſtros & eccleſiæ, veſtro iudicio, pertinere. Quomodo enim poſſet ad vtilitatem & honorem eccleſiæ pertinere, quod vir tam reprobus, de fautoria hæreticorum & hæreſi iuſto condemnatus iudicio, regno & imperio præſideret? Qui etiam hæreticos in ſuo habet conſortio, & quantum ad clericos hæreticorum & ſchiſmaticorum conſilio gubernatur. Tenet enim in ſuo conſortio Iacobum epiſcopum dudum Caſtellanenſem epiſcopatu Caſtellanenſi priuatum: item Michaelem de Cæſena olim ordinis fratrum Minorum generalem miniſtrum, qui ſuis exigentibus demeritis eſt pronunciatus hæreticus, & de hæreſi condemnatus. Guillelmum quoque Okam Anglicum ordinis fratrum Minorum hæreſiarcham, qui hæreſes varias dogmatizabat publice, & ſcripta fecerat hæreſibus & erroribus plena: propter quæ fuerat vocatus ad curiam, eiuſque ſcripta fuerant pluribus doctoribus aſſignata (vt ea deberent examinare cum diligentia, & quæ inuenirent hæretica ſeu erronea declarare) qui iam multos articulos declarauerunt hæreticales, qui quidem male ſibi conſcius, fugæ præſidio vitare voluit canonicam vltionem; Bonamgratiam inſuper de Bergamo ordinis fratrum Minorum, qui ſuis demeritis exigentibus in curia fuerat arreſtatus, & iuramento præſtito, quod de curia non recederet abſque licentia ſedis Apoſtolicæ obligatus, qui male ſimiliter ſibi conſcius de curia ad ipſum Bauarum & Petrum de Corbario vna cum Michaele & Guillelmo prædictis greſſus ſuos infelices dirigere procurauit; Marſilius quoque de Padua condemnatum de hæreſi in ſua familiaritate detinere præſumpſit. Talibus eſt ſtipatus conſiliarijs: talium conſilio, ne dicamus, dolo, decipitur & gubernatur. Qualem itaque poſſet de tali homine habere eccleſia defenſorem? Si enim in arido, id eſt ſine ſtatu niſi vſurpato, tam crudelis ſibi perſecutor extiterit, qualis idem putas exiſteret, ſi in viridi, hoc eſt in ſtatu ſolido ſe videret? Rurſus quomodo ſub regimine talis hominis degere poſſet Chriſtianus populus, quem ſic afflixit immaniter?

Michaelē hæreſiarcham in conſortio tenere.

Et Ochamum hæreticū & alios.

Regi hæreticorū conſilijs.

Periclitaturam eo Cæſare fidem.

Profecto, fili, talem hominem dimittere in regali & imperiali regimine, non eſſet conſulere populo, ſed nocere non præſtare regimen, ſed augere diſcrimen. Si enim integritas præſidentium ſalus eſt ſubditorum, ſequitur quod inſtabilitas & infidelitas ipſorum ſic præſidentium perditio ſit eorum ſubditorum. Qualem putas, fili, ex principatu huiuſmodi, quem extorſit ſeditio & ambitus occupauit, ſubſequi poſſe finem? Profecto ſperari non poteſt probabiliter, quod bono peragi poſſint exitu, quæ tam malo & peruerſo ſunt principio inchoata. Audi quid de talibus principibus Sapiens dicāt: *Regnantibus*, inquit, *impijs, ruinæ*, hominum ſcilicet, *ſubſequuntur*. Et alibi: *Gemet*, inquit, *populus, cum impij ſumpſerint principatum*. Attende, fili, quam eſſet gregi dominico ſub tam infideli principe viuere formidandum: teſte enim ſapiente, qualis eſt rector ciuitatis, tales ſunt vel fiunt habitantes in ea.

Suſpectā eius adminiſtrationem.

Digitized by Google

ea. Eſſet itaque nimium formidandum, quod ſi remaneret in præfato regimine, multos a fide retraheret catholica, ſuæque perfidiæ, quod abſit, plurimos aggregaret. Adhuc, fili, quantum in principe quolibet veritas requiratur, tua non ignorat prudentia; & quantum in eo vigeat, re audiuimus non latere. Sane ſi quæ offeruntur pro parte Bauari, fili chariſſime, cogites diligenter, reperies vtique, quod de tot & tantis exceſſibus per eum commiſſis emendam Deo & eccleſiæ nullam offert.

Oblata a Bauaro vana.

31 In primis enim offertur pro parte ſua, quod ipſe Bauarus deponet ſuum hæreticum antipapam: hoc autem non eſt offerre emendam aliquam de commiſſis, primo quia etiam ſi verus Imperator exiſteret, quod tamen conſtat eum non eſſe, depoſitio talis ad eum nunc non pertineret; ſecundo quia ipſemet Petrus de Corbario reatum ſuum humiliter recognoſcens, a ſtatu illo, quem de facto receperat, illi renunciando ſe de facto depoſuit, & ab ipſo diſceſſit Bauaro, ſicut nobis idem Petrus his diebus præteritis per ſuas literas manuſcriptas propria, quarum tenorem infra reperies, nunciauit. Secundo dicitur quod recedet ab appellatione ſua: certe nec emendam aliquam propter hoc offert, cum nec appellationi ſuæ, ſi quæ fuit, renunciare niſi de facto valeat, cum de iure non tenuerit, velut ab hæretico interiecta, & ab eo, a quo non licet, cum ſuperiorem non habeat, appellare. Tertio offertur quod omnia, quæ fecit ſeu attentauit contra nos & ſanctam Romanam eccleſiam, cum effectu debeat reuocare: in hoc etiam clare patet quod, emenda aliqua non offertur, contra nos enim ſeu contra Romanam eccleſiam non potuit niſi de facto aliquid facere; vnde ſi quid de facto fecit, de facto reuocet: nulla in hoc Deo, nobis, vel eccleſiæ præſtatur emenda. Quarto pro parte eius offertur, quod recognoſcet ſe exceſſiſſe, & ſententiam excommunicationis ipſum ligaſſe: per hoc patet etiã, quod nec Deo nec nobis, nec eccleſiæ aliqua offertur emenda. Quinto offertur pro parte eius quod gratiæ noſtræ ſe offerat ad miſericordiam: per hoc quippe aſſerit, quod a nobis petet miſericordiam, non quod aliquam præſtet emendam. Vltimo concluditur pro parte Bauari ſupradicti, quod omnes oblationes ſupradictæ intelligerentur ita, quod Bauarus in honore & ſtatu ſuo permaneat, ſcilicet in imperio & regno. Ex quo proculdubio euidenter concluditur, quod de his quæ commiſit, eſt impœnitens homo iſte, & ideo reddit ſe de abſolutione qualibet, quæ nulli niſi pœnitenti conceditur, merito quantum in eo eſt indignum.

De antipapæ exauctoratione.

Vt non pendeat a Bauaro,

Impœnitentię illũ reũ eſſe.

32 Sed iuxta hoc quærimus, fili, quomodo intelligat ille Bauarus in regno vel imperio remanere? Aut enim intendit remanere in ſtatu & regno ſine iure in eis de nouo quærendo: aut per ius nouum, quod intendat acquirere in prædictis. Si enim ille ſine nouo iure intelligat retinere, ſequitur quod regnum & imperium ſine iure & honore imperiali & regio detineret; in regno ſiquidem nullum ius obtinet in præſenti, eum iure, ſi quod per electionem ſibi in eodem quæſitum fuerat, iuſto iudicio ſit priuatus. Quantum ad imperium autem; quia nomen Imperatoris per inunctionem, conſecrationem, & coronationem quis nanciſcitur, factas quidem a Romano Pontifice, ſeu alio eius auctoritate, Patet igitur ipſum Bauarum ius aliquod non habere, quia non a vero ſummo Pontifice, ſed ab antipapa recepiſſe dicitur & noſcitur ſupradicta, ſcilicet inunctionem, conſecrationem, & coronationem: quare ſequitur, quod hoc caſu imperium ſine iure aliquo obtineret, & per conſequens quod niſi de nouo ius ſibi in regno & imperio quæreret, nec Rex nec Imperator debet dici a fideli aliquo; ſed fur & latro, iuxta noſtri ſaluatoris ſententiam, dicentis: *Qui non intrat per oſtium in ouile ouium, ſed aſcendit aliunde; ille fur eſt & latro*. Et quod nullum ius in regno vel imperio habeat in præſenti, palam eſt conſiderandum. Conſtat enim ipſum multa notorie commiſiſſe, ex quo illa diſcors electio celebrata extitit, propter quæ & quodlibet eorum ſe prorſus fecit ab honore regni & imperij alienum. Si vero intelligat, quod ſibi de nouo in regno vel imperio ius acquiret, conſtat quod, cum ſit ſacrilegus, excommunicatus, & tyrannus, nec a quouis poſſet eligi, nec ſibi etiam ab aliquo, eum tales ſint ineligibiles, de regno & imperio prouideri.

Quæritur quo iure Cæſar eſſe velit Bauarus.

Vetere non poſſe,

Non enĩ nouo ob atrocia flagitia.

33 Cum igitur Bauarus petit, quod in honore ſuo & ſtatu remaneat, ſcilicet in imperio & regno, poſſumus ſibi dicere quod Dominus dixit filijs Zebedæi: *Neſcitis quid petatis*. Vere ipſe, hoc petendo, ignorat quid petat: rem ſiquidem impoſſibilem petit: impoſſibile enim eſt ipſum remanere in honore imperiali & regio ſine noui iuris acquiſitione, cum honorem & dignitatem non habeat; ſed ipſum regnum & imperium, ſiue ipſorum honorem niſus eſt vſurpare tyrannice, & adhuc nititur retinere. Rogamus itaque prouidentiam regiam & in Domino exhortamur, quatenus præmiſſa attente conſiderans, & nihilominus pericula varia & inconuenientia innumera, quæ eius præfata præſidentia vniuerſali gregi dominico comminatur, conſiderantèr attendens; & ad ea quæ ad honorem Dei, ſtatum eccleſiæ, & imperij reſpiciunt proſperum, te conuertens, partes tui conſilij, & auxilij ſedule interponas, quomodo de perſona digna tanto regimine prouideri debeat, ſub qua fides ſtabiliatur catholica, augeatur fidelium numerus, & a noxijs præſeruetur: ad quod quidem nos promptos, dante Domino, reperies & omnino paratos. Licet autem offenſæ prædicti Bauari excedant omnes alias, quæ leguntur a patrum noſtrorum temporibus hactenus perpetratæ; quia tamen, licet immeriti, vices illius in terris gerimus, qui cum iratus fuerit non obliuiſcitur miſereri, more pij patris conuerſionem eius & ſalutem intentis deſiderijs affectamus ad Dei honorem, tuique & aliorum principum prædictorum intuitu, & vt ſalus ipſius Bauari & multorum aliorum nobis mediantibus procuretur; offerimus, ſi ad gremium eccleſiæ redire voluerit idem Bauarus, ſicut debet, ipſum benigne recipere nos paratos, eique tantam, & talem impartiri gratiam, quod tu & principes ſupradicti poteritis merito contentari. *Dat. Auinio. 11. kal. auguſti pontificatus noſtri anno* XIV.

Rogatur Boem. vt de nouo Cęſare creando cogitet.

34 Non hiſce argumentis victus eſt Boemus, vt eccleſiæ cauſam aduerſus Ludouicum, quo patrata ſcelera admiſſa iuſta pœna expiaret, propugnandam ſuſciperet: quippe obiecta a Bauaro Italici regni adminiſtrationis illecebra illum titillabat: quare ſuperioris fœderis conuenta obtrudere iterum Pontifici, & Gibellinæ factionis duces ſolicitare, vt ipſius partes ſequerentur, non deſtitit. Ad quem Pontifex iterum ſcripſit, læſæ eccleſiæ eo tractatu non fieri ſatis, neque illius honori conſuli; tum ingrati in ſedem Apoſtolicam,

Boemus in partib' Lud. obſirmatus.

cam,

Digitized by Google

cam, a qua Lucemburgica familia ad regium apicem fuerat excitata, animi crimine perſtrinxit a.

a To. 3 pa. ep. ſecr. pag. 72.

Ioanni Regi Boemiæ.

De regia, fili chariſſime, non credimus memoria excidiſſe, ſuas nobis ſub data vigiliæ pentecoſtes direxiſſe literas, continentes quomodo tu & venerabilis frater noſter Treuirenſis archiepiſcopus cum Bauaro ſuper quibuſdam tractatibus perſonaliter conueniſtis: quos quidem tractatus ſecundum tuum iudicium & dicti archiepiſcopi, nec non & inclyti principis Othonis ducis Auſtriæ ſuper hoc plenius informati, vtilitatem in omnibus & honorem ſanctæ Rom. eccleſiæ, atque noſtrum reſpicere in eiſdem aſſerebat literis, prout tu & ipſi nos intendebaris per ſolemnes nuntios plenius informare. Huiuſmodi autem tractatus forma, prout miſſi per te & archiepiſcopum & ducem prædictos verbo & ſcripto nobis expoſuerant nuntij, noſcitur eſſe talis.

Principũ Germ. in gratiam Lud. tractatus.

35 *Iſta eſt intentio dominorum ſcilicet Regis Boemiæ, archiepiſcopi Treuirenſis, & ducis Auſtriæ, quod per eos tractetur & ordinetur concordia & compoſitio inter dominum noſtrum Papam ſanctamque Romanam eccleſiam ex vna parte, & Bauarum ex altera: & ſi huiuſmodi tractatus & ordinatio concordiæ ſint accepti domino noſtro Papæ ipſique Romanæ eccleſiæ, virtute poteſtatis eis a dicto Bauaro conceſſæ inter alia facient iſta fieri per Bauarum. Primo quod cum effectu deponet ſuum hæreticum antipapam. Secundo quod penitus recedet ab appellatione. Tertio quod omnia, quæ fecit ſiu attentauit contra ſanctam perſonam domini noſtri Papæ eccleſiamque Romanam, reuocabit cum effectu. Quarto quod recognoſcet ſe exceſſiſſe & ſententias excommunicationis ipſum ligaſſe. Quinto quod gratiæ domini noſtri Papæ ſe offeret ad miſericordiam. Et ſi Bauarus dicta, facta, tractata, & ordinata facere non vellet, ſciat ſedes Apoſt. quod dictus Bauarus antedictos dominos non modicum commouebit, & a conſilijs eorum recedet, & poteſtatem eis conceſſam infringet intantum, quod huiuſmodi factum præordinatum per Bauarum, tamen non adimpletum, poſſit reſultare in magnum honorem & vtilitatem eccleſiæ Romanæ. Hæc omnia ſic intelligantur, quod Bauarus in honore & ſuo ſtatu remaneat, ſicut iſtet in regno & imperio.*

Quæ fuerit illius formula ad Pont. tranſmiſſa.

36 Profecto, fili, quod dictus tractatus vtilitatem ac honorem eccleſiæ non reſpiciat, neque noſtrum; immo, ſi fieret quod præfatus concludebat tractatus, ſcilicet quod Bauarus in regio & imperiali remaneret honore, in Dei offenſam, eccleſiæ catholicæ, & fidei cederet, ex noſtra reſponſione miſſa tibi præfatiſque principibus ſatis, vt credimus, potuit regiæ prudentiæ dictiſque principibus apparere. De alijs autem, quæ acta tractataque ac ordinata in parlamento fuere prædicto, ſcimus multa ex eis nec ad Dei, nec eccleſiæ, nec rei publicæ vtilitatem cedere; ſed in magnum eorum contemptum, depreſſionemque ipſius eccleſiæ & præiudicium, ac hæreticorum fauorem. [Interiectis nonnullis, quibus queritur a Boemo ſolicitatum Azonem Mediolani regulum, vt vna cum Gibellinis ſocijs in Ludouici Bauari obſequium traheret imperialis nominis tuendi ſpecie, productis etiam eiuſdem ad Azonem literis datis Lucemburgi IV. iulij, addit.]

Repulſam iterum ijs obijcit Pont.

Queritur de Boemo.

Azonem Mediolad partes Bauari pellicere moli tum.

Ac inſuper præfatum ducem Auſtriæ, qui obedientes præfato Bauaro vt vir catholicus impugnabat, reuocaſti ab iſto propoſito, eiuſque Bauari priuati iure, ſi quod ſibi ex dicta electione quæſitum fuerat, ac de diuerſis hæreſibus condemnati, ſtipendiarium & ſubditum effeciſti. Nec his contentus, quaſi curſorem ſeu præcurſorem & mediatorem inter dictum Bauarum, & ciuitates obedientes eccleſiæ ac alios deuotos eccleſiæ te conſtituens, deuotos ipſos eccleſiæ a deuotione retrahere, ac vt ipſum hæreticum in ſuum Regem & Imperatorem reciperent, non abſque graui Dei offenſa contemptuque ſanctæ eccleſiæ, ac tuo & ipſorum grandi periculo, procurare nimium temere præſumpſiſti. Et non ſolum hæc in Theutonia attentaſti, ſed etiam tuos nuncios, videlicet Thomam de Septemfontibus & Simonem Philippi & magiſtrum G. Pichon. *& infra*, ad partes Italiæ tranſmiſiſti, qui peruenientes Mediolanum Azoni expoſuere prædicto, quod tu poteſtatem habebas ipſum Azonem & ſuos concordandi cum Bauaro, & quod libenter ſuper hoc eſſes in colloquio cum eodem, quodque ipſos nuncios miſeras de ipſa concordia tractaturos: quibus fuit pro parte dicti Azonis reſpõſum, quod ipſe Azo te non rogauerat de concordia prædicta tractanda, quia cum Bauaro ipſe & ſui nullam volebant concordiam, cum de ipſo confidere in perpetuum non intendant. Cumque præfati nuncij viterius procedentes dicerent, quod concordia taliter fieret, quod Bauarus nec terram intraret, nec ad eam aliquem mitteret, ſed quod ſibi daretur aliquid annuatim; fuit pro parte Azonis reſpõſum, quod nec in hoc modo aliquo conſentiret. Cumque ſubiungerent nuncij antedicti, quod ipſi bene ſciebãt, quod hoc facere recuſabat, quia tractatum pacis nobiſcum habebat; fuit pro parte Azonis reſponſum, quod nobiſcum ſuper pace non habebat tractatum, ſed pacem, quia tractatus pacis inter nos & ipſum iam fuerat conſummatus.

Ducem Auſtr. ab eccl. fœdere diuulſiſſe.

Plura egiſſe temere pro Bauaro.

[Confirmantur Azonis dicta de ſua cum eccleſia coniunctione pontificijs literis a, quibus Bertrandus Cardinalis Apoſtolicæ ſedis legatus VII. kal. decembris certior factus eſt, Azonem ad eccleſiæ obſequium reuocatum auctoritate ſedis Apoſtolicæ, Romano imperio principe ſuo viduato, Mediolani ac prouinciæ creatum vicarium, ſacramento ſe oratorum opera eccleſiæ deuinxiſſe illius partes aduerſus Ludouicum tutaturum, et poſcere auxiliares copias vicaſſimque auxilio non defuturum polliceri: denique iuſſus Cardinalis vt cum Azone firmiſſimum armorum fœdus coiret. Exeunte porro anno Azo, Ioannes, & Luchinus fratres omnibus pœnis ac ſententijs ſolui iuſſi ſunt; miſſique ab ijs oratores publice profeſſi ſunt, ipſos ſemper fidei catholicæ addictos fuiſſe, omniaque diuinitatis & humanitatis Chriſti myſteria coluiſſe, atque excitandos in corporibus ſuis ad vitam mortuos, cuius hæreſis infamia Matthæus Vicecomes laborarat, credidiſſe. Reuocatos itaque ad obſequium eccleſiæ Azonem ac Mediolanenſes, cum Ioannes Rex Boemiæ ad Ludouici hoſtis eccleſiæ partes traducere niteretur, Pontifex illi ob collata a ſede Apoſtolica in Lucemburgenſem familiam beneficia ingrati animi labem obiecit. Pergit enim.]

a To. 8. p. 2 ep. ſecr. pag. 134.

37 Profecto, fili chariſſime, non ſufficimus admirari, quis te adeo faſcinauerit, quis te monuerit, quod ſic matrem tuam ſanctam Dei eccleſiam vndique perſequaris, ſic intendas ſedule deuotos ſuos a deuotione retrahere & ditioni iſtius hæretici ſubiugare. Si enim conſideranter attenderes, quam pie erga genitorem tuum * .. prædeceſſor noſter ſe geſſerit, reperies

Obiecta Boemo ingrati animi labes.

* Clemēs V.

vti-

Eius patrem Clementis opera creatum

Cęſarem.

Patruum ereſſe principé electoré.

Coerceitos ab eod. Clem. Hērico æmulos.

vtique, quod eius fauore & ſuffragio ad faſtigium imperialis conſcenderit dignitatis. Ipſe quidem fratrem ſuum tuumque patruum, cui ætas, & defectus ſcientiæ repugnabant, in Treuirenſem promouit archiepiſcopum, qui vnus eſt de his, ad quos Regis Romanorum electio aſſumendi in Imperatorem noſcitur pertinere, qui quidem electioni ſuæ fauorem non modicum & ſuffragium præſtitit. Quam prompte autem eius electionem admiſerit & approbauerit prædeceſſor noſter prædictus, te non credimus ignorare: ſi enim electionem vnlus epiſcopi ſic prompte ſic faciliter expediſſet, vtique ſatis eſſet: & ſicut a magnis viris audiuimus, qui hoc ſcire poterant, ſi per paucos dies admiſſionem & approbationem electionis huiuſmodi diſtuliſſet, erant parati qui ſe volebant opponere; qui forſan electionem ipſam annis pluribus impediſſent. Quinque quoque in ſuum fauorem Cardinales ad eum vſque Romam aſſociandum, eiuſque vice inungendum & coronandum tranſmittere non omiſit. Ciuitatibus quoque Lombardiæ ac Tuſciæ pro eo ſua efficacia ſcripta tranſmiſit, ex quibus quanta tibi domuique tuæ nedum quoad regnum Boemiæ, ſed quoad alia non facile numeranda prouenerint honores & commoda, ſi diligenter attenderes, profecto tu & præfatus archiepiſcopus, eam non perſequi, ſed proſequi, ſibique aſſiſtere vigilanti ſtudio curaretis. De nobis autem quam benigne, quamque fauorabiliter erga tuam magnificentiam nos habuerimus, obliuionem ingratitudinis matrem non credimus de memoria regia deleuiſſe. Scimus autem quod inter alios mundi principes precibus tuis benigne conſueuimus exauditionis ianuam aperire.

Arguitur Boemus damnati heretici fautorem eſſe.

Expoſita pericula in quæ incurrat.

38 Adhuc non ſufficimus admirari, quomodo, fili chariſſime, ſic famæ tuæ effectus ſis prodigus, vt homini de diuerſis hæreſibus notorijs publice condemnato ſic te poſſis fautorem oſtendere, ſtatuſque ſui reprobi & damnati, ſpretis periculis & pœnis varijs, quibus periculoſe nimium te innoluis, publice te exhibes promotorem. Hæc, fili chariſſime, pro tanto ante tuæ prouidentiæ oculos curauimus ponere, ne nobis, qui tuæ curam habemus animæ, ſilentium ad culpam in diſtricto examine valeat imputari; nec non & quia intenſis deſiderijs affectamus, vt vias tuas periculoſas conſiderans, ad inſtar prophetæ dicere debeas: *Cogitaui vias meas, & conuerti pedes meos in teſtimonia tua*. Proculdubio periculoſam intraſti deuium, a quo niſi reſipiens ad viam te reduxeris veritatis, ad mortem & pœnas æternas inferi te deducet. Attende, fili chariſſime, quod licet humanum ſit peccare, perſeuerare tamen in malitia debet diabolicum reputari. Noli ergo, quæſumus, hominis conditionem exuere diabolicamque veſtire; quod proculdubio facies, ſi in cœptis improuide, quod abſit, te contigerit perdurare. Etſi te, fili chariſſime, in tali deuio perdurante, ſancta mater eccleſia ſuperſedeat quo ad diſpenſationes & alia in te ſuas effluere gratias, non mireris quia non decet eam in tali ſtatu perſeuerantibus gratias, per quas in eo firmari pertinacius valeat, elargiri; ſed cura, fili chariſſime quæſumus, exhibere te ſibi deuotum filium, & proculdubio ipſa ſe tibi piam matrem & beneuolam cum omni promptitudine non differet exhibere. *Dat. xi. kal. octob. anno quintodecimo.*

39 Reſpuit pontificia monita Boemus, cum decorum vtili metiretur, vtque cum Ludouico Bauaro conuenerat, corripiendæ Italici regni adminiſtrationis auiditate, quemadmodum ex eius ad Azonem & Inſubres magnates literis colligitur, irrumpere in Italiam decreuit, arcaniſque nuncijs Gibellinos & alios cœpit commouere: cum interim, quaſi rem aliam ageret, in Carinthia nimirum controuerſiam cum duce de ſucceſſione principatus componeret, repente in Inſubriam, a Brixianis excitus, ſigna conuertit a. Parum vero penetrarunt auctores Ioannis Regis conſilia, qui illius in Italiam irruptionem inopino Brixianorum caſui attribuunt: e pontificijs enim & Regis ipſius literis b vidimus, iam ante ipſum Bauari partium ſtudio ſubornare Inſubres niſum, vt ad illius gratiam redirent, ſibique obſequerentur, atque ad ſolemnes etiam conuentus pellicere meditatum. Facile vero fuit Brixianos illius perſuaſionibus & promiſſis ſuccumbere c cum, vt refert Ioannes Villanus d, a Scaligeris Veronenſibus bello appetiti grauiora damna pertuliſſent, ac plures in Brixiano agro arces ab ijs fuiſſent expugnatæ. Bergomenſes e inteſtinis diſcordijs laniati eandem mox fortunam ſecuti: Colcones enim prænobiles Bergomates Ioannis Regis copias intra vrbem partium ſtudio euocarunt. Hæc geſta inclinante anno: vt vero eiuſmodi Boemi Regis in Italiam excurſio plures vrbium defectiones magnaſque rerum conuerſiones pepererit, ſequenti dicetur. Reliquas iam Italicas res proſequamur.

Ioannis Regis in Italiam expeditio.

a Dub. hiſt Boem. l. 20 Io. Vill. l. 10. c. 170. Ant. 3. p. tit. 21 c. 6. §. 13.

b Ext. in ep. Io. to. 8. p. 1. ep. ſecr pag. 72.

Brixia ad eum deſicit.

c Io. Vill. ſup. c. 170

Et Bergomum.

d Ib. c. 163

e Ib. c. 170 Ant. §. 13. & Dubr. l. 2.

Landa ſe Pontifici dedit.

f To. 7. p. 1 ep. ſecr. pag. 198.

Subiecere f ſe eccleſiæ dominatui Laudenſes in Inſubria, quandiu nimirum interregnum eſſet, ac plures populi ad depellendum ſchiſmaticę ſeruitutis iugum excitati: cum impiarum partium ducibus infelici morte abſumptis, diuina prouidentia in eccleſia ſua in priſtinum ſplendorem vindicanda enituit; de quibus hæc Pontifex ad Berengarium Compoſtellanum archiepiſcopum ſcribebat g.

g Ead. pag 192.

40 *Præterea*, inquit, *ciuitas Laudenſis, ſuis ambaſciatoribus miſſis ad noſtram præſentiam, nouiter fidelitatē nobis & eccleſiæ obſeruare promiſit firmiter & iurauit, nobis ipſius ciuitatis dominium nihilominus concedendo: ſicque ſperatur de nouo in alijs terris & ciuitatibus partium Italiæ fieri breuiter, cum eiuſdem Ludouici hæretici tyrannidem crudelem abhorrere dicantur plus ſolito, & reincorporari cupiant vnitati & gratiæ eccleſiæ ſanctæ Dei.*

Audiuiſſe inſuper te, frater, credimus qualiter virtute diſponente diuina, quæ tot & tanta miracula pro ſua eccleſia operatur, quaſi omnes tyranni & & perſecutores eccleſiæ in partibus ſupradictis breui ſpatio temporis mortis perſoluerunt occaſum. Hæc autem, quamuis multa ſint, alia quæ diuinæ bonitatis prouidentia pro eadem eccleſia ſua operata miſericorditer & clementer eſt hactenus, & operari continue non deſiſtit (pro quibus eidem, quantum valemus, labiorum vitulum exoluimus) tibi ad conſolationem tuam & aliorum fidelium nunciamus, vt inde laudare Deum & deuotis inſiſtere precibus ſtudeat apud eum, qui eſt paſtor æternus, quod ſic clementer & benigne cœpit erga ipſam eccleſiam ſponſam ſuam, ad laudem & gloriam nominis ſui dignetur perficere, cuncta ſubmouendo noxia, & futura omnia concedendo. Dat. Auin. 11. id. ianuarij anno XIV.

h To. 7. p. 2 ep. ſecr. pag. 70.

Tudertē ad Pontificis obſequiū redeunt.

Reſpondere pontificiæ ſpei felices exitus, Æſculani enim in fidei conſtantia confirmati h, Tudertini Ioannem Sciartam Columnium Iacobi

illius

illius Sciarræ, qui Ludouicum corona cinxerat, filium depulere a. Pistorienſes, Viterbienſes, ac Romani, miſſis ampliſſimis oratoribus, præteritæ defectionis veniã a ſede Apoſtolica flagitarunt b, cenſuriſque ſunt ſoluti. Execrati crimen ſingulari demiſſione ac pio doloris ſenſu præ cæteris Romani, qui maiori flagitio in conflando ſchiſmate ſe contaminarant; & coram Pontifice ac ſacro purpuratorum ſenatu ſolemni ritu profeſſi ſunt Vrbis imperium ad Chriſti vicarium ſpectare, eandemq; ſe pontificio nomine aduerſus Ludouici conatus ſtrenue deſenſuros, ac Regi Roberto ſenatori parituros ſpopondere, omnia priuilegia indultaue a Bauaro & antipapa conceſſa repudiarunt, ac præſumpta a ſe impie reſciderunt: quæ ab oratoribus Auenione geſta; hiſce literis Pontifex Romanis ipſis ſignificauit c.

a Ib. pag. 53.

Piſtorium Viterbiũ, Roma, defectionis veniam poſcunt.

b Ead. pag. 75. 76. 77.

c Ead. 25. ep. ſecr. pag. 1.

Ioannes, &c. communi & vniuerſitati ac populo Vrbis.

In noſtra & eorundem fratrum præſentia conſtituti, veſtro & ſenatus Vrbis prædictæ ſindicario nomine ſua mera ſpontanea & libera voluntate recognouerunt, dixerunt, & aſſeruerunt, quod vos & Vrbs prædicta, tanquam Romanæ peculiares filij eccleſiæ, quæ aliarum eccleſiarum caput & magiſtra eſſe dignoſcitur, eo amplius & ſpecialius eſtis & eſſe deberis ad tuitionem & defenſionem, nec non deuotionem, reuerentiam, obedientiam & mandata noſtra & ipſius eccleſiæ ſucceſſorumque noſtrorum parati & prompti, quam aliæ vrbes & ciuitates, cæterique populi huius mundi, quo per eandem eccleſiam ac nos noſtroſque prædeceſſores Romanos Pontifices extitero noſcimini maioribus honoribus, excellentijs & beneficijs inſigniti; quodque ad nos, quamdiu vixerimus, & nullum alium, niſi de mandato & voluntate noſtris, ſpectat dominium dictæ Vrbis: adijcientes præfati ſyndici, quod quanto magis nobis, qui Vrbem præfatam in promotionibus perſonarum ipſius & alijs munificentijs ſpecialiter honorauimus; ac eidem Romanæ eccleſiæ fore noſcimini fortius obligati, tanto grauius contra nos & ipſam eccleſiam errando & delinquendo peccaſtis, cum illum damnatum hæreticum Ludouicum de Bauaria, noſtrum & eccleſiæ ſupradictæ fideique catholicæ atrocem perſecutorem & hoſtem, ſuoſque ſequaces & complices in Vrbe recepiſtis prædicta; ipſumque Ludouicum tanquam Imperatorem coronari, ac Petrum de Corbario hæreſiarcham & ſchiſmaticum, in antipapam eligi permiſiſtis ibidem; & quamplures ex vobis eundem Petrum de Corbario, qui ſe faciebat Nicolaum Papam auſu nefandiſſimo nominari, honorare ſibique vt Papæ exhibere reuerentiam præſumpſiſtis; prælatis Ludouico & Petro hæreticis & ſchiſmaticis, ac ſuorum & cuiuslibet ipſorum ſequacibus, complicibus, & fautoribus adhærendo nihilominus, ac conſilium, auxilium, & fauorem præſtando. Qui quidem Ludouicus & Petrus, eorumque complices & ſequaces, vobis patientibus, in eadem Vrbe diuerſos horrendos exceſſus, & enormes contra nos & ſanctam Dei eccleſiam fidemque catholicam commiſerunt.

Sponſio a Romanis præſtita.

Reuocata ab ijs geſta cum Ludouico

41 Adhæc recognouerunt dicti ambaſciatores & ſindici veſtro quo ſupra nomine, & confeſſi fuerunt vlterius, quod vos dicto Ludouico hæretico deſacto, cum de iure non poſſetis, ſenatum & dominium Vrbis ad certum tempus conceſſiſtis; nec dictũ Petrum de Corbario Papam eſſe, quinimmo potius apoſtaticum, ſchiſmaticum, & damnatum credidiſtis, ſed per quondã Iacobum dictũ Sciarram de Columna qui tunc ſua tyrannide vos premebat, ac ſequaces ſuos, expulſis tunc de Vrbe præfata quaſi omnibus noſtris & memorati Regis fidelibus, & iuramẽto per dictum Iacobum Sciarram præſtito, quod nullo modo prædictum Ludouicum Vrbem præfatam intrare permitteret, in præmiſſis & circa ea decepti & circumuenti multipliciter extitiſtis. Clerus etiam dictæ Vrbis per Ioannem dicti Iacobi Sciarræ filium, & Marſilium de Padua hæreticum ad eligendum certos clericos Vrbis eiuſdem pro bono ſtatu, ſicut fingebant, ipſius fraudulenter & deceptorie fuit inductus: quos quidem clericos præfati Ioannes & Marſilius procurarunt electioni dicti Petri de Corbario in antipapam & apoſtaticum conſentire.

Geſta ab hæreſiarcha Marſil. præſidẽ cleri Rom agente reſciſſa.

Deinde vero præfati ſindici quibuſdam clauſis nobis directis literis, nec non certis capitulis præmiſſa tangentibus præſentatis, & lectis ibidem etiam coram nobis, aſſerentes veſtro nomine vos de prædictis & alijs commiſſis in Vrbe præfata contra nos & eandam eccleſiam dolere plurimum ac etiam pœnitere; nobis humiliter ſupplicarunt, vt nos non attendentes delictorum veſtrorum enormitatem & magnitudinem, ſed ſequentes potius diuinæ miſerationis exemplum, vobis aperire ſinum pietatis & miſericordiæ dignaremur; vos ad noſtram & eiuſdem eccleſiæ gratiam admittendo, ac prouidendo vobis ac perſonis ſingularibus dictæ Vrbis & diſtrictus eiuſdem de abſolutionis beneficio ab omnibus pœnis & ſententijs, quas propter præmiſſos exceſſus & dependentia ab ipſis quomodolibet incurriſtis, ac abolendo a vobis omnem infamiæ maculam, ſiue notam ex præmiſſis obortam, voſque reſtituendo in integrum ad ſtatus, priuilegia, honores, bona, & famam, & interdictum, cui Vrbs cum ſuo diſtrictu ſubiacebat propterea, relaxando; offerentes nobis præfati ſindici ſindicario veſtro nomine, ac etiam promittentes, quod vos ac Vrbem prædictam eiuſque diſtrictum ſub obedientia, ſeruitio, & honore noſtris & eiuſdem eccleſiæ Romanæ, dictique Regis Siciliæ, cui per nos prædictæ Vrbis regimen eſt commiſſum, tenebitis & cuſtodietis tam contra præfatum Ludouicum de Bauaria, ſuoſque complices, ſequaces, et fautores, quam quoſuis alios noſtros & eiuſdem eccleſiæ Romanæ, dictique Regis infideles, aduerſarios, rebelles, & hoſtes; quodq; recipietis humiliter, & complere curabitis efficaciter omnem pœnitentiam, ſiue pœnam perſonalem, pecuniariam, & realem, quam vobis & veſtrum ſingulis pro præmiſsis & ea tangentibus imponendam duxerimus, vel etiam infligendam.

Execrantur crimẽ ſchiſmatici Romani.

42 Et ne videamini geſtis & factis dictorum hæreticorum & ſchiſmaticorum ex propoſito conſenſiſſe, nec modo aliquo conſentire; mox ibidem præfati ſindici veſtro ſindicario nomine priuilegijs, conceſsionibus, gratijs, dominijs, geſtis omnibus & ſingulis factis, habitis, & conceſsis quomodocunque & qualitercunque per dictos Ludouicum & Petrum hæreticos & ſchiſmaticos, vel alterum eorundem (licet nulla ſint, vtpote ab hæreticis & ſchiſmaticis & illis, qui non habebant poteſtatem præmiſſa concedendi) præſumptis, renunciauerunt expreſſe: nec non promiſſiones, obligationes, confœderationes, conceſsiones & pacta, & quaſuis colligationes, pactiones, ſocietates & ligas, per vos cum memoratis Ludouico & Petro vel altero eorundem quoquo modo

do facta & inita, reuocauerunt nomine veſtro & ſenatus prædictorum, caſſauerunt, annullauerunt, & irritauerunt, quantum in eis erat, ac ea pro caſsis, nullis, & irritis habuerunt: quæ nos etiam ſub quibuſcunque modis, formis, conditionibus facta & inita, etiamſi iuramentorum præſtatione, pœnarum adiectione, vel alijs quibuſcumque firmitatibus vallata fuiſſent, nulla, caſſa, irrita, & vacua fuiſſe ac eſſe decernimus; & quatenus proceſſerunt de facto, vtpote cum hæreticis, & ſchiſmaticis in ſummi Regis offenſam temere præſumpta, caſſamus, irritamus, annullamus, & omnino viribus vacuamus; decernentes ad eorum obſeruationem vos & quoſuis alios aliquatenus non teneri.

Subſequenter autem nos, præmiſsis propoſitis, recognitis, factis, & ſupplicatis per ſupradictos ambaſciatores & ſindicos veſtro nomine coram nobis & eiſdem fratribus, ſicut ſuperius exprimitur, plenius intellectis; vobiſcum (quos velut noſtros & memoratæ Romanæ eccleſiæ peculiaros filios in noſtra & ipſius eccleſiæ ſincera deuotione & obedientia conſtanter & immobiliter de cætero permanſuros confidimus) volentes ſuper prædictis agere gratioſe, vos & Vrbem ipſam cum ſuo diſtrictu ad noſtram & ipſius eccleſiæ gratiam & reconciliationem ſub forma, quæ ſequitur, duximus admittendos, &c. *Dat. xv. kal. martij anno xiv.* Prætermittendam reliquam pontificij diplomatis partem breuitatis ſtudio cenſuimus, ex qua illi cenſuris, quibus ſe irretierant, ac pœnis ſoluti, priſtiniſque iuribus & amplitudini reſtituti.

Donantur venia.

43 At in pertinaces repetitæ cenſuræ: in primis enim Ioannes grauiſſimis pœnis eos deuinxit a, qui Iacobo antilegato, illiuſque pſeudoprophetis & cucullatis impoſtoribus obſequentes eſſent; ac præſules, proceresque Germaniæ & religioſi viri, vt Prædicatores b, & Carmelitæ c ad induenda arma lucis aduerſus ſchiſmaticos inflammati. Vtque cætera ad reprimendos hæreticos Michaelis ſequaces geſta coniungamus, Berengarium d e Mari pſeudominoritam, qui Genuenſis archiepiſcopatus titulos ab antipapa acceperat, ſolemni ritu defixum anathemate pronuntiari iuſſit Pōtifex: Manſuetus pariter pſeudominorita in Aretinum epiſcopatum intruſus ad pœnitentiam inuitatus i Petrus, Ioannes, Henricus, & Thomas Minoritæ, qui aduerſus dogmata apoſtolicis conſtitutionibus definita obloquebantur, in Anglia iudicio poſtulati: Gallias, *vbi*, inquit Pontifex e, *inter cætera regna mundi clarere religio Chriſtiana noſcitur*, quam laudem corruptam a poſteris lugebitur ſuo loco, inficere moliebatur nouis erroribus Franciſcus Tudertinus: ſed in eum Ambianenſi epiſcopo & fidei cenſori legibus agere demandata prouincia eſt f: Conradus Minorita, qui Pariſijs dogma catholicum apoſtolicis diplomatibus fidelibus propoſitum damnarat hæreſeos, cum criminis illum pœniteret, ad Ioannæ Reginæ preces g mitiori pœna iuſſu pontificio affectus h. In Fraticellis denique in Sicilia, in qua peruerſa inſtituebant ſodalitia, inſectandis reuocandiſque ad fidei puritatem a præſulibus nauata i pontificio iuſſu opera eſt, ac Rex Robertus & Regina Sancia admoniti l, vt cenſores fidei regia auctoritate fulcirent.

a To. 7. p. 2. ep. ſecr. pag. 59. b Pag. 119. 166. 167. c Ead. pag. 166. Prædicatores & Carmelitæ in pſeudominoritas excitati. d Pag. 21. In impoſtores actum legibus. e Pag. 126. f Pag. 100. g To. 8. p. 1. pag. 45. h Ead. pag. Et in Fraticellos. i Ead. pag. 93. l Ead. pag.

Affluxit hoc tempore infeſtus rumor ad ſedem Apoſtolicam, Leonem Armeniæ Regem ſentire cum ſchiſmaticis, atque eccleſias & loca religioſa ab Henrico e Curto olim excitata euertiſſe, ac titulos eccleſiarum locorumque deleuiſſe. Qua re promotus Pontifex nuntios apoſtolicos Petrum e Manſo & Arnaldum e Fabricis, quos triginta aureorum millia in Armeniæ auxilium conuertere iuſſerat, eam vim auri ſeruare, ſeque de Leonis Regis fide vel perfidia certiorem facere iuſſit a. Cæterum eum rumorem a veritate alienum fuiſſe colligitur, cum poſtea Pontifex ad firmanda Armeniæ propugnacula non exiguas opes contulerit.

a To. 7. p. 2. ep. ſecr. pag. 198.

44 Interea in Hiſpanijs Alfonſus b Caſtellæ & Legionis, Alfonſus c Luſitaniæ, Alfonſus d Aragoniæ, Philippus e Nauarræ Reges, Chriſtianæ religionis propagandæ ac veteris infamiæ Mahometicæ ſuperſtitionis ex Hiſpania abolēdæ ſtudio ſacrum in Granatenſes Mauros bellum ſunt meditati: quorum primi duo Reges Caſtellæ & Luſitaniæ conceptum hiſce verbis libellum ſupplicem f Pontifici obtulere.

Suſcepta ab Hiſpanis expeditio in Granatenſes. b Ead. p. 2. ep. ſecr. pag. 190. c Ibid. d Ib. pag. 180. e Ib. pag. 176. f Ext. apud Io ib. pag. 199.

Significant ſanctitati veſtræ humiles & deuoti filij veſtri Alfonſus Caſtellæ, Alfonſus Portugaliæ Reges illuſtres, quod cum ipſi Dei & eccleſiæ ſuæ intenti ſeruitio proponant, eo propoſito, tanquam zelatores fidei orthodoxæ perfidos inuadere Agarenos; huicque propoſito tam per ſe, quam per eorum milites & vaſſallos, aliaſque gentes regnorum ſuorum, inceſſanter dare operam ad exaltationem nominis Chriſtiani, certis nihilominus confœderationibus & pactis ad hoc inter eoſdem initis; & cum reditus & prouentus regnorum ſuorum ad onera regiminis eorundem ſupportanda, & ad ſuſtentationem ipſorum Regum eorumque ſequacium, nec non ad faciendum ſumptus neceſſarios ad manutenendum guerram prædictam commode ſufficere non poſſint, nec ſufficiant; eo præſertim, quod in alijs incumbentibus oneribus huiuſque ex cauſis iuſtis & neceſſarijs, quas ſanctitati veſtræ iam expoſuerunt, redditus & prouentus expendere oportuit memoratos, & iuxta doctrinam Apoſtoli, qui altari ſeruit, viuere debeat de altari; & qui ad onus eligitur, repelli non debeat a mercede: ſupplicant humiliter ijdem Reges ſanctitati eidem, quatenus in ſubſidium manutenendi guerram, & faciendum ſumptus pro ea neceſſarios gratioſe dignetur concedere per decennium Regibus memoratis decimas fructuum, redditnum, & prouentuum omnium eccleſiarum etiam cathedralium, monaſteriorum, ordinum, dignitatum, perſonatuum, aliorumque beneficiorum in ſuis regnis conſiſtentium, quocumque cenſeantur nomine, percipiendas infra quinquennium proximum nihilominus & habendas: quodque etiam, eodem durante quinquennio, percipere & habere poſſint primi anni fructus, redditus, & prouentus eccleſiarum, monaſteriorum, ordinum, dignitatum, perſonatuum, beneficiorum prædictorum, quos vacare contigerit eodem quinquennio in dominijs Regum prædictorum.

Decumæ ſubſidiariæ expoſitæ in belli ſacri ſumptus.

Et quia quantitas, quæ in prædictis haberi poteſt, licet voce magna appareat, re vera tamen modica exiſtit, & minimum facere poſſet ſubſidium ad præmiſſa; ſupplicant ijdem Reges, quatenus ſanctitas veſtra gratioſe concedere dignetur eiſdem et prædicto durante quinquennio tertiam partem fructuum et redditnum eccleſiarum, monaſteriorum, ordinum, dignitatum, perſonatuum, beneficiorum eodem quinquennio vacantium, primo anno excepto, percipere poſſint nihilominus et habere, debitis in ſpiritualibus et temporalibus ipſorum oneribus dumtaxat exceptis.

Item ſignificant ijdem Reges, quod cum, prout iam

ram ſanctitati veſtræ expoſuerunt, indigenæ qui in illis partibus prælatijs, eccleſijs, monaſterijs, perſonatibus, alijſque beneficijs eccleſiaſticis præferri conſueuerunt, zelo fidei ſuccenſi, et effuſi ſanguinis progenitorum ſuorum memores, perſonaliter ad guerram ibant prædictam, ibique milites aliaſque plures gentes manutenebant, et multipliciter eiſdem Regibus magna faciebant ſeruitia; nunc iſtis excluſis pariter et contemptis alienigenæ, qui nec zelo fidei, nec deuotione aliqua ad præmiſſa inuitantur, ſed de imburſanda pecunia, quam de ipſis beneficijs percipere poſſunt, ad alias transferendi partes continuam gerunt ſolicitudinem, eiſdem eccleſijs, monaſterijs, perſonatibus, dignitatibus ſunt præfati: quare ſupplicant ijdem Reges *humiliter et inſtanter, quatenus præmiſſis alienigenis ad alia beneficia in alijs partibus translatis, de prælatijs, perſonatibus, dignitatibus, beneficijs per eos detentis indigenis regnorum prædictorum dignetur eadem ſanctitas prouidere.*

Fuſæ querelæ de exteris ad ſacerdotia promotis.

45 Auditis oratoribus primum in pontificia camera, deinde in Cardinalium conſiſtorium productis, cum de ijs deliberatum eſſet, ſacro ſenatui Cardinalium viſum eſt grauiora illa poſtulata temperanda. Pontifex itaque hæc Alfonſo Caſtellæ Regi ſignificauit:

Ioannes, &c. Alfonſo Regi Caſtellæ illuſtri.

Nos cum eiſdem fratribus ſuper ea deliberatione prahabita diligenti, petitiones quas dicta ſcriptura continet, inſolitas inuenimus, cum nec noſtro, nec prædeceſſorum noſtrorum tempore audiuerimus ſimiles etiã prò terræ ſanctæ generali paſſagio ſedi Apoſt. fore factas: & inſuper graues & importabiles ipſas fore eccleſijs & perſonis eccleſiaſticis dicti regni, qui ſicut regia prouidentia non ignorat, ex cauſis ſimilibus & nonnullis alijs hoc in tempore plurimum ſunt grauati. Propter quod, fili chariſſime, licet tuis petitionibus prompte annuendum, ſicut noſti, duxerimus hactenus, ac intendamus, quantum cum Deo poterimus, in futurum; petitiones tamen prædictas noſtro fratrumque eorundem iudicio nequiuimus admittere abſque Dei offenſa, magnoq; eccleſiarum grauamine, ac diminutione notabili cultus Dei: & præſertim cum, prout a tua non credimus memoria excidiſſe, decimam eccleſiaſticorum redituum, præterquam militarium ordinum, & duas partes tertiæ decimarum reſeruari ſolitæ pro eccleſiarum fabricis in prælibatis regnis & terris tuis conſiſtentium, non eſt diu ſub certis modis, pactis, & conditionibus tibi vſque ad quadriennium concedendas duximus in ſubſidium negotij memorati, &c.] Addit debuiſſe potius eos, qui huiuſmodi conſilia ſuggeſſerant, maiorum præclara facinora, qui eccleſias ampliſſimis locupletaſſent opibus, imitanda proponere ob oculos, quam ad eccleſias ſpoliandas incumbere, ac iuſtam de Hiſpaniarum ſacerdotijs ad exteros transfuſis querelam defuiſſe. *Dat. non. februarij anno* XIV. Miſſi alij oratores ab Alfonſo Caſtellæ Rege fuere affecto iam anno ad Pontificem & ſenatum Cardinalium, nimirum Fernandus Rodericus de Valle bona & Ioannes Furcadus de Mendoza, ampliſſimis freti mandatis, vt de ſubſidijs belli Maurici a ſede Apoſtolica eliciendis paciſcerentur; qua de re literæ regiæ VIII. idus octobris exaratæ [a]: proximoque anno pijs Regis votis obſecundatum eſt.

Quid reſponſum a Pont.

a An. 14. p. 3. ep. com. 3004.

46 Non diſparia fuere petita Regis Aragonum, qui ad bellum aduerſus Granatenſes gerendum ſe comparabat, cogitabatque regni limitem proferre latius: miſſis enim oratoribus flagitabat, vt decumæ eccleſiaſticæ atttribuerentur, ſacrũ in Mauros bellum dato arma correpturis crucis ſymbolo, propoſitiſque indulgentijs pro concione ſacra in Aragonia, Valentia, Catalonia, Sardinia, & Corſica denuntiaretur. Aſſenſit Pontifex [a] pijs votis, ac Ioanni patriarchæ Alexandrino Regis fratri ſacrarum indulgentiarum proponendarum fidelibus prouinciam impoſuit [b], vtque illi, quos vellet, muneri præficeret. Quod ad petitas decimas attinet, biennales conceſſit: Regem vero Alfonſum obſtrinxit, vt excurrente eo biennio, quo bellum ſacrum gerendum erat, trimeſtri integro ipſe exercitum in hoſtem duceret: in terris, quas ex hoſtium tyrannide eriperet, templa Chriſto poneret ac vectigalibus neceſſarijs ad diuinum cultum ditaret: elapſo etiam biennio quingentos equites armis egregie inſtructos limiti tuendo præficeret, ad barbarorum, qui fideles abripiebant in vincula, & Chriſtianum nomen eiurare cogebant, excurſiones reprimendas. De quibus extant VI. non. maij literæ [c] pontificiæ, tum aliæ pridie kal. aprilis exaratæ [d], quibus eæ pactiones inter Aragonem & Pontificem temperatæ confirmatæque ſunt.

Alfonſus Aragon. Rex arma ſociat in Mauros

a To. 7. p. 2. ep. ſecr. pag. 186.

b Ib. pag. 189.

Paciſcitur cũ Pont. de belli ſumptu.

c Ib. pag. 180.

d An. 14. p. 3. ep. com. 3446.

Ioannes, &c. Alfonſo Regi Aragonum illuſtri.

Volumus inter alia, quod tu ad exaltationem & dilatationem catholicæ fidei in huiuſmodi tertio anno vel omnimode per teipſum perſonaliter per tres menſes integros ad minus continue vel interpolatim, poſtquam perueneris ad terras Saracenorum, præter tempus quod poſueris in eundo ad terras prædictas & redeundo ab eis, quod in dictis tribus menſibus nolumus computari, huiuſmodi negotium proſequaris; vel vbi dictum negotium non proſequeris perſonaliter per te ipſum, ordinabis in capitaneum guerræ contra Saracenos prædictos aliquem virum catholicum aptum, ſtrenuũ, & fidelem, quem duxeris eligendum; ipſumque tranſmittes ad dictas terras cum quingentis armatis equitibus ad minus, equis & armis bene munitis ad proſecutionem dicti negotij loco tui in tertio anno prædicto contra Saracenos eoſdem; hoc diligentius obſeruando, vt ſi aliquis vel aliqui de dicto numero quingentorum equitum armatorum morte, vel caſu, vel ex aliqua rationabili cauſa deficerent, idem numerus abſque reprehenſibili mora per tuæ ſolicitudinis ſtudium celeriter reſtauretur, & per eos per tres menſes integros, ex quo peruenerint ad terras prædictas, præter tempus acceſſus ad eas & reditus eorundem in dictis tribus menſibus nullatenus computandum, proſecutioni dicti negotij inſiſtatur; ita quod, cum per totum tempus trimeſtre prædictum per te vel per dictum capitaneum cum dictis quingentis equitibus armatis, vt prædicitur, inſtabis proſecutioni dicti negotij, huiuſmodi decimæ omnium redituũ & prouentuum eccleſiaſticorum regnorum & terrarum & dominij prædictorum ſubſidia pro dicto tertio anno tibi integraliter miniſtrentur. *Et infra.*

Quæ pactiones initæ.

Ad proſecutionem autem huiuſmodi negotij contra hoſtes prædictos debes intendere diligenter, cum ipſi fidem catholicam & terras fidelium, potiſſime in ipſorum frontarijs conſtitutas, ac perſonas Chriſtianorum non deſinant impugnare, Chriſtianos ipſos capiendo, ſuæque ditioni ſubdendo, ipſoſque tam mares quam fœminas, & paruulos filios & filias eorundem cogendo

do fidem catholicam abnegare,& nonnulla alia nefanda in eoſdem catholicos committendo]. Additæ ſunt plures aliæ pactiones initæ de epiſcopalibus eccleſijs condendis in vrbibus de Granatenſibus comparandis,reprimẽdis Mahumeticæ ſuperſtitionis ſacerdotibus, ne publice profanum Mahometis nomen implorent, prohibendis ad Mecham nefarijs peregrinationibus, decumis pendendis eccleſijs, ſeruanda eccleſiaſtici ordinis immunitate: quæ conuenta ijſdem concepta verbis,a tqueea,quæ cum Rege Caſtellæ iam ante firmata retulimus. Quæ literæ his verbis conſignatæ. *Datum Auin. 11. kal. iunij anno XIV.* Inſertę etiam ijſdem literis alię Alfonſi Regis Aragonum exaratæ Barcinone IV. kal. aprilis huius anni, quibus Garſias Biſcare & P. Cima ampliſſimis mandatis ad paciſcendum cum Pontifice de bello in Granatenſes gerendo inſtructi ſunt.

Nauarræ Rex ſocijs alijs Regibus in Maur. accedere meditatur.

47 Coniungere cum alijs Regibus Chriſtianis Hiſpaniarum arma aduerſus Granatenſes decreuit Philippus Nauarræ Rex, & licet par cauſa eum non vrgeret, cum a Barbarorum excurſionibus procul ipſius regnum abeſſet; incitatus tamen zelo aduerſus infideles ob grauiſsimas iniurias, quas nominis Chriſtiani ingenti opprobrio finitimis fidelibus inferebant, ducere cruceſignatas aduerſum illos copias in animum induxit: cui Pontifex eximium zelum eſt gratulatus a.

a Ib. pag. 176.

Ioannes, &c. Philippo Regi Nauarræ illuſtri.

Gratias agimus gratiarum omnium largitori, quod ipſe, qui arcani conſilij imperſcrutabili maieſtate tangit, cum vult, corda Regum & principum, eos ad obſequia ſua zelo promptæ deuotionis accendens,tibi florentibus iuuentutis tuę annis,ſicut grata tua inſinuatione percepimus, ſic maturæ virtutis gratiam miniſtrauit, vt velut ſummi Redemptoris athleta magnificus delectabile tibi reputes velle propriam exponere in obſequiorum fidei Chriſtianæ proſecutione perſonam, & laborum ſubire multiplicium grauitatem: tangeris enim dolore cordis intrinſecus, dum impugnationes atroces, perſecutiones infeſtas, & crudelitates infandas, quas perfidi Agareni Granatæ & Almariæ fidelibus Chriſtianis regnorum & terrarum eis vicinarum intulerunt hactenus, & continue inferre non ceſſant, dolorofis, quinimmo opprobrioſis relatibus percipis, & mentalibus oculis intueris. Dicti namque Agareni hoſtes perfidi crucis Chriſti, ſicut habet fidedigna relatio, fidem catholicam & terras fidelium in ipſorum frontarijs conſtitutas,& Chriſtianorum perſonas frequenter impugnant: Chriſtianos capiunt,ſuæque ſubijciunt ditioni, ipſoſque tam mares quam fœminas, & paruulos filios & filias eorundem, fidem catholicam abnegare compellunt, nonnulla alia ſceleratiſſima & nefanda in eoſdem catholicos committendo, quæ ad auditum communem fidelium frequenter ingrata fama deducit.

Laudatur eius conſilium a Pont.

De cladibus illatis a Granaten.

Ex quibus ad vindicandas noſtri Redemptoris iniurias diuino, vt ſperamus, ſpiritu excitatus, non parcendo laboribus, nec formidando pericula, nec expenſarum oneribus indulgendo, pro diuini nominis gloria & catholicæ fidei palmitibus dilatandis in propria perſona ad reprimendum impugnationes nefarias eorundem ad partes illas cum decenti comitiua gentis armigeræ dirigere greſſus tuos ſub ſpe cœleſtis auxilij potenter te præparas, & feruenter accingis. Quod profecto propoſitum de puræ mentis tabernaculo prodiens, domino Deo noſtro, ſicut credimus, in augmentum iucundæ laudationis accreſcit: noſque in illo plenis gaudijs exultamus, ſibique plenitudinem exſoluimus gratiarum, quod præcordia regia cæleſtis benedictionis rore perfundens, ſic tibi gratum præbuerit animum ad ſua beneplacita proſequenda, quod ea, quæ ſunt in oculis ſuæ maieſtatis accepta, inſtantia diligentis indagationis exquiris, & efficere niteris ſtudioſius; per hoc diuinæ gratiæ te conſtituens amatorem, & ad promerenda diuinæ gloriæ præmia tanquam benedictionis filius aptiorem, &c. *Dat. Auin. VI. kal. martij anno XIV.*

Hannoniæ comes in Mauros ſe accingit.

48 Nec Hiſpani modo Reges ad ſubijciendos Chriſto Granatenſes flagrabant zelo, verum etiam nõnulli alij principes, e quibus Ioannes Hannoniæ comes octingentis equitibus ſuccinctus Hiſpanias petijt. Cæterum Auinionem erat aditurus, vt Pontificem ſalutaret, indulgentiarumque præmia pro ſe ac ſuis depoſceret a: ſed cum Ludouici Bauari hoſtis pontificij ſocer eſſet, trepidatum ibi admodum eſt, ne quas inſidias cõflaret Ioanni Papę: habitique mox ingentes militum equitumque delectus ad vim vi repellendam, ſi quid fraudis moliretur, ac præmiſſi ad eum oratores, qui intentato anathemate verſus Auinionem progredi vetarent, atque in Granatenſes eunti indulgentias tribuerent. Paruit comes iuſsis apoſtolicis, & criminis ſuſpicionem omnem amouit. Conſecutam e tanto armorum aduerſus Mahomadem Regem Granatæ apparatu clariſsimam victoriam, refert Ioannes Villanus b, Granatenſes ad quindecim millia ab Alfonſo Rege cæſos, cum arcis, quam oppugnabat, obſidionem ſoluere tentarent, arcemque obſeſſam in Chriſtianorum redactam poteſtatem. Deſcribunt fuſius hoc bellum ſacrum Hiſpanici auctores c, Alfonſum Regem contractis omnibus copijs in Granatæ fines penetraſſe, atque hoc anno Thebam muniſsimum oppidum caſtris cinxiſſe: Ozminium cum ſex equitum millibus & peditum grauiſsima multitudine a Mahomade Rege Granatæ miſſum eſſe: cumque partem exercitus noſtros ad pugnam allicere iuſsiſſet, vt ipſe cum reliqua e compoſitis inſidijs incautos opprimeret, deluſas eius artes contrarijs artibus, vimque vi magna infidelium ſtrage repreſſam: eo tempore Prunam a Chriſtianis expugnatam, ac Thebam, amiſsa auxilij ſpe, pacta incolarum incolumitate, ad deditionem compulſam: oppreſſa metu victoris Cagnetum Prieghumque, tum alias etiam arces Alfonſo portas aperuiſſe.

a Io. Vill. l. 10. c. 157.

Timet ab eo Pont. ne appetatur inſidijs.

b Lib. 10. c. 165.

Parta de Mauris victoria.

c Io. Mar. l. 15. c. 21. Sur. l. 7. c. 11.

Aliqua municipia illis erepta.

Quod attinet ad alios Hiſpaniarum Reges, qui in Granatenſes vertere armorum molem erant polliciti; ſi verbis opera conſenſiſſent, excindi tum potuiſſet ex Hiſpanijs ſuperſtitio: at Alfonſus Rex Luſitaniæ Caſtellani ſocer quingentos tantum equites tranſmiſit, qui non perfecto bello abſceſſere: Rex Aragonum d, vti conuenerat, ob nouos in Sardinia a Liguribus præcipueq; a Saonenſibus concitatos motus exercitum in hoſtem non duxit: Emanuel Murciæ limiti præfectus, qui irrumpere in Granatenſium fines debebat, parum ſincere fidẽ reddidit: Nauarræus domi ſe continuit e, ne in regno ſeditiones oborirentur. Cum itaque cæteri Reges paribus ſtudijs cum Alfonſo Caſtellano non concurrerent, nec leues factiones in regno eſſent, ille partis contentus inducias, pactis duodecim aureorum millibus, cum Mahomade inijt. Verum præcipua, quæ ad id ipſum flexit cauſa, impuri Guſmaniæ pellicis amores extitere, cuius lenocinijs enerua-

Cur non amplificati progreſſus.

d Marian. & Suriu. vbi ſup.

e To. 7. p. 3 ep. ſecr. pag. 116.

tus a bellicis ſudoribus abductus eſt, cum latius circumferre victorias ac regnum Granatenſe in extremam ruinam impellere poſſet: ſed conuerſas ſecuturis annis rerum vices, attritaſq; Alfonſi palmas a barbaro viſuri ſumus, cum ille furens ira Abohacenum ex Merinorum familia nouum Marrochitanum Regem in Chriſtianos Hiſpanos concitauit.

Oborti in Sardinia noui motus.

a Sur. l.7. c. 13.

Quod ad Sardiniæ motus ſpectat; defeciſſe in ea inſula nonnullos proceres Genuenſes, qui ampliſsima prædia obtinebant, & cum alijs fœderatis coniuraſſe in Aragonios, refert Surita a: tum Aytonem Oriam cum nouendecim triremibus & nauibus ſexdecim circumſediſſe inſulam, ne auxilia Aragonijs inferrentur: Alfonſum vero Regem inſtructa valida claſſe fluctuantem inſulam in ſuo obſequio confirmaſſe.

b Io. Vill. l. 10. c.162.

49 Hoc interim ſpatio in Gallijs Philippus Rex b peregrinationem ad S. Mariam vallis viridis, deinde ad ſepulchrum S. Ludouici epiſcopi, cuius reliquiæ colebantur Maſſiliæ, obijt; demum Auenionem ad Pontificem profectus, cum eo octo diebus arcana conſilia habuit, ac tulit rumor de Aſiatica vel Italica expeditione agitaſſe: ſed de Aſiatica egiſſe ſequens hiſtoria oſtendet. His præclaris conſilijs contraria hoc anno, etſi leuiora, diſcordiarum iacta ſunt ſemina, quæ progreſſu temporum atrociſſima bella accendere.

c Meyer. hiſt. Fland. l.12. Paul Aemil. in Phil. VI. Maſſon. in eod.

Atrebas in Philippum coniurat.

Inijcit atroci bello facem.

Certarat iudicio Robertus c Atrebatenſis comes Bellimontis Philippi comitis filius de Atrebatenſi comitatu aduerſus Mathildem amitam, victuſque in Pariſienſi ſenatu iudicio eſt, & comitatus Atrebatium Mathildi adiudicatus. Concepit inde Atrebas aduerſus Philippum Regem atroces iras, atque in hoſtem implacabilem conuerſus; quem aiunt furentem ira vſurpaſſe eas voces, ſe Philippum ad ſolium extuliſſe, eundemque deiecturum: de quo vt magno Anglorum in Galliæ regnum irruptionis auctore, ſuo loco dicetur. Interea cum Pontifex Roberti in Regem irarum certior eſſet factus, illum vt in Regis gratiam rediret ſolicitauit d, ne Philippus in Robertum ſuſciperet odia, indeque ciuile bellum erumperet: Philippum vero rogauit e vt regiam clementiam explicaret in Robertum, neq; ira aſperari eius animum pateretur.

d To.8.p.2 ep. ſecr. pag.25.

e Ead. pag. 25.

Pōtificia ad Gallū monita.

Decet, inquit, fili chariſſime, magnificentiam regiam ſedule intendere, vt geſta tua tuo nomini conueniant et dignitati. Rex quidem diceris, Rex autem dicitur a regendo. Si ergo vis eſſe quod diceris, rege te primum: tunc autem te reges laudabiliter, ſi nulla in te dominata fuerit paſſio, quæ non ratione regatur. Sane circa aliorum regimen decet te manſuetudine vti potius quam rigore, et errantes benigne ab erroris deuio reuocare: ſic quod diceris, ſcilicet Rex, vtique eris. Hoc pro tanto dicimus, vt diſceſſum dilecti filij nobilis viri Roberti de Atrebato comitis Bellimontis improuide factum nil in mente germinet regia odij vel rancoris, etc. Dat. VIII. kal. decembris anno xv. Neque hoc loco prætereundum eſt, expoſtulanti eidem Regi biennales ſacerdotiorum Angliæ decimas Eduardo Regi eſſe attributas f, ex quibus vires colligeret, ac potentiam Gallijs formidabilem confirmaret, cum nondum ita inter Reges pax coaluiſſet, vt belli metus abeſſet; reſpondit Pontifex, ſe quidem exhauſto opibus Anglo decimas expoſcenti antequā fiduciarium ſe aulæ Gallicæ eſſet profeſſus, repulſam dediſſe; cum vero fidem ei ſacramento deuinxiſſet, deque inter ipſius filium & Regis Angliæ ſororem matrimonio ineundo agitatum eſſet, ſine Francorum iniuria decimas conceſſiſſe, ſuique eſſe conſilij ſtudium in ſedandis vtriuſque diſcordijs collocare. Et ſane Ioannes antea Philippum Regem ac Reginam fuerat adhortatus a, vt ad pacem cum Eduardo firmandam animos accōmodarent: viciſſimque Eduardum Regem ac matrem Iſabellam nonis ſeptembris deterruit b, ne agitatam cum Philippo Rege Francorum pacem abrumperent.

f To.7.p.2 ep. ſecr. pag. 118.

De affinitate inter Gallum & Anglū agitata.

a Ib. pag. 115.

b To.8.p.1 ep. ſecr. pag.31.

Cantiæ comes dānatus capitali ſententia.

c Io.Vill.l. 10. c.153. Polyd.Vir l.19. an. 1329.

Magicæ artis triſtes exitus.

d Vvalſing. in Eduar. III.

e Id. ib.

50 Recrudúere interea in Anglia grauiſſimæ diſſenſiones, atque Eduardi Regis patruus Edmundus comes Cantij læſæ maieſtatis lege poſtulatus capitis ſententia damnatus eſt, cæſuſq; hoc anno, vt refert Ioannes Villanus c eius temporis ſcriptor, cum Angliam ad ſcrutandum fratrem, quem luci ſuperſtitem acceperat, commouiſſet: inſinuatum vero id ipſi a præſtigiatore qui rem a magiſtro dæmone hauſerat, refert Vvalſinghamus d: atqui hi ineptæ ſimplicitatis fidem patri mendacij adhibentis, artiumque magicarum fructus triſtes extitere. Errat vero in chronologia auctor dum rem duobus ante annis collocat, cum ſuperiori anno ſcriptæ ad Edmundum litteræ extent necato e Edmundo quadrageſimæ tempore S. Cutberti peruigilio. Præterea affectum ſupplicio ſequenti menſe octobri Rogerium e Mortuo mari, qui antea regnum Angliæ adminiſtrarat, cum in ſuſpicionem turpis cum Iſabella Regina familiaritatis vocaretur, addit idem auctor f. Antea vero Eduardum Pontifex monuerat g, ne intempeſtiua ſeueritate proceres a ſe abalienaret.

f Ead. c. 153.

g To.8.p.1 ep. ſecr. pag.39.

In Scotia, cum Iacobus S. Andreæ epiſcopus eiuſque eccleſia opprimerentur, Pontifex illum ad conſtantiam, vtque in Deo ſpem collocaret erexit h. Tum etiam Thomam Morauiæ comitem rogauit i, vt iura dignitatemque eccleſiarum, ſed præcipue S. Andreæ, quæ ſplendore inter cæteras conſpicua erat, tueretur: *Vt eccleſias, inquit, & perſonas eaſdem in terris tibi ſubditis præſertim, ſed & omnes alias, quantum in te fuerit, attenta ſolicitudine venereris, ac ſpecialiter S. Andreæ eccleſiam inter cæteras regni Scotiæ prærogatiuis multimodis inſignitam, ipſiuſq; ac aliarum præſules & rectores, nobilitatem tuam rogamus & in Domino attentius exhortamur: per hoc enim præter humanæ laudis præconium, diuinæ retributionis meritum tibi non indigne acquires, noſtram quoque, & Apoſtolicæ ſedis benedictionem & gratiam propterea vberius vendicabis, &c. Dat. x. kal nouembris anno* xv. Si Dauid Scotiæ Rex ab oppreſſionis eccleſiarum regni culpa non abfuit, diu crimen impune non tulit: ſequenti enim anno Eduardus Baliolus, conciliatis ſibi proceribus Anglis, bellum illi intulit, ac demum tertio poſt anno regno depulit, vti ſuis locis videbitur.

h Ib. pag. 42.

i Ead. pag.

Eccleſia S. Andreæ inſignis in Scotia.

51 Hæc inter Moguntini ciues in gratiam cum Henrico archiepiſcopo rediere l, ſolutique m omnium cenſurarum pœnis, quas in eius belli ciuilis ardore ob ſacerdotes affectos grauibus iniurijs, eaque præſertim pœna, quæ in ſynodo Moguntina conſtituta fuerat, vt eorum, qui canonicos ſacerdotio initiatos atroci vulnere aut percuſſione læſiſſent, poſteri ad quartam progeniem neq; ad ordines ſacros, neq; ad ſacerdotia admitterentur. Quod vero ad Balduinum Treuirenſem archiepiſcopum Moguntini auctorem belli attinet; is grauiorem iniuriam a Loreta-

Moguntini cēſuris ſoluti.

l To 7. p.2 ep. ſecr. pag.34.

m Serar. Mog rer. l.5. in Henr. m Super ep pag 74.

Balduinus Treuir. archiep. interceptus a comitiſſa Spanheimenſi.

comitiſſa de Spanheyem domina oppidi Scarkemberg in Treuirenſi diœceſi acceperat, coniectuſque cum plurima religioſorum virorum & presbyterorum turba in cuſtodiam fuerat, e qua demum reſtitutus libertati, rogatuſque vt criminis veniam daret, ac pro recuperando ſacrorum vſu apud ſedem Apoſtolicam intercederet, literas ſuperiori anno ad Pontificem ea de re dederat. Clementiam vero ſeueritate temperandam Ioannes ratus, Loretam ac flagitij patrati in Balduinum ſocios fidelium conſortio reſtituit: iuſtas vero pœnas ad illud rite expiandum in ſubiectis literis ad epiſcopum Leodienſem miſſis deſcriptas inflixit a.

a An. 14. p.1.ep.com 993.

Ioannes, &c. epiſcopo Leodienſi.

Pœna publica ad expiandum crimen reis impoſita.

Ipſi & eorum ſinguli quam cito poterunt ad ciuitatem, ſeu locum ſolemnem propinquiorem ciuitati Treuirenſi, cum ad eandem ciuitatem Treuirenſem pro peragenda pœnitentia huiuſmodi abſque perſonarum periculis non auderent, ſicut in eorum aſſeruerunt conſcientijs, accedere perſonaliter ſe offerant; & in aliquo feſto ſolemni, ſicut in feſto pentecoſtes venturo proximo, ſi fieri commode poterit, alias in inſtanti feſtiuitate B. Ioannis Baptiſtæ vel alia ſolemni ab ingreſſu ciuitatis vel loci nudis pedibus, & nihilominus præfati milites, domicelli, & Beltramus in tunicis ſine corrigijs abſque caputijs & infulis, & totaliter diſcoopertis capitibus, portantes ipſorum ſinguli vnum tortitium cereum ponderis quatuor librarum ad minus accenſum in manibus gradiatur: & cum ad eccleſiam ipſam peruenerint in maiori altari dictæ eccleſiæ prædicta tortitia ſic accenſa deuote & humiliter offerant, ſuumque reatum prædictum ibidem confiteantur publice, cum maior ibidem aderit populi multitudo. Et ſi forſan præfata comitiſſa tortitium tanti ponderis portare non poſſit, illud per alium coram ſe deferri faciat, & ipſa aliud minoris deferat ponderis, prout conſcientia ſibi dictauerit & viderit expedire.

Sarciendæ iniuriæ Treuirenſi eccleſiæ illatæ modus.

52 Præterea comitiſſa præfata, quam cito commode poterit, ad ciuitatem Treuirenſem quinquaginta tranſmittat homines, qui tute accedere valeant ad eandem: qui quidem homines, in aliqua prædictarum feſtiuitatum vel alia ſolemni ab ingreſſu dictæ ciuitatis vſque ad maiorem eccleſiam Treuirenſem pedibus nudis incedentes, accenſa tortitia cerea in manibus portent, illa in maiori altari eiuſdem eccleſiæ offerendo, ipſiuſque comitiſſæ nomine, cum maior ibidem aderit multitudo populi, reatum prædictum ibidem publice confitendo. Rurſus fabricari faciat comitiſſa prædicta quatuor lampadas argenteas ponderis duodecim marcharum, quas tunc mittat eidem eccleſiæ per homines ſupradictos, ante maius altare prædictæ Treuirenſis eccleſiæ permanſuras, pro quibus tenendis perpetuis temporibus ibidem ſufficienter accenſis certos acquirat de ſuo proprio redditus, quos aſſignare propter hoc memoratæ Treuirenſi eccleſiæ in perpetuum teneatur. Super quibus omnibus & ſingulis confici volumus literas autenticas, ſeu publica inſtrumenta ſeriem continentia præſentium, nobis fideliter poſtmodum deſtinanda: & vltra hoc quod tam prædicta comitiſſa, quam milites, domicelli & Beltramus prædicti ieiunare per duos annos continuos in ferculis quadrageſimalibus ſextis ferijs teneantur; eademque comitiſſa in honorem quinque plagarum domini noſtri Ieſu Chriſti, quinque & quilibet aliorum prædictorum vnum pauperes reficiant per duos annos ſextis ferijs, quibus ieiunabunt, vt ſuperius eſt expreſſum. Quocirca fraternitati tuæ per apoſt. ſcripta committimus & mandamus, quatenus per te, vel alium, ſeu alios comitiſſam, milites, domicellos, & Beltramum prædictos denuntians ab eadem excommunicationis ſententia, cum per eos requiſitus fueris, abſolutos, quibuſcumque alijs eiuſdem comitiſſæ ſuper prædictis captione & detentione complicibus & fautoribus, qui ab eadem ſententia petierunt humiliter ſe abſolui, auctoritate noſtra beneficium abſolutionis iuxta eccleſiæ formam impendas, &c. *Dat. Auin. IV. nonas maij anno XIV.*

Documenta publica de his cõfici iuſſa.

a Crantz. l.8 Vvand. c. 8.

Auditus ex Euch. perfoſſa a Iudæis pueri vagitus.

53 Hoc anno inuentam tradunt a in Iudæorum ſynagoga, quæ in Guſtrovvenſi vrbe Vvandaliæ erat, diuinam hoſtiã quatuor cruẽtam locis, quam Iudæi a Chriſtiana muliere coemptam ad exercendam in Chriſtum crudelitatem pugionibus confoderant: dumque eam pungerent, auditus eſt velut infantis vagitus, neque eo miraculo ad fidem conuerſi. Sola ex ijs Iudæa mulier ſacro baptiſmo luſtrata eſt, illiuſq; opera retectum poſtea facinus: ac ſumptum de Iudæis ſupplicium a Ioanne Vvandaliæ principe. Vt vero comperta ſit tincta cruore hoſtia narrat his verbis Cranzius: *Præmiſſo ieiunio, ac ſacra communione cum precibus, & aſſumptis viris grauibus ex oppidi conſularibus, foderunt diu: demum cum iam obrepſiſſet deſperatio, inuenerunt vitro tectam peplo inuolutam hoſtiam quatuor locis cruentam. Aduocatur clerus, pulſantur campanæ, in laudes Chriſti ora laxantur. Capella in loco inuentionis de oblationibus accurrentium erigitur, eccleſiaſtica ſtipendia fundantur ad concinendas Deo laudes. Permanſit capella in annum tertium poſt quingentos ac mille: tum enim conflagrante oppido ab igne fulguris cum eccleſia parochiali, deperijt in vigilia Apoſtolorum Petri ac Pauli.*

Patratum a Iudæis ſacrilegiũ.

Affert idem auctor in eiuſdem prouinciæ Magnopolenſis Cracone oppido haud diu ante commiſſum a Iudæis piaculare crimen in tremendum Chriſti ſacramentum: pyxidem enim multis hoſtijs refertam furati torſerunt alias, alias laniarunt, alias conculcarunt, ſparſeruntque publico itinere, vt a fidelibus calcarentur. *Res, inquit, perlata eſt ad Guſtrouenſe capitulum. Clerus indicto ieiunio poſtulauit a Deo reuelari, quid factum eſſet de venerabili ſacramento, furem ne ſacramentum, an argentum inuitaſſet. Cum deferretur res ad dominum Ioannem præſidem, cœpit ſtatim ſuſpicari quod erat, iuſſitque rapi Iudæos in quæſtiones. Statim fatentur crimen, detegunt conſcios, corripiuntur omnes noxij in prouincia, ſacratæ hoſtiæ quæruntur in ſabulo, crebreſcunt miracula, fit populorum concurſus, ex votis piorum inſtruitur capella, Chriſto laudes perſonant, Iudæi exquiſitis ſupplicijs fracti rotis necantur.*

Miracula a ſacra Euchariſtia edita.

Hoc circiter anno creatum Conſtantinopoli ſchiſmaticorum patriarcham Ioannem Theſſalonicenſem, cum Eſaias e viuis abijſſet, indicant Pachimerius b & Cantacuzenus. Exercuiſſe vero Numen in ſchiſmaticos iras ob eorum perfidiam, refert Ioannes Villanus c, Conſtantinopolitanum nimirum Imperatorẽ traiecto Helleſponto in Græcos, qui Tartaros exciuerant, expeditionem duxiſſe; ſed magna clade ab ijs profligatum: Turcas vero auctos viribus & audacia mare Ægæum & inſulas infeſtaſſe indeque labare Græcorum res admodum cœpiſſe, cum annis conſequentibus conflata numeroſiſſima claſ-

b Pachym. l.9.pag.62. col. 1. Cantac. l.2.c.21. c Io.Vill.l. 10.c.152.

Græci a Turcis diuexati.

claſ-

claſſe pecora hominesque crudeliter raperent, ac plures inſulas vectigales efficerent. Sed quæ ille paucis perſtringit, fuſius narrant Græci auctores, e quibus hæc decerpimus. Verterat Orchanes Turcarum Rex in ſuam rem Græcorum diſſenſiones, ac Nicæam Bithyniæ vrbem principem, concilio in ea habito celebrem, ac regiam. Imperatorum Græcorum, dum Conſtantinopoli Latini potiti ſunt, ſedem obſidione cinxerat; cum Andronicus Iunior ad ſoluendam obſidionem prouolauit, alteroque pede ſagitta ſauciatus, cum ſe reciperet Philocrenem, vt vulnus curaret, exorta in Græcorum caſtris ſubita trepidatione, a trecentis equitibus ad ſpeculandum magis quam pugnandum immiſſis Græcus exercitus fœdiſſime eſt diſſipatus: eaque parta victoria, reuerſus Nicæam barbarus a vrbem infelicem ad deditionem & in ſeruitutem compulit; de qua expugnatione hæc in Card. Baronij notis b reperio: *Nicæa Bithyniæ expugnatur a Turcis, a quibus codices, ſacræ imagines, ac reliquiæ ſanctorum venduntur Conſtantinopolitanis*. Inde latius victoriam circumtulit Orchanes, Græcorumque in Aſia potentia obſoleuit.

a Laonic. Chalcond. de reb. Turc. l. 1.
b Baron. in not. MS.
Græcorũ imperiũ extinctũ in Aſia.

54 Meditatus eſt expeditionem in Achaiam Gualterus dux, vt Athenienſem principatum e Catalanæ ſocietatis, quæ iuncta erat fœdere cum ſchiſmaticis, manibus eriperet. Cui apoſtolica præſidia impenſurus Ioannes, fideles propoſitis indulgentiarum præmijs allicere conatus eſt c, vt Gualterus in ſchiſmaticos ſigna cruceata attollentem ſequerentur: *Dilecti*, inquit, *filij nobilis viri Vvalteri ducis Athenarum Brennæ & Licij comitis graui conqueſtione percepimus, quod nonnulli ſchiſmatici perditionis filij & iniquitatis alumni, omnis rationis expertes & deteſtabiles, ſolum proprij proſecutores arbitrij, ducatum Athenarum, qui eſt antiqua & patrimonialis hereditas dicti ducis, expulſis inde gentibus pro dicto duce morantibus in eodem, hoſtiliter occuparunt & detinent occupatum; eccleſiaſticos & perſonas eccleſiaſticas, ceteroſque fideles indigenas & habitatores ducatus eiuſdem grauiſſimis oppreſſionibus affligentes in diuinæ maieſtatis iniuriam & contemptum, graue fidelium ſcandalum, & eiuſdem ducis enorme & importabile detrimentum: propter quod præfatus dux eiuſdem ducatus patrimonio ſpoliatus ad eripiendum dictum ducatum de manibus ſchiſmaticorum occupatorum & detentorum prædictorum & recuperationem ipſius, ac liberandum eccleſias & perſonas eccleſiaſticas ac fideles indigenas & habitatores ducatus eiuſdem de dictorum ſchiſmaticorum manibus & rabie tyrannidis eorundem, & reducendum eoſdem in ſtatum priſtinæ libertatis feruenter aſpirans, deſiderat conflatis vndique viribus ad partes illas Deo propitio proficiſci, &c.* Data eſt a Pontifice auctoritas Conſtantinopolitano patriarchæ Latino Corinthienſi, Patracenſi & Hydruntino archiepiſcopis, vt militiam religioſam profeſſuros crucis ſymbolo diſtinguerent, quę literæ datæ *Auin. XVIII. kal. iulij anno XIV.* Soluiſſe Gualterum Brunduſino portu proximo anno, atque expeditionem in Achaiam duxiſſe irrito exitu, viſuri ſumus ex Ioanne Villano d.

c An. 14. p. 2. ep. com. 721.
Inducta expeditio in Achaiã
Gualter' dux Athenas recuperare nititur.
d Io. Vill. l. 10. c. 191.

55 Reuocandorum ad eccleſiæ Romanæ ſinum omnium ſchiſmaticorum, ac veræ fidei propagandæ zelo ex apoſtolica ſpecula Ioannes Papa in extremas orientis oras, in quibus Naſcarini Chriſtianas leges colebant, oculos extulit; vtque eos ad ſalutem adduceret, cum nonnulla inter ipſos ſchiſmata erroreſque pullulaſſent, Iordanum ex ſacra Dominicana familia epiſcopum Columbenſem tranſmiſit: cum paternis literis ad colendam fidei puritatem, fugiendum ſchiſma, religioſos viros, qua par eſt, obſeruantia proſequendos, eſt adhortatus. a

Naſcarini ad fidem traducti.
a An. 14. p. 1. ep. com. 816.

Ioannes, &c. nobili viro domino Naſcarinorum & vniuerſis ſub eo Chriſtianis Naſcarinis de Columbo gratiam in præſenti, quæ ducat ad gloriam in futuro.

Votis zelamus ardentibus & ſummis deſiderijs affectamus, vt cunctis mortalibus, quos Dei Filius Ieſus Chriſtus ſuo ſanguine pretioſo redemit, cœleſtis gratiæ radius illuceſcat, & ſalus votiua proueniat animarum; vt hoſtis antiqui, ſemper quærentis vt noceat, eluſa nequitia, ſupernæ beatitudinis gloria, quam non ſufficit capere intellectus humanus, quamque Saluator noſter ſe diligentibus repromittit, in ſuauitatis fœcundæ dulcedine perfruantur. Hoc etiam profundius perpeti cura reuoluimus, hoc ſitimus ardentius, hoc in ſolidæ charitatis ardore crebris orationibus poſtulamus, vt inter omnes, quos regenerauit vnda baptiſmatis, ceſſet ſciſſuræ diuiſio, errorum nebulæ fidei claritatem non maculent, & mentales oculos in Chriſto credentium & colentium nomen eius deteſtabilis ſchiſmatis imitatio & temerariæ fidei perfidia non obducat; ſed vna ſancta catholica & vniuerſalis eccleſia Romana, nulla ſchiſmatum ſciſſura diuiſa, in vnitate fidei orthodoxæ ſub vno paſtore, & vnius ouilis intemerata & ſolida vnione ad conquirendam eiuſdem beatitudinis gloriam felicibus proſperetur euentibus, & gratis ſucceſſibus fœcundetur.

De ſuſcepta fide gratulatur ijs Põtifex.

Ideoque vniuerſitatem veſtram rogamus, monemus, & hortamur attente in domino Ieſu Chriſto, per ipſius pretioſi aſperſionem ſanguinis obſecrantes, quatenus venerabilem fratrem noſtrum Iordanum Catalani epiſcopum Columbenſem Prædicatorum ordinis profeſſorem, quem nuper ad epiſcopalis dignitatis apicem auctoritate apoſtolica duximus promouendum; quemque ad partes ipſas velut fructuoſum futurum & vtilem, vt ſperamus, ad meſſem nationum ipſarum partium in horrea dominica inferendam, ad dictas partes prouidimus perſonaliter deſtinandum; nec non dilectos filios fratres Prædicatorum & Minorum ordinum in dictis partibus commorantes, vel illuc venientes ob reuerentiam noſtram & ſedis Apoſtolicæ habere velitis propenſius commendatos; attendentes quod per tam longas maris terræque diſtantias præfatus epiſcopus & fratres, non abſque magnis laboribus & periculis, pro ſola cooperatione diuinorum obſequiorum ad partes illas accedunt: quos benigne recipientes & charitatiue tractantes, ſacris inſtructionibus, quas in doctrina catholicæ fidei vobis facient, veſtrarum mentium aures præbeatis deuotius, animoſque veſtros, quorumlibet ſchiſmatum pulſis erroribus, vnitati catholicæ fidei & ſanctorum patrum auctoritatibus in omnibus coaptetis; quoniam id eſt ſummæ & immenſæ vniuerſali gregi fidelium profuturum, ſi vbique locorum in cunctis fidelibus, qui gaudent nomine Chriſtiano, vnus Deus, vna fides, vnum baptiſma vna totius mundi confeſſione votis concordibus teneatur, &c. *Dat. Auin. VI. idus aprilis anno XIV.* Conceptæ ſunt eadem verborũ formula b ad Molephatanos literæ, præfixo hoc titulo: *Vniuerſis Chriſtianis commorantibus in Molephatam gratiam in præſenti, quæ perducat ad gloriam* in

Miſſi ad eos epiſcopi.
b ep. 47. ib.
Molephatani ad fidem eandem excitati.

in futuro. Excitati etiam ad ſeruandam incorruptam fidei puritatem confirmandoſque ad conſtantiam animos felicis immortalitatis ſpe Chriſtiani, qui in Vsbechi & Elchigaday Imperatorum Tartarorum regnis verſabantur a.

a Bod. an. 14. p. 1. ep. tom. 659.

Vniuerſis conuerſis ad fidem catholicam, & catholicis Chriſtianis habitantibus inter infideles & ſchiſmaticas nationes in partibus Aquilonis & etiam orientis, & ſpecialiter in imperio Vsbech & Elchigaday ſalutem, &c.

Præceptis eruditi Chriſtiani Tartari.

Gratias agimus Deo noſtro quia, ſicut grata & exultabili relatione percepimus, gratia Dei illuminati eſtis, diuites facti in reuelatione domini noſtri Ieſu Chriſti, qui & confirmabit vos vſque in finem ambulare in ſemitis mandatorum ipſius: fecit enim Dominus in cordibus veſtris lucem ſplendere ad illuminationem ſcientiæ claritatis ſuæ, vt habeatis theſaurum ſpiritualem in vaſis fictilibus, vt ſciatis quod licet is, qui foris eſt noſter homo corrumpatur, tamen is qui intus eſt renouatur de die in diem; quoniam id, quod in præſenti eſt momentaneũ & leue tribulationis humanæ, ſupra modum in ſublimitate æternum gloriæ pondus operatur in nobis, non contemplantibus temporalia quæ videntur, ſed quæ non videntur æterna. Amplexantes igitur tempus acceptabile vocationis veſtræ ad catholicam veritatem, nemini dantes vllam offenſionem in omnibus exhibeatis voſmetipſos ſicut Dei miniſtros in multa patientia, in caſtitate, in charitate non ficta, in verbo veritatis, in virtute Dei, per arma iuſtitiæ a dextris & a ſiniſtris, non ducentes iugum cum infidelibus, eorum imitantes errores; ſed impietates de ipſorum cordibus euellere ſtudeatis, illuminantes eos in agnitionem catholicæ veritatis: quæ enim participatio iuſtitiæ cum iniquitate? aut quæ ſocietas lucis ad tenebras? aut quæ conuentio Chriſti ad Belial? aut quæ pars fidelis cum infideli? Studeatis ergo vos eſſe templum Dei viui, mundantes vos ab omni inquinamento carnis & ſpiritus, perficientes ſanctificationem in timore Dei, perſeuerantes in bono vſque in finem, &c.] Commendat iiſdem fidelibus Thomam Mancaſolam epiſcopum Semiſcatenſem ac Prædicatorij ordinis religioſos viros, qui in eas oras ad euangelium diſſeminandum excurrunt. *Dat. Auin. XI. kal. februarij anno XIV.*

Spe immortalitatis ferenda aduerſa.

56 Penetrarunt euangelici præcones ad montes Albors, atque in iis innumeram hominum multitudinem e ſuperſtitionis tenebris eductam ad ſacra baptiſmalia pellexere. Aggregati itaque ij filiorum Dei numero, a ſupremo in terris Chriſti vicario veram fidei puritatem haurire cupidi, ſacerdotes peritos ad ſe ab Apoſtolica ſede mitti popoſcerunt. Annuit piis eorum votis Ioannes, & Guillelmum de Gigiis epiſcopum Tauriſienſem alioſque plures ex memorato Prædicatorum ordine religioſos viros; qui ipſos euangelica lege imbuerent, tum orthodoxæ fidei formam, quam Romana eccleſia profitetur, tranſmiſit a.

Montis Albors accolæ ſacra Chriſtiana amplexi.

a Ead. an. 14. p. 1. ep. tom. 734.

Vniuerſis Chriſtianis habitantibus in montibus de Albors gratiam in præſenti, qua perducat ad gloriam in futuro.

Patri luminum & perennis gloriæ largitori corde deuoto gratiarum referimus, quantas poſſumus, actiones, qui ſicut cum ingenti mentis exultatione percepimus, vobis dudum in tenebris ambulantibus reuelauit veræ catholicæ fidei lucem magnam, & nebula gentilis erroris eductos ad veritatem catholicã misericorditer euocauit, & traxit in agnitionem filii ſui domini noſtri Ieſu Chriſti, qui per lauacrum regenerationis abluti, & mundati ab inquinamento priſtinæ vetuſtatis, in nouitate vitæ domino complacentes parati, ſicut lætanter audiuimus, doctrina veræ catholicæ fidei, quam tenet, docet, & prædicat ſancta Romana eccleſia, doceri & inſtrui, ſi vobis magiſtri & directores in fide ab eadem ſacroſancta Romana eccleſia deſtinentur.

Ecce igitur veſtris in hac parte deſideriis annuentes, voſque gerentes in viſceribus charitatis, ac confidentes, quod qui cœpit in vobis opus bonum; perficiet vſque in diem domini noſtri Ieſu Chriſti, venerabilem fratrem noſtrum Guillelmum de Cigiis epiſcopum Tauriſienſem & dilectos filios fratres ordinis Prædicatorum, viros vtique magnæ religionis, & vitæ & in lege Domini eruditos, ad vos prouidimus deſtinandos; rogantes & obſecrantes vos in eodem domino noſtro Ieſu Chriſto, quatenus attendentes, quod per tam longas maris terræque diſtantias præfatus epiſcopus & fratres, non abſque magnis laboribus & periculis, pro ſola cooperatione & promotione diuinorum obſequiorum ad partes ipſas accedunt, eos ob diuinam & Apoſtolicæ ſedis reuerentiam benigne recipere, gratanter amplecti, inſtructionem eorum in fide & euangelicæ eruditionis doctrinam aure mentis audire, eorumque prædicationibus firmam credulitatem impendere, fidem auditam & creditam veſtris operibus comprobare, gratia Dei ad vos præueniente & ſubſequente, efficaciter ſtudeatis. Vt autem ipſius fidei ſeries vobis plenius innoteſcat, eam vobis annotatam præſentibus deſtinamus; quæ talis eſt. Et quidem credimus ſanctam Trinitatem Patrem, Filium, & Spiritum ſanctum, &c. [Concepta eſt iiſdem verbis hæc fidei formula, atque illa, quam antea a Clemente a IV. ad Palæologum & a Ioanne b ad Leonem Regem Armeniæ, tranſmiſſam vidimus: ea porro repetita, addit has preces Pontifex.]

Guillelmus e Cigijs epiſcopus ad eos miſſus

Propoſita fidei formula.

a Annal. to. 14. an. Chr. 1267 n. 75. b To. 15. An. 1318. n. 10. & ſeq.

Ideoq; vniuerſitatem veſtram rogamus & hortamur attente, quatenus meditatione ſedula cogitantes, quod fragilis eſt & caduca humanæ naturæ conditio, plena periculis, expoſita caſibus, inſtabilis ſtatus eius; conſiderantes etiam, quod a lege mortis mordentis omnia nullus excluditur, prompti aſſurgite, præſto vos offerte, & parati accedite ad agnitionem Chriſtianæ fidei & ſalutis, quæ prouenit ex baptiſmatis ſacramento, ad laudem diuini nominis, veſtræque ſalutis profectum, & augmentum fidei ſupradictæ, vt lucis ſuæ radio illuſtrati vos ſolerter exerceatis ad eius fines laudabiliter ampliandos; vt poſt vitæ præſentis excurſũ a porta inferi liberati eius diros cruciatus pœnaſque grauiſſimas euitetis, æternæ beatitudinis præmia perpetuis duratura temporibus adepturi. *Dat. Auin. X. kal. februarij anno XIV.*

57 Hortatus etiam eſt Pontifex Marſorianum Iacobitarum patriarcham c, vt creditos ipſius paſtorali curæ populos ad coniunctionem cum Romana eccleſia reuocaret, & Prædicatores ac Minoritas ad gentes miſſos ſtudiis ſuis complecteretur.

c An. 14. p. 2. ep. tom. 64.

Ioannes, &c. Marſoriano Iacobitarum gratiam in præſenti, quæ perducat ad gloriam in futuro.

Circumſpectionem tuam monemus, rogamus, & hortamur attente, te in domino Ieſu Chriſto per aſperſionem ſui pretioſi ſanguinis ob-

obſecrantes, quatenus diligenter attendens, quod tibi creſcet ad meritum, accedet ad gloriam atque famam, ſi datum tibi deſuper fuerit, vt tu & populus tibi ſubditus directionis tuæ ſtudio ad vnitatem eiuſdem catholicæ & vniuerſalis eccleſiæ reuertamini, extra quam non eſt gratia, neque ſalus, te & prædictum populum habilitare & reducere ſtudeas ad eiuſdem catholicæ & ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ perpetuam & inuiolabilem vnionem, ac dilectos filios fratres Prædicatorum & Minorum ordinum ad partes ipſas venientes, vel morantes in eis, vel per illas tranſitum facientes charitatiue recipias, & benigne pertractes; & maxime venerabilem fratrem noſtrum Guillelmum de Cigijs epiſcopum Tauriſienſem, quem ad Dei laudem & gloriam, & paſcendum gregem fidelium in partibus illis prædicationis verbo pariter & exemplo eccleſiæ Tauriſienſi præfecimus in paſtorem, &c. *Dat. Auin. x. kal. febr. anno xiv.* Conſulturus etiam Pontifex alijs orientalibus eccleſijs, Soltanienſi archiepiſcopatui in Perſico imperio præfecit Ioannem Core ordinis Prædicatorum dato ad eum ſubiecto diplomate. a

Iacobitas ad dogma cathol. ſollicitat.

a An. 14. p. 2. ep. com 41.

Ioannes, &c. dilecto filio Ioanni de Core electo Soltanienſi.

Te de fratrum noſtrorum conſilio Soltanienſi eccleſiæ in imperio Imperatoris Perſidis conſtitutæ, tunc vacanti, prouidimus, præficientes te illi in archiepiſcopum & paſtorem, curam & adminiſtrationem ipſius & ſolicitudinem animarum, quæ ſubduntur eidem, tibi, in ſpiritualibus & temporalibus plenarie committentes, prout in noſtris literis inde confectis plenius continetur. Vt igitur poſtquam munus conſecrationis Deo auctore ſuſceperis, pallio in quo pontificalis officij plenitudo, quod archiepiſcopalis nominis appellatione cōfertur, etiam decoreris, huiuſmodi pallium inſigne, plenitudinis videlicet eiuſdem officij de corpore B. Petri ſumptum, per venerabiles fratres noſtros Thomam Semiſcatenſem & Iordanum Columbenſem epiſcopos ſuffraganeos tuos eiuſdem ordinis profeſſores tibi tuiſque ſucceſſoribus archiepiſcopis Soltanienſibus, qui erunt pro tempore, per aliquem ipſorum, qui principaliter tibi & eiſdem ſucceſſoribus munus conſecrationis impendet ſecundum formam in alijs noſtris literis annotatam, duximus deſtinandum, &c. *Dat. Auinione xvi. kal. martij anno xiv.*

Ioannes Core creatus archiepiſcopus Soltanienſis.

Cum in eodem Soltanienſi archiepiſcopatu in Perſico imperio accepiſſet nōnullos præſules eccleſiarū adminiſtrationem ritu canonico non ſuſcepiſſe, alios vero ſacris ordinibus non rite initiatos, vt his mederetur malis, Soltanienſi archiepiſcopo & ſuffraganeis epiſcopis partes dedit b, vt apoſtolica auctoritate non admotos canonice eccleſijs orthodoxæ fidei, nuncupata profeſſione e formula præſcripta, iiſdem vel alijs eccleſijs præficerent; alios ſacris ordinibus non rite initiatos ſacrarent. Demandata etiam eſt Seuaſtopolenſis eccleſia Petro Geraldo epiſcopo deſignato c, vt euangelium propagaret; atque Galipolitana Miletio d, qui tum Philippo principi Tarentino eiuſque filio Philippo Romaniæ deſpoto commendatus eſt e.

Non promoti rite ſub conditione ſacrandi.

b Io. an. 14 p. 1. ep. 660.

c Ib. ep. 663.

d Ib. ep. 664.

e Poſt add. ep.

58 Efflorescente in dies editarum a diuino Numine ad B. Iuonis Britanni ſacerdotis preces cæleſtium virtutum gloria, excitatus hoc anno eſt a Gallo Rege, duceque & clero Britannico Ioannes Papa, vt patrata viri ſancti meritis miracula in religioſum examen adduci iuberet, qua de re iam ante Clementi V. porrectæ preces fuerant, atque apud Ioannem parto ab eo recenter pontificatu repetitæ. Ab ipſo itaque ea prouincia hiſce præſulibus demandata eſt. a

B. Iuo miraculis coruſcat.

a Ext. Io. litter. apud Bene. xII an. 3. p. 2. ep. com. 227.

Venerabilibus fratribus Lemouicenſi & Engoliſmenſi epiſcopis, ac dilecto filio abbati monaſterij S. Martini de Troartio Baiocenſis diœceſis ſalutem, &c.

Exultant & gaudent in cælis animæ beatorum, qui Chriſti veſtigia imitando, in aſperitate vitæ carnis vitia debellarunt. Exultat profecto Creator æternus, cum ſuam humani generis creaturam poſt triumphum de carnis nexibus habitum conſpicit palmam gloriæ meruiſſe. Exultat, nec immerito, angelica turba cælorum, cum terrenorum incolam, terræ tenebris cultu fidei & deuotionis ſplendore fugatis, cœleſtis patriæ ciuem factum, & compatriotam ſupernorum ciuium intuetur. Decet igitur vt exultent ingentibus gaudijs cuncti Chriſticolæ, dum quis, pro Chriſti nomine mundanis ſpretis illecebris, ſe pennis virtutis erigens ſic profecit, quod accepit poſt præſentium curſum dierum brauium & habitaculum in excelſis. Sane dudum, quod non ſine laudis iubilo digne læti referimus, dilectus filius nobilis vir Ioannes dux Britanniæ, & quamplures aliæ magnæ reputationis perſonæ illarum partium tam felicis recordationis Clementi Papæ V. prædeceſſori noſtro, tunc viuenti, quam poſt eiuſdem prædeceſſoris obitum nobis, diſpoſitione diuina ad apicem ſummi apoſtolatus aſſumptis, de meritis ſanctitatis & vitæ, quibus recolendæ memoriæ Iuo Haelory presbyter Trecorenſis diœceſis, dum in humanis ageret, reſplēduiſſe dicitur, ac de miraculis, quæ ad ſepulchrum ipſius, cuius corpus in Trecorenſi eccleſia requieſcit, virtutum Dominus fertur iugiter operari, per literas ſuas laudabile teſtimonium perhibentes; per ſpeciales nuntios & literas nobis humiliter ſupplicarunt, vt de huiuſmodi vita & miraculis auctoritate apoſtolica mandaremus inquiri. Ac ſubſequenter idem dux & nonnullæ aliæ magnæ exiſtimationis perſonæ partium earundem poſt præmiſſarum ſupplicationum inſtantiam iteratis vicibus, per ſuas literas ſimiles preces ſuper præmiſſis nobis duxerunt humiliter porrigendas, vt de vita & miraculis ſupradictis, quæ non ſolum continuabantur, ſed magnificabantur aſſidue per diligentem indaginē certitudine habita decerneremus eū honorandum in terris, quem in cælis Dominus honorabat. Ac nuper chariſſimi in Chriſto filij noſtri Philippus Rex & Ioanna Regina Franciæ illuſtres, nec non multi archiepiſcopi & epiſcopi ac abbates, & alij prælati regni Franciæ, vniuerſitas quoque doctorum & ſcholarium ſtudij Pariſienſis, idemque dux per alias eorum literas; ac inſuper venerabilis frater Iuo epiſcopus Trecorenſis & dilectus filius nobilis vir Guido de Britannia, eximiæ deuotionis zelo ad ſedem Apoſtolicam perſonaliter accedentes, ad noſtri apoſtolatus auditum deuotis inſinuationibus deduxerunt, quod idem Iuo presbyter ſic, dum vixit, proprium mandatis diuinis ſubiecit arbitrium, ſicque contemptis mundi delitijs & mundanis omnino affectibus relegatis ſe Deo gratam & acceptabilem hoſtiam immolarat, quod per ipſius grandia præcelſaque merita, & multa & euidentia miracula Dominus operatur.

Rogatus Clem. V. vt de iis inquiri iuberet.

Repetitæ apud Ioannem xxII eæ preces

Qui deprecatores acceſſerint.

Licet igitur dignum exiſtat, vt humanis laudi-

dibus reuerenter extollatur in terris, quem prouidentiæ diuinæ ſublimitas propter eius vitæ merita clementer honorari voluit in excelſis, noſque per huiuſmodi grandia teſtimonia non modicam informationem receperimus de præmiſſis; volentes tamen ſuper his cum omni, qua poſſumus, cautela procedere, & omni in hac parte maturitate ſeruata inueſtigare ſolicite veritatem, diſcretioni veſtræ, de qua plenam in Domino fiduciam obtinemus, per apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus vos vel duo veſtrum in loco vel locis, vbi expedire videritis, de vita & conuerſatione ac miraculis eiuſdem Iuonis presbyteri cæteriſque circumſtantijs, huiuſmodi negotium tangentibus, iuxta formam, quam vobis ſub bulla noſtra mittimus interclusam, inquiratis diligentius veritatem, & quæ ſuper præmiſſis inueneritis, fideliter in ſcriptis redacta ſub ſigillis veſtris per viros idoneos ad ſedem Apoſtolicam deſtinetis, vt per inquiſitionem veſtram fideliter inſtructi, ſicut res exigit & expediens viſum fuerit, ſecurius in ipſo negotio procedere valeamus. *Dat. Auin. xv. kal. martij pontificatus noſtri anno* xiv. Cum hoc diploma ad memoratos præſules tranſmiſſum perijſſet, a Benedicto poſtea ex autographo exſcriptum ac promulgatum eſt, idemque munus ijs præſulibus impoſitum a. Denique inſtructa pro illo in ſanctorum numerum referendo actione induciaria, Clemens VI. cœlitum honores Iuoni decreuit, vt ſuo loco dicetur.

Quæ maturitas conſilij adhibita.

a Bero. ſup. ep. 227.

IESV CHRISTI

Annus 1331.

IOANNIS PP. XXII. annus 16.	VAC. IMP. OCCID. 18. ANDRONICI IMP. ORIEN. 48.

1 PRoſtrato feliciter ſchiſmate in Petro Corbario ad veri Pontificis obſequia, vt vidimus, reuerſo Ioannes reuocandis ad eccleſiæ ſinum aberrantibus atque hæreſum, quæ vna cum ſchiſmate propagatæ fuerant, reliquijs excindendis, anno a redemptione humani generis milleſimo treceenteſimo trigeſimo primo indictione decimaquarta operam dedit: Marſilius enim & Iandunus hæreſiarchæ Ludouici Bauari aſſentatores, vt Romani Pontificis & epiſcoporum maieſtatem labefactarent, omnibuſque bonis exutos in eum ſtatum redigerent, in quo ſub perſecutoribus Chriſtiani nominis fuerant iam diu conſtituti, fœdiſſimos errores ſparſerant, quos licet Apoſtolica ſedes ex ſacris oraculis confutaſſet, & Petrus Corbarius ſchiſmatis ſignifer eiuraſſet; nonnulli tamen ea venena adeo imbiberant animis, vt ad extinguendum nefas cenſoribus fidei in eiuſmodi hæreſibus contaminatos animaduertendum fuerit; quare hæ ad Aquenſem archiepiſcopum & ſuffraganeos epiſcopos datæ literæ b, quas fuiſſe encyclicas ad alios præſules miſſas maximo argumento eſt.

Pontificis in excindendis hæreſibus curæ.

Cenſores fidei decreti.

b To. 8. p. 1 ep. ſecr. pag. 161. & bullar. ſelect. Io. xxii. M. 8 arch. Vat. ſign. lit. A. pag. 132.

Ioannes, &c. archiepiſcopo & ſuffraganeis & inquiſitoribus hæretica prauitatis in prouincia deputatis.

Dudum ad audientiam noſtri apoſtolatus multorum inſinuatione perducto, quod nonnulli homines in reprobum ſenſum dati, præſertim religioſi habitu, ſed re vera hæretici, & ab vnitate catholicæ eccleſiæ ſeparati, hæreſim per nos olim, deliberatione cum fratribus noſtris S. R. E. Cardinalibus, ac multis archiepiſcopis & epiſcopis, alijſque eccleſiarum prælatis, nec non & complu- ribus ſacræ theologiæ magiſtris & vtriuſque iuris profeſſoribus præhabita diligenti, ac de conſilio fratrum ipſorum damnatam, videlicet quod Chriſto & eius Apoſtolis in ijs, quæ ipſos habuiſſe ſcriptura ſacra teſtatur, habuerunt tantummodo abſque iure aliquo ſimplicem vſum facti, approbare, dogmatizare, ac defendere temerarijs ac periculoſis auſibus præſumebant; nos ne tales homines perfidi diuino & humano timore vacui gloriarentur, ſuæ prauitatis opera ſine condignis meritorum ſtipendijs præteriti, omnes & ſingulos, qui poſtquam conſtitutiones noſtræ ſuper prædictis editæ ad eorum perueniſſent notitiam, vel per eos quominus poſſent perueniſſe, ſtetiſſet, hæreſim condemnatam huiuſmod auſi eſſent defendere, approbare, ſeu etiam dogmatizare, aut tenere publice vel occulte, hæreticos declarauimus, ſicut per conſtitutionem noſtram, quæ incipit, *Quia quorumdam*, duximus alias declarandos; & arbitrantes dignum exiſtere, quod tales peruerſi homines eiuſmodi non fruerentur priuilegijs * a cuius ſe ſubtrahebant obedientia, quamque impugnare nequiter ſatagebant, ipſos omnibus & ſingulis tam exemptionis, quam alijs quibuſcumque priuilegijs & gratijs, libertatibus & immunitatibus, tam ordinibus ſuis quam locis & perſonis eorum ſub quacumque forma vel expreſſione verborum ab Apoſtolica ſede conceſſis, auctoritate apoſtolica omnino priuauimus: & præter pœnas alias, contra talia præſumentes inflictas, quibus ipſos ſubiacere volumus, priuatos perpetuo, & ordinariæ iuriſdictioni ordinariorum locorum quoad cauſas & alia omnia decreuimus eſſe ſubiectos.

Pſeudominoritarũ hæreſis de ſimplice vſu facti abſque iure conſ. cto in Chriſto & Apoſtolis.

* conceſſis per ſedem Apoſtol.

2 Sane quia, ſicut fidedigna, licet infeſta, plurimum relatione percepimus, adhuc nonnulli eorum [fuiſſe in eo numero Michaelem, Ochamum, Bonamgratiam, ex lata a Minoritis in ipſos iudiciaria ſententia inferius afferenda conſtat] auſu damnabili & nefando tam prædictam damnatam hæreſim, nec non & quoſdam erroneos & hæreticales articulos, periculoſos errores & hæreſes deteſtabiles continentes; videlicet quod illud, quod de Chriſto legitur in euangelio B. Matthæi, quod ipſe ſoluit tributum Cæſari, quando ſtaterem ſumptũ ex ore piſcis ijs, qui petebant didrachma, iuſſit dari, hoc fecit non condeſcenſiue & liberalitate ſuæ pietatis, ſed neceſſitate coactus; item quod B. Petrus Apoſtolus non fuit plus caput eccleſiæ, quam quilibet aliorum Apoſtolorum, nec habuit plus auctoritatis quam habuerunt alij Apoſtoli; & quod Chriſtus nullum caput dimiſit eccleſiæ, nec aliquem vicarium ſuum fecit, quodque Papam corrigere & punire, ac inſtituere & deſtituere ad Imperatorem aſſerunt pertinere; & adhuc quod omnes ſacedotes ſiue ſit Papa, ſiue ſit archiepiſcopus, ſiue ſacerdos ſimplex quicumque, ſunt æqualis auctoritatis & iuriſdictionis ex inſtitutione Chriſti, ſed quod vnus habeat plus alio, hoc eſt ſecundum, quod Imperator conceſſit plus vel minus, & ſicut conceſſit poteſt etiam reuocare; præterea quod Papa vel tota eccleſia ſimul ſumpta nullum hominem, quantumcumque ſceleratum, poteſt punire punitione coactiua, niſi eis Imperator tribuerit poteſtatem; quos quidem articulos & quamcumque ſcripturam continentem eoſdem, velut ſacræ ſcripturæ contrarios, & fidei catholicæ inimicos, hæreticos, ſeu hæreticales & erroneos; ac omnes & ſingulos cuiuſcumque dignitatis, ordinis, conditionis, aut ſtatus exiſterent, qui prædictos articulos, aut ſcriptu-

Marſilij & Ianduni hæreſes hauſtæ a pſeudominoritis.

Cæſareorum politicorum impietas.

Oppugnata hierarchia eccleſiaſtica.

Figmentũ pro danda Cæſaribus ſcelerũ licentia.

Vt hi errores damnati ſint a Pontifice.

ptuream eos continentem, quoad præmiſſa præſumerent defendere vel etiam approbare, ab omnibus confutandos velut hæreticos olim duximus de dictorum fratrum conſilio declarandos (& nihilominus dilectus filius Petrus de Corbario ordinis fratrum Minorum, olim hæreſiarcha & ſchiſmaticus, qui errores & hæreſes prædictos approbauerat & tenuerat diabolica ſuggeſtione deceptus, eos poſtmodum ad lucem veritatis reductus in noſtra & eorundem fratrum noſtrorum, nec non magnæ cleri & populi multitudinis præſentia ſponte abiurauit, anathematizauit, reprobauit, & fuit deteſtatus expreſſe) in diuerſis mundi partibus defendere, dogmatizare, ac approbare præſumunt, fideles ſecum in eoſdem errores & hæreſes trahere, non abſque diuinæ maieſtatis contumelia, fidei læſione catholicæ, ac multorum periculis velut miniſtri ſathanæ molientes; nos tales, quos timor Dei a malo non reuocat, pœnæ ſaltem formidine ſeueritateque diſciplinæ a ſuis huiuſmodi nequiſſimis exceſſibus retrahere cupientes, diſcretioni veſtræ in virtute ſanctæ obedientiæ per apoſtolica ſcripta diſtrictius iniungendo mandamus, quatenus contra omnes & ſingulos cuiuſcumque dignitatis, ordinis, conditionis, aut ſtatus exiſtant, prædictas damnatas hæreſes vel earum aliquam approbantes, defendentes, aut dogmatizantes, publice vel occulte, quos omnibus & ſingulis tam exemptionis quam alijs quibuſcumque priuilegijs apoſtolicis eis, vel eorum ordinibus, aut locis communiter vel diuiſim, ſub quacumque forma vel expreſſione verborum conceſſis, priuauimus auctoritate apoſtolica, & adhuc etiam tenore præſentium eadem auctoritate priuamus; nec non & contra ſuſpectos de prædictis, ſeu eorum aliquos ſummarie, ſimpliciter, & de plano, tanquam aduerſus hæreticos, ſeu fautores & defenſores hæreſum ſolerter & fideliter vos, fratres archiepiſcope & ſuffraganei, veſtrique vicarij & officiales veſtri ordinarij, voſque filij inquiſitores, auctoritate apoſtolica iuxta ſtatuta canonum & priuilegia conceſſa inquiſitionis negotio tam a captione perſonarum, quam ad ſententiam procedatis, inuocato ad hoc, ſi neceſſe fuerit, auxilio brachij ſecularis, non obſtantibus quibuſcumque priuilegijs, indulgentijs, & literis apoſtolicis, per quæ veſtra vel alicuius veſtrum iuriſdictio poſſet circa præmiſſa, vel ea quomodolibet tangentia impediri, etiamſi de illis eſſet in præſentibus ſpecialis & expreſſe de verbo ad verbum mentio facienda, quæ quoad hoc nulli volumus ſuffragari; ſic vos ſuper prædictis ſolerter & fideliter habituri, quod præter plenius mercedis præmium, quod inde merebimini, noſtram & eiuſdem ſedis gratiam vberius aſſequi valeatis. *Dat. XII. kal. februarij anno XV.*

Eiurat etiam ab antipapa.

Exerceãt aduerſus nouatores leges.

3 Inter alios, qui diſruptis ſchiſmatis laqueis ad eccleſiam ſupplices confugere, Thomaſius, qui Petri e Corbaria capellanum ſe geſſerat, commiſſum piaculum defleuit: eumque ſenio morboque affectus curiam non poſſet adire, & miſericordiam imploraret, data eſt a Pontifice Ioanni Card. Vrſino A.S.L. prouincia, vt eum rite abſolueret, ea pœna iniuncta, quæ in ſubiecto diplomate deſcribitur. a

Thomaſius antipapæ capellanus.

Eiurat ſchiſma & hæreſim.

a An. 15. p. 4. ep. com. 778.

Ioannes, &c. Ioanni S. Theodori diacono Cardinali.

Diſcretioni tuæ, de qua plenam in Domino fiduciam gerimus, per apoſtolica ſcripta committimus & mandamus, quatenus ſi eſt ita, eundem Thomaſium recepto prius ab eo corporaliter tacto libro, ad ſancta Dei euangelia iuramento, quod non credit nec credidit, quod creatio vel depoſitio ſummi Pontificis ſpectet vel ſpectare debeat ad Imperatorem: ſed hoc hæreticum reputauit & reputat, & hæreſim damnatam per eccleſiam, quam & ipſe quantum in eo fuit & eſt damnat; & quod prædictam hæreſim vel aliquam aliam nunquam tenebit, docebit, aut ſcienter dogmatizabit, & vitabit conſortium & familiaritatem Ludouici de Bauaria hæretici & ſchiſmatici, aliorumque hæreticorum & ſchiſmaticorum & ſequacium ipſorum, denotatorum & denotandorum ab eccleſia, dum in hæreſi, ſchiſmate, fautoria, & ſequela huiuſmodi perdurabunt; & quod nobis ac ſucceſſoribus noſtris canonice intrantibus fidelis & obediens erit; & quod huiuſmodi crimina, quæ confeſſus eſt, & ijs ſimilia non committet, nec Ludouico prædicto, dum in hæreſi ſeu ſchiſmate vel eccleſiæ rebellione durabit, vel alijs hæreticis & ſchiſmaticis per eccleſiam denotatis, ſeu denotandis, ſeu quibuſcumque alijs ipſius Ludouici ſequacibus denotatis vel denotandis nullo vnquam tempore adhærebit, *& infra*, iuxta formam eccleſiæ abſoluas: & ſuper irregularitate per eum contracta ex eo, quod ſe non tamen in contemptum clauium diuinis immiſcuit, miſericorditer diſpenſes, eumque reſtituas ad famam & bona; non tamen ad beneficia eccleſiaſtica, quæ antea obtinebat: ſed eum dumtaxat habilites ad obtinendum beneficia eccleſiaſtica conſimilia illis, quæ obtinere antea noſcebatur, dummodo in illis eccleſijs non exiſtant, in quibus prima beneficia, quibus per proceſſus noſtros contra tales habitos propterea priuatus exiſtit, antea obtinebat: eum nihilominus vſque ad annum, a die abſolutionis, diſpenſationis, & habilitationis huiuſmodi computandum, ab officio diuino ſuſpendas, iniungens eidem, vt infra dictum annum in quatuor locis ſolemnibus, videlicet in baſilica principis Apoſtolorum de Vrbe, & monaſterij S. Pauli prope Vrbem, ac S. Ioannis Lateranenſis, & S. Mariæ maioris de dicta Vrbe eccleſijs, in ſingulis earum videlicet ſingulariter, quamprimum in eis ſolemnitatum feſtiuitates occurrent, & fidelium inibi aderit multitudo, reatus ſuos & culpas publice & alta voce confiteatur & dicat, &c. *Dat. Auen. IX. kal. iulij anno XV.*

Formula ad id concepta.

Publice in principib. Vrbis eccleſijs crimen execrari iuſſus.

4 Vt paterna pietate collecti eccleſiæ gremio qui redibant ad officium, ita animaduerſum in alios, qui in pertinacia obdureſcebant. Irretiti erant priuatis erroribus nonnulli hypocritæ, fratres de paupere vita vulgo nuncupati, qui a Pontifice alias ita deſcripti a fuerunt: *Fratres Minorum ordinis profeſſores, ſacram religionem B. Franciſci confeſſoris egregij ſub deſpecto habitu partitiſque caputijs oſtentantes, viri vtique fugitiui, nec minus apoſtatæ, quærentes a iugo religionis colla ſubducere, & debitum regularis effugere diſciplinæ, columbinæ ſimplicitatis ſpeciem præ ſe ferentes exterius, & callidi hoſtis aſtutias interius proferentes.* Erant ex ea nimirum pſeudominoritarum illuuie, qui S. Franciſci pura & incorrupta inſtituta ex candida & literali vocum interpretatione obſeruare gloriabantur, in quos vetera edicta inſtaurata fuerunt. b

Fraticellorum deſcriptio.

a Io. an. 1. ep. 106. extat apud Vad. an. 1317. n. 10

Ioannes, &c. venerabilibus fratribus archiepiſcopo eiuſque ſuffraganeis & dilectis filijs inquiſitoribus hæreticæ prauitatis in eis partibus auctoritate apoſtolica deputatis.

b Bull. to. XXII. M.S. arch. Vat. ſig. lit. A. pag. 129.

Pro-

Proceſſus contra Fraticellos.

In quib⁹ locis fuerint graſſati.

Dudum ad audientiam Apoſtolicæ ſedis multorum inſinuatione perducto, quod nonnulli profanæ multitudinis, qui vulgariter Fraticelli, ſeu fratres de paupere vita, aut Bizochi, ſiue Bighini, vel alijs nominibus nuncupantur, in partibus Italiæ, nec non in inſula Siciliæ, comitatu Prouinciæ, Narbonenſi & Toloſana ciuitatibus & diœceſibus ac prouincijs, alijſque ciſmarinis partibus contra ſacros canones habitum nouæ religionis aſſumere, congregationes & conuenticula facere, & ſuperiores ſibi ipſis eligere, quos miniſtros, ſeu cuſtodes, vel guardianos, aut nominibus appellant alijs, plurimos ad eorum ſectam recipere, in quibus habitant in communi, publice mendicare, quaſi eorum ſecta vna de religionibus per ſedem Apoſtolicam approbatis, temeritate damnabili præſumpſerant & præſumebant etiam inceſſanter; & vt ipſorum error veritas, & impietas religio putaretur, plurimi eorum regulam ordinis fratrum Minorum, quam ſanctus Franciſcus inſtituit, ſe profiteri ad literam obſeruare fingebant, quamquam ſub obedientia generalis vel prouincialium miniſtrorum ipſius ordinis minime morarentur, prætendentes ſe a ſanctæ memoriæ Cæleſtino V. prædeceſſore noſtro huiuſmodi ſtatus, ſeu vitæ priuilegium habuiſſe [confirmaram a Cæleſtino monaſticam eorum diſciplinam; & vocatos pauperes eremitas domini Cæleſtini, contendunt nonnulli, & Clarenorum congregationem fuiſſe huiuſmodi; at illi aduertant quid ſubijciat Pontifex] quod tamen, etiamſi oſtenderent, non valeret, cum felicis recordationis Bonifacius Papa VIII. prædeceſſor noſter ex certis cauſis rationabilibus omnia priuilegia ab ipſo Cæleſtino conceſſa, quæ per ipſum Bonifacium non contingeret approbari, vacuaſſet viribus, hec dictum priuilegium inueniretur per eundem Bonifacium approbatum; nos attendentes, quod in errorum barathrum faciliter ruunt, qui conceptus proprios patrum diffinitionibus anteponunt, ipſorumque quamplurimi, ſicut nobis fidedigna innotuerat relatio, a veritate catholicæ fidei deuiabant; contra ſectam, ritum & ſtatum huiuſmodi auctoritate apoſtolica de fratrum Minorum conſilio proceſſimus ſub hac forma: *Ioannes etc. ad perpetuam rei memoriam*. Sancta Romana atque vniuerſalis eccleſia, &c.] a Extat hæc ſanctio inter extrauagantes, hac temporis nota conſignata. *Dat. Auin. III. kal. ianuarij pont. noſtri anno II.* Tum ſubijcit.

Vt profeſſi ſint Frāciſcana inſtituta pura ſeruare.

Prætexuerint a Cæleſtino V. fuiſſe confirmatos.

Non valuerit prætextus ob contrariū Bonifacij decretū.

Quam iuſte Ioannes damnarit Fraticellos.

Adhibuerit in conſilium ipſos Minoritas.

a Extrau. Sancta Romana de relig.

Vetus decretum in Fraticellos inſtauratum.

5 Sane quia ſectam præfatam non reſurgere, ſed abolitam remanere perpetuo, prædictamque inuiolabiliter obſeruari ſententiam plenis deſiderijs affectamus, ad quod expedire plurimum credimus, proceſſum & ſententiam huiuſmodi ſæpius præſente fidelium multitudine publicari; diſcretioni veſtræ per apoſtolica ſcripta in virtute obedientiæ diſtrictius iniungendo mandamus, quatenus vos fratres archiepiſcope & ſuffraganei per vos veſtroſq; ſubditos & alios viros religioſos & ſeculares, exemptos & non exemptos, de quibus vobis videbitur (quos ad hæc non obſtantibus exemptionis & quibuſuis alijs priuilegijs eis, vel eorum ordinibus, aut locis ſub quacumque forma vel expreſſione verborum conceſſis, compellere per cenſuram eccleſiaſticam appellatione poſtpoſita valeatis) ſingulis diebus dominicis ac feſtiuis in eccleſijs & locis veſtrarum ciuitatis & diœceſis, ac in ſermonibus publicis, de quibus expedire cognoueritis, eoſdem proceſſum & ſententiam, dum clerus & populus ad diuina vel ſermones audiendos conuenerint, publicantes, omnes & ſingulos ſectam huiuſmodi obſeruantes generaliter, nec non nominatim illos, de quibus vobis ſummarie, ſimpliciter, & de plano, ac ſine ſtrepitu & figura iudicij conſtiterit in præmiſſam incidiſſe ſententiam excommunicatos denuntiare ſingulis diebus dominicis & feſtiuis in eiſdem eccleſijs, locis, & ſermonibus publice procuretis. Et quia ſine fautoribus & receptatoribus diu peſtilentes homines huiuſmodi latere non poterunt, nec durare, diebus dominicis & alijs ſolemnibus, præſente fidelium multitudine copioſa, ſub excommunicationis pœna & alijs, quas fautoribus et receptatoribus talium per iura canonica ſunt inflicta, vt a fautoria, receptatione, ac defenſione illorum publica et occulta debeant abſtinere moneatis et efficaciter inducatis; contra non parentes monitioni huiuſmodi ad denunciationem inflictarum comminatarum pœnarum huiuſmodi et alias, prout expedire videritis, vos archiepiſcopi et ſuffraganei veſtra ordinaria, voſque filij inquiſitores apoſt. auctoritate ſimpliciter et de plano, abſque ſtrepitu et figura iudicij veſtri, ſecundū ſtatuta canonum et priuilegia conceſſa inquiſitionis officio procedentes, inuocato ad hoc, ſi neceſſe fuerit, auxilio brachij ſecularis. *Dat. Auin. XIV. kal. martij anno XV.*

Iuſſi a præſulib⁹ publice anathemate deſigi.

6 Proruperat eo impietatis huiuſmodi hypocritarum fæx, vt licet ſacerdotio non eſſent initiati, ſimplices plebeios ad ſacram exhomologeſim admitterent, atque ad eos pelliciendos inanes indulgentias pollicerentur. Præerat huiuſmodi Fraticellis, qui diuerſam longe ab alijs Hermanni, Dulcinique, vel Apoſtolicorum impuriſſimis fraterculorum factionibus ſectam adulterinæ ſanctitatis ſpecie ex literali eaque in ſenſum nefarium detorta Franciſcani inſtituti interpretatione deluſi, imbutique nefaria Petri Ioannis Oliui, (qui licet a Minoritano ordine non ſe diuulſerit, alijs tamen illius diſcindendi cauſam ſuis erroribus præbuit) doctrina conflarant, Angelus e valle Spoletana laicus, improbæ ſuſceptæ ſententiæ ad inſaniam addictus: in quem Pontifex Melphienſem epiſcopum legibus agere imperauit, commiſſaque ab illius nequitiæ ſocijs flagitia ita expoſuit: a

a To. 8. p. 1 ep. ſerr. pag 281. & lib. bull. Io. XXII. M.S. arch. Vat. ſign. lit. A pag. 139.

Ioannes, &c. epiſcopo Melphienſi & inquiſitoribus hæreticæ prauitatis, in partibus regni Siciliæ & terris citra pharum auctoritate apoſtolica deputatis.

Ad noſtri apoſtolatus auditum perduxit nuper inſinuatio diſplicibilis et infeſta, quod quidam miniſtri ſathan, perditionis filij, et maledictionis alumni, qui ſe fratres de paupere vita faciunt vulgariter appellati, quamuis eorum ſecta iamdudum per ſedem Apoſtolicam fuerit perpetuæ prohibitioni ſubiecta, in illis partibus ſub ducatu cuiuſdam nequam hominis, videlicet Angeli de valle Spoletana, idiotæ vtique et quaſi literarum ignari, qui ſe caput ſeu magiſtrum ipſorum nominat, congregarunt et congregant inceſſanter; et gerentes ſub pelle ouilla rapacitatem lupinam, vt ſubtilius et facilius decipere ſimplicium animas valeant, varias hæreſes et errores, quibus ipſi reſperſi dicuntur, diſſeminare in diuinæ maieſtatis offenſam periculoſe nimium moliuntur; falſas prænunciantes indulgentias et plures perſonas ad confeſſionem ſacramentalem, licet claues non habeant, animas decipiendo damnabiliter admittentes, et alia deteſtanda varia in

Angelus e valle Spoletana eorum ſignifer.

in ſuarum animarum periculum, & plurimorum ſcandalum committentes.

Cum autem talibus, ne creſcant hæreſes & errores huiuſmodi, ſed extirpentur potius antequam per intonſionem coaleſcant in ſegetem, ſit ocyus obuiandum, diſcretioni veſtræ per apoſtolica ſcripta committimus & mandamus, quatenus aduerſus prædictum Angelum, & alios eius complices in hac parte ſecundum ſanctiones canonicas & priuilegia conceſſa inquiſitionis hæreticæ prauitatis officio, ſolerti adhibita diligentia, taliter prouidere, inuocato ad hoc, ſi neceſſe fuerit, brachij ſecularis auxilio, ſtudeatis quod hæreſes & errores prædicti extirpentur radicitus, & fides catholica conſeruetur illæſa, &c. *Dat. Auin. x. kal. decembris anno XVI.*

De Angelo Clareno.

a V vadin. in annal. an. 1317. n. 16. & ann. 1318. n. 23.

7 Meminere Minorum annales [a] cuiuſdam Angeli nuncupati Clareni, ſectæ illius, quæ Cœleſtino V. Pontifice oborta eſt, & S. Franciſci inſtituta puriſſima colere iactabat, ſeque a ſociorum, tanquam apud eos pietas defloreſceret, conſortio diuulſerat, promotoris: quique Liberato in ſecta condenda ſocio ſucceſſit in magiſtratu: & ſi ea, quæ refert Franciſcana hiſtoria cum ijs, quæ ex Iordano ſuo loco attulimus [b] de Liberato & Angelo factionis Fraticellorum ſeu fratrum de paupere vita, quam Bonifacius damnauit, conditoribus conferamus, nō diſpar ſtudijs reperietur Angelus idiota & hereticus, quem Pontifex ſuperiori diplomate exagitat: nam primo Angelum Clarenum in illa i[...]ius hiſtoria fertur [c] non fuiſſe ſacerdotem, & accuſatum de exceptis ſacris exhomologeſibus apud Ioannem, tum Bonifacio VIII. & patriarchæ Conſtantinopolitano ſectam illius damnantibus non paruiſſe. Cum vero hunc Liberati ſocium Iordanus [d] rerum ſui temporis accuratus auctor in narrandis ijs, quæ ad Minoritas ſpectant, referat antea Petrum e Foroſempronio dictum, & Angeli nomen ſibi aſciuiſſe, *quia*, inquit, *ſe fingebat reuelationes angelicas habere* pariter patriæ nomen commutaſſe ſuſpicio ſubeſſe forſitam poſſet, ne facile a cenſoribus fidei, qui in fraterculos in oriente tum in occidente iuſſi [e] erant inquirere, comperiretur. Referunt [f] pariter Franciſcani annales, Clarenorum ſectam, quæ Cœleſtini Quinti Papæ indulgentia adoleuerat, ac transfugas ordinis Minoritarum colligebat, damnatam a Ioanne fuiſſe; tamen eiuſdem Cœleſtini propoſito diplomate acerrime ſe tutatam eſſe. Sed cum id reſciſſum fuerit aduerſus Bonifacij & Ioannis iuſtiſſima decreta non valuit eorum excuſatio: atque ideo non veram pietatem coluiſſe conſtat, vt prætereamus infandam illam hæreſim, qua Liberati & Angeli ſequaces Pontifices exutos omni auctoritate, eamque in ipſos transfuſam ob ſtudium paupertatis effutiebant. [g]

b Annal. to. XIV. ann. 1294. nu. 26.

c Apud V vading. an. 1318. n. 23.

d Iord. M. S. Vat. ſig. n. 1960. et Annal. to. XIV. ann. Chr. 1294. n. 26.

e Id. ib.

f Marc. Olyſſip. l. 7. c. 34. ex chr. vet. & Mariā.

Hypocriſis pro vera pietate culta.

g Iord. M. S. Vat. ſign. n. 1960. Annal. to. XIV. ann. Chr. 1294. n. 26.

Nec putandum hæc crimina falſo Ioanni cuius animum a Minoritis auerſum perperam aiunt, nimium credulo inſuſurrata ab inuidis; quo nomine ſacrum Minoritarum ordinem indigne traducunt: nam plures alij Pontifices non modo Bonifacius VIII. qui naſcentem ſectam elidere ſtuduit, ſed etiam Clemens VI. de blaſphemijs huiuſmodi a pſeudoreligioſis iactatis grauiſſime eſt conqueſtus [h]. Porro memorati Angeli ſequacium, qui in Neapolitano regno pullularant, cauſam Gerardus Otho ſupremus ordinis præpoſitus, atque Helionus Rhodiorum equitum magiſter, tum archiepiſcopus Neapolitanus cognoſcere iuſſi ſunt [a]. Neque ambigimus, quin plures viri ſimplices & pio puriſsimi Franciſcani inſtituti ſeruandi zelo ſe Angelo aggregarint: qua illecebra plures allecti ſenſim hæreſim ab hypocritis, in angelos lucis transformatis, inſtillatam imbibebant.

h Clem. VI. ann. to. 3. ep. ſecr. 52.

a To. 8. p. 2. ep. ſecr. pag. 242. & 315.

Quod ſi congregationis Clarenorum, qui ad Pij Quinti tempora perſtiterunt, atque a Sixto Quarto eremitæ ſancti Franciſci appellati reperiuntur, auctor Angelus de Cingulo Clarenus agnominatus a Clareno flumine inter Aſculum & Nurſiæ Alpes, prope quod extructo cœnobio diu cum ſuis diſcipulis vixiſſe ferunt, idemque auctor eccleſiaſticus vere pius extitiſſet, vt tradit Vvaddingus [b], illū non fuiſſe Liberati in cōdenda nefaria Fraticellorum ſecta ſociū, ſed ab eo diſcrepantem dicendum eſſet: cui opinioni fauet patriæ diſtinctio, cum illum Foroſempronio oriundum ſcribat Iordanus [c], hunc Cinguli natum referat Vvaddingus [d]; quin etiam Marcus Vlyſſipponenſis [e] ex chronico peruetuſto Ioannem appellet.

b V vad. an. 1317. n. 28. & de ſcriptor. ord. Min. in Ang. de Cing.

c Iord. M. S. Vat. ſig. n. 1960.

d V vad. de Script. ord. Min.

Clareni ſecta, vt ad pietatē reuocata.

e Marc. Olyſſ. l. 7. c. 23.

Si vero idem fuerit, qui varia nomina ſubdole commutarit, tum nefarium hypocritam fuiſſe & hæreticum non ambigendum eſt; & primos ſocios reſperſos impietate, flexuque temporum partim hæreſim expurgatam flammis, partim doctrinæ luce diſcuſſam, vt quæ initio ſecta fuerat impia, in piorum hominum ſocietatem præſtantem religione & ſanctitatis fragrantia ſuauiſsimam effloreſceret, ac tum demum foueretur a Sixto IV. priſtinoque Minoritarum ſodalitio a Pio V. reſtitueretur. Quod vero Angelus apud ſectarios ſuos vel alios ſanctitatis exiſtimationem collegiſſet, non mirum eſt, cum ab imperitis a ſanctitate non facile diſcernatur hypocriſis, prorſuſque ſplendido illo primi collapſæ diſciplinæ Franciſcanæ reſtitutoris nomine indignus eſſet; licet enim defloruiſſe diſciplinæ ſplendorem ſtatuerimus cum Marco Vlyſsipponenſi [f], ac Liberatum & Angelum a Raimundo ordinis præpoſito, Corrado Offidano, Iacobo Tudertino, Petro e Monticulo, quorum aliquos ob egregias virtutes beatorum nomine inſigniunt, ad Cœleſtinum V. miſſos; id plane conſtat, ipſos ad ſodalium conſortium iubente Bonifacio redire debuiſſe, nec ſtare religioſam familiā poſſe, quæ apoſtolico anathemate perculſa ſit. Fuiſſe autem iuſtum decretum Bonifacij (inferius a nobis repetendum) certum eſt, cum Liberatus & Angelus reſtituendi ordinis fuco illum diſſiparent, perſonatamque tantum religionem gererent. Infectus erat illius hypocriſis lue Bernardus Fuſcerius pſeudominorita, quem Guido Carmelita epiſcopus Maioricæ, proximo anno ad Elnenſem in Catalonia epiſcopatum traductus, vt ex pontificijs literis [g] conſtat, comprehendit atque vna cum fidei cenſore eiuſdem hæreſes ex ipſius literis in triginta duos articulos digeſſit [h].

f Id. l. 5. c. 27.

Bernard⁹ Fuſcheri⁹ hæretic⁹.

g An. 16. p. 2. ep. com. 1353.

h An. 15. p. 2. ep. com. 956.

8 Alebat inter Minoritas ſchiſma Michael Cæſenas hæreſiarcha, atque in Italia ſuas vices demandarat Thedino pſeudominoritæ, cuius comprimendi Fulconi Piceni præſidi prouincia a Pontifice demandata eſt [i]. Cudebat varia idem Michael aduerſus eccleſiam fidemque catholicam Monachij, vbi Ludouici Bauari clientela rectus erat, venenata commentaria [l], quæ encyclicis literis hoc anno XXIV. ianuarij datis ad Minoritas, vt eos peruerteret, inſerebat, & querebatur [m] Geraldum in ſui locum fuiſſe ſubrogatum; ſuamque hæreſim & apoſtaſiam argu-

i To. 8. p. 2. ep. ſecr. pag. 111.

l Ext. in M S bibl. Vat. ſign. n. 4010. pag. 106. & in M. S 4008. pag. 151.

m Eod. M. S. 4010. pag. 212.

mentis colorabat varijs, quæ confutat Geraldus Otho in eo commentario, quem ex Perpinianenſibus comitijs conſcripſit a, in quo hypocriſis laruam ita perite detrahit, vt nuda eius impietas pateat.

a Ext. in cod. M. S. bibl. Vat. ſign. n. 4010. pag. 215. Minorita rum magiſter in Michaelē ſcribit,

Nonne, inquit, *cogitat, fili incredulitatis, exemplum quod frater Elias meus & tuus in officio, ſed tuus in ſchiſmatico ſcandalo prædeceſſor, apoſtata fuit, ſchiſmaticus, & hæreticus: qui ſub domino Innocentio IV. cum Frederico, ab imperatoria dignitate depoſita & ſententialiter per eccleſiam condemnato, ſe ſubtraxit ab obedientia domini Papæ & ab eccleſiaſtica vnione? His tamen non obſtantibus noſtra religio, procurante Domino, non ſuper hoc Elia hæretico, nec ſuper te imitatore ſuo, ſed ſuper ſolidiſſimam petram Chriſtum mediante B. Franciſco fundata in fide & deuotione & obedientia & reuerentia ac vnitate ſacroſanctæ matris eccleſiæ, inconcuſſa permanſit; ſicut hodie, te errante a catholicæ fidei tramite cum hominibus deuijs deuiante, noſtra religio per Dei gratiam in communione & gratia ſedis Apoſtolicæ perſeuerat. Non igitur tu dominum Papam, ſed te dominus Papa velut vere reprehenſibilem reprehendit. Quare, miſer homo, non vides vel non intelligis quam inaniter & quam mendaciter de reſiſtentia gloriaris? Cæterum tum inducis exemplum cleri Romani, dicens ſcilicet: Ab ipſius domini Ioannis obedientia & communione receſſi ad inſtar catholicorum & approbatorum virorum de clero Romano, qui ab obedientia & communione Anaſtaſij Papæ deuiantis a veritate fidei, quam eccleſia determinauerat, receſſerunt prout in canone xix. diſt. cap. Anaſtaſius legitur & habetur; iſtud quidem exemplum contra te militat in duobus.*

Suum excuſantem apoſtaſiā redarguit.

9 *Primo namque quia, ſi exempla Romani cleri ſequi decreueras, cur Romani cleri principibus dominis S. R. E. Cardinalibus catholicis & fidelibus, in obedientia & communione domini Papæ manentibus, non manſiſti? & cur ipſis non recedentibus receſſiſti, niſi quia eos non ſequi ſed præcedere, ſi te voluiſſent ſequi, in apoſtatica fuga volebas? Si tamen dicat tua perfidia, quod non ipſos dominos Cardinales clericos domini Papæ, ſed anticardinales dudum clericos antipapæ habebas pro clero Romano ſeu pro principibus cleri Romani, reſponde. Si cum illis tunc perfidis a communione domini Papæ tunc recedentibus receſſiſti, cur cum illis redeuntibus, & pœnitentiam agentibus rediens pœnitentiam non egiſti, poſtquam eorum exempla ſequi volebas, niſi quia ſuperbia ſicut prior egreditur ad illicita opera, & poſterior reuertitur ſi frangitur ad pœnitentiam? ſic tu ſuperbus ſuperbiæ filius primus eſſe in apoſtaſia & nouiſſimus in pœnitentia voluiſti? Si vero tua dicat inaudita temeritas, quia nec dominum Papam, nec adhuc antipapam habes pro Papa, nec clerum illius pro clero Romano, reſponde. Si ſecundū opinionem tuam Romana poſſit inueniri eccleſia, quia conſtat ſi non inueniatur Romanus clerus, quia nec Romana eccleſia inuenitur: clerus autem, qui habitat in Auinione, qui habitat Romæ, qui habitat in toto orbe catholicorum & orthodoxorum obedit & communicat domino Papæ: clerus autem qui eſt Saonæ ſub tuo ſacrilego & blaſphemo vicario Berengario Bochuſſe Ianuenſi pſeudoarchiepiſcopo & Piſano in theologia magiſtro obedit vel antipapæ, vel ſathanæ, vel ſynagogæ Iudaicæ, vel vtrique. Vbi eſt igitur eccleſia Romana catholica, ad quam appellas? dic, ſi tu ſcis, vbi ſit tranſportata? Nonne verecundaris? nonne confunderis dicere et ſcriptitare per mundum ea, quæ omnes Chriſtianæ aures abhorrent, quod tu nullius dignitatis, nullius nobilitatis, nullius auctoritatis, nullius potentiæ, nullius virtutis, licet multi criminis homo ſanctiſſimum Apoſtolicum Chriſti vicarium, vniuerſam eccleſiam, patriarchas, archiepiſcopos, epiſcopos, principes, burgenſes, ciues, laboratores, tot viros & feminas populos Chriſtianos ſub obedientia & communione domini Papæ ſeruientes de hæreſi & fautoria hæreſis audis condemnare?*

Conuincit impoſturæ & mendacij

Et inſandæ arrogantiæ.

Michael prouocās ad eccleſiam, eam ſubſtantia cō fundit.

10 *Secundo præmiſſum exemplum contra te militat, quia tu, non dominus Papa, in duas incidiſti culpas.* Et infra: *Tu, ſicut tota nouit eccleſia, manifeſtis hæreticis, puta Petro de Corbario, dudum ſacrilego & hæretico antipapæ, Marſilio de Padua, Ioanni de Ianduno, & quampluribus alijs etiam in criminibus & ſacrilegijs communicaſti, communicas, & communicare non ceſſas. Item occulte conaris per falſas ſuggeſtiones, ſcripturas, & ſuaſiones fratres alios tibi commiſſi ordinis non quidem ad gradus eccleſiaſticos, ſed a gradibus & cultibus, ab obedientia & reuerentia eccleſiaſticis reuocare.* Et infra. *Quare communitas noſtri ordinis propter eaſdem cauſas a tua communione & obedientia merito ſe abegit: tamen domino Papæ vere & fideliter, & vt vere fideli adhæſit, quia ipſe non communicat nec communicauit hæreticis, nec etiam occulte operatus eſt quidquam: quinimo in reuocatione damnatorū, redire cum pœnitentia volentium, & in editione ſuarum cōſtitutionum, exempla nequaquam ſequens Anaſtaſij, de conſilio dominorum Cardinalium, epiſcoporum, presbyterorum, & diaconorum multiplici deliberatione proceſſit. Quapropter hoc ſolum exemplum, ſi bene cogitaſſes, te a tanta inſania retrahere debuiſſet.* Hæc Geraldus, qui Michaelem hæreſiarcham eius argumentis vrget & conuincit. Verum hypotheſis quod Anaſtaſius II. a fide deflexerit, ac propterea a clero Romano abiectus & mox diuinitus turpi morte oppreſſus ſit, falſa eſt. Ac primum obſeruandum Michaelem hæreſiarcham contendiſſe a, Romanum Pontificem ſine concilio œcumenico in ferendo fidei decreto errare poſſe, ac Ioannem in illo, contra quod ipſe Michael nouæ hæreſeos ſigna extulerat, nempe, *Cum inter nonnullos*, erraſſe.

Cum manifeſtis alijs hæreſiarchis ſe coniecit

a Ext. in commentario M. S. bibl. Vat. ſignat. n. 4010. pag. 206. Contendit Pontificem in ferendo fidei decreto errare poſſe.

11 Vt vero probaret errare poſſe Pontificem in iudicio fidei, calumnias iam ante confictas a ſchiſmaticis in nonnullos Pontifices repetijt, atque obiecit de Anaſtaſio II. ſed falſo. Ac primum Anaſtaſij hoſtes ſchiſmatici nūquam finxere, ipſum in dirimenda e Petri cathedra fidei controuerſia erraſſe: ex quo Michaelis obiectio eliditur. Et ſi referat Gratianus *diſt.* xix. c. *Ita Dominus*, erraſſe Anaſtaſiū, quod rata eſſe voluerit ſacramenta baptiſmi & ordinis, quæ Acacius hæreticus contulerat; non in eo errauit Anaſtaſius, ſed Gratianus ſuam imperitiam prodidit, vt docent theologi b. Quod ad alia vero obiectionum capita in Anaſtaſium attinet; futilia ſunt: ſtatuamus enim quod voluerit ille Photinum, qui communicauerat Acacio, abſoluere ſine cleri conſenſu; non propterea a fide deflexit. Demonſtrant etiam Cardinales Baronius c & Bellarminus, falſum eſſe ipſum, voluiſſe reuocare Acacium; & pariter confictum fuiſſe, illum diuina vindicta percuſſum d. Ac ſi quis omnino contenderet, Acacij nomen dypticis reſtituere voluiſſe, moxque diuinitus oppreſſum; non ex eo auctoritas Pontificis exoleſceret, ſed magis diuina in eccleſiam prouidentia illuſtraretur e: ſtabitque Pontificem in proponendo vniuerſæ eccleſiæ fidei decreto a Spiritu ſancto ex Chriſti ſponſione regi. Obiecit præ-

Non errauit Anaſtaſius II. vt obijcit.

b Turrecr. ſumm. de eccl. l. 2. c. 112. Bell. de Rom. Pont. l. 4. c. 10 & alij

c Bar. an. Chr. 497. n. 27.

d Idem & Bellar. ſup. cap.

e Bar. eod. n. 27. 28. Turrecr. & Bell. vbi ſup.

præterea Michael, erraſſe Liberium. Verum is nullum in controuerſia iudiciaria tulit aduerſus fidem decretum; ſed præuaricatus eſt communicando cum Semiarianis, quapropter in eius locum ſubrogatus eſt Felix, qui martyrij palmam damnato Conſtantio tulit, de quo pluribus Cardinales Baronius a & Bellarminus b, qui de Felicis ſucceſſione cauſam hanc affert: *Tametſi enim Liberius hæreticus non erat, tamen habebatur propter pacem cum Arianis factam hæreticus; & ex ea præſumptione merito potuit ei pontificatus abrogari. Non enim homines tenentur, aut poſſunt corda ſcrutari; ſed quem externis operibus hæreticum eſſe vident, ſimpliciter hæreticum iudicant, ac vt hæreticum damnant*. Reſipiſcens vero Liberius Felici iterum ſucceſsit, excitatuſque diuinitus Imperatorem Conſtantium atque epiſcopos Vrſatium & Valentem hæreticos damnauit: de quo memorati auctores.

a Baron. an. Chr. 357. n. 35. b Bell. l. 4. de Rom. Pont. c. 9. Liberius errauit in externo actu, non in ferendo fidei decreto. Iterumq; Pontificatum adeptus.

Inania ſimiliter ſunt, quæ de Leone obijciuntur cum ipſe pſeudopontifex eſſet; quare merito vim argumenti retorquet in Michaelem Geraldus c: *Sed temporibus noſtris a communione & obedientia Petri de Corbario, in antipapam tyrannice & diabolice per hominem laicum, ſecularem, & excommunicatum intruſi, quicumque fideles ſe ſubtrahere tenebantur. Videas igitur, ſi tu habes oculos quibus videre valeas, ſi fuiſti æqualiter occæcatus tam in facto quam in iſto dicto: quomodo enim & qua fronte iſta exempla pro te inducere potuiſti?* Et infra: *Tu in tuo receſſu acceſſiſti ad intruſum, & receſſiſti ab illo, qui canonice fuerat nullo dubitante ingreſſus. Receſſiſti a vicario Chriſti, & acceſſiſti ad vicarium antichriſti. Acceſſiſti ad eum, qui aliunde aſcendebat vt latro; & receſſiſti ab eo, qui per oſtium intrauit vt paſtor. Acceſſiſti ad eum, qui in nomine proprio veniebat; & receſſiſti ab eo, qui venerat in nomine Chriſtiano. Acceſſiſti, vt tu ipſe dicis, ad ciuitatem Piſarum, vbi tunc erat ſedes ſathanæ, & ibi fratres, quorum animas in cura te habere dicebas, faciebas ab antipapa officia & dignitates eccleſiaſticas acceptare: quorum conſecrationi, ſeu potius execrationi, inunctioni, vel verius fœdationi ſicut impudicus leno fornicationum & fœditatum ſpiritualium aſſiſtebas*. Et infra.

c M. S. bibl. Vat. ſign. n. 4010. pag. 215.

Vt Michael manifeſto antipapæ ſe coniunxerit.

12 *Quod autem appellationis tuæ pallium, ſub quo rebellionem tuam ſchiſmaticam velare conaris, ſit inane & vacuum, patenter apparet conſideranti cuilibet eum qui appellat, & eum contra quem appellat, & iudicem quem appellat. Tu autem appellaſti realiter non vt perſona publica, quia ordo appellationem tuam non approbat nec commendat, ſed potius improbat & condemnat; ſed vt perſona priuata attentaſti facere quod feciſti: hoc autem modo feciſti te perſonam hæreticam, prout conſtat per literas tuas, vt in proceſſibus contra te habitis in nouiſſimo noſtri ordinis generali capitulo declaratur: perſona autem hæretica ſecundum canonicas ſanctiones appellare non poteſt, nec admitti appellatio eius debet: tu autem qui decretales & decreta frequenter allegas, iſta melius noſſe deberes. Sed audi cauſam, quare omnis hæretici appellatio non debet admitti, quia vt Paulus ait, ſubuerſus eſt qui hæreticus eſt, & deliquit proprio iudicio condemnatus, ad Tit. 111. cap. Perſona vero contra quam appellaſti eſt ille, qui non habet ſuperiorem in terris: propter quod de iure ab ipſo appellari non poteſt.* Et infra: *Appellaſti quoque ad illam eccleſiam, quam tu in tuis literis, quas ad diuerſas partes ordinis direxiſti, pronunciaſti, aſſeruiſti, & denuntiaſti eſſe hæreticam, & per conſequens omni poteſtate iudiciaria deſtitutam: quare appellatio tua nullum potuit nec debuit habere vigorem. Sicut ergo ſchiſmatica rebellio Dathan & Abiron, Chore ſuorumque complicum per appellationem excuſari non potuit; ſic & tua rebellio non eſt excuſabilis, ſed plectibilis ignibus ſempiternis.*

Appellatio Michaelis nomine Minoritarũ edita a Minoritis repudiata eſt.

13 *Zelus autem tuæ fictæ fidei ad tuorum excuſationem errorum fore falſiſſimus euidenter declaratur, tum quia veræ fidei verus zelus in cauſa fidei non facit fugere, ſed pro defenſione fidei expectare; vnde zelus tuus, qui te ad fugiendum induxit, demonſtrat aperte, quod opinionem tuam euangelicam eſſe ſententiam minime reputaſti: tum quia zelus fidei non quærit ſuper adinuentione mendoſa fundari, ſicut tu viam tuam ſuper multis mendacijs & adinuentionibus falſis ſæpe fundaſſe probaris: tum quia temeritate alias inaudita de libello per dominum Papam contra dicta tua & ſectam tuam edito te dicis duodecim collegiſſe errores, inter quos enumeras nonnullas euangelicas & propheticas ſententias, ſicut in illo libello in pluribus paſſibus demonſtratur aperte. Sed quia tu ad rationes & allegationes & ad auctoritates contra tuam inſaniam per dominum Papam inductas non reſpondes, nec reſpondere potes; nec contra ſophiſticarum tuarum rationum reſpõſiones replicas, nec replicare attentas, non oportet quod nos, qui videmus ſicut tu videre videris, tibi fore manifeſte concluſum contra rationes & reſponſiones huiuſmodi præter neceſſarijs diſputationibus laborare. Propter quod nequaquam a nobis petere debuiſti, vt oſtenderemus tibi, an dicta domini Papæ concordarent cum euangelica veritate, & an dicta tua ab ea in aliquo diſcordarent: hoc enim ſufficienter oſtenſum eſt tibi. Si tamen aliquam rationem pro tuo fundata opinione proferres, vel rationum & auctoritatum contra tuas inſanias inductarum ſolutionem, vel apparentem reſponſionem, parati ſumus iuxta B.* Petri *conſilium ad ſatisfactionem faciendam tibi, & omni poſcenti nos in cauſa fidei rationem.*

Redarguitur Michael de ficto zelo.

Eius ſententia pugnante cum ſacra ſcriptura.

14 *Sicut ergo nec fidei, ita nec religionis, nec regulæ zelum habuiſſe probaris: quomodo enim zelaſti pro regula, enormiter veniens contra primaria regulæ fundamenta? tu namque iugum obedientiæ ſicut bos indomitus impudentiſſime reieciſti; cum tamen ſanctiſſimus inſtitutor noſtri ordinis B. Franciſcus dicat in principio regulæ: Frater Franciſcus promittit obedientiam & reuerentiam domino Papæ Honorio, ac ſucceſſoribus eius canonice intrantibus, & eccleſiæ Romanæ*. Et in fine: *Semper ſubditi & ſubiecti pedibus eiuſdem ſanctæ* Romanæ, *eccleſiæ paupertatem & humilitatem & ſanctum euangelium domini noſtri Ieſu Chriſti, quod firmiter promiſimus, obſeruemus. Conſtat autem vniuerſitati fidelium, ſæpedictum ſanctiſſimum in Chriſto patrem dominum Ioannem XXII. canonice quidem fuiſſe Apoſtolicam ſedem ingreſſum, & illam* Romanam *eccleſiam cui, Domino diſponente, noſcitur ipſe præeſſe. Tu vero infelix infeliciter contra regulam, quam profeſſus fueras, ab eius obedientia receſſiſti, & vocem eccleſiaſticam atque euangelicam obedienter audire minime voluiſti.*

Inculcat Geraldus exemplũ S. Franciſci in Pontificem obſeruantiſſimi.

Item contra votum paupertatis proprietarius fuiſti, & alios plurimos proprietarios feciſti: ſicut enim eorum, qui tui dudum fuerunt complices, concors relatio iuramento firmata confirmat, quod tu pecuniam ad Monachum in camera tua tenes, & pecuniam immediate manibus fratrum, quos pro tuis mittis negotijs, exhibes vel interdum exhiberi facis; non obſtante, quod regula noſtra clamat: Præcipio firmiter fratribus vniuerſis, vt nullo modo de-

Obiurgat Michaelẽ proprietarium eſſe.

denarios vel pecuniã recipiant per ſe vel interpoſitã perſonam; vnde Franciſcus de Æſculo tua iniquitatis complex, pergens de Cumis verſus Monachum, inuentus eſt ſuper ſe immediate portare octuaginta florenos ſed quia nequaquam de bono iure fuerunt, prædones eos diuino iudicio rapuerunt, vt expropriationem, quam non ſeruabat voluntarius, ſeruaret inuitus. Contra caſtitatem quoque, cum iuuenes, qui per te deceptis tuis erroribus adhæſerunt, ſæpe mittis per mundum ſine habitu & ſine ſocio cum pecunia & gladio, in argumentum certiſſimum, quod nihil penitus curas de caſtitate eorum. Dicas ergo, inſenſate, nunquid non erubeſcis? nonne confunderis dicens, te pro noſtri ordinis perfectione & puritate zelare, qui notorie contra obedientiam, contra paupertatem, contra caſtitatem, quas in profeſſione vouiſti, iugiter cum tuorum ſcelerum complicibus operaris? &c. Dat. Perpiniani poſt definitionem generalis capituli anno Domini MCCCXXXI.

15 Iniiſdem Perpinianenſibus comitiis ſacer Minoritarum ordo, firmiſſime eccleſiæ petræ innixus, eundem Michaelem, ſua figmenta decretis fidei a Pontifice editis præferentem, atque ex eo lapſu in alias proruentem hæreſes, quantumuis id Franciſcanæ familiæ zelo actum ementiretur, iudiciario ordine vna cum Guillelmo Ochamo, Henrico Chalemio, & aliis damnauit, omnemque labem ac ſuſpicionem, quæ de tacita cum eo conſenſione ſuboriri potuiſſet, a ſe penitus remouit; cuius edicti a præcipua pars hæc eſt: *Dilectus in Chriſto frater Paſtor dudum miniſter in prouincia Prouincia in noſtra præſentia conſtitutus propoſuit, quod præfati Michael, Henricus, Franciſcus, Guillelmus, & Bonagratia in diuinæ maieſtatis offenſam, & in ſancta Romana eccleſia, quantum in eis eſt, detrimentum, & in non modicam noſtri ordinis iacturam tanquam hæreſiarchæ ſeminauerant hæreſes, & velut archiſchiſmatici diuiſiones procurauerant & ſchiſmata; & ſicut crudeles homicidæ, fratricidæ, ac matricidæ proſcriptiones, captiones, & tormenta, contra prælibatos prælibati ordinis conſpirantes, ſuis procurauerant fratribus, & religionem noſtram, matrem ſuam, voluerant euertere. Quod enim ſeminant hæreſes, patenter apparet ex diuerſis ſchedulis & literis, per præfatum Michaelem perſonis pluribus & communitatibus ad diuerſas partes directis, quas vidimus, tenuimus, & legimus, ac legi audiuimus, & examinari per quamplures ſacræ theologiæ doctores & alios in theologia peritos fecimus: ex quibus euidentius colliguntur errores plurimi, qui noſtro & dictorum doctorum ſeu verius vniuerſalis eccleſiæ iudicio hæreticales merito ſunt cenſendi.*

In publicis comitiis damnat.

a Ext. in MS. bibl. Vat. ſign. n. 4008. pag. 163.

Michaelis, Ochamo, & aliis obiecta ſcelera in ordinem Franciſc.

Ipſorum errores.

Primus. *Primus eſt, quod Imperator poteſt Papam deponere & depoſitum declarare.* Secundus. *Secundus eſt, quod clerus & populus Vrbis Romæ poteſt Papam deponere & depoſitum declarare.* Tertius. *Tertius eſt, quod illud alias inauditum facinus, quod aduerſus ſanctiſſimum patrem & dominum, dominum Ioannem Papam XXII. in Vrbe prædicta per aliquos perditionis & diffidentiæ filios de facto attentatum extitit, de iure ac legitime actum fuit.* Quartus. *Quartus eſt, quod conſtitutiones per Romanum Pontificem, canonice intrantem, editæ de conſilio ſacri ac fidelis collegii dominorum Cardinalium ſunt hæreticæ.* Quintus. *Quintus eſt, quod obedire illi, cui vniuerſalis eccleſia obedit, eſt animam damnare & ſe hæreticum confiteri.*

16 *Ex eorum quoque fructibus & artibus, ex quibus cognoſcuntur falſi prophetæ, declaratur ipſorum hæreſis: quoniam tempore, quo præfatus Petrus de Corbaria dudum ſacrilegus antipapa pro vero Papa damnabiliter ſe gerebat, prædicti Michael, Guillelmus, Franciſcus, Bonagratia in ciuitate Piſana Petro tunc hæretico manifeſto adhæſerunt, ipſum pro ſua confirmatione prauitatis hæreticæ informarunt, conſilium, auxilium, & fauorem præſtantes eidem; in tantum, quod ipſe Michael, pro generali miniſtro ſe gerens, pluribus noſtri ordinis fratribus præcepit, quatenus a ſæpedicto Petro antipapa reciperent eccleſiaſticas dignitates: & cum conſecrarentur vel potius exſecrarentur, & dum pro clericalibus dignitatibus, ſeu verius indignitatibus inungerentur vel potius fœdarentur, dicti Michael, Guillelmus, Franciſcus, & Bonagratia cum damnatis hæreticis & eis, qui a ſæpius repetito antipapa eccleſiaſticas dignitates ſuſceperant, & cum noſtri ordinis apoſtatis conuerſantur & habitant, conſiliantur & tractant, ſeu verius machinantur, & ad euerſionem ſtatus eccleſiaſtici & fidei orthodoxæ laborant. Quod autem diuiſiones procurant ac ſchiſmata, veridica fama ſeu potius infamia vniuerſis pene fidelibus declarauit: nam & ipſi ab eccleſiaſtica vnitate & a noſtri ordinis ſocietate diuiſi ſciſſuram, quam temere inchoarunt, damnabiliter totis viribus ampliare contendunt, ad diuerſas partes perſonis religioſis & ſecularibus ſcribentes: & ne Romano Pontifici vero & vnico in terris Chriſti vicario vel præfato generali miniſtro pareant & obediant, vanis & falſis inductionibus ſuadentes, Iudam Galilæum, qui olim in diebus profeſſionis auertebat populum poſt ſe, & ne obedirent Romano principi ſuadebat, totis conatibus imitantes. Quod autem conſpirationes ad fratrum proſcriptionem, captionem, & tormentorum afflictionem faciant; euidentia rei, quæ per eos in Bauaria & vicinis partibus agitur, manifeſtat: nam per gentes Ludouici de Bauaria iam fecerunt capi & torqueri fratrem Corradum de Monacho quondam cuſtodem Bauariæ, ipſumque per violentiam & anguſtiam tormentorum negare fidem ſedis Apoſtolicæ ſaltem ore compelli.*

Molitiones ad lacerandū ordinem.

Nos ergo præmiſſa ſcelera diſſimulare oculis conniuentibus non valentes, proteſtatione ſuperiori iterum repetita, videlicet proceſſibus ſanctiſſimi patris & domini Ioannis diuina prouidentia Papæ XXII. non intendimus per iſtos proceſſus in aliqua derogare; ſed eos tanquam iuſtos & ſanctos intendimus pro viribus imitari: ſed per iſtos proceſſus intendimus, quantum in nobis eſt, & quantum nobis competere poteſt, offenſam domini noſtri Ieſu Chriſti & eius in terris vicarii, eccleſiæ ſacroſanctæ, & noſtri ordinis legitimis vltionibus vindicare: quapropter in die definitionis præſentis capituli generalis in domo materiali ante clauſtrum pro tribunali ſedentes, admiſſis quibuslibet, qui volebant & poterant intereſſe, auctoritate priuilegiorum noſtro ordini a ſede Apoſtolica indultorum, præfatos Michaelem, Henricum, Franciſcum, Guillelmum, & Bonamgratiam in præmiſſis erroribus erraſſe & hæreſes contraxiſſe, velut hæreticorum fautores, hæreticos, & hæreſiarchas, & in præmiſſis eccleſiæ ſacroſanctæ & ordinis noſtri diuiſionibus & rebellionibus ſchiſmatizaſſe, tanquam ſchiſmaticos & archiſchiſmaticos; in prædictiſque conſpirationibus proſcriptionum, captionum, & tormentalium afflictionum aduerſus prælatas & alios noſtri ordinis fratres coniuraſſe, tanquam crudeles homicidas, fratricidas, & matricidas finaliter condemnamus, priuantes eoſdem noſtri ordinis priuilegiis, gratiis, & beneficiis, conſortio, & fauore, & eoſdem ad perpetuum carcerem iudicantes, & velut tales dignos & ab-

Decretoria in eos Minoritarum ſententia.

Digitized by Google

obnoxios præmiſſis pœnis proſecuti ſententia declarantes, &c. Videant ex his recentiores, qui tanto ardore horum famam defendendam ſuſcipiunt, num in eo cum ordine conſentiant, cum idẽ ſacer ordo, fide & conſtantia eccleſiæ coniunctiſsimus eoſdem Michaelem, Ochamum, & ſocios veluti capitales diuini Numinis, eccleſiæ, & ordinis ipſius hoſtes, lacerata hypocriſis, quam induebant, larua, fuerit inſectatus: nec vero horum lapſus eiuſdem ordinis, ſanctorum & doctorum virorum numero florentiſsimi, ſplendori magis officit, quam luciferi & ſequacium lapſus nocuit angelorum beatorum dignitati.

Scriptæ perperam ad horum gratiam apologiæ.

17 Afflati fuerant Sanciæ Reginæ Siciliæ memorati Michaelis errores, quæ cum ſedem Apoſtolicam, vt puriore doctrina erudiretur conſuluiſſet, Ioannes ſcriptum a ſe cõtra hæreticorum errores, inter quos is erat, Romanum Pontificem leges a concilijs œcumenicis vel a prædeceſſoribus latas ad alicuius gratiam ſoluere non poſſe, commentarium tranſmiſit: quem fuiſſe putamus illum a quem ſuo loco inſeruimus b; tum adiecit ex ijs ſubiectas controuerſias illuſtrari.

Reginæ Siciliæ eorũ errores propoſiti.

a An. Chr. 1329. n. 22. & c.

Tranſmiſſos aduerſus illos commentarius.

b Ead. par pag 96

Reginæ Siciliæ.

Ex contentis in ſcripturis præſentibus interclusis, ſi ea diligenter intellexeris, percipere poteris euidenter, quid ſecundum ſcripturam ſacram & dicta ſanctorum debeas credere, & tenere hæreticum eſſe pertinaciter dicere, Chriſtum & Apoſtolos non habuiſſe aliquid in communi vel proprio, ſed tantum ſimplicem vſum facti. Item quomodo cõtra ſtatuta conciliorum generalium & prædeceſſorum ſuorum diſpenſare valeat & etiam ordinare c. [Qua ratione id intelligendum ſit, antea demonſtratum eſt & Ioannes in conſtitutione: *Quia vir reprobus* contra Michaelis calumnias reſpondit d.] Nec non quod per nullum vniuerſale concilium, nec per aliquem ſummum Pontificem ordinatum extitit, ſeu etiam declaratum, Chriſtum & Apoſtolos non habuiſſe aliquid in communi vel proprio, ſed tantum ſimplicem vſum facti. Item quod hoc, ſcilicet quod Chriſtus & Apoſtoli nihil habuerint in proprio vel cõmuni niſi tantum ſimplicem vſũ facti ad fidem non pertinet: ſed eſt contra fidem aperte. Ex quibus relinquitur euidenter, quod omnino quæ a veritatis æmulis ad probandum, quod Chriſtus & Apoſtoli nihil habuerint in communi vel proprio niſi vſum facti ſimplicem: inducuntur, ſuper falſo fundantur, ſuntque ſcripturæ ſacræ contraria manifeſte. Aperiantur igitur, quæſo, ad præmiſſam veritatem intelligendam cordis tui oculi, eamque tenaciter ac inuiolabiliter conſeruare procura: quod tibi concedat, qui de ignorantiæ tenebris quos vult ad lumen veritatis adducit. *Dat. IV. id. auguſti anno XV.*

Pſeudominoritar. fundamẽta conuelluntur.

c An. Chr. 1324. n. 32.

d An. 1329 n. 68.

18 Attulit Italiæ magnas rerum conuerſiones Ioannis Boemiæ Regis aduentus, ac populos Gibellinarum Guelpharumque partium qua ſpe, qua metu commouit: tumque graues inter cæteros ſuſpiciones concepit Azo, qui Mediolanenſibus præerat, & a Ioanne Papa expetijt, num ipſe Boemi in Italiam expeditionem promouerat; cui Pontifex hæc ſine ipſius aſſenſu geri reſpondit b: *Quia fili*, Azonem alloquitur, *a te & a multarum ciuitatum fidelibus in dubium reuocatur, vtrum aduentum Regis Boemiæ ad ciuitatem Tridentinam, conuocatio rectorum ciuitatum Lombardiæ, vt ad ſuam præſentiam ſe conferrent, receptio dominij ciuitatis Brixienſis, & quod aliarum ciuitatum dominium habere procurat. de noſtra conſcientia, voluntate, & beneplacito proceſſerint ac procedant; indubie volumus te tenere, quod nec noſtra conſcientia, nec de noſtro beneplacito procedunt, nec proceſſere præmiſſa. Dat. XIX. kal. februarij anno XV.*

Regis Boẽ in Ital. aduentus.

b To. 8. p. 1 ep. ſecr. pag. 136.

Vt amiſſas a Lud. Vrbes recuperare niſus ſit.

Præ ſe ferebat Boemus in Italiam a Pontifice excitum, vt populorum Guelphorum voluntates ſibi conciliaret. De cuius acceſſu Florentini ob patris Henrici Imperatoris veteres inimicitias apud Pontificem queſti, hoc ſimile reſponſum XI. kal. februarij retulere a: *Quia inter cætera literæ huiuſmodi continebant, quod magnificus princeps Ioannes Boemiæ illuſtris nuper ad ciuitatem veniens Tridentinam aſſeruit, quod ad partes Italiæ ſe de noſtro beneplacito conferebat; ſcire vos & quoſuis alios fideles volumus, quod nec de beneplacito, nec de conſcientia, vel licentia noſtra ad partes ſupradictas accedit, &c.* Ad confirmandas vero eorum vires Pontifex, coniugere ipſos cum Piſanis mutuo fœdere ſtuduit, atque ad illud coeundum vtroſque eſt adhortatus. b

a Ib. pag. 107.

Finxerit ſentire cũ ipſo Pontificem.

Refellit Pontifex ab eo iactata.

b To. 8. p. 2 ep. ſecr. pag. 108.

19 Neque ita multo poſt Florentinorum potentiam conceptus ante de Boemo terror attriuit; ac Luca, ijſdem obſidione depulſis, ad eiuſdem Regis obſequium procubuit c. Pronæ ſimiliter eodem tempore ad Ioannis Regis obſequium plures vrbes fuere, Parmæ enim portas illi aperuit Orlandi Rubei factio legati apoſtolici copiarum pontificiarum ducis odio: nec multo poſt Rhegium ac Mutina certis legibus illius iugum accepere. Perturbatum vero Pontificem ex Boemi ſecundis proceſſibus, cum eas vrbes, quæ iugum eccleſiæ excuſſerant, in ſuam clientelam recepiſſet, refert Ioannes Villanus d. Cæterum ex pontificijs literis ad legatum datis e exploratum eſt, Ioannem Papam inimicitias cum Rege Boemiæ haud facile ſuſcipiendas arbitratum, cum is aſſerendæ Germanico nomini Italiæ, reſtituendæque publicæ pacis ſtudio ſigna extuliſſe præ ſe ferret, atque oratores ad ſedem Apoſtolicam ea de cauſa tranſmiſiſſet. Porro Bertrandus legatus cum Rege Ioanne fœdus pepigit f, ac percrebuit Regem Boemum ſtudijs Francorum Regis elatum, diſſimulante Pontifice, Inſubriæ atque Etruriæ dominatum affectare: atque ex eo Gibellinorum Guelphorumque animi adeo concitati, vt qui antea pertinaciſſimis odijs ab inuicem abhorrerent, in Regem & legatum coniurarint. Præcipuos armorum ſocios Robertum Siciliæ Regem, Mediolanenſem, & Mantuanum principes ac Florentinos recenſet S. Antoninus. g

Luca in Boemi poteſtatem redacta:

c Io. Vill. l. 10. c. 173.

Ant. 3. p. tit. 21. c. 6. §. 12.

Dubr. hiſt. Boem. l. 21

Parma, Rhegium Mutina, illi ſe ſubijciunt.

d Io. Vill. l. 10. c. 175.

e To. 8. p. 1 ep. ſecr. pag. 139.

Diſſimulat acceptam a Boemo iniuriam Pontifex.

Initũ inter Boemum & Ap. ſedis legatum fœdus.

f Io. Vill. l. 10. c. 180.

In vtrũq; Guelphi & Gibellini coniurant.

g Ant. 3. p. tit. 21. c. 6 §. 13.

Ex hac vero fœderatorum coniunctione contra Ioannem Regem ipſius res paulo poſt diſſolutæ h, cum relicto Parmæ filio Carolo, qui tum ad ingentes ſpes pubeſcebat, in Germaniam, deinde in Gallias ſe contuliſſet i. Concitarat enim in ſe Ioannes ob partum nouum in Inſubria atque Etruria principatum plurium principum inuidiam, odiaque incurrerat l: dumque in Germaniam tendebat, vt nouas copias contra Italos fœdere iunctos contraheret, noui in Germania aduerſus eum hoſtes conſurrexere, Vvladislaus nimirum Poloniæ Rex Ioanni ob affectatum ab illo Poloniæ regnum, datamque iniuria cruciferis equitibus Pomeraniam infenſiſſimus; Carolus Vngariæ ab Vvladislao ſocero, tum a Roberto Rege Siciliæ prouocatus; Fridericus Miſniæ & Otho Auſtriæ duces vrgente Ludouico Bauaro a Ioanne Rege abalienato, ac metuente ob initum ab eo cum Põtifice fœdus, ne imperium

Euerſæ in de Boem. res in Italia.

h Io. Vill. l. 10. c. 180.

i Ib. c. 183. & 197.

l Eod. c. 197

Conflata in illum noua bella in Germania.

ſibi vel filio, vti accidit, pareret. Adducta itaque in diſcrimen Boemia, datum inſigni imprudentiæ eſt, Ioannem Regem Italicis turbis ſe implicuiſſe: de quibus agit Dubrauius, additque eum omiſſa Italica expeditione in Boemiam ſe contuliſſe, atque aduerſus Fridericum duxiſſe, in Miſniam, anteuertiſſe Othonem Auſtriacum magno ſuccinctum exercitu, cum Polonorum & Vngarorum copiis auxiliaribus, quæ ad quinquaginta millia militum aſcenderant, venientem; traiectuque Danubij arcuiſſe.

Auſtriac' in eundẽ concitat' a Lud.

a Argent. in chr. de reb. geſt. Bertold. epiſc. Argentinen.

b To.8. p.1 ep. ſecr. pag.76.

20 Subornatum a Ludouico Bauaro Othonem, refert Albertus Argentinenſis [a], qua de re anno ſuperiori dictum eſt: eundemque Pontifex hoc anno a Ludouici partibus ad ſuas traducere niſus eſt [b].

Admonit' vt ad partes eccleſiæ redeat

Ioannes, &c. Eorum quæ dudum nobis vna cum inclytæ memoriæ Luipoldo duce Auſtriæ germano tuo ſcripſeras, & quæ eorum virtute fuerunt ſubſecuta oblitus, homagium illi membro diaboli Bauaro, de diuerſis hæreſibus cõdemnato, publice ac ſolẽniter non erubuiſti facere, & fidelitatis iuramentum præſtare, reque ſibi tuoſq; liberos ad pacem cum eo obſeruandam perpetuo obligare. Nos autem attendentes quam grauiter Deum eccleſiamque ſanctam matrem tuam propter hoc offenderis, quantumque gloriam tuam maculaueris, quantiſque periculis animam, corpus, & ſubſtantiam expoſueris per prædicta, more pij patris tantis tuis compatientes iacturis & calamitatibus, deſideranter appetimus, vt oculos aperias mentis tuæ, attenteque conſideres vnde excideris per prædicta: & vtique reperies, quod de Dei gratia, quæ ſola in via ſufficit homini, & ſine illa nihil aliud, excidiſti, te a corpore myſtico, cuius Chriſtus caput noſcitur, ſeparaſti, ac de Dei filio ſeruum diaboli te feciſti; præter pœnas, quas tam per iura apoſtolica, quam imperialia inflictas hæreticorum fautoribus dicti Bauari incurriſti. Et hoc conſiderans feſtina pœnitentiam condignam agere, ac ad vnitatem redire eccleſiæ abſque cunctatione aliqua non omittas, vt ſic gratiam Dei recuperes perditam, bonorumque ſanctæ eccleſiæ particeps fieri merearis. Et attende prouide, quod neque homagium, neque fidelitatis iuramentum eidem Bauaro præſtita, vt ea ſeruare debeas in aliquo te aſtringunt, ſicut & nos his diebus in conſiſtorio declarauimus publico, ea quantum de facto proceſſerant irritantes, ac penitus annullantes. Et quia nil morte certius, nil incertius hora mortis, non pigriteris in his, quæ tibi tam ſalubriter conſulimus, exequendis. Gratia domini noſtri Ieſu Chriſti cor tuum in præmiſſis dirigat, vt a præmiſſis periculis ſaluus fias. *Dat. xv. kal. februarij anno xv.*

Data Ludouico fide ipſi nõ teneri.

Saxo eccleſiæ cõiunctiſſimus.

21 Vicit Othonem obſequij in ſedem Apoſtolicam gloria Rudolphus Saxoniæ dux, qui cum ſua intereſſe putaret, vt ad celebrem principum conuentum a Ludouico Bauaro habendum ſe conferret, Pontificem conſuluit: cui Ioannes hoc ſuggeſſit conſilium [c].

c Ead pag. 76.

Conſiliũ a Pont illi datum.

Ioannes, &c. Nos ſapientis dictum conſiderantes attente dicentis: *Qui picem tetigerit, coinquinabitur ab ea;* quodque & *qui ſuperbo communicauerit, ſuperbia induetur;* veremur probabiliter, quod ſi illuc ieris nequaquam immunis ab eorum immundicijs reuerteris. Quare neſcimus aliud dicere, quam quod de talibus dicit Dominus per prophetam, *Exi*, inquit, *de illa*, ſcilicet congregatione profana & ſordida, *popule meus: & ne eius ſitis particeps delictorum, & de plagis,* id eſt pœnis illi congregationi reprobæ tam per iura canonica & ciuilia, quam noſtros proceſſus inflictis, *non accipiatis*, id eſt in eis non incidatis. Si ergo illis, qui illi nequam congregationi interfuerunt, dicatur: Exite; multo fortius antequam interſit eſt dicendum: Ne appropinquetis. *Quæ enim*, dicit Apoſtolus, *ſocietas luci ad tenebras? Aut quæ pars fideli cum infideli?* Quaſi dicat, nulla. Rogamus igitur & conſulimus, fili, vt illam nequam Deo infeſtam multipliciter & exoſam congregationem fugias, nec ei aliquatenus appropinques. *Dat. xiii. kal. februarij anno xv.*

Indicti aduerſus Ludou. alij conuent'.

a Ib. pag. 79.

b Ib. pag. 77.

22 Aduerſus hæc Ludouici Bauari comitia, alios Pontifex indixit a conuentus [a]: tum Othonem & Barnym Stetinenſes duces hortatus eſt [b], vt ſtrenue aduerſus Ludouicum pro tuenda eccleſiæ cauſa ſigna attollerent. Noua vero edicta in Ludouicum lata ob hæreſeos & ſchiſmatis crimina e ſubiectis ad eoſdem duces literis [c] patet.

c Ext. inter bull. ſelectas litt. Io. XXII. M.S arch. Vat. ſign. lit. A. pag. 118.

Othoni & Barnim ducibus Stetinenſibus eccleſiæ Romanæ fidelibus.

Noua in Ludouicũ edicta ob crimina hæreſis & ſchiſmatis lata.

Literas apoſtolicas continentes recognitiones & abiurationes hæreſim & errores dilecti filij Petri de Corbario ordinis fratrum Minorum, olim hæreſiarchæ & ſchiſmatici, per eundem Petrum ad noſtram dudum venientem præſentiam ſponte factas; nec non proceſſus nouiter contra Ludouicum Bauariæ ducem hæreticum & ſchiſmaticum, ac Ludouicum eius filium dudum habitos, venerabili fratri noſtro epiſcopo Caminenſi per eum publicandos in eis partibus deſtinamus. Quocirca nobilitatem veſtram rogamus & hortamur attentius, quatenus in deuotione ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ matris veſtræ conſtanter & inuiolabiliter vna cum dilectis filijs nobilibus viris nepotibus veſtris, & alijs earum partium fidelibus perſiſtentes, eiſdem Ludouico de Bauaria, eiuſque filio & alijs rebellibus & hoſtibus Dei & eccleſiæ vos ad eorum conterendam ſuperbiam tamquam viri fideles & ſtrenui opponatis. *Dat. ii. id. februar. anno xv.*

Stetinenſes duces in eum excitati.

23 Explicuere porro Otho & Barnym eius filius, ac Bucizlaus Barnym & Vuartizlaus duces Stetinenſes præclarum officij & obſeruantiæ in eccleſiam Romanam exemplum [d]: principatum enim ampliſſimum illi dono obtulere. Quorum principum extant literæ ſubiecta verborum formula ſuperiori anno adulto exaratæ [e].

d To.8. p.1 ep. ſecr. pag. 70.

e Ext. apud Io. an 15. p 4. ep. com. 776.

Sanctiſſimo in Chriſto patri & domino ſuo, domino Ioanni Papæ XXII. ſacroſanctæ Romanæ vniuerſalis eccleſiæ ſummo Pontifici Otto & Barnym eius filius Dei gratia Pomeraniæ, Slauiæ, Caſſubiaque duces atque domini in Stetin, tutoreſque filiorum inclyti principis ducis Vvartislai eorum patrui bonæ memoriæ, videlicet Butislai Barnym & Vvartislai cum debita reuerentia deuota pedum oſcula beatorum.

Inſignis horum in eccleſiam pietas.

Nouerit veſtra ſanctitas, quod nos nomine noſtro terræ noſtræ tutorio nomine dictorum filiorum ducis Vvartislai, & patruelium noſtrorum prædictorum, communiter & diuiſim, honorabilem virum dominum Theodoricum Zathelnitzen canonicum Caminenſem dilectum noſtrum capellanum facimus, conſtituimus, & ordinamus noſtrum ac dictorum pupillorum verum & legitimum procuratorem, & nuntium ſpecialem, ad petendum ab eadem ſanctitate veſtra infeudationem noſtri ducatus, terræ noſtræ, & ducatus pupillorum patruelium noſtrorum prædictorum omni modo & forma, quibus melius fieri

fieri poteſt, & ea a veſtra ſanctitate in feudum nomine noſtro & prædictorum noſtrorum pupillorum & patruelium recipiendum, ac literas ſuper ijs & alias quaſcumq; ab eadem ſanctitate veſtra petendum & recipiendum; & eidem ſanctitati veſtræ & ſanctæ Romanæ eccleſiæ iuramentum fidelitatis nomine noſtrum in animas noſtras ſpecialiter præſtandum, ac omnia ſingula faciendum, quæ verus legitimus procurator facere poteſt, & etiam circa præmiſſa fuerint opportuna; & quæ nos faceremus, ſi præſentes eſſemus; ratum, & gratum habentes & habituri in perpetuum quidquid idem procurator noſter egerit in præmiſſis nomine noſtro, & quolibet præmiſſorum: & hoc ſanctitati veſtræ ſub ſigillis noſtris, & per hoc præſens publicum inſtrumentum duximus ſignificandum. *Datum & actum in Stetyn anno Domini* MCCCXXX. *indictione* XIII. XVIII. *die menſis ſeptembris, hoc eſt in craſtino S. Lamberti confeſſoris.* Addita ſunt plurium teſtium nomina.

Mittunt oratorem pro addicendo eccleſiæ ſuo principatu.

24 Profectus ad ſedem Apoſtolicam orator Stetinenſium ducum nomine Romani Pontificis clientelæ addixit ipſorum principatum, eiuſdemque iura fiduciaria accepit a Ioanne Papa, qui de re geſta ſubiectum diploma ad duces hoc anno tranſmiſit. a

a An. 15. p. 4. ep. com. 776.

Ioannes, &c. dilectis filijs nobilibus viris Ottoni & Barnym eius nato, ac Butizlao Barnym, & Vvartizlao ducibus Stetinenſibus ſalutem &c.

Dilectus filius Theodoticus Zarhelnitzen canonicus Caminenſis procurator veſter a vobis, fili Otto & Batuym, tam veſtris proprijs, quam veſtro, filij, Butzilac Barnym & Vvratizlai, quorum vos dicti Otto & Barnym tutores eſſe noſcimini, nominibus conſtitutus in noſtra & quorumdam fratrum noſtrorum S. R. E. Cardinalium præſentia proponere procuranit, quod vos zelum eximiæ deuotionis, quam ad Romanam eccleſiam matrem veſtram habere noſcimini, nobia & eidem eccleſiæ, quantum vobis eſt ad præſens poſſibile, oſtẽdere cupientes veſtro, prædicti Otto & Barnym, & tutorio veſtro, præfati Butyzlae Barnym & Vvartyzlae, nominibus ducatus, comitatus, villas, oppida, & caſtra veſtra infraſcripta, ad vos totaliter & immediate pleno iure ſpectantia, quæ libere ac pacifice poſſidetis, vultis & intenditis a nobis & eadem eccleſia Romana tenere in feudum; & tam vos quam veſtri heredes, & ſucceſſores exinde nobis noſtriſque ſucceſſoribus & eccleſiæ memoratæ fideles vaſſalli exiſtere propoſitis perpetuis temporibus & deuoti, nobis humiliter ſupplicans procurator prædictus, vt vobis de ipſis ducatibus, comitatibus, & illis oppidis, & caſtris infeudationem facere, ac ea vobis pro vobis & veſtris ſucceſſoribus in feudum dare & concedere dignaremur; & offerens procurator præfatus nomine procuratorio, quo ſupra, pro vobis infeudationem prædictam a nobis & eccleſia memorata recipere, ac nobis & eidem eccleſiæ pro dictis ducatibus, comitatibus, villis, oppidis, & caſtris præſtare fidelitatis debitæ iuramentum, *Et infra.*

Fiunt eccleſiæ vectigales.

Nos autem, audita & plenius intellecta ſupplicatione prædicta, viſoque tenore inſtrumenti procuratoris huiuſmodi, ac deliberatione ſuper præmiſſis prehabita diligenti; ducatus, comitatus, villas, oppida & caſtra prædicta, quæ ſequuntur, videlicet in ducatu Stetinenſi Stetin, Gripeſvvolt, Tuntlym, Dymym cum caſtro antiquo Trepethovve, Vvolgaſt cum caſtro Vkerimunde cum caſtro Griſenhagen, Gaitze, Pyritze, Baue, Nouaſtargarden, Golnovve. Vvellyn, Camayng ciuitatem Griſenlierghe, Nouatrepethovve Belgarden cum caſtro Pontym, Vzenym, Doberen, Lobeſt cum caſtro Laſſan Vvarpe. Item comitatum Sutzckovve & comitatum Nougarden. Item Belgarden cum caſtro Boreuſten cum caſtro. Item principatum Ruvge, Syndis, caſtrum nouum in inſula Ruyge Bart Gtimme, Tribuſes, Loytze cum caſtro, caſtra Drymym, Cumerovve, Kakmedepone, Sachcrigenmolen, Sanzekovve, Oſta, Vvolt, Broke, Cleponovve, Cumirovve, Lindeberch, Mugheuborch, Spantckovve, Cochele, Oldevvigheſciguerg, Linde, Coſenoue, Sarone, Vukuimunde, Vogheſſaue, Clepenovve in terra Stetinen, de Verrade, de Tvverade, Baue, Brode, Lumbethovve, & Hindenborch; vobis in perſona procuratoris prædicti, pro vobis ac heredibus & ſucceſſoribus veſtris nomine procuratorio, quo ſupra, recipientis, infeudamus; ac pro vobis & eadem Romana eccleſia in feudum auctoritate apoſtolica damus & concedimus, eiuſdem Romanæ eccleſiæ & cuiuslibet alterius iure ſaluo. Quas quidem infeudationem, dationem, & conceſſionem in feudum præfatus procurator, nomine quo ſupra recipiens & acceptans, mox ibidem recognouit & ſponte confeſſus fuit vos dictos ducatus, comitatus, villas, oppida, & caſtra prædicta tenere, ac vos, heredes, & ſucceſſores veſtros debere tenere perpetuo in feudum a nobis & prædicta eccleſia Romana: & propter hoc in noua creatione cuiuslibet Romani Pontificis fidelitatis iuramentum debere ac teneri eidem Romano Pontifici præſtare cum omnibus capitulis, quæ de iure ac conſuetudine partium illarum ad iuramentum huiuſmodi ſe extendunt: dictumque iuramentum præſtitit nobis ibidem nomine veſtro cum omnibus prædictis capitulis procurator prædictus, nobis ſupplicans humiliter & deuote, vt vobis literas noſtras apoſtolicas dignaremur concedere in teſtimonium præmiſſorum, quod eidem duximus fauorabiliter concedendum.] Additur ſuperior mandati procuratori dati formula. Nulli ergo, &c. noſtræ infeudationis, &c. *Dat. Auin.* III. *id. martij anno* XV.

Terrarũ, quas offerunt, nomina.

Traduntur iiſdem iure fiduciario.

25 Hoc anno ereptum e furentis hominis inſidijs Carolum Vngariæ Regem non ſine diuina prouidentia, ſcribunt auctores a. Felicianum videlicet e Zaachorum familia ſatum, arripiendæ tyrannidis ambitionis furijs inflammatum vel, vt alij ferunt, ſtuprum vxori vel Claræ ſorori a Caſimiro Reginæ fratre illatum vlturum, in Viſſegradi ſuburbio XV. kal. maij, vt notat Bonfinius b, in Carolum Regem, dum vna cum vxore liberiſque accumberet, officij ſpecie ingreſſum, euaginato repente gladio irruiſſe, ac Regem leui vulnere perſtrinxiſſe, atque amputaſſe Agneti Reginæ quatuor dextræ digitos, *quos*, inquit, Bonfinius, *fœmineorum munium & profuſæ liberalitatis miniſtros vere poſſumus appellare, cum illa dies ac noctes ſacris his veſtes contexeret & pararet.* Et quidem pietati addictam, pontificiæ ad eam literæ VIII. kal. iulij datæ indicant c. Sauciata Regina, parricida in regios liberos furore amens regiæ omnis familiæ delendæ animo ferrum cruentum vibrabat, cum pædagogi obiectu corporum crudeles ictus auertere. In eo flagranti facinore ille pugione a Parocio collo tranſfoſſus, atque a ſatellitibus ad ſublatos clamores concurrentibus, membratim diſſectus. Sænitum deinde in omnes, qui proxime ipſum ſanguine attingebant, niſi quos fuga pœnis eripuit. Contigit atrox eiuſmodi in

Vngariæ Rex appetitus inſidijs.

a Io. Tur. chr. Vng. p. 2. c. 96. Chrom. l. 11. in Vuilad-Lok.

b Bon. rer. Vng. dec. 2. l. 11.

Reginæ pi' labor in texẽdis ſacris veſtibus.

c T. o. 8. p. 1. ep. ſecr. pag. 97.

Sumptũ de ſicario ſupplicũ.

Ca-

Carolum Regem coniuratio, cũ ipſe deuictis Tartaris onuſtus ſpolijs bello rediret. Quibus lætis mixtis triſtibus nuntijs acceptis Pontifex, hæc ad Regem Carolum ſcripſit a.

a To. 8. p. 1 ep. ſecr. pag. 97.

Carolo Regi Vngariæ.

Ad noſtram nuper veniens præſentiam dilectus filius Ioannes fratrum ordinis Minorum in Vngaria prouincialis miniſter tuæ celſitudinis nuntius nobis regias literas, per quas progreſſum felicem regium, & triumphum glorioſum obtentum contra Tartaros fidei catholicæ inimicos, ac caſum ſiniſtrum, qui contigit proditorijs tibi & gentibus tuis paratis in regreſſu inſidijs, excellentia nunciauit regia, & ſuper eiserioſius referendis fidem petijt dicto nuncio credulam adhiberi noſtro apoſtolatui, præſentauit. Quibus quidem nuntio & literis ſolita benignitate receptis, ac ijs, quæ in ipſis continebantur literis & idem nuncius verbo curauit exponere plenius, intellectis læti fuimus admodum de proſperis, & ſuper aduerſis tibi, fili chariſſime, compaſsi fuimus & paterna compatimur charitate; illi, qui te a tantis liberare dignatus eſt periculis, exoluentes nihilominus in humilitate ſpiritus vitulum labiorum, eique preces effundentes deuotas, vt tua deuotione, quam ad Deum & eius eccleſiam ſacroſanctam, dilatationemque fidei orthodoxæ velut Chriſti pugil & ipſius athleta fidei ſtrenuus habere dignoſceris; (ex qua Deo acceptior efficeris, clarumq; nomen tuum & famam mereris attolli) non diminuta, ſed aucta te regnum tuum proſperis faciat abundare ſucceſsibus, & ab aduerſis ſua potenti virtute protegat ingiter et defendat. *Dat. non. auguſti anno* xv.

Tartari ab Vngaro victi.

Ad cœpta vrgenda ſollicitatur

26 Attulerat graues apud Pontificem querelas aduerſus Robertum Siciliæ Regem patruum Carolus, ab eo nimirum repulſam paſſum, cum Salernitanum principatum & Honorem montis S. Angeli, quibus pater ſuus Carolus Martellus Caroli II. Regis maior natu filius erat potitus, repoſceret. Cuius petita, cum æquitate niterentur, Ioannes Roberto, vt ijs aſſentiretur, ſuaſit b.

Poſcit Vngarus paternum principatum a Rob. Rege.

b Ib. pag. 92.

Ioannes, &c. Regi Siciliæ.

Nouerit regia celſitudo, quod chariſsimus in Chriſto filius noſter Carolus Rex Vngariæ nepos tuus nobis per literas & nuncium intimauit, quomodo a tua requiſiuerat magnificentia, quatenus titulum olim magnifici principis Caroli patris ſui, principatum ſcilicet Salernitanum & Honoris montis S. Angeli dominium ad ipſum heredeſque ſuos iure ſucceſsionis hereditariæ pertinentia, in ſignum dilectionis tantæque vnionis reſtitueres pleno iure; in qua quidem conceſsione ſibi appariuſti difficilis atque grauis: quare nobis humiliter ſupplicauit, vt tuam per noſtras literas excellentiam inducere curaremus pro petitione prædicta effectualiter admittenda. Nos autem petitionem prædictam, niſi obſiſtat aliud quod nos latet, rationi conſentaneam expedientemque tuæ ſaluti animæ & alijs etiam arbitrantes, ſerenitatem regiam exhortamur, *& infra*, vt dignetur effectualiter petitionem admittere ſupradictam, ne illi ſua neges reſtituere, cuius filium in tuis credis omnibus, niſi de tuis lumbis exierint, anteferre, *Dat.* VII. *kal. februarij anno* xv. Alijs vero literis c Sanciæ Reginæ inculcarat, vt cum maxime Siculæ Vngaricæque rei coniunctio ac fœdus intereſſet, illudque matrimonio neptis duciſſæ Calabriæ ac Regis Vngariæ filij ſanciendum eſſet, rem ſummo ſtudio & contentione vrgeret. Perfectum illud Ioannæ I. cum Andrea ad ſedandas controuerſias lugubre & cruentum matrimonium viſuri ſumus, quod maxima deinde bella calamitateſque peperit.

Interpretem Pont adhiberi.

c Ead. pag.

27 Compoſita a etiam pontificio ſtudio controuerſia, quæ inter Roberti & Venetæ reipublicæ clientes oborta erat. Verum haud ita facile alia ſopiri potuit, quæ inter Genuenſes & Catalanos eruperat. Infeſtarant b ſuperiori anno Sardiniam Ligures Saonenſes, ac de Catalanis prædas egerant: ac licet plurima a Pontifice pro concilianda pace nauata ſit opera c, Catalani tamen comparata auguſto, vt refert Ioannes Villanus d quadraginta duarum triremium & triginta nauium claſſe, nullo ciuium exulumue Genuenſium, ſeu Guelforum Gibellinorumque Saonenſium habito diſcrimine, Liguriæ oram euaſtarunt. Qua perculſi clade Ligures, ad repellendum cõmunem hoſtem vires coniungere, mutuaſque inimicitias, miſſis ad Robertum Regem oratoribus vt concordiæ leges ferret, voluntaria obliuione delere decreuerunt. Conciliati itaque ſunt ijs legibus, vt exules reſtituerentur patriæ, arces tamen reipublicæ poteſtati ſubijcerent, ac põtificias partes aduerſus Ludouicum Bauarum & Ioannem Regem Boemiæ tuerentur. In ea Catalanorum aduerſus Genuenſes expeditione maritimas vires Iacobum Regem Balearium coniunxiſſe, narrat Surita e. Intercedebat etiam Iacobo Baleari controuerſia grauis cum Gaſtone Fuxi comite de nonnullis caſtris, quæ ipſe obtinebat: comes vero ad Rogerium Bernardi fratrem comitem Caſtri boni Sclarimundæ auiæ Reginæ Balearium iure hereditario ſpectare contendebat f, & Iacobo bellum denuntiarat. Admouit apoſtolicas curas Ioannes, vt exorientem diſcordiam pacaret, atque archiepiſcopum Aquenſem huic muneri præfecit, Balearemque Regem rogauit g, vt ei obſequens eſſet, atque ab hoſtili graſſatione abſiſteret h: pariterque Gaſtonem i flectere ad pacem ſtuduit, eumque vt æquitate non armis experiretur, eſt adhortatus l.

Ligures & Catalani mutuo bello impliciti.

a Ib. pag. 109.

b Sur. l. 7. c. 13.

c To. 8. p. 1. ep. ſecr. pag. 48.

Liguriæ ora a Catalanis vexata.

d Io. Vill. l. 10. c. 190. Sur. l. 7. c. 16.

Ligures inteſtina ponunt odia.

e Sur. l. 7. c. 13.

f To. 8. p. 1 ep. ſecr. pag. 37.

Diſſenſio inter Balearem & Fuxenſẽ.

g Ib. pag. 50.

h Pag. 38.

i Ead. pag.

l Pag. 37.

28 Denique tanquam ſummus Chriſtianorum hierarcha ad cõpeſcendas inſontium ſtrages, & reprimenda mala, quæ in ſubditos populos, Chriſti emptos ſanguine, redundatura erant, tradita ſibi diuinitus poteſtate vſus, annuas inducias imperauit, diſtrictoſq; enſes a principibus poni iuſſit, obiecto ijs anathemate, qui apoſtolica imperia infringerent, ac principum contra hæc tendentium ditionem ſacris interdixit: cuius edicti promulgandi archipræſuli legato prouincia data eſt m.

m An. 15 p. 2. ep. cur. 24.

Venerabili fratri Armando archiepiſcopo Aquenſi.

Nuper non ſine cordis amaritudine intellecto, quod hoſtis humani generis inter chariſſimum in Chriſto filium noſtrum Iacobum Regem Maioricarum illuſtrem ex parte vna, & dilectos filios nobiles viros Gaſtonem comitem Fuxi & Rogerium Bernardi de Fuxo vicecomitem Caſtri boni germanum eiuſdem comites ex parte altera adeo grauis diſſenſionis materiam ſuſcitauit, quod inter ſe non iuribus ſed viribus, non vijs pacificis ſed congreſſibus bellicis exortas inter ipſos diſponunt dirimere quæſtiones. Nos igitur conſiderantes attente ſtrages corporum, facultatum lapſus, & animarum pericula, ac eccleſiarum & perſonarum eccleſiaſticarum, orphanorum quoque ac viduarum & pauperum diſcrimina varia, quæ dicti congreſſus, ſi ſequerentur, quod abſit probabiliter comminantur; ac ideo

Plura inde oborta mala.

ideo ad huiuſmodi ſedandam diſcordiam, & turbatæ pacis inter partes prædictas reformanda fœdera vigilantibus ſtudijs intendentes, & de circumſpectione tua gerentes in Domino fiduciam pleniorem; te ad partes illas ad impediendum eoſdem congreſſus, & reformandum pacis fœdera inter partes prędictas prouidimus deſtinandum, prout in noſtris inde confectis literis plenius continetur.

Verum quia frequenter expedit monitionum lenitati eccleſiaſticam adijci diſciplinam, fraternitati tuę per apoſtolica ſcripta committimus & mandamus, quatenus partes eaſdem & ipſarum quamlibet ac valitores earum, ne ſe inuicem aut terras ſuas vſque ad vnum annum hoſtiliter quoquo modo inuadant, nec aliquis ad hoc eis prębeat conſilium, auxilium, vel fauorem, per excommunicationis in perſonas, & interdicti in terras eorum ſententias, a quibus abſolui pręterquam in caſu mortis niſi a ſede Apoſtolica minime valeant (non obſtante qualibet indulgentia cuilibet eorum vel eorum alteri, ſeu cuilibet alij ſub quacumque forma verborum, vel expreſſione ab ipſa ſede conceſſa) quando & prout ſecundum Deum expedire videris, per te vel alios ſeu alium compeſcere non omittas. Si vero ad partium earundem vel aliorum, quorum intererit, prouinciam pro pręmiſſis exequendis nequires ſecure forſitan te conferre, volumus quod proceſſus tuos ſuper prædictis habendos, in locis circumuicinis, de quibus veriſimile exiſtat, quod ad eorum valeant peruenire notitiam, ſolemniter publicarę procures; quibus quidem proceſſibus eos, quos ipſi contingent, adeo arctari, poſtquam ſic publicati fuerint, volumus ac ſi eis perſonaliter publicati & inſinuati fuiſſent. *Dat. Auin. IV. id. iunij anno XV.* Reſcidit etiam Pontifex a omnes coitiones & armorū fœdera, quæ inter ſocios eorum principum inita fuerant, & ſacramenta ea de cauſa concepta irrita eſſe ſanxit; perfecitque vt ij principes ad dirimendam æquitate controuerſiam inclinarint, ac delecti ſint viri periti & prudentes, qui concordiæ rationes explorarent: ſi vero eorum diſcreparent ſententiæ, Pontifex ad dirimendam litem curas ſe adhibiturum eſt pollicitus. Poſcebat temporum neceſsitas, vt Chriſtianorum bella ſopirentur, cum barbari ad religionem euertendam imminerent.

[Margin: Imperatę a Pontifice induciæ.] [Margin: a Ib. ep. car 25.] [Margin: Reſciſſæ aduerſæ coitiones]

29 Et quidem Afri Balearicum mare piratica graſſatione vexabant, expoſitiſque in inſulis nauticis copijs, maritimam oram diripiebant. Ad quorum coercendas excurſiones triennalis decuma Iacobo Regi conceſſa a Pontifice. *Cum*, inquit, b *ſicut ad notitiam noſtram & fratrum noſtrorum S. R. E. Cardinalium tua ac quorumdam aliorum fidedigna relatione peruenit, dictum regnum per incurſiones hoſtiles infidelium & aliorum hoſtium multiplicibus in mari & terra prædis, ſpolijs, & rapinis oppreſſum fuerit & afflictum, & quampluribus nauibus, mercibus, & mercatoribus per eoſdem infideles & hoſtes fuerit ſpoliatum, & alias per incurſus eorum in perſonis habitatorum ſuorum grauiſſima pertulerit detrimenta, &c.* Permiſit eidem Regi inſtaurandæ rei mercatoriæ, quæ diſsipata excurſionibus piraticis erat, gratia vt tres naues Alexandriam mitteret, modo vetitas merces non inferrēt Ægyptijs; tum etiam hanc adiecit exceptionem c: *Exceptis quoque infantibus & pueris præcipue Chriſtianis, qui interdum per nonnullos falſos & impios Chriſtianos rapiuntur, et ad Saracenos in eorum nauibus cum mercimonijs deferuntur, & venundantur eiſdem: ex quorum damnato commercio contingit dictos Chriſtianos pueros fidē catholicam abnegare, dictorum Saracenorum perfidia imbui, & multa alia nefanda committi in grauem diuinæ maieſtatis offenſam, & fidei catholicæ detrimentū.*

[Margin: Triēnalis decuma Iac. Regi Balear. cōceſſa.] [Margin: b An. 15. p. 4. ep. com. 476.] [Margin: c Ib. ep. 452.]

Excurrere a in Valentinum regnum Mauri, ac ferro flammaque ſunt graſſati: ad quos reprimendos non ex Hiſpanijs modo, verum alijs quoque regnis fideles generoſo ardore accenſi prouolarunt. Acceſsit inter cęteros triumphalibus crucis ſignis Vuillelmus Iuliacenſis comes, qui arma Chriſto contra perfidos Granatenſes deuouerat, & a Pontifice literis ad Alfonſum Aragonum Regem b, Ioannem patriarcham Alexandrinum, Petrum Ripacurtiæ comitem, tum Raymundum Berengarij comitem Montanorum de Prades, principes regia ſtirpe ſatos, datis c plurimum commendari meruit. Agitabat etiam Granatenſis expeditionis conſilia Philippus Francorum Rex d, atque oratorem Ranulphum Rochafortium ad Alfonſum Regem Aragonum miſit, vt de coniungendis cum ipſo armis ad excindendas ex Hiſpania Mahometanorum reliquias pacta iniret; ac pollicebatur ſe gloriæ & laborum ſocios Angliæ, Scotiæ, & Nauarræ Reges, tum Gallos principes, ac delphinum & ducem Sabaudiæ adducturum. Agebat tum Alfonſus Valentiæ, qui ijs auditis deliberaturum reſpondit; ob inducias tamen, quas Rex Caſtellæ cum Granatenſibus erat pactus, rem difficilem exitum habituram. Cæterum eæ induciæ diuturnæ non erant futuræ, quippe ineunte hoc anno Mauricæ expeditionis conſilia cum Alfonſo Rege Caſtellæ a Pontifice inſtaurata ſunt, illique ad quadriennium inchoandum a feſto aſcenſionis dominicæ proximo anno recurrentis ſacerdotiorum regni Caſtellani decumæ, & duæ partes tertiarum illius auri reficiendis templis ſacri attributæ fuerunt e ea lege, vt terra marique Granatenſes adoriretur; ac ſi a caſtris abeſſet, præficeret ducem exercitui, in quo ad minus mille equites cataphracti numerarentur. Tum alias pactiones de eccleſijs in vrbibus, quæ e tyrannica Maurorum ſeruitute eriperentur excitandis & vectigalibus donandis, ac Mahumetica ſuperſtitione compeſcenda adiecit, quibus de rebus ad Alfonſum Regem VI. id. aprilis ſcriptæ literæ, parteſque datæ f archiepiſcopo Hiſpalenſi & Cordubenſi ac Giennenſi epiſcopis, vt decumanum aurum cogerent, & quæſtores ſacerdotes inſtituerent.

[Margin: Mauroꝝ in Valent. irruptio. a Sur. l. 7. c. 15.] [Margin: b To. 8 p. 1. ep. ſecr. pag. 48.] [Margin: c Ead. pag.] [Margin: d Sur. l. 7. c. 14.] [Margin: Francor. Regis cōſilium de excinden. dis Granatæ Mauris] [Margin: Decumæ Caſtellano attributæ in barbaros. e An. 15. p. 3. ep. com. 1004] [Margin: f Ib. ep. 1005.]

30 Gerere porro in votis præſeferebat Philippus Francorū Rex ex Hiſpanijs Saracenicum nomen delere, vt Hiſpanos Reges expeditionis, quam in Aſiaticos infideles moliebatur, ſocios ſibi aſciſceret: atque ob id etiam Ioannes Rex Boemiæ, quem Syriæ Chriſto reſtituendæ ſe deuouiſſe vidimus, Regi Aragonum contra Granatenſes operam detulerat g. Interea ex aula ſoldani, a quo Palæſtinam repetebant Chriſtiani, regreſſus Petrus Paludanus patriarcha Ieroſolymitanus nullas quidem barbari principis nomine literas attulerat, alias tamen porrexit oratorum quatuor ſigillis munitas, in quibus deſcripſerant, quæ ſibi varijs temporibus ſoldani nomine reſpōſa fuiſſent: cumq; patriarcha ad Philippum profecturus eſſet, exaratis XVI. kal. mart. literis Pontifex Francorum Regem in deliberationem vocare iuſſit, quid agendum eſſet, pariterque ſe cum Cardinalibus de ijs, quæ patriarcha ſcriptis tradiderat, deliberaturum. Deinde peruenere ad ſedem Apoſtolicam Leonis Armeniæ Regis ora-

[Margin: Boemus Aragoni contra eoſd. operā defert. g Sur. l. 14. c. 14.] [Margin: Petrus Palud. patriarcha Ieroſol. ſoldani reſponſa refert ad Pont.]

Armenor. legatio pro expeditione ſacra promouenda

a To. 8 p. 2. op. ſacr. pag. 212.

b Io. Vill. 10. c. 162.

c An. 16. p. 1. ep. cur 7.

Gallus Rex poſcit indici ſoldano bellum ſacrum.

d 8 4d. ep.

oratores, quos Ioannes ad Philippum Francorum Regem dimiſit, eique literis, XII. kal. octobris exaratis, commendauit a. Poſcebant ij pro tutanda Armenia auxilia, ac ſalubria ad Saracenos inuadendos conſilia afferebant. Cum itaque Galliarum Rex de bello ſacro cum ſuis principibus diu agitaſſet, atque etiam ſuperiori anno diebus octo & eo amplius cum ipſo Pontifice de ea expeditione obeunda egiſſet b, denique miſſis ad ſedem Apoſtolicam literis Ioannem rogauit c, vt tanquam ſummus Chriſtianorum omnium princeps Mahometanis ad liberandam ex eorum tyrannide Palæſtinam, Chriſti ſanguine olim conſecratam, bellum ſacrum indiceret: ex conuentis itaque decreuit expeditionem Pontifex, vertentis biennij vere ſuſcipiendam, ac Petro Paludano, qui legationem apud ſoldanum Babylonium obierat, tum Gallis præſulibus dedit imperia d, vt fideles ſacræ militiæ nomen daturos crucis ſymbolo inſignirent.

Ioannes, &c. venerabilibus fratribus Petro patriarchæ Ieroſolymitano, ac vniuerſis archiepiſcopis et epiſcopis per regnum Franciæ conſtitutis ſalutem.

Pont. decretum de inducēdis crucis ſymbolo fidelibus.

Gaudemus & exultamus in Domino, gaudet & exultat ſancta mater eccleſia, & plebs cuncta fidelium poteſt & debet non indigne lætari, quod chariſſimus in Chriſto filius noſter Philippus Rex Francorum illuſtris velut Chriſtaniſſimus princeps calamitatibus, miſerijs, ac neceſſitatibus terræ ſanctæ, in qua Saluator noſter ſalutem totius humani generis extitit operatus, & quæ pro ſordidos Saracenos catholicæ fidei inimicos dehoneſtatur continue in Crucifixi contumeliam, & opprobrium nominis Chriſtiani, affectu interno compatiens; ac ſummum deſiderium, quod a longo tempore habuit in dictæ terræ ſanctæ ſubſidium transfrerandi, cupiens ſine tarditatis obſtaculo ducere in effectum, paſſagium vltramarinum, ſicut ipſe nobis per ſuas literas intimauit, ad deliberationem dictæ terræ ſanctæ de manibus infidelium prædictorum, claræ memoriæ Chriſtianiſſimorum Regum Franciæ anteceſſorum ſuorum (qui charitatis & deuotionis feruore ſuccenſi velut fideles pugiles & Chriſti athletæ conſtantiſſimi, dictæ terræ ſanctę negotium per retroacta iam tempora fuerunt feliciter proſecuti) imitando veſtigia, cum nonnullis prælatis, paribus, baronibus, & multis alijs regni ſui & partium aliarum magnatibus prouida conſultatione ac via tuta deliberatione præhabita; ad laudem & gloriam diuini nominis & catholicæ fidei exaltationem aſſumpſit, firmiterque diſpoſuit, auctore Domino, ad terram eandem ad eripiendum eam de manibus hoſtium prædictorum, & vindicandas iniurias & contumelias, quas dicti hoſtes perfidi crucis Chriſti in conculcationem & contaminationem dictæ terræ Saluatori noſtro hactenus intulerunt, & continue inferre in terra prædicta multiplicibus blaſphemijs, non ſine magno cunctorum catholicæ fidei cultorum opprobrio, non deſiſtunt, perſonaliter proficiſci. Et quia idem Rex pro huiuſmodi faciendo paſſagio, ſublato cuiuslibet dilationis obſtaculo, iter aduerſus terram eandem arripere infra biennium ab inſtanti menſe martij computandum intendit, nobis humiliter ſupplicauit, vt verbum crucis proponi ac prædicari ad huiuſmodi faciendum paſſagium vniuerſis Chriſti fidelibus publice faceremus. Nos igitur ex prædictis diligentius attendentes, quod idem Rex ad Deum & dominum noſtrum Ieſum Chriſtum dirigens ſtudioſis operibus mentem ſuam, pro diuini gloria nominis ſic in terris militare deſiderat, vt in cælis ab eo æternę vitæ premium aſſequatur; ſuamq; propterea deuotionē multipliciter in Domino cōmendantes, dignas laudes & gratias Altiſſimo, qui hoc dignatus eſt regalibus præcordijs inſpirare, non immerito proinde exoluimus reuerenter.

Digeſtum multo tēpore hoc conſilium

Conſtituta ad vertens biennium expeditionis dies.

Conciones de bello ſacro haberi iuſſæ.

Cupientes itaque, vt huiuſmodi pium laudabileque ipſius Regis propoſitum, ſancta aſſumptio, ipſumque negotium Deo, cuius agitur cauſa, fauente auſpicijs felicibus proſperentur, & votiuis proficiant incrementis; eiuſdem Regis ſupplicationibus inclinati, fraternitati veſtræ de fratrum noſtrorum conſilio per apoſtolica ſcripta committimus & mandamus, vos nihilominus obſecrantes per aſperſionem pretioſi ſanguinis Ieſu Chriſti, quatenus commemorantes attente dictæ terræ ſtatum, proh dolor! miſerabilem, quem tu frater patriarcha palpaſti; & conſiderantes prouide quod, cum fidelium ſuorum regimini vos velut in ſolicitudinis partem aſſumptos præfecerit Dominus, defendere ac augere fidem catholicam, vt corroboretur & propagetur in cordibus hominum, plus cæteris tenemini ex officio paſtorali, tanquam præcones fideles, & athletæ fortes fidei contra prædictos perfidos hoſtes Chriſti, tu videlicet frater patriarcha in toto regno Franciæ, in quo in præſentiarum moram trahis, generaliter per te ipſum dumtaxat; vos vero fratres archiepiſcopi & epiſcopi, ſinguli videlicet veſtrum in ſingulis veſtris ciuitatibus & diœceſibus per vos & alias perſonas eccleſiaſticas, ſeculares, & regulares ordinum quorumcumque quas ad hoc idoneas fore noueritis; cunctis Chriſti fidelibus per dictum regnum conſtitutis proponatis iuxta datam vobis & eis prudentiam publice verbum crucis, ac venerabile ſignum eius tu, frater patriarcha, generaliter in toto regno prædicto, voſque fratres archiepiſcopi & epiſcopi in eiſdem veſtris ciuitatibus & diœceſibus per vos & alium ſeu alios, vt præmittitur, ipſis Chriſti fidelibus dicti regni & cæteris, vndecumque illuc confluentibus, & eiuſdem crucis ſignaculum deuote ibidem ſuſcipere volentibus, quos ad hoc vtiles fore credideritis, conredatis, &c. [Pluribus de inflammandis pro concione ad profitendum religioſam militiam fidelibus, & criminum condonatione eam induto crucis ſymbolo obituris propoſita, deque fidelium ſtipe ſacra colligenda interiectis, diuinum Numen, vt cœpta feliciter promoueat, exorādum decernit.]

Indicta ſolemnis diuina res pro diuina ope implorandа.

Cæterum, *inquit*, deſiderantes intenſe, vt huiuſmodi ſanctæ aſſumptionis negotium optatum ſortiatur effectum, & eiuſdem Regis ac aliorum Chriſti fidelium pia deuotio, orationum adiuta ſuffragijs, circa proſecutionem dicti negotij efficacius roboretur, volumus & auctoritate præſentium ordinamus, vt in ſingulis prædictis, & alijs etiam regularibus eccleſijs dicti regni qualibet hebdomada ſemel, certa die prænuntianda populo, vna miſſa pro liberatione dictæ terræ de manibus hoſtium prædictorum, præfata proſecutione durante, cum infraſcriptis orationibus ſolemniter celebretur; ita quod in prima de Trinitate, in ſecunda de cruce, ac in tertia hebdomadis de B. Maria virgine, & ſic deinceps miſſæ huiuſmodi debeant celebrari: niſi forſan id feſtiuitatis alicuius ſolemnitas impediret, quo caſu poſt orationes feſti ordine ſuo ſemel in hebdomada dicantur orationes huiuſmodi, vt præfertur. Cunctis quoque fidelibus vere pœnitentibus & confeſſis, qui durante proſecutione dictā ne-

Digitized by Google

negotijs pro ipſius conſummatione felici deuote ad Dominum preces effuderint, decem dies, ſingulis videlicet diebus, quibus orauerint, de iniunctis eis pœnitentijs misericorditer relaxamus. Prædictæ autem orationes ſunt iſtæ.

Preces inter ſacra fundendæ a ſacerdote.

Deus qui admirabili prouidentia cuncta diſponis, te ſuppliciter exoramus, vt terram, quam vnigenitus tuus proprio ſanguine conſecrauit, de manibus inimicorum crucis eripias, & eam in Chriſtiana religione tuo nomini ſeruire concedas. Per eundem, &c. Oratio ſecreta. *Sacrificium Domine, quod immolamus intende, & propugnatores tuos ab hoſtium malignitate cuſtodias, & in tua protectionis ſecuritate conſerues.* Alia oratio poſt communionem. *Protector noſter aſpice Deus & fideles tuos ab hoſtium defende periculis, vt ab omni perturbatione ſemoti libera tibi mente deſeruiant. Per Dominum, &c. Dat. Auin. nonis decembris pontificatus noſtri anno XVI.* Indictæ ſunt biennio poſt eædem preces fundendæ toto orbe Chriſtiano, atque ea de re encyclicæ ad aliorum regnorum præſules datæ literæ. a

a In. 17. ſ. 1. ep. cur. 13. & reg. poſt eand. ep.

Solemnes conuent' habiti a Gallo Rege.

Dum præſules Galli magno pietatis ardore fideles immortalitatis ſpe ad reſtituendum Palæſtinæ Chriſti cultum concitabant, Philippus Rex celeberrimos procerum cœtus habuit ea die, qua ſacra Chriſti natalitia recoluntur: in quibus euoluente a proximis kalendis martij biennio traiecturum ſe cum exercitu in Aſiam ſpopondit, ſuoſque magnates, vt ipſum in ea expeditione ſtiparent, poſtulauit: tum a regni ordinibus aurum ſubſidiarium in ſumptus bellicos flagitauit. Addit Ioannes Villanus b accuratiſſimus auctor, illum oratores de nuncupato voto Pontificem & Cardinales certiores factos decreuiſſe, ac terrena commoda non diuinam gloriam ſectatum plura poſtulata grauiora in viginti ſeptem capita redegiſſe. Cuius petita cum Pontifex & Cardinalium ſenatus vt iniqua repelleret, exinde primum ardorem in Philippo reſtrixiſſe, illumque inter & eccleſiam obortas offenſiunculas, abalienationeſque animorum. Vt vero proximo anno expeditionis conſtitutum diem extraxerit, ac plures pactiones cum Ioanne inierit; deinde eas temperari voluerit, poſtea contra pontificia monita Anglico bello ſe implicuerit, quaſi ſubterfugiendæ orientalis expeditionis prætextum captaret, demumque periurij graues pœnas dederit, ſuis locis dicetur. Nunc reliqua ad hunc annum ſpectantia coniungamus.

b Io. Vill. l. 10. c. 198.

In ijs ſacro bello ſe deuouet. Iniqua ei' poſtulata, Repulsâ paſſus in priſtino ſtudio refrigeſcit.

Subſidiarium aurum Armenis ſubmiſſum.

Vt laboranti Armeniæ ſuccurreret Ioannes, dum expeditio adornaretur, ingentem vim auri iam ante ad inſtaurandas arces tranſmiſerat: cuius partem cum nuntij apoſtolici Petrus e Manſo & Arnaldus e Fabricis in muniendis Aiaci propugnaculis conſumpſiſſent, vt reliquam etiam optime collocarent, eſt hortatus c. Conſulturus pariter Cypro ad diſcordias, quæ inter Genuenſes ac Regem Cyprium, & dominum Tyri interceſſerant, componendas apoſtolicum adiecit ſtudium d: electuſque controuerſiæ arbiter tulit ſententiam, vt accepta illataue hinc inde damna ſarcirentur.

c To. 8. p. 1 ep. ſecr. pag. 62.

Genuenſes conciliati Cyprij s.

d Ib. pag. 57.

Athen. ducis in Achaiam irrita expeditio.

e Io. Vill. l. 10. c. 192. Sur. l. 7. c. 13.

Hoc anno expeditionem in Græciam ſuſcepit Gualterus comes Brenenſis Athenarum dux, e vt principatum a Catalanis iniuſte ſibi ereptum recuperaret, ac Brunduſio menſe auguſto ſoluit, impoſitis octingentis equitibus Gallis ampliſſimoque alio exercitu: poteratque facile hoſtem vincere, ſi ad pugnam illum elicere potuiſſet, at is certamen detrectauit, ſeque in arcibus continuit: quas cum ipſe niſi longo tempore expugnare nõ poſſet, nec ſumptus bellicos tolerare, ingens ille apparatus breui euanuit, reque infecta redire coactus eſt, & Catalani ducatum Guillelmo Frederici Regis Trinacriæ filio aſſeruere. Hæc de orientalibus rebus coniungenda viſa ſunt, vt vno intuitu earum ſtatus pateret: iam de eccleſiaſtico iure defenſo nonnulla attexenda.

31 Tuendæ Magalonenſis eccleſiæ ſtudio Pontifex, cum prætores regij alijque adminiſtri Magalonenſi epiſcopo de Melgorij & Montisferrandi comitatu a Romana eccleſia iure fiduciario illi attributo controuerſiam intenderent, illiuſque poſſeſſionem euertere molirentur, Philippum Regem eſt adhortatus a, vt reprimeret ſuorum conatus: ventilatam antea ſub Ludouico IX. ſanctiſsimo Rege cauſam, adiudicatamque eccleſiæ, nec prædeceſſores Reges moleſtiam amplius mouiſſe. E quidem eius donationis a Romana eccleſia factæ publica documenta in MS. Cardinalis Aragonij extant b.

Melgorij & Montisferr. comitatus eccl Rom. vectigalis.

a To. 8 p. 2. ep. ſecr. pag. 211.

b M.S. arc. Vat. Card Arag. ſign. lit. E. pag. 217. & in alio M.S. pag. 161.

Ioannes &c. Philippo Regi Franciæ.

Doctor egregius vas electionis & Chriſti Apoſtolus Paulus nos inſtruit, vt ambulare ſicut lucis filij debeamus. Profecto, fili chariſsime, inter eos, qui regnauerunt a multis citra temporibus, non occurrit noſtræ memoriæ aliquis, cui ſic nomen lucis congruerit, ſicut tuo proauo ſanctæ memoriæ B. Ludouico, cuius ſiquidem vita lux fuit coram omnibus principibus; cuiuſque opera glorioſa ſic luxerunt coram omnibus, vt eis oſtenderit quid deberent agere, quid vitare, quodque illum glorificare debeant, qui ſibi & ſcire, velle, ac poſſe in hac valle miſeriæ tribuit talia exercere. Huiuſmodi lucis tu filius noſceris, nomine filij large ſumpto; ideoque rationi congruit, vt velut huius lucis filius ambulare debeas, id eſt quod eius geſta laudabilia ſtudeas imitari. Hæc pro tanto, fili dilectiſsime, præmiſimus, quia quidam officiales regij venerabilem fratrem noſtrum Ioannem epiſcopum & eccleſiam Magalonenſem ſuper comitatu Melgorij & Montisferrandi Magalonenſis diœceſis nouiter grauant & moleſtant.

Occupata illius cura.

Sane quid Ludouicus prædictus, dum adhuc in rebus humanis agens a nonnullis eius inſuſurraretur auribus, quod eadem Magalonenſis eccleſia in eius & regni ſui præiudicium comitatum tenebat prædictum, egerit, ad tuam memoriam, vt eum imitari valeas, reuocamus. Ipſe quidem felicis recordationis Clementem Papam IV. prędeceſſorẽ noſtrum, quem habere ſuper iure dicti comitatus notitiam ſupponebat, ſuper eo conſuluit: quid autem ſibi vir Dei prædeceſſor præfatus reſponderit, litera dicti prædeceſſoris noſtri ſibi directa, cuius tenorem continet interclusa, præſentibus cedula serioſius manifeſtat [de his literis ſuo loco in Clementis pontificatu meminimus, eaſdemq; poſtea, cum eadem lis recrudruiſſet, a Bonifacio VIII. repetitas attulimus: c] qua recepta tam Ludouicus ipſe, quã eius ſucceſſores in regno permiſerunt abſque moleſtia aliqua epiſcopum & eccleſiam Magalonenſem comitatum prædictum pacifice poſsidere, &c.] Addit preces, vt præclaris in ea re ſancti Ludouici veſtigijs inſiſtens, epiſcopum Magalonenſem ſuis iuribus deturbari infeſtarique a regijs adminiſtris non ſinat. *Dat. Auin. non. ſeptembris pontificatus noſtri anno XVI.*

Admonitus Rex eam litem a S. Ludouico directam.

c Ann. 10. 14 ann. Chr. 1300 n. 30.

32 Tulerat antea Francorum Rex iniquiore animo Pontificem Rothomagenſi eccleſiæ non præfeciſſe Guillelmum e S. Maura, cum a Rege ma-

magno ſtudio commendatus eſſet, tum ob alias virtutes, tum ob regij ſigilli præfecturam, quam gerebat;& alium theologicæ ſcientiæ laude pollentem prætuliſſe. Qua de re conquerenti hæc Pontifex de epiſcopalis muneris dignitate ſcripſit a.

a To.8.p.1 ep. ſecr. pag.27.

Ioannes, &c. Philippo Regi Franciæ.

Profecto, fili chariſsime, officium pontificum ab officio cancellarij multum diſtat, taliſque poteſt idoneior ad cancellariatus reputari officium, qui non eſſet ad archiepiſcopale ſeu epiſcopalo etiam idoneior alijs reputari. *Et infra*: Nos quidem claræ memoriæ Caroli II. Regis Siciliæ concellarij fuimus, & ſcimus quæ ad illud officium pertinere noſcuntur, quæ proculdubio ſunt alia ab his, quæ ad pontificalem pertinent dignitatem. Pontificis quidem eſt officium paſtorale, gregem ſcilicet ſibi commiſſum verbo doctrinæ ſcripturæ ſacræ, & exemplo vitæ paſcere, & ſubſidio temporali. Hoc ſatis expreſſe Saluator noſter docuit, dum B. Petrum ſuum conſtituit vicarium generalem, dicendo: *Paſce oues meas*, & *Paſce agnos*. Officium quoq; medici noſcuntur habere, qui inter lepram & lepram, id eſt inter peccatum & peccatum debent cognoſcere, & ſpirituales medicinas congruas, vt a ſuis ſanentur infirmitatibus, miniſtrare. Habent quoque a ſibi commiſſo populo extirpare vitia, & virtutes plantare. Conſtituuntur inſuper pro hominibus in ijs, quæ ſunt ad Deum, vt dona & ſacrificium offerant pro peccatis. Habent inſuper ſacramenta miniſtrare eccleſiaſtica, quæ proculdubio ſunt ab officio concellarij aliena. *Et infra*: Et ſi, fili chariſſime, quæ de ore noſtro prodierunt, cum fuimus inſimul, de memoria non exiuerunt regia, euidenter potuiſti percipere, quod non minorem reputabamus in epiſcopis, præcipue in archiepiſcopis, quam in Cardinalibus ſufficientiam requirendam: vnde aliquem nominatum ad Cardinalatum, quantum in nobis fuit, admiſimus quem non ſic admiſimus ad archiepiſcopalis apicem dignitatis, &c. *Dat.* IX. *kal. martij anno* XV.

Epiſcopalis muneris partes.

Pares in archiepiſcopis quam in Cardd. dotes deſiderare.

33 Quod ad Cardinales hoc anno creatos ſpectat; cum Philippus Rex collegium ſacrum Gallis impleri optaret, cæteriſque duos aggregari cuperet; Pontifex ob ingentem Cardinalium Francorum numerum, cum e nouemdecim ſexdecim e Gallijs originem traxiſſent, alterum ex ijs repulit b, alterum nempe Talarandum epiſcopum Antiſiodorenſem in partem oneris vocauit, de quo ad Regem literas dedit. c

b Ib. pag. 32. Talarand⁹ epiſc. Antiſiodorēſis creatus Card. c Ead. pag 32.

Regi Franciæ.

Licet cœtus venerabilium fratrum noſtrorum ſanctæ Romanæ eccleſiæ, numeroſa illuminatus multitudine Cardinalium omni ſcientia probatorum & experientia ad regimen vniuerſalis eccleſiæ opportunus, ſit adeo inſignitus, quod augeri nulla neceſſitas exigebat; ſufficientia tamen dilecti filij noſtri Talarandi S.R.E. presbyteri Cardinalis, olim epiſcopi Antiſiodorenſis attenta, ac affectione, quam ad eundem gerit excellentia regia, in conſideratione deductis, eidem de ipſorum fratrum conſilio cœtui duximus aggregandum, ipſum aſſumentes in presbyterum Cardinalem. Et vt in veniendo poſſit expenſas habiliter ſupportare, eidem dictam Antiſiodorenſem eccleſiam de fratrum eorundem conſilio vſque ad inſtans feſtum Magdalenæ duximus commendandam. Circumſpectionem autem regiam volumus non latere, quod iam XX. Cardinales, de quibus XVII. de regno Franciæ originem traxiſſe noſcuntur, exiſtant in collegio memorato. *Dat.* VIII. *kal. iunij anno* XV. Creatum IX. kal. iunij Talarandum Cardinalem refert Bernardus. a

Pontificię ea de re lit.

a Bern. chr Rom. Pont M.S. bibl. Vat. ſign. n.2043.

34 Lapſis paucis menſibus Philippus Rex & Ioanna Regina Francorum iniquis admodum Ioannem precibus vrſere, vt Gallici generis Cardinalem alium crearet, quibus reſcripſit Pontifex b, vt cœptis abſiſterent: inuidia enim res plena erat adeo Gallos ſui generis amantes eſſe, vt adepto pontificatu vix ex alijs nationibus renuntiarent Cardinales, eaque ratione ſummum penes gentem ſuam ſacerdotium retinerent.

Galli Regis importunæ preces.

b To. 8. p. 2 ep. ſecr. pag. 212.

Ioannes, &c. Ioannæ Reginæ Francorum.

Vtinam, filia chariſſima, mos ſeruatus in creandis noſtris fratribus circumſpectioni regiæ eſſet notus: ipſorum quidem creatio nunquam fit in camera, ſed in conſiſtorio, votis fratrum omnium exquiſitis. Item non conſueuit niſi ex cauſa creatio fieri eorundem; cauſæ autem conſueuerunt exiſtere vel paruus eorum numerus, vel ipſorum impotentia ad ſuum officium exercendum: quæ ſi ad præſens conſiderenrur attente, profecto nec numerus paruus, nec ex parte illorum debet aliqua impotentia iudicari. Numerus quidem, attento numero qui ante tempus felicis recordationis Clementis Papæ V. prædeceſſoris noſtri conſueuit exiſtere, non paruus iudicandus eſt, ſed potius exceſſiuus: credimus enim, quod ante tempus ipſius numerus non adeo magnus fuerit, ſicut eſt in præſenti. Defectus autem præcipue ſcientiæ, & interdum etiam corporalis virtutis creationem nouam requirere conſueuit, qui per Dei gratiam hodie non vendicat ſibi locum: tanta quidem tam ſcientiæ theologicæ & vtriuſque iuris in noſtro collegio, Dei gratia, viget ſufficientia, quod pro caſu aliquo extra eos non oportet nos aliorum ſuffragia mendicare; licet in cauſis, quæ fidem reſpiciunt, vel vniuerſalem ſtatum eccleſiæ, conſueuerimus prælatorum præſentium in curia, ac doctorum & profeſſorum iuris ciuilis aliorumque peritorum conſilia poſtulare. Vtinam quot ſunt inter fratres noſtros, qui non habent ſufficienter, quæ ad ſtatum eorum ſunt neceſſaria, quotque oportet nos propterea ſufferre moleſtias, prouidentia regia plene ſciret.

Cardinalium creatio in conſiſtorio tantum fit.

Aſciti a Ioanne docti Cardin.

Adhuc optaremus, quod ad memoriam reuocaret, quot ſint fratres hodie de regno Franciæ, & quot de regnis alijs in collegio antedicto: & vtique reperiet, quod de regno Franciæ ſunt ſexdecim, de regno vero Italiæ ſex, de regnis vero omnibus alijs ſolus vnus ſcilicet Hiſpanus exiſtit. Optaremus inſuper, filia benedictionis & gratiæ, quod Regum aliorum te inſtantia non lateret. Adhuc deſideramus, quod celſitudo regia dictum ſapientis dicentis: *Omnia tempus habent*; & quod cum negotio eſt tempus & opportunitas, interdum ad memoriam reuocaret. Credimus quidem, quod ſi hoc deduceret ad conſiſtorium rationis, quod pro creatione noui fratris iſto tempore non inſtaret. Nos autem præmiſſis in conſideratione deductis, ac cum venerabili fratre noſtro Petro tituli S. Martini in montibus presbytero Cardinale ac regio nuncio conferentes, licet parati eſſemus fratribus noſtris vota exponere regia; quia tamen ex ijs, quæ in proximo præteritis ordinibus probauimus, vbi vota ſuper hoc eodem negotio regia eiſdem fuerunt expoſita, verebamur quod attentis omnibus ſupradictis, eorum non haberemus aſſenſum; viſum fuit expedientius ad præſens iſtud negotium ſubticere: quare habeat nos ſuper hoc cel-

Partialis Ioannis ſtudia.

celſitudo regia excuſatos,&c. *Dat. vi. kal. octobris anno xvi.*

a Pag. 113

Conceptæ eadem verborum forma literæ a ad Philippum datæ, ſub cuius demum precibus ſuccubuit, cum aliorum Regum preces durius, vel quæſitis fucis reijceret, vt ne quidem vnum ex eorum regnis in Cardinalium numerum aſcriberet. Inſignis porro virtutibus ac ſcientiæ gloria florentiſſimus is fuit, quem exeunte anno e gente Gallica inter Cardinales retulit, nimirum Petrus b Æduenſis epiſcopus, a quo libertatem eccleſiaſticam, a Petro e Cunerijs oppugnatam, ſtrenue defenſam conſcriptis duobus grauiſſimis commentarijs vidimus c. Extant datæ ad eum literæ xiii. kal. ianuarij, pontificatus anno xvi. conſignatæ, quibus ipſi dignitate Cardinalitia ornatum ſignificat d, atque ab Æduenſis eccleſiæ onere exoluit: tum ad Philippum Regem Francorum ac Reginam, quibus ipſos votis compotes factos gratulatur. e

Petrus epiſc. Æduen. creatus Card.

b Contel. in elench. Card. in 6. creat. Io.

c An. Chr. 1329. n. 75.

d To. 8. p. 2 ep. ſecr. pag. 120.

e Ead. pag.

35 Inter hæc miſerat ad ſedem Apoſtolicam Eduardus Anglorum Rex oratorem ſuum, vt in nonnullis rebus dubijs optima ad temperandum moderandumque regnum conſilia eliceret: cui operam ſuam lubentiſſime detulit Pontifex, atque hæc inter cætera reſpondit. f

Anglus. Rex Pontificem conſulit.

f To. 8. p. 1 ep. ſecr. pag. 42.

Ioannes, &c. Eduardo Regi Angliæ.

In primis ad id, quod de reformatione regni & ipſius ſalubri regimine quæritur, reſpondemus quod ante omnia prudentia regalis debet intendere, vt illi a quo bona cuncta procedunt, & per quem datur regnare principibus, placere ſtudeas, & quæ maieſtatis ipſius oculos poſſent offendere, omni ſtudio declinare. Et quia eccleſia Chriſti ſponſa, eiuſque ſponſus ea ſunt indiuiſibili vnione coniuncti, vt altero in honore non habito, reliquus honorari non poſſit; nec enim ſponſo irrogari poteſt iniuria, quin detrahatur & ſponſæ; nec ipſius ſponſæ honori ac libertati detrahi, quin & ſponſo eius, quantum in detrahente fuerit, derogetur; decet vt tu, fili chariſſime, ſi Chriſto placere deſideras, ab iniurijs eccleſiarum, quæ in regno tuo ſupra modum & ſingulariter irrogantur, miniſtros tuos & ſubditos retrahas, & ab ijs abſtinere compellas. [Et infra, ad adminiſtrandam probe iuſtitiam hæc monita addit:] Expediens videretur, cum ſcriptum ſit, quod vbi multa conſilia, ibi ſalus, quod circumſpectio regia non vni, nec duobus regni communicaret regimen, nec vnius nec duorum conſilio regeretur; ſed generali prælatorum, principum, & aliorum nobilium ac communitatum conſilio congregato, vigilanti ſtudio, non ex abrupto, via ſalubris tanto regimini quæreretur, eaque comperta executione non verbaliter nec ſimulato, ſed realiter ac veraciter mandaretur, iuramentis ab ipſis, quos velut conſiliarios vel vt rectores contingeret eligi, præſtitis quod ſuum commode & fideliter exequerentur officium, amore prorſus & odio relegatis; adiectis nihilominus pœnis formidabilibus, quas incurrerent non ſeruantes.

Docetur tueri immunitatē eccleſiaſticam.

Non ex vnius, ſed plurium conſilio regendā Angliam.

36 His itaque taliter ordinatis, quia in dicto regno multæ dicuntur conſuetudines, quæ nec iuri diuino, nec humano, nec rationi naturali ſunt conſonæ, ſed magis aduerſæ, quarum obſeruantia offenſa diuina incurritur, libertas eccleſiaſtica violatur, ius proximi læditur, viaque ad falſa proferenda teſtimonia panditur, & per conſequens materia ad proferenda peruerſa iudicia miniſtratur; multum expediens videretur, quod prouidentia regia viris Deum timentibus, ſcientibus de talibus, ſcilicet an tales ſint ipſæ conſuetudines, iudicare deliberatione præhabita diligenti, ſi tales repertæ fuerint, ad extirpandum ipſas vel taliter temperandum, quod earum ceſſaret iniquitas, procedere non omittat.] Conſuluerant etiam oratores, an ad pacem inter Hibernos adducendam eo Rex ſe conferre deberet: in quo Pontifex Eduardo auctor extitit, ne Anglia diſcederet, cum noui tumultus in ea poſſent exoriri; ſed viros prudentia ſingulares ad conciliandos diſſentientes mitteret, qui neutrius partis ſtudia amplecterentur. Quod vero demum de expeditione Aſiatica ſuggeſſerat, reſpondit omni ſe ſtudio in id incumbere, vt quantocius adornaretur. *Dat. kal. iulij anno xv.*

Tollendas improbas conſuetudines.

Reuocat° ab Hibernica profectione Eduardu.

37 Conſuluit Maria Regina Aragonum Pontificem, quibus remedijs quiſpiam magorum inſidijs appetitus ſe communire deberet: cui a Pontifice hoc reſponſum datum. a

a To. 8. p. 1 ep. ſecr. pag. 47.

Mariæ Reginæ Aragonum.

Tibi quærenti, chariſſima filia, quibus perſona illa in tuis literis nominata ſe iuuare poſſet remedijs contra multorum inſidias, qui magicis factionibus ſuam perſonam ſtudent in occulto lædere, cum hoc perficere nequeant in aperto. Breuiter reſpondemus, quod cum per illos diabolus noceat, cui nonnunquam a Deo iuſto iudicio poteſtas permittitur ſic nocendi, quam nequit exercere aliter quam fuerit a diuina maieſtate permiſſus; neſcimus aliud remedium in hac parte, niſi quod ad Deum tota mente recurrere debeat, ipſumque humiliter implorare, vt a talibus ipſam miſericorditer dignetur protegere, & immunem ſeruare. Et vt mereatur ſuper hoc exaudiri, caueat ne quid committat, quod ipſius oculos offendere valeat maieſtatis; & de commiſſis vera cordis contritione ac confeſſione integra, & ſatisfactione quam ſibi iudex ſuus imponendam duxerit, ſatisfacere non omittat. Per iſta credimus & hoſtis ille malignus nequaquam ſibi grauiter nocere poterit: nec ad alia remedia confugimus, nec quæſiuimus, Deo teſte, nos contra quos multa talia magica ſunt attentata. *Dat. xv. kal. februarij anno xv.*

Pontifice's conſilium contra magicas inſidias.

Adhibita ab eod. remedia.

38 Inſtaurandæ etiam Chriſtianæ pietatis apud Corſos, in quibus illius dignitas defloruerat, ſolicitus Pontifex, paterne illos monuit, vt excinderent vitia, & virtutibus darent operam, atque eccleſiaſticum ordinem, vt par erat, colerent. Sed hæc præcepta, quibus eos informat ex apoſtolicis literis b audire præſtat.

Corſi ſalubribus præceptis imbuti a Pont.

b An. 15. p. 3. ep. com. 1254

Ioannes, &c. vniuerſis comitibus, marchionibus, baronibus, & alijs nobilibus inſulæ Corſicæ.

Cupientes vt præſules & miniſtri ac aliæ perſonæ eccleſiaſticæ, in inſula Corſicæ conſiſtentes, eo deuotius & nitidius obſequijs diuinis intendant, quo magis a vexationibus & moleſtijs ſecularium liberi fuerint & immunes, ac diuina maieſtas propterea, in ſuis honorata miniſtris, ſe vobis propitiam exhibeat & benignam; vniuerſitatem veſtram monemus, rogamus & hortamur attente, per apoſtolica vobis ſcripta mandantes, quatenus obtentu eiuſdem Regis æterni, nec non ob ſedis Apoſtolicæ reuerentiam atque noſtram venerabiles fratres noſtros Antonium Sagonenſem & alios epiſcopos, nec non dilectos filios presbyteros aliſque clericos inſulæ ſupradictæ, gratiam & communionem eiuſdem ſedis habentes, reuereri & honorare curetis, eiſdem prælatis & eorum eccleſijs decimas & alia iura eis a

De obſeruantia in clerum.

Pẽdendis decumis.

vobis debita perſoluentes, & a ſubditis veſtris facientes exolui; eoſque indebitis quæſtionibus non impetatis, nec per alios impeti permittatis: religioſos viros, qui pro reformatione morum & ædificatione animarum veſtrarum ad dictam inſulam interdum per ſedem deſtinantur eandem, honeſte & charitatiue tractetis: eccleſiarum bona, per negligentiam vel ſimplicitatem prælatorum vel violentiam illatam eiſdem ab eccleſijs alienata, eiſdem eccleſijs, quarum erant, reſtituatis & reſtitui faciatis, non ingerentes nec ingeri permittentes moleſtias ſuper illis: mulieres fornicarias ſacerdotum & aliorum clericorum in illis partibus ad requiſitionem epiſcoporũ ſeu diœceſanorum veſtrorum expelli ab eorundem presbyterorum & clericorum conſortio & domibus faciatis, nullam iuriſdictionem in eoſdem presbyteros & clericos propterea vſurpantes; ſed prædictis epiſcopis ſeu diœceſanis ſuper his fauorabiliter aſſiſtentes, vt dicti presbyteri & clerici Deo vero & munditiæ amatori in mentis & corporis caſtimonia obſequantur: illegitimos quoque, qui a promotione ordinum ſacrorum cenſura canonum repelluntur, per importunas preces vel minas non petatis, nec faciatis per epiſcopos promoueri: magiſtros quoque, ſeu viros alios eruditos in grammatica & alijs ſcholaſticis diſciplinis quærere, & habere in dicta inſula ſtudeatis, qui filios veſtros in grammatica inſtruant, & moribus bonis informent, & doceant eccleſiam ſanctam catholicam reuereri, & de ipſorum cordibus ignorantiæ nubem expellant.

Excipiendis humaniter religioſis.

Porrigenda ope præſulibus in fornicarios ſacerdotes.

Colendis literis.

39 Ad ædificandum quoque eccleſias & alia loca religioſorum, ſi quando ibidem, legitima ſuper hoc obtenta licentia, ædificari contingant, manus ſtudeatis porrigere adiutrices: filios & conſanguineos veſtros clericos & religioſos fieri permittatis, vt eorundem religioſorum ſalutari doctrina inſtruamini, greſſus veſtros dirigere in diuinorum ſemitas mandatorum; ab omnibus quoque vitijs, præcipue furto, fornicatione, periurio, & proditione, ac alijs criminibus, per quæ multum ſuperna maieſtas offenditur, abſtinere curetis: acidiam quoque & otium, quod multum reſoluere noſcitur humanas mentes & corpora in illecebras voluptatum, per piarum actionum ſtudia euitetis: ad eccleſias quoque audituri diuina officia & ſacræ prædicationis eloquium deuotiſſime accedatis: cum conſanguineis veſtris prętextu pacis vel alio colore quæſito, ſeu alia clandeſtina matrimonia contra ſacros canones minime contrahatis: pacem & concordiam inuicem habeatis: homicidia perpetrare, vel perpetranda conſulere modis omnibus deuitetis: erga vaſſallos & ſubditos veſtros humanitatem nõ tyrannidẽ exerceatis; ſicque vos in bonis operibus & diuinis beneplacitis coaptetis, quod luceant veſtra bona opera, & glorificetur in eis Altiſſimus, qui habitat in excelſis. Cæterum præſentes literas deuote ſuſcipite, & contenta in eis ſic aure cordis efficaciter intelligere ſtudeatis, quod producant fructum Deo gratum & veſtris proficuum animabus, dictaſque literas, vt ad reformationem morum & ædificationem virtutum poſſint ſæpius vobis legi, eidem Antonio epiſcopo reſtituatis, cuſtodiendas ſalubriter in ſua eccleſia Sagonenſi. *Dat. Auin.* II. *id iulij anno* XV.

Hauriẽda ſalubri doctrina.

Domãdis cupiditatibus.

Non fundendo humano ſanguine.

Burglauẽſis epiſc. interceptus a Dano Rege.

40 In Dania Chriſtophorus Rex Burglauenſem epiſcopum addixit cuſtodiæ: ex cuius facti inuidia, cum iam ante in Lundenſi ſynodo ad aſſerendam epiſcopalis ordinis libertatem ſancitum, ſede Apoſtolica approbante, fuiſſet vt ſi Danus Rex præſulem quempiam iniuria caperet, ſacrorum vſus negaretur populis, quo principem ad officium reuocarent; non modo Dani ex ſynodali decreto, verum etiam Hallandi, quia olim Daniæ contributi fuerant, celebratæ eiuſdem ſynodi tempore ſacra intermiſere, quamuis a Danica ad Suedicam ditionem traducti eſſent. Permotus ea re Magnus Rex Sueciæ expoſuit Pontifici, æquum non eſſe, vt ſui ſubditi commiſſi ab extero principe criminis pœnas luerent: cui annuit Pontifex, & Hallandis aquilonaribus, ſi extra limites Daniæ ſiti eſſent, ſacrorum vſum reſtitui iuſſit, data hoc ad epiſcopum Skarenſem apoſtolico diplomate a.

a An. 15. p. 3. ep. com. 1485

Venerabili fratri epiſcopo Skarenſi.

Sincera deuotio, quam chariſsimus in Chriſto filius noſter Magnus Sueciæ & Norvvegiæ Rex illuſtris ad nos & Apoſtolicam ſedem gerere dignoſcitur, promeretur vt petitionibus ſuis, quantum cum Deo poſſumus, fauorabiliter annuamus. Sane petitio dicti Regis exhibita continebat, quod olim in prouinciali concilio Lundenſi inter alia ordinatum extitit & ſtatutum, & demum per ſedem Apoſtolicam confirmatum, vt quicumque epiſcoporum infra terminos regni Daciæ mala captione de mandato Regis Daciæ, ſiue eius conniuentia, ſeu aſſenſu pro tempore caperetur, ipſo facto; dummodo probabiliter præſumi poſſet hoc proceſsiſſe ex volũtate Regis eiuſdem, in toto dicto regno, quamdiu taliter detineretur captiuus, eſsẽt diuina officia interdicta: & pro eo quod terra Hallandię aquilonaris, ad dictũ Regem Sueciæ & Norvvegiæ nũc pertinens, tempore dicti cõcilij erat infra, licet ad pręſẽs ſit extra, limites regni & dominium Regis Daciæ prædictorum eo prætextu, quod Chriſtophorus Rex Daciæ venerabilem fratrem noſtrũ Guichonem epiſc. Burglauenſem detinet carceri mancipatũ, dictæ terræ clerus & populus timentes, ne occaſione prædicta, eadem terra comprehenderetur ſub ſtatuto ſeu ordinatione concilij memorati, cœperunt obſeruare interdictum huiuſmodi & obſeruant: quare nobis dictus Sueciæ & Norvvegiæ Rex humiliter ſupplicauit, vt cum terra præfata ac clerus & populus dictæ terræ extra limites & dominium prædicta conſiſtant, prouidere ſuper hoc eiſdem clero & populo paterna diligentia curaremus.

Statutum ſynodi Lũdenſis pro tuenda libertate ordinis epiſcop.

Cur ab Hallandis ſeruatum interdictum.

Nos igitur eiuſdem Sueciæ ac Norvvegiæ Regis ſupplicationibus inclinati, fraternitati tuæ per Apoſtolica ſcripta committimus & mandamus: quatenus ſi terra ſupradicta non ſubſit Regi Daciæ memorato, auctoritate noſtra declares ſeu decernas ad terram, clerum, & populum prædictos ſtatutum & ordinationem huiuſmodi non extendi, eoſque per conſequens non teneri ad eiuſdem obſeruantiam interdicti. *Dat. Auin.* XII. *kal. auguſti anno* XV. Agit de Chriſtophoro Rege Daniæ Crantzius b, ipſumque plures proceres coniurationis conflatæ crimine accuſatos ſuſtuliſſe, contraxiſſe grauiſsima Danorum odia, ac regno depulſum, deinde ad illud recuperandum maximos labores pertuliſſe narrat.

Ea liberãtur pœna, ſi Daniæ non ſint cõtributi.

b Crantz. Dan. l. 7. c. 29.

c Magn. hiſt Goth. l. 21 c. 2.

d Ib. ep. 1515.

41 Porro Magnum Regem Sueciæ non modo Hallandiam Gothico imperio aſſeruiſſe, verum & Schoningiam & Blechingiam illi adieciſſe, arbitris earum prouinciarum præſulibus, referunt Gothorum Sueonumque monumenta c. Cum vero erga diuina egregie eſſet affectus, ad illius pietatẽ alendam, pelliciendoſq; ad ea ſacra ſtudia clientes regios, hoc ipſum beneficio apoſtolico affecit d.

Priuilegiũ SuecoRegi datum.

Schoningia, Hallãdia, & Blechingia adiecta regno Gothico.

Ioan-

Ioannes, &c. chariſſimo in Chriſto filio Magno Sueciæ & Noruuegiæ Regi.

Tuis ſupplicationibus inclinati, vt quotieſcumque in capellis tuis, vel quibuſcumque eccleſijs regni tui in tui præſentia feceris miſſarum ſolemnia celebrari, & in eis proponi per prædicationis miniſterium verbum Dei; proponens verbum huiuſmodi poſſit auctoritate apoſtolica tibi & omnibus alijs perſonis ibidem præſentibus, dummodo tu & perſonæ prædictæ vere pœnitentes fueritis & confeſſi, ſi archiepiſcopus vel epiſcopus fuerit, vnum annum, ſi vero alia perſona eccleſiaſtica, cui alias tamen competat prædicare, fuerit ſexaginta dies de iniunctis tibi & eis pœnitentijs miſericorditer relaxare, deuotioni tuæ de ſpeciali gratia tenore præſentium indulgemus, &c. *Dat. Auin. x11. kalend. auguſti anno xv.*

Infans a S. Hyacintho ad vitam reuocatus.

42 Hoc anno editum eſt S. Hyacinthi ordinis Prædicatorum ſuffragijs inſigne miraculum [a]: infans enim, qui nondum baptiſmo luſtratus mortem obierat, delatus ad illius ſepulchrum vitæ eſt reſtitutus, moxque ſacra vnda ablutus. Patrata etiam eodem anno Florentiæ plura miracula duorum piorum ſecularium laicorum opera, quorum alter Barduccius nomine apud S. Spiritum fratrum Auguſtinianorum, alter Ioannes Veſpignanus apud S. Petri maius templum ſepulti, refert Ioannes Villanus [b], ac plurima ad eorum ſepulchra donaria ſacra appenſa: additque inuentas reliquias S. Zenobij in eadem vrbe a Piſano archiepiſcopo, & Florentino, Feſulano, & Spoletano epiſcopis, atque partem cranij in theca argentea in formam humani capitis eleganter elaborata repoſitam, vt recurrente ſacro illius ſancti nomini die populorum venerationi exponeretur: Florentinos vero magno pietatis ſenſu delibutos ad eas colendas, ac S. Zenobij implorandas apud Deum preces concurriſſe. In Auinionenſi autem agro, cum ingens miraculum præſentibus multis fidelibus a Numine ad Deiparæ gratiam editum eſſet, Ioannes Papa ſacellum excitauit; quæ etſi ante hæc tempora geſta, literarum pontificiarum ad Petrum Groſſinum, quem illius capellanum inſtituit, occaſione inſerendum viſum eſt: *Dudum*, inquit [c], *ad honorem diuini nominis ac præcelſæ genitricis Dei Mariæ dominæ noſtræ, omniumque ſanctorum quandam capellam in loco vocato de Beltel iuxta ciuitatem Auinionenſem, vbi Deus precibus & interceſſione genitricis eiuſdem quoddam magnum miraculum in conſpectu multorum fidelium aſtantium operatus extitit, eiuſdem dominæ noſtræ venerando vocabulo inſignitam conſtrui fecimus & fundari, &c. Dat. 111. non. aprilis anno xv.* Conuerſa etiam a Pontifice [d] in Caſtronou. Iudæorum ſynagoga in eccleſiam B. Mariæ, ac ſtipendia tribus presbyteris, qui ad diuinum cultum incumberent, attributa; Iudæi vero inde exturbati. His addimus monitum ab eodem Pontifice Iacobum Regem Balearium [e], ne a Iudæis nouam ſynagogam in ipſius terris excitari pateretur.

Inuentæ S. Zenobij reliquiæ.

Miraculũ ingens ope Deiparæ editũ prope Auinionem.

Sacellum eo in loco a Pont. conditũ.

Controuerſiæ de viſione beatifica initia.

43 Agitari cœpta eſt [f] hoc anno in pontificia curia quæſtio de viſione animarum controuerſa inter theologos eius temporis. Et ſane Ioannes, dum fidei orthodoxæ, quam Romana profitetur eccleſia, a Clemente IV. conceptam ad Armenos, ad Cathainos, ad Perſas, ad Tartaros, ad Alanos, ad Naſcarinos, ad Lithuanos, ad montis Albors accolas tranſmiſerat, hæc docuerat [g]: *Tenet & prædicat ſacroſancta eccleſia*, & infra, *illorum animas, qui poſt ſacrum baptiſma ſuſceptum nullam omnino peccati maculam incurrerunt; illas etiam, quæ poſt peccati contractam maculam, vel in ſuis manentes corporibus, vel eiſdem exutæ ſunt purgatæ, in cælum mox recipi.* Hoc itaque fidei decretum nullatenus in dubium reuocatum eſt. Sed vtrum animæ illæ piorum omnis labis expertes cælo exceptæ, & empyreas adeptæ ſedes, diuinæ eſſentiæ viſione faciali, clara, & intuitiua potirentur: pars maior perfrui viſione ſentiebat; pars negabat, ſed viſionem beatificam dandam ſolummodo in extremo iudicio, cum decretoria illa ſententia a Chriſto pronuntianda foret: *Venite benedicti Patris mei, poſſidete regnum, quod paratum eſt vobis a conſtitutione mundi.* Addebant eiuſdem opinionis propugnatores, fruſtra in iudicio eam ſententiam pronuntiatum iri, ſi iam ante ſanctorum animæ viſionem beatificam, quæ Dei regnum eſt, adeptæ eſſent. At pluribus validis rationibus ea ſoluebatur obiectio, vt ex peruetuſto M. S. Vaticano conſtat, in quo hæc reſponſio affertur. [a]

Non dubitatum animas ſanctorum cælo excipi ante iudicium: ſed verũ in empyreo faciali diuinæ eſſentiæ intuitu potiantur.

Oppoſitio futurum fruſtra iudicium, ſi noua præmia in eo nõ decernantur.

Ad illud, quod obycitur, quod finale iudicium erit fruſtratorium, ſi animæ ſanctorum ex nunc vident Deum; dicendum eſt, quod hoc falſum eſt: nam finale iudicium etiam ſecundum hoc habebit quadruplicem effectum. Primus eſt generalis ſeparatio bonorum omnium a malis; & iſte effectus competit ſolum finali iudicio vniuerſali: et in particulari iudicio non omnes mali exterminantur, ſed in bonorum exercitium relinquuntur. Secundus effectus eſt oſtenſio & propalatio diuinæ iuſtitiæ, quia omnibus de iuſta retributione diuina conſtabit, & habebit diuina iuſtitia teſtimonium non ſolum ab illis, qui intus ſunt per diuinam electionem, ſed etiam ab illis, qui foris ſunt per iuſtam reprobationem: & hoc non fit in particulari iudicio. Tertius effectus eſt gloria tã corporis quam animæ perfecta cõſummatio. Item ex inſpectione miſeriæ reproborũ, ex cuius euaſione plurimum exultabunt, nimirum iuſti, *et gratias agent. Item ex ſpeciali reuelatione multorum ſecretorũ diuinorum, quæ nunc non reuelantur ſanctis de communi lege. Item ex introductione etiam corporali in cælum empyreum, quod eſt proprie locus corporum beatorum: ſi enim ſecundum eos animæ beatæ nunc ex amœnitate cæleſtis habitationis iucundantur & delectantur, quæ proprie non afficiuntur ad loca corporalia, quid mirum ſi corpore glorificata ex cæli empyrei introductione & habitatione amœniſſima amplius fouebuntur & delectabuntur? Quartus effectus eſt reproborum omnium tam angelorum, quam hominum perfecta & completa punitio, & quoad corpora & quoad animas: quæ pœna tanto erit maior, quanto in pluribus & cum pluribus gehennæ ignibus & ſupplicijs relegati erunt.*

Diluitur ea obiectio.

Varij extremi iudicij fines

44 In ea theologorum contentione, cum maxima ex patribus teſtimoniorum ſtrues, & moles argumentorum afferretur, pro ea parte quę ſanctorum animas intueri Deum facie ad faciem ante iudicium affirmabat, & putaret Ioannes non ita diligenter excuti contraria argumenta, quod teſtatur Benedictus ſucceſſor Ioannis; vt erat ſacrarum literarum ſtudio addictiſſimus, maxima ſolicitudine vndiq; argumenta pro parte negante conquirere [b] cœpit, & varia ex patribus teſtimonia (ſiquidem in ea re plures diſſenſerant, ac nonnulli etiam nunc hanc, nunc contrariam ſententiam in ſuis ſcriptis tenuiſſe ferebantur [c]) contexere cœpit atque ea tanquam priuatus doctor in ſuis concionibus repetere, vt pręſules doctoreſque

Cur Ioannes contraria argumenta congeſſerit.

a Sur. in vit. S. Hyacin. l. 2. c. 31.
b Io. Vill. l. 10. c. 179.
c To. 8. p. 1. ep. ſecr. pag. 177.
d Ib. pag. 156.
e Par. 2. ep. ſecr. pag. 263.
f M. S. bib. Vat. ſign. n. 4009. pag. 180.
g An. Chr. 1318. n. 10.
a M. S. bib. Vat. ſign. n. 4009. pag. 71.
b Ben. x11. in præfat. vol. de viſione animar. M. S. bibl. Vat. ſig. n. 4006.
c Id. in ſuo lib.

Sumpta inde illi detrahendi occaſio.

ea argumẽta diligentius diſcuterẽt.Exinde a malenolis Bauarici nimirum ſchiſmatis ſequacibus, & pſeudominoritis hęreſeos dãnatis, quorũ principes erant Michael Cæſenas, Guillelmus Ochamus, & Bonagratia, de quibus ſupra memoraui, laniata calũnijs eſt pontificia exiſtimatio, quaſi decretorie pronuntiatum fuiſſet a Ioanne,non videri ante iudicium diuinam eſſentiam; vnde mox ij improbo zelo formulas prouocandi ad ſynodum œcumenicam contra eum vt hæreticum conceperunt a, in quibus hæc obiecere: *Dominus Ioannes anno Domini* MCCCXXXI. *in feſto omnium ſanctorum in ſermone, quem publice fecit, qui incipit, Mementote operum patrum, quæ fecerunt in generationibus ſuis, &c. & in alio ſermone quem publice fecit eodem anno in dominica tertia de aduentu, qui incipit, Gaudente in Domino ſemper, &c. & in alio ſermone, quem publice anno Domini* MCCCXXXII. *in vigilia epiphaniæ, quæ incipit, Surge, tolle puerum & matrem eius,* & infra, *dogmatizatus eſt, quod ſancti in cælo non vident nec videbunt vſq; ad diem generalis iudicij & futuram corporum reſurrectionem faciem Dei, ſiue diuinam eſſentiam; ſed tantummodo vident & videbunt vſque ad futurum vniuerſale iudicium humanitatem Chriſti.* Falſum erat hæc dicta definitiue a Pontifice, verum ita volebant dictum, & calumniabantur hoſtes pontificij. Aduerſus quos ſcripſit Vlricus inſignis doctor Germanus, ac poſt cõſtabilitam pluribus argumentis veritatem de fruitione diuinæ eſſentiæ ante iudicium, demum in fine operis b aduerſus calumniatores pontificios oſtendit, quæ objiciebantur ab hoſtibus, dicta a Ioanne inſtar ſcholaſtici diſceptatoris.

a Extat in M. S. bibl. Vat. ſign. n. 4009. pag. 180.

b Vlricus l. 4 c. vlt. M.S. bibl. Vat. ſign. n 4005. pag. 136.

Excuſatio & pia interpretatio papalis ſermonis.

Falſũ eſt definiuiſſe Ioannẽ Deum ante iudiciũ non videri a ſanctis.

45 *Sane quæ iam in his tribus ſupradictis libris, & in tribus ſolutionibus ſuperius de beata viſione Dei ante diem iudicij percipienda dixi & poſui, contra eos præcipue ſcripſi, qui ſanctiſſimum Papam Ioannem in ſuo ſermone dicunt, diffiniendo determinare, ſanctorum animas ante diem iudicij non poſſe Deum beate videre; vel contra eos, qui hoc ipſum ex eius ſermone præſumunt aſſerere determinate & diffinitiue, quaſi ipſe etiam videatur hoc diffiniendo & determinando ſentire. Verum ſi ſermo papalis pie & ſane intelligitur, non proprie ſermo, nec definitio, nec determinatio, ſeu prædicatio; ſed magis quaſi quædam ſcholaſtica diſputatio, aut diſputantium collatio aptius eſſe perpenditur. Non enim hoc habet ſanctorum prædicatorum conſuetudo eccleſiaſtica, vt publice in eccleſia prædicationes fiant per tales allegationes, ſicut papalis ſermo ſtipatur: ſed in eccleſiaſticis ſermonibus ea, quæ dubia ſunt, timore & magna cautela; & ea quæ certa & manifeſta, ſunt pro auditorum ſalute cum magna verborum ſimplicitate a ſanctis prædicatoribus proponuntur: quam formam quia ſermo papalis de beata viſione non ſeruat, ideo non proprie eccleſiaſticus ſermo, nec recta prædicatio; ſed congruentius ſcholaſtica diſputatio, ſeu altercatio aut diſputantium collatio, vel veritatis ſolicita inueſtigatio exiſtit. In ſcholaſticis enim diſputationibus & altercationibus, ſeu in diſputantium collationibus & argumentis, auctoritatibus, ſimilitudinibus, gloſſis & ſyllogiſmis, ac alijs ſubtilitatibus verborum multis cuiuslibet rei veritas magna ſolicitudine indagatur & inueſtigatur: & non ibi ſicut in eccleſiaſticis ſermonibus & prædicationibus ſimplex veritas audientium deuotis mentibus & auribus ſimplicibus verbis ſuperſeminatur.*

Diſceptãdo dictũ, non decernendo.

Itaque ſanctiſſima papalis mens, cupiens loqui de beata viſione deitatis ante diem iudicij ab animabus ſanctorum percipienda, deuitans formam & modum ac morem in eccleſia publice prædicantium, & ſermonem de verbo Dei *fidelibus cum ſimplicitate facientium; & aſſumens formam & modum atque morem per auctoritates, rationes, ſimilitudines, argumenta, gloſſas, ſyllogiſmos, & per multas alias virtutes & ſubtilitates verborum, ſicut fieri ſolet in ſcholis & in ſtudijs diſputantium, oſtendit ſe magis perſonam diſputatoris, quam eccleſiaſtici prædicatoris ſeu ſermocinatoris, quando loquitur de beata viſione deitatis, habere. Porro quoniam in ſcholaſticis diſputationibus quorundam magiſtrorum & doctorum eſt, diffiniendo quæſtiones determinare, et quandoque interrogationibus, ſolutionibus, argumentationibus, et reſponſionibus, ac oppoſitionibus veritatem quæſtionum indagare; ideo deuota mens papalis more ſaluatoris noſtri Ieſu Chriſti, in medio doctorum in Ieruſalem ſedentis et interrogantis ac reſpondentis, ſe humilians, loquendo et ſcribendo de beata viſione deitatis ante diem iudicij percipienda, videtur habere perſonam ſcholaſtici diſputatoris, cum ibi per rationes, argumenta, auctoritates, ſimilitudines, et gloſſas arguit et ſoluit, et concludendo inſtructionem, et correctionem, ac eccleſiæ determinationem concupiſcit, ſicut expreſſe dicit; et in ſua diſputatione nihil certum deffiniendo et determinando relinquit, nec ſua diſputatione et ſermone aliquod præiudicium veritati facere intendit.* Conflata eſt maior Pontifici inuidia proximo anno non in Germania modo, ſed etiam in Gallia. At Pontifex aſperſas ſibi calumnias demum deleuit: ipſum enim profeſſum videbimus in publico Cardinalium ſenatu quæcumque in controuerſia de viſione dixiſſet, collationis theologicæ inſtar, non aſſeueranter dicta fuiſſe; de quibus inferius ſuis locis.

Aucta progreſſu alicuius temporis inuidia.

IESV CHRISTI

Annus 1332.

IOANNIS PP. XXII. annus 17. VAC. IMP. OCCID. 19. ANDRONICI IMP. ORIEN. 49.

1 INfeſtabant Africani & Granatenſes Saraceni Hiſpanias a, Turcæ Græciam b, Armeniam c Ægyptij & Babylonij anno Chriſti milleſimo trecenteſimo indictione decimaquinta, cum Pontifex promouendæ ſacræ aduerſus impios expeditionis deſiderio flagrans, vt pia conſilia perduceret, diſſentientes Chriſtianos mutuo fœdere conciliare, ſedemque Apoſtolicam reſtituere Italiæ meditatus eſt.

Pia & ardua Pontificis conſilia.

a Marian. l. 16. c. 2.

b To. 9. p. 1 ep. ſecr. pag. 130. & pag. 327.

Expoſuerat d Gallicis principibus, exeunte ſuperiori anno, Philippus Francorum Rex ſolemne de vindicanda ex infidelium ſeruitute Syria votum ſuum, cuius oratores mittendos Auinionem cum expectaret Pontifex, diſceſſus ex vrbe Auenionenſi diem præfigere diſtulit: miranti que Philippo Regi ſibi conſilium de transferenda Bononiam aula pontificia pateſactum non fuiſſe, reſcripſit e pridie kal. martij oratorum illius cauſa itineris ſuſcipiendi diem extractam; quod etiam ibidus aprilis Reginæ Ioannæ ſignificauit f, additque: *Multorum habet opinio, quod præter multa alia, quæ ſperantur ex mutatione curiæ ſubſequi commoda ipſi tranſmarino paſſagio, ordinatis quæ ad nos pertinent, non minus Bononiæ, quam Auinione foret noſtra præſentia opportuna. Gratia domini noſtri Ieſu Chriſti ſit tecum, quæ te ſic in via dirigat, quod ad deſideratam cæleſtem patriam ſine deuio te perducat. Dat. Auin. id. april. anno* XVI.

Pōtificiæ pro conciliandis Chriſtianis curæ.

c To. 8 p. 2 ep. ſecr. pag. 364.

Illius in Italiam aduentus retardat a Gallo.

d Io. Vill. l. 10. c. 198.

e To. 8. p. 2 ep. ſecr. pag. 216.

f Ib. pag. 217.

Digitized by Google

xvi. eodem etiã die ad Regẽ Francorum ſcripſit,[a] diſceſſus ex Auenionenſi vrbe diem ſe nõ conſtituiſſe, donec Aſiatici belli conficiendi prouinciam ſuſcepiſſet. Iam tum regij oratores Auenionem peruenerant [b], anceps tamen hærebat Pontifex, an Rex ijs, quæ ipſe oratoribus reſponderat, aſſenſurus eſſet, ac priora conſilia perducturus. Obiectæ itaq; nouę morandi cauſę, de quibus hęc legato tot morarũ impatiẽti reſcriptum eſt: *Super mutatione curiæ pridem ordinatum extitit, ſicut noſti: ſed ſuper receſſu noſtro de his partibus, & ad illas, Domino dirigente, acceſſu propter aduentum nuntiorum chariſſimi in Christo Philippi Regis Francorum illuſtris, qui tunc venturi erant ad curiam, certus non potuit, nec adhuc poteſt præfigi terminus, cum negotia, pro quibus iam dicti venerunt nuncij, ſint ardua, noſtram diutius in his partibus præſentiam exigentia forſitan, quam antea crederemus. Dat. kal. martij anno* xvi. Illuſtrat hæc Ioannes Villanus [c], dum accurate percenſet decretos primos a Francorum Rege oratores illius nomine plena inuidiæ poſtulata attuliſſe, flagitaſſe enim in primis opulentum illum, quem Ioannes cumularat, theſaurum: tum ſexennales toto Chriſtiano orbe decumas, & ſacerdotia conferendi permutandiue in Gallijs ius: tum vt filius Viennenſi & Arelatenſi regno, frater vero Carolus Italico donarentur. Verum cum repulſam tuliſſet, atque a Pontifice reſponſum eſſet, eccleſiam expeditionem ei adorienti nunquam defuturam, obortam inuicem tacitam indignationem abalienationemque animorum. Prima itaque illa Philippi legatio caruit exitu: quare pactiones aliæ a Ioanne propoſitæ, quas cum diſcuteret, hyems effluxit.

a Rai. pag.
b Ib. pag. 311.
Ductæ aliæ ex alijs moræ.
c Io. Vill. l. 10. c. 198.

2 Decreti demum menſe martio adulto a Philippo Rege alij oratores fuerunt ad ſedem Apoſtolicam, additæque ſubiectæ literæ de Aſiatica expeditione ſuſcipienda, ea pactionum, quas ſanxerat Pontifex, formula conceptæ [d].

d Extant apud Ant. xxii. an. 18. p. 1. ep. 7. ſup. paſſag. terræ ſanctæ.

Philippus Dei gratia Francorum Rex.

Notum facimus vniuerſis, quod cum duxerimus ſanctiſſimo patri in Domino Ioanni diuina prouidentia ſacroſanctæ Romanæ ac vniuerſalis eccleſiæ ſummo Pontifici per noſtras alias literas ſupplicandum, vt indiceret paſſagium generale, quod per eundem indicendum ſperamus; nos ad manifeſtandam fidelibus quibuſcumque ſinceram intentionem, quam habemus ad dictum generale paſſagium aſſumendum, ſi illud per ſedem Apoſtolicam contingat indici, & ad omnia & ſingula, nobis per ſedem eandem in ipſius paſſagij ſubſidium concedenda, conuertendum in eiuſdem vtilitatem paſſagij ſine diminutione quacumque iuxta prouiſionem inferius annotatam; facimus & conſtituimus dilectos & fideles conſiliarios noſtros Petrum Rothomagenſem archiepiſcopum, Ioannem Morinenſem epiſcopum, Guidonem Baudeti decanum eccleſiæ Pariſienſis, Henricum de Analgoria, & Petrum de Caſtellis dominos milites procuratores noſtros & nuntios ſpeciales ad infraſcripta, dantes eiſdem, *& infra*, ſpeciale mandatum ſupplicandi prælato ſanctiſſimo in Christo patri ſũmo Pontifici, quod pro pleniori ſuccurſu terræ ſanctæ ſibi placeat ad noſtrã poſtulationem indicere paſſagium generale, & ipſum, poſtquam indictum fuerit, pro nobis & noſtro nomine coram dicto ſummo Pontifice & in eius præſentia aſſumendi & præſtandi in animam noſtram corporale tactis ſacroſanctis euangelijs iuramentum, quod nos iter arripiemus dicti paſſagij a kal. auguſti proximo venturi ad tres annos, illudque proſequemur realiter & perſonaliter, iuſto & legitimo impedimento ceſſante. Ita tamen & non aliter aſſumptionem paſſagij, iuramentum, & obligationem huiuſmodi per procuratores noſtros prædictos iuxta poteſtatem eis, vt præmittitur, datam fieri volumus, intendimus, & mandamus, quod ſi iuſtum ac legitimum impedimentum ſeu impedimenta huiuſmodi nos, heredes, ſeu ſucceſſores noſtros ſuper his allegare contingat, de illo ſeu de illis, an ſint iuſta & legitima vel non, duo prælati regni noſtri archiepiſcopi vel epiſcopi per ſedem Apoſtolicam deputandi, ſe diligenter debebunt auctoritate apoſtolica abſque cuiuſlibet alterius partis vocatione ſimpliciter & de plano ſine ſtrepitu & figura iudicij informare; ac ſuper impedimento ſeu impedimentis ipſis occurrentibus, an iuſta & legitima vel non cenſenda ſint, prout eis viſum fuerit, iuxta informationem præhabitam declarare: cui declarationi omnino ſtari debebit abſque eo, quod per ſedem Apoſtolicam ex officio ſuo vel alias quomodolibet poſſimus nos, heredes, ſucceſſoreſue noſtri poſſint ſuper his trahi ad examen ſedis Apoſtolicæ, ſeu ad eam ſuper ipſis recurſus haberi, ſeu alias in iudicio vel extra per eandem ſedem, vel eius auctoritate, aut alias quomodolibet moleſtari: quodque poteſtas prædictis concedenda prælatis per eandem ſedem re integra vel non integra reuocari non poſſit; & quod morte deputantis dictos prælatos, ſeu committentis eiſdem poteſtas huiuſmodi non expiret. Quæ omnia & ſingula in poteſtate & mandato datis noſtris prædictis procuratoribus, nec non in aſſumptione dicti paſſagij iuramento & obligatione prędictis per eos pro nobis & noſtro nomine, vt prædicitur, faciendis ineſſe volumus & ponimus in eiſdem, alias non facturi aſſumptionem paſſagij, iuramentum, & obligationem prædictam.

Qui oratores a Phil. ad Pont. miſſi.
Conſtitutus moue di in oriẽtem exercitus dies
Si oboriatur impedimenta, conſtituti iudices, an ea ſint iuſta.

3 Si vero dictos duos prælatos ad hoc a ſede Apoſtolica deputandos, vel eorum aliquem interim transferri, cedere, aut decedere contingeret, antequam declaratio prædicta facta ſit, loco illorum ſeu illius, quos vel quem transferri, cedere, aut decedere contingeret, alij ſeu alius prælati dicti regni ex nunc deputabuntur & ſubrogabuntur per ſedem eandem, ſinguli in ſingulorum translatorum, cedentium, aut decedentium loco per ordinem, quo per dictam ſedem fuerit ordinatum ad informationem & declarationem huiuſmodi, vt præmittitur, faciendas. Per aſſumptionem autem, iuramentum, & obligationes prædicta, quæ facimus ſeu fieri mandamus ratione huiuſmodi paſſagij generalis, non intendimus heredes ſucceſſoreſque noſtros obligari ſeu teneri quomodolibet ad tranſmarinum paſſagium faciendum, vel ibi ſeu pro eo mittendum perſonas quaſcumque; nec ad mittendum, ſoluendum, ſeu miniſtrandum expenſas, quas faceremus & ſubiremus, ſi dictum paſſagium per nos realiter & perſonaliter faceremus, & illud faciendo ſeu etiam proſequendo, vel aliquod aliud qualecumque ſubſidium facere vel iuuamen; nec bona noſtra, heredum, vel ſucceſſorum noſtrorum ad hoc eſſe ſeu remanere obligata quomodolibet vel aſtricta: ordinatione tamen ſuper colligendis, recuperandis, conſeruandis & diſtribuendis, aſſignandis & reddendis in manu ſedis Apoſtolicæ decimis & alijs ſubſidijs quibuſcumque nobis pro dicto paſſagio per ſedem Apoſtolicam concedendis, con-

Adiectæ leges, ſi eos prælatos cedere vel decedere contingeret.

tenta tam in iſtis quam in noſtris alijs literis in ſuo robore duratura.

Sponſio re pre aurũ bello ſumptibus ſacrum in alios ſum ptus non aueſum iri.

Damus inſuper dictis procuratoribus, iuxta formam expreſſatam ſuperius, plenam & liberam poteſtatem, ac ſpeciale mãdatum pro nobis, & noſtro nomine, & in animam noſtram coram ſummo Pontifice & in eius præſentia corporale iuramentũ præſtandi, quod nos non accipiemus nec accipi ſcienter faciemus, ſeu conſentiemus, quod aliu aliquid de his capiat ſeu accipiat, quæ nobis per ſedem Apoſtolicam in ſubſidium antedicti paſſagij concedentur ad hoc, vt in vſus alios quam in vtilitatem dicti paſſagij conuertantur: nec ea in vſus conuertemus alios, nec conuerti ſcienter a quouis alio patiemur. Et ſi forſan aliquid de prædictis pro vſibus alijs a nobis vel alijs contingeret accipi caſu aliquo vel conuerti, illud ad locum priſtinum & ad vſum dicti paſſagij, ſtatim cum hoc ad noſtram notitiam deuenerit, ſine moroſa dilatione reponi & reſtitui faciemus: ad quod heredes & ſucceſſores noſtros aſtringi volumus, & etiam obligari.

Si diſturbetur expeditio, decumarum exactionem intermiſſum iri.

4 Et ſi forſan contingeret, nos infra dictum terminum impedimento perpetuo impediri, vel taliter, quod probabiliter appareret duobus prælatis, ſicut præmittitur, per ſedem Apoſtolicam deputatis, qui in prædicto termino vel alio per ſedem Apoſtolicam ex cauſa aliqua prorogato, nec infra ſeptem menſium ſpatium immediate ſequentium iter arripere poſſemus & illud proſequi, volumus quod iuxta ordinationem ſedis Apoſtolicæ poteſtas colligendi ſeu exigendi decimam & alia ſubſidia, in regno noſtro Franciæ imponenda per ſedem eandem, nobiſque vt prædicitur concedenda, ſtatim debeat expirare; niſi forſan per eandem ſedem circa expirationem collectionis huiuſmodi contingeret aliud ordinari: quo caſu quidquid de decima & alijs ſubſidijs prædictis, nobis pro dicto paſſagio per ſedem Apoſtolicam concedendis, penes nos heredes ſue noſtros, aut quoslibet alios tũc reſtaret, & in dicti paſſagij præparationibus, aut pro eo de mandato noſtro iuxta ordinationem ſedis Apoſtolicæ infra contentam non eſſet expenſum; nec non & galeæ & aliæ quæcunque res factæ, emptæ, ſeu quomodolibet prædicto paſſagio ſeu pro eo acquiſitæ de dictis decimis & alijs nobis per ſedẽ Apoſtolicam, vt præmittitur, concedendis & omnibus debitis, in quibus receptores infraſcripti ſeu quicumque alij de concedendis huiuſmodi collectis tunc vel non collectis quomolibet tenebuntur, debebunt per nos ſeu ſucceſſores noſtros quatuor prælatis regni noſtri, quorum duo per ſedem Apoſtolicam, alij vero duo per nos, vel duobus ex eis, quorum vnus per eandem ſedem, alius vero per nos fuerint deputati, ſine difficultate qualibet aſſignari. Qui quatuor ſeu duo ex eis, vnus ſcilicet per ſedem Apoſtolicam, alius autem per nos, vt prædicitur deputati, omnia recipient, conſeruabunt in locis regni noſtri ſecuris & cõgruis, nomine ſedis Apoſtolicæ diſtribuenda per eandem ſedem, & ad opus illorum, in quos diſtribuenda & expendenda fuerint, vt iuxta modum, qui ſequitur in terræ ſanctæ ſubſidium vtilius & commodius conuertantur.

Conſtituendi quatuor præſules decumani auri quæſtores.

Vt decumæ adminiſtrandæ, ſi a Rege intermittatur expeditio.

5 Modus autem eſt iſte: quod ſi poſtquam nos contingeret, vt præmittitur impediri, per ſedem Apoſtolicam, indicatur generale paſſagium vel etiam particulare, ſi nos vel Rex Franciæ, qui tunc regnabit, vellemus ſeu vellet in illo paſſagio transfretare, debebunt nobis vel Regi Franciæ, qui tunc erit, omnia prædicta tam in pecunia quã in rebus alijs ſub forma & modis circa conſeruationem, diſtributionem, & ordinationem adiectis in præſenti prouiſione, ſub quibus pro dicto paſſagio conceditur, integraliter aſſignari. Si vero nos vel ſucceſſor noſter, qui pro tempore fuerit, nollemus vel nõ poſſemus, aut nollet ſeu nõ poſſet in illo paſſagio transfretare, aliqui tamẽ prælati, ſeu magnates aliqui, vel nobiles alij dicti regni vellẽt in illud paſſagium proficiſci, iuxta ſtatum & conditionem ipſorum & numerum bellatorum, quos ſecum ducerent, debebit illis de dicto reſiduo auctoritate ſedis Apoſtolicæ prouideri.

Si vel aliqui Galli eũ obeãt.

Si autem nollet aliquis prælatus vel nobilis de dicto regno in dicto paſſagio proficiſci, vel eſſent illi adeo pauci, quod illis prouiſo de collectis decimis & alijs ſubſidijs adhuc aliqua ſupereſſent; in prædictis caſibus ſedes Apoſtolica de toto eo, quod de decimis & alijs ſubſidijs eſſet collectum, vbi nec nos nec Rex Franciæ, qui pro tempore fuerit, nec aliqui prælati vel ſeculares, magnates ſeu nobiles prædicti vellemus ſeu vellent in dicto paſſagio proficiſci, vel de illo quod reſtaret; prouiſo illis, qui de regno Franciæ tunc voluerint transfretare pro vtilitate terræ ſanctæ etiam in perſonis alijs, quam de regno, poſſit libere, prout ſibi viſum fuerit, ordinare. Si vero impedimentum infra dictum terminum occurreret temporale, ac tale, per quod crederetur probabiliter non debere nos a proſecutione itineris in ſupradictis terminis impediri, non expiraret decimarum & aliorum concedendorum prædictorum exactio, neque ceſſet. Sane ſi impedimentum occurreret in termino ad arripiendum iter ſtatuto, ſiquidem eſſet tale, quod probabiliter infra ſeptem menſes immediate ſequentes ceſſare deberet, non expiret exactio decimæ, neque ceſſet. Si autem impedimentum huiuſmodi eſſet tale, quod infra ſeptem menſes prædictos probabiliter * ex tunc expirare debeat decimarũ & aliorum ſubſidiorum exactio ſupradicta, niſi per ſedem Apoſtolicam dictus terminus ex cauſa aliqua fuerit prorogatus. Quo caſu, ſi prorogatio termini annum non excederet, non ceſſet exactio decimarum: ſi vero ipſa prorogatio annum excederet, tunc ſtatim expiret decimarum exactio; ſed finito prorogationis tempore, dum tamen Rex ipſe paratus fuerit negotium dicti paſſagij proſequi, vires reſumat abſque commiſſione alia commiſſio prius facta, poſſitque ex tunc per deputatos prius procedi commiſſarios ad exactionem prædictam, ac ſi continue ipſorum commiſſio in ſuo robore perſtitiſſet. Si vero impedimentum huiuſmodi arreptionem totam impediret, eo caſu dictum reſiduum & cætera omnia, quæ tam in pecunia, quam rebus alijs quibuſcumque prædictis tunc reſtarent, debebunt in manu ſedis Apoſtolicæ, videlicet penes quatuor prælatos, quorum duo per ſedem Apoſtolicam, duo vero per nos; aut duos ex ipſis, quorum vnus per eandem ſedem, alius per nos deputati fuerint aſſignari per eos, ſicut præmittitur, conſeruanda & per eandem ſedem diſponenda, ſicut in alio articulo ſuperius continetur. De impedimentaria autẽ prædictis duo prælati prædicti per ſedem Apoſt. deputandi, ſeu eiſdem modo, qui prædicitur, ſubrogandi ſe informabunt, & etiam declarabunt.

**non ceſſaret,*

Si penitus abrumpatur expeditio, accepta reſtitutum iri.

Qua integritate ſacrum aurum collocandũ ſit.

6 Et vt vtilitati dicti paſſagij prouideatur vberius, volumus & etiam ordinamus, quod pecunia concedenda nobis per ſedem Apoſtolicam in ſubſidium paſſagij antedicti non theſaurarijs no-

noſtris regijs vel receptoribus, ſed certis burgenſibus ad hoc idoneis, per nos deputandis, dictæ decima a collectoribus ſedis Apoſtolicæ, & alia ſubſidia aſſignentur, quæ dicti burgenſes recipere eaque fideliter conſeruare debebunt, & de mandato quatuor dictorum prælatorum regni Franciæ modo prædicto deputandorum vtiliter ad ipſius viagij commodum diſpenſare. Quibus quidem prælatis, aut duobus ex ipſis modo prædicto deputandis receptores prædicti annis ſingulis de receptis & expenſis, ſeu miſsijs computum & debitam debebunt reddere rationem. Ipſi autem prælati prædicti, aut duo ex ipſis, vt prædicitur, deputandis ad mandatum noſtrum ſeu ordinationem pro dicti paſſagij præparationibus, prouiſionibus, & commodis abſque eo, quod aliquid de prædictis conuertatur in vſus alios, ſolutiones fieri facient, & complebunt, nec aliquid, quod de prædictis receptum fuerit, conuerrent in vſus alios, quam dicti paſſagij nec pro poſſe permittent. Item quod ſi per nos dictis prælatis contingeret præcipi vel mandari, vt ipſi de receptis aliquid ſoluerent, liberarent, aut ſolui facerent, ſeu etiam liberari, ſi videretur eiſdem, quod illud non cederet ad vtilitatē paſſagij antedicti, dicti prælati aut duo ex ipſis, ſcilicet vnus deputatus per ſedem Apoſtolicam & alius per nos, teneantur nobis reſcribere fideliter ſeu referre, quid ipſis videbitur faciendum ad finem illum, quod iuxta reſcriptiones ſeu relationes eorum ſuper hoc per nos debeat ad vtilitatem dicti negotij maturius & commodius prouideri. Si vero pendente negotio aliquē ſeu aliquos dictorum decedere contingeret prælatorum, ſucceſſores eorum, vel ſi forſan eorum vacarent eccleſiæ, alij loco eorum ſubrogabuntur idonei per illos, qui defunctos deputauerant antedictos. [Nonnullisque interiectis de ratione ab ijs prælatis reddenda quotannis ſedi Apoſtolicæ, de ſumptu in belli ſacri rem verſo addit.]

Accepti & expenſi reddenda ratio.

7 Nos autem, heredes, & ſucceſſores noſtri ſuper prædictis & aliquo præmiſſorum ſedi Apoſtolicæ, vel deputandis ab ea, ſeu alij cuicumque non tenebimur, nec tenebuntur aliquam reddere rationem. Per hoc autē nolumus nec intendimus impediri, quin quatuor prædicti prælati nobis & ſucceſſoribus noſtris de collectis expēſis & reſiduo prædictis partes & particulas omnes & ſingulas exhibere & aſſignare teneātur, & reliqua reddere in vſus & vtilitatem dicti viagij, vt præmittitur, conuertenda in caſibus, in quibus ad nos ſeu ſucceſſores noſtros ſpectabit diſtributio eorundem ſecundum ordinationem prædictam. Vt autem prædicta ad vtilitatem dicti negotij debeant inuiolabilius intemerata ſeruari, promittimus nos facturos & curaturos, quod chariſſimus filius noſter Ioannes de Francia dux Normanniæ Andegauenſis Cœnomanenſiſque comes, licet abſens, per procuratorem ſuum ad hoc legitime conſtitutum ſuper ſancta Dei euangelia corporaliter tacta iurabit coram ſummo Pontifice prædicto & in eius præſentia, quod ipſe in quocumque ſtatu ſit in præſenti, ſeu etiam deueniat in futurum, etiam ſi ad ſucceſſionem ſeu regimen dicti regni venire contingat eundem, prædicta omnia & ſingula, quatenus concernunt & tangunt ordinationem eorum, quæ recepta fuerint de decimis vel alijs quocumque nomine cenſeantur, nobis per ſedem Apoſtolicam pro dicto paſſagio concedendis, tenebit & firmiter obſeruabit modo & forma ſuperius expreſſatis; ratum & gratum habentes, & etiam perpetuo habituri quidquid per dictos procuratores & nuntios noſtros quatuor, tres, aut duos ex ipſis in prædictis & quolibet prædictorum ac dependentium ex eiſdem actum, promiſſum, iuratum, & obligatum fuerit ac etiam procuratum. In quorum teſtimonium & ad maiorem firmitatem noſtrum fecimus apponi ſigillum: *Actum & datum Aureliani* xx. *die menſis martij anno* MCCCXXXII. Obortæ ſunt poſtea Philippo Regi ingentes difficultates circa huiuſmodi conuenta, ſi is caſus contingeret, vt improuiſa rerum conuerſione ab ea expeditione diſtraheretur. Superiores itaque leges, vti dicemus, temperandas popoſcit; demumque ſuis tractatibus Armeniæ cladem acceſſiuit, neue a Ioanne Pontifice ſedes Apoſtolica Italiæ reſtitueretur, importune obſtitit, cum omnia ad eam rem comparata eſſent.

Obſeruandus Ioannes dux promiſſa circa decimas ſeruatum iri

Exitiales eccleſiæ Philippi tractatus.

8 Admoniti a quidem Bononienſes de ſuſcepta a Pontifice & Cardinalibus traducendæ in Italiam aulæ Apoſtolicæ ſententia, ac blanda prolectati ſpe, ſe ſuaq; omnia pontificijs imperijs & obſequijs ſubiecere b: miſſiſque oratoribus ea de cauſa in publico conſiſtorio Pontifici & ſacro Cardinalium collegio ſtudia ſua addixere. Cum legatus munitiſſimam arcem, in qua Pontifex habitaret, excitare magnis operibus & ſumptibus cœpit, æquatis ob id ſolo pluribus ciuium domibus, & palatia Cardinalium deſignare: ſuſpenſis vero rei expectatione Bononienſium animis, cum verbis opera non reſpond rent, ſuperiores morarum cauſas retexuit, atque huius ſpei illecebra permulſit Ioannes c.

Bononienſium in Pont. ſtudia.

a To. 8. p. 2 ep. ſecr. pag. 313.

b Io. Vill. l. 10. c. 201.

Nunc Dei miſericordia eiſdem ſopitis negotijs; periculiſque viarum plurimum diminutis, noſtri & fratrum eorundem erat propoſitum dilectam ſponſam noſtram, Romanam ſcilicet eccleſiam, annuente Domino viſitare: & quia Lombardia & Tuſciæ prouinciæ reformatione ac conſolatione in pluribus indigebant, quæ per noſtram & ipſorum fratrum præſentiam ſperabantur promptius adimpleri, nec locus occurrebat nobis & ipſis fratribus aptior ciuitate Bononienſi prædicta; noſtri erat propoſiti, & in hoc noſtrum & ipſorum conſilium reſidebat, vt ad ciuitatem eandem Bononienſem deberemus cum eadem curia, concedente Domino, nos transferre, ibique moram trahere, ſicut prouinciarum prædictarum reformatio & conſolatio poſtulabunt; exinde verſus Vrbem dirigendo, diuina gratia præuia, greſſus noſtros. Dat. XIII. *kal. iulij anno* XVI.

c To. 8. p. 2. ep. ſecr. pag 212.

Pontificij aduentus expectatione muls centur.

Peruaſit metus Bononienſes, ne ita aduentus Pontificis in Italiam ea occaſione retardatus inani ſpe Italorum expectationem falleret. Inculcarunt itaque, ni maturaret in Italiam iter, adeo hoſtium potentiam ingraueſcere, vt grauis formido immineret, ne demum Bononia ſuccumberet; proinde vt auxilio prōptiſſime accurreret flagitarunt. Quos Ioannes pontificij auxilij ſpe, vt bono eſſent animo excitauit d: *Reſpondemus*, inquit, *quod timor de his videtur nobis ſuperfluus ingeri, cum ius & ratio ad tuitionem & defenſionem veſtram merito nos aſtringunt. Rurſus ſi antequam ciuitatem & comitatum Bononienſem ſub noſtro et eccleſiæ Romanæ poſuiſſetis dominio, defenſioni tamen veſtræ principalius quā cæteris terris eccleſia inſiſterimus ſicut rei euidentia manifeſtat, apertius et indubie debetis ſupponere, quod nunc debitores effecti ſtudioſius, ſi caſus ſe offerret, curaremus quod nobis incumberet, dante Domino, adimplere, etc. Dat.* XI. *kal. ſeptembris anno* XVI.

Et Pontificij auxilij ſpe.

d Ib. pag. 313.

9 Edoctus erat Ioannes experientia quanta ſedis Apoſtolicæ translatio mala eccleſiæ inuexiſ-

ſet,

Diſſenſiones vrbanas ſedare ſtudet Pont.

ſet, cum ex illius ab Vrbe abſentia conflandi recentis ſchiſmatis ſumpta fuiſſet occaſio, atque Vrbs continuis ciuium diſſenſionibus fluctuaret: ad quas componendas Philippus e Cambarlhaco hoc anno apoſtolicus nuntius, & Ioannes Vrſinus S. Theodori diaconus Cardinalis legatus operam nauare iuſſi a, dataque eidem nuntio Viterbienſium ad officium redeuntium præfectura b. Quod ad reliquas Italiæ prouincias, Etruriam præcipue, Inſubriam, & Liguriam ſpectat; triſtiſſima erat earum facies: in Etruria enim Piſani exules c cum Parmenſibus & Genuenſibus Gibellinis Piſas, conflato exercitu, tentarunt; atque in grauiſsimum diſcrimen adduxerant, cum Florentini opportunas ſuppetias attulere. Fœdabatur etiam contrarijs factionibus Inſubria, in qua Ioannis Regis Boemiæ rebus depreſsis Brixiani, quos illum exciuiſſe vidimus, omnium primi eundem pellere ſunt aggreſſi. Coniuraſſe Guelpharum partium ciues, ac Maſtinum Scaligerum mille quadringentis ſuccinctum equitibus in vrbem induxiſſe, refert Ioannes Villanus d, arx tamen aliquandiu obſidionem tolerauit: ſed cum Ioannis Regis filius Carolus Parma diſcedere atque incerto diſcrimini ſe committere vereretur, ad deditionem menſe iulio compulſa; Bergomum ad victorem pronum mox extitit. Azo Vicecomes Ticinum in ſuam poteſtatem redegit e, arcemque cinxit obſidione, qua ſequenti anno potitus. Præterea patum fidei, quam eccleſiæ obſtrinxerat, memor Cremonam, quæ in eccleſiæ partes iam diu conceſſerat, proditione occupare tentauit f: ſed vrbe haud ſine clade depulſus cum Gonzaga Mantuano Mutinenſem agrum eſt populatus. Nutabat anceps Mutina, cui principi ſe addiceret, atque iam ante, vt vidimus, excuſſo Ludouici iugo, in eccleſiæ imperium conceſſerat, iterumque ab eo ſe ſubduxerat; & aliquandiu tutata libertatem, ſuperiori anno Boemum in principem ſibi aſciuerat.

a To. 9. p. 1 ep. ſecr. pag. 7.
b Ib. pag. 35.
Etruria inteſtino laniata bello.
c Io. Vill. l. 10. c. 200.
Inſubriæ factiones variæ.
d Ib. c. 205
Geſta ab Azone bella.
e Ib. c. 212.
f Cap. 209
Mutinæ conuerſiones.
g To. 9. p. 1 ep. ſecr. pag. 19.

10 Vt ob ſuperiores Etruriæ & Inſubriæ motus Pontificem ad reſtituendam ijs prouincijs pacem ex eius literis h in meditato ad Vrbem itinere Bononiæ ſubſiſtere deliberaſſe vidimus, ita ob inſperatam rerum conuerſionem abduci a conſilio potuit: refert enim Io. Villanus i, fidiſſimos antea Pontificis fœderatos, Robertum ſcilicet Siciliæ Regem ac Florentinos armorum ſocietatem cum Azone Mediolanenſi, Scaligeris Veronenſibus, Gonzaga Mantuano, & marchionibus Ateſtinis aduerſus Ioannem Boemiæ Regem illiuſque ſocios, ſiue Ludouicus Bauarus ſiue Pontifex illi ſtuderent, inijſſe & quidem admodum rebus pontificijs iniquam: ex illius enim legibus conſtitutum, vt Mutina, cuius dominium recuperare conatum Pontificem vidimus, marchionibus Ateſtinis, S. Donini oppidum & Cremona, cuius imperio potiebatur eccleſia, Azoni Vicecomiti, Scaligeris Parma, Mantuano Rhegium, Florentinis Luca cederent. Ducebat hos ſuorum commodorum ratio: Robertum vero Regem veteres in Ioannis parentem Henricum Imperatorem, tum in Ludouicum Bauarum, a quibus ſententia capitis damnatus fuerat, agebāt ſimultates, abalienatuſq; erat a legato ob arcanam cum Boemo habitam coniunctionem: ex quo fœdere hoc ſane anno Ioannis Regis res corruere cœptæ, pontificiæ vero haud parum annis ſequentibus labefactatæ. Cæterum ea in re ingrate admodum erga ſedem Apoſtolicam eius fœderati ſe geſſere.

h To. 8. p. 2 ep. ſecr. pag. 312.
i Io. Vill. l. 10. c. 205.
Italorum fœdus aduerſus Pōtificem.
Quam ingrate ea in re ſe geſſerint.

Adijt porro Ioannes Rex ſedem Apoſtolicā, vt cum Pontifice arcana conſilia iniret: cuius imminentem aduentum ſignificauit Ioanni Papæ Philippus Rex Francorum, addiditque eo tantum clientum ac ſatellitum numero, quem circumſcripſiſſet Pontifex, illum acceſſurum; de quibus comitatis regiæ officijs actæ his verbis Philippo gratiæ a.

Rex Boe. Pontificē adit.
a Lib. bull ſelect. Io. XXII. ſign. lit. A. pag. 164.

Ioannes, &c. Regi Franciæ.

Tam humaniter, tam benigne pium propoſitum ac deuotum conceptum chariſsimi filij Ioannis Regis Boemiæ illuſtris ad noſtram veniendi præſentiam literæ ſerenitatis regiæ deduxerunt, quod profecto in admirationem noſtrum prouocauerunt animum, ac lætitia merito repleuerunt. Quis autem admirari non debeat, quod tantus princeps nobis aduentum Regis præfati ſic dulci eloquio nobis nunciare curauerit, ac ſupra ſe recipere, quod idem Rex ſic de tali gente, nec non & tali modo ac ſtatu veniet ſociatus, ſicut nos duxerimus ordinandum? Profecto, fili, non eſt qui ſuper hoc non debeat admirari. Ad hoc quidem regalem animum nullum impulit debitum, cum ſine his eidem Regi liceret præmiſſa irreprehenſibiliter adimplere: ſed, vt tenemus indubie, ad hoc reuerentia, quam ad illum geris, cuius vices in terris, licet immeriti gerimus, ſincera deuotio, qua ad eius honorem ſponſæ ſanctæ ſcilicet eccleſiæ affici noſceris, cuius cura nobis incumbit, regium animum inclinarunt, ſuper quo deuotionem regiam plurimum in Domino commendantes eidem gratiarum exoluimus vberes actiones, &c.] Extant eo argumento ad Regem Boemiæ, qui ſuum aduentum ad curiam indicauerat, pontificiæ literæ b XII. kal. auguſti anno XVI. exaratæ, quibus conſulit ne eum laborem ſuſcipiat, cum in rebus grauibus ſine Cardinalium aſſenſu conſilia explicari non ſoleant, eaque res longiorem moram trahat: ſi tamen venerit peramanter exceptum iri pollicetur. Excuſaſſe autem Boemum bella Italica in Guelfos colligitur, & concepta ad promouendam rem Chriſtianam ſtudia explicuiſſe, tum ex alijs pontificijs literis c graues illum aduerſus Azonem Vicecomitem Mediolanenſem querelas attuliſſe; controuerſias tamen ſuas, excepta Bergomenſi re, pontificio arbitrio permiſiſſe. Dubrauius etiam refert d, Ioannem Regem rogatum a Bauaro, vt pro ipſo in gratiam eccleſiæ reſtituendo intercederet, cum Pontifice ea de re egiſſe: iratum vero Ludouicum, cum res e voto non ſuccederet, quaſi Ioannes Rex cum Pontifice ipſo ex compoſito colluſiſſet. Sane quod ad Ludouicum Bauarum attinet, Philippus Rex Francorū regios in Bauariam oratores miſit, qui ipſum ad gremium eccleſiæ Chriſtiana demiſsione repetendum prouocarent, ac Ludouicus legatos ſuos ad ſedem Apoſtolicam ad illius gratiam comparandam miſſurum ſe reſponderat. Egit vero exeunte anno Pontifex Regi Philippo gratias e, ſtudium ſuū eccleſiæ pro fide aſſerenda ipſum explicuiſſe.

b Ib. pag. 162.
Quæ illū cauſæ permouerint
c To. 9. p. 1 ep. ſecr. pag. 60.
d Dubra. hiſt. Boem. l. 21.
Francor. Rex Bauarum Pontifici conciliandū ſuſcipit.
e To. 9. p. 1 ep. ſecr. pag. 106.

Monitus porro officij Bauarus, patrata quidem a ſe flagitia agnouit, ad ea tamen rite expianda non ſe comparauit; ſed in id tantum incubuit, vt augendæ ſuæ amplitudinis & correptæ cæſareæ dignitatis aſſerendæ rationes conquireret. Miſſis itaque oratoribus Arnoldo Mumebacenſi & Vdalrico Auguſtenſi, qui ei a ſecretis erant, Ioannem Papam de fœdere poſtulauit, deque ea re publicas edidit literas, in quibus Ioannem ipſum, quem antea horrendis maledictis ap-

appetiuerat, & capitali damnarat ſententia, ſanctiſſimum in Chriſto patrem ſacroſanctæ ac vniuerſalis eccleſiæ ſummum Pontificem appellauit: tum procuratores ad afferendas pro ſe Pontifici excuſationes, inunctionem imperialem efflagitandam, & concordiam paciſcendam mandatis inſtruxit. Afferuntur eæ literæ a ab Hervvarto in Ludouici apologia, additque tanta hæc fuiſſe, vt Ioannes ad Ludouicum gremio eccleſiæ reſtituendum commoneri debuiſſet, nec tamen receptum conqueritur. Sed is auctor omnibus ſucis cauſam quam tuendam ſuſcepit colorare, Pontificis vero geſta, quamuis conſona æquitati, traducere conſueuit.

a Heruuart. to. 1. ad an. Chr. 1331 n. 4.

Vere cauſæ, cur Bauarus pro rum coetus non fuerit reſtitutus.

Si vero rei indagetur veritas, Ludouicum ſuo, non Ioannis vitio non fuiſſe eccleſiæ conciliatum parebit. Nam in primis eccleſiam magno reuocandi in ſinum ſuum Ludouici arſiſſe deſiderio demonſtrãt plura documenta publica, quæ ſuis locis promentur: ſed ea res rite fieri debuit, agebaturq; de Chriſti & eccleſiæ honore, vt qui hæreſim publice erat profeſſus, qui ſchiſma conflarat, qui perſecutionem indixerat in catholicos, tanta crimina ritu eccleſiaſtico expiaret, ſeque Apoſtolicæ ſedis imperijs ſubijceret: ipſe vero inanes tantum excuſationes offerebat, ſcelerumq; præmia ingentia, imperiales nimirum apices depoſcebat, cum iuſtiſſima ſententia poſt vulgatam hæreſim parto vtcumque iure cæſareo fuiſſet exauctoratus: & peſſimi exempli foret, ſponſæ Chriſti eccleſiæ dignitatem tam fœde conculcari, ac tot ab eo patrata facinora impune ferri, nec tutum videbatur, ſuſcepto homini imperium committere, eiuſque poteſtati fidiſſimos athletas, & clientes eccleſiæ ſubdere. Sed de huiuſmodi Ludouici tractatu iterum agetur inferius.

b To. 8. p. 2 ep. ſecr. pag. 299.

Liberati anathemate diſcedentes a Ludouico.

Cæterum Pontifex ad reuocandos in viam ſalutis Bauari ſtudioſos Cardinali legato munus impoſuit b, vt eos omnes, qui Imperatorem illum appellauerant, cenſuris ſolueret, ſi ab eius partibus ſe diſceſſuros pollicerẽtur; ſi quidem iuſtiſſime percuſſi erant anathemate, qui hominem, ob hæreſeos & ſchiſmatis crimina rite a Chriſti vicario exauctoratum decretoria ſententia, imperiali nomine contra edicta pontificia affecerant: pellectique ea miſericordiæ ſignificatione Firmani, Auximani, Vrbinates, Fabrianenſes, Matelicani, ac plures alij, quos iam ante pœnituerat flagitij, miſſis ad ſedem Apoſtolicam oratoribus, defectionis veniam popoſcerunt. c

c Ib. pag. 304. et lib bull. ſelect. Io. xxII. ſign. lit. A. pag. 155.

Vicetum reconciliatio.

12 *Coram vobis ſanctiſſimo in Chriſto patre et domino, domino Ioanne diuina prouidentia ſacroſanctæ Romana & vniuerſalis eccleſia ſummo Pontifice, ac eiuſdem eccleſia reuerendiſſimorum patrum dominorum Cardinalium ſacro collegio, nos deuoti veſtri Zuetius de Bennegnatis, Hugolinus Pecoraccij, et Ioannes Nicoleti ſindici et ambaxatores Firmanorum, Auximanorum, Vrbinatium, Aeſinorum, Fabrianenſium, Matelica, S. Elpidij, Scerra, comitum Scerra, S. Quirici et Barbara comitatuum, et uniuerſitatum pro ipſis et nomine ipſorũ dicimus et proponimus infraſcripta. In primis quod communia et vniuerſitates prædicta et ſingulares perſona ipſorum ab eo tempore et citra continue, quo veſtra, ſanctiſſime pater, ad apoſtolatum aſſumptio ad ipſos extitit diuulgata, firmiter crediderunt et credunt, vos dominum Ioannem fuiſſe et eſſe prædicta eccleſia verum et vnicum ſummum Pontificem et in terris Chriſti vicarium, et ipſorum in ſpiritualibus et temporalibus dominum ſingularem, et apud vos fuiſſe apoſtolatus auctoritatem. Item cum ſanctitas veſtra contra Ludouicum de Bauaria, qui ſe primo Regem, et deinde Imperatorem Romanum nominauit, proceſſerit et ipſum reprobauerit, ac ipſi vt tali obediri, vel ipſum pro tali haberi ſiue nominari ante ingreſſum dicti Ludouici in Lombardiam duxerit prohibendum, non crediderunt ipſi communia et communitates nec ſingulares perſona ipſorum ijs temporibus, quibus idem Ludouicus Lombardiam intrauit, vel quibus moram traxit in ea, aut quibus fuit abſens ab ipſa, et vt Regi Romanorũ fore obediendum vel parendum, vel ipſum pro Rege Romanorum habendum vel nominandum. Item cum dictus Ludouicus poſt proceſſus, reprobationem, et prohibitionem prædictos, et nonnullos alios proceſſus per ſanctitatem veſtram factos contra ipſum ſine auctoritate veſtra ſe in Regem et Imperatorem Romanum coronari fecerit, et Romanum imperium inuaſerit, non crediderunt nec credunt eundem Ludouicum fore verum Regem vel Imperatorem Romanum, aut ipſi vt tali obediendum vel fauendum, aut ipſum pro Romano Imperatore habendum, ſeu nominandum. Item non crediderunt vnquam neque credunt fratrem Petrum de Corbario, qui B. Petri ſedem inuaſit, et ſe Papam falſo nominant, fuiſſe vel eſſe Romanum Pontificem ſeu Papam, aut ipſum pro Romano Pontifice habendum ſeu nominandum.* Et infra.

Profitentur Ludouicum nõ eſſe iuſtũ Imperatorem.

Petrum e Corbario Pontificẽ non fuiſſe.

13 *Item dicimus & proponimus, quod communia & vniuerſitates prædicta, & ipſorum ſingulares perſona omnibus temporibus ſupradictis, & per ipſa tempora & ante fidem catholicam & vnam ſanctam & Apoſtolicam eccleſiam firmiter crediderunt, nec erroribus alienis haretici crediderunt, nec dictis temporibus vel ipſorum aliquo aliquid dixerunt vel egerunt, intendentes reuera deuiare a fide prædicta. Fatentur igitur ſindici & ambaxiatores prædicti, quod fratrem Petrum de Corbario ſæpedictum nominauerunt Papam, ſimulate tamen: ipſius anticardinalem & antilegatum Cardinalem & legatum nominauerunt, & receperunt aliquos antiepiſcopos, & aliquos officiales & miniſtros eiuſdem, & promotos per ipſum: & Ioannem de Claromonte antimarchionem nominauerunt & receperunt, ficte tamen, & alios nuncios damnati Bauari ſupradicti, vel nugatoria & ficta & falſa auctoritate ipſius & dicti fratris Petri, vt tales nominauerunt, & ipſis vt talibus ſimulate obediuerunt, & antiepiſcopum & eorum literas vt talium receperunt, & ipſis vt talibus ſcripſerunt; & ipſorum literis, & nugatoria, ficta, & falſa auctoritate vſi ſunt. Hæc tamen omnia in hoc capitulo contenta, quæ fecerunt, vel ipſis fauentibus facta ſunt, fecerunt & paſſi ſunt ſimulate ac propter metum inimicorum ſuorum, & vt ipſis iniuriantibus poſſent reſiſtere, non credentes ea fore licita, ſed prorſus illicita & nefanda.*

Simulatione & vi ſe adhæſiſſe:

Fatentur inſuper, quod plures exercitus, caualcatas, & conflictus fecerunt contra terras & fideles veſtros & ſanctæ matris eccleſia, tanquam contra eorum æmulos & notorie inimicos cum terrarum captionibus, perſonarum occiſionibus, & rerum dictarum terrarum & perſonarum captionibus, afflictionibus, grauium damnorum, atrocium iniuriarum illationibus, & plura alia his ſimilia commiſerunt & fecerunt contra mandata veſtra & ſanctæ matris eccleſia, & rectorie prouincia marchia Anconitana prædicta. Quæ omnia & ſingula cordialiter pœnitet eos feciſſe, perpetraſſe, & amare dolent tales commiſiſſe, recognoſcentes in præmiſſis ſuas culpas & iniquitates enormes. Fatentur deni-

De excurſionibus in clientes eccleſiæ veniã poſcunt.

que

que, quod multis mandatis, probibitionibus, proceſſibus, & ſententijs apoſtolica, & legationis ſua ordinaria auctoritate contra ipſos communia & vniuerſitates ac ſingulares perſonas eorum factis & latis non paruerunt temporibus ſupradictis, & interdictum ſeu interdicta in ipſis terris & diœceſibus earundem, quauis auctoritate prolata, aliquibus temporibus non ſeruauerunt. Fatentur etiam, quod crediderunt & confeſſi fuerunt, & credunt, & confitentur omnes articulos fidei, quos ſancta mater eccleſia tenet, confitetur, & docet; & dicunt & promittunt, quod non receptabunt ſupradictum damnatum Bauarum, eius nuncios, vel aliquem dominum, vel eius officialem, vel familiarem cuiuſcumque tituli, dignitatis, praeminentia, ſtatus, conditionis, vel nominis ſit; nec aliquos ſtipendiarios vel gentes ſuas, nec alicui rebelli eccleſia ſingulari vel vniuerſitati dabunt auxilium, conſilium, vel fauorem, publice vel occulte; ſed pro poſſe eis reſiſtent, & eos perſequentur & impugnabunt. Et infra.

Pollicentur Bauari præfectū non excepturos.

Supplicant itaque humiliter ſindici & ambaxiatores prædicti ſanctitatem veſtram, quatenus inſpectis antiquis ſeruicijs Romana *eccleſia impenſis &, dante Domino, impendendis in poſterum per ipſas terras, & damnis receptis ex deuotione & cauſa prædictis, & deſtructione ipſarum terrarum, dignemini miſericorditer prouidere ita, quod ſupradicti conſtituentes inueniant gratiam in ſanctitate veſtra, quam ſperant in omnibus & ſingulis ſupradictis tamquam filij deuij redeuntes ad miſericordiam pij patris, offerentes ſe paratos vice & nomine prædictorum conſtituentium iurare et ſtare ac parere mandatis eccleſia et veſtris, ſanctiſſimi patris et domini, domini Papa prædicti; et omne aliud iuramentum præſtare, quod ad obtinendum veſtram gratiam et abſolutionem ab omnibus et ſingulis ſupradictis fuerit neceſſarium vel etiam opportunum; et omnem pœnitentiam atque pœnam portare, quam ſanctitas veſtra vel deputatus ab ea eis duxerit iniungendam.* Repetita ſupplicis illius libelli formula, procuratores ſacramento ſolemni Picentum nomine ſe deuinxere, Romanis pontificibus ipſos obſequentes fore, neque cum Ludouico, Petriue e Corbario ſequacibus vnquam conſenſuros; qua de re publica documēta confecta ſunt. Ac tum Ioannes in memoratos Picentes pontificiam explicuit clementiam, & cenſuras pœnaſque apoſtolicis edictis inflictas aboleuit. Extat hac de re diploma, *Datum nonis auguſti anno* XVI.

In gratiā cum eccleſia reſtitui efflagitant.

14 Inflexere [a] pariter ad ſua vota pontificiam clementiam Mediolanenſium oratores, qui cum iam ante ineunte ſuperiori anno decreti fuiſſent, hoc demum votorum compotes facti, cum prius in ſacro Cardinalium ſenatu ſolemni ritu præteritorum, aduerſus dignitatem pontificiam geſtorum, veniam ſubiecta verborum forma popoſciſſent [b].

[a] Ib. pag. 313. & 318.

Mediolanenſes cōciliati eccleſiæ.

[b] Ibid. pag. 318.

Supplicis eorum libelli formula.

Coram vobis ſanctiſſimo in Chriſto patre et domino, domino Ioanne diuina prouidentia ſacroſancta Romana ac vniuerſalis eccleſia ſummo Pontifice, ac eiuſdem eccleſia reuerendorū patrum dominorum Cardinalium ſacro collegio, nos deuoti ſindici et ambaxatores cleri, populi, et communitatis Mediolanenſis pro ipſis clero, populo, et communitate et ſingularibus perſonis ipſorum dicimus et proponimus infraſcripta. In primis quod clerus populus, et communitas prædicta, et ſingulares perſona ipſorum ab eo tempore et citra continue, quo veſtra, ſanctiſſime pater, ad apoſtolatum aſſumptio apud ipſos extitit diuulgata, firmiter crediderunt et credunt, vos dominum Ioannem fuiſſe et eſſe prædicta eccleſia verum et vnicum ſummum Pontificem et in terris Chriſti vicarium, et apud vos fuiſſe et eſſe apoſtolicam auctoritatem. Item cum ſanctitas veſtra contra Ludouicum de Bauaria, qui ſe primo Regem et deinde Imperatorem Romanum nominauit, proceſſerit et ipſum reprobauerit, ac eidem vt tali obediri, vel ipſum pro tali haberi, ſiue nominari ante ingreſſum dicti Ludouici in ciuitatem, vel diœceſim, ſeu diſtrictum Mediolanenſem duxerit prohibendum, non crediderunt clerus vel populus et communitas antedicti nec ſingulares ipſorum perſonæ ijs temporibus, quibus idem Ludouicus diœceſim, diſtrictum, et ciuitatem Mediolanenſem intrauit, vel quibus moram traxit in eis, aut quibus fuit abſens ab ipſis, ei vt Regi Romanorum *fore obediendum aut fauendum, vel ipſum pro Rege Romanorum habendum aut nominandum.*

Ioannem Chriſti vicarium agnoſcūt

Lata ſnīe in Bauarū edicta.

Item cum dictus Ludouicus poſt proceſſus, reprobationem, et probibitionem prædictas, et nonnullos alios proceſſus etiam per veſtram ſanctitatem factos contra ipſum ſe coronari ſine auctoritate veſtra in Imperatorem Romanum fecerit, et Romanum imperium inuaſerit, non crediderunt nec credunt eundem Ludouicum fore verum Imperatorem Romanum, *aut ipſi vt tali obediendum vel fauendum, aut ipſum pro Romano Imperatore habendum ſeu nominandum. Item non crediderunt vnquam neque credunt fratrem* Petrum de Corbario, *qui B. Petri ſedem inuaſit et ſe Papam falſo nominauit, fuiſſe vel eſſe* Romanum *Pontificem ſeu Papam, aut ipſi vt Romano* Pontifici *ſeu Papæ fore aliqualiter obediendum vel fauendum, aut ipſum pro Romano Pontifice habendum ſeu nominandum.* Subdunt Mediolanenſium oratores, nunquam ipſos credidiſſe Corbarij pſeudocardinales ac legatos veras, ſed adulterinas geſſiſſe dignitates. Tū expoſuere vt inter Turrianam familiam ac Matthæum Vicecomitem veteres inimicitię exarſiſſent adeo, vt inde plures cædes fuiſſent ſecutæ, ingraueſcenteque Matthæi potentia Turrianus in carcerem fuerit coniectus; lataque in Matthęum pontificia ſententia, falſus rumor increbuerit ideo ipſum defixum anathemate, vt eo depreſſo eiectoque, Turriani vrbis imperium adipiſcerentur; deinde ille, inita cum pluribus Inſubriæ populis ac proceribus armorum ſocietate, conductiſque maximis copijs, ciuitatem ſua tyrannide oppreſſerit; Matthęoque e viuis ſublato Galeatius, cum ſe magna peditum equitumque multitudine ſuccinctum videret, Bergamenſium, Laudenſium, Vercellenſium, Nouarienſium, Ticinenſium, Comenſium, aliorumque viribus fretus dominatum Mediolanenſium corripuerit: cumque metueret, ne ex eo ſubmoueretur, Ludouicum induxiſſe Mediolanum. Tum ſubdunt.

Arreptes ab illo cōtra ius imperiales apices.

Et pontificios a Petro Corbario.

15 *Cum autem idem Ludouicus ipſam ciuitatem intraſſet, & eiuſdem dominium arripuiſſet, & ſtipendiarios ibidem inuentos, qui dicto Galeatio obedire conſueuerant, quod ſibi obedirent iurare feciſſet, & ad ſuſceptionem corona ferrea, vt moris eſt in Reges Romanorum electis & per eccleſiam approbatis, feſtinaret; ob hoc magna multitudo equitum & peditum vltra ſtipendiarios prædictos, & eos, qui cum Ludouico præfato ciuitatem intrauerant ſæpedictam de alijs ciuitatibus & locis ipſi Ludouico fauentibus & adhærentibus conuenerunt in ciuitate prædicta; & tanta equitum & peditum inibi multitudo fuit, quod nec clerus, nec*

Excuſant non impeditū fuiſſe Lud. ne ferream coronam ſuſciperet

po-

populus, nec ſingulares perſonæ ipſius ciuitatis ipſius coronationi reſiſtere potuiſſent: cumque huiuſmodi multitudine & potentia ſic eſſet ſtipatus, coronam aſſumpſit prædictam. Decurſis vero poſtmodum aliquibus diebus, idem Ludouicus præfatum Galeacium duoſque fratres & filium eius captiuauit, & in carcerem detruſit, & fortalitia omnia ciuitatis & diœceſis Mediolani ſuæ tyrannidi plenarie ſubiugauit: & quendam Theutonicum ibidem conſtituit vicarium ſuum, eumque magna multitudine ſtipauit hominum armatorum, mandans vniuerſis Mediolanenſibus ſub grauiſſimis pœnis perſonarum & bonorum, quod ipſi vicario totaliter, vobis autem, ſanctiſſime pater, vel nuncijs, aut literis, vel præceptis, ſiue prohibitionibus veſtris nullatenus obedirent. Quinimmo multa & mendoſa, falſa & neſanda contra ſanctitatem veſtram, multaque erronea tam per dictum Marſilium quam plures alios diuerſis temporibus prædicari, & libellos diffamatorios conſcribi, diuulgari, et in publico appendi in ciuitate & diœceſi prædictis mandauit.

Queiuntur multa a Marſilio Patau. in Pontificē conficta.

Subſequenter autem cum ſupradictus frater Petrus papatum & dictus Ludouicus imperium, vt præmittitur, inuaſiſſent, idem Ludouicus dictuſque vicarius vniuerſis Mediolanenſibus, quod præceptis, iuſſionibus, prohibitionibus, ordinationibus, conſtitutionibus, decretis, & literis ipſius fratris Petri tanquam Papæ, eiuſque officialibus & miniſtris legatis & nuncijs in ſpiritualibus, & eiuſdem Ludouici tanquam Imperatoris ipſiuſque officialibus & miniſtris in temporalibus obedirent, & eos pro talibus nominarent, haberent, atque tractarent, ſub pœnis prædictis diſtricte præcipiendo mandauit: qui vero vos Papam nominarent, aut veſtris præceptis, iuſſionibus, prohibitionibus, ordinationibus, conſtitutionibus, decretis, literis, legatis, nuntijs, officialibus, vel miniſtris obedirent, aut veſtram allegarent auctoritatem, flammarum incendio cremarentur. Quæ omnia clero, populo, & communitati Mediolanenſium & eorum ſingularibus perſonis prædictis deteſtanda, abominabilia, & neſanda prorſus videbantur: ſed ipſis reſiſtere, vel ea compeſcere non audebant, neque poterant propter metum, tyrannidem, & potentiam Ludouici & vicariorum prædictorum. Addunt ſub illa ſeruitute ingemuiſſe, donec regreſsis Vicecomitibus, collectis animis, duriſsimum illud iugum ſuis ceruicibus depulerunt. Veniam itaque flagitantibus Mediolanenſibus, Pontifex ſubiecta verborum forma ignouit, ac priſtinæ ipſos reſtituit dignitati.

Adactos ſe vi & tyrānide in antipapæ obſequiū.

Profitentur, capta occaſione ſchiſma abieciſſe.

16 *Vos ab omnibus proceſſibus, pœnis, & ſententijs, quos & quas propter rebellionem prædictam & adhæſionem dictorum Ludouici de Bauaria & Petri de Coruaria, & alia præmiſſa, per eoſdem procuratores, ſindicos, & nuncios veſtro nomine recognita & confeſſata, factis, latis, ſeu promulgatis ab homine vel a iure, quomodolibet incurriſtis, de dictorum fratrū conſilio abſoluimus, et in integrum reſtituimus ad famam, ſtatum, honores, priuilegia, & bona quæcumque de apoſtolicæ plenitudine poteſtatis; ac a vobis omnem infamiæ maculam ſiue notam, ex præmiſſis vel eorum contingentibus & dependentibus ab eiſdem obortam, penitus abolemus; imponendi & iniungendi per nos vel alium ſeu alios, nobis præſentibus vel abſentibus, ſemel vel pluries, & etiam infligendi quaſcumque pœnas & pœnitentias, de quibus nobis videbitur, nihilominus poteſtate retenta, &c. Dat. IV. non. iunij pontificatus noſtri anno XVI.* His geſtis, legauit mox Pontifex apoſtolicos nuntios ad clerum & populum Mediolanenſem cenſuris exoluendos, quos VII. kal. ſeptembris Ioanni epiſcopo Nouarienſi, Azoni, Luchino, & Ladozaſio de Vercellino Vicecomitibus commendauit [a].

Soluūtur cenſuris, & pœnis a Pont.

Miſsi porro Mediolanum internuntij, ciues ex ſubiecto decreto [b] cenſuris ſoluere iuſſi ſunt: *Ordinamus*, inquit, *quod vos ab eiſdem clero, communi, & populo, nec non prædictis perſonis ſingularibus, quibus de dictarum abſolutionis & reſtitutionis beneficio iuxta formam & tenorem aliarum noſtrarum literarum vobis ſuper hoc directarum duxerimus prouidendum, iuramentum recipere ſpecialiter ſtudeatis, quod ipſi Placentinam, Bononienſem, & Laudenſem ciuitates, Cremam, Carauacium, Martinengum, Valentiam, Baſſgranum, Caſtrum nouum, Buſſeadue, & Aſulam caſtra ſeu terras, ac diſtrictus, vel pertinentias, ſeu homines, aut bona eorundem; vel quaſcumque ciuitates & terras alias, fortalitia vel quaſcumque habitationes alias hominum, ſeu diſtrictus, dominia, iuriſdictiones, pertinentias, ſeu portus vel paſſus terræ vel aquarū flumina, ſeu deſcenſus vel aſcenſus eorum, ſtratas, vias publicas ſeu priuatas quorumcumque locorum ſupranominatorum, aut quæcumque alia loca, quæ per nos & eandem Romanam eccleſiam, vel noſtro & ipſius nomine reguntur, aut a nobis & eccleſia ipſa tenentur vel in futurum tenebuntur, vel dicto nomine gubernabuntur, qualiacumque ſint & in quibuſcumque conſiſtant caſtris et locis, quæ a præſidentibus Mediolanenſium infra dictos ciuitatē, comitatum, et diſtrictum ad præſens tenentur et poſſidentur dumtaxat exceptis; aut perſonas eccleſiaſticas vel ſeculares eorundem locorum et diſtrictuum prædictorum, vel alicuius eorundem per ſe vel alium ſeu alios, directe, publice, vel occulte non inuadent, capient, vſurpabunt, impedient, vel deprædabuntur in toto vel in parte, nec talia facientibus dabunt ſeu præſtabunt ſuccurſum, auxilium, conſilium, vel fauorem, nec eis in perſonis vel rebus eorū irrogabunt iniurias vel offenſas, quandiu in noſtra et eiuſdem eccleſiæ fidelitate et deuotione manebūt. Dat. non. octobris anno XVIII.* Decreta hæc proximo anno, quæ ne repeterentur, coniungenda fuerunt. Verum Azone pontificias vrbes affectante, extracta eſt cenſurarum diſſolutio, legeſque additæ vt ſacramentum a Mediolanenſibus exigeretur, ipſos terras, quæ tum in Inſubria parebant eccleſiæ, non populaturos; demumque octauo poſt anno miſsis oratoribus a Benedicto fidelium ſacrorumque communioni reſtitutos, viſuri ſumus.

a Ead. p. 2. pag. 313.

b To. 9. p. 1. ep. ſecr. pag. 22. 23 & p. 2. ep. ſecr. pag. 252.

Quæ vrbes in Inſubria parerent Pontific.

Mediolanenſes ea inuadere vetiti.

17 Defixit etiam Pontifex apoſtolicum zelum pro adducendo ad ſinum eccleſiæ Friderico Rege Trinacriæ, qui Ludouici pertinaciam æmulabatur, atque a fidelium communione ſegregatus in exitium agebatur præceps. Paternis itaque literis Alienoram Reginam eſt adhortatus [c], vt viri pectus emollire ſatageret: exponeret ei pericula, quibus ſe obijceret, bona ingentia, quæ infeliciter amitteret; nec ſatis æſtimari precum, ſuffragiorum, & ſacrorum, quorum cæteri fideles participes eſſent, beneficium poſſe.

Rex Trinacriæ ad coniunctionem eccleſiæ ſollicitatus.

c To. 9. p. 1. ep. ſecr. pag. 141.

Ioannes, &c. Alienori Reginæ *Trinacriæ*.

Filia amantiſſima, non ſufficimus admirari, quod princeps inclytus Fridericus Rex Trinacriæ vir tuus ſic obſtinatus & induratus in ſua pertinacia tamdiu, non ſine graui ſcandalo ſuæque ſalutis animæ manifeſto periculo extra vnitatem eccleſiæ permanſerit & permaneat; non conſiderans, nec attendens quanta in orationibus, ſuffragijs, & ſacrificijs, quæ in tota catholica eccleſia iugiter offeruntur Altiſſimo, quorum eſſet particeps, ſi intra communionem fidelium exiſteret,

Pontificia de re ad Reginam lit.

ret, perdidit & perdit continue commoda; quantiſque periculis circa ſalutem animæ perpetuam, ſi in tali ſtatu, quod abſit, decederet ſe exponit, Quocirca prudentiam rogamus regiam, & in Domino attentius exhortamur, quatenus tu benedictionis filia, quæ Deum times & ſalutem animæ tuæ perquiris, præfato Regi viro tuo ſuadere vijs & modis, quibus expedire videris, non poſtponas, vt prædictis periculis & alijs, quæ ſibi poſſunt occurrere, conſideranter attentis, a ſuis reſilire cum effectu deuijs & ad ſanctæ matris eccleſiæ redire properet vnitatem. Nos quidem ipſum ſi, vt tenetur, humiliter redire procurauerit, parati erimus cum gaudio recipere, & vt filium benedictionis & gratiæ condignis fauoribus & honoribus pertractare. *Dat. VI. id. ſeptembris anno XVII.*

Propoſita animæ pericula.

18 Sublatus a eſt hoc anno ex humanis Philippus princeps Tarentinus, cui funebres imperiales honores exhibiti, cum imperij Conſtantinopolitani iura dotalia obtineret Catharinæ vxoris nomine Balduini II. Imperatoris proneptis, quam Pontifex indulgentem lachrymis ad Chriſtianam conſtantiam excitauit b: *Sane*, inquit, *quia, benedictionis filia, mortis iactura reſtitutionis beneficium non admittit, ſibique tua prodeſſe nequaquam poſſit mœſtitia, nociuaque tuo poſſet exiſtere corpori, & irritatiua diuina offenſæ; magnificentiam tuam hortamur in Deo & rogamus, quatenus præmiſſis in conſideratione deductis & alijs, quæ tibi circa hoc Dominus miniſtrabit, diuino beneplacito te coaptans ad ea, quæ conſolationem præfati viri tui poſſint afferre animæ, tuiſque fore liberis profutura, te committere ſtudeas & in his te viriliter exercere.* Dat. *v. kal. martij anno* XVI. Succeſſit in Tarentino principatu, & matris ad Conſtantinopolitanum imperium iuribus Philippus filius, qui cum a patruo Ioanne Achaiæ principe fidem ſolemni ritu ſacramento ſibi obſtringi depoſceret, iſque grauate ferret ad nepotis obſequium procumbere; cum maxime inanes tantum titulos, atque vmbram imperij leuem circumferret, exorta grauis diſcordia eſt inter eos principes: cuius componendæ ſtudio Pontifex Ioanni principi ſuadere niſus eſt c, vt animum ad fidem nepoti deuinciendam flecteret, ſeque in ea re diuinæ voluntati accommodaret.

Philippi princ. Tarentini mors.

a To. 8. p. 2 ep. ſecr. pag. 243. Summont l. 3. hiſt. Neap.

b Sup. ep. ſecr. pag. 243.

Succedit in Conſtã tinop. imperij iuribus Philipp. filius.

c To. 9. p. 1 ep. ſecr. pag. 142.

Ioanni principi Achaiæ.

Vtinam, fili, velle tuum diuinæ voluntati ſubmitteres, hoc vtique faciens quod debes facere, eique complaceres: ſi autem tuam diuinæ præpoſueris voluntati, Deum offendes grauiter, maculamque in gloriam tuam ponis. Hæc pro tanto præmiſimus, quia, ſicut intelleximus, homagium recuſas facere, quod tamen, vt dicitur, te facturum in noſtra præſentia iurauiſti. Nobilitatem tuam itaque hortamur in Domino & rogamus, vt tuæ ſalutis non immemor dictum homagium facias, omni difficultate ſublata. Licet enim Deus legatur pius & miſericors, legitur etiam Deus vltionum: horrendum autem eſt in manus illius incidere, quæ nequeunt ab aliquo euitari. *Dat.* III. *non. decembris anno* XVII.

Achaiæ princeps fidẽ ei addicere monitus.

19 Ad elidendas alias diſſenſiones, quæ in Sicilia poſt Roberti Regis mortem de regni ſucceſſione erupturæ timebantur, cum Carolus Vngariæ Rex Caroli Martelli maioris natu filij Caroli II. iure regnum ſibi debitum contenderet, ex Bonifaciana vero conſtitutione d regni iura in Caroli ducis Calabriæ filias transfundenda eſſent, Pontifici ac Siciliæ & Vngariæ Regibus viſum eſt, diſcordias omnes facile conciliatum iri, ſi Ludouicus & Andreas Regis Vngariæ filij Ioannæ & Mariæ ducis Calabriæ filiabus matrimonio coniugarentur: de quo fœdere inito apoſtolicæ extant literæ a. Inuentum porro Caroli olim ducis Calabriæ Ioannæ & Mariæ parentis, ad quẽ ſi Roberto ſuperſtes fuiſſet, Siculum regnum ſpectaſſet, corpus poſt plures annos corruptionis expers; cum ſepulchrum apertum eſſet, vt in eo vxoris defunctæ hoc anno corpus conderetur: de quo Pontifex hęc ad Sanciam Reginam Caroli matrem, ſcripſit. b

Inter Vngarum & Siculum cõtrouerſia.

d Ext. Annal. to. XIV ann. Chr. 1297. n. 53

Quæ concordię ratio quæſita.

a To. 8. p. 2 ep. ſecr. pag. 241.

Ioannes, &c. Reginæ Siciliæ.

b Ib. pag. 244.

Læta mixta triſtibus nobis his diebus geminæ literæ regię nunciarunt. Nunquid non triſtitia plenum audire, illas infantulas inclytas filias quondam ducis Calabriæ matris priuatas cura & ſolicitudine extitiſſe? Vtique plenum earum charis triſtitia & mœrore. Nunquid plenum lætitia corpus ducis præfati integrum poſt tanti temporis ſpatium reperiſſe? Vtique & hoc vnicuique fideli conſolationis & gaudij materiam ſubminiſtrat. Gloria ſit illi, qui duciſſam de huiuſmodi miſeria ad ſuam vocauit gloriam, corpuſque ducis integrum tandiu voluit conſeruare, &c. *Dat. kal. februarij anno* XVI.

Ducis Calabriæ corpus incorruptum.

20 Abripi c ſe ſinebat in exitium ſtudio pietatis, cui addictiſsima erat, Regina: cumque Franciſcanum ordinem ſingulari obſeruantia complecteretur, vt ipſius literæ ad eiuſdem ſodalitij religioſos viros datæ indicant d, a nonnullis pſeudominoritis labe Michaelis Cæſenatis inquinatis ſubornari ſe paſſa eſt: adeo, vt aduerſus Geraldum ſupremum Minoritarum præfectum, vocantem in ius peruerſos eos hypocritas plura tentaret, faueretque ſchiſmaticis & hæreticis, pios vero inſectaretur. Quibus malis vt mederetur Pontifex, Robertum Regem docuit e, a pontificali conſtantia abhorrere peſtiferam patientiam, quæ alienis peccatis parcendo ſibi non parcat, fraterculoſque ad officium reuocandos eſſe.

c Ead. pag. 244. & pag. 199.

d Ext. apud Vvad 1331 n. 8.

Regina Siciliæ fraticellorũ inſidijs obſeſſa.

Minoritarum præfectũ perſequitur.

e Ext. de de his lit. in rotulo M. S. arch. Vat. Ann. ſignat. n. 204.

Ioannes, &c. chariſſimo in Chriſto filio Roberto Regi Siciliæ illuſtri.

Receptis nouiter & perlectis literis regijs, in quibus inter cætera magnitudo regia proceſſum citatoriũ dilecti filij Geraldi Othonis miniſtri generalis Minorum contra Petrum de Cadeneto & Andream de Galiano ſui ordinis habitum arguebat, non ſuffecimus nec adhuc ſufficimus admirari. A regia ſiquidem memoria excidiſſe non credimus, quomodo dudum nobis repetitis etiam vicibus ſcripſerit, quod exoſam pariter & ſuſpectam habebat admodum conuerſationem & aſſiſtentiam dicti Petri circa Reginam filiam noſtram chariſſimam in Chriſto, conſortem ſuam, quod eam inſtrueret peruerſis dogmatibus, & ipſa quoque id affirmaret, nec ſperabat regia prouidentia, quod Regina ipſa ſibi aut nobis eſſet obediens quandiu aſſiſteret ille ſibi: ideoque poſtulabat regalis excellentia, quod omnino ipſum procuraremus elongari ab ea. De Andrea vero præfato exiſtit notorium, quod fautor & de ſequela damnati Michaelis extitit & exiſtit, & ex multis cauſis alijs de hæreſi & ſchiſmate noſcitur vehementer eſſe ſuſpectus. Cur igitur moleſte gerat tua ſerenitas, ſi eos nos velimus corrigere, ſine dubio rationabiliter non videmus.

Protegit fraterculos.

In his, fili chariſſime, non decet nos nec ipſum talia conniuentibus oculis pertranſire.

Abij-

Minoritas veros lædit.

Abijcienda quidem prorſus eſt a ſacerdotali vigore peſtifera patientia, quæ ſibimet peccatis aliorum parcendo non parcit: & ſi Regina præfata contra dictum generalem irritetur, & ad ipſius diffamationem intendat, prouideat tua & ipſius prudentia, ne potins in veſtri vtriuſque honoris diſpendium (quod verendum eſt amplius) hoc valeat retorqueri. Oportebit etiam ipſum & fratres fideles eiuſdem ordinis, qui ex multis contra dictum miniſtrum attentatis reperiunt in eius perſona eorum ordini grauea ac atroces iniurias a Regina ſpecialiter irrogatas, loqui & ad ſuam excuſationem ſcribere, ac proponere in diuerſia mundi partibus, quanto diſcrimini exponit Regina ordinem antedictum, fauendo ſchiſmaticis & hæreticis apoſtatis dicti ordinis, eoſque vndecumque veniant recipiendo & abunde neceſſaria miniſtrando, & perſeqnendo fideles, non ſinendo, quod ſuum in fratrea dicti ordinis ſibi fauentes, ſeu ipſam potius ſeducentes, valeat officium exercere; nec non (quod eſt vtique granius) non ſinit inquiſitores hæreticæ prauitatis & prælatos contra ſuſpectos, immo hæreticos ſuum officium exercere: quinimmo per violentiam de manibus prælatorum literas apoſtolicas ſuper dictæ inquiſitionis officio ſibi miſſas rapere non expauit. Hæc & alia, quæ in partibus illis ſunt notoria, quæque fama publica in diuerſia partibus publicat notoria, nec non & multa alia proponere poterunt, a quibus nequaquam tua erit apud intelligentes perſonas magnificentia excuſata. Super ijs autem dictæ Reginæ ſcribimus in forma, quam continet cedula præſentibus intercluſa. *Dat. Auin.* III *id. martij anno* XVI.

Obſiſtit fidei cenſoribus.

Extant eæ Pontificis literæ a ad Reginam datæ, e quibus eam partem decerpimns, qua Ioannes ipſam placide adhortatur, ne hypocritarum præſtigijs & dæmonum laqueis ſe irretiri ſinat.

a To. 8. p. 2. ep. ſecr. pag. 44.

Pontificia ad Sanciã monita.

Ioannes, etc. Quia prędicta, qualiacumq; fuerint acta, credimus a pacis æmulo & charitatis inuido, qui tuæ & fratrum charitati inuidens, ad ipſam inficiendam virus ſuæ malitiæ non omiſit infundere, procurata; rogamus circumſpectionem regitalem attente, vt illi curet reſiſtere fortis in fide, illudque ſibi Apoſtoli dicere: Quis me ſeparabit a charitate Dei? ac eidem eum Apoſtolo reſpondere, certa ſum quod neque mors, neque vita, neque inſtantia, neque futura, neqne fortitudo neque altitudo neque profundum neque creatura alia me a charitate Dei poterit ſeparare, & quia charitas Dei ſine charitate proximi non habetur, attende filia chariſſima ne hoſtis illius aſtutia te ab ea valeat ſeparare: quod ille dignetur concedere, cui cum voluerit ſubeſt poſſe. *Dat. Auin.* IV. *non. ſept. an.* XVI.

b Ead. p. 2. ep. ſecr. pag. 245. & 264.

Graue inter Catalanos & Genuanſes bellũ.

c Io. Vill. l. 10. c. 207.

d To. 9. p. 2. ep. ſecr. pag. 153.

21 Nauata eſt a Pontifice plurima opera b, vt pacem inter Genuenſes, & Aragonium Balearemque Reges, Roberto Neapolitano Rege interprete, redintegraret; ſed cum illatas iniurias Genuenſibus, ac damna ſarcire Catalani cunctarentur, Genuenſes armis repetere amiſſa decreuere; atque adulta æſtate inſtructa valida claſſe maritimam Cataloniæ oram ferro, flamma, rapina fœdarunt c, indeque inſulas infeſtarunt Baleares. At Pontifex, accenſum crudeliter bellum reſtinguere cupidus, iterum Aragonium & Balearem Reges de redintegranda concordia interpellauit d, ac pacis arbitri nomine de ſarciendis hinc inde acceptis illatiſue damnis ſententiam tulit: atque Alfonſum Aragonium VI. id. decembris ad amplectenda pacis conſilia excitauit, monuitque Genuenſes pontificio decreto ſe accommodaturos: quantas ex Genuenſi bello Mahomades Granatæ Rex ad inuadendum Valentinum regnum vires colligeret. Non enim Genuenſi ſolum bello, ſed Saracenico quoque implicitum fuiſſe Alfonſum Regem Aragonum refert Surita a ac Radoanum Regis Granatenſis ducem eum triginta peditum ac decem equitum millibus in Valentinum regnum irrupiſſe, munitumque oppidum, cui Elche nomen, menſe aprili obſidione cinxiſſe: ſed cum Alfonſus eum exercitu in ſubſidium aduolaſſet, caſtra inde mouiſſe. Traxit b Mahomades Rex Granatenſis in Hiſpanias ex Africa Abomelicum Regis Marrochitani filium, qui magno ſuccinctus exercitu fretum traiecit, vtque cum Granatenſi conuenerat, Algeziræ & Arundæ Regem ſe dixit. Mollebatur barbarus vniuerſas Hiſpanias ferro ſubigere, ac ſeptem millia equitum tranſuexit.

Geauenſium in Catalan. & Baleares excurſiones.

Pontifex recrudeſcens bellum ſopire ſtudet.

Granatenſium in regnum Valentinum irruptio.

a Sur. l. 7. c. 18.

b Io. Mar. l. 16. c. 2.

Afri in Hiſpanias traijciunt.

Metuebant Aragonij vt impetum in Valentinũ regnum conuerteret, eum in Caſtellæ Regis terras excurrit, atque Heracleam in freto Gaditano arcem munitiſſimam, vt ea obtenta auxilia facilius ex Africa eliceret, obſidione cinxit. Iuſtum ſane hoc diuinæ in Alfonſum Regem Caſtellæ ſupplicium extitit, vt a ſerpentibus, quos fouerat in ſinu, laniaretur: ſi verum eſt quod refert Surita c dũ Francorum, Nauarræ, Aragoniæ, Angliæ, Scotiæ Reges, ac maxima principum multitudo paribus conſentirent ſtudijs, vt Saraceni vniuerſa Hiſpania iunctis armis pellerentur, in eam veſaniam abripi ſe paſſum eſſe, vt ex inuidia prius arma cum infidelibus aduerſus Chriſtianos Reges coniungere decerneret: quas autem pactas inducias ad excuſandum liuorem obtendebat, primi Granatenſes lædendi illius cauſa violarunt. Inſtitutam porro hoc anno ab eodem Alfonſo Caſtellæ Rege nouam militiam, cui Bandæ nomen erat, narrat Mariana d: illum baltheo militari donatum Compoſtellæ, Burgiſque inunctum; regium inſigne Limia præſule Compoſtellano ſacris operante, accepiſſe, Africanorum vero irruptione conturbatum, dum impudicis Guſmaniæ pellicis amoribus indulgebat.

Heracleã obſident.

Caſtellæ Rex iuſte vexatur.

c Sur. l. 7. c. 14.

Militare ſodalitiũ ab eo inſtitutum.

d Marian. l. 16. c. 2.

22 Irrumpebant Marrochitani ex Africa in Hiſpanias, cum Turcæ Orchanis Regis iuſſu ex Aſia, quam ſuæ tyrannidis iugo ſubiecerant, in Europam proferre victorias meditati, ducentarum & octoginta maioris vel minoris aluei nauium claſſem contraxere, atque impoſitis quadraginta Turcarum millibus, Conſtantinopolim tentarunt: vrbemque in diſcrimen adductam refert Ioannes Villanus e, niſi Veneti ac Genuenſes opem tuliſſent. Subierat Andronicus in carcere grauiſſima incommoda, de quibus hæc Nicephorus Gregoras f: *Imperator auus, corrupto ex acerbitate doloris corporis habitu, alterius oculi vſum amiſit; nec multo poſt alterum etiam, & deinceps in perpetua nocte vixit, ac vt ſacra litera loquuntur, potum ſuum fletu miſcuit & panem doloris comedit: omitto enim illuſiones, & fœda conuicia, quibus & cuſtodes eum & famuli laceſſebant.*

Turcicæ in Græcos graſſationes.

e Io. Vill. l. 10. c. 204.

Andronici Imp. calamitas.

f Greg. l. 9.

Excepit Andronicum ſeniorem in eo carcere alia grauior calamitas, cum nepos imperator morbo implicitus in extremum vitæ diſcrimen adductus eſſet: ne enim nepote extincto reſtitueretur imperio, data illi optio eſt, an monaſticum habitum induere, an aliud ingens malum pati mallet, nimirum aut violentam necem, aut exilium, aut duriora vincula. Quo terrore oppreſſus diu in lecto ſine voce iacuit: cumque orbus oculis

quo ſe conferret ignarus eſſet, volens nolens attonſus, & nomine Antonij impoſito religioſo cultu indutus eſt: deinde extortum ab eo ſacramentum, imperatoriam poteſtatem nunquam ſe ambiturum, vel oblatam admiſſurum: quæ ſi recuſaſſet, de inferenda ei nece ſumptum conſilium. *Ille vero*, vt ait Gregoras, *rurſus perterritus & vitæ timens, inuitus illud etiam eſt aſſenſus: & quia cœcus erat, alio manu ducente, ſuperne rubram crucem, inferne nigram geſtans viuere ſitus eſt*. Exegit in eo monaſtico habitu biennium, vt narrat idem auctor, innumeris malis conflictatus, ac demum in ſumma egeſtate diarrhœa ex nimio aquæ potu & teſtaceorum eſu correptus, in latrina noctu omni deſtitutus humano auxilio die, qua ſancti Antonij, cuius nomen ſumpto habitu monaſtico acceperat, memoria recolitur, obijt; vnde nutant quæ de pia eius morte refert Gregoras, nec aſtruere facile poteſt, a quo illa acceperit. Hic ergo Andronici ſenioris miſer exitus fuit, ob cuius ſchiſma Turcarum armis Græcorum imperium collabi cœpit. Exinde vero liberas illius habenas, extincto auo, Andronicus iunior retinuit.

Inuitus diadema cucullo mutat.

Addita cæteris malis cæcitas.

In Latrina moritur.

23 Cæterum Latinorum opera propulſati Conſtantinoppoli Turcæ in archipelagi inſulas furorem conuertere, ac decem Græcorum millia & eo amplius in ſeruitutem abduxerunt. Euboea ſiue Negrepontus eo terrore compulſa eſt ad annuum vectigal, ac tot malis conflictati Chriſtiani profuſis clamoribus Pontificis ac Regis Francorum opem ſupplices implorarunt. Affectos porro damnis ingentibus Venetos, ex literis pontificijs ad Franciſcum Dandulum ducem ac ſenatum Venetum colligitur, quibus Ioannes auxilia promptiſſima aduerſus Turcas, ac maiora cum Regis Francorum oratores acceſſerint, pollicetur a. Indicat vero, diuinam iuſtitiam barbarorum excurſionibus ipſos ob toleratos in eorum terris ſchiſmaticos & hæreticos infeſtari paſſam, neq; vnquam felicius de infidelibus triumphaturos, quam ſi ſchiſmaticos & hæreticos ad fidei orthodoxæ cultum reuocarent.

Euboea Turcorũ vectigalis

a To. 8. p. 2. ep. ſecr. pag. 327.

Duci & communi Venetorum.

Amara fuit petitio, quam miſſæ nobis veſtræ literæ miniſtrarunt: per eas quidem diſplicenter nimis accepimus, quomodo illa fera beſtia Turcica vos grauauit in perſonis & rebus crudeliter his diebus. Super quo cum fratribus noſtris deliberationem habuimus, & de remedijs certis cum eorum ordinauimus conſilio, quæ Deo dante citò realiter exequemur, & in aduentu nunciorum chariſſimi in Chriſto filij noſtri Philippi Regis Francorum illuſtris, quem præſtolamur vicinum, de amplioribus exhibendis etiam, diuina ſuffragante gratia, diſponemus. Sane, filij, attendite ne propter veſtram negligentiam, qui ſchiſmaticos & Dei inimicos in terris veſtris tenetis & recipitis, hæc contingant: legimus enim, per inimicos Dei & populi Iſraelitici eundem populum Iſraeliticum dure ſatis Dominum flagellaſſe. Studete igitur ſchiſmaticos & hæreticos de terris veſtris eijcere, vel reducere ad eccleſiæ vnitatem: quod ſi feceritis, ſperamus in Domino, quod quæ ipſe pater miſericordiarum ad vindictam præparauerat, ad tuitionem veſtram conuertet: alias veremur, quod aggrauare durius contra vos debeat manum ſuam. *Dat. x. kal. auguſti anno xvi.* Deliberaturum de bello gerendo in Turcas ſpoponderat Venetis Pontifex cum Philippi Regis Francorum oratoribus, cum ille ſacro bello aduerſus infideles pro Chriſtiano nomine gerendo arma deuouiſſet, & kal. martij iam ante illius oratores ad ſedem Apoſtolicam acceſſerant a: cum vero ardua admodum eſſet rerum quas agitabant moles, Pontifex cum primis oratoribus neceſſaria ad Aſiaticam expeditionem conſtituere non potuit. Expectandi itaque alij oratores fuere, cum quibus res ſancita eſt, vt ſequenti anno videbitur, irrito tamen exitu.

Imploratum Pontificis auxilium.

Admoniti Venetiane Græcanicos errores tolerent.

Cum Gallo de bello in Tur. conſtracta tus habui

a Ib. pag. 311.

24 Tendebat interea Armenia ad Pontificem principeſque occidentales ſupplices manus, copiaſque auxiliares ad retundendos Babylonij Ægyptijque ſoldani conatus depoſcebat b. Exhauſtus vero adeo erat Leo Rex ob clades a barbaris illatas, vt reficere arces, militumq; præſidia ſuſtentare non poſſet. Quod cum animaduerterent Turcæ, ab eo Siquinum & Antiochetam emere voluerunt: at Rex dono tradere illas arces Rhodijs equitibus maluit, vt ipſas communirent ac limitem tuerentur; qua de re Pontifex equitum hoſpitalariorum principem Helionum ſubiectis literis certiorem fecit. c

b To. 8. p. 2. ep. ſecr. pag. 364.

Leo Rex Armeniæ tuendis arcibus ſuis non ſufficit.

c An. 16. p. 2. ep. com. 1331

Magiſtro & fratribus hoſpitalis S. Ioannis Ieroſolymitani.

Nuper chariſſimi in Chriſto filij noſtri Leonis Regis Armeniæ illuſtris ad noſtri apoſtolatus auditum inſinuatio deuota perduxit, quod ipſe duo caſtra ſituata in marchia paganorum Turcorum, quorum vnum Siquinum prope mare ad milliare, & aliud Antiocheta in rupe ſupra mare poſita nuncupantur obtinet, quæ progenitores ſui & idem Rex vſque ad hæc tempora ſeruauerant. Sed cum propter deſtructionem terræ illius ex cuius redditibus caſtra eadem ſeruabantur, nequeant caſtra ipſa vlterius conſeruari; ſintque pagani aliqui de Turchia, qui caſtra præfata empturos ſe offerunt pro certa pecuniæ quantitate, quorum verbis conſentire ſuper hoc ipſius Regis conſcientia contradicit, & aliqui de conſilio Regis prædicti ſuadeant, quod dicta caſtra funditus diruantur; idemque Rex paratus exiſtat vobis libere donare in perpetuum dicta caſtra cum iuribus & pertinentijs eorundem, vt recipiatis donationem caſtrorum ipſorum, illaque cuſtodiatis, & vt veſtra propria inhabitetis & defendatis, ne ad manus dictorum perueniant paganorum, idem Rex nobis humiliter ſupplicauit, vt vobis ſuper his ſcripta noſtra dirigere, ſeu circa ea ordinare aliud, vel dicto Regi deliberate conſulere, quid agere habeat in præmiſſis, iuxta ſedis Apoſtolicæ prouidentiam dignaremur.

Sollicitat a Turcis, vt Siquinum & Antiochetam ipſis vendat.

Quia igitur veſter militaris ordo eſt infra huius machinæ mundialis orbitam, & principalius in partibus terræ ſanctæ per dictæ ſedis prouidentiam inſtitutus, & ex largitionibus Chriſtifideliũ, multiplicante Domino, in bonis temporalibus adauctus, & longe lateque diffuſus, & tam in ſpiritualibus, quam in eiſdem temporalibus per ſedem priuilegiatus eandem, vt defenſetis Chriſticolas & loca diuini cultus, ac inimicis Chriſtiani nominis reſiſtatis fortiter, ipſoſque viriliter impugnetis; nos deuotum & ſincerum prædicti Regis in hac parte zelum digne ratum & gratum habentes, & cupientes pro tranquillo & ſecuro ſtatu Chriſtianorum illarum partium, eum ſortiri effectum proſperum & votiuum, quodque ad hoc per vos, iuxta veſtræ facultatis ſuppetentiam quãtum ſeſe ad id extenderit ſalubris & vtilis executionis opera impendatur; diſcretionẽ veſtram attente requirimus, monemus, & hortamur in domino Ieſu Chriſto, vobis nihilominus iniungentes, qua-

Hoſpitalarijs ea tradere pocius optat

quatenus ſi vobis viſum fuerit, quod caſtra poſſitis defendere ſupradicta huiuſmodi, eorum donationem cum omnibus iuribus & pertinentijs ipſorum liberam & perpetuam pro vobis & ſucceſſoribus & hoſpitali veſtris recipiatis; *& infra*; & attendatis, quod exinde Ieſu Chriſto redemptori noſtro gratæ deuotionis obſequium impendatis & exhibeatis vos potenter perſonarum & locorum dictorum fidelium præcipuos defenſores, ac exinde, præter æternæ ſalutis fructum vobis propterea ex diuina gratia prouenturum, famoſum proinde laudis humanæ præconium acquiratis. *Dat. Auin. 10. non. aug. anno XVI.*

Moniti ijdem vt ea defendenda accipiant.

25 Permulſit etiam Pontifex a Leonem Regem ſuſcipiendæ a Gallo expeditionis, ſubſidiarijque in Armeniam exercitus ſpe: tum Genuenſes Piſanoſque, vt mutua iniuria ſibi temperarent, extraherentque Roberto Rege arbitro inducias ne ſacri belli diſturbaretur apparatus, monuit b. Sed Philippus Francorum Rex parum nuncupati voti memor principiū, ac præcipue Angli neceſſaria fœdera ſibi non conciliabat. E quidem illum hoc anno, cum funeſti belli Anglici ſemina iacerentur, corripuit Pontifex c, parum liberaliter in Eduardum III. Anglorum Regem ſe gerere, quem beneficijs ſibi deuincire deberet, vt comitem laborum & gloriæ in Aſiatica expeditione ſibi aſciſceret: illum, vt ex eius oratoribus acceperat, ad bellum ſacrum egregie affectum eſſe: auctorque extitit vt terras illas, quas ſummo iure ſibi vendicaret, regia in eum magnificentia conferret.

a To. 8. p. 2. ep. ſecr. pag. 364. Genuenſes & Piſani ad mutuam concordiam excitati. b Ib. pag. 102. Phil. Rex de parando bello ſacro parū ſolicitus. c Ib pag. 214. & M. S. arc. Vat. Io. variar. bull. ſign. lit. A. pag. 163.

Ioannes, &c. Philippo Regi Francorum.

Noſſe circumſpectionem non ambigimus regiam, quod internus pluribus minor ſit ad ſingula ſenſus, quodque virtus vnita fortior noſcitur ſe diſperſa: ideoque aggredienti quid arduum admodum expedit, quod alia ſic curet diſponere, quod ad illud exequendum feliciter nequeant nocumentum afferre. Sane, fili chariſſime, quia ſcimus celſitudinem regiam aſſumpſiſſe negotium arduum, & vtique Deo gratum, acceptum catholico populo, ſtatuique conueniens regio, paſſagium ſcilicet transmarinum, quod profecto totum ſcire ac totum poſſe requirit regium; regalem prouidentiam exhortamur in Domino, paterno nihilominus ſuadentes affectu, quatenus ad ea, per quæ præfati negotij impediri poſſit executio vel differri, ſic intendas prouidere ſedule, quod obeſſe nequeat executioni prædictæ.

Increpit ob laceſſitum Anglum.

Verum, fili chariſſime, quia quantum ſincera charitas, ſi inter te & filium noſtrum chariſſimum Eduardum illuſtrem Regem Angliæ vigeat, afferre fauoris & commodi præfati proſecutioni negotij poterit, quantumque veſtrum diſſidium eidem inferre poſſet obſtaculum, prudentia regia non ignorat; beneuolentiam regiam rogamus attente, vt hoc cogitans & recogitans diligenter, ob honorem illius, pro cuius amore perſonam tuam laboribus & periculis varijs ac regnum expenſarum profluuijs ſpontanee ac lætanter exponis, ſic ad nutriendum inter te & ipſum vnitatem ſpiritus in pacis vinculo diſponas animum regium, quod cuiuſuis diſſidij inter te & ipſum occaſione ſublata, non ſolum ne tuæ intentioni obicem nequaquam ponat efficias, & eidem Regi occaſionem tribuas vt tuæ peregrinationis indiuiduus comes fiat, id quod anhelare dicitur auide, ſi quæ nuper ſuis nuncijs obtuliſſe diceris, digneris implere. Proculdubio, fili chariſſime, ſi vincula ſanguinis ac ius dominij,

De concordia cū eo ineunda admonitus.

quibus tibi idem Rex aſtrictus noſcitur, conſideraueris diligenter, magnificentiæ regiæ nequaquam occurret difficile in ijs, quæ idem Rex tecum habet agere, viam iuſtitiæ in viam liberalitatis & gratiæ commutare, præſertim cum ipſum eiuſque poſteros tuis per hoc in perpetuum obſtringas obſequijs, &c. *Dat. Auin. 4. id. aprilis anno XVI.* Præſagiebat Pontifex Aſiaticam expeditionem Anglico bello diſturbatum iri, atque ideo vt diſcordiarum ſemina tolleret, alijs 1 a kal. maij literis exaratis Philippum a Regem rogauit, vt Eduardum ſibi conciliaret; Reginaldumque b ac Philippum Regem Nauarræ c, vt omnem operam ad auertenda ex imminenti bello ſecutura mala collocare eſt adhortatus.

a Ead. p. 2. pag. 218. b Ead. pag. c Ead. pag.

26 Præterea implicantem ſe alijs bellis Philippum, fœdus enim cum Ioanne Rege Boemiæ aduerſus ducem Brabantiæ iunxerat, a cœptis reuocare ſtuduit d.

Philippo Regi Francorum.

Et ſi generaliter in negotijs alicuius ponderis ſint tria, ſcilicet quid liceat ſecundum æquitatem, quid deceat ſecundum honeſtatem, & quid ſecundum vtilitatem expediat, præcipue attendenda; tamen in arduis & periculoſis negotijs ſunt hæc diligentius merito obſeruanda. Sane, fili chariſſime, ad noſtrum, non abſque admiratione, peruenit auditum; quod tua magnificentia his diebus ſubito aſſignatione dierum præfixorum ad inclytum principem dilectum filium Ioannem ducem Normanniæ primogenitum tuum ad ſtatum militiæ promouendum, eiuſque matrimonium celebrandum, ac quantum ad crucis prædicationem transmarinum inchoandum negotium penitus reuocata, diſpoſuiſti in ſuccurſum Regis Boemiæ illuſtris contra ducem Brabantiæ, inter quos hoſtis pacis grauis diſſenſionis ſuſcitauit materiam, cum principum & aliorum armatorum multitudine proficiſci. Profecto, fili chariſſime, res iſta ardua & periculoſa nimium eſt cenſenda: conſtat enim euentum varium & dubium eſſe belli, nuncque hunc, nunc & alium in illo conſumere gladius conſueuit: nec in multitudine bellantium eſt ſperandum, cum facile ſit Domino exercituum multos in manu paucorum concludere, nec in multitudine exercitus ſit victoria, niſi de cælo proueniat fortitudo.

d Ib. pag. 215. & M. S. arc. Vat. Io. bullar. ſelect. ſign. lit. A. pag. 165.

Hortatoriæ ad Fran. cor. Regē lit. ne ſe bellis implicet.

Ne ſuis viribus fidat.

Ideoque regalem prouidentiam rogamus in Domino & hortamur attente, vt præmiſſis in conſiderationem deductis, examinare cum viris Deum timentibus & expertis in talibus ſtudeat ſedule, vtrum pro parte illius, cui diſponit aſſiſtere, bellum dici debeat eſſe iuſtum: alias enim non eſſet tibi licitum te immiſcere talibus; immo cum periculo corporis & animæ talia attentares. Rurſus conſideranter attende, ſi regalem maturitatem deceat extra regnum ſuum ad bellorum diſcrimina proficiſci, teque tuoſque principes exponere bellorum euentibus dubijs: ſic ſubito ſic repente? Adhuc prudentia regia conſiderare velit quæſumus ſedule, vtrum ſi proficiſci expediens debeat, conſideratis bellorum euentibus dubijs, reputari. Nec omittat in examinatione deducere, ſi caſus aduerſus in bello ſibi, quod Dominus auertat, contingeret, quanta poſſent imminere regno pericula; immo certe gregi dominico vniuerſo. Nec obliuio ſupprimat, quin ad memoriam reuoces, quam ex iſto progreſſu detrahi poterit negotio tranſmarino; quantumque graue ac moleſtum tibi eſſe poterit, ſi quæ

Solicitat ad expeditionem Aſiaticā promouēdam.

ſi quæ diſpoſueris ad Dei honorem, tuæque ſalutem animæ expendere, te contingat conſumere in ijs, quæ forſan nec Deo erunt grata, immo potius diſplicibilia, nec tuæ ſaluti animæ profutura.

Conſideret inſuper regia celſitudo, quod Rex & dux prædicti ſibi ſunt affinitate coniuncti, ſecundo quod decentius eſſet magnificentiæ regiæ, Deoque acceptius videretur, quod ſe inter eos mediatorem conſtitueret, ipſoſque laboraret ad pacem & concordiam reducere, ac tantis liberare periculis, quanta vtrique eorum ſuiſque valitoribus eorum comminatur diſſenſio, quam vni parti aſſiſtendo nutrire inter ipſos diſcordiam, & augere diſcrimen. Nos in his, quia forſan multa nos latent, quæ circumſpectio regia non ignorat, vnum ſuadere ſimpliciter non præſumimus, ſed optamus, quod celſitudo regia deducat in conſiderationem præmiſſa, omnibuſque in conſiderationem deductis, illud eligat, quod Deo acceptius æſtimabit; quod tibi dignetur concedere, cui cum voluerit ſubeſt poſſe. Amen. *Dat*....

Philippus Rex inter Boem. & Brabant. pacis interpres.

Pontificijs monitis obſecutus eſt Francorum Rex, paciſque inter ducem Brabantiæ & Boemum interpretem egit. Initæ itaque inter diſſentientes ad decimumquintum a feſto S. Ioannis recurrentem diem induciæ, ac Ioannes Rex in Bauariam profectus eſt; dux vero Brabantiæ ad aulam Gallicam pro componenda controuerſia ſe conferre conſtituit: conciliatam vero poſtea diſcordiam maximo argumento eſt, cum Rex arctiori fœdere Brabantinum ſibi deuincire cupiens, de Maria filia ſua illius primogenito iungenda matrimonio hoc anno agitarit a. Cæterum Carolum Alencoņij comitem Philippi fratrem, more maiorum caſtrum Mercolij beneficio auctoritateque ſedis apoſtolicæ obtinere profeſſum, fidem obſtrinxiſſe, ſignificauit eidem Regi Pontifex, & in Gallias redeuntem regiæ beneuolentiæ commendauit. b

a To. 8. p. 2. ep. ſecr. pag. 208.
Mercoliũ ſedis Apoſtol. vectigale.
b To. 9. p. 1. ep. ſecr. pag. 105.

27 Suſcepit c ſacrum aduerſus Ruthenos ſchiſmaticos, & alios finitimos catholicæ pietatis hoſtes, bellum Carolus Vngariæ Rex: cui Pontifex eiuſque exercitui, cum aduerſus infideles caſtra promoueret, carnium eſum diebus vetitis permiſit d. Confirmabatur earum partium infidelium potentia ex Vvladislai Regis Poloniæ & cruciferorum equitum ſæuiſſimo bello, cum ij, qui infideles & barbaros contundere ſolerent, mutuis ſe cladibus conficerent. Et quidem ſuperiori anno cruciferos gemina acie deletos, ac ſpolia quæ euaſtata Polonia referebant, amiſiſſe, refert Cromerus. Hortatus vero hoc anno eſt idibus aprilis Vvladislaum Pontifex e, vt cum crucifetis pacem faceret, ne barbari e mutuis illorum diſſenſionibus triumpharent, atque ad rem Chriſtianam opprimendam vires colligerent. Agitatum vero inter eos eſt, vt ipſorum controuerſiæ, quæ de Pomerania vertebantur, Ioanni Regi Boemiæ a crucigeris, & ab Vvladislao Regi Carolo Vngariæ arbitris permitterentur. At cum Pomeraniam, quam Polonis eripuerant, reſtituere abnuerent cruciferi, pax tum confici non potuit, & grauiſſimæ clades vtrinque acceptæ, illatæque. Denique cruciferorum ordinis princeps Lutherus, miſſo pacis interprete, æquas ſe concordiæ leges admiſſurum eſt pollicitus, induciæque annuæ pactæ ſunt adhortationibus Pontificis, cuius literæ eo argumento plures in regeſto extant. His vero conſtitutis Vvladislaus traduxit belli molem in eos duces, qui ab ipſo ad Ioannem Regem Boemiæ deſciuerant, atque in Sileſios, qui ſuperiori anno infeſta ei arma intentarant. Reuerſus porro victor Vvladislaus febrili languore tentari cœpit, de quo inſequenti anno extincto recurret oratio. Iam reliquam huius anni hiſtoriam proſequamur.

Vngari in Ruthenos expeditio.
c To. 8 p. 2. ep. ſecr. pag. 238. & 239.
d Ead. pag. 239.
e Ib. pag. 260 Mich l. 4. c. 12. Cro l. 11. in Vvlad. Loct.
Cruciferi vt cum Polonis fœdus agitaut.
Induciæ inter illos & Polonũ pactæ.

28 Nauata eſt a Ioanne Papa diligens opera in excindendis ex agro dominico hæreſeon vepribus: cum enim fama accepiſſet in Iacobi Regis Balearium terris nonnullos ea labe inquinatos deliteſcere, & alios, qui iudicium declinabant, eo ſe conferre; Guidoni epiſcopo Elnenſi, de cuius operibus antea memoraui, prouinciam impoſuit a, vt in eos legum ſeueritatem diſtringeret: tum Iacobum ad zelum regium in fide ab omni impuritate vindicanda explicandum excitauit b. Prouexit Rex pontificia ſtudia, atque ad omnes hæreſes e ſuo regno radicitus euellendas operam ac potentiam detulit: cuius eximium, quod in ea re pietatis ſpecimen ediderat, meritis laudibus extulit Pontifex, vtque præcipuum in principe ornamentum fidem & religionem coleret, eſt adhortatus.

Pontificii in hæret. inſectandis curæ.
a To. 9. p. 1 ep. ſecr. pag. 150. & 151.
Guido Carmel. epiſc. Elnenſis cenſor fidei acerrim.
b Ead. pag. 151.

Iacobo Regi Maioricarum.

Quam laudabiliter zelo charitatis accenſus ad tuendam veritatem catholicæ fidei, eiuſque proſequendum æmulos, fili chariſſime, monearis tam tuæ, quam venerabilis fratris noſtri Guidonis epiſcopi Elnenſis nobis literæ nunciarunt: quod vtique Deo ad gloriam, tibi ad meritum, angelis & bonæ voluntatis hominibus cedit ad gaudium, & cæteris catholicis principibus ad exemplum. Hæc, fili dilectiſſime, ſi in ipſis perſtiteris reddente te Deo acceptabile in præſenti, per hæc illam in futuro coronam recipies, quam Dominus diligentibus ſe repromiſit. Et quia nihil eſt, quod lumine clariore præfulgeat, quam recta fides in principe, quæ cum veritatem reſpiciat luminis, & tenebras reſpuit, & neſcit defectui ſubiacere; excellentiam regiam rogamus attente, vt donum iſtud illi, a quo deſcendit omne datum optimum & omne donum perfectum attribuens, de tam excellenti munere non omittas gratias iugiter exhibere. Nos autem diuinam potentiam cernui exoramus, vt ſemen, quod in te iecit nutriat, & vſque ad producendum fructum optatum quibuſcumque ſublatis producat obſtaculis; teque in hoc ardore fidei, in hac deuotione mentis, in hoc religionis ſtudio ſine defectu in tempora longiora conſeruet. *Dat. v. id. nouembris anno XVII.* Conſenſiſſe verbis in aſſerenda fide contra impios hæreticorum conatus Iacobi Regis opera, aliæ indicant literæ c, quibus aſcripta eſt dies v. kal. ianuarias.

Balearis Rex ob fidem defenſam commendatus.
c Pag. 152

29 Pari in hæreticos odio permotus ac zelo in apoſtatas & Fraticellos, de paupere vita nuncupatos, in Sicilia Pontifex Amalfitanum epiſcopum legibus agere iuſſit d, ac de Bandino pſeudominorita, qui epiſcopatum Cremonenſem ab antipapa exambierat, Placentiæ carceri mancipato, *ſecundum canonica iura ad Dei laudem & gloriam*, vt ait, *ac honorem & exaltationem fidei catholicæ*, ſupplicium ſumi e. De alio etiam pſeudominorita, qui Peruſino conuentui præfuerat, & in cuſtodia tenebatur, eo quod contra apoſtolica edicta Michaeli exauctorato & damnato hæreſeos adhæſerat, Vgolino epiſcopo Peruſino imperia dedit f, vt cœptam ab ipſo tunc abbate & a Franciſco prædeceſſore in eundem actionem iudiciariam ad exitum perduceret.

Bandinus pſeudominor. ſupplicio iuſſus affici.
d To. 8. p. 2 ep. ſecr. pag. 226.
e Ib. 293.
f An. 16 p. 2. ep. com. 1547.

Ioan-

Ioannes, &c. Vgolino epiſcopo Peruſino.

Minoritarum Peruſin. cuſtos Michaelis hæreſ. adictus.

Quia Humilis cuſtos fratrum einſdem ordinis in prouincia S. Franciſci, ad illicita & inconſulta dilapſus, tam in capitulo ſuo dudum celebrato Peruſij, quam in locis alijs diuerſis multa contra tenorem proceſſus & monitionis prædictorum [nempe in Michaelem Cæſenatem exauctoratum] adhærendo dicto Michaeli, ac in ipſius ſuorumque complicum & rebellium hæreticorum ac ſchiſmaticorum commendationem & fauorem, diffamationemque ac detractionem proceſſus prædicti & contentorum in ipſo dixiſſe, procuraſſe, ac feciſſe, non ſine ſuſpicione vehementi hæreſis & ſchiſmatis criminum, ferebatur; nos tibi tunc abbati monaſterij S. Petri Peruſini, & bonæ memoriæ Franciſco epiſcopo Peruſino proximo prædeceſſori tuo, eius & tuo proprio nominibus non expreſſis, per apoſtolica ſcripta commiſimus & mandauimus, vt ſuper præmiſſis & ea tangentibus ſummarie, ſimpliciter, & de plano, & ſine ſtrepitu ac figura iudicij veritatem diligentius inquirentes, præfatum Humilem, ſi eum repereritis culpabilem in hac parte, excommunicationis, depoſitionis, & inhabilitationis pœnas declararetis incurriſſe prædictas, ipſumque alias iuxta ſanctiones canonicas etiam ad degradationem, ſi hoc delicti qualitas exigeret, procedendo taliter corrigere ac punire, non obſtantibus ſupradictis omnibus, ſtuderetis, quod talia vel ſimilia ex tunc minime attentaret, aliiſque ipſius exemplo perterritis merito præcluderetur aditus in ſimilibus delinquendi, &c.] Addit imperia, vt Vgolinus ipſe ex legum ritu Humilis cauſam diſcutiat, ac vel inſontem abſoluat, vel ſontem plectat. *Dat. Auin. III. non. ſeptembris anno XVI.*

In eum iudiciaria actio iuſtituta.

30 Graſſabantur liberius per ea tempora in Germania Michaelis ſocij pſeudominoritæ, neque in Bauaria modo, ſed in finitimis etiam prouincijs apoſtolicis conſtitutionibus detrahebant: quæ lues ne latius ſerperet in Boemia, Pontifex in eos cenſuram fidei diſtringi iuſſit [a].

Ioanni præpoſito ſecularis eccleſiæ Viſegradenſis Pragenſis diœceſis.

[a] Lib. bull. ſelect. Io. XXII. ſign. lit. A. pag. 141.

Fidedigna inſinuatione multorum accepimus, quod nonnulli fratres ordinis Minorum, in partibus Alamanniæ commorantes, in illam prorumpere inſaniam non verentur, quod contra conſtitutiones & determinationes ſedis Apoſtolicæ, matura deliberatione prævia dudum factas & editas, venire temere, ac hæreſes & errores per eaſdem conſtitutiones & determinationes damnatas prædicare ac dogmatizare, non abſque Dei offenſa, dictæ ſedis contumelia, fideique læſione catholicæ, ac ſuarum animarum & aliorum multorum grauibus periculis, in eiſdem partibus præſumpſerunt hactenus & præſumunt. Nos autem periculoſis diſpendijs, quæ ſecum trahere talium damnanda præſumptio noſcitur, obuiari remedijs ſalubribus cupientes, diſcretioni tuæ, de qua fiduciam in Domino gerimus ſpecialem, per apoſtolica ſcripta committimus & mandamus, quatenus de huiuſmodi viris erroneis & hæreticalibus de plano, ſimpliciter, & ſummarie te informans, eoſque perquirens per ſe, vel alium, ſeu alios diligenter, ipſos vbicumque fuerint capere, ipſoſque captos ad ſedem Apoſtolicam expenſis noſtræ cameræ ſub fida cuſtodia fideliter, vnde ipſis poſſit exhiberi complementum iuſtitiæ, non poſtponas; contradictores ſuper ijs quoſlibet & rebelles per cenſuram eccleſiaſticam, appellatione poſtpoſita, compeſcendo: non obſtante ſi eis vel eorum aliquibus communiter vel diuiſim ab eadem ſit ſede indultum, quod interdici, ſuſpendi, vel excommunicari non poſſint per literas apoſtolicas, non facientes plenam & expreſſam ac de verbo ad verbum de indulto huiuſmodi mentionem; inuocato ad hoc, &c. *Dat... ianuarij anno XVI.*

Pſeudominoritæ Germaniam inficiunt.

Comprehendi & vincti ad ſedem Ap. perduci iuſſi.

Vt vero pertinaces pſeudominoritas debita ſeueritate coercẽdos decreuit Põtifex, ita veros Minoritas pietate & doctrina inſignes honoribus affecit, inter quos hoc anno Aluarus Pelagius ob inſignes virtutes, doctrinæq; præſtantiã, & in hæreticis & ſchiſmaticis confutandis pium ardorẽ, defuncto Albertino epiſcopo Coronenſi ſubrogatus eſt, ornatuſque hoc elogio [a]: *Ad te ordinis fratrum Minorum profeſſorem in ſacerdotio conſtitutum, literarum ſcientia præditum, morum honeſtate decorum, in ſpiritualibus prouidum, & alijs multiplicibus virtutum meritis, prout fidedignorum habet aſſertio, inſignitum direximus oculos noſtræ mentis.* Proximo poſt anno e Coronenſi epiſcopatu ad Siluenſem tranſlatus [b] ad reſtituendã in ea eccleſia diſciplinam eccleſiaſticam incubuit, paſſuſq; eſt aduerſantem ſibi Petrum archidiaconum Siluenſem, quem Pontifex acriter perſtrinxit [c].

Veri Minoritæ honoribus aucti.

Aluarus Pelag. creatus epiſc. Coronenſis.

[a] An. 16. p. 2. ep. com. 1565.

Eius elogium.

[b] An. 17. p. 2. ep. com. 28.

Tranſlat. ad epiſc. Siluenſe.

[c] An. 18. p. 1. ep. com. 1066.

Exarauit porro hoc ipſo anno Aluarus inſigne ſui zeli monumentum, conſcripto de planctu eccleſiæ inſigni volumine, in quo libere & docte vitia, quæ in Chriſti fideles irrepſerant, perſtringit. Non tamen deeſt operi næuus, dum Peruſinorum cœtuum literas, & conceptas futiles circa paupertatem euangelicam opiniones ſtatuere vult. In quo ex apoſtolicis conſtitutionibus emendandus eſt, quod non inique feres cum ipſe eccleſiæ coniunctiſſimus adhæſerit, illique hiſce verbis ſua ſcripta ſubmiſerit [d]: *Ad te, Papa beatiſſime domine Ioannes XXII. vere Ieſu Chriſti domini noſtri in terris vicarie generalis, et ſponſe legitime eccleſiæ ſuæ ſanctæ, cum tuo venerabili et ſacro collegio dominorum Cardinalium genibus flexis dirigendo ſermonem, hoc opus, quod iam feciſti ſcribi, ſuppliciter recommendo; ipſum corrigas et corrigi facias: fauorem ſibi largiaris. Saluus tibi tua et noſtra eccleſia continetur. Sicut etiam dixi in ſuo principio, ſic et nunc in fine eius dico, nihil aliud ſentio, nec teneo, nec doceo, niſi quod ſentis, tenes, et doces cum tua ſancta matre eccleſia, quæ nunquam a veritate catholica deuiauit*, XXIV. q. I. *Recta c. Memor. c. In ſede. Si ergo in aliquo ex ignorantia, vel improuiſione, vel nimia occupatione ſicut homo minus bene dixi, per te*, LXIII. *diſt. Valentinianus, corrige; quia tibi præcipue Chriſtianæ religionis zelus incumbit.* XXIV. q. I. *Officij. Alia canonice dicta tua auctoritate corrobora et confirma*, XXV. q. II. *Poſtea. Compleui autem hoc opus, Dei gratia comitante, currente anno Domini* MCCCXXXII. *pontificatus tui anno XVI. in fine in feſto S. Mariæ minus in Auenione, vbi tunc cum tua curia reſidebas; et incœpi anno Domini* MCCCXXX. *pontificatus tui anno XIV. in ciuitate eadem, vbi cum tua curia eras, et ego ſeruus pedum tuorum et officialis indignus in pœnitentiaria officio.* Editum tunc opus, quoad eam præcipue partem, in qua pontificiam auctoritatem aduerſus ſchiſmaticos & hæreticos tuetur; deinde Benedicto Pontifice auxit. In quo quidem nimio eloquentiæ æſtu abripi ſe ſinit, dum pungit liberioribus verborum aculeis Pontificum, Cardinalium, & præſulum externam amplitudinem: ſuorum vero ſodalium paupertati, accerſitis nimijs elogijs, lenocinatur.

Circa paupertatem priuatas opiniones tuetur.

[d] Alu. Pel. l. 2. c. vlt.

Sua ſcripta cenſuræ eccleſiæ ſubijcit.

Quo tempore ea edidit.

Digitized by Google

Scripſit idem auctor eruditas quidem alias elucubrationes [a], atque has inter apologiam aduerſus Marſilium & Ochamum, & collyrium [b] aduerſus hæreſes, quas quidem infeciſſe clam plures Chriſtianos plangit [c].

a Luc. Vvad. in cat. ſcript. ord. Min.
b Alu. Pel. collyr. adu. hæreſ. M.S. bibl. Vat. ſign. nu. 1129.
c Lib. 1. de pl. ancl. eccl. c. 67.

Vvaldenſes graſſātur in Pedemon.

31 In Pedemontio quidem Vvaldenſium peſtis adeo graſſata eſt, vt hæretici nefarios cœtus numero celebres cogere fuerint auſi, parochum Engrauienſem in agro Taurinenſi obtruncarint, ac fidei cenſorem in caſtro, in quod ſe receperat, obſidione cinxerint. Ad quorum conatus reprimendos Pontifex Philippum principem Taurinenſem armorum vim ab eo intendendā docuit [d]: coercita enim impietate de diuino Numine optime meriturum. Nefarię ſectę ſignifer, & errorum ſator, quem Maſſilienſis inquiſitor Minorita in carcerem compegerat, erat Martinus Paſcre, qui inter alios errores diuini Verbi incarnationem & Chriſti domini in Euchariſtiæ ſacramento præſentiam negabat. Is vero cum Taurinenſis principatus hæreticos, ſuæque ſectæ ſequaces, ac ritus & mores probe haberet exploratos, fidei in Inſubria cenſori tradi iuſſus [e] eſt a Pontifice, vt ab eo hæreticorum nomina inquiri poſſent.

d An. 16. p. 2. ep. com. 1269.
e Ib. ep. 1270.

Dilecto filio Ioanni de Badis ordinis fratrum Minorum inquiſitori hæreticæ prauitatis in ciuitate & diœceſi Maſſilienſi per ſedem Apoſtolicam deputato, vel eius viceſgerenti ſalutem.

Nuper ex relatione dilecti filij Alberti de Caſtellario ordinis fratrum Prædicatorum inquiſitoris hæreticæ prauitatis, in partibus Pedemontis ſuperioris Lombardiæ auctoritate Apoſtolica deputati, ad noſtrum peruenit auditum, quod in vallibus Lucernæ & Peruſiæ, terris vtique dilecti filij nobilis viri Philippi de Sabaudia domini Taurinenſis temporali dominio ſubiectis, ita creuerunt & multiplicati ſunt hæretici, præcipue de ſecta Vvaldenſium, quod frequenter cōgregationes per modum capituli facere inibi præſumpſerunt, in quibus aliquando quingenti Vvaldenſes fuerunt in ſimul congregati; quodque dudum, cum præfatus Albertus vellet ibi inquiſitionis officium exercere, dicti Vvaldenſes contra ipſum Albertum inquiſitorem manu inſurrexerunt armata; & quod quadam die quondam Guillelmum rectorem parochialis eccleſiæ de Engrauia Taurinenſis diœceſis, celebrata miſſa per eum, in platea dictæ villæ nequiter occiderunt, ſuſpicantes quod dictus rector eos penes inquiſitorem præfatum de ipſorum hæreſibus detuliſſet; quodque prænominati hæretici ipſum inquiſitorem in quodam caſtro patenter & publice obſederunt ſic, quod oportuit eum inde recedere, inquiſitionis eiuſdem officio relicto totaliter imperfecto; quodque tu Martinum Paſcere, qui alias ſe vocari fecit Petrū Martyri alias Iuziani dictæ diœceſis, vnum de hæreticis ſupradictis detines in tuis carceribus mancipatum. Qui quidem Martinus principalis in dictis congregationibus & capitulis ipſorum hæreticorum exiſtebat, ac fugitiuus omnium inquiſitorum, qui fuerunt in Pedemonte a viginti annis citra, & generalis prædicator hæreticæ prauitatis, quique ſpecialiter prædicat contra incarnationem Filij Dei, & eſſentiam corporis Chriſti in ſacramento altaris, & qui etiam ſcit totam conditionem terrarum dilectorum filiorum nobilium virorum marchionis Salutiarum, ac dominorum de Lucerna, & Philippi de Sabaudia prælibati. Cupientes igitur, vt idem Albertus inquiſitor de hæreſibus huiuſmodi & earum circumſtantijs vniuerſis plenam habere valeat veritatem, diſcretioni tuæ per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus eidem Alberto copiam dicti Martini hæretici faciens, ipſum ſibi in loco tuto tradere & aſſignare indilate procures, vt idem inquiſitor poſſit inquirere ſuper ijs tam contra Martinum, quam alios hæreticos memoratos; & etiam ipſos quæſtionare, ſi hoc iuſtitia patiatur. *Dat. Auin.* VIII. *id. iulij anno* XVI. Ex his conſtat eos nouatores, qui ad conciliandam recens confictæ ſuæ ſuperſtitioni antiquitatis auctoritatem iactitant, Vvaldenſes ipſorum ſectam tenuiſſe refellendos: quamuis enim Vvaldenſium par impietas fuerit in pernegãda Chriſti præſentia in altaris ſacramento; alios tamen errores aduerſus euangelium tenuere, quos recentiores non amplectuntur.

Guillelmus parochus ab his cæſus.
Cenſor fidei obſeſſus.
Hæreticorum ſignifer.
Verbi incarnationem & Chriſtum in Euch. pernegabat.
In eum & ſequaces iudiciaria actio conſtituta.
Neoterici diſcrepāt a Vvaldēſibus.

IESV CHRISTI
Annus 1333.

IOANNIS PP. XXII. annus 18. VAC. IMP. OCCID. 20. ANDRONICI IVN. IMP. OR. 2.

1 Indicta [a] eſt a Ioanne Papa ad recuperandum Chriſti domini ſepulchrum, reſtituendamque conſecratæ illius ſudoribus & cruore Palæſtinæ veram religionem anno poſt Chriſtum natum milleſimo trecenteſimo trigeſimo tertio indictione prima generalis Chriſtianorum, qui ex omnibus regnis pio ardore accenſi ad triumphalia crucis ſigna concurrerent, expeditio; præfectuſque ſacro bello Philippus Francorum Rex, qui excurrente a mēſe auguſto triennio iter in Aſiam aggreſſurum ſacramento ſe obſtrinxit [b], eique ad tolerandos bellicos ſumptus ſexennales eccleſiaſticorum vectigalium decimæ attributæ [c], qua de re hæc Ptolemæus Lucenſis [d]: *Anno domini* M.CCC.XXXIII. VII. *kalendas auguſti in publico conſiſtorio, quod habuit Ioannes Papa apud Auinionem in palatio ſuo, ad petitionem Regis Philippi Francorum paſſagium generale prædicauit, conſtituendo eum ducem illius exercitus, & decimas regni ſui ſibi per ſex annos conceſſit in ſubſidium terræ ſanctæ & paſſagij prædicti: eccleſia autem Romanæ per ſex annos decimas vniuerſalis eccleſiæ reſeruauit ſimiliter pro paſſagio, quod incipiendum diſpoſuit a kalendis auguſti per tres annos proximos ſubſequentes.*

In prædicto etiam conſiſtorio Petrus archiepiſcopus Rothomagenſis & Ioannes epiſcopus Morenſis, & decanus Pariſienſis, & Henricus miles dictus de Algoria, habentes procuratorium ſufficiens, in animam prædicti Regis iurauerunt, quod iret in propria perſona vltra mare, vel filius ſuus Rex Ioannes, niſi cauſa legitima patrem impediret, quod paſſagium perficere non poſſet; & quod decimas prædictas ſibi per ſex annos conceſſas in alios vſus non conuerteret, quam in ſubſidium terræ ſanctæ, quam perſonaliter viſitare iurauit per procuratores prædictos, vt ſupra eſt prælibatum.

De bello ſacro decernendo agitatum.
a To. 8. p. 1. ep. ſecr. pag. 5. 115. 149 & p. 2. pag. 231.
b Ead. p. 1. & pag. 115.
Philipp. Rex expeditionis dux creatus.
c Par. 2. ſuper pag. 231.
d Ptol. Luc. hiſt. eccl. l. 24. c. 42.

2 Extracta hæc fuerant ad plures annos ſacra conſilia, ac ſuperiori quidem miſſis frequentibus oratoribus, atque hoc etiam ineunte [e] ſummo labore & ſtudio agitata. Inter quæ Pontifex, cum ex Philippi literis accepiſſet, regium animum ex ijs, quæ cum oratoribus de belli ſubſidijs erant conſtituta, ad inferendam Syriæ armorum vi religionem inardeſcere, vt magis inflammaret, de Chriſtianæ fidei in vaſtiſſimo Tartariæ imperio progreſſibus certiorem ipſum fecit [f], commendauit ob depulſum e populorum ceruicibus, ſub-

e To. 9. p. 1. ep. ſecr. pag. 208.
f Ib. pag. 111.

la-

latis nonnullis vectigalibus, durius ſeruitutis iugum; hortatuſque eſt, vt ad cæleſtis ſponſi colligendam gratiam ſponſam eius eccleſiam, atque adminiſtros ſingulari obſeruantia proſequeretur.

Ioannes, &c. Regi Franciæ.

2 Receptis literis regijs, & contentis in eis plenius intellectis, cum ex ipſius contentis edocti fuerimus plenius, accepta ſibi fore, quæ ſuper tranſmarino paſſagio per nos de fratrum noſtrorum conſilio cum ſuis nuncijs fuerant ordinata, feruorque deſiderij regij adeo excreuerit, quod illud prouidentia regia quantum poterit accelerare diſponit, cor noſtrum gaudio nec immerito repleuit; illi cuius eſt ipſum negotium cernui ſupplicantes, vt ſic propoſitum regium in hoc ſolidet ac confirmet, ſicque obſtacula quæque ſubmoueat, quod illud, quod mente concepit, valeat adimplere. Et vt circumſpectio regia non ignoret quid Deus operetur in Tartariæ partibus, quæ vtique conceptum debeant regium inflammare, nunciabunt illa ſcriptura præſentibus interclusæ. [Amplificatam in Tartarorum imperio religionem, ac populos innumeros ad Chriſti cultum religioſorum virorum opera pellectos, videbitur inferius.] Adhuc illa, quæ circa reuocationem reuæ & quarundam commiſſionum, quæ videbantur in ſubditorum grauamine vergere, non abſque motione ſancti Spiritus operata eſt clementia regia his diebus, in cor noſtrum cumulauerunt profecto gaudium, & lætitiam infuderunt.

Precatur illi Pont. in ſuſcepto conſilio conſtantiam.

Laudat ob temperatam vectigalium acerbitatem.

Sane, fili chariſſime, quia non videtur quid actum, cum aliquid ſupereſt ad agendum, & ſuperſit reformatio grauaminum, quæ occaſione regaliæ eccleſijs inferuntur; rogamus excellentiam regiam, vt conſideranter attendens, quod modicum fermenti totam maſſam corrumpit, nec non & illud: *Quicumque totam legem ſeruauerit, offendat autē in vno, factus eſt omnium reus* (præſertim cum directius offenſam Chriſti, ſponſi eccleſiæ reſpiciunt) *quam reuocata præmiſſa non differat* informare; ſperamus quidem in Domino, quod ſi hæc digneris exequi, ſponſus ipſe te in agendis diriget, & proteget ab aduerſis. Pro gratijs autem noſtris nepotibus, ſicut eædem literæ continebant, gratias offerimus beneuolentiæ regiæ, quas valemus. *Dat. VI. nonas maij anno XVII.*

Monet vt imminuta eccleſiarū iura reſtituat.

* circa

*nos

3 Informabat his ſaluberrimis præceptis Pontifex Philippum Regem, vt pijs operibus ac virtutibus munitus diuinæ prouidentiæ ad perducenda ardua recuperandæ Syriæ conſilia ſe accommodaret. Cumque ille vrgeret Pontificem, vt ſacrum in Mahometanos Aſiaticos bellum indiceret, cruciſque explicaret ſigna; Ioannes ex ſacro Cardinalium conſilio VII. kal. auguſti pijs votis aſſenſit, ac tanquam ſummus Chriſtianorum antiſtes in Chriſti hoſtes, qui Palæſtinam Mahumetica fœdabant ſuperſtitione, bellum indixit a, diſcuſſa prius magna conſilij maturitate re vniuerſa, initiſque cum regijs oratoribus pactionibus, quæ ſubiectis literis continentur: quarum ea præcipua eſt, vt vertente triennio Philippus in Aſiam crucis ſymbolo inſignitum exercitum traduceret.

a An. 17. p. 2. ep. com. 1345

Ioannes, &c. chariſſimo in Chriſto filio Philippo Regi Francorum illuſtri ſalutem.

Mira & ineffabilis ſapientia conditoris, quæ omnia inenarrabili quadam diſpoſitione diſpenſat, mentem tuam ad eius obſequia ſic ingentis deuotionis ardore ſuccendit, quod tu velut Chriſtianiſſimus princeps animo feruenti commemorans, qualiter redemptor noſter vnigenitus Dei Filius dominus Ieſus Chriſtus in terra ſancta ſuo purpurata ſanguine dignatus eſt ſalutem humani generis miſericorditer operari; nec non qualiter ipſe poſt contumacias exprobrabiles, flagella varia, ſpinas & ſputa languoreſque ineffabiles innocens ſine cauſa damnatus, ſaturatus opprobrijs, clauis affixus, aceto & felle potatus, confoſſus lancea in crucis patibulo pro redemptione noſtra in dicta terra tam diræ mortis ſubijt paſſionem; quamque opprobrioſe ſpurcidi Agareni, hoſtes perfidi crucis Chriſti, dictam terram funiculum hereditatis dominicæ, quam, proh dolor! occupatam detinent, ipſorum nefandis actibus continue dehoneſtant & polluunt in grauem iniuriam & blaſphemiam nominis Chriſtiani, infra clauſtra tui pectoris attenta meditatione reuoluens; ac eidem Redemptori noſtro, qui te ſublimauit in Regem, volens, quantum tua ſe extendit poſſibilitas, dignam gratitudinem exhibere, diſpoſuiſti pro recuperatione dictæ terræ paſſagium vltramarinum aſſumere, ac in illo perſonaliter in ipſius Saluatoris noſtri obſequium transfretare. Et vt huiuſmodi tam ſanctum propoſitum, quod habuiſti & habes ad dictum paſſagium peragendum, nobis & fratribus noſtris S. R. E. Cardinalibus, cunctiſque fidelibus euidentius poſſes oſtendere, illudque efficacius adimplere, per venerabiles fratres noſtros Petrum Rothomagenſem archiepiſcopum, Ioannem epiſcopum Morinenſem, ac dilectos filios magiſtrum Guidonem Bauderi decanum eccleſiæ Pariſienſis, & nobiles viros Henricum de Analgoria & Petrum Groſſelli de Caſtellis dominos, conſiliarios, & procuratores tuos & nuncios ſpeciales, a te propterea ad ſedem Apoſtolicam pluries deſtinatos, ſolicitis & continuatis inſtantijs nobis humiliter ſupplicari feciſti, quod pro pleniori terræ prædictæ ſuccurſu paſſagium generale indiceremus, ac pro illo celebrius & vtilius peragendo verbum crucis cunctis Chriſti fidelibus cum indulgentijs conſuetis prædicari mandare, & paſſagij ac totius exercitus Chriſtiani, qui in illo inſpirante Domino transfretabit, te generalem rectorem & capitaneum conſtitueremus, ac pro huiuſmodi faciendo paſſagio certa concedere ſubſidia dignaremur. Nos itaque ſanctam intentionem tuam, & feruentem compaſſionis affectum, quem ad ſtatum, proh dolor! miſerabilem dictæ terræ habere dignoſceris, multipliciter in Domino commendantes; nec non gaudentes & exultantes in eo, ſibique laudes & gratias humiles exoluentes, quia dignatus eſt tam pium tamque ſalubre propoſitum regalibus præcordijs inſpirare; cupientes quoque, vt huiuſmodi ſanctum negotium, de cuius agitur cauſa fauente Deo felicibus proſperetur euentibus, & votiuis proficiat incrementis, ſuper his per nos cum eiſdem noſtris fratribus matura & diligenti deliberatione præhabita, tuis pijs & ſanctis annuentes affectibus & ſupplicationibus intenti, ad honorem Dei omnipotentis, exaltationem & dilatationem catholicæ fidei, cunctorum fidelium animarum profectum, liberationem terræ, & exterminium hoſtium prædictorum eiſdem nuncijs & procuratoribus, nec non prælatorum in Romana curia exiſtentium, & aliorum fidelium multitudine copioſa præſentibus, auctoritate apoſtolica de fratrum ipſorum conſilio paſſagium generale ad terram ipſam duximus indicendum, teq; ipſius & to-

Conceptum a Philippo liberandæ Syriæ votum.

Miſſi ab eo ad Pōt. oratores pro bello ſacro promouendo.

Quæ ab his petita.

Philippus transfretaturi in orientem exercitus Imperator creat'

totius exercitus Chriſtiani, qui transfretabit in illo, rectorem conſtituimus & capitaneum generalem. Et nihilominus per noſtras literas a verbum crucis cum certis gratijs & indulgentijs cunctis Chriſti fidelibus prædicari mandauimus, & per vniuerſas mundi partes decimam eccleſiaſticorum redditunm propterea impoſuimus ſexennalem colligendam ſub certis modis & formis, ac in vtilitatem dicti paſſagij, terræ prædictæ ſubſidium, & alias contra infideles inimicos fidei conuertendam, nec non quædam ſubſidia pro ipſo paſſagio per alias noſtras literas ordinauimus fieri & leuari, quæ in eiſdem literis noſtris plene & particulariter exprimuntur.

a Ext. in reg. an. 17. ep. cur. 10. 22. & poſt aquid. ep.

Ad quæ ſe regij oratores obſtrinxerunt,

4 Dicti quoque procuratores & nuncij per tuas patentes literas coram nobis & fratribus, per eos exhibitas, ſufficiens & ſpeciale ad hoc mandatum habentes, in noſtra, fratrum, & aliorum prædictorum præſentia ipſum paſſagium, per nos vt præfertur, indictum nomine tuo illico, & capitaneatum ac rectoriam illius & dicti exercitus acceptarunt, aſſumpſerunt, ac in animam tuam, prout ex eodem mandato portatur, tactis ſacroſanctis euangelijs iurauerunt, quod tu in kal. auguſti, quæ erunt anno Domini MCCCXXXVI. quas tam tibi quam cæteris cruceſignatis & cruceſignandis pro termino ad transfretandum in dicto paſſagio duximus aſſignandas, arripies iter eiuſdem paſſagij, illudque deinde proſequeris realiter ac perſonaliter, iuſto ac legitimo impedimento ceſſante. Sic tamen & non alias ijdem procuratores & nuncij iuxta dicti tenorem mandati pro te ac tuo nomine aſſumpſerunt paſſagium, & in tuam, vt præmittitur, animam iuramentum præſtiterunt præfatum, quod ſi iuſtum ac legitimum impedimentum ſeu impedimenta te, heredes, ſeu ſucceſſores tuos ſuper his allegare contingat, de illo ſeu illis an iuſta vel legitima ſint vel non ſint, quod prælati regni tui archiepiſcopi vel epiſcopi per ſedem Apoſtolicam deputandi prædictam auctoritate apoſtolica abſque cuiuslibet partis vocatione ſimpliciter & de plano ſine ſtrepitu & figura iudicij ſe diligenter informare debeant, ac etiam ſuper impedimento ſeu impedimentis ipſis occurrentibus, an iuſta & legitima, vel non cenſenda ſint, prout eis viſum fuerit, iuxta informationem præhabitam declarare; cui declarationi omnino ſtari debeat abſque eo, quod per ſedem prædictam ex officio ſuo vel alio quolibet tu, heredes, ſucceſſoresue tui poſſitis ſuper ijs trahi ad examen ſedis eiuſdem, ſeu alias in iudicio vel extra per eandem ſedem, vel eius auctoritate, aut alias quomodolibet moleſtari, quodque ſuper ijs non poſſit ad ſedem eandem recurſus haberi, & quod poteſtas huiuſmodi, per eandem ſedem dictis concedenda prælatis, re integra vel non integra reuocari non poſſit, quodque pro morte deputantis dictos prælatos ſeu præmiſſa committentis eiſdem poteſtas huiuſmodi non expiret. Quæ omnia & ſingula in poteſtate & mandato dictis procuratoribus tuis & nuncijs per te datis, nec non in aſſumptione paſſagij & iuramento tunc per eos, vt prædicitur pro te ac tuo nomine faciendis, voluiſti ineſſe & poſuiſti etiam in eiſdem huiuſmodi aſſumptionem paſſagij & iuramentum prælatum, alias non facturus; quodque ſi dictos duos prælatos ad hoc per ſedem prædictam, vt præmittitur, deputandos volentes, alterum antequam declaratio huiuſmodi facta eſſet, contingeret transferri, cedere, vel decedere, vel alias impediri ſic, quod informationi & declarationi prædictis vacare non poſſent, loco illorum ſeu illius, quos vel quem transferri, cedere, decedere, aut alias, vt prædicitur, impediri contingeret, alius ſeu alij dicti regni prælati ex nunc deputentur ſeu ſubrogentur per ſedem eandem, ſinguli videlicet in ſingulorum prælatorum translatorum, cedentium, aut decedentium, vel alias impeditorum loco per ordinem, quo per ipſam ſedem fuerit ordinatum ad informationem & declarationem prædictas, vt præmittitur, faciendas: eo etiam iuxta dicti mandati tenorem præmiſſis adiecto per procuratores & nuncios ſupradictos, quod non intendebant, nec tu intendis per aſſumptionem & iuramentum ac obligationes prædictas heredes ſucceſſoreſue tuos obligari ſeu teneri quomodolibet ad transmarinum paſſagium faciendum, vel ibi ſeu pro eo mittendum perſonas quaſcumque, ſeu ad mittendum, ſoluendum, vel miniſtrandum expenſas, quas faceres & ſubires, ſi per te realiter & perſonaliter proſequereris & faceres paſſagium ſupradictum, ſeu ad faciendum aliquod aliud qualecumque ſubſidium vel iuuamen aut bona tua, heredum, vel ſucceſſorum tuorum ad hoc eſſe ſeu remanere obligata quomodolibet vel aſtricta. Ordinationem tamen ſuper colligendis, recipiendis, conſeruandis & diſtribuendis, aſſignandis & reddendis in manu ſedis Apoſtolicæ decimis & alijs ſubſidijs quibuſcumque, tibi per ſedem concedendis eandem, in dictis & alijs literis tuis contentam, voluiſti & tuo nomine voluerunt dicti procuratores & nuntij in ſuo robore perdurare.

Quæ præfixa expeditionis dies,

Addita conditio ſi Philipp. non ſit impeditus.

Deſignati præſules, qui iudicent de conditione.

Alia Philippi cautela.

5 Præterea ijdem procuratores & nuncij, vt ex dicto mandato poterant, pro te in tuamque animam corporali iuramento firmarunt, quod de decima & alijs ſubſidijs in regno tuo prouenientibus, & per nos pro eodem paſſagio per alias noſtras literas tibi conceſſis, nihil in vſus alios quam dicti paſſagij accipies vel conuertes, aut per alios ſcienter patieris accipi vel conuerti: quodque ſi aliquo caſu contrarium fieret, cum hoc ad tuam notitiam venerit, illud ſic receptum ſiue conuerſum in eorum manibus ſine moroſa dilatione reponi & reſtitui facies; ad quas ſecundum ordinationem per nos ſuper hoc in alijs literis noſtris factam conſeruatio talium pertinebit. Ad quod etiam heredes & ſucceſſores tuos voluiſti aſtringi, & etiam obligari, ſicut in dictis tuis literis eſt inſertum, prout hæc & multa alia pro decimarum & ſubſidiorum ipſorum collatione ſolicita, & conſeruatione fideli, nec non plena illorum conuerſione in vtilitatem paſſagij, & dictæ terræ ſuccurſum, ac ipſo paſſagio effectualiter & vtiliter proſequendo. Et in caſu, in quo a proſecutione illius te, quod abſit, contingeret impediri, de reſtituendis per te, aut heredes & ſucceſſores tuos, & etiam in manu ſedis Apoſtolicæ reponendis omnibus, quæ de prædictis decima & ſubſidijs recepiſſes, per nos de dictorum fratrum conſilio ſalubriter ordinata ſunt, in noſtris alijs inde confectis literis plenius explicatur.

Nuncupatū a Phil. ſacramentum de non auertendis in alium vſū decumis.

6 Per hoc autem, fili chariſſime, quod te capitaneum dicti generalis paſſagij conſtituimus & rectorem, noluimus nec intendimus nos ſeu ſedem Apoſtolicam ad aliquid aliud, quam quæ in ſubſidium dicti paſſagij conceſſimus, nec aliter ad illa, quam vt conceſſa ſunt, obligari. Noſtræ autem proteſtationi huiuſmodi nuncij & procuratores præfati expreſſe pro te ac tuo nomine, prout ex tuo ſpeciali mandato poterant, conſenſerunt.

Ad quæ ſe obſtrinxerit Pont.

Igi-

Igitur, fili benedictionis & gratiæ, quæſumus ſolicita attentione cõſidera, & infra propriæ mentis arcana vigili conſideratione pertracta, quid eſt quod, vt præmittitur, aſſumpſiſti; quid oneris & honoris, quidque meriti & præmij tibi ſuccedere debeat, ſi hoc tam ſalubre negotium per te ſic pie, ſicque feruenter aſſumptum continuato deuotionis feruore in manu forti & corde humili conſtanter & viriliter proſequaris: qualis quoque culpa, qualis nota, quale opprobrium regiæ excellentiæ immineret, ſi circa idem negotium inconſulte, quod abſit, aut ſegniter te haberes. Pone igitur, fili, pone manum ad fortia, grandis enim reſtat tibi via, magnum exigens apparatum.

Monitus Phil. vt cœpta in opus prouocet.

Feſtina ergo, & noli tardare circa effectualem præordinationem apparatus huiuſmodi curam ſolicitam & efficacem operam adhibere: operare dum tempus habes; & tempora, quorum ignoras ſucceſſum & ſeriẽ, non expectes. Præcaue quoque quantum Dominus donauerit euentibus & periculis, per quæ tuum poſſet, quod abſit, propoſitum ſeu pia eius proſecutio impediri. Et vt in omnibus huiuſmodi Dominum auctorem & propitium habeas, cor tuum actuſque tuos & regni tui regimen diuinis omnino beneplacitis ſtudeas coaptare; ſi enim paternis his monitis acquieueris, ſperare in Domino firmiter poteris, & vtique nos ſperamus, quod diuinæ potentiæ dextra tuis aſſiſtente proceſſibus, terræ prædictæ, quæ præſidium tuæ viſitationis expoſcit, liberatio deſiderata proueniet; ac ipſa, Domino auſpice, a tot & tantis nefandorum hoſtium prædictorum ſordibus liberata, ad cultum Chriſtianæ religionis in Dei laudem & gloriam reducetur, tuque retributionis æternæ gloriam, quam Chriſtus ipſum diligentibus repromiſit, ex laboribus ſibi fructuoſis, quas pro ipſo ſubire defideras, feliciter aſſequeris. *Datum Auin. VII. kalend. auguſti anno XVII.*

Impedimenta omnia præcaueat.

Philippus nouas difficultates commiſcetur.

7 Præſentire quodammodo videbatur Philippus Francorum Rex, expeditionem Syriacam ab eo intermiſſum iri: anxie enim admodum eas pactiones, quas antea admiſerat, ſi caſus ille contingeret, vt perpetuo impedimento a bello ſacro diſtraheretur, diſcutere cœpit: cumque nouæ in ijs difficultates oborirentur, mitigandam pactionum acerbitatem popoſcit: cuius petitis aſſenſit Ioannes. Temperatas itaque conuentiones iterum admiſit Philippus, deque his regias literas a vulgauit.

a Extant apud Io. an. 18. p. 1 inſerta ep. 3. eiuſd. Io. ſuper paſſag.

Philippus Dei gratia Francorum Rex vniuerſis præſentes literas inſpecturis, &c.

Sanctiſſimus pater declarauit b, modificauit, & de ea & circa eam diſpoſuit in hunc modum: videlicet, quod ſi forſan contingeret nos infra dictum terminum impedimento perpetuo impediri, vel tali, quod probabiliter appareret duobus prælatis per ſedem Apoſtolicam deputatis, quod nec in prædicto termino vel alio per ſedem Apoſtolicam ex cauſa aliqua prorogato, nec infra ſeptem menſium ſpatium immediate ſequentium nos iter dicti paſſagij poſſe arripere, & illud proſequi; voluit quod poteſtas exigendi, ſeu colligendi decimam prædictam in regno Franciæ, ac in Rhemenſi, & Lugdunenſi diœceſi, in quantum extra regnum Franciæ extenduntur, impoſitam per ſedem eandem, & nobis in auxilium expenſarum dicti negotij iam conceſſum, & poteſtas etiam exigendi alia ſubſidia in eodem regno & diœceſi ſupradictis, per eandem ſedem impoſita & nobis conceſſa, ſtatim debeat expirare; niſi forſan per eandem ſedem circa expirationem collectionis huiuſmodi contingeret aliud ordinari. Quo caſu nos quidquid de prædicta decima, iam nobis conceſſa, & alijs ſubſidijs, nobis pro dicto paſſagio per ſedem Apoſtolicam etiam conceſſis, penes nos, heredeſue noſtros tunc reſtaret, & in dicti paſſagij præparationibus aut pro eo de mandato noſtro iuxta ordinationem per eundem ſanctiſſimum patrem factam, & in ſuis & in alijs noſtris literis contentam, non eſſet expenſum; nec non & galeæ & aliæ quæcumque res factæ, emptæ, ſeu quomodolibet dicto paſſagio, ſeu pro eo acquiſitæ de dicta decima & alijs ſubſidijs nobis per ſedem Apoſtolicam, vt præmittitur, iam conceſſis, debebunt per nos, vel ſucceſſores noſtros; quatenus fuerint penes nos, vel ſucceſſores noſtros prædictos quatuor prælatis regni Franciæ, quorum duo per ſedem Apoſtolicam, alij vero duo per nos fuerint deputati, vel duobus ex eis, quorum vnus per eandem ſedem, alius per nos, ſine difficultate qualibet aſſignari: quodque de illis, quæ tunc collecta non erunt de decimis & alijs ſubſidijs ſupradictis pro præteritis tunc terminis, nos ſeu heredes & ſucceſſores noſtri non remaneamus, nec ſimus in aliquo obligati. *Et infra.*

b Ext. ea de re apud Io. an. 17. ep. cur. 18.

Eo impedito, decumas non exactũ iri conuentũ

Apparata pro bello ſacro reſtituenda.

8 Idem ſanctiſſimus pater adiecit & diſpoſuit in hunc modum: videlicet, quod de ijs, quæ nos forſan aſſignabimus, ſeu fecerimus aſsignari nobilibus ſeu quibuslibet alijs nobiſcum transfretaturis forſan ad procuranda, ſeu emenda aliqua ſibi pro paſſagio neceſſaria vel etiam opportuna, ſeu alias ad expenſas eorum, quas eſſent facturi in proſecutione dicti paſſagij ſupportandas, habeamus pro ſerenitate noſtræ conſcientiæ & pro ſecuritate negotij terræ ſanctæ inter alia præcauere, quod illi, quibus faciemus illa tradi, iurare debeant, illa quæ ſic ſibi tradentur de ſubſidijs ſupradictis fideliter conſeruare, & in vtilitatem dicti paſſagij, ſeu præparatoriorum ipſius, quanto commodius & vtilius poterunt, & non in aliquos vſus alios conuertere; nec non quod eo caſu, quo nos contingeret impediri ſic, vt dicta ſubſidia deberent reddi prælatis nomine eccleſiæ, conſeruanda ſecundum modum & formam, qui ſeu quæ in noſtris prædictis literis & in prouiſione per ſedem Apoſtolicam facta ſuper hoc plenius continetur; ipſis prædicta, quæ ſibi de dictis ſubſidijs aſsignabuntur, vel ea, quæ fuerint ex eis pro prædicto paſſagio acquiſita, reſtituent bona fide prælatis, qui fuerint ad conſeruationem talium deputati: quodque ſuper hoc obligent ſe, heredes, & bona ſua ſub firmis & validis obligationibus ſub coercitione iuriſdictionis noſtræ, prout de ijs, qui ſe obligant ſub ſigillo caſtelleti vel ſigillis alijs noſtris in regno Franciæ fieri conſueuit ſic, quod non reſtet in caſu prædicto niſi ſola executio, quam nos per miniſtros noſtræ iuſtitiæ temporalis facere teneamur taliter, quod vtilitati terræ ſanctæ non poſsit aliquid malitioſe ſubtrahi de prædictis. Acto nihilominus, quod tales poſsint per cenſuram eccleſiaſticam, ſi viſum fuerit expedire, compelli ad reſtitutionem prædictam prælatis faciendam: alias, niſi prouiderimus ſic caueri, quod teneamur nos & heredes & ſucceſſores noſtri ad reſtitutionem prædictorum faciendam prælatis eiſdem, ſemper tamen habita ratione expenſarum rationabilium, ſi quę forſan factæ fuerint ab illis, quibus præmiſſa fuerint tradita, in emẽdis, vel procurandis, ſeu cõſeruandis de prædicta pecunia eis aſsignata

Exigenda a certis nobilibus quæ vertenda in rem ſacram data fuerint.

Cenſuræ ijsdem incutiendæ.

ijs, quæ ſibi pro paſſagio eſſe poterant opportuna, prout fuerit rationis; habita etiam ratione aliorum, quæ de iure fuerint attendenda, quod idem ſanctiſsimus pater duxit dictorum prælatorum arbitrio committendum, &c. *Dat. apud Poiſſiacum anno Domini* MCCCXXXII. *menſe octobris.* Confirmatæ eædem pactiones fuere a Pontifice inſertis regijs literis diplomati apoſtolico idibus ianuarij anno XVIII. ᵃExtant a deſcripta accurate omnia conuentionum capita, quæ inter Gallum Regem, Pontificemque inita fuere pro eripienda e Saracenorum ſeruitute Palæſtina in M.S. Vaticano in Auinionenſi archiuio gerente anno Domini MDCXIV. Auenionenſem legationem Octauio Cardinale Aquauiua comperto.

a M.S. arc. Auin. n. 154.

9 Promouendæ huius expeditionis ſtudio Pontifex, vt omnia obſtacula, quæ illam diſturbatura forent, diſcuteret; Gallicum regnum in clientelam Apoſtolicam aſciuit, obiecitque anathema ijs, qui Philippo in Aſiam profecto Gallias bello laceſſerent. Tum omnibus, qui ad propulſandos hoſtes arma corriperent, præmia indulgentiarum propoſuit, dato hac de re ad Philippum diplomate ᵇ: *Vt idem*, inquit, *paſſagium eo liberiori animo proſequaris, quo regnum tuum & terras illorum, qui tecum transfretauerint in ipſo paſſagio, maiori fauore ſedis Apoſtolicæ ſenſeris communita, tuis poſtulationibus benignius annuentes, regnum prædictum, ac terras eorum, qui tecum in dictæ terræ ſanctæ ſubſidium transfretabunt, quamdiu in huiuſmodi ſancti negotij proſecutione fuerint, ſub B. Petri & noſtra protectione ſpeciali ſuſcipimus; diſtrictius inhibentes, ne quis te, aut alios ſupradictos contra huiuſmodi protectionis noſtræ tenorem in eiſdem regno & terris turbare, moleſtare, aut tibi vel eis moleſtiam inferre præſumant: nos enim in omnes, qui contra inhibitionem noſtram huiuſmodi facere vel venire tentauerint, excommunicationis ſententiam promulgamus, abſolutionem eorum, qui ſententiam eiuſdem incurrerint, ſoli Romano Pontifici reſeruantes. Inſuper in huius ſancti negotij ac tui & regni prædicti fauorem & gratiam ampliorem, tuis deuotis precibus grato concurrentes aſſenſu, apoſtolica auctoritate concedimus, quod ſi poſtquam tu iter arripueris pro dicto paſſagio proſequendo, & ipſius proſecutione durante contra te & regnum prædictum in tuam iniuriam guerram moueri contingat, quia ex guerra huiuſmodi niſi celeriter occurretur eidem poſſet huius ſancti negotij proſecutio impediri, immo non ſolum in tuam, ſed Dei iniuriam & in terræ prædictæ ac totius Chriſtianitatis iniuriam permaximam guerra huiuſmodi poſſet veriſimiliter redundare; quicumque perſonaliter vel alias ad defenſionem regni prædicti auxilium ſuum in hoc caſu impenderint, illam indulgentiam conſequantur, quæ ſubuenientibus terræ ſanctæ ſecundum quantitatem ſubſidij & deuotionis affectum in generali concilio eſt conceſſa, &c. Dat. Auin. VII. kal. aug. anno XVII.*

Galliæ in Apoſtolicam clientelam accepta.

Obiectū anathema ea bello petituris.

Propoſitę indulgentiæ ad repellendū hoſtem prouolaturis.

Affecit alijs beneficijs Philippum, vt belli ſacri molem toleraret: in primis Clementis IV. exemplo eos, qui partem quartam obuentionum ſuarum, vel quintamdecimam vel vigeſimam bonorum mobilium in belli ſacri ſumptus deriuandam ipſi conferrent, noxarum, quas rite ſacra exhomologeſi expiarent, condonatione affecit. Sanxit ᵇ etiam præſules, abbates, clericos, & alios, qui crucesignatum exercitum ſequerentur, ſuis vectigalibus potituros, eaque ad triennium conductoribus oppignerare poſſe: ᶜ conſtituti e epiſcopus Pariſienſis, & S. Dionyſij ac S. Germani de Pratis monaſteriorum abbates priuilegiorum transfretantibus conceſſorum aſſertores: decreta ᵃ ſexennalis ſacerdotiorum decuma ea lege, vt non in alios quam pro bello ſacro gerendo ſumptus verteretur, de qua pendenda ad archiepiſcopos eorumque ſuffraganeos datæ literæ ᵇ; eiuſdemque colligendæ quæſtores renuntiati Pariſienſis, Anicienſis, & Carnotenſis epiſcopi: Nec modo in Gallijs ac Rhemenſi & Lugdunenſi archiepiſcopatibus, verum in toto orbe Chriſtiano ad Chriſti cultum reſtituendum Syriæ imperatæ decumæ, vt ex his verbis ᶜ ad Philippum patet ᵈ.

Priuilegiū opes ſuas in belli ſacri ſumptus elargientium.

b An. 17. p. 1. ep. cur 8.

Clericorū tranſfretātium.

c Ib. ep. 9.

a Ib. ep. 11

b Ib. poſt eand. ep.

c Ep 13. Decumæ toto orbe Chriſt. collectæ.

d Ext. ib. ep. 20. & ſeq. poſt eand. ep.

Auctoritate apoſtolica de fratrum conſilio paſſagium generale indiximus, ac te ipſius & totius exercitus Chriſtiani, qui transfretabit, in illo rectorem conſtituimus & capitaneum generalem: & nihilominus per alias noſtras inde confectas literas verbum crucis cum certis gratijs & indulgentijs cunctis Chriſti fidelibus prædicari mandauimus, ac per vniuerſas mundi partes decimam eccleſiaſticorum redituum propterea impoſuimus ſexennalem, colligendam ſub certis modis & formis, ac in vtilitatem dicti paſſagij & alias contra infideles & inimicos fidei conuertendam, &c. Attributa ᵉ præterea eidem Regi omnia leganda & donanda vel ſponte, vel pactione, vel mulcta pro liberanda Palæſtina: tum vectigalia omnium ſacerdotiorum non præſularium, quæ labente ſexennio vacare contingeret, primo anno quo vacarent in ſumptus belli ſacri redigi iuſſa ᶠ: deriuatæ ᵍ etiam in eam rem mulctæ, quæ ob commercium cum infidelibus, vſuras, veritas artes, aliaue ſcelera infligendæ eſſent.

Aliæ conficiendæ pecuniæ rationes.

e Ead. ep. & ep. 14.

f Ib. ep. 15

g Ib. ep. 16

10 Ne vero egregie cœpta progreſſu temporis conſeneſcerent, vel Philippus improborum ſuſurris a ſuſcepto ſacræ expeditionis conſilio abduci ſe pateretur, Pontifex anathema id ſcelus auſuris intentauit, atque præſulibus Gallis partes dedit, vt crucis ſymbolo religioſam militiam profeſſuros induerent. ʰ

h An. 17. p. 1. ep. cur 10.

Ioannes, &c. archiepiſcopo Rhemenſi eiuſque ſuffraganeis.

Intentatū anathema Philippū a ſuſcepta mente abducentib'.

Prouidere volentes, ne dictus Rex malitioſis aliquorum ſuaſionibus vel inductionibus a tam ſancto propoſito quomodolibet retrahatur, ſub anathematis pœna diſtrictius inhibemus, ne quis Regem ipſum a propoſito proſequendi & perficiendi dictum ſanctum paſſagium malitioſe retrahere ſeu reuocare præſumat. Et quia nemini venit in dubium decimam & alia ſubſidia memorata ad tanti proſecutionem negotij non ſufficere, ipſumque negotium longe maioris ſubuentionis beneficio indigere, ac ad illud coadiuuandum cunctorum fidelium grata ſubſidia exiſtere opportuna, fideles eoſdem ad hoc quibuſdam ſpiritualibus munificentijs, indulgentijs videlicet ac remiſſionibus prouidimus inuitandos. Quocirca fraternitati veſtræ de dictorum fratrum conſilio per apoſtolica ſcripta committimus & mādamus, vos nihilominus obſecrantes per aſperſionem pretioſi ſanguinis Ieſu Chriſti, quatenus commemorantes attente ſtatum lugubrem dictæ terræ, ac prouide conſiderantes quod cum fidelium ſuorum regimini vos velut in ſolicitudinis partem aſſumptos præfecerit Dominus ad promotionem huiuſmodi ſancti negotij, plus cæteris tenemini ex officio paſtorali tanquam præcones fideles & fortes athletæ fidei contra prædictos perfidos hoſtes Chriſti, ſinguli videlicet veſtrum in ſingulis veſtris ciuitatibus & diœceſibus, contra prædictos blaſphemos Chriſtiani nominis per vos & alias perſo-

Fideles ad religioſā militiam accendi iuſſi.

Digitized by Google

ſonas eccleſiaſticas ſeculares & regulares ordinum quorumcumque, quos ad hoc idoneos fore noueritis, cunctis Chriſti fidelibus iuxta datam vobis & eis a Deo prouidentiam proponatis publice verbum crucis, & venerabile ſignum eius quibuſuis illud deuote ſuſcipere volentibus, quos ad hos vtiles fore credideritis, concedatis ipſorumque humeris imponatis, &c. *Dat. Auin. v11. kal. aug. ann. xv11.* Data eadem fuere imperia omnibus archiepiſcopis & epiſcopis, non Galliarum modo verum totius orbis Chriſtiani conſtituto hoc profectionis die *kal. auguſti, quæ, inquit, erunt anno Domini* MCCCXXXVI. *quas tam eidem Regi, quam cæteris cruceſignatis et cruceſignandis pro termino ad transfretanaum in dicto paſſagio duximus aſſignandas*, tum etiam ad implorandam diuinam opem edictum, vt in omnibus eccleſijs cathedralibus, regularibus, collegiatis, & parochialibus quauis hebdomada ſolemni ritu diuina res perageretur, in qua aduerſus infideles victoria expeteretur, eademque in id præſcripta formula, atque ea, ex qua iam ante in Gallijs idem promulgatum a vidimus: additum etiam eſt, vt in ſingulis eccleſijs gazophylacium exponeretur, in quod fideles ſtipem ſubſidiariam in belli ſacri ſumptus demitterent.

Crucis ſymbolo conſignandi.

Preces ſolemnes pro expetenda victoria decretæ.

a An. 1332 n. 30.

11 De huius expeditionis conſilijs refert Boſius b conuentum, vt Philippus Rex viginti millia equitum, peditum quinquaginta millia pontificio regioque ſumptu ſuſtentanda, duceret: tum vt Veneti inſtructiſſimam triremium claſſem, in qua quatuor millia pugnatorum veherentur contraherent, præter centum alias naues ad tormenta bellica tranſportanda: pariterque Genuenſes, Piſani, & alij vires maritimas ſpectabantur coniuncturi. Cum vero huius belli ſacri deſiderio ſuſpenſa eſſent omnium vota, Pontifex de bello ſacro decreto principes Chriſtianos, vt Venetos c, Rhodios equites d, Carolum Vngariæ e, & Robertum Siciliæ Reges f Ioannem Dyrrachij ducem g, alioſq; fecit certiores. Cum vero ad Robertum ſingulari nomine expeditionem Syriacam promouere ſpectaret, ac Philippus Rex cum ipſo præſente communicare bellica conſilia cuperet, ſolicitauit illum Pontifex h, vt conſtitutis rebus cum Carolo Vngariæ Rege (de cuius acceſſu in Siciliam dicetur inferius) in Prouinciam appelleret. Accepit ex Petri archiepiſcopi Rothomagenſis, qui in pontificatu Clementis VI. nomen accepit, manibus Philippus Rex, ingenti pietatis ſenſu delibutus, ſacrum crucis ſymbolum, ac gerendo pio in Syria bello ſe addixit, pellexitque ſuo exemplo plures principes, qui religioſe diſtincti ab archiepiſcopo cruce arma Chriſto deuouerunt: de quibus Pontifex literis xiv. kal. decemb. exaratis Philippo Regi eſt gratulatus i: *Lætanter, inquit, audiuimus te fuiſſe, fili chariſſime, die præteritis menſis octobris cum multitudine principum aliorumq; nobilium regni tui viuifica crucis ſigno inſignitum.* Vt vero Gallos maiori ardore Philippus in ſacra arma concitaret, dolo vtendum ratus, popoſcerat a Pontifice, vt omnibus Galliarum præſulibus permitteret ſymbolum crucis non ex animo ineundæ profectionis, ſed aliorum, qui officioſæ fraudis ignari eſſent, alliciendorum ſtudio accipere. Ad quem Ioannes grauiſſimis ſententijs reſpondit l, dolum ſimulationemque procul amandandos, ne diuina iracundia concitaretur, neq; alicuius conſectandi boni gratia agere improbe cuiquam licere.

Quantus exercitus comparandus fuerit. Quæ a Venetis inſtruenda claſſis.

b Boſ. p. 2. hiſt. eq. Hier. l. 2.

c To. 9. p. 1. ep. ſecr. pag. 5.

Neapolitanus Rex ad colloquium cũ Philippo prouocatus.

d To. 9. p. 2. ep. ſecr. pag. 164.

e Ead. p. pag. 149.

f Ead. pag.

g Ib. pag. 5

h Ib. pag. 149.

i Ead. to. 9. p. 2. ep. ſecr. pag. 194.

Petit vt prælati ſicte crucẽ induant.

l Ead. p. 2. ep. ſecr. pag. 187.

Philippo Regi Franciæ.

Si vis, fili chariſſime, veritati placere in verbis & factis, oportet te repulſa ſimulatione, præſertim in negotijs Domini, veritatem ſeruare. Chriſtus enim veritas eſt, ſicut ipſe teſtatur: terræ quoque ſanctæ negotium noſcitur eſſe ſuum; vnde in ipſo ſimulationem decet prorſus & expedit exulare. Nec obuiat ſi dicatur, quod ſi crux a prælatis ſimulate ſumatur, ita quod per crucis ſumptionem huiuſmodi non ligentur, multi crucem aſſument, alias non ſumpturi: quod etſi eſſet verum, cum non ſint facienda mala vt bona veniant; non eſt malum ſimulationis huiuſmodi propterea committendum. Ideoque circumſpectionem regiam in Domino exhortamur; eidem nihilominus ſano conſilio ſuadentes, vt præcipue in iſto ſancto negotio omnem ſimulationem in te & alijs ſtudeas euitare. Veremur quidem, quod per talia tuo Redemptori diſpliceres nimium, nec tranſires impune, ſicut forſan aliquis ex tuis prædeceſſoribus ſimulationem in terræ ſanctæ commiſſam negotio, vt a multis creditur, impune nequaquam tranſiuit. Non ergo expedis omnes prælatos regni tui ſimulate crucem aſſumere: certe nec etiam cum animo transfretandi, ex hoc enim diſpendia grauia quoad regnum & eccleſiam poſſent ſequi. Quare habeat nos tua prudentia, ſi hoc non concedimus, excuſatos. Gratia Domini noſtri cor tuum iuxta ſuum beneplacitum dirigat, & protegat ab aduerſis. Amen. *Dat. xvii. kalend. octobris anno xviii.*

Monetur ſictionem in re ſancta abijciendam.

Intentat cæleſtes iras, ſi fictione vtatur.

12 Quod ad Regem illum Francorum attinet, cuius nomen Pontifex non exprimit, in quo diuinum Numen iuſtitiæ exemplum ob nuncupatum ficte, vt ferebat fama, ſacræ expeditionis votum; Philippum pulchrum; vel aliquem ex filijs deſignare videtur. Neque ex illius calamitate Philippus Valeſius diuini operis ſirca ue vrgendi traxit exemplum, ſed bellis funeſtiſſimis magno rerum ſuarum exitio ſe implicuit, vt ſuo loco dicetur. Interea tranſmiſit Pontifex a ad Philippum Regem apoſtolica de conceſſa illi conficiendi belli ſacri in Babylonios & Ægyptios, eripiendaque ex eorum manibus Syriæ prouincia diplomata, ex quibus alia Regi, alia principibus erant inſcripta, quæ in publica procerum corona perlegi, atque e Latino verbis Gallicis exprimi voluit b: *Quia, inquit, nobis decens videtur & expediens, vt contenta in præfata tibi deſignata litera celſitudo regia, ac contenta in præmiſſa principibus litera, eorum prudentia non ignoret; ecce præfatas literas regali magnificentiæ pro exhibitione præſentium duximus deſtinandas, quas vt credimus expedit, quod tibi & principibus, qui adeſſe potuerunt, per fidelem interpretem facias publicari.* Sed dum calamo & votis bellum Saracenis infertur, illi ferro flammaque Chriſtianos crudeliſſime in Armenia, in Græcia, & in Hiſpania ſunt inſectati, eoque ardentius fideles armorum mole oppreſſerunt. Ex Armenia quidem ad aulam pontificiam Baldus Spinula Leonis Armeniæ Regis orator acceſſit, vt flebiles querelas effunderet, Saracenos in Armeniam graſſari, remque Chriſtianam euertere. Quem oratorem, in Gallias ad vrgendam expeditionem properantem, Pontifex Francorum Regi enixe commendauit. c

Vt minis exitus cõſenſerit.

a Ib. pag. 190.

b Ib. pag. 194

Pontificia diplomata proceribus expoſita iuſſa.

Vt infideles Chriſtianos oppreſſerunt.

c Sup. pag. 190.

d Ep. 9. p. 1 pag. 5. 115 149. & p. 2. 32. 188. 195. 231. 232.

13 Vicere Ægyptios odio & crudelitate in Chriſtianos Turcæ d, qui ex Aſia, in qua Chriſti cultum pene extinxerant, in Europam cum formidabili exercitu, acti præterito anno prædis illecti traie-

cc-

Turcarū in Europam excurſiones.

cere, ac ferro flammaque obuia quæque fœdarunt, adeo vt ad ipſa Athenarum ſuburbana excurſione facta, illa flammis deleuerint: præterea Ægæi maris inſulis clades maximas intulerūt; denique innumeras Chriſti fidelium cateruas in ſeruitutem abduxere. Significarunt lugubrem caſum Pontifici Veneti, quorum orientalis ditio fuerat vaſtata, vt prompta aduerſus hoſtem auxilia contraherentur; quibus Pontifex, miſſo eam ob rem cauſarum ſacri palatij auditore, hæc reſcripſit a.

a To. 9. p. 1 ep. ſecr. pag. 5.

Veneti ad eos coercendos ſolicitati.

Duci & communi Venetorum.

Duris oppreſſionibus, quas infideles Turci vobis & partium illarum Chriſticolis intulerunt his diebus præteritis, & inferri moliuntur crudelius, literarum veſtrarum ſerie, quas benigne recepimus, non ſine magna cordis amaritudine intellectis, vobis & ipſis Chriſticolis compatimur in viſceribus charitatis. Et ecce quod dilectum filium magiſtrum B... de S. Geneſio decanum eccleſiæ Engoliſmenſis cauſarum noſtri palatij auditorem, capellanum noſtrum, virum vtique circumſpectum & prouidum, ad veſtram præſentiam certis per nos eidem ſuper prædictis vobis explicandis per ipſum viuæ vocis oraculo deſtinamus, cui fidem adhibere velitis credulam in hac parte. *Dat. v. kal. ſeptembris anno* XVII. De hac Turcarum irruptione, acceptiſque a Chriſtianis cladibus Robertus b Siciliæ Rex literas ad Pontificem ac Philippum Francorum Regem ducemque Boiorum ſiue Borbonenſij Ludouicum miſit, vt auxiliares copiæ ad retūdendos barbarorum impetus conflarentur. Robertique Regis nepos Carolus Aleuconij comes, Philippi Regis frater, a Ioanne Papa mitti contra Turcas Chriſtiani exercitus ducem flagitauit c. Exponebant ſedi Apoſtolicæ illius oratores, niſi ingraueſcens Turcarum potentia reprimeretur, Chriſtianam rem in periculum adductum iri: ſacram aduerſus infideles expeditionem ad ſe proxime a Rege Francorum fratre, cum dux Normanniæ nepos ætate bellicis laboribus impar eſſet, pertinere: inde felicius geſtum iri Syriacum bellum, ſi ipſe in Turcas dux præiret. Reſpondit Pontifex d ſe quidquam ſine Regis eius fratris, quem tranſmarinæ vniuerſæ expeditionis ducem dixerat, conſilio & voluntate nolle decernere: agitandam rem cum Siciliæ & Cypri Regibus, Venetis, Rhodijs equitibus, & alijs principibus, quorum Turcarum repreſſio intereſſet: Philippum quidem Regem præclare acturum, ſi ad barbaram eam gentem retundendam operam coniungeret; ac ſedi Apoſtolicæ rem acceptiſſimam fore, ſi copijs Gallicis in Turcas ipſum præficeret, nec ſe tum illi opera defuturum.

Et Gallus & Siculus Reges.

b Ib. pag. 249.

Carolus Alenconius Turcici belli dux creari flagitat.

c Ib. pag. 215.

d Ead. pag.

Ioannes, &c. Comiti Alenconij.

14 Sane quia eorum [oratorum ſcilicet] propoſitio verbo primo propoſita, & conſequenter in ſcriptis oblata continebat, quod cum ſanctum vltramarinum viagium per nos & chariſſimum in Chriſto filium noſtrum Philippum Regem Franciæ illuſtrem a menſe præſenti auguſti ad triennium fuiſſet aſſumptum, ſecundum quod notum & publicatum fuerat publice in Romana curia; nulluſque adeo teneretur eidem Regi pro dicto complendo viagio, quemadmodum tu germanus ipſius, excepto dilecto filio iuuene inclyto Ioanne de Francia eius nato, qui tamen adhuc in ætate conſtitutus non eſt, qua laborare valeret; tuque, fili, dum dicti tui nuncij diſceſſerunt de Francia, per literas chariſſimi in Chriſto filij noſtri Regis Siciliæ illuſtris tui auunculi accepiſſes, quod Turci contra Chriſtianos, tam per mare quam per terram adeo inualuerunt, quod burgos Athenienſes combuſſerunt, & verebantur admodum, niſi prouideretur, aliter ſcandalum & pericula grauiora; ſupplicabant nobis ex parte tua præmiſſis ex cauſis præfati nuncij, vt in caſu, quo per nos ordinaretur de capitaneo aliquo pro reprimendis Turcis præfatis, placeret nobis te, fili, capitaneum huiuſmodi deputare, quia hoc ſperabatur profuturum ſancto viagio, ex quo appareret quod germanus regius præiret eundem; eorum tamen, vt dixerunt, non erat *, quod aliquid ſuper hoc fieret, niſi ſecundum conſenſum & beneplacitum dicti Regis. Ad quæ, fili, taliter reſpondemus, quod cum præfatus Rex germanus tuus ſit factus dux exercitus generalis paſſagij tranſmarini, non eſt intentionis noſtræ, ſicut nec eſſe debet, circa dicti paſſagij negotium vel ipſum tangentia de duce vel capitaneo aliquo aliquid ordinare.

* mētentis

Cæterum ſi placeret Regi præfato ad obuiandum dictis Turcis intendere, quod generali paſſagio multipliciter opportunum exiſteret (immo multorum iudicio neceſſarium, quia ſi factum Turcorum proſperetur, vt cœpit, tranſitus generalis paſſagij nimium difficilis redderetur) expediret vt cum illis, quos maxime tangit dictum Turcorum negotium, vtpote cum chariſſimis in Chriſto filijs noſtris Siciliæ & Cypri Regibus illuſtribus, & cum Venetis ac hoſpitalis magiſtro, alijſque magnatibus & communitatibus illarum partium haberetur tractatus: quos ſperamus & ſupponimus libenter facere poſſe ſuum. Et ſi Rex vellet ſubſidium facere, non credimus quod pro negotio aliquo poſſet ad præſens circa hoc aliquid aliud vtilius facere, nec per quod poſſet ſic prompta via ad dictum paſſagium proſequendum vtiliter procurari. Quo facto ſi tractatus præmiſſus procederet, poſſet Rex præfatus de capitaneo dicti exercitus cum præmiſſorum beneplacito ordinare. Nos autem ſine aſſumptione dicti negotij intendimus manum noſtram in dicto negotio in caſu præmiſſo, ſicut bono modo poterimus, extendere adiutricem: & ſi te, fili, præmiſſo exercitui contra Turcos ordinando vellet Rex ipſe præficere, nobis quantum in nobis eſt gratum exiſteret pariter & acceptum. *Dat.* XII. *kal. ſeptembris anno* XVII. Agitauit mox Pontifex a cum Ludouico duce Borbonio (dicebatur is antea comes Claromontanus, cuius apud Boios dominatum ſuperiori anno ducali titulo ornatum refert Meyerus b) regis Francorum in aula Auenionenſi oratore, vt Philippus Galliæ vires cum cæteris principibus contra Turcas vellet coniungere, hortatoriaſque ad Regem ipſum literas dedit c, vt cum Turcæ Syriacam expeditionem diſturbaturi putarentur, cum principibus ac Regibus belli partem conuerteret. Aſſenſit Philippus: cuius accepto reſponſo, Ioannes hæc Roberto Regi Siciliæ reſcripſit d: *Regi prædicto ſcripſimus ſuper apponendis ſalubribus remedijs in hac parte, ſperantes in Domino, quod ſi tu, fili dilectiſſime, ac Hoſpitalarij, & Veneti, quibus inde ſcribimus, & alij dictarum partium, quos idem negotium contingit huiuſmodi, velitis effectualiter intendere cum auxilio & Regis præfati Franciæ, qui manus adiutrices intendit porrigere, poterit diuina ſuffragante gratia Turcorum prædictorū temerarijs auſibus & damnandis præſumptionibus ſalubriter obuiari, &c. Dat. XI. kal. ſep. an. XVII.*

Syriaca expeditio Turcis obdomitis difficillima.

Ad quos Reges huius belli moles ſpectaret.

a To. 9. p. 1 pag. 149.

b Meyer. hiſt. Fland. l. 12.

c Sup pag. 149. & p. 2. ep. ſecr. pag. 231.

Philippus in huius belli ſocietatem adductus.

d Ead. pag. 249.

Fla-

Digitized by Google

15 Flagitauit Robertus Siciliæ Rex a Pontifice, vt in belli aduerſus Turcarum irruptiones gerendi ſumptus eccleſiaſticæ in Italia coactæ decimæ conuerterentur: cui Ioannes reſcripſit a, de ijs quidquam inconſulto Rege Francorum ſupremò Chriſtianarum contra infideles copiarum duce, ſtatui non debere, cui pro expeditione transmarina conficienda inſtaurandiſque Syriæ rebus ſexennalem decimam eſſent attributæ; ſuique non eſſe conſilij b, Turcici belli molem vniuerſam in ſe ſuſcipere: at ſi ille cæterique principes paribus ſtudijs ac viribus concurrerent in fidei hoſtes, Regem Francorum belli ſocijs acceſſurum, & eccleſiam e Cardinalium conſilio ſtudio & opera non defuturam.

Italiæ decuma Gallo Regi attributæ.

a Par. 2. ep. ſecr. pag. 131.

b Ib. pag. 132.

Agitata in Turcas belli ſacri conſilia.

Ioannes, &c. Regi Siciliæ.

Super facto Turcorum volumus tuam prudentiam non latere, quod noſtræ intentionis nequaquam exiſtit, quod eccleſia negotium illud aſſumat; ſed ſi illi, qui timent per ipſos Turcos grauari in terris & ſubditis proprijs, aſſumant iuxta vires dictum negotium, parata erit eccleſia, ſicut conſueuit in ſimilibus ſubſidia opportuna cum fratrum noſtrorum conſilio, dante Domino, miniſtrare. Et quia tuam excellentiam noſcitur multum tangere negotium ſupradictum, non expedit, quod ſe ſubtrahat ab opportuno dicto negotio ſubſidio faciendo: quod ſi feceris, ſubtrahendi ſe a præbendo ſubſidio pro dicto negotio viam multis poteris aperire. Per literas autem filij noſtri in Chriſto chariſſimi Philippi Regis Franciæ illuſtris percepimus, quod intendit præfato negotio manum porrigere adiutricem, quod intelligimus ſi illi, quos tangit principaliter præmiſſorum Turcorum aggreſſio, faciant quod debebunt: alias ſubſidium ſuum eſſet inutile, cum vix ſufficere valeat cum omnibus ſubſidijs factis ſibi per eccleſiam ad onus paſſagij, quod aſſumpſit. *Dat. XIII. kalend. decembris anno XVII.*

Monitus Robertus ne illa abjiciat.

At licet Turcæ graues Chriſtianis calamitates intulerint, haud leuibus tamen cladibus a fidelibus affectos fuiſſe, demonſtrat Pontifex alijs literis ad Robertum Regem V. idus ſeptembris hoc anno datis c, dum ait: *Rurſus quamuis, vt læto percepimus animo, quædam proſpera partium illarum Chriſticolis contra Turcos infideles ſucceſſerunt his diebus, non eſt tamen propter hoc a te, fili dilectiſſime, ac alijs, quos huiuſmodi tangit negotium, a procurandis aduerſus Turcorum ipſorum ſæuitiam & fraudulentam malitiam opportunis remedijs deſiſtendum.*

Geſta feliciter aliqua in Turcas prælia.

c Par. 1. ep. ſecr. pag. 130.

16 Cæterum ad promouendã illam ſedis Apoſtolicæ ac Galliarum Regis cum Venetis, Roberto Rege Siciliæ, Hugone Cyprio, Græciſque in Turcas armorum ſocietatem Ioannes Bertrandum archiepiſcopum Ebreduuenſem in Italiam ad Robertum ipſum, & Franciſcum Dandulum ducem Venetorum tranſmiſit, ſubiecto de prouincia ipſi demandata diplomate exararo. d

Archiep. Ebredun. legatus.

d Par. 2. ep. ſecr. pag. 155.

Bertrando archiepiſcopo Ebredunenſi.

Habet rumor horribilis, nunciat clamor implacidus, qui his diebus matris eccleſiæ inſonuit auribus eius, viſcera ſaucians, præcordia dure pungens, quod inundans Turcorum ſuperbia ſuis finibus non contenta, collectis viribus, robore adunato, tam per mare quam per terram partes inuadens Græciæ & circumadiacentes inſulas, in redemptos Chriſti pretioſo ſanguine crudeli immanitate graſſatur. Dolet itaque, nec immerito, mater eccleſia, dum quos regenerauit in filios, efferus hoſtis lacerat: dum in fidei Chriſtianæ cultores impiorum gladius dire ſæuit: dum attente conſiderat, quod niſi celeriter occurratur, indictum tranſmarinum paſſagium impediri poterit, vel difficilius nimis reddi. Nos igitur ſub ſpe Domini exercituum, qui bella conterens, cornua comminuit ſuperborum, intendentes populi Chriſtiani diſpendijs, quæ tam pernicioſus Turcorum ipſorum minatur aggreſſus, remedijs ſalutaribus obuiare, conamur vias & modos inquirere, per quos poſſimus hoc effectui promptius mancipare.

Sane quia viri illarum partium, qui iam ex ipſorum Turcorum aggreſſibus varia ſuſtinuerunt incommoda, quique grauiora verentur ſubire, niſi occurratur ocyus, circa hæc cogitaſſe creduntur profundius, & per conſequens habere notitiam pleniorem; nos plenam de tuæ fidei puritate, virtutis conſtantia, ac circumſpectione probata in Chriſto fiduciam obtinentes, tibi auctoritate præſentium committimus, in remiſsionem tibi peccaminũ iniungentes, quatenus ad partes illas te conferens, de modis & vijs noſtro præmiſſo congruentibus deſiderio te cures ſpecialiter cum chariſsimo filio Roberto illuſtri Rege Siciliæ, & cum dilecto filio nobili viro duce Venetiarum ſuiſque conciuibus, nec non & alijs, de quibus expedire videris, ſedule informare; ipſos & alios, de quibus expediens fore cognoueris, iuxta prudentiam deſuper tibi datam exhortationibus opportunis inducens, vt ad refrænandos Turcorum ipſorum malignos impetus, repellendos inſultus, compeſcendam nequitiam, & conterendam ſuperbiam manum porrigant adiutricem; operam quantum ſedule poteris impenſurus, quantum cuiuslibet vniuerſitatis, quantumque ſingularium perſonarum, quibus te præmiſſa continget proponere, erit ſubſidium, quod intendunt pro tam pio opere exhibere; noſque per tuas cures literas de omnibus, quæ circa præmiſſa egeris, præmiſſorumque reſponſionibus reddere certiores. *Dat. Auin. VI. id. octobris anno XVIII.*

Impoſita ipſi mũgẽdi fœdere principes prouincia

17 Depreſſus ijs Turcorum graſſationibus Andronicus, adducendæ ad Romanæ eccleſiæ coniunctionem & obſequium orientalis eccleſiæ pium deſiderium præ ſe tulit, deque ea redintegranda cum duobus e Dominicana familia antiſtitibus, qui Chriſtiana fide inter Ziehos & Gochos longe lateque amplificata palmis onuſti, ad ſedem Apoſtolicam redeuntes, vt eam de Rege Zichorum conuerſo, de quo agetur inferius, facerent certiorem, per Conſtantinopolim iter habuerant, ſermones contulit. Quibus recreatus Pontifex, datis ad Andronicum literis a, paratum ſe ad eum apoſtolico ſinu excipiendum ſignificauit, eaque vnica re Græcos Turcarum tyrannidem euaſuros.

Andronicus Imp. a Turcis oppreſſus.

a Ext. in M.S. arch. Vat. de reb. Arm. & alior. infidel. & ſchiſmat. pag. 24.

Viro magnifico Andronico Imperatori Græcorum illuſtri gratiam in præſenti, per quam obtineat gloriam in futuro.

Pridem venerabiles fratres noſtri Franciſcus archiepiſcopus Voſprenſis & Richardus epiſcopus Cerſonenſis ad ſedem Apoſtolicam de ipſis partibus venientes, nobis & fratribus noſtris S.R.E. Cardinalibus in conſiſtorio exponere curauerunt bonam voluntatem & intentionem deuotam, quam tu & alij de partibus ipſis habetis ad veritatem catholicæ fidei cognoſcendum, & redeundum ad ſanctæ Romanæ eccleſiæ, matris eccleſiarum omnium & magiſtræ (a cuius gremio fuiſtis tu & alij ſupradicti tam longis & deflendis temporibus ſeparati) veram obedientiam, & in-

Redeundi ad eccleſiam Rõ: conſilium concipit

diſ-

diſſolubilem vnitatem; quodque niſi vnio huiuſmodi procuretur, imperio Conſtantinopolitano propter perfidos Saracenos, quorum praua intentio ad exterminium nominis Chriſtiani, & ad occupandum ſpecialiter partes ipſas, prout experientia facti docet, ardenter aſpirat, magnum noſcitur periculum imminere.

Nos igitur bonam voluntatem & intentionem huiuſmodi, quæ nobis & eiſdem noſtris fratribus plurimum grata fuit, dignis in Domino laudibus commendantes; ac cupientes, prout ex iniuncto nobis officio apoſtolatus incumbit, vt catholica eccleſia toto orbe diffuſa, cuius ſaluator noſter dominus Ieſus Chriſtus caput eſſe dignoſcitur, in vinculo dilectionis & pacis ac in identitate mentium aduuetur; nec non vt animarum & alijs periculis, quæ ipſis partibus imminent obuietur; magnificentiam tuam rogamus in Domino, & hortamur, eam per aſperſionem pretioſi ſanguinis eiuſdem domini noſtri Ieſu Chriſti obnixius obſecrantes, quatenus attente conſiderans qualia, quot, & quanta bona præter animarum ſalutem, quæ eſt principalius attendenda, tibi & ſubditis tuis & cuncto populo Chriſtiano ſint proculdubio prouentura, ſi Græcorum eccleſia redintegretur eidē ſanctæ Romanæ eccleſiæ in charitatis glutino & veræ fidei vnione; tuamque intentionem ſalubrem deducens celeriter in effectum, pro bono & pacifico ſtatu populi Chriſtiani, & ſubditorum tuorum, & tuæ ac ipſorum animarum ſalute, nec non pro ampliatione catholicæ fidei animum tuum, repulſis perſuaſionibus contrarijs quibuſcumque, ad *... errores & ſchiſmata, quibus diabolica fraus te & Græcorum populum ſic diutius obcæcauit, & ad veram obedientiam & vnitatem ipſius ſanctæ Romanæ eccleſiæ redeundum, conſtanti & inuariabili propoſito habilites & coartes, & ad ouile Domini redeas properanter, tuoſque ſubditos ad hæc inducas pariter & horteris, tempus præparatum ad bonum, & beneuolentiam Apoſtolicæ ſedis oblatam tuæ magnitudini non permittens de manibus tuis excidere; ſed ea cum gratiarum actione ac efficaci aſſumptione negotij plenis affectibus proſequaris, ſciturus pro certo, quod facta redintegratione prædicta, ſedes Apoſtolica te tanquam chariſſimum filium ſic fauorabiliter & gratioſe tractabit, & habebit in viſceribus charitatis, quod gaudere poteris in ea matrem beneuolam in tuis opportunitatibus inueniſſe. **Dat. Auin. 11. non. auguſti anno XVII.**

Solicitatur, vt id in opus perducat.

*abiurandum Schiſma & errores abijciat.

Pont. ad patriar. & Græcos adhortatio.

alib. pag. 25 & An. 17 p. 2. ep. com. 1342.

18 Nec Andronicum modo, verum etiam patriarcham & clerum populumque Græcum ad reſtituendam priſtinam incorruptæ fidei puritatem; & ſchiſma, quod tot immanes non animabus modo, verum & corporibus clades intuliſſet hactenus, abolendum hortatus eſt a: cum huiuſmodi felici cum eccleſia coniunctione imminens a Turcis ſeruitutis iugum depulſuri eſſent.

Dilectis in Chriſto fratri patriarchæ, ac viro magnifico Andronico Imperatori, nec non vniuerſo populo Græcorum ſpiritum gratiæ ſalutaris.

Ad vnitatem fidelium & vniuerſorum ſalutem, eorumque ſtatum proſperum & tranquillum totis ſtudijs, prout ex apoſtolatus nobis incumbit officio, intendentes, illud præcipue in mente gerimus, & ad hoc libenter partes noſtræ ſolicitudinis impartimur, vt catholica eccleſia, toto terrarum orbe diffuſa, in vinculo dilectionis & pacis charitatis glutino & identitate mentium adunetur, Chriſtique oues per vicarij ſui in terris vigilias rectitudine fidei & veræ doctrinæ directione paſcantur. Nuper ſiquidem, non ſine graui amaritudine cordis, multorum fide dignorum de partibus ipſis ad Apoſtolicam ſedem venientium relatione percepimus, quod licet vobis & alijs partium vicinarum, ritum veſtrum ſequentibus, a tempore antiquati & pernicioſi ſchiſmatis, quo vos ab vnione ſanctæ Romanæ eccleſiæ cunctorum fidelium veræ matris, & rectitudine catholicæ fidei ſeparaſtis, præter animarum pericula quæ, proh dolor! euenerunt in temporalibus continuato tempore male ſucceſſit; ac multæ iniuriæ, iacturæ, & violentiæ ſint illatæ, veſterque ſtatus decreuerit & depreſſus ſemper extiterit; nunc in perſecutiones hoſtiles & aggreſſiones horrendorum Saracenorum hoſtium nominis Chriſtiani & aliorum infidelium, qui ad occupandum veſtras & alias partes Romaniæ inuicem colligati & confœderati fore dicuntur in exterminium veſtrum, fortius ſolito ſuſtinetis, & ſæuiores in futurum pati veriſimiliter formidatis; quodque vos, iſtis in debitæ conſiderationis libratis examine, diſpoſuiſtis & properaſtis, prout venerabiles fratres noſtri Franciſcus archiepiſcopus Voſprenſis & Richardus epiſcopus Cerſonenſis ad nos & ſedem prædictam de ipſis partibus venientium habet grata relatio facta nobis, animos veſtros ad redeundum ad obedientiam ipſius ſanctæ Romanæ eccleſiæ, ac orthodoxæ fidei vnitatem. Propter quod nos more patris beneuoli, qui oberrantes filios libenter reducit ad tramitem veritatis, erga vos ſic depreſſos & afflictos cordiali compaſſione commoti; ac ſperantes tempus reductionis veſtræ ad rectitudinem veſtræ fidei & vnionem vniuerſalis eccleſiæ aduenisse, prouidimus bonam intentionem veſtram apoſtolicis exhortationibus confirmandam & excitandam, vt deducatur celeriter in effectum.

Collapſū ob ſchiſma orientale imperium.

Eapropter vniuerſitatem veſtram rogamus in Domino & hortamur, eam per aſperſionem pretioſi ſanguinis domini noſtri Ieſu Chriſti obnixius obſecrantes, quatenus conſiderantes attente depreſſiones innumeras & iacturas, quas eſtis a tempore ſeparationis veſtræ huiuſmodi ab vnitate eccleſiæ prædictæ perpeſſi, ac animarum & perſonarum pericula vobis imminentia ſæuiora; nec non quot & quanta bona, præter animarum ſalutem, tranquillitatem, pacem, & bonum ſtatum, quæ nedum vobis, ſed & vniuerſali eccleſiæ ſanctæ Dei cunctiſq; fidelibus ſit veſtra redintegratio productura; ad vnitatem & obedientiam eiuſdem ſanctæ Romanæ eccleſiæ ſine dilatione aliqua properetis, & ad ouile Chriſti redeatis, veſtramque intentionem laudabilem in realem deducatis effectum, ac a vobis quælibet ſchiſmata & errores, quibus diabolica fraude fuiſtis hucuſque decepti, penitus abigatis. Quæ ſi, ſicut ſperamus, Domino faciente complenda duxeritis, ipſa mater eccleſia vobis ad eam redeuntibus ſinum ſuæ largiſſimæ pietatis aperiet, conſolationem & pietatem impendet; ac in veſtris neceſſitatibus opportuna ſubſidia miniſtrabit. **Dat. Auin. 11. non auguſti anno XVII.** Solicitatus etiam eſt Ioannes Piſanus, qui plurimum in imperatoria aula gratia poterat, vt optatiſſimam illam Græcorum coniunctionem promoueret. a

Propoſitæ impendētes calamitates, ni reſipiſcant.

a An. 17. 2. ep. cur.

Dilecto filio Ioanni Piſano conſiliario magnifici viri Imperatoris Græcorum ſalutem.

Cum tam per tuas quam quorumdam alio-rum

tum de partibus ipſis literas per dilectum filium Leopardum capellanum tuum nobis oblatas, nec non relatione venerabilium fratrum noſtrorum Franciſci archiepiſcopi Voſprenſis & Richardi epiſcopi Cerſonenſis, pridem de dictis partibus ad ſedem Apoſtolicam accedentium, grate percepimus noua proſpera, & nobis ac fratribus noſtris S. R. E. Cardinalibus grata plurimum & accepta, reſerantia bonam diſpoſitionem Græcorum, & præſertim S. Baſilij .. & S. Demetrij monaſteriorũ abbatum, quam ipſi ad redeundum ad obedientiam S. R. E. matris cunctorum fidelium, & orthodoxæ fidei vnitatem habere, vt dictæ continebant literę, cõſtanti propoſito aſſerũtur. De quo laudes & gratias Altiſsimo referentes, tuęque ſolicitudinis ſtudium in hac parte adhibitum, & quod in huiuſmodi negotij conſummatione felici adhibere proponis, dignis in Domino laudibus cõmendantes, diſcretionem tuam rogamus in Domino & hortamur, in remiſsionem tibi peccaminum iniungentes, quatenus præfatos abbates, & Græcos in huiuſmodi laudabili eorum propoſito corrobores & confirmes, ac eos ad illud realiter conſummandum inducas, &c. *Datum Auin. 11. non aug. anno* XVII. Præter hos abbates Barlaamus abbas monaſterij S. Saluatoris Conſtantinopolitani ad diſſoluendum vetus ſchiſma plurimam nauauit operam: de cuius legatione, ſcriptis, ac rebus geſtis dicetur inferius.

Nonnulli abbates Græci ad ſchiſmatis abrogationem procliues.

19 Decreti vero ſunt ad ſanciendum orientalium cum Romana eccleſia fœdus nuntij, de quibus memoraui, Franciſcus & Richardus ordinis Prædicatorum alumni, qui pontificalibus ſacris initiati ad Zichos in orthodoxæ religionis cultu confirmandos erant reuerſuri; ac ſubiecto diplomate a ad cœpta feliciter prouehenda auctoritate inſtructi.

Decreti in Græciã legati.

a Ib. ep. 1339. & in M.S. memor. pag. 23.

Venerabilibus fratribus Franciſco archiepiſcopo Voſprenſi, & Richardo epiſcopo Cerſonenſi.

Arduis mens noſtra iugiter occupata diuerſis inter cunctas ſolicitudines, noſtris humeris incumbentes, ad illud ſuſpirat ardentius, illudque in ſolidæ charitatis ardore orationibus deuotis expoſcit, vt lapis ille angularis, qui fecit vtraque vnum, ſuam ſanctam & vniuerſalem eccleſiam toto terrarum orbe diffuſam, omnium ſchiſmatum ſciſſura ſemota, miſericorditer integrans in vnitate fidei orthodoxæ adunare dignetur: & præſertim vt Græcorum eccleſia, tam longis & deflendis temporibus ab eiuſdem vniuerſalis eccleſiæ corpore mutilata, antiquati iam ſchiſmatis ſeminarijs penitus amputatis, ad vnionem eiuſdem corporis tanquam magnum & nobile membrum eius, auctore Domino, reducatur. Sane dum in mente reuoluimus innumerabilia animarum pericula cunctis deflenda fidelibus, incommoda perſonarum, rerumque diſpendia, oppreſſiones innumeras, & depreſsiones immenſas, quæ dicti Græci, ex quo ab vnione ſanctæ Romanæ eccleſiæ matris omnium & magiſtræ, proh dolor! diuerterunt hactenus, vſque ad hæc tempora ſunt perpeſsi, & quæ, ſicut facti euidẽtia notum reddit, non vtinam augumentata fera paganitas & feueritas Saracenica in magnam & execrabilem Chriſtiani nominis contumeliam ipſis nouiter intulerunt, & inferre ſæuius machinantur; ſtatui eorũ depreſſo & afflicto cõpatimur, & erga eos pietatis viſcera, prout ex iniuncto nobis apoſtolatus incumbit officio, miſericorditer aperimus: ſperantes in miſericordia Ieſu Chriſti, vt ipſe, cuius iudicia ſunt abyſſus, tempus reductionis eorum per vexationem huiuſmodi aduenisse, ac Græcis ipſis per hoc cognoſcendi ſuam omnipotentiam, & ad vnitatem catholicæ fidei ac obedientiam ſanctæ Romanæ eccleſiæ firmo & conſtanti propoſito redeundi rectum intellectum præbuiſſe ac præbere demonſtret. Cupientes igitur oues dominicas, quæ ſic ſpiritualiter & temporaliter pereunt, ad ouile Domini reuocare, vt ſecundum diuinam ſententiam fit vnum ouile & vnus paſtor, Latinorum & Græcorum populis in vnitate orthodoxæ fidei congregatis, & in charitatis ardore coniunctis; vtilitates etiam innumeras, animarum ſalutem, nec non bonũ publicum, quæ ex redintegratione bonorum ipſorũ vnitati eiuſdem S.R.E. ſperamus indubie Deo auſpice prouenire, debita meditatione penſantes; credentes quoque firmiſſime, quod vos tanquam viri probatę vitæ, facundi eloquentia, & lingua diſerti, circa huiuſmodi noſtrum deſiderium exequendum veſtros labores ac ſtudia opportuna diligentia fideliter conuertetis; fraternitati veſtræ, de qua in ijs & alijs gerimus confidentiam in Domino ſpecialem, per apoſtolica ſcripta in virtute ſanctæ obedientiæ diſtricte præcipimus & mandamus, quatenus ad partes illas vos perſonaliter conferentes, in illius virtute, qui neminem vult perire, tam clero, quam populo Græcorum ipſorum præmiſſa animarum pericula, diſpendia perſonarum, rerum & bonorum incõmoda, quę ipſis ex ſeparatione huiuſmodi iuſto Dei iudicio contigerunt; nec non & grauiora diſpendia, quæ eis, niſi redintegrentur vnitati eiuſdem Romanæ eccleſiæ, a prædictis infidelibus præparantur; animarumque ſalutem & profectus immenſos, ac publica commoda, quæ non ſolum eis, ſed catholicæ fidei, ac toti vniuerſali eccleſiæ ex membrorum ſuorum reſtitutione, auctore Domino, ſunt firmiter prouentura, exponere iuxta quod vobis Dominus, cuius negotium agitur, miniſtrabit, prudenter & ſolicite ſtudeatis; ipſoſque vijs & modis ſalubribus, ac inductionibus & exhortationibus opportunis inducere, vt catholicæ fidei puritatem, quam dicta ſancta Romana mater eccleſia, cuius dominus noſter Ieſus Chriſtus caput eſt & ſolidum fundamentum, firmiter tenet, docet, & prædicat, velint ſincero & humili corde ſuſcipere, eamque publice & firmiter profiteri, dictæ quoque S.R.E. primatum agnoſcere & ad eius vnionem & ſalutarem obedientiam properare. Quæ ſi, vt ſperamus, Domino inſpirante perfecerint, ipſa mater eccleſia filijs redeuntibus ſinum largiſſimæ pietatis aperiet, conſolationem & charitatem ipſis impendet, & in eorum opportunitatibus ipſos ſicut chariſſimos filios gratioſe, ac fauorabiliter pertractabit. *Dat. Auin. 11. non. aug. anno* XVII. De his præſulibus agetur inferius, cum de religione amplificata inter Tartaros dicemus. Eluſit vero eorum zelum Græcorum in ſuſcepto ſchiſmate pertinacia; quare Turcis tanquam carnificibus diuina iuſtitia ad plectendam eorum perfidiam vſa eſt.

Pontificię pro Græcis liberãdis curæ.

Legati monita inculcare iuſſi.

20 Neque intulere modo ex Aſia Græciæ bellum Turcæ, verum ex Africa Marrochitani Hiſpanijs a: cuius terrore perculſi Caſtellæ, Aragoniæ, & Luſitaniæ Reges decimas ſacerdotiorum ad belli ſumptus tolerandos a Pontifice popoſcere. Cum vero omnium regnorum decimas pro Syriaco bello conficiendo decreuiſſet, Philippum de exorto caſu, qui votis obſtaret, quod attinebat ad Caſtellæ, Aragoniæ, ac Luſitaniæ decimas, admonuit b: *Excellentiam*, inquit, re-

Maurorũ in Hiſp. irruptio.

a To. 9. p. 1 ep. ſecr. pag. 108. Io. Vill. l. 10. c. 213. Marian. de reb. Hiſp. l. 16. c. 2. Sur. l. 7 c. 18.

b Ead. pag. 108.

regiam credimus non latere, quomodo Saraceni tranſmarini & ciſmarini regnum Caſtellæ atrociter inuaſerunt, & quomodo ſe dicuntur diſponere ipſum conflatis viribus cum Saracenorum innumeroſa multitudine inuadere & vaſtare: propter quæ filius noſter in Chriſto chariſſimus Alfonſus Rex Caſtellæ illuſtris miſit ad curiam pro decimali & alijs ſubſidijs obtinendis, & idem faciunt chariſſimi in Chriſto filij noſtri Alfonſus Rex Aragonum & Alfonſus Portugalliæ Reges illuſtres, qui iamdiu miſerunt ad curiam pro ſimilibus ſubſidijs obtinendis, &c. Datum 11. *kal. martij anno* XVII.

Petita a Regibus Hiſp. ſubſidia.

Heraclea obſeſſa a barb. & capta.

Oppugnabat tum Heracleam, freto Gaditano imminentē omni telorum genere Abhomelicus Marrochitani Regis filius cum florentiſſimo Maurorum exercitu: Mahomades vero Granatæ Rex in Cordubenſes agros inuectus præfecti perfidia Egabrum cepit, ac mox, abductis in ſeruitutem omnibus fidelibus, ſolo æquauit: qui vero præerat Heracleæ Vaſco Pereſius, cum arcem nec milite nec commeatu ſatis inſtruxiſſet, eam dedere coactus, in Africam fugit, vt regias iras euaderet. Cæterū Alfonſus Caſtellæ Rex adulta æſtate contractis copijs Hiſpalim acceſſit, ad cuius ſigna Iacobus Exerica cum præclaro Aragonū agmine ſe contulit: cum accepto deditionis Heracleæ nuntio Rex, antequam muniretur neceſſario commeatu illam cingere obſidione decreuit, metatuſque caſtra, cum tardius Hiſpali veniret claſſis, laborare inopia victuum cœpit, ac milites, qui e caſtris diſcedebant, in hoſtium ſeruitutem cecidere: tantaque Chriſtianorum, quos varijs excurſionibus barbari cepere, multitudo fuit, vt ingenti nominis Chriſtiani opprobrio ſingula capita nummo aureo venirent.

Diuenditi nummo a barb. Chriſtiani.

Inter hæc mala, cum trepidaret Hiſpania, ne vt olim obtenta Heraclea Africanorum eluuio illam inundaret, maxime ſi Marrochitanus cum Tremiſeno fœdus iunxiſſet, nonnulli impij Caſtellani proceres nimirū Emanuel, Ioannes Lara, Ioannes Harus Camerorum regulus, ſocijque factioſi, Caſtellæ fines deformarunt: quibus malis conflictatus Alfonſus, turpiſſimam ſed neceſſariam pacem ad quadriennium confecit, retentis a barbaris arcibus, quas in eo bello ceperant, ac ſublato vectigali, quod Reges Granatenſes pendere Caſtellanis conſueuerant. Verum Mahomades haud diu concitati in Chriſtianos belli adhibitæque ſæuitiæ pœnas effugit, a ſuis, qui illi communi menſæ cum Caſtellæ Rege Chriſtiano accubuiſſe obiecerunt, menſe auguſto contrucidatus.

Turpis pax a Caſtellano inita.

21 Non potuit, vt refert Surita a, Alfonſus Aragonum Rex eo in bello bellicam ſuam virtutem, vt optabat, explicare cum hydripeſi laboraret: cuius etiam vires Genuenſe bellum admodum diſtraxit, ne vniuerſam armorum molem, duce Iacobo Exerica, in barbaros verteret. Impenderat ſuperiori anno Pontifex ad illud ſopiendum curas, ac Genuenſes Catalanis & Balearibus conciliandos; cœptumque concordiæ tractatum promouere hoc anno meditatus b, XV. id. februarij Elionoram Reginam, vt maritum ad id adduceret, hortatus eſt. Coniungebat etiam cum Pontifice ſtudium Robertus Siciliæ Rex, auctorque Ioanni extitit, vt Genuenſes ad pacem vrgeret, dirimendamque litem ſuſciperet. At Pontifex Aragonio & Baleari ſignificauit c, a ſe in ea cauſa ipſis inconſultis ſententiam non latum iri: vt vero Genuenſes ad ineundam concordiam, quemadmodum ex Roberti Regis conſilio conſtitutum erat, prouocaret, VI. kal. aprilis ipſis obtulit, ſe dirimendæ æquitate diſcordiæ munus paterno ſtudio ſuſcepturum, atq; ad pacem, pellicere, adductis in medium ingentibus malis, quæ inde erumpebant, conatus eſt. Non abhorrere a pacis conſiliis Genuenſes præſe tulere, conuentumque eſt, vt Aragonij, Baleares, ac Genuenſes oratores ad aulam Auenionenſem mitterent.

a Sur. l. 7. c. 18.

Pona. ſolicitudo pro Catalanis & Liguribus conciliandis.

b To. 9. p. 1 ep. ſecr. pag. 153.

c Ead. p. to ep ſecr. pag. 153. & p. 11 cond. ep.

Soluiſſe hoc anno Romanæ eccleſiæ in feſto Apoſtolorum Petri & Pauli Alfonſum Regem Aragonum Sardiniæ & Corſicæ cenſus mediam partem, cum alteram ad tempus aliquod Pontifex liberaliter remiſiſſet, vti ſuo loco diximus, docet ſyngrapha pontificia a, mille nimirum marchas iuſtorum ſterlingorum, quæ conſtabant, vt ait, *in quatuor millibus centum ſeptuaginta duobus florenis auri vndecim ſolidis & quatuor denarijs coronatorum. Singulis marchis pro quatuor florenis auri duobus ſolidis & quatuor denarijs coronatorum computatis*. Sunt aliæ plures de illato in pontificium ærarium hoc b anno & ſequenti c a Roberto Rege Siciliæ vectigali ſyngraphæ in pontificio regeſto, quæ indicaſſe ſuffecerit.

Solutus a Rege Arag. Sardicus cenſus.

a Par. 6. ep. ſecr. pag. 69.

b Ead. p. 1. pag. 69. & p. 2. pag. 308.

c Ead. pag. 313.

22 Interea recrudeſcentibus inter Aymonem comitē Sabaudiæ & Guigonem delphinum Viennēſem veteribus diſcordijs, Pontifex archiepiſcopum Aquenſem & Mimatenſem epiſcopum XVII. kal. auguſti inducias pontificio nomine illos inter indicere iuſſit d, atque ad cenſuras earum violatoribus incutiendas auctoritate inſtruxit. At delphinus ſpretis apoſtolicis monitis Sabaudiæ arcem, quam obſidione cinxerat, oppugnare non deſiſtebat e; cum ſaxo balliſta hoſtili contorto eliſus ad diuinum tribunal raptus eſt. Infelix mortis genus impudicæ eius vitæ conſenſit: petulantem enim in ſtruendis aliorum coniugibus inſidijs fuiſſe, deſcribunt auctores f. Significatam ferunt g diuinitus miſerandam delfini mortem Carolo principi Ioannis Regis Boemiæ filio, qui poſtea imperium geſſit: vidiſſe enim in ſomnis præſtantem forma iuuenem raptum in ſublime, atque genitalibus inhumaniter exſecari: interroganti vero cur tam eleganti forma iuuenis adeo atroci ſupplicio diſcruciaretur, reſponſum eſſe, damnatū a diuino Numine eo pœnæ genere, qui impudice aliena cubilia attrectaſſet: elapſis ab eo cœleſti viſo paucis diebus relatum, Guigonem delphinum ſub id tempus conloſſum, vt dictū eſt periiſſe: Carolum porro, vt cœleſtis moniti memor eſſet, ac ne infelici alterius exemplo laſciuiret, templum B. Virgini poſuiſſe in Parmenſi agro eo in loco, in quo per nocturnam quietem ea ſpecies obuerſata erat, atque ad celebrandum in eo diuinum cultum vectigalibus locupletaſſe.

Delphin. Sabaudi bello oppetit.

d To. 9. p. 1 ep. ſecr. pag. 57.

e Io. Vill. l. 10. c. 229.

Colliſus ſaxo perit.

f Paul. Aemil. in Philip. IV

Obiecta cœleſtis ſpecies de illius ſupplicio.

g Car. IV. Imp. in vit. ſua. Aeneas Sylu. in hiſt. Boem c. 33. Paul Aemil. in Phil. IV.

Poſitum a Carolo Morauo Virginis templum.

Cum vero triſtem delphini caſum audiſſet Pontifex, archiepiſc. Aquenſi & Mimatenſi epiſc. prouinciam dedit h, vt ſi qua Chriſtianæ pœnitentiæ ſigna in extremo vitæ actu dediſſet, anathemate exoluerent. Cæterum interfecto delphino, ipſius exercitus diſſipatus non eſt, ſed arcis oppugnationem maiori ardore vrgebat i: qua impetu capta, ad triſtem vindictam de Guigonis cæde ſatiandam præſidiarios milites in ea inuentos balliſtis extra mœnia contorſere. Succeſſit in principatu delphinatus Robertus Guigonis frater qui tum Neapoli cum Rege Siciliæ verſabatur: ipſum autem cum Aymone Sabaudiæ comite pacem pepigiſſe, refert Ioannes Villanus. l

h To. 9 p. 1 ep. ſecr. pag. 57.

i Io. Vill. ſup. c. ap.

Vindicta a ſuis delphini mors.

l Lib. 10.

23 Inter hæc Philippus grauiſſimo externo bel-

Gallos inter & Angl. bellorum ſeminaria. a Io. Vill. l. 10. c. 124. Baliolo ſauet Angl. aduerſus Dauidem Scotum. b ibid.

bello implicari cœpit, quo demum expeditio Aſiatica, quam vouerat, diſturbata: ac nata illa crudeliſsima inter Anglos & Gallos, vt refert Ioannes Villanus a odia, quæ tantum ſanguinis ſuderunt: Dauide enim & Baliolo, qui ſuperiori anno parta ejus victoria ad Sconam regnum iniuerat b, de ſceptro Scotico certantibus, Eduardus Baliolum beneficio eius Scotiam acceptam ſe relaturū pollicentem, tuendum ſuſcepit; quem Pontifex ab inferendo bello propoſitis ingentibus, quæ inde emergerent, redundarentque in rei catholicæ exitium calamitatibus, abducere ſubiectis verbis eſt conatus c: *Regalem rogamus excellentiam, & in Domino attentius exhortamur, quatenus ſtrages corporum, lapſus rerum, & animarum amplius plangenda pericula, innumeraque alia diſpendioſa diſcrimina, quæ non ſine diuina offenſa diſſenſiones & guerræ præterita produxerunt, ac perículoſiora, quæ ſecum ſi ſuſcitarentur vlterius traherent, adducens in regia conſiderationis examine; & attendens nihilominus diligenter innumera ex eadem pace, ſi obſeruetur, vt decet & expedit, tibi & eidem Regi, ac vtriuſque ſubditis fidelibuſque alijs, & maxime tranſmarino paſſagio, quod ad Dei laudem, exaltationem fidei, & animarum ſalutem procuratur his temporibus, prouentura; & inſuper quanta, ſi pax ſic facta ſolemniter, ac tantis & talibus affinitatis & parentelæ vinculis ſtabilita per te fili chariſsime violaretur, quod abſit, tribueretur materia hominibus obloquendi; ad obſeruationem pacis eiuſdem inuiolabilem ſuum celſitudo regia ſtudeat animum inclinare, non permittendo aliquid attentari in contrarium, & attentata pro parte regia vel ſubditorum eiuſdem faciendo nihilominus reuocari: præſertim cum præfatus Rex Scotiæ paratus ſit, vt intelleximus, facere illud idem. Dat. xvi. kal. aprilis anno xvii.* Nec minus operæ poſuit d, vt ad colendam cum Anglo pacem Dauidem perpelleret, cui etiam obiecit e, ipſum bello cauſam præbuiſſe, cum promiſſa a parente Roberto Bruſio non perfeciſſet, quæ vt abiecta omni mora in opus perduceret, eſt adhortatus. Dum hæc ad conciliandos Reges Auinione ſcribebat Pontifex, Reges validis ſuccincti exercitibus (Dauid enim ad ſoluendam Vvaruici obſidionem aduolarat) infeſtis animis concurrere. Inclinauit ad Anglos victoria, & Vvaruicum Angliæ reſtitutum: moxq; decreti a Pōtifice Geraldus Othonis ſummus Minoritarum præfectus, & Arnaldus e S. Michaele ordinis Prædicatorum religioſus vir apoſtolici nuncij, quo diſsidentes Reges ad priſtinam concordiam adducere ſtuderent f. Suſceperant illi iter ad aulam Gallicam, cum Dauidem Scotiam diſceſsiſſe acceperunt g: cumque Pontifici ſignificaſſent, acceſſum ſuum in Angliam nullam vtilitatem allaturum, ad ſedem Apoſtolicam ſunt reuocati h: Dauidem porro Regem in Gallias cum vxore fugiſſe tradunt i.

c To. 9. p. 1. ep. ſecr. pag. 137.

Monitus de colenda affinitate.

d Ibid. p. 1. pag. 87. e ib. pag. 248. f To. 9. p. 2. ep. ſecr. pag. 206. & 209. g Par. 1. ep. ſecr. pag. 219. h Par. 2. ep. ſecr. pag. 191. Scotus Rex in Gallias aufugit. i Io. Vill. l. 10. c. 224.

Ioannes Italiæ ſedem reſtituere meditatur.

24 Interea Ioannes reſtituere Vrbi Apoſtolicam ſedem meditabatur k: ea enim de cauſa Philippo e Cambarlhaco iniunxerat anno ſuperiori l, vt ſacram ſtipem, a fidelibus altari S. Petri illatam, ad pontificias ædes inſtaurandas atque hortos excolendos deriuaret: verum a Philippo m Francorum Rege ſolitis verborum lenocinijs eſt ab eo conſilio retardatus, cui reſcripſit iter ſe niſi ipſo conſulto minime initurum n. *Super receſſu*, inquit, *noſtro de Auenione verſus partes Italiæ differendo celſitudinis regiæ literas meminimus recepiſſe: ad quas tali damus tenore præſentium reſponſum, quod viam prædictam aggredi non intendimus niſi ea ac eius cauſa antea excellentiæ regiæ intimata. Dat. 11. kal. martij anno xvii.* Certabant officijs cum Ioanne Romani, vt ipſum ad Vrbem repetendam allicerent: atque ideo vrbanorum magiſtratuum ius auctoritatemque communibus ſuffragijs ipſi tradidere, reſtitutis nimirum eccleſiæ vetuſtis iuribus, quæ ob Pontificum diuturnam abſentiam contra fas inuaſerant. Delata admiſit Ioannes, Vrbique Robertum Siciliæ Regem præfecit a, vt Romanos illius potentia atque auctoritate in officio contineret. At conſuluiſſet felicius Italiæ ſediſque Apoſtolicæ dignitati, ſi ipſemet, relicta Auenione, Vrbis atque Italiæ curam ſuſcepiſſet, ſaluberrimaque conſilia in opus perduxiſſet. Neglexit b enim rem Romanam Robertus Rex, ac Ioannes & Bertrandus ſedis Apoſtolicæ legati, ruentem rem eccleſiaſticam non ſuſtentarunt. E Pontificis primum abſentia Romani proceres, laxatis licentiæ habenis, quaſi nullius imperijs eſſent obnoxij, Vrſini præcipue & Columnenſes atroci inter ſe bello certabant.

k To. 9. p. 1. ep. ſecr. pag. 208. l To. 2. p. 2. ep. ſecr. pag. 285. Retardatur a Gallo Rege. m To. 9. p. 1. ep. ſecr. pag. 208.

Illum Romani in Vrbem officijs allicere ſtudent.

a Ib. pag. 134.

b Ib. pag. 4. Romani proceres mutuo ſe bello appetunt.

Vrſini ceſſi.

25 Auxit malum Ioannes Vrſinus ſancti Theodori diaconus Cardinalis Apoſtolicæ ſedis in Etruria legatus: grauiore enim dolore ex Bertuldi & Franciſci nepotum ac factione Stephani Sciarræ Columnæ filij interfectorum cæde percitus, Columnenſium euerſioni inhians contra ſedis Apoſtolicæ dignitatem auctoritatemque pontificiam, prouinciam bello concuſſit, ac Stephanum Columnam & liberos eſt inſectatusque Pontifex arma ponere: ipſumq; ab effrenata ira continere grauiſſimis hiſce literis iuſſit c: partes enim iudicis ſe in ea cauſa ſuſcepturum.

Io. Card. Vrſinus Columnenſes inſectatur.

c Ib. pag. 7.

Ioannes, &c. Ioanni S. Theodori diacono Cardinali A. S. L.

Diſplicenter nimis audiuimus; quod nuper recepta lugubri morte illorum nobilium nepotum tuorum, requiſitis amicis & ciuitatibus omnibus conuicinis, grandique equitum ac peditum exercitu congregato, hoſtiliter caſtrum Iouis obſidens, in B. Petri patrimonio conſtitutū, quod ad dilectum filium nobilem virum Stephanum de Columna ſeu, prout alij aſſerunt, ad dilectum filium noſtrum Ioannem S. Angeli diaconum Cardinalem eius filium noſcitur pertinere; quamquam nec dictus nobilis interfuerit ſtragi prædictorum nobilium, nec ſit veriſimile, quod ad id conſilium, auxilium præſtiterit, vel fauorem; ipſumq; te tamdiu obſeſſum tenueris, quouſque ipſo per violentiam habito ipſum dederis in ruinam. Adhuc ad noſtram notitiam eſt deductum, quod præfatus exercitus Vrbem potenter ingrediens, præfatum Stephanum de Columna ac ſuos totamque illam regionem, in qua moram trahere noſcitur, hoſtiliter eſt ingreſſus; nec his contentus, ad inuadendum caſtra alia & terras ipſius, & contra perſonas ipſorum Stephani liberorumque ſuorum & familiarium, Dei timore poſtpoſito & eccleſiæ proſtrata reuerentia, ſe diſponit.

Pontificię ea de re ad ipſum lit.

Attende, fili, & diligenter conſidera quantum Deum offenderis in hac parte. Ad ipſum quidem pertinet per ſe vel ſuos miniſtros illatas iniurias alicui vel aliquibus vindicare: tu vero non erubuiſti eius officium vſurpare temere, cum nec per ipſum, nec per nos eius miniſtrum deputatus ad prædicta fueris perpetranda. Adhuc, fili, conſidera quantis per præmiſſa expoſueris pericula ſtatum tuum: coaſtat equidem, quod obſidio, expugnatio, & demolitio dicti caſtri & præmiſſa aggreſſio contra iura ſcripta extiterint attentata,

ex quibus dicuntur hinc inde ſecuta vulnera, mutilationes, & ſtrages. Conſtat quoq; contra conſtitutionem noſtram, per quam eſt, ne in terra prædicta patrimonij alicui ius ſibi dicere liceat, interdictum ſub pœnis grauibus, attentata præmiſſa. Nos inſuper non leuiter offendiſti, quod in terra patrimonij B. Petri præmiſſa tentaueris, a quibus debebas alios coercere. Attende inſuper ſi talia ad Cardinalis Apoſtolicæ ſedis legati officium in terra eccleſiæ, in qua nulla ſibi temporalis iuriſdictio eſt commiſſa, valeant pertinere. Et ſi dicas, te non feciſſe præmiſſa, ſed ea nepos tuus frater mortui perpetrauit; certe talis excuſatio non eſt ſufficiens reputanda, cum nec præmiſſa ſibi liceant, nec poſſet ea ſine tuo ſubſidio, conſilio, & auxilio adimplere &c.] Addita imperia vt cœptis abſiſteret, ſeq; conferret in Etruriam ad legati munus exercendum. *Dat. XIII. kal. ſeptembris anno XVII.*

Iubetur cœptis abſiſtere.

Pontificia pro Italia pacanda ſtudia.

a To. 9. p. 1 ep. ſecr. pag. 107. & 109.

Io. Boemiæ Regis expeditio.

26 Haud ita feliciter Pontifex Inſubriæ bella extinguere potuit. Pepigerat a ob id anno ſuperiori cum Ioanne Rege Boemiæ, dum ad ſedem Apoſtolicam acceſſit, arcanum fœdus; Galliciſque, duce comite Armaniaco, ſuccinctus copijs Boemus ad ſumendam de Azone Mediolanenſi Vicecomite & Alberto ac Maſtino Scaligeris, qui nonnullas fidei & clientelæ regiæ addictas vrbes ipſi eripuerant, vltionem inhiabat; cum Pontifex vt attritam continuis bellis Inſubriam leuaret, apoſtolicos nuntios Bernardum de Apiano ſacriſtam Magalonenſem & Petrum Marini canonicum Xantonenſem miſit b, vt illum cum Azone & Scaligeris conciliarent, literiſque apoſtolicis Ioannem, Azonem, Maſtinum, Albertumque, ad amplectenda pacis conſilia paterno zelo eſt adhortatus c. Cum vero Ioannes Rex Pontificem arbitrum cōtrouerſiæ, quæ ipſi cum Azone intercedebat, excepto Bergomo, delegiſſet, Azonem monuit Pontifex d, vt oratores ad rem æquitate dirimendam ad ſedem Apoſtol. legaret. Flecti ad pacis conſilia Azo non potuit, ac Ticino ſuperiore anno potitus arcem ab auo extructam expugnauit e, cumque Ioannes Roberti Regis factionem, ex qua tot antea bella accēſa vidimus, ſuſtentare deſijſſet, fœduſque cū Boemo Rege paciſceretur, Robertus ob vetera odia in Henricum vna cum ſocijs Guelfis aduerſus Pontificem coniurauit, etſi honeſtius erat vt eccleſiæ gratia ſimultates poneret, quam eccleſia ſibi addictiſſimum, quamquam Roberti inimicum, a ſe abalienaret.

Azo Mediol. ad pacis conſilia ſollicitatus.

b Ib. pag. 30.

c Ead. pag.

d Ead. pag.

Reſpuunt pacem cū Boemo fœderati Itali.

e Io. Vill. 10. c. 212.

Ex ea coitione in legatum pontificium & Boemum Regem accepta f ad Ferrariam grauiſſima clades; nec modo amiſſæ recuperandæ Ferrariæ ſpes, verum collapſæ ſunt res eccleſiæ: Franciſcus Ordelaffus Forumliuium, Ariminum Malateſta ad defectionem traxere g, ſæuitumque eſt in pontificios adminiſtros. Cæſena h ſimiliter, iugum excuſſit, illiuſque arx ſequenti anno ineunte ad deditionem compulſa. Porro Boemus re male geſta vna cum filio Germaniam repetijt, cum Lucam oppigneraſſet, Parmæ Rubeos, Pios Mutinæ præfeciſſet. Reſtitutus vero eſt Lucæ i; Parmæ l, ac nonnullis alijs vrbibus, vt Saonæ m & Tuderto n, quæ iamdiu luxerant ſub interdicto eccleſiaſtico, ſacrorum vſus ad conſtitutum aliquod tēpus, vt eo excurrente, Chriſtiana demiſſione expiato crimine gratiā eccleſiæ recuperarent.

f Ib. c. 219

g Ib. c. 216

h Ib. c. 218

i To. 9. p. 2. ep. ſecr. pag. 268.

l Ib. ep. 270.

m Ib. pag. 264. 267. 169.

n Ib. pag. 244.

Reſtitut⁹ nonnullis vrbibus ſacrorum vſus.

Ob aquarum eluuionem Florentia in diſcrimen adducta.

o Io. Vill. l. 11. c. 1. & 2.

Cæterum intentatæ ſunt hoc anno o menſe nouembri cœleſtes iræ in Florentinos adeo, vt horrenda aquarū eluuione vrbs illa infelix merſa eſſet, niſi Deus clementia vindictam temperaſſet: vir enim pius Valliſumbroſanus eremita a ingentem quaſi equeſtrium copiarum multitudinem tempore nocturno infremere inaudijt, apertaque cellæ feneſtra, turmam dæmonum veluti ad pugnam inſtructam vidit incedere: collectoque ſpiritu & appellato ſanctiſſimo Dei nomine, eos adiurauit, vt ederent quid huiuſmodi oſtentum ſignificaret; reſponſumque, ipſos procurrere ad mergendam aquis Florentiam, ſi Deus id fineret, ob ingentia ciuium crimina. Et quidem ea pars vrbis, in qua populus intemperanter eodem anno laſciuiuerat, eſt maxime deformata b.

a Ib. c. 2.

Oſtēſum pio monacho de ea re viſum.

b Id. l. 10. c. 220. & l. 11. c. 1.

27 Tentauit Robertus eodē anno Trinacriam, ac Panormi arcem imminentem mari proditione cepit: ſed antequam illam milite & commeatu poſſet, vt par erat inſtruere, Frederici Regis Trinacriæ diligentia recuperata, Robertique Regis triremes repulſæ. Is porro excepit c venientem hoc anno, exeunte iulio, in Siciliam Carolum Vngariæ Regem, atque inter Andream illius filium pronepotem ſuum & Ioannam neptē ſponſalia celebrauit: ſolutæque ſunt a Pontifice leges de gradibus conſanguinitatis, vt controuerſia de regni ſucceſſione conciliaretur (Carolus enim Vngariæ Rex ex Caroli II. Siciliæ Regis maiore natu filio Carolo duce Calabriæ regnique herede ſatus erat) demumque regnum ad Vngari poſteros deuolueretur: ſed vt fallaces ſunt humanarum rerum exitus, ignorabat Vngarus tantis hiſce curis laqueum filio quæri. Alteri vero primogenito Ludouico Vngariæ ſceptrum reſeruabat vtque pericula diſſenſionum anteuerteret, a Pontifice precibus contendit, vt ſi filius a Strigonienſi archiepiſcopo redimiri diademate non poſſet, alium præſulem deſignaret. Cuius votis aſſenſit e Ioannes daris ad Colocenſem archiepiſcopum ſubiectis literis.

Tentatū a Roberto Reg. Panormum.

Vngari Regis in Siciliam aduētus.

c Io. Vill. l. 10. c. 226.

Andreæ Ioannæ deſponſio.

Venerabilibus fratribus archiepiſcopo Colocenſi, Varadienſi ac Zagabrienſi epiſcopis ſalutem.

e An. 17. epiſcom. p. 2 lit. de curſ. format. 181. 182.

Ex tenore petitionis chariſsimi in Chriſto filij noſtri Caroli Regis Vngariæ illuſtris in noſtram notitiam introductæ percepimus, quod dilectus filius nobilis vir Ludouicus primogenitus ſuus, dum ipſe Rex egerit in humanis vel poſt ſuum de hac luce tranſitum, in Regem Vngariæ coronandus exiſtat, ad obuiandum ſcandalis & periculis, quæ circa dicti primogeniti coronationem in Regem ipſius Vngariæ, vt prædicitur, coronandi multipliciter prouenire valerent, & maxime ſi per venerabilem fratrem noſtrum archiepiſcopum Strigonienſem, cum ad archiepiſcopatum Strigonienſem, qui eſt pro tempore, pertineat Reges Vngariæ coronare, alter non coronandus forſan coronaretur, & impediretur legitime coronandus, ſeu caſu aliquæ vacationis eccleſiæ Strigonienſis, vel abſentiæ, ſeu infirmitatis archiepiſcopi antedicti coronationem præfati primogeniti in huiuſmodi ſuo regno Vngariæ ſibi legitime ſucceſſuri oporteret periculoſe differri; præfatus Rex nobis humiliter ſupplicauit, vt prouidere ſuper præmiſſis de Apoſtolicæ ſedis circumſpecta clementia dignaremur. Nos itaque tam Regis & primogeniti, quam domus & regni prædictorum ſalutem, proſperitatem, & pacem zelantes in Domino, & paternis affectibus cupientes; votis quoque dicti Regis ſuper ijs fauorabiliter concurrentes, eidem Regi auctoritate literarum noſtrarum ea vice duximus cōcedendum, quod ſi dictus archiepiſcopus, qui nunc eſt, ſeu qui pro tempore foret, tempore coronationis huiuſmodi de dicto primogenito faciendæ requiſi-

Ludouico Vngaricū ſceptrum reſeruatū.

Caroli parentis curæ ad pericula anteuertenda.

tus

eus per eundem Regem ſeu ex parte ſua, ſi requiſitionem huiuſmodi in vita ſua, ſeu per eundem primogenitum, vel ex parte ipſius, ſi eam poſt dicti Regis obitum fieri contigerit, idemque archiepiſcopus, qui eſt, vel qui pro tempore foret, in loco exiſteret, vbi commode fieri non poſſet, ac remaneret vel differret loco & tempore ad hoc ordinandis ad coronationem prædictam procedere, vt tenetur, vel ſi forſitan alium de facto indebite coronaret; ex tunc, & etiam in caſu vacationis eiuſdem eccleſiæ Strigonienſis, vel infirmitatis, ſeu notabilis abſentiæ archiepiſcopi antedicti liceret Regi vel primogenito præfatis ad vos, quos regia ſublimitas & ipſius primogeniti nobilitas eſſe credunt ſuos & domus ſuæ ad eiuſdem regni proſperi & pacifici ſtatus feruidos zelatores, & quemlibet veſtrum, de quo Rex, vel primogenitus iam dicti tunc temporis maluerint, recurſum habere pro eadem coronatione dicto primogenito impendenda. Nos igitur ad ſupplicationem prædicti Regis vos, veſtrumque ſingulos ad proſequendum & exequendum prædictæ coronationis negotium iuxta ſubſcriptam moderationis ſeriem auctoritate Apoſtolica deputantes, fraternitati veſtræ per apoſtolica ſcripta committimus & mandamus, quatenus quicumque veſtrum, qui per Regem vel primogenitum antedictos, ſeu pro Regis vel primogeniti eorundem parte fuerit requiſitus, ex tunc in prænominatis caſibus & quolibet eorum auctoritate prædicta huiuſmodi coronationis ſolemnia impendat primogenito memorato. Volumus autem, quod per huiuſmodi dictæ coronationis impenſionem eidem primogenito faciendam archiepiſcopo, qui eſt & pro tempore fuerit ac eccleſiæ Strigonienſis iam dictis nullum in poſterum, prout ſuperius eſt expreſſum, præiudicium generetur, &c. *Dat. Auin. 11. kal. aug. anno xvii.*

Suffecti præſules pro corona imponenda, ſi Strigonienſis impeditus fuerit

28 Miſit Ludouicus Bauarus ineunte hoc anno vel ſuperiori exeunte, quo rem conſignat Rebdorfius a, oratores ſuos, qui Ioannem Chriſti vicarium agnoſcerent, depoſcerentque ab eo in gratiam eccleſiæ reſtitui; ſollicitatum enim ipſum a Philippo Francorum Rege, vt in ſinum eccleſiæ rediret, antea vidimus. Perfunctos ea legatione duos comites de Hals & Oetingen, refert memoratus auctor, duceſque Auſtriæ Othonem & Albertum interceſſiſſe pro Ludouico apud Pontificem, ſed parum ipſos proficere potuiſſe: repulſæ vero obiectæ rationes Rebdorfius non aperit, quas nos ex pontificijs literis mox adducemus. Non inſtructi erant a Ludouico neceſſaria ad illius reconciliationem perficiendam auctoritate oratores; nec ſe Ludouicus ad rite expianda, quæ a ſe patrata erant, ſubmittebat; immo vt ex eius literis b conſpicuum eſt, verbiſque obſcuris innuit Pontifex, dum rationi minime conſentanea ait flagitaſſe, in imperiali faſtigio confirmari poſtulabat: quam dignitatem cur ipſi denegaret, in literis c ad Ioannem Regem Boemiæ explicuit, ac facile colliget, qui Ludouici contra rem catholicam ac Pontificum maieſtatem geſtorum meminerit. Vt vero erga Ludouici oratores ſe geſſerit Pontifex, non inhumaniter, vt temere quidam effutiunt, ſed paterne, ex eius literis ad Francorum Regem datis patebit.

Ludouici Bauari ad Ioannem legatio.
a Rebdorf. in chron. ann. 1332.

Idonei mandatis non inſtructa repellitur.
a Ext. apud Mer. Vvare. ſub an. 1331.
b Reg. an. 1330. n. 25 & ſeq.

Regi Franciæ.

Vt quæ nobiſcum egerunt Bauari nuncij celſitudo regia non ignoret, ecce quod quia mandatum ſufficiens non habebant, oblataque per ipſos erant inſufficientia ad ea, quæ idem commiſerat Bauarus comperta, & quæ petebant per nos ſibi fieri erant omnino obuia rationi, tractatum cum eis habere renuimus; hoc eis benignius offerentes, quod ſi ipſi nobis ſufficiens mandatum pro parte ſua exhiberent, offerrentque nobis conuenientia, & peterent talia, quæ ſine Dei offenſa & iniuria proximi ſint conceſſibilia, nos ſic pie ſicque clementer erga eundem Bauarum nos habere intendimus, quod ſe merito poterit commendare: quo reſponſo recepto ad propria remearunt. *Dat. 11. kal. martij anno xvii.*

Pontificis de illa lit.

Emollitus ſalutari pœnitentiæ Chriſtianæ ſpiritu paulo poſt Ludouicus a ex Chriſti oraculo, primo quærere regnum Dei in animum induxit, ſeque ad regios & imperiales apices deſerendos eccleſiæ gratiæ promerendæ cauſa paratum exhibere; quæ Francorum & Boemorum Regum oratores Pontifici retulere b: famamque increbuiſſe narrat Rebdorfius c, ad Henricum inferioris Bauariæ ducem imperium deuolutum iri: Sed vt ab eo conſilio fuerit reuocatus, ſequenti anno dicetur.

Præfert Ludou. ſe imperio ceſſurum.
a To. 9. p. 2. ep. ſecr. pag. 224.
b Ibid.
c Rebdorf. in chr. n. hoc ann.

29 Interea cum nondum ſopita eſſet inter Balduinum Treuirenſem & Henricum Moguntinum archiepiſcopos de principatu Moguntino controuerſia, quæ plura haſtenus grauiora mala in eam prouinciam inuexerat, Pontifex apoſtolicum nuntium Geraldum e Biſturre decanum Andegauenſem capellanum pontificium in Germaniam miſit d. Mouebat iniuſte hoc bellum Balduinus e, qui ambitione ductus Henricum a Pontifice Moguntinæ præfectum eccleſiæ exagitabat, ac ſcelus eſt excuſatione colorabat, ſe a canonicis Moguntinis electum fuiſſe; eum tamen tempore conſtituto ex legibus canonicis parta iura non promouiſſet, ſedique Apoſtolicæ præficiendi illi eccleſiæ paſtoris cura eſſet reſeruata. Balduinum itaque Ioannes grauiſſimis ſententijs, ab inferendis Henrico vel eius clientibus iniurijs ſe continere iuſſit: nil iuuare, hominem totius orbis imperium animæ damno conſequi: mulcendas potius diuinas iras, ſuaſque rationes ita conſtituendas, vt apud diuini Numinis tribunal ſecurus conſiſteret; neque adeo terrenorum amore ſe irretiri pateretur, vt ad cœleſtia non aſpiraret.

Nuncij miſſi pro reſtituenda Moguntinæ eccl. pace.
d To. 9. p. 2. ep. ſecr. p. 212.
Balduin. Treuer. belli auctor.
e Ib. pag. 225.
Ab eo ſibi temperare iuſſus,

Ioannes, &c. Baldeuuino archiepiſcopo Treuerenſi.

Sane, ſicut tua nouit fraternitas, dudum vacante Maguntina eccleſia diſpoſitioni apoſtolicæ reſeruata, eidem eccleſiæ de venerabili fratre noſtro Henrico archiepiſcopo Maguntino duximus prouidendum, cui neſcimus quorum seductus conſilijs ſub colore, quod nonnulli canonici te in adminiſtratorem eiuſdem eccleſiæ ordinauerant, te opponens, ipſum in ſua adminiſtratione multipliciter impedis, ſibique adhærentes grauare modis varijs non omittis; ex quibus vtique fama tua multipliciter læditur, ac de ambitione damnabili ab amicis & æmulis iudicaris. Quare fraternitatem tuam hortamur in Domino & rogamus, quatenus illud verbum dominicum: *Quid prodest homini, ſi vniuerſum mundum lucretur, animæ vero ſuæ detrimentum patiatur?* conſideranter attendens, nec non & illud: *Vigilate, quia neſcitis qua hora Dominus ſit venturus*; conſiderans diligenter, a tantis te periculis feſtines eripere, ne ſubito eius ira in te deſæuiens animam a corpore ſeparet, teque in tempore vindictæ diſper-

Treuerenſis ipſi cæleſtes iræ.

ſpectat: ſed potius te ſibi reconciliatum ad æterna gaudia introducat, quod tibi clementer concedat, qui ſine fine viuit & regnat. Amen.

Et ecce dilecto filio Geraldo de Biſtntre decano Andegauenſi capellano noſtro, quem ad partes illas dirigimus, per alias noſtras patentes literas committimus, vt ad vos in amoris & charitatis vniendos vinculo operoſum ſtudium interponat; cuius exhortationibus acquieſcas ſalutaribus velut noſtris. Et ſi forſan aliquid difficile ſe offerret, quod e veſtigio expediri non poſſet, non differas propterea dictam Maguntinam eccleſiam eidem archiepiſcopo expedire; ſciturus pro certo, quod nos quæcumque rationabiliter petieris, tibi faciemus per dictum archiepiſcopum expediri. Inſuper iniunximus decano prædicto, vt ab eodem archiepiſcopo iuratoriam & aliam recipiat cautionem, quod ſuper prædictis noſtris parebit omnino beneplacitis & mandatis. *Dat. 11. kal. maij anno XVII.* Alijs vero literis apoſtolicis excitatus archiepiſcopus Colonienſis a, vt Treuirenſem ad pacem cum Moguntino ineundam adduceret, ac Moguntinus ipſe b vt nuntij apoſtolici adhortationibus ſtudijſque obſecundaret. Coaluiſſe demum feliciter illos inter optatam concordiam, refert ex Trithemio c Serarius d, ac Balduinum archiepiſcopum Treuirenſem iuribus, quæ ſe in Moguntino archiepiſcopatu habere contendebat, coram nuntijs e apoſtolicis ceſſiſſe, de quibus ſuo loco.

a Ead. pag. 125.
b Ead. pag.
Conciliata Pontificio ſtudio pax.
c Trit. in chr. Hirſ. ſub ann. 1328.
d Serar. l. 5 Mogunt. in Henr. III
e To. 9. p. 1. ep. ſecr. pag. 126.
f Crom. l. 12. & alij.
g Michou. ſuper cap.

Vvladiſlai Regis Polon. mors.

30 In Polonia obijt hoc anno Vvladiſlaus Loktekus ſenio, bellicisque laboribus aduerſus cruciferos impenſis attritus, quem Poloniæ intermiſſam regiam dignitatem contra Ioannē Regem Boemiæ, qui etiam Poloniæ Regem ſe dixerat, reſtituiſſe vidimus: eique ſubrogatus eſt communibus Polonorum votis Caſimirus filius f, qui in extremo bello magna virtutis militaris exempla explicuerat; atque a Ianiſlao archiepiſcopo Gneſnenſi, ſacris operantibus pluribus alijs epiſcopis, regia inunctione delibutus & corona redimitus, vt refert Michouias g: *Anno*, inquit, *Domini MCCCXXXIII. in feſto S. Marci, quod in diem dominicum cadebat, dux Cazimirus in Regem, Anna vero conſors ipſius in Reginam Poloniæ in eccleſia cathedrali Cracouienſi per Ianiſlaum archiepiſcopum Gneſnenſem, aſſiſtentibus ei Ioanne Cracouienſi, Ioanne Poſnanienſi, Mathia Vvladiſlauienſi, Stephano Lubucenſi epiſcopis, & baronum ac nobilium Poloniæ magna copia, inuncti & coronati ſunt*: Conſentit Cromerus Michouiæ, & vterque addit, Reginam Hedvvigem viduam matrem Cazimiri aliquandiu repugnaſſe, ne Anna nurus corona vnacum viro cingeretur, eo niſam argumento vnum regnum duas Reginas non pati; demum filij precibus victam aſſenſiſſe: calcaſſe mox regium faſtum melioris regni ſpe, vtque liberius cœleſtibus rebus vacare poſſet, veterem Sandaciam ſe recepiſſe, atque in cœnobio ſacrarum Deo virginum præſcripta a S. Franciſco religioſæ vitæ formula ſolemni voto ſe aſtrinxiſſe, ac reliquam ætatem ieiunijs & orationibus ſanctiſſime exegiſſe.

Succedit in regno Caſimir.

Hedvviges Regina religioſæ vitæ ſe addicit.

31 Efflorescebat h his temporibus in Tartarorum imperio religio Chriſtiana ad maximum decus, pluresque populi diuina luce colluſtrati Chriſtiana ſacra amplexi ſunt, vt pontificiæ ad Leonem Armeniæ Regem docent literæ i: *Habet*, inquit Ioannes, *fidedigna relatio veritatis ſuffulta ſuffragijs, notumque tua celſitudini eſſe poteſt, quod in terra Tartarorum iamdudum per diuinæ miſerationis gratiam & miniſterium prædicationis verbi Domini, quod nonnulli fratres ordinis Minorum in terra prædicta exercuerunt & non deſinunt exercere, multitudo indigenorum ad veram eiuſdem fidei lucem de ſuorum errorum tenebris eſt conuerſa, & multi alij, qui ab ipſius fidei rectitudine declinabant, ad eiuſdem eccleſiæ gremium ſunt reuerſi; & ſicut deuote creditur & veriſimiliter ſperatur in Domino, terra præfata hominum necdum conuerſorum diffuſioris multitudinis conuerſio, Deo largiente, ſuccedet.* De his ſecundis fidei progreſſibus libellum Pontifex ad Regem Francorum tranſmiſit a, vt ipſum ad reſtituendum Syriæ Chriſti cultum magis accenderet. Illatum fuerat euangelium in remotiſſimas illas oras a Ioanne e monte Coruino primo Cambalienſi archiepiſcopo, quem primum a Nicolao IV. b ad Argonem Regem Tartarorum miſſum, deinde a Clemente V. c creatum Tartarici imperij archiepiſcopum triginta Saracenorum millia ad fidem conuertiſſe teſtatur Odoricus Foroiulienſis d, qui eas tunc regiones perluſtrauit: ex quo quanta ethnicorum aliorum multitudo Chriſtianis ſacris initiata ſit colligi poteſt. Cum vero Ioannem archiepiſcopum, laborum præmia in cælo quæſiturum, ex hac vita abijſſe ad ſedem Apoſtolicam perlatum eſſet, conſulturus orienti Ioannes Papa Nicolaum Minoritam virum virtutibus inſignem creauit archiepiſcopum Cambalienſem, & eum amplo virorum religioſorum comitatu, quos ad fundendum pro Chriſto ſanguinem ac ſubeundos alacriter omnes labores diuinus amor inflammarat, in Tartariam miſit: cumque per Armeniam iter habiturus eſſet, Leonem Armeniæ Regem, ac Iacobum Armenorum catholicon enixe rogauit e, vt perhumaniter ipſum ac ſocios acciperent; & impenſe magno Cham ſiue Imperatori Tartarorum commendauit, egitque gratias ipſum imperialem hactenus beneuolentiā in præcones euangelij, Chriſtianoſque neophytos explicuiſſe; hortatus eſt, vt baptiſmalia ſacra ſuſciperet; denique propoſuit ampliſſima præmia, quæ in cælo fidelibus a diuina liberalitate eſſent reſeruata. Exemplum apoſtolicarum literarum infra ſcriptum eſt. f

h To. 9. p. 1 ep. ſecr. pag. 111.
i An. 18. p. 1. ep. com. 301.
a To. 9. p. 1 ep. ſecr. pag. 111.
b Annal. to. 14. anno Chr. 1289 n. 60.
c To. XV. ann. 1305 n. 19.
d Vvadin annal. to. 3 hoc anno 5.

Ioannis e monte Coruino Tartaror. apoſtoli mors.

Nicolaus Minorit. Cambalienſi eccleſ. præficitur.

e An. 18. p. 1. ep. com. 306.

Commendatur Regi Tartarorum.

f An. 18. p. 1. ep. cur. 4 ext. etiam in M.S. arc. Vat. de reb. Tart. Arm. & al. inſid. et ſch. pag. 26

Magnifico Viro magno Cani Regi Tartarorum Deum diligere, ac timere.

32 Accedit ad tuæ magnitudinis laudem, gloriam, & honorem, quod ſicut famæ præconium & fide dignorum relationis affectus ad apoſtolatus noſtri audientiam perduxerunt, tu iactans tuum in Domino cogitatum, & promereri cupiens apud eum, Chriſtianis in regno, & terra tui dominij commorantibus, & alijs indigenis ad fidem orthodoxam conuerſis, & in ea neophytis manſuetudinem fauoris impendis, & benignitate fauorabili tractas illos. Ad nos quoque, qui licet immeriti, domini noſtri Ieſu Chriſti vicariatus officium in orbe terrarum gerimus, habes & oſtendis admodum affectum reuerentiæ filialis, ex quibus nomini & ſtatui tuis titulus amplæ & dignæ commendationis attribuitur, tuque tibi proinde Creatoris cæli & terræ gratiam vendicabis, per quam in præſentis vitæ curſu dominij altitudo ſuſcipiet firmitatem; & poſtquam carne ſolutus fueris, ſicut naturaliter ſoluitur omnis caro, apud maieſtatem Regis Regum æternam, qui potens eſt ſaluare rationalium & mortalium animas vniuerſas, ſi credideris in eum & baptizatus fueris, legemque ſuſceperis Chriſtianam, requiem impetrabis ſempiternam.

Pontificis ad Regē Tartarorum lit.

Prouocatur Tart. Imp. ad fidem amplectendā

Ecce

Digitized by Google

33 Ecce igitur nos, qui tuã & totius regni tui ſalutem perpetuam ſincera in Domino dilectione æclamus, eiuſq; fructum ſalutiferum & perennem tibi & ipſi regno cupimus prouenire, vt hæc feliciter & efficaciter valeât per miſericordiam ſummi Patria ſuccedere, venerabilem fratrem noſtrum Nicolaum archiepiſcopũ Cambalienſem ordinis fratrum Minorum profeſſorem, virum quidem in deuotione ac fide catholica feruidum, eminenter in ſacra ſcriptura peritum, & expertum in opere ac ſermone, virtutum comitiua ſtipatum, fama præclarum, a nobis ex multis bonis & idoneis religioſis electum, & ad Cambalienſem archiepiſcopatum de fratrum noſtrorum S. R. E. Cardinalium conſilio promotum, præſentium exhibitorem, cum decenti & ſufficienti, honeſta, & virtuoſa comitiua fratrum dicti ordinis ad eccleſiam ſuam Cambalienſem, tuamque præſentiam, ac partes & loca & terras tui dominij prouidimus ſalubriter deſtinandum: vt ipſe ac dicti fratres collaterales eidem more ſanctorum Apoſtolorum (qui diſpartiti ore dominico, & Spiritus ſancti gratia illuſtrati, ferendo verbum dominicum, cuncta mundi climata, prout eis adſcripta fuerant peragrarunt) coniunctim & ſeparatim, prout eidem archiepiſcopo & fratribus viſum fuerit ſalubrius expedire, regnum & terram prædicta, aliaſque regiones adiacentes circumeant & frequentent, ac iuxta datam eis a Domino prudentiam verbum Dei euangelizare ſtudeant cum diligentia operoſa, medela prædicationis ſalutiferæ linientes illorum oculos, qui adhuc gloriam Domini non viderunt, eoſque ad dictam fidem perfectam & lucidam, Chriſti, ſanctorum, & ſanctarum miraculis certiſſimis comprobatam, dulciter conuertentes; & tam ipſos quam alios ad fidem ipſam iam feliciter conuerſos, & neophytos in eadem paſcentes eruditionis ſalutiferæ nutrimento, etiam in fide prædicta cum infuſione cæleſtis miſerationis & gratiæ roborando.

Fidei Chriſtian. elogium.

34 Hæc eſt enim fides recta, meritoria, & ſalubris, quam cælicus agricola ſeminauit & irrigauit, ad fructus copioſos perduxit, diffudit, & diuulgauit vſque ad terminos orbis terræ mundialis, & quam dicta Romana eccleſia mater cunctorum Chriſtifidelium & magiſtra docet, prædicat, atque credit; extra quam non eſt penitus vlla ſalus: per iſtam innocens anima Chriſtiana, quam fore pretioſiorem corruptibili corpore perpetuam ambiguum non exiſtit, inter agmina collocatur ciuium cælicorum. Cum ergo ſit theſaurus incomparabilis præmium beatorum, felix qui per temporalia ſic pertranſit, quod æternæ felicitatis brauium aſſequatur: hoc ſiquidem brauium per ſuſceptionem & obſeruationem dictæ fidei, bonorumque operum executionem acquiritur. Et quamuis per ipſius fidei callem recte incedere difficile videatur, mentalis tamen oculus, fide ipſa catholica media, dum eam credit, intellectualiter intuetur diuinam omnipotentiam & gloriam ſupernorum, ſicut luce videt materiali carneus oculus mediante.

Porrectæ Tartaro preces.

Magnitudinem itaque tuam attente rogamus & hortamur in domino Ieſu Chriſto, quatenus pro eius reuerentia & honore, qui te produxit ad eſſe, conſeruat in eſſe, tibique imperanti ſuper tam glorioſum, quamquam tranſitorium & pompale faſtigium ſubiecit tantam & tam diffuſam multitudinem populorum; prælibatos archiepiſcopum & fratres, cum ad regnum & terram tuam iam dicta tuumque conſpectum peruenerint, vultu ſereno recipias, & a tuis ſubditis recipi iubeas, ſincero & manſueto affectu pertractes & facias pertractari; habeaſque tam illos quam eandem eccleſiam Cambalienſem, cunctoſque Chriſtianos in regno & terra prædictis manentes, necnon conuerſos &, Deo propitio, conuertendos ad fidem eandem infra tuum dominium conſtitutos, cum piæ humilitatis dulcedine affluente fauorabiliter commendatos; eis in ijs, quæ circa ſuſcipiendam per te, Deo viuo & vero inſpirante, ſacri baptiſmatis gratiam, legemque Chriſti, & alia tuæ ſalutis commoda duxerint exprimenda, prædicanda, & conſulenda, benignum auditum aperiens, & attentum exhibens intellectum: illaque recipiens tanquam donum diuinitus miſſum tenaciter in tabulis memoriæ tuæ ſcribas, credas firmiter, operoſe, fideliter, & perpetuo exequaris, ſiſque alijs tuis ſubditis ſalutis exemplar, vt vna tecum tuique adinſtar ad Dominum conuertantur, dictamque legem Chriſti ſuſcipiant & obſeruent, tecumque glorientur nomine Chriſtiano, & ſalui fiant, nec pereant in æternum. Itaque miſericordiarum Dominus, atque pater tui abundanter miſereri dignetur, conferatque tibi iugiter in huius vitæ ſtadio plenitudinem pacis & gaudij, & poſt tui diſſolutionem carneam ad æternæ iucunditatis ferias te perducat, & glorianter collocet in excelſis. Nos ſæpe, ac eadem Rom. eccleſia tibi copiam benedictionis vberrimæ pollicemur omni tempore prouenturam, & deuotis affectibus exorabimus miſerantem clementiam ſummi patris, vt nunquam in te deficiat fides ſua, quam in tuis præcordijs duxerit inſerendam; ſed pro bonis, quæ feceris, centuplum de polorum altitudine in terris percipias, & ſupernis. *Dat. Auin. kal. octobris anno XVIII.* a

35 Pellicere alios etiam Tartarorum Reges a ad Chriſti cultum eniſus eſt Pontifex, maximeque Sochum e Chigiſta Regem Corum, quos nulla ratione facilius ſolium firmaturos monuit, quam ſi religionem Chriſtianam in ſuis regnis tuerentur: tum ad cæleſte conſectandum imperium, ac fouendos euangelij præcones ſolicitauit. Inſcriptæ vero ſunt Regi Corum pontificiæ literæ in regeſto, ſubiectaque verborum forma conceptæ. b

a lib. ep. anno 6.

Solicitat⁹ Rex Corũ vt Chriſtianos iu...

*Magnifico viro Secede Chigiſta Regi Corum *,*
Deum diligere & timere.

b An. 18 ep. cur. & M. b. de reb. Tart. pag. 27.

* al. Acorũ

Deo viuo & vero, Regi Regum, & dominantium Domino gratum præſtas obſequium, cum Chriſtianos ſiue antiquos ſiue nouellos, in fide Chriſti commorantes in regno tuo, benigna humanitate proſequeris, & fauoris manſuetudine tractas illos; quod quidem lætanter audiuimus te feciſſe. Vnde cum hoc nomini tuo bonam famam adijciat & honorem, tu leuans tuæ mentis oculos ad diuinæ omnipotentiam maieſtatis, circa id benigne continues inpoſterum, quod hucoſque laudabiliter effeciſti: nam ab hoc in gloria firmabitur tuum ſolium dicti regni, & ſi credideris in dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, & fueris baptizatus, legemque Chriſtianam, ſine qua nullus ſaluatur, ſuſceperis & impleueris, ſaluus eris]. Interiectiſque nonnullis, quibus ex apoſtolico munere ſe præcones euangelicos in eorum regna ad imbuendos Chriſtiana fide populos ſubmiſiſſe ſignificat, hortatur eum, vt Nicolaum archiepiſcopum Cambalienſem regijs ſtudijs complectatur. *Dat. Auinione kal. octobris anno XVIII.* c

36 Solicitatus eſt ſimillimis literis ad fidem amplectendam fouendamque Vsbech Tartarus c, qui

c lib. pag. 28 & an 1. 8. ep. ...

qui

qui in Gazaria Imperabat: eumque plures iofideles in eius regno Prædicarorum & Minoritarum opera ad Chriſtum eſſent traducti, ac ſchiſmatici in eccleſiæ ſinum tenocati, Pontifex Voſprum vrbem inſignem metropolim cooſtituit [a], ſanxitque vt eccleſia S. Michaeli archangelo ſacra excitaretur, cui Franciſcum e Camerino Dominicanæ familiæ religioſum virum præfecit.

Conductæ inter infideles nouæ ſedes epiſcopales.

[a] An. 17. p. 2. ep. com. 35.

Ioannes, &c. venerabili fratri Franciſco de Camerino archiepiſcopo Voſprenſi.

De Voſprẽſi diploma pontificiũ

Nuper ex certis rationabilibus cauſis locum vocatum Voſprum, ſitum io terra Gazariæ, quæ in terræ Tartarorum vaſtitate cooſiſtit, populoſum, inſignem, aptum & accommodum, rerumque temporalium vbertate fœcundum, ad diuini nominis laudem & gloriam, honorem ipſius eccleſiæ militantis, & exaltationem fidei ſupradictæ de fratrum noſtrorum conſilio, & apoſtolicæ plenitudine poteſtatis in metropolim ereximus, & metropolis vocabulo curauimus inſigniri; auctoritate apoſtolica ordinantes, vt in dicta metropoli ſub vocabulo Michaelis archangeli fundari & conſtrui deberet eccleſia cathedralis; quodque metropolis ipſa ciuitas Voſprenſis & dicta eccleſia metropolitana perpetuis futuris temporibus cenſerentur, nuncuparentur, & etiam haberentur, prout in noſtris literis inde confectis pleoius cootinetur. Verum quia, ſicut habet relatio fidedigna nobis ac fratribus noſtris expoſita, & cum gaudio intellecta, in eadem terra Gazariæ multi ſchiſmaticorum & infidelium nationum ipſius terræ prædicatione verbi diuini fratrum Prædicatorum & Minorum ordinum, qui circa conuerſionem eorum ad fidem Chriſti diutino tempore laborarunt fideliter & feruenter, fidem ſuſceperant eandem, & in ea informati ſuot & proficiunt per temporum iocremeota, & quorumdam ſuppooit deuota credulitas, multorum aliorum ad fidem ipſam proceſſu temporis ibidem conuerſio ſubſequetur; nos plenis deſiderijs cupientes pro ſalute animarum & ampliatione fidei prælibatæ dare operam efficacem, vt tanti boni commodum valeat feliciter prouenire; conſideraotes quoque ad proſecutionem & promotionem eiuſdem boni fore vtilem, quioimmo neceſſariam perſonam eruditam in ſacra pagina & expertam, in re dicti Prædicatorum ordinis profeſſorem, in ſacerdotio conſtitutum, ſufficieoter iostructum in dicta pagina, prout didicimus, & expertum; qui, ſicut habet relatio ſupradicta, in noſtris & eorundem fratrum noſtrorum auribus inſtillata, in dicta terra Gazariæ alijſque adiacentibus partibus vna cum eiſdem dictorum Prædicarorum & Minorum ordinum fratribus in conuerſione ſchiſmaticorum, & aliorum infidelium prædictorum magno interſtitio temporis iodeſeſſe ac ſolicite laboraſti, & in eorum conuerſione huiuſmodi profeciſti etiam fructuoſe; quique partes frequentaſti præfatas, illorum hominum noſti mores, & qualitates atque cooditiones partium earundem, aciem direximus noſtræ mentis. Quibus omnibus attenta meditatione penſatis, de perſooa tua nobis & dictis fratribus noſtris, conſideratis præmiſſis, accepta dictæ Voſprenſi eccleſia de fratrum noſtrorum conſilio prædictorum auctoritate apoſtolica prouidimus, teque illi præficimus, &c. *Dat. Auin. kal. auguſti anno xvii.*

Franciſc⁹ Camer. illi eccleſiæ præfectus.

37 Erecta etiam eſt alia in Gochia Cerſonæ epiſcopalis ſedes ac templum S. Clementis nomini ſacrum excitari iuſſum, cui Richardus Anglus ordinis Prædicatorum epiſcopus datus. Collegerant autem hi duo euangelici viri ingentem Chriſto meſſem in illis oris, ac late euangelium propagarant, pellecto ad fidem orthodoxam Milleno Alanorum principe, qui mox operam ad ſubditos populos lumine catholicæ fidei colluſtrandos contulit: de quo præclaro facinore Pontifex illi eſt gratulatus, ac ſtudia apoſtolica deſpondit. [a] Traxit ea Milleni conuerſio Verſachũ Zichorum Regem ad eccleſiæ Romanæ gremium, cui redeunti Pontifex paternos amplexus explicuit, vt ſubiectæ literæ docent. [b]

Cerſonæ epiſcopatus inſtitutus.

Alanorũ princeps a ſchiſmate conuerſus

[a] An. 17. p. 1. ep. cur. 6.

[b] An. 17. p. 2. ep. com. 1340. & MS. arch. Vat. de reb. Tart. &c. pag. 24.

Ioannes, &c. chariſſimo in Chriſto filio Verſacht Regi Ziccorum illuſtri ſalutem.

38 Tam per literas tuas, quam ex relatione grata dilectorum filiorum Franciſci de Camerino & Richardi Aoglici ordinis Prædicatorũ, de ipſis partibus ad nos & ſedem Apoſtolicam venientium, coram nobis & fratribus noſtris S. R. E. Cardinalibus facta iucunde percepimus, quod ipſis olim in loco de Voſpro in præſentia dilecti filij nobilis viri Milleni domini dicti loci euaogelizantibus verbum Dei, & errores & ſchiſmata, quibus Græci ab vnitate ſanctæ Romanæ eccleſiæ, matris eccleſiarum omnium & magiſtræ, fuerunt hactenus ſeparati, & quorum ſchiſmata tu & ſubditi tui ſectabamini & errores, eidem Milleoo ac tibi & cooſiliarijs tuis oſtendentibus euidenter; tandem dictus Millenus cum ſuis primo, & deinde tu cum conſiliarijs antedictis illuminati a Deo, apertis mentis oculis, qui erant hactenus varijs tenebroſitatibus obcœcati, & veritate agnita fidei orthodoxæ, omnibus Græcorum erroribus coram populi multitudine copioſa renunciaſtis, & abnegaſtis eoſdem, ac veram fidem catholicam, quam præfata ſancta Romana eccleſia tenet, docet, & prædicat, veraciter agnouiſtis, & rediſtis ad eiuſdem ſanctæ Romanæ eccleſiæ vnitatem: tuque alios partium vicinarum in ſimilium errorum prolapſos deuium, vt errores abnegarent eoſdem, ac veram & catholicam fidem agnoſcerent, & ad vnitatem redireot eandem, per tuas efficaces literas ioduxiſti. De quibus gratias agimus largitori omnium gratiarum, qui ſua miſericordia & virtute per miniſterium euangelizantium prædictorum te & dictos conſiliarios de varijs errorum tenebris in lumen veræ fidei aduocauit, vt in agnitione & obſeruatione catholicæ fidei a taotis errorum deuijs liberari, vias vitæ certiſſimæ ambulaodo, poſſitis in adoptione filiorum Dei merito gloriari, hereditatis æternæ præmium accepturi.

Et Zichorum Rex.

Gratulatur id ipſi Pontifex.

39 Et quia perſonam tuam gerimus in viſceribus charitatis Ieſu Chriſti, & ſperamus quod ipſe, qui illuminauit oculos tuæ mentis, dabit tibi, veritatem catholicæ fidei agnoſcenti, veram perſeuerantiam, & in perfectione creſcere charitatis; excellentiam tuam monemus & hortamur in domino Ieſu Chriſto, eam per ipſius prerioſi aſperſionem ſanguiois obſecrantes, quatenus illumioatus per veram fidem, & vnitatem eiuſdem eccleſiæ in via mandatorum Domini ſicut lucis filius ambules; ac illuminationibus huiuſmodi te dignum per effectum operis exhibens, cum omni timore Domini in agnitione veræ fidei eiuſque obſeruatione ac errorum prædictorum abnegatiooe perpetua, cooſtaoti, & immutabili propoſito perſeueres; dictorumque Franciſci & Richardi aliorumque fratrum eiuſdem ordiois, ad partes ipſas proficiſceotium, ſalubribus monitis in ijs, quæ corroborationem catholicæ fidei, ac tuæ & ſubditorum tuorum ſalutem ſapiant ani-

Ad conſtantiam in ſuſcepta fide eum excitat.

animarum intendas; & nihilominus ſubditos tuos & alios de partibus ipſis, a veritate ipſius catholicæ fidei & vnitate ſanctæ Romanæ eccleſiæ aberrantes, ad abnegationem errorum & ſchiſmatum prædictorum, & ſuſcipiendum, cognoſcendum, & tenendum veritatem fidei orthodoxæ, & ad vnitatem veram ſanctæ Romanæ eccleſiæ, cui dominus noſter Ieſus Chriſtus caput eſſe dignoſcitur, veraciter redeundum horteris pariter & indocas: ita quod tu, per huiuſmodi exhortationis & inductionis ſtudium ſalutare lucrifaciens animas multas Deo, coronam potiorem gloriæ in excelſis percipere merearis. Nos enim te gratioſe proſequi tanquam benedictionis alumnum intendimus, & more patris beneuoli fauorabiliter confouere, vt tu ei, cui ſeruire regnare eſt, liberius, familiarius, conſtantius ipſius beneplacito te coaptes. *Datum Auin. vi. non. iulij anno xvii.*

a An. 18. ep. cur. 3. & M. S. arch. Vat. de reb. Tart. et pag. 27.

40 Excitauit præterea encyclicis literis [a] Pontifex omnes Tartaros ad Chriſti cultum ſuſcipiendum, legemque euangelicam veram adipiſcendæ felicia immortalitatis viam eſſe docuit, vbi primum de ſumma ſacrorum adminiſtratione, populorumque totius orbis terrarum fide informandorum cura, ſibi a Chriſto domino demandata, eſt præfatus.

Ioannes, &c. vniuerſo populo Tartarorum viam agnoſcere veritatis.

Pontifex ad Tartaros literæ.

Saluator noſter ſummus Pontifex in æternum, Rex Regum, & dominus dominantium, dominus noſter Ieſus Chriſtus, beato Petro ſanctorum Apoſtolorum principi claues regni cælorum tribuit, eique ligandi atque ſoluendi contulit poteſtatem, vt quodcumque per ipſum ſuper terram ligatum & ſolutum foret, in cælis ligatum exiſteret & ſolutum. Hanc ſiquidem poteſtatem transfudit in Romanum Pontificem, ſuoſque poſteros Romanos Pontifices, eiuſdem beati Petri vſque in finem ſeculi ſucceſſores, conſtituens illos in ſede ipſius beati Petri ſucceſſiue ſeſſuros ſuos vicarios ſuper machinam mundialem. Vnde nos, qui licet immeriti præfato B. Petro ſuccedimus, & in regno mundi vice fungimur cæleſtis paſtoris & domini animarum, exigente officij noſtri debito, tenemur & totis deſiderijs affectamus, omnem humanam creaturam extra ſanctam Romanam eccleſiam exiſtentem, fideique Chriſtianæ inſciam & deuiam ab eadem, dominici gregis inducere, ac reducere in ouile vnire & reconciliare penitus eccleſiæ prælibatæ. [Nonnulliſque intericctis, quibus ad eoſdem populos cæleſti doctrina excolendos Nicolaum archiepiſcopum Cambalienſem, alioſque viros religioſos diuinis inſtructos literis tranſmiſiſſe in eorum terras ſignificat; ad ſupremum rerum omnium Conditorem adorandum, & Chriſtianam legem amplectendam ipſos ſubiectis verbis cohortatur.]

Adhortatio ad colendum Chriſtum

41 Vniuerſitatem veſtram attente requirimus, monemus, rogamus, & hortamur in domino Ieſu Chriſto, quatenus diligenter veſtram memoriam excitantes, & reducentes ad illam, quod protoplaſtus, ex quo genus humanum deſcendit, extitit diuinæ manus operatione formatus, in paradiſi terreſtris delicijs collocatus, ſibique boni & mali cognitio data fuit, & quod homines eſtis ad imaginem Dei facti; quodque creatura non poſſit ſuo Creatori pro meritis reſpondere, leuetis ad Deum veſtræ intelligentiæ oculos, & conſideretis quod ipſe vos creauit, & paſcit aſſidue, ac viuitis per eundem, & quod cum vult, omnia carnis figmenta diſſoluit: quodque ſacræ ſcripturæ atteſtatione inducitur, quod omnis ſpiritus Deum laudet, omniaque animantia, & inanimata Dominum benedicunt; pro ipſius Creatoris reuerentia & honore, & vt ſibi reddatis humanæ gratitudinis holocauſtum, & contemplatione noſtri, qui vos Deo viuo & vero coniungere cupimus & etiam laboramus; eoſdem archiepiſcopum & fratres recipere curetis, quotiens ad vos peruenerint, reuerenter, humiliter, & lætanter, eorumque prædicationibus & verbis ſalubribus veſtrum attentum patefaciasis auditum: aperiatis ſolicitum intellectum, & quæ pro veſtræ perfectione ſalutis vobis expreſſerint, in memoriæ veſtræ tabulis tenaciter inſcribatis; corda veſtra omnimode diſponentes ad ſuſcipiendam ſacri baptiſmatis gratiam, legemque Chriſti, doctrinam euangelicam, & fidem catholicam domini noſtri Ieſu Chriſti, quam dicta Romana eccleſia docet, prædicat, atque credit. Et cum fidem ipſam ſuſcepetitis, eam firmiter & perpetuo cuſtodite, & cum alijs Chriſtianis efficiamini de cætero fortia membra Chriſti; vt quibuslibet ſathanæ, quibus decipimini erroribus, procul pulſis, ab eius ſitis vinculis penitus liberati, & mereamini poſt vitæ præſentis exilium in æterna Domini tabernacula introire, cum alijs cæleſtibus ciuibus glorianter & feliciter collocandi. Et quia cæli & terra plena ſunt diuina gloria, ipſe manum aperit, ſuaque benedictione animal omne implet, dum in hac luce manebitis, & per dictam fidem Ieſu Chriſti eritis coniuncti, abundabitis in bonis temporalibus per ſuam gratiam copioſam, &c. *Dat. Auin. kal. octobris anno xviii.*

42 Cæterum ad tollendas omnes difficultates, quæ propagationi euangelij obſtare viderentur, tum ſalutem animarum promouendam Pontifex familiæ Dominicanæ religioſos viros, qui ad gentes orientales proficiſcebantur, ampliſſima inſtruxit [a] auctoritate, vt ijs, de quibus eſſet controuerſia, an rite baptiſmum vel ſacros ordines ſuſcepiſſent, expreſſa conditione, ſi nimirum initiati ijs ſacris non eſſent, ea ſacramenta conferrent.

Inſtructi ampliſſima auctoritate præcones euang.

a An. 18. ep. cur. 2. & ep. com. 3. M. S. arc. Vat. de reb. Tart. et pag. 26.

Ioannes &c. dilectis filijs vniuerſis fratribus ordinis prædicatorum in terras Saracenorum, paganorum, Græcorum, aliarumque non credentium nationum orientalium & aquilonarium, ſeu quarumcumque aliarum partium proficiſcentibus, & pro Chriſto peregrinantibus.

Vt veſtrum ſanctum miniſterium felicius auctore Domino proſperetur, & optatum de bono in melius ſuſcipiat incrementum; intendentes quoque animarum prædictorum & aliorum fidelium partium earundem ſaluti vtiliter prouidere; vobis & ſingulis veſtrum tam in ſacerdotij quam diaconatus ordinibus conſtitutis, vt omnes & ſingulos artium prædictarum, de quibus dubitatur an fuerint baptizati vel non, baptizare iuxta prouiſionem iuris in huiuſmodi caſu adhibitam valeatis, his verbis præmiſſis, videlicet: *Si baptizatus es, non te rebaptizo: ſed ſi nondum baptizatus es, ego te baptizo in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti*; auctoritate apoſtolica tenore præſentium indulgemus.

In dubio qua forma conferendus baptiſmus.

Inſuper eiſdem fidelibus de partibus antedictis taliter ordinatis [ſcilicet non rite] qui diuina vt præmittitur celebrarunt, quod a veſtri ordinis vel alijs epiſcopis, gratiam & communionem dictæ ſedis habentibus & in partibus com-

mo-

Digitized by Google

morantibus antedictis, tam minores quam ſacros ordines ſtatutis temporibus, aliquo tamen interuallo in huiuſmodi ſacris ordinibus recipiendis & conferendis propter eorum reuerentiam obſeruato, ſi ſine ſcandalo fieri poſſit; alioquin omnes vna & eadem die ſimul præfatos ordines ſacros & minores pro huiuſmodi ſcandalo euitando recipere; ipſiſque epiſcopis, qui dictos minores & ſacros ordines perſonis eiſdem ſecundum præſtitam diſtinctionem cum interuallo, vel vna & eadem die ſimul valeant conferre, dicendo videlicet: *Si ordinatus es rite, non te reordino, ſed ſi nondum ordinatus es, te ordino ad ſacros ordines antedictos*, ſeruata alias forma & materia ac ſolemnitate debita in præmiſſis, quibuſcumque conſtitutionibus apoſtolicis in contrarium editis nequaquam obſtantibus, de gratia concedimus ſpeciali. Nulli ergo, &c. *Dat. v. non. octobris anno XVIII.*

Conferēdi ſub diſtinctione ordines ſacri.

43 Soluit etiam Ioannes a canonicas leges de coniugijs ad fidelium, qui inter gentiles verſabantur, gratiam vel qui ex ſuperſtitione veteri, aut ſchiſmate, vel hæreſi ad orthodoxum dogma traducerentur, edita ſubiecta ſanctione.

Soluta lex de coniugijs ad neophytor. gratiā

a An. 18. ep. cur. 1. et M.S. de reb. Tart. etc. pag. 16

Ioannes, &c. ad futuram rei memoriam.

Volentes animarum obuiare periculis & futura etiam præcauere, ac cupientes fidem catholicam non minui, ſed augeri; cum vniuerſis gentibus de nouo conuerſis ad fidem catholicam, & quæ ad eam in poſterum conuertentur de nationibus non credentibus antedictis, quod cum perſonis eis in quarto gradu conſanguinitatis vel affinitatis coniunctis, catholicis tamen, ac perſonis huiuſmodi, quæ cum dictis conuerſis matrimonia licite contrahere & in contractis huiuſmodi libere remanere impedimento huiuſmodi non obſtante valeant, tenore præſentium diſpenſamus. De illis vero ex conuerſis prædictis gentilium, qui ante conuerſionem ipſorum cum perſonis eis attinentibus in quibuſcumque conſanguinitatis vel affinitatis gradibus, a lege diuina non prohibitis, matrimonia contraxerunt, vel ante conuerſionem ſuam contraxerunt in futurum; taliter reſpondemus, quod in fauorem præſertim Chriſtianæ religionis & fidei fideles huiuſmodi ſic matrimonialiter copulati vel in poſterum copulandi iuxta conſtitutionem felicis recordationis Innocentij Papæ III. prædeceſſoris noſtri ſuper hoc editam, quæ incipit, *Gaudemus*, in matrimonijs ipſis, dictis impedimentis non obſtantibus, libere poſſint & licite remanere coniuncti. Cum ſchiſmaticis autem, qui ad vnitatem catholicæ fidei & plenam obedientiam ſanctæ Romanæ eccleſiæ redierint vel redibunt effectualiter in futurum; quique cum perſonis in quarto gradu conſanguinitatis vel affinitatis ipſis attinentibus, matrimonia contraxerint, quod impedimento non obſtante præfato poſſint poſt effectualem reditum, vt præmittitur, eorundem in huiuſmodi matrimonijs licite remanere, auctoritate prædicta ſimiliter diſpenſamus, prolem ſuſceptam & ſuſcipiendam ex matrimonijs omnibus in caſibus antedictis legitimā de apoſtolicę poteſtatis plenitudine decernentes; præſentibus tam in conuerſis de nouo ex gentibus vel qui in poſterum conuertentur, poſt conuerſionem tamen huiuſmodi quoad matrimonia contrahenda, quam etiam in ſchiſmaticis, qui redierunt & redibunt ad fidem & obedientiam effectualiter, vt præfertur, quoad matrimonia iam contracta poſt decem annos minime valituris. Nulli ergo, &c. *Dat. Auin. III. non octobris anno XVIII.*

Conuerſi ex idolatr in quo gradu permanere permiſſi.

44 Dum inter infideles aduerſus idololatriam & Mahumeticam ſuperſtitionem pugnabant Prædicatores ac Minoritæ, interdum accidebat, vt plures glorioſiſſime vincerent, palmamque triumphalem martyrij referrent: nonnulli vero ab hoſte ſauciati caderent, obſcœnarumque voluptatum lenocinijs deliniti Mahumeticam ſuperſtitionem amplecterentur. Inter hos Bonacurſius & Philippus ordinis Prædicatorum a & Iacobus Piſtorienſis Minorita, cum incauti voluptate vinci ſe paſſi eſſent, & metuerent, ne ſuis præpoſitis criminis pœnas darent, acti in deſperationem in Mahumeticam ſpurcitiam, eierato Chriſto, ſe præcipites coniecere; verſique in hoſtes ſuis argutijs fidem oppugnarunt, vt flebiliter refert Pontifex b: *Pro certis*, inquit, *culpis tunc ab eis inſtinctu maligno commiſſis ob fragilitatem eorum carnis, ipſorum ſpiritum ſuperantis, vt euaderent ipſius ordinis diſciplinam, in mortiferæ corruerunt deſperationis abyſſum, & ſeſe in poteſtatem Saracenorum eaſdem partes*, nimirum imperij Vsbechi, *colentium tranſtulerunt, & tanquam exhominati ex priuatione nobilis intellectus, & mentaliter obcœcati ritum ipſorum Saracenorum obſcœnum & abominabilem aſſumpſerunt; cultumque profeſſi expreſſe fuerunt execratiſſimi Mahometi, & ſeſe more Saracenorum eorundem circumcidi fecerunt, ſeu promiſerunt, ſupradicta fide veriſſima publice abnegata. Præfati quoque Bonacurſius & Philippus, qui antea ſatagebant infideles prædictos rationibus veratiſſimis ſuperare, & ad fidem conuertere prælibatam, iacentes in volutabro peccatorum, Chriſti fideles in dictis partibus exiſtentes, & ad eas etiam accedentes, ſuis falſis & ſophiſticis argumentis confundere ac perſequi coram eiſdem infidelibus damnabiliter ſunt moliti; ex quo fideles ipſi multas & diuerſas contumelias pertulerunt*. Pœnituit poſtea eos patrati flagitij; cumque veniam poſcerent, vſus clementia Pontifex proximo anno pridie kal. auguſti prædicatorum in Inſubria præpoſito c, vt Bonacurſium ac Philippum; & Minoritarum Etruſcorum præfecto d, vt Iacobum eccleſiæ conciliarent, partes dedit; quibus binis literis adiecta eſt hæc temporis nota: *Dat. Auin. II. kal. auguſti anno XVIII.*

Nonnulli ad euang. prædicandum miſſi deficiūt a fide.

a Eod. an. ep. com. 1601.

b Sup. ep. 13

Eandem oppugnāt

Reſipiſcentes eccleſiæ conciliantur.

c Eod. ep. d Sup. ep. com 1601

Clarius pœnitentiæ & conſtantiæ fidei ſtatuit e trophæum Stephanus Vngarus Minorita in vrbe Saray martyrij corona redimitus, cum primo voluptate corruptus, metuque religioſæ diſciplinæ exterritus, ac dæmonum, qui ſe illi obijciebant, victus inſidijs, ad Mahometanos defecit. Tum flagitij pœnitens publice impiam ſuperſtitionē damnauit; varijs ſuppliciorum generibus affectus, reſtitutus eſt diuinitus ſanitati: ardenti fornace clauſus, inde illæſus exijt. Demum in carcere bipenni ad collum ſauciatus, & ferro confoſſus, ad rogum conſtanter perrexit, in quo ſæpius igne diuinitus extincto, a furentibus Saracenis gladijs, haſtis, ſecuribus oppreſſus animam Deo reddidit, ac poſt mortem miraculis claruit. Eodem anno Dominicum Minoritam Vngarum occiſum a Tartaris, nudatum cute, atque in tormentis diuinas laudes decantaſſe tradunt f. Guillelmum etiam Anglum pariter Minoritam in Salamaſtrenſi Saracenorum vrbe, dum conſtanter euangelium promulgabat, ac Mahumeticam ſectam refellebat, trucidatum. Superiora porro licet anno proximo geſta, inſtitutæ tamen de propagata apud Tar-

e Marc. Olyſſ. ex veteri chron. l. 8. c. 37. Luc. Vuad. an. 1334. n. 5. etc.

Stephan' Minorita martyrio affectus.

f Id. ib.

Dominic' Minor. in tormētis diuinas laudes celebrat.

Tartaros religione orationi coniungenda viſa ſunt.

Oborta controuer. an diuina eſſentia conſpicia tur.

a To.9.p.1. ep.ſecr. pag.108. Io. Vill. l. 10. c.230. M S. bibl. Vat. ſign. n.3764. in Io.xxii. Ptol. Luc. in hiſt.eccl. l.24. c. 42. & alij.

45 Agitari cœpta eſt a per hæc tempora apud ſedem Apoſtolicam quæſtio, an inſtorum animæ a corporibus ſegregatæ, quibus nulla criminis labes expianda ſupereſt, diuinitatem facie ad faciem, vt loquitur Apoſtolus, ante extremi iudicij diem intueantur. Diſſenſerant ea de re doctores, neque huiuſmodi controuerſia adhuc ab eccleſia fuerat definita: quam cum Ioannes dirimi percuperet, in ſuis ad Cardinales collationibus ſcripturæ ſacræ oracula: ac patrum dicta in vtramque partem protulit, iuſſique ſunt Cardinales, præſules, alijque doctores, obiecta anathematis religione, controuerſiam diligentiſſime excutere, & quæ a ſanctis patribus pronuntiata reperirent, conferre. Libellum etiam de ea ſcripſit Pontifex, quem Petro archiepiſcopo Rothomagenſi tranſmiſit, in quo nil e ſuo, ſed dicta tantummodo ſcripturę ſacræ, vel patrum deprompſit b. Conflata eſt Ioanni a multis ingens inuidia, ipſum eam quæſtionem mouiſſe, & contrariam catholico dogmati opinionem tueri, tunc demum ac non ante ſanctorum animas diuinæ eſſentiæ aſpectu potituras, cum Chriſtus eam feret ſententiam: *Venite benedicti patris mei, poſſidete regnum, &c.* ac plures Pontificis famam laccerabant.

Libellus in ea quæſt. a Ioann. editus.

Adducitur Ioann. in inuidiã a maleuolis.

b To.9.p.2. ep. ſecr. pag. 169.

Cum vero Pariſijs nonnulli doctores eam controuerſiam agitarent, in quibus erat ſupremus Minoritarum præfectus, & in eam inclinarent ſententiam, animas ante corporum reſumptionem claro diuinitatis intuitu non frui; ſparſaque eſſet calumnia, Pontificem eius opinionis auctorem & ſigniferum eſſe, Philippus Francorum Rex einſdem opinionis ſequaces durioribus verbis catholicæ fidei ardore ſuccenſus increpuit, mortem etiam vt hæreticis minatus c, ni dicta reuocarent. At Pontifex, vt calumniam a ſe propulſaret, pluribus literis apud Regem Reginamque Francorum queſtus eſt d, rem ſibi a maleuolis affictam, nec ſe quidquam in ea ſtatuiſſe quæſtione, ſed dicta patrum tantummodo veritatis indagandæ ſtudio collegiſſe, quæ ab archiepiſcopo Rothomagenſi Gallicis verbis reddi, ac Regi exponi iuſſit e. Philippum vero rogauit f, ne quæſtionem vtramque in partem agitari vetaret, quo ex ea diſceptatione emicaret rei veritas.

c Io. Vill. ſup. c 230

Purgat. ſe contra eorum calũnias.

d To 9.p.2 ep. ſecr. pag.195. & 196. & p.1. ep ſecr pag. 102.

e Ead p. 2. pag. 196.

f Ib. pag. 195.

Philippo Regi Francorum.

46 Regalem notitiam volumus non latere, quod dudum ad noſtrum auditum relatio fide digna perduxit, quod nonnullos magiſtros in theologia audiueras aſſerentes quod; fili chariſſime, tua magnificentia illos induxerat, vt quod animæ ſanctæ ante ſuorum reſumptionem corporum videbant clare diuinam eſſentiam prædicarent; immo plus eorum aliqui ſeu aliquis aſſerebant ſeu aſſerebat, quod illum ſeu illos, qui hoc facere rennebant ſeu renuebat, capitulaueras ſatis dure. Ab alijs vero audiuimus, quibus fidem prorſus adhibemus, quod præceptum tale ſeu inductio ab ore regio non proceſſit: ſed vt princeps amator veritatis, quam diligis & in tuo regno prædicari deſideras & ſeruari, aliquibus qui forſan dicebant ſeu fingebant ſe propter metum aliquem non audere talia prædicare, dixiſti quod metu cuiuſquam perſonæ non ſinerent veritatem in præmiſſis vel alijs prædicare. Hoc profecto dicere decebat, & decet regiam maieſtatem. Cum autem hanc quæſtionem B. Auguſtinus interdum in ſcriptis ſuis reputauerit valde dubiam, & circa eam variaſſe dicatur; & nedum ipſe, ſed & multi doctores alij circa iſtam materiam varient; propter hoc, vt veritas poſſit melius aperiri, nos interdum in noſtris ſermonibus mentionem habuimus, non proferendo verbum de noſtro capite, ſed dicta ſcripturæ ſacræ & ſanctorum, præcipue illorum quorum ſcripturæ ab eccleſia ſunt receptæ; multique tam Cardinales, quam alij coram nobis & alibi in ſuis ſermonibus pro & contra de iſta materia ſunt locuti: & nedum in ſermonibus, immo publice, prælatis ac magiſtris in theologia præſentibus, eſt in curia pluries queſtio huiuſmodi, vt ſic plenius poſſet inueniri veritas, diſputata.

Oſtendit Auguſtinum & alios variaſſe de ea quæſt. ſe. ſiſſe.

47 Et quia, fili dilectiſſime, forſan tibi dicitur, quod nos non ſumus in theologia magiſter, audi quid vnus ſapiens dicat: *Non quis*, inquit, *ſed quid dicat intendit*. Vtinam, fili, ſicut & alias meminimus nos ſcripſiſſe, vellet audire quæ in noſtris ſermonibus diximus regia celſitudo, & vt ſuperius prædiximus, vnum verbum de capite noſtro nos nõ protuliſſe reperies; ſed quæ vel Chriſtus, vel Apoſtoli, vel ſancti patres & doctores eccleſiæ protulerunt. Hæc venerabili fratri noſtro Petro Rothomagenſi archiepiſcopo tradidimus, vt ea ſi tibi liberet intendere, duceret exponenda: cui & nunc ſcribimus, vt hæc impleat, ſi tuæ placuerit maieſtati. Profecto, amantiſſime fili, ſi quæ circa iſtam materiam aliqui ſcripſerint & dixerint ſciret tua magnificentia, merito miraretur. Interdum quidam hoc ſcripſerunt & dixerunt, quod hæc quæſtio erat tua, quod tua prudentia per totum regnum partem illam prædicari tanquam veram faceret, & aliam vt hæreticam reprobari; multiſque comminati ſunt religioſis & ſecularibus ſub vmbra tui culminis, ſi partem illam, quod animæ ſeparatæ diuinam eſſentiam non videant, & viſionem quam vocat Apoſtolus facialem, quod de illa procedit quæſtio, illos capi facerent per inquiſitores hæreticæ prauitatis. Hæc, fili chariſſime, licet veritate vt ſupponimus careant, quamquam bene credamus, quod ad hæc facienda & dicenda tuam excellentiam duxerint ſtimulandam, ad honorem regium nequaquam pertinere noſcuntur.

Vt ſuam non deprompſerit ſententiam.

Et quia, amantiſſime fili, ſcimus quod in his vel alijs, vt elucidetur veritas intendes, rogamus beneuolentiam regiam, vt per fidelem ſeu fideles nuncios magiſtris in theologia & baccalarijs Pariſijs legentibus & degentibus facias nunciari, quod talibus minis illatis non obſtantibus quilibet dicere & diſputare & prædicare valeat, quod ſibi iuxta doctrinam euangelicam & apoſtolicam diſputandum videbitur & etiam prædicandum; donec aliud ordinatum per ſedem fuerit Apoſtolicam, vel etiam declaratum: ſic enim ad veritatem quæſtionis prædictæ poterit promptius perueniri. *Dat. xiv. kalend. decembris anno xviii.* Nulla ex his Ioanni hæreſeos nota impingi poteſt, cum tantummodo quæſtionem nondum ab eccleſia deciſam expenderet; ac non ſua ſed ſanctorum patrum dicta depromeret. Vt vero orthodoxam ſententiam confirmauerit, ſequenti anno dicetur.

Iubet indagendæ veritatis cauſa quæſtionem ventilari.

48 Conſultus eſt inter alios Durandus epiſcopus Meldenſis, de quo hæc Iacobus Cardinalis tituli S. Priſcæ a: *Cum tempore felicis recordationis domini Ioannis Papæ xxii. dubitatio apud aliquos eſſet mota, an animæ ſanctorum purgatæ a peccatis & pœnis peccatorum ante reſurrectio-*

a M.S. bib Vat ſign. n.208.

ctionem vel iudicium generale eſſent Dei eſſentiam viſuræ vel non, multi ſapientes & doctores etiam in theologia de hac materia diſquirentes, vt vel ſic ad veritatem dictæ quæſtionis pertingere poſſent, multa & diuerſa ac aduerſa dixerunt, & eorum etiam aliqui ſcripſerunt: inter quos fuit bonæ memoriæ Durandus epiſcopus Meldenſis famoſus & antiquus magiſter in theologia, qui ſuper dicta materia ſcribens, & illud quod ſcripſerat mittens dicto domino Papæ, conatus fuit oſtendere, quod error erat aſſerere, quod dictæ animæ a carne reſolutæ & purgatæ non viderent diuinam eſſentiam ante reſurrectionem & iudicium generale. Quæ ſcriptura per dictum dominum Papam tradita fuit ad videndum aliquibus magiſtris in theologia. Concepta illa erat ſubiectis verbis. a

Durādus pro parte affirmante ſcribit.

Libellus epiſcopi Meldenſis.

a Ext. in M.S. bibl. Vat. ſign. n. 4006. pag. 285. &c.

Eiuſdem hac de re commentarius.

49 *Prima facie videtur quod dicere, quod animæ ſanctorum decedentium ſine peccato mortali, & poſtquam purgatæ ſunt a culpa veniali, ſi quam habent, vel a pœna cuiuſcumque culpæ debita, non videant Deum facie ad faciem vſque poſt reſurrectionem corporum, eſt negare articulum de deſcenſu Chriſti ad inferos, quod patet ſic: Chriſtus non deſcendit ad inferos ſecundum corpus, quia illud totum triduum vſque ad reſurrectionem iacuit in ſepulchro; nec ſecundum deitatem, quia ſecundum illam eſt vbique. Igitur deſcendit ſecundum animam. Ad quem finem? Ad hunc, vt animas ſanctorum patrum & aliorum, quæ erant in limbo inferni, liberaret ſecundum illud Zachariæ IX. Tu autem in ſanguine teſtamenti tui eduxiſti vinctos tuos de lacu. In inferno autem non eſt niſi duplex pœna, pœna ſenſus & pœna damni: in limbo autem ſanctorum non fuit pœna ſenſus, ſed ſolum damni, quæ eſt carentia viſionis diuinæ, a qua nullus poteſt liberari niſi per viſionem diuinam, quia priuatio alicuius non tollitur niſi per actum oppoſitum. Ergo ſi deſcēſus animæ Chriſti ad limbū inferni fuit propter liberationem animarum ſanctarū, quæ tunc ibi erāt, neceſſe eſt quod liberauerit eas a carentia viſionis diuinæ, quod nō potuit fieri niſi dando eis viſionem beatam: & qui negat quod animæ ſanctorū veteris teſtamenti, quæ fuerunt in limbo inferni, non videant Deum viſione beata vſque poſt reſurrectionem, negat articulum de deſcenſu Chriſti ad inferos. Et confirmatur, quia Lazarus ſiue anima eius ante paſſionem Chriſti erat in limbo, ſeu in ſinu Abrahæ in magna conſolatione, vt euangelica teſtatur ſcriptura Luc. XVII. multo magis anima Abrahæ erat in magna conſolatione & lætitia. Quid igitur contulit deſcenſus animæ Chriſti ad inferos? Si dicatur, quod tunc perductæ ſunt ad claram viſionem & eius fruitionem, habetur propoſitum. Si vero dicatur, quod non, ſed quod ſolum perducti ſunt ad ampliorem lætitiam & conſolationem: contra quia ſecundum prophetiam Zachariæ iam allegatam, quæ ſecundum ſenſum naturalem intelligitur de deſcenſu animæ Chriſti ad inferos, Chriſtus eduxit ſanctos ſiue animas ſanctorum de limbo, ſic enim ſcribitur: Tu autem in ſanguine teſtamenti tui eduxiſti vinctos tuos de lacu; dare autem vnam conſolationem magnam vel paruam de futura liberatione non eſt eos liberare de vinculis, nec educere de carcere. Ergo propter conſolationem ampliorem datam ſanctis in limbo exiſtentibus non fuiſſet impleta dicta prophetia. Relinquitur ergo quod perducti fuerunt ad viſionem Dei.*

Primum argum. ex vaticinio Zachariæ petitum.

Vrgetur.

50 *Item Lucæ XXIII. legitur, quod Chriſtus exiſtens in cruce, dixit latroni iuxta ſe crucifixo: Mecum eris in paradiſo. Iſtud autem non poteſt intelligi quoad corpus Chriſti & latronis, quia corpus Chriſti fuit in ſepulchro & corpus latronis alicubi, & neutrum in paradiſo. Oportet ergo quod intelligatur quoad animam, ita quod anima Chriſti & anima latronis fuerunt eodem die in paradiſo: & cum paradiſus ſit duplex, vnus ſcilicet corporalis, ſcilicet cælum empyreum, & alius ſpiritualis ſcilicet viſio beata, in primo paradiſo ſcilicet cælo empyreo non fuerunt illo die animæ Chriſti & latronis, tum quia anima Chriſti deſcendit ad inferos ſecundum articulum fidei, tum quia anima Chriſti non aſcendit in cælum empyreum vſque ad diem aſcenſionis, ſcilicet cum corpore. Relinquitur ergo, quod anima latronis fuit illo die cum anima Chriſti in paradiſo ſpirituali, qui eſt viſio beata.*

Secundū idque valdiſſimum ex verbis Chriſti ad latronem.

Item in epiſtola ad Philippenſes I. cap. dicit Apoſtolus: Mihi viuere Chriſtus eſt, & mori lucrum; & ſubdit: Quid eligam ignoro. Coarctor autem e duobus: deſiderium habens diſſolui, & eſſe cum Chriſto, multo magis melius: permanere autem in carne, neceſſarium propter vos. Ex primo verbo, quod dicit: Mihi viuere Chriſtus eſt, & mori lucrum; poteſt argui: Si lucrum erat Apoſtolo mori, quid erit lucrum niſi illud quod ſubditur: Deſiderium habens diſſolui & eſſe cum Chriſto? Ergo intentio Apoſtoli erat, quod ſi diſſolueretur a corpore, quod reciperet pro lucro quod eſſet tantum cum Chriſto. Et qualiter? Nunquid ſecundum viſionem humanitatis Chriſti ſolum? Certe non, quia anima ſeparata a corpore non habet oculos corporales vt videat corporalia, & in eis delectetur: & ſi cognitione ſpirituali ſolum per fidem cognoſcat humanitatem Chriſti. His verbis Durandum ſupponere errorem, nimirum animas ſeparatas non percipere corporalia mentali intuitu, plures doctores arguerunt; qua de re inferius. Pergit ille, *nullum eſt ei lucrum maius, quam eſſet viuere, quia etiam dum Chriſtus viueret ante reſurrectionem & poſt, conuerſabantur cum eo, & ipſum corporaliter videntes & ipſum ſpiritualiter credentes non habuerunt ex hoc ſolo magnum lucrum tale, quale expectabat Apoſtolus a Deo: Mihi viuere Chriſtus eſt, & mori lucrum; ſubiungit enim, quod diſſolui & eſſe cum Chriſto multo melius eſt, quam permanere in carne: iſtud autem non eſſet melius, ſi anima Apoſtoli reſoluta a carne non videret Deum viſione beata; ſed ſolum crederet in ipſum, quia hoc habebat exiſtens in carne, & vltra hoc augebatur eius meritum quotidie; quod non habet locum poſt mortem: & ſic mori & eſſe ſolum illo modo cum Chriſto non eſſet melius, immo multo deterius quam permanere in carne; & eſſet damnum magis quam lucrum. Et ſi dicatur quod immo, quia poſt mortem homo non poteſt peccare nec amittere gratiam, in qua deceſſit, ſicut poteſt ante mortem; non valet propter duo. Primum eſt, quia homo exiſtens in gratia ante mortem non poteſt amittere gratiam per peccatum, niſi velit, quia omne peccatum eſt voluntarium. Secundo quia, licet ſecundum legem communem homo non ſit certus quin cadat a gratia; tamen Apoſtolus fuit de hoc certus per reuelationem, ſicut ipſe dicit Rom. VIII. Certus ſum enim quia neque mors, neque vita, &c. Ergo propter certitudinem de non amittendo gratiam poſt mortem non dicebat Apoſtolus, quod mori eſſet ſibi lucrum, vel diſſolui & eſſe cum Chriſto eſſet multo melius, quam permanere in carne; ſed ſolum propter viſionem beatam, quam expectabat, & quam in raptu expertus eſt in tranſitu quodam.*

Tertium ex verbis Apoſtoli.

51 *Item Apoſtolus loquens de ſe & de conſimilibus perfectis, qui totaliter exeunt perfecti & purgati*

gati ex hoc mundo', dicit II. ad Corinth. v. ſcimus quoniam ſi terreſtris domus noſtra huius habitationis diſſoluatur, ædificationem ex Deo habemus, domum non manufactam, ſed æternam in cælis. Igitur ſpiritus & animæ iuſtorum & perfectorum, qualis fuit Apoſtolus, non habent niſi duplicem habitationem, vnam terreſtrem in corpore mortali, aliam cœleſtem, ad quam tranſeunt diſſoluta prima habitatione terreſtri: habitatio autem cæleſtis, ſi accipiatur corporaliter ſolum, nihil proficit animæ ſeparatæ, quæ in puris corporibus delectabile non habet, cum ſit ſpiritus. Ergo oportet, quod accipiatur ſpiritualiter, ita videlicet, quod animæ ſanctæ, dum abſoluuntur a corpore, tranſeunt ad cæleſtem habitationem, quæ eſt viſio, qua beati tam homines quam angeli vident faciem Patris, qui eſt in cælis.

Quartum ex II. ep. ad Corint. ex quo probatur SS. animas cælo excipi.

Quintum ex apocalypſi.

Item apocal. VI. dicit Ioannes; Vidi ſub altare Dei animas interfectorum propter verbum Dei, et teſtimonium Ieſu Chriſti, quod habebant, & clamabant voce magna, dicentes: Vſquequo Domine ſanctus & verax non vindicas ſanguinem noſtrum de his, qui habitant in terra? Et data ſunt illis ſingulæ ſtolæ albæ; per quas intelligitur gloria animæ. Igitur iam habebant remunerationem, quantum ad animam, quamuis non totalem quantum ad totum compoſitum ratione corporis, quod glorificabitur ſolum in reſurrectione generali: & ideo dictum eſt illis, vt requieſcant, id eſt expectarent adhuc tempus modicum, donec impleatur numerus conſeruorum, qui interficiendi ſunt ſicut & illi. Item apoc. VII. Vidi turbam magnam, &c. ſtantem ante thronum & in conſpectu agni, amicti ſtolis albis; & in eod. cap. dicitur: Hi ſunt, qui venerunt ex magna tribulatione, & lauerunt ſtolas ſuas in ſanguine agni. Ex quibus omnibus datur clare intelligi, quod ſancti martyres ſtatim poſt mortem glorificantur quantum ad animam, quæ gloria vocatur ſtola alba; licet expectent gloriam corporis in generali reſurrectione. In duabus ſtolis finaliter veſtientur omnes ſancti, ſecundum illud prouerb. vltimo: Omnes domeſtici eius induti duplicibus.

Sextum e ratione ſumptū.

52 *Item promptior eſt Deus ad remunerandum bonos, quam ad puniendum malos. Sed mali decedentes in peccato mortali ſtatim puniuntur quantum ad animam, quantum anima ſeparata capax eſt pœnæ. Ergo boni decedentes perfecte purgati remunerantur quantum ad animā, quantum anima ſeparata capax eſt viſionis beatæ, quæ eſt facie ad faciem, quia ad hoc corpus aut nihil operatur aut modicum. Minor probatur ſcilicet quod mali decedentes ſtatim poſt mortem puniuntur in anima, quantum ipſa capax eſt, dum eſt ſeparata; dicitur enim Lucæ XVI. de diuite epulone: Mortuus eſt diues, & ſepultus eſt in inferno; quod non poteſt intelligi quantum ad corpus, quod forte ſepultum fuit in pulchro ſepulchro; ſed quantum ad animam, de qua dicitur ibidem ex perſona Abrahæ: Et nunc hic conſolatur, ſcilicet Lazarus, tu vero cruciaris. Item Iacobi I. dicitur: Beatus vir qui ſuffert tentationem, quoniam cum probatus fuerit, accipiet coronam vitæ. Sed tota probatio hominis eſt in hac vita. Ergo eo finita veri probati accipient coronam vitæ, quæ non eſt aliud quam viſio Dei facie ad faciem.*

Septimū e ritu eccleſiæ.

Ad idem concurrit generalis ritus & auctoritas totius eccleſiæ, de Apoſtolis enim cantat eccleſia ſic: Iſti ſunt veri ſancti, quos elegit Deus in charitate non ficta; & ſequitur: Et dedit illis gloriam ſempiternam. Hæc autem gloria, non eſt gloria corporis, quæ eſt in reſurrectione; ſed gloria animæ quæ conſiſtit in viſione diuinæ eſſentiæ.

Item de eiſdem cantat eccleſia: Modo coronantur & accipiunt palmam; & ſic idem quod prius. De martyribus viro cantat in hymno eccleſia: Terrore victo, &c. vſque, vitam beatam poſſident. Ergo beati ſunt ſaltem quantum ad animam: beatitudo autem animæ conſiſtit in beata viſione, &c. interiectis pluribus alijs argumentis ſimilibus, ſubijcit Durandus: *Ex quibus patet, quod generalis ritus eccleſiæ, qui in talibus maximam auctoritatem habet, confitetur Deum laudans, quod ſancti poſt mortem & ante reſurrectionem glorificantur quantum ad animam.*

Idem auctoritatibus SS. patrum confirmatur. Gregorij.

53 *Beatus etiam Gregorius lib. IV. dialogorum cap. XXIX. dicit, reſpondens quæſtioni Petri diſcipuli quærentis, ſi ante reſurrectionem corporum in cælo recipiuntur animæ ſanctorum: reſpondet, quod iuſtorum animæ, vt hac carnis clauſtra exeunt, in cæleſtibus ſedibus recipiuntur, iuxta illud: Vbicumque fuerit corpus, &c. quia illa procul dubio, vbi Redemptor eſt corpore, illic & colliguntur ſanctorum animæ; & Paulus deſiderat diſſolui & eſſe cum Chriſto. Qui ergo Chriſtum in cælo eſſe nō dubitat, nec Pauli animam eſſe in cælo negat qui dixit: Scimus quod ſi domus noſtra &c. Sed quærit: Si igitur & in cælo nunc animæ ſunt iuſtorum, quid eſt quod in die iudicij pro retributione ſua iuſtitia recipient? Reſpondet Gregorius: Hoc eis nimirum reſtat in iudicio, quod nunc animarum ſola, poſtmodum vero corporum beatitudine perfruentur. Data ſunt illis interim ſingulæ ſtolæ albæ, & dictum eſt illis, vt requieſcerent, &c. qui itaque ſingulas ſtolas acceperunt, binas in iudicio ſtolas habituri, quia modo animarum tantummodo, tunc autem animarum & corporum gloria lætabuntur. Item in eod. lib. cap. XXVIII. dicit ſic: Eſſe ſanctorum animas in cælo, ſacri eloquij teſtificatione credidiſti: oportet vt per omnia verum eſſe credas & iniquorum animas in inferno quia ex retributione internæ iuſtitiæ, ex qua tam iuſti gloriantur, neceſſe eſt, vt per omnia iniuſti crucientur: nam ſicut electos beatitudo glorificat, ita crede neceſſe eſt, quod a die exitus ſui ignis reprobos exurit. Et ecce quam expreſſe & clare dicit Gregorius, quod animæ ſanctorum poſtquam reſolutæ ſunt a corporibus ſtolam, quæ eſt beatitudo animæ, quæ in dicta viſione conſiſtit, recipiunt.* Interiectaque auctoritate Bedæ dicentis, pueros baptiſmo ablutos mox cælo excipi, addit Durandus argumentum ex ratione petitum: *Deus etiam, qui dicit: Non remanebit opus mercenarij apud te vſque mane; mercedem beatorum operariorum finito tempore non retardabit reddere operationem ſine cauſa: cum autem perfecta merces, quam Deus promiſit ſanctis ſuis, ſit beatitudo animæ, & beatitudo corporis neceſſaria eſt; quare beatitudo animæ retardetur ei ſtatim poſtquam reſoluta eſt a corpore, cum ipſa ſit capax tali beatitudine, nec ad eam recipiendam indigeat corpore, nec vt ſubiecto aut obiecto?*

Bedæ.

Confirmatur ratione.

54 *De beatitudine autem corporis, quod non reddatur modo, iuſta cauſa eſt, quia corpus non poteſt glorificari ſine anima, ſine qua non viuit, &c. & cuius organum fuit in merendo, & ſine qua ad ipſum non poteſt pertinere meritum, pro quo reddendum eſt præmium, quod corpus non glorificabitur donec reuniatur animæ, quod erit in reſurrectione: dicere autem, quod animæ ſanctorum non glorificentur vſque poſt reſurrectionem corporum, multum derogat ſinceritati fidei; cum enim de die iudicij & reſurrectione, quæ tunc erit, Chriſtus ſaluator noſter nihil voluerit reuelare Apoſtolis, immo dixit:*

Digitized by Google

De die autem illa nemo ſcit, neque angeli in cælo, ſed tantum Pater; ſi tota merces noſtra, ſcilicet beatitudo animæ & beatitudo corporis, differatur vſque ad diem illum, de quo nec angeli ſciunt aliquid, nec reuelandum eſt Apoſtolis, nec Filius voluit aliquid reuelare, infirmi poſſent de facili ſcandalizari in fide, cogitantes quod merces paradiſi ſanctis promiſſa, eſt eis reddenda pro tempore ſic diſtante, quod nullus ſcit de hoc aliquid dicere; ſicut fuit dictum magiſtro Arnaldo Catalano, qui volebat præfigere tempus antichriſti: Magiſter Arnalde, ſi vultis prudenter dicere, aſſignetis tantum tempus aduentus Chriſti. Et infra.

Et communi doctrina eccleſiæ.

55 *Item ſecundum doctrinam communem eccleſiæ poſt mortem hominis non aſſignatur niſi triplex ſtatus animarum decedentium, quia quædam detinentur in purgatorio, illæ videlicet, in quibus erat aliquid purgandum: quædam vero deſcendunt in infernum, ſcilicet animæ damnatorum: aliæ vero aſcendunt in paradiſum, ſcilicet animæ ſanctorum & purgatorum. Si autem animæ ſanctorum non vident Deum vſque poſt reſurrectionem corporum, tunc non eſſent in paradiſo, nec in inferno, nec in purgatorio; ſed haberent alium ſtatum confictum. Et ſic patet perquam periculoſus error ſit dicere, quod animæ beatorum non glorificantur ante reſurrectionem corporum, neque animæ malorum puniantur quouſque ſuis corporibus vniantur.*

Contrariorum argumentorum ſolutio. Primum eſt præmium nō dari niſi poſt iudicium.

56 Soluit dein Durandus aduerſariorum argumenta contendentium, animas ſanctorum ab omni labe purgatas Deum niſi poſt generale iudicium nō viſuras; quem errorem hæreticorum Catharorum fuiſſe ait. Argumentū primum id ponit: *Præmium vel pœna non reddentur bonis vel malis poſt mortem niſi per diuinum iudicium. Sed diuinum iudicium non fiet vſque ad finem poſt reſurrectionem. Igitur vſque tunc non præmiabuntur boni, nec punientur mali*. Huius ſyllogiſmi minor de futuro in fine ſeculi iudicio multis auctoritatibus Iſaiæ cap. III. Danielis XII. Ioelis III. Mat. III. XI. XXII. Marci XX. Apoſtoli I. ad Corinthios. V. II. Petri. V. tum multis alijs ſacris oraculis confirmatur. Ad quam propoſitionem reſpondet Durandus, duplex eſſe iudicium; aliud generale futurum in orbis cōſummatione, de quo ſuperiora oracula loquuntur: aliud *particulare & occultum*, inquit, *quod fit de quolibet homine poſt mortem, de quo dicitur eccleſ.* XXXVIII. *Memor eſto iudicij mei, ſic enim erit & tuum: mihi heri, & tibi hodie. Et iſto iudicio iudicatur quilibet in morte ſua non ſecundum totum hominem, quia deſinit eſſe; ſed ſecundum principalem partem, videlicet animam, quæ non deſinit eſſe; & ſecundum quam ſolum aut principaliter attenditur totum meritum & demeritum: & de iſto iudicio non eſt vera minor propoſitio, nec auctoritates ſcripturæ ad eius probationem adductæ de iſto iudicio intelligunt; ſed ſolum de finali & generali.*

De duplici iudicio diſtinguitur.

Secundū ex futilibus argutijs petitū

Secundum argumentum hoc eſt: *Illi debetur præmium per ſe, cui competit per ſe mereri tale præmium; quia ſi per ſe præmietur qui per ſe non meretur, non eſt condigna retributio. Sed anima non meretur per ſe, quia tunc omnis anima ſeparata poſſet mereri, nec corpus meretur ſine anima. Ergo totius hominis conſtituti ex anima & ex corpore eſt mereri per ſe. Igitur & præmiari per ſe. Non ergo vnum ſine altero*. Huic argumento reſpondetur, animam coniunctam corpori per actionem liberi arbitrij, ſuppoſita gratia, mereri per ſe & principaliter, quamuis non totaliter, ſed vt quod: corpus autem mereri vt quo, ſcilicet organo, fiat actio: proinde poſt mortem præmio affici animam, quæ ſine corpore præmij ſit capax, non corpus, cum non ſit capax niſi coniunctum animæ: integrum vero hominem, vtpote compoſitum ex corpore & anima coniunctis, præmio non donatum iri niſi poſt reſurrectionem. Indirecte etiam retorto argumento in aduerſarium reſpondetur, ſi ſolus homo per ſe præmio donandus, qui per ſe ſolus mereatur, ſequi animam nullo præmio poſt mortem affectum iri; non itaque excipiendam cælo, non cæleſte gaudium ſuſcepturam, tum etiam animas ſeparatas purgatorijs flammis non cruciari.

Tertium ex parabola euāg

Tertium argumentum objicitur: *Promittitur & datur denarius illi ſolum, qui in vinea domini laborauit. Sed anima non laborauit ſine corpore, nec e conuerſo, ſed totus homo. Ergo toti homini ſolum debet dari præmium.* Oſtendit Durandus fallax eſſe hoc argumentum, & mutare quid in quale: licet enim quis locarit operam certo indutus cultu, non colligi, ſi eam veſtem exuat, mercede fraudandum; præcipue enim attendi id, quod meretur, ac minus principaliter id quo mereatur.

Quartum ex æquiuoca voce beatitudinis.

Quartum argumentum: *Perfecte beatus nihil amplius poteſt deſiderare. Sed viſio Dei nobis promittitur tanquam finis omnium deſideriorum noſtrorum. Ergo ſi anima videt nunc Deum nihil debet nec poteſt expectare. Sed naturaliter anima corpus expectat tanquam illud, ſine quo perfecta non eſt, ſicut pars ſeparata a toto imperfecta eſt, perfecta tamen dum eſt in toto.*

Diſtinguitur de beatitudine partiali & totali.

57 Hæc ita ſoluuntur a Durando: *Cum dicitur quod perfecte beatus nihil amplius poteſt expectare, vel deſiderare; dicendum quod beatitudo poteſt accipi dupliciter, vno modo prout includit omnem perfectionem homini poſſibilem, & ſic Boethius dicit, quod beatitudo eſt ſtatus omnium bonorum aggregatione perfectus, & qui habet talem beatitudinem nullum poteſt amplius deſiderare; & ſic nullus homo erit beatus vſque poſt reſurrectionem. Alio modo accipitur beatitudo pro ſuprema & optima operatione hominis, & hæc conſiſtit in viſione diuinæ eſſentiæ facie ad faciem: & qui habet talem beatitudinem, adhuc poteſt plus deſiderare & optare, quia beatitudo ſic accepta eſt eligibilior cum quocumque alio bono ſibi adiuncto: & illo modo anima ſeparata habet beatitudinem, & poteſt deſiderare vniri corpori, & habere beatitudinem corporis ſibi vniti*. Et infra: *Item principale non dependet ex acceſſorio, ſed e conuerſo: quantum autem ſpectat ad præmium beatitudinis, anima quæ eſt ad imaginem Dei, eſt principatiua, corpus autem eſt acceſſorium tamquam illud, quod non glorıatur donec plene ſit ſubditum animæ. Ergo ridiculum eſt dicere, quod anima non beatificetur quouſque vniatur copori, cum ipſa ſit capax beatitudinis ſine corpore, non autem corpus ſine anima.*

a Aug. 12. ſup. geneſ. ad lit. & XV. de Trin c. XXV.

Ad auctoritates vero ſanctorum Auguſtini a & Bernardi, ab aduerſarijs obijci ſolitas, oſtendit nil ex ijs concludi poſſe, quam animas beatas non tanto impetu in contemplationem & fruitionem diuinæ eſſentiæ ob inſitum appetitum in corpus ferri, quanto poſt reſurrectionem ferentur, quæ aliquorum eſt opinio; quamuis alij contrarium ſentiant; *Cum dicitur*, inquit, *quod animæ reſolutæ a corpore conſtituuntur in placidis ſedibus, donec recipiant corpora ſua; non eſt intelligendum de ſedibus corporalibus, quia animæ ſeparatæ pro ſtatu illo non conferunt complacentiam vel diſplicentiam: ſed* (errat in hoc auctor) *placidam ſedem vocat gradum*

dum

Poſt iudicium ſutura ſunt beatiores extenſiue.

dum beatitudinis imperfectæ, quam habet anima ſeparata reſpectu beatitudinis, quam habebit reſumpto corpore: tunc enim beatitudo erit maior extenſiue; quia anima beatificabitur non quantum ad mentem & quantum ad intellectum & voluntatem, ſed etiam quantum ad vires inferiores ſenſitiuas & appetitiuas, quæ perficiunt corpus; & etiam intenſiue ſecundum aliquos, quia anima clarius videbit Deum, et feruentius diliget: quam opinionem videtur approbare B. Auguſtinus dicens, quod anima ſeparata retardatur quodammodo ex naturali appetitu adminiſtrandi corpus, ne tota intentione feratur in Deum, quamuis aliqui non aſſentiant Auguſtino in hac parte. Subdit immo eoſdẽ ſanctos in alijs locis explicatius referre, animas ante generale iudicium diuina gloria potiri, & ſingulas ſtolas accepiſſe; quæ ſtola felicitas eſt animarum. Ad auctoritatem vero apocalypſis de animabus, quæ viſæ ſunt ſub altari, ex interpretatione S. Bernardi a reſpondet: *Eſt notandum, quod licet Bernardus fuerit vir magnæ deuotionis in oratione & ſermonibus; non fuit tamen magnæ auctoritatis in expoſitionibus, & ideo in talibus qui vult poteſt eum tenere vel negare ſine reprehenſione: propter reuerentiam tamen eius diſcurramus per dicta ſua.*

a Bern. in ſerm. de omnibus SS.

Ad Bernardi auctoritatẽ reſpondet

Refellit deinde, prout Bernardi verba Durandus, aduerſarijs tamen, dum hæc redarguit, in eum diſceptandi occaſionem dedit: *Dicit quod illud altare, ſub quo clamabant ſancti, corpus eſt domini Saluatoris: & iſtud poteſt tolerari accipiendo corpus pro humanitate, & quod ſubdit: Interim ergo felices animæ ſub Chriſti humanitate quieſcunt, nimirum in quam deſiderant angeli proſpicere; non eſt bene dictum, nec ſecundum intentionem beati Petri 1. Petr. 1. de quo loco ſumuntur illa verba: humanitas enim Chriſti ſecundum naturam inferior eſt natura angelica ſecundum illud pſalmi, & allegatur per Apoſtolum ad Hebr. Minuiſti eum paulo minus ab Angelis. Quomodo ergo angeli deſiderant proſpicere in humanitatem Chriſti? nequaquam, ſed diuinitatem eius, quam habet cum Patre & Spiritu ſancto, immo eandem. Quod autem dicitur, quod veniet tempus, ſcilicet in reſurrectione, quando animæ exaltentur ſuper altare, id eſt ſuper humanitatem Chriſti, non prælatione, ſed viſione & contemplatione, quia videbunt non ſolum humanitatem Chriſti, ſed diuinitatem; ſi intelligatur, quod videbunt diuinitatem intenſius & clarius, tolerari poteſt, cum de hoc ſint opiniones inter doctores: ſi autem intelligatur, quod tunc videbunt & non prius, negandum eſt omnino, nec auctoritas Ioannis in apocalypſi, cuius ſenſum putat ſe habere & non habet, ſic intelligenda eſt, ſicut ipſe eam exponit.*

1358 Attigerat Durandus doctiſſime controuerſæ rei veritatem: at plures in contrariam abiere opinionem, atque commentarios b edidere, parati tamen Pontifici poſt diſcuſſam controuerſiam decretoriam latuꝛo ſententiam adhærere, & cogere intellectum in obſequium fidei. Cum vero Durandus vel in ſententiæ ſuæ probationibus, vel in ſoluendis aduerſariorum argumentis nonnulla erronea, vel ab æmulis in improbum detorta ſenſum permiſcuiſſet, grauiſſimã eſt paſſus inuidiam; adeo vt etiam a fidei cenſore in ius vocatum fuiſſe, Gallorum tamen Regis patrocinio tectum, ferant. Conſtat certe eius ſcripta acerrime diſcuſſa c fuiſſe a theologis, qui in pontificia curia verſabantur, ex quibus vnus præſtans ſcientia hæc Durando obiecit in ſuo commentario pro parte aduerſa edito: *Prima, inquit, difficultas & error eſſe videtur, quia vult non eſſe lucrum mori & eſſe cum Chriſto, niſi videatur Chriſti humanitas facialiter: cum tamen maximum ſit gaudium, maxima felicitas, & beatitudo videre Chriſtum eſſe in gloria humanitatis, & ſcire eum eſſe dominum; quod iſti doctori non eſt lucrum, cum dixerit Chriſtus, quod hoc eſt vita æterna, &c. & quem miſiſti, &c. Secunda difficultas & error eſt quia dicit, quod anima ſeparata non habet oculos corporales, vt videat corporalia & in eis delectetur; quod eſt error peſſimus, quia tunc anima non poſſet dicere: Delectaſti me Domine in factura tua; nec diabolo fuiſſet ad pœnam, quod eiectus eſt de cœlo, nec Angelis ad delectationem eſſet cognoſcere corporalia, nec anima ſeparata delectaretur in cognoſcendo corpora nobiliſſima: & incidit in errorem Auerrois, qui ponebat, quod ſubſtantiæ ſeparatæ, & maxime nobiliſſimæ non cognoſcunt inferiora, quia intellectus eius viléſceret. Vult inſuper iſte doctor quod Chriſtus non poteſt videri ab anima ſeparata, quia nõ habet oculos: ponit ergo quod humanitas videatur cum oculis, & non intellectu: cum tamen ſit obiectum intellectus, & ſit quædã ſubſtantia, et quod intueri nõ poteſt quod non poteſt oculo corporali videri, quod eſt hæreticum. Tertius error eſt quia dicit, quod ſi anima cognitione ſpirituali ſolum cognoſcat Chriſti humanitatem, cum per fidem cognoſcat eam, nullum eſſet ei lucrum mori, & eſſe cum Chriſto magis, quam viuere: & ſic videtur ponere, quod in anima ſeparata non poſſit eſſe cognitio humanitatis Chriſti niſi per fidem, quod eſt falſum, habent enim cognitionem facialem humanitatis Chriſti.*

a b Ext. in bibl. Vat. M.S. ſign. n. 4004 & aliud 5007.

Sparſi a Durando in eius cõmentario nonnulli errores.

Diſcuſſi acerbe. c M.S. bib. Vat. ſign. n. 4007. pag. 22.

Quinam ij fuerint.

Cum hæc a theologis obijcerentur Durando, ex ea occaſione nouæ controuerſiarum turbæ in pontificia curia obortæ fuerunt: quas Joannis XXII. iuſſu a doctoribus ventilatas refert Iacobus Nouellus tit. S. Priſcæ a.

a M.S. bib. Vat. ſig. n. 4006. pag. 208.

1359 *De dicta, inquit, ſcriptura extraxerunt decem vel vndecim dubia, vt eis viſum fuit, de quibus formantes decem vel vndecim quæſtiones, quæ propoſitæ erant in titulis earum, vtrum catholicum, an hæreticum, vel erroneum ſit dicere dictum illud, quod dictus magiſter Durandus dixerat. Qui articuli per modum tantum quæſtionum propoſiti diuerſis doctoribus in curia tunc exiſtentibus, traditi fuerunt per dictum dominum Papam ad examinandum; a quo etiam mihi, licet renitenti, traditi fuerunt.* Præcipuæ harum quæſtionum erant de angelorum & animarum ſeparatarum ſtatu, qua nempe ratione percipiant corporea, atque ex his voluptatem vel dolorem trahant: tum de Chriſti humanitatis viſione, & num angeli eam, quamquam natura inferiorem, proſpicere cupiant: quas Cardinalis Nouellus in ſuo erudito commentario ita diſcutit.

Card. tit. S. Priſc. eoſdem ventilat.

Titulus. Quod in angelis & animabus ſeparatis a corpore, in quibus non eſt potentia ſenſitiua quæ non operatur niſi in organo corporali, non poteſt eſſe delectatio vel triſtitia, quæ ſequatur cognitionem ſenſitiuam organicam in eis: ſed quia per intellectum res corporales & ſenſibiles cognoſcunt, idcirco in talium rerum cognitione delectantur.

Quæſtio de cognitione quã habent animæ ſeparatæ.

Quia animæ a corporibus ſeparatæ poſſunt cognoſcere res corporales, non per ſenſus corporeos, quos non habent, ſed per mentem vel intellectum, idcirco & in cognitione humanitatis Chriſti, cauſata in intellectu eorum vel a præſentia humanitatis Chriſti, prout magis exiſtimo, vel per aliquas ſpecies impreſſas menti, vt aliqui dicunt, multum delectantur, vt ſupra oſtendebatur: non quidem delectatione ſenſuali, ſed delectatione mentali, qua

 ſe-

ſequitur cognitionem intellectualem humanitatis Chriſti, Vnde non ſequitur, quod ſi animæ ſeparatæ a corpore oculo corporali non vident Chriſti humanitatem, & per conſequens nec delectantur in tali viſione delectatione corporali, quod propter hoc non videant Chriſti humanitatem oculo mentali, & quod non delectentur in tali viſione delectatione ſpirituali, vnde & Damaſcenus 11. lib. cap. XIV. loquens de lætitijs vel delectationibus dicit: Lætitiarum ea quidem ſunt animales, ea vero corporales. Animales quidem ſunt, quæcumque ſunt ſolius animæ ipſius ſecundum ſe ipſam, quæcumque ſunt circa diſciplinas & contemplationem. Corporales vero ſunt, quæ cum communione animæ & corporis fiunt, & propterea corporales vocantur; ſolius autem corporis nequaquam inueniet aliquis lætitias. Rurſus lætitiarum ea quidem ſunt vera, ea vero ſunt mendaces. Et quæ quidem ſolius mentis ſunt ſecundum doctrinam & contemplationem: quæ vero cum corpore ſecundum ſenſum ſunt. Et ita lætitiæ vel delectationes corporales fiunt ex communione animæ & corporis, quæ communio non eſt in animabus a corpore ſeparatis; ſed bene ſunt in eis lætitiæ & delectationes, quæ ſunt ſolius animæ, quæ ſecundum ſeipſam eſt.

Videns pienali oculo.

Habent mentes ſuas delitias.

Tit. Quod licet animæ humanæ a corporibus ſeparatæ propriè non ſentiant res corporales ſenſu corporeo, quia talem ſenſum non habent; dicuntur tamen illæ ſentire ſenſu intellectiuo, vel per intellectum, qui vnus exiſtens eodem ſentit viſibilia, & ſic de alijs ſenſibus: & ex prædictis ſoluitur quæſtio, ſcilicet quod animæ ſeparatæ per intellectum ſentiunt res corporales & ſenſibiles, quia talem cognitionem ſequitur delectatio vel triſtitia. cap. VIII.

Vt animæ ſentire dicantur.

60 *Verum eſt tamen, quod animæ a corporibus ſeparatæ ſentire dicuntur, non accipiendo ſentire pro actu ſenſus exterioris; ſed accipiendo ſentire pro percipere delectabile vel contriſtatiuum: quam perceptionem habet anima ſeparata non per ſenſum corporis, ſed per cognitionem mentis; vnde & Hugo 11. lib. de ſacramentis part. XVI. cap. III. exponens illa verba Gregorij de animabus damnatorum: In igne eo ardent, quo ſe ardere vident; dicit: Quid ſibi vult, putatis, hoc quod dicit, quia anima in eo ipſo ardent, quo ardorem ſuum vident? In rebus corporalibus non ita eſt, vt ardorem ſentiat quicumque ignem conſpicatur. Quæ eſt viſio illa animæ, quia ſentit omne quod videt; vel ſi non omne, hoc certe quod ad pœnam videt? Et reſpondens ſubdit: An quia ſenſus animæ, quando per corpus egreditur, ideo diuerſis modis percipit, & ob quadam eminus conſtituta corporali ſenſu non percipit, quia ad percipienda illa inſtrumentum corporalis ſenſus non ſufficit? ibi enim ſenſus deficit, vbi amplius inſtrumentum non ſufficit: propterea illi ſenſus, qui inſtrumenta magis ſufficientia habent, maiorem in percipiendo vim habent. Oculus longe poſita videt, tactus vero ſentire non poteſt niſi immediate contingentia: ſi inſtrumentum tangendi æque vt videndi perſpicax eſſet, æque tactus vt viſus eminus conſtituta perciperet.*

Quid igitur vbi inſtrumentorum nulla diuerſitas erit, quare non omnis ſenſus æqualis erit, vt videlicet ſit illic idem videre quod tangere, tangere quod dolere? Conſtat autem, quod cognoſcere aliquid contriſtatiuum diuerſis ſenſibus corporalibus non poteſt eſſe ſine diuerſitate inſtrumentorum ſentiendi: inſtrumentum enim videndi, audiendi, tangendi, & olfaciendi non poteſt eſſe vnum & idem propter diuerſitatem complexionum, quæ dicta inſtrumenta requirunt, vt ſint apta potentijs ſenſitiuis ad ſuum proprium opus exercendum: & ideo vbi talis diuerſitas inſtrumentorum nō eſt, non ſunt actus ſentiendi corporales diuerſi. Quapropter cum in anima ſeparata, ſecundum eum, non ſit diuerſitas inſtrumentorum ſentiendi; ſed eodem videat & tangat & alia opera, quæ ſenſibus attribuuntur, anima exerceat, non faciet hoc niſi per vnum intellectum, quo omnia, quæ diſtincti ſenſus percipere poſſunt, ſolus percipit, & multo plura quam diuerſi ſenſus percipere poſſunt: propter quod non per ſenſum corporalem, ſed per intellectum anima a corpore ſeparata dicitur ſentire delectabilia vel triſtia; in rebus enim ſpiritualibus idem eſt viſus qui auditus, & idem auditus qui viſus, & ſic de alijs ſenſibus, quia intellectus valet omnia iſta, dicente Auguſtino xv. lib. de Trin. cap. x. Foris, cum per corpus hæc fiunt, aliud eſt locutio, aliud viſio: intus autem cum cogitamus, vtrumque vnum eſt, ſicut auditio & viſio: duo quædam ſunt inter ſe diſtantia in ſenſibus corporis, in animo autem non eſt aliud atque aliud videre & audire; ac per hoc, cum locutio foris non videatur ſed potius audiatur, locutiones tamen interiores, hoc eſt cogitationes, viſas dixit a Domino ſanctum euangelium, non auditas. Auguſtinus etiam xv. lib. de Trinitate cap. v. loquens de Deo dicit: Illa vita, quæ Deus eſt, ſentit atque intelligit omnia, & ſentit mente non corpore, quia ſpiritus eſt Deus; non autem ſicut animalia, quæ habent corpora, per corpus. Sentit Deus, non enim ex anima conſtat & corpore, ac per hoc ſimplex illa natura ſicut intelligit ſentit, ſicut ſentit intelligit; idemque ſenſus qui intellectus eſt illi: vnde ſi in Deo, ex eo quod non eſt corpus nec conſtat ex anima & corpore, idem eſt ſenſus qui intellectus, & ſicut intelligit ſentit, & ſicut ſentit intelligit, non corpore nec per corpus, ſed omnia iſta dicitur agere ſola mente; eadem ratione dicetur, quod animæ humanæ a corporibus ſeparatæ, quia non ſunt corpus nec ſunt corporis forma actualiter corpus informantes, non per corpus nec per organa corporalia ſentiunt illa, quæ ſentiunt, ſed per intellectum, & eodem ſentiunt quo intelligunt, & quo intelligunt ſentiunt, quia ſolo intellectu iſta faciunt. Ex quibus videtur dicendum, quod licet anima a corpore ſeparata oculo corporali non videat res corporales, quarum viſione corporali delectetur vel triſtetur; videt tamē mente et intellectu res corporales, quarum viſione mentaliter delectatur vel affligitur, quia ſunt ei vel delectabiles vel contriſtatiuæ: quas res corporales, ſi intellectu non videret, cum eas oculo corporali videre non poſſit, in nullius rei corporalis viſione delectaretur vel triſtaretur, cuius contrarium ſupra oſtenſum eſt.

Solo intellectu percipit quæ diſtinctis ſenſibus corporis percipi poterant.

Illuſtratur id exemplo petito ex Deo.

61 His de animarum ſeparatarum ſtatu poſitis, quærit Iacobus Nouellus Cardinalis, an verba Apoſtoli ad Philippenſes cap. 1. *Mihi viuere Chriſtus eſt, & mori lucrum. Quid eligam ignoro: coarctor autem e duobus deſiderium habens diſſolui, & cum Chriſto eſſe, multo autem melius: permanere autem in carne neceſſarium propter vos;* ita intelligenda ſint, vt Apoſtolus mortem optet, vt per fidem Chriſtum videat, an vt eius humanitatem diuina exornatam gloria, an vt Chriſtum ſecundum deitatem facie ad faciem intueatur; & concludit [a] conceptam a Paulo fuiſſe ſpem potiundi diuinæ eſſentiæ gloria; nec tamen negaſſe illum, quin glorificatam humanitatem intuiturus [b] eſſet; beatitudinem in diuinæ eſſentiæ viſione ſitam [c]; nec modo Paulum expetiiſſe humanitatem tantum circumfuſam gloria, ſed etiam diuinitatem intuitiue proſpicere [d]: neque [e] enim, vt ait, viſionem humanitatis Chriſti

Quis ſenſus ſit huius vocis, Mihi viuere Chriſtus, &c.

[a] lbid.
[b] Cap. 10.
[c] Cap. 11.
[d] Cap. 12.
[e] Cap. 13. 14. 15. 16. 17. 18.

Digitized by Google

ſti per præſentiam ; nec viſionem eius deitatis per fidem, vel demonſtrationem ex effectibus quibuſcumque, vel per ſcientiam, ſatiare humanam mentem, ſed tantummodo eam viſionem deitatis Chriſti, quæ eſt per eius præſentiam in ratione obiecti beatificantis. Demum preſſius in examen adducit Durandi verba, ac primum arguit a ſanctorum animas ſeparatas non tantum per fidem, ſed intuitiue Chriſtum ſecundum humanitatem videre: *Animæ*, inquit, *ſanctorum exiſtentes cum Chriſto, non vident per fidem Chriſti humanitatem, ſed vident eam intuitiue & præſentem, cum ſint in eius præſentia: quæ viſio, cum non fiat per ſpeciem alienam, ſed per ipſinſmet rei præſentiam, nec ſit obſcura vel ænigmatica, non poteſt dici quod talis viſio humanitatis Chriſti ſit per fidem aut ſpeculum & ænigma; ſed eſt intuitiua vel facialis, quæ duæ viſiones ſpecie diſtinguuntur: videre autem ſic humanitatem glorificatam multo maius lucrum eſt, quam videre eam ſolum per fidem, ſic enim eam vident ſancti angeli, & eam ſic videntes multum gaudent, vt ſupra dicebatur: de quibus tamen conſtat, quod non vident eam ſpiritualiter per fidem, ſed per rei præſentiam. Apoſtoli etiam poſt reſurrectionem Chriſti eius humanitatem glorificatam viderunt, licet illa gloria vel claritas corporis Chriſti non eis appareret, vt alibi dicebatur per Auguſtinum xv. quæſtione in lib. quæſtionum ad Oroſium: quam tamen claritatem viderunt non per fidem, ſed per rei præſentiam & intuitiue Apoſtoli, qui cum eo fuerunt quando transfiguratus fuit in monte; quæ viſio magnum lucrum eis attulit, vt alibi etiam declarabatur, & multo maius quam eſſet lucrum videre Chriſti humanitatem per fidem ſolum.* At quamuis ingens felicitas ſit videre Chriſti humanitatem, iuxta illud Lucæ x. *Beati oculi qui vident, quæ vos videtis: dico enim vobis, quia multi Reges & prophetæ voluerunt videre quæ vos videtis, & non viderunt; & audire quæ auditis, & non audierunt*; maior etiam felicitas ſit videre Chriſtum fidei oculo, quam corporis, & etiam maior videre humanitatem colluſtratam diuina gloria, vt vident animæ ſegregatæ a corporibus; tamen concludit Iacobus Cardinalis cum Durando, Apoſtolum aliud longe præſtantius lucrum ſpe concepiſſe, nimirum diuinitatis proſpectum, cum quo viſio humanitatis Chriſti radiantis gloria conferenda non ſit. *Quia*, inquit, *ſancti & gloſſa exponunt hæc verba Apoſtoli, quod ideo cupiebat diſſolui, vt in Chriſti præſentia eſſet, non ſolum vt Chriſti humanitatem glorioſam præſentialiter videret, nec eam per fidem ſolum cognoſceret; ſed vt eius deitatem facie ad faciem videret, quod lucrum multo maius eſt quaſi incomparabiliter, quam ſint prima duo lucra, cum hoc ſolum lucrum faciat hominem ſimpliciter beatum, quod non faciunt alia duo lucra ſine iſto.* Cum etiam nonnulli Durandum carperent, ſcripſiſſe, habitationem cæleſtem nihil ſanctorum animabus profuturam, ſi diuina viſione carerent, ipſum tutatus eſt Iacobus Cardinalis, eiuſq; intelligenda verba, *non quod talis habitatio non proſit, ſed quod non proſit ad illud, ad quod probandum Apoſtolus dicit: Scimus quoniam, ſi terrena, &c.* Cum vero Durandus dixiſſet, aduerſus Bernardum diſceptans, verba: *In quem Angeli deſiderant proſpicere*, non intelligenda de humanitate Christi, cui naturæ dignitate antecellerent; ſed de diuinitate tantummodo, ſententiam Durandi ita confutauit.

a Cap. 19.

Animæ ſeparatæ vident intuitiue Chriſti humanitatem glorificatam.

Concluditur optaſſe Apoſtolum intueri diuinitatē.

Tit. Quod Chriſti humanitas non debet adorari adoratione latriæ, niſi ex eo, quod eſt vnita in perſona perſonæ Verbi: ſed ſi per intellectum diuidatur a Verbi perſona, non debet adorari adoratione latriæ, ſed adoratione ſuprema duliæ, quæ hyperdulia vocatur, quia ipſa Chriſti humanitas ſecundum ſe ſumpta creatura eſt, quæ rationalem animam beatificare non poteſt; & minus quæcumque alia creatura debet adorari adoratione latriæ. Ex quo concluditur, quod vltimus finis creaturæ rationalis non debet poni in quacumque creatura.

An Chriſti humanitas adoranda ſit.

62 *a Chriſti humanitas, ſi per ſe conſideretur, & non vt eſt coniuncta in perſona perſonæ Verbi, adoranda non eſt, nec ei cultus latriæ eſt exhibendus, & ſi adoretur vel exhibeatur ei talis cultus, hoc non fit propter ipſum, ſed propter Verbum, cui coniuncta eſt in perſona, dicente Damaſceno* III. *lib. c.* XXXII. *Caro Chriſti ſecundum naturam quidem ſuam, ſi diuidas ſubtilibus intelligentiis, quod videtur ab eo, quod intelligitur, inadorabilis eſt, vt creatura: vnita autem Deo Verbo, propter ipſum & in ipſo adoratur: quemadmodum Rex & nudus adoratur & veſtitus, & purpura vt nuda quidem purpura conculcatur & proiicitur, regale autem facta indumentum adoratur & honoratur & glorificatur, & ſi quis hanc perforauerit, morte quam multoties condemnatur: ſicut autem & lignum nudum neque eſt tactui inacceſſibile, igni autem connexum & carbo factum non propter ſeipſum, ſed propter copulatum ignem inacceſſibile fit, & non ligni natura exiſtit inacceſſibilis, ſed propter copulatum ignem inacceſſibile fit, & non ligni natura exiſtit inacceſſibilis, ſed carbo ſecundum ignitum lignum; ita ſecundum ſui ipſius naturam quidem non eſt adorabilis, adoratur autem in incarnato Deo Verbo non propter ſeipſam, ſed propter vnitum ei ſecundum hypoſtaſim Deum Verbum: non adoramus quando carnem adoramus nudam, ſed carnem Dei, ſcilicet incarnatum Deum. Et Auguſtinus exponens illud pſalmi nonageſimi octaui: Adorate ſcabellum pedum eius quoniam ſanctum eſt; dicit: Conuerto me ad Chriſtum, & inuenio quomodo ſine impietate adoretur terra, ſine impietate adoretur ſcabellum pedum eius. Suſcepit enim de terra terram, quia caro de terra eſt, & de carne Mariæ carnem accepit. Et ideo cum ad terram te inclinas atque proſternis, non quaſi terram intuearis, ſed illum ſanctum, cuius pedum ſcabellum eſt, quod adoras, propter enim ipſum adoras, in cuius honore adoras ſcabellum pedum eius: & cum adoras illum cogitatione, ne remoneas in carne, & a ſpiritu non viuificeris: Spiritus eſt enim, qui viuificat; caro autem nihil prodeſt. Et gloſſa exponens dictum locum pſalmi, dicit: Sciendum eſt, quia in Chriſto terra eſt, id eſt caro, quæ ſine impietate adoratur; ſuſcepit enim de terra terram, quia caro de terra eſt, & de carne Mariæ carnem ſuſcepit. Hæc ſine impietate, a Verbo Dei, aſſumpta adoratur a nobis, quia nemo carnem eius ſpiritualem manducat, niſi prius adoret: non illam dico adorationem, quæ latria eſt, quæ ſoli Creatori debetur; ſed illa, quæ in dulia dignior eſt: dulia enim adoratio eſt, quæ etiam creaturæ exhibetur, quæ duas habet ſpecies, vnam quæ indifferenter hominibus, alteram quæ ſoli humanitati Chriſti exhibetur.*

a In quæſtionem, nonam, & decimam.

Si ſeparetur mente a Verbo cultu latriæ non eſt adoranda.

Si coniuncta Verbo ſuſpiciatur coniunctim adoratur. Damaſceni de ea auctoritas.

Alia Auguſtini.

Diſtinctio cultus, latriæ duliæ & hyperduliæ.

63 *Sic ergo ſecundum prædicta Chriſti caro vel eius humanitas, ſi adoretur adoratione latriæ non propter ſeipſam, nec etiam ſi ipſa per ſe ipſam ſumatur adoratur; ſed propter hoc, quia vnita eſt in perſona Deo Verbo, cui per ſe & ſecundum ſe adoratio latriæ debetur: vel etiam ſi non adoretur adoratione latriæ, ſed duliæ excellentiori, quæ dulia*

ab

Digitized by Google

ab aliquibus vocatur hyperdulia, ſimpliciter conſtat quod vel non adoratur adoratione latriæ, ſed hyperdulia, vel ſi adoretur adoratione latria non adoratur propter ſeipſam, ſed propter ipſum Verbum cui in perſona eſt coniuncta: quod non fieret ſi ipſa Chriſti humanitas ſecundum ſe ſumpta beatificare adorantem poſſet, tunc enim per ſe ſumpta & propter ſe adoratione latriæ adorari deberet, vt ſupra dicebatur. Cum ergo inter omnes res creatas magis digna ſit propter dona gratiarum & gloriæ Chriſti humanitas, vt probat Apoſtolus ad Hebræos prima: Tanto, inquit, melior angelis effectus, quanto differentius præ illis nomen hereditauit; vbi dicit gloſſa: Per hoc, quod dicit, effectus aperitur, quod hic loquitur de Chriſto ſecundum carnem; nam ſecundum hoc, quod Patris ſubſtantia conſubſtantialis agnoſcitur, non eſt factus, ſed natus de eo. Ergo ſermo verſatur ſecundum humanam naturam, ſecundum quam & minor fuit angelis paſſione, & maior ac melior gratiæ plenitudine, de qua etiam ipſi angeli ad menſuram accipiunt. Et ideo ait, quod ipſe Chriſtus tanto melior angelis eſt effectus, id eſt euidenter ſecundum hominem factus, quanto differentius nomen, id eſt differentiorem honorificentiam quam ante hereditauit, id eſt firmiter habuit quando ſurrexit & aſcendit. Et quia hoc poſſet habere, & non præ illis, addidit: præ illis; nam dum mortalis fuit, differens nomen habuit, quia angeli miniſtrabant ei; poſtquam immortalis magis differens, quia honorabilior, atque præclarior illis per omnia extitit: cum Chriſti humanitas etiam poſt eius reſurrectionem & aſcenſionem, ſi ſecundum ſe ſumatur, vel propter ſe, non ſit adoranda adoratione latriæ, manifeſtum eſt, quod Chriſti humanitas, & per conſequens nulla alia creatura quantumcumque ſublimis in gloria poteſt beatificare animam rationalem vel angelum: & per conſequens nulla creatura poteſt quæri, dum non habetur, vel delectari in ea, dum habetur a creatura rationali vt eius finis beatificatiuus. Et infra.

Humanitas Chriſti colatur tantũ ad Verbũ cultu latriæ adoratur.

Vt angelis minor & maior ſit.

Nulla creatura poteſt eſſe finis beatificus alterius.

Deus vt principiũ, & finis adorandus

64. Quod autem adoratio latriæ Deo debeatur ſoli, eo quod eſt creator et beatificator creaturæ rationalis, dicit Thomas II. ſumm. quæſtione LXXXIV. artic. II. in poſitione, vbi dicit, quod anima ſe offert Deo in ſacrificium ſicut principio ſuæ creationis, & ſicut fini ſuæ beatificationis: vnde cum ſecundum veram fidem ſolus Deus ſit creator animarum noſtrarum, in ſolo etiam eo anima noſtra beatitudo cõſiſtat: ideo ſoli Deo debemus ſacrificium ſpirituale, & ſoli etiam ei debemus offerre exteriora ſacrificia in ſignum, quod recognoſcimus nos ab eo eſſe creatos, et ab eo nos fore beatificandos: vnde ſicut creator animarum noſtrarum non eſt niſi Deus, ita beatificator animarum noſtrarum non eſt niſi Deus: propter quod vt noſtro creatori & beatificatori et ſoli offerimus ſacrificium cordis interius, & ſacrificium corporale exterius in ſignum recognitionis talium beneficiorum eius: propter quod ipſe ſolus quærendus eſt a nobis vt finis noſter beatificans, & nulla res alia tanquam finis beatificans. Nec obſtat ſi dicatur, quod dominus Chriſtus dixit Ioan. XVII. Hæc eſt vita æterna, vt cognoſcant te Deum verum, & quem miſiſti Ieſum Chriſtum; vbi videretur, quod vita æterna, quæ eſt finis beatificans formaliter creaturam rationalem, conſiſteret non ſolum in viſione deitatis, ſed etiam quod conſiſteret in viſione & cognitione humanitatis Chriſti. cuius contrarium ſupra dictum eſt: hanc enim obiectionem ſoluit Auguſtinus I. de Trin. cap. XIII. dicens: Quæ eſt autem vita æterna, niſi illa viſio, quæ non conceditur impijs? Vt cognoſcant te, inquit, vnum verum Deum, & quem miſiſti Ieſum. Quomodo & ipſum Ieſum Chriſtum, niſi quemadmodum vnum verum Deum, qui ſeipſum oſtendet illis? Non quomodo ſe oſtendet etiam puniendis in forma filij hominis. Vnde non in viſione humanitatis, quæ videbitur ab ipſis in iudicio, ſed in viſione diuinitatis Chriſti, quæ eadem eſt cum diuinitate Dei Patris, conſiſtit vita æterna; ſicut clare ibi dicit Auguſtinus. Et II. parte ſuper Ioannem ſerm. II. exponens iſta verba Domini: Hæc eſt vita æterna, &c. dicit: Ordo verborum eſt, vt te, & quem miſiſti Ieſum Chriſtum, cognoſcant ſolum verum Deum, conſequenter enim Spiritus ſanctus intelligitur, quia Spiritus eſt Patris, & Filij tanquam charitas ſubſtantialis & conſubſtantialis amborum. Et ſic vita æterna vel beatitudo non conſiſtit in cognitione humanitatis Chriſti, ſed eſſentialiter conſiſtit in aperta & faciali viſione diuinitatis.

Quo ſenſu ſit vita æterna videre Chriſtum

Tit. Quod angeli deſiderant videre Chriſti humanitatem glorificatam, & ab ipſa purgantur a neſcientia; & illuminantur ſuprema ſcientia, & perficiuntur donis gratiarum: propter quod & eam adorant & recognoſcunt eam ſupra ſe ipſos eſſe, non quantum ad naturam, ſed quantum ad gratiam; & ſic delectantur in re eis inferiore per naturam, non ſicut in vltimo fine, ſed ſicut in illo, quod eſt ad finem.

An angeli deſiderent proſpicere humanitatem Chriſti.

65. Quod autem [a] angeli beati hoc etiam modo quærant aliqua corporalia, & in eis etiam delectentur; & quod etiam quærant & delectentur in aliquibus, quæ infra eos ſunt per naturam, hoc modo ſcilicet, vt ad finem, manifeſtum eſt & ex ijs, quæ iam dicta ſunt, & etiam in ſequentibus: conſtat enim, quod Chriſti humanitas eſt quædam res corporalis, infra angelicam naturam conſtituta per naturam, licet ſit ei ſuperior per gratiam & gloriam: hanc autem Chriſti humanitatẽ angeli proſpicere deſiderãt, iuxta illud, quod dicitur I. Petri I. Scrutãtes prophetæ in quod vel quale tẽpus ſignificaret in eis ſpiritus Chriſti, prænuntians eas, quæ in Chriſto ſunt paſſiones & poſteriores glorias: quibus reuelatum eſt, quia non ſibi ipſis, nobis autem miniſtrabant ea, quæ nunc nunciata ſunt vobis per eos, qui euangelizarunt vobis, Spiritu ſancto miſſo de cælo, in quem deſiderant angeli proſpicere. Quæ verba exponens Beda ſuper dictum locum, dicit: Conſtat pro certo quia tanta eius, qua paſſus eſt pro nobis hominis Ieſu Chriſti poſterior gloria ſucceſſit, vt etiam angelicæ in cælo virtutes, cum ſint æterna felicitate perfectæ, non ſolum immortalem deitatis magnificentiam, ſed & aſſumptæ humanitatis eius claritatem ſemper aſpicere gaudeant. Nec ſolum ſunt contenti, quod deſiderent videre humanitatis Chriſti claritatẽ, ſed etiam eam adorant adoratione hyperduliæ, & ei obediunt quando mittit eos ad procurandam ſalutem hominum, in hoc mundo viuentium, dicente Apoſtolo ad Hebr. I. Cum introducit primogenitum in orbem terræ, dicit: Et adorent eum omnes angeli Dei. Et ad angelos quidem dicit: Qui facit angelos ſuos ſpiritus, & miniſtros ſuos flammam ignis. Vbi dicit gloſſa: Cum ipſe Pater introducit primogenitum in orbem terræ, id eſt viſibilem carne aſſumpta, fecit apparere in mundo qui ante inuiſibilis erat in mundo, & ideo ait, iterum, quia aſſumptio carnis dicitur exitus a Patre & introductio in hereditatem, vbi iubetur adorari, vnde addit: Et adorent eum omnes angeli Dei. Adorent eum, qui paſſus eſt & mortuus: non enim de Deo verba iſta dicuntur, ſed de homine ſuſcepto: Adorent, inquam, eum omnes angeli Dei. Secundum humanitatem iubentur angeli adorare Chriſtum. Ex quo cum tan-

[a] In ſad. quæſt. c. 8.

Concluditur affirmatiue

Probatur Petri teſtimonio.

Et Bedæ interpretatione.

Et argumentatione Apoſtoli.

to

to meliorem angelis demonſtrat, quanto ſeruis dominum conſtat eſſe meliorem; ideo ſecundum carnem iuſſit a cunctis angelis adorari, dicens: Adorent eum omnes angeli Dei; & iuſſioni eius obtemperant, & ideo iterum dicit Pater de Filio, hoc quidem ad angelos pertinens: qui, Filius, facit ſpiritus caeleſtes angelos, id eſt legatos ſuos: & etiam flammam ignis, id eſt ſeraphin, qui ſunt de ordine ſuperiori, facit miniſtros ſuos. Vel ita diſtingue, vt angeli dicantur quando leuia nuntiare mittuntur: quando vero mittuntur ad vindictam, dicuntur ignis ardens. Et ſuper illud ad Hebr. 11. Omnes ſunt adminiſtratorij ſpiritus in miniſterium miſſi, dicit gloſſa: Hoc opus eſt Chriſti, qui angelis, nobis ſuperioribus, praecipit ad noſtram ſalutem ſuum exhibere miniſterium.

Angeli plura a Chriſto lumina accipiunt.

66 *Hae autem adoratio & obedientia, quam exhibent humanitati Chriſti omnes angeli, manifeſte oſtendunt, quod a Chriſti humanitate maximum commodum & vtilitatem angeli conſequuntur: purgantur enim etiam ſuperiores angeli a neſcientia per Chriſti humanitatem, & multa dona gratiarum conſequuntur: unde Dionyſius* VII. *cap. de angelica hierarchia dicit, quod theologi quaſdam caeleſtium eſſentiarum diſpoſitiones introducunt a prioribus ſacre eruditas: Dominum eſſe caeleſtium virtutum & Regem gloriae in caelo, qui eſt humanitatis receptus: quaſdam vero apud ipſum Ieſum quaerentes, & pro nobis ſuae diuinae actionis ſcientiam diſcentes, & eas ipſum Ieſum immediate docentē, & praelargientē eis, manifeſtantem ſuam humanam benignitatem: Ego enim, inquit, diſputo iuſtitiam & iudicium ſalutaris; vbi dicit Hugo: Actionem diuinam ipſius Ieſu vocat paſſionem & mortem, quam pro nobis ſuſtinuit, quae circa diuina dicitur, quia ſoli Deo poſſibile fuit, vt per mortem mortis deſtrueret poteſtatem. Huius ergo actionis ſcientiam caeleſtes eſſentias ab ipſo Ieſu quaerentes introducunt, vbi indumentum carnis aſſumptae ſanguine paſſionis cruentatum cernentes, dicunt: Quis eſt iſte qui venit de Edom, tinctis veſtibus de Boſra? & deinceps: Quare ergo rubrum eſt indumentum tuum, & veſtimentum tuum ſicut calcantiū in torculari? Ita ergo quaerentes, & diſcere appetentes introducunt. Introducunt etiam ipſum Ieſum; eos immediate & per ſemetipſum docentem, & manifeſtantem eis ſuam humanitatem, id eſt clementem benignitatem, quam nobis exhibuit. Quam manifeſtationem eis confert praelargiens, id eſt ante omnes alios largiens, ſcientiam operationis ſuae: Ego, inquit, diſputo iuſtitiam & iudicium ſalutaris. Et Ioannes Scotus dicit ibi: Quaedam caeleſtes virtutes a ſuperioribus diſcunt, quomodo Ieſus dominus eſt caeleſtium virtutū & Rex gloriae, & quomodo humanitas ipſius a diuinitate aſſumpta eſt, non vt aſſumptionis eius modum intelligant, ſuperat quippe omnem intellectum, ſed vt ipſam aſſumptionem ſupernaturaliter & ineffabiliter eſſe factam cognoſcant: quaſdam vero, id eſt excellentiſſimas eſſentias caeleſtes introducunt apud ipſum Ieſum, quaerentes immediate, ſcilicet quaerentes & diſcentes ab ipſo, ſiue pro nobis diuinae actionis, hoc eſt incarnationis, paſſionis, reſurrectionis, & aſſumptionis in caelum ſcientiam: & introducunt ipſum Ieſum docentem eas immediate & manifeſtantem eis praelargientē, hoc eſt prius quam caeteri largientē ſuam humanam, id eſt clementem, & ad ſalutem humani generis benignitatem. Sententia ergo ſcripturae approbat, quod dominus Ieſus proximas ſibi caeleſtes eſſentias ſemper doceat. Et ſuper illud eiuſdem lib. cap. 1. Ergo Ieſum inuocantes; dicit Hugo: Inuocationem facit ad Ieſum, qui eſt paternum lumen, quo mediante omnes ſpirituales illuminationes & dona gratiarum illuminandis diſtribuuntur.*

Dionyſij Areopag. ſententia.

Hugonis interpretatio.

Alia Scoti.

67 *Sic ergo a Chriſti humanitate purgantur angeli a neſcientia multarum rerum, quae ante neſciebant, & etiam multa dona gratiarum ab eo accipiunt: propter quod & ipſa Chriſti humanitas caput eſt angelorum, dicente Apoſtolo ad Epheſ.* 1. *Conſtituit illum ad dexteram ſuam in caeleſtibus ſuper omnem principatum & poteſtatem & virtutem, & dominationem, & omne nomen, quod nominatur non ſolum in hoc ſeculo, ſed etiam in futuro. Et omnia ſubiecit ſub pedibus eius: & ipſum dedit caput ſuper omnem eccleſiam, quae eſt corpus ipſius. Vbi dicit gloſ. Conſtituit illum in caeleſtibus ſupra omnem principatum, & poteſtatem, & virtutem, & dominationem, id eſt ſupra dignitatem horum ordinum angelicorum; & non ſolum ſuper hos quatuor, ſed etiam ſuper omne nomen, quod nominatur non ſolum in hoc ſeculo, ſed etiam in futuro, id eſt ſuper omne nominabile, quod vel iam ſcitur, vel in futuro ſcietur. Hoc dicit propter incarnationem Filij Dei, vt etiam homo factus ſuper omnes caelos eſſe dicatur & ſuper omnem creaturam, habens nomen Dei per naturam non per adoptionem. Et ne videretur praeeſſe omni creaturae dignitate tantum, & non poteſtate, ſubdit: Et omnia; quaſi non ſolum praeeſt omnibus dignitate, ſed & ſub eo ſunt &, id eſt quia omnia ſubiecit Deus Pater ſub pedibus eius, id eſt ſubiecit ei plene, vt per pedes plena ſubiectio notetur: vel ſub pedibus eius, id eſt ſub humanitate eius, quae ſignificatur per pedes, quia ſicut pes eſt inferior pars corporis, ita in Chriſto inferior natura eſt humanitas, quam etiam angeli adorant. Et ipſi homini Chriſto omnia ſubſunt: vnde & Dionyſius* IV. *cap. eccleſiaſticae hierarchiae loquens de Ieſu, dicit quod ſanctarum ſubſtantiarum, ſuper nos exiſtentium, ſeraphin ordo ſuppoſitus in duodenario alarum ſignificatur circa Ieſum ſtans, & collocatus beatiſſimis ipſius viſionibus, ſicut eſt fas, intuitum figens, & intelligibili diſtributione ſancte in caſtiſſimis ſucceſſionibus adimpletus. Quod exponens* Lincolnienſis *dicit: Ille ordo, qui in caeleſtibus ſuppoſitus eſt, videlicet ſeraphin ſtans, & collocatus ſeu firmatus circa Ieſum, hoc eſt ſemper habens intentionem ſtabiliter in ipſum erectam & directam, apponens ſeu innitens, hoc eſt totis viribus inhians, vt fas eſt, quia non ſupra id, quod ei competit, enitens beatiſſimis viſionibus ipſius, Ieſu ſcilicet, & repletus ſacre ſic videt enitendo intelligibili diſtributioni, id eſt intelligibili diſtributione diuinarum illuminationum ſuauiſſime delectantium tanquam vaporum & fragrantiarum optime olentium in ſuſceptibilibus, id eſt in viribus ſuſceptiuis ſpiritualium odorum.*

Angeli plures a Chriſto gratias hauriunt.

De illius excellentia dignitatis.

Omnia ſubiecta humanitati Chriſti.

68 *Ex quibus verbis tam Dionyſij & Hugonis & Apoſtoli, ac gloſſae & Lincolnienſis patet, quod a Chriſto, ſecundum quod eſt homo, angeli etiam ſupremi purgantur a neſcientia, & illuminantur donis gratiae perfectiuis, & ipſum nituntur intueri quantum fas eſt, vt ab eo ſuſcipiant illuminationes & bonos vapores gratiarum; & ex hoc etiam, quia tot & tanta recipiunt a Chriſti humanitate, in ſignum ſubiectionis & reuerentiae ac recognitionis tātorum beneficiorum Chriſtum adorant, non ſolum vt eſt Deus adoratione latriae, ſed vt eius humanitas eſt plena gratia & veritate, a qua non ſolū ad homines, ſed etiā ad angelos profluit riuus veritatis; et etiā gratiarū adoratione ſuprema hyperduliae. Vnde et Hieronymus in ſermone de aſſūptione B. Mariae dicit, quod angeli venerantur et adorant ſuper ſe Chriſtum Regē do-*

Vt Angeli eam dupli ci cultu adorent.

dominnm notum ex B.Virgine. Et aliquantulum ſupra dicta verba dicit: Omnis illa cæleſtis ciuitas congratulatur & veneratur motrem, cuius ſuper ſe adorat filium Regem, ante quem tremunt poteſtates, & curuatur omne genu, iuxta illud quod dicit Apoſtolus ad Philippen. c 2. Humiliauit ſemetipſum factus obediens vſque ad mortem, mortem autem crucis: propter quod & Deus exoltauit illum, & donauit illi nomen, quod eſt ſuper omne nomen, vt in nomine Ieſu omne genu flectatur cæleſtium, terreſtrium, & infernorum; vbi dicit gloſ. Nunc incipit de claritate eius ſecundum hominem, quæ ab eius reſurrectione ſumpſit exordium: vt enim Chriſtus reſurrectione clarificaretur, prius humiliatus eſt paſſione. Humilitas claritatis eſt meritū, claritas humilitatis eſt præmium: ſed hoc totum factum eſt in forma ſerui, in forma enim Dei ſemper fuit & erit claritas. Quid ergo & quantū humilitas mereatur, hic oſtendens, dicit: Propter quod, ſcilicet quia tam humiliter Chriſtus paſſus eſt merendo, & Deus Pater exaltauit illum, dando immortalitatem & impoſſibilitatem; & donauit per gratiam illi homini Chriſto nomen, quod eſt ſuper omne nomen, id eſt honorificentiam, ſcilicet quod vocatur Deus, & hoc ante reſurrectionem habuit: ſed poſt reſurrectionem quod erat in euidenti, poſitum eſt vt ſcirent dæmones & homines. Cum erga dicitur: Propter quod exaltauit illum; ſatis apparet propter quid exoltauit, id eſt propter obedientiam vſque ad mortem crucis. In qua ergo forma crucifixus eſt, in ipſa exa tatus eſt. Donauit ergo ſecundum hominem Chriſto ſecundum carnem mortuo, reſurgenti, & aſcendenti, vt in nomine Ieſu flectatur omne genu cæleſtium, terreſtrium, & infernorum; id eſt imperia eius fateantur ſubiecti angeli, homines, & dæmones. Cum ergo Chriſti humanitatem glorificatam angeli proſpicere deſiderent, & ab ipſa tam illuminationem ſcientiæ, quam dona gratiarum accipiant, in cuius recognitionis beneficium ipſam adorant (quæ licet ſit angelis inferior per naturam, ſuperior tamen omnibus eis eſt per gratiam & gloriam) idcirco patet, quod angeli in aliqua re corporali, & quæ inferior eſt eis per naturam delectentur, & quærunt feruenter eius conſpectum & viſionem, non quidem vt ſuum finem vltimum & optimum, ſed vt ordinatum ad finem vltimum & optimum, &c.

Quam cla ritatē poſt reſurrectionem humanitas ſit adepta.

69 Hactenus Iacobus tit. S. Priſcæ Cardinalis, qui poſtea adepto pontificatu hos commentarios, ab aliquibus theologis diligentiſſime diſcuſſos, in lucem edidit, proteſſus hæc a ſe tanquam priuato doctore, non papali decreto dicta, quæ Romanæ eccleſiæ auctoritati ſubiecit, præfixo illi procemio, cuius partem decerpimus.

Vt Benedictus ſua ſcripta excuti a theologis voluerit.

Tradidi, inquit, *dictam ſcripturam examinandam tribus doctoribus in theologia, vt diligenter viderent, ſi aliquid erroneum vel hæreticum, aut non probabile in dicta ſcriptura inueniretur; etſi erat vtile quod dicta ſcriptura in mundum redigeretur. Quam cum vidiſſent, & diligenter examinaſſent, dixerunt mihi & coram multis Cardinalibus, quod dictam ſcripturam examinauerant, quæ vt videbatur eis, erat catholica, nulli errorem circa ea, quæ fidei ſunt, includens: ſed vel ſimpliciter dicta mea concludebant, vel probabiliter dicta erant; & quod videbatur eis eſſe expediens, quod in mundum poneretur: quod fieri feci, vtens conſilio Auguſtini, qui de ſe loquens primo de Trinitate cap. 121. dicit: Meditationes meas ne obliuione fugiant ſtylo alligo, ſperans de miſericordia Dei, quod in omnibus veris, quæ certa mihi ſunt perſeuerantem me faciet. Si quid autem aliter ſapio, hoc quoque ipſe mihi reuelabit ſiue per occultas inſpirationes atque admonitiones, ſiue per manifeſta eloquia ſua, ſiue per fraternas ſermocinationes.* Et infra: *Et quia quando incœpi ſcribere, habui tranſumptum ſcripturæ dicti epiſcopi* nempe Durandi, *in ſecundo loco poſui eius verba, ex quibus videbantur dictæ quæſtiones eſſe formatæ: & prout melius potui in dictis locis illa verba eius, quæ poterant habere bonum intellectum & ſanum, declaraui: in illis autem locis, in quibus non fuit mihi viſum, quod bene vel rationabiliter dixiſſet, eius verba, vt melius potui, reprobaui per ſcripturam & dicta ſanctorum: in locis autem, in quibus mihi viſum fuit, quod non bene nec ad eius intentionem verba eius accepta fuerant per illos, qui dictos articulos extraxerunt, oſtendi quod ipſe non dixerat illa, quæ ei per illos imponebantur.* Et infra: *Volo quod hæc dicta mea, ſicut & alia ſcriptura mea, ſic accipiantur ſicut magiſtraliter dicta, & non ſicut papaliter dicta, nec ſicut demonſtrata, niſi in quantum per dicta ſcriptura vel per illa, quæ ex ſcriptura diuina deducuntur, concluduntur vel per rationem certam & euidentem, vel per dicta ſanctorum doctorum per eccleſiam approbatorum: alia vero vt probabiliter dicta accipiantur. In omnibus autem tam præſentem ſcripturam, quam alias meas ſuppono correctioni & emendationi ſanctæ Romanæ eccleſiæ, volens ex nunc credere & tenere, quod ipſa decreuit eſſe credendum & tenendum: nec ſolum determinationi ſanctæ Romanæ eccleſiæ & ſucceſſorum meorum ſuppono dicta mea ſcripta; ſed etiam cuiuslibet ſententiæ, quæ rationabilior vel probabilior videretur.*

Quis illi in ſcribēdo finis.

Scripta ſubijcit cenſuræ eccleſiæ.

IESV CHRISTI

Annus 1334.

Ioannis PP. XXII. annus 19. · Vac. Imp. Occid. 21. Andronici Ivn. Imp. Or. 3.

1 VRgebat ſuſcepta pro reſtituenda in Syria Chriſtiana religione conſilia Romanus Pontifex, ſoldanumque Babylonium religioſorum virorum opera ſolicitabat a, vt conſecratas dominico cruore terras fidelibus redderet, cum ad ſacrum bellum felicius conficiendum anno a partu Virginis milleſimo trecenteſimo trigeſimo quarto ind. ſecunda, cōprimendum meditatus Orchanē Regem Turcarū, qui Græcis & Latinis grauiores excurſionibus ſuis clades inferebat; atq; in belli ſocietatem alliciendum Conſtantinopolitanū Imperatorem arbitratus, altius & auguſtius conſilium ad hæc perducenda molitus eſt, intermiſſam orientalis cum occidentali eccleſia coniunctionem redintegrare. Apoſtolicis itaque literis Andronicum ad Græcos in gremium eccleſiæ reuocandos hortatus, propoſuit b inflictas diuinitus ob ſchiſma inueteratū pœnas, hinc a Turcis inde a Catalanis vexari Imperium; illud vero ex funeſta cum eccleſia diſſenſione attritum ad priſtinum ſplendorem, ſi ſchiſma ſuſtulerit, excitatum iri.

a To. 9. p. 2 ep. ſecr. pag. 191.

Turcæ in Græcos incurrunt.

Ioannis pro Græcis ad eccleſiæ gremium reuocandis ſtudium.

b Ib. pag. 236.

Magnifico principi Andronico moderatori imperij Græcorum illuſtri gratiam in præſenti, per quam obtineat gloriam in futuro.

2 Vtinam tua magnificentia conſideranter attenderet damna tam ſpiritualia quam temporalia, quæ iamdudum Latinorum & Græcorum diſſenſio peperit populo Chriſtiano. Vtinam quæ adhuc comminatur inferre, conſideraret attente. Vtinam quæ bona ſpiritualia, & temporalia ipſorum concordia produceret, tua circumſpectio

Pontificię ea de re ad Andrō. Imp. lit.

Digitized by Google

ctio in conſiſtorio deduceret rationis; non quidem, vt firmiter credimus, ſi hoc ſedule faceres opus eſſet tuam excellentiam præueniri exhortationibus, vt ad vnionem Latinorum & Græcorum tuum inclinares animum, ſed potius exhortantis officium præuenires. Et quia Rex Regum dominuſque dominantium Chriſtus Ieſus redemptor noſter te ad hoc per Turcorum & Catalanorum moleſtias inuitauit, magnificentiam tuam monemus, rogamus, & hortamur in domino Ieſu Chriſto, per aſperſionem ſui pretioſi ſanguinis obſecrantes, quatenus diligenter attendens, quantum tibi accreſceret meritum, quamque accedet ad gloriam & exaltationem tui nominis ampliandam, ſi datum tibi deſuper fuerit, vt oues, quæ perierant, tuæ diligentiæ ſtudio ad ouile Domini reducantur, ſi tuis fiat laboribus, vt vnum ſit ouile vnuſque paſtor Latinorum & Græcorum, populis tuis temporibus in vnitate orthodoxæ fidei adunatis; ſic ſtudeas habilitare materiam, ſicque animos tuum tuorumq; diſponere, quod Redemptoris noſtri præfati beneplacitis te conformans, Dei patria heres & filius, ac ipſius Saluatoris coheres & frater dici & effici merearis. Quod tibi concedat qui peruerſorum conuerſionem deſiderat, vt de morte ad vitam tranſire mereantur æternam. *Dat.* VIII. *kal. martij anno* XVIII.

Ioanna Imperatrix catholica.

3 Excitauit alijs literis Pontifex Ioannam Imperatricem, quæ inſtitutis catholicis imbuta erat (Ioannes Cantacuzenus a ducis Sabaudiæ ſororem eam fuiſſe ait, atque Annam vocat; cum vt notat Nicephorus Gregoras b, mutatum ab Imperatore illius nomen fuiſſet) vt ſtudium ad virum ab ſchiſmate abducendum collocaret: acceptas iam a Turcis clades diuinæ iuſtitiæ aſcribendas. Et quidem graues eas fuiſſe, deplorat Gregoras c: *Turci*, inquit, *plurimis nauibus adificatis, non inſulas tantum vexauerunt in Aegao & vltra Aegali mare ſitas, ſed mercatorias etiam naues ſpoliarunt, & crebros excenſus in mediterranea fecerunt, non ſecus ac ſi in ſua terra verſarentur, obſiſtente nemine*. Ex ijs vero malis ſumendam monuit occaſionem Pontifex d ad Græcos excitandos, vt eccleſiæ catholicæ ſe aggregent; laudemque immortalem collecturam, ſi ex Apoſtoli oraculo infidelem maritum, id eſt ſchiſmaticum, ad fidem orthodoxam traduxerit.

a Cantac. l. 1. c. 42. b Niceph. Greg. l. 9. Infidelium terra marique excurſiones. c Id. Greg. l. 11.

d To. 9. p. 2. ep. ſecr. pag. 136. & 137.

Chariſſima in Chriſto filia Ioanna Imperatrici Conſtantinopolitana.

Hortatur nos Apoſtolus & inſtruit, vt dum tempus habemus, bonum operari ſedule ſtudeamus. Profecto, filia chariſſima, ſi tempus præſens attente conſideres, tempus eſt, quo erga virum tuum populumque ſibi ſubditum bonum valeas operari: Deus enim per manum Turcorum, quâ ipſum tuum virum eiuſque populum ijs diebus præteritis afflixit ſatis grauiter, & veremur quod, niſi reſipiſcat, affligat adhuc grauius in futurum hoc videtur efficere, vt hæc vexatio ſibi tribuat intellectum, ſcriptum eſt enim: *Imple facies eorum ignominia, & quærent nomen tuum Domine*. Et alibi: *Multiplicatæ ſunt infirmitates eorum, poſtea accelerauerunt*. Cum igitur tibi adſit ad bene operandum temporis opportunitas circa ipſos, magnificentiam tuam rogamus per viſcera Ieſu Chriſti, vt ſic ſedule hoc cures peragere, vt illarum conſortio, de quibus ſcriptum eſt: *Saluabitur vir infidelis per mulierem fidelem*; merito poſſis, & debeas aggregari, quod tibi dignetur concedere, cui cum voluerit ſubeſt poſſe. *Et*

Sumpta ex ijs cladibus conuertendi Græcos occaſio.

infra: Gratia domini noſtri Ieſu Chriſti te in agendis dirigat, & protegat ab aduerſis. Amen. *Dat.* VIII. *kal. martij anno* XVIII.

Præterea ad Græcos facilius ad coniunctionem eccleſiæ adducendos Pontifex Francorum Regis auctoritatem adhibuit, auctorq; extitit, vt oratores ad rem vrgendam mitteret; ac primum datis IV. idus martij literis vt hac ratione ſe gereret, conſuluit a: *Si ad Imperatorem Græcorum*, inquit, *intendat aliquem mittere ſuper eius reditu ad Romana eccleſia vnitatem regia celſitudo, expedit quod illa legatio ſit ſecreta; alia vero eſſe poterit publica ſuper paſſagio & facto Turcorum. Et quantum ad legationem illam, quod ad vnitatem eccleſia redeat, expediens videretur, quod excellentia regia afferret illi, quod vel per aquam proſilia apud eccleſiam offerens interponere partes ſuas, &c. Dat.* IV. *id martij anno* XVIII.

Gall. Rex ad mittendos Conſtantinopolim oratores ſollicitatus. a Ib. pag. 191.

4 Decreuerat porro Pontifex legatos ad Andronicum, qui ipſum ad redintegrandam eccleſiarum coniunctionem prouocarent: rogantique Philippo Regi, vt literis Imperatorem ad rem perficiendam hortaretur, reſpondit b ſe iam ea de re ad Andronicum ſcripſiſſe, iterumque literis eum ac nuncijs excitaturum. Applicuiſſe Conſtantinopolim pontificio nomine refert Nicephorus Gregoras duos e epiſcopos, ſacrarum literarum peritia inſignes, Franciſcum Voſprenſem & Richardum Cerſonenſem, quos Alanos & Zicchos a ſchiſmate abduxiſſe vidimus, qui patriarcham & clerum Conſtantinopolitanum ad theologicas concertationes, pro illuſtranda nimirum Spiritus ſancti ex Patre Filioque proceſſionis veritate prouocarunt; ac populum Conſtantinopolitanum ſtudijs maximis applauſiſſe, vt diſputationes ſolemnes inſtituerentur: patriarcham vero Conſtantinopolitanum non parum, qua ratione præſulum illorum doctrinæ reſiſteret, æſtuaſſe.

Decreti a Pont. Apoſtolici nuncij. b Ib. pag. 200.

c Greg. l. 10. Baron. not. M. 8. ad an. 1333.

Is, inquit, *cum nec linguam dicendi exercitatione inſtructam haberet, & ſuos epiſcopos maximam partem indoctiſſimos eſſe cerneret, tergiuerſabatur ille quidem; ſed quomodo populi tumultum ſedaret neſciebat: quare & nos in id certamen mittendos putabat, qui linguam exercitatam haberemus, quamuis in ſacrum catalogum inſcripti non eſſemus*. Aduerte lector Græcos, qui dũ Romanæ eccleſiæ coniuncti fuere, ſacrarum literarum gloria adeo floruerunt, vbi ab ea ſe diſcidere, priſtinum ſcientiæ ſplendorem apud eos obſoleuiſſe adeo, vt in imperiali vrbe nemo, qui cũ internuntijs pôtificijs in theologicum certamen poſſet deſcendere, reperiretur; atque Imperatoris hiſtoriographus, vir laicus, producendus eſſet, qui non ſacræ ſcripturæ oracula, ſed ineptias gentilitias afferret.

Græcorum ſacerdotũ inſcitia.

5 Is vero fugiendam de dogmatibus inter Latinos & Græcos controuerſis diſceptationem aſtruere niſus eſt, vt qui Spiritui ſancto in nuntijs apoſtolicis loquenti reſiſtere poſſe diffideret. Non profanandam theologiam atque in vulgus adducendam ex Platione vir ſchiſmaticus magno ſupercilio contendebat; quaſi Chriſtus dominus contra philoſophorum arcana anilia, diuina myſteria palam & ſuper tecta prædicari non iuſſiſſet, non tertium eſſe iudicem, qui de Latinorum & Græcorum controuerſijs ferret ſententiam; quaſi Chriſtus dominus ſacris œcumenicis concilijs de dogmatibus certiſſime pronuntiandi non contuliſſet auctoritatem; Græcorum dogmata iam vetuſtate corroborata, nec poſt tot tempora labe-

Laici cum nuntijs apoſt. diſceptantis ineptiæ.

Schiſmaticorum inſana pertinacia.

fa-

Digitized by Google

factanda; at patres Græci antiquiores ſanctitate & ſciẽtia clariſſimi, Spiritum ſanctum ex Patre Filioque procedere, ſunt profeſſi, vt Nicephorus Blemmydes eleganti commentario, a nobis ſupra allato a, demonſtrauit. Denique Gregoras ſcripturarum oracula obſcura eſſe contendebat & perplexa, ex quibus nil certi ſtatui poſſet. At ſi nonnulli textus obſcuriores, ex alijs oraculis illuſtrantur, ac verus earum ſenſus eccleſiam catholicam non latet; & quæ vertebantur in controuerſiam cum Græcis dogmata a concilijs œcumenicis, & antiquiſſimis patribus orientalis eccleſiæ fuerant explanata. Cæterum ad eam eccleſiarum coniunctionem magis magiſque vrgendam hortatus eſt Pontifex b Philippum Francorum Regem, vt oratores Conſtantinopolim mitteret, qui Andronico exponerẽt, quantam ſibi ex illa amplitudinem compararet, precibuſque minas adderet, ſi in ſchiſmate obdureſceret: *Et prouidentia*, inquit, *regia ſibi ſcribat, & per certum inducat nuntium ad præmiſſa; exponens ſibi commoda varia, quæ ex hoc poterit conſequi & diſpendia, quæ tam temporaliter quam ſpiritualiter incurreret, ſi tuis conſilijs ſalutaribus contradicat. Dat. non. martij anno XVIII.* Optimas porro ſpes ab Andronico iniectas, ex literis pontificijs c ad Rothomagenſem archiepiſcopum colligitur, quibus e Græcia præclara noua affluxiſſe ſignificat, rogatque vt arcana ſeruet.

a Ext. ad eadem to. xiv. annal

b To. 9. p. 2. epiſ. ſecr. pag. 200.

Propoſita ex eccleſiarum coniũctione bona.

c Ib. pag. 204.

6 Quod ad alia legationis ad Andronicum a Pontifice & Rege Francorum miſſæ capita attinet; hæc erant duo præcipua, vt vires contra Turcas, a quibus immenſas clades acceperat, cum Latinis coniungeret: tum ad expeditionem Aſiaticam pro recuperando Domini ſepulchro alliceret. De Andronico quidem ad ſacri belli ſocietatem pro religione Chriſtiana in Syria inſtauranda trahendo, hoc conſilium Pontifex Regi Francorum ſuggeſſit d: *Si ſerenitas regia interim ſibi intendat ſcribere, ſalua deliberatione regia, expediens videretur, quod ſibi inſinuet, quomodo ipſum ad transmarinum paſſagium inuitaſſet, cum multum deſideret ipſum magnifice aggredi & proſequi negotium antedictum: ſed quia ab vnitate ſancta Romanæ eccleſiæ catholicæ dicebatur diuiſus, hoc non poterat adimplere; quare hortabatur in Domino & rogabat, vt ad gremium & vnitatem dictæ rediret eccleſiæ: quo facto ipſe rogabat eundem, vt ad dictum paſſagium ſe diſponeret in præfixo termino faciendum, tuaque procuraret excellentia, quod crux deberet in ſuis partibus & indulgentia prædicari. Dat. XV. kal. auguſti anno XVIII.*

d Ib. pag. 204.

Andronicus a Gallo ad induendam crucem contra infideles ſolicitat°.

De alio vero fœdere in Turcas ſanciendo meminit Gregoras ſubiectis verbis, vbi immanes excurſiones Turcicas, de quibus antea egimus, deſcripſit: *Latinorum principes congreſſi ea de re inter ſeſe, & cum Carolo * Italiæ Rege communicant, ſeque ad propulſandos barbaros paratos fore pollicentur. Miſſis etiam ad Imperatorem legatis, conſenſum ſuum exponunt, hortantes ne cõmunibus periculis deeſſet; ſed ſummo ſtudio in rem gerendam incumberet: intolerabilia enim eſſe quæ Turci Latinis & Romanis detrimenta in dies inſerant, & in poſterum illaturi ſint. Adhæc abſurdam & ignauiſſimi eſſe ingenij, cum liceret ea iactura & ereptione opum noſtrarum, quibus inuiti a barbaris ſpoliamur, ad naualium copiarum apparatum & vltionem hoſtium vti, vltro cedere illis, & in euidens ac indubitatum diſcrimen nos ipſos vna cum facultatibus noſtris vltro præcipitare. Legationi illud etiam appendicis vice adiecerunt, vt expergiſceretur & vna ſecum communes hoſtes oppugnaret, & ipſum hoſtis loco futurum. Ita Imperator communis illius belli ſocius eſſe coactus, exhauſto fiſco, celerrime tributorum exactores in Thraciam & Macedoniam miſit, quamuis iam crebris exactionibus exhauſtas ob frequentes Turcorum & Bulgarorum impreſſiones. Interea & veteres naues reficiuntur, & aliæ nouæ per totam hyemem a fundamentis extruuntur. Sub veris exitum Imperator, viginti nauibus completis, e portu ſoluit, & ipſe vltro claſſis præfectum agit, quamuis & vxore & cæteris omnibus prohibentibus, quod iſtiuſmodi res ab Imperatoria maieſtate alienæ eſſent. At ille vt cætera, ita hanc quoque rem ſua præſentia & opera confici volebat alacritate & bellico impetu plenus; Latinarum tamen copiarum aduentum expectabat. Verum illi nuper inter ipſos ortis tumultibus occupati, ea quæ promiſerant, fefellerunt.*

* Roberto

Oratorũ ad Andronicum oratio.

7 Quæ geſta ſint glorioſiſſime in Turcas a Latinis, ſilentio obruit Gregoras: ſed ipſos in inuidiam traducit, promiſſis nimirum Andronico factis non ſtetiſſe, intermiſiſſeque expeditionem in Turcas. At hiſtoriæ veritas e pontificijs literis, ſcriptoribuſque catholicis petenda eſt. In primis quidem de bellico in Turcas apparatu ſancitum, vt quadraginta triremes egregie inſtructæ immitterentur, ac Pontifex, Philippus Francorum & Robertus Siciliæ Reges, Franciſcus Dandulus Venetorum dux, Rhodiorum equitum magiſter Helionus, atque Andronicus Græcorum Imperator ad eam conflandam claſſem ſe obſtrinxere, ſcriptæque hæ fœderis leges a.

Qui principes in Turcas fœdus cõiunxerint.

a Reg. apud Ioan. 9. p. 2. epiſcr. pag. 135.

Super ſubſidio contra Turcos eſt tractatum de beneplacito ſanctiſſimi in Chriſto patris domini noſtri ſummi Pontificis, præſentibus nuntijs domini Regis Franciæ, ſcilicet nobili viro domino Hugone Guereri & magiſtro Guidone Baudeti decano Pariſienſi; nec non & gentibus hoſpitalis & ciuitatis Venetiarum nuncijs, videlicet dominis Andrea Baſterio & Ioanne Gradenico, in hunc modum. Primo quoniam propter temporis breuitatem non videtur poſſibile, quod hoc anno tempore, quo proficerent, poſſent haberi homines armorum in equis, ſic ad prouidendum, ne Turci noceant Chriſtianis & ad nocendum eiſdem, videtur quod pro hoc anno habeantur quadraginta galeæ pro quinque menſibus, quæ poſtquam, vt præfertur, propter cauſam prædictam homines armorum mitti non prodeſſet, dicuntur ſufficere. Quæ quadraginta galeæ poſſunt per modum iſtum haberi, videlicet decem ab Hoſpitalarijs, decem a communi Venetiarum, ſex a Rege Cypri, ſex ad minus ab Imperatore Conſtantinopolitano, qui tamen debet ponere decem ſecundum conuentiones cum præfatis Hoſpitalarijs & Venetis habitas; & reſiduas octo ſupplebunt ſanctiſſimus in Chriſto pater dominus noſter Papa & dominus Rex Franciæ.

Conferẽda a ſocijs principib° ſubſidia.

8 *Actum eſt etiam, quod XL. galeæ prædictæ debeant eſſe in inſula Nigripontis infra totum menſem maij. Pro anno vero venienti, in quo magnus numerus hominum in armis ſecundum conſilium illorum, qui plus de negotijs iſtis ſentiunt requiretur, eſt tractatum, quod habeantur pro prædicto ſubſidio quæ ſequuntur. Videlicet octingenti homines armorum in equis & ad minus XXX. galeæ & XXXII. vſſerij, quæ per modum, qui ſequitur habebuntur. Videlicet quod ſanctiſſimus in Chriſto pater & dominus noſter Papa & dominus Rex Franciæ iuuabunt de quadringentis hominibus armorum in equis & de ſexdecim vſſerijs, hoſpitales de ſex galeis & ducentis hominibus armorum, & de octo vſſe-*

Inſtruendarum nauium numerus.

A Pont. & Gallo. A Rhodijs.

Digitized by Google

vſſerijs ſeu vaſis alijs æquipollentibus pro equis portandis, de quibus hominibus armorum obtulerint CL. *pro iſto anno: Rex vero Cypri de ſex galeis & centum hominibus armorum & quatuor vſſerijs.*

A Cyprio.

Item ſupponitur quod Rex Siciliæ non omittet, quin faciat quatuor vſſerios & quatuor galeas: immo ab eo multo maius auxilium expectatur.

A Siculo.

Item commune Venetorum faciet x. *galeas pro dicto anno futuro.*

A Venetis

Item ſupponitur, quod Imperator Conſtantinopolitanus faciet etiam pluſquam ſex galeas, & adhuc homines in armis: & ſic etiam poſito, quod Imperator prædictus non faceret aliquem hominem in armis, non deficit de prædictis, niſi centum homines, qui multis modis ſatis faciliter ſupplebuntur: & ſi quid etiam deficeret, quod non compleretur ab aliquo de prædictis, adhuc reſtat, quod requirantur Ianuenſes & Piſani & alij, quos poteſt negotium tangere, vt adiuuent ad prædicta. Et infra.

Ab Imp. Côſtantinopol.

Genuenſes & Piſani in belli ſocietatê vocati.

9 *Tractatum fuit etiam per dictum dominum noſtrum Papam cum nuncijs ducis & communis ciuitatis Venetorum & cum gentibus hoſpitalis, tunc in curia exiſtentibus, quod ſuper galeis & hominibus totaque armata, quæ fieret anno iſto, & etiam ſuper alia maiori, quæ dante Deo fiet anno ſequenti contra Turcos, eſſet capitaneus principalis & ſuperior in omnibus, quæ tangerent factum guerræ, ille quem dominus Rex Franciæ in galeis, quas ibi tranſmittet, per ſuas literas deputaret: ita tamen, quod haberet prædicta, quæ guerram & factum armorum concernerent, facere cum deliberatione & conſenſu capitaneorum galearum, quos alij, qui mittent in ſuis galeis deputarent: vel vbi non concordarent omnes in vnum propoſitum, quod habeant ſequi conſilium maioris partis ipſorum. Super ijs autem, quæ iuſtitiam & correctionem delinquentium concernerent, faceret iuſtitiam quilibet capitaneorum de hominibus illis, qui erunt in galeis, quorum vnuſquiſq; ipſorum fuerit capitaneus conſtitutus.* Conceptam hiſce verbis formulam initi in Turcas fœderis trãſmiſit ad ſacri belli ſocios Pontifex [a], atque inter cæteros ad Robertum Siciliæ Regem, vt quas inſtruere tenebatur triremes compararet.

Præficiendus a Gallo Rege claſſi ſociali dux.

a Reg. poſt ſecund. ep.

10 Præfectus eſt a Pontifice & Gallo Rege fœderatæ claſſi Ioannes e Cepeyo dux ſtrenuus, quem Ioannes fidelibus, vt opera illi in bello Turcico non deeſſent, commendauit [b].

Ioannes e Cepeyo.

b An. 18. ep. vlt. ſup paſſagio terræ ſan.

Ioannes, &c. chariſſimis in Chriſto filijs nobilibus viris ducibus, principibus, marchionibus, comitibus, baronibus, ſteneſchallis, iuſtitiorijs, vniuerſitatibus quoque & communitatibus ciuitatum, caſtrorum, villarum, terrarum, & aliorum quorumcumque locorum, & alijs vniuerſis & ſingulis, ad quos literæ præſentes peruenerint, ſalutem.

Clamor validus, & rumor horribilis, qui de Romania & alijs orientalibus partibus auribus noſtris pridem inſonuit, quod inundans Turcarum ſuperbia ſuis non contenta finibus, ſed in Chriſticolas partium ipſarum dire deſæuiens, quoſdam capere, & nonnullos trucidare immaniter, ac partes eaſdem vaſtare intrepide præſumebat, noſtræ mentis præcordia crudeliter ſauciarunt. Quis enim orthodoxæ fidei zelo feruens non doleat, dum illos, quos mater eccleſia regenerauit in filios, impiorum gladijs lacerari, & hoſtium efferorum ſubijci conſpicit ſeruituti?

Super tantis igitur anguſtijs eiſdẽ Chriſticolis compatientes interne, nos & chariſſimus in Chriſto filius noſter Philippus Rex Francorum illuſtris certum galearum numerum in ipſorum Chriſticolarum ſubſidium ad partes ipſas deputauimus deſtinandum. Voluimus quoque quod ille quem idem Rex galearum ſuarum capitaneum deputaret, eſſet capitaneus & noſtrarum. Cum itaque dictus Rex dilectum filium nobilem virum Ioannem dominum de Cepeyo militem Beluacenſis diœceſis dictarum galearum capitaneum deputauerit generalem, & propterea idem nobilis ad partes ipſas cum dictis galeis in præſentiarum accedat; vniuerſitatem veſtram rogamus, monemus, & hortamur attente quatenus, *& infra*, ad vindicandam tantum fidei præfatæ opprobrium, ac eorumdem Turcorum conterendam ſuperbiam, & malignum propoſitum refrænandum vos vt Chriſti athletæ ſtrenui per opportunam exhibitionem fauoris liberales exhibere curetis, &c. *Dat. Auin. xiv. kal. iunij anno xviii.*

Fœderatæ claſſi contra Turcas præficitur.

11 Inuecta eſt feliciter contra Turcas claſſis Chriſtiana, quam e triginta duabus triremibus conſtatam Ioannes Villanus refert [a]. Ex quo facile colligitur, Andronicum Imperatorem promiſſa de coniungendis ſuis in hoſtem Chriſtiani nominis triremibus defuiſſe. Exterrita noſtrorũ aſpectu infidelium infinita claſſis ad terram diffugere conata eſt: cæſa ſunt quinq; Turcarum millia, nauium maioris alueі ducentæ quinquaginta incenſæ: eaque parta victoria, Chriſtiani Aſiæ oram circumuecti maximas ex hoſte prædas abegere, ac præteritas Turcarum excurſiones vlti ſunt.

Parta de Turcis naualis victoria.

a Io. Vill. l. 11. c. 18.

Relatum de crudeliſſimis hoſtibus Ioannis Pontificis ſolicitudine triumphum, narrat S. Antoninus his verbis [b]: *Paulo antequam moreretur, vna cum Philippo Rege Francorum & Venetis in adiutorium Græcorum & defenſionem contra Turcos claſſem armauerat, & victoria habita, ipſos repreſſerat.* Accepto glorioſiſſimæ victoriæ nuntio Pontifex, non intermittendum in Turcas bellum, ſed generoſius in illud incumbendum putauit: atque adeo Robertum Siciliæ Regem, vt vires in Turcico bello communicare pergeret, eſt adhortatus [c]: *Quamuis*, inquit, *ſicut læto percepimus animo, quædam proſpera partium illarum Chriſticolis contra Turcos infideles ſucceſſerunt his diebus; non eſt tamen propter hoc a te, fili dilectiſſime, & alijs quos huiuſmodi tangit negotium, a procurandis aduerſus Turcorum ipſorum ſæuitiam & fraudulentam malitiam opportunis remedijs deſiſtendum.*

b Ant. 3 p. tit. 21. c. 6. §. 15.

Robert. Rex ad coniungêdas vires ſuas ſolicitatus.

c To 9 p. 2. ep. ſecr. pag. 230.

12 Deſtinarat ob id iam animo Ioannes aliam anno inſequenti validiſſimam claſſem ornare non ad contundendos modo Turcas, verum ad Armeniam [d] contra Saracenorum impetus tutandã: cumque Francorum Rex ſuæ ac Pontificis, Venetorum & Rhodiorum equitum claſſi Ludouicum Borbonium ducem præfeciſſet; Pontifex Robertum Regem Siciliæ rogauit, vt eundem ſuis naualibus copijs, quas ex fœdere coniuncturus erat, præficeret: nec leuem ea re gratiam a ſede Apoſtolica initurum, ni forte regiæ Siculæ principem illi muneri admouere vellet. Præmitti vero eas nauales copias ex ſacri fœderis ſociorum conſilio decreuerat Pontifex, antequam Philippus Francorum Rex vniuerſas copias ductaret, vt facilius iter ſecuturæ expeditioni muniretur; tum barbarorum impetus, qui Ciliciam infeſtabant retunderentur: eaque ſpe laborantem ſub hoſtium mole Leonem Armeniæ Regem, qui ad maturãda auxilia oratorem miſerat ad ſedem Apoſtolicam Ioan-

d Bal. p. pag. 235.

Lud. Borbonius claſſi præfectus.

De ſerenda Armeniæ auxilijs agitatum.

Digitized by Google

Ioannes ſubiectis literis ſuſtentare eſt conatus [a].

a T. 9. p. 2. ep. ſecr. pag. 305.

Leoni Regi Armeniæ.

Facta Leoni Regi promiſſa.

Ecce, fili chariſſime, quod deliberatione præhabita diligenti ordinatum eſt, vt anno ſequenti tam hominum armatorum multitudo, quam certus galearum numerus pro Chriſticolarum partium illarum tuitione ac defenſione, repulſioneque infidelium illuc debeant intereſſe: chariſſimus enim in Chriſto filius noſter Philippus Rex Franciæ illuſtris zelo accenſus catholicæ fidei ad generale paſſagium, per nos dudum ad ipſius Regis inſtantiam pro fidelium conſolatione indictum, cuius capitaneatum & rectoriam generalem aſſumpſiſſe Rex ipſe noſcitur; potenter & viriliter ſe diſponit: ita quod ſperamus in Domino, cuius in hac parte res agitur, regno tuo & eiſdem Chriſticolis taliter ſubueniri, quod per crucis hoſtes blaſphemos nominis Chriſtiani non poterunt prægrauari. Quare, fili dilectiſſime, age viriliter & conſtanter, fiduciam habens in Domino, qui dat humilibus gratiam, & cornua conterit ſuperborum; de nobis & eodem regno Franciæ ſpem tenens etiam indubiam, quod regno & Chriſticolis ipſis diuina ſuffragante gratia opportune, ſicut præmittitur, intendimus ſubuenire. *Dat. non. martij anno XVIII.*

Qui Reges fœdus in Saracenos iunxerint.

13 Deliberauit prætcrea Philippus Rex an præter Pontificem, Venetos, Rhodios equites, Robertum Siciliæ, Hugonem Cypri, Leonem Armeniæ Reges, Andronicum Imperatorem Conſtãtinopolitanum, quos ad bellum illud trahebat, nouis fœderibus Reges infideles contra Babyloniũ Ægyptiumq; ſoldanum ſibi cõciliaret. De Tartaris vero Philippũ intellexiſſe non leuis eſt coniectura, cum ij Saracenorum hoſtes eſſent, extiterintque olim Francis fœdere vincti. Conſulenti porro ea de re Apoſtolicam ſedem Ioannes rem maturius cum Cardinalibus diſcuſſum iri, reſpondit [b]:

b Ead. p. 2. ep. ſecr. pag. 175.

Deliberatum, an infideles aliqui in ſocietatẽ aſciſcendi.

Vtrum autem, inquit, *nobis expediens videatur, quod excellentia regia requirat aliquem principem infidelem, ac cum eo fœdus ineat, ad præſens non poſſumus reſpondere: iniunximus enim noſtris fratribus S.R.E. Cardinalibus, quod deliberarent ſuper hoc an liceret, & quid ſentirent ſuper hoc nobis exponerent; quod adhuc non fecerunt: cum autem fecerint, curabimus intimare. Formam autem, ſecundum quam dicto moderatori*, nimirum Andronico, *ſcripſimus, continet ſcedula præſentibus intercluſa. Dat. non. martij anno XVIII.*

Retardata ea conſilia noua diſcordia.

14 Dum agitabatur de cõciliandis ad promouendam ſacram expeditionem nouo fœdere principibus orientalibus, periculoſa inter occidentales ex leui occaſione diſſenſio exarſit: ad quã ſopiendã miſſi ſunt a Pontifice Vgo Tricaſſinus & Ioannes Maſſilienſis epiſcopi apoſtolici internuntij, inſtructique ad illos in concordiam adducendos auctoritate. In pontificijs vero diplomatibus de munere ijs demandato, diſſenſionis illius cauſæ ſubiectis verbis ſunt expreſſæ [c]: *Pacis æmulus, inuidus charitatis, antiquus ille humani generis perſecutor occaſione cuiuſdam venditionis factæ per venerabilem fratrem noſtrum Adolphum epiſcopum ac dilectos filios capitulum Leodienſe de villa Machlinienſi, Cameracenſis diœceſis, quæ ad præfatum epiſcopum ratione Leodienſis eccleſiæ pertinebat, dilecto filio nobili viro Ludouico comiti Flandrenſi, inter epiſcopum & comitem prædictos ſuoſque valitores, fautores, & coadiutores ex vna parte; & dilectos filios nobilem virum Ioannem ducem Brabantiæ, qui certa iura in eadem villa ſe habere aſſerit, necnon & ſcabinos ac commune eiuſdem villæ, qui contra conuentiones, inter ipſum epiſcopum & ſcabinos & commune villæ prædictæ de non alienando villam eandem ac in alium transferendo initas, formaque non ſeruata debita in ipſorum ducis & ſcabinorum ac communis grande præiudicium venditionem huiuſmodi aſſerunt attentatam; epiſcopo & comite præfatis ex aduerſo aſſerentibus, dictam venditionem iuſte ac obſeruata forma debita eſſe factam; materiam grauis quæſtionis iniecit, vſque adeo ipſos commouens diffidentes, quod iam ad congreſſus bellicos ſic dicuntur mutuo proceſſiſſe, quod ſtrages horrenda hominum, non abſque animarum periculis, deprædationes rerum, & incendia terrarum varia ſubſecuta dicuntur, &c.* Cum hæc diſcordia in totius rei Chriſtianæ damnum vergeret atque expeditio Aſiatica, quam Philippus Rex meditabatur, retardaretur, præcipit vt ad conciliandos diſſentientes intercedant, ac fœdera contraria diſſoluant. *Dat. Auin. kal. martij anno XVIII.*

Missi internuntij pro concilianda lite.

c Ib. pag. 174.

Qui principes in Machliniã ius obtenderint.

De ea legatione ſcripſit Pontifex [a] ad Ioannem Brabantiæ ducem, vt ſe paci ineundæ accommodaret: tum etiam ei ſignificauit, controuerſiam de vendita Machlinia ad ſedem Apoſtolicam ſpectare; atque a ſe æquitate diremptum iri [b]: *Cæterum*, inquit, *ſi viam iuris duxeritis potius eligendam, nos ad quos dictæ cauſæ cognitio, ſcilicet an dicta villa, quæ res erat eccleſiaſtica, per pactum in rei datione ſeu traditione appoſitum, et per iuramentum a præfato epiſcopo de rebus dictæ eccleſiæ non alienandis in ſua promotione, prout aſſeritur, præſtitum noſcitur pertinere; offerimus nos paratos ſimpliciter et de plano per nos iuſtitiam exhibere: vel ſi elegeritis potius, quod cauſa illic debeat tractari, nos dictis nuntijs et eorum cuilibet cauſam audiendam ſimpliciter et de plano commiſimus, et fine debito terminandam. Datum kalen. martij anno XVIII.* Solicitati [c] etiam ad pacem ineundam Colonienſis archiepiſcopus & epiſcopus Leodienſis: cumque Brabantiæ dux ſolicitaretur, vt in ea controuerſia iuri ſtare vellet, Adolphuſque Leodienſis epiſcopus ad id paratum ſe exhiberet, Ioannes Ludouicum Flandriæ comitem monuit, ſedem Apoſtolicam paratam ad dirimendam legum æquitate contentionem, obiurgauitque diutius in pertinacia obduratum perſtare.

a Ib. pag. 205. 206.

b Ead. to. 9. p. 2. pag. 205.

Pontifex ſe litis iudicem futurum offert.

c Ib. pag. 206.

15 Inijt porro ſopiendæ periculoſiſſimæ diſſenſionis eam rationem Pontifex, vt apoſtolico diplomate, quod internuntijs ſuis diuulgãdum, ac ſingulis principibus eo implicitis bello exponendũ dedit [d], omnes Chriſtianos principes per auguſtiſſimum Dei nomen, perque effuſum pro noſtra redemptione in cruce ſacratiſſimum Chriſti cruorem ab armis temperare obſecrauit, cum id bellum ingens exitium vniuerſæ rei Chriſtianæ pareret, ſacraque expeditio orientalibus Saracenis pro reſtituenda Syriæ religione indicta, quam Philippus Rex ſuſceperat, diſturbanda eſſet: permitterent ſedi Apoſtolicæ eiuſmodi controuerſiam, quam æquitate ſe dirempturum pollicebatur.

Pontificis ad principes diſſentientes monita.

d Ib. pag. 176.

Ioannes, &c. ad perpetuam rei memoriam.

Attendentes paternæ ſolicitudinis ſtudio, & intenta meditatione penſantes, quam ſit præfata diſſenſio multis onuſta periculis, magniſque plena diſpendijs, & quam multorum diſcrimina ſecum trahat, quodque plura pia Dei negotia, ſi procedat, differat & vtinam non extinguat; conſiderantes inſuper quod ſi, quod abſit, inter præfatas

tas

tas partes ipſarumque valitores prædictos, quos in bellis animorum vigor & corporum virtuoſos efficit, locum ſibi congreſſiua colliſio vendicaret, aliquis exiſtimare non poſſet quantum illa Chriſtiani effuſionem ſanguinis exhauriret, quas hominum ſtrages ingereret, quæ animarũ pericula, quot damna rerum inferret, quot bella pareret, quot odia ſuſcitaret, quantumque ex ijs partes prædictæ Deum offenderent, qui vindictæ ſibi retributionem retinuit, ſi ipſi, ad quos non pertinet ſibi ius in prædictis dicere, præſumerent vltionem; aduertentes inſuper, quod ſi procederet dicta diſſenſio, cum totam quaſi militiam Franciæ & Alamanniæ ſecum traheret, ſic poſſent debilitari regna prædicta viribus & facultatibus, quas expenſarum abyſſi & quaſi profluuia ſumptuum apparatus bellici exigit exhauriri, quod tempus longum ad vires & facultates non ſufficeret reſumendas; ſicque chariſſimi in Chriſto filij noſtri Philippi Regis Franciæ illuſtris aliorumque laudanda deuotio, quos viuificæ crucis inſigniuit ſignaculum, non poſſet proſequi in magnum fidei periculum negotium transmarinum; vrget nos officij debitum, vt tantis malis & tantis periculis occurramus.

Propoſita mala ingẽtia ex eo bello emerſura.

Sacram ex eo expeditionẽ diſturbatum iri.

Ideoque monemus tenore præſentium, & rogamus præfatas partes, ac earum quemlibet, & vtriuſque ipſarum valitores, & exhortamur per viſcera miſericordię Dei noſtri, vt ſedula meditatione conſiderantes prædicta; quodque non ſolum de malis, quæ quiſque per ſe faciat, ſed & de cunctis, quæ ab omnibus prædictis ſingulis fiene in talibus congreſſibus habebit in diſtricti examine iudicij reddere rationem; a bellicis prorſus ceſſantes congreſſibus, per vias pacificas, vel iuſtitiæ ſemitas ſuper diſſenſionibus huiuſmodi ſuam iuſtitiam proſequantur. Nos enim ad quamcumq; viam prædictarum offerimus nos paratos intendere, & non vitatis laboribus cum diligentia laborare, &c.] Addit eum forte plures ob iuſiurandũ, quo ſe in ijs coitionibus faciendis adſtrinxere, pacem cõficere detrectent, huiuſmodi ſacramentum reſcindere, ne ad patranda ſcelera religione adduci ſe arbitrentur, neque vllam infamiæ notam, qui illud infregerint, ſuſcepturos decernit. *Dat. Auin. xvi. kal. aprilis anno xviii.* Promulgandi iſtiuſmodi diplomatis prouinciam Ambianenſi & Nouiomenſi epiſcopis impoſuit, ac decretum pontificium ſingulis principibus, qui ſe eo bello implicuerant, denuntiari iuſſit a.

a Ead. p. 2 pag. 202.

56 Optabat Philippus Francorum Rex conciliandæ pacis ſtudio, vt Ioannes Papa ſuperioribus precibus ad conſtringendos officij religione principes cenſuras adijceret, intentaretque ijs anathema interdictumque eccleſiaſticum, qui bellum mouerent, & inducias apoſtolica auctoritate indiceret: at Pontifex, ea re cum Cardinalibus diſcuſſa, Regi reſpondit b, id conſentaneum non videri, cum eo bello Ioannes Boemiæ & Philippus Nauarræ Reges, Colonienſis archiepiſcopus, epiſcopus Leodienſis, alijque amplitudine ditionis conſpicui principes impliciti eſſent, indeque periculum ingens immineret, ne plures prouinciæ magno rei catholicæ exitio eccleſiaſticam mulctam incurrerent. Adhibitam vero a Philippo Rege ad ſopiendam diſcordiam ſolicitudinem maximam, ex ijſdem literis conſtat, quibus Pontifex ad ſedem Apoſtolicam Hugonem Tricaſtrinum & Ioannem Maſſilienſem epiſcopos a ſe reuocatos apud Regem eundem excuſat c: *Attendentes*, inquit, *quod ſicut præfati nuntij nobis ſcripſerant, pax inter ducem et comitem prædictos regio miniſterio fuerat reformata, pro qua ſpecialiter fuerant præfati nuntij illuc miſſi, et pro certo reformaretur inter alios ſatis cito.* Verum non ita pax coaluerat, vt periculum nouæ diſſenſionis abeſſet; atque ideo inſtiterat Philippus, vt alij ab ijs epiſcopis mitterentur, cuiuſmodi literis ſeptima kal. iulij eſt aſcripta. Demum ſopita tunc ea diſcordia, quæ poſtea iterum recruduit.

Cur cenſuræ dimicaturis obiectæ non ſint.

b Ead. ep.

c Ead. ep.

Sopita inter Flandrum & Brabantinum lis.

Vrgebat etiam Pontificem Francorum Rex, vt expeditionis Aſiaticæ a ſe ſuſceptæ cauſa Genuenſes cum Regibus Aragonum & Balearium conciliaret: cui ſignificauit a nonis martij Ioannes, ſe ad adducendam inter eos pacem incubiturum. Agunt de bello a Genuenſibus cũ Aragonijs geſto auctores b, ac refert Surita Sardiniã ab ipſis in ſummum adductam diſcrimen, cum plures arces in ora maritima expugnaſſent. Ipſos vero ad pacẽ coeundam cũ Alfonſo Aragonum & Iacobo Balearium Regibus animos precibus pontificijs flexiſſe, Pontifex Francorum Regem xiv. kal. auguſti certiorem fecit c. Pari ſtudio Ioannes exorientes nonnullas inter Robertum Siciliæ & Alfonſum Aragonum Reges diſſenſiones ſopire ſtuduit d. His adiungimus de cenſu ab vtroque Rege, Roberto e nimirum octo millium vnciarum auri, ab Alfonſo f autem mille marcharum argenti pro Corſicę & Sardiniæ regnis ſoluto Apoſtolicæ ſedi extare ſyngraphas.

De componenda inter Genuenſes & Catalanos pace actum.

a Ib. pag. 100.

b Io. Vill. l. 11. c. 17. Sur. l. 7. c. 22. Foliet. l. 6. hiſt. Genu. & alij.

c To. 9. p. 2 ep. ſecr. pag. 104.

d Ib. pag. 217.

e Ib. pag. 313.

f Pag. 315

57 Explicuit ſe pontificius in alijs principibus, quos diſcordia in mutuas cædes efferarat conciliandis zelus g: Imbertum enim Viennenſem delphinum & Aymonem comitem Sabaudiæ, miſſo Brunduſino archiepiſcopo h, redigere in concordiam anniſus eſt, atque in primis ſopire Italica bella vniuerſæ rei Chriſtianæ exitialia; quamquam impiorum ambitio illius conatus infregit. Habiti autẽ ſunt Lerice i Italorum fœderatorum conuentus, cumq; initæ a Pontifice ac Ioanne Rege Boemiæ cum Inſubribus alijſque ſocijs induciæ effluerent, ac pontificio nomine, vt ſpe pacis producerentur, agitatum eſſet, aſſentientibus cæteris, Maſtinus Scaliger tyrannus, ac Florentini tractatum diſcuſſere, & vndique ad arma concurſum eſt. Lugebat Pontifex Italiam fuſo toties Chriſtiano ſanguine imbutam nouo iterum cruore madere, atque archiepiſcopum Ebredunenſem tranſmiſit, qui fœderatos principes ad pacem alliceret. Congregatis ijs Peſchieræ archiepiſcopus l perhonorificas leges concordiæ Pontificis nomine pollicebatur, ac tria flagitabat, vt Argentæ oppidi, quod ſpectabat ad Rauennatem eccleſiam, obſidio ab Ateſtinis marchionibus locata ſolueretur; comes Armaniacus reſtitueretur libertati. At fœdus inter ipſos aduerſus eccleſiam Regemque Ioannem percuſſum reſcinderetur. Diſiecere iterum illum pacis tractatum Maſtinus Scaliger & Florentini, qui expetiere, vt Ferraria Romanæ eccleſiæ ditionis, atque Argenta Rauennatis marchionibus Ateſtinis iure fiduciario traderetur. Interea dum archiepiſcopus Ebredunenſis abit apoſtolicum legatum conſulturus, marchiones Ateſtini Argentam expugnant, eaque elati victoria in Bononienſem agrum excurrunt: dũq; hos reprimere Bertrandus Cardinalis parat Bononiæ coniuratio in legatum erumpit m: eius adminiſtri cæteriq; Galli ad necem poſtulati: arx in qua verſabatur obſidione a perduellibus cingitur; intentabatq; illi necem furens populus, cum Florentini, licet ex inuidia pontificiam potẽtiam

Sabaudus & delphinus ſolicitati ad pacem.

g Ib. pag. 301. 302. & 304.

h Ead. pag. 301.

i Io. Vill. l. 11. c. 5.

Habiti pro ſopiẽdis bellis Italicis cõuentus.

Miſſa a Pont. legatio.

l Ead. l. c. 6

Bononia rebellat in Pont.

m M. S. bib. Vat. ſign. n. 3765. in Io. xxii.

Tyrannorum feritate laniatur.

concidere audirent alacres, ſeruandæ tamen legati vitæ cupidi, miſſis oratoribus egere cum Bononienſibus, vt pacta legari ac militum ſalute arx ijs dederetur. Egreſſus itaque vigeſimo octauo martij legatus cum ex tot bellicis in Italia laboribus non alios fructus quam triſtia pericula collegiſſet, Auinionem ſe recepit. Potiti arce perduelles eam ſolo æquarunt, ſenſitque mox Bononia rebellionis ſuæ pœnas, quæ iuſti principis excuſſo iugo a tyrannis, qui de vrbis principatu contendebant, laniari cœpit. Neque tumultibus caruit reliqua ditio pontificia magni enim motus Vrbeuetere concitati; a ac Roma contrarijs factionibus laborabat, quibus ſopiendis Pontifex Robertum Siciliæ Regem adhibuit. b

a Io. Vill. l. 11. c. 10.

b To. 9. epiſt. ſecr. pag. 253.

Venturinus magnos in animis pietatis motus concitat.

c Io. Vill. l. 11. c. 23.

18 Dum magnates Itali rapinis, cædibus, alijſque vitiorum exemplis fœdabant Italiam, Venturinus Bergomas c Dominicanæ familiæ religioſus vir, zelo lucrandarum Chriſto animarum accenſus pios motus in plurimis Inſubriæ vrbibus concitauit, plureſque a vitijs abduxit: inſtituitque inter cætera ad limina Apoſtolorum peregrinationem, quam decem hominum millia & eo amplius peregere. Inſtructis agminibus religioſis crucem præferentes incedebant in veſte candida pallioque ceruleo, aſſuto columbæ terna oliuæ folia præferentis ſymbolo: atque vbi vrbem aliquam erant ingreſſi, adibant Prædicatorum templum, & coram principe altari nudati pube tenus loris ad crimina expianda ſe cædebant. Vbi vero ſacra Vrbis loca Venturinus cum ſuis perluſtrauit, Auinionem ſe contulit, vt indulgentiarum præmia a Pontifice pro ijs, qui ipſum erant ſecuti, obtinerent: ſed non defuere inuidi, qui ipſi nonnulla temere iactaſſe, ac plauſus humanos captaſſe obiecerint; habendiſque ad populum concionibus & exhomologeſibus excipiendis interdictus eſt: cuius tamen opera poſtea Clemens VI. ad conſcribendam in Turcas religioſam militiam vſus eſt. Acerbe vero propterea a Ioanne exceptus eſt, vt alij a rebus nouandis deterrerentur: cum maxime metus non abeſſet, ne a nonnullis ſub pietatis ſpecie impietas ſimplicibus afflaretur.

Eiuſdem ad ſacra Vrbis loca peregrinatio.

In ſuſpicionem nouitatis adductus.

In Fraticellos diſtrictæ leges.

d To. 9. p. 2. ep. ſecr. pag 252.

Ex eo genere erant Fraticelli, qui licet a Pontifice exagitati, plures tamen peruertere non deſtitere. Extant plura apoſtolica diplomata hoc anno ad reprimendos peſtiferos hoſce hypocritas exarata; iuſſus d eſt enim, qui præerat vrbano monaſterio Minoritarum, cui Aracœli nomen inditum, vt illorum ſigniferum, quem miniſtrum vocitabant, carceri addiceret: cenſoribus fidei in patrimonio B. Petri in illius ſectæ homines inquirendi prouincia demandata e: renouatæ in eos alioſque cum ipſis ſentientes editæ apoſtolicæ conſtitutiones f; atque Angelus epiſcopus Viterbienſis pontificius vicarius ad Vrbem ab huiuſmodi labe liberandam diligentiſſime incumbere iuſſus. g

e Ib. pag. 240.

f Ib pag. 250.

g Ib. pag. 249. 251.

19 Nec minus ſtudij operæque defixit Pontifex, vt reliquias Corbariani ſchiſmatis euelleret e Germania, ac Ludouici Bauari ſequaces ab eccleſiæ coniunctione ſegregatos ad illius ſinum reuocaret. Præcipuus inter eos erat dignitate dux Auſtriæ, quem ſuperioribus annis Ludouicus in ſuas partes pellexerat: cuius reconciliatio cum magnas vtilitates rei catholicæ eſſet allatura, Pontifex Albertum Patauienſem epiſcopum excitauit, vt illum ad partes eccleſiæ traducere niteretur. Non ſolum autem præferebat deſiderium redeundi ad eccleſiæ gremium Auſtriacus, verum operam nauabat a, vt Ludouicus Bauarus in Apoſt. ſedis gratiam reciperetur: ſed cum eam legem adijceret, vt correptum Ludouicus retineret imperium, Pontifex qui rei Chriſtianæ pontificiæque maieſtatis plurimum intereſſe putabat, vt ille ob perperam geſta cæteris principibus exemplo eſſet, ne religionem ex vindictæ cupiditate euertere molirentur, eccleſiamque venerari diſcerent; neue eccleſiæ fœderati illi ſubijcerentur, apud Auſtriacum ſe excuſauit, illius poſtulatis ad Bauari gratiã porrecta aſſentiri non poſſe. Cum igitur eccleſiæ gratiam adipiſci, ac fidelium communioni reſtitui deſperaret Bauarus, niſi iactura correpti imperij præterita facinora expiaret: diuini Numinis & eccleſiæ gratiam caducis ſceptris præferre decreuit. Indicarunt Pontifici Ioannis Boemiæ tum Philippi Francorum Regum oratores pium a Ludouico ſuſceptum conſilium, lætitiaque ex felici nuntio Ioannes delibutus ſubiectas literas ad ipſum dedit. b

Pont. curę pro reuocando ad partes eccl. Auſtriaco.

a Ib. pag. 223.

Curſone Bauaro imperiũ confirmare noluerit.

Pręfefert Lud. cæſareos apices poſitu rum pro eccl. gratia recuperanda.

b Ib pag. 224.

Magnifico viro Ludouico de Bauaria gratiam in præſenti, qua perducat ad gloriam in futuro.

20 Habet nuntiorum chariſſimorum in Chriſto filiorum noſtrorum Philippi Franciæ & Ioannis Boemiæ Regum illuſtrium, ad noſtram præſentiam tranſmiſſorum, admodum nobis grata * quod tu ad tuam, omniumque tibi adhærentium ſalutem dirigens vota tua, abiecto prorſus omni fermento ſchiſmatis & malitiæ, votiue redire deſideras ad S. Romanæ eccleſiæ vnitatem, paratus ſtatui regali ac imperiali, quem occupatum detines, ac nomini & omni regali & imperiali exercitio ſub ſpe noſtri amoris & gratiæ renunciare realiter & expreſſe. Profecto cum hæc vox auribus noſtris inſonuit, exultauit cor noſtrum in Domino, & in ſalutari ſuo noſter animus multa fuit lætitia dilatatus. Vtinam tua circumſpectio patenter inſpiceret quanta nos huiuſmodi relatio iucunditate reſperſit, quantaque nobis, ſi de ea nobis conſtitiſſet plenius, exultationis & gaudij materiam abundantius miniſtraſſet. Et quia ſalutem tuam, & tibi adhærentium plenis deſideramus affectibus, de noſtro fauore ac gratia, ſi præmiſſa impleueris, abſque hæſitatione aliqua volumus te tenere, quod libenter extenſis intimæ charitatis brachijs, & ſinu pietatis aperto redeunti ad ſalutem filio Apoſtolicæ ſedis benignitas fauorem ſuum & gratiam, quantum decenter cum Deo poterit, prompte & delectabiliter exhibebit. Hæc etenim, ſalutem videlicet animarum, in cunctis nationibus diuinitus humilitatis noſtræ curæ commiſſis deſideranter exquirimus, ac plenis deſiderijs & totis viſceribus accuratius affectamus.

Hortatoriæ, vt ea mente perſiſtat.

* relatio

Ad amplectendam pœnitentiam monita.

21 Sane quia huic tuo propoſito zizaniorum ſatorem non eſt dubium inuidere, proculdubio immiſſiones in cor tuum per angelos malos curabit immittere, per quas te a tam ſancto propoſito poſſit reuocare; nobilitatem tuam hortamur in Domino & rogamus attente, quatenus illi ſtrenue cures reſiſtere fortis in fide: quod ſi feceris, a te, teſte Apoſtolo, fugiet, teque in pace dimittet. Vt autem ipſum promptius repellere valeas, conſidera quam cito huius mundi figura præterit, quam ſubito, quam facile hominis compago diſſoluatur; & cum quanta celeritate poteris, perfice quod cœpiſti. Adhuc attente recogita, quanta tuæ menti infundetur iucunditas, dum infra clauſtra tui reuolues pectoris, quod te

cum

cum tanta multitudine tibi adhærentium de inimici eripueris faucibus, quantoque ſecurius in die tremendi iudicij ante tribunal Chriſti, recepturus pro meritis, poteris comparere: & aduerte proinde ſi, quod concepiſſe diceris, ad partum vſque non produxeris, cum quanto tremore cum tibi adhærentibus, quorum damnationis actor extiteris, comparere poteris; quantiſque pœnis interminabilibus tam pro tuis, quam ipſorum erroribus merueris te affligi.

22 Rumpe itaque moras, & fac cito quod diceris concepiſſe. Quid tardat ipſum quẽ iam concepiſti, ſpiritum parturire ſalutis? Nil mortalibus, vel morte certius, vel incertius hora mortis. Noli quæſumus procraſtinare vlterius, nec de die in diem differre tam ſalutaris inſpirationis parturire ſpiritum, ne ſubito ira Dei in te deſæuiat, & extincto ſpiritu in vindictæ tempore te diſperdat. Verum quia ſuper præmiſſis de tuo beneplacito aliam certitudinem non habemus, dilectos filios magiſtros Raimundum de Caſſe decanum eccleſiæ Lingonenſis, & Bertrandum Cariti archidiaconum ſancti Augij in eccleſia Rothomagenſi, de quorum prudentia, puritate, ac fidelitate plenam in Domino obtinemus fiduciam, ad tuam deſtinamus præſentiam; per quos nobis velis reſcribere plenius tuæ circa præmiſſa beneplacitum voluntatis, vt quid erga te habeamus agere certius agnoſcamus. Spiritus ille, qui vbi vult ſpirat, omneſque ſaluos deſiderat fieri, te dirigat in præmiſſis. Amen. *Datum IV. kalend. iulij anno XVIII.*

Miſſi a Pont. ad eum nuntij.

23 Data eſt apoſtolicis internuncijs Raimundo & Bertrando, de quibus in allatis literis memorat Ioannes, auctoritas a vt ſacramenta a Ludouico & alijs Germaniæ principibus ac præſulibus nuncupanda, ac promiſſa ad honorem eccleſiæ præſtanda admitterent. Sumptam autem iam concordiæ rationem refert Ptolemæus Lucenſis b, vt Bauarus cederet imperio, quod in Henricum alterum Bauariæ ducem ſanguine illi coniunctiſſimum transferendum foret, vt imperialis honos in præclariſſima ſtirpe Bauara retineretur: *Anno*, inquit, *Domini* MCCCXXXIV. *circa quadrageſimam incepit tractare cum ſeptem Cardinalibus ex procuratione* Regis *Boemiæ, quod Ludouicus qui ſe Imperatorem intitulabat, deberet cedere, et quidem Henricus dux Bauariæ conſanguineus prædicti Ludouici deberet eligi in Regem, et promoueri ad imperium: quod tamen fuit contra Regem Robertum, qui ex hoc cœpit Papa indignari, cui Rex Vngariæ fauet cum Gibellinis tyrannis, qui iura imperij vſurparãt, et cum Guelfis maxime Florentinis, qui ſuper hoc impediendo ſuos ambaſiatores vna cum ambaſiatoribus* Regis *Roberti et Regis Vngariæ ad Papam Ioannem direxerunt, ne ipſe creationi noui Imperatoris conſentiret. Rex autem Francorum vna cum Ioanne Rege Boemiæ laborabant, vt eligeretur Henricus dux Bauariæ, in Imperatorem promouendus.*

a Bod. to. 9 p. 2. ep. ſec. pag. 221.
b Ptol. Luc hiſt. eccl. l. 24. c. 42.
Agitatum vt in Her. Bau. transferretur imperiũ.

Increbuiſſe tum rumorem, Ludouicum cedere correpto imperio, atque Henricum ducem Bauariæ ſucceſſurum ſceptris, confirmat Albertus Argentinenſis: additque Ludouicum, mutata ſcilicet mente, iras ex eo in Henricum concepiſſe, eumque bello perſecutum. Abduxere nimirum Ludouicum a conſilio exuendi cæſarei nominis ipſius conſultores, qui Henrici & Boemi Regis, inuitum in ordinem redacturos iactantium aperuit conſilia. Sparſus autem rumor conciliatum Ludouicũ, ex quo cum ille potentiã magis confir-

Abijcit priſtinum pium conſilium Ludouic.

marot, Pontifex Bremenſem, Magdeburgenſem, Moguntinum, & Colonienſem archiepiſcopos docuit a ab apoſtolicis in Ludouicum & ſequaces decretis diuulgandis non ſuperſedendum: *Non expedit*, inquit, *ab eadem publicatione dictorumque proceſſuum executione deſiſtere, cum idem Ludouicus ad eccleſiæ nequaquam redierit vnitatem*. Ericum pariter Hildeſemenſem epiſcopum ad fidei erga eccleſiam conſtantiam excitauit, certioremque fecit b, Ludouicum in gratiam non admiſſum; colligeret in hoſtem animos: excitatos a ſe in illius auxilium memoratos archiepiſcopos, ac plures alios principes. Inter eos vero Ericus c dux inferioris Saxoniæ ob latam illi opem commendatus eſt: vexabatur enim bello epiſcopus ab epiſcopo ſchiſmatico intruſo a Ludouico, qui contra pontificiam auctoritatem epiſcopos eccleſijs præficiebat; ac deturbabat catholicos, vt queritur Ioannes d. At de his hactenus.

Apoſtolicæ in eũ ſanctiones promulgatæ.
a To. 9. p. 2 ep. ſecr. pag. 225.
b Ib. ſuper pag. 224.
c Ib. pag. 225.
Intruſi a Lud. epiſcopi ſchiſmatici.
d To. 9. p. 2 ep ſecr. pag. 215.

24 Quod ad cætera Ioannis geſta attinet; conſulturus Poloniæ, Liuoniæ, atque alijs ſeptentrionalibus terris Pontifex, ne in ſuperiores bellorum fluctus reciderent, & barbarorum animi ad fideles obterendos efferrentur, cum ſuſcepto recenter a Caſimiro Rege Poloniæ ſceptro, initæ a patre Vvladiſlao cum Luthero magiſtro cruciferorum equitum Liuoniæ induciæ ad recurrentem hoc anno S. Ioannis diem extractæ e eſſent, apoſtolicum internuntium Galhardum e Carceribus in eas regiones miſit, vt bellum imminens, quo de Pomerania a Ioanne Rege Boemiæ cruciferis diuendita certabatur, ſopiret f. Tantum potuit apud Polonos & cruciferos pontificia auctoritas, vt armorum inducias extraxerint in longius tempus, donec ſequenti anno a Carolo Vngariæ & Ioanne Boemiæ Regibus controuerſiæ arbitris pacis leges pronuntiatæ g ſunt; qua de re ſermo recurret inferius in Benedicti XII. pontificatu. Addemus nunc, Pontificem tuendi iuris eccleſiaſtici ſolicitum adegiſſe h cruciferos, vt Pomerani & Culmenſes conſuetum vectigal eccleſiæ Romanæ penderent. Intermiſſum id fuerat aliquot annis, bello ijs regionibus ardentibus: demum cruciferi, vt cenſurarum religione ſoluerentur, de pendendo intermiſſo cenſu cum Pontifice pepigerunt: demandata eſt reſtituendi Pomeranis vſus ſacrorum prouincia Mathiæ epiſcopo Vvladiſlauienſi ſubiecto diplomate, quo in ſolemnibus cœtibus perlecto, Pomeraniæ ordines, qui a Polonorum imperio ad cruciferorum ditionem traducti fuerunt, iurati ſpopondere, ſe Romanæ eccleſiæ Polonico more cenſum perſoluturos; de quo publica hæc documenta confecta ſunt.

De pace inter Polonos & cruciferos agitatum.
e Michou. l. 4. c. 17. Crom. l. 12 in Caſim.
f To. 9. p. 2 ep. ſecr. pag. 227. & 237.
g Michou. & Chro. vbi ſup.
h Lib. cenſ. cam. M. S. arch. Vat. ſign. lit. B. n. 445. pag. 333.

In nomine Domini Amen. Anno a natiuitatis eiuſdem MCCCXXXIV. *indictione ſecunda die x. menſis nouembris conſtitutus apud Grudent. Culmenſis diœceſis coram reuerendo patre domino Mathia, diuina & Apoſtolicæ ſedis gratia, eccleſiæ Vvladiſlauienſis epiſcopo, in præſentia reuerendi patris domini Othonis eadem gratia Culmenſis epiſcopi, ac venerabili & diſcreti viri domini Gualhardi de Carceribus licentiati in legibus Apoſtolicæ ſedis nuncij, quædam apoſtolicæ literæ more ſolito Romanæ curiæ lectæ & publicatæ fuerunt, quarum tenor hic de verbo ad verbum eſt inſertus, qui talis eſt.*

Pomerania ſedis Apoſt. vectigalis.

Ioannes epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei vene-

rabili fratri epiſcopo Vvladiſlauienſi ſalutem, & apoſtolicam benedictionem.

Dudum pro eo, quod ciues, habitatores, & incolæ ciuitatis & diœceſis Culmenſis & terræ Pomeraniæ tuæ Vvladiſlauienſis diœceſis, in qua dilecti filij magiſter & fratres hoſpitalis beatæ Mariæ Theotonicorum temporale dominium exercere dicuntur, per proceſſus auctoritate apoſtolica dudum factos moniti & requiſiti legitime cenſum annuum, qui denarius beati Petri vulgariter nuncupatur, in eis partibus per ipſos eccleſiæ Romanæ debitum ſoluere, deductis in contemptum dictis proceſsibus, damnabiliter non curarunt; perſonæ ſingulares ciuitatis & diœceſis ac terræ prædictarum, nec non communitates & vniuerſitates earum ſuppoſita in terdicto eccleſiaſtico extiterunt.

Cum autem dicti ciues, habitatores, & incolę ad cor reducti de dicto cenſu, per eos pro retroactis temporibus vſque ad annum a natiuitate Domini M. CCCXXX. incluſiue præfatæ Romanæ eccleſiæ debito, certo modo iuxta voluntatem & ordinationem noſtram, cum camera noſtra per dilectum filium Theodoricum de aureocapite fratrem & procuratorem ordinis dicti hoſpitalis in Romana curia generalem duxerint componendum, & intendant ac velint nihilominus, ſicut pro parte dilectorũ magiſtri & fratrum nobis nuper expoſitum extitit, de dicto cenſu pro alijs tribus annis ſequentibus & terminandis in feſto natiuitatis dominicæ inſtanti proximo debito nobis & eccleſiæ ſupradictæ ſatisfacere, dictumque cenſum deinceps ſoluere perpetuis temporibus annuatim; ac humiliter petierint atque petant, ſibi de abſolutionis & relaxationis beneficio ab eiſdem excommunicationis & interdicti pœnis & ſententijs per ſedem Apoſtolicam prouideri; nos compoſitionem huiuſmodi, per quam præfatam cameram de huiuſmodi cenſu pro toto effluxo ante dictos tres annos in eodem proximo inſtanti feſto natiuitatis Domini terminandos tempore, volumus contentari, ratam & gratam habentes, & etiam approbantes. Et nihilominus noſtris & eiuſdem Romanæ eccleſiæ ſuper ijs indemnitatibus, præfatorumque habitatorum & incolarum ſaluti animarum prouidere ſalubriter cupientes, fraternitati tuæ per apoſtolica ſcripta committimus & mandamus, quatenus poſtquam prælibati habitatores & incolæ terræ prædictæ, in tua Vvladiſlauienſi diœceſi cõſiſtentes, de dicto cenſu, pro tribus annis prædictis ab eis nobis & eccleſiæ memoratæ debito, vt præfertur, tibi noſtro, & eiuſdem eccleſiæ nomine recipienti ſatisfactionem integram duxerint impendendam; & de ſoluendo integraliter cenſum ipſum inpoſterum annis ſingulis infra quadrageſimam nobis & ipſi eccleſiæ ſeu collectoribus, per ſedem deputatis ſeu deputãdis eandem, ſe per ſuos ſufficientes procuratores & ſindicos ad hæc legitime conſtitutos obligauerint ſolemniter & efficaciter, iuramento ab eiſdem præſtito nihilominus corporaliter, & confectis exinde inſtrumentis publicis, feriem præſentium continentibus, quæ tuo ac magiſtri & conuentus hoſpitalis prædicti, nec non communitatum ipſorum, in tua prædicta diœceſi conſiſtentium, communita ſigillis nobis per te vna cũ ijs, quę de dicto cenſu collegeris, quantocius fideliter tranſmittantur; eiſdem habitatoribus & incolis prædictæ terræ, in tua diœceſi commorantibus, videlicet ſingularibus perſonis per te, vel alium, ſeu alios de abſolutionis beneficio iuxta formam eccleſiæ ab eiſdem excommunicationis ſententijs prouidere auctoritate noſtra; & interdicta in caſtra, villas, & oppida eiuſdem terræ, prout in eadem tua conſiſtunt diœceſi, eorumque communitates & vniuerſitates propter hæc appoſita relaxare procures, cum perſonis eccleſiaſticis terræ & tuæ diœceſis prædictarum, quæ propter præmiſſa vel eorum aliqua irregularitatis maculam contraxerint, eadem auctoritate ac vice nihilominus diſpenſando, adiecto tamen ſpecialiter & expreſſe, quod nos ex nunc prout ex tunc haberi volumus pro adiecto.

A Polonico diuulſa imperio conſuetũ cenſum ſoluturũ ſpondet.

Crucifer orum ea de re ſponſio.

Quod ſi præfati habitatores & incolæ aut communitates & vniuerſitates terræ iam dictæ, in eadem tua diœceſi conſiſtentes, in ſolutione dicti cenſus ſingulis annis inpoſterum infra quamlibet quadrageſimam collectoribus per nos ad eandem Romanam eccleſiam ſuper deputatis vel deputandis deficerent, facienda compoſitio ac rati & gratihabitio & appellatio ſupradictæ eo ipſo ex tunc habeantur pro non factis, & nullius exiſtant roboris vel momenti; dictique habitatores & incolæ, prout in eadem conſiſtunt diœceſi, ad totalem & integram ſolutionem dicti cenſus pro eiſdem retroactis temporibus teneantur, & aſtricti remaneant ſicut prius: & nihilominus in prædictas excommunicationis & interdicti pœnas & ſententias recidant ipſo facto, a quibus quidem pœnis & ſententijs abſolutionem & relaxationem obtinere nequeant, quouſque plene de cenſu ſatisfecerint ſupradicto. Quod ſi ſecus forſitan præſumptum extiterit, id ex nunc irritum decernimus & inane. *Dat. Auinione id. decembris pontificatus noſtri anno XVIII.*

Põtificio aſſenſu cõfirmata.

25 *Quibus lectis & publicatis, Theotonicis in Theotonico & Polonis in* Polonico *etiam interpretatis & expoſitis, omnes & ſinguli ad hortationem dicti magiſtri prædicti, eleuatis in cælum manibus, clamauerunt dicentes, quod parati erant, volebant & promittebant ſedi Apoſtolicæ obedire, & denarium beati Petri ſoluere ſecundum literarum prædictarum continentiam & tenorem: & tunc ibidem ſuos veros, certos, & legitimos ſindicos & procuratores generales & ſpeciales elegerunt & conſtituerunt, videlicet Kenconem de Bantoux, Nicolaum de Pizeebouuo, Gonſalum dictum Taditi milites, Ioannem Seobetum, de Derſoma & &* Henricum *de Gdauti & ipſorum quemlibet in ſolidum ad obligandum efficaciter & ſolemniter pro ipſis conſtituentibus procuratorio nomine eorundem tenere, obſeruare, & approbare ordinationem factam iuxta ſeriem & formam literarum prædictarum, dantes & concedentes eiſdem & ipſorum cuilibet plenam & liberam poteſtatem præmiſſa faciendi, ratificandi, & iurandi in animas ipſorum, & omnia alia faciendi, quæ ad obligationem huiuſmodi pertinent, prout ipſi poſſent facere, ſi eſſent præſentes iuxta ordinationem & literas ſupradictas. Tandem cum dicto cenſu ſeu denario beati Petri pro tribus annis incipientibus in anno Domini* MCCCXXX. *& terminantibus in anno eiuſdẽ* MCCCXXXIII. *ſatisfeciſſent domino epiſcopo Vvladiſlauienſi ſupradicto, tactis corporaliter ſacroſanctis Dei euangelijs ibidem coram dicto domino epiſcopo iurarunt & promiſerunt ſuper his verbis.*

Corroboratæ a Cruciferis primæ pactiones

Nos ſindici & procuratores vniuerſitatum & habitatorum ſeu incolarũ terræ Pomeraniæ partium diœceſis Vvaldiſlauienſis, ditioni dominorum magiſtri & fratrum de domo Theotonica temporaliter ſubiecta, promittimus & iuramus in animas noſtras & in animas communitatum, quæ nos conſtituerunt, quod ab hac hora in antea in perpetuum ſecundum for-

Promiſſus cenſus.

formam dictarum literarum apoſtolicarum ſoluemus denarium beati Petri ſingulis annis in quadrageſima monetæ vſualis ſecundum modum, quem incolæ terræ Poloniæ etiam ſoluere conſueuerunt eundem. Ita nos Deus *adiuuet & ſancta Dei euangelia. Et nihilominus bona fide promiſerunt ſuo ac ſucceſſorum ſuorum & nomine procuratorio, quo ſupra, ſupradicto domino Vvladislauienſi epiſcopo, nomine prædictæ Romanæ eccleſiæ præmiſſa omnia recipienti & ſtipulanti, quod ipſi dictum cenſum* Romanæ *eccleſiæ ex tunc, vt præmittitur, ſoluerent ſingulis annis in quadrageſima, vel collectoribus ad eundem recipiendum ab ipſa ſede deputatis ſeu deputandis; & non contrauenire vel facere aliqua ratione, verbo vel opere, de iure vel de facto, ſe & nomine procuratorio quo ſupra pro præmiſſis tenendis efficaciter & ſolemniter obligando. Acta fuerunt hæc vt ſupra anno, indictione, die, menſe, ac loco ſupradictis, pontificatus ſanctiſſimi patris & domini noſtri domini* Ioannis *diuina prouidentia* Papæ *XXII. anno decimonono.* Hæc prætereunda ſilentio non ſunt viſa, vt vetera Romanæ eccleſiæ in eas ſeptentrionales oras iura obliuione non obſcurentur.

Carolus Rex Vngarus eccleſiæ athleta.

26 Infeſtabant hoc tempore Vngariæ limitem eiuſque vectigales prouincias Tartari, ſchiſmatici, infideleſque Scythiæ populi, ac varijs interdum excurſionibus catholicis grauiſſimas infligebant calamitates. Contra quos cum plura gereret prælia Carolus Rex, inclytus athleta eccleſiæ, Pontifex vt pio illum ardore ad religionẽ propugnandam amplificandamque accenderet, ampliſſimam criminum, quorum rite ipſum pœniteret, veniam propoſuit [a], ſi in acie occumberet.

a An. 18. p. 1. ep. com. 1033.

Ioannes, &c. Carolo Regi Vngariæ illuſtri.

Cum, ſicut ex parte tua fuit nobis expoſitum, fideles Chriſti per regnum tuum Vngariæ aliaſque terras tibi ſubditas conſtituti a ſchiſmaticis, Tartaris, & paganis, alijſque permixtis infidelium nationibus impugnationes, depopulationes, ſeruitutes, & carceres, aliaſque diuerſorum generum pœnas & cruciatus multiplices patiantur, pro quorum & fidei catholicæ defenſione te plerumque contra ſchiſmaticos, Tartaros, & paganos & alios prædictos bellum ſeu pugnam inire contingit; nos tuis ſupplicationibus inclinati de omnipotentis Dei miſericordia & beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum eius auctoritate confiſi tibi, ſi in bello ſeu pugna huiuſmodi aut ex vulneribus ibi receptis poſtmodum te mori contigerit, omnium tuorum, de quibus corde contritus, & ore confeſſus fueris, plenam concedimus veniam peccatorum; ſic tamen, quod heredes tui de ijs, de quibus fuerit alteri ſatisfactio impendenda, ſatisfactionem huiuſmodi facere teneantur. *Dat. Auin. v. id. iulij anno XVIII.* Affecti etiam præmijs indulgentiarum fideles Vngari [b], qui Carolum Regem aduerſus fidei hoſtes in prælio ſequerentur, vt propoſita felicis immortalitatis ſpe intrepide quæuis diſcrimina penetrarent.

Plura cũ infidelib⁹ prælia cõſerit.

Propoſitæ occubituris in prælio indulgentiæ.

b Ib. ep. 1031.

Ornatus etiam Rex [c] hoc ſacro beneficio, cũ rei diuinæ recurrentibus ſolemnibus myſteriorum fidei Chriſtianæ diebus intereſſet: *Tua*, inquit, *celſitudinis ſupplicationibus inclinati, vt quando in diebus ſolemnibus et feſtiuis coram te miſſam contigerit ſolemniter celebrari, huiuſmodi miſſam celebrans, ſi epiſcopus vel ſuperior prælatus vnum annum ac centum et quadraginta dies, ſi vero abbas vel alterius eccleſiæ collegiatæ prælatus, centum, ſi autem inferior ſacerdos fuerit ſexaginta dies omnibus vere pœnitentibus et cõfeſſis, qui huiuſmodi celebrationi præſentes extiterint, de iniunctis eis pœnitentijs auctoritate apoſtolica miſericorditer relaxare valeat; tibi de ſpeciali gratia auctoritate præſentium indulgemus, etc. Dat. Auin. v. id. iulij anno XVIII.* Soluit etiam ad Caroli gratiam legẽ de gradibus cõſanguinitatis, vt ipſius filij Andreas & Ludouicus cum Ioanna [a] & Maria Roberti Regis nepotibus connubio iungerentur: ſed Carolus Dyrrachij princeps poſtea dolo Mariam ſibi iunxit: quo facto & ſibi necem peperit, & Andreæ mortem accerſiuiſſe accuſatus eſt; de quibus inferius. Nunc ad geſta hoc anno in difficillima quæſtione properat hiſtoria.

c Ib. ep. 930.

Conceſſũ Vngaro Regi ſacrum beneficium.

a Bp. 1232

Controuerſia de viſione beatifica.

27 Dirimendam ſuſceperat Ioannes grauem controuerſiam, quæ theologos & ſanctos patres, re nondum ab eccleſia definita, in ancipites & contrarias ſententias coniecerat [b] de ſacro illo dogmate, an animæ beatæ ante vniuerſale iudiciũ facie ad faciem, vt loquitur Apoſtolus, Deum intuerentur. Vtque humanam diligentiam pro indaganda veritate adhiberet, antequam orthodoxum dogma Spiritus ſancti illo ſingulari præſidio, quod Petri ſucceſſoribus datum eſt, fretus ſtatueret, Cardinales, præſules ac doctores, obiecta anathematis religione, quod iam antea a nobis ex Ioanne Villano indicatum, ad excutiendã controuerſiam diligentiſſime iuſsit incumbere: ijſque libellum, in quo ſanctorum patrum dicta in vtramque partem allata, & alia argumenta continebantur, porrexit. Qua de re Petrum archiepiſcopum [c] Rorhomagenſem & Francorum Reginam [d] his literis certiorem fecit.

b M.S. bibl Vat. ſign. n. 3765.

c To. 9. p. 2. ep. ſecr. pag. 192.

d Ead. pag

Reginæ Franciæ.

Quid circa quæſtionem viſionis animarum ordinauerimus, ad regalem notitiam credimus, diu eſt, perueniſſe. Iniunximus quidẽ fratribus noſtris ſcilicet S.R.E. Cardinalibus ac prælatis alijs, & doctoribus theologiæ ac iuris canonici præſentibus in curia, vt ſuper illa cum diligentia ſtudeant, nobiſque quid eis videtur exponant: quod vt promptius poſſent facere, multarum auctoritatum tam canonis, quam originalium ſanctorum pro vtraque parte collectorum copiam fecimus. Et vt hæc diligentius ſtuderent facere, ſententiã excommunicationis ipſos voluimus incurrere, qui præmiſſa nõ adimplerent, abſolutione nobis noſtriſque ſucceſſoribus reſeruata. Gratia domini noſtri Ieſu Chriſti ſit tecum, chariſſima filia, quæ in agendis te dirigat & protegat ab aduerſis. *Dat. IV. id. martij anno XVIII.*

Agitata in vtrãq; partem quæſtio.

Cum ad veritatem illuſtrandam patrum dicta, ac ſacra diuinarum literarum oracula, atque argumenta theologica, quæ vtrique parti fauebant, allata ſæpius a Pontifice atque excuſſa fuiſſent; indeque maleuolis porrigi occaſio poſſet aſpergendæ ipſi calumniæ aliquid fidei contrarium ſenſiſſe; Ioannes ineunte hoc anno die III. ianuarij in publico Cardinalium conſiſtorio, excitis tabellionibus, vt publicæ ac de re tabulæ aſferendæ a nobis inferius conficerentur, euulgarenturq; in vniuerſo orbe Chriſtiano, eſt conteſtatus, in ijs, quæ agitata adductaque a ſe in huiuſmodi controuerſia fuiſſent, nunquam geſſiſſe in animo decidere vel credere quidquam diuinis oraculis aduerſum: ac ſi qua viderentur fidei contraria, illa vt præter animum dicta a ſe reuocari. Concepta eſt hiſce verbis publica illa Ioannis in ſacro ſenatu profeſſio. [e]

Aſperſa inde Ioãni calumnia.

Ea confutata publicis documentis.

e Ext. in M.S. pergam. in arc. Auin. ſign. n. 118. leg. Oſtau. Card. Aquauiua an. 1594. & Romã allata. Ite apud Ben. 44. 1 p. 2. inſert aſp. cur. 12.

28 *Ne quis ſiniſtre interpretari poſſit, nos ſenſiſſe aliquid aut ſentire, quod ſacræ ſcripturæ obuiet aut fidei orthodoxæ, dicimus & proteſtamur*

ex-

expreſſe, quod quidquid in quæſtione ſeu materia viſionis animarum, videlicet an animæ a peccatis & pœnis peccatorum purgatæ videant diuinam eſſentiam illa viſione, quam Apoſtolus vocat facialem; ſeu quacumque alia materia in ſermonibus et collationibus noſtris diximus, allegauimus, ſeu propoſuimus, non intendentes aliquid determinare vel decidere ſeu credere, quod eſſet quouis modo ſcripturæ ſacræ obuium, vel contrarium fidei orthodoxæ; ſed illud ſolum tenere & credere, quod & ſcriptura ſacra poteſt & poterat, & catholicæ fidei conuenire: & ſi forſan in prædictis ſermonibus, vel collationibus aliqua, quæ vel ſcripturæ ſacræ ſeu fidei orthodoxæ quouis modo eſſent vel viderentur obuia, ipſa præter intentionem a nobis fuiſſe prolata dicimus & aſſerimus, eaque reuocamus expreſſe, non intendentes illis adhærere, nec ea in præſenti defendere, nec etiam in futurum. Hactenus Ioannes.

Profitetur Ioannes in quæſtione ancipiti, purá ſe velle ſectari veritatem.

29 De Ioannis huiuſmodi profeſſione ſolemni edita in ea controuerſia meminere etiam eius hoſtes infenſiſsimi pſeudominoritæ. Ex quibus Bonagratia hæc in ſuum commentarium intulit a: *Anno Domini* MCCCXXXIV. *de menſe ianuarij in conſiſtorio publice coram Cardinalibus, & maxima multitudine prælatorum & clericorum primo fecit legi allegationes, et rationes aliquorum, qui tenent, quod animæ ſanctorum ex nunc clare vident faciem Dei, ſiue diuinam eſſentiam*; nonnulliſque interiectis, quibus etiam contraria argumenta ex ſanctis patribus decerpta, quibus contraria ſententia, nimirum purgatas animas non videre Deum facie ad faciem, defendebatur, ait lecta fuiſſe, ſubijcit Ioannem hæc verba protuliſſe. *Quia nos ſtuduimus in originalibus, iſta propoſuimus; nunquam tamen fuit noſtræ intentionis dicere aliquid contra fidem: et ſi aliquid diximus, totum ex nunc reuocamus: et ſi quis magnus vel paruus aliquid habet pro concluſione affirmatiua, ſecure det nobis, et libenter recipiemus, et ſuper hoc mandamus fieri publicum inſtrumentum*. His conſententiam tradit hiſtoriæ Ptolemęus b Lucenſis his verbis: *In conſiſtorio proteſtatus fuit coram Cardinalibus, prælatis, et capellanis, quod in prædicta quæſtione nihil definiendo ſed recitando dixerat; et quod paratus eſſet reuocare, ſi qua enormia dixiſſet; & quæ plures auctores pro et contra collegerant, fecit tunc legi in conſiſtorio quinque diebus*.

a Ext. in M.S. bibl. Vat. ſign. n. 4009. pag. 164.

In conſiſtorio vtramque ſententiá perlegi iubet.

b Ptol. Luc hiſt. eccl. M.S. l. 24. c. 42.

Ad reuocanda, ſi quæ male dixerit paratum ſe exhibet.

30 Quod vero his præmiſerit Ptolemæus, permotum ideo Pontificem, quia in ea de viſione beatifica ante iudicium vniuerſale quæſtione Pariſienſis academiæ doctores & Francorum Rex ipſi reſtitiſſent; ſcripſit quæ ex publica fama hauſerat: non enim defuere calumniatores, qui Ioanni eam labem falſo aſperſerint, ſenſiſſe animas ſolutas corporeis vinculis & ab omni labe criminis liberas ante vniuerſale iudicium claro diuinitatis intuitu non frui: cum enim Geraldus Otho ſupremus Minoritarum præpoſitus internuntius apoſtolicus, quem ad ſopienda Angliæ & Scotiæ bella tranſmiſerat, illum errorem Pariſijs pro concione ſacra expoſuiſſet, percrebuit rumor ipſum a Pontifice Pariſios miſſum, vt eam opinionem falſam diſſeminaret; quam calumniam hiſce verbis apud Regem Francorum purgauit Ioannes c: *Adhuc in eiſdem literis regijs vidimus contineri, quod a pluribus dicebatur, quod nos miſeramus dilectum filium Geraldum Othonis generalem miniſtrum fratrum Minorum Pariſios ad docendum & prædicandum, quod animæ ſeparatæ a corpore & a pœnis purgatæ diuinam eſſentiam vſque poſt reſurrectionem corporum non videbant. Ad quod dicimus et aſſerimus coram Deo, quod nunquam hoc cor noſtrum intrauit, nec exiuit ab ore, etc.* Subijcit veras cauſas, ob quas legatus fuerit vna cum Arnaldo e S. Michaele pœnitentiario ad aulam regiam, vt nimirum Francorum Regem conſulerent, an oratores pro vrgenda Eduardi & Dauidis concordia mittere vellet; ac ſe opinatum, nuntios iuſſum iter aggreſſos: ſed cum Pariſijs conſiſterent, Dauidis Regis Scotiæ procuratorem ipſis ſignificaſſe, irritos fore eorum labores, cum Rex Scotiæ Dauid, nec quiſquam ab eo ſubrogatus, cum quo pacis tractatum agitaturi eſſent, in Scotia conſiſteret; eaque re tum a nuntijs tum a procuratore ſedi Apoſtolicæ ſignificata, nuntios ipſum a demandato munere reuocaſſe a: feciſſe tamen Geraldo Othoni traijciendi in Angliam ad luſtranda ordinis ſui monaſteria poteſtatem: denique Philippum Regem a Regis Scotiæ procuratore rei veritatem ſciſcitari iuſſit, nec patulas in poſterum calumniatoribus aures præbere. Quæ literæ VI. id. martij pontificatus anno XVIII. conſignatæ ſunt.

Minoritarum præfectus erroneam circa ea ſententiá diſſeminat.

c Ext. 9. p. 2. ep. ſecr. pag. 191.

Ioannis querelæ aduerſus calumniatores.

Ob quas cauſas miſſus fuerit in Gallias.

a Ext. ib. eadem re lis pag. 215

31 Sedata quidem ita eſt in Gallijs ea calumnia: verum aucta in Bauaria, difflataque a pſeudominoritis, qui ſtylum in Pontificem acuerunt: ac Bonagratia commentarium ad oppugnandam memoratam Pontificis profeſſionem edidit b, & maligne eundem traduxit, quod patrum dicta, quibus ſenſiſſe videntur aliqui, animas ſanctorum diuinitatem facie ad faciem ante iudicium non intueri, perlegi iuſſiſſet, quaſi eam opinionem audientium animis imprimere voluiſſet. Qua in re improbitatem ſuam detegit; quid enim magis conueniens, quam vt in diſcutienda controuerſia argumenta hinc inde contraria inter ſe conferantur? Non hic ſtetit improbitas: Michael enim pſeudominoritarum ſignifer, qui plures ſua nefaria ſecta irretierat in varijs regnis & prouincijs, concitandi in eccleſiam noui turbinis conſilia eſt molitus c: cumque Ludouicus Bauarus ira in Ioannem, cæſareum ipſi faſtigium aſſerere detrectantem, immo nouum Cæſarem ad ſolium prouehere annitentem, eſſet incenſus, & Neapoleo Vrſinus Cardinalis a Ioanne abalienatus eſſet, quod nimirum ille ſedem Apoſtolicam Italię, vti præ ſe tulerat, non reſtitueret; conflata coitio eſt de congregando in Germania conciliabulo d, in quo de Ioanne veluti hæretico ob agitatam de viſione animarum beatifica controuerſiam exauctorando ageretur. Hac de cauſa Ludouicus Neapoleonem & ſi quos alios poſſet in eandem coniurationem pellicere adorſus eſt; pollicitus ſubiectis literis e Neapoleonis arbitrio ſuperiores cum Roberto Rege Siciliæ controuerſias compoſitum iri.

Pſeudominoritæ calumniandi Pontificis occaſionem aucupantur.

Neapol.

b Ext. in M.S. bibl. Vat. ſign. n. 4009. pag. 164.

c In eod. M.S. pag. 196.

Card. Vrſini coniurat cum Lud. in Pont.

d Ib.

e Ext. ib. ead. pag.

Ludouicus, etc. venerabili viro Neapuleoni diacono Cardinali tit. S. Adriani, amico ſuo diligendo gratiam ſuam, et omne bonum.

Nouerit veſtra ſinceritas, quod literas noſtras publicas & ſolemnes ſigillo maieſtatis noſtræ ſigillatas tranſcribi iuſsimus & componi diligenter, per quas ſacrum collegium Cardinalium ſtudioſiſsime requirimus & hortamur, quatenus concilium in aliquo loco tuto procurent fieri, & de ſubito ordinari: in quo poſsimus perſonaliter, prout pro firmo volumus & intendimus, aſſumptis nobiſcum principibus eccleſiaſticis & ſecularibus Alemanniæ, fore conſtituti, altiſsimo Deo gratioſius annuente. Quas literas dilectioni veſtræ totique collegio Cardinalium ſupradicto duximus tranſmittendas, ſupplicantes dilectioni

Ludouici ad eum lit. de cōciliabulo congregādo.

veſtræ omni conamine, quo valemus, quatenus ſi aliquid aliud nobis per nos faciendum vel fiendum videatur, hoc excellentiæ noſtræ curetis veſtris literis intimare. Inſuper de facto Regis Roberti latori præſentium fidem adhibeatis credulam in dicendis. *Dat. in oppido noſtro imperiali Vberlingæ* III. *kal. iulij regni noſtri anno* XX. *imperij vero* VII.

Solicitat' arch. Treuir. ad ſocietatem ſceleris.

32 Aſſenſiſſe ferunt huic conſpirationi Neapoleonem Cardinalē, deq; nefarijs hiſce conſilijs literas dediſſe ad Balduinum archiepiſcopum Treuirenſem, cuius ac Treuirenſis eccleſiæ nomine prouocationis formulam ad concilium pſeudominorita hæreticus concepit, atque in eas deliras Fraticellorum hæreſes compegit. Horum vero ſcelerum adminiſter Gualterus proditor pſeudominorita, Michaelis hæreſiarchæ emiſſarius, ſignificauit eidem Michaeli [a], prouocationem Bonægratiæ ad concilium aduerſus Ioannem Neapoleoni Cardinali placuiſſe, atque a Ludouico Bauaro alias literas mitti ad curiam pontificiam ad plures in eiuſdem concilij ſocietatem trahendos; tum addidit: *Mittit & vobis literam Cardinalis*, nempe Neapoleonis, *ſignatam, vt poſſitis eam mittere in Italiam, & vbicumque videbitur pro honore imperij: & placet ſibi, vt per mundum diuulgetur & publicetur. Inſuper domino Neapoleoni Cardinali intimauit per ſuas literas, quod cum Rege Roberto de conſilio ſuo faciet libenter pacem, dummodo velit recognoſcere regnum ſuum ab imperio. Item ſignificat eidem domino Neapoleoni per me, quod ſi domini Cardinales concilium dare noluerint, ſi tunc dominus Neapoleo poterit aliquos alios Cardinales inducere ad recedendum ſecum, tunc dominus Imperator vult omnes epiſcopos & archiepiſcopos & alios prælatos totius Alamanniæ conuocare, & adducere vbicumque voluerit dominus Neapoleo, ſi ipſe eum ſuis concilium celebrare voluerit.*

Pſeudominoritæ harum fraudum artifices.

a Sup. M.S ſign. 4009. pag. 169.

Ludouici præſumptio de Sicilia eccleſiaſtico imperio eripienda.

Malus animus ad cogendam pſeudoſynodū.

33 Quæ porro Neapoleo Cardinalis reſponderit Gualtero, quaſue pactiones inierit cum Ludouico, vt conciliabulum aduerſus Pontificem cum ſuis ſequacibus conflaretur, ita deſcribit idē M. S. *Frater Gualterus iuit ad curiam, & literas Imperatori præſentauit, & Imperatori retulit ex parte dicti domini Neapoleonis infraſcripta. Primo quod dominus* Neapoleo *procurabit & faciet quod concilium fiat, velit nolit ille de Caturco, ſi Imperator fecerit infraſcripta, quæ ſibi ſcribuntur, videlicet. Quod duo nuntij habeantur per dominum Imperatorem, qui continue currant, qui ſint informati per dictum Gualterum de literis præſentandis, & de via facienda. Item quod mittat vnam literam collegio Cardinalium ad petendam fidantiam pro nuncijs, quod venient ex parte eius ad curiam, quamuis credat quod non dabunt. Item quod fiat pax inter Regem Robertum & Imperatorem. Item de magiſtro Marſilio, vt expediatur, etc.* Hoc poſtremū laude dignum fuit, tanta enim infamia laborabat ſceleſtus hæreſiarcha, vt ſchiſmaticos ſe illius ſocietate inquinare puderet. *Itē quod cuſtodiat ſe a Rege Boemiæ et duce Henrico, et quod non confidat eis, quia dixerunt, quod cogerent cum potentia Imperatorem ad renunciandum. Item quod Imperator ſcribat* Regi *Franciæ, quod falſa ſunt, quæ dicuntur, quod ipſe Imperator velit renunciare. Item quod Imperator faciat, quod prælati et principes Alamanniæ, de quibus dicitur in ſuis literis, petant concilium. Item quod Imperator mittat alias literas ſub forma illa, quæ ſcribitur per literas domini Neapoleonis. Item dominus Neapoleo dixit, reſpondendo ad literam ſibi miſſam, quod nullo modo intendebat ſe mouere de curia.* Et infra, *Item quod vna litera vniuerſalis mittatur per Imperatorem omnibus Regibus, principibus, &c. Item quod vna litera appendatur ad fores palatij in Auinione. Item noua domini Treuirenſis de citatione & noua de Iperpolen. Item mittantur rationes, per quas probatur, quod Geraldus eſt hæreticus* (Is erat Minoritarum præpoſitus de quo antea actum eſt, qui temere plura Pariſijs de viſione animarum effutierat, dum nuntium apoſtolicum agebat) *Mittenda ad curiam ſunt primo litera cum reſponſione, ſecundo tractatus factus contra proteſtationem illius de Caturco, tertio litera Imperatoris miſſa cum nouis & reſponſione reportata, quarto quod tenet habere ſermones de animabus, qui miſſi fuerunt domino archidiacono, quinto quod ſcribat archidiacono, quod mittet tractatum dominis de Verona.*

Neapoleonis Card. pactiones nefariæ.

Solicitati Germani ad petendum concilium.

Parata hęreſeos calūnia ob dicta in quæſt. viſionis animarum.

34 Non paſſa eſt diuina prouidentia hanc coniurationem in Ioannem erumpere, & tāto turbine quaſſari eccleſiam: perhorruit enim Treuirēſis archiepiſcopus ſuggeſtum a pſeudominoritis facinus admittere, ac prouocationem ad concilium, quam illi confixerant, non edidit. Pontifex vero, cum in excutienda ſuperiore de viſione animarum controuerſia affecto ſenio corpore ſtudijs indefeſſis deſudaret, lethali morbo implicitus, excitis Cardinalibus profeſſus eſt, ſentire ſe animas ab omni labe puras in cælo verſari, & claro diuinitatis intuitu perfrui, ac ſi quæ contra eam ſententiam attuliſſet, non ferendo ſententiam, ſed aliena ſcripta repetendo protuliſſe, dictaque omnia ſua edendo ab eccleſia decreto fidei ſubijcere; qua de re III. non. decembris pontificatus ſui anno XIX. diploma eius iuſſu exaratum: quod cum ob ſecutam illius mortem pontificia bulla munitum non eſſet, Benedictus anno proximo vna cum alijs publicis tabulis, quibus Ioannes aduerſus calumniatores nullam ab ipſo prolatam ſententiam decretoriam, ac ſi quæ forte perperā dicta eſſent, illa a ſe reuocari profeſſus erat, promulgauit [a], ne calumniatoribus ſua in Ioannem venena fundere liceret.

a Bened. XII. an. I. p. I. ep. cur 12.

Benedictus, etc. ad perpetuam rei memoriam.

35 Sicut habet humanæ naturæ corruptio, quod dictum vnius facile ſequitur multitudo, quodque minores dicta maiorum in deteriorem partem frequenter interpretari nituntur; ſic habet rectæ rationis ordo, cui teſtimonium ſanctorum patrum aſsiſtit, quod facilitati & interpretationi huiuſmodi ſemper veritas prævalet rei geſtæ. Sane cum iamdudum per nonnullos reuocaretur in dubium, an animæ a corporibus ſeparatæ, ac a peccatis & pœnis peccatorum purgatæ ante reſumptionem corporum videant diuinam eſſentiam, illa videlicet viſione, quam vocat Apoſtolus facialem; & ſuper hoc, tam in ſermonibus quam in alijs collationibus & collocutionibus per felicis recordationis Ioannem Papam XXII. prędeceſſorem noſtrum, & plures alios in eius præſentia multa dicta, recitata, ſcripta, & prædicata fuiſſent; volens idem prædeceſſor verbis & linguis malignātium obuiare, anno a natiuitate Domini milleſimo trecenteſimo trigeſimo quarto, indictione ſecunda, die tertia menſis ianuarij S. R. E. Cardinalibus, de quorum numero tunc eramus, multiſque prælatis, & in ſacra theologia magiſtris, alijſque perſonis & tabellionibus publicis in conſiſtorio apoſtolico coram eo perſonaliter conſtitutis, dixit, aſſeruit, & proteſtatus extitit ſub hac for-

Benedict' Ioannem purgat.

forma : *Ne quis ſiniſtre interpretari poſſit, nos ſenſiſſe aliquid, aut ſentire, quod ſacræ ſcripturæ obuiet, aut fidei orthodoxæ, dicimus & proteſtamur expreſſe, &c.* [repetitur ſuperior allata a nobis a Ioannis proteſtatio, iiſdem concepta verbis, cui hæc ſubijcit Benedictus.]

In quem ſenſum accipienda dicta ab eo in quæſtione de viſ. beat.

a Super n. 28.

Eius profeſſio in extremo vitæ flexu

36 Demum quoque idem prædeceſſor decumbens in lecto infirmitatis, de qua deceſsit, intentionem quam ſuper præmiſsis habuerat & habebat, volens clarius & ſerioſius aperire, anno a natiuitate prædicto, die videlicet tertia menſis decembris proximo præteriti, nobis tunc nominato Iacobo tit. S. Priſcæ presbytero Cardinali, & venerabilibus fratribus Petro Peneſtrino, Bertrando Oſtienſi, Gaucelino Albanenſi, Ioanne Portuenſi, & Anibaldo Tuſculano epiſcopis; ac dilectis filijs noſtris Matthæo tit. ſanctorum Ioannis & Pauli, Raimundo tit. S. Euſebij, Petro tit. S. Martini in montibus, Petro tit. S. Stephani in Cælio monte, Petro tit. S. Praxedis, Imberto Baſilicæ XII. Apoſtolorum Talayrando tit. S. Petri ad vincula, & Petro tit. S. Clementis presbyteris; ac Iacobo S. Georgij ad velum aureum, Luca S. Mariæ in via lata, Raimundo S. Mariæ nouæ, Galhardo S. Luciæ in ſilice, Bertrando S. Mariæ in Aquiro, Arnaldo S. Euſtachij, & Ioanne S. Angeli diaconis Cardinalibus, & nonnullis prælatis, & tabellionibus publicis præſentibus, & propterea ſpecialiter euocatis, quandam literam groſſatam ſub eius nomine legi fecit, ac ſe crediſſe, & credere declarauit; & confeſsionem, reuocationem, & ſubmiſsionem fecit, de quibus in ipſa litera agebatur ſub his verbis b.

b Ext. etiã apud Nic. Minor. M.S. bibl. Vat. ſign. n.4008. pag.172.

37 *Ne ſuper ijs, quæ de animabus purgatis, ſeparatis a corporibus, an citra reſumptionem corporum diuinam eſſentiam, illa viſione videlicet quam vocat Apoſtolus facialem, videant, tam per nos, quam per nonnullos alios in præſentia noſtra recitando & allegando ſacram ſcripturam, ac originalia & dicta ſanctorum, vel alias ratiocinando, ſæpius dicta ſunt aliter, quam per nos dicta & intellecta fuerant, & intelligantur ac dicantur, auribus fidelium valeant inculcari; ecce quod noſtram intentionem, quam cum ſancta eccleſia catholica circa hæc habemus & habuimus, ſerie præſentium, vt ſequitur declaramus. Fatemur ſiquidem & credimus, quod animæ purgatæ ſeparatæ a corporibus ſunt in cælo, cælorum regno, & paradiſo, & cum Chriſto in conſortio angelorum congregatæ, & vident Deum, ac diuinam eſſentiam facie ad faciem clare, in quantum ſtatus & conditio compatitur animæ ſeparatæ: ſi vero alia vel aliter circa materiam huiuſmodi per nos dicta, prædicata, ſeu ſcripta fuerunt quoquo modo, illa diximus, prædicauimus, ſeu ſcripſimus recitando dicta ſacræ ſcripturæ & ſanctorum & conferendo, & non determinando, nec etiam tenendo, & ſic & non aliter illa volumus eſſe dicta, prædicata, ſeu ſcripta. Inſuper ſiqua alia ſermocinando, conferendo, dogmatizando, docendo, ſeu aliter quouis modo diximus, prædicauimus, vel ſcripſimus circa præmiſſa, vel alia quæ fidem concernunt catholicam, ſacram ſcripturam, vel bonos mores, ea in quantum ſunt conſona fidei catholicæ, determinationi eccleſiæ, ſacræ ſcripturæ, ac bonis moribus, approbamus: aliter autem illa habemus & haberi volumus pro non dictis, prædicatis, & ſcriptis, & ea reuocamus expreſſe: ac ea, quæ de prædicta viſione, et omnia alia dicta, prædicata, et ſcripta noſtra de quacunque materia, vbicunque et in quocunque loco, ac in quocunque ſtatu, quem habemus vel habuerimus hactenus, ſummittimus determinationi eccleſiæ et ſucceſſorum noſtrorum.*

Animas SS ſeparatas frui viſione beatifica.

Verum licet idem prædeceſſor ſuper huiuſmodi contentis in dicta litera groſſata voluerit, & mandauerit fieri publica inſtrumenta, ipſamque literam bullæ ſuæ munimine roborari; quia tamen ſuperueniente obitu eius, huiuſmodi litera bullata non extitit, nos volentes, quod huiuſmodi eiuſdem prædeceſſoris declaratio, & omnia alia ſupradicta ad communem fidelium notitiam deducantur, ſuper contentis in dicta litera & alijs ſupraſcriptis de præfatorum Cardinalium fratrum noſtrorum conſilio præſentes literas, bulla noſtra munitas, fieri mandauimus in teſtimonium præmiſſorum. Nulli ergo &c. noſtræ voluntatis & mandati infringere, &c. *Dat. Auinione XVI. kal. aprilis anno primo.*

Eius profeſſio ad fideles miſſa.

38 Editam fuiſſe a Ioanne eandem de viſione beatifica animarum fidei profeſsionem, conſentiunt ipſius aduerſarij; inter quos Nicolaus pſeudominorita ſchiſmaticus hæc refert a: *Anno domini MCCCXXXIV. de menſe decembris die III. decembris præfatus dominus Ioannes XXII. graui infirmitate detentus, de qua quarto die dicti menſis mortuus eſt*, & infra, *quamdam conſtitutionem ſeu ordinationem morti propinquus fecit, formam huiuſmodi continentem.*

Ioannis hoſtes rẽ nõ negat.

a Id. Nic. M.S. bibl. Vat. ſign. n.4008. pag.172.

Ioannes, &c. ad perpetuam rei memoriam.

Ne ſuper ijs, quæ de animabus purgatis, &c. vt ſupra vſque noſtrorum. Nulli ergo &c. *Dat. Auin. III. non. decembris pontificatus anno XIX.* Affertur etiam a Ioanne Villano b, Italicis verbis redditum ſuperius Ioannis XXII. diploma, quo eũ pie ſenſiſſe conſpicuum eſt, adeo vt Ochamus c eius hoſtis fateri coactus ſit, Ioannem ſententiam ſuam edendo ab eccleſia de ea controuerſia decreto catholice ſubieciſſe. Ex quibus impoſtor Caluinus d refellitur; qui ex odio in Romanam eccleſiam, meraque mentiendi, vt a patre mendacij diabolo edoctus erat, libidine obijcere non erubuit, Ioannem XXII. ſenſiſſe, animas eſſe mortales vſque ad extremum iudicij diem, illumque ideo in hæreticorum catalogo reponere: quo quid impudentius fingi poteſt? quidue magis a Ioannis ſententia alienum? Cumulat hoc mendacium alio Caluinus, dum Gerſonem (quem imperite Ioanni coæuum fingit, cum nondum natus eſſet, vt ex eius geſtis videbitur tempore ſchiſmatis Auinionenſis) teſtem appellat negatæ a Ioanne animæ immortalitatis. At is nullatenus id dixit, ſed tantum ex adepta a latrone mox poſt mortem beatitudine arguit, falſam fuiſſe Ioannis doctrinam (quam nempe falſo ſupponebat fuiſſe Ioannis) animas ſanctorum non niſi poſt iudicium lata decretoria ſententia, *Venite benedicti etc.* diuinitatem intuituras, eo quod plurium ſanctorum patrum, qui eam ſententiam ſecuti videntur, re nondum definita, quorum argumentis fuſe reſpondet in ſuo libro Benedictus, dicta compegiſſet. Qua in re non probro, ſed laude dignus fuit Ioannes, qui in diſcutienda controuerſia, antequam eam decideret, diligentiſsime ſanctos patres conſuluerit. Fœtidiſsimum etiam eſt tertium Caluini mendacium, nullum Cardinalium Ioannis ſententiæ reſtitiſſe: extant enim inſignia in bibliotheca Vaticana Iacobi tit. S. Priſcæ Cardinalis e, & epiſcoporum f, doctorumque g edita tunc in aduerſam partem erudita commentaria. At memoratus impoſtor Caluinus illum ipſum errorem, ſanctorum animas diuinitatem facie ad faciem non in-

b Io. Vill. l. 11. c. 19.

c Ocham. in dial. tract. p. 2. c. 9. 10. & auctor. notar. ad S. Ant. p. 3. tit. 21. c. 7. §. 5.

Caluini impudentiſſimę calumnię.

d Calu. l. 4. inſt. c. 7. §. 28.

e M.S. bibl. Vat. ſign. n.4008.

f In eod. M. S.

g M.S. ſign. n.4005.

Digitized by Google

a Caluin. inſt. l. 3. c. 10. §. 24. b Bell. l. 4. de Rom. Pont. c. 14

intueri ante iudicium, poſt diremptam controuerſiam inſtaurare anniſus eſt a. Verum mendaciſsimi hæreſiarchæ, quem accurate refellunt Card. Bellarminus b & alij, latratibus contemptis redimus ad Ioannem Papam, quem cum nonnulli carpant, fauiſſe erroneæ ſententiæ, ac Valeſium ordinis Prædicatorum e ſacro pulpito contra declamantem carceri mancipaſſe; aduertendum eſt, illum concionatorem iuſte addictum vinculis, cum defigeret anathemate & hæreſis nota contrarium ſentientes, nondum lata a ſede Apoſtolica ſententia; atque imprudens eiuſmodi zelus merita percelli pœna debuit, ne turbis eccleſiam miſceret. Deniq; quamuis ea falſa ſtatuatur hypotheſis, Ioannem illo fuiſſe errore tinctum, haud tamen, vt impudentiſſimi pſeudominoritæ pauci cõtenderunt, hæreſeos labes illi aſpergi poteſt, ſed tantũ erraſſe ex imbecillitate humani intellectus cum ijs patribus ſanctis, quorum opinionem ſecutus eſſet. Non deſunt inepti qui velint, ipſum diuinitus e vita præreptum, ne in decernenda controuerſia aberraret. Sed quid miraculi mors in homine nonagenario habet? quidue periculi ſuberat, cum a Spiritu ſancto regendus eſſet, inferendo decreto fidei, illius vt præcipui auctoris adminiſter tantum futurus?

Sacramẽtis rite procurat' Ioannes obijt. c Io. Vill. l. 11. c. 19. d Ib. c. 20.

39 Pie admodum ipſum in extremo vitę actu ſe geſſiſſe, docet Ioannes Villanus c & inſequenti a ſuperiori ſententiæ ſuæ edita declaratione die ex diarrhœa, qua vniuerſum corpus diffluere viſum eſt, cum decreta præterita de ſacerdotiorum ſedi Apoſtolicæ reſeruata collatione reſcidiſſet d, Auenione nonagenarium obijſſe, cum ſediſſet annos octodecim & menſes fere quatuor: renunciatus enim fuit ſummus Pontifex vt ſuo loco dictum eſt, die auguſti ſeptimo anno Domini MCCCXVI. obijt vero quarto decembris, vt Ioannes Villanus e eius temporis ſcriptor alijque teſtantur, quorum dicta confirmat M. S. Vaticanũ hiſce verbis f: *Anno Domini MCCCXXXIV. Papa Ioannes obijt in Auinione die IV. menſis decembris, qua fuit dies dominica, litera dominicali currente B, pontificatus ſui anno XIX. cuius corpus fuit in maiori Auinionenſi eccleſia cum honore debito traditum ſepulturæ. Vacauitque ſedes poſt mortem eius diebus XVI.* His conſentanea refert Ptolemæus g Lucenſis, qui plura digna memoria coniungit.

e Io. Vill. l. 11. c. 19. f M. S. bibl Vat. ſign. n. 2040 in Io. XXII. pag. 51. g Ptol. Luc hiſt. eccl. l. 24. c. 42.

Anno, inquit, *prædicto MCCCXXXIV. cum Papa Ioannes duabus arduis cauſis valde diligenter intenderet, ſcilicet creationi Imperatoris noui, in quo facto Rex Philippus Francorum & Ioannes Rex Boemiæ filius Henrici Imperatoris ſibi multum fauebant; & determinationi quæſtionis viſionis, an ſcilicet ſancti in patria ante reſurrectionem haberent viſionem eſſentiæ diuinæ: & dum prædictis & alijs cauſis ſolicitus intenderet, & quarto nonas decembris conſiſtorium mandaſſet, vt aliquas prouiſiones quibuſdam faceret, in nocte præcedente nonis prædictis poſt cœnam & primum gallicantum inuaſit eum morbus. Et omiſſo ſic conſiſtorio illa die IV. nonas decembris nihil fecit, ſed III. nonas die ſequenti poſt veſperas fecit vocari omnes Cardinales, qui erant in Auinione. Hoc dico propter Ioannem Gaitani, qui non erat præſens tunc in ciuitate, & propter dominum Napalionem Romanum diaconum Cardinalem, qui erat in cardinalatu antiquior omnibus Cardinalibus, qui licet in ciuitate eſſet & vocatus per Papam, ipſe tamen noluit venire, nec intereſſe exequijs, nec teſtamento Papæ: & præſumitur quod ex eo fecerit, quia Papa in ſua electione, qua apud Lugdunum celebrata fuit, iurauit ſe nunquam aſcenſurum equum vel mulum, niſi iret Romam: quod & ſeruauit, quia nauigio iuit vſque ad Auinionem, & pedes aſcendit palatium, de quo poſtea niſi intrando eccleſiam maiorem, quæ contigua palatio eſt, non exiuit; & ſic ſuum ſacramentum ſeruauit, quia poſt ſacramentum præſtitum, ſicut fecit, nunquam equitauit, vnde prædictus Cardinalis ſibi non fauit.* Verum alia, quam ſupra attigimus, fuiſſe videtur, nimirum conſpirationis, quam Neapoleonem. Pergit Ptolemæus cõſiaſſe cum Bauaro ferunt a: *Sed Papa nihilominus coram alijs Cardinalibus diſpoſuit rite & legitime teſtamentum ſuum: recõmendans ſanctam eccleſiam & nepotes ſuos Cardinalibus: & ſic ſecundo nonas decembris poſt auditam miſſam in aurora diei, & communione percepta, orando migrauit ad Dominum de hoc ſeculo hora tertia & dominica die, quæ erat tunc II. nonas decembris. Sepultus eſt autem Auinione in eccleſia cathedrali nonis decembris. Sedit autem annis XVIII. menſibus IIII. minus duobus diebus, & vacauit ſedes XVII. diebus. Sed XIII. kal. ianuarij elegerunt Cardinales, vt infra ſequetur.*

Neapoleo Card. a Ioanne auerſus. a M. S. bibl Vat. ſign. n. 4009. pag. 169. Quanto tempore ſederit Ioannes.

Oriens maximã in eius obitu iacturam paſſus.

40 Grauem in eius obitu res Chriſtiana iacturam fecit: ſed præcipua orientalis eccleſia, quæ aſſurgere, & triumphare de Turcis Ioannis ſtudijs cœperat, afflicta eſt: valebat enim apud Reges auctoritate, eoſque ſibi deuinctos habebat; firmarat cum Francorum, Siciliæ, Cypri, Armeniæ, Andronico Imperatore, Venetis, equitibus Rhodijs, fœdus aduerſus infideles; ac repreſſis hoc anno Turcis, ſequenti claſſem Armenis erat ſubmiſſurus in Syriæ Saracenos, neque expeditionem Aſiaticam, cuius erat auctor, diſſolui eſſet paſſus. Affluebat etiam ad tolerandos belli ſacri ſumptus opulento ærario; quod in id ſe cogere dictitabat, atque etiam Regi Francorum in ſacro bello conſumpturum ſpoponderat b: in quo aureorum ſignatorum decies octies decem cẽtena millia & eo amplius, infecti vero auri pretium quod in alia gaza gemmiſque & ornamentis conſtabat, ad ſepties alia decem centena aureorũ millia aſcendiſſe ſcribit Ioannes Villanus c reperta; cuius rei fides ſit penes auctorẽ. Neque vero auaritia ex eo ipſi impingi poteſt, cum hæ opes, ex eccleſiarum vectigalibus collectę, ad Turcas & Babylonios reprimendos eſſent conſumendæ: quem ſæpius afflictis Armenis ſubueniſſe, atque ad muniendas arces contra infideles magnam vim auri collocaſſe vidimus. Plurimam etiam pecuniæ ſũmam aduerſus Italiæ tyrannos profuderat: ſi vero nepotes ex inferiori ſorte ad opulentiorẽ aſſurrexere, Regum Francorum potius beneficio, quam prodiga illius liberalitate ad eam ſunt excitati; quos etiam, nimirum Arnaldum e Dueza e Caramanno, & Arnaldũ e Cæſianno e Talardo vicecomites, ac Petrũ e Via Villemuri & Caluineti dominum Benedictus ſucceſſor Regi Francorum commendauit d. Cæterum bellum, quod cum Ludouico Bauaro geſſit, magna attulit impedimenta, ne orienti citius conſuleret: in quo licet parum extiterit felix, adeo vt Robertus Rex Siciliæ, cui ob interregnum præfecturam Inſubriæ conceſſerat, illum abiecerit, ipſeque partem eccleſiaſticæ ditionis amiſerit, haud tamen vocari in crimen iure poteſt, cum in eo eccleſiæ iura defenderet.

b Math. Vill. l. 7. c. 2. c Io. Vill. l. 11. c. 20. Ant. 3. p. tit. 21. c. 6. §. 15. & alij. De ingẽti illius theſauro cõtra infideles effundendo. d Bened. ep. ſecr. 14 Inuecta a Lud. mala Ioanni nõ tribuẽda.

41 Quam porro iniuſte impudicitiæ notam illi aſperſa ſit, dũ ait Io. Villanus e Bertrandum Poggietum nepotem Cardinalem illius filium, nempe ob ſimilitudinem oris exiſtimatum, ex eo perſpicue

e Io. Vill. l. 11. c. 6. Calũnia illi obiecta refellitur.

cue patet, hæc a leuibus ſuſurronibus iactata ad inuidiam; idoneam autem defuiſſe ſuſpicionis cauſam, cum Ioannis hoſtis infenſiſſimus Ludouicus in illis ſuis virulētis ſatyris prætermiſerit; maxime cum ampliſſimus in Bertrandum legatū, cum quo gerebat bellum, declamandi campus patuiſſet: quare Heruartus pueriliter dictum Villani ad obſcurandam Ioannis famam repetijt. Vt vt vero ſe geſſerit ante pontificatum Ioannes, certe dum illum tenuit, narrat Villanus a ipſum ſingulis fere noctibus ad diuinas laudes celebrandas ſtratis ſurgere conſueuiſſe, quod non mollem & effœminatum animum, ſed diuinis addictiſſimum & corporis deliciarum contemptorem oſtendit. Addit idem auctor nonnulla eiuſdem Pontificis elogia, nimirum modeſtum fuiſſe, ſobrium, cibiſq; communibus potius, quam exquiſitis vti ſolitum; in ſumptibus ſui cauſa faciēdis parcum, ſtudio addictiſſimū, adeo vt nocte illius cauſa conſurgeret; in audiendis cauſis expediendiſq; promptum, doctrina inſignem, acutum ingenio, ac ſpiritus ingētes in exiguo corpore ad magna quęque agitanda geſſiſſe, proniorem tamen ad iras extitiſſe, ſacris operatum ſingulis pene diebus operam.

a Io. Vill. l. 11. c. 20. Singulis noctibus ad reperē das diuinas laudes ſurgebat.

41 Quod porro nonnulli recentiores Minoritæ Ioannem veluti Franciſcano ordini aduerſatum traducunt, culpanda ſane eorum videtur ſententia, cum optime de vniuerſa ſacra illa familia meritus ſit, cuius verba ad Francorum Reginam repetenda viſa ſunt: *Si fratres*, inquit b, *vellent agnoſcere quanto periculo dictus ordo ſubiacebat tempore, quo aſſumpti ad ſtatum huiuſmodi fuimus, credimus quod nequaquam in dubium reuocarent, quod ex quo cœpit ipſorum ordo, nullus efficacius, quam nos pro eorum ſtatu pacifico laborauit: nec adhuc recuſamus laborem.* Hæc Ioannes, quæ vera comperiet, qui reuoluerit Minoritarum annales. Ex tricipiti ſane pſeudominoritarum factione ea quæ ſe arroganter ſpiritualem appellitabat, defendendæ paupertatis euangelicæ ſpecie aperta latrocinia exercebat, dum monaſteria vi inuadebat c, ac veros Minoritas pellebat. Alia ſecta ex ſubreptitio confictone d Cœleſtini diplomate Minoritas ſolicitabat, vt excuſſo præpoſitorum iugo ad ſe deficeret, ac niſi Ioannis Papæ ſtudio fuiſſet repreſſa, ordinem diſſoluiſſet. In tertia vero, quæ duce Michaele Cæſenate emerſit debellanda, magna laude eundem Ioannem pontificali officio perfunctum patet ex antea dictis. Adde ipſum ſæpius profeſſum, ſe nil contra Minorum ordinem conſtituere; ſed aduerſus ſectarios in eo exortos. Et quidem veros Minoritas ampliſſimis proſecutum beneficijs, atque in obeundis legationibus ad gentes propagando euangelio, adminiſtrandiſq; eccleſijs vſum eorum opera conſtat; idque a Vvadingo fuſe demonſtratur.

Perperā vocatur in inuidiā a nonnullis Minoritis.

b To. 6. p. 3. ep. ſecr. pag. 201.

Optime meritus de Minorit. in reprimēdis eorum factionibus.

c Marc. Olyſſ. l. 7. c. 31.

d Id l. 5. c. 27. & l. 7. c. 34.

Veros Minoritas auxit honoribus.

42 Quinetiam Franciſcanam diſciplinam extremo pontificatu aduerſus præpoſitum Minoritarum Geraldum & alios qui ad explanandam formulam præceptorum S. Franciſci temere ſe ingeſſerant, Ioannem aſſeruiſſe, illibatamque in ſpectantibus ad paupertatem eſſe voluiſſe, teſtatur Aluarus Pelagius his verbis e: *Quatuordecim*, inquit, *ſigilla miniſtrorum partim voluntariorum, partim timidorum (quorum aliquos ad contrarium de eo, quod agebant, diu & efficaciter confortaui, & eos non potui reuocare, quia a fratre Geraldo generali miniſtros tunc minis & iniurijs arctabantur Auinione tempore prædicti domini Papæ Ioannis XXII. & tempore meo) cum ſigillo prædicti generalis miniſtri fratris Geraldi de Aquitania, qui fuit auctor & principalis gloſſator trium gloſſarum extortarum, prædictam regulam deſtruentium, in vna chartula pependerunt, & eam dictus generalis cum quibuſdam de prædictis miniſtris domino prædicto Ioanni Papæ præſentauit, aſſiſtentibus multis Cardinalibus. Dominus autem Papa prædictus Dei vicarius lumine claritatis Spiritus ſancti infuſus, iuſtus index veritatis, zelatorum ſuorum prædeceſſorum regulam declarantium ſequens veſtigia, nolens impinguari, pſal. XXII. in ſuo capite, quod eſt caput eccleſiæ corporis myſtici, XXIII. q. III. Pro membris, & q. v. de Liguribus eccleſia XXII. di. c. II. Militantis, oleo dictorum miniſtrorum, vere coram Deo & eius eccleſia peccatorum, dixit generali prædicto fratri Geraldo, qui tres prædictas gloſſas, quas ſupra proxime poſui, ſceleratiſſimas anathemate perpetuo feriendas confecerat, credens placere ipſi Papæ Ioanni, & a quo capellum rubeum expectabat*, ſuſpicacem in hoc ſugillatorem agit auctor, *in illorum præſentia miniſtrorum: Generalis, intellectus iſte, quem in duobus prædictis capitulis regulæ das, extortus eſt, & contra regulam eſt, & non credimus, quod de mille fratribus, vnus de ordine tecum in intellectu huiuſmodi concordaret. Cardinales autem, domino Papa adſiſtentes, gloſſas prædictas prædicti Geraldi contra regulam dicentes, & ipſum concorditer deridebant, cognoſcentes de qua radice peſtifera fuerant fabricatæ, I. q. I. Fertur, & c. Quibuſdam. Dixit mihi tunc quidam Cardinalis: Vere hodie nobiſcum, cum eſſemus cum Papa, fuit S. Franciſcus; quaſi diceret ad defendendam regulam ſuam.*

e Alu. Pel. de planct. eccl. l. 2. c. 67.

Pauperta tem Franciſcanam tutat' eſt,

Poſtquam prædictus generalis miniſter & alij miniſtri, contra ſacram regulam coniurantes, ſui peſſimi conatus non habuerunt effectum, compoſuerunt malitiæ malitiam adiungentes, quod poſtquam declarationes non poterant facere reuocari, nec ſuas gloſſas autenticare, de declaratione domini Clementis, Exiui de paradiſo, certos articulos procurarent auferri: ſed in hoc ſuccubuere etiam coram Chriſti vicario & eius reuerendiſſimis dominis Cardinalibus, manu Altiſſimi eos B. Franciſci meritis repellēte.

Obſtitit ne Geraldus ſuis interpretationibus diſciplinā ſolueret.

43 Ex his itaque perſpicuum eſt, non fuiſſe Ioannem paupertatis Franciſcanæ hoſtem, quam aduerſus Geraldum ac nonnullos alios Minoritas defenderit: pſeudominoritas autem de euangelica paupertate delira comminiſcentes, veroſque hoſtes & corruptores ſacri inſtituti Franciſcani inſectatus tantum eſt, qui vt ait eius temporis doctor a, *conſtitutionibus cum ſumma deliberatione & maturitate digeſtis, & de dominorum Cardinalium conſilio promulgatis, detrahere nitebantur; & veritatem, quam continent, per falſas inſanias obfuſcare.* Pium autem fuiſſe Ioannis conſilium in edendis in controuerſia de paupertate conſtitutionibus, probat idem auctor hiſce verbis: *Vt qui ſic deſipuerant, reſipiſcant, ſic auerſi ad vnius matris gremium reuertantur, ſic peruerſi ad rectitudinem ordinentur, ſic ſubuerſi ad veritatis ſemitam reuocentur; ſicque corrupti, infecti, & morbidi auctoritatem & facultatem perdant ſimplices ſubuertendi, & ne de tam peſtifera doctrina gloriari valeant.*

a M.S. bibl. Vat. ſign. n. 4869. pag. 18.

Zelo fidei & ordinis pſeudominoritas eſt inſectatus.

44 Quod vero queruntur, illatam a Ioanne ſacro ordini in reuocanda Martini IV. conceſſione de procuratoribus lites pontificio nomine ad Minoritarum gratiam diſceptaturis; nullam ipſis irrogatam iniuriam oſtendit, *quia*, inquit, *prælatis & eccleſiarum rectoribus fuerunt moleſti nimium atque graues.* Adductum autem fuiſſe

reli-

religione officij ad ſubmouendos abuſus,qui oboriebantur, & coercendos blaſphemos pſeudominoritas, ab eodem Ioannis conſtitutionum defenſore,ita demonſtratur a: *Dominus enim ſummus noſter Pontifex ſummopere habet intendere, non ſolum,vt ſacros condat canones, quibus vniuerſalis eccleſia ſalubriter gubernetur, immo vt ab omnibus obſeruentur,& ora blaſphemantium obſtruantur : vnde Bernardus lib.III. cap. I. dicit ſic : Generaliter ſuper vniuerſum eccleſia ſtatum intendat conſideratio tua, ſi plebs clericis,clerici ſacerdotibus, ſacerdotes Domino ea, qua oportet, humilitate ſubiecti ſint; ſcilicet in monaſterijs & religioſis locis ſeruetur ordo, vigilet diſciplina : ſi ſuper praua opera & dogmata cenſura eccleſiaſtica vigeat, ſi floreant vinea honeſtate & ſanctimonia ſacerdotum, ſi flores fructus parturiat obedientia fidelium populorum ; ſi communiter veſtra apoſtolica mandata inſtituta ea, qua dignum eſt, ſolicitudine obſeruentur, ne quid in agro Domini aut neglectu incultum, aut fraude ſubreptum inueniatur. Et Nicolaus Papa clero Conſtantinopolitano ſic ſcribit : Si decreta* Romanorum *Pontificum non habetis, de neglectu atque incuria eſtis redarguendi : ſi habetis,& non obſeruetis, de crimine eſtis corripiendi, vt habetur in decretis.XXVI.q.I. c.Violatores, dicitur ſic:Violatores canonum voluntarie grauiter a ſanctis patribus iudicantur,& a Spiritu ſancto, cuius inſtinctu & dono dictati ſunt, damnantur, quoniam blaſphemare Spiritum ſanctum non incongrue videntur, qui contra eoſdem canones aliquid aut partiarie agunt, aut loqui præſumunt, aut facere volentibus ſponte conſentiunt.*

a Id. M.S. 486 pag. 19.

Cur plures in Minoritarũ litibus cõſtitutiones ediderit.

45 Poſtremo attexam hic eiuſdem doctoris elogium quo Ioannem exornat, alludens ad nomen Ioannis, quod gratiam ſignificat a: *Teſte, inquit, conſcientia, audeo dicere, ipſum copioſiſſimis gratijs venuſtatum, & quantum ad intellectus illuſtrationem,& quantum ad affectus inflammationem. Quantum ad intellectus illuſtrationem; quod patet & propter ingenij viuacitatem, & propter eloquij ſuauitatem, & propter memoria tenacitatem, & propter ſcientia profunditatem, & propter prudentia multiplicitatem, vt merito ſit ille Ioannes Aquila comparatus, qui cateris altius diuinitatis patefecit arcanum.* Et infra : *Quantum ad affectus inflammationem; nunquid eſt plenus gratie, in quo conſpicimus feruorem gratia & dilectionis, decorem placida conuerſationis, nitorem munditia & incorruptionis, dulcorem medela & correptionis, vigorem conſtantia & roborationis, decorem fama & bona opinionis?* Et infra : *Superintendit toti eccleſia in hæreticorum extirpatione, in tyrannorum rebellium mulctatione, in iurium & libertatum eccleſia defenſione, in fidei dilatatione, in bellorum ſedatione, in pacis ſeminatione, in bonorum & literatorum promotione, in beneficiorum eccleſiaſticorum digna retributione, in ſimonia, pompa, & rapina & aliorum vitiorum a curia relegatione : in dubiorum declaratione, in filiorum nutritione, in iſtius vniuerſitatis*, nempe Auenionenſis, *ſpeciali affectione, in multorum eiuſdem vniuerſitatis ad cardinalatum, archiepiſcopatus, & epiſcopatus ſublimatione.* Hæc de Ioanne ſuffecerint.

a Id. ad. pag. 19.

Ioannis elogium.

L A V S D E O.

INDEX
IN TOMVM DECIMVMQVINTVM
ANNALIVM ECCLESIASTICORVM.

A

ABdicatio; abdicatio proprietatis rerum omnium non tam in ſpeciali, quam etiam in communi, meritoria eſt & ſancta, A. 1322. n. 65. vt illud Nicolai Papæ dictum intelligendum ſit, ib. vera a Ioanne data illius interpretatio, ib. quæ a Minoritis aliquibus conficta, ib. abdicatio proprij quoad immobilia commendata, non quo ad omnia mobilia. 1324. n. 33. nõ vouerunt Apoſtoli rerum abdicationem, ſed Chriſti ſequelam. 1329. n. 34. proprietatis abdicatio ſolicitudinem non excludit. 1329. n. 36. perfectio non conſtat in abdicatione iuris vel dominij, n. 50.

Abomelicus Regis Marrochitani filius, in Hiſpanias incurrit, 1332. n. 21. & 1333. n. 20.

Aborrabes Maurus, Granatenſes ciuili bello implicat, 1309. n. 24. Chriſtianorum auxilia ſibi adiungit, ib. Septa potitur, n. 27.

Abſoluere, peccata ſine clauium auctoritate abſoluere audent Fraticelli. 1331. n. 6.

Abuſcanus Tartarus Regis Coſogani filius, Chriſtiana ſacra amplectitur, 1321. n. 1. viginti dierum indulgentia, quoties ſacris intereſſet, donatur, 1322. n. 44.

Abuſus, & Abuti, abuti definitio explicatur a Ioanne XXII. aduerſus Michaelem Cæſenatem, 1329. n. 24. abuſus pro rei conſumptione in ſcriptura ſacra interdum acceptus, n. 43. item in legibus, ib.

Academia, Aurelianenſis inſtaurata a Clemente V. & pluribus priuilegijs aucta, 1306. n. 18. Peruſina inſtituta. 1308. nu. 17. Vliſſiponenſis inſtituta a Nicolao IV. Coimbricam a Clemente V. traducta, ibid. priuilegia academiæ Bononienſi conceſſa, 1309. n. 5. Salmanticenſis academia inſtaurata, 1313. n. 37. conſultum eſt ab Ioanne XXII. academijs Pariſienſi, 1317. n. 15. Aurelianenſi. n. 16. Toloſanæ, ibid. Oxonienſi, ibid. de inſtauranda academia Pariſienſi agitur. 1318. n. 26. a vanis doctrinis in ea abſtinendum, ib. Cantabrigiana academia priuilegijs exornata, ibid. Peruſinum gymnaſium ſcholarum numero auctum, 1321. n. 45.

Achaia, Fruſtra tentata a Gualtero duce Brenonſi, 1331. n. 30. aſſerta a Catalanis fœderatis Guillelmo Regis Trinacriæ filio, ib. Achaici Latini cum Græcis ſchiſmaticis communicant. A. 1322. n. 48. cenſuris percelli iuſſi, ib.

Adolphus Rex Romanorum, eius cædes, Alberto cæſo, diuinitus vindicata, 1308. n. 19.

Adolphus epiſcop. Leodienſis, vacante imperio a Clemente ius regale accipit, 1313. n. 37. Machliniam comiti Flandriæ vendit, 1334. n. 14. orta inde inter Brabantinum & Flandrum bella, ib.

Adorare, an Chriſti humanitas adoranda ſit, 1333. n. 62. diſtinctio cultus latriæ, & duliæ & hyperduliæ, ib. Deus vt principium & finis adorandus, n. 63.

Adria, erepta eccleſiæ ab Ateſtinis, 1324. n. 19.

Aduerſa res, mel e petra ſugitur, cum in aduerſis diuinæ nos accommodamus voluntati, 1316. n. 14. S. Ludouicus epiſcop. Toloſanus in cuſtodia Catalana ſuæ ſanctitatis fundamenta iacit. 1317. n. 10.

Adulterium, ob id Guigonem Delphinum puniri diuinitus oſtenſum eſt Carolo poſtea Imperatori. 1333. n. 22.

Ægidius patriarcha Gradenſis, in Raſciam a Clemente VI. miſſus pro Vroſio Rege & ſubditis eccleſiæ conciliandis. 1308. n. 27. vexillum Romanæ eccleſiæ eidem Regi conferre iuſſus, n. 29.

Aemulatio, ex vnius Prædicatoris & alterius Minoritæ æmula contentione ad vtrumque ordinem propagata: hæreſis & ſchiſma, grauesque eccleſiæ vniuerſæ tempeſtates principium ſumunt. 1322. n. 54.

Aerius hæreſiarcha, ſacerdotes & epiſcopos pares gradu & auctoritate fingit, quæ hæreſis a Marſilio & Ianduno inſtaurata, 1327. n. 32. refellitur, ib.

Aethiopum Imperator, ad coniunctionem cum Romana eccleſia a Ioanne XXII. ſolicitatus. 1329. n. 98.

Afri irrumpunt in Hiſpanias, 1332. n. 21.

Agnes Regina Vngariæ, dum manu vibratum in virum gladium auertit, quatuor manus digitos amputatos amittit, 1331. n. 25. in texendis ſacris veſtibus ſacerdotum otia ducere erat ſolita. ib.

Alani, fidem Chriſti colunt, 1329. n. 96. ad eos epiſcopus Gemiſcalenſis miſſus, ib. ipſorum princeps Millenus vna cum clero populoque ad Romanæ eccleſiæ coniunctionem redit. A. 1333. n. 37.

Albanenſes. Græcos magnis cladibus atterunt. 1325. n. 31.

Albania. proceres Albani fidei orthodoxæ ſtudio in ſchiſmaticum Regem arma corripiunt. 1318. n. 35.

S. Albanus. de eius reliquijs Elienſes & Santalbani diſceptant. 1314. n. 27. explorata ab Henrico Rege rei veritas, ib. reperta ab eodem martyris caracalla ſanguine corruptionis experte conſperſa. ib. prædo, ſacrum eius nomini monaſterium diripiens, ſe ipſum diſcerpit. 1321. n. 43.

Albergbettinus. Fauentinos in defectionem trahit. 1327. n. 16. Franciſcum Manfredum parentem deturbat principatu. ib.

Albertus Rex Romanorum. Boemiæ regnum Rodolpho filio aſcribit. 1306. n. 16. pulſo Henrico duce Charinthiæ, armis illud comparat. ib. extincto Rodolpho filium alium in ſolio Boemico ſubrogare molitur. 1307. num. 26. trucidatur a nepote. 1308. n. 19. ſuccedit illi in imperio Henricus Lucemburgenſis. ib. &c.

Albertus Pighius. ſcribit de hierarchia eccleſiaſtica aduerſus Marſilij hæreſes. 1312. n. 19. & 1327. n. 37.

Albertus dux Auſtriæ. ob Friderici electionem, non confirmatam abalienatur a Pontifice. 1325. n. 7. poſcit iterum, vt confirmetur. 1328. n. 38. reſponſum, non fuiſſe oblatum decretum electionis Friderici. ib. interpretem agit, vt Ludouicus Bauarus, retento imperio, in gratiam eccleſiæ admittatur. 1334. n. 19. repellitur a Pontifice. ib.

Albertus epiſcop. Patauienſis. adhibitus pro reuocando ad eccleſiam Ludouico Bauaro. 1334. n. 19.

Alborsmontis accolæ. fidem Chriſtianam amplexi. 1330. n. 56. Guillelmus e Cigijs ad eos miſſus. ib.

Alcaudetes. oppidum captum a Mauris iterumque cultui Chriſtiano reſtitutum. 1312. n. 53.

Alfonſus Rex Caſtellæ. adhuc puer in cunis vagiens in regno Caſtellæ parenti Ferdinando ſuccedit. 1312. n. 53. de ipſius tutela Caſtellæ principes bello diſceptant. 1320. n. 34. & 1322. n. 17. Caſtellæ gubernacula capeſſit, ſopitque principum, tutelam affectantium, bellum. 1322. n. 18.

18. de Mauris refert victoriam ſuorum ducum opera. A. 1327. n. 41. Ioannem Cantabriæ principem obtruncat in conuiuio, eiuſque principatum occupat. ib. poſcit auxilia a Pontifice pro expeditione Maurica obeunda. 1328. n. 75. ipſius de eare ad Pontificem literæ. ib. promiſſa ſubſidia, & quibus legibus. n. 76. &c. trahit in ſocietatem armorum alios Hiſpaniæ Reges aduerſus Mauros. 1330. n. 44. Ad quindecim millia eorum cædit. n. 48. inducias init cum barbaris. ibid. appetitur bello a Granatenſibus. 1332. n. 21. militiam, cui Bandæ nomen eſt, instituit. ib. regium inſigne accipit. ib.

Alfonſus Dionyſij Regis Luſitaniæ & S. Eliſabetha filius. 1317. n. 41. in patrem arma corripit. ib. & 1318. n. 39. monetur grauiſſimis literis, vt a bello patri inferendo abſiſtat. ib. Berengarius archiepiſcopus Compoſtellanus ad eam controuerſiam ſopiendam miſſus a Ioanne XXII. 1322. n. 16. illius opera parenti conciliatur. ib. S. Eliſabetha rogata a Pontifice, vt Dionyſio conciliet filium. ib. & 1322. n. 16. is eidem Dionyſio patri in Luſitaniæ regno ſuccedit. 1325. n. 15. edicit, ne iuſtitia ferro, ſed legibus petatur. 1326. n. 19. ſocietatem armorum init cum Caſtellæ Rege aduerſus Granatenſes. 1330. nu. 44. petit a Pontifice ſubſidia. ib. quingentos equites auxiliares ſubmittit Alfonſo. n. 48.

Alfonſus eques. eccleſiæ Compoſtellanæ iura inuadit. 1319. n. 28. triſti mortis genere perit. 1321. n. 27.

Alfonſus Sugerius. graues diſſenſiones cum Berengario archiep. Compoſtellano exercet. 1319. n. 28.

Alfonſus Cerda. a Rege Ferdinando exutus principatu a Regibus arbitris attributo. 1319. n. 24. pro eo priſtinæ ditioni reſtituendo nauat operam Pontifex. ib. & n. ſeq. intentatæ Caſtellanis cenſuræ, ni eum ſuæ ditioni reſtituerint. n. 26.

Alfonſus Sancij ſpurius Dionyſij Regis Luſitaniæ. dum regnum affectat, ciuile bellum parit in Luſitania. 1322. n. 16.

Alfonſus Catalanus pirata. Chriſtianos Turcis vendit. 1322. n. 49.

Alfonſus Rex Aragonum Iacobi Regis filius. Sardiniam Piſanis maxima ex parte eripit. 1323. n. 37. reliquam partem ſibi ſubijcit, excepta Calari. 1324. n. 54. potitus paterno regno, Petrum fratrem mittit, vt Sardiniæ & Corſicæ regnum pontificiæ beneficentiæ acceptum referat. 1328. num. 81. id præſtat ſolemni ritu. 1329. num. 83. illius literæ rei geſtæ teſtes. num. 85. &c. arguitur a Pontifice de temeraria voce ſoluēdarū contra fas canonicarum legū. n. 88. & 90. cum Hiſpanis Regibus fœdus init in Mauros. 93. bellum aduerſus eoſdē Mauros parat. A. 1330. n. 46. quas pactiones cum Pontifice iniuerit. ib. in Sardinia aduerſus ipſum concitati graues motus. n. 48. intermiſſa propterea Maurica expeditio. ib. Sardicum cenſum ſoluit. A. 1333. n. 21.

Algezira. a Fernando Rege Caſtellæ cincta irrito exitu. 1309. n. 32.

Alienora Regina Trinacriæ. admonita a Pontifice, vt virum Fridericum a ſchiſmate abducat. 1332. n. 17.

Allandia. a Danico diuulſa regno, & Suedico adiecta. 1331. n. 40.

Almaricus Tyri dominus. publicæ rei a Cyprijs præficitur. 1306. n. 5. de Cypri adminiſtratione cum Henrico Rege diſceptat. 1308. n. 37. in ius a Clemente V. vocatus. ib. pellit Henricum in Armeniam, viciſſimque pellitur. n. 38. eius vxor & filius extincti in carcere. 1323. n. 13.

Almeria. obſidione preſſa a Iacobo Rege Aragonum. 1309. n. 27. a Mauris liberata. ib.

Altare ligneum S. Petri. e medio Lateranenſis baſilicæ incendio ereptum. 1308. n. 10. illud ſuis manibus priſtino loco reſtituere Clemens V. deliberat. n. 11.

Aluarus Pelagius Minorita. Roma aufugit, cum Bauarus ibi Pontificem tyrannice exauctorauit. 1328. n. 20. creatus epiſcopus primo Coronenſis, poſtea Siluenſis. 1332. n. 30. eius elogium. ibid. circa paupertatem priuatam opinionem tuetur. ibid. ſua ſcripta cenſuræ eccleſiæ ſubijcit. ibid. quando ſcripſerit de planctu eccleſiæ. ibid.

Ambitio. Azarus fratrem ſuum Regem Granatenſem regnandi ſpe trucidat. 1309. n. 32. & Azo Vicecomes Marcum patruum. 1329. n. 15.

Amedeus comes Sabaudiæ. a Clemente V. iuſſus bellum cum Delphino intermittere inducijs. 1306. n. 4. orator miſſus ab Henrico VII. pro imperiali inunctione flagitanda a Clemente V. 1309. n. 10. Rhodum tuetur aduerſus Ottomannum Turcarum Regem. 1310. n. 43. in Pedemontio Robertum Regem bello vexat. 1317. n. 34. cum Delphino Viennenſi bellum gerit. 1321. n. 30.

S. *Amphibalus*. magiſter S. Albani martyris. 1314. n. 27.

Anaſtaſius II. *Papa*. a calumniatoribus perperā erroris accuſatus. 1331. n. 10.

Anathema. anathematis reis Pontifex ex veteri more non ſcribit. 1329. n. 92.

S. Andreæ epiſcopus. pontificio edicto decernitur, vt ipſe Scotiæ Reges inungat. 1329. n. 79. eo impedito ſuffectus epiſcopus Glaſguenſis. ib.

S. Andreas Apoſtolus. pars eius reliquiarum in eccleſia principe Burdegalenſi recondita. 1308. n. 39. celebratur in eadem eccleſia earum tranſlatio. ib.

Andreas Peruſinus Minorita. creatus epiſcopus ad inferendum Tartaris Cataynis euangelium. A. 1307. n. 29. fidem inter illos amplificat. 1326 n. 31. eius literæ de Tartaricæ eccleſiæ ſtatu. ib.

Andreas de Galiano pſeudominorita. Michaelis Caſenatis fautor. 1332. n. 20.

Andronicus Imperator Conſtantinopolitanus. ad eum deturbandum Carolus Valeſianus apoſtolicis præſidijs inſtructus. 1306. n. 2. ſacrum bellum in eum decretum. ib. Veneti & Genuenſes in eum ſolicitati. n. 3. Raſciæ Rex in ipſum cum Carolo & Venetis armorum ſocietatem paciſcitur, dein deficit. 1308. n. 29. Andronicus patriarchas Conſtantinopolitanos veluti theatrales imponit, deponitque pro libidine. 1311. n. 73. magna clade deletur a Turcis. 1312. n. 50. eius imperialia ornamenta ab ijs capta. ib. Cathalanam ſocietatem delinitam muneribus auertit in catholicos Achaicos. 1314. n. 8. orbatur filio primogenito Michaele. 1321. n. 15. imperium, prætermiſſo nepote, in filium ſecundum natu transfundere molitur. ib. appetitur bello ab Andronico iuniore. ib. partitur cum eo imperium. ib. euocat Turcas in Europam. ib. præcipiti ruinæ obijcit imperium. ib. turbatur depicti in pariete equi hinnitibus. n. 16. iterum cum nepote bellum gerit, ac vincitur. 1322. n. 50. ab Albanenſibus terra, mari a Turcis opprimitur. 1325. n. 31. filium Andronicum corona redimiri iubet. ib. prouoluitur equo in ea pompa; ex quo ſumptum triſte præſagium. ib. ad Gallorum Regem oratorem mittit, vt concordiæ interpretem agat pro Græcis ad Romanæ eccleſiæ coniunctionem reuocandis. 1326. n. 26. magnis cladibus attritus a Turcis. 1330. n. 53. Nicæam Bithyniæ amittit, & reliquā Niceæ ditionem. ib. diadema cucullo mutare coactus. 1332. n. 22. euadit cœcus. ib. in latrina moritur. ib.

Andronicus iunior. in auum Andronicum conſurgit. 1321. num. 15. inde imperium Græcorum in præceps verſum. ib. iterum cum auo bellum gerit, vincitque. 1322. n. 50. imperij vniuerſi adminiſtrationem illi permittit. ib. Tartarorum in Græciam irruptio. 1324. n. 39. de Græcis Romanæ eccleſiæ coniungendis agitur. 1324. n. 39. Conſtantinopoli noctu potitur. 1327. num. 52. auo imperij adminiſtrationem eripit. ib. cum principibus catholicis armorum fœdus in Turcas init. 1328. n. 86. ad ſoluendam Nicææ Bithyniæ obſidionem prouolat. 1330. n. 53. fuſus a Turcis Nicæam amittit. ib. Turcicis vexatus graſſationibus con-

iunctionem cum Romana eccleſia expetit. A. 1333. n. 17. pontificiæ ad illum hortatoriæ literæ, vt rem perficiat. ib. aliæ ad patriarcham. ib. in eodem conatu a Pontifice perſiſtum, 1334. n. 1. aliæ eiuſdem ad Andronicum literæ. n. 2. & ad Ioannam Imperatricem. ib. quid actum fuerit. n. 4. ſollicitatur Andronicus a Gallo Rege ad crucem aduerſus infideles inducendam. n. 5.

Angeli. concentus angelicos audit Nicolaus Tolentinas. 1306. n. 19. quomodo ſentiant corpora, iiſque afficiantur. 1333. n. 59. & 60. an angeli deſiderent proſpicere humanitatem Chriſti. 1333. n. 64. concluditur affirmatiue, & probatur. n. 65. angeli plura a Chriſto lumina accipiunt. n. 66. plures ab eo gratias hauriunt. n. 67. vt angeli humanitatem Chriſti duplici cultu adorant. n. 68.

Angelica ſalutatio. vid. *Aue Maria.*

Angelus e Valle Spoletana. Fraticellorum ſacramenta profanânti ignifer. 1331. n. 6. in eum animaduerti iuſſum. ib. in pluribus coincidit cum Angelo Clareno. n. 7.

Angelus Liberati in condenda Fraticellorum ſecta ſocius. fuit impius apoſtata. 1331. n. 7.

Angelus Clarenus. auctor congregationis Clarenorum. 1331. n. 7. vtrum Liberati ſocius fuerit an non, incertum. ib.

Anglia. ſedis Apoſtolicæ beneficiaria. 1316. n. 24. & ſeqq. & 1320. n. 42. Eduardus II. non perſolutum a patre cenſum pendere paciſcitur. 1316. n. 25.

Anibaldus Sabellus. poſt conuiuium ab Henrico VII. Imp. addictus cuſtodiæ. 1312. n. 34. lapſus e cuſtodia eius copias infeſtat. n. 47.

Anibaldus Gaitanus archiep. Neapolitanus. creatus Cardinalis a Ioanne XXII. 1327. n. 55.

Anima. definitur contra hæreticos animam rationalem eſſe formam corporis. 1312. n. 19. quanta impietas lateret in contraria aſſertione. ibid. anima defuncti hominis ad hunc orbem reuerſa, mira de altera vita narrat. 1324. n. 54. diſceptatur, an ante iudicium diuinitatis intuitiua viſione potiantur animæ ſanctorum. 1331. n. 41. oppoſitum eſt a negantibus, futurum fruſtra iudicium, ſi ante ſententiam præmio ſint affectæ. ib. ſoluitur ea obiectio. ib. cur Ioannes XXII. in aduerſam ſententiam plura ſanctorum dicta compilarit, expoſueritque pro concione ad Cardinales & theologos. n. 44. vt inde conflata ſit ipſi inuidia. ib. quæ vera eius dictorum interpretatio. n. 45. vt variæ fuerint in illa controuerſia ſententiæ. 1333. nn. 46. rogatos Philippus Rex, ne Sorbonicos doctores impediat, quo minus veritatem diſcutiant. num. 47. Durandus epiſcopus Meldenſis pro parte affirmante commentarium ſcribit. n. 49. &c. quomodo animæ ſeparatæ ſentire corporea iiſque poſſint affici. n. 59. & 60. vt intueantur humanitatem Chriſti glorificatam. n. 61. calumnias ſibi in quæſtione de viſione animarum obiectas refellit Ioannes XXII. A. 1334. n. 27. vt puram in ea controuerſia velle ſectari veritatem profeſſus ſit. ib. falſum eſt a Ioanne XXII. miſſam Geraldum Minoritarum præfectum Pariſios, vt contrariam opinionem doceret. ib. profitetur Ioannes in extremo vitæ flexu, ſe eam ſententiam, quæ diuinam eſſentiam ante iudicium a ſanctis animabus videri aſſerit, amplecti. n. 36.

Anna Vencesslai Regis Boemiæ ſoror. fratri defuncto ſuccedit, & in virum ducem Carinthiæ ſceptrum transfundit. 1306. n. 16. a Rodulpho Auſtriaco pellitur ſolio. ib. poſt huius mortem reſtituitur. 1307. n. 26. iterum a Ioanne Lucemburgenſi pulſa. 1310. n. 1.

Antipapa. vid. *Petrus e Corbaria.*

Antonius epiſcop. Dunelmenſis. patriarcharu Conſtantinopolitano a Clemente V. donatus. 1306. n. 14. ſacræ militiæ pro recuperanda Syria nomen dat. ib. pallio extra prouinciam vti permiſſus. ib. imperio archiepiſcopi Eboracenſis ſolutus. ib. iuſſus Glaſguenſem epiſcopum in iudicium apud ſedem Apoſtolicam accerſere. ib.

Apoſtoli. nonnulli hæretici de Apoſtolis detrahunt, ſeque iis præferunt. 1311. n. 71. eos S. Petri imperio liberos non fuiſſe. 1321. n. 33. &c. vid. S. *Petrus.* habuiſſe Apoſtolos aliqua mobilia ante paſſionem Domini probatur. 1323. n. 50. item poſt paſſionem poſſediſſe aliqua in communi. n. 51. eos veſtium ſuarum veri domini fuerc. 1329. n. 30. eos aliqua habuiſſe demonſtratur. n. 31. 32. Apoſtolicæ vocis, *Reliquimus omnia*, vera interpretatio, eod. n. 31. habuiſſe poſtea Apoſtolos demonſtratur. ibid. non vouere abdicationem rerum omnium, ſed Chriſti ſequelam. n. 34. non vouere non habere in communi. ibid. an Apoſtoli aliquod verum dominium habuerint. n. 58. diſtinguuntur varia eorum tempora. ibid. probatur eos habuiſſe ante miſſionem ad populos. ibid. & diſcipulos habuiſſe aliquarum rerum dominium. n. 59. an fuerit præceptum Apoſtolis, ne haberent miſſionis tempore. n. 60. quid ſenſerit S. Auguſtinus. ibid. item præceptum illud fuit temporale. ibid. & n. 61. an habuerint poſt Chriſti paſſionem. n. 62. probatur habuiſſe in communi inter Iudæos. ibid. an licuerit Apoſtolis litigare. ibid. damnata hæreſeos aſſertio, ipſos habuiſſe vſum ſimplicis facti in rebus ſine iure aliquo. 1331. n. 1. vid. *Pauperes.*

Apoſtolica ſedes. quanto eccleſiæ & Chriſtiani orbis detrimento in Gallias traducta. 1305. n. 11. 12. 13. & 1308. n. 12. vt Cardinalium culpa ea res contigerit. ib. Matthæus Card. Vrſinus prædicit, illam ſero Italiæ reſtitutum iri. 1305. n. 12. triſtia eius tranſlationis præſagia. n. 13. ſedis Apoſtolicæ dignitas. 1306. n. 14. Glaſguenſis epiſcopus, reſeruata Pontificia iura inuadens, iudicio poſtulatus. ib. archiepiſcopus Treuirenſis, appellationi ad ſedem Apoſtolicam non deferens, in ius vocatus a Clemente V. 1307. n. 26. Cambalicoſis archiepiſcopatus & epiſcopatus plures ab eodem in Tartaria conditi. 1307. n. 29. 30. vid. *Epiſcopatus.* primatus Apoſtolicę ſedis ab Vroſio Rege Raſciæ agnitus. 1308. n. 16. &c. Rex Cypri & dominus Tyri, de Cyprij regni adminiſtratione diſceptantes, in ius ab Apoſt. ſede vocati. n. 37. de eius dignitate, quæ honorum apicem Imperatoribus confert. 1311. nu. 7. vt eam auctoritatem a Deo acceperit. ibid. Apoſtolicæ ſedis in Galliis retinendę auctor Francorum Rex. 1316. n. 21. priuilegia contra ius ſedis Apoſtolicæ non valent. 1327. n. 53. omnes ab illa iuſtitiam repetere debent. ibid. actum ſæpe a Pontificibus de reducenda in Italiam ſede. vid. *Roma & Romani.* primatus ſedis Apoſtolicæ inter ſidei capita propoſitus Regi Armeniæ. A. 1318. n. 11. eadem ſedes contra omnes cæſareas leges transferri poteſt. 1328. n. 21. Ioannis XXII. ſuſcepta & retardata conſilia de ſua Bononiam profectione. 1332. n. 1. & 8. & 1333. n. 24. vid. *Pontifex Romanus, & Romana eccleſia.*

Apoſtolici. ita dicti hæretici Beguardis affines. 1317. n. 59. duodecim apoſtoli in ſecta ab hæreticis deſignati. 1318. n. 44.

Aqua. vera aqua & ſanguis e latere Chriſti mortui fluxit. 1312. num. 18. eius myſterij ſignificatio. ibid. aqua miſcenda vino in calice. 1318. n. 13. myſteria huius rei explicantur. ib.

Aquinus Rex Noruegiæ. eo donatus priuilegio, vt clericos regiæ familię a quouis antiſtite Noruego ſacris initiandos curare poſſet. 1308. num. 18. vt etiam regiorum ſacellanorum princeps mirhta vteretur, a Clemente V. obtinet. 1311. nu. 77.

Aquitania. a Carolo Valeſio ex parte erepta bello Anglis. 1324. n. 38. tradita Eduardo iuniori, vt Gallo Regi ſponſionem clientelarem præſtet. 1325. n. 12.

Arabica lingua. linguæ Arabicæ ſcholæ apo-

Digitized by Google

aperiri iuſſæ a concilio Viennenſi. A.1312. n.21.

Arachiel archiep. in Gazaria. ob fidem exagitatur. 1321. n. 13.

Aramanus Turcomannorum princeps. Armeniam populatur. 1322. n. 33.

Archiepiſcopatus inſtituti. vid. *Epiſcopatus.*

Arelatenſe regnum. petit illud Philippus Rex ab Henrico VII. 1312. n.32.

Aretinus epiſcopatus. in Cortonienſem diſgregatus. 1324. n. 20. & 1326. n. 32.

Argenta. expugnata ab Ateſtinis. 1324. n. 19.

Armandus archiep. Aquenſis. miſſus a Pontifice internuntius ad impetrandas inter Ioannem Balearem & Gaſtonem Fuxenſem inducias. 1331. n. 28.

Armenia & Armenij. Saracenos extrema internecione delent Armenij. 1307. n. 5. cum ijs inducias paciſcuntur. ib. Hoſpitalariorum ordinis principem cum exercitu ſubmittit Clem.V. in Armeniorum auxilium. 1308. n.32. a Saracenis maximis cladibus affecti. 1312. num. 51. occidentales ad bellum ſacrum inſtigant. 1317. n. 35. & 1318. n. 8. profitentur eorum oratores fidem orthodoxam. ib. docentur, ſacramentum confirmationis ab epiſcopis tantum conferendum. n.9. chriſma a ſacerdotibus tantum conficiendum. ib. fidei formula ad Armenios tranſmiſſa. n.9. & 11. docentur, aquam in calice miſcendam vino. n. 13. gymnaſia a Prædicatoribus ad tradendas Latinas literas, fidemque confirmandam inſtituenda curat Ioannes XXII. n. 16 Armenia a Saracenis euaſtata. 1322. n.30 Carolus Rex Francorum fruſtra ad eam tuendam ſolicitatus. ib. Aramanus Turcomannus illam populatur. n. 33. Damordas triginta equitum millibus eandem atterit. ib. Babylonius ſoldanus eandem peragrat cædibus. n. 34. ducenti Armenij octo millia Saracenorum cædunt. n. 35. decreta a Pontifice ad Armeniorum preces auxiliaris expeditio. n. 37. confirmantur a Ioanne ad conſtantiam Armenij. n.40. & 1323. n. 5. iuuantur auro ſubſidiario ab eodem. 1323. n.4. monentur, vt reſectis vitijs diuinā ſibi clientelam conciliare ſtudeāt. n. 6. Armenia inferior ad Chriſtianam fidem reuertitur. 1323. n.7. a Romana eccleſia fidei formam accipit. ib. Guillelmus ordinis Præd. ſoltanienſis archiepiſcopus in eam miſſus. ib. Tartarorum Imperatoris patrocinio tecta Saracenorum excurſionibus liberatur. n. 9. Armeniæ Rex mittit oratores ad Ioannem XXII. vt expeditio in terram ſanctam ſuſcipiatur. 1328. n. 85. poſcit ab eo nepoti Antiochenum principatum confirmari. ib. miſſi a Leone Rege ad Pontificem & Gallum Regem oratores pro impetrandis auxilijs. A.1331. n.30. Armenij ſuis defendendis arcibus non ſufficiunt. 1332. n.24.

Armenia minor, olim Cilicia. a Saracenis attrita. 1306. n. 13. Laboranti opem ferre parat Clemens V. ib.

Arnaldus Garſias comes Leomaniæ frater Clementis V. cinctus militari baltheo a Philippo Rege Francorum. 1305. n. 13. præficitur Spoletano ducatui ab eodem Pontifice. 1306. n. 9.

Arnaldus e Cantalupo electus Burdegalenſis. creatus Cardinalis a Clemente V. 1305. n. 14.

Arnaldus e Pelagrua. donatus ſacra purpura a Clemente V. 1305. n. 14. ſacro bello aduerſus Venetos ad recuperandam Ferrariam præficitur. 1309. n. 8. hoſtes ingenti prælio delet. ib. Henricum Italiam ingredientem ſociare iuſſus. 1310. n.14. excuſāti ſe ab eo labore ſuffectus Thomas tit. S. Sabinę Card. ib. & n.17. Robertum Regem creatum Æmiliæ præſidem ſacramento fidei pontificio nomine adigit. n. 18. & 20. Ferrariam contra coniuratos liberat, aſſeritque eccleſiæ. nu. 29. Florentiam S. Barnabæ reliquias mittit. 1311. nu. 77.

Arnaldus abbas Tutellenſis pontificius internuntius. Venetos a Ferraria inuadenda dehortatur. 1309. n.6.

Arnaldus e Villanoua. plures ſerit errores. 1310. n.29. eius opera medica inquiri iubet Clem.V & ad ſe perferri. 1312. n.60. hæreſes Arnaldi e Villanoua damnatæ. 1317. n.62.

Arnaldus Nouelli abbas Fontisfrigidi. creatus Cardinalis a Clemente V. 1310. n.46.

Arnaldus Flenguerius archiep. Arelatenſis. creatus Cardinalis Sabinenſis. 1315. n. 46. ad coronam imperialem Henrico VII. imponendā deſignatur. 1311. n. 6. creatur legatus ad Italos in Henrici obſequium adducendos. n. 21. profitetur non ſponte, ſed coacte a ſe auguſtalia inſignia in baſilica Lateranenſi conferri Henrico. 1312. n. 36. certiorem facit Pontificem, ſingula quæ iuſſa erant ab Henrico coronando exigi, fuiſſe exacta. n. 42.

Arnaldus tit. S. Priſcæ presbyter Cardinalis. mittitur a Clemente V. ad pacandas Angliæ diſcordias. 1312. num. 28. repellitur a perduellibus. ibid.

Arnaldus epiſcop. Pictauenſis. miſſus a Philippo ad pacandas Angliæ diſſenſiones. 1312. n.28. arcetur ingreſſu a perduellibus. ibid. creatus a Clemente V. Cardinalis Albanenſis. 1312. n. 54.

Arnaldus e Via. creatus Cardinalis diaconus S. Euſtachij. 1316. n.20.

Arnaldus e S. Michaele. in Scotiam miſſus internuntius ad eam pacandam. A.1333. n.23. mox reuocatus. ib.

Ateſtini marchiones. deiecti Ferrariæ principatu. A. 1308. n. 14. eundem principatum Ioanni XXII. eripiunt. 1317. n.29. &c. reſtituunt Ferrariam eccleſiæ. 1320. n. 18. iterum ipſam in rebellionem conijciunt. ib. poſtulantur actione hæreſeos. ib. redeunt ad obſequium eccleſiæ. 1323. n. 27. iterum ab ea deficiunt ad Ludouicum Bauarum. num. 27. paciſcuntur cum ipſo. ib. pontificiæ de his querelæ. num. 29. redeunt ad Pontificis obſequium. 1328. n. 54. Ferrariam iuris eſſe pontificij profitentur. n.55. maiorum ſuorum in eccleſiam ſtudia exponunt. n. 56. excuſant ſe ab impoſito crimine hæreſeos. n. 57.

Athanaſius patriarcha Cōſtantinopolitanus. iuſſus ab Andronico Imp. Niphoni Cyziceno locum dare. 1311. n.73.

Athenæ. a Catalana ſocietate occupatæ. 1314. n.8. Athenarum ducatus addictus Friderico. ib.

Auaritia. Genuenſes ex auaritia piraticam exercent in Chriſtianos, eoſque Saracenis diuendunt. 1317. nu. 36. Mahometis ſigna nauibus præferunt. ib. moniti, ne Cyprum bello adoriantur. 1318. n. 17. per fas nefaſque Chriſtianos & barbaros diripiunt. 1323. n. 13. ſpecie amicitiæ a Turca ſpoliati damnatique ad triremes. 1323. n. 13. aliquorum auaritia eo prorumpit, vt Chriſtiani pueros Chriſtianos fidem Chriſti eiuraturos Saracenis vendant. 1331. n. 29.

Aue Maria. mos Xanctonenſis eccleſiæ, pulſandæ veſpere ad ſalutationem angelicam ter repetendam campanæ, laudatur a Ioanne XXII. 1318. n. 58. propoſitæ ab eo oraturis indulgentiæ. ib. idem mos Romæ inſtauratus a Ioanne XXII. 1327. n.54.

Auentinus. eius inſignis perfidia conuincitur in veteribus monumentis afferendis. 1328. n.36. Lutherana deliria ijs inſerit, de quibus veteres non ſomniarunt. ib.

Auinionenſis eccleſia. pluribus miraculis diuinitus in ea editis celebris. 1316. n. 22.

Aurea corona. Romæ Auguſtis datur. 1312. n.36.

Aurelianenſis academia. inſtaurata a Clemente V. 1308. n. 18. & 1309. n. 5. & a Ioanne XXII. 1318. n. 26.

Aurum. verba Chriſti: *Nolite poſſidere aurum.* ad tempus prædicationis contrahenda. 1323. num. 59. an fuerit præceptum Apoſtolis, ne illud haberent miſſionis tempore. 1329. n. 60.

Auximum. ad eccleſiæ imperium reuocatum, iterumque amiſſum. 1322. n. 3.

Aycardus archiep. Mediolanenſis. pontificias in Ludouicum partes tuetur. 1327. n.3.

Aymo Geneuenſis epiſcop. a Patauinis

Henrici nomine, fidei Sacramentum exigit. A. 1311. n. 5.

Aymo dux Sabaudiæ, bello certat cum Guigone delphino. 1333. n. 22. Pontifex eos conciliare nititur, ib.

Aytonus princeps Curchi. Præmonſtratenſi ordini nomen adſcribit. 1305. n. 21. ex pontificio imperio orientalem hiſtoriam ſcribit. ibid. & 1307. n. 2.

Azarus Maurus. fratrem Regem cæcum trucidat regnandi ſpe, 1309. n. 32.

Azo Ateſtinus, eo extincto, ob fratris & ſpurij contentionem Ferraria ad eccleſiæ imperium reuocata, 1308. n. 14.

Azo iunior Ateſtinus, Ferrariam inuadit. 1317. n. 30. illius iura reſtituit Pontifici. 1320. n. 18. iterum in rebellionem conijcit, ib. ad eccleſiæ obſequium redit, 1328. n. 54. &c. Ferrariẹ toparchatum ad decennium iure beneficiario vna cum fratribus accipit. 1329. n. 20

Azo Vicecomes, Placentia pellitur. 1322. n. 12. a Ludouico Bauaro coniectus in vincula auro libertatem redimit, 1327. n. 3. præfectus Mediolano ab eodẽ Ludouico Bauaro, 1329. n. 4. Ludouicum Mediolano propulſat. n. 13. Marcum patruum poſt conuiuium proditione obtruncat. num. 15. Mediolani ac Inſubriæ principatum ſedis Apoſtolicæ nomine auctoritateque gerit. 1330. n. 36. vna cum Ioanne & Luchino abſoluitur. ib. Boemo, illum ad partes Ludouici reuocare annitenti, reſiſtit. n. 37. Ticinum ſibi ſubijcit. 1332. n. 9. Cremonam tentat. ibid. cum Gibellinis & Guelfis in Boemum & fœderatum Pontificem coniurat. n. 10. reſpuit pacem cum Boemo. 1333. n. 26. Ticinenſem arcem expugnat. ib.

B

BAlduinus Lucemburgenſis deſignatus archiep. Treuerenſis. confirmatur a Clemente V. A. 1307. n. 27. ſoluitur religione, ne ſuſcepta a prædeceſſore nomina diſſoluat, niſi in rem ſacram verſa ſint. 1308. n. 18. fratrem Henricum euehit ad imperium. n. 19. illum Italiam ingreſſurum fidei ſacramento Apoſtolicæ ſedi obſtringit. 1310. n. 3. &c. eligit diſcordibus ſuffragijs Ludouicum Bauarum. 1314. n. 17. & ſeqq. fauet Gallo Regi pro adipiſcendo imperio. 1324. n. 19. mortua Maria nepte, cœptis abſiſtit. ibid. Galli conſilia diſijcit. 1325. n. 7. arguitur, pontificia edicta in Ludouicum Bauarum non promulgaſſe. 1326. n. 6. de Moguntino archiepiſcopatu cum Henrico Virneburgenſi contendit. 1329. n. 73. interceptus ab aduerſarijs. 1330. n. 51. pœnæ auctoribus flagitij irrogatæ. n. 52. de vexato Moguntino archiepiſcopatu arguitur. A. 1333. n. 29. ad eum reuocandum a cœptis internuntius apoſtolicus miſſus, ib. pertentatur a pſeudominoritis, vt aduerſus Ioannem XXII. coniuret. A. 1334. n. 31. & 34.

Baliolus, de regno Scotiæ certat cum Dauide Rege, 1333. n. 23. iuuatur ab Eduardo Rege Angliæ. ib. Dauidem profligat, & in fugam vertit. ibid.

Balſamum, cœlitus datum eſſe Regi Angliæ confingitur, vt Aſia Mahometanos excindat. 1319. n. 20.

Bandæ ſodalitium militare. ab Alfonſo Rege Caſtellæ inſtitutum. 1332. n. 21.

Baptiſmus. aquẹ e Chriſti mortui latere manantis myſterio ſignificatus. 1312. n. 18. in baptiſmo pueris virtutes habituales infundi, definitum non eſt in concilio Viennenſi, ſed ea laudata opinio. n. 20. contemptus baptiſmus a Lollardis hẹreticis. 1318. nu. 44. baptiſmus iterandus non eſt. 1321. n. 11. in dubio qua forma conferendus. 1333. n. 42.

S. Barbara. eius lipſana ex Aſia deportanda curat Alfonſus Caſtellæ Rex. 1328. n. 81.

S. Barnabas. illius reliquiæ ab Arnaldo Pelagrua Card. Florentiam tranſmiſſæ. 1311. n. 77.

Bartholomeus epiſcop. Electenſis. miſſus in Lithuaniam internuntius apoſtolicus. 1324. n. 45.

Beatitudo. vid. *Viſio beatifica*.

Beatrix droeenſis comitiſſa. ſoluta voto tráſmarinæ expeditionis. 1307. n. 25.

Beatrix comitiſſa Lucemburgenſis. reliquias ſanctorum Pontifici dono offert. 1318. n. 40.

Beatrix Regina Luſitaniæ. reliquiæ ſacræ cum particula crucis dominicæ ad eam a Ioanne XXII. tranſmiſſæ. 1326. n. 19.

Beguardi. in ſynodo Colonienſi ab Henrico archiep. damnati. 1306. n. 18. fœdi ipſorum errores. ib. vna cum ſuis hæreſibus damnati in concilio Viennenſi. 1312. n. 17. octo eorum errores confutati ab Aluaro Pelagio. ib.

Beguinæ. quæ pie ſentirent præſulibus commendatæ, ſontes plecti iuſſæ. 1321. n. 19.

Belgæ. in Philippum VI. rebellant. 1328. n. 70. cenſuris deuincti pronuntiantur. ib. bello domiri veniam poſcunt. ib. vid. *Flandri, & Flandria*.

Bellum ciuile. exortas ex eo calamitates exponit Io. XXII. 1316. n. 32. 33.

Benedictus XII. vid. *Iacobus Nouelli*.

Beneuentani. rebellionem in magiſtratus mouent, ac reprimuntur. 1317. n. 31. & 1318. n. 42.

Berardus. pater Clementis V. 1305. n. 5.

Berengarius Fredoli epiſcop. Biterrenſis. creatus Cardinalis a Clemente V. 1305. n. 14.

Berengarius Fredoli iunior epiſcop. Biterrenſis. creatus presbyter Cardinalis tit. SS. Nerei & Achillei a Clem. V. A. 1312. n. 54.

Berengarius archiep. Compoſtellanus. Salamanticenſis academiæ ſtipendia augenda curat. 1313. nu. 37. graues diſcordias cum Compoſtellanis pro tuendo archiepiſcopali in Compoſtellam iure exercet. 1319. n. 28. eius cauſam tuetur Ioannes XXII. ib. priſtina iura recuperat. 1321. n. 27. in Luſitaniam mittitur ad componendum ciuile bellum. 1322. n. 16.

Berengarius Landora magiſter ordinis Prædicatorum. miſſus a Ioanne XXII. pro componenda pace inter principes Gallos. 1316. n. 15. & pro conciliandis Belgis. 1318. n. 23.

Berengarius Tolom. pſeudominorita. Chriſtum nil habuiſſe proprium in communi vel ſpeciali ſuſtinet, nouæque hæreſeos iacit ſemina. 1322. n. 54.

Bernardus e Garno, creatus Card. diaconus a Clemente V. 1310. n. 46.

Bernardus de Caſtaneto epiſcopus Anicienſis. creatus Cardinalis Portuenſis. 1316. n. 20.

Bernardus Artigia. nonnullos Cardinales in Pontificem aſperat. 1317. n. 51.

Bernardus Senenſis. conditor ſacræ familiæ Montiſoliueti. 1320. n. 49. illius cæleſte viſum. ib.

Bernardus e Gardiola epiſcopus Diagorganenſis. in orientem ad euangelium propagandum miſſus. 1329. n. 94.

Bertoldus comes. denuntiat pontificio legato, ne imperij terras infeſtet. 1323. n. 28. repellitur a legato. ibid. Mediolanenſem præfecturam ad ſpeciem accipit. n. 30. Vicecomites tuetur. 1324. n. 12. defixus a Pontifice anathemate. ib.

Bertoldus Vrſinus. ad Romam in Pontificis obſequium reuocandam iungit operam contra Ludouicum Bauarum & antipapam. 1328. n. 50.

Bertrandus de Gotho. vid. *Clemens* V.

S. Bertrandus epiſcop. Conuenarum. illius translatio celebrata a Clemente V. 1309. n. 1. illius elogium. nu. 2. de ea translatione, Clementis literæ. ib.

Bertrandus e Bordis epiſcop. Albienſis. creatus Cardinalis a Clemente V. 1310. n. 46.

Bertrandus e monte Fauentio. creatus diaconus Cardinalis S. Mariæ in Aquiro. 1316. n. 20.

Bertrandus de Poieto. creatus presbyter Cardinalis tit. S. Marcelli. 1316. n. 20. legatus deſignatus a Ioanne XXII. in Italiam. 1319. n. 8. creatus pacis ſeruator. ib. iuſſus intendere iudicium Gibellinis proceribus de correpta publica adminiſtratione ſine pontificia auctoritate, interregni tempore. ib. confirmatur publicæ pacis Italicæ ſeruator. 1320. nu. 10.

mul-

multa ſecunda prælia gerit aduerſus Galeatium Vicecomitem. A. 1323. nu. 26. repellit Ludouici oratores exorantes, ne Galeatio cæſareo clienti bellum inferret. n. 28. Mediolano propulſatur. nu. 30. Mutinam eripit Paſſarino. 1327. nu. 17. Ludouico Bauaro ex Inſubria in Etruriam iter abrumpere non audet. ib. creatur epiſcopus Oſtienſis & Velletrenſis. n. 55. Azonem Mediolani principem ad eccleſiæ obſequium reuocat. 1330. nu. 26. cum Ioanne Rege Boemiæ fœdus ſancit. 1331. nu. 19. exinde in eum vt ſuſpectum ſocij Guelfi & hoſtes Gibellini coniurant. ibid. pellitur a Bononienſibus. 1334. n. 17.

Bertrandus e Turre. miſſus in Inſubriam internuntius apoſtolicus. 1317. n. 32. & creatus Cardinalis tit. S. Martini in montibus. 1320. num. 49.

Bertrandus e Baucio. clientelarem ſponſionem Ioanni XXII. Pontifici Roberti Regis Siciliæ nomine addicit. 1317. n. 32. &c. libellum de geſtis, ac factionibus Longobardorum conſcribit. n. 33.

Bertrandus epiſcop. Eduenſis. tuetur ius eccleſiaſticum coram Philippo Rege Francorum. 1329. nu. 75. gladij vtriuſque poteſtatem penes eccleſiam eſſe oſtendit. ib. ſecundum illum a Philippo Rege pronuntiatum aduerſus Petrum e Cunerijs. n. 77. creatur Cardinalis. 1331. num. 34.

Birgerus Rex Sueciæ. ob direptas eccleſias diris calamitatibus implicitus. 1305. n. 17. ab Henrico & Vvaldemaro fratribus vna cum vxore & maxima filiorum parte captus, vinctuſque. 1306. n. 15.

Bizochi, ſiue Bichini. actio hæreſeos a Ioanne XXII. illis intendi iuſſa. 1321. n. 18. quæ fuerint eorum exordia. ib.

Blancha S. Ludouici filia. donata centum annorum indulgentia. 1307. n. 25.

Blancha ducis Burgundiæ filia Regina Franciæ & Nauarræ. ob adulterium in carcere necata. 1315. nu. 2.

Blechingia. a Danico diuulſa regno, & Suedico adiuncta. 1331. n. 40.

Boamundus Theupulus. in ducem ſenatumque Venetum coniurat. 1310. nu. 30. oppreſſi eius conatus. ib.

Bochardus archiepiſcopus Magdeburgenſis. pontificia in Ludouicum Bauarum edicta promulgat. 1326. n. 8. illi adhærentes cenſuris percellit. ib. eoſdem ad pontificis obſequium reuocare nititur. ib. ab aduerſarijs immani mortis genere afficitur. ib. in eius interfectores diſtrictæ cenſuræ. ib.

Boemia. Romani imperij beneficiaria. 1306. n. 16. ib. Rodulphus ab Alberto Cæſare, eiectis Vvenceſlai ſororibus, creatus Rex Boemiæ. ib. extincto Rodulpho, Ioannes ab Henrico Cæſare Boemica corona donatus. A. 1310. n. 1.

Boleslaus dux Ruſſiæ. a Ioanne XXII. ſolicitatus, vt ſchiſma Græcorum abijciat. 1327. n. 49.

Bonagratia pſeudominorita. prouocat Minoritarũ nomine a Ioannis XXII. edicto ob reſtitutũ Minoritis dominium rerum ad eos ſpectantium. 1323. n. 70. Pontificem poſtulat crimine hæreſeos. ib. & 1328. n. 62. defigitur pontificia ſententia. n. 63. prouocationi nefariæ a Ioanne ad concilium a Michaele Cæſenate editæ ſubſcribit vna cum Ochamo. n. 65. commentarium nomine Treuerenſis archiepiſcopi cudit in Pontificem. 1334. n. 31.

Bonifacius VIII. eius memoriam damnari flagitat Philippus Rex. 1307. n. 10. concilium Viennenſe ad eam cauſam dirimendam indictum. n. 11. data a Clemente V. poteſtas omnibus accuſandi Bonifacij VIII. 1309. nu. 4. exaratum ea de re diploma. ib. fideles ob id ſcandalum paſſi Philippo Regi infenſi. ib. inſtituti a Clemente quæſitores, qui dicta teſtium contra Bonifacium in publica documenta redigant. 1310. n. 37. data omnibus contra Bonifacium afferendi teſtimonij facultas, vetitumque eos a quoquam lædi, vel impediri. n. 38. promulgatur Philippus non maligna, ſed pia mente in illum egiſſe. 1311. nu. 29. accuſatores Bonifacij & defenſores pacti inter ſe concordiam, litis deciſione ſedi Apoſtolicæ commendata. n. 30. Bonifacij geſta in Philippum reſciſſa. n. 31. eiuſdem ſanctiones in eundem e regeſto diſpungi iuſſæ. n. 32. nonnullæ ex ijs reſtitutæ. ib. monitoriæ Bonifacij ad Philippum literæ. n. 33. & ſeqq. aliæ eiuſdem, quibus Philippum anathema contraxiſſe promulgari iubetur. num. 39. aliæ, quibus conceptam ab eodem ad concilium prouocationem damnat, iudiciumque ipſi intentat. 40. & ſeqq. aliæ quibus anathemate defixum promulgat, Francoſque fidei illi addictæ ſacramento liberat. n. 44. & ſeqq. vt hanc ſententiam interceptus ab hoſtibus pronuntiare non potuerit. n. 49. Nogaretus alijque præcipui prædones, qui Bonifacium ceperant, pœnis eccleſiaſticis affecti. n. 50. data a Clemente V. fidelibus accuſandi defendendique Bonifacij poteſtas. n. 51. eius cauſa agitata in concilio Viennenſi. 1312. n. 11. vt de illius pontificatu diſceptatum. n. 12. obiectæ illi calumniæ diſſoluuntur. n. 13. 14. 15. pronuntiatur a concilio, fuiſſe creatum legibus Pontificem. eod. n. 15. tres Cardinales argumentis ex theologia, ex iure canonico, ex ciuili petitis demonſtrant Bonifacianæ cauſæ æquitatem. n. 16. duo equites illam, obiecta ad pugnam ſingularem prouocatione, tuentur. ib. condonatum a concilio Philippo & accuſatoribus. ib.

Bonifacius Dominicanus anticardinalis. A. 1328. n. 43.

Bonifacius e Donoratico. antipapam fugitiuum in cuſtodia detinet. 1329. n. 11. & 1330. n. 1. monetur a Pontifice, vt illum tradat. nu. 2. interpretem agit pro reſtituendo antipapa in gratiam cum Pontifice. n. 7. ab eodem plura expoſcit ad antipapæ gratiam, repulſamque patitur. ib. monetur, vt inuitum etiam ac reluctantem tradat. ib. pontificijs imperijs obſequitur. n. 9. ornatur muneribus, & caſtro Peretano donatur. n. 27.

Bononia. rebellat in Neapoleonem Cardinalem legatum. 1309. n. 5. pacata ſeditione, redit ad officium, ac priſtina priuilegia recuperat a Clemente V. ibid. Bononienſis academia priuilegijs exornata ob rem in recuperanda Ferraria præclare geſtam a ciuibus. ib. celebrari laudibus Bononienſes ob virtutem militarem. n. 8. edicto vetant cæſarea imperia a quouis excipi. 1310. nu. 17. ad conſtantiam aduerſus Ludouicum Bauarum excitati. 1327. nu. 2. ſe ſuaque Pontifici addicunt. 1332. n. 8. pulſo Bertrando legato, rebellant in Pontificem. 1334. n. 17.

Boyſſetan Tartarorum Imperator. ſolicitatus, vt Armeniam in ſuam clientelam accipiat. 1322. nu. 41. ad Chriſtiana ſacra amplexanda prouocatur. ibid. Armeniæ opem fert. 1323. n. 9.

Brandeburgenſis marchia. a Ludouico maiori Ludouici Bauari natu filio occupata. 1328. n. 41.

Brixia. rebellat in Henricũ VII. 1311. n. 22. anguſtijs preſſa Lucæ Fliſci Cardinalis opera Henrico ſe dedit. ibid.

Burdegalenſis eccleſia. ab illius regimine ad ſedem Apoſtolicam vocatus Clemens V. 1305. nu. 5. exornata indulgentijs. 1308. n. 39. propoſitæ indulgentiæ illius molitionem operis prouecturis. ib. abactis monachis, in eam inducti canonici. ib.

C

Cachanes archiepiſcopus S. Thaddæi. rite non promotos pontificio nomine inſtituere iuſſus. A. 1320. n. 5.

Caffa. epiſcopalis ſedis dignitate inſignita. 1322. n. 45. Hieronymus primus illius epiſcopus. ib.

Caluinus. eius impudentia in mendacijs de Ioanne XXII. confingendis. 1334. n. 38.

Cambalienſis eccleſia. condita a Ioanne e Montecoruino. 1305. num. 18. ſedis archiepiſcopalis faſtigio exorna-

nata a Clemēte V. A. 1307. n. 29. plures epiſcopi ſuffraganei ab eodem miſſi. ib. regia eſt Tartarorum ſedes. 1326. n. 30. extincto Ioanne, ſuffectus illi Nicolaus. 1333. n. 31.

Campana. queritur Ioannes XXII. Imperatorem Tartarorum in prohibendo campanarum vſu ab impijs fuiſſe ſubornatum. 1318. n. 3. & 1323. n. 3.

Canis Scaliger. Veronæ præfectus ab Henrico VII. 1311. 23. ſolicitatur a Pontifice, vt pacem colat. 1317. n. 34. Patauinis bellum infert. 1317. n. 32. Montemſilicem expugnat. ib. Cremonam ſibi ſubijcit. 1318. n. 42. intentatis cenſuris Taruiſino bello abſtinere iuſſus. 1319. num. 6. tuente Taruiſinos Friderico Auſtriaco, Ludouici Bauari partes amplectitur. ib. ob Veronenſem præfecturam ſine pontificia auctoritate arreptam cenſuris defixus. 1320. n. 13. Patauio propulſatur magna clade. ib. ad Pontificis obſequium redit. 1323. n. 16. aſſeritur ſuæ dignitati, modo acceptam Romanæ eccleſiæ eandem dignitatem referat. n. 27. mox deficit ad Ludouicum Bauarum. n. 30. potitur Patauio proditione Marſilij Catrariæ. 1328. n. 58. eccleſiaſtica & pauperum bona in Marſilium congerit. ib. Taruiſium ad deditionem compellit. 1329. n. 19 paulo poſt morbo opprimitur. ib. Albertus Maſtinuſque illi in principatu ſuccedunt.

Canonizatio ſanctorum. de S. Ludouico epiſc. Toloſano ſanctis annumerando actum. 1312. n. 25. ſanctorum catalogo adiectus. 1317. n. 9. plurium populorum precibus flexus Ioannes XXII. duobus epiſcopis prouinciam dat, vt ſacrum de miraculis B. Claræ e Montefalcone examen, & publicas tabulas rite cōficiant. nu. 55. de Roberto archiep. Cantuarienſi ſanctorum numero adijciendo agitatur. 1318. n. 29. item de B. Thoma Aquinate. nu. 30. quæ maturitas conſilij in huiuſmodi rebus ſeruanda. ib. duobus Cardinalibus data prouincia de miraculis ad ſacrum collegium referendis. ib. de ijs cognoſci iubet Pontifex. ibid. & 1321. nu. 46. & 47 B. Thomas epiſc. Herefordenſis in ſanctorum numero collocatus. 1320. nu. 43. inſiſtitur apud ſedem Apoſtolicam, vt Philippo archiepiſc. Bituricenſi miraculis claro ſanctorum cultus decernatur. 1323. n. 67. de ijſdem miraculis examen iam ante inſtitutum ab Vrbano IV. & Clem. IV. & Clemente V. ib. qua maturitate conſilij eccleſia illa diſcutiat. ib. duo epiſcopi vitæ illius geſta & patrata prodigia adducere in examen iuſſi. ib. inſtitutum a Ioanne XXII. de Gregorij X. miraculis religioſum examen. 1326. num. 32. excitatur idem Pontifex a Gallo Rege, duceque & clero Britannico, vt patrata B. Iuonis meritis miracula in religioſum examen adduci iubeat. A. 1330. nu. 58. pontificiæ ea de re literæ. ib. rogatus iam ante Clemens V. vt de iis inquiri iuberet. ib. repetitæ apud Ioannem ipſum eæ preces. ib. quæ maturitas conſilij adhibita. ib.

Cantabrigiana academia. inſtituta a Ioanne XXII. 1318. n. 26.

Cantuarienſis archiepiſc. ei cingendi corona Regis Angliæ ius confirmatum. 1308. n. 18.

Captiuorū redemptio. Iacobi Regis Aragonum in redimendis Chriſtianis pietas. 1321. n. 40.

Caput eccleſiæ. vnicum eſſe demonſtratur. 1321. n. 35.

Caraſanchor Chriſtianus princeps in Syria. concitat Tartaros in Saracenos. 1313. n. 9.

Carbanda Tartarorum Rex. oratores ad Pontificem Regeſque mittit. 1307. n. 3. ſocia arma pro recuperanda Syria ſpondet. ibid. in Saracenos ſuſcipit expeditionem, in qua decies centena millia equorum ducit. 1313. n. 9.

Carbonarij cruentus ludus. Neapoli exhiberi ſolitus. 1327. nu. 50. intentato anathemate prohibitus. ib.

Cardinales. ſciſſi in contrarias partes in conclaui diu altercantur. 1305. num. 1. pontificatum ad Gallos traducunt. ibid. qui aduerſarum factionum ſigniferi. num. 2. internuntios cum decreto creationis ad Clementem V. tranſmittunt. num. 6. hortantur eum literis alijs, vt in Italiam ſe conferat. num. 7. exciti in Gallias culpam ſuam agnoſcunt. num 13. inſignis Cardinalium creatio a Clemente facta. num. 14. nomina Cardinalium, qui Clementi V. aſſidebant. 1307. num. 23. Cardinalium numerus auctus a Clemente Quinto. 1310. num. 46. Cardinalis epiſcopo præpoſitus ab eodem Pontifice, & cur. 1312. n. 28. abſente Pontifice Cardinalibus data prouincia, vt inſigne imperiale Cæſari imponant. vid. *Imperator*. auctus tertio Cardinaliū numerus a Clemēte. 1312. n. 54 xxiii. poſt obitum eiuſdem Pontificis Carpentoracti cōclaue ingrediūtur. 1314. n. 16. diſſidentes diuturnum interpontificiū innexere. ib. cōclaue egreſſi. ib. magno eccleſiæ damno ad conclaue non redeunt. 1315. nu. 1. Cardinalium Pontificem create detrectantium pertinacia. 1316. nu. 1. Lugdunum Regis Francorum fratris opera conueniunt. ib. Vaſconum Cardinalium ambitio diſſidij cauſa. ibid. geminam Cardinalium factionem poteſtatem Pontificis eligendi in Iacobum epiſc. Portuenſem contuliſſe, rem fabuloſam eſſe oſtenditur. nu. 3. pileus Cardinalitius non dandus, niſi in curia Romana. n. 19. interdum gerentibus legationem mittitur. ib. Ioannis XXII. ea de re lit. ib. Cardinales ab eodem Ioanne creati. n. 20. & 21. quas virtutes ipſe in Cardinalibus deſideret. n. 21. nonnulli Cardinales a Ioanne Papa abalienati. A. 1317. n. 51. alij Card. ab ipſo creati. 1327. nu. 55. virtutes in Cardinalibus deſideratæ. ib. alij Cardinales duo creati a Ioanne ipſo 1331. n. 33. & 34. Philippus Francorum Rex Cardinalium collegium Gallis impleri optabat. eod. nu. 33. creatio Cardinalium in conſiſtorio tantum fit. n. 34. Cardinales doctrinæ laude erant conſpicui Ioannis tempore. ib. ex ijs ſexdecim Galli, ſex Itali, vnuſque Hiſpanus. ib.

Carelij infideles. Sueciam infeſtant. 13-6. n. 10. Magno Regi in eos ducturo exercitum dimidia ſexennalium decimarum pars attributa. ib.

Carolus Valeſiorum dux comeſque Andegauenſis. conciliatur Bertrando archiepiſcopo Burdegalenſi creando Pontifici. 1305. num. 4. læſus, dum pontificem ſociabat. num. 13. ad recuperanda Conſtantinopolitani imperij iura dotalia præſidijs apoſtolicis inſtruitur. 1306. n. 2. ſolicitati Veneti & Genuenſes ad iungenda cum illo ſocialia arma. n. 3. Pictauij Clemētē conuenit. 1307. n. 1. propoſitæ ſecuturis illum aduerſus Andronicum indulgentiæ. n. 6. idem occidentale imperium affectat. 1308. n. 20. accuſati a Philippo Bonifacij VIII. nominis odio deluditur. n. 21. intereſt Viennenſi concilio. 1312. n. 1. a Nicolao Cardinale legato ſacrum crucis ſymbolum accipit. 1313. n. 6. a nepote Philippo V. abalienatus. 1317. num. 6. ei reconciliatur. ibid. Aquitaniæ partem Anglis eripit. 1324. nu. 38. eius mors. 1326. n. 21. in extremo vitæ diſcrimine procuratæ Enguerranno necis illum pœnitet. ib.

Carolus Rex Vngariæ. illum Otho dux Bauariæ Vngarico regno ſpoliare nititur. 1305. n. 16. adiudicatum illi a Clemente V. regnum Vngariæ. 1307. n. 15. pontificia de eo ſententia. ib. &c. vt Venceſlaus iunior contra ipſum fuerit electus. ib. exauctoratuſque a Bonifacio VIII. n. 16. &c. æmulo Othoni duci Bauariæ intentatæ cenſuræ. n. 20. pro aſſerendo Carolo regno Vngarico miſſus in Vngariam Gentilis Cardinalis legatus. ib. capto Othone Bauaro, in ſolio Vngarico conſtabilitur. ib. ab omnibus regni ordinibus, etiam ab aduerſarijs, Rex ſalutatur. 1308. n. 22. ſacra corona redimitur. n. 25. de Iaderæ imperio cum Venetis diſceptat. 1311. n. 75. de Matthæo palatino cruentam victoriam refert.

A. 1312.

A.1312.n.52.eius religio in muniendo ſacramentia exercitu. ib. In Tartaros & ſchiſmaticos ſacrum bellum parat. A.1314.n.13. in Vroſium Regem Raſciæ ſchiſmaticum ſigna attollit. 1318.n.35. monitus Iaurienſe caſtrum epiſcopo reſtituere. n.42. inſignem victoriam de Rege Raſciæ reportat. 1320. n. 1. ſolicitati ad coniungenda cum eo arma finitimi principes. ib. Vvladiſlai Regis Poloniæ filiam ſibi thoro iungit. num. 4. Iaderam illi eripiunt Veneti. nu. 45. Seruiam percurrit victorijs. 1322.n. 15. cum Rege Raſciæ fœdus iungit ob Auſtriacorum cladem. ib. rogatur a Pontifice, vt exſcindat hæreſim e Boſnia. 1325. n. 28. pugnat feliciter aduerſus infideles. n. 29. propoſitæ eum ſecuturis indulgentiæ. ib. inſectanti hæreticos in Dalmatia & Boſnia gratulatur illi Pontifex. 1327. n. 48. obtinet a Io. Papa confirmationem ordinis Eremitarum S. Pauli. 1328. n. 83. irruenti ſicarijs manus vix euadit. 1331. n.25. paulo ante de Tartaris triũpharat. ib. Salerni paternum principatum a Roberto Rege patruo repetit. n. 26. interpretem cõcordiæ Pontificẽ adhibet. ib. filios ſuos Roberti neptibus deſpondet. 1333. n. 19. Rhutenos ſchiſmaticos bello appetit. 1332. n. 27. de indicto ad recuperandam Palæſtinam bello ſacro fit certior a Pontifice. 1333. n. 11. patruum Siciliæ Regem adit, ac filium Andream in ſpem regni Ioannæ deſpondet. nu. 27. Ludouico primogenito Vngariæ ſceptrum reſeruat. ib. poſcit a Pontifice, vt ab alio, quam a Strigonienſi archiepiſcopo corona redimiri poſſit. ibid. cadenti in acie aduerſus infideles indulgentiæ propoſitæ. 1334. n.26. item Vngaris eum ſecuturis. ib.

Carolus II. Rex Siciliæ. cum Templarijs inita ſocietate, claſſem in Græciã immittit. 1306. n.5. Robertum filium ad Siculi regni ſuprema iura cum Clemente V. ſancienda adhibet. nu. 6. ſponſionem datam ratam habet. ib. de ea re eiuſdem literæ. ib. impetrat præteritorum cenſuum ſolutionem extrahi. n.8. conuenit Clementem Pictauis. 1307. n. 2. obſtringit ſe ad expeditionem Syriacam. n.4. imperata illi a Clemente ſubſidia. ib. eius filius Ludouicus epiſcopus Toloſanus coruſcat poſt mortem miraculis. 1307. n.22. diſceptat, obſtrictos fuiſſe Pontifices ob ſupremum in Siciliam ius ad ſumptus bellicos ex parte tolerandos. nu.23. contrarium a Clemente decernitur. ib. leuatur tertia parte ſuſceptorum ab eccleſia nominum. n. 24. de reliquis duabus paciſcitur. ib. gratias de accepto beneficio agit Pontifici. ib. ſolicitatur a Clemente, vt reficiendę exuſtæ baſilicæ Lateranenſi e ſiluis idonea ligna accommodet. 1308. n.11. conſurgat in rebelles eccleſiæ. n.13. trecentos equites cataphractos ex conuentis mittat. ib. moritur. A.1309. n. 17. eius virtutes & vitia. ib. propoſitæ a Clemente oraturis pro illius anima indulgentiæ. ibid. Robertus filius in regno ſuccedit. n.18.

Carolus Marchiæ comes, poſtea Rex Francorum. accipit ſymbolum crucis vna cum patre, fratribus, & patruis. 1313. n.6. abalienatus a fratre Philippo V. 1317. n.6. eidem conciliatur. ib. ſuccedit in regnis Galliæ & Nauarræ. 1322. nu.22. ſalubribus monitis inſtruitur a Pontifice. n. 24. &c. ſua officia Pontifici defert. n.26. vrget ipſum, vt matrimonium cum Blancha adultera initum diſſoluat. n.28. ob impedimentum canonicum, quod interceſſerat, obtinet. ib. Mariam Regis Boemiæ ſororem ducit. nu. 29. ſolicitatur ad ſubmittenda Armeniæ auxilia. n. 30. mittit oratorem ad Pontificem pro paciſcendis in eam expeditionem ſubſidijs. n.31. prætermiſſo bello ſacro, implicat ſe Anglico. n. 32. denuntiat Regi Angliæ, vt Aquitaniam Gallici iuris fiduciariam coram ſe profiteatur. ib. oſtentata Armenijs eius auxilia. 1323. n.10. oratores ad Pontificem pro expeditione Aſiatica conficienda mittit. 1323. n.43. & 44. quid reſponſum a Pontifice. n.45. in Eduardum Anglum, clientelarem ſponſionem ducatus Aquitanici ergo præſtare detrectantem, fert ſententiam. n. 46. caput S. Martini pretioſiſſima theca includit. n.67. exauctorato a Ioanne Ludouico Bauaro, affectat imperium. 1324. nu.26. & 1325. n.1. extincta coniuge Maria Lucemburgica, Germani ab eo auerſi. ib. Aquitaniæ partem, immiſſo Carolo Valeſio cum exercitu, ſibi ſubijcit. 1324. nu.38. fauet illi Pontifex in comparando imperio. 1325. n.1. fit certior, vt Ludouicus & Fridericus inter ſe ſint partiti imperium. n. 6. ſolicitatur, vt ſtrenue ad illud iter ſibi muniat. ib. ſegniter rem agit. n. 7. celebrãdos cœtus curat apud Confluentiam pro eblandienda electione. ib. nonnulli Germani fauere, vt ad vitam corriperet imperium. ib. Boemo & Treuerenſi illi aduerſantibus res diſiecta. ib. fœdus paciſcitur cum Eduardo Rege Angliæ. num. 12. Ludouici comitis pulſi a Belgis clientelam accipit. num. 14. nouas cum Anglo diſcordias exercet. num. 11. ſuadet illi Pontifex, vt partas bello in Aquitania terras nepoti Eduardo reſtituat. ibid. indictæ pro eo & Eduardo conciliandis publicæ preces. n. 12. Iſabellam ſororem iuuat ad Eduardum Regem deijciendum. n. 16. adhibetur ab Andronico Imperatore interpres pro Græcis ad obſequium Romanæ eccleſiæ reuocandis. n.26. ad id operam adhibet. ibid. magico carmine confictis imaginibus ſtructæ eius vitæ inſidiæ. A. 1327. n.44. de clericis eius facinoris auctoribus cognoſcendi demandatum munus nonnullis Cardinalibus. ib. moritur. 1328. nu. 68. in eo Philippi Pulchri proles deficit. ib. conſolatoriæ de morte Caroli literæ ad eius vxorem. ib. poſthumã filiam reliquit. ib. ſceptrum Gallicum non Eduardo Anglo nepoti ex ſorore, ſed Philippo Valeſio tranſmiſſum. ib.

Carolus Philippi principis Tarentini filius. cæſus in acie a Piſanis. 1315. n. 1.

Carolus dux Calabriæ. claſſe Trinacriam infeſtat. 1322. n. 14. a S. Eleazaro pædagogo ad fugienda obſcœna verba inſtruitur. 1323. num. 68. idem ſanctus pro accerſenda Carolo vxore in Gallias legationem obit. ib. præficitur a Roberto patre expeditioni in Trinacriam. 1325. n. 10. præceptis informatur a Ioanne XXII. ib. Panormum & Meſſanam fruſtra tentat. n.11. Gualterum ducem Athenarum Florentiam præmittit cum parte exercitus aduerſus Gibellinos Etruriæ. 1326. nu. 3. Senas accedit, & vrbis imperium ad quinquennium accipit. ib. Ioannes Achaiæ princeps illum in ea expeditione ſociat. ib. propulſatus Lucæ Caroli exercitus. ib. nocuere Carolo cum Florentinis diſcordiæ. ib. ſtructas ab hoſtibus inſidias feliciter effugit. n. 18. nonnullas arces eripit Caſtrucio. 1327. n. 16. petente Romam Ludouico, in regnum Neapolitanum ſe confert, vt illi aditum intercludat. n. 38. morbo oppreſſus moritur. 1328. nu. 59. eius corpus poſt plures annos corruptionis expers inuentum. 1332. n.19.

Carolus princeps Morauiæ, poſtea Imperator. a patre Ioanne Rege Boemiæ in Germaniam redituro Parmæ relinquitur. 1331. n. 19. oſtenſum illi diuinitus, Guigonem Delphinum ob adulteria puniri. 1333. n. 22. inde a vitio ſibi temperat, templumque B. Virgini ponit. ib.

Carolus Alenconij comes frater Philippi Regis Francorum. Turcici belli dux creari a Ioanne XXII. flagitat. 1333. n. 13. Pontificis ad eum reſponſum. n. 14.

Caruaialij fratres. rapti temere ad ſupplicium. Ferdinandum Regem Caſtellæ apud diuinum tribunal in ius vocant non irrito exitu. 1312. n.33.

Caſimirus Rex Poloniæ. patri Vvladiſlao ſuccedit. 1333. n.30.

Caſinenſis epiſcopatus. inſtitutus. 1319. n. 33.

Caſtitas. egregia S. Ludouici Toloſani. 1317. n. 10. ſolus cum muliere ſola non loquebatur. ibid. caſtitatis votum non aſſentiente marito non acceptum Deo. n. 26. inſignis caſti-

tas

tas S. Thomæ epiſcopi Herefordenſis. A.1320. n.46. & S.Thomæ Aquinatis, 1323. n. 65. S. Eleazarus comes cum Dalphina vxore virginitatem colit. n. 68. egregium caſtitatis exemplum ab archiepiſcopo Moguntino editum. 1329. nu. 73.

Caſtrenſis epiſcopatus. conditus a Ioanne XXII. 1317. n. 12.

Caſtrucius Lucenſium prætor. Guelfos bello fatigat. 1320. n. 16. Florentinos fundit fugatque. 1321. nu. 24. Spinetam marchionẽ Lunenſi agro pellit. nu. 24. Florentinos bello vexat. 1323. pag. 25. creatus a Ludouico Bauaro in Etruria cæſareus legatus. 1325. n. 9. Pontificis gratiam exambit. 1326. num. 2. iubetur admitti, niſi aſtu id fiat. ib. ea arte tempus redimit, ſociaſque vires expectat. n. 3. Caroli ducis Calabriæ copias Lucenſi agro propulſat. ib. Piſanum caſtrum adoritur, ac propulſatur. 1327. num. 2. recuperato Piſtorio, potituſque Piſis ex culmine felicitatis ſperatæ agitur præceps in ſepulchrum. 1328. n. 53. deluſa contrario exitu illius iactantia. ib.

Catalana ſocietas. plura egregie gerit in Turcas. 1314. n. 8. arma auertit in Græcos. ib. a Græcis muneribus delinita in Athenarum ducatum irruit, ſubigitque. ib. illius imperium Friderico Regi addicit. ibid. iuſſa inde abduci a Rege Aragonum. ib. eius ſcelera expoſita a Clemente V. n. 9. defixa anathemate. n. 10. atrocia eius ſcelera. 1322. n. 49.

Catalanus Fabri Minorita. cæſus ab hæreticis. 1321. n. 17. fulget miraculis. ib.

Catayni Tartari. euangelica fide a Ioanne e Monte Coruino informati. 1305. n. 19. 20. conditi apud eos plures epiſcopatus. 1307. n. 29.

Catharina Balduini II. neptis. Caroli viri opera iura imperij Conſtantinopolitani repetere ab Andronico parat. 1306. n. 2.

Cayton Tartarorum inſignis ciuitas. in ea cathedralis ſedes inſtituta. 1326. n. 31.

Cenſores fidei. collata ipſis a concilio Viennenſi plurima auctoritas. 1312. n. 21.

Cenſura eccleſiaſtica. ſine iuſta cauſa ſæpe vibratæ. 1311. n. 58. grauia inde exorta mala. ib. Henricus Imp. dum eas ſpernit, diuinitus oppreſſus. 1313. nu. 24. Franciſcus Dandalus orator Venetus pro impetranda earum expiatione, iniecta collo cathena, ad Clementis V. pedes magna cum Chriſtianæ demiſſionis laude ſe abijcit. 1313. n. 33. decretum concilij Toletani contra clericos cenſuras ſpernentes. 1327. n. 40.

Cerabi Sypontinus ſatrapa. Genuenſes piratas Chriſtianos barbaroſque æque ſpoliantes ſpoliat officij ſpecie. A. 1323. num. 13.

Cerſonenſis epiſcopatus in Gothia. a Ioanne XXII. conditus. 1333. num. 37.

Ceſſatio a diuinis. ſeruanda. 1310. num. 45.

Cham Imperator Tartarorum. euangelico præconi fauet. 1305. n. 19. eius potentia. ibid. ſolicitatur a Clemente V. ad amplectenda Chriſtiana ſacra. 1307. n. 30.

Charitas. charitatis in patriam inſigne exemplum in Franciſco Dandalo pro impetranda ſuis venia. 1313. nu. 33. charitas eſt apex perfectionis. & 1328. n. 34. 35.

Chriſma. pro extrema vnctione chriſma conficitur ab Armenijs ſacerdotibus. 1318. n. 9. ab epiſcopo tantum ſacrandum. ib. & 1321. num. 7. & 11.

Chriſtiani. ſummum habent ierarcham Romanum Pontificem. 1312. n. 19.

Chriſtophorus Rex Daniæ. ſceptrum capeſſit. 1320. n. 6. coronationis pompam ad Elgeri archiepiſcopi Lundenſis aduentum differre cogitur. ib. in gratiam eccleſiæ reſtituitur. n. 7. pontificiam opem aduerſus Henricum Magnopolenſem ducem, contra fas Roſtochium detinentem, implorat. 1323. n. 22. monetur a Pontifice, ne Ludouico Bauaro adhæreat. 1324. n. 18. iungit affinitatem cum Ludouico. ib. ſolicitat Cardinales, vt Ludouicus in gratiam admittatur. ibid. Burglanenſem epiſcopum intercipit, indeque percuſſa interdicto ex Lundenſis concilij decreto Dania. 1331. n. 40. regno pellitur, magnoſque ad illud recuperandum labores ſubit. ib. Hallandia, Schoningia, & Blechingia a Danico diuulſæ regno, & Suedico adiectæ. ib.

Chriſtus. definitum, veram aquam & ſanguinem ex latere Chriſti mortui fluxiſſe. 1312. num. 18. eius myſterij ſignificatio. ib. Chriſti militia in Luſitania condita. 1317. n. 40. & 1319. n. 29. Arnaldi e Villanoua, Chriſti humanitati omnipotentiam diuinam, & infinitam diuinitatis ſcientiam tribuentis, hæreſes damnatæ Terraconæ. 1321. n. 62. Chriſtus habuit proprium. 1322. n. 56. habuit verum ius ciuile. num. 58. non tantum ob imperfectos, ſed etiam ob perfectos loculos habuit. n. 63. an ius & dominium rerum, quibus vtebatur, habuerit. 1323. nu. 38. argumenta aduerſariorum, contendentium non habuiſſe. ib. concluditur ius habuiſſe, inquantum homo. n. 41. de infuſo illi omnium rerum conditarum dominio in ipſo conceptionis inſtanti. ib. petitur illud titulo paternæ donationis. ib. de titulo redemptionis. ib. de titulo dignitatis. n. 42. de titulo inquantum eſt caput hominum. n. 44. de alio ſumpto ex poteſtate iudiciaria omnium hominum. n. 46. vt alijs modis ius acquiſierit. n. 47. quomodo habuerit loculos propter infirmitatem. n. 48. explicatur quomodo condeſcenderit infirmis, habendo loculos. ib. oſtenditur, non vſum iure & dominio ſuo, niſi in paucis. n. 49. reſpondetur obiectionibus aduerſariorum. n. 54. &c. quomodo Chriſtus Ioanne Baptiſta pauperior fuerit. n. 56. damnantur hæreſeos aſſerentes pertinaciter, Chriſtum & Apoſtolos non habuiſſe ius in rebus, quibus vtebantur. n. 61. & 1324. n. 32. & 1327. n. 20. ob eam hæreſim damnatur Ludouicus. nu. 21. &c. idem Chriſtum meſſiam non fuiſſe inepte concludit, ſi ius rerum, quibus vſus eſt habuerit. n. 19. contendit Marſilius hæreſiarcha, illũ ex neceſſitate Cæſari tributum penſitaſſe. nu. 29. blaſphemat Marſilius, Pilatum fuiſſe iudicem Chriſti ordinarium. n. 31. refellitur. ibid. clerum temporalia habere non poſſe Chriſti exemplo. num. 37. in Chriſto duas perſonas aſtruunt Neſtoriani. 1326. num. 26. eundem tantum filium adoptiuum per inhabitantem gratiam aiunt. ib. in eo Iacobitæ duas naturas negant. ib. in hos cenſura fidei exerceri iuſſa a Pontifice. ib. Franciſcus Aſculanus magus effutit, Chriſtum certo aſtrorum influxu natum inopem, & in crucem actum. 1326. n. 46. obiectio Ludouici Bauari, quod Chriſtus non fuiſſet perfectiſſimus viatorum, ſi ius rerum habuiſſet, refellitur. 1328. num. 35. Chriſtus ius rerum temporalium habuit. 1329. num. 55. regnum ſuum de mundo non habuit, ſed a Deo. ib. habuit inquantum homo. ib. non Iſraelitarum modo, ſed omnium dominus fuit. num. 56. multiplices modi, quibus habuit. ib. omnium dominium habuit, ſed paucorum quantum ad vſum. ib. figmentum eſt, Chriſtum renuntiaſſe dominio rerum, quas habuit. ib. Danielis de Chriſti regno teſtimonium. ib. Chriſtus non carentia dominij pauper fuit, ſed quia dominio non eſt vſus. num. 57. confirmatur exemplo. ibid. vſus ſimplicis facti rerum abſque iure aliquo in Chriſto damnatus hæreſeos. 1331. num. 1. huic errori addidere pſeudominoritæ Marſilij & Ianduni hæreſes. nu. 2. quis ſenſus ſit Apoſtoli dicentis: *Mihi viuere Chriſtus eſt, & mori lucrum*. 1333. num. 61. animæ ſeparatæ vident intuitiue Chriſti humanitatem glorificatam. ibid. an adoranda. ibid. ſi ſeparetur mente a Verbo Chriſti humanitas, cultu latriæ non eſt adoranda. n. 62. ſi coniuncta Verbo ſuſpiciatur, coniunctim adoratur. ibid. relatiue tantum ad Verbum cultu latriæ adora-

tatur. n. 63. vt angelis minor ſit, & maior. ibid. quo ſenſu ſit vita æterna videre Chriſtum. n. 64. an angeli deſiderent proſpicere humanitatem Chriſti. ibid. concluditur affirmatiue. nu. 65. plura lumina ab ea accipiunt. ibid. & gratias. nu. 67. vid. *Angeli*. de illius excellentia dignitatis. ibid. omnia ſubiecta humanitati Chriſti. ibid. quam claritatem poſt reſurrectionem humanitas ſit adepta. nu. 68.

Citatio. publico edicto propoſita citatio adſtringit abſentes, ne ad ipſos illa perueniat. 1306. n. 5.

B. *Clara* e *Monteſalcone*. miraculis conſpicua. 1317. n. 55. cognoſcendi de ijs data poteſtas a Ioanne XXII. ibid.

Clareni. eorum congregatio Minoritis a Pio V. adiuncta. 1331. nu. 7.

Clarenus. vid. *Angelus Clarenus*.

Clauium poteſtas. error circa eam, quemlibet a quolibet ſacerdote abſolui poſſe, damnatus. 1322. n. 25.

Clemens V. ante pontificatum dictus Bertrandus de Gotto, in colloquium vocatus a Rege Francorum. 1305. n. 3. cum eo paciſcitur pro adipiſcendo pontificatu. nu. 4. eius patria & genus. nu. 5. & primitiæ. ib. ex archiepiſcopo Burdegalenſi creatur Pontifex. ib. Cardinalium de collato illi pontificatu decretum. n. 6. Cardinalium ad eum literæ & legatio, vt veniat in Italiam. n. 7. illius ex Burdegala diſceſſus, & varia itinera. nu. 8. reſpuit a Iacobi Regis oratore clientelarem pro Sardiniæ regno ſponſionem accipere. ib. eundem Regem in ſua verba ſacramento adigit. ibid. & nu. ſeq. decumas illi attribuit. num. 10. Friderici Trinacriæ Regis oratores ac literas ad eum mittit. num. 10. Lugdunum proficiſcitur, eoque Cardinales iubet accedere. num. 11. & 12. tranſalpinos Reges ad ſuæ coronationis celebritatem vocat. eod. num. 12. ingenti pompa pontificale inſigne accipit. num. 13. infauſto caſu excuſſa ex eius capite thiara. ib. Francorum Rex fræno illius equum duxit aliquandiu. ib. fraternam cædem luget Clemens. ib. donatur aurea ſupellectili ab Anglorum Rege. ib. Iacobum & Petrum Columnenſes cardinalitiæ dignitati reſtituit. n. 14. plures alios purpura ſacra exornat. ib. Bonifacij VIII. acta in Philippum abrogat. ib. ædiculam S. Ludouico ſacram indulgentijs exornat. ib. Eliſabethæ Auguſtæ patrocinium ſuſcipit. ib. conſulit Balearibus. ib. Gallici regni dignitatem contra Bonifaciana ſtatuta aſſerit. 1306. nu. 1. laicos exigentes a clero decumas anathemate damnat. ib. Bonifacij ſanctionem de citationibus temperat. ib. decernit expeditionem in Græcos ſchiſmaticos. num. 2. Andegauenſem comitem ſacri in Andronicum belli ducẽ creat. ib. decumas ei confert. ib. Venetos ad illius belli ſocietatem prouocat. num. 3. & Genuenſes. nu. 4. inducias inter Sabaudum ac Viennenſem imperat. ib. Robertus dux Calabriæ ſacramento ſuprema regni Siciliæ iura patrio nomine Clementi ſancit. num. 6. Lugduno Burdegalam repetit. n. 9. Sardiniæ & Corſicæ iura Regi Aragonum aſſerit. num. 10. ab illius oratoribus clientelarem ſponſionem accipit. ib. magiſtrum equitum S. Ioannis Ieroſolymitani ad agitanda conſilia pro recuperanda Syria euocat. n. 11. Armenios ſpe auxiliaris exercitus confirmat. num. 13. patriarchæ Ieroſolymitano extra prouinciam pallij vſum concedit. n. 14. Glaſguenſem epiſcopum in iudicium vocat. ib. Aurelianenſem academiam prærogatiuis exornat. nu. 18. Petrum epiſcopum Baſilienſem ad ſedem Moguntinam transfert. ib. Pictauium ſe confert. 1307. num. 1. in ea vrbe Regum & principum cœtus pro recuperanda Syria celebrat. ib. Aytonum, vt de rebus orientalibus ſcribat, incitat. ib. expeditioni in Græcos inſtruendæ dat operam. num. 6. prædicit, Conſtantinopolitanum imperium a Turcis inuadendum, ni Græcia eripiatur. ib. indulgentias comitem Andegauenſem ſecuturis proponit. ibid. Andronicum & illius ſocios percellit anathemate. num. 7. fœdus inter Francorum Regem comitemque Flandriæ aſtringit. num. 8. inter Anglos Francoſque concordiam firmiore nexu ſancit. num. 9. ſolicitatur a Philippo ad Bonifacij VIII. damnandam memoriam. n. 10. iniqua Regis petita eludit. num. 11. decernit concilium Viennenſe celebrare. ib. Pampilonenſibus ſacrorum vſum reſtituit. nu. 14. Vngariæ regnum Carolo & Mariæ adiudicat. nu. 15. Antonio epiſc. Chamadienſi ob redimitũ corona Othonem Bauarum iudicium intentat. num. 21. Gentilem tit. S. Martini in montibus presbyterum Cardinalem ad ſententiam mandandam operi in Vngariam mittit. ibid. de Ludouici epiſcopi Toloſani ſanctorum cathalogo annumerandi miraculis inquiri iubet. num. 22. promulgat, Romanam eccleſiam ad tuendum in regni poſſeſſione Regem Siciliæ non teneri. num. 23. tertia parte nominum Carolum leuat. num. 24. de reliquis paciſcitur. ibid. actæ illi a Carolo gratiæ. ib. Blancham filiam S. Ludouici indulgentiarum beneficijs afficit. nu. 25. Dietherum archiep. Treuirenſem in ius vocat. num. 26. illi defuncto Balduinum Lucemburgenſem ſubrogat. ib. decernit, geſta ante papales infulas ſuſceptas pollere eadem vi, qua cætera polleant poſt eas acceptas. num. 27. in ancipiti morbo conſcientiæ aculeos ſentit ob eccleſias aliquot in commendam redactas. num. 28. commendas illas abolet. ib. in Tartaria Catayna Cambalienſem archiepiſcopatum pluresque epiſcopatus condit. num. 29. Minoritas plures ad infideles ſacris Chriſtianis imbuendos mittit. ib. Ioannem e Monte Coruino multa auctoritate ad euangelium propagandum inſtruit. num. 30. magnum Chamum Tartarorum ad Chriſti cultum allicere nititur. ib. In Templarios iudiciariam actionem inſtituit. 1308. nu. 1. in ſynodis prouincialibus in ipſos iudicia exerceri iubet. num. 2. abolendi ordinis cauſam ad concilium Viennenſe defert. num. 4. fatetur ipſi Templarius eques multæ exiſtimationis, Chriſti fidem eiurare ſolitos eos, qui Templariorum militiæ nomen dabant. num. 5. ſeptuaginta duo Templarij adacti ſacramento impoſita crimina fatentur. n. 6. tres Cardinales ad ordinis Templariorum principem, aliuſque duces interrogandos mittit, iudiciariaque documenta ſuperioribus conſentanea reperit. n. 7. ad kal. octobris anni MCCCX. concilium indicit. num. 8. inquiri iubet quæ in Chriſtiano orbe cenſura egeant. ib. ſacrũ bellum aduerſus Dulciniſtas hæreticos indicit. num. 9. mittit Iſnardum archiepiſcopum Thebanum, vt Lateranenſem baſilicam flammis exuſtam inſtauret. num. 11. decernit, altare ligneum S. Petri priſtino loco ſuis manibus reſtituere. ib. plures in Piceno rebellant. num. 12. in eos Siculæ regiæ principes concitat. n. 13. trecentos equites grauioris armaturæ ex conuentis, in Siculi regni beneficiaria largitione initis, ſubmitti poſtulat. ib. Ferrarienſes poſt electos marchiones Ateſtinos eccleſiaſtico reſtituere imperio molitur. num. 14. mittit internuncios, qui Ferrariæ poſſeſſionem ineunt. num. 15. Venetis Ferrariam ſubijcere affectantibus cenſuras eccleſiaſticas intentat. nu. 16. eos officij admonet. ib. Peruſinam academiam condit. num. 17. Vlyſiponenſem academiam traducit Coimbricam. ib. ſancit, ſuſceptum a prælatis alienum æs, niſi in rem eccleſiaſticam verſum ſit, non ſoluendum. nu. 18. Cantuarienſi archiep. imponendæ Anglo principi regiæ coronæ ius aſſerit. ib. Philippo Regi, ne imperium transferatur ad Francos, aduerſatur accuſati Bonifacij odio. n. 21. curat Henricum Lucemburgenſem eligendum Regem Roma-

manorum. ib. Vroſij Raſciæ Regis
oratores ipſum adeuntes pro repe-
tendo eccleſiæ gremio admittit. nu.
26. fidei normam illi proponit. ib.
edicit, vt vox, *Filioque*, addatur
ſymbolo, & inter ſacra decantetur.
nu. 27. profiteatur primatum Ro-
mani Pontificis. ib. patriarcham
Gradenſem viroſque religioſos in
Raſciam mittit. num. 28. dat ijs
partes, vt Regem in ſinum eccleſiæ
admittant. num. 29. vexillum ec-
cleſiæ illi tradant. ib. Olgetucan
Regis Tartarorum literas excipit. n.
30. promittenti, coniuncturum ſe
Chriſtianis cum centum millibus
equitum aduerſus Saracenos, gratu-
latur. n. 31. hortatur ad Chriſtiana
ſacra amplectenda. ib. expeditio-
nem inſtruit in orientem. n. 32. fide-
les ad eam obeundam excitat. ib.
&c. Hoſpitalarios illius duces creat.
num. 34. Regem Francorum rogat,
vt ijs faueat. n. 35. vetat merces Sara-
cenis inferri. ibid. & n. 36. controuer-
ſiam inter Henricum Cypri Regem
& Almaricum Tyri dominum com-
ponere nititur. num. 37. ambos ad
dicendam cauſam in ius vocat. num.
38. eccleſiam Burdegalenſem exor-
nat indulgentijs, num. 39. egregio
opere inſtaurat, ib. exauctoratis
monachis, in eam canonicos indu-
cit. ib. S. Bertrandi Conuenarum
epiſcopi tranſlationem celebrat.
1309. num. 1. & 2. præſules cuſto-
diæ bonorum ad Templarios ſpectā-
tium præficit. n. 3. Reges rogat, ne
ea diſſipari patiantur. ib. accuſandi
Bonifacij poteſtatem publico edicto
permittit. n. 4. Aurelianenſi acade-
miæ reſtituendæ dat operam. n. 5. &
Bononienſi. ib. ducem ſenatumque
Venetum ob ereptam Ferrariam de-
figit anathemate. num. 6. grauiſſi-
mas alias pœnas ijs infligit. num.
7. Arnaldum legatum bello in eos
præficit. num. 8. Ferrariam recupe-
rat. ib. Regis Romanorum impe-
riale diadema poſtulantes excipit.
n. 9. Henrici ad eum literæ. nu. 10.
Ius regni Romanorum Henrico aſ-
ſerit. num. 11. fidei ſacramentum
ab Henrici oratoribus exigit. nu. 12.
vertente biennio coronam auream
illi ſe impoſiturū ſpondet. ib. & n. 13.
ipſius literæ ad Henricum ea de re
vniuerſa. ib & n. 14. preces diuino Nu-
mini porrecturis pro anima Caroli
Franc. Regis indulgentias pollicetur.
n. 17. Robertum, Siciliæ regnū Apo-
ſtolicæ liberalitati referentem, fidei
ſacramento adigit. n. 19. illi quin-
quaginta millia marcharum remittit.
num. 21. publico edicto ſuprema
eccleſiæ in Siciliam iura ſancit. n. 22.
Roberto, quod reliquum erat ex
ſuſceptis a patre auoque nominibus
condonat. num. 23. Friderico Regi
Trinacriæ parta iniuſto bello ſupe-
riori remittit. ib. controuerſiam
inter vtrumque componit. ib. cum
Iacobo Rege de Ilba ac Piſis illi iu-
re fiduciario tradendis paciſcitur ir-
rito exitu. num. 24. ſacrum bellum
aduerſus Saracenos Granatenſes in-
dicit. num. 25. illud inituros indul-
gentijs priuilegijſque proſequitur.
ib. Caſtellæ Regi decumas & male
partos quæſtus contra infideles at-
tribuit. num. 26. auxilia comparare
ſtudet. nu. 29. ſacras preces indicit
pro crucesignatis. n. 30. Iacobum
Regem inſigni elogio exornat. n. 31.
exercitum cruceſignatum ducibus
Hoſpitalarijs conficit. n. 33. Ruthe-
nenſem epiſcopum legatum creat. ib.
prærogatiuis afficit. n. 34. Ciſtercien-
ſes ad fundēdas preces hortatur pro
impetrando a Numine felici expedi-
tionis orientalis exitu. ib. internūtios
creat ad Cæſarem Italiam ingreſſu-
rum ſacramento Romanæ eccleſiæ
obſtringendum. 1310. num. 2. &
ſeq. Henrici literæ ad Clementem
datæ, & quibus ſacramentis ſe
illi deuinxerit. num. 3. & ſeqq. Ge-
nuenſes, Mediolanenſes, Florenti-
nos, alioſque imperij clientes Hen-
rico obtemperare iubet. num. 9.
ſcriptæ ad illius commendationem
literæ. num. 10. & ſeqq. Arnaldum
Pelagruam Henricum in expeditio-
ne Italica comitari iubet. num. 15.
alijs diſtricto negotijs Thomam
tit. S. Sabinæ ſubrogat. ib. huic ex-
tincto ſufficit Lucam e Fliſco. nu. 17.
Mediolanenſes & alij Inſubres Cle-
mentis opera ad Henrici obſequium
adducti. ibid. Æmiliæ præſidem
creat Robertum Regem. num. 18. 19.
actæ illi a Roberto gratiæ. num. 20.
ad Henrici gratiam Ludouicum Sa-
baudum Romæ ſenatorem creat. n.
21. iniurias pro beneficijs illi reponit
Henricus. ib. Ferrarienſium orato-
res Clementis & Romanæ eccleſiæ
obſequijs ſe addicunt. num. 23. &
ſeqq. editam ab ijs obſequij profeſ-
ſionem publico ſancit diplomate.
num. 27. Venetos oratores cenſura-
rum expiationem flagitantes in con-
ciſtorio audit. n. 32. Auinionenſem
epiſc. ad Philippum Galliar. Regem
mittit. num. 33. pro componendis
Lugdunenſibus turbis recenter obor-
tis Stephanum & Landulphum Car-
dinales mittit. ib. & n. 34. Belgicam
pacem firmat. num. 35. ſancit (po-
ſcentibus Belgis) anathemate, ſi re-
bellarint, deuinctum iri. num. 36.
quæſitores ad excipienda teſtium
dicta in cauſa hæreſeos impactæ Bo-
nifacio VIII. conſtituit. num. 37.
vetat, intentato anathemate, teſtes
vlla affici iniuria. ib. Villanouæ phy-
ſici opera medica quæri, ſibique
afferri iubet. num. 39. ad exſcinden-
da vitia incumbit. ib. concilium
Viennenſe in annum alium extrahit.
num. 41. prouinciales ſynodos cele-
brari iubet. n. 42. Rhodus Clemen-
tis auſpicijs capta. n. 43. percelli iu-
bet anathemate illos, qui Caſtella-
num redintegrantem bellum Grana-
tenſe diſturbarint. n. 44. conſtitutionē
de interdicto eccleſiaſtico arctius ob
ſeruando edit. n. 45. reſtituendæ Frā-
ciſcanæ diſciplinæ dat operam. n. 46.
auget Cardinalium ſenatū. ib. Hen-
rico VII. ad Italicum regnum aſſe-
quendum fauet. 1311. n. 4. Patauium
ad illius obſequiū reuocat. n. 4. quin-
que Cardinales pro imponenda illi
ſolēni ritu corona decernit. n. 6. ritus
in ea celebritate obſeruandos præ-
ſcribit. n. 7. &c. vſque ad 19. exigit ab
Henrico, vt poſt ſuſcepta inſignia
imperialia repetat ſacramenta, qui-
bus ante iter Italicum ſe deuinxe-
rat. num. 19. Arnaldum ad clientes
imperij in eius obſequium adducen-
dos legatum creat. num. 21. Bri-
xiam Fliſci Cardinalis opera Henri-
rico ſubijcit. num. 23. ad pacandam
ditionem eccleſiaſticam incumbit. n.
24. accuſatoribus Bonifacij VIII. &
defenſoribus concordiam paciſcen-
tibus, controuerſiam dirimendam
in ſe ſuſcipit. num. 25. Philippi Re-
gis excuſationes & fucos adducit. n.
26. annectit exceptiones defenſo-
rum. num. 27. ad has Philippi re-
ſponſa ſubiungit. num. 28. adhibi-
tam in ea cauſa conſilij maturitatem
proponit. num. 29. decernit ad Phi-
lippi gratiam, neque illum neq; alios
ad Bonifacium accuſandum maligne
ſed pie deſcendiſſe. ib. eundem a
capti Bonifacij crimine immunem
pronuntiat. ib. Bonifacianas conſti-
tutiones detrahentes regni Gallici
iuribus abrogat. num. 31. eiuſdem
acta iudiciaria in Gallos reſcindit.
ib. Benedicti XI. ſententias in præ-
dones, qui cœperant Bonifacium,
theſaurumque expilarant, conuel-
lit. ibid. omnem maculam abolet,
quæ Philippo poſteriſque ob geſta
in Bonifacium VIII. allini poſſet. ib.
Bonifaciana edicta contra Philip-
pum e regeſto pontificio euelli iu-
bet. num. 32. nonnullæ ex ijs Bo-
nifacij literis ex alijs. M. S. reſtitu-
tæ. num. 33. ad 50. Guillelmum
Nogaretum & præcipuos ſceleris in
eundem Bonifacium Papam patrati
ſocios eccleſiaſticis pœnis mulctat. n.
50. fidelibus accuſandæ defenden-
dæque Bonifacij memoriæ ius tri-
buit. num. 51. præſules Viennam
vocat ad concilium. num. 52. veri-
tatem a Templarijs exprimi tor-
mentis iubet. n. 53. concilium ce-
lebrat. n. 54. Libertinos hæreticos
confutat. n. 66. in eos legibus agi
iubet. n. 70. ſacrilegos, epiſcopale
munus ſine præuia conſecratione
ſibi arrogantes, inſectatur. num. 71.
ſubmittit in Tartariam epiſcopos ad
diſſeminandum euangelium. n. 74.
Iſnardum Thebanum archiep. ad
Anthiochenam ſedem traducit. ib.
Ge-

Genuenſes fœdera cum Saracenis & ſchiſmaticis inire vetat.n.75.controuerſiæ inter Cypri & Armeniæ Reges arbiter deligitur.n.77.permittit Roberto Regi, vt diuinis corā ſe ante lucem peragendis interſit. ib. abolet Templariorum ordinem: A.1312.n.1. 2. &c. eorum bona Hoſpitalarijs addicit. nu. 6. ſancit ea ad recuperandam Syriam conuerſum iri. num. 8. plura ſtatuit de Templarijs non conuictis vel inſontibus. n. 9. pronuntiat Bonifacium VIII. iuſtum fuiſſe Pontificem. nu.16.damnat Beguardos. num. 17. celebritatem corporis Chriſti inſtaurat. num. 18. Petri Oliui errores damnat. ib. definit, animam rationalem eſſe formam corporis organici.n.19. opinionē, paruulis habitus fidei,ſpei,& charitatis cū gratia infundi in baptiſmo docentem alteri præfert. num.20. inſœnetatores animaduertit. n. 21. inquiſitionem in hæreticos ſancit: ib. Saracenos in Hiſpania iubet reprimi. ib. Hebraicam, Chaldaicam, & Arabicam linguas in ſcholis doceri iubet. ib. ſexennales decumas pro recuperanda Syria indicit. n. 22. plura ad reſtituendam eccleſiaſticam diſciplinam decernit. num. 23. exorta circa formulam Franciſcanæ diſciplinæ dubia dirimit. ib. moniales ad regularem normam reuocat. num. 24. reis pœnitentiæ ſacramentum conferri iubet. ib. de Ludouico Toloſano epiſcopo ſanctorum catalogo aſcribendo agitat. num. 25. ſeptimum poſt menſem concilium Viennenſe diſſoluit. ib. præſules ad ſuas eccleſias reuerſuros indulgentijs exornat. num. 26. alios, qui vocati non interfuerant, eccleſiarum ingreſſu interdicit. num. 27. duos in Angliam Cardinales ad concordiam reuocandam legat. num. 28. inſectatur hæreticos. num. 29. dum Auenionem repetit, Valentiæ periclitatur. num. 30. Italicas res negligit, vnde oborta grauiora mala. num. 31. Henrici Imperatoris de ſuſcepto auguſtali inſigni ad Pontificem datæ literæ.n.39. aliæ eiuſdem ad eundem, quibus ſacramenta fidei præſtita, & iura Romanæ eccleſiæ confirmat. num. 40. Cardinalium ad Clementem literæ de repetito ab Henrico fidei ſacramento. num. 42. Henricum ac Robertum monet, vt redeant in concordiam. num. 44. Henricum perfidiæ arguit. num. 45. iubet Henricum & Robertum ex Vrbe diſcedere. num. 48. promulgat, in Vrbem ſe iter ornare. ib. reliquijs Latinorum in Græcia laborantibus fert opem. num. 48. parantem in Achaiam expeditionem Tarentinum principem ſubſidijs fulcit. ib. abneptem Balduini II. illi in matrimonio locandam promouet. num. 49. prorogat Philippo Regi Francorum diem induendi crucis ſymboli. num. 50. auget Cardinalium ſenatum. num. 54. Cardinalem legatum ad crucis ſymbolum militiam ſacram profeſſuris Regibus exhibendum mittit. A. 1313. num. 1. haſtiludia pœnis obiectis vetat. num. 7. 8. in perduelles Anglos animaduertit. nu. 8. Genuenſes Cyprum inuadere vetat. num. 10. reſcindit cæſaream in Robertum Regem ſententiam ex ſuprema in imperium auctoritate. num. 16. iniquam multis capitibus arguit. num. 17. 18. 19. rogatur a Gallo Rege, vt Henricum a Siciliæ oppugnatione auertat. nu. 20. conſtituit tres Cardinales ad eum mittere: num. 21. anathema Robertum oppugnaturis intentat. num. 21. cauillo eludentes pontificia reſcripta defigit cenſuris. num. 23. declarat Imperatores Pontificibus fidei ſacramento obſtringi. num. 28. Iacobo Regi pro comparanda Sardinia biennales decumas attribuit. num. 30. Venetos in eccleſiæ gratiam reſtituit. num. 31. diſſoluit incuſſas ijs cenſuras. num. 33. &c. priuilegia, quibus Ferrariæ fruebantur, potitis rerum Ateſtinis, confirmata ijſdem Venetis. num. 36. vacuo imperiali ſolio ius regale epiſcopo Leodienſi confert. num. 37. doctorum Salamanticenſis academiæ ſtipendia auget. num. 37. Balearica Templariorum bona addicit Hoſpitalarijs. ib. commendat Philippum Regem a Templariorum opibus ſibi temperaſſe. ib. Cœleſtinum V. ſanctorum catalogo apponit. num. 40. creat Robertum Regem Siciliæ in Inſubria & Etruria vicarium imperij. 1314. num. 2. hortatur illum ad iuſtitiam adminiſtrandam. ibid. dat imperia Inſubriæ, Etruriæque proceribus, vt eum excipiant. num. 5. theſaurum Italicum a Gibellinis direptum amittit. num. 6. eius nepos Raimundus Aſpellus cæſus, ipſiuſq; theſaurus expilatus. ib. Iacobum Regem Aragonum Catalanos ex Attica reuocare iubet: num. 8. Catalanam ſocietatem defigit anathemate. num. 10. præmia indulgentiarū contra ſchiſmaticos & Tartaros pugnaturis proponit. nu. 13. promulgat in ſacro ſenatu cōſtitutiones in concilio Viennenſi editas. nu. 14. moritur apud Roccham Mauram. ib. ſepelitur Vzeſtæ. ib. eius corpus poſtea exuſtum ab hæreticis. ib. calumniæ illi aſperſæ confutantur. num. 15. poſt eius mortem ſecutum diuturnum interpontificium. ib.

Clementia. non dandam illā obliuioni in exercenda vltione, memorabat Vvenceſlaus II. Rex Boemiæ. 1305. num. 15. egregia eiuſdem de ea ſententia. ib. Vvenceſlaus III. ob iactatas temere minas cæſus in ipſo adoleſcentiæ flore. A.1306. nu. 16. clementiæ commendatio. 1317. nu. 6. Ioannis XXII. in Petrum Corbariam clementia. 1330. num. 25. B. Philippus archiep. Bituricenſis non prius e pedibus Innocentij III. aſſurgit, quam veniam æmulo impetraſſet. 1323. n. 50.

Clementia Regis Vngariæ ſoror. nupta Regi Ludouico Francorum. 1315. num. 2. cum viro diademate redimita. ibid. prægnans viduata relinquitur. 1316. num. 11. Ioannem filium Regem breuis æui parit. num. 13. erigitur a Pontifice ad Chriſtinam conſtantiam. nu. 14. & eius cauſa aduerſus Philippum Longū ſuſcipitur. ib. a procerum coniuratorum fœdere abſtinete iuſſa. ib. eidem, recepta dote, conciliata. nu. 7.

Clementina. in ſenatu ſacro promulgatæ. 1314. nu. 14. & a Ioanne XXII. 1317. n. 15.

Clerici. *Clerus*. laici exigentes a clero decumas deuincti anathemate. 1306. n. 1. ſolutus clerus Bonifaciana cenſura quamuis illas exigenti perſoluat. ib. quę fuerint propoſita in concilio Viennenſi circa clericos emendanda. 1311. n. 58. &c. plura ad clericalem diſciplinam ſanciendam conſtituta a Clemente V. in eodem concilio. 1312. num. 23. &c. clerici facinoroſi a forenſi ſatellitio, ne elabantur, comprehendi permiſſi. 1317. n. 13. clerici iudices pœnam ſanguinis infligentes prærogatiua clericali exuti. n. 14. itidem mercatoriam exercentes. ib. clericorum arma ſunt lachrymæ. ib. ob ea geſtata correptus epiſcopus Baſilienſis. ib. vt clerici, cēſus eccleſiaſticos poſſidentes, ſe Chriſtum nudum nudos ſequi dici poſſint. 1322. n. 59. & nihil præter Chriſtum habere. ibid. clerum temporalia habere non poſſe, fingit Marſilius Patauinus. 1327. n. 37. in eo veterem hæreſim inſtaurat. ib. refellitur. ib.

Cœleſtinus V. ſanctorum catalogo appoſitus a Clemente V. 1313. nu. 40. feſtus eius dies inſtitutus. ibid. de illius vitæ auſteritate admirabili. ibid. rigidiſſimis ieiunijs. ibid. continuo in fundendis Deo precibus ſtudio. nu. 41. labore manuum. ib. morum ſuauitate, factiſque animarum conuerſionibus. ibid. ſodalitio inſtituto. ibid. vocatione ad Pontificatum. ib. ſeruata in eo priſtina vitæ forma. ibid. abdicato papali faſtigio. ib. vt ad cœleſtium rerum tractationem ad obitum vſque incubuerit. ibid. eius eccleſiam adituris indulgentiæ propoſitæ. n. 42. Cœleſtini V. pauperes eremitæ, dum a Bonifacio VIII. & Ioanne XXII. alijſque Pontificibus damnati fuere ve-

veri eremitæ & veri religioſi eſſe non poterunt, A.1331. n. 6. & 7.

Coimbricenſis academia. Vlyſſipone eo traducta. 1308. n.17.

Columnenſes. Cardinales Columnenſes dignitati reſtituti a Clem. V. 1305. n. 14. Columnenſes Vrſinos magna clade afficiunt, 1310. n. 21. Henricum VII. inducunt in Vrbem, 1312. n. 33. illi aduerſus quoſcumque ſe ſuaque deuouent. nu. 34.

Comaclum. ab Aceſtinis ereptum eccleſiæ. 1324. num.24.

Commenda. religionis aculeos in graui morbo ſentit Clemens V. ob eccleſias in commendam traditas. 1307. n. 28. ciuſmodi commendas reuocat Clemens V. 1307. nu. 28.

Commercium, cum Ægiptijs vetitum a Pontificibus contendit licitum Rizardus Cremonenſis. 1326. num. 24. damnatur hæreſeos. ib. vid. *Saracenis*.

Complutenſe concilium. 1326. n. 20. quæ in eo decreta, ibid.

Compoſtella, iuris archiepiſcopalis eſt, 1319. num. 28. Compoſtellanæ eccleſiæ iurium violator Alfonſus triſti mortis genere perit. 1321. num. 41. motus inde religione Philippus princeps illius eccleſiæ iura reſtituit, ib.

Concilium, œcumenicum concilium pollicetur Ioannes XXII. Georgianis ſe celebraturum pro redintegranda eccleſiarum coniunctione, 1321. num. 10. concilium œcumenicum Romanum Pontificem iudicare non poteſt, 1323. num. 30. is non habet a concilio auctoritatem, nu. 31. impia Michaelis Cæſenatis ad concilium prouocatio in Pontificem. n. 65.

Concilium Viennenſe. quæ illius indicendi cauſæ fuerint. 1307. n. 11. extractum in alium annum a Clemente V. 1310. n. 41. ad illud vocati Reges, ib. de quibus agitatum ſit in concilio. 1311. n. 54. prima eius ſeſſio, ib. patrum numerus, ib. habitæ ad patres a Clemente orationis argumentum, ib. de vitijs in eo emendandis a quodam præſule propoſita, n. 57. &c. In eo Templariorum ordo abolitus, 1312. n. 1. de Bonifacij pontificatu & innocentia lata ſententia, n. 15. damnatæ Beguardorum hæreſes, num. 17. inſtaurata celebritas corporis Chriſti, num. 18. §. Nonnulla Petri Ioannis Oliui errores damnati. ibid. & nu. ſeqq. ſancita inquiſitio in hæreticos. nu. 21. indicta expeditio in terram ſanctam. nu. 22. plura ad eccleſiaſticam diſciplinam ſanciendam conſtituta. num. 23. ſeptem menſes tenuit id concilium. n. 25. interdicti eccleſiarum ingreſſu præſules, qui vocati ad concilium abſuere. n. 27.

Concilium Salisburgenſe. 1310. num.42. præcipua illius ſtatuta, ibid.

Concilium Bononienſe. A.1317. nu.55. præcipua illius ſtatuta. ibid.

Concilium Vallisoletanum. 1322. n. 18. eius ſtatuta. ib.

Concilium Complutenſe. 1326. n.20. quæ in eo decreta ſint. ib.

Concilium Toletanum, 1326. num. 21. & 1327. n.40.

Conclaue, diuturnum poſt Benedicti XI. obitum, 1305. nu. 1. noua eligendi Pontificis conuentio, num. 2. ſcrutinij ritus, num. 6. Cardinales Carpentoracti conclaue ingrediuntur, 1314. num. 16. & 1316. n. 7. inde, non deſignato nouo Pontifice, egrediuntur ibid. magno eccleſiæ damno ad conclaue non redeunt. 1315. num. 1. de Lugunenſi conclaui, ibid. & n. 8.

Condoienſis epiſcopatus. inſtitutus a Ioanne XXII. 1317. n.12.

Confeſſio. vid. *Pœnitentiæ ſacramentum*.

Confirmationis ſacramentum. ab Armenijs ſacerdotibus confertur. 1318. n. 9. docentur ab epiſcopis tantum conferendum. ib. & n. 11. & 1321. n. 6. & 11. a ſacerdote iuſſu Pontificis poteſt conferri. 1318. n. 9.

Coniugalis amor. exemplum eius inſigne in S. Eliſabetha Luſitaniæ Regina. 1322. n. 16.

Conradus archiep. Salisburgenſis. concilium prouinciale celebrat. 1310. n. 42.

Conſiliarij. ſapientiſſimos in conſilium ſibi aſciſcere debent principes. 1317. n. 25. & 46.

Conſolari. Clementiam Francorum Reginam, ex morte filij Regis dolore confectam, ad Chriſtianam conſtantiam erigit Ioannes XXII. 1316. num. 14. S. Eliſabetham Reginam Luſitaniæ de viri morte ſolatur, 1325. num. 15. Robertum Siciliæ Regem, filij vnici morte conſternatum, ad conſtantiam excitat. 1328. n. 59. & Sanciam Reginam. ib. & Ioannam Francorum Reginam viri Regis morte afflictã. n. 68. & Dauidem Scotorum Regem in Roberti patris morte, 1329. n. 82.

Conſtantinopolis, patriarchæ Conſtantinopolitani temere inſtituti deiectique. 1311. n. 73. ſollicitatur patriarcha Cõſtantinopolitanus a Ioanne XXII. ad abolendum ſchiſma. 1333. nu. 18. miſſi ad eum legati. ib.

Conſtantinopolitanum imperium, vid. *Græci*.

Conſtantinopolitanus patriarcha. vid. *Conſtantinopolis*.

Conſtantinus magnus Imperator. inconueniens ait, vbi principatus ſacerdotum & Chriſtianæ religionis caput ab Imperatore cœleſti inſtitutum fuerat, videlicet Romæ, illic Imperator terrenus haberet poteſtatem. 1327. n. 31.

Conſtantinus Andronici ſenioris filius natu ſecundus. dum in hunc Andronicus, prætermiſſo nepote, imperiũ parat trãsfundere, ciuili bello laniatur Græcia. A. 1321. num. 15.

Conſtantinus patriarcha Armeniorum. ſollicitatus ad iungendam cum archiepiſcopo Solranienſi pro inferioris Armeniæ conuertendis populis operam. A.1323. n.7.

Conſtitutio. ſancitur, Pontifices ad ſumptus bellicos pro afferendo Regibus vectigalibus Siciliæ regno non teneri. 1307. n. 23. eorum geſta ante papale inſigne ſolemni ritu ſuſceptum pollere ea vi, qua poſt illud acceptum valeant. n. 27. conſtitutio Clementis V. de reuocatis commendis. n. 28. conſtitutiones Gentilis Cardinalis in Vngaria legati. 1309. nu. 15. 16. conſtitutiones diſcrepantes pro temporum ratione eduntur. 1321. nu. 27. contenta in conſtitutionibus papalibus non ſunt fidei decreta, niſi illa de fide eſſe decernantur. 1324. n. 32. conſtitutioni, *Exijt*, Ioannes non aduerſatur, ſed obſcurum illius ſenſum diſtinguit. n. 33. conciliorum generalium anteceſſorum Pontificum conſtitutiones, quæ non ſunt decreta fidei, poſſunt a Pontifice reuocari. 1331. n. 17. vid. *Clemens V.* & *Io. XXII.*

Conſumptibilia vſu. vſus rerum conſumptibilium, quomodo vſurpandus a religioſis. 1324. n. 35. in ijs iuſtus vſus a dominio non ſeparari demonſtratur. 1323. num. 53. & 1324. nu. 35. & 1329. n. 23. contendit ſtulte Michael Cæſenas, contrarium ad fidem ſpectare. ib. refellitur. ib. & nu. ſeqq. Nicolaus Papa in extrauag. *Exijt*, non eſt locutus de conſumptibilibus vſu. n. 39.

Contemptus rerum terrenarum. S. Ludouicus Toloſanus epiſc. regno Siculo renunciauit. 1317. n. 11. ad illum excitatus Francorum Rex a Ioanne XXII. 1319. nu. 15. vid. *Vanitas rerum*.

Corona. Vngariæ ſacra corona amiſſa ab Othone Bauaro, iterumque inuenta. 1305. n. 16. olim tranſmiſſa a Romano Pontifice ad S. Stephanum. 1309. nu. 15. ſancta vocata, & cur. ib. ea deperdita vel tenta ab hoſte, decernitur aliam a Romano Pontifice poſtulandam. num. 16. incuſſum anathema illã inuadentibus. ib. coronam ferream accipit Mediolani Rex Romanorum. 1311. n. 1.

Corporis Domini celebritas. inſtaurata a Clemente V. 1312. n. 18. §. Nonnulla.

Corſi. *Corſica*. Iacobus Rex Aragon. iura Corſicæ ſedis Apoſtolicæ beneficio ſe accepiſſe profitetur. 1305. num. 8. edita ea de re inſignia documenta. ib. & num. 9. & 1306. nu. 10. Corſi a Ioanne XXII. ſaluberrimis præceptis ad Chriſtianam vitam ducendam informati. 1331. n. 38.

Cortonenſis epiſcopatus. inſtitutus a Ioan-

Ioanne XXII. A. 1325. num. 32.

Corum Rex. ad fidem Chriſti inuitatus a Ioanne XXII. 1333. n. 35.

Cracouienſis epiſcop. coronandi Reges Poloniæ ius naneiſcitur. 1320. n. 4.

Cremona. rebellat in Henr. VII. 1311. num. 4. a Scaligero occupata. 1318. n. 42.

Cruceata, ſeu *Cruceſignata expeditio*. indicta a Clemente V. in Græcos ſchiſmaticos. 1307. num. 6. & 7. in Dulcinianos hæreticos. 1308. nu. 9. indicta etiã pro terra ſancta expeditio in concilio Viennenſi. 1312. n. 22. Reges ac principes ad eam ſuſcipiendam ſe obligant. ibid. indicta in Hiſpanijs contra Mahometanos Granatenſes. nu. 53. indicta quoq; in Saracenos Aſiaticos pro terra ſancta &c. 1313. n. 1. &c. tres Reges crucis ſymbolum accipiunt. ibid. indicta in Hiſpanijs in Mauros Granatenſes. 1317. n. 38. in nouam ſuperſtitionem in Italia exortam. 1321. n. 38. in Vicecomites. 1322. n. 7. 1323. n. 25. & 1324. num. 11. in Ateſtinos. 1324. n. 19. in Ludouicum Bauarum. 1328. nu. 4. &c. in Mauros Granatenſes. num. 75. & 1330. n. 44. &c. in Græcos ſchiſmaticos. n. 54. in Mahometanos ad liberandam ex eorum manibus Paleſtinam. 1331. num. 30. & 1332. n. 1. &c.

Cruciferi. Victenem ducem Lithuanorum, ingenti victoria diuinitus parta, profligant. 1311. num. 72. Gedenninum Regem Lithuaniæ & Ruſſiæ ad fidem adducunt. 1323. num. 19. cum eo paciſcuntur fœdus. ib. & n. ſeq. ob vaſtatum marchionatum Brandeburgenſem in ius vocati. 1328. n. 41. cum Polonis fœdus ineunt. 1332. n. 27.

Crudelitas. exercita a Iudæis in Chriſtianum. 1305. n. 15.

Crux. conſpui ſolita a Templarijs. 1308. nu. 7. Carolus Roberti Belgij comitis filius crucem humero impreſſam ferens natus. 1322. n. 21.

Curatus. vid. *Parochus*.

Cyprus. ad ferendam illi opem ſubmiſſus cum exercitu Hoſpitalariorum ordinis princeps. 1308. num. 32. diſcordijs inteſtinis Cyprus laborat. num. 37. Rex & dominus Tyri pro dirimenda controuerſia in ius vocatus. n. 37. ſoldanus Babylonius Cypro ſubijciendæ inhiat. 1322. n. 35. & 1323. nu. 11. infecta Cyprus Neſtorianis, duas in Chriſto perſonas eſſe contendentibus, Iacobitis vnicam naturam in eo affirmantibus, Græcis infernum & purgatorium negantibus. 1326. n. 28 in hos iuſſa a pontifice intendi actio iudiciaria. ib.

D

DAemones. includi in ſpeculis. in phialis, in annulis vt conſulatur, aſſentitur dæmon. A. 1317. n. 53. perſuadent ſuis cultoribus dæmones, ſe vna cum ipſis aliquando ſaluatum iri. 1318. num. 44. iniuriam iniq; paſſos. ib. dianæ ſpecie magis illudunt. 1318. n. 57. vt dæmonũ cultus inualuerit. ibid. vt dæmoni addictus Matthæus Vicecomes. 1321. n. 7. quæſierat illius reſponſa. ibid. nonnulli a dæmone in idololatriam abducti. n. 38. funeſtus exitus Friderici comitis Montisferetri oraculis dæmonum addicti. 1322. n. 2. acerrime S. Eleazarum in agone mortis tentat dæmon ac vincitur. 1323. n. 52. Leopoldo duci Auſtriæ horrida forma ſeſe objiciens, illum in phreneſim conijcit, e qua dux perit. 1326. n. 7. a magis ſe adorandum curat. 1327. n. 45. dæmones in ſphæris cœleſtibus gigni, qui ad opera admiranda cogi poſſint, docet Franciſcus Aſculanus magus. 1327. n. 46. Edmundus dux Cantij fidem adhibens dæmoni ſibi ſupplicium parit. 1330. n. 50. fallacia dæmonis reſponſa, triſteſq; conſulentium exitus. 1330. n. 50.

Dalphina. cum viro S. Eleazaro virginitatem colit. 1323. n. 51.

Damordas Rex Tartarorum. Armeniam triginta equitum millibus atterit. 1322. nu. 33. promiſſum illi a Saracenis infame Mahometis nomen, ſi Chriſtianos exſcinderet. ib.

Dantes Aligerius. eius obitus. 1321. n. 48. ipſius ſcripta de monarchia confutantur. ibid.

Dauid Roberti Regis Scotiæ filius. ducta in vxorem ſorore Eduardi III. pacem Scotiæ reſtituit. 1328. num. 72. ſuccedit parenti in regno. 1329. nu. 82. ſolatur mœrentem Pontifex, & conſilijs inſtruit. ib. S. Andreæ eccleſiam vexat. 1530. num. 50. a Baliolo petitur bello. 1333. nu. 23. & ab Eduardo Angliæ Rege. ib. profligatur ad Vvaruicum. ib. in fugam vertitur. ib.

Decimæ. laici illas a clero exigentes deuincti anathemate. 1306. n. 1.

Defenſor erroris. magis peccat, quam errans. 1322. num. 59. S. Euangelium.

Denarius S. Petri. colligitur in Anglia. 1317. num. 49. & in Vvallia. ib. & in Hibernia. ib. & in Suetia. ibid. & in Polonia. ib. a Scotis exactus. 1329. n. 82. vid. *S. Petri denarius*.

Deus. vt principium & finis adorandus. 1333. n. 64.

Diabolus. vid. *Lucifer*. *Dæmones*.

Dianæ. dæmones ſuccubi. 1317. n. 53. & 1318. n. 57.

Dietherus archiep. Treuirenſis. ob crimina a Clemente VI. in ius vocatus. 1307. n. 26. morbo oppreſſus in itineris apparatu moritur. ib. ſuccedit illi Balduinus. ib.

Dionyſius Rex Luſitaniæ. nimio in ſpurium ſtudio filium e S. Eliſabetha vxore progenitum in ſe prouocat. A. 1317. n. 41. perduelles cenſuris percuti obtinet. ib. monetur, vt crimina fletu deleat. ib. accuſat epiſcopum Vlyſſiponenſem ſeruiſſe diſcordiam in regia familia. 1318. nu. 39. rogata a Pontifice S. Eliſabetha, vt virum filio concilier. ib. donatur Dionyſius a Pontifice ſanctorum reliquijs. nu. 40. mutuis muneribus Pontificem afficit. ib. attributæ illi decumæ ad arcendos Afros. 1320. n. 32. Alfonſus filius in eum coniurat. ib. eam diſcordiam ſopire Ioannes nititur. n. 33. monetur, ne ſpurium tam effuſo ſtudio proſequatur. 1322. nu. 16. archiepiſcopi Compoſtellani nuntij pontificij opera conciliatur filio. ib. cenſuras contrahit ob necatos inopia nonnullos clericos. 1323. n. 37. earum nexu ſoluitur. ib. moritur. 1325. n. 15. Alfonſo filio regnum relinquit. ib. ad S. Eliſabetham eius coniugem de ipſius morte conſolatoriæ Pontificis literæ. ib.

Dominica dies. iudicia & tonſoria ars die dominica exerceri vetita. 1317. n. 4.

Dominicani. vid. *Prædicatorum ordo*.

Dominicus Minorita. martyrio affectus apud Tartaros. 1333. n. 44.

Dominium. rerum dominium a Ioanne XXII. reſtitutum Minoritis. 1322. nu. 69. dominium minus late patet, quã ius. 1323. n. 40. non diſtinguitur dominium ab vſu in rebus vſu conſumptibilibus. 1329. n. 23. &c. contrarium ad fidem ſpectare contendit Michael Cæſenas. ib. refellitur. nu. 24. &c. domini veri veſtium ſuarum fuere Apoſtoli. 1329. nu. 30. primos parentes non ſimplicem vſum facti, ſed dominium rerum habuiſſe, oſtenditur. n. 37. ſi non proprium, ſaltem commune. n. 38. dominium rerum quibus vtebantur, habuere Apoſtoli. n. 49. quale ſit dominium Pontificis circa res Minoritarum. n. 50. ob illud Pontificis dominium non ſunt pauperiores. ib. dominium Chriſti in rebus temporalibus quale fuit. n. 55. figmentum eſt, Chriſtum renuntiaſſe dominio rerum, quas habuit. n. 56. an Apoſtoli aliquod rerum dominium habuerint. n. 58.

Donatus Auguſtinianus pſeudoepiſcopus. Piſtorij interceptus. 1328. n. 48.

Drepanum. a Roberto Rege fruſtra obſeſſum. 1314. n. 7.

Dubia: in conſtitutionibus papalibus oborta dubia non a religioſis licet doctrina florentiſſimis, ſed a Romano Pontifice dirimenda. 1324. nu. 33.

Duellum. vid. *Singularis pugna*.

Dulcinus hæreſiarcha. ſpurca eius hæ-

reſis. A.1305.n.17. ſe Chriſti apoſtolum prædicat.ib. plures inficit. n.18. & 1308. n.9. ſacrum bellum contra Dulcinianos geſtum. 1308.n.9. parta de ijs victoria, ib. capitur cum concubina ſua. ib. conciſis a carnifice membris perit, ib. eius ſequaces extincti, diſſipatiue. ib. ſpurciſſima hæreſis in omne libidinum genus effuſa ex Dulcini propagine. 1311. n.66.& dicebatur libertatis ſpiritus. ib. Clementis V. ad illam exſcindendam ſtudium. ib.

Dulia. quid ſit, quid hyperdulia, quid latria. 1333.n.62.

Durandus epiſcop. Meldenſis. in controuerſia de viſione beatifica pro parte vera affirmante, ſanctos ante iudicium ea potiri, commentarium ſcribit. 1333.n.49. obiectum illi eſt, nonnullos errores in ipſius commentario ſparſos. n. 58. qui fuerint ij. ib. diſcuſſi illi ſunt a theologis, Pontificis iuſſu. n. 59.

E

Eccleſia, placere Chriſto non poteſt, qui eius ſponſam eccleſiam lædit. A.1318.n.28. duas fingunt eccleſias Lollardi. num. 45. 46. demonſtratur vnicam eccleſiam eſſe, cuius vnicum caput eſt. 1318. n. 46. eius integritas ob fidei puritatem. ibid. in ipſa ſancti & peccatores continentur. ibid. non illi officiunt diuitiæ, quibus vt Dei creaturis vtitur. ibid. vnicam eſſe eccleſiam & vnicum illius caput figuris illuſtratur. 1321. n. 8. ex cœleſti hierarchia ſumptum exemplum. ibid. eccleſia vnica Chriſti ſponſa in Adamo & Eua adumbrata. ibid. in arca Noe expreſſa. ibid. argumenta ex euangelio petita. n. 9. vnicum ouile & vnus paſtor. ibid. oſtenditur vnicum eſſe caput eccleſiæ. n. 35. Seruia ab Oroſio ad eccleſiæ obſequium adducitur. 1323. n. 14. & ſeqq. Lithuania & Ruſſia a Gedennino. n. 19. blaſphemiæ Petri Ioannis & Vvaldenſium in eccleſiam. 1325. n. 23. & 24. refelluntur eod. n.24. illius hierarchiam euertere nititur Marſilius hæreſiarcha ad Ludouici Bauari gratiam. 1327. num. 27. refellitur & damnatur. ibid. & n.ſeq. eius error, neminem ab eccleſia puniri cogiue poſſe, confutatur. 1327. num. 33. oppugnatur eccleſia varijs impictatum telis. ibid.

Eccleſia bona. ſuſceptum ab eccleſiarum præſulibus alienum æs non diſſoluendum a ſucceſſoribus, niſi in rem eccleſiæ verſum conſtiterit. 1308. nu.18. prouentus eccleſiaſtici, reſeruata ſacerdoti parte in vſus neceſſarios idonea, in pauperes partiendi exemplum in S. Ludouico epiſcopo Toloſano. 1317. num. 11. diuinæ vltionis exemplum in ſacrilegū militem, qui in monaſterio prædas agere cœpit. A.1321. nu. 43. vid. *Templa.* & *Eccleſiæ perſecutores.* falſo inferebant Marſilius & Iandunus, res eccleſiaſticas ad Cæſarem ſpectare. 1327.n.29.

Eccleſiæ immunitas ſeu libertas. illius oppreſſor Birgerus Rex multis oppreſſus calamitatibus. 1305. nu. 17. exauctorati imperio Græci, qui eccleſiam illam mancipharant ſeruituti. 1311. n. 73. ſynodi Complutenſis decretum de tuendo iure eccleſiaſtico. 1326. n. 20. in Gallijs Petrus Cunerius ius eccleſiæ oppugnat. 1329. n. 75. &c. ipſum confutat Bertrandus tum epiſcopus Eduenſis poſtea Card. ibid. & n.77. gladij vtriuſque poteſtatem ſitam penes eccleſiam oſtenſum. ib. reſponſum obiectionibus. ib. inuſta Cunerio infamia. ib. lata a Philippo Rege pro iure eccleſiaſtico ſententia. ibid. actæ ideo a Pontifice ei gratiæ. n. 78.

Eccleſiæ iuriſdictio. vid. *Iuriſdictio eccleſiaſtica.*

Eccleſiæ perſecutores. eccleſiaſticorum bonorum prædatores male pereunt. 1305. nu. 17. Birgerus Rex Sueciæ innumeris oppreſſus malis ob vexatas eccleſias. ib. traditus vinculis. 1306.n.15. dum Eduardus Rex Angliæ Cantuarienſem archiepiſcopum inſectatur, Scotia ab illius imperio diſcedit. num. 15. Henricus dux Charinthiæ, dum Tridentinam eccleſiam opprimit, Boemiæ regno pellitur. num.17. vid. *Iuſtitia diuina.* & *Templa.*

Eccleſia orientalis. miſer eius ſtatus. 1305.n.7. vid. *Græci.*

Eccleſia Romana. vid. *Romana eccleſia.*

Eccleſiæ præſules vid. *Præſules.*

Eccleſiaſtici. eorum mores cultuſque emendandi. 1311. nu. 65. vt clerici facinoroſi certis in caſibus a ſecularis fori ſatellitio capiendi. 1317.n.13. qui exuendi clericalibus priuilegijs. n.14. negauit Marſilius hæreſiarcha clerum temporalia habere poſſe. 1327.n. 37. exploditur ea hæreſis. ibid.

Echardus. vid. *Ekardus.*

Ecſtaſis. de meretrice ecſtaſes diabolicas patiente. 1312. num. 18. §. Inſignis.

Edmundus Cantij comes Regis Eduardi frater. Aquitaniam aduerſus Carolum Valeſium propugnat. 1324. nu. 38. a nepote Eduardo Rege damnatus capitali ſententia. 1330.n.50. ſtulte fide dæmoni adhibita ſupplicium ſibi peperit. ib.

Eduardus I. Rex Angliæ. ſuppellectilem auream Clementi V. dono mittit. 1305. num. 13. vocat in iudicium apud eundem Pontificem Robertum archiepiſcopum Cantuarienſem. 1306. nu. 14. Robertum Bruſium in Scotiæ regno æmulum patitur. num. 15. pacem cum Philippo Rege Francorum affinitatemque init. 1307. num. 9. expeditionem ingentem adornat aduerſus Scotos. num. 13. dyſenteria correptus, mortique proximus cadauer per Scotiam circumferri iubet, donec ſubacta ſit. ib. votis fruſtratur. ib. decreuerat expeditionem Syriacam inire. ib. eiuſdem elogium. ib.

Eduardus II. Rex Angliæ. Iſabellam Philippi Regis Francorum filiam vxorem ducit ad firmandam concordiam. 1307. num. 9. & num. 13. ſceptrum ex parentis in Scotica expeditione extincti manibus corripit. ibid. ad expeditionem in terram ſanctam ducendam ſe obſtringit. 1312. num. 22. grauiſſimas cum proceribus exercet diſcordias. n. 28. decreti a Clemente V. ad eas ſedandas duo Cardinales. ib. repulſi Angliæ ingreſſu. ib. cum ſocero Rege Francorum ſymbolum crucis a legato Cardinale accipit. 1313. n. 6. Scotiam recuperare molitus maxima clade profligatur. 1314. n. 27. S. Albani martyris veſtem adhuc viuido cruore purpuratam reperit, ac veneratur. ib. oratores ad Ioannem XXII. clientelarem ſponſionem exhibituros mittit. 1316. num. 24. illius ea de re literæ. ib. de non ſoluto a patre, vel a ſe ſub regni exordio cenſu veniam deprecatur. num. 25. de eo ſoluendo ſtatis temporibus paciſcitur. ib. oratorum eiuſdem literæ. ib. illum Pontifex aduerſus Robertum Bruſium tuendum ſuſcipit. 1317. n. 42. Hiberni rebellionis cauſam in eius tyrannidem deriuant. num. 43. vrgetur graui bello. num. 45. Thomas Lancaſtriæ comes cum ipſo graues inimicitias exercet. ib. propoſita illi a Ioanne XXII. præcepta optima. nu. 45.46. monetur, vt clientelarem ſponſionem Cardinalibus legatis exhibeat. num. 47. maiorum promiſſa non eſſe violanda. num. 48. nonnullis a Pontifice beneficijs ornatur. num. 49. ingenti victoria Eduardum fratrem Roberti Bruſij proſternit in Hibernia. 1318. num. 27. gratulatur illi Pontifex. ib. monetur, ne iura Romanæ eccleſiæ labefactet. num. 28. præfert ingens deſiderium Aſiaticæ expeditionis conficiendæ. 1319. num. 19. monetur, inteſtina bella prius ſopienda. ib. conſulit Pontificem, an quodam balſamo cœlitus dato, vt quorundam ſermone ferebatur, inungendus foret. num. 20. reſponſum a Pontifice, de re ſibi non conſtare, permittique, vt clam pro eius arbitrio inunctio fiat. ib. ſolicitatur ad ſectandas virtutes. ib. male rem bellicam gerit. 1319. num. 21. negat cum eo fœdus paciſci Robertus Bruſius, niſi re-

regio nomine conſeruetur. ib. Vvaruicum amittit Eduardus. ib & n. 23. imprudētia ipſius diſſoluta Vvaruicenſis obſidio. ib. inducias init cum Roberto. ib. difficili ab eodem Roberto Scoto bello exercetur. A. 1320. num. 36. monetur ex regio nomine compellato Roberto ipſius iuri non detrahi. nu. 41. inducias cū Roberto paciſcitur. n. 42. mille marcharum cēſum Angliæ & Hiberniç vectigalis nomine pendit Ioanni Papæ. ib. facta in eum a proceribus coniuratio. 1321. num. 43. Spenſerios mulctare exilio ex fœdere cogitur. ib. coniuratos proceres profligat. 1322. num. 20. gratulatoriæ ad eum Pontificis literæ. ib. fœdat crudelitate victoriam. ib. mouet in Scotiam. num. 21. commeatuum inopia diſſoluit exercitum. ib. a Carolo Francorum Regi clientelarem ſponſionem præſtare Aquitanici ducatus nomine iuſſus. 1322. nu. 32. detrectat, exauctoraturque iure illius ducatus. 1323. num. 46. imprudenter periculoſiſſimo bello ſe implicat. 1324. num. 38. maximo ſuo damno pontificia monita reſpuit. ib. partem Aquitaniæ amittit. ib. pacem cum Gallo redintegrat. 1325. n. 12. filium Eduardum creat ducem Aquitaniæ, vt Gallo ſponſionem clientelarem præſtet. ib. in vxorem Iſabellam & filium iras concipit. ib. cum Gallo Rege iterum exercet inimicitias. 1326. n. 13. & cum vxore & filio. ib. monetur a Pontifice, vt paci ſe accommodet. num. 14. ne principes Anglos in ſe exaſperet. num. 15. non vſus conſilijs pontificijs ab vxore victus capitur. nu. 46. carceri mancipatur. ib. deturbatur gradu regio. 1327. nu. 43. in vinculis extinguitur diro ſupplicij genere. ib.

Eduardus Roberti Regis Scotiæ frater. Hiberniam ſibi ſubijcere molitur. 1317. nu. 45. proſternitur magna clade. 1318. num. 27. truncatur capite ob raptam Hibernicam coronam. ib.

Eduardus III. Rex Angliæ. creatur a patre dux Aquitaniæ. 1325. n. 13. informatur præceptis a Pontifice. ib. partem Aquitaniæ amiſſam bello repetit a Gallo Rege. 1326. n. 11. monitus Gallus, ne acerbitate iuris cum nepote vtatur. ib. Philippam comitis Hannoniæ filiam ducit. nu. 16. eius pater ab Iſabella Regina fugatus, & truſus in carcerem. ib. in parentis regio gradu pulſi, ac deinde diro mortis genere ſublati locum ſceptrum arripit. 1327. num. 43. inutilem in Scotiam expeditionem ſuſcipit. ib. extincto Carolo Rege Francorum auunculo ſceptrum Gallicum affectat. 1328. num. 68. pronuntiatum ex lege ſalica ſecundum Philippum Valeſium. ib. exinde orta ingens bellorum ſeges. ib. cum Rege Scotiæ pacem affinitatemque init. num. 72. Aquitaniam, Philippi VI. beneficentia acceptam, ſolemni ritu profitetur. 1329. num. 75. Edmundum patruum Cantij comitem capitis ſententia damnat. A. 1330. num. 50. Rogerium e Mortuomari, antea adminiſtratorem Angliæ, ſupplicio affici iubet. ib. monetur, ne ſuos intempeſtiua ſeueritate abalienet. ib. Pontificem conſulit, vt ſe gerere debeat. 1331. nu. 35. quibus præceptis informatus fuerit. ib. deterretur ab Hibernica profectione. ib. fauet Baliolo aduerſus Sororium Regem Scotiæ. 1333. num. 23. monetur a Pontifice de colenda affinitate. ib. victoriam refert de Scotis. ib. Vvaruicum ſibi ſubijcit. ib.

Ekardus hæreſiarcha. Damnati eius errores a Pontifice. 1329. num. 70. & ſeq. data Colonienſi archiep. imperia, vt illius errores euelleret. num. 73.

S. Eleazarus Ariani comes. virginitatem colit vna cum S. Dalphina vxore ſua. 1323. nu. 68. pie affectus in recolenda Chriſti paſſionis memoria. ibid. ſcribit abſenti vxori, vt illum in vulnere lateris Chriſti quærat. ib. vt informarit ad virtutes Carolum ducem Calabriæ. ib. pauperum patrocinium in aula ſuſcipit. ibid. legationem obit in Gallia pro adducenda ad eundem Carolum vxore. ibid. Sacramentis ante mortem rite procuratus. num. 69. pia eius mors. ibid. tentatur tum a dæmonibus, victorque euadit. ibid. moriens laſciuum iuuenem conuertit. ib. Pariſijs ſepultus, deinde ipſius reliquiæ Aſtam tranſlatæ. ib. in ſanctorum albo repoſitus ab Vrbano. V. ib.

Electores principes. maxima inter ſe diſſenſione in creando Rege Romanorum diſciſſi. 1314. num. 17. & 25.

Eleemoſyna. S. Ludouicus epiſcop. Toloſanus epiſcopatus opes, reſeruata ſibi ad vſus neceſſarios parte, in pauperes effundit. 1317. num. 11. veſtem ſuam nudo confert. ib. viginti quinque pauperes quotidie reficit, iiſque flexo genu inſeruit. ib.

Elgerus archiep. Lundenſis. 1330. n. 6.

Eliſabetha *Rudolphi Regis Rom. vidua.* illius patrocinium a Clemente V. ſuſceptum. 1305. n. 14.

Eliſabetha. Vvenceſlai II. Regis vidua. nupta Rodulpho nouo Regi Boemiæ. 1306. nu. 16.

Eliſabetha ſoror Vvenceſlai iunioris. nupta Ioanni Regi Boemiæ. 1310. nu. 1.

S. Eliſabetha. monita a Ioanne XII. vt filium Alfonſum Dionyſio Regi viro conciliandum curet. 1318. num. 39. & 1322. num. 16. inſigne in ea coniugalis amoris exemplum. ib. a viro quamuis adultero, & ſpurium legitimo præferente, non diſceſſit. ib. eius filius Alfonſus Dionyſio in Luſitaniæ regno ſuccedit. A. 1325. n. 15. ad eam de morte viri conſolatoriæ Pontificis literæ. ib. monetur, vt filium virtutibus excolat. ib. diuinis rebus ſe totam addicit. ib. extruit Clariſſarum monaſterium. 1327. num. 42. & xenodochium. ib. fouet eius pia ſtudia Pontifex. ib. de ea re literæ ib.

Eliſabetha Vuladiſlai Regis Poloniæ filia. Carolo Regi Vngariæ nupta. 1320. nu. 4.

Engerrannus. Marinius. felicitatis vanæ triſte documentum. 1315. n. 43.

Entenza Catalanæ ſocietatis dux. plura egregia facinora edit in Turcas. 1314. num. 8. verſis in Græcos armis, opprimitur. ib.

Epiſcopi. Epiſcopatus. non obſtricti ad diſſoluenda prædeceſſorum nomina. 1308. num. 18. ſi res in eccleſiæ vtilitatem verſa, tenentur. ibid. pœnæ in cædentes, capientes, aut in exilium pellentes epiſcopos ſtatutæ. 1312. nu. 24. epiſcopi tractare arma vetiti. 1317. n. 13. eorum arma eſſe debent lachrymæ. ibid. epiſcopus ob ſuſceptum iniuſtum bellum corripitur a Ioanne XXII. num. 14. quo ritu munere epiſcopali exauctoratus Geraldus epiſcopus Caturcenſis. n. 54. epiſcopatus in plures alios diuiſi a Ioanne XXII. eod. 1317. n. 12. cōditi alij ib. Montalbanenſis. ib. Riuenſis. ib. Lombienſis. ib. S. Papuli. ib. Mirapiſcenſis. ib. Vaurenſis. ib. Electenſis. ib. S. Pontij. ib. Caſtrenſis. ib. Condomienſis. ib. Tutellenſis. ib. Sarlatenſis. ib. S. Flori. ibid. Malleacenſis. ibid. Lucionenſis. ib. Caſſinenſis. 1319. num. 33. Caffenſis. 1322. n. 45. Tephelicenſis conditus in Georgia. 1329. nu. 94. Cortonenſis. 1326. n. 32. Voſprenſis in Gazaria. 1333. n. 36. Cerſonenſis in Gochia. n. 37. Soltanienſis vrbs apud Perſas metropolitana erecta. 1318. n. 4. archiepiſc. Soltanienſis deſignatus. ib. adiūgūtur ei ſex epiſcopi ſuffraganei. num. 5. pallium nouo archiepiſcopo tranſmiſſum. ibid. & num. 6. deſignati dies, quibus pallium gerere debeat. eod. n. 6. Cæſarauguſtana epiſcopalis ſedes in archiepiſcopalem erecta. num. 38. Tarraconenſis archiepiſcopatus in duos diuiſus. ibid. impoſita pœnitentia ob epiſcopum Frequētinum interfectum. 1319. num. 13. varius ordo relationis curati ad epiſcopum; & epiſcopi ad Papam. 1321. num. 24. epiſcopus plus habet auctoritatis in parochianos, quam parochus, ita & Papa plus quam epiſcopus. ib. iuriſdictio Papæ in epiſcopatibus demonſtrata. nu. 26. Apoſtoli pares non fuere Petro, ſed ſubditi. num. 34. epiſcopos auctoritatem ob diuitias amiſiſſe effutiun

Fraticelli. A.1322. nu. 60. Bochardus archiep. Magdeburgenſis necatus a ſuis. 1326. num. 8. Pontifex in parricidas animaduertit. ibid. de ſuffraganeorum conſecratione decretum ſynodi Complutenſis. n. 20. quod omnes ſacerdotes, ſiue ſit Papa ſiue epiſcopus ſiue ſacerdos ſimplex, ſint auctoritatis & iuriſdictionis æqualis. Ærij hæreſis inſtaurata a Marſilio & Ianduno. 1327. nu. 32. confutatur grauiſſimis argumentis. ibid. epiſcopalis muneris partes. 1331. num. 32. pares in epiſcopis, præcipue archiepiſcopis, quam in Cardinalibus dotes deſideratæ. ibid. ſtatutum ſynodi Lundenſis pro tuenda libertate ordinis epiſcopalis. nu. 40. vid. *Præſules*.

Ericus dux. fratrem Regem Sueciæ capit, vincitque. 1306. n. 15.

Ericus Rex Daniæ. Sueciæ pro libetando Rege Birgero bellum infert. 1306. num. 15. Chriſtophoro fratri ſceptrum tanſmittit. 1320. n. 7.

Ericus dux inferioris Saxoniæ. eccleſiæ aduerſus Bauarum fauet. 1334. n. 23.

Error. defenſor erroris magis peccat quam errans. 1322. nu. 59.

Eſtenſes. vid. *Ateſtini*.

Euangelium. diſſeminatum a Ioanne e Montecoruino apud Indos. 1305. num. 19. apud Tartaros Catay*n*os. ib. Cambalienſis archiepiſcopatus apud eos conditus a Clemente. V. 1307. num. 29. miſſi plures ſuffraganei epiſcopi. ib. apud Tartaros euangelium propagatum, & apud Perſas. 1318. nu. 2. & 4. ſuffraganei epiſcopi tranſmiſſi. n. 5. & 6. item ad alias gētes. n. 7. vid. *Epiſcopatus*. quatuor Minoritæ in India ob euangelium martyrio affecti. 1319. nu. 31. amplificatum in Tartaria euangelium. 1333. n. 31. in Gazaria. n. 36. in Gochia. num. 37. apud Alanos & Zichos. num. 38. datæ euangelij præconibus prærogatiuæ. num. 42. tres Minoritæ ob euangelium affecti martyrio. num. 44. vid. *Fides*.

Euchariſtia. S. Nicolaus Tolentinas puer Chriſtum in ea conſpicit. 1306. num. 19. Raſcijs permittit Clemens V. vt corpus Chriſti in fermentato conficiatur. 1308. nu. 29. Euchariſtia conculcata a barbaris. num. 72. diuina in eos vltio. ibid. Beguardorum inſania circa dignitatem & adorationem Euchariſtiæ. 1312. n. 18. §. Septimus. demonſtratur eam adorandam. ibid. §. Octauus. argumentum hæreticorum diſſoluitur. ib. §. ſeq. de tranſubſtantiatione diſſerit Ioannes XXII. 1318. n. 13. & 1321. nu. 11. blaſphemæ Lollardorum voces in Euchariſtiam. 1318. num. 44. aqua vino miſcenda in ſacramento altaris. 1321. n. 11. & n. 13. vid. *Miſſa*. quam pie Euchariſtiam perceperit S. Thomas Aquinas morti proximus. A. 1323. n. 66. anima cuiuſdam defuncti ad domum regreſſa cognoſcit delatam clam Euchariſtiam. 1324. n. 54. nefandum ſacrilegium de Euchariſtia animalibus porrecta a Græcis. 1326. n. 28. in eos animaduerti iubet Ioannes XXII. ib. aliqui recipere nolunt Euchariſtiam niſi Conſtantinopoli deferatur. ib. auditus ex Euchariſtia a Iudæis pugionibus confoſſa velut infantis vagitus. 1330. nu. 53. aliud ſimiliter a Iudæis patratum ſacrilegium. ib. miracula a ſacra Euchariſtia edita. ibid.

Excommunicatio. vid. *Anathema*.

Exempti. impugnantur a Ioanne e Poliaco. 1321. n. 21.

Extrema vnctio. illius chriſma a ſacerdotibus Armenijs confici ſolitum. 1318. n. 9. docet Ioannes XXII. ab epiſcopis tantum conficiendum. ib. & n. 11. extrema vnctio a Lollardis ſpreta. 1318. n. 44.

F

Famaguſta. ab Henrico Rege decretum, vt propugnaculis firmetur. A. 1308. n. 38. indulgentiæ propoſitæ opus prouecturis. ib. Famaguſtæ orta ingens diſſenſio inter ciues & Ianauenſes. 1313. n. 10.

Fas. non eſt medium inter iuſtum & iniuſtum. 1329. n. 47.

Fauentia. ab eccleſia deficit. 1327. nu. 16.

S. *Felix Papa martyr*. cœpit eſſe Pontifex, cum Liberius ob communionem cum Semiarianis exauctoratus eſt. 1331. num. 11. damnato Conſtantio tulit palmam martyrij. ibid. ſucceſſit illi ſecundo Liberius. ib.

Ferdinandus Rex Caſtellæ. conqueritur Bonifacij VIII. nomini iudicium hæreſeos intendi. 1309. num. 4. bellum in Granatenſes ſuſcipit. nu. 26. multis ſubſidijs a Clemente V. auctus. ib. Tariffa potitur. num. 27. Algeziram obſidet irrito conatu. nu. 32. diſtrahitur ab eo bello ob ſuorum principum diſſenſiones. ib. expeditionem Granatenſem redintegrat. 1310. num. 44. intentatum anathema illum ab eo ſacro bello diſtrahentibus. num. 44. Alcaudetem oppidum amittit. 1312. nu. 53. fœdus init cum Luſitano & Aragonio in Mauros. ib. Alcaudetem recuperat. ib. in ius vocatur apud diuinum tribunal ab ijs, quos temere rapi ad ſupplicium iuſſerat. ib. die dicta moritur. ib. Alfonſo filio ſceptrum tranſmittit. ibid.

Ferdinandus Balearis princeps. Peloponeſum ſibi vendicare nititur. 1316. num. 26. in prælio cæſus. ib.

Ferraria. extincto Azone Ateſtinorum iugum excutit. 1308. n. 14. ad eccleſiæ imperium illam blande reuocat Clemens V. ib. & num. 15. Veneti illi occupandæ inhiant. ib. illam expugnant. nu. 16. & A. 1309. num. 6. defixi propterea anathemate. num. 6. demonſtratur Ferrariam eſſe iuris eccleſiaſtici. ib. recuperatur Venetis ingenti prælio deletis. num. 8. Ferrarienſes ſolemnes oratores mittunt ad obſequium Clementi addicendum. 1310. num. 22. vt Ferraria condita ſit a Rom. Pontifice in eccleſiæ ſolo. num. 23. erepta ex Deſiderij tyrannide a Carolo Magno. ib. redacta in ſeruitutem Salinguerræ. ib. reſtituta a legato apoſtolico priſtinæ libertati. ib. occupata iniuria ab Ateſtinis. num. 24. oppreſſa a Venetis. ib. ex nouo iure ſeſe Romanæ eccleſiæ tradit. num. 25. traditio Ferrarienſium nouo ſancita diplomate. num. 27. & ſeqq. Ferrariam Salinguetta ſibi ſubijcere molitur. pellitur a legato. num. 29. Ferrariæ admiuiſtratio credita Roberto Regi Siciliæ. 1313. num. 36. adminiſtrorum culpa amiſſa. 1317. num. 29. Ferraria, vocatis Ateſtinis, rebellat. ib. iudiciorum ſeueritas illi intentata. num. 31. ad pontificia obſequia redit. ib. & 1318. num. 41. iterum a marchionibus Ateſtinis in rebellionem coniecta. 1320. num. 18. ſuprema Ferrariæ iura Ludouicus Bauarus affectat. 1324. num. 13. ob id vocatus in ius a Pontifice. ib. intentatum Raynaldo & Opizoni iudicium. num. 19. profitentur Ateſtini Ferrariam eſſe iuris eccleſiaſtici. 1328. nu. 55. iure beneficiario illius toparchatum ad decennium accipiunt. n. 20.

Feſti dies. corruptelæ circa eos. 1311. n. 57. iudicia & tonſoria ars die dominico exerceri vetita. 1317. nu. 4. ſpreti a Lollardis hæreticis. 1318. nu. 44. qui præcipue feſti dies peragendi. 1321. n. 12.

Fides catholica. propagata apud Tartaros. 1305. nu. 19. &c. fidei norma a Clemente V. Vroſio Regi Raſciæ propoſita. 1308. num. 26. & a Ioanne XXII. Oſſinio Regi Armeniæ. 1318. n. 9. &c. Armenijs & alijs. 1321. n. 11. & 12. pollicetur nouus Romanorum Rex, fidem catholicam ſe defenſurum & hæreticos perditurum. 1310. n. 3. fides in medijs ignibus ſine vlla læſione a B. Iacobo martyre prædicata. 1319. n. 31. Romanum Pontificem in edendo fidei decreto errare non poſſe, Chriſti oraculis & ſanctorum auctoritatibus demonſtratur. 1328. n. 13. ad fidem amplificandam quinquaginta Prædicatores in orientem mitti iuſſi a Ioanne XXII. 1328. n. 85. ſolicitati ad fidem orthodoxam profitendam Raſcij. 1329. n. 94. & Tephelicenſium in Georgia Rex. 1329. n. 94. & Choracicenſium Rex. 1329. n. 94. &

Solagay & Miſſerquis principes Tephelicenſes.A. 1329.n.94.fides amplificata apud Naſcarinos.1330.nu. 55. & apud accolas Montiſalbors.ib. & apud Perſas. n.57. & apud Tartaros. 1333.n.31. vid. *Tartari.* prouocatur Rex Tartarorum ad fidem amplectendam.n.32. fidei Chriſtianæ elogiū n.34. Alanorū princeps a ſchiſmate ad fidē catholicā conuerſus.n.37.& Zichorum Rex.ib.ad conſtantiam in ſuſcepta fide a Pontifice excitatus.n.39. vid.*Euangelium.*

Firmum. ab Auximanis vaſtatum. 1326.n.5.

Flandri, *Flandria*. auro pacem redimunt a Philippo Rege Francorum. 1306.nu.1. conſentiunt ſibi anathema infligi, ſi pacem vnquam infregerint. 1307. nu.7. cum Philippo V. bellum gerunt. 1318. n.18. nauata ad eos conciliandos a Ioanne XXII. opera.ib. Ludouicum comitem, fuſo eius exercitu,capiunt. 1325.n.14.reſtituere eū libertati Galli Regis iuſſu coacti. ib. Flandria a Iacobo Peyt ſeditionum incentore fœdata. 1326. n.11.

Florentini. Pontificio legato auxiliares copias pro recuperanda Ferraria ſubmittunt. 1309. num. 8. iuſſi a Clem. V. in Henrici Cæſaris obſequium procumbere. 1310. num.9. ſiniſtras de Henrico ſuſpiciones concipiunt, & a mittendis ad illum oratoribus abſiſtunt.n.16.queritur de ijs Henricus.ib. Robertum Sic.Regem ſuæ vrbi præficiunt.n.21.Lucæ expugnatione conterriti reipublicæ Robertū Regem iterū præficiunt.1314. n.6.Petrum eius fratrem auxilio venientem excipiunt. ibi. maxima clade a Piſanis attriti, 1315.num. 1. ſe dedunt Carolo duci Calabriæ. 1326. num.3. cum eo poſtea diſſident. num.3. eo mortuo reipublicæ formam mutant. 1328. num. 59.renouata in eos a Ludouico Bauaro Henrici VII. edicta. 1328. num. 45. in eoſdem expeditionem mouet Ludouicus. nu. 52. Lucenſi obſidione depulſi a Ioanne Rege Boemiæ. 1331.n.19.

S. Flori epiſcopatus. conditus a Ioanne XXII. 1317. n.12.

Fœdera. ea cum infidelibus & ſchiſmaticis ſancire vetat Clemens V. 1311. n. 75.

Fœmina. de diuinis temere differere vetitæ a concilio Viennenſi. 1312. n. 24. cum nulla muliere ſola ſolus loquebatur S. Ludouicus Toloſanus. 1317. n. 10.

Fornicatio. eam vetitam oſtenditur. 1312. n.18. S.ſeptimus error.

S. Franciſcus. eius prophetia in contrarium ſenſum detorta a pſeudominoritis. 1321. num. 19. ipſe dogma pſeudominoritarum circa paupertatem non tenuit. 1322. n. 55.

Franciſcus Caitanus Cardinalis. factionis auctor pro creando Pontifice Bonifacianatū partium.A.1305.n. 2. a Nicolao Pratenſi deluditur. ib. defendit Bonifacij memoriam. 1312. n. 11.

Franciſcus Aeſtinus Azonis extincti frater. de Ferrariæ principatu cum Friſco Azonis ſpurio diſceptat.1308. n.14.

Franciſcus Dandalus. orator legatus a Petro Gradenico pro flagitanda a Pontifice cenſurarum expiatione. 1310. num. 31. & 32. iterum a Ioanne Superantio miſſus. 1313. nu. 33. iniecta collo catena ad Clem.V. pedes ſe abijcit.ib.flectit illum ad miſericordiam. ib. cognomen canis refert,ſed ducatu poſtea ornatur.ib.

Franciſcus S. Luciæ in Silice Card. decretus a Clemente V. pro auguſtalibus inſignibus Hen.VII.cōferendis. 1311. n. 7.&c. 1328. n. 85. fœdus in Turcas cum pluribus principibus ſancit.eod.n.85.

Franciſcus e Lutra Minorita apoſtata. Sarabayrarum ſectam inſtaurare nititur. 1322. nu. 53. conijci iuſſus in carcerem a Spirenſi epiſcopo. ib.in Germania errores ſpargit. 1326. nu. 23.

Franciſcus epiſcop. Florentinus. conſultus a Ioanne XXII. Petri Ioannis Oliui ſcripta diſcutit, exponitque errores.1325.n.21. iuſſus inducere vi & armis Vbertinum in Aretinum epiſcopatum aduerſus Guidonem. 1326. n.6.

Franciſcus Manfredus. a filio principatu depulſus. 1327.n.16.

Franciſcus Aſculanus magus. fingit ſpiritus in cœleſti ſphæra gigni, qui ad opera admiranda poſſint adigi.1327. nu. 46. cogi ab aſtris hominum voluntates. ib. vi aſtrorum Chriſtum natum inopem,& cruci affixum. ib. antichriſtum eadem vi imperaturum orbi. ib. prædicit Bauarum feliciter Romam penetraturum.ib.exuritur Florentiæ. ib.

Franciſcus primus Voſprenſis epiſcop. vna cum Richardo epiſcopo Cerſonenſi ad Græcos in ſinum Romanæ eccleſiæ reuocandos mittitur. 1333. n.19. vt Millenum Alanorum principem, & Verſacht Regem Zicchorum ad coniunctionem cum Romana eccleſia reuocarit. n. 37. 38. quid egerit Conſtantinopoli.1334.n.4.

Francorum Reges. indulgentiæ pro Francorum Regibus oraturis propoſitæ. 1317. n.8. Francorum Reges in locis interdictis, ſi occaſionem interdicto non dederint, diuinæ rei poſſunt intereſſe. ib. communi anathematis formula, niſi eorum nomen deſignetur, deuincti non cenſentur. ib. Nauarræ regnum a Francico diuulſum poſt mortem Caroli IV. 1328.n. 69. vid. Reges Francor. *Philip.IV.V.& VI. Ludouicus Hutinus & Carolus IV.*

Francus,alias *Franciſcus ordinis Prædicatorum*. primus Soltanienſis archiepiſcopus.A.1318.n.4. cedit archiepiſcopatu. 1323.nu.8. inſignijs epiſcopalibus vti permiſſus. ib.

Fraticelli. de varijs eorum ſectis. 1317. n. 56. &c. execranda Armanno auctore Fraticellorum hæreſis. eod.nu. 56. eorum ignaua ſegnities. n.58.& cultus ſordidus. ib. ſimulata virtus in vitia degenerans. ib. paupertatis euangelicæ ſpecimen ſibi arrogant. n.59. addictos ſe contemplationi fingunt. ibid. intoleranda eorum arrogantia. ib. profanant ſacramenta.ib. ad diffugiendum laborem monachalem laruam induunt. nu. 60. eorundem inertia.ib.damnantur a Ioanne XXII. ib. triplex eorum genus. n.61. quinam præcipue Fraticellorum nomine indicentur. ib. plures Minoritæ in eam ſectam lapſi.ib. exuti priuilegijs a Pontifice. ibid. Fraticellorum, ſe veros S.Franciſci diſcipulos fingentium,exordia. 1318. n.45. hæreſes. ib. &c. Fraticellorum præcipui errores. n. 46. nonnulli ex ijs exuſti Maſſiliæ. n.51. effutiunt, poteſtatem eccleſiæ non manere apud Papam, neque apud præſules, quod non imitentur vitam Chriſti & Apoſtolorum,nihil habendo in proprio vel in communi.1322.n.60. eorum princeps Petrus Ioannes Oliui damnatus. 1325. n.20. eorum figmentum de tranſlato ad ipſos pontificatu. n. 23. refellitur. n. 24. blaſphemant in eccleſiam.ib. orientem inficiunt. nu. 26. Romanos Pontifices externa tantum ſpecie gerere pontificatum effutiunt.n.27.in eos actum legibus. n. 43. hæreſim de ſimplice vſu facti confingunt. 1331.n.1. illi Marſilij & Ianduni hæreſes adijciunt. n.2. Fraticellorum deſcriptio.n.4. quibus in locis ſint graſſati. ib. vt profeſſi ſint pura ſeruare inſtituta S.Franciſci.ib. prætexuerint a Cæleſtino V. ſe fuiſſe confirmatos. ibid. non valuerit is prætextus ob contrarium Bonifacij VIII. decretum. ib. quam iuſte Ioannes XXII. damnarit Fraticellos.ib. adhibuerit in conſilium Minoritas. ib. vetus decretum in Fraticellos inſtauratum. n.5. iuſſi a præſulibus publice anathemate defigi. ib. non initiati ſacerdotio abſoluendi auctoritatem ſibi arrogant. ibid. Angelus e valle Spoletana eorum ſignifer. nu.6. Sancia Regina Siciliæ decepta Fraticellos fouet, & Minoritarum præfectum perſequitur. 1332. nu. 20. pontificiæ ea de re ad Robertum Regem datæ literæ. ib. ipſamet a Pontifice monetur. ib. in Fraticellos diſtrictæ leges. 1334. nu. 18.

Fridericus Rex Trinacriæ. mittit oratores ad Clementem V. pro impetranda ob non perſolutum cenſum venia. 1305.n. 10. condonata illi ab

co-

eodem Clmente, quæ iniuſto bello pepererat. A.1309.n.23.concordiam cum Roberto Rege, interprete Pontifice, ſancit. ib. de Tunetano vectigali cũ eodem contendit, caditque cauſa. ib. Ieroſolymitani regni iura armis comparanda depoſcit. ib. quibus legibus cum ipſo Robertus paciſci voluerit. ib. cum Henrico Imp. aduerſus Robertum Regem fœdus ſancit. 1312.n.35. & bellum in eundem parat. 1313. num. 20. obiecto anathemate vetatur Robertum adoriri. num. 28. Calabriam inuadit. ib. cauillo eludit pontificias cenſuras. num. 23. Robertus Siciliæ inſulam, extincto Henrico, repetere apparat. num. 30. Piſana prætura a Friderico ſpreta. ib. in eum Robertus validiſſimam expeditionem comparat. 1314. num. 7. in arcibus ſe continet Fridericus, Drepanumque firmat præſidijs. ib. frangit mora hoſtiles conatus. ib. paciſcitur cum Roberto inducias. ib. promittit Calabria abſtinere. ib. Neopatriæ & Athenarum ducatuum ſuprema iura a Catalana ſocietate accipit. num. 8. monetur a Ioanne XXII. vt pacem cum Roberto componat. 1317. num. 57. reſtituat illi Rhegium & alia Calabriæ loca occupata. ib. ſolicitatur, vt veniat ad aulam pontificiam. ib. cenſuris ab internuntijs pontificijs percellitur. nu. 18. graui bello a Roberto Rege atteritur. ibid. recipit legatos apoſtolicos. num. 19. Rhegium aliaſque arces pontificiæ fidei committit. 1317. nu. 20. oratores legat ad Pontificem. ib. iniqua in vlteriorem Siciliam iura prætendit. nu. 21. corripitur ob affectatum Regis Siciliæ nomen. num. 22. mittit oratores pro tractanda cum Roberto Rege pace. num. 31. a factione Gibellina defertur illi Genuæ prætura. num. 34. pendit vectigal Pontifici. ib. ſoluitur cenſuris, quas eo non perſoluto contraxerat. ib. monetur, vt Zachariam Genuenſem a Catalana ſocietate captum reſtituat libertati. ib. vtque Fraticellos legibus perſequatur. nu. 51. expeditionem Tunetanam ſuſcipit. 1319. num. 12. aduerſantes barbaros auro emungit. ib. pendit vectigal Pontifici. ib. Roberto Regi bellum indicit. 1320. n. 14. periurij nota a Pontifice aſpergitur. ib. intentatis cenſuris vetatur Robertum adoriri. ib. Genuam irrito euentu immiſſa claſſe tentat. num. 17. ſceptrum in poſteros transfundere contra initas pactiones molitur. 1321. num. 40. Petrum filium Panormi Trinacria corona exornat. ib. Rhegium fruſtra tentat. 1322. n. 24. mittit Petrum filium ad Ludouicum Bauarum, vt cum eo Neapolitanum regnum inuadat. 1328. n. 52. eius claſſis laniata fluctibus. ib. de eo Pontifex vt iniquo in eccleſiam conqueritur. A.1329. nu. 89. clientelarem ſponſionem non præſtitiſſe. ib. non ſoluiſſe cenſum. ib. vexatum ab eo ius eccleſiaſticum. ib. detrectat propterea ad illius filiæ gratiam legem de gradibus conſanguinitatis ſoluere. num. 90. vxoris opera ſolicitatur, vt redeat ad gremium eccleſiæ, a quo diſceſſit. 1332. n. 17.

Fridericus dux Auſtriæ. creatus Rex Romanorum diſcordibus ſuffragijs. 1314. num. 17. qui principes ipſi fauerint, qui Ludouico. ib. & num. 25. vt dubia admodum fuerint eius iura, & iudicio apoſtolico dirimenda. eod. num. 25. Aquiſgrano propulſatur. ib. Bunnæ corona Germanica redimitur. ib. ſolicitatur a Ioanne XXII. ad pacem ineundam cum Ludouico Bauaro. 1316. n. 10. Taruiſium in ſuas partes trahit. 1319. n. 6. ſolicitatur a Pontifice, vt iungat arma cum Rege Vngariæ aduerſus ſchiſmaticos. 1320. nu. 2. exercitum oſtentat aduerſus Ludouicum Bauarum. num. 3. paciſcitur cum Pontifice ad Matthæum Vicecomitem deturbandum præfectura Mediolanenſi. 1322. nu. 5. Henricum fratrem cum expedito equitatu ſubmittit. num. 8. mutata ſententia, mox illum reuocat. n 10. in prælio vna cum Henrico capitur a Ludouico Bauaro. num. 14. pro eo liberando ex fœdere intercedit Pontifex apud eundem Bauarum irrito exitu. num. 15. cedere cæſareo iure ad Ludouici gratiam cogitur. 1325. nu. 1. grauibus oneratur legibus. ib. reſcinditur illius fœdus a Pontifice n. 2. inſtantibus Auſtriacis, vt Fridericus confirmetur Rex, reſponſum illius electionis decretum non fuiſſe oblatum. num. 5. Galli annitentis ad imperium metu a Ludouico Bauaro ad ſocietatem imperij admittitur. num. 6. laxatur vinculis. 1326. num. 7. noua cum Ludouico fœdera ſancit. ibid. aduerſatur Pontifex, ne collata ab ipſo in Ludouicum cæſarea iura rata habeantur a principibus electoribus. ib. poſcente Alberto Auſtriaco, vt frater Fridericus confirmetur Rex Romanorum, reſpondetur iterum, illum ſuæ electionis decretum non obtuliſſe. 1328. num. 38. obijcitur non iure, ſed vi affectaſſe imperium. ib.

Fridericus comes Montiſferetri. Vrbinum tyrannide occupat. 1318. num. 42. Spoletum inuadit. 1320. nu. 18. Guelfos rentos in vinculis flammis exurit. ib. idololatriæ crimine damnatur a fidei cenſoribus. 1321. nu 38. ab Vrbinatibus triſti ſupplicio afficitur. 1322. nu. 1.

Fridericus Treuedingen. dux cæſareus. ob defenſos Vicecomites in ius vocatus. A. 1324. num. 12.

Friſcus Ateſtinus ſpurius. Ferrariæ principatum affectat. 1308. num. 14. obortæ inde plurimæ clades. ib. &c.

Fulco Villaretus equitum Ieroſolymitanorum princeps. Rhodum capit. 1310. num. 43. inſula Con dicta Lango potitur. 1315. n. 3. ſeſe in delitias ſoluit. ib. in eum coniurant equites. 1317. n. 35. exauctoratur equeſtribus comitijs. ib. vocatur a Pontifice vna cum æmulo in ius. ib. cedit principatu. ib. & 1319. n. 11. Helionus illi ſucceſſor datus. ib.

Fumariani ethnici. in Noruuegos Chriſtianos graſſantur. 1323. n. 25. in eos ſacrum bellum promulgatum. ib.

G

G*Aleatius Maphei ſeu Matthæi Vicecomitis filius*. ſumpta ex ſeditione occaſione, crudelitatem exercet in æmulos. A.1311. n. 2. in ius vocatur ob præfecturam ſine pontificia auctoritate occupatam. 1322. nu. 8. ſe ad annum Mediolani ducem renuntiandum curat. nu. 51. pellitur a Mediolanenſibus. ib. eoſdem in ſuam redigit ſeruitutem. n. 52. Placentiam amittit. ib. & Parmam n. 13. & alias plures vrbes. 1323. n. 26. eius frater profligatus in acie. ib. ipſius patrocinium ſuſceptum a Ludouico Bauaro. nu. 28. obſeſſus Mediolani pontificium exercitum propulſat. n. 29. hoſtis pontificius. 1324. n. 5. &c. Pontificis in illum acta iudiciaria. num. 6. de parentis eius tyrannide in eccleſiam. nu. 7. vt ipſe Galeatius eccleſiaſticum ordinem oppreſſerit. nu. 8. alia eius flagitia. ib. Guillelmam Spiritum ſanctum in ipſa incarnatum effutientem ſit ſecutus. nu. 9. vt poſtea iudicio hæreſeos damnatus ſit. nu. 10. indicta in eum ſacra expeditio. nu. 11. in vincula a Ludouico Bauaro compingitur. 1327. n. 3. inſequenti anno moritur. 1328. nu. 53.

Galhardus de Mata. creatus diaconus Card. tit. S. Luciæ. 1316. num. 21.

Galhardus e Carceribus. ad Polonos cũ cruciferis conciliandos miſſus. 1334. n. 24.

Gaſto Fuxenſis comes. cum Iacobo Rege Balearibellum gerit. 1331. n. 28. imperatæ a Pontifice induciæ. ib.

Gaucelinus. creatus presbyter Cardinalis tit. SS. Marcellini & Petri. 1316. nu. 20. a Ioanne XXII. in Angliam legatus miſſus. 1317. nu. 42. inter Philippum Regem & Belgas pacem firmat. 1319. nu. 16. & 1320. num. 20.

Gedenninus Lithuaniæ & Rhutenorum Rex. ad fidem Chriſtianam conuerſus. 1323. nu. 19. pacem cum cruciferis equitibus conficit. n. 20. poſcit

ſcit Chriſtiana ſacra. A.1324.nu.45. apoſtolici internuntij ad eum fide inſtruendum miſſi. n.46. excitatur ad conſtantiam a Pontifice in ſuſcepto fidei amplectendę conſilio. n.48. vt primatum Romanæ eccleſiæ agnouerit. ib. docetur a Pontifice.ib. &c. reſilit a cœptis,& pontificios nuntios dimittit. n.52.

Gentilis Cardinalis A. S. L. Carolum Regem Vngariæ ſacra corona redimit. 1308.nu.22. decreto ſuo Carolum Regem confirmat, promulgatque iure vero illum niti. nu.23.&c. plures fert conſtitutiones. 1309. nu. 15. pœnas graues in conſpirantes aduerſus Reges Vngaros ſancit. ibid. decernit, retenta vel deperdita ſacra corona, aliam a Romano Pontifice depoſcendam. n. 16. teſtatus eſt literis, Bonifacium pie vitam clauſiſſe. 1312. n.13. demonſtrat coram Philippo, petitis ex iure canonico argumentis, Bonifacium fuiſſe Pontificem, inſontemque ab impoſitis calumnijs. n.16. defigit anathemate Matthęum Palatinum.n.52.

Genua. Genuenſes. ſolicitati hi a Clemēte V. vt ſocia arma cum Carolo Valeſiaco aduerſus Andronicum Imp. iungant. 1306.n.3. iuſſi Henricum Cæſarem excipere, illique obſequi. 1310. nu.10. ſeſe illi ſubmittunt, excipiuntq; ipſum magnifice.1312.n.23. vetitas merces ad infideles ſpe quęſtus ſubmittunt. nu.74. intercepti a Rhodijs equitibus in eos Madachiā Saracenum concitant. ib. iubentur a cœptis abſiſtere. n.75. Paphon Cypri vrbem vaſtant. 1313.nu.10. Cyprum parant inuadere. ibid. moniti ab eo bello abſiſtere. ibid. in Robertum Regem Neapolitanum claſſem educunt. n.20. intentato anathemate prohibiti a Pontifice Siciliam adoriri. nu.21. cauillo eludunt cenſuras, atque ad bellum incumbunt. n.22. percuſſi cenſuris. n.23. diſſipata eorum claſſis, mortuo Henrico VII. Imp. nu. 29. delata vicaria imperij præfectura Roberto, excepti Genuenſes. 1314.n.3. vt eos Henricum excepiſſe pœnituerit, ſeque liberos imperiali ſeruitute profeſſi ſint. ibid. cum Cyprio Rege controuerſias exercent. 1317. n.35. nonnulli ex ijs Genuenſe nomen, Mahometis ſigna præferentes, dedecore contaminant. nu.36. vetiti Cyprium Regem inuadere. 1318. nu.17. in factiones ſciſſi mutuo ſe bello appetunt. n.32. præturam deferunt Roberto Regi. ibid. Gibellini Genuenſes magna clade Genua propulſati. 1319. n.9. Genuam iterum obſidione vrgēt. ib. Genuenſes & Cyprius Rex controuerſiæ arbitrum Pontificem deligunt. nu.10. Gibellinos & Friderici claſſem propulſant. 1320. n.17. Genuenſes piratæ a tyranno Tuſcarum iuſte oppreſſi. 1323. n.12. Genua, profligatis Gibellinis, obſidione ſoluta. num.25. moniti Genuenſes, vt Vicecomitum potentiam ipſis periculoſam retundant. 1325. n.9. claſſem parant in Hugonem Regem Cypri. 1328. n.86. a Pontifice retardati oratorem mittunt. ibid. vexati Catalanorum excurſionibus inteſtina ponūt odia, vt in communes hoſtes conſurgant. 1331. nu. 27. latæ a Roberto Rege concordiæ leges. ibid. conciliantur Cyprijs. n.30. Cataloniam infeſtant 1332. n.21. agitata a Pontifice inter eos & Aragonium concordia. ibid.

Georgia. Tepholicenſis epiſcopatus in ea conditus. 1329. n.94.

Georgiani. ad coniunctionem cum Romana eccleſia redintegrandam ſolicitati. 1321. num. 8. offert Ioannes XXII. ipſis in ea cauſa œcumenicum concilium. n.10.

S. *Georgius.* eius equus depictus Conſtantinopolitani imperij excidium præſagit. 1321. n.16.

Georgius Rex Indiæ. a ſecta Neſtoriana ad fidem orthodoxam traductus. 1305. n.19. minores ordines ſuſcipit. ib. peragenti diuina ſacerdoti regijs indutus veſtibus inſeruit. ib. conſtruit eccleſiam ad honorem S. Trinitatis, & Papæ. ib.

Georgius Rex Georgianorum. ad inſtaurandum priſtinum eccleſiarum fœdus prouocatus. 1321. n.8.

Geraldus epiſc. Caturcenſis. ob immania in Pontificem flagitia exauctoratus, nudatus cute, & flammis exuſtus. 1317. n.54.

Geraldus Otho Minoritarum generalis præpoſitus. Michaelis Cæſenatis errores & hypocriſim confutat. 1331. n. 8. in eundem & ſocios pro tribunali in Perpinianenſibus comitijs fert ſententiam. nu.15. quatuor hæreſes nefarias illi obijcit. ibid. miſſus vna cum Arnaldo Prædicatore ad Scotiæ & Angliæ Reges conciliandos. 1333. n.23. prædicat Pariſijs, animas ſanctorum ante iudicium diuinam eſſentiam non intuituras. n.45. conflata inde Pontifici inuidia, quaſi eius iuſſu hæc prædicaret. ibid. peruerſis interpretationibus Franciſcanæ paupertatis diſciplinam laxare nititur. 1334. n. 41. illi reſiſtit Ioannes XXII. ib.

Gerardinus Spinula. Lucenſem principatum emit a Ludouici Bauari militibus. 1329. n.5.

Gerardus Minorita. creatus epiſcopus ad euangelium apud Tartaros Catayos diſſeminandum. 1307. n.29.

Gerardus e Pinibus ordinis Hoſpitalariorum vicarius. Orchanem Regem Turcarum maritimo prælio vincit. 1322. n.47.

Geraſimus. intruſus in patriarchatum Conſtantinopolitanum ab Andronico Imp. 1351. n.73. iuſſus cedere Maiæ. ibid.

Geribardus epiſc. Vladiſlauenſis. orator ad Ioannem XXII. miſſus pro reuocanda regia Polonica dignitate. 1319. nu. 2. &c. reſponſum elicit, vt Poloni ſuo iure vtantur. n.4.

Germani. ſuccenſent Pontifici, exauctoratum Ludouicum; Fridericum vero non admitti ad imperium. 1325. nu. 5. fauent aliqui Gallo, vt imperium ad vitam arripiat. num.7. decernunt demum illud Germanicæ nationi aſſerere. ib.

S. *Germanus Altiſſiodorenſis epiſc.* maſſam terræ ſanguine S. Albani adhuc rubentem aſportat in Gallias. 1324. n.27.

Gibellini. ſæuiunt Mediolani in Guelfos. 1311. n.2. commoti inde in Henr. VII. aduerſæ factionis Guelfi. nu.3. Spoleti Guelfos flammis cauruut, 1320 n.18.

Goleramus Henrici VII. Cæſaris frater. in obſidione Brixienſi extinctus. 1311. n.23.

Gonſaluus Garcias. miſſus orator pro ſanciēdo Sardici regni iure non admiſſus. 1305. n.8.

Gorritiæ arx. occupata a Cantabris. 1321. n.43.

Græci. expeditionem in illos promouere cogitat Clemens V. 1306. nu. 2. & 3. & 1307. num. 6. Templarij eos claſſe infeſtant. 1306. n. 5. erepta ipſis Theſſalonica. ibid. miſera Græcæ eccleſiæ ſub ſchiſmatico Imp. ſeruitus. 1311. num. 73. patriarchæ Conſtantinopolitani temere inſtituti deiectique. ibid. Achaiam opprimunt. 1312. num. 48. in eos Philippus Tarentinus princeps expeditionem parat. ibid. ſerpentem in Græcia hæreſim exſcindi iubet Pontifex. 1318. num. 57. ob inteſtinas diſſenſiones præcipites in exitium Græcorum res. 1321. num. 15. Andronicus ſenior Imp. ſchiſmatis fautor imperium orientale in ruinam adduxit. 1321. n. 15. exitij Græcis imminentis præſagia. num. 16. Græci inter ſe diſſentiunt. 1322. num. 50. Andronicus ſenior Turcas aduerſus nepotem euocat. ibid. Andronicus iunior auo vniuerſam imperij adminiſtrationem permittit. ibid. immanis Tartarorum in Græciam excurſio. 1324. n. 39. Andronicus de Græcis ad eccleſiam reuocandis agitat. ibid. & nu. 40. ab Albanenſibus magnis cladibus attriti Græci. 1325. n. 31. mari a Turcis vexantur. ibid. Andronicus Imp. reuocandæ ad Romanam Græcorum eccleſiæ deſiderium præfert. 1326. nu. 26. oratorem ideo ad Regem Francorum mittit. ibid. Rex Siciliæ ea de re conſultus, ibid. miſſus ad Andronicum a Pontifice internuntius. num. 27. Cyprij Græci male de fide ſentiunt. ibid. aliqui infernum negant & purgatorium. num. 28. negant etiam ſanctorum ani-

INDEX.

animas cælo excipi vſque ad diem iudicij. ib. aliqui Euchariſtiam, niſi Conſtantinopoli deſcratur, dedignātur recipere. ib. nunnulli iumentis ægrotantibus eam porrignnt. ibid. data aduerſus impios apnſtolica imperia. nnm. 29. ex Græcorum diſcordia Turcæ potentia aucti. 1327. nnm. 52. Trapezantinus Imp. & alij Græci ad eccleſiæ cnniunctionem a Inanne XXII. excitati. 1329. num. 95. Græci a Turcis diuexati. 1330. nnm. 53. & 1332. nnm. 22. Imperator Græcorum Andronicus a Turcis oppreſſus. 1333. num. 17. redeundi ad eccleſiam Romanam conſilium concipit. ibid. ſolicitatus a Inanne Papa, vt ſchiſma & errores abijciat. ibid. pnnrificia ad patriarcham Græcorum adhortatio. num. 18. collapſum ob ſchiſma imperium orienrale. ibid. propoſitæ impendentes calamitates, ni reſipiſcant. ibid. nonnulli abbates Græci ad ſchiſmatis abrngationem proclines. ibid. decreti in Græciam apoſtolici legati. nu. 19. Turcæ in Græcos incurrunt. 1334. nu. 1. Ioannis Papæ pro Græcis ad eccleſię gratiam reuocandis ſtudium. ibid. pontificiæ ea de re literæ. num. 2. ſumpta a Pontifice ex illatis cladibus conuertendi Græcos occaſio. num. 3. decreti ab eo apoſtnlici internuntij. n. 4. quid ij egerint. ibid. Græcornm ſacerdotum inſcitia. ibid. ſchiſmaticorum inſana pertlnacia. n. 5. propoſita ex eccleſiarum coniunctione bona. ibid.

Granatenſis. decretum in eoa ſacrum bellum duce Ioanne Caſtellanæ regiæ principe. 1318. nnm. 36. in Murciam incurrunt. 1321. nu. 41. inſigni prælio a Inanne regiæ Caſtellanæ principe obtriti. 1327. nu. 41. in eos armorum ſocietatem coennt Caſtellæ, Luſitaniæ, Aragoniæ, & Nauarræ Reges. 1330. nu. 44. decreta ijs a Pontifice ſnbſidia. ib. & nn. ſeq. infeſtant Regem Aragonum. 1331. num. 29. Gallus & Boemus Reges de Ijs delendis conſilium capiunt. ib. excitis Afris Chriſtianos bello ingenti petnut. 1332. n. 21.

Gratia. an ſit terminus, vltra quem augeri gratia quis non poſſit. 1312. nu. 17. probatur non dari eiuſmodi terminum. ibid.

Gregorius X. miraculis clarus. 1326. n. 32. Placentini in ſanctornm catalogo eum annumerandum poſtulant. ibid. inſtitutum a Inanne XXII. de illius miraculis religioſum examen. ibid.

Gregorius patriarcha Armeniorum. ſpe auxilij ſuſtentatus a Clemente V. 1306. n. 13.

Gualcherus Caſtilioneus. Athenarum ducatus procuratnr inſtitutus, cæſo Gualrero Bcnna. 1314. n. 10.

Gualterus Brenna dux Athenarum. a Catalaua ſocietate dolo victus, cæſuſque. 1314. n. 8.

Gualterus dux Athenarum. præmiſſus a Carolo duce Calabriæ ad Florentiam adminiſtrandam. 1326. nu. 3. promulgat, Robertum Regem vacantis imperij in Iralia adminiſtratorem. ib. Athenas recuperare meditatur. 1330. n. 54. indulgentiæ cum ſecuturis propoſitæ. ib.

Gualterus dux Breuenſis. in Achaiam expeditionem dncit. 1331. num. 30. nulla re geſta recedere coactus. ib.

Gualterus pſeudominorita. arcanæ coniurationis in Inannem XXII. adminiſter. 1334. n. 31. & 32.

Guecelo e Camino. Manfredum Feltrenſem epiſcnpum ex inſidijs necat. 1323. num. 23. defigitur anathemate. ib. breui perit. ib.

Guelfi. id factionis nnmen profeſſi cæſi Mediolani. 1311. n. 2. in Henricum VII. rebellant. n. 3. Arnaldus creatus legatus ad eos Henrico conciliandos. n. 21.

Guibertus Corrigianus. Parmæ ab Henrico VII. præfectus. 1311. n. 23.

Guido Flandrenſis. ab Henrico VII. ad Clementem miſſus pro imperiali corona poſcenda. 1309. n. 10.

Guido Turrianus. Mediolanenſi tyrannide potitus Vicecomites exagitat. 1310. n. 17. tergiuerſatur Henricum VII. venientem pro corona ferrea excipienda in vrbem admittere. ib. volens nolenſque vrbis poteſtatē illi reſtituit. ib. concitata ſeditione poſt aſperam pugnam pellitur. 1311. n. 2. incenſum inde bellum n. 3.

Guido epiſcop. Ferrarienſis. Ferrarienſium nomine pontificium in eam vrbem imperium profitetur. 1310. n. 23. ius vrbis poteſtatemque noua pactione in Pontificem transfert. n. 25.

Guido epiſcop. Cameracenſis. a Clemente V. iuſſus excipi a ciuibus vacuo imperiali ſolio, quamuis Cæſari fidem non obſtrinxiſſet. 1313. n. 37.

Guido Tarlatus epiſcop. Aretinus. crucem argenteam & duo angelorum ſigna argentea tranſmittit Pontifici. 1318. nu. 40. commendatur illi in ſomnis a Virgine congregatio recens S. Mariæ Montisoliueti. 1320. n. 50. primis ordinis conditoribus amictum album tribuit. ib. tuendi iuris cæſarei ſpecie eccleſiam oppugnat. 1324. nnm. 20. promulgari iuſſa edicta in enm confecta. 1326. nu. 4. vetera ſcelera in eccleſiam nouis cumulat. ib. exauctorato ſuffectus Vbertinus. ib. Sacconi opera Tifernum eripit Pontifici. 1324. nu. 20. coniurat cum perduellibus Gibellinis. ibid. damnatus iudicio. ibid. Cortonenſis epiſcopatus ipſius odio ex Aretino diuulſus. ibid. damnatus a Pontifice. 1327. n. 2. Ludouicum ferrea corona Mediolani cingit. n. 3. coram Ludouico a Caſtrucio proditionis accuſatur. num. 18. concepto ex dedecore dolore, morbo iecali corripitur. ib. pœnitet illum acerbiſſime rebellaſſe Pontifici. ib. & n. 53.

Guido Polentanus. tyrannidem Rauennæ, cæſo Raynaldo cum fratre, inuadit. 1322. n. 4.

Guido Carmelita epiſc. Maiorica ſcriptor. ad Elnenſem in Catalonia epiſcopatum traductus. 1331. n. 7. Bernardum Fuſcerium pſeudominoritam plurium hæreſeon reum comprehendit. nu. 8. cenſor fidei acerrimus. 1332. nn. 28. inſectatur Fraticellos. nu. 31.

Guigo delphinus Viennenſis. bellum gerit cum Sabaudo. 1333. nu. 22. indictas a Pontifice inducias infringit. ib. miſere perit. ib. oſtenditur diuinitus puniri ob adulteria. ib. Robertus frater illi ſuccedit. ib.

Guillelma meretricula. fingit, Spiritum ſanctum in ipſa mulicbres artus induiſſe. 1324. num. 9. vna cum Manfreda flammis exuſta. ib. ſequaces habuit. ib.

Guillelmus Arrufati. purpura ſacra ornatus a Clemente V. 1305. nu. 14.

Guillelmus Villonouanus Minorita. creatus epiſcopus ad fidem inter Tartaros amplificandam. 1307. n. 29.

Guillelmus Nogaretus. varijs fucis patratum in Bonifacium VIII. ſcelus excuſat. 1311. nn. 29. multis eccleſiaſticis pœnis affectus ad ſcelus expiandum. n. 50.

Guillelmus Petri ordinis Prædicatorum. creatus presbyter Cardinalis tit. S. Cæciliæ a Clemente V. 1312. n. 54.

Guillelmus e Mandagoto Aquenſis archiepiſcop. creatus Card. epiſcopus Præneſtinus a Clemēte V. 1312. n. 54.

Guillelmus Teſta. creatus Card. tit. S. Cyriaci in Thermis. 1312. n. 54.

Guillelmus epiſcop. Trecenſis. miſſus nuncius a Ioanne XXII. in Siciliam vtramque. 1317. nu. 17. cenſuras Friderico Regi ob non reſtituta Roberto Calabriæ loca occupata incutit. nu. 18. a Friderico controuerſas arces Pontificis arbitrio tenendas accipit. n. 19. Roberto reſtituit. ib.

Guillelmus Cardinalis epiſcop. Sabinenſis. in Hiſpanijs legatus. 1320. n. 41. cenſuras Ioanni Manueli principi, vt tutorium Regis munus exueret, intendere iuſſus. ibid. pacem adducit. 1322. nu. 17. 18. Valliſoletanum concilium celebrat. ib. præcipua eius ſtatuta. ib.

Guillelmus Soltanienſis archiep. creatus archiepiſcopus ad Armeniæ inferioris populos erudiendos. 1323. n. 7.

Guillelmus Ocbamus Minorita. poſtulatus

latus

latus iudicio a Ioanne XXII. A.1325. nu. 62. ad Ludouicum Bauarum & antipapam fugit. 1328. n. 62. refertis hæreſibus libris Michaelis Caſenatis ſubſcribit. ib. vocatur hæreſiarcha a Pontifice, & ſcripta referta hæreſibus ediddiſſe arguitur. 1330. n. 30. obijcitur Ludouico Bauaro, fautorem ſe hæreticorum in eo homine fouendo præbere. ib. inſtitutum aduerſus illum a Minoritis iudicium in Perpinianenſibus comitijs. 1331. n. 15. obiecta illi crudelitas rabida in ſodales Minoritas. ib. obiectæ item quatuor infandæ hæreſes. ib. lata in eundem ſententia. ib. refelluntur recentiores, qui hominis hæretici patrocinium ſuſcipiunt. ib.

Guillelmus archiep. Bituricenſis. vrget apud Ioannem XXII. conſecrationem memoriæ B. Philippi prædeceſſoris ſui. 1323. n. 67.

Guillelmus archiep. Viennenſis. ad pacem inter Gallos & Anglos conciliandam miſſus. 1326. n. 11.

Guillelmus deſignatus epiſcop. Lucenſis. illi indagandi antipapæ fabula data prouincia. 1330. n. 2. & illius adigendi ad hæreſim & ſchiſma damnanda. n. 9. & eius cenſurarum nexu liberandi. ib.

Guillelmus e Cigijs epiſc. Tauriſienſis. miſſus ad Perſas. 1330. n. 56.

Guillelmus ſacerdos Taurinenſis. cæſus a Vvaldenſibus. 1332. n. 31.

Guillelmus Minorita. apud Tartaros affectus martyrio. 1333. n. 44.

Gundiſaluus archiep. Toletanus. creatus a Clemente V. in Granatenſi expeditione. A.S.L. 1309. n. 26.

Gymnaſia. de ijs conſtituendis agit Ioannes XXII. cum Armenijs. 1318. n. 15. & 16. vid. *Academia*.

H

HAbere. vid. *Dominium*.

Habitus ſupernaturales. an infundantur pueris in baptiſmo, controuerſum in concilio Viennenſi. A.1312. n. 20.

Hereſes. Heretici. Dulcinus hæreſiarcha plures inficit. 1305. num. 18. vid. *Dulcinus*. Neſtoriani apud Indos. num. 19. Beguardorum hæreſis damnata in ſynodo Colonienſi. 1306. n. 18. fœdi illius errores. ibid. fidem catholicam ſe defenſurum, & hæreticos perditurum pollicetur nouus Romanorum Rex. 1310. n. 3. Arnaldus e Villanoua errores diſſeminat. nu. 39. metu inquiſitorum in Trinacriam fugit. ibid. fluctibus perit. ibid. ſpurca hæreſis ex Dulcini propagine in omne libidinum genus effuſa. 1311. num. 66. dicebatur libertatis ſpiritus. ibid. Clementis V. ad illam excindendam ſtudium. num. 66. &c. de exordio huius hæreſis. n. 71. & 1312. n. 17. §. Quod vero propagata quo auctore. ibid. aucta a Segarello. ibid. hæreſis, quod lex euangelica non ſit lex veræ libertatis. A.1311. nu. 71. decreta inquiſitio in hæreticos in concilio Viennenſi, 1312. num. 21. hæreſes Marſilij e Padua. 1313. nu. 19. Pontificis auctoritatē euertere conatur. num. 19. variæ Fraticellorum ſectæ. 1317. num. 56. vid. *Fraticelli*. hæretici ad eccleſias perfugientes priuilegio aſyli carent. 1317. n. 61. Arnaldi e Villanoua errores damnati. num. 62. nouę hereſes in Boemia & Polonia ſerpunt. 1318. num. 43. pontificia ſtudia in ijs excindendis. ibid. epiſcopus Cracouienſis inertiæ de ea re a Ioanne XXII. perſtrictus. ibid. & num. ſeq. Reges excitati ad illos euertendos. eod. nu. 44. Rex Boemiæ hæreticos flammis damnat. ibid. nonnulli Lollardi ſimiliter exuſti. num. 44. hæreſes pſeudominoritarum. n. 45. &c. Henricus e Cena hæreſiarcha. eod. n. 45. quatuor pſeudominoritæ flammis traditi. num. 53. culti a ſequacibus vt martyres. ibid. alij etiam addicti incendio. ibid. ſerpentem in Græcia hæreſim excindi iubet Pontifex. num. 57. renouatæ in hæreticos veteres leges. 1319. nu. 14. hæreſis in Boſnia graſſatur paſtorum inertia. ibid. præcipui errores, qui ibi ſerpebant. ibid. Pontificis in ijs excindendis ſtudia. ibid. ſuſpecta ſcripta rigide interpretanda. nu. 24. Philibertus Vvaldenſis apud Auxitanos affectus ſupplicio. 1320. n. 19. de Bizochiorum ſecta. 1321. nu. 18. vid. *Bizochij*. Guillelma meretricula fingit Spiritum ſanctum in ipſa incarnatum. 1324. num. 9. flammis exuſta Mediolani. ib. ſequaces habuit. ib. Manfreda, quæ in eam crediderat, exuſta. ib. carnis reſurrectio negata a Matthæo Vicecomite. ib. impia inter Minoritas ſpiritualium ſecta excindi iuſſa. 1325. num. 27. Boſnia contaminata hæreticis. num. 28. expurgandæ illi dat operam Pontifex. ibid. Cypriorum variæ hæreſes. 1326. num. 28. Marſilij & Ianduni hæreſiarcharum hæreſes. 1327. num. 27. &c. confutatæ & damnatæ a Ioanne XXII. ib. vid. *Marſilius e Padua*. hæreſis Franciſci Aſculani. 1327. num. 46. ipſe exuritur. ibid. Carolus Vngariæ Rex hæreticos inſectatur. num. 48. Echardus hæreſiarcha. 1329. n. 70. damnati eius errores. ibid. pontificię in excindendis hæreſibus curæ. 1331. num. 1. & 1332. nu. 28. vid. *Iacobus Peyt*. vid. *Petrus Ioannis Oliui*. *Pſeudominorita*. & *Tertij ordinis S. Franciſci fratres*.

Haſtiludia. vetita a Clemente V. 1313. num. 6. viri nobiles eiuſmodi ludis addicti. n. 8. ſecuta inde mala ingentia. ibid. ludicris ijs certaminibus affuturis pœnæ obiectæ. nu. 8. vetita haſtiludia Auinione. A.1327. n. 50.

Hebraica lingua. linguę Hebraicæ ſcholæ aperiri iuſſæ a concilio Viennenſi. 1312. n. 21.

Heduuiges Regina Poloniæ. religioſæ vitæ ſe addicit. 1333. n. 30.

Helionus. princeps Rhodiorum equitum in conſiſtorio deſignatus. 1319. nu. 11. componit ſuas cum Hugone Rege Cypri controuerſias. 1328. n. 86.

Henricus Rex Cypri. publicæ rei adminiſtratione deijcitur. 1306. num. 5. diſſidia cum fratre Almarico exercet. 1308. n. 37. pro componenda controuerſia in iudicium vocatus. ib. Famaguſtam firmare propugnaculis decernit. num. 38. pellitur in Armeniam. ib. in regnum reuocatur. ib. bellum gerit cum Rege Armeniæ. 1318. num. 17. Genuenſes vetiti in eum pārare claſſem. ib. illum inter & Genuenſes agitatum concordiæ colloquium. 1319. nu. 9. Armenijs a ſoldano oppreſſis opem fert. 1322. n. 35. & 1323. num. 11. eiuſdem barbari iras in ſe concitat. ib. iuuatur a Pontifice decumano auro. ib. cum Leone Rege Armeniæ de nouo fœdere paciſcendo agit. n. 13.

Henricus dux Carinthiæ. eligitur Rex Boemiæ. 1306. n. 16. ab Alberto Rege Romanorum regno depellitur. ib. diuina in illum vindicta ob Tridentinam eccleſiam oppreſſam. nu. 17. Boemiæ regnum extincto Rodulpho recuperat. 1307. n. 26. pellitur a Ioanne Lucemburgenſi. 1310. n. 1.

Henricus dux Glogouienſis. a nonnullis Polonis ad regnum vocatus. 1306. n. 17.

Henricus archiep. Colonienſis. ſynodum Coloniæ aduerſus Beguardos cogit. 1306. nu. 18. damnat eorum errores. ib.

Henricus Lucemburgenſis. creatus Rex Romanorum. 1308. num. 19. &c. vt Clementis V. induſtria id faſtigium ſit aſſecutus. num. 20. Aquiſgrani a Colonienſi archiep. corona redimitus. 1309. num. 9. ſolicitatur a Gibellinis, vt in Italiam accedat. ib. mittit ad Clementem oratores pro aſſerendo cæſareo iure, poſcendoque imperiali diademate. nu. 10. eius literæ ad Pontificem. ib. fidem oratorum opera illi obſtringit. n. 11. quibus verbis ea ſacramenti formula concepta fuerit. num. 12. confirmatur Cæſar a Clemente. num. 13. conſtituta illi pro diademate excipiendo dies. ib. pontificiæ ea de re literæ. ib. iuſſi clientes imperij ei obtemperare. ib. admonitus mutuam gratiam reponere eccleſiæ. n. 14. Ioannem filium Regem Boemiæ creat. 1310. num. 1. pellit Henricum Carinthium. ib. Germaniam pacat. num. 2. meditatur Italicam

ſicam expeditionem. ib. pollicetur,
fidem carbolicam ſe defenſurum,
ac pesditurnm hæreticos. nnm. 3.
ditionis eccleſiaſticæ iura aſſerit. n.
4.& 5. iterumque confert. num. 6.
clientes eccleſiæ ruendos ſpondet.
num. 7. ſolemni ritu hæc ſacramen-
ro confirmat, ib. ea de re ipſius li-
reræ. ib. & ſup. num. 3. &c. ſolicita-
rur a Gibellinis. num. 8. oratores ad
Italos mittit, ingenrique ſpe mul-
cet. ib. & num ſeq. Pontifex illi vni-
uerſos clientes imperij conciliare
annititur. num. 9. &c. Arnaldum
Card. legatum, vt faciles aditus illi
muniat, decernit. n. 15. præſules faue-
re Henrico iubet. ib. Thomas Card.
Arnaldo pro comirando Henrico
ſuffectus. n. 16. aduentu ſuo Italiam
turbis miſcet Henricus. ib. de Florē-
tinis orarores Lauſanam non mit-
tentibus queritur. ib. Mediolano
Lucæ Fliſci Cardinalis opera poti-
tur. num. 17. Guido Turrianus ſe
illi ſubmittit. ib. Inſubria ferme
vniuerſa ad ipſins procumbit obſe-
quium. ib. Mediolani ferrea coro-
na redimitus. A. 1311. nu. 1. ob ex-
torſiones Gibellinorumque ſtudia
odia ac ſeditionem in ſe concitat. n.
2. paſſim apud Inſnbres in eum coi-
riones factæ. num. 3. ſuos proceres
ob auerſa nimia acerbitate populo-
rum ſtudia caſtigat. num. 4. bellum
Cremonenſibus indicit. num. 5. Pa-
duam Clementis Papæ opera ad
ſuum reuocat obſequium. num. 5. a
Venetis ſubſidia ac munera pro co-
ronatione celebranda accipit. ib. a
Clemente imperrat quinqne Car-
dinales legatos ad imperiale diade-
ma ſolemni pompa ipſi imponen-
dum, num. 6. qui ritus in ea cele-
britate decreti ſint a Clemenre. nu.
6. &c. monitus ſacramenta, qui-
bus ante Italicam expeditionem
Treuirenſi archiep. & Molano in-
ternuntio ſe deuinxerat, poſt coro-
narionem repetere. num. 19. datus
illi comes legatus ad populos in eius
obſequium adducendos. num. 21.
Brixiam Lucæ Fliſci Cardinalis ope-
ra in deditionem accipit. num. 23.
Gennæ excipitur, ac Ligures reſti-
ſtituit imperio. ib. monitus, vt Ge-
nuenſes cnm Saracenis ſentientes
contra Rhodios reprimat. num. 76.
obſtringit ſe ad expedirionem Syria-
cam conficiendam. 1312. num. 22.
magno ſuo malo Roberti Regis af-
finitatem fœduſque repellit. num. 32.
Robertus in eum Guelſorum patro-
cinium ſuſcipit. ib. quæ vrbes parue-
rint Henrico, & quæ rebellarint. ib.
Genua Piſas claſſe applicat. ib. Ro-
mam ingreditnr. num. 33. potitur
Vrbis parte. ib. oratores ad Rober-
tum ad impetrandum aditum ad S.
Petri baſilicam mittit, repulſamque
patitur. ib. Romanos proceres exce-
ptos conuiuio oratione ſibi deuin-
cire nititur. num. 34. horum ali-
quos addicit cuſtodiæ, ab alijs obſi-
des exigit. ib. plura cnm Vrſinis
confert prælia. ib. ab ijs magna ſtra-
ge propulſatur. ib. ſolicitat Cardina-
les, vt ab ipſis in baſilica Varicana
inſigni auguſtali exornetur. nu. 36.
reluctantes, commota in ſeditionem
plebe, cogere vi parat. ib. Romanis
tributa imponit. ib. ijs ad ſeditio-
nem pronis, ſibi temperat & a Iu-
dæis tantum exigit. ib. profitentur
Cardinales, ſe non ſponte, ſed vi illi
imperialia inſignia in Lateranenſi
baſilica conferre. ib. auguſtalibus
ornamentis Laterani redimitnr. ib.
literas de correpto auguſtali inſigni
ſpargit. nu. 37. cauet publicis literis
iuri Romanæ eccleſiæ ob omiſſos ri-
tus Pontifici tantummodo in coro-
nationis celebritate exhibendos.
num. 39. alijs literis ante Italiæ in-
greſſum promiſſa, ac nuncupata
ſacramenta confirmat. num. 40. vid.
Imperator. monetur a Pontifice vi
ſacramenti fidei præſtiti, vt pacem
cum Roberto Rege componat. nu.
44. profitetur palam ſacramentum
fidei ſe Pontifici non præſtitiſſe. ib.
arguitur perfidiæ ſuis verbis & lite-
ris. ib. & num. 45. 46. iuſſus a Cle-
mente Roma excedere. nu. 47. cin-
ctus anguſtijs copias in Etruriam
mouet. ib. ab Aretinis magnifice
excipitur. ib. in ius vocat Rober-
tum Regem. ib. monetur a Clemen-
te Papa, vt Genuenſes a Cypro inua-
denda abducat. A. 1313. n. 11. iudicio
agit in Florentinos. ib. ſententiam
in Robertum Regem Siciliæ pro-
nuntiat. num. 52. diſſenſionis cau-
ſam in eundem deriuat. ib. illatas a
Roberto iniurias recenſet. num. 13.
& ſeq. capitali damnat ſententia.
num. 55. einſdem ſententia reſciſſa a
Clemente, n. 16. & ſeq. ingentem
claſſem adornat. num. 20. ve-
tatur intentato anathemate oppu-
gnate Neapolitanum regnum. n. 21.
ſpreto anathemate accingit ſe inua-
dendæ citeriori Siciliæ. num. 22. in
ipſo conatu diuinitus opprimitur.
nu. 24. refellitur fabella de veneno
in Eucharistia ei propinato. ib. cauſę
mortis naturales. num. 25. eius elo-
gium. n. 26. alij næui. ib. perfidia
in affectando Vrbis dominatu. ib.
periurium multiplex in præſtitis ſa-
cramentis infringendis. num. 27.
cupiditas in inuadendis alienis. ib.
doli inſignes. ib. impudentia in ne-
gando præſtitum a ſe fidei ſacramen-
tum Pontifici. num. 18. eius obitus
maximos animorum motus attulit.
n. 29.
B. Henricus Taruiſinus. pie moritur.
1315. n. 4. campanæ diuinitus pulſa-
tę, ſuauiſſimo edito concentu, plebē
ad eius funera, euocant. ib. coruſcat
miraculis. ib. fundens preces imbre
effuſe cadente nō perluitur. 1315. n. 4.
Henricus magiſter cruciferorum. multa
cū Lithuanis bella gerit. A. 1317. n. 50
Henricus Ceua. hæreſiarcha & Franci-
ſcanæ diſciplinę apoſtata. 1318. n. 45.
fœdi eius errores. ib.
Henricus Auſtriacus. a fratre Frideri-
co Cæſare electo cum expedito
equitatu miſſus aduerſus Matthęum
Vicecomitem. 1325. num. 10. ab-
nuit pugnare pro aſſerenda Rober-
to Siciliæ Regi vicaria præfectura
imperij apud Inſubres. ibid. abſce-
dit in Germaniam. ib. cum Frideri-
co fratre a Ludouico Bauaro capi-
tur. n. 14.
Henricus dux Magnopolenſis. Roſto-
chium Chriſtophoro Regi reſtitue-
re abnuit. 1323. num. 22. intentatæ
illi, flagirante Chriſtophoro, cenſu-
ræ. ib.
Henricus Goritiæ comes. Taruiſio poti-
tus inter nuptiales epulas veneno
ſublatus. 1323. n. 83.
Henricus archiep. Colonienſis. ſuccedit
Matthiæ. 1329. n. 73. iubetur Echardi
hæreſiarchæ errores excindere. ib.
aduerſus Treuirenſem ope Pontifi-
cis principatui aſſertus. 1333. num.
29.
Henricus dux Bauariæ. a Gallo & Boe-
mo mulcetur imperij ſpe. 1334. n. 23.
illum inſectatur Ludouicus Bauarus.
ib. deſertur iactaſſe, ſe vna cum Gal-
lo & Boemo Ludouicum ad ceden-
dum adacturum. n. 33.
Heraclea. a Mauris erepta Hiſpanis.
1333. n. 20.
*Heruæus ordinis Prædicatorum magi-
ſter*. defendit religioſos & iuriſdi-
ctionē eccleſiaſticam aduerſus Ioan-
nem e Poliaco. 1321. nu. 33. con-
ſultus a Pontifice ſcribit de pauper-
tate euangelica aduerſus Fraticellos.
1323. n. 58.
Heruuartus. fruſtra Ludouicum Baua-
rum excuſat. 1324. n. 32. refellitur
pag. 1325. nu. 6. traducendi Ioan-
nis XXII. & commendandi Bauari
partes arripuit. 1328. n. 36.
Hiberni. *Hibernia*. ſedis Apoſtolicæ
beneficiaria Hibernia. 1316. nu. 24.
& 25. & 1320. nu. 42. Eduardus II.
paciſcitur cum Pontifice de ſoluen-
do deinceps cenſu a patre, & a ſe
non ſoluto. 1316. num. 24. & 25.
Hiberni ſentientes cum Roberto
Bruſio cenſuris percuſſi. 1317. n. 42.
reſpondent, ob Eduardi II. tyran-
nidem arma ſumere ſe compulſos.
nu. 44.
Hierarchia eccleſiaſtica. nefandus error
Marſilij & Ianduni contra illam ad
Ludouici Bauari gratiam. 1327. nu.
32. confutatur grauiſſimis argumen-
tis. ibid. defenſa a Bertrando epi-
ſcopo Eduenſi aduerſus Petrum e
Cunerijs. 1329. n. 75. vid. *Romanus
Pontifex*.
Hieronymus epiſcopus Caphenſis. con-
uerſioni infidelium egregiam dat
operam. 1320. num. 4. primus eius vr-
bis

Digitized by Google

bis epiſcopus . A.1322. nu. 45. eius epiſcopatus limites. ib.

Honuphrius decanus Meldenſis pontificius internuntius. Venetos a Ferraria occupanda abſterrere nititur. 1309.nu.6.

Hoſpitalarij equites S. Io. Ieroſolymitani. eius ordinis magiſter excitus a Clemente . V. pro agitandis Syriacæ expeditionis conſilijs . 1306. num. 11. Rhodum Hoſpitalarij inuadunt . num. 12. miſſi cum exercitu a Clemente pro ferendis Armeniæ & Cypro ſuppetijs, muniendoque in terram ſanctam expeditioni itinere . 1308. num. 32. &c. transfretant in orientem. 1309.n. 35. excipiendæ eos ſequentium multitudini claſſis nõ ſuffecit. ib. aduerſis ventis repulſi in Sicilia hybernant.ib. Rhodum expugnant. 1310. num.43. intercipiunt Genuenſes , vetitas merces Saracenis ſpe quæſtus inferentes .1311.n.74. a Madachia Saraceno ob id, inſtigantibus Genuenſibus,magnis damnis affecti . ib. Templariorum bona addicta Hoſpitalarijs. 1312. num.6. excepta ea , quæ in Hiſpanijs erant . ib. pro recuperandis Templariorum bonis priſtinas opes profundunt . num. 7. eorum bona ad calculos redigi iuſſa a Clemente Papa, diſcuſſumque quot equites ſuſtentare poſſent. num. 8. Balearica Templariorum prædia ijs attributa. 1313. num. 37. iuſſi munera , ad quæ obſtricti erant Templarij , obire . ib. coniurant in Fulconem Villaretum ordinis principem.1317.n.35. Mauritium e Pagnaco illi opponunt . ib. Helionus eorum magiſter deſignatus . 1319. n. 11. ad Antiochetam & Siquinum in Armenia dono accipienda defendendaque in barbaros ſolicitati . 1332. num. 24. fœdus ineunt cum Pontifice , Gallo & Siculo Regibus , Venetis & Cypri Rege aduerſus Turcas. 1333. num. 14.

Hoſtaſius . Rauennæ tyrannidem , cæſo Raynaldo , inuadit . 1322. nu. 4.

Hugo Rex Cypri . monitus a Ioanne XXII. vt cenſorem fidei fulciat aduerſus Neſtorianos, Iacobitas , & Græcos , negantes infernum & purgatorium , vel ſanctorum animas cælo excipi vſque ad finem iudicij , vel porrigentes Euchariſtiam iumentis ægris . 1326. num. 28. controuerſiam cum Genuenſibus exercet . 1328. nu. 86. pontificia opera , diſcuſſa expeditio, quæ in eum parabatur. ib. componit lites ſuas cum Rhodijs . ib.

Humbertus archiep. Neapolitanus. iuſſu pontificio inquirit de miraculis S. Thomæ Aquinatis. 1321. n.32.

B. Humilitas . pie moritur . 1310. nu. 47.

Humilitas . Franciſcus Dandulus orator Venetus iniecta collo catena ſe ad Clementis V. pedes abijcit . A.1313.n.33.

Humanitas Chriſti. vid. *Chriſtus* .

Hunifridus comes Arundeliæ . ob nimiam Spenſeriorum gratiam coniurat in Eduardum. 1322.n.20.haſta perfoſſus perit . ib.

S. Hyacintus. infans eius ope ad vitam reuocatus.1331.n.42.

Hypocritæ . duorum hypocritarum fraudes . 1312. num. 17. §. ſecundus. error alterius . ibid. §. Begardi ergo iſti. de alio qui Euchariſtiam non adorabat. ibid. num. 18. §. In Vrbe.de meretrice ecſtaſes diabolicas patiente . ibid. §. Inſignis. de hypocritarum eius temporis ſpurcitijs . §. ſeq. ſimulata hypocritarum virtus in vitia degenerans. 1317.nu. 58.59.

I

IAcobitæ. negant in Chriſto duas naturas .A.1326. nu. 28. cenſura fidei in hos exerceri iuſſa a Ioanne XXII. ib. ad dogma orthodoxum amplectendum ſolicitati. 1330. n.57.

S. Iacobi equeſter ordo . eum redintegrare ſtudet Ioannes XXII. 1317.n. 40.

Iacobus Rex Aragonum. mittit ad Clementem V. oratorem pro ſanciendis regni Sardici iuribus . 1305. n.8. repulſam paſſo oratore,præſens apud Montempeſſulanum in pontificis verba iurat. ib. literas regias de re geſta conſcribit . ib. eiuſdem tituli . ib. decumas ſacerdotiorum a Pontifice eblanditur . num. 10. clientelarem ſponſionem iterum Clementi poſt acceptum inſigne ſacroſanctæ poteſtatis nuncupat. 1306. num. 10. miſſi ab eo procuratores ea de cauſa . ib. confirmata illi Sardiniæ & Corſicæ iura.ib. Templarios , qui in arces confugerant , ad deditionem compellit, cogitque pontificium iudicium ſubire. 1309. nu.3. queritur, Bonifacium VIII. a Franco Rege iudicio hæreſeos poſtulari . num. 4. comparat ſe ad comparandam Sardiniam . 1309. num. 24. retardatur muneribus ab ea expeditione . ib. paciſcitur cum eo Pontifex de Piſis Ilbaque Piſanis aſſentientibus iure fiduciario tradendis. ib. aduerſus Granatenſes vertit impetus. ibid. decumas triennales in illius belli ſumptus obtinet. num. 25. Septam præfecti opera expugnat . num. 27. Almeriam obſidet . ib. obſidionem ſoluere cogitur . num. 32. ad Sardiniam bello comparandam biennales decumas a Clemente Papa obtinet. num.36. rogatur ab eo, vt regio edicto Catalanam ſocietatem graſſantem in catholicos ex Attica diuellat. 1314. num. 8. miſſis oratoribus clientelarem ſponſionem Ioanni XXII. acceptæ Sardiniæ & Corſicæ apoſtolica beneficentia ergo exhibet A. 1316.n.27. interpretem concordiæ ſe gerit ad conciliandos vtriuſque Siciliæ Reges . 1318. num. 31. Fridericum fratrem cum Roberto Rege conciliare nititur. 1321. num. 40. liberandis captiuis piam dat operam . num. 16. Alfonſi filij virtute Sardiniam ex parte occupat . 1323. num. 37. vniuerſam, excepta Calari,ſibi ſubijcit. 1324. num. 34. parta Sardinia, cenſu liberari poſtulat ab Apoſtolica ſede. ibid. & num.35. ingratus eius in ea re animus . ib. remiſſa ei ad decennium cenſus pars . num. 36. Balearicum regnum , mortuo Sancio , affectat. num. 36. acceptam Pontifici Sardiniam refert . 1325. num. 17. de remiſſo ad decennium dimidio cenſu gratias agit . num. 18. cauet iuri pontificio,id beneficium ſucceſſoribus Pontificibus fraudi non futurum . ib. armorum vim aduerſus Ludouicum Bauarum Pontifici defert . 1327. num. 39. monitus detuendis iuribus eccleſiæ Taraconenſis. ib. obſtet ne Rex Balearis cum magna te Aragonio certamine ſingulari dimicet. ib. Iacobi mors . ib. idem ſanxit Cataloniam , Valentiam,& Aragoniam non diuidendas. ibid.

Iacobus Columnenſis . Cardinalium cœtui a Clemente V.reſtitutus.1305. n. 14.

Iacobus Arnaldi de Oſſa Caturcenſis epiſcop. Auinionenſis. ad Philippum Regem a Clemente miſſus. 1310. n.33. data illi imperia excipiendi dicta teſtium , qui Bonifacium VIII. hæreſis accuſarint. num. 38. creatus Cardinalis epiſcopus Portuenſis a Clemente V. 1312. num. 54. renuntiatur Pontifex . vid. *Ioannes XXII.*

Iacobus Molai Templariorum magiſter . ob reuocatam confeſſionem in tormentis editam flammis exuſtus . 1313.n.39.

Iacobus de Via Ioannis XXII. nepos . creatus Cardinalis tit. SS. Ioannis & Pauli.1316. nu. 20. breui extinctus . ib.

Iacobus epiſcopus Cabanenſis . miſſus in occidentem ab Oſſinio Rege Armeniæ pro implorandis ſuppetijs. 1317. nu. 35. fidem orthodoxam a Ioanne XXII. propoſitam profitetur . 1318. num. 8. docetur, ſacramentum confirmationis ab epiſcopis tantum conferendum. n.9. ab ijſdem tantum conficiendum ſacrum chriſma .

Iacobus ſceptri Aragonici heres . transfuſis in fratrem Alfonſum regni iuribus, Calatrauæ diſciplinam profitetur. 1319.n.29.

Iacobus Minorita. a Saracenis ob fidem

in flammas iniectus. A.1319.n.31. in ijs illæſus Deum laudat.ib. ferro necatur.ib.

Iacobus Nouellus Furnerius epiſcopus Mirapiſcenſis Cardinalis. ſcribit in pſeudominoritas & Fraticellos. 1323. num. 63. creatur presbyter Cardinalis tit. S. Priſcæ a Ioanne XXII. cui poſtea, accepto Benedicti XII. nomine, in pontificatu ſucceſſit. 1327. num. 55. Ioannis literæ ad ipſum tum datæ. ibid. de pluribus quæſtionibus iuſſu Ioannis XXII. ſcribit. 1333. nu. 59. &c. vt parto pontificatu ſcripta diſcuti a theologis voluerit. n.69. ea cenſuræ eccleſiæ ſubiecerit. ib.

Iacobus Rex Balearis. ſuccedit Sancio in regno illo. 1324. num. 36. eius principatus affectatus ab Aragone. ib. eiuſdem clientela ſuſcepta a Pontifice. ibid. a magnate Aragonio prouocatur in certamen ſingulare. 1327. nu. 39. Pontifex ſcelus diſturbat. ib. fœdere iunctus Aragonio aduerſus Ligures. 1331. num. 27. cum Gaſtone Fuxi comite bellum gerit. ib. impetratæ inter vtrumq; induciæ a Pontifice. num. 28. varijs excurſionibus ab Afris vexatus. n. 29.

Iacobus princeps. Balearicum regnum religioſæ vitæ amore abijcit. 1324. num. 36.

Iacobus Peyt latronum princeps. Flandriam fœdat cædibus, & clerum crudeliter inſectatur. 1326.n.4. obtruncatur.ib. eius memoria damnata hæreſeos. ib.

Iacobus Sabellus. Ludouico Bauaro facit, vt Vrbe potiatur. 1328.n.1.

Iacobus Albertus Caſtellanus epiſcop. exauctoratus. imperiali inunctione linit Ludouicum Bauarum. 1328. n. 3. creatur ab antipapa pſeudocardinalis. n. 43. in Germania pſeudolegatum agit. n.28.

Iacobus Columna. præſente in Vrbe Ludouico Bauaro, pontificiam in eum ſententiam promulgat. 1328. n.20.

Iacobus Duglaſſius. cor Roberti Regis Scotiæ, vti cauerat teſtamento, ſecum defert in prælio aduerſus Saracenos. 1329. n.81. in prælio occumbit. ib.

Iadera. a Venetis deficit ad Vngaros. 1311.n.73. datum Regi Vngaro de iure controuerſo a Petro Gradenico reſponſum. ib. ad Venetam ditionem reuocata a Ioanne Superantio duce. 1321.n.45.

Iandunus hæreſiarcha. vna cum Marſilio plures hæreſes ad Cæſarum gratiam fingit. 1327.nu.1. eius patrocinium arreptum a Ludouico. nu.21. quæ fuerint eæ hæreſes, vtque a Pontifice confutatæ. n.29. &c. damnatur decretoria ſententia. num.35. comparatur beſtiæ ex abyſſo prodeunti. 1328. n.7. data legato illius comprehendi prouincia. num.10. vid. *Marſilius e Padua, & Iandunus*.

Idola. nonnulli idolorum & dæmonum cultui in Italia ſe mancipant. A. 1321.n.38. promulgata in eos ſacra militia. ib. Templarij idololatria ſe contaminant. 1308. nu. 2. & Recinetenſes. 1321. n.38. funditus delentur. 1322. n.3. vid. *Dæmones*

Ieiunium. damnatum a Begardis. 1312. n.17. §. *Secundus error*. quadrageſimale ſpretum a Lollardis. 1318. nu.44. quam infames alios errores addiderint hi hæretici.ib.

Ierarchia. vid. *Hierarchia*.

Ieſu Chriſti militia. inſtituta in Luſitania. 1319.n.29.

Ignis. igne ereptus iuuenis, qui ſe Deiparæ commendarat. 1320.n.51.

Imagines ſanctorum. violator imaginis Vvenceſlai pie functi cæcitate percuſſus. 1305.n.15. Ioannes e Montecoruino eccleſiæ Cambalienſis conditor ob ſacras imagines neophytis in templo propoſitas commendatur. 1307.n.30. imago S. Georgij præſagia excindendi Conſtantinopolitani imperij dat. 1321. nu. 16. imagines magico carmine confictæ ad necandum Pontificem & Cardinales. 1317. n.52. & 53. item ad necandum Carolum IV. Regem Francorum. 1327.n. 44. in magos huiuſmodi imagines ſtructores inquiri iuſſum. n.45. imagines baptizatæ a magis. 1318.n.57.

Impeccabilitas. ficta a Beguardis. 1312. n. 17. inſana erroris probatio. ibid. confutatur ea conficta impeccabilitas.ib.

Imperator. Imperium. confirmata a Clemente V. Henrici Imperatoris electio. 1309.n.11. &c. publicæ de eo ritu perfecto literæ, ib. coronatio dilata. ib. perſpectis Henrici virtutibus, Pontifex eum Regem Romanorum pronuntiat. n. 13. iubet imperij clientes ipſi obtemperare. ib. ſacramentum a Ceſare de tuenda eccleſia exigi iubet. 1310.n.2. pollicetur Henricus fidem catholicam ſe defenſurum. n.3. hęreticos perditurum. ib. cum hoſtibus eccleſię fœdera non initurum. ib. Romanos Pontifices tutaturum. n.4. illorum iura ſeruaturum. ib. conceſſa a ſuperioribus Imperatoribus confirmat. ibid. ſpondet eccleſiaſticam ditionem non inuaſum iri. n.5. præcipuas illius vrbes ac prouincias deſignat. ibid. agnoſcit ab Imperatoribus donatas, iterumque donat. n.6. ad patrocinium eccleſiæ contra hoſtes ſuſcipiendum ſe obligat. ib. clientes eccleſiæ clementer habendos. n.7. accepto inſigni imperiali nuncupatum ſacramentum renouare promittit. ib. Romanorum Rex a principibus electus confirmatur a ſede Apoſtolica. nu.11. Henricus Rex Romanorum Mediolani ferream coronam accepit. 1311. n.1. diſceptatum, an Modeciæ, an Mediolani ritus celebrandus. ib. quinque Cardinales ad conferendum Henrico inſigne imperiale a Clemente V. decreti. n. 6. Oſtienſis & Sabinenſis epiſcopi de corona imponenda certant. ib. ritus coronandi Imperatoris deſcriptus a Clemente Papa. n. 7. vt compartita inter Cardinales coronandi Cæſaris munera abſente Pontifice. nu.9. & A.1312.n.36. & 37. qua forma veniens ad portam Collinam Romanorum Rex excipiendus. 1311. n.10. vt deducendus ad baſilicam S.Petri. ib. qua eum pompa Romanus Pontifex expectet in porticu. ib. vt Rex Pontificis pedes ſit oſculaturus. n. 11. profecturus cum ipſo ad S. Mariam in turribus. ib. deuincturus ſe ſacramento ad tuendam eccleſiam. ib. ſacramentum aliud in coronatione imperiali renouandum. ib. Rex a canonicis S.Petri in ſodalem aſcitus imperialibus inſignibus ornatur. nu. 12. preces pro Rege Romanorum fundendæ. ib. ritus, cum in eccleſiam S.Petri ingreditur, ſeruandi. ib. brachio dextro & ſcapulis inungitur. ib. vt diaconus admittitur ad oſculum. n. 12. preces habendæ a Pontifice inter conferenda inſignia imperialia. ibid. feſtæ acclamationes. ibid. calicem & ampullam more ſubdiaconi offert. n.13. Pontifici in equum aſſilienti ſtratoris munus exhibet. ib. de muneribus erogandis ab Imp. ib. eius ſacramentum de Romanorum bonis conſuetudinibus tuendis. ib. vt Cæſar ob Pontificis abſentiam ſe geſturus ſit. n.14. quo ritu aurum ſit oblaturus in gradibus baſilicæ. ib. Cardinalibus ſua officia in conſecrando Imperatore diſpertita. n.15. Sabinenſi epiſcopo ob legationis dignitatem datum, vt coronam imponat. n.16. ſoli Pontifici exhiberi ſolita omitti iubentur. nu.17. vt fuerint omiſſa. 1312.n.38. exigit ab Henrico Clemens, vt promulget, nil damni ex ijs prætermiſſis Romano Pontifici obuenturum. 1311.nu.18. & 1312. n.38. id declaratum poſtea publicis literis ab Henrico Imp. 1312. nu.39. præſtita olim ab oratoribus ſacramenta renouat. n.40. Cardinalium ijs de rebus literæ ad Pontificem datæ. nu.42. & 43. Robertus Siciliæ Rex creatus a Pontifice imperij in Italia vicarius. 1314.nu.2. &c. ante electionem Imperatoris miſſa de Spiritu ſancto celebratur. n. 19. electionis Regis Romanorum forma. n.21. & 22. vacantis imperij adminiſtratio ad Pontificem ſpectat. 1317. num.27. & 1319.n.6. obiectum anathema ijs, qui vrbium præfecturas ab aliquo tum, quam ab eodem Pontifice accipiunt. 1317. num.28. Scaligero & ſocijs imperat Pontifex, ne Taruiſium bello vexent. 1319. n. 6. Inſubres Roberto Regi eiuſque lega-

legato Philippo obſequi iuſſi . A. 1320. nu. 9. diſſidentibus in eligendo Cæſare principibus, ad Romanum Pontificem ſpectat dirimere æquitate controuerſiam. ib. & 1323. n. 30. Berttandus Cardinalis creatus in terris imperij pacis ſeruator. 1320. nu. 10. obiectum anathema proceribus Gibellinis ſine pontificia auctoritate publicam adminiſtrationem corripientibus. ib. imperium translatum ab Apoſtolica ſede. 1321. nu. 48. Imperator a Papa deponi poteſt. ib. monetur Ludouicus Bauarus, vt ab imperij adminiſtratione abſiſtat, donec a ſede Apoſtolica confirmatus fit. 1323. nu. 32. pœnæ reſpuenti imperia intentatæ. ib. vid. *Ludouicus Bauarus*. a Francorum Rege affectatur imperium. 1324. num. 19. & 1325. num. 1. &c. Ioannis XXII. & aliorum conſilium de imperio ad Gallos transferendo . 1325. num. 5. 6. & 7. ad Imperatorem non ſpectare Pontificem inſtituere ac deturbare. vid. *Pontifex Romanus*. Robertus Siciliæ Rex adminiſtrator vacantis imperij pontificia auctoritate promulgatur. 1326. n. 3. efferendi imperij ſpecie confictæ infandæ hæreſes a Marſilio & Ianduno ad Pontificem & eccleſiam euertendos. 1327. nu. 29. refelluntur illæ a Pontifice. ib. finxit Marſilius Pontifici ſuccedere Cæſarem vacante ſede. n. 36. refellitur. ib. Imperator Pontificem iudicare non poteſt. 1328. n. 17. imperialis poteſtas non eſt ita independenter a Deo, vt ab hominibus proxime non pendeat. num. 23. pendet imperium a Pontifice. nu. 24. imperialis poteſtas a ſpirituali dirigenda. ib. & n. 25. ab eadem durit principium. ib. ab ea iudicatur. ib. ſpectare ad Pontificem confirmare Cæſarē oſtenditur. n. 28. imperium eſſe a Deo non excludit quin medio Pontifice. ib. magis Pontifici obnoxius Imperator, quā ſint cæteri Reges. n. 29. non exinde ijs inferior, ſed ſublimior. ib. allatum a Bauaro exemplū de Othone Imper. Ioannem XII. exauctorante, refellitur. nu. 33. Imperator a Pontifice poteſt exauctorari . nu. 36. principes electores nouum Cæſarem creare iuſſi. nu. 39. Piſani ad eccleſiæ Romanæ obſequia reuerſi profitentur neminem Imperatorem eſſe poſſe, niſi confirmatum a ſede Apoſtolica. 1329. n. 6.

Imperatrix. quo ritu coronanda. 1311. n. 13.

Impoſtores . ſine ſacerdotio ſactas confeſſiones excipiunt. 1322. n. vltimo indulgentias fictas impertiunt . ib. coerciti a Ioanne XXII. ib.

Incarnatio Verbi diuini. Legata a Vualdenſibus. 1332. n. 31.

India. in ea propagatur euangelium a Ioanne e Monte Coruino. 1305. nu. 19.

Indulgentiæ. pro Regis Francorum Ludouici anima precaturis propoſitæ. A. 1316. nu. 12. fundentibus Deo preces pro Rege Francorum conceſſæ. 1317. num. 8. ſepulchrum B. Thomæ Herefordenſis veneraturis propoſitæ indulgentiæ. 1320. n. 46. pro Chriſto contumelias patientibus indulgentias impertit Ioannes XXII. 1321. num. 4. conceſſæ Chriſtifidelibus preces pro pace obtinenda porrecturis Deo . 1322. nu. 16. & oraturis pro Regis Francorum anima . nu. 22. & pro nouo Rege preces porrecturis. n. 26. indulgentiæ futiles a Fraticellis ſuis ſequacibus promiſſæ . 1331. num. 6. vid. *Cruceata* ſiue *Crucesignata militia*.

Indulgentia Saracenica . 1319. num. 32.

Infantes. ad Saracenorum terras deferri vetiti. 1331. n. 29.

Infernus. ſtulta cuiuſdam Begardi de inferno & paradiſo ſententia. 1312. nu. 17. S. quod vero negatur a nonnullis Græcis Cypri incolis. 1326. n. 28. in hos cenſura fidei exerceri iuſſa a Ioanne XXII. ib.

Infideles. cum ijs fœdera ſancire vetat Clemens V. 1311 nu. 75.

Iniurias remittere. vid. *Clementia*.

Innocentius X. Cardinalium ac doctorum vocato cœtu damnat errorem de primatu S. Pauli vna cum beato Petro fuiſſe. 1321. n. 33.

Inquiſitores. vid. *Cenſores fidei* .

Intereſſio ſanctorum. eam contemnunt Lollardi hæretici. 1318. n. 44.

Interdictum eccleſiaſticum . conſtitutio de eo religioſiſſime ſeruando. 1310. num. 45. religioſi templa iuſſi claudere , principe loci eccleſia interdictum ſeruante . ibid. violatum a Matthæo Vicecomite. 1323. nu. 8. & a Galeatio eius filio. ib. & a Ludouico Bauaro. 1327. nu. 21.

Inuidia. ſacrum Granatenſe bellum inuidia principum diſturbatum. 1317. n. 38.

B. *Ioachimus ordinis ſeruorum*. pie moritur. 1305. n. 21.

Ioanna Regina Nauarræ. moriens ſceptrum filio Ludouico natu maximo tranſmittit . 1307. nu. 14.

Ioanna Ludouici Hutini & Blancha Reginæ Francorum ob adulterium necata filia . Nauarræ regnum affectat paterno iure. 1316. num. 18. ob incertum partum regno excluſa Nauarræ, & ob legem ſalicam Gallico. ib. moriente Carolo IV. Francorum & Nauarræ ſceptrum Nauarræ adepta . 1328. n. 69.

Ioanna S. Ludouici epiſcopi Toloſani neptis. Oſſinio Regi Armeniæ nupta. 1307. n. 10.

Ioanna Regina Franciæ & Nauarræ. Conſolatoriæ ad eam ob Caroli IV. viri mortem literæ. 1328. nu. 68. ſuſcepta ab ea filia regno excluſa. ib.

Ioanna Regina Francorum. commendat Minoritarum ordinem Ioanni XXII. A. 1328. nu. 67. quid illi a Pontifice reſponſum. ib.

Ioanna Sabauda ſtirpis Conſtantinopolitana . ſolicitatur a Benedicto XII. vt virum ad coniunctionem cum Romana eccleſia adducat . 1334. n. 3.

Ioannes dux Britanniæ . dum adſtat equitanti Pontifici, ruina muri obtritus. 1305. n. 13.

Ioannes e Monte Coruino Minorita . in India fidem prædicat. 1305. n. 19. migrat ad Tartaros Catainos. ib. ipſos ad Chriſti fidem allicit . ib. condit Cambalienſem eccleſiam. ibid. Georgium Regem Indiæ ſecta Neſtorianum ad fidem orthodoxam traducit . ibid. ſocios ad euangelium diſſeminandum vocat . ib. creatur archiepiſcopus Cambalienſis a Clemente V. 1307. n. 29. & 30. miſſi plures ſuffraganei epiſcopi ad illum in opere euangelico adiuuandum . ib. nu. 29.

Ioannes Minorita moderator Armeniæ . auxiliorum contra Saracenos ſpe a Clemente V. ſuſtentatur . 1306. nu. 13.

Ioannes Cumeinus. Robertum Bruſium apud Anglorum Regem affectati regni Scotiæ crimine accuſat . 1306. n. 15. a Roberto confoditur . ib.

Ioannes epiſc. Pragenſis. extincto Rodulfo Auſtriaco , contendit regnum ad Annam Vvenceſlai ſororem iure ſpectare . 1307. num. 26. eius virum Henricum Carinthium in ſolium euehit . ib. Ioanni Regi Boemiæ regia iunctione liniendo ſuffragatur. 1310. n. 1.

Ioannes nepos Alberti Regis Romanorum . illum ob Auſtriæ patrem ſibi præreptam obtruncat . 1308. num. 19.

Ioannes Superantius Veneti exercitus dux . Ferrariam eripit eccleſiæ . 1309. num. 6. anathemate percellitur a Clemente V. ib. Marino Georgio in ducatu ſuccedit . 1310. num. 32. Franciſcum Dandalum ad Pontificem liberationem a cenſuris petiturum mittit . ibid. & 1313. num. 32. vt expiatus cenſuris, & vna cum Venetis priſtinis iuribus reſtitutus fuerit . num. 33. Iaderam ad Venetam ditionem reuocat. 1321. n. 31. affectat eccleſiaſticæ ditionis iura. 1322. nu. 13. monetur vt ab ijs abſtineat . ib.

Ioannes Delphinus Viennenſis . miſſus orator ab Henrico VII. pro imperiali diademate efflagitando. 1309. num. 10.

*Ioannes comes e Sarapont*e . miſſus ab Henrico VII. ad Clementem V. orator. 1309. n. 10.

Ioannes Rex Boemiæ Henrici VII. Imp. filius, creatus a patre Rex Boemiæ, A. 1310. num. 1. Eliſabetham Vvenceſlai ſororem ducit. ib. a Petro Moguntino archiep. corona redimitus, ib. de regno Poloniæ cum Vvuladislao Lokteko contendit. 1319. num. 4. Dobrinam & Vvladiſlauienſem tractum ſubigit, nu. 5. in Lithuanos bellum gerit. ib. ex nebuloſo aere oculum amittit, ib. Pomeraniam Pruthenis equitibus attribuit. ibid. querenti Vvladislao inſultat. ibid. ob eius dicterium reuocata a Polonis diu intermiſſa regia dignitas, ib. excitatur a Pontifice, vt pullulantes in Boemia hæreticos comprimat. 1318. num. 44. cos flammis damnat. ib. ſolicitatur ad coniungenda cum Vngaris in ſchiſmaticos arma. 1320. num. 3. Sileſiam ſibi ſubijcit. nu. 4. munitur pontificijs monitis, ne ſparſis a Bauaro mendacijs circumueniatur. 1324. nu. 17. fauet Gallo ad imperium in eum transferendum. 1324. num. 19. mortua Maria ſorore, cœptis abſiſtit. ib, aduerſatur eidem, ne renuntietur Cæſar, eiuſque conſilia diſſlat. 1325. num. 7. oratores ad Pontificem mittit pro Aſiatica expeditione ſuſcipienda. 1325. n. 30. firmatur in ſuſcepto conſilio a Pontifice. ib. ſolicitat cum nonnullis principibus Pontificem, vt Ludouicum Bauarum aſſerat imperio. 1330. num. 37. & 28. quid ipſi reſponſum. ib. & num. 29. rogatur, vt de nouo creando Cæſare cogitet. num. 33. Ludouici partibus obnixe adhæreſcit, num. 34. iterum concordiæ formulam pro Bauaro conciliando ecclesiæ proponit. ib. obijcitur illi, molitum ipſum pellicere ad partes Ludouici Azonem, n. 36. a partibus eccleſiæ Auſtriacum & alios diuulſiſſe. ib. obiecta ei ingrati in eccleſiam animi labes, num. 37. ipſius patrem Clementis V. opera adeptum imperium. ib. arguitur hæretici hominis fautorem eſſe. nu. 38. in Italiam expeditionem ſuſcipit, nu. 39. a Brixianis & Bergomaribus excipitur. ib. fingit, ſe conſentiente Pontifice veniſſe in Italiam, ac refellitur. 1331. num. 18. Lucam in ſuam poteſtatem redigit, n. 19. Parma, Regium, ac Mutina illi ſe ſubijciunt, ib. init cum pontificio legato fœdus, ib. in vtrumque Guelſi & Gibellini coniurant. ib. non in Italia modo, ſed in Germania plures in eum hoſtes conſurgunt, ib. in Germaniam redire coactus. ib. Alfonſo Regi Aragonum operam aduerſus Mauros Granatenſes defert. 1331. n. 30. controuerſiarum Italicarum Pontificem arbitrum deſignat. 1333. num. 36. re male in Italia geſta Germaniam repetit. ib.

Ioannes Molans Apoſtolicæ ſedis internuntius. Henricum VII. pontificio nomine Apoſtolicæ ſedi ſacramento fidei obſtringit. A. 1310. n. 3.

Ioannes Marrenſis Cardinalis. coram Philippo Francorum Rege demonſtrat petitis ex theologia argumentis, Boniſacium VIII. fuiſſe Pontificem, inſontemque. 1312. n. 12.

Ioannes Grauina princeps Roberti Regis frater. Romam ſubmiſſus ad intercludendos Cæſari aditus. 1312. n. 32. fruſtra pontem Miluium occupare nititur. num. 33. Henrici VII. copias cædit, adituque ad baſilicam S. Petri arcet. num. 34. Iſabellam Achaici principatus heredem vxorem ducit. 1318. n. 34. Peloponeſo potitur. 1325. num. 31. mittitur a Roberto Rege ad Romam aduerſus Ludouicum Bauarum defendendam. 1327. num. 5. propulſatur. ib. irrumpit noctu & eijcitur. ib. ſolicitatur ad fœdus ineundum in Turcas. 1328. n. 86. nepoti paternis in Græciam iuribus ſuccedenti ſponſionem clientelarem addicere ſubterfugit. 1332. n. 18.

Ioannes Sabellus. poſt conuiuium addictus ab Henrico VII. cuſtodiæ. 1312. num. 34. ex ea lapſus Cæſareum exercitum inſ. ſtat. n. 47.

Ioannes XXII. prius dictus Iacobus Arnaldi de Oſſa Caturcenſis, epiſcopus Auinionenſis, creatus Cardinalis epiſcopus Portuenſis a Clemente V. 1312. num. 54. vid. *Iacobus Arnaldi de Oſſa Caturcenſis epiſcop. Auenionenſis*. renuntiatur Pontifex. 1316. num. 2. illius pater Arnaldus ſutor veteramentarius, ib. eius primitiæ & virtutes. ib. refellitur fabella, quod ſeipſum elegerit. num. 3. quod ſacramentum repetendæ Italiæ eluſerit, ibid. Lugduni pontificium inſig e accipit. num. 5. eius literæ encyclicæ de parto pontificatu, nu. 6. de expeditione Aſiatica conficienda agit. ib. Ludouicum Bauarum ad concordiam cum Friderico Auſtriaco ſolicitat. nu. 10. orantibus pro Ioanne Francorum Rege indulgentias proponit. n. 13. Clementiam Reginam ex morte filij Regis dolore cōfectam ad Chriſtianam conſtantiam erigit. nu. 14. internuntios ad pacandas res Gallicas mittit. num. 15. proceres Gallos ad concordiam hortatur. nu. 16. & Philippum principem. num. 17. eundem ornat prærogatiuis. num. 18. Lugduno Auenionem perit. num. 20. creat plures Cardinales. ibid. conſtabiliendæ ſedis Auenione conſilium init. num. 21. creat Robertum Regem Romæ ſenatorem. num. 23. Regis Angliæ oratores, profitentes Angliam beneficiariam ſedis Apoſtolicæ, admittit. nu. 24. 25. Iacobus Rex Aragonum Sardiniam & Corſicam Ioannis beneficentiæ acceptas refert. num. 27. &c. Philippum Regem Francorum, obſequia deferentem, monitis informat Pontifex. 1317. n. 2. 3. 4. indicia artemque tonſoriam diebus dominicis exerceri vetat. n. 4. Sancium Regem Gallo Regi conciliare nititur. num. 5. ad conſtantiam in rebus aſperis Gallum hortatur. n. 6. coniuratos ad officium adducit. ib. & num. 7. pluribus illum prærogatiuis afficit. num. 8. Ludouicum epiſcopum Toloſanum ſanctorum catalogo adijcit. nu. 9. ea de re Mariæ Reginæ eius matri gratulatur. ib. eiuſdem ſancti conſanguineos ad virtutes ſectandas hortatur. num. 10. Toloſanam eccleſiam archiepiſcopali apice inſignit. num. 12. plures in Gallijs condit epiſcopatus. ib. canonicorum collegia in pluribus oppidis inſtituit. ib. clericos ſontes priuilegijs exuit. num. 13. Baſilienſem epiſcopum, iniuſtum gerentem bellum, cenſuris ab illo reuocat. n. 14. clericos mercatores & iudices pœnam ſanguinis infligentes prærogatiua clericali orbat. ib. decernit eccleſias aſylum hæreticis non futuras. ib. Clementis conſtitutiones in academijs euulgat. num. 15. Pariſienſis academiæ corruptelas tolli imperat. ib. alias curat academias. nu. 16. Guillelmum ep. Trecenſem, & Petrum Textoris ad vtriuſque Siciliæ Reges conciliandos mittit. n. 17. a Friderico Rhegium & alia Calabriæ loca reſtitui iubet. num. 17. cenſuris ad id adigit. num. 18. &c. Fridericum, Regis Siciliæ nomen affectantem, obiurgat. num. 22. oratorem Roberti, regio nomine clientelarem ſponſionem exhibentem, admittit, nu. 23. & ſeq. ſalubribus præceptis Robertum imbuit. nu. 25. & Sanciam Reginam. num. 26. admonet caſtitatis votum, viro non aſſentiente nuncupatum, non eſſe Deo acceptum. ib. vacantis imperij adminiſtrationem ſibi debitam oſtendit. num. 27. vetat, obiecto anathemate, vrbium adminiſtrationem alia, quam pontificia auctoritate corripi. num. 28. ſacramenta contraria præſtita reſcindit. ib. vicariam imperij præfecturam in Italia Roberto pollicetur. num. 29. Ferrariam amittit adminiſtrorum vitio. ib. Ferrarienſibus intendit iudicium. num. 30. ſacrorum vſu eos interdicit. num. 31. Beneuentanos reprimit. ib. Bertrandum ac Bernardum viros religioſos inſignes ad ſedandas Inſubriæ ciuiles diſcordias legat. num. 32. exponit ciuilium bellorum mala. ibid. & 33. Gibellinos principes admonet, vt bello abſtineant. num. 34. imperat inducias. ibid. Genuenſes ab inferendo Cyprijs bello deterret. num. 35. vrget ad ipſorum ciues, Mahometis ſigna præferentes coercendos. n. 36.

San-

I N D E X.

Sancio Baleari Regi contra Afros decumas attribuit. num. 37. & Caſtellanæ regiæ procuratori contra Granatenſes. num. 38. Templariorum bona ſita in Aragonia addicit Hoſpitalarijs. nu. 40. Monteſianam militiam in Valentino regno condit. ib. & alium equeſtrem ordinem in Lufitania, cui a Chriſto nomen eſt. ib. equites S. Iacobi Luſitanos Caſtellano magiſtro pariturosdecernit. ib. Luſitanos ad Dionyſij Regis obſequium tedire intentatis cenſuris præcipit. num. 41. eundem Regem Portugalenſis vrbis impetium epiſcopo reſtituendum monet. ib. Cardinales legatos in Angliam decernit. num. 42. Scotis ob Angliam & Iberniam infeſtatas anathema percutit. ib. Eduardum monet, ne Hibernos acerbioribus vexet imperijs. num. 43. Anglos principes illi conciliare nititur. num. 45. præceptis eundem informat. ib. &c. admonet, vt legatis clientelarem ſponſionem præſtet. n. 47. Anglicum & Hibernicum cenſum accipit. n. 48. cenſuras ab Honotio III. Cardinales iniuria afficientibus incuſſas inſtaurar. ib. afficit nonnullis prærogatiuis Eduardum Anglum. n. 49. denarium S. Petri e pluribus regnis colligit. ib. Regem Ruthenorum & ducem Lithuaniæ ad eccleſiæ Romanæ coniunctionem prouocat. nu. 50. nonnulli Cardinales in eum conſpirant impulſore Betnardo Artigia. nu. 51. veneno pluries Ioannes appetitur, deinde magicis execrationibus. num. 52. in veneficos inquirit, treſque ex imaginibus mortiferis in ſuam poteſtatem redigit. ib. magorum ſcelera exponit. num. 53. Hugonem epiſcopum Caturcenſem exauctorat, carcerique addictum foro ſeculari permittit. num. 54. B. Claræ e Monteſalcone miracula iudiciario ordine diſcuſſa in publicas tabulas redigi iubet. num. 55. Neapoleoni Cardinali de illis cognoſcendi prouinciam imponit. ib. Vsbech Tartarorum Imperatorem ad fidem Chriſtianam allicere nititur. A. 1318. num. 2. Soltanienſem ſedem in Perſide excitat. num. 4. ſuffraganeos illi epiſcopos ereat. n. 6. plures viros religioſos ad gentes mittit. num. 7. Armenios in ſacris ritibus inſtruit. num. 8. docet non conſerendum a ſacerdotibus confirmationis ſacramentum. num. 9. non conficiendum ab ijſdem chriſma. ib. fidei formulam transmittit. ib. Oſſinium ſolicitat, vt populos ad eam ampleſtendam pelliciat. num. 10. Armeniorum catholicon ad dogma orthodoxum aſſerendum adhortatur. num. 12. docet archiepiſcopum Armeniorum Caphenſem, in Euchariſtia tranſubſtantiationem fieri. num. 13. miſcendam in calice vino aquam. ib. eius rei myſteria explicat. ib. gymnaſia in Armenia ad docendas Latinas literas a Prædicatoribus inſtituenda curat. num. 15. diſcordias inter Cypri & Armeniæ Reges ſopire ſtudet. num. 17 conciliandis cum Francorum Rege Belgis nauat operam. num. 18. corripit Flandriæ comitem de reiecta pace. num. 20. labentis in oriente rei Chriſtianæ ſtatum exponit. num. 22. intentatis cenſuris Belgas ad officium redigit. num. 23. pronuntiat, Namurcenſem comitem recte in ſeruanda pace ſe geſſiſſe. num. 24. præceptis Philippum Regem imbuit. ib. partas male opes in ſacrum bellum deriuari iubet. num. 25. Montiſpeſſulani ciues in patrocinium ſedis Apoſtolicæ accipit. num. 25. vetera de ea re priuilegia confirmat. ib. peregrina dogmata a Pariſieñſi academia amandari iubet. num. 26. præſules ad conferenda ſacerdotia in Pariſienſi academia emeritis hortatur. ib. Cantabrigianam academiam excitat. ib. Robertum Scotiæ Regem anathemate feriri iubet. nu. 27. gratulatur Eduardo de parta in Hibernia victoria. ib. & num. 28. monet, ne ius eccleſiaſticum in collatione ſacerdotiorum inuadat. ib. modum petendæ aſcriptionis Roberti archiep. Cantuarienſis inter ſanctos exponit. num. 29. factam actionem iudiciariam de miraculis B. Thomæ Aquinatis inſtitui iubet. n. 30. de Roberto Rege ob ductas Genuæ moras expoſtulat. n. 30. ad componendum Genuenſe bellum incumbit. num. 31. Gibellinos arguit, vacante imperio non confugiſſe ad ſedem Apoſt. n. 32. Robertum Siculum arguit, Genuenſem dominatum Pontifici ſibique delatum accepiſſe. num. 33. vectigal a Friderico Rege Trinactiæ exigit. n. 34. cenſuris ob id non perſolutum ſuſceptis liberat. ib. Raſciæ proceres fidei ardore in Vroſium ſchiſmaticum conſpirantes animat literis. num. 35. Ioannem principem Caſtellanum ad gerendum Granatenſe bellum decumis iuuat. num. 36. patrocinium apoſtolicum illi pollicetur. ib. indulgentias cruceatam militiam profeſſuris proponit. ib. Cæſarauguſtanam eccleſiam archiepiſcopali apice auget. num. 38. Tarraconenſem archiepiſcoparum diſgregat. ib. ciuile Luſitanum bellum pacare ſtudet. num. 39. Allonſum principem corripit, in patrem arma ſumpſiſſe. ib. B. Eliſabetham ad concordiam inter virum & filium reuocandam hortatur. ib. tranſmittit ſacrum reliquiarum munus Regi Luſitano. num. 40. ab eo & alijs principibus varijs muneribus afficitur. ib. internuntios ad repetendam Ferrariæ poſſeſſionem mittit. num. 41. in Ordelaffum Æmiliam inuadentem, iudicio agit. nu. 42. & in Fridericum comitem e Monteferetro. ib. Scaligeri & Gibellinorum graſſationes comprimere nititur. ib. Vngarum Regem hortatur, vt Iaurienſe oppidum epiſcopo reſtituat. ib. epiſcopum Cracouienſem ob gliſcentem hæreſim inertiæ arguit. num. 43. principes ad eam excindendam e Polonia, Boemia, & Miſnia excitat. num. 44. Bizochos & Bigninos inſectatur. ib. nouorum hæreticorum, e clauſtris Minoritarum erumpentium, errores confutat. num. 45. magos iudicio perſequitur. num. 51. emergentes in orientis oris Latino nomini ſubditis hæreticos coercendos curat. nu. 52. in fæminas, quæ vt nuberent ſchiſma vel hæreſim abiecerant, iterumque redibant ad vomitum, lege agi iubet. ib. Xanctonenſis eccleſiæ pium morem de ſigno ad repetendam ter orationem angelicam, inclinante veſpere, dando confirmat indulgentijs. num. 53. varias pſeudoreligioſorum ſiue Fraticellorum ſectas damnat. num. 56, &c. petunt ab eo Poloni, vt regiam dignitatem intermiſſam Poloniæ reſtituat. A. 1319. num. 1. ob Regis Boemiæ cum Lokteko contentionem rem extrahit. num. 4. delatum a Taruiſinis patrocinium arripit. num. 5. adminiſtrationem vacantis imperij ad ſe ſpectare docet. num. 6. imperat Gibellinis, vt obſidionem ſoluant irrito exitu. ib. plures in Piceno aduerſus eum rebellionem mouent. n. 7. Bertrandum tit. S. Marcelli presbyterum Card. legatum mittit in Italiam. num. 8. Iſnardo patriarchæ Antiocheno Papienſis eccleſiæ adminiſtratori actionem intendit. ib. illum exauctorat. ib. Florentinos oratores, intentatis cenſuris, a Philippo Sabandæ regiæ principe liberandos curat. num. 9. ad eum ſe confert Robertus Rex. ib. ad componendam vetus inter Genuenſes & Cyprios bellum incumbit. nu. 10. deligitur controuerſiæ arbiter. ib. inducias imperat. ib. equitum Rhodiorum ciuilem diſſentionem, vtroque æmulo deiecto, componit. n. 11. Helionũ a proceribus Rhodij ordinis deſignatũ magiſtrũ confirmat. ib. Achaicos contra Catalanam ſocietatem animat. num. 12. in vtramque Siciliam ad iura Romanæ eccleſiæ exigenda nuntium mittit. ib. pœnas publicas epiſcopi interfectori imponit. num. 13. ſtaturas in hæreticos pœnas renouat. num. 14. Maladinum principem Boſſinenſem ad hæreticos abolendos excitat. ib. ab Vngarico clero legationem excipit. num. 15. conſulit Regi Francorum, ne ſuis diffidat. ib. ad rerum huma-

Digitized by Google

narum contemptum diuinarumque amorem hortatur. ib. cenſurarum obiecto metu Belgas ad pacem adigit, num. 16. Philippum Regem ab expeditionis Aſiaticæ conſilio ob occidentis tumultus reuocat, num. 17. &c. rem prudenter decernendam auctor eſt, num. 18. reſpondet Regi Angliæ, prius bellum Anglicum ſopiendum, quam ſuſcipiatur Aſiaticum, num. 19. conſulitur ab Eduardo Anglorum Rege, an balſamo, quod a Deipara Thomæ Cantuarienſi archiepiſcopo datum ferebatur, inungendus foret. num. 20. reſpondet, ſi nulla inſit ſuperſtitio, clam eo liniri poſſe. ib. præcipuos Scotiæ præſules ad ſe euocat, n. 21. actionem Roberto Regi intendit, num. 22. Alfonſum Cerdam principatui reſtituere nititur, nu. 24. &c. Compoſtellanum archiepiſcopum ipſius ditioni aſſerere nititur. nu. 28. ordinem militiæ Chriſti in Luſitania inſtituit. nu. 29. ad celebrandam S. Ludouici epiſcopi tranſlationem ſex Cardinales mittit, num. 30. acceptas de nonnullis Minoritis in India martyrio affectis literas in conſiſtorio legit. num. 31. Fridericum Auſtriacum ad ferenda contra Raſcios auxilia Vngaro ſolicitat. A. 1320. n. 2. & Boemum, & Polonum, & Carinthium, ib. iura Lundenſis archiepiſcopi in Dano Rege coronando aſſerit, num. 5. extrahi regiam inunctionem iubet. ib. Robertum Siculum in Inſubria interregem creat, num. 9. iubet Inſubres Philippo comiti Cœnomanenſi Roberti legato obſequi. ib. Bertrandum e Poicto Cardinalem Apoſtolicæ ſedis legatum renuntiat in Italia. num. 10. & pacis ſeruatorem. ib. obſiſtunt illi Gibellini duce Matthæo Vicecomite. num. 12. hunc anathemate percutit. ib. actione hæreſeos inſectatur. num. 13. item Paſſarinum Mantuæ præfectum. ibid. & Scaligerum. ib. periurij notam ob indictum Roberto Regi bellum Friderico inurit. n. 15. eum vetat, Robertum bello petere. ib. marchiones Ateſtinos ob Ferrariam occupatam in ius vocat. num. 18. in perduelles ditionis eccleſiaſticæ legibus agit. ib. Iſnardum patriarcham exauctoratum, ſpernentem cenſuras, hæreſeos iudicio perſequitur. nu. 19. Paſtorellorum factionem in Gallijs comprimendam curat. num. 22. thalmud flammis aboleri iubet. nu. 24. Clementis IV. Honorij IV. & Odonis Cardinalis legati edicta contra thalmudiſtas confirmat. n. 25. &c. pacandæ Luſitaniæ dat operam. num. 33. ſparſos falſos rumores de abroganda Alfonſo ſucceſſione confutat. ib. periclitanti ex diſſenſionibus Caſtellæ opem fert. num. 35. Guillelmum epiſcopum Sabinenſem in eam legat. ib. Ioannem Manuelem regiæ procuratione abire admonet. ib. præſules Scotos venire abnuentes, ferit anathemate. nu. 36. & Robertum Bruſium. ib. illius oratores excipit. num. 37. concordiam Anglos inter & Scotos redintegrat. nu. 39. regio nomine Robertum appellat, oratoreſque vt regios colit. nu. 40. Clementis V. conſtitutionem renouat de regio nomine poſſidenti, ſine alterius fraude deferendo. num. 41. Eduardo facti rationem reddit. n. 42. cenſum ab Eduardo exigit. ib. Thomam Herefordenſem ſanctorum catalogo apponit. num. 44. Genuenſium cum Cyprijs, Cypriorumque cum Armenijs componendæ controuerſiæ dat operam. num. 47. inter Leonem Armeniæ & Henricum Cypri Reges inducias imperat. num. 48. tertiam Cardinalium creationem edit. num. 49. Abuſcano principi Tartarorum de ſuſcepta fide gratulatur. A. 1321. nu. 2. Muſſaydan Imperatorem Tartarorum ſtudet ad fidem pellicere. num. 2. & Zopan Begilay Regem. ib. euangelicos præcones ad laborum conſtantiam hortatur. num. 4. & neophytos ad perſeuerantiam. ib. Caphenſem epiſcopum contra Genuenſium iniurias tutatur. num. 5. præſules non rite promotos a catholico archiepiſcopo promoueri iubet. ib. docet archiepiſcopum S. Thadæi, confirmationem a ſolis epiſcopis conferendam. num. 6 oleum extremæ vnctionis ab ijſdem ſacrandum. ib. confugiendum in rebus eccleſiaſticis ad Romanum Pontificem. nu. 7. illos ad reuocandos ad gremium eccleſiæ fideles iubet incumbere. ib. Regem Georgianorum ad redintegrandam veterem cum eccleſia Rom. coniunctionem ſolicitat. num 8. plura argumenta pro aſſerendo illius primatu aſſerit. ib. & num. ſeqq. pollicetur celebradum concilium œcumenicum pro inſtauranda ea coniunctione. ib. fidei orthodoxæ formulam exponit. n. 10. Armenios maioris Armeniæ docet, baptiſmum non repetendum. nu. 11. poſt baptiſmum lapſos ſacramento pœnitentiæ Deo conciliandos. ib. iuuari pijs operibus fidelium animas in expiatorijs flammis verſantes. ib. puras ab omni labe euolare in cælum. ib. lethali noxa infectas deijci ad inferos. ib. ſacramentorum ritus proponit. ib. ſanctorum recolendam memoriam. ib. admonet, vt Saraicenſem epiſcopum catholicum ſuæ ſedi reſtituant. num. 13. Piſanis condendarum in Aſia & Græcorum imperio eccleſiarum, & ſacra in ijs exercendi poteſtatem dat. num. 14. de miraculis cæſorum ab hæreticis Minoritarum inquiri iubet. nu. 17. aduerſus Fraticellos ſeu Bizochos actionem iudiciariam inſtitui iubet. num. 18. & Beguinas ſontes plecti inſontes vero abſolui. nu. 19. Ioannes non concitatus eſt a ſathana in Minoritas, ſed a Spiritu ſancto in pſeudominoritas, ordinem Minoritarum erroribus inficientes. A. 1321. num. 19. Ioannis Poliaci de exomologeſi repetenda neceſſario apud parochum errores damnat. num. 26. & num. 37. Recinetenſes idololatras inſectatur. num. 38. promulgat in eos ſacrã militiam. ib. Aſſiſinates & Fanenſes edictis vrget. ib. vetat clientes eccleſiæ mutuo ſe bello impetere. num. 39. geſta contra iura Rom. eccleſię reſcindit. ib. Romanos admonet, ne Vrbis imperiũ ad ſeditioſos deriuent. ib. imperat Trinacrio inducias. ib. Aragonios afferre Trinacrio Regi auxilia vetat. num. 40. Iacobi Regis Aragonum redimentis captiuos pium opus promouet. ib. Lorchanis aduerſus barbaros auxiliarem cruceatam militiam comparat. num. 41. Legionenſem eccleſiam in arcem commutatam reſtitui epiſcopo iubet. ib. Compoſtellanæ eccleſiæ iura firmat. ib. Balearem Regem Tarraconenſis eccleſiæ iura labefactare vetat. num. 42. ob aduerſam Philippi Regis Francorum valetudinem expeditionis Aſiaticæ indicendæ diem extrahit. num. 44. ſynagogam Iudaicam in eccleſiam conuertit. ib. inter delphinum ac Sabaudum inducias imperat. ib. item inter alios. ib. Peruſinam academiam amplificat. num. 45. de miraculis B. Thomæ Aquinatis inquiri iubet. num. 46. Vsbech Imp. Tartarorum ad fidem Chriſtianam allicere nititur. A. 1323. nu. 2. queritur Chriſtianorum templa a Saracenis in Soldaya profonata. n. 3. Armenijs ſubſidiarium aurum tranſmittit. n. 4. illos ad conſtantiam contra barbaros hortatur. num. 5. admonet ob vitia cœlitus caſtigatos. num. 6. Armeniæ inferioris populi ab eo fidei normam dari expoſcunt. nu. 7. ad eos tranſmittit archiepiſcopum. ib. Cyprium Regem admonet, ne diuinas in ſe iras prouocet. n. 11. Saracenis vetitas merces inuehentibus pœnas infligit. num. 13. Oroſio Seruiorum Regi, ad eccleſiæ coniunctionem redire meditanti, nuntios mittit. num. 15. & 16. proponit ipſi orthodoxæ fidei formulam. ib. hortatur, vt Seruios ad eccleſię gremium reuocet. num. 17. Gedeminni Lithuaniæ & Ruthenorum Regis, ſacra baptiſmalia flagitantis, oratores excipit. num. 19. fœdus illum inter & Pruthenos equites firmat. nu. 20. Noruuegos ad paganos retundendos ſolicitat. num. 21. Magnopolenſem ducem, intentatis cenſuris, a bello Regi Daniæ inferendo abſiſtere iubet. num. 22. Guccelonem epi-

ſco-

ſcopi Feltrenſis interfectorem ſententia percellit. num. 23. in eum plures Italici clientes eccleſiæ rebellant. n. 24. cum Galeatio Mediolanenſi ob correptam ab illo Inſubriæ præfecturam bellum gerit. num. 26. Scaligerum ad partes eccleſiæ redeuntem cenſuris abſolui iubet, modo vacuo imperiali ſolio illius adminiſtrationem ad ſedem Apoſtolicam ſpectare profiteatur. num. 27. & Paſſarinum Mantuanum. ib. Marchiones Ateſtinos in gratiam recipit. ib. Ludouicus Bauarus eos ab eccleſiæ obſequio alioſq; Gibellinos auertit. n. 28. Pontifex in Ferrarienſes perduelles bello parat decernere. num. 29. eius copiæ Mediolano a Ludouici Bauari duce propulſatæ. n. 30. in Ludouicum iudicio agit. ib. lata in eundem ſententia. num. 31. reſcindit ſacramenta Ludouico præſtita, donec a ſede Apoſtolica confirmatus ſit. n. 34. ab eo ad concilium generale prouocat Bauarus. nu. 35. & ſeqq. fouere Franciſcanos in hæreſi accuſatur. num. 36. Luſitanum Regem ob necatos in carcere duos ſacerdotes cenſuris deuinctum abſoluit. num. 37. controuerſiam de paupertate, adhibito theologorum cœtu, diligenter diſcutit. 1323. num. 38. &c. conſulit academiam Sorbonicam, quiſue tranſmiſſus ad eum commentarius fuerit. ib. alia doctorum reſponſa ipſi data. n. 58. &c. poſt grauiſſimas theologorum, epiſcoporum, Cardinaliumque concertationes definit, Chriſtum & Apoſtolos ius habuiſſe in eas res, quibus vtebantur vel in ſpeciali vel in communi. num. 61. Cardinales & epiſcopi, qui aduerſam tenuerant ſententiam, parent illius decreto. at Minoritarum ſupremus præpoſitus cum Ochamo & aliquot pertinaciſſimis ſodalibus illi obluctatur. ib. indicit Guillelmo Ochamo iudicium de errore pertinaciter defenſo. num. 62. demonſtratur, errare non potuiſſe Ioannem in explananda Nicolai decretali. num. 63. impios fuiſſe, qui decretum fidei ferenti contradixere. ib. decernit Thomæ Aquinati ſanctorum honores. num. 64. præcipua illius admiranda geſta promulgat. ib. & num. ſeqq. indulgentias proponit recurrentibus nonis martij eius reliquias veneraturis. num. 66. de Philippi archiepiſcopi Bituricenſis miraculis inquiri iubet. num. 67. Ludouico Bauaro, ſupplice libello diem iudicij extrahi efflagitanti, plura obijcit. A. 1324. nu. 1. & 2. ſemeſtre ſpatium poſtulanti bimeſtre tantum indicit. num. 3. ab eo appellat Ludouicus. num. 4. Matthæum Vicecomitem Mediolanenſem & filios iudicio perſequitur. num. 6. & ſeq. & eorum fautores Germanos. num. 12. pronuntiat, Bauarum deuinxiſſe ſe anathemate. num. 13. vetat Regem ſe dicere, ſed electum. ib. & ius eccleſiaſticum lædere. ib. appellat ab eo Ludouicus, quæue ipſi obiecerit. num. 14. ſpernit prouocationem Ludouici. ib. præmonet Ioannes electores aduerſus Ludouici calumnias. num. 17. confutat eiuſdem figmenta. num. 18. Ateſtinos marchiones ob Ferrariam occupatam damnat. num. 19. Guidonem epiſcopum Aretinum ob tyrannidem in clientes eccleſiæ damnat. nu. 20. Cortonienſem epiſcopatum inſtituit. ib. decretoriam ſententiam fert in Ludouicum. n. 21. iubet, eum trimeſtri labente Regis nomen ponere. num. 22. vetat, ipſi regia deferri obſequia. num. 24. ab hac ſententia prouocatum ad concilium a Ludouico. n. 37. proſcinditur ab eo conuitijs. num. 30. damnat hæreſeos oppugnantem decretum fidei de paupertate Chriſti. num. 31. Sardici vectigalis partem dimidiam ad decennium remittit. nu. 35. Anglum monet, vt præſumpta a ſuis in Aquitania emendet. n. 38. aliquam pecuniæ vim Armenijs auxiliarem ſubmittit. nu. 43. inuehentes Saracenis merces cenſuris percellit. n. 44. mittit in Lithuaniam ad fidem amplificandam legatos. nu. 45. Gedeminnum Regem Lithuanum hortatur ad Chriſti cultum. nu. 48. cruciferos vetat vexare Lithuanos. num. 51. in ius vocatos obiecta, ſi vera ſint, emendare iubet. nu. 53. Gallorum Regem ad imperium euehere nititur. A. 1325. n. 1. pactiones inter Ludouicum Bauarū & Fridericum Auſtriacum damnat. n. 2. Leopoldum Auſtriæ ducem ab ijs firmandis abducere nititur. ib. vergere in dedecus eccleſiæ & electorum ait. ibid. queritur, ab eo Ludouicum appellatum Regem. nu. 3. flagitantibus Auſtriacis, vt Fridericum Cæſarem renuntiet, reſpondet vt decretum electionis oſtendant. n. 5. laturum ſe æquam ſententiam cum poſtulatum ius fuerit. ibid. Germani in eum concitati. ibid. ſollicitat Gallorum Regem, vt intrepide & ardenter viam ſibi ad imperium muniat. nu. 6. eius increpitat ſegnitiem. ib. mittit oratorem ad promouendam apud Germanos Galli Regis electionem. num. 7. eius conſilium diſſipatum. ibid. Polonum in Ludouicum Bauarum concitat. num. 8. euaſtati a barbaris Brandeburgici principatus inuidiam ſibi conflat. ibid. Genuenſes ad tundendam Vicecomitum potentiam ſollicitat. num. 9. ingentibus curis confectum ſe profitetur. ibid. ducem Calabriæ inſtruit, vti ſe in Trinacria expeditione gerere debeat. num. 10. gratulatur Roberto ob addictum rebus diuinis animum. num. 11. pacem Gallos inter & Anglos componere nititur. num. 12. Eduardum Regem Angliæ ſalubribus præceptis informat. num. 13. Belgas diſſentientes conciliare ſtudet. num. 14. S. Eliſabetham Luſitaniæ Reginam de viri morte ſolatur. num. 15. ſollicitat, vt filium virtutibus excolat. num. 16. acceptum Pontifici refert Aragonum Rex Sardicum regnum. nu. 17. iuri Pontificio cauet, remiſſo dimidio cenſu decennali. num. 18. in ius vocat Vbertinum e Caſali pſeudominoritam. num. 20. Petri Ioannis Oliui ſcripta damnat. ibid. eius monumentum diſſipari iubet. ibid. ſumma conſilij maturitate id actum. ibid. plures eiuſdem nouatoris articulos diſcuti a doctoribus iubet. num. 21. edicit, ne religioſi inconſulta ſede Apoſtolica orientem petant. n. 26. profitetur, ſe non Minoritas inſectari, ſed impios nouatores a Minoritarum ſtatu deficientes. num. 27. Vngariæ Regem ſollicitat, vt hæreſim in Boſnia exſcindat. nu. 28. Vngarum aduerſus infideles ſecuturis indulgentias proponit. num. 29. Ioannem Boemiæ Regem ad conſtantiam in ſuſcepto ineundæ expeditionis Syriacæ conſilio hortatur. num. 30. de miraculis Gregorij X. Pontificis inquiri iubet. num. 31. Cardinalem S. Theodori legatum in Italiam mittit. A. 1326. num. 1. creat in Etruria paciferum. ibid. Caſtrucium, ſi ficte non agat, recipi in gratiam iubet. num. 2. Guidonem exepiſcopum Aretinum defixum cenſuris promulgari mandat. nu 4. partem ditionis eccleſiaſticæ amittit. num. 5. concordiam inter Bauarum & Auſtriacum initam damnat. num. 6. imperat Treuirenſi archiepiſcopo, ne differat edicta in Ludouicum pronuntiata euulgare. ibid. Bochardo archiepiſcopo Magdeburgenſi poteſtatem confert, vt diſcedentes a Ludouico conciliet eccleſiæ. num. 7. Bochardi interfectores inſectatur. num. 8. Sueco Regi dimidiam ſexennalium decumarum partem aduerſus infideles attribuit. num. 10. monet Gallorum Regem, ne acerbitate iuris in Anglum vtatur. num. 11. ſopire inter eos renaſcentem diſcordiam ſtudet. num. 12. ob id publicas preces indicit. ibid. conſulit Eduardo, vt paci ſe accommodet. num. 14. a principibus Anglis vexandis abſiſtat. num. 15. monet Spenſerium Angliæ Regis amicorum principem, ne in ſe aliena odia concitet. ibid. inter delphinum ac Sabaudum imperat inducias. nu. 17. Pedemontium pacare nititur. ibid. de pace inter Siciliæ & Trinacriæ Reges agitur. ibid. Ilerdenſis epiſcopi decretum de baptiſmo & nuptijs in eccleſia tantum loci principe

cipe

cipe celebrandis reſcindit. num. 19.
inſignem aliquorum religioſorum
inimicam ſcurrilitatem plectit. num.
22. pſeudominoritas & pſeudoapo-
ſtolos perſequitur. num. 23. merces
Ægiptijs inferentes damnat. num.
24. de Græcorum imperio ad eccle-
ſiæ ſinum reuocando agit. num. 26.
Iacobitas, vnam tantum in Chriſto
naturam fingentes, inſequitur. num.
28. & Neſtorianos. ib. & Græcos
negantes infernum & purgatorium.
ib. & affirmantes animas ſanctorum
vſque ad finem iudicij cælo non
excipi. ib. & porrigentes Euchari-
ſtiam iumentis. ib. Bononienſes ad
conſtantiam aduerſus Ludouicum
confirmat. A. 1327. n. 2. iudicio hære-
ſeos poſtulari eundem, ſignificat. ib.
Italos, vt ſe aduerſus illum commu-
niant, admonet. num. 3. vrgetur a
Romanis, vt ſedem Vrbi reſtituat.
num. 4. iterum iterumque. num. 5.
6. eludit petita Romanorum. num.
7. denuntiant Romani, ni veniat,
Ludouicum accepturos. num. 8. ite-
rum prætexit excuſationes. num.
10. Romanos arguit, ſe dicere ace-
phalos. num. 12. Ioannem S. Theo-
dori Cardinalem in Vrbem proficiſ-
ci iubet. num. 14. plures ditionis
eccleſiaſticæ clientes ab eo defi-
ciunt. num. 16. Marina eius partes
amplexa. num. 17. percellit Ludoui-
cum decretoria hæreſeos ſententia.
num. 19. obijcit illi hæreſim negan-
tium, Chriſtum ius in rebus, quibus
vtebatur, profeſſum. num. 20. 21.
conatum Germanos & Italos in
eam inducere. ibid. Marſilij & Ian-
duni libellum hæreſibus inquina-
tum recepiſſe. ibid. permiſiſſe eas
hæreſes diſſeminari. ibid. violaſſe
interdicta eccleſiaſtica. num. 22.
anathematis laqueis ſolui non cu-
raſſe. num. 24. quas illi pœnas infli-
xerit. num. 25. fideles illi parere ve-
tat. num. 26. Marſilium Patauinum
& Iandunum hæreſiarchas poſtulat
iudicio. num. 27. 28. refellit damnat-
que eorum hæreſes, nempe Chri-
ſtum ex neceſſitate tributum pen-
ſitaſſe Cæſari. num. 29. Petrum
non fuiſſe primatem Apoſtolorum.
num. 30. ſpectare ad Ceſarem inſti-
tuere Pontifices, & exauctorare.
num. 31. nullam hierarchiam eccle-
ſiaſticam a Chriſto inſtitutam. num.
32. neminem ab eccleſia puniri
coactiue poſſe. num. 33. inflictæ
hæreſiarchis pœnæ. num. 35. Iaco-
bus Rex Aragonum Ioanni ſuam
aduerſus Ludouicum Bauarum de-
fert operam. num. 39. gratulatur
Pontifex Ioanni principi de parta
de Mauris victoria. num. 41. S. Eli-
ſabetham in piorum operum ſtudio
confirmat. num. 42. pacare Aquita-
niam ſtudet. num. 44 inſectatur
magos. n. 45. Michaelem Minorita-
rum præfectum in ius vocat. num.
47. Regem Vngarum ad abolendos
hæreticos inflammat. num. 48 du-
cem Ruſſiæ ad fidem tentat allicere.
num. 49. Ludos cruentos, Neapoli
fieri ſolitos, intermitti iubet inten-
tato anathemate. num. 50. priuile-
gia contra ſedem Apoſtolicam non
valere decernit. num. 53. indulgen-
tiarum præmia fidelibus angelicam
orationem ad veſpertinum crepuſcu-
lum repetentibus confert. num. 54.
Cardinalium numerum auget. num.
55. ſacram in Ludouicum mi-
litiam indicit. A. 1328. num. 4.
quæ ab eo cauſæ adductæ. ibid.
& num. 5. fœderatis Ludouici
cenſuras intentat. ibid. illum in-
uaſiſſe Italiam queritur. n. 6. fouere
hæreſiarchas arguit. n. 7. clerum eius
commercium deſugientem com-
mendat. num. 8. hortatur ad con-
ſtantiam. ib. Marſilium & Iandu-
num hæreſiarchas capi iubet. nu. 10.
audet in eundem Ludouicus ex hæ-
reſiarcharum conſilio impiam ferre
ſententiam. num. 11. tres primæ
obiectiones de diſtinctione vſus &
iuris, & vocum vti & abuti, & de
carentia iuris in fraterculis ineptæ
demonſtrantur. num. 12. aduerſus
quartam obiectionem demonſtratur
illum errare non potuiſſe. num. 13.
recte dixiſſe verba, *Nolite poſſidere*,
non fuiſſe præceptiua. num. 14. &
ad definiendum fidei articulum
ſcientiam non ſufficere. num. 15.
præcipuæ partis ſententiæ Ludouici
formula. num. 16. Bauari temeritas
in eo oſtenditur. num. 17. 18. vt
contra iuris formulas id facinus præ-
ſumptum ſit. num. 19. Ioannis ſen-
tentia in Ludouicum Romæ diuul-
gata, eodem ibi agente. num. 20.
nefarium aliud edictum in Ioannem
a Ludouico latum. num. 23. confu-
tantur illius errores. ib. obiectum
Ioanni, eũ in Gibellinos bellum ſa-
crum indixiſſe. n. 27 potuiſſe iure id
agi oſtenditur. ib. multis crimini-
bus oneratur a Ludouico. num. 28.
ob ea etiam, ſi vera eſſent crimina,
non modo a Ludouico, ſed ne qui-
dem a ſynodo œcumenica exaucto-
rari potuiſſe oſtenditur. num. 30.
exemplum Othonis Imp. petitum
a Bauaro refellitur. num. 33. iti-
dem diſſoluitur obiectio, quod
Chriſtus non fuiſſet perfectiſſimus
viatorum, ſi ius rerum habuiſ-
ſet. num. 34. Ludouici in Ioannem
facinus damnatum a pijs. ib. ſolici-
tatur Ioannes ab Alberto Auſtria-
co, vt Fridericum confirmet. num.
38. reſpondet, decretum electionis
illius ſibi non oblatum. ib. ſolicitat
principes electores, vt nouum
creent Cæſarem. num. 39. & 40.
ſancit, alibi quam Francofurti fieri
electionem poſſe. ib. res fruſtra
tentata. num. 41. cruciferis iudi-
cium intendit ob Ludouici fœdus.
ib. creatur a Ludouico Romæ ad-
uerſus Ioannem antipapa. num. 42.
Ioannis imago ſtraminea exuſta.
ib. Ludouicus inde bonorum odia
contrahit. ib. antipapa edicta Ioan-
nis præſumit reſcindere. num. 45.
cum eo ſentientes catholicos dam-
nat hæreſeos. ib. indictæ a Ioanne
publicæ preces. num. 46. exinde
deiectæ ſchiſmaticorum res. num.
47. fugato Bauaro, Roma ad Ioan-
nis obſequium reuocata. num. 49.
Ioannis hoſtes principes Gibellini
diuinitus extincti. num. 53. mar-
chiones Ateſtini ad Pontificis obſe-
quium redeunt. num. 54. ſupre-
mum Ferrariæ imperium pontificij
iuris eſſe profitentur. n. 55. Taruiſini
ſe Ioanni dedunt. nu. 58. Robertum
Regem Sic. filij vnici morte conſter-
natum ad conſtantiam excitat.
num. 59. vt Michaelem Cæſena-
tem obiurgarit. num. 60. molitum
apoſtaſiam vna cum ſocijs damnat.
num. 62. 63. ab eo Michael hæreſiar-
cha ad concilium prouocat. num.
65. renouata Piſis a Ludouico in
Ioannem impia ſententia. num. 65.
damnat Ludouicum hæreſeos. ib.
pſeudominoritas inſectatur legibus.
ib. profitetur, ſe paterna charitate
pios Minoritas complecti. num. 67.
plures ex ijs creat epiſcopos. ib.
de nonnullis alijs inſanientibus in
ſedem Apoſtolicam conqueritur. ib.
Ioannam Francorum Reginam viri
Regis morte afflictam ſolatur. num.
66. Reginæ Nauarræ de ſceptri ſuc-
ceſſione gratulatur. num. 69. &
Philippo Regi ob partam de Belgis
victoriam. ib. eundem ſolicitat ad
cauſam eccleſiæ ſuſcipiendam.
num. 70. litem inter Anglum ac
Philippum de ſceptro Gallico ſopire
nititur. num. 72. ſuadet Philippo,
vt fœdere Anglum ſibi deuinciat.
ib. ſpretum illud ingenti malo con-
ſilium. ib. Scotiæ Regis, cenſurarum
veniam poſcentis, oratores excipit.
n. 73. ſoluit eum anathemate, addi-
to imperio, ne Angliam bello vexet.
ib. Caſtellæ Regis, flagitantis ſubſi-
dia in Mauros, literæ ad Pontificem
datæ. num. 75. quibus legibus de-
cumas ſacras illi conceſſerit. num.
76. obſtringit ad eccleſias in partis
de Mauris locis conſtituendas. num.
77. reprimendam ſuperſtitionem
Mahumeticam. num. 78. Petrum
Cardinalem Carthaginenſem legat
in Caſtellam. num. 80. pileum ru-
beum ad eum mittit, vt maiori au-
ctoritate pacem publicam reſarciat.
ib. Philippi regiæ Balearis principis
poſtulata de religioſa familia, quæ S.
Franciſci inſtituta ad literam obſer-
uet, repellit. num. 82. ordinem
Eremitarum S. Pauli confirmat.
num. 83. quinquaginta ſacerdotes
ex ordine Prædicatorum mittit ad
gentes euangelio colluſtrandas.
num.

Digitized by Google

num. 84. cum Gallo Rege de Syria recuperanda agitat conſilia. num. 85. poſcit ab eo Armenius, vt Antiochenum principatum nepoti confirmet. ib. bellum Cypro imminens diſcutere tentat. ib. principum Chriſtianorum fœdus in Turcas promouet. ib. antipapa Ioannis XXII. nomen execraturis fictitias indulgentias proponit. A. 1329. num. 1. inficere orientem annititur. num. 3. in eius ſequaces animaduerti iubet Pontifex. ibid. & in eius anticardinales. num. 4. Piſtorienſes e ſchiſmate ad eccleſiæ obſequium reuerſos abſoluit. num. 6. Piſani, damnato ſchiſmate pulſoque antipapa, ad eum redeunt. num. 7. & ſeq. item Mediolanenſes & plures Inſubriæ vrbes. num. 13. Romani ſe ſuaque aduerſus antipapam deuouent Ioanni. num. 18. confert Ateſtinis marchionibus beneficiarium toparchatum Ferrariæ. num. 20. proponit redituris a ſchiſmate veniam. num. 21. Michaelem Cæſenatem hæreſiarcham damnat. ibid. ſcribit aduerſus eius errores commentarium. ibid. & num. 22. &c. laudat conſtantiæ Minoritarum ordinem, nimirum ferme vniuerſum, paucis exceptis, cum ipſo ſtetiſſe. num. 69. damnat errores Echardi. num. 70. imperat Colonienſi archiep. vt eos a ſuo grege abigat. num. 73. gratulatur Philippo Regi ipſum tutatum eſſe ius eccleſiaſticum. num. 78. decernit, Robertum ſucceſſoreſq; Reges Scotiæ apoſtolica auctoritate ab epiſcopo S. Andreæ ſacrandos. num. 79. Dauidem Roberti ſucceſſorem præceptis optimis informat. num. 82. ſacrorum vſum Scotis reſtituit. ibid. denarium S. Petri ab ijs exigit. ibid. ab Alfonſo Rege ob acceptū iure fiduciario Sardiniæ & Corſicæ regnum ſacramentum exigit. num. 83. &c. obiurgat Aragonem dixiſſe, vetitas a fratre pro adipiſcendo regno nuptias initum iri. num. 90. pœnas contra huiuſmodi contrahentes exponit. ibid. & ſeq. ad Caſtellæ Regis gratiam pro publica pace legem de gradibus conſanguinitatis ſoluit. num. 92. Armenios auro ſubſidiario iuuat. num. 94. Petrum e Palude creat patriarcham Ieroſolymitanum. ibid. Tephelicenſem epiſcopatum condit in Georgia. ibid. Trapezuntinum Imperatorem ad coniunctionem cum Romana eccleſia ſolicitat. num. 95. Vngaros, Scythiæ Malchaytas, & Alanos in fide confirmat. ibid. mittit ad eos ſacerdotes & epiſcopos. num. 96. Elchigadam Imperatorem Tartarorum ad fidem inuitat. num. 97. Piſæ ad illius obſequium redeunt. 1330. n. 1. Petrum e Corbaria antipapa, latebras captantem quæri diligenter iubet. num. 2. Bonifacium comitem admonet, vt ſceleſtum hominem tradat. ibid. eiuſdem Petri ſupplices literæ ad Pontificem datæ. num. 3. Ioannis reſponſum. num. 4. cur miſericordia potius, quam ſeueritate vſus ſit. num. 5. pactiones cum antipapa initæ. num. 7. cautum eius vitæ. ibid. præſcribit modum damnandi ab eo ſchiſmatis. num. 9. ſatellitio ſtipatum ad ſe adduci iubet. num. 10. ſpe veniæ demulcet. ibid. pendente e collo laqueo, antipapa ſe ad illius pedes pronum abijcit, & ſchiſma eiurat. num. 11. & ſeqq. parcit illi Ioannes. num. 25. cenſuris ſoluit. ibid. principes ac præſules de reſipiſcentia antipapæ facit certiores. num. 26. Bonifacium comitem ornat muneribus. ibid. Tudertini & alij ad eius obſequium reuerſi. num. 40. Romani geſta cum Ludouico Bauaro diſſoluūt. num. 42. pœnas eccleſiæ perduellibus incutit. num. 43. Caſtellæ Rex, miſſis oratoribus, ſubſidia ab eo in Mauros poſcit. num. 44. ſimilia poſtulat etiam Rex Aragonum. nu. 46. quas cum eo pactiones iniuerit. ib. Nauarræ Regis arma in barbaros ſociare parantis conſilium laudat. num. 47. Philippum Francorum Regem hortatur, vt Robertum Atrebatenſem ſibi conciliet. num. 49. pœnam irrogat ijs, qui Balduinum archiep. Treuirenſem intercep̄erant. num. 51. Achaicam expeditionem inituris proponit indulgentias. nu. 54. Naſcarinos in fide orthodoxa confirmat. num. 55. & Montisalbors accolas. ibid. epiſcopum & fidei formulam ad eos mittit. ibid. Iacobitas ad catholicam fidem ſuſcipiendam ſolicitat. num. 57. ſacram actionem de miraculis & ſanctitate B. Iuonis inſtituit. num. 58. diſtringi legum vim iubet in pſeudominoritas Marſilij & Ianduni hæreſes propugnantes. A. 1331. nu. 1. & 2. antipapæ capellanum donat venia, & crimen eum publice Romæ damnare iubet. num. 3. Fraticellos publice anathemate defigendos decernit. num. 4. 5. ſacramenta profanantes inſectatur. nu. 6. Angelum eorum principem iudicio hæreſeos ſubijci iubet. ibid. Reginam Sic. inſtruit aduerſus pſeudominoritarum errores. num. 17. Regi Boemiæ, Italici regni adminiſtrationem ſuſcipienti, ſe opponit. num. 18. dein cum eo fœdus paciſcitur. num. 19. Germanos principes a Ludouico Bauaro abducere nititur. num. 20. iudicium hæreſeos & ſchiſmatis inſtaurat in eundem. num. 22. Stetinenſes duces ſuprema ſui principatus iura in Io. Papam transferunt. num. 23. iiſdem ipſorum ditio iure fiduciario a Ioanne reſtituta. num. 24. Vngaro Regi de victis Tartaris gratulatur. num. 25. inter Balearem Regem, & Fuxenſem comitem imperat inducias. num. 18. Caſtellano in Granatenſes decumas attribuit. num. 29. refert illi patriarcha Ieroſolymitanus, ſoldanum Palæſtinam reſtituere denegaſſe. A. 1331. nu. 30. indicit bellum ſacrum ad liberandam Palæſtinam. ibid. iniquis Philippi Francorum Regis poſtulatis repulſam dat. ib. Leonis Regis Armeniæ opem flagitantis oratores excipit. num. 30. eoſdem ad Philippum Regem Francorum mittit. ibid. eundem admonet, Melgorij & Montisferrardi comitatus Magalonenſi eccleſiæ a Romana eccleſia attributos. num. 31. quæ dotes in epiſcopis deſiderentur, docet. nu. 32. Cardinalium ſenatum auget. num. 33. Angliæ Regem ſalutaribus præceptis imbuit. num. 35. 36. Reginam Aragonum inſtruit, qua ratione magicæ inſidiæ ſuperandæ ſint. num. 37. Corſos apoſtolicis documentis ad vitam Chriſtianam ducendam informat. num. 38. Sueciæ Regem ſacris indulgentiarum beneficijs afficit. nu. 41. aliqua ſacella condit. num. 42. controuerſiam de viſione beatifica agitat. num. 43. cur argumenta contraria congeſſerit. num. 44. quæ illi a coniuratis hoſtibus obiecta ſint. ib. eorum ſincera interpretatio. nu. 45. pia Ioannis conſilia. 1332. num. 1. deliberat Italiæ reſtituere ſedem Apoſtolicam. 1332. num. 1. a Rege Francorum retardatus diem extrahit. ibid. cum eo paciſcitur de expeditione orientali conficienda. num. 2. data a Philippo ea de re ad Ioannem literæ. ibid. Bononienſes Pontifici, Bononiam transferre ſedem cogitanti, Vrbis imperium ſuaque addicunt. ibid. Romanorum diſſenſiones ſedare ſtudet. num. 9. in eum ob fœdus cum Boemo initum Guelfi coniurant. num. 10. conuenitur a Rege Boemiæ. ibid. Ludouicus ad eum oratores mittit pro excuſandis ſuperioribus geſtis, poſcendaque cæſarei apicis confirmatione. num. 11. Picentes, ſchiſmatis veniam orantes, abſoluit. nu. 12. & Mediolanenſes ſchiſma damnantes. n. 22. excuſant illi non obſtitiſſe Ludouico, ne Mediolani ferream coronam acciperet. n. 15. Regem Trinacriæ ad ſinum eccleſiæ reuocare ſtudet. n. 17. Ioannem principem Achaiæ admonet, vt Philippo nepoti, ſponſionem clientelarem addicat. num. 18. Regem Vngarum cum Roberto conciliat, iuncta affinitate. num. 19. Reginam Siciliæ contra Fraticellorum inſidias præmunit. num. 20. Genuenſes cum Baleari & Aragonio Regibus in concordiam redigere molitur. ibid. arguit Venetos, tolerari ab ipſis ſchiſmaticos & hæreticos. num. 23. Rhodios equites ſolicitat, vt Antiochetam & Siquinum in Armenia defendenda contra bar-

bar-

barbaros ſuſcipiant. num. 24. Genuenſes & Piſanos ad mutuam concordiam hortatur. num. 25. obiurgat Philippum Francorum Regem bello Anglico ſe implicantem. ibid. ne Brabantino etiam ſe inuoluat, auctor eſt. num. 26. Carolum Alenconij comitem Mercolij ſedis Apoſtolicæ vectigalis nomine ſacramento adigit. ibid. deliteſcentes in Balearico regno hæreticos inſectatur. num. 28. de Bandino pſeudominorita ſupplicium ſumi iubet. num. 29. pſeudominoritas inficientes Germaniam vinctos ad ſe perduci iubet. num. 30. in Vualdenſes, graſſantes in Pedemontio, inquiri præcipit. num. 31. creat Philippum Regem Fran. Aſiaticæ expeditionis ducem. 1333. n. 1. bellum ſacrum indicit Mahometanis. num. 3. de pactionibus cum Philippo initis literæ. ibid. quæ præfixa ad expeditionem dies. num. 4. pactiones nouæ inſtitutæ, obtrudente nouas difficultates Philippo. num. 7. Francorum regnum in clientelam apoſtolicam ſuſcipit. num. 9. indulgentias defenſuris Gallias, ſi hoſtes, agente in oriente Philippo, ipſas inuaſerint. ibid. pluribus prærogatiuis transfretaturos afficit. ibid. intentat anathema Philippum a ſuſcepta mente abducentibus. num. 10. crucis ſymbolo fideles inſigniri iubet. ib. Robertum Sic. Regem ad colloquium cum Philippo ineundum inuitat. num. 11. Philippo crucesignato gratulatur. ibid. admonet fictionem in tanta re deſugiendam. num. 12. ad comprimendas Turcarum excurſiones vertit ſtudia. num. 13. Turcis non domitis difficillimam Aſiæ expeditionem futuram ait. num. 14. Italicas decumas Gallo Regi attribuit. num. 15. Gallum, Siculum, Venetum, Cyprium, Rhodium, Græcum fœdere coniungit in Turcas. num. 16. Bertrandum archiepiſcopum Ebredunenſem ea de cauſa mittit. ibid. Andronicum Imperatorem ad inſtaurandum eccleſiarum fœdus vrget. num. 17. datæ eodem argumento ad patriarcham literæ. num. 18. decernit legatos ad Græcos. num. 19. Angliæ Regem hortatur, ne Scotum affinem bello petat. num. 23. internuntios legat ad eos conciliandos. ib. ſedem Italiæ reſtituere meditatur. num. 24. Ioannem S. Theodori Cardinalem inſectantem Columnenſes acriter redarguit. ib. deſignat alium antiſtitem, impedito Strigonienſi, ad cingendum corona Vngarica Ludouicum. num. 28. Treuirenſem archiep. a Moguntino archiepiſcopatu affectando ſibi temperare iubet. num. 29. Nicolaum archiep. Cambalienſem creat apud Tartaros. num. 31. Tartarorum Imperatorem ad fidem amplectendam ſollicitat. nu. 32. & Regem Corum. num. 35. & Vsbechum. ibid. Voſprenſem epiſcoparum in Gazaria condit. ib. & in Gochia Cerſonenſem. ibid. Milleno Alanorum principi de eiurato ſchiſmate gratulatur. ib. & Verſachto Regi Ziccorum. ibid. Tartaros ad colendum Chriſtum hortatur. num. 41. euangelicos præcones ampliſſimis munit prærogatiuis. num. 42. legem de gradibus conſanguinitatis ad neophytorum gratiam ſoluit. num. 43. apoſtatas a Mahometiſmo redeuntes in gratiam recipit. num. 44. quæſtionem de viſione beatifica agitat. num. 45. adducitur in inuidiam a maleuolis. ib. purgat ſe contra eorum calumnias. ib. eiuſdem ea de re literæ ad Regem Francorum datæ. num. 46. vt ſuam in ea controuerſia non deprompſerit ſententiam, ſed dicta ſanctorum patrum tantum collegerit. ib. Durandi ſcripta in examen adduci iubet. num. 58. ad reuocandos ad obſequium eccleſiæ Græcos incumbit. 1334. num. 1. hortatoriæ ea de re ad Andronicum ſcriptæ literæ. num. 2. & ad Imperatricem. num. 3. ſollicitat Gallum, vt ea de cauſa Conſtantinopolim oratores mittat. ibid. de bello Turcis inferendo plura conſtituit. num. 7. Robertum Siciliæ Regem ad iungenda in Turcas arma vrget. num. 11. Armeniæ Regem auxilij ſpe ſuſtentat. num. 12. ad ſopiendum bellum Brabantinum internuntios mittit. num. 14. & ad Sabaudum Delphinum quem conciliandos. num. 17. & ad Italos proceres ad concordiam redigendos. ib. rebellat in eum Bononia. ib. inſectatur Fraticellos. num. 18. petentem veniam Bauarum ea lege, vt retineret imperium, reſpuit. num. 19. eundem ad amplectendam pœnitentiam hortatur. num. 20. Polonos & cruciferos ad pacem redigere annititur. num. 24. Vngaro Regi eumque ſecuturis aduerſus infideles indulgentias proponit. num. 26. quæſtionem de viſione in vtramque partem agitat. num. 27. ſi quid in ea agitanda contra veritatem dixerit, reuocare ſe id velle profitetur. num. 28. ſcripta aſſertiuam ſententiam propugnantium legi in ſenatu iubet. num. 29. refellit eorum calumnias, qui ipſum Minorum ſupremum præfectum ad diſſeminandam opinionem erroneā miſiſſe aiebant. num. 30. pſeudominoritæ illi calumniantur. n. 31. in eundem Neapoleo Card. Vrſinus coniurat. ib. agitatum de cogendo in ipſum conciliabulo. ib. & num. 32. parata hæreſeos calumnia ob dicta in quæſtione de viſione. num. 33. profeſſio fidei ab eo edita in extremo vitæ flexu. num. 36. moritur. num. 38. Caluini in eum calumniæ. ib. confutatur huius impudentia. ib. vt ſacramenta rite receperit. num. 30. ſedis tempus. ib. oriens in Ioannis obitu grauiſſimam iacturam paſſus. num. 40. de ingenti illius theſauro. ibid. calumniæ ipſi aſperſæ refelluntur. ibid. ſingulis noctibus ad diuinas laudes repetendas ſurgebat. ibid. perperam a nonnullis Minoritis in inuidiam vocatur. num. 41. optime de eorum ordine meritus, repreſſis factionibus in eo exortis. ibid. veros Minoritas auxit honoribus. ib. paupertatem Franciſcanam tutatus eſt aduerſus Minoritas aliquos nefarijs interpretationibus inſtituta S. Franciſci deprauantes. num. 42. pio tuendæ fidei, & ordinis Franciſcani ab erroribus vindicandi ſtudio pſeudominoritas eſt inſectatus. num. 44. pontificio officio ad id fuit obſtrictus. ibid. cur plures in Minoritarum litibus conſtitutiones ediderit. ibid. Ioannis elogium. ib.

Ioannes Ludouici Hutini filius poſthumus. breuis æui Galliarum & Nauarræ Rex. 1316. nu. 13.

Ioannes Gaytanus. creatus Cardinalis diaconus S. Theodori. 1316. n. 21.

Ioannes episcop. Magalonenſis. translatus ad Toloſanum archiepiſcopatum recenter inſtitutum. 1317. n. 13.

Ioannes regiæ Caſtellanæ princeps. ex inuidia ſacrum Granatenſe bellum diſturbat. 1317. num. 38. bellum in Mauros ſuſcipit. 1318. num. 36. attributæ illi decumæ. ibid. ad egregie cœpta accenditur. ibid. ſacræ indulgentiæ eum ſecuturis propoſitæ. ib. Petri principis æmulatione ad Granatam caſtra promouet, ac vincitur. 1319. num. 27.

Ioannes Angliæ Rex. vt Angliam & Hiberniam Romano Pontifici vectigales conſtituerit. 1317. n. 47.

Ioannes Barraut pſeudominoritarum ſignifer. iuſſus comprimi vna cū ſocijs a Minoritarum præfecto. 1317. n. 61.

Ioannes Namurci comes. fidem datam fraternæ amicitiæ præfert. 1318. nu. 24. vrgetur bello a fratre Roberto. ibid. rem dignam laude feciſſe pronuntiatur. ib.

Ioannes Muſcata epiſcopus Cracouienſis. increpitus ob ſegnitiem, iuſſuſque conſurgere in hæreticos. 1318. num. 43.

Ioannes Manuel regiæ Caſtellanæ princeps. tutorium Regis munus inuadit. 1320. num. 34. ortæ inde turbæ. ibid. intentatæ illi cenſuræ. num. 35.

Ioannes e Poliaco. eius errores. 1321. num. 20. & num. 37. refelluntur num. 25. &c. ſoluuntur eius argu-

men-

menta . num. 28. apoſtolica aduerſus eius errores ſententia . num. 37. eidem a Ioanne e Poliaco paritum . ibid.

Ioannes Balua ordinis Prædicatorum. iudicio hæreſeos perſequitur Bizochum, aſſerenrem Chriſtum nil proprij neque in communi neque in ſpeciali habniſſe . A. 1322. nu. 53. inde exorta controuerſia de proprio. ibid.

Ioannes Iacobi Regis *Aragonum filius archiepiſcopus Toletanus*. ob ereptam Regum Caſtellæ ſcrinij præfecturam in parris regnum e Caſtella abſcedit. 1323. n.37.

Ioannes Vrſinus Cardinalis S. *Theodori*. creatus a Ioanne XXII. in Etruria legatus & paciſcr. 1326. num. 1. honorifice habitus a Piſanis. ibid. a Caſtrucio de pace poſtularur . num. 2. latam a Pontifice in Ludouicum ſententiam de hæreſi promulgat Florentiæ. 1327. num. 3. iubetur in Vrbem ad eam aduerſus Ludouicum defendendam proficiſci . num. 14. a Romanis repulſam patitur. n. 15. irrumpit noctu in Vrbem, ac propulſatur . ibid. reuocatam ad Pontificis obſequium Vrbem confirmar. 1328. num. 50. Veronicam in ſuum locum reporrat ingenti pompa . ib. arguitur, Columnenſes bello inſectatum. 1333. n. 25.

Ioannes archiep. Toletanus. concilium Compluti celebrar. 1326. num. 20. quæ in eo decreuerit. ibid. aliam Toleti ſynodum prouincialem celebrat. 1327. n. 40. quæ fuerint in ea conſtituta. ib.

Ioannes regia Caſtellanæ princeps. de Mauris inſignem refert victoriam. 1327. nu. 41. gratulatoriæ ea de re Pontificis literæ. ibid. cœptis abſiſtit. ib.

Ioannes Cantabriæ princeps . in conuiuio ab Alfonſo Rege Caſtellæ obtruncatus, eiuſque principatus occupatus. 1327. num. 41.

Ioannes e Conuenis Toloſanus archiep. creatus Cardinalis a Ioanne XXII. 1327. n. 55.

Ioannes Columna Romanus . creatus Cardinalis a Ioanne XXII. 1327. num. 55.

Ioannes Vicecomes Mediolanenſis . creatus ab antipapa pſeudocardinalis. 1328. num. 43. & pſeudolegatus . 1329. num. 4. hæreſeos & ſchiſmatis ſententia damnatus a Pontifice. num. 4. in ſinum eccleſiæ redit. n.36.

Ioannes Arlotus. pſeudocardinalis Petri e Corbaria. 1328. n.43.

Ioannes e Ianuilla. orator miſſus ad ſoldanum Babylonium, vt ab eo terram ſanctam repeteret. 1328. nu. 85. repulſam patitur, deliberatumque eſt de bello gerendo a Philippo VI. ibid.

Ioannes patriarcha Alexandrinus . pontificio nomine ſacramento adigit Alfonſum Regem ob acceptum iure fiduciario Sardiniæ & Corſicæ regnum. A. 1329. n.83.

Ioannes epiſcop. Tephelicenſis in Georgia creatus. 1329. n. 94.

Ioannes Hannoniæ comes . quingentis ſuccinctus equitibus in Mauros proficiſcitur. 1330. nu. 48. metuens ſtrui ſibi inſidias Pontifex retro illum abire iubet. ib.

Ioannes Core archiepiſcopus Soltanienſis. 1330. n.57.

Ioannes dux Britanniæ . Pontificem orat, vt de miraculis B. Iuonis inquiratur. 1330. n. 58.

Ioannes Dux *Normanniæ poſtea Francorum Rex* . obſtringit ſe ad expeditionem Aſiaticam conficiendam, ſi eam pater intermiſerit. 1333. nu. 1.

Ioannes e Cepeyo Beluacenſis . præfectus a Gallo Rege claſſi in Turcas. 1334. num. 10. victoriam refert vna cum ſocijs. n. 11.

Ioannes dux Brabantiæ . de Maclinia certat cum Flandro. 1334. n. 14.

Iordanus epiſcop. Columbenſis . ad Naſcarinos miſſus. 1330. n. 55.

Iousbertus Caſtellnouus vicecomes . Septam expugnat. 1309. n. 27.

Ira . vindictæ cupido religioni non parcit, vt iras ſatiet. 1311. n.74.

Ira diuina . vid. *Iuſtitia diuina* .

Iſabella filia Philippi IV. *Regis Francorum*. Eduardo iuniori pro firmanda concordia Gallos inter & Anglos oubit. 1307. num. 9. reuocata a viro Rege, vt in Angliā redeat, redituram ſe negat, ni Spenſerius pellatur aula . 1326. vocatur in crimen turpis cum Mortimerio conſuetudinis. ib. viro bellum inferr. num. 16. Londinum occupat . ibid. fugientem Regem comprehendit & carceri mancipat . ib. Vgonem Spenſerium triſti ſupplicio afficit . ibid. eius vir regio nomine exutus in publicis comitijs, ac deinde diro mortis genere extinctus . 1327. nu. 43.

Iſabella Achaya principatus heres . Ioanni Grauinæ comiti deſponſata. 1318. n.34.

Iſabella Amalrici Tyri principis, qui Cypri tyrannidem affectarat, vidua . cum filio in carcere Armenico extincta. 1323. n. 13.

Iſaias. ad patriarcharum Conſtantinopolitanum, pulſo Geraſimo , intruſus ab Andronico Imp. 1311. num. 73.

Iſmael Rex Granatenſis . Chriſtianos magna clade delet . 1319. n. 27. ex inſidijs cæſus . 1322. n. 19.

Iſnardus Thebanus archiep. ad Lateranenſem baſilicam priſtino reſtituendam ſplendori tranſmiſſus a Clemente V. 1308. num. 10. data illi ab eodem Pontifice poteſtas excipiendi dicta teſtium , qui aduerſus Bonifacium VIII. teſtimonium attulerint . 1310. num. 37. transfertur ad ſedem Antiochenam, tradita illi Papienſis eccleſiæ adminiſtratione . A. 1311. n. 76. in pontificiam & Guelſam partem coniurat. 1319. num. 8. ob ſcelera in ius vocatus . ib. exauctoratur decretoria ſententia . ibid. intenditur ipſi actio hæreſeos. 1320. num. 39. comprehenditur, ducique ad ſedem Apoſtolicam iubetur . ib. accepta venia reſtitutus Thebano archiepiſcopatui promouendo armorum fœderi in Turcas operam dare iuſſus. 1328. n. 85.

Italia. ciuili bello ardet. 1317. num. 32. internuntij apoſtolici ad illud componendum miſſi . ibid. Italos ad mutuam pacem hortatur Clemens V. n.32. &c.

Iudæi . Chriſtianum omnibus ſupplicijs, quibus Chriſtus affectus eſt, Pragæ excarnificant. 1305. num. 15. exuti omnibus bonis pulſique e Gallijs . 1306. num. 18. inuadit eorum opes *Philippus* Rex . ibid. in Gallias reuocati a Ludouico Hutino . 1315. num. 2. exagitati a Paſtorellis, & crudeliter trucidati. 1320. num. 23. ſuſceptum eorum patrocinium a Pontifice . ibid. plures ex ijs ad fidem Chriſtianam conuerſi . ibid. iuſſi præſules a neſario Iudæorum cõmercio fideles deterrere . num. 24. reſpuentes imperia coercere . ibid. Clementis IV. contra Iudæos conſtitutio . ibid. de illorum ob Chriſtum enecatum diſperſione . num. 25. cæcitate & ingrati animi vitio. ib. Iudæi thalmud lectioni addicti. nu. 26. & 28. id flammis tradi iuſſum. eod. num. 23. eorum fraudes ad Chriſtianos ad Iudaiſmum pelliciendos. num. 29. impudicitia in ijs contaminandis. ib. impietas in euomendis blaſphemis vocibus . ib. Honorij IV. Papæ ad eiuſmodi mala abolenda pius ardor. nu. 30. Iudæi a Saracenis ſubornati aquas ad necandos fideles in Gallijs inficiunt. 1321. n. 44. fideles Iudæi cur bona ſua vendiderint. 1329. num. 26. perfoſſa ſacra hoſtia pueri vagitum audiunt. 1330 . num. 53. ſola Iudæa ex ijs conuerſa . ibid. tinctam cruore hoſtiam ſepeliunt , quæ demum reperta . ibid. ſacrilegij dant pœnas. ib.

Iudicia. die dominico exerceri vetita. 1317. nu. 4. contendere iudicio non pugnat cum ſanctitate . 1329. num. 65.

Iudicium ſupremum . recolenda eius memoria. 1322. n. 25.

B. *Iuo Haelori* . de illius ſanctitate & miraculis inquiri iubet Ioannes XXII. 1330. n. 58.

Iuriſdictio eccleſiaſtica . iuriſdictio ordinaria Papę in epiſcopatibus & parochijs demonſtrata . 1321. num. 26. poteſt ſummus Pontifex parochianos abſoluere , eamque poteſtatem

alijs

Digitized by Google

alijs, vti religioſis viris, committere. num. 26. ſoluuntur contraria Ioannis e Poliaco argumenta. nu. 29. &c. iuriſdictionem vniuerſalem accepit a Chriſto Papa, eamque per gradus deriuat in alios. num. 30. communicata eſt iuriſdictio ab eodem Pontifice ob graues cauſas religioſis in parochianos. num. 32. iuriſdictio eccleſiaſtica defenſa ab Herueo magiſtro ordinis Prædicatorum. nu. 33. & a Petro Paludano. ibid. iuriſdictio omnis eccleſiaſtica a Papa dimanat. num. 36. Græcorum & Latinorum patrum de ea re teſtimonia. ib. iuriſdictio eccleſiaſtica defenſa aduerſus Petrum e Cuncrijs. 1329. n. 75.

Ius Iuſtum. iuris carentia non ſtat in re, cuius vſus eſt in præcepto. A. 1323. n. 58. iuris carentiam in vſu rerum non vouere Apoſtoli. ibid. ius verum habuere in rebus. num. 60. damnati hæreſeos id negantes num. 61. ius rerum, quo iuſtus fit vſus, aliud eſt quam ciuile & mundanum. 1329. num. 46. ius vtendi non eſt ius agendi. ibid. licentia vtendi, ſi iuſta eſt, non eſt ſine iure. num. 47. non datur vſus, qui nec iuſtus ſit, nec iniuſtus. ibid. fas non eſt medium inter iuſtum & iniuſtum. ib. ius non peccato, ſed iure diuino inductum. num. 53. non iure Regum inductum, quod ante Reges erat. ibid. & num. 54. non ius, ſed iuris formulæ a Regibus in iudicio inductæ. ib. quo pacto ius humanum dicatur iniquum, vel inductum per iniquitatem. ib.

Iuſiurandum. etiam rite nuncupatum a Vvaldenſibus & Fraticellis damnatum. 1318. nu. 48. vera de eo doctrina. ib.

Iuſtitia diuina. diuinæ vindictæ exemplum cernitur in ſacrarum imaginum violatore. 1305. n. 15. in eccleſiarum prædatoribus. nu. 17. vid. *Eccleſiæ perſecutores*. Albertus Rex Romanorum, qui Adolphum Regem necarat, trucidatus. 1308. nu. 19. homicida, qui B. Nicolaum eremitam occidit, loco diuinitus aufugere non potuit. 1310. nu. 48. vltionis diuinæ exemplum in barbaros Euchariſtiæ contemptores. 1311. nu. 72. Græci exauctorati imperio, qui ſacerdotium redegerant in ſeruitutem. num. 73. Ferdinandus Rex Caſtellæ in ius vocatus ad diuinum tribunal ab ijs, quos temere ſupplicio affici iuſſit, dicta die moritur. 1312. num. 53. iuſtitiæ exemplum in ſatorem diſcordiæ aduerſus Bonifacium VIII. 1315. n. 3. in prædonem ſacrilegum. 1321. nu. 43. in Fridericum Montisferetri comitem iurium eccleſiæ inuaſorem. ibid. in Recinetenſes idololatras. 1322. nu. 2. Armeniorum excidia diuinæ iuſtitiæ aſcripta. 1323. num. 6. & nu. 12. Chriſtiani a Saracenis, quibus contra canonicas leges arma intulere, oppreſſi. ibid. Græci ob ſchiſmata & hæreſes a Tartaris attriti. A. 1324. n. 39. Andronicus ſenior die ſacro Spiritus ſancti, cuius proceſſionem e Filio negarat, exutus imperio a nepote. 1327. n. 52. diuinæ in eccleſiæ hoſtes vltionis plura exempla. 1328. nu. 53. impletum epiſcopi Morinenſis oraculum, Philippum Pulchrum Regem Francorum, ac filios perituros miſere, nec ſceptrum poſteris tranſmiſſuros ob perſecutionem ab illo in Bonifacium VIII. excitaram, n. 68. præfectus militum, qui Piſanos ad nefariam concionem aduerſus Pontificem coegerat, eodem die exuſtus. 1329. nu. 2. obiecta cœlitus ſpecies de obitu Guigonis delfini impudici. 1333. nu. 22. aliud viſum de Florentia ob crimina in diſcrimen adducta. n. 26.

L

L*Adiſlaus vvayuoda Tranſiluaniæ*. Othonem generum Vngarica corona redimitum excipit, traditque vinculis. A. 1307. nu. 21. coronam ſacram intercipit, negatque reddere Carolo Regi. 1309. num. 16. decernitur a legato Cardinale eam futuram profanam, quandiu a Ladiſlao tenta fuerit. ib.

Laiazium Armeniæ vrbs inſignis. euerſum ab infidelibus. 1322. num. 30. inſtaurari iuſſum per Babylonios a Tartaris ex fœdere. 1323. n. 9.

Landulphus Card. S. Angeli. ad Philippum Regem miſſus pro componenda Lugdunenſi controuerſia. 1310. n. 34.

Lateranenſis baſilica. conſumpta incendio. 1308. num. 10. in illo ſanctorum reliquiæ & altare ligneum, in quo S. Petrus diuina peregit, diuinitus ſeruantur. ibid. eandem baſilicam refici iubet Clemens V. n. 10. & 11. effuſa populi Romani in eo caſu comploratio. eod. num. 11. iratum Numen pijs operibus placat. ib. illius in baſilica Lateranenſi inſtauranda feruor. ibid. peractæ ſolemnes ſupplicationes. ibid.

Lateranenſis concilij ſtatutum, Omnis vtriuſque ſexus. quis verus illius ſit ſenſus. 1321. nu. 25.

Lauda. ſe Pontifici dedit. 1330. num. 39. 40.

Legitimatio. Oroſius Rex Seruiæ natalium macula expiata, a Pontifice dignitati aſſertus. 1323. n. 19.

Leo Rex Armeniæ. a Saracenis oppreſſus 1306. nu. 13. auxilia ipſi pollicetur Clemens V. ib. moriens regnum fratri Oſinio relinquit. 1311. n. 77.

Leo iunior. in Armeniæ regno Oſinio ſuccedit. 1320. num. 47. renouatæ illum inter & Henricum Cyprium induciæ. ib. Ioannam Oſinij nepotis vxorem inceſtis nuptijs ducit. A. 1322. n. 32. inde Armenia euaſtata. ibid. iuuatur a Pontifice auro ſubſidiario. A. 1323. nu. 4. Tartarorum Imperator eius clientelam ſuſcipit. num. 9. fœdus cum ſoldano Babylonio ſancit, vectigalque pendit. num. 10. accuſatur apud ſedem Apoſtolicam, ipſum defeciſſe ad ſchiſmaticos. 1330. de ea re iubet inquiri Ioannes XXII. ibid. oratores pro impetranda ope in Saracenos mittit ad Pontificem, qui ad Gallum Regem legati fuere. 1331. num. 30. Antiochetam & Siquinum Rhodijs donare conſtituit aduerſus barbaros defendenda. 1332. num. 24. Regis Francorum aduentus ſpe mulcetur. ib. iterum oratores ad obtinenda auxilia mittit ad ſedem Apoſtolicam. 1333. num. 12. decernitur claſſis a Pontifice & Gallo Rege pro tuenda Armenia. 1334. num. 12.

Leo. Ioanni XII. ſubrogatus ab Ottone Imp. fuit antipapa. 1328. num. 33.

Leonardus epiſcop. Albanenſis. decretus a Clemente V. cum alijs Cardinalibus ad coronandum Henricum VII. 1311. n. 6. & ſeqq.

Leopoldus Auſtriacus. ſolicitatur a Pontifice, vt fœdus pactum inter Fridericum fratrem & Ludouicum Bauarum diſcutiat. 1325. num. 2. arguitur, ipſum appellaſſe Ludouicum Regem. num. 3. apud Confluentiam colloquium init cum Gallo Rege, vt illum euehat ad imperium. num. 7. miſere periiſſe fertur, viſo dæmone magica arte euocato. 1326. n. 7.

Leproſi. corrupti pretio a Saracenis aquas inficiunt veneno. 1321. n. 44.

Liberalitas. Clementis V. in Carolum Regem Francorum alieno ære onuſtum inſignis. 1307. n. 24.

Liberius Papa. hæreticus non fuit, ſed præſumptus hæreticus ob communionem cum Semiarianis. 1331. n. 11. propterea fuit exauctoratus. ib. ſucceſſit iterum Felici Papæ & martyri. ib.

Libertas. ſpiritus libertatem vocant impij ſpurciſſimam hæreſim. 1311. nu. 66. & 1312. num. 17. §. Quod vero. veſanæ illius libertatis execratio. 1311. num. 68. &c. quæ vera ſit libertas, quæ falſa, demonſtratur a Clemente V. contra hæreticos. ibid. libertatis impiorum auctor dæmon. num. 69. libertas euangelica non in effrenata carnis licentia, ſed in integritate conſtat. num. 68. oſtenditur fideles liberos eſſe. num. 71. quæ vera libertas iterum oſtenditur. 1312. num. 17. §. Iſti ſunt. libertatis ſpiritus inductus a nonnullis hæreticis hypocritis. 1317. num. 59. hominum libertatem aſtrorum vi cogi effutit Franciſcus Aſculanus magus. 1327. n. 46.

Libido. ſpurca hæreſis in omne libidinum genus effuſa. A.1311. nu. 66. &c. 1312. num. 18. §. Septimus error. libertatis ſpiritus vocata. 1311. nu. 66. &c. Begardorum argumenta pro laxando libidini frœno. 1312. num. 17. §. Quod vero Lollardorũ mores impuri. 1318. n. 44. inſanum reſponſum meretriculæ Lollardæ. ibid. obiecta cælitus ſpecies de Guigonis delphini impudici morte. 1333. num. 22. vid. *Luxuria*.

Licentia vtendi. ſi iuſta eſt, non eſt ſine iure. 1329. n. 47.

Lingua ſiue *idiomata*. de neceſſitate ad promulgandum euangelium linguarum vſu. 1318. n. 15.

Lites. *Litigare*. an Apoſtolis litigare licuerit. 1329. num. 63. perfectis etiam & fidelibus licet. ibid. non vetita litigia, quæ fraude non fiant. num. 65. agere iudicio, cum ſanctitate non pugnat. ibid. habentibus commune pro communi licet litigare. num. 66. refellitur Michaelis Cæſenatis delirium, quod perfectis non liceat. ibid. licere epiſcopis demonſtratur. ibid.

Lithuani. *Lithuania*. excurrunt in Pruſſiam. 1311. num. 72. ſacrilege tractant Euhariſtiam. ib. cæſi extrema internecione. ibid. ad Chriſtum redit Lithuania. 1323. num. 19. Chriſtianæ fidei amplectendæ ſpeciem præſeferunt Lithuani. 1324. num. 45. miſſi ad eos a Ioanne XXII. internuntij pro ijs fide inſtruẽdis. n. 48. reſiliunt a cœptis. num. 52. vaſtant marchionatum Brandeburgenſem. 1325. n. 8.

Loculi. vt Chriſtus in loculis perſonam infirmorum acceperit. 1322. num. 60. non eſt ea infirmitas quoad virtutis defectum, ſed quoad naturæ ſtatum. ibid. Chriſtus in perſona imperfectorum gerenda perfectiſſimus fuit. num. 63. habere loculos non arguit imperfectionem in genere moris. 1322. num. 63. qua ratione dicantur imperfecti loculos habere. n. 68.

Lollardi. quando exorti. 1318. nu. 44. Vuicleffi ſequaces dicti primum Lollardi. ibid. Lollardorum princeps Vvalterus, & huius hæreſes. ib. vt Lollardi dæmonem coluerint, diuinaque attributa impugnarint. ibid.

Lombienſis epiſcopatus. inſtitutus a Ioanne XXII. 1317. n. 12.

Lorebani. oppugnati a Granatenſibus. 1321. num. 41. excitati ad conſtantiam. ib.

Luca. ab Vgutione Fagiolano proditione capta direptaque. 1314. nu. 6. in Ioannis Regis Boemiæ poteſtatem, depulſis obſidione Florentinis, redacta. 1331. n. 19.

Lucas e Fliſco S. Mariæ nouæ Cardinalis. ad ſociandum Henricum Cæſarem pro pacanda Italia creatus legatus. A. 1310. nu. 17. Mediolanenſes ad eiuſdem Henrici obſequium adducit. ib. pro conferenda illi corona cum alijs quatuor Cardinalibus a Clemente V. legatus decernitur. 1311. num. 6. & ſeqq. Brixiam Henrico conciliat. num. 23. Henricum ipſum Genuam deducit. ib. profitetur, non ſponte, ſed coacte in baſilica Lateranenſi auguſtalia inſignia Henrico conferri. 1312. nu. 36. legatus in Angliam a Ioanne XXII. 1317. n. 42.

Luchinus Vicecomes. coniectus in vincula a Ludouico Bauaro. 1327. num. 2. auro libertatem coactus redimere. ibid. conciliatus eccleſiæ. 1330. num. 26.

Lucifer. cultus a Lollardis hæreticis. 1318. num. 44.

Lucionenſis epiſcopatus. a Ioanne XXII. conditus. 1317. n. 12.

Ludi. cruenti ludi Neapoli edi ſoliti. 1327. n. 13. ad eos abolendos nauata a Pontifice opera. ibid.

S. *Ludouicus Galliarum Rex*. ſacra ei ædes a Philippo Francorum Rege excitata. 1305. num. 14. illam adituris propoſitæ indulgentiæ. ibid. eius reliquiarum translatio in regiam ædiculam Pariſijs. 1317. num. 8.

S. Ludouicus epiſcop. Toloſanus. miraculis ectuſcat. 1307. num. 22. de eo in ſanctorũ album referendo agitat Clemens. ibid. de cœleſtibus virtutibus ab eo editis inquiri iubet. ibid. agitatur in concilio Viennenſi de SS. honoribus illi decernendis. 1312. num. 25. decernuntur illi a Ioanne XXII. ſolemni ritu. 1317. num. 9. confertur cum altero S. Ludouico. ibid. de illius ingentibus miraculis. ibid. & nu. 11. rara Mariæ Reginæ felicitas, filium ſanctis annumeratum intueri. nu. 9. gratulatoriæ ad eam Pontificis literæ. ibid. ſancti filij elogia. ibid. principes affines ſancti epiſcopi ad virtutum imitationem excitati. num. 10. præcipua illius vitæ acta. ib. ſeptennio in cuſtodia Regis Aragonum fuit. ibid. a Minoritis ſcientijs imbutus. ibid. quo pietatis ſenſu diuina perciperet. ibid. adepto ſacerdotio ſacra ſingulis diebus peragebat. ibid. eius caſtimonia. ibid. corpus voluntarijs pœnis macerabat. ibid. vt voto ingrediendæ Franciſcanæ familiæ ſe obſtrinxerit. n. 11. ſuſceperit, accepta a Bonifacio VIII. venia, Franciſcanam veſtem. ibid. voti religione prius ſe exoluit, quam ſuſciperet epiſcopatum. ibid. ceſſerit iure primogenituræ, ac regno Siculo. ibid. epiſcopatus vectigalia in pauperes effuderit. ibid. veſtem ſuam nudo tradiderit. ibid. pauperes in ſua domo refecerit quotidie, ipſiſque flexo genu inſeruierit. ibid. vt poſt mortem ingentia miracula ediderit. ibid. propoſitæ eius ſepulchrum veneraturis indulgentiæ. ibid. eius reliquiarum translatio magna religione celebrata. A. 1319. n. 30. miracula ad ipſius nomen inuocatum edita. ibid.

Ludouicus Hutinus Philippi Galliarum Regis filius poſtea Rex Francorum. ſceptrum Nauarræ corripit. 1307. n. 14. ad eius gratiam interdictum eccleſiaſticum Pompeiopoli abrogatum. ibid. a Philippo cum exercitu aduerſus Lugdunenſes immiſſus. 1310, num. 33. 34. intereſt concilio Viennenſi. 1312. num. 1. ad expeditionem in terram ſanctam ducendam ſe obſtringit. num. 22. ſymbolum crucis a legato Cardinale accipit. 1313. num. 6. patri Philippo in Galliarum regno ſuccedit. 1314. num. 26. in Robertum ducem Belgij ingentem expeditionem ducit euentu irrito. 1315. num. 2. vxore Blancha damnata adulterij ſeu vi ſeu morbo ſublata, Clementiam ducit. ibid. Iudæos, accepto auro, turpiter reducit in Gallias. ib. Engerranum Marinium laqueo necari iubet. num. 3. Cardinales diſſentientes Philippi fratris opera ad creandum Pontificem Lugduni congregat. 1316, num. 1. moritur, relicta Regina prægnante. 1316. num. 11. ſubmurmuratum veneficio ipſũ periiſſe. ib. indulgentiæ pro illius anima oraturis propoſitæ. num. 12. naſcitur illi filius poſthumus Ioannes nomine breuis æui. num. 13. ſuccedit in regno Philippus Longus. num. 18.

Ludouicus Sabaudus. a Clemente ad Henrici Cæſaris gratiam creatus Vrbis ſenator. 1310. n. 21.

Ludouicus archiep. Lugdunenſis. multas contentiones cum Philippo Rege Francorum de Lugduni imperio exercuit. 1310. n. 34.

Ludouicus comes Ebroicenſis. crucis ſymbolum a legato Cardinale accipit. 1313. num. 6.

Ludouicus Bauarus. creatus diſcordibus ſuffragijs Romanorum Rex. 1314. num. 17. qui principes ipſi ſtuduerint. ibid. eorundem ad Pontificem futurum literæ. num. 18. &c. vt diſſentio inter electores grauiſſima oborta ſit. num. 19. ibid. creationis Ludouici forma. num. 21. & 22. vt dubia fuerint Ludouici ad imperium iura, iudicioque ſedis Apoſtolicæ dirimenda. num. 25. Rudolphus frater dux Bauariæ ipſi eſt aduerſatus. ibid. Aquiſgrani corona argentea redimitur. ibid. ſolicitatur a Ioanne XXII. vt pacem ineat cum Friderico Auſtriaco. 1316. num. 10. ingenti prælio Fridericum fundit, capitque cum Henrico fratre. 1322. num. 14. ſolicitatur a Pontifice, vt ipſo interprete pacem cum æmulo ineat. num. 15. Areſtinos marchio-

chiones, ac Mantuanum & Veronenſem præfectos a pontificijs partibus ad ſuas reuocat. A. 1323. nu. 28. Galeatij Vicecomitis patrocinium arripit. ibid. miſſo oratore, Cardinalem legatum ab illo exagitando reuocare nititur. ibid. arguitur hæretici patrocinium ſuſcepiſſe. ibid. Galeatium ad ſpeciem exauctorat, ac Bertoldum præficit Mediolano. num. 30. eiuſdem opera propulſat pontificium exercitum. ibid. poſtulatur iudicio a Pontifice. 1323. num. 31. reprehenditur, ante impetratam pontificiam confirmationem regium munus ſibi vendicaſſe. num. 31. contuliſſe marchionatum Brandeburgenſem filio. num. 32. ſenſiſſe cum Galeatio hæretico. num. 33. imperatum, vt his abſtineret. ibid. veriti excleſiaſtici illi ſtudere. num. 33. primum oratores mittit ad componendam litem, deinde eos reuocat iudiciorumq; ordinem temnit. ibid. & num. 34. nouare nititur aduerſus vetera ſedis Apoſtolicæ iura. num. 35. reſpondet ad obiecta. ibid. & num. 36. obijcit, falſo foueri Minoritarum magiſtrum, ſocioſque præcipuos de hæreſi ſuſpectos. ibid. deinde eorum ſectatur hæreſim. ib. prouocat ad concilium œcumenicum. num. 36. miſſis oratoribus, extrahi iudicij diem ad ſemeſtre poſcit. 1324. num. 1. obiectum illi eſt a Ioanne Papa ipſum ſine pontificia confirmatione Regem ſe dixiſſe, geſſiſſeque. num. 3. perduelles Ferrarienſes texiſſe. ibid. Roberto Regi traditam Inſubriæ atque Etruriæ adminiſtrationem turbaſſe. ibid. monetur, vt præſumpta corrigat. ibid. præfixum ad id trimeſtre. ib. contemnit Ludouicus die ſtatuta comparere. num. 4. fucatas officiorum ſponſiones iactat. ib. verba operibus euertit. num. 5. vt primus læſerit Pontificem. ibid. impiorum in eccleſias tyrannidem exercentium ſuſceperit clientelam. ibid. eius imprudentia in ea re, & perfidia in tuendo Galeatio Vicecomite. nu. 6. Bochardus archiep. Magdeburgenſis ab illius ſequacibus trucidatus. num. 8. fundit pontificium exercitum. num. 12. eius duces ob defenſos Vicecomites defixi anathemate. ibid. contemnit indictum iudicium. ibid. accuſatur contumaciæ. num. 13. denuntiatur contraxiſſe anathema. ibid. monetur, vt non ſe dicat Regem, ſed electum Regem. ibid. Vicecomites deſerat. ibid. vſurpato in Ferrariam iure cedat. ibid. prohibiti clientes imperij ipſi obſequi, antequam a ſede Apoſtolica confirmatus ſit Rex. ibid. prouocat Ludouicus ad concilium œcumenicum a Pontificis ſententia. num. 14. acerbiſſime in illum inuehitur. ibid. argumenta ſuæ cauſæ producit. ibid. confutat electionem Friderici. num. 15. fucata diffugia obijcit. ibid. iure Regem ſe dixiſſe, & adminiſtraſſe imperium contendit. ibid. eiuſdem querelæ. num. 16. variæ ipſius artes ad creandum Pontifici odium. num. 17. fictionibus conciliare ſibi Auſtriacum nititur. nu. 18. iungit cum eo affinitatem Danus. ibid. apud Pontificem pro Ludouico deprecatorem agit. ibid. Ludouicus decretoria ſententia a Ioanne exauctoratur. num. 21. eiuſdem ſententiæ formula. num. 22. & ſeqq. intentata illi principatuum priuatio, ne Regem electumue ſe dicat. num. 23. ſoluti ſacramento fidei Germani. num. 25. Carolus Rex Francorum affectat illi eripere imperium. num. 26. poſtulatur Bauarus crimine hæreſeos, iterumque damnatur a Pontifice. num. 27. prouocat ad concilium. ibid. librum impium in Ioannem promulgat. num. 28. impiorum conſilio ſe hæreſi Fraticellorum implicat. num. 29. decretum fidei de paupertate Chriſti damnat hæreſeos. num. 30. ob id damnatur iudicio hæreſeos, & exauctoratur obtenſo imperij iure. num. 31. adhæret hæreſiarchæ Michaeli Cæſenati. num. 32. fruſtra ab Herwarto excuſatur. ibid. Fridericum Auſtriacum cedere iure cæſareo cogit. A. 1325. num. 1. grauibus illum legibus deuincit. ibid. Leopoldum Auſtriacum ad ſuum obſequiũ allicit. n. 3. annitente ad imperium Gallo, nouo fœdere conciliat ſibi Fridericum, & cum eo imperium partitur. num. 6. a Polono graui bello appetitur in Brandeburgico principatu. num. 8. contendit aduerſus eundem Pontifex, ipſum non potuiſſe tradere filio Brandeburgicum marchionatum. ibid. creat Bauarus Caſtrucium in Etruria cæſareum legatum. num. 9. eius ſequaces Gibellini cum Guelfis vario euentu certant. 1326. num. 3. & 4. noua fœdera cum Leopoldo & Friderico Auſtriacis paciſcitur. num. 7. aduerſatur ipſi Pontifex, ne collata in eum a Friderico cæſarea iura rata habeant principes electores. ibid. arguitur archiepiſcopus Treuirenſis, ipſum edicta pontificia in Bauarum non promulgaſſe. ibid. Magdeburgenſis prouincia ob ſecutas eius partes a Bochardo archiepiſcopo cenſuris percuſſa. num. 8. Bochardum inſidijs capiendum, & necandum ab æmulis curat. num. 9. a Gibellinis in Italiam pellicitur. 1327. num. 1. Tridenti ſuorum conuentus agit. ibid. Marſilius & Iandunus ad eius gratiam fingunt hæreſes. ibid. intentatur Ludouico iudicium hæreſeos. num. 3. Vicecomites vinculis mancipat. ibid. Mediolani ferrea corona cingitur. ibid. Romani ſe Ludouicum admiſſuros Pontifici denuntiant, niſi in Vrbem venerit. num. 8. Ludouici factio Romæ, ſignifero Sciarra Columna, inualeſcit. ib. & n. 11. Viterbienſes in Bauari partes deficiunt. n. 15. item plures Rom. eccleſiæ cliẽtes. ib. penetrat in Etruriam. num. 17. Piſas obſidet. ibid. in deditionem accipit. ibid. Henrici VII. capitalem ſententiam in Robertum Sic. Regem renouat. nu. 18. in hæreſes Pontificis odio tranſuerſus agitur. num. 19. Chriſtum, non fuiſſe verum Meſſiam inepte concludit, ſi ius rerum, quibus vſus eſt, habuerit. ibid. refellitur. ibid. pontificiæ in eum ſententiæ formula. num. 20. obijcitur ipſi, hæreſim negantium ius rerum in Chriſto amplexum. ibid. non profeſſum modo, ſed Germanos & Italos in eam ſententiã adducere conatũ. n. 21. Marſilij & Ianduni hæreſiarcharum librum recepiſſe. ibid. permiſiſſe eorum diſſeminari hæreſes. ibid. violaſſe eccleſiaſtica interdicta. num. 22. vt iudicium hæreſeos illi fuerit intentatum. num. 23. damnatur tanquam fautor hæreticorum. num. 24. 25. quæ pœnæ illi inflictæ. ibid. veriti fideles illi parere. ibid. mouet verſus Romam exercitum. num. 38. aduerſus illum Iacobus Rex Aragonum ſuam Pontifici defert operam. num. 39. Franciſcus Aſculanus magus plura de Ludouici verſus Romam progreſſibus præſagit. num. 46. vocatur Romam a factioſis Gibellinis. A. 1328. num. 1. eo ingrediente, cleri potior pars aufugit. num. 2. a populo Romanorum Rex ſalutatur. ibid. fit ad annum ſenator & copiarum dux. ibid. a populi Romani ſindicis inſigne auguſtale accipit. num. 3. inunctus a Caſtellano exepiſcopo. ibid. latæ ab eo leges. ibid. indicta aduerſus ipſum a Pontifice cruceata militia. num. 4. cauſæ, ob quas indicatur. ibid. & num. ſeq. inflictæ eius fœderatis cenſuræ. num. 5. obijcit illi Ioannes Papa, hæreſiarchas ſuo texiſſe patrocinio. num. 7. eius potentia fretus Marſilius hæreſiarcha exercet tyrannidem in clerum. num. 9. legem promulgat Bauarus in hæreticos, quo nomine Pontificem Guelfoſque principes intelligit. num. 11. fert in Ioannem XXII. ſententiam. ibid. ad id ſcelus ab hæreſiarchis & pſeudominoritis impellitur. ibid. concepta ea fuit ab Vbertino Caſalio hæretico pſeudominorita. ibid. refelluntur eius errores & hæreſes. num. 12. & ſeqq. exauctorare & morti addicere pertentat Pontificem. num. 16. id facinus boni execrantur. num. 17. oſtenditur, non ſpectaſſe ad ipſum ferre ſententiam, quamuis vera fuiſſent ex falſa hypotheſi Pontificis crimina. ibid. plura in eo obſtabant, etiam ſi ad eum ſpectaſſet. num. 19. promulga-

ta-

ta in eum in ipſa Vrbe, in qua erat præſens, edicta pontificia. num. 20. legem impiam fert, ne Pontifex Vrbe abſit, intentata pontificatus abrogatione. nu. 21. alia eiuſdem in Pontificem ſententia. num. 23. eius errores refelluntur. ibid. & num. ſeq. eiuſdem obiectio de bello ſacro indicto in tyrannos Gibellinos redarguitur. nu. 27. contendit, Cæſaream electionem pontificia confirmatione non egere, & confutatur. num. 28. non accepiſſe a Deo gladium in Pontificem conuincitur. num. 29. fucus per eum ab Othonis exemplo petitus detergitur. num. 33. ſi Chriſtus ius in res habuerit, non fuiſſe perfectiſſimum viatorum, cum Fraticellis ſomniat. num. 34. refellitur is error. ib. illum potuiſſe exauctorari a Chriſti vicario oſtenditur. num. 36. edicit, Pontificem afficiendum ſupplicio. ibid. ſuorum odia eo facinore contrahit. ibid. damnatur a bonis tam atrox facinus. n. 37. ſolicitantur fruſtra a Pontifice electores, vt nouum creent Cæſarem. num. 39. & ſeq. Petrum Corbariam creat antipapam. num. 42. exinde deiectæ illius res. ib. vanæ ſunt id ſcelus excuſantium artes. ib. ſententias Henrici VII. in Robertum Regē & Florentinos confirmat. n. 43. inſanis in Pontificem legibus ſecundas res corrupit. num. 48. plura aduerſa patitur. ibid. in Campaniam tentat irrumpere. num. 49. ex Vrbe fugatur. ib. eius acta publice a populo exuſta. ib. Romani illum atque antipapam ad mortem depoſcunt. num. 50. confert ſe Viterbium. num. 51. expeditionem in Florentinos cogitat. num. 52. ad eum Petrus Trinactiæ Regis filius accedit, & in reditu claſſis illius naufragium paſſa. ibid. Piſas ſe confert. ibid. eius fœderati infeliciter pereunt. num. 53. Ateſtini marchiones ab eodem deſciſcunt. n. 54. ab eodem dificiunt octingenti equites. num. 59. vt Michaelem Cæſenatem hæreſiarcham ex pontificia curia ad ſe traxerit. nu. 62. impiam illius prouocationem ad concilium vna cum ſuis edictis promulgat. num. 65. iterum exauctorare Pontificem nititur. num. 66. percellitur ab eo ſententia hæreſeos. ibid. cogit Piſanos ad nefariam concionem aduerſus Dei vicarium & catholicos. A. 1329. num. 2. damnatur a Pontifice anathemate die cœnæ Domini. num. 2. fruſtra Florentiam proditione tentat. num. 5. aſperioribus in dies rebus factis, Piſis abit. nu. 5. mox ab eo Piſani alijque finitimi populi defecere. ibid. & num. 6. 7. collapſæ illius in Etruria res. ibid. & in Inſubria ob conflati ſchiſmatis odium. num. 12. Mediolano repellitur. nu. 13. Mediolanenſem agrum vaſtat. num. 16. Ticinum ad deditionem compellit. ibid. ex Italia recedit. num. 16. Rupertus dux Bauariæ idemque Palatinus aduerſus eius impietatem ſentit cum eccleſia. ibid. Piſæ ab eo deficiunt. A. 1330. num. 1. eiuſdem antipapa latebras captat. ibid. ex geſtis Romæ contendit, cæſareos ſe adeptum apices Ludouicus. num. 27. Rupertus & Henricus principes Bauari, ac Saxo in eum ſolicitati. num. 28. aliqui principes electores de eo Pontifici conciliando, & aſſerendo ipſi imperio agunt interpretes. ibid. & nu. 29. quæ a Ioanne Papa reſponſa fuerint, & obiecta Bauaro. num. 27. &c. annitentibus contra principibus repulſam iterum tulere a Pontifice. num. 36. Boemiæ Regem adminiſtrandæ Italiæ præficit Ludouicus. num. 39. geſta a Romanis cum Ludouico reuocata. num. 41. ſuſpicionem in Ioannem Regem Boemiæ ob res geſtas in Italia concipit, in eumque Othonem Auſtriacum concitat. 1331. num. 19. noua edicta in Bauarum a Ioanne Papa promulgata. num. 22. Pontificem ipſum, miſſis oraroribus, de fœdere poſtulat. 1332. num. 11. cur non fuerit admiſſus. ibid. Picentes ob ſecutas illius partes veniam poſcunt. n. 12. Mediolanenſes ſe excuſant, quod illi non obſtiterint, ne Mediolani ferream coronam acciperet. num. 15. duos comites pro flagitanda a Pontifice præteritorum venia mittit. 1333. nu. 28. quid reſponſum ab illo ſit. ibid. ceſſurum imperio ad obtinendam eccleſiæ gratiam præſefert. ibid. Albertus dux Auſtriæ rogat Ioannem, vt Ludouicum retento imperio in gratiam recipiat, ſed repellitur. 1334. num. 19. decernit Bauarus pro obtinenda eccleſiæ gratia cedere imperio. num. 20. Gallus & Boemus Reges de eo Pontificem certiorem faciunt. ibid. datæ a Ioanne ad illum ea de re literæ. ibid. miſſi apoſtolici ad ipſum internuntij. num. 23. agitatum de imperio in Henricum ducem Bauariæ traducendo. ib. ſuorum conſilijs reſilit ab eo conſilio. ib. Henricum ducem inſequitur. ib. intrudit præſules ſchiſmaticos. ibid. iuſſa in eum edicta pontificia vrgeri. ibid. ſubornat Neapoleonem Vrſinum Cardinalem pro cogendo conciliabulo in Pontificem. num. 31. affectat Neapolitanum regnum ſubijcere imperio. nu. 32. diſſipata ea conſilia. ib.

Ludouicus Niuernenſis comes primogenitus Flandriæ comitis. in Philippum V. coitiones init. 1317. num. 6. eidem conciliatur. ibid. Margareta Philippi Longi filia ducta in vxorem, auget Belgicum principatum. 1320. n. 20. moritur. 1322. n. 21.

Ludouicus Niuernenſis iunior. auo Roberto in Belgio ſuccedit. A. 1322. n. 21. profligatur a coniuratis populis. 1325. num. 14. capitur. ibid. eius ſenatores præcipui capite plexi. ibid. a Gallo Rege reſtituitur libertati. ibid. Macliniam a Leodienſi epiſcopo emi. 1334. num. 14. ortum inde bellum cum Ioanne duce Brabantiæ. ib.

Ludouicus Bauari exauctorati filius Brandeburgenſi marchionatu ope Cruciſerorum potitur. 1328. num. 41.

Ludouicus comes Claromontanus. creatus primus Borboniorum dux. 1323. num. 14. præficitur claſſi, a Pontifice & Gallo Rege mittendæ contra Ægiptios. 1334. n. 12.

Ludouicus Caroli Vngariæ Regis primogenitus poſtea Rex. ad eius gratiam indultum, vt impedito Strigonienſi archiep. a Colocenſi corona cingi poſſit. 1333. n. 27.

Lugdunum. Clemens V. Lugduni pontificia tyara ſolemni pompa inſignitur. 1305. num. 12. de illius imperio inter Philippum Regem Francorum & Ludouicum & Petrum archiepiſcopos Lugdunenſes certatum. 1310. num. 34. immiſſus a Philippo Ludouicus Hutinus cum exercitu aduerſus Lugdunenſes. ibid. miſſi a Clemente V. duo Cardinales pro componenda controuerſia. ib. ex pactione ab archiepiſcopo Lugduni dominatus ad Reges Gallos deriuatus. 1312. nu. 29.

Lumen gloriæ. ad viſionem Dei neceſſarium. 1312. num. 18. §. Quintus error.

Luna. tres lunæ crucesignatæ conſpectæ. 1314. inſ.

Lundenſe concilium. eius ſtatutum pro tuenda epiſcopali libertate. 1331. n. 40.

Lundenſis archiepiſcopus. conferendæ Regibus Daniæ coronę prærogatiua inſignitus. 1320. n. 7.

Lutra. vid. *Franciſcus e Lutra*.

Luxuria. a Dulcino hæreſiarcha vocata actus charitatis. 1305. num. 18. Beguardi ſcortationem virtuti, matrimonium vitio aſcripſere. 1306. nu. 18. Dulcinus conciditur mēbris, qui in ijs felicitatem locarat. 1308. nu. 9. impudica Dulcini propago libertatatis ſpiritus nomen ſibi arrogat. 1311. num. 66. eam inſectatur Clemens V. ibid. proiecta hæreticorum in Boemia pullulantium luxuria. 1318. num. 53. nonnulli ob luxuriam dæmoni exhibent ſeruitutem. 1327. n. 45.

M

MAcerata. ſede epiſcopali decorata. A. 1320. nu. 18.

Maclinia. ab Adolpho Leodienſi epi-

ſcopo comiti Flandriæ diuendita. A. 1334. num. 14. orta inde inter Flandrum & Brabantinum bella. ib.

Madaebias princeps Saracenorum. in Rhodios equites a Genuenſibus cōcitatus. 1311. n. 74.

Magalonenſi eccleſiæ, a Pontifice accepit beneficiarios Melgorij & Montisferrandi comitatus. 1331. num. 31.

Magi, coniurant in Pontificem & Cardinales. 1317. num. 52. & 53. eorum artes diuinitus eluſæ. eod. n. 52. variæ peſtiferæ magorum artes. num. 53. & 1318. num. 51. ij ad ſupplicium vocati. 1318. num. 57. vt eo tempore dæmonum cultus inualuerit. ibid. magica peſtis graſſata in Gallia Narbonenſi. 1320. num. 31. execranda magorum opera. ibid. eorum abuſus circa ſacramenta. ibid. cenſores fidei in eos inquirere iuſſi. ibid. pontificiæ ad eiuſmodi mala abolenda curæ. ibid. Leopoldus dux Auſtriæ, magi opera viſo dæmone, miſere perit. 1326. nu. 7. ſtructæ magicis artibus Carolo Francorum Regi inſidiæ. 1327. num. 44. inquiri iuſſum a Pontifice in nōnullos clericos mali auctores. ib. plures magicis artibus infecti. nu. 45. queritur Ioānes Papa magos immolare dæmonibus, eoſque in ſpeculis, in phialis, & in annulis conſulere & vincire. ibid. ſacra in illos inquiſitio inſtituta. ibid. & ſtatutæ pœnæ. ib. Franciſcus Aſculanus magus. nu. 46. ficta ab eo hæreſis. ibid. exuſtus. ibid. magicæ artis triſtis exitus in Edmundo Cantij duce. 1330. num. 50. fallacia & periculoſa dæmonum reſponſa. ibid. conſilium datum a Ioanne XXII. Reginæ Aragonum ad ſuperandas magicas inſidias. 1331. n. 37. adhibita ab ipſo remedia. ibid.

Magnus filius Birgeri Regis Sueciæ. ad Ericum Daniæ Regem fuga lapſus ex patruorum manibus. 1306. num. 15.

Magnus ducis Erici filius Rex Sueciæ. expeditionem in Careleos & Rhutenos Sueciam infeſtantes meditatur. 1326. num. 10. attributa illi a Ioanne XXII. dimidia ſexennalium decimarum pars. ibid. Hollandiam, Schoningiam, & Blechingiam ſuo adijcit imperio. 1331. num. 41. priuilegium ſacrum illi a Pontifice datum. ib.

Mahomades Rex Granatæ. ingenti clade ab Alfonſo Rege Caſtellæ affectus. 1330. num. 48. amiſſis nonnullis arcibus, inducias auro redimit. ibid. Afros in Hiſpanias allicit, & ingenti bello petit Chriſtianos. 1332. n. 21. Caſtellam adoritur. 1333. n. 20. a ſuis trucidatus. ibid.

Mahometes. illius ſigna prælata a nonnullis Genuenſibus. A. 1317. nu. 36.

Mahumetana ſuperſtitio. ad illam in Granatæ locis eripiendis Mauris reprimendam obſtringitur a Pontifice Alfonſus Caſtellæ Rex. 1318. num. 78.

Maladinus Boſſinenſis princeps. aduerſus hæreticos concitatus. 1319. nu. 14.

Malebaita. fidem Chriſti colunt. 1329. nu. 96. ad eos epiſcopus Gemiſcatenſis miſſus. ib.

Malleacenſis epiſcopatus. a Ioanne XXII. inſtitutus. 1317. n. 12.

Manfredus Salutiarum comes. Robertum Siciliæ Regem Pedemontio bello vexat. 1317. n. 34. a Pontifice ad pacem ſolicitatur. ib.

Manfredus epiſcop. Feltrenſis. a Guecelone Gibellino ex inſidijs cæſus. 1323. n. 23. auctor ſceleris defixus anathemate haud diu ſuperfuit. ibid.

Maphaus ſiue Matthæus Vicecomes: pulſus Mediolano a Guidone Turriano. 1310. n. 17. Henricum VII. in vrbem pro corona ferrea adipiſcenda inducit. ibid. Guidonem Turrianum pellit, æmuloſque cædit. 1311. num. 2. præficitur ab Henrico Mediolano. num. 23. a Guelfis magna clade fuſus. 1314. num. 5. Turriani eum Mediolano pellere nituntur. ibid. Roberti Regis duces auro corrumpit, ſeque eximit periculo. ib. Brixienſes bello appetit. 1317. n. 34. ſolicitatur a Pontifice, vt bello abſtineat. ibid. ob Genuam bello preſſam Pontificem in ſe exaſperat. 1320. num. 9. in eum immiſſus Philippus comes Cœnomanenſis irrito exitu. ibid. & num. 11. Vercellenſes ſibi ſubijcit. ibid. pontificia imperia ſpernit. num. 12. notatur anathemate. ibid. intenditur illi actio de hæreſi. 1320. num. 13. edicta apoſtolica conculcat. num. 14. in eum Fridericus Auſtriacus concitatus. 1322. n. 5. damnatur hæreſeos ob negatam carnis reſurrectionem. num. 6. eius flagitia deſcribuntur. ibid. indicta in eum religioſa militia. num. 7. accuſatur quæſiuiſſe reſponſa dæmonum. num. 8. in Henricum Auſtriacum ſubornat, ſibique conciliat. num. 11. moritur. ibid. Galeatium filium tyrannidis ſucceſſorem relinquit. ibid. eius tyrannis in eccleſiam. 1324. num. 5. & n. 6. 7. varia ipſius flagitia. ib. eius ſtirps inquinata hæreſi. n. 9. carnis reſurrectionem negauit. ib.

Marcha argentea. eius valor. 1326. num. 8.

Marcus Vicecomes. magna clade profligatus. 1323. n. 26. coniectus in carcerem a Ludouico Bauaro, ac deinde dimiſſus. 1327. nu. 3. plura in eum gerit. n. 7. ſolemni ritu ſchiſma damnat. num. 15. a nepote proditione necatur. ib.

Marſorianus Iacobitarum. ad coniunctionem Romanæ eccleſiæ ſolicitatus. A. 1330. n. 57.

Margareta Dulcini hæreſiarchæ concubina. membratim conciſa. 1308. num. 9.

Margarita Henrici VII. Cæſaris vxor. cum viro Mediolani ferrea corona redimita. 1311. num. 1. Genuæ moritur. num. 23. eius laudes. ib.

Margareta filia Philippi Longi Francorum Regis. nupta Ludouico Niuernenſi. 1320. num. 20. inde comitatus Burgundiæ & Atrebati coniuncti Belgio. 1320. num. 20.

B. Maria virgo Deipara. eccleſia Auinionenſis eius dicata nomini pluribus miraculis inſignita. 1316. num. 22. data eidem Deiparæ a Ioanne XXII. elogia. 1316. num. 22 virginitatem Deiparæ negant impij Lollardi. 1318. num. 44. propoſitæ indulgentiæ ijs, qui ſub veſpertino crepuſculo ter angelicam orationem repetunt. 1318. num. 58. & 1327. num. 54. ampliſſima Deiparæ elogia. ibid. & 1320. num. 51. impia ſocietas B. Virginis nomen ſibi aſciſcit. 1319. num. 7. B. Bernardo congregationis montis Olíueti conditori ſe videndam obijcit. 1320. num. 50. adoleſcens Virginis ope e rogo ſaluus exit. num. 51. conditum in eo loco ſacellum. ibid. miraculum ingens ope Deiparæ editum prope Auenionem. 1331. num. 42. ſacellum eo in loco a Ioanne XXII. conditum. ibid. Carolus princeps Morauiæ diuinitus edoctus de Viennenſis Delphini miſera morte templum Virgini in Parmenſi agro ponit. 1333. n. 22.

Maria Regina Siciliæ. Vngarici regni iura illi aſſerta. 1307. n. 26. ipſius nepos Carolus ex filio natu maximo Vngaricum regnum aſſequitur. num. 21. Ludouicum filium coruſcare miraculis, deque eo ſanctis annumerando agitari ſuſpicit. num. 22. gratulatur ipſi Pontifex decretos filio ſanctorum honores. 1317. n. 9.

Maria Regina Caſtellæ. diſcordiam inter Dionyſium Luſitaniæ Regem & Alfonſum illius filium conciliare nititur. 1319. num. 29. moritur. 1322. n. 18.

Maria Lucemburgenſis. ob illius gratiam Boemus eius frater cum patruo Treuerenſi electore imperium ad Gallorum Regem transferre molitur. 1324. n. 26.

Maria Regina Aragonum. conſulit Pontificem quomodo ſint ſuperandæ magicæ inſidiæ. 1331. num. 37. datum illi conſilium. ib.

Marinus Georgius. Petro Gradenico in ducatu ſuccedit. 1310. num. 32. paulo poſt Ioanni Superantio principatum

rum tranſmittit. ibid. vt a Marino abruptus fuerit concordiæ cum Clemente tractatus. A. 1313. num. 32. toto eius ducatu Veneti ſacrorum vſu interdicti. ibid.

Marinus Sanutus. pro reconciliandis eccleſiæ Romanæ Græcis interpretem agit. 1324. num. 39. & pro expeditione ſacra promouenda. num. 40. conſulit Cardinalibus, admittendum in gratiam Ludouicum Bauarum, inclinantibus in eum Italis. A. 1327. n. 2.

Marſilius a Padua, & Ioannes e Ianduno hæreſiarchæ. ad Ludouici Bauari gratiam ad euertendam eccleſiam fingunt hæreſes. 1327. num. 1. eorum clientelam ſuſcipit Ludouicus. num. 21. ab Ariſtotele, non Chriſto, hierarchiam eccleſiaſticam componi volunt. num. 27. decretoria in eos ſententia. num. 28. editus ab ijs liber refertus hæreſibus in gratiam Ludouici. ibid. commoniti non reſipuerunt. ibid. blaſphemant, Chriſtum ex neceſſitate tributum Cæſari penſitaſſe, atque ideo, non maiorem Chriſto Pontificem Cæſaris eſſe vectigalem. num. 29. falſo inſerebãt res eccleſiaſticas ad Cæſarem ſpectare. ibid. effutiebant Petrum cæteris Apoſtolis non præfuiſſe. num. 30. affirmabant, ſpectare ad Cæſarem inſtituere & exauctorare Pontifices. num. 31. Pontificem, epiſcopos, & ſacerdotes pares eſſe auctoritate. num. 32. neminem ab eccleſia puniri poſſe coactiua punitione. num. 33. confutatæ eorum hæreſes a num. 29. ad 34. vt iudicio poſtulati fuerint. num. 34. propoſitum publice in eos edictum. ibid. conuicti contumaciæ. ibid. damnatæ ipſorum hæreſes. num 35. inflictæ vtrique pœnæ. ibid. finxit idem Marſilius, Cæſarem Pontifici vacante ſede ſuccedere, ac refellitur. num. 36. clerum temporalia habere non poſſe. num. 37. confutat ſingula eius argumenta accurate Albertus Pighius. ibid. Marſilij ſcripta in lucem edita a Lutheranis. ibid. creat Ludouico Bauaro ſuo fautori Marſilius ſummam inuidiam. 1328. n. 7. Marſilius & Iandunus Romam ſe conferunt, vt fideles hæreſibus inficiant. num. 9. Marſilius exercet tyrannidem in clerum. num. 9. vicarij munus ſibi arrogat. num. 10. ambos capi iubet Pontifex. num. 9. & 10. Marſilij in conflando ſchiſmate atrox ſcelus. num. 10. eius hæreſim Ludouicus Bauarus, exauctorato temere Pontifice, in opus adducit. ibid. formulam ſecundæ ſententiæ componit in Pontificem, farcitque hæreſibus. num. 23. refellitur. ibid. eiuſdem & Ianduni hæreſes hauſtæ a pſeudominoritis. 1331. n. 2. queruntur Mediolanenſes, multa a Marſilio in Pontificem conficta. 1332. num. 15.

Marſilius Carraria. proditione Patauium dedit Cani Scaligero. A. 1328. num. 58. pauperum & eccleſiarum bona in præmium perfidiæ accipit. ibid.

S. Martinus. eius caput pretioſiſſima theca incluſum a Carolo IV. Rege Francorum. 1323. n. 67.

Martyres Minoritæ. vid. *Minoritæ*.

Mathildis comitiſſa. Atrebatenſi comitatui reſtituta. 1318. n. 23.

Matrimonij ſacramentum. negatum vel ſpretum a pſeudoapoſtolis. 1318. num. 44. &c. ab ijſdem diſſolutum. ibid. multiplicitas vxorum viro, aut fœminæ virorum prohibita. 1321. n. 11. ſecundæ nuptiæ licitæ. ib. B. Eliſabethæ Luſitanæ rarũ in virum adulterum coniugalis amoris exemplum 1322. num. 16. matrimonium non conſummatum per ingreſſum in ordinem religioſum editamque in eo profeſſionem dirimi poſſe pronuntiatur. 1322. num. 71. ſtatutæ pœnæ in matrimonio iunctos, qui ordinibus initiantur. ibid. expoſitæ pœnæ aduerſus contrahentes vetitas nuptias. 1329. num. 90. Caſtellæ Regis nuptiæ ob publicam pacem confirmatæ. n. 92. ſoluta lex de coniugijs ad neophytorum gratiam. 1333. nu. 43. conuerſi ex idololatria quo gradu permanere permiſſi. ib.

Matthæus Vrſinus Cardinalis. aduerſatur Gallo Regi in creando Pontifice. 1305. nu. 2. prædicit Cardinali Pratenſi ſero Apoſtolicam ſedem in Italiam reuectum iri. n. 12.

Matthæus Vicecomes. vid. *Maphæus*.

Matthæus Weſtmonaſterienſis. eius hiſtoria deſinit. 1307. n. 13.

Matthæus palatinus. percuſſus anathemate a Cardinale legato ob perduellionem in Regem Vngariæ. 1312. num. 52. fuſus cruento prælio. ibid.

Matthæus Vrſinus ordinis Prædicatorum. a Romanis orator miſſus ad Ioannem XXII. vt eum in Vrbem alliciat. 1327. num. 6. ex archiepiſcopo Sypontino creatur Cardinalis ab eodem Pontifice. n. 55.

Matthias e Bnebeke. creatur archiepiſcopus Moguntinus. 1320. num. 8.

Matthias archiep. Moguntinus. pontificio iuſſu comitia pro creando Cæſare aduerſus Ludouicũ cogere molitus, impeditur. 1328. n. 41. virtutibus & caſtitatis laude inſignis. 1329. nu. 73.

Mauri. vid. *Granatenſes*.

Mauritius e Pagnaco. a Rhodijs equitibus ſeditione creatus ordinis princeps, exauctorato Fulcone Villareto. 1317. n. 35. gradu dimotus. 1319. nu. 11. in Cypro & Armenia equitibus præeſt. 1323. n. 13.

Mediolanenſes. ad Henrici VII. Cæſaris obſequium allecti a Clemente V. 1310. nu. 15. excuſſo Guidonis Turriani iugo pontificij legati opera Henricum mœnibus excipiunt. n. 17. aduerſus Henricum ſeditionem mouent. A. 1311. num. 2. ob non ſuſceptum Robertum Regem vicarium imperij cenſuris percuſſi. 1320. n. 12. vita functo Matthæo Vicecomite, Galeatium ducem renuntiare coacti. 1322. num. 11. illum pellunt vrbe. ibid. cum legato pontificio de pace agitant. num. 12. in Galeatij ſeruitutem recidunt. ib. ob ſecutas Ludouici Bauari & antipapæ partes veniam poſcunt. 1332. num. 14. excuſant non obſtitiſſe, ne Ludouicus ferream coronam acciperet. ib.

Melgorij & Montisferrandi comitatus. a Romana eccleſia Magalonenſi attributi. 1331. nu. 31.

Merces. rogati principes, vt ſubditos ab inferendis mercibus Saracenis arceant. 1308. num. 35. Itali mercatores ab eo ſcelere deterriti. num. 36. intentatæ pœnæ. ibid. Ioannes XXII. merces Saracenis inferre vetat. 1317. num. 36. cenſuræ in merces vetitas Saracenis inferentes renouatæ. 1320. n. 48. Cyprij, merces vetitas Saracenis inuehentes, coerceri iuſſi. 1324. num. 43. pontificia in auſuros illud facinus ſententia. ibid. illatæ a Romanis Pontificibus cenſuræ reuocatæ. ibid. Rizardi Cremonenſis doctrina de commercio cum infidelibus, damnatur ab Apoſtolica ſede. 1326. num. 24. data Genuenſibus facultas, vt cum infidelibus merces commutarent. n. 25.

Meſſana. a Carolo duce Calabriæ fruſtra obſeſſa. 1325. num. 11. ſoluta obſidione, pars murorum corruit. ib.

Michael Palæologus Imp. vt a Martino IV. deuinctus fuerit anathemate. 1306. n. 3.

Michael a Becca Normannus decanus S. Quintini. creatus Cardinalis tit. S. Stephani in Cœlio monte a Clemente V. 1312. n. 54.

Michael Andronici ſenioris filius. moritur. 1321. n. 14. ſecuta inde bella ingentia. ib.

Michael Caſenas ſupremus Minoritarum præfectus. controuerſiam, apud ſedem Apoſtolicam agitatam de paupertate Chriſti, temere dirimere in comitijs ſodalium nititur. 1322. num. 54. præcipites eius ea de re literæ. ibid. turbas mouet aduerſus Ioannis XXII. decretum. n. 70. ipſius, negantis Chriſtum & Apoſtolos ius habuiſſe in rebus, inepta argumenta. 1323. num. 62. confutantur. ibid. in ius vocatur, cum ſententiam ſuam fidei decreto præferret. 1327. n. 47. primum moras & fugam molitur, dein anceps animi paret. ibid. & 1328. num. 60. vt a Pontifice fuerit increpitus. eod. num. 60. gloriatur, reſtitiſſe Pontifici. n. 61. refringitur eius impudentia a Geraldo Minorita. ibid. vt Ludouicus Bauarus ad eum excipiendum triremem ſubmi-

Digitized by Google

miſerit. num. 62. commentarium pro tuenda hæreſi ſcribit. ibid. vt ſpe antipapatus fuerit delinitus. ib. pontificia ſententia percellitur. n. 63. illius commentariorum compendium promulgatũ a Bauaro. A. 1328. num. 65. contendit Papam tenendum hæreticum, ib. plures calumnias publice euomit in Pontificem. num. 66. Ludouico exauctorare annitenti Pontificem, & antipapæ adhæreſcit, ibid. pontificia ob impios conſcriptos commentarios ſententia percellitur. num. 21. plures ſuæ nefariæ ſectæ ſocios in varijs prouincijs nanciſcitur. nu. 22. ſcribit aduerſus illius errores commentarium Pontifex. n. 22. &c. venenata commentaria cudit Michael Monachij, 1331. nu. 8. &c. Geraldus Otho Minoritarum magiſter illius impoſturas redarguit. num. 8. infanda Michaelis arrogantia traducitur. n. 9. prouocat ad eccleſiam, eamque lapſam contendit. ibid. arguitur manifeſtis hæreſiarchis ſe conſociaſſe. num. 10. contendit impie, Pontifices in ferendis fidei decretis ſine concilio œcumenico errare poſſe. num. 11. plures calumnias veteres in nonnullos Pontifices repetit. ibid. refellitur. ibid. obiurgatur manifeſto antipapæ ſe coniunxiſſe. ib. appellationẽ eius Minoritarum nomine conceptam repudiant Minoritæ. num. 12. fictus illius pietatis ardor traducitur. num. 13. eius ſcripta pugnare cum ſacra ſcriptura, demonſtrantur. ibid. inculcatur illi exemplum S. Franciſci in Pontificem obſeruantiſſimi. num. 14. obiurgatur, paupertatis votum infringere. ibid. inſtitutum a Minoritarum præpoſito aduerſus illum iudicium. num. 15. quatuor hæreſes illi a Minoritis obiectæ. ibid. item crudelitas in veros Minoritas. ibid. lata in eundem & ſocios ſententia in Perpinianenſibus comitijs. num. 16. communita aduerſus huius venena Regina Siciliȩ. num. 17. occulta coniuratio a Michaele Cæſenate ad conciliabulum aduerſus Ioannem cogendum conflata. 1334. n. 31.

Militia Ieſu Chriſti. equeſter ordo religioſus inſtitutus in Luſitania. 1319. n. 29.

Millenus princeps Alanorum. ad coniunctionem cum Romana eccleſia redit. 1333. n. 37.

Minoritæ in factiones diuiduntur, ſibique mutuo litem intendunt. 1310. num. 46. nonnulli Minoritæ creati epiſcopi & ad Tartaros miſſi. 1311. num. 74. permiſſum Regi Armeniæ, vt Minoritas in aula teneat. num. 77. vertebatur in dubium, an Minoritæ ad omnia conſilia euangelica tenerentur. 1312. num. 23. quid definitũ a Clemente V. ib. plures Minoritæ in Fraticellorum ſectam lapſi. n. 61. exuti a Pontifice priuilegijs. ibid. Minoritarum ordinis elogium. A. 1318. nu. 45. vt diſcordia inter eos oborta fuerit. ibid. plures ſub Henrico Ceua e ſchiſmate in hæreſes lapſi. num. 45. &c. eiuſmodi pſeudominoritarum impietate nulla labes veris Minoritis aſpergitur. num. 56. eorum commendatio. ibid. Minoritarum religioſorumque aliorum inſtituta mutari poſſunt a Romano Pontifice. 1318. num. 56. Minoritæ quatuor affecti martyrio in India. 1319. num. 31. & 32. in medijs flammis illæſi. eod. num. 32. Minoritȩ duo ab hæreticis trucidati. 1321. num. 17. clarent miraculis. ibid. de eorum veritate inquiri iubet Pontifex. ibid. Minoritæ in Peruſinis comitijs temere dirimunt controuerſiam de paupertate Chriſti agitatam apud ſedem Apoſtolicam. 1322. num. 54. ipſi alienas opes affectare accuſati. num. 69. dominium rerum illis a Ioanne XXII. reſtitutum. ibid. ea re exulcerati ſcandula grauia concirant. num. 70. calumnia aſperſa Minoritis a Ludouico Bauaro. 1323. num. 36. argumenta Minoritarum de ſimplice vſu facti contra Ioannis Papȩ conſtitutiones confutata. 1324. num. 31. non ſpectat ad fidem, Minoritas non habere niſi ſimplicem vſum facti. ibid. Ioannes Papa Regem Siciliȩ docet, eccleſiam nil contra Minoritas ſtatuere; ſed in impios tantum illos, qui ſe ſpirituales iactant. 1325. num. 27. plures Minoritæ reſipiſcunt ab hæreſi. 1327. nu. 47. calumnia ab Auentino impacta Minoritis. 1328. nu. 36. iudiciariæ actiones in Minoritas ſchiſmaticos. num. 66. conflata Minoritarũ ordini ex aliquorum lapſu ingens inuidia. nu. 67. qui Minoritarum ſuſceperint clientelam. ibid. plures Reges ordini patrocinati. ibid. conciliatus Minoritanæ familiæ Pontifex. ibid. plures ex eo ordine creat epiſcopos. ibid. ſuam in illum beneuolentiam oſtendit. ibid. ſuaque opera ſuſtentatum ordinem, ne deperiret. ibid. Philippus regia ſtirpe Baleari ſatus Minoritis ſe addicit. num. 78. nouam condere familiam religioſam meditatus. ibid. puram S. Franciſci regulam ſeruandam depoſcit. ibid. dat ſigna pertinaciæ. ibid. iuſtiſſimis de cauſis repulſam patitur. ibid. plures Minoritæ iuſſu Pontificis ad gentes profecti. num. 84. qualis Minoritarum in rebus vſus, & quale dominium Pontificis circa ipſas. 1329. num. 50. ob illud Pontificis dominium non fuere pauperiores Minoritæ. ibid. paucis exceptis, vniuerſus Minoritarum ordo in fide Romani Pontificis perſtat. num. 69. Ioannes Papa priſtinum in illum amorem non mutat, ſed auget. ibid. laudat conſtantiæ in rebus aſperrimis Minoritas. ibid. tutatos eſſe eccleſiæ dignitatem. ibid. datum Minoritis monitum, ibid. appellatio Michaelis Cæſenatis hæretici edita nomine Minoritarum ab ipſis repudiata. A. 1331. nu. 12. in publicis comitijs ſacer Minoritarum ordo Michaelem Cæſenatem, Ochamum, & alios damnat. A. 1331. num. 15. decretoria in illos Minoritarum ſententia. num. 16. idem ſacer ordo fide & conſtantia eccleſiæ coniunctiſſimus. ib. illorum lapſus eiuſdem ordinis ſplendori non magis officit, quam luciferi & ſequacium lapſus angelorum beatorum dignitati. ibid. lapſi, qui ſacram Franciſcanam familiam turbarunt. vid. *Michael Cæſenas. Ochamus. Fraticelli. Petrus e Corbaria antipapa.* & *Pſeudominoritæ.* Sancia Regina Siciliæ Fraticellos protegit, & veros Minoritas lædit. 1332. nu. 20. monetur a Pontifice. ibid. Stephanus & Guillelmus Minoritæ martyrio affecti. 1333. num. 44. Dominicus Minorita diuinas laudes in tormentis celebrat. ibid. perperam vocatus in inuidiam Ioannes XXII. a nonnullis Minoritis. 1334. n. 41. ipſe optime meritus de Minoritis in reprimendis eorum factionibus. ibid. veros Minoritas auxit honoribus. ibid. paupertatem Franciſcanam tutatus eſt. num. 42. obſtitit, ne Geraldus Otho ſuis interpretationibus diſciplinã ſolueret. ib. fidei & Franciſcani ordinis ſtudio permotus pſeudominoritas eſt inſectatus. num. 43. Minoritæ pro fide cæſi. 1333. num. 44.

Miracula ſanctorum. inſtitui ſolita actio a Pontificibus de eorum veritate. 1330. n. 58.

Miſſa. Rex Indus indutus regijs veſtibus, diuinis myſterijs inſeruit. 1305. num. 19. Roberto Siciliæ Regi, ac Reginæ Galliarum datum, vt diuinis ante lucem interſint. 1311. num. 77. & 1316. num. 18. cur ſacra noctu fieri non deceat. ibid. monitus a Ioanne XXII. Rex Francorum, ne dum diuina myſteria peraguntur, ſermones miſceat; ſed recolat diuina myſteria. 1317. num. 3. & 1318. num. 24. S. Ludouicus Toloſanus, adepto ſacerdotio, ſacra ſingulis diebus peragebat. 1317. num. 10. cur aqua in calice admiſcenda. 1318. num. 13. quid ſignificet ea mixtio. ibid. miſſæ ſacrificium a Lollardis ſpretum. num. 44. modica aqua ſacrando vino immiſcenda. 1321. num. 13. Abuſcanus Tartarus, quoties illi intereſſet, viginti dierum indulgentia donatus. 1322. num. 44. aliquorum indigna ſcurrilitas inter diuina. 1326. nu. 22. inflicta ijs pœna a Pontifice. ibid. ornatus Carolus Rex Vngariæ ſacro beneficio, cum rei diuinæ, recurrentibus ſolemnibus myſteriorum fidei

Chri-

Chriſtianæ diebus, intereſſet. A.1334. n.26.

Mitra. Aquino Regi Norvegiæ conceſſum, vt regiorum ſacellanorum præcipuus mithra coram Rege vtatur. 1311.n.77.

Modœcia. antiquitus apud ipſam Imperatores ferrea corona cingebantur. 1311.num.1. decernit Henricus VII. non referre, an Modœciæ, an Mediolani ea celebritas peragatur. ibid.

Molephatani. ad conſtantiam in fide ſolicitati a Ioanne XXII 1330. nu. 55.

Monachi. vagi coercendi. 1311.n.58. vid. *Religioſi*.

Monarchia. Dantis ſcripta de monarchia confutata. 1321.n.48.

Monarchia eccleſiaſtica. vid. *Pontifex Romanus*.

Moneta. eius pretia corrupiſſe Philippum Francorum Regem, obiecit ei Bonifacius VIII. 1311.n.36.

Moniales. emendati a concilio Viennenſi earum exceſſus. 1312. num. 24.

Montiſpeſſulani comitatus, vectigalis regiæ Gallicæ, iuriſque Balearici. 1317. num. 5. ſedis Apoſtolicæ clientelæ addictus. 1318. num. 25. duas marchas auri pro cenſu ſoluit. ib.

Montalbanenſis epiſcopatus. conditus a Ioanne XXII. 1317. n. 12.

Monteſia equitum ordo. inſtitutus in Aragonia. 1317. num. 40. rubra cruce linea candida interſecta inſignitur. ib.

Mors. recolenda mortis memoria. 1322.n.24.

Mors ſanctorum. eam non lugendam, ſed vt felicem ſuſcipiendam, monet S. Vvenceſlaus Rex Boemiæ. 1309. num. 15. S. Nicolaus Tolentinas in morte cœleſtes concentus audit. 1306. n. 19. moriente Taruiſij B. Henrico, campanæ diuinitus ſuauiſſimos concentus edunt, plebemque ad funus euocant. 1315. n. 4. S. Thomæ Aquinatis pia mors. 1323. num. 49. & S. Eleazari comitis Ariani. 1323.n.68. & 69.

Mors peccatorum. eccleſiarũ deprędatores diuina vltione pereunt. 1305. n. 17. vid. *Iuſtitia diuina*.

Mortui. infans ad ſepulchrum S. Hiacinthi ad vitam excitatus. 1331. n. 42.

Mulieres. vid. *Fœmina*.

Mutina. a Pontificio legato erepta Paſſarino. 1327.n.16. a Ioanne Rege Boemiæ parta. 1331. n. 19.

N

N*Ankerus epiſcop. Cracouienſis* Vvladiſlaum Regem Poloniæ corona redimit. 1320. nu.4. magnis operibus Cracouienſe templum extruit. ib.

Naſcarini. fidem Chriſtianam amplexi. A.1330.n.50. confirmantur a Romano Pontifice. ib. ad eos Iordanus epiſcopus miſſus. ib.

Natalium gratia. eam facit Ioannes XXII. Oroſio ad gerendum regios honores. 1323.n.18.

Nauarra. morte Caroli IV. a Francorum regno diuulſa. 1328. num. 69. Ioanna Ludouici Hutini filia auiæ iure id regnum adepta. ib.

Neapoleo Cardinalis Vrſinus. fauet Gallo Regi pro creando amico illi Pontifice. 1305. num. 2. Bononienſem legationem gerit. 1309. num. 5. rebelles varijs pœnis mulctat, redigitque ad officium. ibid. cæſareis legatis ſacramenti formulam Hen. VII. nomine Põtifici addicendi proponit. num. 11. Ioanni XXII. ad pontificatum euehendo ſtudet. 1316. num. 3. fertur ab illo deluſus. ibid. Ioannem ad reſtituendam Romæ ſedem vrget. 1316. nu. 22. accepta a Gallo Rege Balneolenſi caſtro a priſtino conſilio abſiſtit. ibid. ſubornatus a Ludouico Bauaro de conciliabulo aduerſus Ioannem cogendo agitat. 1334. num. 31. idem Ludouico auctor eſt, ne cedat imperio. nu. 32. detrectauit Ioannis XXII. exequijs intereſſe. n. 40.

Neopatria & Athenarum ducatus. a Catalana ſocietate delatus Friderico Regi Trinacriæ. 1314.n.8.

Neſtoriani. vt apud Indos inualuerint. 1305. num.19. & apud Cyprios. 1326. num.28. duas in Chriſto perſonas aſtruunt. ibid. Chriſtum filium Dei tantum adoptiuum aiunt, ibid. in hos cenſura fidei a Ioanne XXII. exerceri iuſſa. ib.

Nicæa Bithyniæ. ab Orchane Rege Turcarum Græcis erepta. 1330. n. 54.

Nicolaus Cardinalis Pratenſis. Bonifacianæ factionis Cardinales deludit. 1305. num. 2. archiepiſcopum Burdegalenſem ad pontificatum euehit. num. 3. conſulit Philippo Regi, vt cum eo paciſcatur. ib. accuſatũ a Philippo Bonifacium VIII. indignatus odio Clementem inſtruit ad Gallorum ſpes de imperio affectato deludendas. 1308. num. 22. decretus cum alijs Cardinalibus ad coronandum Henricum VII. A.1311. n.6. & 7. Brixienſes fruſtra hortatur ad Henrici obſequium. n. 22.

S. *Nicolaus Tolentinas ordinis Eremitarum S. Auguſtini*. in pueritia Chriſtum in Euchariſtia intuetur. 1306. num. 19. in extremo morbo cœleſtes audit concentus. ibid. cœleſtibus viſis paſcitur. ib. pie moritur. ib. poſt mortem miraculis coruſcat. ib. de ijs ſacrum examen inſtitutum. ib.

Nicolaus e Bantra Minorita. creatus epiſcopus ad fidem inter Tartaros amplificandam. 1307.n.29.

B. *Nicolaus eremita*. pie moritur. 1310. n.47. diuina in illius homicidam vltio. ib.

Nicolaus Farinula ord. Prædicatorum. poſtulatus iudicio a Bonifacio VIII. 1311. num. 39. creatus Cardinalis tit. S. Euſebij a Clemente V. 1305. num. 14. miſſus in Gallias legatus ad Reges ſacro crucis ſymbolo inſigniendos. 1313. n.1. munere ſtrenue fungitur. ib.

Nicolaus patriarcha Conſtantinop. Latinus. iuſſus cenſuras diſtringere in Catalanam ſocietatem Athenarum & Neopatriæ ducatus opprimentem. 1314. num. 8. 10. collata eidem Negropontenſis eccleſia. n.11.

Nicol. III. Papa. eius decretalis, *Exijt*, non eſt decretum fidei. 1323.nu.63. quæ dixit circa paupertatem Chriſti, dixit opinatiue, non decretorie. ib. eius ſententia explicatione indiguit, non in ſenſum rigidum fuit detorquenda. num. 63. memorata decretalis, *Exijt*, circa abdicationem proprietatis omnium rerum declaratur. 1322. num.65. vt concilietur cum euangelio num.66. & 1329. nu. 39. non eſt confirmata in concilio Viennenſi, vt fingunt Fraticelli. ibid. quid in ea conſtitutione proprie ſignificet *vti*. num.40. illa de vſu loquitur, vt a dominio diſtinguitur. num. 41. Nicolai conſtitutio conciliatur cum decretali Ioannis XIII. nu.45.

Nicolaus Auguſtinianus Fabrianenſis. creatus anticardinalis. 1328.n.43.

Nicolaus V. antipapa. vid. *Petrus e Corbario*.

Nicolaus Minorita. creatus archiepiſcopus Cambalienſis. 1333.n.31.

Nicolinus Fliſcus. miſſus orator ad Hugonem Regem Cypri ad componendas cum eo Genuenſium controuerſias. 1328.n.86.

Niphon Cyzicenus. intruſus ab Andronico Imp. in patriarchatum Conſtantinopolitanum. 1311.n.73. iuſſus cedere Logothetę dromo. ib.

Nitela. eius auctor veteres hæreticos perperam defendit. 1322.n.35. refellitur. ib. & 1328.n.61. & 67.

Noruegi. a Fumarianis ethnicis infeſtati. 1323.n.21. in eoſdem ethnicos propoſitis indulgentijs, concitati. ibid.

Nuptiæ illicitæ. pœnæ eas contrahentibus obiectæ. 1329.n.90. vid. *Matrimonij ſacramentum*.

O

O*Bizo Veruſius*. pulſo Azone Vicecomite, Placentiam in pontificias partes trahit. A.1320. num. 12. Mediolanenſium copias profligat. ibid.

Ochamus. vid. *Guillelmus Ochamus*.

Odo dux Burgundiæ. Ioannæ neptis clientelam ſuſcipit, regnumque Na-

uar-

uarræ ſibi debitū contendit. A.1316. num. 18. & 1317. num. 6. Philippo conciliatur, iuncta affinitate. n. 7. & 1318. n.8.

Odo Cardinalis. eius ſententia aduerſus thalmudicos libros. 1320. nu. 30.

Oleum. vana opinio de quodam cœleſti oleo iniecta Eduardo Anglorum Regi. 1319. num. 20. quid circa illud reſponderit Anglorum Regi Ioannes XXII. ibid. oleum infirmorum ab epiſcopis ſacrandum. 1321. n. 7. & 11.

Olgetucam Rex Tartarorum. oratores mittit ad Clementem V. pro iungenda ſocietate armorum aduerſus Saracenos. 1308. n.30. centum millia equitum adducturum ſe ſpondet. n.31. monetur a Clemente, vt Chriſto nomen det. ib.

Oliuetani montis ordo. eius initia. 1320. n. 50. ipſius conditor. ibid.

Olyſſiponenſis academia. Coimbricam traducta. 1308. n. 17.

Opizo Atteſtinus. Ferrariam Pontifici eripit. 1317. num. 30. ad illius obſequium redit, iterumque rebellat. 1320. num. 18. ob auerſa ad imperium ſuprema Ferrariæ iura vocatus in ius a Pontifice. 1324. num. 19. & ob Comaclum & Adriam expugnata. ib. redit ad obſequium eccleſiæ. 1328. n. 54. &c.

Oratio. vid. *Preces*.

Oratio angelica. vid. *Aue Maria*.

Orchanes Rex Turcarum. irrito conatu Rhodum tentat. 1322. n.47. terreſtri maritimoque prælio vincitur. ib. Nicæam Bithyniç Grçcis eripit. 1330. num. 53. Aſiam reliquam ſibi ſubijcit. ibid. Græcos atterit. 1334. nu. 1. ſumpta inde vrgendi Græcos occaſio, vt ad coniunctionem cum Romana eccleſia redeant. ibid. in Orchanem Pontifex, Gallus, Siculus, Venetus, Cyprius, Rhodius, Græcus armorum ſocietatem ineunt. num. 7. eundem magna clade afficiunt. n. 11.

Ordelaffus. Flaminiam aduerſus Pontificem in rebellionem conijcit. 1318. n° 42.

Ordinis ſacramentum. ordo matrimonium contrahendum irritat, non dirimit autem ſuſceptum. 1322. nu. 71. ſtatutæ in coniugatos pœnæ, qui ordinibus initiantur. ibid. coniugatus initiatus ſacris, repetēte illum vxore, redire ad ipſam iuſſus. ibid. non promoti rite ſub conditione ſacrandi. 1330. n. 57. ordines ſacri in dubio qua forma conferendi. 1333. n. 42.

Ordines religioſi. inſtitutus in Valentino regno. 1317. n. 40. ordo militiæ Chriſti in Luſitania conditus. 1317. num. 40. ordo equitum S. Iacobi diſgregatus, a Io. XXII. ad vnius principis Caſtellani obſequium reuocatus. 1317. num. 40. S. Pauli eremitarum ordo confirmatus ad Caroli Regis Vngariæ preces. A.1328. n. 83.

Orlandus Rubeus. illius factio Parmam a pontificijs partibus ad Ioannis Regis Boemiæ obſequium traducit. 1331. num. 19.

Oroſius Raſciæ Rex. vid. *Vroſius*.

Oſcula. ſtulta de ijs & actu carnali Begardorum ſententia. 1312. n. 18. §. Septimus. quando oſcula ſint peccatum, & quando non. ibid.

Oſinius Rex Armeniæ. ſuccedit Leoni fratri. 1311. num. 77. controuerſiam cum Rege Cyprio habitam Pontificis arbitrio committit. ibid. oratores legat in occidentem ad ſolicitandos principes ad ſacrum bellum. 1317. num. 35. & 1318. num. 8. fidem orthodoxam coram Ioanne XXII. profitentur. ib. transmiſſa illi fidei formula. ib. ſolicitatur, vt populos ad fidem alliciat. ibid. monetur, vt ſacramentum confirmationis ab epiſcopis conferendum curet. nu. 11. & chriſma extremæ vnctionis ab epiſcopis tantum conficiendum. ibid. cum Cyprio Rege diſcordiam exercet. n. 17. indictæ illum inter & Cyprium induciæ. 1320. n. 47. Oſinio Leo ſuccedit. ib.

Otho dux Bauariæ. ab Alberto Imp. ad Regem Boemiæ deficit. 1305. n. 16. ſacram coronam a Vvenceſlao eblanditur. ib. ea redimitus. ibid. pergit in Tranſiluaniam. ibid. vt coronam amiſerit, & reinueuerit. ibid. illū iure fultum nō fuiſſe ad Vngaricum ſceptrum capeſſendum, decretoria ſententia pronuntiat Clemens V. 1307. num. 19. &c. intentatum illi anathema. num. 20. vocati in ius epiſcopi, qui illum diademate cinxere. num. 21. captus traditusque vinculis a Tranſiluaniæ vvayuoda. ibid. aufugit in Poloniam. ibid. agnitus a Glogouiēſi duce interceptusq; eius filiam ducit vxorem. ib. eius ope in Bauariam cum vxore reuertitur. ib.

Otho Baſilienſis epiſcopus. ab Henrico VII. ad Clementem V. orator pro imperialibus apicibus poſtulandis miſſus. 1309. n. 10.

Otho dux Auſtriæ. a Ludouico Bauaro concitatus Boemiam tentat. 1331. num. 19. arguitur a Pontifice, Ludouico ſententia hæreſeos damnato fidem obſtrinxiſſe. n. 20.

Otho dux Stetinenſis. principatum Romanæ eccleſiæ beneficiarium conſtituit. 1331. n. 23.

Ozminius Rex Algeziræ. Regem Granatæ necat. 1322. n. 19.

P

PAlæſtina. indicta pro ea liberanda expeditio. A.1331. n. 30.

Pallium. a Romano Pontifice accipere debent archiepiſcopi. A. 1308. n. 27. priuilegium de pallij vſu conceſſum archiep. Auxitano a Clemente V. A. 1312. num. 26. miſſum archiepiſcopo Soltanienſi. 1318. n. 5. & 6. deſignati dies, quibus pallium gerere debeat. eod. n. 6.

Papa. vid. *Pontifex Romanus*.

Papatus. ad S. Franciſci ſequaces ipſum deuolutum, ſomniat Petrus Ioannis. 1325. n. 23. vt Fraticelli contenderint, Pontifices auctoritate pontificali exutos. num. 27. vid. *Pontifex Romanus*. *Iuriſdictio eccleſiaſtica*.

S. Papuli epiſcopatus. conditus a Ioanne XXII. 1317. n. 12.

Paradiſus. ſtulta Begardi cuiuſdam de paradiſo & inferno ſententia. 1312. n. 17. §. Quod vero.

Pariſienſis academia. literaria eius diſciplina ſuo ſplendori reſtitui iuſſa a Ioanne XXII. 1317. nu. 15. & 1318. num. 26. peregrina dogmata ab ea ablegari iuſſa. ibid. præſules Galli moniti, conferenda ſacerdotia ſacerdotibus in Pariſienſi academia emeritis. ibid. ipſa ſcribit de paupertate euāgelica aduerſus Fraticellos. 1323. nu. 38. huiuſmodi commentarius datus Pontifici. ibid. & num. ſeqq.

Parma. in pontificias partes traducta. 1322. num. 12. Parmenſes publica ſponſione imperij adminiſtrationem, vacuo auguſtali ſolio, ſpectare ad Pontificem agnoſcunt. 1322. num. 13. ad Ioannem Regem Boemiæ, pulſis pontificij legati copijs, deficit. 1331. n. 19.

Parochi. de ſacris confeſſionibus apud ſacerdotes religioſos factis, neceſſario apud parochos repetendis, error Ioannis e Poliaco. 1321. n. 20. &c. ſunt adiutores epiſcoporum, non prælati. 1321. num. 24. Papæ & epiſcopi habent plus auctoritatis in parochianos, quam parochi. ibid. parochi non inuidere debent religioſis, cum illi parochis ſint vtiles & plebi Chriſtianæ in excipiendis ſacris confeſſionibus. nu. 27. ſoluuntur Ioannis e Poliaco argumenta. num. 28. &c. conſtituntur parochi ab epiſcopis, non autem immediate a Chriſto. num. 29. communicata eſt a ſummo Pontifice religioſis iuriſdictio in parochianos. num. 32. lites a parochis intentatæ religioſis ex quo fonte manarint. n. 33. Armacananus primas Hiberniæ parochorum litem contra religioſos inſtaurat. num. 37. aſſerta religioſis priſtina auctoritas. ibid. de iure parochorum & religioſorum controuerſia ſopita. 1327. n. 53.

Paſſarinus. Mantuæ ab Henrico VII. præfectus. 1311. num. 23. ob correptam ſine pontificia auctoritate eam præfecturam anathemate damnatus. 1320. nu. 13. redit ad obſequium eccleſiæ. 1323. num. 27. a Ludouico Gonzaga obtruncatus. 1328. num. 53.

Paſſio Chriſti. Bega-dorum-impietas aduerſus Chriſti paſſionem.A.1312. n.18.§. Octauus. pie recolendam eſſe oſtēditur. §.Quod autē Chriſto mortuo vera aqua & ſanguis e latere fluxere.ib.§.Fidei.in recolenda Chriſti paſſione S. Elcararus pie afficitur. 1323. num. 68. eiuſdem de ea egregium dictum. ibid.

Paſtorelli. graſſantur in Gallijs. 1320. nu. 21. reprimi iuſſi a Pontifice. nu. 22.

Patauini. *Patauium*. bellum infert Patauinis Canis Scaliger. 1317. n.32. magna clade Patauio propulſatus Scaliger.1320.n.13.poſt aliqor annos Marſilij proditione co potitus. 1328. n.58.

Patriarchæ Conſtantinopolitani. veluti theatrales habiti ludibrio ab Imperatoribus ſchiſmaticis. 1311. num.73.

S. *Paulus*. B. Petro fuit obnoxius. 1321. n. 33. damnatur ab Innocentio X. error doctoris Pariſienſis negantis illud.ib. diſcuſſa ante a Petro Paludano ea quæſtio, an ſcilicet S. Paulus B. Petro par fuerit. num. 34.

Paulus Minorita. factus anticardinalis. 1328.n.43.

S. *Pauli eremitarum ordo*. confirmatus ad Caroli Regis Vngariæ preces. 1328. n.83.

Pauperes alere. vid. *Eleemoſyna*.

Paupertas Chriſti, & euangelica. temere de ea ferunt ſententiam Franciſcani in Peruſinis comitijs. 1322. num. 54. oborta inde hæreſis. num. 55. de mota circa paupertatem euangelicam controuerſia agitatur. 1323. num. 38. vſque ad num. 61. conſulti Pariſienſes doctores de mota circa eam controuerſia. num. 38. eorum ſcripta. ibid. aduerſariorum argumenta. ibid. refelluntur. num. 54. paupertas alia informis, alia formata. num. 55. & 56. qua ratione Chriſtus Ioanne Baptiſta pauperior fuerit. eod. num. 56. interpretatio textus: *Ecce nos reliquimus omnia, &c.* num. 58. an perfectio in paupertate conſiſtat. n.50. falſum eſt, Chriſtum & Apoſtolos, dum gerebant perſonam perfectorum, nil habuiſſe. ibid. damnati hæreſeos affirmantes pertinaciter, paupertatem euangelicam ſitam in carentia iuris rerum, Chriſtumque & Apoſtolos nil iuris in rebus, quibus vtebantur, habuiſſe. num. 61. & 1324. num. 32. error de paupertate propugnatus a Ludouico Bauaro aduerſus Pontificem. 1324. num. 31. & 1327. num. 20. 21. ſcripta Ioannis Petri Oliui, plura circa paupertatem euangelicam nouantis, damnata. 1325. num. 20. Beguini ob hæreſim de paupertate exuſti. ibid. figmentum de tranſlatione pontificatus in Fraticellos ob paupertatem. num. 23. Chriſtum non fuiſſe meſſiam, ſi rerum quibus vſus eſt ius habuerit, inepte concludit Bauarus. A.1327. nu.19. Vvaldenſium & aliorum hæreticorum errorem inſtaurat Marſilius, clerum nimirum temporalia habere non poſſe. num. 37. Michael Caſenas, ſuam de paupertate ſententiam præferens decreto fidei a ſede Apoſtolica edito, vocatur in iudicium. num. 47. hæreſes Fraterculorum de paupertate hauſtæ a Lud. Bauaro. A.1328. n.22. refellūtur ib. vſum in conſūptibilibus a iure nō ſeparari oſtenditur. ibid. non abiectum in conſumptibilia ius ex vocibus, *Reliquimus omnia*, oſtenditur. ibid. verba, *Nolite poſſidere*, non fuiſſe præceptum demonſtratur. nu. 14. perfectionem non ſitam eſſe in paupertate oſtenditur. 1328 nu. 34. 35. ad paupertatem euangelicam non ſpectat habere ſimplicem vſum facti ſine iure, præcipue in rebus vſu conſumptibilibus. 1329. num. 23. refelluntur Michaelis argumenta. ib. & ſeqq. num. probatur aduerſus Michaelem, veteres fideles habuiſſe rerum proprietatem. num. 25. cur Iudæi fideles bona ſua vendiderint. num. 26. Apoſtoli veſtium ſuarum veri fuere domini. 1329. num. 30. vera explanatio illius ſententiæ, *Reliquimus omnia*. ib. curæ relinquuntur præcipue in paupertate euangelica. num. 32. Apoſtoli non vouere paupertatem ſiue abdicationem rerum, ſed Chriſti ſequelam. num. 34. non vouerunt non habere in communi. ibid. paupertas euangelica non in carentia, ſed in animi affectu conſiſtit. num. 36. falſum eſt affirmare, Apoſtolos dominium rerum, quibus vtebantur, non habuiſſe. num. 49. perfectio non conſtat in abdicatione iuris vel dominij. nu. 50. ius & dominium rerum a ſanctis religionum conditoribus non excluditur. num. 51. an fuerit præceptum Apoſtolis, ne haberent aurum miſſionis tempore. num. 60. an habuerint poſt Chriſti paſſionem. num. 62. Petrus e Corbaria pſeudominorita idemque antipapa profitetur, hæreticum eſſe dicere Chriſtum & Apoſtolos non habuiſſe in rebus niſi ſimplicem vſum facti. 1330. num. 19. conſtitutiones papales de proprio admittit. num. 23. confictæ hæreſi de ſimplice vſu facti rerum abſque iure in Chriſto & Apoſtolis addunt pſeudominoritæ Marſilij & Ianduni hæreſes. 1331. num. 42.

Peccata punit Deus. vid. *Iuſtitia diuina*.

Peregrinus Caſtellanus Minorita. creatus epiſcopus ad euangelium Tartaris inferendum. 1307. n.19.

Perfectio. in quo conſiſtat. 1322. n.67. pſeudominoritarum error, eam in abdicatione omnium rerum collocantium. n. 68. non conſtat in abdicatione iuris vel dominij. A.1329. n.50. inepta Michaelis Cæſen. perfectorū definitio. n.63. in quo conſiſtat perfectio euangelica. 1328. n.34. Ludouici obiectio, Chriſtum non futurum perfectiſſimum viatorum, ſi ius rerum habuiſſet. n. 35.

Peruſina academia. condita a Clemente V. 1308. num. 17. amplificata a Ioanne XXII. 1321. nu. 45.

S. *Petrus Apoſtolus*. eius reliquiæ & altare, in quo diuina peregerat, in medijs flammis diuinitus ſeruantur illæſa. 1308. num. 10. iuſſa de ijs a Clemente V. data. num. 11. vid. *Lateranenſis baſilica*. Chriſto ſummo paſtori vnicus in terris paſtor ſubrogatus, nimirum Petrus. 1321. nu. 9. Chriſti ea de re teſtimonium. ib. vni Petro ſoluendi & ligādi in cælo data auctoritas. ib. S. Paulus ipſū conuenit, vt de euangelio conferret. ib. claues cælorum vni Petro traditæ. ib. eius ac ſucceſſorum fides deficere non poteſt. ibid. vt Petrus cæteris Apoſtolis præeſſet. 1321. nu. 31. 34. &c. Paulum Apoſtolum Petri imperio liberum nō fuiſſe oſtenditur n.33. &c. decretum ea de re Innocentij X. eod. num. 33. Petri primatus illuſtratur. num. 35. eundem primatum negabant Marſilius & Iandunus. 1327. num. 30. refelluntur ex ſcripturæ oraculis. ibid. præcellere Petrū reliquis Apoſtolis oſtenditur. ib.

S. *Petri denarius*. exactus in Anglia a Ioanne XXII. 1317. n. 49. & in Suecia, Norvvegia, Dania, & Polonia. ibid. & in Scotia. 1329. n. 82.

S. *Petrus e Murrone*. vid. *Cæleſtinus V*.

Petrus e Capella epiſcop. Toloſanus. creatus Cardinalis a Clemente V. 1305. n. 14.

Petrus Columna. ſenatui Cardinalium a Clemente V. reſtitutus. 1305. nu. 14.

Petrus Arnaldi. inter Cardinales relatus a Clemente V. 1305. n. 14.

Petrus Aichſpadius epiſc. Baſilienſis. ad ſedem Moguntinam traductus. 1306. num. 18. ſanato Clemente, id faſtigium aſſecutus. ib. Henrici VII odia propterea contrahit. ibid. eundem ad cæſareum ſolium euehit. 1308. num. 19. 20. Ioannem Henrici eiuſdem Imper. filium Boemica corona exornat. 1310. num. 2. eligit diſcordibus ſuffragijs Ludouicum Bauarum. 1314. num. 17. iubetur, Brunſuicenſem ducem ad reſtituenda quæ eripuerat monaſterio Piſouienſi adigere. 1318. n.42. moritur 1320. nu. 8. ſuccedit illi Matthias e Bucheko. ib.

Petrus epiſc. Oſtienſis. in Angliam miſſus A. S. L. pro firmando fœdere inter Philippum & Eduardum. 1307. n. 9.

Pr-

Digitized by Google

Petrus Gradenicus Venetiarum dux. defixus anathemate ob Ferrariam ereptam Romanæ eccleſiæ. A.1309. num.6. in eum coniurat Boamundus Theupulus. 1310. num. 30. liberatus feliciter ex eo diſcrimine. ib. coniurationis eiuſdem narratio ab ipſo edita. ibid. oratores pro impetranda cenſurarum remiſſione ad Clementem V. decernit, n.31. moritur.num.32. ſuccedit in ducatu Marinus Georgius. ib.

Petrus epiſc. Rbutenenſis, creatus a Clemente in Rhodia expeditione A. S. L. 1309. num. 33. ampla auctoritate munitus. num. 34. Rhodus capta. 1310. num.43. in patriarchatu Ieroſolymitano Antonio Dunelmenſi ſucceſſor datus. 1314. n. 12.

Petrus archiep. Lugdunenſis. de vrbis illius imperio cum Philippo Rege Francorum certat. 1310. num. 34. Ludouicus Hutinus in eam exercitum ducit. ibid. ipſam accipit in deditionem. ibid. conſulit Clementem, an ex pactione ceſſurus ſit dominatu Lugdunenſi. 1312. num. 29. ſuo permiſſus arbitrio cum Philippo paciſcitur. ib.

Petrus Ioannis Oliui pſeudominorita: eius hæreſes damnatæ. 1312. nu. 18. damnati eius commentarij ob ſparſas hæreſes. 1325. num. 20. illius monumentum diſſipatum. ibid. eius delirium, quod regula Minorum ſit euangelium. ibid nonnulli ipſius articuli iuſſu pontificio diſcuſſi. nu. 21. confictus ab eo ſextus eccleſiæ ſtatus, & de S. Franciſco encomium temerarium. num. 22. fingit, pontificatum deuolutum ad Minoritas. ibid. blaſphemat, eccleſiam eſſe meretricem Babyloniam affirmans. ibid. aliæ eius in eccleſiam blaſphemiæ. ib.

Petrus dux Emboli. a Roberto Rege Florentinis cum equeſtri agmine auxilio ſubmiſſus. 1314.n.6.

Petrus epiſcop. Rutbenenſis. in patriarchatu Ieroſolymitano Antonio Dunelmenſi ſucceſſor datus. 1314. nu. 12.

Petrus Roberti Regis Siciliæ frater. in acie a Gibellinis cæſus. 1315. n.1.

Petrus de Arreblayo. creatus presbyter Card. tit.S. Suſannæ. 1316.n.20. illius in quæſtione paupertatis euangelicæ ſcripta. 1322.n.50.

Petrus regiæ Caſtellanæ princeps. ſtrenue in Granatenſes bellum gerit. 1316. num. 26. & 1317. num. 38. Ioannis principis inuidia, optima eius conſilia diſiecta. ib. bello Granatenſi arma deuouet. 1318. nu.37. bellum ſacrum redintegrat. 1319. num. 27. Tiſarum expugnat. ib. maxima clade a Granatenſibus cæſus. ibid.

Petrus Textor. miſſus internuntius a Ioanne XXII. in vtramque Siciliam. 1317. num. 17. cenſuras Friderico ob non reſtituta Calabriæ occupata loca incutit. num. 18. creatus Cardinalis tit.S. Stephani in Cœlio Mõte. A.1320.nu.49. eius ſcripta in controuerſia de paupertate euangelica. 1322.n.59.

Petrus e Palude ordinis Prædicatorum, inſignis theologus. 1318. num. 18. conciliandæ Belgas inter & Gallos paci operam nauare iuſſus. ibid. vocatus in crimen, ipſum Belgas in pertinacia obfirmaſſe, num. 20. ſcribit inſignes commentarios de poteſtate eccleſiaſtica. 1321. num. 33. creatus archiepiſcopus Ieroſolymitanus. 1329. n.44 ſucceſſit Raimundo. ibid. ex ſoldani aula reſponſum Pontifici refert. 1331. n. 30. legationem apud ſoldanum obierat. ibid. iubetur Gallos pro recuperanda Palæſtina cruce inſignire. ibid.

Petrus Minorita. a Saracenis ob fidem cæſus. 1319. n. 31.

Petrus e Prato, creatus presbyter Cardinalis tit. S. Pudentianæ. 1320. n. 49.

Petrus Friderici Regis Trinacriæ filius, inſigni regio a Patre Friderico Panormi exornatur. 1321. num. 14. ad Ludouicum Bauarum ſe confert, pro bello in Robertum Regem vertendo. 1328. num. 52. in reditu tempeſtate laniata eius claſſis. ib.

Petrus Paſcbalis Minorita. cæſus ab hæreticis. 1321. num. 17. miraculis fulget. ib.

Petrus e Mortuomari epiſcop. Antiſſiodorenſis. creatus Cardinalis a Ioanne XXII. 1327.n.55.

Petrus e Capis epiſc. Carnotenſis. creatus Cardinalis a Ioanne XXII. 1327. n. 55.

Petrus Toletanus epiſc. Carthaginenſis. creatus Cardinalis a Ioanne XXII. 1327. n.55. in Caſtellam legatus ad ciuiles diſcordias ſopiendas. 1328. num. 80. pileus rubeus, vt maiori polleret auctoritate, ad eum miſſus. ibid.

Petrus e Corbaria. tinctus hæreſi inuitam dimittit vxorem, vt ſe Minoritis aggreget. 1328.num.42. pſeudopontificatum Ludouici Bauari ſtudio inuadit. ibid. quam improbe monachatum geſſerit. ibid. creat pſeudocardinales. nu. 43. ſimoniam publice exercet. ibid. thyaram a Ludouico accipit. num. 44. pſeudolegatos creat. num. 44. perſecutionem in clerum catholicum indicit. num.44. & in populos catholicos. n. 45. ex Vrbe fugere cogitur. nu.49. eius acta publice exuſta. ibid. ipſius adminiſtri bonis exuti, eorumque ædes dirutæ. ib. a Romanis ad mortem depoſcitur. num.50. Viterbium trepidus ſe confert. num.51. verſus in latronem ſacram templorum gazam expilat. ibid. indignatur, ſe a catholicis maledictis conſcindi. n.51. eoſdem tanquam hæreticos pœnis afficiendos decernit. ib. concionatur in Pontificem, nomenque illius execraturis indulgentias proponit. A. 1328. num. 1. in eundem fictitium anathema & cæteros catholicos iaculatur. ib. vero percellitur anathemate a Pontifice. ib. pſeudolegatos in orientem mittit. ib. comprimi illi iuſſi a Pontifice. num.3. vt antipapa vxorem haberet, iuſſuſque fuerit iudiciaria ſententia ab ordinario ad eam redire. ibid. creat in Inſubria Ioannem Vicecomitem legatum. num.4. promulgari in eum hæreſeos & ſchiſmatis ſententia iuſſa. ibid. abeunte Piſis Ludouico, conſurgunt in antipapam Piſani. num.5. ille meriti ſupplicij terrore latebras captat. ibid. & num.9. a Bonifacio comite in cuſtodia clandeſtina tenetur. nu. 11. execrationi eſt ipſis etiam Gibellinis, qui ad veri Pontificis obſequium redeunt. n. 12. Piſanorum ad eccleſiam redeũtium metu in latebris ſe continet. 1330. nu.1. detinetur a Bonifacio comite. ibid. diligentiſſime quæritur. nu. 2. detectus veniam ſupplicibus literis poſcit. nu.3. pontificiæ ad eum literæ, quibus veniæ ſpe demulcetur. num. 4. præcipua eius ſcelera quænam fuerint. num.5. cautum eius vitæ. nu.7. repulſæ nonnullæ pactiones ab eodem petitæ. num.8. iubetur publice Piſis damnare hæreſim. num.9. & 10. ad Pontificem adducitur. n.10. blandis verbis ad hæreſim & ſchiſma damnanda erigitur. num.10. pendente e collo laqueo, ſupplex ad Pontificis pedes procumbit. ibid. dum in conſiſtorio primo coniurationis formulam repetit, intercluſa ex pudore voce, conticeſcit. ibid. in alio conſiſtorio eandem iterat formulam. ib. conſcripta ea de re publica documenta. ibid. &c. pontificia in eum clementia. ibid. de ipſius reditu ad eccleſiam fideles fiunt certiores. num.26. detinetur in cuſtodia, ne tumultus nouos pareret. num.27. in ea moritur. ibid. illius in antipapatu capellanus publice ſchiſma & hæreſim damnat. 1331.n.3.

Petrus Ripacurtiæ comes. ab Alfonſo Rege Aragonum miſſus, vt profiteretur Sardiniæ & Corſicæ regna pontificia beneficientia accepta. 1328. n.81.

Petrus Cunerius. oppugnat libertatem eccleſiaſticam. 1329. num.75. refellitur a Bertrando epiſcopo Eduenſi. Ibid. & num. 76. pronuntiatum a Franco Rege ſecundum eccleſiaſticos. num.77. nomini ſuo infamiam parit. ib.

Petrus Geraldus. creatus epiſcopus Seuaſtopolenſis a Ioanne XXII. 1330. n. 57.

Petrus de Gadineto pſeudominorita. Sanciam Reginam Siciliæ ſubornat. 1332.n.20.

Pe-

Petrus archiep. Rothomagenſis, poſtea in pontificatu dictus Clemens VI. ad Ioannem a Philippo Rege miſſus pro vrgenda belli ſacri in Saracenos denuntiatione. A. 1333. num. 1. & 3. Philippum Regem & Gallos principes crucis ſymbolo induit. nu. 11. ad eum libellum in controuerſia de viſione beatifica tranſmittit Pontifex. n. 47.

Philibertus Vvaldenſis. affectus ſupplicio, 1320. n. 19.

Philippus Pulcher Rex Francorum eius nominis IV. corrupti Cardinalis opera pontificiam creationem confundit. 1305. num. 2. eius arbitrio Pontificis creatio ex arcano dolo permiſſa. num. 3. cum archiepiſcopo Burdegalenſi de illo ad pontificatum euehendo paciſcitur. num. 4. Lugduni ſtratoris munus Clementi V. thyara redimito exhibet. n. 13. Pontificis fratrem equeſtri baltheo donat. ibid. periclitatur ex muri ruina. ibid. cenſuris omnibus ſoluitur. num. 14. Columnenſes Cardinalatui reſtituendos curat. ib. templum S. Ludouico ponit. ib. Clemens ad illius gratiam decernit, Galliarum regni libertati ex Bonifaciana conſtitutione non detractum. 1306. n. 1. cum Roberto Flandriæ comite pacem init. ibid. & 1307. num. 8. conuenit cum fratribus Clementem Pictauij. num. 2. concordiam cum Rege Angliæ firmat. num. 9. Iſabellam filiam Eduardo iuniori locat. ibid. vltionis cupidine iudicium ad damnandam Bonifacij VIII. memoriam inſtitui poſtulat. num. 10. eius filius natu maximus Ludouicus Nauarræ regni corona redimitus. num. 14. Gallicæ genti occidentale imperium reſtituere affectat. 1308. n. 20. accuſatū Bonifaciū indignatus Clemens eum deludit. num. 21. litem inſtructam calumnijs perſequitur aduerſus eundem Bonifacium. 1309. num. 4. omnium gentium odia ſibi conflat. ibid. filium Ludouicum Regem Nauarræ immittit cum exercitu aduerſus Lugdunenſes. 1310. num. 33. Stephanus & Landulphus Cardinales pro re componenda ad eum miſſi. num. 34. Belgas pro firmanda pace adigit, vt poſcant ſibi cenſuras infligi, ſi illam infregerint. num. 35. Templariorum ordinis ſpectatiſſimos equites flammis tradi iubet. num. 40. a Clemente ſolicitatur, vt accedat ad concilium. num. 41. quos excuſationum fucos ad patrata in Bonifacium VIII. ſcelera coloranda attulerit. 1311. num. 26. quid a Bonifacij defenſoribus illi obiectum. num. 27. pronuntiatur a Clemente, pio ſtudio egiſſe in Bonifacium. num. 29. declaratur innocens a capti Bonifacij theſaurique expilati crimine. ibid. ad eius gratiam geſta Bonifaciana reſciſſa. num. 31. omni calumniæ nota vna cum poſteris liberatur. num. 31. Bonifacianæ ſanctiones in Philippum iuſſu Clementis Papæ e regeſto pontificio expungi iuſſæ. num. 32. aliqua earum exempla ſeruata. ibid. literæ Bonifacij quibus Philippus fuit admonitus, vt noxas obiectas emendaret. num. 33. aliæ literæ, quibus anathema contraxiſſe denuntiatur. num. 39. aliæ, quibus contempta iniqua eius ad concilium prouocatione, in ius vocatur. num. 40. & nn. ſeqq. ſententia in eundem anathematis concepta, qua Galli eius imperio ſoluti renunriantur. num. 44. & ſeqq. intereſt Viennenſi concilio. 1312. num. 1. refelluntur calumniæ ab eo obiectæ Bonifacio Papæ. num. 13. 14. 15. tres Cardinales coram ipſo demonſtrant argumentis ex theologia, ex iure ciuili, ex canonico petitis Bonifacianæ cauſæ æquitatem. num. 16. duo equites prouocationem ad ſingulare certamen indicunt coram ipſo ijs, qui Bonifacio calumniari voluerint. ibid. liberatur a concilio pœnis ob geſta in Bonifacium. ibid. obſtringit ſe ad ducendam expeditionem Syriacam. num. 22. Lugduni imperium ex pactione cum Petro archiep. ſibi aſſerit. A. 1312. nu. 29. petit ab Henrico VII. Arelatenſe regnum, tractumque Rhodani vſque in Germaniam. num. 32. poſcit a Clemente diem induendæ crucis extrahi, vt maiori pompa res celebretur. num. 50. decumæ pro conficienda expeditione illi attributæ. ib. filios baltheo equeſtri donat. 1313. num. 6. cum ijs a legato Cardinali ſymbolum crucis accipit. ibid. Clementem ſolicitat, vt Henricum ab oppugnādo Roberto Siculo abducat. n. 20. exponit neceſſario a ſe pro eodem tuendo bellum ſuſcipiendum. ibid. commendatur a Clemente, puras manus ſeruaſſe a Templariorum bonis. 1313. num. 38. magiſtrum ordinis Templariorum, confeſſionem ſuam reuocantem, flammis exuri iubet. num. 39. moritur. 1314. num. 26. variæ de eius mortis genere ſententiæ. ibid. Ludouico Regi Nauarræ ſceptrum tranſmittit. ib.

Philippus princeps Tarentinus. parat expeditionem in Græciam contra ſchiſmaticos pro aſſerenda Achaia. 1312. num. 48. conceſſæ illi a Clemente V. decumæ. ibid. multis ab eodem Pontifice ſacris beneficijs afficitur. ibid. ſolutæ ad eius gratiam canonicæ leges, vt abneptem Balduini II. vxorem ducat. num. 49. profligatur in Etruria ab Huguttione. 1315. num. 1. filium fratremque amittit in acie. ibid. certiorem facit Pontificem, Seruiæ Regem Vroſium ad eccleſiæ gremium reuerti velle. A. 1323. nu. 15. Blancha eius filia in vxorem ab Vroſio expetita. num. 17. conſulitur a Pontifice pro conciliandis eccleſiæ Græcis. 1326. num. 26. ad fœdus ineundum in Turcas ſolicitatus a Pontifice. 1328. num. 85. moritur. 1332. num. 18. ſuccedit illi filius eiuſdem nominis. ib.

Philippus Longus Rex Francorum eius nominis V. antea comes Pictauiæ. ſymbolum crucis accipit a Cardinale legato. 1313. num. 6. Cardinales diſſentientes Lugdunum euocat. 1316. num. 1. ad creandum Pontificem dolo adigit. ibid. regiæ Gallicæ, mortuo fratre, procurationem init. num. 12. extincto nepote Ioanne, in regno ſuccedit. num. 15. in eum coniurationes a proceribus factæ. num. 16. monetur a Pontifice, vt ad pacandum ciuile bellum incumbat. num. 17. Nauarræ regnum capeſſit. num. 18. ſacris pluribus beneficijs afficitur. ibid. omnia ſua ſtudia addicit Pontifici. num. 20. officijs Pontificem in Gallijs detinet. num. 22. Neapoleonem Cardinalem data Balneolenſi caſtro abducit a transferendæ curiæ conſilio. ibid. regium inſigne ſolemni ritu accipit. 1317. num. 1. regia obſequia ac ſtudia defert Ioanni XXII. ibid. & num. 2. ſalubribus præceptis imbuitur. nu. 3. Sancium Regem Balearium accepti Montiſpeſſulani dominatus ergo ſacramento fidei obligat. num. 5. in eum coitiones principum factæ. n. 6. confirmatur in aduerſis a Pontifice. ibid. monetur, vt clementia ſubditos deliniat. ibid. conciliat ſibi aduerſarios. num. 7. ex filij morte dolore conficitur. ibid. propoſitæ pro eo oraturis indulgentiæ. num. 8. pluribus ſacris beneficijs a Ioanne XXII. afficitur. ibid. S. Ludouici abaui ſui reliquias in regiam ædiculam transferendas curat. ibid. ſolicitatur ad ſanctorum Ludouici Regis & Ludouici epiſcopi Toloſani domeſtica exempla æmulanda. num. 9. graui bello a Roberto Flandriæ comite vrgetur. 1318. num. 18. datum illi a Pontifice pro firmanda pace conſilium. num. 19. nauata ab eodem ad efferendam eiuſdem dignitatem opera. num. 21. &c. Mathildim principatui Atrebatenſi aſſerit. num. 23. cum Odone duce Burgundiæ affinitatem firmat. ibid. præceptis ſalubribus inſtruitur a Pontifice. num. 24. munera Pontifici aduerſus veneficorum inſidias tranſmittit. num. 40. diſcrimen vitæ adit. 1319. num. 15. monetur, vt caduca ſpernat, diuina ſectetur. ibid. cum Roberto Flandriæ comite pacem firmat. num. 16. in Armeniam arma vertere cogitat. ibid. retardatur ob eo conſilio a Pontifice ob occidentis bella ciuilia. num. 17. &c.

mo-

monetur, vt oratores ad rem agitandam mittat. num. 18. affinitatem aſtringit cum Belga, A.1320. nu.20. Paſtorellis, ſeductus, fauet. num. 23. retardatus morbo ab expeditione Aſiatica. 1321. num. 44. pie moritur. 1322. num. 22. & 23. ſuccedit in regnis Carolus frater. ib.

Philippus Rex Francorum eius nominis VI, antea comes Cœnomanenſis Caroli Valeſiorum ducis filius. 1320. num. 9. miſſus cum exercitu ad gerendum in Inſubria Roberti Regis nomine vicariam imperij præfecturã ib adductus in locum iniquum cum Vicecomitibus fœdus init. num. 11. oppletus pudore redit in Gallias. ibid. bello ſacro in Saracenos arma deuouere cogitat. 1326. num. 21. laudatur eius conſilium a Pontifice. ibid. Carolo IV. ſine prole maſcula decedenti ſuccedit. 1328. num. 68. aduerſus Eduardum ex lege ſalica ſecundum illum pronuntiata ſententia. ibid. ſolemni ritu inungitur. ibid. Ioannæ Ludouici Hutini filiæ Nauarram cedit. num. 69. ſuſcipit expeditionem in Belgas. num. 70. Ludouicum comitem principatui reſtituit. ibid. gratulatur illi Pontifex de parta victoria. ib. Pontificem flectit, vt Belgas ob perduellionem cenſuris deuinctos ſoluat. num. 70. animatum ſe ad iniurias eccleſiæ vlciſcendas præſefert. ib. ſolicitatur, vt ſcribat Italis, ab eo cauſam eccleſiæ ſuſceptum iri. ibid. monetur, vt Regem Anglum affinitate ſibi conciliet, & monita reſpuit. nu. 72. reuerſo ex Syria Ioanne e Iannilla oratore de bello ſacro Palæſtinæ inferendo deliberat. num. 85. fœdus armorum cum pluribus principibus in Turcas init. ibid. in controuerſia de iure eccleſiaſtico ſecundum clerum pronuntiat aduerſus Petrum e Cunerijs. 1329. num. 77. actæ illi a Pontifice gratiæ. num. 78. Eduardus III. Aquitaniam illius beneficentiæ acceptam refert. ibid. Pontificiæ ad eum literæ de antipapæ reſipiſcentia. 1330. num. 26. pontificem adit Auenione, & arcana cum eo conſilia agitat. num. 49. ab eodem Robertus Atrebas deficit, & cum Anglo coniurat. ibid. auctor illi eſt Pontifex, vt Eduardum affinitate ſibi deuinciat. 1330. num. 49. conſilium de excindendis Mauris Granatenſibus concipit. 1331. num. 29. Leonis Armeniæ Regis oratores, auxilium in Saracenos flagitantes, ad eum a Pontifice miſſi. num. 30. poſcit a Pontifice expeditionem in Palæſtinam indici. 1331. num. 30. obſtringit ſe kalend. martij Anni MCCCXXXIV. traiecturum in Aſiam. ibid. in celeberrimis comitibus votum nuncupat. ibid. iniqua poſtulat a Pont. ibid. repulſam paſſus refrigeſcit in primo ardore. ibid. monetur Melgorij & Montisferrandi comitatus eccleſiæ Romanæ vectigales eſſe. num. 31. quam importunus fuerit in promouendis ad cardinalatum Gallis. num. 33. Ioannem XXII. orat, vt B. Iuonem in SS. catalogo reponat. num. 58. eundem a reſtituenda Italiæ ſede Apoſtolica retardat. A.1332. nu. 1. cum Ioanne de expeditione in orientem ſuſcipienda paciſcitur. nu. 2. &c. illius hac de re literæ. ibid. aduentum Regis Boemiæ ad curiam denuntiat Pontifici. n. 10. de Ludouico Bauaro ipſi conciliando agitat. ibid. de bello in Turcas gerendo conſilia voluit. num. 23. Armenij eius auxiliari aduentu deliniti. num. 25. obiurgatur, Anglum laceſſere. ibid. monetur, vt cum eo fœdus ſanciat. ibid. deterretur, ne Brabantino bello ſe implicet. num. 26. Brabantinum Boemo conciliat. ibid. de ſuſcipiendo bello ſacro conſilia agitat. 1333. num. 1. ſolicitatur ad conſtantiam. ibid. laudatur, vectigalium acerbitatem temperaſſe. ibid. ſolemnes oratores pro vrgenda belli ſacri denuntiatione mittit. num. 3. crucesignatorum dux creatur. ibid. præfixa mouendi exercitus dies. num. 4. quæ fuerint eius exceptiones ibid. ſacramento ſpondet, decumas ſe in alios vſus non auerſurum. num. 5. monetur, vt impedimenta præcaueat. num. 6. nonas difficultates comminiſcitur, nouaſque pactiones init. num. 7. eius regnum in clientelam apoſtolicam acceptum. num. 9. obiectum anathema, dum in Syria fuerit, illud bello petituris. ib. laturis opem indulgentiæ propoſitæ. ib. varia ſubſidia pro gerendo bello illi conceſſa. ibid. intentatum anathema ijs, quia ſuſcepta mente ipſum abduxerint. num. 10. cum Venetis de paranda claſſe paciſcitur. ibid. optat deſcendere in colloquium cum Siculo Rege. ibid. petit vt præſules ficte crucem induant. ibid. intentatæ illi cœleſtes minæ ſi fictione vtatur. ib. de reprimendis Turcis agitata cum eo conſilia. num. 14. decumæ Italicæ ipſi attributæ. num. 15. Ioannem XXII. a reſtituenda ſede Apoſtolica Italiæ reuocat. num. 24. ſpargentes opinionem erroneam de reſeruata poſt iudicium viſione beatifica reprimit. num. 45. apud illum Pontifex de impacta ſibi calumnia ſe purgat. num. 46. monetur ne Sorbonicos doctores impediat, quin controuerſiam de viſione excutiant. num. 47. ſollicitatur a Pontifice, vt mittat oratores Conſtantinopolim ad Græcos a ſchiſmate abducendos. 1334. num. 3. & ad ſtimulandum Imperatorem ad crucem aduerſus infideles induendam. ibid. claſſi in Turcas Ioannem e Cepeyo præficit. num. 10. parta eſt a fœderatis de Turcis victoria. ibid. Ludouicum Borbonium claſſi mittendæ contra ſoldanum Ægiptium præficit. num. 12. conſulit Pontificem, an cum Tartaris aduerſus Saracenos ſit fœdus coniunctutus. num. 13. ad ſopiendum exoriens inter Flandrũ & Brabantinũ bellum operam adhibet. n. 16. vrget Pontificem, vt Ligures cum Catalanis & Balearibus conciliet. ibid. ſignificat Pontifici, Ludouicum Bauarum pro impetranda eccleſiæ gratia cedere imperio velle. num. 20. annititur vna cum Rege Boemiæ, vt Henricus dux Bauariæ conſequatur imperium. ib.

Philippus princeps regia Caſtellana. Legionem vi occupat. A.1321. nu. 26. Compoſtellanæ eccleſiæ iura infringit. num. 27. religione motus veniam petit. ibid. pro tutoria Regis Alfonſi pueri bellum gerit. 1322. nu. 17. inducias paciſcitur. ib.

Philippus archiep. Bituricenſis. miraculis clarus. 1323. num. 67. de ijs inſtituta religioſa actio plurium Pontificum iuſſu. ibid. illius in aduerſariũ inſigne ſpecimen clementiæ. ib.

Philippus e Maioricis. ob ſuſceptum ſacerdotium fratri Regi non ſuccedit. 1324. nu. 36. Iacobi nepotis tutelam corripit. ib. poſcit, vt ipſi nouum ordinẽ, qui obſeruet S. Franciſci inſtituta, vt vocũ puritas ſonat condere liceat. 1328. n. 82. eius de ea re ſupplex libellus. ib. repulsã patitur. n. 83.

Philippus e S. Giueto Roberti Regis Siciliæ dux. Piſtorium intercipit. 1328 num. 48.

Philippus Rex Nauarræ, ante dux Ebroicenſis. Ioannæ vxoris iure Nauarræ regnum adeptus. 1328. num. 69. in Mauros inngere cum alijs Regibus arma meditatur. 1330. nu. 47. domi ſe continet. n. 48.

Philippus princeps Tarentinus iunior. Philippo patri in principatu Tarentino & iuribus in Græciam ſuccedit. 1332. num. 18. Ioannes princeps Achaiæ patruus illi fidem addicere denegat. ibid.

Philoſophicæ nugæ. e theologica ſcola ablegari iuſſæ. 1317. n. 15.

Picentes. rebellant in Clementem V. 1308. nu. 12. ob ſecutas Ludouicũ Bauari & antipapæ partes veniam poſcunt. 1332. n. 12.

Pileus Fortis epiſcop. Riuenſis. creatus presbyter Card. tit. S. Anaſtaſiæ. 1320. num. 49.

Pileus cardinalitius. non dandus niſi in curia Romana. 1316. num. 29. interdum gerentibus legationem mittitur. ib. Ioannis XXII. ea de re literæ. ibid.

Piſani, Henrico VII. Cæſari Romæ afferre auxilia moliuntur. 1312. n. 13. eorũ naues a Roberti Regis præfecto captæ. ibid. claſſem Henrici auſpicijs in eundem comparant. num. 20.
ve-

vetiti, intentato anathemate, regnum Neapolitanum adoriri. num. 21. eo ſpreto inſtant bello. num. 25. ſublato Henrico Imperat. eorum conatus diſſipati. num. 29. præturam Piſanam Friderico Trinacrio offerunt, repulſamque paſſi. ibid. præficiunt ſibi Vgutionem Fagiolanum. ibid. ab ijs Sardiniam Iacubus Rex Aragonum repetere molitur. num. 30. Lucam expugnant Vgutionis opera. A.1314. num.6. Florentinos ingenti prælio delent.1315.nu.1. eccleſiarum in oriente condendarum, & in ijs ſacrorum exercendorum ius a Ioanne XXII. obtinent. 1321. num.14. cæduntur in Sardinia. 1323. num. 37. maxima ex parte inſulæ imperium amittunt. ibid. & 1324. num.34. pontificias partes aduerſus Ludouicum amplexi. 1327. num. 2. propulſant Caſtrucium. ibid. premuntur obſidione a Ludouico Bauaro. num. 17. exorto tumultu, illi ſe dedunt. ibid. coguntur ad nefariam concionem in Pontificem. 1329. num. 2. abeunte Bauaro, pellunt Germanos & antipapam. num. 5. & 1330. num. 1. ad Pontificis obſequium redeunt. eod. anno 1330. num. 7. veniam poſcunt & impetrant. n.8. Robertum Regem de pace exorant. n.9.

Piſtorium. Caſtrucio ereptum. 1328. num. 48. ab eodem recuperatum. num. 53. Piſtorienſes damnant ſchiſma Corbarianum, veniamque poſcunt a ſummo Pontifice. 1329. n.6.

Placentia. a Vicecomitum tyrannide ad pontificias partes traducta. 1322. n. 12.

Placentini. de Gregorij X. miraculis inſtitui indicium poſtulant. 1325. n. 32.

Pœnitentia ſacramentum. extremo ſupplicio afficiendis conferri iuſſum a concilio Viennenſi. 1312. num. 24. contemptum a Lollardis hæreticis. 1318. num. 44. poſt baptiſmum a lapſis vſurpandum. 1321. num. 11. ſemel quolibet anno reperendum. ibid. error Ioannis e Poliaco, contendentis ſacras confeſſiones apud ſacerdotes factas non recte expiare conſcientias, niſi fideles eadem crimina ſuis parochis iterum aperirent. 1321. num. 20. confutatur. ibid. proprius ſacerdos intelligendus ille eſt, qui poteſtatem habet abſoluendi. n. 25. S. Eleazarus comes in extremo morbo omnium noxarum exomologeſim edit. 1323. n. 51. pœnitentiæ ſacramentum profanare nituntur Fraticelli. 1331. n.6. vid. *Parochi.*

Pœnitentia publica. impoſita a Clemente V. Nogareto Bonifacij VIII. perſecutori. 1311. num. 50. & a Ioanne XXII. Rogerio Bonito, qui epiſcopum Frequentinum interfecerat. A.1319. num.13. & Magdeburgenſibus, qui archiepiſcopum ſuum necarant. 1326. num. 8. & Caſtellæ Regi ob contractas vetitas nuptias. 1329. num. 92. pœna publica ad expiandum crimen in archiep. Treuerenſem admiſſum impoſita. 1330. n. 51. & 52. iniuncta ſchiſmatico ad eccleſiæ catholicæ gremium reuerſo. 1331. n. 3.

Politica. ſtudio politicæ fingunt plures hæreſes Marſilius & Iandunus. 1327. n. 1. 27. &c.

Poloni. miſſis oratoribus a Pontifice regiam dignitatem intermiſſam reuocari flagitant. 1319. num. 1. &c. ob Regis Boemiæ contentiones ſignificatum ipſis, vt iure ſuo vtantur. n.4. in ſolemnibus comitijs regios apices ſuæ genti reſtituunt. nu. 5.

Pomerania. iuris Polonici a Ioanne Rege Boemiæ Pruthenis equitibus attributa. 1319. n. 5. Romani Pontificis fiduciaria. 1334. n. 24.

Poncellus Vrſinus. rebellium Picentum dux. 1308. n. 12.

Pontifex Romanus. noua de eligendo Pontifice conuentio. 1305. num. 2. illi Iacobus Rex Aragonum fidem ſacramento deuincit. 1305. num. 8. Philippus Francor. Rex alijque principes obequitantis Pontificis equi fræna tenent. num. 13. in eum & præſules inſurgit Dulcinus hæreſiarcha. num. 18. Robertus Calabriæ dux parentis Caroli II. Regis nomine Siciliam pontificali liberalitate & beneficentia teneri profitetur. 1306. num. 6. eiuſdem Caroli rem habentis ratam literæ. ibid. Iacobus Rex Aragonum iterum Clementi Sardiniam Corſicamque acceptas refert. num. 10. publica ea de re documenta. ibid. de Papæ dignitate. num. 14. Glaſguenſis epiſcopus, iura illi reſeruata ſibi arrogans, in iudicium accerſitus. ibid. controuerſia de regno Vngarico inter Carolum & æmulus a Pontifice dirempta. 1307. n 15. &c. geſta pontificia ante ſuſceptas papales inſulas eadem vi pollere, qua quæ poſt eam aceptam, decernitur. num. 27. Vroſius Rex Raſciæ oratores ad Clementem V. pro obtinenda eccleſiæ Romanæ coniunctione mittit. 1308. num. 26. indictum Raſcis, vt Rom. Pontificis primatum profiteantur. num. 27. Robertus Rex Siciliæ regia iniunctione a Clemente V. linitur, & in illius verba iurat. 1309. num. 18. &c. deſponſam ſibi a Roberto fidem admittit Pontifex. num. 22. conuentas in regni donatione leges confirmat. ibid. ſacramentum, quo Romanorum Rex ſe obſtringit Italiam non ingreſſurum. 1310. num. 3. &c. Romanorum Rex a principibus electus confirmatur a Pontifice. 1310. num. 11. Armeniæ & Cypri Reges Pontificem controuerſiarum arbitrum deligunt. A. 1311. num. 77. Beguardi negant, ſe obnoxios ſummo Pontifici. 1312. num. 17. is ſummus eccleſiæ hierarcha demonſtratur. num. 19. ad eum ſpectat Regum lites ſedare. ibid. ſupremam in imperium auctoritatem obtinet. 1313. num. 16. reſcindit edictum imperiale. ibid. promulgatur, Imperatores occidentales ſacramento fidei Pontifici vere obſtringi. n. 28. Franciſcus Dandalus pro impetranda a Clemente V. venia, iniecta collo catena, ad eius pedes præclara cum Chriſtianæ demiſſionis laude ſe proijcit. num. 33. vacuo imperiali ſolio, Pontifex ius regale epiſcopo Leudienſi confert. num. 37. Cameracenſem epiſcopum excipi iubet, quamuis Henrico Cæſari fidem non obſtrinxiſſet. ibid. Eduardus II. Romanum Pontificem ſupremum Angliæ & Hiberniæ dominum agnoſcit. 1316. num. 24. 25. Iacobus Rex Sardiniæ & Corſicæ acceptarum ergo Ioanni XXII. fidem obſtringit. ibid. Philippus Francorum Rex ſacra inunctione delibutus officia regia Pontifici defert. 1317. num. 1. Ioannes Papa Siciliæ ac Trinacriæ Regum arbiter eſt. num. 20. præſtita ei a Roberto Siciliæ Rege clientelaris ſponſio. num. 23. vacuo auguſtali ſolio adminiſtratio imperij ad Pontificem ſpectat. n. 27. & 1319. n. 46. primatus Romani Pontificis Regi Armeniæ inter fidei capita propoſitus. 1318. num. 11. Ioannes Papa muneribus afficitur a Regibus. num. 40. primatus pontificius negatur a Fraticellis hæreticis. num. 45. vt ij eccleſiæ carnalis, non ſpiritualis primatum conceſſerint. num. 46. Romani Pontificis auctoritas contra eorum errores ſtabilitur. ibid. & num. 47. hæreticorum figmentum de exauctorato diuinitus Pontifice. num. 53. Papa non poteſt aliquid contra ſacram ſcripturam decernere; num. 53. nec poteſt condere canones contra concilia œcumenica quoad decreta fidei. nu. 55. neque contra decreta fidei a Pontificibus, vel a ſe edita. ibid. poteſt condere decreta contra dicta patrum, quæ non ſunt fidei decreta. ibid. cur non poſſit contra dicta Pauli, ſiquidem Paulo gradum altiorem tenet. ibid. quamuis ij præcellant ſcientia, inferiores tamen ſunt auctoritate ad decernendum. ibid. reuocare poteſt decreta aliorum ſummorum Pontificum & ſua, itemque conciliorum œcumenicorum, quæ non ſunt decreta fidei. num. 56. ſæpe mutantur magna prudentia. ibid. ſumma Pontificis poteſtas in creandis Regibus & Imperatoribus. 1319. num. 5. archiepiſcopus S. Thadæi

Digitized by Google

docetur in rebus eccleſiaſticis ad ſedem Apoſtolicam confugiendum, A.1321.nu. 7. vnicam eſſe eccleſiam & vnum eius caput, figuris illuſtratur. num.8. argumenta ex euangelio petita, *vnicum ouile & vnus paſtor*. num. 9. Chriſto ſummo paſtori vnicus in terris paſtor ſubrogatus, ibid. illius ac ſucceſſorum fides deficere non poteſt. ibid. ſoluendæ omnes circa fidem a Rom. Pontifice controuerſiæ, num.10. varius ordo relationis curati ad epiſcopum, & epiſcopi ad Papam. num. 24. Papa & epiſcopus plus habent auctoritatis in parochianos, quam parochi. ibid. Papæ iuriſdictio ordinaria in epiſcopatibus & parochijs demonſtrata. num. 26. Papa de iure diuino habet auctoritatem vltra alios epiſcopos. num. 30. vniuerſalem iuriſdictionem accepit a Chriſto, eamque per gradus deriuat in alios. ib. & num. 34. Apoſtoli pares non fuere, ſed Petro ſubditi. ibid. obiectiones de beatis Paulo & Iacobo ſoluuntur. ibid. vnicum caput eſſe eccleſiæ illuſtratur. num.35. a Romano Pontifice omnis iuriſdictio eccleſiæ dimanat. num. 36. Græcorum de eius auctoritate teſtimonia. ib. & Latinorum. ibid. cur Pontificum teſtimonia in propria cauſa maximi fieri debeant. ibid. ſumma Romani Pontificis in principes poteſtas. num. 48. principes Pontificum hoſtes infelices. ibid. Pontificis preces implorat Rex Francorum moriens. 1322. num. 22. ille pio non deeſt officio. ibid. Oroſius Seruiæ Rex natalium dignitati pontificia auctoritate reſtitutus. 1323. num. 18. Lithuaniæ & Ruthenorum Rex profeſſus eſt, ſe in pueritia accepiſſe, Rom. Pontificem eſſe patrem ac dominum Chriſtianorum. num. 20. exauctoratus a Ioanne XXII. Ludouicus Bauarus. 1324. num. 22. Pontifex in edendo decreto fidei errare non poteſt. num. 31. figmentum de translatione pontificatus in Fraticellos. 1325. num. 23. & 27. refellitur. num. 24. & 25. Robertus Siciliæ Rex auctoritate pontificia promulgatur Florentiæ vacantis imperij adminiſtrator. 1326. n. 3. papatum ad Ludouici Bauari gratiam oppugnant Marſilius & Iandunus hæreſiarchæ. 1327. num. 27. contendunt Chriſtum ex neceſſitate Cæſari tributum penſitaſſe, atque ideo pendendum a Romano Pontifice. nu. 29. & Petrum Apoſtolum primatem non fuiſſe. nu. 30. & ad Imperatorem ſpectare Pontifices inſtituere & deturbare. num 31. id falſum eſſe probatur. ibid. an fuerit conceſſa aliquibus Impp. Pontificis inſtitutio. ibid. §. Quod. oſtenditur non conceſſam. ibid. Imperatorum teſtimonia, ab ipſis Pontifices non poſſe exauctorari. ibid. §. Theodoſius. inſana hæreticorum probatio ad confirmandam hæreſim. ibid. refellitur. ibid. nefandus error contra hierarchiam eccleſiaſticam, nimirum ſacerdotes, epiſcopos, & Pontificem in pari gradu eſſe. num. 32. & eccleſiam neminem punire poſſe. num. 33. refelluntur grauiſſimis argumentis. ibid. & nu. 29. ad 36. finxit Marſilius Pontifici ſuccedere Cæſarem vacante ſede. num. 36. & clerum temporalia habere non poſſe. ibid. refellitur. ib. Pontificem in edendo fidei decreto errare non poſſe probatur. A.1328. n. 13. ad eum iterum pertinet fidei articulos definire. nu. 15. decreta fidei a prædeceſſoribus, vel a ſe edita non poteſt reſcindere. ibid. temeritas Bauari in damnando Pontifice oſtenditur. num. 17. Pontificis cauſa Deo reſeruata. ibid. non ſpectare ad Cæſarem in reum Pontificem ferre ſententiam, oſtenditur. ibid. & nu. 18. nec potuiſſe Papæ legem irrogari, ne ex Vrbe abeat ſedemue transferat. num. 21. ad quem ſpectet ius eligendi Pontificis. num. 22. ſola papalis poteſtas immediate a Deo pendet, regia vero a Deo medijs hominibus. num. 23. temporalis poteſtas papali obnoxia, vt ab ea dirigatur ad finem vltimum. num.24. papalis, quauis terrena, ſublimior oſtenditur. nu.25. dat illi principium eamque iudicat. ibid. & num. 26. eius opera nobiliori modo exercet. ibid. Papa poteſt Chriſtianis perduellibus bellum ſacrum inferre. num. 27. ſpectat ad Pontificem confirmare Cæſarem. num. 28. imperium eſſe a Deo non excludit, quin medio Pontifice. ibid. magis Pontifici obnoxius Imperator, quam ſint cæteri Reges. num. 29. non exinde ijs inferior, ſed ſublimior. ibid. non poteſt Pontifex papali ſolio deturbari. neque a ſynodo œcumenica, niſi eſſet hæreticus. num. 30. a quo habeat ſuam auctoritatem Papa. ibid. eam non habet ab homine, ſed a Deo. num. 31. & 32. dona Petri alia perſonalia, alia in ſucceſſores tranſmiſſa. n.32. Pontifex poteſt Imperatorē exauctorare. n.36. quo iuris ordine. ibid. quid viri pij de Ludouici, Papam exauctorantis, temeritate ſenſerint. nu. 37. vt maximum in ſe concitarit odium. num. 42. principes electores creare nouum Cæſarem iuſſi. num. 39. Ioanna Regina, ſuſcepto Nauarræ regno, ſe ſuaque Pontifici defert. 1328. num. 69. Robertus Scotiæ Rex apoſtolica auctoritate ſacrari poſtulat. 1329. num. 79. pijs eius votis obſecundat Pontifex. ibid. vetus mos, vt Pontifex anathematis reis non ſcribat. 1329. num. 92. Michael Cæſenas hæreticus contendit Pontifices ſine cōcilio œcumenico in ferendis fidei decretis errare poſſe. A. 1331. n. 11. refellitur. ibid. non errauit Anaſtaſius II. vt obijcit. ibid. Liberius errauit in externo actu, non in ferendo fidei decreto: iterumque Pontificatum adeptus. ibid. inania ſimiliter ſunt, quæ de Leone obijciuntur. ibid. inculcat Geraldus Otho in Michaelem Cæſenatem hæreticum exemplum S. Franciſci in Pontificem obſeruantiſſimi. 1331. num. 14. Papa reuocare poteſt conciliorum generalium & anteceſſorū Pontificum conſtitutiones, quæ non ſunt decreta fidei. n.17. Stetinenſes duces ſui principatus ſupremum imperium Pontifici addicunt. num.23. Papa tanquam ſummus Chriſtianorū hierarcha principum bella, imperatis inducijs, dirimit. num. 28. Aragonius Rex acceptæ Sardiniæ ergo vectigal ſoluit. 1333. num. 21. Pomerania Romani Pontificis vectigalis. 1334. n.24. vid. *S. Petrus Apoſtolus. Romana eccleſia.*

Pontificatus. vid. ſupra, *Pontifex Romanus. Papatus. Iuriſdictio eccleſiaſtica.*

S. Pontij epiſcopatus. excitatus a Ioanne XXII. 1317. n.12.

Pontius Morentaina Nauarra præfectus. fuſus a Cantabris. 1321. num. 28.

Popinarij. decretum concilij Salisburgenſis de clericis popinarijs. 1310. num. 42.

Poteſtas regia. non eſt immediate a Deo vt papalis, ſed media humana poteſtate ab eo pendet. 1328. n. 18.

Poteſtas ſpiritualis. ob crimina non deperditur. 1328. n. 33. poteſt temporalem exauctorare, & quo iuris ordine. n.36.

Poteſtas temporalis. ſpirituali obnoxia oſtenditur, vt ab ea in vltimum finem dirigatur. 1328. n. 24. 25.

Poteſtas imperialis. vid. *Imperium*.

Prædicatorum ordo. ex eo plures ad inferendum gentibus euangelium tranſmiſſi. 1318. num. 4. &c. inſtituere gymnaſia in Armenia iuſſi ad tradendas Latinas literas, fidemque corroborandam. num. 15. hæreſim de paupertate detegunt, & inſectantur. 1322. num. 54. quinquaginta ad gentes euangelio colluſtrandas ex comitijs Toloſanis mitti iuſſi a Ioanne XXII. 1328. num. 84. & 85. in pſeudominoritas excitantur. 1330. num. 53. epiſcopi ex eodem delecti miſſi ad Naſcarinos, ad Montis Albors accolas, & ad Perſas. 1330. num. 56. &c.

Præſagium. malorum ex translata in Gallias ſede Apoſtolica triſte auſpicium. 1305. num. 13. Otho dux Bauariæ amiſſurus regnum Vngaricum ſacram coronam amittit. 1305. num. 16. Lateranenſis baſilicæ incendium Clemente V. in Gallijs hærente, tri-

tri-

triſti translationis ſedis præſagio verſum. A. 1308. n. 10. oſtenſa cœlo prodigia, cum Templariorum ſcelera detecta ſunt. 1311. nu. 53. equus S. Georgij depictus horrendis hinnitibus Cõſtantinopolitani imperij excidium præſagit. 1321. num. 16. item & columna multia diebus agitata. ib.

Præſules. eccleſiæ rectoribus deſtitutæ. 1311. num. 60. grauibus inde affectæ damnis. ibid. mala ex reſidentiæ præſulum defectu. num. 61. cur electiones rite non fiant. num. 63. & eccleſiæ non probe adminiſtrentur. ibid. indigni ad dignitates irrepunt. ibid. mala ex præſulum indignitate manantia. num. 64. vid. *Epiſcopi. Sacerdotes. Sacerdotia.* an & quomodo obediendum neſario præſuli. 1312. num. 17. §. Tertius error. præſules carere auctoritate, affirmant pſeudominoritæ. 1318. n. 47.

Preces. indictæ a Clemente V. pro re ſtrenue gerenda aduerſus Saracenos. 1308. num. 34. item pro expeditione Granatenſi feliciter obeunda. 1309. num. 30. excitati ab eo religioſi viri, vt cœleſtium opem precibus ſuis pro Chriſtiano nomine in Syria dimicantibus conciliarent. num. 34. Beguardi damnant orandi laborem. 1312. num. 17. §. Secundus error. confutantur ex Apoſtolo. ibid. ſe orare ſemper aiunt, & orandum negant. ibid. §. Iſti miſeri. fundens preces B. Henricus Taruiſinus, effuſe cadente imbre non perluitur. 1315. num. 4. dedignatur Deus intendere oranti, qui orationi non attendit. 1317. n. 4. precum vi ereptus incendio iuuenis. 1320. num. 51. preces publicæ indictæ pro Luſitaniæ bellis ſuſcipiendis. 1322. num. 16. & pro renocanda in Caſtellã publica concordia. 1322. num. 17. & pace Gallos inter & Anglos componenda. 1326. num. 12. indictæ a Ioanne XXII. ad extinguendum ſchiſma. 1328. n. 46. repente eum diuinitus conuerſis rebus, hæreticorum & ſchiſmaticorum potentia concidit. num. 47. 48. religioſæ familiæ ad fundendas pro eccleſia preces excitatæ. 1329. num. 69. indictę ſolemnis diuina res ac preces pro cœleſti ope, ad liberandam e Mahometanorum manibus terram ſanctam imploranda. 1331. n. 30. & 1333. num. 11.

Presbyterĩ. vid. *Sacerdotes*.

Primatus Romani Pontificis. vid. *Pontifex Romanus. Romana eccleſia. Iuriſdictio*.

Principes. religio ſingulare principum ornamentum. 1310. n. 3.

Principibus data monita a Romanis Pontificibus. paterna ad Henricum Regem Romanorum exhortatio. 1305. num. 14. a Ioanne XXII. Clementiæ Francorum Reginæ. A. 1316. num. 14. & Philippo Regi. 1317. nu. 2. &c. vt Pontificum, Regum, & principum literas ſuis perlegat oculis. num. 5. ſalubribus præceptis Robertum Regem Siciliæ imbuit Pontifex. num. 25. & Eduardum Regem Angliæ. num. 45. & 46. & 1319. num. 19. & 20. & 1331. num. 35. & 36. Carolum Francorum Regem. 1322. num. 24. & 25. Iacobum Regem Balearem. 1324. num. 37. §. vlt. Eduardum Angliæ Regis filium. 1325. n. 13. Dauidem Regem Scotorum. 1329. num. 82. principes Corſicæ inſulæ viros. num. 38. pontificia ad principes diſſidentes monita. 1334. nu. 15.

Priuilegia. contra ſedis Apoſtolicæ dignitatem priuilegia non valere, decernitur. 1327. n. 53.

Proprietas. Proprium. rerum proprietatem habuiſſe veteres fideles, probatur aduerſus Michaelem Cæſenatem. 1329. num. 25. proprietatius non fit monachus ex rei vſu, qui iure adhibetur. num. 29. proprium in communi non contrarium paupertati euangelicæ, nec voto repudiatum ab Apoſtolis. 1329. n. 38.

Pruſſia. a Lituanis vaſtata. 1311. num. 72.

Pſalmodia. abuſus in ea. 1311. n. 65.

Pſeudoapoſtoli hæretici. matrimonia diſſoluunt. 1318. n. 51.

Pſeudominoritæ. exuſti. 1318. num. 55. nonnullorum inter diuina ſcurrilitas. 1326. nu. 22. iniunctæ ijs a Pontifice pœnæ. ibid. nonnulli in decreta apoſtolica inuehuntur. num. 23. comprimi iubentur. ibid. Michaelis Cæſenatis, Ochami, & aliorum lapſus in hæreſim. 1328. num. 60. ad 67. Prædicatores & Carmelitæ in pſeudominoritas excitati. 1330. num. 43. pſeudominoritarum hæreſis de ſimplice vſu facti abſque iure confictō in Chriſto & Apoſtolis. 1331. num. 1. Marſilij & Iandnni hæreſes hauſtæ a pſeudominoritis. num. 2. ij a Minoritarum comitijs damnati. num. 15. & 16. Reginæ Siciliæ eorum errores propoſiti. nu. 17. tranſmiſſus aduerſus illos a Pontifice commentarius. ibid. ipſorum fundamenta conuelluntur. ib. actionem iudiciariam in pſeudominoritas exerceri iubet Pontifex. 1332. num. 29. & 30. pſeudominoritæ calumniandi Pontificis occaſionem auide arripiunt Neapoli. 1334 num. 31. & 32. fidei & ordinis Franciſcani ſtudio ductus Ioannes XXII. pſeudominoritas eſt inſectatus. num. 43.

Purgatorium. negatur a nonnullis Græcis. 1326. n. 28. in hos cenſura fidei a Pontifice exerceri iuſſa. ibid. purgatorio igne expiantur criminum reliquiæ. 1321. num. 11. cuiuſdam defuncti anima regreſſa in domum mira de pœnis purgatorijs narrat. A. 1324. n. 54.

R

Radulphus præfectus Aquitaniæ. bellum inter Anglos & Gallos ſua temeritate accendit. A. 1324. n. 38.

Raimundus e Gotho. nepos Clementis V. inter Cardinales aſcriptus. 1305. n. 14.

Raimundus Guillelmi de Fargis nepos Clementis V. creatus ab eo Cardinalis diaconus. 1310. n. 46.

Raimundus abbas S. Seueri. creatus Cardinalis tit. S. Pudentianæ. 1312. n. 54.

Raimundus Aſpellus Clementis V. nepos. cæſus, eiuſque theſaurus expilatus. 1314. n. 6.

Raimundus Lullus. a Mauris in Africa odio fidei ſaxis gladijſque necatus. 1315. num. 5. de eius doctrina variæ ſententiæ. ib.

Raimundus Lullus rabbinus. peſtiferi eius libri ſeniori Lullo attributi. 1315. n. 5.

Raimundus Cardona Roberti Regis Siciliæ dux. Friderici Trinacrij claſſem Iſchia propulſat. 1320. num. 17. a Roberto ſubmiſſus cum exercitu in Vicecomites. 1321. num. 24. aliquas vrbes Galeatio eripit. 1323. num. 26. ad Mediolanum caſtra promouet. num. 30. a Gibellinis propulſatur. ibid. a Bauari ducibus acie victus, captuſque. 1324. n. 12.

Raimundus e Ruffo. creatus diaconus Cardinalis S. Mariæ in Coſmedin. 1320. n. 49.

Raimundus ordinis Prædicatorum. Petro in patriarchatu Ieroſolymitano ſuffectus. 1324. num. 44. iuſſus cenſuram fidei exercere in Cypri accolas Neſtorianos, Iacobitas, Græcos purgatorium & infernum negantes, & alios hæreticos. 1326. n. 28.

Raimundus Ruthenenſis epiſc. S. Pauli. creatus Cardinalis a Ioanne XXII. 1327. n. 55.

Raimũdus patriarcha Ieroſolymitanus. moritur. 1329. n. 94. ſucceſſit illi Petrus Paludan. 1. ib.

Rainerius epiſc. Cremonenſis. data illi a Clemente V. prouincia inſectandi Dulcinianos. 1311. n. 66.

Rambertus Malateſta. Ariminum in perduellionem aduerſus Pontificem trahit. 1327. n. 16.

Raſcia. illius Rex Vroſius ad Romanæ eccleſiæ obſequiũ procumbit. 1308. num. 26. &c. a Carolo Rege Vngariæ peragrata victorijs. 1322. num. 15. in eam Apoſtolici nuntij pro redintegranda coniunctione cum Romana eccleſia miſſi. 1323. n. 16. propoſita Raſcijs fidei orthodoxæ norma. ibid.

Raynaldus Ateſtinus. Ferrariam Pontifici eripit. 1317. nu. 30. ob auerſa ad imperium ſuprema Ferrariæ iura

damnatus iudicio. A. 1324. num. 19. & ob erepta eccleſiæ Comaclum & Adriam. ib.

Raynaldus archiepiſcop. Rauennas. concilium Bononiæ celebrat. 1317. n. 55. multa pro diſciplina eccleſiaſtica conſtituenda ſancit. ib. pie moritur. 1321. num. 47. miraculis coruſcat, ib. eius cadauer corruptionis immune ſeruatum. ib.

Raynaldus Rauennæ princeps. deſignatus archiepiſcopus. 1322. n. 4. ex inſidijs cæſus.

Raynaldus Paſſarinus. vid. *Paſſarinus.*

Raynaudus archiep. Bituricenſis. a Ioanne XXII. pro conciliandis Belgis internuntius miſſus. 1318. n. 23.

Recinetenſes. in pontificium præſidem rebellionem mouent. 1319. num. 7. latronum ſocietas apud eos inſtituta B. Virginis fucato ſodalitio inſignita. ibid. eorum ciuitas epiſcopalis ſedis dignitate exuta. 1320. num. 18. accuſantur idololatriç crimine. 1321. n. 38. in eos indicta cruceata expeditio. ibid. funditus delentur. 1322. n. 3.

Redemptio captiuorum. vid. *Captiuorum redemptio.*

Reges. Regnum. confirmata archiepiſcopo Cantuarienſi ſacrandorum Regum Angliæ auctoritas. 1308. nu. 18. tenentur Reges ſuas lites Pontificis iudiciariæ ſententiæ ſubmittere. 1312. num. 19. quia ſunt inobſequentes tot mala redundant in Chriſtianos. ibid. Francorum Rex inunctione regia delibutus officia regia Pontifici defert. 1317. nu. 1. vetus Regum Francorum cultus. num. 4. regno Siculo renuntiauit S. Ludouicus Toloſanus. nu. 11. Romanus Pontifex, ſi quempiam regio nomine appellet, non illi nouum ius comparat. 1320. nu. 41. iuſtorum natalium dignitate donari concedit Ioannes XXII. Oroſium ad gerendum regios Seruiç honores. 1323. n. 18. cur Reges inunctione & diademate inſigniantur. 1329. n. 79. Robertus Scotiæ Rex apoſtolica auctoritate ſacrari poſtulat. ibid. pijs eius votis obſecundat Ioannes Papa. ibid. vid. *Principes.* Regibus data monita. vid. *Principibus data monita a Romanis Pontificibus.*

Regia dignitas. diu intermiſſa apud Polonos reuocata. 1319. n. 5.

Reginaldus archiep. Bituricenſis. creatus presb. Cardinalis tit. SS. Nerei & Achillei. 1320. n. 49.

Regium nomen. nullum ius cuiquam principi accedit, etiam ſi a Pontifice regio nomine compelletur. 1320. num. 41. Clementis V. ea de re conſtitutio. ib.

Religio. ſingulare principum ornamentum. 1310. n. 3.

Religioſi. Ioannes Aytonus, ex Rege Armeniæ Minorita, ardore fidei ſuccenſus, repetita re militari, Turcas profligat. 1306. n. 13. caditur. ib. peracta apud religioſos confeſſio apud parochum repetenda non eſt. 1321. n. 20. &c. poſſe ijs a Papa excipiendarum plebis cõfeſſionum poteſtatem conferri, demonſtratur. 1321. num. 26. vtiles eos eſſe parochis & plebi Chriſtianæ. num. 27. ſoluuntur contraria Ioannis e Poliaco argumenta. num. 28. &c. ob graues cauſas religioſis cõmunicata eſt a Papa iuriſdictio. num. 32. lites intentatæ religioſis a parochis ex quo fonte fluxerint. num. 33. religioſi ordines in ſuis cœtibus cõtrouerſias fidei dirimere non debent. 1322. num. 55. vetiti religioſi ſine ſuperiorum venia inter infideles euangelium promulgare. 1325. num. 26. de iure parochorum & religioſorum controuerſia ſopita. 1327. num. 53. vid. *Parochi.*

Relinquere omnia propter Chriſtum. vt intelligendum ſit. 1329. n. 31.

Reliquiæ ſanctorum. baſilicæ Lateranẽſis reliquiæ e medio ereptæ incẽdio. 1308. n. 10. a Cardinalibus ſigillis conſignari iuſſæ. num. 11. reliquiæ S. Bertrandi epiſcopi Conuenarum a Clemente V. in locum honorificentiorem tranſlatæ. 1309. nu. 1. & 2. reliquiæ non vulgo tractandæ. 1311. num. 77. permittitur Regi Siciliæ, vt eas honorifice in regia aſſeruet. ibid. reliquiæ S. Barnabæ Apoſtoli Florentiam tranſlatæ. ibid. reperta veſtis S. Albani viuido cruore aſperſa. 1314. num. 27. de puluere ſancti martyris prodigium. ibid. tranſlatio partis reliquiarum S. Ludouici Regis in ædiculam regiam. 1317. num. 8. ſanctorum ræliquia dono miſſæ a Pontifice Regi Luſitaniæ. 1318. num. 40. a Beatrice Pontifici. ib. habenda in ſummo pretio ea munera. ibid. celebrata magna pompa tranſlatio reliquiarum S. Ludouici epiſcopi Toloſani. 1319. num. 30. miracula ad illius nomen imploratum edita. ib. S. Thomæ Aquinatis corpus poſt decem menſes ſuauem odorem efflat. 1323. num. 66. tranſlatio capitis S. Martini. num. 67. reliquiarum S. Eleazari comitis Ariani. 1323. num. 69. S. Barbaræ lipſana ex Aſia deportanda curat Alfonſus Caſtellæ Rex. 1328. num. 81. inuentæ S. Zenobij reliquiæ. 1331. n. 42.

Reſidentia. vid. *Præſules.* *Sacerdotia.*

Reſurrectio carnis. negata a Matthæo Vicecomite. 1324. num. 9. infans a S. Hyacintho ad vitam reuocatus. 1331. num. 42.

Rhegium. in Ioannis Regis Boemiæ poteſtatem ſe confert. 1331. num. 19.

Rhodus. oppugnata ab Hoſpitalarijs. 1306. num. 12. expugnata. 1310. num. 43. Rhodij magnis damnis affecti a Madachia Saraceno, Genuenſibus inſtigantibus. 1311. num. 74. tentata irrito conatu ab Orchane Rege Turcarum. 1322. n. 47.

Richardus Senenſis Cardinalis. defenſor memoriæ Bonifacij VIII. 1312. num. 11. demonſtrat ex iure ciuili petitis argumentis coram Philippo Francorum Rege ipſius Bonifacij innocentiam. n. 16.

Richardus Anglicus. ad Græcos in gremium eccleſiæ reuocandos miſſus. 1333. num. 19. inſtitutus in Gochia Cerſonenſis epiſcopus. num. 37. Millenum Alanorum principem & Verſacht Regem Ziehorum ad coniunctionem cum Romana eccleſia adducit. ibid. patriarcha Conſtantinopolitanus, diſceptare cum eo non auſus, Nicephorum Gregoram immittit. 1334. num. 4. quis rei exitus. ibid.

Riuenſis epiſcopatus. conditus a Ioanne XXII. 1317. n. 12.

Rizardus Cremonenſis. negat contrahi cenſuras inflictas a Pontificibus ijs, qui merces Ægiptijs inuehunt. 1326. num. 24. damnatur hæreſeos. ibid.

Robertus Flandriæ comes. pacem a Philippo Rege Francorum magno auri pondere redimit. 1306. num. 1. intentatum anathema admittit, ſi rebellarit. 1307. num. 8. mittit oratores ad Clementem, qui obiectas a præſulibus cenſuras eo caſu firmas eſſe iubeat. 1310. num. 38. negat clientelarem ſponſionem Ludouico Hutino præſtare. 1315. num. 2. bello ingenti, ſed mox diſſoluto, appetitur. ibid. aduerſus Philippum, extincto Hutino, coitionem init. 1316. num. 16. monetur a Ioanne XXII. Gallica arma in Saracenos vertenda. ibid. corripitur ab eodem Pontifice, ipſum bellum diuturnum cum Philippo gerere. 1318. num. 21. propoſita ei mala ingentia ex eo bello oborta. num. 22. intentata illi diuini iudicij ſeueritas. num. 23. fratrem Ioannem comitem Namurci inſectatur. num. 24. pacem conficit cum Philippo Rege. 1319. num. 16. firmat cum eo affinitatem. 1320. num. 20. inde Belgium Atrebatenſi & Burgundico comitatibus auctum. ibid. moritur. 1322. num. 21.

Robertus Calabriæ dux, poſtea Rex Siciliæ. patris Caroli II. nomine clientelarem ſponſionem ſacramento nuncupat apud Clem. V. 1306. num. 6. excitatur a Clemente, vt in perduelles eccleſiæ conſurgat. 1308. num. 13. Carolo II. patri in Neapolitano regno ſuccedit. 1309. nu. 18. ſceptrum pontificia liberalitate acceptum profitetur. num. 19. confirmatur in regno a Clemente Papa. num. 22. remittit illi Pontifex

fex

ſex quinquaginta millia marcha-
rum, contractaque a patre & auo
nomina. num. 23. concordiam, Cle-
mente interprete, paciſcitur cum
Friderico Rege Trinacriæ. ibid. Tu-
netanus Rex Roberti vectigalis pro-
nuntiatur. ibid. negat Ieroſolymita-
ni regni iura Friderico, ni mediam
Trinacriæ partem reſtituat. ibid.
creatur Æmiliæ præfectus a Clemen-
te. A. 1310. nu. 18. gratias regijs li-
teris ei agit. ibid. & num. ſeqq. a
Florentinis reipublicæ adminiſtra-
tioni præficitur. num. 21. nonnullis
ſacris beneficijs affectus a Chriſti vi-
cario. 1311. n. 77. affinitatem cum
Henrico Cęſare optat, repulſamq; pa-
titur. A. 1312. num. 31. Guelforum
patrocinium ſuſcipit. ibid. Ioannem
fratrem cum equitatu Romam ſub-
mittit. ibid. proponit concordiæ le-
ges Henrico. ibid. filiam Henrici
Cæſaris filio Carolo cum Inſu-
briæ Etruriæque præfectura tradi de-
poſcit. num. 33. negat Henrico
ad baſilicam ſancti Petri aditum
pro auguſtali inauguratione cele-
branda. num. 35. monetur, vt ſacra-
menti præſtiti religionis ergo cum
Henrico pacem ineat. num. 44.
Henricum, pacem reſpuentem, in
anguſtias contrahit. num. 47. iube-
tur copias ex Vrbe reuocare. ibid. a
Florentinis præficitur publicæ rei.
ibid. vocatur in ius ab Henrico VII.
Imp. ibid. decretoria ſententia dam-
natur. 1313. num. 11. deriuat in
eum Imperator diſſenſionis cauſas.
num. 12. quæ cauſæ Robertum in
illum impulerint. ibid. quid in eun-
dem geſſerit. num. 13. capite dam-
natur. num. 15. vt ea ſententia tan-
quam iniuſta reſciſſa ſit a Pontifice.
num. 17. & ſeqq. illius patrocinium
a Francorum Rege ſuſceptum. ibid.
intentatum anathema Robertum
oppugnantibus. num. 21. &c. belli
diſcrimen, oppreſſo diuinitus Hen-
rico, effugit. num. 24. de Friderico
Rege Trinacriæ, a quo bellum in
Calabriam illatum fuerat, pœnas re-
petere molitur. num. 30. Ferrariæ
præficitur a Pontifice. num. 36. crea-
tus in Inſubria Etruriaque vicarius
imperij a Clemente Papa. 1314. nu.
2. &c. excipitur Liguria. ib. vt voca-
tus ſit a Turrianis ad Mediolanēſem
principatum, Matthæo Vicec. fuſo.
num. 5. auro corruptis ducibus, eam
occaſionem amiſerit, ib. in ipſum
conferunt Florentini publicam ad-
miniſtrationem. num. 6. in eorum
opem Petrum fratrem ſubmittit.
ibid. ad recuperandam Siciliæ inſu-
lam validiſſimam expeditionem du-
cit. num. 7. Drepanum fruſtra ten-
tat. ibid. initis cum Friderico indu-
cijs, petit Neapolim. ibid. claſſis
partem naufragio amittit. ibid.
eius copiæ in Etruria deletæ.
1315. num. 1. fratrem Petrum ne-
potemque Carolum amittit in acie.
ib. partem cenſus Io. XXII. recenter
creato Pontifici perſoluit. A. 1316.
num. 5. vt eundem Ioannem ante
pontificatum extulerit, ſcrinioque
regio præfecerit. num. 6. promiſſa
illi a Ioanne impenſa ſtudia. num. 9.
creatur ab eodem Pontifice Vrbis
ſenator. num. 23. liberatur onere
adeundæ curiæ ad clientelarem
ſponſionem præſtandam. ibid. col-
lapſę eius res in Etruria poſt eiectum
Vgutionem inſtauratæ. ibid. de fra-
tre Ludouico, in ſanctorum nume-
rum relato, ipſi gratulatur Pontifex.
1317. num. 10. ſolicitatur ad pacem
cum Friderico ineundam. 1317. nu.
18. Trinacriam euaſtat. ibid. init
cum Friderico inducias. num. 19.
Rhegium & alias Calabriæ arces ar-
bitri ſententia recuperat. num. 21.
Fridericus, dum Siciliæ Regis no-
men affectat, correptus a Pontifice.
1317. num. 22. Bertrandi oratoris
opera clientelarem ſponſionem Pon-
tifici addicit. num. 23. geſta ab ora-
tore confirmat. num. 24. inſtruitur
optimis præceptis. ibid. vicariam
imperij præfecturam decretam a
Clemente V. Ioannes illi aſſerit. nu.
29. iterum creatur Vrbis ſenator. ib.
Ferrariam adminiſtrorū culpa amit-
tit. ibid. graui bello ab Amedeo Sa-
baudiæ comite in Pedemontio ve-
xatur. num. 34. deſignata die pro tra-
ctanda cū Friderico Rege Trinacrię
pace ſedi Apoſtolicæ ſe non ſiſtit.
1318. num. 31. corripitur a Pontifi-
ce. ibid. implicatur Genuenſi bello.
ibid. obſidetur Genuæ a Gibellinis.
ibid. delata illi a Guelfis Genuæ
prætura. ibid. arguitur, inconſulta
ſede Apoſtolica ipſum illam exce-
piſſe. num. 33. iubetur Genua diſce-
dere. ibid. ob hoſtium imminentem
vim moras trahit. ibid. Gibellinos
Genuenſes magna clade profligat.
num. 9. ad Pontificem ſe confert.
ibid. S. Ludouici fratris translatio-
nem celebrat. 1319. num. 30. moni-
ti Inſubres, vt Roberto Regi imperij
vicario obſequantur. 1320. num. 9.
Philippus comes Cœnomanenſis pro
gerenda eius nomine vicaria præfe-
ctura cum exercitu miſſus. ibid. is
redire in Gallias turpiter com-
pulſus. ibid. Robertus a Frideri-
co Trinacriæ Rege bello appetitus.
num. 14. periurij nota ob id Fride-
rico inuſta. ibid. vetat Pontifex,
obiecto anathemate, Robertum
bello peti. ibid. Friderici claſſem
duce Raymundo Cardona in fugam
vertit. num. 17. Raimundum exer-
citui in Vicecomites præficit. 1321.
num. 40. Florentiæ præfecturam
ciuibus reſtituit. 1322. num. 5. ægre
comparatas vitæ inſidias euadit.
num. 14. filium ad populandam
Trinacriam mittit. ibid. ducum
opera Ianuam Gibellinorum obſi-
dione liberat. A. 1323. num. 25. Rai-
mundo Cardona ſubmiſſo, plures
Inſubriæ vrbes Galeatio Viceco-
miti eripit. num. 26. eius exerci-
tus Mediolano propulſatus. num. 30.
dedit Carolo filio magiſtrum con-
formandorum morum S. Eleazarum
comitem Ariani. 1323. num. 68. Ca-
rolum filium maxima inſtructum
claſſe ad recuperandam Trinacriam
immittit irrito exitu. 1325. num. 9.
10. & 11. animum diuinis rebus
addicit. n. 11 filium ducem Calabriæ
ad Etruriæ expeditionem mittit.
1326. num. 3. Senæ eius filio Vr-
bis imperium ad quinquennium
conferunt. ibid. promulgatur Flo-
rentiæ vacuo ſolio imperiali prorex
cæſareus. ibid. Fridericum Regem
Trinacriæ in extremas anguſtias
conijcit. num. 18. Trinacriam
populatur. ibid. conſulitur a Pontifi-
ce pro conciliando Romanæ eccleſię
Andronico Imperatore. 1326. nu. 28.
a Romanis ſenatoria dignitate ex-
auctoratur. 1327. num. 8. Ioannem
Peloponeſi principem ad tuendam
aduerſus Ludouicum Bauarum Ro-
mam mittit, ſed is propulſatur. n. 5.
vaſtat agrum Romanum, & fauces
Tyberinas obſidet. ibid. in eum Lu-
douicus Bauarus latam ab Hen-
rico VII. Imp. capitalem ſententiam
repetit. num. 18. & Romæ. 1328. nu.
43. iuſſus a Pontifice Robertus
cruentos carbonarij ludos ſuppri-
mere. 1327. num. 50. vna cum Pon-
tifice tanquam hæreticus a Ludo-
uico Bauaro damnatur. 1328. nu. 37.
Piſtorium a Roberti duce interce-
ptum. num. 48. Ludouicum in Vrbe
Robertus exagitat. ibid. aditu pro-
hibet, ne in regnum Neapolita-
num penetret. nu. 49. Romam, ad
pontificias partes reuocatam, præ-
ſidio munit. ibid. eius adminiſtra-
tionem recuperat. ibid. Carolum fi-
lium vnigenitum morbo extinctum
luget. num. 59. monetur a Ponti-
fice, vt Genuenſes a bello Regi Cy-
prio inferendo retardet. 1328. nu.
armorum fœdus cum Venetis ſancit
in Turcas. ibid. a Piſanis de pace
poſtulatus. 1329. num. 8. rogatur a
Pontifice, vt Piſanos in gratiam ad-
mittat. num. 11. illum inter & Fride-
ricum Regem Trinacriæ fruſtra ten-
tata concordia. 1329. num. 17. Ro-
berto Vrbis ſenatoria dignitas ob
militum eius licentiam a Romanis
abrogata. num. 18. aduerſus Ioan-
nem Regem Boemiæ & legatum
pontificium coniurat cum Guelfis &
Gibellinis. 1331. num. 19. Carolus
Rex Vngariæ paternum Salerni prin-
cipatum ab eo repetit. num. 26. Pon-
tifex adhibitus interpres. ibid. in-
ter Saonenſes & Genuenſes fert
concordiæ leges, vt pro Pontifice
ſtent aduerſus Bauarum. ibid. ad-
uerſus Boemum illiuſque fœdera-

tos cum Guelfis & Gibellinis coniurat. A. 1332, num. 10. arguitur de ſumpto aliquorum Fraterculorum patrocinio, num. 20. ſolicitatur a Pontifice, vt in Prouinciam ad colloquium habendum de bello Syriaco cum Philippo Rege appellat, 1333. num. 11. ad Turcas reprimendos cum Venetis, Gallo, Rhodijs, Cyprio, ac Pontifice init, nu. 13. & 16. creatur ſenator Vrbis a Pontifice. num. 24. cum Guelfis & Gibellinis aduerſus Boemiæ Regem arma iungit, num. 26. tentat Trinacriam, num. 27. Carolum Regem Vngariæ venientem excipit. ib. pronepotem ex fratre Andream Ioannæ nepti deſpondet. ib.

Robertus archiep. Cantuarienſis. iudicio laſæ maieſtatis apud Clementem V. ab Eduardo accuſatus. 1306. num. 14. confirmatum illi ius coronæ imponendæ Eduardo II. 1308. num. 18. de eo ſanctis annumerando poſtulat Ioannem XXII. Lancaſtriæ comes. 1318. n. 29. rei petendæ modus exponitur. ibid.

Robertus Bruſius. affectati ſceptri Scotici crimine accuſatus apud Eduardum Angliæ Regem. 1306. num. 15. euadit fuga in Scotiam. ibid. accuſatorem trucidat in templo. ibid. apud Sconam regium inſigne accipit. ibid. gemino prælio ab Anglis deletus. ibid. Eduardum II. maxima clade profligat. 1314. num. 27. apud illum ſe excuſat Ioannes XXII. ſi regium nomen ipſi non impertiatur. 1317. n. 42. excuſationes eas Robertus reſpuit. ibid. Eduardum in Hibernia grauiſſimo bello vrget. ib. anathemate defigi iubetur. 1318. num. 27. eius frater Eduardus inuaſor Hiberniæ capite plexus. ibid. negat paciſci fœdus, niſi regio nomine decoretur. 1319. num. 21. Vvaruicum bello occupat. ibid. intentata illi de contractis cenſuris inflictiſque Eduardo cladibus actio. 1319. num. 22. Pontifici obſequitur. num. 23. Anglos bello exercet. 1320. num. 36. defigitur anathemate. ibid. mittit oratores ad Pontificem. num. 37. eius excuſationes. ibid. vetera cum Gallis fœdera redintegrat. num. 39. pontificias literas, niſi regio compelleretur nomine, reſpuit. num. 40. a Pontifice regio nomine compellatur. ibid. biennales inducias cum Angliæ Rege paciſcitur. num. 41. illum bello aggreditur. 1322. num. 21. viciſſim ingenti bellico apparatu petitur. ibid. Dauidi filio ſororem Eduardi III. in coniugio locat, pacemque ſancit. 1328. num. 72. poſcit veniam a Pontifice, & cenſuris antea contractis ſoluitur. nu. 73. iniunctum illi a Pontifice, ne in Angliam poſthac incurrat. ibid. poſtulat a Chriſti vicario, vt apoſtolica auctoritate regia inunctione Scotiæ que inſigni decoretur. A. 1329. nu. 79. tum, vt decernatur, epiſcopum S. Andreæ ſucceſſores regio balſamo ſacraturum. ib. eius mors. num. 81. pœnitet illum pro caduco potius regno, quam pro æterno bella geſſiſſe. ibid. in prælio aduerſus Saracenos ſuum cor deferendum teſtamento cauet. ibid. in bello Granatenſi illud ſecum defert Iacobus Duglaſſius. ibid. ſuccedit Roberto in regno Scotico Dauid filius. n. 82.

Robertus Atrebas. de comitatu cum Mathilde comitiſſa contendit. 1316. num. 15. Philippo IV. Rege iudice, cauſa excidit. ibid. litem redintegrat ſub Philippo V. ibid. in eum coniurat. ibid. conciliatur eidem. num. 18. & 1317. num. 16.

Robertus dux Bauariæ, idemque comes Palatinus. ſentit cum eccleſia aduerſus Ludouicum Bauarum. 1329. nu. 16. ad ipſum deficit. 1330. n. 28.

S. *Rochus*. in Italica peregrinatione in xenodochijs pauperibus inſeruit. 1327. num. 56. pie obit. ibid. a patribus Conſtantienſibus ob cœleſte beneficium expertum in propulſanda lue exhibiti illi ſanctorum honores. ibid. inde ſacella in eius memoriam diuino Numini poſita. ibid. eiuſdem corpus tranſlatum Venetias. ibid.

Rodulpus Alberti Regis Romanorum filius. Boemiæ regno a patre donatus. 1306. num. 16. eius mors. 1307. num. 26. ſuccedit Henricus Carinthius. ib.

Rodulphus dux Saxoniæ. ſentit cum Pontifice aduerſus Ludouicum Bauarum. 1331. nu. 21.

Romana eccleſia. ei Sardiniæ & Corſicæ regnum ſolemni ritu acceptum refert Iacobus Rex Arag. 1305. nu. 8. & 9. renouata a Clemente V. eiuſdem regni donatio. num. 10. Fridericus Trinacrius ob non ſolutum Rom. eccleſiæ cenſum cenſuris irretitus. ib. Rex Siciliæ fidem Clementi V. obſtringit. 1306. n. 6. 7. & 8. Ferrariæ poſſeſſionem ineunt nomine Romanæ eccleſiæ internuntij apoſtolici. 1308. num. 15. vt Ferraria iure ſpectarit ad eccleſiam Romanam. 1309. num. 6. Robertus Siciliæ Rex in Pontificis verba iurat. 1309. num. 19. ea ſacramenti formula. ibid. profitetur, eccleſiæ beneficentia datum ſuo regnum. eod. num. 19. ſacramentum de tuenda eccleſia a Romanorum Rege exigi iubet Pontifex. 1310. n. 2. pollicetur illi Cæſar, fœdera ſe cum hoſtibus eccleſiæ non initurum. n. 3. Eduardus Rex Angliam Apoſtolicæ ſedi beneficiariam profitetur. 1316. num. 24. intermiſſus a multis annis cenſus eccleſiæ perſoluitur. num. 25. mille marcharum vectigal penſitatum. ibid. Sardiniam pontificia beneficentia ſibi afferi poſtulat Iacobus Aragonum Rex. n. 27. propoſita geſta cũ pluribus Pontificibus. ibid. Sardiniam & Corſicam beneficio ſedis Apoſtolicæ acceptas, profitentur oratores ab eo decreti. ibid. orator a Roberto Rege Siciliæ ad Pontificem miſſus, vt fidem clientelæ nomine ei deuinciat. A. 1317. n. 23. pontificia iura non violatum iri, ſpondet. ibid. Robertus geſta ab oratore confirmat. num. 24. ſolicitatus a Ioanne XXII. Eduardus Angliæ Rex, vt Cardinalibus legatis fidem clientelæ nomine addicat. num. 47. & 48. vt Ioannes Rex Angliam Romanæ eccleſiæ beneficiariam conſtituerit. ibid. legato Cardinali fidem obſtrinxerit. ibid. cenſum ſpoponderit. nu. 47. obſecutus pontificijs iuſſis Eduardus cenſum mille marcharum pro regnis Angliæ & Hiberniæ perſoluit. num. 48. de Romanæ eccleſiæ primatu. 1318. nu. 11. Monſpeſſulanus ſedi Apoſtolicæ clientelæ nomine addictus. num. 25. cenſum ei pendit. ibid. Rex Trinacriæ Pontifici vectigal pendit. num. 34. Ferrarienſes & marchiones Ateſtini ad Pontificis imperia redeunt. 1318. num. 41. publicis monumentis illuſtrata Romanæ eccleſiæ in Ferrariam iura. ibid. Polonia Romanæ eccleſiæ beneficiaria. 1319. n. 2. & 1324. num. 53. eccleſiæ Romanæ primatus illuſtratur. 1320. nu. 19. S. Hæc. & 1324. num. 49. primatum Romanæ eccleſiæ edocet Pontifex. 1321. num. 7. in rebus eccleſiaſticis ad illius iudicium confugiendum. ibid. oſtenditur, Papam habere de iure diuino auctoritatem vltra alios epiſcopos. num. 30. patrum ea de re teſtimonia. ibid. ipſe vniuerſalem iuriſdictionem accepit a Chriſto. ib. Iacobi Regis Aragonum, profitentis Sardiniæ regnum ad eccleſiam Romanam ſpectare, literas affert ad Ioannem XXII. illius orator. 1325. num. 17. &c. Vvratiſlauia vectigalis eccleſiæ. 1327. num. 49. diuinæ in Romanæ eccleſiæ hoſtes vltionis plura exempla. 1328. num. 53. Alfonſus Aragonum Rex Sardiniam beneficiariam agnoſcit. 1329. num. 83. &c. ſacramentum ab Alfonſo ea de re præſtitum admiſſum a Pontifice. num. 87. Setinenſium inſignis in eccleſiam pietas. 1332. num. 23. mittunt oratores pro ei addicendo ſuo principatu. num. 24. fiunt eccleſiæ vectigales. ibid. terrarum, quas offerunt, nomina. ibid. traduntur iiſdem iure fiduciario. ibid.

Romanæ eccleſiæ ditio. eius ditio bellis vexata. 1305. num. 7. ſpondet Cæſar eccleſiaſticam ditionem non inuaſum iri. 1310. num. 5. præcipuæ illius vrbes ac prouincias deſignat. ibid. agnoſcit ab Imperatoribus donatas, iteratimque donat. num. 6. ad patrocinium eccleſiæ contra hoſtes ſuſci-

Digitized by Google

ſuſcipiendum ſe obligat. ibid. Ferrarienſes mittunt ad Clementem oratores, qui vrbem illam eccleſiæ Rom. eſſe obnoxiam profiteantur. nu. 22. & 1328. num. 55. agnoſcunt conditam a Rom. Pont. in eccleſiæ ſolo. A. 1310. num. 23. noua pactione ius vrbis in Pontificem transferunt. nu. 25. decretum Clementis V. de Ferrariæ dominio & clientela acceptis. num. 29. excitatæ in eccleſiaſtica ditione ſeditiones. num. 24. fluctuant eccleſiaſtici principatus prouinciæ. 1318. num. 42. & 1320. nu. 18. & 1321. nu. 38. in fi. & 39. plures vrbes a Ioanne Papa deficiunt 1323. num. 24. tumultus in ditione eccleſiaſtica. 1327. num. 26. multæ vrbes ad eccleſię imperium traductæ. 1328. num. 58. ditionis eccleſiaſticæ rebelles ad officium redeunt. 1329. nu. 19. Melgorij & Montisferrandi comitatus eccleſiæ Rom. vectigales. nu. 31. pontificiæ ea de re ad Regem Francorum literæ. ibid. Mercolium ſedis Apoſtolicæ vectigale. 1332. num. 26. ſolutus ab Rege Aragonum Sardicus cenſus. 1333. num. 21. Pomerania Romanæ eccleſiæ vectigalis. 1334. n. 24. a Polonico diuulſa imperio cõſuetum cenſum ſoluturam ſe ſpondet. ibid. cruciferorum ea de re ſponſio. ibid. pontificio aſſenſu confirmata. ibid. promiſſus cenſus. num. 25. vid. *Apoſtolia ſedes*, & *Pontifex Romanus*.

Romani. Clemente V. Pontifice Lateranenſis baſilicæ incendium, vt magnæ calamitatis ſignum, effuſe complorant. 1308. num. 11 ipſorum in eadem baſilica Instauranda feruor. ibid. mulcentur a Clemente ſpe ſui aduentus in Vrbem. 1309. num. 8. in factiones diuiſi. 1312. num. 33. pars Henricum Cæſarem ducibus Columneoſibus excipit, pars Roberto adhæret. ibid. mulcentur blanda oratione ab Henrico. nu. 34. cruentas inter ſe pugnas edunt. ibid. Cardinalibus vim faciunt, vt Henricum in baſilica Lateranenſi inſigni auguſtali exornent. num. 36. coronato applaudunt. ibid. imperata ab Henrico tributa pendere negant. ibid. a Cæſarea factione ſolicitantur, vt pontificium dominatum excutiant. 1321. num. 39. Roma a ſeditioſis in diſcrimen adducta. ibid. conflata conſilia de eripiendo ſummo Pontifici Vrbis principatu. ibid. Romani ad fidei conſtantiam excitati. ibid. monentur a Ioanne officij. ibid. Ioannem literis rogant, vt Vrbi ſedem reſtituat. 1327. num. 4. Pontificis excuſatio. ibid. repetunt illi eaſdem preces. num. 5. magiſtratus literæ ea de re ad Ioannẽ datæ. ibid. Matthæum Vrſinum ordinis Prædicatorum oratorem decernunt. num. 6. propoſitum, Romam diuinitus electam Pontificum ſedem. ibid. queritur Ioannes nouarum eſſe in Vrbe. num. 7. promiſſa hoſti eccleſiæ auxilia. ibid. non ea expectanda de Romanorum fide & conſtantia. ibid. commoniti ijdem officij. ibid. pontificij magiſtratus Vrbe pulſi. num. 8. Roberto Regi Siciliæ abrogata ſenatoria dignitas a Romanis. ibid. Sciarra Columna eam ſibi arrogat. ibid. oratores iterum ad Pontificem miſſi a Romanis. ibid. literæ ab ijs ſcriptæ ad eundem Pontificem. num. 9. denunciant, ni venerit, ſe fœdus cum hoſte inituros. ibid. Ioannis reſponſum, e veſtigio in Vrbem ſe prouolare non poſſe, &c. num. 10. 11. arguit Romanos ſe dixiſſe acefalos. num. 12. hortatur ad priſtinam conſtantiam. num. 13. ſpondet ſe in Vrbem, ſi id præſtent, opportuno tempore acceſſurum. ibid. oratores ad illos mittit. ibid. Ioannes Card. Vrſinus in Vrbem iuſſus proficiſci. num. 14. ad ſeditionem ſopiendam incumbere. ibid. Ioannes Achaiæ princeps ad idem ſolicitatus. ibid. repulſus agrum Romanum vaſtat. ibid. Romani cæſi. ibid. reiectus etiam Cardinalis legatus ſuburbana incendit. num. 15. Romani aduerſis factionibus fluctuant. 1328. num. 1. datum a proditoribus Ludouico Bauaro conſilium. ibid. eius aduentus in Vrbem, in eaque ab eo geſta. vid. *Ludouicus Bauarus*. cleri & religioſorum pars præcipua Vrbe diffugit. nu. 2. Romani perduelles coronandi Imperatoris ſibi ius arrogant. ibid. Romano clero ob declinatum Bauari cõmercium gratulatur Pontifex. num. 8. Marſilius hæreſiarcha partis reſiduæ ſindicum agit. num. 9. lata ad Romanorum applauſum a Ludouico ſententia, vt Pontifex exauctoretur, ſi ab Vrbe ſine eorum venia abfuerit. num. 21. duo Romæ a ſchiſmaticis necati. num. 45. Roma ad Pontificis obſequium reuocata. nu. 49. pulſi aduerſæ factionis principes. ibid. Romani Ludouicum fugant. num. 49. illius & antipapæ geſta exurunt. ibid. eoſdem ad mortem depoſcunt. ib. Pontifici ſalutem & victoriam precantur n. 50. Romani ſe ſuaque contra Ludouicum & antipapam deuouent. 1329. num. 18. Ioannem verum Chriſti vicarium agnoſcunt. ibid. defectionis veniam a Pontifice poſcunt. 1330. num. 40. ſponſio ab ijs præſtita. ibid. reuocata ab ijſdem geſta cum Ludouico Bauaro. num. 41. & geſta a Marſilio hæreſiarcha. ibid. execrantur crimen ſchiſmatis. ibid. donantur venia. num. 42. diſſenſiones Vrbanas ſedare ſtudet Pontifex. 1332. num. 9. Ioannem Papam in Vrbem officijs allicere ſtudent. 1333. num. 24. Pontificem Italiæ ſedem reſtituere meditãtem retardat Gallus Rex. ibid. Romani proceres mutuo ſe bello appetunt. ib.

Ruffinus pſeudominorita. epiſcopale munus ſibi falſo arrogat. A. 1322. nu. 54.

Ruthini. Sueciam infeſtant. 1326. nu. 10. Magno Regi, aduerſus eos expeditionem meditanti, ſexennalium decumarum pars dimidia attributa. ib.

S

Sabelli. capti poſt conuiuiũ ab Henrico VII. Imp. A. 1312. nu. 34. lapſi e cuſtodia multis excurſionibus eius copias fatigant. num. 47. ob ſecutas antipapæ & Ludouici Bauari partes veniam poſcunt. 1329. n. 18.

Sacerdotalis dignitas. peragenti diuina ſacerdoti Rex Indiæ Georgius regalibus indutus veſtibus inſeruit. 1305. num. 19. ſacerdotum conſecrationes magno delectu celebrandæ. 1311. num. 58. mala ex ſacerdorum indignitate manantia. num. 64. ſacerdotem gradu & auctoritate epiſcopo non inferiorem finxit Aerius hæreſiarcha. 1327. num. 32. idem error a Marſilio & Ianduno inſtauratus. ib. refellitur. ib.

Sacerdotes. ſacramentum confirmationis conferre non debent. 1318. num. 9. neque conficere ſacrum extremæ vnctionis oleum. ibid. debent miſcere aquam vino in calice ad ſignãda plura myſteria. num. 13. ſacerdotes Armenij confirmationis ſacramentum conferunt. 1318. num. 9. docet Ioannes XXII. ab epiſcopis conferendum. ib. in veſtibus ſacris ſacerdotum texendis exercebat oria Agnes Regina Vngariæ. 1331. num. 25.

Sacerdotium. abuſus in conferendis ſacerdotijs, vt a concilio Viennenſi tollerentur, propoſiti. 1311. num. 58. & nn. ſeqq. de ijs, qui nullis virtutum ſcientiæque dotibus præditi irrepunt ad ſacerdotia. num. 59. eccleſiæ rectoribus deſtitutæ. num. 60. grauibus inde affectæ damnis. ib. mala ex ſacerdotiorum ſtrue in vnum congeſta. num. 61. pueri indigne donati ſacerdotijs. num. 62. mala ex reſidentię defectu. ib. cur electiones rite non fiant. num. 63. & eccleſiæ non probe adminiſtrentur. ibid. indigni ad ſacerdotia irrepunt. ib.

Sacramenta. contempta a Lollardis. 1318. num 44. ea conficiendi poteſtatem a ſanctitate ſacerdotis pendere, error pſeudominoritarum. nu. 49. a Fraticellis ſacerdorio non initiatis profanata. 1331. n. 6.

Sacramentalia. deriſa a Lollardis. 1318. nu. 44.

Sacrilegium. diuinæ iuſtitiæ exemplum in prædone ſacrilego. 1321. n. 43. vid. *Iuſtitia diuina*.

Salamanticenſis academia. aucta ſtipendijs

Digitized by Google

dijs a Clemente V. A.1313.num.37.

Salinguerra. Ferrarienſium tyrannidem corripere nititur, pelliturque a legato ſedis Apoſtolicæ. 1310.nu. 29.

Salutatio Angelica. vid. *Aue Maria.*

Sancia Regina Siciliæ, intempeſtiua pietate nuncupato caſtitatis voto, a viro ſeiungi affectat. 1317.nu.26. ad thalamum coniugalem redire iuſſa a Pontifice. ibid. afflatos illi a Michaele Cæſenate errores diſcutit Pontifex. 1331. num.17. contra Fraticellorũ errores præmunitur. 1332. n. 20.

Sancius Rex Balearium. beneficiarium Philippi V. Montiſpeſſulani principatus ergo ſe profitetur. 1317. nu.5. in Saracenos Afros claſſem comparat. num.37. decumæ ipſi attributæ. ibid. monitus, vt eccleſiæ Tarraconenſis iuribus abſtineat. 1321. num. 42. ex ingenti periculo eripitur. ibid. nullis relictis liberis Iacobum teſtamento ſcribit heredem, 1324. num. 36.

Sanctorum interceſſiones. ſpretæ a Lollardis hæreticis. 1318. n.44.

Sanctorum animæ. eas cœlo non excipi vſque ad diem iudicij, effutiunt nonnulli Græci. 1326. num.28. in hos a Ioanne XXII. cenſura fidei exerceri iuſſa. ib. vid. *Anima.*

Sanguis. S. Albani martyris ſanguis poſt plura ſecula pellucidus rubet. 1314. n.27.

Saraceni. deleti ab Armenijs maxima internecione. 1390. num. 5. cum ijs inducias paciſcuntur. ibid. Armenios maximis cladibus afficiunt. 1312. n. 52. in eos Francorum, Angliæ, & Nauarræ Reges cum pluribus principibus crucis ſymbolum induunt. 1313. num. 6. Caraſanchoris & Carpandæ in Saracenos expeditio. num. 9. eorum aduerſus Trinitatem obiectiones. 1319. num. 31. quatuor Minoritas, a quibus in medijs flammis conuicti erant, clam necant. num. 32. Saracenorum indulgentia. ibid. Philippo Longo parante expeditionem ducere in Saracenos, ij Iudæos ſubornant ad aquas veneno inficiendas. 1321. num. 30. atrociſſimis cladibus Armeniam atterunt. 1322. num. 33. & ſeq. octo millia Saracenorum a ducentis Chriſtianis fuſa. num. 35. Saraceni in Tartarorum imperio Chriſtianos inſectantur, eorumque templa profanant. 1323. num. 3. Chriſtianos, a quibus arma accepere, necant iuſta diuini Numinis vindicta. num. 12. Saracenis merces inferri vetitæ. 1324. num.44.

Sardinia. miſſus orator a Iacobo Aragonio pro clientelari ſponſione Apoſt. ſedi præſtanda non admiſſus. 1305. n. 8. Iacobus præſens iura Sardiniæ regni accepta Pontifici refert. ib. edita ea de re publica documenta. ib. decumæ pro Sardinia cõparanda Iacobo attributæ. n. 10. oratorum opera clientelarem ſponſionem reperit. A. 1306. n. 10. ea de re publica documenta. ib. illam Iacobus bello Piſanis eripere molitur. 1313. num. 30. erepta ex parte ab Alfonſo Aragonio principe. 1323. num. 37. ab Aragonijs ſubijcitur. 1324. num. 34. maxima ex parte ab Alfonſo Regis Aragonum filio Piſanis erepta. 1323. n. 37. Aragonius Rex Sardicum vectigal ſoluit Ioanni XXII. 1333. n. 21.

Sarlatenſis epiſcopatus. conditus a Ioanne XXII. 1317. n. 12.

Scaliger. vid. *Canis Scaliger.*

Schiſmatici. cum ijs fœdera ſancire vetat Clemens V. 1311. num. 75. vid. *Græci.*

Sciarra Columna. exauctorato ſenatoria dignitate Roberto Rege Siciliæ, Vrbi præficitur. 1327. num. 8. Ludouico Bauaro fauet. 1328. num. 1. creatus populi ſindicus illum imperiali diademate inſignit. num. 3. ex eo Columnenſes addidere coronam gentilitio ſcuto. ibid. infeliciter moritur. 1329. num. 19.

Scientia. ad decernendum non ſufficit, ſed auctoritas etiam requiritur. 1318. num. 55. an ſcientia ſit clauis. 1329. n. 67.

Sconingia. a Danico diuulſa regno, & Suedico adiecta. 1331. n. 40.

Scotia. Anglorum iugum, creato Roberto Bruſio Rege, excutit. 1306. num. 15. attrita gemino ab Anglis prælio. ib. pax reſtituta Scotiæ & ſacrorum communio. 1328. n. 72. 73. Scotici regni inſignia ſibi & ſucceſſoribus Apoſtolicæ ſedis auctoritate per epiſcopos S. Andreæ conferri, ab iiſdemque inungi, obtinet Robertus Rex Scotiæ. 1329. n. 79. 80.

Scriptura ſacra. de eius auctoritate. 1318. num. 54. gratulatur Ioannes XXII. Philippo Francorum Regi de ſacrorum librorum lectione. 1328. num. 11.

Sedes Apoſtolica. vid. *Apoſtolica ſedes.*

Semenus Luna. in archiepiſcopatu Tolerano Ioanni principi Aragoni ſubrogatus. 1323. n. 37.

Senæ. Carolo duci Calabriæ ad quinquẽnium traditur eius ciuitatis imperium ob ciuium diſcordias. 1326. num. 3.

Seruia. ad Romanæ eccleſiæ coniunctionem redire poſtulat. 1323. n. 14. & num. ſeqq.

Seruos redimere. Iacobi Regis Aragonum in redimendis Chriſtianis pietas. 1321. n. 40.

Sicilia ſedis Apoſtolicæ vectigalis. Robertus parentis Caroli II. nomine eam Clementi V. acceptam refert. 1306. num. 6. &c. Pontificem non obſtrictum ad Regem Siculum regno aſſerendum armis, vel ad vllos ſumptus conferendos, ab eodem Clemente decernitur. A. 1307. num. 23. Robertus Siciliæ regni iura beneficentia apoſtolica ſe accepiſſe profitetur. 1309. num. 19. &c. Siciliam interitato anathemate inuadi vetat Ioannes XXII. 1320. n. 16.

Siffridus epiſcop. Curienſis. orator Henrici VII. pro efflagitando imperiali diademate. 1309. n. 10.

Sileſia. adempta Poloniæ, adiectaque Boemiæ. 1320. n. 4.

Silueſter Gatta. tyrannidem Viterbij corripit. 1322. num. 4. Ludouicum Bauarum ibi excipit. 1328. num. ... tortus a Bauaro vt theſaurum ſuum proderet. num. 53. interficitur ab aduerſarijs. 1329. n. 19.

Simon Auria Genuenſium orator. Madachiam Saracenum concitat in Rhodios equites. 1311. n. 74.

Simon de Archiaco. creatus Cardinalis tit. S. Priſcæ. 1329. n. 49.

Simon archiep. Piſanus. iubetur veſtigare antipapæ latebras. 1330. nu. 2. data illi prouincia adigendi antipapæ ad hæreſim & ſchiſma eiuranda ex præſcripta formula. nu. 9. & illius cenſurarum nexu liberandi. ib.

Simonia. remouenda ab eccleſia. 1311. n. 64.

Singularis pugna. Rex Balearis prouocatus in certamen ſingulare. 1327. num. 39. vetat Pontifex impium facinus. ibid.

Sodomia. cenſores a Clemente V. creati, qui in eius ſceleris reos animaduerterent. 1310. n. 39.

Soltanienſis archiepiſcopatus. conditus in Tartaria. 1318. num. 4. Francus ordinis Prædicatorum creatus primus antiſtes. ib. attributi illi ſex ſuffraganei. ib.

Sorbonica academia. eius commentarius in quæſtione de paupertate Chriſti & Apoſtolorum. 1323. nu. 38.

Spenſerij. nimia gratia & auctoritate ciuile bellũ pariunt Anglis. 1321. n. 29. mulctantur exilio. ib. reuocantur, & bellum ciuile pariunt. 1322. nu. 20. monetur Hugo Spenſerius, ne in ſe principum iras concitet. 1326. n. 25. rapitur ad ſupplicium. n. 16.

Spirituales. ſpiritualium ſecta. 1325. num. 27. excindi iuſſa a Ioanne XXII. ibid.

Spiritualis poteſtas. obnoxiam ſibi habet temporalem, vt eam dirigat. 1328. nu. 24. eſt ea ſublimior. n. 25. opera temporalis exercet modo nobiliori. n. 26. Chriſtianos quoſque Reges principeſque delinquentes punire debet. num. 27. quis iuris ordo ſeruandus. ibid. ſpiritualis poteſtatis auctoritas defenditur coram Philippo Rege Francorum a Petro e Cunerijs. 1329. n. 75.

Spiritus ſanctus. indicit Pontifex Raſcis, vt proceſſio Spiritus ſancti ex Patre Filioque in ſymbolo decantetur inter ſacra. 1308. num. 27. blaſphe-

ſphe

ſphemum figmentum de Spiritu ſancto dando plenius, quam lege euangelica. A. 1311. nu. 71. inſania hæreticorum de Spiritu ſancto incarnato. ibid. Beguardi plenitudine Spiritus ſancti ſe potiri iactabant. 1312. num. 17. Spiritum ſanctum in ipſa incarnatum fingit Guillelma, flammiſque Mediolani cauritur. 1324. num. 9. die ſancto Spiritui ſacro prodita Conſtantinopolis, vt ob perfidiam negatæ ex Filio eiuſdem Spiritus proceſſionis plecti cõſtaret. 1327. num. 52.

Spoletum. a Montisferetri comitibus ereptum eccleſiæ. 1320. n. 18.

Stephanus archidiaconus Brugenſis. creatus Cardinalis a Clemente V. tit. S. Cyriaci presbyter Cardinalis. 1305. n. 14. miſſus pro componenda Lugdunenſi controuerſia. 1310. n. 34.

Stephanus Columna. Henricum VII. in Vrbem & palatium Lateranenſe inducit. 1312. num. 33. illi ſe ſuaque contra quoſcumque deuouet. nu. 34. Ioanni XXII. aduerſus Ludouicum Bauarum & antipapam pro Vrbe recuperanda nauat operam. 1328. n. 50. creatus a populo Vrbis ſenator vna cum Poncello collega. num. 18.

Stephanus epiſcopus Vlyſſiponenſis. diſcordiam inter Dionyſium Regem & filium ſeruiſſe accuſatus. 1318. num. 39. nullo comparente accuſatore legitimo, indicio ſuperſeſſum. ibid.

Stephanus e Pinu. Apoſtolicæ ſedis internuntius in vtramque Siciliam miſſus. 1319. n. 16.

Stephanus Vngarus Minorita. ex apoſtata in martyrem verſus. 1333. nu. 44.

Stetinenſes duces. ſuum principatum Romanæ eccleſiæ fiduciarium conſtituunt. 1331. num. 23. eorum cadore lateræ. ib. quo ritu geſta res. n. 24.

Supplicationes ſolemnes. peractæ a Romanis incendij Lateranenſis occaſione. 1308 n. 11.

T

T*Abernarij*. vid. *Popinarij*.

Talayrandus epiſcop. Altiſſiodorenſis. creatus Card. a Ioanne XXII. A. 1331. n. 33.

Tariffa. a Ferdinando Rege Granatenſibus erepta. 1309. n. 27.

Tarlatus Piſarum præfectus. Piſas a Bauari obſequio ſubducit, & antipapam latebras captare cogit. 1330. nu. 1.

Tartari. apud eos fidem propagat Ioannes e Monte Coruino. 1305. num. 19. 20. Cham illorum Imperatoris potentia. eod. num. 20. ſcripea ab Aytono Tartarorum hiſtoria. nu. 21. Cambalienſis archiepiſcopatus conditur a Clemente V. A. 1307. num. 29. miſſi ad eos plures epiſcopi. ibid. & 1311. num. 73. Olgeiucam Rex Tartarorum acceſſuris in Palæſtinam Chriſtianis centum millia equitum aduerſus Saracenos ſe coniuncturum ſpondet. 1308. nu. 31. ſolicitatur a Clemente, vt Chriſti cultui ſe addicat. ibid. decies centena millia equorum ducunt Tartari in Saracenos. 1309. num. 9. Tartarorum Imperator Vsbech prouocatus ad amplectendam fidem orthodoxam. 1318. num. 2. Soltanienſis archiepiſcopus cũ alijs ſuffraganeis ad Tartaros tranſmiſſus. num. 4. Abuſcanus Regis Coſogani Tartari filius Chriſtiana ſacra amplectitur. 1320. num. 1. multa a Ioanne pro fide amplificanda inter Tartaros decreta. num. 5. Boyſſetham Imp. Tartarorum ſolicitatur ad Armeniam defendendam. 1322. num. 41. prouocatur ad fidem Chriſtianam. ibid. Vsbech Imperator Tartarorum ad eandem ſolicitatus. 1323. num. 2. Armeniæ a Saracenis obtritæ clientelam ſuſcipit Tartarus, ſubmiſſis viginti equitum millibus. 1323. nu. 9. inter Armenios ac ſoldanum Babylonium pacem conciliat. ibid. Tartarorum in Thraciam irruptio. 1324. num. 39. amplificata apud eos religio. 1326. num. 31. in Vrbe Cayton cathedralis ſedes inſtituta. ibid. Andreas epiſcopus ab Imperatore neceſſario ad vitam commeatu donatus. ibid. omnes ſectæ toleratæ apud Tartaros. ibid. Chriſtiana religio apud eos amplificata. 1329. num. 97. Elchigadi Imperatori ob ſtudia regia Chriſtianis impenſa actæ a Pontifice gratiæ. ibid. Tartari Chriſtiani imperio Vsbechi & Elchigaday Regum obnoxij præceptis ad fidem pie colendam eruditi. 1330. num. 55. Nicolaus Minorita creatus Cambalienſis archiepiſcopus. 1333. num 31. de fidei apud Tartaros progreſſu. ibid. Magnus Cham ad fidem amplectendam inuitatur. num. 32. item alij Reges inuitati. ibid. aliæ ad Tartaros encyclicę literæ. n. 40.

Taruiſium. ſe clientelæ Pontificis addicit. 1328. n. 58. a Scaligero ad deditionem compellitur. 1329. n. 19.

Templa. eccleſiarum deprędator diuina vltione perit. 1305. num. 17. Henricus ſpoliatæ eccleſiæ Tridentinæ, regno Boemico ſpoliatus, pœnas dedit. 1306. num. 17 quam turpe ſit garrire in templis. 1317. num. 3. obſtringitur a Pontifice Alfonſus Rex Caſtellæ ad condendas in locis ab eo in Granata acquiſitis & acquirendis eccleſias, & clericos ſeculares in ijs conſtituendos. 1328. num. 77.

Templarij. cum Siciliæ Rege inita aſmorum ſocietate, Græciam infeſtant. A. 1306. nu. 5. ſchiſmaticorum & catholicorum loca nullo diſcrimine diripiunt. ibid. onuſti opibus in Gallias ſe recipiunt. ibid. inde mali labes orta. ibid. Templariorum magiſter excitatus a Clemente V. pro agitandis de recuperanda Syria conſilijs. num. 11. accuſantur a duobus reis propter flagitia perpetuo carcere damnatis. 1307. nu. 52. calumnijs circumuenti a nonnullis creduntur. ibid. argumenta nonnulla pro ijs afferuntur. ibid. traditi vinculis cruciantur ſupplicijs, & partim obiecta fatentur, partim negant. ibid. toto orbe Clementis imperio comprehenſi. 1308. num. 2. in prouincialibus ſynodis cognoſci iuſſa eorum cauſa. ibid. præcipua ſcelera ipſis obiecta. ibid. diuina in ijs detegendis prouidentia. num. 3. eorum prædia & opes præſulum adminiſtrationi cuſtodiæque commendata. ibid. vt ante plurium ſcelerum laborarint infamia. ib. iudiciaria in eos acta a Francorum Rege confecta. ibid. inſignis eques Templarius coram Pontifice nullo obiecto metu fatetur, eiurari ſolitam Chriſti fidem a tyronibus Templariorum ordini aggregandis. num. 5. magiſter ordinis & plures præceptores horrenda faſſi crimina. ibid. ſeptuaginta duo Templarij a Pontifice in examen vocati eadem fatentur. num. 6. princeps ordinis cum alijs quinque præcipuis eadem, quæ in tormentis erant faſſi, coram tribus Cardinalibus a Põtifice huic muneri præfectis, nullo metu intentato, fatentur. num. 7. indictum ad ferendam in vniuerſum ordinem ſententiam concilium. num. 8. præcipui Templarij reuocant confeſſa, & comburuntur. ibid. bonorum ad Templarios ſpectantium cuſtodia præſulibus a Clemente demandata. 1309. num. 3. Templarij in Aragonia ad deditionem compulſi. ib. quinquaginta quatuor Templarij, quæ confeſſi erant pernegantes, Pariſijs incendio traditi. 1310. num. 40. alij etiam Siluanecti exuſti. ibid. prouincialia concilia in Templarios coacta. ibid. nondum bene diſcuſſa Templariorum cauſa, concilium Viennenſe in alterum annum extractum. num. 41. iuſſi tormentis cruciari in Hiſpania, vt veritas obiectorum criminum exprimatur. 1311. num. 53. oſtenſa cœlo nonnulla prodigia, cum detecta eorum fuere ſcelera. ibid. duo millia teſtium depoſuere contra Templarios. num 55. quid dę ijs abolendis conſultus præſul ſenſerit. ibid. damnati Templarij non ex iuris norma, ſed prouiſione apoſtolica. 1312. num. 1 2. 3. ſententia ea de re promulgata in concilio. ibid. quandiu viguerit is ordo. ibid.

Digitized by Google

ibid. obiecta ijs apoſtaſia a fide. num. 2. eorum bona in Hoſpitalarios collata. num. 6. quid de perſonis Templariorum ſuperſtitum decretum. num. 9. Templariorum magiſter cum alio equite ob confeſſionem ſcelerum reuocatam flammis exuſtus. A. 1313. n. 39.

Tentatio, S. Eleazarus in mortis lucta tentatur a dæmonibus, victorq; euadit. 1323. n. 52.

Terra ſancta, pro ea facilius recuperanda Clemens V. Conſtantinopolitanum imperium expugnare meditatur. 1306. num. 3. Templariorum & Hoſpitalariorum magiſtros pro inſtruenda expeditione ad ſe vocat. num. 11. Pictauij ea de cauſa Regum principumque conuentus celebrat. 1307. num. 1. & 2. Carbanda Rex Tartarorum, miſſis oratoribus, ſocia arma pro recuperanda terra ſancta pollicetur. num. 3. aut, ſi venerint, a ſe partam armis reſtitutum iri. num. 4. Carolus II. Rex Siciliæ in eam expeditionem ſe obſtringit. num. 4. Olgetucam Rex Tartarorum pro recuperanda terra ſancta ad Clementem V. oratorem mittit. 1308. num. 30. &c. centum millia equitum Chriſtianis coniunctorum, commeatuſque ingentes ſuppeditaturum ſe aduerſus Saracenos. n. 35. terræ ſanctæ infelix ſub Saracenis ſeruitus. num. 32. & 33. Hiſpitalarij miſſi cum exercitu cruceſignato ad muniendum iter ſecuturæ quinto poſt anno ſolemni occidentalium expeditioni. num. 32. &c. merces & arma Saracenis inferri vetita. num. 36. Ieroſolymitani regni iura, armis comparanda, a Roberto Fridericus Rex Trinacriæ depoſcit. 1309. num. 23. quibus legibus id permittere voluerit Robertus. ibid. lugubris excidij terræ ſanctæ deſcriptio. 1309. num. 33. ſollicitati ad amiſſa recuperanda fideles. ibid. Hoſpitalarij pro muniendo expeditioni Syriacæ itinere transfretant in orientem. num. 35. ſexennales decumæ indictæ in concilio Viennenſi pro expeditionis Syriacæ ſumptu ſuſtentando. 1312. num. 22. qui Reges ad eam ducendam ſe obſtrinxerint. ibid. quam indignum ſit, terram ſanctam ſub infidelium ſeruitute lugere. 1313. num. 2. Philippus Longus Francorum Rex in procinctu expeditionis Aſiaticæ morbo corripitur. 1321. num. 44. ea conſilia ipſius morte diſſipata. ibid. ſegniter bellum ſacrum agitur. 1326. num. 27. agitata a Pontifice & Gallo Rege de Syria recuperanda conſilia. 1328. n. 85. cor ſuum in ſepulchro dominico condi flagitat Robertus Rex Scotię morti proximus. 1329. n. 81. Philippus Francorum Rex de parando bello ſacro parum ſolicitus. 1332. num. 25. ſollicitatus a Ioanne XXII. ad illud promouendum. num. 26. de bello ſacro decernendo agitatum. A. 1333. nu. 1. Philippus Francorum Rex expeditionis dux creatus. ibid. & num. 3. precatur illi Pontifex in ſuſcepto conſilio conſtantiam. ibid. conceptum a Philippo liberandæ Syriæ votum. num. 3. præfixa expeditionis dies. num. 4. &c. vid. *Cruceata militia*. *Preces ſacra*.

Terraconenſis eccleſia. illius iura in Baleares inſulas occupata. 1321. num. 42.

Tertij ordinis S. Franciſci fratres. in ſuſpicionem hæreſeos vocati. 1322. num. 51. data præſulibus prouincia, vt ipſorum fidem diſcutiant. ibid. ona forma interrogandi in iudicio. ibid. plecti ſontes, inſontes abſolui iuſſi. ibid. tuentur hæreſim. 1325. nu. 20. §. Anno. dicti etiam Beguini. ibid.

Talmud. renouata contra thalmudiſtas veterum Pontificum decreta. 1320. num. 23. &c. horrendæ in thalmudicis libris contentæ blaſphemiæ. num. 24. damnati ij a Clemente IV. num. 25. thalmud addicti Iudæi. num. 26. Honorij IV. Papæ contra Iudæos conſtitutio. num. 28. eorum væſania circa thalmudicos libros. ibid. Oddonis epiſc. Card. Tuſculani. A. S. L. ſententia in thalmudicos libros lata. n. 30.

Theba. a Catalana ſocietate occupatæ. 1314. n. 8.

Theobaldus e S. Euſtachio. fauet Ludouico Bauaro, vt Roma potiatur. 1328. nu. 1. ſceleris veniam poſcit a Pontifice. 1329. n. 18.

Theodoſius. de immunitate eccleſiaſtica eius ſententia. 1327. num. 31.

Theologi. *Theologia*. inuectus eſt Io. XXII. in theologos, qui theologiam conquiſitis philoſophorum fucis inquinabant. 1317. num. 15.

Thomas Anglicus ordinis Prædicatorum theologus. creatus Cardinalis tit. S. Sabinæ a Clemente V. 1305. n. 13. ſuffectus Arnaldo Cardinali pro ſociando ad pacandam Italiam Henrico VII. 1310. n. 16. in itinere obit. n. 13. ſubrogatus ipſi in eo munere Lucas e Fliſco. ibid.

Thomas Lancaſtriæ comes. cum Eduardo Rege ſimultates exercet. 1317. num. 45. monetur a Ioanne XXII. vt redeat in Regis gratiam. poſcit ab eodem Pontifice, vt Robertum Cantuarienſem archiepiſcopum ſanctorum catalogo aſcribat. 1318. n. 29. in Eduardum ob nimiam Spenſeriorum gratiam bellum gerit. 1322. num. 20. captus in prælio damnatur ſententia capitis. num. 21.

S. *Thomas Aquinas*. Neapolitani principes illum in ſanctorum numerum referri poſtulant. 1318. num. 30. duobus Cardinalibus data prouincia de miraculis eius ad ſacrum collegium referendis. ibid. de ijs cognoſci iubet Pontifex. ibid. & A. 1321. n. 46. & 47. ſanctorum catalogo adijcitur. 1323. num. 64. literæ ea de re Ioannis XXII. in quibus præcipua viri ſancti geſta deſcribuntur. eod. num. 64. &c. vt Dominicanam familiam fuerit ingreſſus, & literis apprime inſtructus. eod. num. 64. diuinitus accipit, ingentes in ijs progreſſus ſe facturum. ibid. cœleſtium rerum contemplationi addictus. num. 65. illibatam coluerit caſtitatem. ibid. quantum ab otio abhorreret. ibid. euocatus a Gregorio X. ad concilium Lugdunenſe apud Foſſamnouam decubuerit. num. 66. mortem ſibi præſagierit diuinitus. ibid. quam pie Euchariſtiam perceperit. ibid. quæ ſcripſerat, moriens Romanæ eccleſiæ cenſuræ ſubiecerit. ibid. miraculis poſt mortem claruerit. ibid. eius corpus poſt decem menſes ſuauem odorem ſpirat. ibid. ad eius preces puer mortuus vitę reſtitutus. ibid. feſtus illius dies inſtitutus. ibid.

Thomas Minorita. pollicetur, ſe in medijs ignibus comprobaturum fidem Chriſti. 1319. num. 31. a Saracenis ob fidei confeſſionem ferro obtruncatus. ib.

B. *Thomas epiſcopus Herefordenſis*. miraculis clarus. 1320. num. 43. ſanctorum catalogo apponitur a Ioanne XXII. ib. inſignes eius virtutes. n. 44.

Thomaſius deſpota. a Cephaloniæ comite cæſus. 1318. n. 34.

Thomaſius antipapæ capellanus. publice ſchiſma & hæreſim damnat. 1331. num. 3.

Toletanus archiepiſcopus. olim Caſtellæ Regum ſcrinij præfecturam gerebat. 1323. n. 37.

Toloſa. academia Tholoſana priuilegijs academiæ Pariſienſis ab Innoc. IV. conceſſis inſignita. 1317. n. 16. aſſerta illi eadem priuilegia a Ioanne XXII. ibid. Toloſanus epiſcopatus S. Ludouici epiſcopi illuſtratus ſanctitate. 1317. n. 10. archiepiſcopali apice inſignitur. n. 12. in plures epiſcopatus diſgregatur. ibid.

Tonſoria ars. die dominico exerceri vetita. 1317. n. 4.

Torneamenta. vid. *Haſtiludia*.

Translatio. Reliquiæ S. Bertrandi magna pompa in locum honorificentiorem tranſlatæ a Clemente V. 1309. num. 1. 2. S. Ludouici Regis in ædiculam regiæ Pariſienſis. 1317. num. 8. S. Ludouici epiſcopi Toloſani. 1319. num. 30. capitis S. Martini a Carolo IV. Rege Francorum celebrata. 1323. num. 67. reliquiæ S. Eleazari Pariſijs Aptam tranſlatæ. 1323. n. 69. vid. *Reliquiæ ſanctorum*.

Tranſubſtantiatio. fit in ſacramento altaris. 1318. n. 14.

Trapezuntinus Imperator. a Ioanne

Digitized by Google

ne XXII. ad coniunctionem cum Romana eccleſia ſolicitatus. A.1329. num.95.

Tribulatio, vid. *Aduerſa res*.

Tributum. Chriſtum ex neceſſitate illud Cæſari penſitaſſe, affirmabant Marſilius & Iandunus hæreſiarchæ. 1327.n.29.

Trinitas. inſana Saracenorum aduerſus Trinitatem obiectio. 1319. nu. 31.

Trugillus. in Suecia eccleſiarum prædator.1305.n.17. diuina ira oppreſſus. ib.

Tudertini. eiecto Iacobo Sciarræ Columnæ filio ad eccleſiæ obſequium redeunt. 1330. n. 40.

Tunetanum regnum. Roberti Regis vectigale. 1309. num. 23. variæ in eo conuerſiones.1322.n.19

Turcæ. infeſtant Andronicum Imp. 1307.n.6. prædicit Clemens V. maximum ipſos vulnus illaturos, parta Conſtantinopoli. ibid. ad Conſtantinopolim occupandam fideles proinde animat. ibid. exciti Turcæ ab Andronico ſeniore in Europam aduerſus nepotem. 1321. num.15. Aramano principe Armeniam euaſtant. 1322. nu. 34. Græcos mari vexant. 1326.num. 25. ſuis excurſionibus exagitant Chriſtianos.1328.n. 85. in ipſos auctore Ioanne XXII. armorum fœdus ſancitum. ib. repreſſæ eorum graſſationes. ibid. Græcos infeſtant vid. *Græci*. inſulas Ægei maris occupant. 1330 num. 53 Nicæam Bithyniæ fuſo Andronico iuniore occupant. ibid. Euboeam vectigalem ſibi ſubijciunt. 1332. n.22. Achaiam infeſtant. 1333. num. 13. inita in eos a Pontifice, Gallo, Siculo, Venetis, Rhodijs, Cyprio, armorum ſocietas. ib. & num. 14. geſta feliciter aliqua in Turcas prælia. num. 15. reprimuntur. ibid. Andronicus ob eorum graſſationes coniunctionem cum Romana eccleſia expetit. num. 17. ſumpta inde a Pontifice vrgendæ rei occaſio. 1334. num. 2. & 3. ad belli ſocietatem contra Turcas adductus Andronicus. n.6.& 7. quæ claſſis apparata in Turcas. num. 7. & 8. fracti magna clade Turcæ. n.11.

Turriani. ſolicitant Roberti Regis duces ad Mediolanenſem principatum corripiendum. 1314.n.5.

V

VAbrenſis epiſcopatus, inſtitutus a Ioanne XXII. A.1317.n.2.

Valentini. mota ſeditione Clementem V. in periculum adducunt. 1312. nu. 30. vocati in ius veniam poſcunt. ibid.

Valliſoletanum concilium. 1322. num. 18.

Vanitas rerum humanarum. humanæ felicitatis inſtabilitas cernitur in Engerrano Marinio regij fiſci in Gallijs præfecto. A.1315.num.3. humanæ vitæ fragilitatem exponit Io. XXII. 1316.num.14. eiuſdem humanæ vitæ fragilitatis cum cœleſti gloria collatio. 1322. num.23. vitæ humanæ inconſtantia deſcribitur. 1328. num. 68. vid. *Contemptus rerum terrenarum*.

Vaurenſis epiſcopatus. conditus a Ioanne XXII. 1317.n.12.

Vbertinus e Caſali pſeudominorita. illius doctrina ſuſpecta perperam a recentiore auctore refricata. 1323. num.63. poſtulatus iudicio hæreſeos 1325.num.20. eius magiſter fuit Petrus Ioannis Oliui nouator. ib. priorem Ludouici Bauari ſententiam in Pontificem refercit hæreſibus Fraticellorum.1328.n.11.

Vbertinus nobilis Aretinus. ſuffectus Guidoni exauctorato in epiſcopatu, 1326.n.4.

Vbertus e Puteo. creatus Cardinalis a Ioanne XXII. 1327.n.55.

Venditio. cur Iudæi fideles antiquitus bona ſua vendiderint, 1329.n.26.

Venenum. eo pluries appetitus Ioannes XXII. 1317. num. 52. cornu ſerpentinum ad detegenda venena illi a comitiſſa Fuxenſi mutuo datum. ibid. lingnaria ſerpentina aduerſus venena a Philippo V. Rege dono illi tranſmiſſa. 1318.n.40.

Veneti. ad iungenda arma ſocia cum Carolo duce Valeſiorum pro recuperando a Græcis imperio Conſtantinopolitano ſolicitati. 1306.nu. 3. Clementis V. hortatoriæ ad eos ea de re literæ. ibid. ſocietatem armorum coeunt cum eodem Carolo Valeſio. ibid. cruciata expeditio apud Venetos promulgari iuſſa a Clemente. ibid. affectant Ferrariæ principatum eccleſiæ adimere. 1308.num. 15. deterriti cœptis ab internuntijs pontificijs, ipſos male excipiunt. ib. Ioannem Superantium mittunt cum exercitu. ibid. graues in eos Clementis Papæ querelæ. num. 16. pellunt Ferraria ſedis Apoſtolicæ internuntios ac prætores. ibid. Clementis ad eos hortatoriæ datæ literæ, quibus ipſos ad officium reuocare nititur. ibid. Ferrariam eripiunt eccleſiæ. 1309.num.6. ob id defixi anathemate a Clemente. ibid. pluribus alijs pœnia affecti. ibid. pontificia edicta temnunt. num.8. ingenti prælio a crucesignato exercitu fuſi. ibid. conflata in eos a Boamundo Theupulo periculoſiſſima coniuratio. 1310.num.30. feliciter diſcuſſa. num.31. decernunt oratores ad Clementem pro efflagitanda cenſurarum diſſolutione, num.32. agnoſcunt Henricum Cæſarem, vt ſocium, non vt principem. 1311. num.11. ingentia illi ad coronationis pompam ornandam dant munera. ib. de Iadera cum Rege Vngaro certant. A.1311.num.73. vt Petro Gradenico duce Veneti de priſtina eccleſiæ gratia recuperanda egerint. 1313.nu.32. tractatum abruperit Marinus Georgius. ibid. hunc redintegrarit Ioannes Superantius. ibid. inſignis Franciſci Dandali virtus & charitas in patriam, num.33. ſoluti cenſuris Veneti. ibid. reſtituti a Clemente priſtinis iuribus. ibid. & num. 34. veteribus prærogatiuis in mercium diſtractione exornati. num. 36. & 1318. num.41. Venetorum dux admonitus, vt hæreticos eorumque fautores in oriente perſequatur. nu. 52. Iadera recuperata a Venetis. 1321. num. 45. conciliari Regi Vngariæ interprete Pontifice. ibid. monentur intentatis minis abſtinere ab inuadenda ditione eccleſiaſtica. 1322.num.3. de eccleſia optime meriti. 1324.num.19. Pontificias partes tuentur aduerſus perduelles. 1327. num. 16. damna ingentia patiuntur a Turcis. 1322.num.23. obiurgantur, ſchiſmaticos & hæreticos tolerari in ipſorum imperio. ib. paciſcuntur cũ Philippo Rege Francorum de ſuſcipienda expeditione Aſiatica. 1333. nu.11. ineunt fœdus cum Pontifice & Gallo, Siculo, & Cyprio Regibus ad Turcas reprimendos. 1333. num. 13. & 16. vna cum ſocijs victoriam de Turcis referunt. 1334.n.11.

Venturinus Bergomas. magnos pietatis motus in animis Inſubrum concitat. 1334.nu.18. religioſo apparatu multitudinem ingentem ad limina Apoſtolorum luſtranda ducit. n.18. a Pontifice acerbe accipitur. ib.

Verba inhoneſta. ea horrebat audire S. Ludouicus Toloſanus. 1317 nu.10. ſimile exemplum. 1323.n.68.

Vercellenſes. in Matthæum Vicecomitem arma corripiunt. 1320. n.11. ſub eiuſdem ſuccumbunt potentia. ibid.

Veronica. Vrbem ingrediente Ludouico Bauaro, abſconſa. 1328.nu.2. a legato ad baſilicam S.Petri ex eccleſia B.Mariæ rotundæ magna pompa relata. n.50.

Verſarbt Rex Zicchorum. ad coniunctionem cum Romana eccleſia redit. 1333.nu.37. Pontificiæ ad illum datæ literæ. n.38.

Vgutio Fagiolanus. Piſanorum præfectus. 1314 n.6 Lucam impetu expugnat. ib. eam diripit. ib. expilat theſaurum pontificium. ib. Florentinos ingenti prælio delet. 1315.nu.1. Petrum & Carolum Neapolitanæ regiæ principes in acie cædit ibid Piſanorum & Lucæ dominatu vna die pellitur. 1316.num.23. ad Scaligerum ſe ſubducit ibid. fruſtra Piſas recuperare molitur. 1317. n.32. notatur anathemate. 1319. in prælio trucidatur. 1320. n.13.

Vicariatus imperij. vid. *Imperium*.

Vicecomites. a Ludouico Bauaro coniecti

Digitized by Google

al in vincula.A.1327.n.3. redimere auro libertatem iuſſi. ib.

Viſtenes dux Lithuanorum. in Pruſſiam facta excurſione, Euchariſtiam ſacrilege tractat. 1311.n.72. extrema internecione deletur.ib.

Victoria. maritima de barbaris parta victoria. 1322.num.4. alia terreſtris. ib. victoria de Mauris Granatenſibus relata. 1327.n.41. pontificiæ de ea literæ. ib. alia de iiſdem Mauris. 1330.num.48. Tartari a Carolo Vngariæ Rege victi. 1331.n.25.parta de Turcis victoria. 1334.n.11.

Vindicta. eius cupido religioni non parcit, vt iras ſatiet. 1311.n.74.

Virginitas. Deiparæ virginitas negata a Lollardis.1318.n.44. eam colit vna cum B.Delphina vxore S. Eleazarus Ariani comes. 1323.n.68.

B.Virgo. vid. *B.Maria virgo Deipara.*

Virtutes. inſana Begardorum ſententia circa virtutum opera. 1312.num. 18.§. Sextus error. opiniones duæ, quando infundantur virtutes baptizatis. num. 20. laudata ea, quæ paruulis vna cum baptiſmo infundi docet.ibid.

Viſa. recreatur cœleſtibus viſis S.Nicolaus Tolentinas morti proximus. 1306. num. 19. oſtenſa cælo prodigia, cum detecti Templarij. 1311. num. 53. cæleſte viſum B. Bernardo Senenſi oſtenſum de Scala ad cælos pertingente. 1320. num. 50. anima cuiuſdam defuncti reuerſa in domum mira de altera vita narrat. 1324. num. 64. obiecta cœlitus ſpecies de Guigonis Delphini impudici morte. 1333. num. 22. oſtenſum pio monacho Florentiam ob crimina in diſcrimen adductam. nu.26.

Viſio beatifica. Begardorum error circa viſionem beatificam. 1312. nu.18.§. Quartus. refellitur. ibid. lumen gloriæ neceſſarium. ibid. §. Quintus. agitata a Ioanne XXII. quæſtio de viſione beatifica, an ſancti ea potiantur ante iudicium. 1331. n.43. an futurum fruſtra iudicium, ſi antea ipſa ſancti fruantur. ibid. cur Ioannes plura argumenta pro parte aduerſa congeſſerit. num. 44. & 1333. num. 46. vt varie SS. patres de ea re ſenſerint. 1333. num. 46. Durandi commentarius de viſione beatifica. num. 49. &c. profitetur Ioannes in morte, ſe amplecti eam partem, quæ teneret animas ante iudicium cæleſti beatitudine frui. 1344. n.28.

Vitalis Michaelis. Ferrariæ ereptæ a Venetis eccleſiæ prætor anathemate inuſtus. 1309. n.6.

Vitalis a Furno Minorita. creatus presbyter Card. tit. S. Martini in montibus, 1312. num.54. errorem Minoritarum, quod Chriſtus nullam proprietatem & dominium in vlla re ſibi retinuiſſet, tuetur, 1322. num. 67. dicta ſua ſubmittit eccleſiæ. ib.

Vitenes Ruthenorum Rex. multa cum Chriſtianis bella gerit. 1317. nu. 50. prouocatur ad amplectendam fidem Criſtianam. ib.

Viterbium. in Silueſtri Gattæ ſeruitutem labitur.1322.n.4.

Vlricus Sayfuſtordf Minorita. creatus epiſcopus ad fidem apud Tartaros amplificandam. 1307.n.29.

Vltio. Regis Luſitani lex de vltione legibus tantum proſequenda. 1326. n.19.

Vlyſſiponenſis academia. Coimbricam traducta. 1308. n.17.

Vnctio extrema. vid. *Extrema vnctio.*

Vngari Aſiatici. fidem Chriſti colunt. 1329. n.96. ad eos epiſcopus Gemiſcatenſis miſſus. ibid.

Vngaria. potiora in eam ſunt hereditaria, quam electionis iura. 1307. n. 15. &c. Vngariæ Reges confirmandi ius aſſertum Romano Pontifici. 1308. num. 25. a finitimis infidelibus & ſchiſmaticis euaſtata. 1314. num. 13. Vngari aduerſus illos excitati. ibid.

Voluntas. improba cuiuſdam Begardi ſententia, infernum nil aliud eſſe, quam non facere ſuam voluntatem; & paradiſum, facere eam in rebus omnibus. 1312. n. 17. §.Quod vero. mel e petra ſugitur, cum in aduerſis diuinæ nos accommodamus voluntati. 1316. n.14.

Votum. Beatrix Drocenſis comitiſſa voti non perfecti religione ſoluta. 1307.n.25. Ioannæ Francorum Reginæ vota iuſſu Pontificis permutata. 1317.n.8.

Vrbinates. Vrbinum. a Friderico comite Montisferetri ereptum Vrbinum Pontifici. 1318. num.42. Vrbinates, cæſo tyranno, ad eccleſiæ obſequium redeunt. 1322.n.1.

Vroſius, alias Oroſius Raſciæ Rex. mittit oratores ad Clementem V. 1308. n. 26. poſtulat gremio eccleſiæ Romanæ reſtitui. ibid. propoſita illi orthodoxæ fidei norma. ibid. miſſi ad illum oratores pro fide conſtabilienda. num. 27. pia conſilia non perducit. num. 28. petitum ab ipſo vexillum Rom. eccleſiæ ad eũ tranſmiſſum. num. 29. in eum ob perfidiam coniurant Raſciæ proceres. 1318. num. 35. animantur a Pontifice. ibid. iunguntur fœdere Vngarus & alij principes in eundem. ibid. a Carolo Rege Vngariæ debellatur. 1320. num. 1. ad leges impoſitas adigitur. 1322. num. 15. redit ad coniunctionem Romanæ eccleſiæ. 1323. num. 14. affinitatem principis Tarentini ambit. ibid. arma pro comparanda Conſtantinopoli offert. ib. miſſi ad eum internuntij. n.17. præſcripta fidei profitendæ formula. ib.

Vrſini. magna clade a Columnenſibus affecti. 1310. nu. 21. Roberto Regi adhærent contra Henricum VII. & huic aditus ad baſilicam S. Petri obſtruunt. 1312.n.33. magna cæde Cæſareos repellunt. n. 34.

Vsbech Imperator Tartarorum. prouocatur ad fidem amplectendam a Pontifice. 1318. num. 2. in Chriſtianos egregie affectus. 1323. num. 1. ſolicitatur vt Chriſtiana ſacra amplectatur. n. 2. & 1333. n.36. reprimat Saracenos fidelium templa profanantes. 1323. n. 3.

Vſura. damnati in concilio Viennenſi fœneratores. 1320.n.21. quare ſit vetita vſura. 1329.n.24.

Vſus. Vti. rerum vſus ſine iure non religioſorum eſt, ſed furum. 1321. n.19. vſus nudus facti in nõ conſumptibilibus quomodo haberi poſſit a Minoritis. 1324. num. 34. an vſus a proprietate poſſit ſeparari. num.35. vſus iuſtus a iure in conſumptibilibus non ſeparari demonſtratur. 1328. nu. 12. & 1329. nu. 23. &c. & 42. vti definitio explicatur aduerſus Michaelem Cæſenatem. 1329. num. 24. & num. 44. ſimplex vſus facti in conſumptibilibus refellitur. n.27.28. & 35. eius mentio in ſcriptura ſacra non fit. n.40. vti quid ſit proprie. ibid. vſus ſimplicis facti recentiorum figmentum eſt. n. 44. vſus iuſtus ſine iure non ſtat. 1329. num. 46. nec datur vſus qui neque iuſtus ſit, neque iniuſtus. n.47. vſus perfectus conſumptionem tantum vltimatam infert. n.48. vſus ſimplicis facti rerum ſine iure aliquo in Chriſto & Apoſtolis damnatus hæreſeos. 1331. n.1. illi errori addidere pſeudominoritæ hæreſes Marſilij & Ianduni. n.2.

Vualdemarus dux. vna cum Erico coniuratione inita, Birgerum Regem Sueciæ intercipit, & carceri Nicopenſi addicit. 1306.n.15.

Vualdemarus marchio Brandeburgenſis. moritur. 1320.n.8. exorta inde bella ingentia. ibid.

Vualdenſes heretici. graſſantur in Pedemontio. 1332. n. 31. Guillelmus parochus ab ipſis cæſus. ibid. hæreticorum ſignifer. ibid. eius errores. ibid. in ipſum & ſequaces iudiciaria actio conſtituta. ibid.

Vualramus. Henrici Cæſaris frater. 1310. n. 1.

Vualterus hæreſiarcha. eius hæreſes. 1318. num. 44. flammis traditus. ibid.

Vuenceslaus Boemiæ & Poloniæ Rex. pie moritur. 1305. num.15. epiſcopo poſt mortem videndum ſe obijcit. ib. ad eius ſepulchrum edita miracula. ib. egregia eiuſdem ſententia. ibid. ſuccedit in eius regnis Vuenceslaus filius. ibid.

Vuenceslaus iunior. patri in regnis Boemiæ & Poloniæ ſuccedit. 1305. nu. 15. ob contempta morituri patris monita miſere perit. ibid. nondum acce-

INDEX.

accepto regio inſigni cæſus. A.1306. num. 16. orta inde in Boemia bella ciuilia. ibid. de Vvenceslai in Vngariam iuribus lataquæ in eundem a Bonifacio VIII. ſententia. 1307. nu. 15.

Vvernerus Pruſſiæ equitum magiſter. Pomerania donatus a Ioanne Rege Boemiæ. 1319. n. 5. & Dobrina ac Vvladislauenſi ditione. ibid. cum Polono de Pomerania certat initque inducias. 1329. n. 74.

Vveſtmonaſterienſis. vid. *Matthæus Vveſtmonaſterienſis*.

Vvillelmus Iuliacenſis comes: aduerſus Granatenſes arma deuouet. 1331. n. 29.

Vvladislaus Locticus. Poloniæ regnum recuperat poſt Vvenceslai cædem. 1306. num. 17. miſſis oratoribus, regiæ dignitati a Pontifice aſſeri flagitat. 1318. n. 1. illius iura aduerſus Boemiæ Regem illuſtrata. n. 4. queritur de Ioanne Boemiæ, Pomeraniã iuris Polonici Pruthenis equitibus attributam. A. 1319. n. 5. in celeberrimis Polonorum comitijs regia dignitate antea itermiſſa decoratur. n. 5. ſolicitatur ad vertenda in ſchiſmaticos arma. 1320. n. 3. filiam Regi Vngaro nuptui locat. num. 4. Cracouiæ corona redimitur. ib. ſolicitatur a Pontifice aduerſus Ludouicum Bauarum. 1325. n. 8. Brandeburgicum principatum coniunctis Lithuanis vaſtat. ibid. fœdus init vna cum cruciferis. 1332. n. 27. illius obitus. 1333. n. 30. Caſimirus filius in regno ſuccedit. ib.

Vvratislauia. capta incenſaque. 1329. num. 74. eccleſiæ Romanæ vectigalis. 1327. n. 49.

Z

Zabazara Saracenorum ſacerdotes: vetiti Mahometis nomen inter Chriſtianos iaclamare. A. 1328. nu. 78.

Zacharias archiep. S. Thadæi. ob fidem orthodoxam multis ab aduerſarijs iniurijs appetitus. 1321. n. 6. docetur, confirmationem a ſolis epiſcopis conferendam. ib. oleum infirmorum ab ijſdem conficiendum. n. 7. in rebus eccleſiaſticis ad ſedem Apoſtolicam confugiendum. ib.

S. *Zenobius*. eius reliquiæ repertæ Florentiæ. 1331. n. 42. earum ſolemnis translatio. ib.

Zicchorum Rex. coniunctioni Romanæ eccleſiæ reſtitutus. 1333. n. 38.

Zopan Begiloy Rex *Tartarus*. ad fidem Chriſtianam profitendam ſolicitatur. 1312. n. 2.

LAVS DEO.

PRÆTERMISSA IN XIV. ET XV. TOMIS REDDENDA ſuis locis.

Tom. XIV. Anno 1257. *num.* 8. *col.* 2. *verſ.* 17. *poſt vocem* curauit, *adde quæ ſequuntur :*

Eiuſdem Richardi pia ſanctio.

Reliquit in Germania Richardus pietatis ſuæ monumenta, dum ad comprimendam procacium linguarum in laxandis blaſphemis vocibus licentiam, hæreticorumque elidendam nequitiam, hanc legem ſanxit. a

a Ext. apud Melchiorem Goldaſt to. 3. & vlt. pag. 404.

Richardi Romanorum Regis conſtitutio de hæreticis & blaſphemis.

Hæretici vita & bonis proſcripti.

Si quis aliam fidem, quam quæ in duodecim articulis ſacroſancti apoſtolici ſymboli Chriſtianæ noſtræ catholicæ fidei tradita eſt annuntiat, ſequitur, docet, vel prædicat, aut naturarum in redemptore noſtro Ieſu Chriſto confuſionem profitetur, aut diuinitatem eius vel humanitatem negat, blaſphematue, aut ſaluiferam eius paſſionem & mortem contemnit vel blaſphemat; & per inquiſitores hæreticæ prauitatis ac alios catholicos ſacerdotes paſtorali more commonitus, tenebricoſi diaboli relictis inſidijs, viam veritatis agnoſcere noluerit, ſed in erroris concepta nequitia perſeueret; præſentis noſtræ legis edicto damnandum eum fore decernimus, vt bonis eius in fiſcum redactis, corpus vltimo ſupplicio afficiatur. Cumque per horrendam blaſphemandi conſuetudinem diuinæ maieſtatis ira hactenus in ſacrum Romanum imperium & fidelium quietem prouocata eſſe noteſcat, & Chriſtianus populus miſerrime ſcandalizetur; ad placandam Dei iram & populi impietatem refrænandam, volumus ac ſtatuimus, ſi quis data induſtria, & deliberato animo per Dei nomen, potentiam, miſericordiam, baptiſmum, ſacramentum, martyrium, paſſionem, vulnera, virtutem, & ſimiles blaſphemos ſermones iurauerit, in primis vt damnatæ blaſphemiæ delictum inter publica crimina numeretur; deinde in ipſum reum debitæ vltionis gladio animaduertatur. Si quis vero ex ira aut praua conſuetudine deliquerit, quoties deieraſſe aut blaſphemaſſe auditus fuerit, toties pro vnoquoque blaſphemo dicto vel iuramento ſingulos ſolidos iudici, in cuius diſtrictu crimen commiſiſſe deprehenſus fuerit, ſoluere culpabilis iudicetur (niſi tamen ita grauiter blaſphemaſſe conuincatur, quod morte dignus exiſtimetur) decernimus, vt ſecundum criminis circumſtantias pro iudicis arbitrio atrocius in corpore & vita puniatur; blaſphematores autem cuiuſcumque ſint dignitatis aut conditiones e veſtigio ad iudicem deferantur: quod qui non fecerit, & auditi criminis celator extiterit, vel ipſe iudex in executione negligens & remiſſus foret, coram Deo & in conſpectu noſtro poterit merito culpabilis apparere. *Dat. in villa Solodoro* XVII. *kal. auguſti*.

Blaſphemantes ſupplicio affici iuſſi.

Quæ pœna inflicta ſi ex præcipiti lapſu blaſphema vox prolata.

Interea Alfonſus, &c.

Anno 1257. *poſt num.* 64. *adde :*

Azatines ſoldanus Iconij.

65 De Turcarum principe Aladine ſiue Azatine pulſo a Tartaris meminere annales Turcici b, Aytonus in hiſtoria orientali c, qui addit illum duo millia Latinorum ſub ſignis habuiſſe; tum Nicephorus Gregoras d, qui illum fuiſſe Iconij ſoldanum deſignat, victumque cognati ſui perfidia inſigni, qui in medio prælij ardore vna cum ſuis ad Tartaros deſciuit. Porro ſoldanum Iconij per ea tempora ſuperſtitionis Mahometicæ errores contempſiſſe, & in prophetarum & euangeliorum lectione verſatum, atque a Romano Pontifice mitti internuntium, qui ipſum Chriſtianis inſtitutis imbueret, expetiiſſe conſtat ex Alexandri IV. ad eum datis literis, quas ex M.S. Vaticano a ob rerum, quas continent, maieſtatem aſſeremus.

b Annal. Turc. l. 1. c Ayton. hiſt. orien. c. 17. d Niceph. Greg. l. 3.

De Chriſtiana lege optime ſentit.

a M.S. bib. Vat. ſign. n. 3977. pag. 81.

Alexander epiſc. ſeruus ſeruorum Dei magnifico viro ſoldano Iconij veritatem agnoſcere, & agnitam cuſtodire.

Sacrarum literarum lectioni dat operam.

Ex literis tuis & nunciorum tuorum fideli relatione cognouimus, quod in votis habeas ad Chriſtum conuerti; cumque iam receperis, vt audiuimus, penthateucum Moyſi, prophetiam etiam Iſaiæ & Hieremiæ, Pauli etiam epiſtolas, atque Ioannis euangelium & Matthæi, poſtulas tibi virum mitti orthodoxum aliquem, a quo in lege Chriſti quaſi vice noſtra plenius inſtruaris. Nos autem petitioni tuæ, plurimum in Deo commendabili, grato concurrentes aſſenſu, tales excellentiæ tuæ procurabimus deſtinare, qui apud te in doctrina ſana, & ſalutaribus monitis vices apoſtolicæ auctoritatis ſuppleant, quorum etiam mores & merita ab honeſtate & munditia eruditionis euangelicæ non diſcordent. Quoniam vero noſtræ fidei ſeriem & tenorem literis tibi ſupplicas aperiri, nos tuis congratulantes deſiderijs, illam ſub quodam compendio & digitotenus intimamus. Illud igitur pie credas, & fideliter teneas, quod vnus eſt Deus; ſic tamen, vt in aſſignatione deitatis ſit vnitas in ſubſtantia, & Trinitas in perſonis. Eſt enim Deus Pater, Deus Filius, Deus Spiritus ſanctus: ſed Pater, & Filius, & Spiritus ſanctus, & ij tres vnum ſunt. Eſt autem diſcretio in perſonis, vt nec Pater ſit Filius, nec Filius ſit Spiritus ſanctus, nec Spiritus ſanctus ſit Pater aut Filius. Res equidem difficilis eſt intellectu, & aciem rationis humanæ tranſcendit: ſed tanto elegantius habet fides meritum, quanto eſt difficilior ad credendum.

A Pontifice ſacerdotē mitti poſtulat.

Fidei myſteria illi propoſita.

De Deo vno & trino.

66 Porro licet inuenire *.. poſſimus quod expreſſam habeat vnitatis, quæ in Deo eſt & ſummæ *.. imaginem, nec verba inueniantur, quibus poſſimus de illa ſumma eſſentia digne loqui; quod poſſumus facimus, & quaſi balbutientes per verba rebus accommodata tranſitorijs rem tibi ineffabilem aperimus. Paulus dicit Apoſtolus, quod inuiſibilia Dei per ea, quæ facta ſunt, intellecta conſpiciuntur; ſempiterna quoque virtus eius & diuinitas. Vide homines: corpuſque ſolare conſidera; & videbis qualitercumque, licet tenuiter, & quaſi oculo conniuenti quandam ſimilitudinem Trinitatis. Eſt enim in mente hominis intelligentia, memoria, & voluntas. Mentem autem vocamus memoriam, mentem dicimus intelligentiam, mentem dicimus voluntatem. Memoria, intelligentia, & voluntas ſunt vna mens, ſed nec memoria eſt intelligentia, vel voluntas. In eodem corpore ſolis, radium video, ſentio calorem, & agnoſco ſplendorem. Hæc tria vnius ſunt eſſentiæ: nullum tamen illorum eſt alterum. Sic in illa ineffabili & incircumſcriptibili deitatis gloria eſt Filius a Patre, & Spiritus ſanctus ab vtroque. Cum Pater, & Filius, & Spiritus ſanctus, eiuſdem ſubſtantiæ, eiuſdem potentiæ, & gloriæ ſint; non

*non

*Trinitatis.

Trinitas aliquot ſimilitudinibus adumbrata.

ſunt

ſunt tamen tres dij, ſed in tribus perſonis eſt vna ſubſtantia, & vna potentia, & in vna ſubſtantia tres perſonæ.

A prophetis obſcure deſignata.

67 Hæc Fidei noſtræ profeſſio non tantum a Chriſto & eius ſequacibus traxit exordium, ſed a Moyſe & patriarchis atque psophetis ſuum habuit fundamentum. In libro Moyſi diuinæ eſſentiæ vnitas declaratur, vbi dicitur: *Audi Iſrael, dominus Deus tuus vnus eſt*. Et iterum: *Ego ſum dominus Deus tuus, qui eduxi te de terra Ægypti: non erunt tibi dij alieni præter me*. Pluralitatem vero perſonarum ibi patenter inſinuat, vbi dicit: *Faciamus hominem ad imaginem & ſimilitudinem noſtram*. Cum enim Verbum Dei ſit Filius Dei, ſicut Ioannes, cuius euangelium recipis, proteſtatur dicens: *In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum: hoc erat in principio apud Deum. Omnia per ipſum facta ſunt, & ſine ipſo factum eſt nihil*. Vides, quod ad Filium & Spiritum ſanctum, Patris ſermo dirigitur, cum hæc duo pluraliter dicit: *Faciamus*, &, *noſtram*: per Verbum enim & Spiritum ſanctum dominus Deus operatus eſt vniuerſa, ſicut Dauid propheta dicit: *Verbo Domini cæli firmati ſunt, & Spiritu oris eius omnis virtus eorum*. Idem etiam propheta myſterium Trinitatis eleganter inſinuat, vbi ter, hoc nomen, *Deus*, in eodem verſiculo repetit, & includit dicens: *Benedicat nos Deus, Deus noſter, benedicat nos Deus*: & *metuant eum omnes fines terræ*. Et prænominatus Ioannes in epiſtola ſua canonica dicit: *Tres ſunt, qui teſtimonium dant in cælo: Pater, Verbum, & Spiritus ſanctus: & hi tres vnum ſunt*.

A Ioanne clare expreſſa.

Iſaias etiam propheta, quem recipis, ſe audiuiſſe teſtatur Seraphim clamantia: *Sanctus, Sanctus, Sanctus dominus Deus ſabaoth*. Quare tertio replicat, *Sanctus*, niſi vt in domino Deo exercituum Trinitatem inſinuet perſonarum?

Quis ordo originis ſit in perſonis.

Eſt itaque in ſumma & beatiſſima Trinitate, Pater qui Filium genuit, Filius qui genitus eſt a Patre, Spiritus ſanctus qui progreditur ab vtroque: nec in illa genitura aut proceſſione damnum reſecationis vel immutationis paſſa eſt in Patre vel Filio diuina ſubſtantia. Sicut lumen a lumine ſumitur ſine minutione luminis, a quo ſumitur: ſic æqualis a Patre Filius, & vtrique coæqualis Spiritus ſanctus ab vtroque procedit.

Vt humana mente capi non poſſit.

Modum autem genituræ aut proceſſionis iſtius humana ratio non attingit. Vnde cum Iſaiæ de Filij generatione conſtaret, modum generationis tamen inenarrabilem eſſe ſciens, *Generationem eius*, inquit, *quis enarrabit?* Dauid propheta in perſona Filij de hac generatione, ſic loquitur: *Dominus dixit ad me*, Filius meus es tu, *Ego hodie genui te*. Filius etiam Dauid Salomon, quem Deus ſcientia & intellectu mirabiliter illuſtrauit, in perſona Chriſti, qui eſt (ſicut Paulus dicit) Dei virtus, & Dei ſapientia, in libro ſapientiæ (ſi tamen eum recipis) ita dicit: *Dominus poſſedit me in initio viarum ſuarum: antequam quidquam faceret, a principio ab æterno ordinata ſum & ex antiquis, antequam terra fieret: nec dum erant abyſſi, & ego concepta eram: & quando præparabat cælos aderam: quando appendebat fundamenta terræ, cum eo eram cuncta diſponens*. Apoſtolus etiam Paulus Spiritui ſancto, immo toti Trinitati teſtimonium perhibet dicens: *Miſit Deus Spiritum Filij ſui, in corda noſtra*; & alibi. *Si Spiritus eius, qui Ieſum ſuſcitauit, habitat in vobis; viuificabit mortalia corpora veſtra, propter inhabitantem Spiritum eius in vobis*. Si Chriſti teſtimonium de vnitate eſſentiæ & perſonarum Trinitate deſideras, ipſe in Euangelio dicit: *Ego & Pater vnum ſumus*. Chriſtus etiam diſcipulis ſuis dicit. *Ite, baptizate omnes gentes in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti*.

Chriſti de Trinitate teſtimonium.

68 Cum autem homo perdidiſſet propter inobedientiam paradiſum, & infernales miſerias perpetuo meruiſſet, miſſus eſt a Patre Filius, dignumque fuit, vt mitteretur Filius, & non Pater: cum enim a nullo eſſet Pater, Filius erat ab aliquo; eratque conuenientius, vt haberet in tempore matrem, qui ab æterno habuerat etiam Patrem. Cum enim ſcriptum eſſet in pſalmo: *Non eſt qui redimat, neque qui ſaluum faciat: non eſt qui faciat bonum, non eſt vſque ad vnum*; non eſt qui det placationem pro anima ſua, ne dum pro aliena, miſſus eſt a Patre Filius, vt homo pro homine moreretur; & pro homine captiuo tributum mortis tanquam homo exolueret, eumque tanquam Deus cœleſti poteſtate redimeret.

De illius aduentu prænunciato.

Huius aduentum deſiderauerunt patriarchæ, prædixerunt prophetæ, atque illius dilationem impatientius ſuſtinentes querela continuata dicebant: *Quando veniet? Quando videbimus? Da, Domine, mercedem ſuſtinentibus te, vt prophetæ tui fideles inueniantur. Vtinam Domine*, dicit Iſaias, *diſrumperes cælos & venires*; & Dauid: *Domine inclina cælos tuos, & deſcende*; ſed &, teſte Iſaia, angeli pacis, prædilatione noſtræ ſalutis amare flebant. Idem vero Iſaias, de Chriſti natiuitate manifeſtius loquens: *Ecce*, inquit, *virgo concipiet, & pariet Filium: & vocabitur nomen eius Emanuel*. Cum autem Maria de Ieſſe originem traxerit, idem propheta natiuitatem Mariæ, & per Mariam Chriſti, atque plenitudinem gratiæ ſpiritualis in Chriſto, manifeſte declarat dicens: *Egredietur virga de radice Ieſſe, & Flos de radice eius aſcendet: & requieſcet ſuper eum Spiritus Domini, Spiritus ſapientiæ & intellectus, Spiritus conſilij & fortitudinis, Spiritus ſcientiæ & pietatis: & requieſcet ſuper eum Spiritus timoris Domini*. Natus eſt itaque Filius Dei de Virgine incorrupta, Spiritu ſancto in ea cooperante, noſtræque ſalutis negotium ineffabiliter procurante. Abyſſus enim inſcrutabilis eſt, incarnationis dominicæ ſacramentum: plurima tamen antiquis patribus acciderunt, in quibus huius figura natiuitatis præceſſit.

Virginitas matris pluribus deſignata prodigijs.

Quod enim vellus Gedeonis rore cœleſti complutum eſt, area circumquaque arida remanente, ros Spiritus ſancti & gratia deſignatur in Virgine, quæ ad hoc propter humilitatem ſuam ſpecialiter & ſingulariter eſt a Domino prælecta. Cui pſalmiſta concordat dicens: *Deſcendet ſicut pluuia in vellus*. Quod Moyſi ignis in rubo apparuit, & non eſt rubus corruptus igne, virginitatis integritas in Maria demonſtratur. Quod, virgis aliarum tribuum remanentibus ſiccis, virga Aaron, de cuius ſtirpe Virgo beatiſſima traxit originem, fronduit & floruit, florem de virga Ieſſe, quem vaticinauerat Iſaias, partum ſcilicet incorruptæ Virginis indicauit.

69 Cum inimici Dei eſſemus, per aduentum Chriſti reconciliati ſumus, ſicut propheta prædixerat: *Et pax*, inquit, *erit in terra, cum venerit*. Ideoque angeli in ipſius natiuitate glorioſæ pacis canticum cantauerunt: *Gloria in excelſis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis*. Nnua etiam ſtella Magis apparuit, atque hiſtoriarum teſtimonio, Romæ fons olei de terra fluxit in Ty-

Digitized by Google

berim. *Et infra*: Probatica etiam piſcina, quæ Ieroſolymis erat, aduentu angeli moueri, & ſanitates conferre cœpit. Vehementiſſime nobis nocuit vetus Adam, ſed plus profuit nobis nouus. Amplius nobis contulit huius humilitas, quam ſuperbia illius abſtulerit. Nam, Paulo Apoſtolo teſte: *Non ſicut delictum, ita & donum*; damni enim æſtimationem, beneficij magnitudo tranſcendit. Quem prius habuimus terribilem Deum & iudicem, nunc habemus humilem fratrem & proximum.

De ſanctitate vitæ Chriſti.

70 Chriſtus itaque curſum noſtræ mortalitatis tranſiens, in fame & ſiti, in laſſitudine & dolore, & in vniuerſis miſerijs huius vitæ, demum traditus a diſcipulo, & tanquam vile mancipium venditus, flagellatus, conſputus, ſpinis coronatus, illuſus, clauis affixus ſtipiti, & morte turpiſſima condemnatus, quæ non rapuit ſoluit; & ſponte ſe morti offerens, omnia in humilitate ſuſtinuit, ſicut Iſaias commemorat: *In humilitate, inquit, iudicium eius ſublatum eſt. Sicut agnus ad occiſionem ductus eſt, & ſicut ouis coram tondente ſe, ſic non aperuit os ſuum*. Qui ergo puerulus a iuſto Symeone ſemel oblatus in templo fuerat, in veſpera legis & fine ceremoniarum pro redemptione noſtra manus ſuas in cruce leuauit ad Patrem, iuxta illud Dauidicum: *Eleuatio manuum mearum ſacrificium veſpertinum*. Sic reatus, quem Adam per ſuperbiam ligni delectatione contraxerat, mortis amaritudine per humilitatem Chriſti ſublatus eſt; fuſoque ſanguine ſine culpa, omnium culparum chirographa ſunt deleta.

Paſſio illius a prophetis prædicta.

Alium ſiquidem redemptionis modum poterat Dominus procuraſſe: ſed nullus ſuæ benignitati noſtræque ſaluti congruentior apparebat. Cum enim homo iuxta præuaricationis ſuæ exigentiam captus a diabolo teneretur, poſtulabat iuſtitia, vt non eriperetur per violentiam; ſed qui per ſuperbiam lapſus eſt, ſua ſi poſſet, ſed quia ſua non poterat, aliena ſaltem humilitate reſurgeret. Ita Chriſtus innocens, quem agnus paſchalis in lege ſignauerat, ſe pro nobis hoſtiam obtulit ſalutarem. Cum lex Moyſi capram vel ouem conſtituiſſet pretium ad redemptionem hominis a peccato, Chriſtus, per quem gratia & veritas facta eſt, attendens vmbratiles legis ceremonias non ſufficere ad ſalutem hominis, quem æſtimatione pluris faciens quam ſanguinem ouis, hirci, ac vituli, ſanguinem & mortem ſuam pro noſtra ſalute obtulit; & ſic ſemel introiuit in ſancta ſummus & verus Pontifex æterna redemptione inuenta. Aperuit itaque librum, & ſoluit ſignacula eius leo de tribu Iuda: & (quod hoſtiæ legales minime potuerunt) gladium amouit verſatilem; & paradiſum, qui omnibus antiquis clauſus fuerat, reſerauit: ſicut olim in morte ſummi pontificis ſolebat illis, qui ad ciuitatem refugij confugerant, ſecurus ad propria reditus indulgeri.

Pro ſalute humani generis tolerata.

71 Olim conſueuerat homo cauſari, & dicere: *Cur exigit a me Dominus amplius, quam a cæteris creaturis? Quid pro me fecit? Quid pro me laborauit? Dixit, & factus ſum. Sicut iumenta & arbores & cætera vniuerſa: ſic ſua potentiæ nutu, ſoloque iuſſionis arbitrio me creauit*. Sed iam obſtructum eſt os loquentium iniqua: & iam homini diſſimulare non licet, quanta pro eo Dominus fecerit, qui vt ſeruum redimeret, proprio Filio non pepercit. Porro in hac noſtræ ſalutis diſpenſatione dilectio Chriſti nobis medullitus intimata eſt, qui cum in lege Moyſi dilectionem Dei & proximi dederit in mandatis, eandem in ſchola euangelicæ diſciplinæ frequentius & fortius verbis, & tandem exhibitione operis inculcauit: *Maiorem enim charitatem nemo habet, vt animam ſuam ponat quis pro amicis ſuis*. Dedit itaque materiam diligendi ſe, qui in ſuis dilectionibus nos præuenit: nec aliud a nobis exigit, niſi vt ipſum diligamus ex corde. Sane inhumanus eſt & crudelis, qui miſericordiam eius non recolit, qui Dominum tam clementem ex affectu non diligit, qui ſe pro eo (ſi opus eſt) mortis periculo deſiderabiliter non exponit.

Quantum homo pro redemptione debeat

Crudelis eſt, qui miſericordiam Dei non recolit.

72 Chriſtus autem mortuus & ſepultus, tertia die reſurgens a mortuis, ſicut diſcipulis viuendo prædixerat, eiſdem poſtea frequenter apparuit, & cum ipſis loquens & comedens, oſtenſis vulneribus manuum & pedum ac lateris, in quorundam, qui adhuc hæſitabant in fide, oſtenſione vulnerum vulnus dubitationis amouit. Quadraginta itaque diebus cum eis viſibiliter conuerſatus, eiſdem comedentibus, venit in montem Oliueti, & videntibus illis, in cœlum eleuatus eſt, & aſcendit ad Patrem, vt eum eſſe in Patris coæqualitate credamus, atque in communi reſurrectione viuorum & mortuorum iudicem expectemus. Si ergo habes in deſiderijs, de tenebris prodire in lucem, & amplecti ſaluberrimam legem Chriſti, tuæ conuerſationis primitias lauacro neceſſe eſt conſecrare baptiſmatis, quatenus depoſita in aquis regenerationis vetuſtate peccati, in nouam animæ tuæ innocentiam & vitæ infantiam renaſcaris.]

Azatini datum conſilium de ſuſcipiendo baptiſmo.

73 Explicuerat ſoldanus Iconij iam diu ante plura ſigna religionis in Chriſtum: nam & oratores ad Gregorium IX. miſiſſe vidimus [a], vt cum eo fœdus paciſceretur, extantque Balduini II. Imperatoris Conſtantinopolitani ad Blancham Reginam Francorum literæ, quibus ſignificauit, ſoldanum Iconij matre Chriſtiana progenitum eſſe, ipſiuſque neptem in vxorem petiiſſe, ac permiſſurum, vt fidem Chriſtianam cum vniuerſa familia ſua coleret, haberetque ſacerdotes; tum addidit [b]: *Item ipſe ſoldanus ob amorem noſtræ neptis & noſtrum, in omnibus & ſingulis ciuitatibus ſuis, quarum numerus eſt quaſi infinitus, conſtrui & ædificari faciet eccleſias Chriſtianas: & omnibus clericis, qui in eis deſeruire voluerint, competentes redditus aſſignabit. Item omnes epiſcopatus & archiepiſcopatus totius terræ ſuæ tam Græcorum quam Armeniorum, Iberorum, & Roſſorum, ac omnium linguarum*, & infra, *faciet eſſe ſubiectos & obedientes patriarchæ Conſtantinopolitano, qui in lege eccleſiæ Romanæ eſt catholicus & fidelis*. Adiunxerat eximiam ſpem ſibi iniectam, vt a ſponſa Chriſtiana ad Chriſtianam fidem traduceretur. At poſt hæc varijs rerum conuerſionibus oboritis, ac Latinis Conſtantinopoli eiectis, ad Græcorum fœdera barbarus ſe contulit.

Vt illa Chriſtianorum fœdera exambierit.

[a] *Annal. to. 13. an. Chriſt. 1235. n. 37.*

[b] *Extat to. 5. ſcriptor. Franc. pag. 424.*

Catholicum dogma aſſerere voluerit.

74 Cum vero poſt acceptam a Tartaris cladem extremam ad Græcos Azatines ſoldanus Iconij confugiſſet, vt vel eorum armis regnum recuperaret, vel tanquam in tuto aſylo deliteſceret, Græci, qui ſi damnato ſchiſmate ſe Latinis cõiunxiſſent, Chriſtiano imperio Turcicum adijcere poterant, ſoldanum ipſũ non vti par erat, orthodoxis inſtitutis informarunt; & Arſenius ſchiſmaticorũ patriarcha & cœcorũ dux non pura euãgelij luce colluſtrauit vt indicat Pachymerus, [c] illius filios diuinorũ myſteriorum factos fuiſſe partici-

Patriarcha Græcorum illũ, vt par erat, non inſtruit.

[c] *Pachym. l. 4.*

pes

pes, & Nicephorus Gregoras narrat a, plurimos illius ſatrapas ſacro baptiſmo luſtratos Chriſto nomen dediſſe. Poſtea vero id mirum contigit, vt cum Græci Turcas, ad Romanæ eccleſiæ gremium accedentes, in ſchiſmatis inuia auertiſſent, nec illius populi ſalutem curari a Romana eccleſia paſſi eſſent, ipſi poſtea ab ijs in Mahometiſmo hætentibus crudeliſſime diuexati ſint, malorumq; hæc fuit funeſta origo. Et quidem primum Palæologus non arma in Tartaros conuertit, vt Azatinem Iconio reſtitueret, atque apud Turcas religionem Chriſtianam amplificaret; ſed in Latinos violataq; deinde hoſpitij fide, Azatinem ad Ænum relegauit. Azatines vero ingentem Scytharum exercitum pellexit in Thraciam, a quo e cuſtodia vna cum filio Meleco eductus eſt: direpti vero mox a Palæologo eius theſauri fuere, vxor & liberi reliqui mancipari cuſtodiæ; proceres autem, qui baptiſmo initiati fuerant, in Græcorum legiones adſcripti. Porro Melecus, Azatine patre vita functo, ad Tartaros ſe contulit b: a quibus in ſpem recuperandi regni euectus, dum Turquiam reperit, a ſuis cæſus eſt. Ex quo Turcæ in maximam perturbationem conjecti varios inter ſe partiti principatus graſſari in Græcos, latrociniaque exercere cœperunt: ſenſimque eos in ſeruitutem redigere, quorum culpa Chriſtum non receperant.

a Niceph. Greg. l. 4.

Palæolog⁹ male eundem habet.

b Idem Gregor. l. 5

Græci a Turcis, quorum ſalutem non promouerant vexati.

Anno 1261 n. 7. poſt § 1. adde: Extat pietatis Alexādri inſigne monumentum, quo & animæ ſuæ ac ſucceſſorum Pontificum & Cardinalium animabus conſuluit, hiſque verbis in ceremoniali conſignatum eſt c.

c M.S. bibl. Vat. ſign. n. 4737. pag. 87.

Ordinatio domini Alexandri Papæ IV. de ſuffragijs faciendis pro ſummis Pontificibus & Cardinalibus defunctis.

Cum fideles animas defunctorum ſit ſalutare procurare conſilium, & charitatis inſtinctu conuenit orationum ſuffragijs adiuuari, ſanctiſſimus pater dominus Alexander Papa IV. de fratrum ſuorum vnanimi conſilio & aſſenſu anniuerſarium ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ Pontificum & Cardinalium obeuntium nonis ſeptembris annis ſingulis veſperis & vigilijs pro defunctis cum nouem lectionibus & cum nota ſolemniter decantatis, ſtatuit celebrari. Ipſe Romanus Pontifex, aſſiſtentibus ſibi Cardinalibus (vt moris eſt) miſſam pro defunctis ſolemniter celebret: ipſa die ducentos pauperes reficiat, & vigintiquinque quilibet Cardinalis: nec non dominus ducentas miſſas faciat celebrari, vel decantari. Ordinauit etiam, vt cum Romanum antiſtitem vita migrare contigerit, die defunctionis ipſius Cardinales ſolemniter & cum nota celebrent pro defunctis, & eſum quinquaginta pauperibus pro anima defuncti Pontificis Cardinalis quilibet adminiſtret, et miſſas totidem pro defunctis faciant poſtmodum decantari. Ordinauit etiam, vt Cardinali obeunte tam idem ſummus Pontifex quam Cardinales in capellis ſuis cantent cum nota ſolemniter pro defuncto, idemque Romanus Pontifex ducentos pauperes pro eius anima paſcat, & vigintiquinque quilibet Cardinalis: immo & ipſe dominus Papa miſſas pro defunctis ducentas, ac vigintiquinque Cardinalis quilibet poſtmodum faciat celebrari.

Alexādri IV. ſanctio de precibus fundendis pro Pontificibus & Cardinalibus defunctis.

De re ſacra celebranda & erogandis eleemoſynis.

Anno 1261. in fine anni adde:

36 Inſtitutus eſt hoc anno equeſter ordo B. Mariæ Virginis auctoribus aliquot viris nobilibus Italis, qui vitæ ſanctioris ſtudio ſe dediderant. Neque cœlibes modo, qui in monaſterijs arctiora inſtituta ſectarentur; ſed etiam coniugati, qui honeſte & pie filios educarent, religioſo hoc ſodalitio comprehenſi: quibus diſciplinæ ſacræ formula ab Vrbano ſubiecto diplomate indicta eſt a.

Inſtitut⁹ equeſter ordo B. Mariæ.

a Lib. 1. ep. 158.

Vrbanus, &c. ad futuram rei memoriam.

Sol ille verus. *Et infra.* Hac ſiquidem luce perfuſi nobiles viri Lodderengus de Andalo, Gramons de Gazaninicis ciues Bononienſes, Selanca ciuis Reginus, Rainerius de Adelardis ciuis Mutinenſis, & alij plures de ciuitatibus eorundem, qui huius ſeculi ſpretis vanitatibus in otio dulcis contemplationis diuinis perſeueranter vacare laudibus feruenti ſpiritu appetunt, nobis deuote ac humiliter ſupplicarunt, vt eis & omnibus, inclytum Chriſto cum ipſis cupientibus impendere famulatum, aliquam certam regulam, ſeu viuendi regulariter formulam ſpecialem, ſub cuius obſeruantia ſalubri virtutum Domino magis placere valeant, ſtatuere ac condere curaremus. Nos itaque pijs eorum ſupplicationibus & ſalubribus deſiderijs fauorabiliter annuentes, infraſcriptam regulam ſtudioſe compoſitam præfatis nobilibus, omnibuſque illam profitentibus, & ſub ipſa diuinis omnino ſe beneplacitis dedicare volentibus concedimus de fratrum noſtrorum conſilio perpetuis temporibus obſeruandam. Quam vtique regulam appellare volumus ordinem militiæ beatæ Mariæ virginis glorioſæ, vt qui profeſſi fuerint hanc regulam tanquam ſpeciali, & perpetuo deſignato ordine taliter nuncupentur, videlicet fratres ordinis militiæ beatæ Mariæ virginis glorioſæ. Regula vero talis eſt. Fratres milites clerici & laici, qui in conuentibus ſeu in conuentualibus eccleſijs dicti ordinis fecerint profeſſionem regularem, faciant ſecundum regulam B. Auguſtini, prout in forma inferius annotata expreſſam eſſe dignoſcitur, viuant ſub obedientia prælati, ſeu in omnimoda caſtitate & in habitu honeſto, & in alijs etiam honeſtatibus eis competentibus. Infraſcriptum modum ieiunandi, & ciborum vſum obſeruent, & proprium a ſe ſtudeant abdicare. Non vadat aliquis ſine ſocio fratre vel religioſa perſona, videlicet ipſius ordinis de loco ad locum, neque ſepta monaſterij abſque licentia ſui prioris egredi quoquomodo præſumant. Omnes ſimiliter communi dormitorio iaceant, & in communi refectorio comedant. *Et infra.* Fratres prædicti ordinis in coniugati, & alij, qui in domibus proprijs voluerint commorari, promiſſionem faciant ſecundum formam inferius annotatam: viuant ſub obedientia prælatorum ſuorum, &c. *Dat Viterbij x. kal. ianuar. anno 1.*

Formula diſciplinæ S. Auguſtini illi præſcripta

Clerici & coniugati illi ſodalitio poſſint aſcribi.

Anno 1266. num. 8. poſt verſ. 5. adde.

Manfredo quondam principi Tarentino.

Lecta b nuper epiſtola, viri magis magniloqui quam magnifici ſtilum ſapiente, nec fauorem promeruit veritati contraria, nec timorem incutere potuit homini timorato. Dico autem hominem timoratum, qui ſingulariter Dominum timet, de quo recte quod ſcriptum eſt intelligitur: *Qui timet Dominum, nihil trepidat*: Sic enim ſingulariter vult Dominus diligi, ſic etiam & timeri, vt quemadmodum nil eſt diligendum niſi Dominus, & quod eſt diligibile propter Dominū, ſic nec timendus eſt aliquis niſi Dominus, & quod eſt formidabile propter ipſum: vnde & in euangelio docet homines non eſſe timendos, qui cum corpus occiderint, vltra non habent quid faciant; illum ſolum dicens eſſe timendum, qui corpus & animam poteſt mittere in gehennam. Sane veritati contrariam epiſtolam eſſe dixi, quæ comparationes proſequitur odioſas,

b Cle. IV. to. 2. ep. 53 & aliud M.S. arch. Vat. ſign. n. 32. pag. 21.

Clementis IV. ad Manfred. literæ.

Non formidandas illius minas, ſed Deum, reſpondet.

Fff 3 & qua-

Digitized by Google

& quadam narratione profuſa nūc impotentiam, nunc ſuperbiam, nunc alia imponit præter verum viro nobili, quem potentem & humilem nemo dubitat, & de potentiſſima & humillima domo natum: & ſi potentiæ probatio quæritur, videbit omnis oculus in proceſſu negotij non ſolum quid homo valeat, ſed quid in homine poſſit Deus.

a Eod. n. 8. verſ. 18.

Venit igitur Carolus *&c. vſque* Machabæi a & leuiter modica comitiua ſubegit. Et vt præueniātur obiurgantes, ſi permiſit Dominus contrarium datis in manus hoſtiū iſto cum fratribus & baronibus regni Francorū tempore rectroacto; breuis eſt huius obiectionis ſolutio, quia Dominus eos probare voluit & captos caſu flebili, euentu iucundiſſimo ſubito liberauit. Nec eſt ſperandum hoſtibus, vt contingant ſimilia, ſed potius formidandum, immo potius obnixe tenendum, quod omnium Dominus afflictionem non iteret, ſed pro ſuo ſemel contritis nomine ſui reddat lætitiam ſalutaris: non enim iraſcetur Dominus in perpetuum, nec comminabitur in æternum. Vnum ſcias, Manfrede, quod fuit tempus, in quo gratiam repulit, cui parata per omnia videbatur: & quod poſtmodum haberi non potuit, tempore minus opportuno quæſita. Omnia ſiquidem tempus habent, ſed tempus non habet omnia; ſcriptum eſt enim: *Tempore placito exaudiui te.* Non eſt res integra nec integrati poſſibilis, Iam in publicum prodijt, *etc. vſque* dignum b. Sed propter hoc hodie non dimitteret, quoniam filios quantumlibet a ſalute propria elongatos ad ſinum miſericordiæ exciperet, ſi iuxta formam ſacrorum canonum remedium poſtularent. Demum Dei negotium agitur, in cuius manu regnum eſt, & ſunt omnia iura regnorum. Eius ergo iudicium expectetur, & quod in ipſius oculis bonum erit, ſuſcipiatur ab omnibus, & a ſingulis approbetur].

Ad obiectionem de ſeruitute Ægyptiaca.

Opportuno tempore non quæſita a Manfredo concordia.

b Ib. verſ. 21.

Rite pœnitenti oſtenſa veniæ ſpes.

Anno 1266. *poſt. num.* 33. *adde*: Peruaſit orientem parti de Sicilia triumphi fama, ac Balduinus II. Imperator Conſtantinopolitanus, Manfredi fœderatus Caroli gratiam exambiuit, atque a Clemente auxilia in Græcos ſchiſmaticos precatus, certior factus c eſt, ipſum e Sicilia potius quam e Germania vel Anglia auxiliares copias eliciturum.

c Regeſt. Clem. IV. arch. Vat. ſ. n. 32. pag. 32.

Chariſſimo in Chriſto filio Balduino Imperatori Conſtantinopolitano illuſtri.

Commune gaudium Dominum amantium ſi te, vt aſſeris, propter Dominum & in Deo lætificat, reddit te commendabilem in hac parte: quamuis olim notatus fueras, quod cum hoſte peſtifero, nunc proſtrato, fœdus contraxeras amicitiæ nec Deo nec hominibus gratioſum. Sane ſi ſpondent nobiles ſi potentes auxilium ad negotium, ratione diuino Numini congaudemus, Dei clementiam deprecantes, vt illorum confirmet conſilium ad ſui exaltationem honoris. Nos enim illorum promouere propoſitum eo poſſumus confidentius, quo regni Siciliæ aquiſitio ad inimicos eccleſiæ poſternendos ex omni latere expeditius iter parat: licet quod implicas de Theutoniæ Angliæque ſubſidijs locum hoc tempore ſibi non vendicet, terris ipſis & adiacentibus inteſtinis periculis inuolutis: ſed ſperamus in Domino, quod aſſumentibus dictum negotium ad honorem & gloriam ſui nominis Deus manum non ſubtrahet adiutricem. *Dat. Viterbij xvi. kal. iulij anno* II.

Gratulatur Imperator Conſtantinop. de parta a Carolo Sicilia.

De ferendis orienti ſuppetijs oſtenſa ſpes.

Anno 1267. *num.* 4. *verſ.* 16. *poſt vocem*, moliebantur, *adde*: ſaluberrimis præceptis inſtruxit a, vt regnum optime adminiſtraret, populoſque arctiſſime ſibi deuinctos in officio contineret.

a Regeſt. Clem. IV. M.S. arch. Vat. ſign. n. 32. pag. 53.

Clemens epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei *chariſſimo in Chriſto filio Carolo Regi* Siciliæ *illuſtri.*

Vrget nos Chriſti charitas, vrget nos illa ſpecialis affectio, quam ad tui gerimus conſeruationem honoris, aliqua tibi ſcribere, quæ & vocis viuæ ſuffragio memoriæ tuæ recommendauimus: quibus lectis & plenius intellectis, & quieti regni tui prouideas, & periculis imminentibus eo citius, quo prudentius via gradiens æquitatis, occurras. Sane tibi ſummopere credimus expedire, vt moralis philoſophi ſequens conſilium tribus temporibus te diſpenſes, præterita quidem recolens, præſentia ordinans, futura præcauens, ſicut vir prouidus & in omnibus circumſpectus. Si præterita recolis, ſemper eris ante Dominum humilior, & feruentius afficieris ad regnum tot ſudoribus, tanto diſcrimine, non humano conſilio, ſed diuina virtute quæſitum. Si hæc ſemper mente pertractas, Romanæ eccleſiæ matri tuæ ſemper eris deuotior, qui te fidei pugilem eligens honorauit ſublimius, & honorabilius ſublimauit. Ad ordinationē vero præſentium pertinet principaliter, quod te primum, ac deinceps ordines domum tuam & regnum: & te quidem, vt Deum diligas, & eius honorifices ſacerdotes, tuo iure contentus, nec cupias nec retineas aliena; teque tuis adibilem præbeas, quoties opus fuerit, tutela tui corporis loci ac temporis opportunitate ſeruatis. Domum autem ſic ordina, vt habeas bona latera viros ſapientes, prouidos, & fideles te exanimo diligentes, nec ſibi inuicem inuidentes; ſed nec tantæ neceſſitudinis vinculo colligatos, vt plures perſonæ numero vnicum repræſentent. Sint diſtincta ſingulorum officia. Sciat quiſque quid ſibi faciendum incumbat, & promiſcuis actibus non turbetur. Sit in tua domo quis religioſus, humilis, affabilis, afflictis compatiens, cui ſpecialiter committatur, vt ille, quos audire nequiueris vel nolueris, benigne reſpondeat, & ipſorum petitiones vel verbo tibi referat vel in ſcriptis aſſignet, ad quarum expeditionem celerem eo modo, quo fieri poterit congruentius, per te vel alios præuia ratione procedas. Sit tibi honeſta familia & vrbana, quæ venientes benigne ſuſcipiat, & quos admittere pro temporis qualitate non poterit, ſine contumelia cum honeſta excuſatione repellat. Legatos principum & ciuitatum pro honore tuo, quantum & eos decebit, honores & a tuis iubeas honorari, vt nomen tuum apud exteros & domeſticos clarius & celebrius habeatur. Sigillo tuo certam legem impone, vt tollatur infamia de horrendis exactionibus eo nomine ſæpe factis, quibus ſimiles nullus audiuit: quod ſcilicet ſigillum quicumque tenuerit, a te diſcrete ſub iuramenti debito recipiat in mandatis, quod cito, prout poterit, ſatisfaciat literas expectantibus, cum interdum ipſa dilatio ſolum quæſtum ſapere videatur. Sedeant in domo tua, cum tu ipſe vacare non poteris, omni die iuridico aliqui ſapientes, qui ea, prout poterunt expediri, iidem expediant, & ea quæ tractum habebunt tibi renuntient, vt vel forma expeditionis detur, vel ad ſuos iudices remittantur. Conquerentes de te vel tuis officialibus patienter audias, citius quam alios illos expedias, nec conuitijs afficias aut

Præcepta a Clemēte Carolo data.

Qua prudentia pro temporū ratione ſe gerere debeat.

Aulam regiam cōponere.

Præfectos ſigilli ab iniquo continere.

De audiēdis æquanimiter ſubditorū querelis.

aut

aut comminationibus deterreri permittas. Si prælatos de tuo parlamento feceris, ad certa parlamenta veniant annuatim, quibus certa vadia conſtituas, cum nec eccleſias ſuas deſerere dici debeant, nec in tuo ſeruitio ſuis ſtipendijs militare. Nec omittimus, quod circa tuæ domus expenſas vigilantior eſſe debes, aut aliquam perſonam maturam habeas & honeſtam, quæ videat & prouideat, quod nec ex nimia parcitate tuo quidquam honori depereat, nec defectu debitæ prouidentiæ bona a garcionibus aut guloſis hominibus aut alijs perſonis turpibus conſumantur. Nec te pudeat de receptis & expenſis certis temporibus rationem audire, cum hoc & ſit perutile, & ad hoc etiam omnium magnatum prouoceris exemplis, & nihilominus rationabiles habeas non leuis opinionis homines, ſed exploratæ fidei & grauitatis exactæ.

De dati & expenſi exigenda ratione.

Ad ordinationem autem regni tui ſpectare videtur, quod iuſtitiarios & iudices bonos habeas, puras habentes manus (ad quod eos publice iuramento aſtringas) qui ſint ſine perſonarum & nationum acceptione, ius reddant, ab omni munere ſeu dono abſtineant, exceptis eſculentis & poculentis, quorum ſumma in menſe auri vnciam non excedat. Nec aliquatenus in eorum iuramentis adijcias, quod ſine tua licentia non recipiant: eſt enim hæc conditio ſuſpectiſſima & in bonorum auribus non bene ſonans. Et habeant ſinguli certa ſalaria, quibus maneant omnino contenti. Vt autem libere fiat iuſtitia, magiſtratus in ſuo officio non impedias, nec incœpta coram eis negotia ad audientiam tuã reuoces ad inſtantiam aliquorũ, niſi magna & euidens cauſa vrgeat: ſed lites ſuo curſu procedant, & grauati (ſi viderit expedire) appellent. Occaſionales inquiſitiones, quæ nihil aliud quam quæſtum ſapiunt, fieri non permittas, quarum exemplum ponimus in his, quas audiuimus factas nuper in regno contra poſſeſſores equorum & pecorum, quibus imponitur equos illos & pecora fuiſſe Manfredi: quod cum probari nequeat, eis indicitur probandi neceſſitas vnde eos habuerunt. Alijs imponitur, quod cum eo fuerunt in bello: quod cum probari nequeat, indicitur probandi neceſſitas vbi erant in die belli; & his ſimilia dicta ſunt nobis damnabilia pariter & damnoſa, & nullatenus toleranda. Capi homines, qui ſatiſdare poterunt, non permittas, niſi quantum in caſibus ſpecialibus id iura permittunt. Innocentem autem pro nocente capi, quantumcumque ſit ſanguine vel affinitate nocenti coniunctus, non toleres, niſi ad hoc pacto proprio fuerit obligatus. Cogi perſonas honeſtas ad recipiendum hoſpites omnino prohibeas, forſan niſi in loco vbi fueris, vel domus ſtabulariorum non ſufficiunt genti tuæ: & tunc etiam illis deferas quibus debet honor propenſior exhiberi, cum miſericordia eſſe libera debeat.

Continẽdis a muneribus iudicum incorruptis manibus.

Non vexanda ſuperuacaneis inquiſitionibus plebe.

Filias militum, qui nec ſunt comites nec barones, nec caſtrorum fortium poſſeſſores & burgenſium, & aliarum priuatarum perſonarum, & a parentibus ſuperſtitibus libere nuptui tradere ſinas, & parente vel parentibus ſublatis de medio, nubant libere ſuo motu vel ſuorum conſilio amicorum: ſed & de filiabus comitum & baronum viuentium ſuſtinere debes, quod eas cum pecunia tradant nuptui quibus voluerint, qui tibi non debeant eſſe ſuſpecti. Si vero cum terris eas maritare voluerint, decens eſt, vt tuus requiratur aſſenſus, quem negare non debes niſi perſonæ ſuſpicio ſuadeat contrarium euidenter. Orfanæ autem filiæ comitum & baronum amicorum ſuorum conſilio & tuo maritentur aſſenſu; ſic tamen, quod hac occaſione non cogas hominibus nubere, quibus eas non deceat copulari. Tutelas impuberum teſtamentarijs legitimiſue tutoribus contra iura non auferas, nec conſuetudinem in hac parte tyrannorum obſerues, quam felices Reges Siciliæ nullo tempore tenuiſſe dicuntur: in qua duplex verſatur iniquitas, dum tutores ſuo iure priuantur; & impuberes, quibus ratio nulla redditur, bonorum ſuorum fructibus ſpoliantur. Collectas ab eccleſijs vel monaſterijs vel domibus alijs religioſis aut a quibuſuis perſonis eccleſiaſticis ſecularibus aut regularibus, aut de bonis aut rebus earum nunquam exigas: an vero ab eccleſiatũ hominibus ſeu vaſſallis, in quibus habent iuriſdictionem ordinariam, & tu merum imperium, mediante iuſtitia vel interueniente concordia determinetur.

De matrimonijs nobilium vi non vrgẽdis.

De tutelis impuberũ contra fas non corripiendis.

Verum vt officiales tui & conſiliarij a muneribus abſtineant metu pœnæ, quos a malo non reuocauit timor Domini; conſulimus tibi, quod quicumque contra fecerit, cum infamia ab officio in quo erit, priuetur idem vel aliud in regno nullo tempore habiturus: dans vero munera, tertia parte bonorum ſuorum mobilium denudetur, aut ad tempus aut in perpetuum relegetur. Et vt hæc celari nõ poſſint, fiat frequens inquiſitio per perſonas religioſas non amantes pecuniam contra ipſos, quia ſcandalum magnum eſt in regno tuo. De collectis, quas hoc anno leuaſti, conſulimus tibi, quod vocatis baronibus & prælatis & perſonis egregijs ciuitatum & locorum celebrium, tractetur forma competens, vt ſciatur in quibus caſibus in tuis vel alienis hominibus collectas leuare valeas: & ſperamus, quod tibi vtilis & terræ portabilis poterit inueniri; ad quod peragendum legatus poterit eſſe fructuoſus]. Extant aliæ Clementis ad eundem Regem literæ, quibus monuit, ne initas cum eo ab eccleſia pactiones infringeret, neue grauiora a populis vectigalia abraderet: Viterbiumque accedere meditanti regij apparatus rationem ita præſcripſit. a

Inſligenda ijs pœna, qui magiſtratibus munera obtrudunt.

Temperãda vectigalium acerbitate.

Alia ad Carolum monita.

a Ed. reg. Clem. IV. pag. 45.

Clemens, &c. chariſſimo in Chriſto filio Carolo Regi Siciliæ illuſtri.

Quamuis plurimo te diligamus affectu, preces tuas exaudire non poſſumus in ijs, quæ vergunt in eccleſiarum iniuriam & eccleſiaſticæ præiudicium libertatis: vnde eum ab eccleſiarum hominibus exigere nil valeas omni conuentione ſubmota, niſi quod tibi iure ſcripto vel de conſuetudine approbata deberi conſtaret, ab eiſdem multo minus exigere debes indebitum conuentionibus tam expreſſis arctatus. Quod ſi tuam intentionem aliquo iure vallari confidis, coram venerabili fratre noſtro R. Albanenſi epiſcopo A. S. L. debes proponere familiariter & ſine contentionis ſpecie ſeu figura, interim ab exactione deſiſtens, quia nec tuam iuſtitiam minui, nec eccleſiarum iura permittet extingui. Quod ſi prauo ductus conſilio viam Domino & æquitati contrariam ingredi tibi placet, te quidem charitate paterna debemus corripere, non ipſum ab executione iuſtitiæ cohibere. Illud enim pro certo volumus te tenere, quod in vniuerſis & ſingulis conuentionũ articulis, quas nobiscum valida ſponſione firmaſti, vnum iota nullatenus mutaremus quod adeo apud nos & fratres noſtros noueris eſſe fixum, vt non ſolum mutari non liceat, ſed quod nec de mutandis eiſdem vel ipſorum aliquo fratrum conſilia ſunt quærenda. [Nonnulliſque interiectis ſubijcit.]

De iure eccleſiaſtico non labefactãdo.

Si

Si cum magna veneris multitudine, te & tuos recipi infra eiuſdem vrbis [ſcilicet Viterbienſis] ambitum non expedit: venire cum paucis decet, & vt nos prius certifices de aduentu. Quod ſi præciſe duxeris eligendum cum tuorum, qui apud nos remanent, conſcientia & conſilio parari tibi locum, prout fieri poterit faciemus. Scire tamen te volumus, quod quando Romani principes conuenire conſueuerunt cum Papa ex paucis tentorijs morabantur in caſtris: & ſi illis inſtructus veneris, conuenientius poteris, quam intendis, explere. Sit tecum Dominus in hoc conſilio & in omnibus factis tuis, tuum enim honorem & noſtrum, quantum decet & expedit, ſatis appendimus æqua lance.

Principũ modeſtus mos, cum Pontificẽ conueniunt.

Demum ſuper exactionibus, quas facis in regno, quæ multorum exaſperant animos, excuſationibus tuis inſpectis, blandiri tibi nolumus, ſeu dicere malum bonum: ſed te tuæ relinquimus conſcientiæ. Et ſi forſitan aliqui tui nuncij tibi dixerint, quod ab eis ſuper iſta materia tuo nomine requiſiti non aſſenſum expreſſum, ſed quandam patientiam dederamus; ſcias eos a veritate recedere in hac parte: nunquam enim conſenſimus, nec præſtitimus; ſed tunc diximus quod & nunc ſcribimus, te videlicet, prælatis & baronibus & locorum communitatibus conuocatis, tuæ neceſſitatis inſtantiam & vtilitatem defenſionis eorum debere patenter exponere, & de ipſorum ordinare conſenſu quale tibi a tuis impenderetur auxilium: quo contentus & alijs tuis iuribus, eos in ſua dimitteres libertate. Si tibi vis eſſe liberum quantum volueris, quãdo, & quoties tibi placuerit exigere ab eiſdem; ſcire potes hanc amariſſimæ ſpeciem ſeruitutis tuorum in te animos prouocare: & hæc eadem ſatis expreſſimus dilecto filio noſtro R. S. Angeli diacono Cardinali, cum in regnum dirigeret iter ſuum. *Dat. Viterbij VIII. id. februarij anno II.* Denique paucorum menſium flexu Carolum Clemens

Colligendi in Sicilia auri ſubſidiarij ratio præſcripta a Clemente.

Anno 1267. num. 9. verſ. 10. poſt verbum, eſſet, *adde*: Richardum etiam Alfonſi æmulum potioribus ſuffragijs ad cæſareos apices annitentem Clemens fecit certiorem a, non inuaſiſſe iura imperialia; verum, conſtituta imperij re, a Carolo Rege ſuſceptum in Etruria munus poſitum iri.

a Regeſt. Clem. IV. M. S. arch. Vat. ſign. n. 32. pag. 52.

Chariſſimo in Chriſto filio Richardo in Regem Romanorum electo.

Quia lingua tertia multos commouet, multos deijcit, & quæ pio fiunt propoſito, praua nonnunquam & ſubdola falſitatis admixtione peruertit; ex his, quæ iuxta nos intelleximus attentata, poſſe peiora ſubſequi in terris remotioribus præſumẽtes, vt tua præeminens ſinceritas aurem mendacijs non accommodet, eorum quæ geſſimus, & eorum quæ habuimus & habemus, veram & ſimplicem puritatem tibi tenore præſentium duximus propalandam. Sciat igitur tua ſublimitas, quod cum ſublato de medio Manfredo quondam Dei perſecutore & noſtro, filij ſathan familiares ipſius in Lombardiæ & Tuſciæ partibus ſe videntes acephalos, Coradini nomen inuocare cœpiſſent, iam Tuſci quendam proditorem & tanquam eius vicarium erexiſſent; nos, videntes diſcrimen in limine, pacem per Toſciam iurari mandauimus, & chariſſimum in Chriſto filium noſtrum Carolum Regem Siciliæ illuſtrem non imperij (ſicut quidam mentiuntur) vicarium, ſed pacis conſtituimus ſeruatorem: quem ad hoc eo magis idoneum eſſe credimus, quod in partibus illis factus erat robuſtior, a Florẽtinis, Piſtorienſibus, Pratenſibus, & quibuſdam alijs in poteſtatem aſſumptus. Sane ſimilia a noſtris prædeceſſoribus facta legis, quæ non ſolum vacante imperio legitime poſſunt fieri, ſed in fluctuãte. Cautionem tamen ab eo recepimus quod, imperio ordinato, datum ſibi deponat officium infra menſem. Hæc autem ideo tibi ſcribimus, ne veritatis immutator occultus vel publicus quidquam, in tuum vel alterius præiudicium in hac parte nos mentiens ordinaſſe, tuam poſſit prudentiam perturbare. *Dat. Viterbij XVII. kalen. iulij anno III.*

Richard' elect' Cæſar de creato Carolo Etruriæ pacifero tact' certior.

Qua de cauſa illi hoc munus delatum.

Negat Clemens creatum legatum vicareũ.

Anno 1267. num. 10. verſ. 4. poſt vocem, reſpondit a, *adde*:

a Regeſt. Clem. IV. M. S. arch. Vat. ſign. n. 32. pag. 47. & to. 2. ep. 315.

Dilectis filijs poteſtati, capitaneo, & ancianis Piſani populi.

Turbatos vos fuiſſe ſcribitis in aduentu militiæ chariſſimi in Chriſto filij noſtri Caroli illuſtris Regis Siciliæ, ab eodem in partes Tuſciæ deſtinatæ de noſtra (vt aſſeritis) conſcientia ſeu voluntate, per quam dicitis terras aliquas deformatas, vel verius deſolatas: & cum tantæ nouitatis ſuſpicio in diſcrimen totius prouinciæ, amicorum veſtrorum, & veſtrum vergere videatur, vos ex iuſto timore concepto equis & armis & alijs neceſſarijs gentem veſtram inſtruere; ſupplicantes ne veſtrorum ſuggeſtio mentem noſtram concutiat æmulorum, cum hæc facere minime proponatis in noſtri vel regij derogationem honoris. Sane perturbatum *eodem nu.* 10. *vſque*, honorandum *verſ. vlt.* Verũ, vt veſtris literis verum, iuxta ſcripturæ ſeriem tantum eius collectæ ſententia, reſponſum congruum refundamus; volumus vos aduertere, quod periculoſe fundabatur in Tuſcia perfidiſſima natio proditorum, quæ non in angulis delitescens, ſed ſub omnium oculis denudata nouum idolum iam expectat, Coradinum nominans ſibi Regem Caſtrenſibus imperijs, immo caſtris ſpecialibus occupatis. Et ſi illos amicos dicitis, ſcriptum eſſe noueritis, quod amicus ſtultorum ſimilis efficietur eiſdem: ſi non illos amicorum nomine intelligitis, neſcimus alios, qui per dictæ manum militiæ ſtatus ſui ſenſerint detrimentum. Et hi quidem iuſte multorum iudicio, qui factis digna recipiunt, digni recipere grauiora. Quod ſi de noſtra tacite nos requiritis conniuentia, vel proue adijcitis, voluntate; veſtram prudentiam volumus non latere, quod cum ad Regis ſupradicti notitiam perueniſſet quod fiebat in Tuſcia quorumque ſtudijs aleretur, nobis ſecretius intimauit, quemadmodum contra omnes Coradini fautores illuc mittere militiam proponebat, niſi nos aliud mandaremus, ſuper hoc ſibi poſtulans beneplacitum aperiri. Quid igitur, quæſo, fuiſſe nobis creditis reſpondendum? Nunquid expediens fuit dicere ipſius nuncijs: Stet in pace, nec in aliquo ſibi prouideat, donec pedes ſuorum hoſtium ſint in regno? Ecce nobis prouidetis, vt ſcribitis, ad hoc nemine vos tangente; & ipſe tam crudeliter impetitus & tactus, in regni nomen & titulum alio iam intruſo prohibendus erat a nobis inter ipſa malitiæ præcedentis initia vires hoſtium eneruare. Iam ſui proditores & veſtri apud Tuſcos famæ celebris & magni nominis habebantur; iam creatus erat vicarius a non ente: verus autem & vnicus Rex Siciliæ dormire debuit, aut poſitis manibus ſub aſcellis tãtę nequitiæ, tãtę fraudis pernicioſum exitũ tacitus præſtolari? Nos autem tẽporis & negotij circumſtantijs euolutis, nec præciſe conſulere, nec omnino ſua-

Piſanorũ de correptis armis excuſatio.

Clementis reſponſum.

Vocari a Gibellinis Coradinũ.

Re cognita, Carolũ de mittẽdo in Etruriam exercitu ſumpſiſſe conſilium.

Iuſtum aliud extitiſſe.

dere

Digitized by Google

dere volumus rem ambiguam, ne forte, ſi ſiniſtrum aliquid eueniſſet, poſſet improuidentiæ imputari. Sed nec eius impedire propoſitum nobis placuit, ne manu malignantium roborata Regis damnum poſſet impingi: ſuæ tamen eum relinquimus libertati, prædicentes pericula quantumcumque poterant veriſimiliter formidari.

Nec detegendum.

At ſi quæritis, cur hoc vobis aut alijs manifeſta non fecimus, ſat eſt in promptu reſponſio: dicti namque Regis arcana cum eius periculo minime decuit publicare. Nec intelleximus noſtram vel aliam Tuſciæ ciuitatem ſibi in aliquo priuilegio vendicare, quod eandem prouinciam nulla debeat intrare militia vobis aut alijs prouincialibus inconſultis. Si vero vos vel alij priuilegium hoc habetis, cur ſuppreſſum extitit retroactis temporibus, cum militia plena Tuſciam peragrabat contra Dominum & nos, & in ſuorum ſubuerſionem fidelium non videmus. Et ſi dicitis, quod de veſtro fiebat aſſenſu, veſtram vtique turpitudinem allegatis. Deſinite ergo perturbari de Chriſtianiſſimi Regis ſucceſſibus, qui reformatum æſtimat, quod eſſe creditis deformatum. Nos vero communibus oculis intuemur negotium, ſuam cuique cum ad nos venerit (dante Deo) iuſtitiam reddituri. Ad id, quod vltimo de gentis veſtræ inſtructione ſcribitis, breuiter reſpondemus, quod nec vobis prouidentiæ viam claudimus, nec ſi cum impijs vos inuoluitis indemnitatem aliquam pollicemur. Si tamen, prout alias ſpopondiſtis, amicitiam Regis quæritis, ad eam vobis, prout expediet, acquirendam libenter dabimus opem & operam efficacem. *Dat. Viterbij* VI. *kal. may anno* III.

Arguitur Piſani ex præteritis eorum geſtis.

Si Carolū velint amicum, illius amicitiæ futuros participes.

Anno. 1267. *num.* 17. *verſ.* 3. *poſt vocem*, ſtuduit, *adde*: Fluxerant ex eo irarum cauſæ, quod cum Sardiniam a Piſanis Clemens repetere meditaretur, Carolus Rex & Henricus Caſtellanus, qui illius inhiabant imperio, ſuis inuicem cupiditatibus obſtitiſſent. Inter quas moras Turritana toparchia, per quam irruptio fieri poterat, amiſſa eſt, vt Clemens Iacobo Regi Aragonum, qui Sardiniam ſibi iure beneficiario ab eccleſia tradi ſupplex depoſcebat, ſignificauit a.

a Regeſt Clem. VI. arch. Vat. ſign. n. 32. pag. 54.

Clemens, &c. Iacobo Regi Aragonum illuſtri ſpiritum conſilij ſanioris.

Tarde nimis tua miſit ſerenitas dilectos filios Maioricenſem & .. Vicenſem capellanum noſtrum: iam enim cum duobus tractatus proceſſerat ſuper regno Sardiniæ, chariſſimo in Chriſto filio noſtro Carolo Rege Siciliæ illuſtri, & dilecto filio nobili viro Henrico fratre chariſſimi in Chriſto filij noſtri Regis Caſtellæ illuſtris. Eſt & alia tarditas in negotio, quoniam inter moras illius partem amiſimus iudicatum, videlicet Turritanum, per quem dare poteramus ingreſſum ei, qui conueniret nobiſcum. Vnde tuam magnitudinem nō lateat, quod nec tibi illud concedere poſſumus, nec ad præſens id dabimus alterutri de prædictis: ſed tenebimus in ſuſpenſo negotium, donec aliud videamus, malentes ad tempus perdere quod iamdudum perdidimus, quam inter perſonas nobiles genere ſcandalum ſuſcitare, &c. *Dat. Viterbij* x. *kal. auguſti anno* III. Porrexerat Iacobus Rex has preces ad Iacobi ſecundi natu filij gratiam, quam ad Sardicum ſolium euehere moliebatur, deinde ad Balearicum extulit: extantque conceptæ iiſdē verbis excuſatoriæ Clementis ad illum datæ literæ b. Verum quamuis Clemens de Sardiniæ donatione actionē abrupiſſet, Henricus Caſtellanus mulceri nō potuit: at in fauorē, &c.

Aragoni affectat Sardiniā.

Negat eā illi, tum Carolo & Henrico Clemens.

b Reg. ſub eand. ep.

Anno 1268. *num.* 37. *poſt.* §. 1. *adde*:

Tulit S. Ludouicus per hæc tempora grauiſſimam ſanctionem, ad aſſerendum ius eccleſiaſticum, tuendam ſacerdotalem in deſignandis præſulibus libertatem, & abolēdam ſimoniacam corruptelam. Tum regios magiſtratus ab immunitate ſacroſancti ordinis temeranda ſibi temperare iuſſit: quod ſanctiſſimi Regis pium edictum ſubiectis verbis conceptum eſt a.

a Ext. in bibl. patr. to. 6. col. 1293.

Ludouicus Dei gratia Francorum Rex ad perpetuam rei memoriam.

Pro ſalubri ac tranquillo ſtatu eccleſiæ regni noſtri, nec non pro diuini cultus augmento, & Chriſti fidelium animarum ſalute, vtque gratiam & auxilium omnipotentis Dei, cuius ſoli ditioni atque protectioni regnum noſtrum ſemper ſubiectum extitit, & nunc eſſe volumus, conſequi valeamus; quæ ſequuntur hoc edicto conſultiſſimo, in perpetuum valituro, ſtatuimus: & ordinamus primo, vt eccleſiarum regni noſtri prælati, patroni, & beneficiorum collatores ordinarij ius ſuum plenarium habeant, & vnicuique ſua iuriſdictio debite ſeruetur. Item eccleſiæ cathedrales & aliæ regni noſtri liberas electiones & earum effectum habeant. Item ſimoniæ crimen peſtiferum, eccleſiam labefactans, a regno noſtro penitus eliminandum volumus & iubemus. Item promotiones, collationes, prouiſiones prælaturarum, dignitatum, vel aliorum quorumcumque beneficiorum, officiorum eccleſiaſticorum regni noſtri ſecundum diſpoſitionem & ordinationem & determinationem iuris communis, ſacrorum conciliorum eccleſiæ Dei, atque inſtitutorum antiquorum ſanctorum patrum fieri volumus pariter & ordinamus. Item libertates, franchiſias, immunitates, prærogatiuas, iura, & priuilegia per inclytæ recordationis Francorum Reges prædeceſſores noſtros, & ſucceſſiue per nos eccleſijs, monaſterijs, atque pijs locis religioſis, nec nō perſonis eccleſiaſticis regni noſtri conceſſas & conceſſa innouamus, laudamus; approbamus, & confirmamus per præſentes. Harum tenore vniuerſis iuſtitiarijs, officiarijs, & ſubditis noſtris, ac locatenētibus præſentibus & futuris, & eorum cuilibet prout ad eum pertinuerit diſtricte præcipiendo mandamus, quatenus omnia & ſingula prædicta diligenter & attente ſeruent, teneant, & cuſtodiant; atque ſeruari, teneri, & cuſtodiri inuiolabiliter faciant: nec aliquid in contrarium quouis modo faciant vel attentent, ſeu fieri vel attentari permittant, tranſgreſſores aut contra facientes iuxta caſus exigentiam tali pœna plectendo, quod cæteris deinceps cedat in exemplum. In quorum omnium & ſingulorum teſtimonium præſentes literas ſigilli noſtri appenſione muniri fecimus. *Dat. Pariſijs anno Domini* MCCLXVIII. *menſe martio*. Defecit ab hac S. Ludouici gloria & pietate illius nepos Philippus IV. qui ob ius eccleſiaſticum labefactatum grauiſſima cum Bonifacio diſſidia exercuit, cum potius pari voluntatum conſpiratione pro augenda re eccleſiaſtica S. Ludouici, monitis Clementis obtemperantis, exemplo conſentire debuiſſet.

S. Ludouici ſanctio de tuēdo iure eccleſiaſtico.

Electionū reſtituta libertas.

Simoniaca labes exciſa.

Immunitas eccleſiaſtici ordinis ſancita.

Anno 1270. *nu.* 22. *verſ. penultimo poſt vocem*, nunc, *adde*: Philippi illius filij literas b de patris ſanctiſſimi morte ad Gallicanum clerum, vt preces pro illius anima funderet, afferemus.

b Ext. to. 5. ſcrip. Frā. pag. 440.

Philippus Dei gratia Francorum Rex dilectis & fidelibus ſuis vniuerſis archiepiſcopis, epiſcopis, necnon abbatibus, prioribus, decanis, presbyteris, & ca-

Digitized by Google

& cæteris eccleſiarũ rectoribus, ac vniuerſis tam regularium quam ſecularium conuentibus, collegijs, & capitulis in regno Franciæ conſtitutis, ad quos præſentes literæ peruenerint, ſalutem & dilectionem.

Philippi Regis de morte patris literæ.

Cunctis flenda Chriſti fidelibus, & dolenda ſpecialiter vniuerſis & ſingulis infra regni terminos conſtitutis, nobis autem præcipue continuis ac crebris lamentanda ſuſpirijs, vniuerſitati veſtræ compellimus ſæua quædam moleſta nimis ac triſtia cum multa cordis amaritudine nuntiare. Nuper quidem, ſicut Domino placuit, qui greſſus, actus, & finem electorum ſuorum iuxta ſuæ beneplacitum voluntatis ſemper dirigit in ſalutem, ille Deo dilectus, hominibus gratioſus, piæ ac præclaræ recordationis Ludouicus Francorum Rex illuſtriſſimus perchariſſimus dominus ac genitor noſter quondam (cuius vita toti eccleſiæ fructuoſa fuiſſe dignoſcitur, cuius memoria in benedictione eſt, cuius laus in eccleſia prædicatur) poſt tam laudabilia charitatis ac pietatis opera, poſt tot laborioſos agones, quos pro fide Chriſti & eccleſiæ dilatatione fideliter ac feruenter indefeſſo animo tolerauit; poſtquam nuper in portu Tunicij viriliter & ſine detrimento ſuorum applicuit, portum ipſum famoſum occupans, & terræ introitum Africanæ, quam ſi daret Dominus propoſuerat, expulſa barbarie ac nefanda Saracenicæ gentis eliminata ſpurcitia, Chriſtiano cultui dedicare; poſt captam victorioſe Carthaginem, cum iam proceſſurus vlterius tam per aquam quam per terram feliciter ac potenter intenderet expugnare Tunitium, & infidelis regnantis in eo ac ſuorum totaliter exterminare potentiam & virtutem; inter hæc, diſponente Domino labores & agones ipſius conſummare feliciter & complere, quadam corporis infirmitate grauatus lecto decubuit: & poſt multas ægritudinis eiuſdem moleſtias, tandem Chriſtianiſſime poſtulatis, ac cum omni deuotione ſuſceptis omnibus eccleſiaſticis ſacramentis, in confeſſione noſtræ fidei, in Dei dilectione & deuotione feruenti, feria ſecunda in craſtino B. Bartholomæi Apoſtoli hora illa, qua dominus Ieſus Chriſtus Dei Filius in cruce pro mundi vita moriens exſpirauit, ad extremam horam veniens, & ſuper ſaccum, & cinerem recubans, felicem ſpiritum reddidit altiſſimo Creatori.

De præclaris illius geſtis in Africa.

Vt in cilicio & cinere pie obierit.

Nos itaque ſauciati tam diri grauitate vulneris, tam acutis orbitatis aculeis nimium eiulare compellimur, ac plangere deplorandum abſceſſum & obitum pij patris: in quo non ſolum noſtram irremediabilem plagam, & irreſtaurabilem iacturam comperimus & ſentimus; ſed & totius Chriſtianitatis inæſtimabile damnum, & lamentabile detrimentum lugent pariter vniuerſi Regem pium, Regem pacificum, patrem pauperum, miſerorum refugium, ſolatium oppreſſorum, totius religionis & innocentiæ auctorem præcipuum, zelatorem iuſtitiæ, fidei & eccleſiæ defenſorem. O quis nobis daret, locum eius tenentibus in terris, talis ac tam laudabilis progenitoris ſequi veſtigia & imitari exempla, implere conſilia, ſacra eius exequi mandata, & ſalubria documenta: de cuius vitæ meritis & actibus virtuoſis nobis eſſet non immerito gloriandum potius, quam de morte dolendum, ſi rationem admitteret vis doloris. Profecto magna gloria eſt, talem habuiſſe parentem: ſed & dolor irremediabilis, tantum & tam dulce patris amiſiſſe ſolatium, tam ſuaue colloquium, tam efficax conſilium & iuuamen. Dolor quidem hic inconſolabilis cenſeretur, niſi de ipſo certa ſpes ab omnibus vitam eius ac actus ſanctiſſimos agnoſcentibus haberetur, quod iam de regni temporalis ſolicitudine ſit translatus ad æternum regnum & gloriam ſine fine.

Eius elogia.

Vt igitur ceſſemus aliquantulum a lamentis, dolores & gemitus conuertamus in arma ſalutis, in orationum ſuffragia, & ſubſidia charitatis, impendamus defuncto gratiam, quam ad commerentem habuimus, vt exinde benedictionis fructum a retributore bonorum omnium reportemus. Sane iuxta prædicti pijſſimi patris noſtri ſupremæ voluntatis arbitrium, humiliter poſtulantis, vt poſt eius obitum mitteretur ad perſonas & loca religioſa per regnum pro ſuffragijs orationum, & gratis Deo charitatis ſubſidijs obtinendis; ecce ad diuerſa regni loca, propter hoc dilectos noſtros viros religioſos fratrem Gaufridum de Belloloco & Guillelmum Carnotenſem de ordine Prædicatorum [ſunt hi S. Ludouici geſtorum ſcriptores] & fratrem Ioannem de Montibus ordinis Minorum, familiares & charos quondam memorati domini patris noſtri, latores præſentiũ cum alijs de domo noſtra & familia deſtinamus. Quocirca veſtram vniuerſitatẽ toto cordis affectu requirimus & rogamus, quatenus memores exiſtẽtes illius ſinceræ deuotionis ac dilectionis, quã ad eccleſiam & perſonas eccleſiaſticas idem pius pater & dominus ſemper habuit & exhibuit per effectum; ac illius piæ ſolicitudinis, quam ad felicem & proſperum ſtatum regni, quaſi pupillam oculi quiete & pacifice conſeruandũ impendit, pro ipſius anima pretioſa (licet, vt a multis creditur, aliena interceſſione non egeat) ſummo Regi precum & hoſtiarum munera ac cætera charitatis ſubſidia offerre velitis; illud idem in locis omnibus vobis ſubiectis fieri facientes. Oretis etiam iugiter, & in locis prædictis faciatis orari pro nobis & pro toto exercitu Chriſtiano. *Actum in caſtris iuxta Carthaginem die veneris poſt natiuitatem B. Virginis, anno* MCCLXX. Perculit is triſtis nuntius Gallos omnes ſũmo dolore, ſed ad ea, &c.

Vt poſtularit preces Deo pro anima ſua porrigi.

Anno 1271. num. 20. §. 2. verſ. 16. poſt vocem, iumentorum, *adde:*

Decretam per hæc tempora fuiſſe inſignem legationem a Cobila ſiue Cublai Tartarorum Imperatore, vt mitterentur in Tartariam a Romano Pontifice ſacerdotes, qui euangelij lucem inuolutis gentilitiæ ſuperſtitionis tenebris populis inferrent, meminit Marcus Paulus Venerus in hiſtoria ſua; qui vbi parentis ſui Nicolai Pauli & alterius patritij Veneti in Tartaricam aulam aduentum deſcripſit, ſubijcit a: *Quadam die magnus Cham cum regni ſui principibus inito conſilio rogat Latinos, vt nomine ſuo ad Papam proficiſcentes vna cum barone quodam Gogaca nomine viro aulico et optimo, atq; apud illum agant, vt centum viros ſapiẽtes et in lege Chriſtiana doctos ad ſe dirigat, qui ſapientibus ſuis oſtendere poſſint Chriſtianorum fidem cæteris omnibus ſectis præferendam, atque vnicam ſalutis eſſe viam: quodque dij Tartarorum eſſent dæmones, qui orientalibus in ſui cultura impoſuiſſent. Nam cum is Imperator multa audiſſet de fide catholica, & interim aduerteret quam mordicus ſui ſapientes conarentur ſuam defendere fidem, in ambiguo poſitus neſciebat cui tuto animum ſuum inclinaret, quamque vt veram amplexaretur viam. Illi itaque debitam regiæ maieſtati exhibentes reuerentiam, pollicentur ſe commiſſa fideliter executuros, & literas, quas ab eo Romano Pontifici offerendas acceperint præſentaturos. Ipſe vero tabu-*

a *Marc. Paul. Venet. de regionibus oriental. l. 1. c. 4.*

Imperator Tart. legationẽ decernit ad Pontificem. Poſcit mitti in Tartariã Chriſtianos ſacerdotes. Orientales a dæmonibus deceptos conqueritur.

bulam auream ſigno regali ſculptam & inſignitam iuxta imperij ſui conſuetudinem illis tradi iubet: quam commeatus loco ſecum per totum eius imperium deferentes, vbique a prouinciarum & ciuitatum rectoribus per loca diſcriminoſa ſalui deducerentur, atque expenſas ab eiſdem reciperent; & quacumque tandem re opus in itinere haberent, illis Imperatoris nomine ſuppeditaretur. Rogabat quoque eos Imperator, vt nonnihil de oleo lampadis, quæ iuxta dominicum ſepulchrum Ieroſolymis ardebat, ſibi in reditu deferrent, credens ſibi illud non parum profuturum, ſi Chriſtus mundi eſſet ſaluator. . . . . .

Tabula aurea a Tartaro data oratoribus.

Oleum lampadis ardentis ad ſepulchrum dominicum poſtulatū.

Addit auctor, abſumptum ferme in itinere triennium ob eluuiones fluminum, ac Tartaricum oratorem nomine Gogacam morbo implicitum ſubſtitiſſe; nobiles autem Venetos Acconem perueniſſe, & Clementis IV. audito obitu Thebaldum * comitem Placentinum Apoſtolicæ ſedis internuntium de Tartarorum ad excipiendos euangelicos ſatus felici propenſione certiorem feciſſe a: monitos autem vt futuri Pontificis creationem præſtolarentur, extracta re ad biennium, repetiiſſe Ptolemaidem, atque a legato accepiſſe literas ad Imperatorem Tartarorum b, quibus expoſita fidei orthodoxæ formula de diuinis myſterijs edocebatur: ſed cum paululum digreſſi eſſent, contigiſſe, vt Thebaldus a Cardinalibus ad Pontificatum, indito Gregorij X. nomine, vocaretur; illum vero mox reuocatis Venetis paraſſe alias literas ſummo Tartarorum Imperatori offerendas, ac duos ordinis Prædicatorum viros inſignes probitate & literis, Nicolaum ſcilicet & Guillelmum Tripolitanum, qui tum Ptolemaide verſabantur, ſocios adiunxiſſe, vt euangelica veritate Tartaros colluſtrarent c: exceptos autem perhumaniter fuiſſe ab Imperatore Tartarorum, eique noui Pontificis literas & oleum e lampade dominici ſepulchri porrexiſſe, quod ab ipſo honorifice repoſitum fuerit, narrat Marcus Paulus Venetus, qui parentem in ea peregrinatione ſtipauit, orientaliumque rerum & regionum, quas peragrauit deſcriptionem tradidit hiſtoriæ; e qua nos pauca, quæ fidei Chriſtianæ commendant dignitatem, decerpemus. Inſtituta ille oratione de Taurſio florentiſſima vrbe Mediæ, quam Mahumetica ſuperſtitione fœdant incolæ, hæc habet e.

*Vicecomitem Oratorū ad Ptolemaidem acceſſus. a Eod. l. 1. c. 5. Thebaldus A.S L. fidei formulam tranſmittit ad Imp. Tartarorum. b Cap. 6. Creatus Pontifex Prædicatores mittit in Tartariam.

Marcus Paulus Venetus redeuntem in Tartariam patrem ſtipat. Scribit orientalium hiſtoriam. c Eod. l. 1. c. 18. Saracenorum ſad Chriſtianos opprimendos vafritiæ.

Eſt mons quidam in regione illa haud longe a ciuitate Taurisij, qui olim virtute diuina a loco ſuo hac occaſione dimotus eſt. Accidit ſemel, vt Saraceni euangelium Chriſti blaſphemare volentes, & veluti vanam doctrinam Chriſtianis improperantes, dicerent: Eſt ſcriptum in euangelio veſtro: Si habueritis fidem ſicut granum ſinapis, & dixeritis monti huic tranſi hinc, & tranſibit; & nihil impoſſibile erit vobis. Nunc igitur ſi fides veſtra caret errore, amouete montem hunc, & probate euangelij virtutem. Et quoniam Chriſtiani ſub perfidorum illorum dominio erant, cogebantur vel montem illum transferre, vel Mahumeticam ſubire legem; & ſi neutrum facerent, gladio ferirentur. Tunc vir quidam, in Chriſti feruens amore & fide, confortauit puſillanimes: & fuſa oratione ad Dominum cum tota fiducia dixit monti: Abi hinc. Quod, vidente multitudine, illico factum eſt. De quo miraculo multi Saracenorum conuerſi Chriſtum confiteri cœperunt.

Conuicti tranſlato ad Chriſtiani imperium monte.

Narrat idem auctor d inſigne aliud miraculum, quo in Sammarchanda Sogdianæ regionis vrbe ad ſua vſq; tempora perſtitiſſe teſtatur.

d Eod. l. 1. c. 39.

Samarchan, inquit, ciuitas magna & egregia eſt in regione illa tributaria nepotis magni Cham. In hac habitant Chriſtiani cum Saracenis, hoc eſt Mahometanis. Accidit vero his temporibus in ea diuina virtute tale miraculum. Frater magni Cham nomine Cigatai, qui regioni illi præfuit, perſuaſus a Chriſtianis baptiſmi ſuſcepit ſacramentum: de quo Chriſtiani gaudentes, fauore illius ædificauerunt baſilicam magnam in honore D. Ioannis Baptiſtæ. Porro architecti eccleſiam illam tali fabricauerunt ingenio, vt tota eius teſtudo vni niteretur marmoreæ columnæ, quæ medium eccleſiæ tenuit locum. Habebant tunc Saraceni inſignem lapidem, qui omnibus modis ad hoc quadrabat, vt baſis loco præfatam ſuſtineret columnam. Raptus igitur a Chriſtianis fundamento Columnæ locatus eſt: de quo Saraceni dolentes hiſcere non audebant, cum princeps ad hoc ipſum annuiſſet. Factum eſt autem, vt aliquanto poſt tempore princeps ille moreretur, & illi filius eius in regno ſuccederet, non autem in fide. Tunc Sarraceni ab eo obtinuerunt, vt Chriſtiani lapidem illum, quem columnæ ſuppoſuerant, reddere cogerentur: & cum illi precium ſatis dignum offerrent, recuſarunt Saraceni quidquam aliud accipere, quam lapidem: quod hac impoſtura faciebant, vt Chriſtianorum eccleſia funditus deſtrueretur. Chriſtiani itaque videntes durum eſſe contra ſtimulum calcitrare, alio confugere nequiuerunt, quam ad Deum & ad ſanctum ſuum Ioannem Baptiſtam, quem lacrymoſis oculis inuocare cœperunt. Adueniente itaque die, quando lapis ſub columna auferendus erat ne eccleſia diutius maneret, nutu diuino longe aliud accidit, quam perfidi ſperauerant Saraceni: ſiquidem columna adeo ſubleuata eſt ab ipſa baſi, vt trium palmorum ſpatium inter vtriuſque lapidis ſuperficiem interceſſerit, & columna ipſa iam teſtudinem eccleſiæ non ferret ſed vice verſa teſtudo columnam portaret; id quod in hunc vſque diem perſeuerat.

Fides amplificata Sammarchandæ.

Templū in ea nobile ſacrū B. Ioanni Baptiſtæ.

Saracenorum ad illud euertendum conſilia impia.

Inſigni eluſa miraculo.

Tradit deinde Paulus plura de funeſta ſuperſtitione gentium, quæ Tartarorum imperio parent: vt in deſertis ſpectra dæmonum illudant a hominibus, quos in perniciem trahunt: vt in prouincia Tanguth plura ſint monaſteria idolis conſecrata b, paſſim dæmonibus immolentur ſacrificia, & naſcentes pueri iis commendentur conſecrenturque: vt miſera natio aſtrologiæ iudiciariæ addicta ſit, atque in prouincia Camul adeo rationis lucem amiſerint c, vt adulteriorum promiſcuorum infamiam a dæmonibus perſuaſi gloriæ ducant: vt Tartari adumbratum numen terræ Natagai nomine ſibi fingant d, cui vxorem & liberos attribuunt, ac pranſuri ſimulachrorum ora pinguedine perungant. Vt dæmones, qui infelices eos populos deludunt, horrendas edant voces e, ſtatuſque ſui infelicitatem teſtentur: vt reperiantur monachi cultui idolorum mancipati, religioſo cultu a plebe diſtincti, qui ſimiorum inſtar diabolico inſtinctu monachorum noſtrorum ritus imitentur f, atq; alij ex his carnem macerent alij, alij ſe in voluptates effundant: quæ iis conſentiunt, quæ de Sinenſium ſuperſtitione referunt, qui hac ætate eas oras ad inferendam euangelij lucem perluſtrarunt. De miſſis porro a Nicolao IV. flagitante Cobila Cham Imperatore, nec non a Clemente V. Ioanne XXII. & alijs Pontificibus in Tartariam archiepiſcopis, epiſcopis, & ſacerdotibus, vt gentilitiæ ſuperſtitionis tenebras diſcuterent, ſuis locis dicetur. Nunc ad Sanutum regredimur, qui poſt Tartarorum in Syriam aduerſus Bendocdarem excurſiones

Dæmones illudunt ethnicis. a Eod. l. 1. c. 44. De Tartaricarum gentium infandis ritibus. b Cap. 45. c Cap. 46. d Cap. 58. e Cap. 61. f Cap. 66. Pſeudomonachi idololatræ, varieq; eorū ſectæ.

nes

neſ deſcriptas narrat Anglos, cum in Saracenos erumperent, nimio fructuum & mellis eſu periiſſe: *Die vero*, inquit, &c. *vt an.* 1271. *num.* 20. §. 2. *verſ.* 16. *deletis vocibus*, paucíſque intericctis.

Angloꝝ in Syria expeditio

Anno 1272. *n.* 9 *verſ.* 4. *poſt vocem*, acceptus, *adde*: Certatum autem fuit de rituum forma, qua excipiendus ſacris pontificalibus initiandus & in pontificatus poſſeſſionem inducendus eſſet: cumque ea ex prudentum conſilio fuiſſet deſcripta, Gregorius ad ſedandas poſterorum ambiguitates, ipſam in publica monumenta referri voluit, quam ex antiquo ceremoniali volumine a delibamus.

Diſceptatio n de ritu quo Gregorius ſacris pontificalibus eſſet initiandus. a Ceremoniale Rom. M. S. bib. Vat. ſign. n. 4737. pag. 44. &c. Deſcripta rituũ ſeruandorũ formula.

Quia omnis potentatus vita breuis, ideirco ſape contingit, quod Romani Pontifices, qui in ſubcæleſti hierarchia primatum obtinent, infra breue temporis ſpatium vitam finiunt, & carnis ergaſtulo derelicto, ad libertatem tranſeunt patriæ ſupernorum. Et cum talis ac tanta hierarchia non debeat eſſe acephala quaſi monſtrum, cenſuerunt prouide ſancti patres, vt defuncti præſidis corpore eccleſiaſtica tradito ſepultura, per viam canonicam defuncto præſidi ſubſtitueretur alius, qui tanto præſit honori & oneri. Verum quia circa modos & formas, qualiter ſe debeat habere eccleſia erga huiuſmodi ſubſtitutos, cum alij aliquando in diuerſis maioribus ordinibus eccleſiaſticis conſtituti ad onus huiuſmodi aſſumantur, frequenter extitit dubitatum: propter hoc ſanctiſſimus pater & communis dominus dominus Papa Gregorius X. qui olim in diaconatus ordine conſtitutus electus extitit ad eiuſdem pontificia apicem dignitatis, volens per ea, quæ circa ipſum acta ſunt, dubitationes huiuſmodi amputare, ad cautelam præſentium & memoriam futurorum hæc, quæ ſequuntur, in ſcriptis fecit redigi & breuis ſtyli officio exarari.

Si quidem in primis, Romana eccleſia paſtore vacante, ille qui fuerit, concorditer ab omnibus Cardinalibus, vel a duabus partibus electus in Papam, ab vniuerſali eccleſia Romanus Pontifex habeatur. Qui, ſi fuerit abſens, vel de collegio Cardinalium non fuerit, ad locum, in quo Cardinales ſunt in conſiſtorio venire debet vocatus: & eo electioni de eo facta conſenſum præſtante, prior Cardinalis exuit capa ſeu clamyde, qua vtitur, & ponit ei, ſi non habet albam Romanam, camiſiam & orarium ad modum presbyteri ſuper humeros, ſi ſit presbyter, vel ſuper læuam partem, ſi eſt diaconus & non in presbyterij ordine conſtitutus: & poſtea ponit ei mitram, & dicit: Inueſtio te de papatu Romano, vt præſis Vrbi & orbi. Et tradit ei etiam annulum, quo vti conſueuerit prædeceſſor ipſius; & ei mitram competentem ſuper caput imponit: & petens ab eo quo nomine vocari velit, ipſum eo nomine, quo ei placuerit, vocabunt. Quo facto facit eum ſedere in ſede ſua in faldiſtorio; & depoſitis communibus calceis, ſi habentur, rubea calceamenta papalia calceantur eidem. Et ſic Cardinales omnes per ordinem primo epiſcopi, ſecundo presbyteri, tertio diaconi veniunt coram eo flexis genibus, & idem electus ordinate ad pedem recipit & ad pacis oſculum; nec non & omnes alios capellanos ſuos, ac cæteros clericos & laicos venientes ad eius reuerentiam, infimos, mediocres, & maiores.

Vt electꝰ Pontifex ad locum in quo Cardinales ſint, accedere debeat. Dato conſenſu, induendus papalibus ornamentis.

Vt ſic admiſſurus Cardinales ad pedis & oris oſculum.

55 *Quibus expeditis, cruce præeunte papali, proceſſionaliter ducitur a Cardinalibus & a tota curia ad cathedralem, vel ad aliam maiorem eccleſiam loci, in quo eſt curia (ſi locus, in quo eligitur, ciuitas non exiſtit) in qua eccleſia ad altare ducitur: & ante ipſum altare proſtratus orat diutius, & dum orat, Te Deum laudamus, ab omnibus clericis ſolemniter decantatur. Quo decantato prior epiſcoporum dicit, Pater noſter, & ſuffragia conſueta, & orationem: Omnipotens ſempiterne Deus miſerere electo noſtro. Qua finita, idem electus ſurgens ab oratione dicit: Sit nomen Domini; & facit benedictionem. Qua expleta, reuerenter oſculatur altare, & vt ordinate venit ad eccleſiam, ſic redit ad cameram ſuam, & ſignando ſemper in eundo & redeundo: & poſtquam redierit ad cameram, deponit pluuiale & mitram, & aſſumit rubeum mantellum: & habere debet caligas de panno rubeo ſine pedalibus & cum ſtaphilibus, & infulam rubeam de ſcarleto, & poſtea paruos calceos de panno eodem, & calceos religioſos vſque ad medium crux de corio rubeo, & tunicas & veſtes de ſcarleto albo, & deſuper pannos albam camiſiam: & erit ſubcinctus cingulo de ſerico rubeo ſuper camiſiam; & ipſa camiſia erit ita longa, quod eleuata competenter ſuper ipſum cingulum reflectatur.*

Agendæ Deo gratiæ in templo principe.

Signo crucis plebs luſtranda a nouo Pontifice.

Veſtiũ illius forma.

55 *Idem vero electus, in quocumque ordine fuerit, ſi ſcribat aliquas literas alicui ante ſuam conſecrationem, bullori faciat literas ipſas cum parte illa bullæ, in qua ſunt capita Apoſtolorum ex vna parte: ex altera vero erit plana, cum nondum ſit conſecratus in Papam; & in ſalutatione ſcribat nomen ſuum ſic: G. electus ſeruus ſeruorum Dei dilecto. &c. ſalutem & apoſtolicam benedictionem. Et addit in fine literarum ante datam: Nec mireris, quod bulla exprimens nomen noſtrum non eſt appenſa præſentibus, quæ ante conſecrationis & benedictionis noſtræ ſolemnia tranſmittuntur, quia ij, qui fuerunt hactenus in Romanos electi Pontifices, conſueuerunt in bullandis literis ante conſecrationis ſuæ munus modum huiuſmodi obſeruare; & ponitur data in tali loco xi kal. maij ſuſcepti a nobis apoſtolatus officij anno 1. Et pœnitentiarij dicunt in data ſuarum literarum: Dat. &c. anno primo præſulatus domini Gregorij Papæ X. electi in Romanum Pontificem.*

Ante conſecrationem dimidia bulla literas obſignat.

Addenda ad earum calcem ratio.

Idem autem electus, in quocumque ordine conſtitutus, promouebitur ad maiores ordines ſecundum formam, qua alij ordinantur: hoc tamen ſaluo, quod amictu & alba indutus & cingulo ſuccinctus cum manipulo tantum ſi eſt ſubdiaconus; ſi vero eſt diaconus, cum ſtola ſuper læuam ſedebit in faldiſtorio ſuo tenens mantum ſuum, pluuiale vero indutum ſed poſt collum, & mitram in capite tempori congruam. Et dum debet ordinari, ordinator veniet coram ipſo, & orationes debitas dicet, & alia faciet, quæ in ordine, quem confert, fieri conſueuerunt. Et attende, quod dum idem electus ordinatur, diaconus Cardinalis & ſubdiaconus capellanus aſſiſtent ei in lauando manus & induendo, ſicut alias fieri conſueuit, dum Papa celebrat: & erunt induti veſtimentis ſacris debitis. Et eidem electo poſtmodum duo debent aſſiſtere diaconi Cardinales, qui ei ſeruient, vt eſt moris, & iſti etiam veſtibus ſacris congruis erunt veſtiti: alij Cardinales, cuiuſcumque ordinis, non erunt induti. Ordinator vero habebit ſuos miniſtros, qui ei in ſubdiaconatu & diaconatu & alijs miniſtrent; & hoc de ordine diaconatus. Quo electo ad ipſum ordinem ordinato, poſt ſuſceptum ordinem, & veſtimentis ordinis debitis receptis, mantum ſiue pluuiale, ſicut dictum eſt, poſt collum reſumet. Et cum veniet ad horam communicandi, ordinatus ad ipſum ordinatorem ad altare venit, & ordinator, cum reuerenter communicabit: & ſic omnibus paratis, & reuerenter miſſa expleta, ipſe electus dicet: Sit nomen Domini; & faciet benedictionem. Qua dicta, ordinator ter dicet eidem electo:

Ritus in ſacris ordinibus illi conferendis ſeruandus.

Duo Cardinales illi diaconi inſeruiunt.

Initians Pontificẽ plurimos illi annos precatur.

Digitized by Google

cto: Multos annos, flectendo ter genua coram eo, vt eſt moris, & altiori voce ſemper dicendo. Idem electus nullum ſeruitium in altari faciet ordinatori, nec epiſtolam, nec euangelium cantabit. Nec ante receptionem ordinis diaconatus dicetur illa poſtulatio: Poſtulat mater eccleſia, &c. nam illa petitio non eſt neceſſaria in Papa, quem ſcimus per omnia eſſe dignum. * Quid de illa pronuntiatione, Auxiliante Domino; nec etiam cum promouetur ad ordinem presbyterij eadem poſtulatio dicetur.

Prætermittendꝰ ritus *Poſtulat mater eccleſia.

Sed cum ad ordinem presbyteratus ordinari debebit, induetur cum ea ſolemnitate, cum qua dictum eſt, habendo ſtolam ſuper humerum & * manuale in brachio ſicut diaconus: nec tamen habebit tunicellam, nec dalmaticam, nec calciabitur ſandalibus, nec habebit pectorale; ſed ſolum amictum & albam, & fiet latania, vt conſueuit. Et deinde ordinator coram ipſo ſtans ordinat cum more conſueto in alijs, & manus cum oleo ſancto inungit, imponendo ei primo manum; & omnes presbyteri Cardinales, qui aſſiſtunt ſimiliter: & ponit ei caſulam reflexo ei primo orario, vt eſt moris ſuper vtrumque humerum. Quibus omnibus, vt in ordinatione presbyterorum continetur, peractis & caſula ei extenſa ad dorſum per ordinatorem, & parata a miniſtris, idem electus lauabit manus ſuas cum mica panis, vt moris eſt. Quo facto recipit ad pedem & oſculum omnes epiſcopos Cardinales, presbyteros, & diaconos Cardinales: ordinatorem quoque, nec non & alios prælatos, qui aſſiſtunt in ordine ſuo. Quo facto cantatur euangelium. Quo cantato, idem electus oſculatur ſibi delatum euangelium, vt eſt moris. Et poſt dictum: Dominus vobiſcum, & Oremus, per ordinatorem, idem ordinator venit coram eodem electo, & recipit de manu eius duos magnos panes, duas phialas vini, & duo tortitia, oſculando ei manum. Quo facto, redit ad altare ordinator & ordinatus, & vnus presbyter Cardinalis eidem electo ordinato ſeruit de libro in altari in miſſa, dicendo & inſtruendo ipſum. Et deinde tempore debito, poſtquam ordinator communicauerit, præfatus electus de manu ordinatoris ſuper altare communicabit, & omnia rite agentur vſque ad finem miſſæ. Qua finita ordinator dicet: Multos annos; vt dictum eſt: Sit nomen Domini præcedens; per ipſum electum, prout ſuperius eſt expreſſum. Quo facto, idem electus exuetur reuerenter, vt moris eſt, dicendo poſt debite, ſcilicet Benedicite & laudate Dominum, aut Trium puerorum. Et ordines huiuſmodi recipiet publice omnibus præſentibus, & a quocumque epiſcopo ſibi placuerit Cardinale ſeu alio: & totum hoc agetur die ſabbati. Die vero dominico ſequenti conſecrabitur, ſi ſibi placuerit: ſi vero conſecrari noluerit, ſed ex aliqua cauſa differet conſecrationem, quouſque conſecretur miſſam nec publice nec priuate cantabit.

*manipulum

De muneribus initianti offerendis.

Cum electus in Papam presbyter fuerit conſecrandus, talis ordo debet ſeruari. Primo idem electus, dum dicit primum, Quam amabilis, &c. calciatur ſandalijs & caligis. Et, lotis manibus, induetur omni ornamento ſuo, ſcilicet primo alba, cingulo cum ſubcinctorio, poſtea pectorali, deinde fauono, poſtea ſtola, deinde tunicella, & poſtea dalmatica. Subſequenter recipit chirothecas, & deinde caſulam, & mithram in capite ſine pallio & annulo paſtorali, quæ poſtea recipiet in loco ſuo: & veſtimenta erunt coloris tempori congruentis. Cardinales omnes tam epiſcopi quam presbyteri, diaconi, ſubdiaconi, & alij prælati omnes erunt in veſtibus congruis tempori, & cruce papali præeunte cum faculis ſeptem & incenſo, omnes de loco, in quo eſt veſtitus, veniunt proceſſionaliter ad altare. Nulla tamen fit examinatio primo, nec etiam illa conſueta in conſecratione aliorum epiſcoporum, quæ incipit, Antiqua. Et vadit electus ad altare & facit confeſſionem, interim choro vel ſcola canente introitum & kyrie eleiſon. Qua facta, venit ante altare, & ibi incumbit ſuper faldiſtorium paratum, & omnes alij prælati ſimiliter, & duo diaconi Cardinales, qui ad ſeruiendum ei a dextra læuaque aſſiſtunt, & capellanus ſubdiaconus dicit lataniam cantando, alijs capellanis reſpondentibus. Et dum venerit ad ſuum locum. Conſecrandus, &c. repetet bis & quilibet prælatus vna cum ordinatore electum ipſum ſignabit. Qua latania dicta, ordinator venit coram eodem electo, & dicit illud quod eſt in pontificali: Epiſcopum oportet, &c. Quo dicto, redeunt poſt altare omnes: & tunc venit vnus ex ipſis Cardinalibus, & dicit illam orationem. Adeſto. Et poſtmodum venit alius epiſcopus Cardinalis, & dicit illam orationem: Oremus dilectiſſimi; & additur in ea: Vtilitati vniuerſalis eccleſiæ, &c. Demum venit ordinator ſiue cõſecrator, & ponit apertum codicem euangelij ſuper caput electi verſus collum, & codex ſic apertus tenetur a duobus Cardinalibus diaconis, & omnes prælati ſtant in circuitu induti quilibet cum ſuo libro: & ordinator incipit & procedit, vt continetur in libro, omnibus alijs prælatis ſecum dicentibus in voce depreſſa, & ordinatore in cantu. Deus ho. &c. prout eſt in libro, eo tamen ſaluo, quod mutatur in loco ſuo illud, et idcirco, quod ſpecialiter ponitur in conſecratione Papæ. Qua finita, depoſitis chirothecis, ordinator ponat vnum capitergium ſubtile in modum ſerti ſuper caput electi pendentibus capitibus capitergij poſt collum; et ſic mittit chriſma ſuper caput eius in modum crucis, et dicit illam orationem: Vngatur, etc. et addit aliam orationem: Hoc Domine; et in loco ſuo additur illud tributis, etc. Qua finita, vngit manum electi cum chriſmate, et dicit illam orationem: Deus, etc. qua finita non datur ei baculus, nec dicitur illa oratio: Accipe baculum: ſed dat ei annulum, et dicit orationem: Accipe, etc. et addit ſanctam vniuerſalem eccleſiam; et iterum dat ei librum euangelij, et dicit: Accipe, etc. et addit vniuerſali populo tibi commiſſo, etc. Quibus omnibus expletis per conſecratorē, idem ſummus Pontifex ſedet in faldiſtorio, et lauat manus cum mica panis et aqua, et vnus epiſcopus Cardinalis venit corā ipſo, et tergit eius caput, quod fuit vnctū cum mica panis et cum cortice leuiter, et tergit cum linteamine ſiue ſubtili tobalea. Quo facto ipſe ſummus Pontifex recipit conſecratorem et omnes epiſcopos Cardinales et diaconos Cardinales ad oſculum oris.

Si Papa presbyter tantum foret, quo ritu ſacra illi pontificalia cōferenda.

Prætermittendū examen.

Quæ preces repetendæ.

De ſacro balſamo in caput fundēdo.

Cum vero quis epiſcopus in Papam eligitur, non conſecratur aliter, ſed fiunt omnia quæ continentur in iſto loco ab hoc verbo; Primo idem electus, vſque ad illud verbum. Proceſſionaliter ad altare. Vbi facta confeſſione aſcendit ſedem præparatam, et ibi coram ipſo veniunt epiſcopi Cardinales, et dicunt illas tres, quæ ſunt in ordinario ſecundum ordinem in ipſo ordine ſcriptas. Quo facto, ſedet in ſede et recipit dictos Cardinales et prælatos alios, etc. Facit ea, quæ hic continentur a verbo illo, Omnes alios prælatos ad pedem et oſculum. Quibus receptis, venit ad altare, et inibi deſuper eſt pallium paratum per priorem ſubdiaconum capellanorum, ſiue per priorem baſilicæ ſanctorum: et duo priores diaconi Cardinales tenent pallium ipſum, et tunc prior illorum duorum ſolus dat pallium ſummo Pontifici ſub his verbis: Accipe pallium, ſcilicet plenitudinem pontificalis officij ad honorem omnipotentis

Si epiſcopus Papa renunciatus ſit, quo ritu pallium accepturus ſit.

Dei, glorioſiſſimæ Mariæ virginis eius genitricis, beatorum Apoſtolorum Petri & Pauli, ac ſanctæ Romanæ eccleſiæ. Et aptato pallio ipſo ſuper eum cum tribus ſpinulis aureis, vt eſt moris, aſcendit ſummus Pontifex ad altare, & facit incenſum, & demum redit ad eminentem ſedem, & dicit: Dominus vobiſcum, *vel* Pax vobis, *ſiue* Gloria in excelſis; *vt dies requirit: & poſtea dicit orationem dominicæ alte, & aliam dicit pro ſe ſecrete.*

De componendo agmine religioſo.

Qua oratione finita, & ſecuta reſponſione, Amen; Papa reſidet in ſede, & prior diaconus Cardinalis portans ferulam in manibus cum diaconis, ſubdiaconis, ſcriniarijs, & iudicibus, omnes induti ſolemniter, deſcendit ante altare, & facit duas acies ſiue fila, vnam ex vna parte, & vnam ex reliqua, æqualiter diuidendo; & ponit primo diaconos iuxta altare, ſecundo ſubdiaconos, tertio iudices, quarto ſcriniarios in ordine. Et ipſe prior diaconus incipit laudem ſic alta voce in cantu, quaſi legendo: Exaudi Chriſte; & iudices & ſcriniarij reſpondent ſimiliter in cantu quaſi legendo: Domino noſtro Papæ *a Deo decreto ſummo Pontifici & vniuerſali Papæ vita. Item idem prior dicit ſecundo: Exaudi Chriſte; & iudices et ſcriniarij reſpondent vt prius: & ſic facit tertio. Item idem prior dicit: Saluator mundi; & iudices & ſcriniarij reſpondent: Tu illum adiuua; & ſic facit tertio. Item idem prior dicit bis: S. Maria; & illi reſpondent: Tu illum adiuua. Eodem modo dicit tantum ſemel,* S. Gabriel, S. Raphael, S. Ioannes Baptiſta, S. Petre, S. Paule, S. Andræa, S. Stephane, S. Leo, S. Gregori, S. Benedicte, S. Baſilij, S. Sabba, S. Agnes, S. Cæcilia. S. Lucia; *alijs reſpondentibus: Tu illum adiuua. Quibus finitis, prior dicit: Kyriel eleiſon, & illi reſpondent:* kyrie eleiſon; *& hoc facit tertio. Et poſtea omnes dicunt alta voce & vna vice.* kyrie eleiſon. *Et laudibus finitis legitur epiſtola Latina & ſubſequenter Græca ſuper pulpitum: ita etiam de euangelio. Ille vero epiſcopus Cardinalis, qui eum conſecrat, debet eſſe omni pontificali indumento ornatus abſque baculo paſtorali, dum eundem ſummum* Pontificem *conſecrat.*

Fauſtis acclamationibus.

Implorãda ſanctorum ope.

Diuina re peragenda.

Qua conſecratione finita, deponit omne ornamentum prædictum: & aſſumpto pluuiali cum ſuperpellicio, ſeruit eidem ſummo Pontifici in altari vt eſt moris: & ſic miſſa ordine ſuo procedit vſque ad finem; & cantabit cum ſolemnitate non ſuper altare, ſed ad ſedem. Poſt miſſam dicit idem ſummus Pontifex: Sit nomen Domini. *Conſecrator tamen non dicit: Multos annos, ſed omnibus rite peractis, ipſe ſummus Pontifex & omnes Cardinales & alij prælati & ſubdiaconi, quilibet in gradu ſuo indutus veſtimentis pretioſis albi coloris, epiſcopi pluuialibus, presbyteri caſulis, diaconi dalmaticis, ſubdiaconi tunicellis, acolyti ſuperpellicijs, & alij capellani, epiſcopi, archiepiſcopi, abbates, & patriarchæ pluuialibus, & iudices & ſcriniarij, ſimiliter præfecti & aduocati erunt induti pluuialibus, ipſe in pluuiali & mithra, & ſcola cantorum in ſuperpellicijs. Et Papa omnia pretioſa ornamenta habebit, & pallium, & mithram optimam, & chirothecas, & annulum paſtoralem: & ſic cum omnibus venit ad portam ſiue ad gradus eccleſiæ, & ibi prior diaconus Cardinalis extrahit mithram, & ponit ei coronam, quæ vocatur regnum in capite, toto populo clamante: Kyrie eleiſon.*

Corona illi imponenda.

Et ſic cum omni ornatu quilibet Cardinalis & prælatus equitat equum coopertum panno albo: ſubdiaconi vero, capellani & ſcriniarij, & alij equitant ornate veſtiti, non tamen habent equos coopertos. Papa equitat equum magnum phaleratum & coopertũ tantum ex parte poſteriori de ſcarleto, in parte vero anteriori non cooperitur. Sic omnibus equos aſcendentibus, prior diaconorum cum ferula ordinat proceſſionem hoc modo. Primo procedit equus domini Papæ phaleratus, ſecundo vadit ſubdiaconus cum cruce, tertio XII. *banderarij cum* XII. *vexillis rubeis, & duo alij cum duobus cherub. . . . . .* IV. *duo præfecti nauales induti pluuialibus,* V. *ſcriniarij,* VI. *aduocati,* VII. *iudices,* VIII. *cantores,* IX. *diaconi & ſubdiaconi, qui legerant epiſtolam & euangelium in Græco,* X. *abbates forenſes,* XI. *epiſcopi,* XII. *archiepiſcopi,* XIII. *abbates Vrbis,* XIV. *patriarchæ & epiſcopi, Cardinales,* XV. *presbyteri Cardinales,* XVI. *diaconi Cardinales,* XVII. *dominus Papa & ſubdiaconus cum tobalia, & ſeruiens qui portat vmbraculum: & ſic venit vſque ad palatium ſuum ſiue ad eccleſiam iuxta palatium ſuum. Vbi cum deſcendit de equo, deponit regnum de capite, & recipit mithram, & presbyter Cardinalis facit ibi laudes cum tabellionibus & iudicibus. Quibus factis, deponit pallium & caſulam tantum ac chirothecas; & reſumit pluuiale. Poſtmodum: venit ad aliquem locum præparatum decenter, & ibi dat cuilibet Cardinali & prælato presbyterium. Et ſic ipſe Papa ſedet in ſede, & quilibet Cardinalis & prælatus vadit coram eo, & flexis genibus extrahit ſibimet Cardinalis ſiue prælatus mithram, & tenet apertam ante Papam: & ipſe ponit illam pecuniam, quam dat ei in vno cypho argenteo camerarius, & quam dicit liber cameræ, qui vocatur policitus: & ille qui recipit pecuniam in mithra oſculatur genu domini Papæ. Et idem camerarius habet ante ſe magnam menſam coopertam tobalea, vbi ſunt huiuſmodi monetæ & aſſiſtunt ipſi camerario clerici cameræ & duo mercatores: ipſe vero camerarius & clerici tantum ſunt in ſuperpellicijs.*

Triũphali pompa ducenda.

Conferẽdis muneribus.

Quo presbyterio dato, idem dominus ducitur a duobus Cardinalibus diaconis ad menſam ſolemniter paratam, & ibi ſedet, epiſcopo Cardinale ſibi dante aquam, & duobus diaconis tobaleam tenentibus: & eo loco vadunt omnes ſedere, & ſedet in vna menſa eminenti ſolus Papa cum diuerſis & magnis vaſis aureis & argenteis. In alia menſa ſedent epiſcopi, in alia presbyteri, poſt eos in alia parte ad ſiniſtram diaconi Cardinales, & poſtmodum menſa omnium prælatorum et aliorum nobilium. Et attende, quod Papa ſtabit, dum comedet, indutus et calciatus, vt dictum eſt, et cum mithra. Cardinales vero omnes habebunt ſuperpellicia cum camiſijs et mantellis et mithra alba ſimplici in capite, et ſic comedent, et omnes prælati ſimiliter cum mithra. Coram Papa ſeruient laici maiores natu et nobiliores, qui ſunt præſentes. Qua comeſtione finita, Papa lauabit manus vt prius, et quilibet Cardinalis ſimiliter ſedendo lauabit, ſeruiente fundente aquam Cardinali lauanti. Cardinales, qui aſſiſtunt, teneant tobaleam vnus ex vna parte lauantis, alter ex altera, et ſic ſibi ad inuicem mutuo ſeruiant. Quibus omnibus lotis, et redditis gratijs, Papa reducitur a duobus Cardinalibus ad cameram, et capellani diſcalceant et exuunt eum, et poſtea Papa quieſcit. Cardinales vero et alij prælati redeunt ad hoſpitia ſua cum mithris equites et parati, ſicut ſteterunt in comeſtione. Et attende, quod dum venit coronatus, debet in quatuor locis facere miſſilia, id eſt pecuniam diuerſam mixtam proijcere ſuper homines.

Celebrando conuiuio.

Si vero Papa fuerit Romæ, *apud S. Petrum ordinatur et conſecratur: & dum debet conſecrari, induitur ad capellam S. Gregorij, et venit* pro-

De pompa a palatio S. Petri ad Lateranum agitanda.

proceſſionaliter vſque ad altare; et fiunt cætera vt ſupradictum eſt. Quibus factis, coronatur ad gradus, et redit Lateranenſem per viam Papæ: et poſtquam equitauerit, fit ibi in eodem loco iactus pecuniæ per ſeneſcallum vel alium ter, et poſt Papam proijcit.*

* Lateranum

Spargendis pecunijs ad plebem.

Item cum peruenerit ad turrim Stephani Petri, quæ eſt Farionis, et hodie dicitur turris de campo, vnus de familia Papæ facit ibi vnum alium iactũ, ſtando in aliquo eminenti loco: et ibi dominus ſtat, et veniunt illuc Iudæi cum lege, facientes ei laudem, et offerunt legem ſibi vt adoret. Similiter dum peruenit ad palacium Cincij, vnus de familia Papæ de dicto palatio facit vnum iactum ſimiliter cum peruenerit ad S. Marcum. Similiter cum peruenerit ad S. Adrianum, facit alium iactum, ſtando in feneſtra palatij S. Martinæ: et ſic venit ad plateam Lateranenſem, & ducitur ad porticum, qua vadit ad eccleſiam S. Ioannis Lateranenſis: et ibi ante porticum ſtat prior Lateranenſis et canonici cum eorum comitiua induti ſolemniter et cum cruce proceſſionali Papam, cum deſcendit, recipiunt: et poſtquam Papa deſcenderit, faciunt eum ibi ſedere in quadam ſede marmorea, quæ vocatur ſtercoraria: & veniunt omnes Cardinales, et honorifice eleuant eum, vt vere dicere poſſint: Suſcitat de puluere egenum, et de ſtercore erigit pauperem: vt ſedeat cum principibus, et ſolium gloriæ teneat. Et idem dominus Papa, ſtando iuxta ipſam ſedem, accipit tres pugillatas denariorum de gremio camerarij, et proijcit inter populum dicens: Aurum et argentum non eſt mihi, quod autem habeo hoc tibi do. Et poſtea, priore et canonicis præeuntibus cantando, ducitur per ipſam porticum ad eccleſiam baſilicæ Lateranenſis, vbi orat et dicit: Sit nomen Domini; et deponit regnum, et aſſumit mithram, et ſedet in magna ſede poſt altare, vbi recipit prædictos priorem et canonicos Lateranenſes ad pedem et ad oſculum. Quo facto ducitur ad palatium: et vbi venerit ad portam palatij, vnde intratur palatium per eccleſiam, ponitur ibi faldiſtorium, et ibi Papa ſedente, prior presbyterorum Cardinalium, ordinatis iudicibus et ſcriniarijs in filo, facit ibi laudem ſicut diaconus Cardinalis fecerat in miſſa ante epiſtolam poſt orationem. Poſtea ducitur ab ipſis Cardinalibus per palatium vſque ad portam eccleſiæ S. Silueſtri, vbi ſunt duæ ſedes porphyreæ: et primo ſedet in illa quæ eſt ad dextram, vbi prior baſilicæ S. Laurentij dat ei ferulam, quæ eſt ſignum correctionis et regiminis, et claues ipſius baſilicæ, et ſacri Lateranenſis palatij, in quibus deſignatur poteſtas claudendi et aperiendi, ligandi atque ſoluendi: et cum ipſa ferula et alijs clauibus accedit ad aliam ſedem ſimilem, quæ eſt ad ſiniſtram: et tunc reſtituit eidem priori ferulam et claues, et incipit ſedere in illa ſecunda ſede. Et poſtquam aliquantulum ſederit, idem prior cingit eidem domino Papæ zonam de ſerico rubro, in qua debet pendere burſa purpurea, in qua ſunt duodecim lapides pretioſi cum ſigillis et muſcus: et dum in ipſa ſede ſedet, recipit officiales palatij ad pedem et ad oſculum, et ſedens ibi recipit de manu camerarij denarios argenteos, et proijcit eos ſuper populum; et hoc facit ter, dicendo ſingulis vicibus Diſperſit dedit pauperibus, iuſtitia eius manet in ſeculum ſeculi: et in duabus ſedibus debet Papa taliter ſe habere, vt videatur potius iacere quam ſedere: et nulla iſtarum ſedium, nec etiam ſterioraria erit cooperta vel parata, ſed nuda. Deinde ducitur ad ſancta ſanctorum, vbi intrat, et ante altare ſuam orationem facit: et poſtea reducitur ad capellam S. Silueſtri, in quã intrat et ſedet in loco præparato, et facit presbyterium, de quo ſupradictum eſt. Poſtea redit ad cameram, in qua deponit caſulam et pallium, et aſſumit mantum, et vadit comedere vt ſupradictum eſt: primo tamen recipit iuramentum ſecundum formam. Ego talis, etc. a ſenatore.

De ſede humili dicta ſtercoraria ob decantionem verborum pſalmi: De ſtercore erigit pauperem.

Alij ritus.

Exigit nouus Pontifex fidei ſacramentum a ſenatore Vrbis.

Si vero dominus Papa conſecratur vel eligitur extra Vrbem, cum venerit ad Romam ad capellam S. Mariæ Magdalenæ ad radicem montis Marij deſcendit, et intrat cum Cardinalibus ipſam capellam, et ibi recipit pluuiale et mithram, et poſtea equitat et procedit: et Iudæi ſibi occurrunt cum lege et laudibus. Et omnes eccleſiæ Vrbis ei obuiant honorifice cum proceſſione: et veniunt omnes clerici induti cum crucibus et vexillis et thuribulo cum capſa: et idẽ dominus Papa de thure cũ cochleari in thurribulo ponit, et illi Papam cum eo incenſant: et faciunt ita omnes eccleſiæ. Et ſic ducitur per porticum vſq; ad gradus S. Petri, vbi eſt proceſſio parata et archipresbyter et canonici S. Petri, a quibus recipitur reuerenter: et cantantibus ipſis canonicis, introducitur in eccleſiam, priore canonicorũ tenente ipſum Papam ex vna parte, et priore Cardinali ex altera, et ſic introducitur in eccleſiam tenentibus eum: ſed prior dimittit eum ante portam eccleſiæ ipſius baſilicæ, et alius Cardinalis aſſumit eum ex illa parte; et in medio eccleſiæ veniunt et cantant coram ipſo presbyteri Cardinales: Protector noſter aſpice Deus, et reſpice in faciem Chriſti tui. Quo dicto ducitur ad altare, et ibi orat, et dum orat cantant canonici: Te Deum laudamus. Quo cantato, ſurgit dominus Papa ab oratione, et dicit: Sit nomen Domini benedictum; & poſtea oſculatur altare B. Petri, offerendo ſuper altari pretioſum pannum aureum. Et nota, quod ſemper Papa offert pannum ſericum ſuper altare cuiuſcumque eccleſiæ, cum primo eius altare aſcendit. Demum ad magnam et eminentem ſedem poſt altare B. Petri ducitur, et in ea a priore diacono Cardinale inthronizatur et ponitur, et ibi ſedens recipit ad pedem et ad oſculum oris omnes Cardinales ordinate, et omnes canonicos S. Petri. Quo facto ducitur ad cameram ſuam, et ibi quieſcit. Cum vero venerit Lateranum, recipitur prima vice vt ſupradictum eſt de ſedibus et omnibus præterquam de laudibus, et offert ad altare vt dictũ eſt. Hactenus ceremoniale pontificium. Quibus perfectis ſacris ritibus, qui circa ipſum peragendi erant, Gregorius tertia die.

Si extra Romam ſacratus Pontifex, quo ritu excipiendus.

Deducendus in templum.

Anno 1275. *poſt finem numeri. 53. adde:*

54 Paruiſſe Carolum pontificijs imperijs videtur, cum Brenenſem comitem Cyprum bello adortum non reperiamus. Inſignes vero Caroli ad Gregorium literas plenas officiorum & obſeruantiæ notis ad huius anni calcem afferemus, quibus ad pendendum annuum vectigal paratum ſe exhibet, ac locũ quo illud numeraturus ſit deſignari, deque Gregorij in Italiam reditu fieri certior efflagitat.

a *Nicol. Card. Arag M. S. arch. Vatic. ſign. lit. C. n. 196. pag* 81.

Sanctiſſimo in Chriſto patri et domino ſuo Gregorio, diuina prouidentia ſacroſanctæ Romanæ et vniuerſalis eccleſiæ ſummo Pontifici, Carolus Dei gratia Rex Siciliæ, ducatus Apuliæ, et principatus Capuæ, almæ vrbis ſenator, Andegauiæ, Prouinciæ et Folcalquerij comes, Romani imperij per ſanctam Romanam eccleſiam in Tuſcia vicarius generalis, deuota pedum oſcula beatorum.

Caroli I. tituli.

Diu eſt, clementiſſime pater, quod perquiſiui & indagaui ſolicite de tempore, quo vos, de vltramarinis partibus recedentes, iter arriperetis ad partes Italiæ feliciter redeundi, certificari deſiderans, ſi apud aliquam ciuitatem in huiuſmodi reditu moram aliquam diſponeretis contrahere, vt certius atque ſecurius clementiæ veſtræ

De cenſu præſtando ab eo Pontifici.

octo millia vnciatum auti cenſum annuum, in quo eccleſiæ Romanæ tatione regni Siciliæ teneor, poſſem cum deuotione & obedieutia debitis deſtinare. Miſi etiam iam diu Iacobum de Gancelmo dilectum militem familiarem & fidelem ad veſtram præſentiam, expreſſe iniungens eidem, vt me ſuper præmiſſis, nec non vt ſi per mare vel per terram effectis ad eaſdem partes Italiæ redituri, quam eitius poſſet, certificare curaret. Et licet idem Iacobua, conſiderato tempore, quo a me receſſit, potuerit (vt mihi videtor) me ſuper his certum efficere; nondum per eundem Iacobum vel per aliquem ſcire potui de præmiſſis veritatem. Quapropter ſtatim veſtræ ſanctitati humiliter ſupplico, quatenus benigne attendentes (ſi placet) meam ſuper huiuſmodi negutio puritatem, mibi mandare dignemini, apud quem locum vultia, quod vobis eundem ceuſum tranſmittam, habentes meam deuotionem, obedientiam meam ſuper eo, quod cenſum ipſum in ſtatuto termino ſecundum pacta & conuentiones inter eandem eccleſiam & me habita non tanſmitto, ex conſueta benignitate ſedis Apoſtolicæ excuſatam, mihique apoſtolicas literas ad huinſmodi excuſationes meas neceſſarias concedentes; ita quod propter hæc pactorum & conuentionum ipſorum tranſgreſſor non reputer, ac exinde pœnam aliquam non incurram: Ego enim cenſum ipſum, quem vobis ante prædictum terminum tranſmiſiſſem, ſi certus fuiſſem de loco, apud quem potuiſſem illum miſiſſe, iam in certo loco feci deponi; vobis iuxta veſtræ voluntatis beneplacitum cum filialis deuotionis promptitudine celeriter tranſmittendum. *Dat. Neapoli anno* Domini MCCLXXV. *die XI. iulij*, III. *indictionis, regni mei anno X.*

De roconſtituta die non penſitato venia poſtulata.

Anno 1276. *num.* 45. *verſ.* 18. *poſt vocem*; alij, *adde:* quæ illuſtrantur eiuſdem Pontificis literis a ad orientalis eccleſiæ præſules quibua ipſos ad cœptam cum Romana eccleſia coniunctionem perficiendam adhortatur.

a Extant in rotul. pergam, ex arch. Anim. in Vat. deleeus ſign. p. 5.

Ioannes epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei venerabilibus fratribus patriarchæ, archiepiſcopis, et epiſcopis, ac dilectis filijs abbatibus cæteriſque prælatis Græcorum ſalutem et apoſtolicam benedictionem.

Ioannis literæ ad clerum Græcorũ.

Grandis affectus, quem circa tractatæ iamdudum inter Latinos & Græcos vnionis negotium Dei beneficio laudabiliter hucvſque promotum in minori dudum conſtituri officio tanquam filius gerebamus, in paternum creuiſſe dignoſcitur, nobis diſpoſitione diuina (licet immeritis) ad apicem apoſtulicæ dignitatis aſſumptis; Creuit quoque cum ouere præconcepta de præfati negotij felici promotione incunditas, cum nos iam non tam contingat vt filium, non ſolum vt cooperatorem reſpiciat, ſed ſpecialis in nobis ſtudium promotionis exquirat. Et ideo ad illius proſecutionem, vtique inſidentis admodum cordi noſtro, intentum ſtudium dirigentes; & attendentes etiam diligenter conſummationem ipſius vnionis in vobis, gratam Deo, fidei orthudoxæ perutilem, mundo neceſſariam, & animabus etiam fructuoſam; illud ab ipſis pene promotionis noſtræ primordijs quaſi præcipuum præelegimus proſequendum, diligentem curam & curioſam diligentiam adhibentes, vt eius circumſtantijs plenius indagatis, ad votiuam conſummationem eandem efficacius procedatur. Porro piæ ſolicitudinis & deuotionis affectum, quem nos ad ipſius vnionis promouendum negotium impendiſſe miſſæ hactenus felicis recordationis Gregorio Papæ prædeceſſori noſtro veſtræ literæ teſtabantur, ſedula meditatione penſantes; ac firmiter ſperantes in Domino, quod veſtris mentibus veræ lucis radijs illuſtrans, affectua huiuſmodi de bono in melius augeatur, & per euidentiam efficacioris operis clarius eluceſcat; plenis quoque deſiderijs affectantes, vt antiqui diſcrimen ſchiſmatis, quod malorum incentoris aſtutia nefanda ſuggeſtum ſit, nouæ vnionis antidoto retminetur, ad chariſſimum in Chriſto filium noſtrum Michaelem Palæologum Imperatorem Græcorum illuſtrem, & vos venerabilea fratres noſtros Iacobum Ferentinatem, Gaufridum Taurinenſem epiſcopos, & dilectos filios fratres Raiuonum priorem conuentus Viterbienſis ac Salum lectorem Lucanum ordinis Prædicatorum, viros vtique meritorum claritate conſpicuos, probatæ fidei, virtutis eximiæ, ac nobis & fratribus noſtris merito ſuæ probitatis acceptos, noſtros nuntios latores præſentium deſtinamus, deſiderantes inter cætera, vt ad communis vtilitatis augmentum non ſolum quę acta ſunt per eũdem plenius robur accipiant; ſed & in vobis, & per ipsũ ac vos in alijs quoad profeſſionem fidei & recognitionem primatus eccleſiæ Romanæ ipſa vnio deſiderata perfectione lætetur.

De miſſis internuntijs apoſtolicis.

Quocirca vniuerſitatem veſtram rogamus & hortamur attente, ac obſecramus in domino Ieſu Chriſto, quatenus recogitantes ſolicite, quod ad hoc Dominus prælatus in eccleſia ſua præfici voluit, vt exerceant in ea quę ſoliciti ſunt paſtoris; ad hoc in vineam ſuam illos operarios introduxit, vt ſuæ culturæ ſtudio vberior illa inſtituatur in fructu; ad hoc illos in ſpecula ſtatuit, vt alijs lumen veritatis oſtendant, ea quæ vobis præfati nuntij, quos ad hoc prouidimus deſtinãdos, ſuper eiſdem profeſſione fidei & recognitione primatus eccleſiæ Romanæ, alijſque contingentibus præmiſſa ſuaſerint, & vos ipſi cum omni promptitudine adimplere, & opportune inſerere ac fouere in alijs cum omni ſolicitudine ſtudeatis, vt illis glorioſius dilatatis propagatiſque diffuſius, ab eo, qui bonorum eſt omnium retributor, affluentis retributionis præmium cum laudis humanæ præconijs & pleniori ſedis Apoſtolicæ gratia reportetis. *Dat. Viterbij* XII. *kal. decembris, pontificatus noſtri anno* I.

Adhortatio ad Græcos, vt fidei orthodoxæ formulam nuncupẽt

Anno 1285. *num.* 27. *verſ.* 17. *poſt vocem*, reliquit *adde:* de quo inſigne hoc elogium vetuſti Francorum annales a de S. Ludouico locuti referunt, dignumque tanto parente ipſum extitiſſe oſtendunt: *Chriſtus bonæ memoriæ Ludouico Regi domum ſtabiliuit, dum Philippum eius filium in throno regali proueh eſt dignatus. Denique dictum eſt* Dauid *a Domino: Si cuſtodierint filij tui teſtamentum meum & teſtimonia mea hæc, quæ docebo eos, & filij eorum vſque in ſeculum ſedebunt ſuper ſedem tuam; ſuper ſedem paternam Philippus Rex, vt dictum eſt, collocatus patris ſui non immemor præceptorum, quibus illum in extremis laborans imbuerat, ambulauit cum Domino, ſapientum tractatibus corde vltroneo adhærendo: & maxime tunc vſus eſt conſilio & diſciplina reuerendi patris Matthæi abbatis S. Dionyſij in Francia, viri religioſi & ſapientiæ floribus adornati, cui ſuper omnes aſſeſſores palatij regij cauſas & vniuerſa negotia regni ſui, ſicut & pater ſuus fecerat Ludouicus Rex, expediendo tradidit. Illo etiam tempore, quo poſt mortem Iſabellæ Reginæ ſine vxore fuit, cilicio, vt aiunt,*

a Tom. 5. hiſt. Fran. pag. 527.

Philippi elogium.

vſus

Digitized by Google

Viduus carnem domabat ieiunio.

vſus eſt, loricam deſuper indutus: domabat enim corpus ſuum ieiunijs, & mirabili ciborum abſtinentia ſe reſtringebat, ne vitijs humanæ fragilitatis fœdaretur. Ex illa vero tempore ita frugalitatem ſeruauit vſque ad mortem, quod potius monachus, quam Rex vel miles propter abſtinentiam poſſet dici. Erat inſuper omnibus blando eloquio affabilis, humilitatis gratia præditus, & inter ſuos barones & milites mirabili manſuetudine reſidebat dominus abſque vllo faſtu ſuperbiæ: his et alijs multis pollens virtutibus toto tempore vitæ ſuæ pacem in regno ſuo meruit obtinere. Verſurus erat arma in Saracenos Aſiaticos, niſi Aragonij fraus illum ab eo conſilio diſtraxiſſet.

anno 1286. poſt num. 35. adde:

Bellum ciuile inter Tartaros.

In Aſia bellum ciuile exarſit inter Tartaros, quo earum partium fideles impliciti fuere, coniurante aduerſus Cobilam Imperatorem Naiam principe Chriſtiano, & ſignum viuificæ crucis in eum præferente: ſed cum illius mores a Chriſtiana ſanctitate diſſonarent, & iniuſtam ambitionem religionis ſpecie tegeret, diuino deſtitutus præſidio in hoſtis cecidit poteſtatem; quæ accurate deſcribit ſubiectis verbis Marcus Paulus Venetus a: *Anno Domini* MCCLXXXVI. *patruus eius Naiam nomine, cum triginta eſſet annorum, & multis populis atque regionibus eſſet præfectus, iuuenili ſtatus vanitate motus eſt contra dominum ſuum Cublai. maximum contra eum ducens exercitum: & vt felicius pugnaret, aſciuit in auxilium alium quemdam Regem Caydu nomine, qui nepos erat Cublai Imperatoris, ſed odio habebat eum.* Paucis interiectis, vt Cobila, patefacta coniuratione, antequam Naiam ſuas copias cum Caydano poſſet coniungere, contracta raptim copijs illum occuparit, addit auctor b: *Erat*, inquit, *quidem Naiam profeſſione & nomine Chriſtianus, ſed non operum fidei ſectator: ſignauerat que principale vexillum ſuum crucis ſigno, habens ſecum non paucos Chriſtianos. Commiſſum eſt itaque prælium ab initio diei vſque ad meridiem, & ceciderunt multi ex vtroque exercitu, donec tandem Cublai ſuperior euaderet, & hoſtem in fugam verteret. Mox autem vt populus fugere cœpit Naiam captus eſt, & ingens multitudo in fuga ipſa occiſa.* Rex c itaque *Cublai, captum habens hoſtem ſuum, iuſſit vt confeſtim occideretur, qui auſus fuerat contra dominum ſuum arma mouere, & rebellionem excitare: ſed quoniam erat de proſapia ſua, noluit vt ſanguis regius de ſtirpe ſua funderetur, ne terra regum biberet ſanguinem, aut ſol vel aer viderent mala morte quemquam de regali progenie natum interire. Iuſſit igitur vt tapeti inuolutus, atque ligatus tandiu hinc inde duceretur, agitaretur, traheretur & impelleretur, donec contracto anhelitu ſuffocaretur. Hoc autem mortuo, optimates ſui & cunctus populus, qui euadere potuerunt, inter quos multi fuerunt Chriſtiani, ſponte ſe ſubmiſerunt dominio & obedientiæ Cublai Imperatoris: & tunc quidem quatuor prouinciæ acceſſerunt ditioni eius, quarum nomina ſunt, Funotia, Cauli, Barſcol, & Seinchintingui.*

a Marc. Paul. Venet. l. 2. c. 2.

b Cap. 4. Naiam Chriſtianus perfide in Imp. coniurat.

In acie capitur a Cobila.

c Cap. 5.

Quo mortis genere ſublatus.

d Cap. 6. Saraceni & Iudæi inſidias Chriſtianis conflant.

Porro d Iudæi & Saraceni, qui in exercitu Cublai fuerunt, cœperunt Chriſtianis, qui cum Naiam venerant, exprobrare & dicere, quod Chriſtus, cuius ſignum Naiam in vexilla habuerat, non potuerit ſuis auxilia eſſe: haſque contumelias quotidie Chriſtianis obiecerunt, Chriſti potentiam vt inanem irridentes. Chriſtiani vero, qui ad Regis Cublai obedientiam venerant, indignum rati, vt talia ferrent conuitia, quæ gloriam Chriſti minuerent, conqueſti ſunt Imperatori, quales illis inferrentur iniuriæ. At ille, conuocans Iudæos, Saracenos, & Chriſtianos, ad Chriſtianos conuerſus ait: Deus veſter & crux eius noluit quidem Naiam præſidium vllum ferre; verum vos propterea nolite erubeſcere, quoniam Deus bonus & iuſtus iniuſtitiæ & iniquitatis patrocinari minime debuit. Naiam domini ſui proditor extitit, atque contra omnem æquitatem rebellionem excitauit. Et quidem Dei veſtri auxilium in ſua malitia implorauit; ſed ille vt Deus bonus et rectus noluit fauere illius criminibus. Vnde mandans Iudæis et Saracenis cæteriſque Chriſtiani nominis blaſphematoribus interdicebat, ne vllus eorum Chriſtianorum Deum aut crucem eius amplius blaſphemare præſumeret. Sic illis ſilentium impoſitum eſt. Cublai vero, tumultu ſedato, cum victoria et gaudio ad ciuitatem ſuam Cambalu eſt reuerſus.

Sapiens Cobi æ reſponſio.

Quod vero ad Caydo Naiæ fœderatum attinet; ſuas ille lites cum Imperatore Tartaro compoſuit, eundemqoe a Nicolao IV ad Chriſti ſacra amplectenda ſolicitatum dicetur inferius a. Senſiſſe porro optime Cobilam Imperatorem de Chriſtiana religione, ex ſuperioribos conſtat; tum ex eo, quod antea legationem ad Romanum Pontificem pro expetendis præconibus euangelicis decreuiſſe vidimus: adeoque eius in religionem Chriſtianam ſtudium in oriente peruulgatum fuit, vt ipſius nepos Abagha Rex Perſidis Ioanni XXI. Pontifici ſignificarit b, Cobilam Imperatorem Chiſtiana ſacra ſuſcepiſſe, Nicolaum III. Cobilæ ea de re gratulatum c; nec non eundem Cobilam a Nicolao IV. ſacerdotes Chriſtianos, qui ipſum ac Tartaros euangelica luce colluſtrarent, expetijſſe viſuri ſumus. Quod magis ad Chriſti gloriam cedit, cum a ſuis gentilitia caligine inuolutis inſtar numinis Cobila coleretur, vt Paulus Venetus pluribus annis in eius aula verſatus deſcribit d, dum agit de ſuperſtitione Tartarorum.

a An. Chr. 1289. n. 63.

b An. Chr. 1278. n. 21.

c Ibid.

d Paul. Venet. l. 2. c. 15.

De ſuperſtitione Tartarorũ

In die, inquit, *Kalendarum februarij, qui initium eſt anni Tartarici, magnus Cham & omnes Tartari vbicumque ſunt, maximum & ſolemne celebrant feſtum, omneſque vnanimiter tam viri quam mulieres ſtudent albis indui veſtibus, vocantes diem illum feſtiuitatem alborum: nam credunt veſtem albam bonum habere fatum; ideo, vt toto anno fortuna ſibi ſit propitia, in anni initio albis induuntur. Porro ciuitatum rectores & prouinciarum præfecti memores officij ſui mittunt Imperatori hoc die munera aurea & argentea, uniones & gemmas, pannos pretioſiſſimos & equas candidi coloris; vnde nonnunquam fieri ſolet, vt Regi in hoc feſto offerantur centum millia alborum equorum.* Et infra: *Illuceſcente die alborum, omnes Reges, duces, barones milites, medici, aſtrologi, præfecti prouinciarum atque exercituum, & alij Imperatoris officiales ad aulam Regis conueniunt & quibus locus in ea contingere nequit ob hominum multitudinem, hi collaterales ingrediuntur aulas. Cunctis itaque in ſuo ordine & gradu ſedentibus iuxta cuiuslibet officij dignitatem, ſurgit vnus in media, & alta voce clamat: Inclinate, & adorate. Hac voce facta, conſurgunt omnes celeriter & genuflectunt, fronteque ad terram demiſſa quaſi deum adorant: & id quatuor faciunt vicibus. Adoratione completa, vadunt omnes ſuo ordine ad altare, quod in aula poſitum conſiſtit ſuper vnam tabulam depictam rubeo colore, in qua ſcriptum eſt nomen magni Cham: arreptoque thuribulo pulcherrimo, & redolentibus ſpeciebus illi impoſitis, ad honorem magni Cham cum multa reue-*

Vt Imperatorem colant inſtar numinis.

ventia tabulam ipſam & altare ſuffumigant, & ad ſua redeunt loca. Thurificatione iſta nefaria completa, quilibet in conſpectu Imperatoris offert munera illa, de quibus ſupra diximus. Hactenus de rebus Tartarorum.

Anno 1288. num. 17. verſ. 29. poſt vocem reſcidit, *adde*:

a Extat in M. S. arch. Vat. ſign. n. 539

§. 1. Reperimus hac de re grauiſſimum diploma a, in quo Nicolaus Papa extortarum a Carolo pactionum iniquitatem manifeſtam arguit: oſtenditque iuſte a ſede Apoſtolica eas reſcindi, cum ad ipſum de criminibus Chriſtianorum cognoſcendi ius ſpectet; tum ipſi Petrus & Alfonſus principes Aragonij in ancipiti vitæ diſcrimine, in quo mortis cogitatio inanibus hominum erroribus velum detrahere ſolet, profeſſi ſint Carolum ab ipſis inique tentum in carcere, eundemque liberari iuſſerint.

Nicolaus epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei *ad perpetuam rei memoriam.*

Nicolai decretum de reſcindendis iniquis pactionibus extortis a Carolo.

28 *Diſſolue colligationes impietatis, ſolue faſciculos deprimentes, dimitte eos, qui confracti ſunt, liberos & omne onus diſrumpe.* His ſcripturæ ſacræ præceptis inducimur, obligationes impietatis impie vel inique contractas ad opprimendos inſontes diſſoluere, harum congeriem adiectione durioris oppreſſionis adauctam propenſiore ſtudio velut faſciculos ſoluere, deprimẽtes huiuſmodi preſſos & quaſi confractos anguſtijs ab ipſarum liberare nexibus: ſicque in his totaliter omne onus iuſte diſrumpere, quod principalis obligationis, vt ad id acceſſoriæ vis nulla remaneat, ac obligatos ipſos per oneroſæ captionis diſpendium inanis aſperitas contra iuſtitiam non affligat. Sane conuentiones & obligationes initæ inter chariſſimum in Chriſto filium noſtrum Carolum Regem Siciliæ & Alfonſum natum quondam Petri Aragonum, inferius deſcribendæ, quanta impietate redundent, iniquitate reſultent, quantumque pondus importent, variæ ipſarum circumſtantiæ lucidant, & rationes apertæ euidentius manifeſtant: quæ conſideratæ conſultius & prouiſæ prudentius, attenta eiuſdem Regis, tunc principis, captionis iniuria & iniuſtitia tentionis, illas viribus inualidas detegunt, omnique vacuandas effectu & firmitate declarant.

Deſcribitur quam iniquo petitus bello Carol⁹ a Petro Aragonio

Siquidem in vulgarem fere orbis notitiam deueniſſe iam credimus, qualiter præfatus Petrus Aragonum fallacis iniquitatis filius, & proteruæ præſumptionis alumnus, militum & peditum caterua ſtipatus inſulam Siciliæ, quam claræ memoriæ Carolus Siciliæ Rex a Romana eccleſia tenebat in feudum, incurſibus violentis inuadens & occupans, ac ſubtrahendo illam Regi præfato, ſibi falſum titulum regiæ dignitatis aſſumens, ſe Regem intitulauit Siciliæ, ac gerere pro Siciliæ Rege præſumpſit, grandem in eam ſeditionem excitans, grauiter populum concitans, eundemque Regem ipſius omnino poſſeſſione priuatum diuerſis laboribus ſumptibuſque fatigans; & cum ex erroris fomite, cui nullus eſt terminus, feruor accenſæ cupiditatis excreſceret, & in immenſum exiens naturalem modum capacitas tranſiliret, iniquus ille ad terras alias citra pharum, in eiuſdem Regis fidelitate manẽtes, per excogitatæ falſitatis aſtutiam manus occupationis extendit, ipſaſque inſultibus varijs & diuerſis inuaſit. Demum prædicto nunc Rege Siciliæ Regis præfati filio morante Neapoli, qui in abſentia prædicti genitoris ſui, in partibus vltramontanis agentis, generalis eius in Siciliæ regno vicarius regnum ipſum, quod ipſius eccleſiæ iuris & proprietatis exiſtit, cæteraque paterna iura, immo propria, cenſura iudicante rationabili, tenebatur;

Rogeriũ Lauriam contra fas Neapolitanam oram vexaſſe.

Rogerius de Lauria naualis exercitus dicti Petri præpoſitus, pacis æmulus, quietiſque turbator, flagitioſi mandati ſuſceptor, Neapolitanum fretum hoſtili proteruo, cum extolio numeroſo diſcurrens, circumnaſtans terras fidelium, continuis flagellabat inſultibus, & ſucceſſiuis damnorum iniurijs lacerabat: ac eouſque in diſſolutam licentiam prodibat effectus audacia, quod eiuſdem Regis fideles & ſubditos, pro eorum opportunitatibus de loco nauigantes ad locum, in ipſius oculis, qui ſic præſentaneos & euidentes exceſſus obumbrare non poterat, capiebat immaniter, ex illis quoſdam oneroſæ redemptioni ſubijciens, quoſdam mutilatos retinens, multos membrorum debilitatione deformans, multos excidio ignominioſæ peremptionis abſorbens. Sicque Rex ipſe, tunc princeps, illicitis prouocatus iniurijs, & inuaſionibus concitatus enormibus, cum militibus & bellatoribus alijs armata vaſa conſcendit, vires viribus pellere ſatagens, & repulſibus iniuriam propulſare diſponens: & dum ſubinde belli res agitur, & duris ac violentis aggreſſibus vtrimque verteretur, de permiſſione diuinæ iuſtitiæ, quæ ex latentibus cauſis ſuos nonnunquam caſtigat & corrigit, eiuſdem belli triſtis euenit exitus, vt de gente præfati principis aliquos gladius de medio tolleret, & ipſum cum multis de ſuis militibus in ipſorum inuadentium manus immanes ſæuientis caſus acerbitas captiuaret.

Captum Carolum II. dum pro æquitate pugnabat.

Dum autem prædictum principem eiuſdem Petri carceralis cuſtodia teneret incluſum, ipſo Petro rebus humanis exempto, ac eodem principe in Alfonſi prædicti poteſtate deducto, multis præuijs de ipſius captiuitatis ſolutione tractatibus, ad verbalẽ & imaginariam liberationem eiuſdem principis inter ipſum & prædictum Alfonſum, in quo vere paterni criminis pernitioſa plurimum probantur exempla, duræ & importabiles conuentiones ſunt habitæ, & pœnæ variæ cum vinculo iuriſiurandi religionis adiectæ: quorum ſeries duobus inſtrumentis, licet implicite ſatis, inſerta breuiter & ſuccincte, quantum fieri cõmode potuit, præſentibus explicatur.

Alfonſum paternæ tyrannidis fuiſſe ſucceſſorem.

Iniqua extorſiſſe cõuenta.

Poſtpoſito namque ipſarum conuentionum ordine ſcripturæ præpoſtero, vbi præcedunt acceſſoriæ principales, cum habeat inter cætera prædicti principis tunc captiui expreſſa promiſſio, quod ipſe cum Alfonſo prædicto, Iacobo fratre ſuo, & eorum heredibus pro ſe, Romana eccleſia, chariſſimis in Chriſto filijs noſtris Philippo Francorum, Carolo Aragonum & Valentiæ Regibus illuſtribus infra triennij ſpatium, iuxta determinationem conuentionibus ipſis intextam, ad voluntatem eiuſdem Alfonſi pacem faciat, & de qua pacatus ſit prædictus Alfonſus ſeu heredes illius; aut ad eiuſdem Alfonſi ſeu ſucceſſorum eius carcerem reuertatur: quodq; prædictus princeps procurabit & faciet, quod ipſe, Romana eccleſia, & præfati Philippus & Carolus Francorum & Aragonum Reges pro ſe & eorum valitoribus (vt ipſarum conuentionum, immo diſſentionum potius verbis vtamur) dictis Alfonſo & Iacobo & ipſorum heredibus ac valitoribus eorundem exacti interuallo termini, prout in pactio-

Præcipua eorũ capita.

De auertendo bello Gallico

ctionibus ipſis exprimitur, treugas dabunt. His illud adijcitur, quod infra vnius anni decurſũ poſt liberationem ipſam, idem princeps procurabit & fieri faciet, quod præfata eccleſia (vt promiſſorum & conuentionum verba propria noſtra narratio non omittat) firmet & aſſecuret idonee; quod niſi princeps ipſe cum dictis Alfonſo & Iacobo fratre ſuo & eorum heredibus pacem faciat pro ſe, Romana eccleſia, prælatis Francorum & Aragonum Regibus, de qua idem Alfonſus & ſui heredes contenti perſiſtant; vel niſi ipſe ad carcerem eiuſdem Alfonſi poſt liberationem ſuam infra terminum redeat, ipſa eccleſia eidem Alfonſo & Iacobo fratribus, aut eorum heredibus aut terris ipſorum, quas ipſarum conuentionum tempore tenebant & poſſidebant, guerram non faciet, & ipſum non iuuabit principem, nec nocebit eiſdem germanis Alfonſo & Iacobo aut heredibus eorundem, non permittens quod præfati Rex Franciæ, princeps, vel Aragonum Rex aut aliqui alij dictis Alfonſo & Iacobo aut eorum heredibus guerram faciant, nec terris, quas tunc ipſi (vt eorum imitemur verba) in proprijs ex cauſa aliqua poſſidebant, ad quorum promiſſionem indebitam ſuis diſtinctis caſibus, locis, terminis expreſſis in ipſis conuentionibus obſeruandam iuxta prætactarum conuentionum tenorem & formam, præfatus princeps adhuc intra carceris ſepta conſiſtens, Ludouicum, Robertum, poſt primogenitum natu maiores, & Raimundum Berengarium ipſius liberos eidem Alfonſo obſides tradiderit, triginta milibus marcarum argenti in pecunia & pignoribus per eũdem principem * in poſſe Alfonſi præfati, & * alijs viginti millibus obligante ſe pro ipſo principe apud eundem Alfonſum chariſſimo in Chriſto filio noſtro Odoardo Anglorum Rege illuſtri: ſub illius conditionis adiectu, quod Carolus primogenitus prædicti principis infra annum vnum, a prætactæ liberationis tempore numerandum, pro obſide in pleno & libero poſſe eiuſdem Alfonſi vel ſuorum heredum perueniat, reſtituto per eundem Alfonſum eidem principi prædicto Raimundo Berengario nato ſuo. In cuius conditionis defectu, vbi idem primogenitus infra præmiſſum tempus in poteſtate eiuſdem Alfonſi, vt præmittitur, non daretur, prædicta quinquaginta millia marcarum partim tradita, partim per eundem Regem Angliæ in obligatione ſuſcepta perduntur in pœnam prædicti principis, & eiuſdem Alfonſi vel eius heredum lucris obueniunt: & nihilominus dictus Raimundus Berengarius, membris ſanus & vita, eidem Alfonſo & ſuis heredibus, ſicut ipſarum conuentionum verba exprimunt, eſt incurſus.

Reſtituẽda eccleſiæ gratia.

Tradendis filijs obſidibus

* poſſeſsis * de

Obſides quoque de nobilioribus & melioribus comitatus Prouinciæ præfato Alfonſo idem princeps octuaginta numero tradidit, a caſtellanis caſtrorum comitatus eiuſdem procuratoribus eiuſdem Alfonſi pro ipſius parte homagium cum iuramento præſtari faciens ſindicis ciuitatum & villarum comitatus eiuſdem ipſorum nomine & vniuerſitatum ſuarum; baronibus autem & militibus per ſe præſtantibus iuramentum, & obligantibus ſe cum inſtrumentis publicis procuratoribus ipſis, quod eidem Alfonſo & eius heredibus vt domino obedient & intendent: niſi (quod in præmiſſis deuenit conuẽtionibus, prout ipſarum ſeries explicat) per eundem principem obſeruetur. Quibus deficientibus conuentionibus, in pœnam & enorme diſpendium eiuſdem principis terra prædicta comitatus Prouinciæ alia quinquaginta millia marcarum argenti (pro quibus apud eundem Alfonſum eſt idem Rex Angliæ pro eodem principe ſub certis conditionibus obligatus) obſides dati per ipſum plures membris & vita perduntur, & eidem Alfonſo & ſuis heredibus (iuxta loquendi modum annotatum in ipſis conuentionibus) ſunt incurſi. Et vt hæc omnia, quantum ad conuenientium ipſorum propoſitum, robur firmitatis haberent, princeps ipſe, captiuatus exiſtens, præſtito corporali ſacramento firmauit ipſa ſeruare firmiter, & præter liberationem ipſam hæc innouans. Quia autem in conuentionibus ipſis hoc erat expreſſum, promiſit inſtantius, & in manibus Regis Angliæ præfati firmauit omnia & ſingula, quæ in conuentionibus ipſis deuenerant, facere & complere.

Et nobiliſsimis Prouincialibus.

Extortũ in carcere ſacramentum.

Nulla igitur materia dubitationis occurrit, quod princeps ipſe paternarum rerum incumberet poſſeſsioni legitime, dum ſic per eundem propoſitum præfati Petri fautorem & complicem, alijſque diuerſis iniurijs eorundem Regis & principis enormiter calcaretur iuſtitia, veritas impugnaretur indebite, innocentia læderetur iniuſte. Cum ergo in præfatum Petrum nulla offenſionis ſeu læſionis ipſorum culpa præcederet, iuſtum bellum aſſumpſit & geſsit, cauſam ipſius eccleſiæ proſequens, & in repugnans obſtaculum ſicut defenſor exſurgens, eo potius in hoc eiuſdem Petri craſſantia cumulante commiſſum, quo idem Petrus ab eiuſdem eccleſiæ & ipſius defuncti Regis Siciliæ per omnem modum & ſpeciem, per eccleſiam ipſam, offenſione prohibitus, ac propter diuerſos exceſſus & culpas contra prohibitionem commiſſos huiuſmodi excommunicationis ſententia innodatus, violentiarum, cædium, damnorum, verberum euenientium ex eiuſdem belli conflictu, ipſe qui cauſam malorum præbuit, auctor extitit fautorque delicti, per quod præfatus princeps captus indebite, & quantum ad ipſum Alfonſum maxime, detentus iniuſte eidem pro debita ſibi liberatione ſe obligans (quam vtique gratis obtinere debebat) indebitam promiſsionem expoſuit, & vt ob turpem cauſam onus obligationis accepit.

Illuſtratur iuſtitia Caroli

Contra fas captũ tentumq.

Nec minus laborat vitio, quod obligationes prætactæ in carcere fuerunt expoſitæ, & ab eo, qui in tremenda cuſtodia detinebatur, exactæ: quibus nec robur adijcit renouatio obligationum ipſarum, ſacramenti præſtatio facta eidem Regi Angliæ pro ipſis implendis, præfati Raimundi Berengarij & aliorum obſidum de prælibato Prouinciæ comitatu traditio poſt ipſam liberationem vmbratilem ſubſecutæ, quæ ex cauſis pluribus ſunt viribus vacuæ, & ab efficacia debitæ firmitatis excluſæ: etenim & eorundem Ludouici & Roberti natorum charitas pro conuentorum obſeruatione, nondum eadem liberatione ſecuta, in obſidatu morantium, in quibus pluſquam in ſe paternus terrebatur affectus; promiſsioque facta Anglorum Regi prædicto per ipſum principem adhuc captum de liberandis obſidibus, quos idem Rex pro ſæpedicto principe ante liberationem ipſius Alfonſo memorato tradiderat, cuius promiſsionis cauſam eo libertati reddito eiuſdem religio iuramenti firmauit; nec non ipſum ſacramentum turpiter in carcere præſtitum, quod erat non interueniente eccleſiæ diſpenſatione ſeruandum, onerosæ nouationis huiuſmodi produxit periculum, vt conſequentiæ primi actus recidiuationem iactura inducerent, &

Pactiones extortas in carcere nõ tenere.

Non tenere ſacramentum Anglo datum, filijs tentis obſidibus.

ante-

Digitized by Google

anterioris metus reliquiæ præmiſſa ſuccidenda præiudicia propagarent.

Quæ ſecu ſa, vt eo illaq; antea vti laborare.

Ipſa etiam cum ſacramemnto renouata promiſsio, ſicut & priſtina, turpitudinē continet, & cauſam indebitam ſeçum habet. Nec eiuſdem Raimundi & aliorum obſidum Prouincialium ſubſequens datio proximam cauſam turpitudinis expreſſam ſuperius ſuſtuliſſe videtur, eo quod ipſorum præſtatio, quæ vicem cuiuſdam pignoris obtinet, primæ & ſecundæ promiſsionibus factis inefficaciter non acceſsit. Et ſi eius, qui principaliter in obligationem deuenit, nihil conſideretur extrinſecus, ſed ſola conuentionis ſubſtantia prouiſe penſetur, facilis occurrit inſpectio, quam ipſius obligationis eſſentia informiter claudicet, & reprobanda penitus nullitate laboret.

Conuentorum natura ex ſe iniqua demonſtratur.

Ab eodem quidem principe in promiſsione deducitur, quod ipſe pro ſe & Romana eccleſia, pro dictis Francorum & Aragonum Regibus cum præfatis Alfonſo & Iacobo pacem faciet ad eiuſdem voluntatem Alfonſi, de qua ipſe pacatus, vel ſui heredes exiſtant: per quod contra iuris tramites in eius & heredum ſuorum arbitrium pacis omnis perfectio ponitur, & ab ipſius principis libera voluntate priuatur. Nec eſt negotium rationabili extimatione poſsibile in ipſa promiſsione deductum, cum alienum factum, ex ſuperiorum voluntate dependens, in obligatione deuenerit; & ſe * præmiſſorum ad hoc tam inepte quam minus prouide obligauerit.

***pro præmiſſis**

Alios maxime ſuperiores obſtringere non potuit, qui nec ſeipſum iure poterat obſtringere.

Quo iure vel cauſa, cuius poteſtatis præſidio princeps ipſe ſacta Romanæ eccleſiæ & prædictorum Regum fidelum potuit in ſtipulatione deducere; qui nec ſe tunc etiam valuit obligare? Qua de re conſequenter producitur; vt præfatarum treugarum promiſsio eandem cauſam reprobationis excipiat, idemque & ipſius defectus & vitium arguatur. Nunquid dictorum Alfonſi & Iacobi meruere demerita, prænominati Petri parentis eorum, a quo ſcandali proceſsit initium, digna ſunt opera, vt eccleſia multis ab ipſis concuſſa turbinibus, ijdemq; Francorum & Aragonū Reges filij benedictionis & gratiæ ad indeuotorum ipſorum diſpoſitionis arbitrium pacis rupta fœdera reparent, eorumque beneplacitis ſe coaptent? Nunquid ipſorum contemptus & culpæ coaceruatæ diutius, & multiplicatæ frequentius, vniuerſam pene congregationem fidelium moleſtantes, huiuſmodi ſunt receptuti rependia, quod

Non afficiendam prænio improbitatem.

prænominato principe non implente conuenta, quæ cauſam difficilem, & quaſi impoſsibilem modum habent, eadem eccleſia ipſi principi eius dilecto filio & vaſſallo deuoto auxiliaria iuuamenta non porrigat, eiſdem Alfonſo & Iacobo, aut eorum heredibus alicuius læſionis nocumenta non inſerat, & quod præfati Francorum & Aragonum Reges bellum iuſtum proſequentes & licitum, aut aliqui alij guerram ſaciant non permittatur? Profecto ſi ipſorum petulantia reproba, audax præſumptio, criminaque damnoſa contra Deum, eandem Romanam eccleſiam, bonum ſtatum quietis & pacis, eundemque principem, ac apertam iuſtitiam infrunite commiſſa, apoſtolicis monitionibus, inhibitionibus, & exhortationibus præceptiſque contēptis, aduertantur attentius, ipſam debita conſideratio ponderet & prouiſio librata perpenſet, præter ſtipendia merita, pœnas ſcilicet infligendas eiſdem, nihil eſt ipſis conferendum quod placeat, nihil procurandum quod mulceat, nihil complendum vtile quod dulceſcat. Pernitioſis enim exemplis deriuandis in modernos & poſteros via dilataretur ad iniuum, ſi eadem eccleſia principibus ipſis catholicis fide præclaris deuotione ſinceris adiutricem manum ſubtraheret; alijſque fidei fundamento debilibus, macula indeuotionis affectis, & contemptus mordendi duritate notatis grata & placentia propinaret.

Praua in poſteros non deriuanda exempla.

Conuenta de obſidibus inhumana & contra leges facta oſtenduntur.

Illa quoque horrenda pactio, metas humanitatis excedens (vt verba imitemur ipſius) de obſidum incurſione prætacta præterire non debet conſiderationis intuitum; ſed turbare non modicum audientis affectum. Nonne aſperitatem commiſſoriæ legis in rerum pignoribus ſanctio legum reprobat, & omnem eius memoriam æquitas rationis annullat: quanto magis in perſonis, quæ cæteris præferendæ ſunt rebus, & ſpecialiter prætatis liberis, quos tam antiquata & generoſa proſapia regiæ nationis illuſtrat, huiuſmodi captioſa & deteſtanda conuentio in reprobatione deueniet, eamque ſanum iudicium abhominatione depellet? nulli quippe venire debeat in dubium, quod rationabili poſitione iuris eſt certum. Licet autem præmiſſorum euidentia lucida conuentiones, promiſſiones, obligationeſque prætactas nullas iudicet, ſeu annullandas ſore demōſtret; ad ſuſtollendam tamen cuiuslibet ambiguitatis materiam, quam plerumque in certis etiam cauſa ſolicitæ dubitationis adducit, ipſorum nullitatis defectus & vitium promptior demonſtratio publicat, & aptior ratio manifeſte declarat.

Vt Honorius IV. memoratas pactiones reſcinderit.

Felicis ſiquidem recordationis Honorius Papa IV. prædeceſſor noſter, qui dictum pacis tractatum, inter eundem principem & præfatos Alfonſum & Iacobum ſuper liberatione præfati principis habitum, eidem principi ex parte Alfonſi iam dicti per Salſenſem præpoſitum in ipſius tractatus finalibus terminis nunciatum, & prædicto prædeceſſori expoſitum per nuncios principis memorati, in grande præiudicium ipſius eccleſiæ & eiuſdem principis redundare cognoſcens, illum de fratrum ſuorum conſilio reuocauit expreſſe: & nihilominus, ſi forte de facto proceſſerat, eum penitus caſſans & reuocans, ipſum omnemque alium & ſimilem in antea inhibuit diſtricte præſumi; etſi quis huiuſmodi poſt inhibitionem ipſam fuerit quoquo modo præſumptus, illum extunc inanem decreuit & irritum, ac nullius exiſtere firmitatis.

Ad obiecta, vt Carolus pacta non impleturus rediret, reſpondetur.

Sed forſitan eſt qui dicat, quod appoſita in conuentionibus ipſis alternata conditio illa, videlicet quod idem princeps aut conuentiones ipſas adimpleat, aut ad eiuſdem Alfonſi carcerem reuertatur, per ipſum reditum poteſt iniquitatem & pondus earum omnifarium tollere & penitus abolere. Cui non eſt in obſcuro reſponſio, quod cum per eundem durum & luctuoſum reditum Rex ipſe obliqua ratione alia ad eorundem conuentorum obſeruantiam vrgeatur, præfatæ alternationis improbanda conditio eſt rationabiliter remittenda: maxime cum ipſa promiſſio redeundi ad carcerem merito reputetur indebita, eo quod carcer ipſe præfatum Regem non debet opprimere, quem multa dignoſcitur culpa grauare. Cum itaque conuentiones & obligationes præmiſſæ impietate plenæ, iniquitate non vacuæ, pro impenſa monitione noſtra de liberando prædicto principe, & contra prohibitionem prædicti prædeceſſoris expreſſam in graue præiudicium eorundem eccleſiæ & Regis ſint præſumptioſius attentatæ; maxime cum ex anfractibus & impedimentis conuentionibus prædictis annexis, quibus

Digitized by Google

bus eiuſdem Regis multiplieiter ſtatus inuoluitur, nominatæ eccleſiæ incommoda cumulata proueniant, dum ipſe eiuſdem eccleſiæ vaſſallus præcipuus, & ſpecialis athleta ab illius per hoc defenſione ſubtrahitur, & minus eidem eccleſiæ a multis erectis in ſuperbiam obeditur, maioraque ex ijs diſpendia prodeant & pericula formidentur, quam ex illis, qui in eodem tractatu præfato prædeceſſori expoſito deuenerint, cum in eis certum eſſet, quam graue onus aſcriptum, quod in præmiſſis alijs non eſt expreſſione aliqua deſignatum; vbi præter inuolutiones & inſidioſas captiones alias cum enormibus & præiudicialibus damnis eidem Regi & ſuis heredibus, quas ineuitabiliter euenturas totus tractatus pacis in ipſius Alfonſi arbitrio ponitur, & in eius inordinata voluntate laxatur, cuius peruerſum intentum accidentia varia, & inſtantia petitionis illicitæ circa tractatum ipſum per eundem Alfonſum iam habita inſinuant ſatis clare; nos, ad quem ſine dubitatione cenſura pertinet Chriſtianum quemlibet de peccato mortali corripere, ac oppreſſos omnes ab eorum oppreſſionibus liberare, aduertentes prouide conuentiones, promiſſiones, obligationeſque iam dictas præiudiciales eidem eccleſiæ & Regi præfato, in cuius imagine grandia paterna ſeruitia ipſi eccleſiæ præſtita contemplamur, ſic inique, ſic perperam, ſic inhumaniter proceſſiſſe; præcipue cum habeat fide digna relatio, quod præfatus Petrus in ſupremis ſuis ad clauſtra conſcientiæ rediens ipſum Regem tunc principem a carcere liberari mandauit; hoc etiam idem Alfonſus dum grauis eum dudum langnor opprimeret, confeſſori ſuo, in cuius manu iurauit de parendo mandatis eccleſiæ, deuote promittens; ipſas de fratrum noſtrorum conſilio & aſſenſu viribus vacuas, inanes, & irritas fore decreuimus, caſſantes & annullantes eaſdem, ſi qua ſubſiſterent firmitate; & reuocantes ipſas quatenus proceſſere de facto; ac eoſdem Reges & Prouinciales a præfatis ſacramentorum præſtationibus abſoluentes, vt tota eorum ſubſtantia & effectu tam principaliter quam acceſſorie annullatis, & nullis penitus declaratis, ex ipſarum vigore quacumque ratione, occaſione, vel cauſa directe vel per obliquum idem Rex vel ſui heredes in nullo vnquam remaneant obligati.

A defendenda eccleſia prohiberi nõ poſſe decernitur.

Petrus Alfonſuſque in extremo vitæ actu Carolum liberandũ præcepere.

Quia vero nonnunquam aliqui ſic inierunt fœdus cum vitijs, ſicque ſe ligant culpæ perſeuerantia in offenſis, vt quod per eos factum eſt improbe, pro ſe improbius turpiter non pudeat allegare; quorundam autem generoſos animos ſic pudor afficit & lex honeſti confringit, quod ad promiſſum quanquam indebitum ſe teneri reputant, licet ab eius præſtatione ipſos prouidæ ſanctiones abſoluant; eidem Alfonſo ſub pœnis ſpiritualibus & temporalibus in alio proceſſu noſtro in die cœnę Domini circa hoc habito Romæ contentis, diſtricte præcipimus, vt conuentionibus ipſis tanquam nullis & irritis non innitens, ac eundem Regem ab obligationibus ipſis defacto contractis liberum omnino dimittens, præfatos obſides ſolutos & liberos infra terminum ad propria redire permittat, pecuniam prænotatam ab eodem Rege receptam ſibi ſine exceptione reſtituat, prædictoſque Regem Angliæ ratione obligationis prædictæ prædeſtinatarum marcarum, & Prouinciales occaſione homagij ac ſacramenti præſtiti, vt præmittitur per eoſdem, non impetat vel moleſtet; inhibentes expreſſe Regi Angliæ ſub pœna excommunicationis, & in toto regno ſuo ſuſpenſiones eccleſiaſtici interdicti, ne prætextu obligationis expoſitæ de prædicta pecunia, in qua idem Rex ſe obligauit indebite, quicquam dicto Alfonſo vel eius heredibus exhibeat vel exoluat; eidem Regi Siciliæ & præfato Carolo primogenito ſuo ſub virtute ſacramenti fidelitatis, quo Rex ipſe, & obedientiæ & deuotionis, qua idem primogenitus eccleſiæ Romanæ tenetur, & pœna excommunicationis vtrique, ne primogenitum ipſum ad eiuſdem Alfonſi carcerem deſtinet aut ire permittat, vel ad illum accedere primogenitus ipſe præſumat; neue de ipſis conuentionibus, promiſſionibus, & obligationibus factis eidem Alfonſo & Regi Angliæ, aut alijs quibuſcunque, propterea idem Rex Siciliæ complere, ſatisfacere, vel obſeruare aliquid quomodolibet teneatur: nec non vniuerſis & ſingulis comitatus Prouinciæ & Folcalquerij comitibus, militibus, baronibus, burgenſibus, plebeis, & alijs cuiuſcumque ſtatus & conditionis exiſtant, & caſtellanis caſtrorum præcipue, quos omnes a prælibatis ſacramentorum præſtationibus per eos præſtitis duximus abſoluendos, ne ratione dictorum ſacramenti & homagij, vel cuiuſcumque promiſſionis alterius, præfato Rege non implente prædicta promiſſa, ſicut nec de iure tenetur, eidem Alfonſo aut eius ſucceſſoribus in aliquo pareant vel intendant: eſſet enim abſurditate notabile cum per excommunicationis vinculum, quam eundem Alfonſum ipſius facti notorium incurriſſe diuulgat, vaſalli ſui a fidelitatis, quo ſibi tenentur ſacramento ſoluantur, ſi vaſſallos alterius eidem Alfonſo iniuſta & extorta promiſſio, & ſacramentum indebitum obligaret, &c.

Imperia apoſtolica circa id ipſi Alfonſo data.

Vetitum Carolo, ne carcerem Aragonium adeat.

Illius ſubditos ad iniqua eius conuenta nõ cõſtringi oſtẽditur.

Anno 1289. *num.* 15. *verſ.* 4. *ante fin. numeri poſt vocem*, impertijt, *adde:*

Tentauit Carolus mulcere Siculos oſtenſa veniæ ſpe, atque ad eos benignitatis regiæ exemplo ad obſequium pelliciendos, obſtrinxit ſe Pontifici nullam de ſuperioribus perduellionibus vltionem repetiturum: tum etiam precibus vrſit, vt is viciſſim illatas eccleſiæ iniurias condonaret: quo argumento publica hæc monumenta promulgata [a].

Sanctiſſimo in Chriſto patri & clementiſſimo domino ſuo domino Nicolao, *diuina prouidentia ſacroſanctæ* Romanæ *ac vniuerſalis eccleſiæ ſummo Pontifici, Carolus II. Dei gratia* Rex *Ieruſalem &* Siciliæ, *ducatus Apuliæ & principatus Capuæ, Prouinciæ & Folqualquerij comes cum omni reuerentia & honore deuota pedum oſcula beatorum.*

a Extant in M. S. arch. Vat. ſign. n. 539 ep. 17.

Conditionis humanæ lubricum, per quam lapſus eſt fragilis ad peccandum, pia meditatione conſiderans, cadentibus in erroris deliramento compatior, & volentes poſt caſum ſurgere zelo clementis affectionis amplector: miſericordia namque thronus præſidentis extollitur, & benigna clementia regnantis ſolium roboratur. Scrutinio itaque diligentis meditationis aduertens, quod officialium claræ memoriæ domini patris mei effrænata concitante licentia Siculorum diſſidioſa commotio in rebellionis culpam cecidit, per quam a fidelitate S. Romanæ matris eccleſiæ atque mea ſe turpiter abdicauit, eorum caſui libẽter opportune ſubuenio, & ad ſubleuãda onera inſtinctu paternæ potius, quam dominicæ charitatis occurro: quorum reditum ad ſalutem pie cupiens ad animarum & corporum euitanda pericula, ipſos cuiuſcumque dignitatis, ſtatus, aut conditionis exiſtant, greſſus fidelitatis egreſſos redeuntes de diſſimilitudinis regione, & erroris de-

Caroli II. literæ de venia Siculis ob perduellionẽ data

deuij depulſa caligine eiuſdem eccleſiæ ac meæ cultum veræ fidei amplectentes, ad gratiæ ſinum clementer recipio, omneſque culpas & offenſas contra claræ memoriæ dominum patrem meum & me per eos non ſine multa inculcatione commiſſas, & pœnas etiam corporales & pecuniarias, quas pro illis ſemitas inriſuerindicerct, eis de ſpeciali & humana cōpaſſione remitto; reſtituens ipſos & heredes eorum beneficio plenę reſtitutionis in integrum ad bona, honores, dignitates, & ſtatum; infamiam, quæ dictarum culparum commiſſione notauit eoſdem, totaliter abolendo: ac volens ex nunc vt poſtquam conuerſi fuerint, (vt prædicitur) ad ſalutem, libertatibus & immunitatibus conceſſis per me alijs citra pharum regni Siciliæ fidelibus libere potiātur. Et vt eo magis ſit eis reditus ſalutaris ad fidem, quo diſſenſus fuerit luctuoſus, ipſos vniuerſos & ſingulos quam primum ſe in effectiuæ agnitionis ſtatum fidei præfatæ reduxerint, ab omnibus debitis & obligationibus deſcendentibus ex contractibus, geſtionibus, officijs, adminiſtrationibus, ſeu delictis, quibus vniuerſitates aut ſingulares perſonæ ipſorum Siculorum tum pro tempore iam elapſo tenerentur, & a culpis etiam, quibus damna plurima, præiudicia, & diminutionem patrimonij incurriſſe dignoſcerentur, perpetuo libero, & a vinculo ciuilis & naturalis obligationis abſoluo.

Vt autem præmiſſorum omnium receptionis, remiſſionis, liberationis, & abſolutionis eo potius ſit ſpes in cautelam ſecurior, quo pro eorum conſeruatione firmiter valitura vinculum expreſſæ promiſſionis acceſſerit, & benignior ac fidentior aderit interceſſor; ſanctitati veſtræ in verbo regiæ maieſtatis incommutabiliter & expreſſe promitto, prædicta omnia & ſingula ſimpliciter & abſolute complere, & per me meoſque poſteros illibata ſeruare: clementiæ veſtræ humiliter ſupplicans, vt Apoſtolicæ ſedis benignitas, quæ non claudit gremium redeunti, & vniuerſitates & ſingulares perſonas Siculorum ipſorum, ad fidelitatem eccleſiæ memoratæ ac meam efficaciter redeuntes, ad gratiam ſuam clementer admittat, omneſque culpas & offenſas per eos contra eandem ſedem a tempore rebellionis præfatæ commiſſas; nec non ſententias atquæ pœnas ſpirituales & temporales, quas pro illis aut ipſo iure, aut per proceſſus varios per dictam ſedem aut eius auctoritate contra ipſos habitos incurrerunt, paterna miſeratione relaxans & tollens, reſtituat ipſos ad integrum ſtatum & gratiam, a quibus fecerunt ſe per culpæ contagium alienos, in cuius rei teſtimonium, &c.] Admiſit Nicolaus præclarum hoc clementiæ ſpecimen a Carolo exhibitum, atq; illud apud Siculos vulgandum curauit [a], pollicitus ſuperiores omnes iniurias tum a Carolo tum a Romana eccleſia voluntaria obliuione deletum iri, ſi Siculi ipſi ad officium redirent.

Clementiæ ſpes certa iiſdem oſtēſa.

Promulgata illa a Pontifice

a Eod. M S. ſign. n. 539 ep. 18.

Nicolaus epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei chariſſimo in Chriſto filio Carolo Regi Siciliæ illuſtri.

Gaudet iure mater eccleſia, filium vtique benedictionis & gratiæ, qui per tramites pietatis ingrediens miſericordiæ lenitatem clementiæque dulcedinem amplecteris, & ipſam eccleſiam matrem tuam manifeſtis deuotionis indicijs reueteris. Nuper quidem literas tuas aurea bulla munitas benigno affectu & hilari vultu recepimus tenoris & continentiæ ſubſequentis: *Sanctiſſimo in Chriſto patri, &c.* Canditionis humanæ, &c.] Ex his igitur tuæ ſuauitatis ſpiritum & lenitatis humanæ dulcedinem commendantes, omnia & ſingula in prædictis literis tuis diſtincte contenta accepimus expreſſe: ac tuis ſupplicationibus inclinati vniuerſitates & ſingulares perſonas dictorum Siculorum, cuiuſcumque ſtatus, dignitatis, & conditionis exiſtant, ad fidelitatem noſtram, Romanæ eccleſiæ, atque tuam efficaciter redeuntes, ad Apoſtolicæ ſedis gratiam clementer admittimus, omneſque culpas & offenſas per eos contra ſedem ipſam a tempore, quo contra patrem tuum rebellionis ſpiritum aſſumpſere, commiſſas; nec non ſententias ſpirituales ac temporales & pœnas, in quas pro illis aut ipſo iure aut per proceſſus varios per eandem ſedem vel eius auctoritate contra ipſos habitos inciderunt, poſtquam ſe in effectiuæ agnitionis ſtatu fidelitatis prædictæ reduxerint, clementer remittimus & miſericorditer relaxamus; reſtituentes ipſos in integrum ad honores, dignitates, & famam; ac eos in ſtatum priſtinum, in quo fuerant antequam cōmitterent * integre reducentes ex tunc poſtquam ad ſalutem reuerſi fuerint, ad relaxationem ſententiarum & pœnarum ſpiritualium prædictarum iuxta formam eccleſiæ proceſſuri. *Datum &c.* Adhibitæ etiam aliæ artes ad efferatos Siculorum animos demulcendos: publicis enim literis [a] ad Nicolaum Papam datis profeſſus eſt Carolus Gallos præfectos Siculis non impoſitum iri, ne vetera odia recrudeſcerent: ſed Cardinalem legatum vel alios æquitatis amantiſſimos magiſtratus eorum adminiſtrationem capeſſituros, donec Siculi de regia manſuetudine confiſi antiqua odia exuiſſent. Aſſenſit etiam [b], vt Cardinalis Siculam rem geſturus ex ipſius inſulæ vectigalibus demandati ſibi muneris onera ſuſtentaret. Quę ſingula laudauit Nicolaus [c], pollicitus Carolo Siculos, quamprimum ad toleranda mandata regia manſueſcerent, illius imperio a Cardinale præfecto reſtitutum iri: ſed has blanditias pertinacia Siculorum reſpuit.

Solutæ a Nicolao pœnæ, quas edictis pontificijs Siculi contraxere.

*rebellionem,

De mittēdo legato apoſtolico actum.

a Ext. in eod. M. S. arch. Vat. ep. 19.

b Ib. ep. 21

c Ib. ep. 20 & 23.

Anno 1294. num. 15. verſ. 2. poſt vocem, iacuere, *adde*: quæ eruenda in lucem nobis viſa ſunt, cum tanti Pontificis ſanctitatem, ac diuinam qua excellebat, ſapientiam redoleant: peruenit enim in manus noſtras M. S. tabularij Vaticani, in quo inſignia Cæleſtini monumenta deſcripta ſunt ac primum encyclicæ ad præſules de ſuſcepto pontificatu occurrunt ipſius literæ, hiſce verbis conceptæ [d].

d Ext. in M. S. arch. Vat. ſign. n. 539. ep. 1. & in M. S. bibl. Vat. ſign. n. 3977. pag. 186.

Cæleſtinus epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei venerabilibus fratribus archiepiſcopo Rauennati, eiuſque ſuffraganeis ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

Mirabilia Dei iudicia, quorum ſcrutationes multa tremenda pariter & ſtupenda mortalibus ſic ingerunt, ſic intellectum tenuem noſtræ imbecillitatis excedunt, quod cum ſit ſuper omnes terræ terminos, lumen eius ad contemplandam altitudinem diuitiarum ſapientiæ ac ſcientiæ ſuæ immenſæ nec comprehenſiones humanæ ſufficiunt, nec depreſſi ſenſus noſtræ humilis fragilitatis attingunt. Ipſe quidem, terribilis in conſiliis ſuper filios hominum, dominatur in virtute ſua in æternum; & cum ſit ſpectator omnium, cunctorum præſcius, viſionique eius præſens ſemper æternitas, ſic cum noſtrorum actuum futura qualitate concurrit, vt cuncta ſuauiter diſponat recto iudicio, & creata ſingula arbitrio moderetur æterno. Ipſe cælos, terram creauit, & maria; ac

Cæleſtini de inito pontificatu literæ.

ad pro ſoliditate firmiſſima ſacroſanctam Romanam eccleſiam ſupra petram fidei ſoliditate firmauit, illud ei tribuens in apoſtolicæ profeſſionis fortitudine fundamentum, vt quamuis flantibus ventis fluctuare videatur interdum; ingruentibus tamen fluctibus, nequeat procelloſæ tempeſtatis mergi. Licet enim vel crebra decedentium mutatione ſanctorum in varias fluctuationes frequenter inciderit, & per mundanæ malignitatis incurſus perſecutionibus grauibus fuerit fatigata frequentius; nunquam tamen eam cœleſtis conſilij altitudo deſeruit, quo minus robur ipſius, in huiuſmodi tribulatione proficeret, & inde obtineret ſpei ſuæ gaudium, vnde receperat fidei firmamentum.

Vt diu Cardinales circa deligendũ Pontificẽ diſſenſerint.

Piæ ſiquidem recordationis Nicolao Papa IV. prædeceſſore noſtro debitum naturæ ſoluente, eiuſque corpore honorificentia debita eccleſiaſticæ tradito ſepulturæ, habitus eſt a fratribus noſtris de futuri paſtoris ſubſtitutione tractatus; in quo ſucceſſiue, proh dolor! ipſa Romana eccleſia per non modica ſpatia temporum viduitatis incommoda deplorauit: ſed benignus ſapientiæ Spiritus, in ipſis veſpertinis anguſtijs rigans montes de ſuperioribus ſuis, eorundem fratrum corda diſparia pia inſpiratione præueniens, ſubito & celeriter coniunxit in vnum, illud momento quaſi perficiens, ad quod diffuſi temporis ſpatium fructum debitum vix adduxit. Ipſi namque fratres denuo de ſola prouidentia ſummi Patris & eius permiſſione mirabili in humilitatem noſtram omnes vnanimiter concordantes, nos tunc fratrem Petrum de Murrone ordinis S. Benedicti ad ſummi apoſtolatus apicem euocarunt, nobis decretum euocationis huiuſmodi per ſpeciales eorum nuncios deſtinantes.

Vt pontificatu ſibi delato obſtupuerit.

Quamquam autem tanti oneris moles, noſtris debilibus importabilis humeris (vt pote qui in humili ſtatu poſiti & ſolitudine eremi longiſſimis educati temporibus, mundanorum negotiorum cura depoſita, elegeramus ſemper pro tutiori conſilio in domo Domini ſolitarij abijci) noſtram inſufficientiam ſtupore nimium tremendæ diſcuſſionis inuaderet; conſiderantes tamen, quod prolixior mora in ſubrogatione paſtoris trahebat eccleſiæ, ac gregi dominico periculoſum, per vniuerſa mundi climata nocumentum; & ne vocationi diuinæ reſiſtere videremur, demum confidentes in illo, qui facit fortem ex debili, balbutientibus eloquentiam tribuit, exurgit benignus in occurſum timentium & implorantium nomen ſuum, in ſemitis ſuis clementer dirigit & perficit greſſus hominis, ac ſperantes in ſe nunquam deſerit inconſultos, & a quo vocationem noſtram huiuſmodi proceſſiſſe fideliter ſupponimus, & humiliter confitemur; impoſitum nobis onus ipſum aſſumpſimus, ac in eo diuinæ miſericordiæ noſtrum ſubiecimus imperfectum; ſperantes, quod ipſa benignius in beneplacito ſuo diriget actus noſtros ad ſui laudem & gloriam, exaltationem ipſius matris eccleſiæ, ac ſtatum proſperum fidei Chriſtianæ; nec nos, inexpertum & humilem in tam grandis maris altitudine poſitum, ſua diſpoſitione derelinquet a fluctuationibus non adiutum.

Implendi diuini imperij ſtudio illum admiſerit.

Commẽdarit ſe præſulum & fideliũ precibus.

Vniuerſitatem itaque veſtram monemus, rogamus, & obſecramus in domino Ieſu Chriſto, quatenus diligentius attendentes, quod vos in quamdam ſolicitudinis noſtræ partem iniunctum vobis officium & cura ſingularis electionis euocarit, ſic nobis cum orationum ſuffragijs alijſque placantibus maieſtatem diuini nominis continuatis interceſſionibus aſſiſtatis, quod tanti ponderis molem, vix miniſterio humano portabilem, per illius ſuffragium ſupportare poſſimus, qui ad hoc nos vocauit ſeu euocari de ſua profunda diſpoſitione permiſit, vt nos & gregem nobis commiſſum ſic ſupernus ille Paſtor de ſua benigna protectione cuſtodiat, quod noſtris temporibus nulla ſentiat diminutionis incommoda, ſed multiplicata recipiat reſtaurationis augmenta; vnde, ſedatis vndique ſcandalis, pace firmata, & libertate ſanctæ matris eccleſiæ ſolidis munimentis inſtructa, virtus Altiſsimi ruinas impleat, ſciſſuras reparet, & conquaſſata reſtauret; ſicque probatam fidem catholicam firmet & augeat, quod congregatio adaucta fidelium laudabiliter viuat in terris, vt mereatur habere perpetuo gloriam in excelſis. Cæterum, fratres & filij, affectum vobis charitatiuæ benignitatis expandimus, & ſinum charitatis ſolidæ aperimus, proponentes in quibus cum Deo poterimus honori veſtro deferre, ac veſtra & eccleſiarum veſtrarum commoda, pro quibus ad nos recurrere cum ſecuritate poteritis, in promptitudine beniuolentiæ promouere. *Datum Aquilæ, &c.*

Certiores etiam facti de ſuſceptis ab eo eccleſiæ gubernaculis ſinguli Chriſtiani Reges [a], atq; ad adminiſtrandam æquitatem pacemque publicam alendam ſolicitati fuerunt: *Excellentiam*, inquit, *regiam monemus, & hortamur attente in Filio Dei Patris, quatenus recognoſcens a Domino tibi traditam poteſtatem, ſic in ſemitis mandatorum ſuorum ambules & in conſpectu eius lineas vias tuas quod per cultum iuſtitiæ, religionis amorem, et obſeruantiam æquitatis, æterno Patri gratum te præbeas, & per tuum vtile miniſterium firmetur thronus præſidentis in ſolio, pax & tranquillitas ſubditis tuis proueniat, & vicinis gentibus quies placida per reſperſionem quandam fructuoſæ alluuionis accedat. Nos enim ad perſonam domumque regiam, de qua propagabiliter ſucceſſiuis ordinibus filij benedictionis & gratiæ prodierunt, ſic affectu præcipuo & Zelo charitatis afficimur, quod vehementer appetimus & oramus te in actibus tuis proficere laudandis exemplis, & cum Dei beneplacito creſcere continuis incrementis. Datum vt ſupra.*

[a] Eod. M.S. arch. Vat. ſign. n. 539 poſt ep. 1.

Reges ad adminiſtrandos pie principatus ſolicitati.

In ſupremo autem illo rerum faſtigio, a Deo poſitus Cæleſtinus, quoſuis pro re Chriſtiana labores impigre ſubire paratus erat: cumque animaduerteret turbidos Siciliæ motus maximam cladem religioni inuexiſſe ſecumque Syriæ traxiſſe exitium, ac longe grauiora damna imminere, ni priſtino ſtatui res Sicula reſtitueretur, eo primas curas conuertit, agitatam a Carolo II. & Gallis fœderatis cum Iacobo Aragonio de pace actionem firmauit, ſuiſque diſtinctas capitibus ſingulas pactiones ſubiecto diplomate [b] ſanxit.

Reſtituendæ in Syria religioni a Cæleſtino data opera.

Cæleſtinus epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei ad perpetuam rei memoriam.

[b] Ext in eod. M.S. arch. Vat. ſign. n. 539 ep. 2.

Poſt commotionis & rebellionis ſtrepitum, in inſula Siciliæ ex adipe iniquitatis exortum, & ſubſequentem inuaſionem & occupationem ipſius factam per quondam Petrum olim Regem Aragonum, ex ipſo rebellionis & inuaſionis exceſſu, & cõtinuatione reprobabili poſterorũ, prout ſupponunt ſana iudicia, euentuſque declarant *mundo flagitia, fluctuationes, colliſiones regnorum, guerrarum diffidia, quæ animarum pericula, corporum ſtrages, facultatum lapſus, & deſtructiones innumeras induxerunt. Hinc multa non facile numeranda diſcrimina, hinc grauiter deplo-

Vt Siculorum rebellio ortũ et attulerit exitiũ.

*prouenerunt

ploranda contritio, & in terra Domini grauis admodum pudendaque confuſio populi Chriſtiani. In quorum turbinibus, licentia laxata diſſidijs, quantum chariſſimus in Chriſto filius noſter Carolus Siciliæ Rex illuſtris, idemque regnum oppreſſi fuerint, & contra Deum & apertam iuſtitiam multiplicibus preſſurarum generibus prægrauati, volantis famæ notorium publicat, & fere per vniuerſa mundi climata ipſa iniurioſa tranſgreſſionis euidentia manifeſtat. Verum idem Rex Siciliæ, ambulans in vijs Domini, & per ſemitas charitatis ingrediens, poſt ſuam liberationem a carcere, vt hoſtes eius & ſanctæ Romanæ matris eccleſiæ reuocaret a deuio, & pacis fructum ſibi & multis mundi principibus procuraret, per diuerſas & remotas orbis terræ prouincias laborauit, non parcens laboribus corporis, nec cohibens

De inita inter Carolum Sic Regem & Iacobum Aragonio pacis actione.

profluuia in expenſis. Poſt excurſiones vero temporum, & tractatus multiplices, diuerſos, & varios, qui facit concordiam in ſublimibus ſuis Iacobi de Aragonia (præfati quondam Petri olim Regis Aragonum ſucceſſoris in vitium, præfatam inſulam & nonnulla alia loca in regno Siciliæ citra pharum occupata tenentis, hoſtis eccleſiæ Regiſque dictorum, vt inſinuatio nobis & fratribus noſtris facta continet) animum conuertit ad pacem: ſicque inter iam dictos Regem & Iacobum tractatus pacis eſt habitus, qui quatenus tractatus ipſe tangit nos & Romanam eccleſiam, eiuſque in eo includitur intereſſe, prout ipſius Regis habet aſſertio, ſano ipſius intellectu ſeruato, ſed in proprijs & ſuperfluis eius verbis omiſſis, præſenti ſerie annotatur.

Data a Carolo ſpes de reſtituenda Aragonijs eccleſiæ gratia.

Habet quidem ex parte dicti Regis in eodem tractatu expreſſa promiſſio, quod ipſe bona fide cum ſacroſancta Romana eccleſia procurabit, quod miſericorditer, gratioſe, & ſine difficultate per ipſam relaxarentur eccleſiam omnes ſententiæ excommunicationis, ſuſpenſionis, & interdicti, & quælibet aliæ, quæ latæ fuerunt per eandem eccleſiam ratione guerræ præſcriptæ contra Petrum de Aragonia & Iacobum prædictos; nec non Fridericum & quondam Alfonſum filios dicti Petri, & quaſlibet alias perſonas eccleſiaſticas vel ſeculares, cuiuſcumque dignitatis aut conditionis exiſtant, fautores, valitores ipſorum, capitula, vniuerſitates, & loca eorum: diſpenſetur quoque per ipſam eccleſiam cum illis, qui ſic excommunicati immiſcuerunt ſe diuinis, vel violauerunt interdictum ſcienter, vel ſuſceperunt ordines & miniſtrauerunt in ordinibus ſic ſuſceptis; ita vt in eorum beneficijs & dignitatibus ſecure remaneant ſicut prius, antequam dictæ ſententiæ latæ forent; & pro huiuſmodi relaxatione & diſpenſatione facienda celerius ſpecialem perſonam ordinabit eccleſia aliquem de prælatis regnorum Aragonum & Valentiæ, aut comitatus Barciloniæ, qui prædicta compleat ex eiuſdem eccleſiæ poteſtate: quodque, facta prius per chariſſimos in Chriſto filios noſtros Philippum Regem Francorum & Carolum fratrem eius Aragonum renuntiatione legitima de prædictis regnis & comitatu claræ memoriæ Philippo Regi Francorum ipſorum parenti per eccleſiam ipſam conceſſis, ſententia lata per ſedem Apoſtolicam contra dictum Petrum de Aragonia ſuper depoſitione ſeu priuatione prædictorum regnorum Aragonum & Valentiæ & comitatus Barciloniæ, & proceſſus ex ipſa ſententia habiti, præfato Iacobo dicta regna & comitatum tenenti, & eius heredibus non noceant, neque præiudi-

Contenta Caroli cum Aragonio redintegrata.

cent; ſed per reſtitutionem redditunm, atque conceſſionem dictorum regnorum & comitatus, faciendam per eandem ſedem Iacobo memorato, ſint & remaneant idem Iacobus & heredes ſui in illo iure & dominio prædictorum regnorum, comitatus, & iurium, in quibus erat præfatus Petrus olim Rex Aragonum pater prædicti Iacobi antequam ipſam Romanam eccleſiam in aliquo offendiſſet. Amplius ex ipſius promiſſionis & tractatuum colligitur ſententia, quod per prædictas reſtitutionem, redditionem, & conceſſionem de dictis regnis ac comitatu, eidem Iacobo per eccleſiam faciendis, nullum ius eidem acquiratur eccleſiæ, nec retineatur in illis occaſione retentionis ſeu reſeruationis, quam fecit eccleſia in dictis regnis & comitatu, cum ipſa prædicto Philippo Francorum Regi conceſsit: ſed prænominato Iacobo ſuiſque heredibus ſeu ſucceſſoribus in eiſdem regnis, comitatu, & iuribus ſua iura firmata & illibata conſiſtant, nec ex his ſibi vel ſuis in aliquo præiudicium generetur.

Ab eodem etiam Rege Siciliæ deducitur in promiſſum, quod eadem pia mater eccleſia præfatos Iacobum, Fridericum, valitores, & adiutores eorum ad ſinum gratiæ ſuæ clementer recipiet, eiſque omnes iniurias, offenſas, & damna irrogata per ipſos & prædeceſſores eorum eidem eccleſiæ miſericorditer & gratioſe remittet; & quod de mobilibus vel ſe mouentibus, quæ dicti Iacobus, prædeceſſores, valitores, vel adiutores eorum de bonis ipſius habuerunt Romanæ eccleſiæ, vel de alijs eccleſijs, locis religioſis, & perſonis alijs quibuſcumque, poſtquam dicta guerra extitit inchoata, ac de expẽſis, quas eadẽ eccleſia in ipſa guerra, vel eiuſdem occaſione ſubiuit quoquo modo, idẽ Iacobus & heredes ſui per eandem eccleſiam, prout ad eam pertinet, perpetuo quietentur: quodque prænominata eccleſia omnes & ſingulos de inſula præfata Siciliæ & inſulis ei adiacentibus & alijs locis regni Siciliç, qui ſe publice cum dicto Iacobo tenuerunt, ad benignitatis ſuæ gratiam miſericorditer & gratioſe recipiet, eiſque omnes offenſas & iniurias contra iam dictam commiſſas eccleſiam relaxabit: mittetque ſpecialem nuntium ad præfatam inſulam, qui interdictum de ipſa remouebit & tollet, omneſque ligatos excommunicationis & ſuſpenſionis ſententijs quibuſcumque locis ratione vel occaſione guerræ præteritæ benigne, gratioſe, & ſine obſtaculo difficultatis abſoluet; diſpenſabit etiam gratioſe & ſine difficultate, cum irregularibus irregularitatis nodo eiuſdem guerræ ratione vel occaſione ligatis; ita quod prælati, clerici, & religioſi remaneant in ſuis dignitatibus vel beneficijs, quæ iuſte tenuerunt ante ſtrepitum dictæ guerræ.

Vt ſoluẽdæ cẽſuræ antea inflictæ.

A præfato vero Iacobo de Aragonia in eodem tractatu pacis expreſſe deducitur in promiſſum, quod ipſe Ludouicum, Robertum, & Raimundum Berengarij natos dicti Regis Siciliæ, obſides omnes, & captiuos cuiuſcumque conditionis, vbicumque ſint, eidem Regi reſtituet: nec non totam terram, fortelitias, & caſtra, quam & quæ tenent ipſe Iacobus, valitores ſui, & adiutores ſeu complices, ſatellites, ſeu miniſtri in tota Calabria & terra, Iordano principatu, Baſilicata, & pertinentijs eorundem, omneſque inſulas, quæ ſunt circa pharum, videlicet Iſclam, Capcum Procidam, omneſq; alias terras & inſulas quas idem Iacobus, valitores ſui, adiutores, ſatellites, ſeu miniſtri tenent circa fretum, ſiue habitatæ fuerunt ſiue non.

Quæ a Iacobo Aragon. promiſſa.

De liberãdis obſidibus.

Reſtituẽdis Calabriæ arcibus.

Ab

Et Siciliæ inſula & Meltæ.

Ab eodem etiam Iacobo in promiſsione ſubiungitur, quod ipſe poſt tres annos completos, numerandos continue a feſto omnium ſanctorum futuro proximo, qui erit anno Domini MCCXCIV. eccleſiæ Romanæ immediate reſtituet præfatam inſulam Siciliæ cum omnibus terris, caſtris, caſalibus, fortelitijs, inſula Maltæ, alijſque omnibus inſulis eidem inſulæ Siciliæ adiacentibus, vbicumque ſint, ſicut bonæ memoriæ Carolus Rex Siciliæ tenuerat ante rebellionem inſulæ Siciliæ memoratæ. Fiet tamen prius per ipſam eccleſiam & præfatum Regem Siciliæ remiſſio omnibus Siculis de omnibus offenſis, iniurijs, & damnis factis & irrogatis per ipſos dictæ eccleſiæ & præfato Regi Siciliæ ac nominato claræ memoriæ patri ſuo. Dabitur etiam ipſis Siculis per eccleſiam dictumque Regem Siciliæ ſecuritas conueniens & honeſta, quod de prædictis offenſis, iniurijs, atque damnis factis & irrogatis per ipſos Siculis eiuſdem eccleſiæ atque Regibus Siciliæ, viuenti ſcilicet nunc filio & patri iam mortuo, per eandem eccleſiam vel Regem præfatum nullo vnquam tempore aliquid poſſit peti: & quod de toto prædicto triennio, quo dictus Iacobus inſulam Siciliæ memoratam tenuerit, ab eodem Iacobo nihil peti valeat per ipſam eccleſiam, vel per Regem Siciliæ nominatum. Poſt reſtitutionem vero eiuſdem inſulæ Siciliæ factam per ipſum Iacobum eidem eccleſię ipſa eccleſia tenebit præfatam inſulam Siciliæ in manibus ſuis ſuper annum vnum, a dictæ reſtitutionis tempore numerandum, nec ipſam inſulam alicui præfata eccleſia illo anno reſtituet ſine conſenſu Iacobi de Aragonia nominati.

Obſtrict. Iacobus ad cogendam armis in obſequium Rom. eccleſiæ inſulam.

Et ſi forte dicta inſula Siciliæ rebellis eſſet eccleſiæ Romanæ, vel eius nollet obedire mandatis, dictus Iacobus ipſam iuuare tenetur eccleſiam de perſona & gente ſua ad expenſas eiuſdem Iacobi bona fide cum toto poſſe ſuo per terram & per mare, quouſque dicta eccleſia de præfata inſula Siciliæ intentum ſuum plene obtinear, eiuſque pareat deuote mandatis. Tempore tamen reſtitutionis prædictæ inſulæ, faciendæ ab eodem Iacobo prędatæ Romanæ eccleſiæ, omnia mobilia quæcumque dictus Iacobus habet in ipſa inſula, licebit ei pro beneplacito ſuo extrahere, vel aliter exinde ſuam facere voluntatem. Debetque idem Iacobus aſſecurare præfatam eccleſiam meliori, ſaniori, & vtiliori modo quo fieri poterit, quod poſt prædictos tres annos completos, quibus dictam inſulam Siciliæ tenere debebit immediate & ſine dilationis obiectu, iam dictam inſulam Siciliæ eccleſiæ reſtituet prælibatæ; cæteris, quæ per dictum Regem Siciliæ iuxta præfati tractatus ſeriem eidem Iacobo facienda ſunt & complenda, in ſua remanentibus firmitate.

Conuentis aſſentitur Cæleſtinus, et qua de cauſa.

Supplicauit igitur nobis idem Rex Siciliæ deuotus filius noſter & eiuſdem eccleſiæ, vt tenorem & ſubſtantiam præſcripti tractatus, prout in prædictis Romanam contingit eccleſiam, acceptare de apoſtolicę benignitatis clemētia curaremus. Nos autem cernentes vndique frementia mundi pericula, & quæ inſtant præ foribus ruinam minantia grauia detrimenta ſuper terram ſanctam deſertam incolis Chriſti fidelibus, ipſorumque deſtitutam ſuffragijs, flentes amare cum catholicis principibus diſtractis ad bella ciuilia, vt non ſit qui conſoletur illam ex omnibus charis ſuis; ad reparationem quoque ſtatus præfati Regis Siciliæ ſpecialem habentes conſiderationis intuitum, ſupraſcriptum tractatum pacis, in quantum ad nos & Romanam eccleſiam (prout præmittitur) pertinet, ſi tamen in prædictis quatenus ad eos pertinet, præfatorum Regis Franciæ & Caroli Regis Aragonum fratris ſui accedit aſſenſus cum conuentionibus, conceſſionibus ſiue pactis, dudum cum claræ memoriæ Philippo Rege Francorum patre prædictorum & Romana eccleſia initis, quantum ad conuenta ſeu promiſſa per ipſam eccleſiam eidem Regi Philippo ſuiſque ſucceſſoribus abſque ſucceſſorum ipſius expreſſo præueniente conſenſu nolumus in aliquo derogare; ex nunc prout ex tunc infra ſequitur acceptamus & approbamus: de fratrum noſtrorum conſilio & aſſenſu decernentes & declarantes aperte, quod ſi dictis ſuo loco & tempore, ſicut clarius, commodius, & aptius tractatum ipſum ad ſucceſſiuos actus produci diuina gratia diſponente continget, ad eiuſdem Iacobi heredum, adiutorum, & valitorum ſuorum; ac vniuerſorum hominum, prælatorum, clericorum, & laicorum dictorum regnorum Aragonum, Valentiæ, comitatus Barcilonię, & inſulæ Siciliæ cautelam perpetuam, & particulariter ſicut honeſtum & expediens fuerit; & Romanam decebit eccleſiam cō, etenter * de prædictis omnibus & ſingulis relaxatione, diſpenſatione, reſtitutione, redditione, conceſſione, remiſſione, abſolutione, quitatione & receptione per ipſam eccleſiam (vt præſcribitur) faciendis.

Galli Regis & eius fratris expectatus conſenſus

*prouidebimus

Adiecta in his admittendis hypotheſis, ſi Aragonius promiſſis ſteterit.

Hæc tamen omnia ſub hac terminatione ſupponimus & conditionis regula limitamus, ſi per præfatum Iacobum & illos, ad quos ea res pertinebat, conuenta & promiſſa prædicta per ipſum ſuis temporibus, prout congruum, decens, ſeu rationabile fuerit, bonę fidei puritate ſeruata, firmiter obſeruentur: *ita quidem*, quod ſi in prædictis vel prædictorum aliquibus, quæ agenda ſunt per eandem eccleſiam, in faciendo ipſa eccleſia præueniret, idemque Iacobus vel illi, ad quos ea res pertinebit in præmiſſis per eundem Iacobum & conuentis deficerent, ijs ex quibus eſſet præuentum ab eadem eccleſia, pro caſſis & nullis habitis, præfati Iacobus, omnes de prædictis comitatu & inſula Siciliæ & alij, ad quos ſpectaret negotium, in ſententias & pœnas ſpirituales & temporales factas per Apoſtolicam ſedem contra præfatos Petrum olim Regem Aragonum, Iacobum filium eius, eorumque fautores ſeu complices, & interdicta poſita per ipſam ſedem in dictis regnis, comitatu, & inſula Siciliæ ipſo iure & ſine aliquo facto hominis ſicut competentius, aptius, iuſtius, & decentius fieri poterit, relabatur.

Per prædicta autem vel aliquod prædictorum, quæ vel in conuentionibus ſiue pactis prædictorum Regis Siciliæ & Iacobi expreſſe vel generaliter, explicite vel implicite, ſeu in acceptatione & approbatione noſtris quomodolibet continentur, non proponimus nec intendimus ſuper ſolutione cenſus & alijs in contētis conuētionibus dudum habitis inter Romanam eccleſiam & prædictum quondam Carolum & eundem Regem Siciliæ natum eius aliqua immutare, detrahere, vel etiam innouare: ſed ea omnia & ſingula in ſui volumus perſiſtere roboris firmitate. Nulli ergo, &c. *Datum Aquilæ per manus Ioannis archiepiſcopi Beneuentani S.* R. E. *vicecancellarij kal. octobris indictione VII. anno* Domini MCCXCIV. *pontificatus domini Cæleſtini Papæ V. anno* I.

Prudentiſſime in re tanti momenti ſe geſſit S. Cæleſtin.

Emicuit in re grauiſſima, e qua orbis Chriſtiani publica quies pendebat, Cæleſtini pruden-

tia omni humana ſagacitate auguſtior, quippequi decernebat non aliter Iacobo Aragoniæ & Valentiæ regnorum ac Barcinonenſis comitatus iura reſtitutum iri, quam ſi bellicos tandiu labores ſubiret, donec Siciliæ inſula in Caroli II. poteſtatē redacta eſſet: ex qua re triſtia bella, quæ eccleſiam diutiſſime concuſſerunt, in ſuo fomite præfocata fuiſſent. Cæterum Cæleſtinus diuini cultus amplificationis, inſtaurandæque in Syria religionis cupidus, cum frangendos vi ad officium Siculos præuideret, ſubſidiarias Angliæ & Galliarum decumas in bellicos ſumptus Carolo II. attribuit hoc diplomate, quo conceptum animo ex terræ ſanctæ ſeruitute dolorem candide expreſſit.

Indictæ a Cæleſtino ſubſidiariæ decumæ pro ſuſtinēdis belli Siculi ſumptibus.

Cœleſtinus episcopus ſeruus ſeruorum Dei, vniuerſis præſentes literas inſpecturis ſalutem, &c.

aEod M.S. arch. Vat. ſign. n. 539 ep. 6.

Inundant in cordis noſtri alueo profluuia lachrymarum, protrahimus amara ſuſpiria, & vehementibus ſingultibus conquaſſamur, dum terram illam cernimus, heu, iugo Agarenicæ ſeruituris ſuppoſitam, & eorum blaſphemijs profanatam: in qua illa Virgo virginum ſplendor ſydereus de Dauidica ſtirpe progrediens, Chriſtum dominum angelo nunciante concepit, & dominum incomprehenſibilem peperit Redemptorem primogenitum mortuorum. Quis ergo redemptorum ipſius ſanguine pretioſo eiuſdem terræ afflictioni non conſolatorijs auxilijs & fœcundis ſubſidijs non aſſiſtit? Quiſue Chriſtianæ fidelitatis profeſſor ipſius terræ conculcationi, vt conſurgat in libertatis lætitiam, non aperit viſcera pietatis? Confidimus quippe, quod gratitudinis ſpiritus, gradiens in azimis ſinceritatis & veritatis, ad vindicandum crucis opprobrium & redemptionem Chriſtianæ confuſionis exurget. Vnde cum hæc mentem noſtram iugis & ſingularis augeat ſolertia, vt grandi fortitudine virium & ſubuentionum amplitudine grandiori terræ celeriter ſuccurratur eidem, inter loca ipſius apta ſuccurſui ſedulis inueſtigata vigilijs inſulam Siciliæ inuenimus aptiorem, vtpote ipſi terræ vicinam, victualibus opulentam, & fœcundam cæteris vſibus bellicis opportunis.

Pium illi° ad reſtituendam Syriæ religionem ſtudium.

Verum, proh dolor! deteſtabilis memoriæ Petri olim Regis Aragonum damnata præſumptio, eiuſque præſumptuoſi heredes, non ſine horribilis proditionis nota dictam inſulam occuparunt & detinent occupatam in offenſam Dei, & eccleſiæ Romanæ contemptum, dictæ terræ periculum, ac chariſſimi in Chriſto filij noſtri Caroli Siciliæ Regis illuſtris grandem iniuriam, intolerabilemque iacturam, prout extitit notorium auribus vniuerſis: propter quod humilium & ſublimium perſonarum bellica brachia ad ipſius terræ parata ſubſidium hebetantur, ipſius inſulæ brachio potentiæ ac deſiderabilis aſſiſtentiæ conſilio deſtituta.

Nos itaque exquiſitis iam datis conſilijs, & conſulta deliberatione comperto, quod abſque ipſius inſulæ continui fauoris ſubſidio deſideratæ ipſius terræ ſaluti nequit plene ac ſalubriter prouideri, deſideria noſtra effundimus ad educendam ipſam inſulam de ipſorum deteſtabilium manibus detentorum: ac propterea cenſentes conſentaneum rationi, & ſuaſu æquitatis adducti, vt pro ipſa inſula, & terra ſancta per conſequens eripienda de faucibus odientium Dominum, ac poteſtate & violentia detentorum Chriſti patrimonium ad ipſius inſulæ ſubſidia requiramus, his conſulte penſatis, decimam omnium eccleſiaſticorum redituum & prouentuū in toto regno Franciæ ac in locis alijs & prouincijs, in quibus conceſſa fuit per felicis recordationis Nicolaum Papam IV. prædeceſſorem noſtrum chariſſimo in Chriſto filio noſtro Philippo Regi Francorum illuſtri; nec non & in Aquenſi, Arelatenſi, Ebredunenſi, Lugdunenſi, Biſuntina, & Viennenſi prouincijs per quadriennium; in regno vero Angliæ ac in alijs locis & prouincijs, in quibus per eundem prædeceſſorem noſtrum fuit decima ipſa conceſſa chariſſimo in Chriſto filio noſtro Odoardo Regi Anglorum illuſtri, per vnum annum dicto Regi Siciliæ in ſubſidium recuperationis præfatæ inſulæ, ac pro defenſione alterius partis eiuſdem regni Siciliæ, peculiaris patrimonij Romanæ matris eccleſiæ, quæ continuis & violentis incurſibus vexatur ab hoſtibus, de fratrum noſtrorum conſilio duximus auctoritate apoſtolica concedendam. Nulli ergo, &c. *Datum Aquilæ VI. nonas octobris pontificatus noſtri anno* I. Promouendo huic pio conſilio intentus ſanctus Pontifex Philippum Francorum Regem admonuit [a], vt cum ex compoſitæ pacis formula Carolus illius frater Aragoniæ Valentiæque iuribus ſe abdicare deberet, ea quæ ad ipſum ſpectarent, operi mandanda curaret.

Debellata Sicilia, meditatur fidelium arma in Saracenos vertere.

aEod. M.S ep. 10.

Monitus Gallus, vt concordiæ leges ad eum ſpectantes impleat.

Chariſſimo in Chriſto filio Philippo Francorum Regi.

Habet chariſſimi in Chriſto filij noſtri Caroli Siciliæ Regis illuſtris inſinuatio nouiter facta nobis, quod inter ipſum & Iacobum natum quondam Petri olim Regis Aragonum tractatus pacis eſt habitus, cuius ſeries per Regem eundem noſtris & fratrum noſtrorum eſt ſenſibus præſentata: cumque, conſideratis vndique mundi periculis, & confuſione terræ ſanctæ præcipue, cui ex defectu ſubſidij Chriſti fidelium non eſt ſpes in releuatione ruinæ, tractatus ipſe nobis placidus & gratus occurrat, ſerenitatem regiam requirimus, monemus, & hortamur attente in filio Dei Patris, quatenus conſideratione huiuſmodi promptis nobiſcum concurrens affectibus, quæ ad conſummationem efficacem & perfectam præfati tractatus tam in renunciatione regni Aragoniæ & alterius terræ conceſſorum claræ memoriæ Philippo Regi Franciæ patri tuo per Romanam eccleſiam, quam in alijs capitulis, quæ circa tractatum ipſum per te facienda fore noſcuntur, efficaciter compleas, & celeri executioni demandes, vt tanti boni orditum principium ſaltem in quantum tuam tangit perſonam, nulla dilatio moroſa præpediat; ſed tua ſincera deuotione ad terminos Deo placidæ conſummationis adducatur. Et ecce quod dilectum filium noſtrum magiſtrum Rogerium archidiaconum, &c. capellanum noſtrum, &c. ad te propterea prouidimus deſtinandum, quem ſinceritas regia benigne recipiat, in præmiſſis patienter audiat, & relata per ipſum ad finem votiuum effectu proſequente perducat. *Dat. Aquilæ III. non. octobris pontificatus noſtri anno* I. Paruit Cœleſtino Francorum Rex, cum iam conuenuiſſet cum Carolo, vt comitatus Andegauenſis fratri comiti Alenconio ob Aragoniæ iura ad Caroli gratiam Iacobo reſtituenda traderetur. Decreta vero eſt a ſanctiſſimo Pontifice ad Aragonium legatio [b], vt conuenta ad opus perduceret, accederetque ad Iſclæ inſulam, cum Neapolim pontificiam aulam ipſemet ea de cauſa traduceret, vt abſciſſis omnibus anfractibus conglutinandæ paci, reſarciendiſque rebus Chriſtianis ſedula opera nauaretur.

Cœleſtini ad illum ea de re literæ.

Admiſſę a Gallo cōcordiæ leges.

Iacobus vt conuēta impleat admonit°

aEod M.S arch. Vat. ſign. n. 539 ep. 11.

Cœleſtinus, &c. nobili viro Iacobo nato quondam

dam Petri olim Aragonum Regis ſpiritum aſſumere conſilij ſanioris.

Duræ ad ipſum ea de re literæ.

Inſinuauit nobis nouiter chariſſimus in Chriſto filius noſter Carolus Siciliæ Rex illuſtris, quod (faciente pacis Auctore) inter ipſum & te tractatus pacis ſit habitus, cuius ſeries per Regem ipſum noſtris eſt ſenſibus præſentata. Et quidem cum redemptor mundi dominus Ieſus Chriſtus, in cuius lumine lumen inſpicitur pro cenſu hereditario pacem dederit diligentibus nomen eius, nos ipſius vices gerentes ipſam feruenter amamus, ac in populis vigere cupimus, præcipue inter fideles principes orbis terræ. Quo circa nobilitatem tuam requirimus, monemus, & hortamur attente, conſultius ſuadentes, quatenus dirigens in conſpectu Domini greſſus tuos, ad conſummationem votiuam & proſperam tractatus eiuſdem ſolerter inſiſtas, & ſtudium efficacis operationis apponas, perſonaliter propter hoc apud * Iſclam te conferens, vbi exiſtentibus nobis Neapoli, complenda in tractatu prædicto breui manu habilius & aptius, ac ſine moroſis & periculoſis anfractibus mutuo poterunt conſummari. Nos enim, qui tractatum ipſum acceptabilem habemus & gratum, circa totalem perfectionem ipſius, quatenus tangit nos & Romanam eccleſiam, tãto libentius & operoſius intendemus, quanto dictum regnum Siciliæ, in quo (annuente diuina gratia) fructus pacis ſeminare diſponimus, ſpecialiori charitate proſequimur, contemplatione terræ ſanctæ præcipue, cui per regnum ipſum magna opportuna ſuffragia poterunt prouenire. Et ecce quod venerabilem fratrem noſtrum epiſcopum Valentinum natione & familiaritate tibi gratum, & dilectum filium religioſum virum fratrem Bonifacium de Calamandrano generalem præceptorem hoſpitalis S. Ioannis Ieroſolymitani in partibus ciſmarinis mediatorem tractatus eiuſdem ad te prouidimus propterea deſtinandos: quos tua nobilitas mittentis intuitu humane recipiat, patienter audiat, & quæ ipſi retulerint ad actus laudabiles effectu proſequente perducat. *Datum Sulmonæ vs 11. idus octobris pontificatus noſtri anno* 1. Hæc ſincere agebantur a Cæleſtino, qui poſtquam e pontificatu abijt, varijs intricata anfractibus & confuſa fuerunt. Contraxerat porro Iacobus vetitas canonicis legibus nuptias cum filia Sancij Regis Caſtellæ, ad quas diſſoluendas Cæleſtinus, Regum faſtui parcere neſcius, illum intentato diuini Numinis terrore vrſit a.

Solicitat, vt in Siciliam ſe conferat.

*Iſclam promouendæ pacis ſtudio, Neapolim Cæleſtinꝰ ſe contulit.

Chriſtiana res ingens dãnum, abeũte e pontificatu Cæleſtino paſſa.

a Eod. M.S pag. 3.

Cæleſtinus epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei. Iacobo nato quondam Petri olim Aragonum Regis eccleſiaſticam reuerentiam, & ſpiritum veritatis.

b Eccl. 21.

Peccaſti b? *non adijcias iterum: ſed de priſtinis deprecare, vt tibi dimittantur*. Inſtruit huius ſcripturæ ſacræ myſterium commiſſis delicta non adijci, & fugientes a facie vitæ per cumulationem ſcelerum in mortis retia non conuolui. Et quia nec eſt hoc ſalutis remedium peccanti naufragia ſuadere, * pœnitendi conſilium; quo plus enim quis vergit in culpam, eo fortius ligatur in pœnam; & dum peccatum non deletur per lamenta pœnitentiæ, ad aliud ſua mox attrahit grauitate. Nunquid hæc venerunt ad tuæ conſiderationis aciem, internæ diſcuſſionis examen, mentis atria reuoluerunt? vtique non, cum de commiſſis nec petieris veniam; ſed per tuæ præuaricationis lapſum continue geminaueris offenſam. Dolendum pariter & lugendum, quod conuerſus in arcum prauum fiœdis increpationes, & monitiones eccleſiæ contemnis, nec aduertens flagitia tui parentis & propria contra Deum, Romanam eccleſiam, & chariſſimum in Chriſto filium noſtrum Carolum Siciliæ Regem illuſtrem eiuſdem eccleſiæ filium ſpecialem iniurioſe commiſſa, factus es gentibus ſcandalum, terræ ſanctæ conſuomptiuum exordium, & toti Chriſtianæ fidei perniciosũ exemplum. Filiam namque chariſſimi in Chriſto filij noſtri Sancij Caſtellæ & Legionis Regis illuſtris proximo tibi conſanguinitatis gradu coniunctam ſub ſpecie coniungalis copulæ & maritalis affectus tibi cohabitatione nefanda, & inceſtuoſo conſortio coniunxiſti. Ecce qualiter præterita peccata redimis.

Iacobus Aragoniꝰ de contractis vetitis nuptijs increpitꝰ.

* ſed

Propoſita ob oculos præterita flagitia.

Ea illicito matrimonio cumulata.

Ecce qualiter amaris illa fletibus ingemuiſti, dum per tuos actus illicitos, & proceſſus exemplo periculoſo damnoſos honeſtum pudoris, præcipue a perſonis illuſtribus debitum, impudenter infringitur, & immaculata lex Domini damnabilibus actionibus attentatur. Quid dicetur in populis? Quod inter ſic coniunctos ſanguine nuptiæ contrahuntur inceſtæ. Qualiter hoc maleficium excuſationem recipit, quoniam per tantos viros, generis nobilitate conſpicuos, exempla reproba deriuentur in poſteros & modernos? Certe ſi te diuini amoris inſtinctus non duceret, aut ſaltem propter infamiam gentium aliquis morſus conſcientiæ non arctaret, ſenſibus tuis de facili poteſt occurrere. Quod ſi prolem ex filia dicti Regis ſuſcipias, tibi non erit ad paternam gloriam, proli prædictæ cedet ad infamiam ſempiternam: natis enim ex complexu nefario de iuris cenſura prouida non defertur ſucceſſionis paternæ compendium, dignitatis porta clauditur, & alimentorum exhibitio a parente legitimo debita denegatur. *Sed obſcurati ſunt oculi tui ne videant, & induratum eſt cor vt non intelligat:* appoſita eſt enim iniquitas ſuper iniquitatem, vt proſpera te in via mala decipiant, & animum ad deuia per fomitem erroris adducant. An neſcis, quod ex quo homo ſupra terram fuit poſitus, impiorum breuis eſt laus, & ſi eleuentur & exaltentur ſuper cedros libani, eorum locus quęritur & non inuenitur; & ſi vſque in cęlum ſuperbia illorum aſcendat, quaſi ſterquilinium in fine perdetur ipſorum memoria, ſicut hoſpitis vnius diei prętereuntis tranſibit in breui, & conſumetur momento nequitia peccatorum?

In pręmiſſis etſi te poſſint inſtruere ſcripturę tonitrua, efficacius tamen docere valent nota proximitatis exempla: quantum enim Fridericus olim Imperator eiuſque poſteri in via iniquitatis excreuerint, quantumque contra eccleſiam calcaneum & ceruices altas erexerint, ex fama proxima te ſcire pręſumimus, & nullum fere angulum orbis latere: ſed manus domini, in cuius manu anima omnis viuentis & ſpiritus vniuerſę carnis hominis, eorum lumen extinxit in tenebris, ipſoſque de medio ſuſtulit, ac illorum memoriam breui tempore cum ſonitu de terra deleuit. Nec ab exemplo reijcitur prędicti parentis tumultuoſa nequitia, cui in ſui principio ſcandali applauſerunt proſpera: & dum adhuc ordiretur, ſucciſus ſubito pręterijt velut vmbra.

Triſtes Friderici Imp exitus in memoriã reuocati.

Te igitur ipſum argue, te conſule, teſtimonium conſcientię tuę reuolue, ad exonerationem cumulatorum criminum prędictam conuentionem illicitam celeriter ſolue, quatenus de facto dignoſcitur proceſſiſſe, non obſtantibus colligationibus, conuentionibus quibuſcumque ſuper hoc

Monitus, vt pactiones cum Caſtellano initas reſcindat.

factis per te, etiam ſi fuerint iuramentorum & pœnarum adiectione, vel quouis alio vinculo roboratæ, quas viribus vacuas & inanes eſſe cenſentes, & carere decernentes omni robore firmitatis, ad ipſorum obſeruationem quomodocumque ſeu quantumcumque te aſtrinxeris, pro obſeruandis eiſdem te decernimus non teneri. In tanta quidem implicatione ſcelerum, & obſtinatione peccatorum veriſimiliter credimus, quod in furore ſuo contra te Dominus eſt iratus vt feriat, & brachium ſuum ſicut ab initio eriget vt allidat. Dat. *Sulmonæ* VII. *idus octobris pontificatus noſtri anno* I. Tenebatur tum in Iacobi carcere B. Ludouicus Caroli Regis Siciliæ filius, ſuæque radios ſanctitatis fundebat: quorum nitorem cum ſuſpexiſſet S. Cœleſtinus, illum a Franciſco Minorita clericali tonſura diſtingui iuſsit, eidemque Lugdunenſem archiepiſcopatum contulit a.

Cæleſtin° adſcribi iubet clero S. Ludouicum Regis Siciliæ filiū.

a Eod. M.S archiu. Vat. ſign. n.539 ep. 12.

Dilecto filio Ludouico nato chariſſimi in Chriſto filij noſtri Caroli Siciliæ Regis illuſtris.

Cum deſideres in clericali habitu Domino famulari, nuper ad tuæ ſupplicationis inſtantiam dilecto filio fratri Franciſco de Apra ordinis fratrum Minorum, quod tibi, qui apud hoſtes eccleſiæ detineris vt obſes, primam tonſuram & omnes minores ordines conferre valeat, per alias literas noſtras conceſsimus facultatem. Eapropter licet ob locorum diſtantiam, qua ſepararis a nobis, breuitatem temporis, quo prædicta conceſsimus, adhuc nequiueris ordines prædictos aſſumere; tamen quia in eſſe videntur quodammodo quæ fieri ſperantur in breui, tuum honeſtum & ſalubre propoſitum gratioſius proſequentes, procurationem Lugdunenſis eccleſiæ vacantis tunc per promotionem venerabilis fratris noſtri Remundi epiſcopi Albanenſis, nuper ad apicem Cardinalatus aſſumpti, olim ipſius eccleſiæ archiepiſcopi (quamquam tonſuram & ordines ipſos nondum receperis) ac adminiſtrationem ipſius in ſpiritualibus, & vt tẽporalibus tibi fiducialiter duximus committendã, & recipere & habere valeas iuxta formam aliarum literarum noſtrarum tibi proinde conceſſarum, auctoritate præſentium de certa ſcientia & ſpeciali gratia indulgemus. Dat. *Sulmonæ* VII. *idus octobris, pontificatus noſtri anno* I.

A pio Minorita cõferri illi iubet ordines minores.

Eidem Lugdunẽſem archiepiſcopatũ concedit.

Mouebant plures grauiſſimæ cauſæ Cæleſtinum ad S. Ludouicum Lugdunenſis eccleſiæ gubernaculis admouendum, non modo ex illius virtutibus, verum ex ipſius eccleſiæ anguſtijs petitæ, cum a vicinis magnatibus opprimeretur inique & tanti principis clientela in priſtinum ſplendorem aſſerenda putaretur: *Attendentes*, inquit b, *claritatem excellentis generis, eminentiam luminoſæ ſcientiæ, venuſtatem morum, & multiplicia dona virtutum, quibus clarere digneſceris: depreſſum quoque ac laceratum ſtatum maioris eccleſiæ Lugdunenſis, quæ per vicinorum potentum iniurias & preſſuras grauem diminutionem ſuorum iurium & facultatum amaris fletibus ingemiſcit; quodque per tui tuorumque fauoris auxilium eccleſia ipſa (concedente Domino) reparabit prætacta diminutionis incommoda, & votiua recipiet reſtitutionis augmenta, &c. Datum in monaſterio S. Spiritus prope Sulmonam non. octobris, pontific. noſtri anno* I. Reſcidit hæc poſtea Bonifacius VIII. ademptamque Lugdunenſis archiepiſcopatus dignitatem æquo animo tulit S. Ludouicus: & quamquam in Siculi & Ieroſolymitani regnorum ſpes educabatur, ſubdiaconum & ſacellanum Bonifacij VIII. ſingulari demiſſione egit a. Plura de S. Cæleſtini geſtis adderemus ſi integrum illius regeſtum extaret.

b Ib. ep. 13. Quæ cauſa ad id Cæleſtinum permouerit.

a Eod. M.S ep. 107.

Anno 1294. *num.* 17. §. *Hæc. verſ.* 4. *poſt voces*, compertum eſt, *adde*: ſanctuſque Pontifex, cum diuini Numinis timorem altiſſimo defixum pectore gereret, quamuis (vt erat moribus ſua itiſſimis præditus) in rebus honeſtis Cardinalium votis annuere paratus eſſet, in hoc tamen excelſum ſe animo & conſtantem præbuit, vitio Cardinalium ſua potius quam Chriſtum ſectantium lenocinari dedignatus; tribuſque edictis Gregorij X. decretum conſtabilire eniſus eſt. Primum hor. m hoc fuit b.

b M.S. archiui Vat. ſign. n 539 ep. 6.

Cæleſtinus epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei ad perpetuam rei memoriam.

Quia in futurorum euentibus ſic humani fallitur incertitudo iudicij, vt quod coniectura probabilis, immo interdum attenta conſideratio vtile pollicetur, non ſolum inutile ſed damnoſum reperiri contingat; nonunquam quod conſulte ſtatuitur, ex ſanioris inſpectione iudicij conſultius * inueniatur. Probat hoc inferius deſcribendæ ſuſpenſionis euentus, in quo etſi ſuſpendentium honeſtum fuerit, vt credimus, ſalubreque propoſitum; per eius tamen licentiam mundo prouenerunt incommoda, & velut antiquorum vulnerum adducere patiuntur iterum cicatrices. Piæ quidem memoriæ Gregorius X. prædeceſſor noſter in Lugdunenſi generali concilio conſtitutionem, quæ poſt obitum ſummi Pontificis ad cogendos Cardinales ſanctæ Romanæ eccleſiæ pro celeri electione paſtoris terminum, modum, & formam ſerioſæ arctationis indixit: ſed felicis recordationis Adrianus V. & Ioannes XXI. prædeceſſores noſtri ſucceſſiue conſtitutionem ipſam certis conſiderationibus, prout tunc ſuaſit eiſdem conſulta cautela conſilij, ſuſpenderunt. Nos autem conſultius attendentes pericula grauia, quæ per vacationem diutinam eiuſdem eccleſiæ vniuerſali ſtatui diſpendioſe proueniunt, prout experimento tempora præteritæ proxime vacationis oſtendunt; præcipue cum inſtent vndique dies mali, in quibus terra ſancta deplorat deſolationis extremæ diſpendia, & inter principes orbis terræ aliosque fideles ſcandala pullulant, fremunt anguſtiæ, bella creſcunt; futuris cupientes obuiare periculis, ſuſpenſionẽ conſtitutionis prædictæ factam per prædeceſſores eoſdem tollentes, vacuantes, & annullantes omnino, de certa noſtra ſcientia & plenitudine poteſtatis conſtitutionem ipſam eiuſque ſubſtantiam & effectum integraliter & in omnibus ſuis partibus, ſicut ab ipſo conſtituente fuit edita, firmum illibatumque decernimus habere vigorem. Nulli ergo omnino hominum, &c. Dat. *Aquilæ* IV. *kal. octobris pontificatus noſtri anno* I. Interiectis aliquot diebus, cum aduertiſſet vim huius edicti a Cardinalibus eludi poſſe, cum illi antequam Peruſio Aquilam venirent, Carolum Siciliæ Regem ſacramento obſtrinxiſſent, ipſum Cardinales nõ detenturum, ſi Pontificem in Neapolitano regno mori cõtingeret; vim illius ſacramenti conuulſit, & a Carolo Cardinales eo caſu in conclaue adigendos ſanxit c.

Cæleſtini cõſtantia in Cardinaliũ iniquis volũtatibus frangendis.

* infringatur

Gregorij X. leges de conclaui ab eo inſtauratę

Adriani V. & Ioãnis XXI. contraria decreta reſciſſa.

Contra tium his expreſſerant Cardinales a Rege Siciliæ ſacramentum.

Cæleſtinus, &c. chariſſimo in Chriſto filio noſtro Carolo Regi Siciliæ illuſtri.

c Eod. M.S ep. 14.

Pridem, dum nobiſcum Aquilæ morareris, & plures Cardinales ſanctæ Romanæ eccleſiæ morantes Peruſij ad præſentiam noſtram venire differrent, certas rationes & cauſas, quare re-

gnum

gnum tuum verebantur intrare, excuſabiliter prætendentes, tu per dilectum filium magiſtrum Guillelmum Agarui canonicum Frigilenſem, procuratorem tuum in Romana curia ad hoc per te ſpecialiter conſtitutum, eiſdem Cardinalibus ſacramentum in anima tua præſtari feciſti, quod ſi contingeret, nos in regno præfato rebus humanis eximi, tu ipſos ad morandum in regno prædicto nec compelleres, nec compelli per alium procurares; quinimmo expeditus & liber reditus & exitus ex eodem eſſet illis iuxta eorum arbitrium voluntatis. Cum autem conſtitutionem felicis recordationis Gregorij Papæ X. factam in concilio Lugdunenſi ſuper arctatione Cardinalium poſt obitum ſummi Pontificis velimus ſicut conſtitutio fuit edita, firmum habere vigorem, ſuſpenſione ipſius facta per piæ memoriæ Adrianum V. & Ioannem XXI. prædeceſſores noſtros omnino ſublata; & ſi caſus mortis dicti Pontificis in eodem regno contingeret, ad te ſecundum formam conſtitutionis eiuſdem ipſa coarctatio pertineret, te in caſu præmiſſo a vinculo dicti ſacramenti per eundem procuratorem in anima tua præſati abſoluentes, ad obſeruantiam conſtitutionis ipſius iuxta modum & formam in ipſa diſtinctos nolumus te teneri. *Dat. apud S. Germanum xvi. kal. nouembris pontificatus noſtri anno* 1. Paucis denique diebus antequam pontificiæ dignitatis apices exueret, Gregorij conſtitutionem firmam perpetuo eſſe iuſſit a, adiecta ea lege, ſiue Pontificis obitu, ſiue voluntaria abdicatione, ſiue quauis alia ratione ſacroſanctum ſolium vacuum eſſe contingeret.

Conuulſũ illud eſt a Cæleſtino

a Ext. poſt Martini PP. breuia pag. 172. & in M.S arch. Vat. ſign n. 539 ep. 14.

Cæleſtinus, &c. ad perpetuam rei memoriam.

Conſtitutionem felicis recordationis Gregorij Papæ X. prædeceſſoris noſtri factam in generali cõcilio Lugdunenſi quæ poſt obitum ſummi Pontificis ad cogendos Cardinales S R. E. pro electione paſtoris certum modum & formam ſerioſæ arctationis indixit, per felicis recordationis Adrianum V. prædeceſſorem noſtrũ ſuſpenſam, & eiuſdẽ recordationis Ioannem XXI prædeceſſorem noſtrum ſimiliter (vt audiuimus) reuocatam, integraliter & in omnibus ſuis partibus eiuſque ſubſtantiam & effectum, ſicut ab ipſo conſtituente fuit edita, firmum perpetuumque decernimus habere vigorem, ſeu ſummus Pontifex rebus ſubtrahatur humanis, ſiue renuntiet, vel quocumque modo ſedes Apoſtolica vacet. Nulli ergo &c. *Dat. Neapoli iv. id decembris pontificatus noſtri anno* 1.

Tertia Cæleſtini cõſtitutio pro redintegrando Gregorij X. decreto

Anno 1295. poſt num. 1. adde: Antequam ſacraretur Bonifacius, ad aram B. Petri accedens, ſacramento ſe obſtrinxit B. Petro, ſe nunquam ab ecclesia defecturũ: fidem de Deo vno & trino, deque incarnato Verbo, & quæ in concilijs œcumenicis definita erant, ſpreto necis diſcrimine, conſtantiſſime defenſurum: canonicas ſanctiones, ac patrum traditiones & Pontificum decreta ſeruaturum; tum ad reſtituendam eccleſiaſticam diſciplinam Cardinalium conſilio vſurum: opemque diuinam ad hæc implenda precatus, iuris iurandi formulam b ſubiectis conceptam verbis ſacris B. Petri reliquijs impoſuit.

Sacramẽtum a Bonifacio nũcupatum B. Petro.

b Ext. in M S. arch. Vat. Nicolai Card. de Aragõ. ſign. lit. C. n. 196. vita de reb ſedis Apo. pag. 138. Illius formula.

In nomine ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis. Amen. *Anno dominicæ incarnationis* MCCXCV. *indictione* VII. *ego Benedictus Caietanus ſanctæ Romanæ eccleſiæ diaconus Cardinalis & electus vt ſiam, per Dei gratiam, huius ſacræ Apoſtolicæ ſedis miniſter humilis, profiteor tibi, B. Petre Apoſtolorum princeps (cuius claues regni cœleſtis ad ligandum atque ſoluendum in cælo & in terra creator atque redemptor omnium Ieſus Chriſtus tradidit, inquiens: Quodcumque ligaueris ſuper terram, erit ligatum & in cælis; & quodcumque ſolueris ſuper terram, erit ſolutum & in cælis) ſanctæque eccleſiæ tuæ, quam hodie tuo præſidio regendam ſuſcipio, quod quamdiu in hac miſera vita conſtitutus fuero, ipſam non deſeram, non derelinquam, non abnegabo, nec abdicabo aliquatenus, neque ex quacumque cauſa & cuiuſcumque metus vel periculi occaſione dimittam, vel me ſegregabo ab ipſa: ſed veræ fidei rectitudinem, quam Chriſto auctore tradente per te & beatiſſimum coapoſtolum tuum Paulum, perque diſcipulos & ſucceſſores tuos vſque ad exiguitatem meam prolatum in tua ſancta eccleſia reperi, totis conatibus meis vſque ad animam & ſanguinem cuſtodire tam de ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis myſterio, quæ vnus eſt Deus, quamque de diſpenſatione, quæ ſecundum carnem facta eſt vnigeniti Filij domini noſtri Ieſu Chriſti, & de cæteris eccleſiæ Dei dogmatibus, ſicut in vniuerſalibus concilijs & conſtitutionibus apoſtolicorum Pontificum, probatiſſimorumque eccleſiæ doctorum ſcriptis ſunt commendata; id eſt quæcumque ad rectitudinem veræ noſtræque orthodoxæ fidei a te traditionem accipiunt conſeruare: ſancta quoque vniuerſalia octo concilia, id eſt Nicænum, Conſtantinopolitanum, Epheſinum primum, Chalcedonenſe, Quintum quoque, Sextum, item quoque Conſtantinopolitanum, & Septimum, item Nicænum Octauum quoque item Conſtantinopolitanum vſque ad vnum apicem inuiolata ſeruare, pari honore & veneratione habere digna, & quæ prædicauerunt & ſtatuerunt omnimode ſequi & prædicare; quæque condemnauerunt condemnare ore & corde diligentius & viuacius quamdiu vixero. Omnia decreta canonica prædeceſſorum apoſtolicorum meorum Pontificum quæcumque vel ſynodaliter ſtatuerunt & approbata ſunt confirmare & indiminuta ſeruare, & ſicut ab eis ſtatuta ſunt in ſui vigoris ſtabilitate cuſtodire: quemque vel quoſque condemnauerunt vel abdicauerunt, ſimili ſententia condemnare vel abdicare: diſciplinam & ritum eccleſiæ, ſicut inueni & a ſanctis prædeceſſoribus meis canonice traditum reperi, quamdiu vita mihi comes fuerit, illibata cuſtodire: & indiminutas res eccleſiæ conſeruare, nec alienare, ſeu in feudum aut cenſum vel emphyteoſim dare quomodolibet ex quacumque cauſa, & vt indiminute cuſtodiantur operam dare: nihil de traditione quam a probatiſſimis prædeceſſoribus meis traditam & ſeruatam reperi, diminuere vel mutare, aut aliquam nouitatem admittere: ſed vt eorum vere diſcipulus & ſequipeda totis mentis meæ conatibus, quæ tradita canonice comperio, ſeruare & venerari: ſi quæ vero emerſerint contra canonicam diſciplinam fratrum meorum ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ Cardinalium omnium, quorum conſilio & conſenſu, directione & rememoratione miniſterium meum geram et peragam, emendare, aut patienter (excepta fidei aut Chriſtianæ religionis graui offenſione) tua & beatiſſimi coapoſtoli tui procurante interceſſione, tolerare: ſacros quoque canones & canonica ſtatuta Pontificum vt diuina & cæleſtia mandata (Deo auxiliante) cuſtodire, vtpote Deo & tibi ſciens me redditurum de omnibus, quæ profiteor, & quamdiu vixero, egero vel omiſero, diſtrictam in diuino iudicio rationem, cui ſanctiſſimæ ſedi diuina dignatione (te patrocinante) præſideo, & vt iſtem interceſſionibus tuis adimplebo.*

Obſtringit ſe eccleſiæ.

Ad tuendam fidẽ de Deo vno & trino deque Chriſto redemptore.

Ad ſuſtinenda octo œcumenica concilia.

Ad ſeruãdas ſanctiones canonicas

Et traditiones.

Diſciplinã eccleſiaſticam reſtituendã.

Implorat S. Petri opem.

Eris autem mihi in illa die terribili propitius, hoc conanti & diligenter ſeruare curanti. Adiutorium quoque vt præbeas obſecro in hac corruptibili vita conſtituto, vt irreprehenſibilis appaream ante conſpectum iudicis omnium, domini noſtri Ieſu Chriſti, dum terribiliter de commiſſis aduenerit iudicare; & facias me dextræ Partis participem, & inter fideles diſcipulos ac ſucceſſores tuos eſſe conſortem. Hanc autem profeſſionem meam per notarium & ſcriniarium ſacroſanctæ Romanæ *eccleſiæ, iubente me ſcriptam, propria manu ſubſcripſi, & tibi, beate* Apoſtolorum *omnium princeps, pura mente & deuota conſcientia ſuper ſanctum corpus & altare tuum ſinceriter offero. Actum Romæ anno, menſe, indictione, vt ſupra.* Nuncupato eo iureiurando, Bonifacius ſacratus eſt Pontifex, deſcribitque memoratus Iacobus Cardinalis Delenda ſunt tria priora verba. n. 2. verſ. 1.

Anno 1295. *num.* 28. *verſ.* 5. *poſt vocem*, obnoxiæ forent, *adde*:

Bonifacius, &c. ad æternam rei memoriam.

Iniqua ſacramẽta reſcindenda a ſede Ap.

Obligationes turpes, & contra præcepta iudicis initas, etſi ſanctio legum improbet, carumque vigorem equitas rationis annullet; paſtorale tamen munus fore dignoſcitur ad tollendam ambiguitatis cuiuſque materiam interdum ſimplice reuerentia improbatis contractibus ſe obligatos putantium, vt ipſarum nexum, quatenus ſaltem de facto prouenit, ſuperioris ſedis auctoritas auferat, & ſubſtantiam nullam fore notabili expreſſione decernat. Sane poſt occupationem inſulæ Maioricarum factam per quondam Alfonſum natum quondam Petri olim Regis Aragonum certæ conuentiones, homagiorum præſtationes, & iuramenta interueniſſe noſcuntur inter Iacobum natum quondam Petri olim Regis Aragonum anteceſſores ſuos, barones milites, atque ciues Cataloniæ, & Maioricarum, quod regnum Maioricarum cum alijs ſibi adiacentibus inſulis ſic comitatui Barcinoniæ perpetuo vniretur, vt ſub eodem dominio ac vnione inſeparabiliter remaneret.

Vt Balearicum regnũ Aragonio cõiunctum fuerit.

Nos igitur, qui veri Paſtoris vices portamus in terris, ad cuius curam ſpecialiter pertinet colligationes iniquitatis diſſoluere, ac quarumlibet illicitarum conuentionum turpitudinem abolere, aduertentes prædictas conuentiones, homagiorum præſtationes, & iuramenta de retentione rei alienæ contra iuſtum & debitum, illicite, ac perperam proceſſiſſe; ac decernentes propterea ipſa fore irrita, & nullius exiſtere firmitatis, præfatos Iacobum, barones, milites, atque ciues Cataloniæ, ac quoſcunque alios forſitan obligatos ad hoc a præfatis conuentionibus, homagiorum præſtationibus, & iuramentis dimittimus liberos, & decernimus penitus abſolutos; nec pro eo, quod prædicta non ſeruauerint ijdem Iacobus, barones, milites, atque ciues Cataloniæ, ſeu quicunque alij obligati pro hoc de reatu periurij, aut ratione pœnarum, vel conuentionum quarumlibet adiectarum pro firmitate ſeu obſeruantia vnionis eiuſdem poſſint in iudicio vel extra iudicium impeti, ſeu aliquatenus moleſtari: quinimmo memoratis Iacobo, baronibus, militibus, atque ciuibus Cataloniæ, & quibuſcumque alijs obligatis ad hoc expreſſe præcipimus & diſtrictius inhibemus, ne de prædictis aliquod compleant vel obſeruent. Incongruum quidem, ac exempli pernicioſi res foret, ſi principali obligatione reprobata de iure, acceſſoria vel ſequela firmitate ſubſiſteret, vel effectum obligationis aliquem per quemcumq; circuitum offenſa legis ſententia parturiret. Nulli ergo, &c. noſtræ conſtitutionis dimiſſionis, præcepti, & inhibitionis, &c. Si quis autem &c. *Datum Anagniæ* VIII. *kal. iulij, anno primo.* Hactenus Bonifacius.

Pactiones de ea re initæ cõuelluntur.

Iacobus & Catalani conuẽta illa ſeruare vetiti.

Anno 1297. *n.* 34. *verſ.* 11. *poſt vocem*, Cæleſtinum, *adde*: Deuenit is libellus a in manus noſtras ex Auenionenſi tabulario in Vaticanum delatus, quo Columnenſes publice ſunt profeſſi, grauiſſimam obortam controuerſiam, an Cœleſtinus pontificatu ſe abdicare potuerit eique Bonifacius ſubrogari; ac plura congeſſerunt argumenta quibus contendere, ceſſionem Cœleſtini irritam fuiſſe. Ad ſoluendam autem litem, in qua de ambiguo pontificatu agebatur, ad concilium œcumenicum prouocarunt.

a M.S. autographo Auenione in Vrbem delato. Columnẽſes aduerſus Bonifacium ſchiſma moliũtur.

Eorum literæ.

Vniuerſis præſens inſtrumentum publicum inſpecturis, cuiuſcumque præcellentiæ, dignitatis, ſtatus, vel conditionis exiſtant, eccleſiaſticæ vel mundanæ, miſeratione diuina Iacobus S. Mariæ in vialata, & Petrus S. Euſtachij diaconi Cardinales ſalutem, &c. Reſpondemus *ad vltimum verbum inter alia in mandato nobis facto propoſitum, ſi tamen mandatum dici debeat quod volebatis ſcire, vtrum eſſetis Papa; quod vos non credimus legitimum Papam eſſe, ſacroque cœtui dominorum Cardinalium denuntiamus, ſuamque prouiſionem & remedium ſuper hoc expoſcimus, cum hoc expediat vniuerſali eccleſiæ & fidei fundamento, vt loco domini noſtri Ieſu Chriſti & in eius vices non niſi verus & legitimus vere & legitime paſtor præſit, curamque gregis ſibi commiſſi legitime gerat: ne, ſi (quod abſit) non verus paſtor inſurgeret, ſeu etiam remaneret, non leuem iacturam ſed fundamenti talis ſubuerſionem reciperet ſancta catholica & vniuerſalis eccleſia, eccleſiaſticis ſacramentis indigne (proh dolor!) prophanatis, dum per eum indigne, indebite, & illegitime miniſtrarentur, qui poteſtatem & auctoritatem miniſtrandi legitimam non haberet: non enim ſacramenta dare poſſunt, qui ea dandi poteſtatem non habent; nec miniſtros creare, qui non ſunt. Frequenter namq; audiuimus a plurimis non leuis auctoritatis viris eccleſiaſtici & ſecularis ſtatus & dignitatis dubitari veriſimiliter, an renuntiatio facta per ſanctæ memoriæ dominum Cœleſtinum Papam V. tenuerit, & legitime & canonice facta fuerit: cum veriſimiliter contrarium videtur ex eo, quod papatus a ſolo* Deo *eſt: et quæ a* Deo *vel ab alio ſuperiori cõmittuntur, a nullo poſſunt inferiori remoueri. Et ſic papalis poteſtas, quæ a ſolo Deo committitur, a nullo inferiori remoueri poſſe videtur.* 2 *Item ex eo, quia nullus poteſt auctoritatem & poteſtatem aliquam ſpiritualem auferre, quam conferre non poteſt. Sed auctoritatem papalem nullus conferre poteſt niſi Deus. Ergo neque eam auferre. Sed ſi teneret renuntiatio, auferretur papalis poteſtas. Ergo renunciatio non videtur fieri poſſe.*

Contendunt Cæleſtinum abdicare ſe pontificatu nõ potuiſſe.

1. Argumentum.

Item etiam decretalis, Inter corporalia, expreſſe innuit, quod depoſitio epiſcoporum, tranſlatio eorum, & abſolutio per ceſſionem ſoli Papæ eſt reſeruata, nec etiam ipſi conceditur, niſi in quantum Papa quodammodo Deus eſt, id eſt Dei *vicarius, vt patet ex textu. Ergo remotio Papæ, quia papatus omnes dignitates excellit, per ſuperiorem Papa voluit ipſe Deus tantummodo fieri, id eſt per ſemetipſum: nulla enim ratio capit, quod Deus voluerit inferiores dignitates per ipſum Deum tantum aut per harum ſuperiorem dignitatum tolli poſſe, nec per ipſum ſuperiorem niſi in quantum ipſe ſuperior,* 3

rior, ſcilicet Papa eſt Dei vicarius: & tamen voluerit ipſum papatum, quæ eſt ſumma dignitas, quæ propria Chriſti eſt, nedum per inferiorem Deo, ſed etiam per inferiorem ſeipſa dignitate tolli poſſe & ſic ſolus Deus videtur tollere poſſe papatum, & nullus alter, ſicut multipliciter videtur colligi ex textu prædictæ decretalis.

4 Item ex eo, quod ſumma virtus creata per nullam virtutem creatam videtur poſſe tolli. Sed papatus eſt ſumma poteſtas in creatura. Ergo per nullam virtutem creatam tolli poſſe videtur.

5 Iterum ex eo, quod nec Papa, nec tota creaturarum vniuerſitas poteſt facere, quod aliquis Pontifex non ſit Pontifex. Ergo multo magis non videtur poſſe facere, quod ſummus Pontifex non ſit ſummus Pontifex. Nam minus eſt tollere ſimpliciter Pontificem, quam ſummum Pontificem. Ergo cum ſimpliciter Pontificem nullus poſſit tollere niſi Deus, nec ſummum Pontificem videtur aliquis poſſe tollere niſi Deus: quod fieret, ſi renuntiare poſſet ita, quod valeret.

6 Item ex eo, quod Papa non eſt Papa niſi per legem diuinam, & non per legem alicuius creaturæ, nec omnium creaturarum ſimul. Ergo nullo modo videtur, quod Papa poſſit eximi, quin ſit Papa: nec enim Papa ex quo conſenſit & ſubiecit ſe legi ſponſæ, poteſt eſſe non Papa per aliquam creaturam neque per omnes ſimul, vt videtur.

7 Item eo, quod nullus poteſt tollere votum alicuius ſeu ab ipſo abſoluere niſi ille, qui eſt ſupra votum. Sed papatus eſt quoddam votum maximum ſuper omnia vota: nam vouet Papa de facto ipſi Deo, quod curam habebit vniuerſaliter gregis ſui totius, ſcilicet vniuerſalis eccleſiæ; & quod de ipſis reddet rationem. Ergo ab iſto voto ſolus eum Deus abſoluere poſſe videtur. Ergo de Papa nullus videtur poſſe fieri non Papa, niſi omnino a ſolo Deo aliqua ratione: nullus enim alicui obligatus poteſt ab obligatione ſeipſum abſoluere, qua tenetur obnoxius, maxime ſuperiori obligatus. Sed Papa nullum habet ſuperiorem niſi Deum, & per papatum ſe Deo obligauit. Ergo a nullo poſſe videtur abſolui niſi a Deo.

8 Item ex eo, quod nullus videtur ſe ipſum abſoluere poſſe. Sed ſi valeret renuntiatio, videtur quod ſeipſum poſſet abſoluere.

9 Item ex eo, quod papalis obligatio non videtur poſſe tolli niſi per maiorem poteſtatem, quam papalis ſit. Sed nulla potentia creata eſt maior quam papalis. Ergo fieri non poteſt per Papam nec per aliquid aliud niſi per Deum, vt qui ſemel eſt Papa, non ſit ſemper Papa, dum viuit, vt videtur. Item ex eo, quod nulla dignitas eccleſiaſtica poſt legitimam confirmationem poteſt tolli niſi per eius ſuperiorem. Sed Papa ſolus Deus eſt maior. Ergo a ſolo Deo tolli poſſe videtur.

10 Item ex eo, quod Apoſtolus vult & probat ſacerdotium Chriſti eſſe æternum: & ad viuere in æternum in ſacerdote ſequitur ipſum eſſe ſacerdotem in æternum. Ergo nullo modo poteſt eſſe vita ſummi Pontificis & ſummi ſacerdotis ſine ſummo ſacerdotio. Ergo renuntiare non poteſt, vt videtur. Et nimis extraneum & a ratione remotum apparet, quod ſummus Pontifex, qui eſt verus ſucceſſor & vicarius Ieſu Chriſti, qui eſt ſacerdos in æternum poſſit abſolui ab alio quam ab ipſo Deo: & quod quandiu vixerit non maneat ſummus Pontifex: & quod aliquo modo poſſit eſſe vita ſummi ſacerdotis ſine ſummo ſacerdotio, vt videtur.

11 Item ex eo, quod ſi diceretur, quod vita ſummi ſacerdotis eſſet ſine ſummo ſacerdotio, argumentum Apoſtoli, vbi dicit: ſecundum legem Moſaicam plures facti ſunt ſacerdotes; penitus nullum videretur eſſe, ſed falſitatem contineret: nam poſſet argui contra ipſum, quia Chriſtus ſempiternum habet ſacerdotium. Reſpondet Apoſtolus: Eo quod manet in æternum; dico tibi, beate Apoſtole, non eſt verum, quia poteſt in vita ſua renuntiare, & non erit ſacerdos amplius. Ex hac poſitione quod Papa renuntiare poſſet, totius ſcripturæ ſacræ & verbi Apoſtoli falſitas ſequi videretur: & ex multis alijs rationabilibus & euidentibus cauſis hoc ipſum videtur veriſimile & iuſtiſſime in dubitationem deduci.

Item ex eo, quod in renuntiatione ipſius multæ fraudes & doli, conditiones & intendimenta & machinamenta, & tales & talia interueniſſe multipliciter aſſeruntur, quod eſto, quod poſſet fieri renuntiatio, de quo merito dubitatur, ipſam vitiarent & redderent illegitimam, inefficacem, & nullam. 12

Item ex eo, quod eſto, quod renuntiatio tenuiſſet (quod nullo modo aſſeritur, neque creditur) plura poſtea interuenerunt quæ electionem poſtmodum ſubſecutam nullam & inefficacem reddiderunt omnina: ex quo vos, qui principaliter tangimini, merito dubitatis & in quæſtionem deducitis dicendo, vos velle ſcire, vtrum ſitis Papa, prout in mandato per vos facto, ſi mandatum dici debet, per magiſtrum Ioannem de Peneſtre clericum cameræ continebatur expreſſe, demodo nos, qui ex vera fide aſſerimus & illuminata conſcientia firmiter credimus, vos non Papam, tuta conſcientia ſilere non poſſumus, quin in tanto negotio, quod ſic vniuerſalem medullitus tangit eccleſiam, veritas declaretur. Propter quod petimus inſtanter & humiliter generale concilium congregari, vt in eodem de his omnibus veritas declaretur, omniſque error abſcedat. Et ſi quidem vniuerſale concilium, auditis & penſatis ſupradictis & alijs negotium contingentibus, declarauerit renuntiationem legitime & canonice proceſſiſſe, & electionem legitime & canonice poſtea ſubſecutam; eidem declarationi, cui ſtare & parere nos offerimus, a nobis & ab alijs humiliter deferatur & pareatur omnino. Si vera vel renuntiationem non legitime nec canonice proceſſiſſe, vel electionem minus legitime & canonice ſubſecutam, dicti concilij declaratione aut deliberatione claruerit, cedat error, & de vero ſponſo prouideatur legitime & canonice vniuerſali eccleſiæ ſponſæ Chriſti, &c. Sub anno Domini MCCXCVII. indictione x. die veneris x. menſis may. 13

Hæc Columnenſium argumenta, pluries varijs ambagibus verborum repetita, Petrus Paludanus in egregio de eccleſiaſtica poteſtate [a] commentario redegit ad duo præcipua capita, quod poteſtas papalis ſit a Deo, & quod papatus ſit vinculum diuinum connectens Papam cum eccleſia ſponſa, quæ poſtea erudite ſoluit: *Si poteſtas*, inquit, *papalis eſt a Deo, ſicut poteſtas characteris ſacerdotalis & epiſcopalis, ſicut ſacerdos & epiſcopus nulla renunciatione poſſunt perdere claues ordinis, quin ſemper remaneant ille verus ſacerdos, ille verus epiſcopus, quantumcumque perdant curam & regimen ſuarum eccleſiarum; ita Papa nulla renunciatione perdere poterit ius papatus, nec poteſtatem, papalem quam habet a Deo, nec claues eccleſiæ commiſſas Petro per conſequens, quin ſemper remaneat verus Papa: nec poterit eſſe alius verus Papa eo viuente, ne ſint duo capita in eodem corpore. Minor patet quia matrimonium, in quo eſt vinculum diuinum, etiam non conſummatum, nulla renuntiatione poteſt tolli. Ergo nec vinculum inter Papam*

& ec-

Ea argumenta Petrus Paludan ad duo redigit.

[a] Petr. de Palude M.S. bibl. Vat. ſign. n.4109. pag.231. Quæſtio illa fine.

& eccleſiam, quia eſt vinculum diuinũ, ſi papatus eſt de iure diuino, nulla renunciatione nec reſignatione tolli poteſt. Dicendum eſt, quod Papa poteſt papatui *cedere, & cedens deſinere eſſe Papa ſi Cardinales acceptent, alias non: ſunt enim in acceptione papatus duo, vnum eſt ius ſuum, quod acquiritur aliud eſt ius eccleſiæ, cui obligatur: cuilibet autem licet renunciare iuri ſuo in omnico, in quo non eſt alteri ſubditus nec obligatus, cap. de epiſc. & cler. & C. de pact. l. Si quis in ſcribendo, ſi qui ſe ſemel obligauit non ſe ad libitum liberaret.* Ergo Papa papatui ex parte *quidem ſua renunciare poteſt; ſed quia ſemel obligauit ſe eccleſiæ, ex illa parte renunciare non poteſt, niſi de aſſenſu Cardinalium, qui in omnibus, quæ ad Papam ſpectant, vicem eccleſiæ repræſentant: eſt enim Papa obligatus, ex quo acceptauit, eccleſiam regere niſi eccleſia concordet (concordare eſt verbum Gallicum, & eſt idem quod deobligare) ipſum; & conſequenter non videtur, quod renuntiare poſſit: ſed conſentientibus illis poteſt. Secundum hanc diſtinctionem debet intelligi declaratio prædicta de renuntiatione c. 1. vbi dicit Romanum Pontificem poſſe reſignare, ſcilicet iuri ſuo; ſed non ſe poſſe excutere a iugo, niſi ſponſa ſua conſentiente.*

Opinatur Paludan' ſine conſenſu eccleſiæ cedere non poſſe Pontificem.

Eandem ſententiam Hugonem tenuiſſe: verum Vincentium in contraria fuiſſe refert Ioannes Andræas a: *Hugo*, inquit, *dixit quod renuntiabit in manibus Cardinalium & ſic dicit Arc. feciſſe hunc Cœleſtinum: ſed Vincentius ſuper. cap 9. In dubijs, dicit quod ſatis eſt, quod Papa ceſſet ab adminiſtratione, cum ſuperiorem non habeat, cuius ratificatio requiratur: per quod dicit, quod non habet neceſſe renuntiare in manibus Cardinalium; ſed ex quo per ipſius expreſſionem conſtabit qualiter vult ceſſare renuntiaſſe intelligitur*; addit auctor nonnulla ex legibus petita argumẽta. Sed ad Paludanum redimus. *Ad primam,* inquit, *probationem in contrariũ, dicendũ, quod non eſt ſimile de clauibus ordinis, quæ adhærent oſſibus, & ipſa ſequuntur; vnde characcter ordinis ſacerdotalis & epiſcopalis ſicut & baptiſmalis ſunt indelebiles in animo: vnde ſi reſurgeret epiſcopus vel ſacerdos, verus epiſcopus & ſacerdos eſſet, potens conficere, ordinare, & confirmare ſicut prius. Vnde prima poteſtas non debetur ſedi nec ſtatui, ſed perſonæ: cum enim moritur curatus vel epiſcopus, ſucceſſor non ſuccedit ei in ordine, ſed habet neceſſe ordinari. Sed papalis poteſtas debetur papatui, non perſonæ; vnde non acquiritur per perſonalem conſecrationem, ſed eo ipſo, quod aliquis eſt *, inſe acquirit & habet illam poteſtatem quæ ſemper remanet in ipſa ſede, quæ non moritur, de reſcriptis cap. ſi gloriosa lib. vi. eſſe autem in ſede eſt humanum & liberum dependens ex voluntate eligentium & acceptantium: & quia nihil tam naturale eſt, quam vnumquodque diſſolui eo genere, quo ligatum eſt, propter quod omnes obligationes, quæ ſolo conſenſu contrahuntur, conſenſu mutuo diſtrahuntur, & etiam diſſoluuntur re exiſtente integra: vnde eſt, quod vinculum obligationis inter papatum & eccleſiam ſolo conſenſu contrahitur, contrario conſenſu diſſoluitur; & renunciando in manibus Cardinalium acceptantium deſinit eſſe in ſede, & perdit per conſequens poteſtatem, quæ remanet in ſede ex ipſamet ſucceſſione: quod non poteſt dici de clauibus ordinis, quia illa ſemper ſequerentur perſonam, & nulli ſtatui deberentur.*

a Io. Andr. comm. in 6 decret. de renunc. c. 1.

Vt poteſtas iuriſdictionis papalis diſtinguatur ab ordine.

* electus

Vt conſenſu mutuo contrahatur papatus.

Ad obiectionem de matrimonio reſpõdetur.

Per id reſpondetur ad aliud de matrimonio carnali, quia in eo per conſenſum mutuum per verba de præſenti, quæ ſunt verum ſacramentum, ſequitur vinculum diuinum, quod eſt ſubiectiue non in anima ſed in toto compoſito: vnde tamdiu durat, quamdiu durat vtrumque ſuppoſitum; ſicut tamdiu manet corpus et ſanguis Chriſti ſub ſpeciebus, quamdiu manent ſpecies: vnde illud vinculum, quod eſt quid diuinum eſt res ſacramenti ſequens nudum conſenſum. Sed ſacramentum, integratum in conſenſu et verbis et in perſonis habilibus, non poteſt ab homine diſſolui ſecundum illud: Quod Deus coniunxit homo non ſeparet. Sed conſenſus Cardinalium eligentium repræſentantium conſenſum ſponſæ ex vna parte, et conſenſus electi quaſi ſponſi ex altera per quæcumque verba expreſſus non eſt ſacramentum; nec etiam ſacramentale; vnde ex opere operato nullum habet effectum diuinum quoad vinculum, ſed remanet illud vinculum pure humanum ſolo conſenſu hominum contractum: vnde conſenſu contrario poteſt tolli eadem ratione, quæ et ſponſalia de futuro, quæ non ſunt ſacramentum; vnde non ſequitur in ſponſalibus aliquod vinculum diuinum, propterea quod conſenſu contrario diſſoluuntur ſaltem auctoritate eccleſiæ: quæ tamen non poſſet hoc facere, ſi inde naſceretur diuinum vinculum, ſicut eſt in matrimonio per verba de præſenti. Vnde obligatio, quæ eſt inter prælatum quemcumque et ſuam eccleſiam magis aſſimilatur ſponſalibus, quam matrimonio quantum ad illud, quod dictum eſt: vnde poteſtas papalis prout eſt in ſede Romana, habet fundamentum diuinum non humanum; et ideo nunquam deſtruitur: ſed prout eſt in perſona, quæ eſt in ſede ſolum per conſenſum humanum, habet fundamentum duplex, ſcilicet ipſum hominem et illum conſenſum, quæ ſunt diſtructibilia: vnde, qualibet illorum deſtructo, deſtruitur poteſtas non in ſe, ſed in illa perſona, in qua erat per accidens, per hoc ſcilicet, quod erat in ſede. Hactenus Petrus Paludanus: fuſius vero Ioannes Andreas iuriſconſultus Bononienſis hanc controuerſiam in vtramque partem diſcuſſit: adductiſque Columnenſium argumentis, contrariam ſententiam, quam eccleſia amplectitur, primum fulcit illuſtratque; ac demum priora decem, q in Bonifacium contorta fuere argumenta diſſoluit, quæ ex ipſo decerpimus a.

Papatus non poteſt deſtrui quia eſt a Deo.

In tali perſona poteſt, quia per accidens eſt in ea.

Vt ſequitur, inquit, in gloſſa contrarium hic diſcuſſum iuuatur exemplis & opinione: item adiuuari poteſt quadruplici via. Prima ſumitur ex parte Papæ renuntiantis. Secunda ex parte papatus, cui fit renuntiatio. Tertia ex parte ipſius renuntiationis. Quarta ex parte cauſæ finalis. Ad primam ſic. Non minor libertas danda eſt Papæ in his, quæ pertinent ad ſalutem, & in his, per quæ vitare poteſt detrimentum ſalutis, quam cuicumque alij; immo plus in quantum a ſalute ſua vt capitis dependet ſalus in omnibus membris, & in eccleſia vniuerſali. Sed alijs pontificibus eccleſiæ conceditur propter ſuam et ſubditorum ſalutem, quod renunſient in ſex caſibus, quæ habentur ſup. e. tit. in ſi. cum pridem. In illis ergo caſibus, quibus illi licite petunt cedendi licentiam, concluditur Papam licite cedere. Secunda ſumitur ex parte papatus, qui non eſt nomen ordinis, ſed dignitatis et officij; vnde ante ſacerdotium et conſecrationem eſſet aliquis verus Papa, ſicut verus archidiaconus vel decanus non habens ordinem huic dignitati annexum. Cum ergo poteſtas papalis non ordinem ſed iuriſdictionem addat ſuper epiſcopalem; et mobilis ſit, quia nihil eſt, quod imprimatur in anima talem poteſtatem habentis, et iuriſdictio ſit res, quæ augeri et minui poteſt, ergo deleri vel tolli; concluditur Papam, quantum ex ſe eſt, renunciare poſſe. Sed quia ſe obligauit eccleſiæ, quam Cardinales repræſentant, viſum eſt aliquibus Cardinalium conſen-

a Io. Andr. comm. in 6. decr. de renunc. c. 1.

Argumenta quæ probant Papam poſſe cedere. Primum.

Secundũ.

Google

ſerſum neceſſarium. Tertia ratio, quæ ſumitur ex

Tertium.

parte renunciationis, fundatur ſuper regula prima ſup. de reg. iu. cum concor. creatio enim fit per Cardinales, ſic et in eorum manibus reſignatio. Et ſi opponatur, regulam non procedere in matrimonio carnali, vt ibi no. reſpondetur, quod ibi tranſit in ſacramentum eccleſiæ, propter quod ex conſenſu ſequitur indiſſolubile vinculum, quod non eſt in ſpirituali coniugio. Cuius dicti poteſt eſſe ratio: et nunc aggredior quartam cauſam finalem,

Quartũ.

de qua dixi, ſpirituale coniugium inter prælatum et eccleſiam reſpicit bonum publicum et commune. Sed ſi inſufficiens vel ineptus cedere non poſſet, ſequeretur malum reipublicæ: et quanto prælatus maius bonum reipublicæ reſpicit ſicut Papa, tanto et maius eſſet malum. Item quod ex charitate inſtitutum eſt, contra charitatem militaret, ſi præſidens inutiliter ad malum et confuſionem eccleſiæ et ad damnum animæ ſuæ reſignare non poſſet. Sed carnale coniugium

Diſcrimẽ inter ſpirituale & carnale coniugiũ.

reſpicit priuatum bonum. Et ſi conſideretur ipſius diſſolutio, forte ipſi homini eſſet bonum, quia meliorẽ vxorem acciperet: ſed ſequeretur ex hoc vniuerſale malum, quia cum communiter homines plus ducat concupiſcentia quam ratio, multi vxores dimitterent, nec ſic de prole haberetur cura vt nunc.

Reſpondetur ad Columnẽſium argumenta.

Ad contraria & primo ad primum dicitur, papalem poteſtatem dupliciter conſiderari: vno modo prout ligatos & ſolutos in terra ligat & ſoluit in cælo, & eſt hoc ſimpliciter a Deo: alio modo prout hæc poteſtas eſt in iſto vel in illo, quæ etiam a Deo

Ad 1. vt papalis poteſtas ſit a Deo cooperantib. hominib. in tali perſona.

eſt, qui operatur omnia in nobis, Iſai XVI. tamen in hoc vel in illo eſt per cooperationem humanam, ſcilicet per conſenſum eligentium & electi: & ſic eſſe in hoc vel illo deſinere poteſt per operationem humanam. Sic & anima rationabilis eſt a ſolo Deo per creationem: tamen quod ſit in iſto vel in illo cooperatur natura, diſpenſando & organizando: ideo & per operationem naturæ poteſt deſinere naturaliter & violenter. Item ſolus Deus dat gratiam, & tamen homo poteſt ſibi auferre gratiam per ſuum actum: quia qui formauit te ſine te, &c. & per hoc reſpondetur ad finem primi. Ad ſecundum; decret. Inter

Ad ſecundum.

corporalia: facit pro, cum ibi de epiſcopis prohibeatur, de Papa non. Vel dicatur, quod ibi præſupponitur iuſta ceſſionis cauſa. Præſupponitur etiam Dei voluntas, ſicut & in eius aſſumptione vel confirmatione. Præſupponimus etiam Dei voluntatem: & per hoc ſit reſponſum ad quartum, quod dicebatur de ſumma virtute creata. Licet dici poſſit, papatum eſſe æqualem vel maiorem virtutem certo caſu in concilio vel tota eccleſia. Ad tertium reſponſum eſt ſup. ver. Tertia ratio.

Ad tertiũ & quartũ

Ad quintum.

Ad quintum ſit reſponſum per ea, quæ dixi ſupra verſ. Secunda ſumitur, quod Pontifex eſt nomen ordinis fundatum ſuper charactere. Sed eſſe ſummum eſt nomen dignitatis, cui cedendo deſinit eſſe ſummus; ſed non deſinit eſſe Pontifex. Ad ſextum

Ad ſextũ.

reſpondetur, quod licet Papa ſit Papa per legem diuinam, tamen Papa poteſt non eſſe: nam & lex diuina materialiter eſt mutabilis in iſto vel illo, quia ad hoc operatur creatura vt dictum eſt; licet ſit immutabilis formaliter & in ſe, ſcilicet quod inferiora reducuntur in Deum per ſuperiora, & inferiores prælati per Papam. Quod ergo ſit Papa ſuper omnes, eſt ex lege diuina & immutabile: ſed quod iſte ſit Papa, mutabile eſt: procedit enim a conſenſu eligentium & electi. Ad id, quod dicebatur, ſe ſubmiſiſſe legi; dico in eo perpetuari quæ ſunt ordinis, quia ſemper facere poteſt quæ ſunt ſpiritualis coniugij propter characterem impreſſum, vt eſt dictum: ſed Papa, ſe ſubmittendo legi, non perpetuat in ſe quæ ſunt iuriſdictionis, & ideo illi renuntiare poteſt. Ad ſeptimum

Ad ſeptimum.

reſpondetur, quod votum Papæ de gerenda cura gregis intelligitur quandiu erit in officio, ſic & intelliguntur iuramenta rectorum, qui ciuitatibus præſunt; & facta etiam his, qui præſunt De ele. Venerabilem in fi. Et illicitum eſſet iuramentum de officio ſemper gerendo, quia poſſet eſſe contra bonum commune. Ad octauum dico, quod abſoluere ſe a culpa eſſet aſcendere: non procedit autem argumentum, ſi quis non poteſt aſcendere, Ergo nec deſcendere. Licet etiam dici poſſit, quod ſeipſum quis abſoluit per contritionem, & quod confiteri teneatur alteri, a quo abſoluatur per Domini præceptum, Iacobo dicente: Confitemini alterutrum, &c. & lepro ſis per quos peccatores intelligimus, dictum fuit Matth. VIII. & Lucæ V. vt oſtenderent ſe ſacerdotibus. Ad nonum reſpondetur in gloſſa. Ad decimum reſpondetur, quod Chriſti ſacerdotium pro tanto dici poteſt æternum, quia res oblata in Chriſti ſacerdotio eſt æterna. eſt enim eadem cum offerente, quia idem ſacerdos & ſacrificium ſupr. de ſumma Trinit. Firmiter §. Vna. Vel dici poteſt, quod licet Chriſtus ſacerdotium a ſe non abiecerit, quia non ſuberat cauſa abijciendi, non propter hoc ſequitur, quod renũciare nõ poſſit ipſius vicarius, in quo ſubeſt renuntiationis cauſa: & ibi Clemens ipſe ſcribit in epiſtola ad B. Iacobum Ieroſolymitanum, quod viuente Petro ab ipſo fuerat ordinatus in Papam, ideo voluit forſan reſignare. His Ioannes Andreas priores vndecim Columnenſium rationes infringit.

Ad octauum.

Ad nonũ. Ad decimum & vndecimũ

Quod vero ad duodecimam attinet qua Bonifacius accuſatur, S. Cœleſtinum subornaſſe, vt cederet, ita vt ceſſio non teneret, cum in fraudem inductus ſit, reſpondet Ægidius Columna a: *Comprobari potuiſſe ex pluribus tunc viuentibus, dominum Boniſacium Papam VIII. tunc in minoribus agentem, & Cardinalem tunc exiſtentem, perſuaſiſſe domino Cœleſtino, quod non renuntiaret, quia ſufficiebat collegio, quod nomen ſuæ ſanctitatis inuocaretur ſupr eos.* Quod denique ad prouocationem a Columnenſibus ad concilium non ex pietatis ſtudio, ſed liuore & odio nuncupatam attinet; reſpondetur iniquam eam fuiſſe, cum pauci de pontificatu Bonifacij cum Columnenſibus ambigerent; quare ij vniuerſæ eccleſiæ ſententiam ſuis argutijs præferre debuerunt, eoſque Bonifacius merito iudiciaria actione eſt inſectatus, vt referunt vetuſta eiuſdem acta a.

Ad duodecimũ.

a *Aegid. Colum. l. de renunc. Papæ c. 23*

Prouocatio ad cõcilium edita a Colũnenſibus iniqua demonſtratur.

a *Vit. Boniſ. VIII. M. S. bibl.* Vall. *ſign lit.* C. *n. 25.*

Tom. XV. Anno 1307. *num. 29. verſ. 8. poſt vocem*, vidimus, *adde quæ ſequuntur.*

Succeſſerat c in Tartarorum imperio Tamor Cham auo paterno Cobilæ, ad quem fide Chriſtiana informandum Ioannem e Monte Coruino miſſum fuiſſe a Nicolao IV. vidimus d; petierat enim euangelicos ſacerdotes ad ſe legari: tum etiam antea ad Gregorium X. legationem decreuerat, qua erat queſtus, dæmones Tartaris illudere & pro dijs coli. Nec deerant in ipſius aula magi, qui vt olim Pharaoni impoſuerant ita ipſum vanis oſtenſis a veri numinis cultu abducere niterentur, vt narrat Marcus Paulus Venetus e: *Habet*, inquit, *magnus Cham magos, qui dæmonum arte obtenebrant, & in caliginem conuertunt aerem, luce ſuper palatium Regis clara permanente. Agunt etiam hi magi, vt Rege iuxta menſam ſedente, ſcyphi aurei dæmonum arte ab alia menſa,*

c *Ayton. hiſt orient. c. 47. Marc. Paul. Ven. l. 3. c. 8.*

d *To. 2. an. Chr. 1289 n. 62.*

Vt Imperatores Tartari fidem a Rom eccleſia hauſerint.

e *Marc. Paul. Ven l. 1. c. 65.*

De magorum præſtigijs in aula Tartarica.

quæ

qua in medio aula conſiſtit regia portans vaſa ſuper menſam Regis exiliant: dicuntque ſe id ſecreta quadam efficere arte. Et quando feſta idolorum ſuorum celebrant, dantur illis a Rege arietes: quos cum lignis aloes & thure ſeu odoriferum ſacrificium dijs offerunt; coctaſque arietis carnes cum cantu & maxima lætitia idolis deuorandas exhibent, ius vero carnium ante idola effundunt, aſſerentes ſe deorum ſuorum promereri clementiam, qui terris fertilitatem largiantur.

Vt dæmones in idolis colantur.

Sed qui diuinos honores a miſeris, quibus euangelij lux nondum affulſerat, extorquebant, quam ſint viles & infelices, ipſimet horrendis vlulatibus cultoribus ſuis indicabant; ait a enim Marcus Paulus: *Si a ciuitate Campition, verſus orientem itinere quinque dierum procedatur, audiuntur in locis intermedijs nocturno tempore horribiles voces dæmonum, donec veniatur ad regnum Ergimul.*

a Cap. 62. Se infelices vlulatibus demonſtrẽt.

Inſtructum porro ab apoſtolico internuntio Ioanne e Monte Coruino, Cobilam ſpretis magorum præſtigijs, Chriſtianam fidem ſuſcepiſſe, memorat Aytonus his verbis b: *Iſte Cobila Can XLII. annis tenuit imperium Tartarorum. Chriſtianus fuit, & fundauit quandam ciuitatem, quæ vocatur Ions in regno Cathay, quæ maior eſt Roma, vt dicitur: & in illa ciuitate moram traxit Cobila Can Imperator Tartarorum vſque ad vltimum diem vitæ ſuæ.* Eo autem ac nepote ex Chingis filio imperantibus, fides Chriſti ita aucta eſt, vt ad fideles paſcendos religionemque amplificandam non modo ſacerdotes, ſed etiam archiepiſcopi & epiſcopi mittendi eſſent.

b Ayton. hiſt. orient. c. 19. Vt Cobila Chriſto nomen dederit.

Anno 1307. *num.* 30. *verſ.* 18. *poſt vocem* commendat, *adde*:

Quod attinet ad ſuperſtitionem, qua infelix gens Tartarorũ inuoluta erat c, de qua plura breuiter alias perſtrinximus nũc fuſius de ea agemus. Imprimis hæc refert Aytonus princeps Curchi d: *Tartari ſunt ab alijs nationibus gentium modis & moribus ſic diuerſi, quod vix poſſet abſque tædio ipſorum diuerſitas explicari. Confitentur enim vnum Deum eſſe immortalem, & inuocant nomen Dei: aliter vero parum faciunt, quia non ieiunant, vel orationes ſiue afflictiones faciunt ob Dei reuerentiam, ſiue alia bona opera: nec Dei timore mala perpetrare* * *permittunt Tartari: Homines interficere non reputant eſſe peccatum: & ſi dimitterent frænum in equorum ſuorum ori, quando paſcere ſe deberent, Deum crederent mortaliter offendiſſe: Fornicationem & luxuriam non reputant eſſe peccatum. Plures vxores ducunt: & oportet ſecundum conſuetudinem, quod filius nouercam ſuam ducat poſt obitum patris ſui, & frater relictam fratris.* Hæc Aytonus, qui de Tartaris Syriæ finitimis videtur loqui: Marcus enim Paulus Venetus, qui ante hæc tempora ſcripſit, penetrataque interiore Tartaria pluribus annis in aula Cobilæ Imperatoris Tartarorum, a quo ipſius parentem miſſum ad Pontificem pro ſacerdotibus Chriſtianis efflagitandis vidimus, Tartaros pro gentium varietate moribus & ſuperſtitionis genere diſcrepare atque idololatriæ mancipatos refert e.

c An. Chr. 1271. n. 20

d Ayton. hiſt. orient. c. 48. De Tartarorũ religione & moribus.

* prætermittunt

Colunt, inquit, *Tartari pro Deo numen quoddam ab illis confictum, quod Natagai vocant; putantque illud deum eſſe terræ, qui curam de ipſis & filijs eorum, de fructibus terræ atque gregibus pecorum gerat. Hoc numen in maximo habent honore; nec eſt aliquis, qui in domo ſua illi non imaginem dedicauerit: & quoniam creaunt numini Natagoi eius vxorem & liberos, collocant etiam ipſi iuxta penates ſuos imagunculas quaſdam vxoris ac filiorum loco, vxoris quidem ſimulachrum ad ſiniſtram, & filiorum imagines ante faciem idoli collocantes. His idolis magnam exhibent reuerentiam, præſertim quando vadunt ad prandium & cœnam: tunc enim, antequam ipſi comedant, perungunt ora imaginum pinguedine carnis coctæ, & partem prandij aut cœnæ extra domum in honorem illorum ponentes, credunt deos bene cibari.*

e Marc. Pauli Ven. l. 1. c. 58. Tartaria interior idololatriæ mancipata.

Idem oculatus teſtis narrat in ampliſſimis regnis idola & dæmones coli; de Sachion enim inſigni vrbe prouinciæ Tanguth locutus, hæc ſubdit a: *Habet vrbs ipſa multa monaſteria diuerſis idolis conſecrata, in quibus multa offeruntur ſacrificia, & dæmonibus magna a populo exhibetur reuerentia. Et quando homini filius aliquis naſcitur, ſtatim commendat eum idolo alicui, atque in honorem eius anno illo in domo ſua nutrit arietem, quem anno a natiuitate filij reuoluto, proximo illius idoli feſto vna cum filio offert cum multis ceremonijs, & magna reuerentia: poſtea coquuntur carnes arietis, & idolo denuo offeruntur, dimittunturque ante idolum tamdiu ſuſpenſæ, donec completæ fuerint infandæ orationes, quas ante ipſum iuxta conſuetudinem ſuam murmurare ſolent.*

a Ibid. l. 1. c. 45. Vt naſcẽtes conſecrẽtur dæmonibus.

In vrbe etiam Campition eiuſdem prouinciæ metropoli multa monaſteria ſacrata idolis reperiri narrat, de quibus hæc refert b: *Idola illa ſunt formata vel ex lapide, vel ex ligno, vel ex luto deſuper deaurata. Inter hæc quædam ſunt tam magna, vt decem paſſus contineant longitudine terræ, ſi ſupina iacerent affixa: iuxta quæ porua ſunt poſita idola, quæ maioribus reuerentiam exhibere videntur. Habent hæc idolorum portenta etiam ſuos ſacrificulos & religioſos, qui cæteris honeſtius viuere videntur: nam quidam ſeruant caſtitatem, multumque cauent, ne deorum ſuorum legem præuaricentur.* Diſcrepantes horum pſeudomonachorum ſectas, quarum dæmon auctor eſt, in deſcriptione prouinciæ Ciandu percenſet inferius c: *Inueniuntur*, inquit, *in regione illa plurimi monachi idolorum cultui deputati. Habent hi monaſterium quoddam magnum oppiduli habens magnitudinem, in quo ſunt circiter duo millia monachorum, qui idolis ſeruiunt raſura et veſte a laicis ſequeſtrati: nam radunt caput & barbam, veſtemque induunt religioſam. Hi in idolorum ſolemnitatibus magnis clamoribus cantant, luminaria multa in templo accendunt, alijſque compluribus diſtinentur ſtultis cerimonijs.*

b Cap. 49 De idolorum forma & materia.

c Cap. 66.

Et pſeudomonachis. Religionis Chriſtianæ ritus ab ijs adũbrati.

Sunt & in alijs locis monachi & varij idololatræ, quorum quidam multas habent vxores, alij vero pro honore deorum ſuorum caſte viuunt, vitam auſteram ducentes: nam nihil comedunt præter farinæ purgamenta aquis deluta. Veſtiuntur quoque pannis rudibus & aſperis coloris abiecti; & lectis mollitiem vitantes, dormiunt ſuper rigentia ſtramina. Alij tamen monachi, qui laxioris ſunt vitæ, iudicant hos tam auſtere viuentes hæreticos, quod non debito viuendi modo deos colant. Deludit dæmon ea religionis ſpecie infelices idololatras: alios vero ita in libidines prouoluit, vt rationis lumen in ijs, quos inſanis opinionibus imbuit, pene extinguat. In prouincia enim Camul ea percuſſi ſunt amentia, vt vxores viatoribus proſtituere gloriæ ducant, putentque vt ait Marcus Paulus d: *Se propter illud hoſpitalitatis beneficium deorum ſuorum conſecutos gratiam, & terram nunquam deorum munere ſua deſtitutam fœcunditate.* Inſanus æque atque crudelis eſt is ritus, quo a dæmonibus cæſorum hominum animalium animas defuncto prin-

Vt dæmõ inſanis opinionib^9 occœcet barbaros. Adulteria adſcripta virtuti.

d Cap. 46.

Google

principi in alio orbe famulari arbitrentur; quocirca maximas ſtrages edunt: *Quando*, inquit [a], *corpus magni Cham tumulandum defertur ad montem Alcbai, hi qui ipſum ad ſepulturam comitantur, perimunt paſſim eos, quos in via obuios habent, dicentes: Ite & domino noſtro Regi ſeruite in alia vita; tanta enim inſania percuſſi ſunt a ſathan, vt credant taliter occiſos in futura vita Regis obſequio mancipandos. Nec modo ſic contra homines inſaniunt, verum & in equos ſæuiunt, quos obuiam venientes, iugulant vna cum defuncti Regis optimis equis putantes illos Regi vſui futuros.* Et infra: *quando corpus magni Cham Monga huius prædeceſſoris ad montem Alchai ſepeliendum ductum fuit, milites funus concomitantes feruntur circiter viginti millia hominum prædicta occaſione interfeciſſe.*

a Cap. 54. De ſtatu alterius vitæ inſana opinio.

In funere Imp. horrendæ editæ ſtrages

His inſanis opinionibus delibutos infideles dæmon ad fundendum humanum cruorem impellebat: quos etiam deludebat varijs aſtrologiæ ineptijs, ac ſuperſtitionibus, vt ſtudioſe curarentur illorum corpora, quorum animas in inferos traxerat: *In mortuorum parentatione* [b], inquit idem Marcus, *his vtuntur ceremonijs: Curant proximi quique, vt corpora exanimata comburantur in hunc modum. Primo interrogant aſtrologos, quando mortuus in ignem ſit conijciendus; tum illi quærunt, quo anno, quo menſe, die, & hora is, qui in fato conceſſit, ſit natus: conſtellationeque proſpecta, indicant diem, quando ſit comburendus. Alij vero mortuum corpus aliquot diebus reſeruant aliquando ſeptem diebus, quandoque per menſem, nonnunquam per ſex menſes domi, capſam illi parantes, & tali ingenio latera compaginantes, vt nullus fœtor ex ea exhalare poſſet. Corpus etiam ipſum aromatibus condiunt, & capſam pulchre depictam panno pretioſo operiunt, & ſingulis diebus, quibus cadauer domi tenetur, hora prandij menſa iuxta capſam præparatur, vino & cibis per integræ horæ ſpatium deſuper poſitis; putantes defuncti animam de oppoſitis manducare. Et quando defuncti corpus eſt efferendum, aſtrologi conſuluntur, qua ex parte id ſit faciendum: nam ſi porta aliqua, dum conſtrueretur, caruit bonis fatis, illam indicant fugiendam atque incongruam, per quam mortuorum cadauera efferantur; indicantque aliam, quæ huic rei accomoda ſit, aut nouam iubent in pariete fieri aperturam. Dum vero funus per ciuitatem portatur, lignea tuguria in via conſtruuntur, atque ſericis & aureis pannis cooperiuntur: & cum defuncti cadauer ante ea portatur, effundunt in terram vina & delicata cibaria, putantes defunctum in alia vita his recreari rebus. Antecedunt etiam funus ipſum varia inſtrumenta muſices, in quorum concentu maxima eſt iucunditas. Et cum ad locum combuſtionis ventum fuerit, ſcribunt & pingunt ſuper chartas imagines virorum & mulierum, itemque multarum denariorum, quæ omnia ſimul cum cadauere comburuntur: aiunt enim, defunctum illum tot ſeruos & ancillas, animalia & denarios in alia vita habiturum, quot cum eo fuerint imagines combuſtæ, victurusque ſit perpetuo in diuitijs illis & honore. Hanc ſuperſtitionem ſeruat fere vbique cæcitas paganorum in partibus orientis, cum cadauera defunctorum comburũt.* His circumuentos ludibrijs infideles dæmõ ex nefario cum magis commercio varijs præſtigijs trahebat in exitium, vt deſcribit memoratus Marcus Paulus Venetus [c], pluribusque fide digniſſimis hiſtorijs probatur atq; in primis in regno Reobarte concitari artibus magicis aereas impreſſiones, diemque tenebris obrui refert.

b Cap. 45.

Inſaniæ in funeribus ſuperſtitio.

Animas cibis veſci autumant.

De aſtrologorum amentia.

Animas his gaudere putant, quæ exuſta ſunt.

c Eod. l. 1. c. 22.

Sunt, inquit, *in ea regione multi prædones, quos Caraonas vocant, habentque Regem. Vtuntur hi prædones incantationibus: & quando ad prædam excurrunt, arte illa diabolica id efficiunt, vt aer interdiu per magnum temporis ſpatium adeo obſcuretur, vt a nemine videri & caueri poſſint; prorogantque huiuſmodi caliginem interdum quinque, & aliquando ſeptem diebus: & interim campos peruagantur in maximo numero, vt etiam quandoque turma eorum decem millia graſſatorum complectatur. In aciem bellatorum more ſe redigunt, et in totum diffuſi ſic procedunt: et quidquid illis obuiam venit, homines et iumenta, capiunt: iuuenes venum exponunt, ſenes vero occidunt. Ego Marcus, qui hæc ſcribo, ſemel in hanc incidi caliginem: et quoniam parum aberam a caſtro, quod Camſalim dicitur, facile periculum euadere potui ad caſtrum fugiendo; plures tamen e comitiua mea, in retiaculum illud dæmoniacum incidentes, partim venditi, et partim interfecti fuerunt.*

Magicæ artes in vſu ad perdendos homines.

Tradit idem auctor [a] vagari dæmones in deſerto maximo Turciæ, quod a ciuitate Lop excurrit, ac peregrinantes in exitiũ trahere: *Cernuntur*, inquit, *et audiuntur in eo interdiu et ſæpe noctu dæmonum variæ illuſiones; vnde viatoribus ſumme cauendum eſt, ne multum ab inuicem ſeſe ſeparent, aut aliquis a tergo ſeſe diutius impediat: alioquin quamprimum propter montes et colles quiſpiam comitum ſuorum aſpectum perdiderit, non facile ad eos perueniet. Nam audiuntur ibi voces dæmonum, qui ſolitarie incedentes proprijs compellant nominibus; voces fingentes illorum, quos comitari ſe putant, & a recto itinere abductos in perniciem deducunt. Audiuntur interdum in aere concentus muſicorum inſtrumentorum; ſed frequentius tympanorum.* Hic erat infelix Tartarorum ſtatus, & qui cum diuitijs omnis generis circumfluebant, ſpiritualibus bonis erant orbati, & infra animantia ſe proſternebant: *Viuunt*, inquit [b], *in multis non ſecus quam beſtiæ, vt ſatis mihi mores eorum ſunt perſpecti*; atque ideo ob effrenatam libidinum licentiam euangelium altas apud eam nationem radices non defixit, quamuis ſæpius Romanos Pontifices ad ipſam præcones euangelicos miſiſſe viſuri ſumus. Non defuit autem apoſtolico muneri Clemens, vt Tamor ſiue Temur Cam (id eſt Imperatorem, de quo in imperio Cobilæ ſucceſſuro, vtpote defuncti primogeniti filio, meminit ante hæc tempora Marcus Paulus Venetus) ad veri Numinis cultum pelliceret: exſcripſitque memoratus antea Odoricus Foroiulienſis pontificium diploma quo, &c. *delendi erunt verſiculi deſimus octauus & decimus nonus numeri 30.*

a Eod. l. 1. c. 44.

Ludibria dæmonũ exitialia.

b Cap. 94.

Cur euangelium apud Tartaros altas radices non fixit.

Anno 1309. n. 9. verſ 8. poſt vocem, innuat, *adde*: Quod attinet ad ritus ſacros in ea celebritate ſeruatos; plurimam illi pietatẽ redolent, ac deſcripti ſũt accurate in veteribus monumentis, quę Goldaſtus collegit ſuntque digniſſimi quos noſtris annalibus commendemus.

c Ext. apud Goldaſt. to. 3. pag. 401.

Imperialis proceſſus in vnctione Regis Romanorum, & in eius coronatione & conſecratione ſeruandus.

In coronatione & vnctione Regis Romanorum debet eſſe talis proceſſus. Primo poſt electionem concorditer, vel a maiori parte factam, comparebit Rex Romanorum nouiter electus in eccleſia Aquenſi: & ibidem archiepiſcopus Colonienſis ex iure regni debitus conſecrator indutus ſuis pontificalibus ornamentis, & ſimiliter archiepiſcopus Moguntinus & Treuerenſis archie-

Ritus in ſacrando Aquiſgrani Romanorum Rege.

Digitized by Google

chiepiſcopus erunt induti ſuis pontificalibus ornamentis, & deſuper pluuialibus cum debito ordine miniſtrorum, cruce, thuribulo, & textu euangeliorum præcedentibus, qui obuiam ibunt Regi electo venienti ad fores eccleſiæ Aquiſgranenſis, vbi archiepiſcopus Colonienſis eum recipiet dicens: *Adiutorium noſtrum in nomine Domini*. Et clerus: *Qui fecit cælum & terram*. Archiepiſcopus: *Sit nomen Domini benedictum*. Miniſtri: *Ex hoc, nunc, &c.* Archiepiſcopus dicet collectam illam: *Omnipotens ſempiterne Deus qui famulum tuum N. regni faſtigio dignatus es ſublimare, tribue ei, quæſumus, vt ita præſentis ſeculi curſum cunctorum in communem ſalutem diſponat, quatenus a tua veritatis tramite non recedat. Per Dominum, &c.*

Vt téplo excipiendus ſit.

Et hac collecta dicta, archiepiſcopi Moguntinenſis & Treuerenſis, præſidente archiepiſcopo Colonienſi, ſuſcipiant Regem vnus ex vno & alter ex altero lateribus, per manus ipſum ducẽtes ad chorum Aquenſem: & ſic præcedente archiepiſcopo Colonienſi cum clero, cruce, thuribulo, textu euangeliorum, & reliquijs præcedentibus, clerus cantet: *Ecce mitto Angelum meum, qui præcedat te, &c.* cum verſiculo pſalmi: *Si me audieris, &c.* Et tunc, cum perductus fuerit Rex electus ad chorum, proſternet ſe ſuper tapete poſito ad gradus altaris, & Rex totum ſe proſternet ad longum. Vbi archiepiſcopus Colonienſis ſuper eum proſtratum dicet: *Domine ſaluum fac Regem. Oremus. Deus qui ſcis genus humanum nulla poſſe virtute ſubſiſtere, &c.* Item. *Oremus ſempiterne Deus, qui cæleſtium terreſtriumque moderator famulum tuum ad regni faſtigium dignatus es promouere, &c.* His dictis, eleuet ſe Rex, & ponat ſe ſuper ſedem regiam, & addatur ei Regina, ſi præſens fuerit, & collocetur iuxta Regem in latere ſiniſtro: ac archiepiſcopus Moguntinus a dextro, Treuerenſis vero in ſiniſtro latere iuxta Reginam ſe ponant. Et tunc archiepiſcopus Colonienſis, induta caſula, celebraturus miſſam dicat: *Confiteor Deo omnipotenti, &c.* quo dicto, incipit miſſa ſolemniter: *Ecce aduenit dominator.* Verſic. * *iudicium Regi da*. Et tunc dicentur duæ collectæ, illa ſcilicet: *Deus, qui miro ordine angelorum, &c.* de tribus Regibus, ac: *Alleluia*; & ſequens officium totum de tribus Regibus. *Lectio Iſaiæ prophetæ. Surge illuminare Ieruſalem, &c.* Si autem eſſet tempus quadrageſimale, dimiſſis Alleluia & proſa, cantabitur tractus: *Deſiderium animæ eius*, vſque ad verſiculum: *Poſuiſti in capite eius coronam de lapide pretioſo*. Et tunc ſurgat Rex, & depoſito pallio regio, ducetur per archiepiſcopos Moguntinum & Treuerenſem ad gradus altaris: & proſtratus in totum in modum crucis, cantetur litania a duobus clericis. In quo loco ſuo erigat ſe archiepiſcopus Colonienſis, qui proſtratus * cum Rege * baculum in manibus ſuis tenens dicet inter cantandum litanias per clerum: *Vt hunc famulum tuum N. in Regem eligere digneris*. Clerus: *Te rogamus, &c.* Item archiepiſcopus Colonienſis: *Vt eum benedicere † ſublimare † & conſecrare † digneris*. Clerus: *Te rogamus, &c.* Item Colonienſis: *Vt eum ad regni & imperij faſtigium feliciter perducere digneris*. Clerus. *Te rogamus, &c.* Deinde illi duo clerici complent litaniam: *Vt Pontificem noſtrum, &c.* Et, finita litania, eriget ſe dominus Colonienſis, & Rex ſimiliter ſe leuet. Et dominus Colonienſis a Rege quæret: *Vis ſanctam fidem catholicam a ſanctis Apoſtolis traditam tenere*

Locandus in regio ſolio.

* Deus

Quæ repetendæ precum formulæ.

Vt Rex ante ará ſe proſternere debeat.

* erat

*, &

Quæ petita ab eo exigũtur.

& operibus fide dignis ſeruare? Reſpondebit ei Rex: *Volo*. Item Colonienſis quæret: *Vis ſanctis eccleſijs eccleſiarumque miniſtris fidelis eſſe tutor & defenſor?* Reſpondebit Rex: *Volo*. Item Colonienſis quæret tertio: *Vis regnum Dei tibi a Deo conceſſum ſecundum iuſtitiam prædeceſſorum tuorum regere & efficaciter defendere?* Reſpondebit Rex: *Volo*. Item Colonienſis: *Vis iura & regna imperij bonaque eiuſdem iniuſte diſperſa conſeruare & recuperare, ac fideliter in vſus regni & imperij diſpenſare?* Reſpondebit Rex: *Volo*. Item Colonienſis quæret: *Vis pauperum & diuitum, viduarum & orphanorum æquus eſſe iudex & pius defenſor?* Reſpondebit Rex: Volo. Item Colonienſis quæret: *Vis integerrimo in Chriſto patri & domino Romano Pontifici, & ſanctæ Romanæ eccleſiæ defenſionem debitam & fidem reuerenter exhibere, &c?* Reſpondebit Rex, poſitis duobus digitis manus ſuæ dextræ ſuper altaro: *Volo, & in quantum diuino ſuffultus fuero adiutorio & precibus Chriſtianorum adiutus, quantum valuero omnia præmiſſa fideliter adimplebo. Sic me Deus adiuuet, & ſanctum eius euangelium.*

Et tunc reducitur iterum ad altare, vbi dominus archiepiſcopus Colonienſis a principibus Alemanniæ, clero, & populo circumſtantibus quæret, & ſic dicet: *Vultis tali principi & rectori vos ſubijcere, ipſiuſque regnum firmare, fide ſtabilire, atque iuſſionibus illius obtemperare iuxta dictum Apoſtoli: Omnis anima poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit, ſiue Regi quaſi præcellenti?* ad quam quæſtionem archiepiſcopi Moguntinenſis & Treuerenſis, principes Alemanniæ, clerus, & populus aſſiſtentes reſpondebunt, dicentes: *Fiat, fiat, fiat*. Quia tamen Rex non intelligit quandoque Latinum idioma, præmiſſa per archiepiſcopum Colonienſem aut clericos eius præmiſſas interrogationes declarabit.

Principũ populiq; voluntates de eo admittẽdo exquiſitæ.

Quo facto, Rex proſternet ſe in longum, & Colonienſis dicet ſuper eum benedictionem. *Oremus. Benedic domine hunc Regem noſtrum N. qui regna omnium moderaris a ſeculo, &c.* Item Colonienſis ſuper eum dicet: *Deus ineffabilis auctor mundi, conditor generis humani, &c.* Poſt: Amen. iterum erigit ſe Rex, & dominus Colonienſis vnget caput eius, pectus inter ſcapulas, & ambas iuncturas brachiorum circa ſcapulas de oleo cathecumenorum, dicens: *Pax tibi*. Ad quod clerus: *Et cum ſpiritu, &c.* Et tunc Colonienſis dicet: *Vngo te in Regem de oleo iſto in nomine Patris † & Filij † & Spiritus † ſancti.* Et interea clerus cantet: *Vnxerunt Salomonem Sadoch ſacerdos & Nathan propheta Regem in * Syon, & procedentes læti dixerunt: Viuat Rex in æternum*. Poſtea Colonienſis vngat palmas manus dicens: *Vngantur manus iſtæ de oleo ſacro, vnde vncti fuerunt Reges & prophetæ, & ſicut vnxit Samuel Dauid in Regem, vt ſis benedictus & conſtitutus Rex in regno iſto ſuper populum iſtum, quem dominus Deus tuus dederit tibi ad regendum & gubernandum: quod ipſe præſtare dignetur, qui viuit & regnat Deus, &c.* Interea clerus iterum cantat. *Vnxit te Deus, &c.* Et factis vnctionibus iſtis ſtatim ſint parati capellani domini Regis, & cum lana mundiſſima detergant omnia loca, vbi oleum appoſitum eſt.

Quibus precibus luſtrand⁹.

In quib⁹ partibus perungẽdus.

* Gihon

Et tunc ducetur Rex ad armarium, & induetur ibidem ſandalijs, alba, ſtola, ad modum crucis in pectore ſine cappa: & ita redeat ad ſedẽ ſuam circa altare. Et tunc Colonienſis dicet collectam: *Proſpice omnipotens Deus ſerenis ob-*

tuti-

Sacerdotali cultu induitur.

Imploratur illi diuinum auxilium.

tutibus glorioſum Regem noſtrum : & ſicut benedixiſti Abraham, Iſaac, & Iacob, &c. Item aliam collectam : *Spiritus ſancti humilitatis noſtræ afficio copioſe in te deſcendat.* Item alias : *Deus, qui es iuſtorum gloria, & miſericordia peccatorum, &c. Per omnia ſecula ſeculorum*, aſſiſtentes reſpondeant : *Amen*. Colonienſis : *Dominus vobiſcum. Surſum corda. Gratias agamus, &c. Vere dignum & iuſtum eſt, &c.* Specialem præfationem, vt in ordinario epiſcopi Colonienſis habetur. Item collecta alia : *Quoniam Dei filius Ieſus Chriſtus dominus noſter, qui a Patre oleo exultationis, &c.* His dictis, poſtea regalia tradentur Regi hoc ordine : & locentur primo ad ſiniſtram altaris in menſa ; & tunc Colonienſis, Moguntinenſis, & Treuerenſis ſimul tradent domino Regi gladium, & dicet Colonienſis : *Accipe gladium per manus epiſcoporum vice & auctoritate ſanctorum Apoſtolorum conſecratas tibi regaliter impoſitum.* Hinc accinctus gladio accipiat a domino Colonienſi armillas, pallium, & annulum, dicente ſibi Colonienſi : *Accipe regiæ dignitatis annulum, & per hunc catholicæ fidei cognoſce ſignaculum, &c.* Poſtea dominus Colonienſis tradet ei ſceptrum & pomum, & dicet : *Accipe virgam virtutis & æquitatis.* Hinc domini Colonienſis, Moguntinenſis, & Treuerenſis ſimul ſuperponent Regi coronam regiam, ſcilicet Caroli magni, de Nurenberg adductam, & pariter dicant : *Accipe coronam regni, &c.*

Quo ritu inſignibus regijs exornetur.

Hinc domini Moguntinenſis & Treuerenſis ducent Regem ad altare, & Rex, poſitis manibus ſupra altare, hanc profeſsionem faciet in ſuo vulgari, id eſt Teutonico, prius tamen in Latino: *Profiteor & promitto coram Deo & angelis eius amodo & deinceps legem & iuſtitiam, pacemque ſanctæ Dei eccleſiæ ſeruare, populoque mihi ſubiecto prodeſſe, & iuſtitiam facere, & iura regni conſeruare, ſalua condigna diuinæ miſericordiæ reſpectu, ſicut cum auxilio principum & fidelium regni atque meorum melius inuenire potero. Sanctiſſimo Romano Pontifici & eccleſiæ Romanæ, cæteriſque pontificibus & eccleſijs Dei condignum et canonicum honorem exhibere volo. Ea etiam quæ ab Imperatoribus & Regibus eccleſijs ſeu eccleſiaſticis viris collata ſunt & erogata, inuiolabiliter ipſis conſeruabo, & faciam conſeruari. Abbatibus & ordinibus vaſſallis regni honorem volo portare & exhibere, Domino noſtro Ieſu Chriſto mihi auxilium præſtante, fortitudinem, & decorem.*

Sacramēti ab eo nuncupādi formula.

Poſt iſtam profeſsionem Moguntinenſis & Treuerenſis archiepiſcopi ducent Regem ad ſolium ſuum, clero cantante officium, quod incipit : *Deſiderium animæ tribuiſti, &c.* & verſiculum : *Quia præueniſti eum.* Hinc ducetur Rex ſuperius ad altare Apoſtolorum Simonis & Iudæ in eccleſia Aquenſi ; & deinde dicet archiepiſcopus Colonienſis Regi : *Ita retine amodo locum regni, quem non iure hereditario, nec paterna ſucceſſione, ſed principum electorum in regno Alemaniæ, ſeu verius Romanorum tibi noſcas delegatum maxime per auctoritatem Dei omnipotentis, & traditionem præſentem & omnium epiſcoporum, cæterorumque ſeruorum Dei, &c.*

Denuntiatur ipſi, non ſucceſſione, ſed electione factum Germaniæ Regem.

His itaque cum Rege peractis, ſi Rex habuerit Reginam, quæ affuerit, inungatur Regina ante altare coram domino archiepiſcopo Colonienſi, qui ſuper eam proſtratam dicat benedictionem : *Omnipotens ſempiterne Deus fons & origo totius bonitatis, qui fœminei ſexus fragilitatem, &c.* & tunc proijciat ſe Regina per modum crucis in longum ante dominum Colonienſem, qui iterum dicat ſuper ea benedictionem : *Deus qui ſolus habes immortalitatem, &c.* Hinc detegatur pectus Reginæ per ſuas pediſſequas ; & archiepiſcopus Colonienſis circa præcordia pectoris Reginæ de oleo ſacro vnget eam dicens : *Spiritus ſancti gratia humilitatis noſtræ officio in te copioſe deſcendat, &c.* Hinc Colonienſis, Moguntinenſis, & Treuerenſis archiepiſcopi pariter ſuperponant coronam ad caput Reginæ, dicentes : *Officio indignitatis noſtræ in Reginam benedictam ponimus coronam regalis excellentiæ.* His dictis capellani Reginæ accedant & detergant loca cum oleo d. uncta cum lana munda & alba : & poſtea pediſſequæ Reginæ ipſam reinduant. Quo facto, ducatur iuxta Regem, & ſedeat in latere ſiniſtro Regis, & prius clero cantante. *Te Deum laudamus.*

Qui ritus in Reginæ ſacrandæ ſeruādi

His peractis, legitur euangelium ſecundum Matthæum : *Cum natus eſſet Ieſus in Bethleem Iuda in diebus Herodis.* Deinde dicitur, *Credo, Offertorium, Reges Tharſis, &c.* Et Rex ſceptrum in manu tenens offeret ad altare, vbi miſſa cantatur : deinde offerat Regina : poſtea principes Moguntinenſis, Treuerenſis : poſtea alij principes electores ſecundum gradum ſuum. Et procedetur in miſſa vſque ad illum locum : *Et pax eius.*

Diuinæ res ſolemni pompa peragēda.

Completo officio miſſæ, & mox poſt electionem Rex confirmet priuilegia principum electorum, & iuret, quod poſtquam vnctus fuerit & coronatus & diademate imperiali per Romanum Pontificem ornatus, iterum principum electorum priuilegia confirmabit. Quibus ſic peractis, Rex cum principibus electoribus ingredietur auditorium : & ſi tunc fuerint aliqua negotia ſpecialia & ardua regni tractanda, illa tractabunt. Et ita Rex ipſe proceſſu temporis cum ſuis principibus ac proceribus regnum Romanorum adminiſtrabit, pacem conſeruando, oppreſſos releuando, iniuſtos reprimendo, & iuſtitiam defendendo in iure ; & ita cum Dei adiutorio regnum & regimen ſacri Romani imperij feliciter continuando : quod ipſe ei miſericorditer præſtet, qui ſine fine viuit & regnat per omnia ſecula ſeculorum benedictus. Amen. Hac Henricus. *dele vocem* quæ *in eod. n. 9. verſ. 9.*

A iuſtitiæ adminiſtratione regnum auſpicandum.

Anno 1309. poſt finem numeri 21. adde : Quo porro ritu memorata clientelaris ſponſio a Roberto Rege Clementi exhibita fuerit, extat illius deſcriptio inter inſignia monumenta, quæ Nicolaus Cardinalis Aragoniæ collegit a ſubiectis concepta verbis.

Qui ritus in nuncupando ſacramento ſeruatus.

Modus faciendi homagium domino Papæ de regno Siciliæ, quando confertur Regi.

aM.S. arch. Vat. ſign. n. 445. pag. 16.

Notandum, quod modus, qui conſueuit in præſtatione homagij huiuſmodi fidelitatis iuramenti obſeruari eſt, quod leguntur prima per extenſum omnia pacta & conuentiones facta pro conceſſione regni Siciliæ, vſque ad finem ab illo loco : Carolo Regi Siciliæ ; vſque ibi : Datum Romæ, vel Auinione. Poſtmodum prior diaconorum in vulgari omnia vel ſaltem ſubſtantiam omnium exponit : & hoc neceſſarium eſt, quod exponat de verbo ad verbum in vulgari forma, quæ hic eſt : Ego Carolus, &c. vſque ibi incluſiue : Et ſancta hæc Dei euangelia ; & ſubiungat in vulgari : Sicut ego dixi & dominus noſter ſane intellexit, ſic vos iuratis ? Ita Deus vos adiuuet, & hæc ſancta Dei euangelia. Et Rex repetit more ſolito : Sicut vos dixiſtis, &c. Ponat manum ſupra librum, & oſculetur. Et nota, quod Rex ſtans genuflexus cum computatur prædictum iuramentum per diaconum, & cum iurat.

Vt Rex prouoluat ſe in genua.

Fit poſtmodum ſtipulatio per Papam, vel notarium nomine Papæ et Romanæ eccleſiæ de pactis et conuentionibus et ſacramentis obſeruandis, quæ Rex *promittit per huiuſmodi ſolemnem ſtipulationem. Surgit Rex, et genuflexus ponit ambas manus ſuas inter manus Papæ ſedentis, et dicit Papa: Tu facis eccleſiæ* Romanæ *ligium homagium, vt lectum eſt, et Cardinalis computauit? Ille reſpondet, quod ſic. Et Papa dicit: Nos ita te ad homagium recipimus. Oſculatur Rex pedem Papæ, et ad oſculum recipitur.*

Manus inter pōtificias teneat. Deoſculetur pedē, ac deinde ad oſculū ons admittatur.

Anno 1311. *n.* 21. *verſ.* 19. *delenda ſunt verba,* Te inquit tanquam, *vſque ad finem §. & reponenda quæ ſequuntur.*

Clemens, &c. venerabili fratri Arnaldo epiſcopo Sabinenſi Apoſtolicæ ſedis legato.

Delectatur, *& infra:* Te tanquam pacis Angelum, commiſſo tibi in Lombardiæ, & Tuſciæ partibus, terris eccleſiæ Romanæ ſubiectis temporali dominio vbicunque poſitis prorſus exceptis, nec non & in marchia Teruiſina, Aquileienſi & Gradenſi patriarchatibus, Ianuenſi, Piſana, & Iadrenſi, patriarchæ Gradenſi metropolitico iure ſubiectis prouincijs, ac Sardiniæ & Corſicæ inſulis, & in illa parte prouinciæ Rauennatis, quæ in terra imperij dignoſcitur conſtituta, & Placentina, ac Papienſi ciuitatibus & diœceſibus plenę legationis officio, vt euellas & deſtruas, diſperdas & diſſipes, ædifices & plantes in nomine Domini, prout gratiæ cæleſtis infuſio, & tua prouidentia miniſtrabit; de fratrum noſtrorum conſilio deſtinamus: tibi nihilominus faciendi & exercendi auctoritate noſtra quæcunque ad Dei & Apoſtolicæ ſedis honorem, cultumque diuini nominis ampliandum, ac fidelium partium earundem ſtatum proſperum, & tranquillum, obſeruantiam eccleſiaſticæ ſanctionis, integritatem eccleſiaſticæ libertatis, releuationem pauperum, animarum ſalutem, & tranquillitatem corporum pertinebunt, facultatem plenariam tribuentes. Præterea ad miſſionem huiuſmodi, illa præcipue ratio nos inducit, quod dudum poſt electionem chariſſimi in Chriſto filij noſtri Henrici Regis Romanorum illuſtris celebratam concorditer per regni Alemaniæ principes, in electione Romanorum Regum vocem habentes cum imminet facienda, ſolemnibus dicti Regis ambaſciatoribus & nuntijs ad noſtram præſentiam accedentibus, & nobis eiuſdem electionis præſentato decreto, ad eorum inſtantem & deuotam ſupplicationis inſtantiam coram nobis & fratribus noſtris iteratis vicibus, & diuerſis temporibus repetitam, præfatum Regem, quia per decreti prædicti & conditionis perſonæ ipſius non leui notitia antea nobis & fratribus noſtris notæ, examinationem coram nobis & eiſdem fratribus habitam diligenter, in quantum fieri potuit, eodem abſente, ſufficientem ipſum, idoneum, & habilem inuenimus ad præfatum imperium obtinendum, ac electionem prædictam canonicam extitiſſe; de ipſorum fratrum conſilio ipſum nominauimus, approbauimus, denuntiauimus, & declarauimus Romanorum Regem, iuſtitia exigente, ac fore idoneum, ſufficientem, & habilem ad dignitatem imperialis celſitudinis obtinendam: pronuntiantes inſuper ac etiam decernentes ſibi per noſtras manus loco & tempore opportunis debere concedi vnctionem & ipſius imperij diadema, certum ad hoc ei terminum aſſignantes.

In quib' prouincijs id munus ei demandatum.

Decernēdæ legationis cauſæ.

Vt Henricus Rex Romanorum confirmatus ſit.

Cumque poſtmodum Rex præfatus Italiæ partes fuiſſet potenter ingreſſus, & a Lombardiæ ciuitatibus alijſque locis inſignibus, ad quę declinauerat, honorifice & pacifice iam receptus, alij præfati Regis ambaſciatores & nuntij ad Apoſtolicæ ſedis præſentiam acceſſerunt: qui cum multa nobis inſtantia inter cætera ſupplicarunt, quod cum ipſi patenter aduerterent, ſicut eis iam per nos ſuper hoc reſponſum extiterat, quod propter generale concilium, quod in kalendis octobris proximo venturi diſpoſueramus (dante Domino) & diſponimus celebrare, aliaque multa & ardua plurimumque vrgentia, quæ neceſſario in citramontanis partibus expedienda nobis negotia incumbebant tunc temporis & incumbunt, prædictam vnctionem & imperij diadema, aliaque ſolemnia per noſtras manus Regi non poterant memorato concedi, terminum ipſum ſub ſpatio temporis breuioris concludere, ipſamque vnctionem & imperij diadema, cæteraque ſolemnia per aliquos de fratribus ſupradictis in feſto pentecoſtes tunc proximo ſecuturo impendi facere dignaremur.

Miſſis oratoribus legatos ad id conſtitui popoſcerit.

Nos vero, prædictis nuntijs receptis manſuetudine conſueta, & his & alijs, quæ coram nobis voluerunt proponere, diligenter auditis, eis certo modo duximus reſpondendum, eiuſdem Regis (ſuper hoc cum prædictis fratribus noſtris diligenti deliberatione præhabita) nihilominus deſiderijs annuere intendentes. Et quia propter temporis nimiam breuitatem in dicto feſto pentecoſtes ſolemnitatem vnctionis & coronationis huiuſmodi non poſſe fieri credebamus, nec Rex ipſe in feſto præfato ſibi, vt eius decebat honorem, de apparatu ad hoc neceſſario potuiſſet forſitan prouidiſſe, ſignificauimus ei per noſtras literas ſpeciales, vt tanti arduitate negotij diligenter inſpecta, & conſiderata prudenter temporis qualitate, aliquem certum & ſolemnem diem, prout crederet conuenire, poſt feſtum prædictum eligere, ipſumque nobis ſignificare illius deliberatio non differret, vt infra diem ipſum aliquos de fratribus ſupradictis, de quibus apoſtolica deliberatio prouideret, qui ei vnctionis eiuſdem munus impenderent, & imponerent vice noſtra præfatum diadema imperij, ac alia inibi agenda ſolemnia peragerent, mitteremus; dilectos filios magiſtros Robertum electum Salernitanum, & Hugonem Geraldi cantorem eccleſiæ Petragoricenſis cappellanos noſtros ad eundem Regem ſuper his cum eiſdem noſtris literis deſtinantes, per quos tibi paternæ ſinceritatis affectum, & mentis apoſtolicæ puritatem, quos ad ſtatus ipſius exaltationem magnificam habebamus, mandauimus clarius aperiri.

Verum Rex præfatus, ſuper hoc matura deliberatione præhabita, feſtum aſſumptionis beatæ Virginis proximo venturæ pro termino ad recipiendum in baſilica Principis Apoſtolorum de Vrbe more ſolito vnctionem huiuſmodi & ipſius imperij diadema, aliaque inibi ſolemnia peragenda recepit, prout nobis per ſolemnes ſuos ambaſciatores & nuntios, & ſpeciales literas intimauit ſuo regali ſigillo pendenti munitas; cum multa deuotionis inſtantia ſupplicans per eaſdem vt ad eum aliquos de fratribus memoratis pro impendenda vnctione huiuſmodi & imponendo ſibi eiuſdem imperij diademate, alijſque peragendis ſolemnijs mitteremus. Verum quia ex cauſis prædictis nō poſſumus in hac parte affectibus ſatisfacere mentis noſtræ, prædicti Regis frequentibus & deuotis ſupplicationibus inclinati, & ad te, ac

Dies aſſūptæ Virgini ſacra deſignata ſit ad celebrationem peragendam.

Quatuor Cardinales ad cæſarea ornamenta conferenda legati.

ac venerabiles fratres Leonardum Albanenſem & Nicolaum Oſtienſem epiſcopos, & dilectos filios noſtros Franciſcum S. Luciæ in Silice & Lucam S. Mariæ in Vialata diaconos Cardinales apoſtolicæ mentis oculos fiducialiter dirigentes, te & eos ad impendendam eidem Regi ſacram vnctionem, & imponendum imperij diadema, & alia inſignia imperialia tradendum eidem, duximus deſtinandos ſub certis modis & tenoribus, qui in literis cõmiſſionis noſtræ ſuper hoc tibi & ipſis factæ, plenius & ſerioſius continentur. *Dat. in prioratu de Grauſello prope Malauſanam Vaſionenſis diœceſis XIII kal. iulij anno ſexto.*

De tollendis exemptionibus actum.

a M.S. Vat ſign. n. 4109. pag. 260.

b In eod. M. S. pag. 257.

Sumpta ex Templariorum exemptorum lapſu occaſio.

Allatæ ab epiſcopis in exemptos pluresque querelæ.

c An. Chr. 1311. n. 55

d M.S. bib. Vat. ſign. n. 4177.

Anno 1312. *poſt num.* 24. *adde*: Agitatum a in eodem concilio eſt de reuocandis exemptionibus, reſtituendoque epiſcopis vetere iure in religioſas familias, quæ in ipſorum diœceſibus agerent. Magnum ex infando Templariorum in vitia turpiſſima & idololatriam lapſu argumentum petebatur b, cum ij epiſcoporum imperio & auctoritate ſoluti, agente longe Pontifice, nullius cenſuram pertimuiſſent, ac prærogatiuas & exemptiones, quibus muniti fuerant, in audaciæ argumenta flagitiorumque munimenta conuertiſſent. Afferebantur etiam ab epiſcopis variæ querelæ in exemptos, a quibus epiſcopalis ordinis auctoritatem contemni, pluraque contra fas ſub exemptionum clypeo pertentari expoſtulabant. Inter alios inſignis præſul in ſuo libello Clementi V. porrecto, ex quo plura antea a nobis allata c, hæc aduerſus exemptos in concilio diſcutienda propoſuit d.

De corruptelis in eorum templis exercitis.

De exceſſibus exemptorum, & iniurijs & præiudicijs, quæ & quas prælatis & perſonis eccleſiaſticis & alijs inferunt in graue periculum, animarum, non eſt ſub ſilentio tranſeundum: ipſi enim (licet ſuper hoc per ſanctiſſimum patrem dominum Bonifacium ſummum Pontificem pro parte ſit prouiſum) publice excommunicatos a ſuis ordinarijs ad ſacramenta & ſacramentalia admittunt in ſuis eccleſijs & capellis. In eiſdem etiam diſpenſationes clandeſtinas & benedictiones, quamquam inter perſonas excommunicatas, aut conſanguinitate, vel affinitate coniunctas ſeu alias perſonas matrimoniali vinculo confœderatas celebrare non verentes. Quod ſæpe vidi referre: dum enim cauſa matrimonialis inter aliquas perſonas coram ordinario verteretur, cauſa recte examinata & diſcuſſa, iamque in ianuis ſententia exiſtente, vnaque perſona pro conſtanti alteri adiudicari deberet, illa cui matrimonij conditio non placebat, cum alia perſona damnabiliter contrahebat, & in capellis aliquorum exemptorum benedictionem nuptialem clandeſtine fieri procurabat. Et dum a talibus exceſſibus & alijs enormibus flagitijs, de quibus non eſt dicendum per ſingula, ab ordinarijs arguuntur, de ſua exemptione confiſi reddunt pro verbis humilibus verba tumida & ſuperba; & perſona ſic coniuncta (vt eſt dictum) cum graui animarum periculo & ſcandalo plurimorum, in inceſtuoſo adulterio vel adulterino concubinatu permanentes, tandem ad barathrum dilabuntur. Et vt breuiter concludam, non eſt qui eos corrigere valeat, confidenter delinquunt, & ad multa facinora frana laxant.

Arrogantia in præſules.

Item penſiones & procurationes antiquas, quas ex antiqua conſuetudine, vel inita conuentione cum prælatis, exhibere tenentur eiſdem, contumaciter ſoluere contradicunt. Item res & iura eccleſiarum, & aliarum perſonarum maxime eccleſiaſticarum, quotidie occupant, vſurpant, & inuadunt: & dum dicti prælati aliaque perſonæ, maxime eccleſiaſticæ, quod agant non habeãt, dum per cenſuram eccleſiaſticam eos coercere non poſſunt, iura ſua amittere compelluntur, cum tædioſum ſit & oneroſum quotidie contra ipſos ad ſedem Apoſtolicam habere recurſum.

Temeritate in inuadendis præſulum & eccleſiaſticorum iuribus.

De maioris monaſterij monachis.

Item cum priores maioris monaſterij per diuerſas prouincias & diœceſes conſtituti de antiqua & inueterata conſuetudine, cuius memoria non exiſtit, prælatis ordinarijs locorum procurationes ſeu penſiones loco procurationum exhibere conſueuerunt, denuo prætextu eiuſdem priuilegij a domino Bonifacio (vt aſſerebant) conceſſi, cum tacita veritate & falſitate ſubiecta, vt a multis creditur interpretari, eaſdem ſoluere contradicunt, & prælatis ad prioratus ſuos accedentibus iuxta morem vi armata & armati cum ſuis complicibus reſiſtentes, eiſdem prælatis & ſuis ſequacibus auſu temerario, immo furioſo, mortem inferre conantur, ſicut in pluribus eſt compertum: quod ſcio dictum ſummum Pontificem non latere, qui dum in minori ſtatu ageret, talia ſæpe vidit, et quid bonæ memoriæ dominus Bonifacius ſuper hoc ſenſerit & declarauerit, magis nouit.

Quæ a monachis reſponſa.

Conqueſti ſunt viciſſim monachi de epiſcopis, ac pertimuere religioſæ familiæ, ne ſi communi epiſcoporum iuri ſubijcerentur, monaſtica diſciplina collaberetur: nec ſpes affulgere videbatur eam reſtitutum iri ab epiſcopis, quorum diligentia emendandis ſacerdotum ſecularium moribus defuiſſet. Ad tuendã igitur cauſæ ſuæ æquitatem religioſi viri commentarios ad confutanda aduerſariorum argumenta compoſuere: inter quos Iacobus abbas Ciſtercienſis inſignem edidit redegitque in hoc compendium.

Editi in ea contro uerſia cõmentarij.

a M.S. bibl. Vat. ſign. n. 2109. pag. 260.

Incipit compendium a tractatus fratris Iacobi abbatis Ciſtercienſis ordinis, ſiluanectenſis diœceſis, contra impugnantes exemptionem, ab eodem editum in Vienna tempore generalis concilij.

* enitet Iacobus abbas Ciſtercienſis concedit exẽptiones rite inſtitutas.

*Quia in paucioribus veritas magis *, vt exemptionum materia, eam breuiter perſtringendo, plenius eluceſcat, per modum epilogi ſeu compendij quadam alibi diffuſius pertractata intendo probabiliter oſtendere, quod exemptiones & libertates priuilegiorum cum magna maturitate, & deliberatione prouida a ſanctis patribus ſummis Pontificibus conceſſas religionibus approbatis, in quibus vigent & regunt homines literati, decet & expedit ad promotionem obſeruantiæ regularis, ac profectum & honorem ſacroſanctæ Romanæ & vniuerſalis eccleſiæ inuiolabiliter conſeruari: & quod earum reuocatio prædictæ ſedi Romanæ atque connexioni vniuerſalis eccleſiæ multipliciter derogaret. Ad cuius intelligentiam pleniorem conſiderandum occurrit, quod cum vnumquodque ex eiſdem cauſis, ex quibus ſuam entitatem ſortitur, trahere debeat ſuam bonitatem & nobilitatem, expedientiam & commendabilitatem, ex quatuor cauſis poteſt exemptionum & priuilegiorum modo præfato bonitas, nobilitas, expedientia, & commendabilitas rationabiliter declarari. Vnicuique finis eſt cauſa cauſarum, ideoque eſt impoſſibile agens abſolui ab intentione finis: ideo primo oſtendetur propoſitum ex ratione cauſæ finalis, ſecundo ex habitudine cauſæ efficientis & originalis, tertio ex decentia & pulchritudine cauſæ formalis, & quarto ex conuenientia & neceſſitate cauſæ materialis. Prima via ſumpta ex impedimentorum & grauaminum amotione. Secunda ex cultus diuini & operum ad vitam contemplatiuam & actiuam ſpectantium ferventi ampliatione. Tertia via ſumitur ex poteſtate ſummi Pontificis, ac ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ conſeruatione & elucidatione.*

Ex quatuor cauſis id deducit.

Quarta via ſumpta ex multiplici fructus quantum ad vniuerſalem eccleſiam, & totum populum Chriſtianum, euidenti conſecutione.

De finali intenta in exemptionibus.

Prima igitur via ſumpta ex parte cauſæ finalis, ſic patet, quia vnicuique rei ordinatæ ad aliquem finem expedit remouere impedimenta, per quæ poſſet a conſecutione ſui finis aliqualiter impediri: religioſi autem ad obſeruantiam trium votorum regularium generaliter & ſingulariter obligantur, a quorum obſeruantia per multiplices vexationes, iniurias, violentias, expoliationes, monaſteriorum grauamina, forenſes citationes, appellationum indebitarum adfugam diſciplinæ regularis, friuolas acceptationes ſententiarum, iniuſtas & indebitas fulminationes, intruſionum et ſimoniarum multimodas prauitates, quas a ſuis ordinarijs ante eorum exemptiones et priuilegiationes ſuſtinebant, erant modis innumeris et intolerabilibus impediti, ſicut adhuc in non exemptis et non priuilegiatis rei euidentia manifeſtat. Ex quibus omnibus ſequitur, quod ad modum remouentis prohibens, formam contrariam expellendo, exemptiones et priuilegia expediunt obſeruantiæ regulari.

Vt monachi ante exemptiones ab epiſcopis vexati fuerint.

Secunda via ſumpta ex parte cauſæ finalis ſic patet, quia illud expedit ſtatui perfectionis religioſorum, per quod deuotius, conuenientius, frequentius, et perfectius poſſint vacare diuino ſeruitio pro viuis et mortuis perſoluendo, operibus vitæ actiuæ et contemplatiuæ ſine interruptione perſeuerantius inſiſtentes: ad hos autem fratres exemptiones et priuilegia religioſorum principaliter ordinantur. Ex quo ſequitur, quod expedit exemptiones & priuilegia inuiolabiliter obſeruari. Et has duas vias tangit Gregorius ſummus Pontifex et doctor egregius, qui et monachus religioſus fuit, et vitam B. Benedicti ſcripſit, pluraque monaſteria religioſorum de ſuo proprio patrimonio fundauit, ſcribens Caſtorio Ariminenſi epiſcopo, vt habetur XVIII. *q.* II. *c. Luminoſo, vbi dicitur ſic: Luminoſo abbate referente, plurimis in monaſterijs a præſulibus præiudicia atque grauamina monachos pertuliſſe cognouimus: oportet ergo, vt tuæ fraternitatis prouiſio de futura quiete ſalubri diſponat ordinatione, quatenus obſeruato in illis Dei ſeruitio, gratia illius ſuffragante, mente libera perſeuerent. Vnde perſeuerat in illo, quod epiſcopus non poteſt ibidem aliquam poteſtatem exercere imperandi, nec aliquam ordinationem quamuis leuiſſimam faciendo; & ſequitur in fine: Vt, ſemotis vexationibus ac cunctis grauaminibus, diuinum opus cum ſumma deuotione perficiatur. Nec ſupponitur quod hijs diebus ſint epiſcopi maioris ſanctitatis & perfectionis, nec maioris zeli pro diuino cultu conſeruando & ampliando, quam fuerunt tempore B. Gregorij, qui eorum abuſus & oppreſſiones prauidens, dictas exemptiones inſtituit & indulſit.*

Eis inſtructi tranquillius rei diuinæ poſſunt vacare.

B. Gregorij de ea re auctoritas.

Tertia via ſumpta ex poteſtate ſummi Pontificis, ac ſacroſancta Romana eccleſia conſeruatione & elucidatione, de leui patet; quia in hoc, quod ſummus Pontifex, Chriſti vicarius, monarcha in eccleſia Dei militante, in qualibet diœceſi vel prouincia etiam habet aliquos exemptos & priuilegiatos filios ſibi immediate ſubiectos, lucide declaratur ſua plenitudo poteſtatis: & quod non ſolum eſt mediatus & generalis, ſed etiam immediatus & proprius ordinarius cuiuslibet Chriſtiani. Ex quo patet ſoliditas, ſublimitas, & perfectio poteſtatis ſummi Pontificis ſuper omnes alios prælatos eccleſiæ militantis iuxta illud XXIV. *q.* I. *c. Eſt aliud apoſtolicum piſcandi genus, quo genere ſolum Petrum piſcari iubet Dominus. Valent exemptiones ad conſeruationem poteſtatis & auctoritatis ſummi Pontificis, quia per illas multa ſchiſmata & multæ ſchiſmaticæ concatenationes præcauentur; etſi orirentur (quod abſit) per promptam obedientiam exemptorum, & per temporale ſubſidium, quod ab eis prompte & voluntarie præſtaretur, poſſent huiuſmodi ſchiſmata facilius & efficacius extirpari, quam ſi eſſent (quod abſit) per machinationem ſubdolam aliquorum prælatorum annullata vel in aliquo detruncata.*

Poteſtas ſummi Pontificis in exemptionibus enitescit.

Quarta via ex parte cauſæ formalis, quæ ſumitur ex multiplicis fructus in ordine ad vniuerſalem eccleſiam conſecutione, ſicut oſtenditur, quia religionibus exemptis, & maxime communibus & habentibus connexionem ad inuicem, cuiuſmodi ſunt Ciſterceſenſes, Cluniacenſes, Præmonſtratenſes, & etiam alij mendicantes ſicut Prædicatores, Minores, Carmelitæ, Auguſtinienſes, ordinant & iniungunt in ſuis capitulis generalibus multas miſſas & orationes pro viuis & defunctis, & pro vniuerſali ſtatu eccleſiæ conſeruãdo in ſtatu ſancto, pacifico, & quieto: & hæc faciunt ſuo modo aliæ exempta abbatiæ in ſuis capitulis, in quibus priores & ſubditi generaliter conuocantur; ſicut abbatia maioris ordinis S. Dionyſij, & ſic de alijs conſimilibus. Item multi religioſi exempti tam non mendicantes quam mendicantes virtute exemptionis & cõnexionis, quam habent ad ſe inuicem, iam de facto ordinauerunt, & alij ſimiliter exempti ordinare poſſunt ſolemnia ſtudia in theologica facultate ad informationem & illuminationem fidelium in ijs, quæ pertinent ad ſalutem, nec non ad exaltationem fidei Chriſtianæ: ſicut liquide patet Pariſiis quantum ad Ciſtercienſes, Cluniacenſes, et illos de S. Dionyſio, et quantum ad Prædicatores et Minores, Carmelitas et Auguſtinienſes. Adhuc autem non videmus, quod ita regulariter non exempti, qui ſunt ſub epiſcopis, nec ipſimet epiſcopi talia ſtudia vel collegia ordinarint: immo epiſcopi, vt in pluribus, plus impediunt quam promoueant: non enim nutriunt clericos nec prouident eccleſijs meliores promouendo; ſed nepotes & cognatos, inſcios & idiotas & diſſolutos, ponentes ſeruos in equis, & permittentes ambulare principes ſuper terram, facientes monſtra in eccleſia, ponentes pedes ſurſum & caput deorſum, ordinem eccleſiaſticum peruertendo. Vtinam prœterito ſeculo plures epiſcopi tranſalpini eo vitio non fuiſſent contaminati, non enim hæreſis rapido adeo incendio tot prouincias ac regna depaſta eſſet. At etiam plures religioſam diſciplinam profeſſi, excuſſo epiſcoporum iugo, pontificium quoque rebellibus ceruicibus depellere auſi ſunt. Pergit Iacobus abbas: *In religionibus autem priuilegiatis & exemptis ordinantur multa ad opera miſericordiæ pertinentia, ſicut eleemoſynæ ad ſuſtentationem pauperum, & multa alia ad hoſpitalitatem mediocrium & magnarum perſonarum, cuiuſcumque ſtatus exiſtant: patet in ordine Ciſtercienſi, Cluniacenſi, Præmonſtratenſi, & maioris monaſterij, & in S. Dionyſio rei euidentia manifeſtat. Prælati autem multi licet habeant multos redditus & magnos, adhuc aliena requirunt, & quærentes quæ ſua ſunt, non quæ Ieſu Chriſti, ſua & aliena plus expendunt in pompis, quam in Chriſti pauperibus nutriendis.*

Qui fruct⁹ ex exẽptione conſequantur.

De ſtudio ſacrarum literarum apud eos florente.

Quare ſecundo principaliter, oſtendo propoſitionem, quod exemptiones expediant ex habitudine cauſæ efficientis & originalis, cauſam formalem nihilominus replicando: nam cauſa principalis efficiens exemptionis eſt tota Trinitas, & a proprietate eſt Spiritus ſanctus: patet, expreſſe habetur Ezechielis

lis

Digitized by Google

lis XXXIV. vbi loquens Dominus per Ezechielem de malis paſtoribus, ſic dicit: Pro eo, quod facti ſunt greges mei in rapinam, & oues meæ in deuorationem omnium beſtiarum agri, eo quod non eſſet paſtor: neque enim quæſierunt paſtores gregem meum, ſed paſcebant propterea paſtores ſemetipſos, & greges meos non paſcebant: propterea paſtores audite verbum

Diuina in malos paſtores ſententia.

Domini. Hæc dicit dominus Deus: Ecce ego ipſe ſuper paſtores requiram gregem meum de manu eorum, & ceſſare faciam eos, vt vltra non paſcant gregem meum, nec paſcant amplius paſtores ſemetipſos: & liberabo gregem meum de ore eorum, & non erit vltra eis in eſcam. Ex quo ſequitur, quod illi prælati, qui ſolum quæſtum temporalem quærunt, de victualibus conquerentes, petentes procurationes, nihil ſeminantes, quod ad ſalutem pertineat animarum; & ſpecialiter petentes eſum carnium in ordine Ciſtercienſi contra indulta a ſede Apoſtolica in fauorem puritatis & aſperitatis vitæ, quæ in eodem ordine vigere conſueuit; quod etiam ad ſolutionem procurationum ordinariis vel aliis minime teneantur prout eidem ordini per ſedem Apoſtolicam eſt prouiſum. Nec præſcribitur contra Ciſtercienſes ratione conſuetudinis ex eo, quia ſuis ordinariis & aliis in hoſpitalitate ſe exhibere conſueuerunt liberales, prout per eandem ſedem eſt plenius & ſpecialiter prouiſum, cum Ciſtercienſes communiter non habeant parochiales eccleſias, ſicut multi alii religioſi, ratione quarum ad procurationum onera teneantur: & tales inquam prælati, irrationabiliter petentes hoc, de numero prædictorum paſtorum ſe conſtituerunt manifeſte; quibus etiam dicitur in capite præallegato Ezechielis XXXIV. Væ paſtoribus Iſrael, qui paſcebant ſemetipſos: nonne greges a paſtoribus paſcuntur? Lac comedebatis, & lanis operiebamini, & quod craſſum eſt occidebatis: gregem autem meum non paſcebatis. Quod infirmum fuit non conſiderabatis, & quod ægrotum non ſanaſtis, & quod fractum eſt non alligaſtis; & ſequitur ibidem: Liberabo gregem de manibus paſtorum huiuſmodi peruerſorum. Secundo hoc idem patet ex habitudine cauſæ efficientis inſtrumentalis, quia fuerunt

Viri ſancti exemptionum, monſtrantur auctores.

a viris ſanctiſſimis & doctoribus excellentiſſimis ſummis Pontificibus executioni demandatæ, qui maximum & ardentiſſimum zelum pro ſtatu eccleſiæ habuerunt: quorum vnus præcipuus fuit B. Gregorius, vt patet in cap. præallegato XVIII. q. II. c. Luminoſo. Beatus etiam Germanus Pariſienſis epiſcopus ad obuiandum calliditati quorundam & propter loci reuerentiā ac Regis Franciæ Childeberti memoriam, conſentiente metropolitano & eius ſuffraganeis, monaſterium S. Germani de Pratis prope Pariſios, a prædicto Rege fundatum, eximi procurauit: quod etiam per inductionem poſſet de multis aliis exemptis monaſteriis declarari. Et quia facta Dei & ſanctorum patrum ſunt imitanda & non deſtruenda, ideo ex parte cauſæ efficientis patet quod exemptiones expedit conſeruari.

Vt exempti peculiari nexu cohæreāt ſedi Apoſtolicæ.

Tertio principaliter declaratur propoſitum ex decenti pulchritudine, quæ in ordinata connexione exemptorum pulchrius eluceſcit. Primum quia exempta & priuilegiata perſonæ ſunt ſicut quidam nerui totum corpus eccleſiæ in ordine ad ſummum Pontificem connectentes; nam per huiuſmodi exemptiones ſtatim habetur præ oculis reductio cuiuslibet Chriſtiani ad ſummum Pontificem, & abſque præiudicio cuiuſcumque alterius eſt immediatus ordinarius cuiuslibet Chriſtiani. Ex hoc autem ſpecialiter præſeruatur vnitas eccleſiæ contra ſchiſmaticam prauitatem: ſi enim nulli religioſi eſſent exempti, citius & facilius poſſent prælati diſcedere, & ſe ſubtrahere de facto a iuriſdictione ſummi Pontificis: quæ tamen diſceſſio futura eſt antequam reueletur filius perditionis, ſcilicet antichriſtus, ſicut dicit Apoſtolus ad Theſſalon. Et quia vnitas & ratio connexionis conſiſtit in ordine ad ſummum Pontificem vicarium Chriſti, cui in perſona Petri dictum eſt: Paſce oues meas, & tu aliquando conuerſus confirma fratres tuos; & alibi: Tibi dabo claues regni cælorum; & ad hoc multum faciunt exemptiones ſequitur quod expediunt formali pulchritudini connexionis vniuerſalis eccleſiæ, quæ in debito connexionis ordine potiſſime declaratur. Secundo declaratur hoc idem ſpecialiter ex ordinatione communium & generalium vbique terrarum, vbi creditur & colitur Deus, diffuſorum debita connexione, & in ſummum Pontificem conuenienti reductione, cuiuſmodi ordines ſunt ordo Ciſtercienſis, Cluniacenſis, Præmonſtratenſis, Prædicatores, Minores, Carmelitæ, Auguſtinienſes: quod ſic patet, quia non poteſt eſſe perfecta connexio alicuius multitudinis ſeu principatus, niſi per reductionem ad vnum: & tanto debent eſſe pauciora media, quanto ſunt propinquiora illi vni. Et iſtud probat philoſophus XII. metaphyſicæ, connexionem vniuerſi reducendo, corpora inferiora in corpora cæleſtia, & ſuperiora & prima in intelligentias motrices, & illas in vnam intelligentiam primam, a qua dependet cælum & terra. Et in fine concludit, vnum principem eſſe, dicens: Vnus ergo princeps. Ex quo ſequitur, quod quandocumque naturali ſeu regulari reductione inferiora reducuntur per media in ſuprema ſemper medium debet illud inferius, quod per ipſum reducitur, quantum ad eius totam latitudinem naturaliter per modum eminentiæ regulariter continere. Hoc enim apparet ex naturali reductione vniuerſi in ipſum Deum, quia vnum elementum ſuperius regulariter continet totum inferius elementum, excepta terra, quæ ſecundum ſe totam non continetur ab aqua propter neceſſitatem generis humani. Infima etiam ſphæra cæleſtis continet omnia elementa, et ſphæra ſphæram aſcendendo; et intelligentia virtualiter continet quidquid perfectionis eſt in inferiori. Et eodem modo videmus in homine, quod potentia ſuperior apprehenſiua continet quidquid perfectionis in inferioribus reperitur, vt patet de ſenſu communi reſpectu ſenſuum particularium; et de intellectu reſpectu ſenſationum apprehenſiuarum. Conſtat autem quod nullus eſt epiſcopus vel archiepiſcopus, primas ſeu patriarcha præter ſummum Pontificem, cuius iuriſdictio ad vnum totum talem ordinem ſecundum totalem eius latitudinem ſe extendat. Sed per viam exemptionis & priuilegiationis in quolibet tali ordine ponitur vnum caput, cuius iuriſdictio mediate vel immediate ad omnes, qui ſunt illius ordinis, quodam ordine ſe extendit.

Sublata exemptione non eſſet vnū caput in religioſis familiis.

Ex quo ſequitur, quod mediante tali vno medio poſſibilius, decentius, facilius, & ordinatius, poſſunt omnes tales vnius ordinis reduci in ſummum Pontificem, quam mediantibus epiſcopis, quia facilior ac ordinatior eſt reductio vno medio ſiue pluribus connexionem ad vnum habentibus, quam mediantibus multis & diuerſis, quorum vnus ab altero minime continetur: licet enim primas, vel patriarcha contineat illos, qui ſunt ſuæ multitudinis; vnus tamē patriarcha ab alio non continetur: quare ſequitur, quod exemptio ſeu priuilegiatio in ordinibus ſic communibus cauſat primo in ipſis exemptis & priuilegiatis fortitudinem, eo quod virtus vnita fortior eſt ſe ipſa diſperſa, vt dicit auctor de cauſis: & cum hoc in ordine reductionis aliorum religioſorum in ſummum Pontificem multipliciter

ter cauſat pulchritudinem et decorem, ratione cuius connexionis dici poteſt, quod religio ſic communis, in qua præcipue vigent et præſunt homines literati, dicitur ſuauis, decora, et formoſa ſicut Ieruſalem, terribilis vt caſtrorum acies ordinata Cantic. VI.

Earum elogia.

Quarto principaliter probatur intentum ex conuenientia et neceſſitate cauſæ materialis, et hoc tam ex parte exemptorum, quam ex parte illorũ, qui exemptiones impugnare nituntur. Primum patet, *quia religioſi exempti vitam ducunt angelicam potius quam humanam, vacando continue ſeruitio diuino & diuinis laudibus decantandis, quaſi prælibando cæleſtem melodiam ſpirituum beatorum, ſicut patet in eccleſijs principalibus exemptorum & priuilegiatorum. Strictius etiam & perfectius viuunt communiter loquendo, quam alij quoad obſeruantias regulares. Plura etiam bona ſpiritualia conferunt communitati eccleſiæ, vt dictum eſt ſupra. Religiones etiam exemptorum & priuilegiatorum in charitate radicatæ, & fundatæ in puritate & eminentia ſanctitatis & perfectionis in tantum florent & floruerunt & in altum creuerunt, quod iam multos ramos extenderunt & emiſerunt in cælum, & ornauerunt & lætificauerunt de ſuis ramis & ſpiritualibus folijs eccleſiam triumphantem; et direxerunt et dirigunt in viam veritatis et fidei Chriſtianæ multos filios eccleſiæ militantis, de quibus ramis per inductionem exemptorum patet de multis, ſicut de B. Gregorio, B. Benedicto, beatis Maiolo,* Odone, Odilone, *at que Hugone* Cluniacenſibus *abbatibus.* Et *quantum ad Ciſtercienſes, de B. Roberto, qui Ciſtercienſium ordinem incohoauit: de B. Bernardo doctore egregio primo abbate Claraualiis: de B. Guillelmo ſeptimo abbate Belliloci, et poſt archiepiſcopo Bituricenſi, de quo etiam natio Franciæ in vniuerſitate* Pariſienſi *facit feſtum ſuum ſpeciale:* De *B. Petro Tarantaſienſi archiepiſcopo, cuius corpus in Bella valle requieſcit; et de multis alijs, quorum nomina ſcripta ſunt in libro vitæ. Illi autem probati ſunt quos* Deus *commendat, et debent ab hominibus fauorabiliter commendari, quos* Deus *remuneratione præmij et operatione miraculorum multipliciter appprobauit. Sunt etiam ſpeciales et peculiares filij Romanæ eccleſiæ: et quia filius naturaliter debet diligi, propter hoc et multa alia tales debent exemptionum et priuilegiorum libertatibus præmuniri, et a ſtrepitu ſecularium penitus ſequeſtrari.* Et *hanc cauſam aſſignat B. Laudericus in exemptione abbatiæ S.* Dionyſij *in Francia, allegans B. Auguſtinum, dicens ſic:* Libri Auguſtini *de eccleſiaſticis gradibus docent, monachos ſub quiete regulariter viuentes, ſub ſingulari lege debere quieſcere, et ab omni infeſtatione clericorum intrepidos permanere, ne ſecularis ſtrepitus eos lædat, quos diſtricta regula ſeruitutis* Domini *moderatur.*

Impugnãtes exemptiones ſua magis quã quæ ſunt Chriſti quærere videntur.

Secundo hoc idem patet ex parte materiæ impugnantis, quæ quidem materia ſunt prælati ipſi: nam prælati non videntur intendere zelum animarum, in petendo exemptiones reuocari, vel in aliquo detruncari: non habent enim zelum, vt in pluribus, nec circa ſeipſos nec circa ſibi ſubditos exercent; ſed magis videntur intendere ſuæ poteſtatis dominium ampliare, ſummi Pontificis *poteſtatis plenitudinem aliquantulum obfuſcando. Magis etiam, vt patet in eorum petitionibus, quærunt quæſtum temporalem quam animarum ſalutem, iuxta illud B. Bernardi ſuper* Cantica: *Quem datis mihi, inquit, de præpoſitis, qui non magis intendat hodie marſupijs euacuandis, quam vitijs extirpandis? Quaſi dicat: Nullum, vel valde paucos reſpectiue. Nec repugnant prædictis dicta Bernardi in epiſtola ad Henricum Senonenſem archiepiſcopum, et in libro de conſideratione ad* Eugenium Papam; *quia ibi loquitur per comparationem ad finem, per accidens in ordine ad abutentes, et ſuppoſito bono regimine prælatorum: beatus autem* Gregorius *et alij ſancti loquuntur per comparationem ad finem principaliter et per ſe intentum, quod eſt vacare diuino ſeruitio et contemplationi, et ſuppoſito malo regimine et inexperentia prælatorum quantum ad obſeruantias regulares. Iterum etiam dato, quod aliqui zelum animarum intenderent; hoc tamen tutum non eſſet eis, qui cauſam & onus ſuper ſe aggrauarent; & maxime cum ad regimen ſui ipſorum ac reſidui populi eis ſubiecti ſine adiutorio exemptorum in prædicationibus & alijs ſufficere minime videantur.*

Ægidius ſcripſit in exemptos

Non etiam obſtant prædicta veritati illa, quæ ſcribit Aegidius in quodam tractatu contra exemptos; quia ſuæ rationes ſunt in pluribus defectuoſæ, & multas impertinentes & tranſcendentes ſimilitudines adducit, quæ plus habent diſſimilitudinis quam ſimilitudinis, ſicut in quodam tractatu contra impugnatores exemptionum, qui incipit: Saluabo gregem meum, &c. plenius eſt oſtenſum: in quo omnes rationes dicti tractatus fratris Aegidij per euidentiam rationum efficaciter improbantur. Cum ergo valeat ſancta Romana eccleſia vel ob religionis, vel neceſſitatis, vel exhibiti beneficij gratiam quoslibet priuilegijs ſuis munire, & extra generalia decreta quædam ſpecialia beneficia indulgere, vt habetur XXV. *q.* 1. *Priuilegia, quæ eccleſiarum & monaſteriorum ſanctorum patrum auctoritate inſtituta nulla poſſint improbitate euelli, nulla nouitate mutari, vt habetur* XI. *q.* II. *c.* I. *&* II. *conſideret ſummus* Pontifex *ſuum honorans miniſterium, quod reuocatio ſeu detruncatio exemptionum eſſet damnoſa multipliciter, quia & ſuæ poteſtatis plenitudinem non modicum obfuſcaret, & ſedi Apoſtolicæ multipliciter derogaret. Videat nihilominus exiſtens in apice regiminis eccleſiaſtici principatus, per priuilegiatos & exemptos ſacroſancta Romana ac vniuerſalis eccleſiæ bona quamplurima tam ſpiritualia quam temporalia multipliciter prouenire; & ſuos exemptos & priuilegiatos filios quanto videt eos per ordinarios in ſedis Romanæ præiudicium acrius & auidius impugnari, tanto in eorum protectione per conſeruationem ſuarum libertatum, quas a ſede Apoſtolica habuerũt, a qua tota vera religio habet ortum, vigilantius & ſolicitius immobiliter perſeueret ad honorem ſponſi eccleſiæ Ieſu Chriſti, qui eſt Deus benedictus in ſecula ſeculorum. Amen.* Extat in eodem M. S. bibliothecæ Vaticanæ a inſignis alius commentarius pro exemptis conſcriptus, in cuius prima parte auctor fuſe agit de iuriſdictione eccleſiaſtica: in ſecunda exemptiones religioſis ſodalitijs congruere pluribus argumentis illuſtrat, quæ poſtrema a nobis delibanda viſa ſunt.

Exẽptionum reuocatio noceret ſedi Apoſt.

a Eod. M. S *bibl.* Vat. *ſign. n.* 4109. *pag.* 256. 252. *&c.*

Alius de exemptionibus cõmentari⁹.

Prima quæſtio eſt de exemptione quantũ ad eius poſſibilitatem, vtrum ſcilicet ſit poſſibilis. Ad quam reſpondeo, quod cum exemptio nihil aliud ſit, quam ſubtractio alicuius a iuriſdictione alterius, cui ſubeſt, niſi eſſet exemptio, ſecundum diſtinctionem de iuriſdictione diuerſimode eſt reſpondendum. Sciendum *ergo quod in generali dicendum eſt, iuriſdictio eccleſiaſtica vna eſt prima & ſuprema, ſcilicet iuriſdictio Papæ: alia ſecundaria & ſub iſta, ſcilicet quæcumque alia iuriſdictio eccleſiaſtica.* Loquendo *ergo de prima iuriſdictione, impoſſibile eſt aliquem eximi ab ea ſaltem per hominem, quia ab illa iuriſdictione, quæ per ſolum Deum inſtituta, nullus poteſt eximere niſi Deus. Sed iuriſdictio papalis*

Exemptio quid ſit. Iuriſdictionis diuiſio.

A iuriſdictione papali nemo poteſt eximi.

palis

palis, vt ex dictis patet, & quantum ad ſtatum & quantum ad poteſtatem iuriſdictionis eſt inſtituta a Deo. Ergo, &c. Maior patet, quia ad illum ſolum pertinet eximere & ſubtrahere poteſtati, ad quem pertinet talem poteſtatem inſtituere. Sed ſubtrahere aliquid iuriſdictioni vel ſupponere pertinet ad limitationem terminorum eius. Ergo ad illum ſolum pertinet eximere et ſubtrahere poteſtati, ad quem pertinet talem poteſtatem inſtituere: et hæc fuit maior. Minor autem probata eſt ex ſuperioribus, ſcilicet quod poteſtas Papæ ſit inſtituta a ſolo Chriſto, vnde nullus homo poteſt diminuere vel augere. Secundo poteſt probari ex ſupremitate potentiæ Papæ, quia ſcilicet aliquis ex ijs de populo non poſſit eſſe exemptus a poteſtate ſua, quia impoſſibile eſt aliquē eſſe de aliquo collegio, qui non ſubſit ſupremæ poteſtati illius collegij, quia vnius collegij eſt vnum caput et vna ſuprema poteſtas, a qua qui eſt alienus ab ipſo collegio eſt alienus. Sed poteſtas Papæ eſt ſuprema in toto collegio Chriſtiano. Ergo, etc. Nec ſolum poteſt aliquis non eximi a ſtatu papali, nec etiam a perſona exiſtente in ſtatu, niſi ille, qui eſt ſuperior eo, vel qui inſtituit ſtatum, hoc fecerit,

Ab aliqua quam papali poteſt eximi

Si autem loquamur de alia poteſtate, ſcilicet de quacumque poteſtate alia ſub poteſtate Papæ; dico quod exemptio a tali poteſtate eſt poſſibilis & de iure, quia de tali poteſtate loquimur, ſcilicet de poteſtate iuris: quia quicumque poteſt aliam poteſtatem reſtringere quantum ad populum et quantum ad caſus, poteſt illi poteſtati aliquē vel aliquos ſubtrahere, quia hoc eſt reſtringere poteſtatem quātum ad populum, ſubtrahere aliquem vel aliquos de populo ſubiecto illi poteſtati. Sed, ſicut patet ex præmiſſis, Papa poteſt pro arbitrio ſuo reſtringere & ampliare poteſtatē epiſcopalem, loquendo de poteſtate iuriſdictionis, & quamcumque aliam poteſtatem exiſtentem ſub ſe. Ergo Papa poteſt ſubtrahere cuicumque poteſtati inferiori ſe aliquem vel aliquos de iure. Sed ſic ſubtrahere aliquam vel aliquos eſt eximere ab illo. Ergo, &c. 11. Ad id, quicumque ſic concedit alicui aliquam iuriſdictionem, & penes ipſum ſimpliciter & principaliter illa iuriſdictio ſemper remanet, poteſt illam poteſtatem reuocare vel in parte vel in toto, ſicut patet de Rege & balliuo. Sed iſto modo Papa concedit inferioribus iuriſdictionem eccleſiaſticam. Ergo, &c. Et iſta maior ſatis patet ex præmiſſis. Sic ergo dico quod exemptio ab inferiori iuriſdictione ſub poteſtate Papæ per ipſum Papam eſt poſſibilis.

Papa poteſt reſtringere & ampliare iuriſdictionem epiſcoporum.

Eam ipſis communicat.

An exemptio ſit vtilis vel expediēs.

Nunc reſtat agendum de expedientia ſiue vtilitate exemptionis: & primo in generali, ſecundo in ſpeciali deſcendendo ad diuerſos ſtatus hominum vel conditiones. Ad euidentiā huius, vtrum ſcilicet exemptio poſsit eſſe expediens vel vtilis; primo diſtingendū eſt de multiplici exemptione: ſecundo videndum eſt a quo exemptio habet, quod ſit expediens, ſuperflua, vel nociua. Tertio deſcendendum eſt ad propoſitum.

Quantum eſt ad primum; ſciendum quod exemptio poteſt dupliciter fieri: vno modo ab aliqua poteſtate: alio modo a perſona exiſtente in ſtatu propter aliquam cauſam. Iterum vtraq; exemptio poteſt fieri vel ſimpliciter, vel quoad aliquē caſum: & ſimiliter etiam poteſt fieri omni tempore, vel ad tempus determinatum. Hoc ſit dictum quantum ad primum.

Quis finis ſit iuriſdictionis.

Quantum ad ſecundum; ſciendum, quod iudicium de aliquo, vtrum ſit expediens, ſiue ſuperfluum, vel nociuum; ad finem expediens dicitur quod impedit nociuum: finis autem, ad quem ordinatur iuriſdictio, ſicut patet ex prædictis, eſt bonum reipublicæ ſiue bonum ſubditorum in republica, & impedire mala in ipſa republica. Vlterius ſciendum, quod in bonis id quod eſt melius eligendum; & in malis quod eſt peius eſt magis fugiendum, in carentia autem iſtorum eligendum eſt carere minus bono, vt ſic poſsit quis conſequi magis bonum, ſi altero oportet carere: in malis autem incurrendis eligendum eſt incurrere minus malum, vt euitetur maius ſi alterum oportet incurrere. His præmiſſis, ſciendum quod iuriſdictio tripliciter ſe habere poteſt ad bonum reipublicæ ſiue commune, vno modo quod nullum malum inferat, & bona promoueat & mala impediat; & iſta iuriſdictio eſt bona, & exemptio oppoſita eſt mala. Secundo modo poteſt ſe habere iuriſdictio ad bonum commune, cum malum non inferat, nec impediat, nec bonū promoueat, & iſta eſſet ſuperflua. Tertio modo poteſt ſe habere ſic, quod quædam bona inferat & impediat quædam, & propter correctionem humanam iſte eſt minor curſus, quia licet iuriſdictio ordinatur quantum eſt de ſe ad bonum, tamen eſt frequentior & quantum ad plures occaſio mali, quia eſt occaſio extorquendi pecuniam, pro qua pecunia extorquenda fiunt multæ vexationes, & multa alia, quæ impediunt multa bona, & inſtruunt mala: nihilominus confert aliquod bonum, & impedit aliqua mala. Et tunc, ſi conferat maiora bona quam impediat, & impediat maiora mala quam inferat, adhuc eſt expediens, & oppoſita exemptio mala, quia melius eſt carere paruo bono ad obtinendum magnum bonum, & incurrere paruum malum ad euitandum maius: ſi autem e contrario eſſet, tunc iuriſdictio eſſet mala & exemptio bona. Sic igitur viſo, adduco rationes ad propoſitum.

Vt ſe habeat ad bonum reipubl.

Cur fiat exemptio

Circa quod ſciendum, quod exemptio ex ſtatu non debet eſſe niſi propter defectum perſonæ exiſtentis in ſtatu euidentem, vel præſumptum. Euidentem defectum dico, puta quia manifeſte grauat: vel præſumptum, quando ex alia coniectura probabiliter poteſt extimare quod ſit primus ad grauandum, quia nullus debet eximi a perſona exiſtente in ſtatu, niſi propter defectū ſtatus vel perſonæ exiſtentis in ſtatu, non eximetur propter defectum *, quia ſupponitur non debere eximi a ſtatu. Ergo, &c. Si autem aliquis talis defectus ſit in perſona exiſtente in ſtatu, exemptio a tali perſona eſt rationabilis & expediens, vel quantum ad caſum determinatum, ſicut fit quotidie per appellationes legitimas: vel quantum ad omnem caſum, quando probabile eſt, quod inter perſonam eximendam & perſonam exiſtentem in ſtatu ſunt, vel præſumuntur eſſe inimicitiæ capitales. Quia exemptio, qua aliquis ſubtrahitur malo regimini, eſt bona. Sed tale præſumitur regimen perſonæ exiſtentis in ſtatu in comparatione ad iſtam vel ſimpliciter, vel in caſu. Quod autem dictum eſt nunc de exemptione a perſona exiſtente in ſtatu, intelligendum eſt de ſtatu inferiori contento ſub poteſtate Papæ, quia a Papa vel a poteſtate eius nullus poteſt vel debet eximi. Nec obeſt ſi aliqui dicuntur aliquando appellare a Papa, quia appellatio iſta non proprie appellatio eſt a poteſtate eius, a quo appellatur, ſed eſt magis vel debet eſſe quædam ſupplicatio pro correctione vel mitigatione ſententiæ latæ.

*ſtatus

Appellatio eſt genus exēptionis in caſu determinato.

Appellationes a Papa ſunt ſupplicationes.

De alijs autem poteſtatibus inferioribus dico, quod aliqui ab ijs eximuntur vel ſimpliciter, vel ad tempus ſecundum diuerſas conditiones ſtatuum & ſubditorum & præſidentium: & quantum ad perſonam dictum eſt. Quantum autem ad ſtatum, quod ſcilicet aliqui eximantur a poteſtate epiſcopali, vel ab aliqua alia conſimili; dicendum eſt nunc.

Circa quod ſciendum quod non eſt intentio mea dicere, quod aliquod collegium vel aliqua communitas ſic eximatur, quod non habeat propinquum correctorem, vel epiſcopum, vel abbatem, vel prio-

rem,

rem, vel decanum, vel aliquem conſimilem: ſed intentio mea eſt dicere, quod quando ſunt duæ poteſtates reſpectu eiuſdem collegij, quarum vna eſt ſub alia, ſicut de poteſtate abbatis & epiſcopi reſpectu clouſtri, expedit quandoq; ad tempus vel ſimpliciter, quod eximatur poteſtas inferior cum toto ſuo collegio a poteſtate ſuperiori. Et quod expediat talem poteſtatem eximi a poteſtate epiſcopali, non deſcendendo ad determinatum collegium, probo rationibus, quarum vna ſumitur ex variabilitate materiæ, circa quam ſunt tales iuriſdictiones, quæ eſt talis. Omnis regula exiſtens circa materiam variabilem, & præcipue loquendo de regula immediate applicata ad talem materiã maxime de regula edita ab homine, nata eſt recipere exemptionẽ, & per conſequens exceptionem, quia talis exceptio fit per exemptionem. Maior patet per illud, quod accidit in diuerſis artibus, quod quanto regulæ magis applicentur ad varia, tanto magis recipiunt exceptiones: vnde vix in iure poſitiuo reperitur regula, quæ non recipiat exceptionem etiam in gramatica; vix inuenitur regula propter diuerſas variationes quæ ſunt in ipſa, quæ non recipiat ſimiliter exceptionem. Dixi autem de iure poſitiuo ab homine inſtituto, quia propter defectum intellectus humani vix poteſt homo in talibus variabilibus attingere infallibilem regulam, non recipiendo exceptionem. Minor autem de ſe patet, quia ſcilicet iuriſdictio epiſcopalis & regulæ datæ de ea ſunt circa materiam variabilem; nam aliter ſe habet regularis, aliter laicus, aliter clericus, & ita de alijs: & ſecundum diuerſas cauſas poteſt contingere, quod poteſtas epiſcopalis eſſet aliquibus eorum nociua magis quam proficua, ſicut infra magis patebit, quando deſcendetur ad ſtatus ſpeciales.

An expediat ſtatũ monaſticum eximi a ſtatu epiſcopali

Obiectio ſi expediat ab epiſcopali eximi, ergo a papali expediet.

Sed contra hoc poteſt obijci, dicendo quod ſtatus papalis eſt ſimiliter circa variabilia. Ergo ſimiliter recipiet exemptionem & exceptionem. Ad hoc dicendum, quod ſicut in regulis inuenitur quædam ſuperior & generalis, a quo non obſtante quacumque variabilitate non poteſt eſſe exemptio, ſicut hæc, quod eſt iuſte viuendum, quæ nullam exceptionem patitur; alia vero magis particularis & magis applicata contra agibilia, quæ frequenter exemptiones patitur, ſicut de non portando arma in aliquo loco determinato, vel de reddendo depoſitum deponenti; ita etiam de poteſtatibus, * quod eſt quædam poteſtas vniuerſalis, extra quam quicumque eſſet, eſſet extra collegium Chriſtianum, quod eſt peius eſſe quam quamcumque vexationem ſuſtinere: & eſt alia poteſtas particularis, extra quã quãdoq; expedit alicui generi hominum eſſe. Non eſſe de ouili Chriſti & bene viuere non poteſt eſſe: ſed poteſt ſtare cum hoc, quod eſt eſſe extra talem poteſtatem et bene viuere: & talis eſt poteſtas epiſcopalis; vnde non eſt ſimile. Ergo, &c.

* quia

Diſſoluitur.

Secunda ratio ſumitur ex manifeſtatione ſtatus papalis, & eſt talis. Illud quod pertinet ad manifeſtationem & confirmationem vniuerſalis poteſtatis Papæ eſt expediens toti eccleſiæ vniuerſali. Sed aliquos eximi per Papam a poteſtate epiſcopali maxime manifeſtat & confirmat vniuerſalem poteſtatem. Ergo &c. Maior faciliter patet, quia ſicut ſuprema poteſtas potior eſt omni poteſtate inferiori, quia ab ea magis dependit bonum reipublicæ; ita etiam illud, quod eam confirmat & manifeſtat, confirmat & manifeſtat poteſtates inferiores ſecundum id, quod confirmat poteſtates inferiores, ſine tamen præiudicio poteſtatis ſuperioris, eſt bonum. Ergo illud, quod confirmat & manifeſtat poteſtatem ſupremam, quæ eſt poteſtas Papæ eſt valde bonum. Minor etiam faciliter probatur; quia illud manifeſtat & confirmat poteſtatem Papæ, per quod manifeſtatur, quod eius arbitrio ſubeſt omnis poteſtas inferior, per quam ſcilicet ſecundum quod videtur ſibi, eximit quos vult a poteſtatibus inferioribus. Manifeſte apparet quod eius arbitrio ſubſit omnis poteſtas inferior. Ergo, &c.

Per exemptiones Papa ſuã demonſtrat auctoritatẽ.

Tertia ratio ſumitur ex ſimilitudine exemptionis perſonæ alicuius a perſona exiſtente in ſtatu; quia ſicut perſona ad perſonam, ita etiam ſtatus ad ſtatum, vel poteſtas ad poteſtatem. Sed, ſicut dictum eſt ſupra, expedit aliquam perſonam eximere a perſona exiſtente in ſtatu, ſicut patet per appellationem, quæ frequenter fit. Ergo, &c. Vnde illi, qui volunt omnem exemptionem, qua aliquis eximitur a poteſtate epiſcopali excludere, deberent petere, quod omnis appellatio ſimiliter excluderetur, & quod Papa nihil poſſet ſuper populum ſibi ſubiectum.

Qui appellationes concedunt concedẽt neceſſario exemptiones.

Quarta ratio ſumitur ex ſimilitudine, quæ fit a poteſtate terrena: quia decens eſt, quod illi qui deputantur ad cultum diuinum eximantur a terrena poteſtate: ita decens eſt, aliquos inter clericos ex ſpeciali prærogatiua eximi a poteſtate epiſcopali. Ergo, &c. Et confirmatur ratio, quia ob reuerentiam clericalem non ſolum illi, qui deſeruiunt cultui diuino, ſed etiam laici, qui deſeruiunt mundo, ſunt exempti a tali poteſtate, ſcilicet temporali. Sed aliquis modus viuendi infra poteſtatem epiſcopalem inuenitur excedere tales clericos coniugatos plus quam tales clerici excedant laicos. Ergo qua ratione eximuntur a poteſtate temporali, eadem ratione & fortiori iſti, qui ſic inueniuntur in tali ſtatu, deberent eximi a tali poteſtate epiſcopali.

A pari probatur exemptio

Quinta ratio ſumitur ex ſimilitudine naturalium; quia hæc omnia inferiora ſubduntur motui corporum cœleſtium, tamen expedit aliqua inferiora ſubtrahi a talibus, & ideo promiſſum eſt eis de latibulis contra talia. Ergo a ſimili licet omnes ſubſint poteſtati domini Papæ, tamen expedit aliquibus ſubtrahi ab aliquibus poteſtatibus medijs, & protegi per dominum Papam ab eis, quæ quando ſunt graues & tempeſtuoſæ vel perſonis vel ſtatibus: & ſalua reuerentia eorum, qui ſimpliciter exemptionem reprobant, prius deberent inquirere diligenter, vel cõferendo ſecundum conditiones ſtatuum, vel habendo experientiam ex factis longi temporis inueſtigare, vtrum tales poteſtates mediæ, a quibus poſſent, vel ſint nociuæ vel magis proficuæ antequam ſic vniuerſaliter improbent fieri exemptionem.

Damnari ſimpliciter non debet, niſi re diligẽter perpenſa.

Nunc reſtat proſequi in ſpeciali, deſcendendo ad diuerſos ſtatus hominum: & primo oſtenditur, quod religioſis competit exemptio: deinde agetur de alijs. Quantum autem ad religioſos, ad maiorem euidentiam dicendum de exemptione eorum. Cum exemptio, de qua loquimur, ſit ſubtractio alicuius a iuriſdictione alterius, & iuriſdictio autẽ ordinetur ad bonum commune ſubditorum, quatuor videnda ſunt præambula de religioſis. Primum eſt, quid eſt illud bonum, ad quod religio ordinatur. Secundum, quæ ſunt quæ ad illud bonum promoueant, vel impediant. Tertium eſt, quis modus viuendi competat religioſis. Quartum eſt, quam iuriſdictionem debet habere caput monaſterij ſiue prælatus religioſorum ſuper ipſos.

De exẽptionibus religioſorum.

Quantum ad primum; ſciendum, quod religio poteſt accipi tripliciter: vno modo pro cultu diuino, ſiue ſi dicatur, quod religio Chriſtiana eſt adorare & offerre ſacrificium miſſæ & conſimilia. Alio modo dicitur religio virtus moralis, inclinans men-

Quid ſit religio, & illius diuiſio.

Digitized by Google

mentem ad impendiendum cultum Deo. Tertio modo dicitur religio ipſe ſtatus, qui ad talem cultum eſt deputatus: & hoc dupliciter, ſcilicet generaliter, ſicut ſi dicamus ſtatum Chriſtianitatis eſſe quandam religionem, prout accipitur in libro Auguſtini qui intitulatur, De religione Chriſtiana; vel ſpecialiter; quando ſcilicet accipitur pro ſtatu illorum, qui ſuper ea, quæ pertinent ad religionem generaliter, addunt ſpecialem modum colendi Deum, & ſpecialia cerimonialia, & totam vitam ſuam dedicant cultui diuino, addendo ſpeciales obſeruantias ad cultum communem omnibus Chriſtianis.

Quantum ad ſecundum; ſciendum, quod iſtud bonum maxime impeditur per delectationes carnales & ſolicitudines temporalium, & defectum propriæ voluntatis; & iſta, vt in pluribus, ſunt in conuerſatione ſeculari: nam conuerſatio ſecularis & conuerſari etiam cum conuerſantibus ſeculariter multum impedit tale bonum, quia diſtractio mentis ad iſta & per iſta multum retrahit mentem a cultu diuino, & maxime a perfecta adhæſione ad Deum, quam requirit perfectio cultus diuini: promouentia autem ad tale bonum duplicia ſunt, ſcilicet priuatiue & per modum remouentis prohibens, & poſitiue vt ſunt monitiones & ordinationes ſuperioris circa iſta, vel annexa eis. Per modum autem remouentis prohibens ſunt illa, quæ prædicta impedimenta remouent, ſicut ſunt tria vota, ſcilicet paupertatis voluntariæ, continentiæ, & obedientiæ: quod primum ſolicitudinem temporalium tollit: ſecundum tollit delectationes carnales: tertium autem impedimentum tollitur per vitam ſolitariam, ſcilicet impedimentum ſecularis conuerſationis modo, quo exponetur.

Ex iſto ſecundo patet ad propoſitum, quis ſcilicet modus viuendi competat religioſis, quia conuenit eis aliquo modo vita ſolitaria: hoc autem poteſt eſſe dupliciter, vno modo, quod vna ſola perſona viuat per ſe ſicut fecerunt antiquitus in eremo: alio modo, quod licet ſint plures ſicut ſoli religioſi ab alijs in clauſtro ſequeſtrati modo, & de hoc proſequendum eſt.

[a] Pag. 253
Qui præeſt collegio religioſorum in ſpiritualibus maxime præeſt.

Quantum [a] ad quartum, ſciendum, quod cum vnum collegium requirit vnum caput, oportet in tali collegio religioſorum ponere aliquod vnum caput: iſtud autem caput debet præeſſe toti collegio tam in temporalibus quam in ſpiritualibus: Et de temporalibus ad nunc dimitto. Quantum autem ad ſpiritualia, primo probo in generali, ſcilicet quod habent aliquam iuriſdictionem ſpiritualem ſupra eos: ſecundo in ſpeciali, ſcilicet quantum ad quæ. Primum patet duplici ratione, prima talis eſt: quia aut abbas aut conſimilis aliquid influit collegio, aut non; ſi non, ſequitur quod in clauſtro non eſſet caput nec præſidens, ſi autem aliquid influit, aut pertinet ad temporalitatem tantum: contra, quia tale caput præeſt tali collegio ſecundum quod eſt tale collegium, ſcilicet tale collegium habet quod ſit tale collegium ſecundum ſpiritualitatem magis quam ſecundum temporalitatem, quia eſt tale collegium diuino cultui dedicatum. Ergo &c. Secunda ratio talis eſt, caput talis collegij aut habet aliquam iuriſdictionem ſuper ipſum, aut non: non poteſt dici quod non, quia tunc non eſſet caput. Si ſic, aut habet iuriſdictionem eccleſiaſticam, aut non: ſi habet iuriſdictionem eccleſiaſticam, habetur propoſitum: ſi non, ſequitur quod præſidentia eius non differat a præſidentia dominorum terrenorum, quod eſt inconueniens.

1. Argumentum.

Secundũ.

Secundo probandum eſt, quod caput monaſterij habet iuriſdictionem ſuper exiſtentes in monaſterio, & hoc quantum ad ſpiritualia, & prima probatio, quod debet habere iuriſdictionẽ quantum ad obſeruantias regulæ & conſtitutionum, & hoc patet triplici ratione. Prima accipitur ex parte directionis, quia ille magis debet præeſſe aliquibus, qui magis inter eos nouit dirigere & promouendo bona & corrigendo mala. Sed abbas vel cõſimilis ſic ſe habet reſpectu monachorum vel fratrum quantum ad obſeruantias ſpeciales monaſterij, quia abbas experimento quotidiano & non ſola relatione alterius ſcit ea. Ergo &c. vnde propter iſtam ignorantiam, quam ſeculares habent reſpectu talium, prohibetur ne clericus ſecularis fiat abbas.

Probatur debere habere iuriſdictionem.

Secunda ratio ſumitur ex continuatione regiminis, quia cuilibet collegio manenti infra clauſuram debet aliquis continue præeſſe: Aut ergo iſte debet eſſe epiſcopus, aut alius ſecularis, aut aliquis de collegio non epiſcopus: primum non, quia non deceret, quod moraretur continue cum ſuis inter monachos: ſecundo quia non poſſet hoc facere propter curam aliorum: nec etiam alius clericus, quia minus deceret de primo; & quia ignoraret qualiter deberet habere eos regere, ſicut dictum eſt.

Magis illi quam epiſcopo cõpetit.

Tertia ratio ſumitur ex hoc, quod religioſi aſtrinxerunt ſe ad iſta voluntarie, quia in illis homo cum eſſet liber, ſe obligauit voluntarie, debet ſibi concedi ſuperior, qui debeat magis eſſe gratus. Sed cuilibet religioſo debet eſſe magis gratus ſuperior ſuæ religionis, quam alius, qui aliter non videtur diligere ſtatum ſuum. Ergo, &c.

Quarta ratio ſumitur, ex conſuetudine eccleſiæ, & eſt talis. Secundum communem eccleſiæ conſuetudinem religioſi in profeſſione promittunt obedientiam patri monaſterij. Sed iſta obedientia præcipue attenditur penes obſeruantiam ſpecialem religionis. Ergo &c.

Obedientia prælato promiſſa præcipue intelligitur de obſeruantia religionis.

Quantum etiam ad præcepta cõmunia omnibus Chriſtianis, decet quod religioſi ſubdantur prælato ſuæ religionis. Primo quia decet religioſos ſubeſſe abbatibus & conſimilibus illis, ſine quibus ſpeciales obſeruantiæ non poſſunt obſeruari. Sed ſine obedientia præceptorum communium non bene nec fructuoſe poſſunt obſeruari obſeruantiæ ſpeciales. Ergo, &c. Secundo quia in illis debent religioſi ſubeſſe abbatibus & conſimilibus, quæ aliter habent corrigi vel promoueri tam in religioſo quam in ſeculari. Sed in præceptis talibus aliter debet ordinari religioſus quam alius. Ergo, &c. Quia ſi in talibus religioſi deberent corrigi per poteſtatem extrinſecam, eorum correctio poſſet eſſe ſcandaloſa, vnde magis ſecrete corriguntur in clauſtro & ſine ſcandalo. Ergo, &c. Tertio quia prælatis clauſtri conceditur ſumma pœna, quæ competit clericis, ſcilicet pœna carceris: & hoc non eſſet niſi concederetur correctio maiorum criminum. Ergo, &c. His præmiſſis.

Vt deceat religioſos ſubeſſe prælato religioſo.

Dico [a] quod regulariter & communiter exemptio religioſorum eſt expediens. Primo probo tali ratione: quia iſta vel illa exemptio eſt bona per quam ſubditi eximuntur a iuriſdictione ac poteſtate, quando eſt ſuperflua vel magis nociua, quam proficua. Sed ſecundum conſequentia ſic ſe habet poteſtas epiſcopalis reſpectu religioſorum. Ergo &c. Maior patet. Minor probatur: & primo quantum ad ſuperfluitatem, quia poteſtas epiſcopalis reſpectu illorum eſt ſuperflua, quibus ſufficienter prouiſum eſt de iuriſdictione ſine epiſcopali poteſtate. Ergo, &c. Maior videtur probata. Minor patet ex dictis, quia prouiſione facta religioſis de iuriſdictione videlicet præceptorum communium & ſpecialium obſeruantiarum, ſufficienter eſt eis prouiſum de iuriſdictione; quia non requiritur iuriſdictio quantum ad alia. Sed ſine poteſtate epiſcopali eſt eis ſufficien-

[a] Pag. 253
Epiſcopalis iuriſdictio in religioſos ſuperflua vel noxia.

Superuacanea oſtẽditur.

ſtcienter prouiſum de iuriſdictione in iſtis, vt iam oſtenſum eſt, quia probatum eſt quod abbates & conſimiles debent habere iuriſdictionem in præmiſſis. Ergo, &c.

Tripliciter contra id obiicitur.

Contra hoc arguitur tripliciter. Primo quia melius eſt regi per plures ſapientes, quam per vnum. Secundo quia idem ſequeretur de Papa, ſi abbas ſufficit. Tertio quia diceretur, quod ex natura rei vna eſt ſub alia, & ideo neutra ſuperfluit.

Prima ſolutio.

Ad primum dicendum, quod illud habet veritatem per modum conſilij, non per modum iuriſdictionis, quia vna poſſet impedire aliam, niſi vna ſubijceretur alteri, & nata eſſet ex natura rei ſubeſſe: ſicut etiam in aliquibus religionibus inueniuntur poteſtates ſubordinatæ, & etiam in ſeculo; & omnis poteſtas ſubeſt poteſtati domini Papæ, a quo omnis poteſtas eccleſiaſtica alia a ſua habet inſtitui, ſicut ab vno capite totius eccleſiæ. Et per hoc patet ad ſecundum,

Ad ſecundum.

quia non eſt ſimile de poteſtate epiſcopali & papali, quia epiſcopis, vt ſunt epiſcopi, non debetur neceſſario iuriſdictio, accipiendo epiſcopum prout importat poteſtatem ordinis: nec etiam habentibus iuriſdictionem debetur inſtituere alias, niſi prout eis limitatur a Papa. Sed poteſtati Papæ ex natura rei ſecundum decentiam & ex inſtitutione Chriſti quantum ad exiſtentiam ſubeſt omnis poteſtas eccleſiaſtica alia ab ea, & ab ipſo Papa omnis alia poteſtas in eccleſia habet inſtitui: vnde vniuſcuiuſcumque poteſtas alterius ab ea in gradu ſuo non excludit neceſſitatem eius, nec oſtendit eam ſuperfluam: ſicut nec ſufficientia poteſtatis inſtitutæ excludit neceſſitatem vel concludit ſuperfluitatem poteſtatis inſtituentis.

Ad tertiũ

Ex hoc patet ad tertium, quod ex natura rei poteſtas prælatorum, qui ſunt in religione, non ſubijcitur poteſtati epiſcopali, etiam prout poteſtas epiſcopalis accipitur etiam pro poteſtate iuriſdictionis collata epiſcopis: nec etiam ſecundum decentiam, cum ſufficienter, vt dictum eſt, prouiſum ſit eis, & prouiſio ex natura rei debeat eſſe talis. Nec oportet, quod ſecundum exiſtentiam ſubijciatur eis, quia hoc dependet ex arbitrio Papæ.

Obijcitur quod a principio religioſi fuerint epiſcopis obnoxij.

Et ſi obijciatur, quod cum a principio religioſi ſubeſſent, ſcilicet epiſcopis, quare ſi hoc non decebat ex natura rei, fuit ita; dicendum

Reſpondetur.

quod a principio non fuit animaduerſum ſiue conſideratum quomodo magis decebat religioſos regi per prælatos ſui ordinis, quam per alios quantum ad prælatos præſidentes ſpecialiter & immediate, ſicut poſtea: et ideo a principio decuit, quod eſſent ſub poteſtate prælatorum quouſque per experientiam temporis & collationis, ſuper hoc habita, ſunt a ſanctis patribus & explicite tradita, quæ a principio explicite non occurrerunt.

Duplici argumento probatur conuenire.

Secunda autem pars minoris principalis, & primæ rationis probantis principaliter probatur ex * tribus. Primo ex proportione prælati ad ſubditum. Secundo ex promouentibus ad bonum, ad quod religio ordinatur: quantum ad primum adducuntur rationes. Prima ſumitur ex ignorantia ſtatus, & eſt talis: quia in regimine multum nocet ignorantia vel imperfecta notitia eorum, quæ ad regimen pertinent, quando ſcilicet prælatus ea ignorat, vel imperfecte ſcit ea, quæ pertinent ad regimen alterius. Ergo * diuerſitas conuerſationis inter prælatum & ſubditum; multum prodeſt regimini: & oppoſitum, ſcilicet hoc vel illud quod diminuit, nocet regimini.

* duobus

* vniformitas

Secunda ratio ſumitur ex mutua beneuolentia prælati ad ſubditum, & e contrario: quia ille, qui eſt magis beneuolus, debet habere regimen cæteris paribus. Sed diſparitas conuerſationis inter prælatum & ſubditum diminuit talem beneuolentiam. Ergo, &c. Maior patet ex parte prælati, quia cum iuriſdictio ordinetur ad bonum ſubditorum; vnde & illi, qui ordinant iuriſdictionem ſuam ad commodum ſuum temporale ſuper terram * diligunt alios, velle autem bonum alicui eſt amare eum; amor prælati ad ſubditum multum facit ad bonum regimen. Idem etiam patet ex parte ſubditi, quia quanto plus diligit prælatum ſuum, tanto libentius obedit ſibi & ſuo regimini. Minor etiam patet. Diſparitas conuerſationis diminuit talem beneuolentiam, quia qui ſunt eiuſdem conuerſationis magis ſe diligunt, nam ſimilitudo eſt cauſa dilectionis, niſi per accidens contingat contrarium: & ideo diuerſitas conuerſationis diminuit beneuolentiam.

* non

Tertia ratio ſumpta ex beneuolentia ad ſtatum, & eſt talis. Cum ille, qui præeſt, magis zelat pro bono regimine aliquorum, non eſt ponendus alius, qui minus zelat & poſſet magis zelantem impedire. Sed probabile eſt, quod religioſus prælatus magis zelat pro bono regimine religioſorum ſui ordinis, quam alius, ſiue ſit ſecularis, ſiue ſit religioſus alterius religionis: & alius poſſet penitus impedire eum. Ergo, &c. Maior patet quia magis zelans, cæteris paribus melius regit, & impedire regimen melius regentis eſſet nociuum. Minor etiam patet faciliter, quia vnuſquiſque magis afficitur ad ſuum ſtatum, quam alienus a ſtatu: & per conſequens magis zelat pro bono regimine exiſtentium in ſtatu.

Obiectiones contrariæ.

Contra præmiſſa arguitur multipliciter. Primo contra primam rationem, quia præſumitur, quod epiſcopus qui aſſumitur ad altiorem ſtatum, quam ſit ſtatus prælationis religioſorum, ſit magis ſapiens quam prælatus religioſus. Dato etiam, quod minus ſciret de ijs, quæ pertinent ad obſeruantias religionis; tamen præſumitur plus ſcire de ijs, quæ pertinent ad præcepta, de quibus eſt maius periculum. Secundo arguitur contra ſecundam & tertiam, quia ſupponitur, quod epiſcopus impediat prælatum religionis: quod non videtur, quia ſupponendum eſt de eo, quod ſit bonus. Tertio, quia dicitur, quod ſtatus epiſcopi eminenter continet ſtatum religionis, & per conſequens afficietur ad eos ſicut alius religioſus. Quarto arguitur contra quartam rationẽ, quod ouis ſequatur paſtorem, vtcumq; ſit alterius ſpeciei. Ergo.

Arguitur contra rationem, quia ſecundum iſtas rationes ſequitur, quod Papa non debeat præeſſe religioſis.

Soluũtur.

Ad primum iſtorum dicendum eſt primo, quod abbas poteſt eſſe æque ſciens, & forte de facto inuenirentur epiſcopi, vel forte plures deficientes in hoc, quam prælati religioſi, licet multi ſint ſapientes inter epiſcopos. Secundo, quia ſaltem quæ ſunt imponenda religioſis quæcumque melius nouit religioſus, quam alius. Tertio quia dum adſit bona voluntas ad ſubditos, quæ præſumitur propter prædicta, defectus ſcientiæ poſſet per conſilium ſubueniri proborum tam circa præcepta, quam circa alia. Ad ſecundum dicendum, quod licet ſit præſumendum de epiſcopo & quocumque alio, quod ſit bonus, donec probetur contrarium; ita etiam propter affectionem incuruam cuiuslibet ad ſeipſum præſumi poteſt, quod quilibet iuriſdictionem ſuam vellet ampliare, & concurrentem impedire: & forte poſſet ita probari de facto, ita eſſe in multis viſitationibus monaſteriorum factis per epiſcopos vel epiſcopum; ita quod per probationem iam de facto patenter poſſet probari, quod ſuam extendant poteſtatem epiſcopi ſuper religioſos, & regimen religioſorum impediunt quandoque, vel forte frequenter. Ad tertium dicendum, quod licet ſtatus epiſcopalis ſit eminentior quantum ad dignitatem ſtatus; non tamen continet ſtatum religionis formalem, nec ſimilem modum viuendi, quæ

eſt

eſt cauſa maioris affectionis prælati ad ſubditum. Ad quartum dicendum, quod comparando brutum ad brutum non inuenitur, quod aliquod brutum ſequatur ſocietatem alterius, quod ſit alterius ſpeciei niſi propter prædam. Sed bene quædam animalia bruta magis ſequuntur hominem beneficum, quam ſequantur aliud brutum eiuſdem ſpeciei propter multa beneficia collata, quæ ſi non fierent, nec illa ſequerentur. Sic puto quod, ſi religioſi eſſent experti plura beneficia ab epiſcopis, quam a prælatis ſuæ religionis, quod religioſi libenter ſequerentur eos. Dices præſumitur quod exhibeant. Et ego dico, quod ouis non ſequeretur beneficium præſumptum vel beneficia præſumpta, ſed exhibita, & adhuc minus ſequeretur exhibentem oppoſitum beneficiorum. Ad quintum de Papa dictum eſt ſuperius.

ᵃPag. 254 Iuriſdictio epiſcopalis religioſis noxia.

Poſtea ᵃ probatur idem, ſcilicet quod poteſtas epiſcopalis primo ſit nociua regimini religioſorum, rationibus ſumptis ex parte promouentium ad bonum poſitiue religionis, ſcilicet quæ ſunt duo, quæ retrahunt hominem a malo, & promouent ad bonum poſitiuum: vnum per modum directionis, ſicut præcepta & monitiones: & aliud per modum medicinalis remedij, ſicut ſunt correctiones. Primo ex vtroque poteſt argui ad propoſitum, & primo ex primo ducitur, quia epiſcopus nouit minus, quæ expediunt religioſis, & ideo minus poteſt ſcire bene quæ debeant præcipi vel moneri: & ſi concurreret cum ſciente, poſſet eum impedire, ſicut iam dictum eſt. Secundo minus acceptarentur admonitiones ſuæ, quam ordinatio illius, qui eſt conformis vitæ: & quia iſta tacta ſunt ſuperius, ideo tranſeo. Quantum autem ad correctionem idem probatur, ſcilicet quod iuriſdictio epiſcopi eſſet nociua, impediendo ſcilicet meliorem: primo quia in correctionibus maxime exquiritur beneuolentia & amor ſpecialis, qui maxime eſt inter conuiuentes, & minus inter alios. Vnde Auguſtinus in regula: Propter quod in vnum eſtis congregati, vt vnanimes habitetis in domo, & ſit vobis anima vna & cor vnum in Deo. Secundo quia in correctionibus maxime eſt neceſſaria notitia conditionis eius, qui debet corrigi: quæ maior vel magis habetur a conuiuentibus, quam ab alijs. Tertio quia cum in correctionibus immineat confuſio perſonæ & ſtatus, veriſimile eſt, quod in hac liberius cauebit prælatus eiuſdem ſtatus, quam prælatus alterius ſtatus. Quarto quia cum ex debita correctione conſeruetur ſtatus & honor eius, præſumendum eſt, quod prælatus de ipſo ſtatu magis ſolicitetur, quem ad tenendum ſtatum & honorem, qui expedit circa iſta. Et ſic patet, quod iuriſdictio epiſcopalis magis eſt nociua religioni quam proficua, attendendo ad ea, quæ promouent ad bonum commune religionis poſitiue.

Probatur ab epiſcopis monachos non recte dirigendos.

Non promouendi ab iiſdem religionis bonum.

Item probari poteſt ex his, quæ promouent bonum religionis per modum remouentis prohibens. Sunt autem in vniuerſo quatuor, ſcilicet paupertas voluntaria, obedientia, continentia, & ſeparatio ſecundum locum a conuerſationibus ſecularibus: & ex qualibet iſtorum poteſt argui ad propoſitū. Primo ex obedientia quia illud, quod vel impedit vel minuit obedientiam religioſorum ad patrem monaſterij eſt nociuum voto obedientiæ ab eis facto. Sed iuriſdictio epiſcopalis eſt huiuſmodi. Ergo, &c. Maior patet. Probatio minoris, ſcilicet quia illud, quod obedientiam talem ᵇ eſt nociuum voto talis obedientiæ. Sed iuriſdictio epiſcopalis nata eſt impedire talem obedientiam, quia iuriſdictiones contendentes in eandem perſonam natæ ſunt impedire, etiam ſi reſpiciant diuerſos caſus, quia quantumcumque caſus ſint diuerſi in vna perſona non poſſunt ſimul exequi plura, nam exequendo vnam impeditur ab executione alterius, &c. vna impedit aliam, &c. Si concurreret iuriſdictio epiſcopalis cum iuriſdictione abbatis ſuper monachos, impediret iuriſdictionē abbatis & diminueret, quia qui ſubditur duobus, nullius obedientiæ ad plenum ſubijcitur. Ergo, &c. Secundo arguitur ex eodem ſic: quia illud, quod dat occaſionem ſubditis religioſis minus prompte obediendi patri monaſterij eſt nociuum bono obedientiæ debitæ illi patri. Sed iuriſdictio epiſcopalis eſt huiuſmodi. Ergo &c. Maior patet. Probatio minoris, quia ſpes propinqui defenſoris redderet religioſos ſubditos minus promptos obedire patri monaſterij, quia paſſim per appellationes qualeſcumque poſſent euadere manus eius. Sed hoc eſt reddere religioſos ad obedientiam eis debitam minus promptos.

ᵇimpedit

Contrariæ epiſcopi & abbatis iuriſdictiones confunderent monaſterium.

Sed contra hoc poſſet obijci, quia dicetur, quod epiſcopus non fouebit iniuſtam cauſam, & per conſequens non dabit eis occaſionem ad appellandum. Et ad hoc dico primo, propter fragilitatem humanam probabile eſt epiſcopos fouere tales appellationes ad ampliandum iuriſdictionem ſuam. Secundo quia dato, quod epiſcopi eſſent boni, multos haberent circa ſe, qui de facili conſulerent facere acceptionem appellationum vel propter munera, vel propter fauores perſonarum, & ex multis alijs cauſis. Tertio quia bonitas epiſcoporum non tolleret oppoſitionem malorum monachorum circa hoc, ſcilicet circa poſſibilitatem habendi remedium per appellationes: immo videtur, quod talis poſſibilitas euadendi per appellationem propter ſpem propinqui defenſoris det occaſionem ſuſpectis religioſis fugiendi, & contemnendi correctionem prælatorum ſuæ religionis.

Appellationes ad epiſcopū diſciplinā labefactarent.

Ex ſecundo, ſcilicet ex voluntaria paupertate, poteſt idem argui, ſcilicet quod iuriſdictio epiſcopalis tali voto eſt nociua: quia illud quod reddit religioſum magis ſolicitum circa bona temporalia eſt contrarium voto paupertatis, vel ſaltem nociuum. Sed iuriſdictio epiſcopalis eſt huiuſmodi. Ergo, &c. Maior patet. probatio minoris: quia lites non poſſunt teneri ſine magnis expenſis, & per conſequens ſolicitant hominem ad procurationem temporalium. Sed iuriſdictio epiſcopalis nata eſt religioni multiplicare lites, quia oporteret eos reſpondere in curia epiſcoporum conquerentibus de eis quibuſcumque vel iuſte vel iniuſte, & etiam epiſcopi epiſcopo imponenti. Ergo, &c. Secundo probatur idem ſic: quia quod dat occaſionem monacho adhoc, quod habeat aliquid ſine ſcitu ſui prælati, eſt contrarium voto paupertatis. Sed iuriſdictio epiſcopalis eſt huiuſmodi. Ergo, &c. Maior patet. Probatio minoris: quia illud, per quod datur monachis occaſio trahēdi abbatem ſuū in cauſam per oppoſitionem vel aliter, dat ſibi occaſionem procurandi et quærendi aliquid pro ſe ſine ſcitu ſui prælati. Sed iuriſdictio epiſcopalis dat occaſionē huiuſmodi. Ergo, &c. & ſi dicatur, quod epiſcopus eſt bonus, dicendum ſicut prius. Idem probari poteſt ex tertio, ſcilicet ex continentia, quia ſcilicet omnis diſcurſus per mundum, & maxime ad contrahendum moram cum illis, qui ſeculariter conuerſantur, eſt nociuum voto continentiæ. Sed iuriſdictio epiſcoporum eſt occaſio talium diſcurſuum. Ergo, &c. Maior patet, quia diſcurſus tales vix poſſunt eſſe ſine ſocietate mulieris. Sed hoc eſt nociuum voto continentiæ. Ergo, &c. Tales ergo diſcurſus frequentes vix poſſunt eſſe, quin multæ occaſiones contrariæ committeantur, et maxime loquendo de diſcurſibus, qui ſunt ad lites, ratione quorum oportet ſe iungere hominibus multum ſeculo deditis, & etiam leuibus, & paſſet poni in terris. Et ſi dicatur, quod propter tempora-

Infringendi vota daretur occaſio.

Digitized by Google

poralitatem nunc etiam diſcurrunt religioſi, dicendum quod non oportet, primo quia multiplicare inconueniens, non eſt ſoluere. Secundo quia adhoc pauci electi & magis cauti & experti mittuntur, qui poſſunt ſufficere: ſed de epiſcopali iuriſdictione non eſt ita, cui in cauſis perſonalibus ſubijciuntur monachi, & qui indifferenter poſſunt habere occaſionem exiſtendi extra clauſtrum ſiue ſuſpecti ſiue ſecuri. Ex his patet, quod iuriſdictio epiſcopalis nocet quãto prius, voto ſcilicet ſeparationis a conuerſationibus ſeculariter * ſine * ſolicitudine clauſtri, quia omnis euagatio & omnis diſcurſus & omnis citatio extra clauſtrum huic contrariatur.

* ſiue *ſolitudinis

Sed contra hoc poſſet obijci primo, quia poterunt monachi comparere per procuratorem. Secundo quia diceretur, quod epiſcopus non traheret eos extra clauſtrum, ſed in viſitatione corrigeret. Tertio quia diceretur, quod mitteret eis viſitatores. Primum non, videlicet propter duo, primo quia non omni caſu poteſt homo decenter comparere per procuratorem. Secundo quia multi monachi nollent comparere per procuratorem, volentes diſcurrere per mundum. Secundum etiam non valet propter duo, primo quia aut viſitatio epiſcopi eſſet diuturna aut tranſitoria: ſi diuturna, grauarentur monaſteria: Si tranſitoria tunc epiſcopus parum poſſet ſcire de corrigendis: immo videtur probabile, quod quia monachi ſuſpecti & ſeculariter volentes viuere maiorem gratiam frequenter haberent apud ſeculares prælatos & alios, & præcipue apud aduocatos, poſſent ex mala informatione inducere epiſcopum ad deſtruendum omnem informationem, quam faceret vnus abbas per totum annum. Secundo quia poſſet eſſe, quod inſtantia agentium contra monachos requireret oppoſitum, ſcilicet ad faciendum citationem extra clautrum. Tertio quia frequenter epiſcopi habent multos tales circa ſe ad faciendum tales citationes, incitantes eos. Quarto vt dicunt illi, qui experti ſunt, non apparet experientia facti tanta ſolicitudo epiſcoporum circa religioſos, quod velint eis cauere, ne citentur extra clauſtrum. Idem principale patet ex bono, ad quod religio eſt ordinata, quod eſt ex voto vacare diuino cultui. Primo quia in tali bono nocet omnis inquietudo mentis. Sed iuriſdictio epiſcoporum infert, vel poteſt eſſe occaſio inferendi multas inquietudines religioſis. Ergo, &c. Secundo quia religioſi tali cultui ſe dedicant ſecurius, vt ſecurius quantum ad ea, quæ pertinent ad ſalutem, viuant. Sed iuriſdictio epiſcoporum nocet tali ſecuritati. Ergo, &c. Probatio Minoris, quia epiſcopo præcipiente cõtrarium ei, quod præciperet abbas, redderetur religioſus magis perplexus, quam ſecularis, qui non habet niſi vnum iſtorum prælatorum. Sed perplexitas eſt contraria ſaluti. Ergo, &c.

Perplexus eſſet religioſus ſtatus.

Si dicatur, quod a ſapientibus poterunt dirigi, cui debeant obedire: non valet, quia ſaltem alij quantum ad hoc eſſent in maiori dubio, quam ſeculares. Secundo quia contradicentibus pariter, vel qui tales putantur, quod poteſt frequenter contingere, adhuc manet in dubio. Tertio quia ab illo cui non obedirent, poſſent multis modis grauari. Si dicatur, quod hæc omnia propter correctionem abbatis ſaltem in tali caſu ſubijcerentur epiſcopis. Ad hoc dico, quod adhuc non videtur mihi, quod ſubiectio expediret: quia licet forte in caſu & raro poſſet expedire; regulariter tamen & communiter videtur, quod eſſet nociua magis quam proficua. Primo quia daretur ſaltem monachis facultas ad appellandum, quod eſt maxima occaſio eneruandi diſciplinam & deſtruendi monaſteria, vt experientia poteſt docere.

*An abbatem corrigi ab epiſcopo vulgo expediat.

Secundo quia probabile eſt, quod regulariter abbas magis afficiatur ad ſtatum ſuum & monachum, quam quicumque prælatus ſecularis; vnde licet quod poſſet in caſu propter forte inordinationem abbatis hic expedire; tamen regulariter non eſt concedendum, quia ad hanc partem plura inconuenientia ſequerentur, quam ad aliam.

Vt in ſpecie religioſos ordines exemptos eſſe expediat.

Poſtquam vniuerſim hic oſtenſum eſt, quod generaliter religioſis expediens eſt exemptio, nunc videndum quibus religioſis magis conuenit: & dico quantum ad hoc, quod magis conuenit illis religioſis, qui ſunt diſperſi per mundum, exiſtentibus in diuerſis mundi diœceſibus & regnis, quam illis, qui non ſunt diſperſi: & loquor de illis diſperſis, qui ſunt ſub vno capite. Secundo dico quod magis conuenit illis, in quorum religione eſt ordinatum, quod omnes tam prælati quam alij habeant correctionem in prima religione, quam alijs qui non ſunt ſic ordinati. Tertio dico, quod magis competit mendicantibus, quam non mendicantibus. Primum patet ſic, quia vni religioni debenti vniformiter viuere multum eſſet nociuũ tot diuerſis voluntatibus ſubijci, ſed ſi talis religio ſubijceretur epiſcopis vna religio debens vniformiter viuere ſubijceretur multis & diuerſis voluntatibus. Ergo, &c. Maior patet, quia omnis diuerſitas nocet vnitati. Minor etiam patet, quia tales ſubijcerentur omnibus epiſcopis mundi. Secundo quia diuerſæ conſuetudines & diuerſi modi viuendi tam prælatorum quam aliorum*. Ergo, &c. Tertio quia vnum & eundem oporteret ſubijci infinitis dominijs, & iuriſdictionibus, quia caput totius religionis oporteret ſubijci omnibus epiſcopis mundi. Secundum etiam patet quia, illi quibus prouiſum eſt de ſufficienti correctione quantum ad omnes, qui ſunt in primo ordine, infra ipſum ordinem minus indigent correctione extrinſeca, quam illi quibus non eſt ſic prouiſum de correctione extrinſeca. Ergo, etc. Tertium patet quia illis, qui minus habent agere cum ſecularibus negotijs, in quibus poſſunt fieri iniuria vel calumniæ vel querelæ, magis conuenit, quam illis, qui in talibus plus habent agere cum ſecularibus. Sed mendicantes ſunt huiuſmodi reſpectu habentium poſſeſſionem. Ergo, &c. Maior patet, quia quanto aliqua religio minus habet agere cum extrinſecis, tanto minus indiget correctione extrinſeca. Minor etiam patet, quia illi, qui minus habent de temporalitate, minus habent agere cum extrinſecis, quia maior fere controuerſia mundi eſt circa temporalitatem. Sed mendicantes ſunt huiuſmodi. Ergo, &c. Secundo quia illi magis debent eximi a poteſtate prælatorum, qui minus habent vnde ſe poſſint defendere contra epiſcopos grauantes, & cõtra male appellantes, quia in omnibus ſubijciuntur propter defectum defenſionis. Sed mendicantes ſunt huiuſmodi: Ergo, &c. Immo audeo dicere; quod ſi laxaretur habena ad appellandum, quod vix prælati poſſent inſolentes corrigere, quia prælatis non potentibus habere expenſas ad ſe defendendum contra male appellantes, inſolentes procurantes ſibi gratiam apud iudices & alios ſeculares, facerent quidquid vellent: vnde illi, qui volunt tollere a talibus exemptiones, videntur tales ordines deſtruere; quod abſit, cum eorum vtilitas ſit in tota eccleſia manifeſta.

* inducerent diuerſitatem

De mendicantibꝰ in ſpecie.

Sed contra iſtud vltimum poteſt obijci, ſcilicet quod non mendicantes magis debent habere exemptionem, quia illis religioſis, vt videtur, magis conuenit exemptio, qui habent plura agere cum prælatis, & quibus epiſcopi in maioribus poſſunt nocere. Sed religioſi diuites reſpectu pauperum iſto modo ſe habent. Ergo, &c. Maior patet. Probatio minoris, quia

Obiectio.

quia quanto plùs habent de temporalibus, tanto plus habent agere cum epiſcopis, & plus in maioribus poſſent eis nocere epiſcopi. Ad hoc dicendum, quod maior non habet veritatem, niſi ſic addatur: Nec plus poſſunt ſe defendere, quam alij; unde plus poſſet nocere iuriſdictio epiſcoporum minus habentibus, ſi minus poſſent ſe iuvare, quam magis habentibus potentibus ſe magis defendere. De minore poteſt dici, quod eſt falſa, quia damnificarentur plus in bonis ſpiritualibus, quia minus prælati poterunt ſe defendere contra inſolentes appellantes. Et quia frequenter occurrit obiectio de Papa in præcedentibus quinque argumentis ex diſparitate converſationis & minore affectione ad ſtatum, quia ſicut nec epiſcopus, ita nec Papa eſt religioſus, prout hic loquitur de religioſis; & ſi eſſet religioſus non tamen eſſet, nec eſſe poſſet de omni religione, videntur ſequi eadem inconvenientia de Papa ſicut de epiſcopis; ad hoc dicendum, quod non eſt ſimile propter quinque.

Cur Papā & non epiſcopū præeſſe illis expediat.

Primo, quia eſt fundator omnis religionis in ſpiritualibus, quod eſt plus quam fundare in temporalibus: epiſcopi autem non ſic. Unde veriſimile eſt, quod Papa habeat maiorem affectionem ad eos, quam alij epiſcopi & quantum ad ſtatum, & quantum ad unumquemque de ſtatu. Secundo, quia propter unitatem eccleſiæ oportet præeſſe unum quod impoſſibile eſt eſſe de omni religione: & ideo oportet, quod omnes ſubditi ſui non ſint conſimilis converſationis cum eo. In ſpeciali eſt irremediabile quantū ad hoc, quia non poteſt poni remediū, per quod Papa ſit eiuſdem cōverſationis in ſpeciali cum quolibet: aliter oporteret eſſe extra eccleſiā. Quantum autē ad inferiores epiſcopos, poteſt remediari per ipſum, dando prælatos religioſos.

Si dicatur, quod ſaltem ſequitur, quod melior eſt iuriſdictio abbatis reſpectu monachi, quam iuriſdictio Papæ; dicendum, quod non ſequitur. Primo quia extra iuriſdictionem Papæ nulla eſt bona. Secundo quia maior affectio eius habetur quam per alium, quia omnis religio eſt opus eius ſicut fundatoris ſui: unde religioſi videntur filij eius ſpeciales quadam ſpeciali filiatione. Tertio, quia ſubtractio a poteſtate epiſcoporum aliorum a Papa poteſt ſtare cum hoc, quod eſt manere intra unitatem eccleſiæ, quia hoc facto poſſunt manere ſub primo capite ſupremo, a quo eſt omnis unitas eccleſiæ quantum ad ſuperioritatem unitatis eccleſiæ. Sed ſubtrahi a poteſtate Papæ eſt poni extra unitatem eccleſiæ: quod eſt malum quia per nullam aliam iuriſdictionem poſſet recuperari; unde exemptio contraria iuriſdictioni Papæ eſt peior quam quodcumque malum, quod iſta iuriſdictio poſſet inferre. Quarto quia non propter defectum poteſtatis iuriſdictionis, ſed propter impotentiam humanæ fragilitatis Papa non poteſt religioſo intendere, & per ſe ipſum corrigere, & emendas dare, ſicut faciunt prælati, ſed providendo de rectore; ideo multo melius eſt, quod provideat eis de eo, qui ſit eiuſdem converſationis cum eis, quam de alio: cum etiam, regulariter loquendo, propter talem conformitatem non deceat religioſum unius religionis præfici in alia religione. Quinto a, quia dominus Papa ſicut generalis diſpenſator bonorum eccleſiæ poteſt accipere a religioſis & abbatibus non ſolum per modum emendæ, ſicut in correctione culparum, vel per modum gratuitæ talis collationis dependentis a voluntate dantis; ſed etiam ſicut diſpenſator generalis eccleſiæ, & nullus alius epiſcopus poteſt ſic accipere, niſi de eius ordinatione: & quia per modum emendæ non poteſt extrahi niſi propter culpam exiſtentem vel impoſitam, vel propter aliquam vexationem, in quibus oportet, quod religioſi quandoque ſe redimant; non eſt ſimile de epiſcopis & de Papa. Et ſi dicatur, quod epiſcopus ſit bonus, dico ſive ſit bonus ſive alius, tamen ex dictis oportet, quod habeat occaſionem alicuius inordinatæ pronitatis ad executiones faciendas, quam non habet Papa. Nec credo, quod epiſcopatus tollat ab eis omnem pronitatem inordinatam fragilitatis humanæ.

a Pag. 255

Nunc a reſtat agere de exemptione capitulorum. Ad cuius evidentiam præmitto tria. Primum eſt, quod neceſſitas fuit, quod capitula eccleſiarum collegiatarum canonicarum ſecularium haberent caput aliud ab epiſcopo viciniuſ eis. Secundum eſt videre, unde debent accipi rationes ad oſtendendum utilitatem vel incommoditatem exemptionis. Tertium eſt videre, ad quid ordinetur collegium canonicorum ſecularium. Quantum ad primum; ſciendum, quod in omni familia vel congregatione oportet ponere aliquem præeſſe illi congregationi, qui continuam curam gereret illius congregationis: alioquin prima congregatio eſſet inordinata, quia ille, qui habet generalem poteſtatem non poſſet, ſaltem per ſe ipſum, circa tales congregationes continue intendere cum tamen oporteat, quod tales congregationes habeant ſemper & continue aliquem circa ſe gerentem curam eorum: & quia collegia canonicorum non ſolum quantum ad collegia diſtantia a ſede, ſed etiam quantum ad ipſum collegium, quod eſt in ſede, non poteſt ſemper habere præſentiam epiſcopi, qui habet curam generalem totius eccleſiæ ſeu populi diœceſis, niſi aliqui eximantur, ideo oportet tale collegium habere quoddam caput continuam curam exercens circa populum collegij aliud ab epiſcopo. Quod quidem collegium, licet non omnes de eo ſemper converſentur in eadem domo, tamen ſunt unum collegium uni eccleſiæ deſervientes; non minus indigentes aliquo ſpecialiter habente curam continuam circa ipſos, quam familia unius domus, vel aliqua congregatio conſimilis. Nec valet ſi dicatur, quod epiſcopus poteſt regere eos per aliquem vicarium. Primo quia poſſet ſic frequenter mutare illos vicarios, quia poſſet capitulum illud per tales mutationes multum lædi: unde non oportet, quod habeant præſidentem, cui ordinare hæc competat. Unde etiam & in quibuſdam eccleſijs ordinatum eſt, quod nullus poſſit eſſe decanus niſi faciat reſidentiam continuam ſic, quod non notabiliter ſe abſentet. Decens etiam eſt, quod per electionem illorum (cum tamen approbatione ſuperioris) inſtituatur, quibus ſic continue debet præeſſe, quia melius ſciunt quid expediat, quam alij.

De exemptionibus capitulorum.

Argumēta pro parte affirmante.

Quantum ad ſecundum; ſciendum, quod exemptio ſicut dictum eſt, dicitur eſſe bona, quoniam iuriſdictio oppoſita magis eſt nociva bono communi ſubditorum, quod eſt finis iuriſdictionis. Unde autem accipiantur rationes ad oſtendendum, utrum iuriſdictio ſit talis, ſcilicet proficua vel nociva, vel magis hoc quam illud; videtur mihi primum ad hoc, quod rationes probabiles poſſint accipi ex conditione ſtatuum præſidentis & collegij ſibi ſubiecti, ex quibus conditionibus probabiliter ſaltem poteſt coniecturari utrum talis iuriſdictio tali collegio ſit magis proficua, quam nociva. Licet autem ex talibus conditionibus ſic probabilius aliquæ rationes poſſint adduci probabiles; tamen (ſalvo meliori iudicio) ex talibus non poſſunt accipi efficaces, ſecundum quas debeat procedi, niſi poſt diuturnam experientiam facti: quia frequenter ſecundum tales perſuaſiones generales videntur aliqua agenda, quorum contrarium oſtendit & probat experientia facti.

In his perpendendæ circumſtantiæ.

Quantum ad tertium; ſciendum, quod collegia canonicorum in eccleſijs cathedralibus non ſolum ordi-

ordinantur ad hoc, vt cantent vel faciant officium diuinum in choro, quia ad hoc ſufficiunt clerici chorales, & ſi ad hoc eſſent ordinate, illi etiam magis deberent fieri canonici, qui melius cantarent, quod falſum eſt, immo etiam vt eorum conſilio eccleſia & bona eccleſiæ gubernarentur: propter quod aliqua ſunt, quæ epiſcopus poteſt * facere ſine conſenſu capituli, & quandoque etiam capitulum ſupplet negligentiam epiſcoporum, & punit epiſcopum peccantem in collatione beneficiorum.

Canonici ad quid in eccleſiis conſtituti.

* non

Modo quantum ad quartum, ſcilicet ad propoſitum; poſſunt adduci aliqua perſuaſiones ad oſtendendum, quod decens eſſet ſaltem quandoque & in aliquibus locis, capitula eximi ab epiſcopis. Prima ſumitur ex pluralitate diſcretorum in collegio capituli in comparatione ad epiſcopum, & eſt talis: quia congruum eſt magis eximi ſanum conſilium a minus ſano. Sed probabile eſt, quod in toto capitulo ſunt plures ſapientes, quorum conſilium eſt probabile eſſe ſanius, quam conſilium epiſcopi, qui eſt vna perſona: & iſta ratio eſt probabilis quantum ad inſignia collegia, in quibus communiter inueniuntur ſolemnis & diſcreta perſona, ſicut capitulum Pariſienſe, vel conſimile. Contra hoc poteſt obyci quia dicetur, quod epiſcopus habet ſecum copiam diſcretorum, a quibus poteſt habere ita ſanum conſilium ſicut capitulum, vel ſanius. Et ad hoc dicendum, quod non eſt probabile, cæteris paribus, quod illi diſcreti ex parte epiſcopi dent ita bonum conſilium & ſanum, ſicut ille de capitulo, quia cæteris paribus vbi maior eſt diligentia habetur ſanius conſilium. Sed probabile eſt quod illi de capitulo, ad quos pertinet, maiorem diligentiam adhibeant, quam conſiliary epiſcopi, ad quos non ita pertinet, ideo, &c. Secundo, quia ſicut epiſcopus debet habere conſiliarios alios a ſe ita & capitulum. Sed æqualibus additis inæqualibus totum eſt inæquale Ergo additis conſiliarys epiſcopo etiã adhuc non eſt æquale ſanum conſilium vtriuſque partis. Secunda perſuaſio ad id ſumpta ex hoc, quod ad capitulum quandoque pertinet ſupplere negligentiam epiſcopi, & punire & reprehendere defectum eius in debita collatione beneficiorũ, & eſt talis ratio. Illos eximi ab illa poteſtate, cuius defectum habent quandoq; ſupplere, videtur eſſe expediens, quia per hoc libentius ſupplerent vel reprehenderent. Sed ſic ſe habet, quandoque ſaltem, capitulum reſpectu epiſcopi. Ergo vel ſimpliciter vel ſaltem ad aliquid conueniens eſt capitulum eximi ab epiſcopo. Tertia perſuaſio ſumitur ex hoc, quod frequenter capitulum habet aliqua communia cum epiſcopo, in quibus oportet, quod epiſcopus ſit pars contra eos, & e contra, & eſt talis. Nullus debet eſſe iudex in cauſa ſua, quia probabile eſt vnumquodque ſemper magis iudicare pro ſe quam pro alio. Sed frequenter, vt dictum eſt, contingit capitulum habere cauſam contra epiſcopum, & e contra. Ergo ſaltem quantum ad talia decens eſt capitulum non ſubyci epiſcopis: & per conſequens decens eſt quantum ad hoc eximi ab ipſis, quia tunc, ſicut dixi, iſtæ perſuaſiones non habent efficaciam tantam, quod ex eis poſſit efficaciter concludi quid agendum propter multas particulares circumſtãtias, ex quibus poſſunt multipliciter variari negotia, maxime in iſtis attendendum eſt quid ex diutina factorum experientia inuentum eſt.

Quia defectus epiſcopi interdum ſupplend' ideo eximendi.

Quantum autem ad exemptiones iam conceſſas non reuocandas; poſſunt adduci aliqua rationes, quarum prima ſumitur ex ampliatione beneficiorum principum: quia cum beneficia principum magis ſint amplianda quam reſtringenda, beneficia principum vel quorumcumque præſidentium vel etiam gratiæ non ſunt reuocandæ niſi propter notabilem defectum abutentium. Sed exemptiones conceſſæ a domino Papa ſunt gratiæ conceſſæ a principe militantis eccleſiæ. Ergo non decet eas reuocari niſi propter defectum notabilem abutentium. Secunda ratio ſumitur ex cauſa concedendi, & eſt talis: quia quod eſt cauſa concedendi & cum magna diligentia conceditur vel concedi debet, non decet ſine magna cauſa & magna diligentia auferri. Sed exemptiones non niſi ex magna cauſa & magna diligentia a ſanctis patribus ſunt conceſſa. Ergo, &c. Tertia ratio ſumitur ex auctoritate concedentium, & eſt talis. Quod eſt conceſſum a viris maximæ auctoritatis, debet manere; quia non eſt veriſimile, quod conceſſiſſent ſine magna vtilitate vel cauſa. Ergo non debet reuocari non ſolum illud, ſed nec aliquid ſimile ei conceſſum. Sed exemptiones ſunt conceſſa a viris maximæ auctoritatis, ſicut a ſummo principe, ſcilicet a Papa; & maximæ ſanctitatis, ſicut fuit B. Gregorius, & quidam aly. Ergo; &c. Quarta ratio ſumitur ex ſimilitudine vicary generalis Chriſti ad ipſum Chriſtum, quia gratia Chriſti ab illis, quibus confertur, non aufertur niſi propter culpam eorum, quibus ſic confertur. Ergo ſimiliter nec gratia vicary generalis, ſcilicet Papæ, debet auferri niſi propter culpam illorum, quibus confertur. Et ita videtur, quod exemptiones, quæ ſunt quædam gratia, non ſunt de facili reuocandæ pro quibuſdam generalibus perſuaſionibus. quæ frequenter, quando perueniunt ad experientiam facti, inueniuntur deficere: vnde diligens & longa inquiſitio & euidens probatio, & non aſſertio partis contrariæ an tales exemptiones notabiliter eſſent nociuæ vel vtiles, debent præcedere reuocationem talium exemptionum: licet ſemper in arbitrio domini Papæ ſit abſolute eas reuocare, ſecundum quod ſibi videtur expedire.

An exemptiones ſint reuocandæ.

Argumẽta pro parte negante.

Abſolute a Papa exemptiones poſſũt reuocari.

Nunc autem dicendum eſt de conſeruatione ipſarum. Circa quod ſciendum, quod aliquid dupliciter conſeruatur ab aliquo, vno modo ſicut a directe influente ſibi eſſe, & ipſum in ſuo eſſe tenente, ſicut creatura conſeruatur a creatore, & lumen a ſole: alio modo ſicut ab impediente occaſionem nocini vel contrary, ſicut ouis dicitur conſeruari a paſtore contra lupum. Primo ſoli Papæ conuenit conſeruare exemptiones, ſaltem datas ab eo immediate, quia conſeruare iſto modo nihil aliud eſt, quam gratiam continuatæ collatam continuare. Sed ad illum pertinent continuare, cuius eſt conferre. Ergo, &c. Secundo modo Papa & alij, quibus vult committere, poſſunt conſeruare, quia conſeruare exemptionem ſecundo modo nihil aliud eſt, quam impedire vel repellere impugnatores exemptionum. Sed hoc poteſt competere Papæ & alys, quibus committitur. Ergo, &c. His præmiſſis, dico primo, quod exemptio debet habere conſeruationem vtroque modo & conſeruatorem. Secundo dico, quod præter ipſum Papã debet habere conſeruatorem magis propinquum. Tertio dico, quod debet habere conſeruatorem perpetuum. Primum probo quantum ad vtrumque primo ſic: quia in tantum conſeruatio vniuſcuiuſque eſt bona, in quantum prima regulis, quia bonitas conſeruationis debet iudicari ex bonitate rei conſeruatæ. Sed, vt iam dictum eſt, in talibus caſibus exemptio eſt valde bona, quæ deberet habere conſeruatorem. Secundo ſic, & hoc quantum ad ſecundum modum conſeruandi: quia quanto aliqua res bona plura habet impugnantia, tanto magis debet habere conſeruatorem. Sed exemptio, vt patet de facto, habet multos impugnatores. Ergo, &c. Tertio ad idem ex ſimilitudine in naturali-

De conſeruatoribus exemptionum.

An debeant eſſe perpetui.

ralibus ; quia ſicut conditor rerum naturalium prouidet eis de conſeruatore, ita conferens exemptiones debet eis prouidere de conſeruatore. Ergo, &c. Maior patet. Probatio minoris, quia videmus, quod in animalibus natura prouidet de armis naturalibus ad defendendum ſe contra nociua, ſicut de corio duro & pilis contra frigus & de cornibus contra alia. Ergo ſimiliter in propoſito.

Et propinqui.

*Secundo dico, quod debent habere conſeruatorem propinquum: quod taliter probo. Primo, contra propinquum impugnatorem prouidendum eſt de propinquo conſeruatore, alioqui res conſeruanda poſſet frequenter lædi. Sed exemptio, vt de ſe patet, habet multos propinquos impugnatores. Ergo, &c. Secundo ſic, quia exemptio datur in commodum exempti. Sed modicum commodi poſſet habere exemptus de ſua exemptione, ſi non haberet conſeruatorem propinquum. Ergo, &c. Probatio minoris, quia ſi in quolibet caſu oportet recurrere ad remotum conſeruatorem, plus expenderet in talibus diſcurſibus quam componendo cum aduerſarijs : & quantum ad religioſos ſpecialiter quia occaſio maioris * non conuenit religioſis. Sed exemptio, ſi non haberet propinquum conſeruatorem, eſſet occaſio religioſis plurium diſcurſuum, quam ſi non haberent exemptionem, quia oporteret eos diſcurrere ad remotum conſeruatorem, & ad inferiores iudices ad defendendum ſe interim contra eos. Ergo, &c.*

*diſcurſus

Tertio dico, quod etiam deberent habere conſeruatorem perpetuum. quod taliter patet, vel probo. Primo ſic : quia illud cuius perpetuitas eſt bona, debet habere perpetuam conſeruationem vel perpetuũ conſeruatorem. Sed exemptio ſaltem religioſorum ſemper eſt bona. Ergo, &c. Maior patet. Probatio minoris, quia ſeruare ſiue tueri illos, qui totam vitam ſuam dedicant cultui diuino, a iuriſdictione, quæ poteſt eos a tali bono impedire, eſt bonum. Sed exemptio religioſorum eſt huiuſmodi, quia ſubtrahit eos a iuriſdictione epiſcopali; quæ nata eſt impedire hoc bonum. Ergo, &c. Secundo ſic, quia vnumquodque ordinatum ad finem, debet conſeruari quouſque conſequatur vltimate ſuum finem. Sed finis, ad quem ordinatur exemptio, eſt quies contemplationis religioſorum, & hoc quantum ad exemptionem religioſorum. Sed iſte finis vltimate habet attingi in fine ſeculi, quia credendum eſt, quod vſque tunc non deficient religioſi, qui dedicant diuino cultui vitam ſuam. Tertio, quia tamdiu debet aliqua res habere conſeruatorem, quamdiu probabile eſt quod conſeruatio impugnatur. Sed probabile eſt, quod conſeruatio ſemper habebit impugnatores, prælatis exiſtentibus in talibus voluntatibus, ſicut etiam modo perſiſtunt. Ergo, &c. Subijcit auctor multa aduerſatiorum exemptiones oppugnantium argumenta, quorum plura conſtant ſimilitudinibus petitis ex rerum naturalium in actionibus ſuis, & in ſitu, ordine, & comparatione eccleſiæ cum hierarchia angelica, ex ſuauitate diuinæ prouidentiæ, quæ infima ad ſuprema per media adducit, & ex ordine ſtationum in archa Noe, quæ erat typus eccleſiæ : quæ aliaque ſimilia refellit, cum plus diſſimilitudinis, quam ſimilitudinis habere dicat. Validiora ſunt hæc.

Concluditur pro parte affirmante.

Argumẽta contra exemptiones.

Sicut a *fuit in primitiua eccleſia, ita debet eſſe & in moderna. Sed in primitiua eccleſia inferiores reducebantur mediantibus Apoſtolis in Chriſtum, dicente Apoſtolo, quod dominus primo poſuit Apoſtolos gubernatores aliorum. Ergo & ita nunc inferiores deberent reduci in ſummum Pontificem mediantibus epiſcopis, qui ſuccedunt Apoſtolis* ; cuius argumenti vis inferius repetitur a. Et infra b: *Decens eſt, iuriſdictionem conſequi poteſtatem ordinis epiſcopalis. Sed exemptio tollit iuriſdictionem epiſcoporum ſuper exemptos. Ergo, &c. Si dicatur, quod ſufficit ad iſtam decentiam, quod epiſcopus habeat iuriſdictionem ſuper totum populum ſuæ diœceſis, exceptis paucis exemptis : contra, quia decet epiſcopum exercere actus epiſcopales circa omnes ſuæ diœceſis, qui tales actus ſuſcipiunt, & præcipue quantum ad actus illos, quos ſolus epiſcopus poteſt exercere, niſi in caſu, quando ſimplex ſacerdos non epiſcopus de mandato Papæ confirmat, vel confert minores ordines. Ergo decet eum habere iuriſdictionem ſuper omnes, nullo exempto.* Et infra c: *Illud, per quod minus poſſibilis eſt correctio vitiorum, eſt malum. Sed exemptio eſt huiuſmodi. Ergo, &c. Maior patet: Probatio minoris, quia vitia minus poſſunt corrigi per remotum correctorem quam per propinquum. Sed exemptio, ablato propinquo correctore, deducit ſubditum in correctorem remotum. Ergo, &c. Sed ſi dicatur ad hoc; quod exemptio non tollit omnem correctorem propinquum, ſcilicet decanum & collegia religioſorum, abbates & priores : contra, quia quanto plures ſunt ſine * rectore propinquo, tanto eſt peius. Sed per exemptionem plures ſunt ſine * rectore propinquo, quam ſi non eſſet exemptio, quia ſi exemptio non eſſet, abbates, priores, & decani haberent correctores propinquos.* Adiecta alia argumenta in ſpecie contra exemptiones canonicorum, qui eas in propugnacula effrenatæ licentiæ vertant; tum in religioſos ordines, ex quibus Templariorum ordo clariſſimus ob exemptionum corruptelas in ſentinam flagitiorum erat lapſus. Ad quæ auctor reſpondet, in primisque exemplum ex primitiua eccleſia petitum hac ratione infringit d.

aPag.256. argum.xi

aEad pag. 256. argum.xx.

bEad pag. argum. xxiii.

cPag.257 argum. xxvi.

*correctore

*correctore

In principio non fuit tanta diuerſitas ſtatuum & conditionum ſicut poſt. Quod autem dicitur, quod epiſcopi ſuccedunt Apoſtolis; ſi intelligatur quantum eſt ad poteſtatem ordinis, verum eſt quod epiſcopi etiam ſoli illi ſuccedunt Apoſtolis : ſi autem loquamur de poteſtate iuriſdictionis, tunc non ſoli epiſcopi ſuccedunt Apoſtolis, ſed etiã illi, qui habent iuriſdictionem perfectã, ſcilicet in foro exteriori & interiori; & quidquid aliud a quocumq; dicatur, ſecundum quandam adaptationem dicitur. Et infra e: *Secundum conditiones temporum, locorum, & perſonarum, ſecundum quod videtur ſummo Pontifici, expedire poſſunt diuerſi gradus iuriſdictionum & prælationum.* Ad illud vero quod infertur, decere vt religioſi, qui ab epiſcopis ſacramentum ordinis recipiunt, ijs ſubdantur, ac demiſſionis & obedientiæ in epiſcopos exemplo præluceant clericis ſecularibus, quibus antecellere virtutum exercitio profitentur; ita reſpondet f: *Illud quod repugnat decentiæ vel decenti, eſt malum, ſi non recompenſetur per aliquod decentius vel æque decens. Si autem in caſu, in quo exemptio aliquorum ſtatuum vel collegiorum eſt bona & decens, in epiſcopis, quod ſequitur poteſtatem ordinis, ſecundum quandam decentiam recompenſatur per aliquod æque vel magis decens, quam ſit decentia, ſecundum quam iuriſdictionem decet conſequi poteſtatem ordinis; & in hoc in comparatione ad regimen iuriſdictionis, quia decentius eſt illum, qui nouit modum regiminis, vel meliorem curam habet vel probabile eſt habere, vel qui magis eſt acceptus ſubditis, regere illos, ad quos ſic ſe habet, dato quod non habeat poteſtatem ordinis epiſcopalis, quam qui habens ordinem epiſcopalem, & carens talibus conditionibus regat tales.* Ad obiectionem de corre-

dPag.258 in reſponſione ad argum.xi Eorum ſolutio.

ePag.259 ad argum xx.

fEad.pag. ad argum. xxiii. An propterea religioſus epiſcopo ſubdend⁹ quia ab eo ſacramentum ordinis recepit.

ctore propinquo exemptionibus ſublato hæc habet.

Dicendum, quod exemptio non tollit correctorem propinquum ipſius collegij, vel etiam alicuius de collegio, ſiue ſit prælatus ſiue ſubditus quantum ad illos ordines, in quibus prælati inferiores corriguntur per ſuperiores, & per vnum ſupremum; & iſte ſupremus per capitulum generale ſui ordinis. Si autem caput alicuius collegij particularis, ſicut eſt aliquis abbas alicuius vnius monaſterij vel decanus, non habet correctorem propinquum, quia non habet niſi Papam, poſſet remediari per eius depoſitionem in certis caſibus, vel per aliquem iudicem de ſua religione de alia abbatia, ſi ſit religioſus; vel per aliquos de collegio, ſi ſit decanus. Et ſi pateat, quod exemptio eſſet cauſa notabilium exceſſuum & maiorum, quam fierent per oppoſitam iuriſdictionem, poſſet tunc reuocari vel etiam impediri, quia ſemper in omnibus attendendum eſt quot inconuenientia ſequantur, vel per quem modum poſſunt melius remediari. Denique obiectio de Templarijs ab auctore ita refellitur.

An templarij propter exemptiones fuerint peruerſi.

*Dicendum, quod antecedens eſt falſum ratione illius implicationis, quæ dicitur, quod malum Templariorum fuit propter exemptionem; immo fuit propter eorum malitiam aliunde prouenientem, nam in diuerſis terris multi valde non exempti & non religioſi inueniuntur hæretici, qui non eſſent: ſi exemptio eſſet cauſa illius mali, quia inueniuntur ſine exemptione. Cauſa ergo fuit alia quam exemptio, eorum malitia, ſicut & in alijs, qui non ſunt exempti. Et ſi dicatur, quod ſi prælati viſitaſſent eos, malitia prima fuiſſet inuenta, vel remediata: & ego dico, quod aliter poteſt remediari, ſcilicet ſi fuiſſent gubernati per clericos & homines litteratos; vnde iſta ratio arguit magis * regimine laicorum, quam exemptione, quæ bene viuenti eſt bona.*

* de malo

Anno 1312. poſt finem numeri 37. adde: Auctus imperiali faſtigio Henricus, vt partæ dignitatis impleret officium, primas ad diuini Numinis tuendum cultum curas conuertit, ſanctiſſimæque Triados myſteria adoranda profeſſus, hæreticos proſcripſit, primatum Romani Pontificis tueritus eſt, illiuſque edicta in impios ferenda a cæſareis adminiſtris operi mandari iuſſit.

a Ext. apud Goldaſt. to. 3. pag. 498.

Henricus VII. diuina fauente clementia, Romanorum Imperator ſemper Auguſtus ad perpetuam rei memoriam.

Henrici Imp. profeſſio de Deo vno & trino.

Reddentes honorem & debitam reuerentiam ſummæ & indiuiduæ Trinitati, cuius prouidentia & miſeratione benigna imperij diadema ſuſcepimus & gubernamus imperium, in qua ſpem noſtram præcipue ponimus, credentes firmiter, ſimpliciter profitemur, Patrem ingenitum & Filium ex Patre genitum & Spiritum ſanctum ex vtroque procedentem vnam deitatem ſub pari maieſtate & ſub pia Trinitate, ſecundum apoſtolicam diſciplinam euangelicamque doctrinam, eſſe colendam. Hæc eſt fides recta, quæ contra omnes præmunitur errores, quam diuinos Apoſtolos Petrum & Paulum doctorem gentium nouimus tradidiſſe, qua diuæ memoriæ Conſtantinus noſter inclytus prædeceſſor Romanum muniuit & auxit imperium. Cunctos populos noſtro ſubiectos imperio, noſtræ ditioni ſubiectos in iſta volumus religione verſari, & præſenti in perpetuum lege valitura, quam ſancimus omnes hæreticos vtriuſque ſexus, quocumque nomine cenſeantur, perpetua damnamus infamia, diffidamus, & bannimus; confirmantes prædeceſſorum noſtrorum conſtitutiones & pœnas, quæ aduerſus hæreticos, credentes, fautores, defenſores, & receptatores, ſine quibus diutius manere non poſſent, hactenus ſunt ſtatutæ; mandantes inſuper cunctis ſecularibus poteſtatibus, vt conſtitutiones Romanorum Pontificum contra prædictos vel in cauſis fidei editas obſeruent, & faciant ab alijs inuiolabiliter obſeruari.

Hæretici proſcripti

De primatu Rom. Pontificis

Sanctam Romanam eccleſiam ſicut matrem, & ipſius ſedis antiſtitem tanquam Chriſti vicarium & B. Petri ſucceſſorem veneramur, & præcipimus cunctis ex debito venerari: ipſam enim Romanam eccleſiam in ſpiritualibus diuinæ prouidentiæ altitudo vniuerſa diſpoſitione incommutabili eccleſijs prætulit, & totius orbis aurea præſidentia inſigniuit; & ideo hanc eſſe omnium caput, vt patrum regulæ & principum ſtatuta declarant, & ſereniſſimi noſtri teſtantur affatus.

Quapropter Romanum Pontificem & ipſius eccleſiæ Cardinales, qui ſunt eius corporis pars præclara, ab omni iniuria cupimus eſſe alienos; mandantes præſenti noſtra conſtitutione, vt ſeculares quæcumq; poteſtates conſtitutiones tam Pontificum quam principum Romanorum contra ſacrilegos editas obſeruent, & faciant arctius ab alijs obſeruari. Et hanc itaque noſtræ ſerenitatis conſtitutionem in corpore iuris ſub debita rubrica volumus inſeri, & mandamus. *Dat. in Vrbe* MCCCXII. Pias huiuſmodi ſanctiones de diuini cultus maieſtate aduerſus hæreticos tuenda ferri ſolitas a Cæſaribus in ipſa baſilica, in qua ornamenta imperialia corripuerant, iam ante vidimus a.

Eius edicta in impios ſeruari a cæſareis adminiſtris iuſſit.

a Tom. Annal. 13 ann. 1210 n. 24.

Anno 1313. poſt numerum 33. adde:

Nos vero, qui talem noſtri clementiſſimi Saluatoris, cuius tenemus vices in terris, erga filios hominum nouimus pietatem, & infra, *qui ipſos, cum de profundo malorum ad viam redeunt veritatis, deſuper abundanti miſerationum ſuarum multitudine ſuſcipit, nec eos quantumuis exigua conuerſionis mercede patitur vacuari, veſtigijs inhærentes; & illius cæleſtis patrisfamilias, qui de regione longinqua filio redeunti miſericordia motus occurrens, deſideranter in oſcula prorupit, illius exemplis ſalutaribus moniti, & diuinis inſtitutionibus informati; vobis, quamuis grauitas exceſſuum prædictorum, grandium pœnarum acerbitatem importet, eiuſdem matris eccleſiæ brachia liberaliter aperimus, in amplexus & oſcula filialis dilectionis occurrimus, vobiſque ſtola prima munda & nitida renouatis, Franciſcum ſindicum ſupradictum, in veſtros et veſtrum ſingulorum ſubditorum ac fidelium, & Vitalis prædictorum, & vniuſcuiuſque veſtrum & ipſorum perſonas, etiamſi perſonæ eccleſiaſticæ forent, a dictis excommunicationum ſententijs eadem auctoritate abſoluimus, & proceſſus omnes & ſingulos ac pœnas, ſententias, aggrauationes, per nos & Cardinalem ac nuncios ſupradictos, & quemlibet eorum vel alium ſeu alios, de mandato ipſorum, ſeu quemuis alium contra vos & terram, fideles, & ſubditos veſtros, & clericos ipſius terræ veſtræ Venetiarum, habitos, promulgatos, & factos; necnon & inhabilitatis notas, quas vos & ijdem fideles & ſubditi, dictaque terra veſtra Venetiarum clerici incurriſtis; ac confiſcationes de veſtris & fidelium & ſubditorum eorundem bonis, & interdictiones contra vos & eoſdem fideles & ſubditos occaſione præmiſſorum, vt præmittitur, factas; de ſpeciali gratia remittimus, tollimus, & etiam relaxamus: voſque & eandem terram veſtram Venetia-*

Pontifex flexus ad miſericordiam.

Cenſuras omnes diſſoluit.

Priſtinis iuribus ſingulos reſtituit.

tia-

tiorum, communioni, partiſipationi, & commercio fidelium corundem.omnibuſque priuilegijs libertatibus, immunitatibus, feudis, iuribus, & bonis immobilibus, quæ habebatis in dictis ciuitate Ferrarienſi & diſtrictu vel alibi; ac bonis mobilibus, quæ habetis, tenetis, vel poſſidetis per vos vel per alium, ſeu alios vbicumque, & honoribus,habilitati, famæ, ac ſtatui priſtinis; teque ſpecialiter ducem, eidem dignitati ducatus, dictiſque priſtinis famæ ac ſtatui, honori,& alias plene & in integrum reſtituimus & redintegramus totaliter de gratia ſpeciali.

Ioannem Superantium ducali digni tati aſſerit.

34 *Notorios quoque ipſius terræ veſtræ per dictas noſtras ſententias tabellionatus priuatos officio ad ipſum officium plene reſtituimus, decernentes de apoſtolica plenitudine poteſtatis, inſtrumenta poſtmodum confecta per eos plenam obtinere roboris firmitatem. Vaſſallos equidem & fideles veſtros in obligationem, qua tenebantur vobis tempore proceſſuum prædictorum. reponimus & reducimus, ipſoſque illi volumus ſubiacere. Illos autem ex vobis, aut fidelibus, vel ſubditis veſtris, ſi qui forſan de noſtro, aut Cardinalis ſiue nuntiorum prædictorum mandato vel auctoritate per quoſcumque clericos vel laicos, communitates aut vniuerſitates detineantur vbique terrarum, volumus iuxta iuris exigentiam relaxari. Cum eiſdem vero perſonis eccleſiaſticis, quæ contra prædictos noſtros, aut Cardinalis ſeu nuntiorum præfatorum, & quorumlibet aliorum proceſſus ratione prædictorum, quauis auctoritate habitos veniendo, excommunicationis ſententiam incurrerunt; ipſaque ligati ſententia celebrando diuina, vel immiſcendo ſe illis, non tamen in contemptum clauium, irregularitatis maculam contraxerunt, ſicque ligati ſe fecerunt ad ordines promoueri, dummodo alias rite ſtatutis a iure temporibus ad eos ordines ſint promoti, ſuper eadem irregularitate, & quod in eiſdem ordinibus licite valeant miniſtrare, & ad ſuperiores etiam promoueri, & qualibet eccleſiaſtica beneficia cum cura vel ſine cura, etiamſi dignitates,perſonatus,officia, vel adminiſtrationes exiſtant (non obſtantibus proceſſibus & irregularitate prædictis) licite valeant obtinere, eadem auctoritate apoſtolica diſpenſamus.*

Eccleſiaſtici irregularitatis religione ſoluti.

Clericis autem & religioſis præfatis, qui de noſtro, vt præditur, ſeu Cardinalis, vel nuntiorum præfatorum & aliorum quorumcumque apoſtolica vel alia quauis auctoritate, ſeu mandato de dictis ciuitate Caſtellanenſi, & terra Venetiarum vel locis, vt prædicitur, ad decem milliaria eiſdem ciuitati & terræ propinquis receſſerunt, redeundi ad ciuitatem, terram, & loca prædicta, ibique vt primitus commorandi plenam licentiam elargimur. Nulli ergo, &c. Datum Auin. VII. kalend. februarij anno octauo.

Anno 1317. nu. 14. poſt finem numeri adde:

Ad inijciendum quoque laicorum adulterinam monetam cudentium auaritię frænum,cum ea corruptela late in Gallia & Nauarra graſſaretur, hoc edicto eius flagitij patratores perculit a.

a An. 1. p. a. ep. com. 1099.

Ad perpetuam rei memoriam:

Prodiens quaſi ea adipe iniquitatis multorum ſceleratorum ſuneſta cupiditas, eos in perniciem præcipitare conatur, dum ſequi miſerabilem eius ingluuiem,ſatietatis neſcientem moderamina, non verentur: ipſi etenim, turpium lucrorum ſe fæcibus immergentes, ambitioſis nexibus inuoluntur, Dei timorem damnabili cœcitate poſtponunt, & quaſi ambulantes in tenebris, non curant excidia perſonarum. Nuper ſiquidem ad noſtri apoſtolatus auditum multorum relatio fide digna perduxit, quod nonnulli nullam habentes auctoritatem iuris,vel conſuetudinem ſeu priuilegium faciendi monetam, falſam cudunt & fabricant in regno Franciæ & locis circumuicinis:alij vero monetam fabricatam ſub vero ſigno chariſſimi in Chriſto filij noſtri Philippi Regis Franciæ & Nauarræ illuſtris ſtudioſe deprauant, & ex hoc cadit a ſuo recto pondere. Quamplures etiam in locis circumuicinis, quibus de iure aut conſuetudine aut priuilegio ius competit fabricandi monetam,ſignum proprium monetæ regiæ monetæ ſuæ, quam fabricant, imprimere ſeu inſculpere moliuntur eiuſdem quantitatis & rotunditatis & literarum figuræ, quam habet moneta regia, monetæ ſuæ, quam fabricant quantum poſſunt ſimilius ſpeciem & formam inſculpunt, conſtituunt, & imponunt. Et quamuis moneta prædicta eorum ad vſurpatam ſimilitudinem perducta deficiat a iuſto pondere argenti & ſolito in regia moneta, & more & conſuetudine obſeruato; ſimplices tamen & populares perſonæ, non habentes inter monetas tantæ ſimilitudinis peritiam diſcernere, falluntur quotidie ea occaſione in vſu monetarum, recipientes monetas falſo aſſimilatas pro veris. Sunt & alij,qui ſcienter falſas monetas extra regnum prædictum emunt, & poſt infra regnum ipſum eas portant, vendunt, & expendunt. Nos, igitur, attendentes quod falſarij & fabricatores monetarum talium & emptores prędicti per hoc ſe dignos maledictione conſtituunt, eos qui (vt præmittitur) præmiſſa moliri, aut fabricare, aut emere, vel portare ad regnum prædictum ſcienter præſumpſerint,felicis recordationis Clementis Papæ V. prædeceſſoris noſtri veſtigijs inhærentes, excommunicationis ſententia innodamus, abſolutionem prædictorum nobis & ſucceſſoribus noſtris, præterquam in mortis articulo, reſeruata. Nulli ergo,&c. *Dat. Auin. id. auguſti anno primo.*

Anathemati ijs incuſſum.

Conſtitutio in adulterinam monetam percutientes.

Anno 1317. num. 48. §. 2. verſ. 7. poſt vocem, iuſſit, *adde*: eoſdemque Cardinales, ne aduerſis conſtantiam frangerent ſalubribus monitis erexit a.

a To. 2. ep. ſecr. 422.

Gancelino tit. SS. Marcellini et Petri, et Lucæ S. Mariæ in vialata diacono Cardinalibus.

Quis animo non amaricato conſideret, vos pacis ſemitas proſequentes, & proinde minus cuiuſuis ſuſpicantes iniuriam,a non expectatis hoſtibus tot anguſtiarum vulnera pertuliſſe? Quis amare non ferat, patria mittentis calcata reuerentia & matris honore poſthabito, diſcolos filios in pacis angelos ſic erectos vnanimiter, ſicque damnabiliter fuiſſe molitos? *Et infra*: Sed quia in his malis eum, qui ſe diligentibus omnia reducit ad bonum, aliquid vtile ſperamus elicere; deuotionem veſtram confortamus & hortamur in Domino, quatenus animus veſter a facie alicuius aduerſi non concidat; ſed cum apoſtolo ſpectaculum facti opprobrijs & turbationibus, rapinam bonorum veſtrorum cum gaudio ſupportetis, vos habere meliorem & manentem ſubſtantiam cognoſcentes. Nec vos illatæ graues contumeliæ ad impatientiam moueant, quinimmo veſtri Saluatoris exempla, qui pro nobis tot probra ſuſtinuit omni confuſione contempta, ad laudabilem ſuſtinentiam vos inducant: in illo ſperetis, in illo ſingulariter confidatis, qui vulnerat & medetur, & ad nutum ſua omnipotentia humiliat & ſublimat, quod ſuæ beneficentiæ dextera reſtituet in integrum ſtatum veſtrum. Nos autem & fratres veſtri, qui in veſtro contem-

Ipſos ad conſtantiam in aduerſis excitat.

ptu nos eſſe contemptos aſcribimus, attenta deliberatione ſuper his habita, iã cœpimus quod circa hæc facienda vidimus agere, nil in antea de cõtingẽtibus omiſſuri. Et ecce vobis per apoſtolicas certi tenoris literas, quas vobis lator preſentium aſſignabit, plenam concedimus poteſtatem pœnas omnes atque ſententias in conſtitutione [a] felicis recordationis Honorij Papæ III. prædeceſſoris noſtri contentas omnes & ſingulas prædicti facinoris actores aut conſcios incurriſſe publice nunciandi, & alias etiam in eos, prout contumaciæ qualitas exigit, exaggerandi proceſſus, &c *Dat. XII. kal. decembris*. Ne vero homines impij

Cenſuras in prædones iacit.

a hæc cõſtitutio inſerta eſt ad calcem an. 1225.

Anno 1317. *nu.* 48. *§.* 2. *verſ.* 11. *poſt vocem*, accendit, *adde*: *Nunquid*, inquit, *non indignari debet Deus zelotes & dominus vltionum, quod chriſtos ſuos tractatos eſſe ſic immaniter conſpicit, quos vtique nolle tangi per prophetam expreſſit? Nunquid & non læſa eſt mater eccleſia, quæ in perſonis tam ſpecialium filiorum tot & tantis contumelijs eſt affecta? An non eſt noſtræ & Apoſtolicæ ſedis reuerentiæ derogatum in quoddam Chriſtianæ religionis opprobrium, dum qui honorari deberemus in miſſis, his præſertim, quos ſedes ipſa ad Chriſtianorum omnium ſalubre conſilium ſeruitiumque continue tanquam firmiſſimas ecc. ſiæ columnas aſſumit, tam ignominioſe inhonorati reperiuntur & ſpreti? Nunquid & non detractum eſt notabiliter decentiæ regalis honoris, quod regni tui ſic enormiter fuerit violata tranquillitas, vt Cardinalibus ipſis iniunctum ſibi officium pro tuis & eiuſdem regni compendijs promouendis vtiliter ac humiliter cupientibus, ſic violenter præcluſus extiterit ſecurus acceſſus? Quomodo ergo nos & tu tam graues & tam accumulatas diſſimulare poſſemus iniurias? Quomodo noſter & tuus ita tepet affectus, vt non accenderetur velut ignis ad caſtigandum tot ſcelerum patratores, & crudelitatis tantæ miniſtros pœnæ debitæ ſupponendos? &c.*

Eduardũ ad vindicandam eam iniuriam incendit.

Anno 1317. *num.* 49. *§.* 2. *verſ.* 9. *poſt vocem*, inferret, *adde*:

Chariſſimo in Chriſto filio Regi Sueciæ illuſtri.

In deuotione [b] matris eccleſiæ ſicut benedictionis filius perſeuerans, beneplacitis libenter adhæres, ipſamque veneraris vt matrem cum reuerentia filiali: proter quod celſitudinem tuam ad eorum promotionem ſperamus inuenire paratam, quæ ipſius eccleſiæ honorem contingunt, ac noſtris & Apoſtolicæ ſedis noueris affectibus placitura. Cum itaque cenſus, qui vocatur denarius beati Petri in regno tuo debitus eccleſiæ Romanæ, a pluribus retroactis temporibus eidem eccleſiæ non extiterit perſolutus, noſque ad conſeruationem iurium eiuſdem eccleſiæ ſolicitis, vt tenemur, ſtudijs intendentes, collectionem cenſus eiuſdem dilecto filio electo & capitulo Vpſalẽſi per noſtras ſub certa forma literas duxerimus committendã; magnitudinem regiam paterno rogamus & hortamur affectu, quatenus electo & capitulo ſupradictis, regij fauoris auxilium circa collectionẽ huiuſmodi, quod ſperamus & credimus in hac parte debere multipliciter exiſtere fructuoſum, pro noſtra & dictæ ſedis reuerentia liberaliter largiaris &c. *Dat. Auin. III. non. februarij anno primo.*

b An. 1. p. 1. ep. cur. 95.

Denarius S. Petri in Suecia colligi iuſſus.

Suecus admonit[9] vt quæſtoribus ſacerdotib[9] præſidio non deſit

Anno 1318. *num.* 24. *verſ.* 9. *poſt vocem*, pronuntiauit, *adde*:

Dilecto filio nobili viro comiti Flandriæ ſalutem.

Sedes Apoſtolica pia cunctorum mater fidelium & magiſtra, ingentem ſumens de illorum tranquillo ſtatu lætitiam, actus eorum, quos proſpicit fore pacificos, laudis effert condignæ præconijs, nec deſinit illos clypeo defenſionis opportunæ protegere, quibus pro religione fidei datæ, ſeu iuramenti præſtiti inuiolabiliter obſeruanda, temporalia proſpicit pericula imminere. Sane dilecti filij nobilis viri Ioannis de Flandria comitis Nãmurcenſis Leodienſis diœceſis fratris tui oblata nobis petitio continebat, quod dudum ipſe pacem inter claræ memoriæ Philippum Regem Franciæ & te concordatam, & per felicis recordationis Clementem Papam V. prædeceſſorem noſtrum auctoritate apoſtolica confirmatam, varijſque pœnis & ſententijs roboratam, omneſque & ſingulos articulos contentos in ea ad requiſitionem & inſtantiam tuam iurauit tenere firmiter & ſeruare, ſeque ac heredes & poſteros ſub grauibus pœnis ad eiuſdem pacis obſeruantiam obligauit: quodque poſtmodum, incentore malorum hoſte humani generis procurante, inter Regem prædictum & te diſcordia ſuſcitata, idem Ioannes requiſitus a Rege præfato, vt iuxta dictum iuramentum per eum præſtitum pacem huiuſmodi obſeruaret, & faceret obſeruari, nolens reatum periurij nec pœnas ac ſententias in violatores pacis huiuſmodi per dictum prædeceſſorem prolatas incurrere, ſed acquieſcens in hac parte requiſitionibus dicti Regis, tibi in huiuſmodi guerra contra dictum Regem non aſtitit; ſed quantum in eo fuit pacem & iuramentum huiuſmodi inuiolabiliter obſeruauit, quamquam idem Ioannes in omnibus, quæ violationem pacis & iuramenti huiuſmodi non contigerint, paratus fuerit & exiſtat tibi tanquam homo tuus ligius & feudalis deuote intendere, vt tenetur, & fideliter obedire; verum tu propter hoc contra dictum Ioannem fratrem tuum commotus indebite grauiter extitiſti, & etiam conturbatus, non attendens quantam infamiæ labem, quantumque propriæ ſalutis diſpendium & animæ periculum incurriſſet, ſi tuo in dicta guerra fauendo propoſito ſe eiuſdem reatu periurij ac prædictis pœnis & ſententijs damnabiliter inuoluiſſet: propter quod dictus Ioannes nobis humiliter ſupplicauit, ne ſi deinceps (quod abſit) caſus ſimiles mouendæ guerræ inter Regem Franciæ, qui eſt pro tempore, & te eueniant dictumque Ioannem vtrinque inter pericula conſtitutum, quod tutius eſt pro animæ ſuę profectu contingat eligere, ac tuam propter hoc indignationem incurrere, in rebus temporalibus ſubire poſſit indebita detrimenta, prouidere ſibi ſuper hoc de opportuno remedio dignaremur.

Pontificia ad Robertum monita.

Vt ipſo flagitante Namurcẽſis ſe Gallo obſtrinxerit.

Sacramẽti religionem coluerit.

Sine periurij nota ipſius partes ſequi non potuerit.

Ne igitur vnde præfatus nobilis apud Deum retributionis æternæ præmium, & apud homines præconia laudis condignæ promeruit, inde (quod abſit) indebitam perferat læſionem; auctoritate Apoſtolica, ſi præmiſſis veritas ſuffragatur, tenore præſentium declaramus, & ad notitiam tuam deducimus, quod idem nobilis laudabiliter egit, non aſſiſtendo in dicta guerra tibi, ſed dictam pacem per dictam ſedem Apoſtolicam confirmatam, grauibuſque pœnis ſententijſque vallatam, & iuramentum per eum ſuper hoc præſtitum inuiolabiliter obſeruando, & quantum in eo fuit faciendo per alios obſeruari: quodque laudabiter aget in poſterum, ſi per ſe ac heredes & poſteros ſuos ſimilibus euenĩẽtibus pacem & iuramentum huiuſmodi obſeruando tranſgreſſionis ipſorum reatum ac pœnarum & ſententiarum huiuſmo-

Promulgat Pont. Namurcenſem non defuiſſe officio.

modi incurſionem ſtuduerit euitare; tibi & hominibus tuis tenore præſentium nihilominus diſtrictius iniungentes, vt cum ad apoſtolatus noſtrum ſpectet officium pacem & iuramentum huiuſmodi iuxta ordinationem prædeceſſoris eiuſdem facere obſeruari, quod dictum nobilem in perſona ſua & heredum ſuorum, & ſuper locis & terris eidem nobili eiuſque heredibus donatis & conceſſis in comitatu tuo Flandriæ & extra per quondam Guidonem comitem Flandriæ communem patrem veſtrum per te vel alium ſeu alios nullatenus inquietes, ſed ipſum & heredes ſuos dictorum locorum & terrarum permittas pacifica poſſeſſione gaudere. *Dat. Auin. 1t. kal. aprilis anno ſecundo.*

Vetat illius ditionem inuadi.

Ad tuendam etiam eiuſdem Namurcenſis comitis dignitatem, atque ab omni infamiæ labe vindicandam ob deſertas in eo bello fratris ſui Roberti partes, tum illius bona ab inuaſorum manibus eripienda Pontifex ad vniuerſos prouinciarum præfectos, duces, comites, aliosque nobilitate, opibus, auctoritate, vel armorum laude florentes ſcripſit a, illum in ea re ſeruata dati iuriſiurandi religione, præclare ſe geſſiſſe, neque ob id vlla pœna aut cenſuræ nota dignum; immo vt apud Deum ſummum ſibi gloriæ decus pepererat, ita apud homines commendationem promeruiſſe.

Admoniti proceres, vt eidem ſtudeant.

a Ib. poſt eand. ep. 2222.

Anno 1319. *poſt num.* 10. *adde:* atque anathema ſeu Liguribus ſeu Cyprijs noua moturis bella intentauit: de quibus extant hæ ad Cyprium Regem literæ b.

b An. 3. ep. com. 1045.

Chariſſimo in Chriſto filio Henrico Regi Cypri illuſtri.

Quam ſit vtile tibi, fili chariſſime, cum omnibus Chriſti fidelibus & præcipue cum dilectis filijs communi & populo Ianuenſi in pacis vnitate conuenire; quam ſic periculoſum cum talibus diſcordiam enutrire, regni tui diſpoſitio indicat, & blaſphemorum crucis, qui ad tuas iugiter aſpirant iniurias, vicinitas manifeſtat. Licet igitur ex cuiuſdam ordinationis tractatu, inter te & ſubditos tuos ex parte vna & præfatum commune & ſingulares perſonas ipſius ex altera perficiendæ nuper habito, ſicut per noſtras literas magnitudini regiæ clare & ſerioſius intimamus, inter te & ſubditos tuos & eoſdem Ianuenſes, ſi votis apoſtolicis cum efficacia operis exhibeas aurem cordis ſperemus ſoliditatem (dante Domino) plenæ concordiæ prouenturam; ne tamen (quod abſit) interim ex qualicumque ſcintilla diſcordiæ quæuis vtrinque exerceatur hoſtilitas, neue dictis blaſphemis vnquam machinationis ianua pateat, ſi cuiuslibet ſortis dubiæ auferatur euentus, cum ad nos, qui (licet immeriti) vices Regis pacifici gerimus, ſingulariter pertinere noſcatur in vniuerſali eccleſia totaque congregatione fidelium pacem quærere, & eam diligentius facere obſeruari; de fratrum noſtrorum conſilio inter te & ſubditos tuos prædictos & præfatum commune & ſingulares perſonas ipſius vſque ad vnum annum, a die receptionis præſentium numerandum, treuguas indicimus a vobis hinc inde inuiolabiliter obſeruandas: vt interim (auxiliante Deo) quantocius ſedetur vtrinque diſcordia, & per commoditatem medij operationis, ac per efficacem obſeruantiam ordinationis prædictæ pax inuicem ſolidetur; celſitudini tuæ & ſubditis regni tui, & præfatis communi & populo & ſingularibus perſonis ipſius, quibus ſuper hoc ſimiles literas deſtinamus, ſub excommunicationis in ſingulares perſonas, & interdicti in regnum tuum & in ciuitatem prædictam pœnis & ſententijs, quas in non ſeruantes vel violantes treuguas eaſdem ex nunc ferimus, diſtrictius iniungentes, vt dictas treuguas recipere & ſeruare, & recipi & ſeruari facere per dictum annum inuiolabiliter ſtudearis; non obſtantibus quibuſcumque priuilegijs tibi, fili, & prædictis Ianuenſibus ac quibuſcumque alijs ab Apoſtolica ſede conceſſis, &c. *Dat. Auin. 1t kal. auguſti anno* 111.

Henricũ Cypri Regem ad illas ſeruandas hortatur.

Inducias ad annum indicit.

Obiectæ fœdifragis pœnæ.

Anno 1320. *poſt num.* 10. *adde:* Dedit eidem legato Cardinali impetia, vt Matthæo Vicecomiti ob correptam contra mandata apoſtolica Mediolanenſem præfecturam iudicium apud ſubſellia pontificia intenderet, liberumque ituro commeatum polliceretur. Ad quæ mandanda operi legatus flectere primum clementia Matthæum pertentauit, miſſo Mediolanum internuntio, qui turpiſſime habitus eiectuſque eſt: ad quam vindicandam iniuriam, antequam in arma conſurgeret, inſtituto apud Aſtam iudiciario ordine, Matthæum ipſum anathemate perculit, edixitque intentata grauiore mulcta, vt bimeſtri excurrente ſedi Apoſtolicæ ſe ſiſteret: eamque ſententiam ad Inſubriæ præſules omnes, ſolemni ritu diuulgandam, tranſmiſit a.

Miſſus a legato ad Matthæũ Vicecomitem concordiæ interpres.

a Extat in vetulo pergam. ſigna to n. 1. in archiuo Auinion. in Vatic. delato.

Bertrandus miſeratione diuina tit S. Marcelli presbyter Cardinalis A. S. L. venerabilibus in Chriſto patribus vniuerſis patriarchis, archiepiſcopis, et epiſcopis: ac dilectis nobis in Chriſto electis, abbatibus, prioribus etc.

Nos, volentes tanquam obedientiæ filius, contenta in literis apoſtolicis executioni mandari comperto prius per diligentem informationem, quam ſuper hoc fecimus, quod ad ciuitatem Mediolanenſem, vbi dictus Matthęus de Vicecomitibus moram trahere dicitur, tutus ad huiuſmodi mandatum apoſtolicum exequendum haberi non poſſet acceſſus (de quo nobis ex eo maxime conſtitit, quod cum nuper paulo poſtquam fines noſtræ legationis intrauimus, diſcretum virum magiſtrum Ricanum Petri capellanum noſtrum, familiarem, & domeſticum cum literis noſtris exhortatorijs, quarum aliæ præfato Matthæo, aliæ vero dirigebantur communi Mediolanenſi & populo, ad ipſos Matthæum, commune, & populum miſiſſemus, rogantes, requirentes eos, & inſtantius exhortantes, vt ad nos ſuos ambaſiatores & nuntios mitterent, de ſua intentione plenarie informatos, viros ſani, prudentis, & maturi conſilij, Deum timentes, diſcretionem & conſcientiam bonam habentes, cum quibus eorum vice conferre, tractare, deliberare, & ordinare omnia, per quæ ipſis & incolis ac partibus prouinciæ Lombardiæ daretur pacis & tranquillitatis ſerenitas, valeremus; quique ab ipſis Matthæo, communi, & populo ſuper his plenum & ſufficiens mandatum haberent, idem Matthæus preces noſtras huiuſmodi & monita non ſolum exaudire, ſed elata etiam obſtinatione & obſtinata elatione audire deſpexit; quinimmo aduentum capellani noſtri præfati præſentiens, ſatellites ſuos armis armatos ad hoſpitium, ad quod idem capellanus cum ſua ſimplici comitiua in dicta ciuitate Mediolanenſi declinauerat, deſtinauit: qui eidem capellano ex parte vicarij dicti Matthæi verbis terribilibus iniunxerunt, vt ſtatim dictam ciuitatem exiret: & non ferentes, quod dictus capellanus ſe dicti Matthæi conſpectui præſentaret, dictaſque noſtas exhortationes & quaſdam alias apoſtolicas literas, quas præfatus do-

Scriptæ hortatoriæ ad pacẽ literæ.

Miſſus a Cardinale internuntius turpiter eiectus.

Google

dominus noſter Papa ipſis communi & populo tranſmittebat, eiſdem Matthæo, communi, & populo præſentaret, nec quod equi dicti capellani & eius comitiuæ, qui ſatis laborauerant illa die nec adhuc fuerant adaquati, ducerentur ad aquam, immo nec quod ſeruitores & famuli præfati capellani, qui in prandio erant, ad plenum cibum ſumerent, eundem capellanum ſuper equum ſuum quaſi captiuum ducentes, non permittentes quod capellum ſuum reciperet, extra ipſam ciuitatem ignominioſe & viliter eiecerunt, ipſumque capellanum, & qui cum eo erant in caſtro de Roſato & quibuſdam alijs terris & locis ciuitatis Mediolanenſis per multos dies tenuerunt vinctos, non permittentes, quod dicto capellano loqui poſſet aliquis ſine eorum licentia; hæc omnia & multa alia, quæ præſentibus inſerere longum eſſet, in perſonas dicti capellani & ſeruitorum ſuorum (non ſine magna temeritate & contemptu noſtro, immo verius ſedis Apoſtolicæ) commiſerunt, prout de his etiam fuimus ſufficienter informati) conſiderantesque quod de ciuitate Aſtenſi executio contentorum in dictis literis apoſtolicis nobis directis ad notitiam dicti Matthæi poterit peruenire, eundem Matthæum, de labe prauitatis hæreticæ ex cauſis contentis in ipſis literis apoſtolicis non indigne ſuſpectum, ſuper quo ne gregem dominicum contagione ſuæ peſtis inficiat, idem dominus noſter Papa vrgente conſcientia intendit inquirere contra eum, in dicta ciuitate Aſtenſi in eccleſia fratrum Minorum ciuitatis eiuſdem, aſtante cleri & populi multitudine copioſa, tertia die menſis ſeptembris excommunicatum, pulſatis campanis & candelis accenſis, publice nuntiauimus, & ab omnibus mandauimus arctius euitari: ipſumque ex parte dicti domini noſtri Papæ peremptorie citauimus, vt infra duorum menſium ſpatium poſt citationem huiuſmodi, quos idem dominus noſter præfato Matthæo pro termino peremptorio aſſignauit, ſub decem millium marcharum argenti & amiſſionis omnium priuilegiorum, libertatum, immunitatum, gratiarum, feudorum, iurium, officiorum, honorum, & conceſſionum quarumlibet ab eccleſia & imperio Romano, & quibuslibet alijs eccleſijs conceſſorum eidem, pœnis perſonaliter, etiam ſi huiuſmodi terminus in tempus caderet feriatum, Apoſtolicæ ſedis conſpectui repræſentet, inquiſitionem huiuſmodi ſubiturus, ipſiuſque domini noſtri Papæ pariturus beneplacitis & mandatis, & alias facturus & recepturus, quod iuſtitia ſuadebit: dictaſque literas & contenta in eis in noſtra præſentia ſolemniter fecimus publicari, ac præfatas domini noſtri ſecuritatis literas paratos nos obtulimus præfato Matthæo mittere, vel aſſignare vbi & quando ipſe vel alius pro eo ſufficiens ad hoc habens mandatum, eas duxerit poſtulandas. Et vt huiuſmodi præfati domini noſtri & noſter proceſſus ad dicti Matthæi & aliorum, quos contingere poſſunt, deducerentur notitiam, chartas ſiue membranas, proceſſus, excommunicationes, publicationes, citationem, pœnarum adiectiones, & comminationes continentes eoſdem, maioris & fratrum Minorum, vbi nos reſidemus, eccleſiarum Aſtenſium appendi oſtijs faciemus, quæ proceſſus ipſos & contenta in eis ſuo ſonoro præconio publicabunt; ita quod præfatus Matthæus & alij nullam poſſint excuſationem prætendere, quod ad eos proceſſus ipſi non peruenerint, vel quod ignorarint eoſdem, cum non poſſit eſſe incognitum vel occultum, quod tam patenter omnibus publicatur. Cæterum vt circa præmiſſa tanto minus prætendi poſſit ignorantia, quanto ea in plurimorum notitiam deducentur, vniuerſitati veſtræ in virtute obedientiæ diſtricte præcipiendo mandamus, quatenus vos & quilibet veſtrum, qui ſuper hoc fuerit requiſitus, tenorem literarum ipſarum inſertum præſentibus, nec non & omnia per nos geſta circa executionem prædictam, dictū Matthæum excommunicatum, pulſatis campanis & candelis accenſis, in eccleſijs veſtris, dum miſſarum ſolemnia celebrabuntur in ipſis, vbi aderit populi multitudo, publicetis ſolemniter, & faciatis ab alijs etiam ſolemniter publicari, ac ab omnibus arctius euitari, & in lingua materna exponi, facientes de publicatione & denuntiatione huiuſmodi fieri publica inſtrumēta, illa nobis quātocius tranſmiſſuri. *Actum & datum ſub ſigillo noſtro in præmiſſorum teſtimonium in prædicta eccleſia fratrum Minorum Aſtenſium prædicta die* III. *menſis ſeptembris pontificatus eiuſdem domini Ioannis Papæ XXII. anno* IV. Tranſmiſſa ſunt hæc legati Cardinalis acta iudiciaria in Matthæum ad Inſubriæ epiſcopos, atque ab ijs ſolemni ritu diuulgata a. Verum Vicecomes Gibellinorum ſignifer in peruicacia obduruit.

Non permiſſum, vt pontificiæ literæ Matthæo redderentur.

Vocatus in ſuſpicionem hæreſeos Matthæus

Inſtitutus in eum iudiciorum ordo.

Dicta illi dies ad cōparendū.

Promulgatur deuinctus anathemate.

a In eod. rotulo pergam.

Anno 1320.*num.*13.*verſ.*9.*poſt vocem*, conſtituta, *adde*:

Dilecto filio Bertrando tit. S. Marcelli presbytero Cardinali A.S.L.

Licet b liquidum foret de iure, & ab olim fuiſſet inconcuſſe ſeruatum, quod imperio Romano vacante, ſicut & nunc per obitum quondam Henrici Romanorum Imperatoris vacabat & adhuc vacare dignoſcitur, cum in illo ad ſecularē iudicem non poſſet haberi recurſus ad ſummum deuoluebatur Pontificem iuriſdictio ac diſpoſitio & regimen imperij ſupradicti, ipſeque illa, eiuſdem imperij vacatione durante, per ſe vel alium ſeu alios in imperio exercuiſſet eodem & exercere deberet; nonnulli tamen in Italiæ partibus conſtituti vicariatus ſeu cuiuſcumque nomen officij, quod ipſo imperatore viuente ex illius commiſſione gerebant, in certis terris ac territorijs ſiue locis, poſt deceſſum Imperatoris eiuſdem ſibi abſque noſtra & Apoſtolicæ ſedis licentia retinere, & nonnulli in alijs de nouo aſſumere, quod non geſſerant, aut geſtum antea poſtmodumque dimiſſum reſumere, & illis abuti in noſtri & ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ derogationem honoris temerarijs auſibus præſumebant, ſe per hoc non abſque diuinæ maieſtatis offenſa varijs criminibus inuoluendo, &c.] Subdit vt ipſe ad emergentia inde pericula propulſanda, tuendamq; eccleſię dignitatem omnibus quocumq; honoris gradu ſiue regio ſiue patriarchali conſpicuis interdixerit, ne in terris imperio Romano obnoxijs præfecturam vllam, quocumque nomine eam apellarent, arrogarent ſibi, vel a populis delatam admitterent: qui, ſi imperia apoſtolica reſpuerent, anathemate, ditionem vero ipſorum ſacrorum interdicto percuſſum iri denuntiarit. Cum vero Paſſarinus, ſpreta auctoritate pontificia, ſe Mantuæ imperij vicarium dicere contra edicta apoſtolica nō vereretur, promulgauit Pontifex, illum anathemate irretitum teneri, atque omnia loca vrbeſue, quæ ipſi parerent, ſacris interdicta. Tum Bertrando legato prouinciam impoſuit b, vt Patauij, Bononiæ, atque in alijs circumiectis locis vibratas in Paſſarinum eiuſque ſtudioſos cenſuras ſolemni ritu diuulgaret;
iu-

b An.4.p.1.ep.cur.74.

Adminiſtratio imperij ad Pontificē deuoluitur vacuo ſolio auguſtali.

Conſtitutio circa præfectos vrbium.

Pœnæ in præfecturarum inuaſores.

Paſſarini contumacia.

b Ib. ep. 99. & 100

iuberetq; omnes ab illius vt fidelium cœtu auulſi hominis familiaritate & conſortio declinare. Quibus literis adiecta eſt hæc temporis nota. *Dat. Auin. x. kal. iulij anno 10.*

Similiter in ius ob correptam.

Anno 1320. *poſt finem numeri* 34. *adde.*

Venerabilibus fratribus Compoſtellano & Toletano archiepiſcopis & epiſcopo Burgenſi.

De tutorum Alfonſi Regis nimia ambitione.

Quanta dudum ambitioſa cupiditas officij tutoriæ chariſſimi in Chriſto filij noſtri Alfonſi Regis Caſtellæ illuſtris regnis & terris eiuſdem diſcriminoſa pericula & periculoſa diſcrimina ſuſcitarit; quanta ipſis procurant diſpendia, & grauiora in poſterum, niſi occuratur celeriter, comminetur, quantumque ſuperbia Agarenorum temeritatem auxerit & corda fidelium depreſſerit & virtutem, vos latere non credimus, cum hæc in remotis partibus publica fama notoriet, & in vicinis facti euidentia manifeſtet, quæ ipſis imputantur ambientibus non indigne. Propter quod dilectum filium nobilem virum Ioannem Manuelis per alias noſtras literas rogandum duximus attentius & hortandum, in remiſſionem peccaminum ſuadentes eidem, vt præmiſſa & alia quæ ſibi ſuper hoc ſcribimus, deducens in ſcrutinio rationis, tutoris nomen, quod auctoritate (ne dicamus temeritate) propria dicitur aſſumpſiſſe, deponat; efficacem opem & operam impenſurus, quomodo iuxta morem patriæ de tutore ſeu tutoribus Regi prædicto & regnis ſufficientibus & idoneis valeat prouideri, &c.] confert ipſis auctoritatem prouinciamque, vt ad perrumpenda omnia contraria obſtacula, quæ in ſubmouendo Ioanne a regia tutela ſeſe opponent, omnes coitiones fœderaque etiam ſacramento munita corroborataque reſcindant, & quæ in ea re geſſerint quamprimum ſedem Apoſtolicam doceant. *Datum Auinion. v. non. octobris anno v.*

Ioannes Manuel inuaſum munus abijcere iuſſus.

Compoſtellanus & Toletanus archiepp. huic rei operam dare iuſſi.

Anno 1320. *num.* 35. *verſ.* 19. *poſt vocem*, percelleret, *adde:*

Ioannes, &c. venerabili fratri Guillelmo epiſcopo Sabinenſi A. S. L.

Ad pacē redintegrandam Pont. legatum decernit.

Dum nuper de altitudine apoſtolicæ ſpeculæ orbis agrum commiſſum noſtræ cuſtodiæ, quem meditaturi frequenter ingredimur, intentione ſolicita ſpectaremus, vt eis, quibus maior neceſſitas imminet, opportuna noſtri miniſterij remedia promptius præberemus, occurrit meditationibus noſtris regnorum & terrarum Hiſpaniæ miſeranda conditio, quæ nobis illatarum iniuriarum memoriam replicans, & imminentium periculorum congeriem repræſentans, inſtanter apoſtolicæ pietatis remedium in periculo tantorum diſcriminum interpellat. Dum enim in conſiderationis noſtræ ſcrutinio recenſemus, quod pacis hoſtis, quietis impatiens, & inuidus charitatis dolorum machinamenta conglutinans, & fomenta diſcordiæ clandeſtinis interſerens, ſupplantator ſtatui regnorum & terrarum ipſarum vulnera dolendæ corruptionis inflixit; illumque per tempeſtuoſos guerrarum fluctus & turbines, diſſenſionibus vndique ſuſcitatis & ſcandalis, deformauit; non mediocris perſentimus doloris in animo punctiones, fidelium animas per guerrarum commotionem huiuſmodi perditionem lugentes expoſitas, & corpora diſcriminibus periclitari continuis multiplicatis facultatum diſpendijs deplorantes. [Et infra, vbi expoſuit Caſtellæ Regem ob ætatis imbecillitatem tantos; bellorum æſtus ſedare non poſſe:] Tibi, *inquit*, tam in Caſtellæ ac Legionis, quam alijs regnis & terris eiuſdem Regis vices noſtras ac plenæ legationis officium, vt deformata reformes, indirecta dirigas, & corrigas corrigenda, ac in eis, reddens populum acceptabilem Domino bonorum operum ſectatorem, euellas & deſtruas, diſſipes & diſperdas & plantes, ac ſtatuas in nomine Domini, prout gratiæ cœleſtis infuſio, tuaque tibi prouidentia miniſtrabit, de fratrum prædictorum conſilio tanquam pacis angelum deſtinamus; tibi, vt in regnis & terris eiſdem inter eccleſiaſticas ſecularesue perſonas, duces, principes, marchiones, barones & nobiles, communitates & vniuerſitates, ac populos & alios vniuerſos & ſingulos bonum pacis ſtudeas reformare; & agere nihilominus & tractare quæcumque ad cultum Dei & Apoſtolicæ ſedis honorem, obſeruantiam canonicæ ſanctionis, redintegrationem eccleſiaſticæ libertatis, reformationem morum, honeſtatis cultum, releuationem eccleſiarum, & pauperum animarum ſalutem & tranquillitatem corporum, ac robur ſtatus proſperi regnorum & terrarum ipſarum quomodolibet pertinebunt, &c.] Inſtruit ipſum auctoritate neceſſaria ad frangendam eorum audaciam, qui pontificia imperia detrectarint. *Dat. Auin.* VIII. *id. nouembris anno v.* Eodem argumento datæ literæ ad Caſtellæ & legionis proceres alioſque dignitate, opibus, auctoritateque florentiſſimos, populos, alioſque eccleſiaſticos, quibus præcepit, vt legatum debito honore exciperent, eiuſque iuſſis obtemperarent. Inter eos vero tumultus, &c.

Guillelmo epiſcopo Sabinen. id munus datum.

Quæ illi demandata auctoritas.

a Reg poſt eand. ep.

Anno 1321. *n.* 13. *verſ.* 8. *poſt vocem*, reuocarent, *adde:*

Ioannes, &c. dilectis filijs populo Armenorum per Saraicenſem ciuitatem & diœceſim conſtitutis.

De patrato ſcelere Saraicēſes corripit Pont.

Nuper, non ſine multa turbatione percepimus, quod vos contra venerabilem fratrem noſtrum Stephanum epiſcopum Saraicenſem patrem & paſtorem animarum veſtrarum, adiunctis vobis quibuſdam de Saracenorum fœtida natione hoſtium Dei & catholicæ fidei, nequiter inſurgentes; & ei, quem a moleſtijs aliorum deberetis vſque ad ſanguinis effuſionem tueri, grauibus iniurijs & contumelijs irrogatis, cum ſede ſua, non ſine multa diuinæ maieſtatis offenſa & eiuſdem eccleſiæ Romanæ contemptu, per violentiam ſpoliatum bonis omnibus eiecistis: & (quod mentem noſtram duriori vexatione moleſtat) nonnulli veſtrum ab vnitate ipſius eccleſiæ & fidei catholicæ, ſine qua Deum nemo vnquam videre poterit, receſſerunt (quod mœſti referimus) veritate. Cum itaque, filij, multipliciter vobis expediat, vt erroris tam execrabilis cœcitatem, quæ veſtram ſalutem multipliciter impedit, vos a Dei ſeparat voluntate, per ſatisfactionis debitum & pœnitudinem cordium celeriter corrigatis; vniuerſitatem veſtram monemus, rogamus, & hortamur attentius, & per miſericordiam obſecramus ipſius, qui deducit ad inferos & reducit, per apoſtolica ſcripta vobis mandantes, quatenus eiuſdem epiſcopi gratiam humiliter repetentes, & ſuper præmiſſis ſatisfactionem congruam impendentes eidem, ipſum tanquam patrem & paſtorem animarum veſtrarum deuote recipere, ſuiſque ſalubribus monitis & doctrinis efficaciter acquieſcere ſtudeatis, &c. *Dat. Auin. x. kal. decembris anno* VI.

Epiſcopū ſuæ ſedi reſtituere iubet.

Anno 1321. *poſt finem numeri* 19. *adde:*

Ex multis exemplum inſigne proponemus,

vt

Minoritarum hoſtes ex ipſo ordine erupere.

Defenſus is ordo a Ioanne.

Franciſcus e Lutra impoſtor.

vt Ioannes Franciſcanum ordinem tutandum aduerſus pſeudoprophetas & hæreticos, qui ex ſanctiſſimo ordine inſtar vermiculorum ex nobiliſſimo humano corpore erumpentium illudque rodentium eruperunt, tutatus ſit. Grauiſſimas hoc anno in Germania turbas miſcuit aduerſus Minoritas Franciſcus e Lutra, eiuſdem ordinis impoſtor inſignis, qui vt ſodales ſuos ad Fraticellorum ſectam traheret, finxit ſe prophetam eſſe, ſibique diuinitus a Chriſto ſignificatum, omnes Minoritas, qui prærogatiuis & decretis apoſtolicis vſi paupertatis Franciſcanæ acerbitatem mitigarant, lethali peccato deuinctos teneri; ſe vero a Chriſto conſtitutum, vt Minoritarum diſciplinam priſtino ſplendori reſtitueret: præcipiebatque ſodalibus, vt præſulum ſuorum iugum excuterent. Addebat vir inſanus dictis ſuis obtemperandum a Pontifice, idque a Chriſto imperatum: in eamque prorupit væſaniam, vt deliria ſua tanquam oracula promulgaret: qua de re publica hæc documenta ad Pontificem tranſmittenda edita fuerunt a.

a Extat in rotulo pergam. ſigna to o. ſ. ex archiuo Auinion. in Vatic. delato.

Publica de his documenta.

In nomine Domini. Amen. Per hoc præſens publicum inſtrumentum pateat vniuerſis, quod anno a natiuitate eiuſdem MCCCXXI. *indictione quarta, præſidente ſancta Romana & vniuerſali eccleſia domino Ioanne, diuina prouidentia ſummo Pontifice Papa XXII. pontificatus eius anno V. in præſentia mei notarij publici infraſcripti & teſtium ſubſcriptorum conſtitutus vir religioſus frater Mengotus guardianus ordinis fratrum Minorum domus Spirenſis propoſuit contra fratrem Franciſcum de Lutra, qui ſuus fuerat ſubditus, & ſe ab obedientia & poteſtate ordinis ſubtraxerat (quem etiam venerendus in Chriſto pater & dominus Emicho Spirenſis epiſcopus cum clero ſuo in defenſionem ſuam receperat, ac in domo ſeu palatio ſuo tenebat & adhuc tenet, miniſtratis eidem expenſis ac tuitione tali, ſine qua ordini ſuo talem iacturam facere nullatenus potuiſſet) quod idem Franciſcus lapſus videtur in errorem ſiue hæreſim damnatam & reprobatam per eccleſiam in quibuſdam pſeudofratribus, qui Sarabayta nuncupantur, in articulis infraſcriptis. Primo quia ſe dicit prophetam,*

Vt ille prophetam ſe finxerit.

vt patet in litera ſua, quæ affixa fuit ex parte ipſius Franciſci foribus eccleſiæ maioris Spirenſis, in illa parte vbi dicit: Poſtquam inſpirationi diuinæ ad plenum parui in publicatione deuotorum voti fratrum, &c. gratia Dei præuentus, exiſtens in ſpiritu, audiui vocem diuini ſpiraminis dicentem mihi: Sede cito, & ſcribe. Et ego ſedi & ſcripſi. Et dixit mihi: Et tu, fili hominis, euangeliza, &c. Cum tamen vita ipſius adeo ſancta non fuerit, vt ſe habere ſpiritum prophetiæ præſumere poſſet.

De eccleſia minus pie ſenſerit.

Item arcana ſeu ſecreta eccleſiæ catholicæ, & auctoritatē ſummi Pontificis ſuſpecta videtur reddere, etiam ſeipſo ſentire, & hoc in illa parte literæ ſupradictæ, vbi dicit: Veſtri prædeceſſores in agnitionem plenam omnium occultorum totius eccleſiæ meæ ſanctæ, & maxime plenitudinem auctoritatis ſummorum Pontificum rimantes, callide ſubintroierunt: Et infra: Rigoris eccleſiaſtici arcana perſcrutantium, &c. Item videtur ſentire in eadem litera, quod vti priuilegijs a ſede Apoſtolica indultis ſit impugnare veritatem vitæ: quod vtique non caret errore. Et hoc patet in illa parte literæ, vbi dicit: Veritatem, quam eccleſia mea ſancta docet & tenet, non ſolum impugnare, verum etiam conculcare ſatagentes, &c. Item apparet falſorum criminum impoſitor, immo potius calumniator ſiue infamator. Et hoc patet in illa parte prædictæ literæ, vbi dicit: Veritatem etiam agnitam impugnando. Et infra: Veritati quaſi agnitæ in hac parte cum remorſu conſcientiæ reſiſtendo, nullo prælato ordinis tam notorium errorem corrigente, &c. Item errorem ſapit in illa parte literæ, vbi dicit: Non parendo veſtris pro nunc prælatis, multitudini malignantium conſentientibus, &c.

Suaſerit Minoritis præſulum iugū excutere.

Reſtauratorem ordinis ſe iactarit.

Item errorem ſapit reprobatum ab eccleſia in illa parte literæ, vbi dicit, loquens de perſonis damnatis, vt prædicitur, ſcilicet Sarabaytis, dicit ſic: Vnde nec ipſum volui multitudine ſapientium, vt quidam ex eodem ordine pluries attentarunt, conſummare: ſed per pauperculum ſpiritu, deſtitutum viribus corporalibus, &c. & loquitur de ſeipſo quaſi ſectam prædictorum damnatorum velit ſequi. Et ex alijs pluribus locis prædictæ literæ & ſermonum ipſius Franciſci apparet euidenter, ipſum in errorem eſſe lapſum, & omnes eius fautores ſeu defenſores reprehenſibiles inueniri. Item apparet quod pertinacia ſui erroris in eo perſeuerat, ex eo, quod in alia litera conſulibus ſeu ciuibus Spirenſibus ex parte ipſius præſentata, pro tali veritate, quam ipſe dicit ſe tenere, exponit ſe morti pro ea defendenda: cum tamen ei conſtet, quod eccleſia Romana talem ſectam damnauerit & reprobauerit; & tamen a ſua pertinacia non reſipiſcit. Tenores vero literarum, de quibus ſuperius habita eſt mentio & inferius annotantur, tales ſunt.

Pſeudoprophetia Franciſci e Lutra.

Ecce ego Franciſcus frater ordinis B. Franciſci, poſtquam inſpirationi diuinæ ad plenum parui in publicatione deuotorum voti fratrum, qui ſe dicunt ordinis B Franciſci, gratia Dei præuentus exiſtens, in ſpiritu audiui vocem diuini ſpiraminis dicentem mihi: Sede cito, & ſcribe. Et ego ſedi, & ſcripſi. Et dixit mihi: Et tu, fili hominis, euangeliza quondam populo meo, nunc autem non populo [in margine deſcripta ſunt hæc verba: *Nota, quod ſi non eſt populus* Dei, *ſed ſecluſus ſiue ſeparatus a Deo, eccleſia, quæ Spiritu ſancto regitur, male fecit approbando*] *& dices ad eos: Audite verbum* Domini, *fratres ſolo nomine non re* Minores, *quondam populus meus, nunc autem non populus. Hæc dicit* Dominus: *Retribuam vindictam ſeruorum meorum, & propitius ero terræ populi mei, quoniam inimici ſeu hoſtes ſeruorum meorum maxime fuerunt domeſtici, vt patet ab initio temporis in Cain Abel iuſtum occidente, & progreſſu temporis in cætu filiorum Iacob, Ioſeph ſanctum in exilium tanquam mortuum retrudente. Ex multis quoque antiquis rerum hiſtorijs comprobatur, veritatem iuſtorum per domeſticos, dum eam ſuſcitare putantur profundius, tendentes inſidias facilius, multifarie fore laceratam, & ex certa malitia impugnatam ſiue conculcatam; quam veritatem vos, qui pro nunc dicimini fratres Minores, ſed non eſtis in ſtatu vocationis veſtræ deſeritis: in quo, vt liquet ex verbo B. Franciſci, vocati eſtis Minores ideo, vt non per eccleſiaſticas præeminentias pontificales ſeu quaſuis alias huius ſeculi dignitates præſumeretis fieri maiores ſiue altiores, paternæ eruditionis immemores tanquam filij degeneres. Iamdudum multi ex vobis per ſubornationes indefeſſas ambitione notorie plenas eccleſiaſticis dignitatibus ſe ingeſſerunt, & ad eaſdem ſic aſſumpti veſtri prædeceſſores in agnitionem plenam omnium occultorum totius eccleſiæ meæ ſanctæ, & maxime plenitudinem auctoritatis ſummorum Pontificum rimantes, callide ſubintroierunt, ſumentes ex hoc diffugij voti veſtri fundamentalem occaſionē per inexemplatam præſumptionem* [in margine iacent hæ voces: *Nota, quod dicit, fratres voti ſui inobſeruantiam aſſumunt ab eccle-*

Caluīnia inſignis in Minoritas

Perperam damnat aſſumptos ex eo ordine ad epiſcopatus.

Digitized by Google

eccleſiæ; & hoc idem dicunt Sarabaitæ] qua inſtigatione importuna fratrum ad prælaturas ſic aſſumptorum, rigoris eccleſiaſtici arcana perſcrutantium, priuilegijs infinitis vallati ſtatuta ſanctorum patrum omnibus Chriſtifidelibus & maxime eccleſiaſticis perſonis indiſtincte iniuncta ſub ſpecie ſimulatæ ſanctitatis talia impetrantes, iam ab eorum innumerabilium obſeruantia vos eximi procuratis temeritate inexemplata ab vllis perſonis eccleſiaſticis tam ſecularibus quam religioſis; veritatem, quam eccleſia mea ſancta docet & tenet, non ſolum impugnare, verum etiam conculcare ſatagentes productione priuilegiorum ſtatuto concilij Viennenſis caſſatorum tunicam Chriſti mei inconſutilem, ſcilicet vnitatem ſpiritus Chriſtifidelium, quæ ſubſiſtit in vinculo pacis, tota die litigioſis proceſſibus nitimini lacerare, veritatem etiam agnitam impugnando: propter quod iam Chriſtifideles in effrenem contemptum ſtatutorum eccleſiæ, & maxime in Alemannia induxiſtis faſtu veſtra vaſana pertinacia an per ſtatuta concilij Viennenſis priuilegium Bonifacij VIII. de communione corporis Chriſti ſororibus & fratribus tertij ordinis conceſſum, eſſet annullatum ab ea, cuius ſolius intereſt & intererat interpretari et diffinire, ſummi Pontificis nunc Chriſti mei vicarij Ioãnis XXII.* requirere ac interpellare, antequam eo vteremini, infrunito animo contempſiſtis, in tam notoria contradictione omnium ſapientium totius Alemanniæ, ex certa malitia adhuc in eodem perſiſtendo veritati quaſi agnitæ in hac parte cum remorſu conſcientiæ reſiſtendo, nullo prælato ordinis tam notorium errorem corrigente; prouidentia mea infallibili hoc permittente, vt in tam notoria culpa voti veſtri deuia tamdudum occultata panderentur, vt coercione condigna corrigantur. Et ideo in hoſtes ſeruorum meorum B. Franciſci, S. Antonij, S. Ludouici vindictam retribuam, eo quod hi ſerui mei faſtum terrenæ præeminentiæ abnegantes, doctrina & exemplo in ædificationem totius eccleſiæ indefeſſe refulſerunt, quorum veſtigia imitari nobis, ſine quibus non eſt ſalus, contemptuoſe recuſaſtis notorie & publice comprobaſtis, quod hoſtes ſeruorum meorum cenſemini: quia ſi in tam notorijs degeneraſtis ſedis Apoſtolicæ præceptis non obtemperando, conuincimini quod veritatem veſtræ profeſſionis multo minus hactenus formidaſtis eneruare peccato obſtinationis fræna laxantes, obſeruantiam voti veſtri, a ſeruis meis exemplatam, auſu temerario exterminando profanaſtis. Ego igitur patiens redditor Deus peccata diſſimulans hominum, volens [in marginali ora hoc apponitur: Nota quod duo anni ſunt elapſi, quod iſte ſpiritus nihil facere potuit de eo, quod efficaciter promiſit ſe facturum] prædeſtinatos inter vos ad gremium ſanctæ matris eccleſiæ efficaciter reuocare a tanta temeritatis ignauia, quæ voti veſtri deuijs ex certa ſcientia occultatis, ſpeciem fictæ ſanctitatis prætendentes, ſtatum veſtræ profeſſionis omnimode dignoſcimini abdicaſſe.

*deſinitio num

Sodales impudenter vocat hoſtes ſanctorum.

Volens igitur eſſe propitius terræ populi mei, qui propter impugnationem veritatis & deſtructionem obſeruantiæ regularis ex certa malitia tamdudum per vos hoſtes ſeruorum meorum inſtauratam non populus meus, nunc autem populus meus paternæ condeſcenſionis clementia, meæ inſpirationis efficacia per ſeruum meum fratrem Franciſcum de Lutra non meritorum ipſius vlla exigentia, ſed mera meæ exuberantis gratiæ redundantia, qua & Paulum eccleſiæ perſecutorem in actu perſecutionis in vas electionis mihi adoptaui, volui manifeſtari voti veſtri deuia, vt profeſſores ordinis S. Franciſci non quotidianis culpis ſeu etiam earumdem reiterationis obſtinati ab eccleſia, ſicut de nouo Templarijs accidit, exterminentur; ſed magis meritis ſerui mei B. Franciſci apud me impetrare dum viueret præmeruit, vſque in finem huius ſeculi ſaltem in paucis fratribus votum ſuum, ſine quo non eſt ſalus, obſeruantibus ordo B. Franciſci conſeruetur, & ab eccleſia toleretur: quia ſicut ex paucis non multorum annorum curriculis numerum fratrum dilataui tunc fratribus de virtute in virtutem proficientibus, ſic ex nunc volens dare virtutem populo meo in paucis ex eodem ordine adoptato, vt ego Deus deorum in Syon, id eſt in cordibus fratrum pacis viſione tranquillitatis doctrina & exemplo videar ad inſtar perfectionis, qua a ſeruo meo S. Franciſco ordo veſter fuit inſtitutus, vt in hac per dictam ſapientiam verſutæ calliditatis fratrum, nunc vt filij huius ſeculi ſapientum, reſtaurem deperdita collegio pauperum paucorum in ſpiritu humilitatis committentibus ſe ex toto, vt a principio inſtitutionis ordinis prouidentiæ meæ liberalitati, quærendo primum regnum Dei, non innitentes humanæ prouiſionis vt filij degeneres refugio, quia dabo virtutem non ſolum ſpiritualem ſed etiam corporalem populo meo, eum in pace benedicendo, cuius benedictionis ſi vultis fieri participes, deuia voti veſtri abſque vlla mora quilibet veſtrum abdicet, non parendo veſtris pro nunc prælatis [in margine habetur: Nota nouum modum abſcondendi deuia voti dicit eſſe, vt non pareatur prælatis ordinis] multitudini malignantium conſentientibus, & ſubditos in malitia ex certa ſcientia (quantum in eis eſt) obſtinantibus. Alioquin euaginabo gladium meum, videlicet iuſtæ vltionis, et interficiet vos manus mea ſubtractione gratiæ iuſtificantis, ſubſequente ſententia infallibili damnationis in morte æterna vos perpetuantis: quia non eſt prudentia, non eſt ſapientia, non eſt conſilium contra me, qui ſum & non eſt alius, volens vt Chriſti mei vicarius in terris reformationi ordinis B. Franciſci ſecundum ſeriem inſpirationis præſentis abſque mora inuigilet [in margine adiecta hæc obſeruatio: Nota quod Spiritus mandat Papæ, quod ipſe ſecundum ſeriem præſentis inſpirationis procedat abſque mora] ſagaciter animaduertendo, quod ad hoc infirma mundi elegerim, vt fortia quæque confundam, volens opus reformationis iã dictæ nulli aſcribi creaturæ, ſed meæ tantum potentiæ & prouidentiæ: vnde nec ipſum volui multitudine ſapientum, vt quidam ex eodem ordine plures attentarunt, conſummare; ſed per pauperculum ſpiritu, deſtitutum viribus corporalibus, nulli induſtriæ ac prouidentiæ creatæ in hoc facto annitentem, ſed omni irrequiſito refugio auxilij creati, antequam pareretur in executione operis præſentis ſe totaliter in omnibus meæ ſubmiſit prouidentiæ, ſpem nõ habens in alio: cuius inſpirationis efficaciæ fructum volui elicere ſubſcriptum, vt potentia mei Dei, ſcilicet Patris, ſecundum formam & modũ, quem per baiulum huius lucis, videlicet fratrẽ Franciſcum per me ad hoc electũ ex vtero matris, Chriſti mei vicario reſerabo, fratres, qui ſe dicunt pro nunc Minores, a deuijs voti ſui reuocentur, et a latebris cõculcationis veritatis, quibus tunica Chriſti mei incõſutilis notorie eſt lacerata, ad gremiũ eccleſiæ meæ ſanctæ in obedientia ex regula ſibi præſcripta refugere abſq; mora cõpellantur: & vt ſapiẽtia mei ſcilicet filij Dei, phariſæi in tota eccleſia in eiſdem latebris impugnationis veritatis ſe iam occultantes, hac luce veritatis inſpirata pœnitentia fructu facto condigno ab errore tam peſtifero, videlicet hypocriſis, reſilire alliciantur, & vt bonitate mei Dei videlicet Spiritus ſancti Chriſti fideles a fermento phariſæorum, quod eſt

Impoſtoris iactantia.

Illecebra ad fictam conflandã

Pro ſeruãdo voto infringi votum iubet.

Parendũ ſibi a Põtifice ait.

Baiulum lucis electum ex vtero ſe vocat.

eſt hypocriſis, ſagacius attendant ſe præſeruare, ſollciti ſeruare vnitatem ſpiritus in vinculo pacis, pacis inquam cuſtodientis corda & intelligentias Chriſti fidelium in Chriſto meo Ieſu. id eſt in veritate, quam eccleſia mea ſancta in certis articulis Chriſtianæ veritatis firmiter credit & ſimpliciter profitetur: qua veritate, quia nuda ſunt omnia oculis meæ diuinæ maieſtatis, per eam nihil relinquitur occultũ fermento falſitatis corruptum, vt in inſpirato præſcripto, quod non reueletur; nec apertum, quod non ſciatur. Item alia litera ſic incipit.

Spirenſes & alios Germanos concitare nititur in Minoritas.

Reuerendi domini ciuitatum, qui eſtis hic congregati vna cum dominis ciuibus Spirenſis ciuitatis, ne vobis ac veſtris conciuibus videatur factum meum ex phantaſia propria attentatum; & infra, *ſponte me affero ad omnem pœnam, quæ ſecundum tenorem regulæ & ſtatutorum ordinis regula, vt inſtituta fuit, conſonorum poteſt & debet infligi: & quod magis, ſi tamen auderẽ contra regulam, obligarem me ad ſubeundam mortem, quam ipſi fratres poſſent excogitare turpiorem. In quo aduertatis, quod nulli innitor niſi veritati, quam docet & tenet ſancta eccleſia, & veritati ſtatus inſtituti a B. Franciſco, &c.* Subdunt publica documenta, priorea literas foribus principis eccleſiæ Spirenſis affixas; poſteriores vero in publicis cœtibus oratorum, qui ex varijs vrbibus Spiræ conuenerant, perlectas fuiſſe. Pſeudominoritæ huius audacia adeo proiecta fuit, vt poſtea e ſacro ſuggeſtu declamaret, omnes qui Minoritis eleemoſynam erogarent, letali noxa ſe obſtringere. Quem furẽtem Ioannes Papa ad tuendum Franciſcanum ordinem compreſſit, vt inferius viſuri ſumus: adeoque Minoritas apoſtolico ſtudio eſt proſecutus, vt vere dixerit a aduerſus ſuſurrones: *Ex quo cœpit ipſorum ordo, nullus efficacius quam nos pro ſtatu eorum laborauit.* Atque ex his refelluntur facile recentiorum aliquorum mendacia, qui Ioannem quaſi de Minoritis male meritum ob ſucciſos enaſcentes hypocritarum errores in inuidiam vocauerunt: neque animaduerterunt quam turpe ſit Chriſti vicario calumnias impingere ad ineptas apologias in hæreticorum & apoſtatarum gratiam conſcribendas.

Dolus ad perſuadẽdum.

Peccari in ſtipe Minoritis dãda declamat, Reprimitur a Ioãne.

a To. 6. ep. ſecr. p. 3. pag. 201.

Perperam traductus Ioannes a recentioribus.

Anno* 1322. *poſt finem numeri* 4. *adde: Ad conſtituendam etiam publicam pacem in nonnullis prouincijs conſuetas præſulum electiones celebrari vetuit; ſed ab ſedis Apoſtolicæ nutu rem totam pendere ſubiecto diplomate iuſſit b, vt qui ab ipſa crearentur, ſubditos in eccleſiæ obſequio ſtudioſe continerent.

b An. 6 p. 1 ep. cur. 89

Ioannes, &c. ad futuram rei memoriam.

Decreuit Pontifex in nonnullis Italiæ prouincijs prælatorũ electiones e ſolo nutu Apoſt. ſedis robur habituras.

In patriarchatu Aquileienſi, nec non Mediolanenſi, Rauennate, Ianuenſi & Piſana prouincijs conſiſtentes eccleſiæ, quas & quæ frequenter, prout experientia docuit, retroacti & hucuſque continuata malitia temporis in earum prouiſionibus varijs noſcitur diſcriminibus ſubieciſſe, noſtræ mentis obtutibus occurrere; ac propterea ſimilibus in poſterum obuiare periculis, donec, ſanante Domino, ſublata procella temporis impacati, eiſdem eccleſijs & perſonis earum plena in eligendo ſecuritas miniſtretur, ſolicitis affectibus cupientes; prouiſiones omnium patriarchalium, archiepiſcopalium, epiſcopalium, & aliarum quarumlibet eccleſiarum collegiatarum, nec non abbatiarum, monaſteriorum, prioratuum, & aliorum quorumcumq; piorum locorum ſecularium & regularium, exemptorum & non exemptorũ, conſiſtentium in patriarchatu & prouincijs ſupradictis, ad quas, vel ad quos, ſeu quę prælati cõſueuerunt, ſeu debent per electionem aſſumi, nunc vbicumq; vacantium, & quæ deinceps vacare contigerit, diſpoſitioni & ordinationi noſtræ & ſedis Apoſtolicæ de fratrum noſtrorum conſilio vſque ad eiuſdem ſedis beneplacitum de apoſtolicæ poteſtatis plenitudine reſeruamus, &c.] Prohibet, ne vlla canonicorum aut regularium aliorumue collegia vllos præſules inconſulta ſede Apoſtolica deſignare, poſtulare, vel ſibi præficere audeant: ac ſi in eam proruperint temeritatem, quæcumque geſſerint apoſtolica auctoritate reſcindit. *Dat. Auin.* 11. *kal. auguſti anno* VI. Hæc licet ſanciret Ioannes, Italicæ tamen factiones non compoſitæ ſunt, atque in ipſo pontificio principatu efferbuere.

Anno 1322. *num.* 8. *verſ.* 18. *poſt vocem*, extulere, ***adde***: Extant de tranſmiſſo in Italiam Henrico ad augendas pontificias partes Friderici ſuffragijs diſcordibus electi Cæſaris literæ a ad Pontificem, ſubiectis conceptæ verbis.

a Extant in vetulo pergam. ſignato n. 6. ex arch. Auinion. in Vatic. delato.

Sanctiſſimo in Chriſto patri & domino ſuo domino Ioanni ſacroſanctæ Romanæ ac vniuerſalis eccleſiæ ſummo Pontifici Fridericus, Dei gratia* Romanorum *Rex ſemper Auguſtus, cum filiali recommendatione deuota pedum oſcula beatorum.

Friderici electi Regis Romanorum ad Ioannem Papam literæ.

Qualiter inducti excellentis & magnifici principis domini Roberti Ieruſalem & Siciliæ Regis conſanguinei & affinis noſtri chariſſimi conſilio ad ſanctæ matris eccleſiæ honorem veſtræque beneplacitum ſanctitatis, cuius pergrata pluries nobis facta beneficia non ingrati recognoſcimus, quinimmo a noſtra indiuulſa memoria vt deuotiſſimus ſanctitatis veſtræ filius retinemus tenaciter, illuſtrem Henricum ducem Auſtriæ & Stiriæ principem & fratrem noſtrum chariſſimum, cuius perſonam non minus quam propriam æſtimamus, cum valida militiæ & armatorum multitudine verſus Lombardiam pro gubernatione hominum & terræ Brixiæ deſtinauerimus ſumptuoſe, terrores & incurſus hoſtiles potentum noſtrorum in Alemannia aduerſariorum nobis continue inſidiantium eo protextu excutientes, vt voluntati veſtræ clementiæ reddamur conformes, vicem acceptorum ab ipſa beneficiorum aliqualiter rependendo; qualiter etiam vniuerſa, quæ erga nos aguntur negotia diſponantur, in quibuſue articulis pro ſtatus & honoris noſtri ac illuſtrium fratrum noſtrorum augmento veſtræ ſanctitatis gratiam neceſſario requirendam habemus, religioſum virum fratrem Conradum abbatem monaſterij in Salem ordinis Ciſtercienſis confeſſorem noſtrum, nec non viros ſtrenuos Ioannem dapiferum de Dieſſenhouent regalis, & Herbdorum de Symonig reginalis curiarum magiſtros, ſecretarios & fideles noſtros dilectos pleniſſime, tãquam mentis noſtræ imaginarios, de præmiſſis omnibus informatos ſanctitati veſtræ benigniſſime decreuimus deſtinandos; ipſi humiliter ſub confidentia non modica ſupplicantes, quatenus ſolita bonitate paterna eiſdem noſtris ſecretarijs pium & credulum tanquam nobis in noſtrarum legationum & petitionum articulis auditum præbeat, & petita clementer exaudiat & admittat, nobis cum eorundem nuntiorum expeditione celeri ſperatarum conſuetæ benignitatis gratiarum beneficia pro neceſſitatis noſtræ exigentia adeo clementer & fauorabiliter impendendo, quod ipſius beneplacitis et honoribus, quorum ampliationi natiua bonitate innitimur, eo aptius & potentius queamus intendere, eandemque bonam noſtram intentionem effectuoſo opere exercere.

De Henrico Auſtriaco miſſo in Inſubriã.

Et miſſis ad ſedem Apoſt. oratoribus.

Da-

Datum apud Offenburg. VIII. *kal. iunij regni noſtri anno* VIII.

Anno 1332. *poſt finem numeri* 13. *adde*: cuius literarum præcipua pars his verbis concepta eſt [a].

[a] Ext. in lib. priuil. Rom. eccl. to. 2. pag. 373.

Bertrandus miſeratione diuina tit. S. Marcelli presbyter Cardinalis A. S. L. diſcreto viro Vgolino de Rubeis canonico Parmenſi capellano noſtro ſalutem in Domino.

Vt Parmenſes Vicecomitibus ſe coniunxerint.

Cum præfati [nimirum Parmenſes] poteſtas, capitaneus, vniuerſitas, et commune, peiora prioribus cumulantes; et non attendentes, quod ad dominum Papam et eccleſiam Romanam regimen ciuitatis prædictæ, ſicut et aliarum terrarum imperij, debent ipſo vacante imperio (ſicut nunc vacare dignoſcitur) pertinere, ſed illud facto potius denegantes, ſtipendiarios ſuos in auxilium præfati Matthæi et filiorum eius contra dictam Romanam eccleſiam, et ad impugnandum gentes, et exercitum dictæ eccleſiæ iura proſequentem ipſius imperij, tranſmiſiſſent apud Baſſignanam, vbi exercitui prædicto multa damna grauia intulerunt; noſque propterea contra ipſos procedere ad grauiora vellemus, per ambaxiatores ciuitatis eiuſdem ad nos propterea venientes accepimus, quod ciuitas ſupradicta Parmenſis et ciues ipſius ad cor redeuntes, et ſuum recognoſcentes errorem, ſeque in præmiſſis grauiter deliquiſſe, redire diſponunt ad obedientiam et deuotionem eccleſiæ ſupradictæ, et a fauore dictorum hoſtium totaliter abſtinere.

Deinde iugum eorum excutere ſunt meditati.

Quamobrem volentes cum ciuitate et ciuibus ipſis agere gratioſe, diſcretioni tuæ auctoritate apoſtolica, nobis ſpecialiter in hac parte commiſſa, præſentium tenore committimus et mandamus, quatenus ſi tibi conſtiterit ita eſſe, videlicet quod dicta ciuitas & vniuerſitas ipſius ſe omnino & cum effectu ſubtraxerint a ſequela, fauore, & adhæſione Galeatij, fratrum, & ſequacium ipſius, ſibique in nullo pareant & intendant, nec dent auxilium, conſilium, vel fauorem, ac realiter & cum effectu recognoſcant regimen ciuitatis & diſtrictus eiuſdem, vacante Romano imperio (ſicut nunc, vt prædicitur, vacare dignoſcitur) ad Romanam eandem eccleſiam pertinere: & quod ipſum regimen, & rectores ipſius recipiant & teneant nomine ſupradictæ eccleſiæ, quamdiu, & quotieſcunque vacabit imperium ſupradictum, ſicut reciperent & tenerent ab Imperatore, ſi dictum imperium non vacaret, recepta a maioribus vniuerſitatis einſdem, eis videlicet, per quos ciuitas & vniuerſitas ipſa regitur, quod de cætero, præfato Galeatio vel fratribus, aut ſequacibus vel alijs quibuſcunque contra eandem Romanam eccleſiam nullatenus adhærebunt, nec conſilium, auxilium, fauorem præſtabunt iuratoria cautione, ac iuramento de parendo mandatis eccleſiæ atque noſtris, interdictum ipſum in dicta ciuitate, terris, villis, caſtris, & locis ipſius, relaxes, & nuncies relaxatum, vbi tibi videbitur expedire, & facias ab alijs nunciari. Quod ſi forſan poſtmodum ad dictorum Galeatij, aut fratrum, vel ſequacium prædictorum ſequelam & fauorem homines ac ciuitatem, vniuerſitatem, terras, villas, caſtra, & loca prædicta redire contigerit, in eamdem interdicti ſententiam relabi volumus & decernimus ipſo facto. Volumus etiam, quod de ſupradictis omnibus & ſingulis fieri facias duo publica inſtrumenta, quorum vno penes te retento, reliquum nobis, quantocius poteris, deſtinare procures. *Dat. Placentiæ kal. decembris pontificatus eiuſdem domini Ioannis Papæ* XXII. *anno ſeptimo.*

Publica res nomine pontificio ſadminiſtrari iuſſa vacante imperio.

Soluta cenſura.

Anno 1322. *poſt numerum* 39. *adde*: Indixit encyclicis alijs ad totius orbis præſules datis literis [a] publicas ad conciliandam Armenijs diuinam opem preces, quarum formulas inter diuina repetendas præſcipſit.

[a] Extant in tomulo pergam. ſignato n. 747. ex archiuo Auinionen. in Vat. delato.

Ioannes &c. archiepiſcopo Brunduſino, eiuſque ſuffraganeis.

De gazophylacio tenendo in eccleſijs.

Vobis veſtrumque ſingulis in virtute obedientiæ diſtrictius iniungimus & mandamus, vt iuxta ordinationem dudum habitam in concilio Lugdunenſi, tã in cathedralibus, quam in ſingulis veſtrarum ciuitatum ac diœceſum eccleſijs poni truncum concauum faciatis tribus clauibus conſignatum, prima penes loci ordinarium, ſecunda penes eccleſiæ ſacerdotem, tertia vero per aliquem idoneum laicum & fidelem illius parochiæ, in qua truncus extiterit, per dictum eligendum ordinarium, fideliter conſeruandis: in quo dicti fideles, iuxta quod Dominus eorum mentibus inſpirauerit, ſuas eleemoſynas deponere in dictorum regnorum [nempe Armeniæ & Cypri] defenſionis ſubſidium, ac impugnationem hoſtium nominis crucifixi, ſuorumque remiſſionem peccaminum moneantur. Et vt hæc ab illo, a quo cuncta bona procedunt, facilius impetrentur, in ipſis eccleſiis ſemel in hebdomada certa die, quam ſacerdos pronuntiet populo, miſſa publice, vna videlicet hebdomada miſſa de ſancta Trinitate, ſecunda de B. Virgine, tertia de ſanctis angelis, & ſic deinceps, cum deuotione & reuerentia decantetur. In qualibet autem miſſarum huiuſmodi cum omni deuotione poſt, *Agnus Dei*, ante ſumptionem corporis Domini pſalmum dici mandamus & decernimus infraſcriptum, videlicet: *Deus, venerunt gentes in hereditatem tuam*; cum *Gloria Patri*, & verſiculis, qui ſequuntur. Verſus: *Saluos fac ſeruos tuos*, Reſponſio: *Deus meus ſperantes in te*. Verſ. *Eſto nobis Domine turris fortitudinis*. Reſp. *A facie inimici*. Verſ. *Nihil proficiat inimicus in nobis*. Reſp. *Et filius iniquitatis non apponat nocere nobis*. Verſ. *Exurge Domine adiuua nos*. Reſp. *Et libera nos propter nomen tuum*.

Precum formulæ inter ſacra repetendæ.

Oremus. Omnipotens ſempiterne Deus, in cuius manu ſunt poteſtates & omnium iura regnorum reſpice ad populum Chriſtianum tuum nomen ſacratiſſimum inuocantem, vt gentes, quæ in ſua feritate confidunt, potentia tuæ dexteræ comprimantur. Alia vero oratio ſemper dicatur in omnibus miſſis: *Hoſtium noſtrorum quæſumus Domine elide ſuperbiam, & eorum contumaciam dexteræ tuæ virtute proſterne. Per Chriſtum dominum noſtrum*. In omnibus autem miſſis alijs, quæ infra hebdomadam dicuntur, ſemper dicatur poſt, *Agnus*, & ante ſumptionem corporis domini noſtri Ieſu Chriſti pſalmus: *Deus in adiutorium meum intende*, cum verſiculis ſupraſcriptis & cum oratione. *Hoſtium noſtrorum*.

Huiuſmodi vero eleemoſynæ & oblationes, quæ in truncis mittentur ſeu deponentur eiſdem, diligenter & fideliter conſeruentur, vt & de eis & largitionibus alijs, quæ pia fidelium largitate prouenerint, ſecundum diſpoſitionem ſedis eiuſdem opportuna ſubuentio dictis fidelibus proficiſcentibus in dictorum regnorum defenſionem & ſubſidium miniſtretur, & nulla fraus committatur in eis, & abſque diminutione qualibet fideliter conſeruentur in defenſionem & ſubſidium hu-

Fidelium eleemoſynæ in bellis ſacris ſumptus vertendæ.

huiuſmodi integraliter conuertendæ,&c.]Subdit, vt ſacræ illæ pecuniæ in rationum codices referendæ ſint: & anathema, nullo dignitatis habito diſcrimine, eas occupantibus rapientibuſue intendit. *Dat Auin. XIII. kal. ianuarij pontificatus noſtri anno VII.*

Anno 1323. *num.* 13. *col.* 2. *verſ.* 3. *poſt vocem*, poſſe, *adde:*

Ioannes, &c. chariſſimo in Chriſto filio Regi Cypri illuſtri.

Exortæ lites circa formulã fœderis inter Reges Armenium & Cypriũ a *An.7.ep. cur.* 17.

Cum a ſicut nobis, fili chariſſime, ſignificare curaſti, de certis conuentionibus habitis inter te & inclytæ memoriæ Oſſinũ Regem Armeniæ firmiter obſeruandis olim præſtiteris iuramentum; ſuper quibus, multis exortis poſtmodum dubijs, fuiſſe & eſſe non modicum expediens aſſeratur, quod per viam tractatus amicabilis ſuper eiſdem conuentionibus & dictis ex eis ortis dubijs procedatur, an iuramento huiuſmodi non obſtante potueris & poſſis ſecuta conſcientia tractatum ſuper præmiſſis incœptum inter te & eundem Regem, ac quondam Iſabellam dominam Tyri & Henricum eius filium proſequi, aut alium, ſi neceſſe fuerit, inchoare, ſupplicando tuæ ſuper hoc prouideri conſcientiæ, nos conſulere curauiſti. Ad quod tibi breuiter reſpondemus, quod cum ſuper obſeruatione prædictarum conuentionum dubia, ſicut aſſeris, ſint exorta, ex quibus, niſi per tractatum dilucidarentur huiuſmodi, formidantur ſcandala veriſimiliter (ſicut accepimus) suboriri, nec iuramentum iniquitatis vinculum eſſe debeat, eo non obſtante, potuiſti ac potes ſuper tractatu iam incœpto procedere, vel etiam inchoare, cum propter hoc contra iuramentum a te ſuper prædictis præſtitum venire minime videaris. *Dat. Auin. V. id. aprilis anno VII.*

Conſulit[9] de his Pont. a Cyprio. Reſpondet, nouas pactiones ineundas.

Anno 1323. *poſt finem numeri* 28. *adde:*

Ioannes, &c. Bononienſibus.

Pontificię de Ateſtinis marchionib[9] querelæ.

Sicut relatio nouiter fide digna notificat, pridem filij damnatæ nequitiæ Raynaldus, Opizo, Bertuldus, & Nicolaus quondam marchiones Eſtenſes dilectis filijs noſtris Bertrando tit. S. Marcelli presbytero Card. A. S. L. & epiſcopo Bononienſi ſe, vt dicitur, obtulerant ad veram obedientiam eccleſiæ redituros, vt ſub iſto velamine taliter datæ ſpei fructus libere ſuorum colligerent prædiorum, ſine quibus, vt præſumitur, veriſimiliter ipſi ſe tueri vlterius in obſtinata proteruia non ſperabant. Nuper vero, quia bona fide nunquam vitia manſueſcunt, ipſi vna cum ſindico ſimiliter damnati communis Ferrarienſis, eccleſiæ præfatæ rebellis, iurarunt (vt dicitur) fidelitatem in manibus cuiuſdam nuncij dilecti filij nobilis viri Ludouici ducis Bauariæ in Regem Rom. electi, & cum eorum complicibus Cane de Scala & Paſſarino de Mantua iniuerunt fœdus prauæ ſocietatis & ligæ: qui dicuntur ex fortium ſuæ gentis accingere, cum quo Mediolanenſibus perfidis in opprobrium Dei, noſtrum, & eiuſdem eccleſię, nec minus confuſionem noſtram & totius Italiæ ſubſequenter ſuccurrere valeant: de quibus in Chriſto nobis & vobis cæteriſque Chriſti fidelibus optatam clementia diuina victoriam votiuis ſucceſſibus repromittimus. Quocirca vniuerſitatem & prudentiam veſtram rogamus attente, quatenus ad præcidendam dictis rebellibus & damnatis omnem ſuccurſus huiuſmodi facultatem viriliter more veſtro & ſtrenue conſurgentes, velitis ſic vicina & opportuna circa id conſilia adhibere, quod dictorum Mediolanenſium, certante Domino, attenuata potentia ex rebellium & damnatorum ipſorum ſubſidio nulla recipere vel ſperare valeat reſiſtentiæ fulcimenta. *Dat. Auin. VIII. id. auguſto anno VII.*

Contra promiſſa Ludouico Bauaro fidem deuinxiſſe.

Auxilia ad Mediolanenſiũ gratiam comparare.

Excitati Bononienſes ad ea diſſipanda

Anno 1323. *num.* 68. *verſ. vltimo poſt vocem*, promulgatum, *dele quæ ſequuntur*, vti ſequenti tomo dicetur, *& eorum loco hæc repone:* quod ſubiecta formula conceptum ex M. S. edidit Vvadinghus a.

a Vvading to. 3. an. 1343. n. 40.

Gregorius epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei ad perpetuam rei memoriam.

Vrbanus V. B. Eleazarum ſanctorũ catalogo adſcribit.

Rationi congruit & conuenit honeſtati, vt ea, quæ de Romani Pontificis prouidentia proceſſerunt, licet eius ſuperueniente obitu literæ apoſtolicæ confectæ non fuerint, ſuper illis ſuam conſequantur efficaciam. Olim ſiquidem felicis recordationis Vrbanus Papa V. prædeceſſor noſter, prouide attendens, quod domino noſtro Ieſu Chriſto Regi regum & dominantium domino, ſub cuius ditione cuncta conſiſtunt, magna gratiarum actionum & laudum a cunctis fidelibus Chriſti debentur impendia, dum ipſe Rex cœleſtis omnis ſcientiæ gloria, cuius ineffabilis altitudo ſcientiæ & prouidentiæ nullis incluſa limitibus, nullis terminis comprehenſa, recti cenſura iudicij cœleſtia pariter & terrena diſponit, ſanctos ſuos per exemplaris vitæ doctrinam & ſanctitatis merita venerandos, de præſentis vitæ carcere ad æternam beatitudinem euocatos, crebris coruſcare facit miraculis, ac mira & ſtupenda, eorum intercedentibus meritis, certis & perſpicacibus oſtendens indicijs, illos poſt labores nimios duraque præſentis vitæ certamina quietis æternæ ſatiari dulcedine, palmamque cœleſtis gloriæ obtinere; *quod ipſe opifex Deus in miſericordia copioſus, liberalis in gratijs, & in retributione munificus, de ſupremis cælorum ad ima mundi oculos maieſtatis ſuæ inflectens, & benigna conſideratione diſcutiens, B. Elzearij de Sabrano comitis Ariani & baronis Anſoiſij dominij, de Prouincia oriundi, generis nobilitate præclari, ſuique glorioſiſſimi confeſſoris merita grandia & opera mirifica, quibus ipſe conſtitutus in ſeculo lucerna luminoſa reſplenduit, atque veluti iuſtus iudex & retributor laudabilis dignanter intendens condignis recompenſare muneribus, eum tanquam emeritum & retributione digniſſimum poſt vitæ præſentis ergaſtulum & laborioſa mundi certamina, quæ feruens in diuinis obſequijs potenter & patenter exercuit, æthereis ſedibus collocarat, vt ſederet cum principibus & ſolium gloria teneret felicitatis æternæ dulcore potitus; ne eiuſdem B. Elzearij laudabilium actionum claritas, quibus in terris conſtitutus effulſerat, ſub nubilo latens, tenebris obfuſcaretur, idem prædeceſſor aliqua ex eis ſuis litteris, ſi ſuper his confectæ fuiſſent, exprimi voluit, quas nos præſentibus inſeri fecimus, vt deducantur in publicam notionem:

*quodq;

Genus & officium S. Eleazari.

Hic equidem a iuuenilis ætatis primordijs Dei Filium tenera mente dilexit, nec diligere deſijt, ſtudia continuando ſalubria, dum vitæ ſibi commoditas affuit temporalis; ſed *quoniam maiori profecit ætate, ac in tempora prolixiora proſilijt, tanto in eius exarſit amorem feruore ſpiritus ampliori: & ſic pudicitiæ adhæſit operibus, ſic carnis ſtuduit euitare contagia, quod licet vxorem habuerit ætate iuuenem & nobilitate præclaram; tamen, prout ex dictæ vxoris & confeſſoris eiuſdem ſancti teſtimonijs conſtitit, ſan-

* quanto

De ſingulari illius pudicitia.

ſanctus ipſe ſemper candore virgineo rutilauit. Præterea ſanctus ipſe, qui dum vixit in præſenti ſeculo clariſſimus genere, ſublimis potentia, facultatibus opulentus, moribus elegans extitit, inhoneſtis & turpibus animo penitus relegatis,

Et eleemoſynis.

circa ſeruos Chriſti ac pauperes, aliaſque miſerabiles perſonas valde compatiens, ſe ipſum in eleemoſynarum elargitione (eis plerumque miniſtrando) munificum exhibebat: tantaque abondauit charitate, quod nil tam charum ſibi erat, quin libenter erogaſſet, vt ſaltem vnam animam trahere potuiſſet ad Chriſtum: nec de vllo ſuo

Et charitate in proximũ.

æmulo vindictam facere volebat. Et ne feruorem ſpiritus ſociæ carnis ardor extingueret, ſed mortificatione & repreſſione ipſum potius accendi contingeret, carnem ipſam, quam aſſidui aſperitate cilicij (prout aſſeritur) edomans, effrænem ipſius libidinum artem * ſuſtinentiæ fræno coercuit, vt non propriæ voluntatis ducta remigio, ſed ſalubri moderamine ſpiritus tute licita perageret, & prorſus ab illicitis abſtineret

*continẽtia.

Voluntaria carnis maceratione.

delicijs. Etenim corpus macerabat ieiunijs, priſcorum obſeruantiæ a ſanctis patribus ordinatæ nouorum auſteritatem adijciẽs ſibi motu propriæ voluntatis inducto: nam per totum aduentum & ſingularum ſeptimanarum ſextam feriam, et cunctis alijs temporibus ieionium obſeruabat: et in multis interea orationibus ſe occupabat, ne aliqua ſibi hora temporum inutiliter pertranſiret; paramentis aliquibus ſub genua non vtendo, immo quamplurimum veſtes proprias * admouebat. Et dum conſilio ducis Calabriæ præfuit, petitiones pauperum * interim promouebat, quod omnes ipſum aduocatum pauperum nominabant.

*amouebat

* ita.

Pauperũ ſuſcepto patrocinio.

Hic inſuper vitæ fuit puritate perlucidus, humilitate præclarus, et ſincerus veritatis amicus; ac cuncta eloquia ipſius ad virtutis augmentum operaq; ſalubria hortabantur, demulcebant audientium præcordia, et in eorum ædificationem ſalutarem multipliciter redundabant. Quamdam enim mulierem, quæ per totum annum et amplius toto corpore impotens fuerat, et aliquibus ſui corporis partibus adeo deſiccata, vt lignum aridum videretur, et quæ, poſtquam ſanctus ipſe migrauit ad Chriſtum, ad eius tumulum ſe deferri fecerat, ad dicti ſancti inuocationem ſubito fuiſſe curatam dubium non exiſtit: in ſignum huiuſmodi mulier ipſa domum ſuam proprijs pedibus eſt reuerſa. Quidam etiam caſualiter in vno foſſato vndique ſubtus terram proſtratus ita, quod aliquis ad ipſum nullo modo peruenire poterat, poſtquam ibidem tamdiu ſteterat, quod naturaliter viuere non debebat, ad prædicti ſancti inuocationem a morte extitit præſeruatus. Iſtum enim ſanctum dilexit Dominus, & in fine conſortio hereditatis elegit; perennis quoque diademate gloriæ decorauit: & vt eius nomen extolleretur laudibus populorum, tam in eius vita, quam poſtquam (vt præmittitur) feliciter migrauit ad Chriſtum ſupernis delitijs fruiturus, ipſe opifex Dominus, in sãctis ſuis vere mirabilis, eundem ſanctum aliorum quamplurium & variorum ſplendore miraculorum illuſtrauit; manifeſte demonſtrans quantum ſibi honoris & reuerentiæ deberetur.

Marcore laborans mulier ad eius preces valetudini reſtituta,

Alius terra obrut⁹ illius ope liberatus e mortis periculo.

Vnde præfatus prædeceſſor, de huiuſmodi actibus dicti ſancti & miraculis habita fide dignis probationibus, quantum noſſe ſinebat ipſa fragilitas certitudine veritatis, multorum prælatorum et aliarum circumſpectarum perſonarum ſolemnibus precibus pluries excitatus, ipſum B. Elzearium de fratrum ſuorum conſilio, de quorum numero tunc eramus, auctoritate omnipotentis Dei, et beatorum Apoſtolorum eius Petri et Pauli, atque ſua choro beatorum a Domino ineffabili ſanctificatione ſuſceptum cum ſolemnitate celebri ſanctorum catalogo, videlicet XVI. kal. maij, pontificatus ſui anno VII. duxit aſcribendum. Et vt deuotis laudibus extolleretur in terris, quem ipſe dominantium dominus honorari voluerat in excelſis, feſtiuitatem confeſſoris eiuſdem die XXVII. menſis ſeptembris, quo migrauit ad Dominum, cum debita reuerentia voluit celebrari:* quodque etiam, vt ad eccleſiam fratrum Minorum, vbi corpus eiuſdem ſancti venerabiliter requieſcit, frequentius et copioſius fidelium confluat multitudo, et celebris eiuſdem ſolemnitas peragatur, omnibus vere pœnitentibus et confeſſis, qui reuerenter illuc in eodem feſto annuatim acceſſerint eius ſuffragia petituri, de omnipotentis Dei miſericordia et ipſorum beatorum Petri et Pauli Apoſtolorum eius auctoritate confiſus, vnum annum et quadraginta dies de iniunctis eis pœnitentijs miſericorditer relaxauit, etc. Nulli ergo, etc. *Datum Auin. nonis ianuarij pontificatus noſtri anno* 1.

Quo die ſanctorũ catalogo adiectus B. Elezarius.

*atque

Anno 1324. *num.* 12. *verſ.* 5 *poſt vocem*, adductus, *adde*: Qua accepta clade, Pontifex reficiendo exercitui, confirmandiſque ſuorum animis curas intendit. Extant eo argumento datæ ad Florentinos ſocios ſubiectæ literæ a.

a To. 4. p. 1 ep ſecr. pag 69.

Poteſtati, capitaneo, vexillifero iuſtitiæ, prioribus artium, antianis, conſilio, & communi Florentinis.

In diſcrimine turbationis Italicæ moderatam olim fortitudinis veſtræ conſtantiam valde notauimus, quæ inter dexteram et ſiniſtram, inter contingentia ſcilicet proſpera et aduerſa varios fortunæ caſus experiens, nec aduerſis deprimitur, neque proſperis releuatur: immo illud præclarius ſemper attribuimus veſtræ laudi, quod eo validior veſtra probitas comprobata reuiguit, quo durius pios veſtræ deuotionis affectus dudum hoſtilis aduerſitas impugnauit. Sane audiuiſtis, vt credimus, ſiniſtræ fatalitatis euentum in offenſam noſtri exercitus, cum quo erat militia veſtræ gentis armigeræ, in comitatu Mediolanenſi diebus proximis contingentem: de quo licet forſan noſtri et ſanctæ Romanæ eccleſiæ atque veſtri et aliorum deuotorum hoſtes in exterminium ſuæ, proh dolor! malignitatis exultent; nos vero etſi ex veſtris huc vſque geſtis veriſimiliter ſupponamus certitudinem veſtræ conſtantiæ in aliquo non commotam; ex patris tamẽ affectione tenerrima, qua domeſtice vos tractauimus, quæſumus, filij benedictionis et gratiæ, vt inde vultus veſter nullatenus concidat, ne in æmulorum oculis ſerenam mutaſſe videamini faciem, et in aliquo minuiſſe reſtemini virilis animi probitatem: quinimmo vniuerſitatem et ſinceritatem veſtram rogamus et hortamur attente, quatenus cum etiam poſt naufragium tentanda ſint maria, reſumatis altius cum ſolita promptitudine vires veſtras; et huiuſmodi gentem veſtram nedum in deficienti de priſtino perditorum equitum et peditum numero, verum (ſi poteſtis) etiam in maiori armigerorum ſubſidio concite reſtauretis, cum ad habendam de ipſis hoſtibus Domino fauente, victoriam vos proculdubio moueat libertas inextimabilis patriæ, et cupiditas incitet tam cœleſtis gloriæ quam terrenæ: ſperamus enim in virtute

Florentini ad conſtantiam prorem excitati.

Altiſſimi, quod tale apponet in hac parte remedium, quod vos, et præfatos deuotos alios proſperabit. *Datum Auin. kalend. aprilis anno* VIII.

Erexit alijs literis Modoecienſes, qui cladis illius partem ſenſerant, his verbis [a]: *Denique iſtud vnum ad ſolamen conceptæ amaritudinis addimus, quod cum dicti hoſtes manifeſtam proſequantur iniuriam, vos vero cum fidelibus cæteris proſequamini Dei fidem atque iuſtitiam, nunquam in prædictorum hoſtium conflictu ſuccumbitis; immo ſi vincimini, vincitis & per gloriæ meritum triumphatis propterea æternaliter apud Deum.* Dat. Auin. XV. kal. *aprilis anno* VIII. Simillimis ſententijs Henricum Belgicæ aulæ principem, quem Ioannes Villanus [b] in eo prælio ad flumen Adduam captum, ſeque a Germanis redemiſſe ait, ad colligendos animos, ſi quæ rerum ſuarum damna eſſet paſſus, excitauit [c]: *Dum*, inquit, *te attendimus pro Dei fide atque iuſtitia conflixiſſe; dum penſamus, quod probi athletæ quidquid tormenti ferunt in prælijs, non quia pugnant illud tolerant, ſed vt pugnent, quæſumus, vt vultus tuus de huiuſmodi ſiniſtro euentu non concidat, & erectum viri ſtrenui animum hoſtilis vana gloria non conſternat.* Dat. kal. *aprilis anno* VIII.

a Eod. to. 4 p. 1. ep. ſec. pag. 50.

b Io. Vill. l. 9. c. 239.

Henricus e Flandr. captus redemptuſque ex hoſte.

c To. 4. p. 1 ep. ſecr. pag. 50.

Pugnatum [d] eſt, nonnullis ab datis hiſce literis elapſis diebus, ſecundo euentu a pontificijs, atque ab Henrico Belga Mediolanenſium copiæ ſunt profligatæ. Propugnarat [e] is antea Montiam contra Galeatij Vicecomitis impetus, factaque eruptione caſtra ſoluere coegerat: verum poſtea in medio belli ardore victoria ad Mediolanenſes inclinauit, menſeque iunio eccleſiæ copiæ equeſtres, quas Paſſerinus Turrianus ductabat, ab hoſte profligatæ fuere [f]: præcipitique æſtate Galeatius, admotis iterum caſtris Montię, quam tum Obizo Lando nomine pontificio tuebatur, illam ad deditionem compulit [g]. Denique deuexo anno Bertrandus ſedis Apoſtolicæ legatus, cum in Laudam facto impetu irrupiſſet, magna clade propulſatus eſt [h]. Tuebatur Galeatium Bertoldus e Marſteron, qui Ludouici Bauari nomine legatum cæſareum agebat: quem vt hæreticorum contra pontificios defenſorem Ioannes, intentato anathemate obiectiſque alijs pœnis, præfecturam Inſubriæ abijcere, ac geſta reuocare iuſſit [i].

d Io. Vill. l. 9. c. 250.

Mediolanenſium copiæ fuſæ ad Montiam.

e Eod. lib. c. 243. An tonin. 3 p. tit. 22. c. 5. §. 10.

f Id. Vill. c. 259.

Montia ab hoſte capta.

g Id. Vill. eod. lib. c. 271.

h Eod. lib. c. 278.

De Ludouici Bauari ducib⁹.

i To. 4. p. 2 ep. ſecr. pag. 118. & lib. variar. bullar pag. 16

Ad futuram rei memoriam.

36 Vineæ domini Sabaoth, licet immeriti, diuina gerentes permiſſione ſolicitudinem atque curam, prouidere et agere circumſpectius nos oportet, vt non ſolum prætergredientes catholicæ fidei ſemitam et præuaricationem addentes, vt eandem vineam valeant demoliri; ſed etiam fauores et auxilia miniſtrantes eiſdem tanquam degeneres propagines noti fiant, et a veris fidei cultoribus euitentur. Sane quia, licet dudum Galeatius, Luchinus, Marcus, Ioannes, et Stephanus fratres filij damnatæ memoriæ Matthæi de Vicecomitibus de Mediolano, de labe prauitatis hæreticæ conuicti fuerunt legitime, et per competentes iudices ſententialiter condemnati, et proceſſus et ſententiæ huiuſmodi condemnationis tam in Lombardiæ, quam alijs diuerſis partibus ſolemniter publicati; multique catholicæ fidei profeſſores non ſolum de circumuicinis, ſed etiam de alijs partibus contra dictos hæreticos in expugnationem eorum arma ſumpſerint, qui cum exercitu eccleſiæ acceſſerũt Bertholdus de Marſteron dictus de Niſen, et Berholdus de Groyſpach, et Fridericus de Truendingen, qui ſe magnifici viri Ludouici ducis Bauariæ in Regem Romanorum electi, quem Regem nominant Romanorum, ambaxiatores et nuncios fore dicebant, dictuſque Bertholdus de Marſteron eiuſdem electi in illis partibus pro vicario publice ſe gerebat, dictis Galeatio et fratribus fauorem multiplicem impendendo, eoſdemque hæreticos velut complices et fautores eorum defendere nequiter præſumebant, ordinantes per ciuitates Lombardiæ; ac mandata et præcepta ex parte eiuſdem electi ſub pœnis grauibus facientes in dictorum hæreticorum fauorem et auxilium manifeſtum, gentes armigeras per vnum ex eis, videlicet præfatum Bertholdum de Marſteron Mediolanum mittendo aduerſus exercitum fidelium eiuſdem eccleſiæ contra dictos hæreticos congregatum; dicti Bertholdus de Marſteron et alter Bertholdus et Fridericus per competentes iudices, quibus legitime conſtitit de præmiſſis ſententialiter iudicati, pronuntiati, et declarati fuerunt fore fautores et defenſores hæreticorum ſupradictorum, ac propter fautoriam huiuſmodi excommunicationis ſententiæ et perpetuæ infamiæ ſubiacere, omneſque pœnas reales & perſonales, ſpirituales et temporales contra fautores hæreticorum editas incurriſſe, prout in proceſſibus et ſententia ſuper his habitis et prolata contra eos plenius continetur.

Poſtulantur iudicio a Pontif.

Vt Vicecomites damnati hæreſeos fuerint.

Fideles in eos ſacrã militiam profeſſi ſint.

Ludouici oratores fauent hæreticis.

Anathema contraxiſſe pronuntiati.

Vt autem exceſſus huiuſmodi ipſorum Bertholdi de Marſteron et Bertholdi de Groyſpach et Friderici, et ſententia contra ipſos promulgata in publicam notitiam deducantur, eoſdem fuiſſe et eſſe fautores, complices, et defenſores hæreticorum publicos et notorios; ac propterea excommunicationis ſententiæ & perpetuæ infamiæ ſubiacere, omneſque alias pœnas reales & perſonales, ſpirituales & temporales contra fautores, complices, & defenſores hæreticorum editas incurriſſe, de fratrum noſtrorum conſilio auctoritate apoſtolica nuntiamus & publicamus, præſente hac multitudine fidelium copioſa.

Cæterum multorum inſinuatio fidedigna ad apoſtolatus noſtri perduxit auditum, quod idem Bertholdus de Marſteron dictus de Niſſen, poſt & contra proceſſus noſtros ſuper his habitos, & in illis partibus ſolemniter publicatos, velut vicarius (vt prædicitur) in partibus Italiæ electi prædicti, quem Regem nominant Romanorum, gentes armigeras & exercitum congregauit & congregat de diuerſis ciuitatibus, caſtris, terris, & locis in dictorum Galeatij & fratrum ſuorum fauorem, præſidium, & iuuamen contra exercitum fidelium eccleſiæ memoratæ contra præfatos hæreticos eorumque fautores & defenſores per ipſam eccleſiam ordinatum; & quod cum gentibus illis, non abſque hæreticorum prædictorum fautoria notoria & ſequela, eiuſdem eccleſiæ gentes inuaſit, & bellum mouit, & exercuit & exercet contra eas; nec his contentus ad frangendum vota fidelium præſumpſit & præſumit facere mandata communitatibus ac perſonis ſingularibus ciuitatum, caſtrorum, & aliorum locorum illarum partium ſub grauibus pœnis, ne ipſæ & gentes ipſarum ad exercitum fidelium eccleſiæ conueniant, vel eiſdem inhæreant, vel ſequantur eos, ſeu aſſiſtant eiſdem, & tanquam vicarius eiuſdem electi communitatibus ciuitatum, caſtrorum, & locorum prædictorum obedien-

Coactus a Bertoldo exercitus aduerſus cruceſignatos.

Adhibita Ludouici Bauari auctoritas, contra eccleſiam hæreticos perſequẽtem.

dientibus ſibi priuilegia dudum conceſſa eiſdem de facto innouat & confirmat, aliaque eis de nouo concedit. Priuilegia vero dictis communitatibus in deuotione eiuſdem eccleſiæ conſiſtentibus, ſibique minime obedientibus conceſſa, de facto reuocat, adimit, & annullat: pœnas etiam fidelibus eiſdem infligit, ipſoſque condemnat & punit rerum & famæ iactura, quamquam nullam faciendi prædicta habeat quomodolibet poteſtatem. Propter quod tantæ præſumptioni & vſurpationi (prout ad apoſtolatus noſtri ſpectat officium) occurrere intendentes, eundem Bertholdum de Niffen per publicum præſentis proceſſus editum, de ipſorum fratrum conſilio monuimus ei ſub excommunicationis, ac priuationis priuilegiorum & feudorum, quæ a Romana vel alijs quibuſcunque tenet eccleſijs, pœnis, & ſententijs, quas cum ipſo facto incurrere volumus, ſi monitioni & mandato huiuſmodi non parebit, diſtrictius iniungentes, vt infra duorum menſium ſpatium, quod ſibi pro peremptorio termino aſſignamus, præmiſſa omnia & ſingula, quatenus ad illa de facto proceſſit, eatenus quantum in ipſo erit & poſſibile fuerit, ipſa de facto ſtudeat reuocare, ſimilia proprio vel eiuſdem vicariatus vel alio quocunque vocabulo ſeu colore quæſito impoſterum nullatenus præſumpturus; quinimmo a fautoria, defenſione, omnique adhæſione dictorum hæreticorum & rebellium, ac prædicto præſumpto vſurpato vicariatus officio, & quolibet exercitio eiuſdem officij infra dictum terminum omnino deſiſtat, nec ſe de illis per ſe vel per alios directe vel indirecte, publice vel occulte aliquatenus intromittat: noſque nihilominus prædicta omnia & ſingula, per dictum Bertholdum de Niffen ſub eiuſdem nominis vocabulo vel alio quouis modo præſumpta vel attentata, auctoritate prædicta reuocamus, caſſamus, & irritamus, & viribus vacuamus, ac caſſa, vacua, & irrita nunciamus, & nullius exiſtere decernimus firmitatis.

Monitus Bertoldus vt cœptis abſiſtat.

38 Mandamus nihilominus vniuerſis & ſingulis patriarchis, archiepiſcopis, & alijs eccleſiarum prælatis, nec non ducibus, marchionibus, comitibus, baronibus, & nobilibus; vniuerſitatibus quoque & communitatibus ciuitatum, caſtrorum, & aliorum locorum, & alijs perſonis ſingularibus quibuſcumque, cuiuſcumque ſtatus, conditionis, vel dignitatis exiſtant, ſub excommunicationis in perſonas eorum, & interdicti in communitates, vniuerſitates, ciuitates, caſtra, & loca prædicta pœnis & ſententijs, quas ex nunc in ipſos ferimus & eos (niſi infra duorum menſium ſpatium a data præſentium computandos huiuſmodi monitioni & mandato noſtris parere curauerint cum effectu) incurrere volumus ipſo facto, vt dicto Bertholdo de Marſteron ſeu de Niffen tanquam vicario, vt præmittitur, vel alias ſuper præmiſſis vel ſimilibus in nullo pareant vel intēdant, proceſſibus alijs quibuſcumq; per nos ſeu per dilectum filium noſtrum Bertrandum tit. S. Marcelli presbyterum Cardinalem A. S. L. vel alios iudices competentes habitis tam contra dictum Bertholdum de Marſteron, quam alios & parentes eiſdem, in ſuo robore duraturis, &c. *Dat. Auin. id. aprilis pontificatus noſtri anno* VIII.

Vetiti Inſubres Bertoldo parere.

Iuſſus legatus in fautores Vicecomitum hæreticorum animaduertere.

39 Data ſunt paucis poſt diebus Bertrando legato a Pontifice imperia, vt dictum Bertoldum e Niffenſem, Bertholdum e Groyſpach, & Fridericum e Teruēdigen, qui ſe Ludouici Bauari Regis Romanorum vocitabant oratores (e quibus Niffenſem, vt vicarij imperij nominis inuidiam declinaret, cum dignitatem eam Pontifex Roberto Regi contuliſſet, Ludouici oratorem molliore verbo ſe dixiſſe colligitur) propoſitas hæreticorum defenſoribus pœnas contraxiſſe ſolemni ritu in templis diuulgaret: *Prædictos Bertholdum de Marſteron alias dictum de Niffen, & Bertholdum de Groyſpach, ac Fridericum de Teruendigen fuiſſe & eſſe fautores, complices, & defenſores dictorum hæreticorum publicos & notorios, ac propter hoc excommunicationis ſententiæ & perpetuæ infamiæ ſubiacere, omneſque pœnas alias reales, & perſonales, ſpirituales & temporales contra fautores, complices, & defenſores hæreticorum editas incurriſſe, ac omnia alia in eodem proceſſu contenta in eccleſijs, ciuitatibus, terris, & locis alijs decreta prouinciæ tuæ legationis, de quibus videris expedire, denunciare & ſolemniter publicare procures, clero, & populo in locis ſingulis, vbi fiet dicta publicatio, ſpecialiter propter hoc conuocatis, &c. Datum Auin. xv. kal. maij anno* VIII. Impoſita[a] eadem in Germania Magdeburgenſi, Colonienſi, Saliſburgenſi & Treuetēſi archiepiſcopis, ac Leodienſi & Conſtantienſi epiſcopis prouincia. Reuocatum vero ex Inſubria in Germaniam a Ludouico Bauaro ſuarum copiarum ducem, ne Galeatium hæreſeos crimine damnatum aduerſus Pontificem tueri videretur, Ioannes Villanus[b] atque ex eo S. Antoninus[c] ſcribunt. Verum ſi tum Ludouicus Galeatium, vt Pontificis iras mulceret, deſerere viſus, mox illius clientelam reſumpſiſſe ex Ioannis Papæ edictis conſtat: aduerſus enim ipſum *Num.* 12. *verſ.* 5. *dele a voce*, Qua iniuria, *ſequentes ſex verſus vſque ad vocem*, iudiciorum

[a] *Ibid.*

Reuocat^9 ex Inſubria a Ludouico Bertoldus

[b] *Io. Vill. l.* 9. *c.* 243.
[c] *Ant.* 3. *p. tit.* 22. *c.* 5. §. 10.

Anno 1324. *n.* 38. *verſ.* 16. *poſt vocem*, amputaret, *adde*:

Ioannes, &c. Eduardo *Regi Angliæ illuſtri.*

Cum homagium, quod chariſſimo in Chriſto filio noſtro Carolo Regi Francorum & Nauaræ illuſtri pro ducatu Aquitaniæ rationabiliter debere aſſereris, dicatis nondum ſibi iuxta debitum præſtitiſſe; noſque cupiamus vtrinque, velut inter notabiles Reges catholicæ fidei & præclara generis affinitate coniunctos, Deo fragrantia, & tā vtrique fructifera; quam ſubditis pacis & concordiæ perennis aromata redolere, attento quod debita ſoluta præſtantius duplicata vice fiunt recipientibus lætiora; excellentiam regiam affectuoſe rogamus, quatenus tam ad præmiſſa quam alia, quæ inter te ac dictum Regem nutritiuæ pacis bonum & concordiæ ſapiant, ſic (fili chariſſime) diſponas intentionem cordis, & dirigas animi tui greſſus, quod inter te ac dictum Regem & vtriuſque ſubiectos antiquam ſinceritatis maſſam alicuius nouæ diſcordiæ non corrumpat infectio; & apud Deum ac ipſam ſedem ſæpe propterea dignis laudibus reſonet famæ regiæ magnitudo. *Dat. Auin.* IV. *id. martij anno* VIII.

Monetur Eduar. a Pontifice officij.

Refert Walſinghamus[d], indixiſſe Eduardum Londini ſolemnes omnium regni ordinum conuentus, vt deliberaret, an ad deuinciendam Regi Francorum fidem obtentæ iure fiduciario Aquitanicæ ditionis nomine ad Francorum aulā ſe conferret, cum iam ſæpius ad præſtandum illud officium iudicio poſtulatus eſſet: Anglos vero in eam abijſſe ſententiam, vt ipſe iter non ſuſciperet, ſed prius ſolemnes mitteret oratores, qui a Carolo Rege eblandirentur, vt ipſum ea vice offi-

[d] *Walſin in Eduar.* II.

cij illius religione liberaret, vel diem ad exhibendam clientelarem ſponſionem conſtitutam extraheret: miſſos vero Edmundum comitem Cantij Regis Eduardi fratrem atque archiepiſcopum Dublinenſem ad aulam Gallicam, exceptoſque perhonorifice; nil tamē impetrare precibus potuiſſe, ni prius commiſſa iam ante in Aquitanico ducatu aduerſus Francorum Regis ſupremam auctoritatem expiata eſſent: exorta enim erant in Aquitania inclinante ſuperiore anno inter Anglorum & Francorum Regum adminiſtros diſcordiarum ſemina.

Fratrem ad aulam Gallicam mittit.

Anno 1324. *num.* 38. *poſt finem* §. 3. *adde:*

Carolo Regi Franciæ & Nauaræ illuſtri.

Exultauit [a] cor noſtrum in Domino per tuę, fili chariſſime, magnificentiæ literas his diebus præteritis intellecto, quod ſolemnes nuncij chariſſimi in Chriſto filij noſtri Eduardi Regis Angliæ illuſtris ad tuam præſentiam deſtinati tecum conuenerant ſuper ijs, quæ in partibus Vaſconiæ per arreſta tua fuerant ordinata: per quod probabiliter guerræ materia prorſus videbatur eſſe ſublata. Sed, proh dolor! exultatio illa nimis cito euanuit per hoc, quod fide digna relatione percepimus, quod qui promiſſa renuebant præfati nuncij adimplere, ad exequendum armata manu arreſta huiuſmodi excellentia regia, & ad reſiſtendum præfati nuncij ſimiliter ſe parabant. Et quia, fili chariſſime, ſicut alias prudentiæ regiæ ſcripſimus, diſſenſio huiuſmodi poſſet parare grande præiudicium negotijs arduis, quæ cœpiſti proſequi, vel etiam forſan totaliter impedire, nec guerra cœpta ſic prompte tractatus poſſet amicabilis recipi ſicut ante; regalem prouidentiam adhuc rogamus attente, ſibique ſano conſilio ſuademus, vt attentis diſpendijs varijs, quæ non ſolum circa præfata negotia, ſed & circa alia, præcipue circa tranſmarinum negotium, quod (vt aſſeris) cordi tuo inſidet plurimum, poſſent ſequi; quamque ſit indecens & abſurdum, principes tanta conſanguinitate & affinitate coniunctos (qui ſe debent mutuis fulcire præſidijs & fauoribus confouere, ac illa, quæ temporum diuerſitate contingit inter ipſos emergere quantumcumque grauia, quantumcumque difficilia tractatibus ordinare domeſticis, & familiaribus collocutionibus expedire) ſic adinuicem aduerſari; ſic caute, ſic prudenter executionem huiuſmodi differat, quod amicabilem tractatum non impediat, alijſque negotijs, ad quæ intendit magnificentia regia, non obſiſtat. Et ecce nos Regi præfato ſuper hoc ſcribimus, ſibi (vt expedire vidimus) efficaciter ſuadendo, vt via reſiſtentiæ facta prorſus omiſſa, ad vias iuſtitiæ & tractatus amicabiles ſe conuertat, reſponſum ſuum ſuper hoc abſque moræ diſpendio præſtolantes: quo habito, indilate celſitudinem tuam regiam curabimus reddere certiorem. Placeat quoque beniuolentiæ regiæ nobis per ſuas innoteſcere literas, quid ſuper præmiſſis intendat, vt ſic poſſimus circa præfatum negotium diſponere prouide quod viderimus expedire. Et quia tenemus indubie, quod tua, fili chariſſime, & dicti Regis perſonalis præſentia eſſet pro ſedanda dicta diſcordia plurimum opportuna, præfato Regi per noſtras literas ſuademus, vt ad diem condictam pro faciendo homagio, ſi non præterijt, vel ad condicendam, ſi præterijt, curet (ſi commode poterit) intereſſe; ſubiungentes, quod tua prouidentia dare literas de ſecuro conductu obtulerat ſe paratam; quod, fili chariſſime, digneris facere, ſi fueris requiſitus. Sic enim venerabilis frater noſter Petrus epiſcopus Viuarienſis te nobis retulit liberaliter conceſſiſſe. *Dat. Auin.* 11 *kal. iulij anno* VIII.

[a] To.4.p.2. ep. ſecr. pag.33. Pontificię ad Carolū pro pace literæ.

Naſcentia e bello mala deplorat Pōtifex.

Rogat Carolum, vt legibus non ferro rem dirimat.

Anno 1324. *num.* 53. §.3. *verſ.*7. *poſt vocem,* extant, *adde:*

Sanctiſſimo in Chriſto Patri & domino ſuo reuerendo domino domino Ioanni, diuina prouidentia ſūmo Pontifici, Henricus dux Haleciæ heres regni Poloniæ, dux Glogouiæ & Poſnaniæ cum recommendatione ipſius pedum oſcula beatorum.

Ad agendas gratias debitas pro immenſa a beatitudine veſtra deuoto filio veſtro gratia benignius impertita in eo, quod interuentu mediante sereniſſimi domini Roberti Regis regni Ieruſalem & Siciliæ, conſanguinei noſtri chariſſimi, dignati gratioſe fuiſtis in matrimonio inter me & Mathildim filiam olim domini marchionis Brandeburgenſis in quarto conſanguinitatis gradu contracto miſericorditer diſpenſare, prolem etiam a nobis prius habitam & habendam legitimam decernendo, mea facultas non ſufficit: quod ſummi Creatoris clementia mercedem pietatis veſtræ æterno gaudio recompenſet. Conſideratione tamen tantæ gratiæ liberaliter mihi factæ beatitudini * & Romanæ eccleſiæ, prout alias ex debito teneor, de cætero promptus ac fideliter ſummo deſiderio me conformare vna cum fratribus meis intendo: denarium vero S. Petri, licet modo inſolito exigatur, ipſum tamen ego & fratres mei in ſignum obedientiæ, qua ſanctiſsimæ paternitati veſtræ ac Apoſtolicæ ſedi immediate nos recognoſcimus eſſe ſubiectos, in omnibus terris & diſtrictibus noſtris ſolui dudum mandauimus reuerenter; fiducialiter præſumentes, quod ſi aliquis Imperator vel Rex Romanorum de facto in iuriſdictionem noſtram ſuam vellet exercere, ſedis Apoſtolicæ præſidio violentijs & iniurijs * defenſati, &c. *Dat. Glogouiæ in vigilia S. Ioannis Baptiſtæ, anno Domini* MCCCXXIV. Hiſce literis in memorato volumine ſunt *Dele vocem*, hiſque, *eod. num.*53. *verſ.*7.

Henr. ducis ad Pont. literæ.

* veſtræ

Clientem eccleſiæ ſe profitetur

* erimus

Anno 1324. *n.* 53. *poſt finem eiuſdem* §.3. *adde:*

Sanctiſſimo in Chriſto patri & domino domino Ioanni, diuina prouidentia ſacroſanctæ Romanæ ac vniuerſalis eccleſiæ ſummo Pontifici, Vladiſlaus Dei & Apoſtolicæ ſedis prouidentia Rex Poloniæ deuotus filius ad pedum oſcula beatorum.

Cum conſtet vos, pater celeberrime, totius Chriſtianitatis & præcipue noſtrum, qui ſubſumus nullo mediante, conſiſtere gubernatorem luculentum, expedit quæuis noſtra & terrarum noſtrarum, immo veſtrarum, quarum ſolicitudinem gerimus peruigilem ex commiſſo, aduerſa impedimenta veſtris auribus inculcare, vt in ijs, ad quæ non ſufficimus noſmetipſi, manum nobis conſilij & auxilij porrigatis adiutricem. Hinc eſt, quod ſanctitati veſtræ inſinuatione præſentium cum dolore reuerentius intimamus, quod duo vltimi principes Ruthenorum de gente ſchiſmatica, quos immediatos pro ſcuto inexpugnabili contra crudelem gentem Tartarorum habebamus deceſſerunt ex hac luce: ex quorum interitu nobis & terris noſtris ex vicinitate Tartarorum, quos decerto credimus terram Ruthenorum noſtris metis contiguam (de qua annua tributa conſueuerunt Papæ percipere) occupare, perturbatio indicibilis (niſi Dei omnipotentis & veſtra gra-

Polonus Dei & Apoſt. ſedis prouidentia ſe Regem agnoſcit.

Ruſſiam ſedis Apoſt. vectigalem ait.

gratia affuerit) imminebit. Eapropter ſanctitati veſtræ, quæ nullum in tribulatione deſpicit ſuam miſericordiam implorantem, filij deuoti moſe ſupplicamus, quatenus memores ſeruitij noſtri pariter veſtri & honoris (cum ex debito noſtræ ſubiectionis nos & terras noſtras teneamini defenſare, veſtro conſilio & auxilio videlicet in prædicatione ſanctæ crucis & alijs ſubſidijs, quæ beatitudini veſtræ videbuntur opportuna contra gentem Tartarorum ſupradictam, ne occupent terram Ruthenorum, & per conſequens nos inuadant) celeriter ſuccurere dignemini oculo pietatis. Et nos nihilominus vna cum nobis adhærentibus id, quod facere poterimus pro dilatatione ſanctæ eccleſiæ gentiſque catholicæ, exacta diligentia operabimur, auxilio Ieſu Chriſti mediante; ſcientes, ſanctiſſime pater, ſi his per veſtram miſericordiam breuiter intenderitis, eccleſia & gens fidei orthodoxæ in ſuis proficient incrementis: alias ad opprobrium deſolationis irrecuperabilis * vna cum terris noſtris, de quibus ſoluitur annuus cenſus in ſignum ſubiectionis veſtræ ſanctitati. *Dat. Cracouia in vigilia S. Trinitatis xii. kal. iulij.*

Poſtulat opem cõtra Tartaros.

*ruent

Anno 1325. *num.* 2. *verſ.* 12. *poſt vocem*, ſoluitur, *adde:*

Friderico duci Auſtriæ dudum in Regem Romanorum electo.

Ad noſtrum auditum nuper perduxit relatio fide digna, quod Ludouicus dux Bauariæ te pridem a ſuo carcere, quo diu mancipatum detinuerat, relaxauit; quę vtique relaxatio, dummodo ſit libera, velut a nobis optata diutius, eſt accepta. Sane quia multorum habet opinio, quod in relaxatione huiuſmodi ad multa Deo infeſta, tibique inexpedientia, & rei periculoſa publicæ te promiſſionibus, obligationibus, iuramentis, ac pœnis & alijs vinculis duxeris aſtringendum; nos ſuper hoc de ſalubri prouidere remedio cupientes, & attendentes, quod ad præmiſſa metus probabilis, qui in conſtantem caderet hominem, te potuerit adduxiſſe; nec non, quod varijs enormibus exceſſibus contra Deum, nos, & Romanam eccleſiam per eundem Ludouicum commiſſis, ſuiſque grauibus culpis exigentibus, dudum diuerſos proceſſus, excommunicationis ac priuationis iuris, ſi quod, ſibi ex electione, quæ de ipſo in Regem Romanorum facta fuiſſe in diſcordia dicebatur, ad regnum vel imperium pertinebat, & alias diuerſas pœnas & ſententias continentes, habere compulſi (vrgente conſcientia) fuimus contra eum per quos quidem proceſſus inter cætera omnibus & ſingulis tam clericis quam laicis cuiuſcumque præeminentiæ, ſtatus, vel conditionis exiſterent, vt nullus eidem Ludouico ſuper his, quæ ad regimen vel adminiſtrationem regni vel imperij pertinent prædictorum, aſſiſteret in aliquo vel pareret, aut præſtaret per ſe vel per alium publice vel occulte conſilium, auxilium, vel fauorem, etiam prætextu cuiuſcumque homagij aut colligationis, confœderationis, ſocietatis, vel conuentionis ſeu ligæ contractæ tunc vel in poſterum contrahendæ; etiam ſi pœnarum adiectione, literarum vel iuramenti, ſeu cuiuslibet alterius eſſent vinculo firmitatis innexæ, colligationes, confœderationes, ſocietates, & conuentiones huiuſmodi diſſoluendo, pœnaſque propterea præmiſſas & iuramenta præſtita de poteſtatis plenitudine relaxando, duximus expreſſius inhibendum; propter quæ pater, promiſſiones & obligationes quaſcumque eidem Ludouico per te factas, & iuramenta præſtita, pœnaſque adiectas ſuper his nullius firmitatis exiſtere vel momẽti) ea ex officio noſtro caſſa & irrita & nulla eſſe penitus declaramus, & quatenus proceſſerunt de facto caſſamus, irritamus, & omnino viribus vacuamus, decernentes te ad eorum ſeu aliquorum ipſorum obſeruantiam non teneri; tibique nihilominus in virtute ſanctæ obedientiæ, ac ſub excommunicationis pœna, quam te (ſi contrarium feceris) incurrere volumus ipſo facto, diſtrictius inhibentes, ne ad eiuſdem Ludouici rebellis & excommunicati quoquomodo redire carcerẽ, aut ſibi (quamdiu extra ſedis Apoſtolicæ gratiam fuerit, ſicut nunc eſſe dignoſcitur) parere in aliquo vel obedire præſumas. *Dat. Auin. iv. non. maij anno ix.* Hactenus Ioannes ad Fridericum.

Significat omnes illius pactiones et ſciſſas.

Seruanti anathema intentat.

Anno 1325. *num.* 8. *§.* 3. *verſ.* 18. *poſt vocem*, incutit, *adde:*

Ioannes, &c. nobilibus viris vniuerſis vaſſallis, nec non communitatibus & vniuerſitatibus ac populis communitatum, caſtrorum, terrarum, villarum, & aliorum locorum marchionatus Brandeburgenſis.

16 Nos dudum fidedignis relatibus intellecto, quod Ludouicus dux Bauariæ, tunc pro Rege Romanorum ſe gerens, nondum electione diſcordi, quæ de ipſo in Regem Rom. promouendo in Imperatorem facta fuiſſe dicebatur, Romanæ eccleſiæ, ad quam examinatio ac approbatio ſeu reprobatio electionis & perſonæ cuiuſcumque in Regem Romanorum electæ pertinere dignoſcitur, præſentata; nec ea per eandem eccleſiam approbata vel reprobata, eiuſdem regni adminiſtrationi ambirioſe & impudenter & indebite ſe immiſcens, de dignitatibus eiuſdem regni ſeu imperij Romani (ſicut de marchionatu Brandeburgenſi, quem primogenito ſuo de facto contulerat, diſponere præſumebat) nec non damnatis hæreticis ac rebellibus Dei & eccleſiæ partium Italiæ manifeſtis adhæſerat & adhærebat, ac præſtiterat & præſtabat contra Deum & eandem Romanam eccleſiam auxilia, conſilia, & fauores; aduerſus eundem ducem diuerſos proceſſus habuimus, per quos ipſum a dictis exceſſibus & alijs delictis varijs per eum nequiter & horribiliter perpetratis retrahere ſalubriter, & ad viam veritatis & ſalutis reducere credebamus. [Et infra, vbi expoſuit ob plura perperam attentata iure omni in regnum vel imperium pontificia ſententia exutum, ſubijcit.]

Brandeburgenſes a Ludouici parti abducere nititur.

Obiectũ Ludouico electionis decretum ſedi Apoſt. ipſum non porrexiſſe.

Damnatis de hæreſi ſuppetias dediſſe.

17 Sane cum idem primogenitus prætextu collationis de dicto marchionatu per eundem ducem patrem ſuum præſumptæ de facto, vt præmittitur, marchionatum prædictum & eius iura (licet certum ſit, nullũ ius prætextu dictæ collationis in eiſdem ſibi competere) nitatur, ſicut aſſeritur, temerarijs auſibus occupare, ſeu occupatum violenter & temerarie detinere; vniuerſitatem veſtram mouemus, rogamus, & hortamur attentius, vobis nihilominus & veſtrum ſingulis in virtute ſanctæ obedientiæ ac ſub prædictis pœnis & ſententijs diſtrictius iniungendo mandantes, quatenus eidem primogenito ſeu alij vel alijs eius nomine vel mandato, tanquam marchioni, ſeu ſuper aliquibus iuribus ad dictum marchionatum ſpectantibus, nullatenus pareatis, adhæreatis, ſeu præſteritis per vos vel per alium ſeu alios directe, publice, vel occulte, auxilium, conſilium, vel fauorem: nec de iuribus, redditibus, prouentibus, ſeu obuentionibus quibuſcumque marchionatus

Vetat Pont. illius filiũ marchionem agnoſci.

præ-

prædicti ſibi vel alijs, aut alijs eius nomine reſpondeatis vel aliquid perſoluatis. Quod ſi contrarium (quod abſit) præſumpſeritis quouis modo, omnes pœnas & ſententias in proceſſibus ſupradictis contentas plenius & expreſſas incurrere volumus ipſo facto, à quibus ab alio quam a Romano Pontifice obtinere abſolutionis vel relaxationis beneficium, niſi prout continetur in ipſis proceſſibus, nequeatis, &c. *Dat. Auin. kal. auguſti anno IX.*

Cenſuras non parituris obijcit.

Anno 1325. *num.* 9. *poſt finem* §. 1. *adde:* Ad confirmandos vero labantes ſociorum animos Ioannes Rainerium & Vgucionem Cortonenſium magiſtratus, qui egregium erga eccleſiam explicuerant ſtudium, excitauit ne ob cladem Florentinis illatam animis contraherentur: *Super caſu*, inquit, *quem contigiſſe nuper in Florentinorum exercitu per præfatas literas deſcripſiſtis, Florentinis ipſis compatimur in viſceribus charitatis. Verum quia iuſtus Dominus, cuius iudicia ſunt occulta, interdum bonos ac malos tentari permittit, vt bonorum ipſorum patientia ad maius meritum comprobetur, & malos ipſos de ſua ſuperbia gloriantes deijciat terribilius & repellat; exhortationibus noſtris adijcimus, vt præmiſſis conſideranter attentis, caſus ipſe non vos terreat, nec amoueat a petra fortitudinis pedes veſtros, ſperantes in* Domino, *quod ipſe breuiter dentes iniquorum ſua potenti virtute conteret, & elata confringet cornua ſuperborum. Dat. Auin. id. nouembris anno X.*

Cur iuſtos deprimi interdum diuina prouidentia patiatur.

Anno 1325. *num.* 9. §. 2. *verſ.* 13. *poſt vocem*, ruinam, *adde:*

Contra vero in Piceno Firmani & Fabrianenſes ferro, flammis, cædibus, ac rapinis in pontificios clientes graſſati ſunt. Ad quos reprimendos grauiſſima edicta pronuntiauit Pontifex a: reque altius repetita, expoſuit vt improbiſſimis nonnullis Recinetenſibus, Auximanis, ac Friderico e Monte Feretro infeliciſſime e vita ſublato, atque ob infandam idololatriam cenſuris eccleſiaſticis defixis, ſe coniunxerint: *In illam enim*, vt loquitur, *mentis dementiam, quinimmo cæcitatem & ignorantiam corruerant fidei orthodoxæ, quod documentis veritatis abiectis, & per obſcœnas operationes & ſordidas inquinati, in grauem Dei omnipotentis iniuriam & offenſam idololatriæ nefandiſſimo cultui per profanas ſuperſtitiones & horridas ſe occulta et cæca ingeſſerant inſania, labe reſperſi peſtiferæ idololatriæ ac hæreticæ prauitatis, hoſteſque facti profani eccleſiæ ſanctæ catholicæ aduerſus redemptorem noſtrum Dei vnigenitum ſponſum eius inſurrexerunt, blaſphemijs eiuſdem fidei catholicæ detractionum ictibus impetendo.* Addit Pontifex, vt ob receptos impios illos idololatras, iunctumque cum ijs fœdus anathemate irretiti Firmani ac Fabrianenſes vna cum Lipacio & Andræa impetu cœperint Auximum ad obſequium eccleſiæ poſtea redactum, ac deletis ferro quamplurimis ciuibus, Berardum epiſcopum duriſſimo carceri mancipárint: præfectoq; ſibi Sperantia e Monte Feretro, explicitis ſignis, in Piceni præſidem agentem Maceraræ arma mouerint, ac plures in oppidum impreſſiones fecerint: propulſatique furorem in agros verterint, exciderint arbores, atque obuia quæque euerterint deindeque in oppidum, cui S. Quirici nomen eſt, Camerinenſis diœceſeos ditioniſque pontificiæ, occuparint: ac licet incuſſo pœnarum grauiſſimarum metu reſipiſcere iuſſi eſſent, monita omnia reſpuerint. Tum ſubdit.

a To. 5. p. 1 ep. ſecr. pag. 185.

Graues in Piceno turbæ.

Perduellium impietas.

Firmanorum & Fabrianenſium varia ſcelera

Et licet ad priuationem ciuitatis Firmanæ a dignitate ac honore epiſcopali & titulo ac nomine ciuitatis & terræ Fabriani prædictarum muris ſeu mœnijs circumdantibus illam, ac fortalitijs & ædificijs omnibus conſiſtentibus in eadem, & ad pœnas alias, prout eorundem Firmanorum ac Frabrianenſium demeruit doloſa proteruia & rebellio manifeſta, procedere valeremus; noſtri tamen Saluatoris exemplo, qui inflictis pœnis aliquibus peccatorem caſtigatum interdum, cuius vitam non mortem deſiderat, vt a ſua via mala conuertatur expectat, probare volentes, num ipſi correcti forſitan aliqualiter ex præmiſſis, tanta rebellionis abiecta rubigine, ad cor redire, et alicuius deuotionis ſcintillã erga nos et præfatam eccleſiam matrem & dominam eorumdẽ oſtendere ſatagant quoquomodo, &c. Magiſtratus ac præcipuos ciues, vt euoluente ſe duorum menſiũ ſpatio ad officium atque eccleſiæ imperia redeant, admonet: ni pareant has minas incutit: Si *forſan ipſi, in eorum (quod abſit) erroribus perſiſtentes, infra terminum ipſum requiſitioni & monitioni ac mandatis noſtris huiuſmodi contempſerint obedire, prædictam ciuitatem Firmanam omni dignitate ac honore epiſcopali ac titulo ciuitatis & nomine, dictamque terram Fabriani muris ſeu mœnijs circumdantibus illam, ac fortalitijs & ædificijs omnibus conſiſtentibus in eadem, quæ funditus ex tunc præciſe dirui expreſſe mandamus, non reædificandæ vlterius abſque ſedis Apoſtolicæ licentia ſpeciali; de prædictorum fratrum conſilio & apoſtolicæ poteſtatis plenitudine ex nunc prout ex tunc ſententiando, priuamus,* * *ſtatui venerabilis fratris noſtri epiſcopi Firmani, prout conueniens fuerit, prouidere, &c.* Dat. *Auin.* VII. *id. maij anno IX.*

Incuſſæ ijs pœnæ.

*volentes

Tentauerunt præterea Vrbinum Fabrianenſes a vna cum Guidone epiſcopo Aretino & Nolfo Friderici e Monteferetro filio: ſed ſtrenue propulſati ab Vrbinatibus, quibus Pontifex gratulatus eſt. Triumpharunt etiam de hoſtibus eccleſiæ Æſculani b. Quod vero ad Guidonem Aretinum epiſcopum exauctoratum ſpectat; is Gibellinarum partium vindex acerrimus plures in Picæno motus concitauit c, atque a cenſoribus fidei, vt idololatrarum & hæreticorum fautor damnatus eſt d, a Pontifice vero ob id etiam crimen epiſcopatu deiectus e: excitatus Spoletani ducatus præfectus f ad Fauentinos perduelles edomandos, aduerſum quos ſinguli prouinciæ populi ad bellum accenſi g: Puteolanus etiam epiſcopus ad tentandam reuocandamque ad obſequium eccleſiæ Ferratiam ſe accinxit h: rogatuſque Ioannes Superantius dux ac ſenatus Venetus, vt operam ad eam recuperandam collocarent: qua in re optime dux de eccleſia eſt meritus; cui Ioannes eo nomine plurimas gratias egit. i

Guido epiſcop. Aretinus Picenũ turbat.

a Eod. p. 1. pag. 76.

b Ib. pag. 77.

c Pag. 167. 168. & pag 77.

Deturbatur epiſcopali dignitate.

d Pag. 77. & 168.

e Pag. 167

f Pag. 181.

g Ibid.

h Pag. 103

Veneti ad recuperãdam Ferratiam faciunt Pontifici.

i Ead. pag.

Anno 2326. *num.* 13. *verſ.* 31. *poſt vocem*, ſcripſit, *adde:*

Ioannes, &c. Carolo Regi Franciæ.

25 Ad noſtram l notitiam circumſpectio regia deducebat, pacem dudum inter ipſum & chariſſimum in Chriſto filium noſtrum Eduardum Regem Angliæ illuſtrem ſuper guerra Vaſconiæ initam, & iuramento vallatam, fore abſque diffidatione aliqua tegere violatam, ac ſubditis regijs in perſonis & rebus per gentes dicti Regis Angliæ in partibus ipſis Vaſconiæ contra pacem prædictam illata fuiſſe damna grauia, exceſſuſque perpetratos deteſtabiles varios, & continue perpetrari, ad illum finem hæc ad noſtram notitiam deducendo, quod exceſſus iniuriæ pacis violatæ, ac iuramenti tranſgreſsio præfati Regis Angliæ,

l Superior pag. 211.

Vt queſtus ſit Gallus, ab Anglo pacem violatam.

nec

nec non mala, damna, & offenſiones contra Deum, & ſanctam eccleſiam, quæ ſequuntur exinde, ac peiora, quæ poterunt ſubſequi tam animabus quam corporibus, nobis exiſterent manifeſta; nec non & ad finem, quod de quibuſuis malis & periculis, quæ in præſenti ex præmiſſis ſuccedant, vel in futurum continget ſuccedere, nos & ipſa eccleſia excuſatam regalem celſitudinem haberemus; quodque prouideremus, quid in caſu huiuſmodi ſit agendum. Profectò, fili chariſſime, hæc non indigne cor noſtrum amaritudine repleuerunt: hæc nos cibarunt abſynthio, & miniſtrarunt nobis amariſſimum potum fellis, cum per talia videamus diuinæ offendi oculos maieſtatis, iuta violari ſanguinis, vniuerſæ congregationi fidelium diſcrimina varia præparari!

26 Sane, fili, attendentes, quod (ſicut dictus cantor nobis expoſuit) excellentia regia hoc per viam denunciationis, nequaquam proponere, ſeu quouis modo coram nobis proſequi intendebat, ſed ſolum illa, ad finem ſeu fines, quem ſeu quos finis continet regiæ literæ, ad noſtram notitiam deducebat; & inſuper ad memoriam reducentes, quomodo Rex Angliæ ſupradictus ante aduentum cantoris prædicti nobis per ſuas literas ſæpius & nuncium curauerat intimare, quod chariſſima in Chriſto filia noſtra Iſabellis Regina Angliæ conſors eius, quæ de ipſius licentia ad partes Franciæ pro bono pacis vtriuſque regni pridem accedens, plus debito ad eum redire, quamuis pluties ſuper hoc requiſita ſolemniter, differebat, non ex ſe ſed ab alio cauſam ſumens, prout ipſe Rex ſe tenere indubie aſſerebat, quod redire timet ad eum, quouſque vir nobilis Hugo Le-deſpenſer Regis eiuſdem nepos & camerarius amoueatur ab eo, licet nunquam perceperit, vt conſtare aſſerit Rex prædictus, quod dictus Hugo eidem Reginæ damnum aliquod ſeu vituperium procurauerit publice vel occulte (quod ſi percepiſſet, vtique ſicut aſſerit correxiſſet taliter, quod cederet ſuis alijs ſubditis in exemplum, dictuſque Hugo paratum ſe obtulerit, ſi in aliquo eandem Reginam offenderit, eidem ſatisfacere ad arbitrium boni viri) ac ſupplicaret per nos ſalubriter prouideri, quod dicta Regina ad eius rediret conſortium, & vt tenetur adhæreret eidem ad animarum vtriuſque ſalutem, præcipue cum ipſe paratus eſſet ac ſemper extiterit, ipſam Reginam, quam ſemper dilexit & diligit, honorifice ac maritali affectione tractare, iuxtaque ſui ſtatus excellentiam & exigentiam facere in omnibus quod incumbit; quodque tuam, fili, excellentiam inducere curaremus, vt terras per te occupatas in ducatu Aquitaniæ duci reſtitueret Aquitaniæ, cum iam ab eodem homagium receperis pro eiſdem; ſatis nos prædicta, nec immerito perplexos & anxios, quid ſuper præmiſſis agi expediat, reddiderunt, præſertim cum ſuper reditu Reginæ prædictæ, ex dubio, quod prætendit penitus ſupputando, noſtros ad te, fili, ac Reginam & Regem Angliæ nuncios, prout nouit celſitudo regia, duxerimus deſtinandos, qui a neutra partium reſponſum ad hoc obtinere congruum minime potuerunt: ſicque ipſos redire oportuit, inordinato negotio (non ſine periculo, vt probant ſequentia) remanente. Et vt habet nunciorū relatio prædictorum, Rex Angliæ conductū eis dare niſi ſuper Reginæ negotio recuſauit, nec de illo ipſis loqui potuit, niſi vt vir amarificatus nimium, & immenſe turbatus.

Cōtrariæ Regis Angliæ querelæ.

Verum quia ante aduentum dicti cantoris, negotium iſtud, velut tangens nimium intima cordis noſtri, in conſiſtorio ſecreto propoſueramus noſtris fratribus, eorum conſilium ſuper hoc requirendo, poſt eiuſdem aduentum cantoris cum nonnullis ex ipſis fratribus & tandem cum omnibus in ſecreto conſiſtorio deliberauimus ſæpius, quid Deo gratum, negotio expediens, nobiſque conueniens poſſemus agere in præmiſſis. In quo multis in conſideratione deductis, in hoc tandem deliberatio reſedit omnium ibidem præſentium, quod adhuc præfatos noſtros nuncios, videlicet venerabiles fratres noſtros G. archiepiſcopum Viennenſem, & H. epiſcopū Auraſicenſem, velut inſtructos in præfatis negocijs deberemus, adiuncto eis non ſine cauſa dilecto filio Ioanne de Grandiſono archidiacono Nothigię in eccleſia Eboracenſi, ad tuam, Reginæ, ac Regis Angliæ prædictorum preſentiam e veſtigio deſtinare: quod & ordinauimus indilate, per quos plenius, quid nobis agendum videtur ſuper his, dante Domino, reſcribemus; &c. *Datum Auin. kalend. ſeptembris anno x.* Hactenus Pontifex ad Regem Francorum, cui internuntios ipſos enixe commendauit a.

Pontificia ſolicitudo pro conciliando diſſidio.

Anno 1326, poſt finem numeri 29. adde:

Cæterum propagandæ latius inter orientales nationes religionis ſtudio Pontifex decretum concilij Viennenſis de Græca, Hæbraica, Arabica, & Chaldaica linguis in celeberrimis gymnaſijs docendis inſtaurauit, ac Pariſienſem epiſcopum, ad illud in academia ſorbonica operi mandandum, incumbere iuſſit b.

a Cod. 10. ſ. p. 2 ep. ſecr. pag. 204. & 10. 6. p. 2. ep. ſecr. pag. 19.

Orientales linguę in publicis ſcholis docendæ.

b An. 10. p. 1. ep. cur. 99.

Ioannes, &c. venerabili fratri epiſcopo Pariſienſi.

Cupientes, vt fidei Chriſtianæ religio, dilatato tentorij ſui loco, funiculos ſuos faciat longiores, & proinde ſalus proueniat animabus, plenam volumus habere notitiam, qualiter ſtatutum felicis recordationis Clementis Papæ V. prædeceſſoris noſtri de ſcholis in Hebraicæ, Græcæ, Arabicæ, & Chaldææ linguarum generibus in Pariſienſi & certis alijs ſtudijs erigendis, & a certis viris catholicis ſufficientem habentibus linguarum ipſarum notitiam ſcholis regendis eiſdē, ac de prouiſione annua ipſis regentibus in ſtipendijs competentibus & ſumptibus facienda in concilio Viennenſi editum, quod dilatationē fidei & profectum animarū earundem reſpicere noſcitur, obſeruetur in Pariſiēſi ſtudio prelibato. Quocirca fraternitati tuæ per apoſtolica ſcripta committimus & mandamus, quatenus * de illis & eorum numero, qui dictas ſcholas in præfato Pariſienſi ſtudio iuxta huiuſmodi ſtatutum in linguis regunt eiſdem; & ſi ſcholares auditores habent, & qualiter in ſtipendijs & ſumptibus antedictis, & per quos & in quanta vel quantis pecuniarijs ſummis dictis regentibus prouidetur, &c. *Dat. Auin. VIII. kal. auguſti anno* x.

Datæ ea de re ad epiſcop. Pariſien. literæ.

* nos certiores facias

Anno 1328. num. 81. verſ. 9. poſt vocem, prorogauit, *adde:*

Alfonſo Regi *Aragonum illuſtri.*

Cum pro regno Sardiniæ & Corſicæ, quod claræ memoriæ Iacobus Rex Aragonum pater tuus a nobis & Romana eccleſia tenuit, & quod tu, chariſſime fili, ſimiliter obtines ex ſucceſſione paterna, infra annum vnum, a die obitus eiuſdem patris tui inantea numerandum, ex iuramento per dictum patrem tuum præſtito, quo ſe ac heredes & ſucceſſores ſuos in eodem regno ad hoc ſolemniter obligauit, tenearis noſtram & Apoſtoli-

Eam ſe præſtare non poſſe primo ſuſcepti ſceptri anno excuſat.

Digitized by Google

ſtolicæ ſedis adire præſentiam, facturus nobis noſtro & ipſius eccleſiæ nomine ligium in manibus noſtris homagium, & præſtiturus fidelitatis debitæ iuramentum; nos, paterno more compatientes tuis occupationibus varijs, quas tibi nona ſuſcepti regiminis auſpicia ſubminiſtrant; ac propterea tuis in hac parte ſupplicationibus inclinati, terminum ſuper præmiſſis vnius anni prædicti vſque ad vnum alium annum, a fine præfati anni in antea computandum, tibi de fratrum noſtrorum conſilio tenore præſentium prorogamus. Volumus autem per hoc iuramento per dictum patrem tuum (ſicut præmittitur) præſtito, ſeu quibuſcumque conditionibus, obligationibus, ſeu pactis & conuentionibus alijs in conceſſione dicti regni facta præfato patri tuo appoſitis, quæ in ſuo robore permanere decernimus, in aliquo nullatenus derogetur. *Dat. Auin. non. maij anno XII.*

Ad annū alterum extracta dies.

Anno 1328. poſt num. 83. adde: Antea vero, querente eodem Vngariæ Rege, nonnullorum præſulum & clericorum acerbitate nimia in exigendis decumis a neophytis, qui ad eccleſiæ gremium ſe conferebant, barbaros a fide catholica amplexanda deterreri, Ioannes clerum Vngaricum nimiam illam acerbitatem temperare, ac potius animarum quam rerum caducarum compendio ſtudere iuſſit a.

Accuſat' Vngaric' clerus.

a An. 2. p. 1. ep. cur. 4.

Venerabilibus fratribus archiepiſcopis & epiſcopis, nec non dilectis filijs electis, abbatibus, prioribus, & alijs eccleſiarum prælatis in regno Vngariæ conſtitutis.

Significauit nobis chariſſimus in Chriſto filius noſter Carolus Rex Vngariæ illuſtris, quod vos, cum contingit aliquos ex Cumanis, Blachis, & Sclauis & alijs infidelibus ad fidem catholicam diuina gratia & dicti Regis inductione conuerti, ab huiuſmodi taliter conuerſis & in fide catholica prædicta nouis decimas integras nimis rigoroſe exigitis, ac etiam extorquetis; propter quod neophiti & conuerſi huiuſmodi ex eo, quod ſoluere decimas ante conuerſionem eorum non conſueuerunt, interdum aſſerunt, quod ad fidem catholicam prædictam aſſumendam ex eo inuitantur, vt dent clericis bona ſua; & multi, qui ad fidem ipſam libenter conuerterentur, a conuerſione huiuſmodi propterea retrahuntur: quare dictus Rex nobis humiliter ſupplicauit, per nos ſuper hoc de opportuno remedio prouideri. Nos igitur nolentes, quod prædicti infideles ab huiuſmodi conuerſione ipſorum ad fidem catholicam propterea retrahantur, vniuerſitati veſtræ per apoſtolica ſcripta diſtricte præcipiendo mandamus, quatenus in exigendo decimas prædictas ab huiuſmodi de nouo conuerſis vos ſic benigne & curialiter, quouſque conuerſi ipſi in fide prædicta perfecti & in ea plenarie roborati fuerint, vos geratis, quod conuerſi ipſi ſe grauatos non reputent; quinimmo benignius pertractati alios infideles ad prædictā fidem catholicam aſſumendam inducant, & ipſi in fide prædicta deuotius perſeuerent. *Dat. Auin. VIII. id. maij anno XII.*

Iniuſtæ in neophytos vexationis.

Retardatæ barbarorum cōuerſionis.

Decumæ a neophytis ſine acerbitate petiiuſſe.

Anno 1329. num. 11. verſ. 22. poſt vocem, videbimus, *adde:*

Addimus nunc pontificias literas, quibus Ioannes Piſanis de re bene geſta gratulatus eſt b.

b To. 14. p. 2. ep. ſecr. pag. 57.

Ioannes, &c. antianis, populo, & communi Piſanis.

Quoties geſta veſtra, Deo nuper grata ſanctæque matri eccleſiæ admodum opportuna, ad memoriam reuocamus, profecto toties non indigne iucunditate replemur & gaudio, & ad gratias referendum ei, de cuius nobis conceſſum eſt munere, vt ad talia veſtros conuerteretis animos, incitamus. Hæc ſunt vtique fidelia conſolationis & honoris ſeruitia, quæ pia compaſſione Chriſti ſponſæ in tempore malo & in die afflictionis eius, ſtuduiſtis, ſpretis periculis varijs, laudabiliter exhibere. Veſtro ſiquidem laudabili ſtudio ciuitas veſtra, quæ tyrannica poteſtate hæretici ac ſchiſmatici Bauari, ab eccleſiæ vnitate receſſerat, ab errore liberata noſcitur &, relicto ſchiſmate, rediſſe ad eccleſiæ vnitatem: dum enim tempus affuit illud, Domino miniſtrante, eiecto de dicta ciuitate vicario hæretici ſupradicti, ac poſt Petro de Corbario antipapa, qui ſolium ſuum in dicta ciuitate poſuerat, licentiato de ciuitate eadem & eiecto, dimiſſis prorſus erroribus & ſchiſmate prædictorum, redire veſtro miniſterio feſtinauit, & rediijt dicta ciuitas ad eccleſiæ vnitatem. Et ne dictus Petrus antipapa, ſe transferendo ad partes alias, poſſet Dei eccleſiam cum ſuis ſequacibus vlterius perturbare; ſuſcitauit Deus ſpiritum Danielis in dilecto filio nobili viro Bonifatio comite de Donoratico, vt ipſum Petrum reciperet & cuſtodiret, ne poſſet proficiſci alibi, vt ſic malis, quæ inde poſſent ſubſequi, obuiaret; &c. *Dat. Auin. III. non. ſeptembris anno XIV.* Rediere porro ad obſequium eccleſiæ, &c.

Piſani ob Ludouici abiectas partes, traditumque antipapā commendati.

Anno 1329 num. 15. verſ. 27. poſt vocem, patiantur, *adde:*

Ioannes, &c. Azoni de Vicecomitibus rectori Medioiani.

Profecto, niſi Spiritus ille, a quo te motum credimus, vt derelicto deuio, in quo currendo ad inferos properabas, ad regalem viam, quæ ad regnum ducit perpetuum, greſſus tuos dirigeres, ſpem nobis firmiorem, quam tua opera tribuiſſent, ſpes de ſalute tua concepta a noſtro prorſus animo excidiſſet. Sed Spiritus ille, cuius perfecta ſunt opera, in ſpe illa nos firmos tenuit, quod in cœptis debeas perſiſtere, ac ea perducere ad effectum. Cogita igitur, fili, & recogita diligenter in quo ſtatu fueris, & ad quem te conuerteris: & attende, quod nemo ponens manum ad aratrum, & retro reſpiciens aptus eſt regno Dei. Memorare inſuper quales ſucceſſus habuerint hæretico Bauaro adhærentes, & quod facis fac citius, in lucemque ſtude conceptus tuos deducere, qui diu latuerunt in tenebris. Ne locum des dæmonibus, eorumque membris, ne concepta valeant impedire. Quod ſi feceris, aſſiſtet tibi Altiſſimus, & proſperabuntur, ipſo faciente, qui peccatorum conuerſionem expectat miſericorditer & ſalutem deſiderat, vt firmiter credimus, facta tua: aliter expectare non abſque formidine conuenit finem illum, quem non conuerſi fuerunt his diebus præteritis (a quo tamen te præſeruet Dominus) aſſecuti. De illis autem tuis operibus, quæ ſpei noſtræ de tua conuerſione videbantur prima facie obuia, nuntij tui prædicti præſentium baiuli referre tibi poterunt aliqua oraculo viuæ vocis. Gratia Dei ad ea, quæ ſibi ſunt placita, in his & alijs dirigat mentem tuam. Amen. *Datum Auinion. VI. id. nouembris anno XIV.* Conceptas eodem argumento a literas ad Ioan-

Azo excitatus ad conſtantiam.

Triſtes eccleſiæ hoſtium exitus illi propoſiti.

a Reg. poſt cand. ep.

Digitized by Google

Ioannem Azonis patruum dedit Pontifex.

Anno 1330. *num.* 27. *poſt.* §. *Vt vero adde* :

Ioanni S. Theodori diacono Cardinali.

Cum certis ex cauſis expediens reputemus, quod populus Vrbis iuxta morem ſuum ſcribendi vniuerſis Chriſti fidelibus generaliter & ſpecialiter certis Regibus & principibus, quorum nomina continet cedula præſentibus interclusa, per ſuas patentes ſcribant literas, quod ea, quæ fecerant nonnulli ex ciuibus Romanis de mandato populi prædictorum ſeu illorum, qui tunc præerant regimini dictæ Vrbis, quantum ad coronationem illius infelicis hominis Ludouici de Bauaria, dudum in Regem diſcorditer Romanorum electi; nec non & circa electionem Petri de Corbario ordinis fratrum Minorum in Papam, immo verius antipapam aſſumpti, tantum proceſſerunt de facto, non de iure aliquo, cum nullum eis competeret nec competat faciendi præmiſſa; quæ prædicti populus diligentius attendentes, poſt receſſum dictorum Petri & Ludouici de Vrbe prædicta, quod ad eos non pertinebant præmiſſa nec aliquod præmiſſorum, publice recognouerunt, eaque quatenus de facto proceſſerant; quantum ad eos pertinere poterat, reuocarunt: & idem de omnibus, quæ dicti Petrus & Ludouicus in Vrbe attentarant prædicta recognoſcere & facere curauerunt, certum terminum peremptorium præfigentes nihilominus, vt omnes illi, qui aliquas literas bulla qua dictus Petrus, ſeu ſigillo quo dictus Ludouicus vtebantur, immo verius abutebantur, de facto munitas habebant, exhibere deberent, quarum nonnullas a diuerſis perſonis exhibitas combuſſerunt; tuam prudentiam exhortamur, quatenus prædictas literas per populum prædictos vijs & modis, quibus expedire cognoueris, fieri & dirigi ſtudeas, adhibita ſedula diligentia, nobis reſcripturus fideliter quidquid factum extiterit in hac parte. *Dat. x. kal octobris, anno xv.*

Geſta a Lud. & antipapa nō valere.

Anno 1330. *num.* 46. *verſ.* 26. *poſt vocem*, pontificiæ, *adde*:

Alfonſo Regi Aragonum.

Gratias agimus domino Deo noſtro, a quo fluenta gratiarum emanant, quod te natura benignum virtutibus imbuit, mentemque tuam ætatis tempus maturo ſuperante conſilio, ad exaltationem & defenſionem catholicæ fidei præparauit, vt pro diuini nominis gloria & eiuſdem fidei palmitibus dilatandis tuas laudabiles conuertas & dirigas actiones. Sane dudum dilecti filij nobiles viri procuratores & nuncij tui, ad ſedem Apoſtolicam accedentes, nobis & fratribus noſtris S. R. E. Cardinalibus reuerenter exponere curauerunt, quod tu zelo fidei ac deuotionis accenſus ad propulſandas impugnationes, contumelias, & offenſas, quas perfidi Saraceni regnis & terris tuis vicini in Chriſtianos dictorum regnorum & terrarum tuarum perpetrare & committere in grauem noſtri Redemptoris iniuriam iugiter non verentur; nec non pro exaltatione eiuſdem fidei & ſanctæ matris eccleſiæ ac vniuerſorum Chriſti fidelium ad impugnandum & expugnandum eoſdem Saracenos, dextera diuina tibi aſſiſtente propitia, conflatis vndique viribus, viriliter intendebas. Et quia ad proſecutionem tanti negotij & continuationem proſecutionis ipſius neceſſario tibi noſcebantur incumbere magna profluuia expenſarum, ad quarum ſupportationem tu non poteras ſufficere commode per te ipſum, ijdem procuratores & nuncij nomine tuo ſubſidium decimæ omnium prouentuum eccleſiaſticorum regnorum & terrarum ac dominij tuorum tibi vſque ad certum tempus concedi cum prædicatione crucis in Aragoniæ & Valentiæ, ac Sardiniæ & Corſicæ regnis, & comitatu Barchinoniæ, ac cum indulgentijs concedi ſolitis transfretantibus in ſubſidium terræ ſanctæ contra hoſtes fidei ſupradictos, a nobis ſuppliciter poſtularunt.

Aragoniæ elogium.

De illius oratorib⁹

Propoſitæ ab iis Saracenorū excurſiones.

Petitum in bellicos ſumptus ſubſidium.

Nos igitur, tuum pium & laudabile propoſitum in hac parte diligentius attendentes, huiuſmodi ſupplicationibus eo libentius annuendum fore prouidimus, quo huiuſmodi cauſam, quam ad laudem Dei in præmiſſis te aſſumpſiſſe & promouere confidimus, apoſtolici fauoris fulciendam & iuuandam præſidijs vtile & expediens exiſtimamus. *Et infra*. Prædicationem ſiquidem crucis in dictis regnis & terris tuis per venerabilem fratrem noſtrum Ioannem patriarcham Alexandrinum, adminiſtratorem eccleſiæ Terraconenſis in ſpiritualibus & temporalibus per ſedem Apoſtolicam deputatum, & alias perſonas eccleſiaſticas ſeculares & regulares ad id idoneas ab eo deputandas contra Saracenos regni Granatæ, & alios Saracenos tam vicinos quam quoſcumq; alios, dum in eorum auxilium veniunt, pro certo tempore fieri conceſſimus per noſtras literas ſpeciales; ita quod proponeretur in dictis regnis & terris ac dominio tuis ſolemniter verbum crucis: & tam tuis & aliorum fidelium regnorum & terrarum ac dominij prædictorum, quam cæterorum vndecumque illuc confluentium & illam ibidem deuote ſuſcipere volentium per eos, qui ibidem proponerent dictum verbum, affigeretur humeris venerabile ſignum eius; vt tali ſigno crucis viuificæ communiti prædictum negotium contra Saracenos præfatos feruenter aſſumerent, illud viriliter proſequendo, cum indulgentijs ſolitis in ſimilibus caſibus indulgeri expreſſis in literis ſupradictis. Decimam inſuper omnium redditurum & prouentuum eccleſiaſticorum ab omnibus archiepiſcopis & epiſcopis cæteriſque perſonis eccleſiaſticis quibuſcumque, exemptis & non exemptis regnorum & terrarum ac dominij prædictorum, *& infra*, vſque ad biennium a kal. proxime inſtantis menſis iunij inchoandum de ipſorum fratrum noſtrorum conſilio tibi auctoritate præſentium duximus concedendam; expendendam tamen per te ſeu de mandato tuo in eiuſdem proſecutione negotij, ipſa proſecutione durante, ac recipiendam iuxta modum & formam annotatos.] Quæ ſequuntur, conſonant cum alijs Ioannis literis *Dele vocem*, tum aliæ, *verſ.* 26.

Aſſenſum Regis Aragonum precibus.

Fideles crucis ſymbolo inſigniri iuſſi.

Veniæ ſpes oſtẽſa.

Conceſſæ biennales decimæ.

Anno 1330. *num.* 50. *poſt finem* §. 1. *adde*:

Ioannes, &c. Eduardo Regi Angliæ.

Ad aures noſtras fili chariſſime, relatio plurimum infauſta perduxit, quod certis ex cauſis, quas tamen relatio ſubticebat, die xix. menſis octobris circa mediā noctem cum gente cœpiſti armigera ſubito nonnullos principes & alios regni tui nobiles, & in carcerem retruſiſti. [Et infra vbi ſe magno dolore affectum expoſuit, auctos honoribus atque opibus prænobiles viros in ipſum moliri aliquid auſos, præmonuitque ne ab æquitate in ferendo iudicio deflecteret, caueretque, ne eorum teſtimonia acciperentur, quos inuidia aut odium aduerſus inſontes efferaret, ac ſi nil grauius ab ijs conſultum reperiret, priſtinæ mox reſtitueret libertati, ſubdit:] Si vero contra ipſos (quod abſit) grauia reperiri contingat,

Turbæ in Anglica aula excitæ.

gat, adhuc fili chariſſime, tuam prudentiam exhortamur in Domino & rogamus attente, quatenus recogitans diligenter, quod miſericordibus eſt ab illo, qui non mentitur, miſericordia repromiſſa; quodque tu, qui Regi regum es ſubditus, cuius miſericordia egere noſceris, cum omnes offendimus in multis, tutiuſque ſit tibi de miſericordia quam de rigoroſa iuſtitia reddere rationem, digneris ipſis miſericordiæ viſcera aperire, ſicque iuxta promiſſionem dominicam in illo horrendo iudicio miſericordiam aſſequi merearis. Speramus equidem, chariſſime fili, quod nedum in præmiſſis miſericordiam tibi accommodam poteris reperire, immo iſtos tibi ad fidelitatem & deuotionem obligabis inſolubiliter, multoſque alios ad tuam fidelitatem & amorem ſincerum pertrahere poteris per exemplum. Hoc poſtremo rogamus, & ſano conſilio ſuademus, quatenus in ijs & quibuſuis alijs grauibus ira, odium, & appetitus vindictæ prorſus a regio animo exulent; ſed omnia in charitate, mature, & cum ſano conſilio & ſecundum debitum ordinem peragantur: quod tibi dignetur concedere, cui cum voluerit, ſubeſt poſſe. *Dat. Auin. VII. id. nouembris anno XV.* Acceperat etiam Pontifex, Eduardum abalienatum animo a Regina matre Iſabella impudica priſtini in ipſam amoris ſigna ac vultus ſerenitatem non explicare; ad quem matri conciliandum preces porrexit [a], vt matris famam ſeruaret, parceret eius pudori, lapſuſque occuleret: *Excellentiam*, inquit, *regiam exhortamur in Domino, & toto cordis rogamus affectu, quatenus ad tuam reducens memoriam quæ & quanta in vtero ſuo ſit propter te pericula paſſa, quantaque cura te nutriuerit, & quam ſedulam adhibere diligentiam curauerit circa tua negotia, quantiſque propter te exponere ſe periculis non expauerit; nec non quam ſit filiorum erga parentes reuerentia Deo grata, quamque ſit erga eos irreuerentia odibilis & infeſta, non faciliter mouearis ad credenda de ipſa ſiniſtra aliqua, nec ad ſubtrahendum ſibi filialem beneuolentiam attendaris: ſed potius, ſi (quod abſit) ipſam excellentiæ regiæ deferat aliquis, diligenter attendat circumſpectio regia conditionem deferentium & deferendi modum: ſcimus enim, nec credimus te latere, quod propter tua negotia multos ſibi procurauit exoſos ac maleuolos contra ſe prouocauit. Item quantum ſint, quæ proponuntur tibi, veriſimilia; & qualiter, & per quos ſint probanda: ſicque his & alijs, quæ tibi Deus circa hæc miniſtrabit, in conſideratione deductis, ea repellere & matri famam conſeruare non omittas.* Et infra: *Obſecramus te, fili, per viſcera miſericordiæ Ieſu Chriſti, vt matris pudori, quantum ſecundum Deum poteris, velis parcere, & eius lapſum ſi quis (quod abſit) fuerit non publicare, ſed quantum bono modo poteris, ipſum potius ſtudeas occultare. Dat. VII. id. nou. anno XV.* Adhibuit etiã apud Eduardũ Philippæ Reginę preces, vt ſocrum in gratiam cũ Eduardo reſtitueret.

Solicitat Eduardus ad clemẽtiam in ſuos.

a Ib. pag. 40.

Commẽdata illi Regina.

Rogatur, vt illius maculas tegat.

Ne vero recrudeſcerent in Anglia diſcordiæ veteres, atque in apertum bellum erumperent, ad eas ſopiendas ad Henricum [b] comitem Lancaſtriæ, Guillelmum e Monteacuro, atque archiepiſcopum Cantuarienſem ſcripſit, vt ſuam induſtriam adhiberent, & pericula imminentia & quem ex his conciperet metum, expoſuit: *Si*, inquit, *ab his, quæ ipſis ſunt impoſita, ſunt inſontes, compatimur eis admodum, quia taliter ſine cauſa moleſtiam ſunt perpeſſi, & inſuper compatimur dicto Regi, qui iuſte credens procedere, ſic dure deceptus proceſſit contra eos: ipſi quoque regno compatimur, ſuper quod maledictionem ſuam ille, cuius maledictio maledictoe reddit quibus maledixerit, effudiſſe videtur: nempe ſi conſiderentur mortes & ſtrages perpetratæ in eodem regno: a breui enim tempore videtur ad antiquum ſtatum infidelium regnum huiuſmodi iam rediſſe, nec adhuc finis imponitur, ſed ad deteriora via continue præparatur. Vnde conſiderantes, quod vigor iuris in talibus ſtatui regni non proficit, ſed ipſum nudat perſonis egregijs, multiplicatque odia & rancores; videretur expediens, quod via alia tentaretur, videlicet quod iuris mitigato rigore pœna infligerentur delinquentibus mitiores, non quod ſtatim tanti viri, vbi ipſos deliquiſſe conſtaret, deberent tam ignominioſe puniri; via nihilominus conſiderarentur aliæ, per quas poſſent induci ad fidelitatem regiam regij ſubditi, & inuicem ſubditi in ſeipſis: alias formidandum videtur, quod breui tempore regnum illud remanebit nobilibus vacuum ſine quibus non conſueuerunt regna defendi ab extrinſecis, nec intrinſecis iuſtitia miniſtrari. Dat. VII. id. nouembris anno XV.*

b Ib. pag. 40.

Propoſitũ quam miſere ſuorũ ſanguine ſit fœdata Anglia.

Anno 1330. num. vltimo verſ. 4. ante finem numeri poſt vocem, impoſitum, *adde*: Extant porro eius vitæ acta fide digniſſima apud Surium [a], vt is ab ineunte ætate ſe totum Deo addixerit, ſcientijſque excultus ab epiſcopo Trecorenſi adhibitus ad eccleſiaſticas cauſas dirimendas in eo munere integerrime ius dixerit: et quoties aduerſus aliquem ſententiam grauiorem promeret, lacrymis manare viſus ſit; deinde a rerũ forenſiũ vſu ac ſtrepitu ſe ſubducere meditatus, parochiæ adminiſtrationem ſuſceperit, in qua ſingularem animarum ſibi commiſſarum curam geſſit; ac pupillorum & viduarum clientelam capeſſiuit adeo, vt ad eos ab iniurijs lites mouentium vindicandos, cum iuſta eorum cauſa eſſet, ipſam ſuis vrgeret ſumptibus ſine vlla præmij ſpe, adiret iudicum tribunalia, ac patronum ageret. Tanto vero pauperes amore complectebatur, vt ſua in ijs paſcendis exhauriret, atque in ſumma annonæ inopia pauculos panes, qui ſupererant, cum ipſis partiretur: cui tamen diuina prouidẽtia multiplicatis panibus non defuit. Carnem caſtiſſimam aſſiduis ieiunijs duriſſimo lecto pœniſque voluntarijs macerabat; mentem vero cœleſtium rerum contemplatione reficiebat: quibus virtutibus adeo diuini Numinis gratiam eſt promeritus, vt ad eius preces maximas cœleſtes virtutes ediderit.

a Sur. to. 3. die 19. maij.

S. Iuonis vitæ acta præcipua. Illius integritas in iure dicundo.

Vt in parochi obeundo munere ſe geſſerit.

Pupillorũ & viduarum cauſas egerit. Pauperes aluerit.

Illius vitæ auſteritas.

Claruit miraculis.

Anno 1333. num. 23. verſ. 7. ante finem, poſt vocem, ſtuderent, *adde*: Rogata etiam Iſabella Regina Eduardi mater [b], vt filio pacis conſilia inſtillaret.

b Ead. pag. 209.

Ioannes, &c. Iſabelli Reginæ Angliæ.

Non ſine multa mentis amaritudine percepimus his diebus, quod zizaniæ ſator cunctorumque malorum incentor inter chariſſimos in Chriſto filios noſtros Eduardum Angliæ natum tuum, & Dauid Scotiæ Reges illuſtres adeo grauis diſſenſionis iniecit ſemina, quod iam ad tam graues congreſſus bellicos proceſſerunt mutuo quod, proh dolor! gens innumera in eis dicitur cecidiſſe: nec his contenti ad grauiora inferenda hinc inde, ſicut aſſeritur, ſe diſponunt. [Et infra, vbi ſubiecit, ſe ex apoſtolica ſolicitudine ad extinguẽdum bellum atrox Geraldum Orhonis Minoritarum ſupremum præpoſitum, atque Arnaldum e S. Michaele ordinis Prædicatorum internuntios mittere, addit:] Tuam excellentiam

Angliam inter & Scotum exorta diſſidia.

Miſſi internuntij ad ea cõponenda.

cx-

exhortamur attentius in Domino & rogamus, quatenus pacis commoda & diſſenſionum diſcrimina conſideranter attendens, nuncios præſatos benigne recipias, eiſque ſauoribus opportunis ſuper præmiſſis aſſiſtas ſummi pacificique Regis intuitu, ac noſtrorum precaminum interuentu, dictum Regem natum tuum inducendo ſedule, aliaſque dando opem & operam efficaces, vt pax Deo grata, & hominibus bonæ voluntatis deſiderata plurimum, Regibus prædictis & eorum regnis proueniat, terræque ſanctæ negotio (cui per diſcordiam Regum ipſorum impedimenta præſtarentur noxia) profutura, vt per hoc illum tibi retributorem tuæ ſolicitudinis & laboris conſtituas, qui fidelium obſequia in retributione iuſtorum ſine retributione ineffabili non relinquet. *Dat. XVII. kal. octobris. anno VIII.*

Rogata Iſabella Regina vt pacem promoueat.

Anno 1333. n. 26. verſ. 21. poſt vocem, legaret, *adde*:

Azoni de Vicecomitibus vicario ciuitatis Mediolanenſis.

Quia tuum & domus tuæ ſtatum deſideramus proſperum & tranquillum, percepto pridem, quod chariſsimus in Chriſto filius noſter Ioannes Rex Boemiæ illuſtris per te reputabat multipliciter ſe offenſum, eumque illius eſſe propoſiti, quod offenſas huiuſmodi non intendebat conniuentibus oculis pertranſire; præſato Regi, cum eſſet in noſtra conſtitutus præſentia, ſuadere curauimus, vt ab offenſa tua omnino abſtinere deberet, offerentes nos paratos dare operam efficacem quod, ſi contra ipſum egeras indebite aliqua, de illis ſibi emendam faceres competentem: qui prompte reſpondit, quod ſuper his, ciuitate excepta Pergamenſi, quam in hoc includere noluit, paratus erat in omnibus ordinationi noſtræ ſtare, genteſq; ſuas inſtructas & mandato ſufficienti munitas apud nos dimittere, vel quandocumque vellemus ad noſtram propter hoc præſentiam deſtinare. Quare, fili, ſi hoc idem facere volueris, & ad id procuratores inſtitutos cum mandato ſufficienti ad præſentiam noſtram tranſmiſeris, nos parati erimus pro pace ac concordia, ſicut Deo placere ac honori eccleſiæ ac vtrique parti expedire cognouerimus, efficaciter interponere partes noſtras; præſertim cum Rex præfatus apud ſedem Apoſtolicam propter hoc dimiſerit gentes ſuas. *Dat. III. non. februarij. anno XVII.*

Azo ad pacem ſolicitatus.

L A V S   D E O.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITT. EMANUELE

INDEX

Prætermiſſorum & reddendorum ſuis locis.

A

ADrianus V. eius ſanctio de abrogata conſtitutione Gregorij X. circa conclaue, reſciſſa a S. Cæleſtino. A. 1294. n. 17. §. Quia.

Adulterium, gloriæ datum inter Tartaros. 1307. num. 30. §. Sunt & in alijs.

Ægidius monachus, impugnat exemptiones, 1312. num. 24. §. Iterum. in eum ſcribit Iacobus abbas ordinis Ciſtercienſis. ibid.

Alexander IV. ſoldanum Iconij fidei Chriſtianæ myſterijs inſtruit. 1257. num. 61. &c. eiuſdem ea de re inſignes literæ. ibid. ipſum hortatur, vt baptiſmum ſuſcipiat. num. 72. eiuſdem Pontificis ſanctio de precibus fundendis pro Pontificibus, & Cardinalibus defunctis. 1261. num. 7.

Alfonſus Aragonius. morti proximus Carolum II. e vinculis emitti iubet. 1288. n. 17. §. Sed forſitan.

Alfonſus Rex Aragonum. Pontificiæ ad eum literæ de extracta Sardiei cenſus ſolutione. 1328. nu. 81. §. Cum pro commendatus pontificijs literis de ſuſcepto bello in Saracenos. 1330. num. 46. §. Gratias agimus.

Anima. de ſtatu animarum in altera vita, inſana Tartarorum opinio. 1307. num. 30. §. Sunt & in alijs. occiſorum animalium hominumque animabus eas vti arbitrantur. ibid. eas cibis veſci autumant. §. His inſanis. ijs gaudere putant, quæ exuſta ſunt. ibid.

Apoſtolica ſedes, vid. *Pontifex Romanus*.

Appellatio. genus eſt exemptionis in caſu determinato. 1312. num. 24. §. Circa quod appellationes a Papa ſunt ſupplicationes. ibid. qui appellationes concedunt, concedent neceſſario exemptiones. §. Tertia ratio.

Aquiſgranum. qui ritus in ſacrando in ea vrbe Romanorum Rege ſeruentur. 1309. n. 9.

Arabica lingua. vna cum Græca, Hebraica, & Chaldaica in ſcholis docenda, 1326. n. 29.

Armenij, indictæ pro ijs publicæ preces ſuppetiæq. 1322. n. 39. §. Vobis.

Arnoldus epiſcopus Sabinenſis. datæ ad eum de imperiali inſigni conferendo Henrico literæ. 1311. n. 21.

Aſtrologi. eorum amentia in mortuorum cadaueribus exurendis apud Tartaros, 1307. n. 30. §. His inſanis.

Audientia, de audiendis æquanimiter a principibus ſubditorum querelis. A. 1267. n. 4.

Azatines ſiue Alatines ſoldanus Iconij. prophetarum & euangeliorum lectioni dat operam. 1257. num. 65. de fide Chriſtiana bene ſentit. ibid. Alexandri IV. ad eum literæ de fidei Chriſtianæ myſterijs. ibid. &c. conſulit illi Pontifex, vt baptiſmum ſacrum ſuſcipiat, num. 72. vt cum Balduino II. fœdus inire ſit meditatus. num. 73. de religione Chriſtiana amplificanda pactus ſit. ibid. ad Græcos confugit. num. 74. male ab ijs inſtruitur. num. 74. damnatur honeſto exilio. ibid. in Græciam euocat Tartaros. ibid. dum in Turciam redit, moritur. ibid. eius filius a Turcis cæſus. ibid. Turcæ exinde in maximas diſſenſiones coniecti. ib.

Aza Vicecomes. pontificiæ ad eum literæ hortatoriæ ad conſtantiam in ſuſceptis eccleſiæ partibus. 1329. num. 15. §. Profecto. aliæ ad eum literæ, quibus ſolicitatur ad pacem cum Ioanne Rege Boemiæ conficiendam. 1333. num. 56. §. Quia tuum.

B

BAlduinus II. Imperator. cum ſoldano Iconij de iungenda affinitate paciſcitur. A. 1257. num. 73. quæ illi ad fidei amplificationem fuerint promiſſa. ib. Clementis IV. ad eum literæ. 1266. num. 53.

Baleares inſulæ. coniunctæ Cataloniæ, Iacobi & Catalanorum & Balearium decreto. 1295. num. 28. §. Obligationes. conuulſum illud a Bonifacio VIII. decretum. ibid.

Bertoldus e Marſteton Ludouici Bauari legatus. pontificium in eum edictum ob Vicecomites defenſos. 1324. nu. 12. §. Vineæ.

Bertrandus Cardinalis A. S. L. Matthæum Vicecomitem interpellat de pace. 1320. num. 10. §. Nos ſpretus iudicio perſequitur. §. Hæc omnia. promulgat deninctum anathemate. ibid. illius de Parmenſibus abſoluendis literæ. 1322. n. 13. §. Cum præfati.

Blaſphemia. Richardi Regis Romanorum in blaſphemos conſtitutio. 1257. num. 8. ſupplicio affici iuſſi blaſphemi. ibid. quæ pœna inflicta, ſi ex præcipiti lapſu blaſphema vox prolata. ib.

Boni. vid. *Iuſti*.

Bonifatius VIII. formula ſacramenti ab eo nuncupati B. Petro antequam ſacaretur. A. 1295. nu. 1. illius formula. ibid. obſtringit ſe, nunquam eccleſiæ adminiſtrationem abiecturum. ibid. §. In nomine. ad tuendam fidem de Deo vno & trino, deque Chriſto redemptore. ibid. ad ſuſtinenda octo œcumenica concilia. ibid. ad ſeruandas ſanctiones canonicas. ibid. & traditiones. ibid. & diſciplinam eccleſiaſticam reſtituendam. ibid. implorat S. Petri opem. ibid. oſtendit ſacramenta inique extorta reſcindenda eſſe. num. 28. eiuſdem decretum de inſulis Balearibus non coniungendis com Catalonia. ibid. Cardinales Columnenſes aduerſus Bonifacium ſchiſma moliuntur. 1297. num. 34. eorum literæ. ibid. contendunt, Cæleſtinum abdicare ſe pontificatu non potuiſſe. ibid. eorum argumenta. ibid. refelluntur. ibid. §. Hæc Columnenſium, &c. vid. *Pontifex Romanus*, eod. anno. refellitur, quod Bonifacius S. Cæleſtinum ſubornarit, vt cederet. §. Quod vero.

Bononienſes. Ioannis XXII. ad eos literæ de eccleſiæ cauſa tuenda aduerſus Ateſtinos. 1323. num. 28. §. Sicut.

Brandeburgenſes. Ioannis XXII. ad eos literæ, ne ſentiant cum Lodouico Bauaro. 1325. n. 8. §. Nos dudum, vetiti Ludouicum iuniorem excipere. ibid.

C

CAeſar. vid. *Romanorum Rex*.

Capitula. de eorum exemptionibus. 1312. num. 24. §. Nunc reſtat, &c.

Cardinales. Alexandri IV. ſanctio de precibus fundendis pro Pontificibus & Cardinalibus defunctis. 1261. nu. 7. iurati Cardinales Aquilam adigunt ſacramento Carolum Siciliæ Regem, ipſos non terentum iri in regno Neapolitano, ſi Pontificem obire contingeret. 1294. num. 17. §. Interiectis. reſciſſo eo ſacramento conuulſiſque Adriani V. & Ioannis XXI. edictis, iuſſi a S. Cœleſtino Papa tribus decretis, Gregorij X. ſanctionem de conclaui obſeruare. §. Quia. §. Interiectis. §. Paucis. contendunt Petrus Paludanus & Hugo, Papam ſi cedat papatu, in eorum manibus neceſſario debere cedere. 1297. num. 34. §. Dicendum. negant id alij, & ſine eorum aſſen-

aſſenſu poſſe cedere aſtruunt. ib.

Carolus I. Siciliæ Rex. ſalubribus præceptis a Clemente IV. inſtructus. A. 1267. n. 4. eiuſdem Caroli literæ ad Gregorium X. de cenſu illi ſoluendo. 1275. n. 54.

Carolus II. Rex Siciliæ. extortæ ab eo pactiones reſciſſæ a Nicolao IV. 1288. n. 17. §. Reperimus, &c. illius ea de re ſanctio. ibid. ipſum iniuſte captum, dum pro æquitate pugnaret defenditur. §. Si quidem. quæ fuerint ea conuenta. §. Poſtpoſito. illuſtratur illius iuſtitia. §. Nullæ. vt Petrus & Alfonſus Aragonij in extremo vitæ actu eum reddi libertati iuſſerint. §. Sed forſitan. vetitum illi a Pontifice ad carcerem Aragonium redire. §. Quia. mulcere veniæ ſpe Siculos nititur. 1289. num. 15. illius ad Nicolaum IV. literæ de remiſſis iniurijs. ibid. §. Tentauit. a Nicolao IV obtinet, vt Siculi ſoluantur cenſuris pontificijs, ſi redeant ad officium eod. nu. §. Admiſit. S. Cœleſtinus pacis ab eo initæ cum Iacobo Aragonio leges confirmat. 1294. num. 15. §. In ſupremo. quænam illæ fuerint. eod. §. & ſeq. Aragonius ad Siciliam & Melitam illi reſtituendas ſe adſtringit. ibid. & ad ſubeundos bellicos labores ac ſumptus, donec expugnatæ ſint. ibid. Caroli filius Ludouicus clero adſcriptus a S. Cœleſtino. §. Tenebatur. vid. *S. Ludouicus epiſc. Toloſanus*. Cardinales, Aquilam ituri ad Pontificem, a Carolo ſacramentum exigunt, ab eo ſe non ſerentū iri, ſi Pontificem obire contingeret. §. Interiectis.

Carolus IV. Rex Francorum. pontificiæ ad eum literæ hortatoriæ ad pacem cum Anglo ſanciendam. 1324. num. 38. §. Exultauit, & 1326. n. 13. §. Ad noſtram.

Catalonia. vt Baleareæ inſulæ illi fuerint coniūctæ. 1295. n. 28 §. Obligationes. id decretum reſciſſum a Bonifacio VIII. ibid.

Caydo princeps Tartarus. in Cobilam Impesatorem rebellat. 1286. num. 35. §. In Aſia. ſocio Naiam oppreſſo, pacem cum eo percutit. §. Quod vero.

Ceſſio. Columnenſium argumenta, quod non valeat in Papa. 1297. nu. 34. §. Vniuerſis. contraria argumenta Ioannis Andreæ, quod valeat. §. Vt ſequitur. an teneat ceſſio Papatus ſacta ſine conſenſu eccleſiæ, diſcrepant auctores §. Hæc Columnenſium.

Chaldaica lingua. vna cum Græca, Hebraica, & Arabica in ſcholis docenda. 1326. n. 39.

Chriſtus. de eius aduentu prænuntiato a prophetis. 1257. num. 68. illius matris virginitas pluribus deſignata prodigijs. ibid. de ſanctitate vitæ ipſius. ibid. eius paſſio prædicta a prophetis. num. 70. tolerata pro ſalute humani generis. ibid. §. Alium. quantum homo pro redemptione debeat Chriſto. num. 71. crudelis eſt qui miſericordiam illius non recolit. ibid. inſultantibus ei Iudæis & Saracenis, quod princeps Chriſtianus crucis ſigna præferens victus eſſet, defenditur a Tartaro, quod ſit iuſtus in non defendenda cauſa iniuſta. 1286. num. 35. §. Porro Iudæi.

Cinis. S. Ludouicus Francorum Rex in ſacco & cinere obijt. 1270. n. 28. §. Cunctis.

Clemens IV. eius ad Manfredum tyrānum literæ. 1266. nu. 8. non formidandas illius minas, ſed Deum ſeſpondet. 1266. num. 8. eius ad Balduinum Imp. Conſtantinopolitanum de parta a Carolo Andegauenſi Sicilia literæ. num. 21. ſpem ipſi inijcit. num. 23. eundem Carolum Siciliæ Regem ſalubribus præceptis inſtruit. 1267. n. 4.

Clemens V. quo ritu Robertus Rex ſacramentum fidei illi addixerit. 1309. num 21. §. Notandum. eius literæ ad Arnaldum legatum de imperiali inſigni Henrico conferendo. 1312. n. 21. §. Delectatur.

Cobila ſiue *Cublai Tartarorum Imperator*. queritur ſuos ſubditos a dæmonibus deludi. 1271. num. 20. §. Addit. poſcit Sacerdotes a Romano Pontifice ad ſe mitti. ibid. de ſuperſtitione Tartarorum. §. Tradit. ſacerdotes duo ordinis Prædicatorum ad Tartarorum Imperatorem miſſi. 1271. n. 20. §. Addit.

Cobila ſiue Cublai Cham Temor nepos ex primogenito. illi ſuccedit in imperio. 1307 num. 29. magos tenebat in aula. ibid. vt, ſpretis eorum præſtigijs, Chriſto nomen dederit. ibid. Naiam Chriſtianum principem aduerſus ſe rebellantem vincit, capitque. 1286. num. 35. §. In Aſia. ita illum necat, vt nec terra regium biberet ſanguinem, nec ſol aerue mala intsrire morte conſpicerent. ibid. Iudæos & Saracenos inſultantes Chriſtianis compeſcit. eod. n. §. Porro. laudat Chriſtum, quod improbam cauſam non fouerit. ib.

Cœleſtinus V. ipſius literæ encyclicæ de inito a ſe pontificatu. 1294. nu. 15. vt diu Cardinales circa deligendum Pontificem diſſenſerint. ibid. §. Piæ. vt pontificatu ſibi delato obſtupuerit. ibid. implendi diuini imperij ſtudio illum admiſerit. ibid. commendarit ſe præſulum & fidelium precibus. ibid §. Vniuerſitatem. Reges ad adminiſtrandos pie principatus ſolicitat. ibid. §. Certiores. reſtituendæ in Syria religioni dat operam. eod. §. pacis leges inter Carolum II. Siciliæ Regem & Iacobum Aragonium confirmat. eod. §. &c. Siculorum rebellionem orienti attuliſſe exitium oſtendit. §. Poſt. obſtringit Iacobum ad cogendam armis Siciliam in obſequium eccleſiæ. §. Et ſi forte. addit hypotheſim, pacis huiuſmodi beneficio ipſum fruiturum, ſi promiſſis ſteterit. §. Hæc tamen. conuentis inter Carolum Regem Neapolitanum & Aragonios aſſentitur Cœleſtinus, & qua de cauſa. §. Supplicauit. prudentiſſime in re tanti momenti ſe geſſit. §. Emicuit. indicit ſubſidiarias decumas pro ſuſtinendis belli Siculi ſumptibus. ibid. pium illius ad reſtituendam Syriæ religionem ſtudium. §. Inundant. decernit prius Siciliæ inſulam ad officium reuocare. §. Nos itaque. debellata Siciliæ inſula, meditatur fidelium arma in Saracenos vertere. ibid. decumas in belli illius ſumptus imperat. ibid. Monet Philippum Regem Francorum vt concordiæ leges ad ipſum ſpectantes impleat. ibid. pontificiæ ad illum ea de re literæ. §. Habet chariſſime. paruit Pontifici Rex. ibid. admonet quoque Iacobum Aragonium, vt conuenta impleat. ibid. datæ ad ipſum ea de re literæ. §. Inſinuauit. ipſum ſolicitat vt in Siciliam ſe conferat. ibid. promouendæ pacis ſtudio Neapolim ſe confert Pontifex. ibid. Chriſtiana res ingens damnum abeunte e Pontificatu Cœleſtino paſſa. ibid. Iacobum Aragonium de contractis vetitis nuptijs increpat. ibid. & §. Peccaſti. proponit ob oculos ſuperiora flagitia. ibid. & ea illicito matrimonio cumulata. ibid. & §. Ecce qualiter. triſtes Friderici Imp. exitus in memoriam eidem Iacobo reuocat. §. In præmiſſis. ipſum monet vt pactiones cum Caſtellano initas reſcindat. §. Te igitur. aſcribi iubet clero S. Ludouicum Regis Siciliæ filium. ibid. a pio Minorita conferri illi iubet ordines minores. §. Cum deſideres. eidem Lugdunenſem archiepiſcopatum cōcredit. ib. quæ cauſa ſanctum Pontificem ad id permouerit. §. Mouebant conſtantia illius in Cardinalium iniquis voluntatibus frangendis. 1294. num. 17. §. Quia. Gregorij X. leges de conclaui inſtaurat Aquilæ. ibid. Adriani V. & Ioannis XXI. contraria decreta reſcindit. ibid. contrarium his expreſſerant Cardinales a Rege Siciliæ ſacramentum. ibid. ipſum conuellit Cœleſtinus, & ſuperius decretum innouat apud S. Germanum. ibid. tertia eius conſtitutio pro redintegrando Gregorij decreto. ibid. & §. Pridem. & §. Conſtitutionem. contendunt Cardinales Columnenſes, Cœleſtinum abdicare ſe Pontificatu non potuiſſe. 1297. n. 34. ipſorum ea de re literæ. ibid. §. Vniuerſis, &c. refelluntur eorū argumenta a Petro Paludano & Io. Andrea. §. Hæc Columnenſium, &c.

ſunt qui dicunt perſuaſiſſe illi Bonifacium, ne cederet. §. Quod vero. vid. *Pontifex Romanus* eod. anno.

Colonienſis archiep. quo ritu Regem Romanorum conſecrare debeat, A. 1309. n. 9.

Columnenſes Cardinales. contendunt Cœleſtinum abdicare ſe pontificatu non potuiſſe, ſed reſelluntur eorum argumenta. 1297. num. 34. vide in Cæleſtino V. & Bonifacio VIII. prouocatio Columneuſium ad concilium edita a Columnenſibus iniqua demonſtratur. ibid. §. Quod vero.

Conclaue. decretum Gregorij X. de conclaui a S. Cœleſtino V. tribus edictis inſtauratum. 1294. num. 17. §. Quia, & duobus ſequentibus.

Coniugium ſpirituale præſulis cum eccleſia. vt illud differat a carnali circa indiſſolubilitatem. 1297. n. 34. §. Dicendum. & §. vt ſequitur.

Crudelitas. viginti hominum millia cæſa, in vnius Tartari Imperatoris funere. 1307. num. 29. §. inſanus.

D

D*Aemones*. illudũt ethnicis. A. 1271. nu. 20. §. Tradit vid *Magi*. per incantationes magicas tenebras offundunt aeri. A. 1307. n. 29. ſcyphos ex vna menſa in aliam transferunt, ibid. ſe in idolis adorandos curant. ibid. infelicitatem ſuam horrendis vlulatibus teſtantur. ibid. inſanis opinionibus infideles imbuũt. §. ſeq. titus religionis Chriſtianæ æmulantur. §. In vrbe homines in exitium fictis vocibus trahunt. §. Tradit.

Defuncti. de ſuffragijs pro ipſis. vid. *Suffragia pro defunctis*.

Deipara. illius virginitas pluribus præſignata prodigijs. 1257. n. 68.

Denarius S. Petri. in Suetia colligi iuſſus. 1317. num. 49. Henricus dux Haleciæ regnique Poloniæ heres ſe fratreſque ſuos illum perſoluturos ſpondet. 1324. n. 53.

Dij Tartarorum. ſunt dæmones. 1271. num. 20. §. Decretum. de ijs queritur Imperator, poſcitque ſacerdotes Chriſtianos. ib.

E

E*Cclesia*. an teneat ceſſio papatus facta ſine conſenſu eccleſiæ, diſcrepant auctores. A. 1597. nu. 34. §. Hæc Columnenſium.

Eccleſiæ immunitas ſeu libertas. de iure eccleſiaſtico non labefactando monitum datum Carolo Regi Siciliæ a Clemente IV. 1267. num 4. §. Quamuis. S. Ludouici Francorum Regis ſanctio de tuendo iure eccleſiaſtico. 1268. n. 37. §. Pro ſalubri. electionum reſtituta libertas. ibid. immunitas eccleſiaſtici ordinis ſancita. ibid.

Eccleſia iuriſdictio. vid. *Iuriſdictio eccleſiaſtica*.

Eduardus II. pontificiæ ad eum literæ. A. 1324. n. 38. vt Aquitaniæ nomine clientelarem ſponſionem Gallo præſtet. ibid. queritur Gallus, ab eo violatam pacem. 1326. num. 13. §. Ad *noſtrum* pontificiæ de ſopiendo. diſſidio ad Gallum literæ. ibid.

Eduardus III. pontificiæ ad eum literæ, vt vtatur clementia in ſuos. 1330. n. 50. §. Ad aures. commendata illi Iſabella mater Regina. §. Acceperat. rogatus vt illius maculas tegat. ib.

S. Eleazarus. pontificium decretum de eo inter ſanctos relato. 1323. nu. 68. §. Rationi. illius genus & patria. ibid. caſtitatem cum coniuge ſeruauit. §. Hic equidem. dictus eſt aduocatus pauperum. ibid. patratum inſigne miraculum ad illius ſepulchrum. §. Hic inſuper. ab Vrbano V. ſanctorum catalogo adiectus. §. Vnde i

Epiſcopi. plures in exemptos querelas fundunt. 1312. num. 24. §. Agitatum. quæuam eæ fuerint. ibid. exempti ſuam cauſam aduerſus eos tuentur. §. Conqueſti. Romanus Pontifex epiſcoporum iuriſdictionem ampliare poteſt ac reſtringere. §. Si autem. eam ipſis communicat. ibid. an ſtatum monaſticum ab epiſcopali eximi expediat. §. De alijs. obiectio: Si expedit ab epiſcopali. Ergo & a papali expediet. §. Sed contra. vt iuriſdictio in religioſos magis præſuli religioſo, quam epiſcopo competat. §. Secundo probandum. epiſcopalis in religioſos iuriſdictio ſuperflua vel noxia probatur. §. Dico quod. obiectio, quod a principio epiſcopis religioſi fuerint obnoxij. ſoluitur. §. Et ſi. obiectiones pro epiſcopis contra religioſos. §. Contra præmiſſa. & ſolutiones. §. Ad primũ iſtorum. ab epiſcopis monachos non recte dirigendos probatur. §. Poſtea probatur, &c.

Exempti. de ija conqueruntur epiſcopi. 1312. nu. 24 § Agitatum. exempti cauſam ſuam tuentur aduerſus epiſcopos. §. Conqueſti. Iacobi ea de re commentarius. ibid. peculiari nexu adhærent ſedi Apoſtolicæ. §. Tertio principaliter. vid. *Exemptio*.

Exemptio. ex quatuor cauſis recte inſtituta oſtenditur. 1312. num. 54. §. Quia in paucioribus. religioſi exemptionibus inſtructi tranquillius diuinæ rei vacant. §. Secunda via. poteſtas ſummi Pontificis in exemptionibus illuſtratur. §. Tertia via. qui fructus ex exemptione conſequantur. ibid. viri ſancti exemptionum auctores extitere. §. Quare ſecundo. ſublata exemptione, non eſſet vnum caput in religioſis familijs. §. Secundo declaratur. impugnantes exemptiones ſua magis, quam quæ ſunt Chriſti conſectari videntur. §. Secundo hoc idem patet. exemptionũ reuocatio noceret ſedi Apoſtolicæ. §. Secundo hoc idem. exemptionis definitio. §. Prima quæſtio. a iuriſdictione papali nemo poteſt eximi. ibid. ab alia quam papali poteſt. §. Si autem. an exemptio ſit vtilis vel expediens, controuertitur. §. Nunc reſtat. cur ſiat exemptio. §. Circa quod ſciendum, quod exemptio. exemptionis in caſu determinato genus eſt appellatio. ibid. §. Quod. an ſtatum monaſticum ab epiſcopali eximi expediat. §. De alijs. obiectio, ſi ab epiſcopali, ergo & a papali, ſoluitur. §. Sed contra. per exemptiones Papa ſuam demonſtrat auctoritatem. §. Secunda ratio. qui appellationes concedunt, neceſſario concedent exemptiones. §. Tertia ratio. dãnari exẽptio ſimpliciter non debet niſi re diligenter perpenſa. §. Quinta ratio. epiſcopalis in religioſos iuriſdictio ſuperflua vel noxia oſtenditur. §. Dico quod. de exemptionibus mendicantium in ſpecie. ibid. & §. Poſtquam vniuerſim. de exemptionibus capitulorum. §. Nunc reſtat. an exemptiones ſint reuocandæ. §. Quantum autem. de conſeruatoribus exemptionum. §. Nunc autem. an debeant eſſe perpetui. ib. argumenta contra exemptiones. §. Subijcit auctor. eorum ſolutiones. ib. an propter exemptiones Templarij fuerint peruerſi. §. Dicendum vid. *Exempti*.

F

F*Abrianenſes*. pontificium in eos edictum. A. 1325. num. 9. §. Contra.

Fides. eius myſteria propoſita ſoldano Iconij. 1257. nu. 65. comprobata translato monte vnius Chriſtiani imperio contra Saracenorum argumenta. 1271. num. 20. §. 4. ſtabilita Samarchandæ inſigni miraculo. §. Narrat.

Firmani. Ioanni XXII. perduelles. 1325. num. 9. §. Contra. pontificia in eos edicta. ib.

Florentini. Pontificiæ ad eos literæ, vt conſtanter cauſam eccleſiæ tueantur. 1324. num. 12. §. Qua accepta.

Franciſcus e Lutra pſeudominorita. vt prophetam ſe finxerit. 1331. num. 19. §. In nomine. ſenſerit minus pie de eccleſia. §. Item arcana. Minoritis ſuaſerit vt præſulum iugum excuterent. ibid. inſtauratorem ordinis ſe iactarit. ibid. quænam fuerit illius pſeudoprophetia. §. Ecce ego. Minoritas epiſcopos damnat. ibid. ſodales calumniatur, eſſe hoſtes ſanctorum. ibid. eius iactantia. §. Volens. & illecebræ ad ſectam conflandam.

dam. ibid. pro ſeruando voto votum infringi iubebat. ibid. aiebat parendum ſibi a Pontifice. Ib. baiulum lucis electum ſe ex vtero vocabat. ibid Germanos concitare in Minoritas annifus eſt. §. Alia litera.

Fridericus Auſtriacus electus Caſar. ad Ioannem XXII. ſcribit. A. 1322. n. 8. §. Extant. Ioannis ad eum literæ, quibus initis cum Ludouico Bauaro pactionibus ſoluitur. 1325. n. 2. §. Ad noſtrum.

Funera. in funere Imperatoris Tartarorum horrendæ eduntur ſtrages. 1307. n. 30. §. Sunt & in alijs. inſana in funeribus ſuperſtitio. ibid. §. His inſanis.

G

GRaca lingua. vna cum Hebraica, Arabica, & Chaldaica in publicis ſcholis docenda. A. 1326. n. 29.

Graci. Turcarum Regem Chriſtianis ſacris non probe inſtituunt. 1257. num. 74. a Turcis, quorum ſalutem non promouerant, vexati. ibid. ad nuncupandam fidei orthodoxæ formulam excitati. 1276. num. 45. §. Grandis. Ioannis XXI. ea de re ad ipſos literæ. ibid.

Gregorius X. electus Pontifex, dum agit in oriente, Prædicatores duos mittit in Tartariam. 1271. n. 20. §. Addit. diſceptatũ de ritibus, quibus Gregorius ſacris pontificalibus eſſet initiandus. 1272. num. 9. præſcripti ab eo. ibid. ad ſedandas poſterorum ambiguitates, ipſos in publica monumenta referri voluit. ibid. Caroli I. Siciliæ Regis ad eum literæ de ſoluendo cenſu. 1275. num. 54. eius decretum de conclaui tribus conſtitutionibus inſtauratum a Cœleſtino V reſciſſis Adriani V. & Ioannis XXI. contrarijs decretis. 1294. num. 17 §. Quia & duobus ſequentibus. §§.

Gregorius XI. decretum edit de aſcripto SS. catalogo B. Eleazaro. 1323. n. 68. §. Rationi.

Guillelmus epiſcop. Sabinenſis. Pontificiæ ad eum literæ de legatione Hiſpanica. 1320. num. 35. §. Dum nuper.

H

HAeretici. a Richardo Rege Rom. vita & bonis proſcripti. 1257. n. 8. & ab Henrico Imperatore, ſuſcepto diademate. 1312. n. 37. §. Auctus.

Hebraica lingua. vna cum Græca, Arabica, & Chaldaica in ſcholis docenda. 1326. n. 29.

Henricus Imperator. ſuſcepto diademate, fidem profitetur. 1312. n. 37. § Auctus proſcribit hæreticos. ib. primatum Romani Pontificis agnoſcit. ib. §. Sanctam.

Henricus Cypri Rex. Ioannis XXII. ad eum literæ, vt inducias cum Liguribus ſeruet. A. 1319. nu. 10. §. Quam ſit.

Henricus dux Glogouia. eius literæ ad Ioannem XXII. Pontificem, quibus Poloniam eccleſiæ vectigalem profitetur. 1324. num. 53. §. Ad agendas.

Homagium. quo ritu præſtetur Pontifici a Rege Siculo. 1309. n. 21. §. Notandum.

Hugo ſpenſerius. cum Iſabella Regina exercet inimicitias. 1326. n. 13. §. Inſuper. allata ab Angliæ Rege ad illius excuſationem. ib.

I

IAcobus Rex Aragonum. affectat Sardiniam. A. 1267. n. 17.

Iacobus Aragonius. pacem init cum Carolo II. 1294. §. Certiores. obſtrictus ad Siciliam & Melitam inſulas ad Caroli II. obſequium reuocandas. ibid. imperata illi, lex pacis beneficio fruiturum, ſi pactis ſtaret. §. Hæc tamen. decretum illius de Balearicis inſulis coniunctis Cataloniæ reſciſſum. 1295: n. 28. §. Obligationes.

Iacobus abbas ordinis Ciſtercienſis. commentarium ſcribit pro exemptionibus in concilio Viennenſi. 1312. nu. 24. §. Quia.

Idiomata. vid. *Lingua.*

Idololatra Tartari. eorum ſuperſtitiones. 1307. n. 29.

Immunitas eccleſiaſtica: vid. *Eccleſia immunitas.*

Imperator. ritus in ſacrando Aquiſgrani Romanorum Rege. 1309. n. 9. vid. *Romanorum Rex.*

Imperatrix. vid. *Romanorum Regina.*

Imperium. adminiſtratio imperij ad Pontificem deuoluitur, vacante ſolio auguſtali. 1320. num. 13. publica res nomine pontificio adminiſtrari iuſſa, vacante imperio. 1322. n. 13.

S. *Ioannes Baptiſta.* ſacra illius nomini eccleſia apud Tartaros condita diuinitus ſuſtentata. 1271. n. 20. §. Samarcham. Saracenorum ad illud euertendum conſilia impia. ibid. inſigni eluſa miraculo. ib.

Ioannes XXI. eius literæ ad clerum Græcorum. 1276. num. 45. de miſſis internuntijs apoſtolicis. ibid. adhortatur Græcos, vt fidei orthodoxæ formulam nuncupent eod. n. 45. §. Quocirca. eius conſtitutio de abrogato Gregorij X. circa conclaue decreto reſciſſa a Cæleſtino V. 1394. n. 17. §. Quia.

Ioannes XXII. eius conſtitutio in adulterinam monetam percutientes. 1317. num. 14. §. Prodiens. eiuſdem lit. ad Cardinales internuntios ſpoliatos a prædonibus. 1317. n. 48. §. Quis. aliæ ad Suecum de denario S. Petri. 1317. num. 49. §. In deuotione. aliæ ad Belgam, ne infeſtet fratrem. 1318. num. 24. §. Sedes. aliæ ad Cyprium de imperatis inducijs ipsũ inter & Ligures. A. 1319 n. 10 §. Quam. aliæ ad Bertrandum Card. de vicariatu imperij ſpectante ad ſedem Apoſtolicam. 1320. num. 13. §. Licet. aliæ ad Compoſtellanum & Toletanum archiepiſcopos de pacanda Caſtella. 1320. num. 34. §. Quanta. aliæ ad Guillelmum Card. de pace in eodem regno inſtauranda. num. 35. §. Dum. aliæ ad Saraicenſes de epiſcopo exule ſuæ ſedi reſtituendo. 1321. num. 13. §. Nuper. vt Minoritas defenderit contra impoſtores eiuſdem ordinis. 1321. num. 19. §. Ex multis. vt perperam traductus ſit a recentioribus. ibid. §. Reuerendi. eiuſdem ſanctio de prælatorum electionibus in Italia ſedi Apoſtolicæ reſeruatis. 1322. nu. 4. §. In patriarchatu. Friderici Romanorum Regis electi ad eum officioſæ literæ. 1322. n. 8. §. Sanctiſſimo. aliæ Ioannis XXII. de ferenda Armenijs ope, indictiſque publicis precibus. 1322. num. 39. §. Vobis. aliæ ad Cyprium Regem de pace cum Armenio. 1323. nu. 13. §. Cum, aliæ ad Bononienſes de iungendis armis in Gibellinos. 1323. num. 28. §. Sicut aliæ ad Florentinos hortatoriæ ad conſtantiam. 1324. num. 12. eiuſdem edictum in legatos Ludouici Bauari eod. num. §. Vineæ. eiuſdem monitoriæ literæ ad Eduardum II. vt Gallo Regi fidem deuinciat. 1324. num. 38. §. Cum homagium. aliç ad Gallum, vt pacem cum Anglo componat. 1324 n. 38. §. Exultauit. Henrici ducis Glogouiæ ad Pontificẽ literæ, quibus eccleſiæ clientẽ ſe profitetur. 1324. n. 53. §. Ad agendas. aliæ Regis Poloniæ ad eundem, quibus ſe eccleſiæ fiduciarium agnoſcit, poſcitque opem in Tartaros. eod. num. §. cum. Conſtet. Ioannis literæ ad Fridericum Auſtriacum, quibus pactiones cum Bauaro initas ſignificat irritas. 1325. n. 2. §. Ad noſtrum. aliæ eiuſdem ad Brandeburgenſes, vt Ludouico obſiſtant. §. Nos dudum. eiuſdem in Firmanos & Fabrianenſes edictum: 1325. num. 9. §. Contra. aliæ ipſius literæ ad Gallum de pace cum Anglo ſancienda. 1326. num. 13. aliæ ad Pariſienſem epiſcopum de linguis orientalibus docendis in academia. 1326. num. 28. §. Cupientes. aliæ ad Aragonium de extracto cenſu. 1328. num. 81. §. Cum. aliæ ad Vngaricum clerum, ne acerbe decumas exigat a Neophytis. 1328. num. 83. §. Significauit. aliæ ad Piſanos commendatitiæ de deſerto antipapa. 1329. num. 11. §. Quoties. aliæ ad Azonem Vicecomitem, vt redeat ad eccleſiam. n. 15. §. Profecto. aliæ

ad Ioannem Cardinalem Vrſinū, vt Romani geſta a Ludouico Bauaro & Petro Corbarienſi antipapa nō valere Regibus ſignificent. A. 1330. n. 27. §. Cum certis. aliæ ad Aragonium de cruceata expeditione in Mauros. 1330. num. 46. §. Gratias. aliæ ad Anglum de ſopiendis inteſtinis motibus. num. 50. §. Ad aures aliæ ad eundem, vt materno pudori ignoſcat. ibid. aliæ hortatoriæ ad clementiam. ibid. aliæ ad Iſabellam Reginam, vt filium ad pacis cum Scoto conſilia ſollicitet. 1333. n. 23. §. Non ſine.

Ioannes Manuel. pontificiæ literæ, vt Ioannes Manuel tutelam Regis Alfonſi iuſſus ſit abijcere. 1320. n. 34. §. Quanta.

Iſabella Regina Angliæ. Eduardus filius ab ea abalienatus. 1330. n. 50. §. Accepetat, monetur a Pontifice, vt maternas maculas tegat. ibid. adhibita, vt inter Regem Scotum ac filium pacem componat. 1333. n. 23. §. Non ſine.

Italia. vacante imperio, in partibus obnoxijs imperio ſummus Pontifex præfectos imponit. 1320. num. 13. verſ. 9. §. Licet.

Iudices. de continendis a muneribus iudicum incorruptis manibus. 1267. num. 4. §. Ad ordinationem.

S. Iuo. præcipua illius vitæ geſta. 1330. num. 58. §. Vlt. vt patrocinium pupillorum viduarumque ſuſceperit. ibid. pauculos panes partitur cum pauperibus, qui diuinitus multiplicati. ibid. carnem macerat, mentemque cœleſtium rerum contemplatione reficit. ib.

Iuriſdictio. eius diuiſio. 1312. n. 24. §. prima quæſtio. a iuriſdictione papali nemo poteſt eximi. ibid. iuriſdictionem epiſcoporum Papa ampliare & reſtringere poteſt. §. Si autem. eam ipſis communicat. ibid. quis finis ſit iuriſdictionis. §. Ad euidentiam. vt ſe habeat ad bonum reipublicæ. ib. iuriſdictio epiſcopalis in religioſos ſuperflua vel noxia oſtenditur. §. Dico quod.

Iuriſdictio papalis. diſtinguitur ab ordine. 1297. num. 34. §. Hæc Columnenſium. vid. Pontifex Romanus.

Iuſti. interdum eos deprimi diuina prouidentia patitur, & cur. 1325. num. 9.

L

Latrones. magicis artibus aeri offundunt tenebras apud Tartaros ad exercenda latrocinia. A. 1307. n. 29. §. His.

Libertas eccleſiaſtica. vid. *Eccleſiæ immunitas ſeu libertas*.

Linguæ. orientales linguæ in publicis ſcholis docendæ. 1326. n. 29.

S. Ludouicus Rex Francorum. eius ſanctio de tuendo iure eccleſiaſtico. A. 1268. nu. 37. §. Pro ſalubri. Philippi Regis eius filij de ipſius morte literæ. 1270. n. 22. de præclaris eiuſdem S. Ludouici geſtis in Africa. ibid. §. Cunctis. vt in cilicio & cinere pie obierit. ibid. eius elogia. ibid. §. Nos. vt morti proximus poſtularit preces Deo pro anima ſua porrigi. ibid. §. Vt igitur.

S. Ludouicus Caroli II. Regis Siciliæ filius poſtea epiſcopus Toloſanus. ipſum Cæleſtinus V. aſcribi iubet clero. 1294. num. 15. §. Te igitur. a pio Minorita conferri illi iubet ordines Minores. §. Cum deſideret. eidem Lugdunenſem archiepiſcopatum concredit. ibid. quæ cauſa ad id Cæleſtinum permouerit. §. Mouebant. a Bonif. VIII. eodem archiepiſcopatu priuatus, & creatus ſubdiaconus. ibid.

M

Magi Tartarici. tenebras offundunt aeri. A. 1307. num. 29. §. Succeſſerat. & num. 30. §. Sunt, inquit. ſcyphos ex menſa in aliam transferunt. num. 29. §. Succeſſerat.

Maiorica. vid. *Baleares inſulæ*.

Manfredus tyrannus, Clementis IV. ad eum literæ. 1266. num. 8. non formidandas illius minas, ſed Deum reſpondet. ibid. opportuno tempore non quæſita a Manfredo concordia. ib. rite pœnitenti oſtenſa veniæ ſpes. ibid.

Marcus Paulus Venetus. Tartarorum hiſtoriam ſcribit. 1271. num. 20. §. Addit.

Maria virgo Deipara. eius virginitas pluribus deſignata prodigijs in ſcripturis. 1257. n. 68.

S. Mariæ ordo equeſter. ab Vrbano IV. inſtitutus. 1261. num. 36. formula diſciplinæ S. Auguſtini illi præſcripta. ibid. clerici & coniugati eidem ſodalitio poſſunt aſcribi. ibid.

Matrimonium. de matrimonijs nobilium a principe non vrgendis. 1297. num. 4. §. Filias. diſcrimen inter ſpirituale & carnale coniugium. 1297. num. 34. §. Ad contraria.

Matthæus Vicecomes. Vt a legato Cardinale ad pacem fuerit ſollicitatus. 1320. nu. 10. §. Nos. nuntium de pace acturum male accipit. ib. vocatus in ſuſpicionē hæreſeos. §. Hæc omnia inſtitutus in eum iudiciarius ordo ab eod. legato. ib. promulgatur deuinctus anathemate. ib.

Monachi idololatræ. variæ eorum ſectæ, & ritus inſani. 1271. n. 20. §. Tradit. & 1307. num. 29. §. In vrbe.

Moneta. pontificia conſtitutio in adulterinam monetam percutientes. 1317. n. 14. anathema ijs incuſſum. ibid.

Monita principibus data. a Clemente IV. Carolo Siciliæ Regi. 1267. num. 4. a Ioanne XXII. Roberto Regi. A. 1318. n. 24.

Mons, tranſlatus a Chriſtiano ad Saracenos conuincendos. 1271. n. 29. §. Et mons.

Montia. capta a pontificijs. 1324. n. 12. §. Pugnatum.

Mors ſanctorum. vt in cilicio & cinere pie obierit S. Ludouicus Rex Francorum. 1270. n. 22. §. Cunctis.

Mortui. de ſuffragijs pro ipſis. vid. *Suffragia pro defunctis*.

Munera. infligenda ijs pœna, qui magiſtratibus munera obtrudunt. 1267. n. 4. §. Vetum.

N

Naiam princeps Chriſtianus. rebellat in Cobilam Imp. Tartarorum. A. 1286. n. 35. §. In Aſia. ſignum crucis in vexillis præfert. ib. vincitur, & captus præfocatur. ib.

Natagai. fictitium Tartarorum numen. 1271. num. 20. §. Tradit. & 1307. n. 29. §. Quod attinet.

Neapolitanus Rex. vid. *Rex Siciliæ*.

Neophyti. Vngaricus clerus correptus nimiæ in exigendis a neophytis iuribus acerbitatis. 1328. n. 83. §. Antea pontificiæ ea de re literæ. ib.

Nicolaus IV. eius decretum de reſcindendis iniquis pactionibus, quæ Aragonij a Carolo Rege Neapolitano extorſere. 1288. num. 17. confirmat promulgatque literas de venia Siculis ob perduellionem data. 1289. nu. 15. remittit pœnas a Siculis ex edictis pontificijs contractas, ſi ad officium redierint. ibid. §. Gaudet.

O

Obedientia. quæ prælato promiſſa præcipue intelligitur de obſeruantia religionis. A. 1312. n. 24. §. Tertia ratio.

Oleum lampadis ardentis ad ſepulchrum dominicum. poſtulatum ab Imperatore Tartarorum. 1271. n. 20. §. Decretam.

Ordines minores. a Minorita ſimplici ſacerdote collati S. Ludouico, poſtea epiſcopo Toloſano iuſſu S. Cœleſtini Pontificis. 1294. n. 15. §. Mouebant.

Ordines mendicantes. vt eos eſſe exemptos expediat. 1312. num. 24. §. Poſtquam vniuerſim.

Orientales linguæ. in ſcholis doceri iuſſæ a Pontifice. 1326. n. 29. §. Propagandæ.

P

Papatus. diſtinctio papatus ſecundum ſtatum & perſonam. A. 1297. num. 34. §. Ad primam. vid. *Pontifex Romanus*.

Paulus Venetus. Tartarorum hiſtoriam

riam ſcribit. A.1271. nu. 20. §. Addit.

S. Petrus Apoſt. ſacramentum illi a Bonifacio VIII. nuncupatum, pontificatu ſuſcepto. 1295. n.1.

S. Petri denarius. vid. *Denarius S. Petri*.

Petrus Aragonius. in extremo vitæ actu Carolum II. Regem Siciliæ reſtitui libertati iubet. 1288. n. 17. §. Sed forſitan.

Philippus Rex Francorum S. Ludouici filius. eius elogium. 1285. num. 27. viduus carnem domabat cilicio. ibid.

Piſani. increpiti a Clemente IV. de Gibellina factione defenſa. 1267. nu. 10. gratulatoriæ ad eos Pontificis literæ de tradito antipapa, abiectiſque Ludouici partibus. 1329. n. 11. §. Quoties.

Polonia. ſedis Apoſtolicæ vectigalis. 1324. n. 53. § Ad agendas. & §. Cum conſtet. Vvladislaus Dei & Apoſtolicæ ſedis prouidentia Regem ſe dicit. ib.

Pontifex Romanus. Alexandri IV. ſanctio de precibus fundendis pro Pontificibus & Cardinalibus defunctis. 1261. n. 7. principum modeſtus mos, cum Pontificem conueniunt. 1267. num. 4. §. Si cum. deſcripta rituum ſeruandorum formula in creatione & conſecratione Romani Pontificis. 1272. n. 9. vt electus ad locum, in quo Cardinales ſunt, debeat accedere. ibid. §. Siquidem. in primis. dato conſenſu, induendus papalibus ornamentis. ib. admiſſurus ſit Cardinales ad pedis & oris oſculum. ib. agendæ ſint in templo principe gratiæ. §. Quibus expeditis. ſigno crucis plebs ſit ab eo luſtranda. ib. veſtium illius forma. ibid. ante conſecrationem dimidia bulla literas obſignat. §. Idem vero electus. ritus in conferendis illi ſacris ordinibus ſeruandus, ſi ſubdiaconus fuerit vel diaconus. §. Idem autem electus & qui ritus vſurpandi. §. Sed cum. Si presbyter eſſet. §. Cum electus. ſi epiſcopus extiterit, quo ritu pallium accepturus. §. Cũ vero quis. de corona illi imponenda. §. Qua conſecratione. agitanda triumphali pompa §. Et ſic. &c. de ritribus in Lateranenſi baſilica ſeruandis. §. Item cum peruenerit. vt exigat ſacramentum fidei a ſenatore. ib. ſi extra Romam ſacratus ſit Pontifex, quo ritu excipiendus. §. Si vero dominus. ad Rom. Pontificem pertinet quemlibet Chriſtianum de peccato mortali corripere, & oppreſſos ab eorum oppreſſionibus liberare. 1288. num. 17. §. Reperimus. poteſt ſacerdoti ſimplici concedere vt minores ordines conferat. 1294. num. 15. §. Mouebant exemplum Cœleſtini V. Papæ in S. Ludouico poſtea epiſcopo. ibid. contendunt Cardinales Columnenſes aduerſus Bonifacium VIII. non poſſe Pontificem abdicare ſe pontificatu. A. 1397. nu. 34. eorum argumenta. ibid. §. Vniuerſis vſque ad. §. Hæc Columnenſium refelluntur. eod. §. Hæc &c. opinatur Paludanus, ſine cenſenſu eccleſiæ cedere non poſſe Pontificem. ibid. aliud alijs videtur. ibid. vt poteſtas iuriſdictionis papalis diſtinguatur ab ordine. ibid. vt conſenſu mutuo contrahatur papatus. ibid. papatus non poteſt deſtrui, quia eſt a Deo. ibid. §. Per id. in tali perſona poteſt, quia per accidens eſt in ea. ibid. argumenta quæ probant Papam poſſe cedere. ibid. §. Vt ſequitur reſpondetur ad Columnenſium argumenta. ib. §. Ad contraria, &c. vt papalis poteſtas ſit a Deo, cooperantibus hominibus in tali perſona. §. Ad contraria. illius auctoritas in exemptionibus eniteſcit. 1312. num. 24. §. Tertia via. Exempti illi peculiari nexu adhæreſcunt. §. Tertio principaliter. a iuriſdictione papali nemo poteſt eximi. §. Prima quæſtio poteſt epiſcoporum iuriſdictionem ampliare & reſtringere. §. Si autem loquamur. iuriſdictionem ipſis communicat. ib. appellationes a Papa ſunt ſupplicationes. §. Circa quod. per exemptiones Papa ſuam demonſtrat auctoritatem. §. Secunda ratio. illum Henricus Imperator ſummum Chriſtiani orbis antiſtitem diademate ſuſcepto, profitetur. 1312 num. 37. §. Sanctam. ad Rom. Pontificem deuoluitur adminiſtratio imperij, vacante ſolio auguſtali. 1320. n. 13. & 1322. n. 13. tutorem Regis Caſtellæ. tutelam male gerentem adigit Pontifex, vt eam abijciat. 1320. n. 34. Henricus dux Haleciæ hereſque regni Poloniæ clientem Rom. Pontificis ſe profitetur. 1324. num. 53. Vvladiſlaus Rex Poloniæ prouidentia Dei & Apoſtolicæ ſedis ſe Regem eſſe agnoſcit. ib. Ruſſiam Romani Pontificis vectigalem ait. ibid.

Præſulum electiones. eas Pontifex pro arbitrio ſibi reſeruat. 1322. n. 4. §. Ad conſtituendam.

Preces. Indictæ pro concilianda Armenijs aduerſus Saracenos diuina ope. 1322. n. 39. §. Indixit.

Pſeudomonachi idololatræ apud Tartaros. diabolico inſtinctu monachorũ noſtrorum ritus imitantur. 1271. num. 20. §. Tradit. & 1307. §. Colunt. & ſeqq.

Purgatorium. Alexandri IV. conſtitutio de precibus fundendis pro animabus Pontificum & Cardinalium. 1261. n. 7.

R

Reges. Tartari Regem ſuum inſtar numinis colunt. 1286. num. 35. §. In die.

Reges Romanorum. vid. *Romanorum Reges*.

Religio. quid ſit, & vt tripliciter accipitur. A. 1312. n. 24. §. Quantũ ad primũ.

Religioſa familia. earum elogia. 1312. n. 24. §. Quarto.

Religioſi. cur ita dicti. 1312. nu. 24. §. Quantum ad primum. qui præeſt religioſorũ collegio, ſpiritualibus maxime præeſt. §. Quantum ad quartum. vt iuriſdictio magis illi, quam epiſcopo competat. §. Secunda ratio ſumitur. vt deceat religioſos ſubeſſe præſuli religioſo. §. *Quantum etiam* epiſcopalis in religioſos iuriſdictio ſuperflua vel noxia probatur. §. Dico quod. religioſos non recte ab epiſcopis dirigendos probatur. §. Poſtea probatur, vt in ſpecie religioſos ordines mendicantes exemptos eſſe expediat. §. Poſtquam vniuerſim. cur Papam, & non epiſcopum ordinarium præeſſe illis expediat. §. Et quia frequenter. an propterea ſubdendus religioſus epiſcopo, quia ſacramentum odinis ab eo recepit. §. In principio.

Renunciatio. vid. *Ceſſio*.

Richardus electus Rex Romanorum. illius in blaſphemos & hæreticos conſtitutio. 1257. n. 8.

Ritus. idololatrarum ritus nefarij. 1307. n. 29. &c. ritus in ſacrandis Regibus Romanorum ſeruari conſueti. 1309. nu. 9. vid. *Romanorum Reges*. qui ritus in nuncupando a Regibus Siculis ſacramento ſeruentur. 1309. n. 21. §. Quo porro.

Robertus Rex Siciliæ. qui ritus in nuncupando ſacramento ab eo ſeruati. 1309. n. 21. [illegible]

Robertus Flandriæ comes. Pontificiæ ad eum literæ, ne comitem Namurcenſem inſectetur. 1318. n. 24. §. Sedes.

Rogerius Lauria. vt iniuſte Carolum II. pugna maritima ceperit. 1288. n. 17. §. Siquidem.

Romani. Pontificiæ literæ, vt antipapę & Ludouici Bauari geſta non valere ſint profeſſi. 1330. n. 27.

Romanorum Rex. ritus in ſacrando Aquiſgrani Romanorum Rege. 1309. n. 9. vt templo excipiendus ſit. ibid. §. In coronatione. locandus in ſolio regio. §. Et hæc. quæ repetendæ precum formulæ. ibid. vt Rex ante aram ſe proſternere debeat. ibid. quæ petita ab eo exigantur. ibid. principum ac populi voluntates de eo admittendo exquiſitæ. §. Et tunc. quibus precibus luſtrandus, §. Quo facto. in quibus partibus perungendus. ibid. ſacerdotali cultu induitur. §. Et tunc. imploratur illi diuinum auxilium. ibid. quo ritu inſignibus regijs exornetur. ibid. ſacramenti ab eo nuncupandi formula. §. Hinc. denuntiatur ipſi non ſucceſſione, ſed electione eſſe factum Germaniæ Regem. §. Poſt iſtam. diuinæ res ſolemni pompa peragendæ. §. His pera-

petactis a iuſtitiæ adminiſtratione regnum auſpicandum. ibid.

Romanorum Reginæ. qui ritus in ea conſecranda ſeruandi. A.1309.n.9.§.His itaque.

Ruſſia. ſedis Apoſtolicę vectigalis. 1324. n.53.§. Cum conſtet.

S

SAcerdos ſimplex, minores ordines ex Pontificis imperio conferre poteſt. A.1294. nu.15. §. Mouebant.exempl m S. Cœleſtini Pontificis in S. Ludouico poſtea epiſcopo.ib.

Sacramentum. illius B. Petro a Bonifacio VIII. nuncupati formula. 1295. n. 1. §. Antequam.

Sacrificia idololatrarum 1307.n.29.

Saraceni. conuicti, tranſlato monte ad imperium vnius Chriſtiani. 1371. num. 20. §. Eſt mons. confuſi alio inſigni miraculo in Samarchanda vrbe. §. Samarchan.

Sardinia. a tribus principibus affectata. 1267.n 17.

Sedes Apoſtolica. vid. *Pontifex Romanus*.

Sepulchrum dominicum. oleum lampadis ardentis ad illud poſtulatum ab Imperatore Tartarorum. 1271. nu.20.§. Decretum.

Siciliæ Rex. quo ritu clientelaris ſponſio a Rege Siciliæ exhiberetur Romano Pontifici. 1309. n.21.formula ſacramenti præſtiti.ibid. vt Rex prouolueret ſe in genua.ibid.manus ſuas inter pontificias teneret.ib. deoſcularetur pedem,ac deinde ad oſculum oris admitteretur. ibid.

Siculi. promiſſa a Carolo II. Siculis venia, ſi ad officiũ redeant. 1289. §. Tentauit.illius ea de re literæ. ib. Solutæ ad eorundem gratiam a Nicolao IV. cenſuræ, ſi ad Caroli obſequium ſe conferrent. §. Admiſit.promiſſum illis, Gallos ipſis non præfectum iri. §. Adhibitæ.obſtrictus ex pacis legibus Aragonius ad eos in Caroli II. obſequium armis redigendos. A.1294. num. 15. §. Etſi forte. viſum S. Cœleſtino V. prius Siculos ad Caroli II. imperia cogendos, quam bellum ſacrum in Syriam adornaretur. §. Nos itaque. decumæ ſacræ ab eodem Pontifice in Siciliæ expeditionem verſæ. ibid. & §. Promouendæ.

Simoniaca labes. exciſa a S. Ludouico Rege Francorum. 1268. n. 37. §. Pro ſalubri.

Stercoraria ſedes. ita dicta quia canitur illud dauidicum. *De ſtercore erigit pauperem*. 1272. nu.9. §. Itemcum.

Suffragia pro defunctis. Alexandri IV. ſanctio de precibus fundendis pro Pontificibus & Cardinalibus defunctis. 1261.n.7.vt S.Ludouicus morti proximus preces Deo pro anima ſua porrigi poſtularit. 1270. n.22. §. Vt igitur.

T

TAmor ſiue Temur Can Tartarorum Imperator. Cobilæ auo ſuccedit. A.1307. nu. 29. commendati illi Cambalienſis archiepiſcopus & ſuffraganei epiſcopi. num. 30. ob ſtudia in Chriſtianos collaudatus. ibid.

Tartari. de eorum ſuperſtitione & moribus. 1307. n.29.§.Quod attinet.aliqui agnoſcunt Deum.ibid. vitijs fræna laxant. ibid. alij idola colunt. ibid. &c. quam fatue ſentiant de animarum ſtatu. num. 30. §. Sunt & in alijs. ſtulti eorum ritus in ſuorum funeribus. ibid. §. His inſanis. cur apud Tartaros euangelium radices altas non fixerit. §. Hic erat.

Trinitas. aliquot ſimilitudinibus adumbratũ Trinitatis myſterium. A. 1257. n.66. a prophetis obſcure deſignatũ. num. 67. a Ioanne Euangeliſta clariſſime expreſſum. ibid. quis ordo originis ſit in perſonis.ibid. vt humana mente capi non poſſit. ibid. Chriſti de Trinitate teſtimonium.ibid.

Tunicij portus. vt a S. Ludouico fuerit expugnatus. 1270.n.22.

Turcæ. maximis diſſenſionibus afflicti Græcos depaſcere incipiunt. 1257. n. 74.

Tutela, de tutelis impuberum contra ſas non corripiendis. 1267.n.4. §. Filias.

V

VEctigalia. temperanda vectigalium acerbitas. A.1267.n.4.§. Verum.

Veneti. cenſuris ſoluti. 1313. n.33.§. Nos vero. ad recuperandam Ferrariam Pontifici fauent. 1325. n.9 §. Tentarunt.

Vrbanus IV. ordinem equeſtrem B. Mariæ inſtituit. 1261.n.36.

Vrbanus V. B. Eleazarum comitem ſanctorum catalogo aſcribit. 1323. num.68

Voladiſlaus Rex Poloniæ. illius ad Pontificem literæ, quibus Ruſſiam ſedis Apoſtolicæ beneficiariam profitetur. 1324. num.53. §. Cum conſtet. Dei & Apoſtolicæ ſedis prouidentia Regem ſe dicit. ib.

LAVS DEO.

CORRIGENDA VEL MVTANDA.

A.1335.n.35. verſ.9.dele, ano, quo.n.49.verſ.5.dele,&.
n.57.§.2.verſ 2.maudanda, mandanda.verſ 7. Michaloniensem,Michalonienſem.
n.60.verſ.6.ante finem, Oſforienſis,Oſſorienſis.
n.63.§ Nec.verſ.6.dele, Cardinale.
n.66.nota vltima marginali,periti,petiti.
A.1336.n.17. verſ.9. reconciliatione tractatam, lege, reconciliando colloquium.
n.24.nota marginali,effectaros,affectaturos.
n.41. § Cum,verſ 30. agarebat,agebat.
n.47.verſ.29. extat idem,extant ex.
n.49.verſ.5.Vigelitanum,Vrgelitanum.
n.61.nota prima marginali,miſi,miſſi
A.1337.n.5.verſ.7 dele alteram vocem,quamuis.
n.26.§.2.verſ.10.Feltria,Feltriam.
n.27.verſ.6. percuſſit. percuſſit verſ.30.§.Nos,verſ.14. de Eſculo,lege, Aſcalanus
n.33.verſ.vlt.dele,pietatia.
A.1338.n.55.verſ.11.tribubunali,tribunali.
n.57.col.2.verſ.7.proponent,proponerent.
n.69. nota prima marginali,clienſe,clientes.
eod.n.verſ.4 1. illarum,illorum.
n.90.nota prima marginali,illam,illum.
A.1339.n.32.verſ 25.miſiſſent,miſerint. verſ.penult. ante finem columnæ,reperitaque, repetitaque
verſ. vlt. columna 2. luminatori, lectori. & poſt vocem, tædium, adde non
n.61.nota ſecunda margin,creati,creari.
n.67.verſ.12. alios,alias.
n.68.nota vltima margin,Coginenſes,Cogienſes
n.69.verſ.8.Rambaldum,Rambaldum. verſ.12.Arminenſium, Ariminenſium.
verſ.21.conciliatam,conciliata.
n.71.verſ.10.tranſeuntibus, traijcientibus.
n.81.nota ſecunda marginali,ſegna,regna verſ.3.ante finem columnæ. Zemonitam, Zemonitum.
A.1340.n.19.nota ſecunda marginali.ſuas,ſuis.
n.39.verſ.7.aſſenſiſſent, aſſenſiſſent.
n.51.verſ.12.errorem, error.
n.52.verſ 2.cuaſere,caſſit. Eod n. nota prima marginali, cribunt,ſcribunt.
n.54.verſ.vlt.kal.vi.lege, vi.kal.
n.63.verſ.8.ante finem. Randarij, Randatij.
n.67.verſ.2.poſtea. adde, ad exitam.
n.71 nota ſecunda marginal. Vt pauerint, paruerint.
n.72.§. Conſti.verſ.16.dele,olim eod. §.verſ.6. repetitus ex,repetituſque.
A.1341.n.LXXXV prima nota marginal, [illegible] Nicæno gustinors
n. LXXXVIII. nota vltima marginal. ſacramenta, ſacramenta.
n.119.col 2. primæ citat marginali præpone. Demetrius Cydo,inter opuſcula aurea Græc. Romæ typis euſa.
eod.n § vlt.verſ.18,diteiam,ditheiam.
A.1342.n.4.§.Non. verſ.12.commentarius complectens. lege,commentarium complectentem.verſ.13.[illegible]rea. adde, extat,
n.4.verſ.25.dele,non.
n.7.verſ.15.Coſtantiam, Conſtantiam.
n.22.verſ.11.luros,viros.
A.1343.n.37.§.Collegere.verſ.1.probatam,lege.probata eod.verſ. virrurem, virtute.
n.40.verſ.16.denarium,denarius.eod. n. nota marginali,denarium exactum,denarius exactus.
n.58.verſ.21.ante finem. implaſus, impulſus.
n.59.verſ.11.a iuſſit, iuſſit a.
n.69.§.In.verſ.4.fretuo,freto.eod.2.verſ. 10. ſtodioſorum,ſtudioſorum.
n.82.verſ.6.ebliandiendam,eblandiendam.
A.1344 n.1. verſ.3.trecentefimo,trecenteſimo.
n.8.verſ.12. Ipſos, ſeipſos.
n.54.verſ antepenalt.præſumſperunt.præſumpſerunt.
n.55.nota vltima marginali,illud, illam
n.69.lege.34. & transfer integram numerum eundem ad finem anni 1365. eod. n. verſ. 6.ante fin. dele, proximo anno.
eod.n.69.nota ſecunda marginali,ſtipe,ſtipem.
A.1345.n.1.nota prima marginali.Iouiæ, Ioniæ.
n.1.§.2.Mathaſſanus,Marbaſſanus.verſ. penult. dele, pridie.verſ.vlt.principibus. adde,pridie.
n.2 nota ſecunda marginal.pontificia,pontificiæ.
n.17.nota ſecunda marginali. affinita, affinitas.
n.26.verſ.7.de quo,de eo.verſ antepenult. antequam, ante quam.
n.29.verſ.1.paulo,multo.
A.1346.n.9.nota prima marginali,ereandum, creare.
n.30.verſ 7.ante finem.exercendam,exercendam.
n.39.verſ.3.& 5.dele ( )
n.44.verſ.32. perpurere, peperere.
A.1347.n.1.verſ.antepenalt.reque,reique.
n.5.nota quarta marginal.conceptaili,conceptutum.
n.6. nota marginali vltima. ab eo a Pontifice, lege, geſta a Pontifice,ab eo.
n.12.col.2.nota ſecunda marginali. reſponſum. adde, datum.
n.13.verſ.12.ſaſciperet,ſuſciperet.
n.14.verſ.12.obrauret,obrueret.
n.30 verſ.penult. ſpeciminae, ſpecie.
A.1348 n.24.verſ.14. aaferrent, referrent.
n.30.verſ.3.depaſtai, depaſta.
A.1350.n.2. in fine epiſtulæ anno 11. lege anno 1x.
n.25.nota marginali vltima. teſter, teſtes.
n.26.verſ.ab Belle.
n.34.verſ.23.cœptas,cœpta.
n.41.verſ.5. manebat, tenebat. verſ.16. nullibi, nuſquam,n.43.verſ 7.fuit,fuere.
A.1351.n.33.nota vltima marginal ſublata, elata.
eod.n.5.præmiſſis,verſ.32. tento, tanto.
n.34.verſ.penult. ab, ob.
n.36.§ Exortum,verſ.1. Vverſtrania, Vveſtrauia.
n.37.§.Nec minus verſ.12 aſſerendum, aſſerendum.
eod.n §.Nos igitur verſ 5 ante fi. eauuiæ, prædæ.
A.1352.n.3.nota prima marginali,dele,re.
n.5.§.2.verſ.4.de,ſe.
n.6.verſ.31.ſuſtentarunt,lenarunt.
n.10.verſ.24 pectimomo,patrimonio,
n.12.verſ.2.dele, mucho.
n.14.verſ.5.pugna, cardinalis.
eod.n 24.§ At.verſ.2.Paganinus,Paganinus.
n.18.nota vltima marginali,intentatam,intentatum.
n.20.verſ.8 Pigna, Penia.
A.1353.n.3.verſ.3.ante finem columnæ. Caminum, Caninum.
n.10.nota ſecunda marginali,Pontificijs, Pontificiis.
n.20.Philadelphiorum,Philadelphiorum.
A.1354.n.1.nota marginali antepenalt.erepta,erepta.
Eod.n.2.verſ. 3. ante fin. quoque Eugubium, lege, Eugugubium quoque.
n 6.verſ.3.inſtum, iaſta.
n.12.verſ.20.probunt,proſunt.
n.20.nota tertia marginali,dele,ad.
A.1355.n.6.citatione prima,Goldoff, Goldaſt.
n.20.§.Inſtructus. verſ.9. Accaiolum. Acciaiolum, Et ita ſemper lege.
n.27.§ Flagtabiant.verſ.8.dele, ad.
n.33.verſ.4.ante fio.otio, per otium.
A.1356.n.32.nota marginali. Gradia, Graden.
eod n.§ 1.verſ 9.auailia, auailijs.
n.35.verſ.2. Ctelaſio, Catelaſio.
A.1357.n.3.verſ.3. niſi, nonniſi.
A.1359.n.3.verſ 3.vetuſtaſſe,vetuſtare.
n.7.verſ.22 MCCCLVIII.corrige,MCCCLVIIII.
A.1360.n.10.verſ.2.ambignæ, ambiguæ.
A.1361.n 8.verſ.21.conſiliam,radde,ad exitum.
A.1362.n 6.verſ.15. Itailam, Italiam.
n.16.nota tertia marginali,ſequites vbſidiarijs lege, equites ſubſidiarij.
A.1363.n.6.§.Interpoſitiom,verſ.9. Burgellæ,Rugellæ.
n.14.§.Conuenerant,ver.4.qua Mahometani Chriſtianum nomen, lege, quam Mahometani Chriſtiano nomini.
n.2.,verſ.15. receſſione, receſſiſſe. verſ. 16. quæritur, quæritur.
n.25.verſ.3. eriem, etiam.
A.1364.n.8.verſ 3.exoriaadum,exoriturum.
n.25.verſ.23. pontificia benignitate, pontificiæ benignitati.
eod.n.25.col.2.verſ.5.ſcripturæ adde, literæ.
A.1365.n.19.verſ.4.vrbe, vrbs.
n.23.verſ.23. appallatus, appellatus.
A. 1366.n.14.verſ.8.ſuffraganeos epiſcopos lege, ſuffraganeis epiſcopis.
A.1367.n 4.verſ.10.ante finem.Conſenti,Conſenſit. verſ. penult.Senia,Senas.claruiſſetque,lege,clarariſſeq;
n.16.verſ.9.certiorem, citeriorem.
A.1369.n.11.verſ.21. eundenque, eundemque.
n.12.nota prima marginali,inecta, infecta.
A.1370.n.6.nota vltima marginali. Moldan Moldauut.
n.20.verſ.vlt.anno vi 11. anno vi 111.
n.23.col.2.verſ.13.ante finem,Illuma ſcriberet. lege, illum inſcriberet.
A.1372.n.2.§.Hoc.verſ.8.Cardita.diſtiogue,Card. Ita.
n.27.verſ.5.inſcripta, inſcriptæ. verſ.6. prima, vna. verſ.vlt.permiſſum, permiſſam.
n.29.§. Exarati verſ.4.Leucalæ, Leucatæ.
n.31.§.Dum. nota vltima marginali; atroaenatum; diſtingue, atroa coaiam.
n.32.verſ.24.redijt,redierat.
n.33.§.Inter.verſ.penult.excurrente, excurrente.
n.35.§ Nuper. verſ. penalt. Chriſtianiſſimi, Chriſtianiſſimorum.
A.1373 n.1.verſ.32 a ſe; adde,opera.n.7.verſ.25. dele, ea.verſ.27.molibatur, moliebatur.
n.25.verſ.4.Apoſtolorum. adde, &c. S. Pauli.
n.26.verſ.13.Oligrdum, Oligerdam
A.1374.n.1.verſ.18.iucumbituram,ſuccubiturum.
n.7.[illegible]
n.8.nota ſecunda marginali; anatheme, anathema.
n.14.verſ.2.Fraticellos,Fraticellos.
eod.n.col.2.verſ.28.Hanc;adde, hæreſim.
n.16.verſ.7.deuoluta, deuolatas.
n.21.§.2.verſ 7.miſſi Gregorius, lege, miſſi á Gregorio.
n.23.ſub autumnam;lege,ineunte autumno.
A.1375.n.9.verſ.2.aggerderetur,aggrederetur.
n.14.nota ſecunda marginali dele Greg.
n.17.§.Deliniti verſ.2.ſcelus.adde,ad exitam.
n.27.§.Ad.verſ.6.criminis.adde, eos.
A.1377.n.1.verſ.11.magiſtiatibus, magiſtratibus: verſ. 16.accurrato,aceatato.
eod.n.nota ſexta marginali, latis,lætis,

R O M AE,
Ex Typographia Vitalis Maſcardi.
M D C L I I.

SVPERIORVM PERMISSV.

Digitized by Google

Digitized by Google